Diui Alberti Magni

Ratispoñ. Episcopi sūmi peripathetici due partes sūme. quarum prima de quatuor coequeuis. secunda de homine inscribitur: vna cum pulcherrimis additionibus editis ab Excellente artiuz et medicine doctore Marco Antonio Zimara sanctipetrinate nuperrime castigate ac pristine integritati restitute.

Est Zachariæ Caimi.

Incipit Tabula articulorum de quatuor coequeuis.

Questio prima de creatione.

Questio secunda de quatuor coequeuis singulis. Et primo de materia.

Questio tertia de eternitate euo ⁊ tempore quod est secundum coequeuum.

Questio quarta de tertio coequeuo quod est celum empyreum ⁊ de aliis celis ⁊ etiam de stellis.

Questio quinta de quarto coequeuo quod est angelica natura.

Questio sexta de statibus angelorum.

Questio septima de hierarchijs et singulis ordinibus angelorum.

Questio octaua de virtute assistrice et ministratiua et custodijs angelorum.

Questio nona de motu et locutionibus angelorum. Et formas et figuras corporum que assumunt.

8 Utrum

Questio decima de statu malorum angelorum scilicet de casu ordinibus ⁊ exercitio eorum circa homines.

Questio vndecima de tentationibus demonum circa homines.

Questio duodecima de quatuor coequeuis in communi ⁊ de operibus sex dierum ⁊ de quiete sabbati.

Tabula Prime Partis explicit.

Tabula questionum libri de homine Alberti Magni Ratispanen. Epi.

Finis.

Incipit Liber Prime partis Sūme Alberti Magni ordinis Predicatoꝝ de quatuor Coequeuis. Questio Prima.

Queritur de
creaturis. Et primo de
creatione. 2° de creatu/
ris. Circa creationem
querūtur octo. Primo
an sit creatio. 2° qd sit.
3° cuius sit ꝓprius act⁹
creare. 4° vtruꝫ sit cōi/
cabilis alij. 5° vtrum sit
opus nature vel volūta
tis. 6° vtruꝫ sit separa/
tus ab opere nature ⁊ ꝓ
posito. 7° vtruꝫ plus sit
ostēsiuus potētie vel sa
piētie vel bonitatis. 8°
vtrum sit naturalis vel miraculosus.

An creatio sit. Articulus Primus.

AD primum sic ꝓcedit. Qōcūqȝ est: est substā/
tia vel accidēs. ergo si creatio est erit substātia — Quito meta. tex.cō.14.
vel accidēs: sed nō est suba nec accñs. ergo nō
est. Probatio minoris. qa qcqd est substantia
vel accñs cadit in aliquo decē p̄dicamentoꝝ:
sed creatio nō cadit in aliquo deceꝫ p̄dicamē/
toꝝ. ergo ⁊c̄. Probatio huius est. qa si cadit in aliquo non
est nisi in actione. sed nō cadit in actiōe: qa actio est ꝑm quā
In sex principijs caplo de actione. — in id qō subijcit agere dicimur: sed creatiōi nihil subijcit.
qa creatio est ex nihilo: ⁊ si subijceret ei aliqd hoc esset ma/
teria: sed hoc nō est veꝝ. qa mā est creata vt alia. Prete/
rea: ꝓpriū actionis est vt dicit Phs ex se in eo qō subijcit
passionē inferre: qō iteꝝ nō cōuenit creationi. nō eni omnia
creata patiunt cū passio sit ꝓpria materie vt dicit Phs. Itē
qōcūqȝ est: est creator vel creatura: sed creatio est. ergo ⁊c̄.
sed nō est creator: qa nō ꝯuenit creatori ratio creatiōis que
est factio alicuius ex nihilo. Silr nō est creatura: qa creatu
ra creationis est terminus. ergo nihil est. Preterea omnis
creatura creata est. ergo creatiōe creata: ⁊ sic iret in īfinitū.
Itē qōcūqȝ erit de potētia ad actū nō erit per modū crea
tionis: sȝ oē qō est in mūdo erit de potentia ad actum: ergo
nō erit per modū creationis. Probatio medie ꝓpōnis di/
Caplo d dīa — cit Porphyrius qꝫ differētie que diuidūt superi⁹ potestate
sunt in illo: sed qcqd est in mūdo est differentia entis: ergo
potestate est in illo: ⁊ ita erit ab illo sicut actus de po^a. Si
forte dicat qꝫ ens nō hȝ causalitateꝫ respectu alioꝝ hoc erit
ꝯtra Phm in p̄n° de causis qui dicit. qꝫ ens est p̄ma cā que
2° d gñatione ⁊ corruptione tex.cō.56. — magis influit q̄ȝ aliqua secūdaꝝ. Preterea idē eodē mō se
hñs semꝑ facit idē: sed deus est idē eodē mō se hñs ab eter
no: ergo idem fuit opus eius ab eterno: sed creatio nō fuit
opus eius ab eterno: ergo nūq̄ȝ fuit opus ei⁹: ⁊ ita nihil est.
Si dicat qꝫ creatio est opus volūtatis dei ⁊ voluntas est
Pro hoc vid 8.phy.cō.15. — p̄n^m dilatoriū. Cōtra. cuiuscūqȝ actio essentialr nō diui/
dit a volūtate illius actio post volūtateꝫ nō est dilatoria: sȝ
actio dei nō est diuisa essentialr ab eius volūtate: ergo post
Tex.cō. 51. — volūtateꝫ nō est dilatoria. Probatio medie est in 11° meta.
vbi dicit: volūtas est actio illius. Preterea: oē qō hȝ vo
luntatē dilatoriā mutabile est ab habitu in actū: sed de⁹ est
oino imutabilis: ergo nō hȝ voluntatē dilatoriā. In ꝯtriū
est qō dicit in p̄n° Genesis. In p̄ncipio creauit deus celum
⁊ terrā. ergo creatio est. Preterea nō pōt esse nisi primuꝫ
vnū ⁊ illud habebit rōnē cause respectu alioꝝ p̄ncipioꝝ na/
ture. p̄ncipia aūt nature sunt forma: mā: ⁊ efficiēs. g̃ respe/
ctu illoꝝ erit causalitas p̄mi: ⁊ nō pōt esse causalitas per mo
dū gñationis: qa ꝑm Phm: p̄ncipioꝝ nō est gñatio. mate/
7° meta.26.⁊ 27. — ria eni nō est gñabilis: silr nec forma vt dicit in metaphica:
sed potius cōpositum est gñabile: ergo de nihilo ꝓducūtur
in esse: opȝ eniȝ qꝫ aut de potētia aut de nihilo: sed nō de po
tentia: qa sic māe esset materia: ⁊ potētie potētia: ergo de ni
Prio ce.1.c.2. — hilo: ⁊ sic creatio erit. Preterea in p̄n° de celo ⁊ mūdo dicit
Phs adhibuimus magnificare deū gloriosum creatorem
oiuȝ eminētē ꝓprietatib⁹ eoꝝ que sunt creata. Preterea in — In trāslatiōe
16° de aialibus dicit Phs. qꝫ sensibilis. s. aia ⁊ vegetabilis — Theodori est
educunt de potētia. intellectus aūt egreditur ab extrīseco ⁊ — 2.d gñō.aialiū.
nō educit de potētia ⁊ educit in esse: ergo de nihilo: g̃ crea/ — caplo.3.
tio erit. Qō ꝯcedimus dicētes ad primū qꝫ suba dicit du — Suba 2r dr.
pliciter determinabilis. s. in p̄dicamēto ⁊ illa diuiditur per
primā ⁊ scōam ꝑm qꝫ hȝ rōnem subiecti ad aliqua. aut eniȝ
subijcit accñtib⁹ ⁊ substātijs qbusdā vt p̄ma: aut accñtibuꝫ
solū vt secūda: ⁊ dicit substātia que diuiditur cōtra accñs ⁊
hec nō sic determinat: qa quedā suba est que accñtib⁹ nūq̄ȝ
substat sicut imutabilis sicut dicit Phs de p̄mo qꝫ ipossibi/ — Vide.12. meta.
le qꝫ sit per dispōneꝫ aliā. Unde hec substātia nō est nisi ens — cō.39.⁊.51.
nō in alio: ⁊ hec nō incidit in p̄dicamentū sube ꝓprie. Silr
accñs dicit istis duob⁹ modis. s. ordinabile in p̄dicamento — Accñs 2r dr.
⁊ hoc cōdiuidit p̄dicamento sube ⁊ dicit accñs ens in alio:
⁊ hoc cōdiuidit cōtra subam scōo mō dictam. Et sicut non
ois suba sic determinata est in p̄dicamento sube: ita etiam
nō ꝓprie oē accñs sic determinatū est in p̄dicamēto aliquo
accidētis: ⁊ hoc ideo qa quoddā accidēs nō est nisi rōnis et
nō nature. p̄dicamēta aūt vt dicit Boetius sunt p̄ma decē
rerum p̄ncipia signātia. Posset tñ dici qꝫ creatio est in — Considera tñ
p̄dicamento relationis: sed relatiuū dicit dupli. s. qō signi/ — hic an talis re
ficat relationeꝫ vt paternitas filiatio ⁊ huiusmodi. Vel qꝫ — latio sit limita
refert ad aliud vt pater ⁊ filius ⁊ huiusmodi. Et silr se ha/ — ta vel trāscen/
bet creatio ⁊ creatura. s. qꝫ lȝ ꝑm nomē nō significet relatio/ — dens.
neꝫ refert tñ ad aliud: qa supponit relationē creati ad crea
torē ⁊ hoc alibi melius patebit. Et per hoc pȝ solo ad p̄mū.
Ad 2^m dōȝ qꝫ creatura ⁊ creatio est accñs relatiōis quē/
admodū dictū est. est enim relatio causata a principijs que
sunt ante creaturā vt deus ⁊ nihil. Ad hoc aūt qō obijcit
qꝫ creatura creata est. dicendū qꝫ pōt concedi eodē mō quo
prius denoiant seipsa: ⁊ tūc nō pōt inferri vlterius qꝫ illius
creatiōis que creata est sit alia creatio: ⁊ ideo nō ibit in infi/
nitū. Ad aliud dōm qꝫ p̄ma ꝓpositio vera est de his que
exeunt per nām: sed differentie inferiores nō sunt in supio/
rib⁹ potestate per nām: sed per abstractionē ⁊ opationē rō/
nis: ⁊ ideo nulla est illa obiectio: qa superiora nō sunt p̄nci/
pia essendi sed cognoscēdi. Et ex hoc errauit Plato in p̄n/ — Vide p B Auer
cipijs: qa eadeȝ posuit p̄ncipia essendi ⁊ cognoscēdi. Ad — roeȝ p̄mo me
aliud dōm: qꝫ illa ꝓpositio verissima est in oib⁹ idem ⁊c̄. sed — ta,cō.45.
p̄mū vno mō se hȝ ad vnū ⁊ ad multa vt mlta: ⁊ ad tempa/
le vt tempale: ⁊ ad intempabile vt intempabile: ⁊ ad com/
positum vt cōpositum: ⁊ ad simplex vt simplex. Et accipit ex
verbo Phi in libro de causis dicētis. qꝫ causa prima existit
in rebus oibus ꝑm dispositionem vnā: ⁊ ideo deus eodem
mō se habet ad omnes res. Sed qꝫ hec res modo causat et
nō semper hoc est ex sapientia ab eterno determināte sic: et
hoc appellat Apl'us plenitudinē temporis: qñ misit de⁹ filiū
suum in terris. s. ab eterna sapientia sit determiatū. Et hñ
cōcedimus qꝫ solutio de dilatoria volūtate nō est bona.

Quid sit creatio. Articulus Secundus.

AD secūdum sic ꝓcedit. Dicit glosa super Ge — Primū q̄situ
nesim super illō. In p̄ncipio creauit. i. de nihi/
lo fecit. ergo creatio est factio alicui⁹ de nihilo.
⁊ tūc querit quō factio ponatur in diffinitione
creatiōis cū facere sit agere: ⁊ agere nō sit crea
re vt ꝓbatuꝫ est supra ex diffinitione actionis.
Preterea cū dicit alicuius. Querit vtrū illō dicat subm
creationis aut terminū. ⁊ videt qꝫ subm. qa cum creatio sit
accñs ⁊ nō radicet in deo: videt qꝫ radicet in creato. Itē
alicuius habebit rōnē subiecti. ꝓpterea querit de illa ꝓpo/
sitione de. vtrū notet habitudinē alicuius cause vel ordinē
vel vtrūqȝ. Qō nō habitudinē alicuius cause videt ex hoc:
qa cuiuscūqȝ cause notet habitudinē illa supponit persona/
liter ⁊ nihil nullius rei est causa. Silr videt qꝫ nō ordinem
qa nō ens pure nō hȝ ordinē nec species nec drias. Pre/ — Scdm q̄situ.
terea ꝓpter dicta quorūdā querit quid sit creatio. Si enim
est actio tūc opȝ qꝫ sit in agente vel acto. cōstat aūt qꝫ non est
in agente per diffinitionē creationis. si aūt est in acto. Con/
tra subm tpe ⁊ causa est ante accñs: vel causa ad minus si/
cut mā ante gñationē: sed creatio vt causa p̄cedit creatum
vt videt. g̃ nō est in ipso tanq̄ȝ in eo qō sit. Preterea actio
primi suba sua est vt dicit Phs in 11° metaph. Quia actio — Tex.cō.51.
eius intellect⁹ est ⁊ vita eius: ⁊ ita creatio non pōt esse inter

creantem ⁊ creatũ:⁊ cũ omnis actio media est inter agentẽ ⁊ actũ siue id qđ fit creatio nõ põt eẽ ꝓpꝛie actio ꝫ rẽ. ¶ Solutio. dicimus ad pꝛimũ ꝙ facere sumit̃ in cõi mõ ꝑut dicit̃ in pn° scđi sniaꝝ. ꝙ facere ꝯuenit deo ⁊ hoi. Et silr̃ actio nõ sumit̃ ꝫm ita strictã acceptionem ꝫm ꝙ diffinit̃ a Phõ ⁊ a Gilberto poꝛretano. ¶ Ad aliud dđm ꝙ alicuius ꝫm rõnẽ notat terminũ: qui tñ terminus est subm eiusdeꝫ relatiõis. Et hoc bene cõtingit in relationib⁹ rõnis lꝫ nõ contingat in relationib⁹ que sunt ꝫm rẽ vt patebit ĩfra. ¶ Ad aliud dđm ꝙ denotat habitudinẽ oꝛdinis. Ad argumẽtũ qđ cõtra est dđm ꝙ duplex est oꝛdo. vnus est in oꝛdiatis ⁊ ille tm̃ est entis ad ens: alter est in rõne oꝛdinãte ⁊ ille est equalr̃ respectu entis ⁊ nõ entis: sicut pꝫ in cõpositione que est entis ⁊ nõ entis: vt in veris ⁊ falsis: ⁊ in oꝛdine vnius ꝯdictoꝛij ad alteꝝ: quoꝝ vnũ est ens ⁊ alteꝝ non ens. ¶ Ad hoc qđ querit̃ quid sit creatio. dđm ꝙ relatio est sicut supꝛa dcm̃ est: creare enim res ꝫm rẽ nõ suscipit aliquã actionẽ: qa pꝛimũ non agit aliq̃ actione diuersa a seipso vt ꝓbatũ est. Si qdẽ querit̃ quomõ tũc diffiniat̃ per facere. Dicẽduꝫ ꝙ illa rõ est de noie ⁊ nõ de re. ¶ Si vlterius objiciat̃ ꝙ rõni nois dꝫ respõdere ratio rei si reꝝ sit nomẽ. Dicẽduꝫ ꝙ intellectus duplr̃ diffinit noia. illa enĩ in que põt sufficienter ex ꝓpꝛijs pꝛincipijs reꝝ ꝓpꝛie diffinit vt hoiem ⁊ asinuꝫ ⁊ huiusmodi. Sed illa in que nõ põt nisi per cõparationẽ diffinit in cõparatione ad silĩa illis ⁊ necesse est oẽs illas diffõnes deficere quẽadmodũ silĩa deficiũt. Unde cũ intellect⁹ nõ possit in actioneꝫ pꝛimi nisi per silĩtudinẽ inuẽtã in actionib⁹ alioꝝ diffinit actionẽ pꝛimi per cõparationẽ ad actiones alias. Sꝫ tũc objicit̃ vlterius ꝙ ille intellect⁹ falsus est. ¶ Rñderi põt ꝙ non. Sicut enim dicit Phs ꝙ abstrahentiuꝫ nõ est mẽdaciuꝫ: eo ꝙ modũ abstractionis nõ ponũt in re. sic põt dici ꝙ iste modus intellectus nõ est falsus: qa modũ illoꝝ similitũ que adducit non ponit in re: sed in multis semꝑ accipit aliquid quo nitit̃ ad intellectum rei: vt pꝫ etiã in gñatione diuina. ibi enim nõ est actus medius inter gñantẽ ⁊ genituꝫ: ⁊ tñ intellectus ponit ibi generationẽ generantẽ ⁊ genitũ: et similr̃ est hic creans creatio ⁊ creatuꝫ: tñ ꝫm rem creatio nihil aliud est q̃ꝫ relatio quedam rõnis que est in creatura ex hoc quod incepit esse post nihil. Et hec de isto.

Solo pꝛimi.

In relatiõib⁹ rõnis ꝯtingit idẽ esse terminũ ⁊ subm.

Oꝛdo duplex Solo scđi.

Duplr̃ itellus diffinit noia: vide ꝑ ꝫ Auro. p° phy. cõ. 69. ⁊. 81. ⁊. 3. đ aia. cõ. 14.

2. phy. t. c. 18.

¶ Cuius sit ꝓpꝛius actus creare. Articulus Tertius.

Ad tertiuꝫ sic ꝓcedit̃. Tria sunt agentia. s. itellectus natura ⁊ deus. sed opus nature ⁊ itelligẽtie practice semꝑ supponit mãm circa quaꝫ vel in quã operetur. Creatio aũt non est circa materiã vel in materia sed de nihilo vt habituꝫ est: ergo nõ erit opus nature vel ĩtelligẽtie practice ⁊ sic relinquit̃ ꝙ sit opus dei tm̃. ¶ Itẽ duo sunt exitus in eẽ. vnus de potẽtia in actũ. alter de nihilo. sed vnus illoꝝ ꝓpoꝛtionat̃ potentie agẽtis creati. s. exit⁹ de potẽtia in actũ: ergo alter cũ maioꝛ sit. s. exitus de nihilo in eẽ actu erit ꝓpoꝛtionatus potentie agentis increati. ¶ Item deus non vniuocat̃ cum creatura in aliquo: ergo etiam operatio sua pꝛopꝛie nõ vniuocabitur cuꝫ operatiõe creature: sed operatio creature est motus vel mutatio: generatio. s. simplex et ꝫm quid. s. alteratio ⁊ augmẽtatio ⁊ ꝫm locum motus. ergo operatio diuina nõ erit vniuoca alicui hoꝝ: sed omnes iste mutationes determinant̃ per tria ꝑncipia rei mobilis. s. potentiã pꝛiuationeꝫ ⁊ actuꝫ. ergo operatio diuina nõ erit determinabilis per illa: ⁊ ita cuꝫ nulla mutatio sit existẽtis in actu ꝫm qđ est in actu: opoꝛtet ꝙ operatio diuina sit exitus de nihilo in actũ: ⁊ hoc est creatio. ergo creatio est operatio diuina. ¶ Et firmitas huius ratiõis est super hoc ꝙ omne qđ erit in esse: aut erit de actu in actum: aut de potentia in actum: vel de nihilo in esse potẽtia vel actu: ⁊ pꝛimuꝫ membrum nõ est cõueniens: ergo 2m erit ⁊ 3m. 4m enim membrũ qđ posset esse de nõ esse in non esse etiaꝫ non est cõueniens. ¶ Cõtra Plato in Timeo inducit deuꝫ loquẽtem dijs motoꝛibus oꝛbium dicens. sic imitantes meam iuxta effectum vestrũ sollertiam ita instituite atq̃ exercitate moꝛtalia: vt quib⁹ consoꝛtium diuinitatis ⁊ appellationis parilitas cõpetit diuina pꝛedita firmitate fingatis. Sẽsus est vt ꝫm ꝙ effecti sunt angeli sollertia diuina participantes esse perpetuum diuinum: ita in genere moꝛtalium fingãt animas rationales: que participant esse diuinum perpetuuꝫ parilitate appellationis ⁊ cõsoꝛtio nature: ⁊ sic videt̃ ꝙ angeli creãt animas. ergo multo magis alia coꝛpoꝛalia. ¶ Item habet̃ per qđdam verbum infra: id fenus qđ condideratis facta seccessiõe anime ⁊ coꝛpoꝛis recipiatis. Et vult dicere recipiant animas post moꝛtem quas condiderunt per creationem. ¶ Item haberi potest per rationeꝫ. Uirtutes eni angelice sunt supꝛa coꝛpoꝛalia: ⁊ ita operatiões ipsarum erant supꝛa operationes coꝛpoꝝ: ⁊ supꝛa operatiões virtutũ coꝛpoꝛalium que sunt humidum: calidum: frigidum: ⁊ siccuꝫ. ergo erit supꝛa naturaꝫ: ⁊ ita cum natura operet̃ per exituꝫ de potentia in actum erit operatio angeloꝛum de nihilo in esse. ¶ Item in libꝛo de causis. Causa pꝛima non est intelligẽtia neq̃ anima neq̃ natura: imo est super intelligentiam animaꝫ ⁊ naturam que est creans omnes res: verũtamẽ est creans intelligẽtiam absq̃ medio: ⁊ creans animam ⁊ naturam ⁊ reliquas res mediãte intelligentia. hec sunt verba in cõmẽto septime ꝓpositionis in libꝛo de causis. ¶ Solutio. dicimus ꝙ creare ꝓpꝛius actus dei est ⁊ nullius alteri⁹. Ad auctoꝛitates Platonis respõdendum est: ꝙ quedam operatio est que ꝓpoꝛtionatur coꝛpoꝛi ad suscipiendam aiam rationalem ꝫm ꝙ ipsa est actus coꝛpoꝛis humani. inter potentiam enim ⁊ actuꝫ pꝛopoꝛtio est: ⁊ respectu illius est operatio angeloꝛum per motum celi vel per motum oꝛbis: ⁊ de hac loquit̃ Plato. Unde etiam positio philosophica est ꝙ finis ꝓspẽritatis anime post moꝛtem est ꝙ cõtinuet̃ pꝛimo motoꝛi per cõtemplationem. Et hoc est qđ dicit Plato in secũda auctoꝛitate. Et non intelligit Plato ꝙ angeli animabus dent esse: ⁊ similr̃ intelligit̃ vltima auctoꝛitas. deus enim in opere nature infima mouet per superioꝛa. s. per motoꝛes ⁊ motus oꝛbium. Et similr̃ anima mouet etiam in generatione ⁊ animatoꝛuꝫ coꝛruptione. Unde creatio ponit̃ in auctoꝛitate pꝛo causalitate quacũq̃: ⁊ non pꝛo eductione in esse de nihilo. ¶ Ad rationem dicẽdum ꝙ operatio intelligentie est supꝛa materiam: sed nõ eodem modo quo operatio nature: qa operatio nature est supꝛa materiaꝫ ꝫm generationem ⁊ coꝛruptionẽ ⁊ trãsmutationem. operatio aũt angeloꝝ supꝛa pꝛincipium totius nature qđ est motus celi: qa angeli deseruiunt pꝛimo in mouendo oꝛbes.

Opatio itelligentie ẽ supꝛa mãꝫ nõ codẽ mõ quo ẽ nãꝫ vide. 8. ph. 15. ⁊. 46. cõmẽ.

¶ Utrum creatio sit cõicabilis alij a deo. Articulus 4⁹.

Ad quartum sic ꝓceditur. Sicut dicit Aug. ꝙ maius est de impio facere pium q̃ꝫ creare celum ⁊ terraꝫ. sed in iustificatiõe impij aliquid operatur creatura sicut gratia: vel etiã homo sanctus impetrãs alij iustificationem virtute oꝛationuꝫ suarum. ergo videtur ꝙ multo foꝛtius cõicabilis sit alicui creature actus creationis. ¶ Preterea plus est operari beatificando q̃ꝫ creando: qa beatum esse est maius ⁊ melius est q̃ꝫ esse: sed cõmunicat deus actũ beatificãdi: qa dicit beat⁹ Dionysius. ꝙ quidã angeli purgant ⁊ illuminãt ⁊ perficiunt alios angelos. ergo etiam cõmunicabilis est actus creatiõis. ¶ In cõtrarium est ꝙ operatio infinita non potest fieri a virtute finita: sꝫ educere aliquid de nihilo in esse est infinitum: ergo non est cõparabile eductioni de potentia in aliqđ que est finita: ⁊ hoc contingit ꝓpter incõparabilitatem potẽtie ad nihil. Sed sicut dicit Phs in 4° physicoꝝ. ꝙ omne finitum omni finito comparabile est. ⁊ ibideꝫ ꝙ entis ad non ens non est pꝛopoꝛtio vel comparatio: sicut quatuoꝛ comparãtur ad tria ⁊ duo ad vnum: sed ad nihil nihil comparatur: ergo eductio alicui⁹ de nihilo in esse nõ est operatio finita: ergo nõ erit nisi virtutis infinite ⁊ nunq̃ꝫ finite. qa sicut se habet opus finitum ad virtutem finitam: ita opus infinitum ad virtutem infinitam. ¶ Solutio. dicimus ꝙ creatio est actus incõmunicabilis ⁊ non conuenit nisi deo sicut pꝛobat vltima ratio. ¶ Ad pꝛimũ qđ contra hoc est dicimus ꝙ non est simile de iustificatione ⁊ creatione. iustificatio eniꝫ maioꝛ dicit̃ creatione quãtum ad circũstantiam iustificationeꝫ que nõ sunt essentialia iustificationi: sicut est voluntas mala que cõtrariatur deo iustificanti: que non est in creatiõe: vbi nihil cõtrariatur deo: sed creatio maioꝛ est iustificatione quantum ad essentialia. termini enim inter quos est mutatio eẽntialia pꝛincipia sunt mutationis: ⁊ illi in creatione sunt nihil ⁊ ens. sed in iustificatiõe de ente in potentia fit bene ens actu ꝫm gratiaꝫ. qđ est solutio ad sequentem questionem.

Tex. cõ. 71.

¶ Utrum

¶ Utrũ creatio sit opus nature vel volũtatis. Articulus 5ᵘˢ.

D quintum sic ꝓceditur. Dicit Damascenᵘˢ in libro pmo caplo 8ᵒ. Creatio est in dei volũtate opus existẽs non coeterna cũ deo: qꝛ non aptum natũ est qđ ex non ente ad eẽ deducitur coeternũ eẽ ei qđ sine pncipio est: ergo creatio est opus volũtatis ꝛ nõ nature. Item creatio ꝛ si postea facta est: sed nõ ex dei substãtia: ex non ente vo ad esse volũtate deducta est. ¶ In cõtrarium est ꝙ creatio est opus trinitatis: ꝛ quicqđ tribus personis conuenit cõiunctim cõuenit ẽm naturã ꝛ substãtiaꝫ. ergo creatio est opᵘˢ nature ꝛ substãtie. ¶ Solutio. creatio est opus volũtatis ꝛ est opus nature. ẽm eni ꝙ voluntas est pncipiuꝫ operãs super essentiam extrinsecã sibi sicut est in arte: sic creatio est opus voluntatis: qꝛ creatio est opus dei non ẽm suam essentiaꝫ: sed ẽm essentiam extrinsecam que educitur in esse de nihilo: ꝛ sic voluntas diuiditur contra naturaꝫ ẽm ꝙ natura est pncipium intrinsecum in eadem essentia producens sibi simile ẽm formam ꝛ speciẽꝫ: ꝛ sic generatio est opus nature ꝛ nõ creatio. ẽm autem ꝙ voluntas ẽm rem idem est qđ natura ꝛ substantia in diuinis sic creatio est opus nature ꝛ substãtie. Et sic patet solutio ad totum.

¶ Utruꝫ creatio sit actus separatus ab opere nature ꝛ propositi. Articulus 6ᵘˢ.

AD sextum ꝓcedit sic. Nihil fit in actu aliquo nisi per id qđ est in actu: sed ex semine fit actu homo. ergo si fit ẽm naturã oportet ꝙ actᵘˢ consimilis sit in semine ẽm speciem. hoc auteꝫ est falsum: ergo actu homo nõ fit ab aliquo principio qđ sit in semine. Cum igitur in semine sint omnia pncipia generationis naturalis ex principijs naturalibus nõ fit forma ꝛ actus hoĩs. ¶ Eadeꝫ est obiectio de semine fabe ꝛ omnibᵘˢ alijs seminibus ad ea que nascũtur ex ipsis. Prima aũt ꝓpositio scripta est in 3ᵒ de aĩa. ¶ Iteꝫ nihil agit ultra suam spẽm: ergo calidum nunꝗ̃ ultra calidum ꝛ frigidũ nunꝗ̃ ultra frigiduꝫ ꝛ actus mixti nunꝗ̃ ultra actum mixti: sed forme substãtiales nec sunt caliduꝫ: frigidum: humidum: ꝛ siccuꝫ: nec armonia mixti: ergo videtur ꝙ nõ actione mixti nec actione primarũ qualitatũ efficiantur: ꝛ ideo oportet ꝙ creatio sit actus cõiunctus operationi nature: ita ꝙ operatio nature disponat materiaꝫ ꝛ creatio inducat formaꝫ. ¶ Si forte dicatur ꝙ forme inducantur a virtute celesti hoc improbatur per easdem ꝓpositiones: qꝛ nihil fit in actu nisi per existẽs in actu: ꝛ etiaꝫ nihil agit ultra suã speciem: qꝛ aliter virtus actiua nõ respõderet essentie spẽi ꝛ etiam actio eẽt in infinitũ: qꝛ si nõ terminaretur ad idem in specie cũ agente nõ esset ratio ꝙ terminaretur in aliquo. Preterea agens nõ intendit destruere nisi contrariuꝫ sibi. Et appello cõtrarium dissimile ẽm formam in eadeꝫ materia existẽs cum agente. ¶ Ad hoc est responsio Platonis: qđ qꝛ forme similes nõ sunt generatis in materia ꝛ semine ex quibᵘˢ fiũt generata necesse est esse formas separatas que dent formis generatoꝝ esse. Et ratio sua ponitur in cõmẽto super 7ᵒ metaphꝫice. hec. s. ꝙ forma substãtialis in quolibet ente est ens additũ formis complexionalibᵘˢ. s. calido frigido humido ꝛ sicco: ꝛ immixtionibus hoꝝ. Iste ergo forme addite qualitatibus aut generantur ex se: ꝛ tũc erunt a nõ generante qđ est inconueniens. aut ab extrinseco aliquo sibi ꝛ illud extrinsecum: aut erit indiuiduum aliqđ eiusdeꝫ speciei: aut species: aut genus inclusa in ipsa materia: aut forma separata. Sed qꝛ nõ est idiuiduũ vel species vel genus iclusa in materia: relinquitur ꝙ tales forme sint a forma separata. ¶ Posteriores Phi respõdent aliter sicut Auicẽna ꝛ Theodosius ꝛ sequaces illoꝝ. Et fundant suã respõsionem super tres ꝓpositiones. Quaruꝫ pma est. ꝙ illud qđ est in potentia nõ exit in actum nisi ab aliquo extrahẽte qđ est sue speciei vel sui generis: ꝛ hec superius in obiectionibus inducta est. ¶ Secũda est ꝙ forme substantiales que sũt in materia vt forma lapidis ꝛ hoĩs ꝛ asini: neqꝫ sũt actiue neqꝫ passiue essentialiter. Et veritas huiᵘˢ ꝓpositionis pendet ex hoc ꝙ subalis forma non habet cõtrarium: ꝛ ꝙ nihil sit actiuum ꝛ passiuuꝫ essentialiter nisi cõtraria. ¶ Tertia ꝓpositio est ꝙ forme actiue ꝛ passiue sũt qualitates pme. Et ex istis ꝓpositionibus sequitur ꝙ agens formas substãtiales agat eas per pncipia nõ naturalia: ꝛ ideo dicuntur ꝙ tales forme sunt ab intelligẽtia agente ꝛ vocãt eam datorem formarum. ¶ Sed opinio Aristotelis est alia. s. ꝙ forme naturales sunt generãtes formas que sunt in materia. semia autem sunt que dant formas generatis per formas quas accipiũt a generantibus pmis. s. semen hoĩs ab homine a quo descinditur: ꝛ a virtute celesti accipit virtutem formatiuã ad producendũ formã cõsimilem super materiã. In his auteꝫ que non generãtur ex semine sicut illa que generãtur ex putrefactiõe vel cõmixtiõe elemẽtoꝝ sola: sicut est generatio mineraliuꝫ est virtus formatiua respectu forme substãtialis a virtute celesti tm̃. generatio autẽ elemẽtorum est a motu celi cum virtute celesti qꝛ est respectu forme substãtialis elemẽti. Et est rõ Aristotelis hec ꝙ forme ille subales oẽs aut generantur per se: aut nõ ex se. nõ põt dari primum: qꝛ hec generatio nihil eẽt: qꝛ nihil generatur ex seipso. ergo opꝫ ꝙ generentur ex alio. sed generãs est illud qđ mouet mãm donec recipiat formam: ꝛ illud qđ extrahit rem de potẽtia ad actum: illud autẽ qđ sic mouet materiã necessario est corpᵘˢ habẽs qualitatẽ actiuam aut potẽtiam que mouet corpus habẽs virtutem vel qualitatẽ actiuam: vt elemẽtuꝫ qđ habet qualitatem actiuam: ꝛ corpus habẽs potẽtiam qđ agit per aliud corpus habẽs qualitatẽ actiuam vt celuꝫ cuiᵘˢ virtus cõiungitur virtuti elemẽtari: qꝛ agit per qualitateꝫ actiuam calidũ frigidum ꝛ huiusmodi. Ista ergo operatio que pendet ex qualitatibᵘˢ actiuis: aut est respectu forme ꝛ subiecti: aut respectu subiecti tm̃ ꝛ nõ forme. Si respectu forme ꝛ subiecti tũc habeo ꝓpositum. Si autẽ est tm̃ respectu subiecti tũc subiectũ ꝛ sua forma sunt ab agentibᵘˢ separatis: ꝛ sic vnum inquãtum vnuꝫ eẽt a duobᵘˢ agentibus separatis qđ est incõueniens. ¶ Et si obijceretur ꝙ nõ est vnum inquãtuꝫ vnum: sed vnũ habet rationem forme alteruꝫ subiecti. Cõtra est: ꝙ subiectum nullũ habet esse actu qđ causatur in generatione nisi per formã: ꝛ sic subiecti ꝛ forme est vnum eẽ tm̃ qđ causatur in generatione a virtutibᵘˢ generantibᵘˢ ꝛ sic tenet incõueniens cõclusum ab Aristotele. ꝙ vnũ inquãtum vnũ causatur ab agentibus diuersis. ¶ Preterea. actio agẽtis in generatiõe nõ est super subᵐ ꝓpter subm: sed ꝓpter formã. Cuius ratio est: qꝛ eẽ subiecti nõ est nisi ꝓpter eẽ forme: ꝛ ex hoc sequitur ꝙ illud agẽs est respectu eẽ subiti ꝛ respectu eẽ forme. Et sic sunt iste rõnes que mouẽt phm ad ponẽduꝫ ꝙ forme substãtiales ꝓducũtur a virtutibᵘˢ formatiuis existẽtibus in materia. ¶ Scđm hãc vltimaꝫ opinionem respondendum est ad pmũ obiectũ ꝙ hec ꝓpositio. ens in potẽtia nõ fit in actu nisi per illđ qđ est in actu. vera est si debito mõ intelligatur. nõ enim sic intelligitur ꝙ sit in actu simili in genere ꝛ specie sed similis est in natura. Et hoc pꝫ: qꝛ hec ꝓpositio inducitur in tractatu de intellectu agẽte: ꝛ intellectus agẽs nõ est similis in specie vel genere cũ intellectu speculatiuo qui est actus intellectus possibilis. agẽs eniꝫ educit possibilẽ in actũ speculatiuũ intellectus: ꝛ si itellectus agẽs eẽt idẽ specie vel genere cũ speculatiuo oporteret ꝙ eẽt in multis speciebus ꝛ multis generibᵘˢ agens intellectus ẽm ꝙ sunt multa genere ꝛ specie per que perficitur speculatiuus itellꝰ. Unde intelligitur ꝙ est simile in actu cõuenientẽ ẽm nãm: sicut est de luce ꝙ ipsa cõiuncta qualitatibᵘˢ cõplexionalibᵘˢ rei variãtibus superficiẽ terminati corporis facit oẽs colores. Et iste est sensus phi in illo loco vt pꝫ cõsideranti circũstãtias littere. sicut enim est lux ita est intellectus agens: ꝛ sicut q̃litates prime complexionales variãtes superficiem: ita sunt phãtasmata mouẽtia inteᵐ possibilem. Et sicut est superficies mota ab vtroqꝫ: ita est intellectᵘˢ possibilis. ꝛ sicut est spẽs coloris cõstituta ita est intellectus speculatiuus. Et silr est in natura de virtute celesti que est mouẽs ꝛ agẽs ẽm ꝙ cõiungitur cum virtute cõplexionali que est in materia ꝛ ipsa materia est mota ꝛ species ꝯstituta est in qđ efficitur in materia ex virtute celesti ꝛ virtute cõplexionali. Et nõ opꝫ ꝙ similis sit illi in genere ꝛ specie: sed tm̃ in actu cõuenientẽ ẽm naturã. ¶ Ad aliud dõm ꝙ hec ꝓpositio vera est: qꝛ nihil agit vltra suã spẽm: sed hec est falsa ꝙ oĩs actio terminetur in simili specie: ꝛ hoc ideo cõtingit qꝛ materia mota non semp est mobilis ẽm spẽm virtutis agẽtis: sicut materia elemẽtaris nõ est mobilis in specieꝫ virtutis celestis: sed mouebitur in speciem illam que magis cõuenit ab agẽte saluata mobili.

Margin notes:

Tex. cõ. 17.

Uiđ opionẽ ꝛ rõnes Platonis. 7. met. cõ. 31.

Rñsio Auic. ꝓ qua viđ vbi supra.

Opio Ar. ꝓ qua viđ Auerro. 7. met. cõ. 31. ꝛ. 12. met. 15 ꝛ. 18. cõmẽtis diffuse.

Sꝫ ꝯsidera ꝙ ꝛ si ista sit rõ Ar. vt ꝺducit Cõmentator cõ. 31. 7. met. tñ illud ad qđ deducit nõ vꝫ icõueniẽs sed necessarium.

Uer ẽ ꝙ nihil agit vltra suaꝫ spẽꝫ: sꝫ falsuꝫ est ꝙ oĩs actio termiet ad sibi sile i spe: vide. 12. met. cõ. 24.

tate materie. sicut enim dictū est materia nō semper mobi-
lis est in spēm virtutis mouētis. Unde cum mouēs sit vir-
tus celestis cum q̄litatibus elemētaribus forma substātia-
lis que generatur in materia in actu respondebit virtuti
agēti quantum permittit materia: ⁊ hoc appellauimus su
pra actū cōuenietēz cū agente ꝫm nām. Sicut eni dic̄ Boe-
tius. actio nō solum terminat̄ ꝫm potestatem agētis: sed ēt
2°. de gñatiōe aialiū cap. 5. ꝫm possibilitatē patientis ⁊ materie. Et ideo dicit Aristo.
ꝙ omnes forme subales sunt in materia excepto intellectu
qui etiam ꝫm ipsum nullius corporis est actus.

Utrum actus creationis plus sit ostensiuus potētie vel sa
pientie vel bonitatis. Articulus 7ᵘˢ.

AD septimum sic ꝓcedit̄. Videt̄ ꝙ creatio idi
cet bonitatez. q̄a dicit Aug⁹. Quia bonus est
sūmus. Dionysius dicit. Bonuz est diffusiuū
esse: esse autē diffundit̄ per creationem. Item
Plato dicit. dōm ergo conditor fabricatorq̄
geniture omne hoc instituendum putauerunt
optimus erat. Videt̄ ꝙ ostēdat sapiētiā. Plura eni ordia-
ta sapiētiā ostēdūt. q̄a dicit phs in p° veteris metaphice. ꝙ
sapientis est ordinare singula. sed creata a creatiōe ꝓcedūt
plura in ordine. ergo ostēdit sapientiam. Sed videt̄ ꝙ po-
tentiam: q̄a operatio egredit̄ a potētia: ⁊ creatio est opera-
tio quedā vt videt̄. ergo ⁊c̄. Sed contra. Potētia dei est
infinita ⁊ nō agit deus ꝫm dimidiū sue potētie vel tertiam.
ergo opus ostēdens potētiā ostendet eam totam: ergo opor
tet ꝙ sit infinitū. sed nullum creatum est infinitū: ergo nul-
lum creatū est ostensiuum diuine potētie. Solutio. dici-
Nō q̄ṁ ꝫ di uersos respe ctꝰ creatio ostē dit potētiā sa piētiā ⁊ boni tatem. mus ꝙ creatio ṗncipalr̄ ostēdit potētiā: sed cuz hoc ostēdit
bonitatē ⁊ sapiētiaz. Potētiam ostēdit per cōparationem
ad terminos creationis qui sunt nihil ⁊ aliq̄d: qui vt supra
dictū est nullam habēt ꝓportionem. ⁊ ideo quo ad hoc ostē
dit̄ potētia infinita. Per cōparationē autē vnius creati ad
alteruz q̄d cū ipso creat̄: ⁊ per cōparationē vnius creati ad
sua ṗncipia essentialia intelligit̄ sapientia. Per cōparatio-
nem autē creati ad finem in quo est cōplementum creature
intelligitur bonitas. Et sic patet solutio omnium preter vl-
timum. Ad q̄d dicēdum ꝙ creatura ꝫm qualitatez sue eēn-
tie nō ostēdit omnez potētiam sed ꝫm modum sue creatio-
nis: q̄a. s. fit aliq̄d ex nihilo quemadmodū dictum est.

Utrum actus creationis sit naturalis vel miraculosus.
Articulus Octauus.

AD octauum sic ꝓceditur. Miraculum est vt
dicit Aug⁹. aliquid arduū ⁊ insolitum q̄d p̄-
ter spem ⁊ facultatez admirātis appet. Crea
tio est tale. ergo ⁊c̄. Probatio. illud est arduū
q̄d eleuatur super oēm potentiam creature:
creatio est tale vt ꝓbatum est supra. Similr̄
insolitum est q̄d non iterat̄ frequēter: sed hoc iterum cōue
nit creationi. Similr̄ est preter spem: q̄a spes in diffinitiōe
illa ꝫm Augᵐ accipit̄ pro spe nature sicut dicit̄ in octauo ad
rōnes de Habraam ꝙ cōtra spem in spem credidit. hoc ēt
dicit glosa cōtra spem nature in spem gratie. spes aūt natu-
re nō est nisi de his que expectant̄ ex causis naturalib⁹: sed
creatio nō expectat̄ ex causis nālib⁹: ḡ est p̄ter spez nāe. Et
similr̄ est preter facultatem admirantis. facultas eni admi
rantis est ꝫm potētiā cognitiuā vel operatiuā: sed cum cau
sa creationis sit diuina ex eo ꝙ nulla creatura ṗcessit nō po
test in illā cognoscēdo vel operādo: ⁊ sic creatio erit miracu
losa. Preterea triplex est cursus ꝫm triplicē causam. s. na
turalis cuius ṗncipium est natura. ⁊ volūtarius cuius ṗnci
pium est volūtas. ⁊ diuinus cui⁹ ṗncipiuz est deus. sed crea
tio nō incidit in cursum nālem nec etiam volūtarium. ergo
incidit in diuinum ⁊ ille est miraculosus sicut dicit Aug⁹. ḡ
creatio est miraculosa. Preterea opus creatiōis cōdiui
ditur operi recreationis. dicit̄ enim ꝙ tria sunt opera diui-
na. s. creationis: recreatiōis: ⁊ glorificationis. ⁊ ita duo sunt
opera miraculosa: ergo ⁊ istud. quecūq̄ eni veniunt ad eā-
dem diuisionem debent esse eiusdē rōnis in noīe diuisi. Si
forte dicat̄ ꝙ creatio non oīno elōgat̄ a facultate nostre co-
gnitionis: hoc erit cōtra Gregᵐ qui dicit ꝙ Moyses non
cognouit ṗncipium mūdi nisi spiritu ꝓphetico. Sed con
tra. opus creationis ad idez est cū opere nature. s. ad hoiez
⁊ ad aīnum aquā ⁊ terraz ⁊ huiusmodi. ergo similia sunt opa.
⁊ si vnum nō est miraculosum neq̄ reliquū: q̄a de silib⁹ idē
est iudiciū sicut dicit Boetius in topicis. Solo. Quidaz
distinguunt inter mirum mirabile ⁊ miraculosuz: ex hoc ꝙ
miraculosuz est q̄d oīno est p̄ter spem gratie ⁊ nature: sicut
multiplicatio panum ⁊ illuminatio cecoꝝ. Mirabile autez
est q̄d est ꝫm spem gr̄e ꝫ non ꝫm spem nature: sicut resurre-
ctio mortuoꝝ: partuus virgis ⁊ huiusmodi de qb⁹ est spes
gr̄e. Miruz aūt est cuius causa est alta ⁊ difficilis ad cogno
scēdum ꝫm ꝙ dicit Aristoteles in ṗn° veteris metaphysice.
ꝙ fabula cōponit̄ ex miris: ⁊ ꝙ phi ex ammirari ṗmo philo
sophari inceperūt. Sed ista distinctio nō est vera: q̄a in dif
finitione miraculi ꝫm Auguᵐ nō ponit̄ nisi pro spe nature.
Et ꝓpter hoc mirū mirabile ⁊ miraculū idē sunt apud san Mirū mirabi le ⁊ miraculū idē sūt: subto solū ꝫ modū differūt apud sanctos.
ctos dr̄a ꝫm rōnē noīs. Mirū igit̄ dicit̄ quo ad subam mi-
raculi. mirabile aūt dicit aptitudinē illā. miraculuz vō dicit
magnitudinem circa aptitudinem illā. Silr̄ ꝫm phos idez
est mirum ⁊ mirabile. illud enim q̄d phs in metaphica mi-
rum vocat hoc in ṗn° de aīa vocat mirabile. vbi dicit vnaz
sciam ṗponi alteri q̄a est certioꝝ aut q̄a melioꝝ aut mirabi
lioꝝ est. Unde dicimus ꝙ creatio miraculosa est. Ad id q̄d
est cōtra hoc rn̄demus ꝙ gñatum ⁊ creatum idē hn̄t iudi-
ciū quātū ad naturaz ⁊ similia sunt. sed generatio ⁊ creatio
non sunt idem nec habent idem iudicium.

De materia. Questio Secunda.

DEinde q̄ritur de crea-
tis. Et p° querit̄ de q̄tuor coequeuis. De
inde de his que de q̄tuor coequeuis ꝫ nu
meꝝ sex dierum ꝓcesserūt. Circa coeque-
ua p° querit̄ de singl̄is. 2° cōiter de oib⁹ si-
mul. Itē inter coequeua singula p° querit̄
de mā. dicit eniz glosa super Genesim. In
ṗn°. q̄tuor esse coequeua. s. mām: tp̄s: celū empyreum: ⁊ an-
gelicam nām. Circa mām octo inquirunt̄. p° an sit. 2° quid
sit. 3° vtrum creata sit vel nō. 4° vtrum sit simplex vel cōpo-
sita. 5° vtrum omniū creaturaruz sit materia vna. 6° vtruz
oīum corpoꝝ sit mā vna. 7° vtrum oīum ingñabiliū sit mā
vna. 8° vtrū oīuz gñabiliū ⁊ corruptibiliū sit materia vna.

An materia sit. Articulus Primus.

AD primū ꝓcedit̄ sic. Forma dat esse ergo q̄d
caret omni forma caret omni eē. ꝫ mā ṗma ꝫ
rōnē ṗme māe accepta caret omni forma. ḡ ca
ret omni eē. ⁊ q̄cq̄d caret omni esse nihil est: ḡ
mā ṗma nihil est ꝫm rōnē māe prime accepta
q̄a caret omni forma. ḡ caret omni eē. Item
dicit phs in lib° de causis: ꝙ ṗma reꝝ creataꝝ est eē ⁊ nō est
ante ip̄m creatū aliud. ḡ q̄d est aū eē nō est de numero crea-
toꝝ. sed q̄cq̄d est aū formā est aū eē: ergo q̄d est ante formaz
nō est de numero creatoꝝ. mā aūt ṗma est aū formam. ḡ nō
est de numero creatoꝝ. ⁊ q̄cq̄d nō est de numero creatoꝝ ni
hil est. ergo mā ṗma nihil est. Q̄d aūt hoc sit aū eē q̄d est
ante formā pꝫ ex hoc ꝙ eē non est nisi indiuidui vel spēi vel
generis vel principij ⁊ oē tale est a forma. ḡ oē tale est a for-
ma indiuidui vel spēi vel gñis vel ṗncipij. Itē ꝓbatio ꝙ for-
ma est illa que cōtrahit̄ per drīas ⁊ nō mā: quēadmodū ṗn-
cipium cōtrahit̄ gñalissimoꝝ ⁊ ꝙ genus cōtrahit̄ per drīas
spēruz ⁊ spēs per drīas indiuiduoꝝ sicut dicit Porphyri⁹. ꝙ Caplo ð spē
indiuiduum facit collectionē accn̄tium que in alio esse non
possunt inueniri. Itē dicit̄ ꝙ gñatio sube est ex nō substātia:
sed a quocūq̄ remouet̄ superi⁹ ⁊ inferi⁹: ergo si est ex nō sub
stātia est ex nō mā: ⁊ nihil aliud est sigñatum māe in mā nisi
id ex quo est gñatio. ergo videt̄ ꝙ mā nihil sit in nā. Pre
terea dicit̄ i. lo. Deut°. Date magnificētiā deo nr̄o: dei p-
fecta sunt opera. ꝫ mā nō est perfecta: ergo nō est de opib⁹
dei: ⁊ q̄d nō est de opib⁹ dei nihil est: ḡ mā nihil est. Con-
tra glo. sup Genesim in ṗn° dicit. ꝙ per celum ⁊ terrā intel
ligit̄ mā inferioꝝ ⁊ superioꝝ creaturaꝝ. Itē Aug⁹. in. ix.
cōfessionū. Tu dn̄e fecisti mūduz de mā informi quā fecisti
de nulla re pene nullam rē: ergo mā est. Item gñatio ⁊ cor-
ruptio nō sunt sine actione ⁊ passione. actio aūt ⁊ passio non
sunt sine cōtrarietate sicut dicit phs p° phicoꝝ. ꝙ contraria
separata non agūt sed in mā: ergo mā est. Itē cōtrarioꝝ
semper est vnū subm ⁊ illud est mā. ergo materia est. Item
ibidē

ibidē dicit ꝙ pͥncipia mutationis tria sunt. s. subiectū qd̄ est
mā: ⁊ duo cōtraria: ergo mā est: qd̄ cōcedimꝰ dicētes. ¶ Ad
Nō ꝙ mā a se ipsa hȝ eē potētie: ⁊ istō eē apponit ab alijs actꝰ entitatiuus. primū ꝙ forma dat eē: mā aūt habet esse subiecti ⁊ potētie:
⁊ hoc habet a seipsa ⁊ hoc nō est eē simplr̄ sed ſm qd. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ cum dr̄ pͥma rerum creatarum est eē ponit eē
pro ente sicut dicit ibi Cōmētator in expōne illius ꝓpōnis.
Et ibidē dicit beatꝰ Dionysiꝰ in libͦ de diuinis noibꝰ. caͦ.
5ͦ de ente. ⁊ dr̄ ibi primū natura a quo nō cōuertit cōsequē-
tia subsistēdi ⁊ sic ens est absolute primū: qa in ipso stat re-
solutio posteriorꝝ in prius. Et ibidē hoc pͥmū ponit pͥnᵐ co-
gnitiōis. Cū aūt dicit mā pͥma ponit pͥncipiū ſm rōnem ge
neratiōis ⁊ tēporis. Et sic pȝ ꝙ primū hincinde ponit eq-
uoce. qa cum dr̄ de ente est pͥncipium cognitiōis respectu eo
rum que ordinabilia sunt in pͥdicamento. Cū aūt dicit de
mā est pͥnᵐ generationis respectu gn̄atorū. ¶ Ad aliud di-
cēdum ꝙ cum dicit generatio sube est ex non suba negatio
negat subam compositam relinquēdo potētiam ad illā que
est mā. Si dicit ꝙ remoto superiori remouet inferius. Di
cēdum est ꝙ hoc verū est quādo negat superiꝰ signatione ⁊
suppōne. sed cū dicit nō suba nō fit suppositio ꝓ superiori sȝ
pro particulari gn̄abili. Et est rō qa gn̄atio nō est supioris
sed iferioris particularis. nā eni nō intēdit gn̄are hoīem sȝ
hūc. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ oia opa dei perfecta sunt. sȝ ꝑfe-
ctio oium opeꝝ nō est vnius rōnis imo vnūqdq̄ dicit per-
fectū qn̄ est in debito statu sui eē: ⁊ ideo mā pfecta est qn̄ hȝ
rōnem subiecti ad formas gn̄abilium ⁊ corruptibilium.

¶ Quid sit materia. Articulus 2ͦ.

AD scdm ꝓcedit sic. In pͥmo de gn̄atione ⁊ cor-
Tex.cō. 23. ruptione caplo 2ͦ. diffinit sic mā. Est autē hyle
maxime qdem ⁊ ꝓprie subm generatiōis ⁊ cor
ruptiōis ⁊ susceptibile modo aūt 2ͦ est qd̄ alijs
Tex.cō.3. trāsmutationibꝰ. ¶ Itē in 8ͦ metaph. caplo pͦ.
Dico mām illud qd̄ non est hoc in actu: sed est
Tex.cō.14. hoc in potētia. Itē in 11ͦ metaphi. caplo pͦ. mā est hoc ſȝ ꝙ
videtur: qm̄ illud qd̄ est ſm cōtactum ⁊ nō est ſm ordinem
Tex.cō.82. est mā. ¶ Itē in fine pͥmi physicoꝝ. Dico mām primū subie
ctum vnicuiqȝ ex quo fit aliqd cū insit per se ⁊ nō ſm accn̄s.
¶ Cōtra primū obijcit sic: ꝙ primū subm nō videt mā esse
generatiōis ⁊ corruptiōis sed potius videt subm alteratio
nis. ois eni generatio fit ſm actionē ⁊ passionē qualitatum
primaꝝ: ergo mā prius est susceptibilis primaꝝ qualitatuȝ
qꝫ gn̄ationis ⁊ corruptionis: sed alteratio est mutatio ſȝ q̄-
litates manēte subto eodē vt dicit phs in pͦ de gn̄atiōe caͦ
2ͦ. ergo mā prius est susceptibilis primaruȝ qualitatū qꝫ ge
nerationis ⁊ corruptiōis. ¶ Preterea nō fit generatio nisi
condensata vel rarificata mā. ergo raritatis ⁊ spissitudinis
prius susceptiua est mā qꝫ forme subalis ſm quaȝ est gene-
ratio. ¶ Si dicat ꝙ primū nō ponit ibi pro eo qd̄ est aū qd̄
est nihil sed ponit primū pro ꝓximo adhuc videt falsuȝ: qa
mā nō videt esse ꝓximuȝ subm generationis sed potiꝰ cor-
pus cum quātitas ſm phm abstrahat a motu ⁊ mutatiōe.
Vel hoc est ideo: qa qn̄titas nō habet cōtrariuȝ ⁊ oē qd̄ mu
tatur mutat de cōtrario in cōtrarium. Preterea videt fal-
suȝ qd̄ dicit in scda parte diffōnis: ꝙ modo alio sit subiectū
aliarū trāsmutationū: qa mō non videt esse subm aliarum
Tex.cō.3.⁊.5.⁊.7. trāsmutationū: sed potius cōpositum queadmodū dicit in
5ͦ physicoꝝ. etiā ꝙ tales mutatiōes sunt de subto ad subȝ.
Prio phi.82. Preterea videt sibi cōtrarius in fine pͥmi physicoꝝ. dič eni
ꝙ mā est ingenerabilis ⁊ icorruptibilis. ⁊ hic dicit ꝙ sit su-
sceptibilis gn̄ationis ⁊ corruptiōis. Itē querit quare dr̄ ma
xime ⁊ ꝓprie. videt enim ꝙ mā ſm eādem rōnē subm sit ois
trāsmutationis. Si eni passio cōis est opȝ rōnē subti eē cō-
munē: sed trāsmutari ſm cōtraria vel media est passio cōis
in omni motu ⁊ mutatione. ergo rō subti erit cōis: ⁊ ita ſm
vnā rōnē erit subm in omni mutatiōe. ¶ Cōtra scdaȝ obij
cit sic. Mā nō est in potētia respectu illius tm̄: sed respectu
ois forme. Cū ḡ hic dicat formā determinatā male dicit di
cēdo. Dico mām qd̄ nō est hoc in actu sed est hoc in poten
tia. ¶ Qd̄ aūt sit in potētia respectu ois forme ꝓbat idire-
cte sic. Si eēt tm̄ possibilis ad hāc: tūc cū illa eēt sub illa iaȝ
non esset in potētia ad aliā sed mā que cōiūcta est forme cū
impossibilitate ad aliā formā nō est sepabilis ab illa cui cō-
iuncta est: vt pȝ in mā celi: ⁊ sic illa mā a tali forma nō sepa-
ratur qd̄ falsuȝ est. ¶ Cōtra tertiā obijcit sic. dicit Boeꝰ in
libͦ de duabꝰ naturis ⁊ vna persona christi. ꝙ mā ꝓprio in-
tellectu nō est intelligibilis. ḡ videt ꝙ non sit hoc qd̄ videt:
sensus eni ſm cōtactū. i. ſm ꝙ visio est: hoc est qd̄ intelligit.
Preterea qd est hoc qd̄ dicit. Qm̄ illud qd̄ est ſm cōtactuȝ
⁊ nō ſm ordinē est mā. ois eniȝ mā determinat ſm ordineȝ
sicut dr̄ in fine pͥmi phicoꝝ. mā enim dicit ordinē potētie ad Tex.cō. 81.
actū: ⁊ hoc habet in pͥcedenti diffōne. Preterea cōtactꝰ cor
poꝝ est ⁊ mā ꝓprie non est corpus. ¶ Si forte dicat ꝙ mate
ria qdē nō ordinata est sed tm̄ cognoscit vt dič diffinitio ſȝ
ꝙ cōtingit formā: qa forma est pͥnᵐ cognoscēdi ⁊ se ⁊ mām.
hoc videt ꝯtra phm eē qui dicit pͦ phicoꝝ aū finē. ꝙ subie- Tex. cō. 69.
cta qdē nā scibilis est ſm anologiā. sicut eni ad statuam es
aut ad lectulū lignū: aut ad alioꝝ aliquid hn̄tiū formā mā ⁊
informe anteqꝫ accipiat formā se hȝ: sic ipsa se hȝ ad subam
⁊ qd̄ est: ⁊ ita videt mā cognoscibilis eē ſm ordinē ⁊ nō ſm
cōtactum. ¶ Cōtra vltimā obijcit sic cū dicit pͥmū subiectū
aut dicit primū aū qd̄ nihil est. aut ꝓximuȝ. Si aū qd̄ nihil
tūc male adiungit cū insit: qa hoc nō semꝑ inest ſm eādem
rōnē: sicut terra ſm ꝙ terra nō inest alij. Si autē dicit pͥmū
proximū hoc nō est mā solū sed cōpositū. oē eni mixtuȝ ⁊ cō-
plexionatū compositū est. ¶ Preterea q̄re dicit nō ſm acci-
dens. hoc eni qd̄ inest non ſm accn̄s non hȝ rōnē subti. ⁊ ita
per hoc ipm qd̄ dicit subm remouet accidēs. ḡ supflue ad-
dit postea non ſm accn̄s. Preterea obijcit cōtra oēs istas
diffōnes simul. ꝙ eni oino simplex est nullo mō est diffinibi-
le: qa ois diffō dicit partes diffiniti. mā āt simplex est oino:
ḡ nullo mō est diffinibilis. Si forte dicat ꝙ descriptiōes sūt.
Cōtra hoc iterꝝ est: qa descriptio vel est ex pte subaliū sicut
ex differentijs aggregatis pͥter genꝰ vel ex subali ⁊ accn̄tali:
sič si ꝓpriū coniūgit cū gn̄e vel dr̄ia vel ex accn̄tibꝰ aggrega-
tis sicut Crispus musicꝰ Cleonis filiꝰ est descriptio fortis.
Et vnaqueqȝ istaꝝ descriptionū est de cōposito tm̄ ⁊ nō de
simplici. ḡ descriptio nō pōt eē māe cū sit simplex. ¶ Prete-
rea querit qualr̄ differūt iste notificationes māe. Ad vltiᵐ
rn̄demus pͦ: ꝙ sič dič Boetiꝰ suba ⁊ entitas māe in se con Entitas māe nō ē itelligibilis ꝓpo itellu: sȝ itelligit ſm ꝑuationē: vid ꝓ hoc. 7. met. cō. 60.
siderata nō est itelligibilis ꝓprio itellectu sed itelligit ſȝ pri-
uationē. s. ꝙ hoc est mā qd̄ pͥter formas accn̄tales ⁊ subales
inuenit in ente. ⁊ ideo si dȝ intelligi opȝ ꝙ hoc sit per ordinē
ad formā: vel per ꝯiūctionē ad formā: ⁊ sic q̄dāmō diffini-
bilis est: ⁊ hȝ qꝫdā cōpōnē rōnis ſm ꝙ rō accipit eā ordiatā
vel ꝯiūctā. Si tūc accipit vt ꝯiūcta sic diffinit illa rōne in 11ͦ
meta. Si vt ordiata tūc aut ordiata ad mutationeȝ: aut ad
formā. si ad mutationē tūc sic diffinit in pͦ de gn̄atiōe capͦ
2ͦ. Si vt ordiata ad formā: aut ſm ordinē ꝯtigētē formā: ⁊
sic diffinit in fine pͥmi phicoꝝ. ⁊ hoc notat per hoc qd̄ dič ex
quo fit aliqd cū isit. aut ſm ordinē nō ꝯtigētē formā ⁊ sic dif
finit in 8ͦ meta. cap. pͦ. ¶ Dicimus ergo ad primū ꝙ pͥma
potētia materie est ad formā subalē. substātia enim cōposi-
ta est cā accn̄tis. Et ideo lȝ calidū ⁊ frigidū sint q̄litates q̄-
rum actione ⁊ passione fit gn̄atio ſm circulū vel ſm rectuȝ:
tn̄ nō sunt in mā nisi post formā subalem elemēta: ponatur
enim per impossibile ꝙ mā sit ante formā elementi: mā nec
erit calida nec frigida nec humida nec sicca. Prima enim Pria forͣ q̄ recipit in mā est forͣ elm̄ti. vid 3. celi cō. 67. ⁊ 12. meta. cō. 11.
forma substantialis quā recipit mā forma elemēti est: qd̄ ꝓ
bat per diffōnē elemēti. Elemētū eni est ex quo cōponit res
primo ⁊ est in re ⁊ nō resoluit in formā aliā. id enim in quo
stat resolo pͥncipiū est in nā. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ raritas
⁊ dēsitas potiꝰ dicūt positionē partiū māe qꝫ qualitates nā-
les māe supadditas: ⁊ ideo de talibꝰ ſm nāȝ nō est obiectio
sed potiꝰ ſm rōnē. Dicūt tn̄ qdā ꝙ mā est susceptibilis pri-
maꝝ q̄litatū ⁊ raritatis ⁊ densitatis: ⁊ tn̄ pͦ est subm forme
subalis: qa nō recipit q̄litates pͥmas nisi per illā. ¶ Ad aliō
dōm ꝙ primū dr̄ ꝓximū. Et pͥmū dicit etiā aū qd̄ nihil est.
potētia eni māe pͦ est ad subalē formā ⁊ ad alias per accn̄s
s. pp illā ⁊ sic pͥmū dicit aū qd̄ nihil est. Silr̄ ꝓximū subm in
gn̄atione manēs idē nūero hoc est mā. nō enim est eadē cor
poreitas numero que est in genito ⁊ in eo ex quo fit trāsmu
tatio sicut est in semie ⁊ in hoīe. Qd̄ ꝓbat Auicēna in suffi-
ciētia per dimēsiōes que alteriꝰ rōnis sūt in semine ⁊ in eo
qd̄ fit per gn̄ationē ex illo. ¶ Ad hoc qd̄ obijcit ꝙ quātitas
est aū mutationē ⁊ abstrahit a motu ⁊ mutatiōe. Dicēduȝ
ꝙ ista est qn̄titas accepta ſm itelligētiaȝ ⁊ nō ſm eē qd̄ hȝ in
mā. Ad hoc qd̄ obijcit ꝙ qn̄titas nō hȝ cōtrariū ⁊ ideo non Nō q̄ qn̄titas est a motu abstrahens.
mutat. Dicēduȝ ꝙ ex hoc nō sequit nisi ꝙ nō mutet per se:

Cópoᵐ hꝫ rõ nē ſubti rōne mãe.vĩd pmo d gñone ⁊ coꝛ ruptiõe cõ.pᵒ i fine cōmēti.

ſed per accñs mutat̄ mutatione ſubti.¶ Ad aliud dõm ꝙ
cōpoſitū eſt ſubm pꝛimū in alijs mutationibꝰ.ſꝫ tñ hoc ipꝫ
cōpoſitū rōnē ſubti hꝫ a mã:mã aūt eſt ſubm remotū:⁊ hāc
diuerſitatē notat phs cū dicit.mõ aūt alio.¶ Ad alid dõm
ꝙ ſuſceptibile gñatiōis ⁊ coꝛruptiōis dupl̄r dicit̄.ſ.vt qd ge
nerat̄ ⁊ coꝛrūpit̄:⁊ ſic ſuſceptibile gñationis ⁊ coꝛruptionis
eſt cōpoſitū.dr ēt ſuſceptibile gñationis ⁊ coꝛruptiōis: ſicut
ſubm in trāſmutatiōe que eſt gñatio ⁊ coꝛruptio:⁊ ſic mã eſt
ſuſceptibilis gñationis ⁊ coꝛruptiōis:⁊ ſic nõ eſt ꝯtrarietas
iſtiꝰ diffōnis.¶ Ad aliud qd dr in pᵒ phicoꝝ in fine.ibi eniꝫ
ꝓbat̄ ꝙ nõ eſt gñabilis ⁊ coꝛruptibilis quēadmodū cōpoſi-
tuꝫ.Si eñi gñaret̄ cū oĩs gñatio ſit ex mã:eēt mã añq̄ gña-
ret̄ qd eſt incōueniēs.Sil̄r ſi coꝛrūperet̄ cū oĩs coꝛruptio ſit
ad mãm:eēt mã poſtq̄ coꝛrūperet̄:⁊ ita cōcludit̄ ꝙ eſt icoꝛ-
ruptibilis ⁊ ingñabilis:nihilominus tñ eſt ſubm gñationis
⁊ coꝛruptiōis.¶ Ad alid dõm ꝙ paſſio que eſt trāſmutatio
ſm ꝯ̄ria nõ eſt cõis niſi ſm genus:⁊ hoc mõ ꝓut ꝯ̄ria redu-
Tex.cõ.15. cunt̄ ad pꝛiuationē ⁊ habitū:quēadmodū docet phs in.10.
pme phie.Sed ſm determinatā rōnē nõ eſt cõis paſſio:qa
in foꝛmis ſubalibꝰ abſentia ⁊ pñtia foꝛme facit mutationeꝫ
Tex.cõ.81. vt dicit phs in pᵒ phicoꝝ cap.vltiᵒ.in alijs aūt mutationibꝰ
nõ eſt ſic:ſed ꝑuatio ſaluat̄ in illis in nã ꝯ̄rij.vñ ꝑuatio albi
nigrū eſt vel mediū.Et pp hoc ēt rõ ſubti determinata nõ
eſt vna ſed cõis.Et pp hoc dicit maxime qdē ⁊ ꝓpꝛie.⁊ dic̄
maxime qa mã ꝑficit̄ eſſentialr̄ a foꝛma ſubali.Pꝛopꝛie āt
dicit in cōparatiōe ad alias foꝛmas quas nõ deſiderat niſi
ꝓpter iſtā.¶ Ad illd qd cōtra diffōnē ſcdaꝫ obijcit̄ dõm ꝙ
intelligit̄ de mã in oꝛdie ad foꝛmā ꝓpīquā:ſicut eſt oꝛdo ca-
lidiſſimi ad foꝛmā ignis:⁊ ita nõ ꝓcedit obiectio:qa mate-
ria que eſt in potētia ad oēm foꝛmā eſt mã remota.Vñ dic̄
Cōmentatoꝛ 9ᵒ.met.cõ.12. Cōmētatoꝛ ſup metaphicā.ꝙ vnūqdq̄ eſt in potētia in illo
ex quo educit̄ vno motoꝛe quēadmodū idolū in potētia eſt
in cupꝛo:qa vno motoꝛe hoc eſt arte educit̄ de illo ⁊ cupꝛuꝫ
in potētia eſt in terra:qa vno motoꝛe hoc ē motu vno ſupe-
rioꝝ educit̄ de illa.Sꝫ idolū nõ eſt in potētia in terra:qa ad
hoc exigunt̄ plures motoꝛes vt educat̄.ſ.nã ⁊ ars.¶ Ad id
qd obijcit̄ ꝯ̄ tertiā diffōnē dõm ꝙ lꝫ entitas mãe in ſe ꝯſide-
rata ꝑfectū itellectū nõ hēat cū itellectꝰ eiꝰ eſt qd eſt in ente
per foꝛmā vel anologiā ſm ꝙ ex mã artificiali cognoſcit̄ mã
in nã:ſic dr in auctoꝛitate phi:ſic ad ſtatuā es ⁊ ad lectulum
lignū ſe hꝫ.Et dr in illa auctoꝛitate ꝙ ſic ſe hꝫ ifoꝛme ⁊ mã
ad ſubam ⁊ hoc aliqd ⁊ qd eſt.Et itelligit per ifoꝛme rōneꝫ
pꝛiuationis in mã.per mãm aūt nãm ſubti.per ſubaꝫ aūt i-
telligit foꝛmā per hoc aliqd determinatā ⁊ cōpoſitā ſubam.
hoc aliqd eñi eſt foꝛma cōtracta per mãꝫ per hoc qd eſt itel
ligit rōnē ſubſiſtētie quā hꝫ cōpoſita ſuba a cōpoſitiōe mãe
⁊ foꝛme.Vñ qd eſt idē qd nūc eſt apud nãm.Per foꝛmam
7.met.cõ.31. aūt itelligit̄ mã ſm ꝙ accipit eē a foꝛma:ſm phm eniꝫ in 7ᵒ
metaphice.idē eſt eē ſubti ⁊ foꝛme in cōpoſito:qa ſubiectuꝫ
non hꝫ eſſe niſi a foꝛma.Et pp hoc dicit ſm ꝙ videt̄ qa iſte
eſt ſolus modus intelligēdi ꝑfectus quo itelligit̄ mã vt dic̄
12.met.cõ.14. Cōmētatoꝛ ibidē.¶ Ad aliud dõm ꝙ hec pꝛopoſitio falſa
eſt:ꝙ omnis materia determinet̄ ſm oꝛdinem.materia au
tem ſm ꝙ eſt in ente non determinat̄ ſm oꝛdinē.ſed veruꝫ
eſt ꝙ oĩs potētia materie determinat̄ ſm oꝛdinē:⁊ ita itelli
git̄ ꝑcedens diffinitio.vñ pꝫ ꝙ nõ eſt ꝯ̄rietas.¶ Ad alid di
cēdū ꝙ cōtactus dicit̄ ꝓpꝛie ⁊ cõiter.ꝓpꝛie eſt coꝛpoꝝ quoꝝ
vltima ſunt ſimul vt dic̄ phs in 6ᵒ phicoꝝ.Sꝫ cõiter dicunt̄
cōtingere ſe determinās ⁊ determiatū vt potentia ⁊ actus.
¶ Ad illd qd obijcit̄ cōtra q̄rtā dõm vt ſupꝛa.ꝙ pmū ponit̄
vtroq̄ mõ.⁊ ſi idē eſt qd añ qd nihil eſt:tūc ſoluendū eſt ar-
gumētū qd eſt cōtra:qa mã pma ſola eſt ſubiectū.hec eñi ſo
la ſaluat̄ eadē nūero in vtroq̄ termino trāſmutationis.vñ
nõ opꝫ ꝙ ſub eiſdē foꝛmis qbꝰ fuit maneat in eo cuiꝰ eſt ma
teria.Si aūt eſt idē ꝙ pꝛimū:tūc dõm ꝙ ꝓxima ſunt illa i-
ter que nõ eſt mediū.inter mãm aūt pꝛimā ⁊ foꝛmā ſubaleꝫ
nõ eſt mediū ⁊ diſpōnes ſm eē qd hñt in cōpoſito cōſequū-
tur foꝛmā ſubalē:ſꝫ ſm eē qd hñt in trāſmutādo mãm ꝑce-
dūt foꝛmā ſubalē.ſꝫ ille que ꝑcedūt ⁊ que ſequunt̄ non ſunt
eedē numero:ſic nõ eſt eadē q̄litas in nūero intēſa ⁊ remiſ-
ſa.¶ Ad vltimū dõm ꝙ hoc qd dicit nõ ſm accñs nõ deter
minat ſubm vel ēt hoc qd ineſt:ſed eſt determinatio eiꝰ qd
pꝛecedit ex quo ſit res.ſicut albū ſit ex lōgo vnde lōgum non
eſt pꝛoximum ſubiectum ⁊ pꝛopꝛia materia albi.

¶ Vtrum materia creata ſit vel non. Articulus 3ᵘ.

AD tertium ꝓcedit̄ ſic.Omne cuius eſſe ꝑcedit
nõ eē radicat̄ in aliquo:mã non radicat̄ in aliq̄
ergo materie eē non ꝑcedit nõ eē.Pꝛobatio p-
me.Omne cuius eē ꝑcedit non eē hꝫ oppoſitio
nem entis ad nõ ens:⁊ oĩs oppoſitio radicatur
in aliquo.oĩs enim oppoſitio circa vnuꝫ ſit.ali-
ter enim nõ eēt oppoſitio.ergo pꝛima vera.Pꝛobatio ſcde
per deductionē ad ipoſſibile.qa ſi materia radicat̄ in aliq̄:
tūc materie erit materia ⁊ ibit̄ in iſinitū.Pꝛobata g̃ vtraq̄
pꝛemiſſaꝝ videt̄ de neceſſitate ſequi cōcluſio.Pꝛocedat̄ g̃
vlterius ſic.Omne cuius eē nõ ꝑcedit nõ eē eſt icreatū.ma
terie eē nõ ꝑcedit non eē:g̃ eſt icreatū.Pꝛobatio pme ꝓpõ-
nis eſt ex diffōne increati:qa icreatū eſt cuius eē non pꝛece-
dit nõ eē.ſecūda aūt eſt ꝯcluſio ꝑcedētis ſyllogiſmi.Itē crea
tuꝫ cauſe pme verius eſt ens q̄ creatū cauſe ſcde.ſed crea-
tuꝫ eſt cauſatū cauſe pme:g̃ verius erit ens q̄ cauſatū cau-
ſe ſcde.Inde vlteriꝰ effectꝰ foꝛme verius eſt ens q̄ mã: ſed
effectꝰ pme cauſe vt habitū eſt verius eſt ens q̄ effectꝰ ſcde.
ergo mã nõ erit effectus pme cauſe.ſꝫ creatū eſt effectꝰ pme
cauſe vt ꝓbatū eſt in pmo ſyllo:g̃ mã nõ eſt creatū.¶ Itē ni
hil creatur vt dicit Augꝰ.in libᵒ octuagintatriū q̄ōnum niſi
ſm rōnē idee.oĩum eniꝫ creatoꝝ idee ſunt in mēte diuina:
ſed idea non eſt niſi ideati:g̃ non erit creatum niſi ideatuꝫ.
Inde ꝓcedit̄ ſic.nullum nõ ideatū hꝫ ideam:ſed omne in-
foꝛme eſt non ideatū:g̃ nullum infoꝛme hꝫ ideam:ſꝫ mã pꝛi
ma eſt infoꝛme vt dicit Augꝰ.⁊ phs in pᵒ phyſicoꝝ.g̃ mate-
ria pma non hꝫ ideam.Inde ſic.qdcūq̄ non hꝫ ideam non
eſt creatum.ſꝫ materia pꝛima non hꝫ ideā.g̃ non eſt creatū.
¶ Contra.Augꝰ in 12ᵒ cōfeſſionū.Et Anſelmus in libᵒ de Tex.cõ.81.
veritate dicūt.Tu dñe feciſti mūdū de materia iformi quā
feciſti de nulla re pene nullā rē.Itē Augꝰ in libꝛo de trinita
te dicit.ꝙ oē ens eſt ab ente pmo qd eſt deus.mã pꝛima eſt
ens.g̃ eſt ab ente pmo ⁊ nõ niſi per creationē.ergo eſt crea-
ta.Qd cōcedimus dicētes ad pꝛimū ꝙ hec ꝓpoſitio eſt fal-
ſa.Oē cuius eē pꝛecedit non eē radicatur in aliquo nec va
let ꝓbatio.nõ eñi oppoſitio ꝯ̄dictionis eſt inter eē ⁊ nõ eē in
quibus non eē ꝑcedit eē ſed potius inter ea in quibꝰ eē ꝑce
dit nõ eē.¶ Ad qd intelligēdum notāduꝫ eſt ꝙ veritas nõ Veritas i affir matiõe ⁊ nega tiõe nõ vniuo ce reperit̄.
vniuoce eſt in affirmatiuis ⁊ negatiuis ſꝫ per pꝛius ⁊ poſte-
rius.negatiōis eñi intellectꝰ nõ eſt niſi per affirmationem.
Sil̄r negationis veritas nõ eſt niſi per veritatē affirmatio
nis.dicit eñi phs ꝙ vnūqdq̄ ſic ſe hꝫ ad veꝝ ſicut ſe hꝫ ad 2ᵒ met.t.c.4.
eſſe.Vñ cū eē negationis nõ ſit niſi per eē affirmatiōis:ve-
ritas negatiōis nõ erit niſi per veritatē affirmatiōis.Ver-
bi gr̃a.Veritas cōpōnis cauſat̄ a compoſitis que ſm rē cō
ponibilia ſunt ſicut idē cū ſeipſo ⁊ ſuperiꝰ cū iferioꝛi ⁊ ꝓpꝛia
paſſio cū ſubto ⁊ effectꝰ cū cã ꝓpꝛia:⁊ talia ꝑdicata ex natu-
ra ſui oppōnē habēt ad ꝑdicata extranea illi ſubto.Vñ cuꝫ
remouet̄ a ſubto illo cauſat̄ veritas illius negatiōis a ma-
teria ꝑdicatoꝝ illius ſubiecti.Vñ hec.hõ nõ eſt aſinꝰ.veri
tateꝫ hꝫ ab hac ꝙ hõ eſt hõ:⁊ qa hõ opponit̄ aſino qcqd eſt
hõ non eſt aſinus.Et ſic pꝫ qualr̄ veritas in negatiuis eſt a
veritate in affirmatiuis.Vñ in oppōne ꝯ̄dictionis eē ꝑce-
dit nõ eē ⁊ nõ ecōuerſo.Vñ anteq̄ mūdus eēt hec ꝓpõ mū Añq̄ mūdus eēt iſta ꝓpõ nõ eſt neq̄ vera neq̄ falſa.mū dus nõ ē.ſed hoc idiget ſb tili ꝯſideratiōe
dus nõ eſt neq̄ vera neq̄ falſa eſt:⁊ hoc ideo qa non eſt ꝓ-
poſitio.cōpoſitio enim ꝓpōnis cauſat̄ a cōpōne reꝝ.res au
tē cōpoſite ante mūdū nõ ſunt ⁊ qa affirmatiua qñ nõ eſt ēt
negatio ſibi oppoſita non eſt ſi mūdus nõ eſt.Et ſimil̄r dico
de his mūdus non erit ⁊ mūdus nõ fuit:⁊ ſic patet ꝙ ſophi
ſtica eſt ꝓbatio qua ꝓbatur ꝓpoſitio pꝛima.¶ Ad aliud di
cēdum ꝙ hec ꝓpoſitio eſt falſa.cauſatuꝫ pꝛime cauſe veriꝰ
eſt ens q̄ cauſatuꝫ ſecūde cauſe.Et ſi quis ꝓbet eam ſic.ſi-
cut ſe habet cauſa pꝛima ad ſcdam:ita cauſatuꝫ pme cauſe
ad cauſatū ſecūde cauſe.Dicēdū ꝙ ꝓpoſitio falſa eſt.Si g̃
querit̄ in quo attēdit̄ nobilitas cauſe pꝛime reſpectu ſcde.
Dicēdū ꝙ in mõ cauſandi:qa cauſa pma cauſat per ſeipaꝫ
⁊ nõ cauſa ſecūda.ſꝫ ſcda cauſa nõ cauſat niſi ſuppoſita pꝛi-
ma.¶ Ad vltimū dõm ꝙ mã pma in rōne materie accepta Nobilitas cã pme nõ attēdi tur reſpectu 2ᵉ penes effectū ſꝫ hñ efficiēdi modum.
non põt abſtrahi a rōne potentie:qa ipſa ſm ſeipſaꝫ hꝫ rō-
nem potētie.ſm ſeipſaꝫ eñi ſubm eſt ⁊ rõ potentie ⁊ rõ ſubti
in ipſa ſunt idē ⁊ ſic hꝫ foꝛmam quādam rōnis:eo ꝙ pꝛiua
tio non eſt abſolute res ſed oꝛdo ad rem que eſt foꝛma.hec
autē ratio oꝛdinis eſt foꝛma ſm quid:⁊ hoc eſt qd dic̄ phs

ꝙ pꝛincipia

ꝙ pꝛincipia fm nãm sunt duo.rõne autẽ tria.mã eni semꝑ
est vna numero sed cõiũcta priuationi ⁊ potẽtie est duo fm
esse:⁊ hec forma rõnis non diminuens simplicitatẽ mãe fʒ
rem sufficit idee.vñ habet ideaʒ quodãmõ ⁊ est ideata fm
quid.Et hoc est qd̃ dicit Aug⁹ in 12° cõfessionũ.Sicut fa/
temur maius bonũ eẽ qd̃ creatũ atqꝫ formatum est:ita di/
cimus minus bonũ qd̃ creatũ informe formabile est:sed tñ
bonũ.Hoc est etiã qd̃ dicit Rabi moyses in ꝑma collatiõe
libri qui dicit̃.Dux neutroꝝ.Tu scis ꝙ pꝛincipia reruʒ ge/
nerabiliũ sũt tria:mã:forma:⁊ ꝑuatio ƌterminata que semꝑ
Nota q̃n mã habeat ideá. mãm cõcomitat̃.qa nisi tũc adheserit nõ eẽt mã receptibi/
lis forme:⁊ idcirco ꝑuatio est vnũ pꝛincipiũ ⁊ in acq̃sitione
forme destruit̃ priuatio eiusdeʒ forme ⁊ adheret ei alia pri/
uatio:⁊ sic est semper sicut explanatũ est in nãli scientia.

¶Utrũ materia sit simplex vel composita.Articulus 4⁹.

[A]D quartũ ꝓceditur sic.Dicit Aug⁹ in 12° cõ/
fessionũ.Uex est iformitatẽ ipsaʒ que ꝓpe ni/
hil est vices tẽpoꝝ nõ hẽre:qa vbi nulla forma
est vices tẽpoꝝ eẽ nõ possunt.g̃ mã nõ est cõpo
sita forme subali nec accñtali.Et sic iferẗ vlte
rius ꝙ ẽt nõ habebit quãtitateʒ.g̃ nõ habebit
compositionẽ partiũ ⁊ ita simplex est.¶Item ibideʒ Aug⁹.
Nõne tu dñe docuisti me ꝙ prius q̃ʒ istã informẽ mãm for/
mares atqꝫ distingueres nõ erat aliq̃d:nõ coloꝛ:non frigo/
ra:nõ coꝛpus:nõ spiritus:non tñ oĩno nihil erat.erat enim
quedã informitas sine vlla specie.Itẽ quicq̃d est cõpositum
resolubile est in ꝑncipia cõponẽtia.mã ꝑma nõ est resolubi/
lis in aliq̃d ante ipsaʒ:ergo mã nõ est cõposita.maioꝛ patet
Tex.cõ.65. per se ⁊ scribit̃ in p° phẏsicoꝝ.minoꝛ ꝓbat̃ ex hoc ꝙ si mate/
ria pꝛima resolubilis est in aliud hoc nõ est nisi in mãm ꝑce
dẽtẽ ⁊ formã ⁊ sic añ pꝛimã mãm eẽt alia qd̃ est incõueniẽs:
lo.met.t.c.7. qa in nullo genere est aliq̃d ꝑus ꝑmo.¶Preterea diẽ phs
ꝙ in oĩ gñe est accipe vnũ idiuisibile ⁊ ꝑmũ.g̃ in gñe mãe i/
uenit̃ vnũ idiuisibile ⁊ ꝑmũ.sed qd̃ est idiuisibile nõ est cõ
positũ:ergo ꝑnᵐ ꝑmũ in gñe materie qd̃ est mã ꝑma erit nõ
cõpositũ.¶Itẽ in p° phẏsicoꝝ di ꝙ ꝑnᵐ est qd̃ nõ est ab alio
Tex.cõ.42. sed alia sunt ab ipso.sed omne cõpositũ est ab alijs hoc est
a suis cõponentibus.ergo materia ꝑma non est composita.
¶Cõtra.materia que est ꝑncipiuʒ est desiderãs formaʒ si/
cut femina viꝝ masculũ:⁊ turpe bonũ sicut dicit phs in fine
Tex.cõ.81. pꝛimi phicoꝝ.sed iter desiderãs ⁊ desideriũ cõpositio est:g̃
materia est cõposita.¶Qd̃ aũt iter desiderãs ⁊ desiderium
cõpositio est ꝓbat̃ ex eo ꝙ oẽ desideriũ ponit ꝑncipiũ deside
rij in desiderante.ꝑncipiũ aũt desiderij cũ desiderãte nunq̃ʒ
est idẽ:qa vnũ est passio:alteꝝ subm.⁊ sic ꝓbat̃ ꝙ cuicũqꝫ i/
est desideriũ ꝙ illud est cõpositũ.¶Preterea dicit Boeti⁹
in lib° de hebdomadib⁹.nihil appetit aliq̃d nisi per hoc qd̃
est sĩle.mã appetit formã ⁊ g̃ per hoc qd̃ est simile.sed silitu/
do est cõuenientia duoꝝ in vna forma.Uñ Anselmus diẽ
ꝙ quecũqꝫ sũt silia hñt silitudinẽ per aliquod vnũ qd̃ est in
vtroqꝫ.Cũ igit̃ materia ꝑma appetat formã habebit silitu/
dinẽ cũ illa:⁊ ita mã ꝑma habebit formaʒ.Preterea videt̃
ꝙ materia ꝑma nõ posset abstrahi a quantitate.ex nõ quã/
tis enim nunq̃ʒ fit quantũ.¶Cũ gitur mã sit ꝑncipiũ coꝛpo
ris ⁊ ex ipsa fiat coꝛpus:videt̃ ꝙ nõ separet̃ a quãtitate nisi
fm rõnẽ.Et hoc est qd̃ dicit Aristoteles in p° phẏsico.obij
Tex.cõ.15. ciens cõtra Mellissum:qui ponebat ꝙ ꝑncipiũ eẽt infinitũ
vnũ.⁊ obiecit Aristoteles in cõtrariũ sic.Infiniti rõ quãti/
tati cõgruit.i.cõuenit:sed nõ sube neqꝫ q̃litati.siq̃dẽ g̃ suba
quãtum supple est illud ꝑnᵐ qd̃ ponit Mellissus duo ⁊ nõ
vnũ est qd̃ est ens positũ a Mellisso.Si v̓o suba est solum
nõ est infinitũ neqꝫ magnitudinẽ habebit vllã.g̃ a sili si ma/
teria ꝑma est suba tñ nõ habebit vllã magnitudinem ⁊ ita
nõ erit ꝑnᵐ.¶Itẽ querit̃ vtrũ mã pꝛima fuerit q̃nqꝫ sine oĩ
forma.qa si ipsa nunq̃ʒ est sine omni forma nisi fm itellectũ
sed potius fm rẽ videt̃ ꝙ ipsa simpl̃r non dʒ poni ꝑnᵐ natu
re.¶Preterea q̃ñ ex semine gñatur hõ eadem est mã que
est sub forma seminis ⁊ sub forma hois.Cũ ergo nõ sit sub
vtroqꝫ simul opʒ ꝙ per successionẽ sit subm illius ⁊ isti⁹.aut
ergo coꝛrũpit̃ forma seminis in instãti vel in tpe.Si in tpe
tunc forma subalis susciperet intẽsionẽ ⁊ remissionẽ qd̃ fal/
sum est.g̃ relinquit̃ ꝙ in instãti coꝛrũpat̃:⁊ eadem rõne for/
ma hois gñatur in instãti.Querit̃ ergo vtrũ in eodẽ instãti
in quo coꝛrũpit̃ forma seminis gñetur forma hois aut di/
uerso.Si in eodẽ tunc ꝯdictoꝛia verificabunt̃ de eodem in
eodẽ instãti.s.ꝙ sit hõ ⁊ nõ sit hõ:⁊ sit semẽ ⁊ non sit semẽ.qa
cuicũqꝫ inest forma hois illud est hõ.sʒ in instãti gñationis
inest forma hois cũ non sit successiuũ:g̃ in instãti gñationis
est hõ:⁊ ex hoc sequit̃ ꝙ nõ sit semẽ.Sil̃r q̃cq̃d coꝛrũpit̃ ha
bet formã que coꝛrũpit̃ in ipso in instãti illo.qa.s.non habe
ret eã non coꝛrũperet̃ in instãti sed eẽt añ coꝛruptuʒ.⁊ q̃cq̃d
hʒ formã seminis est semẽ:g̃ in illo instãti est semẽ ⁊ non se
mẽ:⁊ est hõ ⁊ non hõ.cũ ergo hoc sit inconueniẽs relinquit̃
ꝙ gñatio ⁊ coꝛruptio nõ sunt in eodẽ istãti g̃ in diuersis.Sʒ
dicit Aristoteles ꝙ inter quelibet duo instãtia est tp̃s me/
diuʒ.ergo in medio illo tẽpoꝛe mã sub nulla forma est ⁊ ita
mã q̃nqꝫ est nuda non tñ fm intellectũ sed fm rẽ.¶Prete/
rea querit̃ iuxta hoc vtrũ aliqua forma accñtalis eadeʒ nu
mero sit in coꝛrupto ⁊ gñato cum mã.si enim sic est tũc nõ so
lum hẏle eẽt subm gñationis sed coꝛruptiõis hẏle cũ aliq̃/
bus formis.Qd̃ aũt sic sit videt̃ ex 2° de gñatione ⁊ coꝛru/
ptiõe.vbi ꝓbatur ꝙ hñtium sẏmbolũ faciliꝰ est trãsmuta/
Tex.cõ.25. tio.Et assignat̃ causa ibidẽ:qa in hñtib⁹ sẏmbolum nõ de/
struit̃ nisi altera qualitas.s.cõtraria ⁊ altera manet cũ non
inueniat cõtrarium in agẽte in ipsa sed potius cõueniens.
¶Solutio.dicimus ꝙ mã que est subm gñationis ⁊ coꝛru
ptionis ⁊ ꝑncipiuʒ hoc mõ quo subm põt eẽ ꝑnᵐ simplex est
nõ habẽs cõpositionẽ penit⁹ sicut dicũt auctoꝛitates Augu/
stini ⁊ ꝓbãt rõnes inducte nisi tm̃ oꝛdinis ad formã cũ sub
stãtia materie:⁊ hic oꝛdo differt ab ipsa sicut potẽtia ab eo
qd̃ est in potẽtia ⁊ est imperfectio ipsius ⁊ depẽdẽtia ad for
mã:⁊ ideo nõ dicit ens simpl̃r sed fm q̃d ita.s.ꝙ nõ hʒ cõpo
sitionẽ in aliquo qd̃ sit res simpl̃r.qa non est absolute res a
Nõ q̃d sit rei ichoatio i mã fm doctorem istum. qua.s.secũda est ichoatio rei que est forma ⁊ est fm verita/
tem oꝛdo ad formã:qui oꝛdo mediũ est inter ens ⁊ nõ ens.
¶Ad id quod cõtra obijcit̃ dicimus ꝙ mã seipsa est ꝑnci/
pium desiderij.desideriũ eniʒ illud nihil aliud est nisi ꝑua/
tio forme cũ potẽtia habẽdi illam que potẽtia est ipsa mate
ria.ipsa eni entitas materie est subiectũ subijcibile forme:
que subijcibilitas est potẽtia ⁊ desideriũ siue appetit⁹ ⁊ non
differt ab ipsa nisi fm rõnẽ dictã.¶Et si querit̃ vtrũ illa ra
tio aliquid ponat.Dicẽdum ꝙ fm rem que simpliciter res
sit nihil ponit super subm.⁊ hoc cõtingit ideo qa non est rõ
rei sed priuationis rei:⁊ priuatio nihil relinq̃t nisi subiectũ
cũ oꝛdie ⁊ aptitudie ad formã.Uñ Anselm⁹ vel Aug⁹.oꝛbi
tas nihil aliq̃d mai⁹ ponit in oculo q̃ʒ in lapide:nisi ꝙ ĩ ocu/
lo relinq̃t ꝓut est subm habit⁹.¶Ad id qd̃ obijcit̃ de bono
Silitudo 2ᵉ. dõm ꝙ duplex est silitudo.vna est fm cõueniẽtiã cõpletã et
talis nõ ponit appetitũ:qa appetit⁹ est rei nõ habite que tñ
põt haberi.alia est silitudo fm ꝯueniẽtiã in oꝛdie ad cõple/
mẽtũ:⁊ hec ponit appetitũ rei nõ habite:ad cui⁹ tñ habituʒ
per potẽtiã oꝛdinata est res appetẽs.Et hec silitudo nõ po
nit nisi oꝛdinẽ illũ cũ negatiõe cõtrarij sic ꝙ nõ appetit con/
trariũ.Et ꝙ ita itelligẽdũ sit pʒ inspicieñti finẽ ꝑmi phicoꝛuʒ.
Tex.cõ.81. vbi ostẽdit Aristoteles ꝙ appetit⁹ nõ est respectu ꝯtrarij:sʒ
exñte quodã.s.forma diuino ⁊ optimo appetit⁹ materie est
respectu illius tãq̃ʒ perfectibilis ad perfectionẽ.¶Ad aliđ
dõm ꝙ mã pꝛima nunq̃ʒ tpe est sine q̃ʒtitate:⁊ accipit̃ quãti
tas fm eẽ ⁊ nõ fm ꝙ cõsiderãt eã mathematici.Dicim⁹ er/
go ꝙ mã nunq̃ʒ est tẽpoꝛe sine quãtitate:tñ nulla eadẽ q̃ʒti/
tas est subm in gñato ⁊ coꝛrupto.accñs eni est post substan/
tiã fm nãm.⁊ forma accñtalis post formã substãtialẽ.⁊ com
positio accñtalis post cõpositionẽ substãtialem ex mã ⁊ for/
ma.Unde cũ mã nõ habeat esse substãtiale ex cõpõne quaʒ
habet ad hãc formã substãtialem vel illã:tunc ẽt non habet
esse accidentale ex cõpositione ad quãtitatẽ hanc que conse
quebat̃ formã illã substãtialem vel cõpositionẽ materie cuʒ
hac forma subali.Unde sicut coꝛrũpit̃ hec forma substan/
tialis ita ẽt coꝛrũpit̃ hec q̃ʒtitas.Et hoc pʒ qa q̃ʒtitas semi
nis nõ est in hoie gñato.¶Ad hoc aũt qd̃ obijcit̃ ꝙ fʒ hoc
mã nõ erit pꝛincipiũ coꝛpoꝝ nãliuʒ.Dicẽduʒ ꝙ hoc nõ seq̃/
tur:lʒ enim nõ maneat eadẽ q̃ʒtitas fm eẽ tñ est semper cõ/
iũcta quantitati isti vel illi sicut ẽt semper est cõiũcta forme
substãtiali isti vel illi.Uñ nõ est sĩle de positiõe Mellissi:qa
Mellissus ponit vnuʒ ens tm̃ qd̃ nullo mõ est aliud nec per
q̃ʒtitatẽ nec per q̃litatẽ nec per aliquã formã ꝑdictaʒ.¶Ad
aliud dicendũ ꝙ mã nunq̃ʒ tpe est sine forma subali ⁊ tñ sola
est subiectũ idẽ numero manẽs sub formis diuersis.¶Ad

hoc aūt qđ queriẜ vtrū gnātio ⁊ corruptio sint in eodē istāti vel nō. diuersi diuersimode respōdēt. Quidā dicunt ꝙ non semper extrema ꝯdictionis mēsuranẜ eadē mēsura. Cū eīz diciẜ est hō nō est hō. eē hoīem mensuraẜ instāti sed non eē hoīem ꝑcipue si sonet corruptionez mēsuraẜ tēpore: ⁊ silr̄ est de esse semē ⁊ nō eē semē. ⁊ illi dicūt ꝙ hō gnātur in instanti ⁊ est: sed semē corrūpiẜ in toto tpe qđ continuaẜ ad hoc instās: ⁊ nō est incōueniēs ꝙ tp̄s cōtinueẜ ad instās. inter tp̄s eni ⁊ instās nihil est mediū. ¶ Sz hec solutio non videẜ satisfacere ēt obiectioni: qa obiectio ꝓbat ꝙ ipossibile est formā substātialē corrūpi in tpe. nulla eni mutatio mēsuraẜ tēpore: nisi que hz mediū a quo ⁊ in qđ: ⁊ in formis īter quas est mutatio nulla est talis nisi illa que hz ꝯtrariū: ex cuꝰ interceptione per intēsionē ⁊ remissionē fit mediū. Forma āt substātialis nullum hz cōtrariuz: sz vnaqueq̄ formaꝝ substātialium imediata est ad māam qđ non est in formis habētibus cōtrarium. mā eni nō mouetur a cōtrario in cōtrariū nisi per medium. ⁊ ita videẜ ꝙ non eē forme subālis ita mēsureẜ instāti sicut eē. ¶ Ideo dicūt alij ꝙ in eodē instanti est
p° đ gnātione tex. cō. 17. gnātio ⁊ corruptio duaꝝ formaꝝ seminis ⁊ hoīs. ⁊ ideo dicẜ Aristoteles. ꝙ gnātio vnius est corruptio alterius: ⁊ ecōuerso reflectēs vnum super alteꝝ. ¶ Ad hoc autē quođ obijciẜ ꝙ cōtradictoria videtur simul eē vera in eodē instanti: ⁊ de eodē dicūt ꝙ hoc nihil est incōueniēs: qa nō sūt ꝑm idē ambe partes cōtradictiōis. lz eni instās idiuisibile sit q̄ntitate: tamē diuisibile est per rōnē. est eniz in rōne finis ⁊ principij ⁊ ꝑm qđ est in ratione finis sic est corruptio vnius. ꝑm autez ꝙ in rōne ꝑncipij sic est gnātio alterius. ¶ Sz solutio ista i-
Tex. cō. 106. probaẜ per hoc quod dicit Aristoteles in 4° physico. s. ꝙ qñ quis pūcto medio vt duobus vtitur vno: tunc qescere accidit: vñ si in eodē instāti accipiẜ finis ⁊ ꝑnᵐ erit quies in medio. ergo ⁊ tēpus. ⁊ hoc infra explanabiẜ in qōne de instanti siue de nūc. ¶ Si qs vellet subtilius dicere diceret ꝙ tem-
Sz solō ista q̄ subtil' ē videẜ de veritate suspecta. pus diffiniẜ ex motu. Vñ sicut motus nō di vniuoce de mutatiōe que hz mediū: ⁊ de illa que nō hz medium: ita tempus nō diceẜ vniuoce de mēsura vnius ⁊ illius. tp̄s eniz qđ mēsurat mutationē que est per mediū est mēsura diuisibilis per preteritū ⁊ futuꝝ ꝑm ꝙ in motu tali semꝑ accipitur prius ⁊ posterius. Vñ sicut in tali motu nunq̄ est accipe ꝑmū ⁊ vltimū idiuisibile in quo salueẜ eē motꝰ: ita in mēsura eius nunq̄ est accipe aliquod istās idiuisibile in quo salueẜ eē mēsure: sz mutatio que nō hz mediū illa est idiuisibilis: ⁊ ideo mēsura eius est idiuisibilis ⁊ eē mensure eius saluaẜ in idiuisibili sicut ipsa mutatio. vñ gnātio est in nūc idiuisibili sicut ipsa corruptio. ⁊ sicut ipsa gnātio ⁊ corruptio nō sūt vna mutatio numero: ita mēsura eius nō est eadē cū mēsura illius numero: ⁊ ita sunt in diuersis nunc gnātio ⁊ corruptio. ¶ Et si obijciẜ ꝙ iter duo nūc est tēpus mediuz. Dicēdum ꝙ hoc itelligiẜ de nūc qđ est substātia tp̄is qđ hz preteritūz ⁊ futuꝝ ex priori ⁊ posteriori in motu cōpositū. Cuius rō est: ꝙ nūc illud est cōiūctū priori ⁊ posteriori: ⁊ ideo semꝑ inter ipsuz ⁊ aliud erit prius ⁊ posterius que sunt ꝑtes ipsiꝰ tēporis. sed nūc qđ est mēsura gnātionis ⁊ corruptionis est mensura mutatiōis simplicis nō hn̄tis partē post partez: et ideo ipsum nō erit cōiunctū priori ⁊ posteriori: ⁊ ideo nihil ꝓhibet ꝙ in talibꝰ vnum nūc imediate consequaẜ alterum nūc queadmoduz forma generati imediate cōseqtur formā corrupti. Et sic pz qualr̄ mā nūq̄ ē sine forma: ⁊ tñ nō ē sub eadē forma. ¶ Vtrū āt aliqđ tp̄s cōponaẜ ex istātibꝰ vel aliqua gnātio sit sine motu formaꝝ hn̄tiū mediū ita ꝙ sit mutatio ⁊ nō motꝰ nō est p̄ntis negocij determinare. ¶ Ad illđ qđ vltio q̄riẜ dōz ꝙ nulla forᵃ eadē numero est in corrupto ⁊ in generato. ¶ Ad hoc autē qđ contra obijciẜ ex de generatiōe ⁊ corruptione dicēdū ꝙ nō dicunẜ habere symbolū: ideo ꝙ forma illa in qua cōueniunt nō destruaẜ. sed qa minor est contrarietas cōtrarij ad medium q̄ cōtrarij ad extremum: ⁊ ideo facilior trāsmutatio. Unde caliditas aeris est sicut caliditas media: ⁊ caliditas ignis sicut caliditas extrema. ¶ Ad auctoritates Augustini dicēduz ꝙ Augustinꝰ distinguit opera sex dieꝝ ꝑm ꝙ intelligētia angelica cognoscendo ea in verbo ⁊ in seipsis fulget super ipsa opa ꝑm cognitionē matutinā ⁊ vespertinā: ⁊ ꝑm hūc modū mā prima bene accipiẜ sine omni forma: sed ꝑm hoc non est nisi in cognitiōe: ⁊ ita remanet adhuc ꝙ in re nūq̄ est sine forma.

¶ Vtrū oīuz creaturaꝝ sit materia vna. Articulus 5ꝰ.

Ad quintum ꝓceditur sic. Omne creatum nō ens in alio prius est omni creato ente in alio: sed omne creatuz est ens in alio preter materiaz. materia autē non est ens in alio. ergo materia ꝑus est omni creato. Qđ aūt omne creatum preter māam sit ens in alio ꝓbatur sic. ens creatum preter māam vel est substātia vel accidēs. accidens autē est ens in alio. substantia v̄o preter māam vel est forma vel compositum. forma v̄o est ens in alio. Similr̄ compositum: qa in suis componētibus tūc ꝓbatuz est ꝙ materia sit prior omni creato cum sola sit ens non in alio. Sed quicq̄d est prius ⁊ non est prius tēpore vel ordine solum ꝑm ꝙ ip̄m est prius ad alia habet causalitatē ad illa ⁊ non causalitatē efficiētis vel forme vel finis. ergo materie: ⁊ ita causa mālis est vna in omnibus. ¶ Itē potētia materialis est que se ipsa non reducitur in actuz hoc est in oībus spūalibus ⁊ corporalibus substātijs. ergo mā erit in omnibus. potētia eniz materialis non est sine mā. ¶ Itē post vnum indiuisibile in eēntia ⁊ substantia non est nisi multitudo substantie ⁊ eēntie. sed vnitas indiuisibilis eēntie ⁊ substantie est in prima substātia que est deus. ergo in omnibus substātijs que sunt post primū est multitudo: sz prima multitudo est materie ⁊ forme: ergo in omnibus erit mā ⁊ forma. ¶ Itē dicit Boetius ꝙ quicquid est citra primuz est hoc ⁊ hoc. sz citra ꝑmū hoc ⁊ hoc est materia ⁊ forma: ergo in omni qđ est citra primum est materia ⁊ forma. Qđ autē vna mā sit in omnibus hoc videẜ expresse dicere Augustinus in auctoritate suprapośita in precedēti articulo imediate vbi dixit non erat aliquid: non color: non figura: non corpus: non spiritus: nō tamē omnino nihil. erat eni quedaz informitas sine vlla specie. vbi ad eandē materiam videtur aptare formam coloris ⁊ figure ⁊ corporis ⁊ spiritus. Itē in omni ordine scđm supponit prius. ergo in ordine compositionis scđa presupponit primam: sed scđa compositio est substantie ⁊ accidentis. prima autem materie ⁊ forme. ergo vbicūq̄ est reperire secundam ⁊ primam. sed in corporalibus ⁊ spiritualibus creatis inuenitur secūda. ergo in omnibus erit reperire ēt primam: ⁊ sic omnia habebunt māam ⁊ formam. ¶ Qđ autē in omnibus sit compositio secūda per inductionem pz. corpora enim habēt proprietates ⁊ accidētia. Similiter spiritus recipiūt bonitates ⁊ illuminationes fluentes a primo.
¶ Contra. quorūcunq̄ non est idem genus illorum non est eadem materia sicut dicit Aristoteles in primo metaphysice: sed corruptibilis ⁊ incorruptibilis non est idez genus sicut ibidem habetur. ergo non est eadez materia. ergo substantie spiritualis ⁊ non spiritualis: corporei ⁊ non corporei non erit genus vnuz neq̄ materia vna. ¶ Solutio. quidaz cōcedunt ꝙ omnium est materia vna ⁊ spiritualium ⁊ corporalium substātiarum. Qđ autem in quibusdam est cum quātitate: ⁊ in quibusdam cum cōtrarietate: ⁊ in quibusdā cum forma substātiali ⁊ accidētibus spiritualibus: sicut sūt scientia ⁊ illuminatio ⁊ huiusmodi: hoc accidit materie ex perfectione sui a forma. quādoq̄ enim perficiẜ ita ꝙ determinatur tota potētia materie ex creatiōe: ⁊ sic nullo modo post perfectionē erit in potētia ad aliud. Vñ oportet ꝙ tūc sit sine quantitate: qa omne quātuz est in potētia ad motū. quādoq̄ autē ita perficitur ꝙ remanet in potētia ad vbi et non ad formam: ⁊ tūc est cum quātitate sine cōtrarietate vt est in superioribus corporibus. quādoq̄ autem remanet in potētia ad vbi ⁊ ad formam: ⁊ tūc est cum quātitate ⁊ contrarietate. ⁊ tūc dicunt ꝙ ꝑm ꝙ perfectio eius descēdit a prima causa ita determiaẜ potētia eius plus vel minus. ¶ Ad arᵐ autem qđ cōtra est respōdent ꝙ Augꝰ loquitur de materia ꝓut proportionatur ad actum. vnde cū potentia talis diffiniatur per actum ꝑm differentiam ipsoꝝ actuum ponit diuersitatem potētiarum: nihilominus tamē substātia materie nō proportionata actu vna est. ¶ Si quis aliter vellet dicere diceret ꝙ nō omniū substātiarum est materia vna quēadmodum dicit auctoritas Aristotelis. ⁊ ꝑm hoc substātia dupliciter componitur. in quibusdaz enim substātijs est cōpositio ex materia ⁊ forma sicut in generabilibus ⁊ corruptibilibus quorum neutrum predicatur de substantia composita. compositūz enim neq̄ materia est neq̄ forma. vñ in

p° met. cō. 17.

Prima solō nō ꝑipathetica.

Scđa solō vera.

Subā duplr̄ cōponitur.

talibus

talibꝰ vl̄e qđ p̄dicaꝭ de cōposito nō accipiꝭ a forma mā̄e sꝫ
a forma totius ꝯiūcti. in q̄busdā aūt nō est talis cōpositio sꝫ
ex quo est ⁊ qđ est queadmodū dicit Boetius: ⁊ quo est est
forma totius. qđ est aūt dicit ip̄m totū cuiꝰ est forma: ⁊ hec
cōpositio est in incoꝛruptibilibꝰ ⁊ in ingn̄abilibꝰ in q̄bꝰ for/
ma totius nō differt a forma mā̄e q꞉ nō hꝫ mā̄ꝫ. ḡ ip̄m totū
qđ supponiꝭ per qđ est nō hꝫ distinctionē a mā̄ ꝓpter eādē
cām. ⁊ hoc p̄cipue verū est in sp̄ualibꝰ substātijs in q̄bus nō
est accipe cōpositionē nisi suppositi ⁊ nā̄e cuiꝰ est suppositū
illđ. Si aūt queriꝭ q̄liter debeat significari dōm queadmo/
Tex.cō.92. dū dicit Aristoteles in p̄ᵒ de celo ⁊ mūdo. ꝙ cū dico hoc celū
dico nā̄m: sed cū dico celū dico formā. Simil̄r cū dico hūc
angelū vel hāc aīam dico suppositū. ⁊ cū dico angelū vel ani
mā dico nā̄m cuiꝰ est suppositū illđ: ⁊ iō in talibus ⁊ qđ est ⁊
quo est p̄dicanꝭ de supposito. ¶ Dicimꝰ ḡ ad p̄ᵐ ꝙ rōcina/
tio bona est: sed ens nō in alio nō est descriptio tm̄ mā̄e: sed
est descriptio mā̄e ⁊ qđ est: ⁊ iō nō opꝫ ꝙ in oībꝰ sit vna mā̄.
¶ Ad aliud dōm ꝙ mā̄le minus dicit q̄ꝫ mā̄. Potētia enīꝫ
mā̄lis: vel potētia hn̄s aliq̄ꝫ ꝓprietatē mā̄e vt recipere ⁊ nō
seipsa reduci in actū sꝫ per alterū: ⁊ hec est potētia in sp̄uali
sub̄a principiata ex qđ est: ⁊ iō ex mā̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ p̄ᵒ
multitudo nō est mā̄e ⁊ forme nisi in q̄busdā vt p̄dictuꝫ est.
Et per hoc pꝫ solō ad sequēs. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ p̄ma cō
positio sub̄e est ex quo est ⁊ qđ est vel mā̄ ⁊ forma. vn̄ hāc vl̄
illā semp supponit cōpositio zᵃ sed nō hāc determinate.

¶ Utrū oīum cōpositoꝝ sit vna mā̄. Articulus 6ꝰ.

AD sextū ꝓcediꝭ sic. Supra in diffōne mā̄e que
sumiꝭ ex libro de gnōne ⁊ coꝛruptiōe dꝭ ꝙ alio
mō est subm̄ in alijs trāsmutationibꝰ q̄ꝫ in ge
neratione ⁊ coꝛruptiōe. ḡ oē qđ trāsmutaꝭ hꝫ
mā̄m. sed oē corpꝰ est trāsmutabile. ḡ oē corpꝰ
hꝫ mā̄m ẜm hāc rōnē. ꝙ mā̄ est subm̄ trāsmu/
tationis: ⁊ ita videꝭ mā̄m vniꝰ rōnis hr̄e oē corpꝰ. Itē in fi/
Tex.cō.81. ne p̄mi physicoꝝ ponunꝭ p̄nᵃ rei mobilis gn̄alr̄ ⁊ nō huius
vel illiꝰ ⁊ ibi poniꝭ mā̄ ꝓ subto. ḡ mā̄ erit subm̄ in oī mobili
īquātū est mobile: ⁊ ita cū mobile sit corpꝰ coꝛruptibile ⁊ in/
coꝛruptibile mā̄ erit subm̄ ī vtroq̄ꝫ. ¶ Itē quoꝛūcūq̄ꝫ passio
vna est vniꝰ rōnis illa passio supponit vnā rē subti sui in il/
lis: vt hr̄e tres angulos eq̄les duobꝰ rectis supponit vnaꝫ
rōnē triāguli: sed trāsmutatio est passio cōis oī corpi nāli. ḡ
subm̄ trāsmutatiōis ẜm vnā rōnē erit cōe oībꝰ corpibꝰ. sed
hoc subm̄ est mā̄. ḡ vna est mā̄ in oībꝰ corpibꝰ. ¶ Hoc ideꝫ
videꝭ hr̄i ex p̄dicamētis vbi dꝭ ꝙ ꝓpriū ẜm sui mutationē
8.met.t.c.4. ⁊.12.met.tex.cō.10. eē susceptibilē ꝯrioꝝ cū sit vna ⁊ eadē numero. ¶ Cōtra di/
cit Aristoteles ꝙ potētia nō dꝭ ẜm vnā rōnē de potētia q̄ est
ad vbi tm̄: ⁊ de potētia q̄ est ad formā. ḡ mā̄ nō erit vniꝰ rō/
nis in celo ⁊ in gn̄abilibꝰ ⁊ coꝛruptibilibꝰ. ¶ Solō dupl̄r cō
tingit loq̄ de mā̄ coꝛpoꝝ. s. logice: ⁊ ẜm eē rei. logice ẜm ꝙ ac
cipiꝭ vl̄e abstractū ab hoc ⁊ ab illo. ⁊ ẜm huiꝰ rōnē cōem cō
Dupl̄r de mā̄ loqui cōtingit. Auerrois.12.meta.cō.14. sueuit dici ꝙ vna est mā̄ coꝛpoꝝ. ¶ Sed Auerrois in cōmē
to sup 11ᵒ metaph̄ice culpat hūc modū itelligēdi mā̄m sic di
cens. forme cōes in q̄bꝰ iueniunꭂ vl̄ia sunt entia in potētia.
⁊ iō scire aliquid ẜm ꝙ est vl̄e est scire in potētia tm̄. cōitas
igiꝭ q̄ est in formis cōibus itellecta nō hꝫ eē extra aīam nisi
in potētia. ista aūt cōitas q̄ itelligiꝭ in mā̄ est pura p̄uatio cū
nō itelligaꝭ nisi ẜm ablationē formarum idiuidualiū ab ea
mā̄. ḡ nō hr̄et itellectū extra aīam ẜm hūc modū ẜm quem
est cōis: ⁊ cū ita sit opꝫ ꝙ hēat determinationem aliā. s. ꝙ sit
subm̄ idiuidui sensibilis qđ videꝭ nō id qđ itelligiꭂ ex ea ⁊
hec est p̄fecta imaginatio mā̄e. loquēdo ḡ real̄r de mā̄ ⁊ nō
logice adhuc ꝯtingit loq̄ dupl̄r de mā̄. Uno mō ꝓut super
ipsam opaꝭ creatoꝛ opus distinctionis ⁊ oꝛnatꝰ qđ determi
naꝭ in operibꝰ sex dierū: ⁊ sic ip̄a est vna in sub̄a differēs ẜm
eē qđ accipit per oꝛnatū ⁊ distinctionē a creatoꝛe. ⁊ sic de ea
loquunꭂ sancti sup p̄ᵐ capl̄ꝫ genesis. ¶ Aliter loquunꭂ ph̄i
de mā̄. s. ẜm ꝙ est p̄nᵐ coꝛpoꝛis mobilis īquātū huiꝰ p̄nᵐ di
co vt subm̄: ⁊ ẜm hoc differt mā̄ per eē ẜm ꝙ differūt mobi/
lia in gn̄e ẜm ꝙ qđdā mobile est ẜm locū tm̄ ⁊ qđdā trāsmu
tabile ẜm formā: ⁊ ẜm ēt hunc modū differt potētia mā̄e vt
habitū est in auctoꝛitate ph̄i. Et ex his pꝫ solō ad oīa quesi
ta: q꞉ oēs ille rōnes sunt logice ⁊ cōmunes nō cōsiderantes
ipsam ẜm esse qđ habet in coꝛpoꝛe naturali.

¶ Utrum omnium ingenerabiliuꝫ ⁊ incoꝛruptibiliū sit vna
materia. Articulus 7ꝰ.

AD septimū ꝓcediꭂ sic. Illoꝝ est mā̄ vna quo/
rum idem est genus. sed ingenerabiliuꝫ ⁊ in/
coꝛruptibilium idem est genus: ergo ipsoꝝ est
materia vna. ¶ Itē quoꝛūcūq̄ꝫ est eadem po/
tentia ad motum est materia vna: sed quecū/
q̄ꝫ mouenꭂ vno motu illoꝝ est potētia vna ad
motū. ergo quecūq̄ꝫ mouenꭂ vno motu habent potentiam
vnā: sed omnia coꝛpoꝛa ingenerabilia ⁊ īcoꝛruptibilia mo/
uenꭂ motu vno. s. circulari. ḡ ipsoꝝ est materia vna. ¶ Iteꝫ
quoꝛūcūq̄ꝫ est cōtrarietas vna illoꝝ est materia vna: q꞉ cō/
traria nata sunt fieri circa ideꝫ: sed superioꝝ coꝛpoꝝ est cō/
trarietas vna. s. dextrū ⁊ sinistrū ante ⁊ retro. ergo ipsoꝝ est
materia vna. ¶ Cōtra quoꝛūcūq̄ꝫ est materia vna illoꝝ est
trāsmutatio adinuicē sicut dicit Aristoteles in primo libro Tex.cō.45.
de generatione ⁊ coꝛruptiōe capitulo penultimo. sed supe/
rioꝝ coꝛpoꝝ nō est trāsmutatio adinuicē. ergo ipsoꝝ nō est
materia vna. ¶ Itē quoꝛūcūq̄ꝫ est materia vna participant
illā actu vel potētia: si igiꭂ superioꝝ est materia vna parti/
cipabiꭂ ab ipsis ẜm actuꝫ vel potentiā. Cōstat aūt ꝙ nō ẜm
actū. ẜm actū aūt differunt quemadmodū ⁊ ipsa coꝛpoꝛa. si
ergo potentia est vna materia que mō est sub forma vnius
pōt esse sub forma alterius. sed in superioꝛibus perpetuis
idem est posse ⁊ esse: vt dicit Aristoteles in 3ᵒ physicoꝝ capi Tex.cō.32.
tulo de infinito. in fine tertij capituli per hec verba. Cōtin/
gere enīꝫ ab esse nihil differt in perpetuis. ergo vna mate/
ria ẜm esse esset omniū perpetuoꝝ: ⁊ hoc est contra intelle/
ctum. q꞉ vnius perfectibilis non sunt plures perfectiones
substantiales. ¶ Solutio. dicit Aristoteles primo de celo ⁊ Tex.cō.93.et
mūdo. ꝙ celū est ex materia sua tota: ⁊ hoc est verū de quo/ 95.
libet coꝛpoꝛe superioꝛi. hoc autē est esse ex materia sua tota
cuius nihil materie sue est extra ipsum potentia vel actu
queadmodū in non coꝛruptibilibus quoꝝ materia nunquā
pōt transmutari extra formam sub qua est: ⁊ per cōsequens
nunquā esse pōt sub alia forma. ⁊ hoc est qđ dicit Aristote/
les. ꝙ in perpetuis est idē posse ⁊ esse: q꞉ semper sunt simul.
⁊ ideo dicimus ꝙ nulloꝝ duoꝝ vel pluriuꝫ perpetuoꝝ ma/
teria est vna. ¶ Ad id aūt qđ obijciꭂ in cōtrariū respondēt
quidam cum distinctione dicētes ꝙ materia superioꝝ de/
terminaꭂ duobus modis. s. in comparatione ad formā cui
substat ⁊ in comparatione ad motū qui est cōmunis passio
cōsequens compositum. ⁊ primo modo nō est vna. secundo
aūt modo vna est cōmuni ratione. subiectuꝫ enim cōparaꭂ
ad passionem ẜm rationeꝫ cōmunē vniuersalis. Et ex his
patet solutio ad omnia.

¶ Utrum omnium generabilium ⁊ coꝛruptibilium sit mate
ria vna. Articulus 8ꝰ.

AD octauum sic procediꭂ. Eoꝝ est materia vna
quoꝛuꝫ est transmutatio adinuicem. sed coꝛru/
ptibilium est transmutatio adinuicem. ergo il/
loꝝ est materia vna. ¶ Item coꝛruptibilia sunt
receptibilia earūdem cōtrarietatū. s. calidi: fri/
gidi: humidi: ⁊ sicci. ergo ipsoꝛum est materia
vna. ¶ Preterea si materia esset diuersa opoꝛteret ꝙ ẜm
differentem modum determinarentur principia genera/
tionis ⁊ coꝛruptionis: q꞉ materia que esset principiuꝫ gene/
rationis in vno non esset principiū generationis in altero.
¶ Contra per superioꝛem auctoꝛitatem. s. ꝙ id est in potē/ 9.meta.cō.12.
tia qđ vno motoꝛe educiꭂ de illo: sed nō omnia vno moto/
re educunꭂ ex eodem vt idolū ex terra non educiꭂ vno mo/
toꝛe: ergo nō omniū coꝛruptibiliū ⁊ generabiliū est potētia
vna: ergo neq̄ꝫ materia vna. ¶ Preterea si eoꝛuꝫ est mate/
ria vna quare nō est eoꝝ transmutatio adinuicem. ¶ Item
ẜm perfectiones differūt perfecta. sed perfectiones nō sunt
eedem in generationibus ⁊ coꝛruptionibus: ergo nec per/
fecta. sed materia est perfecta ergo mā̄ nō est vna. ¶ Solu/
tio. dicimus ꝙ omniū generabiliū est materia vna ẜm po/
tentiā. ¶ Ad primū qđ est cōtra dicimus ꝙ Aristoteles lo/
quiꭂ ibi de potentia ꝓpinqua disposita ⁊ nō de potētia ab/
soluta in se cōsiderata. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ omniuꝫ pōt
esse trāsmutatio adinuicē: sed nō imediate vt materia ho/
minis in elemēta ⁊ ex elemētis ī arboꝛē ⁊ sic de alijs. ¶ Ad
vltimum dicēdū ꝙ illa obiectio est sophistica: q꞉ cōsiderat
materiā ẜm esse qđ habet in actu sub forma ⁊ nō ẜm ꝙ est
subm̄ trāsmutatiōis. Et hec de materia dicta sufficiāt.

¶ De eternitate. Questio Tertia.

Deinde querit̃ de scd̃o coequeuo qḋ est tp̃s. Sꝫ qꝛ quibusdã creatis adiacet tp̃s. ⁊ quibusdã euũ. ⁊ quibusdã eternitas vt dicũt sci. ⁊ hoc ꝑ eãdẽ rõnẽ mẽsure in gñe io disputandũ est de his tribꝰ. Et ꝑio de singulis. postea de oibus cõiter ẽm ꝯuenientiã ⁊ drĩam eoꝝ. ¶ Itẽ inter singula ꝑmo querendum est de eternitate. ⁊ queritur primo an sit. Secũdo quid sit ẽm diffinitionẽ. Tertio vtrũ nihil aliud sit eternitas ꝙ̃ eẽntia diuina. Quarto que sunt in eternitate ⁊ que eterna. Quinto de quando ⁊ nunc eternitatis.

¶ De eternitate. An eternitas sit. Articulus ꝑmus.

Ad primũ ꝓcedit̃ sic. Dicit Boetius in libro de trinitate. ꝙ qñ nõ ꝑdicat aliqd qḋ insit rei nec in deo nec in creaturis ergo cũ dr̃ deꝰ eternus nõ ꝑdicat̃ aliqd inẽẽ deo: sed ꝙ relinquit̃ aliqd circa ip̃m ex eternitate adiacẽte extrinsecus. Si g̃ erit eternitas extrinseca erit extra deũ. ⁊ cũ ponat̃ esse sine principio erũt duo sine principio et duo increata ⁊ duo pricipia: sed hec sunt icõueniẽtia: g̃ eternitas nõ est. ¶ Itẽ eternitatis est mẽsurare qꝛ ponit̃ in gñe mẽsure: sed qḋ est sine principio ⁊ sine fine hoc est imensũ: ⁊ id qḋ est imẽsum nõ est mẽsura. ergo cuꝫ eternitas sit sine principio ⁊ sine fine nõ erit mensura: sed ab oibus ponit̃ in gñe mẽsure. ergo eternitas nihil est. ¶ Itẽ nihil est ex oppositis ꝯtradictorie eternitatis est esse sine principio ⁊ sine fine. ⁊ qcqd est sine principio ⁊ sine fine hoc est infinitũ: ⁊ qcqd est infinitũ si eius partes accipient̃: semper est aliqd extra accipere. ⁊ cuius pars semper est extra illud nunꝙ̃ est totũ simul ⁊ ꝑfectũ. ergo eternitas nunꝙ̃ erit tota ⁊ perfecta simul. Cũ ergo ab oibus ponat̃ esse mẽsura iterminata siue ĩfinita ⁊ tota perfecta simul ponit̃ ipsa cõponi ex ꝯ̃dictorijs s. ex ĩfinito ⁊ finito ⁊ ꝑfecto ⁊ iperfecto ⁊ ita nihil erit. ¶ Itẽ ab oibꝰ ponit̃ eternitas mẽsura eẽ dei: sed deus est imẽsus vt dicit fides catholica imẽsus pr̃ ⁊c̃. ⁊ qḋ est imẽsum illius nulla est mẽsura. g̃ eternitas nõ erit mensura dei. ⁊ si nõ est mẽsura dei nihil erit: qꝛ nihil iterminabile ẽ ꝑter eũ: g̃ eternitas nõ erit. ¶ Contra dicit fides catholica Eternus pr̃. g̃ ⁊c̃. Itẽ Boetius dicit. ꝙ nũc stãs ⁊ nõ mouẽs sese semper eternitatẽ facit. Itẽ Auicẽna in cõmẽto sup librũ de causis. qḋ est eternũ eterno hoc est euiternũ euiterno ⁊ tp̃s tp̃ali: g̃ eternitas est. ¶ Solo. Cõcedimꝰ ꝙ eternitas est sicut ꝓbãt vltime auctoritates. Ad p̃ᵐ qḋ est ꝯtra dicimꝰ ꝙ i quolibet de nouẽ ꝑdicamẽtis accñtiũ sũt duo. s. nã accñtis que est in ip̃o: sicut diuisum in diuidente ⁊ drĩa ẽm quã diuidit̃ ꝯtra aliud genus accñtis. Vñ gña accñtis q̃ trãsumunt̃ in diuinã ꝑdicationẽ quo ad nãm accñtis q̃ est in ipsis mutãt moduꝫ ꝑdicãdi oia. Qḋ pꝫ: qꝛ ẽt relatio quã dicit Boetiꝰ extrinsecus assistere in deo: nõ dicit inẽẽ vt accñs qꝛ in deo nullũ est accñs. sꝫ quo ad drĩaꝫ nõ oia mutãt modũ ꝑdicãdi: qꝛ relatio retinet suũ modũ: ⁊ similr̃ vbi ⁊ qñ ꝙ̃tũ ad rõnẽ vt dicit Boetiꝰ. Et ita ex auctoritate Boetij debite itellecta habet̃ ꝙ eternitas est eẽntia diuina hñs tñ aliũ modũ ꝑdicãdi: ⁊ ex hoc nõ sequent̃ ꝑdicta icõueniẽtia. ¶ Ad aliud dḋm ꝙ hoc qḋ dico sine p̃n° ⁊ sine fine nõ est drĩa positiua eternitatis: sed negatio ꝯñs positiuã drĩaꝫ. Et io hoc qḋ dico eẽ sine principio ⁊ sine fine iquãtũ hmõi nõ est mẽsura: sꝫ iquãtũ perfectio excludẽs potẽtiã ad hr̃e p̃nᵐ ⁊ hr̃e finẽ. Vel dicat̃ alr̃ ꝙ eternitas iquãtũ est sine p̃n° ⁊ sine fine nõ mẽsurat cũ hoc accidat ei sicut dictũ est ex negatione ꝯñte: sꝫ iquãtũ est duratio eodẽ mõ se hñs in nũc stãte. ¶ Ad aliud dḋm ꝙ ifinituꝫ ẽm illã distinctionẽ q̃ posita est est ꝙ̃tũ iperfectũ ⁊ hoc mõ nõ dr̃ eternitas finita: sꝫ dr̃ ifinita: qꝛ nõ finit̃ extra finiẽs tñ alia sicut euũ ⁊ tp̃s ⁊ oẽ tale ꝑfectuꝫ est ⁊ ẽt ꝑfectissimũ: qꝛ illius ꝑfectiõi nihil addit̃ extra vel itra. ¶ Ad aliud dḋm ꝙ deꝰ dr̃ imẽsus in cõparatiõe ad locũ ⁊ tp̃s vel itellectũ creatũ vt dicit Damascenus lib. p̃° caplo. 14. sꝫ nõ dr̃ imẽsus io ꝙ nõ adequat̃ sibiipsi i diuersis attributis. qꝛ tãta est sapiẽtia eiꝰ ꝙ̃ta est bonitas eiꝰ. Et silr̃ tãtꝰ est ip̃e ꝙ̃ta est eternitas eiꝰ cũ eternitas sit vnũ de attributis. ¶ Si tñ vellemꝰ ẽm porphyrianos dicẽ, diceremꝰ ꝙ eternitas eiꝰ nõ est deꝰ: ⁊ tñ nõ seq̃t̃ ꝙ plura sint icreata vel plura p̃nª: qꝛ illa ꝑdicamẽta q̃ ꝑdicãt extrinsecꝰ assistẽs ẽm porphyrianos nõ ꝑdicãt rẽ sꝫ rõnẽ. Vt vbi gr̃a. relatio ⁊ qñ ⁊ vbi ⁊ ꝑp hoc nõ seq̃t̃ ꝙ plura entia sint sine p̃n° sꝫ plures rõnes. has aũt rõnes qdã appellant formas assistentes quaruꝫ imagines sunt forme create: ⁊ ita dicunt Porphyriani veritatẽ esse sine p̃ncipio: ⁊ eternitatem ⁊ ideas: ⁊ multa alia que nihil aliud sunt ẽm ipsos nisi respectus qdam ad ea que sunt creata: ⁊ ẽm hoc eternitas est respectus durationis esse diuini ad euũ ⁊ tp̃s.

(Nõ quõ gña accñtiũ trãsserunt̃ ad diuinam predicationem.)

(Quõ deꝰ dicat̃ imensus.)

(Solo ẽm porphyriũ quã … videt̃ ĩsectari … Auerroes. in … meta. cõ. 39.)

¶ Quid sit eternitas ẽm diffinitionem. Articulus 2ꝰ.

Deinde q̃rit̃. Quid sit eternitas. Et sumat̃ diffinitio Boetij. ꝙ eternitas est iterminabilis vite possessio tota simul ⁊ ꝑfecta. ¶ Itẽ Isaac in lib. de diffõnibꝰ dicit. ꝙ eternitas est spatiũ ꝯtinuũ nõ itersectũ. ¶ Itẽ Dionysius in de diuinis noibꝰ caplo. 10. Eternitas est antiquũ ⁊ imutabile ⁊ vl̃e in metiẽdo. Alia trãslatio hꝫ antiquũ ⁊ inuariabile ⁊ totũ ẽm totũ metiri. ¶ Cõtra ꝑmã obijcit̃ sic. Priuatiuũ ⁊ negatiuũ nõ dicũt drĩas ꝯstitutiuas vel positiuas. g̃ nõ debẽt poni in diffõne alicuiꝰ: ⁊ ita male ponit̃ ibi iterminabilis. ¶ Preterea ꝑuatiuũ nõ ꝯuenit deo: qꝛ ꝑuatiuũ est iperfectio: g̃ nec eternitati. ¶ Itẽ q̃re potius dicit iterminabilis ꝑuãs potẽtiã ꝙ̃ iterminatũ ꝑuãs actũ. ¶ Itẽ obijcit̃ de hoc qḋ dic̃ vite. qꝛ cũ tp̃s diffiniat̃ i cõparatiõe ad motũ ꝑmi mobilis: vr̃ a simili ꝙ eternitas dꝫ diffiniri i cõpatiõe ad eẽ durãs: ⁊ ita male diffinit̃ ꝑ vitã. ¶ Itẽ eẽ ẽ añ vitã. g̃ duratio eẽ hꝫ rõnẽ ẽ añ durationẽ vite. Cũ g̃ eternitas sit mẽsura p̃ª hꝫ rõnẽ dꝫ diffiniri i cõpatiõe ad eẽ ⁊ nõ in cõpatiõe ad vitã. ¶ Preterea Dionysiꝰ dic̃ ꝙ eternꝰ deꝰ ẽ laudãdus ẽm ꝙ ip̃e ẽ factor eui ⁊ tp̃is: ⁊ rursus añ secula exñs. iquãtũ aũt añ euũ est ⁊ regnũ ipsiꝰ regnũ oium seculoꝝ. Si g̃ sic dicẽdus est eternꝰ: nõ g̃ dicẽdus est eternus per vitã vel vite possessionẽ. ¶ Itẽ q̃dã dñr eterna q̃ nõ sũt viua sicut Boetiꝰ dicit. corpa. s. mortua imobilia eẽ eterna. Et psalmista. eleuamini porte eternales. g̃ nõ gñalr̃ diffinit̃ eternitas per vitã. ¶ Preterea q̃re nõ diffinit̃ per itellectũ sicut per vitã cũ in deo nõ differãt ista esse viuere ⁊ itelligẽ. ¶ Itẽ obijcit̃ de hoc qḋ dr̃ possessio. possessio. n. est rerũ extrinsecarũ ⁊ nõ ipsiꝰ vite vt videt̃. ⁊ ita iproprie ponit̃. Si forte dicat̃ ꝙ ibi refert̃ ad itrinseca adhuc possessio videt̃ esse rerũ pertinentiũ ad vsuꝫ vel ad vti: sed vita eterna pertinet ad frui: ⁊ ita nihil est dictũ possessio vite. Si forte dicat̃ ꝙ possessio sumitur hic a possessore ⁊ a ꝓprietatibꝰ ipsiꝰ ẽm hoc possessio notabit superpositionẽ: ⁊ cũ nulla sit suppositio in cõparatione ad vitã sed in cõparatiõe ad res extrinsecas iterũ sumet̃ hꝫ hoc iproprie. ¶ Itẽ q̃rit̃ quõ in diffõne eternitatis possessio cadit in recto ⁊ vita i obliquo: cũ vita iterminabilis eẽntialior sit eternitati ꝙ̃ possessio vt pꝫ ex ꝑdictis obiectionibus. ¶ Deinde obijcit̃ de hoc ꝙ dicit tota. totũ. n. hꝫ partes: qꝛ totũ relatiue ad partes dicit̃: ⁊ ita eternitas videt̃ hr̃e ꝑtes qḋ est ꝯtra Boetiũ q dic̃ ꝙ nũc stãs ⁊ nõ mouẽs sese semꝑ facit eternitatẽ. ¶ Preterea ẽ ꝯtra Anselmũ q dicit ꝙ deꝰ eternitas est ⁊ ille est simplex. Si forte dicat̃ ꝙ eternitas est simplex ⁊ dicit̃ tota qꝛ ꝑfecta: tũc q̃rit̃ q̃liter sit simplex. si. n. est simplex sicut nũc: aut sicut nũc terminãs est simplex: aut sicut nũc ꝯtinuãs. ⁊ ꝯstat ꝙ neutro mõ: qꝛ nũc terminãs est ad qḋ terminat̃ ꝯtinuũ aliqd qḋ est in rõne mẽsure. nũc aũt ꝯtinuãs est terminꝰ quo copulant̃ ꝑtes eẽ durationis ipsiꝰ cõtinue: ⁊ sic seq̃ret̃ ꝙ aut eternitas eẽt ꝯtinuoꝝ: aut eẽt terminꝰ copulãs eẽ ꝯtinui quoꝝ vtrũqꝫ falsuꝫ est: qꝛ si eẽt ꝯtinuoꝝ hr̃et ꝑtes. si aũt eẽt terminꝰ ꝯtinui tũc nõ eẽt terminus nisi tp̃is ⁊ sic eternitas eẽt suba tp̃is ⁊ nõ eẽt añ tp̃s: qꝛ suba tẽporis nõ est añ tp̃s. ¶ Preterea ꝑfectũ dr̃ multis modis. dr̃ eni ꝑfectũ cui nulla ꝑtiũ suarũ deest. ⁊ dr̃ perfectũ qḋ est post fieri in factũ eẽ. Et q̃rit̃ ẽm quẽ modũ eternitas dicat̃ ꝑfectũ. Si ꝑmo mõ tũc hꝫ ꝑtes. si scd̃o mõ tũc eternitas erit facta quoꝝ vtrũqꝫ est icõueniẽs: qꝛ dicit Gregoꝰ ⁊ ponit̃ in p̃° sniarũ distinctione 9ª. quo factũ nõ est nec perfectuꝫ ꝓprie dici põt. ¶ Deinde q̃rit̃ de hoc qḋ dicit simul. idẽ. n. videt̃ totũ ⁊ simul ⁊ ita nugatio est. ¶ Item simul notat simultatẽ duoꝝ in eodem loco vel tempore: ⁊ ita videt̃ ꝙ in eternitate diuersa sunt cõiuncta in vno loco vel tẽpore. ¶ Vltimo obijcit̃ ꝙ diffinitio nõ videt̃ ꝯuertibilis: qꝛ dicit Augustinꝰ in 2° ꝯfessionũ. Dixisti mihi voce forti in aurẽ interiorẽ ꝙ

nec illa creatura tibi coeterna est:cui⁹ volũtas tu solus es:
teq; perseuerãtissima castitate hauriẽs imutabilitatẽ suaz
nusq̃ȝ ⁊ nunq̃ȝ exierit ⁊ te sibi semper p̃sente toto affectu se
tenet nõ habẽs futurũ qȯ expectet:nec in p̃teritũ trãsiẽs qȯ
meminit nulla vice variat̃nec in tẽpore vllo diffundit̃ o btã
si qua ista est inherendo beatitudini tue btã sempiterna in
habitatore te ac illustratore suo. Ex hoc accipitur ꝙ angeli
eterni sunt per inhabitatorẽ ⁊ tñ nõ ꝯuenit eis intermina-
Obiectiones ꝯ 2ᵃᵐ eternitatis diffõnẽ. bilis vita:ergo diffinitio nõ est ꝯuertibilis. ¶ Deide que-
rit̃ de secũda diffinitione q̃ꝛ videt̃ icõueniẽs ꝙ dicit spatiũ
cũ nullũ spatiũ sit simplex ⁊ eternitas sit simplex. ¶ Itẽ spa-
tiũ videt̃ esse ẟm dimensionẽ loci vel eoꝝ que sunt ẟm locũ.
Si forte dicat̃ ꝙ spatiũ dicit̃ ibi mora sicut videt̃ dicẽ Gil
bertus in cõmẽto super Boetiũ. Contra est ꝙ nulla mora
est indiuisibilis ⁊ ita vt prius. ¶ Preterea spatiũ dicit di-
stinctionẽ quãdã cũ eternitas dicat̃ eẽ nũc stãs ⁊ nõ mouẽs
sese. ¶ Preterea querit̃ q̃liter ibi sumat̃ ꝯtinuũ. dicit̃ enim
Tex.cõ.27. in 5° physicoꝝ ꝙ in his est ꝯtinuũ ex qb⁹ vnũ aliqd aptũ na
tũ est fieri:⁊ hoc aut in castratura:aut tactu vt colla:aut in-
sertu. sed cũ simplex sit eternitas nullo istoꝝ modoꝝ dicitur
ꝯtinuũ. ¶ Itẽ obiicit̃ de eo ꝙ dicit̃ nõ itersectuȝ:q̃ꝛ linea est
spatiũ ꝯtinuũ nõ intersectũ ⁊ nõ est eternitas. Preterea tẽ-
Obiectiones ꝯ 3ᵃᵐ diffõnez. pus nõ erit intersectũ cũ sit ꝯtinuum. ¶ Deinde obiicit̃ de
tertia diffinitione ⁊ querit̃ de eo ꝙ est antiquũ. hoc eni dicit
differẽtiã tpis:⁊ ita eternitas per tpis d̃ĩam diffinit̃ qȯ est
incõueniẽs. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ antiquũ transumit̃ a tpe ad
eternũ:tũc querat̃ rõ q̃re potius d̃ĩa tpis trãsumit̃ ad diffe
rentiã eternitatis q̃ȝ econuerso. ¶ Preterea querit̃ q̃re di-
cit imutabile. hoc eni nõ videt̃ tm̃ ꝯuenire eternitati sed ẽt
euo:q̃ꝛ eẽ angeli qȯ mẽsurat euũ est imutabile:⁊ ita imuta-
bile nõ videt̃ esse propria d̃ĩa eternitatis. Si forte dicat̃ ꝙ
nõ est incõueniẽs ꝙ d̃ĩa posita in diffinitione sit cõis:q̃ꝛ di
cit phs in libro posterioꝝ ꝙ tota diffinitio est in eque ⁊ ptes
in plus. Hoc est ꝯtra Augᵐ q dicit ꝙ vera eternitas est ve-
ra incõmutabilitas que nulli ꝯuenit nisi deo ⁊ ponit̃ in 8ᵃ di
stinctione primi sentẽtiarũ. Ultimo querit̃ penes qd acci-
piunt̃ tres diffinitiones iste. ¶ Solo. p̃notãda est distictio
vite:⁊ distictio esse:q̃ꝛ per illa videt̃ diffiniri eternitas. Di-
Uita dupl̃r sumitur. cit̃ eni vita dupl̃r. Uno mõ ẟm ꝙ respicit esse ẟm nãm:⁊ sic
qñq; dicit̃ ꝓprie:qñq; iproprie. iproprie ẟm ꝙ dicit̃ act⁹ for
me perficiẽtis mãm ẟm quẽ actũ perfecte attigit operatio-
nẽ illius rei quã perficit forma:⁊ ẟm hoc dicitur aq̃ viua qñ
est in perfectione refrigerãdi ⁊ purificãdi. ⁊ sic dicit̃ lapis vi
uus:sicut magnes qñ attrahit ferrũ. ¶ Proprie dicit̃ ẟȝ ꝙ
Tex.cõ.13. est act⁹ aie:⁊ sic diuidit̃ a phõ in 2° de aia caplõ primo. Ubi
dicit multipl̃r aũt viuere dicto. Et si vnũ hoꝝ aliqd insit so
lũ viuere ipm̃ dicimus vt intellectus ⁊ sensus mot⁹ ⁊ status
ẟm locũ. Adhuc aũt motus ẟm alimẽtũ ⁊ decrementũ ⁊ au-
gmẽtũ est. vnde ⁊ vegetabilia oia videt̃ viuere. ¶ His mo
dis dicit̃ vita ẟm ꝙ aliquo mõ respicit eẽ ⁊ sic dupliciter di-
uidit̃ ẟm diuersas ꝯsiderationes. Dicit̃ ẽt vita qñq; large
sumpto vocabulo nõ respectu esse tm̃:sed respectu bene eẽ:
⁊ sic iterũ dicit̃ multipl̃r. aut hoc eni est ẟm bene esse spirit⁹:
aut ẟm bene esse ꝯiũcti. corp⁹ eni per se nõ hȝ vitã:si est ẟm
bene esse ꝯiũcti:aut hoc est respectu nãlũ iter se debito mõ
ꝓportionatoꝝ:⁊ sic viuere dicit̃ sanũ. egrũ aũt vel lãguiduȝ
nõ viuere. aut respectu delectationũ extra que sunt delecta
bilia ꝯiũcti:⁊ sic dicit̃ vita voluptas corporalis. qui aũt est
in tristitia nõ viuit ẟm hũc modũ. Si aũt est ẟm bene eẽ spi
ritus:aut hoc erit ẟm modũ vie:aut ẟm modum p̃rie. si ẟm
modũ vie:aut respectu eoꝝ ad que sufficit sibi nã. vt respe-
ctu virtutis politice ⁊ felicitatis ꝯsequẽtis illã:⁊ sic viuit q
hȝ virtutẽ ꝯsuetudinalẽ: nõ habẽs aũt nõ viuit hoc mõ:ſȝ
potius brutaliter viuit si viuit. aut est respectu virtutum in
q̃s nõ sufficit sibi nã sola:sed infundunt̃ cũ grã vel per grãȝ
⁊ sic viuit q est in grã:qui aũt est in peccato mortuus est. Si
aũt est ẟm modũ p̃rie:aut est intus vel extra:sicut eniȝ caro
dupl̃r viuit. s. causaliter per aiam. ⁊ formaliter per vitaȝ in-
fluxã ei ab aia. sic aia beata viuit dupl̃r. s. beatitudine intus
cui opponit̃ mors ꝯsciẽtie quã patiunt̃ damnati. ⁊ beatitu-
dine increata ad extra cui opponit̃ in damnatis pena affli-
Eternitas vt ad vitã cõparat̃ di: dupl̃r. gens extra. ¶ His habitis dõm est ꝙ eternitas put cõpa-
rat̃ ad vitã dupl̃r dicit. aut eni dicit̃ ipsa vita durãs vt acci
piat̃ quodã mõ ẟm ꝯcretionẽ. aut dicit̃ duratio ipsius vite
vt q̃si formaliter cõsideret̃. Si primo accipiat̃ adhuc sumit̃
dupliciter. cũ eniȝ eternitas ẟm hoc sit increata vita durãs
sine principio ⁊ sine fine illa põt dupliciter cõsiderari. s. in se
⁊ vt est participata ab oibus beatis:⁊ vtroq; mõ dicit̃ vita
eterna ⁊ eternitas sicut pȝ ex hac auctoritate. dicit eni Ma
ximus in cõmẽto ecclesiastice hierarchie Dionysij sup ca-
pitulo 3° de sancta sintaxeos idest cõione sic. Mors sancto-
rũ qua oino moriunt̃ mũdo vt soli deo viuãt est p̃ciosa pur
gatissimarũ aiarũ intimã veritatis ꝯtemplationẽ que vere
est beatitudo ⁊ eternitas trãsitus:sed hoc mõ dicit̃ eterni-
tas minus ꝓprie. Si. n. ꝯsiderat̃ itra est per modũ q̃litatis
eiusdẽ perficiẽtis beatũ spiritũ ẟm ꝙ ꝯiunctus est fini vlti-
mo:nec mensurat̃ hoc mõ vita nisi ẟm intensuȝ ⁊ remissuȝ:
q̃litas enim aliã mensuram nõ recipit. Si aũt sumat̃ extra
adhuc nõ dicit mẽsurã vel rõneȝ mẽsure durationis ꝓprie:
sed mensurat̃ per modũ exemplaris ẟm ꝙ aliqd minus no
biliter vel magis viuens appropinquat ⁊ plus vel minus.
Unde hoc mõ sumit̃ eternitas minus ꝓprie ⁊ q̃si mãliter
qȯ magis dicit̃ eternũ q̃ȝ eternitas:colligit tñ hec membra
nobiliora oium diuisionũ p̃cedentiũ. A prima enim accipit
vitã intellectualẽ. a secũda increatã. a tertia perfectionẽ vl-
timã ẟm modũ patrie. Unde sic dicta eternitas est vita in-
tellectualis icreata beata in se vel participata ⁊ carẽs vtro-
q; termino:q̃ꝛ aliter nõ esset increata:lȝ enim nõ participet̃
ab eterno ipm̃ tñ participatuȝ est ab eterno ⁊ ẟm hoc nõ hȝ
cõparationẽ ad alias mensuras que mensurant creaturas
vel temporales vel euiternas:sed mẽsurat vt diximus exẽ-
plariter:⁊ aliter nõ. Si aũt accipiat̃ pro ipsa duratione vite
sic accipit̃ magis ꝓprie ⁊ q̃si formal̃r id qȯ ẽ ipsa eternitas:
sed ẟm hoc dupl̃r accipit̃ in se vel participata. ⁊ si in se acci-
pit̃ tũc accipit̃ ꝓprijssime ⁊ erit mẽsura carẽs vtroq; termi-
no. s. ante ⁊ post ⁊ indiuisibilis ⁊ immutabilis vite increate
perfecte perfectione vltima. ⁊ ẟm hoc hȝ cõparationem ad
alias mẽsuras tanq̃ȝ mẽsura excellẽs. s. ad euũ ⁊ ad tps:ex-
cellit euũ ẟm principiũ. tẽpus aũt ẟm principiũ ⁊ finem:⁊ ꝙ
ita esse videat̃ pȝ per Anselmũ in libro de ꝯcordia p̃scientie
⁊ liberi arbitrij vbi dicit sic. Quãuis in eternitate nihil sit
nisi p̃sens nõ est tñ illud p̃sens tpale sicut nr̃m sed eternũ in
quo tpa ꝯtinent̃ cũcta. siquidẽ quẽadmodũ p̃sens tẽpus ꝯti
net oẽm locũ:⁊ que in quolibet loco sunt ita eterno presenti
simul claudit̃ oẽ tẽpus:⁊ que sunt in quolibet tẽpore:⁊ ẟm
hũc modũ ꝯsiderata eternitate locũ habẽt questiones que
querunt̃ a magistris. ¶ Utrũ idẽ sit nũc eternitatis ⁊ tẽpo-
ris que infra determinabunt̃. alio mõ nõ habent locũ vt pȝ
ex p̃dictis. ẟm eundem modũ dicit̃ eternitas qñ comparat̃
ad esse. Cum enim dicat̃ esse multipl̃r hic sumit̃ esse icrea-
tũ qȯ est actus essentie diuine ⁊ duratio illius carẽs vtroq;
termino imutabilis oino ⁊ sine priori ⁊ posteriori:sed ⁊ sim
plex ⁊ indiuisibilis dicit̃ eternitas ⁊ magis q̃ȝ qñ cõparatur
ad vitã vt patebit infra. Et sic iterũ accipit̃ dupl̃r. s. mãliter
pro ipso durãte esse:formaliter pro ipsa duratione esse. Et
primo mõ sumpta nõ hȝ cõparationẽ ad alias mẽsuras que
sunt q̃si eiusdẽ generis cũ ipsa. Secundo mõ hȝ cõparatio-
nem ad ipsas vt predictum est. s. tanquã mensura excellens
comparatiue ad mensuras excessas. His itaq; prenotatis
respondendum est ad obiecta per ordinem. ¶ Ad primum
ergo dicendũ ꝙ priuatiuũ nõ cõuenit deo nec materiale vt
supra determinatuȝ fuit. sed huiusmodi termini qui priua-
tiui vident̃ negatiue exponendi sunt. Unde qȯ dicit inter-
minabilis exponi debet. i. non terminabilis. ⁊ hec negatio
inceptionis ẟm durationem est inchoatio quedam eterni-
tatis vel proprietas:⁊ ideo ponitur in notificatione ipsius.
¶ Si aũt querit̃ quare nõ posuit conditionem positiuam.
Dicendũ ꝙ hec est reuera negatio ꝯsequẽs differẽtiã eter-
nitatis positiuam:que est perfectio durationis repugnans
pricipio ⁊ fini quo ad nos. tñ aptior est negatio ꝯñs q̃ȝ ipsa
d̃ĩa positiua ex qua sequit̃. ¶ Ad 2ᵐ dicendum ꝙ in euiter
nis est priuatio actus ad habẽdũ finem nõ tñ potẽtia:⁊ hoc
ꝯtingit iõ q̃ꝛ habuerũt esse post nõ eẽ:oia eni talia quãtum
ex se tendunt in nõ esse nisi manus oipotentis dei cõtineat
ipsa vt dicit Gregorius. Qȯ igit̃ nõ icepit ⁊ cuius esse non
est post nihil oino nõ est in potentia deficiẽdi aliqua vel ter
minãdi. Et vt hoc notet̃ ad d̃ĩam euiternoꝝ ponit nega
tionẽ potẽtie potius q̃ȝ negationẽ act⁹. ¶ Ad aliud dicũt q-

dā ꝙ tp̄s est mēsura vitā habentiū ⁊ nō habētiū. euū aūt est mēsura vitā habētiū tm̄: eternitas v̄o est mēsura ipsiꝰ vite. Sed hec solutio non videṫ soluē obiecta. ¶ Preterea post diē iudicij quedā nō viua mēsurabunṫ euo vt videṫ in corpora celestia. Unde videṫ falsum esse qḋ supponit solṫo ista. ¶ Et iō dicūt aliq̄ ꝙ Boetius dicit vite vt per hoc distinguat eternitatē ab euo ⁊ tp̄e q̄ sūt mēsure vitā habētiū ⁊ nō hn̄tiū qḋ nō est eternitas. ¶ Sed adhuc nō videṫ eē solutū q̄re tūc nō diffiniet per esse cū etiam per hoc distingueret. ¶ Ideo dōm ꝫm ꝙ determinatū est ꝙ Botiꝰ agit de eternitate ꝓut est mēsura vite beate: que ꝯsideraṫ duplr̄. s. in se vel ꝫm ꝙ est participata a beatis: ⁊ q̄ participaṫ ꝫm actuꝫ vite ⁊ rōnē: ⁊ nō ꝫm actū qui est esse ⁊ rōnē ipsius: iō diffinit per vitā ⁊ nō esse. Et per hoc pꝫ solutio fere ad oīa sequētia que de hoc obiecta sunt. ¶ Ad id qḋ obijciṫ ꝙ tp̄s diffiniṫ in cōparatione ad mobile primū ⁊c̄. Dicendū ꝙ verū est. ⁊ similiter eternitas qn̄ ꝓprijssime sumiṫ diciṫ mensura esse interminati. hic aūt a Boetio accipiṫ vt dictū est: ⁊ esse q̄si mālr̄ pro ipsa vita durāte vt patebit ideo statiꝫ: q̄ aliter esset qḋ diciṫ ꝙ est vite possessio. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vita in creaturis fundaṫ super esse: in creatore aūt nō saluaṫ ordo ille nisi ꝫm rōnē. Et ꝫm hanc rōnē pōt dici ꝙ nō accipiṫ hic eternitas ꝓprijssime sed ꝫm ꝙ dictū est. Ad id qḋ obijciṫ ex auctoritate Dionysij iaꝫ pꝫ solṫo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝫm hāc rōnem eternitatis nulla dicunṫ esse in eternitate nisi vitā interminabilē habētia vel ꝫm se sicut qḋ est ipsa vita: vel ꝫm participationē. Qualiter aūt pene eterne dicanṫ ⁊ quedā alia inferius disputabiṫ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ intelligere nō notat perfectionē vltimā ⁊ nobilissimam: sed vita hoc mō cōsiderata quo supra in tertia diuisione in vltimo mēbro collocata est: ⁊ lꝫ hec vita sit intellectualis nō tn̄ complementū ꝫm rōnē est ex parte intellectꝰ: sicut nec cōplementū beatitudinis sed potius ex parte voluntatis vel amoris perficiētis ipsam volūtatē ꝫm actū fruēdi: que fruitio incipit ab intellectu ⁊ hoc est de rōne vite beate. Uel dicaṫ melius: ꝙ itelligere noīat actū potētie itellectiue in cōparatione ad itelligibile aliqḋ. vita ēt dicit actū cōpletissimū ipsius spiritꝰ ad quē nō exigiṫ aliud p̄ter ip̄m spirituꝫ: ⁊ iō magis ꝯuenit eternitati q̄ꝫ intelligere: q̄ ꝫm rōnē respicit ip̄m itelligibile qḋ est p̄ter ip̄m intellectū vel q̄si p̄ter ip̄m: sicut idee sunt in itellectu diuino lꝫ nō sint diuerse ꝫm rē: sūt tn̄ in rōne medij itelligēdi ⁊ sic aliquo mō p̄cedūt itellectum. ¶ Ad id qḋ obijciṫ de possessione dōꝫ ꝙ ꝫm ethimologiā nōis vt dicūt iurisp̄iti q̄ frequētiꝰ hoc vocabulo vtunṫ. Possessio diciṫ q̄si pedū positio vel pedis sessio ⁊ sigñat firmitatē habitꝰ rei. hic aūt trāsumiṫ vt dicaṫ possessio que habeṫ ad volūtatē vel obedit ad libitū. talia. n. ꝓprijssime habenṫ. ⁊ per hoc pꝫ solṫo ad p̄ᵐ. hoc. n. mō ꝓprijssime diciṫ possessio vita eterna btā. ¶ Ad hoc qḋ obijciṫ ꝙ ꝫm hūc modū est pertinentiū ad vsum. Dōm ꝙ vti sumiṫ multiplr̄: ⁊ similr̄ vtile

Uti multiplr̄ sumiṫ

vt habeṫ ab Augᵒ. in libro de trini. Uti. n. est id qḋ in facultatē volūtatis venit ad aliud referre quo fīdū est tanq̄ꝫ in fine ⁊ vtile est ip̄m qḋ referṫ: ⁊ hoc mō vti diuidiṫ ꝯtra frui. ⁊ vtile ꝯtra fruibile: ⁊ hoc mō possessio que cadit in diffinitione eternitatis nō est respectu vtilis. Qñq̄ꝫ sumiṫ vti ꝫm diffinitionē Augustini in libro de trinitate ꝫm ꝙ frui est vti cū gaudio: sicut habeṫ in. 10. de trinitate cap̄. 11. ⁊ ꝫm hoc vita pertinet ad vsum: ⁊ deus vtiṫ se: ⁊ creatura beata participās vitā eternā vtiṫ deo. Unde possessio dicta hoc mō non est ad extrinseca. ¶ Ad aliud dōm ꝙ alr̄ est possessio dominij: ⁊ alr̄ eternitatis. dominij. n. est respectu extrinsecoꝝ que subiecta sunt vt ꝓbat obiectio. eternitatis aūt est per trāsūptionē ad ea que pertinēt ad vsuꝫ ꝫm ꝙ vsus cadit in rōne eiꝰ qḋ est frui vt dictū est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sicut pꝫ ex p̄dictis diffinitio ista nō est data per eēntiā diffiniti: sed potius respicit ip̄m mālr̄ ꝫm ꝙ duratio iterminabilis cōsideraṫ in ipso durāte: ⁊ ꝓut cōparaṫ ad vitā. vnde idē est eternitas ꝫm hūc modū ꝙ vita possessa interminabilis ⁊ tota simul: ita vt hoc qḋ diciṫ possessio resoluaṫ in adiectiuū eiꝰ qḋ est vita. sicut verbi gr̄a in alio exēplo diffiniṫ. celū est ꝯtinentia visibiliū ⁊ inuisibiliū creaturarūꝫ. ⁊ est sensus. celū est id qḋ cōtinet visibilia ⁊ inuisibilia. Et sic pꝫ solutio ad vltimum obiectū. ¶ Ad id qḋ obijciṫ de tota dicendū ꝙ cōposito nō successiuo qḋ hꝫ permanētiā in partibus duo opponunṫ. s.

Composito nō successiuo duo opponūtur.

cōpositū successiuū qḋ est imperfectū. perficiṫ enī ꝯtinue in aduētu futuri. Et hoc opponiṫ ei nō rōne partiuꝫ sed rōne permanētie in partibus. Itē opponiṫ ei simplex oīno qḋ caret partibus: ⁊ hoc rōne partiū hꝫ oppositionē ad ip̄m: ⁊ tale totū est eternitas: ⁊ lꝫ hoc totū gr̄a simplicitatis exponaṫ per negationem: intelligiṫ tamē positio in ipso simplici. Et per hoc pꝫ solutio ad obiectū: q̄ nec hꝫ partes permanentes: nec successiuas. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō diciṫ simplex sicut pūctus: q̄ lꝫ simplicitas pūcti nō hēat partes in se: est tn̄ nō sine partibꝰ vt ꝓbat obiectio. sed eternitas nec in se hēt partes nec ordinē ad primū ⁊ vltimū que dicūt partes alicuius ꝯtinui. ¶ Ad aliud dōm ꝙ totū accipiṫ pro perfecto ꝫm ꝙ perfectuꝫ diciṫ cuiꝰ nihil est extra ip̄m. ¶ Ad hoc qḋ obijciṫ de simultate dōm ꝙ totū dicit perfectionē potentie durantis. simul aūt excludit successionē ⁊ sic quo ad diuersa diciṫ totū ⁊ simul. Unde Augustinꝰ in. 11. ꝯfessionū. p̄cedis oīa tēpora p̄terita celsitudine: semper presentis eternitatis superas oīa futura. q̄ etiā illa futura sunt ⁊ cū venerint p̄terita erunt. Tu aūt dñe idē ipse es ⁊ anni tui nō deficiēt nec erunt nec veniunt. isti eni nostri ⁊ erūt ⁊ veniunt vt oēs veniant. anni tui oēs simul stant q̄m stant nec euntes a venientibus excludunṫ q̄ nō transeūt. isti aūt nostri oēs erūt cum oēs nō erūt anni tui dies vnus ⁊ dies tuus. nō ꝯtinue sꝫ hodiernus: q̄ hodiernus tuus nō cedit crastino. nec eni succedit hesterno hodiernus cuius eternitas ideo coeternū genuisti: cui dixisti. ego hodie genui te. oīa tempora tu fecisti ⁊ ante omnia tēpora tu es: nec aliquo tēpore non erit tēpus nullo ergo tempore feceras aliquid: q̄ ip̄m tempus nō feceras ⁊ nulla tempora tibi coeterna sunt q̄ tu permanes: ⁊ illa si permanerent nō essent tēpora. ¶ Ad hoc qḋ obijciṫ ꝙ simultas exigit pluralitatē dōm ꝙ cum ꝓprie diciṫ simul dicit plura ꝯuenientia in vnā naturā vel loci vel temporis vel alicuius adiacentis ad moduꝫ istoꝝ. qñq̄ꝫ aūt sumiṫ ꝫm ꝙ est ratio opposita priori ⁊ posteriori: ⁊ sic poni pōt pro negatione vtriusq̄ꝫ ⁊ sic sumiṫ hic sicut ēt medium diciṫ vel illud qḋ ꝯuenit extremis: vel ipsa ratio medij ꝫm ꝙ medium est qḋ excludit rōnē vtriusq̄ꝫ extremoꝝ: ⁊ sic hoc ipsuꝫ simul nō exigit diuersitatem vel pluralitateꝫ vt dictū est. ¶ Et nota ꝙ cum duplex inueniaṫ totum. s. simplex ⁊ compositū. totuꝫ simplex nō hꝫ rationē totius nisi in rōne potentie sumptum ꝫm ꝙ diciṫ totū potentiale: ⁊ ita dicendū est hic ꝙ totū eternitatis nihil aliud est q̄ꝫ potentia durans cū carentia vtriusq̄ꝫ termini: vel potentia cōtinens se in esse imutabili cum carentia finis ⁊ principij. ¶ Ad id qḋ obijciṫ de hoc qḋ dicit simul videṫ multis difficile respondere. ⁊ hec difficultas accidit: q̄ nō ꝯsiderāt eternitatē nisi per modū cuiusdā durationis ꝯtinue sine principio ⁊ sine fine: ⁊ hoc per itellectuꝫ accipientē ex phantasmate qui nō accipit illā durationē nisi vt habentem partes protensas que nō sunt simul in p̄terito ⁊ futuro. hi enim imaginanṫ eternitatē sicut tempus quoddam carens successione in partibus. ⁊ ideo nō est mirum si decipiunṫ. in talibus enim que omnino sunt extra materiā ⁊ simplicia sunt intuendū est rōnem potius q̄ꝫ imaginationem que falliṫ ponens imagines corporalium vbi nō sunt. Unde dicendū ꝙ sicut tempus habet cōparationē ad motuꝫ: ⁊ ex hoc duo sunt in tempore respōdentia duobus que sunt in moto corpore ꝫm ꝙ moueṫ. est enim in tēpore nunc fluens ꝯtinue qḋ respondet ei qḋ ferṫ in moto corpore ⁊ in motu. Est iterū in tēpore prius ⁊ posterius qḋ respōdet ipsi motui: ⁊ sicut id qḋ ferṫ in motu semper partiꝫ est in termino a quo: partim in termino ad quē que sunt p̄nᵐ ⁊ vltimū in spatio: ita nūc qḋ est in tēpore semper est cū priori ⁊ posteriori. Et sic pꝫ ꝙ q̄cquid est in tēpore cātur ex moto corpore ⁊ motu ipso. ¶ Sic dōm est ꝙ eternitas ipsa cōsiderāda est ꝫm ꝙ adiacet eterno. Unde eternitas nihil hēt nisi ꝫm cōgruentiā eterni: sicut nec tēpus hꝫ aliquid nisi ꝫm ꝯgruētiam corporis moti ⁊ motus ipsius. Unde sicut ip̄m esse diuinū simplicissimū ⁊ perfectissimū ⁊ oīno inuariabile est: ita nūc eternitatis adiacens illi simplex ⁊ inuariabile oīno sed stans indeficienter: ⁊ sua ꝯtinuatio ꝫm quā includit ⁊ euuꝫ ⁊ tēpus nihil aliud est q̄ꝫ indeficientia essentie vel potentie actiue pure indeficienter ꝯtinētis se ⁊ inuariabiliter. ⁊ hoc modo satis planuꝫ est videre q̄liter est tota simul oīno sine priori ⁊ posteriori. Et per hoc pꝫ solutio ad id qḋ obijcitur

Simul duplr̄ sumitur.

In talibꝰ q̄ extra mãꝫ oīno sūt respiciēdū ē ad ipsaꝫ rōnē nō ad imaginationē. idē Boetiꝰ p̄mo de trinitate ad p̄ncipiū.

de hac dictione ſimul. ¶ Et ꝙ ita dicēdū ſit pꝫ per rōnem ⁊ auctoꝛitatē. Ratio hec eſt: qꝛ tēpus eſt accidens ⁊ ſimiliter euū. Unde qcqd determinaꝛ de ipſis debet determinari in cōparatione ad ſubm: lꝫ aūt eternitas nō ſit accidēs ſꝫ ipſa eſſentia diuina: tū ſm rōnē eſt dicens adiacēs extra per modū mēſure que cōparaꝛ ad eſſe diuinū ſicut tēpus ad tēporale ſicut dictū eſt. ⁊ iō ſimplicitas eius cātur ex ſimplicitate eius cui adiacet ipm vt mēſura. ¶ Auctoꝛitas aūt hec ga dicit Gilbertus poꝛretanus ſup librū Boetij de trinitate. ſicut eſt vna ſingularis idiuidua ⁊ ſimplex ⁊ ſolitaria eſſentia qua eternus ipſe deus fuit eſt ⁊ erit: ita eſt vna ⁊ ſingularis ⁊ indiuidua ⁊ ſimplex ⁊ ſolitaria moꝛa nunc ſtans que vocatur eternitas. Et Anſelmus in monologium. Nomen ſemper qō videtur deſignare totum tempus multo verius ſi de illa. ſ. diuina nā dicit itelligiꝛ ſignāre eternitatē que ſibi nunꝗ̄ eſt diſſimilis ꝗ̄ tēpoꝝ varietatē que ſibi ſemp eſt in aliquo diſſimilis. ¶ Ad vltimū dicendū ꝙ illa diffinitio hoc mō intellecta quo expoſita eſt ꝯuertibilis eſt tū rōne interminabilitatis que dicit negationē potētie termini finalis que nō ꝯuenit alicui creato: tū ēt rōne vite que pꝛincipaliter diciꝛ vita increata in ſe ꝯſiderata. Unde pꝫ ꝙ nō ꝓcedit obiectio illa. ꝙ aūt diffinitio mālis ⁊ reſoluēdo in hanc eternitas eſt vita poſſeſſa iterminabilis tota ſimꝉ pꝫ ex verbis Anſelmi in monologiū vbi dicit ſic. Cū ſatis liqueat ꝙ diuina ſubſtātia nō ſit aliud ꝗ̄ vita ſua ⁊ eternitas ſua nec ſit aliquo mō interminabilis nec niſi ſimul ⁊ perfecta tota: qd aliud eſt vera eternitas que illi ſoli ꝯuenit ꝗ̄ interminabilis vita ſimul ⁊ perfecte tota exiſtēs. Ex his verbis pꝫ ꝙ ipſe loquiꝛ de eternitate tanꝗ̄ de eterno. ⁊ loqꝛ ibi de eadē

Solo ad obiectiones ꝯ ſecūdā diffōnē.

diffinitione Boetij: vnde videꝛ ita eſſe vt dicimus. ¶ Ad id qō obijciꝛ ꝯtra diffinitionē ſecūdā notandū eſt ꝙ Iſaac diffinit eternitatē ꝓut ſm rōnē eſt in eodē genere cū euo et tēpoꝛe. Hec enim tria ſm rōnē ꝯueniūt in genere qō eſt duratio: quā durationē Iſaac appellat ſpatiuꝫ. Et per hoc pꝫ ſolutio ad pꝛimū. Spatiū eni diciꝛ dupl'r. ſ. ſpatiū loci: ⁊ ſpatiū tēpoꝛis vel durationis: ſicut dicimus ꝙ luſtrū eſt ſpatiū quinque annoꝝ. ¶ Ad 3m dōm ꝙ Gilbertus impꝛopꝛie loquendo nunc eternitatis dicit moꝛā: ſicut enim obiectū eſt omnis moꝛa ſi ꝓpꝛie ſumiꝛ hꝫ partes ⁊ eſt tēpus vel pars tēpoꝛis: nec ad hoc inſpiciēs dicit ipſe moꝛā nūc eternitatis: ſed qꝛ eſt nūc indeficiens ſtans: ⁊ ita nunꝗ̄ deeſt ideo appellat ipm moꝛā: cū tū nō ſit indiuiſibile ꝗ̄tū: ⁊ ad hoc ēt cadit in rōnē ſpatij ſm Iſaac. ¶ Et per hoc ēt pꝫ ſolutio ad id qō ſeqꝛ: qꝛ hmōi ſpatiū nō hꝫ diſtenſionē in partibus ſed potiꝰ indeficientiā nunc indiuiſibilis ⁊ ſimplicis ſemper ſtantis. ¶ Ad id qō queriꝛ qualiter ibi ſumaꝛ cōtinuū. Dicenduꝫ ꝙ nō ſumiꝛ ibi in aliqua illarum ſignificationuꝫ que determinanꝛ in phyſicis: ſed ſm ꝙ cōſueuit dici ꝙ illud eſt cōtinue qō nō hꝫ eſſe interſectū: ita diciꝛ hic cōtinuū qō nō incepit nec deſinet: in termino eni eſt finis cōtinui: ⁊ ſic ibi quodāmodo ceſſat cōtinuitas: vnde cōtinuum ſm Iſaac dicit idē ꝙ carētia vtriuſꝗ̄ termini. qō Boetius vocauit interminabilitatē magis expꝛimens: cum etiā vſus loquendi hꝫ ſignificationē iſtā ſm ꝙ dicimus ꝙ tēpoꝛalia nō ſunt continue. ¶ Et per hoc pꝫ ſolutio ad omnia que obijciunꝛ de cōtinuo. Ad id qō obijciꝛ de interſectione dicendū eſt ꝙ hoc diciꝛ ad differētiā tēpoꝛis qō diſtinguiꝛ ſm interſectioneꝫ per motū celi ſicut ipſe dicit ibideꝫ. ¶ Ad hoc qō obijciꝛ ꝙ tēpus eſt ꝯtinue durās nō interſectū. dicēdū ꝙ ipm cōſideraꝛ dupliciter. ſ. quātū ad motū quē mēſurat totū ſm ſe ⁊ ſic nō hꝫ iterſectionē. Alio mō ꝯſideraꝛ ſm ꝙ cōparaꝛ ad quātitatē ipſius mobilis per motum ⁊ ſic diſtinguiꝛ in hoꝛas: ⁊ dies: ⁊ mēſes: ⁊ annos: qō nō eſt in eternitate ⁊ euo. Et ſic pꝫ ꝙ ſpatiū illud per hāc differētiā ꝯtinuum nō ſeparaꝛ ab euo ⁊ tēpoꝛe. Per hāc aūt ꝙ eſt interſectū ſeparaꝛ a tēpoꝛe

Solo ad obiecta ꝯ tertiaꝫ diffinitionē.

tm̄ inquātū eſt mēſura motus celi. ¶ Ad id qō obijciꝛ ꝯtra tertiā diffinitionē dicēdū ꝙ antiquitas ſumiꝛ ibi pꝛo carētia pꝛincipj. Antiquū enim dupliciter diciꝛ. Uno mō quod multū hꝫ de p̄terito ⁊ ſm hoc opponiꝛ ad iuuenē ⁊ antiquitas ad iuuentutē. Alio mō diciꝛ antiquitas ſm vſum grāmaticoꝝ idem qō remotū ⁊ ſic opponiꝛ nouo ſm ꝙ nouuꝫ diciꝛ qō quātū ad ſuū initiū eſt ꝓpinquū: ⁊ ſm hoc trāſumptū ad pꝛopꝛietatem eternitatis dicit carentiam pꝛincipij. ¶ Si aūt queriꝛ quare nō ponit aliud qō notet carētiā termini finalis. Dicēdū ꝙ in carentia pꝛincipij intelligiꝛ carētia finis: qꝛ qcqd caret pꝛincipio caret etiā fine ſed nō ꝯuertiꝛ: cuius rō aſſignabiꝛ infra cuꝫ quereꝛ: quare tm̄ ſunt tres mēſure. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nos nō intelligimus eternitatē ⁊ euū niſi per modū cuiuſdā tēpoꝛis: ⁊ iō etiā nō ſunt inuenta verba quibus loquamur de eternis tm̄: ſed vtimur verbis tempoꝛalibus in oībus illis. Unde lꝫ ſm rem eternitas magis ꝯueniat cū euo ꝗ̄ cū tēpoꝛe: ꝓpter tū inopiā ſermonis: ⁊ qꝛ magis nota eſt nobis differentia vel ꝯditio tempoꝛis trāſferꝛ ad expꝛimendū ꝓpꝛietatem eternitatis. ¶ Ad id qō queriꝛ quid dicat imutabile. Dicendū ꝙ potentiam indeficientē ſm durationē ex ſeipſa qō nō eſt in aliquo creato: qꝛ oē creatū vertibile eſt vt dicit Damaſcenus. ⁊ iō etiā eſt mutabile: qꝛ vertibilitas nihil aliud eſt ꝗ̄ mutabilitas quedā. ⁊ ſi ſtat potentia creature hoc nō eſt virtute ſua ſed potentia creatoꝛis ꝯtinet eā vt dicit Gregoꝛius in moꝛalibus. ꝙ oīa in nihilū reciderent niſi ea manus omnipotētis dei ꝯtineret. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vtiliter menſurans poniꝛ ad differētiā tēpoꝛis. ⁊ hoc pꝫ ex illa tranſlatione totū ſm totum metiri. tēpus enim nunꝗ̄ eſt ſimul totū ſed ſuū eſſe eſt ſuū fieri ⁊ econuerſo: qꝛ ſemper eſt in pꝛincipio ⁊ fine ⁊ nihil menſurat ſm totū. Similiter id qō mēſurat pꝛimo hꝫ eſſe in fieri. ſ. motus cuius eſſe in ſucceſſione eſt. Unde nec motus ſm totū mēſuraꝛ ſed ſm partem. eternitatis aūt eſt ſm totū metiri inquātū eſt tota ſimul: ⁊ iterū totū metiri qꝛ pꝛimo ⁊ per ſe cōparaꝛ ad eē diuinū qō eſt perfectiſſimū ⁊ ſtās imobile nihil expectans futurū vel relinquens pꝛeteritum. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ eternitas dupliciter cōſideraꝛ. ſ. in ſe ⁊ ſm ꝙ participari pōt a creatura per modū poſſibilem illi. Si vltimo modo ſic nō cōparaꝛ ꝓpꝛie niſi ad vitā ⁊ neceſſe eſt ipſam diffiniri mālīter: qꝛ illud qō eſt eternū participabile eſt: ⁊ per ꝯñs etiā eternitas aliquo mō: ⁊ hoc mō diffiniꝛ a Boetio. Si autem conſideraꝛ abſolute non ſm ꝙ etiam pōt participari a creatura tunc magis ꝓpꝛia ſua cōparatio eſt ad eſſe ⁊ ſic diffiniꝛ ab Iſaac ⁊ Dionyſio: quoꝝ diffinitiones differūt in hoc ꝙ diffinitio Iſaac videꝛ colligere genus ⁊ differentias. Sicut enim ſupꝛa patuit ſpatiū genus eſt ad tres mēſuras. ꝯtinuū aūt ⁊ nō iterſectū ſunt differētie in cōparatione ad euū ⁊ tēpus. Diffinitio aūt Dionyſij eſt colligens ꝓpꝛia: qō pꝫ ex verbis ſuis: qꝛ ipſe dicit ꝙ pꝛopꝛietas eterni eſt antiquū ⁊ imutabile inuariabile ⁊ vniuꝭe in metiēdo. ⁊ noua trāſlatio hꝫ ſic. Pꝛopꝛietas eui eſt antiquuꝫ ⁊ inuariabile ⁊ totū ſm totū metiri. euuꝫ aūt vbiꝗ̄ ponit pꝛo eternitate. vbi ēt alia trāſlatio hꝫ eternū vel eternitatē.

¶ Utꝝ nihil aliud ſit eternitas ꝗ̄ eēntia diuina. Articulus 3ꝰ.

Tertio queriꝛ. An eternitas nihil aliud ſit ꝗ̄ eēntia diuina. videꝛ eni hoc per auctoꝛitates ⁊ rōnes. Dicit eni Anſelmus in monologiuꝫ. Uel hoc ſolo verā eternitatē ſoli ineſſe ſubſtātie que ſola nō facta ſed factrix eē inuēta eſt: ⁊ aperte percipiꝛ: qm̄ vera eternitas pꝛīcipij finiſꝗ̄ meta carere itelligiꝛ: ⁊ vel ꝙ nulli rerū creataꝝ eoipſo ꝙ nihilo facte ſunt ineſſe pōt. ex hoc accipiꝛ nō tm̄ ꝙ eternitas ſit deus ⁊ nihil aliud: imo eſt pꝛobatio hmōi neceſſaria vt dicit. ¶ Itē ad idē. Eternitas eſt earuꝫ rerum que nihil aliud ſunt ꝗ̄ ipſa: ergo eſt deus ⁊ nihil aliud: qꝛ nihil alioꝝ eſt ſua menſura. Ad hoc ſunt etiā auctoꝛitates adducte ab Auguſtino ex eodē libꝛo p̄cedenti queſtione. ¶ Hoc idē videꝛ per queſtionem: cōſtat enim ꝙ eternitas ſine pꝛincipio eſt. Si ergo eſſet aliud ꝗ̄ deus opoꝛteret duo eſſe pꝛincipia qō eſt incōueniens. ¶ Item diuina natura ſumme ſimplex eſt ⁊ nō pōt eſſe ſubiectū accidentium vt ꝓbat Boetius in libꝛo de trinitate: qꝛ foꝛma ſimplex. foꝛma autē ſimplex ſubiectū eſſe non pōt. Cum igiꝛ menſura que eſt tempus nō ſit niſi pꝛopꝛietas ⁊ accidens coꝛpoꝛale tēpoꝛale. ſimiliter euuꝫ ꝓpꝛietas quedam eui eterni ⁊ nō ſint niſi in illis: qꝛ accidentis eſſe eſt in eſſe: videꝛ ꝙ etiā eternitas non ſit niſi ꝓpꝛietas eſſe diuini ſm durationē: ⁊ non ſit niſi in illo. aut igiꝛ eſt idē illi aut diuerſum. Si idē habeo ꝓpoſitū. Si diuerſum ergo nō erit ſumme ſimplex illud qō eternū eſt: ⁊ erit ſubm accidentium: quoꝝ vtrūꝗ̄ hereticū eſt. ¶ Contra hoc ſunt multe auctoꝛitates ⁊ rationes. Dicit enim Boetius in libꝛo de trinitate. ꝙ quando ⁊ vbi de deo ⁊ hoīe pꝛedicantur ⁊ neutrū p̄dicat ꝗ̄ſi aliqd eſſe id de quo p̄dicaꝛ. ſicut cuꝫ di-

cit̄ deus vel homo iustus vel sapiēs. ibi.n. aliqd eē p̄dicat̄: sed in qn̄ ⁊ vbi vt dicit nō ponit̄ aliqd eē: sed qd ex tpe asse/rit vel q̄liter se hēat ad locū: ⁊ ita videt̄ nō p̄dicare subam diuinam: nec vt subam nec per modū attributi. Omne aūt qd̄ p̄dicat eā p̄dicat aliquo istoꝝ modoꝝ: ergo videt̄ ꝙ nō p̄dicet subam diuinā ⁊ ita est aliud q̄ȝ deus. ¶ Iteȝ Boetiꝰ in libro de trinitate dicit ꝙ suba q̄ntitas ⁊ q̄litas p̄dicāt ali qd eē ⁊ in deo ⁊ in creatura ⁊ de oibus alijs p̄dicamētis ita subdit: reliqua v̄o neq̄ȝ de deo neq̄ȝ de creaturis predicant̄. Qd̄ aūt dicit ꝙ nō p̄dicant̄ intelligit ꝙ nō p̄dicāt aliqd qd̄ sint ipsa de qbus p̄dicant̄: vt cū dicit̄ iustus vel sapiens: ita eni exponit Boetius. ergo videt̄ ꝙ nec qn̄ p̄dicet eēntiā di uinā: ⁊ ita videt̄ ꝙ eternitas ex qua relinquit̄ qn̄ diuinū nō sit eēntia diuina. ¶ Itē Dionysius in de diuinis nominibꝰ caplo.10. Tēpus ⁊ diē ⁊ quartā partē anni ⁊ eternū vel eter/nitatē vel euū: qꝛ pro eodē ponit oia ista vt decet deū ipsum dicere ꝯuenit tanq̄ȝ entē: sed oēm motū intrāsmutabilē ⁊ i/mobilē: ⁊ in hoc ꝙ semꝑ mouet̄ manētē semꝑ in seipo ⁊ si/cut tpis ⁊ eui vel eterni ꝫm aliā trāslationē ⁊ dierū cām: vi/det̄ ergo ꝙ eternus dicit̄ per cām: ⁊ ita eternitas est causa/ta ab ipso ⁊ nō est ipse. ¶ Itē videt̄ ēt per rōnē. Ante mūdū eni nō fuit nisi spatiū eternitatis qd̄ est totū simul: qꝛ nihil aliud est q̄ȝ nūc simplex indeficiēs vt dicit Boetius. Tēpus eni ⁊ euū simul inceperūt cū creatura euiterna ⁊ temporali. Et dicit Chrysostomus sup Ioānē omelia q̄rta. Si eo est aliqd senius q̄liter vtiq̄ȝ qd̄ est ante euū per euuȝ factū est. Cōstat aūt ꝙ loqt̄ ꝯtra hereticos arianos qui ponebāt fi/liū cepisse ante mūdū: ⁊ ita dicebāt oia per ipȝ eē facta cū tn̄ ipse sit factꝰ: qd̄ iprobat Chrysostomꝰ dicēs: ꝙ nō oia per ip̄m erūt facta: qꝛ illud qd̄ p̄cessit euū nō eēt factū per ip̄m: ergo videt̄ ꝙ illud qd̄ p̄cedit sit factū: ⁊ si est factū nō est ip̄e factor: ⁊ ita nō erit essentia diuina. ¶ Preterea si eternitas idē esset ꝙ deus: videt̄ ꝙ possemus dicere hoc est in eterni/tate: q̄ est in deo: qd̄ nō est verū: qꝛ angeli beati sunt in eter/nitate: ⁊ hoies futuri sunt in eternitate sicut dicit Grego/rius in orone paschali. Deꝰ q per vnigenituȝ hodierna die eternitatis nobis aditū deuicta morte reserasti. q̄ videt̄ ꝙ eternitas nō sit deꝰ. ¶ Preterea dicit phs in lib. de causis. Oē superius aut est superius eternitate: aut cū eternitate: aut post ⁊ supra tp̄s. sed ꝯstat ꝙ ante eternitatē si tn̄ est ali/qd ante nō est nisi deꝰ: q̄ videt̄ ꝙ ipse deus nō sit eternitas. ¶ Rn̄sio. Cōcedo primas auctoritates ⁊ rōnes ꝙ deus est ipsa eternitas. Si aūt querit̄ vtrū nihil aliud sit q̄ȝ deꝰ. Di/co ꝙ ꝫm rē eternitas nihil aliud est q̄ȝ deꝰ sicut dicit Ansel/mus. ꝫm rōnē tn̄ cōior est eternitas q̄ȝ deus qꝛ cadit in rōne mēsure eiusdē cuius gr̄a cōparationē hȝ ēt ad alia q̄ȝ deuȝ. ¶ Ad id q̄ qd̄ obijcit̄ de Boetio: dicēdū ꝙ ipse loqt̄ de qn̄ diuino ꝫm ꝙ comparationē hȝ ad qn̄ eternitatis ⁊ tpis ꝫm rōnē nois sicut diximus. Et quo ad hāc rōnē verum est ꝙ videt̄ p̄dicare aliqd extrinsecus adiacēs ⁊ nō rem ipsam: ⁊ hoc est ꝓpter nr̄m intellectum qui nō accipit eternū nisi per modū rei tpalis. ¶ Si aūt querit̄ vtrū illa rō fundet̄ sup rē qꝛ aliter vana eēt. Dicēdū ꝙ sic. Sicut eni in tpalibꝰ veris/sime tp̄s est adiacēs motui ⁊ mutabilibꝰ ⁊ euiternitas eui/ternis stātibꝰ: ita eternitas verissime est idefeciētia eē diui/ni sine pricipio ⁊ sine fine: sed ex simplicitate est ꝙ illa indefi/ciētia sit mēsura sua que dicit̄ eternitas: que idētitas ꝫm rē nō tollit veritatē vniuscuiusq̄ȝ attributoꝝ. ꝙ.n. vnū vel mul/ta sint hoc nō facit nec tollit vnitatē eēntie eoꝝ qꝛ aliter non vere eēnt in deo qd̄ absurdū est: sed vnitas vel multitudo ꝯseqt̄ ex nā eiꝰ in quo sunt. Et per hoc pȝ solutio ad aucto/ritates Boetij. ¶ Ad illud qd̄ obijcit̄ de Dionysio dicēdū ꝙ noua trāslatio quo ad hoc melior est q̄ȝ vetus: qꝛ loqt̄ ibi de euo. In noua aūt eternū ponit̄ ꝓ euo sicͭ ⁊ in multis alijs locis. ¶ Si aūt obijcit̄ ꝙ sicut eē creature ondit ꝙ sit ab eē creatoris: ita duratio eiꝰ ostēdit ꝙ sit a duratiōe creatoris: ⁊ ita videt̄ dici per cām. Dicēdū ꝙ nihil ꝓhibet deum dici eternū per cām: sed illi p̄dicationi nō rn̄det effectus qui ꝓ/prie sit eternitas: qꝛ eternitas claudit in rōne sua cōtradi/ctionē creati. qd̄.n. creatū est principiū habuit: ⁊ qd̄ habuit principiū ꝫm durationē vel inceptionē esse nō est eternū: qꝛ eternū est qd̄ caret a principio ⁊ fine ꝫm durationeȝ. Rn̄det aūt ei effectꝰ assimilās se eternitati q̄ntū pōt: ⁊ hoc est dura/tio creata: que in qbusdā est carēs fine: in qbusdā nō ꝫm ꝙ magis ⁊ minus pōt assimilare id qd̄ creatum est: ⁊ ita est in oibꝰ p̄dicationibꝰ diuinis dictis per cām. Verbi gr̄a cū di/cit̄. Deus ens: qꝛ ab ipso est ens. ⁊ sapiens qꝛ ab ipso est sa/piētia: in nullo.n. istoꝝ est vniuocatio effectꝰ ⁊ cause: qꝛ ens creatū ⁊ creās nō sunt vniuoca ⁊ silr̄ nec alia. Si aūt querit̄ q̄re hic nō est saltē ꝯueniētia nois vt in alijs vt effectꝰ dice/ret̄ eternitas sicut effectus entis dicit̄ ens. Dicēdū ꝙ acci/dit ꝓpter rōnē nois que eternitati repugnat vt dictum est. Sed tn̄ sciēduȝ ꝙ sicut in alijs nō est tota p̄dicatio eoꝝ que p̄dicant̄ ꝫm cām imo p̄dicant̄ ⁊ aliter ꝫm ꝙ ꝯuenit nobili/tati nāe diuine ꝫm ꝙ considerat̄ in diuersis attributis: ita nec tota p̄dicatio eternitatis est per cām sed notat ēt indefi/cientiā duratōis eē diuini. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ de Chryso/stomo dicēdū ꝙ obiectio illa ꝓcedit ex hypothesi supposito eni ꝙ filius sit creatꝰ spatiū qd̄dā ꝫm rōneȝ est ante ip̄m qd̄ sequit̄ nō eē factū per ip̄m sed ipse factꝰ: ⁊ hoc ꝫm ꝙ spatiuȝ illud itelligit̄ q̄dā extēsio in gn̄e ꝯueniēs extēsioni tpis ⁊ eui. ¶ Si aūt obijcit̄ ꝙ illud spatiū hoc mō nō est nisi in rōne in re.n. est in p̄re ⁊ idē cū ipso. Dicēdū ꝙ verū est: sed oia que ꝫm rōnē determināt facturā p̄supponūt sibi gnōneȝ filij per quē fiāt: ⁊ hoc mō loquit̄ Chrysostomꝰ: qꝛ aliter nihil dice/ret. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ bene pōt dici aliqd qd̄ nō est deꝰ eē in eternitate: qꝛ eternitas est mēsura per excellētiā mēsu/rans euiterna ⁊ tpalia: nō tn̄ sequit̄ ꝙ sit in deo ⁊ hoc ꝯtigit ꝓpter diuersitatē modi intelligēdi in hoc termino deus: et in hoc termino eternitas. Unde in argumento accidit fal/lacia accidētis. ¶ Ad vltimū qd̄ obijcit̄ de phō dicēdū ꝙ si/cut ibidē exponit ipse: vult ꝙ cā prima ⁊ esse eiꝰ sit ante eter/nitatē. esse aūt itelligētie vel angeli sit cū eternitate. esse aūt aīe sit post eternitatē inferius ⁊ supra tp̄s. Unde dicit ibidē ꝙ aīa est in orizonte eternitatis ⁊ tpis creata: ita ꝙ inferior sit eternitate ⁊ superior tpe: ⁊ per illa exēpla pȝ ꝙ ipse eter/nitatē ponit ꝓ euo. Unde verū est ꝙ deus est ante euū: aut ꝫm rōnē cause: ⁊ ēt ꝫm durationē. itelligētia aūt est cū ipso ⁊ in ipso: qꝛ euū est mēsura ipsius esse durātis ⁊ ante tp̄s non ꝫm durationē: sed ꝫm rōnē cause: qꝛ ꝓpingor est eternitati itelligētia q̄ȝ aīa vt dicit Cōmētator ibidē ꝫm hūc modum prioritatis dicit̄ ēt aīa ante tp̄s ꝙ per se est mutabiliuȝ: aīa aūt nec penitus est mutabilis nec penitꝰ imutabilis: ⁊ idō aūt tp̄s ⁊ circa euū est qd̄ a phō ibi dicit̄ eternitas.

¶ Que sunt in eternitate ⁊ que eterna. Articulus 4ꝰ.

Quarto querit̄ que sint in eternitate vtrū solus deus: vel extendat̄ etiā ad alia. Et vtrū ad il/la omnia que scriptura dicit eterna. Videtur aūt eternitas soli deo conuenire. dicit eni phs in libro de causis: hoc est eternuȝ eterno qd̄ est euiternū euiterno ⁊ tp̄s tēporali. ergo videt̄ ꝙ sicut tēpꝰ nō extēdit̄ nisi ad tpalia: nec eternitas nisi ad eter/na: ⁊ ita videt̄ respicere solū deū ⁊ nihil amplius. ¶ Itē nō hȝ cōparationē nisi ad mēsuratū ab ipsa ꝫm eq̄litatē quāti/tatis: vel ꝫm reȝ: vel ꝫm rōnē: vel est q̄ntitas potētialis quā mēsurat eternitas: ergo videt̄ ꝙ eternitas nō respiciat nisi deū ⁊ esse diuinū: ⁊ ita videt̄ ꝙ nō sit in eternitate nisi deus. ¶ Itē a quocūq̄ȝ remouent̄ ꝓprietates alicuius ab eodē re/mouet̄ subm ꝓprietatū illarū. sed antiqtas ⁊ iuariabilitas ⁊ totū ꝫm totū metiri sunt ꝓprietates eternitatis vt deter/minatū est. si ergo illa nō cōueniunt alicui creato videtur ꝙ nec eternitas sit mensura alicuius creati: ⁊ ita videt̄ ꝙ ni/hil sit in eternitate nisi solus deus. ¶ Cōtra. Dionysius in libro de diuinis nominibꝰ caplo.10. dicit. Nos hic ꝫm tp̄s determinātes euo participaturos. theologia dicit qn̄ incor/ruptibile ⁊ semper eodē mō se habēs euū cōseqmur: nō erit aūt hoc nisi ꝫm participationeȝ gl̄ie eterne. ergo videtur ꝙ nos erimus eterni: dicunt̄ aūt ⁊ angeli eterni. Et Augusti/nus dicit. Nos in eternitate futuros. Similiter dicunt̄ pe/ne eterne: ⁊ vita eterna: ⁊ tēpora eterna ad romanos. vlti/mo. Tēporibꝰ eterni taciti. ergo videt̄ ꝙ oia illa sūt eterna que vel habēt vel ꝯsequunt̄ rōnē indeficiētie siue simul siue nō. Constat aūt ꝙ nō sunt pene simul sed in successione: nū q̄ȝ ergo oia hec sunt in eternitate. ¶ Item videt̄ ꝙ omnia sint in eternitate: qꝛ dicit Anselmus ꝙ sicut p̄sens tp̄s clau/dit oēm locū ⁊ oia que in quolibet loco sunt: ita eterno pre/senti claudit̄ omne tēpus: ⁊ ea que in quolibet tēpore sūt vt patet ex auctoritate supra inducta ex libro de cōcordia pre/

Idētitas in diuinis nō tollit veritatē vniuscuiusq̄ȝ attributorum.

In oibꝰ p̄di[cati]onibꝰ diui[nis] nis dictis p[er] cāȝ nō corr[espon]det effectꝰ vni[uoce] uoce dictꝰ ill[i] cause.

ſcīētie ⁊ liberi arbitrij. ergo videt̄ ꝙ oē tēpus ⁊ oē tpale ſint
in eternitate. ergo videt̄ ꝙ tēpus ⁊ tēpoꝛale ſint eterna qđ
falſum eſt. ¶ Itē qcqđ eſt in parte eſt in toto ēt ſicut pʒ ꝙ qc
qđ eſt in die eſt in ſeptimana ⁊ in āno: ⁊ qcqđ eſt in hoꝛa eſt
in die. Sed dicit Tullius ꝙ tēpus eſt pars eternitatis. ergo
videt̄ ꝙ qcqđ eſt in tpe eſt in eternitate. ¶ Iteʒ qcqđ eſt in
terra eſt in aere: ⁊ qcqđ eſt in aere eſt in celo. Cuʒ igit̄ ſic ſit
ex parte locoꝝ videt̄ ꝙ ſimiliter ſit ex parte menſurarū que
ſunt ſm rōnē durationis: ⁊ quecūqꝫ ſunt in duratione ha/
bente pꝛincipiū ⁊ finē ſint etiā in duratione que hʒ pꝛincipiū
⁊ caret fine ⁊ in duratione que caret pꝛincipio ⁊ fine. ⁊ ita vi
det̄ ꝙ oīa ſint in eternitate ⁊ ita oīa erūt eterna vt videtur.
¶ Rñſio ꝙ ſi eternitas ꝓpꝛijſſime accipiat̄ ſm oēs ꝯditio/
nes vel pꝛopꝛietates ipſius nihil eſt in eternitate niſi ſolus
Deus ⁊ nihil eſt eternū niſi ipſe: qꝛ ſic nihil aliud eſt ꝙ̄ nūc
ſimplex ⁊ inuariabile ⁊ indeficiens carēs vtroqꝫ termino: ⁊
totū ſimꝉ: ⁊ ſm hoc quo ad oēs has ꝯditiones ſi ſimul acci/
piant̄ nō mēſurabit niſi eſſe diuinū. Si aūt accipiat̄ eterni/
tas large aliqđ aliđ eſt in eternitate ꝙ̄ deus: ⁊ hoc pōt fieri
Qualr aliqđ pōt eē in eter/nitate large sū/pta tripliciter.
tripliciter. Pꝛimo per participationē ipſius eterni ſm vitā
beatā: ⁊ ſm hoc citra pꝛimū modū magis ꝓpꝛie dicit̄ aliqđ
eſſe in eternitate qꝛ participādo eternū accipit ſtabilitatem
potētie defluētis que eſt in ipſo ex hoc ꝙ creatum eſt. ⁊ ſm
hunc moduʒ angeli beati ⁊ aīe beate ſunt in eternitate ⁊ ēt
coꝛpoꝛa beatoꝝ poſt reſurrectionē erūt in eternitate: ⁊ ꝙ̄tū
ad hūc modū ꝯuertunt̄ iſta duo. ſ. eē in eternitate ⁊ eē eter/
nū. Alio mō ſumit̄ minus ꝓpꝛie nō per participationē eter
ni ſed ſm ꝙ dicit̄ aliqđ eternū per ꝯuenientiā remotā ali/
cuiꝰ ꝓpꝛietatis cū eterno. Et ſm hoc euiterna dicunt̄ eter/
na ⁊ ēt tēpoꝛalia indeficientia vnde pene ſicut patebit infra
dicunt̄ eterne ⁊ ꝙ̄tū ad hūc modū cū dicit̄ hoc ē eternuʒ: nō
ſequit̄ ergo hoc eſt in eternitate. Eternitas eni dicit eſſen/
tiā eternitatis foꝛmaliter cū ſit abſtractū. eternū aūt eſt de/
nominatiuū ⁊ ad denomiationē ſufficit ꝯueniētia denomi/
natiui ad id a quo denominat̄ lʒ nō participet totā eēntiam
denominati: ſicut dicunt̄ dij denominatiue ſancti per cōue
niētiā remotā ad deitatē. Et pʒ rō q̄re ſm hūc modū nō cō
uertit̄ cū dicit̄ hoc eſt eternuʒ ergo eſt in eternitate. ¶ Et ſi
obijcit̄ qđ ante ꝯceſſum eſt. ꝙ q̄dā euiterna ſunt in eternita
te vt angeli beati. Dicēdū ꝙ angeli ſm eſſe ſuū nāle ſunt in
euo: ⁊ ſm hoc nō ſunt in eternitate ſed ſm ꝙ ꝯtēplādo parti
cipāt vitā eternā ſic ſunt in eternitate: ⁊ ſm hoc ꝓceſſum eſt
pꝛius. Dicit̄ aūt tertio mō eternitas mēſura excellēs euum
⁊ tēpus: ⁊ ſm hoc verū eſt ꝙ oīa claudunt̄ in eternitate nec
tñ ſequit̄ ꝙ ſunt in eternitate vel eterna. Unde habet̄ talis
diuiſio ꝙ q̄dam ſunt eterna ⁊ in eternitate ⁊ ipſa eternitas.
q̄dā aūt ſunt eterna ⁊ in eternitate ⁊ nō ipſa eternitas. q̄dā
aūt ſunt eterna ꝙ nec ſunt in eternitate nec ipſa eternitas.
quedā vō nec eterna nec in eternitate nec ipſa eternitas ſʒ
claudunt̄ eternitate: cuiꝰ diuiſionis rō pʒ ex p̄dictis. ¶ Rñ
deo ergo ad obiecta: ꝙ ſi eternitas ꝓpꝛijſſime ſumit̄ tūc ni
hil eſt in ipſa niſi qđ eſt ipſa eternitas ⁊ eternum vt deus: ⁊
ſm hoc currūt pꝛie obiectiones. ¶ Ad id aūt qđ ꝯtra obij/
cit̄ per beatū Dionyſiū dōm ꝙ eternū dꝛ ibi 2° mō. ſ. p par/
ticipationē eterni ⁊ iō nō ꝯdicit pꝛimis ꝓbationibꝰ. ¶ Ad
aliud qđ obijcit̄ de penis ⁊ tēpoꝛibꝰ eternis dicēdū: ꝙ pene
dicunt̄ 3° mō eterne. Unde nō ſequit̄ ꝙ ſint in eternitate. tē
poꝛa aūt de qbus loqt̄ epl̄a ad romanos vlti°. ſunt tēpoꝛa q̄
mēſurāt tpalia: qꝛ tp̄s multiplr̄ dicit̄ ſicut dicet̄ ifra in qōne
de tpe. Sed dicēdū ꝙ ſm intētionē Apl̄i dicunt̄ tpa eterna
ipſa duratio eterna. Unde dicēdū ꝙ virtute adiūcti extra/
hit̄ iſte terminꝰ tp̄s a rōne ſua. i. a rōne ſpēi ad rōnē gn̄is vt
tpa eterna dicant̄ duratio eterna in q̄ p̄deſtinabat̄ chr̄s qui
eſt paſtoꝛ ouiū de quo loqt̄ ibi Apl̄s. Qđ aūt dꝛ vita eterna
hoc aliud eſt qꝛ ipſa vita eſt icreata vita vel in ſe vel ſm ꝙ
participat̄ a beatis vt pʒ ex p̄dictis. ⁊ ſiue hoc mō ſiue illo
mō ꝯſideret̄ ipſa eſt vita eterna: ⁊ in eternitate ⁊ eternitas
ip̄a lʒ nō ab eterno pticipet̄. ¶ Ad id qđ obijcit̄ p Anſelmū
iā pʒ ſolō: qꝛ ibi loqt̄ de eternitate in q̄rta ſignātione ⁊ verū
eſt: ꝙ hoc mō claudit oē tp̄s: ⁊ locū ⁊ tpale ⁊ locatū ⁊ breui/
ter oīa claudit hoc mō dicta eternitas: ſʒ nō ſeqt̄ ꝙ illa oīa
ſint eterna vel in eternitate: qꝛ claudē nō dicit niſi excellētiā
illiꝰ ſup mēſuras que ſunt euū ⁊ tp̄s. eternū aūt dicit aliquo
mō pticipationē eternitatis vel ꝓpoꝛtionē mēſure ad men

ſuratū ⁊ ſilr̄ eē in eternitate. vnde nō ſeqt̄ ꝯcluſio illa ex tali
p̄miſſa. ¶ Ad id qđ obijcit̄ per auctoꝛitatē Tullij dicēdū ꝙ
tēpus nō eſt pars eternitatis: qꝛ eternitas non hʒ partes vt
ſupꝛa oſtēſum eſt. ⁊ ſi hēret partes adhuc tēpus nō eēt pars
ſua: qꝛ partes eternitatis eſſent ſine ſucceſſione: eēntia aūt
tpis in ſucceſſione. dicit̄ tñ tp̄s pars eternitatis ꝓpter hoc
qđ includit̄ ab ip̄a ſm vtrūqꝫ terminū ⁊ ꝯuenit cū ea in hoc
cōmuni qđ eſt duratio vt pꝛius dictū eſt. ¶ Ad vltimū dicē
dū ꝙ nō eſt ſil̄e de locis ſiue de mēſuris localibꝰ ⁊ menſuris
durationis. Locꝰ eni vt dicit Damaſcenus eſt extremi ſu/
perficies coꝛpoꝛis ambiētis: ⁊ eēntialiter nō eſt in ip̄o loca/
to ſʒ extra ip̄m: ⁊ iō plura loca quoꝝ vnus eſt includēs alter
icluſus pn̄t eſſe reſpectu vnius locati: vnus vō erit eiꝰ locꝰ
ꝓpꝛiꝰ ⁊ alia loca erūt cōia ⁊ nō mēſurātia locatū ſed tm̄ am
bientia ip̄m. ſic aūt nō eſt in mēſuris durationis. hec. n. oēs
eēntialiter ſunt ꝓpꝛietates ipſoꝝ durātiū: ⁊ iō plures nō oꝛ
dinant̄ ad vnū qꝛ nō hn̄t cōparationē talē niſi ad ea quoꝛuʒ
ſunt mēſure. ꝯtingit tñ plures oꝛdinari ad idē: ita ꝙ vna ſit
mēſurās ⁊ altera icludēs per exceſſum ⁊ que ſunt incluſa ab
eternitate nō ſequit̄ ꝙ ſint in eternitate vel eterna ſicut oſtē
ſum eſt. ¶ Sunt tñ qdā magiſtri, qui dicūt ꝙ eternitas eſt
mēſura euiternoꝝ ⁊ tpaliū: ſed nō ꝯuertit̄. Et ſm hos dicē
dū eſt ꝙ adhuc nō ſeqt̄ ꝙ ſi tpalia menſurant̄ eternitate: ꝙ
ſint eterna vel in eternitate qꝛ eternū ⁊ in eternitate eſſe nō
dicit̄ niſi in his que vel pticipāt ip̄m eternuʒ ꝓpꝛie: vel hn̄t
ꝯueniētiā cū ip̄o in aliq̄ ꝓpꝛietate vt dictuʒ eſt. Sed nobis
magis placet qđ dictū eſt ſupꝛa. ſ. ꝙ menſura que numerat
ipſum ⁊ certificat quātitatē ipſius vel menſura que adiacet
toti quātitati ſm eque: vt totum tēpus adiacet toti motui
celi: ⁊ ꝯſtat ꝙ neutro mō eſt mēſura euiternoꝝ ⁊ tēpoꝛaliuʒ.

¶ De quando ⁊ nunc eternitatis. Articulus 5ꝰ.

Quinto querit̄ de nūc ⁊ qñ eternitatis. Et vi/
det̄ ꝙ nō hēat nūc differēs a ſe. eternitas eniʒ
idiuiſibilis eſt nō habēs pꝛiꝰ ⁊ poſterius neqꝫ
ptes. g̊ nūc eternitatis in eē nō differt ab eter/
nitate. ¶ Cōtra dicit Boetiꝰ in lib° de trini.
ꝙ nūc ſtās ⁊ nō mouēs ſeſe ſemper eternitatis
facit: ſʒ oē faciēs ſm eē differt a facto. cū g̊ nūc faciat eterni/
tatē ſm eē differt ab eternitate. ¶ Iuxta hoc querit̄ vtrum
eternitas hēat qñ. Et videt̄ ꝙ nō: qꝛ qñ eſt nā tertia que re
linquit̄ ex duabꝰ alijs naturis. ſ. nā durationis extrinſecus
adiacētis ⁊ nā durātis. ſʒ eternitas ⁊ eternū nō ſunt nāe di/
uerſe. g̊ ex his tanq̄ diuerſis nō relinqt̄ qñ tertiū. ¶ In cō/
trariū eſt locutio vſitata. ſicut deus eſt ab eterno in p̄ncipio
erat verbum vbi ab eterno ⁊ in p̄n° dicūt qñ vel nō ſine qñ.
¶ Solō dicimꝰ ꝙ eternitas hʒ nūc ⁊ ſicut nūc tpis eſt ſuba
tpis ⁊ fluxꝰ ipſiꝰ nūc eſt eē tpis: ita nūc eternitatis eſt ſuba
eternitatis ⁊ duratio ipſiꝰ nūc eſt eē eternitatis. ¶ Dicat̄ g̊
ad p̄ᵐ ꝙ nūc ſm eēntiā que eſt ſuba nō differre ab eternita
te: ſʒ ſm eēntiā que dat eē pōt duplr̄ accipi ſm eē rei ⁊ ſic nō
eſt dr̄ia ſicut nō eſt dr̄ia iter nūc ⁊ nūc ſemp durās. Si aūt ac
cipiat̄ ſm eē rōnis: tūc eſt dr̄ia talis q̄lis eſt iter durās ⁊ du/
rationē durātis. Si aūt aliqs obijciat ꝙ duratio nō eſt du/
rans ſicut ꝓpꝛietas nō eſt ſubm. Dicēdū ꝙ hoc eſt verū in
rebꝰ creatis: ſed in rebus increatis nō tenet niſi ſm rōnē vt
dictū eſt. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ faciēs vt efficiens nunq̄ eſt
idē facto: ſed faciens vt pꝛicipiū qđ nō eſt tm̄ pꝛincipiū ſed
ēt ſuba hoc ſubſtātialiter eſt idē facto: ſicut eſt in nūc tēpo/
ris ⁊ in nūc eui ⁊ in nunc eternitatis. ¶ Ad id qđ querit̄ de
qñ dicimus ꝙ ex eternitate relinquit̄ qñ. ¶ Ad argumentū
qđ ꝯtra eſt dicimus ꝙ lʒ eternitas ſit idē eterno tñ ſm mo/
dū dicēdi p̄dicant extrinſecus adiacens vt dicit Boetius.
⁊ penes hūc modū ex ipſo relinquit̄ quādo re quidem non
differens ab eterno ⁊ eternitate ſed modo pꝛedicandi.

¶ De Euo.

Deinde queritur de euo. Quia autem diffi/
nitiones eui non inueniuntur ab auctoꝛitati/
bus date. querimꝰ quid ſit ſm rem ⁊ eſſe ſuuʒ
vt ex his concludatur ſua diffinitio. ſecundo
que ſint euiterna ⁊ que ſit ratio ꝙ ipſum ince
pit cuʒ tempoꝛe ⁊ non ante ipſum. tertio vtrū
ipſum pꝛincipaliter ſit in vno ſicut tempus ⁊ eternitas. tem
pus enim eſt in pꝛimo mobili. eternitas aūt eſt in deo. quar
to de nunc ⁊ quando eui.

De diffinitione eui. ¶ Articulus 6[us].

Circa primū ꝓcedit sic. ſm nãm mensurati attendit ꝓprietas mensure sicut pꝫ in eternitate ⁊ tēpore. Eternitas aūt est oīno simplex: eo ꝙ est mēsura simplicis. Tēpus aūt est a priori ⁊ posteriori ꝓpter ipm mobile qđ partim est in termino a quo ⁊ partiꝫ in termino ad quē. ergo cū euū sit mensura eoꝝ que habēt principiū ⁊ incorruptilia sunt: ⁊ tamē que oīno sūt sine successiōe videt ꝙ euū sit totuꝫ simul sicut est eternitas. ¶ Preterea in talibus est actus cū potētia nec vnq̃ꝫ potētia p̄cedit actum in ipsis: sed ꝯstat ꝙ tēpus est mensura existentiū in potētia aliquo mō. ergo videt ꝙ talia sint simul in actu cuꝫ sint oīno extracta a ꝯditionibus tēporis. ergo videt ꝙ mensura eoꝝ nō possit esse cū priori ⁊ posteriori ⁊ ita erunt tota simul. Forte diceret ꝙ euū nō est mensura tm̄ incorruptibiliū habentiū durationē: sed etiā alioꝝ que nō habēt successionē sicut ipsius esse entiū qđ nō est successiuū. ¶ Sed ꝯtra. quicquid hꝫ potentiā ante actū nō acquirit actū nisi per transmutationem ab vno ꝯtrarioꝝ qđ est priuatio in aliud qđ est forma ⁊ habitus. Omne aūt tale cadit sub generatione ⁊ corruptione necessario: ⁊ qđ tale est hꝫ in se ꝯtrarietatē que est principiū pugne. pugna aūt sicut dicit Damascenus est principiuꝫ distantie ⁊ corruptionis: ergo esse suū inquātū fundat in tali ꝯtrarietate nō oīno est inuariabile. ergo videt ꝙ taliū etiaꝫ quo ad esse nō sit mensura ipsuꝫ euū. Ex his ergo pōt ꝯcludi ꝙ euū est mensura durationis habentiū principium ⁊ nō finem tota simul. ¶ Sed ꝯtra hoc sic obijcit. Ubicunq̃ꝫ est inuenire extrema aliqua ibi est inuenire medium vel per abnegationē vtriusq̃ꝫ extremi vel per ꝯuenientiā vtriusq̃ꝫ: q² aliter esset incompletus ordo. Si ergo eternitas est tota simul ⁊ tēpus est cū priori ⁊ posteriori tunc videt ꝙ euuꝫ qđ mediū est nō sit totū simul sicut eternitas nec cū priori ⁊ posteriori vt tēpus: q² medio modo se hꝫ cuꝫ omnis creatura quātum est de se est tendens in nihilū ergo ⁊ variabilis: et ita videt ꝙ non oīno sit sine vicissitudine. Si forte dicat ꝙ lꝫ in se variabilis sit tamē inquātū cōparat ad potentiā diuinā ꝯtinentē ipsaꝫ nō variat. Cōtra. in p̄cedentibus ostēsum est ꝙ ſm ꝙ cōparat ad deū qui est eternus. i. ſm ꝙ participat eternū est eternū ⁊ in eternitate. ergo nō quantū ad hoc dicet esse in euo. ¶ Preterea querit vtrū euū possit diffiniri per vitā sicut eternitas. Videt ꝙ sic: q² dicit ꝙ viuere viuentibus est esse. Cum igit angeli viuant viuere est esse eoꝝ: ⁊ ita videt ꝙ sic̄ diffiniūtur per esse ita possunt diffiniri per vitā. ¶ Preterea querit vtrū euū sit mensura corporuꝫ aliquoꝝ. Videt ꝙ nō: q² nō eadē mēsura est rei diuisibilis ⁊ indiuisibilis. Probatio: q² cū mensura sequat ꝯditiones mensurati oporteret ꝙ eadē mensura esset diuisibilis ⁊ indiuisibilis qđ falsum est. ergo videtur ꝙ nō est vna mensura corporum diuisibilium ⁊ spirituum indiuisibilium. ergo videtur ꝙ euum non sit mensura corporum.

¶ Contra. Boetius in libro de trinitate dicit quādo qđ de deo dicit semper est vnū. Unde quidē signat ꝙ in omni p̄terito siue in omni q² quoquo modo sit p̄senti in omniq̃ꝫ futuro erit ꝙ de celo ⁊ de ceteris imortalib⁹ corporibus dici pōt ſm phos. ergo videt ꝙ talia corpora sint in euo vel in eternitate.
4.ph.t.c.120. ⁊.124. ¶ Item sancti dicūt ꝙ hoc est in tēpore qđ cū tēpore varit: ⁊ huic ꝯcordāt phi dicētes ꝙ sola ꝯtingentia vel possibilia sunt in tēpore: extra tempus aūt sunt necessaria ⁊ impossibilia: ⁊ iterū ꝙ temp⁹ est magis cā corruptionis q̄ꝫ generatiōis: ⁊ ita videt ꝙ talia corpora nō sint in tēpore: ergo videt ꝙ sint in euo. ꝯstat aūt ꝙ nō sunt in eternitate. Cōtra hoc videt esse psalmista. Opera manuū tuaruꝫ sunt celi ipsi peribūt tu aūt permanes: ⁊ sicut amictū mutabis eos ⁊ mutabunt. tu aūt idē ipse es ⁊ anni tui nō deficient. ¶ Solutio sine p̄iudicio ꝯcedo ꝓbationes diffinitionis supra posite ⁊ diffinitionē ipsam. ¶ Ad hoc qđ ꝯtra obijcit: ꝙ nō oīno sit sine priori ⁊ posteriori: q² est mediū in inter eternitatē ⁊ tēpus. Dicendū ꝙ ad esse tēporis exigit motus ſm locuꝫ ſm phos: vel ad minus variatio ſm sanctos. Unde cuꝫ multipliciter sint aliqua variabilia q² habēt. s. in seipsis cām varietatis: ⁊ hec sunt que habēt ꝯtrariū in se vel extra se. in se vt elemētata: extra se vt elemēta. ⁊ quedā que nō ꝓpria virtute subsistunt sed diuina vt angeli ⁊ corpora imortalia vt dicit Boetius. Dico ergo ꝙ illa sūt in tēpore que p̄io mō sunt variabilia: nō illa que secūdo modo. ¶ Et si obijcit ꝙ media sint dicendū ꝙ ex hoc nō sequit ꝙ nō sint tota simul: sed ꝙ totū esse simul nō sit omnino eiusdē rōnis cū totū esse simul eternitatis: in eternitate enim est a potentia ꝯtinente seipsaꝫ ⁊ suū esse ex perfectione oimoda quā hꝫ inquātū nō est creata. in alijs aūt nō est totū esse simul a potētia itrinseca: sed esse idē: que nō est de esse creature talis cui potentie nō inuenit repugnās in ipso qđ cōtinet: sicut est in illis que habēt ꝯtrariū. Et sic pꝫ solutio ad totū primuꝫ. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ex se tendere in nihilū dicit multipliciter. quedā enim tendūt per principiū pugne intra vel extra vt dictū est ⁊ hec sunt in tēpore. Quedā aūt ex hoc ꝙ hn̄t diuisibilitateꝫ ꝯtinui cui⁹ diuisionis cā nō est in ipsis sed posset eē si in ipsa ageret potētia superior ipsis: ⁊ hoc est in celo ⁊ in corporib⁹ que Boetius dicit imortalia. quedā aūt ex se dicunt tendere ꝓpter hoc tm̄ ꝙ ꝯseruatio eoꝝ nō est ex se sed a superiori vt angeli ⁊ eadē corpora de qbus dictū est ⁊ istud non repugnat euo. ¶ Ad hoc qđ obijcit ꝙ ſm ꝙ cōparant ad potentiā dei ꝯtinētē dicunt eterna per participationē ſm diuisionem supra positā in penultima q̄ōne de eternitate. Dicēdū ꝙ hoc falsum est. illa enim participatio nō est eterni nisi ſm vitā beatā: nō ſm id qđ ipm eternum ꝯtinet oia: q² ſm hoc oia essent eterna. potētia enim dei ꝯtinet oia vt dicit Gregorius. ¶ Ad hoc qđ querit vtrū possit diffiniri per vitā dicendū ꝙ nō. vita enim que cadit in diffinitione eterni est vita beata in se ⁊ ſm ꝙ pōt participari a creatura itellectuali vel que hꝫ relationē ⁊ vnionē ad illā sicut corpus humanū: talis aūt nō est angeli vita: ⁊ ideo euū nō ponit cōparationem primo nisi ad esse. Preterea euum nō est tm̄ mensura viuentiū sed ⁊ nō viuētiū vt patebit iā in solutionibus sequentib⁹. ¶ Ad hoc qđ obijcit ꝙ viuere viuentibus est eē. Dicendū ꝙ verū est per se loquēdo: q² vite actus est viuere. vita aūt actus est spiritus. viuere aūt est actus vite tanq̄ꝫ cause secūde vt dicit phs. Qui sibi p̄ponit esse qđ est act⁹ entis ſm cām primam que est essentia. Unde cū dicit viuere viuentibus est esse. intelligendum est de esse specificato per causam secūdam. i. per formam contrahentē specificatam que vita est ⁊ non esse qđ est actus cause prime: ⁊ ſm ꝙ est prima. i. forme generalissime que est essentia. Et hoc pꝫ ex principio cōmēti super libruꝫ de causis. vbi expresse quasi per eadē verba istud exponit. Quidā tn̄ dicūt ꝙ tm̄ spirit⁹ sunt in euo ⁊ faciūt differētiā inter nūc tēporis ⁊ euū. nūc. n. dicit ipm qđ est de tp̄e accipere ſm subāꝫ suā: ⁊ dicūt ꝙ hoc est mēsura esse corpoꝝ que dicunt imortalia: instās aūt dicit ipm indiuisibile qđ est cū priori ⁊ posteriori: ⁊ in hoc est esse corpoꝝ mutabiliū. Sed hoc nobis nō videtur quocūq̃ꝫ enim mō accipiat nūc aut est stās in duratione sua: aut nō. Si est stans cadit in rōne eui. si nō tūc cadit in essentiā tēporis. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ corpora multipliciter se habēt ad mutationē. quedā eni generabilia ⁊ corruptibilia ſm totuꝫ vt elemētata. quedā ſm partē vt elemēta: ⁊ hec nō sūt extra tēpus sic̄ accipit a beato Dionysio in lib. de diuinis nominibus cap̄. 10. vbi dicit sic. tēpus vocāt qđ metit in generatione ⁊ corruptione ⁊ aliqn̄ aliter se hꝫ. Quedam enim sunt extra generationē ⁊ corruptionē ⁊ ſm totū ⁊ ſm partē: tamē esse ipsoꝝ est in motu perfectissimo qui est motus ſm locuꝫ circularis: ⁊ bene opinor ꝙ esse taliū sit in euo. motus aūt in tempore ſm ꝙ dixerunt phi qui subtilius ista rimati sunt. ¶ Ad hoc qđ obijcit ꝙ nō est eadē mēsura diuisibilis ⁊ indiuisibilis. Dicendū ꝙ oīs diuisio est gratia q̄ꝫtitatis ⁊ materie: esse aūt qđ est actus essentie dātis esse vt dicit Boetius simplex est ſm ꝙ in se cōsiderat nec recipit diuisionem nec locū nec aliquid talium nisi inquantum est materia illa vel illa. Unde cum euuꝫ respiciat esse ſm se non in comparatione ad quātitatem que ordinat ad motū: planuꝫ est videre ꝙ euū adiacet esse indiuisibili ⁊ indiuisibiliter. ¶ Auctoritas tamē Boetij que ꝓpter hoc inducit sane intelligēda est: q² videtur dicere ꝙ talia corpora sint in eternitate ⁊ eterna. sed hoc non intendit sed tm̄ ꝙ in hoc ꝯueniunt cuꝫ eterno: q² eadeꝫ oīno ſm esse suum sunt in p̄terito p̄senti ⁊ futuro qđ cōuenit oibus eternis. vnde quātum ad talē cōuenientiam qñq̃ꝫ dicunt eterna lꝫ nō sint in eternitate sicut supra expeditum est. Utruꝫ aūt idē sit quādo eterni ⁊ eui

Ex se tēdē nihiluz mul plr ꝯtingit

terni infra determinabit. ¶ Ad aliud dōm ꝙ mutatio cuius causa non est in ipso mutato non trahit ad tempus vel conditiones tēporales: sed talis est mutatio celi que nō fit nisi virtute increata agēte in ipsum. ¶ Sed cōtra hāc solonem videt esse qd dicit Aug⁹ super Genesim ad lraz. vbi dicit ꝙ deus creaturā corporalē mouet per tēpus ⁊ locuz. creaturā spūalem per tēpus tm̄. Ad hoc dicunt qdam ꝙ creatura spūalis dupliciter cōsiderat. s. ƀm esse ⁊ ƀm hoc est in euo et ƀm motū ⁊ ƀm hoc est in tēpore: ⁊ idē relinquūt dicēdum de corporibus imortalibus: sed hoc nihil est qa impossibile est intelligere qualr tempus qd est cū priori ⁊ posteriori sit mēsura alicuius qd nō diuiditur ita ꝙ partim sit in termino a quo ⁊ partim in termino ad quē. Unde dicēdum ꝙ Augustinus aliter accipit ibi tēpus. cōstat eni ꝙ omne corp⁹ motiuum ƀm ꝙ mouet est in tēpore. sed motus angeli nālis nō est motus ƀm locū sed variatio intellectiue potētie per intelligibilia diuersa: quā variationē appellat Aug⁹ tēpus sicut patet ibidē. Tēpus enim multipliciter dicit ƀm ꝙ infra determinabit. Et sic patet solutio ad oīa quesita in duob⁹ articulis supra positis nisi ad hoc tm̄ que sit rō ꝙ euum incepit cū tēpore ⁊ nō ante. Et huius solutio patere pōt ex predictis. si enim mūdus qui est opus creationis dicitur vniuersitas creaturaꝝ cū oia euiterna creature sint sicut ⁊ tēporalia, mēsura aūt nō sit nisi in mensurato oportuit incipere euum cuz tēpore sicut tēporale incepit cū euiterno. ¶ Si aūt obijcitur qd Damascenus dicit. ꝙ angeli sunt ante mūdū. Dicēduz ꝙ hoc 2° libro sniaꝝ loco suo determinari dz. tm̄ quātū sufficit ad q̄ōnez p̄ntē: hoc est ꝙ lz mūdus distōnez habet in partibus ƀm ꝙ vna est ante aliā: tm̄ ƀm ꝙ refert ad opationē p̄uidētie vel potētie creātis nō erit vnū aū aliud ƀm duratiōnē diuersaz in specie vt euū ⁊ tp̄s: ⁊ ita pz ꝙ cū tēpore incipe debuit. Et sic expeditū est qd est in duobus articulis.

¶ Utrum euum sit p̄ncipaliter in vno sicut tempus ⁊ eternitas. Articulus Octauus.

Tertio queritur Utrum euum sit in vno sicut eternitas ⁊ tempus. Et videt ꝙ sic eternitas est in vno ⁊ tempus sicut dicūt ph̄i. cū ergo per eūdem modum adiaceat euū euiterno sic tp̄s tēporali ⁊ eternitas eterno: videt etiā ꝙ euuz sit in vno. Itē sicut se hz subm ad subiectuz in durando: sic mēsura duratiōis subiecti se hz ad mēsurā duratiōis. sed in euiternis est vnū simplicius ⁊ nobilius alio: ergo ⁊ mēsura vnius simplicior erit mēsura alterius: sed in omni genere mēsure in quo est inuenire simplicius ⁊ min⁹ simplex: minus simplex reducit ad simplicius tanq̄ ad mensurā sui vt p̄bat in. 10. metaphīce. ⁊ patet per inductionem: qa pōderata ad minimū pōdus ⁊ mēsurata modio ad minimū in genere illo vt ad sextariū vel q̄rtariū: ⁊ sic de alijs. ergo etiā euiternū ƀm mensurā eui ad simplicissimuz generis sui hz reduci. Si forte dicat ꝙ non est talis dīa in euiternis hoc est cōtra Aug^m. qui dicit ꝙ angeli differūt subtilitate essentie. ⁊ ponit in 2° libro sniaꝝ distōne 4°. ¶ Preterea manifestū est ꝙ spūales essentie subtilitate nature differūt ⁊ nobilitate a corporibus: que tamē euiterna sunt ƀm suū esse: vt p̄bat ex auctoritate Boetij supra iducta in qua dicit ꝙ illa corpora imortalia sunt. ¶ Si forte dicat iterum ꝙ ipsi eē nō adiacet euū sed potētie durāti ⁊ illa nō diuersificat sic: hoc est cōtra rōnem: qa essentia p̄n^m est illius potentie precipue cū potētia illa sit essentialis. potētia eni durans nihil aliud est q̄ potentia ɔtinēs se in esse totā simul: ⁊ sic pz ꝙ illa potentia diuersificat ƀm ꝙ diuersificat ipsa essentia.

¶ Cōtra ꝙ eternitas est in vno hoc est ꝙ plura nō possunt eē sine vtroq̧ termino. s. principio ⁊ fine. Silr ꝙ tempus est in vno hoc est ideo qa causa oīum motuū est vnus mot⁹. s. motus p̄mi mobilis qui simplicissimus est: ⁊ hoc patet per p̄hm in lib⁹ ducis teucroꝝ qui dicit sic. Ois motus qui inuētus est in materia generabili ⁊ corruptibili reducitur ad motū celi qui fecit moueri hāc māīm generabilē ⁊ corruptibilem vt recipiat formā. sed in euiternis nec est vnuz qd sit causa oīum euiternoꝝ nec iteꝝ qd sit sine vtroq̧ termino. ḡ non cōtingit euū reducere ad vnū. ¶ Solutio. qdam concedūt vltimā rōnez ⁊ soluūt ad precedētes per hoc ꝙ nō sit simile de tpe ⁊ eternitate ⁊ euo: sine preiudicio tamē pōt dici ꝙ euū est in vno. ¶ Ad vltimā rōnez est dicēdū ꝙ in reductione mensuratoꝝ ad mensurā nō attēdit ratio cause nec etiam carentia termini: sed simplicior ⁊ notior quātitas. ⁊ hoc euidenter pz in reductiōe granoꝝ ad modium ⁊ reductione masse ad factionem vel machinā ⁊ in alijs silr in q̧bus nō attēdit in p̄mo mēsurāte nisi simplicior ⁊ notior q̄titas que vt aliquota se hz ad totū mēsuratuz. Qn̄ cum talia sint inuenire i euiternis: nō eni vnū euiternū in^m excedit aliō infinitate pz ꝙ reducunt ad aliqd vnū p̄mū mēsurans.

¶ De nunc ⁊ quando eui. Articulus Nonus.

Quarto querit de nunc ⁊ qn̄ eui. Et querit primo in quo differat nunc eui ab eterno. Et videt ꝙ in nullo cū euum nō habeat ptes. ¶ Si aliqs dicat ꝙ nūc eternitatis est indiuisibile ⁊ eternitas ēt q̄re adiacet idiuisibili: sz nūc eui ⁊ euū ƀm quēdā modū adiacēt diuisibili hz ꝙ dicit vel diuidit potētia creata operās in ope. hoc est ɔ̄ Aug^m in 8° sup Genesim ad lrām: qui dicit ꝙ ƀm hoc ꝙ vicissitudo est in angelis operātib⁹ mouent per tp̄s ⁊ nō per locum. ergo ƀm hoc ipsoꝝ mensura non erit euum sed tp̄s: ⁊ ita penes hoc nō pōt distingui euū a nūc eui. ¶ Silr queritur de quādo. videt ꝙ ex euo non relinquit quādo. Cum eni euuz sit totū simul nō relinqt quādo preteritū: nec etiā qn̄ futurū. ⁊ cum hoc qd nō est futurū nunq̄ erit p̄sens etiā p̄sens non relinqt ⁊ ita nullū qn̄ relinqt. ¶ Solo. dicēdū ꝙ nūc eui differt ab euo nō in substātia sed in esse: eē enim eui est in tota duratione simul manēte: sed nūc cōparat ad ip̄m durās ƀm ꝙ est indiuisibile vnū nō p̄cessum in duratione. ¶ Ad arg^m qd cōtra est dōm ꝙ aliud est potētia vicissitudiata in ope: ⁊ aliud potentia cōtēta in eē. de po^e eni operis veꝝ dic̄ Aug⁹. ꝙ variat per tp̄s sed ad 2^m comparat euū. ¶ Ad id qd q̄ritur de qn̄. dicendū ꝙ qn̄ relinquit ex euo sed nō distiguibile per p̄teritū ⁊ futuꝝ: ⁊ illa obiectio que facta est tenet de qn̄ tp̄is: nisi forte dicat distinguibile per accn̄s. s. per cōparationem ad tempus: sicut etiā dictū est distingui eternitatez: vt cum dicimus quando angelus fuit est vel erit.

¶ De tempore.

Deinde queritur de tempore. Primo an sit a natura: an in aīa tm̄. 2° qd sit. 3° de subā ipsi⁹ que est nūc. 4° vtrū ip̄m sit causatū a motu vl non sit sine motu. 5° q̄re ip̄m dicat per se quātitas cōtinua ⁊ nō motus. 6° qualr vnū sit de coequeuis. 7° q̄re ipsuz dicatur magis causa corrup. ōis q̄ g̃natiōis. 8° qualr tp̄s exuit in eē. 9° qd sit eē in tpe. 10° vtrū sit vnū tp̄s vel plura. 11° de qn̄ tēporis.

¶ An tp̄s sit a natura an in aīa tm̄. Articulus Decimus.

Deinde queritur de tpe an sit a natura ⁊c̄. Et p̄ceditur sic. Dicit Aristo. ꝙ hoc temporis factū est ⁊ nō est. illud vō futuꝝ ⁊ nōdum est: sed ex his componit tp̄s ⁊ cōpositū ex his que nō sunt nō est. ergo tp̄s nō est nisi forte in ratiōe. 4. phy. t. c. 88. ¶ Adhuc ois partibilis si sit necesse ē: aut oēs aut q̄sdā ptes esse: sz tp̄s est diuisibile: ḡ si est necesse aliquā partiū est eē: sz hec ps que est futuꝝ nō est. silr ps que est p̄terita nō est. ergo si aliq̄ est hoc erit p̄ns nūc. aut ḡ hoc est diuisibile aut idiuisibile. Si est diuisibile redit eadē questio: qa tūc nō erit diuisibile nisi in p̄teritū ⁊ futuꝝ: qa aliā diuisionez nō admittit successiuū. Si aūt est idiuisibile tūc ip̄m nō est ps cōtinui tp̄is ⁊ ita tp̄s nō est: qa nihil idiuisibile est pars ɔtinui. ¶ Itez deducendo ad ip̄ossibile. p̄bat Auicēna tp̄s nō esse actu: qa si est in actu aut manet aut destruet. Si manet ⁊ nō manet sine ptib⁹ qa nā toti⁹ nō est extra nāz partiū. ergo erit ptes accipere. s. p̄teritū ⁊ futuꝝ esse actu: ⁊ hoc est redargutio eoꝝ qui ponūt ptes tp̄is: qa ipsi dicunt ꝙ nihil est de tpe accipe nisi nūc. Si aūt destruit aut destruit in seipso: aut in tpe ɔ̄nti: aut in istāti ɔ̄nti. nō in seipō qa est in seipso. Silr nec in tpe sequēti: qa nihil d̄struit in illo in quo nō est: sed tp̄s nō est in tpe ɔ̄nti vt p̄bat per p̄cedētē rōnem. qa nihil est de tpe accipere nisi nūc ⁊ hoc nō est tp̄s: ergo nō destruet in tempore ɔ̄nti. Si vō destruit in nūc ɔ̄sequēti est duplex incōueniens. Unū ꝙ nunc nō erit p̄ns tp̄s vel nihil quoꝝ vtrūq̧ incōueniens vt p̄bat in libro phyficoꝝ. ꝙ cōsequentia sunt inter que nō est mediū eiusdem generis: ⁊ inter quelibet duo nunc sunt infinita nunc. Silr inter tp̄s qd destruit ⁊ nunc qd sequit nō est eadem natura ⁊ ita nō erūt

Tex. cō. 7.

ꝯtīa. ¶ Item aliud incōueniens est ꝙ si destruit̄ in nūc cō/
sequenti oportebit ꝙ habeat eē in toto tpe p̄cedēti illō nūc
ꝛ hoc iā ōstructū ē: qa tp̄s nō hꝫ eē i toto tpe qa successiuuꝫ
est. ¶ Itē si tp̄s ponit̄ eē ē de nūero ꝯtinuoꝝ: ḡ t̄miabit̄ ad
duos termios. s. ad istās qō ē p̄teritū: ꝛ ad istās qō ē respe/
ctu illi⁹ est futuꝝ: sꝫ istās preteritū nō ē q̄re nihil termiat. ḡ
istās p̄teritū nō t̄miat tp̄s. ꝛ si aliqs termin⁹ nō termiat ni/
hil terminat̄ ad ip̄m: ḡ cū istās p̄teritū nō terminet tp̄s non
termiat̄ ad ip̄m. Iteꝫ si forte dicat̄ ꝙ duo termini. s. istās in
p̄terito ꝛ istās in futuro ꝛ sint sil̄. ¶ Cōtra quecūqꝫ se hn̄t si/
cut prius ꝛ posteri⁹ repugnāt simultati. sꝫ instās in p̄terito ꝛ
istās in futuro se hn̄t sicut prius ꝛ posteri⁹: ḡ nō erūt simul.
Preterea si essent simul cū nō sint simul in loco oporteret ꝙ
essent simul in instāti vno qō est icōueniens. Si forte dicat̄
ꝙ pn̄s qō est est sicut ꝯtinuās ad qō copulant̄. i. ꝯtinuantur
partes tpis. Cōtra nō entis nō est cōtinuatio ad aliqd vel
in aliquo: vel aliqd ꝯtinuat̄ ad ip̄m: sed p̄teritū ꝛ futuꝝ sūt
non ens ergo nō ꝯtinuat̄ ad aliqd vel aliqd ad ip̄m: ḡ tem
pus nō est. Iteꝫ supponat̄ ꝙ tp̄s ponat motū esse: ꝛ ita dicūt
ph̄i etiā tp̄s ꝓpriū motuꝫ ponit ꝛ nō loquamur de tpe in cōi
qō oium est: sed de tpe ꝓprio. Iteꝫ supponat̄ ꝙ ad positionē
vni⁹ mot⁹ nō sequit̄ positio alteri⁹: qa nō sequit̄ si. a. mouet̄
ꝙ pp hoc moueat̄. Inde sic mot⁹. a. ꝛ motus. b. sunt simul: ꝛ
hoc supponat̄ qa possibile est: ergo tpe eoꝝ sunt simul aut ḡ
simul nā dignitate loco causa ordie subiecto aut tpe: ꝛ con/
stat ꝙ nullo hoꝝ nisi tpe aut subiecto. Patet aūt ꝙ nō sub/
iecto: qa mobilia nō sunt vnū ꝛ ita mot⁹ eoꝝ nō est vnus in
subiecto ꝛ ita nec tpa: qa tp̄s ꝓpriū non sequit̄ nisi motū ꝓ/
priū: ergo ad positioneꝫ duoꝝ tempoꝝ sequit̄ tertiū tp̄s cuꝫ
non possit esse simul nisi tpe: sꝫ ad positionē tpis sequit̄ mo
tus ergo erit terti⁹ motus qō negatū est supra. Iteꝫ isti tres
motus aut erūt simul aut nō. ꝛ ꝯstat ꝙ simul ꝛ nō nisi in tpe:
ergo erit quartū tēpus ḡ ꝛ quartus motus ꝛ sic in ifinitum:
ergo ad positionē duoꝝ motuū simul ponit̄ positio ifinitoꝝ
tempoꝝ ꝛ per ꝯn̄s motuū infinitoꝝ mobiliū. ¶ His rōnib⁹
Opio Augustini de tpe in xi. ꝯfessionuꝫ. cōsentit Aug⁹ dicēs. ꝙ tēpus nō nisi in aia est ꝛ tempus est
fm eū distensio animi per imagiationē iter designationem
duoꝝ momentoꝝ. momēta aūt duo nihil aliō vocat q̄ȝ du/
as renouatiōes sitas in mobili qō mouet̄ sic duas eleuatio
nes in sole: qa sol fm cursuꝫ cōes distiguit horas ꝛ momen
ta. Vn̄ collectio hoꝝ momentoꝝ per imagiatiōeꝫ tēpus est.
Hoc aūt accipit̄ ex v̄bis Augustini in xi° ꝯfessionū vbi di/
cit. mihi videt̄ nihil aliud esse tempus q̄ȝ distēsioneꝫ. sꝫ cui⁹
rei nescio: ꝛ mirꝝ si nō ipsi⁹ animi qd est metior: obsecro de⁹
meus ꝛ dico aut idiffinite lōgius est hoc tempus q̄ȝ illō: aut
etiā diffinite dupliū est hoc ad illud tēpus metior scio sꝫ non
metior futuꝝ qa nō idē est: sed nō metior pn̄s: qa nullo spa
tio tēdit̄: sꝫ nō metior preteritū qa iā nō est. qs igit̄ negat fu
tura nōdū esse: sꝫ tn̄ iā est in aio expectatio futuroꝝ: ꝛ qs ne
gat iā preterita nō esse: cū tn̄ adhuc est in aio memoria pre/
teritoꝝ: ꝛ qs negat pn̄s tempus carere spatio qa in puncto
preterit: sꝫ tn̄ ꝑdurat attensio per quē peragat ad eē qō ab/
est. Nō igit̄ lōgū tēpus futuꝝ qa nōduꝫ est: sꝫ lōgū futuꝝ lō/
ga expectatio futuri est. nec longū preteritū tempus qō non
est: sꝫ lōgū preteritū lōga memoria preteriti est. Iteꝫ Aug⁹
in eodeꝫ. Si qd itelligit̄ tpis qō in nullas iaꝫ vel minutissi/
mas momentoꝝ ptes diuidi possit illud solū est qō pn̄s di:
qō tn̄ ita raptiꝫ a futuro in preteritū trāsuolat vt nulla mo/
rula extendat̄. Nā si extendit̄ diuidit̄ in preteritū ꝛ futurū.
pn̄s aūt nullū hꝫ spatiū: qō aūt nunc liquet ꝛ claret nec futu
ra sunt nec preterita: nec ꝓprie dr̄ tpa sunt tria pn̄s preteri/
tuꝫ ꝛ futuꝝ: sꝫ fortasse ꝓprie diceret̄ tpa sunt tria pn̄s de pre
teritis: pn̄s de pn̄tib⁹: pn̄s de futuris. Sunt eniꝫ hec in aia
tria quedam: ꝛ alibi ea non video presens de preteritis me
moria: pn̄s de pn̄tibus de intuitus: pn̄s de futuris expecta/
tio. Si hoc permittunt̄ dicere tria tempora video fateorqꝫ
tria sunt. Dicit̄ etiā tempora tria sunt pn̄s preteritū ꝛ futu
rum sicut abutit̄ consuetudo. Dicat̄ ecce non curo nec resi/
sto nec reprehendo dū tn̄ itelligit̄ qō dicit̄: sed neqꝫ id qō fu
turuꝫ est esse iam neqꝫ id qō preteritū est. pauca eni que ꝓ/
prie loquimur plura non ꝓprie loquimur. Huic opioni cō/
sentiunt quidam antiq̄ssimi ph̄i qui dicūt tp̄s eē ex formis
cōparationis que cōparatio tn̄ est in aia. ꝛ appellāt formas
comparationis ꝓtensionē animi iter momentū ꝛ momētū.

¶ Cōtra mobile qō mouet̄ est partiꝫ in termio a quo ꝛ ptiꝫ
in termino ad queꝫ. In termio aūt ad quē in po° ꝛ exibit in
actū. aut ḡ ille exitus mēsurabit̄ aliquo aut nullo. Cōstat ꝙ
aliquo: qa ois po° exiens in actū mēsurat̄ aliq̄. Si aūt men
surat̄ aliquo mēsura ei⁹ est. sed mensura potētie exeūtis in
actū ponit̄ ab oib⁹ esse pn̄s tp̄s qui ponūt tp̄s eē. cū ergo ꝓ/
batū sit mēsurā illā eē: ꝓbatū est tp̄s esse: ꝛ ita ꝯdictoria est
falsa. s. tēpus nō est. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ mēsura illa in aia est
cui⁹ signū est ꝙ dolentes ꝛ ēt ifirmātes ꝓlōgāt tēpus pp attē
tionē multā mot⁹ ifirmitatis ꝛ doloris. voluptuosi aūt ꝛ dn̄i
breuiāt tēpus pp paruā attētionē mot⁹ delectatiōis. dormi
entes aūt oino nō ꝑcipiūt sed ꝯtinuāt nūc p̄cedēs somnum
ad nūc ad qō terminat̄ somnus nō ꝑcipiētes tp̄s mediū: sic
legit̄ de his qui dormiunt apud heroas in sarina. ꝛ sic legit̄
de sanctis septē dormientib⁹. Si inq̄ȝ dicat̄ sic. ¶ Cōtra po
nam⁹ ꝙ nō sit aia nec itelligētia: aut mēsurabit̄ po° exiēs in
actum: aut nō. Si nō mēsurabit̄ hoc est icōueniens. q̄ȝtitas
eni ei⁹ determiata est: ꝛ opꝫ eā mensurari. Preterea adhuc
erit mot⁹ velocior motu que nō pn̄t esse nisi in cōparatione
ad mēsuras. Si ergo mēsurat̄ mot⁹ nō exn̄te aia eē tpis nō
depēdebit ab aia. Preterea in lib° de gn̄atiōe ꝛ corruptiōe
in fine p̄mi ꝓbat Aristo. ꝙ mixtio nō est compositio ex mini Tex. cō. 86
mis saluatis: qa idē huic mixtū esse videbit̄ solū: qui nō vi
det quideꝫ acute. linceo aūt. i. acute videnti nō mixtū esse vi/
debit̄. Sꝫ a sil̄i si tp̄s non eēt nisi in aia fm vnū eēt tp̄s. s. at/
tendētē motū. fm aliū non eēt. s. nō attēdētē motū: ḡ eē tpis
nō dedendet ab aia sꝫ tpis ꝑceptio. ¶ Solo. ꝯcedim⁹ vlti/
mas rōnes. Et ad soloneꝫ rōnum p̄missaꝝ supponim⁹ tria
que iferi⁹ ꝓbabunt̄. ¶ Primū est ꝙ nunc ꝛ tp̄s nō differūt
in suba: sꝫ in esse tn̄ eo ꝙ nūc est suba tēporis vt dicit ph̄us.
¶ Scōm est ꝙ q̄ȝtitas nō hn̄s positionē in suis ptib⁹ hꝫ eē
debile. q̄ȝtitas āt hn̄s positioneꝫ in ptib⁹ hꝫ esse forte. Dico
aūt debile fm subāꝫ manere vel poni ꝛ nō poni fm eē. ꝛ di/
co forte positionē fm subāꝫ ꝛ esse ꝛ terminuꝫ. linea āt hꝫ sbāꝫ
suā ꝛ suaꝝ ptiuꝫ: ꝛ ptiū fm suū esse hꝫ positioneꝫ. Sil̄r ꝛ fm
suuꝫ terminū qui est pūct⁹: qa sic dicit ph̄s in posteriorib⁹. p° posterio[rum] perscitatib[us]
punct⁹ hꝫ positionē in ꝯtinuo. ¶ Tertiū est ꝙ p̄teritū ꝛ futu
ruꝫ sunt in defectuꝫ fm esse ꝛ fm sbām manēt. vn̄ p̄teritū in
rōne p̄teriti nō est. ꝛ futuꝝ in rōne futuri nondū est sꝫ tn̄ sba
vtriusqꝫ est. ¶ His suppositis rn̄dem⁹ ad obiectuꝫ p̄mū ꝙ
partes tpis nō tēdūt oino in nō eē: ꝛ idcirco illa obiectio nō
ꝯcludit nisi ꝙ de eē tpis nihil est accipe manēs ꝛ hoc est ve/
ruꝫ. ¶ Eodē mō rn̄denduꝫ est ad 2ᵐ ꝙ pn̄s qō accipit̄ si po
nat̄ in actu manēs idiuisibile est ꝛ nō erit tp̄s fm eē sed fm
sbām: ꝛ fluxus ei⁹ faciat eē tpis esse dico tale q̄le pōt hr̄e suc/
cessiuuꝫ: illa eni vt dicit Auicēna: humiliora sūt in eē q̄ȝ per/
manētia. ¶ Ad aliō dōm ꝙ ista diuisio nihil valet. Si tem/
pus desinet eē aut desinet eē in se aut in tpe ꝯn̄ti aut in nūc.
tp̄s eni nō est in se nec tp̄s hꝫ esse in tpe nec in istanti: ꝛ ideo
obiectio illa non ꝓcedit. ¶ Ad hoc āt qō obijcit̄ ꝙ aut ma/
net aut destruit̄ 2ᵐ esse dicim⁹ ꝙ destruit̄: sꝫ nec in se nec in
ꝯn̄ti tpe nec in istāti: sꝫ ex nā successionis. ¶ Et si querit̄ cā
hui⁹ dōm ꝙ cā hui⁹ est ꝯtinuatio in mobili renouatiōis qō
est in motu qō accipit̄ hic ꝛ ibi: ꝛ cuꝫ hic est nō est ibi. ¶ Ad
aliō dicim⁹ ꝙ nā tpis ꝯsiderat̄ absolute ꝛ respectiue ad mo
tuꝫ. Si ꝯsiderat̄ absolute tunc non est signare duo istātia ad
que termiet̄ tp̄s. si aūt ꝯsiderat̄ in cōparatione ad motū tūc
est signare duo istātia fm termios mot⁹. ¶ Si auteꝫ q̄ritur
vtruꝫ ad illa ꝯtinuet̄ tp̄s fm esse. Dicendū ꝙ sic: qa ꝯtinua
tio ei⁹ est fm moduꝫ esse ipsi⁹ ꝛ esse ipsi⁹ est in defectu ꝛ sic ēt
erit ꝯtinuatio. ¶ Ad hoc autem qō obijcit ꝙ nihil ꝯtinuat̄
ad non ens. Dicēduꝫ ꝙ hoc veꝝ est de non ente simpl̄r ter/
mini tpis fm sbām sunt: sꝫ nō fm esse: ꝛ tales termini suffi/
ciūt ꝯtinuo successiuo. ¶ Ad vltiᵐ dōm ꝙ tp̄s fm sbāꝫ ꝛ esse
non depēdet nisi ab vno motu. s. ab eo motu qui est ifinitus
fm nām. si eni ab aio depēderet illo finito iā non esset tp̄s et
oporteret assidue creari multa tpa. Vn̄ tp̄s ꝓprij mot⁹ ē ps
tpis cōis fm ꝙ etiā dic̄ ph̄s. ꝙ hoc esse in tpe est q̄dā pte tē/
poris mensurari. Si ergo ponant̄ duo mot⁹ eē simul ex isto
non sequit̄ positio tertij mot⁹ vel tertij tpis. tpa alia eniꝫ pn̄t
simul esse in tpe vno: sꝫ tpa non pn̄t sil̄ esse in tpe vno. ¶ Si
aūt querit̄ qd nocet ip̄m sil̄. Dicim⁹ ꝙ simultateꝫ que expo
nenda est negatiue sic sil̄. i. non ꝯn̄ter. ¶ Si v̄o q̄rit̄ vn̄ ve/
niat rō isti⁹ expōnis. Dicēdū ꝙ oia expositiua nō pn̄t expo/
ni nisi

ni nisi negatiue.ea aūt que sunt sil' referūtur ad id in quo simul sūt: sicut ad p̄n^m simultatis: ⁊ ꝑpter hoc si simultas reflectat̄ super p̄n^m simultatis non pōt exponi affirmatiue eo ꝙ p̄mo non sit p̄us: s₃ exponet̄ negatiue per exclusionem oppositi vt predictu₃ est: hoc tamen sine preiudicio dicim⁹: q̄a Aug⁹ ⁊ alij magistri videntur oppositum dicere.

4.phy.t.c.101. ¶ Quid sit tempus. Articulus Undecimus.

AD scōm ꝓcedit̄ sic. Dicit ph̄s in physicis. Tēpus est numerus mot⁹ s₃ p̄ri⁹ ⁊ posteri⁹. ¶ Cōtra hāc diffōne₃ sic obijcit̄. De quocunq₃ p̄dicat̄ subiectu₃ de eodē p̄dicant̄ passiōes illius subiecti. ḡ cū de tp̄e p̄dicet̄ numerus ꝯueniēt ei passiones ei⁹. ḡ est par vel ipar ⁊ abūdās vl' perfectū vel diminutū ⁊ sic de alijs. s₃ hec non ꝯueniūt tp̄i: ergo nec s̄bm: ⁊ sic nō est numerus. ¶ Preterea spēs diuidentes aliq̄d gen⁹ non diffiniunt seinuice₃: s₃ numerus ⁊ tp̄s sūt spēs diuidentes q̄ntitatem vt p₃ ex p̄dictis: ḡ numerus non d₃ poni in diffōne tp̄is. ¶ Item nihil est in gn̄e q̄d non sit in aliq̄ specie₄. ḡ si tp̄s est numerus erit aliq̄ species numeri: ⁊ ita erit binari⁹ vel ternari⁹ ⁊ sic de alijs. q̄d falsu₃ est: ḡ non est numerus. ¶ Ite₃ nālia differūt a mathematicis: q̄a mathematica s̄m itell'm sunt an̄ motu₃ ⁊ abstracta a motu. naturalia v̄o oīa sunt in motu ⁊ per mutationē. Cū igit̄ numerus sit simplicissimum circa q̄d est speculatio mathematice ipsum nullo mō d₃ poni in diffōne rei nālis. ¶ Preterea vbicūq₃ est numerus ibi est aggregatio aliquo₄. in tp̄e non est aggregatio aliquo₄. ḡ tp̄s non est numerus. ¶ Probatio medie. q̄cunq₃ aggregant̄ aggregant̄ s̄m esse: aut s̄m s̄bam: aut s̄m vtrūq₃: in tp̄e nullo est isto₄ modo₄ aggregatio. ergo ⁊c̄. ¶ Probatio mioris est per iductionem. in tp̄e eni nihil manet s̄m esse: ḡ non aggregatio: s̄m s̄bam etiā non aggregari q̄a in tp̄e nō est nisi vnū nunc: ꝑ s̄ba aūt in vno non est aggregatio: ⁊ ita p₃ ꝙ nec s̄m vtrūq₃ ⁊ ita tp̄s nō est numerus. ¶ Ite₃ obijcit̄ de hoc q̄d dr̄ mēsura mot⁹: non entis eni nō est mensura sed mot⁹ nō est: q̄d ꝓbabo: ḡ non est aliq̄ mensura mot⁹. ¶ Probatio mioris. q̄cq̄d nō est s̄m s̄ba₃ ⁊ eē illud simpl'r nō est: mot⁹ s̄m s̄bam ⁊ eē nō est: ḡ mot⁹ non est. Q̄d aūt mot⁹ non sit s̄m s̄bam ⁊ esse p₃ ex hoc ꝙ nullū successiuū s̄m esse suū est in actu. Si aūt esset s̄m s̄ba₃ ⁊ nō s̄m eē: tunc nō differret a tp̄e: q̄d est cōtra Arist. qui rep̄hēdit eos qui dicebāt motū esse tp̄s. Q̄d aūt sic nō differat a tp̄e p₃ ex nā tp̄is: q̄a tp̄s est successiuū manens s̄m s̄bam nō manens s̄m esse: ⁊ illō ide₃ est mot⁹. ¶ Preterea tp̄s mensurat̄ motu. distiguim⁹ eni esse p̄mā sextā nonā ad trāsitu₃ solis vel celi: ⁊ ita videt̄ mot⁹ esse mensura tp̄is sicut eꝯ. ¶ Preterea illa diffinitio videt̄ esse circularis. Siq̄s eni diffiniat p̄us ⁊ posterius per tp̄s diffiniet ⁊ tp̄s etiā diffinit̄ per illa: ⁊ ita ide₃ est prius ⁊ posteri⁹ respectu eiusde₃: q̄d est icōueniens. ¶ Preterea querit̄ q̄re non ponit̄ mēsura q̄etis sic̄ mot⁹. ¶ Item dicit Diony. x° de diuinis noib⁹. ꝙ tp̄s est q̄d in gn̄atiōe ⁊ corruptione metit̄. Videt̄ ꝙ hoc sit falsu₃: q̄d ꝓbat̄ q̄a gn̄atio ⁊ corruptio nō sunt in tp̄e. gn̄atio eni ⁊ corruptio simplices sunt s̄m formas s̄bales. forme aūt s̄bales nō h̄nt mediū: ergo nihil est mediū iter p̄uatione₃ vni⁹ ⁊ acceptione₃ alterius. ⁊ sic̄ est in mutatione sic est in mēsura mutatiōis: ḡ in mensura gnōnis nō est mediū: ergo nec prius nec posterius que semꝑ dn̄r respectu alicui⁹ medij: ⁊ ita tp̄s non est q̄d in gnōne ⁊ corruptione metit̄. ¶ Solo. Dicimus ꝙ tp̄s multipliciter accipit̄. vno mō s̄m theologos. alio modo s̄m physicos. s̄m theologos dr̄ mensura cuiuscunq₃ mutationis siue diuisibilis siue idiuisibilis: siue corporalis siue spūalis: ⁊ s̄m hoc tp̄s adiacet creationi rei create: ⁊ etiā vicissitudini que est in affectione vel itelligentia angelica: ⁊ hoc tp̄s nō habet prius ⁊ posteri⁹. nec est icōueniens in hoc tp̄e ꝙ nūc sit ꝯn̄s ad nunc: quemadmodū idiuisibilis mutatio ꝯn̄s est ad idiuisibilem mutationē. s̄m eni hoc tp̄s nihil aliō est q̄ aggregatio momento₄: ⁊ nō est numerus q̄a tales mutatiōes nō numerant̄ cum prius ⁊ posteri⁹ nō habeāt: ⁊ de hoc tp̄e dat̄ diffinitio Dionysij. Et vocat gnōne₃ ⁊ corruptionem quācūq₃ mutationem siue diuisibilem siue idiuisibile₃. ¶ Scd̄o₃ aliu₃ modū dr̄ tp̄s mensura mot⁹ vel mutationis ꝯtinue: et sic ꝯsiderat̄ a ph̄is tp̄s ⁊ d̄ hoc tp̄e dat̄ diffinitio Aristotelis supra dicta: ⁊ manifesti⁹ itelligit̄ ex cōparatiōe tp̄is ad motum localem: cui⁹ p̄mo ⁊ per se passio est tp̄s. ¶ Accipiat̄ ḡ ratio ph̄i. motus eni talis est s̄m magnitudine₃ que h₃ partem an̄ ⁊ parte₃ post. ⁊ ille partes dn̄r respectu alicui⁹ medie partis. mobile aūt q̄d mouet̄ super ipsa₃ est idiuisibile ⁊ est in potentia ad renouationē vbi ⁊ loci ⁊ situs: ⁊ cū ipsa sit diuisibilis ⁊ oīs diuisibilitas sit mensura aliq̄ illi⁹ potentie in exitu ad actū est mensura aliq̄. ip̄₃ aūt q̄d fert̄ vel mouet̄ in motu suo est vnū ⁊ idem ens: nō tn̄ s̄m cōparationē ad partes magnitudis in termino a quo ⁊ in termio ad quem ꝯtinue. cū ergo mot⁹ sit mediū iter magnitudie₃ ⁊ mēsurā ipsi⁹ mot⁹ mensura potentie exeūtis in actū ꝯtinue in motu habebit tria causata ab ipsa po^a ꝯtinue in actū ꝓcedente. s. p̄us ⁊ posterius causata a priori ⁊ posteriori in motu: ⁊ medium ꝯtinuās illa q̄d rn̄det ei q̄d fert̄ ⁊ mouet̄ ꝯtinue in termio a quo ⁊ in que₃. ¶ Et sic p₃ ꝙ motus est ꝯtinuus. s. ꝯtinuitate spatij suꝑ q̄d est ⁊ in motu est prius ⁊ posteri⁹ ⁊ mediū: s₃ illud mediū nō est manens sicut ēt in magnitudie vel in vbi: ⁊ situ non est mediū idem semper iter quācūq₃ parte₃ acceptā an̄ ⁊ acceptā post in tota magnitudie s̄m s̄ba₃: nec hab₃ ide₃ esse s̄m ꝙ est hic ⁊ ibi. i. an̄ ⁊ post. ita idē est nūc s₃ s̄ba₃ q̄d adiacet ei q̄d fert̄: ⁊ tn̄ nō h₃ idē esse s̄m ꝙ fluit de priori in posteri⁹ que₃ fluxū h₃ ex ꝯtinuo ꝓcessu mobilis ex p̄te p̄ori in parte₃ vlteriorem magnitudis: cu₃ tn̄ maneat idem in s̄ba mot⁹ ꝯtinue. His habitis rn̄dendū est ad obiecta ⁊ distinguēdū est. ¶ Ad p̄^m dōm est s̄m ph̄m ꝙ duplex est numerus. s. numerus numerat⁹ ⁊ numerus numerans. numerus numerās est numerus quo multa p̄nt numerari vt denari⁹ vel octonari⁹ quo numerant̄ decē canes decē hoies decē vituli ⁊c̄. numerus aūt numeratus est res numerate vt vituli hoies canes ⁊c̄. ¶ Numerus aūt numerat⁹ ite₄ dupl'r dr̄. s. s̄m potentiā ⁊ s̄m actum. s̄m potentiā ꝓprie dr̄ numerabile numerus numerat⁹. s̄m actu₃ autem res numerate in actu. ¶ Item numerat⁹ numerus duob⁹ modis noiatur. ¶ Uno mō vt causa que facit nume₄ esse: ⁊ sic tp̄s numerat̄ a motu: q̄a prius ⁊ posteri⁹ in tp̄e causant̄ a priori ⁊ posteriori in motu. Aliter numerat̄ numerat⁹ numerus a suis partib⁹, ⁊ a sua s̄ba si h₃ eam: ⁊ s̄m hoc tp̄s numerat̄ dupl'r a priori ⁊ posteriori in tp̄e vt a partib⁹ ⁊ a nūc iterato s̄m esse eodem tn̄ manente s̄m s̄bam numerat̄ vt a s̄ba. ¶ Alio mō cōsideratur numerus qui est tempus. s. vt est mēsura reddēs quātitatem motus: ⁊ sic tp̄s est numerus numerās motum. certificat̄ enim primo quantitas tēporis ex numero sua₄ partiū ⁊ sue substātie: ⁊ hec certificata certificat quātitate₃ motus: ⁊ hoc est q̄d dicit Aristoteles ꝙ tp̄s est numeratus numerus. numerus aūt numerat⁹ est duo. numerus dico minimus numeri numerati. numerus eni₃ minimus numeri numerātis est binarius. Un̄ tēpus numerat motū vel mensurat hoc modo quo duo multotiēs accepta explicāt partes alicuius diuisi per partē numeri. Unde tp̄s nō multiplicat nume₄ vltra duo. s. prius ⁊ posterius. sed illa multotiēs accipiūtur s̄m partes ipsius motus in tota quantitate mot⁹: l₃ enim tp̄s sit numerus numeratus: tn̄ vlterius motu₃ numerare pōt: q̄a numerata in ipso h̄nt rōne₃ mēsure ⁊ nō numerato₄ tm̄. dicimus eni₃ duob⁹ modijs numerat̄ aceruus tritici ⁊ duabus lagenis doliū vini. Ex hoc p₃ etiā ꝙ mot⁹ nō pōt esse numerus tp̄is: q̄a nō est causa intranea sed est cā efficiens. ¶ Preterea in motu nō est idem nūc iteratum manens in s̄ba nō manens in esse eodē: q̄a id q̄d est accipere de motu nō est ꝑmanēs idē: sed nunc q̄d est accipere de tēpore est permanens idē in substātia: ⁊ est loco vnitatis iterate in numero. Dicēdum ergo est ꝙ passiōes par ⁊ impar sequunt̄ nume₄ numerantē per se ⁊ nume₄ numeratu₃ per accidēs. ⁊ sic dicimus ꝙ tempus est numerus par. q̄a dicit Aristoteles ꝙ tēpus est minimus numerus. numerus autē minimus est par. Et si obijciat̄ q̄d Aristoteles dicit ꝙ par ⁊ impar nō sunt passiōes tēporis: neq₃ velox ⁊ tardū. Dicimus ꝙ hoc verum est: q̄a ipsa passio sequit̄ s̄bm vniu'r ⁊ de necessitate ⁊ per se: ⁊ s̄m ꝙ ipsum sicut ꝓbat̄ in posteriorib⁹. vniu'r: q̄a vbicūq₃ ⁊ semper. de necessitate: q̄a substantial'r per se. in secūdo modo dicēdi per se: q̄a s̄bm cadit in diffinitione passionis: s̄m ꝙ ip̄m: q̄a non gratia superioris vel inferioris vel accidentis: sed gratia suiipsius: ⁊ s̄m hoc dicimus nos ꝙ par accidit numero temporis inquantū est duo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ numerus numerans est species quātitatis. ex p̄dictis autē habitū est ꝙ tempus est nume-

4.phy.t.c.102

Tp̄s al'r apud theologos al'r apud ph̄os capitur.

ratus numerus.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ tẽpus nõ est in gene/
re numeri nisi per accidens vt dictũ est.⁊ ita per accidẽs est
etiã in specie:q̃a est duo.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ mathemati
Tex.cõ.18. ca ſm esse nõ differũt a naturalibꝰ: vt habet̃ in 2° physico.⁊
ita ſm esse possunt poni in diffinitiõe.¶ Ad aliud dicimus
ꝙ in tẽpore est aggregatio que dicit̃ iteratio.iterat̃ autẽ ſm
esse manẽs idem in sub̃a.Et ad hoc qͦd obijcit̃ ꝙ nõ entis
nõ est iteratio.Dicẽdum ꝙ hoc verũ est de pure non ente.sꝫ
istud est successiuũ nõ hñs positionẽ cui sufficit iteratio ali/
cuius manentis in sub̃a:⁊ iterũ atq; iterum accepti ſm esse.
¶ Ad aliud dicimus ꝙ motꝰ est sed est de numero nõ perma
nẽtiuꝫ in esse cõtinuorũ tñ:⁊ nõ est accipere aliqͦd nũc in quo
sit esse motus ⁊ esse suũ est fieri:⁊ factũ esse suũ est nõ eẽ mo
tum:⁊ ideo nõ ꝓcedit obiectio q̃a nõ est gñalr̃ verũ ꝙ nihil
sit qͦd nõ permanet ſm sub̃am ⁊ eẽ vel ſm sub̃am ⁊ non ſm
eẽ.⁊ est istãtia in motu cuiꝰ eẽ est in fieri in quo nihil perma
net ſm sub̃am ⁊ eẽ.¶ Ad aliud dicimꝰ ꝙ tp̃s mẽsurat motum
simplr̃ q̃a est ipsiꝰ numerus:sꝫ quo ad nos motꝰ mẽsurat tẽ/
pus.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ diffõ illa nõ est circularis.Si eiꝫ
prius ⁊ posteriꝰ exponat̃ de priori ⁊ posteriori in motu: tunc
prius ⁊ posteriꝰ nõ dicũt cãꝫ ſm quã tp̃s est nũerus:⁊ ſꝫ hũc
moduꝫ notiꝰ ponit̃ in diffõne minꝰ noti sicut cã ⁊ effectꝰ.Si
aũt prius ⁊ posteriꝰ dicant̃ p̃tes tp̃is:tũc p̃nt accipi duobus
modis.Si eñi accipiant̃ vt p̃tes ꝯtinui tñ tũc diffiniunt̃ p
suũ totũ:q̃a nõ hñt eẽ nisi in suo toto ⁊ diffinitio explicat eẽ.
Si aũt accipiunt̃ vt p̃nͣ totius tũc hñt diffinire suũ totum
Tex.cõ.55. vt dicit Arist.in p̃n° physicorũ.ꝙ tũc arbitramur cognosce/
re cõpositũ cũ cognoscimus ex q̃bus ⁊ quãtis.est tñ alio mõ
prius ⁊ posterius in tp̃e dicunt rõnẽ illius differẽtie ſm quã
tẽpus participat nãm:⁊ sic iterũ ponit̃ in diffõne tẽporis ſm
ꝙ est numerus.⁊ hoc videt̃ notare modus loquẽdi ſm p̃us
⁊ posterius.Cuꝫ eñi dicitur tempus est numerus ſm prius
⁊ posterius contrahitur per vltimam differentiã numerus
Tp̃s p se ẽ mẽsura motꝰ: sꝫ q̃et̃ p accñs. ad duo qui est minimus numerus: vt habituꝫ est añ.¶ Ad
aliud dicendum ꝙ tempus est mensura motus per se ⁊ mẽ/
sura quietis per accidens.s.in comparatione ad motuꝫ:q̃a
non dicuntur quiescere nisi mobilia proprie ſm ph̃iam lo/
quendo.⁊ ideo potius diffinitur per motũ q̃ȝ per quietem.

¶ De sub̃a ipsius tẽporis:que est nunc. Articulus 12ꝰ.

Tertio querit̃ de sub̃a ipsius tp̃is que est nunc.
Et querit̃ p̃mo vtrũ ip̃m sit sub̃a tp̃is.⁊ ꝯñter
vtrũ vnũ sit vel plura.¶ Qͦd nõ sit sub̃a ꝓbat̃.
Nũc se hꝫ ad tp̃s sicut p̃ũctũ ad lineã:sed pun/
ctũ nõ est sub̃a linee:ergo nec nũc est sub̃a tem
poris.¶ Preterea oẽ quãtuꝫ est diuisibile ſm
suã sub̃aꝫ:nũc aũt est idiuisibile ſm suã sub̃am:ergo nũc nõ
est sub̃a quãti ergo nec tp̃s.¶ Itẽ nullus terminus est sub̃a
terminati oẽ nũc est terminꝰ tp̃is.g̃ nõ est sub̃a tp̃is.¶ Pre
terea q̃d vocat̃ ibi sub̃a:aut forma:aut mã:aut cõpositũ:q̃r
Tex.cõ.2. sub̃a diuidit̃ in hec tria in p̃n° scd̃i libri de aĩa.Si dĩ ꝙ mã:
sed mã est ex quo fit res.g̃ ex nũc fiet tp̃s qͦd est incõueniẽs.
6° phy.ad p̃n/cipium. q̃a dicit ph̃s ꝙ si ĩfinita indiuisibilia accipias nihil maiꝰ ef/
ficies:sed tp̃s est quãtum.ergo nõ efficit̃ ex nunc.Si forma
dĩ sub̃a:sed forma est que dat esse rei:g̃ ab idiuisibili eẽt eẽ
diuisibilis.⁊ vlterius a nõ diuisibili hr̃et esse diuisibile.Ex
quo seq̃it̃ ꝙ vnũ ꝯdictoriorũ esset eẽ alterius:qͦd est ĩpossi/
bile.Si aũt sub̃a dĩ cõpositũ hoc est icõueniẽs:q̃a sic nũc eẽt
tota natura tp̃is sicut totũ cõpositũ ex corpore ⁊ aĩa est tota
nã hoĩs.¶ Iuxta hoc querit̃ vtrum sit vnũ nunc vel plura.
Et videt̃ ꝙ plura:q̃a nullius diuisibilis quãti est vnus ter
minus.tẽpus aũt est diuisibile quãtum:ergo ipsius non est
vnus terminus:sed nũc est terminus.ergo nũc nõ est vnuꝫ.
¶ Qͦd aũt nũc sit terminus ꝓbatur ex hoc ꝙ est idiuisibile
ens in nã tẽporis.sicut idiuisibile ens in natura linee est ter
minus linee ⁊ idiuisibile ens in natura quãti:cuiusq; est ter
minus illius.Preterea in linea est p̃ũctus terminans:⁊ est
punctus cõtinuans:⁊ querit̃ vtruꝫ silr̃ sit in tẽpore.ꝙ sit ibi
nunc terminãs in p̃n° ⁊ fine patet per hoc ꝙ motꝰ aliq̃s ter/
minat̃ ad nũc ⁊ incipit in nũc:sed ꝙ sit ibi nũc cõtinuãs vi/
det̃ q̃a aliter partes tẽporis nõ essent cõtinue:⁊ ita in tẽpo/
re sunt tria nũc.vnuꝫ cõtinuãs ⁊ duo terminãtia.¶ Item in
quolibet cõtinuo idiuisibilia ĩfinita sunt cõtinuãtia:qͦd non
est eẽ simplr̃ infinita:q̃a cõtinuans in quãto est in potẽtia:
sed tp̃s est cõtinuuꝫ ergo indiuisibilia cõtinua in ipso sunt
infinita:⁊ ita nõ est tñ vnum nunc sed multa.¶ Preterea
aliter nõ esset dictũ qͦd dĩ in 6° physicorũ ⁊ in multis alijs lo Tex.cõ.10.
cis.ꝙ inter quelibet duo nunc est tẽpus mediuꝫ:sicut inter
quelibet p̃ũcta est linea nisi eẽnt plura nũc.¶ Si hoc dicat̃
supponat̃ ꝙ nũc est indiuisibile ens in successiuo quãto qͦd
non permanet in partibꝰ.Et querat̃ vtrum nũc qͦd est aut
manet aut corrũpit̃.si manet tunc nõ põt manere nisi gr̃a tẽ
poris in quo manet:⁊ tũc iam esset incõueniẽs Aristotelis 4.phy.t.c.
ꝙ simul eẽnt ea que sunt in millesimũ annũ ⁊ que sunt nũc.
Preterea motus nõ manet ⁊ tp̃s est passio motus.ergo tẽ/
pus nõ manet:ergo nec illͦd cuius sub̃a nõ est nisi in tẽpore:
⁊ hoc est nunc.¶ Si aũt corrumpit̃ aut corrũpit̃ in se aut in
ꝯñti qͦd est post ip̃ꝫ.Si in se sed nihil corrumpit̃ in se nisi qͦd
est in se:ergo simul est in se ⁊ corrũpit̃ in se:⁊ ita simul est in
se ⁊ nõ est in se:qͦd est incõueniẽs.Qͦd aũt sequit̃ ꝙ simul sit
⁊ nõ sit patet per diffõnẽ de simul qͦd diffinit̃ vel in cõpara/
tione ad vnũ locum vel ad vnũ nũc vel instãs vel tp̃s.ergo
nõ corrumpit̃ in se ex quo est hoc icõueniẽs.¶ Si aũt corrũ
pitur in eo qͦd est post aut in ꝓrimo qͦd est post aut in nõ ꝓxi
mo.Si in ꝓrimo ergo est in ꝓximo.alr̃ eñi nõ corrumpere/
tur in eo.ergo in successiuo duo nũc sunt simul:sꝫ hoc est im
possibile:q̃a in successiuo nũq̃ȝ est bis idẽ:vt dicit Auicẽna.
Si aũt corrumpit̃ in nõ ꝓximo qͦd est post nũc oportet ꝙ cũ
omnibus intermedijs sit:⁊ sic iterum sequit̃ incõueniẽs p̃/
dictum.¶ Solutio.dicimus cum ph̃o ꝙ nũc est sub̃a tp̃is:
q̃a tp̃s nihil aliud est q̃ȝ nunc fluens fluxu suo suscipiens eẽ
cõtinui.⁊ qualiter hoc sit põt videri per motũ:motus enim
qui dicit̃ loci mutatio nihil aliud est q̃ȝ vbi fluẽs:cuius sub
stãtia est vnuꝫ:vbi ſm esse diuersificatũ:ita tñ ꝙ illud vnuꝫ
vbi nõ sit vnũ numero:q̃a in hoc differt a tp̃e.Sed hoc di/
co vbi qͦd est accipere de loci mutatiõe qͦd est in mobili:siue
in eo qͦd fert̃ ⁊ illi rñdet nũc qͦd est sub̃a tp̃is.¶ Ad illud er/
go qͦd obijcit̃ primo dicimus ꝙ punctuꝫ ad lineã ⁊ nunc ad
tp̃s in q̃busdã silr̃ se hñt:in quibusdã dissimilr̃.in terminan In q̃bꝰ p̃s assimilet̃ ... ⁊ i q̃bꝰ ...
do enim ⁊ cõtinuãdo quodãmõ silr̃ se hñt:sed in eẽntiãdo
vt ita dicã siue substãtificãdo nõ hñt se silr̃:q̃a p̃ũctuꝫ nõ fa/
cit lineã:nec fluẽs neq; nõ fluens sed nũc fluxu suo facit tem
pus.⁊ ideo punctũ nõ est sub̃a linee nisi forte ſm ꝙ differen
tia indirecte p̃dicata de specie de sub̃a ſꝫ ꝙ dicit ph̃s in po
sterioribus.ꝙ p̃ũctũ sub̃a posita est.q̃a cuꝫ diffinit̃ linea di/
cit̃ lõgitudo sine latitudine terminata ad duo p̃ũcta.Dico
aũt ꝙ nũc ⁊ p̃ũctuꝫ in terminãdo ⁊ ꝯtinuãdo quodãmõ silr̃
se hñt:q̃a in linea est accipere duo p̃ũcta terminantia actu.
Sed Auicẽna ꝓbat ꝙ nũc terminãs in tp̃e nõ est actu eo ꝙ
nõ est interruptio tp̃is ſm suã nãm:sed ſm itellectuꝫ tñ vel
ſm cõparationẽ ad motũ aliquẽ terminatum.Silr̃ punctũ
cõtinuans est p̃nᵐ ⁊ finis:⁊ idcirco qui vtit̃ puncto cõtinu/
ante bis vtit̃ eodẽ.⁊ ideo quiescere accidit ei hoc est si mo/
tus sit per lineã ita ꝙ mobile vtat̃ puncto cõtinuante vtet̃
eo in rõne finis ad p̃cedentẽ magnitudinẽ:⁊ ita vtet̃ ipso in
motũ esse:q̃a moueri siue motus nõ est in fine alicuius ma/
gnitudinis:vt ꝓbat̃ in 6° physicorũ.Si aũt vtit̃ ipso in rõ/ Tex.cõ. ... infra.
ne principij tunc vtet̃ ipso vt post qͦd est motꝰ in sequẽti ma
gnitudine.Sed quicũq; vtit̃ puncto vtit̃ ipso in nũc:sꝫ bis
vtit̃ puncto ergo vtit̃ eo in duobꝰ nũc:⁊ inter quelibet duo
nũc est tp̃s medium:ergo iter nunc in quo vtit̃ p̃ũcto eodẽ
vt principio erit tp̃s mediũ ⁊ in illo est quies.Et hoc est qͦd
dicit ph̃s in 4° physicorũ.ꝙ quãdo mobile vno puncto vtit̃ Tex.cõ. ...
in duobꝰ quiescere accidit.Est ergo dissimilitudo ꝙ p̃ũctꝰ qui
est in linea cõtinuãs bene accipit̃ vt finis ⁊ p̃nᵐ:ita ꝙ nihil
est mediũ:sed nũc nunq̃ȝ põt accipi vt finis ⁊ p̃nᵐ nisi cadat
tp̃s mediũ cui q̃escere accidit.¶ Ad aliud dicimus ꝙ duplr̃
dĩ sub̃a.s.qͦd q̃d erat esse:⁊ sic nũc nõ est sub̃a tp̃is ⁊ indiuisi
bile nõ est sub̃a diuisibilis:⁊ est sub̃a que est id qͦd est res:et
sic bñ põt esse aliqͦd idiuisibile sub̃a diuisibilis:sed tñ est di
uisibilis ab alio:⁊ sic nũc est sub̃a tp̃is:eius eẽ tñ est ab alio:
qͦd est fluxus ipsiꝰ nũc de p̃terito in futurũ.¶ Ad aliud dici/
mus ꝙ terminus in rõne termini nõ est sub̃a terminati.Sꝫ
nunc duobꝰ modis accipit̃ vt dicit Auicẽna.⁊ illa acceptio
perpẽdit̃ ad silitudinẽ puncti.ponamus eñi per impossibile
ꝙ sit punctꝰ fluẽs per lineã.p̃ũctus ille fluxu suo cõtinuo fa/
ciet lineã successiuã que permanẽtiã nõ hẽat in partibꝰ nisi
sub̃am puncti.sed eẽ habet alterũ ſm ꝙ punctus est hic ⁊ ibi
in longitudine ante ⁊ post ⁊ cũ illo puncto silitudinẽ hꝫ nũc

qͦd est

qð est subã tpis: ⁊ hoc mõ nõ accipit vt terminus. Sic itex in mathematica lõgitudie est terminus punct⁹: ⁊ cũ illo similitudinẽ hʒ nũc s̄m ꝙ est terminus tpis: sʒ nõ est terminus actu vt p̄dictũ est: sed in cõparatiõe ad intellectum vel ad aliquẽ motũ terminatũ. Et si quis vellet distiguere s̄m Auicẽnaʒ diceret ꝙ nunc qð est subã tpis dicit̃ iproprie instans. nũc aũt qð est terminus tpis retinet nomẽ ipsi⁹ nũc. ⁊ hoc est qð dr̃ ꝙ instãs dr̃ q̄si nõ stans. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ subã dicit̃ ibi id qð est res ⁊ illa diuisio que est in mãm et formã ⁊ cõpositũ tenet in his que s̄m nãm ad p̄dicamẽtum sube ordinant̃. ❡ Ad id qð iuxta hoc querit̃ distiguẽdũ est ꝙ tp̄s põt cõsiderari s̄m suã nãm vel s̄m comparationẽ ad nos ⁊ ad mot⁹ terminatos in ipso. Si vltimo mõ ꝯsiderat̃: tunc in ipso significabilia sunt plura nũc hoc est ꝙ hʒ eẽ plura sunt nũc. Si aũt p̄mo mõ cõsiderat̃ tũc tota subã tpis est vnũ nũc manẽs semp s̄m subam vnũ ⁊ idẽ: sed s̄m eẽ habʒ pluralitatẽ. Et si querat̃ qualr̃ s̄m eẽ sint plura ⁊ vtrum maneãt vel corrũpant̃. Dicimus ꝙ corrũpunt s̄m eẽ ipsa nunc. ❡ Ad hoc qð q̄rit̃ vtruʒ in se vel in alio. Dicimus ꝙ in se. ❡ Ad hoc aũt qð ꝯcludit ꝙ ita idẽ corrũpit̃ ⁊ est siue manet in se simul. Dicimus ꝙ hoc nihil est inconueniens: qa non s̄m idem corrumpitur ⁊ manet sed manet s̄m substantiam ⁊ corrumpit̃ s̄m esse. ❡ Ad hoc autẽ qð obijcitur ꝙ s̄m hoc simul sunt que hodie ⁊ que in millesimum annum expectãtur. Dicimus ꝙ non sequitur qa temporalia nõ sunt in nũc sed in esse temporis ⁊ illud esse non est idem.

❡ Utrum tp̄s sit cãtuʒ a motu vel nõ sit sine motu. Arti. 13⁹.

Quarto queritur Utrum tp̄s sit causatuʒ a motu vel non sit sine motu. Et videt̃ ꝙ sic: qa dic̃ phs. Sicut motus sequit̃ magnitudinẽ ita tẽpus sequit̃ motuʒ. sed pereunte magnitudine oĩo perimit̃ motus localis. ḡ pereunte motu oĩo perimit̃ tp̄s. ⁊ ita tẽpus nõ est sine motu.

4. ph. t. c. 109.

❡ Preterea dicit Auicẽna ꝙ motus numerat tp̄s: qa facit esse numex qui est tp̄s. Si ergo mot⁹ facit eẽ numex qui est tp̄s mot⁹ facit eẽ tp̄s: ergo destructo motu non est tempus. ❡ Preterea tp̄s est passio mot⁹: sed destructo subto ꝺstruetur passio: ḡ destructo motu destruet̃ tp̄s. ❡ Preterea in 6° physicox habet̃ frequẽter ꝙ si mot⁹ est necesse est tp̄s eẽ. ⁊ si tp̄s est necesse est motũ eẽ. ergo videt̃ ꝙ ista posita se ponãt ⁊ perempta se perimãt: ⁊ ita vnũ nõ est sine altero. ❡ Contra. dicit phs in 4° physicox. ꝙ tp̄s est aliqd plus oĩ eo qð ẽ in ipso: sed mot⁹ est in tp̄e. ergo tẽpus est aliqd plus oĩ motu ⁊ manet motu nõ exñte. ergo tp̄s manet motu non exñte.

Tex. cõ. 4.

Tex. cõ. 120. ⁊ 117.

❡ Itẽ si aliq̄ duo sunt simul sic ꝙ vnũ hʒ prius ⁊ posteri⁹ nõ manẽtia s̄m eẽ: manẽtia aũt s̄m subam ⁊ aliud hʒ pri⁹ ⁊ posterius nõ manẽtia neqꝫ s̄m eẽ neqꝫ s̄m subaʒ: necesse est ꝙ destructo illo qð nõ manet neqꝫ s̄m eẽ neqꝫ s̄m subam maneat illð qð manet s̄m subaʒ ⁊ nõ s̄m eẽ. Probatio. Suba manẽs nõ depẽdet a suba nõ manẽte: qa aliter ꝯdictoriuin depẽderet a ꝯdictorio. sed qñcũqꝫ aliqd nõ depẽdet ab alio põt manere illo nõ exñte: sed manẽs s̄m subam nõ depẽdet a nõ manẽte: ergo ⁊ illo non exñte põt manere. mõ resumat̃ primũ. mot⁹ ⁊ tp̄s sic se hñt ꝙ tp̄s manet s̄m subam ⁊ nõ s̄m eẽ. mot⁹ aũt nõ manet neqꝫ s̄m subaʒ neqꝫ s̄m eẽ: ergo tẽpus põt eẽ sine motu. Qð aũt tp̄s sic se hẽat hoc supponit̃ a pho ⁊ ex determiatis. Qð v̊o mot⁹ sic se hẽat vt p̄dictũ est pbat̃ sic. dẽt ꝙ mot⁹ maneat s̄m subaʒ tũc nõ manebit nisi in mobili: ergo queãdmodũ suba tpis adhuc est: ita suba mot⁹ p̄teriti adhuc eẽt. sed mobile p̄teritũ qð mouebat̃ in p̄terito possibile est nõ eẽ. Si enĩ aliqd qð motũ est in p̄terito ⁊ mõ est corruptũ mobile: ergo illð nõ est: sʒ si suba mot⁹ eius est in mobili est: ⁊ si in mobili est mobile ẽ: ergo mobile qð nõ est est: hoc aũt est ĩpossibile: ḡ substãtia mot⁹ nõ est manẽs. ❡ Itẽ nũc in tp̄e vt dicit phs rñdet sube ipsi⁹ mobilis ⁊ tp̄s motui. sed suba ipsi⁹ mobilis manet post motũ. ergo substãtia ipsi⁹ nũc manet post motũ: sed nũc nõ hʒ eẽ nisi in tp̄e: ḡ tp̄s est post motũ. ❡ Solõ. sicut prius habitũ est tp̄s dr̃ dupliciter. Qðdã tẽpus est mẽsura cuiuscũqꝫ mutationis siue simpliciũ siue cõpositox ⁊ illi⁹ nũc nihil ꝓhibet consequi ad nũc. ⁊ hoc hñ põt eẽ sine motu. sʒ tẽpus cõsideratũ a phis qð est mẽsura p̄mi mobilis nõ põt eẽ sine motu. ⁊ de hoc loquẽdo ꝯcedimus primas rõnes. ❡ Et rñdemus ad obiecta in ꝯriũ qð cũ dicit phus ꝙ tẽpus est aliqd maius omni eo qð est in tẽpore. Loquit̃ de esse in tẽpore s̄m ꝙ idem est in tempore qð est in numero. quicqd aũt est in numero sic se hʒ ad numex illum: ꝙ etiã alia possunt mẽsurari ⁊ numerari per numex illũ: ⁊ sic ea que sunt in tẽpore sic se hñt ad tp̄s qð tẽpus ẽt potest eẽ mẽsura aliox: ⁊ sic vex est ꝙ tp̄s eit ad plus omni eo qð est in tẽpore. ❡ Ad aliud dicẽdum ꝙ tẽpus manet s̄m subam ⁊ nõ s̄m esse. ⁊ motus neqꝫ s̄m subam neqꝫ s̄m esse. ⁊ tñ dependet tẽpus a motu. sed hñ sequit̃ ex illa ratiõe ꝙ suba tẽporis nõ depẽdet a suba motus: sʒ depẽdet a substãtia mobilis s̄m ꝙ est in motu: ⁊ ideo illo nõ exñte in motu nõ est substãtia tẽporis. Qualiter aũt hoc sit patebit in solutione sequentis obiectiõis. ❡ Ad quã respõdendum est ꝙ substãtia mobilis manet post motũ ⁊ sic nõ causat ipsum nũc tẽporis. qa nũc tẽporis s̄m ꝙ a phis cõsiderat̃ est nũc cõiunctum priori ⁊ posteriori: ⁊ ideo nõ causat̃ substãtia mobilis quoqꝫ mõ cõsiderata: sed considerata in motu s̄m ꝙ huius: ⁊ hoc est qð dicit phs in 4° physicox. Tẽpus dicim⁹ sequi motum ⁊ simil̃r punctuʒ id qð fert̃ quo motum cognoscimus ⁊ prius in ipso ⁊ posterius. hoc autẽ idem in re: rõne autẽ aliud sicut sophiste accipiunt alterum coriscũ in theatro esse ⁊ coriscuʒ in foro: ⁊ hoc iam in eo qð alibi ⁊ alibi est altex: id aũt qð fert̃ sequit̃ ipsuʒ nũc sicut tẽpus motum.

Tex. cõ. 105.

❡ Quare tempus dicatur per se quantitas continua et non motus. Articulus 14⁹.

Quinto queritur quare tẽpus dicat̃ quantitas cõtinua per se ⁊ nõ motus. Et videtur ꝙ non sit cõtinua quãtitas: qa ex indiuisibili nõ fit diuisibile: sed nũc est idiuisibile s̄m substãtiam: ergo ex ipso nõ fit tempus continuum s̄m substãtiam. ❡ Item pũctus suppositus motui ꝓpter indiuisibilitatem sui nõ potest mẽsurare motuʒ. ⁊ hoc est ideo qa pũctus nõ põt fieri diuisibilis: ⁊ ita nõ potest fieri cõtinuum ⁊ mẽsura: ergo cũ nunc sic supponit̃ motui similiter ꝓpter idiuisibilitateʒ sui nõ potest numerare ⁊ mẽsurare motũ neqꝫ fieri mẽsura ꝯtinua: ⁊ ita nõ põt fieri quãtitas cõtinua s̄m subam. ❡ Itẽ nihil mẽsurat maius se nisi prius mensuret minus se vel eq̄le sibi: sed tp̄s est numerus ipsius nũc: ergo numero ipsi⁹ nũc mẽsurabit motum: ergo nõ nunc mẽsurabit maius se nisi prius mẽsuret minus se vel eq̄le sibi: sed minus se nõ est qa ipsuʒ est idiuisibile: nõ ergo mẽsurat minus se ergo eq̄le sibi: sed hoc est ipossibile: qa idiuisibile nõ mẽsuratur. ergo ẽt ip̄m nũc nõ est mẽsura. ergo neqꝫ numerus ipsius nũc erit mẽsura: qa numerus idiuisibiliuʒ nihil mẽsurat. ⁊ si nõ est mẽsura nõ est quãtitas: qa oĩs q̄titas aliqd mẽsurat. ❡ Iuxta hoc querit̃ q̄re tp̄s dicat̃ quantitas per se ⁊ nõ motus. Videt̃ enim oppositũ: qa phs dicit ꝙ motus est cõtinuus ꝓpter spatiũ: ⁊ tẽpus ꝓpter motũ in 4° physicox. ergo videt̃ ꝙ cũ tẽpus cõtinuitatem habeat a motu ꝙ motus magis sit cõtinuũ per se ⁊ tẽpus per accñs. ❡ Itẽ hoc videt̃ per aliaʒ auctoritatẽ que est in 5° metaph. quedã dicunt̃ quãtitates sicut motus ⁊ tẽpus. ista enĩ dicũtur quãtitates ⁊ cõtinue: qa illa quox ista sunt passiones diuidũtur. ⁊ dico non motum. i. mobile siue id qð fert̃ sed in quo mouet̃. i. spatium: qm̃ idẽ qð est quãtitas mot⁹ est etiã quãtitas ⁊ tẽpus ꝓpter motũ: ergo tẽpus hʒ quãtitatem ꝓpter motum ⁊ ita per accñs. ❡ Solutio. dicim⁹ ꝙ tẽpus est quãtitas cõtinua sicut ꝓbat phs in predicamẽtis dicens: ꝙ p̄ñs copulat̃ ad preteritũ ⁊ futux. ❡ Ad p̄ᵐ ergo dicimus ꝙ duplex est idiuisibile. s. idiuisibile qð est tm̃ terminus diuisibilis: ⁊ nullo mõ substãtia ipsius diuisibilis nec hñs aliquã potẽtiam ad hoc ꝙ ipsum efficiat̃ diuisibile s̄m suum esse ⁊ ex illo idiuisibili nunq̄ꝫ efficit̃ diuisibile: ⁊ sic pũctũ est diuisibile in linea. ❡ Itẽ est aliud idiuisibile qð est substantia rei diuisibilis nõ tm̃ terminus hñs etiã potẽtiã ad diuisibilitatem s̄m suũ esse: ⁊ sic nũc est indiuisibile: ⁊ ex illo põt hñ fieri diuisibile si accipiat̃ s̄m suũ eẽ ⁊ nõ s̄m hoc qð est idiuisibile. ❡ Ad aliud dr̃m ꝙ nõ est simile de pũcto ⁊ nũc vt iam patuit ex p̄dictis. ❡ Ad aliud dr̃m ꝙ nũc s̄m ꝙ est idiuisibile nõ mẽsurat: sed s̄m ꝙ accipit̃ s̄m suũ eẽ in priori ⁊ posteriori. Illa aũt obiectio ꝓcessit tanq̄ꝫ nũc s̄m subam mẽsuraret. ❡ Ad id qð iuxta hoc querit̃ dicẽduʒ ꝙ tẽpus duobus modis considerat̃. s. in se: ⁊ sic est per se sp̄s q̄titatis: qa partes eius copulãtur ad cõem terminũ. Si aũt ꝯsiderat̃ in cõparatione ad cãm tũc hʒ continuitatẽ per motuʒ sicut dicit

Tex. cõ. 99.

Tex. cõ. 18.

Nõ quõ ex aliquo idiuisibili diuisibile põt fieri.

Nõ q̃ñ tp̃s diũsimode cõ sideratũ ẽ ꝑ se ⁊ ꝑ accñs q̃zitum.

Auicẽna. ⁊ sic est cõtinuũ per aliõ ⁊ sic loquuntur auctorita/
tes in 4° phẏsicoꝝ ⁊ 5° metaphẏsice. ¶ Ad hoc autẽ qđ que/
rit̃ quare motus non dicat quantitatez per se patet solutio
ex dictis: q̄a motꝰ in partibus suis non manet neq̧ ẜm sub/
stantiam neq̧ ẜm esse: ⁊ ita non possunt copulari per se: sed
si copulantur hoc est gratia spatij supra qđ est motus.

¶ Qualr̃ tp̃s sit vnũ de q̃tuor coequeuis. Articulus 15ꝰ.

Exto queritur qualiter tẽpus sit vnũ de qua/
tuor coequeuis. Et videt̃ ꝙ nõ sit: q̄a tempus
est mẽsura motus p̃mi mobilis vt dictuz est. ⁊
motus illius factus est quarto die. añ autem
quartũ diez facta fuit prima mã: ergo tp̃s non
est coequeuũ materie sed post. Si forte dicat̃
ꝙ tp̃s non accipit̃ ibi pro mẽsura adiacẽte motui primi mo
bilis sed ꝓ mẽsura adiacẽte cuicũq̧ mutationi. Cõtra. q̄c/
quid est añ oẽm diem nãlem ⁊ artificialẽ hoc est añ oẽ tem/
pus. celũ ⁊ terra. i. celũ empẏreũ ⁊ p̃ma mã causata sunt an/
te oẽm diem nãlem: ergo cũcta sunt añ omne tp̃s. Proba/
tio maioris. Tp̃s non est nisi in die ⁊ nocte. ergo qđ est ante
diẽ ⁊ noctẽ est ante oẽ tp̃s. Si aũt diceret̃ ꝙ tp̃s eẽt añ oẽm
diem tũc eẽt totũ extra suas partes: qđ eẽt icõuenies. Si for
te dicat̃ ꝙ tp̃s nõ est extra nãlez diem: sed tñ est extra diez ⁊
noctẽ hoc erit cõtra diffõnẽ diei nãlis: q̄a dies nãlis est qui
ꝯstituit̃ ex die ⁊ nocte. minor accipit̃ in lr̃a Augustini in 12°
cõfessionũ. ¶ Preterea videt̃ ꝙ sit añ reliqua tria. sic nulliuꝫ
rei fieri coequeuũ est eidẽ rei facte: ergo nec mẽsura ipsius
fieri coequeua est: sed tp̃s est mensura ipsiꝰ fieri vt habet̃ ꝑ
diffõnez ipsius fieri supra positã Dionẏsij. ergo tp̃s non est
coequeuũ alijs rebꝰ factis. s. mãe: ⁊ angelis: ⁊ celo. Hoc idẽ
videt̃ per Augᵐ ⁊ ponit̃ trigesima distõne p̃mi sniaꝝ. Quis/
quis extiterit qui eternũ solũ deũ dicat tẽpora võ nõ eẽ eter
na ꝓpter variabilitatẽ ⁊ mutabilitatẽ: sed tñ tẽpora non ce/
pisse eẽ in tp̃e: q̄a nõ erat tp̃s anteq̃z tẽpora inciperẽt esse: ⁊
ideo non in tp̃e accidit deo vt deus eẽt: q̄a ipsoꝝ tẽpoꝝ dñs
erat que vtiq̧ nõ in tp̃e eẽ ceperũt. Quid rñdebit de homi/
ne qui in tp̃e factus est. Ex hoc accipit̃ ꝙ hoc nomẽ dñs tẽ/
poraliter cõuenit deo ⁊ nõ ab eterno: ⁊ qđ est dñs tp̃is non
est ex tp̃e: sed aliaꝝ reꝝ dñs est ex tp̃e. Et ratio Augustini ẽ
vt patet in ipsa auctoritate: q̄a ex. notat ordinẽ ⁊ tp̃s nõ est
añ se sed est añ alias creaturas: g̃ nõ est coequeuũ. ¶ Pre/
terea dicit Augꝰ in 12° ꝯfessionũ. Pro rñsione veꝝ est ifor/
mitatez primã vices tẽpoꝝ nõ hr̃e: q̄a nulla põt eẽ vicissitu/
do vbi nulla est forma. sed iformitas p̃ma est mã p̃ma ⁊ mã
prima est extra tp̃s: ⁊ ita nõ est coequeua. ¶ Itẽ quecũq̧ sũt
coequeua in aliquo sunt coequeua qđ est vt mẽsura: ergo si
ista q̃tuor sunt coequeua erũt coequeua in q̄nto: ⁊ illud q̄n/
tuz aut est coequeuũ: aut nõ ꝯstat ꝙ sic: q̄a aliter nõ eẽnt coe
queua in ipso: ergo erũt coequeua iteꝝ in 6° ⁊ sic in ifinitũ.
Sed dicit ph̃s ꝙ nõ cõtingit intelligẽtez ifinita trãsire: ergo
falsuz est ꝙ tp̃s sit coequeuũ alicui. ¶ Solutio. dicimꝰ ꝙ tẽ/
pus multiplr̃ accipit̃. q̃nq̧ eni accipit̃ tp̃s ḡnaliter pro men/
sura cuiuscũq̧ mutatiõis vel fieri: siue simplicia sint illa: si/
Tp̃s multiplr̃ sumitur. ue cõposita. ⁊ ẜm hoc dicimus ꝙ angeli mouent̃ in tp̃e ⁊ in/
telligũt in tp̃e ẜm discursuz angelice intelligẽtie super res i/
telligibiles in cognitiõe vespertina. q̄a ẜm matutinã cogni
tionẽ attingũt eternitatẽ vt supra habitũ est. Hoc mõ ẽt di
cimus ꝙ fieri creatiõis qđ nihil aliud est q̃z creaturã nũc eẽ
⁊ ante nihil fuisse est in tp̃e: ⁊ sic itelligit̃ hoc qđ dicit Augꝰ.
ꝙ est dñs aⁱᵃ ex tp̃e ⁊ nõ ipsius temporis. q̄a iceptio rei que
ibi dr̃ fieri per itellectũ est ante ꝑfectionẽ eiusdẽ rei. Et per
hoc etiã patet solõ obiectiõis p̃cedẽtis illã auctoritatẽ que
idem cõcludit cũ auctoritate. Lz aũt tẽpus sic dictũ sit ante
perfectionẽ rei ẜm itellectuz: tñ ẜm sui subam est cũ re ipsa:
⁊ hoc ideo q̄a fieri illud ẜm subam nihil aliud est q̃z creatu/
rã p̃mo incepisse ⁊ añ nõ fuisse vt habet̃ in q̃õne de creatõe.
Per hoc patet qualr̃ tempus ẜm sui subaz est vnũ de coe/
queuis: cũ tñ ẜm rõnẽ habeat ordinem prioritatis ad alia.
¶ Aliter accipit̃ tẽpus ꝓ mensura mutatiõis que est super
mãm siue sit subiecto siue nõ subiecto: ⁊ ẜm hoc dicit Augꝰ.
ꝙ iformitas p̃ma nõ est in tp̃e: q̄a in iformitate p̃ma nõ est
aliqua mutatio: ⁊ tñ est in tp̃e qđ p̃mo mõ dc̃m est tempus.
¶ Ex hoc ẽt patet solõ ad hoc qđ dicit Augꝰ. ꝙ celũ ⁊ terra
sunt añ oẽm diẽ: q̄a accipit̃ ibi dies ꝓut constituit̃ ex horis
mensurãtibꝰ mutationẽ quãcũq̧: q̄a nec celũ empẏreũ mu/
tationi subm̃ est nec etiã p̃ma mã ẜm ꝙ sic accipit̃. ¶ Et qđ
obijcit de die nãli dicimꝰ ꝙ dies nãlis duobꝰ modis diffinit̃
in cõparatiõe ad suas ꝑtes que sunt tm̃ ꝑtes vt mã. sic dies
nãlis est qui cõstituit̃ ex. 24. horis: diffinit̃ ẽt in cõparatiõe
ad partes vt ad cãm efficiẽtẽ sic. Dies nãlis est qui consti/
tuit̃ ex die artificiali ⁊ nocte ⁊ ẜm p̃mã diffõnẽ ⁊ scđo mõ cõ
sideratũ. tp̃s nihil est ante oẽm diẽ. Sz ẜm scđam diffõnẽ et
primo mõ cõsideratũ tp̃s aliq̄d est ante oẽz diẽ. ¶ Aliter ẽt
dr̃ tp̃s mẽsura motus p̃mi mobilis ⁊ per ꝯñs alioꝝ motuuz
qui causant̃ ab illo: ⁊ sic multa sunt creata añ tp̃s. Et sic pa
tet solõ p̃me obiectiõis. ¶ Ad aliud dm̃ ꝙ coequeuũ expo
nendũ est negatiue sicut oia p̃ma. Vñ cũ dr̃ ꝙ q̃tuor sũt coe/
queua: sensus est ꝙ ista q̃tuor ẜm suũ eẽ ⁊ subam nõ se p̃ce/
dunt inuicẽ. Et ita patet ꝙ non itur in infinitum.

¶ Quare tempus magis dicatur causa corruptionis q̃z ge/
nerationis. Articulus 16ꝰ.

Eptimo querit̃ quare tẽpus magis dicat̃ cã
corruptiõis q̃z ḡnatiõis. Videt̃ eni ꝙ non: q̄a
ois motꝰ est in tp̃e. ergo sicut estˀ cã corruptio/
nis est ⁊ causa alteratõis ⁊ ḡnatõis ⁊c̃. ¶ Pre
terea videt̃ ꝙ nullius hoꝝ sit causa. ḡnatio eiꝫ
⁊ corruptio ⁊ alij motus causant̃ a p̃ncipijs ex
trinsecis vel extrinsecis agẽtibꝰ ⁊ patiẽtibꝰ ⁊ sufficiẽter ab il
lis. ergo tp̃s nõ est vna causaꝝ corruptionis. ¶ Preterea si
eẽt causa deberet determiari inter alias causas corruptio/
nis ⁊ ḡnationis in libro de ḡnatiõe ⁊ corruptiõe. ¶ Itẽ pas/
sio nõ est causa subiecti sed potiꝰ ecõuerso. ergo tẽpus cum
sit passio motꝰ vel mutatiõis nõ est causa alicuiꝰ mutatiõis
per se ⁊ ḡnationis per accñs. Si eniz per se cã est corruptio/
nis tũc maxie deberet eã causare in subto sibi ꝓprio: ⁊ ita ce
lum eẽt corruptibile. ¶ Preterea querit̃ q̃re reprehendunt̃
illi qui dicũt ipsuz sapiẽtissimũ. cũ Iob dicat ꝙ in antiq̄s est
sapiẽtia ⁊ multo tp̃e prudẽtia. ⁊ Aristoteles dicit in 3° topic̃.
ꝙ vnũqđq̧ in quo tp̃e magis valet ip̃m magis est eligẽduz
vt tẽperãtia in iuuẽtute. prudentia in senectute: ⁊ nemo eli/
git iuuenes duces: eo ꝙ nõ ꝯstat eos eẽ sapiẽtes: ⁊ ita videt̃
tp̃s esse sapiẽtissimũ. Si forte fiat vis in eo ꝙ tp̃s nõ est par
ticeps discipline per hoc ẽt nõ erit insipiẽtissimũ. ¶ Prete/
rea dicit Iosue ph̃s. ꝙ deꝰ ideo antiquus vitã lõgã iclusit q̄
studuerũt in rebꝰ laudabilibꝰ in astris. s. quoꝝ experimentũ
certũ nõ accipit̃ nisi in tp̃e lõgo: ⁊ ita videt̃ ꝙ tp̃s sit cã expe
rimẽti certi qđ est p̃nᵐ scie vt dicit Aristoteles in lib° poste/
rioꝝ. Idez videt̃ dicẽ. Hippocrates in p̃n° afoꝛ. Vita bre/ 2° posterioꝝ
uis ars lõga experimẽtũ fallax iudiciũ difficile. ¶ Solõ. di/ in fine.
cimus cũ Aplõ ad hebreos. qđ antiquat̃ ⁊ senescit ꝓpe ite/
ritũ est. Vñ tp̃s est causa corruptionis magꝭ q̃z ḡnationis in
corruptibili qđ aptũ natũ est accipere corruptionẽ in tp̃e. et
hoc est qđ dicit ph̃s ꝙ ip̃m est cã corruptiõis magis q̃z ḡna/
tionis ꝓpter mutationẽ quã mẽsurat que facit distare a p̃n
cipio. Si aũt aliq̄d ḡnat̃ in tp̃e siue simplr̃ siue ẜm q̄d ⁊ sim/
pliciter vt suba ẜm quid ẜm ꝙ de nõ sciẽte fit sciẽs: ⁊ hoc fit
mouẽte aliquo extrinseco ⁊ nõ tm̃ itriseco. ⁊ ideo in vno est
tp̃s cã corruptiõis ⁊ ḡnationis. Silr̃ si ex corruptiõe vniꝰ ge
nerat̃ alteꝝ hoc est iteꝝ per accñs respectu tp̃is. Et ideo no
tãdũ ꝙ illõ tp̃s qđ est causa corruptõis hoc est eẽ in tp̃e: ⁊ iđ
ph̃s hoc ẽt dicit ibi. Vbi determiat q̄d sit eẽ in tp̃e: q̄a in il/
lis que sunt in tp̃e ẜm nãm suã est ꝯrietas: ⁊ ideo per actio/
nẽ caloris ꝯsumptio fit nãlis humidi: cuiꝰ cõsumptio iducit
dissolõnẽ ⁊ causat distãtiã ab habitudie p̃ncipioꝝ cõtinẽtiũ
ip̃m in eẽ p̃mitus. Et iđ dicit Seneca ꝙ hõ incipit mori ex
quo nascit̃. Dicit eni Auicẽna ꝙ nõ fit restauratio subalis
humidi per humidũ nutrimẽtale: sed ipedit̃ calor ne subi/
to cõsumat ip̃m. ⁊ dat exẽplũ de duplici humido qđ est in lã
pade. vnũ qđ est ibibitũ lẏcinio. alterum qđ est circũfusum.
Vbi calor ignis de necessitate aliq̄d cõsumit de humido i/
bibito: sed tñ ne subito consumat ipedit̃ a circũfuso: ⁊ ideo
etiã mors nãlis dr̃ illa que iducit̃ ex tp̃e lõgo. Eodẽ mõ di/
cimus ꝙ tp̃s est cã obliuionis ⁊ isipiẽtie: q̄a ꝑꝑ cõsumptio/
nẽ humidi in cerebro: ⁊ ꝑꝑ teporẽ calidi qđ necesse est tepe/
scere cõsumpta sua mã in qua est efficiunt̃ senes imemora/
biles. ¶ Ex his pꝫ q̃ñ tp̃s dicat̃ causa corruptionis per se:
q̄a. s. in ipso in quo est inducit corruptionẽ hoc mõ. quo esse
in tp̃e iducit corruptionẽ: ḡnationis aũt per accñs q̄a nõ in
ipso in quo est: sed per aliud mouẽs vt experimentũ vel ali/

qđ tale

qꝺ tale iducit gñatio. ¶ Ex his pꝫ solutio ad oia p̄ter id qꝺ obijcit de celo. ⁊ ad hoc dõm ꝙ celũ ſm ſuã nãm nõ eſt in tẽpoꝛe ſed ſm motũ ſuũ: ⁊ iterũ ſm motũ ſuũ non eſt in tpe ita ꝙ menſuret a q̃dã pte tpis: ſed qa cõmetit ſe toti tẽpoꝛi: ſꝫ tp̃s nõ eſt cauſa coꝛruptionis niſi in his que metit ſm pteꝫ ſui: in his enim ſunt diſtãtia a p̃ncipio ⁊ in alijs non.

¶ Quomodo tempus exiuerit in eſſe. Articulus 17ꝰ.

Ctauo querit quomõ tp̃s exiuerit in eſſe. aut eni tp̃s incepit in tpe. aut in iſtanti tpis. aut in eternitate. aut in nũc eternitatis. Si in tẽpoꝛe ſequit duplex incõueniẽs. Unũ eſt ꝙ tp̃s ſit in tẽpoꝛe ⁊ ſic menſure eſt mẽſura ⁊ tp̃s tẽpoꝛis: ⁊ hoc deducit in infinitũ. Aliud incõueniens eſt ꝙ incipere eſt initio ſui eẽ qꝺ eſt cõtra nãm cõtinui: qa nullum cõtinuũ hꝫ eſſe in termino ſuo ſiue p̃ncipio vel fine vt ꝓ

Tex.cõ.59. bat in 6° phyſico. Si aũt incepit in inſtanti tpis ſequuntur tria icõueniẽtia. quoꝝ vnũ eſt ꝙ tp̃s ſit in inſtãti tpis qꝺ eſt initium ſui. Aliud eſt ꝙ inſtãs idiuiſibile ſit in inſtãti idiuiſibili: ⁊ ex iſto vlterius ſequunt duo icõuenientia, quoꝝ vnũ eſt ꝙ idiuiſibile menſuret ⁊ idiuiſibile mẽſuret: quoꝝ vtrũq3 eſt ipoſſibile. Aliud eſt ꝙ hoc ẽt deducit in ifinitũ. 3ᵐ incõueniens ꝙ tẽpus ſic icipit qñ nõ eſt tp̃s. Et tunc queritur vlterius de inceptiõe tẽpoꝛis ſicut prius ⁊ redibũt p̃dicta icõuenientia. ¶ Si aũt incepit in eternitate ergo fuit in eternitate: qꝺ iteꝝ eſt incõueniens. in oi eni re mẽſurata mẽſura ꝓpoꝛtionat mẽſurato. Lagena eni menſurat vinũ: ⁊ modiũ grana: ⁊ vlna pãnũ: ⁊ marca auꝝ: eternitas aũt non ꝓpoꝛtionat tpi: qa ipſa eſt tota ſimul ⁊ ſine terminis. tp̃s aũt ſucceſſiuũ ⁊ cũ terminis eadẽ obiectio eſt ſi dicat ꝙ in nunc eternitatis incepit. Si foꝛte dicatur ꝙ incepit in euo: ꝓpter hoc quod dicit Boetius. Qui tempus ab euo: ire iubes. ¶ Cõtra eſt qꝺ ſupponit ibi ⁊ ſupꝛa ꝓbatũ eſt. ꝙ euũ incepit cũ tpe. Si foꝛte aliqs velit dicere ꝙ tp̃s incepit in initio ſui: ⁊ tũc nõ fuit tp̃s: qa ſucceſſiuũ non eſt in ſui initio: queratur de ipſo initio in quo cepit ⁊ redibũt eadem iconuenientia. ¶ Solutio. dicimus ꝙ tp̃s incepit in ſui initio ⁊ tũc nõ fuit ſm eſſe ſed ſm ſubam: lꝫ eni ſucceſſiuũ ſm eẽ non ſit in ſui initio: tñ hoc ſucceſſiuũ qꝺ eſt tp̃s ſm ſubſtãtiã eſt in ſui initio vt patet ex ſupꝛa determinatis vbi queſitũ fuit de nunc tpis. Intelligendũ tñ eſt ꝙ cum dicit tp̃s incepit in ſui initio p̄poſitio dꝫ notare duplicẽ habitudineꝫ. ſ. termini ad terminatũ: ⁊ ſic eſt vera. vel habitudinẽ menſurati ad menſurans vel ꝯtinens ad ꝯtentũ ⁊ ſic falſa eſt. ¶ Ad id aũt qꝺ obijcit ꝙ tria ſequunt icõuenientia. dicimus ꝙ nõ eſt veꝝ: qa nõ eſt incõueniens ꝙ tp̃s ſit in ſui initio ſm ſubſtãtiam nõ quãtũ ad eſſe. Silr̃ per diſtõneꝫ p̄põnis patet ꝙ nõ ſequtur ꝙ idiuiſibile mẽſuret diuiſibile: qa non accipit p̄poſitio in habitudine hac. ¶ Ad id qꝺ obijcit de Boetio dõm eſt euum ponit ibi pꝛo eternitate ⁊ ipꝛopꝛie: ⁊ p̄poſitio | ab | põt notare triplicẽ habitudinem ⁊ in quolibet ſenſu locutio eſt vera. ſ. habitudinem cauſe ad cauſatũ: exẽplaris ad exemplum: vel habitudinem oꝛdinis vnius ad alterum.

¶ Quid ſit eſſe in tempoꝛe. Articulus 18ꝰ.

4.phy.t.c.15. Ono queritur quid ſit eſſe in tpe. Et dic̃ ph̃s ꝙ eſſe in tpe eſt aut tpe: aut parte tpis numerari. Sed tũc querit de his que nõ habẽt numeꝝ ſm prius ⁊ poſterius vt quieta oino. ſ. eſſentia cuiuſlibet rei nãlis vt hõ aſinus ⁊c̃. q̃liter illa ſint in tpe. dicimus eni hõ eſt: ⁊ hõ fuit: ⁊ hõ erit: ſignificãtes ꝙ talia ſint in tpe. ¶ Si foꝛte dicat ꝙ eſſentia reꝝ eſt in adequatiõe humoꝝ: humoꝛes aũt in calidis frigidis humidis ⁊ ſiccis: ⁊ ibi ꝓpter ꝯtinuã actioneꝫ ⁊ paſſionẽ eſt prius ⁊ poſterius in deperditiõe ⁊ reſtauratione ſm ꝙ etiã dicit ph̃s. ꝙ nõ eſt eadem ſanitas in mane ⁊ in veſpere: ita nõ poſſemus dicere ꝙ eſſet idem hõ in mane ⁊ in veſpere. Dico aũt actu qa eſſet habitu eadẽ ſanitas niſi interueniret infirmitas. Si foꝛte diceret ꝙ ſicut albedo vel ſanitas non cepit in toto: ſed tamen non eſt tota ſimul: et ideo ibi eſt eſſe in preterito ⁊ in futuro. Similiter eſt in homine ꝓpter hoc ꝙ nõ eſt totũ ſimul in p̄terito ⁊ in futuro.

¶ Contra. foꝛme ſubſtãtiales ſunt foꝛme oino ſimplices. foꝛme aũt ſimplices aut oino ſunt ſimul: aut nõ ſunt. ita cuꝫ hõ ſit ſimplex foꝛma ideo nõ põt aliqd hr̃e humanitatẽ: vel habebit eaꝫ totã ſimul: ⁊ ita rõne illius foꝛme nõ erit verũ dicere hõ fuit: ⁊ hõ erit. ⁊ ita videt ꝙ talia nõ ſint in tempoꝛe. ¶ Preterea querit de celo quõ dicat celũ eſt: celũ fuit: celũ erit. ⁊ ſit de oibꝰ gñaliter vnũ argumentũ ſimplex ſm ꝙ ſimplex non hꝫ mẽſurã ſm prius ⁊ poſteriꝰ. ſꝫ talia coꝛpoꝛa que ſunt imoꝛtalia ſm Boeᵐ ſunt ſimplicia. ergo ſm hũc modũ nõ habebũt mẽſurã. ſed tp̃s eſt mẽſura ſm hũc modũ: ergo talia nõ ſunt in tpe. ¶ Preterea querit de dicto quoꝛũdaꝫ qui dicũt de qeſcẽtibꝰ qete nãli vt oia mobilia que actu nõ mouent ſm ꝙ poſſibilia ſunt ad motũ ꝙ quies eoꝝ non eſt tota ſimul. videt eni hoc eẽ falſuꝫ: qa qcqd hꝫ prius ⁊ poſterius hoc p̃mo ⁊ per ſe eſt in tpe: ſꝫ nulla qes p̃mo ⁊ per ſe eſt in tpe ſed per poſteriꝰ vt dicit ph̃s. ergo nulla qes hꝫ priꝰ et poſterius. ¶ Solõ. dicimus ꝙ q̃tuoꝛ modis aliqd ꝓpꝛie eſt in tpe. primo aliqd eſt in tpe vt in ſubto: ⁊ ſic paſſiões tẽpoꝛis ſũt in tpe ſicut lõgũ ⁊ breue: multũ ⁊ paucũ. 2° aliqd eſt in tpe ſicut id qꝺ eſt ſubſtãtia tpis: ⁊ ſic nũc eſt in tpe qꝺ eſt ſubſtãtia ipſiꝰ. 3° mõ aliqd eſt in tpe ſicut terminus in terminato: ⁊ ſic nũc ſignatũ eſt in tpe. 4° mõ aliqd eſt in tẽpoꝛe ſimplr̃ ſicut in numero: ⁊ hoc eſt tpe toto: vel parte tpis mẽſurari: ⁊ hoc cõtingit duobꝰ modis. ſ. abſolute vel ſm cõparationẽ. Abſolute adhuc duobꝰ modis. ſ. per prius ⁊ poſterius. Per prius eſt in tpe motꝰ ⁊ mobile ſm ꝙ eſt in motu. Per poſteriꝰ quies ⁊ qeſcẽs ſm ꝙ refert ad motuꝫ. Et per prius eẽ in tpe dicit adhuc duobꝰ modis. ſ. toto tpe menſurari: ⁊ parte tpis mẽſurari toto tpe: ſicut motus celi. ⁊ pte tẽpoꝛis ſicut alij motꝰ. Per cõparationẽ eſſe in tẽpoꝛe dr̃ tribus modis. aut eni id qꝺ cõparat eſt imobile ſm eẽ ⁊ poſſe ⁊ agere: ſed cõparat ad rem mutabilẽ ⁊ mobilẽ ſm durationẽ excellenteꝫ in ante ⁊ poſt ⁊ cõmutationẽ. ⁊ ſic dicit deꝰ eſt. deus fuit. deus erit. ſenſus eni eſt vt dicit Hieronymꝰ. deꝰ fuit. i. nũq3 defuit. deus erit. i. nunq3 deerit. deꝰ eſt. i. ſemper eſt. Aut id qꝺ cõparat ſm eſſe eſt imobile lꝫ ſm poſſe qꝺ eſt cõiunctũ motui eſt mobile: qa mobile eſt ſm viciſſitudinẽ: ⁊ ſic angelus dicit eſſe in tpe ſm oẽs dr̃as tẽpoꝛis. qa potẽtia angeli viciſſitudinat per actus itelligendo diuerſa ⁊ volendo. ⁊ ſm hoc dicit Augꝰ ꝙ deus creaturã ſpũaleꝫ mouet per tp̃s. creaturã v̊o coꝛpoꝛalem per tp̃s ⁊ locũ. aut ꝙ eẽ qꝺ rei eſt totũ ſimul ſe hꝫ potentiã ad motũ ꝯtinuũ: ⁊ hoc ꝯtingit duobꝰ modis ſm duplicẽ modũ potentie. eſt eni potẽtia ad vbi tm̃: ⁊ potentia ad vbi ⁊ foꝛmã. ⁊ p̃mo mõ celum eſt in tẽpoꝛe. 2° mõ generabilia ⁊ coꝛruptibilia. Et per hoc pꝫ ſolutio ad oia p̄ter hoc qꝺ obijcit de quiete. bñ eni cõcedimꝰ ꝙ eſſentie reꝝ nõ ſunt in tpe abſolute: ſed per comparationem ad potentiã relatã ad motũ. ¶ Ad hoc aũt qꝺ obijcit de quiete dõm eſt ꝙ dicit ꝙ qes non ſit tota ſimul intelligit ꝙ eſt ꝓpinqoꝛ ⁊ remotioꝛ a motu ⁊ hoc ſimplr̃ nõ ponit p̄us ⁊ poſterius ſed per comparationem ad motuꝫ. ⁊ ideo dicit philoſophus ꝙ per poſterius quies eſt in tempoꝛe.

Aliqd ẽ i tpe q̃tuoꝛ modis.

Eſſentie reꝝ nõ ſũt i tpe abſolute: ſꝫ p cõparationẽ ad potẽtiã relatã ad motum.

¶ Utrum ſit vnum tempus vel plura. Articulus 19ꝰ.

Ecimo querit Utrũ ſit vnum tp̃s vel plura. Et videt ꝙ plura: qa multiplicato ſubiecto ſm numeꝝ multiplicat paſſio. ſed ſubiectum tẽpoꝛis multiplicat ſm ſpẽm ⁊ numeꝝ: g̃ tempus multiplicabit ſm ſpẽm ⁊ numeruꝫ. Probatio medie eſt qa plures motus ſũt ſm ſpecieꝫ ⁊ numeꝝ. ¶ Itẽ multiplicata cauſa multiplicat effectꝰ. ſed motus eſt cauſa tpis. ergo multiplicato motu multiplicabitur ⁊ tp̃s: ſed multiplicat motus. ergo ⁊c̃. ¶ Preterea dicit ph̃s in 5° phyſico. ꝙ ad motũ vnuꝫ exigit mouẽs vnũ: ⁊ mobile vnũ: ⁊ tp̃s vnum. ⁊ per hoc inuit ꝙ nõ ois motꝰ eſt in vno tpe ⁊ ita ſunt plura tẽpoꝛa. T.c.34.⁊ cõ.3 ¶ Item tp̃s eſt accñs ergo eſt in aliquo ſicut in ſubiecto nõ niſi in eo qꝺ denoiat ab ipſo. ſed tempoꝛale denominatur ab ipſo ergo eſt in temporali. ſed multiplicato ſubiecto multiplicabitur ⁊ accidens: ergo cum multa ſint tempoꝛalia multa etiã erũt tẽpoꝛa.

¶ Cõtra. dicit Anſelmꝰ ꝙ p̄ñs tp̃s claudit oẽm locũ: ⁊ qcqd in loco eſt eſt in vno p̄ñti: ⁊ per eandẽ rõnẽ nõ niſi vnũ futurum ⁊ vnũ preteritum. Preterea dicit Augꝰ ⁊ Ariſtoteles expꝛeſſe. ¶ Solõ. dicimus ꝙ plura ſunt tẽpoꝛa. eſt eni quedam mutatio que nõ põt reduci ad motũ celi tanq3 ad cãm ſicut eſt mutatio potentie intellectiue ⁊ volũtatis ⁊ illa habet ſuum tp̃s: ſicut ſupꝛa dctm̃ eſt. alia autẽ oia que ſunt ſub motu celi hñt tp̃s vnum. ois eniꝫ motus menſurat per motum celi tãq3 per ſimpliciſſimuꝫ ſui generis. Et ſimilr̃ mẽ

suratᷓ per numerũ motus celi tanq̃ per extrinsecus adiacẽs qđ nõ est in eodẽ genere. qa esse in tpe est esse in numero sicut dicit phs: ⁊ in eodẽ numero numerãte pñt esse multa numerata. plures eni res pñt referri ad vnũ numerũ. ¶ Dicimus ᵹ ad pᵐ ꝙ tps nõ est passio nisi mot⁹ celi per se ⁊ alioꝝ per relationẽ ad motũ celi tãq̃ ad simplicissimũ qđ est causa alioꝝ motuũ. Per hoc pꝫ solo ad sequẽs: qa tps causatᷓ a simplicissimo motu quẽ pᵒ mẽsurat ⁊ alios mensurat per relationẽ ad motũ illũ. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ phs intelligit illđ de tpe signato iter duo nũc: ⁊ nõ de tempore simplr. ¶ Per predicta patet solutio ad vltimum ꝙ tẽpus est accidens motus celi: ⁊ ita in alijs nõ est sicut accidẽs in subiecto sed sicut numerus in numerato.

¶ De quando temporis.

Vndecimo queritᷓ de quãdo tẽporis. Et queritᷓ pmo qđ sit quãdo temporis. 2ᵒ vtrũ ipsum aliqđ mensuret. 3ᵒ vtrum sit vnum vel plura. 4ᵒ vtrum quãdo habeat cõtrarium. 5ᵒ vtruꝫ a duobus temporibus possit causari quando vnum vel plu ra.

¶ Quid sit quando temporis. Articulus 20ᵘˢ.

Ad primũ ꝓceditur sic. In sex pncipijs dicitur qñ est qđ ex adiacẽtia tpis relinquitᷓ. sed tempus non adiacet vt passio nisi motui celi. ergo qñ nõ est nisi in celo. ¶ Preterea cũ dᷓ qñ est: qđ cũ adhuc remanet infinita nã que diffinitᷓ male diffinitᷓ hoc mõ. ¶ Preterea tps adiacet motui ⁊ mobili ⁊ nõ determinatur in illa diffõne. Veruꝫ relinquitᷓ in motu vel in mobili: ⁊ ita diffinitio nõ diffinit. ¶ Preterea gñalissimũ nõ hꝫ diffõnem: ⁊ ita videtᷓ ꝙ cũ qñ sit generalissimuꝫ ꝙ nõ debeat diffiniri. ꝙ aũt gñalissimum nõ hꝫ diffõnem patet ex hoc ꝙ nihil diffinitᷓ nisi per ea que sunt in eodeꝫ genere: sicut simpliciora q̃ ipꝫ. sed gñalissimo nihil est simplicius in eodẽ genere. ergo non diffinitur quãdo. ¶ Dicimus cũ phõ in sex pncipijs. ꝙ quãdo differt ab vbi in hoc ꝙ vbi ⁊ locus non sunt in eodem: qa locus in circũplectente vbi võ in circũscripto. quãdo autem est in eodẽ in quo est tps nõ vt in subiecto sed sicut in numerato. Vñ cum tempus sit in multis sicut in numeratis quando est in multis ⁊ nõ in celo solo. Et per hoc pꝫ solutio ad primũ. qñ eni tpis in oib⁹ est in qb⁹ est distare per motũ. ¶ Ad aliđ dicẽduꝫ ꝙ per hoc qđ dicitur per lꝫ qđ non diffinitᷓ sed per ipm determinatuꝫ ad se. cõsequentia potest diffiniri. ¶ Ad aliđ dicẽduꝫ ꝙ ex passione intelligitur subiectũ. Vnde cũ tẽpus sit passio motus id qđ relinquitᷓ ex tpe intelligitᷓ nõ relinqui nisi circa motuꝫ ⁊ per ꝯñs circa alia. ¶ Ad aliud dđm ꝙ est diffinitio dicẽs qđ est. ⁊ est diffinitio dicẽs pp qđ vt hᷓ in 2ᵒ posterioꝝ. ⁊ gñalissimũ nõ hꝫ diffõneꝫ dicẽtẽ qđ per genus ⁊ differentiam: sed habet diffinitionem dicentẽ ꝓpter quid per causaꝫ. ista autem diffinitio dicit propter quid per causam. Quãdo est quod ex adiacente temporis relinquitur.

¶ Vtrum quando aliquid mensuret. Articulus 21ᵘˢ.

Ad scđm proceditur sic. Dicit auctor sex pncipiorum. ꝙ quãdo tempus nõ est qa tẽpus mẽsurat: sed quãdo nihil mensurat. Item si dicamus Cesareꝫ fuisse ⁊ Antichristũ fore ex hoc non determinatur numerus circa vitam Cesaris vel vitã Antichri: sꝫ tps nõ mẽsurat nisi i quãtũ nũerus ẽ. Cũ ᵹ qñ nõ sit nũer⁹: qñ nihil mẽsurabit.

¶ Cõtra. dicimus Cesareꝫ fuisse per plures annos vel tres ⁊ Antichristum fore: ⁊ ita videtur ꝙ determinemus quendam numerũ circa vitam Cesaris: ⁊ ita videtᷓ quãdo aliqđ mensurare. Preterea tẽpus non mensurat aliquid nisi per id qđ relinquit circa mensuratũ aliqđ. sed id qđ relinquit est quãdo: ergo mẽsurat per quãdo: ⁊ ita quãdo multo amplius mensurat. ¶ Solutio. dicimus ꝙ quando tẽporis nihil mensurat. duo eni sunt in tempore. s. eẽ temporis: ⁊ substãtia ipsius ⁊ quãdo tpis magis respicit substãtiam in se q̃ esse. Dico aũt substãtiaꝫ non in se sed in significantia ad aliquam differentiã tpis. s. presens p̃teritum ⁊ futuruꝫ: vt magis patebit infra. Vnde cũ substãtia tpis non mensuret qa ipsa est indiuisibilis etiaꝫ quãdo nihil mensurabit. Et per hoc patet solutio ad pmuꝫ qđ cõtra hoc est. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ tempus mensurat per comparationẽ ad suas partes que sunt prius ⁊ posterius vt habitũ est supra in qõne de diffinitione tpis ⁊ nõ per id qđ relinquitur circa temporalem rem: ⁊ ꝓpter hoc illa obiectio supponit falsum.

¶ Vtrum sit vnum quando vel plura. Articulus 22ᵘˢ.

Ad tertiũ ꝓceditᷓ sic. Ex vnica cã relinquitᷓ vnicus effect⁹. sꝫ vnũ ẽ tps qđ est cã qñ: ergo vnũ est qñ. Preterea duo sunt in tpe: ptes ⁊ substãtia tpis vt dictũ est in ꝓcedẽtib⁹: ꝙ magis recipit nunc qđ est substantia tẽporis q̃ partes temporis: eo ꝙ ipsum nihil mensurat. Et nũc tẽporis est in omni tpe vnũ. ᵹ qñ est in omni tpe vnum.

¶ Cõtra. dᷓ in sex pncipijs ꝙ qñ aliđ est ex eo qđ abijt. ⁊ aliđ qđ in pñti ẽ ⁊ qđ in futuꝝ expectatᷓ: ᵹ sũt plura qñ ⁊ nõ vnũ. Qđ ꝯcedim⁹ dicẽtes ꝙ qñ cãtur a tpe ẽm diũas ipsi⁹: ⁊ ideo qñ aliđ est p̃teritũ: aliđ futuꝝ: aliđ pñs. ⁊ qñ p̃teritũ sequitᷓ suũ tps. ⁊ qñ futuꝝ p̃cedit suũ tps. ⁊ qñ pñs cum suo tpe est. ¶ Et ex hoc ipso pꝫ ꝙ qñ magᷓ cãtur a suba tpis ẽm ꝙ accipitᷓ in ipsi⁹ tpis partib⁹ q̃ ab ipso tpe: tps eni p̃terituꝫ in extremitate sua qua ꝯtinuatᷓ ad pñs nunc non p̃terijt: vt dᷓ in sex pncipijs. Et qa qñ p̃teritũ sequitᷓ tps. patet ꝙ cãtur ab ista extremitate. ⁊ silr futuꝝ in extremitate sue futuritionis nõ est futuꝝ ⁊ ex illa parte causatur qñ futuꝝ: ⁊ iđ p̃cedit suũ tps. quãdo aũt presens est cũ suo tpe: qa nihil de pñti est accipere nisi nunc. ¶ Dicatᷓ ᵹ ad pmum ꝙ nunc in tpe est duplex. s. signatum ⁊ nõ signatuꝫ. tps autẽ vt cõsideratᷓ in cõparatione ad primuꝫ nunc hꝫ diuisionem ⁊ interruptionem: ⁊ sic ab ipso in cõparatiõe vni⁹ nunc ad aliud nunc nõ est vnũ in substãtia qñ. sed tps vt ꝯsideratur in cõparatione ad 2ᵐ nunc non habet diuisionem ⁊ interruptionem: ⁊ sic ab ipso est vnum nunc in suba qđ causat vnum quãdo: sed ẽm differentias tpis. Et per hoc patet solutio ad aliud. Nũc in tpe duplex.

¶ Vtrum quando habeat contrarium. Articulus 23ᵘˢ.

Ad quartuꝫ ꝓceditᷓ sic. Preteritio ⁊ futuritio ẽm ꝙ hmõi hñt oppõnem. ᵹ ea que sunt oppositionẽ hñt gr̃a ipsoꝝ. sed qñ p̃teritũ ⁊ futuruꝫ sunt illa circa que sunt. ᵹ habebũt oppõnem. Preterea ꝯria sũt que nata sũt fieri circa idẽ ⁊ mutuo se expellunt ab ipso. sed p̃teritio ⁊ futuritio sicut sunt circa eãdem subam: qa circa nunc temporis vel qñ: ⁊ nõ sunt simul circa illa actu ergo sunt cõtraria. ¶ Cõtra. in sex pncipijs scribit sic qñ nihil est ꝯriũ. qñ eniꝫ qđ est ex p̃senti nõ est idẽ qđ ex p̃terito ⁊ futuro. impossibile est aũt duas de vno ⁊ eodẽ indiuiduo p̃dicari cõtrarietates. ¶ Amplius aũt ꝯria nunq̃ simul in eodẽ erũt. qñ aũt qđ p̃sens ⁊ p̃teritũ ⁊ futuꝝ est simul in eodẽ erũt idẽ nãqꝫ qđ fuisse veꝝ est ⁊ permãsuꝝ supple veꝝ est. contrarioꝝ võ rõnis est nunq̃ in eodẽ simul existere: neqꝫ de indiuiduo eodeꝫ dici in eodem tpe: quare cõtrarietas in eo ꝙ qñ est annihilatᷓ: ⁊ sic patet per duas rõnes auctoris sex principioꝝ ꝙ qñ nõ hꝫ contrarium. ¶ Qđ cõcedimus dicentes ad primũ ꝙ preteritio ⁊ futuritio dicunt rationem circa esse tẽporis ẽm comparationem ad fieri qđ est in motu cuius esse est mẽsura tẽpus: ⁊ non dicũt cõtrarias formas que diuersificẽt sbam ipsius: ⁊ ita nõ diuersificabũt ipm qñ in suba sed tm̃ esse. ¶ Ad aliđ dicẽdum ꝙ preteritio ⁊ futuritio nõ ponũtur circa substãtiã sed circa esse vt dictum est. qa si ponerentur circa substãtiã: tunc nõ esset eadem substantia temporis: ⁊ ideo nulla est cõtrarietas circa substantiam temporis vel quando.

¶ Vtrum a duobus temporibus possit causari vnuꝫ quando vel plura. Articulus 24ᵘˢ.

Ad quintũ ꝓceditᷓ sic. In quibusdã locutionibus signãtur duo tẽpora circa temporaleꝫ. Vt cum dicitᷓ homo est futurus ⁊ homo est preteritus. signatᷓ eni vnũ tps per hoc vbũ est. ⁊ aliđ per p̃teritũ ⁊ futuꝝ ⁊ est vnũ qñ. ᵹ videtᷓ ꝙ vnũ qñ relinquitur ex duobus temporibus.

¶ Cõtra. dᷓ in sex pncipijs ⁊ iã habitũ. ꝙ qñ aliud est ex p̃terito. i. ⁊ aliud est ex pñti. ⁊ aliud est ex futuro. ᵹ ex plurib⁹ tplb⁹ nõ relinquitᷓ vnũ quãdo. ¶ Solo. dicimus ꝙ vnũ quãdo relinquitᷓ ex duob⁹ tẽporibus. duo eni tẽpora nõ eodẽ signantᷓ circa cõpõnem vnã: sed vnũ sicut mẽsura ⁊ alterum sicut terminus ad quem terminatᷓ illa mẽsura. Vnde cũ dicitᷓ Cesar est p̃terit⁹ est dicit id respectu cuius dicitur mensura cõpositionis ⁊ p̃teritus dicit cõpõnis mẽsurã vel rei tpalis.

¶ De eternitate

¶ De eternitate euo ⁊ tempoꝛe in communi.

P Oſtq̄ȝ expeditũ eſt de his tribus.ſ.de eternitate euo ⁊ tpe: ſigillatim per oꝛdinē agendũ eſt de ipſis ſimul ſumptis. Et pmo querēdũ eſt vtrũ idē ſit qñ: ⁊ idē nũc hoꝝ triũ. Scḋo in quo ꝯueniũt ⁊ in quo differũt: ⁊ q̄re ſint tm̃ tria. ⁊ penes qḋ accipit' eoꝝ numer⁹. Tertio q̄liter v̈ba q̄ ꝯſignāt dr̃ias tpales dicant' de his trib⁹: ⁊ ẜm quē modũ vnũ v̈bũ magis ꝓpꝛie dicat' de aliquo iſtoꝝ q̄ȝ aliud. Quarto de ſignationib⁹ quoꝝūdā nominũ que iſta expꝛimũt alijs vocabulis: vt eſt perpetuũ ſempiternũ ſeculũ ⁊ huiuſmodi.

¶ Utrum idem quando ⁊ idem nunc ſit hoꝝũ trium.ſ.eternitatis eui ⁊ tempoꝛis. Articulus 25⁹.

A D pꝛimũ ꝓcedit' ſic. Ad diuerſitateȝ cāe ſequit' diuerſitas effectus. ſed eternitas euũ ⁊ tp̄s ſunt diuerſa a q̄bus cātur qñ. ḡ qñ cātũ ab ipſis erit diuerſum. ¶ Itē qñ tpis ẜm pl̄m diuidit' vt qñ ex eo ꝙ iſtat: ⁊ ex eo ꝙ p̄teritũ eſt: ⁊ ex eo ꝙ futurũ eſt. ſed hec diuiſio nō ꝯuenit qñ eternitatis ⁊ eui cũ illa ſint tota ſimul. ḡ qñ hoꝝ triũ nō eſt idem. ¶ Itē in diffōne qñ eſt qḋ ex adiacētia tpis relinquit'. ḡ qñ eternitatis eſt qḋ relinquit' ex adiacētia eternitatis: ⁊ qñ eui ſupple eſt qḋ ex adiacētia eui relinqt'. cũ ḡ diffinitiones iſte ſint diuerſe iſta qñ erũt diuerſa. ¶ Silr̃ obijcit' ḋ nũc ꝙ nō ſit idē nunc iſtoꝝ triũ. ſucceſſiuũ.n. nō eſt idē ei: qḋ eſt totũ ſimul ⁊ ſtās: ḡ ſub̃a ſucceſſiui nō eſt ſb̃a manētis: ſȝ nũc tpis eſt ſb̃a ſucceſſiui. ⁊ nũc eternitatis eſt ſub̃a manētis. ḡ nũc tpis nō eſt nũc eternitatꝭ ⁊ eui. Itē dicit Boe⁹ in li° de trini. ꝙ nũc ſtās ⁊ nō mouēs ſeſe ſemꝑ eternitatis facit. nũc aũt fluēs cōtinue ſemꝑ tpis: ḡ ſũt diuerſa ſic fluēs ⁊ nō fluēs. ¶ Itē nullũ z^m eē variabile exñs in p̄teritũ ⁊ futurũ eſt idē ei qḋ ē inuariabile oīno: ſȝ nũc tpis ẜȝ ſuũ eē variat' in p̄teritũ ⁊ futurũ. nũc aũt eternitatis oīno eſt inuariabile. ḡ nō ſunt idem.

¶ Cōtra. qñ eſt de⁹: eſt angelus ⁊ mot⁹: ⁊ in iſta locutiōe nō ſignat' niſi vnũ qñ relictũ circa rē eternā ⁊ euiternā ⁊ tpalē: ḡ vnũ ē qñ. ¶ Itē de⁹ ē nũc ⁊ āgelus ē nũc ⁊ iḋ qḋ mouet' nũc: ⁊ ita vr̄ eē nũc. ¶ Solo. ſine p̄iudicio dicim⁹ ꝙ nō eſt idē qñ nec idē nũc iſtoꝝ: vt ꝓbāt p̄cedētes obtiones. ¶ Et ad hoc qḋ ꝯ eſt dicim⁹: ꝙ ſic ſupꝛa hitũ eſt q̊rũcũq; mēſura eſt tp̄s eoꝛūdē erit mēſura euũ ⁊ eternitas ſȝ nō ꝯuertit': ſȝ eternitas eſt mēſura excellēs tpaliuȝ ⁊ euiternoꝝ: ⁊ excellit tpalia ẜm vtrāq; p̄tē. Euiterna v̊o ẜm alterā. ⁊ iō in tali locutione cũ dr̄ q̄deſt qñ eternitatis qḋ relinq̄t' circa eterna ⁊ euiterna ⁊ tpalia accidit fallacia: q2 circa eterna relinq̄t' ſic ex mēſura adeq̄ta. circa euiterna aũt ⁊ tpalia ſic ex menſura excellēte. ¶ Sũt tñ q̄ dicũt ꝙ idē eſt qñ ⁊ idē eſt nũc iſtoꝝ triũ. dicunt eñi ꝙ tp̄s ſub̃aȝ nō hȝ a motu: ſȝ ꝙ ſit numer⁹. ⁊ iō volunt ꝙ idē nũc eſt ſtās in cōparatiōe ad eternũ ⁊ euiternũ ⁊ numeratũ i cōparatiōe ad tpalia: ⁊ ſilr̃ idē qñ. ¶ Sȝ hoc nō vr̄: q2 cum tp̄s euiternitas ⁊ eternitas q̄dā ſunt ꝓpꝛietates iudicium rectuȝ de ipſis erit ẜm pꝛincipia ſuoꝝ ſubiectoꝝ: ⁊ ita cum tp̄s ſit in pꝛimo mobili ea que ſunt in tpe iudicabunt' ẜm ea que ſunt in motu p̄mi mobilis. in illo aũt eſt accipere idē qḋ fert' ante ⁊ poſt in ſitu q̄bus trib⁹ in tēpoꝛe reſpōdebunt nunc pꝛi⁹ ⁊ poſteri⁹: ⁊ ſimile iudiciũ eſt de eternitate in cōpōne ad eternũ: ⁊ de euiternitate in cōpōne ad euiternũ.

¶ In quo cōueniant ⁊ in quo differant eternitas euum ⁊ tēpus. ⁊ quare ſint tm̃ tria. ⁊ penes quid accipitur eoꝛum numerus. Articulus 26⁹.

A D ſcḋm ꝓcedit' ſic. Inquirēdo in quo ꝯueniũt ⁊ in quo differunt iſta tria. Videt' aũt ꝙ ſit ꝯueniētia generis inter iſta. menſura eñi p̄dicat' de eis ſine ꝯuerſione ⁊ in quid: ḡ ꝯueniunt in gñe. ¶ Itē alia ꝯuenientia videt' in ſimilitudine: q2 dicit ph̄s qḋ eſt eternuȝ eterno. hoc eſt euiternum euiterno ⁊ tēpus tēpoꝛali: ⁊ videt' vnum eſſe exēplar ⁊ alterum exēplatuȝ: ẜm ꝙ etiā ꝯſueuit dici ꝙ tp̄s eſt imago eui: ⁊ euuȝ eſt imago eternitatis. ¶ Itē ex locutione Boetij in libꝛo de trinitate habent' tria incōuenientia. q2 qñ qḋ relinquit' ex oīb⁹ his nō p̄dicat aliq̄ḋ qḋ ſit in re: ſed potius ꝙ aliquo mō ſe res hȝ ad aliud vt ad tp̄s vel euum vel eternitatē. ¶ Quarta ꝯueniētia eſt in hoc ꝙ ſub̃a vniuſcuiuſq; iſtoꝝ eſt indiuiſibilis.ſ.nunc. Sed ꝯtra pꝛimā ꝯuenientiaȝ obijcit'. Cōuenientia generis ponit ꝯuenientiā rōnis que eſt ẜm nomē generis. Ratio eñi aīalis ꝯuenit ſpeb⁹ aīalis: ergo iſta tria vniuocant' in hoc qḋ eſt menſura. ḡ aliq̄ḋ nomine ⁊ rōne cōe eſt creato ⁊ increato: qḋ eſt inconuenienꝭ. ¶ Item dicit ph̄s ꝙ coꝛruptibilia ⁊ incoꝛruptibilia nō ſunt in eodē gñe. cuȝ ergo tp̄s ſit coꝛruptibile euuȝ ⁊ eternuȝ icoꝛruptibile nō erunt in eodē gñe. Preterea videt' ꝙ vnuȝ nō ſit ſimile alteri vel exemplar. liber eñi nō diceret' exēplat⁹ ab alio ſi tm̃ hēret ꝯueniētiā in folijs ⁊ nō in ſcriptura. ſed ſilr̃ eſt de tpe ⁊ euo ⁊ eternitate. eternitas.n. ⁊ euuȝ ſunt tota ſimul: ⁊ hoc nō ꝯuenit tēpoꝛi: ḡ vnũ nō eſt exēplatuȝ ab altero ⁊ ſic ꝯuenientia ſcḋa nō ſtat. ¶ Silr̃ ꝯtra tertiā obijcit' nihil eſt in deo niſi de⁹: vt ſupꝛa ꝓbatuȝ eſt. Eternitas eſt diuina eēntia: ḡ qḋ relinquit' ex eternitate ēt eſt diuina eēntia.ſ.qñ ⁊ ita cuȝ dicit de⁹ eſt: ſemꝑ dicet diuinaȝ eſſentiā: ſed nō ſilr̃ dicet eſſentiā euiterni vel tpalis. cuȝ dr̄ angelus eſt ſemper vel mot⁹ eſt ſemꝑ: ḡ nō ſtat ēt illa ꝯuenientia. ¶ Itē querit' i quo differāt iſta tria: ⁊ videt' ꝙ eternitas differat ab alijs duobus: q2 eſt idē illi qḋ menſurat. alia aũt nō ſunt eadem illis que menſurāt. Iteȝ in hoc ꝙ caret vtroq; termino. Itē in hoc ꝙ eſt menſura increata nō tendens in nihiluȝ de natura ſua. alia aũt indigent ꝙ cōtineant' manu oīpotētis ne in nihilũ decedant: ſicut oēs creature vt dicit Gregoꝛius. Eternitas aũt ⁊ euũ ſimul differũt a tēpoꝛe in hoc ꝙ vtrũq; iſtoꝝ eſt menſura excellens tpaliuȝ. tp̄s aũt nō eſt menſura euiternoꝝ ⁊ eternoꝝ. Eternitas aũt ab euo differt in carentia pꝛincipij. Euuȝ aũt a tpe in carentia finis. ¶ Iuxta hoc iterũ querit' penes q̄ḋ accipit' numerus hoꝝ triũ. cuȝ.n. habeamus menſurā cuȝ vtroq; termino.ſ. tp̄s ⁊ menſurā ſine vtroq; termino.ſ. eternitatē videt' ꝙ debeāt eē due mēſure medie. vna que hȝ pꝛincipium ⁊ alia que hȝ finē ⁊ nō pꝛincipiuȝ: ⁊ illā nō habemus. Si dicat' ꝙ nō pōt eſſe querat' quare. ¶ Solutio. differentias aſſignatas concedimus. ¶ Ad pꝛimuȝ qḋ obijcit' de ꝯuenientia in genere dicimus ꝙ menſura per pꝛius ⁊ poſterius p̄dicatuȝ eſt de illis. ⁊ dicimus ꝙ menſura ꝓpꝛie loquēdo dicit' de tpe per poſterius. per pꝛi⁹ v̊o de eternitate.ſ. inquātuȝ.ſ. duratio ipſoꝝ accipit' cũ ꝓtenſione indeficientie: que tñ eſt tota ſimul ẜm ꝙ ſimul opponit' ſucceſſioni. ¶ Ad aliud dicim⁹ ꝙ coꝛruptibilia ⁊ incoꝛruptibilia nō ſunt in eodem genere qḋ eſt ſub̃m ⁊ potentia: ſed bene poſſunt ꝯuenire ẜm ꝓpoꝛtionē in aliquo cōmuni. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ queſiq; ꝯueniunt: ꝯueniētia ſufficit ad dicendũ ſimile: vt dicit Ariſtoteles in topicis. quātulāq; ꝯuenientiā aſſignauimus aſſignātes erimus qm̃ ſimile. ⁊ ideo eſt cũ modo p̄dicādi q̄ȝtuȝ ad rationē vnũq̄dq; iſtoꝝ dicat vt extrinſecus adiacens habebit cōuenientiā in hoc qḋ dicit Boetius. lȝ eternitas ſit eēntia diuina ẜm rē. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ tēpus quātũ pōt imitat' euiternitatem ⁊ euiternitas eternitatē: ſed neceſſe eſt in aliquo deficere: ⁊ ideo nō tenet exemplũ in oībus ſed in quodā. ¶ Ad iḋ qḋ iuxta hoc querit': dicendum ꝙ ideo nō pōt eſſe menſura q̄rta qua careret pꝛicipio ⁊ haberet finē. q2 nihil carens pꝛicipio pōt habere finē: eo ꝙ ip̄m nō eſt poſt nō eſſe: q2 hoc eſt oībus creatis cauſa ad poſſe deficere niſi cōtineant' per virtutem diuinā. ¶ Numerus aũt hoꝝ trium pōt ſic accipi. aliquid eſt ens cuius potentia actiua nō hȝ cōiunctā potentiā paſſiuā: eo ꝙ in ipſo indifferens eſt qḋ eſt ⁊ quo eſt: ⁊ illius menſura eſt eternitas: ſub illo eſt ens habēs potentiā actiuam ⁊ poſſibilem: ſed poſſibilis eius potētia ſemper eſt cōiuncta actui habens tamen diffinitatē ab ipſa ꝓpter differentiā qḋ eſt ⁊ quo eſt ⁊ illius menſura eſt euuȝ: ⁊ ſub illo eſt ens habens potentiā actiuā ⁊ paſſiuā: ita ꝙ paſſiua recipit actũ per motum ⁊ nō ſibi ſemper eſt cōiuncta: ⁊ hoc propter mām̃ ⁊ foꝛmā ex quibus cōponit' ⁊ illius menſura ꝓpꝛia eſt tēpus: ſub illo aũt nō eſt ens q̄rtum: ⁊ iō nō eſt q̄rta mēſura.

¶ Qualiter verba que ꝯſignāt differentias tēpoꝛales dicant' de his tribus. ⁊ ẜm quem modum vnum verbuȝ magis ꝓpꝛie dicat' de aliquo iſtoꝝ q̄ȝ aliud. Articulus 27⁹.

T Ertio querit'. Qualr̃ verba que ꝯſignāt dr̃ias tpales dicant' de tempoꝛe ⁊ euo ⁊ eternitate: ⁊ ẜm quē modũ vnũ v̈bũ magis ꝓpꝛie dicat' de aliq̄ iſtoꝝ q̄ȝ aliud. Et vr̄ ꝙ dr̃ie tpales nō dicant' de eternis: q2 dr̄ Aug⁹ ſup Ioānē ꝙ hoc v̈bũ eſt cũ dr̄ de deo nō ſicut cetera v̈ba tpales mot⁹ ſignāt: ſed ſub̃am ſolā: ⁊ ita vr̄ ꝙ nulla dr̃ia tpalis di-

Marginal notes: lo.met.te.cõ. vltimi. — In ſex pꝛincipijs. — Solo vera et pꝛopꝛia. — Solo alioꝝ et falſa.

catur de eternis. ¶ Preterea querit̄ que dīa tp̄is magꝭ cō uenit eternis. Et videt̄ ꝙ p̄ns: qꝛ in eternitate nihil est nisi p̄ns. ⁊ sil̄r de tp̄e nihil est accipe nisi p̄ns. eꝫ videt̄ ꝙ preteritū qꝛ hoc solū est in necessitate stāte semp: sicut eternitas ē tota sil̄ ⁊ stās. ¶ Itē Anselmus dicit in libᵒ de ꝯcordia p̄scie ⁊ liberi arbitrij ꝙ tp̄a p̄terita sūt ad sil̄itudinē eterni temporis oīno imutabilis. ḡ tp̄s p̄teritū magis ꝓprie dr̄ de eis q̄ p̄ns. ¶ Itē poᵒ ens magis ꝯuenit cū semp ente q̄ id quod nullo mō est ens: sꝫ futurꝝ poᵒ est ens p̄teritū nullo mō ens. ergo videt̄ ꝙ magis ꝯueniat eternis q̄ p̄teritū. ¶ Solō. illa que dicta sūt supra supponant̄ his. s. quare dīe tp̄ales cōueniāt eterno ⁊ euiterno ⁊ tp̄ali. hic aūt addi pōt: ꝙ dīe tēporales dicte de euiterno ⁊ eterno notāt idefic̄iētiā durationis: vt cū dr̄ deᵒ fuit nō est sensus ꝙ aliqd p̄terijt in ip̄o. Sꝫ cū duo sunt in rōne p̄teriti. s. p̄teritiō: ⁊ exn̄tia in p̄terito id qd̄ nobilitatis est dꝫ attribui deo: ⁊ illud qd̄ ignobilitatꝭ dꝫ remoueri s̄m v̄bum Damasceni qui dicit ꝙ optima queqꝫ deo reponenda sunt. Vn̄ cū dr̄ deᵒ fuit notat exn̄tia idefici ens s̄m p̄teritū sine p̄teritiōe. tn̄ hoc idē dico de p̄nti qd̄ hꝫ duo. s. sb̄am ipsaꝫ nūc. ⁊ fluxū s̄m quē est mutabilitas in p̄terito. ⁊ cū dr̄ de deo non notat nisi p̄mū. Sil̄r cū dr̄ deᵒ erit: notant̄ duo in futuro. s. p̄tēsio esse vltra p̄ns nunc. ⁊ hoc est nobilitatis. Vn̄ s̄m hoc dr̄ de deo: ⁊ expectatio entis in poᵒ qd̄ nō est actu: ⁊ hoc est ifirmitatis: ⁊ s̄m hoc nō dr̄ de deo ⁊ ille videt̄ esse sensus Augustini cū dicit ꝙ non notat tp̄ales motᵒ sꝫ sb̄am solā. Et sil̄r Hieroᵒ videt̄ hoc sentire qui sic exponit: fuit. i. nunq̄ defuit. ⁊ est. i. nunq̄ deest. erit. i. nunq̄ deerit: ⁊ de euiternis idē pōt dici sola inceptiōe eoꝝ supposita. ¶ Ad aliud dōm ꝙ p̄ns s̄m rōnē quā ponit obiectio pōt dici de eterno ⁊ sil̄r p̄teritū: sed futurꝝ minorē hꝫ ꝯueniētiā: qꝛ hoc est oīno in poᵒ ⁊ nō in actu. poᵒ enī oīno remouet̄ a deo: nec tamē p̄teritum ratiōe preteritiōis dicit̄ de eternis: sed ratiōe necessitatis existentie: ⁊ s̄m hoc est qd̄ dicit Anselmus in libro de cōcordia predestinationis ⁊ liberi arbitrij. Et hec siqdem magis similia sunt eterno p̄senti tēporaliter preterita q̄ p̄sentia: qm̄ que ibi sunt nūq̄ possunt nō esse p̄ntia sicut tp̄is p̄terita nō valent nunq̄ p̄terita non eē. p̄ntia vō tp̄e omnia que transeunt fiunt non presentia.

> Dīe tp̄ales dicte d̄ eterno ⁊ euiterno notāt isufficiētiā

¶ De significationibus quorūdam nominum que ista exprimunt alijs vocabulis vt est perpetuum sempiternum seculum ⁊ huiusmodi. Articulus 28ᵘ.

Quarto querit̄ de significatiōibᵒ vocabuloꝝ et de his recurrēdū est ad antiquos qui determinauerūt de ipsis. Dicit enī Boeᵒ in liᵒ de trinitate tn̄ inter nr̄aꝝ reꝝ p̄sens qd̄ est nūc iterest ⁊ diuinaꝝ: ꝙ nostrū nūc currens tp̄s sempiternū facit. diuinū vō nūc permanēs ⁊ nō mouēs sese atqꝫ ꝯsistēs eternitatē facit cui nomini si adijcias semper facies eius qd̄ est nūc iugem indefessum. ac per hoc perpetuū facies cursum qd̄ est sempiternitas. Ex his accipit̄ ꝙ eternitas dr̄ nunc ꝓprie permanēs. ꝑpetuitas aūt dicit̄ collectionē multoꝝ nunc ex p̄te tp̄is vel ideficientiā vniᵒ ex parte eternitatis: ⁊ ideo ip̄m ꝑpetuū est nomen ambiguū: ⁊ qn̄qꝫ ponit̄ ꝓ toto tp̄e: qn̄qꝫ ꝓ euo: qn̄qꝫ ꝓ eternitate. Sēpiternitas aūt s̄m ꝙ addit sup eternitatē dicit totū eternitatis sine p̄nᵒ ⁊ fine: qd̄ perficit̄ ex nunc durāte stāte imobili. sꝫ autē ꝙ respicit tp̄s dicit totā durationē nūc fluentis: ⁊ collationē ip̄iᵒ nunc in summā: grā cuius collatiōis adijcit̄ ei hec dictio semp cum dr̄ sempiternitas. Et hoc est qd̄ dicit Gilbertus in cōmēto sup Boeᵐ hoc noīe qd̄ est perpetuitas intelligit̄ sine collectione collatio hoc qd̄ est sempiternitas cū collectiōe collatio. eternitatis autē noīe neutrum. i. neqꝫ collectio neqꝫ collatio: per hāc aūt videt̄ dici s̄m ꝙ refert̄ ad tp̄s durās per multos annos: s̄m aūt ꝙ ad eternitatē dicit durationē eternitatis distiguibilē ad ea que sunt in multis annis: lꝫ enī eternitas in se nō distiguat̄. distiguit̄ tn̄ in cōparatiōe ad tp̄s vt supra habitū est: in q̄ne de diffōne eternitatis. Vn̄ psalmista. Tu aūt idē ipse es ⁊ anni tui nō deficient. ¶ Seculi aūt distictio accipienda est a Damasceno qui dicit in 2ᵒ libᵒ caᵒ p̄ᵒ. Opꝫ scire q̄m hoc nomē seculū plura sign̄at. Seculū dr̄ vniuscuiusqꝫ eoꝝ que sunt vita. dicit̄ rursus seculū vniuersa p̄ns vita: ⁊ seculū futura vita: que post resurrectionē ifinita est. Dicit̄ rursus seculum nō tp̄s neqꝫ tp̄is aliqua pars a solis motu ⁊ cursu mēsuratum. s. per dies ⁊ noctes ꝯsistens s̄m ꝙ simul ꝓtendit̄ cum eternis velut quidā tēporalis motᵒ ⁊ spatiū. ¶ Ex hoc colligunt̄ diuersi modi quibus accipit̄ seculū: ⁊ oēs plani sunt preter vltimū: ⁊ ibi accipit̄ seculum pro eternitate ⁊ euo s̄m ꝙ ꝓtendit̄ cū tēpore: ⁊ hoc est qd̄ ipse dicit subdens in littera qd̄ enim est his que sub tēpore sunt tēpus: hoc est eternis seculū. Postea aūt in eodē aliā acceptionē seculi determinat dicēs. dicunt̄ quidē septē secula mūdi huius. s. a celi ⁊ terre creatione vsqꝫ ad cōem hoīum ꝯsumationē: ⁊ idem vocāt seculū ibi qd̄ nos dicimus etates mūdi. ¶ Itē Anselmus determinās quare dicit̄ seculū seculoꝝ ⁊ seculū seculi dicit sic. Dicit̄ aūt secula seculoꝝ s̄m hoc ꝙ p̄sentis mundi septē secula. i. etates mūdi multa secula. i. vitas ꝯtinent hoīum: ⁊ s̄m ꝙ vnū oīum seculoꝝ est eternitas: ⁊ seculū seculi dicitur quod presens ⁊ quod futurū. Et hec de tempore secundo coequeuo dicta sufficiant.

¶ De tertio coequeuo. s. de celo empyreo ⁊ alijs celis ⁊ stellis. Questio Quarta.

> De tertio coequeuo.

Deinde q̄rit̄ de tertio coequeuo qd̄ s̄m glosam est celū empyreū. Gratia cuiᵒ querit̄ de nā̄ corpis celestis. Et querat̄ p̄ᵒ de nā̄ eiᵒ in se. 2ᵒ de partibᵒ eiᵒ. 3ᵒ de motore ip̄iᵒ. 4ᵒ de motibᵒ. 5ᵒ de effectu motᵒ eiᵒ in inferioribᵒ. ¶ Circa p̄ᵐ q̄runt̄ q̄tuor. Primo. n. q̄rit̄ vtrū ip̄m cū elr̄ntis sit eiusdē nāe. Et vtꝝ celū sit eēntia 5ᵃ distincta ab eēntijs q̄tuor elr̄ntoꝝ. 2ᵒ vtꝝ sit gn̄abile vel corruptibile. 3ᵒ vtꝝ sit simplex vel cōpositum. 4ᵒ quid sit s̄m diffinitionem.

¶ De nā̄ corporis celestis. Utꝝ celū cū elr̄ntis sit eiusdē nāe: vel sit eēntia distincta ab eēntijs q̄tuor elr̄ntoꝝ. Arti. p̄mus.

Ad primū ꝓcedit̄ sic. dicit Basilius in exameron. ꝙ celū est nāe ignee: ⁊ ita videt̄ ꝙ sit eiusdē nāe cū q̄tuor elemētis. ¶ Itē dicit Plato ⁊ Macrobius. Itē Marcianus mūdus ex q̄tuor elemētis ꝯstat his deniqꝫ totis. ¶ Item per rōnē hoc idē videt̄: qꝛ videmᵒ in ipso ꝓprietates ignis. s. calidū ⁊ lucidū. vbi. n. ꝓp̄etas ibi. n. ē subiectū. ḡ vr̄ ꝙ celū est de nā̄ ignis. Hoc vr̄ ēt sensisse Empedocles qn̄ dixit ꝙ sol ē res alba calida. si forte dicat̄ ꝙ ignis hꝫ motū rectū. celū aūt est circulare: ⁊ ita celū non est ignis. ¶ Cōtra. ꝓbat̄ in de celo ⁊ mūdo in 2ᵒ lib. ꝙ vnūqꝙꝫ elr̄ntū sphericū ē: ḡ ignis sphericᵒ ē in loco ꝓp̄o. Hoc idē dicit Plato. ꝙ ignis mouet̄ circulariter in loco ꝓp̄o. ¶ Preterea dr̄ in 2ᵒ de celo ⁊ mūdo. ꝙ q̄dā stelle mouent̄ i aere superiᵒ: cōtigui aūt superiᵒ aeri ꝓpriū est ignis: ḡ vr̄ ꝙ stelle sint ignee ⁊ celū est eiusdē nāe cū stellis: ḡ celū est igneū. Itē Aristoteles in 2ᵒ de celo ⁊ mundo. stelle q̄ acuunt̄ ⁊ igniunt ex motu ignit̄ aer q̄ est in circuitu earū nec tō ⁊ nō igniunt̄ stelle ipse nisi qn̄ ip̄e icedūt aerē ⁊ aer qn̄qꝫ mouet̄. ꝙ ex motu stellarū sit ignis. ¶ Ex ista auctoritate habet̄ ꝙ stelle igniunt̄ ⁊ ꝙ locate sūt sup aerē imediate: ex quoꝝ vtroqꝫ sequit̄ ꝙ stelle sint de nā̄ ignis: ⁊ per ꝯn̄s totū celū est igneū. Qd̄ aūt istud sequat̄ de toto celo pꝫ ꝑ hoc qd̄ dicit p̄hs. ꝙ antiq dixerunt ꝙ stelle sunt ignee: nō dixerūt ꝙ stelle sint ignee nisi qm̄ ipsi posuerūt corpᵒ superiᵒ eē ignē. ⁊ dixerūt ꝙ nec̄iū est ꝙ vnūqꝙꝫ supioꝝ corpoꝝ est ex nā̄ corpis in quo est vel sicut suū firū. Itē dicit p̄hs ex eis q̄ ꝯueniūt nobis ⁊ q̄ sūt nec̄ia. ꝙ id qd̄ diximᵒ q̄ p̄terita sūt est. hoc. n. ponamᵒ oēm stellā ex stellis eē de illo corpore in quo icedit. Ex quo pꝫ ꝙ si stelle sint ignee ꝙ totū corpᵒ celeste est igneū. ¶ Sed ꝯtra dicit p̄hs. ꝙ oē corpus motū ꝓpriū hꝫ. motus aūt sunt tres vt dicit in p̄ᵒ de celo ⁊ mūdo. s. ad mediū a medio ⁊ circa medium. ad mediū aūt ⁊ a medio sunt motᵒ elemētoꝝ: circa mediū motus celi. cū igit̄ s̄m dīam motus sit differēs nā̄ mobilis celū nō erit de nā̄ q̄tuor elemētoꝝ. ¶ Preterea dicit p̄hs sepe ꝙ celū nec est graue nec leue. cū igit̄ sint iste ꝓprie potentie elemētoꝝ ⁊ nō iueniant̄ in celo celū nō erit de nā̄ elr̄ntoꝝ. ¶ Itē ex cōplexione q̄litatū elr̄ntoꝝ ꝓbant̄ elemēta esse q̄tuor in 2ᵒ de generatione ⁊ corruptione. Calidū enī cū frigido in eodem simplici esse nō pōt: similiter nec humidū cū sicco. qꝛ cōtraria insunt eidē actu: ḡ erit frigidū cū humido ⁊ frigidū cū sicco ꝯstituēs duo inferiora elemēta. Similiter calidū cū

> Tex. cō. 76. infra.
> Tex. cō. 41.
> Ibidem.
> Tex. cō. 25.
> Tex. cō. 16.

humido ⁊ calidū cū sicco ꝯstituēs duo superiora. ⁊ cū nō sint plures qualitates nō erunt plura elemēta: ⁊ ita celū nō erit de nā elementi. Si forte diceref ꝙ sunt alie qualitates elementares quibus ꝯstituif celū in natura elementi: quēadmodū dicit Empedocles. ꝙ infinite sunt qualitates elemētoꝝ: puta calidū siccū: albū nigrū: frigidū hūidū: molle durū ⁊ vnūqdq3 alioꝝ. ¶ Cōtra. corpoꝝ. n. ꝑmoꝝ q̃litates sunt ꝑme. ꝑme aūt q̃litates actiue ⁊ passiue nō extēdunf vltra q̃tuor vt ꝓbaf in 2° de gnōne ⁊ corruptiōe. *Tex. cō. 8.* Itē idirecte ꝓbaf idē. Si eni celū est elemētū ab vnoquoq3 elemētoꝝ: distigueref per vnā q̃litatē vel per duas. sicut videmus ꝙ ignis ab aere distinguif sicco ⁊ a terra calido: ⁊ ab aqua calido ⁊ sicco. ⁊ silr est in vnoquoq3 alioꝝ quēadmodū dicit Boetius. *Tertio de ꝯsolatione metro nono.* Tu numeris elēta ligas vt frigora flāmis Arida ꝯueniant liq̄dis ne purior ignis Euolet: aut mersas deducāt pōdera terras. Si igif celū est elemētū opz ꝙ cū alijs talē hēat ꝯueniētiā ⁊ distam. aut g̃ ꝯuenit in istis q̃tuor q̃litatibus aut in alijs. Si in istis aut est frigidū ⁊ siccū ⁊ sic est terra. aut frigidū ⁊ humidū ⁊ sic est aq̃. aut calidū ⁊ humidū ⁊ sic est aer. aut calidū ⁊ siccū ⁊ sic est ignis. Et qdcūq3 def erit vnū elementū bis in nā. hoc aūt est vanū ⁊ superfluū: ⁊ hoc est ꝯtra nām. *Tex. cō. 45.* q2 dicif in 3° de aīa. ꝙ nā nō abūdat in superfluis nec deficit in necessarijs. Si aūt in alijs q̃litatib9 hz ꝯueniētiā ⁊ distaz oportebit ad minus ponere octo elemēta. ꝯueniētia eni ⁊ dista nō erūt nisi in q̃litatib9 actiuis ⁊ passiuis habētibus ꝯtrariū: quaruz due. s. vna actiua ⁊ vna passiua sunt in vno elemēto. ⁊ si tales due sunt in celo erūt due alie ꝯtrarie illis. Sunt g̃ ille que sunt in celo. a. ⁊. b. g̃ erunt aliq̃ ꝯtraria ad. a. ⁊ sit. c. ⁊ aliq̃ ab. b. ⁊ sit. d. tūc erūt sex cōplexiones. s. a. cū b. ⁊. a. cū. c. ⁊. a. cū. d. Similr. b. c. d. cū. c. ⁊. d. cū. b. ⁊. d. cū alia due. aut sūt ipossibiles: q2 ꝯtraria nō sunt in eodē ⁊ ille sunt a. cū. c. ⁊. b. cū. d. g̃ erūt q̃tuor. s. a. cū. b. a. cū. d. c. cū. d. c. cū. b. ⁊ ista q̃tuor erūt elemēta que cū istis q̃tuor faciūt octo. ⁊ silr opz ꝙ sit aliq̃ ꝯueniētia ⁊ differētia per alias q̃litates inter ista octo. ⁊ ita ille q̃litates iterū faciūt noua elementa: ⁊ ita erūt ifinita elemēta: qd est icōueniēs: g̃ celū nō est elemētū.

Tex. cō. 31. ¶ Itē pz per diffinitionē elemēti quā ponit phs in 3° de celo ⁊ mūdo. Elemētū est qd est in cōpositione primū ⁊ qd nō resoluif ſm formā in formā aliā. per vtrāq3 partē diffinitionis pz ꝙ celū nō est elemētū. nō eni est in cōpositione primuz q2 ipm nō est miscibile cū alijs: vt dicūt phi. si eni esset miscibile esset alterabile a sua specie qd nō ꝯtingit vt probaf infra. Similiter ipm nō resoluif in formā aliā. Si eniz resoluaf: resoluif in partes. quedā eni pars est stella: quedā orbis: quedā dextra: quedā sinistra ⁊ quedam erratica: ⁊ quedā fixa. Item quecūq3 sunt eiusdē nāe aut ꝯueniunt in forma aut in mā. si ꝯueniunt in forma sic sunt eiusdē rōnis: qd nō ꝯuenit celo ⁊ alicui elemētoꝝ. Si aūt sunt eiusdē māe tunc trāsmutanf ad seinuicē vt dicit phs: ⁊ ita ex celo fierēt elemēta ⁊ ex elementis celū qd iterū nō ꝯtingit. ergo celū nō est de nā elementoꝝ. *Soto qōnis.* ¶ Quod cōcedimus dicentes: ꝙ cum celū nec habeat motū nec potētias nec qualitates elementoꝝ ipm non pōt esse de nā elemētoꝝ. ¶ Ad auctoritates Basilij ⁊ Macrobij ⁊ Marciani dōm ꝙ ignis duob9 modis dicif. s. ab inflāmatione actiua vel passiua vel vtraq3. si ab actiua tm̄ tūc celū est ignis hoc modo q2 inflāmat. Si a passiua tm̄ sic carbo est ignis. Si ab vtraq3 sic dicif ignis ꝓprie: ⁊ sic large sumūt ignē auctoritates dicētes ꝙ celū est igneum: ⁊ hoc pz per q̃dā glosam sup genesim. In principio. que dicit ꝙ empyreū celū dicif igneū non ab ardore sed ab illuminatione. ¶ Ad id qd prio obijcif per rōnē dōm ꝙ ꝓprietates ignis ⁊ celi nō sunt vniuoce ꝯueniētes vtriq3. lumen enim qd est in celo ⁊ calidū sūt viuificatiua per motū corporis celestis: sicut dicif in principio octaui physicoꝝ. ꝙ motus celi est vt vita quedā nā existētib9 oibus. *Tex. cō. primi 3. celi. tex. cō. 74. ⁊. 2. de generatiōe ⁊ corruptiōe. t. c. 8.* calidū aūt qd est cum radio ignis ſm phm in 3° de celo ⁊ mundo. ⁊ 2° de gnōne ⁊ corruptione. per se ꝯgregatiuū ē homogeneoꝝ supra hoc est subtiliū ascendentiū sursum: ⁊ per ꝯn̄s ꝯsumptiuū siue disgregatiuū siue separatiuū homogeneoꝝ sibi ꝓpinquoꝝ hoc est grossoꝝ descendētiū deorsuz. Cū igif ꝓprietates nō vniuoce ꝯueniāt eis subta nō erūt eiusdem nāe. ¶ Ad hoc aūt qd dicit Empedo. dōm ꝙ intelligit per albedinez claritatē luminis calcati in corpore solis. calorē aūt intelligit effectiue. sol enim excitat calorē ex reuerberatione ⁊ motu radiorum ad corpus solidū. ⁊ hoc pz per hoc qd dicit phs in 2° de celo ⁊ mūdo. *Tex. cō. 42.* Caliditas que ꝓuenit ex stellis ⁊ lumē sunt ꝓpter percussionē ⁊ fricationē aeris factā ex motu earū. de aptitudine enim motus est vt calefaciat ⁊ igneat ligna ⁊ ferrū ⁊ lapides. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ignis nō mouef circulariter nisi per accidēs. s. motu corporis ꝯtinētis ipm: ⁊ iō per motū illū nō determinaf natura sua. ¶ Ad aliud dōm ꝙ phs loqf ibi de q̄busdā stellis que ſm aliqd accidēs suū sunt in aere sicut comete ⁊ asub. vapor enim directe oppositus stelle facilius inflammaf ꝓpter fortitudinē luminis ⁊ multiplicationez caloris ⁊ ꝑcipue si fuerit in via solis: stella ergo ſm hoc accidēs sui ignif ⁊ calefit sed nō per se. ¶ Quidā aūt aliter soluunt auctoritatē phi dicentes: ꝙ natura quinti corporis dicif ibi aer ꝓpter diaphaneitatē ⁊ ꝙ ignif ⁊ calefit nō passiue sed actiue. Sed hoc nō est ſm sententiā Aristotelis. Et hoc pz per hoc qd dicit ibidem stelle que sunt in orbe superiore vadunt in orbe suo propter illud: ergo nō igniunf stelle asub nisi quando est aer sub orbe propinquiore: ergo cuz incedit in isto orbe calefit aer ⁊ ignitur ⁊ ꝑcipue aer qui est prope viam solis. ¶ Ad hoc autem quod obijcitur ꝙ stelle sunt eiusdem nature cum orbibus bene concedimus: quia hec est positio omnium antiquorum.

¶ Utrū celū sit generabile ⁊ corruptibile. Articulus 2°.

AD scōm ꝓcedif sic. Dicitur in genesi. In principio creauit deus celū ⁊ terrā. Et in symbolo. Credo in deū prem ⁊c. ergo celū icepit ſm sui subam. q̄cquid incepit aūt ſm sui subam ingredif in esse subale. cū ergo generatio ſm Boetiū in topicis nihil sit q̃z ingressus in eē subale celū erit generatū. ¶ Preterea primuz opus nāe in eodē subiecto est generatio. si g̃ celū est opus nāe est per generationē: sz celū est opus nāe qd ꝓbabif. dicit eniz phs in de celo ⁊ mūdo. res sempiterna fixa est in tēpore ifinito ⁊ nō est absq3 faciēte eā oino. *p° ce. t. cō. 100.* Si ergo illud est ſm hoc est nā faciēs res sempiternas necessario: ⁊ ipa facit res vna vt sit exn̄s: ⁊ vt sit nō existēs in hora ⁊ hora: ⁊ vt sint quedā res semp existentes ⁊ quedā res semper nō existentes in tēpore infinito ex hoc accipif ꝙ celū qd dicif hic res semp existēs est opus nāe ⁊ est gn̄atū. Preterea q̄cq̄d est susceptibile alteratiōis illius mā aliter se pōt hēre ad formas diuersas. cuiuscunq3 mā est in potētia ad formas diuersas illud est trāsmutabile ſm generationē ⁊ corruptionē. Probatio. ois forma ꝯtēta in materia per dispositiōes aliquas mutatis dispositionibus illis nō manebit forma substātialis. Hec propositio ꝓbaf per inductionē oium generatoꝝ ⁊ corruptoꝝ siue sint simplicia siue cōposita sint. ꝯstat aūt ꝙ dispositionum mutatio nō fit nisi per alterationez. ergo omne qd alteraf mutaf per generationē ⁊ corruptionē: celū alteraf ergo est gn̄abile ⁊ corruptibile. ꝙ celū alteref pz in luna qn̄q3 eni est monoydos qn̄q3 dicotomos. qn̄q3 amphitricos. ⁊ qn̄q3 plena. qn̄q3 etiā tota tenebrosa ſm ꝯiunctionē ⁊ ꝓpinq̄tatē ⁊ distantiā eius a sole. Silr pz in eclipsi lune qn̄ obscuraf ex interpositione terre inter eā ⁊ solem. Si forte dicaf ꝙ non est simile de luna ⁊ de natura orbis: sola enim luna sic alteraf.

¶ Contra. Hoc est qd dicit phs ꝙ eadem est natura glebe ⁊ totius terre. *2° ce. te. cō. 59.* ergo a simili eadem est natura lune ⁊ totius orbis. Preterea sic nō soluif icōueniēs nihilominus adhuc sequitur ꝙ luna sit generabilis ⁊ corruptibilis. Itē dicit Gregorius ꝙ omnia simul creata sunt in materia ꝯfusa: ⁊ ita videf oia esse eiusdē materie. ergo ⁊ eiusdē trāsmutationis: cum ergo quedā sunt generabilia celum erit generabile. ¶ Itē ponit Plato dicens celū esse generatū ex hyle ⁊ per voluntatem opificis manere indissolubile ⁊ nō ex ꝓpria natura. ¶ Sed contra qd est generatū est transmutabile per actionē ⁊ passionem ꝯtrarioꝝ: sed celum nō est tale ergo nō est generatū. ¶ Itē nihil est generabile ⁊ corruptibile qd nō habet cām generationis ⁊ corruptionis: cā autē generationis ⁊ corruptionis ꝯtrarietas est mutans ⁊ alterans subm: ⁊ hoc est in illis tm̄ que habēt mām cōem cū generabilibus ⁊ corruptibilibus. cū igif celū nō hēat mām talē ipm nō est gn̄abile ⁊ corruptibile. Itē dicit phs in libro de substantia orbis sic. *Prio caplo de suba orbis Cōmētator.* Si aliqua corpora simplicia sunt quoꝝ forma caret contrarijs: contingit ꝙ iste forme sint neq3 generabiles neq3 corruptibiles: neq3 habētes subam cōez cū

generabilibus ⁊ corruptibilibus. Cũ igiť sit talis forma ce-
Tex. cõ. 10. li nõ erit gñabile vel corruptibile. Itẽ 11° metaphysice dicit
ꝙ celũ est in potẽtia ad vbi tm̃ ⁊ nõ ad subalẽ vel accidẽta-
Tex. cõ. 124. ⁊ inde. lẽ formã: ergo nõ est gñabile neq̃ corruptibile. Itẽ sũmã-
tur rõnes phi in fine primi de celo ⁊ mũdo. s. cuius mot⁹ nõ
est ꝯtrariũ ipm̃ etiã in subiecto nõ h3 ꝯtrariũ: sed motui celi
nõ est ꝯtrariũ: ẽ celo nõ est ꝯtrariũ: ⁊ ita neq̃ corrũpiť neq̃
gñatur. Itẽ cuius mot⁹ est perpetuus ipm̃ est perpetuũ:
A pn° vsq̃ ad tex. cõ. 52. sed motus celi est perpetuus: vt ꝓbať in 8° physicoꝝ. ẽ celũ
est perpetuũ. Item oẽ qd̃ per trãsmutationẽ gñať trãsmu
tať ab aliquo corpore qd̃ est prius ipso: sed nullũ corpus est
prius celo: ẽ nõ est generatũ. Item omne qd̃ generať ẽm
formã subalẽ exit de potentia in actũ per aliqd̃ existẽs actu
simile in specie. hoc p3 in generatione simpliciũ ⁊ cõpositoꝝ.
ergo si celũ est generatũ op3 ꝙ sit aliud celũ ante ipm̃ ⁊ sic in
infinitũ. Item oẽ generabile corruptibile est: ẽ si celu3 est
gñabile est corruptibile. omne aũt corruptibile corrũpiť ter
minato tẽpore: ẽ si celũ est corruptibile corrũpiť ⁊ gñať aliud
celũ per successionẽ sicut aĩalia ⁊ hoĩes ⁊ elemẽta: ⁊ iste sunt
Obiectio Joãnis gramatici ꝓ qua vide 8° phy. cõ. 79. et 12. met. cõ. 41. rõnes phi. Cõtra hoc obiicit Joãnes phs q̃da3 sic. q̃cq̃d
est perpetuũ h3 potentiã infinitã ad esse. potẽtia aũt infini-
ta nõ est nisi corporis infiniti: vt ꝓbat phs: sed celum nõ est
infinitũ vt ꝓbať in de celo ⁊ mũdo. ergo potẽtia eius nõ est
Gñõ duplr sũmi põt. infinita: ⁊ ita nõ est perpetuũ. Solutio. dõm ꝙ generatũ
duobus modis diciť. est enim gñatio inceptio esse post non
esse quoquo mõ: ⁊ sic creatio est gñatio ⁊ sic celũ est gñatu3.
Diciť etiã gñatio trãsmutatio mãe ad formã subalem per
actionẽ ⁊ passionẽ ꝯtrariarũ qualitatũ alternantiũ mãm: ⁊
hoc mõ celũ nõ est generatũ. Similr corruptio duob⁹ mo-
dis diciť. s. cessatio ab esse quoquo mõ. ⁊ sic oĩa creata sunt
corruptibilia volũtate diuina: tñ quedã eoꝝ nõ corrũpunť
sicut celũ ⁊ angeli ⁊ quedã alia de q̃bus habebiť ĩfra in q̃õ-
ne de mũdi innouatione. Diciť etiã corruptio trãsmutatio
ab esse per actionẽ ⁊ passionẽ ꝯtrariarũ qualitatũ alternan-
tiũ subm̃ remanẽte mã eadẽ numero sub eẽ ⁊ nõ esse ipsius
forme: ⁊ hac rõne nõ est celũ corruptibile: ⁊ ẽm hunc modũ
loquunť phi dicẽtes celũ esse perpetuũ vel eternũ nihil aliud
intelligentes perpetuitatẽ illã vel eternitatẽ nisi intrãsmu-
tabilitatẽ ẽm formas subales ⁊ accñtales causatã ex priua-
tione ꝯtrariaru3 qualitatũ agentiũ ⁊ patientiũ in ipso. Sunt
tñ qui dicũt ꝙ triplex est cã corruptionis. s. volũtas dei: q̃ti-
tas: ⁊ ꝯtrarietas ⁊ illa que sunt sine q̃titate ⁊ ꝯtrarietate: vt
spiritus creati habẽt vnã cãm corruptionis tm̃. s. volũtate3
dei. illa aũt que habẽt mãm determinatã per q̃titatẽ solu3
habẽt duas: eo ꝙ q̃tũ diuisibile est: ⁊ qd̃ diuidiť corrũpiť a
figura ꝓpria precipue circulare ⁊ pyramidale. q² sicut dicit
Tex. cõ. 65. phs in fine tertij de celo ⁊ mũdo. circulus nõ diuidiť in cir-
culos neq̃ pyramis in pyramides. Que aũt habẽt mãm di
stinctã q̃titate ⁊ ꝯtrarietate habẽt oẽs tres cãs corruptio-
nis vt gñabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ista distictio stat in primo
⁊ vltimo mẽbro: sed nõ in medio: q² q̃titas nõ est cã corru-
ptionis: vt p3 in mathematica: mathematici eñi abstrahũt
a trãsmutatione ⁊ tẽpore: ⁊ tñ ꝯsiderãt q̃titatẽ diuisibilem.
Preterea si diuisio est in q̃titate celi illa nõ est ẽm scissio
nẽ partiũ corporis: sed ẽm figurationẽ toti⁹ diuisionis per
numeꝝ graduũ: hoc mõ quo signať q̃titas totius pãni per
numerũ vlnarũ. Vnde Boe⁹ in libro de trini. celestia dicit
eẽ corpora imortalia. Dõm ẽ ad ẽmũ ꝙ si accipiať igres
sus in esse ẽm primã significationẽ gnõnis tũc est gñalis dif
finitio Boetij oĩbus creatis. Si aũt ẽm secũdã tũc nõ ꝯue
nit celo: sed gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹. Cõcedim⁹ tñ ꝙ du-
plex h3 opus. s. influxiõis ⁊ gnõnis: qd̃ p3 q² post gnõnẽ ad-
huc influit esse. Vnde intelligiť ꝙ op⁹ influxionis diuersu3
est ab opere gnõnis: ⁊ ẽm hoc necessaria sunt opera nature.
Si q̃riť. que sit illa nã. Dico ꝙ hoc est forma celi influẽs
celo esse ⁊ permanere ⁊ moueri per potẽtiã viuificãdi ⁊ mo
Tex. cõ. ẽmi. uẽdi cetera. ⁊ de hac nã itelligiť qd̃ dicit phs in 8° physicoꝝ.
ꝙ nã est cã vite in oĩb⁹. Vtrũ aũt hec nã sit aĩa celi ⁊ mo-
tor ei⁹ ĩfra determiabiť: q² forte eadẽ est nã agẽs ⁊ causans
Scdõ capite de suba orbis. eẽ celi ⁊ motũ ei⁹: sicut videť phs Auerrois velle in libro de
suba orbis vbi dicit. sicut corpus celeste nõ indiget virtute
manẽte in loco semp tm̃: s3 ẽt virtute largiente in se ⁊ in sua
suba ꝑmanẽtiã eternã: qm̃ ⁊ si sit simplex ⁊ idõ nõ h3 potentiã
ad corruptione3: tñ est finite actionis necessario: q² est fini-
tarũ dimẽsionũ: ⁊ determinatũ a supficie cõtinẽte ipm̃: ⁊ oẽ
tale cũ itellect⁹ posuerit ipm̃ exñs perse absq̃ eo ꝙ aliq̃d lar
giať ipsi ꝑmanẽtiã ⁊ eternitatẽ: necesse est vt sit ita diffinite
ꝑmanẽtie sicut est diffinite actionis: ⁊ idõ necesse est in itelle
ctu potentiã esse largiẽtẽ ipsi ꝑmanẽtiã eternã quẽadmodũ
ipsi largiť motũ eternum ⁊ nõ hoc tm̃: sed necesse est hic esse
virtutẽ que largiť ei motũ ꝓpriũ sue actionis que est eter-
nitas inter ceteros mot⁹. s. motũ localẽ in circuitu ⁊ figurã
ꝓpriã ipsi motui. s. sphericã ⁊ mensurã ꝓpriã vnicuiq̃ istoꝝ
corpoꝝ. i. corpoꝝ inferioꝝ: ⁊ ꝯuenientiã iter ea adinuicẽ in or
dine ⁊ q̃titate: ita vt ex oĩbus ꝑficiať vnus act⁹. s. tot⁹ mũ-
dus. Ex istis vbis habeť ꝙ forma celi quecũq̃ sit illa in-
fluit celo esse ⁊ ꝑmanere ⁊ figurã ⁊ moueri ⁊ alijs per ipsum
celũ: ⁊ hac rõne diciť celũ opus nãe ⁊ nõ rõne generationis.
Sunt tñ qui dicũt ꝙ est nã naturãs ⁊ nã naturata. nã na-
turãs est deus: ⁊ illius opus est celũ: ⁊ est nã naturata ⁊ illi⁹
opus sunt gñabilia ⁊ corruptibilia. Ad aliud dõm ꝙ du- Alteratio duplex.
plex est alteratio. quedã enim est alteratio que exigit p̃para
tionẽ ipsius subiecti per q̃litates sensibiles ẽm tactũ: ⁊ hec p̃-
cedit gnõnẽ. quedã est sine p̃paratione subiecti sicut est imu-
tatio diaphani a lucido vel tenebroso pñte: ⁊ hec nõ p̃cedit
gnõnem de necessitate: ⁊ hec est alteratio orbis ⁊ lune. luna
eñi ꝓpter inferioritatẽ sui orbis ignobilior est ceteris stel-
lis: ⁊ idõ talẽ recipit imutationẽ nihilominus tñ orbis in q̃li-
bet parte nõ stellata ẽm hmõi alterationem alterať. Ad
aliud dõm ꝙ nõ sequiť hoc si oĩa habẽt mãm creationis cõ
munẽ: ꝙ hẽant mãm cõem absolute: ⁊ de hoc dictum est in
q̃õne de mã ẽmia supra. Ad auctoritate3 Platonis dõm
ꝙ Plato loquiť per q̃dã rõnẽ similitudinis ad opificẽ me
chanicũ qui ꝓponit sibi mãm: ⁊ inducẽdo formã artificia-
lẽ sup diuersas partes mãe ꝯstituit opus vnũ: vnde in aliq̃
parte fundamẽtũ ⁊ in aliq̃ parte parietẽ. Similr de⁹ in aliq̃
parte mãe facit celũ ⁊ in aliq̃ terra3 ⁊c̃. tñ illa pars mãe que
est in celo nõ est eadẽ specie vel gñe cũ mã que est in gñabi-
libus ⁊ corruptibilib⁹. Vtrũ aũt mã sit ante vel nõ infra de-
terminabiť in q̃õne. Vtrũ oĩa simul facta sunt. Ad obm̃
Joannis: dõm ꝙ virtus infinita simpliciter est eius qd̃ est
infinitũ simplr sicut icreati: sed virt⁹ infinita ab alio. s. a deo
ꝯtinẽte. Bñ põt eẽ corporis ifiniti ⁊ creati. Alr posset di-
ci ⁊ meli⁹ ꝙ virt⁹ duob⁹ modis dĩ. infinita. s. in se ⁊ in cõpa-
ratione ad tp̃s. illa que est ĩfinita in se nõ põt eẽ nisi in sub-
iecto ĩfinito: ⁊ cũ nõ sit corp⁹ infinitũ virtus nõ põt esse ĩfini-
ta sic. virtus aũt infinita in respectu tẽporis. i. que ꝯtinet in
esse in infinito tẽpore nõ exigit subm̃ infinitum. Sed hec
solutio videť eẽ ꝯtra Aristotelẽ in fine octaui physicoꝝ. vbi
ꝓbat ꝙ virtus corporis finita nõ est in tẽpore ĩfinito. vnde Tex. cõ. 78. 79.
ẽm ipm̃ est distinguendũ ꝙ duplex est virtus. quedã in cor-
pore. s. que determinat corp⁹ ẽm sui quãtitatẽ: ita ꝙ maior
est in toto q̃3 in sui parte: ⁊ maior in magna q̃3 ĩ parua: sicut
virtus grauis ⁊ leuis ⁊ calidi ⁊ frigidi ⁊ hmõi. ⁊ de tali vir-
tute tenet rõ Joãnis. Est etiã virtus que nec est corpus
nec in corpore ẽm hũc modũ sicut illa que nõ est maior in to
to q̃3 in parte: eo ꝙ ipsa nõ determinat corp⁹ ẽm sui q̃tita-
tẽ: sed est cõpletiua substãtie mãe ẽm ꝙ hmõi: ⁊ q² suba ma
terie ẽm se nõ h3 diuisionẽ vt dicit phs in ẽ° physicoꝝ. idõ il- Tex. cõ. 15.
la est indiuisibilis sicut forme substãtiales sunt ⁊ aĩa rõna-
lis ⁊ talis est virtus celi: ⁊ ideo ꝓbat de ipsa Aristoteles ꝙ
est indiuisibilis impartibilis nullam habens magnitudi-
nem: ⁊ hec solutio ẽm Aristotelem in fine octaui physicoru3
⁊ in. 12. metaphysice. Leuius posset dici ꝙ ad hoc ꝙ non 12. met. cõ. 41.
sit transmutatio vel motus aliquis in aliquo nõ exigiť vir- ⁊. 8. ph. cõ. 79.
tus aliqua neq̃ finita neq̃ infinita. Si eni3 querať qua-
re celum non moueať motu ꝓcessiuo sufficit dicere ꝙ non
habet virtutem affixam organis ordinatis ad motũ ꝓces-
siuũ sicut sunt ale ⁊ pedes ⁊ huiusmodi. Similiter cũ celum
nõ transmuteť ẽm generationẽ ⁊ corruptionẽ nõ exigiť vir-
tus determinata: sed potius virtutis priuatio ordinate ad
generationẽ ⁊ corruptionẽ.

Articulus 3⁹.

Tertio queriť. Vtrũ celũ sit cõpositum vel sim-
plex. Et videť ꝙ sit simplex: q² dicit phs in pri-
cipio de celo ⁊ mũdo ꝙ celũ sermone absoluto
est forma qm̃ absolute est forma sola. cũ igitur
forma sit sola ⁊ forma sola nõ hẽat cõpositionẽ
videť ꝙ celũ sit simplex. Itẽ in quocũq̃ non Tex. cõ. 92.

est cōpositio prima in illo nō est cōposito ꝯsequēs. sed in celo
nō est cōpositio prima: ergo nec ꝯsequēs. Probatio prime.
Prima cōpositio est ex mā ⁊ forma. Secūda vel ꝯsequens
ex subiecto ⁊ accidēte. sed prima potētia materie est ad for/
mā substātialē. secūda aūt ad receptionē accidētis cū iā est
in cōposito. Unde sicut substātia subiecto ⁊ cā est ante acci/
dens: sic prima cōpositio est ante cōsequentez. ¶ Preterea
si dež ꝙ mā recipit prius accidens: tunc precipue recipit ac/
cidēs primū qđ est quātitas: qđ pz ex hoc ꝙ oēs qualitates
sensibiles calidū: frigiduz: albū nigrū ⁊c. sunt in corpore ſm
sui quātitatē: ita ꝙ maior est qualitas in magna parte ꝙ̄ in
parua. Unde pz ꝙ nō adueniunt substātie māe tm̄: sed ma
terie ꝑut est sub quātitate. Si ergo sic aduenit forma sub/
stātialis māe quāte: etiā forma substātialis diuisibilis esset
ſm quātitatē: qđ pz esse falsum. ergo cōpositio māe cuz for/
ma substātiali de necessitate precedit cōpositionez subiecti
cū accidentalibus formis: ⁊ sic pz veritas ꝑme. Ueritas mi
Primo caplo̅ noris habež in libro de substātia orbis vbi dicit phs ꝙ celū
de suba orbis nō est ex materia ⁊ forma. ¶ Preterea sepe habež a pho in
⁊ tertio. de celo ⁊ mūdo ꝙ celum est corpus simplex.

¶ Contra. Raby Moyses in libro de vno deo dicit ꝙ ꝑpo
Prio caplo̅ sitio per se nota est ꝙ omne corpus est cōpositū. Itē in libro
de suba orbis. de substātia orbis dicž ꝙ oē qđ mouež est corpus ⁊ cōposi/
Tex. cō. 92. tū. Itē in primo libro celi ⁊ mūdi. cū dico celū dico formā cū
dico hoc celū dico materiā. Cū ergo in celo sit celū: ⁊ hoc ce
Tex. cō. 95. et lū celū est cōpositū ex materia ⁊ forma. ¶ Item ibidez dicit
93. phs ꝙ celū est ex materia sua tota: ergo hz materiā ⁊ cōstat
ꝙ etiā formā cū sit perfectū: ergo est cōpositū. ¶ Gratia hu
ius querež vtrū per diuisionē sue materie sit multiplicabile
Tex. cō. 92. et ⁊ sumanž rōnes phi in primo de celo ⁊ mundo. quarū prima
infra. est hec. Omne qđ hz materiā ⁊ formā aut est multa aut pōt
esse multa: celū hz materiā ⁊ formam: ⁊ hoc supponaž: ergo
est multa vel pōt esse multa ⁊ nō nisi per diuisionē materie:
ergo celū est multiplicabile per diuisionem materie sue. Ad
idē est ratio Platonis quā ibidē iducit: qꝛ celū est ad ideā
⁊ ad eandē ideā plures possunt fieri celi. ¶ Solutio. dōm ꝙ
celū est cōpositū ex materia ⁊ forma: sed materia sua nō de
terminaž nec cognoscilž nisi per potentiā ad vbi tm̄. sicut eni
Tex. cō. 69. dicit phs in fine primi physicoꝝ. subiecta natura scibilis est
ſm analogiā: ⁊ in hoc differt a mā generabiliū ⁊ corruptibi
lium que determinaž ⁊ cognoscilž per potentiā ad esse ⁊ ad
dispositiones accidentales ⁊ ad quātitatē ⁊ ad vbi. Poten
tia aūt ad esse nō est in materia celi: ⁊ ꝑpter hoc nō est sepa
rabilis a forma sua: nec econuerso forma separaž ab ipsa. ⁊
hoc innuit phs quādo dicit. Cū dico celū dico formā ⁊ cum
dico hoc celū dico materiā: materia eni in celo indiuiduat
⁊ particularizat formā ⁊ separaž ab ipsa: eo ꝙ nō est in potē/
tia ad formam aliam ⁊ propter hoc ipsa suppoɴilž nomine
suppositi nature celestis sicut hoc celū. Similiter forma nō
dicilž celeitas siue rotunditas ad mouendū ꝙ forma illa nō
est separabilis: sed semper est actus materie illius: ⁊ ideo
significaž per nomē ꝑdicabile de composito sicut celū: ⁊ hoc
est qđ dicit Boetius in libro de hebdomadib⁹. ꝙ in omni
eo qđ est citra primū est hoc ⁊ hoc. ¶ Ad primū dōm ꝙ ob/
iectio illa prouenit ex praua intelligētia littere: qꝛ sermo ab/
solutus dicilž ibi sermo nō determinatus per demōstratiuū
⁊ nutū ad suppositū particularis celi: sed dicilž celum sermo
absolutus ⁊ hoc celū sermo determinatus. ¶ Ad aliud di/
cendū ꝙ compositio prima per modum prius dictum est in
celo. hoc autem qđ dicilž in libro de substātia orbis ꝙ celuz
non est ex materia ⁊ forma. intelligilž de materia que ꝑprie
materia est. s. que est in potentia ad esse ⁊ de forma que ac/
quirilž per transmutationem subiecti: ⁊ hoc enim modo ce
lum nō est ex materia ⁊ forma. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ cor/
Corpus mul/ pus multipliciter dicilž simplex. est enim simplex qđ diuidilž
tipli̅r dicilž sim diuisione cōtinui tm̄: ⁊ sic corpora mathematica sunt simpli
plex. cia. ¶ Item dicilž simplex qđ nō hz qualitates agentes ⁊ pa/
tientes sic celū dicilž simplex. ¶ Tertio modo dicilž simplex
in quo stat resolutio corpoꝝ ⁊ nō resoluilž in formā aliā ⁊ sic
elementa sunt simplicia. ¶ Quarto modo dicilž simplex cu/
ius partes sunt eiusdem rōnis cum toto ⁊ sic caro ⁊ os sunt
simplicia ⁊ manus ⁊ pes sunt composita. Ex his modis di/
cilž simplex in corpore. ¶ Quinto modo dicilž simplex qđ nō
habet partes tamen habet positionem in continuo: ⁊ hoc
modo punctus dicilž simplex. ¶ Sexto modo dicilž simplex
indiuisibile habens ordinem in discreto ⁊ hoc modo dicilž
simplex vnitas. ¶ Septimo modo dicilž simplex indiuisibi/
le per se diuisibile tamen alterius diuisione ⁊ componibile
cuz altero: ⁊ hoc modo forma accidentalis dicitur simplex
quemadmodū dicilž in sex principijs. ꝙ forma est cōpositio/
ni ꝯtingēs simplici ⁊ inuariabili essentia ꝯsistens. ¶ Octa/
uo modo dicilž simplex indiuisibile per se ⁊ indiuisibile diui
sione subiecti: tamen cōponibile cū altero cuius ipsum esse
est act⁹ ⁊ perfectio: ⁊ hoc modo forma substantialis est sim
plex ⁊ etiam anima vegetabilis ⁊ sensibilis. ¶ Nono modo
dicilž simplex indiuisibile per se ⁊ indiuisibile diuisione sub/
iecti cōponibile tamen alij cuius nō est actus: ⁊ hoc modo
dicilž simplex itellectus ⁊ anima rationalis. ¶ Decimo mō
dicilž simplex indiuisibile oīno in se ⁊ diuisione alterius non
cōponibile cum aliquo habens tamen hoc ⁊ hoc: ⁊ hoc mō
intelligentia angelica dicilž simplex. ¶ Undecimo mō dicilž
simplex indiuisibile oīno diuisione sui ⁊ alterius non cōpo/
nibile cum alio nō habens hoc ⁊ hoc: ⁊ hoc modo deus di/
cilž simplex ⁊ his omnib⁹ modis dicilž simplex ex parte rei:
ſm relationem autem ad animā dicilž simplex trib⁹ modis.
Primo modo qđ nō habet cōpositionē cum materia neq̄
cum dispositionibus materie que sunt figura ⁊ hic ⁊ nūc: ⁊
sic vniuersale dicilž simplex. Secundus est ſm ꝙ non diffini
bile dicilž simplex ⁊ diffinitū compositum: ⁊ ſm hoc genus ⁊
differentia dicunž simplicia. species autē cōposita. Tertius
est ſm ꝙ simplex dicilž ꝙ nō est resoluere vlterius ſm ratio/
nē ⁊ ad ipsum resoluunž omnia alia: ⁊ sic ens dicilž simplex.
¶ Ad id qđ querilž iuxta hoc vtrū celum sit multiplicabile
per diuisionem sue materie. dicendum ꝙ non: qꝛ talis mul
tiplicatio non fit nisi per diuisionem materie factam per ge
nerationem. celum autem est ingenerabile ⁊ incorruptibile
sicut ꝓbatum est. ¶ Ad id quod obijcitur in contrariuz di/
cendum: ꝙ sicut dicit phs celum est ex materia sua tota to/
talitate potētie ⁊ actus: ⁊ hoc est qꝛ materia eius est in nul/
la sui parte nec potest esse sub alio actu. hoc autem qđ dicit
phs ꝙ omne qđ habet materiam ⁊ formam est vel pōt esse
multa intelligilž de materia diuisibili per generationez ⁊ nō
de tali materia celi. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ de potentia crea/
toris est facere multos celos ad ideam vnam: sed nō est de
cōuenientia creature: qꝛ si essent multi celi essent multi mū/
di. qđ lz posset facere creator quātum est de potētia sua ta/
men hoc non potest esse ſm conuenientiam ⁊ potentiā crea
turarum vt infra probabitur cum disputabitur. Utrū plu/
res possunt esse ꝙ̄ vnus mundus. hoc enim non habet hic
disputari: reseruetur ergo in futurum.

¶ Quid sit celum ſm diffinitionem. Articulus 4⁹.

Quarto querilž quid sit celuz. Et sumaž diffini
tio Damasceni i 2° libro caplo̅ 6°. vbi dicit ꝙ
celū est ꝯtinentia visibiliū ⁊ inuisibiliū creatu/
rarū. Uidež aūt ꝙ hec diffinitio nō omni celo
ꝯueniat qꝛ inuisibilis creature dicunž. hic itel/
ligētie ⁊ anime sancte: ⁊ ille nō ꝯtinenž in celis
inferioribus planetaꝝ. ¶ Preterea nō videž hec diffinitio
dari de natura celi: qꝛ per illam nō cognoscilž vtrū sit cogni/
tum vel alterius nature: cum tamen hoc per diffinitionem
realem deberet intelligi. ¶ Item ꝯtinentia respectu visibi/
lium ⁊ inuisibiliū nō videž esse eiusdē rōnis qꝛ visibilia cōti
nenž circūscriptiue. inuisibilia diffinitiue tm̄. Si forte dicaž
ꝙ cōtinentia sumilž hic pro virtute saluatiua ⁊ ꝯtinentia in
esse patet ꝙ falsum est: qꝛ talem virtutem non habet celum
respectu inuisibilium. Preterea hoc videž esse contra Da
mascenū qꝛ exemplat diffinitionem dicit inter ipsum enim
intellectuales angeloꝝ virtutes ⁊ omnia sensibilia cōcludū
tur ⁊ circum terminanž. solus aūt deus incircūscriptibilis
est oīa implens ⁊ omnia continens ⁊ omnia circum termi/
nans vt super omnia ens ⁊ omnia cōdens. ¶ Preterea ꝙ
non possit dari ratio vna conueniens omni nature celesti
quoruz enim est vna ratio ſm naturam illoꝝ est ꝑpagatio
ab vno ſm naturā sicut patet in hominibus ⁊ aīalibus: sed
stellarum ⁊ celoꝝ ꝑpagatio non est ab vno ſm naturā: ergo
non est ipsorum ratio vna. Si forte dicaž ꝙ ipsoꝝ est propa
gatio vna ab alio per diuisionem. substātia enim diuiditur
per corpoream ⁊ incorpoream. ⁊ corporea vlterius per ge/

nerabilem ⁊ ingenerabilē ⁊ motuȝ circulariter ⁊ ꝟm rectū:⁊
ita celū esset substātia incorporea ingenerabilis mota cir/
Tex.c. vltimi. culariter. ¶ Cōtra dicit phs in .10. metaphysice ꝙ corrupti/
bilia ⁊ incorruptibilia nō sunt eiusdē generis. Similiter in
p°.2.⁊.3.capitulis. libro de substātia orbis dicit phs ꝙ corporeitas nō dicitur
vniuoce in celo ⁊ in elemētis: ergo nulla est diuisio q̄ñ dicit
corpoꝝ aliud generabile aliud igenerabile. ¶ Preterea di
cit phs in 6° topicoꝝ. ꝙ vita nō ꝟm vnā spēm videt̄ dici de
aialibus ⁊ plantis: sed altera quidē aialibus altera plātis
inest: ergo similiter corporeitas nō ꝟm vnā spēm inest corru
ptibilibus ⁊ incorruptibilibus. ¶ Solutio dōm ꝙ prīa dif/
finitio dat̄ per actū celi ⁊ nō per nām ꝓpriā ipsius quemad
modū obiectū est: ⁊ nomina formalia dicta per abstractio/
nem habēt resolui in mālia cōcretiue dicta. sic celū est cōti/
nentia visibiliū ⁊ inuisibiliū creaturarū. hoc est celū est cōti
nens visibiles ⁊ inuisibiles creaturas. ⁊ dicit creaturas ad
differentiā creatoris qui a nullo cōtinet̄: sed omnia cōtinet
vt pȝ in auctoritate prius dicta. ⁊ sic pȝ solutio ad primum.
¶ Ad aliud dōm ꝙ cōtinentia nō est equiuoce dicta ad cir/
cūscriptionē ⁊ diffinitionē. p. diffinitio enim prius est nā q̄ȝ
circūscriptio. qđ pȝ: q: ab ipsa nō cōuertit̄ cōsequētia q̄cūqȝ
enim loco circūscribunt̄ etiam loco diffiniunt̄: sed nō ꝯuer/
tit̄: ⁊ ita illa obiectio supponit falsum. ¶ Ad id qđ queritur
vtrū oīum superioꝝ sit ratio vna: est duplex responsio. qdaȝ
enim dicūt ꝙ oīa superiora penitus sunt vnius nāe nec dif/
ferunt per formas substātiales: sed per ꝓprietates que sunt
habere plus de lumine vel minus in diuersis partib⁹: sicut
differt pars stellata a non stellata: ⁊ sicut differt sol a ceteris
stellis. Vel differunt per habere stellā vnā vel plures: sicut
differūt orbes inferiores planetaruȝ ab octaua sphera: vel
per habere lumen a se vel ab alijs sicut differt luna ab alijs
stellis. ⁊ isti soluunt rōnē obiectā per hoc ꝙ duobus modis
plura reducunt̄ ad vnū in natura scilicet ꝟm rōneȝ originis
Secūdo celi cō.49. ⁊ ꝓpagādo: vel ꝟm virtutē influentē esse ⁊ posse ⁊ moueri: ⁊
hec videt̄ esse sententia Auerrois. Melius tamē dici dȝ. s.
ꝙ nō habēt rōnē vnā in specie cū nec oīa habeāt vnū moto/
rem: nec sint oīa eiusdē effectus nec oīa eiusdeȝ motus: ⁊ iō
vnūqđqȝ ab alio differt specie ⁊ circulus a circulo ⁊ stella a
stella. ¶ Ad hoc qđ obijcit̄ de diffinitione per diuisionē col
lecta cōcedendum est: ꝙ corporeitas nō est vnius rōnis ꝟm
vnā naturā incorruptibilibus ⁊ in incorruptibilibus. Si tñ
abstrahat̄ ab vtroqȝ ⁊ loquat̄ aliquis logice tunc est vnius
intentionis: nihilominus tamen diffinitio pōt stare: lȝ diui
sio nō stet ꝟm naturaȝ: q: in diffinitione non ponit̄ corporei/
tas tm̄ sed incorruptibilitas.

¶ De partibus celi.

Deinde queritur de partibus celi. Et queran
tur q̄tuor. quedā enim sunt partes cōiter de/
terminātes oēs orbes: ⁊ de illis querit̄ p̄mo.
similiter quedā est pars vt termin⁹ ⁊ figura: ⁊
de illis querit̄ 2°. Quedā etiā est pars que di
cit̄ orbis superior vel inferior sicut celū empy
reū ⁊ aqueū ⁊ cetere sphere ⁊ de illis queritur 3°. 4ᵃ questio
erit de partibus que sunt stelle.

¶ De dextro ⁊ sinistro celi. Articulus 5⁹.

Primo ergo querit̄ de partibus orbis: que sūt
principia dimensionis sue in oibus orbib⁹. s.
longitudinis orbis ⁊ latitudinis ⁊ ꝓfundita/
tis que sunt sursum ⁊ deorsum ⁊ dextrū ⁊ sini/
struȝ ⁊ ante ⁊ retro. ¶ Querat̄ ḡ de istis. p° eo
ꝙ Pithagoras istas partes esse dixit in celo.
Dicit aūt phs ꝙ dextrū est vnde mot⁹ localis incipit ⁊ sini/
strū est per quā resoluit̄ in dextruȝ. Videt̄ aūt ꝙ ista nō sint
in celo. qcqd eni principiū ⁊ finē ⁊ mediū mot⁹ sui nō hȝ in
se sed extra hoc nō hȝ in se vnde incipiat motus ⁊ per queȝ
Tex.cō.64. resoluat̄: circulus in se nō hȝ principiū ⁊ mediū ⁊ finē mot⁹
sui vt dicit̄ in 8° physicoꝝ. ergo nō hȝ dextrū ⁊ sinistrū. cuȝ ḡ
celū sit circulare nō habebit dextrū ⁊ sinistrū. ¶ Itē celū non
distinguit̄ in duos semicirculos diuisos per diametruȝ ab
oriēte in occidentē per centrū terre. Cuȝ ergo celū moueat̄
ab oriēte in occidentē: ⁊ de pūcto diametri ad punctū nō si/
stit motus si regirat ab occidēte in orientem: ergo qua rōne
dicit̄ incipere grā superioris semicirculi in oriēte eadeȝ rō/
ne dicet̄ incipere in occidēte grā iferioris semicirculi: ergo
qua rōne dicit̄ oriens dextrū eadē rōne dicet̄ occidens dex/
trū. ¶ Itē mota vna parte celi mouent̄ oēs: ergo qua rōne
incipit motus in vna parte eadē rōne in oibus: ergo vbiqȝ
est dextrū ⁊ vbiqȝ sinistrū. Preterea sumat̄ rō Cōmentato cō.15.⁊.16.
ris quā ponit in cōmēto de celo ⁊ mūdo aliquātulū post pri
cipiū secūdi libri que est hec. ꝙ dextrū ⁊ sinistrū cānt̄ a virtu
tibus actiuis ⁊ passiuis. s. ab abūdantia caloris nālis ꝓce/
dentis a corde ⁊ spirituū plus in dextrū q̄ȝ in sinistrū: ⁊ cum
tales virtutes nō sint in celo celū nō videt̄ habere dextrum
⁊ sinistrū. ¶ Sed cōtra nihil est vanum in natura: ergo nec
hoc erit vanū ꝙ in quadā parte oriunt̄ stelle ⁊ in quadā oc/
cidunt sicut dicit ipse Aristoteles in littera: ⁊ ita opȝ ꝙ in lo
co orientis sit aliqua rō principij ortus. ¶ Iuxta hoc querit̄
vtrū idē sit dextrū oium orbiū. Et videt̄ ꝙ nō. nō eni idem
vbi est vnde incipit motus. quidā enim orbes mouent̄ ab
oriente motu diurno: ⁊ quidā ab occidēte motu ꝓprio sicut
orbes planetarum. ¶ Sed ꝯtra hoc est id qđ fere ab oibus
imponit̄ Aristoteli. s. ꝙ dixerit ꝙ omnes orbes mouent̄ ab
oriēte in occidentē. Ad idē est rō Anenalpetre in astrologia
sua qui dicit ꝙ corpus vnius nature ꝟm naturalē motū mo
uet̄ ab eodē loco in eundem. Cum ergo omnes sphere sint
vnius nature omnes mouent̄ ab oriente per occidenteȝ in
orientē vniformi motu ꝟm naturā. ¶ Item alia est ratio q̄ñ
duo circuli vnus extra ⁊ vnus intra mouent̄ ꝯtra seinuiceȝ
vnus sistit alterum vel scindet eum si non fuerint eque for/
tes: ergo si celum mouet̄ ab oriēte in occidentē ⁊ inferiores
ecōuerso vel sistent seinuicem vel vnus scindet alterū quo/
rum vtrūqȝ falsum est: ergo omnes mouent̄ ab eodem loco
⁊ in eundem. ¶ Solutio. dicimus ꝙ quidaȝ distinguunt ꝙ
dextrū ⁊ sinistrū diuersimode sunt in diuersis. In quibusdā
enim differunt figura ⁊ virtute: vt dicunt sicut in hominib⁹
⁊ aialibus ⁊ plantis: in quibusdā aūt sola virtute differunt
sicut in celo: ⁊ isti dupliciter falsum dicunt. ¶ Primo q: di
cit Aristoteles in libro celi ⁊ mūdi: ꝙ dextrū ⁊ sinistrum nō
differunt figura: sed ante ⁊ retro ⁊ sursum ⁊ deorsum: ⁊ hoc
videmus expresse: q: dexter pes figurat̄ sicut sinister ⁊ ma/
nus sinistra sicut dextra: sed membra superiora nō figurant̄
sicut inferiora nec anteriora sicut posteriora. ¶ Preterea
isti dicūt ꝙ siquis sciret discernere subtiliter qđ videret al̄r
figurari folia arboris in sinistra ⁊ aliter i dextra. Et hoc est
cōtra Aristotelem qui dicit in 2° celi ⁊ mūdi ꝙ dextrū ⁊ sini Tex.cō.12.
strum nō est in aliqua plantarum. ¶ Preterea ratio dictat
hoc ꝙ si dextrum ⁊ sinistrum sunt principia motus localis ⁊
planete nō habent motum localem ꝓcessiuum superfluerēt
in eis dextrum ⁊ sinistruȝ: ⁊ sic aliquid esset vanum in natu/
ra. ¶ Propter hoc dicūt alij ꝙ ante ⁊ retro causant̄ a qua/
litatibus cōtrarijs: ⁊ similiter sursum ⁊ deorsum: ⁊ ideo illa
nō possunt esse in eodē corpore sicut sursuȝ est in loco ignis
⁊ deorsum est in loco terre. sed dextruȝ ⁊ sinistrū nō causant̄
a ꝯtrarijs: sed ab abundantia maiori ⁊ minori eiusdē. Si/
militer in celo dextrū est vbi est abundantia luminis dispo
nentis ad motuȝ. sinistrū aūt vbi minus de lumine. ¶ Sed
contra hoc est: ꝙ quādoqȝ ꝟm hoc dextrum esset in occiden
te: q: illa pars vbi abundat lumē reuoluit̄ circulariter sicut
⁊ alia. hoc autem est cōtra Aristotelē dicenteȝ in littera celi
⁊ mūdi ꝙ dextrū est vbi videmus oriri stellas: ⁊ sinistrū vbi Secundo celi tex.cō.15.
videmus eas occidere. ¶ Item dicit Cōmētator ꝙ Aristo cō.15.⁊.15.
teles loquit̄ ibi per quādam similitudinem ⁊ hoīs imaginē
ponit cuius pedes sunt in polo artico ⁊ caput in antarctico
⁊ facies est versa ad nostrū hemisperiū. illius enim dextruȝ
est in oriente ⁊ sinistrū in occidēte ⁊ ante eius esset in meri/
die ⁊ retro in aquilone. Et hoc videt̄ Aristoteles tāgere in
littera vbi dicit. Ex eis quidem oportet nos existimare est
homo habens dextram ⁊ sinistrā cōsimiles in figura dein/
de continet super se orbem. Et quidā libri habent ex eis ꝙ
oportet nos existimare est homo habens dexteram ⁊ sini/
strā non diuersas in figura deinde ⁊c̄. Et gratia huius lit/
tere quidam dicunt ꝙ super orbem est alius orbis: sed litte
ra est falsa ⁊ non exponitur ab aliquo Cōmentatore.
¶ Contra opinionem autem Cōmentatoris videt̄ esse litte
ra: q: imediate sequit̄ ⁊ est illi orbi iterū virtus diuersa ꝓ/
culdubio. s. dextrum ⁊ sinistrum: quoniam sunt ei loca ince/
ptionis ⁊ status ex opere factionis sue. ⁊ similiter oportet vt
existimemus vtrūqȝ in principio motus orbis. nā si motus

eius nō est in tēpore infinito: sed motus eius est finitus necessario opꝫ ꝙ motui eius sit locus vbi incipit. Ex hoc accipit ꝙ dextrū ⁊ sinistrū sūt ſm vim motoꝝ ⁊ ſm dispositionē mobilis. Una enim reuolutio celi nō est infinita cū celū sit finite quantitatis: vnde opꝫ ꝙ incipiat in aliqua parte ⁊ in quacūqꝫ parte incipit in illa hꝫ rōnē inceptionis que dicit dextrū. (Solo ꝓpria.) ¶ Unde dicimus ꝙ iste opiniones oēs false sunt dicentes celū habere dextrū ⁊ sinistrū in veritate differētia in virtute ꝯueniētia in figura supponentes ꝙ celū moueſ a coniuncto sibi ⁊ nō a deo tm̄. ¶ Itē supponimus ꝙ celū duobꝰ modis ꝯsideraſ. s. vt est locus infimoꝝ ⁊ ſm nām ꝓpriā ſm quā distinguiſ ab alijs corporibus ⁊ iō hꝫ quasdā virtutes ſm ꝙ est locus ⁊ quasdā ſm ꝙ est celū. Dico ergo ꝙ dextrū celi est in oriente quātū ad virtutē loci siue situs. Et hoc pꝫ ex hoc ꝙ motor celi mouēdo celū mouet oīa nālia ⁊ cū motus sit semper ab imobili aliquo primo sicut ꝓbatum est in phyſica opꝫ ꝙ motor ille sit imobilis ⁊ locus imobilis vnde moueſ primo. Dico aūt locū sicut determinatum in parte orietis: eo ꝙ ibi abundet vis motoris primi ⁊ inde per motū celi affluit virtus eius in totā nām. ¶ Ad pᵐ aūt dicimꝰ ꝙ lꝫ circulus inquātū circulus principiū ⁊ mediū ⁊ finē habeat in cētro: ⁊ nō in circūferētia: tamē circulus in mā nāli ⁊ habēs positionē ſm situm mūdi nō est eiusdē rōnis in oībus partibus suis: ⁊ iō est ratio quare in quadā parte incipiat motus eius ⁊ per quādā regireſ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ distractio circuli per diametrū nō sistit motū: ⁊ iō nō de necessitate est oriens in vtroqꝫ puncto diametri nisi forte quo ad nos ⁊ non ſm nām. ¶ Ad aliud dōm ꝙ mota vna parte circuli moueſ oēs sed nō est in oībus ratio iceptionis motus. ¶ Ad obiectū Cōmētatoris dōm ꝙ dextrū ⁊ sinistrū ⁊ cōpositū ex ꝯtrarijs sic cāntur vt dicit sed in superioribꝰ ex nā situs ⁊ ordinis eoꝝ ad alia. s. inferiora que moueſ motibus eoꝝ. ¶ Ad hoc qō queriſ vtrū omnes orbes habeāt eundem orientē soluiſ diuersimode a diuersis. ſm Aristotelē enim nō est idē oriens: sed oriens planetarū est in occidente orbis stellarū fixarū. ⁊ iō dicens ꝙ omnes orbes moueſ ab oriente in occidentem increpat Pithagoram: qui dixit illos qui habitant sub sphera occulta: qui occultātur visibꝰ nr̄is esse in medietate orbis iferioris in parte sinistra hoc est illos antipodes qui sunt versus polū antarcticū versus orientē. nos aūt dixit habitare in medietate orbis superioris in parte dextra: ⁊ hoc ſm motū sphere stellate. Et pꝫ ꝙ falsum dixit: q: si dextrū sit in oriēte vt dixit Pithagoras ponēs hoiem ſm ꝙ supra posuimus eū: tūc antipodes habitant in parte superiori orbis in parte sinistra q: sub motu habitāt regiratiōis. nos aūt qui sumus versus polū arcticū habitamus in celi dextra in inferiori parte orbis: q: habitamus sub accessu inceptionis motus celi: sed ſm orbes planetarū verū dixit Pithagoras: q: dextra planetarū est in sinistra orbis stellarū fixarū: ⁊ ideo ſm orbes illos nos sumus in parte superiori in sinistra: q: motꝰ regirationis planetarū est super nos. Et illi qui habitāt in alio hemisperio sunt in parte inferiori in dextra: ⁊ hoc ſm motū ꝓpriū planetarū ⁊ nō ſm diurnū: q: ſm illū motꝰ accessus planetarū ex inceptionibꝰ eoꝝ est super eos: ⁊ hoc ꝯtingit iō q: variātur poli a polis orbis stellarū fixarū ⁊ orientes ⁊ occidentes ipsoꝝ ab oriente ⁊ occidēte illius. ¶ Et ex hoc pꝫ ꝙ oēs falsum dicūt: qui iponunt Aristoteli ꝙ dixit planetas moueri ab oriēte primi orbis in occidētē ipsius. ¶ Scđm ergo hoc soluende sunt rōnes quas inducit Aneualpetras: ⁊ dōm ꝙ corpora superiora nō habēt in se ꝯtrarietatē: ⁊ iō nō mouentur ad loca ꝯtraria: q: sicut vnus locus est qui diciſ mediū ad quē moueſ terra: ⁊ vnus locꝰ est a medio sursum ad quē moueſ ignis: ita vnus locus est qui diciſ circa medium ad quē nullū corpus moueſ: q: omne corpus qō moueſ ad aliquē locū ſm nām qescit qñ est in illo: sed superiora mouenſ in ipso circulariter: ⁊ partes illius loci siue situs nō sunt contrarie adinuicē sicut ꝯtraria sursum ⁊ deorsum: sed tm̄ hn̄t diuersitatē in eadē nā situs ⁊ loci: ⁊ iō diuersi orbes in diuersis partibꝰ suis pn̄t incipere motꝰ rōne diuersarū dispōnū que sunt in motoribꝰ ⁊ mobilibus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cum circulus moueſ ꝯtra circulū dicere opꝫ ꝙ moueanſ in eisdē polis ⁊ in eodē axe: qō nō faciūt orbes planetarū cū primo orbe. Uel dicaſ melius ꝙ motores inferiores nō sunt contrarij motori superiori imo intēdūt ⁊ appetūt sibi simulari: ⁊ iō ēt mouent motu suo. s. motu diurno ⁊ insuper habēt ꝓpriū vt diceſ infra qui nō est cōtrarius motui primo sed hꝫ ordinē sub ipso ad ꝯsistentiā nāe: q: ꝓpter diuersitatē inferioꝝ necesse est esse diuersos motus in superioribꝰ vt ꝓbaſ in 2° de gnōne. ⁊ 2° de celo ⁊ mūdo. Tamē Aneualpetras cōcedit rōnes illas ⁊ ponit ꝙ oēs orbes mouentur a motore vno pmo cuius virtus fortior est in orbe imediato ꝙ̄ 2° vel 3°. ⁊ iō in p° facit motū diurnū reuoluēs ipm de puncto ad punctū. In 2° aūt ⁊ in inferioribus in tpe motus diurni nō facit pfectā reuolutionē sed pars manet ⁊ iterū in alio die pars ⁊ ſm hmōi remanētias diciſ ꝙ planete videnſ moueri ab occidēte in orientē cū tm̄ nō moueanſ. Qō aūt diuersimode moueanſ hoc dicit ꝯtingere ꝓpter diuersitatē poloꝝ ⁊ circuloꝝ. ¶ Notādū aūt ꝙ dextrū ⁊ sinistrū diciſ multis modis. s. absolute ⁊ in cōparatione ad nos. Absolute diciſ duobꝰ modis. s. ſm similitudinē ⁊ ſm virtutē. ſm similitudinē in statu. ſm virtutem in illis in qbꝰ sunt motus diuersi sicut in aīalibus principiū motus est in dextrū ⁊ alterā partem. s. sinistrū trahunt post se: ⁊ ꝓpter hoc aīalia qñ icipiūt ambulare dextrū pedē ponunt pꝰus ⁊ deinde sinistrū q: facilior est sic ambulatio: ⁊ in celo vbi principiū motꝰ est ab oriēte ⁊ regiratio ab occidēte. dico aūt motus diuersi ꝓpter grauia ⁊ leuia: que nō habēt nisi motū vnū a medio vel ad mediū: ⁊ iō nō habēt motū dextrū vel sinistrū. Quo ad nos ēt dicunſ duobꝰ modis. s. per solā relationē sicut illa que sunt versus dextrū vel sinistrū in cōparatione ad nos. vel per relationē ad fatū sicut obseruant augures auem sedentem a dextris ⁊ a sinistris. Hoc tm̄ ideo nō dicimus ꝙ credamus fatum habere vim: sed q: hec distinctio est antiquoꝝ.

(Tex. cō. 56. Tex. cō. 60. et infra.)

(Nō qr̄ circulus iquātū circulus differt a circulo vt ē in mā nāli vide ꝯsile in Auerroi primo celi cō. 32.)

¶ De ante ⁊ retro celi. Articulus 6ꝰ.

Secundo queriſ. De ante ⁊ retro celi que ſm phm sunt principia motus alterationis. ¶ Et ꝙ̄ riſ q: alteratio nō ē in celo vt supra ꝓbatū ē. ¶ Itē ante est vbi sunt sensus vt dicit phs. Cū igiſ in celo nō est sensus in celo nō est ante. Itē ante ⁊ retro differūt in figura ⁊ virtute: sꝫ in celo non inuenitur differentia ſm figuram: q: vbiqꝫ celum est rotundū: ergo ante ⁊ retro non sunt in celo.

¶ Contra. Dicit phs: ꝙ ista sex ante ⁊ retro sursum ⁊ deorsum dextrū ⁊ sinistrū sunt oīs corporis cōpleti: cū ḡ celū sit cōpletū cōpletissime ante ⁊ retro sūt in celo. ¶ Itē ante ⁊ retro sunt pnᵐ ꝓfunditatis ⁊ cum ꝓfunditas sit in oī corpore videſ ꝙ ante ⁊ retro sint in oī corpe. ¶ Itē rephēdiſ Pithagoras q loquebaſ de dextro ⁊ sinistro ⁊ nō de ante ⁊ retro ⁊ sursum ⁊ deorsum cū tm̄ illa in pluribꝰ corpibꝰ inueniant ꝙ̄ dextrū ⁊ sinistrū: ḡ si dextrū ⁊ sinistrū sunt in celo multo magis ante ⁊ retro. ¶ Solutio. dicimus ꝙ ante ⁊ retro sunt in celo ſm dispositionē circuli signoꝝ sub quo moueſ sol si declinat ab aqlone versus meridiē ⁊ motores planetarū hn̄t declinationē ſm partē illā ⁊ pcipue sol. ¶ Ad id qō p° obijciſ dicimus ꝙ phs loquiſ ibi de ante in aīalibꝰ: q: in aīalibus ante est vbi sunt sensus. ista eni maxime determinanſ in corpe spirāte qō est aīatū aīa sensibili vt ipse dicit. ¶ Ad id aūt qō queriſ q̄liter sit pncipiū alteratiōis in celo. Dōm ꝙ est principiū alterationis in ipso effectiue. i. q: efficit alterationē. ex motu. n. solis ad ante versus aqlonē ⁊ declinationē eius retro versus meridiē ꝯtinua fit alteratio in inferioribꝰ: ⁊ cōsequēter ꝯtinua fit gn̄atio ⁊ corruptio: ⁊ hoc est qō dicit phs in 2° de gnōne continuitatis gnōnis ⁊ corruptionis totiꝰ. s. celi allatio cā. ꝑsentie vō ⁊ absentie cōtingit eni quādoqꝫ fieri lōge qñqꝫ ꝓpe. ineqli vō distātia ente inequalis erit motus. quocirca si in aduenīēdo ⁊ ꝓpe esse generat ⁊ in recedēdo ⁊ lōge fieri ad ipm corrumpit. Similiter etiā in aīalibus nō fit alteratio nisi ſm q̄litates sensibiles ꝓpe vt ꝓbaſ in 7° phyſi. cū igiſ añ sit vbi sūt sensus. q̄liter ante ⁊ retro principiū sunt alterationis in aīalibꝰ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ etiā illud nō tenet nisi in aīalibus ⁊ nō in celo. ¶ Ad id qō videſ dicere phus ꝙ in oī corpore cōpleto sunt iste sex differētie. Dōm ꝙ appellat corpus cōpletū perfectū ſm principia motus que hꝫ in seipso. s. principiū motus localis habētis diuersitatē sicut est motus aīalis: ⁊ principiū motus alterationis per sensus: ⁊ principium augmenti per sursum ⁊ deorsum. ¶ Ad id qō obijciſ ꝙ ante ⁊ retro sunt

(Scđo celi tex. cō. 9.)

(Tex. cō. 56.)

(Tex. cō. 14. et infra.)

principia ꝓfunditatis que est in omni corpore. dicendum ꝙ intelligit de ꝓfunditate animatorū cuius termini sunt ante ⁊ retro ⁊ quo ad hoc dicuntur esse principia.

ℭDe sursum ⁊ deorsum celi. Articulus 7'.

TErtio querit. De sursum ⁊ deorsū que sunt principia lōgitudinis in celo vt dicit phs. Si eni sursum ⁊ ẽm maximā distantiam a medio videt ꝙ circūferētia celi vbiq3 est sursū ⁊ nū, ꝙ deorsum. Itē dicit phs ꝙ sursum ⁊ deorsū sunt principia motus augmēti: sed augmētū nō est in celo. ergo nec sursum nec deorsum. Preterea sursum ⁊ deorsū sunt ad que mouent grane ⁊ leue. ℭAd hoc dicunt qdā ꝙ sursum est vbiq3 iuxta celū ⁊ in celo. deorsum aūt in centro terre: ⁊ ꝙ vnū istoꝝ est in celo ⁊ non reliquum. ℭSed hec solutio nō hʒ rōnē. Preterea est cōtra phm qui dicit ꝙ lōgitudo orbis est spatiū in quo sūt orbes ⁊ ꝙ ex orbib' sūt qdā q sūt sursū ⁊ ex eis sunt q sunt deorsum: ⁊ iste locus. s. spatiū orbiū ex oib' medietatib' orbiū est diuersus.

Solo ppria. ℭCui nos ɔsentientes dicimus ꝙ sursum ⁊ deorsum sunt in celo ⁊ est lōgitudo orbis de polo in polū: ita ꝙ polus antarticus sit sursum: ⁊ polus articus deorsum sit ẽm diuisionem primi orbis. ẽm diuisiones aūt alioꝝ orbiū in qb' sunt planete: polus qui est in nr̄o hemisperio est sursum: ⁊ polus qui est in iferiori hemisperio est deorsum. Et hoc est qd̄ intendit dicere phs ꝙ ex orbib' sunt qui sunt sursum ⁊ quidā qui sunt deorsum ꝙ vna medietas orbis est deorsum ⁊ altera est sursum ẽm ꝙ distinguunt orbes occulti ⁊ orbes subti visib' nr̄is. ℭQd̄ aūt dicit phs ꝙ iste locus est ex oib' medietatib' diuersis itelligit ꝙ orbes qui sunt citra primū orbem diuersificant in polis ⁊ oriētibus ⁊ occidētib' ⁊ per cōsequēs diuersificant in sursum ⁊ deorsum ⁊ in dextro ⁊ sinistro. ℭAd id ergo qd̄ primo obijcit de sursum ⁊ deorsū dicendū: ꝙ duob' modis dicunt. s. ẽm ꝙ sunt principia mot' localis recti: ⁊ ẽm hoc sūt ɔtraria ⁊ ẽm hoc mouent ad ipsa graue ⁊ leue. dicunt ēt ẽm ꝙ sunt principia vt termini mot' augmēti vt principia vt termini lōgitudinis ⁊ sic nō sunt cōtraria. Unde dicit phs in libro de aialib' ꝙ in pueris membra superiora maiora sunt pp abūdantiā caloris ipellentis alimentū sursum postea aūt fit econuerso. Per hoc pʒ solo ad p^{m} ⁊ 3^{m} ⁊ 4^{m}. ℭAd 2^{m} dōm ꝙ sursum ⁊ deorsum nō sūt in celo ꝓut sunt principia augmēti sed in aialibus: sed ꝓut sunt in celo sunt principia lōgitudinis tm̄. ℭEt nota ꝙ iste sex differētie ꝓut sunt in celo ⁊ in aialibus duob' modis accipiunt. s. ꝓut sunt principia dimensionū: ⁊ ꝓut sunt principia motuū. primo mō est prius sursum ⁊ deorsum: ⁊ ɔsequēter dextrū ⁊ sinistrū ⁊ vltimo ante ⁊ retro: sicut p̄mo est lōgitudo ⁊ postea latitudo ⁊ vltimo ꝓfunditas: ⁊ hūc ordinē attēdit Aristoteles qñ rep̄hendit Pithagorā qui p̄ns loquebat de dextro ⁊ sinistro ꝙ̄ de sursum ⁊ deorsū. ℭSi aūt ɔsiderent ẽm ꝙ sunt principia motuū sic prius est dextrū ⁊ sinistrū: ⁊ cōsequēter ante ⁊ retro ⁊ vltimo sursum ⁊ deorsū: qr prior in mundo est motus localis ⁊ consequenter alteratio ad generationem ⁊ corruptionem in inferioribus ⁊ vltimo augmentum post generationem: ⁊ hunc ordinem considerauit Pithagoras: quē ⁊ nos cepimus in disputatione.

ℭUtrum figura celi sit circularis. Articulus 8'.

DEinde redeūdū est ad 2^{m} superioris diuisionis. Et querendū est de figura celi vtrū sit circularis. Et videt ꝙ nō. Dicit. n. Damascen' ꝙ celū qdā hemisperiū. i. semicirculū esse imaginati sunt: qr diuinoꝝ annūciator Dauid dicit. Qui extēdit celū sicut pellē. quo ostēdit tabernaculū. Et beatus Isaias. Qui statuit celū sicut cameram. i. arcū ergo videt ꝙ figuratū sit vt semicirculus. Si ɔtra dicatur ꝙ in hac parte magis credendum est philosophis videtur ꝙ non: cum dicat Augustinus ꝙ non est credendū de celo his qui de patre celesti alieni sunt.

ℭCōtra. Si celū est semicirculus aut mouent astra in ipso quiescēte celo: aut mouet celū ⁊ motu ipsius astra mouent. Si p̄mo mō tūc superi' astra mouent in semicirculo ⁊ subtus in diametro. Cū igit pūctū vltimū sit actu finis semicirculi: ⁊ actu principiū diametri astra que mouent in ipso vt

Tex. cō. 106. duob' vtent vno ḡ qescere accidit vt ꝓbatū est in 4° phys. coꝝ. ḡ est aliqd̄ tp̄s in quo quiescūt astra: ⁊ similr mot' eorū nō erit ɔtinuus qd̄ est ɔtra positionē. ℭSi aūt dicat ꝙ celū ip̄m mouet: tūc aut est extra ip̄m loc' aut nō. Si nō: cū igit arcus diametri minus distet a semicirculi centro ꝙ̄ anguli diametri: opʒ ꝙ anguli eius moueant in nihilo. ℭSimilr arcus semicirculi plus distat a cētro ꝙ̄ diameter: ⁊ ita semicirculus subtus erit in nihilo. ℭSimilr opʒ ꝙ aliqñ videremus formā celi super nos rectā ẽm lineā diametri ⁊ aliqñ acutā ẽm dispositionē anguli que oīa sunt p̄ter rōnē. ℭSi aūt dicat ꝙ extra sit locus: tūc ille locus aut est vt plenū: aut vt vacuū. Si vt plenū: tūc extra erit locus ⁊ de illius figura similis est questio ⁊ sic in infinitū. Si aūt vt vacuū tunc vacuū erit in nā ⁊ ꝙ aliqd moueat in vacuo qd̄ totum est p̄ter

rōnē. ℭPropter hoc dicim' ꝙ celū est rotundū tribus de causis. Solo ppri[a]

Primo ꝓpter motū suū quē opʒ eē ɔtinuū ⁊ ingetū ⁊ hoc nō pōt eē nisi in circulo. Scd̄o pp nām ips' celi: qr alr hēret ɔtrariū ⁊ esset corruptibile. Tertio qr figura illa sola simplex est ⁊ capacissima oium ⁊ p̄or oib'. Et id cōpetit corpori simplicissimo p̄mo ɔtinēti oīa corpa. Triplici de c[ausa] celū ē rotū[dum]

ℭAd hoc aūt qd̄ obijcit de Dauid dōm ꝙ ipse loquit vulgariter de hemisperio qd̄ est super nos versus polū articū ⁊ similr Isaias.

ℭDe celo trinitatis.

COnsequēter transeūdū ad qōnē de partibus celi que sunt orbes: sed qr celi multi enumerant a scriptura ⁊ a sanctis celū trinitatis: empyreū: crystallinū: firmamentum. Et Joānes Damascenus tāgit septē celos planetarū. Et Raban' super Deuteronomiū tāgit septē celos. s. empyreū: crystallinū: firmamētū: igneū: olimpiū: ethereū: aereū. Ideo querendū est p̄mo de singulis hoꝝ celoꝝ: ⁊ postea in cōi de eisdē. Querat ḡ p̄° de celo trinitatis ⁊ querunt q̄tuor. Primo an sit corp'. 2° si nō est corp' vtrū sit idē ꝙ deus. 3° que ɔtineri habeāt in celo trinitatis. 4° ⁊ vltimo ẽm quē modū exhalationis sit eleuatū super alios celos.

ℭUtrum celum trinitatis sit corpus. Articulus 9'.

AD primū ꝓcedit sic. Quecūq3 sunt eiusdē diuisionis sunt eiusdē nāe: celū trinitatis cum alijs celis est eiusdē diuisionis: ḡ est eiusdem nāe. Probatio p̄me est qr diuisū manet in diuidētib' vt vna nā gn̄is. mior aūt ꝓbat ex hoc ꝙ nō veniūt ad eūdē numerū nisi res discrete ɔuenietes i aliquo cōmuni: pʒ ex hoc ꝙ latrabile ⁊ marinū nō dicunt duo canes sed due significationes canis. Similr hō mortuus ⁊ hō viuus nō sunt duo hoies: sed due significationes hois. ℭCū igit dicat celū trinitatis ⁊ empyreū ⁊ firmamētū sunt tres celi est in eis cōis nā celi. Et ista rō est Augustini in libro de trinitate. vbi per eādē rōnē probat ꝙ pr̄i ⁊ filio ⁊ sp̄ui sancto cōe est qd̄ persona est. ℭItē oē qd̄ est supra ⁊ infra determinabile est ẽm locū vel situm ad minus: celū trinitatis est supra empyreū. ḡ determinabile est ẽm sitū. maior pʒ ex hoc ꝙ supra ⁊ infra sunt differētie situs ⁊ loci. minor accipit in 9° Isaie. Ubi lucifer existēs in celo empyreo dixit in celū cōscēdā. qd̄ nō dixisset nisi celū trinitatis esset super empyreum. ℭAd oppositum arguit sic. deus est in celo trinitatis sicut dicunt sancti ⁊ fides catholica ponit hoc qd̄ dicit Damascenus. ꝙ deus incircūscriptibilis est loco ⁊ tempore ⁊ intellectu creato. ergo non est in celo trinitatis sicut in loco: ⁊ ita celum trinitatis nō pōt esse corpus. ℭItem lucifer per hoc ꝙ voluit ascendere in celum trinitatis voluit esse similis altissimo: ⁊ esse super angelos: sed per nullius corporis ascensū posset hoc consequi: ergo celum trinitatis non potest esse corpus.

ℭQuod cōcedimus respondentes ad primum ꝙ celum quādo diuidit per celū trinitatis ⁊ alios celos diuiditur sicut cōmune per proportionem: ⁊ non sicut cōmune vt genus. est autē cōmunitas proportionis vt dicit Boetius in similitudine habendi se ad aliquid ⁊ hi celi similiter se habent ad vnū actum: qui est continere ⁊ saluare contenta: ⁊ per hunc modum numeratur cū alijs celis sicut dicitur ꝙ rector ciuitatis ⁊ rector nauis sunt duo eligibilia nō sorte: sed arte: ⁊ ẽm hunc modum celū trinitatis ⁊ celum empyreum ⁊ firmamentū sunt tres celi quātū ad cōuenientiā ɔtinendi ⁊ saluandi inferiora contenta. ℭAd aliud dicendū ꝙ supra ⁊ infra dicuntur multipliciter: sicut ⁊ prius ⁊ posterius. Dicit eni supra ordine ⁊ loco ⁊ dignitate ⁊ ẽm vltimū modū sumit in Isaias. Solo ppri[a]

ℭAn celum

¶ An celum trinitatis sit idem ꝙ deus. Articulus 10ꝰ.

Tex. cō. 24. Secūdo querit̃ vtrū sit idē ꝙ deꝰ. Et videt̃ ꝙ nō: qa dicit phs 4° phico. ꝙ nihil est in seipso ꝑ se. Cū ḡ deꝰ sit in celo trinitatꝭ ⁊ nō sit in aliq̃ ꝑ accn̄s: qa nec aliqđ accn̄s ei ꝯuenit celū trinitatꝭ nō erit idē deo. Itē dr̄ in Isaia. Celū mihi sedes est ⁊ terra scabellū pedū meoꝝ. Constat aūt ꝙ deus est in celo illo qđ est sedes eiꝰ. cū ergo diuidat̃ cōtra terrā: ⁊ terra sit creata necesse est celū eē creatū. Item
ꝑmo celi. t. c. 22. dicit phs in de celo ⁊ mundo. ꝙ omnes primi cōueniunt in hoc ꝙ deus est in celo ⁊ ꝯstat ꝙ loqtur de celo creato ⁊ illud est celū trinitatis in quo est deus. ergo celum trinitatis est creatū ⁊ nihil creatū est deus. ḡ celū trinitatis nō est deus.

¶ Cōtra. deus est in celo trinitatis ⁊ celū trinitatis non est corpꝰ vt habitū est. ḡ deꝰ est in ipso tanq̃ in sb̄a: vel accn̄te spūali. Si tanq̃ in suba diuersa ab eo seqtur ꝙ sit sb̄a diuersa a deo ꝯtinēs deū: qđ est hereticū. Si tanq̃ in accn̄te tunc aliq̃ forma accn̄talis ꝯtinebit eū qđ ē magꝭ hereticū. ¶ Solutio. dōm ꝙ celū trinitatis est idē deo ẜm rē differēs ẜm rōnē. est eni celū trinitatis nihil aliđ q̃ excellētia virtutꝭ eiꝰ que cōtinet ⁊ ambit oīa creata. ¶ Ad pᵐ ḡ dōm ꝙ eē i seipso duobꝰ modis dr̄. s. per affirmationē ⁊ negationē. Per affirmationē nihil est in seipso: qa oporteret ꝙ idē esset ꝯtinēs ⁊ ꝯtentū qđ nō pōt esse. per negōnē vō aliqđ est in seipso. i. nō in alio: sic oīa ꝑma que nō ꝯtinent̃ sꝫ ꝯtinēt alia ⁊ sic deꝰ ē in seipso. Uel pōt dici meliꝰ ꝙ nihil est in seipso idē ẜm rē ⁊ ẜm rōnē. sed aliqđ est in seipso idē ẜm rē ⁊ differēs ẜꝫ rōnē: ⁊ sic deꝰ est in celo trinitatis. Sicut eni sapientia ⁊ vtus dei idē sunt ẜm rē sed differūt rōne: sic deꝰ ⁊ celū trinitatis idē sunt ẜm rē sed differūt ẜm rōnē. Que aūt sit illa rō determinari hꝫ in qōne de attributis. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ celū dr̄ ibi celū empyreū: ⁊ dr̄ esse sedes dei rōne ꝯtentoꝝ: qa qescit in celis. s. in beatis. terra aūt dicunt̃ ibi terreni quos deꝰ ꝯculcabit pedibꝰ suis tanq̃ se idignos ne sedeāt cū ꝑncipibus ⁊ glorie soliū teneāt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ antiq attēdūt q̃dā ꝯgruentiā. in minimo enim corpore simplicissimū celū ẜm subam est eodē mō se hn̄s: ⁊ ideo dederunt ipm locū deo: q idē ipse est ⁊ anni sui nō deficiunt nō qa sit ꝓprius locꝰ eiꝰ: sꝫ qa in genere corpoꝝ magis habitationi sue conuenit.

¶ Que sint contenta in celo trinitatis. Articulus 11ꝰ.

Tertio queritur que sunt ꝯtenta in celo trinitatis. ¶ Et videt̃ ꝙ angeli ꝯtinent̃ in ipso. dicit eni Beda. ꝙ iter deū currūt quecunq̃ mutant̃. ꝯstat aūt ꝙ hoc nomē deꝰ ẜm ꝙ hmōi nō importat rōnē ꝯtinētie: iportat aūt celū trinitatis. ḡ videt̃ ꝙ angeli sunt in deo ẜm ꝙ ipse est celū trinitatis. ¶ Itē locus est saluatiuus ⁊ ꝯtentiuus locati: saluationē aūt ⁊ ꝯtinentiā angeli nō hn̄t ab aliq̃ corpore neq̃ a spiritu creato sꝫ a spū icreato ⁊ nō ẜm ꝙ ē spūs icreatus: qa sic nō iportat rōnē ꝯtinentie. ḡ erūt in ipso ẜm ꝙ ipse est celū. ¶ Sꝫ ꝯ. Lucifer per hoc ꝙ voluit ꝯscendere in celū trinitatis voluit esse eq̄lis deo. ḡ eē in celo trinitatꝭ est eē eq̄lē deo. ⁊ nullus angelus pōt esse eq̄lis deo. ḡ nullus angelus pōt esse in celo trinitatis. ¶ Iuxta hoc querit̃ vtrum beate virginis sit eē in celo trinitatis. Uidet̃ ꝙ sic: qa dr̄ ꝙ exaltata sit sup choros angeloꝝ ad celestia regna: ⁊ nihil est sup choros angeloꝝ nisi celū trinitatis. ergo ipsa est in celo trinitatis. ¶ Iuxta hoc itē querit̃ vtrū chr̄s ẜm ꝙ hō sit i celo trinitatis. Uidet̃ ꝙ sic. ita dr̄ in symbolo. Ascēdit ad celos sedet ad dexterā pr̄is. dextera aūt dei pr̄is est in celo trinitatis. Itē in Actibꝰ 12° cap° dicit Stephanꝰ. Ecce video celos aptos ⁊ filiū hoīs stātē a dextris virtutis dei. Item in psalmo. A sūmo celo egressio eiꝰ. Et occursus eiꝰ vsq̃ ad sūmū eiꝰ. occursus aūt ille fuit filij hoīs. Itē sup illđ Ioānis. Pater clarifica filiū tuū. dicit glo. Hylarij. Petit ꝙ caro fiat apud patrē quēadmodū filiꝰ fuit apud prēm: sꝫ filiꝰ fuit ab eterno in celo trinitatis ⁊ in oībꝰ exauditꝰ est ꝓ sua reuerentia vt dicit Apl̃s. ergo caro exaltata est in celo trinitatꝭ. Itē pᵃ ad corinthios 15° cap° sic arguit Apl̃s. Oīa subiecisti sub pedibꝰ eius. in eo ꝙ subiecit ei oīa nihil dimisit nō subiectum ei. Et rn̄det postea ꝙ ipse filius subiectus est ei qui subiecit ei oīa. filius aūt ẜm diuinā nām nō est subiectꝰ patri sed eq̄lis. ergo ille cui subiecit oīa est hō inquantū hō. ḡ celum empyreū cū oībꝰ cōtentis suis erit sub ipso ⁊ non pōt eē sub ipso nisi ipse sit altioꝛ. ḡ ipse est in celo trinitatis.

¶ Cōtra. esse in celo trinitatis est esse in eq̄litate dei vt dicūt sancti. Chr̄s hō inquātū hō nō est in eq̄litate dei pr̄is. cum dicat pr̄ maioꝛ me est. ergo christus hō inquantū hō nō est in celo trinitatis. ¶ Solō. dicimus ꝙ nihil est in celo trinitatis nisi pr̄ ⁊ filiꝰ ⁊ spūs sanctus: qa eē in celo trinitatis est esse in eq̄litate virtutis dei cōtinētis ⁊ saluātis oīa sub ipsa virtute ꝯtenta. ¶ Ad pᵐ ḡ qđ obijcit̃ ꝙ angeli intra deum currūt. Dicēdū ꝙ hoc est itelligēdū quātū ad pn̄tiā cōtemplatiōis ꝓportionabilis: qa supiores plus: iferiores minus cōtēplant̃: ⁊ nō sequit̃ si sūt in deo ⁊ deꝰ est celū trinitatis ꝙ sint in celo trinitatis: ⁊ est ibi fallacia accn̄tis ꝑꝑ diuersam rōnē dei ⁊ celi trinitatis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ deus ꝯtinet ⁊ saluat vt pnᵐ efficiēs nō relinquēs id qđ efficit per pn̄tiam essentie ⁊ potentie ẜm quem modū deus est in oībꝰ creatis. ⁊ si hoc mō dicat̃ deus locus angeloꝝ sicut videt̃ dicē Beda. nō tn̄ erit locus ꝓprius cōmēsuratꝰ locato per eq̄litatē: qđ iportat celū trinitatis. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de btā vgine dicēdū ꝙ ipa nō est in celo trinitatis: ⁊ qđ dr̄ exaltata est super choros angeloꝝ hoc est dignitate sic pꝫ in qōne de ascēsiōe. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de chr̄o ẜm ꝙ hō: dōm ꝙ ipse ẜꝫ ꝙ hō nō est in celo trinitatis: tn̄ ipse hō est in celo trinitatis. Qđ aūt dr̄ in symbolo dr̄ de ꝑsona in duabꝰ naturis ⁊ illa bene est in celo trinitatis. Silr̃ itelligēdū est illud de actibꝰ et illud de psalmo. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de Hylario dōm ꝙ caro dicit̃ ibi christus hō ⁊ christus hō in persona est in eq̄litate patris. ¶ Ad hoc qđ obijcit̃ de ratiōe Apl̃i dicendū ꝙ ipse loquit̃ de christo hoīe inquātū homo cui subijciuntur oīa dignitate ⁊ nō loco: diffinitiue enī corpus christi ⁊ chr̄s homo inquātum homo cōtinet̃ in celo empyreo: sacr̃aliter autē ꝯtinet̃ in altari: dignitate nō cōtinet̃ ab aliquo loco sꝫ est super oēm locum: ⁊ super omnia que diffinitiue ⁊ circūscriptiue continentur in loco.

¶ Articulus 12ꝰ.

Quarto querit̃ ẜm quē modū exaltet̃ sup alios celos celū trinitatis. Et videt̃ ꝙ sola dignitate. qa in nō corpore nō est rō distātie corpalis: sꝫ celū trinitatis est nō corpꝰ. ḡ nō ïuenit̃ in eo distātia corporalis qua eleuet̃ sup alios celos. Itē dič phs ꝙ extra celū nō est tp̄s nec locus ⁊ ꝑmo celi. t. c. 100.
constat ꝙ loquitur de celo corporeo. ergo celum trinitatis non est ẜm distātiam corporalem supra celū empyreum.

¶ Cōtra. celū in quo est deus si nō sit supra empyreū sed ẜm eēntiā iclusā: ita ꝙ nō sit extra sic finiret̃ aliquo creato essentia eiꝰ qđ est hereticū. ergo est extra essentialr̃ celū trinitatis est in quo est deꝰ. ḡ celū trinitatis est extra celū empyreū. ¶ Solō. dicimꝰ ꝙ celū trinitatis est extra celū empyreū essentia ⁊ dignitate: nō sicut loco corpore vel rōne distātie ẜm situm corporeum: sꝫ rōne infinitatis substantie diuine. Et per hoc patet solutio ad quesita oīa.

¶ De celo empyreo.

Consequēter querit̃ de celo empyreo. Et q̃rūtur tria. Primū ē vtrū sit corpꝰ vel nō. 2ᵐ vtrū sit vniforme oīno vel nō. 3ᵐ est vtrū sit mobile.

¶ An celum empyreum sit corpus. Arti. 13ꝰ.

Quod ipm nō sit corpus videt̃: qa sic dicūt sancti ⁊ Damascenꝰ ꝑcipue ipm ꝯtinet in se sctōs angelos ⁊ btōs. Oē aūt ꝯtinēs simpliciꝰ est cōtēto. ḡ celū ꝯtinēs simpliciꝰ est angelis. Cū igr̃ angeli sint spūs: celū empyreū nō pōt eē corpꝰ: qa sic nō eēt simpliciꝰ. Itē locus est saluatiuus ⁊ ꝯtētiuus locati. cū ḡ celū empyreū sit locus angeloꝝ: celū empyreū est saluatiuū angeloꝝ: sꝫ spūs nō depēdet ad corpus quātū ad rōnē saluādi in esse: ḡ celū empyreū nō est corpus. ¶ Iuxta hoc querit̃ vtrū angeli possint esse celo empyreo destructo per positiōem ipossibilis. Uidet̃ ꝙ nō. Et videt̃ ꝙ destructo celo empyreo destruent̃ angeli: qa dič glo. sup Genesim ꝙ celū empyreū statī vt factū est sanctis angelis est repletū. est aūt repletio vt locꝰ locato: sꝫ dstructo loco destruit̃ locatū cū sit saluatiuus locati: ḡ dstructo celo empyreo nō remanebunt angeli. ¶ Itē angeli diffiniunt̃ ḡ cessante diffiniēte cessabit diffinitū: ḡ cessante loco celi empyrei cessabūt angeli. ¶ Solō. dicimꝰ ꝙ celū empyreū est corpus nobilissimū iter oīa corpora simplicia. Et ꝑꝑ hoc dicūt sancti ꝙ sit igneū nō ꝑꝑ ardorē: sed ꝑꝑ lumen corporale qđ

CCC

habet. ¶ Ad p̄m qd̄ cōtra hoc obijcit̄ dicēdū ꝙ ɔtinēs diffi/nitiue nō de necessitate est simplici⁹ ɔtēto. sʒ ɔtinēs circūscri/ptiue soluʒ vt patuit supra in q̄ōne qd sit celū s̄m diffōnem. ¶ Ad aliud dōm ꝙ angeli nō iplent celuʒ empyreū sicut lo/catū locuʒ. sed iplent ip̄m s̄m distōneʒ hierarchiaꝝ ⁊ choro/ruʒ ⁊ māsionū: que in domo p̄ris multe sunt: sic dr̄ in euāge/lio Joānis. ⁊ ideo celū nō est locus eoꝝ nec saluās eos in eē: sed potius q̄a mag̃ cōgruit in gn̄e corpoꝝ actui b̄titudis ⁊ cōtēplatiōis eoꝝ vt dicet̄ ifra. ¶ Ad id qd̄ querit̄: vtrū an/geli manerēt in eē nō exn̄te celo empyreo: iā solutū ē: q̄a dici/mus ꝙ manerēt cū a loco corporeo nō saluent̄ in eē. finirent̄ enim adhuc iter limites sue essentie: ⁊ cōtinentie a deo ipso existente in eis per presentiam essentiam ⁊ potentiam: sicut est in omnibus creaturis.

¶ Articulus 14⁹.

Ecūdo querit̄ vtrū sit oīno vniforme. Et vi/det̄ ꝙ nō: q̄a sic̄ supra habitū est in celo est de/xtrū ⁊ sinistruʒ ⁊ in quocūqʒ corpore est dextruʒ ⁊ sinistruʒ illd̄ nō est oīno vniforme. g̃ celuʒ em/pyreuʒ nō est oīno vniforme. ¶ Itē ideʒ eodeʒ Tex. cō. 56. mō se h̄ns natuʒ est facere idē vt dr̄ 2° de gnō/ne ⁊ corruptione. si ergo celuʒ empyreum est oīno vniforme in iferiori celo nō faciet difformitateʒ nec illd̄ in suo iferio/ri: ⁊ sic omnes celi essent vniformes qd̄ est cōtra Grego͞m. g̃ primuʒ celū qd̄ ifluit eis difformitateʒ ⁊ motuʒ nō erit vni/forme sed p̄muʒ est empyreuʒ. g̃ empyreuʒ nō est vniforme. ¶ Cōtra an̄ multiforme est vniforme: sic̄ vnuʒ an̄ multa: sed in gnōne corpoꝝ circulariuʒ deuenire est ad p̄m. g̃ p̄m nō pōt esse vniforme ⁊ multiforme. ¶ Iteʒ oē multiforme diuersi/tatē aliquā hʒ in partib⁹: ⁊ q̄cq̄d hʒ diuersitatem in formis hoc hʒ quādā cōpōneʒ. q̄cq̄d aūt hʒ vniformitateʒ in p̄tib⁹ hʒ idētitatē ⁊ simplicitatē quādā ⁊ idē ⁊ simplex est an̄ diuer/suʒ ⁊ cōpositū. g̃ celuʒ p̄m qd̄ est an̄ oēs dʒ esse p̄m. ¶ Itē hoc habet̄ a sanctis qui dicunt illd̄ celū igneū nō pp̄ ardorem sʒ pp̄ splendorē. ¶ Iteʒ Damascen⁹ in toti⁹ mundi gnōne celi facturā suscipim⁹ ꝙ qui foris sunt sapiētes sine stellis sphe/riforme: aut ea que sc̄ Moysi sua faciētes dogmata. ¶ So/lutio. cōis magr̄oꝝ sn̄ia est ꝙ oīno sit vniforme plenuʒ lumi/ne nō h̄ns diuersitatē dextre vel sinistre. Et qd̄ dicit ph̄s. ꝙ celū hʒ dextrū ⁊ sinistrū itelligit de iferiorib⁹ celis. ph̄i enim vt dicūt sancti nō potuerūt celū empyreū cognoscere nisi for/te illi s̄ʒ Dama͞m qui dogmata Moysi legētes sibi ea attri/buerūt. Et rō q̄re nō potuerūt cognoscere infra dicet̄. Et p̄ hoc pʒ sol͞o ad p̄m. ¶ Ad aliud dōm ꝙ celuʒ empyreū ifluit i/feriorib⁹. sʒ sicut dicit ph̄us in libro de sp̄a orbis ⁊ ēt Boe⁹. Actio agentis nō est s̄m potestateʒ agentis tm̄: sʒ etiā s̄ʒ po/testatē recipientis: ⁊ pp̄ hoc cum inferiores celi nō sint eque nobiles cuʒ celo empyreo nō ita vniformiter recipiūt lumē sicut vniformiter influit ipsum celuʒ empyreuʒ. Et hoc est qd̄ dicit ph̄s in libro de causis. ꝙ primuʒ adest equal̄r oibus secundis sed secunda non equaliter sibi assunt.

Scd̄o capl'o colligi p̄t vbi loquit̄ de illu/minatiōe cor/poꝝ celestiuʒ.

¶ Utrum celum empyreum sit mobile. Articulus 15⁹.

Ertio querit̄ vtrū ip̄m sit mobile vel imobi/le. Et videt̄ ꝙ mobile: q̄a dicit ph̄s ꝙ oē cor/pus nālē hʒ motū. Et veritas hui⁹ pʒ iducen/do. cū g̃ celū empyreuʒ sit corp⁹ nālem habebit motū. ¶ Iteʒ videt̄ ꝙ ip̄m sit mutabile nō tm̄ mobile s̄ʒ locū: q̄a sup illū locū psalmi Ip̄si pi/bunt tu aūt p̄manes. dicit glo. ꝙ celū in quo creati sunt an/geli mutabit̄: sʒ hoc est empyreuʒ. g̃ empyreuʒ mutabit̄: ⁊ si mutabit̄ s̄m q̄litatē multo fortius s̄m situm. Item habet̄ in scd̄a canonica Petri 2°. in glo. super illud. vbi dr̄ ꝙ elemen/ta soluent̄. ibi enim dicit glo. ꝙ sol ⁊ luna premiū habebunt eo ꝙ nobis mō seruiūt: g̃ eadeʒ rōne celuʒ empyreū p̄mia/bit̄. g̃ mutabit̄ s̄m q̄litatē. g̃ multo fortius s̄m situm. 6. phy. 32. ¶ Cōtra. nullū vniforme oīno circulare hʒ rōneʒ iceptionis sui mot⁹ in vna p̄te poti⁹ q̄ʒ in alia. cū ergo vbiqʒ nō possit i/cipe nusq̄ʒ icipiet ⁊ sic erit imobile. sʒ celū empyreū est oīno vniforme. g̃ est imobile. ¶ Itē nobili⁹ est qd̄ p̄ticipat bonita/teʒ sine motu: q̄ʒ qd̄ cū motu. cū ergo p̄m corpus sit nobilissi/mū ip̄m p̄ticipabit bonitateʒ quā pōt h̄re sine motu. ¶ Iteʒ locatis p̄portionat̄ locus s̄m ɔgruentiā: sed locata celi em/pyrei sunt in eq̄tate ɔtēplatiōis ⁊ b̄titudinis. ergo celū em/pyreū est in eq̄tate. ¶ Sol͞o magr̄oꝝ est ꝙ celuʒ empyreum sit imobile. ¶ Dicēdū ad p̄m ꝙ ph̄s loq̄tur ibi de corporib⁹ ordinatꝭ ad gnōneʒ ⁊ corruptionē per motū suū. celū āt em/pyreuʒ est ordinatuʒ sup huiusmodi ordinem ⁊ ordinat̄ ad statuʒ ɔtemplatiuuʒ ⁊ pp̄ hoc ip̄m nō hʒ motuʒ. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ de inouatiōe eius bn̄ cōcedi pōt ꝙ inouabit̄: sʒ mo/tus localis nō sequit̄ ad mutationeʒ illā: sʒ ad mutationem que est ex alteratiōe hac: q̄a ibi necesse est agens local̄r acce/dere ad patiens: ⁊ talis alteratio nō accidit celo empyreo. De hoc tn̄ meli⁹ in q̄ōne de inouatiōe mūdi tētabit̄. ¶ Et nota ꝙ sn̄ia ista ꝙ celum empyreū oīno sit vniforme ⁊ imo/bile sub opinione est ⁊ non de his que ponit fides. tamē ph̄i non ponunt ipsum: q̄a ipsi locuti sunt de superiorib⁹ s̄m sen/sum vel s̄m ɔn̄tiam rōnis ⁊ s̄m sensum apparent nobis tm̄ octo sphere: nona v̄o probatur s̄m ɔn̄tiam rōnis vt ifra ha/bebit̄. Decima que ponitur imobilis nec sensu nec forti ra/tione manifestatur: ⁊ ideo ipsi non posuerunt eam.

Qꝫ celū em[...] reū sit vnifo[...] ⁊ imobile [...] opione ē: ⁊ [...] ē de his q̄ p[...] nit fides.

¶ De celo crystallino siue aqueo.

Einde querit̄ de celo crystallino siue aqueo et de ipso querunt̄ tria. s. qd habeat pro mā ⁊ for/ma. ⁊ vtrum sit mobile vel imobile. tertio qua necessitate ponatur esse.

¶ Quid celum crystallinum habeat pro mate/ria ⁊ quid pro forma. Articulus 16⁹.

D primū p̄cedit̄ sic. Aug⁹ super Genesim ad litterā dicit. hoc exigit aquaꝝ pōdus ꝙ super terrā fluāt vel in aere vaporabil̄r ferant̄ ⁊ nō vt sint supra firmamentū: ergo cū celū aqueū ponat̄ de mā aque nō est sup firmamentum. ¶ Si forte aliq̄s dicat ꝙ aque sunt ibi mira/culose ex q̄b⁹ est celū aqueū obuiat ei Aug⁹ dicēs in eodē lo/co. Nec q̄sq̄ʒ dicat hoc oīpotētia dei fieri: qual̄r eni de⁹ nās fecerit querit̄ nunq̄ʒ de eis per miraculū potētie sue opet̄. g̃ nō est reducendū ad miraculū sed s̄m nām creaturaꝝ cā est assignāda. ¶ Itē Raban⁹ vbi distinguit celos aque ⁊ terre nō ponit celū: sʒ aeri ⁊ igni: ergo videt̄ ꝙ nullum celū sit de mā aque. Si forte dicat̄ ꝙ aque fluxibiles descēdūt ad ima sed congelate ad modum crystalli sunt supra firmamentū. ¶ Cōtra. crystallus est vt dicit ph̄s cōgelatio aque remota penit⁹ caliditate. penit⁹ aūt remouet̄ calidū qn̄ iteri⁹ nō pōt dissoluere nec exteri⁹ igredi pp̄ ɔstrictioneʒ poroꝝ. Si g̃ ta/lis est nā celi aque opʒ ꝙ cū alio corpore in frigiditate ipsuʒ ɔgelatū sit. Si forte iteꝝ dicat̄ ꝙ sunt ibi vaporabil̄r vt vi/det̄ dicere Beda: ⁊ ɔuertunt̄ in pluuias ⁊ rores hoc erit ɔ̄ oēm veritateʒ: q̄a pluuie ⁊ rores generant̄ in medio itersti/tio aeris sic̄ pʒ ad visum ⁊ p̄batuʒ est in li° metheo. ⁊ nō ge/nerant̄ in celo. ¶ Si forte iteꝝ dicat̄ sic̄ dicit Basili⁹ ꝙ aq̄s deus disposuit supra firmamētū pp̄ solis ⁊ etheris calidissi/mū feruorē: vt. s. fiat ɔtēperatio calidi ⁊ frigidi ⁊ humidi et sicci ad ɔseruationeʒ ⁊ ɔsistentiā iferioꝝ. ¶ Contra. si aque sunt ibi s̄m nāʒ refrigerādi tn̄c sunt ibi in nā grauis ⁊ sic de/scenderent s̄m Aug͞m. ¶ Si iteꝝ dicat̄ ꝙ qn̄ dicit Moyses ꝙ diuisit de⁹ aq̄s que sunt supra firmamētū ab his que sūt sub firmamento. ¶ Et qn̄ dicit p̄s. in Daniele. Bn̄dicite aque oēs que sup celos sunt dn̄o. aq̄ nō sumit̄ ibi p̄ elemen/to frigido ⁊ humido: sʒ sumit̄ ibi sicut hic sp̄us dn̄i ferebat̄ super aq̄s. vbi aq̄ dicit̄ fluitās ⁊ cōfusa mā equal̄r h̄ns cali/dum ⁊ frigidū: humidū ⁊ siccum: tenebrosuʒ ⁊ luminosum.

Scd̄o p[...] rioꝝ sus[...]

¶ Cōtra. s̄m hoc eadeʒ rōne posset dicere Moyses diuisit ignē ab igne ⁊ aerem ab aere sicut dixit. diuisit aq̄s ab aq̄s. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ aq̄ hʒ multos effectus quoꝝ vnus est ꝙ ipsa est cōglutinatiua ⁊ cōiūctiua sicut dicit ph̄s ⁊ s̄m hunc effectū est superi⁹. ¶ Cōtra. aq̄ nō ɔglutinat ⁊ coniūgit nisi mixta: si ergo ɔglutinat ⁊ ɔiūgit celuʒ opʒ ꝙ celū sit mixtum qd̄ supra iprobatum est. ¶ Preterea aq̄ non ɔglutinat nisi per actū humidi: aq̄ aūt in actu humidi supefluit ad siccuʒ solidū: q̄a s̄m actū illū nō est terminabilis termio p̄prio sed termino sicci: ⁊ ita descenderet s̄m hoc ad terrā. ¶ Si pro/pter istas rōnes aliq̄s dicat: ꝙ aque nō sunt supra celū hoc erit cōtra scripturā sacrā: cuius vt dicit Aug⁹ maior est au/ctoritas q̄ʒ oīs humani igenij perspicacitas. ¶ Itē in miori mundo qui est hō frigidū ⁊ humidū est positū in sūmo sup fontem caloris q̄a cerebrū est positū sup cor: ergo sil̄r in ma/iori mundo est ꝙ aq̄ que est frigida ⁊ humida sit sup solem qui est fons caloris. ¶ Sol͞o. dicimus ꝙ aq̄ nō sumit̄ p̄ ele/mento sed p̄ mā cōfusa que hʒ in se calidū ⁊ frigidū: ⁊ siccū ⁊ humidū:

⁊ humidū: ⁊ tenebrosū ⁊ luminosū: ⁊ pspicuū ⁊ opacū. ⁊ dī aqua: qa sicut aq̄ interminabilis est in se ⁊ terminat̄ ad siccū densum: ita mā illa idetermīata est in se ⁊ terminat̄ ad distīctā formā ⁊ distinctū locū sm̄ q̄ pȝ in p° cap° Genesis. vbi mā distinguit̄ in partib⁹: tū per formā: tū per locū. per formā sicut qñ dī q̄ fecit celū ⁊ terrā ⁊ hoīem ⁊ aīalia ⁊ plātas. Per locū sicut qñ diuisit lucē a tenebris ⁊ aq̄s que sūt super firmamētū ab his que sunt sub firmamēto ⁊ huiusmodi vt patebit ifra in q̄ōne de opib⁹ sex dierū. ⁊ ex hoc pȝ solō ad id qd̄ querit̄ q̄re poti⁹ dixit Moyses diuisit aquas ab aq̄s q̄ ignē ab igne: vel aerē ab aere. Et sm̄ hūc modum hn̄t intelligi oēs glose sm̄ q̄ accipit aquā in illo loco vbi dī. Spūs dn̄i ferebat̄ super aq̄s. Cū igit̄ illa aq̄ in se hēat cōtrarias dr̄ias sub cōfusiōe ⁊ mixtura. s. calidū frigidū siccū ⁊ humidū subtile grossū: tenebrosū ⁊ luminosū: pspicuū ⁊ opacū in distōne sui sm̄ locū per supiorē ⁊ iferiorē sm̄ dr̄ias nobiliores eleuabit̄ sursum: ⁊ sm̄ ignobiliores descendet deorsū. nobilissime āt dr̄e sūt que cōpetūt q̄nto corpori nō trāsmutabili: ⁊ ille sunt tres. s. subtile luminosū pspicuum. g̊ sm̄ has dr̄ias celū aqueū erit in sublimi hn̄s subtile, p mā: pspicuū siue diaphanū, p dispōne māli: ⁊ luminosū, p forma cōplete. ¶ Et veritas hui⁹ sn̄ie pȝ ex eo q̄ nusq̄ legit̄ de distōne ignis ⁊ aeris: qa ignis ⁊ aer superponunt̄ in parte aque que sortita est sphera. s. iferiorē. s. actiuorū ⁊ passiuorū. ¶ Et pp̄ hoc cū postea distiguit̄ aq̄ a terra cū dī cōgregent̄ aque in locū vnū ⁊ appareat arida. Dicunt sancti q̄ itelligit̄ distinct⁹ ignis ⁊ aer cū hec duo elēta libera ab aq̄s descēdētib⁹ in locū, ppriū apparuerint. ¶ Et hac rōne q̄dā sancti cōsiderātes celi hmōi idissolubilitatē ⁊ perspicuitatē ⁊ luminositatē vocauerūt ipm̄ crystallinū sicut Rabanus ⁊ q̄dā alij. ¶ Qd̄ aūt q̄dā sancti dicūt aq̄s ibi eē ad tēperandū feruorē solis ⁊ etheris vt Basili⁹ ⁊ q̄dā alij. itelligēdū est q̄ hoc itelligit̄ effectiue ⁊ nō māliter: hoc est q̄ de⁹ fecit q̄sdā ptes celi frigidas ⁊ humidas ne alie ptes que facte sunt calide ⁊ sicce nimis icenderēt iferiora: ⁊ hoc plenī⁹ habebit̄ infra in q̄ōne de stellis. ¶ Silr̄ q̄ q̄dā sancti dicūt q̄ ide descēdunt pluuie ⁊ rores: ⁊ hmōi intelligēdū est silr̄ effectiue. Et de hac sn̄ia est Beda ⁊ q̄dā alij. ¶ Ad aliud dōm q̄ nō est sile de minori mūdo ⁊ maiore mundo. hō eni cōposit⁹ est ex cōtrarijs: ⁊ q̄ cerebrū eius sit frigidū in quo possint eē spiritus lucidi in quib⁹ operant̄ virtutes aīales necesse est: cor autem pp̄ spiritū vitalem necesse est habere calorē. talis autē distinctio spirituū nō est in superiorib⁹: ⁊ ideo patet q̄ nō est simile. Et per hoc pȝ solō ad omnia quesita.

¶ Utrum celū crystallinū sit mobile. Articulus 17°.

Secundo querit̄ vtrū sit mobile vel imobile. Videt̄ q̄ imobile: quia dīc Aneualpetras q̄ istud nonū celū est vniforme plenū lumīe cuius lumen tāte simplicitatis est q̄ non subijcit̄ visib⁹. nullū āt corpus oīno vniforme est mobile: qa nō hȝ dextrū ⁊ sinistrū. g̊ hoc celū ē imobile. ¶ Itē oēs pħi ponunt q̄ p̄mū mobile sit sphera stellata. cū g̊ celū aqueū sit sup spherā stellatā celū aqueū ē imobile. ¶ Cōtra. Aneualpetras in astrologia dicit q̄ celū vniforme mouet̄: ⁊ celū vniforme est celū aqueū. ergo celū aqueū mouet̄. ¶ Itē p̄mus motor simplex ⁊ vn⁹ mouet vno motu simplici. si ergo aliq̄d mouet̄ plurib⁹ motib⁹ hoc nō mouet̄ a p° motore simplici imediate: ſȝ sphera stellata mouet̄ plurib⁹ motib⁹. ergo nō mouet̄ imediate a motore simplici: et ita opȝ q̄ celū aqueum qd̄ est añ spherā stellatā moueat̄ p° motu simplici a p̄mo motore. Qd̄ autē sphera stellata hēat plures motus dī a Ptolomeo in almagesti: ⁊ ab Alnographa in iudicijs astrorū: ⁊ ab Aristotele in lib° de causis proprietatū elētorū. hȝ eni motū diurnum sup polos eq̄noctiales: ⁊ sup circulos eque distātes quorū maxim⁹ est eq̄noctialis: ⁊ hic mot⁹ est ab oriēte in occidentē ⁊ cōplet̄. 24. horis. ⁊ hȝ aliū motū sup polos zodiaci ab occidēte in oriētē quē sequunt̄ quedā stelle ⁊ mouent̄ in. 100. annis vno gradu sȝ motum illū: ita q̄ cōplet rotationē vnā in. 36. millib⁹ annis sm̄ Albategni. tñ citius trāsit circulum. ¶ Scdm̄ Thebith aūt est sm̄ motū capitis arietis ⁊ libre sup circulū cui⁹ diameter est octo graduū accedēdo ⁊ recedēdo: sm̄ q̄ ēt cōposite sūt tabule accessus ⁊ recessus octaue sphere. ¶ Item vno motu simplici ⁊ p° ⁊ vno motore simplici ⁊ p° nō ordinatur mobile multiforme: sed octaua sphera est mobile multiforme. g̊ nō imediate ordinat̄ ad p̄ᵐ motorē. ⁊ iste sunt rōnes Arabū ponētiū octo spheras mobiles. ¶ Quib⁹ ꝯsentientes dicim⁹ celū aqueū moueri. Rn̄dentes ad p̄mū q̄ ipm̄ nō est sic vniforme quin habeat dextrū ⁊ sinistrū: ſȝ est vniforme sic q̄ nō hȝ vnā ptē stellatā ⁊ aliā ptē nō stellatā sicut sphera octaua. ¶ Ad aliud dōm q̄ sphera stellata est p̄ma inter eas que subijciunt̄ visui ⁊ quarū motū perpēdere possumus per visum: sed sm̄ rationem non est primum vt dicit Aneualpetras: qui dicit antiquos non percepisse hoc celum eo quod magis sequebantur sensum q̄ rōnē in dispositione superiorum. Solutio.

¶ Articulus 18°.

Tertio querit̄ qua nec̄itate ponat̄ celū aqueū. Et videt̄ q̄ nulla. mot⁹ eni octo spherarū causant sufficiēter ḡnationē ⁊ corruptionem in iferiorib⁹ ⁊ ꝯtinuitatē illorū. ¶ Ad hoc dōm qd̄ q̄druplici necessitate ponit̄ celū nonū. s. aqueū quarum vna iā dicta est in p̄cedētib⁹: ⁊ est illa quā assignat Aneualpetras ī astrologia sua: qa ab vno motore simplici nō pōt esse nisi mot⁹ vnus in mobili ⁊ simplici: ⁊ hec est necessitas ex pte motoris. ¶ Alia est q̄ cum sit vna sphera que hȝ bonitatē, pportionatā corpori mobili circulari sine motu sicut celū empyreū: ⁊ sint q̄dā sphere que recipiunt bonitatē illā per motū vnū que est ignobilior supiore ⁊ nobilior inferiorib⁹ ⁊ hec necessitas sumit̄ ex pte mot⁹. Et inuit̄ a pħo in 2° de celo ⁊ mundo. ¶ Tertia est qa cum sit q̄dā sphera recta ⁊ q̄dā dcliuis in sphera stellata. dico āt spherā rectā circulū eq̄noctialē cū suis polis. sphera v° decliuis est illa que declinat ab eq̄noctiali sic zodiacus. opȝ q̄ sm̄ vtrū q̄ sit mot⁹, pprius ⁊ mobile, ppriū. Cū igit̄ in sphera stellata īueniunt̄ ambo mot⁹ nō ambo potuerunt eē, ꝑ prij. ergo opȝ q̄ sit nonum mobile cui mot⁹ ille sit, ppri⁹ que est sup polos ⁊ circulū eq̄noctialē: ⁊ iste oēs rōnes sūt Aneualpetre ponētis nonū celum. ¶ Quarta necessitas est ex parte finis: qa in iferiorib⁹ nō est tm̄ diuersitas in ḡnōne et corruptiōe particulariū: sed etiā vniformitas in esse specifico ⁊ in ordine nature: ⁊ ideo oportet esse in superiorib⁹ corpus vniforme qd̄ esset causa huiusmodi ordinis ⁊ hmōi ꝑmanentie. Et per hoc etiam patet solutio ad obiectum. Tex. cō. 64. ⁊ infra.

¶ De firmamento quid sit. Articulus 19°.

Deinde querit̄ de firmamēto ⁊ de septē spheris inferiorib⁹ de q̄b⁹ qa paꝝ locuti sunt sancti citius q̄ de alijs nos absoluem⁹. ¶ Querit̄ autē q̄d sit firmamētū ⁊ q̄re sit sic appellatū. Et dicit glosa sup Genesim. q̄ firmamētum dī qa firmiter stat inter aq̄s superiores ⁊ inferiores: tunc querit̄ rō hui⁹ firmitatis. ¶ Preterea si dicit̄ firmiter stare: qa sit imobile pȝ esse falsū: qa ad oculum videt̄ circūuolui. Preterea videt̄ q̄ nō tm̄ octaua sphera: sed ēt inferiores dicant̄ firmamentū: qa ita loquit̄ in p̄mo Genesis. fiāt luminaria in firmamēto celi. ⁊ ifra: fecit deus duo luminaria magna: luminare mai⁹ vt peēsset diei: ⁊ luminare minus vt preesset nocti ⁊ stellas: ⁊ posuit eas in firmamēto celi vt lucerent sup terrā. ¶ Cōstat aūt q̄ sm̄ oēs sol ⁊ luna sunt in iferiorib⁹ circulis planetarū. ergo nō tm̄ sphera octaua dī firmamentū sed ēt inferiores. ¶ Iuxta hoc q̄rit̄ q̄re de⁹ fecit in octaua sphera multas stellas: ⁊ in q̄lȝ iferiorū septē nō fecit nisi vnā. Item q̄re nona sphera hȝ motū vnū tm̄: ⁊ quelibet iferior hȝ motus plures. ¶ Item iuxta hoc querit̄ vtrū aliq̄d corpus sit iter spheras vel spatiū illud sit vacuū vel sphere se cōtingāt. ¶ Solō. dicimus q̄ firmamentū dī a firmitate nature: qa ipsum nō ḡnatur neq̄ corrūpit̄: vt supra, pbatum est ⁊ nō ab imobilitate sm̄ locū. ¶ Qd̄ autē dicit glo. q̄ firmiter stat inter aquas iferiores ⁊ superiores. Dicendū q̄ hoc nō est pp̄ pōderositatem aq̄rum superiorū vt pȝ ex predictis: sed pp̄ firmum cōcētū calidi ⁊ sicci ⁊ frigidi: ⁊ sicci calidi ⁊ humidi ⁊ frigidi ⁊ humidi. Hic enim cōcentus impedit nociuitatem vniuscuiusq̄ per se: ⁊ dī, ppter hoc firmum qa est idiuisibilis cōcētus ille cum sit extractus extra actionē ⁊ passionē ꝯtrariorū. ¶ Ad aliud dōm q̄ firmamentū dī duobus modis. vno mō dī octaua sphera tm̄ firmamentum. alio mō dicit̄ tota natura quinti corporis firmamētū: ⁊ sic accipit̄ in Genesi ca° p° vbi dī q̄ deus fecit duo luminaria magna ⁊ posuit ea in firmamen-

Firmamētum dupl'r sumit̄ apd̄ sanctos.

to.¶ Ad aliud qđ querit quare in octaua sphera sint multe stelle ⁊ quare in inferiorib⁹ tm̄ vna. Ponit phūs tres solu/ tiones in 2° de celo ⁊ mundo. (Text.c.67.et infra.) Prima est ꝙ sphera octaua causa est vite inferioꝝ pre ceteris spheris.⁊ hoc non potuit esse nisi per diuersuz lumē in stellis diuersis.¶ Secūda est qa natura tēperauit vt daret inferioribus spheris que plu/ res hn̄t motus cuilibet vnā stellam tm̄:⁊ superiori que pau ciores habet motus daret multas stellas:⁊ ideo qa supior mouet inferiores. Unde cum inferiores plures habeāt mo tus:oportuit ꝙ superior plures haberet stellas ex quib⁹ plu res motus causarent in inferiorib⁹.¶ Solutio ista suppo/ nit duo.s.ꝙ supior sphera mouet inferiores.⁊ ꝙ mouet eas ſm potentiā ꝓportionatā tantis mobilibus quante sunt infe riores sphere ex quibus duob⁹ sequit ꝙ si inferiores habe rent plures stellas ꝙ̄ superior nō posset eas mouere.¶ Ad aliud dđm ſm phm ꝙ sphere quāto sunt altiores tāto sunt nobiliores:⁊ ideo prima ꝓpter nobilitatē sui percipit boni/ tatē motoris vno motu:inferiores autez plurib⁹.¶ Ad id qđ querit quid sit inter spheras.dicēdum ꝙ ſm Auenalpe trā cōtingunt se:sed ipse ponit ꝙ nō sint eccentrici neqꝫ epi/ cicli neqꝫ eleuationes neqꝫ depressiones planetaꝝ:⁊ hoc di/ cit ipse hac rōne:qa ſm nām corpus quintū nō est diuisibi/ le:si ergo esset eleuatio ⁊ depressio planetaꝝ:tunc aut opor/ teret ꝙ corpus illud diuideret ⁊ succederet aliqd stelle ele/ uate ⁊ depsse in locū suū.aut ꝙ locus vnde recedit stella re/ maneret vacuus.quoꝝ vtrūqꝫ impossibile est ſm naturam. Alij dicunt.s. Auerrois ⁊ sequaces sui ꝙ totum est vnū con tinuū a luna superius ⁊ habet vnū cētrum terre ⁊ nihil ele/ uatur ⁊ deprimit in ipso.¶ Et hoc dicit hac rōne qa totum est corpus vnius nature:⁊ ideo hꝫ vnum motum ⁊ vnū cen trum. Unde ēt ipse negat eccentricos ⁊ epiciclos ⁊ depssio/ nes:⁊ isti ambo diuersitatē motuuz planetaꝝ causant ex di/ uersitate poloꝝ ⁊ circulorum super quos voluunt.¶ Qui/ dam autē dicunt ꝙ sphere non cōtingunt se ⁊ corpus eiusdē nature est iter eas diuisibile quidē a spheris sed nō trāsmu tabile in spēm aliam ⁊ in illo eleuātur ⁊ deprimuntur eccen/ trici ⁊ planete.¶ Quidaꝫ tamē antiqui dixerunt ꝙ eccētrici ⁊ stelle transeunt per corpus qđ est inter spheras:⁊ tm̄ nō di uidunt ipm:⁊ hoc cōtingit pp formalitatē illoꝝ corpoꝝ sicͭ ⁊ lumē trāsit per aerē. Sꝫ ſm hoc trāsitus planetarum eēt po tius imutatio alteratiōis ꝙ̄ trāsitus localis alicui⁹ corpis. Mathematici Egyptij ⁊ Chaldei ⁊ qdaꝫ Arabes dicunt ꝙ supiora sunt ignea:⁊ ideo nō est icōueniēs si ipsa moueā/ tur motu eccētricoꝝ ⁊ planetarum.

¶ Articulus 20⁹.

Deinde querit de celis quos enumerat Ra/ banus qui sunt empyreus:aqueus firmamē/ tum igneus:olympius:ethereus:⁊ aere⁹. Et videt ꝙ sua enumeratio sit diminuta cum ta ceat oēs celos planetaruz. Preterea si est ae/ reum celū tunc similiter aqua ⁊ terra ⁊ iferio/ ra habēt celum ⁊ illos non tāgit.¶ Ad hoc dđm ꝙ duo exi/ guntur ad eē celi ſm Rabanum.s.ꝙ contineat aliqd circu/ lariter per totū ⁊ ꝙ sit perspicuum luminosum:⁊ ideo infe/ riora duo elemēta que sunt grossa ⁊ obscura cōtēta ab alijs ⁊ non continētia alia non dicunt celum:celos autē planeta/ rum comphendit sub firmamento.¶ Si autē querit de ra tione numeri celoꝝ ſm Rabanū. Dicēdum ꝙ natura cōis omnib⁹ celis ſm eū est duplex.s.natura cōtinēdi circulari/ ter ⁊ natura perspicui. Unde quot modis contingit multi/ plicari perspicuū continēs circulariter tot erunt celi.perspi cuum autē tale aut erit receptiuuz luminis aut datiuum.si datiuū aut est datiuum vniforme aut nō vniforme. Itē aut motū aut non motū. Si est datiuum vniforme nō motum: tūc est celum empyreū. Si autē datiuū vniforme motū tūc est crystallinum siue aqueū. Si vo datiuū nō vniforme mo tum tunc erit firmamētum.¶ Quarta vo cōbinatio nō po/ test esse.s.nō vniforme nō motum:qa supra ꝓbatuz est ꝙ oē non vniforme mouet:⁊ ita in quinta essentia ſm Rabanuz nō sunt nisi tres celi. Si autē est receptiuū luminis aut sepa rabilr aut inseparabilr. Si iseparabilr aut ſm circulum su perioris superficiei aut iferioris. Si primū tūc est igneū.qa ignis est elemētuz receptiuū luminis inseparabilr. Si autē ſm superficiē inferiorez tunc est olympium. Si vo est rece/ ptiuū luminis separabilr.sicut aer qui illumiat ex pñtia lu/ minosi ⁊ obtenebrat absentia eiusdem aut ſm superius vel inferius. Si ſm superi⁹ tūc est ethereuz:qa Rabanus supe riorē regionē aeris vocat etherē. Si autē ſm inferius tunc est aereū.¶ Si forte querat de tribus celis de quibus facit mētionē Apl̄s qa dicit se raptuz ad tertiū celū 2° corithioꝝ 11° cap°. Dicēdum ꝙ tres celi dn̄r ibi tres modi visiōis ſm Augustinū.s.sensibilis imaginarie ⁊ itellectualis.⁊ dn̄r celi qa celant aliqd ⁊ de illis erit alibi questio. Uel dn̄r ibi tres celi tres hierarchie angeloꝝ de qbus etiā alibi dicet.¶ Si autē ibi dn̄r celi corpora tunc accipiunt ſm distinctionē na/ turarum in quibus inuenit ꝓprietas celi.s.pspicuū lumio/ sum ⁊ tunc primū est aereū 2ᵐ igneum ⁊ 3ᵐ de natura qnte essentie. Et ex hoc patet solutio ad oīa que theologice pos/ sūt queri de celis in cōmuni.

¶ De stellis.

Deinde queritur de stellis. Et querunt tria.s. de lumine ⁊ figura stellarum.⁊ secūdo de mo/ tu earum.⁊ tertio de qualitatibus earum.

¶ De lumine ⁊ figura stellarum. Arti/ culus.21⁹.

Ad primū ꝓcedit sic. Corporis simplicis non habētis compositionem ex corpore alieno est esse vniforme in partibus:corpus quintuꝫ est tale:ergo ipsius est esse vniforme in partib⁹. Ueritas prime accipitur ex hoc ꝙ diuersoꝝ in forma causa diuersa est ⁊ vna ⁊ simplex na tura nō habet diuersitatē.minor aūt scribit in de celo ⁊ mū do frequēter: (ƥmo ce.t.c.) inde vlterius quicqd est vniforme in partib⁹ non est in vna parte luminosum ⁊ in alia nō.celum est vni/ forme in partib⁹ vt ꝓbatuz est.ergo nō est luminosuz in vna parte ⁊ in altera nō:⁊ sic nō habꝫ stellas qđ est cōtra sensuz. ¶ Preterea cum corpus quintū nobili⁹ sit ꝙ̄ ignis:⁊ ignis sit vbiqꝫ lucere:videt ꝙ multo fortius deberet hoc cōueni/ re corpori quinto.¶ Iuxta hoc querit de stella que est luna: que sit causa illuminatiōis eius.si eni dicit ꝙ illustrat a so/ le:tunc videt ꝙ cum alie partes orbis cōsimilr illustrentur deberēt sic recipere lumē.¶ Preterea querit vtrū recipiat lumē vel vt speculū vel aliter. Si vt speculū tunc nō hr̄et ra/ dios nisi super illud qđ est perpēdiculariter oppositū ei.hoc autē non videmus qa luna illuminat circūquaqꝫ sicut ⁊ sol. ¶ Item iuxta hoc querit:cum corpus quintū sit perspicuū qualr accidit eclypsis qn̄ subijcit ei luna.¶ Ad ꝓmuz dđm ꝙ corpus qntuz simplex est:nec habet diuersitatē in partib⁹ nec permixtionē alterius nature secuꝫ:sed tm̄ in aliqua pte plus cōsertas ⁊ cōstātes habet partes:⁊ in aliqua parte mi/ nus:⁊ ideo dr̄ in lib° de suba orbis.ꝙ celum nō hꝫ aliquam cōem qualitatē cum elr̄ntis nisi rarum ⁊ dēsum: (2.caplo.) sed tm̄ raruz ⁊ dēsuz nō causantur ab eisdem in celo ⁊ in elr̄ntis.in elr̄ntis enim causant a frigido vel calido dissoluēte vel constringē te partes materie.in celo autē causant a natura celi que in/ fluit celo eē ⁊ figuram ⁊ motum ⁊ diuersitatem stellarum vt habet in libro de suba orbis.¶ Itez materia elemēti nō est possibilis ſm naturaꝫ ad maiorem extēsionem ꝙ̄ est extēsio ignis.⁊ ideo non pōt fieri celum ex ipsa.¶ Si autez querit quare celum hꝫ rarum ⁊ densum potius ꝙ̄ alias qualitatē s per substātiam materie nisi tm̄ situz partiū ipsius:qđ patet per diffinitiones eoꝝ:qa dēsum est cuius partes sunt ꝓpin que:⁊ rarum cuius partes sunt sparse ⁊ remote:⁊ ideo raꝝ ⁊ densum prioritate nature antecedūt qualitates illas qb⁹ distinguūtur elemēta.s.calidum frigidū humidū ⁊ siccum. ¶ Dicēduz ergo ꝙ lumē non est nisi in partibus magis cō/ densatis ⁊ cōstantibus sicut est in stellis:⁊ ex hoc nō est cō/ positio in orbe:sed tm̄ diuersitas in situ in partib⁹ materie orbis ſm qđ situs est ordinatio partiū in toto.¶ Ad aliđ di cēdum ꝙ sicut dicit Ansel.phs:ignis in ꝓpria sphera nō hꝫ lucem:⁊ si lucet hoc erit in superiori vbi magis condēsatur ex multis partibus conscēdentibus sursum.⁊ ideo videtur lumē eius ibi in galaxia. Et ideo dicit Alexander ꝙ accidit igni lucere sicut aque cōgelari egredienti extra ꝓprium lo/ cum: (Uide.4.ce. 32.) vbi admiscet cuꝫ natura densi inspissanti:⁊ ideo lucet in materia terrea vt in carbone:⁊ in materia vaporis vt in flāma:⁊ in materia aeris vt in ere.¶ Huius signum est qđ vapor eleuatus ad ignem ⁊ succēsus ibi videt sicut a sub et comete:⁊ tamen ignis non videt. Unde patet ꝙ ad hoc vt

aliquid

aliquid luceat actu oportet ꝙ ip̄m sit cōdensatarū partiū. ¶ Ad id qđ queritur de luna dicēdū ꝙ causa illuminationis eius est sol ⁊ ꝙ nō habet lumen a se. cuius signum est ꝙ accēsio eius non est nisi versus solē. Nec repugnat hoc qđ dicit in Genesis p̄mo ꝙ fecit deus duo luminaria magna. luminare maius vt p̄esset diei: ⁊ luminare minus vt p̄esset
Luminare lux lumē differūt. nocti: qa sicut dicit Damascenus. aliud est luminare aliud lumē ⁊ aliud lux. luminare enim est receptaculum luminis transfundēs ipsum super alia corpora. lux autē est ipsa natura in se. lumē v̄o est ipsius diffusio in aliquo qđ recipit lumen. Unde luna bene luminare est lꝫ nō habeat lumē a se. nec est simile de alijs partibus orbis que nō sunt sic condēsate. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ nō illuminatur vt speculum. s. in superficie tm̄. sed illuminat̄ in superficie ⁊ in ꝓfundo sui sicut aer: ⁊ ideo etiam proijcit lumē vbiqꝫ sicut sol. qđ autē lumē habet vt globum hoc est ex cōdensatione partium in luna. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ luna ꝓpter hoc ꝙ ipsa est infima in orbe est magis ignobilis q̄ȝ alie partes orbis. ⁊ ideo ph̄s in libro de aīalibus dicit ꝙ est homogenea terre intātū ꝙ etiam quādo est pansilenos. i. plena nō pōt oīno tegi obscuritas eius: sed adhuc apparet ꝙ ip̄a ⁊ maxime in medio eius vbi partes obscure magis cōdēsate sunt. ⁊ ideo ēt non est illuminabilis nisi in vna sup̄ficie. s. in iferiori quā vertit ad nos. in superiori autem ex dēsitate circuli in quo est ⁊ ex densitate sui obscurat solē quando interponitur inter nos ⁊ ipsum.

¶ Articulus 22⁹.

SEcundo querit̄ de motu earum. Et istā questionem disputat ph̄s in 2° de celo ⁊ mūdo faciens talem diuisionē. s. ꝙ aut stelle mouentur simil̄r ⁊ orbes: aut mouētur orbib⁹ stantibus: aut mouētur motu orbiū ⁊ non motu ꝓprio. Si mouētur ambo. s. stella ⁊ orbis aut hoc est a natura aut a casu. Itē aut mouētur circulariter aut motu tropico siue cōuersiuo aut motu inuolutiōis siue titubationis aut motu ꝓcessiuo si mouētur ambo circulariter ⁊ a natura. ¶ Contra. velocitas motus simplicis corporis est s̄m quantitatē ipsius: ita ꝙ maius corpus mouet̄ veloci⁹ ⁊ minus velociter. Ueritas hui⁹ ꝓpositionis patet in elemētis ⁊ celis: magnus eñi ignis velocius ascēdit q̄ȝ paruus: ⁊ magna terra velocius descēdit q̄ȝ parua: ⁊ superior circulus velocius reuoluit̄ q̄ȝ inferior. ergo cū maior sit circulus q̄ȝ stella que est in ipso velocius reuoluitur q̄ȝ stella. Et ex hoc sequuntur duo incōuenientia: quoꝝ vnū est ꝙ quādo circulus reuolutus est de pūcto ad punctum: stella adhuc nō est reuoluta qđ est incōueniens. qa sicut dicit Alfraganus. celum non cognoscimus nisi per stellas: nec reuolutio circulorum sign̄atur nisi per reuolutionē stellarum. Aliud inconueniēs est: ꝙ s̄m hoc stella scindet circulum cum velocius trāseat circulus q̄ȝ stella. ¶ Si forte dicatur ꝙ ambo mouētur circulariter: sed circulus mouet̄ natura ⁊ stella casu aut ꝙ ambo casu: aut circulus casu ⁊ stella natura: aut ꝙ ambo casu aut circulus casu ⁊ stella nā. ¶ Cōtra causalia in paucis sunt ⁊ non in multis: ⁊ cum sunt paruum durāt: sed mot⁹ iste ponitur in omnib⁹ stellis ⁊ circulis ⁊ perpetuo: ergo non po
Tex. cō. 45. test eē casu aliquo dictoꝝ modorum. Preterea dicit̄ in 2° physicoꝝ. ꝙ in superioribus nihil fit casu ⁊ fortuna. ¶ Si ꝓpter hoc dicat̄ ꝙ stelle mouētur stantibus circulis: sicut dixerunt quidam mathematici. sequitur idem incōueniēs vt supra. s. ꝙ scindunt̄ circuli ⁊ corpus minus mouet̄ velociter ⁊ ꝙ corpus maius eiusdē nature quiescit: qđ est cōtra rationē. ergo relinquit̄ tertium mēbrum. s. ꝙ si mouētur circulariter ꝙ moueret̄ motu orbiū ⁊ non motu ꝓprio ⁊ natura sic pars in toto. ¶ Si aūt dicatur ꝙ mouētur motu tropico siue cōuersiuo: aut hoc erit ita ꝙ cōuersio illa est ab equinoctiali s̄m obliquitatē circuli signoꝝ. aut ita erit ꝙ mouētur in occidētē ⁊ reuertant̄ in oriētē motu equali. Si p̄mo modo tunc stelle nō sunt semper eque distātes: qđ est cōtra visum. Si dicit̄ ꝙ mouētur motu inuolutiōis. i. ꝙ in eodē loco manētes vertāt ⁊ reuertāt se: sicut dixerūt qdam hoc eē cām scintillationis: ⁊ sic videt̄ moueri sol tēpore eclipsationis. ¶ Cōtra. si ita mouerētur stelle motu ꝓprio: tūc aliqñ videremus aliam superficiē eaꝝ q̄ȝ illā que est versus nos: ⁊ oporteret ꝙ aliqñ videremus aliā superficiē solis qđ nō contingit. Unde causa scintillatiōis nō est inuolutio siue titubatio stellaꝝ: sed potius radius oculi nostri currentis ex lōginquitate distantie ad stellas fixas: ⁊ in extensione luminis ad solem. Cuius signum est ꝙ planete nō vidētur scintillare nisi tm̄ sol ꝓpter imēsitatē luminis qđ est in ipso. Uñ dicit ph̄s in 2° de causis ꝓprietatum elemētoꝝ. ꝙ orbis est elemētum sphericū quādo discernimus inter ip̄m ⁊ ignem ⁊ aerem ⁊ aquā ⁊ terrā. ¶ Si aūt ꝯsideramus ipꝫ in se sunt in eo tria elēta. s. tres sub̄e: qa sub̄a stellaꝝ ⁊ lune est alia a sub̄a solis ⁊ orbis. ⁊ sub̄a orbis est alia a sub̄a solis ⁊ stellaꝝ ⁊ lune. sol enim illustrat ⁊ nō illustrat̄: stelle aūt illustrant̄ et illustrāt. orbis aūt illustrat̄ quidē: sed nō recipit lumē calcatum in partib⁹ cōdēsatis vt stelle ⁊ lune. Si forte dicatur ꝙ stelle mouētur motu ꝓcessiuo ꝓprio. ¶ Cōtra omni eñi qđ hꝫ motū ꝓcessiuū ordinauit nā organa ad motū illum vt pedes alas ⁊ hmōi: stellis non ordinauit taliū aliqd: ergo non mouent̄ motu ꝓcessiuo. Relinquit̄ ergo ꝙ nullo mō motuꝰ moueant̄ motu ꝓprio: sed motu suoꝝ orbiū vt partes in toto. Et hoc cōcedēdum est s̄m nām: lꝫ qdaꝫ antiqui mathematicoꝝ aliud senserint. ¶ Sꝫ tunc querit̄ de stella que an
tecedebat magos in natiuitate dñi nostri Jesu Christi. illa enim veniēs ab oriente stabat supra vbi erat puer. ¶ Et di Nō d̄ stella q̄ antecedebat magos.
cendum est ad hoc ꝙ vt dicunt sancti stella illa nō fuit in celo sed in superiori parte aeris: ⁊ fuit miraculosum ad ostensionē. s. illius miraculi ꝙ Chr̄s de celis descēdit ad ima.

¶ Articulus 23⁹.

TErtio querit̄ de qualitatib⁹ stellaꝝ. Dicūtur eñi quedā stelle calide ⁊ sicce sicut sol. ⁊ quedā frigide ⁊ sicce sicut saturnus. quedā frigide et humide sicut luna. quedā calide ⁊ humide sicut iuppiter. ¶ Et videt̄ hoc multipl̄r inconueniēs. p̄mo qa tales cōplexiones qualitatum actiuaꝝ ⁊ passiuaꝝ non sunt nisi in materia gñabili ⁊ corruptibili: stelle aūt huiusmodi nō sunt vt ꝓbatum est superi⁹. scđo qa si tales cōplexiones sunt in stellis tunc videt̄ ꝙ sufficiant quatuor stelle sicut sufficiunt quatuor elemēta: cum tamē videamus inumerabiles stellas in orbe. Si forte dicatur ꝙ istas qualitates hñt s̄m effectum in inferioribus ⁊ nō afficiūtur eis in seipsis. ¶ Cōtra. nullum agens agit vltra suam sp̄ēm: ergo agens qđ nō est calidū nō agit actione calidi nisi per accidens. Unde cū stelle habeāt istas actiōeꝰ per se vt determinant ph̄i: videt̄ ꝙ afficiant̄ eis. ¶ Preterea videt̄ ꝙ oēs stelle sint calide: de ꝓprietate eniꝫ luminis est ex motu radioꝝ ⁊ reuerberatione excitare calorē. ¶ Ad Scđo caplo i fine.
hoc sunt tres respōsiones scripte in libro de substantia orbis. ¶ Prima est ꝙ iste qualitates equoce sunt in stellis et elētis sicut etiā diaphanū: ⁊ ille que sunt in elētis sequunt̄ actionem ⁊ passionē. ¶ Sꝫ ista solutio non videt̄ stare: qa si equiuocus eēt calor superior: simil̄r frigus ⁊c̄. tunc alteriuꝰ rationis calorem deberet efficere in inferiorib⁹ q̄ȝ istuꝫ: ⁊ sic de ceteris. ¶ Alia solutio est ꝙ stelle hñt istas qualitates ⁊ tñ non afficiunt̄ eis. Et nō sequit̄ si faciāt eas in inferioribus ꝙ hñt eas in seipsis: qa nō sequit̄ ꝙ alterans s̄m aliq̄ȝ qualitatē disponatur s̄m eādem. id enim qđ mouet localiter calefacit: ⁊ tñ non de necessitate est calidum. Simil̄r calidum quādoqꝫ nigrificat: ⁊ tamē nō de necessitate est nigꝝ. aliter enim iret̄ in infinitū si omne mouēs s̄m aliquam formam eēt mobile s̄m eādem. ¶ Tertia solutio est ꝙ sicut in motu locali venit̄ ad vnū mouēs imobile: ita in motu alterationis s̄m qualitates primas necesse est venire ad vnuꝫ alterans non alterabile s̄m easdē qualitates: ⁊ tamē qualitates prime sunt ꝓprietates que hñt elementa a stellis mouētibus nō alterabilib⁹ s̄m qualitates illas: sicut ⁊ mot⁹ primus est ꝓprietas quā hꝫ primū mobile a motore primo s̄m motū illum imobili. Et per hoc pꝫ solutio ad omnia p̄terq̄ȝ ad vltimum. ¶ Ad qđ dicenduꝫ ꝙ stelle mouēt per radios ⁊ per ꝓportionem situs eoꝝ que causant̄ ex motu: ⁊ hoc cuꝫ de ratione luminis sit inducere calorem: tamē qa lumen illud nō est vnius nature in oīb⁹ stellis: nec ꝓportio situs est vna in omni t̄pe motus: ideo nō semp̄ faciūt in inferiorib⁹ idē. ¶ Ad hoc autē qđ pōt queri quare sunt plures stelle q̄ȝ quatuor: cum tamē accipiantur qualitates stellaruꝫ s̄m cōplexionē qualitatum elemētoꝝ. Dicēdū ꝙ stelle sunt mouētes elemēta ad generatiōes ⁊ corruptiones reruꝫ: ⁊ sicut est multiplex gñatio: ita necesse est esse multiplicē motū: ⁊ ideo

multa sunt mouẽtia que sunt stelle ⁊ multiplr mouet̃ ƀƺ cõ-
iunctiões ⁊ ꝑuẽtiões ⁊ alios respect⁹ stellaꝝ in se ⁊ in imagi-
nibus ⁊ spatijs celi: vt dicit Albranazar in libro iudicioꝝ.

¶ De motoribus orbium.

Deinde queritur de motoribus. Et queritur vtrum motor primus sit de⁹. Et si non est de⁹ vtrum sit anima celi vel natura alia. Secundo de comparatione ipsius ad motores inferiores orbium.

¶ Utrum motor primus sit deus. Articulus 24⁹.

Cõmẽto. 71. Ad primũ ꝓcedit̃ sic. Dicit phs in 2° de celo ⁊ mundo. ꝙ causa ꝑma mouet causatũ ꝑmum. sed causa ꝑma est deus ⁊ causatũ ꝑmũ est celuƺ ꝑmũ. ergo deus est ꝑmus motor celi. Iteƺ
T. c. 79. ⁊ ifra ꝓbat̃ 8° physicoꝝ. ꝙ primus motor est penit⁹ imobilis ⁊ imutabilis: nihil autẽ est penitus imobile ⁊ imutabile nisi deus. ergo ꝑmus motor est deus.
Cõmẽto. 5. et 37. Itẽ 11° metaphice dicit phs. Primũ ꝑn^m entium nõ mouet̃ neqꝫ accidentalr neqꝫ essentialr. ⁊ mouet ⁊ facit primũ motum eternũ. Cuƺ igit̃ motũ sit necesse est vt moueat̃ per aliquid. ꝑmus aũt motor nõ per se mouet̃: ⁊ motus eternus fit per motorẽ eternuƺ ⁊ vnus per vnum. Et ex hoc accipit̃ ꝙ primus motor neqꝫ per se mouet̃ neqꝫ per accñs ⁊ est etern⁹
Tex. cõ. 39. ⁊ 51. ⁊ nihil tale est nisi solus deus. g̃ ꝑmus motor est deus. ¶ Itẽ ibidẽ deus est vita: qa actio ⁊ itellectus eius est vita: ⁊ illud est itellectus per se ⁊ hƺ vitam imobilẽ ⁊ semper eternã: de⁹ igit̃ eternus est in fine nobilitatis. g̃ est vita ⁊ cõtinuuƺ eternum ⁊ cõstat ꝙ ibi loquit̃ de ꝑmo motore. ergo primus mo-
Cõmẽto. 38. tor est deus. Itẽ Cõmentator super 11° metaphice dicit ꝙ finis ꝓsperitatis aie rõnalis est vt cõtinuet̃ ꝑmo motori ⁊ sit
3° d ꝯsolatiõe metro nono. cum ipso: sed hoc nõ eẽt nisi deus esset primus motor. ergo primus motor est deus. Itẽ hoc videtur velle Boetius in de cõsolatione phie dicẽs. O qui perpetua mũdum rõne gubernas: Terraruƺ celiqꝫ sator qui tẽpus ab euo Ire iubes: stabilisqꝫ manens das cuncta moueri. Quẽ nõ externe pepulerunt fingere cause. Materie fluitantis opus: veꝝ insita sũmi Forma boni liuore carẽs tu cũcta superno Ducis ab exẽplo pulchrũ pulcherrimus ipse. Mundum mẽte gerẽs similiqꝫ imagine formans. Perfectasqꝫ iubes perfectũ absoluere partes. Ex istis vꝰsib⁹ habet̃ ꝙ de⁹ nõ pulsus ex creatis causis ꝑpetua rõne mouet mũdũ. Cũ igit̃ ꝑmus motor sit qui nõ alia cã motus imobilis per se ⁊ per accidẽs: vt habitum est mouet celũ ⁊ mundum primus motor est deus.

¶ Cõtra. omne mouẽs in natura ꝓportionatum est mobili: ergo si deus est mouẽs in natura vis mouens erit ꝓportionata potẽtie alicuius mobilis. ergo deus nõ est motor celi primi ẜm nãm. ita. s. ꝙ sit motor intrinsecus. Preterea sumant̃ rõnes rabi Moyses in libro ducis neutroruƺ cap° de vno deo. quaꝝ prima est ꝙ motor celi aut est intrinsec⁹ aut extrinsecus. si intrinsecus aut est forma diuisibilis ẜm corpus: aut est idiuisibilis. si diuisibilis sicut est calidũ ⁊ leue ƀƺ quantitatẽ ignis cũ potẽtia illa sit finita nõ mouebit motuƺ
T. c. 78. ⁊ 79. continuũ durantẽ dũ ipse est: qa ꝓbat̃ in 8° physicoꝝ. ꝙ potentia finita nõ mouet motũ infinitũ in tempore ifinito. Si auteƺ est indiuisibilis sicut est aia ⁊ intellectus talis motor mouet̃ aliqñ per accñs: quia moto mobili mouet̃ qđ est in mobili ipm sicut mouẽtib⁹ nobis mouent̃ ea que in nobis sunt. ergo si talis est motor celi mouebit̃ ipse per accñs: qa motu illo quo celũ mouet̃ per se: deus aũt nullo mõ mouet̃ nec per accñs nec ẽt per se. ¶ Si dicat̃ ꝙ ille motor est extrĩsecus: tunc aut erit corpus aut nõ corpus. Si corpus iteruƺ non erit deus: ⁊ ꝑpea nõ erit motor ꝑmus: qa motor ꝑmus nõ põt esse corpus cũ omne corpus sit mobile. si dicat̃ ꝙ ille motor sit separat⁹ ⁊ nõ corpus: tunc videt̃ nõ eẽ mouens in nã: omne eni mouẽs nãliter est ꝯiũctũ mobili. ¶ Preterea dicit phs in 8° physicoꝝ ꝙ si inuenit̃ aliqd qđ est mouens ⁊ motũ ⁊ aliqd qđ est motuƺ nullo mõ mouens: erit inuenire aliqd mouẽs nullo modo motũ: nec per se nec per accñs: oẽ autẽ mouens intra mouet̃ per accñs motu eius qđ mouet: sed deus nõ mouet̃ per accñs: vt ꝑdictũ est. ergo nõ erit mouẽs intra. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ nõ est necessariũ ꝙ mouẽs naturalr sit intra: qa ignis mouet aereƺ ⁊ aer alterat̃ naturaliter: cũ tamẽ ignis alterãs sit extra ipm. apparet ꝙ nõ est instantia: qa nõ loquimur de motu locali qui si est nãlis semp habet motorem intra: sicut patet in diffinitiõe nature posita in 2° physicoꝝ. ꝙ natura est principium ⁊ causa mouẽdi
Tex. cõ. 3. ⁊ quiescẽdi eius in quo est per se ꝑmo ⁊ non ẜm accñs: ergo pƺ ꝙ motor nãlis in motu locali est itra. Si forte iteꝝ dicat̃ ꝙ celũ ẜm totũ nõ mutat locũ: sƺ ẜm ꝑtẽs renouat sitũ tñ: et ita motor ipsi⁹ exñs in ipso nõ mutat̃ per accñs cũ ipse nõ sit act⁹ alicui⁹ ꝑtis. ¶ Cõtra. de intellectu dicit phs ꝙ nullius
3. d aia. t. c. 5. 6. ⁊ 7. corporis est act⁹: ⁊ tñ mutat̃ per accñs moto corpore: g̃ silr erit de motore ꝑmo: ⁊ ita de⁹ nõ põt eẽ motor ꝑm⁹. ¶ Preterea ẜm hoc qa si de⁹ nõ moueret̃ per accñs hoc hret a mobili. s. qa illud nõ mutat locũ: g̃ in se posset moueri per accidẽs: hoc ãt est falsuƺ cũ ipse per se habeat ꝙ nec nãliter nec per accñs possit moueri. ¶ Itẽ id qđ oino est simplex nõ hƺ aliquã cãm sue essentie: dico autẽ simplr ẜm ꝑuationẽ potẽtie cõpõnis ⁊ actus. s. ꝙ nec sit cõpositũ nec cõponibile cum aliquo. ois aũt motor exñs in mobili mobile hƺ cãm vt fbm ⁊ materia. g̃ ille motor non est simplex in fine simplicitat̃: ⁊ ita nõ põt eẽ deus. ¶ Si forte aliqs diceret ꝙ motor ꝑmus
ꝑ° capl°. nõ cõponit̃ cum mobili hoc est cõtra phm in lib° de sba orbis. qui dicit ꝙ celuƺ est cõpositũ ex motore ⁊ mobili. ¶ Solutio. dđƺ ꝙ si velimus loqui ẜm phos ponemus celo triplicem motorẽ. s. deũ qui est motor extra nõ ꝓportionat⁹ mobili: ⁊ hoc attẽdit Ptolomeus qui dicit ꝙ nihil mouet celum nisi solus deus. ⁊ rabi Moyses qui ꝓbat multis rõnib⁹ ꝙ motor celi est extrĩsecus extra ipm: neqꝫ corpus neqꝫ virtus in corpore exñs neqꝫ diuisibilis neqꝫ idiuisibilis ẜm corp⁹. ⁊
Cõmẽto. 39. 41. ille motor videt̃ ẽt inui in 11° metaphice. de quo dicit̃ ibi ꝙ actio eius ⁊ vita eius ⁊ eẽntia ei⁹ sunt idẽ. Unde etiaƺ rabi Moyses ꝓbat ꝙ tales sube nõ possunt eẽ plures. sube eniƺ simplices nõ coniuncte corpori nõ numerant̃ sicut ipse dicit nisi per cãm ⁊ causatũ: ⁊ ideo prime non possunt esse multe: sed vna sola ⁊ isti soli motori cõuenit ꝙ nõ moueatur per se neqꝫ per accñs: ⁊ de hoc ẽt intelligit̃ dictũ Boetij in de consolatione phie. ¶ Secũdus motor est forma coniuncta celo nõ diuisibilis diuisiõe celi ⁊ isti motori cõuenit ꝙ sit mobilis per accñs: quẽadmodũ ꝓbat rabi Moyses. ⁊ cõuenit ei
Cõmẽto. 5 octauo phy. ꝙ virtus sua ꝓportionat̃ mobili. ⁊ hoc dicit Cõmẽtator super librũ de celo ⁊ mũdo. ⁊ cõuenit ei iteꝝ ꝙ virtus sua fortior est in mobili immediato ꝙ̃ in mobili mediato. Et hoc tangit Aneuàlpetras in astrologia sua. ¶ Utrum aũt motor iste sit aia vel non inferius erit qđ. ¶ Tertius motor est forma nãlis diuisibilis ẜm diuisionẽ celi. Sicut eniƺ est graue in terra ⁊ leue in igne que sunt potẽtie ad motũ sursuƺ ⁊ ad motũ deorsum: ita est quedã forma in celo que est potentia ad motũ circularẽ: ⁊ illa potẽtia ꝓportionat̃ illi loco qui est circa mediũ sicut potentia grauis ꝓportionat̃ loco deorsum: ⁊ potentia leuis loco sursuƺ. Et ꝙ huiusmodi motor sit in celo patet demõstrationib⁹ phi positis in 2° celi ⁊ mun-
Tex. c. 60. ⁊ ifra. di. in quibus supponit ꝙ magnus orbis citius circũuoluit̃ ꝙ̃ paruus sicut magnus ignis velocius ascẽdit ꝙ̃ ꝑuus. qđ nõ eẽt veꝝ si nõ eẽt motor in celo diuisibilis ẜm quãtitatem mobilis. Hoc etiã pƺ ex dicto Auerrois in lib° de sba orbis
Scđo capl°. qui dicit. ꝙ celũ nõ lassat̃ in motu eo ꝙ motor mouet ipsum ẜm ꝯueniẽtiã forme mobilis ipsius: qualr nõ mouet anima corpus aiatuƺ elntatum: ⁊ ideo aialia in motu corporis lassant̃. Ex ista diffinitiõe patet rñsio ad oia obiecta ꝑter hoc qđ est primũ. ¶ Ad qđ dđm ꝙ causa prima dicit̃ duob⁹ modis. s. in genere nature: ⁊ extra genus: in genere nature motor celi intra dicit̃ prima causa ⁊ primũ mobile dicit̃ causatuƺ primũ hñs ordinẽ ad gñationẽ ⁊ corruptionẽ: ⁊ hoc dico ꝓpter celũ empyreũ qđ est supra ipm ⁊ nõ habet ordineƺ ad gñationem ⁊ corruptionẽ: sed ad statũ cõtemplatiõis vt habitũ est. Sed prima causa extra genus nature est de⁹: cuius causata sunt oia creata. Si aũt obijcit̃ ꝙ mot⁹ vn⁹ simplex nõ hƺ nisi motorem vnũ: ⁊ ita cum ꝑmũ mobile habeat motum vnũ simplicẽ nõ videt̃ hre nisi vnum motorem. Dicẽdum est ad hoc ꝙ hoc est veꝝ si illi tres motores ordinarent̃ ex equo ad motũ illũ: ita ꝙ vnus nõ eẽt in alio: sƺ deus qui est motor absolute primus mouet in motore qui est primus in nã sicut causa ꝑma mouet in causa scđa: motor autẽ ille qui est ꝑmus in natura mouet scđam potentiã mobilis circularis sicut forma ignis subalis mouet ignẽ sursum ẜm potẽtiam leuis nec exigunt̃ diuersi motus ꝓpter formã substantialẽ ignis ⁊ potẽtiã leuis.

¶ Articulus 25⁹.

Secundo querit̃ vtrū motor ille qui est intra ⁊
nō est diuisibilis ſm q̄titatē mobilis sit aīa ce
Tex.c.13.⁊.15. li vel nō. Et videt̃ ꝙ sic: qa hoc exp̄sse hr̄i pōt
ꝑut videt̃ in 2° de celo ⁊ mūdo: vbi dicit phs
ꝙ si celū hȝ aīam ⁊ est in ipso p̄n^m motus tūc ꝓ
culdubio sunt ei sursū ⁊ deorsum: dextrū ⁊ si-
nistrū. Ex quo pȝ ꝙ phs ponit pro causa dextri ⁊ sinistri celū
Tex.c.100. hr̄e aīam. Itē in p° celi ⁊ mūdi. Vita est in celo fixa ⁊ sem
piterna in secula seculoꝝ que nō finit̃ neqȝ deficit ⁊ est meli-
or vita. Vita autē est actus aīe. ergo aīa celi est motor celi.
Preterea oīs suba spūalis separabilis a mā̄ ꝯiuncta cor
pori est aīa ⁊ oēs iste dr̄e probant̃ de motorib⁹ spherarū in
Tex.cō.44.⁊ infra. 11° metaph̄ice. s. ꝙ sunt sube sepate ꝯiūcte mobilib⁹ ḡ sunt
Cōmēto.3. aīe. Preterea hoc exp̄sse dicit Cōmētator sup 2° de celo et
Scdo capto. mūdo in p̄n° vbi dicit. ꝙ celū hȝ intellectū qui est forma idi
uisibilis ſm quātitatē celi ⁊ ille est aīa. Itē in libro de sba or
bis dicit phs: manifestū est ꝙ forma mouēs celum nā ei⁹ et
nā aīe ⁊ plura talia cōtinent̃ ibidē sicut est istud corpus cele
ste mouet̃ ex se ⁊ aīa. ḡ hȝ aīam tm̄ ⁊ non habȝ aliud p̄n^m sui
motus. ⁊ qa mouet̃ circulariter scimus ꝙ p̄n^m hui⁹ aīe hȝ ꝙ
est aīa est moueri circulariter. Itē in eodem loco dr̄ ꝙ corp⁹
celeste nō est necessarium in suo eē sicut est dispositio in cor-
poribus aīalium que sunt hic. aīalia eni que sunt hic appa-
ret ꝙ aīe eoꝝ sunt necessarie in esse corpoꝝ suoꝝ. Et ꝙ non
saluarent̃ nisi per sensibilē aīam ⁊ imaginatiuā. corpus aūt
celeste qa est simplex ⁊ intrāsmutabile ab aliquo extrinseco
nō indiget in suo eē anima sensibili nec imaginatiua: sȝ tm̄
indiget aīa spūm mouēte in celo ⁊ virtute que nō sit corpus
neqȝ sit in corpore ſm diuisionē ipsius ad largiēdū ipsi pma
nentiā eternā ⁊ motū eternū: qui nō hȝ p̄n^m neqȝ finē. Ex
quo accipit̃ ꝙ celū hȝ aīam: ⁊ ꝙ hec aīa nō est sensibilis sed
motiua ſm locū que largit̃ ei permanētiā ⁊ motū que nō hȝ
p̄n^m ⁊ finem per ḡnationē in tpe: lȝ per creationē habeat p̄n
cipiū: vt supra habitū est. Itē in sex principijs habet̃ de aīa
mundi: ⁊ hec ponit̃ eē motor primi mobilis. ergo p̄mū mo-
bile hȝ aīam. Si forte dicat̃ ꝙ hoc hereticū est ⁊ nō cōsen
tiendū in hoc phis qd rn̄debit̃ Augustino sup Genesiȝ ad
lr̄am qui relinqt pro dubio. Vtrū stelle sint aīalia vel non.
Naȝ si eēt heresis videt̃ ꝙ ipse determinare deberet. Item
Hieronym⁹ super Ecclesiastē sup illud. Lustrās vniuersa
in circuitu pergit spūs. dicit sic ip̄m solē spm̄ noīauit eo ꝙ
aīal sit ⁊ spiret ⁊ vigeat ⁊ oēs orbes cursu suo expleat. Item
rabi Moyses. Celi sunt aīalia rōnalia. s. app̄hēsores crea-
toris. hoc aūt est veritas ꝓbata ēt ex parte legis: ⁊ non ſm
corpora motiua sicut ignis ⁊ terra sicut putāt insipiētes: sed
sicut dixerūt phi. aīalia obediētia creatori ⁊ laudāt ipsum ⁊
cantant ei canticū ⁊ laudē sublimē: ⁊ hec auctoritas iacet in
2° collatiōe neutroꝝ. Itē Auicēna in 6° de nālibus ⁊ in suo
lib° de celo ⁊ mūdo expresse dicit ꝙ celū hȝ aīam ⁊ phanta-
siam cui obedit vniuersa materia mūdi: sicut corpus aīalis
obedit aīe aīalis: ⁊ sicut corpus aīalis imutat̃ ſm imagies
delectabilis vel tristis app̄hensas ab aīa aīalis: ita mā ele-
mentoꝝ mutat̃ ad imaginationem motoꝝ celi: ⁊ ideo fiunt
qn̄qȝ terremotus ⁊ scissure terre in inferiorib⁹. Sed con-
3.ð aīa.t.c.66 tra ꝓbat̃ in libro de aīa. ꝙ nullū corpus simplex pōt esse aīa-
tū. ⁊ ratio est: qa cum aīa diuersas habeat potētias opȝ di-
uersitatē eē aliquā in organis que ꝑficit ſm distōnē suarum
potētiaꝝ: habitū est aūt supra ꝙ celum est corpus simplex. ḡ
2.ð aīa.t.c.20 ⁊.31. non potest eē aīatum. Itē in libro de aīa ꝓbatur ꝙ vbicūqȝ
est intellectus ibi est sensus ⁊ vegetatio sed nō ꝯuertitur. et
vbicūqȝ est sensus ibi est vegetatio: sed nō cōuertit̃. Si ḡ in
celo est aīa que est intellectus vt supponit̃ a quibusdā tunc
erit ibi sensibile ⁊ vegetabile: ⁊ ita ibi ad minus erit tactus
inter sensus ⁊ nutritiua iter potētias vegetabiles. omne au
tem qđ nutrit̃ corruptibile est ergo celū est corruptibile. Si
militer nō videmus ibi organa sensuū. ergo nō hȝ animam
sensibilem. Si forte dicat̃ ꝙ hȝ aīam intellectualē preter sen
sibilē ⁊ vegetabilē ⁊ illa nō idiget organis neqȝ in se neqȝ in
suis operatiōib⁹. Contra. intellect⁹ nō efficit̃ in actu nisi
per abstractionē a phātasmatibus. si igit̃ habet intellectuȝ
aut ille intellectus nunqȝ erit in actu: ⁊ sic erit sicut dormiēs.
aut opȝ ꝙ habeat phantasiā ⁊ sensibilē aīam: ⁊ hoc absurdū
est ponere in celo. Si forte dicatur ꝙ intelligit vniuersalia
sicut dicit Isaac in libro de diffōnibus. Cōtra. sciētia rei in

vniuersali nō est nisi scia rei in potētia: qa inferiora in suis
superioribus nō sunt nisi in potētia. Cum ergo nō habeat
potentias per quas descēdit ad particularia nunqȝ videtur
scire rem in ꝓpria nā. Preterea cum intellectus celi sit dire
ctiuus operis sui videt̃ ꝙ semp erret in ꝑticulari: cū itellus
predeterminās opus nulla rōne possit descēdere ab vl̄. h⁹
ad ꝑticulare hoc vel illđ nisi cū hic ⁊ nūc ⁊ alijs dispōnibus
particularib⁹: ſm hoc ḡ deficeret itellectus illi⁹ corporis no
bilis ab itellectu humano in duob⁹: ex pte eni speculatiui i-
tellectus deficeret: qa scia eius eēt in potētia: cuȝ esset in vl̄i
tm̄: vel esset iperfecta qa nunqȝ cognosceret pp qd. ex parte
aūt practici itellectus qui p̄determinat opus etiā deficeret
per errorē operis: qa opus nō est circa vl̄ia sed circa parti-
cularia. Si ꝓpter istas rōnes aliquis dicat ꝙ quatuor sunt
dr̄e aīe. s. vegetatiuū ⁊ sensitiuū intellectiuū ⁊ motiuū ſm lo
cum sicut dicit Aristoteles in 2° de aīa ꝙ multipl̄r ipso vi- Tex.cō.13.
uere dicto si vnū eoꝝ aliqđ insit soluȝ viuere ip̄m dicimus:
vt intellectus ⁊ sensus motus ⁊ status ſm locū. Adhuc aūt
motus ſm alimētū ⁊ augmētū ⁊ detrimētū vita est ⁊ sic ibi-
dem dicit aīatum ab inanimato determinat̃ in viuēdo. Si
inqȝ sic dicat̃ ⁊ ꝙ in celo est tm̄ motiuum ſm locū ⁊ non alie
dr̄e aīe: ⁊ ꝓpter hoc ip̄m dicit̃ aīatuȝ ⁊ hr̄e aīam. Cōtra.
aut igit̃ principiū est motiuum motu locali aut ſm nām. Si
hoc vltimo mō dicat̃ tunc omne qđ mouet̃ ſm nām sursuȝ
vel deorsum haberet aīam cū hr̄et p̄ncipiū motus ſm locuȝ
in ipso per se ⁊ nō ſm accn̄s. Si aūt p̄mo modo dicat̃ se-
quūtur multa incōueniētia: quoꝝ primū est ꝙ hoc est cōtra
phm: qa ipse in 2° de celo ⁊ mūdo loquēs de stellis ⁊ orbe ꝓ Tex.cō.59.
bat ipsa non hr̄e motū ꝓcessiuuȝ sic dicens: vt natura posue
rit stellas mobiles motu ꝓcessiuo extra rōnē est ⁊ nō p̄para
uerit eis instrumētū motus ⁊ nā qdem nō posuit aliud ali-
qd vacuū absqȝ causa. quasi diceret cū in rebus inferiorib⁹
non inueniat̃ vanū aliqđ multo minus in reb⁹ superiorib⁹.
Et qa aliquis posset dicere ꝙ natura ingeniauit instrumē
ta motus alijs aīalib⁹ sed nō celo. obuiat phs dicens: iposſi
bile est vt natura ingeniet aīalibus: ⁊ intendat in eis: ⁊ rece
dat ab istis corporibus sublimib⁹ mobilibus hn̄tib⁹ ꝓprie
tates in naturas vltimas. Et vt expoliet rebus quib⁹ possi
bile est vt incedāt per se: ⁊ elōget ea a reb⁹ que hn̄t instrumē
tum motionis sue. ⁊ hoc qdem dicit phs de stellis. sed eadē
ratio de spheris est in qbus mouent̃ stelle: qa neutrū illorū
videmus habere alas vel pedes vel aliquid huiusmodi.
Aliud incōueniens est qa sicut dicit phus in libro de aīa. 3.ð aīa.t.cō.55.
motus ꝓcessiuus est ad oēm partē. s. ante retro deorsum si-
nistrorsum: sursum ⁊ deorsum. p̄n^m autē motus celi nō mo
uet nisi in vno circa mediū. Tertiū incōueniens est qa sic
dr̄ in 8° physicoꝝ illa mouent̃ a seipsis motu processiuo que Tex.cō.29.
quiescūt quādo volunt ⁊ mouent̃ quādo volūt: celū autem
semper vniformiter mouet̃. Quartū incōueniens est qa
nihil est dictū: celū hr̄e tm̄ p̄ncipiū motus ꝓcessiui: ⁊ nō intel
lectū ⁊ sensibilē aīaȝ: qa ꝓbat̃ in libro de aīa ꝙ nihil mouet 3.de aīa.t.cō.48.
motu ꝓcessiuo nisi intellectus ⁊ phātasia. Cuius signum est
ꝙ plantas que nō hn̄t intellectū vel phātasiā videmus im-
mobiles per locū. Quintū incōueniens est ꝙ motus pro-
cessiuus est ꝓpter distantiam delectabilis conuenientis: in
celo autē nō est distātia talis delectabilis cōueniētis. Si
forte dicatur ꝙ aīe celi nō est eadē ratio cum aīabus aīaliū
que sunt actus physici ⁊ organici corporis potētia vitaȝ hn̄-
tis. Adhuc obijcit̃ in cōtrarium aliter. in omni eni motu
aīato motus corporis cōtrariat̃ motui aīe. Huius ꝓbatio
est per inductionē ⁊ syllogismū: qa inductio qdem est in oī-
bus aīalibus natātibus ⁊ volantib⁹ ⁊ repentibus. hoꝝ eniȝ
oīum corpora grauia sunt ⁊ tendunt deorsuȝ ex natura cor-
poris: cum tn̄ ab aīa ferant̃ sursum ⁊ retrorsuȝ ⁊ dextrorsuȝ
⁊ sinistrorsum. Per syllogismū sic. nullum corpus lassatū
⁊ corruptū multitudine motus alicui⁹ mouet̃ motu illo ſm
nām suam: sed extra nām omne corpus motū multitudine
motus ꝓcessiui est lassatū ⁊ corruptū. ergo nullū corpus mo
tuȝ motu ꝓcessiuo est motū motu illo ſm naturā suā. Ad
hoc rn̄det quidā phs in libro de suba orbis. ꝙ motus circu- Cōmentator 2. cap. ð suba orbis.
laris in celo est aīe ſm ꝙ est aīa ⁊ ꝙ in celo non est nisi mot⁹
anime ⁊ nō corporis: ⁊ ideo nō inducit̃ ibi lassitudo ex con-
trarietate motoꝝ. s. aīalis ⁊ naturalis. Sed cōtra quicquid
est aīe ſm ꝙ est aīa est oīs anime. si ergo motus circularis

est aie ꝟm ꝙ est aïa est omnis aie qd ad oculũ patet esse fal/
sum.¶ Si dicat ꝙ est aie intellectualis adhuc patet esse fal
sum: qa homo nõ mouet circulariter.¶ Si dicat ꝙ aïa celi
⁊ aïa hois intellectualis nõ sunt vnius rõnis: ⁊ ideo aliqd
cõuenit aie celi qd nõ cõuenit aie hois: sed sic motor celi nõ
erit aïa nisi ꝟm cõueniẽtiã in noĩe tm̃. Preterea hoc erit cõ
tra phos qui vtrãqꝫ aïam.s.celi ⁊ hois diffiniũt duob⁹.s.per
intelligere ⁊ mouere ꝟm locũ.¶ Si forte dicat ꝙ ille motus
dr̃ aie ꝟm ꝙ est aïa qa est aie ꝑter cõiũctionẽ ad corp⁹ illud.
p° celi.t.cõ.6. ⁊ infra. hoc erit ꝯ Aristotelẽ in de celo ⁊ mũdo. qa ipse vult ꝙ omne
corpus hẽat nãlẽ motũ vel a medio vel ad mediũ vel circa
mediũ. Si pp hoc dicat ꝙ motus aie celi nõ est diuersus a
motu corporis ei⁹.s. ꝙ celũ de nã sui fertur circulariter ⁊ aïa
celi mouet motu eiusdẽ: ⁊ ideo dicit phs nõ est ibi ali⁹ mot⁹
nisi mot⁹ aie tm̃.¶ Cõtra. quicũqꝫ motores in vno ⁊ eodẽ
mobili efficiũt vnũ motũ numero ipsi sunt vni⁹ nãe. Veri/
Tex.cõ.44.⁊ infra. tas hui⁹ ꝓpõnis habet ex 11° metaphice. vbi numerus mo/
torꝫ ꝓbat per numerꝫ motuũ ⁊ ꝑpetuitas motorꝫ ex ꝑpetui/
tate motuũ. Prima rõ est ad hoc ꝙ potentie actiue ⁊ moti
ue diffiniunt per act⁹ ⁊ oꝑationes suas. Si igit aïa celi ⁊ nã
corporis celi mouet motu eodẽ numero ipsa erit eiusdẽ na
ture ⁊ eiusdẽ eẽntie nũero.¶ Hãc qõnẽ totam determinat
Damascen⁹ in 2° libro ca° 6°. per iterꝑtationẽ vni⁹ partis
sic dicens. nullus aũt aïatos celos vel luminaria existimet:
inaïati eni sunt ⁊ isensibiles: qa ⁊ si dicat diuina scriptura le
tent celi ⁊ exultet terra: eos qui in celis sunt angelos: ⁊ qui
in terra hoĩes ad letitiã vocat. nouit enim scriptura ⁊ ꝓso/
peia.i.ꝓsonaꝝ fictiõe vti ⁊ vt de aïatis de inaïatis loqui. sic
illud. Quid est tibi mare ꝙ fugisti ⁊ tu iordanis ⁊c. ⁊ ita vi/
det ꝙ celũ nõ hẽat aïaꝫ.¶ Solo. nos cũ sanctis confitemur
celos nõ hr̃e aïas nec esse aïalia si aïa ꝟm ꝓpriã rõnẽ sumat.
Sed si vellemus phos ad idẽ reducere cũ sanctis dicem⁹ ꝙ
quedã intelligẽtie sunt in orbib⁹ deseruiẽtes ꝑmo in motu or
biuꝫ. ⁊ intelligẽtie ille dñr aie orbiũ: ⁊ nõ vniuoce cũ intellige/
tijs hoĩum eo ꝙ nõ egrediunt in actũ per abstractionem a
phãtasmatib⁹ sed ipse reuertunt sup eẽntiã suã: ⁊ per essen/
tiã sup aliud reditiõe cõpleta. sicut eni dicit in libro de cau/
sis in 12ª ꝓpõne. Ois eni intelligẽtia itelligit eẽntiã suã. Et
iterꝫ in ꝓpõne 14ª. Ois sciẽs qui scit eẽntiã suã est rediens
ad eẽntiã suã reditiõe cõpleta: ⁊ ideo ille itelligẽtie non hñt
duas potẽtias.s.intellectũ ⁊ appetitũ mouẽtem ꝟm locũ: nec
hñt cõparationẽ ad orbes ꝟm istã rõnẽ aie que dr̃ ꝙ aïa est
endelechia corporis organici phẏsici potẽtia vitã hñtis. qa
ista rõ per prius ⁊ posteri⁹ cõuenit itellectui ⁊ sensibili ⁊ ve/
getabili. itellectus eni nullius corporis est actus qa nõ vtit
organo corporis: nec in se nec in suis oꝑationib⁹. Alioquin
non hr̃et aliquã oꝑationẽ extra corpus: ⁊ oporteret ipm̃ de/
strui destructo corpore: sicut dstruit vegetabile ⁊ sensibile in
2° de aïa.t.c.11. brutis. operat aũt ad corp⁹ vt nauta ad nauẽ hoc est ꝟm rõ/
neꝫ mouẽdi ipm̃ ⁊ regẽdi sicut dr̃ in lib° de aïa. ⁊ in 2ª ꝓpõ/
ne de causis. Ois itelligẽtia diuina scit res per hoc ꝙ est in/
telligẽtia ⁊ regit eas per hoc ꝙ est diuinã: ⁊ dr̃ diuina itelli/
gẽtia ibi participans oẽs bonitates diuinas a ꝑmo motore
qui est de⁹. Qd aũt hec sit sñia phoꝝ patet ex verbis eoꝝ. sic
eni dicit rabi Moyses 2ª collatiõe ducis neutroꝝ. Nullus
sic dicit cito ꝙ celũ hẽat aïam. hoc aũt cõprehẽdit labore in/
tellectus. auditor aũt putat ꝙ illud lõge sit a scia qñ ascẽdit
in cor eius: cũ dicimus ꝙ habꝫ aïam ꝙ illa aïa est sicut hois
vel asini: sed nõ est ista rõ dicti. est aũt rõ ei⁹ ꝙ mot⁹ ipsi⁹ lo/
Vide Auroiꝫ in fine ꝑmi capitis de sũba orbis. calis ondit: qa in ipso est ꝑn^m a quo mouet sine dubio ⁊ illa
virtus ꝑma dr̃ aïa. Eãdeꝫ sñiaꝫ dicũt Auerrois ⁊ Auicẽna
⁊ fere oẽs phi.¶ Ad ꝑmũ ergo qd obijcit de libro aie pꝫ so/
lutio: qa nõ per hũc modũ determiat aïa in libro de aïa per
quẽ dr̃ intelligẽtia mouẽs orbẽ aïa: qa nõ est de speculatiõe
nãlis cũ sit subẽa separata a mã cõmixta ꝯrijs sed poti⁹ dẽter/
minat in 11° meta. Per hoc etiaꝫ pꝫ solo ad scdm.¶ Ad 3^m
dñm ꝙ itelligẽtia mouẽs orbẽ itellectũ nõ hꝫ abstrahentẽ
a phãtasmatib⁹. Et si obijcit qd Auicẽna dicit ꝙ hꝫ phan/
tasiã ⁊ imaginationẽ. Rñdendũ est ꝙ ipse vocat phãtasiaꝫ
⁊ imaginationẽ applicationẽ itellectus ad particularia na/
ture.¶ Ad hoc aũt qd querit vtrũ sua scia sit vlis. dñm est
Vide pro hoc cõmẽtũ.51.12. metaphice. ꝙ nec est vlis nec pticularis nec vniuoca nr̃e scie vlis nõ est
pp rõnẽ inductã. particularis nõ est: qa illoꝝ nõ est discipli/
na vt dicit Plato. Vniuoca nr̃e scie nõ est qa nõ oritur ab en/
te per abstractionẽ vt nr̃a scia. Qualr aũt sit itelligẽdũ acci/
pit ex hoc ꝙ ois causa cognoscẽs se iquãtũ causa est cogno/
scit causatũ suum: omne causatũ cognoscẽs inquãtũ causa/
tum est cognoscit cãm suã. vñ dicimus ꝙ motores spheraꝝ
per motũ causaꝝ causant oẽm diuersitatẽ que est in inferio
rib⁹ ꝟm nãm: ⁊ ideo cognoscẽtes se inquantũ cause sunt co/
gnoscunt nãlia oïa. silr inferiores motores spheraꝝ cogno/
scunt superiores per hoc ꝙ sunt moti ab eis vt desideratuꝫ
mouet desideriũ. Et ita patet ꝙ hec scia nõ est in vli nec in
particulari: per hoc eni ꝙ cognoscũt se cognoscũt vniuẽsalia ⁊
particularia causata a motorib⁹ suis. ⁊ hoc est qd dicit phs
in 7ª ꝓpõne libri de causis. Ois intelligẽtia scit qd est supra
se ⁊ qd est sub se. Et scit qd est sub se qm̃ ẽ ei causa. ⁊ scit qd
est supra se qm̃ acquirit ab eo bonitates. Per hoc etiaꝫ pa/
tet ꝙ intellectus motoꝝ completior est intellectu humano:
⁊ habent sciẽtiaꝫ ꝓpter quid: ⁊ intellectus eoꝝ est motus ꝟꝫ
predeterminationem determinati operis ⁊ nõ erroneus si/
cut videtur ꝓbare obiectio: ⁊ semper est rectificatus in ope
eo ꝙ nunqꝫ accipit reꝫ nisi per illud qd est vere causa ꝟm na
turam.¶ Ad hoc autem qd obijcitur de Isaac. dicimus ꝙ
ipse appellat vniuẽe speciem: ⁊ rõneꝫ per quã intelligũt mo
tores. hec enim est ratio sube motorum ꝟm ꝙ est causa etiã
ipsi sunt cause vniuersales in tota natura que cause dtermi
nãtur ad hoc ⁊ illud ꝟm ꝙ portiones causatas ex diuerso si/
tu stellarum ⁊ diuerso motu orbium.¶ Ad id qd obijcitur
ꝙ in celo tm̃ sit principiuꝫ motus ꝟm locum dicimus ꝙ hoc
nõ est verum: imo est in celo ꝟm phos intellectus ⁊ motiuuꝫ
ꝟm locum.¶ Ad hoc aũt qd queritur vtruꝫ moueat ꝟm na
turã vel motu ꝓcessiuo dicimus ꝟm phm in libro de substã/
tia orbis ꝙ ꝟm naturã: ⁊ nõ est simile de leui ⁊ graui in ele/
mentis: qa substãtia leuis ⁊ grauis non diuersificãtur in eo
dem corpore ꝟm ante ⁊ retro: ⁊ dextrum ⁊ sinistrum: ⁊ supe/
rius ⁊ inferius: ⁊ ideo motus iste non est motus intelligen/
tie: sed talis diuersitas non est in corpore celi: ⁊ ideo motus
eius est motus intelligẽtie. omnia autem que ostendunt ꝙ
non est motus ꝓcessiuus cõcedimus de plano. ⁊ ideo qa ꝓ/
cessiuus motus est ad salutem subiecti que salus diffusa est
in locis diuersis ad que mouetur animal ⁊ tali salute nõ in
digent corpora celestia vt dicit in libro de substantia orbis.
Cõcedimus autem ꝙ intelligentia que dicit anima ⁊ mo/
tor orbis non ꝟm eãdem rationem dicit anima cum intelle
ctu hoĩum: sed per prius ⁊ posterius: lꝫ eniꝫ vtraqꝫ determi
nẽtur per intelligere ⁊ mouere non sunt vnius ratiõis hinc Nota hoc.
inde vt patet ex predictis.¶ Ad hoc auteꝫ qd obijcitur de
cõtrarietate motus corporis ad motũ anime. Dicẽdum ꝙ
hoc est verum in his que mouẽtur processiue: sed in his in
quib⁹ anima mouet ꝟm naturam corporis nõ accidit lassi/
tudo vel labor ex motu anime.¶ Ad hoc qd dicit phs ꝙ est
ibi motus anime tm̃. Dicẽduꝫ ꝙ hoc intelligitur ꝙ anima
nõ mouet alio motu ꝙ̃ ꝟm naturã illius corporis.¶ Ad id
qd obijcitur in cõtrarium dicẽdũ ꝙ hoc non cõuenit omni
anime: mouere enim nõ est vnius rationis in motore supe
riori ⁊ in motore aïalium.¶ Ad aliud dicendum ꝙ motor
qui est intelligentia ⁊ motor qui est ex parte nature corporiꝫ
sunt diuersi: qa lꝫ comparent ad vnum motuꝫ: nõ tamẽ ea/
dem ratiõe: in celo enim motum est ꝯsiderare dupliciter.s.
ꝟm circulũ simplicem: ⁊ sic ordinat motus ad motorem qui
est natura ⁊ forma subalis corporis celestis ⁊ dispositiones
mãles ad ipsum sunt lumen ⁊ figura. Item inuenit in motu
ratio dextre vnde incipit motus: ⁊ ratio sinistre per quã est
regiratio motus: ⁊ ratio ante ⁊ retro ꝟm quaꝫ est obligatio
motus: ⁊ ratio supra ⁊ ratio infra ꝟm quarum imobilitateꝫ
mobile nõ egreditur de loco suo: ⁊ ꝟm has rationes compa
ratur motus ad intelligentiaꝫ que dicit aïa ⁊ motor celi. ad
motorem autẽ primũ absolute qui est deus habet compara
tionem vt ad mouens non ꝓportionatum motui ⁊ mobili.
¶ Ista oïa diximus ꝟm phos qui nõ cõtradicunt qbusdaꝫ
sanctis negãtib⁹ celũ aïam hr̃e nisi in noĩe solo qui abhorrẽt
nomẽ anime: ⁊ tñ bene cõcedũt ꝙ intelligẽtie quedã siue an
geli mouẽt celum iussu dei: sicut ponimus ꝟm catholicaꝫ fi/
dem quosdã angelos miraculosa facere: ⁊ legib⁹ nature cõ
currere: ita nõ est cõtrariũ fidei quosdam angelos iuuare
nãm in mouẽdo ⁊ gubernando spheras celorum quos an/
gelos mouentes siue intelligentias phi dicũt aïas. Sancti

do timētes ne forte dicere cogantᷣ celos esse aīalia si ꝯcedūt
ipsos hēre aīas negāt motores celoꝝ esse aīas. Et ita pꝫ ꝙ
nō est ꝯtradictio inter eos. antiqui eni deos ⁊ angelos dice
bant aīas mūdi. Et hoc est qd dicit Augꝰ in fine quarti de
ciuitate dei. Hi soli videntᷣ aduertisse qd esset deus: q cre/
diderūt eū esse aīam motu ac rōne mūdū gubernanteꝫ. Et
per hoc patet etiā si nondū tenebāt qd veritas hꝫ. deus eni
verus nō aīa sed aīe quoqꝫ effector ⁊ cōditor: si tamen ꝯtra
preiudiciū cōsuetudinis sue liberi essent vnū deū colenduꝫ
faterentᷣ atqꝫ suaderent motu ac rōne mundū gubernanteꝫ
vt ea cum illis de hac re quo remaneret vt deum dicerent
aīam nō potius ⁊ aīe creatorē. Alibi in qōnibus de aīa re/
dibimus ad hanc qōnem. ¶ Articulus 26ꝰ.

TErtio queritᷣ de cōparatione motoris primi
ad motores iferiores. ⁊ videtᷣ ꝙ cōparantᷣ per
eque: qꝛ oēs mouēt motu durāte per totū tem
pus: cū igitᷣ motꝰ illi sint eq̄les motores eq̄les
esse videntᷣ. ¶ Itē videtᷣ ꝙ pñt esse ꝯtrarij: qꝛ
in nobis sunt duo motores. s. itellectꝰ ⁊ phan/
tasia ⁊ phantasia qñqꝫ ꝯtrariatᷣ intellectui: ḡ videtᷣ ꝙ simil'r
in superiorib⁹ inferior possit ꝯtrariari superiori. ¶ Item vi
detᷣ ꝙ inferiores pñt errare in motu ⁊ nō superior: qꝛ phan/
tasia pōt esse recta ⁊ nō recta intellectꝰ semper rectꝰ: vt dicit
phs. igitᷣ simil'r in superiorib⁹ inferiores pñt errare superio
re nō errāte. ¶ Solo. dōm sicut priꝰ dōm est ꝙ motores cō
parantᷣ ꝼm eque q̄tū ad durationē motꝰ: sed in alijs q̄tuor
cōparantᷣ nō ꝼm eque: quoꝝ primū est ꝙ primus motor mo
uet nō motꝰ ⁊ mouet inferiores vt desideratū mouet deside
riū. inferiores aūt mouēt moti. Huius signū est ꝙ oēs infe
riores sequuntᷣ motū superioris: ⁊ iō dicitᷣ in libro de causis
ꝙ primū est diues in se ⁊ diues in alijs. ¶ Scōm est simpli/
citas in mouēdo. primus. n. mouet vno motu simplici: infe/
riores aūt mouēt pluribus motibꝰ. ¶ Tertiuꝫ est in vigore
mouēdi. primꝰ eni motor circulū multo maiorē ⁊ corpꝰ mul
to maius circūuoluit in eodē tēpore: in quo motor inferior
circulū inferiorē circūuoluit. ¶ Quartū est in fine motꝰ. pri
mus eni motor hꝫ habitationē ꝯtinuā mouet ⁊ vniformē que
est cā vniformitatis ⁊ ꝯtinuitatis in nā. inferiores aūt mo/
uēt hꝫ habitationē ꝯtinuā ⁊ nō vniformē: qꝛ obliquatᷣ a meri/
die versus aquilonē: ⁊ sunt cā difformitatis que est in gnō/
ne ⁊ corruptione. Per hoc pꝫ solo ad primum. ¶ Ad aliud
dicitᷣ ꝙ nō est simile de phantasia ad motores inferiores: qꝛ
phantasia mouet cū apprehensione hic ⁊ nūc ⁊ particulariū
in qbus accidit error ⁊ ꝯtrarietas ad itellectū: eo ꝙ frequē/
ter sequitᷣ bonū simpl'r. ¶ Utrū aūt numerus illoꝝ motoꝝ
sit ꝼm numerū mobiliū vel stellarū vel motuū. Hic quere/
re relinquimus: ⁊ hoc iō qꝛ vna sphera plures hꝫ motus. et
dubiū est. Utꝝ illi motus sint a motore vno vel a diuersis.
Tex. cō. 44. ⁊ infra. Videtᷣ. n. Aristoteles velle ꝙ sint a diuersis in 11° metaphy
sice. qꝛ ibi ipse ꝓbat numerū motoꝝ esse numerū motuuꝫ ⁊
tangit plures esse motꝰ in sole ⁊ luna ⁊ alijs. ¶ Sed alij q/
dam phi dicūt vnū motorē esse de vna sphera ⁊ ex stelle nā:
que est in sphera dicūt illū motorē influere diuersos motus
ipsi sphere vel vnuꝫ. ¶ Tertia aūt secta vult ꝙ sit numerus
motoꝝ ꝼm numerū stellarū in celo. ¶ Quarta aūt vult ꝙ sit
vnus motor oium spherarū ⁊ extra oēs eas ⁊ hic est deus ⁊
hoc credimus esse verius. In qōnibus tamē de aīa quedaꝫ
iterum de hac materia dicentur.

COnsequenter queritur de motibus superioꝝ.
Et queruntur duo. s. De simplicitate motus
superiorum. ⁊ de ratione mensure ꝼm quā di/
citur mensurare inferiora.

¶ An motꝰ celoꝝ sit simplex. Articulus 27ꝰ.

AD p̄mū ꝓceditᷣ sic. Nullū ꝯtinuū est simplex:
motꝰ celi est cōtinuus: ḡ motꝰ celi nō est sim/
plex. ¶ Itē nihil hñs partes differētes iter se
est simplex. motꝰ celi hꝫ ptes iter se differen/
tes: qꝛ priꝰ ⁊ posteriꝰ: ḡ ⁊c. Si pp hoc dicatᷣ ꝙ
simplex est in cōparatione ad motū rectū siue
sit violentus siue nālis. ¶ Cōtra. motꝰ celi est in maiori spa
tio q̄ aliqd alioꝝ ⁊ in maiori subiecto: ⁊ ita videtᷣ ꝙ cōposi
tior sit. ¶ Deinde queritᷣ ad quid indiget deus motu celi:
perfectioris. n. agētis perfectior debet esse operatio. Unde
cū deus sit perfectissimū agens perfectius fuisset si voluis/
set ⁊ per seipm inferiora q̄ per celū. ¶ Solo. dicimꝰ ꝙ mo/
tus celi simplex dicitᷣ tribus modis. Uno mō qꝛ ipse est cā
oiuꝫ motuū nāliū. Unde cū ꝼm viā resolutionis causati in
cām motus celi sit vltimū in gñe motuū opꝫ ꝙ ipse sit simpli
cissimus. Scōo mō dᷣ simplicissimꝰ respectu tēporis: qꝛ nul
lus motꝰ in tāto spatio pōt eē in tā breui tpe. Tertio mō dᷣ
simplicissimus q̄tū ad regularitatē: qꝛ in oibus partibꝰ est
eque velox qd nō contingit in motu nāli recto nec violēto.
Violētus eni velox est in principio ⁊ tardus in fine vincēte
motore nāli motorē violentū. nālis aūt rectus tardior est in
principio ⁊ velocior est in fine. motus aūt celi vniformis est
in pricipio medio ⁊ in fine. Et per hoc pꝫ solutio ad primo
obiecta: qꝛ motꝰ celi nō sic dicitᷣ simplex vt ꝓcedūt obiectio/
nes ille. ¶ Ad aliud dōm ꝙ deꝰ nō idiget motu celi nisi pp
iperfectionē māe inferioꝝ. ꝓpter. n. illius transmutationeꝫ
oportuit esse corpus quod motu suo transmutaret eam ⁊ il
lud est celum. ¶ Articulus 28ꝰ.

Motꝰ celi dr simplex tripl'r. 10. meta. t. c. 3.

SEcundo queritᷣ ꝼm quā rōnē dicatᷣ motꝰ pri/
mus mēsura alioꝝ. Et videtᷣ ꝙ ipse nō sit mē/
sura. dicitᷣ eni in prima phia ꝙ vnūqdqꝫ mēsu/
ratᷣ sui generis minimo. multi aūt sunt mino/
res motꝰ q̄ motꝰ celi. Sed qꝛ multa de hoc di
cta sunt in qōne de tēpore: iō huic disputationi
hic iponimꝰ finē dicēdo: ꝙ motꝰ celi minimus est in nā ⁊ in
partibꝰ suis ⁊ ꝼm se ⁊ ꝼm ptes suas mēsurat alios oēs mo/
tus: ⁊ si ꝯtingat motū superioꝝ mēsurari ad motū inferioꝝ
hoc erit quo ad nos ⁊ nō simpliciter.

DEinde queritur de effectu motus celi et stel/
larum in inferioribus. ¶ Et queruntur duo
scilicet quis sit effectus. et quis sit finis mo/
tus celi.

¶ Quis sit effectꝰ motꝰ celi. Articulus 29ꝰ.

AD primum ꝓceditᷣ sic. Dicitᷣ in genesi ꝙ fecit
deus solē ⁊ lunā ⁊ stellas vt sint in signa ⁊ tēpo/
ra ⁊ dies ⁊ menses ⁊ annos: ḡ variatio tēporū
per hyemē ⁊ estatē per ver ⁊ autūnū sicut dicit
Damascenus est effectꝰ motus celi ⁊ stellarū.
dicit eni nos dicimꝰ: qm signa ꝙ ⁊ ex ipsis fiūt
hymbris ⁊ siccitatis ⁊ frigiditatis ⁊ caliditatis ⁊ ventoꝝ et
hoꝝ taliū. Similiter qñqꝫ dicuntᷣ signa esse mortis aliquoꝝ
sicut dicit Damascenus. qualitas aeris facta a sole ⁊ luna ⁊
astris: alij ⁊ alij diuersas cōplexiones ⁊ habitus ⁊ dispōnes
ꝯstituta. itelligit aūt per cōplexiones dominiū diuersuꝫ qd
est humorib⁹ ꝼm ꝙ alij dicuntᷣ cholerici ⁊ alij sanguinei et
hmōi. per dispōnes aūt intelligit infirmitates ⁊ sanitates.
per habitus aūt intelligit inclinationes ad opera. vnde ipe
dicit in lr̄a. habitꝰ sunt eoꝝ que sunt in nobis hoc est in po/
testate nostra. Itē ipse dicit ꝙ comete ꝯstituuntᷣ ad signum
mortis regū. Itē in eodē cap° 7° li° 2° dicit ꝙ fortasse aliqs
dixerit qm hec prelioꝝ sunt signa astra. Ex his colligitur ꝙ
astra habēt virtutē in trāsmutatione elemētoꝝ: ⁊ in muta/
tione cōplexionū ⁊ in moribꝰ hoīum: ⁊ insuper etiā in habi
tibus inclinātibꝰ ad opera ⁊ etiā in euētibꝰ p̄lioꝝ. Cū ḡ ope
ra ⁊ p̄lia sint de his que subsunt libero arbitrio videntᷣ ha/
bere potestatē super liberū arbitriū. Item dicit Augꝰ in 5°
de ciuitate dei ꝙ sydera dicuntᷣ valere ad trāsmutationem
oium corpoꝝ. ¶ Item ꝼm phos p̄nosticantes in astris sicut
Ptolomeus docet in tetrascum. ⁊ Albumasar ⁊ Acabir et
Mescella ⁊ Aristoteles ⁊ Gorgis ⁊ multi alij in hora ꝯiū/
ctionis respicitᷣ ascēdens: ⁊ domus ascēdentis ⁊ cōfertᷣ cuꝫ
alio planeta qui respicit ascendens per se vel aliū ⁊ cū luna
que magnū hꝫ dominiū fere in qualibet ꝯiunctione nisi sit
existēs in cōbustiōe solis. Si aūt nō est alius respiciēs ascē/
dens ꝯfertᷣ cū sola luna domus ascēdentis cū domo domꝰ
rei quesite: ⁊ ꝼm ꝙ illi ꝯiungentᷣ vel nō ꝯiungentᷣ vel respi/
cient se vel nō respicient: fit iudiciū de re quesita fienda vel
nō fienda: ergo videtᷣ ꝙ astra in oibus vigorē habeāt ⁊ vir/
tutē. Item Isaac in libro de diffinitionibus dicit: ꝙ deus fe
cit regnare orbem super inferiora ⁊ disponit ꝼm imperium
eius regna ⁊ bella ⁊ cetera que reguntᷣ ab omnibus. ¶ Sed
contra hoc est qd dicit Damascenus. nostroꝝ actuū sydera
nequaq̄ sunt causa. nos enim liberi arbitrij a conditore fa
cti domini nostrorum actuum existimus. Et ad confirmā/
dum hoc inducit quatuor ratiōes his verbis. Si ex astro/

ruz oia agimus influxu ꝑm necessitatē agimus que agim⁹.
qđ aūt ꝑm necessitatē fit neq̄ virt⁹ est neq̄ malitia. Si autē
neq̄ virtutē neq̄ malitiā habemus neq̄ laudib⁹ neq̄ coro
nis neq̄ vituperationibus: nec etiā tormētis existimus di-
gni: inuenieť aūt deus iniustus his q̄dez bona vel tribula-
tiones dans: sed neq̄ gubernationē neq̄ suarū creaturarū
de⁹ faciet ꝓuidētiā: sed ēt rōnale supfluū in nobis erit nul-
lius existētes act⁹ dūi supflue ꝯsiliamur: rōnale aūt oino cū fi-
nis grā nobis datū est. Unde oē rōnale ꝛ arbitrio liberum
est. ¶ Solo. dicimus ad p̄dicta ꝙ astra hn̄t vim ꝛ rōnez si-
gni sup ea que sunt in mā trāsmutabili ꝛ ēt sup illa que sunt
obligata ei: ꝛ dico ea eē in mā que sunt gn̄abilia ꝛ corrupti-
bilia ꝛ mutabilia. Et dico illa obligata māe que de necessi-
tate sequunť trāsmutationē māe: sicut est aīa vegetabilis ꝛ
sensibilis. quedā sunt que depēdentiā hn̄t ad mām ꝛ obliga
tionē ꝑm qđ ꝛ nō simpl̄r sicut est animus hois. Unde dici-
mus sanguinē accēsum circa cor inclinare ad iram animuz
hois: ꝛ tn̄ nō de necessitate irascit: ꝛ ꝑm ꝙ animus inclinať
ad mām ꝛ cōplexionē sic ēt in eū hz vim cōstellatio ꝑm qđ ꝛ
nō simpl̄r: aliter eni periret casus ꝑm liberū arbitriū ꝛ cōsi-
liū: si nihil esset contingens ad vtrūlibet dici de futuro. sicut
optime disputat phs in fine p̄mi perihermenias ꝛ sicut ostē
Tex. cō. 48. dit in 2° physicoꝝ. Sed adhuc distinguendū est ꝙ est cā im
mediata ꝛ ꝓpter qđ. Et prima cā est vl̄is ꝛ mouēs ꝛ incli-
nās causas imediatas: ꝛ qn̄ dicit stelle hn̄t vim in inferio-
ribus intelligit ꝙ habēt vim sicut cause prime vl̄es mouē-
tes causas imediatas ꝛ ꝓpter qđ: ꝛ iō nō semper sequit de
necessitate effectus ad ꝯstellationē: ꝛ hoc ostēdit Damasce
nus dicēs. Nos dicimus qm̄ sydera nō sunt cā alicui⁹ eorū
que sunt neq̄ corruptionis eoꝝ que corrumpunť. signa aūt
sunt magna hymbriū ꝛ aeris trāsmutatiōis fortassis vtiq̄
quis dixerit: qm̄ ꝛ p̄lioꝝ nō sunt cā: sed signa. sed ꝛ qualitas
aeris facta a sole ꝛ luna ꝛ astris ꝛ alijs diuersas cōplexiōes
ꝛ habitus ꝛ dispōnes ꝯstituit: intēdit. n. Damascenus ꝙ si-
gnū minus dicit q̄z cā. cā. n. vt dicit Boe⁹ in topicis est quā
de necessitate sequit effectus. signū aūt est cā remota: ꝛ non
de necessitate causans sine ꝯiunctione aliarū causarnz. Et
Tex. cō. 58. hoc idē phs dicit in 2° de gnōne ꝛ corruptione. q2 lz tp̄s ge-
nerationis oium ꝑm ascensum circuli sit equale: tn̄ quedaz
gn̄anť citius ꝛ q̄dā tardius pp māe ꝯfusionē maiorē vel mi
norē. Qđ aūt hoc catholicuz sit dicere pz ex v̄bis Augustini
in 5° de ciuitate dei vbi dicit sic: nō vsquequaq̄ absurde di
ci pōt ad solas corporꝝ d̄ñas afflatus quosdaz valere syde-
reos sicut ibi in solarib⁹ accessib⁹ ꝛ recessib⁹: videm⁹ ēt ipsi
anni tēpora variari ꝛ luminarib⁹ in cremētis ꝛ decremētis
augeri atq̄ minui q̄dā gn̄a rerū. fatū aūt qđ īponat necessi-
tatē liberi arbitrij etiā ꝯtra phīam est ponere: nisi per hunc
modum quo dicimus aīam hois inclinari ꝛ mutari. Unde
Aug⁹ in 5° de ciuitate dei ꝯtra Tulliū negantem prescīētiā
dei ꝛ fatuz sic dic̄. Nos aduersus eos sacrilegos ausus atq̄
impios ꝛ deū dicimus omnia scire anteq̄z fiant ꝛ voluntate
nos facere quicquid a nobis nisi volētibus fieri sentimus
ꝛ nouimus. omnia v̄o fato fieri nō dicimus: imo nulla fato
fieri dicimus: qm̄ fati nomē solū a loquentibus poni in con
stitutione syderū solet qua quisq̄ ꝯcept⁹ aut natus est. Ex
his pz solutio ad oia quesita. ¶ Articulus 30⁹.

Ultimo querit de fine motus celi. Et videť ꝙ
gn̄atio ꝛ corruptio īferioꝝ sit mot⁹ celi: q2 hoc
exp̄sse ōndit in de gnōne ꝛ corruptiōe qđ ex ha
Tex. cō. 56. in latiōe superioꝝ ꝯtinuať gnō ꝛ corruptio. Itē in
scđo đ gnōne glo. sup Apl̄m ad Romanos 8° ca° dr̄ ꝙ supe-
riora motu suo nobis seruiūt. ꝛ multi sanctoꝝ
dicūt ꝙ mouenť ad implendū finaliter mām elemētoꝝ. Sz
12. me. cō. 44. hic est obiectio Auerrois. q2 nihil moueť ꝓpter indignius
se. gn̄atio aūt ꝛ corruptio inferioꝝ indignior est celo: ḡ non
Tex. cō. 66. moueť finaliter ꝓpter illaz. Preterea in 2° de celo ꝛ mūdo
dicit ꝙ celū supmū vno motu ꝯseq̄t bonitatē primi ꝛ orbes
inferiores plurib⁹ motib⁹: sed id qđ ꝯsequit motor per mo
tū est finis mot⁹: ḡ aliq̄ bonitas primi finis ei⁹ est. ¶ Iuxta
hoc querit vtrū mot⁹ celi idē hēat pro fine qđ hz pro primo
mouēte vt fiat ab eodē in idē ex parte mouētis sicut ab eo-
dē in idē ex parte figure. ¶ Itē iuxta hoc querit vtrū ꝯseq̄t
finē suū per motuz qui est in toto tp̄e vel per circulationem
vnā q2 perfectior motor pauciore motu ꝯsequit finē ꝛ boni-
tatē vt dicit 2° de celo ꝛ mūdo. cū ergo motor celi p̄fectissi- Tex. cō. 64. ꝛ 66.
mus sit in natura videť ꝙ vna circulatione deberet ꝯsequi
finē suū. Si aūt hoc dať tūc oēs sequētes circulationes su-
perflue erūt. ¶ Solutio. dicimus ad primū ꝙ gn̄atio ꝛ cor- Uide pro hoc
ruptio inferioꝝ nō simpl̄r est finis mot⁹ celi: sed ꝯsequunť solo. 2. ce. 17.
finē. finis aūt intentus a motore est vt aliqđ bonitate ꝛ no- ꝛ. 21. ꝛ. 12. me.
bilitate assimileť p̄mo motori. s. deo. illa aūt bonitas ꝛ nobi cō. 36.
litas est: q2 cū deus absolute sit cā oium intēdit motor nālis
celi imitari eū ex hoc ꝙ sit cā prima in nā rerū nāliuz gn̄abi-
liū ꝛ corruptibiliū. Et ex hoc pz solo ad primū. ¶ Ad id qđ
iuxta hoc querit dōm ꝙ idē numero est primū mouēs mo-
uentē ꝛ finis qui acqrit per motū ei⁹. bonitas eni ꝛ nobili-
tas de qua dictū est vt desideratū mouet motorē celi ꝛ eidē
bonitas est quā sequit per motū. ¶ Ad id qđ postea querit
dōm ꝙ duplex est finis. s. finis vt terminus: ꝛ finis vt finis.
finis vt terminus est quē ꝯsequit motor in operatione vna
perfecta: ꝛ ideo dicit terminus q2 terminat opus perfectuz
vnū. finis vt finis est quē ꝯsequit motor in oib⁹ operationi-
bus suis: ꝛ ille dicit finis vt finis q2 quietat simpl̄r mouētē.
¶ Dōm ḡ ꝙ motor celi per rotationē suā vnā ꝯsequit finē Finis vt termi-
vt terminū: sed per motū qui est in toto tp̄e ꝯsequit finē vt nus et finis vt
finē: ꝛ est simile de motore in gnōne qui intēdit permanētiā finis.
in simili ꝛ ꝯsequit finē illū vt terminū in gnōne vna sed per-
manentiam vt finē simpliciter nō cōsequit nisi per genera-
tionem indefessam vel inquietā expressius. simile est in mo-
tore augmēti qui intendit perfectā quātitatē ꝛ hāc ꝯsequit
vt terminū in augmentatione vna sed vt finem simpliciter
cōsequit in augmentationibus oib⁹: ꝛ tunc quiescit: q2 sicut
dicit phs 2° de aia omnium natura cōstantiū terminus est Tex. cō. 4[illegible]
ꝛ ratio magnitudinis ꝛ augmenti.

¶ De quarto coequeuo. Qō Quinta.

Consequēter queritur

de 4° coequeuo qđ est angelica nā de qua
querunť tria. Primo de nā ei⁹ in se. 2° de
nā ei⁹ in cōparatione ad aiam rōnalē. 3° de
statib⁹. ¶ Circa nām angeli querunť tria.
p̄° querit vtꝝ angelus sit cognoscibilis. 2°
quid sit angelus. 3° de attributis angelice
nāe. ¶ Circa p̄ᵐ querunť duo. s. Utꝝ cognoscibilis sit ange
lus. ꝛ vtꝝ eodē itellectu cognoscit vl̄e ꝛ p̄ticulare in angelo.
¶ Utrum angelus sit cognoscibilis. Articulus p̄mus.

Ad primū ꝓcedit sic. Dicit Aug⁹ ꝙ duob⁹ mo
dis cognoscit res per itellectū. s. aut per simili-
tudinē suā existendo in aia sicut res sensibiles.
aut per eēntiā suā existēdo in ea sicut cognosci
tur fides ꝛ charitas ꝛ cetera sp̄ualia in aia: an
gelus nec per similitudinē est in aia: cum nō sit
sensibilis nec per eēntiā est ibi: q2 per eēntiā est in loco exte-
riori diffinitione: ḡ nō cognoscit per intellectū. ¶ Itē qcqđ
cognoscit aut cognoscit intelligētia indiuisibiliū in qua nō
est falsum vt dicit phs. aut cognoscit intelligentia diuisibi-
liū. i. cōplexoꝝ. angelus nō cognoscit intelligentia diuisibi- 3° de aia tex.
liū cū nō sit in rōne cōplexi: ḡ si cognoscit intelligētia cogno- cō. 26.
scit indiuisibiliū: sed qcqđ cognoscit intelligētia indiuisibi
liū cognoscit per formā abstractā ab ipso. Cū igit ab ange
lo nō possit esse abstractio cū ipse nō sit res sensibilis: ange
lus nō cognoscit intelligētia indiuisibiliū nec alio mō: ergo
nullo mō cognoscit. ¶ Itez nihil intelligit nisi per assimila-
tionē intellectus nr̄i: sed angelus non pōt assimilari intelle
ctui nostro: ergo non intelligit. Probatio minoris ad hoc
ꝙ intellectus assimileť intelligibili duo exigunť. s. phanta-
sia mouens: ꝛ intellectus agens. sed quādocūq̄ intelligitur
angelus non est phantasma mouēs: ergo angelus nō intel-
ligitur. ¶ Item dicit phs pereūte vno sensu perit demōstra Primo po-
tio illius sensus: ꝛ ex hoc accipit ꝙ ois itellectus noster orit rioꝝ tex. cō.
ex sensu: ergo cuius nullo modo est sensus illius nō est intel
lectus sed angeli nullius est sensus: ergo nullus intellectus.
¶ Contra. qđ non contingit intelligi nō contingit significa-
ri: ergo a destructione consequentis qđ cōtingit significari
contingit intelligi: sed angelos contingit significari multo-
tiens in scriptura: ergo contingit eos intelligi. ¶ Quod cō- Nō quō ali-
cedimus dicentes ꝙ multis modis aliquid intelligit a no- diuersis m[illegible]

dic a nro itel/lectu pot intel ligi. bis.aliq̃ñ enim aliqd accipit a nobis per ꝓpꝛiam spẽm ab/
stractã ab ipso sicut lapis:ꝛ asinus:ꝛ homo:ꝛ cetera que sen
sibus subijciunt.aliqd ẽt nõ intelligit per spẽm ꝓpꝛiam sed
per spẽʒ operis sui vel actus:sicut cognoscit virtus magne
tis per attractionẽ ferri.C 3° mõ cognoscit aliqd per oꝛdi/
nẽ sive ꝯsequentiã rõnis ꝛ oꝛdinẽ nãe sicut cognoscit imobi
litas pꝛimi motoꝛis.Cũ eni aliqd sit motũ nõ mouẽs ꝛ ali/
qd mouẽs motũ erit aliqd mouẽs imobile ꝭm oꝛdinẽ nãe ꝛ
ꝯsequentiã rõnis.C 4° mõ accipit aliqd ab intellectu per
lumen fidei ꝛ nõ per spẽm ꝓpꝛiã:sicut nos intelligimꝰ deuʒ
esse trinũ ꝛ vnũ in speculo ꝛ in enigmate ꝛ nondũ videmus
eũ per spẽm apertã.C 5° mõ intelligit aliqd per reuelatio/
nẽ:ꝛ hoc accipit per intellectũ ex lumine infuso qđ hʒ simi/
litudinẽ luminis incircũscripti sicut videtur dicere beatus
Gregoꝛius in dialogo vbi loquit de reuelatione que facta
est beato Bñdicto.C 6° mõ cognoscit aliqd ꝭm Augᵐ ꝙ
ꝭm sui pñtiã est in aia sicut intellectꝰ intelligit se ꝛ cetera spi
ritualia que sũt in ipso.C Ultimo mõ aliqd cognoscit sym
bolice qñ scʒ spiritualis ex ꝓpꝛietatibus qbusdã coꝛpoꝛali/
bus intelligit foꝛtis ad pugnandũ cõtra diabolũ ꝛ moꝛtẽ.ꝛ
dicit lapis ꝛ itelligit firmũ fundamẽtũ spũalis edificij ꝙ.s.
edificat super ipm.angeli igit accipiunt oibus his modis
pter pꝛimũ ꝛ vltimũ.Et per hoc pʒ solõ ad pᵐ.q2 ibi Augꝰ
nõ loquit nisi de illis duobꝰ modis.C Ad aliud dõm ꝙ an
geli accipiunt per intelligẽtiã indiuisibiliũ ꝛ tñ nõ opʒ ꝙ co/
gnoscant per foꝛmã abstractã ab ipsis cũ sint multi alij mo/
di cognoscendi vt dictũ est.C Ad aliud similiter dõm ꝙ fit
ibi assimilatio:sed nõ opʒ ꝙ species per quã fit assimilatio
abstrahat a pꝛopꝛio phantasmate angeli.Et per hoc etiaʒ
patet solutio ad vltimũ:q2 nõ opʒ ꝙ illud de quo est demon
stratio sit per se sensibile:sed sufficit ꝙ opus eius sit sensibi
le vel illud supra qđ operatur. C Articulus 2°.

Ecũdo querit.Utrũ eadẽ potẽtia accipit vle
ꝛ particulare in angelo.Et videtur ꝙ sic.nulla
eni potẽtia acceptiua est imãlis nisi intellectꝰ:
particulare aũt in angelo est imãle:ğ nõ acci/
pit nisi per itellectũ.Pꝛobatio pꝛime est q2 sen
sus nõ accipit aliqd sine pñtia mãe.phantasia
aũt q̃uis accipiat sine pñtia mãe aliqd tamẽ nõ accipit sine
his que hñt esse in mã sicut est figura coloꝛ ꝛ hmõi.ğ relin/
quit ꝙ id qđ est oĩno imãle nõ accipit nisi per intellectum.
Pꝛobatio secũde est per diffinitionem angeli positã a Da/
masceno:q2 est suba itellectualis semper mobilis arbitrio
libera incoꝛpoꝛea deo ministrans.Similr Dionysius dicit
ꝙ angeli sunt intellectualia lumina.C Itẽ nõ fit abstractio
vlis nisi per intellectũ qui simplex est ꝛ imãlis ꝛ opʒ ꝙ intel/
ligibile sibi ꝓpoꝛtionet:ꝛ iõ abstrahit a mã ꝛ a mãe ꝓpꝛie/
tatibus.Si ğ nec determinet in mã nec in materie pꝛopꝛie/
tatibꝰ nõ opʒ ꝙ abstrahat:sed particulare angeli nõ est in
materia nec in pꝛopꝛietatibꝰ materie:ergo sine abstractio/
ne potest accipi ab intellectu.C Contra nihil intelligit nisi
ꝙ ꝭm aliquem modũ est in intellectu:sed particulare ange
li vt particulare per nullũ modũ est in intellectu vt ꝓbat se/
2° de aia tex. cõ.33. quens obiectio:ergo per intellectũ nõ intelligit.C Iteʒ ꝭm
rõnẽ obiectoꝝ differũt actus ꝛ ꝭm rõnẽ actuũ differũt potẽ/
tie.sed vle ꝛ particulare diuersam habent rõnem obiecti:ğ
nõ est actꝰ vnius rõnis super illa nec potentia.C Itẽ querit
qd determinet intellectũ vt accipiat determinate hũc ange
lũ vel illũ.C Solõ.dicendũ ꝙ vna potẽtia est ad vle ꝛ par/
ticulare in angelo qui est intellectus vt ꝓbãt pꝛime rõnes.
C Ad id aũt qđ in ꝯtrarium obijcit dõm ꝙ hec est falsa ꝙ
particulare vt particulare nullo mõ sit in intellectu.est eniʒ
ibi per notitiam actuũ ꝛ officioꝝ:que omnia signuʒ sunt vt
dicit phs.sed verum est ꝙ nõ est ꝭm substantiam ibi.C Ad
aliud dicimus ꝙ in sensibilibꝰ sunt foꝛme cõtrarie reducte
ad diuersa genera ꝭm quas distinguunt sensus ꝛ potentie
materiales:sed in intelligibilibꝰ aliud est:q2 eadẽ est ratio
omniũ intelligibiliũ ꝭm ꝙ intelligibilia sunt:lʒ nõ sit eadeʒ
ratio sensibiliũ ꝭm ꝙ sensibilia sunt:ꝛ ideo codeʒ intellectu
accipit vniuersale ꝛ particulare:lʒ nõ eodem mõ se habẽte.
C Ad vltimũ dõm ꝙ intellectus simpliciter accipit vniuer
sale:sed intellectus cũ distinctione operis ꝛ officij determi/
nat ad particulare distincta eni opera ꝛ officia sunt loca col
lationis indiuiduãtiũ que ipossibile est in alio inuenire.

C Quid sit angelus. Articulus 3°.

Einde querit de diffinitione angeli quã Da
mascenus in 2° li° ponit dicens ꝙ angelus est
suba itellectualis semper mobilis arbitrio li/
bera incoꝛpoꝛea deo ministrãs.Sed videt ꝙ
angelus nõ sit suba:q2 suba di multiplr.s.mã:
foꝛma ꝛ cõpositũ:diffinitio ꝛ genus ꝛ dĩa ꝛ id
quo destructo destruit res.Cuʒ ğ nullo hoꝝ modoꝝ dicat
de angelo angelus nõ videt esse suba:ꝛ de oibꝰ modis pʒ ꝙ
angelus nõ dicit suba nisi de cõposito.C Sed ꝓbo ꝙ nõ est
suba cõposita:q2 suba cõposita nõ est sine cõponẽtibꝰ.cõpo/
nẽtia aũt sunt mã ꝛ foꝛma:cũ ğ in angelo nõ sit mã ꝛ foꝛma:
angelus non erit suba cõposita.C Si aũt dicat ꝙ est foꝛma
sola ꝛ sepata sicut dicũt qdã.C Cõtra.foꝛma nõ hʒ eẽ nisi
in mã lʒ hẽat eẽntiam per se:ğ nihil est dicere ꝙ angeli sunt
foꝛme separate.C Preterea ois foꝛma quãtum est in se est
vlis qđ ꝓbat per hoc ꝙ foꝛma per se non est diuisibilis nisi
diuisiõe dĩarũ qđ pʒ discurrẽti per oĩa pdicamẽta:ꝛ habet
ẽt p hoc qđ dĩc phs in 3° de celo ꝛ mũdo capᵒ pᵒ.q dĩc ꝙ foꝛ
que est idiuisibilis nõ ẽ icõueniẽs ꝙ diuidat duobꝰ modis. Tex.cõ.7.
scʒ p eẽntias dĩaꝝ:ꝛ p diuisionẽ subti.ğ cessante illa diuisio/
ne q̃ ẽ p subʒ nõ remanet nisi illa q̃ est p dĩas:ꝛ illa nõ ꝯfert
ei ꝙ sit pticulare:eo ꝙ nõ deducit nisi ad vltimã spẽm q̃ est
vlis.Ex his ğ habet ꝙ ois foꝛma per se sine subto vlis est.
ğ si angeli sunt foꝛme ꝛ sube per se separate a subiectis:an/
geli qdẽ sunt vles:ꝛ nõ particulares hypostases.Qđ ãt nõ
sint in mã nõ idiget disputatiõe.C Preterea querit de hoc
qđ dicit itellectualis.cũ.n.dĩa sit de pꝛincipijs esse videt ꝙ
nõ debeat sumi a pñtibꝰ.potẽtia aũt itelligendi pñs est esse
spũs itellectualis:ğ dĩa diffinitiua nõ debet sumi ab ipsa.
C Itẽ q̃re dicit intellectualis potius q̃ rõnalis.C Postea 3° phy.tex.cõ. 32.
querit de hoc qđ dicit semper mobilis.cũ eni in rebꝰ perpe
tuis idẽ sit posse ꝛ esse tunc videt ꝙ si semper mobilis est an
gelus ꝙ semper moueat ꝛ sic nunq̃ q̃escat.C Preterea aut
di semp mobilis motu nãli per se:aut motu volũtario per
se:aut motu per accñs.Si pmo mõ:aut ğ mouet per gnõnẽ
vel coꝛruptionẽ vel per motũ alimẽti vel ꝭm locuʒ ꝛc̃.Et pʒ
ꝙ nõ mouet motu sube.s.motu gnõnis ꝛ coꝛruptionis:nec
etiaʒ motu q̃titatis.s.augmẽti ꝛ diminutionis:ğ si mouet
hoc est ꝭm alterationẽ vel ꝭm locũ.Qđ nõ ꝭm alterationẽ.
ꝓbatio:q2 dicit phs ꝙ nõ est alteratio nisi in vna spẽ q̃lita/ 7° phys.tex. cõ.14.ꝛ ifra.
tis que est passibilis q̃litas vel passio ꝛ tales q̃litates habẽt
ꝯtrariũ ꝛ mãʒ sensibilẽ que nõ põt esse in angelis.C Si aũt
dicat ꝙ alterant ꝭm scias ꝛ ignoꝛãtias hoc erit ꝯtra beatũ
Bernardũ:q dicit ꝙ nõ accipiũt scias successiue sicut nos.
C Preterea dicit Augꝰ 12° ꝯfessionũ.duo reperio que fe/
cisti carẽtia tẽpoꝛibꝰ cũ tibi neutrũ coeternũ sit:vnuʒ q2 ita
foꝛmatũ est vt sine vllo defectu ꝯtemplationis sine vllo in/
teruallo mutationis q̃uis mutabilis nõ tñ mutat tua eter
nitate atq; imutabilitate pfruat:alterũ qđ ita ifoꝛme erat
vt ex qua foꝛma in quã foꝛmã mutationis vel stationis mu
taret quo tpe subderet non hẽret.Ex quo pʒ ꝙ angeli sunt
supra tẽpꝰ ꝛ nõ mutant ꝭm alterationẽ de foꝛma in foꝛmaʒ.
C Si dicat ꝙ mobiles sunt ꝭm locũ.Cõtra.oẽ mobile ꝭm 6° phys.tex. cõ.32.
locũ est q̃tũ ꝛ ꝯstat ex q̃titatibꝰ:angelus nõ est hmõi:ğ nõ
est mobilis ꝭm locũ.C Si ꝓpter hoc dicat ꝙ hʒ motũ volũ
tariuʒ.Contra.motus ille est pꝛocessiuus ꝭm locũ habens
oꝛgana determinata ad procedendũ vt pedes ꝛ alas ꝛ hu/
iusmodi ꝛ talia non habent angeli.C Si dicat ꝙ mouent
motu per accidens hoc nõ põt esse nisi duobus modis.s.vt
moueant a causa extrinseca vel a causa infinita ꝙ ꝭm phm 5° ph.t.cõ.6.
est idem ei qđ est per accidens.Si pꝛimo modo tũc motus
esset violentus ꝛ per potentiã ad illũ non debet diffiniri an
gelus.Si scđo mõ tũc motus erit ei infinitus.hic eniʒ mo/
tus in oibus est:ꝛ ideo de eo nõ est disciplina q2 infinita ei/
dem accidũt vt dicit phs ꝛ sic non est pꝛincipiũ cognoscendi
nec differẽtia positiua in diffinitione.C Preterea q̃re dicit
semper mobilis cũ ois dĩa ꝯueniat semper:ꝭm hoc eni vi/
det abũdare in appositione superflui.C Deinde obijcit de
hoc qđ dicit arbitrio libera.libertas enim arbitrij cogno/
scit in electione boni ꝛ mali:ꝛ cũ angelis non conueniat eli
gere bonũ ꝛ malũ:q2 ꝯfirmati sunt in bono vel in malo non
vident habere libertatem arbitrij.C Postea queritur de
hoc qđ dicit incoꝛpoꝛea.dicit enim infra ꝙ angelus non est

incorporea subã nisi quo ad nos. cõparatione. n. dei corpus est. ¶ Preterea homo dicit̃ res corporea q̃r h̃z corpꝰ: ḡ simi liter cũ angelus hẽat corpꝰ debet dici subã corporea. Qđ aũt angelus hẽat corpꝰ videt̃ q̃r dicit Apulleius phs in libᵒ de deo Socratis. ꝙ demones sũt aĩalia intellectualia corpore aerea ⁊ tpe eterna. ⁊ ista diffinitio multũ tractat̃ a btõ Aug̃ in multis libris ⁊ nõ ↄtradicit ei. ¶ Preterea Bernardus ad Eugeniũ ꝙ opinabile est angelos hẽre corpora. ¶ Itez Gregoꝰ dicit ꝙ stella creatura. s. irrõnalis ostẽdit gẽtibus christũ. s. tribꝰ magis. sed iudeis rõnale aĩal p̃dicauit. s. angelus. ḡ angeli sunt rõnalia aĩalia: ⁊ per ↄñs subã corporea vt p̃z in diuisione Porphyrij. ¶ Itẽ Plato q ponit calodemones: ⁊ cacodemones ponit eos hẽre corpora. Postea querit̃ de hoc qđ dicit deo ministrans. ministrare. n. deo est actus grẽ: ⁊ ita videt̃ ꝙ nã angeli nõ sit determinabilis per illũ actũ. Preterea differẽtia illa nõ videt̃ ↄuenire oibꝰ angelis sed tm̃ bonis. ¶ Itẽ cũ qdã assistãt ⁊ qdã ministrẽt sicut dicit̃ in Daniele. milia miliũ ministrabãt ei ⁊ decies cẽtena milia assistebãt ei. q̃re potius determinat̃ angelus per ministrare q̃ȝ per assistere. ¶ Ultimo querit̃ de hoc qđ dic̃ ꝓm grãm ⁊ nõ ꝓm nãm imortalitatẽ suscipiẽs. videt̃. n. hoc nõ esse verũ cũ in nã nõ hẽat ↄtrariũ: ⁊ nihil corruptibile sit nisi qđ cõponit̃ ex ↄtrarijs. ¶ Preterea dic̃ phs ꝙ ois subã corruptibilis aut est cõposita aut super cõpositaȝ delata. Si ḡ angelus nã corruptibilis est aut est subã cõposita aut delata super subam cõpositaȝ sicut est sensibilis ⁊ vegetabilis in substãtijs: ⁊ p̃z ꝙ nõ vltimo mõ: q̃r angelus nõ est aĩa delata super corpus aliqđ. videt̃ auteȝ ꝙ nec primo mõ: q̃r dicit

Tex. cõ. 31. 32. ⁊ 33.

phs in 3ᵒ de celo ⁊ mũdo. ꝙ cõpositũ corrũpit̃ iõ q̃r cõponentia in ipso sunt leuia ⁊ grauia que icipiũt distare a mixto et per ↄñs soluit̃ cõpositio: sed ex talibꝰ nõ cõponit̃ angelus. ḡ ipse nõ nã corruptibilis est. ¶ Preterea demonibꝰ nõ ↄuenit hẽre grãm ⁊ tñ ipsi sunt imortales. ¶ Solo. dõm ꝙ ista diffinitio dat̃ per genus ⁊ dr̃ias. subã. n. ponit̃ ibi tanq̃ȝ genus ⁊ cetera vt dr̃ie. ¶ Ad p̃ᵐ ḡ dõm ꝙ angelus est subã cõposita ⁊ tñ nõ est ex materia ⁊ forma: sed est substantia composita sicut subã que h̃z in se plura. s. esse qđ est ⁊ esse quo est de quo melius dicet̃ infra. ¶ Ad illud qđ querit̃ de hoc qđ dicit̃ intellectualis dõm ꝙ intellectuale hic sumit̃ a nã ⁊ nõ a potẽtia que ↄsequit̃ esse: sicut etiã dicit̃ aĩa rõnalis ⁊ vegetabilis ⁊ sensibilis: qñ aũt intellectuale est nãlis potẽtia que est species quãtitatis: tũc sumit̃ ab eo qđ sequit̃ esse. ¶ Ad aliud dõm ꝙ vt dicit Isaac in libᵒ de diffinitionibꝰ. Nõ est virtus collectiua cause ⁊ causati ⁊ iõ est cõpositiua. itellectꝰ aũt de sui rõne nõ h̃z collectionẽ sed est sine inq̃sitione ⁊ cõpositione: ⁊ iõ cõpetit nãe magis simplici ꝓ dr̃ia vt est angelus. Ratio aũt est dr̃ia nãe minus simplicis vt est aĩa hoĩs.

Qualr̃ in angelis ẽ triplex mutabilitas.

¶ Ad hoc qđ querit̃ q̃liter dicat̃ semp mobilis. dõm ꝙ mobile ibi nõ dicit potẽtiã ad motũ nãlẽ vel ꝓgressiuũ sed dicit potẽtiã ad vertibilitatẽ triplicẽ. s. nãe ⁊ intelligẽtie ⁊ volũtatis. oẽ eñi creatũ vertibile est in nihilũ nisi manu oĩpotẽtis dei ↄtineat̃. Similiter oẽ creatũ habẽs intellectũ intelligit vnuȝ prius ⁊ post aliud vt dicit Augꝰ. ⁊ ita h̃z vicissitudinẽ in actu itelligẽdi: grã cuius dr̃ deus mouere creaturã intellectualẽ spiritualẽ per tẽpus. creaturã aũt corporalẽ per tp̃s ⁊ locum. Similiter in volũtate mobilis est q̃r nõ simul vult hoc ⁊ illud sed vnũ post alterũ. ¶ Ad illud qđ querit̃ quare dicat semper. dõm ꝙ hoc addit̃ ꝓpter diuersos status angeli. s. ante ↄfirmationẽ ⁊ post ↄfirmationẽ: alioqn eñi aliq̃s crederet ꝙ post ↄfirmationẽ talẽ mobilitatẽ nõ hẽrẽt. Uel dõm melius ꝙ mobilitas nãe semper est in potẽtia ⁊ nunq̃ȝ in actu. mobilitas aũt intelligẽtie ⁊ voluntatis sic est in actu vno ꝙ semper est in potẽtia ad alterũ. Ponit̃ ḡ ibi semper mobilis vt intelligat̃ ꝙ potentia illa nõ est determinabilis per actũ vltimũ post queȝ nõ sit aliq̃d de potẽtia. Et ex hoc p̃z etiã solutio eius qđ queri possit q̃re potius per potentiaȝ q̃ȝ per actũ diffiniat̃. ¶ Ad id qđ obijcit̃ ↄtra hoc ꝙ est arbitrio libera. Dicendũ ꝙ libertas arbitrij non est in de flexu ad bonũ ⁊ ad malũ: sed in libera electiõe eius qđ volũt: ⁊ de hoc melius infra determinabit̃. ¶ Ad id qđ obijcitur cõtra hoc ꝙ dicit̃ incorporea dicendũ ꝙ angelus ꝓm sui naturã est incorporeus. Et qđ dicit Damascenus ꝙ in comparatione ad deũ sit corpus: intelligendũ est sic ꝙ non hẽat nãm corporis: sed ꝙ habeat corporis ꝓprietatẽ. s. loco cõtineri. cũ. n. corpus circũscriptiue ⁊ diffinitiue sit in loco: etiaȝ angelus diffinitiue est in loco: ⁊ ita dicit̃ esse corpꝰ respectu eius qđ est vbiq̃ȝ. ¶ Ad hoc qđ obijcit̃ de Apulleio Aug̃ et Bernᵒ ⁊ Platone dõm ꝙ si verũ dicũt loquunt̃ de corporibus assumptis. Si aũt nõ verũ dicũt tũc sancti recitant opiniones antiquoꝝ qui angelos ⁊ demones appellabãt deos opinãtes ꝙ essent cõpositi ex aĩa ⁊ corpore aereo vel celesti. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de Greg̃ dõm ꝙ rõ aĩalis dupl'r sumit̃ scȝ a forᵃ totiꝰ ⁊ a forᵃ ptis. si sumat̃ a forᵃ totiꝰ tũc est corpꝰ aĩatũ sensibile vt dicit Porphyrius. Si aũt sumat̃ a forᵃ nãe partis tũc est habẽs vim ⁊ actũ aĩati ⁊ sic angelus dicit̃ aĩal rõnale: q̃r h̃z vim ⁊ operationẽ rõnalis aĩalis. Dico aũt formã totius formã illã que est p̃dicabilis de toto cõposito: sicut homo est forma sortis: ⁊ dico formã partis formaȝ mãe que est aĩa. ¶ Ad id qđ obijcit̃ cõtra hoc ꝙ dicit deo ministrãs. Dõm ꝙ ministeriuȝ ponit̃ ibi pro obsequio quocũq̃ȝ: ⁊ sic demones ministrãt ⁊ angeli assistẽtes ministrãt sicut dicit Isaias 18ᵒ capᵒ. Ue terre symbolo alaꝝ q mittit in mari legatos ⁊ in vasis papyreis super aq̃s. ite angeli veloces ad gentem ↄuulsam. ¶ Ad aliud qđ obijcit̃ contra hoc ꝙ dicit ꝓm grãm ⁊c̃. Dicendũ ꝙ grã dicit̃ ibi gratuitum donũ ipsiꝰ esse ⁊ sic tenderet in nihil ⁊ sic moreret̃ nisi per grãm hoc est gratuitum donum cõtineret̃ ⁊ istam grãm habet omne qđ viuit: tamẽ differenter dicit̃ aliquid corruptibile ⁊ incorruptibile sicut supra in questione de celis habitũ est.

¶ De attributis angelice nature.

Tertio querit̃ de attributis. Et querunt̃ duo scȝ de attributis in se. ⁊ de attributis in cõmuni. De attributꝭ in se querunt̃ q̃tuor. Primo eñi querit̃ de simplicitate eẽntie. 2ᵒ de perspicuitate intelligẽtie. 3ᵒ de libertate arbitrij. 4ᵒ de discretione p̃sonarũ. ¶ Circa p̃ᵐ querunt̃ tria. Primo eñi querit̃ an eẽntia angelica sit simplex. 2ᵒ q̃s sit modus simplicitatis eiꝰ. 3ᵒ que sit cõparatio simplicitatꝭ eiꝰ ad simplicitatẽ dei ⁊ simplicitatẽ rõnalis anime.

¶ An angelus sit simplex. Articulus 4ꝰ.

Ad primũ ꝓcedit̃ sic. Uidet̃ ꝙ angeli sint simplices eẽntie. Si. n. dicit Augꝰ ꝙ vnũ attributũ est eẽntia simplex. ¶ Itẽ dr̃ in iiᵒ de aĩa ⁊ spũ ꝙ aĩa est simplex. ḡ multo fortiꝰ angelus. Preterea per rõnẽ videt̃ idẽ. Oẽ. n. qđ cõpositũ est resolubile est in sua cõponẽtia vel actu vel itellectu: angelus nõ est resolubilis in cõponentia aliq̃: ḡ nõ est cõpositꝰ. Probatio minoris. q̃c̃q̃d resoluit̃ in aliq̃ cõponẽtia illa sunt prius tpe ꝓm gnõnẽ: angelo aũt nõ sunt aliq̃ p̃ora ꝓm gnõnẽ ex q̃bus cõponat̃: ḡ angelus nõ est cõpositꝰ: et ita remanet ꝙ sit simplex. Itẽ esse angeli nõ p̃cedũt nisi duo scȝ nihil ⁊ deus: si ḡ habeat cõpositionẽ opȝ ꝙ ab altero illorũ fluãt cõponentia ip̃m: sed ↄstat ꝙ nõ a nihilo q̃r hoc nullius cã est: ergo a deo. ¶ Sȝ ↄtra. ab vno vt vnũ est nõ fluũt ex equo multa sed vel vnũ tm̃: aut vnũ in ordine ad alterũ: sicut verbi grã. in creatione cõpositoruȝ ex materia ⁊ forma primo fluit materia vt subm̃ ⁊ ↄsequit̃ forma vt actus materie. ergo cũ creat̃ angelus aut fluit vnũ tm̃ a p̃io ⁊ sic habet̃ ꝓpositũ. s. ꝙ angelus est tm̃ vnuȝ ⁊ simplex. aut si fluunt plura illa erũt ordinata: ⁊ ita opȝ ꝙ id qđ est subm̃ in angelis sit prius ⁊ forma posterius ⁊ ꝓm hoc esset angelus generabilis ⁊ corruptibilis qđ falsuȝ est: ḡ est simplex. ¶ Itẽ prima principia subẽ composite sunt materia ⁊ forma qđ p̃z q̃r phi nõ ↄsiderãt aliqua principia priora ipsis. sed dr̃ in iiᵒ de subã orbis ꝙ ois mã determiat̃ per potẽtiã aliq̃ȝ ad motũ. Cũ igit̃ in angelo nõ sint prima pricipia subẽ eo ꝙ mã ipsiꝰ nõ determinat̃ ad aliquẽ motũ per potẽtiã nõ videt̃ angelus esse cõpositus sed simplex. ¶ Itẽ dicit̃ in libro de causis ꝙ intelligẽtia est subã que nõ diuidit̃. sed oẽ cõpositũ diuisibile est vel actu vel intellectu: ḡ angelus nõ est subã cõposita. Preterea querat̃ in quo dinoscit̃ cõpositio eius. Si dicat̃ ꝙ in hoc ꝙ põt recipere. Cõtra. Angelus non est in potentia recipiendi ab aliquo inferioꝝ: sed in potẽtia recipiẽdi a prima causa tm̃ per hoc aũt ꝙ recipit plures bonitates ab ipsa magis accedit ad vnũ simplex q̃ȝ recedat vt dicit̃ in cõmento libri de causis: ḡ per talẽ receptionẽ nõ ostendit̃ cõpositio sed potius simplicitas. ¶ Itẽ videmus ꝙ superiora gña recipiũt cõpositionẽ dr̃ie in spẽbus ⁊ tñ ꝓpter hoc non

dicunt̃ eẽ cõposita simpl'r sicut est cõpositio in hac re nãli: ḡ videt̃ ꝙ potẽtia receptibilis in angelis nõ determiat absolutã in ipsis cõpositionẽ. Preterea dr̃ in libº ducis neutroꝝ capº de vno deo. ꝙ oẽ cõpositũ est corpꝰ. ḡ si suba angeli est cõposita videt̃ ꝙ sit corpꝰ: qd̃ falsũ ẽ: ḡ redit ꝙ sit simplex. ℭ Contra dicit Boeꝰ in libº de hebdomadibꝰ ꝙ oẽ qd̃ est citra pᵐᵘᵐ est hoc ⁊ hoc: sed angelus est citra pᵐᵘᵐ: ḡ in eẽ suo est hoc ⁊ hoc: ḡ est cõposituꝰ. ℭ Itẽ Boeꝰ ibidẽ ꝙ habere aliqd põt qd̃ est pter id qd̃ est: eẽ võ nihil hꝫ admixtũ: sꝫ angelus habere aliqd põt pter id qd̃ est angelus: sicut hꝫ grãm ⁊ illuminationẽ: ḡ angelus hꝫ qd̃ est ⁊ esse ⁊ sic est ipse duo ⁊ compositus in suba sua. ℭ Itẽ dicit̃ in libro de vno deo. ꝙ omne qd̃ est simplex suũ esse hꝫ a se ⁊ nõ ab alio. cũ ḡ angelus esse suũ habeat a se angelus nõ est simplex. ℭ Iteꝫ Boetius in hebdomadibꝰ. Omne qd̃ est participat eo qd̃ est esse vt sic est vno vt participet alio quolibet. ex hoc habet̃ cũ angelus sit aliqd qd̃ ab alio hꝫ esse ⁊ ab aliquo ꝙ sit aliquid: ⁊ ita hꝫ duo que sunt de suba ipsius angeli ex quo relinquit̃ ꝙ suba eius cõposita est. ℭ Item dicit Boetius ꝙ in diuinis nõ est vniuersale ⁊ particulare: qꝛ hec nõ sunt nisi in cõposito. deꝰ aũt est simplex suba. Cum igit̃ in angelo sit accipere vniuer-
pº ce.t.cõ.92. sale possum enim dicere angelus ⁊ hic angelus demonstratione facta ad intellectũ: ⁊ hoc dicit phs. Cum dico celũ dico formã. cum aũt dico hoc celũ dico mãm siue formã in hac materia. Cum in ḡ sic sit in angelo erit angelus substantia
Tex.cõ.17. cõposita. ℭ Iteꝫ sicut in 3º de aia habet̃ in oi materia aliud est quo est oia fieri. ⁊ aliud quo est oia facere. Cũ ḡ in intelligentia angelica aliud est quo est oia intelligibilia fieri ꝑm
2º de aia tex. cõ.47. actũ lꝫ nõ ꝑm esse. ⁊ aliud est quo est ipsa facere. nihil enim vt dicit phs facit seipsum. vnũ aũt hoꝝ est actiuũ aliud possibile: ergo in angelo est duplex principiũ. s. actiuũ ⁊ possibile. omne aũt qd̃ habet istud duplex principiũ est cõpositum ex possibili ⁊ formali: ergo angelus in substãtia sui taleꝫ hꝫ cõpositionem. Et hec ratio cogit quosdam ꝙ dicũt angelũ cõpositũ esse ex materia ⁊ forma. ℭ Item diuersa ꝑm materiam ⁊ formã nõ participant̃ ab vno: sed in angelo sunt potentie diuerse que sunt ꝓprietates fluẽtes a principijs substãtie angeli. ois enim proprietas fluit a principijs sube ꝑm Boeᵐ. ille aũt ꝓprietates sunt intellectus volũtas liberuꝫ arbitriũ ⁊ huiusmodi potẽtie nãles: ergo nõ participantur ab vno qd̃ sit in essentia sed a diuersis: sed qcqd diuersa hꝫ in suba ⁊ essentia hoc est cõpositũ: ergo angelus est suba cõposita. ℭ Item idem nõ põt esse principium ꝯtrarioꝝ ⁊ cõ-
4.metheoroꝝ tex.cõ.36. tradictorioꝝ: qꝛ ꝯtradictorioꝝ ⁊ ꝯtrarioꝝ sunt cause ꝯtrarie vt dicit phs. Cuꝫ igit̃ sit in angelo qd̃ ꝯuenit multis ⁊ est cõmunicabile ⁊ sit in ipso qd̃ nõ ꝯuenit multis sed vni soli ⁊ est incõmunicabile illa non erunt causata ab vno qd̃ sit in suba angeli sed a duobus: quoꝝ vnuꝫ est vt forma ꝯueniẽs multis. ⁊ alterũ est habẽs ꝓprietatẽ materie ꝑm ꝙ hec mã nõ est illius materia ꝑm qd̃ dicit phs ꝙ diuersitas in numero est diuersitas in materia ⁊ idẽ in numero est ideꝫ in materia. ℭ Item in quocũqꝫ est cõpositio ꝯsequens que de necessitate relinquit p̄cedẽtẽ in illo etiã erit cõpositio p̄cedẽs. Cõpositio enim ꝯsequẽs est sube ⁊ accidẽtis. cõpositio aũt p̄cedẽs est cõpositio potẽtie ⁊ actꝰ quoꝝ vtrũqꝫ est suba. potentia aũt nõ põt esse subm accidẽtis nisi pꝰ sit in actu per
Prio de gnõ/ ne.tex.cõ.24. formã. qd̃ pꝫ per dictuꝫ phi qui dicit ꝙ hyle primo est subm generationis ⁊ corruptionis: ⁊ per ꝯñs alioꝝ. ℭ Item dicit Boetius ꝙ sola materia nõ põt esse subm accidentiuꝫ sed cõpositũ. ⁊ etiã est ꝓbatũ supra per rõnem ꝓpriam in qõne de celis. ⁊ in qõne de materia prima. Cuꝫ ergo in angelo sit cõpositio 2ᵃ. s. subi ⁊ accidẽtis de necessitate relinquitur ꝙ in ipso sit cõpositio prima que est ex principijs sube. ℭ Si forte dicat aliquis ꝙ illa accidẽtia sũt accidẽtia rõnis sicut sunt ꝓprie passiones que sunt accidẽtia specierũ: ⁊ iõ nõ sequit̃ ꝓpter hoc ꝙ angelus habeat cõpositionẽ nisi forte logicã ex genere ⁊ differẽtia sicut in speciebus. ℭ Contra grã enim est accidẽs ⁊ particularis huius. ℭ Iteꝫ si angelus est simplex opꝫ ꝙ sit forma quedã: sed ois forma est vlis qd̃ ꝓbat̃ ex hoc ꝙ forma nõ recipit nisi differẽtias ⁊ mãm: ex differẽtijs aũt nõ hꝫ ꝙ sit particularis: qꝛ sic species oẽs essent particulares: sed ex materia hꝫ ꝙ huiꝰ materia nõ est illius materia: ⁊ angeli ponunt̃ nõ hẽre mãm nisi aliqd loco mãe: ergo sequitur ꝙ angeli oẽs sint vlia ⁊ nullus sit hic angelus vel ille qd̃ falsuꝫ est: ḡ angelus nõ est suba simplex sed cõposita. ℭ Solutio. dicimꝰ ꝙ angelus est suba cõposita ⁊ dicimus q̃tuoꝛ esse principia sube cõposite. s. mãm ⁊ formã ⁊ qd̃ est ⁊ esse. qd aũt sit materia ⁊ forma ex alijs pꝫ. id aũt qd̃ est intelligo esse id qd̃ substat forme ⁊ p̄cipue illud rõne cuius subsistit. hoc aũt est in quo forma cõpositi hꝫ esse ꝑm nãm: ⁊ hoc in quibusdã. qñqꝫ separat̃ a forma que est in ipso per generationẽ ⁊ corruptionẽ sed in nõ generabilibus semper est inesse vno ⁊ vnius nãe. ⁊ ꝓpter hoc in illis non determinat̃ nisi per esse per formã ⁊ per actũ substãdi illi: ⁊ iõ p̄dicatur etiã (vt dicũt qdã ⁊ bene) de eo in quo est ꝑm ꝙ dicimꝰ ꝙ sortes est hoc qd̃ est: ⁊ raphael est hoc qd̃ est. mã enim nõ p̄dicat̃ de eo cuius est mã. Similiter esse voco formã cõpositi qd̃ p̄dicat̃ de ipso composito sicut homo est esse socratis ⁊ angelus est esse raphaelis ⁊ in hoc differt a forma mãe que nõ p̄dicat̃ de toto cõposito nec est forma totius sꝫ partis. s. materie. In his enim que nõ sunt gñabilia (vt dicũt qdam phi) nõ est forma partis sed totiꝰ tñ. vel si est in eis forma partis nõ tamẽ hꝫ nomẽ diuersum vel a noie forme totius vel a forma totius. Nec intelligo ꝙ forma totius sit idẽ qd̃ vniuersale cum habeat esse in cõposito. sed ipsa est illa qua aliqd est esse vt dicit phs. ⁊ ab illa per intentionẽ abstrahit̃ vniuersale. Dicimus ergo ꝙ simplicitas quã dic̃ Augꝰ attributũ esse angeli est illa que ꝯuenit nãe spũali: ⁊ hec est nõ habere quãtitatẽ nec habere positionẽ in quãto sicut pũctꝰ. Et per hoc etiã pꝫ solutio ad sequẽs. ℭ Ad aliud dõm ꝙ in angelo bene ꝑm intellectuꝫ accipiunt̃ cõponentia. s. qd̃ est ⁊ esse: sed nõ opꝫ ꝙ sint priora ꝑm generationẽ qa ꝑm gñationem in perpetuis posse est cũ esse. ℭ Ad aliud dõm ꝙ p̄ma cã in creatione est vnũ vt multa: vnũ in substãtia ⁊ vt multa in ideis qd̃ per Augustinũ pꝫ in libro octuaginta qõnuꝫ. vbi dicit ꝙ alia rõne creat hominẽ ⁊ alia rõne creat asinum ⁊ nõ ad eãdẽ ideã. Et alibi dicit ꝙ qui negat ideas esse negat filiũ dei esse loquens pluraliter de ideis. Et ita pꝫ ꝙ in sapientia sunt idee nõ differentes ꝑm naturã ab ipsa sapiẽtia vel substãtia diuina ⁊ sic ab eo fluũt plura: nihilominus tamen ꝯcedimus ꝙ inter illa que sunt in cõpositione substãtie angelice est ordo ꝑm rõnem ⁊ nõ ꝑm tẽpus. vnũ enim ad alteꝝ hꝫ se vt subiectũ ⁊ alterũ vt forma qua quid erat esse. ℭ Ad aliud dõm ꝙ phi large sumũt materiã ⁊ formã vocãtes materiã esse subm ipsius esse ꝑm actum. Et hoc pꝫ in 3º Tex.cõ.17. de aia vbi dicit phs sic. Quoniaꝫ aũt sicut in omni nã aliud qdẽ est materia in vnoquoqꝫ gñe. hoc aũt est potẽtia oia illa. alterũ aũt est causa ⁊ efficiens qd̃ est ⁊ oia facit vt ars ad mãm sustinuit: necesse est ⁊ in aia has esse drãs. vnde pꝫ ꝙ potentiã possibilẽ ⁊ potentiã actiuã phi etiã ponũt in spũalibus cũ tñ nõ ꝓprie in ipsis sit mã ⁊ forma: sed qd̃ est ⁊ esse vt dictũ est. ℭ Cõcedũt tñ qdã intelligentiã angelicã cõpositã ex mã ⁊ forma esse dicentes ꝙ forma illa sic perficit materiã ꝙ nõ est susceptibilis quãtitatis vel ꝯtrarietatis ⁊ de hoc amplius dictũ est in qõne de mã prima. ℭ Ad aliud dicendũ ꝙ intelligẽtia dicit̃ nõ diuidi per receptionẽ bonitatũ: eo ꝙ per illas appropinquat ad vnũ: sed gñabilia ⁊ corruptibilia ꝓpter hoc ꝙ sunt mutabilia diuidunt̃: eo ꝙ per receptionẽ dispositionũ in quibus est motꝰ nõ appropinquãt ad vnũ esse: sed potius distãt ab esse in quo sunt: motꝰ enim ⁊ mutatio faciũt distare ab esse ipm mobile. ℭ Ad aliud dicendũ ꝙ id qd̃ est cognoscit̃ in angelo per duo p̄cipue. quorum vnum est ꝙ ipsum substãdo determinat ⁊ particularizat esse nãe angelice. alterũ est ꝙ ipm est in actu substãdi accidẽtibꝰ. ℭ Et qd̃ obijcit̃ ꝙ nõ sit ãgelus in poª nisi ad primã cãm. Dõm ꝙ lꝫ angelus nõ hẽat eẽ nisi a p̄ma cã: tñ illd qd̃ hꝫ nõ est ipse q hꝫ: ⁊ pp hoc opꝫ ꝙ angelus hñs sit subm ad formas qs hꝫ ꝑm ꝙ dr̃ in liº de causis ꝙ itelligẽtia ẽ plena formis. nec est sic de gñe qd̃ recipit drãs: qꝛ lꝫ talis cõpositio sit potẽtie ⁊ actꝰ tñ illud totũ cõpositũ est forma eius qd̃ est res nãe. sed in angelo cõpositio assignat̃ ꝑm ipsam rẽ nãe. ℭ Ad vltimũ dõm ꝙ ipse vocat cõpositũ ibi qd̃ est actꝰ siue effectus generationis. ꝓbat̃ eni ibi ꝙ mã nõ est gñabilis neqꝫ forma: sed totũ cõpositũ tñ. Ex his pꝫ solutio eorũ que ꝯtra obijciunt̃. Auctoritates autẽ que pro ista sñia inducunt̃ sic intelligunt̃. ℭ Prima que dicit ꝙ omne qd̃ est citra primũ est hoc ⁊ hoc põt duobus modis intelligi. si eniꝫ primum supponat deum tũc id qd̃ est citra primũ sunt sub-

stātie ꝑticulares create: ⁊ tūc itelligit̄ ꝙ hoc ⁊ hoc ē qđ est ⁊ esse qꝛ oēs sunt cōposite p̄ter primā. Si aūt primū supponit cām p̄mā ẜm nām tūc p̄mū est ens: qꝛ in ente stat resolutio oīuꝫ: ⁊ tūc citra p̄m est oē id qđ est in actu 2e cāe ⁊ hoc: ⁊ hoc ponit actū p̄me ⁊ 2e cāe sicut vnuꝫ ponit hoc ⁊ hoc eo ꝙ est in eo actꝰ entis ⁊ actꝰ ꝓprius ⁊ ẜm p̄mū itellectū inducit̄ ad ꝓpositū. ¶ Scđa auctoritas hec. s. qđ est hēre aliqđ pōt p̄ter id qđ est ⁊c. ēt hꝫ duos intellectꝰ quoꝝ vnus est: ꝙ qđ est ponat suppositum ⁊ id potest esse subm accn̄tis: qđ est p̄ter ipꝫ ⁊ alie nāe ab ipo: sꝫ eē qđ dicē actū eiꝰ qđ est nō admiscet̄ accn̄ti: qꝛ nō hꝫ rōnē substādi: sed potius ipm determinat̄ p̄ inesse: lꝫ alio mō q̄ꝫ accn̄s. accidēs. n. nō est eē eiꝰ in quo est: ⁊ ipossibile est esse sine ipso: sed ecōuerso possibile est eē illđ sine accidēte: sed esse inest qđ est supposito: sed suppositū nō pōt esse ẜm actū sine ipso. ¶ Alius est sensus. ꝙ qđ est dr̄ esse id qđ est per actū 2e cāe ⁊ istud pōt aliqđ hēre: qꝛ diiam sequētis cāe sicut viuū hꝫ sensibile: ⁊ sensibile rōnale ⁊ ab alia ⁊ alia virtute: ⁊ ꝓpter hoc dicit̄ aliud ab eo qđ est eē: vt est actꝰ p̄me cāe: ⁊ illud est indistinctū a quolibet secūdoꝝ. si. n. distinguit̄ opꝫ ꝙ distinguēs nō esset ens: ⁊ hoc est ipossibile: ⁊ ꝓpter hoc nihil aliud a se hꝫ admixtū sibi ⁊ in primo sensu inducit̄. ¶ Auctoritas tertia. s. ista ꝙ oē cōpositū esse suū hꝫ ab alijs vel ab alio sic intelligit̄ ꝙ cōpositū hꝫ esse suuꝫ a suis cōponentibꝰ que sunt alia ab ipso: ⁊ ꝓpter hoc illa auctoritas nō multū facit ad ꝓpositū. qđ. n. simplex est esse suū nō hꝫ ab alijs que sunt iter ipm: sed pōt hēre ab alio efficiēte. s. qđ est extra ipm. ¶ Quarta. s. hec. Omne qđ est participat eo qđ est esse ⁊c. sic itelligit̄ ꝙ illud qđ est appellat̄ cōpositū ⁊ esse vocat̄ actꝰ ipsius ẜm subam. aliud aūt aliqđ actu illo vocat̄ subm illius actus. per actuꝫ. n. ẜm subam hꝫ vt sit per subm v̇o determinat̄ ad hoc aliqđ: ⁊ cū sic est cōposituꝫ tūc pōt participare accidēte alio q̄libet ab ipso: ⁊ ita de hoc itellectu itelligit̄ siue inducit̄ ad ꝓpositū. ẜm aliū tn̄ intellectū vt supra dictū est tūc participat actu p̄me cāe vt sit: actu v̇o secūde cāe vt sit aliqđ determinatū in speciebus: etiā cetera sunt per se manifesta. ¶ Articulus 5ꝰ.

Secundo queritur de mō simplicitatis angelice nāe ⁊ essentie. Cū eni in p̄cedētibus habitū sit ꝙ angeli cōpositi sint in substantia videt̄ ꝙ nullus modus sit simplicitatis eoꝝ. ¶ Preterea cum multis modis dicat̄ simplex: vt supra habitū est: videt̄ ꝙ essentia angeli dicat̄ decimo mō simplex. s. ẜm ꝙ simplex dicit̄ idiuisibile in se oīno ⁊ diuisione alterius nō cōponibile cū altero tn̄ habens hoc ⁊ hoc. sed videt̄ ꝙ hoc falsum sit. ¶ Solō. dicimus ꝙ angelus est simplex hoc mō quo dictū est: ⁊ addēdū est ꝙ qꝛ eēntia angeli nō distēdit̄ per sitū iō essentia sua tota est in qualibet parte que dicit̄ virtus angeli vnde tota est in intelligētia ⁊ tota in memoria ⁊ tota in voluntate. Et pp hoc Augꝰ ēt dicit ꝙ simplicitas esse nāe est arbitriū angelo. Et ex hoc etiā pꝫ solutio ad obm. ¶ Articulus 6ꝰ.

Tertio querit̄ que sit comparatio simplicitatis angeli ad simplicitatē dei ⁊ aīe rōnalis. Et videt̄ ꝙ nulla: qꝛ simplicitas dei est tāta sicut dicit Augꝰ ꝙ ipse est quicquid hꝫ. hꝫ eni iustitiā ⁊ est ipsa iustitia: ⁊ hꝫ vitaꝫ ⁊ est ipsa vita: ⁊ sic de alijs. angelus aūt nihil eoꝝ est que hꝫ. hꝫ enim vitam nec est ipsa vita neqꝫ intelligentia neqꝫ sapientia ⁊ cetera huiusmodi. ergo videt̄ ꝙ nulla sit comparatio. Preterea dicit Damascenus ꝙ angeli in cōparatione ad deum corpora sunt: ⁊ corporis nō est cōparatio ad simplicitatem dei: ergo videt̄ ꝙ nec angeli. ¶ Item nulla creatura cōparabilis est creatori in aliquo: ergo nec in simplicitate. ¶ Preterea ꝓbat̄ ꝙ nec ad deum nec ad aīam cōparabilis est. qꝛ dicit phs ꝙ nō cōparant̄ nisi vniuoca: sed simplicitas in angelo ⁊ deo ⁊ aīa nō est vniuoca: ergo nō est cōparabilis. ¶ Item dicit Augꝰ ꝙ nō pōt fieri cōparatio nisi in aliquo existente in pluribus: sed nihil vnū ẜm rōneꝫ speciei vel generis existit in deo ⁊ angelo ⁊ hoīe: ergo inter eos nō est comparatio. ¶ Solō. duobus modis fit cōparatio. s. ẜm maius ⁊ minus ⁊ equale alicuius ꝓprietatis existentis in pluribus ẜm vnum nomē ⁊ rōnē sube eādem ⁊ hec comparatio nō est nisi vniuocoꝝ. Alio modo fit cōparatio ẜm maius ⁊ minus ⁊ eq̄le qđ nō est oīno vnius rōnis in pluribus:

7. ph. tex. c. 31.

Duplr fieri pt cōparatio.

sed est in eis ẜm analogiā ad vnū: ⁊ hoc ꝯtingit duobꝰ modis. Cōtingit eniꝫ ꝙ in pluribꝰ est nā per prius ⁊ posterius tn̄ participata ꝓpter differētias sicut suba ⁊ accidēs cōparationē hn̄t in ente. Et hoc pꝫ qꝛ sequestratis differentijs: que sunt esse per se ⁊ esse per aliud: ens sube ⁊ accidētis remanet idistinctū. Aliter eni ens nō esset vnū p̄ncipiū entiū. qn̄qꝫ etiā cōtingit ꝙ sit cōparatio in aliquo qđ est in diuersis non ita ꝙ sit vnius nāe in se dictū per prius ⁊ posterius nec etiā in differentijs: sed est in vno per se ⁊ substātialiter ⁊ vt cā. in altero aūt est nō per se sed ab alio: ⁊ nō substātialiter: sed participatiue ⁊ imitatiue: ⁊ nō cā sed causatū rep̄sentans cām quātum pōt: ⁊ talis cōparatio est inter creatorem ⁊ creaturā in his que vno nomine in creatore ⁊ creatura inueniunt̄: sicut est esse ⁊ vita intellectus ⁊ simplicitas et huiusmodi. vnde nō est ibi penitus equiuocatio sed analogia quedam ⁊ ꝓportio cōparationis illius nō est ẜm excessuꝫ terminatū ⁊ finitū. Et ex hoc pꝫ solutio ad vltima tria. ¶ Ad 2m aūt pꝫ solutio in qōne qđ est angelus ẜm diffinitionē Damasceni. Ad p̄m dōm est ꝙ in hoc nō attēdit̄ cōparatio sed in vno qđ hꝫ deus ⁊ angelus qđ est simplicitas.

¶ De 2o attributo angelice nature.

Deinde querit̄ de 2o attributo qđ dicit Augꝰ esse per rōnē nāliter insitam memoriā intelligentiaꝫ ⁊ volūtatē. Et querunt̄ circa hoc duo scꝫ de singulis istoꝝ. ⁊ de oībꝰ in cōmuni. De singulis querunt̄ quatuor. Primo eniꝫ querit̄ de rōne nā insita. 2o de memoria. 3o de intelligentia. 4o de volūtate. ¶ Circa rōnē queruntur duo. s. de ipsa rōne. ⁊ de actu eius. ¶ Articulus 7ꝰ.

De ipa rōne querit̄ qualiter sit insita angelus. habitum est enim supra ab Augustino ꝙ ratio est naturalis differentia hominis. intelligentia autem differentia angeli: ergo videt̄ ꝙ ratio non sit naturaliter insita angelo sed homini. ¶ Item vnūquodqꝫ determinat̄ ab vltima differētia sui: sed ratio nō est vltima differentia angeli: ergo angelus nō debet ab ipsa determinari. ¶ Iteꝫ dicit Isaac ꝙ ratio est vis quedā aīe faciens currere causam in causatum: ergo ratio est cum compositione vnius ad alterum: comparare autem vnum ad alterum est vt videat̄ veritas ex collatis. hoc autem nō est in angelis: ergo videt̄ ꝙ nō habeant rationem. ¶ Item dicit Dionysius in libro de diuinis nominibꝰ capitulo 5o. existentibus quidē eminentia. viuētibus autem sensibilia. istis autem rationabilia ⁊ rationalibus mentes excellūt ⁊ circa deum sunt ⁊ magis ipsi appropinquant. Ex his verbis patet ꝙ angeli sunt mentes siue intelligentie existentes vltra rationē: ⁊ ita per rationē naturaliter insitā nō habent determinari. ¶ Item dicit Isaac in libro de diffinitionibus ꝙ ratio creat̄ in vmbra intelligentie: ergo videt̄ ꝙ ratio nō cōueniat angelicis intelligentijs in quibus est intelligentia in lumine pleno. ¶ Solutio. dicimus ꝙ ratio dicit̄ naturaliter insita angelis nō tanquā differentia vltima: sed tanquā differētia que est in potentia ad vltimā ⁊ precedens eam ẜm naturaꝫ. superiora enim habent inferioruꝫ virtutes excellenter: ⁊ hoc patet per Dionysium qui dicit in libro de diuinis nominibus. Diuine mentes sunt super reliqua existentia: ⁊ viuūt super reliqua viuentia: ⁊ intelligunt ⁊ cognoscūt super sensum ⁊ rationem: ⁊ plus q̄ꝫ omnia existentia pulchrum ⁊ bonum desiderant ⁊ eo participant: ⁊ ideo ratio nō est vltima differētia angeloꝝ: sed attribuit̄ eis naturaliter tanq̄ꝫ differentia que est in potētia ad vltimuꝫ vt dictum est. ⁊ hoc videt̄ innuere Augꝰ in ipso modo loquendi quādo dicit per rationem nāliter insitam. p̄positio enim videt̄ notare causam que est vt dispositio. Per hoc patet solutio ad primuꝫ 2m ⁊ 4m. ¶ Ad 3m dicimus ꝙ in collatione duo attēdunt̄. s. posse conferre antecedentia ad ꝯsequētia ⁊ finis huius collationis que est ex his melius videre veritatem conclusionis. ⁊ primum qđ est potestatis habēt angeli. 2m aūt nō qꝛ hoc est indigētie. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ ratio creatur in vmbra intelligētie: ẜm ꝙ ipsa est cū indigētia collationis ⁊ inquisitionis: ⁊ ẜm ꝙ ipa hꝫ species rōcinationis syllogismū: inductionem: enthimema ⁊ exemplū. sic aūt nō est in angelis vt supra dictum est. ¶ Articulus 8ꝰ.

Ecūdo querit̄ de actu rōnis in angelis. Dicit
eni Damascenus in 2° lib°. 22. cap°. ꝙ rōnale
ƀm actū diuidit̄ in interius dispositū sermonē
⁊ ꝓlatū. Est aūt interius disposit⁹ sermo mo-
tus aīe in excogitatiuo fiens sine aliq̄ ꝓlatiōe.
Prolatus aūt sermo in voce est: ⁊ iō ꝓlatiu⁹
dicit̄ nuntius: ⁊ angelus intelligētie. ¶ Querit̄ ḡ ƀm quem
modū sunt in angelis isti duo actus. ¶ Item cuz sint q̄tuoꝛ
species rōcinationis vt p̄dictū est: querit̄ ƀm quez modum
sint in ipsis. ¶ Item cum rōcinatio fiat suppositis aliqb⁹. s.
p̄missis ⁊ silr̄ scia per diffōnē suppositis p̄cipijs diffinitis
¶ Querit̄ vtruz sic sit scia rōnis in angelis. Dicit. n. phs ꝙ
ois doctrina ⁊ ois disciplina fit ex p̄existēti cognitione. Et
si ꝯcedit̄ ꝙ sic est in angelis tūc querit̄ cū phs dicat ꝙ dupli
citer ꝯtingit p̄scire. de qbusdaz p̄scit̄ qdest tm̄: ⁊ dicit̄ qdest
qd̄ per sermonē dicit̄ vt est de p̄incipijs. dicit. n. phs ꝙ p̄in
Primo poste rioꝝ tex. cō. 7. cipia cognoscimus iquātuz terminos cognoscimus. De q-
busdā aūt p̄escit̄ qdest qd̄ dicit̄ per sermonez ⁊ ignoꝛat̄: qꝛ
est vt de passione: esse. n. passionis est inesse subto: ⁊ hoc opꝫ
per demōstrationem accipere: ⁊ ita nō p̄escit̄. de qbusdam
aūt p̄escit̄ vtrūqꝫ ⁊ qdest qd̄ dicit̄ ⁊ qaest vt de subto. tunc
inqꝫ querat̄ vtrū ista ꝯueniāt angelis. Et videt̄ ꝙ nō qꝛ di-
cit Dionysius in p̄° cap° celestis hierarchie ꝙ arbitramur
discursas sacras disciplinas imagines ƀm intellectū ꝯtem-
platione plenitudinis ⁊ intendit dicere ꝙ iste discipline dis
curse ⁊ sacre que sunt in hoc mundo sunt signa ⁊ manudu-
ctio ꝙ in patria habebimus plenitudinem cōtemplatiuaz
ƀm intellectum simplicē. vnde dicit etiā ibidem ꝙ talia cele
stibus qdem essentijs supermūdane nobis aūt symbolice
tradita sunt. Et Cōmētatoꝛ dicit ibidē ꝙ discurse discipli
ne sunt ꝓbatiōes quādo per res latioꝛes efficiunt̄ quecūqꝫ
perhēniter ⁊ repente angeloꝝ intellectib⁹ intuuntur. ¶ So
lutio. dicimus ꝙ actus isti rōnis omnes ƀm aliquez modū
insint angelis nō ꝓpter indigentiā ƀm qd̄ dictuz est: sed ad
demōstrationem potestatis rōcinatiue ⁊ nō ƀm contempla-
tionem quā habent in verbo: sed ƀm cognitionem vesper-
tinaz de qua infra disputabit̄. illos enim duos actus quos
determinat Damascenus sic hn̄t: ꝙ sententias scitas qn̄qꝫ
pertractāt apud se: ⁊ hoc est quo ad eos interius dispositus
sermo. quādoqꝫ aūt cōmunicāt alijs angelis ƀm sermonem
siue vocem ꝓlatam vt dicit Damascenus de quo modo lo
quendi inferius erit disputatio. Species aūt rōcinationis
insunt ƀm duplicem viam collationis. cum enim apud an-
gelos sint cognitiones sensibilium ⁊ vniuersalium cōferen-
do possunt venire ex p̄ioꝛib⁹ quo ad nos vel quo ad ipsos
p̄ioꝛa ƀm naturā vel ecōuerso ⁊ ƀm vnā viam vtunt̄ indu-
ctione ⁊ exēplo: ƀm aliaz syllogismo ⁊ enthimemate: sed ad
demonstrationem rationalis potestatis vt dictū est. ¶ Ad
hoc aūt qd̄ querit̄ vtrū ipsis sit quedā p̄scire ⁊ quedā disce-
re. Dicendū est ꝙ species rōcinationis nō sunt nisi de his
que sciūt angeli cognitione vespertina. ad alia aūt que co-
gnoscēda sunt vtunt̄ reuelatiōe ⁊ visione in verbo: ⁊ de his
erit posterius disputatio. quo ad cognoscibilia autē de qb⁹
sunt species rōcinationis dicimus ꝙ dupliciter est p̄scire ⁊
dupliciter est addiscere. s. simpliciter ⁊ ƀm nām scit per con-
clusionē inquātum ꝯclusio est. simpliciter aūt oia talia ange
li p̄sciunt ⁊ nihil addiscūt: sed quo ad nām ꝯclusionis que-
dā sunt que opꝫ p̄scire: qꝛ sunt sicut p̄incipia: qꝛ nō possunt
ꝯcludi: eo ꝙ nō habeant p̄ioꝛa se ex quibus cōcludant̄: sed
in talibus nō discunt angeli qdest: sed hoc nō ꝯtingit ꝓpter
demōstrationem: sed ꝓpter nām ipsoꝝ angeloꝝ qui sciunt
oia talia sine doctoꝛe. Similiter de passiōe cognoscūt qaest
per se: sed nō inquātum demōstratio est de passione. ƀm eni
hunc modū passionis nō cognoscit̄ qaest nisi per demōstra-
tionem. eodem mō dicenduz est de cognitione diffiniti: du
plicem enim habent de diffinito cognitionem. s. per se ⁊ dif
ferentiam. ¶ Ad vltimū aūt qd̄ obijcit̄ in ꝯtrariū dicendū
ꝙ discurse discipline ƀm ꝙ sunt mēdicate in symbolis ⁊ ico
tibus ⁊ signis sensibilium nō conueniunt angelis sicut dicit
beatus Bernardus in 5° de ꝯsideratione in p̄incipio. Nō
est opus scalis tenenti iam solium: sed discurse discipline a
p̄missis in ꝯclusione potestatiue conueniunt angelis ƀm ꝙ
virtutes inferioꝛum: vt dicit Dionysius: superioꝛibus cō-
ueniunt potenter ⁊ eminenter. ¶ Articulus 9⁹.

Onsequenter querit̄ de memoꝛia. Et querū-
tur duo. s. Vtruz insit angelis memoꝛia. ⁊ ƀm
quā ꝓp̄ietatē ⁊ actū iest sed inest. Videt̄ aūt
ꝙ nō insit angelis: qꝛ dicit Damascenus me-
moꝛatiuū est memoꝛie ⁊ rememoꝛatiōis ꝓm-
ptuariū ⁊ cā. ⁊ vocat memoꝛiā memoꝛie. vnde
etiā subiungit. memoꝛia est phantasia derelicta ab aliquo
sensu subto ƀm actū apparēte: vel coaceruatio sensus ⁊ in-
telligentie. sed nullo istoꝝ modoꝝ pōt esse in angelis memo
ria: ḡ videt̄ ꝙ nō sit in angelis memoꝛia. ¶ Itē dicit phs ꝙ
memoꝛia nō est nisi facti. dicit eniz sic in ipso nūc nō est me-
moꝛia: sꝫ p̄ntis qdē sensus est: futuri aūt spes: facti aūt me-
moꝛia: sed in angelis nō est p̄teritio vel p̄ntialitas vel futu
ritio ƀm itelligibilia: ḡ videt̄ ꝙ in eis nō sit memoꝛia. Item
Auicēna recoꝛdatio est resolutio ad aliqd̄ qd̄ habuit esse in
aīa in p̄terito. ꝯstat aūt ꝙ talia nō sunt in intelligētijs ange
loꝝ: ḡ nō erit in eis memoꝛia. ¶ Preterea memoꝛia ⁊ obli-
uio vident̄ eē ꝯria que hn̄t eē circa idē. ⁊ obliuio nō accidit
angelis: ḡ nec memoꝛia. ¶ Itez Aug⁹ in 12° de trinitate in
p̄n° dicit ꝙ qn̄ memoꝛamur ⁊ reminiscimur ꝙ hoc pertinet
ad hoiem exterioꝛē: qꝛ adhuc id in nobis agit̄ qd̄ cōe habe
mus cū brutis. Et ex hoc pꝫ ꝙ memoꝛia non est in angelis.
¶ Solō. dicim⁹ ꝙ duplex est memoꝛia. vna que est pars aīe
sensibilis ⁊ illa est thesaurus siue theca foꝛmarū sensibilium
ƀm Auic^{ēm}. ⁊ de hac vt frequēter loquunt̄ phi ⁊ veruz est ꝙ
illa semꝑ est facti ⁊ p̄teriti ⁊ est mot⁹ a sensu ƀm actū factus
vt dicit Damascenus. Alia est memoꝛia que est aīe intelle-
ctualis pars: ⁊ hec est coaceruatio itelligibiliū spēruz: ⁊ hec
duplex est. vna est sub rōne p̄teriti. ⁊ altera nō: sꝫ idifferēter
est sub rōne p̄teriti p̄ntis ⁊ futuri: ⁊ ƀm hoc memoꝛia nihil
aliud est q̄ꝫ po^a notitiā rei tenēs apd̄ se sine ꝯsideratiōe tpis.
illa v̓o que est cū rōne p̄teriti est duplex. q̄daz. n. est acq̄sita ꝑ
iuētionē ⁊ studiū ⁊ doctrinā. ⁊ quedā est de illis quoꝝ sciam
habemus cū nā sicut habituum nāliū. Dicat̄ ḡ ꝙ memoꝛia
ƀm duplicē rōnez inest angelis. s. illa que est respectu p̄teriti
⁊ p̄ntis ⁊ futuri eq̄liter. ⁊ illa que est cū rōne p̄teriti sine iuen
tione studio ⁊ doctrina acq̄sita. lꝫ. n. itelligētijs angeloꝝ nō
sit p̄ns p̄teritū ⁊ futurū tn̄ recoꝛdationē ꝓ tāto dicunt̄ hēre
a sanctis: qꝛ accipiūt aliqd̄ sub rōne p̄us habiti ⁊ sciti: ⁊ hoc
ƀm vnā rōnē memoꝛie. ƀm v̓o aliā rōnē notitiam rei tenens
semper apud se: ⁊ hoc est memoꝛari ƀꝫ Aug^{m}. Et ex his pꝫ
solutio ad oia obiecta: tamē hoc qd̄ dcm̄ est memoꝛiā quā-
dam esse rōnalis aīe que sit cū rōne p̄teriti tpis dubiuz est:
eo ꝙ tēpus sit de appenditijs māe ⁊ sic pertineat tm̄ ad aiaz
sensibilem: sed infra tractatu de aīa questione de memoꝛia
rōnalis aīe determinabit̄. ¶ Articulus 10⁹.

Ecundo querit̄ ƀm quā ꝓp̄ietatē ⁊ actū insit.
Sunt enim ꝓp̄ietates memoꝛie vt dicūt phi
q̄dā ex subto: q̄daz ex memoꝛabilib⁹. ex subto
ƀm ꝙ dicimus siccos melioꝛis esse memoꝛie ⁊
peioꝛis recoꝛdationis: ⁊ humidos ecōtrario
peioꝛis memoꝛie ⁊ melioꝛis recoꝛdatiōis. Cu
ius cā est qꝛ in sicco foꝛme imp̄esse deletio difficilis est: ⁊ iō
memoꝛie bone sunt tales. Similr̄ sicca mā difficulter obe-
dit aīe agēti ⁊ mouēti eā: ⁊ ideo tales sūt male recoꝛdatio-
nis. in humidis aūt ꝓpter ꝯrias causas fit ecōtrario. Silr̄
dicimus bene discētes male memoꝛātes ⁊ ecōuerso. ⁊ dici-
mus eos esse bone memoꝛie q occupant̄ circa pauca: ⁊ ma-
le memoꝛie qui occupant̄ circa multa. ƀm ꝙ dicimus senes
q̄ꝫuis sint siccioꝛes peioꝛis eē memoꝛie q̄ꝫ pueros: q̄ꝫuis sint
humidioꝛes: qꝛ eoꝝ cogitat⁹ est occupat⁹ in paucis ⁊ illoꝝ
in multis. Querit̄ ḡ vtrū ƀm huiusmodi ꝓp̄ietates memo
ria sit in angelis ita. s. ꝙ vn⁹ sit melioꝛis memoꝛie q̄ꝫ alter.
¶ Itē sunt ꝓp̄ietates memoꝛie in actu ƀm ꝙ dicunt phi ꝙ
memoꝛia de vno in aliud ꝓcedit ex qbusdaz signis: vel per
modū quoꝛūdā signoꝝ. disciplina aūt ex necessarijs sicut di
cit Auicēna ꝙ vidētes librū recoꝛdant̄ magr̄i qui fecit aut
docuit illū: ⁊ vidētes dionem recoꝛdant̄ diarij: qui silis vel
dissimilis fuit dioni ⁊ tn̄ nō est necessarium nos recoꝛdari.
¶ Querit̄ de actu. Si enim recoꝛdatio est vt dicit Auicēna
ingenium per qd̄ reuocent̄ oblita tunc non videt̄ recoꝛda-
tio ꝯuenire angelis. Similiter si reminiscētia est super par
tē obliti tūc iterū nō ꝯuenit angelis. quē ergo actum hꝫ me-
moꝛia. ¶ Item dicit phs ꝙ recoꝛdatio est ad habēdū aliqd̄

In libro de memoꝛia ⁊ reminiscētia.

in futuro ex eo qđ habitū eſt in p̄terito. ẜm hoc aūt iterū nō videt̄ ꝯuenire angelis: qꝛ ẜm illū modū ꝓcedit ex his que ſunt per moduꝫ ſignoꝝ ⁊ nō neceſſitatis. ¶ Solo. dicimꝰ ꝙ memoria ⁊ recordatio nō differūt in angelis per facile ⁊ difficile: ſed per nobile ⁊ per minus nobile: ⁊ hoc cātur ex maiori vel minori nobilitate nāe. ¶ Si aūt q̄rit̄ in quo cognoſcit̄ illa nobilitas. Dōm ꝙ ſicut in hoībꝰ pp diuerſas cōplexiones cātur difficultas ⁊ facilitas memorādi: ita in angelis ex diuerſitate nāe cātur diuerſitas memorie ⁊ itelligētie ex nobilitate nāe maiore vel minore: ⁊ hoc cognoſcit̄ in formis que ſunt in memoria ⁊ itelligētia q̄ in qbuſdā ſunt magis ſimplices ⁊ in qbuſdaꝫ minus: ſicut dicit phs in libro de cauſis. Sed in hoc eſt diſſimilitudo ꝙ in hoībꝰ q meliores ſunt memorie peior eſt recordatio ⁊ minꝰ pſpicacitatis intelligētie. in angelis aūt bonitas vnius ſeqt̄ bonitatē alterꝰ. ¶ Ad id qđ q̄rit̄ de actu memorie dōm ꝙ illa memoria q̄ eq̄liter eſt reſpectu p̄ntiū ⁊ p̄teritoꝝ ⁊ futuroꝝ nō hꝫ actuꝫ niſi notitiā rei apud ſe tenere. illa vō q̄ eſt p̄us itellecti accipit hoc qđ p̄us vidit cū rōne prius viſi ⁊ vtraqꝫ illarū bene pōt eſſe in angelis. Sꝫ recordatio ⁊ reminiſcētia q̄ ſunt ad renouādū oblitum nō ſunt in angelis ẜm ꝙ phi loquunt̄ de eis: lꝫ nō ꝯueniāt niſi hoībꝰ ⁊ nō brutis que habēt memoriā tū ponunt ſenſibilia per modum ſignoꝝ vt ostēm eſt prius ⁊ talis operatio non conuenit memorijs angelorum.

In q̄ cog̃ſcit̄ nobilitas maior ⁊ minor in actu memorādi in angelis.

¶ De intelligentijs angelorum.

Deinde querit̄ de intelligētijs angeloꝝ ⁊ querunt̄ tria. Quoꝝ p̄m eſt ẜm q̄s potentias itelligunt angeli. 2m eſt vtrum per ſpecies aliquas intelligant: ⁊ ſi per ſpecies intelligāt cuiuſmodi ſunt ille. 3m eſt de diſtinctione viſionis matutine ⁊ veſpertine. ¶ Articulus 11ꝰ.

Querit̄ ergo p̄mo. Vtrū in angelis ſit poſſis intellectus ⁊ agēs. Et videt̄ ꝙ ſic: qꝛ dicit phs in 3° de aīa. Qm̄ aūt in oī nā aliud qdē eſt mā in vnoquoqꝫ gn̄e. hoc aūt eſt potētia oīa illa. Alteruꝫ aūt eſt cā ⁊ efficiens: ⁊ oīa facit vt ars ad mām ſuſtinuit: nece eſt ⁊ in aīa has eē drīas ⁊ hmōi qdē drīe eſt intellectꝰ quo oīa fiunt illa vō quo eſt oīa facere: g̃ ſimilr̄ ⁊ in angelo neceſſe eſt has eſſe differentias. ¶ Itē oē cognoſcēs cognoſcibilia fit vnūqđqꝫ illoꝝ ẜm actū. cū g̃ angelus cognoſcit oīa cognoſcibilia per nām angelus ẜm aliq̄ potentiā itellectiuā fiet vnūqđqꝫ itelligibilium ẜm actū: lꝫ nō ẜm eē. nihil aūt fit vnūqđqꝫ itelligibiliū ẜm actuꝫ ⁊ nō ẜm eſſe niſi intellectus poſſibilis: g̃ in angelis eſt intellectus poſſibilis. poſſibilis aūt nō eſt ſine agente: qꝛ nihil faceret ipm: g̃ etiā eſt in eis agens. ¶ Iteꝫ ſicut ſe hꝫ mā in nā ſic intellectus poſſibilis in ſpiritualibus. iſta ꝓpoſitio pꝫ in 3° de aīa. ſed mā vna numero eſt ſub forma ⁊ ſub priuatiōe. ergo intellectus poſſibilis vnus eſt numero in potētia ⁊ ſub ſpecie quā ſpeculat̄. Et ex hoc habet̄ ꝙ intellectus ſpeculatiuus ⁊ poſſibilis vnus eſt numero ⁊ ſubto: ſed nō eſt vnus ẜm eſſe ⁊ rōnē. angeli aūt habent intellectū ſpeculatiuū aliter enim diſtincte nihil ſpecularent̄. Cum igit̄ ille in ſubſtātia ſit idem cum poſſibili habebunt poſſibilem ẜm ſubſtantiā ⁊ poſſibilis nō eſt ſine agente: g̃ habent ⁊ agentē. Si forte dicat̄ ꝙ nō habent poſſibilē: qꝛ intellectus eoꝝ nunq̄ fuit in potentia ⁊ nō erit de potentia in actū queādmodū intellectus humanus. ¶ Cōtra. agēs ẜm ꝙ agēs nō pōt eſſe ſubiectū. rō enim ſubti eſt ratio māe ⁊ mālis potentie: g̃ forme quibus intelligentie plene ſunt: vt phs dicit: nō ſunt in agēte vt ſubto: ergo opꝫ ꝙ ſit poſſibilis ẜm ſubam qui ſit ſubiectus eis. ¶ Preterea lꝫ materia in celo nunq̄ fuerit in potentia ad formā: tamē in celo eſt ſubſtātia māe in qua ſunt forme ſubales ⁊ accidētales: g̃ a ſimili in angelis q̄uis non ſit exitus de potētia in actū ẜm itellectū poſſibileꝫ: opꝫ tū ꝙ intellectus poſſibilis ſit in eis qui ſubſtet formis intellibilibus. ¶ Sed ꝯtra dicit phs in 5° metaphyſice. ꝙ potētia paſſiua eſt principiū trāſmutationis in aliud ẜm ꝙ eſt aliud. ſi g̃ angeli hn̄t intellectū poſſibilē opꝫ ꝙ in illo itellectu ſit principiū trāſmutationis talis. cū igit̄ ipſi ẜm intellectū ſint intrāſmutabiles nō hn̄t intellectū poſſibilē. ¶ Ad hoc dicunt qdā ꝙ angeli hn̄t intellectū agentē formas. ⁊ dicūt ꝙ multiplex eſt opatio intellectꝰ agētis. q̄dā. n. eſt abſtrahere ſpēs a phantaſmatibꝰ ⁊ ꝯiungere itellectui poſſibili ⁊ hāc hꝫ ẜm

Tex. cō. 17.

cōmēto. 5.

Caplo de ptāte ⁊ ē te. c. 17.

ꝯuerſionē ad iferiora ſenſibilia. aliā hꝫ in habēdo ſpēs vlēs rerū in qbꝰ dicūt ꝙ ſūmaꝫ retinet: ſed ſingula pdit: ⁊ in hoc differt itellectus agēs in angelis ab itellectu agēte in hoīe: qꝛ in angelis retinet ſingula cū ſūma. ¶ Sed ꝯtra. hoc eſt ꝙ opꝫ ꝙ ſit ſubiectū illarū formarū ⁊ illud ſubiectuꝫ nullo mō pōt eſſe agens: qꝛ agens ⁊ ſubiectū nullo mō ſunt idem ẜm phm. ¶ Propter hoc dicunt alij ꝙ in angelis nō eſt niſi intellectus agens: ſed differt ab intellectu humano: qꝛ in hominibus lumen intellectus agentis eſt indiſtinctū ⁊ ꝓpter hoc dicit̄ ꝙ in hoībus eſt intellectus agens ſicut lux: qꝛ ſicut lux hꝫ lumē indiſtinctū ⁊ diſtinguit̄ ad colores quos abſtrahit: ita intellectus agens in hoīe hꝫ lumen indiſtinctū ⁊ diſtinguit̄ ẜm ſpēs quas abſtrahit a phantaſmatibus: in angelis aūt eſt diſtinctꝰ ſine ſpēbꝰ. ¶ Sed hoc nihil eſt qꝛ ideꝫ eodē mō ſe hn̄s nō facit niſi idē. Si igit̄ itellectꝰ in angelis eſt eodē mō ſe hn̄s cū nihil adueniat ei nō facit itelligē niſi vnū. ſ. ſeipm. ¶ Preterea nihil itelligit̄ niſi per aſſimilationē intelligētis ⁊ itellecti. hic aūt nulla fieret aſſimilatio ⁊ nō intelligeret̄ res. ¶ Preterea ẜm hoc eēt falſuꝫ qđ dicit phs ꝙ intelligens ⁊ intellectus ſunt idē ẜm actum ⁊ nō ẜm eſſe. ¶ Propter hoc dicimus nos ꝙ in angelis eſt itellectꝰ poſſibilis ẜm ſubam ⁊ ſubm vt ꝓbāt p̄me obiectiones: ſꝫ intellectus poſſibilis in eis nunq̄ eſt ſub p̄uatione. ¶ Et ad hoc qđ obijcit̄ de 5° metaphyſice de potentia paſſiua. Dōm eſt ꝙ phs loqt̄ ibi de potētia paſſiua que eſt in mā gn̄abili ⁊ corruptibili. intellectus vō agēs eſt illuſtrans ſuper ſpēs illas: ⁊ illuſtrans intellectum poſſibilem. ¶ Articulus 12ꝰ.

3. de aīa.

2° de gn̄ō corruptō cō. 56.

3° ō aīa.

Secundo querit̄. Vtrū per aliquas ſpēs itelligāt. ⁊ ſi itelligāt per eas que ſunt ille. Et videt̄ ꝙ per nullas ſpēs intelligant. ſi. n. hn̄t ſpēs aut ille ſunt acq̄ſite per abſtractionē aut ſunt date eis per creationem ⁊ ꝯcreate ipſis: aut ſunt de nālibꝰ angeloꝝ ſicut itelligētia eſt nālis. Si ſūt acq̄ſite per abſtractionē: tūc opꝫ ꝙ hērēt potētias ꝓportionatas abſtractioni illi ſicut ſenſus ⁊ imaginationeꝫ ⁊ hmōi qđ abſurdū eſt dicere de angelis. ¶ Si aūt dicant̄ eē ꝯcrete. ¶ Cōtra. oīs forma que educit̄ ō potētia ad actū videt̄ nō eſſe ꝯcreta ſubto: ſed oīs forma que eſt in ſubto p actionē mouētis eſt educta dē potētia ad actū: g̃ nulla taliū formaruꝫ erit ꝯcreta. Si aūt dr̄ ꝙ eſt ex nālibꝰ tunc debuit aſſignari iter attributa ſicut ſimplicitas eſſentie ⁊ alia attributa q̄ aſſignat Augꝰ. ¶ Ad hoc dicunt qdā ꝙ in deo eſt rō cognoſcēdi oīa ⁊ operādi ⁊ hāc duplicē ptāteꝫ cōicauit creaturis dās creature ſpirituali ptāteꝫ cognoſcendi: ⁊ nāe ptāteꝫ operādi: ⁊ iō angelis a p̄nº dedit rōnes ſiue ſilitudineꝫ ſiue ideas vlis ordinis in q̄ creatꝰ eſt mūdus: ⁊ iō ſub illa ſilitudine ordinis cognoſcunt ea que fiunt curſu ordinato in mūdo. ¶ Sed cōtra. hoc eſt ꝙ ſpēs illa ſiue idea ſiue rō qua cognoſcit deus eſt vna ⁊ ẜm eſſe ⁊ ſubam ad oīa cognoſcibilia. Si g̃ angelus per illā ſilitudineꝫ cognoſcit vel ſimilē illi tunc cognoſcit per ſimilitudinem vnā. ¶ Contra hoc autē eſt ꝙ vna ſimilitudo creata ⁊ finita ẜm eſſe ⁊ potentiam nō pōt eſſe infinitoꝝ ẜm numerum ⁊ naturā: ⁊ ita angeli nō cognoſcunt oīa naturalia. Si forte dicat̄ ꝙ idea ſiue ſimilitudo eſt ẜm poteſtateꝫ prime cauſe in cognoſcendo. ¶ Cōtra cum prima cauſa ſit oīum nālium ⁊ voluntarioꝝ angeli per eam cognoſcent nālia ⁊ voluntaria qđ eſt ꝯtra oēs. ab oībꝰ enim dicit̄ ꝙ angeli nō cognoſcunt voluntaria ẜm ꝙ libero arbitrio ſubiacent. ¶ Preterea dicit Auguſtinus in libro de octuagintatribus q̄ōnibus ꝙ in deo ſunt rōnes oīum et videt̄ tāgere rōnes plures. ergo videtur ꝙ idea que in deo eſt lꝫ vna ſit ẜm ſubſtātiā tū ẜm relationeꝫ ⁊ rōneꝫ ad opera eſt ipſa plures. ¶ Cuius exemplū dicit Dionyſius in de diuinis nominibus duplex. Primuꝫ eſt de vnitate de qua ſic dicit in vnitate oīs numerus vniformiter p̄exiſtit ⁊ hꝫ oēm numerū vnitas in ſeipſa ſingulariter: ⁊ oīs numerus vnit̄ quidem in vnitate inquātū aūt ab vnitate ꝓcedit tātū diſcernit̄ ⁊ in multitudine agit̄. ¶ Aliud exemplū eſt de cētro de quo ſic dicit. in centro oēs circuli linee ẜm vnā mutationem extiterunt ⁊ oēs hꝫ ſignū in ſeipſo linealis vniformiter vnitas ⁊ ad ſeinuicem ⁊ ad vnū principiū a quo ꝓceſſerūt. Et in ipſo qdem centro perfecte vniunt̄. paruꝫ aūt ab ipſo diſtātes parū ⁊ diſcernunt̄. magis aūt diſtātes magis. Cuꝫ igit̄ in angelis iſtud exēplar ſiue idea nō ſit in vnitate p̄ma

videt̄ ꝙ

videt̃ ꝙ ipsum nō remaneat vnum sed multa: ⁊ tūc multiplicabitur ſm numeꝝ oium entiū. Et ex hoc sequit̃ ꝙ exēplaria illa sint infinita qđ est incōueniens: qa infinitoꝝ non est scia neqȝ per ifinita. Aut multiplicabunt̃ ſm vniu̾sia tm̄: ⁊ ex hoc sequit̃ ꝙ particularia nō scient̃ nisi in potentia: qa particularia in suis vniu̾sib⁹ nō sunt nisi in potentia. ¶ Si dicat̃ ꝙ a deo hn̄t cognitionē nāliū ⁊ nō potestatē operandi qa angeli nō sunt creatores. Et est sil̾e sicut si aliqs a sciēte ⁊ operante retineret sciaȝ ⁊ nō operationē ⁊ hr̄et hāc cognitionē per sil̾itudinē siue formas reruȝ nature sibi tn̄ datas a ꝓncipio: tūc querat̃ vtrū ille sil̾itudines sint cāꝝum vel effectuū. tūc eni cū effectus nāe cōtinue renouent̃ oporteret renouationes cōtinue fieri in sil̾itudinibus illis. ¶ Preterea cū effect⁹ nāe sint ifiniti ſm potētiā oporteret sil̾itudines illas eē infinitas ſm actū aut contingeret ipsos aliq̄ nālia cognoscibilia nō cognoscere. ¶ Preterea scia per effectuȝ est scia qa ⁊ est idignioꝝ q̄ȝ scia per cām ꝓpriā que est scia ꝓpter quid. angeli aūt hn̄t optimā sciam. ergo nō sciunt hoc mō. ¶ Si ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ sil̾itudines ille sunt cāruȝ sil̾itudines nālium: tūc querit̃ cū cause nāles nō semper agant qđ reducit sil̾itudines illas ad actū cognoscendi hūc effectum vel illū quē natura mō causat ⁊ nō ante. ¶ Preterea videt̃ scia eoꝝ ſm hoc incerta: qa dicit phs ꝙ futurus icedere qs nō incedit. Sil̾r etiā ordinatis causis gn̄ationis ad gn̄ationeȝ alicuius cōtingit impediri gn̄ationeȝ ꝑꝑ corruptionem alicuius ꝓncipioꝝ nāliuȝ: ⁊ ita videt̃ ꝙ de nālibus non habeāt nisi opinionē cōiecturalē ⁊ non sciam. ¶ Preterea nos cognoscimus ea que sunt a libero arbitrio per elocutioneȝ mutuā. Cū igit̃ scia eoꝝ non sit deficientior nr̄a scia ipsi cognoscūt illa aliquo mō. Querat̃ ergo quis sit ille modus cū taliū nō habeāt sil̾itudines apud se vt dĩ. ¶ Preterea cum quedā fiāt semꝑ vt necessaria. quedā vt frequēter vt nālia. quedā raro vt casualia ⁊ fortuita: querit̃ per queȝ modum differēter hn̄t cognitionē hoꝝ. ¶ Solo̾ istius q̄ōnis a duabus auctoritatib⁹ sumēda est: quaꝝ vna est beati Dionysij in libro de diuinis noib⁹ cap° 5°. Angelos scire dicūt eloqa ea que sunt in terra nō ſm sensus ea cognoscētes: sensibilia quidē exn̄tia sed ſm ꝓpriā deiformis mētis virtutē ⁊ naturā qđ sic itelligit̃. Virtus ꝓpria est virtus nālis intelligēdi. Et hec virtus dicit̃ deiformis ꝑꝑ duo: quoꝝ vnū est in spē per quā intelligit angelus. ⁊ alteꝝ in actu. in specie qdeȝ qa species illa est exēplar causaꝝ nālium ſm ordineȝ suū ſm ꝙ cause sunt. Et vt hoc intelligat̃ sciēdū est ꝙ ſm Augm̄ in 4° ⁊ 8° super Genesim ad lr̄am deus a ꝓn° indidit causas seminales vt causas rōnales ex quib⁹ ꝓduceret̃ opus oē nature: ⁊ ex qbus ꝓduceret̃ etiā hoc qđ fieri pōt ex mā per miraculū. ille autē cause quātuȝ ad nām ⁊ nālia sunt duplices. q̄dā. n. sūt per se. quedā per accn̄s. sicut eni ens per accn̄s reducit̃ ad ens per se vt ad cām ⁊ ad subiectum. ⁊ ideo casus qui est causa per accn̄s reducit̃ ad aliquā cām per se in qua est ⁊ ex qua ꝓncipiat̃. sicut v̄bi gr̄a ponam⁹ ꝙ equus fugiēs saluet̃ qui nō fugiēs periclitaret̃ tūc casu saluat̃. per se autē fugit ⁊ tn̄ salus equi ⁊ in fuga ⁊ ex fuga est. Sil̾r dico ꝙ fortuitū reducit̃ ad intētionē vel ꝓpositū per se. Causa tn̄ per se in nā est duplex. s. virtus corporis ⁊ virt⁹ spūalis mouens mām. Et virtus qdeȝ corporis que dĩ nā a phis illa est duplex. est eni quedā mouēs ⁊ agēs mām ad motū ⁊ trāsmutationē ſm subam ⁊ ſm accn̄s. ⁊ illa est que est in qualitatib⁹ elemētoꝝ ⁊ elemētarioꝝ cōtrarijs agētib⁹ ⁊ patientib⁹. alia est mouēs tm̄: ⁊ illa est que est in stellis ⁊ corporib⁹ superiorib⁹ que ſm diuersam renouationē sit⁹ ex motu suo mouēt ⁊ trāsmutāt inferiora. Virt⁹ autē spūalis duplex est. quedā eni est in motorib⁹: qui mouēt spheras ad operationē nature. ⁊ quedā est virtus aialiū ⁊ vegetabiliuȝ ⁊ hec est triplex. Vegetabilis eni mouet ⁊ trāsmutat mām ſm nutrimētum augmentū ⁊ gn̄atiuū. sensibilis aūt mouet ſm mutationem sensuuȝ ⁊ in mutatiōe organi ⁊ phātasie: ⁊ mouet ēt ſm motum ꝓcessiuū in loco. motus eni ꝓcessiuus nō est nisi ꝓpter delectabilia sensuuȝ: ⁊ ꝓpter ea que ordinant̃ ad mām. Et hoc pȝ ex hoc ꝙ in locis diuersis ad que est mot⁹ ꝓcessiuus nō sunt nisi ꝑticularia. rōnes eni vniu̾les de quib⁹ est itellectus nō sunt cū hic ⁊ nunc: sed vbiqȝ ⁊ semꝑ. rōnalis aūt aia in quib⁹ actib⁹ nō vtitur organo corporis ⁊ in illis nullo mō hȝ se ad mām vt trāsmutans eam. in qb⁹ ēt vtit̃ nō in se sed

(margin: ...õ gn̄one et corruptiōe. te. c. 64.)

in potētijs inferiorib⁹ qbus imperat: ⁊ hoc maxime ſȝ actū illum qui est interꝓtari ⁊ ſm illū qui est mouere cōcupiscibilem vel irascibilē ad desideriū vel irā: ⁊ in illis actib⁹ opȝ eē quedā trāsmutantia mām sicut extēsio spirituū corporaliuȝ ad desideratū: vel id cui irascitur ad quoꝝ extēsionē sequit̃ directio caloris ad illud idē. ⁊ per ꝯn̄s multiplicatio ⁊ ebullitio sanguinis ad idē: ⁊ hoc est qđ dicit phs in ꝓmo lib° de aia. Videt̃ aūt pluribus nihil sine corpore pati neqȝ facere neqȝ irasci neqȝ cōfidere neqȝ desiderare neqȝ oino sentire. ⁊ ibidē dicit idē phs in alio loco. Videnť autē ⁊ aie passiones oēs esse cōes in corpore vt desideriū mansuetudo timor cōfidentia adhuc gaudiū ⁊ amare ⁊ odire: simul eniȝ cōpatitur illi quoqȝ corpus: indicat aūt hoc aliq̄n a duris quidem ⁊ manifestis passionib⁹ cōfidentib⁹ nihil ꝓuocari aut timere. aliquādo aūt a paruis ⁊ infirmis moueri si irascit̃ corp⁹ ⁊ sic se habeat hoc est si sit talis cōplōnis. adhuc aūt magis manifestū est hoc: nullo eni timore iminēte in passionib⁹ fiunt timētes. Dico igit̃ ꝙ oēs cause iste quoqȝ mō sint trāsmutātes ⁊ mouentes mām indite sunt materie ⁊ nature in ipsa creatione sex dieꝝ: ⁊ has vocat Aug⁹ seminales. cause aūt alie sunt ad opera miraculoꝝ que nō sunt in nā ⁊ mā ſȝ Augm̄. vt ex ipsis aliqđ possit fieri: sicut de costa Ade facta est Eua vt dicit Aug⁹. Et qa hec sunt in disputatiōib⁹ de angeloꝝ miraculis dicet̃ de his latius q̄n de ipsis disputabit̃. Exēplar igit̃ causaꝝ trāsmutantiū ⁊ mouētiū mām ſm ꝙ cause sunt datū est angelis in prima creatiōe eoꝝ: ⁊ per illud cognoscūt oia que fiūt in materia trāsmutata. Dicit̃ g̊ intellectus eoꝝ deiformis ꝑꝑ duo quoꝝ vnuȝ est qa est per formas que sunt ad res faciēdas sicut est spēs idee ꝓme: sȝ in duob⁹ est differētia: quoꝝ vnum est ꝙ spēs idee ꝓme est ſm nām ⁊ ꝓprietatē cause prime. Exēplar illoꝝ que fiunt. s. qđ est idē cum causa prima in suba ⁊ qđ ipsa vna existēs in numero ⁊ eētia est causa ⁊ exēplar oium cognoscibiliuȝ: sȝ in angelis est ſm ꝓprietatē ⁊ rōnē cāruȝ nālium mouētiuȝ ⁊ trāsmutantiū mām. Aliud ꝓpter qđ intellectus angeli deiformis est in actu itelligentie ipsius est. statim eni sine deceptione ⁊ inq̄sitione cōspicit qdditates ⁊ veritates reruȝ: et hoc est ideo qa nō obstant intellectui suo phātasie apparentes in exteriorib⁹ que sunt cause deceptionis in itellectu humano: ꝓpter que etiā itellectus humanus idiget iquisitiōe ⁊ collatione ⁊ discussione fallaciaꝝ ex apparentijs vt per illa deueniat ad acceptionē causaꝝ veraꝝ: ⁊ hoc vocat Dionysius virtutē deiformis mētis. ¶ Qđ autē addit Dionysius ⁊ nām: vult tāgere rōnem virtutis intellectiue que nō est susceptibilis formaꝝ abstractaꝝ ab ente creato: quā addit intellectus humanus. ⁊ ideo angeloꝝ itellectus ponitur perfectus a pͥis ⁊ nō vt tabula rasa. ¶ Cui⁹ ꝓbatio est per aliā auctoritatē quā adducere intēdimus: ⁊ est nona ꝓpositio in libro de causis vbi sic dicit. Ois intelligētia plena est formis: veꝝ ex intelligētijs sunt que cōtinēt formas minus vniu̾les ⁊ ex eis sunt que cōtinēt formas plus v̾les qđ sic intelligitur. Intelligētia angelica dĩ plena formis ꝑꝑ duo: q̄rū vnum est qđ non hn̄t formas cognoscibiliū nālium nāliter in parte sicut intellectus humanus qui nō hȝ formas cognoscibiliū nisi per studiū: sed non habet formas eoꝝ que effugiunt studiū suū. sicut dicit̃ in libro de motu cordis firum in eternū causas qua cūcta coherēt: se quoqȝ lege de⁹ hac nos omnifariam mobiles in omnifariā imobili omnifariaȝ nescimus effluentē materie in habilitate nō percipimus deriuatā pauci admodū ⁊ laboriose: nō tn̄ integre assequuntur delata opinionē parit: ⁊ multis sciam extra nos fienteȝ pro magna parte cōiecturā assequimur: pro maxima sentim⁹: pro tota nescimus. ¶ Aliud est qa forme angeli plenū ⁊ ꝑfectum efficiūt cognoscere cū sit per exēplaria causaꝝ: non hominib⁹ aūt de quibusdā nō est nisi opinio vel phātasia. Qđ autē dicit̃ ꝙ in quibusdā sunt magis vniu̾les ⁊ in qbusdaȝ minus vniu̾les. sic intelligit̃ ꝙ forme ille sunt simplices magis ⁊ minus ſm maiorē vel minorem simplicitateȝ eētie in angelis superiorib⁹ ⁊ inferiorib⁹. quāto eni forma est simplicior tāto v̾lior. ⁊ hoc est qđ dicit cōmētū in expōne eiusdē ꝓpositionis ꝙ res nō recipiunt formas nisi ſm modū possibilem: ⁊ nō dicit̃ magis vniu̾lis vel minus eo ꝙ sit de paucioribus vel plurib⁹. His visis ꝓcedendū est ad solōnē obiectoꝝ. ¶ Ad id ergo qđ querit̃ vtrum forme ille sint acq̄site

(margin: Tex. cō. 12.)
(margin: Tex. cō. 14.)
(margin: Quare itell's āgelic⁹ deifor mis dĩ.)
(margin: Q̃ō itelligit̃ cōe dcm̄ ꝙ forme reꝝ i qbusdā angelis sūt magis v̾les ⁊ i qbusdā min⁹ vniu̾les.)

vel date vel sint de nālibus. Dicimus ꝙ nō sint acq̄site per abstractionē sicut ꝓbat obiectio. nec sunt de nālibus q̄a sic deberent eē de attributis. Sed nō sequit̄ hoc qđ obijciunt quidā ꝙ si essent de nālibus ꝙ tūc deberent oēs equal̄r habere eas: nec eni angeli sunt eiusdē speciei: nec etiā hoc veꝝ est ꝙ res eiusdē speciei nālia habeāt equal̄r: sed habeāt ea nobiliora ⁊ minus nobilia sicut pꝫ in ingenijs hoīum ⁊ memorijs: tñ dicimus ꝙ sunt date forme cū natura. ¶ Ad hoc autē qđ cōtra obijcit̄ dōm ꝙ quātum ad gñationeꝫ formarum sm rōnem in intellectu possibili qui educit̄ de potētia ad actum forme educunt̄ ex ipso per operationē agētis: sed in illo itellectu cuius posse nō p̄cedit esse sm actum oportet vt per creationē sit vtrūqꝫ ⁊ ita forme sunt in angelis. ¶ Si aūt querit̄ q̄d operat̄ in eis intellectus agēs ex quo nō abstrahit ⁊ educit formas: dōm est ꝙ illuminat ad cōtēplādū res in formis. sicut enim lux solis nō tm̄ abstrahit spēm coloris: sed etiā illuminat visum ad vidēdū rem in specie: ita

Commēto. 5. tertij đ aīa in solone tertie q̄stionis.

est etiam de intellectu agente qui sm phm in 3° de aīa est sicut lux. ¶ Ad id qđ queritur de similitudine ordinis dicēdum ꝙ nō hꝫ similitudinē ordinis nisi exemplaria causarū nālium sm ꝙ cause sunt mouētes ⁊ mutantes mām dicant̄ similitudo ordinis. Et bene cōcedimus ꝙ illa exemplaria nō cōsistunt in vnitate sed in multitudīe: nec insunt sm potestatem prime cause: sed sm rōnē paradigmatis siue exemplaris causaꝝ nālium. Et ad hoc qđ querit̄ vtrū sint finita vel īfinita. Dicēdū ꝙ sicut cause nāles finite sunt numero: potestate aūt infinite: sic exēplaria causaꝝ finita sunt in angelis numero: potestate aūt cognoscitiua sunt īfinita. ¶ Ad id autē qđ querit̄ vtrū sint particulariū vel vniuꝛ̄iuꝫ. Dicēdum ꝙ sunt causaꝝ operātiū que in natura q̄dem operātes sunt ⁊ īmobili lege: vt dicit Boe⁹ coherēs sibi. in intelligentijs aūt sunt rōnes ⁊ paradigmata causaꝝ illaꝝ. ¶ Et si q̄s proprie vellet dicere: diceret ꝙ nec sunt vniuꝛ̄es nec particulares. Intelligēdū eni est ꝙ duplex est forma rōnis: quaꝝ

Duplex ē for° rationis.

vna est abstracta a re dirigens iteꝝ in ipsam: ⁊ hec diuidit̄ per vniuꝛ̄e ⁊ particulare sm ꝙ est in sensu vel in intellectu. ¶ Alia aūt rō est ⁊ causa ipsius sicut est forma artis ad formā exñteꝫ in mā artificiati: ⁊ hoc est per applicationem ad mām causa rei sicut est forma arce in intellectu arcarij. ⁊ sic est forma sanitatis in aīa medici. ⁊ hoc est qđ dicit phus in

T. c. 29. ⁊. 30.

7° metaphice accidit mō quodā vt sanitas fiat ex sanitate. domus ex domo que sine materia mām hꝫ. ars eni medicine ⁊ ars edificatoria sunt forma sanitatis ⁊ forma domus. Dico igit̄ ꝙ illa forma magis est ad rem: ⁊ nec vniuꝛ̄is nec particularis q̄a nō est causata a re ad quā est. ⁊ sicut artifex arce vna vtit̄ forma ad oēs arcas quas facit: ⁊ vna forma idoli ad omnia idola: ita etiam forma in angelo sufficit ad oīa que sunt eiusdeꝫ forme cognoscēda. Et ꝓpter hoc ipsa scientia angeli est similitudo cause entis ⁊ nō causata ab en-

Cōmēto. 51.

te. Et ideo sicut dicit Cōmentator super 11° meta. ipsa nec est vl̄is nec particularis nec vniuoca nostre scientie que ab ente cātur sicut nec scia dei. Si aūt obijcit̄ qđ supponitur in auctoritate phī supra ex libro de causis. ꝙ ille forme sūt vniuersales. Dicēdū ꝙ sunt vniuꝛ̄es pp simplicitateꝫ: ⁊ q̄a ad oīa nālia cognoscenda sufficiūt: sed nō sunt vniuꝛ̄es sic scia dicit̄ vniuꝛ̄is que est abstracta a sensibili particulari. ¶ Ad hoc qđ querit̄ vtrum sit scia angeloꝝ per cām vel effectum iā patet solo q̄a est per cām. ¶ Ad hoc aūt qđ obijcit̄ ꝙ respectu quorūdā est cōiecturalis. Dicēduꝫ ꝙ hoc nō sequit̄. demōstratio eni nō tm̄ est eoꝝ que de necessitate fiunt semp sed etiā eoꝝ que fiunt causa exñte. nec ꝓpter hoc sequit̄ deceptio si cā mutat̄: q̄a etiā res que nunq̄ȝ gñant̄ sm actum: tñ de necessitate gñantur supposita necessitate sue cause sciuntur: sicut ēt si nunq̄ȝ fiat eclypsis lune: tamē de necessitate eclypsat̄ luna terra diametraliter interposita soli ⁊ lune. Similiter etiā angelus cognoscit impedimētū gñationis eius qđ nō generat̄ cognoscēdo corruptionē principij generationis sue. ⁊ ideo nō decipit̄ sed hꝫ sciam nālem de reb⁹. ¶ Ad id aūt qđ querit̄ quid reducat in actum sciam angeli vt cognoscat hanc rem vel illam que de nouo generatur in natura. Dicendū ꝙ nihil nisi voluntas cognoscēdi hoc vel illđ. sicut enim supra diximus forme reꝝ quedā sunt extracte a rebus sensibilibus: ⁊ ideo quādo ille dirigunt̄ iteꝝ ad res indigent circūpositione sensibiliū qua determinent̄ ab hoc cognoscibile vel illud. Cuius signū est qđ dicit̄ in posteriorib⁹ ꝙ destructo vno sensu per nām destruit̄ demonstratio sensibilium illius sensus. rōnes enim taliū formaꝝ obligate sunt sensibilibus a quib⁹ abstracte sunt: sed rōnes forma-

3. de aīa.

ruꝫ que nō sunt a reb⁹ sed ad res: sicut sunt forme exemplares paradigmata nō indigēt nisi cōuersiōe super rem ex voluntate speculantis: ⁊ sicut forme operati in artifice obedit materia in quā debet induci ita forme eidem obedit opus factum ad speculandū in ipso formā inductam absqꝫ hoc ꝙ aliquid recipiat ab opere per qđ speculet̄ ipm opus: ⁊ quātum ad hūc modū sunt forme angelice ad opera nature: et ꝓpter hūc modū posuit Plato ideas separatas quas dixit formas incorruptibiles faciētes formas gñabilium ⁊ corruptibiliū ⁊ exñtes p̄n̄ᵐ eoꝝ cognitionis. ⁊ vtrū hoc verum sit vel nō alterius est negocij. ¶ Ad id qđ querit̄ quō cognoscunt ea que sunt liberi arbitrij. Dicēduꝫ sm p̄dicta ꝙ liberum arbitriū in quibusdaꝫ nō vtit̄ corpore sicut nec intellectus: ⁊ cause illoꝝ opeꝝ nō sunt in mā ⁊ natura vniuersi: q̄a

In trāsla. noua c. 3. de generatiōe aīa. capl̄o. 3.

sicut dicit phs in 18° de aīalibus. intellectus siue aīa rōnalis nō educit̄ de mā sed causat̄ ab extrinseco. s. deo: ⁊ ideo Anaxagoras oīa posuit eē mixta preter intellectū. ⁊ ideo talia nō cognoscūt angeli per nām. sed si cognoscunt hoc erit per reuelationē de quo mō cognitionis sermo erit in sequētibus: in quibusdā aūt operib⁹ vtit̄ liberꝝ arbitriū corpore sicut et intellectus ⁊ illa talia opera hñt duplicē cām. s. p̄mā que mouet ⁊ nō mouet̄: ⁊ hec est itellectus vel liberꝝ arbitriū. habēt etiā cām ꝓximā nō primā que est mouēs mota ⁊ illa est virtus affixe mēbris que pro instr̄is hñt spūs ⁊ calorē nālem et sanguinē ⁊ huiusmodi: ⁊ ille sunt cause in mā ⁊ natura vniuersi vt prius dcm̄ est. ⁊ per exēplaria illaꝝ cognoscunt angeli talia opera: ⁊ hoc est qđ dicūt sancti ꝙ nemo nouit cor hominis nisi de⁹ qui creauit ipm nisi ita sit ꝙ affirmatio cordis fluctuaꝝ carnis accipiat. ¶ Ad id qđ vltimo querit̄ q̄liter cognoscunt que fiant semper ⁊ que frequēter ⁊ que raro. patet solutio ex dictis: q̄a casualia ⁊ fortuita reducūtur ad ea que fiunt per se ⁊ frequēter vt cām ⁊ subiectū sicut dictum est prius: ⁊ ideo per exēplaria illoꝝ cognoscuntur.

Ertio queritur de distinctione visionis matutine ⁊ vespertine de qua loquitur Aug⁹ sup genesim ad litteraꝫ in pluribus locis. ⁊ querūtur tria. quoꝝ primuꝫ est de visione matutina. 2ᵐ de visiōe vespertina. 3ᵐ de comparatiōe vni⁹ ad alterum.

¶ De visione matutina. Articulus 13⁹.

D primū ꝓceditur sic. Dicit̄ enim sic matutina visio in prima luce siue in verbo. ¶ Sꝫ tūc querit̄ vtrū quelibet visio in verbo vel in prima luce dicat̄ visio matutina. si eni sic tūc prophete etiā viderēt visione matutina ⁊ rapti et beati in patria sm hoc ēt cū sm Augᵐ in p̄ma die creationis viderunt in verbo angeli prima dies dr̄et visionē matutinā: ⁊ p̄ma dies dr̄et mane qđ est ꝯtra Genesiꝫ ⁊ Augᵐ. ¶ Preterea cū dr̄ in Genesi fiat sm Augᵐ importat̄ visio matutina. ergo videt̄ ꝙ visio matutina non dicat̄ quelibet visio verbi vel dei: sed illa que ponit aliq̄d futurū qđ statim erit in opere: q̄a hoc importat̄ per hoc verbū fiat ⁊ sic videt̄ quotiēscūqꝫ aliq̄s angelus cognosceret aliq̄d futuꝝ in deo: videret visione matutina: ⁊ hoc est falsuꝫ cū dicat̄ in Job de primis creatis vbi eras cū me laudarēt simul astra matutina ⁊ iubilarēt oēs filij dei. videt̄ ꝙ astra matutina laudauerūt eū de visiōe matutina etiā q̄n nihil futurū in eo accipiebāt. ¶ Preterea dicit Aug⁹ in 2° super Genesim ad lr̄am nō sicut nos ad participandā sapiētiā ꝓficiebant angeli: vt iuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta cōspicerēt: qui ex quo creati sunt ipsa verbi eternitate sancta ⁊ pia cōtēplatiōe perfruunt̄: atqꝫ inde ista despiciēs sm id qđ intus videre vel rōne facta approbāt vel peccata improbant: ex hoc videt̄ ꝙ videre visiōe matutina est ꝑfrui cōtemplatiōe ⁊ in inferiorib⁹ discernere bona a malis: ⁊ sic rapti ⁊ ꝓphete videntur videre visione matutina sicut supra obiectū est. ¶ Itē Aug⁹ in 3° eiusdeꝫ in ceteris creaturis p̄ter angelos dicit̄: ⁊ sic factū est vbi signatur in illa luce. hoc est intellectuali creatura prius facti verbi cognitio. ac deinde cum dicit̄ fecit deus: ipsi⁹ creature genus demōstrat̄ qđ

verbo

Visio matutina duo impoꝛtat.

verbo dei dictuȝ erat vt fieret. Ex hoc videꝭ ꝙ non ſit viſio matutina videre aliquid in v̓bo. ¶ Itē Augꝰ in 4° eiuſdē. mane eſt cū cognitione creature in laudē creatoꝛis aſſurgiꝭ ex hoc videꝭ ꝙ viſio matutina eſt viſio rei facte ⁊ ex illa laudare creatoꝛē. ¶ Solō ſm Augm. viſio matutina impoꝛtat duo. ſ. cōuerſionē in creatoꝛē ex creatura facta per cōtemplationē laudū ⁊ iubilationū: ⁊ perceptionē in ipſo creature faciēde. ¶ Et quo ad p̄mū dicit Augꝰ ꝙ viſiōe matutina ifoꝛmaꝭ creatura intellectualis ex hoc ꝙ ad foꝛmantē deū conuertiꝭ. ⁊ ideo ēt pꝛima dies nō legitur hr̄e mane: qa in p̄ma die factū eſt celū qđ beatus Augꝰ angelicaȝ nāam interp̄taꝭ: que ēt nō cognouit ſe pꝛius fiendam vt poſtea ex ſe facta ad laudē creatoꝛis conuertereꝭ: ſed tm̄ cognouit ſe factā ⁊ ex ſe facta cōuerſa in deū cognitionē accepit alterius creature faciēde: ⁊ hoc eſt mane ſequētis diei. ſicut enim in luce coꝛpoꝛea mane eſt p̄ma illuſtratio eoꝝ que ſunt apud nos: ita in oꝛigine mūdi pꝛima manifeſtatio creature in luce itellectuali diciꝭ mane. pꝛima autē manifeſtatio creature eſt manifeſtatio eius in rōne p̄ma anteq̄ȝ ſit: ⁊ hec rō in v̓bo eſt in quo ſm Augm ſunt rōnes oīum. ¶ Ad id ergo qđ p̄° obijciꝭ dōȝ ꝙ nō quelibet viſio in verbo dī matutina viſio: ſed illa que hȝ duo que pꝛedicta ſunt. Ex hoc ēt pȝ ſolutio ad 2m quare pꝛima dies nō hȝ mane. ¶ Ad 3m dōm ꝙ illa eſt viſio matutina que ponit aliqđ futuꝝ ad inſtitutionē nature per opus creationis ⁊ diſpōnis ⁊ oꝛnatus: illa enī opera ſoliꝰ dei ſūt: ⁊ tm̄ ad pꝛimā perfectionē mūdi ꝑtinētia. ¶ Ad 4m dōm ꝙ Augꝰ intēdit ꝓbare ꝙ angeli a p̄n° creationis viderūt deū ⁊ viſio eoꝝ icipit a deo ⁊ deſcēdit in creaturas ecōtrario viſioni noſtre que incipit a creaturis ⁊ aſcendit in deū. Et ex hoc vult iferre ꝙ neceſſe ſit angelos hr̄e viſionē matutinaȝ de pꝛimis creatis: ſed nō intēdit per hoc diſtiguere viſionē matutinā a veſpertina. ¶ Ad aliud dōm ꝙ v̓bum cōtēplaꝭ duobꝰ modis. ſ. ſm ſubam ⁊ ſm ꝙ in ſe continet rōnes operuȝ creationis. ⁊ hoc vltimo accipiꝭ in auctoꝛitate Auguſtini. ēt ſic Dionyſiꝰ in lib° de diui. nomi. ca° 7° dicit ꝙ rō vel verbū deus laudaꝭ a ſanctis eloquijs: nō tm̄ qm̄ ⁊ rōnis et mētis ⁊ ſapiētie eſt largitoꝛ: ſed ēt qm̄ oīum cauſas in ſeipo vniformiter pꝛeaccepit. ¶ Ad vltimū pȝ ſolō per ea que in p̄n° ſolutionis dicta ſunt.

¶ Articulus 14ꝰ.

SEcundo queritur de viſione veſpertina. Et dicit Augꝰ in 4° ſup Geneſim ad lr̄am in ſpiritualibꝰ vbi melioꝛ eſt ⁊ certioꝛ lux q̄ȝ in coꝛpoꝛalibus ibi verioꝛ ⁊ certioꝛ eſt dies ⁊ verioꝛ veſpera ⁊ verius mane. Nā ſi in iſtis diebꝰ hȝ quādā declinationē ſua lux in occaſum: quam veſperā noīe nuncupamus: ⁊ ad ortū iteꝝ reditū quē mane dicimus. cur nō ⁊ illic veſperā dicamus cū a cōtemplatione creatoꝛis creatura deſpiciꝭ: ⁊ mane cū a cognitiōe creature in laudē creatoꝛis aſſurgit. Ex hoc habeꝭ ꝙ veſpertina viſio eſt cognoſcere creaturā in ſe a cognitiōe creatoꝛis. Sȝ a quocūq̄ȝ aliqđ cognoſciꝭ per lucē illius cognoſciꝭ. Si g̊ creatura cognoſciꝭ a cognitōe creatoꝛis cognoſceꝭ per lucē creatoꝛis. ſed qcqđ cognoſciꝭ a luce creatoꝛis hoc cognouit a luce ⁊ non in veſpera. g̊ viſio veſpertina nō erit veſpertina: eo ꝙ nō hȝ vmbꝛā veſpertinā admixtā. ¶ Itē Augꝰ in eodē dicit iſtā terrenā cōditionē lucis coꝛpoꝛee tēpoꝛalē localē q̄ȝ circuitū illi pr̄le ſpūali coequare nō debemus: vbi ſemp eſt dies in cōtēplatiōe imutabilis veritatis ſemp veſpera in cognitiōe creature in ſeipſa: ſemp mane ex aſſurrectōe ex hac cognitiōe in laudē creatoꝛis. Ex hoc videꝭ ꝙ cognitio creature in ſeipſa eſt viſio veſpertina. Sȝ hoc nō videꝭ eē verū: qa cognitio rei in ſeipſa eſt cognitio cauſe ꝓpꝛie que eſt ꝓpoꝛtionata rei. Et lucidius cognoſciꝭ res per cām ꝓpoꝛtionatā q̄ȝ per nō ꝓpoꝛtionatā. Et ita videꝭ ꝙ nō cognoſciꝭ in veſpera qn̄ cognoſciꝭ in ſeipſa ſed potius in luce meridiei. ¶ Iuxta hoc queriꝭ vtrū angelus viſiōe veſpertina pōt videre plura. Et videꝭ ꝙ ſic: qa dicit gloſa ſup p̄m cam Apoc. ſiue ſimul ⁊ vno ituitu viſioneȝ viderit Ioānes: angelus ei vtrūq̄ȝ cōferre potuit. g̊ multo magis angelus in ſe pōt iſta facere. ſ. ꝙ vno ituitu multa videat. Itē Augꝰ 4° li° ſup geneſim ad lr̄am mouet hāc q̄ōnē Utrū ſimul ſit cognitio matutina ⁊ veſpertina: ⁊ vtrū cognitōe veſpertina oīa ſimul videant: ⁊ ita determinat in 4° lib° ſup Geneſim in his que ſimul facta ſunt nemo videt qđ pꝛius poſterius ue fieri debuerit: niſi in illa ſapiētia per quā facta ſunt oīa que ſūt per oꝛdinē ſimul: dies ergo ille quē deus pꝛimitus fecit rationalis ſpūaliſq̄ȝ creatura. i. angeloꝝ ſupceleſtiū atq̄ȝ virtutum p̄ſītatus eſt oībus opibus dei. Hoc oꝛdine p̄ſciētie quo oꝛdine ſcie que ⁊ in v̓bo dei faciēda p̄noſceret ⁊ in creatura facta cognoſceret nō per iteruallo ꝝ tēpoꝛaliū moꝛas: ſed p̄us ⁊ poſterius hn̄s in cōnexione creaturaꝝ in efficacia v̓o creatoꝛis oīa ſimul. Ex hoc pȝ ꝙ creaturas que cōnexionē oꝛdinis hn̄t ſm ꝓpꝛiam naturā angeli cognoſcunt ſimul ⁊ nō hȝ pꝛius ⁊ poſterius intuētur eas. ¶ Sȝ cōtra. vnius actꝰ vnꝰ eſt finis ⁊ terminus. ergo vnius ituitus intelligētie eſt vnuȝ obiectū. obiectū enim eſt finis ⁊ terminus actus ipſius itelligētie. Pꝛeterea diciꝭ in topicis ꝙ ſcire plura poſſumus: itelligere v̓o minime. g̊ angeli nō intelligūt niſi vnū. ¶ Solutio acciplēda eſt a beato Aug° ſup Geneſim ad lr̄aȝ lib° 4° vbi ſic dicit. Per oēs ſex dies cū ea que per ſingula placuit cōdereꝭ angelica natura poſt hoc accipiebat in v̓bo dei vt in eiꝰ nō eā pꝛimitus fierēt cum dicebaꝭ: ꝙ ſic factum eſt que cognitio mane diciꝭ. deinde cū facti eſſent in ſua ꝓpꝛia natura qua ſunt deoq̄ȝ placuiſſent: qa bona ſunt tunc vt idē eſt cognoſcebat alia quadā inferioꝛi cognitione que nomine veſpere deſignata eſt: ac deinde facta veſpera fiebat mane: cum de ſuo opere deus laudareꝭ ⁊ alterius creature que deinceps faciēda erat ex dei v̓bo pꝛius q̄ȝ fieret noticia acciperet. ¶ Ex hoc patet ꝙ viſio veſpertina eſt viſio rei in ſeipſa in rōnibus in quibꝰ creata eſt ⁊ in quibꝰ hȝ ſaluari que ſunt modus ſpēs ſiue oꝛdo ⁊ numerus pōdus ⁊ mēſura. qa ſicut dī 11° ſapiētie. Oīa in numero ⁊ pōdere ⁊ mēſura diſpoſuiſti. Viſio aūt matutina eſt cōuerſio in creatoꝛē ex creatura facta ⁊ acceptio cognitionis creature faciēde. Unde etiā nō quelibet cognitio creature in ſe diciꝭ cognitio veſpertina: ſed cognitio creature per veſtigiuȝ que demōſtrat creatoꝛē. creatoꝛ enim in rōnibꝰ eternis que ſunt in verbo monſtraꝭ in plena luce. in rōnibꝰ aūt veſtigij ⁊ ſpeculi creaturaꝝ mōſtraꝭ vt ſub vmbꝛa veſpere. ¶ Ad p̄m ergo ꝙ p̄poſitio /a/ cū diciꝭ a cognitione creatoꝛis notat oꝛdinē nō cāȝ per quā ſit cognitio. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ cognitio rei in ſeipa eſt duobus modis. ſ. cognitio rei in ſe abſolute per cām ꝓpꝛiā rei: que eſt mediū demōſtrationis: ⁊ hec nō diciꝭ cognitio veſpertina ⁊ eſt cognitio rei in ſe que iterato mittit in cognitioneȝ creatoꝛis per rōnē eius per qđ cognoſciꝭ res: ⁊ hec diciꝭ cognitio veſpertina. Aliter enim veſpera nō hr̄et oꝛdineȝ ad mane: qđ eſt cōtra Augm. Silr̄ nō mitteret cognitio veſpertina in cōuerſionē ad creatoꝛē vt ex illa laudareꝭ. Creatura enim nō ducit in creatoꝛē niſi per rōnē veſtigij ⁊ imaginis. Et ex hoc pȝ ꝙ errant qdā qui dicunt cognitionē veſpertinaȝ quācūq̄ȝ cognitioneȝ rei in ſeipſa. ¶ Ad id qđ queritur vtrū vno intuitu angeli plura videāt. Dicēdū ꝙ in viſione duo ſunt. ſ. acceptio foꝛmaꝝ rerū cognoſcibilium: ⁊ quo ad hoc multoꝝ viſio pōt eē ſimul. eſt etiā aſpectus illarum foꝛmarum: ⁊ ſic in viſione pꝛimo modo intelligūtur auctoꝛitates gloſe ſuper Apocalypſim ⁊ Geneſin. Scđo modo itelligitur dictum philoſophi.

¶ Articulus 15ꝰ.

TErtio queriꝭ de comparatione vnius viſiōis ad aliam. Et queritur que ſit melioꝛ. ⁊ videꝭ ꝙ matutina. qa illa foꝛmantur angeli vt dicit Augꝰ ſuper Geneſim ad lr̄am. alia autē non foꝛmantur. ¶ Pꝛeterea viſione matutina cognoſcunꝭ res in p̄ma luce que clarioꝛ eſt omni luce alia: cum ergo melioꝛ ſit foꝛmās nō foꝛmante ⁊ que eſt in lumine ea que eſt cū vmbꝛa veſpere: melioꝛ erit matutina q̄ȝ veſpertina. ¶ Cōtra eſt ꝙ qa vbi res verius eſt ibi verius cognoſciꝭ: ſȝ verius eſt in ſe qa in ſe eſt in actu ⁊ nā ꝓpꝛia. in pꝛima aūt cauſa eſt ſm qđ. ſ. ſm potētiam cauſe efficiētis tm̄. ergo verius cognoſciꝭ in ſe q̄ȝ in cauſa p̄ma. ergo veſpertina melioꝛ eſt q̄ȝ matutina. ¶ Pꝛeterea queriꝭ q̄re non habeamus viſionē nocturnā ⁊ diurnā ſicut habemꝰ viſionē matutinā ⁊ veſpertinā. ¶ Solutio. dicimus ꝙ duplex eſt viſio angeloꝝ. Una qua cognoſcunt creaturas ſm naturas pꝛopꝛias nō ꝓgredientes vlterius ex ipſis creaturis: et de hac dictum eſt in p̄cedentibus. Alia eſt qua cognoſcunt creaturas referētes eas vlterius ad laudeȝ creatoꝛis. ⁊ hec diciꝭ veſpertina ꝓpter rōnes ſapiētie creātis ſicut vmbꝛoſum eſt veſtigiū ⁊ imago: non tamē dicamus hoc ꝙ angeli

indigeant vestigio ⁊ imagine: sed lꝫ non indigeant: tamen
cognoscunt creaturas vt dicit Augꝰ. ⁊ ad laudem referunt
creatoris. Quidam etiā distinguūt tertiam visionē dicētes
ꝙ vident creaturas. nec in verbo nec in essentijs rerum: sꝫ
in spēbus quas habēt apud se non referēdo illas ad res. sꝫ
hoc non videt̃ qa spēs est ad rem: ⁊ ideo non videt̃ nisi ad
rem comparata sicut nec idolum in oculo videt̃ nisi inquā-
tum per ipsum videt̃ visibile. visio autē diuisa cōtra vesper
tinam est visio matutina. ¶ Dicimus ergo ad primū ꝙ vi-
sio matutina melior est ⁊ nobilior q̄ꝫ vespertina vt ꝓbāt pri-
me due rationes. ¶ Ad id qđ contra obijcitur dōm ꝙ non
quelibet visio rei in se dicit̃ visio vespertina: sed illa que cō-
siderat vestigiū ⁊ imaginē que sunt rōne sapientie creantis
vmbrose vt dictum est. Vel dicatur ꝙ lux cause per quā co
gnoscit̃ res duobꝰ modis cōsideraẗ. s. vt est mediū in demō
stratione ꝓportionatū ⁊ in mediata causa: ⁊ sic meliꝰ cogno
scitur q̄ꝫ in prima cā. Si aūt cōsideraẗ cōditio lucis illiꝰ ab-
solute ꝓut est mediū tūc multo obscurior est causa creata q̄ꝫ
increata. ¶ Adhuc tñ meliꝰ pōt dici ꝙ lꝫ quo ad nos veriꝰ ⁊
meliꝰ cognoscaẗ res in nā ꝓpria: tñ quātū ad itellectuꝫ dei-
formē qui ꝓpriꝰ angeloꝝ est veriꝰ ⁊ meliꝰ cognoscit̃ in p̄ma
cā. res eni simpliciꝰ cognoscibilis est in p̄ma cā q̄ꝫ in cā nāli
Tex. cō. p̄mi. ⁊ hmōi cām tāgit p̄hs in 2° metaphice vbi dicit. Sicut no-
ctuaꝝ lumina ad lumē qđ est sup diē sic aīe nostri intellectꝰ
ad manifestissima nature. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ nulla est no
cturna visio: qa post cognitionē rei in se ⁊ ante cognitionez
rei in v̇bo nō est ignorātia que nox dici possit. Visio aūt di-
uina est plene lucis in qua videt̃ deꝰ sicut est que nulla ve-
spera claudit̃: sed in ipsa quiescit̃ tāq̄ꝫ in sabbato in quo fe-
cit eā qescere deus in seipso. Et hoc accipit̃ ex v̇bis Augu-
stini sup Geñ. ad lrām 4° lib° vbi dicit sic semp est dies in
cōtēplatione imutabilis veritatis: semp vespera in cogni-
tiōe creature in seipsa: semp mane ex ꝯuersiōe in laudē crea
toris: qa nō est ibi accessus lucis supioris: sꝫ iferioris cogni
tiōis distōne sit vespa: nec mane tāq̄ꝫ nocti ignorātie sciētia
matutina succedat: ꝫm ꝙ vesperā cognitionē ēt in glīaꝫ cō-
ditoris attollat: deniqꝫ ⁊ dōm nocte nō noiata vespe ingt ⁊
mane ⁊ meridie morabor ⁊ āñūtiabo ⁊ exaudiet vocē meaꝫ
fortasse per ip̄m vices quantū puto quid si-
ne tēpoꝝ vicibꝰ ageretur in patria figurās:
cui eius peregrinatio suspirabat.

D Einde querit̃ de volūtate. Et queruñt duo
s. De volūtate angeli. Et de actu eius.

¶ Articulus 16ꝰ.

A D primuꝫ ꝓceditur sic. Dicit Damascenus
in 2° li° cap° 22° diuidit volūtatē in thelisim
⁊ bulisim. Dicēs ꝙ thelisis est appetitꝰ rōna-
lis ⁊ vitalis ex solis depēdēs nālibus. Buli-
sis aūt est appetitus cuiusdā rei rōnalis. Cuꝫ
igit̃ ois voluntas in rōne sit vt dicit Dama-
scenus ⁊ p̄hs. Videt̃ ꝙ angelus habeat vtrāqꝫ istaꝝ volun
tatū. ¶ Sꝫ cōtra. Damascenus vult ꝙ cōsiliū p̄cedat volū-
tatē. ⁊ simil̃r dicit p̄hs ꝙ volūtas est finis: ⁊ cōsiliū eorū que
sunt ad finē: sed in quocūqꝫ nō est p̄cedēs in eodē nō est con
sequēs sicut in quo nō est sensus nō est ratio. g̊ cū cōsiliū nō
sit in angelo etiam in ipso nō est volūtas. Qđ autez nō sit in
6. ethicoꝝ. eis cōsiliū ꝓbat̃ sic. Cōsiliuꝫ est de dubijs vt dicit Damaꝰ ⁊
p̄hs: ⁊ angeli non habēt dubium vt patet ex p̄dictis qa co-
gnoscunt sine inquisitione. ergo angeli nō vidētur hr̃e volū
tatem. Si forte dicatur ꝙ hñt thelisiꝫ hoc est nālē volūtatē.
Cōtra dicit Damascenus ꝙ illa volūtas illoꝝ est qui assūt
⁊ cōseruant ⁊ cōstituunt nām: sed angeli natura nō indigēt
talibus cum sint incorporales. g̊ videt̃ ꝙ nō habeant volun
tatē talē. ¶ Solō. dicimus ꝙ angeli habēt vtrāqꝫ volunta-
tem. thelisis enim nālis voluntas est ad ea que sunt natu-
re: ⁊ talia vult angelus qa vult eē viuere ⁊ intelligere. Vñ ⁊
dicit Damascenus ꝙ ex nālibꝰ depēdēt que naturalia sunt
obiecta ⁊ fines volūtatis. Et simil̃r ēt vult ea que determi-
nātur ex rōne: qsi sunt bona ⁊ nō tm̄ ex natura ⁊ illoꝝ est vo
luntas que dicit bulisis. ¶ Ad p̄muꝫ dōm ꝙ lꝫ cōsilium non
sit in angelis inquātuꝫ est de dubijs: est tamē in eis inquā-
tum est dispositio vel ordinatio eoꝝ que sunt ad finē. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ lꝫ angelus nō indigeat aliquo cōseruante na-
turam ꝓpter corruptionē nature: tamē habet voluntatem
que dicit̃ thelisis ad ea que assunt nature que sunt eē viue-
re ⁊ itelligere ⁊ hmōi sicut dictum est prius: ⁊ de his volun-
tatibus amplior erit disputatio in tractatu de aīa hoīs.

¶ De dilectione angeli Articulus 17ꝰ.

S Ecundo queritur de actu volūtatis ⁊ cū actꝰ
eius sit diligere. Querit̃ vtrum angelus ex so-
lis nālibus possit diligere deum ꝓpter se ⁊ sup
oia. Et videt̃ ꝙ nō. qa diligere deū ꝓpter se ⁊
sup oia est actus charitatis: ⁊ vbi est actus ibi
est habitus. g̊ ex solis nālibus eēt charitas qđ
falsum est. ¶ Itē ad sūmum grē non pertingit natura sꝫ grā
nō pōt altius q̄ꝫ diligere deū pp se ⁊ sup omnia. g̊ ad hoc nō
pertingit natura. ¶ Itē actus dilectiōis est pfectior q̄ꝫ actꝰ
fidei. qa sicut se hꝫ habitus ad habitum ita actus ad actū:
⁊ habitꝰ dilectiōis est maior sicut dicit Apl̃s 2ª corinthioꝝ
14°. maior hoꝝ est charitas. g̊ ⁊ actus. Inde ꝓcedaẗ vlteriꝰ
angelus ex solis nālibꝰ nō pōt credere in deuꝫ ꝓpter se ⁊ su-
per oia: ergo nec diligere. ¶ Cōtra. potētior est voluntas in
volēdo q̄ꝫ ratio in cognoscēdo. Voluntas eni impossibiliuꝫ
est: rō aūt nō. sꝫ ratio nālis cognoscit deū eē sup omnia ⁊ pp
se diligēduꝫ. g̊ voluntas pōt eum sic diligere. ¶ Itē virtꝰ po- Auerrois i
litica fortitudinis grā boni cōtēnit periculuꝫ vite vt dicunt logo prim
p̄hi. Cum igit̃ angelus in nālibꝰ suis melius sit dispositꝰ q̄ꝫ octaui p̄hi
homo exñs in virtute cōsuetudinali pōt aliqđ ipse in volū- ⁊ p̄hs i. 9. e
tate p̄ponere sibi ⁊ ergo pōt ip̄e deū diligē plus q̄ꝫ se ⁊ pp se. coꝝ capl°
¶ Preterea dicit Tullius in de amicitia. ꝙ triplex est ami
citia. quedā eni fundaẗ sup delectabile. ⁊ quedā sup vtile. ⁊
quedā sup honestū. Illa aūt amicitia que fundaẗ sup hone-
stuꝫ diligit pp se amicū: ⁊ sup oia que sunt vtilia ⁊ delectabi
lia. ergo multo magis videt̃ ꝙ angelus sic potuerit dilige-
re deum. ¶ Itē p̄hs in libro de amicitia pfecta est que bo-
noꝝ amicitia ⁊ ꝫm virtutē similiū: sꝫ non est pfecta nisi dili-
gat pp se ⁊ sup omnia. g̊ multo magis sic potuit angelus di-
ligere deū. ¶ Itē in eodē mali quidē amici erūt pp delecta-
tionis questuꝫ ꝫm hoc simile exñs boni amici per se. ꝫm. n.
ꝙ boni hi quidē simpl̃r amici. hi autē ꝫm accñs ⁊ ex hoc se-
quitur idē. ¶ Item in topicis. Amici diligēdi sunt ⁊ si nihil
nobis fieri debeat. ¶ Solutio. dōm ꝫm p̄dicta ꝙ voluntas Voluntas
est duplex. s. depēdēs ex solis nālibus quā thelisim greci vo plex.
cant: ⁊ huiusmodi quidaꝫ dicūt eē delectationē concupiscē-
tie ⁊ illa quicquid diligit pp seipsam diligit ⁊ pre oibꝰ. ⁊ est
alia voluntas que sequit̃ rationē ⁊ cum ratio ratiocinet̃ de
honestis ⁊ bonis per se: ⁊ ratiocinetur ēt de vtilibus ⁊ dele
ctabilibus pōt voluntas sequēs ipsum eē de oibus his. Di Nāle mu
stinguemus tamē multipl̃r nāle. est. n. nāle primo mō dictū pliciter d
quātū ad p̄ns ptinet qđ dependet ex solis naturalibus hoc
est nature adherētibus ⁊ cōstituētibus eā. Est iteꝝ nāle ad
qđ pōt natura opere suo ptingere vt ratio rōcinando ⁊ vo-
luntas diligēdo. est iteꝝ naturale qđ per assuetudinē indu-
cit̃ sine grā gratum faciēte: ⁊ sic dicit̃ virtus politica nālis.
Dicēdum g̊ ꝙ primo modo sumpto nāli angelus nō potuit
diligere deū pp se ⁊ sup omnia: ⁊ talis adhuc locutio est du
plex. s. ꝙ pp pōt notare causam efficientē ⁊ finalē simul: ⁊ sic
adhuc nō pōt diligere deum pp se ⁊ sup omnia: qa tunc ra-
tio efficit illā dilectionē ⁊ non deus. Vel pp: notare pōt cau
sam finalē tm̄: ⁊ sic pōt diligere sed non erit dilectio charita
tis. Et si obijciat̃ ꝙ ꝫm primum modū diligit se pp se ⁊ sup
omnia ⁊ sic fruit̃ se: ⁊ sic peccat qa puersitas est vt dic̃ Augꝰ
frui non fruēdis cum nō sit fruēdum nisi incōmutabili bo-
no. Dicēdum ꝙ hoc non sequitur in rationali creatura. il-
la enim nō dicitur frui re fruitione que peccatum est pp cō-
cupiscētiam nature nisi sit tāta ꝙ deducat rationē ab incō-
mutabili bono: ⁊ hoc non facit in angelis. ¶ Ad primū aūt
dōm ꝙ non tota ratio actus charitatis est diligere deuꝫ ꝓ
pter se ⁊ sup omnia ex his que ad meritum ab ipso accepit.
creatura enim nihil pōt facere gratuꝫ deo nisi ex hoc ꝙ me-
ritū accipit ab ipso. ¶ Ad aliud dicēduꝫ ꝙ summuꝫ grē non
est diligere deum pp se ⁊ sup omnia: sꝫ ꝫm ꝙ dictuꝫ est dili-
gere ex his que ad meritū ab ipso accipiunt. ¶ Ad aliud di
cēdum ꝙ in hoibus actus charitatis sequitur actum fidei
quātum ad naturaꝫ gñationis actus ex actu. Simil̃r in an
gelis actus charitatis sequit̃ ex actu cognitionis in v̇bo. sꝫ
in neutro ex actu cognitionis nālis sequitur actus charita-
tis: sed sequitur actus dilectōis nālis 2° vel 3° modo sum-
pto nāli.

pro nãli. Vñ non est simile de credere deo sup omnia ⁊ dili/ gere deum super omnia. Sȝ bñ conceditur ꝙ sicut actus fi/ dei est super naturam ⁊ actus charitatis ita: sed ille actus non est intelligere deuȝ propter se ⁊ super omnia nisi ſm di/ stinctionem habitam.

❡Articulus 18ꝰ.

DEinde querit̃ de his tribꝰ in cõmuni. Et qa de his principalius ptinet ad tractatũ de aĩa ꝓpter hoc hic querit̃ tñ. Utrũ in his tribus sint ad imaginẽ dei. ❡Et videt̃ ꝙ sic per rõ/ nes Augustini positas in libro de trinita. ista tria sunt vna suba: ⁊ vna mens: ⁊ vna vita: et differũt a seinuicem relatiõe ⁊ ꝓprietate. itelligẽtia ſm actũ est ex memoria. ⁊ volũtas ſm actũ ex itelligẽtia. ⁊ memoria sicut ex patre est filiꝰ: ⁊ spũs scũs ex pr̃e ⁊ filio. ❡Itẽ tota me/ moria est in tota intelligẽtia ⁊ ecõuerso: quia oĩa memoria sua itelligũt angeli ⁊ memorant̃ oĩa intelligibilia. Et simi/ liter hec duo tota sunt in tota volũtate. ⁊ ecõuerso. qa qcqd memorant̃ ⁊ itelligũt volũt ⁊ ecõuerso. g̃ videnť esse ad ima ginẽ dei in ipsis. s. tribꝰ. vȝ. intelligentia: memoria: ⁊ volun/ tate. ❡Sȝ cõtra. non legit̃ in Genesi ꝙ creatura aliqua sit facta ad imaginẽ dei nisi hõ. Itẽ lȝ spũs per oĩa silis sit pr̃i: ta men ipse nõ dr̃ imago patris sicut filius: igit̃ lȝ angelica na/ tura sit similis trinitati in aliquo pari rõne nõ dȝ dici ima/ go ipsius. ❡Solutio. ad hoc dõm ꝙ in imagine ſm Ricar dum de. S. Uictore: duo attendenda sunt. s. cõuenientia in/ terioꝝ ⁊ exterioꝝ: ⁊ ideo lȝ spũs scũs cõuenientiã hȝ cum pr̃e in subalibus: nõ autẽ ſm cõuenientiã in ꝓprietate principij qua ab ipso sit aliqua persona nõ dr̃ imago patris: sed filius qui cõuenit cum patre in vtroqȝ. ❡Simil'r dicimus de an/ gelo qui est ad imaginẽ dei ſm iterioꝛa imaginis tñ: ⁊ hoc est esse ad imaginẽ ſm quid. sed in exterioribꝰ non cõuenit. exterioꝛa eni sunt duo. s. ꝙ homo est principiũ eoꝝ que sunt secũ in eadẽ natura: sicut deus est pn̄m oĩum: ⁊ homo consti tuitur prelatus ⁊ natatilibꝰ ⁊ volatilibus ⁊ gressibilibꝰ que sunt secum in eadem habitatione quorum neutrum conue nit angelis. Et sit de his sermo in questione de imagie. Et si inuenitur ꝙ quidaȝ sancti dicunt angeli sunt ad imagineȝ dei: hoc intelligitur ſm quid. dicũt tamẽ qdam ꝙ angelus habet expressioꝛem similitudinem ꝗ̃ imago sit: ⁊ ꝓpter hoc nõ dicit̃ imago sed signaculum sicut in Ezechiele dicit̃. Tu signaculum similitudinis in delitijs paradisi dei fuisti. Et hec est sentẽtia beati Gregorij in quadam omelia.

❡De tertio attributo angelice nature.

POstea queritur de tertio attributo ⁊ est pote/ stas liberi arbitrij. Et queruntur duo an insit angelis liberum arbitrium. ⁊ 2ᵐ quem actũ.

❡An angelis insit liberum arbitrium. Ar/ ticulus 19ꝰ.

AD primum ꝓcedit̃ sic. Dicit̃ in 2° sniaꝝ dis. 4ª. ꝙ liberum arbitrium inest angelis libera inclinatione volũtatis siue ad bonum siue ad malũ facultas. ❡Iteȝ Anselmus in de libero arbitrio dicit: ꝙ libeꝝ arbitriũ inest deo ⁊ an/ gelo ⁊ homini. Itẽ Remigius ꝙ oĩs creatura rationalis est arbitrio libera. Damascenus idem ⁊ Augꝰ. ergo liberum arbitrium inest angelis. ❡Itẽ nullum opus laudabile vel vituperabile est nisi sit liberi arbitrij. sȝ ange/ li opus est laudabile ⁊ vituperabile. ergo hȝ liberum arbi/ triũ. ❡Cõtra. libeꝝ arbitriũ cognoscitur ex inflectione ad bonum ⁊ malum. inflectio ad bonum ⁊ ad malum nõ est in angelis: qa tñ volunt bonum vel tñ malum. ergo nõ est in eis liberum arbitrium. ❡Si forte dicatur ꝙ iflectio illa in/ est eis per nãm: lȝ per gratiã ⁊ maliciã sint ꝯfirmati. ❡Cõ/ tra. dicit phs ꝙ intellectus semper est rectus. (3. de aĩa. t. c. 51.) Cum igit̃ in angelis nõ sit nisi intellectus erit igit̃ semper rectus. ❡So/ lutio. dicendum ꝙ liberum arbitriũ est in angelis sicut pri/ me auctoritates probant ⁊ ſm naturaȝ potest inflecti ad op positum: ſm dispositionem autẽ aduenientem confirmaturꝰ ⁊ determinatur ad alterũ sed ad neutrum cogit̃. Et per hoc patet solutio ad primũ. ❡Ad aliud dõm ꝙ intellectꝰ semp est rectus quantũ ad rationem ex qua mouet: qa mouet ex vniualibus ⁊ his que sunt simpliciter ⁊ vbiqȝ ⁊ nõ ex particu laribus que sunt hic ⁊ nunc in quibus est deceptio: sed non est necesse ꝙ electio sequatur intellectum: qa contingit hoc eligere qđ non determinauit intellectus si eligentia deficiat ab imutabili bono.

❡Articulus 20ꝰ.

SEcũdo querit̃ ſm quẽ actũ insit angelis libeꝝ arbitriũ. Et videt̃ ꝙ nõ ſm illum qui est posse eligere bonũ ⁊ posse eligere malũ: qa ſm hoc ⁊ bonus angelus posset facere male: ⁊ malus be ne: qđ eẽt cõtra fidẽ ⁊ ꝯ sanctos: cũ ẽt qdã actꝰ sit liberi arbitrij potestas faciẽdi qđ vult: vi/ det̃ ꝙ nec ſm illũ isit qui ẽt nõ põt facere nisi vnũ non videt̃ posse facere qđ vult: sed angelus nõ põt facere nisi vnuȝ. er/ go ⁊c̃. ❡Si eni dicat̃ oppositũ ꝙ possit facere plura: tũc se/ quit̃ id qđ prius: qa illa plura nõ erũt nisi bonũ ⁊ malũ: ⁊ bo num ⁊ meliꝰ: ⁊ malũ ⁊ peius. ❡Preterea videt̃ in angelis eẽ libeꝝ arbitrium coactũ: ignis eni nõ dicit̃ habere libertatẽ in actu ꝓpter hoc ꝙ actio eius determiata est ad vnũ sem/ per. ergo videt̃ ꝙ simil'r in angelis sit. ❡Solutio. dicẽdum est ꝙ si attẽdamus nãm angeloꝝ tunc est in eis liberuȝ arbi triũ ſm hũc actũ qui est declinare ad bonuȝ vel ad malum. Si võ attẽdamus dispões sequentes. s. cõfirmationeȝ in bono ⁊ cõfirmationẽ in malo: tunc nõ est in eis ſm actuȝ il/ lum: sed ſm illũ qui est posse facere qđ vult. ❡Ad id quod obijcit̃ in ꝯtrariũ pmo dõm est ꝙ aliud est posse ex natura: et aliud est posse ex habitu cõfirmato. posse enim ex natura est ad opposita: posse eni ex habitu cõfirmato est ad vnũ: ⁊ illa non sunt cõtraria sed possunt eẽ simul in eodẽ. ❡Ad aliud dõm ſm Anselmũ in oĩbus in qbus est potestas faciẽdi ali quid ⁊ volũtas: potestas depẽdet ex volũtate: qđ pȝ cum di cit̃ possum ambulare possum loqui possum comedere: in oĩ bus eni talibꝰ intelligit̃ si volo. Sic dicimus in ꝓposito cuȝ dicimus libeꝝ arbitriũ est potestas faciẽdi qđ vult: lȝ enim nõ nisi vnũ velit illud: tñ libere vult sine necessitate coactio nis alicuius. ❡Si aũt obijciat̃ ꝙ ſm phm oĩs potestas rõ (9. meta. t. c. 2.) nalis sit ad opposita libeꝝ arbitriũ in angelis est potẽtia rõ nalis igit̃ est ad opposita. Dicẽdũ ꝙ potẽtia rõnalis est ad opposita nõ pp duo sed pp oppositũ. Unde ſm ꝙ potentia rõnalis est inqsitiua finis sui: siue ille finis sit veꝝ siue sit bo num ponit potẽtia rõnalis cõsiderationem in oppositis per quã cõtingit venire ad finẽ. sȝ qñ est in fine tũc iã nõ conside rat opposita: qa opposita non sunt finis. Sil'r est in ꝓgressu ad fineȝ oĩum finiũ. s. ad summũ ⁊ pmũ veꝝ ⁊ ad summuȝ ⁊ ad primũ bonũ. Et ideo cõtingit ꝙ libeꝝ arbitriũ ꝗ̃diu est in ꝓgressu ad aliud illud est ad vtrũqȝ oppositoꝝ. qñ aũt est in fine tũc cõstat in illo: nõ cõsiderans bonũ ⁊ meliꝰ qa vltra finẽ nõ est meliꝰ. Sil'r nõ cõsiderat bonũ ⁊ malũ: qa bonũ ⁊ (Nõ aureã sen tentiam.) malũ nõ sunt fines sed bonũ tñ. Qđ aũt non deflectit̃ a fine hoc nõ est coactionis sed bonitatis a fine ꝓcedẽtis ⁊ liberũ arbitriũ in ipm cõfirmãtis. ❡Ad vltimuȝ dõm ꝙ ignis est ad vnũ ex obligatiõe materie. forma enim ignis est forma materie ⁊ actio eius est ſm cõditiões materie. Sed liberuȝ arbitriũ nõ est potẽtia exñs in materia. Et qđ est ad vnum in cõfirmatis hoc nõ est ex obligatione materie ⁊ actiõe eiꝰ ſm conditiões materie. sed ex hoc qđ attingit finem ⁊ per/ fecte deflexum est ab ipso. Utrum aũt liberum arbitriuȝ sit vnius rõnis in deo angelo ⁊ homine ⁊ in quo sit liberius i/ ferꝰ in qõne de libero arbiᵒ determiabit̃.

DEinde querit̃ de quarto attributo qđ est di/ scretio personalis. Et queruntur duo. s. quid discernat personas angeloꝝ. Et vtrum p/ sone differant abinuicem numero vel genere vel specie.

❡Articulus 21ꝰ.

AD primum ꝓceditur sic. Dicit Ricardus de sancto Uictore in libᵒ de trinitate. ꝙ persone distinguunt̃ tribꝰ modis. s. origine tñ ⁊ ꝓprie tate tñ. ⁊ vtroqȝ. Origine tñ sicut in deo. pro/ prietate tñ sicut in angelis. vtroqȝ sicut in ho/ mine. ❡Sȝ videt̃ ꝙ hoc sit falsuȝ. quecũqȝ tñ sola ꝓprietate differũt illa sunt idifferẽtia ſm sbam. g̃ si an/ geli distinguunt̃ sola ꝓprietate ipsoꝝ suba erit vna: qđ fal/ suȝ est: qđ ꝓbatur per hoc ꝙ ꝓprietas est de genere accñtiũ vt dicit Boetiꝰ. ❡Preterea videt̃ ꝙ distiguunt̃ origie: qꝛ dicit̃ in libro ducis neutroꝝ ꝙ in separatis a mã non est nu merus nisi per cãm ⁊ causatũ tñ. sed angeli sunt separati a mã. ergo si differũt numero hoc erit ſm rõnẽ cause ⁊ causa/ ti. lȝ rõ cause ⁊ causati est rõ originis. g̃ distinguũtur origi/

ne.¶ Preterea dicit Boetius in libro de duabꝰ naturis in vna persona christi. ꝙ ꝑsona est ratiōalis nature idiuidua sƀa. indiuiduū aūt est (sicut dicit Porphyriꝰ) collectiōe accidētiū que nō ꝑnt in alio iueniri: ⁊ hec sunt patria parētella locus ⁊ hmōi que nō cōueniūt angelis. ergo videt̄ ꝙ nō sunt indiuidue sƀe: ⁊ per ꝯn̄s nō erūt ꝑsone. ¶ Cōtra. ꝑsona est hypostasis rōnalis nature per se. qlibet angeloꝝ est hypostasis rōnalis nature per se vna. ergo est ꝑsona. ergo conuenit eis discretio ꝑsonalis. ¶ Solo. dicimꝰ ꝙ accidit angelis discretio ꝑsonalis: ⁊ est vnū attributoꝝ ⁊ hn̄ cōcedimus ꝙ discernunt̄ ꝓprietatibꝰ ꝑsone angelice. Et ad hoc itelligēdū notādū ꝙ qdā facit ꝑsonā: ⁊ aliqd ostēdit eā esse discretā. hoc aūt facit ꝑsonā: qd facit per se vnā eā. nihil autē facit eā per se vnā nisi particulatio forme sup hāc mām. Cū igit̄ in angelis sit eē ⁊ qd est: eē distinctū sup qd est facit angelū per se vnū eē in angelica nā: ⁊ sic facit eā eē per se vnā. idiuiduantia aūt ostēdūt ꝑsonā distictā eē ⁊ in mālibꝰ qdē māliter sūt indiuiduātia in itellectualibꝰ spūaliter. ¶ Et si querat̄ que sunt illa in angelis. Dicat̄ ꝙ a tribꝰ sumunt̄. s. a distōne operationū: officioꝝ: ⁊ p̄mioꝝ. hec eni in angelis sunt disticta ⁊ qd inuenit̄ in vno nō iuenit̄ in alio: ⁊ hec vocat ꝓprietates. ¶ Dicēdū igit̄ ad pmū ꝙ qn̄ dicit̄ ꝙ sola ꝓprietate distinguunt̄ ꝑsone in angelis itelligit̄ de discretiōe qua cognoscit̄ persona ⁊ nō de illa qua cōstituit̄. Nos enim sƀas angelicas cognoscimus eē disticta per discretionē opeꝝ officioꝝ ⁊ p̄mioꝝ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in libro ducis neutrorum capº de vno deo. separata dicunt̄ oino simplicia ⁊ nō simplicia non distiguunt̄ ꝓprietatibꝰ absolutis: qa ꝓprietas que absoluta est in vno est ⁊ in altero. Sꝫ ſm hūc numeꝝ ⁊ discretionē nō causat̄ nisi a relatiōe cause ⁊ causati ⁊ p̄ncipij ⁊ p̄ncipiati taliter simplicia non sunt angeli vt patet ex predictis in primo attributo. ¶ Ad tertium dicenduꝫ ꝙ indiuiduantia nō sunt materialiter in angelis: sed spiritualiter sicut diximus superius.

¶ Articulus xxꝰ.

Secundo querit̄ ſm quē modū differūt abinuicē ꝑsone angelice. Et videt̄ ꝙ numero solo differūt. Quecūqꝫ eni plura recipiūt p̄dicationē alicuiꝰ eiusdē rōnis nō distīcti ſm dr̄as sƀstātiales illa sub illo solo nūero differūt. sꝫ ꝑsone angelice sic sunt: ergo solo nūero differunt. Probatio medie est ꝙ itellectualis nā nō iuenit̄ distingui per dr̄as nisi per creatū ⁊ icreatū: ⁊ corporeū ⁊ icorporeuꝫ: ⁊ angelica nā est creata icorporea p̄dicata de oibꝰ angelis: igr̄ videt̄ ꝙ multitudo angeloꝝ sub ipa nō differt nisi numero. Hoc idē habet̄ per hoc ꝙ sancti dicūt ꝙ tm̄ est triplex nā intellectualis. ¶ Si aūt differūt angeli specie iter se tunc esset quadruplex nā intellectualis ⁊ quadruplex ⁊ subalio nūero.

7.meta.t.cō.28.⁊.5.meta.t.cō.12. ¶ Cōtra. dicit phs: ꝙ ea que differūt solo nūero differūt sola mā: sed angeli nō hn̄t mām. ergo nō differūt numero tm̄: sed specie ⁊ gn̄e. ¶ Itē quecūqꝫ differūt solo numero differūt ꝑ diuisionē mē: ⁊ exeunt ab vno sicut hoies ab hoie equi ab

Tex.cō.69. equo: ⁊ sic de alijs. sed in angelis nō est sic. ergo nō differūt numero solo. Probatio p̄me dicit phs in 3º physicoꝝ ꝙ discretū causat̄ a diuisiōe continui: ergo videt̄ ſ multitudo discreta est in nā angelica vel vniꝰ nāe ꝙ illa sit per diuisionē ab aliq̄ vno in nā illa. ¶ Itē multiplicatio indiuiduoꝝ in nā vna est per actū vnū illi nature cōuenietē sicut est multitudo hoiuꝫ per gn̄ationē humanā. Et sil̄r multiplicatio equoꝝ. Et sil̄r multiplicatio ignis. ergo videt̄ si angeloꝝ est multiplicatio in vna nā est per actū vnū ⁊ per aliquē actū illi nature cōuenietē: sꝫ ille nō est creatio qa non actꝰ est angeli sed dei. Preterea si ꝑꝑ creationē eēnt eiusdē nature: tūc oino essent vniꝰ nāe qd falsum est. Cū igit̄ per vnū actū nō multiplicent̄ ex vno non essent vnius nature in specie. ¶ Iuxta hoc querit̄ qd causet multitudinē angeloꝝ: nō eni cātur a diuisiōe alicuius cōtinui sicut est in alijs: nec ēt cātur a nihilo. Si dicat̄ ꝙ a deo creāte. hoc nō videt̄ qa vnū inquātū vnū nō est cā multoꝝ. ¶ Preterea si cōcedat̄ ꝙ vnū sit cā multorum cū nō causat multa vane. ergo opꝫ ꝙ aliqd sit ex parte nature qd exigit multitudinē illā: sed duo sunt tm̄ in nā ꝑꝑ que est multitudo eorū que sunt in nā eadē. s. corruptio ⁊ potētia materie. corruptio qa forma nālis nō poterit saluari in vno semp: ⁊ ꝓpter hoc multiplicat se in simili in quo per successioneꝫ saluetur.

3º ph.t.cō.31. Potētia aūt materie qa sicut dicit phs mā desiderat formā: sicut femina masculū ⁊ turpe bonū: ⁊ non tm̄ desiderat formā vnā: qa aliter habita illa quiesceret a trāsmutatione ⁊ potētia nō est ꝑfectibilis ſm oēs ꝑtes suas ab vna forma numero: ⁊ ideo ꝯsiderat multas ꝑꝑ diuersas sui ꝑtes. Neutrū autē hoꝝ est in angelica natura. ergo videt̄ ꝙ ibi nō sit multiplicatio solo numero. ¶ Solo. sine p̄iudicio dicimus cū vltimis rōnibus ꝙ angeli nō differūt solo numero: sꝫ ēt quilibet ab alio differt forma ⁊ specie: sunt tñ sub eadē natura gn̄is. Dicimus ergo ad p̄muꝫ ꝙ nō idem p̄dicat̄ de angelis nisi p̄dicatū gn̄is. specifice autē dr̄e qbus ꝯhit̄ genus illud sunt occulte nobis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ qn̄ diuidit̄ nā intellectualis per tria nō est diuisio gn̄is in species: qa nā diuina nō est in eodē genere cū angelica ⁊ humana: ⁊ angelica non est in eodē genere cū humana. sed est diuisio eiꝰ qd per p̄us ⁊ posterius attribuit̄ illis tribꝰ. natura eni diuina itellectualis est primo ⁊ per seipsaꝫ: ⁊ angelica nā ⁊ humana dicuntur intellectuales per anologiā siue ꝓportionē ad ipsam. ¶ Ad hoc aūt qd querit̄ quid sit causa multitudis al̄s multiplicitatis. dicimus ꝙ deus creās. Et si obijciat̄ ꝙ vnū vt vnum nō est causa multitudis. Dicendū ꝙ hoc veꝝ est: sed deus creans lꝫ vnū vt vnum sit in sƀa ⁊ in se: tñ quodāmō est vt multa in ideis ⁊ rōnibꝰ creatoꝝ. qa sicut dicit Augꝰ in libº 83ᵐ qōnum. alia rōne creat hoiem ⁊ asinū ⁊ sic de alijs. Sic ergo deus pōt eē causa multoꝝ per creationē. Si qs tamen vellet sustinere ꝙ differrēt solo numero diceret ꝙ cā multiplicationis vel multitudinis numeri eoꝝ est multitudo officioꝝ ⁊ operationū: ſm quē āt modū differāt aie rōnales inferius disputabit̄ in qōne de aia hois. ¶ Si aūt querat̄ q̄t numero sint angeli. soluēdū est per auctoritatē Dionysij in celesti hierarchia capº 14º. vbi sic dicit. Eloquioꝝ de angelis traditio millies millia eē ait ⁊ decē millia decies millies ſm nos subtilissimos numeroꝝ in seipsaꝫ reuoluēs ⁊ multiplicās: ⁊ per hos aperte significās innumerabiles celestium essentiaꝝ ordinatiōes. multe eni sunt beate militie sup mūdalium intellectuū infirmam ⁊ coartatam superantes materialiū ſm nos cōmensurationem. Lꝫ deꝰ cr... sit vnꝰ i... sƀaꝫ: tñ q... dāmō ē m... in ideis.

¶ Articulus xxꝫº.

Deinde queritur de his attributis in cōmuni. Et querit̄ de quodā verbo qd dr̄ in sentētijs. vbi dicit̄ ꝙ p̄ma ꝯsideratio dꝫ esse de sƀa. 2ª de forma. 3ª de potestate. Cū eni ibideꝫ dicat ꝙ persona ꝑtinet ad sƀam ⁊ ad sƀam ꝑtinet ēē nature subtilitas: videt̄ ꝙ hec duo sunt vnuꝫ attributū. ¶ Preterea illud intellectū qd appellauit per rōneꝫ insitā nāliter memoriā itelligentiā ⁊ volūtatem: hoc postea appellat magister sapiētiā rōnalē ⁊ intellectū deide formā: ⁊ querit̄ rō hoꝝ noiuꝫ. ¶ Itē querit̄ de hoc qūo memoria itelligentia volūtas sit sapiētia rōnalis. ¶ Preterea cuꝫ perspicacitas intelligētie sit potestas quedā qūo solū liberū arbitriū dr̄ potestas. ¶ Itē querit̄ penes qd sumunt̄ ista attributa. ¶ Solutio. dicēdum ad primuꝫ ꝙ aliter ⁊ aliter ad substātiā reducitur natura simplex ⁊ persona. Persona eni est substantia prima que est suppositum nature angelice: natura autem simplex siue essentia cōuenit ei ſm esse ipsius nature siue essentie. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ memoria intelligentia ⁊ voluntas dicuntur sapientia rationalis: qa sapientia rationalis perficitur in illis ſm ꝙ dicitur a sape ⁊ saporē. ad sapere enim exigitur memoria ⁊ intelligētia. ad saporem autem voluntas: hec eadem dicūtur forma qa maxime ſm sapientiam in verbo formant̄ angeli ad sapientiam formantem vt dicit Augꝰ. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ potestas maxime sancta ⁊ perfecta est potestas libera. ⁊ ideo anthonomastice potestas attribuit̄ libero arbitrio. ¶ Ad vltimū dicēdū ꝙ natura angelica dupl̄r pōt considerari. s. in principijs esse ⁊ in proximis ꝯsequentibus illa. Si p̄mo modo cōsideratur tunc aut ꝯsiderabit̄ ex parte qd est aut ex parte eē siue quo est. Et si primo modo tūc attributū principiatū ex illo est discretio personalis. Si scdo modo: tūc ab illo p̄ncipiatur attributum qd dicit̄ essentia simplex siue simplicitas essentie. Et qa illa duo attributa causantur a principijs eē: ideo dicit magister in sentētijs ꝙ vtrūqꝫ istoꝝ pertineat ad substantiā. Si aūt fiat cōsideratio ex parte proximoꝝ consequentiū eē: tūc in illis ordinat̄ natura angeli aut ad verum aut ad bonum. Si autē ad verum est perspicacitas intelligentie. Si aūt ad bonum tunc est liberi arbitrij potestas.

¶ De

¶ De angelo in comparatiōe ad aīam.

Consequenter transeūdum est ad questiones que sunt de angelo in comparatione ad animam. Et primo queritur de conueniētia angeli ad animam rationalem. Et consequēter de differentia eius ab eadem.

¶ De conuenientia angeli ⁊ anime. Articulus 24.

Circa primum ꝓcedit̄ sic. Dicit beatus Dionysius in de diuinis noībus ca° 7°. diuine mētes sunt super reliqua exn̄tia ⁊ viuūt sup reliqua viuētia: ⁊ intelligūt ⁊ cognoscūt super sensuz ⁊ rōnē: ⁊ plus q̄ oīa exn̄tia pulchrū ⁊ bonū desiderāt. Ex hoc accipit̄ ꝙ in angelo est eē ⁊ viuere ⁊ sensibiliū habere cognitionē ītelligibiliuz: ⁊ ita videt̄ ꝙ in his cōueniāt ad aīam rōnalē. ¶ Si forte aliqs diceret ꝙ aīa hʒ cognitionē sensibilium per sensus: ⁊ angelus nō hʒ sensus. Hoc nō videt̄ facere impedimētuz qa anima post mortē adhuc habebit cognitionē sensibiliū. Unde hoc videt̄ esse per accn̄s: ꝙ in corpore accipit cognitionē sensibiliū per sensus. Si dicat̄ ꝙ vita aīe est act⁹ vegetabilis ⁊ distribuit̄ per nutritiuā augmētatiuā ⁊ ḡnatiuaz: sic aūt nō est in angelis. Hoc iteꝝ nō videt̄ ipedire: eo ꝙ hec oīa videntur accidere aīe inquātū est in corpore. Et ideo rep̄hēdit dn̄s saduceos querētes de muliere septē viroꝝ cuius in resurrectiōe futura eēt vxor. Et dixit eis ꝙ errarēt nescientes scripturas neq̄ virtutē dei: qa in resurrectiōe neq̄ nubēt neq̄ nubent̄: sed erūt sicut angeli. ¶ Preterea dn̄s post resurrectionē vt ꝓbaret veritatē vite comedit cū discipulis ostendens in hoc ſm Aug^m ꝙ habuit potestatē comestiuā: nō tn̄ hn̄s indigētiā comestionis. ergo videt̄ ꝙ habere vitā hʒ potestatē ⁊ habere eā ſm aliquos actus īdigētie nō faciāt differētiā nisi per accn̄s: ⁊ ita relinquit̄ conuenientia angeli ⁊ anime in illis. ¶ Preterea dicit Boeti⁹ ꝙ qcqd pōt potentia iferior pōt ⁊ superior: ⁊ ita videt̄ ꝙ oīs potestas que est in aīa sit ēt in angelo. ¶ Itē Dionysi⁹ in libro de diuinis nominib⁹ cap° 5°. facit obiectionē. qa si nō hn̄t angeli nisi intellectū tunc alia que hn̄t eē viuere sentire ⁊ rōcinari viderent̄ eē ꝓpinquiora deo q̄ angeli: qa plures bonitates pulchri ⁊ boni in se colligerēt. Et dicit ꝙ iste sermo bn̄ se haberet si superiora nō hn̄t bonitates iferioꝝ. Sʒ qa superiora hn̄t ea que sunt inferioꝝ potēter ⁊ eminēter ideo superiora magis appropinquāt deo. ¶ Preterea dicit phs ꝙ vegetatiuū est in sensitiuo sicut trigonū in tetragono. ergo siſr sensibile erit in rōnali ⁊ rōnale in itellectuali. ¶ Si forte dicatur ꝙ nō est dn̄a in rōnali sensibili ⁊ vegetabili sed in virtutibus motiuis: in angelo āt nō est synderesis eo ꝙ synderesis est data homini exn̄ti in via ad beatitudinez vt remurmuret malo: ⁊ moueat ad bonū: angelus aūt nō est in via: ⁊ iō nō indiget illo. ¶ Si inq̄ sic dicat̄ hoc non videt̄: in angelis eni qōdā est nāle indicatoriū boni ⁊ mali: ⁊ appetitus boni ⁊ displicētia mali. aliter eni in demonib⁹ nō esset vermis ɔ̄scie: ⁊ ita videt̄ ꝙ in illa virtute que est synderesis nō differant. ¶ Si dicat̄ ꝙ differāt in rōne practica que diuidit̄ per viꝝ ⁊ mulierē. vt in 12° de trini. ſm Aug^m qa. s. in angelo nō sit rō que sit vir ⁊ mulier. ¶ Cōtra dicit Aug⁹ sup p^a corith. cap° 10° sup illud. vir nō dʒ velare caput suuz. vir est par rōnis eminēs que se in id qō eternū est extēdit cōtēplādo veritatē. mulier aūt est pars iferior que se extēdit ad actionez tēporaliū. Cū igit̄ in angelo sit visio matutina ⁊ vespertina (vt supra habitū est.) Et siſr sit in eis virtus assistrix ⁊ virtus ministratrix: videt̄ ꝙ habeāt cōuersionē ad tēporalia ⁊ eterna illa cōtemplando ⁊ ista agēdo ⁊ disponēdo. ¶ Solō. dicendū ꝙ anima ⁊ angelus nō habēt cōuenientiam ꝓpinquā tanq̄ ea que sunt eiusdem generis sed remotā: vita. n. in angelis ⁊ in aīabus non est eiusdem rōnis. Siſr etiaz cetere potestates: ⁊ hoc patet: qa cuz potētie differāt per act⁹: in alijs actibus sunt potestates in angelis ⁊ in aīab⁹ qō pʒ in singulis potestatib⁹. in vegetando eni aīe semp est ⁊ erit potestas ad nutrire ⁊ augere ⁊ ḡnare: ⁊ hec potestas ꝓportionata est organo corporali: ⁊ lʒ nūq̄ nō sit in corpore sicut post mortem: nihilominus tn̄ maneret ꝓportio illaꝝ potestatū ad corpus. in vita aūt angeli nihil est taliū: qa non est in eo vegetatiuū sed viuere tm̄. ¶ Siſr in potestate sensitiua aīa hʒ ꝓportionez ad organa ſm partes sensitiuas. Unde ſm vnā partē accipit sensibile: qō nō accipit ſm aliā. sed in angelo vna potestas accipit oīa sensibilia: ⁊ hec ēt potestas nō est ꝓportionata alicui organo. Qualr̄ aūt accipiat sensibilia supra determiatū est. Siſr aīa rōnalis accipit rōnabilia discernēdo ⁊ cōferendo vnū cū alio: ⁊ potestas rōnis sue ſm virtutē ꝓportionata est ad talē actuz. angelus aūt talia accipit simplr̄ ⁊ ex his que hʒ apud se. Et sic pʒ ꝙ nō est oimoda cōueniētia in potestatib⁹ illis angeli ⁊ aīe. ¶ Ad hoc aūt qō querit̄ de virtutib⁹ appetitiuis dicēduz ꝙ synderesis hn̄ est in angelis: sed nō est eiusdē oino rōnis cū illa que est in aīa: synderesis eni aīe est de vl̄ib⁹ virib⁹ determinabilibus per studiū ⁊ inqsitionē ⁊ experimēta casuū ad hoc op⁹ ⁊ illō. In angelis āt synderesis est ⁊ vl̄e ⁊ particulare simul ⁊ ſm similitudinē vnā. vtriusq̄ eni. s. vl̄is ⁊ particularis notitiā hʒ ex his formis quas hʒ apud se: vt supra determinatum est. ¶ Ad hoc aūt qō querit̄ de viro ⁊ muliere dōm ꝙ nō est in angelis: nō eni quecūq̄ cōuersio in eterna dicit̄ vir ab Augustino: sed illa tm̄ que fit pp regimē mulieris ne decipiat̄ a serpente. Siſr nō quecūq̄ cōuersio in iferiora agenda vel disponēda dicitur mulier: sed illa tm̄ que persuasibilis est a motu sensibili vel sensuali qui dicit̄ serpens. Patet aūt ꝙ ſm istas rationes conuersio in eterna temporalia nō est in angelis.

¶ Articulus 25.

Secundo querit̄ de differētia aīe rōnalis ⁊ angeli. Videt̄ autē ꝙ nulla sit penes eē vtriusq̄. Si eni est dn̄a illa erit penes aliquā causaꝝ: aut ergo penes efficiētē: aut formā: aut mām: aut finē. Si penes efficiētē: aut penes ipʒ: aut penes actū ei⁹. Et videt̄ ꝙ neutro mō: qa efficiens vtriusq̄ est deus: ⁊ per actū creatiōis. Si aūt penes formā hoc nō videt̄: eē enīz vtriusq̄ est intellectuale. ¶ Si aūt dicat̄ ꝙ aīa est act⁹ corporis ⁊ vnibilis corpori: angelus aūt nō. hoc nō videt̄. nos eni hic loqmur de aīa itellectuali ⁊ phs dic̄ de itellc̄u qō nulli⁹ corporis est act⁹. ¶ Itē Anaxagoras ponit itellectū solū nō pmixtū sʒ separatū ⁊ puꝝ. ¶ Itez oīs forma que est in mā per opationē nāe ex ipsa educitur. Sʒ de itellc̄u ⁊ aīa itellectuali apte ꝓnūtiat phs in 16° de aīalibus. ꝙ est igrediēs ab extriseco nō educt⁹ ex mā per operationē nāe. ḡ in hoc non differt aīa rōnalis ab angelo. ¶ Si dicat̄ ꝙ in mā differūt hoc nihil est cū ⁊ aīa ⁊ angelus creentur ex nihilo. Si dicat̄ ꝙ differunt in fine hoc nō pōt eē nisi duob⁹ modis. s. ꝙ aīa sit ad finē vnum: ⁊ angelus ad finem aliū: vel ꝙ angelus ſm modū vnum cōsequat̄ finē aliquem ⁊ aīa cōsequat̄ eūdē ſm alium. Utrūq̄ aūt falsuz est: qa aīa ⁊ angelus sunt ad vnū finē. s. ad fruitionē bonitatis eterne. Siſr ſm eūdē modū cōsequunt̄ finē illū: qa aīe assumuntur ſm ordines angeloꝝ. quedā eni sunt in iferiorib⁹ ordinib⁹. quedā in superiorib⁹. quedā aūt in medijs cum angelis bonis. ¶ Ex his arguit̄ sic. Quecūq̄ penes nullā cāuz habēt dn̄aʒ ipsa sunt eadē specie vel nūero: aīa rōnalis ⁊ angelus sic se hn̄t. igit̄ sunt eadē specie vel numero. ¶ Solutio. dōm ꝙ penes oēs causas differūt rōnalis aīa ⁊ angelus. suba eni efficientis est vna: sicut ⁊ ad omnia creata: sed tn̄ angeluz et aīam nō creauit eadem rōne ideali. Unde sicut differūt arca ⁊ scānum in comparatione ad artem mechanicam: eo ꝙ ipse mechanicus alia ratione facit arcam ⁊ alia scānum sic differūt anima ⁊ angelus in comparatiōe ad ratiōes idealles que sunt in mente creantis. Similr̄ lʒ aīa rationalis nō sit educta de materia operatione nature: tamen natura in materia aliquid operat̄ ad ipsam. Et p̄terea subalis differētia aīe est ꝙ ipsa est vnibilis corpori nō vt forma tm̄ hn̄s eē in materia: sed vt forma ⁊ suba mouēs ⁊ regēs corpus vt nauta nauē. Nec ideo dr̄ itellc̄s purus ⁊ imixt⁹ qa nō habeat vnionē cū corpore: sed poti⁹ ideo qa in actu ꝓprio qui est intelligere nō est obligatus alicui organo corporali. Et ꝙ ita sit. s. ꝙ anima depēdentiam vnibilitatis habeat ad corpus patet ex hoc ꝙ etiam creator non creat eam nisi in corpore. Et ideo condēnata est heresis eoꝝ qui dicebāt ꝙ anime create sunt extra corpora ⁊ postea imisse corporibus: qa de⁹ infundendo creat: ⁊ creando infundit eas. ¶ Penes potētiam ēt mālem differētia est qa alterius rōnis est possibilis intellc̄s in aīa ⁊ in angelo vt pʒ ex predictis. ¶ In fine etiam est dn̄a nō in fine vltimo qa penes finē vltimū nō distiguūtur res sed in mō ꝓmerendi finē per scias ⁊ virtutes.

[Marginal notes: 3° de aīa. t. cō. 34 — 3. de aīa. t. c. 4. — In trāslatiōe noua. 2. de generatiōe aīaliū cap. 3. — Angelus et aīa rōnal' penes oēs suas causas distinguuntur.]

¶De statibus angelorum. Questio Sexta.

COnsequēter querēdū est de statibꝰ angelorꝝ. Et q̄runt duo. s. de statu an̄ ꝯfirmatiōez: ⁊ d̄ statu i ꝯfirmatōe. ¶Circa p̄ᵐ q̄runt tria. Primo. s. Utrū i gr̄a creatꝰ sit vel nō. 2° si in gr̄a creatꝰ ē qs fuerit actus illius gr̄e in ipso. 3° de mō cōfirmationis eorū. ¶Articulus p̄mus.

AD primū ꝓcedit sic. Dicit Augꝰ p̄mo libro super Genesim ad lr̄am super illud. In p̄n° fecit deus celū ⁊ terrā. exordiū creature isinuat adhuc in ifirmitate iperfectiōis: sit aūt filij commemoratio qd̄ est verbū: eo ꝙ scriptuz est dixit deus vt per id qd̄ p̄nᵐ est insinuet exordiū creature exn̄tis ab illo adhuc iperfecto. Per illud autē qd̄ verbū est isinuat ꝑfectionē creature reuocate ad euz vt formaret inherēdo creatori. Ex hoc accipit ꝙ angeli iperfecti primo creati sunt ⁊ sine gr̄a. ¶Itē ibidē. Creatura q̄ꝗ̄ spiritualis ⁊ itellectualis ⁊ rōnalis sit que videt illi v̄bo eē ꝓpingor pōt hr̄e iformē vitā: qa nō sic̄ hoc est ei eē qd̄ viuere: ita nec hoc est ei viuere ꝙ sapienter ⁊ beate viuē. Per hoc etiā inuit ꝙ prius angeli habebāt vitā ⁊ postea sapienter ac beate vixerūt: ⁊ sic p̄mo creati sunt sine gr̄a ⁊ postea eam habuerūt. ¶Itē ibidē a quo existit creatura sp̄ūalis vbicunqꝫ vt viuat ad illū cōuertit vt sapiēter ac beate viuat. ¶Item ōn̄dit per rōnē liberi arbitrij: qa ꝓcedit ad beatitudinem p̄us b̄m statū vie q̄ꝫ b̄m statū patrie: sed b̄m statū vie est ideterminatū: igit in angelis nō cōfirmatis qn̄ erant adhuc in via ad ꝯfirmationē p̄mo fuit ideterminatū: ergo fuit eq̄liter flexibile in vtrāqꝫ partē: sed nō eēt equal̄r flexibile: quia gr̄a determinat ad alterā partē: g̈ angeli creati fuerunt sine gr̄a. Itē codē ordine quo se habet gr̄a ad gl̄iam hꝫ se nā ad gr̄am: sed gr̄a ⁊ gloria nō sunt simul. igit nā ⁊ gr̄a nō sunt simul ⁊ ita creati sunt sine gr̄a. ¶Preterea illa que dant cuz nā dant equal̄r cū nō sit ratio quare magis det vni q̄ꝫ alteri. sed gr̄a in angelis nō est equalis. igit nō est eis cōcreata. Itē ad acceptionē gr̄e exigit ad minus ꝯsensus in illā: ergo opꝫ ꝙ cōsentiens sit an̄ gr̄am. ¶Item in naturis iformitas est an̄ formā. igit videt ꝙ in sp̄ūalibꝰ sil̄r sit. Preterea p̄us est res in se q̄ꝫ ē cōuersio eius ad finē: sed sine gr̄a eē angeluz est eē in se: cū gratia aūt est eē ad finez. g̈ prius fuit sine gratia q̄ꝫ cū gratia. ¶Cōtra. Anselmus in libro de casu diaboli dicit sic. illi angeli qui maluerūt illud plus qd̄ nōdū deus illis dare volebat q̄ꝫ stare in iustitia in qua facti erāt eadez iustitia indicate: ⁊ illud propter qd̄ illā cōtēpserūt nequaq̄ꝫ obtinuerūt: ⁊ qd̄ tenebāt bonuz amiserunt. Ex hoc accipit ꝙ facti sunt in iustitia. Itē in libro cur deꝰ hō in p̄ncipio secūdi. Ad hoc itaqꝫ factā eē rōnalem creaturā certū est vt super oīa sūmū bonū eligeret ⁊ amaret nō ꝑꝑ aliud sed ꝓpter seip̄m. si eni ꝓpter aliud nō ipsum sed aliud amaret ad hoc nisi iusta facere nequit. vt igitur frustra nō sit rōnalis simul ad hoc iusta ⁊ rōnalis facta est. ¶Itē ibidē q̄ꝫdiu eligēdo ⁊ amādo summū bonū iusta faciet ad hoc ꝙ facta est misera erit: qa indigens erit cōtra volūtatem nō habendo qd̄ desiderat qd̄ nimis absurduz est. Quapꝑ rationalis natura iusta facta est vt summo bono fruēdo beata esset. i. deo. ¶Itē Augꝰ in 12° cōfessionuz. Beata creatura que nō nouit aliud cum nō esset ipsa aliquid nisi de dono tuo qd̄ superfert super omne mutabile que mox vt facta est attollet sine interuallo tēporis in ea vocatione qua dixisti fiat lux ⁊ fieret lux. In nobis enim distinguitur tēpus qa tenebre fuimus ⁊ lux efficimur in illa nō (vt dictum est) quid esset nisi illuminaret: et ita dictum est quasi prius fuerit fluxa ⁊ tenebrosa (vt apparet) causa qua factū est vt aliter esset. i. ad lumē indeficiens cōuersa lux esset qui potest intelligat qui non potest a te petat. Ex hoc accipiūtur duo. s. ꝙ sine interuallo temporis angeli ab initio habuerūt gratiam: ⁊ ꝙ dicuntur prius celuz ⁊ postea lux. i. informes ⁊ formati nō ꝓpter distātiam temporis: sed vt cognoscatur ꝙ formatiōis eorum causa est deꝰ. Item in 12° confessionum. doctor famuli tui cum te cōmemorat in p̄n° fecisse celum ⁊ terrā tacet de tēporibꝰ simil̄r de diebꝰ. Simil̄r enim celū celi qd̄ in p̄n° fecisti aliqua creatura est itellectualis que q̄ꝗ̄ nequaq̄ꝫ tibi trinitati coeterna particeps: tn̄ eternitatis tue valde mutabilitatē suā pre dulcedine felicissime contēplationis tue cohibet ⁊ sine vllo lapsu ex quo facta est inherēdo tibi excedit oēm volubilē vicissitudinē tēporꝝ. ¶Ex hoc habetur ꝙ angeli ex quo facti sunt inherēt deo per cōtēplationē. ¶Itē Augꝰ sup Genesiz ad lr̄am nō supioris lucis abscessus sed inferioris creature cognitio facit vesperā. g̈ videt ꝙ simul sit cognitio creature in se ⁊ cognitio eiꝰ in v̄bo. Cū igit vna sit iformitas ⁊ altera forma simul sunt iformitas ⁊ forma. qd̄ etiaz ꝓbat Augꝰ multis rōnibꝰ in 4° sup Genesim. ⁊ post multā disputationē dicit hec v̄ba. semp est dies in ꝯtēplatiōe incōmutabilis veritatis: semp vespa a cognitione creature in seipsa: semp mane ex assurrectiōe ex hac cognitiōe in laudem creatoris. ¶Itē Augꝰ in lib° de ciuitate dei. deꝰ creauit angelos cum volūtate bona ⁊ casto amore simul in eis condēs nām ⁊ largiēs gr̄am. Per rōnē ostēdit idē. nihil eni mediū est iter bonū ⁊ malū circa creaturā rōnalē: idifferēs eniz qd̄ posset esse mediū ꝓ vano cōdēnat ad nō ociosum eni vanū. Ociosum aūt est vt dicit Gregoꝰ. qd̄ caret rōne iuste necessitatis aut pie vtilitatis: g̈ opꝫ ꝙ creatura rōnalis creata sit in bono vł in malo: sꝫ nō in malo g̈ in bono. ¶Itez que eēt rō ꝙ nō apponeret eis gr̄a in aliquo t̄pe qn̄ obstaculū nō eēt. ¶Itē dicit btūs Dioñ. ꝙ diuina bonitas expādit se per oēs itellectuales vultꝰ b̄ꝫ vniuscuiusqꝫ anologiā. igit cū angeli a p̄n° creatiōis sue possibiles fuissent ad gr̄am a p̄n° infudit eis deus gr̄am. ¶Itē ab oibꝰ sanctis supponit hoc ꝙ hō creatꝰ sit in gr̄a ⁊ nō est magis rō de hoie q̄ꝫ de angelo. g̈ ⁊ angeli creati sunt in gr̄a. ¶Solo. In q̄ōne ista snie modernorꝝ diuersificant a seinuicē. Quidā eni dicūt ꝙ in solis nālibꝰ creati sūt angeli. Alij v̄o dicūt ꝙ in gr̄a gratis data creati sunt ⁊ non in gr̄a gratū faciēte. Alij aūt ꝙ in gr̄a gratū faciente creati sunt. Et istis vidētur cōsentire oia originalia sanctorꝝ siqs bn̄ ea ispexerit. Un̄ auctoritates iducte ad oppositū sic p̄nt solui. ꝙ cū Augꝰ dicit p̄mo iformē ⁊ post formatā eē nām angelicam nō dicit hoc ꝑꝑ distōnem tēporis sed ꝑꝑ distictiōez nature ⁊ ratiōis vt. s. itelligat: ꝙ aliud est viuere illiꝰ nature in se: ⁊ aliud beate ⁊ bn̄ viuere in cōtemplatiōe creatoris ⁊ sic seipsum videt glosare in 4° sup Genesim. vbi dicit. ꝙ distictio diex enumerata per Moysen nō est b̄m distictiōez temporis sed b̄m distōnez rerꝝ ⁊ rōnis. Et ex hoc pꝫ solutio ad oēs auctoritates Augustini iductas. ¶Ad p̄mū ꝙ obijcit per rōnē dōm ꝙ diuine bonitatis est nō derelinquere liberū arbitriuz in se sꝫ statim apponere gratiā vt ordinetur ad finē eo ꝙ ip̄m principal̄r sit ad finē bonum: pōt tn̄ deflecti ab illo ex defectu ꝓprie volūtatis. ¶Ad aliud dicēdum ꝙ nō est necesse ꝙ sicut an̄cedit gr̄a gloriam cōfirmataz: ita an̄cedat natura gr̄am: qa gl̄ia nō dat nisi merēti: sꝫ gr̄a dat omni ei vbi nō iuenit obstaculū: ⁊ hoc est ideo: qa gr̄a nullo merito p̄cedēte dat. aliter eni gr̄a nō eēt gr̄a vt dicit Ap̄lus. ¶Ad aliud dōm. ꝙ hec est falsa: gratia semp exigit consensum actualē p̄cedētē qa aliter paruulis nō daret gr̄a sꝫ sufficit ei nō iuenire obiectio per dissensum. ¶Ad aliud dōm ꝙ in naturis materia est an̄ formam: qa idiget trāsmutatiōe per alteratiōes que iducūt formaz: sed in creatura spirituali nō fit huiusmodi alteratio per merita precedētia vt inducat gr̄a. nō enim datur gr̄a nisi ex mera bonitate ⁊ a liberalitate dei. ¶Ad vltimum dōm ꝙ ex hoc nō ꝓbatur ꝙ nā nō precedit gr̄am tēpore sed rōne: ⁊ hoc bn̄ cōcedit vt patet ex predictis verbis Augustini. ¶Articulus 2ꝰ.

SEcundo querit quis fuerit actus illius gr̄e. aut enim fuit actus meriti: aut actus premij: nō actus p̄mij qa meritum p̄cedit p̄miū. ergo actꝰ ille fuit actus meriti. Sꝫ tn̄c videt ꝙ viderūt deū in forma deitatis. qa dicit Augꝰ super Joānē. tollet impius vt non videat claritatē dei que deus est quā soluz mūdi corde videbūt qd̄ erit eis vita eterna. Simil̄r dn̄s in Joāne dicit ꝙ cognoscere solum deum ⁊ Jesum Christuz est vita eterna. Et Augꝰ sup psalᵐ dicit ꝙ visio est tota merces: ergo videt ꝙ angeli in primo statu nō viderūt deum. ¶Cōtra. aut per creaturas videbāt deū aut in se aut neutro mō. si per creaturas cōtra dicit Augꝰ in 2° sup Genesim ad lr̄am. nō sicut nos per pcipiēdā sapiam ꝓficiebant angeli vt iuisibilia dei per ea que

facta

facta intellecta ↄ̄spicere. q ex quo creati sunt ipa vbi eternitate sancta ⁊ pia ↄtēplatione pfruunt̃. Et ex ista auctoritate sequunt̃ duo. Unū. s. ꝙ facti sūt in gr̃a q̄ꝛ alr̃ ex quo facti sūt nō perfruerent̃ vbi eternitate sancta ⁊ pia ↄtēplatione. Alterū ꝙ nō ꝓfecerunt in cognitione dei ex creaturis. Si aūt diceret̃ ꝙ neutro mō deū viderūt eēnt deterioris ↄditionis q̄ꝫ hoīes. Et p̄terea nulla esset visio matutina ⁊ vespertina q̄s in eis distinxit Augꝰ ſm p̄ᵐ statū: q̄ꝫ relinquit̃ ꝙ deū in se viderūt ⁊ sic redit p̄ᵐ ꝙ actꝰ illius gr̃e fuit actꝰ gl̃ie ⁊ nō actꝰ meriti. ¶ Ad hoc dicūt qdā ꝙ angelus in primo statu nō vidit deū vt deū: sed deū vidit vt spēm rerū. vnde potius vidit per deū q̄ꝫ vidit deū. Et dant similitudinē de specie rei visibilis in celo que nō videt̃ sed per illā videt̃ alia res cuiꝰ ipsa est spēs. ¶ Sed hec solō est cōtra originalia oīum sanctoꝝ. hoc. n. nō est perfrui sancta ⁊ pia ↄtēplatione vbi sicut dicit Augꝰ. Preterea dicit Augꝰ ꝙ semper dies fuit in angelis in ↄtēplatione incōmutabilis veritatis: semp vespera in cognitiōe creature in seipā: semp mane ex assurrectione ex hac cognitione in laudē creatoris: q̄ꝛ nō superioris lucis abscessus sed inferioris cognitionis distinctio facit vesperā. Preterea ſm hoc falsum esset qd̄ dicit Augꝰ ꝙ visione matutina formarent̃ angeli. ¶ Solō. dicimꝰ ꝙ actꝰ gr̃e illiꝰ fuit actꝰ meriti: sed meritū in eis est alr̃ q̄ꝫ in nobis: angeli aūt nō hn̄t fidē vt per speculū ⁊ enigma veniāt in deū: sꝫ cognitio eoꝝ icipit in v̄bo ⁊ ex illa cognitiōe descēdūt in cognitionē creature. Dicit. n. Augꝰ in 2° sup genesim ad lr̃aꝫ. nō mirū est qd̄ sanctis angelis suis in prima lucis ↄditione formatis p̄us deꝰ ondit qd̄ erat deinceps creature. neq̄ꝫ. n. itellectū dei noscerēt nisi q̄ꝫtū deꝰ mōstrasset. Quis. n. cognouit sensuꝫ dn̄i aut qs ↄsiliarius eius fuit. Ex ipso igit̃ discebāt angeli cū in eis fierēt creature deinceps faciende ac deinde in gn̄e ꝓprio. Unde dicimꝰ ꝙ meritū eoꝝ est in hoc solo ꝙ verbo adheserūt cū possent ab ipso deflecti. ¶ Et si querat̃ vtꝝ hoc ipm fuit eius actus gl̃ie. Dōm ꝙ gl̃ia vite eterne ⁊ btitudo dn̄r per ↄfirmationē cū ꝑfruitiōe v̄bi ⁊ illā ↄfirmationē nōdū habuerūt angeli. Unde si aliqn̄ iuenit̃ btitudo ⁊ vita eterna dicta de angelis in p̄° statu itelligit̃ de btitudine ſm qd. s. que nō hꝫ ↄfirmationē ↄiunctā sibi. Et hoc videt̃ sentire Augꝰ ⁊ Anselmꝰ qui dicūt ꝙ angelus in primo statu habuit vnde ꝓficeret ad ↄfirmationē ⁊ beatitudineꝫ. Ex his igit̃ pꝫ solutio ad totū.

¶ Articulus 3ꝰ.

Tertio querit̃ de mō cōfirmationis eoꝝ. Aut eni illa ↄfirmatio est per coactionē: aut per volūtatē. Si per coactionē tūc nō erit ps btitudinis sed potius miserie. coactio. n. est qn̄ aliqd violēter tenet̃ in hoc qd̄ est ↄ̄rīū nāe ⁊ volūtati. Si aūt est ex volūtate tūc nō erit sub necessitate: q̄ꝛ dicit Augꝰ in li° de ciuitate dei ↄtra Tulliū. ꝙ qcqd est ex volūtate nō est ex necessitate. si aūt nō est ex necessitate tūc pōt esse alr̃: ⁊ ita angeli adhuc possent peccare qd̄ falsum est. Si forte dicat̃ ꝙ p̄sciētia dei facit volūtatē eoꝝ immobilē: ſm hoc ēt videt̃ ꝙ demones debuerūt ēt hēre volūtatē imobilē: q̄ꝛ ⁊ ipsi p̄n̄tialiter deū videbāt anteq̄ꝫ caderēt. ¶ Solō. dicimus ꝙ ↄfirmatio angeloꝝ est ex duobꝰ. s. ex dono perseuerātie dato eis ſm actū a deo: ⁊ imobilitate bone statis ſm voluntatē eoꝝ. hec aūt imobilitas cātur ex hoc ꝙ volūtas eoꝝ est ↄiuncta fini vltimo: ⁊ ꝓpter hoc in his que sunt ad finē mobilibꝰ ⁊ mutabilibꝰ nō patiet̃ ampliꝰ mutabilitatē. Unde hec necessitas nō est coactionis: sꝫ imobilis bonestatis ex ↄsecutione finis vltimi cū additione doni pseuerātie in illo. Illud aūt Augustini ꝙ volūtariū nō est necessariū intelligit̃ de volūtate progrediente ad finem per mutabilia ad finem illum ordinata. Ex his patet solutio.

Confirmatio angeloꝝ est ex duobus.

¶ De statu angelorum.

Consequenter querit̃ de statu angeloꝝ in cōfirmatione ⁊ queruut̃ duo. s. de statu bonoꝝ angeloꝝ. ⁊ de statu maloꝝ. ¶ Circa p̄ᵐ querunt̃ qnque. Quoꝝ p̄ᵐ est de theophanijs ⁊ illuminationibus quibus distinguunt̃ angeli. 2ᵐ de actibꝰ cōmunibꝰ angeloꝝ ſm theophanias illas. 3ᵐ de hierarchijs angeloruꝫ. 4ᵐ de custodijs ⁊ virtute ministratiua ⁊ assistrice. 5ᵐ de corporalibus symbolis angeloꝝ. ¶ Circa primum querunt̃ duo. s. quid sit theophania. ⁊ vnde descendit in angelos.

¶ De theophania quid sit. Articulus 4ꝰ.

Primo ergo querit̃ qd sit theophania. Et accipiat̃ diffinitio Dionysij in 4° cap° celestis hierarchie vbi dicit sic. Sapientissima theologia visionē illaꝫ que in ipsa est descripta reuelauit diuinā quasi in forma iformiū similitudinē ex videntiū in diuinū reductione pulchre vocari theophaniā. sensus est ꝙ scia theologie que sapiētissima est qa est de deo pulchre reuelauit theophaniā vocari illā visionē que descripta est in ipsa quasi diuinā similitudinem in forma iformiū. hoc est in forma symboloꝝ que iformia sunt ad spiritualia. Similitudinē dico factam vel creatā ex reductione videntiū in diuinū: hoc est in diuinas res. Unde etiam consequenter dicit̃ quasi per ipsam videntibus diuina facta illuminatione quaꝫ ipsa diuina sanctoꝝ perficiūt. ¶ Contra hoc sic obijcit̃ q̄ꝛ ſm hoc nō erit theophania nisi sit in symbolis iformiū. ⁊ cū angeli nō accipiūt illumiatiōes in symbolis nō hēre vident̃ theophanias. ¶ Itē hoc videt̃ esse ↄtra Cōmētatorē qui dicit. habēt nāq̄ꝫ ⁊ ipsi sp̄ūs signa sua demr̄ationes per quas de inuisibilibꝰ dei ⁊ valde occultis ⁊ secretis abscōditis intus mentaliter inuisibiliter ⁊ simpliciter erudiunt̃. que qdē signa q̄ꝫtū ad nos ⁊ ea que apud nos sunt visibilia inuisibilia oīno estimant̃. Quantū v̄o ad illā multū inuisibilē ⁊ inaccessibilē ⁊ incōprehensibilē deitatis lucem quasi foris sunt ⁊ ꝓcedunt ab intus ad demōstrationē ꝓpter qd̄ ⁊ ipsa signa que superueniunt mentibꝰ siue animis diuinitus illuminatis theophanie. i. diuine apparitiones dicunt̃: q̄ꝛ in eis ad manifestationē veniētibꝰ id qd̄ oīno occultū dei est demōstrat̃. Ex his accipit̃ ꝙ theophania est illuminatio ꝓcedēs ab intus ad manifestationē alicuius occulti de deo. ¶ Sed tunc querit̃ vtrū in illa illuminatione sunt duo sicut sunt duo in illuminatione scientie. in scientia enim est lumē ipsius scientie cōuincens intellectum de veritate: ⁊ hoc est ad habitudinem cōpositionis ⁊ diuisionis terminoꝝ ⁊ est ibi sign̄atum terminoruꝫ distinguens intellectū ⁊ faciens intelligere hoc ⁊ illud. Similiter etiam in oculo est lumē a quo emittit̃ radius sup visibile ſm perspectiuos. Et lumen similiter exterius manifestans visibile ⁊ iuuans radium emissum ab oculo ⁊ est species ibi visibilis distinguens visuꝫ ad hoc vel illud visibile. Similiter etiam in fide est lumen eleuans intellectū nostrū ad ea que nō vident̃ per rōnem ⁊ est ibi credituꝫ siue articulus distinguens fidē per hoc credibile vel illud. ¶ Querat̃ igit̃ vtrū similiter sit in theophanijs: scilicet lumen eleuans itellectū ⁊ species aliqua distinguens. Et videt̃ ꝙ sic: q̄ꝛ dicit beatꝰ Dionysius in prima epistola ad Gaium monachū ꝙ deus est super mentem ⁊ super substātiaꝫ: ⁊ superposite ipsius tenebre cooperiunt̃ omni lumini ⁊ abscondit̃ omni cognitioni. Et si aliquis videns deū intellexerit ꝙ vidit nō ipm vidit sed aliquid eoꝝ que sunt eiꝰ que existūt ⁊ cognoscūtur: ergo intellectus angelicus accipit aliquid a deo quo distinguit̃ ꝙ nō est ipse deus. ¶ Item Joānes Chrysostomus in 11ª omelia super Joānē. Ipsum qd̄ est deus nō solū ꝓphete sed neq̄ꝫ angeli viderunt: neq̄ꝫ archāgeli. Iteꝫ ibidē. si interrogaueris angelos audies de substātia qdē nihil respōdentes. gloria v̄o in excelsis deo solū decantātes. Et si a cherubin ⁊ seraphin cōcupieris aliqd discere mysticaꝫ sanctimonij melodiā audies ⁊ qm̄ plenū est celuꝫ ⁊ terra gloria eius. Si aūt superiores iuestigaueris virtutes nihil adinuenies q̄ꝫ qm̄ vnū opus est eis laudare deū. Laudate eni eū (ait) oēs virtutes eius: ergo videt euꝫ filius ⁊ spiritus sanctus. Item Joānes quidem expositor per seipsam nulli creature siue rationali siue intellectuali cōprehensibilis est veritas: sed super sensum exaltata ⁊ intellectū neq̄ꝫ angeli cognoscūt per se quid sit deus vel quid sit veritas. hoc enim ab omni creatura remotū est sed solūmō cognoscūt se esse ⁊ veritatē superessentialiter esse ⁊ ab ipsa omnia ꝓcedere. Hoc etiaꝫ videt̃ dici in euāgelio Joānis p̄mo. Deū nemo vidit vnq̄ꝫ vnigenitus qui est in sinu patris ipse enarrauit. Ex oībus his videt̃ accipi ꝙ illud cognoscibile qd̄ distinguit intellectum angeli in theophanijs non sit deus ipse sed aliquid creatum per qd̄ vlterius deus videat̃. ¶ Sed contra hoc est qd̄ dicit Joānes in canonica. Cuꝫ apparuerit similes ei erimus ⁊ videbimꝰ eū sicuti est. Et in euāgelio Matthei.

Angeli eoꝝ semꝑ vidēt faciē pr̄is mei q in celis ēst. ¶ Juxta
hoc querit̄ iterū que sunt agalmata ⁊ specula clarissima ⁊
mūda que ſm Dio^m ꝑficiunt̄ in subditis. ¶ Solo. dicim⁹
ꝙ theophania est ostēsio alicui⁹ cognitionis de deo per illu-
minationē a deo venientē ⁊ hec pōt eē dupl̄r. s. in symbolis:
⁊ facie ad faciē siue per spēm. Et si est in symbolis tūc ꝓpor-
tionat̄ hoi q nat⁹ est perficere in cognitione dei ex symbolis
⁊ similitudinibus creaturarū. Ex hoc pꝫ solo ad auctorita-
tes p̄° iductas. ¶ Ad aliud aūt qđ querit̄ vtrū in theopha-
nia illa duo sint. s. illumināś itellectū ⁊ distinguēs sicut duo
sunt in scia ⁊ visu ⁊ fide. Dōm ꝙ sic sed est differentia: qꝛ in
illis vtrūqꝫ. s. illumināś ⁊ distinguēs est creatū. In theopha
nijs aūt illuminatio qdeꝫ recepta ab angelo creata est ⁊ est
gr̄a ꝯferens itellectui posse in altiorē ꝯtēplationē diuinita-
tis. Distinguēs aūt itellectū nō est creatū: ⁊ hoc iō qꝛ vidēt
deū facie ad faciē sine medio. Qualiter aūt hoc fit vel possit
esse queret̄ in qōne de dotib⁹ vbi disputabit̄ de visione dei
ibi ēt īuenit̄ solo rōnū iductarū in ꝯtrariū. Circa hoc tn̄ q-
dā oberrauerūt dicentes deū nō videri in patria nisi vt lu-
mē solis videt̄ in aere. Alij plus q̄ꝫ opꝫ simplices oēs aucto
ritates in qbus dr̄ nō videbim⁹ deū vel dei subam ⁊ qd est
de⁹ videnť ꝯdemnare. Et solo oium hoꝝ ꝑfecta inuenit̄ in
qōne p̄dicta. ¶ Ad id qđ querit̄ de agalmatib⁹ ⁊ speculis.
Dōm ꝙ itellect⁹ angelicus iquātū per illuminationē rece-
ptā depurat̄ ⁊ terminat̄ efficit̄ speculū. Et ad hoc itelligen
dū notādū est ꝙ duplex est nā perfectiua speculi. s. ꝑspicuū
purū ⁊ radiosum qđ nullo colore coloratū est ⁊ nā extinctiui
⁊ terminātis in altera parte: ⁊ iō speculū efficit̄ de vitro ra-
dioso ⁊ puro ⁊ plūbo extinguēte in parte altera. Simil̄r est
de itellectu creato qui sic est interminatus ꝙ nō sentiunt̄ in
ipso spēs ipressionū diuinarū nisi terminet̄ per gratuitā illu
minationē descendentē in ipsuꝫ ⁊ sic illuminatio accepta fa
cit angelos specula clarissima. Agalma aūt idem est ꝙ ima
go vel similitudo: ⁊ ideo species diuina distinguens intelle
ctum angeli ſm ea que cognoscit in ipsa facit angelos ⁊ gal
mata diuina in eo ꝙ intelligentem assimilat intellecto.

¶ Vtꝝ theophania descēdat in angelos tm̄. Articulus 5⁹.

Ecūdo querit̄ vnde theophania descēdat in
angelos. s. Vtꝝ a deo tm̄ vel a deo ⁊ hoie chri
sto. Et si ab hoie vtꝝ ēt a btā Virgine. ⁊ vtrū
angelus vnus ab alio recipiat illuminatiōes
⁊ ab ecclesia militante. ¶ Et ad p̄^m ꝓcedit̄ sic.
Dicit btūs Dio⁹ in li° de diuinis noib⁹ cap°
4°. ꝙ sanctissime ⁊ ꝓuectissime virtutes exn̄tes sicut in ve-
stibulis supsubalis trinitatis collocate ab ipsa ⁊ in ipsa ⁊ eē
⁊ deiformiter esse hn̄t in trinitate ⁊ a trinitate ſm modum
summū vel mediū vel extremū: ⁊ deiformiter eē est p theo-
phanias esse: g̃ illuminationē hn̄t a trinitate ⁊ nō ab alijs.
Preterea per theophanias est beate eē in angelis. Causa
aūt beatitudinis nō est nisi solus de⁹: g̃ theophanie nō sunt
nisi a deo solo. ¶ Sed ꝯtra. hoc est qđ dicit beatus Diony-
sius ꝙ ab hoie christo recipiāt illuminationes in 8° celestis
hierarchie sic dicēs. Quasdā qōnes apud ip̄m Jesum que-
rentes ⁊ per eas nobis sue diuine actionis sciam discentes
⁊ eas ip̄m Jesum imediate dicentē ⁊ prelargientē eis mani
festationē suā in humanā benignitatē hoc est benignitateꝫ
humanitatis sue. Ego eniꝫ inqt disputo iustitiā ⁊ iudiciū.
salutaris inqt sensus est ꝙ supremi angeli illuminationes
aspiciūt a Jesu in qbus discūt sciam ⁊ rōnem ipsius diuine
actionis quā fecit pro nobis in redēptioneꝫ. Et ipse Jesus
imediate per seip̄m dicit ⁊ prelargit̄ eis rōnē manifestātem
humanā benignitatē hoc est benignitatē humanitatis sue.
¶ Sed tūc est qđ de mō querēdi. dicūt. n. quis est iste q ve-
nit de edom. ⁊ nō dicūt quis es tu qui venisti de edom tan-
q̄ꝫ imediate querentes a christo. Unde dicit glosa in Jsaia
super illud verbū. Quidā angeli nō plene cognoscentes my-
steriū incarnationis passionis ⁊ resurrectionis vidētes ad
celū ascendere dominū cū multitudine angeloꝝ ⁊ sanctorū
hominū ꝓpria virtute nō auxilio angeloꝝ admirant̄ incar
nationis passionis resurrectionis ⁊ ascensionis mysteriū: ⁊
quo mō ⁊ sibi ⁊ alijs aperiat regnuꝫ celoꝝ. Unde ⁊ angelis
dominū cōcomitantibus dicūt qs est iste q venit de edom.
⁊ in psalmo: quis est iste rex glīe. Itē Hieronym⁹ ibidē. q-
dam angeli donec perficeret̄ mysteriū icarnationis ad ple-
nū nō cognouerūt. Hoc etiā videt̄ per rōnē: qꝛ supra ange-
los Chr̄s ſm humanitatē exaltat⁹ est. a superiori aūt descen-
dūt illumiatiōes tūc ab ip̄o Chr̄o dēbēt dscēdē illumiatōes
in angelos. Itē in apocalypsi cap° 20°. Ciuitas ipsa nō eget
sole ⁊ luna vt luceāt in ea. nā claritas dei illuminabit eā: ⁊ lu
cerna ei⁹ agnus. ibi glo. i. humanitas ad alioꝝ illuminatio-
nē: g̃ ab humanitate christi sunt illuminationes in pr̄ia. Itē
in p̄ᵃ canonica petri cap° p̄°. sup illud. in quē desiderāt ange
li ꝓspicere. dicit glo. Tāta eius qui passus est pro nobis ho
minib⁹ glīa p̄clarior est vt ēt angelice in celo v̄tutes cū sine
eterna felicitate perfecte nō solū imortalis diuinitatis ma-
gnificentiā sed ⁊ assumpte humanitatis ei⁹ claritatē semꝑ
aspicere gaudeāt. ¶ Sed ꝯtra. hoc videt̄ eē qđ dicit Aug⁹
sup genesim ad l̄ram li° 4°. ꝙ angeli in v̄bo dei oia faciēda
p̄nouerūt ⁊ creata facta cognouerūt nō per iteruallorꝝ tpa-
liū vices: sed p̄us ⁊ posterius habētes in cōnexione creatu-
rarū in efficacia v̄o creatoris oia simul. Itē in 5° li°. nec āge
los latuit mysteriū regni celoꝝ qđ opportuno tpe reuelatuꝫ
est ꝓ salute nr̄a. Et ex hac ꝑegrinatione liberati eoꝝ coetui
ꝯiungamur. nec. n. hoc ignorauerūt qm̄ qdem ip̄m semē qđ
opportuno tpe aduenit per ipsos dispositū est in manu me-
diatoris. ¶ Item ibidem sanctis angelis mysterium incar
nationis a seculis innotuit. Ex istis sic proceditur. a seculis
non fuit humanitas Christi in celo: ⁊ angeli a seculis habe
bant illuminationes de mysterio icarnationis: igitur non
hn̄t istas illuminatiōes ab humanitate Chr̄i. ¶ Itē ſm ꝙ
Chr̄s minor est angelis ſm hoc nō videt̄ eis dare illumina
tiones: sed ſm humanitatē passibilē minor est angelis (vt
dr̄ in psalmo. ⁊ ad hebreos cap° p̄° in glosa ⁊ in textu.) igit̄
ſm hoc nō dat illuminationes. ¶ Ulterius querit̄ de bea-
ta Virgine. cū eni ipsa legat̄ exaltata super choros angelo-
rū videt̄ ꝙ ab ipsa illuminationes debeāt descēdere in an-
gelos. ¶ Itē videt̄ ex qōnib⁹ que legunt̄ in cāticis sicut ista.
Que est ista que descēdit de deserto delitijs affluens enixa
sup dilectū. Hec. n. est qđ sodaliū spōsi vt dicūt glo. sodales
aūt spōsi sunt angeli. Si g̃ ꝓpter qōnes q̄s faciūt de Chr̄o
dicant̄ illuminationes recipe a Chr̄o. tūc ēt ꝓpter siles qō-
nes q̄s faciūt de btā Virgine debēt dici recipere illumina-
tiones ab ipsa. ¶ Sed ꝯtra. illuminatio que fulget a beata
Virgine creata est sicut ipsa. creatū aūt nō pōt eē cā illumi-
nationis eterne glīe. ¶ Querit̄ iterū vlterius vtꝝ vnus ab
alio recipiat illuminationes. Et videt̄ ꝙ sic. qꝛ dicit Dio⁹
in cap° 4° celestis hierarchie. nō iō solū in suppositis ⁊ sub-
iectis animis sed in eqpotētib⁹ ista lex diffinit̄ ab oi super-
essentialis ordinatiōis p̄ncipatu ſm vnāquāqꝫ hierarchiā:
p̄mas ⁊ medias ⁊ vltimas eē. ⁊ ordinationes ⁊ v̄tutes ⁊ nis
noꝝ eē diuiniores doctores ⁊ manuductores in diuinā ad-
ductionē ⁊ illuminationē cōlcationē ⁊ cōionē. Ex hoc acci-
pit̄ ꝙ nō tm̄ isti de p̄ma hierarchia illumināt illos qui sunt
de iferiori hierarchia: sed ēt q sūt in vna ⁊ eadē hierarchia
qui dn̄r eqpotentes. vnus reducit alterū ⁊ illuminat. Et qꝛ
de hoc sunt multe auctoritates a Dio° obijciat̄ in ꝯtrariū.
ſm hoc eni qdā angeloꝝ nō vidēt deū imediate qđ ꝯdēnat̄
pro heresi. ¶ Itē querit̄ vltimo vtrū illuminationē recipiāt
ab ecclesia militāte. Et videt̄ ꝙ sic: qꝛ sup illō ephes̄ 3° cap°
que sit dispēsatio abscōditi dicit glo. aliqd accreuit angelis
per p̄dicationē aplorꝝ q multa secreta didicerūt p̄dicatione
per gētes dilatata. ¶ Sed ꝯtra. dicit btūs Dio⁹ in 4° cap°
celestis hierarchie. video ⁊ diuinū humanitatis Chr̄i my-
steriū angeli primo sunt edocti ⁊ docuere. Deinde per ip̄os
in nos sanctoꝝ gr̄a descēdit ⁊ inducit Gabrielē missum ad
beatā Virginē ⁊ angelū istruentē Joseph vt iplerent̄ diui-
nitus ꝓmissa progenitori Dauid. ⁊ alius istruit pastores.
Simil̄r ⁊ ipse Jesus puer obediēs subdit̄ pr̄i ⁊ dei per an-
gelos dispōnib⁹ ⁊ per medios ipsos annūtiat̄ Joseph a pr̄e.
disposita filij ad Egyptū recessio ⁊ iterū ad iudeā ex Egy-
pto iductio. ⁊ in passiōe apparuit angelus ꝯfortās eū: ⁊ hoc
totū fecit vt dicit idē Dio⁹ nō ꝓpter idigētiā sed vt ostēde
ret se verū hoiem cuius est disponi ⁊ ordinari per angelos.
Similiter in 5° cap° dicit ꝙ sancti pr̄es visiōes q̄s viderūt
siue ꝓpheticas siue alias glīosi pr̄es nr̄i ꝑfecerūt ⁊ per me-
dias celestes virtutes: ⁊ subinfert delegit dicens. Sic autē
nō ⁊ sacrā legis lationē eloquioꝝ ⁊ aditio vel vt per se qdeꝫ
dicit ex deo donatam Moysi vt ⁊ nos vere doceat diuinos

esse ⁊ sacros caracteres. Docet aūt ⁊ hoc sapienter theologia per angelos eā ad nos puenire tanꝙ diuino legati ordine illud legaliter ponente hoꝝ est ꝑ p° z° in diuina reduci. Itē Aug⁹ 3° de trini. illa oīa que a p̄rib⁹ visa sūt cū de⁹ illis ꝑm quā dispōnē tp̄ib⁹ p̄ntaret per creaturā facta eē manifestū est. ⁊ ſi nos latet quō ea ministris angelis fecerit. hoc idē vz per diffōnē aīe datā in li° de motu cordis. vbi dī ꝙ aīa est ſuba icorporea itellectiua illuminationū que sunt a p° vltima relatione perceptiua. est. n. relatio p° primoꝝ q imediate accipiūt. z° est vltimoꝝ q accipiūt per alios. ℂ Solo ꝯcedimus breuiter ꝙ qlibet iferior a quolibet ſupiori ſiue angelo ſiue hoīe ſiue deo pōt accipere illuminationē. Vn̄ dicimus ꝙ tres prime eēntie. ſ. ſeraphin ⁊ cherubin ⁊ throni a tribus accipiūt illuminationē. ſ. a deo: ⁊ hoīe Chrō: ⁊ a btā Virgine. ℂ Ad hoc aūt qd̄ obijcit in ꝯrīū de mō querendi dōm ꝑm beatū Dio.ᵐ ꝙ angeli qōnes nō faciunt Chrō ſed īter ſe qōnē ꝓponūt: ⁊ nō pp hoc ꝙ a ſeinuicē expectāt illuminatiōes: ſed vt reponāt reuerētiā Chrō tanꝙ reuerētes diſcipuli q altitudini ſcie ⁊ benignitatis magrī ſui nō p̄ſumūt facē qōnē ſed corā ipſo eā ꝓponūt iter ſe expectātes vt a ꝓpria benignitate eos illuminet ad ſolonē. Et hoc est qd̄ dicit Dio⁹ in de celestis hierarchie cap° 7°. Apud ſeipſos deliberāt ante iterrogare oſidentes qdē q: diſcūt ⁊ diuinaꝫ ſciam appetūt. nō aūt p̄ſilietes per diuinā ꝓceſſionē in diuinā illuminationē: ⁊ dicit ꝙ hoc faciūt qſi reuerēter. ℂ Scđ̄ꝫ alios aūt ſanctos prima qd̄ est minoꝝ angeloꝝ ⁊ querūt ab altioribus ⁊ hoc nō est icōueniēs. z° aūt qd̄ illa est ſuperioꝝ q: illa imediate a Chrō. ſ. h°. q̄re igit rubrū est indumētum tuū. Et rōne illius qōnis tāgit glo. ſup Iſaiā 63°. dicēs tanꝙ dicāt angeli didicimus ꝙ loqueris iuſtitiā ⁊ ſalus oium in tuo est arbitrio ſcire volum⁹ q̄re veſtimēta tua ſūt velut muſto tincta ⁊ tunica que deſuper ꝯtexta est ſcindi nō pōt: ⁊ ab vtero virginali tātuꝫ cādorē hūit q̄ntū nō pōt facē fullo ſuper terrā q̄re ſanguine cruentet magis. n. tibi ꝯuenit clemētia ꝙ crudelitas. ꝑm aūt beatū Dio.ᵐ vtraqꝫ qd̄ est ſuperioꝝ imediate aſſiſtētiū Chrō ⁊ deo. ſed p°ᵐ inter ſe faciūt pp reuerētiā. z°ᵐ aūt faciūt Chrō benignitati ſue ex ſolone p̄me qōnis facti ꝓniores. ℂ Ad id qd̄ in ꝯrīū est per auctoritates Auguſtini dōꝫ. ꝙ p̄ma auctoritas itelligit de opib⁹ creatiōis tm̄ que p̄us cognouit in vbo dei facieda ⁊ poſtea facta in nā ꝓpria. z° aūt auctoritas itelligit de myſterio incarnationis que quo ad hoc inotuit angelis a ſeculis q viderūt vnā creaturā inlendā ⁊ aſſociādā in vna pſona filij diuinitati. Vn̄ btūs Bernardus dicit 17° ſermone. Creato potuit ꝯtingē ſi tm̄ icredibile nō puteē plenū ſapia ⁊ pfectum decore hoīes p̄ſcire potuiſſe ⁊ pfecturos nō in parē glīam. Sed ſi ſciuit in dei vbo abſqꝫ dubio vidit ⁊ in linore ſuo i vidit qd̄ molit⁹ est hēre ſubtos ſocios dedignat nō tm̄ oportuit ꝙ cognouerūt myſteriū icarnationis quo ad oēs ſpūales rōnes ⁊ reuelatiōes q̄ p̄nt eē de illo. ℂ Ad hoc qd̄ obijcitur de minoratiōe Chriſti. dōm ꝙ illa minoratio nō est niſi ꝑm qd. ſ. iquātum est paſſibilis ⁊ mortalis ꝙ nō ſunt angeli. hoc aūt nō est ipedimentū dignitatis que est ex ipſa vnione humane nāe ad diuinitatē. vn̄ adhuc relinqt ꝙ p̄nt illuminari ab ipſo. ℂ Ad id qd̄ querit de btā Virgine dōm ꝙ illuminationē accipiūt ab ipā. Et ad id qd̄ ꝯtra obijcit dōm ꝙ illuminatio que fulget ab ea nō est creata: ſed est deus in ipſa: ⁊ quō ſit hoc dicit magr̄ Hugo de ſancto victore p erēplū ſic dicēs. Sicut duo ſunt lumē ⁊ qd̄ ſuſcipit lumē corp⁹: ⁊ ex his duob⁹ vnū efficit lucēs: ⁊ ip̄m lucēs imago quodāmodo est ⁊ ſimilitudo luminis: ita de⁹ nr̄ lumē est ⁊ verū lumē ⁊ ip̄m lumē rōnales animi mūdi ⁊ puri ꝯcipiūt ⁊ ex hoc lucētes fiūt ⁊ nō ſunt ipſi imago luminis in eo ꝙ ſunt ſed in eo ꝙ lucēt ex lumine ſicut ip̄m lumē lucēt ⁊ ſunt ipſa lucētia theophanie luminis in qbus lumē videt. Et illud expſſius habetur in qōne de viſione dei. q: ſicut in ferro ignito nihil aliud videt niſi lumē ignis: ſic in ſanctis gloriſicatis videt de⁹. Unde dicit btūs Bernardus in lib° de amore dei. O beata viſio videre deū in ſe: vidē deū ⁊ in ſanctis. ℂ Ad id qd̄ querit vtrū vnus recipiat illuminationē ab alio. Dōm ꝙ ſic. ℂ Ad id aūt qd̄ ꝯtra obijcit dōm ēt per q̄daꝫ gloſam ſuper ep̄am ad Epheſ. 3° cap° que dicit ꝙ in mūdo abſcōdite ſunt cauſe rōnales oium reruꝫ que nāliter fiunt. in deo ſo cauſe eoꝝ que per grām fiunt ſiue eoꝝ que ad hoc ſignāda mirabiliter nō nāliter fiunt: que miniſtrātib⁹ angelis facta ſunt vnde myſteriū hoc a ſeculis in deo dicit eſſe abſcōditū ſic tm̄ vt inoteſcat principibus ⁊ ptātibus ⁊ celeſtibus. ℂ Dōm igit ꝙ deus in rōne duplicis obiti p̄ntat ſe angelis aut btīs. ſ. vt obm fruitionis: ⁊ vt in ipſo ſunt rōnes abſcōdite oium myſterioꝝ pertinētiū ad gubernationē eccleſie. ⁊ p̄mo mō oēs vidēt deū imediate. z° aūt mō accipiūt illuminationes ſed ſupiores accipiūt eas imediate a deo: iferiores aūt a ſuperiorib⁹ per ordinē: ⁊ hoc plenius habebit iferius. ℂ Ad id qd̄ q̄rit vtꝝ accipiāt illuminationes ab eccleſia militāte. Dōm ꝙ duplex est acceptio illuminationū. ſ. a cā ⁊ ab effectu. ⁊ a cā qdē grāruꝫ ꝓpⁱe accipiunt illuminationes: ab effectu aūt per modū experimēti ⁊ ſic q̄ſdā illuminationes accipiunt angeli ab eccleſia qā. ſ. vident myſteria grārū a ſeculis: ⁊ ideo abſcōdita per effectū in ſancta eccleſia cōpleri. Per hoc patet ſolutio ad omnia queſita.

De⁹ ſub rōne duplicis obcū p̄ſentat ſe āgelis aut beatis.

ℂ De actibus communibus angelorum.

Deinde querit de actib⁹ cōib⁹ angeloꝝ q ſunt purgare illuminare ⁊ perficere. Et querūtur duo. ſ. q̄liter his actib⁹ vtunt iter ſe. Et q̄liter vtunt eis ad aīas hoīum. ℂ Circa p°ᵐ q̄runt q̄tuor. quoꝝ p°ᵐ est. Vtꝝ ꝯueniat angelis illuminare perficē ⁊ purgare. z°ᵐ ꝑm qd cōueniat eis. 3°ᵐ vtꝝ ꝯueniat eis ꝑm diſtinctionem hierarchiarū vel ordinum vel perſonarum. 4°ᵐ cui conueniat per prius ⁊ cui per poſterius.

ℂ Articulus 6⁹.

Ad primum ꝓcedit ſic. Dicit btūs Dio⁹ in de celeſti hierarchia cap° 3°. Ordo hierarchie ē quoſdā qdem purgare: quoſdaꝫ vō purgari: ⁊ quoſdā qdē illuminare: ⁊ quoſdā illuminari. ⁊ quoſdā qdē perficē: quoſdā qdē perfici vnicuiqꝫ ad deiformē adunationē q̄licūqꝫ mō: igr̄ iſta ꝯueniūt angelis. ℂ Preterea hoc videt ex auctoritatibus biblie. Sic. n. dī in Daniele 9°. factū est vt cū viderem ego Daniel viſionē ⁊ quererē itelligētiā: ecce ſtetit in cōſpectu meo q̄ſi ſpēs viri: ⁊ audiui vocē viri iter vlaꝫ: ⁊ clamauit ⁊ ait. Gabriel fac itelligē iſtā viſionē. Ex hoc. n. manifeſte accipit ꝙ angelus. i. mittit aliū angelū ad hoīem illuminādū. nō aūt mitteret niſi prius illuminaſſet vt dicit Dio⁹. ℂ Itē Danielis 10° cap°. Ecce Michael vnus de p̄ncipibus p̄mis venit in adiutoriū meū: ⁊ ego remāſi iuxta regeꝫ perſarū. Veni aūt docere te ait que vētura ſunt. Iſtud adiutoriū (ſicut dicit Dio⁹) nō est niſi per illumiatiōnē ⁊ purgationē. ℂ Itē Zacharie p° rńdit vir q ſtabat iter myrthetā ⁊ dixit. iſti ſunt quos miſit dn̄s vt perambularent terrā: ⁊ rńderūt angeli dn̄i q ſtabāt iter myrthetā ⁊ dixerūt perambulauimus terrā: ⁊ ecce oīs terra habitat ⁊ qeſcit. Ex hoc expſſe accipit ꝙ angelus qui ſtabat iter myrthetā illuminabat ab his qui perambulauerūt terrā: ⁊ ille vlterius illuminatus illuminauit Zachariā. ℂ Itē Iſaie 6° dī ꝙ clamauit alter ad alterū. Sāctus ſanctus ſanct⁹ dn̄s deus exercituū: plena est oīs terra glīa ei⁹. qd̄ btūs Dio⁹ exponit ꝙ clamare alterū ad alterū nihil aliō est ꝙ dare ſibi illuminationē. ℂ Itē in Ezechiele 9°. glīa dn̄i dei aſſumpta est de cherub qui erat ſup eū ad limen domus ⁊ vocauit virū qui indut⁹ erat lineis ⁊ atramētariū ſcriptoris hēbat in lumbis ſuis ⁊ dixit dn̄s ad eū. Trāſi per mediā ciuitatē in medio Hieruſalē ⁊ ſigna thau ſuper frōtes viroꝝ gemētiū ⁊ dolētiū ſuper cūctis abominationib⁹ que fiūt in medio ei⁹ ⁊ illis dixit. ſ. ſex viris quoꝝ vnuſqſqꝫ hēbat vas interit⁹ in manu ſua: dixit audiēte me: trāſite per ciuitatē ſequētes euꝫ ⁊ percutite: nō pcat oculus veſter neqꝫ miſereamini ſenē: adoleſcētulū: virginē: ⁊ puulū: ⁊ mulieres iterficite vſqꝫ ad iteritū. Oēm aūt ſup quē videritis thau ne occidatis: ⁊ a ſanctuario meo icipite. Et hoc dicit Dio⁹ ꝙ ſequentes erudiebant a p° diuinō iudiciū. ℂ Iteꝫ Ezechielis 10°. Et vidi: ⁊ ecce in firmamento qd̄ erat ſup caput cherubin q̄ſi lapis ſaphyrus ⁊ q̄ſi ſpēs ſimitudinis ſolij appuit ſup eā. Et dixit ad virū q indut⁹ erat lineis ⁊ ait. Ingredē in medio rotarū q̄ ſunt ſubtus cherubin ⁊ iple manū tuā prunis igneis: q̄ ſūt iter cherubin ⁊ effunde ſup ciuitatē. Hoc ēt dixit Dio⁹ ꝙ ille vir erudiebat a cherubin: qd̄ notat i hoc ꝙ mittit vt accipiat prunas ſub rotas cherubin. ℂ Itē oēs auctoritates iducunt ⁊ exponunt per intellectū dictū a beato Dio° in de celeſti hierar-

Nō pulchraꝫ ſolutionē.

ebia capᵒ 8ᵒ circa finē. ¶ Itē in apocalypsi capᵒ 7ᵒ. Uidi alterū angelū ascēdētē ab ortu solis hn̄tez signū dei viui: ⁊ clamauit voce magna q̄tuor angelis qbꝰ datū est nocē terre ⁊ mari dicēs: nolite nocē terre ⁊ mari neqꝫ arboribꝰ q̄adusqꝫ signemꝰ seruos dei nr̄i in frontibꝰ suis. Et ex hoc accipit̄ ꝙ qdā illuminant̄ ab ipso sole vt iste q ascendit ab ortu solis. qdā aūt ab ipsis angelis vt illi q̄tuor qbꝰ clamauit. ¶ Preterea videt̄ ꝙ idigeāt purgatione: ita habet̄ in Job 4ᵒ. Ecce q seruiūt ei nō sunt stabiles ⁊ in angelis suis reperit prauitatē. igit̄ cū angeli habeāt prauitatē idigent purgatione. ¶ Itē Job 25ᵒ. Luna nō splēdet ⁊ stelle nō sunt mūde in cōspectu eiꝰ. ⁊ ex hoc seqt̄ idē qd̄ p̄us. Per lunā. n. intelligunt̄ angeli ab ipso sole. s. deo illuminati ⁊ per stellas minores et iferiores. ¶ Itē Job 40ᵒ capᵒ. Cū sublatꝰ fuerit. s. leuiathā tremabunt angeli ⁊ territi purgabunt̄. ¶ Itē dicit Dioꝰ p̄ᵒ capᵒ celestis hierarchie. ꝙ opꝫ purgādos qdēꝫ puros effici oino ⁊ oī liberari dissimilitudinis ꝯfusione. Si igit̄ hēat cōfusionē dissimilitudinis: tūc vr̄ ꝙ egeāt purgatiōe. ¶ Sed ꝯtra. si purgant̄ aut purgant̄ a pctō: aut ab ignorātia: aut a phantasijs. nō a pctō qr nō hn̄t pctm̄. Ab ignorātia ēt nō: qr ignorātia vel pctm̄ est vel ꝯiunctū hꝫ pctm̄ vt dicit Augꝰ in liᵒ de libero arbitrio. Itē nō a phantasijs: qr dicit Augꝰ sup 2ᵃᵐ ep̄lam ad Corinth. 12ᵒ sup illud Scio hoiem hmōi ⁊c̄. ꝙ angeli sunt in regione itelligibiliū vt videāt pspicuā veritatē nullis opionū stellarū nebulis fuscatā. ¶ Preterea dic̄ Augꝰ ꝙ itelligētia est de icorporeis substātijs pura certaqꝫ cognitio. cū igit̄ angeli hēant itelligētiā: videt̄ ꝙ de oibꝰ talibꝰ purā ⁊ certā hēant cognitionē: ⁊ ita purgatione nō indigēt. Si forte dicat̄ ꝙ ignorātia relingt debitū ad discēdū ⁊ ꝓpter illud est pctm̄: sed nescientia nihil ponit ⁊ est negatio scie ⁊ ab illa purgant̄ angeli. ¶ Contra. qd̄ nihil ponit oino nihil est: ⁊ qd̄ oino nihil est: nō purgat̄: igit̄ videt̄ ꝙ talis nesciētia nō possit purgari. ¶ Preterea dic̄ Gregoꝰ qd est qd̄ nō videāt qui vidētē oia vidēt: ḡ nihil ignorāt: igit̄ ab ignorantia purgari nō pn̄t. Si forte ꝓpter hoc dicat̄ ꝙ purgant̄ a mālitate q̄dā que est obtusio perspicacitatis intelligentie.

¶ Cōtra. querat̄ de cā illiꝰ obtusionis ⁊ nō pōt assignari nisi minor simplicitas eēntie. cū igit̄ cā nō possit amoueri effectꝰ ēt stabit ⁊ nō purgabit̄. ¶ Preterea ꝺm hoc in purgatione angeli forma aliq̄ actu ens remoueret̄ ⁊ aliq̄ adueniret: et sic esset ibi motꝰ alterationis qd̄ falsum est. ¶ Itez obtusio illa nālis habitꝰ est: ⁊ ita erit ex pricipijs nālibꝰ: igit̄ erit immobilis cū nō possit moueri nisi per mutationē principiorū nāe. ¶ Soło. dicimus cū Dionysio in de celesti hierarchia capᵒ 7ᵒ. ꝙ purgant̄ ab ignorātia. dicit. n. Dionysꝰ sic. Ignorātia qdē vtpote purgās ꝺm ordinē in dicta scia perfectarū doctrinarū. ¶ Cōcedimus igit̄ ꝺm primas auctoritates ꝙ qdā purgāt ⁊ qdā illumināt. ⁊ qdā purgant̄ ⁊ qdā illuminātur. ⁊ qdā perficiūt ⁊ qdā perficiunt̄. ¶ Ad hoc aūt qd̄ q̄rit̄ de idigentia purgationis dicimꝰ ꝙ idigentia purgationis est ignorātia sicut dictū est. Sed ignorantia est duplex. s. negationis ⁊ priuationis. Ignorātia negationis est nescientia que nihil ponit: sicut dicimꝰ lignū nesciens: hoc est nō sciēs ⁊ hec iproprie dicit̄ ignorantia. Est etiā ignorātia priuationis: ⁊ hec est duplex. s. male dispositionis ⁊ hec qr aliqd ponit de habitu ꝓprie dicit̄ error ⁊ iproprie ignorātia. Alia est ignorātia priuationis habitꝰ: ⁊ hec est duplex. s. illa que priuat habitū ⁊ relingt subm̄ cū debito ꝓcedendi ad habitū: ⁊ hec tradenda est in moralibꝰ q̄ōnibꝰ vbi agit̄ de peccatis. Et est etiā ignorātia que priuat habitū ⁊ relingt subm̄ cum ptāte recipiēdi hitū p̄terqꝫ ꝙ sit debitū ad illū ⁊ illa est ignorātia de qua loqt̄ Dioꝰ. ꝙ ab ip̄a purgant̄ angeli. ¶ Dōm igit̄ ad p̄ᵐ qd̄ obijcit̄ de Job 4ᵒ. ꝙ prauitas inuēta in angelis est prauitas casus que nō est purgabilis de q̄ nō loquit̄ Dioꝰ. ¶ Ad aliā auctoritatē Job 25ᵒ. dōm ꝙ ibi dr̄ luna nō splendere in cōparatione ⁊ nō simplr̄. Qd̄ aūt dr̄ ꝙ stelle nō sunt mūde: nō sequit̄ ex hoc ꝙ sint imūde eo ꝙ nō absolute dicunt̄ esse imūde sed nō mūde in ꝯspectu eius. vnde mundicie dei ꝯtū pole est ꝯsequunt̄ per purgationez. ¶ Ad 3ᵃᵐ auctoritatē Job 40ᵒ. dōm ꝙ etiā ibi loquit̄ de casu diaboli qn̄. s. leuiathan sublatus est de medio angeloꝝ: tūc eni angeli alij per dissensum malitie diaboli fugerūt a similitudine volūtatis diaboli: ⁊ hec fuga dr̄ terror eo ꝙ subito resilierūt a pctō diaboli, per dissensuꝫ in adhesionē dei. Et in isto terrore dr̄r esse purgati a flexibilitate liberi arbitrij in ꝯfirmatione btitudinis sue. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ per rōnes pꝫ soło: qr dicimꝰ ꝙ purgant̄ ab ignorantia de q̄ dictū est: ⁊ lꝫ illa sit p̄uatio habitus: nō est tn̄ simplr̄ nihil eo ꝙ relingt subm̄ cū ptāte recipiēdi hitū. Unde sicut dicit ph̄s in fine p̄mi physicoꝝ ꝙ sufficit forme absentia ⁊ pn̄tia facē mutationē: ita dicimus hic ꝙ illuminatio absentia facit p̄uationē: ⁊ pn̄tia facit purgationē: nec tn̄ in angelis dicimus esse motū vel mutationē. nō eni est ibi ꝯtrarietas formarū nec mutatio subti prius ad mediū q̄ꝫ ad extremū: qr per receptionē potius illuminationuꝫ perficit̄ ⁊ imutabilis fit angelus ⁊ accedit ad vnū sicut supra ostensum est. ¶ Ad auctoritatez Augustini dōm ꝙ angeli vident perspicuā veritatē: sed nō vidēt eam ꝺm oēs rōnes qbꝰ reuelari pōt. Sic eni eā vidēt nō nisi deꝰ trinitas ⁊ bō chr̄s iesus. Unde ꝺm rōnes illas angeli accipiūt illuminationes spūales ⁊ purgant̄ ab ignorātijs scibiliū illoꝝ de qbꝰ accipiūt reuelationē. ¶ Ad aliā auctoritatē Augustini similr̄ dōm: ꝙ itelligētia certā hꝫ cognitionez de spūalibꝰ: sed nō opꝫ ꝙ oia spūalia ꝺm q̄libet rōnem cognoscat. Cōcedimꝰ tn̄ ꝙ nō purgant̄ angeli a fuco nebularū false opinionis. ¶ Ad auctoritatē Gregorij dōm: ꝙ oia vidēt angeli in verbo ptinētia ad beatitudinē coꝝ. Sed q̄daꝫ sūt sup btitudinē ꝺm que efficiunt̄ agalmatha diuina vt supra dictū est: ⁊ nō est necesse ꝙ oia illa videāt simr̄: ⁊ ꝺm hoc purgant̄ ab ignorantia que a Dioᵒ dr̄ ꝯfusio dissimilitudinis: nō iō ꝙ relinq̄t ꝯfusionē pcti. sed dicit̄ ibi ꝯfusio minor in diuina ordinatio: ꝺm ꝙ hierarchia dr̄ diuinior ordo diuinus dissimilitudo aūt dr̄ minor participatio illuminationuꝫ ꝺm quas est ascēdere in diuinā silr̄itudinē ꝺm ꝙ dicit Dionysꝰ ꝙ hierarchia deiformiem q̄tū pōt similat ⁊ in dei silr̄itudinē ꝓportionabiliter ascēdit. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ de obtusione ⁊ mālitate videt̄ ꝯcedendū esse.

¶ Articulus 7ᵒ.

Secūdo querit̄ ꝺm qd ꝯueniat angelis purgare illuminare ⁊ perficere. Et videt̄ ꝙ ꝺm idē: qr in iustificatione impij ad īfusionez gr̄e seqt̄ purgatio a culpa ⁊ perfectio ꝺm virtutes. sicut habet̄ in glo. sup 6ᵒ ad Ro. sup illō quos p̄destinauit hos ⁊ vocauit: ⁊ quos vocauit hos et iustificauit: ⁊ quos iustificauit hos ⁊ magnificauit. eadē. n. est gr̄a vocās ⁊ iustificās ⁊ magnificās. igit̄ a simili videt̄ ꝙ idē sit purgās ⁊ illuminās ⁊ pficiēs: ⁊ iō nō vident̄ esse tres actꝰ. ¶ Itez qcqd ꝯseqt̄ aliqd semp in subto hoc videt̄ esse idiuisum ab ipso: sed purgatio semp seqt̄ illuminationē in subto purgato: igit̄ videt̄ esse idiuisa purgatio ab illuminatione: ⁊ ita nō sunt duo actꝰ sed vnus. Si forte dicat̄ ꝙ hic est vnus actus differens ꝺm terminos: sicut etiā in naturis est vnus terminus a quo ⁊ ad quem.

¶ Cōtra. qr ꝺm hoc cū nō sit nisi duplex terminus in actu. s. a quo ⁊ ad quē nō debēt hic esse nisi illa duo. s. purgare ⁊ illuminare: ⁊ sic supuacuū erit pficē. ¶ Preterea quoꝝ diffōnes sunt diuerse ipsa sunt diuersa: sed diffōnes hoꝝ sunt diuerse: ḡ ⁊ ipsa sunt diuersa. Probatio medie. dicit Dioꝰ 3ᵒ capᵒ celestis hierarchie. Opꝫ itaqꝫ vt estimo purgādos qdē puros perfici oino ⁊ oī liberari dissimilitudinis ꝯfusione: illuminādos v̊o repleri diuino lumine ad ꝯtemplatiuā habitudinē ⁊ virtutē in castissimis mentis oculis reducendos ⁊ īperfectos restaurandos participes fieri exploratoꝝ sacroꝝ perfecte scie. Ex his pꝫ ꝙ diffinitiones hoꝝ ex parte passiuoꝝ sunt diuerse. s. purgari illuminari ⁊ perfici. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ ista sunt eadē ex parte agētis. hoc iterū videt̄ eē cōtra Dioᵐ. dicit. n. ꝙ opꝫ purgationes magnitudine purgationis alij tradere ꝓpria castitate. illuminationes aūt vt lucentiores animos ad participationē luminis ⁊ distributiones ꝓprie habētes ⁊ ditissime sancte claritatis repleti oino sūmū superexcellēs lumē in eos qui digni sūt honores supuehere. Perfectiores v̊o tanqꝫ p̄ceptores pfecte traditiōis perficere: ⁊ perficiēdos sanctissima doctrina per īspectoꝝ sacroꝝ sciam. Ex his videt̄ ꝙ purgatores purgāt castitate: ⁊ illuminatores illumināt lumine. ⁊ perfectores perficiūt p̄cepto perfectissime traditionis. Cū ḡ ista tria nō sunt eadem nō erit idez purgare perficē ⁊ illuminare. ¶ Iuxta hoc q̄rit̄ de ordine illoꝝ triū. Et videt̄ ꝙ p̄mū sit purgare: qr anteqꝫ inducat̄ forma opꝫ remouere a subto p̄uationē ⁊ dispōnem ꝯtrariā. ¶ Sed videt̄ ecōuerso ꝙ perficere sit p̄mū qr pficē

Ignorātia duplex ex pᵒ posterioꝝ.t.c.32.

Tex.cō.6…

est ꝑm actū ⁊ act⁹ prior est potētia vt dicit p̄hs 9° metaphysi
ce tpe ⁊ rōne ⁊ suba. ¶ Itē3 videt᷑ ꝙ illuminare sit p̄us: qꝛ p
illuminationē fit purgatio ⁊ pfectio. ¶ Solo isti⁹ q̄ōnis de/
terminat᷑ a Dio° in de celesti hierarchia cap° 7° vbi sic di/
cit. Cōprehēdēs aūt ⁊ hoc dixerim fortassis nō in merito et
purgatio est illuminatio ⁊ pfectio diuine scie ⁊ assumptio.
¶ Ignorātia qdē vtpote purgās ꝑm ordinē inclita scia pfe/
ctarū doctrinarū. illuminās aūt ipsa diuina cognitione per
quā ⁊ purgat nō p̄us ɔtēplatiue quā manifestat per altiore3
illuminationē: ⁊ pficiēs iterū ipso lumine ꝑm habitū scia lu
cidissimarū doctrinarū. hoc est ꝙ per illuminationē vnā so
lā fiunt ista tria. s. purgatio: illuminatio ⁊ pfectio. sed quātū
ad remotionē p̄uationis q̄ est ignorātia di᷑ purgatio: ⁊ q̄tu3
ad imissionē luminis qd nō prius ɔtēplat᷑ nisi manifestet᷑ ei
altior illuminatio di᷑ illuminatio. Inquātū aūt explorat sa/
cra in ipo scibili cui⁹ accipit illuminationē di᷑ pfectio. Et ad
hoc itelligēdū reuocādū est ad memoriā qd supra dictū est
in theophanijs eē duo. s. lumē eleuās itellectū ⁊ scibile disti
guens eūdem. Et qn̄ accipit᷑ scia de ipso scibili diuino dicit
Dio⁹ angelos pticipes fieri exploratoꝝ sacroꝝ pfecte scie:
⁊ per hoc reduci ⁊ restaurari ad pfectū. ¶ Scdo3 hoc igit᷑ hn̄
ɔcedim⁹ ꝙ ista tria fiūt vna sola illuminatione. sed sicut in
motu tria sūt. s. termin⁹ a quo ⁊ in quē: ⁊ finis mot⁹. ita hic
sunt tria: ⁊ penes terminū a quo di᷑ purgatio. ⁊ penes termi
nū ad quē di᷑ illuminatio. penes finē aūt ꝓpter quē est totu3
di᷑ pfectio. hic aūt finis nihil aliud est nisi vt fiat exploratio
diuine scie illuminatiōe pcepta. ¶ Ad id igit᷑ qd obijcit᷑ de
Dio° ꝙ ipse videt᷑ dare diuersas diffōnes. Dōm ꝙ ipse cō
siderat ista tria penes dria3 terminoꝝ ⁊ finis ⁊ penes dria3
ei⁹ qd est ad finē: ⁊ nō penes subam illuminationis qua oia
ista fiūt. oia. n. ista tria sūt idē in suba: s3 differūt penes eē et
rōnes. ¶ Ad id qd obijcit᷑ de castitate ⁊c̄. dō3 ꝙ castitas di᷑
ibi appropinq̄tio itellect⁹ ad vnū: q̄tū. n. magis appropinq̄t
ad vnū p̄m: tāto magis pficit᷑ in multis ⁊ variat᷑ lux in illis.
hoc aūt ɔtingit qꝛ finis est vnus. ea aūt que sunt ad finē sūt
multa ⁊ ptita. ¶ Ad id aūt qd di᷑ de p̄cepto traditiōis. dōm
ꝙ p̄ceptū di᷑ ibi p̄n^m ⁊ regula reductionis ad finē: sicut ēt di᷑
ars collectio p̄ceptoꝝ ad eūdē finē tēdētiū. vn̄ p̄ceptū ibi tra
ditionis nō est nisi illuminatio per quā anagogice reducun
tur: ⁊ in explorationē ⁊ ispectionē sacroꝝ que sunt doctrina
⁊ scia illuminationis. ¶ Ad illud qd q̄rit᷑ de ordine dōm. ꝙ
tripl'r ɔsiderādo tres hn̄t ordines ista tria. Si. n. ɔsiderant᷑
ista tria ex parte subti: tūc est p̄m purgatio. z^m illuminatio.
3^m est pfectio. ⁊ iste ordo est ꝑm rōne3 gnōnis eoꝝ in subto.
Si āt ɔsiderent᷑ ex pte agētis. tūc p̄m est illuminatio. z^m pur
gatio. 3^m est pfectio. qꝛ agēs p̄° formā ꝑm quā est act⁹ cōicat
que ɔsequent᷑ remouet a subto p̄uationē oppositā ⁊ vltimo
inducit finē. Si v̄o cōsiderent᷑ ꝑm rōnē perfecti ⁊ optimi sic
perfectio est p̄m. illuminatio z^m. ⁊ purgatio 3^m. ¶ Ad hoc āt
qd obijcit᷑ ꝙ p̄hs dic̄ ꝙ act⁹ est p̄or tpe. dōm ꝙ hoc verū est
in diuersis s3 nō in vno. in vno. n. ⁊ eodē potētia p̄or est actu
tpe sed suba ⁊ rōne posterior. ¶ Articulus 8⁹.

Ertio querit᷑. Utꝝ ɔueniāt eis ꝑm distinctio/
nē hierarchiarū vel ordinū vel psonarum. Et
v᷑ ꝙ rōne hierarchiarū: qꝛ dicit btūs Diony/
sius de p̄ma hierarchia que est seraphin ⁊ che
rubin ⁊ thronoꝝ 7° cap°. sic: in p̄mis eēntijs q̄
post substātificā earū diuinitatē collocate sunt
⁊ veluti in vestibulis ipsius ordinate oēm sunt inuisibile3 ⁊
visibilē supercedētes factā virtutē ꝓpriā estimādū est esse ⁊
oīno eq̄formē hierarchiā. lr̄a sic ordinat᷑: ꝓpriā ⁊ oīno eq̄for
mē hierarchiā estimādū est eē in p̄mis eēntijs. Ex hoc acci
pit᷑ ꝙ cū p̄ma hierarchia tota sit eq̄formis non illuminat in
ea ordo ordinē vel psona psonā. igit᷑ cū angelis ɔueniat pur
gare ⁊ purgari ⁊c̄. videt᷑ ꝙ hoc cōueniat eis rōne diuersarū
hierarchiaru3: ⁊ nō rōne vnius hierarchie. Item habet᷑ ex
hoc ꝙ vocat eā ꝓpriā hierarchiā. qd enim aliūde est nō vi/
det᷑ esse ꝓpriū. ¶ Sed ɔtra Dionysius dicit in 4° cap° cele
stis hierarchie. Et in eq̄potētibus ista lex diffinit᷑ ab oī su/
peressentialis ordinis p̄ncipatu ⁊ per vnāquāq3 hierarchiā
p̄mos ⁊ medios ⁊ vltimos esse: vt ordinationes ⁊ virtutes
⁊ minoꝝ esse diuiniores doctores ⁊ manuductores in diui/
nā adductionē ⁊ illuminationē ⁊ cōicationē. Ex hoc accipit᷑
ꝙ in hierarchia eq̄potēte vnus illuminat aliū ⁊ pficit aliū.

¶ Item videt᷑ ꝙ vnaqueq3 persona habeat alios actus ad
seipsa3 ⁊ ad aliā: qꝛ ita dicit Dionysius in 10° cap° celestis
hierarchie. Scdōm seip̄m vnusquisq3 ⁊ celestis ⁊ humanus
animus spāles h3 ⁊ primas ⁊ medias ⁊ vltimas ordinatio/
nes ⁊ virtutes addictas per vnāquāq3 hierarchiā ⁊ illumi/
nationū ꝓprias anagogas hierarchiarū illuminationum
anagogas dico dictas per vnūquēq3 angelū. Ex hoc hēt᷑
ꝙ q̄libet angelus pōt seip̄m illuminare ex anagoga illumi/
nationis superioris: ⁊ pōt illuminare ēt aliū angelū ꝑm illu
minationē inferioris anagoge. ¶ Solo. dōm ꝙ hierarchia
hierarchiā pōt illuminare ⁊ ordo ordinē ⁊ psona psonā: sed
nō persona seipsa3. ¶ Ad p̄m aūt dōm ꝙ tres ordines in pri
ma hierarchia dicunt᷑ eq̄formes q̄tū ad actū ꝓpriū hierar
chie de quo dicet᷑ inferius: sed nō sunt equiformes q̄tū ad
illuminationes spāles. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hierarchie dn̄r
ꝓprie: que sunt in primis tribus ordinib⁹: eo ꝙ nō habent᷑
nisi a solo deo. Alie aūt inferioꝝ habent᷑ etiā ab angelis ꝑm
quēdā modū. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ nō itēdit Dionysius ꝙ
angelus seip̄m illuminet: sed in quolibet angeloꝝ sūt trifor
mes illuminationes appropriabiles tribus hierarchijs qd
planum erit in sequentibus. ¶ Articulus 9⁹.

Uarto querit᷑ cui ɔuenit per pri⁹ ⁊ cui per po/
sterius. in nā. n. vnū est mouēs p̄m qd nullo mō
mouet᷑. ⁊ vnū est motū vltimū qd nullo mō mo
uet: ⁊ sunt media inter hec que mouēt ⁊ moue
tur. ¶ Et si querat᷑ cui per se cōuenit mouere.
Respōdet᷑ ꝙ illi mouēti qd nullo mō mouet᷑.
Sil'r motū ɔuenit ei per se p̄mo qd nullo mō mouet: maxie
eni mouet᷑ qd ab oib⁹ motoribus mouet᷑: ⁊ maxime mouet
qd oēs alios motores ⁊ mobilia mouet. igit᷑ simil'r cū deus
sic illuminet ꝙ nullo mō illuminet᷑: ⁊ oia illuminata illumi/
nātia illuminet sibi illuminare erit ꝓpriū. Et qd sic illumi/
nat᷑ qd nullū aliud illuminet post se ⁊ illuminat᷑ a quolibet
illumināte qꝛ a deo ⁊ angelo sibi maxime erit ꝓpriū illumi
nari. Et hoc videt᷑ dicere Dio⁹ in 4° cap° celestis hierar/
chie. vbi dicit de superiorib⁹ eēntijs ꝙ p̄mo in se educūt di
uinā illuminatione3 ⁊ in nos per se deferunt que supra nos
sunt manifestationes. Et hoc videt᷑ esse cōcedendū: qꝛ q̄/
to superior est intellectualis animus tanto magis est ei ꝓ/
priū illuminare: eo ꝙ plures illuminat ⁊ a paucioribus vel
a nullis illuminat᷑. Et quanto inferior est tanto ɔuenit ma
gis ei per se illuminari ⁊ nō illuminare qꝛ a pluribus illumi
nat᷑ ⁊ pauciores vel nullos illuminat.

Einde q̄rit᷑ q̄liter his actibus vtunt᷑ ad aias
hoiu3. Et q̄runt᷑ tria. Quoꝝ p̄m est. vtꝝ in no
bis possint facere itellectū diuinū. z^m per quē
modū faciunt si faciūt. 3^m per quem modum
possunt nos perficere in affectu.
¶ Utrum angeli faciant in nobis intellectū
diuinum. Articulus 10⁹.

D primū ꝓcedit᷑ sic. Dicit Dio⁹ in de celesti
hierarchia: ca° 11°. ꝙ archangeli angelis cōi/
cant illuminationes ⁊ angeli nobis ꝑm vniuſ/
cuiusq3 illuminatoꝝ analogiā. Et ita videt᷑ ꝙ
dāt nobis illuminatiōes: ⁊ ita faciūt in nobis
itellectū diuinū. ¶ Item ibidē post aliquātu3.
Prima qdē hierarchia manifestius: illa v̄o q̄ est post ipsa3
occultius. p̄ncipatuū aūt archāgeloꝝ ⁊ angeloꝝ hierarchia
dispōnē humanis hierarchijs per ɔn̄tiā percipere vt sit per
ordinē ad deū ascēsus ⁊ ɔiūctio ⁊ vnitas. ex hoc accipit᷑ idē.
¶ Itē Aug⁹ in 1z° sup genesim ad lr̄am. sicut in ista luce cor
porea est celū: qd supra terrā suspicim⁹ vn̄ luminaria clarēt
⁊ sydera q̄ corpora lōge sūt meliora terrestrib⁹: sic in illo gn̄e
spūali in quo vident᷑ corpoꝝ sil'itudines luce q̄dā incorpali
ac sua sūt q̄dā excellētissima ⁊ merita diuina: q̄ demonstrat
Aug⁹ distinguēs miris modis. Utꝝ visa facili q̄dā ⁊ p̄pote
ti iūctiōe ēt nr̄a faciētes: alij sciētes nescio quo mō i spū nr̄o
iformare visionē difficil' p̄ceptu3 ⁊ diffōnes. Ex hoc accipit᷑
ꝙ angeli formāt i nob̄ visa sua mir3 modis: ⁊ ita māifestāt
nob̄ suas illuminatiōes. ¶ Itē angelus illuminat angelū: g̃
m'to forti⁹ illuminat aias. Preterea sic̄ supra sepe hitū est
lex hierarchiaꝝ est per p̄ᵃ zᵃ reducē. Cū igit᷑ angelus sit pri
mus ⁊ aia sit zᵃ: aia reducit᷑ per angelū: g̃ multo forti⁹ illu/
minat aias. ¶ Itē habitū est supra in auctoritatib⁹ iductis

Ext. cō. i3. et infra.

Purgatio illuminatio pfectio sūt idē in suba in angelis ⁊ nō differūt nisi ꝑm rōnem.

Nō quē ordinē habent ista tria adinuicē.

ꝙ ꝓphete illuminati sunt per angelos sicut Zacharias qui ait: ãgelus q̃ loquebaẗ i me. ⁊ similr̃ antiq̃ p̃res. s. Habraaȝ Isaac ⁊ Jacob Moyses ⁊ Josue ⁊ alij q̃ docti sũt m̃lta per angelos. g̃ videẗ ꝙ tradãt nobis illuminationes. ¶ Cõtra dicit Aug⁹ ꝙ nihil est iter mẽtẽ nr̃am ⁊ deũ. g̃ videẗ ꝙ sicut in mẽtẽ descẽdũt illuminationes a deo in sũmã hierarchiã ꝙ imediate debeãt descẽdere in nos. ¶ Itẽ hoc idem videẗ dicere psalmista. Audiã q̃d loquaẗ in me dñs de⁹. ¶ Itẽ sicut a Jesu ꝭm Dio^m superiores imediate in mẽte recipiũt illuminationes ita ⁊ nos. recipim⁹ aũt resurrectionẽ per p̃dicationẽ: ⁊ post resurrectionẽ q̃ñ duob⁹ discipulis eũtibus in Emaus interp̃tabaẗ de oib⁹ scripturis ⁊c̃. ¶ Solõ. dicimus ꝙ aĩe recipiũt illuminationes ab angelis. ¶ Sed notãdũ ꝙ aliud est imittere cogitationẽ: ⁊ aliud itendẽ ⁊ dare illuminationẽ. Immittẽ. n. (vt dicit Beda) est itus creare ⁊ facẽ cognitionẽ. itẽdẽ aũt est itus factaȝ iflãmare: ⁊ de his duob⁹ erit sermo in q̃one de deceptionib⁹ demonuȝ. Dare aũt illuminationẽ est dare reuelationẽ de aliquo itelligibili occulto. ¶ Ad illud q̃ꝺ obijciẗ de Aug̃ dõm ꝙ q̃ñtũ ad btificationẽ ⁊ rõnẽ imaginis nihil est iter nos ⁊ deum. imediate enĩ creauit nos ad imaginẽ suã: ẽt imediate similr̃ sic btificabit nos per seip̃m sed nihil ꝓhibet q̃ñtũ ad modũ pcipiẽdi illuminatiões aliq̃d eẽ mediũ iter nos ⁊ ip̃m. ¶ Ad aliꝺ dõm ꝙ lȝ Dauid dicat ꝙ deus loquaẗ in ipso ꝙ ex hoc nõ sequiẗ q̃netiã per angelũ possint fieri tales illuminationes: q̃ dicit Dionysius in de celesti hierarchia cap° 5°. Excellẽtes quidẽ ordines habent iferiorũ ordinũ illuminationes ⁊ virtutes. nõ aũt p̃ticipãtes excellentiũ se sunt vltimi. Vñ q̃cq̃d iferior põt ⁊ superior: sed nõ ꝯuertiẗ. ¶ Ad vltimũ dicendũ ꝙ Christus nobis tradidit imediate illuminatiões q̃ ipse sup̃mus illuminator est qui oia põt que possunt inferiores sed non conuertitur.

¶ Articulus 11⁹.

Ecũdo queriẗ per quẽ moduȝ faciũt in nobis angeli itellectũ diuinũ. Cũ. n. duo sũt in illuminatione lumẽ. s. ⁊ scibile. ¶ Queriẗ vtrũ vtrũq̃ possit fieri ab angelo in aĩa aut alteruȝ tm̃. Et videẗ ꝙ vtrũq̃: q̃ cũ reuelatiões sint de occultis quorũ notitiã neq̃ per studiũ: neq̃ per nãm est in aĩa videẗ ꝙ vtrũq̃ opȝ hẽre ab angelo illuminãte. Itẽ sic legiẗ de ꝓphetis ꝙ distĩcte p̃nũtiabãt futura ⁊ illuminationẽ ⁊ hoc nõ poterat eẽ nisi hẽrẽt illuminationẽ distinctaȝ ⁊ hãc illuminationẽ hũerũt per angelos (vt dicũt scti) igiẗ angeli distĩcte illuminãt. Silr̃ exp̃sse legiẗ ꝙ quosdã illuminauerũt ad sensum sicẽ Habraaȝ ⁊ Loth ⁊ q̃sdã alios. q̃sdã aũt ad imaginationẽ sicẽ Danieleȝ fecit itelligere visionem. ¶ Queriẗ g̃ vtrũ illuminationẽ imediate p̃nt ip̃rimẽ in itellectu sine sensu ⁊ phantasia. Et vr̃ ꝙ nõ: q̃ hec est altissima p̃s aĩe nr̃e iter quã ⁊ deũ nihil est mediũ (vt dicit Aug⁹) in qua sum⁹ eq̃les angelis. eq̃lis aũt nõ est eq̃lẽ illuminare.

¶ Sed ꝯ dr̃ de Moyse in exodo ꝙ angelus qui in p̃sona dñi dedit ei legẽ loquebaẗ ei ore ad os sicut hõ loq̃ẗ ad amicuȝ suũ. vñ ẽt cornuta facta ẽ facies Moysi. Et dicũt scti ꝙ ore ad os loq̃ ⁊ facie ad faciẽ ad itellectũ loq̃ est. ¶ Itẽ dicit Jacob genesis 32°. Vidi dñm facie ad faciẽ ⁊ salua facta ẽ aĩa mea. ¶ Itẽ itellectualis visio est magis ꝯformis itelligẽtie angelice q̃ȝ imaginaria vel sensibilis seu corporalis: g̃ vr̃ ꝙ magis p̃nt angeli ꝭm illã illuminare q̃ȝ ꝭm alias. ¶ Solõ. dicim⁹ ꝙ triplex est modus q̃b⁹ angeli illuminãt aĩas. s. ad sensuȝ: ⁊ ad imaginationẽ ⁊ itellectũ ꝭm triplex gen⁹ visiõis distinctũ ab Aug̃ sup genesi ad lr̃am 12°. illuminatio tñ p̃fecta nõ fit nisi ꝭm itellectũ. vñ ꝯcedim⁹ ꝙ angeli in itellectuȝ p̃nt ip̃rimẽ lumẽ sub quo fit cognitio ⁊ ip̃a cognoscibilia ꝭm spẽs suas. Dicim⁹. n. ꝙ sicut obedit eis mã ad assumptionẽ corporũ: sic obedit eis ⁊ ad abstractionẽ spẽrũ. Vñ sicẽ itellect⁹ agẽs spẽs abstrahit a phantasmatib⁹ ⁊ vnit eas itellectui possibili hȝ ordinẽ ad sciaȝ ⁊ op⁹: sic itelligẽtia angelica lumie suo abstrahit spẽs a phantasmatib⁹ ⁊ cõponit cũ itellectu aĩe ꝭm ordinẽ ad reuelationẽ occultorũ. ¶ Si aũt q̃raẗ vbi sint phantasmata a q̃b⁹ abstrahit. Dico ꝙ sint in aĩa ⁊ p̃nt fieri in aĩa vtroq̃ duorũ modorũ. põt. n. angelus facẽ in ea de nouo per visionẽ sensibilẽ vel imaginatiuã. Põt ẽt in ea facta nãliter ordinare ⁊ cõponere ⁊ diuidere ꝭm exigẽtiã reuelationis ꝭm quã itendit illuminare. Et hos modos dicit Aug⁹ miros modos q̃b⁹ angeli visa sua ip̃mũt in aĩas.

Nõ tres modos q̃b⁹ angeli aĩas p̃nt illuminare.

Qualr̃ aũt hi modi ꝯueniãt visioni ꝓphetice ⁊ visioni superiorũ ⁊ alijs modis reuelationis alibi diceẗ. ¶ Ad obm aũt in ꝯ̃riũ dõm ꝙ q̃ñtũ ad nãȝ in gñe sum⁹ eq̃les angelis ꝭm intellectũ. q̃ñtũ v̇o ad p̃tãtẽ cõparatã ad actũ sumus ieq̃les: q̃ ipsi itelligũt deiformiter: nos humane vt dicit Dionysius. Ex his patet solutio ad totum.

¶ Articulus 12⁹.

Ertio queriẗ per queȝ modũ p̃nt nos p̃ficẽ in affectu. Q̃ꝺ. n. hoc p̃nt: videẗ p̃ hoc ꝙ triplex est act⁹ eorũ. s. purgare p̃ficẽ illuminare. ⁊ lȝ se inuicẽ nõ purgent a peccatis: q̃ nõ hñt tñ nos idigem⁹ purgatione illa. Purgatio aũt illa a peccato nõ fit nisi per gr̃aȝ ⁊ ita p̃ficiũt affectũ nr̃m ꝭm gr̃am vt videẗ. ¶ Itẽ hoc exp̃sse videẗ in 6° Isaie vbi dr̃. Volauit ad me vnus de seraphin ⁊ calculo quẽ forcipe tulerat de altari tetigit os meũ ⁊ dixit. Ecce hoc: auferẽẗ iniq̃tas tua ⁊ pctm̃ tuũ mũdabiẗ. ¶ Itẽ dicit Beda ꝙ iẽcẽdũt nr̃as cogitationes ⁊ nõ p̃nt accendẽ nisi apponãt ignẽ in affectũ. ignis aũt affect⁹ nõ est nisi charitas. ¶ Preterea demones p̃nt mouẽ ꝯcupiscẽtiã in malũ: g̃ multo fortius angeli boni p̃nt mouẽ affectũ in bonũ. ¶ Sed ꝯtra. Isaie 43°. Ego sum qui deleo iniq̃tates tuas p̃p me ⁊ pctõrũ tuorũ nõ recordabor. g̃ videẗ ꝙ nemo delet iniq̃tates nisi solus de⁹. Silr̃ sic crearẽt gr̃am: creare aũt nõ ꝯuenit angelis. ¶ Preterea gr̃a nõ est ab hoĩe christo ꝭm ꝙ hõ est: igiẗ multo minus ab angelis: q̃ ẽt angeli ab humanitate christi recipiũt illuminationẽ. Q̃ꝺ aũt gr̃a nõ fit ab hoĩe chr̃o ꝭm ꝙ est hõ. Dicit btũs Bernardus sup cap° 7° sic. Proculdubio capit magis qui gr̃as agit q̃m deũ tãgit ⁊ nõ hoiem nõ q̃ nõ sit hõ qui deus est sed q̃ ⁊ hõ vnus est christ⁹: sed q̃ oẽ bonũ a deo nõ ab hoĩe est ẽt ip̃m q̃ꝺ per hoiem ministraẗ. ꝓfecto eni spũs est q̃ viuificat. caro aũt nõ ꝓdest q̃cq̃. ¶ Preterea maledictus qui ponit spem suam in hoĩe. q̃m ⁊ si spes nr̃a tota pẽdet ex hoĩe deo nõ tñ q̃a hõ sed q̃ de⁹ est. ¶ Iteȝ Jacobi p̃°. Omne datũ optimũ ⁊ oẽ donũ p̃fectũ de sursum est descendens a p̃re luminũ. ¶ Solõ. ꝯcedim⁹ ꝙ gr̃a nõ est ab angelis: nec etiã remissio peccati sed a solo deo. vñ purgare angelorũ iest ex p̃te itellectus nõ ex parte affect⁹. Purgãt aũt a tribus aĩe itellectũ. s. ab ignorãtia ⁊ a nubilo phantasiarũ: ⁊ a falsis opinionibus ꝓhibitarũ rõnũ que ꝯtrariãtur reuelationi. ¶ Ad hoc autẽ q̃ꝺ obijciẗ de Isaia dõm ꝙ angelus missus ad eũ quicũq̃ fuerit purgationeȝ illã operabaẗ in ministerio sicut sacerdotes hoĩes hñt operationẽ gratie in exhibitione sacramentorũ ⁊ hoc notaẗ expresse in mõ loquẽdi. Innuẽs. n. angelus ministeriũ suũ dixit. Ecce tetigi hic labia tua. operationẽ aũt gr̃e retorquens ad alterũ dicit. ⁊ auferẽẗ iniquitas tua ⁊c̃. ¶ Ad aliud dõm ꝙ itendunt per modũ ammonitionis nõ ꝙ faciunt ignem. angeli eniȝ (vt prius habitũ est) operanẗ in itellectu illuminationem: ⁊ intellectus illuminatus per modũ ammonentis ⁊ cõsulẽtis se hȝ ad affectũ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ cã prima duplicem hȝ cõparationem. vnã ad volũtatem imperantem: ⁊ sic in ea nõ põt ludificare demon. alterã cõparationem habet ad carnem ⁊ sic in ea ludificabilia facit. Unde demon immediate super volũtatem ⁊ affectum non operatur sed ex parte carnis trahit eum.

¶ De hierarchijs angelorum. Q̃ꝺ Septima.

Onsequẽter queritur

de hierarchijs angelorũ ⁊ q̃runẗ sex. Quorũ p̃^m est q̃d sit hierarchia in cõi. 2^m de diuisione hierarchie per partes ipsius. 3^m de ordinibus hierarchiarum. 4^m vtrum ordines manebunt post diem iudicij vel nõ. 5^m quare oẽs ordines dicunẗ angeli ⁊ virtutes. 6^m de cõnexione ⁊ synagoga angelorũ.

¶ Quid sit hierarchia. ¶ Articulus p̃mus.

Edeam⁹ g̃ ad p̃^m querentes q̃d sit hierarchia in cõi. Et ponãtur diffõnes Dionysij. Dicit eni Dionysius in de celesti hierarchia cap° 3°. Est q̃dem hierarchia ꝭm me ordo diuinus ⁊ sciẽtia ⁊ actio deiforme quãtũ possibile est simulans ⁊ ad inditas ei diuinitus illuminationes ꝓportionabilr̃ in dei similitudinẽ ascendens. ¶ Item infra

in eodē capᵒ hierarchie nomē sacrā quādā vl̄iter declarat dispōnē imaginē diuine speciositatis in ordinibꝰ ⁊ scientijs hierargicis ꝓprie illumiatiōis sacrificātez misteria ⁊ ad ꝓpriū p̄nᵐ (vt licet) assimilatiuā. ℂ Itē diffinit a q̄busdā sic. hierarchia est sacroꝝ ⁊ rōnabiliū ordinata ptās in subditis retinēs dn̄atū. Obijcit aūt ꝯtra primā diffōnez de hoc ꝙ dī ordo. ordo.n.est pars hierarchie ⁊ iō nō debet cadere in diffinitione totius. ℂ Preterea dī in sentētijs ꝙ ordo est multitudo celestiū spirituū q̄ iter se in aliquo munere grē similant: sicut ēt nāliū donoꝝ munere ꝯueniūt ꝫm hūc modū cōstat ꝙ nō ponit ordo in diffōne hierarchie: q2 nō oēs angeli in q̄bus est hierarchia ꝯueniūt in munere grē alicuiꝰ vel dono nāe. ℂ Preterea ois ordo ꝫm prius ⁊ posteriꝰ determinat: sed dicit Dionysius ꝙ illi q̄ sunt vniꝰ hierarchie sunt vniformes ⁊ eq̄potētes in illa: ḡ hierarchia per ordinē non debet determinari sed potius per eq̄potētiā. ℂ Itē diuinus ordo aut dī ordo q̄ est in deo aut q̄ est a deo: aut qui est ꝫm grām dei: aut q̄ est ꝫm distributionē officioꝝ dei. Si primo mō. ꝯtra dicit Augꝰ ꝙ in deo nō est ordo nisi nāe. ordo nō q̄ altera ꝑsonarū sit p̄or altera: sȝ quo altera sit ex altera. ḡ si talis ordo eēt in hierarchijs oporteret ꝙ vna hierarchia eēt ex altera ⁊ vnꝰ angelus ex altero ⁊ nō p̄or eo: ⁊ hoc est icōueniēs: q2 hoc nō posset eē nisi eēnt idē in eēntia ⁊ diuersi in ꝑsona. Si scd̄o mō tūc oia eēnt ī hierarchijs disposita: q2 (sicut dicit Augꝰ) Deꝰ oia creauit in mō spē ⁊ ordine. Si tertio mō tūc oēs ordines distinguerent ꝫm dignitatez ⁊ spēm virtutū: qd̄ nō est verū cū nō sint nisi septē virtutes. Et p̄terea multi ordinū a nulla septē v̄tutū denominant sicut throni: dn̄ationes: principatꝰ: ptātes: angeli archāgeli. Si q̄rto mō dicat cū ꝫm Aplm̄ vnusq̄sq3 ordinet ad deū in ꝓprio officio sicut q̄ docet in doctrīa ⁊ q̄ p̄est in sollicitudine ⁊c̄. oporteret ꝙ hierarchia multiplicaret ꝫm talia officia ⁊ sic essent multo plures hierarchie q̄3 tres qd̄ nō ē verū. ℂ Preterea cū ordo determinet ꝫm prius ⁊ posterius: ⁊ prius posterius sint eoꝝ que multiplr̄ dn̄r: q̄rit ꝑ quē modū dī prius ⁊ posterius in ordine hierarchie ⁊ nō pōt dici nisi ꝫm illū modum quo priꝰ dī id qd̄ dignius est: ⁊ sic cū ꝫm beatū Dionysiū in vno ordine sit digniꝰ ⁊ idigniꝰ ēt in vno solo agmine eēt hierarchia qd̄ falsum est. Cū hierarchia vna spāli ꝯsistat ad minꝰ in tribꝰ ordinibꝰ. Si v̄o dicat ꝙ ordo sumit ibi sicut dicit cōmētū ꝓ ordiata ptāte. Hoc nō videt q2 ꝫm hoc duo sequētia.s. ⁊ scia ⁊ actio oblique deberent cadere in diffōne. nō.n.ordinata ptās est scia ⁊ actio: sȝ scie ⁊ actionis: vel ꝫm sciam ⁊ actionē: ⁊ ita deberet dici hierarchia est ordo diuinus scie ⁊ actionis. vel ꝫm sciam ⁊ actionē. ℂ Deinde q̄rit de hac parte scia ⁊ q̄rit ꝫm quē modū ponat in diffōne scia. Cū.n.vnus solus ordo dicat a plenitudine scie.s.cherubin videt ꝙ nō in diffōne claudēte oēs ordines debet poni scia. Itē aut sumit ibi scia ꝓ illo q̄ est de scibili creato: aut ꝓ illo q̄ est de scibili icreato. Si p̄ᵒ mō tūc nō videt esse ps hierarchie: q2 scia q̄ est de scibili creato est de ꝑfectione cognitionis nālis ⁊ est vespera (vt dicit Augꝰ) potiꝰ q̄3 sit lumē ⁊ illuminatio ꝫm quā distingui hn̄t hierarchie. ℂ Preterea illā hn̄t ēt demones q̄ tn̄ nō hn̄t ordinē sacrū siue hierarchiā. Si aūt zᵒ mō tūc nō est nisi duobꝰ modis.s.per speculū ⁊ in enigmate: ⁊ per spēm ⁊ aperte. ⁊ si eēt p̄ᵒ mō tūc fides eēt ps hierarchie ⁊ ꝯueniret fides angelis: qd̄ falsum est. Et si zᵒ mō hoc videt falsum: eo ꝙ illa est obm̄ beatitudinis ⁊ vite eterne ꝫm quā ordinant oēs imediate ad deū: ⁊ ita ꝫm illaz nō descēdūt illuminatiōes ab vna hierarchia in aliā. ℂ Itē hierarchia q̄3tū est de vi nois nō dicit nisi sacrū p̄ricipatū ⁊ de ꝑfectione illiꝰ nō est scia. igit sup̄flue ponit in diffinitiōe. ℂ Ulteriꝰ q̄rit de hoc qd̄ dī actio. Cū.n.status p̄rie magis sit determinatꝰ q̄eti ꝯtēplationis q̄3 actioni vr̄ ꝙ icōgrue ponit actio in diffōne hierarchie. ℂ Itē nō vr̄ ꝙ oī hierarchie ꝯueniat actio: q2 q̄cūq3 vltima ē iter hierarchias illa nihil agit. ℂ Preterea videt ꝙ ista tria ordo scia ⁊ actio nō sint de eēntia hierarchie: sȝ potiꝰ actꝰ tres cōes de q̄bꝰ supra determinatū est: cū illa oī hierarchie cōueniūt vt dicit Dioꝰ. ℂ Deīde q̄rit de hoc qd̄ dī deiforme: q̄3tū poſe est similās. deiforme.n.dicit aut creatū aut icreatū. Si creatū tūc similare hoc nō erit gloriosum: q2 similitudo ad creaturā inquātū huiꝰ nō est glorie rō. Preterea dicit in canonica p̄ᵒ Joānes. Cū apparuerit similes ei erimus. ⁊ nō dicit similes erimus alicui creato. ℂ Si aūt dicit icreatū tūc nō videt esse deiforme q2 deiforme videt esse formatū ad deū ⁊ ita diuersum a3 deo. ℂ Itē similitudo est (vt dicit Anselmꝰ) ex aliq̄ vno existēte in pluribꝰ: sed nihil vnuz est in deo ⁊ angelis. ḡ videt ꝙ hierarchia nō sit similās deiforme. ℂ Itē in eodez capᵒ post ita dicit ꝙ interpretatio est q̄3tū possibile est similitudo ad deū ⁊ vnitas. Querit ḡ quo mō similitudo ⁊ quo mō vnitas. Et si forte dicatur ꝙ est vnitas spūs (sicut dicit Apl's p̄ᵒ Corinth. zᵒ) Qui adheret deo vnꝰ spūs est. Hoc videt eē pax: q2 ista vnio spūs nō est nisi in ꝯcordia ⁊ ꝯsonātia volūtatū: qualiter ēt hic q̄dā vniunt deo per charitatē. ℂ Preterea dicit Hilariꝰ in liᵒ de eēntia p̄ris ⁊ filij voluntatis tm̄ iterpretat p̄rem ⁊ filiū vnitatē. heretici mētientes vnitatis nostre ad deū vtebant exēplo nobis tanq̄3 ad filiū ⁊ per filiū ad p̄rem obsequio tm̄: ac si volūtate religionis vnitas nulla per sacramētū carnis ⁊ sanguinis nālis ꝯiūctiōis ꝓprietas idulgeret: cū ⁊ ꝓpter honorē nobis datū dei filij ⁊ ꝑmanētē in nobis carnalr̄ filiū ⁊ in eo nobis corporaliter. Et inseparabilr̄ vnitis mysteriū nāe ac nālis vnitatis sit p̄dicādū. Et ita videt ꝙ ꝓpter sumptionē eucharistie nāliter sit in nobis Christus ⁊ simus nāliter secū vnū sicut dī in euāgelio Joānis 6ᵒ. Qui māducat meā carnē ⁊ bibit meuz sanguinē in me manet ⁊ ego in eo. Et vlteriꝰ videt ꝙ sicut Christus est vnū cū p̄re: ita ⁊ nos efficiamur vnū. sicut dī in euanḡ Joānis 16ᵒ. vbi dicit ad p̄rem de aplis vt sint vnū sic̄ ⁊ nos vnū sumꝰ tu in me ⁊ ego in eis vt sint in vnū ꝯsumati. ℂ Deīde q̄rit de vltima pte hac.s. ⁊ ad iditas ei illuminationes in dei similitudinē ꝓportionalr̄ ascēdēs. Ascēsus.n. ille nō est ꝫm locū sed ꝫm dignitatē ⁊ q̄3titatē glorie ꝫm hoc. ḡ quelibet hierarchia sit ⁊ pōt fieri altior. ḡ videt ꝙ media pōt exaltari ad primā ⁊ cū prime ꝓpriū sit (vt dicit Dionysius.) Illuminationes imediate a deo accipere media exaltata accipiet ēt imediate a deo ⁊ ita de media fit p̄ria: q̄m cui ꝯuenit actus ꝓprius hierarchie alicuius illi ēt hierarchia illa attribuit. ℂ Preterea ꝫm hoc vident hierarchie mutari: q2 ꝯtinue data vni ascēsio diuersitatē iducit per pticipationē illuminationū. ℂ Itē querit de hoc qd̄ dicit ꝓportionalr̄. aut.n. ꝓportio accipit ad nām: aut ad conatuz nāe: aut ad meritū. Et si p̄ᵒ mō tūc lucifer q̄ ꝫm aliquos sanctos meliora oibꝰ habuit nālia deberet hēre altissimas illuminationes ⁊ similitudines diuinas: qd̄ nō est veruz cū ipse cum suis ad fundamēta loci sit dep̄ssus. ℂ Si aūt zᵒ mō tūc cuz aliq̄s de iferioribꝰ possit magis conari q̄3 aliq̄s de suprioribꝰ pōt aliq̄s de iferioribꝰ fieri suprior ⁊ ecōuerso. ℂ Itē seq̄t si 3ᵒ mō dicat q2 nihil ꝓhibet iferiorez plura hēre merita q̄3 superiorē cū meritū sit in volūtate ⁊ libero arbitrio grā adiuuāte q̄ nulli negat. ℂ Preterea ꝯ totā diffōnē simul obijcit: q2 nō vr̄ hierarchia eē ordo diuinꝰ ⁊ scia ⁊ actio ⁊c̄. sȝ potius subalr̄ vr̄ eē silitudo ad deū cū ⁊ vnitas agēs ⁊ sciēs in modū ipsiꝰ dei: q2 sicut dicit Dionysius in de celesti hierarchia capᵒ 3ᵒ. Interp̄tatio hierarchie est ad deū q̄3tū poſe est silitudo ⁊ vnitas ipm̄ habēs. ois sacre ⁊ scie ⁊ actiōis ducez ad summū diuinissimū decorē iuariabilr̄ q̄dē videns q̄3tū v̄o ē poſe reformat ⁊ suos laudatores algalmata diuina ꝑficit specula clarissima ⁊ mūda receptiua p̄ncipalis luminis. ℂ Itē dicit magr̄ Hugo de sctō victore. ꝙ in eo ꝙ illuminātur angeli fiunt grē p̄ticipes: in eo v̄o qd̄ illumināt efficiunt ptātis ꝯsortes ⁊ ꝯstat his duobꝰ modis hierarchia ⁊ ꝑficit grā ex officio ⁊ v̄tute ⁊ ministerio. Sed in diffōne predicta nulla fit mentio ptātis in hoc qd̄ illuminant nec fit mentio grē ⁊ officij ⁊ virtutis ⁊ ministerij. ḡ videt ꝙ oīno sit iperfecta. Itē dicit in 3ᵒ capᵒ celestis hierarchie ꝙ hierarchia idiste q̄dē claritatis est repleta eāq3 iterūl gloriose in ea que sequunt declarās ꝫm diuinas leges. ḡ videt ꝙ per illuminationē superioꝝ deberēt diffiniri.

ℂ Articulus zᵒ.

DEinde querit de secūda. Et querit primo de hoc ꝙ dicit nomē hierarchie sacrā q̄3dā vl̄iter declarat dispōnē. Per istū.n.modum loquēdi ista sacra dispō remanet ifinita ⁊ idetermināta: ⁊ ita n̄ erit diffiniēs nomē hierarchie. Preterea ois dispositio vel est ꝫm sitū vel ꝫm q̄litatē. dicit enim ph's ꝙ situs est quedā dispositio partiuz. ⁊ silr̄ dicimus ꝙ mā per qualitates disponit ad formā. ℂ Queratur ergo quo istoꝝ modoꝝ sumat dispositio ⁊ constat ꝙ

nō ꝯm sitū q: situs in spiritualibus nō est. Si vo dicaẗ ꝙ ꝯm qualitatē tūc hierarchia erit aliqđ iperfectū qđ disponiẗ ad perfectionē vlteriorē qđ est incōueniēs ¶ Preterea queriẗ quare dicaẗ vl'iter sacrā: cū ea que sunt in diffinitione hierarchie nō sunt vt multa sed vt vnū. Itez nō deberet dicere declarat cū potius nomē declareẗ per diffinitionē ꝙ̄ ecōtra. ¶ Postea obijciẗ de hoc ꝙ dicit imaginē diuine speciositatis in ordinibꝰ ⁊ sciētijs hierargicis. Dicit eni Augꝰ in sermone de imagine ꝙ vbi imago est ꝯtinue ⁊ similitudo: sed nō vbi similitudo ꝯtinue imago: q: imago dicit ꝯuenientiā expressam ⁊ plenā. similitudo aūt nō. Cū igiẗ angeli ꝯueniētiā expressam ⁊ plenā nō habēt gđ diuinā speciositatē nō videẗ hierarchia eoꝝ esse imago speciositatis diuine. ¶ Preterea queriẗ q̄re potius dicaẗ diuine speciositatis ꝙ̄ diuine bonitatis vel potētie vel veritatis. Itē cū in diffinitione prima posuerit ordinē ⁊ scientiā ⁊ actionē queriẗ quare hic tm̄ facit mentionē de ordinibꝰ ⁊ sciētijs ⁊ potētijs hierargicis ⁊ tacet de actione. ¶ Adhuc queriẗ de hoc ꝙ dicit ꝓprie illuminationes sacrificantē mysteria. Videẗ eni incōuenienter dicere ꝓprie: cū supra in diffinitione p̄cedenti dixerit ꝙ illuminationes sunt indite diuinitus. ¶ Itez cū tria sint in hierarchia. s. illuminatio purgatio ⁊ perfectio. q̄re dicit potius ꝓprie illuminationis ꝙ̄ perfectiōis ⁊ purgationis. Videẗ eni ꝙ potius debet dici perfectiōis cū penes perfectionē sit cōplementū. ¶ Itē mysteria sūt occulta ⁊ illa nō videntur cōuenire illuminationi sed potius aperta. ¶ Preterea visioni faciei ad faciē nō videnẗ cōuenire mysteria ⁊ mystica. Cū igiẗ angelis in hierarchia existentibꝰ ꝯueniat videre facie ad faciē: incōgrue videẗ dicē ꝙ sacrificet mysteria. Hoc etiā videẗ haberi per auctoritatē iductā prius in qua diciẗ ꝙ hierarchia suos laudatores siue phiasota. i. subditos agalmata diuina perficit specula clarissima ⁊ mūda receptiua pricipalis luminis ⁊ diuini radij. ¶ Itez queriẗ per quē modū sacrificij sacrificat mysteria ipsa hierarchia. Si eni intētio sacrificij sumaẗ ex lege tunc res sacrificaẗ qñ res offerẗ deo ad tēplū: ⁊ ꝓpter hoc de nō sacro sacrum efficiẗ. Sic aūt nō videẗ esse in hierarchijs. illuminationes eni potius videnẗ sacrificare ex hoc ꝙ sunt a deo ꝙ̄ ex hoc ꝙ sibi offeranẗ ex non sacro. ¶ Vlterius queriẗ de hoc ꝙ dicit ad ꝓpriū pricipiū vt lz assimilatiua. Et queriẗ quid supponat ꝓpriū principiū. Et si dicaẗ ꝙ supponit deū hoc nō videtur q: deus nō est ꝓpriū pricipiū sed cōe creationi ⁊ hierarchie ⁊ oibus alijs que sunt a deo. Si aūt supponit aliqđ creatuz huic esse assimilatū nō est gloriosuz. ¶ Itē queriẗ de hoc ꝙ dicit vt lz q: dicit Augꝰ sup ep̄lam ad Corint. ꝙ licitū est ꝙ nullo p̄cepto ꝓhibeẗ. sed nullo mō ꝓhibeẗ quātūcūq; assimilari. ergo videẗ nihil esse dictū qđ dicit vt licet.

¶ De tertia diffinitione hierarchie. Articulus 3ꝰ.

Deinde queriẗ de tertia diffinitione que ponitur a quibusdā. Et obijciẗ de hoc ꝙ dicit ordinata ptās ⁊ nō facit mētionē de actione ⁊ scia. ¶ Itē de hoc ꝙ dicit rerū sacrarū ⁊ rōnabiliuz pōt eni esse ecclesiastica hierarchia in rebꝰ rōnabilibꝰ nō sacris ordinata ptās ⁊c̄. prelati. n. ecclesie vt in pluribus mali sunt: tñ dicunẗ hierarchie ⁊ hierarchia est in eis. ¶ Preterea cū hierarchie sit recipere illuminationes ⁊ dare inferioribꝰ. hec diffinitio nō tāgit nisi cōparationē ad inferiores tm̄. ¶ Preterea cū Iesus Christus ꝓhibet suis hierargicis hoc est Ap̄lis dn̄atū super inferiores vbi dicit. Reges gētiū dn̄anẗ earū ⁊ qui potestatē hn̄t exercēt in eos. sic aūt nō erit inter vos quo mō dr̄ in hac diffōne ꝙ hierarchia in subditis hz dn̄atū. ¶ Itē cū multa sint dona diuina a qbꝰ dn̄enẗ ordines angeloꝝ: q̄re potius attribuiẗ hierarchie ꝙ in subditis hz donū dn̄ationum ꝙ̄ virtutū ⁊ pricipatuū vel alicuiꝰ alioꝝ. ¶ Itē cū sint diffōnes tres queriẗ penes qđ sumanẗ ⁊ vtrū oēs sint cōmunes hierarchie diuine ⁊ celesti ⁊ humane. ¶ Solō. ad vltimū prio respōdentes dicimus ꝙ iste diffōnes sunt de hierarchia in cōmuni ad angelicā ⁊ humanā: sed nō ꝯueniunt diuine (vt pz) in terminis in ipsis diffinitionibꝰ positis que oēs dicūt vel assimilationē vel vnionē ad diuinā qđ nō ꝯuenit diuine hierarchie que ad nihil vlteriꝰ assimilaẗ. ¶ Ad penultimuz igiẗ dicimꝰ ꝙ prima diffinitio daẗ per ea que sunt eēntialia hierarchie: ⁊ per effectū illoꝝ in substātijs illis que ꝯz hierarchiā disponunẗ. ordo. n. ⁊ scia ⁊ actio essentialia hierarchie ⁊ ex his efficiẗ similatio deiformis ⁊ ascēsio ad inditas illuminationes in deū. Scđa aūt daẗ per cōparationē exēpli ad exēplar qđ magis patebit inferius. Tertia vo ꝓpriā subam hierarchie ꝯsiderat. ¶ Ad solōnē igiẗ argumentoꝝ p̄notādū ꝙ hierarchia est qđdā totū potestatiuū ⁊ est q̄daz ptās: ⁊ iō essentialia ipsius habēt nām ptātis. In ptātibꝰ aūt ordinatis sic est ꝙ semp sequēs supponit p̄cedētez ⁊ hz plus ⁊ hoc ꝓbaẗ tā in ptātibꝰ nāe ꝙ̄ officioꝝ ⁊ gr̄e. In ptātibꝰ aūt nāe vegetatiuū est in sensitiuo ⁊ sensitiuū in rōnali sed non ꝯuertiẗ vt vult btūs Dionysius in capº 6º in libro de diuinis noibꝰ. ¶ In officijs aūt ptās decani est in ptāte centurionis: ⁊ ptās cēturionis in potestate tetrarce: sz nō ꝯuertitur. ¶ In gratijs etiā ptās subdiaconi est in ptāte diaconi: ⁊ ptās diaconi in ptāte presbiteri: sed nō ꝯuertiẗ. Vnde partes totius potestatiui ꝯm ordinē ꝯstituūt ipm totū ⁊ prima ꝯstituit ꝯm qđ. scđa aūt ꝯm plus. ⁊ vltima ꝑfecte. sicut dicimus ēt de diuisione boni in delectabile ⁊ vtile ⁊ honestum. Delectabile est bonū ꝯm qđ. ⁊ vtile est bonū plus. honestuz aūt est bonū simplr̄. ¶ Itē honestas ponit vtile ⁊ delectabile sed nō ꝯuertiẗ. Eodē mō dicimus de partibꝰ essentialibus hierarchiarū que sunt ordo scia ⁊ actio. ꝙ ordo ponit hierarchiaz ꝯm qđ. ⁊ scia plus. ⁊ actio ꝑfecte. ⁊ hoc patebit in solōne singulaꝝ rōnū. ¶ Ad pᵐ igiẗ dđm ꝙ ordo dr̄ duobus modis. s. rō siue ꝓprietas siue ordinās forma: ⁊ res ordinate. Et ꝯm qđ est res ordinate sic diffinitur in sentētijs ⁊ sic nō sumitur hic. Scđm aūt ꝙ sumitur ꝓ rōne ordināte sic sumitur duobꝰ modis. s. ꝯm rōnē gn̄alē. vel ꝯm rōnē spālem. ꝯm rōnē spālē est pars distincta sub hierarchia. Scđm ꝙ dr̄ cherubin ⁊ seraphin ⁊ throni ⁊c̄. ꝯm aūt rōnē gn̄alē est pars essentialis hierarchie que ponitur in diffinitione eiꝰ. Et ad hoc intelligendū sciēdū ꝙ in duobꝰ ꝯsistunt hierarchie ꝯueniēter ordinatis (vt dicit magr̄ Hugo de scō victore in cōmento). s. in participatione gr̄e illuminationis: ⁊ in effusione ipsius super inferiores. Ad participationē aūt illuminationis exigūtur tria. s. ꝯuersio ad pnᵐ illuminationis: ⁊ hanc ꝯuersionē ponit ordo. nisi. n. ordinetur ad lumen nō accipiet illuminationē. Cōsequēter est receptio luminis: et hāc ponit scia. ⁊ tertiū est ꝑfectio ꝯm illuminationē pceptā ⁊ hec ꝑfectio est ꝯm eē ⁊ agere ⁊ hāc ponit actio. ¶ Et ꝙ hoc verū sit ex duabꝰ auctoritatibꝰ Dionysij accipiẗ in de celesti hierarchia caº 3º. Quarū prima est hec: vnicuiq; hierarchiā sortiētiū est ꝑfectio ꝯm ꝓpriā analogiā i dei imitationē ascēdere ⁊ oium diuinius dicimus vt eloquia aiunt dei cooperatorē fieri ⁊ ostendere diuinā in seipso actionē ꝯm ꝙ possibile est relucentē vtpote qm̄ ordo hierarchie est alios qđē purgari. alios aūt purgare: quosdā illuminare: quosdā illuminari: ⁊ quosdā perficē ⁊ quosdā perfici. ¶ Ex hoc accipiẗ ꝙ ordo in diffōne hierarchie positꝰ dicit rōnē ordinationis ⁊ ꝯuersionis ad pᵐ pnᵐ illuminationis ⁊ ꝯñter ad illuminabilia iferiora. Actio aūt dicit ꝑfectione ꝯm suā illuminationē pceptā: ⁊ hec est actio acta: ⁊ ꝯñter dicit ꝑfectionē ꝯm agē ꝯm quā est coopatorē dei fieri ipm illuminātē: vt scz illuminet iferiores sicut illuminatꝰ est a pnº prio. Et hoc exp̄ssius hētur ex altera auctoritate q̄ ꝯtineẗ in fine eiusdez capl'i. dicit. n. sic. Vnusq̄sq; hierarchie dispōnis ordo hz ꝓpriā analogiā reduciẗ ad diuinā coopationē illa ꝑficiēs gr̄a a deo data virtute q̄ diuinitati nālr ⁊ supnālr isunt ⁊ ab ea supeēntialr acta ⁊ ad polem deū diligētiū aioꝝ hierarchie manifesta. sensus est ꝙ ordo hierarchie est ꝙ illuminati a deo reducūtur ad dei coopationē in hoc ꝙ illuminēt alios sicut sūt illuminati ⁊ ꝑficiūt alios p gr̄am ⁊ v̄tutē datā eis a deo. illa vo q̄ diuinitati nālr isūt q̄ ab ipo deo sūt acta supeēntialr in eis ⁊ q̄ sunt manifesta hierarchie eoꝝ ad polem imitationē aioꝝ deū diligētiū. ¶ Ad aliud dđm ꝙ iste ordo hz rōnē prioris ⁊ posterioris respcū diuersoꝝ. ꝯm ꝯuersionē eni ad pnᵐ illuminationū hz rōnē secūdā: ⁊ ꝯm ꝯuersionē vlteriorē ad ꝯñtia hz rōnē p̄orē. Qđ aūt dic̄ Dionysius ꝙ eqpotētes sunt illi q sunt in vna hierarchia nō itelligiẗ de hierarchijs: sed de angelis agētibꝰ in vna hierarchia exñtibꝰ q eqpotētes sunt in actu illiꝰ hierarchie ⁊ nō in alijs vt patebit iferiꝰ. ¶ Ad aliud dđm ꝙ ordo diuinꝰ dr̄ rō ordinationis ad deū assimilās deo: hoc est his que nālīter insunt deo in scientia ⁊ actione. Et in scia qđē assimilāt in participatione

tione illuminationis. In actione autē assimilāt ſm duplicē perfectionē.s.in esse ⁊ in agere. Et in eē quidem ſm ꝙ ipsa hierarchia est actu ad cōplemētum deiformis illuminationis. In agere vō ſm ꝙ efficit cooperator dei agēs in aliam qđ a deo actū est in se: ⁊ iste ordo est diuinus a deo ⁊ ad deū ⁊ ſm grām dei que est illuminatio: ⁊ ſm officiū diuinum qđ est quosdā illumiāre ⁊ quosdā illuminari ⁊c. sed non est ſm grās spiritualiū virtutū neqꝫ ſm qđcūqꝫ officiuꝫ sed ſm supra dictū tm̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Cōmētator magis attendit scđam hierarchie totā in se ꝗꝫ partes eēntiales ipsiꝰ. Et ideo dicit ꝙ ordo ibi est ordinata potestas. nihilominus tm̄ scia ⁊ actio nō p̄dicabūtur oblique cum sint formalia respectu potestatis: qa ꝑfectiua: esse enim potestatis illius est in scia ⁊ actiōe sicut in partibus eēntialibus: per hūc moduꝫ.s. ꝙ in scia illuminatiuū sit ſm minus ꝑfectū ⁊ in actōe ſm ꝑfectionē in eē: ⁊ agere sit in completiōe vltima. ¶ Ad primū qđ obijcit in cōtrarium de sciētia dōm ꝙ aliter sumit scia hic ⁊ aliter in ordie cherubin. Hic enim scia dicit cōis modus participādi illuminationem siue a deo siue ab angelo. ibi autē sumit scia ſm modū coartatum ad altiores illuminatiōes ⁊ ad participationem a deo tm̄. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ (sicut supra dictuꝫ est in qōne de theophanijs) scia hec est de scibili icreato nō tm̄ vt est obiectuꝫ beatitudinis. Sꝫ ſm rōnes qbus reuelant spūalia quedā que abscondita sunt a seculis in deo: ⁊ ſm istas rōnes nō oium est imediata ordinatio in deū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vis nois duplr pōt attendi.s. ſm cōpositioneꝫ ⁊ ſm sigñatū. ⁊ p̄mo mō sumit iterpretatio nois que est sacer p̄ncipatus. 2° autē opꝫ habere plenam diffinitionē ipsius rei que sigñatur per nomē ⁊ sic dant diffinitiones supra posite. ¶ Ad hoc qđ obijcit de hoc qđ est actio. dicendum ꝙ actio illa que ponitur in diffōne hierarchie cōpetit quieti cōtemplatiōis. ista enim actio nihil est aliud ꝗꝫ trāsfusio illuminatiōis percepte in alterꝝ sine labore doctrine sicut maius lumē illustrat sup minꝰ: ⁊ in hoc est gloria per hoc ꝙ cōformātur diuino per hoc ꝙ sūt cooperatores dei sicut supra dcm̄ est in auctoritatibꝰ a Dionysio inductis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ infima hierarchia est humana que nō agit in aliā illuminationē in se actam: sed exñtes in parte superiori agūt illuminatiōes in inferiores: nec hoc est icōueniēs. Cū eni in eadē ꝑsona possint eē triplices illuminatiōes.s. supreme medie ⁊ postreme: ſm ꝙ in vna ꝑsona pōt eē appropriatio triplicis hierarchie. Vñ actio nō de necessitate ponit ꝙ agat in aliā hierarchiā: sed ꝑfectionem ſm facultatē agēdi in aliā hierarchiā vel ꝑsonā eiusdē hierarchie iferiorē. Et hec facultas est in oibꝰ in potestate sacᵒ cōstitutis. ifimi aūt nō agūt in alios eo ꝙ ipsi nō hñt rōnem nisi subditorꝝ tm̄ quorꝝ ꝓpriū est reduci in diuina ⁊ nō reducere alios. ¶ Ad aliud dōm ꝙ tres actus supra dicti ꝯñtes sunt ista tria que ponūtur in diffōne ista. Ex hoc eni ꝙ angelus hꝫ ordinē sciam ⁊ actionē ſm cōplemētum ⁊ hñ eē relinquit ex ꝯñti ꝙ ipse sit purgatus illuminatꝰ perfectꝰ. Secūdū aūt ꝙ hꝫ ista ſm cōplemētum in agere ꝯñter efficitur ipse cooperator dei in purgare illuminare ⁊ ꝑficere inferiores. Vñ hierarchia per illos tres actus ꝺterminat sicut per ꝯñtia: per ordinē aūt ⁊ sciam ⁊ actionē sicut per ꝑtes eēntiales. ¶ Ad id qđ obijcit de illa ꝑte que est deiforme quātum possibile est similās. Dicēdū ꝙ deiforme quātum possibile duobus modis pōt attēdi.s. ex parte participantis deū. vel ex parte participati. ex parte participātis nihil aliđ est deiforme ꝗꝫ suba beata iformata ſm lucē que est deus. ⁊ ex illa parte supponit creatū: qđ tñ est rō glorie nō ſm ꝙ creatuꝫ sꝫ ſm ꝙ participationi subest lux icreata resultās in ipso: sicut supra diximus in qōne de theophanijs. ⁊ in qōne de eternitate. ⁊ dicet in qōne de visione dei. ⁊ in qōne de vita eterna. ¶ Si aūt cōsiderat ex parte participati cū participatum sit deꝰ ⁊ lux diuina tūc supponit creatū qđ nihilominus dr̄ conueniēter deiforme: qa nō est nisi vnū solū sed duo. Vñ participatū in participāte inquātū possibile est silē est deo in se ſm ꝙ nō est participās. ¶ Ad aliud dōm ꝙ silitudo attendit hic in vno qđ est lumē ⁊ est vnuꝫ in duobꝰ.s. in icreato ⁊ creato nō per numerꝝ vel spēm vel per genus: sꝫ per anologiā siue ꝓportionē sic: qa lumē qđ est in angelo est a lumine diuino: ⁊ ad ipm qđ imitat ipm in forma quantū pōt. supra eni diximus in qōne de theophanijs ꝙ in theophanijs sūt duo.s. vnū creatū ⁊ alterꝝ icreatū. Et quātuꝫ ad vnū eorum est similitudo. quātum ad aliud vnitas. nō sic ꝙ fiat vna ꝑsona vel vna nā de creato ⁊ icreato: sed fit vnū per modum participātis ⁊ participati. Et per hoc pꝫ solutio ad sequentem auctoritateꝫ Dionysij. ¶ Ad aliud dōm ꝙ triplr vnimur Christo.s. per nām ⁊ illa vnio est in specie. ⁊ per cōsensum volūtatis ⁊ illa vnio est in volito ⁊ in forma volēdi. qa volumus hoc ꝙ ipe vult ⁊ ex eadē charitate. Tertio modo per cōiūctionē nature ad nostrā nām in sacro: ⁊ hec est vnio per participatiōeꝫ: qa veraꝫ nām eius participamus. ⁊ hoc appellat Hilarius nālē vnionē. ¶ Ad aliud qđ obijcit dicēduꝫ cōtra vltimaꝫ partē ꝙ ascēsus ille est ſm dignitatē: sꝫ attēdit ſm numerꝝ illuminationū ⁊ nō quātū ad diuersum modū participādi: vñ nō mutant hierarchie ꝑꝑ hoc. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ex participatiōe multarꝝ illuminationū nō generat diuersitas sed potius perfectio ex cōiūctiōe ad vnum sicut seplus supra dcm̄ est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓportio dicit cōparationē ad duo simul.s. ad nām ⁊ ad conatuꝫ. sic eni dicit magister in sentētijs qui natura magis subtiles ⁊ sapientia amplꝰ perspicaces creati sunt: hi ēt maioribꝰ grē muneribus p̄diti sunt ⁊ dignitate excellētiores alijs cōstituti sūt. qui vō nā minus subtiles ⁊ sapiētia minus perspicaces cōditi sunt minora dona grē habuerūt iferioresqꝫ ꝯstituti sūt sapiētia dei equo moderamine cūcta ordinātis. ¶ Ad hoc aūt qđ obijcit de diabolo dōm ꝙ ſm quosdam sanctos ipe fuit de maioribꝰ sed auersus est ꝓpria volūtate āñꝗꝫ cōfirmaret. ¶ Ad id qđ cōtra totā diffōnē obijcit dōm ꝙ Dionysius cōsiderat ibi hierarchiā ſm ꝙ refertur ad deū vt ad efficiētem ⁊ exēplar ⁊ finem. Vñ tāgēs finem dicit ꝙ est ad deū similitudo ⁊ vnitas. Tāgēs autē exēplar ⁊ efficiētē dicit ꝙ habet deum ois sacre ⁊ scie ⁊ actiōis duceꝫ: ⁊ ideo loqtur de sciētia ⁊ actione oblique: qa nō cōsiderat hierarchiā ſm essentiā sed potius ſm cōparationē predictam. ¶ Ad aliud dōm ꝙ trāsfusio in alios supponit per actionem vt pꝫ ex supra dictis. Qđ aūt dicit magister Hugo ꝙ in eo ꝙ illumināt alios efficiūtur potestatis cōsortes: itelligēdū est de potestate in actu: lꝫ eni potestatem in se habeāt quātum ad facultatē ipsam: tñ actu hñt eam quādo efficiunt cooperatores dei in hoc ꝙ illumināt alios sicut ipsi illuminantur: grā aūt est in participatiōe illuminatiōis. virtus aūt in ꝑfectione potestatis ſm habitū. officiū vō in ordine potestatis ad actum. ministeriuꝫ aūt in hoc qđ in officio ⁊ actu dicto non sunt ex ꝓpria potestate: sed vt ministri obsequētes deo. Et ex hoc etiam patet solō ad vltimum. ¶ Ad id qđ obijcit cōtra diffōnem scđam dicēdum ꝙ hec dictio quādā ifinita est in se ⁊ indeterminata: sed per adiūctū finit ⁊ ꝺterminatur. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ dispositio hic dicit ordinē: qa hoc qđ in mālibus ⁊ quātitatis est situs hoc est in spūalibus ordo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ diffinituꝫ vno ⁊ simplici noie declarat diffōnem ſm ꝙ dicit phs. qui dicit vnū quodāmō dic̄ multa. simplr tamen declarat diffinitio diffinitū. ¶ Ad aliđ dicendū ꝙ imago dicit hic similitudo nō in vno tm̄: sed in pluribus. Est enim similitudo hierarchie ad deum in habitu gratie ⁊ officio potestatis ſm actū: non tñ sumit hic imago sicut in Geñ. vbi dicit. hō factꝰ ad imagineꝫ dei. ⁊ sic loquit Augꝰ in sermone suo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ speciosuꝫ in spūalibus dicit fulgens ⁊ pulchrū in intellectu: ⁊ hoc tāgit per ꝓprie illuminatiōis: ſm quā bonitas aūt ⁊ potentia dicūtur attributa diuina ſm opa creatiōis vel gubernatiōis mūdi. ad opus eni erigit p̄° posse. 2° scire. 3° volūtatē ad opus habere. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ista diffinitio (vt prius dcm̄ est) dat in cōparatiōe ad exēplar. Actio aūt dicit cōparationem hierarchie ad iferiora: ⁊ ideo tacet hic actio ⁊ fit mentio de ordinibꝰ ⁊ sciētijs. ¶ Si aūt obijcit ꝙ dispō dicit hic ordinē: ⁊ p̄terea fit mētio de ordinibꝰ in diffōne: ⁊ ita metha nugatiōis est in orōne. Dicendū ꝙ dispositio dicit hic ordinē cōpletū in tota potestate ⁊ actiōe ⁊ scia. sed ordines de qbꝰ facit mētionē in diffōne specialē dicūt cōuersionē ad p̄nᵐ illuminatiōuꝫ ⁊ ad iferiores ſm hāc illuminationeꝫ ⁊ illā. Et isti ordines sunt ꝑtes dispōnis q̄s noiat in p̄n° diffinitiōis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓpriū dicit ibi qđ est ꝓportionatum ⁊ nō ex ꝓprijs habitū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ (sicut patuit sup̄) illuminationis assumptio est purgatio ⁊ ꝑfectio: sed dr̄ illuminatio ſm cōparationē ad ipm agētem ⁊ formā agētꝫ. Et

cum ista diffinitio detur in cōparatiōe tali potius tāgit illu/
minationē ⁊ purgationē ⁊ ꝑfectionē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sm
cōmētū supra īductū illuminatiōes ex ītimis ⁊ occultis dei
ꝓcedūt: ⁊ quātū ad hoc dicunt mystica ⁊ mysteria ⁊ nō sm
ꝙ sunt participata. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sacrificiuʒ sumit in
illa silitudīe vt ꝓcedit obiectio. lʒ eniʒ illuminatio sacra sit
eo ꝙ a sacro procedit: tū angeli illuminatio nō est sacra nisi
iteꝝ offerret eā deo per relationē ad ip̄m in laudē ⁊ gloriaʒ.
¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓpriū p̄n^m dicit ibi ꝓpriū p̄n^m illumi/
natiōis supioris hierarchie: ⁊ hec non eque proxime hñt se
ad oēs hierarchias: ⁊ per ꝯñs nō eque ꝓprie. ¶ Ad aliō di/
cēdum ꝙ vt lʒ tāgit duo. s. ꝓportionē possibilitatis nāliter
⁊ debitū modū acqrendi illuminatiōes. s. ꝙ nō presumat ex
ꝓpria potestate ⁊ virib⁹ ꝓpriis sed deuotiōe expectet a li/
beralitate ⁊ bonitate dei illuminationes. Sic eni dicit An/
selmus. Lucifer pp hoc cecidit qa p̄ter ordinē ex ꝓpriis vi/
ribus voluit hr̄e ad qd̄ venisset si stetisset. ¶ Ad id qd̄ obii
citur cōtra tertiā diffōnē dōm (vt dcm̄ est supra) ꝙ hec dif
finitio tāgit subam hierarchie sm totū ⁊ nō sm partes: ⁊ iō
dicit eā potestatē ordinatā esse que ordinatio attēdit in mō
participādi illuminatiōes ⁊ trāsfundēdi super alios. ⁊ quia
scia ⁊ actio dñr partes eētiales hierarchie: ideo nō fac mē
tionē de eis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ reꝝ sacraꝝ non dicit ideo
qa per se sunt sacre: sed qa potestas eaꝝ sm sacra distiguit.
¶ Ad aliud dōm ꝙ cōparatio ad p̄n^m illuminationū suppo
nit in ordīe cum dr̄ ordinata potestas. ¶ Ad aliud dōm est
qd̄dā dñium est tyrāni sm oppressionē ⁊ arrogātiā fastus ⁊
superbie: ⁊ est dñium superpositiōis pp ꝓuidētiaʒ ⁊ guber
nationē subditoꝝ de quo dicit Christus. Vocatis me ma/
gister ⁊ dñe ⁊ bene dicitis: sum eteni ⁊c. primū dñium inten
dit a plurib⁹. 2^m dñium est de perfectiōe hierarchie. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ est dñium speciale in appetitu exaltatiōis sup
imutatiuā seruitutē materie: ⁊ hoc est speciale donū de ꝑfe
ctiōe dñationum. Est ēt dñiuʒ gñale in ꝓuidentia ⁊ gubna
tione inferioꝝ: ⁊ hoc īgreditur diffinitionē hierarchie.

¶ De diuisione hierarchie.

Secundo querit de diuisione hierarchie per
partes. Et queruntur duo. Quoruʒ primū est
de diuisiōe hierarchie in cōmuni. 2^m est de di
uisione specialiter angelice hierarchie: qa de
hac sola intēdimus. ¶ Articulus 4⁹.

Ad primū ꝓcedit sic. Dicit cōiter ꝙ est hierar
chia supercelestis que est diuina. ⁊ est hierar/
chia celestis que est angelica. ⁊ hierarchia sb/
celestis que est humana. ¶ Sʒ cōtra hāc diui
sionē videt eē auctoritas supra īducta que di
cit ꝙ hierarchia deū hʒ ois sacre ⁊ scie ⁊ actio
nis ducē: ⁊ ita hierarchia nō videt eē diuina. ¶ Preterea
hoc est cōtra diffōnem hierarchie. s. cōtra hāc partem dei/
forme quātum possibile est similās ⁊ ad inditas ei diuinit⁹
illuminationes in dei similitudinem ꝓportionabiliter ascē
dens. ¶ Preterea nulla videt esse humana: qa aīa sm Au
gustinū illuminationum que sunt a primo vltima relatione
est perceptiua. Vltima autē relatio nō habet cui infundat.
Vlterius illuminatiōes qd̄ substantiale est hierarchie sm
Dionysium. ¶ Solutio. dicēdum ꝙ sm diuisiones datas a
beato Dionysio hierarchia nō diuidit nisi in angelicam et
humanam. Si autē attēditur iterpretatio nominis tm̄ que
est sacer principatus: tūc potest diuidi per diuinam angeli/
cam ⁊ humanam. Et si querat sub quo cōmuni sit illa diui
sio dicēdum ꝙ sub cōmuni in plurib⁹ de quibus sm ꝓpor/
tionem dicit. ¶ Ad id qd̄ obiicitur de humana dicit: ꝙ nō
oportet ꝙ humana alii hierarchie sm naturam īfundat il/
luminationes: sicut ipsa est alia natura ab angelica. nec etiā
oportet ꝙ per alium modum. Vltima autem relatiōe per/
cipere illuminatiōes est ⁊ in symbolis ⁊ in enigmatibus cō
templari veritatē. ⁊ prima relatiōe percipere est in ītellectu
deiforme in lumine cōtemplari. qa sicut dicit beatus Dio/
nysius 2° cap° celestis hierarchie. Celestes essentie vt ītel/
lectus intelligūt iuxta qd̄ eis fas est. nos vō sensibilib⁹ ima
ginibus in diuinas (quātum possibile est) reducimur con
templatiōes. Est tamē in humana hierarchia distinctio sm
gradum in officiis ⁊ ordinibus ⁊ a superiorib⁹ potestas de/
scendit: ⁊ illuminatio in inferiores ⁊ superiorum lucidi⁹ est

cōtēplari qʒ inferiorum: sicut dixit Christus Aplis. Vobis
datum est nosce mysterium regni dei. ceteris autem in pa/
rabolis. ¶ Articulus 5⁹.

Secundo querit de diuisiōe hierarchie ange/
lice. Et si sumat diuisio Dionysii in de celesti
hierarchia ca° 6°. vbi sic dicit. Ois theopha/
nia celestes essentias nouem vocauit manife
statis cognominatiōib⁹. Has diuinus noster
sanctus perfectorꝙ. s. Paulus qui rapt⁹ est
ad tertiū celuʒ in tres segregat ternas dispositiones. ¶ Et
primam qdē esse dicit circa deū existētes semper ⁊ attēte ipsi
⁊ ante alias vniri imediate traditā. sanctissimos enim thro
nos ⁊ oculosos ⁊ pēnosos ordines cherubin ⁊ seraphin he/
breoꝝ voce noiatos sm oibus suppositaʒ ꝓpinquitateʒ cir/
ca deum imediate collocari diuinoꝝ ait traditio eloquioꝝ
manifestationē. Trinū igit hūc ornatum quasi vnaʒ ⁊ eque
ordinatā ⁊ vere primā hierarchiaʒ cōis noster magister ait
s. Paulus: qua nō est alia deiformior ⁊ per se ꝓportionib⁹
diuinitatis illuminationib⁹ imediate īntērior. Scd̄am vō
esse ait ex potestatib⁹ ⁊ dñationib⁹ ⁊ virtutib⁹ cōpletaʒ. Et
trinarum nouissime celestiū hierarchiaꝝ angeloꝝ ⁊ archā/
geloꝝ ⁊ principatuū dispōnem. ¶ Circa diuisionē igit istaʒ
querunt duo. s. de rōne diuisiōis ⁊ de singulis hierarchiis.
De ratione diuisionis queruntur tria. Quorum primū est
cuius nature diuisio sit. Scd̄m de sufficiētia diuisiōis. Ter/
tium de ordine partium diuisi ⁊ diuidentium.

¶ Cui⁹ nāe sit diuisio hierarchie angelice. Articulus 5⁹.

Ad primū ꝓceditur sic. Cum sit multiplex diui/
sio sm Boe^m vocis ⁊ reꝝ. Constat ꝙ ista diui
sio nō est vocis in significatiōes. ¶ Iteʒ illa que
est rei aut est accñtis aut est totius in suas par/
tes. Cōstat ꝙ ista nō est accñtis eo ꝙ non diui/
dit accñs in accñtia: nec accñs in subiecta: nec
subiectum in accñtia. Si aūt totius in partes. tunc aut erit
totius vniuꝛsis in partes ⁊ drīas suas que vocat a Boetio
diuisio generis in spēs. Aut erit diuisio totius integralis in
partes materie sue. Et videt ꝙ neutruʒ hoꝝ possit esse. Si
enim eēt totius vl̄is in spēs ⁊ drīas: essent ille drīe ⁊ ille spe
cies in toto coequeue. ⁊ nō vna prius ⁊ altera posteri⁹. Hie
rarchiaꝝ aūt alia est suprema ⁊ alia media ⁊ alia postrema.
Silr nō pōt esse totius ītegralis in partes māles: qa totum
nō predicat de illis. hierarchia autē p̄dicat de suprema po
strema ⁊ media. ¶ Solō. dicēdum ꝙ sm Boe^m qd̄daʒ est
totum potestatiuuʒ ⁊ illud qd̄dāmō est mediū inter totum
vniuꝛe ⁊ totū integrale. Totum eni vniuꝛe est in q̄libet par
te sua: ⁊ p̄dicat de illa. sicut eni ꝓbat phs 7° metaph. Quid
est per essentiā est idē vniuꝛi ⁊ particulari. Totū vō integra T.c.12.
le nō est in aliqua suaꝝ partiū nec p̄dicat de illis. Sʒ totuʒ T.c.44
potestatiuū est in qualibet partiū lʒ nō equipotenter sed in
p̄ma sm minus ⁊ in scd̄a vt potētius ⁊ in vltima sm totum
posse. Et posuimus supra exēpla. Et silr hoc iuenit in qōne
de ordinibus ⁊ tale totū dicimus eē hierarchiā ad primam
⁊ ad mediā ⁊ postremā. Si aūt obiicit ꝙ sʒ hoc hierarchiā
sm diminutā rōnem p̄dicari de postrema ⁊ sm ꝑfectionem
de media: ⁊ sm perfectissimā de suprema: ⁊ ita nō oēs drīe
posite in diffinitiōe debēt conuenire iferiori hierarchie qd̄
falsum est. ¶ Dicēdum ꝙ differētie nō minuunt in aliqua
sed act⁹ ⁊ operatiōes ad quas ordināt ille drīe nō eqpoten/
ter ꝯuenerūt singulis hierarchiis. est eni in suprema maior
scia ⁊ plenior actio qʒ in media ⁊ postrema. ¶ Articu. 6⁹

Secundo queritur de sufficientia hui⁹ diuisio
nis. Et videt ꝙ multo plures debēt esse hie/
rarchie: qa si vna sumit penes imediate ꝯuer
ti ad deū: alia penes cōuersionem super hoieʒ
⁊ media super multa: tūc videt ꝙ penes con/
uersionē super qd̄libet mediū sumēda sit vna
hierarchia. ¶ Preterea Dionysius videt velle in qualibʒ
persona angelica sit distinctio triplicis hierarchie. dicit enī
sic 10° cap° celestis hierarchie sm ip̄m vnusqsꝙ ⁊ celestis ⁊
humanus animus speciales hʒ ⁊ primas ⁊ medias ⁊ vlti/
mas ordinatiōes ⁊ virtutes. Si igit sm quālibet personaʒ
distinguunt hierarchie tres in magno numero vident eē.
¶ Itē videt ꝙ tm̄ debeāt esse due: qa duplex vis. s. assistrix
⁊ ministratrix. ergo vna hierarchia debet eē penes assiste/

re: ⁊ altera penes ministrare ⁊ nõ plures. Nec potest dici ꝙ tres sint pp tres act⁹.s. purgare illuminare ⁊ pficere. qa ſm beatũ Dio^m illi act⁹ cõueniũt oi ordini ⁊ oi hierarchie. Si forte dicat̃ ꝙ tria sũt de eẽntia hierarchie.s. ordo scientia ⁊ actio. ⁊ penes illa tria sũt tres hierarchie ſm hoc opꝫ ꝙ ordo tm̃ cõuenire vni hierarchie: ⁊ scia alteri: ⁊ actio tertio: qđ falsum est. Si forte dicat̃ ꝙ vnũquodqꝫ istoꝝ ꝯuenit tribus: sed plus vni q̃ alij cuilibet eorum sicut scientia magis conuenit superiori ⁊ actio magis inferiori ⁊ ordo medie.

❡Cõtra. supra ꝓbatũ est ex auctoritatib⁹ Dionysij ꝙ penes actionẽ sũma pfectio est hierarchie. ergo illa maxime debꝫ cõuenire superiori. ❡Preterea nõ est euidẽs rõ quo ordines pme hierarchie sumant̃ penes diũas scie. Siſr ordines medie hierarchie nõ oia nõia sua accipiũt a rõne ordis nec inferiores a rõne actiõis. ❡Si forte dicat̃ ꝙ tres sunt termini deus.s. ⁊ angelus ⁊ hõ: ⁊ penes conuersiones ad istos terminos sunt tres hierarchie. ſm hoc videt̃ ꝙ distictio nõ sit vnius rõnis: qa ad deum nõ est cõuersio nisi penes accipere illuminationẽ ad hoiem nisi penes fundere. ❡Si forte hoc nõ reputet̃ incõueniẽs hoc erit cõtra auctoritatẽ magistri Hugonis supra inductã. dicit eni ꝙ angeli in eo ꝙ illuminant̃ fiũt gr̃e participes. in eo võ ꝙ illuminãt efficiunt̃ potestatis cõsortes. ⁊ cõstat his duobus modis oĩs hierarchia. igit̃ penes vtrũqꝫ distingui nõ oꝫ. ❡Itẽ cũ ista duo cõsequẽter se habeãt: prius enim est accipere illuminationem ⁊ ꝯũter sup alios fundere. videt̃ ꝙ rõ pma distõnis hierarchie oꝫ esse penes accipere: ⁊ ita nulla hierarchia accipiet̃ penes cõuersionem ad hoiẽ. ❡Solutio. dicimus ꝙ penes diuersitatẽ illuminationum accipit̃ diuisio hierarchiaꝝ. diuersitas aũt illuminationũ cognoscitur ex facultate recipiẽtium ⁊ nõ ex potestate illuminãtis. Sicut eni dicit Diony⁹ deus oibus equalr̃ adest sed non oia sibi equalr̃ assunt: sed vnũqđqꝫ adest ſm gradũ facultatis sue. illuminatio autem nõ accipit̃ nisi a natura intellectuali: ⁊ ideo facultas recipiendi illuminationẽ nõ inuenit̃ nisi in illa. ❡Cũ igit̃ illuminatio duobus modis sit a deo.s. ſm ꝙ est in se ⁊ ſm ꝙ est in beatis erit vna facultas recipiẽdi illuminationẽ ab ipso existẽte ſm ꝙ ipse est in se ⁊ penes hanc illuminationẽ ⁊ facultatẽ est suprema hierarchia. ſm aũt ꝙ ipse est in beatis dupliciter ab ipso illuminatiões sunt. ❡Sunt eni illuminationes ꝓportionate facultati angelice ſm perspicacitatẽ itelligentie qua excellũt hoiem ⁊ penes facultatem ad illas illuminationes accipit̃ media hierarchia. ❡Sũt ⁊ ab ipso illuminatiões ꝓportionate facultati intelligẽtie angelice ſꝫ facultatẽ qua cõtingũt itellectũ humanũ: ⁊ ille sunt illuminationes accepte ab angelis ⁊ ifusibiles hoibus ⁊ penes facultatẽ ad illuminationes accipit̃ hierarchia. ❡Et ita cũ non sunt plures anologice itelligẽtie angelice ad illuminatiões nõ erũt plures hierarchie. ❡Et hoc pꝫ iteꝝ ex hoc ꝙ itelligẽtia angelica nõ est nisi in triplici cõsideratione. Cũ enim in ipsa sit mediũ inter itellectũ diuinũ ⁊ humanũ põt accipi in se vel ꝓut quedã modũ est ꝯtingẽs extrema citra vnum exsis ⁊ vltra alteꝝ: ⁊ sic habebit triplicẽ facultatem. Et cuꝫ vnicuiqꝫ facultatũ ꝓpria rñdeat illumiatio erit triplex modus illuminationũ: ⁊ per ꝯñs triplex hierarchia. ❡Sꝫ contra hoc videt̃ eẽ ꝙ ista triplex facultas videt̃ eẽ in quolibet angelo cũ quilibet itellectus angelicus sit medi⁹ iter diuinũ ⁊ humanũ. ❡Ad hoc dđm ꝙ hoc veꝝ est: ⁊ ꝓpter hoc dicit Diony⁹ in auctoritate prius iducta ꝙ in quolibet eorum sunt pme ⁊ medie ⁊ vltime ordinatiões ⁊ virtutes illuminationũ: nihilominus tñ in ipsis ẽt angelicis agminib⁹ que sũt ſm subtilitatẽ essentie nature ⁊ perspicacitatẽ itelligẽtie magis accedũt ad extrema: ⁊ quedaꝫ magis ad medium. ⁊ illa que accedũt ad extrema cõstituũt supiorẽ ⁊ iferiorẽ hierarchiã. illa aũt que est ad mediũ cõstituit mediã. Et hmõi simile in nã est in aia sensibili que media sit iter rõnalẽ ⁊ vegetabilẽ vt dicit Isaac in lib° de diffõnibus. oia enim hñtia sensibilẽ aiam hñt sensum aliquẽ: ⁊ in accessu ad rõneꝫ quedã sunt in extremo quedã in medio: ⁊ in extremo iuxta vegetabilem sunt illa qbus inest sensus nec insit memoria nec disciplina vt sunt aialia nõ hñtia sensus disciplinabiles. qbus aũt ex sensu quidẽ insit memoria sed nõ disciplina vt illis que hñt visum ⁊ nõ auditũ vt apes ⁊ quedã aialia ãnulosi corporis ⁊ illa sunt quasi in medio. Quibusdã aũt isit ex sensu ⁊ memoria ⁊ disciplina ⁊ illa ſm paꝝ participãt experimentis: sed nõ ad acceptionẽ vniuis eo ꝙ nesciũt reducere multa ad vnũ qđ exigit̃ ad experimẽtuꝫ. Vñ cũ triplex sit pn^m artis ⁊ scie sensus.s. ⁊ memoria ⁊ experimentũ patet ꝙ sensibiliũ quedaꝫ sunt in remotissimo a rõne: cui⁹ est ars ⁊ sciẽtia sicut illa que participãt pmo principio tm̃.s. sensu. ⁊ quedã sunt magis accedẽtia vt illa que participãt pmo pn° ⁊ ꝓpinqori.s. sensũ ⁊ memoria. ❡Et quedã sunt ꝓpinqssima.s. que hñt pn^m pmũ ⁊ ꝓpinquũ ⁊ attingẽs arteꝫ ſm aliquid sicut illa que hñt sensuꝫ ⁊ memoriã ⁊ disciplinã in aliq̃ expimẽto similẽ. Et hoc est ꝙ dicẽ phs in p° metaph. Nã aũt sensus hñtia sunt aialia. ex sensu aũt qbusdã eoꝝ nõ isit memoria qbusdã aũt isit. Et pp hoc alia qdẽ prudẽtia alia võ disciplinabiliora nõ possibilib⁹ memorari. Prudẽtia võ sine disciplina sunt quecũqꝫ ipossibilia sũt sonos audire.i. auditiõe distiguere ⁊ ad aliquã notitiã ⁊ ſm quosdã simplr̃ nõ audire vt apes ⁊ si aliquid hmõi genus animaliuꝫ est. Addiscunt autẽ quecũqꝫ iuxta memoriã.i. cum memoria ⁊ hũc habẽt sensum.s. auditũ: alia qdeꝫ fortassis viuunt ⁊ memorijs: experimẽti autẽ paꝝ participãt: qa.s. ad disciplinã sed non ad acceptionẽ vlis: sed hoium genus participat ⁊ arte ⁊ rõnibus. *In phemio.* ❡Dicẽdum igit̃ ad pmuꝫ ꝙ media in numero sunt multa: sed in rõne nõ sunt nisi vnũ ⁊ penes illam cõem rõnẽ medij sumitur media hierarchia. ❡Ad aliud dđm ꝙ Diony⁹ nõ intẽdit ꝙ in qualibet persona sunt tres hierarchie: sed intẽdit ꝙ triplices illuminatiões sunt in quolibet intellectu ꝓpter cãm iam dictã. ❡Ad alia oia patet solutio ex dictis. Et itellectus huius solutionis est in 4° cap° celestis hierarchie. si qs diligẽter inspiciat vbi ꝓbat Diony⁹ ꝙ hoc oium esse ⁊ super oia bonitatis propriũ ad cõmunionem suam ea que sunt notare vt vnicuiqꝫ eorum que sunt ex propria diffinitur anologia. omnia enim que sunt participant prouidentiam ex superessentiali ⁊ causalissima diuinitate manantem.

❡Articulus 7°.

Tertio queritur de ordine hierarchiaruꝫ. Et querit̃ que ratio ordinis sit inter eas. Cũ eni hierarchia ſm rõnem suaꝫ pdicetur de vnoquoqꝫ illoꝝ videt̃ ꝙ eque sint in ratione illa. ❡Solutio ad hoc dicẽdum ꝙ ordinantur sicut partes totius potestatiui. illarum aũt ordo est ꝙ quicquid põt inferioꝛ põt superioꝛ eminẽter ſꝫ nõ cõuertit̃: ⁊ ideo suprema que hꝫ maximũ posse ad oẽs illuminationes est pma: ⁊ deide media ⁊ postremo tertia. Ad argumẽtũ aũt cõtra factũ patet solo ex iam dictis.

❡De singulis hierarchijs.

Deinde q̃rit̃ de singulis hierarchijs. Et querunt̃ tria.s. de p° 2° ⁊ 3°. De pma queruntur duo.s. de ordinib⁹ in ea positis: ⁊ de ꝓprietatibus hierarchie ordinũ illoꝝ. De ordinibus querunt̃ duo.s. de singulis ordinib⁹ ⁊ de oib⁹ in cõi. De singulis ordinibus querunt̃ tria.s. De seraphin de cherubin ⁊ de thronis. De seraphin querunt̃ duo.s. de ipso ordine ⁊ de proprietatibus ipsius ordis.

❡Articulus 8°.

Deinde de seraphin querit̃ quid sit. Et sumat̃ ratio Dionysij qui dicit sic ca° 7° celestis hierarchie. ꝙ sancta seraphin noiatio dicit incẽdẽtes aut calefaciẽtes. Sꝫ cum seraphin pma conuersio sit in deum ſm accipere: videt̃ ꝙ potius dici debẽt incensi vel calefacti q̃ incẽdentes vel calefaciẽtes. ❡Itẽ cum sit cõuersio in deum ſm acceptionẽ illuminationum magis deberent denoiari a lumine q̃ ab ardore. ❡Itẽ cum due sint ꝓprietates ignis.s. illuminatiua ⁊ vstiua: ⁊ vnã illarum cõem habeat cum celo.s. illuminatiuã illa videt̃ esse nobilioꝛ. igit̃ ab illa nobilioꝛ ordo potius deberet denoiari. ❡Item cũ quedã ꝓprietas ignis sit ſm siccitatem que sequit̃ caliditatem. Querit̃ vtrum aliqđ simile ſm spũalia insit seraphin. ❡Preterea querit̃ que sit diuersitas inter incẽdere ⁊ calefacere que duo dñr manifestari per nomen. ❡Solutio. dicẽdum ꝙ vnusqsqꝫ ordo (vt dicit beatus Gregorius) illius doni cẽset̃ noie: ꝙ plenius acceperit in munere: ita tamẽ ꝙ superiores oia dona iferiorũ habeant eminẽter ⁊ inferiores superioꝝ nõ eminẽter ⁊ hoc infra explanabit̃. ❡Seraphin igit̃ ab ardore charitatis se-

raphin sunt appellata: q̃a sicut dicit beatus Bernardus in 19° ſmone sup cãtica. Seraphin ipsa charitas deꝰ in se a dotraxit ⁊ absorbuit: atq̃ in eũdẽ rapuit sancte affectionis ardorẽ: vt vnus cũ deo spũs eẽ videant̃ ad istar pfecto ignis qui aerẽ q̃dẽ iflãmat dũ suũ ei totũ calorẽ iprimit iduitq̃ calorẽ nõ ignito sz ignẽ fecisse cernit̃: amãt itaq̃ p̃cipue cõtemplari q̃dẽ in deo cherubin q̃dẽ sciaz cuiꝰ nõ est nũerus. Seraphin võ charitatẽ que nunq̃ excidit. ¶ Ad pᵐ ergo dõm ꝙ incẽsiuum ⁊ calefactiuum dicũt plenitudinem sufficiẽtie charitatis sed nõ plenitudinẽ copie quã hũt nõ ignitaz sed ignis vñ vt notet̃ ꝙ ex abũdãtia charitatis copiose ẽt alijs possant ifundere potiꝰ dñr calefaciẽtes q̃ calefacti aut incẽsi. ¶ Ad aliud dõm ꝙ duobꝰ modis considerant̃ iste due ꝓprietates luminosuz ⁊ calidũ.s. in se ⁊ in ordie ad vitã quã faciũt: ⁊ in se luminosuz digniꝰ est q̃ calidũ. In ordie aũt ad vitã calidũ primũ est vite. lumẽ eni per calorẽ operat̃ vitã in nãlibꝰ ⁊ silr in spũalibꝰ. Uita igit̃ glorie ⁊ vita gr̃e ſm cõplemẽtũ gr̃e sunt in calore affectiõis. ſm charitatẽ ⁊ ſm minus perfectũ in luce itelligẽtie. Et per hoc patet solõ ad seq̃ns. ¶ Ad aliud dõm ꝙ calor vitalis est ſm igneũ celũ: et ille calor ſm phõs sic mirificus potius est in humido q̃ in sicco: ⁊ sic dicimus de ardore seraphin ꝙ pascit̃ ⁊ nutrit̃ humido pietatis ⁊ deuotiõis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ calor est ſm igneũ celum nõ est idem calefacere ⁊ incẽdere. omnia enim que incẽduntur calefiunt ⁊ nõ cõuertit̃. ⁊ sic seraphin supiores quidem spũs inferiores tamẽ se totos incẽdunt tãq̃ ardori charitatis magis aptos. inferiores autem ad differentiã istoꝝ dñr calefacientes ad modũ ignis qui vicina sibi icendit ⁊ ignit: remota autem calefacit tm̃.

Quo ordine disponant̃ ad inuicẽ calm ⁊ luminosum.

¶ De proprietatibus seraphin. Articulus 9ꝰ.

Secundo querit̃ de ꝓprietatibꝰ seraphin que assignant̃ a beato Dionyꝰ 7° ca° celestis hierarchie sic dicẽte. Seraphin noiatio aut manifestatio docet mobile semp eoꝝ circa diuina ⁊ incẽsibile ⁊ acutũ ⁊ calidũ ⁊ superferuidũ intẽte ⁊ forsitã intime ⁊ iflexibilis supermotiõis et superpositoꝝ reductiue ⁊ actiue exẽplatiuũ tãq̃ recalificãs illa ⁊ resuscitãs illa in charitatẽ similẽ ⁊ igneũ celitus ⁊ holocauste purgatiuũ ⁊ icircũuelatũ ⁊ inextinguibile habẽtẽq̃ super luciformẽ ⁊ illuminatiuã ꝓprietatẽ ois tenebrose obscuritatis persecutricẽ ⁊ manifestatricem. Uidet̃ aũt incõuenienter attribuere eis mobile: summoꝝ enim angeloꝝ magis quiescere est in cõtemplatione. ¶ Preterea cũ dicit̃ mobile videt̃ supfluere incẽsibile. ¶ Itẽ cũ dicit̃ superferuidum videt̃ superfluere calidũ. ¶ Preterea cũ Dionyꝰ ibi nõ assignet nisi que ꝓprie cõueniũt angelis nõ videt̃ debere assignare proprietates ignis que symbolice conueniunt. ¶ Item acutũ est in angulis ⁊ in vocibꝰ ⁊ saporibus ⁊ ingenijs ⁊ querit̃ per quem modũ sumat̃ hic. ¶ Item queritur quare dicat forsitã intime: per hoc eni videt̃ innuere ꝙ illa ꝓprietas possit eis inesse ⁊ nõ inesse. ¶ Item hoc q̃d dicit iflexibilis super motiõis videt̃ supponi in incensibili ⁊ mobili. ¶ Itẽ cum dicit suppositoꝝ reductiue videt̃ superfluere q̃d sequitur ⁊ actiue. ¶ Preterea cuz dicit ꝙ resuscitat in similem caliditatẽ iferiores videt̃ innuere ꝙ iferiores equantur superioribꝰ calore amoris: ⁊ ita efficiunt̃ de eodez ordie q̃d falsum est. ¶ Preterea cum dicit holocauste purgatiuũ: videt̃ innuere ꝙ aliq̃d cõburunt in inferioribꝰ: ⁊ huiꝰ cõtrariuz videt̃ dicere inferius in eodẽ caplõ vbi dicit ꝙ illi de prima hierarchia in subditis oino sunt ꝯtumeliã nesciẽtes. ¶ Itẽ obijcit̃ de hoc ꝙ dicit incircũuelatum. hoc enim non videt̃ ꝓprium seraphin sed oium angeloꝝ cõe: q̃a omnes vident facie ad faciem. ¶ Itẽ hoc ꝙ dicit inextinguibile videt̃ supponi per igneũ celitus: q̃a ignis celi iextinguibilis est ⁊ incorruptibilis. ¶ Itẽ habere suplucifomẽ ⁊ illuminatiuã ꝓprietatez magis ꝓprium videt̃ eẽ cherubin q̃ seraphin: q̃a cherubin est plenitudo scie cui cõuenit lucere ⁊ illuminare. ¶ Preterea querit̃ que sit illa tenebrosa obscuritas quã ꝓsequit̃ hec illuminatio cũ infra in eodẽ caplõ dicat: ꝙ illas essentias de summa hierarchia puras esse estimãdũ est vt imũdis maculis ⁊ inquinationibꝰ liberatas neq̃ vt materialiũ receptiuas phãtasiaꝝ: sed vt omni diminutiõe mundas ⁊ altiores ⁊ omni superfirmato templo ſm excellentissimã castitatẽ oibus deiformissimis virtutibꝰ supercollocatas. Preterea que differẽtia est inter persequi tenebras et manifestare eas. ¶ Solõ. dicẽdũ ꝙ iste ꝓprietates sumunt̃ ad modũ ꝓprietatum ignis. Et quedã sumunt̃ ſm ꝓprietatẽ ignis in se. quedã autẽ ſm ꝙ agit in cremabilia. Ignis autẽ in se hz ꝓprietatez leuis ⁊ ꝓprietatẽ subtilis in partibꝰ ⁊ ꝓprietatem calidi ⁊ ꝓprietatem lucẽtis. Et per hoc ꝙ est subtilis in partibꝰ est ipse penetratiuus ⁊ diuisiuus cremabiliũ (sicut dicit phs in topicis) ꝙ ignis est subtilissimum corpus in specie. Uñ ẽt corpora que multũ stricta sunt in poris nõ de facili recipiunt actionẽ ignis sicut hebanus ⁊ q̃dam genus lane. Et sicut crystallus nõ resoluit̃ eo ꝙ per frigus oino constricti sunt pori remoto ab aq̃ vlĩter calido sicut dicit phs in posterioribꝰ. Ignis eni agẽs per caliditatẽ aperit poros cremabilis ⁊ per subtilitatẽ igredit̃ in ipm diuidẽs partẽ a pte ⁊ supferuẽdo quãlibet partẽ ꝯuertit ipsuz cremabile totũ in ignẽ. ⁊ ad modũ hũc loquit̃ ibi Dionysiꝰ de ꝓprietatibꝰ seraphin que sunt in numero. 16. quaꝝ octo sunt ſm accipere illuminationem: ⁊ octo ſm cõicare eandez inferioribꝰ. Et ille quidẽ que sunt ſm accipere multiplicãtur ſm ꝓprietates ardoris in rõnali creatura ſm cõparationem ad ꝓprietatẽ ignis. Uñ quedã sunt amoris in se. quedã aũt amoris ſm cõparationẽ ad subm in quo est. ille autẽ que sunt amoris in se aut accipiunt̃ in cõparatione ad leue ignis: aut ad subtile: aut ad calidũ. Si ad leue illiꝰ erit moueri sursum ⁊ hoc erit ſm tres potestates in igne.s. ſm completã potẽtiã ad actũ: ⁊ ſm potẽtiã illã in actu: ⁊ ſm cõfortationẽ illius ne ab actu possit impediri per agẽs cõtrariũ. ad hoc eni ꝙ ignis ascendat opz ipm hr̃e cõplementũ ⁊ actũ leuis qui est ascẽdere ⁊ incendi nãm leuis in ipso ne de facili per alterationes ꝯrioꝝ efficiat̃ graue ⁊ minus leue: ⁊ hz istũ modũ est in igne charitatis. Primo eni eleuat affectum sicut eleuat̃ leue ⁊ ꝯñter ascẽdit affectꝰ in superiora per desideriũ incẽsum. Et tertio cõfortat̃ in superioribꝰ ne delectet̃ in ima. Et penes ista tria sunt ꝓprietates tres.s. prima 2ᵃ ⁊ octaua que sunt mobile eoꝝ semp circa diuina ⁊ incẽsibile ⁊ inflexibilis supermotiõis. ¶ Scdm aũt cõparationẽ ad ꝓprietatem ignis que est subtile in partibꝰ ⁊ penetratiuus ⁊ hoc cõuenit charitati per hoc ꝙ penetrat amatum per affectũ: nõ enim manet in exterioribꝰ tm̃ sed in intimis amati pascit̃ ⁊ reficit̃ per fruitionẽ. ¶ Et hec est q̃rta ꝓprietas supra enumerata a Dionysio que dicit acutũ. Per cõparationem aũt ad calidũ ignis sunt due ꝓprietates. ¶ Primo. n. (vt superius diximus) ignis dãdo calorẽ aperit poros cremabilis ⁊ cõsequenter subintrãs superferuet ⁊ supurit incẽdendo ipm cremabile quasi nõ cõuerteret in ignẽ. ¶ Et penes hec duo sunt due ꝓprietates charitatis. Per calorẽ eiꝰ affectꝰ quasi in aperiendo quosdã poros amati dum cõsiderat multa specialia dona quare amatũ debeat diligi in singulis bonis supferuet amatũ: ⁊ sic sumunt̃ due ꝓprietates enumerate.s. tertia ⁊ quinta que sunt calidũ ⁊ supferuiduz. ¶ Scdm aũt cõparationẽ amoris ad subm in quo est sunt due ꝓprietates. vna ſm cõparationẽ ad itellectũ quem trahit amor ſm ꝙ dicit̃ vbi amor ibi oculus. ⁊ est sexta ꝓprietas que dicit̃ incensibile. ¶ Altera est ſm cõparationem ad volũtatẽ que est ꝓpriũ subm charitatis que volũtas est intimus affectus: ⁊ hec est ꝓprietas septima enumerata supra que dr̃ intima. ¶ Et iste due ꝓprietates nõ inueniũtur in igne: q̃a istas (vt dcm̃ est) nõ hz amor sed in cõparatiõe ad nãm intellectualẽ in qua est. Alie aũt octo accipiunt̃ ſm reductionẽ ad actionem in inferiores: ⁊ ſm duas ꝓprietates ignis que sunt lucere ⁊ ignire. Unde ſm cõparationem ad ꝓprietatẽ que est ignire accipit̃ duobꝰ modis.s. ꝓut est destructiuum contrarij in subiecto: ⁊ ꝓut efficit ea que sunt nũc in ipso ꝓprie. ⁊ si hoc mõ accipit̃ sumit̃ adhuc in duplici cõparatione.s. absoluta ⁊ respectiua. Ignis eni ipsum cremabile p̃mo facit ignẽ: ⁊ per ꝯñs cõbustibile assimilat combustiuo ⁊ facit ipm exẽplum cõburentis. ſm aũt ꝙ ipm combustibile efficit̃ ignis sic adhuc due sunt operationes ignis in eo.s. imp̃ssio spẽi ignis ⁊ impressio dispõnis ad spẽm. Et hec dispositio est duplex.s. p̃ma que est impressio caloris in feruore: ⁊ vltima que dicit̃ necessitas que est imp̃ssio caloris in feruore sũmo ad quẽ de necessitate sequit̃ spẽs ignis imediate. Et ſm istas cõparationes accipiunt̃ quinque ꝓprietates supra enumerate.s. nona que est exẽplatiuum. hoc

Nõ õ ꝓp… tibus ign… trãsferu… spiritual…

⁊ posse…

enim accipit̃ sm ꝙ ignis amoꝛis in perfecta specie charita
tis inferioꝛẽ incẽsum superioꝛi incẽdẽti assimilat. ¶ Et 10ᵃ
que est sm impssionẽ pme dispositiõis: ⁊ hec dr̃ recalifans.
¶ Et 11ᵃ que est sm impssionẽ vltimate dispõnis ⁊ hec di/
cit̃ resuscitãs in similẽ caliditatẽ. ¶ Et 12ᵃ que est sm impſ
sionẽ speciei ⁊ hec dr̃ igneum celit⁹. ¶ Et 13ᵃ que est sm de/
structionẽ cõtrarie dispõnis in subto: ⁊ hec dicit̃ holocauste
purgatiuum: ⁊ dicit̃ ab holon qđ est totũ ⁊ cauma qđ est in/
cẽdiũ: qa totũ incẽdendo purgãt ad siĺitudinẽ ignei celitus.
¶ Scđm cõparationez aũt ad illã ppꝛietatez que est lucere
est duplex cõparatio. s. in se ⁊ ad effectuz. Et in se est duplex
s. sm ppꝛietatem ⁊ nãm. ppꝛiũ eni est qđ vni soli cõuenit: i/
mediate aũt circa deum esse ⁊ illuminatiões eius imediate
habere ppꝛijssime nõ cõuenit nisi cherubin vt patebit infe
rius. ¶ Quo ad hoc est ppꝛietas 14ᵃ que dr̃ icircũuelatum
eo ꝙ radiũ diuinũ nõ recipiũt nisi a deo nõ velatũ per iuo/
lutationẽ alicuius creature iuellitur: natura etiam luminis
celi est qđ nõ extinguit̃ pp incoꝛruptibilitatez celi ⁊ sic est lu
men inextinguibile in deo: in creatura aũt extinguibile: ⁊ ex
hoc accipit̃ ppꝛietas 15ᵃ que dr̃ inextinguibile. ¶ Scđm cõ
parationem vͦo ad effectũ quem cõsequit̃ illuminãs in illu/
minato est vltima ppꝛietas que est habere supluciformẽ et
illuminatiuã ppꝛietatem oĩs tenebꝛose obscuritatis psecu/
tricẽ ⁊ manifestatricem: ⁊ dr̃ supluciformis sm cõparatiões
ad lucẽ pꝛimã. illuminatiua aũt sm cõparationẽ ad iferioꝛẽ
illuminatuz. ¶ Si vͦo obijciat̃ ꝙ iste ppꝛietates successiue
sunt in cõbustiuo ⁊ cõbustibili qđ nõ cõuenit angelis. Dicẽ
duz sm Augᵐ in 4ͦ super Genesim ad lr̃am. ꝙ lz oĩa facta
simul sunt in cognitiõe angeloꝝ sm tp̃s: nihilominus tñ di
stinctio reꝝ est in natura que pertinet ad distõnem dierum.
Et ita q̃uis hec oĩa simul sint: nihilominus tñ est distictio
effectuũ sm quos est distictio ppꝛietatuz. ¶ Ad obiecta au
tem dđm. ad pꝛimũ dicit̃ ꝙ moueri circa amatũ est quiesce
re: ⁊ quiescere amoꝛẽ a motu circa amatũ est lãguere amo/
rem vel fastidire. ¶ Ad 2ᵐ ⁊ 3ᵐ pz solutio per distinctionẽ.
Tex. cō. 39. ¶ Ad 4ᵐ dđm ꝙ (sicut dicit phs in 3ͦ de aĩa) nõ cõtingit
intelligere sine phãtasmate. ⁊ ideo cum Dionysius loquit̃
ad intellectũ nostrũ opoꝛtuit ꝙ ppꝛietates spũales que phã
tasmata nõ faciunt in nobis expꝛiment per ppꝛietates coꝛ/
poꝝ phãtasias facientium. ¶ Ad 5ᵐ dđm ꝙ acutum sumit̃
hic per effectũ pꝛo penetratiuo. Sicut enim ingeniũ dr̃ acu/
tum qa subtiliter penetrat rõnes itelligibiles: ita amoꝛ dei
dr̃ acutus quando ptingit subtiliter ad oẽs partes boni qđ
est in amato. ¶ Ad 6ᵐ dđm ꝙ hic foꝛsitan nõ notat duble/
tatem: sed qa vno mõ est intime. s. sm pfundationẽ ⁊ possi/
bilitatem affectus ppꝛie: ⁊ alio mõ nõ intime. s. sm rationẽ
amati: qa hoc est infinitum ⁊ imẽsum ⁊ nõ põt pꝛofundari
ad plenum ab aliquo creato. ¶ Ad 7ᵐ patet solo per distin
ctionem. ¶ Ad 8ᵐ dđm ꝙ reductiuũ ⁊ actiuũ differunt: qa
vnum est per alteꝝ. actio enim est per purgare illuminare ⁊
perficere: sed reductio est per exemplificare ad pmũ. ¶ Ad
9ᵐ dđm ꝙ similitudo est duplex. s. in modo recipiendi illu/
minationez: ⁊ in habendo eã: ⁊ in modo recipiendi inferio/
res nõ equant̃ superioꝛib⁹ qa penes modum recipiendi di
stinguunt̃ hierarchie. Sed in hñdo illuminationẽ nihil p/
hibet assimilari: qa superioꝛes per cõicationem hoc qđ ha
bent refundunt in inferioꝛes: ⁊ sicut vnaqueqꝫ hierarchia
(vt supꝛa dictũ est) ppoꝛtionabilr̃ in dei siĺitudinem ascẽ/
dit. ¶ Ad 10ᵐ dđm ꝙ lz inferioꝛes habeant aliquã dissimi/
litudinẽ illuminationis: tñ hec dissimilitudo nõ est in cõtu
melia: qa cõtumelia est in vitio. nihilominus tamẽ est hec
argumentatio ex pꝛaua itelligentia lr̃e: qa subiectis nõ sup
ponit ibi inferioꝛes angelos: sed potius ea que subiecta sũt
sub materia ⁊ passione. Et intẽdit dicere ꝙ superioꝛes an/
geli sunt nescientes. i. nõ experientes cõtumeliã transmuta
tionis ⁊ materialitatis in subiectis. i. in numero subiectoꝝ
materie ⁊ passionũ. ¶ Ad 11ᵐ dđm ꝙ incircũuelatum dicit̃
duob⁹ modis. s. per pꝛiuationẽ veli qđ est speculũ ⁊ enigma:
⁊ sic omnes angeli hñt incircũuelatũ radium ⁊ ecclesia mili
tans habet circũuelatum. Et dicit̃ etiã incircũuelatum per
pꝛiuationem ad participationem causati in quo lucet: ⁊ sic
incircũuelatum tm̃ est in deo. circũuelatum in oib⁹ beatis
in quibus lucet lux diuina ⁊ participata ⁊ sic sũmi qui sunt
de seraphin hñt radium incircũuelatũ: iferioꝛes aũt nõ ita:

⁊ hoc intelligẽduz est eo mõ quo supꝛa distinctũ est de theo
phanijs. ¶ Ad 12ᵐ patet solutio per distõnez. ¶ Ad 13ᵐ di/
cendũ ꝙ oĩa que sunt iferioꝝ excellenter sunt superioꝛuz in
his que distinguũtur sm nãm totius potestatiui: nihilomi
nus tñ est lucidum qđ est mãle ad caliduz sicut est lucidum
charitatis: ⁊ est lucidũ per se exñs qđ pertinet ad cherubin
vt infra dicet̃. ¶ Ad 14ᵐ dicendum ꝙ obscuritas tenebꝛo/
sa est absentia illuminatiõis desupuenientis vt supꝛa dicta
est ignoꝛantia siue dissimilitudo illuminationis. Unde pa
tet ꝙ nõ supponit aliquã imundam maculam nec etiaz phã
tasiã. ¶ Ad vltimuz dicẽduz ꝙ persequi est depellere pꝛiua
tionẽ ignoꝛantie: manifestari aũt est ponere
sabm ignoꝛãtie in lucem scibilis manifesti.

¶ De cherubin.

Einde queritur de cherubin. Et queruntur
duo. s. quid sint. ⁊ de pꝛopꝛietatibus eoꝛum.

¶ Quid sint cherubin. Articulus 10⁹.

D pꝛimum pceditur sic. Dicit beat⁹ Diony
sius in 7ͦ capͦ celestis hierarchie. ꝙ noĩatio
cherubin manifestat multitudinẽ scie aut fu/
sionẽ sapiẽtie. Sz videt̃ esse incõueniẽs ꝙ dic̃
multitudinẽ: qa multitudo cõsistit in plurib⁹
discretis: ⁊ hec est scia que causat̃ ab ente cui⁹
pꝛincipia ⁊ differẽtie ⁊ passiões sũt multe. Scia autez a qua
dicit̃ cherubin est sciẽtia de deo tm̃: ⁊ sic ipsa nõ videt̃ eẽ in
multitudine sed potius in vnitate. ¶ Item scia est (vt dicit
Aug⁹) de humanis ⁊ penes hãc non est gloꝛia: igit̃ videtur
ꝙ nullus oꝛdo ⁊ maxime in supꝛema hierarchia dz distigui
penes sciam. ¶ Itẽ cum sapiẽtia ⁊ intellect⁹ sint de diuinis
(sicut dicit Grego⁹) videt̃ ꝙ potius dz denoiari iste oꝛdo
a sapientia ⁊ intellectu q̃z a scia. ¶ Itez dicit Gregoꝛius in
omelia de centũ ouib⁹ ⁊ de decẽ dꝛagmis. Cherubin pleni/
tudo scie dicit̃ illa sublimioꝛa agmina idcirco cherubin vo
cata sunt: qa tãto perfectioꝛi scia plena sunt quãto claritatẽ
dei vicinius cõtẽplant̃. Et in creature modum eo plene oĩa
sciunt quo visiõi cõditoꝛis per meritũ dignitatis appꝛopin
quant: sm hoc videt̃ ꝙ si aliqui plus appꝛopinquãt ꝙ plus
sciunt: ⁊ ita seraphin magis deberet denoiari a scia q̃z che/
rubin. ¶ Itẽ Bernardus in smone 19ͦ super cãtica. illa ce/
li agmina que cherubin noiantur si eis sui vocabuli seruet̃
interpꝛetatio arbitroꝛ nihil habere a thꝛonis vel per thꝛo/
nos accipere cum de ipso fonte ad plenũ haurire liceat ipo
ea per se dño Jesu dignanter introducente in oẽm plenitu/
dinem veritatis ⁊ thesauros sapiẽtie ⁊ sciẽtie qui in eo ab/
sconditi oẽs sunt ⁊ largissime reuelãte. Ex his videt̃ ꝙ che
rubin inter omnes choꝛos magis habeat sapiẽtiam ⁊ sciaz.
Et cum latera ciuitatis sint equalia (vt dicit glo. sup Apo/
calypsim) scilicet ꝙ vnusqsqꝫ tãtũ diligit quãtũ scit: ⁊ quan
tuz diligit tãtũ hz ⁊ operat̃. Uidet̃ ꝙ cherubin maximã ha
beat dilectionẽ. Sic ergo cũ nobilius donum sit dilectio q̃z
scia poti⁹ deberet denoiari a dilectiõe q̃z a scientia. ¶ Iuxta
hoc queritur qđ dicatur omnis plenitudo veritatis. in illa
enim nõ videt̃ itroduci nisi solus de⁹ ⁊ nõ aliqs oꝛdo ange/
loꝛum. ¶ Solo. dicendum ꝙ scia dicit̃ multipliciter. Dicit̃
eni scia pꝛactica ⁊ scientia speculatiua: ⁊ illa que est pꝛactica
est cum affectu: que autẽ est speculatiua est finis intelligen/
tie speculatiue. ⁊ hec dr̃ duplr̃. s. ꝯclusionis ⁊ simplr̃. sm autẽ Scia mltiplr dicitur.
ꝙ dicit̃ scientia cõclusiõis tm̃ dicit phs sic de scia in fine se/
cũdi posterioꝝ. Qm̃ aũt circa itelligentiã habituũ qbus ve
rum dicimus: alij qdẽ semp sunt veri: alij aũt recipiũt falsi/
tatez vt opinio ⁊ rõ. vera aũt sunt semp scia ⁊ itellectus. Et
nihil est scire certius aliud genus q̃z itellectus. itellect⁹ vtiqꝫ
erit pncipioꝝ. pncipia autem demonstrationuz notioꝛa sũt:
scia autez oĩs cũ rõne est: pncipioꝝ qđ est scia non vtiqꝫ erit.
Ex hoc patet ꝙ scia que est cum rõne hoc est cuz rõcinatio/
ne est ꝯclusiõis ⁊ que sequit̃ ex pꝛincipijs sm ꝙ etiã diffinit̃
scire in pmo caͦ pmi posterioꝝ. Scire opinamur vnũqđqꝫ Tex. cō. 5.
simplr̃ ⁊ nõ sophistico mõ: qđ est sm accñs cuz cãm arbitra
mur cognoscere ppter quã res est: ⁊ quoniam illi⁹ cã est: et
nõ est cõtingere hoc aliter se habere. Scđm aũt ꝙ simplici/
ter scia dicit̃ habitus itelligẽtie speculatiue sic sumit̃ a pho
in 4ͦ metaphice in pnͦ vbi dicit sic est scia quedã que spe/ Tex. cō. pmi.
culat̃ ens sm ꝙ ens est: ⁊ que huic insunt per se. hec autem
est neqꝫ vna eaꝝ que in parte dicunt̃. nec eni vna aliarũ ꝯsi/

derat de eo qđ est inquãtuʒ est: sed partem entis diuidẽtes
circa hãc speculant accñs vt mathematice sciarũ. Et patet
in ipsa auctoritate inducta ꝙ scia que est habitus itelligen/
tie est duplex. s. vl'is ⁊ particularis. ⁊ dr̃ vl'is que est de ente.
particularis autẽ que est de particularibꝰ entibꝰ sicut geo/
Sapia multis modis dr̃. metria. Silr̃ sapiẽtia dr̃ multis modis. Dicit eni sapientia
que est cũ affectu ⁊ que est speculatiua tm̃. ⁊ illa que est cum
affectu diffinit ab Augᵒ ꝓm ꝙ est cognitio de diuinis. illa ãt
que est speculatiua tm̃ dr̃ triplr̃. Et hoc accipitur ex triplici
In pꝛhemio. diffõne sapientis que ponit in pᵒ metaphysice. pma est hec.
Arbitramur itaqꝫ pmũ scire oia sapientẽ sicut ꝯuenit: nõ hꝫ
vnũquodqꝫ hñteʒ sciam ipsoꝝ. Hoc est ꝙ sapiẽs est qui scit
per cãm: qa sicut cõuenit scire: ⁊ nõ scientiaʒ scibiliũ tm̃ ꝓm
vnũquodqꝫ. i. ꝓm singularia quia hoc magis experiẽtie est.
Alia est que innuit cuʒ dicit. Postea cui nõ est difficilia ⁊ nõ
leuia homini cognoscere hũc sapiẽtem. s. arbitramur. 3ᵃ est
cũ dicit adhuc certiorem ⁊ doctissimũ causaꝝ sapiẽtioreʒ eẽ
circa oẽm sciam supple arbitramur. Prima dat quo ad sci
ta vl'iter. nãlia eni ⁊ metaphica ⁊ mathematica sciuntur sic
cõuenit. 2ᵃ autẽ datur penes modũ abstractionis ꝓm ꝙ ma
thematica magis sunt abstracta in naturalibꝰ ⁊ metaphica
vtrisqꝫ. Et ideo in nãlia põt hõ de facili: qꝛ ad illa hõ iuuat
a sensu ⁊ imaginatiõe ⁊ itellectu. In mathematica aũt non
hꝫ tãtam facilitatẽ: qa ad illa nõ iuuat nisi imaginatiõe ⁊ i/
tellectu. In metaphica autẽ est difficile venire hoi: qa ad il/
la nõ venit nisi per ãmirari eo ꝙ solus intellectus vertit ad
illa: qui tñ ẽt itellectus inolutꝰ est phãtasijs ⁊ sensibꝰ. pp qđ
Tex. cõ. pmi. ⁊ dicit phs in 2ᵒ metaphice. sicut noctuaꝝ lumina ad lumen
qđ est ꝓm diẽ sic aie nostre itellectus ad nãe manifestissima
oium. 3ᵃ võ datur penes mediũ per qđ est scia ⁊ hoc est me/
diũ demõstratiõis ⁊ syllogismi qđ est causa potissima hꝫ ꝙ
dicit etiã ibidẽ sciarum illa que suiipsius causa est ⁊ sciendi
grã cuius itellectus finis magis est sapiẽtia: q̃ʒ que aduent
entiũ causa: hoc est ꝙ quedã scia est ꝓpter aliqd aliud siue
scibile siue cõmodũ. ⁊ quedam est ꝓpter seipsam ꝓm ꝙ dic̃
phs in topicis in pᵒ. ꝙ quedã ꝓblematum vtile est scire tm̃
ad eligendũ vel fugiendũ vt vtrũ voluptas sit eligenda vel
nõ. quedã autẽ ad sciẽdũ ipsa non ꝓpter aliud: vt vtrũ mũ/
dus sit eternus aut nõ. Quedã võ ipsa qdem per se neutrũ
hoꝝ. ãminiculãtia aũt sunt ad aliqd hoꝝ vt sunt ꝓblema/
ta dialectica. Dicit igit scia suiipsius causa quãdo nõ que/
rit ꝓpter aliud sed ꝓpter se: ⁊ quãdo est sciẽdi grã non ali/
qd faciẽdi ⁊ pcipue cuius finis itellectus est: hoc est quãdo
ipm scibile est finis scie. Et hoc maxime cõuenit scie quam
hꝫ deus. vñ ẽt illa dea sciarum dr̃ ⁊ ab illa dicimus denoia/
ri cherubin: ⁊ ꝓpter hoc cherubin non iterptat scia sed scie
plenitudo. s. ꝓpter sciam diuinã que suiipsius causa est ⁊ sci
endi grã nõ aliqd faciẽdi cuius finis est itellectus. Vñ pro/
pter hoc ꝙ finis eius vltimus itellectus est ipossibile est eã
separari ab effectu. ¶ Dicẽdũ igit ad pmum ꝙ multitudo
scie dicit quãtum ad multitudinẽ illuminationũ. Et ex hoc
nõ sit partibilis scia cherubin sed potius simplificat: qa ex
multitudie illuminationũ magis accedit ad vnũ sicut dicit
phs in cõmẽto sexte ꝓpõnis de causis. Intelligẽtia qdeʒ est
multa ꝓpter bonitates que aduenient ei a causa pma: ⁊ ipa
q̃uis multiplicet per modum hũc: tñ qa appropinquat vni
non sit dissimilis. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ scientia est multiplr̃ di/
cta vt pꝫ ex pdictis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ sciẽtia quedã est sa
pientia ⁊ intellectus vt pꝫ ex distinctione supraposita. ¶ Ad
4ᵐ dõm ꝙ seraphin habet altissimã sciam. Et hoc est ideo
qa inferiorum dona excellẽter sunt in superioribus in oibꝰ
potestatiuis totis: sed denoiatio seraphin non est a scia qa
Denoiatio et diffinitio sem per ẽ ab vltio. denoiatio ⁊ diffinitio est penes vltimum vt pꝫ in homine in
quo lꝫ sit vnum sensibile ⁊ rationale: tamẽ denoiatur ⁊ diffi
nitur ab vltimo tm̃ qđ est rõnale. Silr̃ in ordinibus lꝫ in sa
cerdotio sit potestas ad actum subdiaconi ⁊ diaconi ⁊ pr̃sby
teri: tamẽ denoiatio ⁊ diffinitio est ab vltimo. Et silr̃ est in
officijs ad rempublicã ordinatis. In rege eni denoiatio ab
actu regendi est: lꝫ in eo potestas sit ad actum tribuni ⁊ pre/
sidis ⁊ aliorum. Et silr̃ dicimus ꝙ in seraphin sunt oia in/
feriorum dona: sed denoiatio est ab vltimo ⁊ nobiliori qđ
est ardor dilectionis. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ etiam cheru/
bin habet dilectionem ⁊ tãtam quãtam habet sciam: qa ea
que sunt superiorum cõueniunt inferioribus nõ excellẽter:
qa aliter superiores non purgarẽt ⁊ illuminarent ⁊ perfice/
rent inferiores ꝓm dona sua. ¶ Ad vltimũ patet solo quia
plenitudo scie dicitur quãtum ad naturã sciẽtie huius que
est suiipsius causa: ⁊ sciẽdi gratia ⁊ cuius finis itellectus ẽ.
Et per oppositũ scia dicit non plena sicut ex parte que non
suiipsius causa: sed ãminiculans ad eum aliud ⁊ nõ sciendi
gratia: sed aliquid faciendi ⁊ cuius itellectus non est finis:
sed expectatur in futurum: ⁊ hec est scientia vie de qua di/
cit Apls. Ex parte cognoscimus ⁊ ex parte prophetamus.
Cum autem venerit quod perfectum est euacuabit quod
ex parte est. Et iterum. nunc cognosco ex parte. tunc auteʒ
cognoscam sicut ⁊ cognitus sum.

¶ De proprietatibus cherubin. Articulus iiᵘ.

Secundo queritur de proprietatibꝰ cherubin
que enumerant a Dionysio in 7ᵒ caᵒ celestis
hierarchie sic dicente. Cherubin ipsa arbitra
mur manifestare cognoscibile eoꝝ ⁊ dei inspe
ctiuũ ⁊ altissime luminis dationis acceptiuuʒ
⁊ cõtẽplatiuũ in pma operatrice virtute diui/
ne pulchritudinis ⁊ sapiẽtifice traditionis repletũ ⁊ cõica/
tiuũ copiose ad scđaʒ fusionẽ donate sapie. ¶ Et obijcit pᵒ
de hoc qđ dicit cognoscibile. hoc. n. sonat magᵎ in cognitiõe
ꝓprietatẽ passiuã q̃ʒ actiuã: ⁊ ita nõ videt eẽ nobilis ꝓprie/
tas. ¶ Itẽ hoc qđ dic̃ dei ispectiuũ. nõ videt ꝓpriũ sꝫ cõe oi/
bus angelis qui vidẽt faciẽ pr̃is qui in celis est. ¶ Iteʒ q̃rit
quid sit hoc altissime luminis datiõis acceptiuũ. Aut eni dr̃
altissime in cõparatiõe ad oẽs ordies: ⁊ hoc pꝫ eẽ falsum ex
predictis pp ipsa seraphin. Aut dr̃ altissime quantũ ad id a
quo accipiunt qđ. s. est deus: ⁊ sic nõ erit ꝓpriũ: qa oẽs acci/
piũt illuminatiões a deo ⁊ pncipalr̃ illi de pma hierarchia.
¶ Querit de hoc qđ dicit cõtẽplatiuũ in pma opatrice vir/
tute. Prima eni virtus opatrix est virtꝰ creatrix: ⁊ ꝯtẽplari
in illa facit visionẽ matutinã (vt supra habitũ est) hoc autẽ
oibꝰ cõuenit. ¶ Preterea querit in quo differt ꝓprietas p/
ma a 2ᵃ que est dei ispectiuũ. ¶ Itẽ q̃rit de hoc qđ dicit. di/
uine pulchritudis repletũ. Sicut eni dicit Diony. in libᵒ de
diui. noibꝰ caᵒ 4ᵒ. supsubale pulchrior pulchritudo ꝙ dr̃ pp
traditam ab ipsa oibꝰ exñtibꝰ iuxta ꝓprietatẽ vniuscuiusqꝫ
pulchritudinẽ sicut vniuersoꝝ ꝯsonãtie ⁊ claritatꝫ causa ad
silitudinẽ luminis cũ fulgore imittẽs vniuersis pulchrificãs
fontani radij ipsiꝰ traditiões. Et sicut oia ad seipm vocãt.
¶ Ex hoc accipit ꝙ de itẽtiõe pulchri duo sũt. s. fulgor cõso/
nãtie: ⁊ ꝙ pp se appetat. aliter eni nõ vocaret ad se: qa sicut
ipse dicit ibidẽ. Bonũ ⁊ pulchrũ ꝓm oẽm cãʒ cuncta deside/
rãt. vñ ⁊ pallos dr̃ quasi tota in totis cõgregãs: ⁊ ita videtur
ꝙ ꝓprietas hec potius conueniat seraphin q̃ʒ cherubin: qa
amoris est cõuerti in id qđ per se appetit. ¶ Itẽ ex auctori/
tate iã dicta videt ꝙ hec ꝓprietas eadẽ sit cũ sexta: qa pul/
chrifice fontani radij traditiões eadẽ sunt cum sapiẽtificis
traditionibꝰ. ¶ Itẽ dicit phs in pᵒ metaph. Nõ sapiẽtẽ opꝫ In pꝛhemio.
ordinari sꝫ ordinare neqꝫ hũc ab illo suaderi: sed ab hoc sa
piẽtẽ minus. Ex hoc videt ꝙ sapiẽtifice traditiõis sit ordi/
nare alia ⁊ suadere alijs ⁊ repleri. hoc qdẽ videt eẽ cõtẽpla/
tionis ispicientis ordinẽ vniuersi. Et ita videt ꝙ iste ordo
nõ tm̃ conuertat in dicta sed sup cõtẽplationes creaturarũ.
¶ Iuxta hoc iteꝝ q̃rit de hoc qđ dicit Diony. sedere super
cherubin. potius enim hoc videt attribui thronis q̃ʒ cheru
bin. Et si forte dicat ꝙ supnotat ibi excellẽtiã in altitudie ⁊
ponit pro vltra: tũc videt ꝙ potius deberet dici sedere sup
seraphin. ¶ Preterea q̃rit qũo specialr̃ fecit imagies che/
rubin in tẽplo potiꝰ q̃ʒ alioꝝ ordinũ. ¶ Solo. dõm ꝙ ser ꝓ/
prietates tacte a Dionyᵒ accipiunt ꝓm ꝓprietates scie ple/
ne ⁊ pfecte. Ad illã aũt exigunt q̃tuor. s. perspicacitas cogno
sciẽdi: ⁊ cognoscibile altissimũ: ⁊ mediũ per qđ fit cognitio:
⁊ adaptatio medij ⁊ cognoscibilis ad ea que virtute sciunt
in ipsis. aliter eni sciret in vl'i ⁊ nõ in ꝓpria nã ⁊ in potẽtia ⁊
nõ in actu qđ eẽt iperfecte scire. Prima ergo ꝓprietas que
est cognoscibile eoꝝ accipit penes pspicacitatẽ itelligẽtie et
ponit cognoscibile pro cognoscitiuo. Et per hoc pꝫ solo ad
obm pmũ. penes obiectũ aũt altissimũ accipit ꝓprietas 2ᵃ
que est dei aspectiuũ. Lꝫ eni oẽs angeli sine medio videant
ꝓm ꝙ est obiectũ beatitudis ⁊ ẽt ꝓm theophanias: tamẽ hꝫ
quẽdã modũ in distõne officioꝝ qdã cõuertunt ad ipm in
se angelis: ⁊ qdã cõuertunt ad ipm in se: ⁊ sic dicunt cheru/
bin

bin inspectiui dei. Et q̄ꝺo est hoc pꝫ supꝛa in qõne de theo-
phanijs: ⁊ per hoc pꝫ solo ad 2m. Penes mediū aūt cogno
scēdi accipit ꝓpꝛietas 3a que est altissime luminū dationis
acceptiuū. Dico aūt mediū nõ ꝙ sit iter cherubin ⁊ deuꝫ: sꝫ
sub quo videt de⁹ a cherubin ꝭm ꝙ supꝛa dixim⁹ duo eē in
theophanijs. s. lumē eleuās intellectū: ⁊ cognoscibile distin
guēs ipm. Et dr̄ datio luminis mālr lumē datū: ⁊ dr̄ altis
sime pp modū accipiēdi a deo imediate tm̄ ⁊ nõ ab angelo.
Qꝺ lꝫ cõicat ēt seraphin tm̄ nõ ab illo determiat ga nõ est vl
timū ei⁹. Et lꝫ ēt cõueniat thꝛonis tm̄ nõ ab illo determinā-
tur ga nõ cõuenit eis eminēter sicut conuenit cherubin. Et
est sic de nā itellectuali que conuenit hoi ⁊ angelo ⁊ deo: tm̄
deus ab illa nõ determinat: ga aliqd cõuenit ei eminētius
qꝺ est supꝛa itellectuale eē: ⁊ hõ ēt ab illa nõ determinat: ga
nõ cõuenit ei a deo eminēter sicut angelis. angelus aūt ðter
minat ab illa. Et per hoc pꝫ solo ad id qꝺ obijcit cõtra ꝓ-
pꝛietatē istā. Penes 4m accipiunt tres ꝓpꝛietates sequen-
tes. Creatū eni qꝺ cognoscit in p̄ma cā aut accipit in cõpa-
ratiõe ad efficiētē ⁊ sic est illa ꝓpꝛietas quaꝫ vocat cõtēpla-
tiuū in p̄ma opatrice v̄tute. ¶ Ad hoc aūt qꝺ obijcit cõtra
dōm ꝙ p̄ma operatrix virt⁹ est opatrix creaturaꝝ mūdi: et
sic cõtēplatio in ipso facit visionē matutinā ⁊ cõtēplatio reꝝ
factaꝝ in se facit visionē vesptinā sic̄ supꝛa habituꝫ est. Est
etiā cõtēplari in p̄ma opatrice virtute ꝑut opat illumiatio
nes ad distōnē ordinū ⁊ angeloꝝ officioꝝ ptinētes: ⁊ sic che
rubin cõtēplat in p̄ma opatrice v̄tute. Aut accipit in cõpa-
ratiõe ad causam idealē ⁊ exēplarē: ⁊ sic est ꝓpꝛietas 5a que
est diuine pulchꝛitudis repletiuū. Dicit eni Aug⁹. Ratiões
oium fulgēt in mente diuina ⁊ oia sunt in ipsa lux: ⁊ hoc ap-
3. de ɔsolatiõe metro nono. pellat hic pulchꝛitudo sicut dic̄ Boe⁹ in de cõsolatiõe phie.
Mundum mente gerens pulchꝛum pulcherrimus ipse.
¶ Ad hoc qꝺ ꝫ obijcit ꝙ pulchꝛitudo videt dicere cõsonā-
tiā ⁊ appetibile per se. Dicēdum ꝙ ēt cõsonātia in bono ⁊
hoc est ꝭm cõiūctionē ad finē. ⁊ est cõsonantia in vero ⁊ hoc
est ꝭm adeq̄tionē ad exēplar qn̄. s. res est sic ꝭm ꝙ est in men
te diuina exēplari ⁊ distoꝛquet per prauitatē ab illo sic̄ dicit
Anselm⁹ in lib° de veritate. ꝙ veritas est rectitudo sola mē
te pceptibilis. dicit eni ibidē ꝙ qcqd est vere est hoc qꝺ est
in sūma veritate. Dicim⁹ ergo ꝙ bonū dicit cõsonātiaꝫ ad
finē: ⁊ pulchꝛū dicit cõsonātiā ad formā exēplareꝫ. Silr du-
pliciter est aliqd appetibile pp se. s. ꝭm ꝙ est finis vltim⁹ vo
lūtatis vel finis vltimus itellect⁹. Et hoꝝ vnū dicit bonuꝫ
⁊ alteꝝ pulchꝛū dicit. pulchꝛū eni est fulgēs in intellectu. Et
per hoc pꝫ solo ad id qꝺ obijcit ꝫ ꝓpꝛietatē qntā. Aut est ac
cipere creatū pꝛo oꝛdie ad cām p̄mam vt ad finē: ⁊ sic est ꝓ-
pꝛietas 6a que dr̄ repletum sapiētifice traditiõis. Sapiētia
eni ponit oꝛdinē ad cām: ⁊ p̄cipue ad causam finalem: ga il-
la est causa causaꝝ. ꝓpter finē eni mouet efficiens ⁊ mouet
materia ⁊ iducit forma. Et dicit traditio res facte tradite
in oꝛdie ad finem. ¶ Ad id qꝺ iuxta hoc querit rn̄det bea-
tus Grego⁹ in omelia supꝛa dicta sic dicēs per psalmistam
dr̄. Qui sedes super cherubin apparere: ga. vꝫ. cum in ipsis
distõnibus agminum cherubin thꝛonis iniungant. Sede-
re ēt super cherubin dn̄s ex vicina agminis qualitate phi-
betur. sic qppe in illa sūma ciuitate quedam singuloꝝ sunt:
vt tm̄ sint cõia oia: ⁊ qꝺ in se qsq₃ ex parte habet hoc in alte-
ro oꝛdine totū possidet. Sed idcirco vno eodēq₃ vocabulo
cõiter nõ cēset vt ille oꝛdo vocari p̄uato vniuscuiusq₃ rei no
mine debeat: ga hāc in munere accepit plenius. Posset tm̄
dici ēt aliter ꝭm ꝙ. s. supꝛa habituꝫ est ꝙ oib⁹ angelis est cõe
illuminari ⁊ per illuminationem acceptā purgari ⁊ perfici.
Cherubin aūt specialr denoiatur ab illuminatiõe accepta:
ga ergo deus oēs celestes eēntias illuminat iure super che
rubin que plenitudo scie dr̄ sedere phibet vt a plenitudine
scie tanq₃ a sede luminis oēs illuminet ꝭm sciam vt dicitur
in Job. 25° cap°. nunqd est numerus militum eius sup quē
non surgit lumē eius. ¶ Si aūt q̄rit q̄re nõ est aliq̄ ꝓpꝛietas
ꝭm acceptionem creati in se. Dicēdum ꝙ illa cognitio non
pertinet ad statum glie: ⁊ ideo nulla ꝓpꝛietas cherubin as-
signat penes illā. ¶ Ad vltimum dōm qꝺ dn̄s dixerat. De
syon exibit lex ⁊ de hierl'm v̄buꝫ dei. Ut ergo signaret oēm
oꝛdinē ecclesiastice hierarchie ab illuminatiõe celestis hie-
rarchie descēdere voluit ibi celari cherubin cum sicut dictū
est ipse illuminatoꝛ p̄mus super cherubin sedere dicatur.

¶ De thꝛonis.

Deinde queritur de thꝛonis ⁊ querunt duo. s.
quid sint. ⁊ de pꝛopꝛietatibus eorum.

¶ Articulus 1us.

Ad pꝛimū ꝓcedit sic. Dic̄ btūs Greg⁹. Thꝛo
ni illa agmina vocati sūt qb⁹ ad exercēdū iu-
diciū semp de⁹ oipotēs p̄sidet. ga eni thꝛonos
latino elogo sedes dicimus. thꝛoni dei sūt dij
qui tāta deitatis gr̄a replent vt in eis dn̄s se-
deat: ⁊ per eos sua iudicia discernat. vn̄ ⁊ per
psalmistā dr̄. Sedes sup thꝛonuꝫ qui iudicas eqtatē. Sꝫ cū
oꝛdies p̄me hierarchie distiguant penes ɔuersionē in deū:
iudicare aūt nõ sit act⁹ cõuersiõis in deū nõ videt iudicare
cõuenire thꝛonis qui sunt in p̄ma hierarchia. ¶ Preterea
aut itelligit de iudicio vltimo: aut de iudicio ptinēte ad gu
bernationē hui⁹ mūdi. Si p° mõ cū illud iudiciū tm̄ semel
futuꝝ sit de⁹: tm̄ semel p̄sideret illis angelis qꝺ est icõueni-
ens. Si aūt scꝺo mõ hoc videt magis eē p̄ncipatuū q̄₃ thꝛo
noꝝ. ⁊ hoc videt exp̄sse dicē Grego⁹ sic. Sūt nõnulli qui hn̄
sibimetipsis vigilāti cura dn̄ant dū se sollicita itētiõe discu-
tiūt diuino timoꝛi semp iherētes. hoc in munere v̄tutis ac-
cipiūt vt iudicare ⁊ alios possint: quoꝝ ꝑfecto mētib⁹ cum
diuina cõtēplatio p̄sto est: in his velut in thꝛono suo dn̄s p̄-
sidēs alioꝛum facta examinat ⁊ cūcta mirabilr de sua sede
dispēsat. Ex hoc pꝫ ꝙ iste act⁹ p̄ncipalr videtur eē p̄ncipa-
tuū. ¶ Itē dic̄ btūs Bern̄. 19° ꝭmone sup cātica. In thꝛonis
sedet de⁹ ⁊ puto ꝙ his spiritib⁹ sup oēs q memoꝛati sunt et
iustioꝛ cā ⁊ coopiosioꝛ sit mā diligēdi. Eteni si itres hois re
gis cuiusq₃ palatiū nõne cum plenum sit sellis scānis cathe
drisq₃ regia sedes ineminēter posita cernit: ⁊ nõ est necesse
querere vbi rex sedē solit⁹ sit. nimiꝝ mox manifesta occur-
rit sedes ei⁹ cūctis altioꝛ eminētioꝛq₃ sedib⁹: sic quoq₃ oi de
coꝛos oꝛnatu cūctis alijs p̄eminere spiritib⁹ istos intellige:
in qb⁹ speciali q̄dā stupēdo dignatiõis munere dīna eligit
residere maiestas: que sessio magisteriū signat. Et puto il-
lū qui vnus est nobis magr̄ in celo ⁊ in terra dei sapiētiam
chr̄m tm̄ alias qdē vbiq₃ attigat pp suū mādatū spālr⁹ tamē
ipsos atq₃ p̄ncipali⁹ tāq₃ ꝓpꝛiā sedē sua illustrare pꝛesentia.
Et ide tāq₃ de solēni adiutoꝛio docere angelū docere hoieꝫ
sciaꝫ. Inde angelis diuinoꝝ notitia iudicioꝝ: ide ɔsilioꝝ ar
chāgelis vbi v̄tutes audiūt qūo ⁊ vbi ⁊ q̄lia ꝑferant signa:
ibidēq₃ vniuersi siue sint ptātes siue p̄ncipat⁹ siue dn̄atiões
discūt ꝑfecto qd ex officio debeāt: qd ꝓ dignitate p̄sumāt: ⁊
qꝺ p̄cipue cautū oib⁹ est accepta ptāte ad ꝓpꝛiā volūtatē vl
gliaꝫ nõ abuti. Ex ista auctoꝛitate sequunt q̄tuoꝛ ɔnes. q̄rū
p̄ma est ꝙ thꝛoni dicunt a dignitate ⁊ oꝛnatu regali ⁊ nõ ab
actu iudicandi qꝺ est ꝫ Gregom. 2a est ꝙ thꝛoni dicunt ab
auc̄te magisterij qꝺ duob⁹ modis videt eē icõueniēs. Pꝛio
s. ga auctoꝛitas magisterij mag̃ dꝫ attribui plenitudini scie
hoc est cherubin. 2° aūt ga magisteriū nõ est act⁹ ɔuersiõis
in deū: sꝫ poti⁹ ɔuersiõis ad iferioꝛa. 3a ɔ ꝙ oēs iferioꝛes oꝛ
dines ex equo vident oꝛdinari ad thꝛonos qꝺ est icõueni-
ens: ga sic cessaret rõ medie hierarchie ⁊ postreme. 4a ɔ est
ꝙ thꝛonoꝝ videt eē imediata ɔuersio sup hoieꝫ qꝺ ēt cõue
nit postreme hierarchie. ¶ Itē btūs Bern̄. in eodē ꝭmone.
Diligit a thꝛonis de⁹ ob obediētiā magne sapie sine inui-
dia sese cõicantis: ⁊ vnctionem que grat̄ docet de oib⁹. Ex
hoc iteꝝ accipit ꝙ thꝛoni dicūt ab auc̄te magisterij. ¶ So
lutio. dicim⁹ cū btō Bernardo in 5° de ɔsideratiõe ad Eu
geniū papā. ꝙ thꝛoni dicunt ex eo ꝙ sedēt ⁊ ex eo sedent ꝙ
de⁹ sedet in eis. nec eni sedere in eis qui nõ seder[illegible]ent.
Queris qd illā sentiā sessionē sūmā trāqui[illegible]cidissi
mā serenitatē: pacē que exupat oēm itellectū. Talis est qui
sedet in thꝛonis dn̄s sabaoth iudicās oia cū tranquillitate
placidissimus serenissimus placatissim⁹: ⁊ tales sibi ɔstitu-
it thꝛonos simillimos sibi. Et tria que tāgit oia ipoꝛtāt qe-
teꝫ vel tranqllitatē. Placidissimū eni dic̄ qetē volūtatis in
volito in quo pascit. Serenissimū aūt dicit qetē itellect⁹ in
lumine dīno: ga dicit phs. Serenitas est qes in aere ⁊ hoc 8. meta. t. c. 6.
est qn̄ aer nõ cõturbat nubib⁹ nec vētis exagitat: ⁊ sic est i-
tellect⁹ qescēs in lumie diuio qui nõ circūfert oi vēto doctri
ne nec obscurat nube speculi ⁊ enigmatis ⁊ phantasiarum.

placatissimū aūt dicit getē vtrusq; ab ipugnatiōe culpe ⁊ miserie. ¶ Dicēdū ġ ad pᵐ ꝙ iudicare nō est actus ꝓprius thronoꝝ ſʒ est act⁹ cōis. s. inq̄tū ꝓprietates iferioꝝ sunt superioꝝ. Uel posset dici ꝙ iudicare bʒ duas comparatiōes. vnā. s. ad eos qui iudicant. ⁊ aliaȝ ad auctoritatem iudicis que cognoscit in throno: ⁊ in ista 2ᵃ cōparatiōe attribuitur thronis iudicare ⁊ nō in pᵐa. ¶ Ad aliud dōm ꝙ intelligit de iudicio gubernatiōis: nec hoc est p̄ncipatuum: ſʒ potius dispō p̄ncipat⁹ vnius gētis. ¶ Ad id qȝ obijcit ex auctoritate Bernardi dōm ꝙ throni dicunt a dignitate sedis regalis vt a ꝓprietate pᵐa: ⁊ ab actu iudicij vt a ꝓprietate sequēte. ¶ Ad aliud dōm ꝙ throni hn̄t diuersas ꝓprietates ⁊ nihil ꝓhibet ẜm vnā ꝓprietatē eē thronū regni ⁊ ẜm aliā thronū magisterij. Magisteriū aūt in cōparatiōe ad facultatē docēdi refert ad plenitudinē sciē. Sʒ in cōparatiōe ad aucte₃ que cognoscit in cathedra est ꝓpriū thronoꝝ. Magisteriū aūt illō cōsistit in illuminatiōe iferioꝝ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ iferiores ordines nō imediate ↄuertuntur ad thronos. sed per hoc itēdit Bernardus ꝙ oīuȝ iferioꝝ cōuersio est ad sedentem in thronis vt ad pᵐum illuminatorem: qȝ lʒ superiorib⁹ ēt cōueniat: tamē non ab hoc denoiantur ſʒ a nobilioribus donis vt iferius patebit. ¶ Ad aliud dōm ꝙ de thronis deus docet omnem sciam: sed non seq̄tur ꝙ scia imediate descendat de thronis in hoiem: imo vnctio que docet de oībus fluit de capite in barbam ⁊ de barba in arā vestimenti. ¶ Ad vltimum patet solutio per predicta.

¶ De proprietatibus thronorum. Articulus 13⁹.

Secundo querit de ꝓprietatibus thronoꝝ q̄s tāgit Dionysi⁹ in de celesti hierarchia caᵒ 7ᵒ. sic. Ipsaꝝ altissimaꝝ ⁊ cōpactaꝝ sediuȝ noiatio docet oī diligēter exaltati ignominia subiectionis ⁊ ad sūmū sup̄mūdane sursuȝ ferēs ⁊ ab oī extremitate ineffabilr in sublimissimū ⁊ circa vere excelsuȝ totis virib⁹ imutabiliter ⁊ stabilr collocatū ⁊ diuini supaduct⁹ in oī ipassibilitate ⁊ imālitate acceptiuū: ⁊ deiferꝫ ⁊ familiariter in diuās susceptiōes aptuȝ. ¶ Querit ġ pᵒ q̄uō sedes ille dicant cōpacte cū cōpingi ꝓprie sit mālīū. ¶ Itē qd dicat ignominia subiectiōis ⁊ a qua exaltant. Si eni est vilitas cōditiōis vel potētie hoc videt cōuenire oib⁹ angelis ꝙ exaltant ab illa. ¶ Itē ad sūmū sursuȝ ferre poti⁹ videt conuenire altissimo ordini. s. seraphin q̄ thronis. ¶ Preterea q̄rit qd dicat extremitas. ¶ Itē penes qd ꝓprietates sumant. ¶ Itē cū thron⁹ ponat regi ⁊ iudici ⁊ magr̄o q̄rit q̄re nō assignauit diuersas ꝓprietates penes illa. ¶ Solo. dōm ad penultimū ꝙ sex ꝓprietates assignate a Dionyᵒ oēs accipiunt a ꝓprietatib⁹ throni regal. Illi eni cōuenit collocari in alto ⁊ ordinari ⁊ semp paratū eē ad susceptionē sessionis regis sic̄ pʒ in aucte Bernardi supra iducta. vn̄ tres istaꝝ ꝓprietatū ptinēt ad collocationem thronoꝝ: ⁊ tres ad susceptionē sessiōis regalis. Tres autē que ptinēt ad collocationē pᵐe ⁊ due respiciūt terminum a quo remouet q̄n collocat in alto. Una vō respicit terminū circa quē collocat in alto. Thron⁹ eni regis pᵐo qdē remouet a scabellari ignominia suoꝝ cui in sp̄ualib⁹ rn̄det exaltatio ab his qui itendūt in ifima mãe ⁊ mutatiōis. Et hec est illa quā vocat oium diligēter exaltati ignominia subiectiōis. Et ẜm cōmētū dī ibi ignominia ꝓgressus tēdens ad ifima. Et per hoc pʒ solo ad 2ᵐ. Alia vō respicit terminuȝ qui dī extremitas: sic̄ thronus regis nō exaltat tm̄ sup scabella seruoꝝ: ſʒ ⁊ super sedes potētū ⁊ p̄ncipum cui rn̄det in sp̄ualib⁹ exaltatio sup eos qui q̄escūt qdē illuminatiōib⁹ diuinis: ſʒ nō recipiūt eas in sede pᵐa sed q̄si in sede scd̄a: sic̄ inferiores angeli ⁊ hoies qui nō accipiūt imediate a deo: ⁊ hec est ꝓprietas 3ᵃ tacta a Dionyᵒ cui cōueniūt qnque. s. ꝙ locant vere circa vere excelsuȝ ineffabilr isublimissimū totis virib⁹ icōmutabilr ⁊ stabiliter. Et dī ineffabilr quātū ad imēsitatē diue btitudis in qua collocant. Insublimissimum aūt dī quātū ad modū recipiēdi illumiatiōes ab ipso deo imediate ⁊ locari in illis. totis aūt virib⁹ iquātum ↄcurrunt oēs v̄tutes ad hoc ꝙ sit locus dei. s. itellect⁹ ⁊ affect⁹ ⁊c. Incōmutabilr pp cōfirmationē liberi arbitrij. Stabilr aūt pp inuariabilitatē grē: ⁊ hec qnque ēt sūt in throno regis mãliter. Thronus eni ille ineffabilis est q̄tū ad amplitudineȝ iperij ⁊ potestatꝭ: ⁊ ẜm habitudinem dignitatis ⁊ loci est in sublimiū. quātū autē ad fulcimēta p̄ncipij ↄcurrūt virtutes in ipso: ⁊ tūc erigitur icōmutabilitas eoꝝ super quos sedet ⁊ stabilitas ex pte sua. 3ᵃ vō ꝓprietas accipit penes id circa qȝ collocat in alto: ⁊ hec est ꝓprietas 2ᵃ tacta a Dionyᵒ. s. ad sūmū sup̄mūdane sursum ferēs: ⁊ lʒ hec conueniat seraphin: tn̄ hec non manifestat nomē ei⁹ sicut nomē thronoꝝ: nec est dignissima ꝓprietas eius. Et per hoc pʒ solo ad tria obiecta. ¶ Alie tres proprietates sunt susceptiōis sessionis dei: qui modi aut sunt in aptitudie selle ad sedētem: ⁊ sic est proprietas 6ᵃ que est familiariter in diuinas susceptiones apertū. Aut sunt in ipsa sessione ⁊ sic est ꝓprietas 4ᵃ que est diuini superaductus in omni ipassibilitate ⁊ imaterialitate acceptiuū. Et dicit in omni imālitate: qa cū mã multiplr inspiciatur: est vno modo mã q̄si locus forme: ⁊ ideo dicit Isidorus ꝙ eadē esset determiatio potētie in mã ⁊ loco. fulcitur eni esse forme per mãm ⁊ ne sic intelligat in diuinis ꝙ throni fulciāt deū dicit in omni imālitate. Similr ẜm pℏm aia ẜm potentias passiuas ⁊ app̄hensiuas dī locus sp̄erum cognoscibiliū. Ne igit credatur ꝙ throni sic respiciāt deum per sp̄em ⁊ non imediate per subam dicit in omni ipassibilitate. 3ᵒ aūt mō pn̄t cōsiderari modi sessionis ẜm actum sequētē susceptionē sedētis in sella ⁊ ille actus seq̄ns est ferri in thronis: ⁊ sic est ꝓprietas 5ᵃ que est deiferuȝ. Et sic pʒ solo ad obiecta p̄ter pᵐū ⁊ vltimū. ¶ Dicēdū ergo ad pᵐuȝ ꝙ cū facta dī sedes pp cōsolidationē itellectus ⁊ volūtatis ⁊ liberi arbitrij in cōfirmatiōe ad hoc ꝙ per tranq̄llitatē sit locus dei. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ thronus ꝓprie ptinet ad regē. Tribunal vō ad iudicē. Cathedra ad magr̄m. ⁊ si thron⁹ dī magistri vel iudicis hoc erit per adaptationē sicut loquitur beatus Bernardus. Sʒ beatus Dionysius cōsiderat thronū ꝓprie iquantū proprie regis est. ¶ Articulus 14⁹. 3. de aīa

Deinde querit de istis tribus ordinibus pᵐe hierarchie in cōi. ⁊ querit penes qd accipiātur: ⁊ qualr ordinent. Uidet eni ꝙ possint eē plures. sicut eni penes charitatē est ordo vn⁹ sic penes alias v̄tutes videntur debere accipi alij ordines. Si forte dicat ꝙ non oēs v̄tutes dicūt imediatā cōuersionē in deū: tūc ad min⁹ penes fidē et spem ⁊ sapiaȝ ⁊ itellectū debent sūmi alij ordines. ¶ Solo. ad hoc dōm ꝙ ordines isti nō accipiunt penes virtutes: ſʒ penes modū cōuersionis in deū imediate. Hic aūt modus nō est nisi triplex. s. penes aptitudinē ⁊ penes actū duplicē. aptitudo aūt susceptiōis diuine notat in thronis. actus aūt est vnus ẜm itellectū qui cōuenit cherubin: ⁊ alter ẜm affectū qui cōuenit seraphin. Uel dicat melius ꝙ tres ordines accipiunt ẜm tres modos pcipiēdi sbam diuinā. s. per inceñ tm̄ per p̄ntiā qualr est deus in oib⁹ rōnabilib⁹. Et per inceñ ⁊ cognosci ⁊ per affici circa ipm qualr est in oib⁹ sanctis ⁊ soluȝ in ordibus. ergo pᵐe hierarchie vnusq̄sq; hoꝝ modoꝝ reducit in suū sūmuȝ. Et ex hoc pʒ ēt ordo. Prima eni hierarchia totū potestatiuuȝ est ad tres ordies cōtētos in pᵐa (vt supra declaratū est) per diuisioneȝ boni ⁊ potētiaꝝ aie ⁊ ordinis: ⁊ ideo summus ordo est qui colligit hec tria: ⁊ ille est seraphin: qa vbicūq; est plenitudo amoris cū nihil diligat nisi cognitū: ibi ēt erit plenitudo cognitionis ⁊ plenitudo habendi sed nō cōuertit. Silr vbicunq; est plenitudo cognitionis ibi cognoscibile locatum est in cognoscēte ⁊ habetur ab ipso sed non conuertitur. Et hec est etiaȝ ratio ꝙ Dionysius dicit ꝙ inferiorum dona sunt superiorum excellenter: sed non conuertitur. ¶ Articulus 15⁹.

Deinde queritur de hierarchia hoꝝ trium. et querit pᵐo de hoc qȝ dicit Dionyᵒ. In hac hierarchia sunt eq̄formes cū iā habituȝ sit ꝙ vnus ordo sit altior ⁊ alter iferior. ¶ 2ᵒ querit de hoc qȝ dicit Dionyᵒ ꝙ pᵐa celestiū essentiarū dispositio in circuitu dei: ⁊ circa deum imediate est stans ⁊ simplr ⁊ incessanter circuiēs eternā ei⁹ sciam ẜm excellentissimā quātum angelis est possibile semp mobilē collocationeȝ. In istis eni verbis videt esse contrarietas cuȝ dicat eas stare ⁊ circuire. ¶ Preterea querit qd sit motus circularis quo circūeunt. Preterea in de diuinis noībus capᵒ 4ᵒ. distinguit motum angeloꝝ circularem ⁊ rectum obliquū. ergo videt ꝙ hic minus sufficiēter determinet ⁊ motus istius hierarchie in deū. ¶ Ulteri⁹ q̄rit de ꝓprietatibus

ꝓprietatib⁹ q̄s assignat isti hierarchie: q̄rū p̄ma est ꝙ multas
τ btās videt pure ꝯtēplationes. 2ª ꝙ simplos τ imediate ful
gores videt. 3ª ꝙ est illuminata τ diuino alimento repleta.
4ª ꝙ repleta est multū q̄dē p̄mo data fusione solaq̄ dome-
stica τ vifica diuine refectionis vnitate. 5ª ꝙ multa cōione
dei τ cooperatione digna effecta ad eā vt pōe similitudine
bonarū habitudinū τ actionū. 6ª ꝙ multa diuinoꝝ suppositē
te cognoscēs diuine scie τ cognitionis in participatione ſm
ꝙ fas est facta. ¶ Querit̄ g̃ quō distinguunt̄ iste ꝓprietates
eo ꝙ multe vident̄ eedē cū alijs. ¶ Solō. dōm ad p̄m ꝙ eq-
formes sunt in actu ꝓprio hierarchie qui est ꝯuersio in deū
per acceptionē in deū illuminationū imediatā. In mō aūt
ꝯuersionis hn̄t act⁹ ꝓprios in ordinibus vt supra dictū est.
¶ Ad aliud dōm ſm cōmētū ꝙ ſm id quo imobil'r esse hn̄t
stare dicunt̄. ſm id vō ꝙ accelerāt in deum circuire dicunt̄.
¶ Ad aliud dōm ꝙ mot⁹ circularis est ꝑpetu⁹ τ icorrupti-
bilis τ simplex ab eodē in idē circa idē cētrū imobile. Et pe
nes hāc similitudinē dicunt̄ illi qui sunt in superiori hierar
chia moueri circulariter q̄z ab eo mouent̄ in deū motu ꝑpe
tuo τ simplici τ quoꝝ itelligētie dicunt̄ circa subam ei⁹. hoc
aūt in inferiorib⁹ hierarchijs nō ꝯuenit que nō penitus ꝓce
dūt ab eodē in idē: q̄z illuminatiōes ꝑcipiūt ab angelo τ per
illas reuertunt̄ in deū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ itelligētia ange-
lica tres hꝫ mot⁹: sꝫ tn̄ vnus eoꝝ. s. mot⁹ circularis est ꝓpri⁹
hierarchie supiori ꝙ ille tn̄ dicit imediatā ꝯuersionē in deū
sicut pꝫ ex ipsis diffinitionib⁹ motuū que ponunt̄ in de diui-
nis noib⁹ 4° cap° sic. Moueri q̄dē dr̄ diuine mētes circu
lariter q̄dē vnite sine p̄ncipijs τ iterminabilibus illumina-
tionib⁹ pulchri τ boni. Et dicit vnite pp simplicitatē mot⁹:
τ sine p̄ncipijs pp hoc ꝙ nō p̄ncipiat̄ ab aliquo creato: τ in-
terminabilib⁹ pp hoc q̄z hn̄t rōnē finis τ p̄ncipij q̄libet illu
minationū diuinarū. Et dicit phs ꝙ oē illud qd̄ sic est finis
qd̄ hꝫ rōnē p̄ncipij est iterminabile: in directū aūt mouent̄
qñ ꝓcedūt ad subtoꝝ ꝓuidētiā recte circa oia trāseūtes. Et
dicunt̄ subta oia creata. qñ. n. ꝓuiderūt illa nō reuertuntur
ab eodē in idē: sed trāseūt motu itelligētie sup ea de vno in
aliō ꝑficiētes ad silitudinē recti mot⁹ in n̄a. obliq̄ aūt qñ τ
ꝑficiētes vnus habētib⁹ ingressibil'r manēt idētitate circa
idētitatis cām pulchrū τ bonū τ idesinēter circū eoꝝ agen-
tes. Et hoc fit qñ cognitionē iferioꝝ q̄bus ꝓuidēt q̄si refle-
ctūt in p̄m τ finē pulchri τ boni a quo τ p qd̄ oē pulchruꝫ est
in creaturis. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ ꝓprietates hierarchie
distinguunt̄ ſm bonitates receptas i itellectu vel in affectu
vel opōne vl' q̄tū ad oia hec sil'. Et ſm itellectū q̄dē accipit̄
pª τ 2ª τ vltima. Et 2ª q̄dē est ſm ꝑceptionē illuminatiōis
ips⁹. Prima aūt ſm ꝯtēplationē que est in illuminatione il
la. Ultima vō q̄tū ad numeꝝ scibiliū τ modū sciēdi τ redu
ctionē ips⁹ scie in sciam diuinā. Et hec tria notant̄ per hec
tria v̄ba posita in 6ª ꝓprietate. numerus. n. scibiliū notat̄ p
hoc qd̄ dicit. multa diuinoꝝ. modus aūt per hoc qd̄ dic̄ sup
posite cognitiones. nō. n. cognoscit vt media τ ifima. redu-
ctio aūt in diuinā sciam notat̄ per hoc qd̄ dicit. diuine scie τ
cognitionis in participatione ſm ꝙ fas est facta. Si aūt est
ſm affectū tūc est ꝓprietas 4ª que ꝯsistit in ifusione bonita
tis sicut ifundunt̄ domestici q̄. s. in superiori domo habitāt
cū dn̄o in vestibulis diuinitatis sicut supra dcm̄ est a Dio°.
illa aūt ifusio viuificat ex eo ꝙ ꝯiungit ad vnū p̄m simplex τ
idiuisibile τ illa vnitate τ simplicitate reficit per dulcedineꝫ
fruitionis. Si aūt est ſm itellectū τ affectū simul tunc est ꝓ-
prietas 3ª que ꝯsistit in illuminatione τ alimento bonitatis
diuine repellēte affectū τ vegetante ipm in vita btitudinis.
Si vō est ſm opus τ ſm itellectū τ affectū tūc est 5ª. cuius pª
pars ꝯsistit in hoc ꝙ superiores in hoc cooꝑationes dei effi
ciunt̄ q̄z illumināt iferiores. in hoc cooꝑatores dei efficiun-
tur sicut de⁹. 2ª aūt pars eiusdē ꝯsistit i similitudine ad deū
in bonis btitudinib⁹ τ actionib⁹ ſm itellectū τ affectū. Hāc
aūt hierarchiā diffiniūt q̄dā vocātes eā epiphaniā. τ dicūt
ꝙ est icalescētis affectiōis incēdio altioris itellect⁹ fastigio
iudicij libera exultatio distributiua τ mediā hierarchiā di-
cūt eē hyperphanū τ est diuina illuminatio sui ꝑncipes iter-
scalari reuerētia insigniēs vsum dn̄andi edocēs arcēsq̄ cō-
trariū. Inferiorē aūt vocāt hypophaniā que est diuinū p̄m
n̄ae legib⁹ accurrens secreta reuelās pro capacitate discre-
ta. Sed q̄z hec verba nec ſm sensum nec ſm verba scripta

Nō quō angeli supioris hierarchie motu circulari mouent̄ circa deū

sunt in Dionysio nec in Bernardo nec in Gregorio ideo
tanq̄ ficta τ inutilia abijcimus.

¶ De media hierarchia.

Consequenter trāseundū est ad mediā hierar
chiā. De qua querunt̄ duo. s. de ordinibus in
ea positis τ de ipa hierarchia. De ordinibus
querunt̄ duo. s. de ordinib⁹ in speciali. τ de or-
dinibus in cōmuni. Et de ordinibus in spāli
querunt̄ tria. de dn̄ationibus. virtutib⁹. τ po-
testatibus. De dominationibus querunt̄ duo. s. q̄d sint.
τ de proprietatibus earum.

¶ De dominationibus quid sint. Articulus 16⁹.

Ad primū ꝓcedit̄ sic. Dicit Dionysius in de di
uinis nominib⁹ cap° 12°. Dominatio est nō pe
ioꝝ tm̄ excessus: sed τ oīs τ pulchroꝝ τ bonoꝝ
ꝑfecta τ oimoda possessio vera τ cadere nō va-
lēs fortitudo. ¶ Querit̄ g̃ vtrū ſm hāc diffōnē
dn̄atio ꝯueniat dn̄ationib⁹. Et videt̄ ꝙ non: q̄z
nō est in ipsis ꝑfecta τ oimoda possessio pulchroꝝ τ bonoꝝ.
Simil'r fortitudo que ex n̄a cadere nō valet sola fortitudo
diuina est: g̃ videt̄ ꝙ nō cōueniat dn̄ationib⁹. ¶ Preterea
dicit Grego⁹ ꝙ dn̄ationes dicunt̄ agmina que prātes τ p̄n
cipatus dissimilitudine alta trāscendūt que mira potentia
ꝑeminet: τ pro eo ꝙ eis oīs cetera multitudo ad obediēdū
subta est dn̄ationes vocant̄. Et ex hoc videt̄ cuꝫ dn̄s dicat̄
respectiue ad seruū ꝙ cetera multitudo sit serua dn̄ationi.
¶ Itē Grego⁹. Sūt nōnulli q̄ sic in semetipsis cūctis vitijs
oibusq̄ desiderijs dn̄ant̄: vt ipo iure mūditie dij iter hoīes
vocent̄. Quo g̃ isti nisi iter numerum dn̄ationū currūt. Ex
hoc videt̄ ꝙ dominationes potius deberent denoiari a di-
uinitate q̄ a dn̄o. ¶ Itē btūs Bernardus 19° sermone su
per cantica dicit. ꝙ isti angeli intētissime suauissimeq̄ ꝯtē-
plationis stupore nimio sed sensato raptim in illud diuine
claritatis taꝫ ingēs pelagus recipiūt sese in secretiori quo-
dam mire tranqllitatis vbi tāta pace ac securitate fruunt̄
vt q̄z qescentibus illis per reuerentiā ꝓrogatiue tanq̄ vere
dominationibus ministrare τ militare videat̄ cetera mul-
titudo. Sed hoc videt̄ esse ꝯtra p̄dicta: q̄z habitū est ꝙ reci
pi in secretiori ꝯtemplationis est prime hierarchie. simili-
ter frui tranqllitate videt̄ potius cōuenire thronis q̄ domi
nationibus. ¶ Item Bernardus ad Eugenium 5°. Pu-
temus dominationes adeo cunctis supereminere prefatis
ordinibus: vt respectu hoꝝ ceteri oēs vident̄ administrato
rij spiritus: τ ad istos tanq̄ ad dn̄os referri regiminis prin
cipatuū: tutamina ptātū: operationes virtutū: reuelatiōes
archāgeloꝝ: curā τ ꝓuidētiā angeloꝝ. Et hoc videt̄ ꝙ ife-
riores oēs rōnes suoꝝ officioꝝ reddunt dn̄ationibus: τ ob
hoc dominationes dicant̄: τ hoc videt̄ magis esse rō ꝑposi
ti q̄ rō dominij. ¶ Solō. dicimus ꝙ perfectū dn̄ū dn̄atio-
num dr̄ ſm p̄mā diffinitionē datā a Dionysio in de diuinis
nominibus. tria enim sunt de sub̄a dn̄ij perfecti. s. excessus
omniū deprimētiū in seruitutē siue seruitus ex obligatione
mā̄e sit sicut dicit phs. ꝙ natura humana m'tipliciter ancil-
la est: q̄z ꝓpter obligationē quā hꝫ ad corpulentā māni do-
minant̄ ei miserie τ icōmoditates. Siue etiā sit seruitus ex
humilitate ꝯditionis sicut est seruit⁹ in hoibus. Siue etiaꝫ
sit seruitus rōnalis nature ex eo ꝙ subijcit se peccato volun
tarie: hec eni tria vocat Dionysius peiora que excedit per-
fectū dominiū. ¶ Itē ad perfectū dominiū exigit̄ vt ad nu-
tū hēat oia pulchra τ bona ex q̄bus hꝫ collocari super alia: τ
hec tāgit Dio⁹ in altera parte diffinitionis que est oīs pul-
chroꝝ τ bonoꝝ perfecta τ oimoda possessio. ¶ Tertio exigi
tur ad perfectū dn̄ū v̄tus τ fortitudo ad coercēdū deprimē
tia in seruitutē: τ hoc tāgit̄ in 3ª parte que est vera τ nō ca-
dere valēs fortitudo. vnde etiā Ambrosius dicit ꝙ deus di
dn̄s a potestate coercendi subditā creaturā. ¶ Ad p̄m dōm
ꝙ possessio pulchroꝝ τ bonoꝝ est in deo emineter sed in an-
gelis pōt eē participatiue. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ex nātura ca-
dere nō valens est sensus nisi solus de⁹ sed angelis est gr̄a.
Et dicit̄ ibi fortitudo nō virtus nec illa que est confirma-
tionis sed robur altitudinis deprimens subijcientia. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ isti dominio nō respondet seruitus in angelis
cū dicat̄ a potestate subijciendi ea que deprimunt τ non re-
latiue ad seruū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō debēt demōstrari a

Tria sunt de sub̄a ꝑfecti dominij.

diuinitate. Et in obiectione est fallacia equiuocationis: qꝛ alij nõ dicunť ibi a diuinitate vel deitate sed potius ab altitudine q̃dã depmẽte ⁊ ꝓpulsante ignominiosa ⁊ hec est eadẽ dñio ꝓut hic accipiť. ¶ Ad aliud dõm ꝙ alr̃ illi de pma hierarchia recipiũt in se diuinas ꝯtẽplatiões. alr̃ illi in 2ª. pmi eni ꝯuertunť in deũ ẽm ꝙ est obm btitudinis ⁊ immediate. illi aũt de 2ª illuminationes a pma accipiunt ⁊ ꝯuertunť in deũ ꝓut ipse est gubernatoꝛ creaturarũ: ⁊ hoc magis patebit iferius: hoc tñ attribuiť dñationibꝰ pre alijs qꝛ missi nõ leguntť (vt dicit Cõmentatoꝛ) super celestẽ hierarchiã. ¶ Ad aliud dõm ꝙ est qescẽ in deo ex dulcedine locationis diuine in angelis: ⁊ hoc ꝯuenit thronis. Et est qescẽ eoꝝ eo ꝙ oia que qetẽ ꝑturbãt lõge remota sunt ⁊ hoc ꝯuenit dñationibꝰ. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ iferioꝛes ordines ad dñationes referũt actꝰ suos vt ad dños: qꝛ actꝰ ipsoꝝ ꝯtinenť sub actu istoꝝ. Cũ .n. tria ꝑtineãt ad gubernationẽ mũdi .s. superexistere ꝙ nõ cõmisceť his que gubernanť: ⁊ opari strenue: ⁊ ordinare ꝑtãtes: que duo q̃si permiscenť his que gubernanť: ⁊ iõ sunt sub pmo: qꝛ ordinatio ṽtutuz ⁊ ordinatio ꝑtãtũ sũt sub dñio qd excellit ordinata ⁊ opata: ⁊ hoc dꝛ referri ad eos vt ad dños. Et hec est ẽt cã q̃re nõ leguntť missi dñationes: qꝛ .s. dominiũ nõ ꝯiungiť inferioꝛibus sicut coniungitur virtus ⁊ potestas.

¶ Articulus 17ꝰ.

Ecũdo queriť de ꝓprietatibꝰ dñationũ quas enumerat Dioꝰ 8º capº vbi dicit sic. Sanctarũ dñationũ manifestã estimo noiationẽ ꝺclarare absolutaz q̃zdã ⁊ oi pedestri minoratione liberã anagogẽ nullaq; tyrãnicarũ dissimilitudinũ vllo mõ eã vl̃iter iclinatã liberal̃r seuerã dñationẽ oi seruituti suppositã supioꝛẽ subiectionẽ oi remota ab vniuersa dissimilitudine ⁊ dñationis icessanter appetentẽ ⁊ ad ipsius nãliter subsistẽtis ṽtutis similitudinẽ q̃ztũ poſe: ⁊ seipsaz ⁊ que post eã sunt optime ⁊ speciose ꝯformãtẽ ad nullũ vana vidẽtiũ sed ad ꝓprie ꝯñs verbere ꝯuersaz: ⁊ dñice semꝑ deiformitatis mãe in participatiõe ẽm ꝙ poſe ipsi factã. ¶ Queriť g̃ qd dicať pedestris minoratio ⁊ q̃liter anagogẽ dꝛ libera ⁊ absoluta. Idẽ .n. videť esse liberũ ⁊ absolutũ. ¶ Preterea hec ꝓprietas eadẽ videť esse cũ q̃rta que est dñationi oi minutiue ẽuituti suppositã. Et sil̃r cũ 5ª que est superioꝛẽ oi subiectione. ¶ Preterea quid sint tyrãnice dissimilitudine. ille .n. videnť magis remouẽde a ꝑtãtibus quarũ est coercere demones q̃z a dñationibꝰ. ¶ Preterea dicit Basilius ꝙ in hoc differt rex a tyrãno. qꝛ rex ꝯsulit qd oibus est vtile: tyrãnus ṽo qd sibi. Cũ igiť talis vtilitas nõ cadat in angelicã nãm videť ꝙ superflue remoueť tyrãnica dissimilitudo. ¶ Preterea obijciť de hoc qd dĩc dñationis icessanter appetẽtẽ. hoc .n. videť esse ambitionis ꝓpter quã demon expulsus est de regno. ¶ Itez queriť de hoc qd dicit ad nullũ vana vidẽtiũ ⁊c̃. quid dicať ibi vanũ. ¶ Preterea nullus angeloꝝ ꝯuertiť ad vanũ: sed ad id qd est vere exñs. g̃ nõ videť hoc esse ꝓpriũ sed cõe potius. ¶ Preterea obijciť de hoc qd dꝛ liberaliter seuerã: liberalitas eniz nõ videť esse modus seueritatis: sed virtus per se que est mediũ iter auaritiã ⁊ ꝓdigalitatẽ. ¶ Preterea seueritas nõ videť esse ꝯditio nobilitatis in dño sed potius vituperij. ¶ Solutio. dõm ꝙ iste ꝓprietates multiplicanť ẽm ea que faciũt dñiuz perfectũ in nã ⁊ habitu ⁊ operatione. nã .n. quedã ancilla est (vt prius habitũ est) ⁊ hec est illa que ꝯuersa est ad vanitatem mutabilitatis. ¶ Et ꝯtra hoc est ꝓprietas 9ª que dicit dñationẽ angeloꝝ esse ꝯuersam ad ꝓprie ens. id aũt qd ꝓprie est ens est ens inuariabile ⁊ imutabile. vana aũt videntia sunt vanitatẽ experiẽtia mutabilitate sui. Si aũt penes habitus cõplentes dñationẽ fiat ꝯsideratio. hoc erit duobꝰ modis .s. in se: ⁊ in cõparatione ad dñationẽ primã. Si in se tũc aut ẽm seipm super eẽ qd est suba dñij. aut ẽm ea super que est. aut ẽm vnũ in cõparatione ad alterum. Et si primo mõ tũc erit ꝓprietas 6ª que est remota ab vniuersa dissimilitudine. dñatio eni ab oi dissimilitudine dñiũ remouet per hoc ꝙ accipit multas bonitates a deo ẽm q̃s superest alijs. Si aũt scdo mõ tũc sunt ꝓprietates tres penes tria super q̃ extolliť: extolliť .n. super minorationẽ mãe: que dꝛ mioratio pedestris eo ꝙ cõculcanť talia mutabilitate ⁊ miseria: ⁊ sic est ꝓprietas prima que est: absolutã q̃zdã ⁊ oi pedestri minoratione liberã anagogez. Et diciť absoluta in cõparatione ad obligata mãe. libera aũt in cõparatione ad ea que lz absoluta sunt a mã varianť tñ in actibꝰ suis ẽm variationem corpoꝝ sicut est aia itellectualis. acutius eni vel minus acute operať itellectꝰ ẽm variationẽ corporis. Exaltať ẽt super hoc ꝙ nõ mẽdicat illuminationes a rebꝰ creatis sensibilibꝰ sicut facit hõ: ⁊ sic accipiť ꝓprietas 4ª que est: dñationez oi minutiue seruituti suppositã. Et hoc est qd dicit Cõmẽtatoꝛ super idẽ verbũ. sensibilia ⁊ corruptibilia seruituti cõuenientia sunt. nã nõ permittũt ea que vere sunt intelligere eleuať ẽt super modũ percipiẽdi ꝓut hõ percipit has .s. 2ª relatione: ⁊ sic accipiť ꝓprietas 5ª que est. superioꝛẽ subiectionẽ oi. Si ṽo tertio mõ ꝯsidereť tũc sunt due ꝓprietates penes ꝯtria eoꝝ in qbꝰ male dñium cõparať ad subditos. Cuz eni dñi sit coercere subditũ põt esse coertio remissa iducens dissolutionẽ. Et ꝯtra hoc diciť liberaliter seuerã que ẽ ꝓprietas 3ª. ⁊ poniť liberaliter pro decẽter vt dicit Cõmentatoꝛ. ¶ Põt ẽt coertio iclinari in furoꝛẽ ad nocẽdũ subditis. Et ꝯtra hoc diciť nullaq; tyrannicarũ dissimilitudinũ vllo mõ vl̃iter iclinatã que est ꝓprietas 2ª. Si aũt respectiue in cõparatione ad dñationẽ pmã: hoc põt eẽ duobꝰ modis .s. ẽm appetitũ ordinatũ ad illud ⁊ sic est ꝓprietas 7ª que est dominationis icessanter appetẽtẽ. Et iste appetitꝰ nõ est vitij sed ṽtutis .s. vt exalteť super ignominiosa depmentia. Aut est ẽm ꝙ est participata dñatio prima: ⁊ sic est ꝓprietas vltima que est dñice deiformitatis in participatione ẽm ꝙ possibile ipsi factã. ¶ Si ṽo cõpleat dñiũ ẽm operationẽ ⁊ actũ hoc est qñ ꝑtãs alta operať ex ṽtute dñi sui sicut virtꝰ pma: ⁊ sic est ꝓprietas 8ª que ab ipsiꝰ nãliter subsistẽtis virtutis similitudinẽ quãtũ possibile ⁊ seipsam ⁊ que post ipsaz sunt optime ⁊ speciose ꝯformãtẽ. Et dicit quãtũ est possibile ad extensionẽ potẽtie ꝓprie. optime aũt ꝓpter hoc ꝙ in operatione attingit finẽ optimũ ⁊ vltimũ. Speciose ṽo ꝓpter hoc ꝙ in tali actu dñij resultat in eo speciositas dñij. Et per hec dicta pz solõ ad oia quesita.

¶ De virtutibus.

Einde queriť de ṽtutibꝰ. Et queruntť duo .s. qd sint. ⁊ que earum proprietates.

¶ Quid sint virtutes. Articulus 18ꝰ.

D primũ ꝓcediť sic. Dicit Gregoꝰ ꝙ ṽtutes dicunť illi nimirũ spũs per quos signa ⁊ miracula frequẽtius fiunt. ¶ Sed cũ miracula facere sit actꝰ circa iferioꝛa mũdana videť ꝙ virtutes ꝑtineãt ad iferioꝛẽ hierarchiã. ¶ Itẽ dicit Apl̃s ꝙ signa nõ sunt data fidelibꝰ sed infidelibꝰ. Ex hoc accipiť ꝙ signa sunt ad illuminationẽ hoiuz ad fidẽ. Inferioꝛis aũt hierarchie est illuminare hoies (vt dicit Dioꝰ) g̃ virtutes sunt de iferioꝛi hierarchia. ¶ Item Gregoꝰ. Sũt qui mira faciũt signa ⁊ valẽter operanť: quo ergo isti nisi ad supernarum virtutum soꝛtem ⁊ numerum congruunt. Sed signa facere nõ est gratie gratuz facientis: ergo videť ꝙ iste ordo denominať a gratia gratis data: et non a gratia gratũ faciente. hec aũt non est pars beatitudinis: g̃ videť ꝙ ab illa nõ debeat denominari ordo. ¶ Item dicit beatus Bernardus 19º sermone super cantica. ꝙ ille beatitudines que virtutes dicuntur ex eo appellate sunt: ꝙ virtutum atq; prodigioꝛũ occultas perpetuasq; causas felici curiositate rimari ac mirari diuinitus ordinate signaque ⁊ quomodo volunt ex omnibus elementis terre potẽter exhibeant. Ex hoc accipiť ꝙ non tm̃ dicuntur virtutes ab operatione signoꝛuz: sed etiam a cõtemplatione immediata in verbo perpetuarum causarum quibus fiunt miracula. Et cum prime hierarchie sit immediate conuerti ad verbũ: videť ꝙ iste ordo sit de prima hierarchia. Hoc etiã videť expressius dicere sic. Plenum quippe est suauitatis ⁊ gratie incerta ⁊ occulta sapientie in ipsa sapientia: intuẽtia plenum nihilominus honoꝛis ⁊ gloꝛie causarum in dei verbo absconditarum mundo spectandas mirandasq; in manus eoꝛum dirigi efficiendas.

¶ Sed contra. hoc videť id quod infra in eodem sermone dicit. a virtutibus diligitur deus ob benignissimam exhibitionem miraculoꝛum per que incredulos dignantissime trahit ad fidem. Ex hoc enim videtur ꝙ sint de inferioꝛi hierarchia vt supꝛa habitum est. Hoc expresse dicit beatus Bernardus ad Eugenium vbi dicit, Archangelis pre-

esse virtutes: ⁊ illis potestates ⁊ ptãtibꝰ pꝛincipatus. ¶ Sed ꝯtra videꝛ esse Dionysius qui oꝛdinat hunc oꝛdinem ante ptãtes ⁊ pncipatus. Hoc ẽt videꝛ esse per rõnē. dicit. n. pħs Tex.cõ.vlt. pᵒ de celo ⁊ mũdo. ꝙ virtꝰ est vltimũ qꝺ est in re de potẽtia. Cũ igiꝛ pncipatus dicat ptãtē q̃dã ptãtes aũt ptãtē simplr ⁊ vtutes addunt vltimũ super potẽtiã essent ptãtes ante pncipatꝰ ⁊ vtutes ante ptãtes. ¶ Itē dicit Dioꝰ in de diuinis noibus capᵒ 8ᵒ ꝙ vtus dei laudaꝛ eo ꝙ ineffabilis ⁊ ignota ⁊ icognoscibilis cũcta egrediẽs est ipsius vtus que per abũdãtiã possibilis. i. ptãtis ifirmitatē firmat ⁊ vltimã resonantiarũ supcõtinet ⁊ foꝛtiter texet. Ex hoc accipiꝛ: ꝙ vtus determinaꝛ per abũdãtiã ptãtis vltimã oia firmãtē ⁊ ꝯtinẽtē inesse vtute ⁊ ope: ⁊ cũ hoc sit plus q̃ ptãs ⁊ pncipatꝰ. ¶ Si foꝛte dicat aliqs ꝙ nõ est vis in noibꝰ hoc nihil est q꞉ diffinitio pꝛopꝛia rei est de noie spẽi. ¶ Preterea distinctiones officioꝝ angeloꝝ non possumꝰ cognoscẽ nisi per manifestas rõnes nominũ. Sed tũc queriꝛ quare determinanꝛ vtutes per miracula facẽ. ¶ Solo. supponaꝛ ꝙ media hierarchia distinguiꝛ ẜm pfectã ptãtē ptinẽtē ad gubernationē ⁊ ꝯtinẽtiã mũdi. Tũc dicimus ꝙ vtus accipiꝛ hic ꝓut est vltimuꝫ qꝺ est in re de potẽtia ⁊ hec determinaꝛ duobꝰ modis. s. simpliciter ⁊ quo ad nos. Simplr determinaꝛ a btõ Dioᵒ per vltimã abũdãtiã potẽtie iquãtũ suimet imbecillitate nõ relinqt deifoꝛmē motũ. Quo ad nos aũt per vltimũ potentie determinaꝛ a Greg̃ ⁊ Bernardo in cõparatione ad potentiã manifestã nobis que est potẽtia nãe. s. q꞉ pter ⁊ supꝛa ⁊ ꝯ nãꝫ: ⁊ sic determinaꝛ per signa ⁊ miracula facere. ¶ Itē notãdũ ꝙ oꝛdines medie ⁊ vltime hierarchie angeloꝝ duobꝰ modis pñt attẽdi. s. penes actꝰ simplr. vel penes actꝰ cõparatos ad finē. Si penes actꝰ simplr summꝰ actꝰ est dñari: ⁊ post illũ abũdãtiã potẽtie habere in oẽm deifoꝛmē motuꝫ: ⁊ postea hẽre ptãtē oꝛdiatã attestãdi malũ ⁊ ꝓmouẽdi bonũ: ⁊ seqꝛ illa hierarchia cuiꝰ dignitas poniꝛ distincte sup hãc ꝓuitiã ⁊ illã: ⁊ hũc oꝛdinē ꝯsiderat btũs Dioꝰ. Si aũt attẽdunꝛ penes actꝰ cõparatos ad finē qui finis est pfectio ⁊ illuminatio tũc pmũ est cura ⁊ ꝓuidẽtia angeloꝝ ⁊ ꝯñs reuelatio secretoꝝ pertinẽtiũ ad salutē. ⁊ 3ᵐ exhibitio miraculorũ que sunt argumẽta fidei extrĩsecus. 4ᵃ aũt est arcere demonē ne obnubilet illuminationes sic acceptas ⁊ ꝓbatas. Et ista q̃tuoꝛ ptinẽt ad vnũquẽqꝫ hoiem. vñ ista q̃tuoꝛ seqtur pncipatꝰ cuius est curare de gẽte distincta ẜm ꝓuintias ⁊ pncipatꝰ. Et hũc oꝛdinē tenet Gregoꝰ ⁊ Bernardus ⁊ p̄cipue ꝓpter Aplm qui enumerat sic. Siue thꝛoni siue dñationes siue pncipatꝰ siue ptãtes siue vtutes. Sed in hoc oꝛdine nõ est magna vis: q꞉ lꝫ ita dicat Aplus ad Coꝛi. tñ ad Ephesios enumerat aliter sic dicẽs. Supꝛa oẽm pncipatuꝫ ⁊ ptãtē ⁊ vtutē ⁊ dñationē: cũ tñ ẜm oẽs doctoꝛes nõ sequantur dñationes sed p̄cedãt. Unde dicimus ꝙ Aplus in illis vbis nõ attẽdit nisi numerũ officioꝝ ⁊ nõ oꝛdinē. Ex his ẽt pꝫ solo ad oia quesita p̄ter hoc qꝺ obijciꝛ de Bernardo ꝙ vtutes sunt in pma hierarchia. Et dõm ꝙ ex hoc nõ seqꝛ: qcqd. n. põt iferioꝛ põt ⁊ supioꝛ sed nõ ꝯuertiꝛ: ⁊ iõ lꝫ media hierarchia accipiat illuminationē a supꝛema tñ ẜm eũdem modũ illuminatiõis põt illuminari a deo sicut est ẽt in hierarchia nr̃a in q̃ qcũqꝫ illuminanꝛ ab iferioꝛi pñt illuminari a superioꝛi sed nõ ꝯuertiꝛ. ¶ Articulus 19ᵒ.

Secundo queriꝛ de ꝓpꝛietatibꝰ vtutũ quas tãgit Dioꝰ in 8ᵒ capᵒ celestis hierarchie sic dicens. Ipsam vͦ sanctarũ vtutũ noiationē exti mo declarare foꝛtē quãdã ⁊ imutabilē virilitatē in oẽs ẜm earũ diffoꝛmitatē opõnes ad nullã susceptionē iditaꝝ ei diuinarũ illuminationũ ibecilliter ifirmatã potẽter in imitationē dei reductã non relinquẽtē sui imbecillitatē deifoꝛmē motũ: sed firmiter ferẽtē supeẽntialē ⁊ potẽtissimã virtutē ⁊ ipsiꝰ imaginē vtuti similē iuxta qꝺlibet factã ⁊ ad ipsaꝫ qdē vt pncipalr vtutē potẽter ꝯuersam. ad 2ᵃᵐ vͦ vtutē dãs ⁊ deifoꝛmiter ꝓuenientē. ¶ Queriꝛ g̃ que dicanꝛ operationes ẜm earũ diffoꝛmitatē. operatiões. n. ille videnꝛ eẽ oia ptinẽtia ad meritũ: ⁊ iste nõ tñ pertinẽt ad vtutes sed ẽt ad angelos alios. ¶ Preterea queriꝛ quare dicat foꝛtē ⁊ icõmutabilē virilitatē cũ per vnũ videaꝛ itelligi reliquũ. ¶ Preterea queriꝛ que dicanꝛ illuminationes indite ei. Si. n. sunt idite tũc nõ videnꝛ suscipi sed potius iterius hẽri. ¶ Preterea reduci in cõmutationē dei ꝯuenit oibꝰ oꝛdinibꝰ: ⁊ ita nõ videꝛ esse ꝓpꝛiũ isti. Si aũt vis fiat in hoc ꝙ dicit potẽter reductã: tũc magis videꝛ esse ꝓpꝛiũ ptãtibꝰ q̃ vtutibꝰ. ¶ Itē queriꝛ qd sit deifoꝛmis motꝰ. Si. n. ille est purgatio pfectio ⁊ illuminatio tunc nõ videꝛ esse de actibꝰ appꝛopꝛiatis sed cõibꝰ. ¶ Itē cũ dicit ipsius imaginē virtuti similē iuxta qꝺlibet factuꝫ videꝛ esse nugatio: q꞉ per imaginē ipoꝛtaꝛ similitudo virtutis. ¶ Solutio. dõm ꝙ quedã istarũ ꝓpꝛietatũ sunt in cõicãdo: ⁊ q̃dã in accipiẽdo illumiationē. Et cũ vtus hic dicaꝛ vltimũ qꝺ est in re de potẽtia mltiplicanꝛ iste ꝓpꝛietates ẜm diuersas determinationes ⁊ cõparationes illius vtutis. Ultimũ aũt hic hꝫ cõparationes ad opus ⁊ subm potẽtie cuiꝰ est vltimũ ⁊ ad virtutũ potẽtiã que est pnᵐ ⁊ exẽplar ⁊ finis ipsius. Si aũt comparaꝛ ad opꝰ hoc põt esse tribꝰ modis ẜm ꝙ triplex est vltimũ operis. Et pᵐ est in numero: ⁊ sic vltimũ potẽtie ex ꝓpꝛio roboꝛe posse in oẽs operatiões sibi ꝓpꝛias ⁊ sic est ꝓpꝛietas pma. Et dñr opõnes ẜm earũ diffoꝛmitatē: opõnes ardue foꝛtitudinis ⁊ vtutis que ꝯsistit in trãsmutatiõe iferioꝝ ad coopationes signoꝝ ẜm causas occultas in deo exhibitoꝝ. deifoꝛmitas. n. signoꝝ est deifoꝛmitas virtutuꝫ. ¶ Itē dicit foꝛtē ꝓpter habitũ ipsius virtutis: incõmutabilē vͦ ꝓpter subm operãs: qꝺ nõ mutaꝛ exequẽdo opus foꝛtitudinis. Sed vltimũ qꝺ in opatione est penes rõnē opis. Aliqꝺ. n. opus fit rõne debili: ⁊ aliqꝺ rõne alta ⁊ foꝛti. ¶ Et penes hoc accipiꝛ secũda pꝛopꝛietas: que est ad nullã susceptionē iditarũ eiꝰ diuinarũ illuminationũ imbecilliter infirmatã. illuminatio. n. pertinet ad rõnē operis ⁊ ad itellectũ. Et dñr illuminationes ei idite ille ad quas hñt oꝛdinationem ex munere a quo denominaꝛ oꝛdo: nihilominus tñ sũt suscepte ẜm spãles reuelationes que fiunt a superioꝛibꝰ. 3ᵐ qꝺ est in opere est ex pte arduitatis operis ⁊ penes hoc accipiꝛ ꝓpꝛietas 4ᵃ que est nõ relinquẽtē suimet imbecillitateꝫ deifoꝛmē motũ. Et dꝛ deifoꝛmis motꝰ a ꝓpꝛietate nõ qlibet: sed qui manifestat vtuteꝫ ⁊ robur sicut est firmare res in esse vtute ⁊ opere: ⁊ trãsmutare eas trãsmutatione supnãli ⁊ supermũdana sicut fit in operibꝰ miraculoꝝ. In vtraqꝫ ẽt istarũ ꝓpꝛietatũ. s. in 2ᵃ ⁊ 4ᵃ fit cõparatio vltime vtutis ad subm potẽtie. qꝺ pꝫ per hoc ꝙ facit mentionē de imbecillitate quã remouet vtus. ¶ Si vͦ vltimuꝫ cõparaꝛ ad virtutē que est pnᵐ ⁊ exẽplar ⁊ finis hoc põt esse duobꝰ modis. s. ẜm ꝯuersionē ad ipsaꝫ vel ẜm perfectionē ex illa ꝯuersione ꝯsequẽte. Si primo mõ tũc est ꝓpꝛietas 7ᵃ que est ad ipsam quidem vt pꝛincipalem virtutē potenter cõuersam. Si vͦ 2ᵒ mõ hoc erit tribus modis ẜm ꝙ virtus illa tripłr ꝯsideraꝛ. s. vt pꝛicipiũ operans ⁊ sic accipiꝛ ꝓpꝛietas 3ᵃ que est potenter in imitationem dei reductam. Et diciꝛ potenter q꞉ reductio huius oꝛdinis est ẜm rationē potentie ⁊ virtutis. Et diciꝛ imitationē ꝓpter operationem quam habet sub pꝛima virtute. ¶ Consideraꝛ etiam virtus pꝛima vt finis ⁊ sic accipitur pꝛopꝛietas 5ᵃ que est firmiter ferẽtem superessentialem ⁊ potentissimam virtuteꝫ. omnia enim que habet ⁊ operatur sunt in pꝛima virtute vt in finem. Consideratur etiam pꝛima virtus vt paradigma ⁊ exemplar virtutis create: ⁊ sic accipitur pꝛopꝛietas 6ᵃ que est ipsius imaginem virtuti simileꝫ iuxta quodlibet factam. Et dicit virtuti similem vt determinetur ratio imaginis q꞉ non est in quolibet dono imago ad hunc oꝛdinem sed in similitudinē virtutis. Si autem considerentur pꝛopꝛietates in cõmunicando adhuc potest esse duobus modis. s. in modo illuminandi: ⁊ in recepto per illuminationem. ⁊ pmo modo est illa quã dicit deifoꝛmiter pꝛouenientem a 2ᵃ. Si scꝺo modo tunc est illa quaꝫ dicit dono virtutis ad 2ᵃᵐ. Et per hoc patet solutio ad omnia quesita.

¶ De potestatibus.

Deinde queriꝛ de potestatibus. Et queritur duo. s. quid sit officium eoꝝ. ⁊ que eoꝛum pꝛopꝛietates. ¶ Articulus 20ᵒ.

Ad pꝛimũ ꝓcediꝛ sic. Dicit Gregoꝰ. ꝙ ptãtes vocanꝛ hi qui potẽtius hec ceteris in suo oꝛdine perceperunt vt eoꝝ ditioni vtutes aduerse subiecte sint: q̃ꝝ ptãte refrenanꝛ ne coꝛda hoiuꝫ tãtũ p̄ualeãt tẽtare q̃tũ volũt. Sed hoc vꝛ nihil eẽ. Si. n. angelus nõ cecidisset ⁊ hõ nõ peccasset nihilominꝰ essent nouē oꝛdines angeloꝝ: ⁊ tũc ptãtes

nō hērēt officiū arcēdi demones neqꝫ virtutes aduersas.ḡ videt̃ ꝙ hoc aut nō sit officiuꝫ eoꝝ: aut sit officiū per accn̄s. ¶ Itē querit̃ de hoc ꝙ dicit. qui hec potētius in suo ordine pceperūt. ex hoc.n. videt̃ ꝙ tm̄ qdā in illo ordine dicant̃ ptātes ⁊ nō oēs. ¶ Itē dicit Apl̄us ad Cori. ꝙ qui resistit ptāti dei ordinationi resistit. Et dicit ibideꝫ beatoꝝ. Ex hoc videt̃ ꝙ de rōne ptātis sint q̄tuor. s. potētia que est vt suba ipsius. ⁊ ordinatio que est vt forma. ⁊ vindicta mali. ⁊ tutamē bonoꝝ que duo sunt vt fines. ḡ videt̃ ꝙ isufficiēter determinet btūs Grego⁹ qn̄ determinat per artē 𝔷tiā ptātē. Itē cuꝫ duo sint fines ptātis. vnus est tm̄ pricipalis. s. tutamē bonorū: ḡ si voluit determinare a fine poti⁹ determinare debuit a fine vltimo q̄ꝫ ab illo q est citra vltimū. ¶ Itē btūs Bernardus super cātica 19° sermone dicit. illi spūs q ptātes nominant̃ dū crucifixi nr̄i diuinā oipotētiā vbiqꝫ fortiter attingētē itneri ac magnificare delectant̃: exturbare ac debellare demonū hoiumqꝫ 𝔷rias ptātes ꝓ his q hereditatē capiunt salutis accipiūt ptātē. Ex hoc ēt videt̃ ꝙ 𝔷uersio istoꝝ angeloꝝ nō sit super angelos sed super demones ⁊ malos homines. ⁊ ita videt̃ esse de iferiori hierarchia. Hoc idē accipit̃ ex hoc qđ ifra dicit. A ptātib⁹ diligit̃ de⁹ ob illā iustissime potētie vim que solet a pijs malignātiū ꝓpulsare ⁊ arcē crudelitatē. ¶ Itē ad Eugeniū 5° de ꝯsideratione dicit. ptātes sunt q̄rū v̇tute ptās tenebrarū cōprimit̃ ⁊ coercet̃ malignitas aeris hui⁹ ne vt vult noceat ⁊ ne malignari nisi ꝓut ꝓsit possit. ¶ Itē Grego⁹. Sūt nōnulli q ēt de obsessis corporib⁹ malignos spūs fugāt eosqꝫ virtute oōnis ⁊ accepte ptātis ejciūt. quo ḡ isti meritū suū vt si iter ptātū celestium numerū in terra sortiunt̃. Ex hoc videt̃ ꝙ ptātū sit operari supra corpora hoīum ⁊ cū hoc minus sit q̄ꝫ operari sup aiaꝫ vident̃ ptātes iferiores eē archāgelis ⁊ angelis. ¶ Solu̓. dicimus ꝙ de itētione ptātis q̄tuor sunt que in obiectione cōmemorata sunt. Beat⁹ aūt Grego⁹ determinat nō per ea que exigunt̃ sed per actū nō p̄mū ſꝫ 𝔷ñtē. Ptātū.n. est hēre potētiā stātē ⁊ ordinātē ad tutamē boni ⁊ coertionē mali cōtra deū se erigētis. Et lꝫ nō eēt malū aut pctm̄ nihilominus tm̄ ptātes eēnt: ⁊ iđ distictionē officioꝝ angeloꝝ que erāt ad gubernationē mūdi ꝯueniebat fieri nō ſm id tm̄ qđ fuit in p̄ma creatione sed ſm oēm statū futurū in mūdo gubernādo. Et per hoc pꝫ solu̓ ad p̄ᵐ. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ ordo nō accipit̃ ibi ꝓ spāli ordine sed ꝓ gn̄ali ordinatione oium ordinū in suis hierarchijs. ¶ Ad aliud pꝫ solu̓ per predicta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lꝫ tutamē bonoꝝ sit finis p̄ncipalis tm̄ super illos nō est act⁹ ptātis qꝛ boni nō sentiūt gladiū ptātis ſꝫ mali. ⁊ iđ cū btūs Grego⁹ determinet per actū ponit finē nō vltimū sed illū q est mā supra quā est act⁹. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ ꝓpria cōuersio hierarchie medie est sup superiore. Sed qꝛ qcq́d pōt iferior pōt ⁊ suprior. ꝯuertunt̃ ēt illi de media hierarchia qdā ex ꝯñti sup hoīes ⁊ nō ex ꝓprio actu. Et hoc supra patuit in auctoritatib⁹ iductis ex Daniele ⁊ Ezechiele ⁊ Zacharia ad quos missi sunt angeli loquētes illuminationes suas ad illos q vlteri⁹ ponebāt eas i ꝓphetis: ⁊ hoc manifestabit̃ iferi⁹ cū de missione disputabit̃. per hoc pꝫ ēt ad sequēs. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ ꝓprius act⁹ ptātū est expellere 𝔷riā ptātē sed ꝙ propellat̃ a corpore hoc accidit ⁊ iđ per hoc nō hꝫ determinari.

Articulus 21⁹.

SEcundo querit̃ de ꝓprietatib⁹ ptātū q̄s ponit Dio⁹ 8° cap° celestis hierarchie sic dicēs. Ipsaꝫ sanctarū ptātū eqpotētē diuinarū dn̄ationū ⁊ virtutū noiationē existimo declarare. bene ornatā ⁊ icōfusaꝫ circa diuinas susceptiones ordinationē ⁊ ordinatū supermūdane et itellectualis ptātis nō tyrānice in ea que iferiora sūt ptātis virtutib⁹ p̄cipitate: sed potēter in diuinā ptātē bene ordinatā reducte ⁊ post eā deiformiter reducētis ad potētiā cālem p̄mā q̄ꝫtū fas est assimilare: ⁊ eā vt possibile angeli reuelantis in bene ordinatis per ipsam ordinib⁹ potestatū virtute. ¶ Querit̃ aūt de hoc qđ dicit eqpotētē diuinarū dn̄ationū ⁊ virtutū. Si.n. ptātes sint sub dn̄ationib⁹ ⁊ v̇tutib⁹ nō vident̃ eē eqpotētes. ¶ Itē de hoc qđ dicit in ꝓprietate p̄ma ptātes dicūt ordinationē bene ordinatā ⁊ icōfusam circa diuinas susceptiones. hoc eni cōe videt̃ esse oi ordini ⁊ nō ꝓpriū isti. ¶ Preterea nihil videt̃ eē hoc qđ dicit ordinationē bene ordinatā ⁊ icōfusam qꝛ per ordinationē videt̃ incōfusio. ¶ Preterea querit̃ per qđ ordinat̃ ptās ptātū. oīs.n. ordo est ſm aliqꝫ rōnē ordinātē. ¶ Itē querit̃ de hoc ꝙ dicit ptātē eē manifestationē itellectualis ptātis: ⁊ ei⁹ qđ est ordinatū supermundane. nō eni videt̃ esse itellectualis ptās qn̄ arcet malignitates hoīum. ¶ Itē de hoc qđ dicit esse ptātis nō tyrānice p̄cipitate ptātis virtutib⁹ in ea que iferiora sūt. Hoc eni idē videt̃ assignasse supra dn̄ationibus vbi dixit. nullaqꝫ tyrānicarū dissimilitudinū nullo mō vl̄r inclinataꝫ. ¶ Itē obijcit̃ de hoc qđ dicit in q̄rta ꝓprietate ꝙ nomē manifestatiuū est ptātis reducte potēter in diuina: nō videt̃ cōseq̄ ad ordinationē ptātis sed poti⁹ ecōuerso: qꝛ ex hoc ptās ordinata est ꝙ in diuina reducta est. ¶ Preterea querit̃ de vltima in qua dicit ꝙ nomē ptātū est ptātis reuelātis eā. s. ptātē. Ut possē angeli. i. q̄ꝫtū pn̄t angeli existētes in ordinib⁹ bene ordinatis per ipsam. s. ptātē ordinatis. dico ptātū virtute. i. virtute ptinēte ad ptātē. ¶ Solu̓. dōm ꝙ Dio⁹ p̄ncipalr itēdit ptātē penes ordiationē ptātis. hec aūt ordinatio fit per leges eternas ſm q̄s ꝓpellunt̃ nociua ⁊ iuuant̃ bona. Sicut eni in ptātib⁹ humanis sunt leges humane ſm q̄s dirigit̃ gladi⁹ ptātis ad ꝯfirmationē reipublice. ita in diuinis sunt leges eterne ſm q̄s ordinat̃ coertio ptātū q̄ repellūt iniurias: ⁊ ſm dr̄as illi⁹ ordinationis multiplicant̃ ꝓprietates in acciplēdo vel in cōicādo illuminationes huic ordini ꝓportionatas. Si.n. ꝯsiderent̃ in acciplēdo illuminatiōes hoc fit sex modis ſm ꝙ sex ꝓprietates enumerat. ¶ In ptāte eni tria sunt. s. suba ptātis ⁊ virt⁹ ⁊ act⁹. Suba aūt est duplex. s. forma ⁊ id qđ est ptās. Penes formā autē accipit̃ ꝓprietas: que est bene ornatā ⁊ icōfusaꝫ ⁊c̄. ⁊ dr̄ icōfusaꝫ ꝑꝑ ordinationē legū eternarū qb⁹ ordinant̃ ordinata. Aut dicit̃ ſm cōparationem ad metas qꝛ ꝓprios limites nō excedit. Ornatā aūt dicit ꝑꝑ sciam ⁊ gr̄am acceptā per illuminationes. ⁊ hoc inuit dicēdo in eadē ꝓprietate: ordinationē circa diuinas susceptiōes. Penes aūt id qđ est ptās. i. penes hoc qđ supponit ⁊ iportat q̄ꝫtū ad habitū accipit̃ ꝓprietas secūda que est ordinatū supermūdane ⁊ itellectualis ptātis. ordinatā.n. tāgit formā gn̄alē ptātis que ꝯtrahit supmūdane qꝛ ordiatio fit per leges supmūdanas vt supra dcm̄ est. Intellectualis aūt ptātis dicit eē ptātis in ꝓprio subto sic ois ꝓprietas per subm hꝫ determinari. Si aūt penes virtuteꝫ accipit̃ potestas tunc erit proprietas vltima que est: eam vt possibile angeli reuelantis in bene ordinatis ⁊c̄. Cuius intentio in obiectione exposita est. Et qđ dicit ordinibus non intelligit̃ de ordinib⁹ qui sunt partes hierarchie: sed de ordinibus illuminationum descēdentium ⁊ ornantium virtute potestatiua eūdem ordinem ſm possibilitatem cuiuscūqꝫ angeli existentis in illo ordine. Si v̇o cōsideret̃ penes actum hoc erit tripliciter. s. aut penes comparationē actus ad obiectū in qđ agit. ⁊ sic est proprietas tertia que est nō tyrannice in ea que inferiora sunt potestatis virtutibus precipitate. Et differt iste actus ab actu dominationū: qꝛ dominationis est coercere subdituꝫ ſm ꝙ est subditus nō tyrannice vel remisse: sed potestatis est coercere iniuriosum ⁊ malum iudicando non tyrannice vt inimicus nature nec remisse. Sed vt iudex qui est ad vindictam malefactorum: laudem v̇o bonoꝝ. aut penes actuꝫ comparatum ad finem qui finis est reduci in diuina. In eo ꝙ participat potestateꝫ dei: ⁊ sic est ꝓprietas quarta: que est potenter in diuinā potestatem bene ordinatā reducte: aut penes id qđ cōsequit̃ ex actu comparato ad obiectū ⁊ finem ⁊ hoc est assimilatio ad primā causaꝫ potestatis: ⁊ penes hoc accipit̃ penultima que est ad potētiam causalem primā quantū fas assimilate. Et per hoc patet solutio ad totū.

¶ Articulus 22⁹.

DEinde querit̃ de his tribus in cōmuni ordinibus. Et querit̃ de numero ⁊ de ordine ipo. Vident̃ enim debere esse plures: qꝛ sicut dominatio ita est libertas conditio nobilitatis persone: ⁊ ita penes libertatem accipi debet vnus ordo. ¶ Preterea beatus Dionysius 4° de diuinis nominibus capitulo 2°. loquitur de rege regum domino dominoꝝ ⁊ deo deoꝝ. ergo videt̃ cum omnia ista dona sint communicabilia penes ista debeāt accipi aliqui ordines. Et precipue hoc videtur ex verbis Dionysij qui dicit in fine eiusdem capituli sic. Sanctos auteꝫ ⁊ reges ⁊ dn̄os deos vocāt eloquia in singulis principaliores orna-

tus. Per quos duo dona que ex deo sunt accipiētes illoꝝ. s. donoꝝ distributiōis simplicitatē circa sui ipsoꝝ differētias multiplicant̄: ꝛ quoꝝ. s. donoꝝ varietatē pmi ꝓuisiue ꝛ deiformiter ad vnitatē sui ipsoꝝ ꝯgregatum. Ex hoc accipit̄ ꝙ hec dona accipiūt primi ꝛ īfundūt secūdis ꝛ primi deiformiter: secūdi aūt multiplr̄ circa sui ipsoꝝ differentias. Et hec vident̄ oīa ꝯuenire distinctioni hierarchiarum ꝛ ordinū. ḡ videt̄ ꝙ penes hoc dēberēt accipi ordines alij. ¶ Preterea querit̄ de ordine. ptās. n. videt̄ plus dicere ꝙ̄ virtꝰ q: virtutē ordinatā. ḡ ꝓm rōnē partium totius ptātiui deberet poni ante. ¶ Solo. dōm ꝙ ordines huius hierarchie accipiunt̄ penes potētiā maiestatꝭ mouētē ꝛ gubernātē mūdū. ¶ Hec aūt potētia tres hꝫ gradus ꝛ nō plures. s. potētiā que supest nō cōmiscēdo se alicui eoꝝ: que monet ꝛ gubernat ꝛ coercet ꝛ ꝯtinet oīa mota ꝛ gubernata: ꝛ hec mirant̄ in deo dn̄ationes ꝛ in munere accipiūt ꝓ possibilitate eoꝝ. Et ꝙ hoc verū sit accipit̄ ex dictis Bernardi 19° sermone super cantica vbi dicit sic. Diligūt ꝛ dn̄ationes deū cur nescio qd subtiliꝰ sublimiusq̄ īdagare de Chi īterminabili atq̄ irrefragabili dn̄atu laudabiliq̄ qdā p̄sumptione ferunt̄: ꝙ. s. vbiq̄ terrarū vniuersitatis nō solū potens sed ꝛ p̄sens supra infraq̄ obseq rectissime volūtati sue cursus tēpoꝝ: motus corpoꝝ: nutus mētiū ordine vtiq̄ pulcherrimo cogat idq̄ cura taꝫ vigili vt ne pācto qdē aut iota vnū (vt dicit̄) hoꝝ oīuꝫ debitū subtrahere famulatū nullatenus liceat. opera tn̄ tā facili vt turbationē seu anxietatē vllam oīno gubernator nō sentiat. ꝛ hoc est qō dicit Dionysius dn̄ationis incessanter appetentē. ¶ Hanc potentiā ꝯsequit̄ alia que monet ꝛ gubernat res pertingēdo vltra vltimū potentie n̄alis ꝛ penes hāc accipiunt̄ virtutes. Et ꝯsequit̄ tertia que tn̄ est victoriosa super ꝯtriū per motū boni ꝛ penes hāc accipiunt̄ potestates. Et per hoc pꝫ ordo ꝙ ptās in virtute: ꝛ virtus in dominatione: sꝫ nō ꝯuertit̄ ꝓm exigētiā partiū totius ptātiui. Et ꝓm ꝙ dicit Dionysius ꝙ īferioꝝ dona superioꝝ sūt excellenter ꝛ nō ꝯuertit̄. Per hoc pꝫ solutio ad vltimū q̄situꝫ. ¶ Ad p̄ᵐ ḡ dōm ꝙ libertas nō dicit officiū potētie alicuiꝰ: ꝛ iō lꝫ sit de dignitate persone: nō tn̄ penes ipsuꝫ debet sumi ordo aliquis. q: sicut dicit phus primo metaphysice. dicimꝰ hominem liberum qui suiipsius cā est. officiū aūt est super cām alioꝝ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ regnū ꝛ sanctitas ꝛ diuinitas dicūt dona cōia ꝛ nō spālia. Regnū. n. est (vt dicit Dionysius ibidē) oīs finis ꝛ ornatus ꝛ legis ꝛ ordinis distributio. Et bonū iportat̄ per ītētionē finis. ornatus aūt īportat decēs ꝓm honestatē ꝛ rōnē: q: sicut dicit phs in fine ethice. Oīa honesta rōni ꝯcordāt. lex aūt dicit obseruantiā iuris ꝛ mādatoꝝ. ordo vō dicit positionē vniuscuiusq̄ in gradu ꝓprio ꝛ actu: ꝛ pꝫ ꝙ oīa ista cōia sunt. Sanctitas aūt est ab oi īmūditia libera ꝛ perfecta ꝛ oīno īmanifesta munditia sine puritas. Cum. n. sit triplex mūditia. s. ex ꝯtagione terrenoꝝ māliū ꝛ ex collatione peccati ꝛ ex ingnatione reliqarū peccati ꝛ terrestreitatis erit sanctitas mūditia libera ab oi huiꝰ ingnatiōe. Dicit̄ aūt libera per remotionē māliū terrenorū. Et dr̄ oīno īmanifeste in habitu ꝛ affectu ꝛ opere per remotionē pctōꝝ ꝛ reliqarū pcti. Dr̄ pfecta per cōtactū finis. Unde ex his pꝫ ꝙ etiā illud cōe est nō pertinēs ad officium spāle. Diuinitas aūt est que oia videt ꝓuidentia ꝛ bonitate perfecte oīa circūspiciēs ꝛ ꝯtinēs ꝛ seipsa implens ꝛ excedens oia ꝓuidētia ipsa fruentia. Primo eni ꝓuidet deus res per beneplacitū: ꝛ ꝯn̄ter bonitate perfecta que est distēsiua esse circūspicit qn̄ vbiq̄ in n̄a rei terminos essentiales ꝯstituit: ꝛ ꝯtinet in esse ꝯstituta ꝛ īplet seipsa ꝙ̄tuꝫ vnicuiq̄ est possibile. s. per esse viuere sentire ꝛ itelligere: nō ita ꝙ sit māle eē vniuscuiusq̄ sed causale ꝛ exemplar. Et hoc est qō dicit ꝙ excedit oīa ꝓuidētia ipsa fruētia. ¶ Ex his iterū pꝫ ꝙ oīa hec cōia sunt lꝫ deus incōmunicabilis sit. sicut etiā ea que distribuunt̄ a rege. Cōmunia sunt lꝫ rex sit vnus solus. Dominatio aūt (vt supra dcm̄ est) est in nō peioꝝ excessus tm̄ sed ꝛ oīs ꝛ pulchroꝝ ꝛ bonoꝝ pfecta ꝛ oīmoda possessio vera ꝛ cadere nō valens fortitudo. Et oīa illa pertinent ad distinctioneꝫ gradus ꝛ officij. ¶ Ad aliud aūt qō obijcit̄ de Dionysio dōm ꝙ nō itelligit primos ꝛ secūdos ꝓm distinctionē ordinū in opere: sꝫ potius in receptiōe donoꝝ cōiuꝫ. Et iō dicit ꝙ primi in vnoquoq̄ ordine dicunt̄ sancti ꝛ reges ꝛ dn̄i ꝛ dij: q: illi varietatē donoꝝ hoꝝ in oībus actibꝰ eoꝝ ꝯgregāt simplr̄ ad vnū. Hoc est circa hoꝝ simplicitatē ꝛ vnitatē. secundi aūt sunt q hec dona hn̄t in parte ꝛ nō quo ad oēs actꝰ sed vnꝰ ad vnū ꝛ alter ad aliū. ꝛ iō dn̄r illi multiplicare varietatē illoꝝ donoꝝ circa suas differentias. Et est simile de regno qd in rege est in vno ꝯgregatū. in iferioribꝰ aūt est multiplicatū ꝓm differētias eoꝝ in quibꝰ vnusquisq̄ subditur regi.

In phemio.

¶ Articulus 23ꝰ.

Deinde querit̄ de hierarchia hoꝝ triū ordinū de qua dicit Dionysius ꝙ media celestiū animoꝝ dispō deiformes habēs ꝓprietates purgat̄ qdem ꝛ illuminat̄ ꝛ perficit̄ (quemadmodū dcm̄ est) a diuinis illuminationibꝰ inditis vel ꝓm ꝓpriā hierarchiā dispōnū vel per viaꝫ mediā secūda manifestatione delatis. Ex hoc videt̄ ꝙ actꝰ hierarchie istius in ordine sit duplex. s. perfici iditis illuminationibus diuinis a deo vel per primā hierarchiam: ꝛ ita non erit vera distinctio supra dicta que supponebat ꝙ media hierarchia conuerti haberet ad primā hierarchiā ꝓm acceptioneꝫ illuminationū. Similiter hoc erit cōtra Dionysium qui dicit ꝙ hoc est omnino diuina ordinatione diuinitus promulgari per primā. secūda diuinis participare illuminationibꝰ. ¶ Solutio. dicimus ꝓm predicta ꝙ quicquid pōt inferior pōt superior. ꝛ ideo dicit Dionysꝰ ꝙ media hierarchia illuminat̄ dupliciter. s. a deo ꝛ superioribꝰ. sed illuminari a deo est cōmune. illuminari aūt a prima hierarchia est ꝓpriū ei ꝛ etiam quādo illuminat̄ a deo sunt illuminationes delate manifestatione secūda. q: (sicut supra dictū est) potestas recipiēdi illuminationes in media hierarchia ꝛ in prima nō est equalis: ꝛ ideo cum manifestatio illuminationis sit ꝓm facultatem eius qui illuminat̄ erit in prima hierarchia manifestatio illuminationis prima ꝛ in media secūda in postrema tertia. Et per hoc patet solutio.

Ptās illuminatiōis nō est equalis in hierarchijs.

¶ De tertia hierarchia.

Consequenter transeundum est ad tertiā hierarchiam de qua querunt̄ duo. s. de ordinibꝰ in ea positis: ꝛ de ipsa hierarchia. ¶ De ordinibꝰ aūt querunt̄ duo scilicet de singulis: ꝛ de omnibus in cōmuni. ¶ De singulis querunt̄ tria. s. de principatibus archāgelis ꝛ angelis. ¶ De principatibus querunt̄ duo. s. quid sint ꝛ de proprietatibus eorum.

¶ Articulus 24ꝰ.

Ad primū ꝓcedit̄ sic. Dicit Gregorius. Principatus vocant̄ qui ipsis quoq̄ bonis angeloꝝ spiritibus presunt qui subiectis alijs dum que sunt agenda disponūt eis ad explenda diuina mysteria principant̄. ¶ Et videt̄ falsum qō dicit ꝙ bonis angeloꝝ spiritibus presunt. q: Dionysius dicit ꝙ infima hierarchia cōuertit̄ super humanam: sic principatuū ꝛ angeloꝝ ꝛ archangeloꝝ manifestatiuū ornatū humanis hierarchijs per seinuiceꝫ presidere supple arbitrandū est. ¶ Per hoc videt̄ esse cōtra Bernardum ad Eugenium 5°. Putemus principatus quoruꝫ moderamine ꝛ sapientia omnis in terris principatus constituit̄ regit̄ limitat̄ transfert̄ mutilat̄. Hoc idem videtur haberi in Daniele. Princeps persarum resistit mihi ꝛ nemo fuit adiutor meus mihi Michael princeps vester. Et in Deutero. Statuit terminos populoꝝ iuxta numerum angeloꝝ dei. ꝓm aliquaꝫ translationem qō exponit Dionysius de principatibus iuxta quoꝝ dispositionem disponunt̄ in terris principatus. ¶ Iteꝫ Bernardus 19° sermone super cantica. Sunt principatus qui deuꝫ altius speculantes ꝛ liquido preuidentes vniuersitatis principiū esse ꝛ primogenitū omnis creature ꝛ tanta perinde dignitate principatus donant̄ vt terrarū habeāt potestatem quasi de summo quodā rerū cardine regna ꝛ principatus quoslibet pro arbitrio mutare ꝛ ordinare dignitates pro quoꝝ meritis faciūt primos nouissimos ꝛ nouissimos primos deponunt potentes de sede ꝛ exaltauit humiles.

¶ Contra. omnia hec videt̄ esse qō dicit Bernardus in fine predicti sermonis sic. A principatibus deus diligit̄ ob eternam ꝛ originalē illā virtutē que esse ꝛ essendi principiuꝫ omni creature est superiori ꝛ inferiori spirituali ꝛ corporali attingens vsq̄ ad finem fortiter. Ex hoc videt̄ ꝙ principatuum sit conuerti in deuꝫ ꝓm ꝙ ipse est creator rerum ꝛ non

ẜm dispõnem ṗncipatuũ terrenoꝝ. qđ est ꝯtra Gregoꝛium dicẽtẽ. ꝙ sunt nõnulli q acceptis virtutibꝰ elemẽtoꝝ hoium merita trãscendunt cũq; bonis meliores sunt: electis quoq; superioꝛibꝰ ṗncipanṫ. Quo ꝰ isti sedẽ suã nisi iter ṗncipatuũ numeros accipiũt. ℭ Solo. dõm ꝙ ṗncipes dñr angeli accipiẽtes illuminatiões ⁊ ptãtẽ ad dispõnes pricipatuũ terrenoꝝ. Id aũt qđ dicit Gregoꝛius nõ itelligiṫ ꝙ actꝰ hierarchiarũ ꝓpꝛius sit sup angelos ꝯuerti. Sed qꝛ in postrema hierarchia ordo altioꝛ est ordine iõ dicit ꝙ angelis ṗncipãtur. ℭ Ad auctoꝛitatẽ aũt Bernardi dõz ꝙ itelligit hoc de eo ꝙ ꝯseqṫ ex actu ṗncipatuũ ẜm ꝯuersionẽ in deũ. ex hoc. n. ꝙ sic ordinat principatus hoium miranṫ esse principẽ ⁊ pricipiũ creaturarũ attingentẽ vbiq; ordinãdo ⁊ transmutando creaturas ⁊ res. ℭ Articulus 25ꝰ.

SEcũdo queriṫ de ꝓpꝛietatibꝰ ṗncipatuũ q̃s enumerat Dionysius 9° cap° celestis hierarchie dicẽs. Manifestat. n. ipsa qdẽ celestiũ ṗncipatuũ noiatio illud deiformiter principale ⁊ ductiuũ cũ ordine sacre ⁊ ṗncipalibꝰ ⁊ decẽtissimis virtutibꝰ ⁊ ad supprincipale ṗnᵐ eas. s. celestes eẽntias vl̃iter ꝯuerti ⁊ alias hierarchice ducere ad illud ipm q̃tũ poẜe formari ṗnᵐ manifestareq; supessentialez eiꝰ ordinationẽ ornatũq; ṗncipaliũ virtutũ. Queriṫ ꝰ de hoc qđ diciṫ deiformiter principale. hoc. n. videṫ esse prime hierarchie ⁊ nõ postreme. ℭ Preterea ductiuũ cuz ordine sacro ⁊ ṗncipalibꝰ ⁊ decẽtissimis virtutibus videṫ ꝯuenire virtutibꝰ ⁊ nõ principatibꝰ. ℭ Itẽ nõ videṫ ꝓpꝛiũ esse ad superprincipale ṗnᵐ ꝯuerti: sed potius ad mediã hierarchiã a qua accipiũt illuminationes. ℭ Preterea qđ dicẽ ꝙ alias hierarchie dicũt nõ videṫ ꝯuenire illis de postrema hierarchia que tñ ducunṫ ⁊ nõ ducũt. ℭ Solo. dicimus ꝙ quedã istarũ ꝓpꝛietatũ accipiunṫ penes accipere illuminationẽ. ⁊ quedã penes cõicare. Et penes cõmunicare qdẽ accipitur quarta que est ⁊ alias hierarchice ducere ad illud ipm q̃tũ possibile formari principificũ principiũ. Postrema enim hierarchia ducit humanã: ⁊ vnus ordo aliũ q̃tuz põt formari principio primo qđ diciṫ principificũ. qꝛ omne pricipiũ ⁊ oẽm pricipatũ facit ⁊ ꝯstituit. Penes suscipere aũt illuminationem est triplex ꝯsideratio. s. ad subam pricipatus ⁊ ad actuz ⁊ ad effectũ ꝯsequentẽ. ℭ Quo ad subam est prima ꝓpꝛietas que est principiũ illud deiformiter pricipale manifestare. Et diciṫ principiũ ibi a principatu ⁊ nõ a prioꝛitate illuminationũ: qꝛ sic (vt dictũ est) prima manifestatio illuminationũ est in prima hierarchia: scđa in scđa ⁊c̃. Et dicitur deiformiter ad differentiã ꝯstitutionis principatus humani. Penes actũ aũt est duplex operatio. s. penes suscipere illuminationẽ: ⁊ sic accipiṫ ꝓpꝛietas tertia que est ad superprincipale principiũ vl̃iter eas ꝯuerti: ⁊ penes reducere illuminationẽ acceptã ad opus. Et iuxta hoc accipiṫ scđa que est ductiuũ cũ ordine sacro ⁊ principalibꝰ ⁊ decẽtissimis virtutibꝰ. Et diciṫ ductiuũ qꝛ principatũ accipit ad manuductionẽ eoꝝ qui in pricipatu sunt ꝯstituti. virtutes aũt nõ supponũt hic ordinẽ spãlẽ. Sed accipiṫ hic virtꝰ (vt dicit phus

Capło tertio. in 7° ethicoꝝ) ꝙ virtꝰ est optimoꝝ operatiua lz nõ opereṫ ibi circa delectationes ⁊ tristitias: sed circa exigentiã ꝓpꝛij officij. ⁊ dicunṫ ille decẽtes per cõparationẽ ad honestũ qđ debet ꝓmouere ṗnceps sicut dꝛ in Isaia. Princeps ea que sunt digna ṗncipe cogitabit. ⁊ dñr ṗncipales a ṗncipatu vt priꝰ dcm̃ est. Sil̃r cũ dꝛ superprincipale pricipiũ dꝛ superpricipale qđ est super principatũ. Penes cõparationez aũt ad effectũ ꝯsequentẽ accipiṫ ꝓpꝛietas vltima que est manifestare superessentialẽ eius ordinẽ ornatũq; pricipaliũ virtutũ. Et diciṫ ordinatio superessentialis cõstitutio in pricipatu ab essentia prima que est super omnes essentias. Ornatus aũt diciṫ ex ꝯcursu optimoꝝ habituũ ad ꝓpꝛiuz actum officij exequendũ. Principales aũt virtutes accipiunṫ ẜm modũ supꝛadictũ. Hec enim manifestanṫ iquãtũ sunt imago principatus primi. Qđ aũt sunt imago primi cõsequunṫ ex substantia ⁊ actu principatus.

ℭ De secundo ordine medie hierarchie. s. de archangelis.

DEinde queriṫ de archãgelis. Et q̃runṫ duo. s. quid sit officium eoꝛum. Et de eoꝛuz pꝛopꝛietatibus. ℭ Articulus 26ꝰ.

AD primũ ꝓcediṫ sic. Dicit Gregꝰ qui sũma annũtiãt archãgeli vocanṫ. Et reddit rõnẽ dicẽs. greca enim lingua angeli nũtij archãgeli sũmi nũtij vocanṫ. ℭ Videṫ aũt ꝙ penes hoc nõ distinguaṫ aliqs spãlis ordo. Sũma eni nũtiare ⁊ nõ sũma nõ sunt actꝰ differẽtes specie. ꝰ illi actus nõ sunt officia differẽtia specie. ꝰ neq; ordines. ℭ Itẽ hoc accipiṫ ex v̇bo Gregoꝛij qđ diciṫ ifra. Sũt nonnulli qui diuine largitatis munere refecti secretoꝝ celestiũ sũma ⁊ capere preualent ⁊ nũtiare. quo ꝰ isti nisi iter archãgeloꝝ numeruz deputanṫ. Ex hoc pz ꝙ in humana hierarchia archãgeloꝝ actꝰ nõ ꝯstituit in aliquo officio spãli. ꝰ videṫ ꝙ neq; in angelica. ℭ Itẽ Bernardus in 5° ad Eugeniũ. Putemus esse archangelos qui cõscij mysterioꝝ diuinoꝝ nõ nisi ob ṗcipuas ⁊ maximas causas mittuntur. Sed illi de prima hierarchia magis sunt cõscij mysterioꝝ: ꝰ magis sunt archãgeli. ℭ Et si forte dicaṫ ꝙ ab actu missionis dñr archãgeli. Hoc pz nõ esse verũ qꝛ mitti cõuenit multis de media ⁊ postrema hierarchia. Unde penes mitti nõ est ordo spãlis. Cũ ꝰ in determinatione archãgeloꝝ nõ ponantur nisi illa duo penes ꝯsciaz secretoꝝ erit determinatio archãgeloꝝ: ⁊ sic sequiṫ primũ incõueniẽs. Et hoc expresse dicit Bernardus 19° sermone super cantica. Porro archangelos vt eis aliqd differẽtius ab his qui simpl̃r angeli sunt tribuamus: mirabil̃r credo delectat ꝙ ⁊ ipsis quoq; eterne sapie concilijs familiariꝰ admittunṫ eadẽq; per ipsos locis quoq; suis atq; tpibꝰ sũmo moderamine dispẽsanṫ. ℭ Solutio. dõm ꝙ archãgeloꝝ officiũ est accipere illuminatiões ad reuelationẽ eoꝝ que sunt supꝛa nãm sicut icarnatio filij ⁊ cõceptꝰ sterilis ⁊ hmõi. ⁊ illa dñr sũma a beato Gregoꝛio. Angeloꝝ aũt officiũ infra determinabiṫ. ℭ Ad id qđ obijciṫ dõm ꝙ partes ptãtiue distinguunṫ penes iferiores ⁊ altiores actꝰ (vt priꝰ dcm̃ est) ⁊ iõ cũ nũtiare talia que sũma sunt addat aliqd sup nũtiare talia que pertinẽt ad cõmunẽ custodiã aiarũ erit speciale officiũ archãgeloꝝ distinctũ ab officio angeloꝝ. ℭ Ad aliud dõm ꝙ cõscia secretoꝝ magis cõuenit superioꝛibus q̃ȝ inferioꝛibus: sed tamẽ ab illis non denominanṫ: qꝛ hoc non est vltimum eoꝝ ẜm sua officia vt supꝛa dictum est. ℭ Articulus 27ꝰ.

SEcundo queriṫ de ꝓpꝛietatibus archãgeloꝝ de quibꝰ dicit Dionysius sic. Ipsa aũt archãgeloꝝ sanctoꝝ equipotens quidem est celestibus principatibus. est enim ⁊ eoꝝ ⁊ angeloꝛuz (vt dixi) hierarchia vna ⁊ dispõ. Uerũtamẽ qm̃ qdẽ nõ est hierarchia nõ ⁊ primas ⁊ medias ⁊ vltias v̇tutes hñs archãgeloꝝ sanctꝰ ordo cõicatiue hierarchia medietati extremoꝝ recipiṫ. Medietati hoc est i medio extremoꝝ hierarchie. ⁊ cõicatiue hoc ẽ ꝙ vterq; cõicet. Uñ seqṫ eteni sacratissimis pricipatibꝰ cõicat ⁊ sanctis angelis ipsis qdẽ sanctis pricipatibꝰ qꝛ ad suppricipalẽ principatũ principaliter ꝯuertiṫ ⁊ ad ipm (vt possibile) reformaṫ ⁊ angelos viuificat ẜm bene ordinatos eius ⁊ perordinatos ⁊ inuisibiles ducatus. Istis ergo. s. angelis qꝛ ⁊ ꝓphetice est ordinationis diuinas illuminationes hierargice per primas virtutes suscipiens ⁊ angelis eas deiformiter nuntians ⁊ per angelos nobis manifestans ẜm sanctam vniuscuiusq; diuinoꝝ illuminatoꝝ analogiaz. ℭ Queritur ergo primo de hoc qđ dicit archangelos esse equipotentes celestibus pricipatibus ⁊c̃. ⁊ cum hoc medios esse inter pricipatus ⁊ angelos. ℭ Preterea ẜm proprietates est distinctio ordinum: qꝛ ordines quorum est proprietas vna videntur esse vnus ordo: sed conuerti superprincipalem principatuz prius fuit assignatum pricipatibus: ⁊ modo assignatur archangelis: ergo videntur esse vnus ordo. ℭ Preterea queritur quis sit propheticus ordo de quo loquitur in proprietatibus illis in quibus conuenit cum angelis inter eas proprietates. dicit ꝙ conuenit ei illuminationes diuinas suscipere ⁊ angelis nuntiare. ergo videtur ꝙ cõueniat archangelis illuminationes nuntiare angelis. ℭ Solutio. dicendum ꝙ equipotentia intelligitur in actu hierarchie. medietas autem in dispositione ordinis: ⁊ ita non est contrarietas. medietatem autem illam ostendit nomẽ. archãgelus enim princeps est ⁊ nuntius ab archos qđ est princeps ⁊ angelus qđ est nuntius. Proprietates autẽ assigna-

te quatuoꝛ sunt in quarũ tribus cõmunicat cũ principati/
bus ⁊ vnica cũ angelis. Et ille qbꝰ cõicat cũ principatibus
accipiunť ẟm duos modos actꝰ hierarchie ꝓpꝛios. q sunt
ꝯuerti in superius ad susceptionẽ illuminationis: ⁊ ꝯuerti
in iferioꝛes ad cõicationẽ eiusdeꝫ: ⁊ hoc vltimo mõ accipiť
prima ⁊ tertia que est ꝙ angelos viuificat ⁊c. Et dꝛ viuifica
re reoꝛdinare ad verũ vnũ per infusionẽ multarũ illumina
tionũ infusio ista dꝛ ducatus bene oꝛnatus: ad ꝓpoꝛtionem
illuminationis ad actũ: ⁊ oꝛdinatus per cõparationem ad
gradũ ⁊ finẽ: ⁊ inuisibilis per modũ illuminationis que est
spiritualis ⁊ intelligibilis. ℂ Scdm suscipere vͦo illumina/
tiones sunt due ꝓpꝛietates: pͣ ⁊ zͣ. quarũ pͣ est ẟm actũ su
sceptionis. hec. s. qꝛ ad supprincipalẽ principatũ principalr
ꝯuertiť. zͣ vͦo est q̃tũ ad effectum illuminationis recepte.
ℂ Et hoc est qꝛ ad ipm (vt est poſe) refoꝛmať. refoꝛmatio
eni est effectꝰ illuminationis recepte. Et dꝛ supprincipaleꝫ
principatũ: hoc est pͥnͫ illuminationũ ptinẽtiuꝫ ad reuela/
tionẽ supra mũdanoꝝ de qbꝰ supra dcm̃ est. Sꝫ hec ꝓpꝛie/
tas ꝯuenit principatibꝰ iquãtũ est principiũ illuminationuꝫ
ptinẽtiũ ad pͥncipatus. ꝓpꝛietas aũt ea in q̃ ꝯuenit cũ ange
lis est recepta a superioꝛibꝰ nũtiare. sed non
opꝫ ꝙ modus nuntiandi sit idem.

ℂ De angelis.

Deinde queriť de angelis. Et queruntur duo. s.
qd sit officium eoꝛum. Et de pꝛopꝛietatibus
eoꝛum. ℂ Articulus z8ꝰ.

Ad primũ ꝓcediť sic. Dicit Gregoriꝰ ꝙ illi di
cunť angeli q minima nuntiãt. Angeloꝝ. n. vo
cabulũ est nomẽ officij vt dicit Gregoriꝰ. Qð
nõ videť qꝛ minima nuntiare minime hierar
chie videtur esse pꝛopꝛiũ: sed minima hierar/
chia est hoiuꝫ: g̃ hoc erit humane hierarchie:
⁊ hoc videť dicere Gregoꝛius sic. Sunt plerisq3 qui parua
capiũt: sed tamen eadẽ hec parua pie annũtiare fratribus
nõ desistũt. Isti itaq3 in angeloꝝ numerũ currũt. ℂ Iteꝫ ẟm
Bernardũ nõ videť eẽ hoc officiũ angeloꝝ q dicit ad Eu/
geniũ 5ͦ. Putemꝰ angelos dici eos qui singuli singulis ho/
minibꝰ dati creduntur missi in ministeriũ ẟm Pauli doctri/
nã ꝓpter eos qui hereditatẽ capiũt salutis de qbꝰ saluatoꝛ.
Angeli eoꝝ semp vidẽt faciẽ pꝛis. g̃ videť ꝙ officiuꝫ angeli
neq3 sit minima nũtiare neq3 ẽt custodire: sꝫ potiꝰ abyssuꝫ iu
dicioꝝ dei effectui mancipare. Dicit. n. sic in 19ͦ ẟmone sup
cãtica. Angelica creatura irrepcussa mẽtis acie ituet diui/
noꝝ iudicioꝝ abyssum multã: quoꝝ summe eqtatis ineffa/
bili delectatione beata gloꝛiať insup effectui ea per suũ mi/
nisteriũ mãcipare ac palã fieri semp gloꝛiať. ℂ Si vͦo aliqs
dicat: ꝙ itelligit hoc de superioꝛibꝰ angelis pꝫ ꝙ hoc nõ est
verũ qꝛ ibidẽ ꝯtinue dicit ꝙ diligiť ab angelis deꝰ ob iudi
cioꝝ suoꝝ summã eqtatẽ. Ab archãgelis vͦo ob ꝯsilioꝝ sum
mã moderationẽ. ℂ Soſo. dðꝫ ꝙ ẟm ꝓpꝛietatẽ hierarchie
que distinguunť ẟm descensuꝫ illuminationũ que illumina
tiones descẽdũt per annũtiatiões: pͥmꝰ actꝰ angeloꝝ est nũ/
tiare: ꝯsequens suadẽ ⁊ custodire. ℂ Ad hoc aũt qð obijciť
dðm ꝙ minima dñr respectiue ⁊ nõ absolute lꝫ respectu eo/
rũ que annũtiant per archangelos que sunt maioꝛa: qꝛ illa
sunt pͥcipue cã salutis pertinẽtia ad redẽptionẽ in signo vel
in re. Signũ. n. exhibitũ est antiqs pꝛibus ⁊ res nobis: sicut
ifra cum de custodijs angeloꝝ disputabiť hꝫ determinari.
Per hoc ẽt pꝫ soſo eiꝰ qð obijciť de Bernardo ad Euge/
niũ qꝛ ibi determinať actus ꝯsequẽs ⁊ nõ primus. ℂ Ad id
aũt qð obijciť de canticis dðm ꝙ abyssus multa iudicioꝝ
altitudo diuitiarũ sapientie ⁊ scientie dei de his que perti/
nent ad salutẽ singuloꝝ. s. ꝙ vnus vocať per grãm ⁊ alter in
fie repꝛobať per culpã. Hec effectui mãcipanť per angelos:
⁊ hec lꝫ minima sint respectiue ad archãgelos ẟm Gregoͫ
tñ simplr sunt maxima. ℂ Articulus z9ꝰ.

Pꝛimꝰ actus angeloꝝ ẽ nũ/ tiare. ꝯñs aũt est custodire ⁊ suadere.

Secundo queriť de ꝓpꝛietatibꝰ angeloꝝ quas
videť Dioꝰ tãgere mixtim cũ ꝓpꝛietatibꝰ ar/
chãgeloꝝ: vbi dicit ꝙ archãgeli cũ angelis cõ/
ueniũt qꝛ eis ꝓphetica est oꝛdinatio diuinas
illuminationes hierargice per primas vͦtutes
suscipiẽs: ⁊ angelis eas deifoꝛmiter nũtiãs ⁊ p
angelos nobis manifestãs ẟm sanctã vniuscuiusq3 diuino/
rũ illuminatoꝝ analogiã. dicit. n. Dioꝰ ꝙ angeli cõpletiue
ꝯsumãt oẽs celestiũ aioꝝ dispõnes: ⁊ iõ eoꝝ est ꝓpꝛiuꝫ tñ a
superioꝛibus accipere ⁊ nobis nũtiare. ℂ Sed videť ꝙ hoc
sit falsum: qꝛ quoꝝ est vna itellectualis nã illoꝝ modus illu
minãdi est vnꝰ sicut pꝫ in hoibus qui oẽs illuminanť in spe
culo ⁊ enigmate. g̃ cũ angeloꝝ oium sit vna itellectualis nã
videť ꝙ ipsoꝝ illuminatio sit vnifoꝛmis. Et ita videtur ꝙ
iferioꝛes nõ recipiũt a superioꝛibus. Et hoc videť expͥssius
dicere Dioꝰ in de celesti hierarchia capͦ 5ͦ sic dicens. Alij
qdã quis ⁊ hoc dixerit cões esse oẽs angelicas noiationes
ẟm oium celestiũ virtutũ in deifoꝛme ⁊ ex deo datuꝫ lumen
subiectionẽ ⁊ supereminẽtẽ cõicationem. Ex hoc accipiť ꝙ
oẽs dñr angeli ꝓpterea qð lumini diuino equalr subijciun
tur ⁊ cõmunicãt ipm: ⁊ ita vnus nõ recipit ab alio. ℂ Item
ibidẽ dicit Cõmẽtatoꝛ. Notãdũ ꝙ sanctus pater pͥdicet cõ
munes esse oium angeloꝝ noiationes ex nouẽ oꝛdinibꝰ pꝛo
eo ꝙ cõiter illuminanť a deo specifica in dei lucis datione.
ℂ Itẽ beatus Bernardus in 5ͦ ad Eugenium. Creatura
celi videt verbũ ⁊ in vͦbo facta per verbũ. Et subtũgit ifra.
Optimũ vidẽdi genus si nullius egueris adesse qð libue/
rit te ꝯtentus. aliogn iuuari aliqñ obnoxiũ fieri est minusq3
a pfecto illo minusq3 liberũ. ℂ Ex hoc accipiť ꝙ si vnꝰ ange
lus accipit ab alio illuminationes ꝙ sit ei obnoxius. qð est
icõueniẽs cũ nõ sint obnoxij nisi soli deo. ℂ Preterea in lu/
minibꝰ coꝛpoꝛalibꝰ ita videmꝰ ꝙ q̃to magis est multipli/
catio medioꝝ tanto minoꝛ claritas luminis: sicut pꝫ in luna
que illuminať a sole: ⁊ aer a luna: ⁊ terra ab aere. Queriť g̃
vtrũ silr sit in illuminationibꝰ angelicis. Si enim ita sit hoc
videť esse incõueniens: cũ dicat Chꝛs in euãgelio ꝙ angeli
vident semper faciẽ pꝛis. ℂ Preterea videreť ex hoc ꝙ oẽs
nõ viderẽt deũ imediate ⁊ sicut est. ℂ Soſo. dðm ꝙ duplex
est illuminatio. s. pertinens ad btitudinẽ ⁊ pertinẽs ad actũ
officij. ⁊ illa que pertinet ad btitudinẽ imediate fulget sup
oẽs angelos. nihilominus tñ videre deũ in beatis pertinet
ẽt ad btitudinẽ. illa vͦo que pertinẽt ad actũ officij pñt descẽ
dere a superioꝛibꝰ ad iferioꝛes: ⁊ potest fieri sine medio: vt
supra dictũ est: qꝛ qcqd põt potẽtia iferioꝛ põt potẽtia supe
rioꝛ sed nõ cõuertiť. ℂ Sed tñ qñ descendunt per superio/
res in iferioꝛes nõ ex hoc sequiť ꝙ aliqð mediũ sit iter infe
rioꝛes ⁊ deũ: qꝛ nõ in aliquo signo creato cognoscibilis ali/
cuius superioꝛes infundunt illuminationes inferioꝛibus:
sed in cognoscibili increato qð est deus ipse lꝫ lumẽ receptũ
in superioꝛibus ⁊ inferioꝛibꝰ nõ sit equale: ⁊ hec patent oia
supra in qõne de theophanijs. ℂ Ad aliud dðm ꝙ lꝫ poten
tia intellectiua in angelis ẟm genus sit vna: nõ tñ opꝫ ꝙ sit
ẟm spẽm vna. ⁊ si ẟm spẽm esset vna nõ adhuc opꝫ ꝙ perspi
cacitas intelligẽtie sit vna: ⁊ ideo lꝫ illuminationes omnes
sint in verbo ⁊ per verbũ: nõ tamẽ opꝫ ꝙ eodẽ modo. Sed
quedã ꝯuertunť ad verbũ imediate ⁊ prima manifestatio/
ne (vt dicit Dionysiꝰ) ⁊ quedã ad verbũ ꝓut est in medijs
⁊ manifestatione tertia. ℂ Ad aliud dðm ꝙ oẽs subijciunť
lumini diuino (vt dicit Dionysius) sed nõ equaliter qꝛ in
domo pꝛis mansiones multe sunt. ⁊ quedã sunt in sũmo. q̃/
dam in medio. ⁊ quedã in postremo. Et similiter intelligiť
dictũ Cõmẽtatoꝛis. ℂ Ad aliud dðm ꝙ istructus sit obno/
xius instruẽti qñ instruens auctoꝛ est instructionis. sed qñ
annuntians tm̃ tunc istructus sit obnoxius ei ex cuius par/
te ⁊ auctoꝛitate primo annuntiať: ⁊ talis instructio est inter
angelos: vnde iferioꝛes nõ fiunt obnoxij superioꝛibus sed
soli deo. ℂ Ad aliud dðm ꝙ duo sunt in illuminatione. s. co
gnoscibile distinguens intellectũ ⁊ hoc est idẽ in oibꝰ (vt pꝫ
in supra dictis) ⁊ lumen eleuãs intellectũ ad visionẽ cogno
scibilis: ⁊ hoc lꝫ sit vnius nãe in oibus: nõ tamen est equale
in superioꝛibus medijs ⁊ postremis. ⁊ ex hoc nõ gñať aliq̃
obscuritas sed maioꝛ ⁊ minoꝛ diuini luminis participatio
nõ est simile de hoc ꝙ dictum est de sole ⁊ luna ⁊ aere ⁊ ter/
ra. Sed simile eẽt si sol illuminaret lunã existendo in luna:
⁊ luna aerẽ pꝛesentando ei solem ⁊ sic deinceps. ℂ Ad vlti/
mũ patet solutio per supra dicta. ℂ Articulus 30ꝰ.

Deinde queriť de istis tribꝰ oꝛdinibus in cõi.
Et videť ꝙ plures eẽ debeãt. plura. n. officia
sũt circa hũana q3 principatus. ⁊ cũ illa nõ assi
gnenť angelis ⁊ archãgelis: videť ꝙ aliquos
oꝛdines spãles debeamꝰ hẽre ad officia illa.
ℂ Itẽ in spũalibꝰ sũt tres oꝛdines sacri. s. pꝛe/

sbyteratus diaconatus ⁊ subdiaconatꝰ. ⁊ cū hierarchia humana sumat̄ iuxta angelicā videt̄ ꝙ tres ordines sumant̄ iuxta tres ordines sacros. Et hoc pꝫ esse falsum: qꝛ tres ordines sacri nō cōpetūt officijs triū ordinū iferioris hierarchie. ⁋ Itē videt̄ ꝙ nō sint nisi duo qꝛ iferior hierarchia nō sunt nisi p̄lati ⁊ cū sumat̄ iuxta iferiorē hierarchiā Angelorū nostra hierarchia videt̄ ꝙ hierarchia angeloꝝ non sint nisi duo. ⁋ Iuxta hoc iteꝝ querit̄ de ordine illoꝝ triū ⁊ qūo reducant̄ ad partes totiꝰ p̄tātini. ⁋ Solo. dōm ꝙ sicut prima hierarchia sumit̄ ꝫm assistere deo. scōa aūt ꝫm actꝰ ptinentes ad gubernationē mūdi: ita tertia penes actꝰ pertinentes ad dispōnes hoīum. Hoīes aūt disponunt̄ tripl̄r. s. ꝫm p̄lationes que oēs reducunt̄ ad principatus: qꝛ oēs p̄lationes disponunt̄ per principes. Est ēt dispō hoīum in annūtiatiōe eoꝝ que pertinēt ad salutē multitudinis alicuiꝰ. Et est dispō hoīum in annūtiatione eoꝝ que pertinent ad salutē singuloꝝ. Et penes hec tria accipiunt̄ p̄ncipatꝰ archāgeli ⁊ angeli. Et sunt iste partes totius p̄tātini: qꝛ actꝰ angeloꝝ supponit̄ in actu archāgeloꝝ. qui. n. maxima nūtiat pōt minora nūtiare. Simil̄r actꝰ archāgeloꝝ supponit̄ in actu p̄ncipatuū: qꝛ per hoc disponit̄ p̄ncipatꝰ terrenus a p̄ncipatibꝰ celestibꝰ ꝙ notificant̄ ⁊ reuelant̄ eis maiora que pertinēt ad bonū statū oīum. ⁋ Dōm ḡ ad p̄ᵐ ꝙ oīa talia officia reducunt̄ ad p̄ncipatū. ⁋ Ad aliud dōm ꝙ sil̄r tres ordines sacri partes sunt p̄ncipatꝰ spūalis: ⁊ iō ad p̄ricipatus reducunt̄. ⁋ Uel dōm ꝙ sunt partes angeloꝝ qui habēt nuntiare pertinentia ad cōem salutē singuloꝝ. ⁊ videt̄ velle Dioꝰ cū dicit ꝙ ideo sacerdotes ⁊ ep̄i dn̄r angeli qꝛ officiū habēt angeloꝝ. ⁋ Ad aliud dōm ꝙ penes prelatos ⁊ subditos nō distinguunt̄ ordines inferioris hierarchie sed penes actus de quibus dictum est.

⁋ Articulus 31ꝰ.

Deinde querit̄ de hierarchia in cōi hoꝝ triuꝫ ordinū q̄s sit actꝰ ꝓprius istius hierarchie. Et si dicat̄ ꝙ cōuerti super hoīes est actꝰ ꝓprius. Uidet̄ ꝙ hoc nō est verū: cū ēt virtutū ⁊ p̄tātū sit ꝯuerti sup̄ hoīes. ⁋ Iteꝫ querit̄ de hoc qd̄ dicit Dioꝰ. Excellentissimā q̄dē eniꝫ dispōnē ꝙ̄ ipso occulto prima ordinatione ꝓximantē clam formās: extimādū est ordinare sapiaꝫ. Scōa v̄o que cōplet̄ a sanctis dn̄ationibꝰ ⁊ virtutibꝰ ⁊ p̄tātibꝰ principatuū ⁊ archāgeloꝝ ⁊ angeloꝝ hierarchie preesse. Prima q̄dē hierarchia manifestius. scōa v̄o que est post eā occultius. p̄ricipatuū v̄o ⁊ archāgeloꝝ ⁊ angeloꝝ manifestatiuā dispōnē humanis hierarchijs per ꝯsequētia percipere. Ut sit per ordinē ad deū ascensus ⁊ ꝯuersio ⁊ cōmunicatio ⁊ vnitas. Et ex hoc videt̄ ꝙ suprema hierarchia circa occultissimū ē: ⁊ media circa manifestius: ⁊ vltima siue infima circa manifestissima. Et hoc videt̄ esse ꝯtra p̄dicta vbi est dcm̄ ꝙ p̄ma hierarchia videt manifestatione p̄ma: ⁊ media manifestatione scōa: ⁊ vltima manifestatione tertia. Et hoc accipiebat̄ ex verbis Dionysij. ⁋ Preterea q̄rit̄ que sit dr̄ia iter ascēsionē ꝯuersionē cōmunicationē ⁊ vnionē: de q̄bꝰ in auctoritate habita Dioꝰ facit mētionē. ⁋ Solo. dōm ꝙ actꝰ hierarchie huic ꝓp̄riꝰ est illuminationū ꝑceptio ad reductionē hierarchie humane ptinētiū. ⁋ Ad aliud aūt qd̄ obijcitur de virtutibꝰ ⁊ p̄tātibꝰ dōm ꝙ hn̄t actū ptinētē ad gubernationē mūdi: q̄ tn̄ ordinat̄ ad salutē electoꝝ vnde ꝙ ꝯuertunt̄ super hoīes hoc est actus eoꝝ ꝯn̄s ⁊ nō substantialis. ⁋ Ad aliđ qd̄ obijcit̄ de Dionysio dōm ꝙ duplex est. s. simpliciter ⁊ quo ad nos. ⁊ hic loquit̄ Dioꝰ de manifesto quo ad nos. alibi aūt loquebat̄ de manifesto simpl̄r. ⁋ Ad vltimū dōm ꝙ quatuor enumerata a Dionysio differūt: ita ꝙ duo ptinēt ad motū in deū: alia v̄o duo ad effectū ex motu ꝯsequentē. ascensus eni ⁊ ꝯuersio pertinēt ad motū in deuꝫ. Primum ꝫm cōparationem ad terminū ad quem. 2ᵐ ꝫm cōparationem termini a quo. alia v̄o duo. s. cōmunicatio ⁊ vnitas sunt effectus ꝯsequētes ex motu. Et p̄mū ptinet ad participationē gr̄e. scōm aūt ad vnionē ad subam diuinam que per seipsam existit in beatis.

⁋ Articulus 32ꝰ.

Consequenter transeūdū est ad quartū mēbrū superioris diuisionis: qd̄ est vtꝝ ordines manebūt post diem iudicij vel nō. videt̄ ꝙ sic. In senten̄. enim dicit̄ ꝙ ordines distincti sunt ꝫm gradus nature. gradus autem nature nō euacuabūtur: ergo neq̄ ordines. ⁋ Itē creatura rōnalis vel est in via vel est in p̄ria. Sed angeli nō sunt in via: ḡ in p̄ria. nihil aūt eoꝝ que sunt in p̄ria est ex parte ⁊ nihil euacuabitur nisi qd̄ ex parte est: ergo ordines angeloꝝ non euacuabunt̄. ⁋ Item si vnus euacuaretur cum eadem ratio sit de oibus oēs euacuarent̄: ergo seraphin ⁊ cherubin euacuarent̄: qd̄ falsum est qꝛ angeli in perpetuum diligerent ⁊ cognoscerēt. ⁋ Cōtra. glo. super 15° Cor. 1. dicit ꝙ dū durat mūdus angeli angelis hoīes hoībꝰ demones demonibꝰ p̄sunt. oībꝰ aūt collectis cessabit oīs p̄latio. ⁋ Itē officia angeloꝝ quorūdā ptinēt ad q̄dā opera: sicut miracula face̅. arcere demones. ordinare p̄ncipatꝰ ⁊ hmōi. Hoꝝ aūt vsus nō erit post diem iudicij: ḡ videt̄ ꝙ ordines non sint ꝑpetui. ⁋ Solo. dōm ꝙ sicut in scripturis innui videt̄ ⁊ Dionysius dicit. Oēs ordines distinguunt̄ penes illuminationes reducētes in deum. Et hoc pꝫ in visione Ezechielis vbi apparuit sil̄itudo seraphin: apparuit ēt similitudo rotarū in q̄bus figurabat̄ rota mūdi currēs in rota dispōnis angeloꝝ: ⁊ hoc exp̄ssius est in alia visione vbi q̄dā imediate sūt circa deū. alij aūt primas accipiunt ab illis q̄ sunt medij. alij aūt sequunt̄ illos q̄ sunt vltimi ⁊ sup̄ hoc fundat Dioꝰ tractatū suuꝫ. Unde ēt dicit ꝙ sic per ordinē est ad deū ascēsus: ⁊ iō superiores ⁊ medij ⁊ iferiores easdē illuminationes accipiūt. s. permanētes ad reductionē hierarchie humane. Et cuꝫ illa fuerit reducta post diē iudicij talis descensus illuminationum nō erit: ⁊ iō p̄latio hierarchiarū quo ad hoc cessabit tā in superioribus ꝙ̄ in iferioribꝰ: stabit tn̄ i fine suo. s. in cōpleta ⁊ ꝑfecta reductione iferioꝝ. Sil̄r ordines ꝫm distātiā beatitudinis manebūt qꝛ aliter in domo patris nō essent mansiones multe. ⁋ Ad p̄ᵐ ḡ dōꝫ ꝙ quo ad illos gradus manebūt ordines. s. quo ad actus in tali descēsu illuminationis in quali modo sunt. ⁋ Ad aliud dōm ꝙ nā angelica ꝫm statū sue beatitudinis est in patria. Sed ꝫm suū effectū ꝙ̄tū ad aliquē actuꝫ est ꝫm ꝯditionē vie: ⁊ iō quo ad hoc cessabit. Ad aliud pꝫ solutio. ⁋ Sunt tn̄ q̄dā qui dicūt quorūdā ordinū actus euacuari ⁊ nō oiuꝫ. illi eni ordines qui denominant̄ a p̄latione sicut dominationes ⁊ iferiores oēs cessabūt: ⁊ iō dic̄ Apl̄us. Cū euacuauerit oēm p̄tātē ⁊ principatū ⁊ virtutē ⁊ dn̄ationē. illi aūt qui denoiant̄ ab actu ꝯuersionis in deū nō cessabūt: qꝛ sunt ꝫm ꝯditionē patrie ⁊ nō vie. Sed cum ꝫm dicta Dionysij illuminationes mediaruꝫ que exigunt̄ ad ꝓpria officia descēdāt a primis: iō si officia medioꝝ ⁊ iferioꝝ cessabunt in aliquo actu opꝫ ꝙ descensus illuminationū ad hos actus cessent. Et hoc p̄cipue videt̄ ex hoc (sicut supra dcm̄ est) ꝙ circa dn̄m ꝓcedentē ad ꝯuersionē nostre hierarchie apparuerint ⁊ supremi ⁊ medij ⁊ iferiores sicut patuit in visione Isaie ⁊ Ezechielis. De hoc tn̄ expressius habebit̄ in q̄ōne de custodijs angeloꝝ.

⁋ Articulus 33ꝰ.

Deinde querit̄ quare oēs celestes essentie dicant̄ angeli ⁊ virtutes. Cū enim angeli sint in ifimo gradu ⁊ ab ifimo nō fiat denoiatio communis. videt̄ ꝙ ab illo nō debeāt denominari oēs celestes spūs. ⁋ Preterea angelus idem est ꝙ nūtius (vt dicit Gregorius) sed superiora agmina ab ifimis nō recedūt: ḡ nō ꝯuenit eis esse nūtios. ⁋ Simil̄r obijcit̄ de virtutibus. virtus. n. est nomē ꝓprietatis nō substātie: ergo videt̄ ꝙ substātie celestes a virtute nō debent habere nomē. Si forte dicat̄ ꝫm Dionysiuꝫ ꝙ iferioꝝ dona superiores habēt excellenter: ⁊ ideo qꝛ angeli tenent ifimum ordinem superiores nominant̄ angeli. ⁋ Cōtra. angelus ꝫm suū nomē nō videt̄ iportare donū dignitatis: ḡ si denoiant̄ a donis spūs celestes pertinentibus ad dignitatē nō denoiabunt̄ angeli. ⁋ Preterea dicit Dionysius neq̄ enim suppositā proprietatē facile est tam a nobis discretarum virtutū omnino annectere essentijs in cōuersione inconfuse angelicoꝝ ornatuum ordinationis. sensus est ꝙ suppositam proprietatē. i. dignā sanctarū virtutuꝫ a nobis discretarū. s. ꝫm cōuenientiā specialis ordinis que supra discernimus non est facile annectere essentijs minoribus. i. spiritus de inferioribus ordinibus annectere dico hoc est applicare in cōuersione qua. s. nomen vnius ordinis conuertit̄ super alium. Incōfuse ordinationis ordinate angelicoꝝ ornatuū hoc est donorū a quibus habent angeli ornatum ⁊ ordinem specialem. Ex hoc videt̄ ꝙ donū vnius

ordinis

ordinis nõ possit cõuerti,super aliũ sine cõfusiõe:⁊ ita nullus
nomẽ ordinis alicuius erit cõe.❡ Silr obijcit̃ de solutione
Dionysij quare oẽs dicuntur virtutes.dicit enĩ ꝙa in tria
diuidunt̃ ꝯm se supermũdana rõne oẽs diuini itellectus in
essentiã virtutẽ ⁊ operationẽ cum simul oẽs aut eoꝝ q̃sdaȝ
inobseruate.i.sine distõne huius vel illius celestes eẽntias:
aut celestes vocamus virtutes eas periphrasticos.i.circũ/
locutione de q̃bus ꝯmo est.i.de q̃bus specialr itẽdimus di/
cere signare nos extimãdum.Ex ea que per singulos est es/
sentia vel virtute hoc est ex cõi noie essentie ⁊ ex cõi nomine
virtutis que cuilibet cõueniũt.Ex hoc accipit̃ ꝙ a noie or/
dinis specialis qui dr̃ virtus non denoiantur oẽs spũs vtu/
tes:sed a virtute cõi que est in oibus.❡ Sed tũc querit̃ cuȝ
essentia ẽt sit nomẽ cõe vel operatio quare nõ habemus ali
quẽ ordinem specialẽ qui dicat̃ essentia:⁊ aliq̃nẽ qui dicat̃
operatio:sicut habemus vnũ qui dr̃ virtus.❡ Preterea nõ
videt̃ diuisio sufficiẽs in essentiã virtuteȝ ⁊ operationẽ ꝯm
ea que cõiter ineniũtur in angelis cũ etiam dicant̃ itellect⁹
⁊ mentes ⁊ animi ⁊ spũs.❡ Iuxta hoc iteꝝ querit̃ que sit rõ
diuisionis assignate ⁊ que sit dr̃a noium dictoꝛum.❡ Item
cũ iferioꝝ dona superioꝛes habeãt ⁊ nõ ecõuerso:quare sa/
cerdotes ⁊ põtifices in ecclesiastica hierarchia dicunt̃ ange
li.❡ Solo.dicimus ꝙ angelus est nomen cõis operationis
oium ordinũ.Angelus enĩ est nomen multiplr dictuȝ.dicit̃
enĩ angelus ab actu ⁊ proprietate nũtij.actus aũt nuntij est
missio ad remotũ.ad illos enĩ qui prope sunt nõ mittit̃ nũ/
tius sed per se vocant̃.ꝓprietas aũt nũtij est referre ⁊ reue
lare nuntiũ.⁊ hoc mõ angelus est nomẽ specialis ordĩs qui
mittitur ad parteȝ distãtẽ ecclesie que est militans ⁊ reuelat
ea que pertinẽt ad salutẽ.Dicit̃ ẽt nũtius a cõi ostensiõe vo
luntatis alicuius:sicut Damascenus vbuȝ in voce dicit eẽ
angelũ itelligentie:⁊ sic ab opatiõe cõi dr̃ angelus eẽ in spi/
ritibus celestibus:ꝙa in descẽsu illuminationuȝ superioꝛes
nũtiant medijs:⁊ medij iferioꝛibus id qđ de diuina cogni
tiõe perceperũt:⁊ hoc mõ Christus ẽt dr̃ magni concilij an
gelus.Redit ergo solo ad hoc ꝙ a tali operatione cõi cele/
stes spũs dicuntur angeli ⁊ non a proprietate spãli.Et per
hoc patet solo ad ꝑmum.❡ Ad aliud dõm ꝙ per hoc nõ re
cedunt superioꝛa agmina ab ifimis ꝙ cõiter nuntiant̃:⁊ ꝙa
non mittunt̃ ad distans:sed potius illuminãdo reducũt in
diuinam cognitionẽ cãcellarios ⁊ cõmãsionarios eiusdem
domus.❡ Ad aliud dõm ꝙ Dionysi⁹ nõ itendit ibi reddẽ
rõnem quare oẽs dicant̃ angeli:sed ꝙa non est icõueniẽs su
perioꝛes noie iferioꝝ noiari quandoꝗȝ.Si enĩ sua rõ eẽt suf
ficiens:tunc ẽt septem superioꝛes dicerent̃ archangeli ⁊ sex
superioꝛes dicerent̃ ꝑncipatus ⁊ sic de alijs.❡ Ad aliđ dõȝ
ꝙ bene concedimus ꝙ nullus ordo denoiatur a spãli alte/
rius:ꝙa sic signationis cõfusio itroduceretur.❡ Ad aliđ di
cendũ ꝙ spũs celestes denoiant̃ a virtute cõi que nãlis est
oibus:⁊ nõ ab illa que est donum spãle medij ordis.❡ Ad
aliud autẽ qđ querit̃ quare nullus ordo dicatur eẽntia vel
operatio.Dicendũ ꝙ essentia nõ est nomen cõe ad naturã
⁊ grãm:sed cõuenit tm̃ nature:⁊ ideo cũ ordines a differen
tijs grãrum ad officia pertinentiũ distinguant̃ nullus ordo
põt denoiari essentia.Opatio võ est ꝯñs oia officia.Est.n.
officium(vt dicit Tullius)cõgruus actus.i.cõgruitas ad
actum persone ꝯm statũ patrie:⁊ ideo cũ sit ꝯñs omne offi/ Virt⁹ dicit vlti mũ po^e ꝑmo celi.t.c.iiiᵒ.
ciũ nullum officiũ hȝ ab eo denoiari.Virtus aũt cum dicat
vltimũ potentie dicit potentiã specificã:⁊ ideo cũ omne of/
ficiũ sit in genere potentie actiue virtutis nomẽ officio spe/
ciali põt denoiari.Silr cum virtus rõneȝ potentie habeat
põt ẽt nomen esse cõe:⁊ hoc mõ accipit̃ in ꝑᵒ ethicoꝝ vbi di ꝑmo ethicoꝝ capl'o.a.
cit phs.Videmus clarissimas virtutes vtputa militarem
iconomicam ⁊ theoticã.i.doctrinalẽ virtuteȝ sub ciuili esse.
Primo aũt mõ accipimus in ꝑᵒ de celo ⁊ mũdo sicut prius
diximus.❡ Ad aliud dõm ꝙ est perfectio subẽ spũalis ad
opus in cõi ⁊ est perfectio eius ad opus in speciali qđ cõue
nit ei ꝯm ꝓprietatem nature tm̃.Dico autẽ opus in cõi ad
nãm ⁊ grãm ⁊ officiũ ⁊ ordinem:perfectionẽ ad opus in cõi
determinat Dionysi⁹ per diuisionẽ suam.essentia enĩ est ꝑn
cipium virtutis vt subm ꝑnᵐ passionis.virtus autẽ est ꝑn/
cipium operationis.Sȝ intellectus ⁊ mens ⁊ animus dicũt
ordinem ad opus specialr ꝯm nãm cõueniens.Et mens q̃/
dem ꝯm Damascenũ dr̃ a metiendo:ꝙa metit̃ itelligibilia:
⁊ ideo dixit Pithagoras ꝙ homo sentiẽs ⁊ sciens est men/
sura oium rerum:ꝙa aliter istoꝝ habet sensum ⁊ aliter sciẽ/
tiam.Et phs dicit ꝙ scia est mẽsura reꝝ ⁊ sensus pp eãdeȝ Phs.io.metaph.t.cõ.5.
cãm.ꝙa sic vnus intellectus ꝯm subaȝ ⁊ creatus numerat i/
telligibilia:ita vnus sensus sensibilia eiusdẽ sensus.Intel/
lectus aũt dicunt̃ a virtute intellectiua que simplex est ⁊ sim
pliciũ ⁊ non cum phãtasijs sicut itellectus humanus cuȝ nec
a motu voluntario animi est quemadmodũ neꝗȝ voluntas
vt dicit Anselmus.Nõ aũt non dr̃ animus ꝙa non iueniũ/
tur in ipso alij motus sicut motus coꝛpoꝛis ⁊ vegetabilis ⁊
huiusmodi.Dicit̃ tñ q̃nꝗȝ aius ab aia mouente ⁊ ponit̃ ꝓ
irascibili:⁊ sic sumit̃ in 3ᵒ de aia vbi dicit phs.ꝙ in aia rõna Tex.cõ.52.
li voluntas sit ⁊ in irascibili.desideriũ enĩ ⁊ animus ⁊ sic nõ
accipit̃ animus pro noie spirituũ celestiũ.Spũs auteȝ(ꝯm
Gregoᵐ)est nomẽ nãe:vñ qui facit angelos suos spirit⁹.
Sed tunc spũs est multiplr dcm̃.Proprie enĩȝ dicit̃ spirit⁹
coꝛpus subtile luminosuȝ mediũ iter coꝛpus ⁊ aiaȝ ꝑnᵐ ⁊ i/
strumentuȝ vite qui discurrit in coꝛpoꝛe ꝯm Isaac vt lumẽ
in mundo.Et hic diuidit̃ in spm̃ aialem ⁊ vitaleȝ ⁊ nãlem.
quoꝝ ꝑmus habet situm in cerebro.scđus in coꝛde.⁊ terti⁹
in epate.Silr distinguit Aug⁹ 12ᵒ super Genesim ad lrãm
spm̃ in plura mẽbra.Dicit̃ enĩ vno modo spiritus q̃cq̃d nõ Spũs mltipliciter dicit̃.
est coꝛpus ⁊ est aliq̃d:⁊ sic sumitur spũs cõiter.❡ Et dr̃ spi/
ritus aer.Et dicit̃ spiritus nũtius(sicut habet̃ in psalmo)
Ignis grãdo nix glacies spũs ꝓcellarum.❡ Et dr̃ spũs aia
siue pectoꝛis siue hois:sicut scriptum est.q̃s scit si spũs ho/
minis ascẽdat sursum ⁊ spũs iumentoꝝ deoꝛsum.Dicit̃ ẽt
spiritus ipsa mens aie rõnalis vt est quidem tanꝗȝ oculus
aie ad quẽ pertinet imago ⁊ agnitio dei de quo dicit Aplſs.
Renouamini spũ mentis vestre ⁊ induite nouum hominẽ
qui ꝯm deũ creat⁹ est.Cum alibi de interioꝛi hoie dicat qui
renouat̃.In agnitiõe dei ꝯm imaginẽ eius qui creauit illũ.
❡ Dicit̃ ẽt spũs vis aie quedã mẽte iferioꝛ vbi coꝛpoꝛaliuȝ
reꝝ similitudies repꝛimunt̃.⁊ sic sumit̃ ꝑª Coꝛinth.14ᵒ.Orabo
spũ oꝛabo ⁊ mẽte:psallã spũ psallã ⁊ mente.❡ Dicit̃ ẽt spũs
icreat⁹ sicut de⁹ trinitas.❡ Et iteꝝ spũs dr̃ vna persona in
trinitate.s.spũs scũs.Silr Aug⁹ dicit ibidẽ ꝙ coꝛpus scõꝝ
in resurrectiõe erit spũale:ꝙa miris modis ad oẽm faculta
tem ⁊ icoꝛruptionẽ spũi subdet̃ ⁊ sine vlla idigẽtia coꝛpoꝛa/
liũ alimẽtoꝝ solo viuificabit̃ spũ:nõ ꝙ icoꝛpoꝛeã subam sit
habituꝝ.❡ Silr spũale dr̃ sensus mysticus scripture ꝯm ꝙ
cõsueuit dici ꝙ spũalis sensus est moꝛalis allegoꝛicus ⁊ ana
gogicus.❡ Ad vltimũ dõm ꝙ(sicut dicẽ Dio⁹)ꝙ vli ⁊ sup
posita maioꝝ oꝛnatuũ virtute relinq̃tur vltimi hoc est vtu/
te oꝛnatuũ maioꝝ angeloꝝ nõ hñt virtute vli ⁊ superposita
hoc est vliter ⁊ supposite sic.s.ꝙ iferioꝛes dona superioꝛum
quo ad oẽs actus hẽant ⁊ eminẽter.Vñ seq̃tur.mediã enĩȝ
⁊ ꝓpoꝛtionalẽ participãt iuxta vnã simul coꝛ in eũ ꝯiũctiuaȝ
societatẽ qualr sanctoꝝ cherubin oꝛdo participat sapiam ⁊
sciam altioꝛẽ.Sub ipsis aũt essentiaꝝ dispõnes pticipãt q̃/
dem ⁊ ipse sapiam ⁊ sciam particularem:tñ ad illos ⁊ subie
ctã ⁊ q̃dem oino in participatiõe esse scie ⁊ sapientie cõe est
oib⁹ deifoꝛmibus itellectibus:cõe autem ⁊ ꝑmo:secũdario
aũt nequaꝗȝ cõe.Sȝ sicut vnicuiꝗȝ ꝓpꝛia diffinit̃ anologia.
Hoc aũt ⁊ de oibus diuinis mẽtibus nõ foꝛtassis q̃s errãs
diffinit.Eteni sicut ꝑmi abũdãtius habẽt minoꝝ scias pul/
chras ꝓpꝛietates sic hñt.Vltimi eas prioꝝ nõ tñ silr sȝ sub/
iecte.Nihil g̃(vt extimo)inoꝛdinatũ si ⁊ ꝯm nos sũmũ sa/
cerdotem angelũ theologia vocat iuxta vtutẽ ꝓpꝛiã parti/
cipantẽ angeloꝝ ⁊ ꝓphetica ꝓpꝛietate ad manifestã eoꝝ si/
militudinem quantum possibile hominibus extentum.Et
dicitur ꝓphetica propꝛietas a procul fando:quia nuntian/
do loquuntur ea ⁊ reuelant que procul sunt super nostram
cognitionem.

❡ Articulus 34⁹.

Deinde querit̃ de cõnexione ⁊ synagoga ange
lice dispõnis.❡ Videt̃ enĩ ꝙ cõnexionem nõ
habeãt in oꝛdinib⁹ ꝙa per oꝛdies distiguunt̃.
Silr in hierarchijs videt̃:actus enĩȝ hierar/
chiaꝝ specialiũ nõ reducunt̃ ad vnũ aliquem
actũ cõeȝ:qui ꝯm rẽ oibus hierarchijs conue
niat.Si foꝛte dicat̃ ꝙ quelibet hierarchia in suis oꝛdinib⁹
hȝ cõnexionẽ ⁊ synagogã ⁊ nõ vna hierarchia cum alia.
❡ Cõtra.oia oꝛdinata per supꝛemũ mediũ ⁊ extremũ conue
niũt ⁊ cõnectunt̃ in aliquo vno cui ꝯm diuersos respect⁹ cõ/

uenit supremũ mediũ ꝛ postremũ: angeli sic ordinanť. ergͦ conueniũt ꝛ cõnectunť in aliquo vno. ¶ Q̃d ꝯcedimus dicẽtes ꝙ quadruplex est cõnexio angeloꝝ. s. cõnexio hierarchiarũ oium in mõ recipiẽdi illumiatiões disticta ꝭm triplicem ꝓportionẽ supra determinatã. s. ad illuminationẽ diuinã ꝭm ꝙ est diuina ĩfusibilẽ tm̃ angelo: ꝛ ad illuminationeꝫ que est ab angelo in angelũ: ꝛ ad illã que est ab angelo sꝫ infusibilis est hoi. Cõmune aũt in ista cõnexiõe est ordo diuinus ꝛ scia ꝛ actio (vt supra determinatũ est) ꝛ de illa cõnexiõe determinat Dio⁹ ca° 10° vbi ait. de receptiõe synagoge angelice ordinatiõis sic dicẽs. Manifestãtes aũt sunt oẽs angeli: eoꝗ ante ipsoꝝ sunt ipsi qdẽ honorabilissimi dei mouentis supple sunt manifestatores: ꝓportionalr̃ autẽ ceteri ex deo motoꝝ supple sunt manifestatores: tm̃ eni cãꝫ supessentialis armonia diuina vniuscuiusꝗ ꝛ rõnaliũ ꝛ itellectualium sacro ornatu ꝛ ordinata ductiõe ꝓuidit quãtũ ipse hierarchiaꝝ vnusqsꝗ ordo sacer ꝛ decẽter posit⁹ est. alia cõnexio est triũ ordinũ in vnaquaꝗ hierarchia hñs cõem ipꝫ actuꝫ hierarchie in mõ recipiẽdi illuminatiões: ꝛ hñt supmum ꝛ mediũ ꝛ postremũ in ordib⁹ in ea positis. Et de hac connexiõe dič Dionysi⁹ ibidẽ sic. Cõnexa est itaꝗ sicut ipsa qdeꝫ honorabilissima circa deũ aioꝝ dispositio ex pfecta illuminatiõe ornata imediate in eã. s. illuminationẽ attẽdẽdo occultioꝛ ꝛ manifestioꝛ diuinitatis illumiatiõe purgať illuminať ꝛ pficiť. occultioꝛ qdẽ tãꝗ iuisibilioꝛ ꝛ magis simplificata ꝛ vnificata: manifestioꝛ vͦo vt ante data ꝛ pͥmo lucẽs ꝛ vlterioꝛ ꝛ magis in ea (vt opꝫ) forma effusa. i. siĩtudie diua. Et subiũgit de cõnexiõe scđe dicens. Ab ipsa aũt iteꝝ ꝓportionalr̃ scđa ꝛ a scđa 3ª: ꝛ ex 3ª ꝭm nos hierarchia ꝭm ipsaꝫ hñ ornãtis ordinatiõis legẽ in armonia diuina ꝛ anologia ad simul oĩs boni ornat⁹ superprincipale pͥn^m in ꝯsumatiõe hierarchie reduceť. Tertia cõnexio est subaꝝ in vno ordie hñtiuꝫ cõe donũ illi⁹ ordis ꝛ primũ ꝛ mediũ ꝛ postremuꝫ illius ordis in mõ participãdi illđ donũ: ꝭm excellẽtiã maiorem ꝛ minorẽ psonaꝝ illi⁹ ordis: ꝛ hãc tãgit Dio⁹ ibidẽ. armonia diuina ꝛ ipsaꝫ per singulas specialr̃ dđm dispositõeꝫ ipsis diuinis armonijs discernit: pp quod ꝛ ipsos diuinissimos seraphin ipsi theologizãt alteꝝ ad alteꝝ clamare apte in hoc (vt estimo) declarãtes qm̃ theologicas scias ipsi pre ceteris tradũt. Quarta cõnexio est illuminationũ in eadem persona exñtiũ hñs cõem illumiationẽ ipsaꝫ. distõneꝫ auteꝫ per pͥmũ mediũ ꝛ vltimũ in his ad que cognoscenda illuminanť: ꝛ hãc tãgit ibideꝫ ẽt Dionysi⁹ dicẽs. Addiderim ẽt ꝛ hoc fortasse nõ icõgrue: qa ꝛ ꝭm selpꝫ vnusqsꝗ ꝛ celestis et humanus animus speciales habet ꝛ primas ꝛ medias ꝛ vltimas ordinationes ꝛ virtutes adductas per vnumquẽꝗ alium hierargicarum illuminationum proprias anagogas proportionaliter manifestans. Ex his patet solutio.

¶ De virtute assistrice ꝛ ministratiua. Q̃o octaua

Consequẽter reuertẽdu ꝫ est ad pͥmaꝫ diuisionẽ cuius quartum mẽbrũ tractãdũ est. s. de virtute assistrice ꝛ ministratiua. ¶ Circa q̃d queruntť septeꝫ. pͥ° de virtute assistrice. 2° de virtute ministratiua. 3° vtrũ oẽs ministrẽt ꝛ assistãt. vel vtrũ aliqui ministrẽt ꝛ aliqui assistãt. 4° de ministerio eorum q̃d est custodia. 5° de numero ꝛ noib⁹ custodientium. 6° de motu ipsorum. 7° de locutionibus ipsorum: quia motus ꝛ locutio ad ministeriũ exiguũtur. ¶ Circa primum queruntur duo. s. qd sit assistere: ꝛ quod sit opus assistentium.

¶ Articulus primus.

AD primũ ꝓcediť sic. Dicit Greg⁹ ꝙ assistũt qui sic cõtẽplatiõe itima pfruunť: vt ad explẽda oris opera minime mittanť. Et ex hoc videť accipi ꝙ assistere est cõtẽplatiõe itima pfrui ꝛ ad exteriora nõ mitti. ¶ Et tunc queriť que dicať itima ꝯtẽplatio. est eni ꝯtẽplatio dei in vestigio ex imagie: ergo itima erit illa que est in spẽ que est per hoc q̃d est in deo: ꝛ de⁹ ipe. alia vͦo per exteriora que nõ sunt de⁹: sed in cõtẽplatiõe per spẽm nõ est distõ angelorũ: qa oium beatitudo est ita ꝙ vidẽt per spẽm. Cũ ergͦ in virtute assistrice distiguanť ab iferiorib⁹ supiores ꝭm Greg^m: videtur ꝙ assistere non debeat existere per intimam contẽplationem. Si forte dicatur ꝙ intima contemplatio nõ dicitur quelibet visio per speciem sed ea que est per imediatam receptionem theophaniarum.

¶ Cõtra. Dñationes nõ recipiunt imediate theophanias: que tñ a sanctis dñr assistere ꝛ nõ mitti. ¶ Preterea videť ꝙ virtus assistrix nõ distiguat inter angelos: qa dič Gre⁹. Hoc quoꝗ de ipsis angelis ꝛ sanctis agminib⁹ qui mittũtur certũ tenemus: qa ꝛ cum ad nos veniũt sic exterius implent ministeriũ: vt tñ nunꝗ desint interius per ꝯtẽplationẽ ꝛ mittunť ꝛ sibi assistũt: qa ꝛ si circũscriptus est angelic⁹ spũs sũmus: tñ spũs qui deus est circũscript⁹ non est: angeli itaꝗ ꝛ missi ante ipm sunt: qa quocũꝗ missi veniãt itra ipꝫ currunt. ¶ Itẽ videť per Aug^m in 4° sup Genesim ad lr̃aꝫ sic dicentẽ. In patria semp dies est in ꝯtẽplatiõe icõmutabilis veritatis: sed vespera in cognitiõe creature in seipa. Sẽper mane ex assurrẽctiõe ex hac cognitiõe in laudem creatoris: qa nõ ibi ascẽsum superioris lucis sed iferioꝝ cognitionis distõne fit vespera: neꝗ mane tãꝗ nocti ignorãtie scia matutina succedat: sed ꝙ vespertinã cognitionẽ in gloriaꝫ etiã cõditoris attollat. Cũ igiť cognitiõeꝫ sequať opus: ꝛ indifferenter oib⁹ angelis simul cõueniat cognitio de supiorib⁹ ꝛ iferiorib⁹ videť ꝙ male distiguanť supiores ab inferiorib⁹ per assistere. ¶ Itẽ queriť vtrũ hoc ꝙ dr̃ ꝯtẽplatio itima ꝭm ꝙ poniť in diffõne eius q̃d est assistere sit respectu cuiuslibet cognitiõis in deo vel respectu alicui⁹ determinate. Et si dicať pͥmo mõ tunc seqtur pͥmum icõueniens. s. ꝙ si distiguereť cõtẽplatione itima pertinẽte ad beatitudinẽ ꝙ sic iferiores nõ imediate cõtẽplarenť q̃d falsuꝫ est. ¶ Si 2° mõ tũc querať qd sit illud cognoscibile. Et si dicať ꝙ est id q̃d ptinet ad distõnẽ officioꝝ tunc seqtur iteꝝ ꝙ dñationes nõ assistunt. ¶ Preterea queriť vtrũ virtus assistere itelligať ex ordie noium assistentiũ ꝛ videť ꝙ sic. qa dicit Greg⁹ ꝛ Diony⁹ ꝙ virtutes ꝛ opa eoꝝ itelligimus ex noib⁹ eoꝝ: et si sic est: cũ tm̃ tres ordines superioris hierarchie dicãt act⁹ cõuersiõis in deũ videť ꝙ tm̃ tres ordines superiores assistãt. Et hoc videť per Dio^m qui dicit ꝙ tm̃ hi tres ordinãtur in vestibulis circa virtutẽ. ¶ Solo. dđm ꝙ assistere diciť trib⁹ modis. s. quo ad statũ beatitudis: ꝛ quo ad statuꝫ hierarchie: ꝛ quo ad statũ ordiationis que est pars hierarchie. ¶ Et ꝭm pͥ^m modũ dr̃ assistere cõtemplari facie ad faciẽ: ꝛ nõ distãt per ꝯtẽplationẽ speculi ꝛ enigmatꝫ: ꝛ hoc assistere cõuenit oib⁹ beatis. ¶ Scđo mõ dr̃ assistere imediate circa trinitatẽ ordiari nõ quo ad quãcũꝗ cõtẽplatiõeꝫ: sed quãtũ ad modũ recipiẽdi illumiatiões pertinẽtes ad officia angelica: ꝛ sic tm̃ assistũt tres ordies pͥme hierarchie: et distãt due hierarchie iferiores eo ꝙ nõ imediate illuminatiões a deo recipiũt. ¶ Tertio mõ dr̃ assistere ꝭm ꝓprietatẽ actus ordis deo appropinquare repugnari missiõi ad exterius: ꝛ sic q̃tuoꝛ ordines assistũt. s. tres pͥme hierarchie ꝛ dominatiões. cui⁹ rõ supra explanata est: dñatiões eni per hoc ꝙ dicũt eleuationẽ ab omni subiectiõe repugnãt officio ministerij ꝛ missiõis ad exteriora. Et hoc vltimo mõ sumiť assistere qñ diuidiť ꝫ ministrare. ¶ Dicẽdũ ergͦ ad pͥ^m ꝙ si vis fiat in assistere vt tm̃ in 3ª sigñatiõe sumať: tũc itima cõtemplatio erit receptio illumiatiõis ad actũ ducentẽ ordinẽ in deũ ꝛ per rõnẽ nois repugnãtẽ missioni ad exteri⁹. Si autẽ cõiter sumať assistere: tũc nõ est incõueniẽs id q̃d concludiť in obiectiõe. ¶ Ad id q̃d obijciť de Greg° ꝛ Dio° dđm ꝙ ipsi determinãt assistere q̃d est in statu patrie in cõi. ¶ Ad illđ q̃d queriť respectu cui⁹ cognoscibilis est cõtẽplatio intima pꝫ solo p distõnẽ de assistere. In pͥma enim sigñatiõe est respectu cuiuscũꝗ cognoscibilis ptinẽtis ad beatitudineꝫ. in 2ª aũt ꝛ 3ª nõ. ¶ Ad aliđ dđm ꝙ ex noib⁹ ordinũ itelligiť qbus cõuenit virt⁹ assistrix. noia eni q̃tuoꝛ supremoꝝ ordinũ (vt prius diximus) determinãt actuꝫ in deũ. cui⁹ rõ repugnat ministerio circa exteriora.

¶ Articulus 2⁹.

SEcundo queriť qd sit opus assistẽtiũ. Et dič Damascenus 4° ca° scđi libri. ꝙ angeli in celis cõuersanť ꝛ hñt vnũ opus hymnis laudare ꝛ ministrare volũtati dine. sed videť ꝙ nõ sit opus eoꝝ laudare deũ: qa ꝭm phm laus nõ est optimoꝝ sed eoꝝ que sunt ad optima ordinata. vñ dicit sic in pͥ° ethicoꝝ. manifestũ qm̃ optimoꝝ non

est

est laus sed malꝰ qd ⁊ meliꝰ supple sunt optima ꝗ̃ laus vel
que laudant̃. Silr̃ Eudoxius dicit ꝙ nõ opꝫ laudare bea-
tum entẽ. Et dicit Aristoteles ꝙ estimabat signãre Eudo-
xius ꝙ ens de nũero beatoꝝ est melius aliqd laudabilibꝰ:
tale autẽ ⁊ dicit ⁊ deũ ⁊ beatitudineꝫ. ℂ Preterea ſm Tul-
liũ sunt illa laudabilia que ſm libertateꝫ arbitrij pñt aliter
fieri. g̃ que sunt ĩpermutabilia in bono nõ sunt laudabilia:
sed vltima (sicut deus ⁊ beatitudo) ĩpermutabilia in bono
sunt. ergo nõ sunt laudabilia. ⁊ hoc exp̃sse dicit phs ꝙ deꝰ ⁊
beatitudo nõ sunt laudabilia sed potius honorabilia. g̃ vi-
det̃ ꝙ opus angeloꝝ sit potius honorare deum ꝗ̃ laudare.
ℂ Sꝫ cõtra ꝯsueuit dici ꝙ laudare est rei cognite bonitatẽ
ꝓtestari: sed maxima est bonitas dei. g̃ cõuenit ei maxie ꝓ-
testari suã beatitudineꝫ: ⁊ ita erit ipse maxime laudabilis.
ℂ Preterea iuxta hoc querit̃. vtrũ laudare ꝓpriũ opus sit
assistẽtiũ vel sit opus cõe angeloꝝ. Et videt̃ ꝙ opus assistẽ-
tium ex hoc qd̃ super Genesiꝫ dic̃ Augꝰ. ꝙ laus semp seqt̃
visionẽ matutinã ex hoc. s. ꝙ cognitionẽ quã recipiũt in lau
dibꝰ creatoris attollũt: ⁊ ita laus erit ex cõuersiõe in deum.
Cũ ergo hoc sit ꝓpriũ opus assistẽtiũ eorũdẽ erit proprium
opus laudare deũ. Hoc iteꝝ videtur ex Isaie 5º vbi sera-
phin laudãt deũ dicentes: sanctus sanctꝰ sanctꝰ dñs deꝰ ⁊c̃.
Silr̃ in Ezechiele ꝓpingores deo ꝯcutientes alas clama-
bant: bñdicta gloria dñi de loco suo. ℂ Itẽ querit̃ iuxta hoc
vtrũ laus sit vocalis angeloꝝ. Et videt̃ ꝙ sic: qa laus voca
lis audita fuit ab Isaia. Silr̃ Joãnes in Apocalypsi sepe di
cit ꝙ audiuit vocẽ multoꝝ angeloꝝ in celo ⁊c̃. ℂ Sꝫ contra.
dicit Joãnes Damascenus 3º capº scd̃i libri. ꝙ tradũt sibi
suas ĩtelligẽtias sine voce ꝓlato ſmone. ℂ Sꝫ vlteriꝰ que-
rit̃. vtruꝫ laus cõpetat bonis ⁊ malis vel bonis tm̃. Et vi-
det̃ ꝙ nõ malis: qa dr̃ in psalmo. Peccatori aũt dixit deus
quare tu enarras iustitias meas ⁊ assumis testamẽtũ meũ
per os tuũ. ℂ Sꝫ ꝯ͞ hoc est cõe dictuꝫ ꝙ laus ab inimico vi-
det̃ eẽ pfectoꝝ. ℂ Solo. supponẽdũ est ꝙ laus dicta est mul
tiplr̃. s. mãliter sicut creature dicunt̃ eẽ materie laudis diui
ne: ⁊ virtutes ⁊ opera sunt materie laudis bonorũ ⁊ si nũꝗ̃
laudent̃. ⁊ sic sumitur laus in p̃mo ethicoꝝ vbi dicit phs ꝙ
laus quidẽ est virtus: operatores auteꝫ bonoꝝ ab hac. s. vir
tute laudabiles sunt. Laus etiaꝫ dr̃ essentialiter ⁊ hoc mul
tis modis. ℂ Quãdoqꝫ enim in cõi dr̃ laus preconiũ cuiuſ-
cũqꝫ bonitatis siue illa sit finis siue eoꝝ que sunt ad finem: ⁊
sic laudabilis deus est ⁊ beatitudo ⁊ quodlibet qd̃ ſm rõnẽ
boni determiat̃. ℂ Qñqꝫ dr̃ magis stricte p̃coniũ opeꝝ ſm
rectam rõnem exeuntiũ ab habitu ⁊ potẽtia: ⁊ sic laudatur
sagittator in optime sagittãdo ⁊ lapis in opere sue virtutꝭ.
Et generalr̃ qd̃libet optime agens actũ ad quẽ est ordina-
tum per potẽtiã ⁊ habitũ: ⁊ sic dicit phs ꝙ omne laudabile
videt̃ esse in quale qd ⁊ aliqd q̃liter habitudo laudari sup-
ple videt̃ hoc est ꝙ bene hẽat se in aliquo determiato actu.
Justũ eni ⁊ virile ⁊ vir̃ bonum laudas ꝓpter bona opera et
actiones ⁊ fortem ⁊ cursorem ⁊ alioꝝ vnũquodqꝫ. ℂ Qñqꝫ
etiam dicit̃ laus strictius preconiũ operis qd̃ egredit̃ opti-
me a potẽtia ⁊ habitu rõnalis aie possibile tamen aliter fie-
ri. ⁊ ſm hoc dicit Tullius ꝙ virtus ⁊ vitium sunt contraria
que sunt laudabilia ⁊ vituperabilia. Et ex ista distinctione
patet solo ad p̃muꝫ quesitũ. ℂ Ad illud qd̃ querit̃ vtruꝫ sit
laus vocalis angelorum vel non. Dicẽdum ꝙ non sed itel-
lectualis. ℂ Et ad id qd̃ cõtra obijcit̃ ꝙ audiebat̃ ab Isaia
⁊ Joãne. Auditus sensus spũalis est de quo dicendum erit
in questione de sensibus ⁊ spiritibus. ℂ Ad id qd̃ queritur
vtrum sit ꝓprius actus assistẽtium vel nõ. Dicẽdum ꝙ si at
tendit̃ rõ quã ĩportant noia ordinũ assistentium: tunc cõse-
quẽs ordines illos erit laudare deum. Et rõ inferioruꝫ no-
minum dicit ordinationẽ ad operationem circa exteriora ⁊
non ad laudem. Si v̓o attendat̃ finis ministerij angeloruꝫ
qui est reductio ĩferioꝝ in dei silr̃itudinem: tunc actus con-
sequẽs ministeriũ ⁊ reductionẽ illã erit laus dei. ℂ Ad illũ
aũt qd̃ querit̃ vtrum sit bonoꝝ ⁊ maloꝝ ⁊c̃. Dicendũ ꝙ lau
dare competit bonis: vnde potẽtiam ad laudeꝫ hñt boni ⁊
mali. Voluntatẽ aũt ad laudãdũ hñt consentiẽtes bonitati
que laude debẽt extolli. cõsensuꝫ aũt laudãdo hñt hi qui cõ
formes sunt bonitati laudãde. Sũt tñ hi qui dicunt ꝙ lau-
dare est per affectuꝫ cõsẽtire bonitati. Sed qa hoc non hꝫ
rõnem ad pñs dimittatur. ℂ Articulus 3ꝰ.

Laus multipliciter dicit̃.

Cap.16.

pº ethi. cap.16.

DEinde querit̃ de virtute ministratiua. Dic̃
eni Gregoꝰ ꝙ deo ministrãt qui ad nos nũ-
tiãdo exeunt. ℂ Ex hoc accipit̃ ꝙ ministrare
est ad hoies nũtiando exire. Et ꝙ cũ nũtia-
re nõ cõueniat nisi angelis ⁊ archangelis vi-
det̃ ꝙ ministrare tm̃ cõueniat illis duobꝰ or-
dinibus. ℂ Preterea cũ sepe legant̃ angeli exisse operando
quare nõ dicit ꝙ ministrare sit ad nos operando exire sicut
nuntiãdo. ℂ Preterea hoc videt̃ ex rõne nois. ministeriuꝫ
eni sonat in opus. ℂ Preterea videt̃ ꝙ ministrare nõ ꝯue-
niat nisi virtutibꝰ. qa ita dicit Dioꝰ in de celesti hierarchia
capº 8º. ꝙ noiatio virtutũ dicit fortẽ quãdã ⁊ incõmutabi-
lẽ virilitatẽ in oẽs ſm eaꝝ deiformitatẽ opatiões. ℂ Solu-
tio. dõm ꝙ ꝓprius actus ⁊ p̃mus pertinẽs ad ministerium
est nũtiare. opus eni post nũtiationeꝫ relinquit̃ adhuc libe-
ro arbitrio quãtũ ad effectũ: ⁊ grẽ dei quãtũ ad pfectioneꝫ:
qa (sicut dicit Apl̃s) neqꝫ qui plantat est aliqd neqꝫ qui ri-
gat sed qui ĩcremẽtũ dat deꝰ. ℂ Ad p̃m g̃ dõm ꝙ nũtiare q̃-
daꝫ spũalia ꝓpinq̃ saluti ptinet ad angelos ⁊ archangelos vt
pꝫ ex supra dictis. sꝫ nũtiare gñalr̃ quocũqꝫ mõ est actꝰ mini
sterij. ℂ Et dicat̃ meliꝰ ſm Diom̃. ꝙ dona postremoꝝ ex-
cellẽter supiores hñt: sꝫ nõ ecõuerso: ⁊ iõ lꝫ nũtiare cõueniat
angelis ⁊ archãgelis: tñ excellentiꝰ ꝯuenit p̃ncipatibꝰ ⁊ oibꝰ
superioribꝰ ministrãtibꝰ. ℂ Vel iteꝝ meliꝰ dicat̃. ꝙ actus
ministerij gñalis denoiat̃ ab actibꝰ illoꝝ ordinũ qui ꝓpin-
quissime ⁊ ꝓprijssime se hñt ad ministeriũ ⁊ illi sunt angeli
⁊ archãgeli. ℂ Ad aliud dõm ꝙ angeli sepe legunt̃ eẽ opati
circa hoies: tñ in ministerio p̃mus actꝰ ⁊ gñalis nõ est opa-
tio sed nũtiatio. Qd̃ eni nõ sit p̃mus pꝫ ex hoc ꝙ nũtiatio p̃-
cedit opus ſm nãm. Qd̃ ẽt nõ sit vl̃is pꝫ ex hoc ꝙ frequẽter
opus relinquit̃ libero arbitrio post nũtiationẽ. ℂ Ad aliud
dõm ꝙ est ministerium nuntij ⁊ ministerium officiati. ⁊ mi
nisterium nũtij est in nuntiando: officiati in operãdo. Cuꝫ
ergo ſm Gregoriuꝫ ministrãtes sint nuntij diuine volunta
tis cõsistit ministeriuꝫ in nũtiando potius ꝗ̃ in operando.
ℂ Ad aliud dõm ꝙ nõ intẽdit Dionysꝰ dicere: ꝙ virtutuꝫ
sit explere quelibet opera ptinẽtia ad ministeriũ: sed tm̃ ea
que cõsistunt in vltimo potẽtie. ⁊ illa vocat ipse operatiões
ſm earum deiformitatem. ℂ Articulus 4ꝰ.

DEinde querit̃ vtruꝫ oẽs ministrẽt ⁊ assistant.
vel qdaꝫ ministrẽt ⁊ qdã assistãt. Et videt̃ ꝙ
oẽs ministrẽt. qa dicit Apl̃us. Nõne oẽs sunt
ãministratorij spũs in ministerium missi pp
eos qui hereditatẽ capiũt salutis. ℂ Item in
psalmo. qui facit angelos suos spiritꝰ ⁊ mini-
stros suos flãmã ignis. sed flãma ignis sunt seraphin. g̃ se-
raphin ministrãt. ergo multo fortius oẽs minores ordies.
ℂ Preterea in Isaia 6º legit̃. Volauit ad me vnus de sera
phin ⁊ calculo quẽ forcipe de igne altaris accepat tetigit os
meũ: ⁊ dixit mihi. ecce tetigi hoc ⁊ labia tua auferet̃ iniqui
tas tua ⁊ peccatũ tuũ mũdabit̃. g̃ videtur ꝙ seraphin mini
strẽt: ⁊ tũc multo fortius qlibet ĩferior ordo. ℂ Preterea q-
dã rõcinant̃ ꝙ gabriel missus in ministeriũ ad beatã virgi-
nẽ ⁊ Zachariã fuerit de superioribꝰ: qa (sicut dic̃ Gregoꝰ)
ad hoc sũmũ angeloꝝ dignũ mitti fuit: qui sũmũ oium nũ-
tiauit. dicit ẽt ꝙ lꝫ nãlis sit ordo angeloꝝ vt superiores assi-
stãt ĩferiores mittant̃ in ministerium: tñ nõ opꝫ quin in isto
opere qd̃ est p̃ter nãm ordinis altior nũtius mitteret̃ ad ĩ-
carnationẽ filij cuiꝰ ĩcarnatio nãe fecit p̃iudiciũ. Sꝫ hoc vi
det̃ eẽ ꝯtra Gregom̃ qui dicit sic. hi qui minima nũtiãt an-
geli. qui v̓o sũma annũtiãt archangeli vocant̃. Hinc est. n.
ꝙ ad Mariã virginẽ nõ qlibet angelus sꝫ Gabriel archã-
gelus mittit̃. Ad hoc qppe ministeriũ sũmũ angeluꝫ venire
dignũ fuit qui sũmũ oium nũtiabat. Et ex hoc pꝫ ꝙ Gregꝰ
ĩtẽdit ꝙ Gabriel sit de ordine archãgeloꝝ cũ ibi intẽdat di
stinguere iter angelos ⁊ archãgelos qui sunt nũtij ministe-
rioꝝ diuinoꝝ. nõ eniꝫ nisi ob p̃cipuas causas ⁊ maxias mit-
tunt̃ e qbus magnus ille archãgelus Gabriel missus legit̃
ad Mariaꝫ ob cãm vtiqꝫ qua maior eẽ nõ potuit. ℂ Solo.
dõm sine p̃iudicio melioris sententie ꝙ nõ oẽs mittant̃: sed
quidã assistũt ⁊ qdã ministrãt: cuiꝰ rõ ĩferius patebit. ℂ Ad
primũ aũt dicimus ꝙ Apl̃s ibi loqtur de angelis ⁊ non de
oibꝰ ordinibꝰ ſm expõnẽ beati Bernardi in 5º de cõsidera-
tione sic dicentis. Putemus angelos dici nisi tu aliqd cõ-

nenientius cõsiderasti qui singuli singulis hoibus dati cre/
dunt missi in ministeriũ iuxta Pauli doctrinã pp eos qui
hereditatem capiunt salutis. Et si iueniat ꝙ superiores mi
nistrẽt ſm dicta sanctoꝝ aliquoꝝ itelligendũ est de ministe/
rio actuũ cõium qui sunt purgare illuminare ꝛ pficere ſm
ꝙ ẽt qdã magri dicũt supiores mitti ad medios ꝛ medios
ad iferiores. ¶ Ad aliud dõm ꝙ flãma dr ibi seraphin ſm
expõnẽ Augustini. seraphin aũt nõ ministrãt per seipa: sz i/
feriora agmina vt iferi⁹ patebit. ¶ Ad aliõ dõm ꝙ Dio⁹ õ
hoc duas dat solones. qrũ vna est: ꝙ vn⁹ de iferiorib⁹ equo
ce cũ supiorib⁹ dr seraphin nõ ex ꝓprietate doni ordis sed ex
ꝓprietate act⁹ ministerij: qa. s. icẽdẽdo purgauit labia pro/
phete. Vñ dič Dio⁹. qdã aũt dicũt iuxta iã añ redditã cun/
ctoꝝ itellectuũ societatis diffõnez vel dispõnẽ nõ vnã circa
deũ psonaꝝ mẽtiũ noiat eloquiũ in theologia purgationez
venisse. Quidã võ pstãtiũ angeloꝝ sacrificãtẽ ꝓphete pur/
gationẽ seraphin equoce vocatũ fuisse pp igneã ꝛ celestẽ di
ctoꝝ ablutionẽ pctõꝝ ꝛ purgati in dinã obediẽtiã resuscita
tionẽ. ¶ 2ᵒ supponit duo. s. ꝙ de⁹ qui ptãtẽ oiũ hz expãdit
bonitatẽ suã ꝛ ptãtẽ in qdã imediate ꝛ i qdã posteriora me/
diãtib⁹ alijs. Sič ẽt solaris radi⁹ supiora imediate illumi/
nat ꝛ per supiora iferiora. Et sũmus sacerdos hz ptãtẽ ple/
nã sup oia ꝛ illã expãdit in sacerdotes iferiores ꝛ illi vlteri⁹
in pplm. 2ᵐ qõ supponit est ꝙ dona supioꝝ ordinũ ab infe/
riorib⁹ pticipant 9cte ꝛ particulr sič est lux solis ſm forte p/
ticipat a luna ꝛ ſz min⁹ ab aere. pticulariter ãt a coloratꝫ ſz
hũc vel aliũ colorẽ in corpore dtermiato. His duob⁹ suppo
sitis dič ꝙ bonitas purgãs in deo est sič in pᵒ cã. In altissi/
mis aũt angelis resultat idẽ lumẽ ꝓportionale hoib⁹. in aia
aũt hois est ſz dtermiatũ ꝛ pticularẽ actũ. Dicit g iferior se
raphin in hoc loco qa radiũ bonitatis purgãtꝫ ex altissimis
angelis ille iferior accipit sič ẽt sũmus sacerdos dr purgare
qñ iferior sacerdos ab ipo accipiẽs ptãtẽ purgat. vñ ẽt redu
cẽdo aia ꝓphete pͥus in donũ iferioris angeli reducit: ꝛ p il/
lũ in donũ supioꝝ ꝛ 9sñter in deũ: ꝛ hoc ẽ qõ dič Dio⁹ 13ᵒ caᵒ
celestis hierarchie circa finẽ sic. Scđz nos is q sũmus sacer
dos ẽ: aut p suos ministros: aut sacerdotes purgãs: aut il/
luminãs ipse dr purgare ꝛ illumiare per ipz: sanctificatꝫ or/
dinib⁹ per se in ipz reponẽtib⁹ sacras ꝓprias opatiões sič ꝛ
propriam purgatiuã sciẽtiam ꝛ virtutem purgationẽ theo/
logi perficiens angelus in deum quidez veluti causam: ad
ipsum autem seraphin tãq̃ primo agentez summum sacer/
dotem reponit: veluti fortassis quis dixerit cũ angelica re/
uerentia ab ipso purgatiuam edocẽs. qa inde a me perfici/
ende purgationis pͥncipium quidem est excessum ꝛ essentia
ꝛ creator ꝛ causas pͥmas essentias ad esse deducens: ꝛ circa
se collocationẽ cõtinens ꝛ obseruans inconuersibiles: ꝛ ca/
su carentes: ꝛ per seipsum mouens in pͥmas propriarum et
prouidaruz operationum participationes. hoc eniz hic me
docẽs ait ipsius seraphin manifestare missionem. Sũmus
autẽ sacerdos ꝛ post deuz dux ipse prestãtium essentiaꝝ or/
natus a quo est purgare deiformiter eruditus sum ipe. Iste
igitur est per me te purgãs per quẽ ꝓprias prouidas actio/
nes ex occulto ꝛ in nos produxit ipsa totius causa ꝛ opifex
purgationis. Tamẽ Gregorius relinquit istam questionẽ
pro dubio sic dicens. Sed qa in quibusdaz scripture sancte
locis quedã per cherubin: quedam võ per seraphin agi di
cimus. Vtrũ per se hoc faciãt an per subiecta agmina agã/
tur. que sic dicũtur in eo ꝙ a maioribus veniunt maioꝝ vo
cabula sortiunt nos affirmare nolimus qõ apertis testimo
nijs non comprobatur. Hoc tamẽ certissime scimus ꝙ ad
explẽduz de superius ministeriuz alij spiritus alios mittũt
Zacharia. s. ꝓpheta attestãte qui ait. Ecce angelus qui lo/
quebat in me egrediebat in occursum eius ꝛ dixit ad eum
curre ꝛ loquere ad puerum istuz dicens. Absq̃ muro habi/
tabit in hierusalem. dũ enim angelus ad angeluz dicit cur/
re ꝛ loquere. dubium non est quin alius alium mittit.

¶ De custodia angelorum.

Consequenter queritur de ministerio angelo
rum qõ est custodia. Et querunt sex. Primo
de necessitate custodie. 2ᵒ de effectu custodie.
3ᵒ de mõ custodiẽdi. 4ᵒ si omnis homo custo
diat vel non. 5ᵒ vtrum semper custodiatur. 6ᵒ
vtrum angelis accrescat aliquid ex custodiendo.

¶ Qua necessitate angeli custodiant. Articulus 1⁹.

Ad primũ proceditur sic. Dicit Aug⁹ in libro
de spũ ꝛ aia. ꝙ aia rõnalis facta est ad imagi/
nem dei vt nulla interposita natura formet a
prima veritate. sed si ab angelo custodiretur
oporteret ꝙ angelus iterponeret. ergo nõ est
necessaria custoditio. ¶ Itẽ glosa sup 2ᵒ capᵒ
ad hebreos super illud. Cũ võ qui modico ab angelo mi/
noratus est ꝛc. nõ ſm nãm humane mẽtis: sed pp passionez
mortis maiores qdez angeli possunt dici hoie. qa maiores
sunt hois corpore: maiores sunt ꝛ aio. sed in eo tñi ꝙ pecca/
ti originalis merito corruptibile corpus aggrauat ipm ani
mũ natura võ humane mẽtis qualem Christus assumpsit
que nullo peccato poterat degrauari solus maior est deus.
¶ Itẽ hoc videt ex hoc ꝙ hoies equabunt angelis in cõtẽ/
platione eternitatis: vñ videt ꝙ nõ idigeãt custodia ange/
loꝝ. ¶ Preterea nihil est supfluũ in nã. ergo multo minus
aliqd erit supfluũ in operib⁹ dei. Cũ ergo hõ plura habeat
eleuãtia ipm in deũ q̃ deprimẽtia: supflua erit custodia an
geloꝝ. Qõ aũt sint plura eleuãtia patet: qa in virtutib⁹ mo/
tiuis ad opus phãtasia põt esse recta ꝛ nõ recta. ꝛ cõtra hãc
est itellectus semper rectus: ex parte corruptiõis fomes est
semper depͥmẽs: ꝛ cõtra hũc est grã sacralis: sed cõtra pec/
catũ hz virtutes: ꝛ contra demonẽ Christũ redẽptorẽ sicut
dicit in psalmo. Ecce nõ dormitabit neq̃ dormiet qui cu/
stodit israel. g videt ꝙ non sit necessaria custodia.

¶ Sed cõtra. hoc est qõ dr in psalmo. Angelis suis mãdauit
de te vt custodiãt te in oibus vijs tuis. Et in Isaia. Super
muros tuos hierlm 9stitui custodes ꝛc. Et ifra 16ᵒ. Urbs
fortitudinis nrẽ syon saluator ponet in ea murus ꝛ antemu
rale. vbi glosa pͥsidiũ angeloꝝ. Et qa multe de hoc auctori
tates sunt iste sufficiãt. Per rõnẽ ẽt ꝓbat: qa dicit Dio⁹ ꝙ
lex diuinitatis est per prima scđa adducere. Cũ ergo aia sit
perceptiua illuminationũ que sunt a pͥmo scđa relatiõe de/
bet reduci aia humana per angelos qui pͥma relatiõe illu/
minatiões illas percipiũt. ¶ Itẽ ea que sunt fidei vltra rõ/
nem sunt ꝛ nõ perfecte relucẽt in speculo ꝛ enigmate. Cum
igit ibi angeli perfecte ꝛ in specie cognoscãt videt ꝙ neces/
saria sit hoi reuelatio angeloꝝ. ¶ Preterea multa sunt cir/
ca hoies que hõ nõ põt cognoscere sicut isidie inimici ꝛ insi/
die malignoꝝ hoiuz. g quo ad illa videt esse necia custodia
angeli. ¶ Iuxta hoc iterum querit vtruz hõ haberet custo/
diã angeloꝝ si nõ peccasset. Et videt ꝙ sic. qa Adã ante pec
catũ habuit angelũ malũ ad exercitiũ. g multo forti⁹ cuz ꝓ/
nior sit deus ad saluãdum q̃ ad iudicãduz habuit angeluz
bonũ ad custodiã. ¶ Item qui potest cadere indiget custo/
dia. sed hõ in pͥmo statu potuit cadere. ergo indiguit custo/
dia. ¶ Preterea ordines angeloꝝ distincti fuerũt añ pecca
tuz hois. cum ergo noia qnque iferioꝝ ordinuz dicãt actus
ministerij in rõnibus suis ꝛ custodie videt ꝙ hoi deputata
fuerit custodia ante peccatum. ¶ Sz cõtra dr in Genesi. ꝙ
Adã in pͥmo statu vidit deũ sine medio. ergo in ipso vidit
qcqd agendum fuit: ꝛ ita non idiguit angelo nuntiante vel
custodiente. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit vtrũ hõ haberet ange
lum bonũ ad custodiã si nõ peccasset angelus malus. Et vi/
det ꝙ sic. angelus eni bonus nõ tñi custodit a machinatio/
nibus demonis: sed a fragilitate peccati ꝛ a deceptionibus
phãtasiarum que essent ẽt si angelus nõ peccasset. ¶ Item si
angelus nõ peccasset nihilominus ordines angeloꝝ eẽnt in
proprijs officijs constituti ꝛ distincti: ꝛ cũ qdã eoꝝ in officio
hñt actum custodie videt ꝙ exercerent actũ illũ circa hoiez
etiam si demon nõ esset. ¶ Solo. dõm ad pͥmum ꝙ necessa
ria est angelica custodia hoi: tum ꝓpter dignitatem: tũ ꝓ/
pter debilitatem humane aie. dignitas eni hois in hoc co/
gnoscitur ꝙ deus aiam humanam sic dignam existimabat
vt ꝓpter eam iferioribus officijs deputet celestes ordines
angeloꝝ: ꝛ hoc tangit Hierony⁹. super illud. Angeli eorum
semp vident faciem pris. sic dicẽs. magna dignitas aiarum
cũ cuilibet aie sit deputatus angelus ad custodiã a pͥnᵒ for/
matiõis sue. debilitas aũt est ex ignorantia agendoꝝ ꝛ ibe/
cillitate perficiendi ea que agenda cognouit. ¶ Ad pͥᵐ g di/
cendũ ꝙ mens humana ſm qd est eqlis angelo ꝛ ſm qd in/
ferior. ſm eni relationez ad finem est eqlis: sed ſm nãm qua
ordinatur ad corpus: ꝛ ſm suas operatiões quas hz in via
est inferior

est inferioꝛ vt in q̄ōne de differentia angeli ⁊ aīe dictū est. Per hoc ip̄m p̄z solutio ad sequens. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ēt si essent plura eleuantia hoīem q̄ȝ depꝛimentia: adhuc nihilominus esset necessaria custodia angeloꝝ: lȝ enī qðlibet eleuantiū fortius sit in eleuādo q̄ȝ depꝛimens in depꝛimēdo: tñ sm ꝙ eleuātia coniunguntᷣ nostre nature que debilis est ⁊ obnubilata nube peccati necē ēt ea multiplicari. ¶ Ad id qð queritᷣ iuxta hoc dicendū sine p̄iudicio ꝙ haberet hō custodiā angeloꝝ etiam si nō peccasset cuius tres sunt rationes. quaꝝ vna est q̄a custodia est sicut medicia p̄seruatiua vñ debuit exhiberi añ peccatum. Alia rō est ⁊ potioꝛ est modus descēdendi illuminationū. Sicut enī dicit beatꝰ Bernardus in 5° ad Eugeniū. hō contemplatᷣ per ea que facta sunt in q̄bus multe se mergūt deceptiones ꝓpter quas necessaria est illuminatio desuꝑ veniēs ab angelis qui per speciem cōtēplantᷣ. 3ª rō est mobilitas liberi arbitrij nr̄i. necessarius est enim angelus tenēs ⁊ custodiens ne cadat. Et cōsueuit simile poni de puero cupiente ambulare cui necessaria fulcimenta sunt ne cadat. silr̄ est de libero arbitrio ꝓcedente ad actū cū possibilitate peccati. ¶ Ad illud qð cōtra obijcitᷣ dōm ꝙ quādo dr̄ ꝙ Adā vidit deū sine medio itelligitᷣ ꝙ nō p̄uatᷣ mediū nisi peccati. Vñ nō sequitᷣ ꝙ in deo vidit q̄cq̄d agēdū erat: q̄a adhuc contēplabatᷣ per creaturas. ¶ Ad id qð vlteriꝰ q̄ritᷣ vtrū angelo nō peccāte hō hr̄et custodiā angeloꝝ bonoꝝ. Dicimus ꝙ videtur nobis ꝙ sic rationibus dictis.

Nō tres rōnes p q̄s pbaᷣ homini ⁊ si nō peccasset āgelos deputatos fuisse.

¶ Articulus 6ꝰ.

SEcundo queritur de effectibꝰ custodiarū. Et cōsueuerūt assignari. 12. a magr̄is. ¶ Quoꝝ pꝛimus est excitare ⁊ soluere a vinculis peccatoꝝ. ⁊ hoc accipitᷣ Actuū 12°. vbi angelus excitauit Petrū ⁊ soluit a vīculis ⁊ a carcē. ¶ Secūdus est ꝙ cōfoꝛtāt ⁊ hoc habetᷣ 3° Regū 19°. vbi angelus dixit ad Heliā. Surge ⁊ comede. ⁊ ecce ad caput tuū subcineritiū panē ⁊ vitruȝ aque. comedit ergo ⁊ bibit ⁊ rursuȝ obdoꝛmiuit. Reuersus est scðo angelus ⁊ tetigit eū ⁊ dixit. surge ⁊ comede. grādis enī restat tibi via. Qui cū surrexisset comedit ⁊ bibit ⁊ ambulauit in foꝛtitudie cibi illius. 40. diebꝰ ⁊. 40. noctibꝰ vsq̄ȝ ad mōtē dei oꝛeb. ¶ Tertius est ꝙ arcet demones: ⁊ hoc est qð dr̄ Thobie 12°. Demoniū ab vxoꝛe mea ipse cōpescuit. ¶ Quartus est docere sicut angelus docuit Danielē vt habetᷣ Danielis 9° cap°. vbi dicit angelus Danieli. Nūc egressus sum vt docereȝ te ⁊ intelligeres. ab exoꝛdio enim p̄cuȝ tuaꝝ egressus est sermo: ego aūt veni vt indicarem tibi q̄a vir desiderioꝝ es. Idem etiā accipitᷣ ex 10° cap°. ⁊ ibidē habetᷣ qualiter angelus confoꝛtauit Danielem. ¶ Quintus est cōsolari vt Thobie 5°. Forti aīo esto in pꝛoximo est vt a deo cureris. ⁊ sic apparuit etiā angelus qui fuit silis filio dei cum pueris in camino vt habetᷣ in Daniele. ¶ Sextus est reuelare secreta ⁊ ostēdere seip̄m. de hoc hr̄ i Genesi. vbi angeli ostēderūt se Habꝛae ⁊ vnus eoꝝ dixit. Non celare possuȝ Habꝛaam q̄ gesturus sum cū futurus sit in gēteȝ magnā ac robustissimā ⁊ bn̄dicēde sunt in illo oēs nationes terre. ¶ Septimus est adiutorium cōtra hostes. de quo habetᷣ Isaie. 37° cap°. ꝙ egressus angelus dn̄i percussit in castris assyrioꝝ cētū octuagita millia. ¶ Octauus est increpare pꝛo delictis vel omissis. ⁊ sm hūc modū angelus qui apparuit Moysi in rubo īcrepauit eū ꝙ irreuerēter accederet Exodi 3° dicēs. Nō appꝛoxies huic sed solue calciamentū de pedibꝰ tuis: locus enī in quo stas terra sancta est. Et Jone 5°. vbi dr̄. Cū esset Jonas in angulo oꝛbis Hierico leuauit oculos ⁊ vidit viꝝ stātē ꝯtra se ⁊ euaginatū tenentē gladiū perrexitq̄ȝ ad euȝ ⁊ ait. nr̄i es an aduersarioꝝ? Qui rn̄dit nequaq̄ȝ: sȝ sum p̄nceps exercitus dn̄i. ⁊ tūc cecidit Jonas ꝓnus in terrā ⁊ adoꝛās ait. q̄d dn̄s loquitur ad seruū. dixit. solue calciamēta de pedibꝰ tuis: locus enī in quo stas sanctus est. Et de hoc exp̄ssius habetᷣ alibi sic. Ascendit angelus dn̄i ad galgala ad locū flētiū ⁊ ait. Eduxi vos de Egypto ⁊ iduxi vos in terrā pꝛo qua iuraui patribꝰ vestris ⁊ pollicitꝰ sum vt nō facerē pactū meū irritū in sempiternū. ita dūtaxat vt nō feriretis fedus cum habitatoꝛibꝰ terre huiꝰ ⁊ aras eoꝝ subsidentis ⁊ noluistis audire vocem meā: cur hoc fecistis quāobꝛē nolui eos delere a facie vestra vt habeatis hostes ⁊ eoꝝ vie sint in ruinam vobis. ¶ Nonus est impedientia ad bonum auferre: ⁊ hoc signatur Exodi 12°. vbi angelus dn̄i percutiēdo pꝛimogenita Egypti remouit obstaculum egressionis filioꝝ israel de Egypto. Et Malachie 3°. Ecce ego mittā angelum meū qui p̄parabit viā ante faciē tuā. Et in psal. Fiant vie eoꝝ tenebꝛe ⁊ lubꝛicū: ⁊ angelus dn̄i persequēs eos. ⁊ p̄cedit. fiant tāq̄ȝ puluis añ faciē venti ⁊ angelus dn̄i coartās eos. in quo itelligitᷣ exclusio machinationum malignoꝝ hominuȝ cōtra iustos. ¶ Decimus est seducere ⁊ cōducere in via de quo habetᷣ Thobie 5°. Dixit Thobias ad angeluȝ. nūquid poteris perducere filiū meū ad gabelum in Rages ciuitatē medoꝝ. Et dixit ei angelus. ego ducā ⁊ reducaȝ sanum ad te filium tuū. Et iterū infra. Credo ꝙ angelus dn̄i bonus comitetᷣ eū ⁊ bene disponet oīa que circa eum gerūtur: ita vt cum gaudio reuertatᷣ ad nos. ¶ Undecimus est tētationē mitigare: ⁊ hoc signatuȝ est in Genesi 32°. vbi legitᷣ ꝙ Jacob luctatus est cū angelo ex qua lucta tria cōsecutus est. s. bn̄dictionē cōtra tētationē demonū. ⁊ cōfoꝛtationē cōtra fratrem qui est typus tētationis a mundo venientis. ⁊ tactuȝ nerui in femoꝛe qui est locus delectatiōis ⁊ signat mitigationē tētationis a carne venientis. De hoc ēt habetur Osee 12°. In foꝛtitudine sua directus est cū angelo ⁊ inualuit ad angelū ⁊ cōfoꝛtatus est fleuit ⁊ rogauit eū. ¶ Duodecimus est oꝛare ⁊ oꝛōnes deferre. de hoc hr̄ Thobie 12°. Quādo oꝛabas cuȝ lachꝛymis ⁊ sepeliebas moꝛtuos ⁊ derelinquebas pꝛandiū tuū ⁊ moꝛtuos per dieȝ abscondebas in domo tua ⁊ nocte sepeliebas eos: ego obtuli oꝛōnem tuā dn̄o. Isti auteȝ effectus multiplicantᷣ hoc mō. duo enim exiguntᷣ ad perfectam custodiaȝ. s. exclusio mali: ⁊ adductio ad bonum. Penes exclusionē mali sumuntᷣ septem. est enī malū triplex. s. malū culpe ⁊ malum pene ⁊ dispositio ad maluȝ siue culpe siue pene. Malum auteȝ culpe cōsideratᷣ duobus modis. vel in pꝛima causa instigante ⁊ mouēte ad ip̄m. vel in se. ⁊ si consideratᷣ in se: tunc erit pꝛimus effectꝰ qui est absoluere a vinculis peccatoꝝ. Si autē consideratᷣ in causa cōsideratur duobus modis. s. penes ip̄m instiganteȝ: ⁊ penes ipsum mouentē. Penes pꝛimū accipitᷣ tertius effectus qui est arcere demones. Penes 2ᵐ v̄o vndecimus qui est mitigare tētationē. Si autē exclusio mali pene hoc cōtingit duobus modis penes duplicem cōsideratioȝ pene. cōsideratᷣ enim sm suam sub̄am: ⁊ sm suum nocumētū. Et penes pꝛimum est effectus septimus qui est adiutoꝛiuȝ cōtra hostes per qð excluditur pena sm substātiam. Penes 2ᵐ autē accipitᷣ effectus quintus qui est cōsolari afflictū ne pena illata sibi noceat per p̄nᵐ desperationis vel per nimiam tristitiā. Si est dispositio ad maluȝ hoc est iteꝝ duobus modis. aut enim disponit directe ad malum sicut peccata venialia ⁊ indeuotio ⁊ ingratitudo ⁊ penes exclusionē illius accipitᷣ effectus octauus qui est īcrepatio de delictis ⁊ indeuotiōe ⁊ ingratitudine vt patet in auctoꝛitatibꝰ inductis. aut disponit indirecte per impedimētū boni ⁊ penes exclusionem huius accipitᷣ effectus nonus qui est remouere ipedimēta. Si autem est sm cōductionem ad bonum. aut illud est ex parte itellectus: aut ex parte affectus. ⁊ si ex parte itellectus aut est de cōibus que agēda sunt ⁊ penes hoc accipitᷣ effectꝰ quartꝰ qui est docere secreta. aut est de sp̄ualibus pertinētibꝰ ad iocunditatē ⁊ familiaritateȝ ⁊ penes hoc est effectus sextꝰ qui est reuelare secreta ⁊ ostendere seip̄m. Si autē est ex p̄te affectus tunc triplr̄ cōsideratᷣ: aut enim est sm statum affectꝰ: qui nō est in ꝓpꝛio roboꝛe: ⁊ penes hoc est effectus scðus: q̄ est excitare ad foꝛtitudinem. aut confoꝛtare ad feruoꝛē. aut sm statum affectus in habitu relato ad opus: ⁊ penes hoc accipitur effectus decimus: qui est viā ostēdere ⁊ ducere et reducere. aut penes affectum oꝛdinatū ad habitū siue gratiam acq̄rendā: ⁊ penes hoc accipitur effectus duodecimꝰ: qui est oꝛare ⁊ oꝛōnes nr̄as offerre.

¶ Articulus 7ꝰ.

TErtio queritur de mō custodiendi ⁊ sumatᷣ illud beati Bernardi ad Eugenium in 5°. vbi dicit sic. Inest angelus suggerēs bonum bona nō ingerens: inest hoꝛtans ad bonū nō bonuȝ creans. Et videtᷣ ꝙ angelus sit in nobis ⁊ suggerat ⁊ hoꝛtetur ad bonū. ¶ Preterea hoc videtur falsum qð dicit ꝙ nō est bonū ingerens cū supꝛa habitum sit ꝙ angeli ingerūt illuminatiōes suas hoībꝰ. ¶ Preterea dicit beatus Bernardus ibidē. ꝙ angelus est cū aīa

deus in anima. ille vt gubernalis aīe est deus vt vita. ergo videtur ꝙ angeli possint esse in corpore esse sꝫ non in anima. ⁊ si hoc cōcedat̃ tunc querit̃ per quem modum sit in corpore.
¶ Preterea videt̃ ꝙ nō sit in corpore: qꝛ dicit btūs Bern. 7° sermone sup cātica. Credimus angelos astare oratib⁹: ⁊ offerre deo p̃ces ⁊ vota hoīuꝫ: vbi tamē sine ira ⁊ disceptatione leuari puras manus persperexerint: ergo videt̃ ꝙ astēt ⁊ nō insint. ¶ Preterea videt̃ ꝙ visitādo ⁊ colligēdo in pallatia custodiāt: qꝛ dr̄ in eodē sermone īfra. Nō ambigo qn gratanter in pallatia colligāt quē dignanter in sterquilinio visitāt. ⁊ ergo visitādo ⁊ colligēdo post mortē videnť custodire. Qđ aūt modus custodiendi sit ex defensiōe a nociuis videt̃ haberi a Psalmista vbi dicit. Angelis suis mādauit de te vt custodiāt te in oībus vijs tuis. in manib⁹ portabūt te ne forte offendas ad lapidē pedē tuū ⁊c. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ modus custodiēdi est in suggerēdo ⁊ hortādo sicut dicit btūs Bernardus. suggerūt autē ⁊ hortant̃ per illuminationes quas igerūt aīab⁹ vt supra diximus. ¶ Qđ autē querit̃ vtruꝫ sint in corpore vel extra astent hominib⁹. Dicēdū ꝙ vtrūqꝫ possibile est. Et si querit̃ per quē modum sunt itus. Dicimus ꝙ vt operantes super vires aīe. possunt eniꝫ cōmouere corpora ⁊ iprimere species vt supra diximus. ¶ Ad hoc autem qđ obijcitur de visitatione ⁊ collectione. dicendum ꝙ visitatio generalis modus est custodire: qꝛ est post vitam istā: sed potius est obsequium qđ ex affectu p̄stāt angeli ei qui suggestioni ⁊ exhortationi angeli custodientibus dum viuent bñ obtēperauit. ¶ Ad hoc autē qđ obijcitur de psalmo dicēdum. ꝙ in manibus portare est in defensiōe angeli permanere ne per offendiculum. i. per scandalum imitationis offendant ad lapides. i. ad duros et frigidos peccatores.

¶ Articulus 8⁹.

Quarto queritur vtrū oīs homo custodiatur. Et videt̃ ꝙ sic ex auctoritate Hieronymi supra posita. Et p̄terea nō est magꝭ ratio de vno q̄ꝫ de altero vel alio. ¶ Sed cōtra. nihil ordiat deus nisi ad bonum. sed custodia angeloꝝ in prescito ordinat̃ ad maiorem dānationeꝫ ei⁹: ergo videt̃ ꝙ deus sibi nō ordinat custodiā angeli. ¶ Preterea nihil facit deus inutile. p̄scitus aūt non pōt saluari: et ita inutilis eēt ei custodia angeli: ⁊ ita nō ordiat eā sibi de⁹. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit̃. vtrum dei filius habuit angeli custodiā. ⁊ videtur ꝙ sic. Matthei 4° eniꝫ dicit̃. ꝙ accesserūt angeli ⁊ ministrabāt ei. Et Luce 22°. Astitit ei angelus domini cōfortās eū. ¶ Preterea hoc videt̃ ex verbis Dionysij supra positis ⁊ sunt in 4° ca° celestis hierarchie. ꝙ angeli p̄mo docuerūt hūanitatꝭ mysteriū ⁊ in nos ꝑ ipsos dscēdit. ¶ Sꝫ cōtra. sup illud Matthei 4° scriptum est. qm̄ angelis suis mandauit de te ⁊c. dicit glo. ꝙ diabolus male iterpretatus est dici de capite qđ de mēbris dictū erat. ¶ Preterea glo. alia ibidē de auxilio angeloꝝ quasi ad ifirmuꝫ loquit̃. ergo videt̃ ꝙ nō habuerit angelū custodiētē. ¶ Preterea eideꝫ non cōuenit cōtinere ⁊ cōtineri respectu eiusdē: sꝫ Chr̄o cōuenit cōtinere angelos. ergo nō cōuenit ei ꝯtineri ab eis. sꝫ custodire est cōtinere. ergo Chr̄s nō custodiebat̃ ab angelis. Ad hoc qdā dicūt ꝙ Chr̄s ſm sensualitatē habuit custodē angelum. ¶ Sed ꝯ hoc id qđ nō pōt deuiare nō indiget custode in rectorē: sed sensualitas Chr̄i nō potuit deuiare. ergo nō indiguit custodia. ¶ Iuxta hoc querit̃ vlterius de antichr̄o vtrum ei deputabit̃ angelus. ⁊ videt̃ ꝙ nō. qꝛ dicit glo. sup cantica 12° cap° super illud. nec quēq̄ꝫ deoꝝ curabit: qꝛ aduersum vniuersa cōsurget: deū aūt suuꝫ moasim in loco venerabit̃ diabolū. s. dicit glo. in seipso vel vbicūqꝫ fuerit antichr̄s. Ex hoc accipit̃ ꝙ antichr̄s diabolū habebit in seipo ꝙ nō habiturus sit p̄sidiū angeloꝝ. ¶ Itē accipit̃ ex alia glosa que dicit ꝙ etiam ministerio demonum in vtero matris alendus est post natiuitatē nutriēdus ⁊ educādus. ¶ Item glo. sup 2° Corinth. 2°. Diabolo istigāte ⁊ operāte qui illuꝫ totū possidebit erit aduentus antichristi ſm actuꝫ sathane. ¶ Preterea ociosuꝫ eēt eū angelum qui in nullo perficeret circa euꝫ. ¶ Preterea sancti dicūt ꝙ carebit p̄sidio angeloꝝ. ¶ Itē Damascenus. ex fornicatione gñabit̃ ⁊ suscipit oēm actū sathane p̄sciens. deus eni iniquitateꝫ eius future voluntatis cōcedit in eo habitare diabolū. ¶ Sꝫ cōtra sup Matthei 14° dr̄. ꝙ quelibet aīa hꝫ angelū bonū sibi deputatum. ¶ Preterea cū hō q̄dīu viuit sit in via habet possibilitatē ad salutē ⁊ ad penitentiā. ergo non dꝫ ei negari hoc qđ facit penitētiā vel iniuste ageret̃ secuꝫ. ¶ Solo. dicimus ꝙ quilibet purus hō habet duos angelos spāliter sibi deputatos. vnū ad coronā: ⁊ alium ad exercitiuꝫ. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de prescitis dōm ꝙ p̄scia nō est eis causa dānationis. illi eni qui p̄sciti sunt possibilitatē hñt ad salutē ex libero arbi°. sicut in q̄ōne de p̄scia ⁊ p̄destinatiōe hꝫ determiari. ¶ Preterea si ponamus eos nō saluādos adhuc nihilominus est vtilis custodia boni angeli vt minora peccata agāt: ⁊ sic minor sit eoꝝ dānatio. ¶ Ad id qđ querit̃ de Chr̄o cōcedimus de plano ꝙ nō habuit angelū in custodia: nec ſm sensualitatē: nec ſm rōnē: nec ſm corpus: nec ſm aīam: sꝫ multa millia angeloꝝ habuit in ministeriū. diuinitas enim vnita humanitati quo ad oēm partē sui: sic exaltauit humanitatē: ꝙ custodia angeloꝝ nō indiguit. ¶ Ad id qđ obijcit̃ in ꝯriū dōꝫ ꝙ ministrare nō est custodire vt iā diximus. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ cōfortatio illi⁹ angeli nō efficit virtutē validioreꝫ in Chr̄o: qꝛ nō potuit fortior fieri q̄ꝫ erat. sed cōfortatio sua nihil aliud fuit q̄ꝫ cōgratulatio ad fructū redemptiōis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ icarnatio ⁊ hmōi fuerūt in potestate angeloꝝ vt reuelarēt eā hoīb⁹: sed hoc nō pertinet ad custodiā Christi: sed potius ad letificationē fideliū redēptionē expectantium. ¶ Ad id qđ querit̃ de antichr̄o dōm ꝙ habebit bonū angelum in custodiā. cū enim sit hō ꝓ dignitateꝫ humane aīe: nō dꝫ ei negari qđ alijs exhibet̃: ex hoc eni maior iustitia dei apparebit cōtra eū. ¶ Ad id qđ obijcit̃ in ꝯriū dōm: ꝙ diabolū habebit in seipso nō vnitū sibi sicut Chr̄s diuinitatē: sed habebit eū per cōsensum ⁊ vt cōsiliarium ad mala. ¶ Ad aliud dōm ꝙ diabolus nō ministrabit māꝫ ex qua generabit̃ vel educabit̃ corpus antichr̄i. sed glo. dicit ꝓ tāto qꝛ icendiū fomitis ⁊ corruptio ad maluꝫ que est ex parte corporis: per nullū effectū grē tētabit̃. sed qꝛ potestas demonis in illa corruptiōe est: ⁊ augmentabit̃ de die in diem: ꝓp hoc dr̄ ministerio diaboli nutriri ⁊ vegetari. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ diabolus totū possidebit eū quo ad sensum ⁊ ꝯsensum ⁊ opus: nō tñ sic totū quin hēat possibilitatē ad bonuꝫ: qꝛ liberꝝ arbitriū habiturus est: ⁊ grā illi⁹ (vt iustior sit dānatio ei⁹) debet̃ ei angelus bonus ad custodiaꝫ. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ nō est ociosum: qꝛ (sicut dcm̄ est) ex hoc apparebit iustitia diuina magis ꝯ eū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ p̄sidio angeloꝝ quantū ad actualē inclinationē bonoꝝ carebit ⁊ nō simpliciter. ¶ Ad aliud dōm ꝙ oēm actū sathane suscipiet per cōsensuꝫ. Qđ aūt dr̄ ꝙ cōcedit dñs in eo habitare diabolū. intelligēdū est de cōcessiōe permissionis ⁊ de habitatiōe de qua supra locuti sumus.

Chr̄s nō habuit angelū in custodiā.

¶ Articulus 9⁹.

Quinto q̄rit̃ vtrū semp custodiāt āgeli vl̃ aliqñ recedāt a custodiēdo. Et vr̄ ꝙ recedāt a custodiēdo: qꝛ dicit̃ Bern⁹ i ſmōe sup cātica. tractās illud vbū. in cōspectu angeloꝝ psallā tibi. Doleo ꝓinde aliq̄s nostrū graui in sacris vigilijs ꝯprimi somno: nec celi ciues reuereri ⁊ i p̄ntia p̄ncipū tā q̄ꝫ inordinatos apparere: cū nostra ipsi alacritate ꝓmoti nostris ineē solēnijs delectent̃: vereor ne v̄ram desidiam qñqꝫ abominantes cū idignatiōe recedāt ⁊ vnusq̄sqꝫ nostrū incipiat sero cū gemitu dicere. Lōge fecisti notos meos a me: posuerūt me abominationē sibi. ⁊ illud. elōgasti a me amicū ⁊ ꝓximū ⁊c. ¶ Itē in euangelio nazareoꝝ malitia iudeorū multiplicata. ⁊ iminēte passione Chr̄i audite sunt voces angeloꝝ in aere dicentiū. Trāseamus ab his sedib⁹. ¶ Itē Joā. 12° sup illud. curauimus babylonē ⁊ nō est curata. dicit glo. Aug. Sup̄mi medici sunt angeli curātes aīas: quos a nobis repellimus cū eoꝝ cōcilio nolimus acqescere. ¶ Iteꝫ sup Zachariā 4° dicit Aug⁹. Quotiēscūqꝫ humana fragilitas sue relinquit̃ ibecillitati meretur vt ab ea recedat auxiliū dei ⁊ sctōꝝ angeloꝝ. ¶ Preterea talia p̄nt apparere sig̃ mortꝭ ꝙ medic⁹ recedit ab ip̄o: ergo cū angeli sint medici aīaꝝ talia p̄nt signa mortis eterne ostendi ꝙ recedunt ab eis. ¶ Sed contra. Bern⁹ 31° sermone super cātica dicit. Angelus est qui in omni loco sedulus qdē pedissequus aīe nō cessat sollicitare eā: ⁊ assiduis suggestionib⁹ monere eā dicēs. Delectare in dño: ⁊ dabit tibi petitiones cordis tui. ⁊ illđ. expecta dñm viriliter age ⁊ confortetur cor tuū ⁊c. Ad deuꝫ auteꝫ dicit. sicut desiderat ceruus ad fontes aquaꝝ: ita desiderat

Iuxta illđ Galeni i p̄° p̄ticula afor. mori turi solis p̄nosticis sunt relinquendi.

ſiderat aīa mea ad te deꝰ. Et ſeqtur. diſcurrūt medici iter
dilectā ⁊ dilectū vota offerēs referēs dona excitat iſtam pla
cat illū. Interdū quoqꝫ lꝫ raro repn̄tant eos pariter ſibi ſiue
hinc iſtā rapiēs ſiue huc illū adducēs. ¶ Preterea de nemi
ne deſperādū eſt dū eſt in via. ḡ pp q̄cūqꝫ moꝛtalia peccata
fideliſſimi medici aīe nō eſt relinquere animā q̄diu manet
ſpes vite. Si hoc cōcedat̄ tūc hꝫ locū qd̄ hti Dionyſij quaꝫ
monet in de celeſti hierarchia caº 9º. ⁊ ē iſta. Cū vnaqueqꝫ
gens hꝫ angelū ſibi deputatum: q̄ ſtatuit excelſos thꝛonos
populoꝝ iuxta numeꝝ angeloꝝ dei: qm̄ electoꝝ ppl̄s ⁊ fi-
delis ſolus actus eſt in diuas illuminatiōes an ab angelis
ſuis ſint idolatre relicti: ⁊ tūc angeli eoꝝ vident̄ culpari de
negligētia. ¶ Solo. dōm ꝙ angelus nō recedit a cuſtodien
do. nō enꝫ eſt neceſſe q̄ ſiſ pōt cuſtodiri ⁊ frui deo ⁊ videre
ipm̄: q̄ ſicut dic̄ Gregꝰ itra deuꝫ currūt quocūqꝫ mittātur.
¶ Ad illd̄ aūt qd̄ obijcit̄ in ꝯ̄riū dōm ꝙ longinqtas illa non
eſt in loco: ſed in participādo efficaciā cuſtodie: ⁊ hoc nō ex
deſidia angeli: ſꝫ q̄ cuſtoditꝰ per toꝛpoꝛē ⁊ pcm̄ ſe ihabileꝫ
reddit vt effectū cuſtodie pcipiat. Et eſt ſil̄e de regiōe diſſi-
militudis in quā lōge recedit pctōꝛ a deo nō diſtātia loci ſꝫ
meriti. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ad illa ſeuimina ſynagoge typi-
ce archāgeli ⁊ angeli ſūt deputati ppl̄o: ⁊ iō cū typus tranſi-
uit in v̄itatē ⁊ ꝓmiſſa in exhibitionē: ſynagoga in eccleſiam
tūc ēt angeli cuſtodes populi dei facti ſunt cuſtodes eccl̄ie.
¶ Ad aliō dōm ꝙ relinquere babylonēꝫ nō eſt itelligēdum
quo ad effectū cuſtodie: ſꝫ quo ad hoc ꝙ exhibuerūt tribu-
latiōib' vt redirēt per tribulatiōes qui receſſerāt ꝑ ꝓſperi-
tatē. ¶ Ad aliō dōm ꝙ recedit a nobis auxiliū dei ⁊ angelo
rū per pctā quo ad pticipationē: nō ita ꝙ non exhibeat̄ no-
bis q̄diu ſumꝰ in via. ¶ Ad qōnē Dionyſij aptāda eſt ſo-
lutio eiuſdē: q̄ nō hēmus cōpulſaꝫ v̄tutē: vn̄ angeli ſuadēt
nō cogūt ⁊ ꝯ̄ſentiētes reducūt in diuinas illumiatiōes: non
cōſentientes autē permittūt oberrare. Qd̄ autē alijs gētibꝰ
perſuaſerint pꝛobat Dionyſius ex ſomnijs Pharaonis ⁊
Nabuchodonoſoꝛ ⁊ alioꝛum que per ange-
los ſunt miniſtrata.

SExto querit̄ vtruꝫ aliqd accreſcat angelis ex
cuſtodiēdo. ⁊ querunt̄ tria. ſ. Utruꝫ accreſcat
eis gaudiū ⁊ triſtitia. 2º vtrū accreſcat eis me
ritum ⁊ demeritum, 3º vtruꝫ accreſcat eis pu-
gna ⁊ cōtradictio inter ſeipſos. ¶ Articulus 10ꝰ.

AD pꝛimū ꝓcedit̄ ſic. Iſaie 37º capº dr̄. Angeli
pacis amare flebūt. ḡ videtur ꝙ accreſcat eis
doloꝛ. Sil̄r in euāgelio. gaudiū eſt angelis dei
ſup vno pctōre penitētiā agente. Sil̄r in vitis
patrū legit̄ de quodā angelo qui ſeq̄bat̄ quē-
dā monachū pctō ꝯ̄ſentiēteꝫ cōploſis manibꝰ
⁊ flens. Et poſtea cū eēt ꝯ̄uerſus acceſſit arridēs ⁊ gaudēs.
¶ Solo. dōm ꝙ affectus doloꝛis ptinet ad miſeriā. miſeria
aūt ⁊ felicitas in eodē eē nō pōt ſil̄ vt dicit Bernꝰ in 5º de cō
ſideratiōe. ⁊ ideo dicimus angelos nō dolere ſed ſemp gau
dere vel in iuſtitia dei vl̄ in bonitate ⁊ miſericoꝛdia. ¶ Ad
ꝑmū ḡ dōm ꝙ lr̄aliter angeli pacis itelligunt̄ nūtij Ezechie
mitti ad Senachi ⁊ ad Rapſacē ꝓ pace qui flebāt nō inueni
entes v̄ba pacis. Moꝛal̄r aūt itelligit̄ de p̄latis ⁊ p̄dicato-
ribꝰ qui flēt nō inueniētes pacē pctōꝛis in pctōꝛibꝰ. Anagogi
ce itelligit̄ de angelis celi nō ꝙ ploꝛēt neqꝫ ꝙ affectū miſericoꝛ
die hēant. ſꝫ q̄ hn̄t effectū ploꝛātis amare: ⁊ dolētis ⁊ miſe
rantis in ſuccurſu aīarū. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ de vitis patrū.
dōm ꝙ deꝰ oſtēdit ibi in imaginaria viſiōe diſplicētiā pcti
in ſpū angeloꝝ: nō ꝙ affectu doloꝛis moueant̄ vt dcm̄ eſt: ſꝫ
q̄ ꝑ opꝰ cuſtodie pctm̄ inimunt̄ ōſtruc̄. ¶ Si āt obijciat̄ ꝙ ꝯ̄
ria nata ſūt fieri circa idē. cū igit̄ habeāt gaudiū pn̄t hr̄e do
loꝛē ⁊ triſtitiā. Dōꝫ ꝙ iſtō gaudiū qd̄ hn̄t āgeli nō ē ꝯ̄riū tri
ſtitie: q̄ nullū hꝫ ꝯ̄riū. gaudiū eni illō eſt ex viſiōe dei. Et ſi
haberet ꝯ̄riū opoꝛteret ꝙ illud eēt ex viſiōe ꝯ̄rij p̄ncipij: ⁊ ſic
duo eſſent pꝛincipia qd̄ non ꝯ̄tingit. ¶ Articulus 11ꝰ.

Gaudiū āgeloꝝ nō ē ꝯ̄riuꝫ triſtitie.

SEcūdo q̄rit̄ vtrū eis accreſcat meritū vel de-
meritū per cuſtodiā. Et videt̄ ꝙ nō. q̄ ſi me-
dicus nihil omittat de cōtigētibꝰ ⁊ eger econ-
trario opet̄ nulla eſt culpa medici: ḡ a ſil̄i cum
angeli nihil omittāt de cōtigētibꝰ: ſꝫ hoies in
ꝯ̄riuꝫ cuſtodie operant̄ nō accreſcet angel̄ de-
meritum. ¶ Preterea angeli confirmati ſunt. confirmati
autem nec eſt mereri nec demereri: quia iaꝫ recipit pꝛemiū.
ergo nec merentur nec demerentur.

¶ Sꝫ cōtra. ſupꝛa Numeri 18º dicit Euthitiꝰ. angeli trahū-
tur in iudiciū. Utruꝫ ex eoꝝ negligētia vel ignauia tot lapſi
ſunt. ¶ Itē Numeri 25º. initiatus eſt beelphegoꝛ. glo. ange
li ꝓ bn̄ geſtis laudant̄ ⁊ pꝛo delictis culpant̄. Sil̄r pº Coꝛi.
6º. neſcitis qm̄ ⁊ angelos iudicabimus. ¶ Itē Euthitiꝰ ſu-
per Leuit̄. 19º. inter hoies ⁊ angelos erit iudiciū ⁊ foꝛte iu-
dicabunt̄ aliq cū paulo ⁊ cōferent̄ laboꝛibꝰ ⁊ fructibꝰ eius ⁊
foꝛte inuenief foꝛtioꝛ aliqs angelus. ¶ Preterea hoc videt̄
per rōnē: q̄ p̄dicatoꝛ gaudebit in btitudīe eoꝝ quos ad do
minū ꝯ̄uertit ⁊ in pluribꝰ hꝫ maius gaudiū ⁊ in paucioꝛibꝰ
minꝰ. ḡ ſil̄r angelus gaudebit in beatitudinibꝰ eoꝝ quos cu
ſtodiuit ⁊ in pluribꝰ plus ⁊ in paucioꝛibꝰ minus: ⁊ ita accre-
ſcit eis meritū. ¶ Preterea ponamꝰ ꝙ aliqs angelus ſciat
aliquē nō ſaluādū: aut vult eū ſaluari aut nō ſaluari. Si pº
mō ⁊ tn̄ cuſtodit eū tūc agit ꝯ̄tra ꝓpꝛiā volūtatē qd̄ eſt miſe
ria. Si 2º mō tūc nō cōfoꝛmat volūtatē ſuā volūtati diuine
qd̄ iteꝝ eſt miſeria ⁊ culpa. ¶ Iuxta hoc q̄rit̄ q̄re deꝰ deter-
minauit tp̄s hoi ad merēdū ⁊ nō angelo cū hāc duplicē nāꝫ
creauerit ad pticipādū ſuā btitudinē. ¶ Itē q̄rit̄ iuxta hoc
de his qui moꝛiunt̄ in vteris mr̄nis. illi eni nihil agūt cōtra
cuſtodiā angeli. ḡ videt̄ ꝙ ex negligētia angeloꝝ non diffe-
rant̄ vſqꝫ ad baptiſmū. Si foꝛte dicat̄ ꝙ angeli cuſtodia nō
eſt contra defectꝰ coꝛpis: hoc erit ꝯ̄ hoc qd̄ hr̄ Gen̄. 31º vbi
angelus dixit ad Labā. caue ne qcqꝫ durꝰ loq̄ris aduerſus
Jacob. ⁊ Mat. 2º. Appuit āgelus in ſomnis Joſeph dicēs.
Tolle pueꝝ ⁊ mr̄em eiꝰ ⁊ vade in Egyptū ⁊ eſto ibi vſqꝫ dū
dicā tibi. Si foꝛte dicat̄ ꝙ angelus nō ꝯ̄putat̄ hoi niſi egreſ
ſo ab vtero. Cōtra. q̄ncūqꝫ hō ſuſceptibilis eſt gr̄e ſuſcepti-
bilis eſt cuſtodie angelice: ſꝫ in vtero ſuſceptibilis eſt gr̄e cu
ius ſignū eſt ꝙ qdā in vtero ſūt ſcificati. ḡ ibidē dꝫ recipe cu
ſtodiaꝫ angelicā. ¶ Preterea deꝰ ꝓnioꝛ eſt ad dāduꝫ dona
q̄ ad iſligēdū penas: ſed in vtero recipit hō fomitē. ḡ in vte
ro recipit donuꝫ cuſtodie. ¶ Hoc ēt ꝓbabil̄r arguit̄ ex hoc
qd̄ accidit Joāni in vtero mr̄is: q̄ exultauit in vtero mr̄is
ad aduētū redēptoꝛis. Et adhuc ꝓbabiliꝰ ex hoc qd̄ accidit
in vtero Rebecce in qua collidebant̄ puuli in quoꝝ pugna
ſignābat̄ maloꝝ pugna cōtra bonos qui ꝓ pte vna iſtigant̄
a malo angelo: ꝓ alia a bono. ¶ Solo. dōm ꝙ duplex eſt ꝑ-
miū. ſ. ſbale vt qdā volūt qd̄ cōſiſtit in fruitione dei maioꝛi
vel minoꝛi. ⁊ ꝑmiū acceſſoꝛiū qd̄ cōſiſtit in multitudie opeꝝ
bonoꝝ. Et hoc eſt duplex ſm̄ finē quē cōſequit̄ opus illō in
opante: ⁊ ſm̄ finē quē ꝯ̄ſequit̄ in alio circa quē opat̄. Dicat̄
ergo ꝙ ꝑmū ꝑmiū nō creſcit in angelis nec merituꝫ ad illō:
nec demeritū ꝯ̄ illō. 2ᵐ aūt ꝑmiū creſcit ſm̄ multitudinē bo
noꝝ opeꝝ in qbꝰ gl̄iant̄ beati ⁊ hoc quo ad finē in ip̄o ⁊ q̄tū
ad hoc vident̄ oēs angeli cuſtodiētes eq̄les qui nihil omit
tūt de cōtigētibꝰ cuſtodie. Quo ad finē aūt in alio pn̄t qdaꝫ
eē maioꝛes ⁊ qdā minoꝛes ⁊ ml̄titudo ſaluatoꝝ dr̄ a qbuſ-
dā ēt ꝓpꝛie meritū qd̄ creſcit plus ⁊ minꝰ reſpectu illius ꝑ-
mij. Dōꝫ ḡ ꝙ due rōnes ꝑme itelligunt̄ de merito oꝛdiato
ad ſubale ꝑmiū. ¶ Ad auctoꝛitatē ꝑmā Euthitij dōm ꝙ i-
telligit̄ de iudicio cōparatiōis: q̄. ſ. ſollicitudo angeli cuſto
diētis ꝓponet̄ cōtra ignauiā hoīs vt ꝯ̄uicat̄ de negligentia
in die iudicij. ¶ Ad aliā auc̄tatē dōm ꝙ angeli boni laudā-
tur ⁊ mali culpant̄. vel ſi boni culpant̄ tūc culpari nō accipit̄
ꝓpꝛie: ſꝫ pꝛo noīe finis cuſtodie in alio. ¶ Ad illā que eſt de
Aplo ſumptā dōm ꝙ itelligit̄ de malis angelis quos iudi-
cabimus ſm̄ quādā gloſaꝫ. ⁊ ſm̄ aliā de bonis: ⁊ tūc accipit̄
de iudicio cōparatiōis. ¶ Ad aliā auc̄tatē Euthitij dōꝫ ꝙ
etiā intelligit̄ de iudicio cōparatiōis de quo ſufficiēter d̄ter
minabit̄ in qōne de extremo iudicio. ¶ Ad aliō dicimꝰ ꝯ̄ce
dēdo ſm̄ diſtōnē pꝛius habitā. ¶ Ad aliud dōm ꝙ angelus
recipiēs reuelationē de dānādo vult eū ſaluari ſm̄ ꝙ deus
vult ſm̄ doctrinā Pauli. oēm hoieꝫ ſaluari ⁊ ad agnitionē
veritatis venire. Nec hoc eſt veꝝ ꝙ aliqs teneat̄ volūtateꝫ
ſuā ꝯ̄foꝛmare volūtati diīe in volito ſicut oñdit̄ ex v̄bis ma
giſtri in fine ꝑmi ſn̄iaꝝ. vbi agit̄ de volūtate. ſꝫ tenet̄ confoꝛ
mare in hoc ꝙ dꝫ velle qd̄ deꝰ vult eū velle. ⁊ hoc pleniꝰ de-
terminari hꝫ in qōne de volūtate dei. Dicat̄ igit̄ ꝙ deꝰ vult
eū velle ſalutem hmōi dānandi ⁊ opari ad ſalutē eiꝰ: vt per
impedimētuꝫ angeli pauciora cōmittat peccata ⁊ vt iuſtioꝛ
appeat cōdēnatio. Nec hoc dicimus ꝙ ex p̄ſcia vel reuela-

tione aliqs habeat necessitatē ad cōdēnationē: sꝫ soluimus ea que sequunť tali positiōe facta ne videamur fugere talē positionē. ¶ Ad illō qō queriť iuxta hoc habeť solō ex vbis Aug. sup Geñ. ꝛ beati Bernardi in 5° ad Eugeᵐ. ꝙ natura angelica in deiformi itellectu creata est iuxta vbū nō pfectibilis per cōtēplationē speculi ꝛ enigmatis. hō aūt intellectu inqsitiuo pfectibilis per creaturaꝝ cōtēplationē. Et iō quātū ad ordinē nature ꝯueniebat angelum nō hr̄e viā ad verbū: sꝫ iuxta vbū eē. Et cū cōprehēsio verbi sit pmiuꝫ: via aūt ad ipm sit statꝰ ꝛ tp̄s meriti cōueniebat hoiem habere statū ꝛ tp̄s in merito ꝛ nō angelū. ¶ Ad illud qō vlteriꝰ q̄riť cōcedimus ꝙ hō angelū hꝫ in vtero mr̄is statim vt puerperiū est formatū per aiam rōnalē. Cōcedimus ēt ꝙ angeli custodia in p̄sidiū est corporis ꝛ aie: sed custodia angeli in nullo ipedit cursuꝫ nature neqꝫ cursuꝫ volūtatis liberi arbitrij: ꝛ pp diuersum defectū nature. qdā sic ꝛ alij aliter moriunť: ꝓpter diuersuꝫ aūt defectum voluntatis qdam sic ꝛ alij aliter peccant.

Custodia āgeli in nullo ipedit cursuꝫ nature: neqꝫ cursuꝫ volūtatꝫ in libo arbitrio.

TErtio queritur vtrū eis accrescat pugna ꝛ ꝯdictio iter seipsos. Et p̄mo queriť de ꝯdictione que videť eē inter bonos. 2° de ꝯtradictione que est boni ꝛ mali. ¶ Articulus 12ꝰ.

AD primū procediť sic. Diciť Job. 25°. Potestas ꝛ terror app̄hēderūt eū qui facit cōcordiā in sublimibꝰ suis. ḡ videť ꝙ iter sblimes angelos sit discordia que per dn̄m ad cōcordiaꝫ reduciť. ¶ Itē videť per Danielē Daniel. 10°. Princeps aūt persaꝝ restitit mihi. 21. diebus. Et ecce Michael vnꝰ de p̄ncipibꝰ venit in adiutoriū meū: ꝛ ego remāsi ibi iuxta regeꝫ persaꝝ. Ubi dicit Hieroꝰ. Uideť mihi hic angelus eē cui p̄sis credita est: ꝛ isti sunt p̄ncipes de qbꝰ loquiť Paulus. sapiētiā loquimur iter pfectos quā nemo p̄ncipū huiꝰ seculi cognouit. Ex hoc videť ꝙ p̄ncipes ꝯdictionē hn̄t iter se adinuicē. ¶ Itē ibidē alia glosa super illud restitit mihi faciēs ꝓmissas sibi ꝓuitias ne captiuoꝝ ppl̄s dimitteref: ꝛ forsitā eū orare ꝓpheta exauditꝰ fuit: nā statiꝫ ꝛ ei missus est angelus qui dei idulgētiā nunciaret: qa. 21. diebꝰ restitit ei p̄nceps persaꝝ enumerās pctā iudeoꝝ qbꝰ iuste captiui tenerenť nec dimitterenť. ¶ Item Hieroꝰ sup illud. Cū eni egrederer appuit p̄nceps grecoꝝ veniēs ac si diceret. Egrediebar a cōspectu dei vt que ventura sūt ppl̄o tuo nūciarē tibi: ꝫ auditus nō sim stāte ibi psarū p̄ncipe ꝛ cōtradicente tuis p̄cibꝰ vel mee legationi. Et ecce p̄nceps grecoꝝ. i. angelus macedonū veniebat ꝛ igressus in cōspectu dei vt accusaret p̄ncipeꝫ medoꝝ ꝛ persaꝝ vt in eoꝝ locis regnū grecorum succedat. ꝛ sic videť ꝙ ꝯdictio fuit ibi iter tres angelos. ¶ Itē sup illō. nūc reuertar vt pugnē aduersus p̄ncipē persaꝝ. dic̄ Hieroꝰ ꝙ qlibet angelus cupit potestatem suorum in terrenis crescere.

¶ Sꝫ cōtra. In beatis sūma pax est vt dicit Augꝰ. ꝛ sūma cōcordia. ergo videť ꝙ nulla discordia ꝛ nulla ꝯdictio sit inter eos. ¶ Solō. dōm ꝙ ꝯdictio nō est in angelis bonis simpliciter: sꝫ ꝫm qd. s. per ostēsionē diuersoꝝ meritoꝝ: que sunt in custoditis: ꝛ hec ipsa cōtradictio reduciť ad cōcordiam per ostēsionē illuminatiōis desup veniētis. qn̄ eni illā accipiunt ꝛ in ipsa cognoscūt qd iustū sit cōcordāt oēs in exēplo diuinā volūtatē. Hieroꝰ tn̄ videť itelligere p̄ncipē psaꝝ ꝛ p̄ncipem grecoꝝ de malis angelis: qa aliter nō eēt veꝝ qō dicit ꝙ isti sunt p̄ncipes de qbꝰ dicit Paulus. qui nō cognouerūt sapientiā dei. Si eni cognouissent nunq̄ dn̄ꝫ glie crucifixissēt. i. crucifigi suasissent. ꝛ istoꝝ ēt ꝓpriū est velle suos crescere in terrena potestate vt dicit alia glosa. vt multiplicato affectu terrenoꝝ multiplicenť ēt peccata. Et hoc videť etiā in euāgelio vbi dicit dn̄s. ꝙ p̄nceps huiꝰ mūdi eijcieť foras. Hoc etiā videť Gregoꝰ attestari in alia glosa sup eundē locum Danielis qui dic̄ sic. Angelicos sp̄us recte milites dicimꝰ: qa decertare eos ꝯ aereas potestates nō ignoramꝰ. que tamen certamina nō cū labore sed iperio peragūt. Et hec glosa accipitur de moralibus super Job 25°. Ex hijs ergo siue de bonis siue de malis angelis itelligatur patet solutio ad totum. ¶ Articulus 13ꝰ.

SEcūdo queriť de ꝯdictiōe que est boni ꝛ mali de qua hr̄ in epl̄a iude. cū Michael archangelus cū diabolo disputās altercareť d̄ Moysi corpore nō ausus est in deū iferre blasphemiā: sꝫ dixit ipperet tibi dn̄s. ¶ Gra huiꝰ q̄riť q̄re p̄liū cū diabolo attribuiť Michaeli sic̄ legiť hic ꝛ in Apocalypsi. Et q̄riť de Moysi corpe: ꝛ q̄re nō est ausus in deū iferre blasphemiā. Silr̄ eni huiꝰ hr̄ in 3° Zacharie vbi dr̄. ondit mihi Jesuꝫ sacerdoteꝫ magnū stātē coraꝫ angelo dn̄i ꝛ sathā stabat a dextris eiꝰ vt aduersareť ei. ꝛ dixit dn̄s ad sathā: icrepet in te dn̄s sathā ꝛ increpet in te dn̄s qui elegit hierl̄m. Cū eniꝫ hō maledicat hoi sic̄ Petrꝰ Ananie ꝛ Zaphyre: videť ꝙ multo magꝭ angelus poterat maledicere diabolo. ¶ Solō. dōm ꝙ boni angeli decertant ꝯ malos vt hr̄ in p̄missa auctāte Gregorij. ꝛ hoc p̄cipue attribuiť Michaeli: qa ille est p̄positꝰ ꝛ p̄nceps eccl̄ie dei: ꝛ idcirco hꝫ ille certare pro eccl̄ia dei: ꝛ hoc est qō dic̄ Gregꝰ. Quotiēs magne v̄tutis aliquid agiť Michael mitti phibeť. vt ex ipso actu ꝛ noie deť itelligi ꝙ nullus pōt facē qō facē p̄ualet dn̄s. Un̄ ꝛ ille antiquus hostis q eē deo per supbiā silis ꝯcupiuit dicēs. Ascēdā sup altitudinem nubiū silis ero altissimo. dū in fine mundi sua v̄tute relinqueť extremo supplicio pimēdus. Cū Michael archāgelus p̄naliturus eē phibeť sic̄ per Joānē dr̄. Factū est p̄liū cum Michaele archāgelo. vt qui se ad dei silitudineꝫ supbū extulerat per Michaelē peremptꝰ discat: qa ad dei silitudinē p superbiā nullus assurgat. Corpꝰ aūt Moysi dr̄ synagoga cuiꝰ Moyses in figura Chr̄i est caput: ꝛ cū desijt esse synagoga tūc Michael factꝰ est p̄nceps eccl̄ie: ꝛ idcirco hꝫ ꝯcertare ꝓ eccl̄ia: ꝛ sic pꝫ rn̄sio scd̄i q̄siti. ¶ Ad 2ᵐ āt dōm ꝙ nō est maledicēdū alicui creature pp nāꝫ bonā quā creauit deꝰ vt dic̄ glo. ibidē. sꝫ icrepare zelo iustitie nō vidicte cū modestia licet iniqtatē. Nec factū Petri fuit maledictio: sꝫ potiꝰ dura icrepatio. De maledictionibꝰ aūt que videnť facte a qbusdā p̄ribꝰ sanctis al̄s determinabiť. ¶ Articulus 14ꝰ.

COnsequēter queriť de nūero ꝛ noibꝰ custodientiuꝫ. In Geñ. aūt 2° legiť ꝙ tres venerunt ad Abraā quoꝝ duo tm̄ venerūt i sodomā. sepe aūt legiť ꝙ appuit vnꝰ. In Thobia āt legiť ꝙ angelus dixit. ego sum Raphael vnꝰ de sex qui astamus añ deū. Et in Apocalypsi sepe legunť appuisse q̄tuor ꝛ septeꝫ ꝛ tres. 2° āt Machabeoꝝ 10°. Cū Machabeꝰ ꝓcederet ad bellū ꝯ Timotheū sic legiť. appuerūt aduersarijs qnque viri armis aureis decori in ducatū iudeis p̄stātes ex qbꝰ duo Machabeū medium hn̄tes armis suis circūseptū icolumē ꝯseruabāt. In aduersarios aūt tela ꝛ fulmia iacebāt ex quo cecitate ꝯfusi ꝛ repleti ꝑturbatiōe cadebāt. In 11° v̄o eiusdē legiť ꝙ cū ꝓcederēt ꝯ Lysiā ad bellū appuit p̄cedēs eos eques in veste candida armis aureis hastā vibrās: ꝛ tūc sil̄ oēs bn̄dixerūt deū misericordē ꝛ ꝯualuerūt aīs nō solū hoies: sꝫ ꝛ bestias ferocissimas ꝛ muros ferreos pati penetrare. Silr̄ de noibꝰ eoruꝫ legiť ꝙ ille qui ad Thobiā missus est Raphael dictꝰ ē: ꝛ qui ad beatā virginē dictꝰ est Gabriel. Qui aūt p̄liabať cū dracone in Apocalypsi Michael. In Ezechiel 9° dr̄. Ecce sex viri veniebāt de via porte supioris que respicit ad aqloneꝫ ꝛ vniuscuiusqꝫ vas iteritꝰ in manu eiꝰ: vir quoqꝫ vnꝰ in medio eoꝝ vestitꝰ erat lineis ꝛ atramētarium scriptoris ad renes eiꝰ. Et ibi pꝫ ꝙ de septē angelis loquiť. In p̄° aūt Ezechiel ponit q̄tuor aialia alata ꝛ silitudinē firmamēti sup capita eoꝝ ꝛ thronū saphyrinū sup firmamētū ꝛ spēꝫ hois doctrinā sup thronū ꝛ vnā rotā hn̄tē q̄tuor facies. ꝛ cū hec ꝫm Dioᵐ attribuanť angelis videnť ibi eē septeꝫ diuersitates. In 4° aūt Regū 6° ca°. appuerūt ꝯ Ezechielē eq ꝛ currus igneꝰ multi valde. ꝛ hoc ondit multitudinē āgeloꝝ sic̄ ꝛ ipse Heliseꝰ dixit plures vobiscū sūt q̄ cuꝫ eis. In Matth. 26. dixit dn̄s ad Petrū pcutiētē ꝫuuꝫ p̄ncipis. An putas qa nō possuꝫ rogare patrē ꝛ exhibebit mihi mō plus q̄. 12. legiōes angeloꝝ. Silr̄ Luce 2° cap°. cū illo angelo qui nūciauit pastoribꝰ natiuitateꝫ Chr̄i. appuit multitudo militie celestis laudātiū ꝛ dicētiū. gloria in altissimis deo ꝛ i terra pax hoibus bone volūtatis. ¶ Queriť de diuersitate oium istorum que sit rō numeri ꝛ noium. ¶ Solutio. dōm ꝙ illi tres q apparuerūt Abrae appuerūt vt astruerēt fidē ꝛ ꝯfortarent in Abraā qui fuit in p̄ma via credendi: ꝛ qa fides maxie pendet ex trinitate ꝛ vnitate: ideo tres ibi vidit Abraā ꝛ vnum adorauit. Duo autem qui igressi sunt sodomā significāt officia duoꝝ ordinū que necessaria fuerūt ad libatio-

nem

nem Loth archāgelo℞ quo℞ est reuelare secreta: sicut de i/cendio sodome reuelatū est Loth qñ p̄ceptū est ei vt iret in montē. Unus aūt angelus diuersimode apparuit. apparuit eni qñq3 vt custodiēs psonā vnā: sicut angelus q apparuit Jacob ꝛ ille signat actū iferioris ordinis cuius custodia est hoīu3 singulo℞. Qñq3 aūt apparuit vt reuelās secreta. sicut ille q apparuit btē Uirgini ꝛ Zacharie. Qñq3 aūt apparuit vt p̄cedēs pplm̄ sicut ille q apparuit Thobie: ꝛ ille q p̄cessit Machabeū in pugna ɔtra Lysiā ꝛ ille signat actū principatuū. p̄ncipū.n.est dispone ꝛ defendē p̄ncipatū gētis. Qñq3 āt apparuerunt q̄tuor ꝛ illi signant officia q̄tuor ordinū quo℞ act⁹ ɔtinue sunt circa res humanas.s. angelo℞ in custodiē/do: archāgelo℞ in reuelādo: p̄ncipatuū in disponēdo gētes: ptātū aūt in refrenādo malitiā ptātis aeree. v̄tutes.n. nō sp̄ circa humana opanᷓ: s3 circa elemēta mūdi: nec est act⁹ eo℞ ɔtinu⁹: s3 qñq3 fiunt miracula ꝛ qñq3 nō. Qñq3 aūt apparue rūt qnque ,ppter act⁹ qnque ordinū quo℞ mysteriū est circa mūdana sicut illi q apparuerūt circa Machabeū q eū cir/cūseptū habebāt ꝛ illi signant actū angelo℞ ꝛ p̄ncipatuū: qꝛ Machabe⁹ hō ꝛ p̄nceps fuit. alij tres officia triū ordinum signant. Archāgeli.n. tela iaciebāt reuelādo terrores ex pte ppl'i dei. ptātes aūt rep̄mēdo neqtiā d̄monū: ne vires darēt hostib⁹ ad pugnā. Uirtutes v̄o excecādo miracl'ose hostes ꝛ ɔturbādo eos. Qñq3 aūt sex cū vasis iterit⁹ ꝛ vn⁹ cū atra/mentario ꝛ illi signant sex modos tribulationis captiuo℞ ꝛ vnū modū ɔsolationis liberato℞ de qb⁹ habeᷓ Job 5° ca°. In sex tribulatiōib⁹ liberabit te ꝛ in septima nō tāget te ma lū. Sex aūt tribulatiōes captiuo℞ sp̄ualiū enumeranᷓ a btō Greḡ in moralib⁹ sup Job. vbi dᷓ q̄ diabolus captiuās mi serū hoiem aut insidiādo circūuolat: aut suadendo blādiᷓ: aut ,pmittēdo decipit: aut cōminādo terret: aut opp̄mēdo rapit: aut despando frāgit. Et ,pmissiones ad istas tribula tiones signant vasa iterit⁹. Atramētariū aūt qd̄ erat in se/ptio angelo signat scripturā bono℞ in libro vite. Et de his ampli⁹ diceᷓ in qōne de figuris angelo℞. Qñq3 aūt apparue rūt septē sine distōne: ꝛ illi nō signant' nisi actū vni⁹ ordinis sc3 quo℞ tm̄ reuelatio distinguiᷓ per septē etates mūdi ꝛ per septiformē ecclesiā in septenariū dono℞ sp̄ūs scti. Inde etiā isti dr̄ astare ante dn̄m: qꝛ in ɔspectu dei semp tp̄s sue re/uelationis expectāt. Et hoc p3 ex glosis sup Apocalypsi3 de septē angelis q tuba canūt. Ultra nume℞ aūt istū nō iueniᷓ cert⁹ numer⁹ exp̄ssus ad custodiā. ¶ Uisio aūt Ezechielis in p̄° cap° per q̄tuor aialia ꝟm Dio^m signat q̄tuor ordines quo℞ offm̄ ɔtinuū est circa nos vt dixim⁹. Et qd significēt figure eo℞ posteri⁹ diceᷓ. Scd̄m aūt Hiero^m signat q̄tuor regna. firmamētū aūt iminēs capita eo℞ nō signat aliquē or dinē sp̄alē sed signat vniuersitatē dispōni q̄tuor ordinū tra/ditā. Thron⁹ aūt desup signat cho℞ throno℞. Spēs aūt ele ctri signant maiestatē p̄sidētē. visio aūt Jacob de āgelis de/scēdētib⁹ ꝛ ascēdētib⁹ signat ip̄m ministeriū angelo℞ qd̄ ɔsi stit in allatione dono℞ in descēdēdo de superi⁹ ꝛ in p̄ntatiōe voto℞ nr̄o℞ deo in ascēdēdo. Multitudo aūt que fuit circa Heliseū signat multitudinē ministrātiū nō in numero ordi nū s3 psona℞. Illa v̄o multitudo q̄ fuit a pastoribus audita signat multitudinē assistētiū ꝛ laudātiū sicut dᷓ in Daniele. Milia miliū ministrabāt ei ꝛ decies cētena milia assistebāt ei. Duodecim aūt legiones nō signant aliquē numerū ordi nū vel ēt gra℞ sed signant multitudines ꝛ exercit⁹ angelo℞ militātiū ad defensionē. 12. signato℞ in q̄libet. 12. tribuu3 fi/lio℞ Israel. Hoc āt qd̄ q̄riᷓ de noib⁹ soluēdū ē p Grego^m. Et de Michaele qdē v̄ba iā hita superi⁹ sūt. de Gabriele āt dic̄ sic. Ad Mariā q3 Gabriel mittiᷓ q fortitudo noia/tur. illū qppe nūtiare veniebat q ad debellādas aereas ptā tes humilis apparere dignat⁹ est. per dei.n. fortitudinē nū/tiādus erat q v̄tutū dn̄s ꝛ potēs in p̄lio ɔtra ptātes aereas ad bella veniebat. De Raphaele aūt sicut dᷓ. q̄ Raphael interp̄taᷓ medicina: videl3 dū Thobie oculos q̄si per officiū curatiōis tetigit cecitat3 ei⁹ tenebras tersit. q ḡ ad curādu3 mittiᷓ dignū fuit vt medicia dei vocareᷓ. ¶ Si v̄o q̄riᷓ de qb⁹ ordib⁹ sunt isti tres angeli. Dico sine p̄iudicio q̄ Mi/chael ē de ordie p̄ncipatuū: ꝛ iō sci dicūt q̄ fuit p̄nceps syna goge: ꝛ mō ē p̄nceps nr̄. Gabriel aūt ē de ordie archāgelo℞ sicut dicūt cōiter sci vt supra hitū est. Raphael aūt est de or/dine v̄tutū: qꝛ v̄tutū est miracula facē sic ip̄e miraculose cu rauit Thobiā. Et si obijciaᷓ qd̄ in cātu dᷓ. Archāgele Mi chael ɔstituite p̄ncipē sup oēs aias suscipiēdas. Et ēt ɔcus/su3 est mare ꝛ ɔtremuit terra vbi archāgelus Michael de/scēdebat de celo. ꝛ vbicūq3 alr̄ iueniᷓ soluēdū est per auctē3 Dionysij supra positā q̄ dicit q̄ supiores iferio℞ dona ptici pāt excellēter ꝛ pp actū iferio℞ quē hn̄t supiores. qñq3 ēt sor tiunᷓ noia inferio℞. Nō sic tm̄ vt hoc nomen designet ,ppriū ordinum eorum.

¶ De motib⁹ angelo℞. Qō Nona.

DEinde queriᷓ de mo/tib⁹ angelo℞. Et q̄runᷓ tria.s. an moueantur. 2° si mouenᷓ per quem modu3 motus moueᷓ. ꝛ 3° vtrū motus eo℞ sit in tempore vel non.

¶ Articulus primus.

AD primū ,pcediᷓ sic. Dicit Grego⁹ q̄ angeli currūt iter deū q̄cūq3 mittanᷓ ꝛ currē ē mouē: ḡ mouenᷓ. ¶ Itē Damascen⁹ li° 2° cap° 2° di cit. Circūscriptibiles sūt āgeli. cū.n. sūt in celo nō sūt in terra. ꝛ cū ad terrā adeo mittunᷓ ꝛ nō remanēt in celo. Ex hoc p3 q̄ mouenᷓ de loco ad locū. ¶ Itē ibidē fortes sūt ꝛ pati ad dei volūtatis exple tionē ꝛ vbiq3 ɔfestim iueniunᷓ vbicūq3 diuin⁹ iusserit nut⁹ velocitate nāe ꝛ custodiētes ptes terre ꝛ gētib⁹ ꝛ loc3 p̄sidē/tes sic a ɔditore p̄ordinati sūt: ꝛ q̄ sūt ꝟm nos dispēsantes ꝛ auxiliātes nobis. Ex hoc iterum accipiᷓ q̄ mouenᷓ localr̄. Silr̄ in Zacharia hētur. Curre ꝛ loquē. Et tūc ali⁹ āgelus egrediebaᷓ in occursu3 illi⁹. Cū igiᷓ currē sit localr̄ moueri āgeli mouenᷓ localr̄. Si forte aliqs dicat q̄ mouenᷓ v̄tute nō suba. ¶ Cōtra. illa v̄tus aut est suba āgeli: aut ē ,pp̄etas ei⁹ siue potētia. Si p̄° mō tūc ad motū v̄tutis seqᷓ mot⁹ sb̄e. Si 2° mō aut illa v̄tus erit sine subto: aut erit in sb̄to ,pp̄o. Si p̄° mō hoc est icōueniēs ꝛ sine oi itelligētia qꝛ v̄tus nun q̄3 relinqt ,ppriū subm̄. Cū.n. sit de nuō accn̄tiū isepabiliū ꝛ sit in sp̄ē q̄litatis q̄ est nālis potētia. Si ,ppriū subm̄ relinq̄/ret oporteret q̄ accn̄s eēt sine subto. Si 2° mō tūc vbicūq3 est v̄tus erit suba ꝛ ad motū v̄tutis seqᷓ mot⁹ sube. Si for/te dicaᷓ q̄ Dio⁹ dicit in de celesti hierarchia cap° 11°. Oēs in tria diuidunᷓ ꝟm se supmūdana rōne oēs diuini itellect⁹ in eēntiā: v̄tutē: ꝛ opōnē. Et ꝟ3 eēntiā ꝛ v̄tutē imobiles sūt: ꝟm opōnē aūt mouenᷓ. Si inq̄3 sic dicaᷓ hoc nō pōt eē nisi al tero duo℞ modo℞.s. vt per iperiū suū fiant opōnes p̄ter hoc q̄ hēant ,pportionē ad māiam sup quā operanᷓ. Aut sic dicūt ph̄i q̄ motor p̄m⁹ mouet in tota nā supio℞ absq3 hoc q̄ ɔiū gaᷓ māe gn̄abiliū ꝛ corruptibiliū. Et si dicaᷓ p̄mo mō. ɔtra ois opō exiens ab aliq̄ per iperiū erit ab alio imediate cui iperaᷓ ab iperāte p̄°. si ḡ operatio angeli erit ab iperāte an/gelo vbi nō est per subam ꝛ v̄tutē oportebit ponē alias sb̄as circa nos qb⁹ ipereᷓ ab angelis ad pfectionē illarū opōnu3. Nō.n. pōt dici q̄ pficianᷓ illa opa opōne nāe: qꝛ opera custo die ꝛ reuelatiōis ꝛ miraculo℞ nō sunt opōnes nāe. ¶ Pre/terea hoc dicē est ɔtra Dama^m q dicit p̄° li° cap° 16°. q̄ an gelus dᷓ eē i loco qꝛ adest ꝛ itelligibilr̄ circūscribiᷓ vbi ꝛ ope raᷓ. Si 2° mō dicaᷓ. ɔtra. motor p̄m⁹ mouet iferiora gn̄abi/lia ꝛ corruptibilia per motu3 p̄mi mobilis q vt cā ,pportio/nat⁹ ē oi motui ɔtigēti māe gn̄abiliū ꝛ corruptibiliū: ḡ opor teret q̄ angeli mouerēt corp⁹ aliqd̄ superi⁹ ꝛ mot⁹ ille descē deret per medios alios mot⁹ ad iferiora q̄ mota vlteri⁹ pfi cerēt opōnes illas angelo℞: que sunt circa nos qd̄ nō est ve ru3: qꝛ locutiones ꝛ reuelationes ꝛ hmōi nō hn̄t ordinē ad motū celi sicut ordinaᷓ causatū ad cām: ḡ relinquiᷓ q̄ mo/ueanᷓ eēntia virtute ꝛ operatione sicut exp̄sse dicūt scti. Si aliquis dicat q̄ ꝟm Anselmū in monologion dei est esse ,p/priū vbiq3. creature autē corporee esse in vno loco tm̄ simul ꝛ semel. creature aūt sp̄ūalis que quasi media est est esse ,p/priū in pluribus locis simul ꝛ semel. Et ita angeli sine mo/tu substātie sue pn̄t esse apud nos ꝛ in celo sicut Anselmus explicat de aīa que est in manu ꝛ in pede ꝛ in oculo. Et sicut Anselmus videᷓ dicere de anguilla diuisa in cuius vtraq3 parte est aīa sensibilis per sensum ꝛ motū. Si inq̄3 sic dicaᷓ contra dictū est in auctoritate Damasceni q̄ cū in celo sunt nō sunt in terra ꝛc̄. ¶ Itē si ita esset vt illi dicūt hoc nō pos/set esse nisi altero duo℞ modo℞.s. sicut forma subalis adest

cuilibet parti sue mãe quã pficit: aut sicut causa vlis ꝛ pma
sine cuius pñtia nihil causatoꝝ põt iesse subsistere. Et si pº
mõ diceret oporteret ꝙ angeli essent subales forme totius
mãe que est ab iferioribus in superiora qđ falsuz est. Si zº
mõ tũc angeli eẽnt deus qđ iterũ falsum est. deus eni solus
ita est causa ꝙ sine pñtia sui nihil causatoꝝ manet inesse.
¶ Preterea que esset rõ ꝙ magis possent esse in tribus vel
in q̃tuor locis ꝙ̃ vbiqꝫ. Si dicat̃ ꝙ per aliqđ determinant̃
ad hũc ꝛ illũ locũ ꝛ nõ ad oẽz hoc nõ põt eẽ nisi mã ꝯueniat.
aut ꝙ angeli nõ sunt in alia mã per quam determinent̃. Si
ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ pñt eẽ vbiqꝫ si voluĩt resumat̃ pº diuisio
scꝫ ꝙ aut vt forma totius mãe sunt vbiqꝫ: aut vt cã vlis sine
cuius pñtia nõ pñt esse cãta quoꝝ vtrũqꝫ est icõueniẽs vt su
pra patuit. ¶ Preterea hoc est ꝯtra Damaᵐ expsse q dicit
16º capº primi libri. nõ põt angelus ẜm idẽ in diuersis locis
operari. solius eni dei est vbiqꝫ ẜm idẽ operari. nã angelus
qdẽ velocitate nãe: ꝛ q2 parate ꝛ cito pertrãsit operat̃ in di-
uersis locis. Et sic pꝫ ꝙ opꝫ angelũ moueri ad hoc vt ope-
ret̃ circa nos. ¶ Si ꝓpter hoc dicat̃ ꝙ angelus mouet̃ loca
Tex.cõ.4.ꝛ.5.ꝛ.18.ꝛ.37. liter. Cõtra hoc videt̃ eẽ tota pħia de motu. dr̃. n. in 6º phy
sicoꝝ multotiẽs ꝛ in multis alijs locis ꝙ motꝰ diuisibilis est
dupl̃r. vno qdẽ mõ tpe. alio mõ diuisione partiũ eiꝰ qđ mo-
uet̃. Et ita pꝫ ꝙ oẽ qđ mouet̃ est diuisibile ẜm quãtitatẽ. an
gelus aũt est idiuisibilis ẜm q̃titatez: ğ nõ mouet̃ localiter.
Tex.cõ.89. ¶ Itẽ circa finẽ sexti. Amplius aũt ex his manifestũ ꝙ neqꝫ
punctũ neqꝫ aliqđ indiuisibile nullũ ꝯtingit moueri. Oẽ. n.
qđ mouet̃ ipossibile est prius ipm per maius moueri ꝙ̃ per
eq̃le aut minus. Si ergo hoc manifestũ est ꝙ pũctũ minus
aut eq̃le mouebit̃ primũ qm̃ aũt indiuisibile est impossibile
est moueri minus prius eq̃le: ğ ipsi supple mouebit̃ priꝰ q̃re
erit linea ex pũctis. semp. n. per eq̃lẽ motũ oẽm lineã pũctuz
mẽsurabit. Si aũt hoc ipossibile est ꝛ moueri idiuisibile im
possibile est. Et intẽdit hãc rõnẽ ponere nihil trãsit in spa-
tio p̃us maius se ꝙ̃ trãseat minus se vel eq̃le: pũctũ mouet̃
in spatio: ğ nõ trãsibit p̃us maius se ꝙ̃ minꝰ vel eq̃le in spa-
tio per qđ trãsit. sꝫ nihil est minus idiuisibili: ğ nõ trãsit mi-
nus se: ğ eq̃le. sed eq̃le in spatio qđ est linea est pũctũ: ğ trãsi
bit lineã pũctũ: ğ linea ꝯstabit ex pũctis: q2 spatium ꝯstat ex
his que trãsibit mobile in motu per ipm: sed hoc est ipoĩe:
ğ ipoĩe est moueri idiuisibile. cũ igit̃ angeli idiuisibiles sint
Tex.cõ.90. ipoĩe est eos moueri localiter. ¶ Item in fine sexti capituli
eiusdẽ rõnis est in ipõ nũc moueri ꝛ idiuiduũ aliqđ moue-
ri: sed ipoĩe est in ipso nũc eẽ motũ: ğ ipoĩe est ipm idiuisibi-
le moueri. dcẽ. n. ꝙ in ipõ nũc mouet̃. ¶ Cõtra. in quocũqꝫ
aliqđ mouet̃ per spatiũ aliqđ velociꝰ illo mouebit̃ per idẽ
in minori: q2 velox semp diuidit tpš: ğ aliqđ velociꝰ motũ
trãsibit spatiũ in parte ipsiꝰ nũc: ğ nũc diuidet̃: ğ idiuisibile
diuidet̃ ꝛ erit aliqđ minꝰ in diuisibili que oia absurda sũt:
ğ nõ mouet̃ in nũc. Si forte dicat̃ ꝙ dcm̃ phi nõ est veruz. s.
ꝙ nõ eiusdẽ rõnis est in ipõ nũc moueri ꝛ idiuiduũ siue idi
uisibile aliqđ moueri. ¶ Cõtra supra in qõne de tpe ꝓbatũ
est: ꝙ p̃us ꝛ posteriꝰ in tpe cãnt̃ a p̃ori ꝛ posteriori in motu:
ꝛ p̃us ꝛ posteriꝰ in motu cãnt̃ a pº ꝛ vltimo in spatio siue a
termino a quo ꝛ ad quẽ in qbꝰ est mobile in motu semp. s.
partim in termino ad quẽ ꝛ partim in termino a quo: sꝫ in
diuisibile nõ est partiz sic ꝛ sic q2 nõ hꝫ partẽ: ğ nõ est nisi hic
ꝛ illi rñdet nũc ğ nõ mouet̃ nisi in nũc si mõ: ğ verificat̃ di-
Tex.cõ.6. ctũ phi: ꝛ sic relinqt̃ ꝙ ãgelus nõ mouet̃. ¶ Itẽ in pº de celo
ꝛ mũdo. Ois motꝰ localis est a medio vel ad medium vel
circa mediũ: nullus talis est motꝰ angeloꝝ: ğ nõ mouet̃ lo-
Tex.cõ.50. calr̃. Si dicat̃ ꝙ hꝫ motũ ꝓcessiuũ. ꝯtra dicit phs zº de celo
ꝛ mũdo. ꝙ nã nihil eoꝝ que hñt motũ ꝓcessiuũ neglexit in
organis ꝓcessiuis: ğ oporteret ꝙ angeli hẽrent organa pro-
cessiui motꝰ. Et si dicat̃ ꝙ hñt alas hoc est puerile. ¶ Itẽ in
liº ducis neutroꝝ dr̃ ꝙ oẽ qđ mouet̃ est corpꝰ. ꝛ in alia ꝓpõ-
ne ꝙ oẽ qđ mouet̃ est cõpositum. ꝛ in tertia. ꝙ oẽ qđ mouet̃
est quãtũ. Ex qbꝰ seqt̃ ꝙ angeli nõ mouent̃ de loco ad locũ
per se q2 per se est in loco ꝛ per se in loco circũscribit̃: qđ ꝓ-
Tex.cõ.35.ꝛ infra. bat̃ in 4º de celo ꝛ mũdo. Angelus per se in nullo loco est: ğ
nõ mouet̃ de loco ad locũ. Probatio secũde accipit̃ in Da
masceno zº liº capº 3º. Angeli nõ circũterminant̃ parietibꝰ
ꝛ ianuis ꝛ claustris. ¶ Itẽ ifra in eodẽ. itellectuales essentie
in itellectualibꝰ locis sũt corpaliter circũscripti. nõ eni cor-
poral̃r ẜm nãm figurant̃ neqꝫ tres hñt dimẽsiones: sꝫ q2 in-
tellectual̃r assunt ꝛ opant̃ vbicũqꝫ missi fuerint. ¶ Itẽ qcqđ
mouet̃ local̃r mouet̃ per se vel per accñs. si ğ angeli mouen
tur altero istoꝝ duoꝝ modoꝝ mouent̃. Et ꝯstat ꝙ nõ per se
per oẽs dictas rõnes. Si aũt mouent̃ per accñs motu loca-
li hoc erit altero duoꝝ modoꝝ ꝙ moueant̃ motu alterius
vel violẽtia. Si aũt mouent̃ motu alteriꝰ tũc mouent̃ sicut
aĩa in corpore ꝛ clauus in naui: ꝛ si sic tunc nunqꝫ mouerent̃
iferiꝰ nisi assumpto corpore graui: ꝛ nunqꝫ superius nisi assũ
pto corpore leui: ꝛ gñal̃r sine corpore non mouerent̃. Si aũt
violẽtia mouent̃ seqt̃ dupl̃r icõueniẽs. s. ꝙ sit alia nã fortior
eis q̃ extrudat eos ad superiꝰ ꝛ iferiꝰ: ꝛ ꝙ sint corpꝰ: q2 ꝓbat
phs in pº de celo ꝛ mũdo. ꝙ nihil mouet̃ violenter nisi mo- Tex.cõ.14.
ueat̃ ẽt per se ad aliũ locũ. ¶ Solõ. dicimꝰ cũ sctis ꝙ ange-
li mouent̃ local̃r ꝛ trãseũt de loco ad locũ: ꝛ qñ sũt in vno lo
co nõ sunt in alio sicut dicẽ Damascenꝰ zº capº scđi libri. nõ
pñt agẽ ẜm idẽ tpš hic ꝛ illic eẽ ꝛ operari. vñ oẽs rõnes que
sunt ꝯtra opiones p̃dictas ꝯcedimꝰ. ¶ Ad obta aũt q̃ ostẽ-
dũt ꝙ nõ mouent̃ local̃r dicimꝰ ꝙ phs nãlis ꝓbat ꝙ idiuisi
bile qđ est in gñe q̃titatis ipoĩe est moueri q2 illud hꝫ situz
in ꝯtinuo ꝛ per ꝯñs cõparationẽ ad q̃titatẽ spatij. Et q2 nõ
põt trãsire maiꝰ se nisi prius trãseat eq̃le cũ in quocũqꝫ par-
uo spatio sint ifinita eq̃lia sibi nõ ꝯtigeret ipm trãsire in q̃-
tocũqꝫ tpe q̃tũcũqꝫ paruũ spatiũ. Sed nos dicimꝰ ꝙ ange-
lus nõ est sic idiuisibile ꝛ de rõne idiuisibilitatis siue simpli-
citatis sue dcm̃ est in qõne vtꝝ sit suba simplex vel cõposita.
ꝛ pp hoc trãsit ipse angelus per spatiũ nõ numerando ptes
spatij. numerãs. n. cũ numerãte debet eẽ eiusdẽ nãe ꝛ eandẽ
cõparationẽ hꝫ angelus ad locũ remotũ ꝛ ad ꝓpiquũ vt di-
cet̃ ifra. Et per hoc pꝫ solõ ad oẽs rõnes iductas de physi-
cis. ¶ Ad id aũt qđ obijcit̃ de liº celi ꝛ mundi ꝙ triplex est
motꝰ. dicimꝰ ꝙ phs loqt̃ ibi de motibꝰ corpaliũ subarũ sim
pliciũ: ꝛ pp hoc motꝰ angeli nõ cadit sub illa diuisione. Nec
tñ dicimꝰ ꝙ sit motꝰ processiuꝰ: sꝫ est motꝰ volũtarius sube
spũalis simplicis. ¶ Ad illas auctoritates q̃ adducunt̃ đ liº
ducis neutroꝝ. capº de vno deo. dđm ꝙ loqt̃ ibi phs de mo
tu nãli ꝛ itẽdit ibi ꝓbare pᵐ motorẽ imobilẽ ẜm motũ illũ q
diuisibilitatẽ hꝫ ẜm mãm ꝛ spatiũ ꝛ tpš: sꝫ talẽ nõ dicimꝰ eẽ
motũ angeloꝝ: ꝛ pp hoc ille iprobationes nõ faciũt ad ꝓpo
situm. ¶ Ad id qđ postea obijcit̃ ꝙ qcqđ mouet̃ de loco ad
locũ per se per se est in loco. Dicimꝰ ꝙ moueri per se dr̃ du-
pliciter ẜm ꝙ per se põt đtermiare: lꝫ mouet̃ in cõparatio-
ne ad id qđ mouet̃ vel in cõparatione ad spatiuz in quo est
motꝰ. ꝛ si pº mõ tũc oẽ id mouet̃ per se qđ nõ mouet̃ motu
alteriꝰ sꝫ ꝓprio: ꝛ sic angeli mouent̃ per se. Si vº zº mõ acci
piat̃ tũc nõ mouet̃ per se nisi qđ per se est in loco circũscripti
ue ita. s. ꝙ ei pᵐ ꝛ mediũ ꝛ vltimũ ẜm locuz assignet̃. Et per
hãc distictionẽ pꝫ solõ ẽt ad seq̃ẽs. ¶ Et nota ꝙ circa de-
Mõ q̃tuor opiniones erroneas de motu angeloꝝ. terminationẽ huiꝰ qõnis oberratũ est q̃tuor modis q̃ꝝ vnꝰ
est ꝙ dicũt ꝙ ãgeli nunqꝫ mouent̃. sꝫ iđ ꝙ sũt motores sphe
rarũ ad vniuersuz eẽ mouẽt volũtates ꝛ corda hoꝝ ꝛ ẽt sen-
sus ad ea q̃ volũt. Et hic error ẽ Raby Moysi ꝛ Auerrois
ꝛ alioꝝ phoꝝ quorũdã. ¶ Alius est error eoꝝ q ꝓpter debi-
litatẽ rõnis supra posite dicũt angelũ posse esse in pluribꝰ lo
cis ꝛ ẽt vbiqꝫ si voluerit. ¶ Tertius est eoꝝ qui dicũt ange-
lũ sic venire de fine spatij vno ad aliũ finẽ ꝙ nõ trãsit mediũ
sed transilit. ¶ Quartus est eoꝝ qui dicũt ꝙ sic tñ sit mediũ
ꝙ est in termino a quo ꝛ ad quem ẜm suũ motũ aliquo mõ
sicut aliud mobile. ¶ Prima aũt harũ opinionũ ꝛ secunda
sunt heretice: alie vº due sunt fatue. ¶ Articulus zꝰ.

SEcũdo querit̃ per quẽ modũ motꝰ moueant̃.
Et vr̃ ꝙ circulariter p Dioᵐ in de celesti hie-
rarchia capº 7º vbi dicẽ ꝙ sũt i circuitu dei cho-
rũ faciẽtes. ¶ Itẽ in de diuinis noibꝰ capº 4º
dicẽ ꝙ mouent̃ circulariter ꝛ in directuz ꝛ obli-
quũ ꝛ hi oẽs sũt motꝰ ẜm locũ. Damascenꝰ ãt
in diffõne superiꝰ iducta dicit ꝙ angelus est suba semp mo
bilis: ꝛ itelligit de motu alterati͡ois ẜm ꝙ ipse dicit ꝙ qcqđ
creatũ est vºtibile est. Simil̃r videt̃ ꝙ mouent̃ motu sube. s.
gnõnis: q2 ita dicit Aplus. flecto genua mea ad deũ pr̃em a
quo ois paternitas in celo ꝛ in terra noiat̃. Paternitas. n.
que ex deo in celo noiat̃ nõ est nisi iter angelos ẜm ꝙ ẽt dicẽ
Dionysius in de diuinis noibus capº zoº. vsqꝫ ad hoc nr̃e
intellectualis operationis virtus est: ꝛ ois diuina paterni-
tas ꝛ filiatio data est ꝛ nobis ꝛ supcelestibꝰ virtutibꝰ ꝛ pa-

triarcha ab oib⁹ segregata ⁊ filiarcha ex qua ⁊ dij ⁊ filij deo
rum ⁊ deoꝝ patres deiformes fiunt ⁊ noiantur mẽtes spiri/
tualr.vz.tali paternitate ⁊ filiatiõe perfecta:hoc est incoꝛpo
ralr ⁊ imãliter itelligiť.¶Solo.ad hoc dõm ꝙ angeli mo/
uenť ẜm locũ tñ ⁊ modus mot⁹ illius est ẜz loca oppoꝛtuna
ad custodiã vt pꝛius dcm̃ est.Qð aũt dicit Dionysius itelli
giť de motib⁹ intelligentie per cõparationẽ ad intelligibilia
vt supꝛa habitũ est.Et qð dicit Damascenus intelligiť de
motu alterationis in volũtate ẜm comparationẽ ad nãm ⁊
non ad statũ ꝯfirmationis vt supꝛa diximus.¶Ultima vo
auctoꝛitas Dionysij itelligiť de generatiõe ẜm qd ẜm ꝙ di
cimus ꝙ musicalis per gñationẽ fit musicus:nõ tñ musica/
lis generať simplr.Silr homo vel angelus per ĩfusionẽ illu
minationũ fit deus sicut dicit psalmus.Ego dixi dij estis ⁊
filij excelsi oẽs.Et Aplus.In Chꝛisto Jesu ego vos genui
per euãgeliũ.Et iteꝝ alibi.Filioli mei quos iteꝝ parturio
donec foꝛmetur in vobis Chꝛistus. ¶Articulus 3⁹.

TErtio queritur vtruz motus eoꝝ sit in tpe vel
non.Et videť in tẽpoꝛe:qa dicit Aug⁹ in 8° su
per Genesim ad lrãm.ꝙ de⁹ coꝛpoꝛalez natu/
ram mouet per tp̃s ⁊ locũ:spũalem autẽ per tẽ
pus ⁊ nõ locũ.Et ex hoc etiã videť relinqui ꝙ
angeli nõ mouenť localiter.¶Item ois mot⁹
localis est in tẽpoꝛe:angeli mouenť localiter.ergo mouẽtur
in tẽpoꝛe.Item nullum idem vnũ mobile in eodẽ põt esse in
Tex.cõ.69.et 44.⁊.54. motum eẽ ⁊ moueri.Sed ꝓbat phus in 6° ꝙ id qð feriť in
quolibet nunc est in motum esse:ergo in nullo nũc est in mo
ueri.Cũ igiť angelus moueť localiter in nullo nunc moue/
Tex.cõ.50. biť:sed erit in motum esse.¶Item phs in 6° physico.Ois
motus in tẽpoꝛe est.tẽpus autem omne diuisibile ⁊ si in mi/
noꝛi minoꝛ motus:necesse est oẽm motum diuidi ẜm tem/
pus.Ex hoc accipiť ꝙ angeli si mouenť localr mouẽtur in
Tex.cõ.29. tẽpoꝛe.¶Itẽ ibidẽ ꝙ nihil in ipso nunc moueť ex his mani
festũ est.Si nãqz est cõtingit ⁊ velocius ⁊ tardius in ip̃o mo
ueri.Si igiť ip̃m nũc in quo est.n.moueať aũt in ipso velo/
cius per.a.b.ergo tardius in ipso per minoꝛẽ lõgitudinem
moucbiť vt per.a.g.velocius in minoꝛi ꝙ̃ hoc mouebitur.
¶Quare diuideť ip̃m nũc:sed erat indiuisibile.ergo nõ est
moueri in ipso nunc.¶Et rõ phi est ista ꝙ si detur mot⁹ eẽ
in nunc:tunc velox aliquid transibit spatium in nũc:⁊ tardũ
in eodem nunc transibit minus spatiũ:⁊ illud minus spatiũ
qð in toto nũc trãsibit tardum velox trãsiuit in minoꝛi ꝙ̃ in
nũc:qa velox diuidit tẽpus:tardũ aũt magnitudinẽ spatij:
ergo sequiť ꝙ nunc sit diuisibile.Et ponit phus.n.pꝛo nota
ipsius nũc.a.b.aũt pꝛo longitudine spatij.a.g.vo pꝛo aliq̃li
parte eiusdẽ longitudinis vt.g.tertia vel quarta vel dimi/
dia.¶Itez detur moueri angelo in nũc.Cum igitur ange/
lus sit per motũ in diuersis locis:tũc in eodem nũc erit in ce
lo ⁊ in terra:qð est cõtra Damascenum qui dicit ꝙ quãdo
sunt in celo nõ sunt in terra:vt supꝛa habitum est.Itez Da
mascenus.nõ possunt ẜm idem tp̃s hic ⁊ illic operari.¶Itẽ
angelus in motu aut est in termio a quo pꝛimo est mot⁹ ei⁹.
aut in eo ad quem vltimo est motus eius.aut in medio.nõ
eniz sunt plura in spatio per qð moueť.Si est in termino a
quo pꝛimo est motus.Cõtra.in illo termino toto quiescit.
ergo in illo nõ est in motu.Pꝛobatio ꝙ quiescit in illo.Di
cit enim phs ꝙ in quocũqz mobile se nũc habet vt pꝛius:ꝙ
in illo toto quiescit:sed in termino a quo pꝛimo est motus
mobile se nunc habet vt pꝛius:qa etiam pꝛius fuit in illo.ğ
in illo toto quiescit.Si dicatur ꝙ inest termino ad quez vl/
timo est motus.¶Cõtra.in illo termino nõ est plus de mo
tu.ergo in illo est in motuz esse.non ergo in motu.Si ꝓpter
hoc dicatur ꝙ in motu est in medio sicut ⁊ omne qð moue/
tur.¶Cõtra.medium in duplici est ratione.s.partim in ra/
tione termini a quo.⁊ partim in ratione termini ad quem.
ergo angelus existẽs ibi partim est sic ⁊ partim sic.ergo ipse
est diuisibilis:⁊ motus eius est id qð mensurat ipsum.ab
ante enim ⁊ post causať qð mobile est ẜm aliquid ante ⁊ ẜz
aliqd post:⁊ sic est diuisibile.Causať etiam ab eodem pꝛius
Tex.cõ.86.et infra. ⁊ posterius in motu:⁊ in eo qð mẽsurat ipsum.ergo moueť
in tẽpoꝛe ⁊ non in numero.Et hec est etiam ratio phi in 6°
physicoꝝ.per quã pꝛobat ꝙ indiuisibile non moueť.¶Sed
contra.Damascenus 2° libꝛo ca° 2°.Cõfestim inueniũtur
vbicũqz diuinus iusserit nutus velocitate nature:sed nihil
ꝯfestim ĩueniť in loco ad quẽ est mot⁹ nisi moueať in nũc:ğ
angeli mouenť in nũc.¶Itẽ nihil indiuisibile ẜm quãtitatẽ
diuidit spatiũ ẜm partes diuisibiles.Cũ igiť motus vt di/
cit phs in 6° diuidať ẜm id in quo est motus:motus etiam Tex.cõ.31.
eius nõ habebit partes diuisibiles.Cũ aũt moꝛa sequatur
motũ moꝛa ipsa iterũ nõ habebit partes diuisibiles.Cum
igiť angelus sit indiuisibilis ẜm quãtitatẽ motus eius erit
ẜm hoc:⁊ hoc indiuisibilia ⁊ nunc ⁊ nũc indiuisibilia.¶Itẽ
quicqd ẜm idẽ tẽpus ⁊ vnifoꝛmẽ motũ in velocitate ⁊ tardi
tate trãsit totũ spatiũ ⁊ partẽ motus illius nõ est in tpe:ange
lus facit sic:ğ motus eius nõ est in tẽpoꝛe.Pꝛobatio mino
ris.dicit phs in 4° physicoꝝ ꝙ si motus esset in vacuo:mo/ Tex.cõ.71.
tus esset in nũc.Et huius tãgit duas causas:quarũ vna est
ꝙ motus retardať per spissitudinẽ maioꝛẽ vel minoꝛez me
dij per qð est motus sicut citius mõ aliqd per aerem ꝙ̃ per
aquã.Alia cã est figura mobilis qꝛ citius per idẽ mediũ mo
ueť acutũ ꝙ̃ latũ.Cũ eni velocissimũ per plenũ aliqð tran/
seat in aliquo tẽpoꝛe.Uerbi gr̃a triũ hoꝛarũ vel q̃tuoꝛ illud
idẽ transibit per vacuũ eadez cõparatione ad tẽpus quã hz
vacuũ ad plenũ:sed nulla est talis cõparatio in vacuo ⁊ ple/
no:ğ nulla est illic in tempoꝛe mẽsurãte:ğ trãsibit in nũc qð
nullã hz cõparationẽ ad tẽpus.Similiter igiť angelus nec
per figurã nec per spissitudinẽ medij hz cõparationẽ ad spa
tiũ per qð trãsit motus eius erit in nũc ⁊ nõ in tpe.¶Solo.
sine pꝛeiudicio dicimus ꝙ duplex est tẽpus.vnũ scilz qð est
mẽsura motus cõtinuoꝝ ⁊ illud est ꝯtinuz ⁊ de ipso tractãt
phi.aliud aũt est qð est mẽsura motus indiuisibiliuz ⁊ illud Duplex ẽ tp̃s
nõ est ꝯtinuũ sed est collectio ipsoꝝ nũc iter que nunc nõ est
tempus mediũ.⁊ de illo nunc dicit Aug⁹ ꝙ de⁹ spiritualem
creaturam mouet per tẽpus tñ.Et hanc distinctionẽ de/
terminauimus supꝛa in qõne de scðo coequeuo.Dico igiť
ꝙ motus angeli localis est in nũc iter que nõ est mediũ tp̃s.
Hoc est tp̃s scðo modo dcm̃.¶Ad p͂ᵐ aũt dõm ꝙ angelus
moueť per tẽpus qð dicimus ꝙ collectio est ipsoꝝ nũc.Qð
aũt videť supponẽ ꝙ spũalis creatura nõ moueť per locuz.
Hoc iõ dicit qꝛ nõ trãsit locũ cõmẽsurando se loco ⁊ nume/
rando ip̃m per motũ suũ sicut mobile coꝛpus physicũ nume
rat ip̃m.¶Ad aliud dõm ꝙ generaliter itellecta pꝛopositio
est falsa nisi tp̃s accipiať in cõmuni ad duos modos deter/
minatos.¶Ad aliud dõm ꝙ illa ratio tenet de nunc cuius
substantia est vna in toto tẽpoꝛe ⁊ per esse suũ ꝯstituit tem/
pus:tale aũt nõ est nunc secũdo modo dicti tẽpoꝛis:⁊ ꝓpter
hoc nõ est necesse ꝙ mobile in illo nunc sit in motum esse et
non in moueri.¶Ad aliud dicẽdũ ꝙ phi ratio tenet in mo/
bilibus capientibus diuersitatem in motu per velox ⁊ tar/
dum:que cuncta sunt a grauitate ⁊ leuitate maioꝛi vel mi/
noꝛi talia aũt mobilia nõ sunt angeli.Per hoc etiam patet
solutio ad sequens.¶Ad penultimuz dicũt qdam ꝙ nihil
ꝓhibet in vno nũc ẜm subam angelũ esse in diuersis locis:
sed nõ ẜm idem:habet enim nunc rõnem finis ⁊ pꝛincipij.
Unde ẜm rõnem pꝛincipij est in loco a quo.ẜm rõnem autẽ
finis in loco ad quem.Sed hoc nihil est qꝛ ista diuisio non
est nisi ẜm rõnem ipsius nunc:⁊ non ẜm ꝑtes.sed termi/
nus a quo est pꝛimo motus:⁊ ad quẽ est vltimo motus dif/
ferunt ẜm naturam ⁊ ẜm substantiaz.Unde multo melius
est vt dicať ꝙ motus angeli est in tempoꝛe secũdo modo di
cto in quo succedunt sibi ipsa nunc:qꝛ ip̃m tempus nõ cõti/
nuať ex nunc sed est collectio ipsoꝝ.¶Sunt tamẽ qui dicũt Solo alioꝝ.
ꝙ motus angeli est in tempoꝛe cõtinuo ꝓpꝛie sumpto:⁊ di/
cunt ꝙ sicut triplex est alteratio ita triplex est motus ẜm lo/
cum.Alteratur enim aliquid cũ interceptione medij ⁊ mu/
tatione causarum:sicut quando est alteratio in foꝛmis ha/
bentibus mediũ causatis a qualitatibus pꝛimis sicut albũ
⁊ nigrũ.Cum enim alterať aliquid de albo in nigrum in/
tercipiť aliquid de nigro ⁊ immutanť cause scilz calidum ⁊
frigidũ.alterať etiam aliquid cum mutatione causarũ tñ
⁊ nõ cum interceptione medij sicut sanum ⁊ egrum que non
habẽt mediũ.mutanť tamẽ cause que sunt calidũ ⁊ frigidũ
humidũ ⁊ siccum:lz phs pꝛobet ꝙ in huiusmodi habitibus 7° physi.tex.
qui sunt sanum ⁊ egrum non fit alteratio nisi per accidens cõ.14.⁊ ifra.
⁊ ideo illud exemplũ nõ est cõpetens.¶Tertio modo alte/
ratur aliquid ẜm qualitates non habentes causas nec me/
dium:sicut sunt qualitates pꝛime calidũ ⁊ frigidũ humidũ
⁊ siccum:⁊ in illis est alteratio per recessum ab vno ⁊ acces/

sus ad alterꝫ. Et silr dicunt esse triplicē motū localiter. qͦdam enim mouet̃ localr̃ ita ꝙ vltima pars eius est in termino a quo: ⁊ pͥma in termino ad quē. ⁊ sic partim est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quē: ⁊ sic mouet̃ habēs magnitudinē ⁊ ꝓprie. ⁊ iste modus motus respōdet primo mō alterationis. Itē qͦdaꝫ mouet̃ localr̃: ita ꝙ nō est partim in termino a quo ⁊ partim in termino ad queꝫ: sꝫ id in quo est sicut se hꝫ pūctuꝫ quādo mouet̃ in linea mota: ⁊ iste modus rn̄det scd̄o modo. Tertio mouet̃ aliquid localr̃ tm̄ per recessum a termino a quo: ⁊ per accessuꝫ ad terminum ad quem: absq̃ eo ꝙ sit partim hic ⁊ partiꝫ ibi per se vel in alio: ⁊ sic dicūt moueri angelos: ⁊ dicūt ꝙ iste modus rn̄det tertio mō alteratiōis. ¶ Sed hec distictio multiplr̃ fundat̃ super falsuꝫ. pͥmo qa ponit ꝙ aliqua alteratio nō sit per medium cū hoc sit cōtra phiam nālem. mediū eni dr̄ duob⁹ modis ꝺm phm̄. dicit̃ enim mediuꝫ in qͦ prius mouet̃ mobile q̃ in extremum: ⁊ sic in omni motu physico est mediū vt dicit phs. ⁊ cum illud mediū habeat rōnem finis ⁊ pͥncipij per rōnem eius semper mobile itercipit aliqd de extremo. Dicit̃ etiam mediū qͦ ad vtrūq̃ extremoꝝ est extremū: vt dicit phs in 5° physicoꝝ. ⁊ hoc mō nō oīs qualitas habet mediū. ¶ Scd̄o fundat̃ super falsuꝫ qa ponit alterationē ꝓprie eē in habitu ⁊ dispōne vt sanum ⁊ egrū: cum hoc reprobet phs in 7° physicoꝝ volens ꝙ alteratio nō est nisi in specie qualitatis que est passio vel passibilis qualitas. in alijs autem spēbus qualitatis est alteratio quedā ⁊ ꝺm qd. ¶ Tertio qr ꝺm hanc distōneꝫ vltimus modus alterationis est maxime improprius. cū ecōuerso sit ꝺm phiam nālem ꝺm quā alteratio pͥmo ⁊ per se est in qualitatibus pͥmis: vt habet̃ in pͥncipio secūdi de gn̄atione ⁊ corruptione ⁊ ex principio q̄rti metheoroꝝ. ¶ Quarto qa ponit hic distōneꝫ ꝙ mobile in loco dicat̃ partim esse in termino a quo ⁊ partim in termino ad quē: ideo ꝙ vltima pars eius sit in termino a quo ⁊ pͥma in termino ad quē tanq̃ ei cōueniat partim esse hic ⁊ partim ibi ꝺm diuersitatē partium que sint in diuersis spatij partibus. Cum hoc sit falsum ꝺm sciam nāleꝫ: qa mobili nō gratia partiū attribuit̃ motus: qa sic moueretur per accn̄s nec ipsum dr̄ eē partim hic partim ibi ꝙ sit in diuersis partibus spatij: cū ipm̄ ꝺm se nō possit eē nisi in vna parte que est mediū: qͦ tm̄ mediuꝫ hꝫ rōnem finis ⁊ pͥncipij ꝺm ꝙ est motus per ipsum. Et sic ꝓpter duas rōnes medij dr̄ mobile partiꝫ esse in termino a quo ⁊ partim in termio ad quē. ¶ Quinto qa pūctū in linea nō mouet̃ nisi per accidēs. s. motu linee: ⁊ ista distictio ponit ꝙ moueat̃ per se: qa aliter secūdus modus nō eēt magis ꝓprius q̃ tertius. ¶ Sexto qa terti⁹ modus in motu locali dꝫ demōstrari in exēplis phie: cum tamē ibi ille modus expresse reprobet̃. ¶ Dicimus ergo ꝙ oē qͦ trāsit spatiū nō quiescēs vel hn̄s ꝯrietatē in illo: sed habēs semp in ipso disponere vt recipiat̃ transit ipm̄ subito. ⁊ eadem velocitate ad extremū se hꝫ ⁊ ad medium sicut pꝫ in lumine qͦ nō hꝫ cōtrarietatem in trāsparēti ⁊ dispōnē habet in ipso semper manētem. s. diaphaneitatē. Et ideo dic̄ phs in libro de sensu ⁊ sensato. ꝙ imutatio illa nō est in tēpore sꝫ eque velociter ad extremū ⁊ ad mediū. Et silr̃ dicimus de angelis ꝙ distantia ⁊ cōtrarietas spatij nō obsistūt motib⁹ eorum: ⁊ ideo mouent̃ subito ⁊ non in tēpore. ¶ Ad vltimū autem patet solutio per ante dictum: qa angelus non sic cōparatur ad spatium vt indiuisibile quantitatis.

Improbatio predicte solutionis.

5° ph. t. cō. 22.

Tex. cō. 6.

Tex. cō. 14. ⁊ infra.

Tex. cō. 8.

Tex. cō. primi.

5° phy. tex. cō. primi.

¶ De locutionibus angelorum.

Consequenter querendum est de locutionib⁹ angeloꝝ. Et queruntur sex. Quoꝝ pͥm est an loquant̃. 2m quo ꝺmone loquantur. 3m de organis loquētium ⁊ audientium. 4m vtrum oēs omnibus loquātur. vel qdam quibusdam. 5m vtrum omnia vel quedā loquant̃. 6m vtrū eodem mō loquātur ad animas ⁊ ad se inuicem ⁊ ad deum.

¶ An loquantur angeli. Articulus 4⁹.

Ad primuꝫ ꝓceditur sic. Prima Corinth. 13° dicit Apls. Si linguis hoīum loquar ⁊ angeloꝝ. etiam ibi innuitur ꝙ angeli loquant̃ quibusdam linguis. ¶ Item glo. ibidem dicit ꝙ superiores signant inferioribus: qͦ dei voluntate perceperunt nutib⁹ ⁊ signis. ¶ Item dicit Dionys⁹ ꝙ qcqd pōt potētia iferior pōt ⁊ superior. Cū igit̃ homo ꝺm rōnē sit potētie iferioris q̃ angelus: ⁊ possit iterꝑtari alteri conceptū cordis sui multo magis pōt hoc facere angelus. Silr̃ Isaie 6° dicit ꝙ clamauit alter ad alterꝫ. ⁊ in Zacharia ⁊ in Daniele. ¶ Sꝫ cōtra. dicit Basili⁹ sup Deuterono. 30mo in quadā omelia. sermonis nobis vsum deus qui nos creauit idulsit pro eo vt cordis occulta ꝺm iuicē nobis verbi mysterio pāderem⁹: vt cōeꝫ in alterutrū affectionem nature vnusqsq̃ nostruꝫ ꝓprimo suo velut ex archanis quibusdā domicilijs cōcilij secreta depromeret. Si eni nuda solūmō atq̃ itecta iuenīremus ex ipsis tm̄ mētis motib⁹ atq̃ itētionib⁹ cogitationē alterutruꝫ nosceremus. Ex hoc accipit̃ ꝙ aiaꝝ nō est loqui ⁊ multo forti⁹ angeloꝝ. ¶ Item Job 27°. nō adequabit̃ ei auꝝ vel vitrum. Super idē dicit Greg⁹. ꝙ vniuscuiusq̃ mētē i resurrectiōe ab alteri⁹ oculis corpulētia nō abscōdet: ergo multo magis cū spūalior sit nā angeli in vno angelo mens ab alteri⁹ itellectu nō absconditur: ⁊ ita nō erit necesse loqui. ¶ Itē Basili⁹. qm̄ vigor aie velamen carnis cooperit̃ ad indicādā atq̃ publicandaꝫ faciem ꝓferenda ea sunt que in ꝓfundo cordis vel cogitationib⁹ vel sensib⁹ cōmouent̃ nobis ⁊ noībus ⁊ vocabulis indigemus. ergo videt̃ ꝙ vbi nō est velamē carnis nō erit necessarius vsus loquēdi. ¶ Itē ad Corinth. pͣ 4° caͦ super illō nolite ante tp̄s iudicare. dicit glo. egesta ⁊ cogitata bona vl̃ mala tūc erūt apta. Et qa oia tunc erunt nota tūc oēs poterūt iudicare de se ⁊ de alijs. Ex hoc accipitur ꝙ ēt mali tūc videbunt cogitatiōes oium. ergo multo fortius angeli vident cogitationes suas in celis. ¶ Itē Aug⁹. In patria non erūt cogitationes volubiles hinc illuc atq̃ inde huc sed oia simul videbimus: g̃ ⁊ angeli vidēt oia simul: ⁊ ita non egent locutione. ¶ Item Greg⁹ in dialogo. qd est qͦ nō videant qui vidēteꝫ oia vidēt. Et loquit̃ de angelis: ergo angeli oia vident. ⁊ sic idē sequit̃ ꝙ prius. ¶ Item in visione corporali sic est: ꝙ si visibile sit illuminatū ⁊ nō sit mediū ꝓhibēs iter vidētem ⁊ visibile: ⁊ sit ꝓportionata distātia videbit vidēs omne qͦ visibile est. ergo silr̃ est in visiōe spūali: sed qcquid est in mente cuiuslibet angeli est in lumine: cum angelus sit lux ⁊ de alijs impedimētis nullū est in angelo quin possit videre. ergo nō indiget locutione. ¶ Itē Aug⁹ in libro de bono cōiugali. Post hāc peregrinationē futuꝝ est vt oium cogitationes patebūt iuicē nec inuicē repugnabūt: sed in futuro similes erimus angelis dei: vt dicit dn̄s in Matth. 22°. ergo angelis patent mō inuicē sue cogitationes. ¶ Iteꝫ eadem est ratio in genere cognoscēdi oia spūalia inquātū spiritualia sunt: sed in angelo sb̄a est spūalis: ⁊ qcqd est in mente sua est spūalis. Silr̃ eadem rō erit cognoscendi vtrūq̃. sꝫ sb̄a sua cognoscit̃ sine locutione ab angelo: ergo ⁊ id qͦ est in mente cognoscibile est sine locutiōe. ¶ Itē dicit Auicē. in 6° de nālibus ꝙ multitudo desiderioꝝ in hoīe causa est loquendi. multitudo autem desiderioꝝ est ex multis deficientibus in que ꝓtenditur desiderium. talia auteꝫ deficientia nō sunt in angelis. ergo nec multitudo desideriorūꝫ nec per cōsequens loquela. ¶ Solutio. dicimus ꝙ angeli loquunt̃ sicut probatur per primas auctoritates. ¶ Ad id autem qͦ obijcit̃ in cōtrariuꝫ dicēdum ꝙ Basilius intendit ꝙ sermo exterior qui sonat in aere non est in sub̄a spūali naturaliter: est tamē ibi locutio vt ipse innuit que explẽt mentis motib⁹ ⁊ intētionib⁹ cogitationū. Et qd sit hoc dictu patebit iferi⁹. ¶ Ad aliud dōm ꝙ est qͦdam in mente vt beatificās ⁊ cā beatitudinis. s. deus ⁊ meritum. ⁊ de hoc intelligit̃ dictum Gregorij. Sicut enim vinum inficit vitrum ad iudiciū coloris vini per vitrū: sic in resurrectione dotes anime resultabunt in dotibus corporis ad cognoscendum id qͦ est beatificans ⁊ vt causa beatitudinis. Est etiam quoddaꝫ in mēte vt cuius causa est mens. s. cōceptus a mēte format⁹: ⁊ nō est necesse vt illud cognoscatur ab altero. aliter enim vnusquisq̃ tot cognosceret quot alter: ⁊ essent omnes equalr̃ in numero cognitoꝝ: qͦ nec in angelis modo est veruꝫ nec in hominibus est verum vel erit post resurrectionem. ¶ Ad aliud patet solutio per predicta. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ in iudicio omnia ea que sunt dānationis ⁊ cause ipsius ⁊ beatitudinis ⁊ cause ipsius erunt palam ⁊ nō alia: de his enim tm̄ erit iudicium ⁊ nō de alijs. Quod qualiter fiat in tractatu de iudicio erit determinatum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Aug⁹ itelligit de intelligētia que est in verbo in quo oia cō-

gregant in vnū. Verbū enim vt dicit Aug⁹ in libro de trini. est ars plena rōnibus oium creatoꝝ: ⁊ ille rōnes ꝓut sunt in verbo non sunt distantes ⁊ multe. ⁊ ideo in ipsis nō sunt cognitiones volubiles: sed potius itelligētia simplex ⁊ in vnū cōgregata: sed in alijs cognoscibilib⁹ que ortū hñt ab ipsa volūtate ⁊ mēte angeli ⁊ hoīs vel ab ipsis creatis nō opȝ cōgregatā esse cognitionē sic ꝙ oīa sint in ipsa simul. sicut nec ipsi cōceptus cōgregati sunt simul ipse res que cognoscūtur ⁊ de talib⁹ necessaria est locutio. ¶ Ad aliud dōm ꝙ auctoritas Gregorij itelligi pōt dupl̄r. s. ꝙ angeli oīa videāt q̄tū est de rōne obiecti tm̄: vel quo ad obiectū ⁊ iudiciū de re distinctū. Dico aūt rōnē obiecti: qa obiectū visionis angelice est verbū in quo sunt oīa. vñ vidēdo vbum quodāmō vidēt oīa. sicut vidēdo vl'e quodāmō vidēt qcqd est in ipso particulariū: ⁊ hec visio est oium in potētia ⁊ nō in actu: ⁊ sic intelligit dcm̄ Gregorij. Dico aūt obiectū ⁊ iudiciū de re distīctū qñ obiectū reducit ad ꝓpriā nām cuiuslibet cognoscibilis resultātis in ipso vt certū iudiciū itelligētie de quolibet cognoscibili particulari accipiat: ⁊ hoc mō angeli nō vidēt oīa in deo: qa ex hoc sequeret ꝙ iferiores tot viderēt i verbo quot superiores: ⁊ qđ oēs angeli tot cognoscerēt q̄t de⁹: qđ absurdū est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ea que sunt voluntatis ⁊ mētis angeli sunt q̄si in luce clausa signaculo volūtatis. ea vō que sunt in nā sicut in luce apta: ⁊ de hoc patebit magis inferius. ¶ Ad aliud soluēdū est per p̄dictā distōnē. s. ꝙ cogitationes hñt reduci ad beatitudinem ⁊ cām beatitudis ⁊ ad libertatē mentis. ⁊ p̄mo mō erunt patētes. scđo mō non. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ratio cognoscendi sumit ex rōne cause. vnūquodqȝ eni cognoscitur per suam cām: ⁊ ideo cum nō sit nisi vna causa eoꝝ que subsunt voluntati: ⁊ eoꝝ que sunt in natura nō erit idē modus cognoscendi. Ex syllogismo vō inducto non ꝓbatur ꝙ idem sit modus in specie cognoscendi speciali: sed ꝙ sit eadem potētia perceptiua oiū spiritualium. Et cū dicit ꝙ est eadem ratio cognoscēdi spiritualia inquātum spiritualia sunt. Veꝝ est hoc de rōne cognoscendi in genere ⁊ in potētia. ¶ Ad vltimum dōm ꝙ locutionis duplex est finis. vnus est postulare ab alio ad que non sufficit ipse homo sibi. alius est cōmunicare intelligentiam alteri ⁊ primum finem tm̄ tangit: ⁊ quo ad illum non est in angelis: sed quo ad secūdum.

¶ Articulus 5⁹.

Secundo queritur quo sermone loquant. Et videt ꝙ nutib⁹ ⁊ signis: qa ita dicit glo. super p̄mā eplam ad Corinth. 13° super illud. Si linguis hoium loquar ⁊ angeloꝝ. in quib⁹ linguis angeli p̄positi minorib⁹ qđ de dei volūtate primi sentiunt signant ꝙ sit aliqbus nutibus ⁊ signis. ¶ Sed videt hoc nō posse stare. nutus eni potius seruit demōstrationi ipsius rei q̄ locutioni. ¶ Itē de signis illis queritur vtrū sint a natura vel ad placitum. Et si sunt a natura tūc sunt eadē apud oēs: ⁊ nō erit locutio per ipa. Si aūt sunt ad placitū: tunc ƀm p̄hm non erunt eadē apud oēs: ⁊ sicut in hoibus mutuā allocutionem in vno idiomate p̄cedit disciplina idiomatis illius: ita etiā in angelis oporteret allocutionē per signa precedere disciplinā signoꝝ. Et cū illa disciplina sit per loquelam vel per inuētionē cum inuētio sit per experimētū reꝝ vt dr̄ in p̄° metaphiice. Erit ergo per loquelā ⁊ illa loquela per signa: ⁊ sic ibit in infinitum in signis ꝙ refutat intellectus. ergo nō videnť loqui per signa. ¶ Itē ostensio per cām rei facit demonstrationem ⁊ sciām. ostēsio autē per signa facit opinionem tm̄. signum enim cōe est qđdam inuentum in pluribus in fine secūdi posterioꝝ. Signū sic propriū est: quoniā totius generis ꝓpria est passio ⁊ nō solius ꝓprium. Si ergo locutio angeloꝝ est per talia signa: tunc facit imperfectā ostēsionē animi. Si vō dicatur ꝙ signum accipitur hic ƀm diffōnem Augustini. s. ꝙ signū est id qđ preter spem quā ingerit sensib⁹ aliud facit in notitiā venire. Lȝ eni angelus nō habeat sensus: tamē ingerit ei signū ⁊ per illud accipit notitiā rei de qua est locutio. ¶ Tūc queraī in quo differat signum a nutu. si enim nutus est directio ad rem ⁊ signum est qđ signat id ad qđ inuitur. oportet signum esse aliqđ diuisum veniēs a loquēte ad audiētem: ⁊ sic non videt differre a voce sonante. qđ est cōtra Damam qui dicit ꝙ tradunt sibi suas intelligentias sine voce ꝓlato sermone. ¶ Preterea querit vtrum signa illa sint in angelo loquēte vel nō. Et si sunt in ipso tūc erūt passiōes vel habitus vel potētie. Et cōstat ꝙ nō passiōes: qa passiōes sunt ƀm quas est delectatio ⁊ tristitia vt dicit p̄hs. ƀm signa autē illa neutrū est. Si aūt essent potentie cū semp eorūdem sint potētie semp eēnt in eodē actu loquēdi qđ est incōueniens. Eodē mō etiā sequit de habitu. Cū enim nō habeāt habit⁹ acqsitos sed datos cū creatiōe semper eodē mō se hēbunt in habitibus illis. ¶ Preterea cū dicat Dio⁹ ꝙ itellect⁹ diuini per tria diuidunt. s. eēntiā virtutē ⁊ operationē. loquela aūt sit cōtēta sub operatiōe: ⁊ signa sint per que fit loquela: videt ꝙ signa sint sub vtute: qa a virtute egredit operatio. sȝ cū virtutes determinent penes vltimū potētie: videt ꝙ signa illa nihil aliud dicāt q̄ cōpletiuā potentiā in angelo: qđ est icōueniens: qa signū dicit relationē ad id qđ signat ⁊ cui. virt⁹ aūt cōparationē ad opus tm̄. ¶ Itē obijcit de hoc qđ dicit Basili⁹ in auctate p̄noiata ꝙ si nuda atqȝ intecta oīa inueniremus ex ipsis tm̄ mētis motib⁹ atqȝ itentionib⁹ cogitationes alterutrū nosceremus. motus enim mētis est actus itelligētie. Intētio aūt cogitationū est id per qđ tāgit in re cogitādo: ⁊ hoc est spēs rei: ⁊ sic videt loqui nihil aliđ esse: q̄ ƀm actū de re per spēm ꝓpriā cogitare: ⁊ sic idem eēt cogitare ⁊ loqui qđ nō est veꝝ: qa cogitare est ante loq: qa prius cogitat de re ⁊ postea ꝓnūtiat ad alteꝝ. ¶ Preterea ƀm hoc nihil eēt secretū si idē eēt loqui qđ cogitare: qa statī qñ cogitaret alter pciperet cogitatū ei⁹ sicut percipit loquelā. Ex hoc ēt pȝ ꝙ falsum est qđ dicūt qdam ꝙ loqui angeloꝝ est itelligere ƀm actū sicut vbū cordis nihil aliđ est q̄ de re cogitare. ¶ Preterea querit de auctoritate Damasceni prenotata que dicit ꝙ tradūt sibi duas itelligētias sine voce ꝓlato sermone. Querit eni quis sit ƀmo ꝓlatus sine voce. Dicit eni Damascenus 2° libro 21° ca°. Rursus aūt diuidit rōnale aie in iterius dispositū ƀmonē ⁊ ꝓlatū. Si autē interius dispositus qdē ƀmo motus aie in excogitatiuo sciens sine aliqua enūtiatiōe. Vñ multotiēs ⁊ silentes sermonē totū apud nosmetipsos trāsimus ⁊ in somnijs disputamus. ⁊ infra ꝓlatus vō sermo ⁊ in syllabis ⁊ in voce operationē hȝ. Scđm hoc videt ꝙ sine voce ꝓlatus ƀmo est motus rōnis in excogitatiuo: ⁊ ƀm hoc loqui erit cogitare ⁊ sequunt icōueniētia p̄habita. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit vtrum signa per que loquunt angeli sint cōia ⁊ equoca sicut sunt signa per que loquunt hoīes. videt eni ꝙ sic. cū enim sit infinita multiplicatio reꝝ per potentiam nature oportet plures res reduci ad vnum signū. Ex hoc aūt causant equocationes ⁊ amphibologie ⁊ cōmunitates sicut dicit in p̄mo elenchoꝝ. nomina quidē finita sunt: ⁊ orationum finita multitudo: res autē numero ifinite. necesse est ergo plura eadē oratione ⁊ nomen vnū signare. Sed si hoc est tunc videt vlterius ꝙ causent paralogismi ⁊ deceptiones in locutionibus angeloꝝ sicut dicit p̄hs ibidē. quēadmodū illi qui nō sciūt numerum prompte proferre a scientibus expelluntur. Eodē modo ⁊ in orationibus qui nominis virtutes sunt ignari paralogizantes ⁊ ipsi disputātes ⁊ alios audiētes. ¶ Iuxta hoc etiam queritur vtrum vtantur pluribus idiomatibus vel vno tm̄. Et videtur ꝙ non plurib⁹: qa pluralitas idiomatum est ex parte vocum tm̄ ⁊ non intellectuum. vel ideo sicut dicit in principio perihermenias: quēadmodū neqȝ littere omnibus eedem sunt sic nec voces eedem. Quorū autem primorum he note sunt eedem omnibus passiones anime sunt: ⁊ quorū he similitudines res etiam eedē. Ex hoc accipitur ꝙ intellectus ⁊ res apud omnes sunt eedem sed non voces. Cum ergo locutio angeloꝝ sit sine voce ꝓlato sermone non vtuntur nisi idiomate vno.

¶ Sed cōtra. dicit in dyalogo Gregorius. ꝙ in celo est notitia oium linguarū. Et hoc ꝓbat: per quēdam puerū qui fuit raptus in celum in spiritu ⁊ cū reuerteret dixit se scire omnes linguas ⁊ loquebat cum astātib⁹ grecū ⁊ vngaricū cum ante neutrum sciret. ¶ Solō. dicimus ꝙ solutio istius qōnis accipienda est ex simili. Ad hoc enim ꝙ lumē coniungat lumini nihil exigit amplius q̄ ꝙ non sit medium impediens cōiunctionē illā: ⁊ ꝙ sit vnum directe ordinatum cōtra alteꝝ in situ: ⁊ ꝙ sit distātia ꝓportionata potētie i mutādi ipsoꝝ luminū: qa si distarēt vltra q̄ possent diffundē radios tūc nō cōiūgerent sic lumē in Anglia non cōiūgit lumini in Italia. Si vō ponat ꝙ hēat lumē potētiam cognoscēdi ⁊

In p̄hemio. — p° de aīa tex. cō. 11. ⁊. 14. — Capło p̄mo. — Tex. cō. p̄mi. — Quid reqrit ad hoc ꝙ lumē lumini cōiungat.

apprehendendi iterũ nõ exigit plus ꝙ̃ qđ dictũ est ꝙ vnuʒ
lumẽ apprehendit alterũ nisi ponat ꝙ in volũtate luminis
sit manifestare se ⁊ nõ manifestare. ¶ Hoc ẽt videt per di/
ctũ Augustini q dicit ꝙ in oib⁹ in qbus est ptãs faciẽdi ali/
qd ⁊ volũtas ordinata ad idẽ ꝙ volũtas p̃cedat ptãtẽ: sicut
possum ambulare si volo: possuʒ itelligere si volo. Unde pʒ
ꝙ volũtas hʒ a se potentiã claudẽdi itellectũ ⁊ multo forti⁹
ab alio q: nõ itelligit nisi velit: ḡ multo fortius alius nõ itel
liget eũ nisi velit. Et hoc ẽt pʒ ex Augustino qui facit q̃õneʒ
cũ spẽs rerũ sint in aĩa semper ⁊ potẽtia itelligẽdi semper q̃/
re nõ semper itelligit. Et soluit dicens qđ non vult nõ ante
itelligit actu nisi qñ volũtas potentiã ꝯiungit itelligibilib⁹
ꝺm actũ. Dicimus ḡ ꝺm Dio.ᵐ ꝙ angeli sunt diuina lumi/
na ⁊ diuina specula. ⁊ dñr lumina ꝙ̃tũ ad lumẽ itellect⁹ agẽ/
tis. Specula aũt ꝙ̃tũ ad habitus formarũ rerũ cognoscibi/
liũ. Et differt lumine itellect⁹ agẽtis qui ꝺm phm est vt lux
a lumine exteriori in hoc ꝙ illuminatio ꝓcedens a lumine
corporeo est in necessitate rei nãe que lucet. sed lumẽ spũale
est in ãgelis ex libertate volũtatis vt habitũ est. Similiter
speculũ in spũalibus differt a speculo corporeo in hoc: ꝙ spe
culũ corporeũ nõ accipit formã nisi ex directo presentialr op
positũ. sed itellectus possibilis in angelis accipit formam a
creatione datã ⁊ semper retinet eandẽ. Cõuersio aũt lumi/
nis super eandẽ formã facit itellectũ in actu. Dispositio aũt
illius ad inotescẽdũ alteri facit verbũ siue sermoneʒ qui est
sine voce. Cõuersio aũt ad alterũ angelũ ordinãs hũc ꝺmo/
nem vt alteri inotescat cõplet locutionẽ. qđ. n. in corporalib⁹
est situs: in spũalibus est ordo. Et ex hoc pʒ solutio eius qđ
posset obijci. s. q̃re vno loquente nõ oẽs audiãt cũ distantia
in spũalib⁹ nihil operet. Huius eni causa est vt diximus q:
in spũalibus est ordo: loco distantie in situ in corporalib⁹: q:
ḡ per volũtatẽ inotescẽdi angelus loquẽs nõ ꝯuertit ⁊ ordi
nat ad oẽs angelos ꝓpter hoc nõ omnes audiũt sed illi ad
quos loqt. ¶ Dicim⁹ ḡ ad p̃ᵐ ꝙ nutus ibi dicit inuitio ad
rem cũ ꝯuersione volũtatis ⁊ notescẽdi ad aliũ angelũ. Et
lʒ ille nutus demõstret reʒ tñ q: hec demõstratio est sub for/
ma itelligibili ⁊ est signũ ꝯceptus itelligẽtie angelice dr locu
tio. ¶ Ad aliud dđm ꝙ signa illa nihil aliud sunt ꝙ̃ iterius
ꝓlati sermones de qbus diximus. Proferre autem ipsum
nõ est ad placitũ sed potius sub voluntate que volũtas ha/
bet a nã. nec sequit ex hoc ꝙ idẽ sit apud oẽs: q: lʒ sit volun/
tas nãlis tamẽ actualis ꝯuersio ad signatiõẽ huius vel il/
lius est ad placituʒ vniuscuiusqꝫ angeli loquẽtis. ¶ Ad aliđ
dđm ꝙ est signũ ꝯclusionis ⁊ est signuʒ rei ⁊ angeli loquunt
per signa ꝯclusionũ. ¶ Ad aliud dicimus ꝙ signũ accipitur
ibi pro quãdam ꝯuenientiã ad rõnem signi assignatam ab
Augustino sicut procedit obiectio. ¶ Et ad id qđ querit in
quo differat signũ a nutu. dđm ꝙ signũ dicit iterius ꝓlatus
sermo. nutus aũt dicit determinatio illius signi ad reʒ per
ꝯuersionẽ voluntatis ad rem de qua est sermo. ¶ Ad aliud
dđm ꝙ signũ est in angelo. signũ eni nõ addit supra formaʒ
siue spẽm sub qua itelligit angelus nisi rõnem ꝓlationis ad
alterũ. Et est in ipso sicut habitus ꝯiunctus actui interp̃ta
tiuo. ¶ Ad aliud dđm ꝙ Dionysius ꝺm denominationem
diuidit itellectus diuinos in tria q: a tribus denominant.
Dicunt enim celestes eẽntie: ⁊ celestes virtutes: ⁊ celestes
nuntij siue angeli. Quoꝝ p̃ᵐ dicit essentiã. 2ᵐ aũt virtuteʒ.
Ultimũ dicit cõmunẽ operationẽ oium angeloꝝ. Unde pʒ
ꝙ illa auctoritas nõ est ad ꝓpositũ. ¶ Ad aliud dđm ꝙ per
motus mentis itelligit Basilius nutus per quos inuit ad
rem significandã ⁊ nõ tñ intellectũ ꝺm actũ. Per intentio/
nem aũt cogitationũ intelligit signa: q: per illa tendit ad rẽ
signãdam ⁊ ad exprimendũ ꝯceptũ cordis: ⁊ per hoc patet
solutio oiuʒ eoꝝ que obiecta sunt ꝯtra auctoritatẽ Basilij.
¶ Ad aliud dđm ꝙ bona est diuisio Damasceni in iteriorẽ
⁊ exteriorẽ sermonẽ. sed nõ sequit ꝙ loq sit tñ cogitare. non
enim qlibet motus qui in cogitatiuo est dicit sermo inte/
rior: sed motus qui est cum rõne ⁊ intentione ꝓlationis ad
alterũ. ¶ Ad id qđ iuxta hoc querit dđm ꝙ talis est cõmu/
nitas in rebus: sed tamẽ ex hoc nõ ꝯfundit itellectus: q: cõ/
munitas determinat per nutũ ad rem. ¶ Nec tñ est dđm ꝙ
sit equiuocatio vel amphibologia vel huiusmodi. talia eni
nõ sunt nisi ex diuersa institutione vel ordinatione vocum
exterioꝝ: sed signa spiritualia semper determinant ad itel/
lectũ ⁊ rem. ¶ Ad id qđ querit vtrũ hẽant plura idiomata.
dđm ꝙ nõ: lʒ eni puer ille sciam linguaruʒ acceperit in celo:
nõ tñ est ibi vsus earũ: sed accepit donũ spũs sancti qđ di/
cit grã linguarũ. ¶ Sunt tñ qui dicũt ꝙ angeli loquunt per
emissiones luminũ spũaliũ ⁊ illa lumina dñr signa ⁊ nutus.
dicũt. n. ꝙ sicut lumẽ corporeũ emittit radios per quos ostẽ
dit res demr̃abiles visui: ita lumẽ spũale põt qñ vult emit/
tere radios per quos demr̃at spũalia. Sed hoc nõ videt q:
oporteret ꝙ radi⁹ emissus ꝑ mediũ ꝑueniret ad vbũ angeli
⁊ nõ est de facili assignare mediũ illud. ¶ Articulus 6⁹.

TErtio querit de organis loquentiũ ⁊ audien/
tium. In homine eni sunt organa vocalia qui/
bus format verbũ ad alteruʒ: ergo videt ꝙ in
angelis debeant spiritualia esse respondentia
istis quibus formẽtur verba spũalia. ¶ Item
Aplus nominat linguis dicẽs. Si linguis ho/
minũ loquar ⁊ angeloꝝ. similiter in aiab⁹ exutis a corpore.
In euangelio Luce dicit de diuite. Pater Habraã mise/
rere mei: ⁊ mitte Lazarũ vt intingat extremuʒ digiti sui in
aquã vt refrigeret linguam meam. Similiter videtur ꝙ in
audiente debeat esse organum receptiuum vocis.
¶ Sed ꝯtra. ista organa nõ possunt esse nisi duobus modis:
scilicet ꝺm rem aut ꝺm potentias determinatas ad ipsa or/
gana sicut sunt in aiabus exutis a corpore. Cõstat aũt ꝙ in
angelis nõ sunt ꝺm rem: nec etiã videt ꝙ scđo mõ. potentie
eniʒ ꝓportionate organis creationẽ habẽt in ipsis organis
sicut aĩa creat in corpore lʒ corruptioneʒ nõ habeat in ipso.
Potentie aũt angeli nõ habent creationẽ in aliqbus orga/
nis: ergo sic nõ habent organa. ¶ Itẽ substãtia separata in
se ⁊ in potentijs distinctionẽ nõ hʒ ꝺm mãm vel partes ma/
terie: talis substantia est angelus: ergo nõ habet distinctio/
nem ꝺm materiã vel partes materie. Sed corpus organicũ
est materia ⁊ organa sunt partes materie: ergo potẽtie que
sunt in substantia angeli nõ distinguunt ꝺm proportiones
organicas. Si hoc cõcedat tunc videt ꝙ loqui angeloꝝ ni/
hil addat super intelligere ꝺm actum ⁊ verbũ suũ. nihil ad/
dat super specieʒ quã speculat. ¶ Solutio. dicimus ꝙ sicut
in hominibus est vis iterpretatiua sermonis sensibilis: ita
⁊ in angelis est vis interpretatiua sermonis intelligibilis.
Sed differentia est ꝙ vis hominis est organica ⁊ actus ei⁹
explet in organo: in angelo aũt nõ est organica vt ꝓbãt ob/
iectiones. ¶ Si aũt querat que sit vis illa. dicim⁹ ꝙ possi/
bilitas cõmunicãdi cõcilia ⁊ itelligẽtias. Et per hoc patet
solutio ad p̃ᵐ. ¶ Ad 2ᵐ dicimus ꝙ hoc ipsum vocat Aplus
linguam. ¶ Ad vltimum dicimus ꝙ non sequit. Ad loqui
enim vt predictum est tria exiguntur. s. intelligere ꝺm actuʒ
⁊ voluntas cõmunicandi: ⁊ conuersio siue ordo ad alteruʒ.
Similiter dicimus de auditu: supra enim intellectũ in au/
diente adijciuntur duo. s. conuersio ad alterum: ⁊ acceptio
scientie in signo: et non in specie rei quam habet apud se.
supra enim determinatum est ꝙ angeli loquuntur nutibus
⁊ signis. ¶ Articulus 7⁹.

QUarto querit vtꝝ oẽs oibus loquant vel qdã
qbusdã. Et videt ꝙ nõ oẽs oib⁹ ꝑ tres aucto/
ritates. Glosa. n. sup illud. Si linguis hoium
loquar ⁊c. dicit sic. Quib⁹. s. linguis p̃positi mi
norib⁹ qđ de dei volũtate p̃mi sentiũt signãt.
Alia est Damasceni que dicit ꝙ qdã eminen/
ter inferioribus tradũt intelligẽtias ⁊ cõsilia. Secunda est
Dionysij qui dicit ꝙ superiores illuminant inferiores.
¶ Sed contra. in nullo ordine sic est quin inferior possit lo/
qui superiori. discipulus enim loquitur magistro ⁊ seruus
domino ⁊ sic de alijs. ergo ⁊ inferiores superioribus loquũ/
tur. ¶ Preterea hoc quod imponitur Dionysio videt fal/
sum esse: q: Dionysius dicit ꝙ inferiores faciunt questio/
nes superioribus: ⁊ querere est loqui. ¶ Preterea vlterius
videt ꝙ etiam inferiores illuminãt superiores. dicit enim
supra 14° cap° p̃ᵃ Corinth. super illud. Si alicui reuelatuʒ
fuerit sedẽti prior taceat. aliquãdo dat inferiori qđ nõ dat
superiori: ḡ similiter in angelis aliqd reuelat iferiori qđ nõ
reuelat superiori: ⁊ de hoc põt illumiare superiorẽ. ¶ Pre/
terea supra habitum est: ꝙ aliqd discunt angeli ab Aplis ⁊
ab ecclesia: sed illi qui sunt in carne minores sunt angelis.
¶ Ad hoc dicunt quidam ꝙ ministrantes in inferioribus

maiorē cognitionē hñt eo͛ que circa nos fiunt ꝙ superio-
res: ⁊ de his loquunt̃ superiorib⁹. assistētes vo maiorē hñt
cognitionē de diuinis: ⁊ de his loquunt̃ versa vice iferiori-
bus. ¶ Sed ɔtra hoc est ꝙ aut hoc itelligit̃ de cognitione
nāli aut de cognitione gratuita. si de gratuita tūc plane fal-
sum: q2 in oibus gratuitis hñt superiores maiorē cognitio-
nē iferiorib⁹. dicit. n. Dio⁹ ꝙ iferio͛ dona superiores hñt
excellēter ⁊ eminēter. si de nāli ẜm hoc hñt cognitionē oium
nāliū eq̄liter. Si forte dicat̃ ꝙ intelligit̃ de his que subsunt
volūtati. ¶ Cōtra. aut ẜm ꝙ sunt in volūtate aut ẜm ꝙ sūt
reducta ad organa nālia ⁊ corporalia qb⁹ explent̃. Si pmo
mō: sic nullus cognoscit vt supra habitū est. Si forte dicat̃
ꝙ deus iferiorib⁹ reuelat plura de his que pertinent ad cu
stodiā. superiorib⁹ aūt plura de his que pertinent ad assistē
tiā ⁊ sic superiores ⁊ iferiores de diuersis pñt sibinuicē loq.
Hoc erit ɔtra supra ꝓbatū ⁊ ɔtra Diom ⁊ ɔtra Gregom.
Habitū. n. est ꝙ theophanie ad ordines ⁊ hierarchias pti
nētes descēdūt a superiorib⁹ in iferiores ⁊ nō ecōuerso. Si-
cut ostendit̃ in pricipio Zacharie. vbi ẜm Gregom ⁊ Diom
angelus de media hierarchia illuminat angelum de ifima
hierarchia q vlterius illuminat ꝓphetā ꝙ absq3 muro ha-
bitabit̃ in hierl'm ⁊c. Et simil'r ẜm Diom angelus purgās
Isaiā officiū ⁊ illuminationē accepit a seraphin vnde ⁊ sera
phin di. ¶ Preterea hoc eēt ɔtra legē diuinā quā ꝓmulgat
Dio⁹. s. ꝙ deus in oib⁹ per pª zª ⁊ per zª posteriora illis re-
ducit in diuinas illuminationes. ¶ Solo. dicimus ꝙ aliud
est loq ⁊ aliud loq ad illuminationē. q2 illuminatio nō est in
quocūq3 scibili sed tm̃ in diuino ẜm reuelationē a deo descē
dentē ⁊ in deū reducentē. iferiores aūt nō sic reducūt supe-
riores sed ecōuerso vt supra ꝓbatū est. Cōcedimus igit̃ ꝙ
oēs oib⁹ loquunt̃: sed nō oēs oib⁹ loquunt̃ ad illuminatio-
nem: s3 tm̃ superiorib⁹ iferiorib⁹. Et per hoc p3 solō ad pia
quesita p̄ter hoc qđ obijcit̃ de glo. ad Corin. ¶ Ad qđ dici-
mus ꝙ dissimile est in hoib⁹ ⁊ āgelis. Spūs. n. ꝓphetie re-
uelās mysteria in hoib⁹ tāgēdo corda ꝓphetarū nō attēdit
gradus nec meritū: sicut p3 in Balaam ⁊ Caypha. in ange
lis aūt ordinat⁹ ē dscēsus illuminationū. ¶ Ad id qđ obijcit̃
de eccl'ia ⁊ pdicatiōe aplo͛ supra ē solutū. ¶ Articulus 8⁹.

Aliud ē loqui et aliud loqui ad illuminandum.

QUinto querit̃ vtr̃ oia vel quedā loquant̃. Ui-
det̃ ꝙ nō oia. quorūdā. n. cognitionē hñt a grã
per reuelationē vbi: ⁊ illa cognitio nō est oib⁹
communis. ergo videt̃ ꝙ nec de illa omnium
communis sit naturalis locutio.
¶ Sed ɔtra. hoc est qđ in hoib⁹ est nālis locu
tio de oibus siue sumat̃ per nām: siue per grãm. ea eni3 que
mihi reuelata sunt per grãm: nāli potētia possu3 exprimere
alteri. ẜ videt̃ ꝙ simil'r sit in angelis cū nō sint iferioris ptā-
tis ꝗtū ad nām. ¶ Sed ad hoc dicūt qdā ꝙ trib⁹ modis lo
quunt̃ angeli. Primo per rei exhibitione3 sicut loqt̃ homo
asino stimulās illū ⁊ diues pauperi porrigens illi denariu3.
Ita loquit̃ angelus angelo faciēs aliqd corā illo quo facto i-
telligit qđ ante nō itelligebat. Scđo qñ iduit re3 itellectu. i.
qñ iduit se itellectu q est exemplar rei. ⁊ his duobus modis
loquunt̃ oēs oibus ⁊ maior inferiori ⁊ ecōuerso. Tertio mō
loquunt̃ applicatione vnius ad alterū sicut ex applicatione
ad speculu3 resultat imago in alio speculo: ⁊ sic nō loquunt̃
oēs oib⁹ sed tm̃ superiores iferiorib⁹ de his que per illumi
nationes perceperūt. ¶ S3 hoc videt̃ nō posse stare. nusq3
eni legit̃ ꝙ angelus applicet̃ ad angelū sicut per speculū ad
speculū. ¶ Preterea oporteret ꝙ ex imutatione queda3 id
qđ est in vno angelo resultaret in alio: qđ iterū nō ɔtingit:
vt p3 supra in q̃ōne de algamatib⁹. ¶ Item nihil est dcm̃ ꝙ
iduit se itellectu q est exēplar rei ⁊ per hoc loquant̃: q2 sicut
dcm̃ est plus ad loq exigit̃ ꝙ itelligere ẜm actum. ¶ Prete
rea accipere cognitionē ex factis est accipere cognitionē ex
ɔiecturis: ⁊ ɔiecture nō faciunt nisi ꝓbabilitatē: qđ nō ɔue
nit angelice perfectioni. ¶ Et ideo dicimus ꝙ de oibus lo
quunt̃ nāli locutione: sed sicut supra tactu3 est: aliud est loq
simpl'r ⁊ aliud loq ad illuminādū. ¶ Articulus 9⁹.

Solo aliorum.

Improbatio.

Solo ppria.

SExto querit̃ vtr̃ eodē mō loquant̃ ad aias ⁊
ad seinuicē ⁊ ad deū. Et videt̃ ꝙ nō. Dicit. n.
Aug⁹ in 11° super genesim: ꝙ de⁹ per angelos
suos loqt̃ siue in extas̄ spūs corporalib⁹ ima-
ginibus: siue ipsis sensib⁹ corporis aliqua spe-
cie p̄sentata vel ad videndū vel ad audiendū. ¶ Ex hoc ac
cipit̃ ꝙ angeli loquunt̃ aiab⁹ duob⁹ modis ad phantasiā ⁊
ad sensum. sic aūt nō loquunt̃ angeli ad angelos. Alibi etiā
dicit Aug⁹ ꝙ loquit̃ angelus ad itellectu3 aie miris modis
qb⁹ ip̄imit spēs ipsi itellectui aie: ⁊ ɔstat ēt ꝙ hoc mō nō lo-
quit̃ angelus angelo: q2 nullus angelus ip̄mit spēs alteri.
¶ Querit̃ etiā iuxta hoc de locutione angelo͛ ad hoies ad
sensum quare a qbusdā audit̃ ⁊ ab alijs eque distātib⁹ non
audit̃. ¶ Preterea querit̃ vtrū aia eque ptāte possit loq an
gelo sicut āgelus sibi. Et videt̃ ꝙ nō. nulla. n. ptās est in ali
qua sub̄a quin aliquo manifestet̃ actu. aliter. n. esset frustra
⁊ vana. nos aūt nō percipim⁹ ꝙ per itellectū loquamur an-
gelis. ¶ Querit̃ etia3 qual'r loquant̃ angeli deo ⁊ ecōuerso.
¶ Solo. dicimus cu3 Aug⁹ ꝙ trib⁹ modis loquunt̃ angeli
ad aiam. s. ad sensum ad phantasiam ⁊ ad itellectū. Et hoc
q̄liter fit expeditū est supra in q̃ōne qua querit̃ qual'r angeli
illuminēt aias. Qđ aūt vnus percipit voces ad sensum ali⁹
non: est iō q2 talis locutio est mirabilis. Sicut. n. a sonante
nō ꝓfert̃ in organis māibus ẜm nām ita nec circulariter i-
mutat mediū queadmodu3 vox nālis. ¶ Huius aūt cā est
q2 locutio angeli perficit̃ ɔuersione ⁊ ordine ad eū cui loqt̃:
⁊ iō nō sonat nisi apud eū ad quē ɔuertit̃ ⁊ ordinat̃. Et simi
le est de apparitionib⁹ angelo͛ quos qdā vidēt ⁊ alij eque
ꝓpinqui nō vidēt vt p3 in Heliseo carmelita ⁊ puero eius.
Heliseus vidit plenū montē equo͛ ⁊ curruū igneo͛: puer
aūt eius nō vidit donec per orōnes Heliseus reuelauit ei.
¶ Ad id qđ querit̃ vtrū aia h3 ptātē loquendi angelo: dōm
ꝙ non h3 in corpore existens: sed habebit exuta a corpore.
Hoc aūt est ideo q2 potestas loquendi in hoie iam est per
voces ⁊ illas voces bene percipit angelus sicut alia sensibi-
lia: ⁊ ideo speciali potestate loquēdi ad angelos nō idiget.
¶ Ad hoc aūt qđ querit̃ de locutionibus angelo͛ ad deu3.
Dōm ꝙ sicut dicit Gregorius in moralibus: loquunt̃ an-
geli deo suos affectus ei representando ei: quos tamē sciūt
eum minime latere. deus autē in eis per interne veritatis
cōtemplationē. aie aūt deo per desideriū qđ ab eo accipiūt:
⁊ deus aiabus per inspirationē: ⁊ ergo per infusionē. ⁊ ideo
dicit Bernardus ꝙ de nouo est lingua aie. ¶ Ex predictis
patet solutio ad illud quod cōsueuit queri vtrū angeli pos-
sint mentiri. Et patet ꝙ non: per hoc ꝙ confirmati sunt in
cōmutabili veritate. De locutionibus autem demonum ⁊
mendacijs eorum infra habebit̃.

¶ De formis ⁊ figuris angelicorum corporum.

DEinde querit̃ de formis ⁊ figuris corpo͛ an-
gelico͛. Et queruntur tria. Primo queritur de
causa apparitionis eoru3 in corpore. Scđo de
ipsis corporibus assumptis vtrum faciāt vnū
cum assumente. Tertio de anagogicis signifi
cationibus formarum corporalium.

¶ Quare angeli apparent in corpore. Articulus 10⁹.

AD primū ꝓcedit̃ sic. Dio⁹ ponit rōnes in de
celesti hierarchie in 2° pro ⁊ ɔtra. Qđ eni nō
debeāt apparere in corporib⁹ accipit ex hoc:
ꝙ ex corporibus eo͛ venimus in imūdas itel
ligētias vt estimemus vt dicit Dionysius. ce-
lestes ⁊ deiformes animos multipedes esse
quosda3: ⁊ multo͛ vultuum ⁊ ad boum pecudalitate3 aut
leonū bestialē imaginationem formatos ⁊ ad aquilarū cor-
ui rostri spēm aut ad volatiliā tripartitā alarum ɔiunctio-
nem effiguratos: ⁊ rotas quasdā igneas super celū imagi-
nemur ⁊ thronos māles diuinitati ad recubitū necessarios
⁊ equos quosdā multi colores ⁊ armiferos ⁊ archistraga-
tos. i. principes ducū exercitus: aut quecūq3 alia ex eloquijs
nobis sacre ⁊ formaliter in varietate manifestatiuo͛ sym-
bolo͛ tradita sunt. ¶ Preterea Dionysius inducit rōne3:
ꝙ si debent assumere corpora qđ ex nobilioribus rebus de-
bent illa assumere sic dicens debuisse theologos ad corpo-
ream facturā vl'ter oino icorporaliū venētes ꝓprijs ea in-
quātū possibile cognatis ⁊ formare ⁊ māifestare figuratio-
nibus e3 apud nos p̄ciosissimis ⁊ imālibus quocunq3 mō ⁊
supereminentibus essentijs sicut subsunt astra in celo ⁊ ce-
lestia corpora ⁊ nō celestibus deiformibus simplicitatib⁹ an
gelo͛ terrenas nouissimas circūpositas multiformitates
supple debuisse. ¶ Et hui⁹ tāgit duas causas ɔiter. vnam

ex parte nostri sic dicẽs de corpore nostro: ꝙ nobilius est ita dicẽs. Hoc qdem est nostrũ .s. corp⁹ sublimius futurũ esset ⁊ supmũdanas manifestationes nõ deduceret icõuenientes dissimilitudines. Et postea subiũgit cãm aliã dicens. Hoc ẽt in diuinas simul ⁊ iuste nõ iniuriarum faceret virtutes: ⁊ eque nostrũ nõ seduceret animũ in imũdas se inserentẽ cõpositiones. ¶ Postea subiũgit rõnẽ aliã dicẽs. Et fortassis ẽt estimabunt sup celestia leoninis qbusdã ⁊ eqnis examine .i. cõpleta copia repleri: ⁊ mugitiua laudũ orone ⁊ volatili angelor̃ pncipatu ⁊ aialib⁹ alijs ⁊ motiuis ignobiliorib⁹ tanq̃ ad incõseqũẽs ad passibile ⁊ ignobile reclusa: duz describunt per oia deiformes clare manifestatiuor̃ eloquior̃ similitudines. ¶ Ex his pȝ ꝙ nõ cõuenit angelis apparere in corporib⁹: vel si apparẽt in ipsis ꝙ nõ nisi in nobilioribus debẽt apparere. ¶ Ad hoc ẽt alie rõnes pñt iduci. dr in glo. super pᵒ ad Ro. ꝙ a duob⁹ iuuat homo in cognitiõe dei .s. a nã que rõnalis est ⁊ de creaturis que creatorez repñtant. Cum igit duplex sit pars hois .s. itellectualis ⁊ sensibilis ex vtraq; pte vt dicit magr̃ Hugo de scõ victore ꝓposuit eis deus mũdanã theologiã: ḡ sicut creatura sensibilis manendo sensibilis instruit sensum: sic creatura itelligibilis manẽdo itelligibilis debet instruere intellectũ: ⁊ sic angeli nõ debent apparere in corporib⁹ sensibilib⁹. ¶ Preterea si sensibile sit aliter apparens q̃ est deceptionẽ facit in phantasia: ḡ ⁊ itelligibile aliter apparens q̃ est errorẽ inducit in itellectũ. Cũ igit angeli appareãt vt istruãt nõ debẽt aliter apparere q̃ sint: ⁊ iõ nõ debẽt vt videt̃ assumere corpora. ¶ Itez his qui addicti sũt icõmutabili veritati icõueniẽs est aliud ꝓtendere q̃ sit in rei veritate. sed angeli sancti sunt. ḡ ⁊c̃. sed in rei veritate nõ habẽt corpora: ḡ nõ debẽt vt videt̃ in corporib⁹ apparere. ¶ Sed ꝯtra sunt rõnes Dionysij q̃s ponit 2ᵒ capᵒ celestis hierarchie. Quarũ pᵃ est: ꝙ nãle est humano itellectui manu duci. quecũq; .n. vt in pᵒ capᵒ dicit. celestib⁹ essentijs supmũdane tradunt̃ nobis symbolice. Et hoc ꝯtingit ꝓpter ꝯiunctionẽ nostri itellect⁹ ad phantasmã: ⁊ iõ opȝ spiritualia figurare corporalib⁹ ex quor̃ ꝓprietatibus itelligant̃. Et hoc dicit Dionysius per hec verba. ꝙ qdem pulchre ꝓcurate sunt iformiũ forme: ⁊ figure carentiũ figuris in vnã cãm .i. nõ solũ cãm dicet qs esse nostrã analogiã nõ valẽtẽ imediate in inuisibiles extẽdi ꝯtemplationes ⁊ desiderantez ꝓprias ⁊ ꝯnales reductiones que possibiles nobis formationẽ ꝓtendunt informiũ supernãliũq; speculationũ. ¶ Aliã cãm tãgit Dioᵉ. q̄r ab imũdis sic debet abscõdi diuina: ⁊ hec sunt verba sua. Sed q̄r hoc est mysticis eloquijs decentissimũ per icõprehensibilia diuina occultare enigmate ⁊ in vnã multis ponere sacrã additãq; supernor̃ itellectuũ veritatẽ: est .n. nõ ois sacer: neq; oium vt eloquia aiunt scientia. ¶ Aliã rõnẽ iducit Dionysius quasi a minori: q̄r minus videt̃ qd theologia figurare imaginib⁹ debuerit deũ q̃ angelos: ⁊ figurat eũ imaginib⁹ columbe ⁊ leonũ: ergo multo magis angelos. ¶ Preterea inducit Dionysij rõnes ꝙ ẽt in digniorib⁹ corporib⁹ habẽt vti angeli in apparitionib⁹. Et pma rõ est hec in diuinis negationes sunt vere: affirmationes vᵒ incõposite: ḡ obscuritati archãgelor̃ in angelis magis apta est per dissimilitudines formatiõis manifestatio. ¶ Et sensus rõnis huius est: q̄r cũ nihil possit bm rei ꝓprietatẽ affirmari de deo ꝙ negationes verius ꝯueniunt ei tanq̃ existẽti super oia que de ipso ab humano itellectu pñt affirmari. Sic ḡ cum corporales similitudines nõ ꝯueniũt angelis bm nãm sui similitudines corpor̃ ignobilior̃ que statim ostendunt se nõ inesse angelis magis ꝯueniunt q̃ similitudines nobilior̃ q̃s aliqs posset credere inesse angelis bm nãm. ¶ Alia rõ est quã ponẽs sic dicit. q̄r vᵒ ⁊ nrm animuz reducũt magis dissimilitudines: similitudines nõ estimo q̃ bene sapientẽ ꝯtradicere: per qdẽ enim preciosiores sacras formatiões ꝯñs est se duci auriformes quasdã esse celestes eẽntias: ⁊ quasdã viros fulgoreos decora idutos vestimenta candidũ ⁊ igneũ inocue respargentes: ⁊ qbusdã alijs similitudinib⁹ imaginatis formis theologia celestes figurauit itellect⁹. Qd qdẽ ne paterent̃ qui nihil visibilib⁹ bonis alterius itellig̃at sanctor̃ theologor̃ restitutiua sapiẽtia ad idecoras similitudines mirabiles mirabiliter descẽdit nõ ꝯcedẽs nãle nostrũ in turpibus imaginibus remanẽs qescere. ¶ Aliã rõnez ponit cui⁹ sensus est. hoc apparet ꝓpter diuersa officia ⁊ ꝓpter diuersa ministeria: diuersor̃ aũt ministerior̃ diuerse sunt ꝓprietates: que nõ manifestant̃ in corpore vnius figure: sed opȝ exprimi illuminationẽ in multis vt fortitudinez in leone ⁊ sic de alijs. ḡ opȝ q̃nq; apparere in corporibus nobilioribus. q̃nq; in minus nobilibus bm ꝙ illa corpora pñt ostẽdere diuersas ꝓprietates ministerij. ¶ Solᵒ. cõcedende sunt vltime rõnes ꝙ ꝯueniens est apparere angelos in corporib⁹ diuersarũ figurarũ ⁊ nõ ꝓpter se sed propter hoies. ¶ Ad pᵐ ḡ dõm ꝙ id qd apparet ad sensum apparet vel in se vel in ordine ad rõnẽ ex simili cõprehẽso. Si pᵒ mõ sic nõ apparent angeli q̄r sic apparerẽt equalr̃ brutis ⁊ hoibus. Si 2ᵒ mõ hoc ꝯtingit duob⁹ modis .s. ꝓut rõ iuuat̃ ex symbolis corporalib⁹ ad itellectũ spũaliũ: vel ꝓut adiuuat̃ ad ꝯsiderationez vlis abstracti a sensibilib⁹ ⁊ hoc vltimo mõ nõ apparẽt angeli sed pᵒ mõ. ¶ Si vᵒ querat̃ qd iuuat aiaȝ ad hoc ꝙ sensibile nõ stat in sensu: vel ꝙ rõ magis ꝓcedit vna via q̃ alia. Dõm: ꝙ angelus per ministeriũ ⁊ illuminationẽ de qb⁹ in superiorib⁹ dcm̃ est. ¶ Ad aliud pȝ solutio ex verbis Dionysij obiectis in ꝯtrariũ .s. ꝙ magis orit̃ deceptio ex corporib⁹ nobiliorib⁹ q̃ ignobilioribus ꝓpter ꝯuenientiã in nobilitate. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in diuersis corporibus debent apparere ꝓpter rõnẽ vltimo obiectã. Et etiã ꝓpter hoc: q̄r ea que bm nãm habẽt corp⁹ habẽt corp⁹ determinatũ ⁊ vnũ in nã. Ut ḡ sciat̃ ꝙ nullũ corp⁹ habẽt bm nãm apparẽt in corporibus diuersis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ itellectus noster imixtus est phantasijs: ⁊ iõ ad itellectum creatoris nõ eleuat̃ nisi in speculo ⁊ enigmate. Nec obijcit̃ ei creatura spũalis nisi vestiat se similitudinib⁹ sensibilib⁹. ¶ Ad aliud dõm ꝙ sensibile q̃tũ est de se: nunq̃ apparet alr̃ q̃ est: sed deceptio accidit in phantasia que cõponit sensibile cũ eo cũ quo nõ est cõponibile: vel diuidit ab eo a quo nõ est diuisibile. Et vlterius decipit̃ rõ abstrahẽs a phantasia sic cõponẽte vel diuidẽte. si aũt nõ est in angelis: iuuat eni ad hoc vt itelligat̃ ꝓprietas ad quã sunt in ministrãdo.

¶ Articulus iiᵘˢ.

Secundo querit̃ de ipsis corporib⁹: verũ faciãt vnũ cuz assumente. Et videt̃ ꝙ sic. dicit Aug⁹ in 8ᵒ de ciuitate dei. ꝓuidentia diuina ob hoc demonibus qbus nos ꝯstat esse potiores data sunt qdã potior̃ corpor̃ munera: vt id qd eis ꝓponit̃: et isto mõ cõmendaret̃ multo maiori cura excolendã esse aiam q̃ corpus: ipsamq; excellentiã corporalẽ quã demones hẽre noscimus pre bonitate vite qua illis anteponimur ꝯtẽnere disceremus habituri ⁊ nos imortalitatẽ corpor̃ nunq̃ suppliciorum eternitas torqueat sȝ quã puritas ꝓcedat animor̃. ¶ Ex hoc accipit̃ ꝙ demones habeant corpora nãlia. ⁊ cũ sint nãe angelice videt̃ a simili ꝙ ẽt habeant angeli. ¶ Itẽ ibidẽ sicut eni põt fieri vt aeree volucres terrestrib⁹ nobis nõ solũ mõ nõ ꝓferant̃ verũ etiã subijciant̃ ꝓpter rõnalis aie que in nobis est dignitatem: ita fieri potuit vt demones q̃uis magis aerei sint terrestrib⁹ nobis nõ ideo meliores sint q̄r est aer q̃ terra superior. Sȝ ideo eis preferenda sunt: q̄r spei pior̃ hoium nequaq̃ illorũ desperatio cõparanda est. ¶ Idez accipit̃ ex diffinitione Apulleij quã ibidez inuit Aug⁹. ꝙ demones sunt nã aialia animo passiua: mẽte rõnalia: corpore aerea: tẽpore eterna. ¶ Itẽ Aug⁹. demones aerea dñr aialia q̄r corporuȝ aereor̃ nã vigẽt: nec per mortẽ dissoluunt̃ q̄r preualet in eis elementum aptius ad agendũ q̃ ad patiendum. ad patiendũ eniȝ humor ⁊ humus: ad faciendum vᵒ aer ⁊ ignis aptitudinez prebent. ¶ Item Aug⁹ monet qõnem cum angeli mittant̃ Utrũ manentes in corporibus suis spiritualibus assumãt ex corpulenta inferior̃ elementor̃ materia aliquã speciem corporalem: q̃ coaptatã quasi aliquaz vestem mutarent in quaslibet vestes corporales veras quidẽ aũt corpus suum verterent ꝓpriũ in species aptas actionibus suis per virtutem a deo sibi datam. ¶ Item Bernardus in 5ᵒ de cõsideratione. Ciues sanctos spiritus esse illic potẽtes gloriosos distinctos in proprias dispositiones in dignitates ab initio stantes: in ordine suo perfectos: in genere suo corpore ethereos: imortalitate perpetuos: impassibiles nõ creatos sed sanctos .i. gratia nõ natura: mẽte puros: affectu benignos: religione pios: castimonia integros: vnanimitate indiuiduos: pace securos: a deo ꝯditos: diuinis laudib⁹ deditos.

Hec

Hec oīa legendo cōperimus: fide tenemus: q̄ꝗ̄ de corpo/
ribus hoꝝ non modo vnde sint sed vnde aliquatenus sint
h̄ꝫ sniā alioꝝ: vnde siqs inter opinabilia pōdus cēsuerit nō
cōtendo. ¶ Itē super cātica ſmone 5°. Quo nā mō implent
ministeriū suū absq̄ corpoꝛe p̄sertiꝫ apud viuētes in corpo/
re. deniq̄ nō est discurrere: neq̄ de loco ad locū transire nisi
corpoꝝ: qđ frequēter angelos facere taꝫ indubitata q̄ꝫ nota
ꝓbat auctoꝛitas. ¶ Itē ibidem. Cū absq̄ corpoꝛis āminicu
lo ne bestialis spūs seruilis conditionis soluere debitū pos/
sit: nec spūalis celestisq̄ creatura implere ministeriū pieta/
tis: nec rōnalis aīa tam ꝓ primo q̄ꝫ sibi sufficere possit ad sa/
lutē: liquet oēm spiritū creatum siue iuuet ⁊ iuueť corpoꝛis
pꝛoꝛsus idigere solatio. ¶ Itē Isidoꝛus. Angeli boni corpo
ra in qbus hoibus apparēt de superno ethere sumunt soli/
dūq̄ spiritū ex solido induūt elemēto: per qđ demonstrenť:
mali v̄o de iferioꝛi aere. ¶ Itē Greg⁹ in omelia epiphanie
dicit: ꝙ iudeis angelus exñs aial rōnale euangelizauit: sed
oē aial est sb̄a corpoꝛea. ergo nālia hn̄t corpoꝛa. ¶ Itē Gre/
goꝛius ⁊ Damascenus. ꝙ angeli in cōparatione ad incircū
scriptū spm̄ corpoꝛa sunt. ¶ Item per rōnem videť ideꝫ. oīs
enim operatio supponit eē operantis. ergo operatio coniū/
cti supponit esse cōiuncti. sed loqui ire ⁊ hmōi sunt operatio
nes cōiūcti: ⁊ tales operatiōes sunt angeli apparētis in cor/
poꝛe: ḡ vnuꝫ cōiunctum erit ex corpoꝛe ⁊ angelo: ⁊ ita videť
ꝙ angelus cum corpoꝛe assumpto facit vnum. ¶ Iteꝫ qcqđ
h̄ꝫ operationem alicuius nature pōt in naturā illam poten/
tia que est anterioꝛ: sed angelus potest in actum sub̄e corpo
ree. ḡ ⁊ nāli potest vniri corpoꝛi: cum igiť nulla nālium potē
tiarum sit incōpleta angelus habebit corpus ex natura.

¶ Sed contra. omne corpus māle est. nullus angeloꝝ mālis
Cōmēto.39.⁊ 41. est. ḡ nullus angeloꝝ est corpoꝛeus. Pꝛobatio pꝛime est per
phm̄ in 11° metaph̄ice. qa omne corp⁹ vel est simplex vel est
cōpositum. ⁊ si est cōpositum tūc est ex quatuoꝛ elemētis. Si
autem est simplex tunc est vnum ex quatuoꝛ elemētis vel ce
lum: sed vnūqđq̄ coꝝ h̄ꝫ mām ſm ꝙ h̄ꝫ potētiam ⁊ trāsmu
tationē vel motū nālē. Pꝛobatio minoꝛis est in p̄mo ca° ce/
lestis hierarchie. Ubi diciť ꝙ in māles hierarchias sacra
theologia mālibus figuris ⁊ foꝛmalibus cōpositionib⁹ ve/
rificans tradidit ꝓpoꝛtionaľr nobisipsis. ¶ Iteꝫ omne cor/
pus figuratuꝫ est. nullus angeloꝝ figuratus est. ḡ nullus an
geloꝝ corpoꝛeus est. Pꝛima pꝫ per se. qa nullū corpus est i/
finitum. Pꝛobatio scd̄e est in de celesti hierarchia 2° capi°.
Ubi diciť valde artificialis theologia satis poeticis foꝛma
tionib⁹ ⁊ nō figuratis intellectibus vsa est nostrū vt dictuꝫ
est reuelant aium ⁊ ipsi p̄ma ⁊ nāli reductione ꝓuidens ⁊ ad
ipm̄ refoꝛmās anagogicas sacras scripturas. ¶ Itē omnis
sub̄a spūalis determinata ad corpus determinať ad ipꝫ vt
foꝛma ⁊ actus eius. oīs autē talis sub̄a p̄ncipium vite est in
corpoꝛe tali. si igiť angeli haberēt corpus eēt angelus substā
tia spūalis pꝛincipiuꝫ ⁊ causa vite in corpoꝛe: ⁊ sic nulla esset
differentia sui ⁊ aie qđ est incōueniens. ¶ Itē omne corpus
sumptū de elemēto gn̄abili ⁊ corruptibili est gn̄abile ⁊ corru
ptibile. Si igiť angeli hr̄ent corpoꝛa aerea vel ignea cuꝫ aer
⁊ ignis sint elemēta gn̄abilia ⁊ corruptibilia: essent corpoꝛa
angeloꝝ generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ita opoꝛteret eos ge/
nerare ⁊ discretiones sexus hr̄e ⁊ nuptijs vti ⁊ moꝛi: qđ est
cōtra Damascenū qui dicit ꝙ extra sub̄am satisfactioneꝫ a
spū sancto hn̄t: ⁊ non sunt nuptijs idigentes: quia non sunt
moꝛtales. ¶ Item omne corpus trib⁹ dimēsionibus est de/
terminatū: nullus angeloꝝ tribus dimensionibus est deter/
Tex.cō.2. minatus. ḡ nullus angeloꝝ est corpoꝛeus. Pꝛobatio pꝛime
Tex.cō.18. accipiť in p̄° de celo ⁊ mūdo. ⁊ in 5° metaph̄ice. vbi dicit phs
ꝙ magnitudinuꝫ que vnā hn̄t dimēsionē est linea que duas
superficies. que tria corpus. Minoꝛ ꝓbať ex Damasceno
2° libꝛo 2° ca° vbi dicit sic. Intellectus v̄o exñtes in intelle/
ctualib⁹ locis sunt nō corpoꝛaliter circūscripti: nō eniꝫ cor/
poꝛaliter ſm figurā figuranť neq̄ tres hn̄t dimēsiōes. ¶ Itē
indirecte sic. Si angelus h̄ꝫ corpus aut est simplex aut com/
positum corpus illud. Si est cōpositum cū omne corpus cō/
positū sit ex cōtrarijs: ⁊ per ꝯn̄s gn̄abile ⁊ corruptibile: opoꝛ
teret angelum gn̄ari ⁊ corrūpi ⁊ comedere ⁊ doꝛmire ⁊ talia
absurda pati. Si aūt esset simplex sequunť plura incōuenien/
tia. q̄ꝝ vnū est ꝙ nullū simplex est distinguibile per oꝛgana:
sed corpoꝛa angeloꝝ ponunť hic oꝛgana. 2ᵐ est ꝙ nullū sim/
pliciū corpoꝝ magis est viuificabile in parte vna q̄ꝫ in alte/
ra. ḡ opoꝛteret ipm̄ totum simplex corpus habere ꝙ corpoꝛe
vel nullā partē. 3ᵐ est qa illud eēt vel celeste vel elꝫtare. ⁊ si
eēt celeste tūc nō moueret nisi circulariter. Si aūt eēt elꝫta/
re tunc esset ignis vel aer ⁊c. ⁊ haberet motuꝫ rectū de me/
dio vel ad mediū. ¶ Itē quęriť iuxta hoc vtruꝫ moueāt an/
geli corpoꝛa per medium vel sine medio. Et videť ꝙ cum
medio. Aia eni que nō est adeo simplex vtiť medio spū ani/
mali nāli ⁊ vitali: qa ſm phos est corpus. ḡ videtur ꝙ mul/
to foꝛtius angeli. ¶ Itē quęriť vlterius cum aia rōnalis per
voluntatē mouens corpus moueat per virtutes affixas mē
bris. Utrum siľr angelus corpus suuꝫ moueat per virtutes
affixas partib⁹ ipsius corpoꝛis. Et videť ꝙ sic. qa distictio
oꝛganoꝝ apparet in corpoꝛibus angeloꝝ. Sed si hoc datur
tūc videť ꝙ hn̄t visuꝫ in oculo ⁊ auditū in aure ⁊ sic de alijs.
⁊ tunc nō videbunť differre a corpoꝛibus vel a corpoꝛe aia/
to. ¶ Pꝛeterea quęriť cum loquať angelus vel videt vtruꝫ
oꝛgana illa moueanť a motoꝛe intrinseco vel extrinseco. Si
ab intrinseco cū nō moueanť a natura opoꝛteret ꝙ motoꝛ il
le sit aia. Si aūt ab extrinseco tūc opoꝛteret ꝙ angelus esset
extra corpus ⁊ moueret ipm̄ violenter. Et cū sint q̄tuoꝛ spe/
cies motus violenti vt dꝛ̄ in 7° phyſicoꝝ. Dicit eni sic. Qui Tex.cō.10.
eniꝫ sunt ab altero motus quatuoꝛ sunt. s. pulsio. tractio. ve/
ctio. ⁊ vertigo. opoꝛteret ꝙ vno istoꝝ motuū mouerentur. ⁊
cōstat ꝙ nullo: ergo nec moueńť nāliter nec violēter. ¶ Iteꝫ
quęriť vtrū corpoꝛa angeloꝝ interius sicut exterius habeāt
lineamēta mēbꝛoꝝ. Et videť ꝙ nō. vt eniꝫ dicit Aug⁹ ada/
ptant ea ad sensus eoꝝ qbus apparēt ⁊ sensus hoium nō ꝑ/
tingunt ad interioꝛa corpoꝝ. ḡ videť ꝙ nō sit necessaria di/
stinctio illa mēbꝛoꝝ interioꝝ ꝓpter se. interioꝛa eniꝫ mēbꝛa
maxime sunt pp̄ vires aie vegetabilis oꝛdinate ad vitā ani
malē. sicut nerui ad ligamēta mēbꝛoꝝ. vene ad viā sanguis
⁊ spirituū. stomachus ad digestionē: ⁊ sic de alijs. ⁊ talia nō
habēt angeli. ḡ non indigent tali distinctione membꝛoꝛum.
¶ Sꝫ cōtra. angeli in apparitionib⁹ nō intēdunt decipe eos
quibus apparent. Cū ḡ appareāt in figura corpoꝛis huma/
ni vel alterius ostēdent veritatē illius corpoꝛis quātū ad fi
gurā: ⁊ ita opꝫ perfectā eē assimilationē vnius corpoꝛis ad
aliud. perfecta aūt assimilatio cōsistit in figuratiōe iterioꝝ ⁊
exterioꝝ: ⁊ ita corpoꝛa eoꝝ habebūt distōnes interioꝝ mem
bꝛoꝝ. ¶ Solo. dōm ꝙ demones nō habēt corpoꝛa eis nāli/
ter vnita. aliter eni vniť motoꝛ oꝛgano ad actū. ⁊ aliter istru Alr vniť mo/
mento ad actū. Oꝛganū eni est qđ moueť a motoꝛe intrise/ toꝛ oꝛgano et
co vnito sibi per aiam: qđ patet in diffinitione aie in 2° de alr instro.
aia. vbi diciť. ꝙ aia est endelechia corpoꝛis oꝛganici vitā ha
bētis potētia. aia enim est mot⁹ intrisecus indigēs ad act⁹
suos oꝛgano nāliter sibi vnito. Instrumētum aūt est qđ mo
ueť a motoꝛe extrinseco nō nāliter sibi vnito sed ꝯiūcto tm̄:
vt securis ad secātē se hꝫ: ⁊ hoc mō corpoꝛa angeloꝝ vniunť
angelis. Et huius cōiūctiōis duplex est causa. s. q̄litas ope/
ris: ⁊ natura eoꝝ circa quos est opus. Exemplū pꝛimi est co
medere bibere ambulare ⁊ hmōi actiones que sine motib⁹
corpoꝛalibus expleri nō pn̄t. Exēplū scd̄i est sensibilitas hu
mana que spūalia non percipit nāliter sub figuris ⁊ appari/
tionib⁹ corpoꝛalib⁹. ¶ Dicimus ḡ ad p̄mū ꝙ demones na
turaľr nō hn̄t corpoꝛa. ⁊ auctoꝛitates Augustini (vt volunt
quidā) loquunť ſm hypothesim antiquoꝝ phoꝝ Platoni/
coꝝ qui ponebant ipsos hr̄e corpoꝛa. Uel pōt dici ꝙ demo/
nes hn̄t corpoꝝ munera nō ex qbus cōstet natura eoꝝ: sꝫ in
quib⁹ tētāt hoies ⁊ illis dicunť toꝛqueri. qa quocūq̄ vadūt
infernū inferioꝛē iterius secū poꝛtāt sicut in q̄ōne de iferno
disputabiť. ¶ Ad sequētē aūt auctoꝛitatē dicimus ꝙ corpo
ra demonū dicunť aerea pp̄ tria. Quoꝝ vnū est ꝙ habitās
⁊ habitaculū siue locus ⁊ locatuꝫ vnius debēt esse nāe quē/
admodum terrestria locanť in terra: ⁊ aquestria in aqs: et
aerea in aere. sic cum demones q̄ꝫdiu sunt in exercitio tēta/
tionū hn̄t caliginosuꝫ aerē tāq̄ locū ꝓpꝛiuꝫ. Un̄ corpoꝛa in
quib⁹ apparent magis dicunť aerea q̄ꝫ alterius elꝫti. 2ᵐ est
qa iter q̄tuoꝛ elꝫta aer facilius recipit cōdēsationē ⁊ subti/
liationē. subtiliať eni in ignē ⁊ cōdensať in aquā. Et siľr pōt
condēsari in figuras corpoꝛales facile iteꝝ solubiles que fi/
gure sunt in ipso cōtēte nō virtute alicuius mixti depꝛessi ⁊
densi: sicut retinenť figure in oꝛganis nālib⁹ corpoꝛalibus in
quib⁹ humidū figuraľr terminať sicco admixto sibi vt figu/

ra remaneat: sed retinenť virtute spūs apparētis in eis qui formant eas. ⁊ est siľitudo illius de figuris sensibiliū: que imprimunť in aere: que sub eisdē terminationib⁹ qb⁹ aeri imprimunť perueniūt ad sensuȝ ⁊ phātasiā: sed tm̄ additur ꝙ iste figure corpoꝝ in aere sunt sicut in re figurata: nō sicut in medio qn̄ in corporib⁹ aeris apparēt angeli. 3ᵐ est resolutio corpoꝝ eoꝝ. cū eni quelibet resolutio cuiuslibet corporis indicet nām cōpositionis eiusdeȝ corporis: ⁊ corpora angeloꝝ disparētia soluanť in aerē nature aeree eē ꝓbanť. aialia auteȝ dicunť ꝑp aiales actus quos exercēt in corporibus illis. Et dicunť vigere nā eoꝝ corpoꝝ nō simpľr: sed in exercitio tētationū. Qd̄ aūt dicit nec per mortē dissoluunť. nō intelligiť de morte que est diuisio spūs mouentis a corpore moto: sed de morte que est corruptio ſm nām. corruptio aūt ꝑȝ naturā ꝓprie putrefactio est. putrefactio aūt ꝓprie nō cōuenit nisi corpori mixto: in quo dn̄anť nāe iferioꝝ elntoꝝ. s. aque

Tex. cō. 6. ⁊ terre. Et hoc pȝ per diffōnē putrefactionis in 4° metheo. vbi diciť. Putrefactio est corruptio in vnoquoqȝ humido ꝓprie ⁊ ſm nām caliditatis ab aliena caliditate. aliena aūt caliditas est caliditas ꝯtinētis ſm phm̄. ꝯtinens aūt in medio est aer: in quo est caliditas cōtinēs ſm circulum qd̄ est ignis: ⁊ cōtinēs ſm circulationē qd̄ est sol: que caliditas in cōtinēte localiter vincēs calidū ꝯseruās locatū educit ipm̄: ⁊ illud eductū secū trahit humidū ⁊ iduciť putrefactio ⁊ resolutio corpoꝝ mixtoꝝ in elemēta cōponentia. Sȝ cū corpora angeloꝝ sint aerea nō sic vincunť ab aliena caliditate: et ita nō induciť putrefactio in eis: ⁊ sic ēt intelligiť qd̄ dic̄ subsequēter: ꝙ tā ad agēduȝ q̄ȝ ad patiēdum aptiora sunt aer ⁊ ignis. ad patiēdū aūt magis q̄ȝ ad agēdū humor ⁊ humus. Hoc eni est veꝝ in mixtis ⁊ in via putrefactiōis vt dc̄m̄ est. ¶ Ad qōnē Augustini iā pȝ solo: qa sumūt corpora de aere eo mō quo habitū est. s. vt instr̄a nō vt organa. ¶ Ad p̄mam auctatē Bernardi dōm ꝙ ether dr̄ elntum iflāmabile ꝓut flāma est spēs ignis que dr̄ lux. Et ꝑp hoc ether qn̄qȝ dr̄ celuȝ: qn̄qȝ ignis: qn̄qȝ purior aer: ⁊ ideo ꝑp nobilitateȝ angeloꝝ corpora in qb⁹ apparēt btūs Bernardus dicit eē etherea ꝓut ether accipiť pro puriori aere. ¶ Ad duas auctates sequētes dōm ꝙ ex illis nō habeť ꝙ angeli habeāt corpora nisi istr̄aliter ad explēdū ministerium pietatis qd̄ est custodia aiaꝝ. ¶ Per p̄dicta pȝ solo ad auctoritatē Isidori hoc solo addito ꝙ bonos dicit sumē corpora de supiori aere ꝑp cōgruentiā nobilioris nāe: ⁊ angelos malos de iferiori qui caliginosus est: ⁊ hȝ siľitudineȝ cū caligine peccati ⁊ malitie ipsoꝝ. ¶ Ad id qd̄ obijciť de Greḡ solutū est supra in qōne de diffōne angeli. ibidē ēt est solutū qd̄ obijciť de Damasceno. ¶ Ad id qd̄ obijciť per rōnē dōm: ꝙ operatio cōiuncti per nām eo mō quo ipsa est opatio cōiūcti est. Si eni est operatio cōiūcti per nām sicut est opatio organici p̄cedit eē coniūcti qd̄ ex duob⁹ est per nām. Si aūt est opatio ꝯiūcti istrumentalis p̄cedit eē ꝯiuncti duoꝝ que nō faciūt vnū sed vnū eoꝝ est cū alio. ¶ Ad aliud dōm ꝙ angelus non pōt potētia nāli vniuoce dicta in opationes nāe corporee. pȝ eniȝ ex supra dictis ꝙ potētia angeli vtiť corporib⁹ vt instr̄o ⁊ non vt organo. Cōiūcta aūt ex corpore ⁊ aīa vtunť eis vt organo: ⁊ nō vt instr̄o. Et ideo ꝓpositio p̄ma sic est intelligēda. Quicqd pōt in operatiōes alicui⁹ nāe potētia vniuoca illius nāe pōt in nām illā. sed pȝ ꝙ angelus tali potētia nō pōt in opationes nāe corporee. Rōnes in ꝯ̄riuȝ adductas cōcedimus. ¶ Ad hoc qd̄ iuxta hoc queriť dōm: ꝙ angeli mouēt corpora sine medio. motor eni instr̄i nō vtiť medio: sed poti⁹ motor organi. Organū eni a motore suo participat sensuȝ ⁊ vitam per mediū qd̄ est spūs. instr̄m aūt nō participat hec: et ideo nō opȝ ibi eē medium. Rō autē illa ꝓcederet si angelus corpori vt organo cōiūgereť: tunc eniȝ ꝑp maiorē simplicitateȝ q̄ȝ sit simplicitas aīe opȝ magis habere mediū q̄ȝ animam. ¶ Ad aliud qd̄ iteꝝ iuxta hoc queriť. Dicendū ꝙ in figuris mēbroꝝ corporis assumpti non sunt virtutes affixe. Cuius est duplex rō. quaꝝ vna habeť ex habitis. s. qa corp⁹ illud est vt instr̄m ⁊ in instrumēto nulla est virtus affixa: sed tm̄ habilitas ⁊ dispositio ad opus. Altera est qa si eēnt virtutes affixe ille p̄ncipaľr essent virtutes sensuum: sed ille in angelis superfluerēt: cū nobiliori mō cognoscendi q̄ȝ eo qui est per sensum cognoscāt sicut supra habitum est in qōne de cognitiōe angeloꝝ. ¶ Si v̄o querať ad quid sint tales figurē organoꝝ in corporib⁹ illis assumptis. Dicēduȝ ꝙ ꝓpter actus tm̄ exteriores: ⁊ vt familiarius inotescāt his qb⁹ apparent. ¶ Ad id qd̄ queriť ꝯ̄ñter dōm: ꝙ mouenť a motore extrinseco vel motu violēto qui est pulsio: ⁊ cū sint due spēs pulsionis. s. impulsio ⁊ expulsio moue reť motu illo qui diciť impulsio. ¶ Ad id qd̄ vlterius queriť dōȝ ꝙ corpora illa nō hn̄t interius distōnes mēbroꝝ corporalium aialiuȝ ꝑp rationes inductas: nec tñ ideo decipiūt eos qb⁹ apparēt: qa non fit apparitio ad hoc vt ꝓbeť nā corporis illi⁹: sed vt expleať veritas illi⁹ operis ⁊ vlteri⁹ per hoc astruať fides diuitatȝ. Qd̄ aūt restat q̄rēdū de cibo quē accipiūt angeli ⁊ potu proprio loco hȝ determiari in qōne de appitiōib⁹. qa hȝ eādem rōnē māducatio angeli ⁊ resurgētiū.

¶ Articulus 1z°.

Tertio queritur de anagogicis significatiōib⁹ formaꝝ corporaliū. Et seq̄mur in hoc Dioᵐ in vltimo ca° celestis hierarchie. qui dicit ꝙ theologia celestes essentias conformat ⁊ aras igneas ⁊ rotas igneas: ⁊ aialia ignita ⁊ viros q̄si ignē fulgurātes ⁊ circa eos cumulos carbonū ignis: ⁊ flāma imēsurabili sonitu igne flagrās: ⁊ thronos igneos ⁊ ipsos excellētissimos seraphin celitus ardentes ex cognitiōe significat: ⁊ ideo surgit deorsuȝ ⁊ ignitū honorificat solertim formaꝝ facturā: ⁊ ideo dic̄ Dio⁹. Qd̄ ḡ igneuȝ significare cēseo celestiū aioꝝ dei fortissimū. Et ꝯ̄ñter enumerat ꝓprietates ignis dicēs. Ignis eni sensibilis qdeȝ est sic dōm in oib⁹: ⁊ per oia clare venit ⁊ remoueť oibus ⁊ lucidius est simul ⁊ q̄si occultus. i. icognit⁹ ipse per seip̄m nō accūbēte mā in qua ꝓpriā manifestat actionē: ⁊ imēsurabilis ⁊ iuisibilis per seip̄m potēs simul ⁊ oiuȝ ⁊ quecūqȝ in eis fiūt ad actionē ꝓpriā mobilis. tradens seip̄ȝ oibus quoquo mō proximātib⁹ renouatiuus nāe custodia: illuminatiuus circūuelatis splēdorib⁹ incōprehensibilis clarus discretus resiliens sursum ferēs acute meāns excelsus nō recept⁹ cōtumelia minoratiōis semp motus per seip̄m mot⁹ mouēs alterū cōprehēdēs: icōprehēsus nō idigēs alteri⁹. Latēter crescēs a seipso: ⁊ ad susceptas māsmanifestās suimet magnitudineȝ: actiuus potēs siľ oib⁹ p̄ns iuisibiľr neglect⁹ nō eē putatur. ad certa aūt sicuti quedā vidicta ḡnaľr ⁊ ꝓprie subito reducens in rōnē icōprehensibilis ipalpabilis nō minutus in oib⁹ ditissimis suimet traditionib⁹: ⁊ multas fortassis qs iueniet ignis ꝓprietates pulchras vt in sensibilib⁹ imaginibus diuine opatiōis. Hoc ēt scientes theologi celestes eēntias ex igne ꝯformāt significātes deiforme eaꝝ inq̄ȝtū possibile dei imitabile. ¶ Ad itellectū huius auctoritatis notandū ꝙ igneū duplex est. s. celi ⁊ elemēti. ⁊ quedā haꝝ ꝓprietatū cōueniūt igneo celi. ⁊ quedā igneo elemēti. Qd̄ ḡ diciť p̄° ꝙ ignis sensibilis est qdē sic dōm in oib⁹ duob⁹ modis intelligiť. Vno mō qa calore nāli ois sensus adiuuať ad actū ⁊ vigiliā: frigido aūt cōtingit ꝯ̄rium: qa somnus ⁊ imobilitas sensuȝ accidit ex frigiditate grauāte organa sensuum. Alio mō in oib⁹ mixtis sensibilis est ignis. mixta eni p̄cipue miscenť per euaporatiōes sicut mineralia ⁊ plante: ⁊ ea que ḡnanť in alto: vt grādines ⁊ hmōi ⁊ aialia. sed falsum est ꝙ in oib⁹ sensib⁹ sensibilis sit. vel in oib⁹ reb⁹ qa frigidū sensibile est: ⁊ in illo nō sentiť ⁊ aqua ⁊ terra elementa nō habēt in se calidū ignis. Et hec ꝓprietas conuenit angelis ſm ꝙ intellectuales sensus nr̄os calefaciēdo spūaliter reducūt ad actus vigilie: vt ſm Apl̄m exurgat qui dormit ⁊ exurgat a mortuis ⁊ illuminabit illū Chr̄s. ¶ Qd̄ aūt dr̄ z° ꝙ per oia clare venit. ⁊ 3° ꝙ moueť ab oib⁹ conuenit igneo celi: qd̄ est in radijs. illud eni est imiscibile ſm nām celi cum rebus elementatis: hn̄s tñ effectum in oibus. Et hoc cōuenit angelis inquātū cōiungunť nr̄is miserijs: ⁊ tñ non subiacēt eis. ¶ Qd̄ aūt 4° dr̄ ꝙ lucidus est simul ⁊ quasi occultus icognitus ⁊c̄. cōuenit igneo elemētari qui in ꝓprio loco vt dic̄ Alexāder phs nō lucet ꝓpter nimiā disgregationē materie: ⁊ iō arguiť incognitus per seip̄m nō accūbente mā. In mā autē vbi inspissatur est lucidus ſm ꝙ dr̄ in topicis. ꝙ spēs ignis est lux: ⁊ hoc cōuenit angelis ḡra spūalis nature que icognita est nobis qn̄ circa mām aliquā terrestrem operanť. ¶ 5° proprietas ꝯuenit igneo celi: qd̄ nō est ꝓportionatuȝ in virtute actiua alicui virtuti agēti in natura elemētoꝝ. Et cōuenit angelis ſm ꝙ virtus spūalis est in eis que nō limitatur aliqua virtute corporali. ¶ 6° est inuisibilis: que conuenit igni

Nō de diuersis ꝓprietatibus ignis.

Vide. 4° celi cō. 32.

igni rōne raritatis materie: ⁊ angelis rōne ꝓprie subē: que
ſm ſe eſt incognoſcibilis nobis. ¶7ª eſt per ſeip̄ʒ potens ſiḱ
Tex.cō.5. oium ⁊c. que cōuenit igneo elemēti rōne qualitatis: que eſt
per ſe actiua que eſt caliditas rōne cuius dicit phs in 4° me
theoroꝝ. ꝙ putreſiunt vniuerſa p̄ter ignē. Eteni terra atqꝫ
aqua: necnō ⁊ aer putreſiūt cūcta: ſiqdeʒ materia igni erunt
oia. Et ideo dr̄ in ꝓprietate iſta ꝙ ignis per ſe ip̄m potens
eſt oium ⁊ quecūqꝫ in eis ſiūt ad actionē. i. ſm ꝓpriam virtu
tem actiuā. Et hoc cōuenit angelis ſm ꝙ in ipſis eſt virtus
diuina ad reducendū omnia in ꝓprias deiformes illumia-
tiones: ſicut ignis oia conuertit ad propriam nām que ſunt
ſibi mā vt dicit phs. ¶8ª eſt mobilis que conuenit igneo ce
li per motū circularem: ⁊ igneo elementi per motum rectuʒ
ſurſum. Et attribuiḱ angelis quantū ad cōtēplationē eter-
nam incircūſcripta luminis ſm quā mouenḱ circulariter et
quantū ad cognitionē nālem quā iteruʒ ſurſuʒ eleuāt in lau
dem creatoris. ¶9ª eſt tradens ſeip̄ʒ oibus quoquo mō ꝓ-
ximantibꝰ. Qd̄ cōuenit igneo elemētali ſm itentionē actio-
nis ſm quā itendit iprimere ſpēm ꝓpriam in oē in qd̄ agit.
Et hoc attribuiḱ angelis rōne illius actus qui eſt illumiare
in quo intendūt imprimere ſpēm illuminatiōis in oē qd̄ illu
minat. ¶10ª eſt renouatiuus nature cuſtodia ⁊ eſt ſenſus ꝙ
renouat ſe ignis: vt ex renouatione cuſtodiaḱ natura eius.
renouat aūt ſe per appoſitionē diuerſe materie: ⁊ hoc attri-
buiḱ angelis ſm ꝙ renouanḱ per acceptionē diuerſaꝝ theo
phaniarū in dei cōtemplatione. ¶11ª eſt illuminatiuus cir-
cūuelatis ſplendoribꝰ: qa ignis in ꝓpria natura nō lucet pp
raritatem ſubē ſue vt dictū eſt: ⁊ idcirco per mām iſpiſſantē
radiuʒ opʒ ſplendorem ignis circūuelari. Et hoc attribuiḱ
angelis per reuelationes quas iprimūt nobis: que non ful-
gent in nobis niſi ſpēbus intelligibilibꝰ vel imaginibus fue
rint circūuelate. ¶12ª eſt incōprehēſibilis que cōuenit igni
rōne virtutis vſtiue que omne cōprehendens ip̄m cōburit.
Et hoc attribuiḱ angelis ſm virtutem excellētem qua vin-
cūt omne qd̄ reſiſtēdo eis cōtrariaḱ. ¶13ª eſt clarus que cō
uenit igni rōne lucis: ⁊ angelis rōne illuminationis partici-
pate ſm ꝙ intellectualia lumina a beato Dionyſio dicunḱ.
2. de gñatione ⁊ corruptione tex. cō. 8. ¶14ª eſt diſcretus que cōuenit igni rōne modi agēdi ſm ꝙ
dicit phs. ꝙ calidū eſt diſgregatiuū etherogeneoꝝ ⁊ cōgre-
gatiuū homogeneoꝝ ſibi. Et attribuiḱ angelis ſm effectuʒ
cuſtodie ſm quē nobiles ſeparant ab ignobilibꝰ mālia dili
gentibꝰ: ⁊ ſeparatos cōgregāt ⁊ aſſociāt ſibi. ¶15ª eſt reſili-
ens. ⁊ ſm Cōmētatoreʒ dr̄ reſiliens inquātū nō recipit im-
preſſiones ⁊ figuratiōes alioꝝ. Et attribuitur angelis rō-
ne cōfirmationis eoꝝ in bono virtute cuius hn̄t ꝙ diuerſa
figura voluntatis ⁊ forma decetero in eis non pōt ſigillari.
¶16ª eſt ſurſum ferēs qd̄ cōuenit igni elemētali rōne motꝰ
ſurſum. Et attribuiḱ angelis rōne eius ꝙ ex proprio officio
ſunt prepoſiti aiarum deducentes eas in ſinū Habrae in lu
cem ſempiternā. ¶17ª eſt acute meās: qd̄ cōuenit igni rōne
penetratiue virtutis: ratiōe cuius etiā dixit Democritꝰ ꝙ
eſſet ex angulis acutis ⁊ rotūdis. Et attribuiḱ angelis rō-
ne amoris qui etiā eſt in fruitiōe eoꝝ quo penetrāt amatuʒ
interius ⁊ exterius amātes. ¶18ª eſt excelſus qd̄ conuenit
igni rōne loci. angelis aūt rōne ordinis ⁊ dignitatis. ¶19ª ē
non receptus cōtumelia minorationis: qd̄ ſpāliter cōuenit
igneo celi qd̄ ſm ſui ſubām imutabile eſt ad ignobiles na-
turas. Angelis aūt attribuiḱ ſm participationeʒ eterne bea
titudinis ſm quā extra tp̄s exiſtētes nō minoranḱ in peius
ſicut ea que in tēpore mouenḱ. ¶20ª eſt ſemper motꝰ: ⁊ hoc
etiam cōuenit igneo celi qd̄ ſm nām ſui ſubiecti motuʒ ha-
bet perpetuū. Et attribuiḱ angelis ſʒ ꝙ ſemper mouenḱ al
tius in diuinas cōtemplationes. ¶21ª eſt per ſeipſum mo-
tus: ⁊ hoc etiā conuenit igneo celi ſm nām ſui ſubiecti: cuiꝰ
eſt motus primus: ita ꝙ non moueḱ ab alio corpore. Et at-
tribuiḱ angelis ſm ꝙ purgationes ⁊ illuminationes ⁊ pfe-
ctiones eoꝝ nō deſcendūt in ipſos niſi a deo motore p̄mo.
ſicut in celo p̄mus motus eſt a motore p̄mo: qui eſt deus: et
idcirco ſeqtur mouens alterum: qa ſicut ad celi motum oiꝭ
motus in natura reduciḱ: ita ad tres motus angeloꝝ. ſ. pur
gare illuminare ⁊ perficere ois reducitur motus mētis hu-
mane. qa ſicut ſupra habitū eſt lex diuina eſt per p̄ma ſcd̄a:
⁊ per ſcd̄a vltima reducere. ¶22ª eſt cōprehendens incom
prehenſus: ⁊ cōuenit igneo celi rōne eius qd̄ ꝯtinet oia ⁊ nō
cōtineḱ. angelis autem attribuitur ſm ꝙ cōtinēt nos in bo-
no ⁊ nō cōtinenḱ a nobis. ¶23ª eſt nō indigens alterius qd̄
etiam cōuenit igneo celi: qd̄ nō indiget alicuiꝰ ad ſui eſſe: ſʒ
potius alia indigēt ſui ⁊ cōuenit angelis ratione viſiōis per
ſpēm ſm quā nō idigēt iā ſpeculo ⁊ enigmate quēadmoduʒ
nos. ¶24ª eſt latēter creſcēs a ſeipſo. i. a ꝓpria virtute vſti
ua ⁊ ad ſuſceptas mās manifeſtās ſuimet magnitudinem.
Et attribuiḱ angelis ſm cōem traditionē diuinaꝝ illumia-
tionū. ¶25ª eſt actiuus qua conuenit igni rōne caliditatis
que ſimplr̄ eſt actiua ⁊ plus q̄ꝫ frigiditas. Agit eni cōgregā-
do ⁊ diſgregādo ⁊ generādo ⁊ corrūpendo ⁊ coordinādo et
diſſoluendo: ⁊ iteꝝ faciēdo motū ⁊ nō ſiſtendo eū ſicut facit
frigiditas ſm Auicēnā. ⁊ attribuiḱ angelis ſʒ ꝙ ſemꝑ agūt
in noua ſpecula diuina ⁊ agalmata diuina efficianḱ ⁊ iferio-
res in ſuperiora reducant. ¶26ª eſt potēs: ⁊ attribuiḱ igni
ſm ꝙ hʒ poſſe ſuper elemēta alia ⁊ elementa ſm ꝙ dr̄ in 4°
metheo. ꝙ oia alia erūt mā ignis. ꝯuenit aūt angelis ſʒ poſ
ſe in māle qd̄ hn̄t qd̄ nō eſt cogibile eo ꝙ ois coactio ſit per
ꝯiunctionē ad mām. ¶27ª eſt ꝙ ſit ſimul oibꝰ pn̄s iuiſibili-
ter: ⁊ hoc ꝯuenit igneo celi ⁊ igneo elemēti rōne lumis imu-
tantis eq̄liter longe ⁊ ꝓpe perceptibilr̄. Cuius rō eſt: qa lu-
men nō querit diſpōnē in illuminato niſi diaphaneitatem.
Hec aūt diaphaneitas nunq̄ꝫ eſt cū forma ꝯria lumini: ſed
cū priuatiōe: iter p̄uationē aūt ⁊ habitū nihil eſt mediū: ⁊ iō
imutatio luminis nihil intercipit de ꝯrio: ⁊ ſic nunq̄ꝫ eſt in
medio tp̄e: ſed ſubito eſt aduētus luminis in diaphano ad
oēm parteʒ eiꝰ que opponiḱ ſm rectā lineaʒ illuminati. Qd̄
aūt dicit iuiſibilr̄ itelligit quo ad ꝑceptionē ſubē ipſiꝰ lumi-
nis que nō percipiḱ niſi in ſubā alia. Vel iuiſibiliter dicit pp
nō perceptibileʒ imutationē more motus in illuminando: ⁊
hoc cōuenit angelis ex velocitate motꝰ de quo ſupra habi-
tū eſt. ¶28ª eſt nō neglectus ne nō eſſe puteḱ. ad certa auteʒ
ſicuti quadā vindicta ⁊ cōnāliter ⁊ ꝓprie ſubito reducēs: ⁊
hoc cōuenit igneo elementi: ſm ꝙ eſt in mā terreſtri in qua
qn̄qꝫ negligiḱ per eſtimationē nō plenā. ſ. in exterioribꝰ par-
tibus terreſtris icenſi: ⁊ viuit in iterioribꝰ: ⁊ tūc ſubito obti
net etiaʒ exteriores ⁊ relucet ⁊ ex ꝓpria nā reſurgit. Et hoc
attribuiḱ angelis per effectū cuſtodie in nobis. Qn̄qꝫ eni in
exterioribꝰ cuſtoditi per negligētiā extiguūt miniſteriū an-
geli: ⁊ ſubito per internā cōpūctionē iteꝝ cōualeſcit. ¶29ª ē
incōprehēſibilr̄ ipalpabilis ⁊ conuenit igni rōne caliditatis
que lʒ in mixto cōprehendiḱ: nō tn̄ cōprehendiḱ ſm ꝙ eſt in
ꝓpria nā ignis: qa cōprehēdi dr̄ nō tm̄ qd̄ tangiḱ: ſed qd̄ te-
netur totum ⁊ cōuenit angelis rōne proprie ſubē: que nō cō
prehenditur in natura ꝓpria: ſed per operatiōes ſicut que-
libet ſpūalis natura. ¶Vltima eſt nō minutus in omnibuꝭ
ſuimet ditiſſimis traditionibus: ⁊ cōuenit igni qui lʒ ſit di-
uiſus in partes luminis ſui decrementa nō nouit ⁊ potētie.
Quis vetat appoſito lumen de lumie ſumi. Mille licet ſu-
mant deperit inde nihil.

¶Articulus 13ꝰ.

Poſtea ponit Dionyſiꝰ humaniformes ꝓprie-
tates dicens: ꝙ theologi humaniformes ange
los deſcribūt pp intellectuale ⁊ ſurſum hn̄do i-
tuitiuas virtutes: qa deus Os hoi ſublime de
dit celūqꝫ videre. Iuſſit ⁊ erectos ad ſydera tol
lere vultus. Et figura rectū ⁊ luculentū ⁊ hʒ nāʒ
principale ⁊ regale ⁊ ſm ſenſum nimiū qdeʒ ad reliq̄s mira
biliū aialiū virtutes. Oium v̇o potens ſm itellectus magni
tudinē ⁊ ſm rōnaleʒ ſciam cōtinuitate ⁊ ſm nām aie liberuʒ
⁊ potētiſſimū. Et tāgit Dionyſiꝰ duo in nā hois. vnū qd̄ eſt
ipſiꝰ nature cōſtitutiuū. alteꝝ qd̄ p̄ſtat irrōnabilibꝰ. Id aūt
qd̄ cōſtituit nām eſt triplex. Qd̄daʒ eni ineſt hoi gr̄a corpo-
ris: vt ſurſum hr̄e ituitiuas virtutes: ⁊ figure rectū ⁊ lucule-
tum: in hoie ſuperior ſenſus eſt viſus: in alijs aialibꝰ audi-
tus. Sil̄r in hoie ſurſum dirigiḱ viſus: in alijs aūt aiali-
bus ad terram. Hō etiā eſt recti ⁊ erecti corporis vt dr̄ in li
bro de aialibus. Sil̄r de luculentū in claritate vultus ꝓ-
pter nobilitatem ⁊ ſubtilitateʒ vultus cōplexionis. Qd̄daʒ
aūt ineſt homini gr̄a aie vt itellectuale. Qd̄daʒ aūt gr̄a con
iuncti ineſt ſicut ſm nām p̄ncipale ⁊ regale. Et dr̄ principale
ſm nām: eo ꝙ formā vltimaʒ in natura ⁊ p̄ncipalem que eſt
anima rōnalis attingit. Et diciḱ regale ꝓpter dn̄ium ⁊ regi
mē ſuoꝝ actuum. ¶Id aūt qd̄ p̄ſtat irrōnabilibus aialibꝰ ē
triplex. Quoꝝ p̄muʒ ineſt ſm intellectū ſimplicem: qa lʒ mi-

nimuz sit quo ad sensibiles virtutes in qbus ꝯuenit cũ bru/
tis: tñ omni virtute est potẽs ẜm magnitudinẽ itellect⁹. Et
dicit͛ oĩs virtus itellectus virtus ipsi⁹ ad rõnalia ꝛ ethica ꝛ
nãlia ꝛ mathematicalia ꝛ diuina. 2ᵐ inest per itellectũ com
positiuũ qui rõ est: ẜm ꝙ omni cõtinuitate hꝫ sciam rõnalẽ.
cõtinuat eni terminũ termino in habitudie subiecti ad p̄di
catũ: ꝛ habitudie ꝓpõnis ad ꝓpõnem ẜm q̄libet spẽm rõci
nationis. 3ᵐ est in rõne liberi arbitrij. s. ẜm nãm aie liberũ ꝛ
potẽtissimũ: qa oĩa ꝯueniunt angelis hec. angelus enim ẜm
nãm est itellectualis: ꝛ metaphorice sursuꝫ hꝫ ituitiuas vir/
tutes ꝛ in visiõe matutina in cõtẽplatione dei. Et figure re
ctum in sublimitate ꝛ erectione ordinis ꝛ officij. Et luculẽ/
tum ẜm ꝙ agalmata clarissima ꝛ specula per theophanias
efficiunt͛. Ad minima aũt sensibiliũ virtutũ nõ deprimũtur
sed omni virtute itellectus excedũt accipientes cognoscibi/
lia per silitudines spẽrum datas sibi in creatiõe vt supra ha
bitũ est: ꝛ hñt cõtinuitiuas ꝛ rõnales scias nõ per inuestiga
tionem inquisitiõis: sed ẜm ordinẽ reꝝ scitaꝝ sicut causa est
ante causatum. ꝛ cognitio celi ꝛ terre ante cognitionem di/
stinctionis luminis ꝛ cognitio distinctionis elementoꝝ añ
cognitionem productionis plantarum ꝛ animaliuꝫ: sicut in
tractatu de operibus sex dierum erit manifestum. Poten/
tissimum etiam hñt liberum arbitriuꝫ: qa in ipsis est liber/
tas nature gratie ꝛ glorie. ¶ Articulus 14⁹.

POstea dicit Dionysius proprietates mẽbroꝝ
hoĩs cõuenire angelis sic dicens. Est aũt per
singula vt estimo corporalis nature multipli/
cis partitionis inuenire celestes virtutes di/
cẽtes conspectiuas qdem significare virtutes
ip̄m ad diuina lumina clarissimũ respectuꝫ ꝛ
cetera que cũ suis expositionibus in qõne de sensib⁹ spũali/
bus continent͛. Post ꝓprietates v̊o quinque sensuum pro/
prietates ponit alioꝝ mẽbroꝝ dicẽs. Palpebras deide ꝛ su
percilia significare dicimus supple diuinaꝝ visionũ itelligẽ
tie custodituiũ. ¶ Et attendit ꝓprietatẽ nature: qa cuꝫ dis/
gregatio radioꝝ oculi dissipet visum ordinauit nã p̄eminẽ/
tiam ꝛ nigredineꝫ piloꝝ in supercilijs vt ex vmbra vtrinsqꝫ
coaduneť visus: ꝛ fortior fiat ad visibile ꝛ radius egrediẽs
ẜm aspectiuos vel imutatio rectilinea ẜm nãles in potens
ascendere sursum recte ad locũ ꝯuenienter ꝛ incõuenienter
dirigat͛. ¶ Deinde sequit͛. Juuenilẽ v̊o ꝛ adultã etatem il/
lud inouãtis semper virtutis significare dicimus. Et atten
dit ꝓprietatem virtutis augmẽtatiue ꝛ iuuenib⁹ que semp
innouãdo quãtitatem inouat seipsaꝫ: ẜm ꝙ oĩs virtus mul
tiplicat͛ multiplicata sibi mã ꝓpria. Seqtur. dentes aũt di/
uisiuum hoc indice nutriẽtis perfectiõis. vnaqueqꝫ eni eẽn
tia intellectualis donatã sibi diuiniorem vniformẽ itelligen
tiam ꝓuida virtute diuidit ꝛ multiplicat ad iferioꝝ ductri
cem anologiam. Et itendit ꝙ nã facit dentes diuisiuos sibi
ad cõuenientiam nutrimenti: sic itelligẽtia superior soliduꝫ
cibum spiritualem acciplẽs quasi masticãs diuidit in agal/
mata transformãs vsqꝫ ad anologiam que ducat vsqꝫ ad p/
ceptionem inferioꝝ ẜm ꝙ supra de distõne hierarchiaꝝ di/
ctum fuit. ¶ Seqtur. humeros aũt ꝛ brachia ꝛ iterum ma/
nus factiuũ ꝛ operatiuũ ꝛ actiuuꝫ. Cor v̊o ad symbolũ esse
deiformis vite ꝓpriã vitalem virtutem in ea que p̄intelle/
cta sunt seminãtia. Et tãgit ꝓprietatem qua cor est p̄n^m vi/
te in aĩalibus ꝛ effluit ex ipso semen vite in ipsa mẽbra cor/
poris cetera. Pectora iteꝝ sigñare durum ꝛ custodituꝫ vt a
supposito corde viuifice distributionis. Et tãgit hoc: qa na
tura munit cor vt p̄n^m vite: thorace ꝛ ossibus duris ne de fa
cili lesionem patiat͛ ab icurrentib⁹ extrinsecis. Dorsa v̊o cõ
tinuum simul cũctarum fertiliũ virtutum: qa in dorso one/
ra portamus. Pedes v̊o mobile ꝛ velox ꝛ cursibile in diui/
na semper eũtis motiõis. pedes eniꝫ organa sunt ad motuꝫ
processiuuꝫ in aĩalib⁹ pp qõ ꝛ p̄natos theologia sanctoruꝫ
intellectuũ sigñauit pedes: p̄natum nãqꝫ sigñat anagogicã
velocitatem. Et celestis sursuꝫ versus itineris factiuũ ꝛ ab
omni humili per sursum ferens remotũ. Ipsa v̊o p̄narum
leuitas nil terrenũ: sed totuꝫ mũde ꝛ sine grauitate in excel/
sum descendens. Sequit͛. nuduꝫ quoqꝫ ꝛ discalciatũ sigñat
dimissuꝫ ꝛ absolutũ ꝛ imensurabile ꝛ puꝝ eoꝝ. i. ab his que
extra sunt appõe: ꝛ ad simplicitatem diuinã quantũ possibi
le assimilatiuũ. ¶ Deide coaptat Dio⁹ angelis ꝓprietates
vestium ꝛ istroꝝ que qñqꝫ legũtur habuisse in manib⁹ sicut
in Ezechiele secures habebãt ꝛ funiculos ad metiendũ sic
dicens. Sed qm̄ iterum simpla. s. in se ꝛ multum varia. s. in
symbolis sophia ꝛ nudos vestit ꝛ vasa quedã dat ipsis. Cir
cũferre extranea aiaꝝ celestiũ sacros amictus: ꝛ organa in/
strumentũ opeꝝ ẜm qõ nobis possibile appareamus. Cla/
ram qdem eni vestem igneã sigñare estimo deiforme iuxta
ignis imaginẽ ꝛ luculentũ pp eas que in celo quietes. Ubi
lumẽ ꝛ oĩno iuisibile ꝛ inaccessibile. dõm aũt itellectualr il/
luminãs vt deus. s. aut intellectualr illuminatuꝫ vt angeli.
Sacerdotalem v̊o. s. vestem sigñare estimo ad diuina ꝛ my
stica speculamina ductiuũ: ꝛ totius vite votũ. i. qa totã vitã
ad sacra vouerũt. Zonas v̊o ipsaꝝ fecũdaꝝ custodituiũ vir
tutuꝫ ꝛ cõgregãtem eas habitũ in seip̄m vnice cõuerti ꝛ cir
culariter cũ facilitate casu carente a nature silitudine circa
seip̄m circũferre. Et tãgit ꝓprietatem cinguli: qa cingulus
circa renes existẽs custodit loca in quib⁹ semẽ fecunditatis
cõgregat͛. Silr cingulus in seip̄m cõuersus congregat habi
tum exteriorem: ꝛ per hoc significat habitũ gr̃e cõtinẽteꝫ sb/
stãtiam intellectualem spũalr. Silr etiam circulariter ꝛ fa/
cile ita tamẽ ꝙ nõ cadit a silitudine nature. i. a perfectione
gr̃e: que ẜm nãm est in peccatũ qõ est p̄ter nãꝫ circũfert͛ per
circulũ eternitatis que est sine p̄n° ꝛ sine fine. ¶ Postea tã/
git instrumẽta dicẽs. Uirgas etiam significare estimo rega
le ꝛ p̄ncipale rectaqꝫ oĩa dirigẽs. Tela v̊o ꝛ secures dissili/
tudinum separatiuũ. i. pctõꝝ que faciunt dissimilẽ nãꝫ a fi/
ne ꝓprio. ꝛ discernẽtiũ virtutuꝫ acumen. i. discretiuaꝝ virtu
tuꝫ siue cognitiuaꝝ acumen ad iteriora discutiẽda: ꝛ efficax
ꝛ actuosum ẜm qõ ẽt dicit Apl̃us de sermone dei ad Hebr̃.
4° ca°. Uiuus est eni sermo dei: ꝛ efficax ꝛ penetrabilior oĩ
gladio ancipiti ꝛ pertigens vsqꝫ ad diuisionẽ aie ꝛ spũs cõ/
pagum quoqꝫ ꝛ medullaꝝ est discretor ꝛ cogitationũ ꝛ intẽ/
tionũ cordis. Sequit͛. geometrica quoqꝫ ꝛ tectonica vasa. i.
ad mẽsurã ꝛ edificatoriã ptinẽtia sigñare estimo fundatiuũ
ꝛ edificatiuũ ꝛ perfectiuũ ꝛ quecũqꝫ alia reducentis ꝛ ꝯuer
tentis ꝓuidẽtie sunt secũdoꝝ. Qñqꝫ etiam significãt aliqd
eoꝝ que circa nos agũt angeli sicut funiculus messoꝝ reedi
ficationem hierl̃m. Et secures in manib⁹ occisionem pec/
cantiũ. vñ Diony⁹. Est aũt quãdo: ꝛ in nos diuinoꝝ iudi/
cioꝝ sint symbola illa que acta sunt a sanctis angelis orga/
na. Alijs qdem declarãtib⁹ corrigẽtem disciplinã aut puni/
entem iustitiã. Alijs nõ ab angustia libertatem aut discipli
ne finẽ: aut prioris beneficiẽtie resumptionẽ: aut appositio/
nem aliorum donorum paruorum: aut magnorum sensibi/
lium aut inuisibilium. ¶ Articulus 15⁹.

POstea tangit ventos ꝛ es ꝛ electruꝫ ꝛ lapides
dicens. ꝙ venti significant velocitatem ꝛ mo/
tum eoꝝ transuectiuum inferioruꝫ in superio
ra. Et quãdoqꝫ etiam vẽtus significat deifor/
me eoꝝ: eo ꝙ ventus diuine opationis hẽat
imaginẽ: sicut dr̃ etiã in Joãne. Spiritus vbi
vult spirat: ꝛ vocẽ eius audis ꝛ nescis vnde veniat aut quo
vadat. Nubes aũt significãt duo. nubes eniꝫ sunt quãdoqꝫ
disgregate ꝛ lucide: ꝛ tũc significant sacros intellectus occul
ti quidẽ luminis supermũdane super repletos. Et p̄ma ap
paritione p̄maꝫ manifestationẽ põpose acciplẽtes ipsaꝫ co/
piose in ea que sunt 2° lucide ꝛ ꝓportionalr distribuentes.
Quãdoqꝫ nubes sunt spisse pluuiose: ꝛ tũc significãt genita/
lia ꝛ viuificum ꝛ actiuũ ꝛ perfectiuũ iuxta itellectualẽ ibriũ
cõceptionem ꝛ excipientẽ sinum. s. cordis humidis pluuijs
in vitales partes euocãtẽ. ¶ Electrum qdẽ quãdoqꝫ auri/
forme simul ꝛ argenteũ sigñat iputrefactibile vt in auro qõ
non cõtrahit rubiginem ꝛ largũ ꝛ nõ minutum ꝛ icõtamina
tum splẽdorẽ. Et aptam vt in argẽto luciformeꝫ eẽ celestem
claritatẽ. Eree aũt ẜm traditas rõnes aut igneum aurifor
me attribuẽdũ. Lapidũ quoqꝫ multicoloꝝ spẽs sigñare esti
mãdum est: aut q̄si albas luciforme. aut quasi rubeas auri/
forme. aut quasi pallidas viuiforme. ꝛ per spẽs iuenies ana
gogicam typicaꝝ imaginũ diiudicationẽ. ¶ Postea tangit
figurã leonum ꝛ boum ꝛ aqlaꝝ ꝛ equoꝝ dicẽs. Leonẽ signi/
ficare estimãdũ p̄ncipale ꝛ robustũ ꝛ indomituꝫ ꝛ additum
ineffabilis deitatis ꝛ assimilatiuũ itellectualiũ vestigiorum
circũuelamine ꝛ fortissimo põposa amictu ẜm diuinaꝫ illu/
minationẽ in semet restituto itinere. Et tangit ꝓprietates
leonis

Quinqꝫ leonis ꝓprietates q̄ trāsferūt ad btōs spūs. leonis quinque. ℂ Quaꝝ pͥma est ꝙ est princeps ferarum. ℂ 2o est ꝙ est robustum aīal sicut ostendit in magnitudine extremitatū sicut dr̄ in fine scd̄i priorum. ꝙ habere magnas extremitates signum est fortitudinis. ℂ 3m est indomitū qr cōtēnit fortitudinem domantem. ℂ 4m est ꝙ delet vestigia per tractū caude ne posset a venatoribꝰ inueniri. ℂ 5m est ꝙ circulū facit circa bestias q̄s insequit ne egrediant. Et conueniūt hec angelis. Primū qa in itellectuali natura creata angelus tenet pͥncipatū ꝑ intellectum deiformem. 2m qa virtus eius ⁊ robur excedit virtutē nature vt pȝ in operatione signoꝝ. 3m qa excedēdo potestatē ⁊ cognitionē nostrā angelus sub nr̄o intellectu ⁊ opere nō māsuetat. 4m qa vestigia per que vadit in diuina sunt nobis icognita ⁊ q̄si deleta. 5m qa theophanias quas venat angelus q̄si circulariter circūducit ⁊ in seip̄m restituit iter. Nā s̄m Augum pͥmo creature siēde cognitionē in creatore accipit. deinde in propria natura cognoscit. ⁊ 3o quasi restituto in seipso cōtēplationis itinere cognitionem creature in laudē creatoris attollit.

Bouis ꝓprietates. ℂ Ipsam vͦ bouis significare estimo figuram firmuȝ ⁊ nouū ⁊ intellectuales sulcos ⁊ reuocans in susceptionē celestiū ⁊ gignētium imbriū ⁊ custoditiuū ⁊ fortissimū. Et tāgit ꝓprietates bouis in laborādo. boues eniȝ firmi sunt durādo in laboribꝰ. noui per affectum qa laboribꝰ suis inouāt terram ⁊ scindendo sulcos aperiunt terrā ad susceptionem imbriū ⁊ custodiā seminum: ⁊ fortissimi sunt in adiuuamēto diuersoꝝ laboꝝ sicut in triturādo ⁊ hmōi. Et hec conueniūt angelis in effectu custodie sic̄ facile est aptare.

Aqle ꝓprietates. ℂ Ipaȝ vͦ dehinc aqle figurā sigñare existimo regale ⁊ altiseꝝ ⁊ citiuolum ⁊ ad potētificum alimētum acutū ⁊ sobrium ⁊ agile ⁊ bene machinatuȝ ⁊ ad copiosum ⁊ multo luculētem radiū diuini solis desiderio in speculatiuaꝝ virtutū sanis obtutibus imediate recte ⁊ inflexibilr̄ cōtēplatiuum. Sūt autem he ꝓprietates aquile ꝙ rex est auium volās alte ⁊ cito ⁊ longe videns escam ⁊ sensus habēs sobrios. i. ꝙ spūs visuales grossis vaporibus nō turbātur ad obscurandum visum. Et est agilis ad dispositionem alaꝝ ad motum bonas hȝ machinationes ad raptū prede. Silr̄ coadunatuȝ visuȝ ad intuitum solis imediate recte ⁊ inflexibiliter. Et hec cōueniunt angelis qui quātū ad nām intellectualem regales sunt: quātuȝ vͦ ad modū cōtēplādi accipiunt alie ꝓprietates: ⁊ quātuȝ ad obiectū ꝯtēplationis eoꝝ qḋ est deus sublimis. Et dicunt altiferi quātum ad actum: citiuoli vͦ qa intelligūt sine inquisitione ⁊ discussiōe intellectu deiformi ⁊ quo ad vim discretiuā alimēti diuini: qḋ eos facit validos ⁊ potentes dicunt acuti ad potentificū alimentum. Quo ad hoc vͦ qa itellectus eoꝝ non turbant phātasmatibꝰ dicunt sobrij. agiles aūt s̄m motum indefessum ad diuinā volūtatem implendā. Scd̄m aūt ꝙ rapiūt aīas diabolo subito ⁊ improuise dicunt bn̄ machinati. s̄m vͦ ꝙ cōtemplant non per speculū ⁊ in enigmate dicunt cōtēplatiui ad copiosuȝ qḋ in oīa se diffundit: multo lucēs vͦ qa per seipsum. ⁊ dicuntur cōtēplatiui desiderio: qa cōtēplationis obiectū mouet ⁊ accendit desiderium. Speculatiue vͦ virtutes dicuntur oculi mētis intellectus. s. agentis ⁊ possibilis. ⁊ dicunt sanis obtutibus: qa collyrio grē ⁊ cōfirmationis puncti sunt. Et dicunt cōtemplari imediate: qa nō per speculum. ⁊ recte qa facie ad faciē. ⁊ inflexibiliter ad diſam raptoꝝ: qui lȝ dānum qn̄qꝫ cōtemplent: tn̄ deprimente sarcina miserie iteꝝ deflectant a lumine incircūscripto felicitatis eterne. Sequit. Illam vͦ equoꝝ figuram sigñare estimo obediēs per frenabile. frenū antē nihil aliud est q̄ȝ ordinatio potestatis. Album quidē nō lucidū ⁊ q̄ȝ maxime diuini luminis cōgratissimuȝ. albū enim s̄m nām causat ex diffusiōe lucis in superficie clara: eoꝝ aūt qui nigri sunt. abdituȝ eni eo ꝙ nigrū opacū est ex priuatione lucis in supficie corporis. Dicit aūt hoc abdituȝ nō a ꝑuatione lucis simplr̄: sed quo ad nos. sicut oīs lux excellens abdita est oculo qui excellitur ab ipsa s̄m ꝙ ēt dicitur deus habitare in nebula vel in caligine. ⁊ per nebulaȝ ⁊ caliginem supponit lux inaccessibilis: rubeū vͦ igneum et actiuum: qa. s. incendūt ad amorē ⁊ actiui sunt ad consumptionem peccati: s̄m ꝙ ēt seraphin labia ꝓphete dr̄ purgasse. Cōmixtoꝝ quoqꝫ ex albo ⁊ nigro perfectiua vͦtute extremoꝝ cōiunctiuū. Et pͥma secūdis ⁊ secūda primis cōuertibiliter ⁊ ꝓuide cōnectēs. Dictū est enim ꝙ nigrū sigñat abditum lucis inaccessibilis nobis: ⁊ hec est theophania pͥma ⁊ ꝓportionata primis. Albū aūt illuminationē significat apparentem nobis: ⁊ hec est theophania scd̄a ꝓportionata secūdis. Unde sicut albū ⁊ nigrū sunt extreme spēs colorum ⁊ ꝯiungunt in medio cōmixto: ita equi varij sigñant angelos primas illumiationes recipientes ⁊ secūdas iferioribꝰ dātes. Et per hoc pͥma in 2a ⁊ 2a in pͥma reducentes.

ℂ De furore ⁊ gaudio ⁊c̄. qualiter conueniant angelis. Articulus 16ꝰ.

Postea dicit Dionysius furibūdum qdem significare ipsoꝝ intellectualē fortitudineȝ: cuiꝰ nouissima. i. perfectissima imago furor ē. Et tangit hoc qḋ etiam habet in 3o ethicoꝝ. furorem aūt ad virtutē. i. fortitudinē ferūt. fortes enim esse videntur: ⁊ qui ꝓpter furoreȝ vt fere ad insurgētes feruntur: quoniam ⁊ fortes irascibiles sunt. mobile eniȝ furor ad periculum. vnde ⁊ Homerus. Uirtutem. i. fortitudinem immitte furori. ⁊ virtuteȝ in furore erige. Et fortes per nares eijciebant irani ⁊ ebulliunt sanguinem. ipsam vͦ concupiscentiam sigñare estimo amorem diuinum. Cap. 10.

ℂ Postea tangit fluuios currus ⁊ rotas que cōnexa legunt angelis sic dicens. Ignea qdē flumina sigñant diuios ꝓmotus copiosaȝ ipsiꝰ: ⁊ nō deficiētē affluētiā donātes: ⁊ viuifica nutriētes fecūditate. Et tāgit duo que sūt in flumie. s. fluxꝰ ꝯtinuꝰ qui notat abūdātiā donoꝝ celestiū: ⁊ irrigationeȝ ex humido refrigerante qḋ inducit fecūditatem. Currus aūt sigñant cōiunctiuam silitudinuȝ societatem. naȝ in curru cōiūgitur rota rote eq̄lis altitudinis ⁊ magnitudinis ad subuehenda onera. Sic angeli eiusdē ordinis ministeriuȝ peragēdum sui ordinis cōiungūtur. Rote autem pēnate qdeȝ cum sint in ea que sunt ante cōspectum icōuersibilr̄ ⁊ iflexibiliter eūtes per rectam ⁊ iustam viā: sigñant exeūtis operationis earū virtutem in eādē sine fluxu ⁊ recte sectam viā simul oīum earuȝ itellectuali rotatu supermūdane directo. Hoc est ꝙ rote pēnate velocitatē operum sigñant: que opera semper sunt in cōspectu angelice ꝓuidentie sine declinatione ⁊ flexu a recta ⁊ iusta via: ita ꝙ itellectus rotatus s̄m cuius rōnem supermūdanā ab eodē in idem veniens in recte sectam viā dirigat. Primo enim per imperiū opus exit a deo: ⁊ directiuū s̄m formam vtilis ⁊ honesti iteꝝ redit in laudē ⁊ gloriā imperātis. Uel aliter ignee siqdem ⁊ deiformes rote reuelatiōes quasdā hn̄t circa idem ip̄m optimuȝ semper mobili motu. reuelationes vͦ secretoꝝ manifestatione ⁊ circūsubiectaꝝ reductione ⁊ altaꝝ illuminationū in ea que subiecta sunt deductiua pfectiōe. ℂ Et tāgit Dioꝰ duplicem rotationem s̄m ꝙ rota dr̄ eē in medio rote. s. vnā rotationem circa thronū dei: s̄m ꝙ voluūtur semp circa idē ipsum optimū ab optimo pͥnº per optimum gubernatoreȝ in optimū finem. Et s̄m ꝙ reuoluūt se a primo per iferiora rursus in primū deductiua perfectione. Ultimo tāgit gaudiū angeloꝝ dicēs: ꝙ celestes essentie acceptrices oīno non sunt eius que s̄m nos possibilis delectatiōis. Cōgaudē autem dicūtur deo perditoꝝ inuentione iuxta deiformē epulationē: ⁊ ēt improuidētia ⁊ salute in deum redeūtiuȝ deiformitatē: ⁊ icorruptionis letitiam ⁊ illā bn̄ficiētiā ⁊ ineffabilē epulātes: in cuius participatione sepe facti sunt viri sancti per deificos diuinaꝝ illuminationū superaduētus. ℂ Sed qa iā multa de beatis angelis dicta sunt: de ignoratis petamus veniam: de bene auteȝ dictis grē referant deo. Dicimus enim cum beato Dionysio ꝙ quoꝝ quidem supermūdanam scientiam ignoramus in ipsis nos alium ducis ductorum decētem desideramus. Quedam autem tāq̄ȝ dictis eque patētia ꝓtermisimus cōmēsurationi sermonis ꝓuidētes: ⁊ super nos secretū silentio honorificantes.

ℂ De statu malorum angelorum. Qō decima.

Consequēter trāseūdū est ad statuȝ maloꝝ angeloꝝ. Et querūtur tria. s. de casu demonū. ⁊ de ordinibꝰ eoꝝ. ⁊ de exercitio tētationū eoꝝ circa homines. ℂ Circa pͥm querunt sex. Quoꝝ pͥm est qs cecidit. 2m ꝑ qd cecidit. 3m a quo cecidit. 4m est per que delectꝰ est. 5m qn̄ cecidit. 6m

in qḋ cecidit. ¶ Circa p̃m hoꝝ queritur tria. Quoꝝ p̃m est vtrũ supiores vel iferiores fuerint angeli cadẽtes. 2m vtruꝫ vnus eoꝝ alijs suã volũtatẽ persuaserit: vel qlibet eoꝝ ꝓpria volũtate ceciderit. 3m vtrũ suũ casum p̄scire potuerint.

¶ De casu demonum An superiores vel inferiores ceciderint. Articulus primus.

AD primũ hoꝝ ꝓcedit sic. Dicit Gregoriꝰ in omelia Accesserũt ad Jesuꝫ publicani ⁊c̃. tractãs illḋ verbũ. Tu signaculũ similitudinis plenus sapiẽtia ⁊ perfectꝰ decore in delitijs paradisi dei fuisti sic. ¶ Notãdũ ꝙ angelus nõ ad similitudinẽ dei factus: sed signaculũ similitudinis dei dicit: vt quo in eo subtilior est nã eo in illo imago dei similius insinuet expssa. Quo in loco mox subdit. Ois lapis preciosus operimẽtũ tuũ. Sardius: theopatius: iaspis: crysolitꝰ: onyx: ⁊ berillus: zaphyrꝰ: carbũculus: ⁊ smaragdus. Ecce novẽ dixit noia lapidũ: qa pfecto noveꝫ sunt ordines angeloꝝ. qbꝰ nimiꝝ ordinibꝰ illoꝝ p̄mus angelus: ideo ornatus ⁊ optus extitit: qa dũ cũctis agminibꝰ angeloꝝ p̄latꝰ est ex eoꝝ cõparatiõe clarior fuit. ¶ Itẽ in Jsaia super illḋ. Quomõ cecidisti Lucifer qui mane oriebaris. Dicit glosa Dionysij. Diabolus in exordio mũdi creatꝰ ⁊ iter angelos gloriosus. ¶ Hoc idẽ videt per rõneꝫ: qa in celũ trinitatis ascẽdere ⁊ eẽ silis deo altissimo cõcupiuit nimis: vt dic̃ Augustinus. Delectatꝰ in ꝓpria pulchritudie: ⁊ tãtã aũt altitudinẽ nõ extolleret pua pl̄chritudo. g̃ vĩ ꝙ ex supioribꝰ fuerit.

¶ Sed ꝯ Damascenus in 2o li° 4° ca°. Ex angelicis v̄tutibus que p̄erat terrestri ordini ⁊ cui terre custodia cõmissa a deo erat nõ nã malus factus: ſ; bonus exñs ⁊ in bono genitus ⁊ nequaq̃ꝫ in seipso a cõditore malitie semitã hñs nõ ferens illuminationẽ ⁊ honorẽ quã ipsi cõditor largitꝰ fuerat liber sui arbitrij electiõe v̄sus est ab eo qḋ ẜm nãꝫ est in id qḋ p̄ter nãm. Ex hoc accipit: ꝙ angelus cadẽs de iferioribꝰ fuit. ẜm ordinẽ eni hierarchie supiores angeli non presunt terrestri ordini. ¶ Itẽ videt ꝙ qdã fuerint de supioribus. ⁊ qdã de iferioribus. ⁊ qdã de medijs. qa ita dicit cõis snia ꝙ nõ vnus chorus ceciderit: sed de q̃libet choro ad ꝓportionẽ vnius ẜm ꝙ ẽt assumunt hoies. ¶ Itẽ Apl̄s noiat quosdã de media hierarchia ad Eph. vltimo dicẽs. qm̃ nõ est nobis colluctatio aduersus carnẽ ⁊ sanguinẽ tm̃: ſ; aduersus p̄ncipes ⁊ potestates ⁊ aduersus mũdi rectores tenebraꝝ haꝝ. ¶ Solo. dõm ꝙ Augꝰ tãgit hãc qõneꝫ in 11° sup Genesim ad lr̃am. ⁊ ꝯtẽnit eã: eo ꝙ neutra pars sufficiẽter ꝓbari põt. Scõm tñ quosdã sanctos ⁊ doctores modernos de quolibet ordie qdã ceciderũt inter quos fuit vnus excelsior de quo ꝓp pulchritudinẽ suã in Job dr̃. ꝙ ipse p̄ncipiũ viaꝝ dei est. ⁊ Lucifer appellat in Jsaia. ⁊ signaculũ silitudis dei in Ezechiele. ¶ Qḋ g̃ obijcit de Damasceno ꝙ terrestri ordini p̄erat. Dicẽdũ ꝙ nõ p̄fuit vt minister imediate ministrãs circa terrena: ſ; vt per quẽ descẽdũt illuminationes ad ordines medie ⁊ ifime hierarchie que p̄sunt terrestribꝰ. ¶ Ad id aũt qḋ obijcit ꝙ ẜm numeꝝ cadẽtiũ assumunt homines. Dicẽdũ ꝙ hoies assumunt in quẽlibet ordinẽ angeloꝝ: sed huiꝰ assumptiõis nõ est cã restaurati̇õis ruine ãgelice: qa si ãgelus nõ cecidisset adhuc hõ fuisset glificatꝰ ⁊ assumptus ẜm diuersitatẽ ordinũ: ⁊ ꝓp hoc nõ tot tm̃ assumũt quot angeli ceciderũt: ſ; multo plures. ſ; aũt casus nõ sit cã assumptionis hoium: tñ ex assumptione hoium ꝯsequit restauratio ruine angelorum.

¶ Articulus 2ꝰ.

SEcundo querit vtrũ vnus eoꝝ alijs suã volũtatẽ persuaserit: vel qlibet eoꝝ ꝓpria volũtate ceciderit. Et videt ꝙ vnus alijs oibꝰ psuaserit. qa sicut dicit Damascenus 2° li° ca° 4°. Simul aũt cũ eo euulsa est ⁊ cõsecuta eũ est et cecidit multitudo ifinita eoꝝ qui sub ipso ordinati erant angeloꝝ. Si aũt cõsecuti sunt eũ tunc ipse fuit primus ⁊ alij ex suasiõe eiꝰ ceciderũt. ¶ Hoc idẽ videt per illud qḋ habet in Apocalypsi 12° ca°. ꝙ cauda draconis trahebat tertiã partẽ stellaꝝ celi. Cauda eniꝫ vt dicit glosa est deceptio per quã celat iniqua volũtas. ⁊ ita videt ꝙ stellas hoc est angelos traxerit deceptione sue psuasionis. Et hoc idẽ videt dicere Jsidorus sic. Lucifer ille alijs maior nõ solus cecidit: sed cuꝫ eo multi qui ei in malitia consenserunt. ¶ Itẽ ex mõ loquẽdi in euãgel. Mat. 28° ca°. Ite maledicti in ignẽ eternũ qui paratus est diabolo ⁊ angelis eiꝰ. Nõ enim dicunt angeli eius: nisi qa sue suasioni consenserunt.

¶ Sꝫ cõtra. si alijs suasit ergo prius ipse in se peccato cõsensit. ergo inter cõsensuꝫ eius ⁊ casuꝫ aliqua media mora fuit s. in qua suasit alijs: qḋ est icõueniẽs. ¶ Itẽ si alij ãgeli suadenti cõsenserũt. g̃ per aliũ peccauerũt. ſ; dicit Augꝰ ꝙ qui peccat per aliũ per aliũ põt redimi: ⁊ sic alij angeli hr̃e p̄nt redẽptorẽ qḋ est ꝯ fidẽ. ¶ Sed tũc querit iuxta hoc q̃re statiꝫ dãnat peccatũ angeli pena eterna ⁊ nõ pctm̃ hoīs. videt eni ꝙ locũ penitẽtie hr̃e debeat. Vterq̃ꝫ eni angelus. s. ⁊ hõ liberi arbitrij est: ⁊ vterq̃ꝫ nãe itellectualis: ⁊ vterq̃ꝫ ad nãm dei creatus. Qḋ si cõcedat cõtra dicit Damascenus 2° lib° 4° cap° in fine. opꝫ scire qm̃ qḋ hoibꝰ est mors: hoc angelis est casus. post casuꝫ eni nõ est pnia queadmodũ nec hoibꝰ post mortẽ. ¶ Solo. dõm salua meliori snia ꝙ angeli nõ suasiõe alterius peccauerũt: sed vnusq̃sq̃ꝫ ꝓpria eligẽtia ⁊ propria volũtate. ¶ Ad hoc aũt qḋ obijcit p̄mo dõm ꝙ ꝯsecuti sunt eum sicut secũdarij p̄ncipalẽ nõ sicut aũ suadẽtẽ. ¶ Ad aliḋ dõm ꝙ hoc qḋ dicit in Apocalypsi dicit de dracone psequẽte mulierẽ hoc est ecclĩaꝫ: cuius cauda trahit stellas hoc est fideles ad ifidelitatẽ ⁊ pctm̃: ⁊ ita exponit glosa ibidem. Si aũt dicat ꝙ stelle intelligunt angeli sicut videt exponere magister in sentẽtijs: tũc cauda nihil aliud est nisi subiectio potestatis. sicut eni in bonis angelis illuminatio descẽdit a superioribꝰ in iferiores: ita ẽt volũtas iniq̃ resultabat in p̄ncipe maloꝝ cui inique volũtati iferiores nõ persuasionẽ aliq̃ꝫ sed ꝓpriã electionem cõsenserũt. qa cõueniens eis videbat vt ille in mõteꝫ testamẽti ascẽderet ⁊ silis altissimo efficeretur. sic etiã intelligit qḋ de Jsidoro obijcit. ¶ Ad id qḋ obijcit de euãgelio dõꝫ ꝙ iferiores demones dicunt angeli Luciferi ꝓp subiectioneꝫ ⁊ obedientiã: qa ei obsequunt ad expletioneꝫ sue inique voluntatis. ¶ Ad id qḋ iuxta hoc querit dõm ꝙ multe sunt rõnes q̃re angelus statim dãnat ⁊ nõ hõ. ex quibꝰ tres ad p̄ns sufficiãt. Quaꝝ p̄ma est ꝙ angelus in itellectu deiformi creatus nõ ꝓgredit ad beatitudinem per cognitionẽ speculi ⁊ enigmatis: sed iuxta deuꝫ creatꝰ vt dicit Augꝰ in lib° cõfessionũ. ad beatitudinẽ nõ idiguit nisi cõfirmatione ⁊ conuersione ad deũ. ⁊ ideo cũ ois pnia sit de rõne vie auersio eiꝰ nõ potuit hr̃e pniam sed extremã dãnationeꝫ. Hõ aũt factus est in via vt per speculũ ⁊ enigma ꝓficeret in cognitioneꝫ beatitudis: ⁊ ideo peccato eiꝰ cõgruit pnia. 2a rõ est quã tãgit Augꝰ. qa tota nã humana in p̄n° sui per casum deperierat: nõ auteꝫ tota nã angeli: ⁊ ideo ne hõ frustra creatꝰ fuisset ad imaginẽ dei cũ beatitudie ad quaꝫ creatꝰ erat nõ perciperet per potẽtiã reuocat. 3a est qa quanto excusabiliꝰ est pctm̃ tanto venia dignius. excusabiliꝰ aũt est quanto peccans est infirmior. infirmior aũt est homo q̃ꝫ angelus: ⁊ ideo homo susceptiuus est penitentie. angelus aũt non. Quedam autem alie rationes ponuntur in questione de incarnatione.

¶ Articulus 3ꝰ.

TErtio queritur vtrũ casum suũ p̄scire potuerint. ⁊ ponant rõnes Anselmi in libro de casu diaboli. Cõtingẽs fuit ⁊ potuit nõ eẽ si scia accipiat pro illa cũ certa rõne aliqḋ itelligit constat ꝙ nõ potuit p̄scire casum. Et hec rõ fundat super hoc: qḋ habet in fine p̄mi periherminias. vbi dr̃ in his que sunt ⁊ que facta sunt necesse est affirmationem vel negationẽ verã vel falsam eẽ. in singularibus v̄o ⁊ futuris nõ. silr ⁊ super hoc qḋ dr̃ in p° posterioꝝ. ꝙ scire opinamur vnũquodq̃ꝫ simplr: sed nõ sophistico modo qḋ est ẜm accñs cum cãm arbitramur cognoscere ꝓp quam res est: ⁊ qm̃ illius est causa ⁊ nõ est contingere hoc aliter se habere. ¶ Sꝫ tũc querit vtruꝫ estimationẽ vel opinionẽ de casu potuerint habere. Et disputat Anselmus ꝙ nõ in p̄dicto libro sic per deductionẽ ad ipossibile. Si adhuc in bona volũtate stans presciebat se casuꝝ. aut volebat ꝙ ita fieret. aut nõ volebat. ſ; si cũ p̄scia volũtatẽ hẽbat aliqñ cadẽdo iã ipa mala volũtate ceciderat: nõ g̃ volẽdo cadere p̄us sciuit se casuꝝ: ⁊ nolebat tãtuꝫ miser erat dolẽdo quãtuꝫ stare volebat: aut tãto iustior erat quãtum stare volebat: ⁊ quo erat iustior eo debebat esse felicior. ergo si nolendo presciebat se casurum: tãto erat miserior quãto debuit esse felicior qḋ nõ ostendit. ¶ Item ibidẽ est ⁊ aliud qḋ mihi ostẽdit nullo mõ eum ante suã presciuisse preuaricationẽ. Nẽpe aut coactaꝫ

putauisset

putauisset aut spōtaneā. Sȝ nec vllatenus erat vnde se cogi aliquando suspicaret̃ ne q̄ȝdiu voluit in veritate ꝑseuerare nullo mō putauit se sola volūtate illam desertuꝝ. Cū enim rectā voluntatē habuerit in hac ipsa recta volūtate ꝑseuerare voluit: qꝛ aliter recta nō fuisset: que ꝓpter volendo tenere perseuerāter qꝺ tenebat nullo mō video vnde potuisset vel suspicari nulla alia accedēte causa sola se illā desertuꝝ volūtate. Nō igit̃ illum sciuisse dico: qꝛ posset mutare volūtatem quā tenebat: sed dico nō potuisse illum putare: qꝛ aliquādo omni alia cessante causa spōte mutaret voluntatē quā perseueranter tenere volebat. ¶ 3ᵃ ratio Anselmi est hec. Si sciuisset aut peccasset aut nō. si preuisa tāta pena nulli indigētia ⁊ nulla re cogēte peccasset: tāto magis penituisset: nō ergo hec p̄sciētia illi expediebat. Qꝺ si nō peccasset aut sola volūtate nō peccasset aut timore pene: sed quoniaȝ peccatuȝ nō cauisset solo amore iustitie ipso opere ministrauit. Si v̊o timore cauisset nō esset iustus qꝺ est contra suppositū ab Anselmo. qꝛ ipse supponit ꝙ angeli an̄ confirmationē iusti ⁊ in gr̄a fuerūt. ¶ Sed cōtra hoc videt̃ eē: qꝛ prescia dei de malo est: ⁊ ex prescia potest eē reuelatio. g̃ cuȝ deus potuerit reuelare p̄mo angelo casum suū p̄mus angelus ipsum potuit p̄scire. ¶ Preterea querit̃ vtrū malus angelus ante lapsum sciuerit se non debere deflecti a bono in quo erat. Et videt̃ ꝙ sic. itellectualis enim fuit nature cum intellectu deiformi. g̃ sciuit quid agēdum ⁊ quid nō agēduȝ erat: ⁊ ita sciuit nō debere deflecti a bono in quo erat. ¶ Sȝ tūc vlterius vtrum sciuerit tātā penam sequi debere ad talem culpā si fieret. Et videt̃ ꝙ sic. sciuit enim eum eē iustuȝ: ⁊ sic vnicuiqȝ pro meritis retributuꝝ: ⁊ per cōsequēs tātam penā talem culpā secuturā. ¶ Preterea querit̃ vlteri⁹ vtrū angelus bonus cōfirmādus potuerit p̄scire casum mali angeli. Et videt̃ ꝙ sic. Omne eni expediēs ad permanēdū in bono vtile est p̄scire: sed aliena pericula p̄scita magis cautū faciūt. ergo ⁊ vtile est ea prescire: ⁊ deus nihil abstraxit vtilium ad stādum in bono. g̃ videt̃ ꝙ talem p̄scientiam dedit eis deus. Et hec eadē ratio ꝓbat ꝙ malus angelus debuit prescire casum suum. ¶ Preterea nō videt̃ incōueniēs qꝺ Anselmus supponit pro icōuenienti. s. ꝙ si nolēdo stare prescivret casum: tūc iā miser eēt dolēdo se casurū: ⁊ sic pena miserie doloris p̄cederet culpam: ⁊ sic puniret deus an̄ peccatum. Hoc in̄qȝ nō videt̃ icōueniens: qꝛ dr̄ in Job. nō peccaui ⁊ in amaritudinib⁹ morat̃ oculus meus. Et dn̄s Jesus Chr̄s penam sustinuit qui peccatum nō fecit nec iuētus est dolus in ore eius. ¶ Solo. cōsentienduȝ est Anselmo ꝙ angelus malus nec potuit nec debuit p̄scire casum suuȝ. ¶ Ad primū ergo qꝺ contra obijcit̃ dōm ꝙ talis reuelatio eēt ſm ꝓphetiaȝ p̄scientie ⁊ cōicationis que nunq̄ȝ sine nr̄o implet̃ arbitrio vt dicit glosa super Mattheū. ¶ Preterea sciētia enim tollit mobilitatē siue flexibilitateȝ a libero arbitrio sic̄ Hieremie 18°. Repente loquar aduersum gētem ⁊ aduersum regnū vt eradicē ⁊ destruā ⁊ disperdā illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo suo qꝺ locutus sum aduersus eam: agā ⁊ ego penitētiā super malū qꝺ ego cogitaui vt facerem ei: ⁊ subito loquar de gente ⁊ de regno illo vt edificeȝ ⁊ plātem illud. Si fecit malum in oculis meis vt nō audiat vocem meā: penitentiā agam super bono qꝺ locutus suȝ vt facerem ei. ¶ Ad id qꝺ ꝯn̄ter querit̃ cōsentiēdum est: ꝙ ꝓpter vigorem itellectus sciuit se debere permanere in bono in quo fuit. ¶ Ad id qꝺ vlterius querit̃ rn̄det Anselmus ꝙ ex rōne iustitie quā nō ignorabat sciuit penā debere seq culpam: sed tn̄ eādem penā fore secuturaȝ nō presciuit. Et hoc patet plurib⁹ rōnib⁹ quas tāgit Anselmus his v̊bis. Quia sicut certum est se debere puniri si peccaret ignorare nō potuit ita qꝛ puniret̃. si peccaret scire nō debuit: qꝛ eni rōnalis erat potuit itelligere q̄m iuste si peccaret puniret̃. Sȝ q̄m iudicia dei abyssus multa: ⁊ inuestigabiles vie ei⁹ nequit cōprehēdere: an deus faceret qꝺ iuste facere posset. Sȝ ⁊ si quis dicat ꝙ nullatenus potuit credere deū creaturā suam ꝓpter ꝓpriā culpā dānatuꝝ quā tāta bonitate fecerat: p̄sertim cum nullū exēplū iustitie vlciscētis in iustitiā p̄cessisset ⁊ certū eēt numeꝝ in quo illi facti erāt qui deo frui deberent tāta sapiētia esse p̄scitū vt sicut nihil superfluū habebat ita simil̃r perfectus eēt. Nec tā p̄clarum opus dei ex aliq̄ parte permāsurū iperfectum: nec vlla rōne scire potuisset si hō iā factus erat deum humanā nām pro angelica vel angelicam pro hūana si caderet substituꝝ: sed potius vtrāqȝ in id ad qꝺ facta erat pro se nō pro alia restituꝝ: aut si factus nōdum erat homo multo minus ad substitutionē alteri⁹ nature putaret illum eē faciēduȝ. Si in̄qȝ hoc aliq̄s dicat que incōuenientia sunt quasi dicat nulla. ¶ Ad illud qꝺ vlteri⁹ querit̃ vtrū bonus angelus potuerit vel debuerit p̄scire casum mali angeli. Rn̄det Anselmus ꝙ non sic dicens. ꝙ non posset nec deberet cōtēnere penam quā p̄sciuisset. sicut g̃ solus amor iustitie ita solum odiū pene sufficeret ad nō peccādum. Duas igit̃ habuisset causas non peccandi. vnā honestam. alteram nō honestam ⁊ inutilem. s. amoreȝ iustitie: ⁊ odium pene. Nam nō honestuȝ est solo odio pene nō peccare: ⁊ ad nō peccandum inutile est odium pene: vbi solus amor iustitie sufficit ⁊ laudabilior est iustitia seruata ex solo amore iustitie q̄ȝ si permixtim seruaret̃ etiā ex odio pene. Et ita patet ꝙ neuter potuit aut debuit p̄scire casum ⁊ penam. lȝ enim periculum p̄uisum quādoqȝ reddit cautuȝ: tn̄ iustitiam seruatam facit seruileȝ ⁊ minus laudabilē. ¶ Ad vltimū respōdet Anselmus sic dicēs. nō est eadem ratio in hoibus ⁊ in angelo illo. Hoium enim natura ꝓpter peccatum primi parētis inumerabiliuȝ incōmodoꝝ facta est passibilis: ex qua passibilitate multis modis gr̄a nobis operat̃ icorruptibilitatē. ille v̊o adhuc nullo peccato precedēte nullius mali meruerat passionem. Alij quidā dicunt ꝙ duplex est pena ꝓmouēs ⁊ suffocās. Promouens est que valet ad meritum: ⁊ hāc quādoqȝ deus infligit sine culpa. Dolor autem de casu cū sit pena suffocās in angelum ante peccatū cadere nō potuit. Melius tn̄ pōt dici ꝙ pena semꝑ seq̄tur culpam vel nature vel persone. quicūqȝ enim hō patit̃ sequitur ex prima culpa nature quicq̄d patit̃ ⁊ non persone quā passibilitatem Christus habuit assumptam nō ꝯtractam. vnde nihil ꝓhibet aliquem hominē sustinere penam sine culpa persone: sed non sine culpa nature. sic eniȝ nō est in angelis: qꝛ angeli principium nature habēt nō vnum angeluȝ sicut supra determinatum est: ⁊ ideo cum pena sit effectus culpe: ⁊ nō possit esse effectus culpe ſm naturaȝ oporteret ꝙ sit effectus culpe personalis: ⁊ ideo culpā eiusdē angeli oportuit p̄cedere penā ipsius. Et hoc exp̄ssius in qōne de passione Christi inuenitur.

Laudabilior est iustitia seruata ex solo amore iusti^c q̄ȝ seruata odio pene.

Deinde queritur ꝓpter quid cecidit. Et queruntur tria. s. quid appetijt. Et qꝺ primuȝ ei⁹ peccatum fuit. Et tertio que primi peccati cā.

¶ Articulus 4⁹.

Ad primū p̄ceditur sic. Dicit̃ Jsaie 14°. Jn celum cōscendam supra astra celi exaltabo soliū meum. Ubi dicit glosa. in firmamēto erat in celū vbi dei solium cupiebat ascēdere. g̃ videt̃ ꝙ appetebat equalitatē dei: qꝛ celū in quo est dei soliū est eminētia trinitatis. ¶ Itē in Ezechiele 27°. Hec dicit dn̄s deus: eo ꝙ eleuatū est cor tuuȝ sicut cor dei: idcirco ecce ego adducaȝ super te alienos robustissimos gētiū ⁊ nudabūt gladios suos super pulchritudinē sapiētie tue: ⁊ colluēt decorē tuuȝ iterficiēt ⁊ detrahent et morieris in iteritu occisoꝝ in corde maris. ¶ Itē Aug⁹ dic̄ ꝙ diabolus voluit eē sicut deus. ergo equalitatem dei appetijt. ¶ Preterea hoc idē videt̃ per rōnem. Si eniȝ Lucifer altior fuit iter angelos ⁊ cupiebat altius ascēdere cum non eēt altior magnitudo nisi dei nō poterat appetere nisi equalitatē illius altitudinis quā in deo videbat. ¶ Sȝ cōtra est obiectio Anselmi sic. Si deus nō potest cogitari nisi ita solus vt nullus illi similis possit cogitari: quomō potuit diabolus velle qꝺ nō potuit cogitare: nō enim ita obtuse mentis erat vt nihil aliud deo sic cogitari possit nesciret. ¶ Itē Anselmus in monologion dicit. Credimus te aliq̄d quo nihil maius cogitari pōt. Et ibidem ꝓbat ꝙ nihil sibi equale cogitari pōt: sed qꝺ nō cogitat̃ nō appetit̃. ergo diabolus nō potuit appetere equalitatem dei quā non potuit cogitare. ¶ Item per rōnē in libro de causis dicit̃. ꝙ ois intelligentia itelligit essentiā suā. ergo angelus cū sit intelligentia suā essentiā intellexit ⁊ totam. tota aūt essentia dei intelligi non pōt: qꝛ aliter cōprehēderetur. qꝺ est cōtra Aug^m ⁊ nihil desiderat̃ nisi qꝺ intelligit̃. ergo diabolus nō appetijt aliquid qꝺ est vt tota essentia diuina: ⁊ ita nō appetijt equalitatem

dei.¶ Itẽ Damascenus in p° libro ca° 18°. Circũscriptibi/
le quidẽ est qḋ loco vel tẽpore vel cõprehensione cõprehen/
dit. incircũscriptibile vo est qḋ nullo hoꝝ cõtinet: ergo icir/
cũscriptibilis qdem est solus deus sine principio ꝛ sine fine
eas ꝛ oĩa cõtinens ꝛ nulla cõprehensione cõtẽtus. Solus eiꝫ
est incõprehẽsibilis ꝛ interminabilis a nullo cõtẽtus vel co/
gnitus: ipse vo solus suiipsius est contẽplator. Ex hoc acci/
pit ꝙ eq̃le dei nõ põt itelligi a creatura: ꝛ per ꝯñs nec appe/
ti. Si aliqs dicat forte ꝙ volũtas impossibilium est sicut vi
Cap. 5. det Aristoteles dicere in 3° ethicoꝝ sic. Sed neqꝫ voluntas
eligẽtia est. ꝛ si eẽ ꝓprie videat eligẽtia quidẽ eni nõ est im/
possibiliũ. Et si quis dixerit. s. ꝙ eligẽtia sit ipossibilium vi/
debit eẽ demẽs: volũtatis autẽ est impossibiliũ vbi gr̃a im/
mortalitatis: ꝛ ita diabolus potuit velle impossibile. ¶ Si
inqꝫ sic dicat cõtra ipossibile dicit duob⁹ modis. s. ipossibile
ad hñdum per opus. ꝛ impossibile qḋ est spẽs falsi siue ipos/
sibile ad intelligẽdũ. Cũ igit ꝓm phm tm̃ duo moueãt appe
titũ. s. itellectus ꝛ phãtasia nõ erit appetibile qḋ est ipossibi/
le intellectui ꝛ phantasie: tale aũt est equalitas dei vt ꝓbat
Aug⁹. ergo nõ erit appetibilis. Dictũ autẽ phi intelligit de
impossibili ad hñdum per opus: qḋ tñ est comprehensibile
per itellectũ. ¶ Preterea lꝫ ꝓm phm volũtas sit ipossibiliũ:
tñ volũtas cũ eligentia nunqꝫ est impossibiliũ. aliter eni eli/
gẽtia esset ipossibiliuꝫ qḋ improbat a pho. volũtas aũt de/
monis fuit cũ eligentia eo ꝙ videbat niti ad habẽdum per
opus illud qḋ appetijt. ¶ Preterea dicit Augu⁹ in libro de
casu demonũ. ꝙ appetijt hoc ad qḋ peruenisset si stetisset: sꝫ
ad eq̃litatẽ dei nunqꝫ puenisset. g̃ nunqꝫ illã appetijt. ¶ Itẽ
Anselmus. Quid id fuerit qḋ appetijt nõ video: sed qcqd
fuerit sufficit scire ꝙ fuit aliqd ad qḋ crescere potuerũt qḋ
nõ acceperũt quãdo sunt creati vt ad illud suo merito ꝓfi/
cerent. Ex hoc accipit ꝙ per merituꝫ accepissent demones
hoc qḋ añ voluerũt: hoc aũt nõ est equalitas dei. g̃ nõ appe
tijt equalitatẽ dei. ¶ Itẽ Aug⁹ 11° super Geñ. ad lr̃am. fa/
ctus continuo Lucifer. s. a luce vitatis se auertit supbia tu/
midus: ꝛ ꝓprie potestatis delectatiõe deprauatus. ergo vi/
det ꝙ appetijt excellere in ꝓpria potestate. Hoc ideꝫ videt
dicere beatus Bernardus 17° ꝓmone super cãtica sic. Po
tuit cõtingere si tñ incredibile nõ putat plenuꝫ sapiẽtia ꝛ p/
fectum decore hoies pscire potuisset futuros etiã ꝛ ꝓfectu/
ros non imparem gl̃iam. sed si sciuit in dei verbo absqꝫ du/
bio vidit ꝛ in liuore suo inuidit ꝛ molitus est hẽe subiectos
socios dedignatus iferiores. sunt ingt iferiores nã non de/
bent eẽ cõciues nec eq̃les in gloria. Ex hoc accipit ꝙ appe/
tijt sibi eẽ subiectos qui ad eãdem gloriã creata fuerũt. Et
ita pꝫ ꝙ appetijt excellere in potestate. ¶ Iteꝫ Bernardus
tractãs illḋ vbuꝫ. Sedebo in mõte testamẽti ꝛc̃. Voluit al/
tissimi per vim silitudinem obtinere si quẽadmodũ ipse su
per cherubin sedẽs gubernat oẽm angelicã creaturã: ita et
ipse alte sederet regeretqꝫ genus humanũ absit. inigtatem
meditat⁹ est in cubili suo mẽtita est inigtas sibi. Ex his pꝫ
ꝙ nõ appetijt eq̃litatẽ dei: sꝫ tm̃ pfectionẽ ptãtꝫ sup subtos.
¶ Sꝫ cõtra hoc iteꝝ videt ꝙ hoc appetẽdo nõ videt peccas/
se. ptes eni beatitudĩs sunt pfectũ posse ꝛ pfectũ scire ꝛ per/
fecta bonitas. cũ igit creat⁹ fuerit ad appetẽdũ btitudinem
nõ videt peccasse appetẽdo ptes ipsi⁹. ¶ Iteꝫ Joãnes. Sci/
mus qm̃ cũ apparuerit siles ei erimus. g̃ multo mag̃ ange/
lus potuit eẽ ei silis: ꝛ ita nõ peccauit appetẽdo silitudinem
illã sed potius meruit. ¶ Preterea videt ꝙ verissime appe
tijt eq̃litatẽ dei: qa btitudo est ꝯstãs ex cõmodis q̃tũ appe/
tijt oĩs rõnalis creatura: g̃ tãto magis appetit q̃to magis
cognoscit ꝛ maxime maximã: sed maxia est illa que est dei.
ergo maxie appetit illã eq̃litatẽ dei. Nec videt eẽ ꝯ hoc qḋ
dicit Anselmus. s. ꝙ nihil intelligibile sit eq̃le deo: qa duplr
intelligit aliqd. s. ꝓm sciam: qa ꝛ ꝓm sciaꝫ qd tñ itelligim⁹ ꝓꝫ
sciam: qa scimus eni qa incõprehẽsibilis ꝛ imensa est btitu/
do dei. Hec aũt scia sufficit, ad mouẽdũ appetitũ. g̃ Lucifer
equalitatẽ dei potuit appetere. ¶ Solo. dicimus cõsentien
Nõ qd diabolus ꝛ qd ꝓmi parẽtes appeterint: ꝛ quid antichzs sit appetiturus. do sanctis supra iductis. ꝙ diabolus nihil appetijt nisi bea
titudinẽ ad quã puenisset si stetisset: sed in beatitudine tria
sunt vt dcm̃ est. s. pfecta potestas ꝛ perfecta scientia ꝛ perfe/
cta bonitas. ꝛ appetibile angeli fuit beatitudo ꝓm pfectio/
nẽ potestatis nõ cõsiderata scia ꝛ bonitate. Appetibile autẽ
primi hoĩs fuit btitudo ꝓm perfectionẽ scie nõ considerata
potestate ꝛ bonitate. Et appetibile antichzi erit beatitudo
ꝓm pfectionẽ bonitatis nõ considerata potestate ꝛ scia. Qḋ
qualr veꝝ sit sic põt itelligi. ¶ Ad pfectionẽ potestatis tria
exigunt. s. vt a se ꝛ nõ ab alio habeat. ꝛ vt habeat statim et
nõ perficiat ad eã per meritũ. ꝛ vt in subiectis per potesta/
tẽ alteri⁹ resistẽtiam nõ inueniat. Hec eadẽ tria exigunt ad
perfectionẽ scie ꝛ bonitatis. s. vt a se sciẽtia habeat ꝛ nõ per
meritũ expectet: ꝛ vt non habeat resistẽtiaꝫ in scibilibus. et
hoc est qḋ dixit demon. Eritis sicut dij scientes bonũ ꝛ ma
lum. Silr̃ de bonitate. Volet enim antichzistus a se habe/
re bonitatem ꝛ statim ꝛ nõ per meritũ expectare. ꝛ ꝙ in bo/
nitate nihil sibi sit cõparabile. Et hoc est qḋ dicit Aplus de
ipso. ꝙ super omne extollet qḋ vocat de⁹ aut qḋ colit. ¶ Si
autẽ querat quomõ ꝓꝫ hoc veꝝ sit qḋ dicit Anselmus. ꝙ ap
petijt ad qḋ puenisset si stetisset. Dicẽdum ꝙ ad potestateꝫ
ꝓm se venisset: sed ad modum potestatis non. s. ꝙ a se ꝛ sine
meritis statim habuisset: habuisset eni potestatẽ a deo ꝛ ex
profectu meriti nõ statim: ꝛ ideo nõ in appetibili sed in mõ
appetẽdi peccatum fuit. Ex hoc ẽt patet qualr voluerit esse
similis deo in habẽdo potestatẽ perfectã sicut deus. Et hoc
est qḋ dicit Anselmus in libro de casu demonis. quicqd ha
bebat debebat velle. voluit igit aliquid qḋ nõ habebat: nec
tunc velle debebat. sicut Eua voluit similis eẽ deo prius q̃
deus hoc vellet nihil aliud velle poterat nisi iustitiaꝫ ꝛ com
modũ: ex cõmodis eni beatitudo cõstat quã vult oĩs rõna/
lis natura. iustitiã vo volẽdo peccare nõ potuit: peccauit g̃
volẽdo aliqḋ cõmodum qḋ nõ habebat: nec tunc velle de/
buit: qḋ tñ ad augmẽtuꝫ beatitudinis illi eẽ potuit. plus g̃
aliquid q̃ꝫ acceperat inordinate volendo voluntatem suam
extra iustitiam extẽdit. At cum hoc voluit qḋ deus illũ vel/
le nolebat inordinate voluit similis eẽ deo. Et per hoc pa/
tet solutio ad pma quatuor. per talẽ enim volũtatẽ non tm̃
voluit eẽ similis deo: sed ẽt maior ꝓm aliqd. Vñ Anselmus
etiam si voluit eẽ par deo: sꝫ aliquid minus deo cõtra volũ/
tatẽ dei: hoc ẽt ipse voluit inordinate eẽ similis deo: qa pro/
pria voluntate que nulli subdita fuit voluit aliqd. Solius
enim dei eẽ debet sic propria volũtate velle aliquid vt supe
riorẽ nõ sequat volũtatẽ. nõ solũ aũt voluit eẽ equalis deo
qa psumpsit hẽe propriam voluntatem: sed ẽt maior voluit
eẽ volẽdo qḋ deus illum velle nolebat: quoniã voluntatem
suam supra dei voluntateꝫ posuit. Ex his pꝫ solutio ad oĩa
preter quatuor vltima. ¶ Ad quoꝝ primum dicẽduꝫ est ꝙ
in appetibili non fuit peccatũ: sed in modo appetẽdi. ¶ Ad
2m dicẽdum ꝙ similes ei erimus per participationẽ beati/
tudinis sue ꝛ nõ per hẽe ex nobisipsis. Dicunt tamẽ qdam
ꝙ est similitudo equiperãtie siue paritatis: ꝛ silitudo imita
tionis siue repñtationis. ꝛ pmo modo nõ erimus ei similes
ꝛ illam similitudinẽ appetijt diabolus. 2° mõ erimus ei si/
miles ꝛ illam nõ appetijt. ¶ Ad 3m dicendum ꝙ appetitus
est duplex. s. nãlis ꝛ appetitus cum eligẽtia. nãlis autem ꝓm
Anselmũ. Nec bonus nec malus est ꝛ ille crescit ꝓm quanti
tatẽ appetibilis. appetitus aũt cum eligẽtia non extendit se
extra id qḋ appetere dꝫ. Et hoc contingit qa vt dicit phus
eligẽtia est cum intellectu ꝛ rõne. Et ꝓm Anselmuꝫ limitat
a iustitia: ꝛ iste appetitus nõ crescit nisi quantũ se extẽdunt
rõnes iuris ꝛ honesti. Posset tñ aliter dici ꝙ vterqꝫ appeti
tus crescit ꝓm rõnẽ appetibilis: sꝫ iste secũdus nõ est iposs/
biliũ: ꝛ ideo nõ appetit beatitudinẽ omnino equalem deo.
¶ Ad vltimum dcm̃ ꝙ veꝝ est ꝙ scia qa sufficit ad mouen
dum appetitum: sed qa appetitus demonis fuit appetitus
cum eligentia: ideo non potuit esse impossibilium vt dictuꝫ
est: sed potius in id ad quod aptus erat demon: ꝛ quod ha/
buisset si stetisset.

¶ Articulus 5⁹.

SEcundo querit qḋ fuit primum peccatũ dia/
boli. Et videtur ꝙ superbia per illam aucto/
ritatẽ Augustini supra inductaꝫ. Vbi dicit ꝙ
fuit superbia tumidus ꝛ ꝓprie potestatis de/
lectatione deprauatus. Similr̃ per illud Ec/
clesiastici. initiũ oĩs peccati supbia qḋ exponit
Aug⁹ in 11° super Genesim ad lr̃am. de primo peccato de/
monis ꝛ hoĩs ꝙ initiũ fuit oĩs peccati. ¶ Itẽ Bern⁹ 17° ser
mone sup cantica. in celo cõcepit dolorem ꝛ in paradiso pe/
perit iniquitatẽ. prolem malitie mortẽ inuidie ꝛ erũnarum
omniuꝫ prima parens est superbia. nam ꝛ si inuidia diaboli

mors

mors introiuit in orbē terrarū initiū tñ ois peccati est sup/
bia. ¶ Itē videt̄ per rōnē. appetit⁹ eni ptātis est appetitus
excellētie. appetit⁹ aūt excellētie est superbia. ḡ appetit⁹ ptā/
tis est superbia. sed appetit⁹ ptātis primus fuit appetit⁹ de/
monis. ḡ superbia fuit p̄miū peccatū demonis. ¶ Itē Aug⁹
in xi° super Genesim ad lr̄am: qñ delecerit superbia diabo
lū vt nāim suā bonā praua volūtate perverteret scriptura nō
dicit. attamē factū fuisse ꝛ ex hac homini eū īuidisse rō ma/
nifesta declarat. In promptu eni est oibus hec intuētib⁹ nō
ex inuidentia superbiā nasci sed potius inuidētiā ex super/
bia. ¶ Sed ꝯtra. dicit Apl's ad Timotheū ꝙ radix oium
maloꝝ est auaritia. Et addit Aug⁹ hac eni ꝛ diabolus ceci
dit qui vtiq̄ nō amauit pecuniā: sꝫ ꝓpriā ptātē ꝑinde per/
uersus sui amore priuat sancta societate turbidū spm̄ eūq̄
coartat miseria iā per iniquitatē satiari cupientē. ¶ Itē vi/
det̄ ꝙ inobediētia fuit primū peccatū per auctoritatē Ansel
mi supra positā. s. ꝙ volūtatē suā supra volūtatē dei posuit ꝛ
ꝓpriā volūtatē hēre p̄sumpsit. ¶ Itē qdā obijciūt sic. ange/
lus ex ꝯsideratione sue pulchritudinis vt dicit̄ in Ezechie
le peccauit ꝛ ꝯferre debuit ꝙ de sua pulchritudine nō tume
sceret ꝛ nō ꝯtulit: ḡ amisit ꝛ sic omissio fuit primū peccatum
eius. ¶ Itē rō tenet̄ regere in faciēdū ꝛ tūc nō rexit. ḡ omi/
sit. ¶ Solo. dicimus ſm Aug^m ꝙ superbia fuit primū pecca
tū demonis. ꝛ ex superbia nata est inuidia que deiecit hoīeꝫ.
Unde Aug⁹ dicit in libro de ꝯflictu vicioꝝ ꝛ virtutū. q̄ꝫ dē/
sissimis putamus in terra superbie tenebris lutū inuolui si
potuit in celo stella que mane oriebat̄ per superbiā lucis sue
globos amittere. ¶ Itē in xi° super Genesim ad lr̄am. In/
uidia sequit̄ superbiā nō p̄cedit. nō. n. cā superbiēdi est inui
dia: sed cā inuidēdi superbia. Cū igit̄ superbia sit amor ex/
cellentie ꝓprie: inuidia v̄o sit odiū felicitatis aliene: sed vñ
nascit̄ satis in promptu est. amādo eni quisq̄ excellentiam
suā vel paribus inuidet ꝙ ei coequent̄. vel superioribus ꝙ
eis nō coequat̄. vel inferioribus ne sibi coequent̄. superbiē/
do igit̄ inuidus nō inuidendo quisq̄ fit superbus. Hoc idē
dicit̄ in psal'o. Nō veniat mihi pes superbie ꝛ manus pecca
toris nō moueat me ibi ceciderūt qui operant̄ iniqtatē ex/ [Supbia dicit̄ tripliciter.]
pulsi sunt nec potuerūt stare. ¶ Tñ notādū ꝙ superbia dicit̄
tribus modis. vno mō ḡnaliter. s. appetitus altitudinis in
quocūq̄ ꝛ hec superbia ꝓprie dr̄ tumor: ſm ꝙ Gregori⁹ di/
cit. ꝙ tumor mētis est obstaculū veritatis. Et distinguit q̄/
tuor species tumoris que notant̄ in hoc versu. Ex se ꝓ me/
ritis falso plus oibus inflant. Alio mō dicit̄ adhuc specia/
lius ſm ꝙ dicit̄ amor proprij boni in rōne auersionis a deo
per hoc eni ꝙ auertit a deo induit quādā rōneꝫ superbie ꝛ
hec superbia nō est speciale peccatū sed initiū ois peccati: ꝛ
hec etiā superbia dicit̄ pes superbie: qꝛ ibi primo stat iniq/
tas qñ manus peccatoris mouet peccantē. Tertio mō dicit̄
specialissime superbia appetitus excellentie in ptāte ad di/
gnitatē pertinēte ꝛ hoc est speciale peccatū ꝛ p̄mū peccatum [Auaritia du/pliciter sumit̄.]
demonis. ¶ Similr̄ auaritia dicit̄ duob⁹ modis ḡnaliter
ꝛ specialr̄. ḡnaliter nimi⁹ amor ꝓprij boni: ꝛ hec nō differt
a superbia ḡnalissime dicta nisi pro tāto ꝙ supbia dr̄ amor
ille inquātū auertit a deo. Auaritia v̄o iquātum ꝯuertit ad
bonū cōmutabile ꝛ sic auaritia dicta est radix peccati ꝛ non
spāle peccatū. Scđo mō dr̄ auaritia specialr̄ nimius amor
pecunie vel bonoꝝ fortune: ꝛ hoc nō fuit primū peccatū de/
monis. ¶ Qđ aūt hoc veruꝫ sit accipit̄ ab Augustino in xi°
super Genesim ad lr̄am. Merito initiū omnis peccati su/
perbiā. scriptura diffinit dicēs. initiū omnis peccati super/
bia: cuiusmodi testimonio nō incōuenienter aptat̄ illud qđ
Apl's ait. radix oium maloꝝ est auaritia. si auaritiā ḡnaleꝫ
intelligamus qua quisq̄ appetit quid amplius q̄ꝫ opꝫ pro/
pter excellentiā suā ꝛ quēdā ꝓprie rei amorē cui sapiēter no
men latina lingua indidit cū appellauit priuatū qđ potius
a decremento q̄ꝫ ab incremento dictū elucet: ois eni priua/
tio minuit vnde itaq̄ vult eminere superbia inde in angu/
stias egestatēq̄ꝫ detrudit̄ cum a cōmuni ad ꝓpriuꝫ dānoso
sui amore redigit̄. Specialis aūt est auaritia que vsitatius
appellat̄ amor pecunie: cuius noīe Apl's per spēm genus
significans vl̄em auaritiā volebat itelligi dicēdo oium maloꝝ
radix est auaritia. Hac enim ꝛ diabolus cecidit q nō ama/
uit pecuniā sed ꝓpriā ptātē ꝑinde peruersus sui amor pri/
uat sancta societate turgidū spiritū eūq̄ꝫ coartat miseria iā

per iniquitatē suā satiari cupientē. ¶ Hucusq̄ꝫ sunt verba
Augustini in qbus tria notant̄. s. sol'o eoꝝ que obiecta sunt
ꝛ distinctio superbie ꝛ auaritie ꝛ ꝙ ꝓpriā ptātē appetijt de/
mon sicut in p̄nti qōne determinauimus. ¶ Ad hoc aūt qđ
obijcit̄ de inobediētia dōm ꝙ vitia spēm ꝛ rōnē habēt a fi/
ne volūtatis. vnde inobediētia rōnē hꝫ a ꝯtēptu p̄cepti in/
quātū p̄ceptū est: ꝙ qꝛ ꝯtēnere nō intendebat angelus ideo
speciale ꝛ primū peccatū suū nō fuit inobediētia: sed ꝯñs et
cōmune ſm ꝙ Ambrosius dicit de oi peccato ꝙ est priuatio
legis diuine ꝛ celestiū inobedientia mādatoꝝ. De hoc aūt
sufficiētius in tractatu de peccatis determinabit̄. ¶ Ad id
aūt qđ obijcit̄ de omissione dōm: ꝙ rō illa supponit falsum
scꝫ ꝙ nō ꝯtulerit. dicit eni Anselmus expresse in quadā au/
ctoritate supra iducta ꝙ sciuit se nō debere appetere quod
appetijt ꝛ hoc nō potuit scire nisi ex collatiōe. ¶ Ad vltimū
dōm ꝙ error fuit rōni admixtus. s. p̄sumptionis ipunitatis
sicut supra in auctoritate Anselmi patuit. hic aūt error siue
ignorātia nō est speciale peccatū sed est error eligētie: ꝛ in/
quisitionis vel ignorātia p̄cedens omne peccatū ſm qđ di
cit ph's in 3° ethicoꝝ. ꝙ ois malus est ignorās que tñ igno/ [Capl'o 3°.]
rātia ſm eūdē phm̄ nō meret̄ indulgentiā ꝛ misericordiam
sed vituperium.

¶ Articulus 6⁹.

Ertio querit̄ que primi peccati cā fuit cū eniꝫ
duo sunt mouētia ſm phm̄. Intellect⁹. s. ꝛ phā/
tasia. dicit ph's ꝙ itellectus est semper rectus: [3.ō aia.t.c.5.]
phantasia aūt est recta ꝛ nō recta. sed in ange/
lo nō est nisi itellectus: ḡ videt̄ ꝙ semper rect⁹.
ꝛ ita nunq̄ꝫ mouet ad peccatū: ꝛ sic videt̄ ꝙ an
gelus non potuerit peccare per cām quā in se habuerit. per
cām aūt exteriorē peccare nō potuit: qꝛ exterior cā nō potuit
eū mouere ad opus nisi deus: deus aūt nō mouet ad pecca
tū. ¶ Itē angelus ſm nām itellectū hꝫ deiformē. intellectus
v̄o deiformis est super simplices rerū veritates: ḡ impossi/
bilis est ad deceptionē: ꝛ ita videt̄ ꝙ nō moueat ad pecca/
tū. ¶ Itē dicit Augustinus ꝙ nō est credēdū Adam spūali
mente p̄ditū hoc putasse ꝙ sicut deus sciens bonū ꝛ malum
futurus esset. sed in hoc decipi poterat: qꝛ credebat veniale
qđ erat damnabile: ergo multo minus credendū est hoc de
angelo ꝙ fuit deceptus cum a principio creationis sue itel/
lectu deiformi fuerit preditus: ꝛ ita videt̄ ꝙ ex deceptione
intellectus non inclinatus fuerit ad peccatum.
¶ Sed ꝯtra est qđ dicit Damascenus 2° libro cap° 4°. libe/
ri arbitrij sui electione versus est ab eo qđ est ſm nām in id
quod est preter naturā. Et eleuatus est aduersus eū qui fe
cit ip̄m deū rebellare ipsi volēs ꝛ primo desistens a bono in
malum deuenit. Si igitur liberi arbitrij electione peccauit
ꝛ electio nō est sine intellectu ꝛ ratione vt dicit ph's videt̄ ꝙ
itellectus eius mouit ad peccatū. ¶ Itē Anselmus in libro
de casu diaboli dicit. Angelus deseruit iustitiā volendo qđ
nō debuit: illā deseruit aperte ostēdēdo cur ꝛ quomō illam
deseruit. nam ideo deseruit ꝙ voluit qđ nō debuit. Et hoc
mō volēdo quod non debuit deseruit. nulla aūt cā precessit
hanc voluntatē nisi quia velle potuit: voluit quod non de/
buit: qꝛ similiter velle potuit bonus angelus nec tamē vo/
luit. Naꝫ nullus vult qđ velle non pōt: iō qꝛ pōt sine alia cā
q̄ꝫuis nunq̄ꝫ velit si nō pōt. cur ergo voluit nisi qꝛ voluit. nā
hec voluntas nullam aliā habuit cām que aliquatenus im
pelleret̄ aut attraheret̄: sed ipsa sibi si dici pōt efficiens fuit
ꝛ effectum. ¶ Itē Augustinus in libro de libero arbitrio di
cit. ꝙ efficiens causa peccati non est nisi voluntas. ¶ Con/
tra hoc totum videt̄ esse qđ dicit Dionysius in libro de di/
uinis nominibus 4° cap°. igit̄ malū est preter viā ꝛ p̄ter in/
tentionē ꝛ preter naturā ꝛ preter cām ꝛ p̄ter principiū ꝛ p̄ter
finē ꝛ p̄ter diffinitionē ꝛ p̄ter voluntatē subiectam. Ex hoc
accipit̄ ꝙ malū ꝛ peccatum demonis fuerit p̄ter voluntatē
ꝛ p̄ter intellectum eius. ¶ Solutio. p̄notandum ꝙ an ꝛ qñ
ꝛ vnde ꝛ in quo sit malum alibi est determinandū: vnde cō
sentiendo sanctis dicimus. ꝙ actus peccati non habet cām
nisi voluntatē. malū aūt ſm ꝙ huiusmodi nullā habet cām
sed est defectus ꝛ infirmitas incidens ex carētia boni ꝛ iu/
stitie. actus autē voluntatis ſm ꝙ huiusmodi duas habet
causas. s. voluntatē vt proximā ꝛ deū in voluntate mouēteꝫ
vt causam primā. sed tñ actus peccati non est separabilis a
defectu boni qui malū est nisi potētia ꝛ rōne: ꝛ ideo peccatū

cām hʒ voluntatē ꝛ nō deū. Deiformitas aūt peccati a nulla cātur extremitate: sed tm̄ a quadam priuatione q̄ꝛ.s. vult qꝺ nō debet. Auersio aūt volūtatis a debito ꝛ iustitia ꝛ bono que nō est nisi priuatio ꝛ nō volitū neq̄ꝫ intellectū neq̄ꝫ itē tum inducit defectū boni in actu qui est peccatū ꝛ malū. Et hoc est qꝺ dicit Dio⁹ 4° cap° in de diuinis noibus. ꝙ malū demonis est p̄ter itellectū deiformē esse. Hec tm̄ oia alibi sufficientius determinabunt. ℂ Dōm g° ad p̄ᵐ ꝙ intellect⁹ demonis in plurib⁹ decipi poterat sicut in auctoritate Anselmi supra ostēsuʒ est. Et qꝺ dicit phs ꝙ intellectus semp est rectus intelligit de intellectu qui ꝓcedit ex p̄ricipijs per se notis ꝛ veris. itellectus aūt volūtarioꝝ ꝛ moraliū ꝓcedit ex ꝯtingētibus possibilib⁹ aliter fieri sicut ꝙ deus suā creaturā quā ad imaginē suā fecerat extrema ꝯdēnatione nō puniret. Et hmōi talia que ponit Anselmus que demoni ꝓmittebāt impunitatē. ℂ Ad aliud dōm ꝙ itellectus deiformis creatus angeli nō decipit in veritate rerū earū que sūt necessario vel frequenter vel raro. sed in his que pendet a volūtate dei vel angeli vel hominis nō habet nisi coniecturas sicut est punire eternaliter ꝛ nō ignoscere pro tali culpa ꝛ iō in talib⁹ pōt decipi. ℂ Et si obijciat ꝙ diabolus sciuit rōnes iuris ꝛ iō sciuit ꝙ talis pena debebat tali culpe. pʒ solutio per Anselmū supra iductā q̄ꝛ sciuit iustā qdē esse penā. sed an deus facturus esset qꝺ iuste facere posset ignorauit p̄cipue: cū sicut in vindicta sit decor iustitie ita ignoscētia sit decor misericordie ꝛ bonitatis: ꝛ misericordia sepe superexaltat iudiciū. ℂ Per hoc etiā pʒ solutio ad sequens verbum aūt Dionysij vltimo inductum intelligit de malo cōtracto in actu ꝛ opere voluntatis.

ℂ Articulus 7⁹.

Deinde querit a quo cecidit. Et vr̄ ꝙ a gr̄a. q̄ꝛ dicit Anselmus in li°. Cur de⁹ homo in 2° li°. Rōnalis creatura ad hoc accepit ptātem discernēdi vt odisset ꝛ vitaret malū ꝛ amaret et eligeret bonū: atq̄ꝫ bonū magis amaret magis ꝛ magis eligeret: aliter nanq̄ꝫ frustra dedisset ei potestatē hanc discernēdi: q̄ꝛ inuanū discerneret si ſm discretionē nō amaret ꝛ vitaret. Sed nō ꝯuenit vt deus tantā ptātē dederit frustra ad hoc itaq̄ꝫ factā rōnalē nām certum est vt super oia sūmū bonū eligeret ꝛ amaret nō ꝓpter aliū sed ꝓpter ip̄m. Si eni ꝓpter aliud non ip̄m sed aliud amat ad hoc nisi facere neq̄t vt si frustra rōnalis sibi non sit simul ad hoc iusta ꝛ rōnalis facta est. Ex hac auctoritate pʒ manifeste ꝙ āgeli iusti creati sunt. Itē ibidē parū ifra. Quādiu g° eligēdo ꝛ amādo iusta facit ad qꝺ facta est misera erit q̄ꝛ idigēs ꝯtra volūtatē nō habēdo qꝺ desiderat qꝺ nimis absurdū est. Quapropter rōnalis nā iusta facta est vt sūmo bono .i. deo fruēdo beata esset. Ex his pʒ ꝙ creata fuit rōnalis nā iusta. Cuʒ igit a bono in quo creata fuit exciderit a gr̄a cecidit. ℂ Item Aug⁹ 2° li° super genesim ad lr̄am dicit sic. Quēadmodū rō qua creatura ꝯdit prior est in verbo dei q̄ꝫ ipsa creatura que ꝯdit: sic ꝛ eiusdē rōnis cognitio prius sit in creatura itellectuali que peccato nō tenebrata est ac dein de ip̄a cognitio creature. neq̄ꝫ .n. sicut nos ad ꝑcipiēdā sapiētiā ꝓficiebāt angeli vt inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta ꝯspicerēt: qui ex quo creati sunt ipsa vbi eternitate facta ꝛ pia ꝯtēplatione fruunt. Ex hoc etiaʒ manifeste pʒ ꝙ in gr̄a creati sunt angeli: ꝛ mali a gratia ceciderūt: q̄ꝛ ab eo in quo creati sunt ceciderunt. ℂ Item hoc accipit ex longa disputatione Anselmi in libro de casu diaboli qui dicit. ꝙ primus angelus habuit voluntateʒ beatitudinis ꝛ iustitiā ꝛ voluntatem perseuerandi in vtroq̄ꝫ ꝛ ideo cecidit a gr̄a.

ℂ Sed contra. hoc est quod Augustinus videtur dicere: ꝙ deus creauit angelicam naturam informem ꝛ cum non potuerit esse informis ſm naturam videtur ꝙ fuit informis ſm gratiaʒ. Sed q̄ꝛ de hoc multa supra in questione de primo statu angelorum dicta sunt ibi determinatio premissorum requiratur. Hoc tm̄ addito: ꝙ si quis consideret mentem in originalibus consona voce inueniet dicere sanctos: angelos creatos fuisse in gr̄a ꝛ demones a gr̄a cecidisse.

ℂ Per que delectus est diabolus.

Deinde queritur per que delect⁹ est. Et queruntur duo scilicet de prelio Michaelis ꝛ angelorum eius cum dracone. Et de rudētib⁹ iferni qb⁹ Petr⁹ demones dic̄ eē detractos.

ℂ De prelio Michaelis cum dracone. Articulus 8⁹.

Ad primū hoꝝ procedit sic. dicit in Apocalypsi 12°. factū est p̄liū magnū in celo Michael ꝛ angeli ei⁹ p̄liabant cū dracone ꝛ draco pugnauit ꝛ angeli eius ꝛ nō p̄ualuerūt neq̄ꝫ locus eoꝝ iuētus est amplius in celo. p̄liū aūt requirit morā: g° videt ꝙ diabolus per aliq̄ꝫ moraʒ postq̄ꝫ peccauit remāsit in celo. ℂ Itē p̄liū reqrit resistētē virtuteʒ: ergo videt ꝙ angeli cadentes virtutē resistendi habuerint ꝯtra deū ꝛ angelos bonos: qꝺ est ꝯtra Petrū in 2ᵃ canonica sua cap° 2° dicentē. angeli fortitudine ꝛ virtute cum sint maiores nō portāt aduersus te execrabile iudiciū. ℂ Preterea querit cū superioꝝ angeloꝝ magis sit ꝯsentire deo q̄ꝫ inferioꝝ quare Michaeli ꝛ angelis eius potius attribuitur p̄liū cū dracone q̄ꝫ cherubin ꝛ seraphin. ℂ Solo. dōm ꝙ illud Apocalypsis ſm lr̄aʒ intelligitur de p̄lio ꝙ fit in ecclesia inter p̄positos ecclesie ꝛ aiarū angelos ꝛ diabolū cum satellitibus suis ꝛ sic exponit glo. ibidem. Et pʒ etiam per id qꝺ sequit in exultatione gr̄as agētium deo ꝛ dicentiū. Nūc facta est salus ꝛ virtus ꝛ regnuʒ dei nostri ꝛ potestas Christi eius: q̄ꝛ ꝓiectus est accusator fratrū nostroꝝ qui accusabat illos ante ꝯspectum dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt illū ꝓpter sanguinē agni ꝛ ꝓpter verbū testamēti sui ꝛ non dilexerunt aias suas vsq̄ꝫ ad mortē ꝓpterea letamini celi ꝛ qui habitatis in eis. ℂ Si aūt anagogice exponat de p̄mo casu demonis: tūc dōm ꝙ p̄liū demonis nihil aliud fuit q̄ꝫ nisus ꝯtrariādi in auersione ipsius. Et hoc p̄liū dr̄ magnū q̄ꝛ ex magna superbia ꝓcessit ꝛ similitudinē dei ſm aliquid obtinere voluit: ꝛ iō p̄liū hoc nō reqrit morā: resistētia autē alioꝝ angeloꝝ nō fuit nisi ꝯuersio ad deū ꝛ ꝯsensus in iustitiā ꝯdēnantē primū peccatū angeli. ℂ Ad aliud dōm ꝙ respectu diuine virtutis nihil est cōparabile: sed tm̄ iniqua voluntas nitit ad hoc qꝺ nō pōt perficere: ꝛ ideo etiā nō resistit deo iniqua volūtas: q̄ꝛ voluntati dei nihil resistit vt dicit Ap̄lus. q̄ꝛ cum angelus cadens nollet facere voluntatē dei oportuit vt de ipso fieret volūtas dei. s. vt subiaceret iustitie iudicandi. Et hoc est qꝺ dicit in textu. Et nō valuerunt neq̄ꝫ inuentus est locus eorum amplius in celo. ℂ Ad vltimum dicendum ꝙ ſm sensum litteralem planum est ꝙ Michael princeps ecclesie est ꝛ angeli ei⁹ custodes animarum sunt: ꝛ ideo sibi ex officio incumbit mouere belluʒ pro ecclesia. ℂ Scōm aūt sensum anagogicum vis est facienda in interpretatione nominis ſm Gregoriū. Michael enim quis vt deus interpretat: vnde cum draco similitudinē dei appetijt Michael restitit qui ipso noie ōndit ꝙ nulla creatura similis deo esse possit.

ℂ Articulus 9⁹.

Secundo querit de rudētib⁹ inferni qbus Petrus demones dicit esse detractos. dicit enim Petrus. Deus angelis peccātib⁹ nō pepercit sed rudētib⁹ inferni detractos in tartarū tradidit in iudicio cruciādos reseruari. ℂ Ubi querit qd dicant rudētes. Et ad hoc dōm ꝙ rudētes sunt funes qbus tēdunt vela nauiū vt aura capta nauis in fluctib⁹ dirigat. Dicat igit ꝙ nauis est iniqu⁹ spiritus: velū aūt dei iustitia: rudētes rōnes iuris ad tribuendū ꝓ meritis. Insufflatio vēti iflictio iudicij. Sic .n. accipit vētus in Isaia 40° ca° vbi dr̄. arefactū est fenum ꝛ cecidit flos: q̄ꝛ spūs dn̄i sufflauit in illo. is .n. malignus spūs in mare eterne amaritudinis expellit. ℂ Aliter exponit glo. ibidē dicēs. Rudnetes sunt funes quibus naute vela suspēdunt vt flante aura portus tranqllitate relinquat seq̄ꝫ semp ambiguis fluctibus vadant. quibus rudētibus ꝯuenieter imūdoꝝ spirituū cognomina cōparant qui mox vt flante supbia ipulsi se aduersus creatoreʒ erexerūt ipsis elationis sue conatib⁹ in abyssi ꝓfundū sunt rapti.

ℂ Articulus 10⁹.

Deinde querit quādo cecidit. Et videt ꝙ in primo instāti creationis sue. q̄ꝛ dicit dn̄s in euāgelio Joannis 8°. ille homicida erat ab initio ꝛ in veritate nō stetit: g° videt ꝙ nunq̄ꝫ stetit in veritate sed ab initio cecidit. ℂ Itē Aug⁹ in 11° sup Gen̄. ad lr̄am malus angelus beate atq̄ꝫ angelice vite dulcedinē nō gustauit: quā nō vtiq̄ꝫ acceptā fastidiuit: sed volēdo accipe deseruit ꝛ amisit ꝓinde nec sui casus p̄scius esse potuit: qm̄ sapiētia pietatis est fruct⁹: ille aūt ꝯti-

nuo impius vt factus est ꝯsequēter ⁊ mēte cecus ⁊ nō ex eo ꝙ acceperat cecidit: sed ex eo qđ acciperet si subdi deo voluisset: ꝙ ꝑfecto qꝛ noluit ⁊ ab eo ꝙ accepturus erat cecidit ⁊ ptātem illius sub quo esse noluit nō euasit. ¶ Ex hac auctoritate tria ꝯcludunt. quoꝝ vnū est ꝓpositū. s. ꝙ ab istāti factionis sue cecidit. alterū est ꝙ nō cecidit a dulcedine vite angelice ⁊ grē quā hēret: sed quā accepturus erat qđ videt esse ꝯtra ꝑhabita. 3ᵐ est ꝙ casum suū nō ꝑsciuit ideo qꝛ sapiētia illius ꝑscientie est fructus qui per meritū pietatis acqrit ⁊ ab initio ī v̄itate nō stetit vt hūc fructū possꝫ ꝓmereri. Ex quo vlterius ꝯcludit ꝓpositū ꝙ ab initio nō stetit.

¶ Sed ꝯtra dicit Aug⁹ ibidē ꝙ putat nunꝗ̄ diabolū in veritate stetisse nunꝗ̄ cū angelis beatā vitā duxisse: sed ab ip̄o ꝯditiōis sue initio cecidisse nō sic accipiēdū est vt nō ꝓpria volūtate depꝛauatus sed malus a bono deo creatus putet. Alioqn nō ab initio cecidisse diceret: neqꝫ enim cecidit si talis est factus. ¶ Itē dicit Aug⁹ ꝙ accepit iustitiā ⁊ rōnem anteꝗ̄ caderet. ḡ fuit in iustitia ⁊ rōne ⁊ ita nō ab initio cecidit sed post initiū ꝯditionis sue cecidit. ¶ Itē Anselmus dicit factus voluit beatitudinem ⁊ perseuerare in ea sed nō ꝑualuit. ¶ Itē dicūt quidā sancti ꝙ secūdo die ceciderūt angeli habētes tres rōnes. quarū ꝑma est qꝛ binarius ꝑmus ab vnitate recedit: ⁊ ideo die secundo recessus fuit a pꝛimo monade deo. Secūda rō qꝛ per lucē in gen̄. itelligit angelica nā formata. Et simil̄r per aquas que sūt super firmamētū ꝫm Aug̃ᵐ in ꝯfessionibus. ⁊ ille diuise sunt secūdo die ab aquis que sunt sub firmamēto que ad loca caliginosa reciderūt. De quibus dicit in Job. ecce gygantes gemunt sub aquis ⁊ qui habitāt in eis. Tertia rō est: qꝛ op⁹ secūde diei benedictione caret. nō eni dr̄ vidit deus qđ esset bonum qđ ipsi interpꝛetant dimissum ꝓpter ruinā angeloꝝ: vnde etiā faciūt celebꝛari missas secūda die siue feria ad honorē sanctiū angeloꝝ qui in casu maloꝝ fuerunt ꝯfirmati.

¶ Sed ꝯtra. videt si per lucem itelligit angelica nā formata per ꝯuersionē ad deū. tunc per tenebꝛas intelligit angelica nā deformata per obfuscationē peccati. Cū igit diuisio lucis a tenebꝛis sit op⁹ pꝛime diei pꝛima die vident cecidisse. ¶ Solō. dōm ꝙ tempus ⁊ momentū casus indeterminatū est. sed hoc certū est ꝙ creat⁹ est bonus ⁊ postea iniqua volūtate fact⁹ est malus. Et ideo glosat magister in sentētijs ab initio in veritate nō stetit. i. statim post initiū. Posset tñ dici ꝙ est initiū tēporis ⁊ initiū stat⁹ ⁊ initiū creationis angeli ⁊ verbū dñi intelligit de initio status ⁊ nō de initio temporis vel creationis angeli. Initiū aūt status eius fuit ante ꝯfirmationē ⁊ cōplementū eius in ꝯfirmatione sicut quelibet res imperfecta est in sui initio ⁊ perfecta in statu pleno. Per hoc etiā pꝫ solutio ad duas auctoritates Augustini inductas. ¶ Notādū tñ ꝙ super hac qōne ⁊ super illa qui fuerūt cadētes tāgit Aug⁹ ꝗtuoꝛ opiniones in xi° super gen̄. ad litam. Quarū ꝑma est ꝙ ab initio stat⁹ sue ꝯditionis a beatitudine cecidit: quā si voluisset percepturus erat. ¶ Secūda est ꝙ fuerūt qdā angeli inferioris ordinis in hoc mūdo nō ꝑscij sue beatitudinis a qbus ipse cecidit ceteris postea beatificatis. Sed hoc dicit ꝙ ꝓbari nō pōt ⁊ ꝓpterea a posteris est illud abrogatū. ¶ Tertia est ꝙ de superiorib⁹ existens casum suū nō ꝑsciuit nec illi suā beatitudinē. ¶ Sed tūc querēdū est meritū qđ deus iter suos angelos ante peccatū distinxit vt quosdā faceret futuroꝝ ꝑscios: quosdā aūt nō. qđ qꝛ rōnabil̄r īueniri nō pōt etiā hec opinio a posteris est exclusa. Et super hoc sunt hec v̄ba Augustini. Nūc sufficiat ista cōplexio. aut ab initio ꝯditionis sue diabolū a beatitudine quā si voluisset ꝑcepturus erat ipsa supbia cecidisse. aut alios esse angelos iferioris ministerij in hoc mundo iter quos ꝫm eoꝝ ꝗ̄dā nō ꝑsciētiā beatitudinē vixerat. aut aliquoꝝ societatē cū sibi subditis angelis suis tanꝗ̄ archāgelus cecidit per supbiā impietatē. Si hoc nullo mō asseri pōt qđ mirū si pōt aut forte rōnē reqrirēdā quēadmodum sancti angeli si inter illos pariter aliqñ cū suis angelis vixerunt nō tñ habuerūt etiā ipsi certā ꝑscientiā ꝑpetue felicitatis sue: sed eam post casum eius perceperunt. aut quo merito ante peccatū suū diabolus cū socijs suis a ceteris āgelis discretus fuerit: vt ipse sui casus futuri esset ignarus: dum tñ ⁊ peccatores angelos minime dubitemus esse detrusos tanꝗ̄ in carcerē caliginis huius aeree ꝯtra terras istas ꝫm aplicam fidem in iudicio puniendos seruari: ⁊ illa superna beatitudie sanctoꝝ angeloꝝ nō esse increatā vitā eternam nec nobis ꝫm dei misericordiā ⁊ grām ⁊ fidelissimam pollicitationem incertam futuram cum fuerimus ⁊ eis post resurrectionem ⁊ istoꝝ mutationem corpoꝝ copulati.

¶ In quid cecidit diabolus.

Deinde querit in qđ cecidit. Et querunt tria. Quoꝝ p̄ᵐ est. s. i qđ quo ad culpā. ⁊ in qđ quo ad penā. ⁊ in qđ quo ad locū. ¶ Circa p̄ᵐ querunt ꝗtuoꝛ. Quoꝝ p̄ᵐ est. Utꝝ in ip̄o pctō adhuc ꝑseueret. 2ᵐ Utrū oī motu suo peccet. 3ᵐ Utrum culpa sua secum aliquid virtutis compatiat. 4ᵐ ⁊ vltiᵐ q̄ sit cā obstiatiōis ⁊ ꝯfirmatiōis ei⁹ i malo. ¶ Ar⁹ xi⁹.

Ad pꝛimū ꝓcedit sic. in psalmo dr̄. Superbia eoꝝ qui ceciderūt ascēdit semp. ḡ videt ꝙ ꝯtinue perdurēt in peccato pꝛimo. ¶ Itē glo. sup illō quartidecimi capl̄i Isaie. quō cecidisti lucifer. Lucifer maioꝛ alijs diabolus i exoꝛdio creatus est vel iter angelos gloꝛiosus: sed corruit ꝫm illud. Videbā sathanā sicut fulgur de celo cadentē. qui pꝛius cogitabat ascēdā in celū super astra celi exaltabo soliū meū. s. ad soliū dei. Idē quoqꝫ post lapsum arrogabat sibi: vnde ⁊ gloꝛiat ascēdere super angelos in celū vel super nubes corda. s. electoꝝ ⁊ sedere in monte testamēti in ecclesia ⁊ in lateribus aqlonis in frigidis. Ex hoc accipit ꝙ adhuc vult esse equalis deo: ⁊ sic adhuc perseuerat in peccato. ¶ Itē dicit Aug⁹ in plurib⁹ locis vnde ⁊ similitudinem sue volūtatis persuasit eue dicēs. Eritis sicut dij. Et nititur habere vt dicit Aug⁹ Apl̄os ꝓphetas martyres ⁊ ceteros ordines ecclesiasticos sicut dominus.

¶ Sed ꝯtra. secūda canonica Petri 2° super illud v̄bū. Angeli foꝛtitudine cū sint maioꝛes. dr̄ glo. Ibi crutiabunt iniqui vbi angeli mali qui pꝛius ꝯtra deū superbi erant: ⁊ ipuniti sunt iam nō poꝛtāt sed potius abijciūt iudiciū supbiendi ꝯtra deū: qđ est execrabile aduersum seipsos: qui pꝛo illo grauiter puniunt ⁊ territi magnitudine penarū iam ab illo iudicio ꝑsumptionis desistunt. ¶ Solō. distinguēdū est in appetitu demonis ꝫm id ex quo ꝓcedit ⁊ ꝫm obiectū eius. ꝓcedit enim ex iniqua volūtate ⁊ ad altitudinē dei acciplēdā ꝫm ptātē. Et pꝛimo mō dupl̄r ꝯsiderat. s. in cōparatione ad nām ⁊ sic remoꝛsus inuenit in nā ꝯtra appetitū ⁊ volūtatē. Et quo ad hoc desistūt ab iniqua volūtate ⁊ hoc est ꝫm qđ tñ. Si aūt cōparat ad iniquā volūtatē que rōnē nālem vincit simpl̄r in demone ⁊ trahit ad actū tunc adhuc idem vsurpat sibi nō tñ in eodē sed in simili vt. s. hēat in malis vt deus in bonis potestatem. Si v̄o cōparat volūtas ad obiectū iterū dupl̄r attēdit. volūtatis eni obm est ip̄m volitū ⁊ hoc pōt itelligi ꝯiectū culpe tñ vel ꝯiectū pene per culpam. Et si pꝛimo mō sic nō desistūt ab iniqua voluntate. Si scđo mō qꝛ displicet omne decoꝝ. decoꝝ aūt est pena cum culpa. decoꝛ eni iustitie claret in culpa punita ideo sic desistūt. Itē alia rōne qꝛ intolerabilem penā hoꝛret natura bona ⁊ ideo in cōparatione ad penā desistūt a culpa. Et sic intelligitur glo. Ex his patet solutio ad totum.

Nō pulcherrimā solonem.

¶ Articulus 12⁹.

Secundo querit an oī motu suo peccet malus angelus. Et vr̄ ꝙ sic. Dicit in glo. super epl̄as ad Corin. ꝑ°. ꝙ diabolus oīa male agit: ḡ vr̄ ꝙ oī motu suo peccet. ¶ Itē dicit Aug⁹ ꝙ tota vita infidelium peccatū est: sed diabolus peioꝛ est infidelibus: ḡ etiā tota vita eius peccatum est ⁊ multo magis. ¶ Item videt hoc sonare nomen confirmationis in malo. qđ eni ꝯfirmatū est in aliquo indeclinabile est ab illo. sed diabolus ꝯfirmatus est in malo. ḡ inflexibilis est a malo ⁊ ita nō facit nisi malū: ḡ oī actu suo peccat. ¶ Itē per oppositum se habēt vita boni angeli ⁊ vita mali. sed vita boni angeli tota refert ad gl̄iam dei. ergo vita mali angeli tota est ꝯtraria gloꝛie dei ⁊ ita tota erit peccatum. ¶ Solō. mot⁹ diaboli duplices sunt ꝫm duplices potētias a quibus egrediunt. sunt enim in ip̄o potētie nāles de quibus dicit Dionysius ꝙ data illis nālia bona nequaꝗ̄ esse mutata dicimus. ⁊ sunt potētie deliberatiue in ipso ⁊ rōnales. mot⁹ igit qui egrediunt a potētijs deliberatiuis ⁊ rōnalib⁹ oēs mali sunt. sꝫ q egrediunt a potētijs nālib⁹ dupl̄r pñt considerari. s. in se ⁊ sic neqꝫ boni neqꝫ mali sunt bonita-

Mot⁹ diaboli duplices sūt.

te virtutis vel malitia vitij. aut inquãtũ per intẽtionẽ deli/berãtẽ informant͛: ⁊ sic mali sunt: q̃ꝛ ⁊ si qñqꝫ iusti sunt in eo ꝙ a ptãte dei ordinant͛ que semper iusta est: vt dicit Gregꝰ tñ ꝓpter intẽtionẽ malã mali sunt q̃ꝛ motus itelligẽtie p̃ci/pue iformant͛ ex fine intẽto ⁊ denoiant͛. ¶ Ad pᵐ aũt dõm ꝙ glo. intelligit͛ quãtũ ad intẽtionez diaboli. ¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ auctoritas Augustini sic itelligit͛ ꝙ tota vita ifideliũ est peccatũ hoc est in peccato est: q̃ꝛ nullũ peccatũ siue modicũ siue grande remittit͛ eis cũ nõ hẽant grãm per quã oẽ peccatum remittit͛. nõ aũt sic itelligit͛ ꝙ q̃libet motu suo peccẽt. ¶ Ad 3ᵐ dõm ꝙ ꝯfirmatio nõ mutauit nãm sed itẽtionẽ. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ sĩr per oppositũ est in angelo bono: motꝰ enim qdã sunt in ipso a potẽtijs nãlibꝰ sicut viuere itelligere ⁊ huiusmodi qui indifferentes sunt si in se ꝯsiderent͛: sed per itẽtionẽ ad glĩam dei referunt͛. ¶ Articulus 13ꝰ.

Ertio querit͛ vtrũ culpa sua secũ aliqd v̓tutis cõpatiat͛. Et videtur ꝙ sic: q̃ꝛ dicit Dioꝰ in de diuinis noibus capᵒ 4ᵒ. ꝙ nihil vĩter est bono priuatũ: sed aliqd ẜm oẽm modũ bono p̃uatum est nusqꝫ nullo mõ. neqꝫ erat. neqꝫ est. neqꝫ erit. neqꝫ esse põt. g̃ videt͛ ꝙ culpa demonis aliqd virtutis hꝫ admixtũ. Si forte dicat͛ ꝙ Dioꝰ loq̃t͛ ibi de bono nãe. ¶ Cõtra sic sequit͛ in lr̃a sicut ipudicus q̃uis priuatus est bono ẜm irrõnalẽ ꝯcupiscẽtiã: in hoc qdẽ neqꝫ est neqꝫ existẽtia ꝯcupiscit. participat aũt bono ẜm ipsam vnitionis ⁊ amicitie obscurã resonãtiã. Ex hoc ẽt pꝫ ꝙ ipse bonũ hoc qꝺ est admixtũ malo nõ ponit in nã operãtis tm̃: sed ẽt in ipsa actione ipsius ⁊ volũtate. ¶ Itẽ Dioꝰ ibidẽ furor qdẽ participat bono ẜm ipm̃ moueri ⁊ desiderari apparentia mala ad apparens pulchrũ redigere ⁊ ꝯuertere. Ex hoc iterũ accipit͛ ꝙ in ipso furore bonũ est. ¶ Itẽ Dionysiꝰ ibidem. Pessimã vitã desiderãs ⁊ optimã ipsi apparentez ẜm ipm̃ ꝯsiderare ⁊ ad optimã vitã respicere participat bonũ. Ex hoc habet͛ ꝙ ẽt q̃tũ ad intẽtionẽ bonũ videt͛ admixtũ. Si forte dicat͛ ꝙ hoc itelligit͛ de hoibꝰ qui nõ sunt ꝯfirmati in malo quoꝝ desideria sunt ad bonum cõmutabilia que imaginẽ hñt sũmi boni ⁊ nõ de dãnatꝫ. ¶ Cõtra dic̃ Dioꝰ ibidẽ. Si oino bonuz auferas neqꝫ suba erit neqꝫ vita neqꝫ desideriũ neqꝫ motus neqꝫ aliꝺ nihil. cũ igit͛ in demonibus sint desideria ⁊ motus aliqd boni videt͛ imixtũ operationibus eoꝝ. ¶ Itẽ Dioꝰ infra in eodẽ capᵒ data demonibꝰ angelica dona nequaq̃ꝫ ipsa mutata esse dicimus: sed sunt integra ⁊ splendidissima q̃uis ipsi nõ vident cãdentes ipsoꝝ boni inspectiuas virtutes. Ex hoc accipit͛ ꝙ nãlia demonũ integra sunt ⁊ etiã splendent per aliqꝺ additũ nãlibꝰ: ⁊ hoc nõ est nisi habitus: g̃ videt͛ ꝙ habẽt aliqd virtutis etiam in habitu. ¶ Itẽ peccatũ nõ tollit virtutes polyticas: multi. n. etiã ifideles virtutes polyticas habuerũt. Cũ igit͛ in demone super opus dei nihil sit nisi culpa ⁊ illa nõ sit cõtraria virtuti polytice videt͛ ꝙ v̓tutes polyticas pñt hẽre demones. ¶ Itẽ expresse dicit Jacobus ꝙ demones credunt ⁊ cõtremiscunt: ergo demones habẽt fidẽ informẽ: ⁊ fides iformis est aliqd virtutis: ergo demones hñt aliqd virtutis. ¶ Itẽ in euãgelio legit͛ ꝙ obediuerũt Christo precipiẽti: ⁊ obediẽtia etiã informis est aliqd virtutis: ergo demones habent aliqd virtutis. ¶ Solo. dõm ꝙ demones nihil habẽt virtutis nec informis nec formate. iformis eni virtus hꝫ actuz laudabilẽ ẜm ordinẽ ad felicitatẽ polyticã de qua locuti sũt phĩ. formata v̓o hꝫ actũ gratũ deo qui ordinat͛ ad felicitatẽ eternã de qua loquunt͛ sancti. Unde cũ demones neutrius felicitatis sunt perceptibiles nõ habebũt virtutẽ neqꝫ formatã neqꝫ informẽ. ¶ Ad id aũt qꝺ obijcit͛ de Dionysio dicendũ ꝙ ipse loquit͛ de illo bono qꝺ ꝯuertit͛ cũ ente. Sicut eni dicit Augustinꝰ ⁊ Boetiꝰ in libro de hebdomadibus. vnũqꝺqꝫ in eo qꝺ est bonũ est: ⁊ hoc quidẽ bonũ nõ semper est potẽtia ad virtutẽ q̃ꝛ nõ oia sunt susceptibilia virtutis. Sed intelligentia ⁊ actus eius põt esse virtutis subiectuz: sed aliter ⁊ aliter. Nã ipsa intelligentia põt esse subiectũ virtutis sicut suba cõposita substat accidenti: sed actus eiꝰ voluntarij ⁊ affectiones pñt esse subiecta virtutis sicut potẽtia perfectibilis per formam. Et inde est qꝺ dicũt Augustinus ⁊ Boetius ⁊ Bernardus. ꝙ quatuor affectiones semina sunt virtutum ⁊ vitioꝝ. vnde desideriũ suba est actus siue affectionis circa quã põt eẽ perfectio virtutis: vel priuatio que est vitiũ: ⁊ ideo cum actus ille ẜm quem motus animi attingit ens habeat existentiã ẜm hoc ipm̃ attingit etiã bonum qꝺ cũ ente ꝯuertit͛. Et ratio huius boni nõ est alia ẜm Boetiũ nisi q̃ꝛ est a bono sicut omne ens est ab ente primo. Et cũ primũ ens nõ sit tm̃ ens sed etiã bonũ: ita opꝫ effectũ eius etiã esse bonũ: q̃ꝛ boni est bona ꝓducere sicut dic̃ Dionysius. Cũ aũt hoc ens ẜm ꝙ in actu aie vel affectione accipit͛ nõ supponat nisi subam potẽtie in actu in qua põt equaliter esse rõ virtutis ⁊ vitij: pꝫ ꝙ nihil supponit de esse virtutis ⁊ de tali bono ad subam huiꝰ potẽtie dicit in ipso spũ itellectuali ⁊ affectione ⁊ actu eius loquit͛ Dioꝰ in oibꝰ auctoritatibus iductis. Et per hoc pꝫ hoc qꝺ sequit͛ vbi dicit ꝙ aliqd esset bono vĩter priuatũ ipm̃ nec esset nec subsistere posset. ¶ Ad hoc aũt qꝺ obijcit͛ de fide demonũz dõm ꝙ est fides ex scia. ⁊ est fides ex illuminatiõe prime veritatis. ⁊ prima credulitas hꝫ necessitatẽ. secũda v̓o libertatẽ volũtatis. vnde Augꝰ. Cetera põt homo volẽs: credere nõ põt nisi volens. Prima aũt fides nõ est laudabilis ⁊ hec est demonũ. scꝺa v̓o laudabilis est etiã si informis sit ⁊ hanc non habent demones. Si v̓o obijcit͛ qꝺ Gregorius dicit ꝙ timor seruilis nascit͛ ex fide informi. vnde cũ dicat Jacobus demones credũt ⁊ contremiscũt ⁊ sic inuat demones habere timorẽ ex credulitate sua videt͛ ꝙ demones habeant fidem informem. ¶ Dõm ꝙ timor seruilis facit desistere ab actu peccati lꝫ nõ a volũtate. Unde Gregꝰ dicit ꝙ in timore seruili viuit peccãdi voluntas: ⁊ sequeret͛ opus si sperare͛t ipunitas. Cũ igit͛ in demonibus nõ sit retractio ab actu peccati pꝫ ꝙ nõ habẽt timorẽ seruilẽ qui dicit͛ donuz spiritꝰ sancti. sed cõtremiscũt ex timore nãli qui orit͛ ex scia iustitie dei per quã infligunt͛ eis pene. ¶ Si v̓o iterum obijciat͛ ꝙ ita possunt demones habere fidẽ sicut spem. ꝙ eni habeãt spez habet͛ Job 14ᵒ vbi dicit dñs. ecce spes eius frustrabit͛ loquens de vehemoth. ¶ Ad hoc dõm ꝙ nec spem habent informẽ. Dicit͛ enim spes dupliciter. ⁊ ẜm vnum modũ est vna via de quatuor affectionibus naturalibus quas tangit Boetius in de ꝯsolatione phie. ẜm aliũ modũ est virtus informis vel formata. ⁊ primo mõ inest demonibus. scꝺo mõ nõ. ¶ Si v̓o querit͛ respectu cuius boni sit illa spes. Dicendum ꝙ est respectu boni appetentis sibi. s. subuersionis sanctoꝝ. sperat enim diabolus ꝙ Jordanis influat in os eius. Dicunt tamen quidã ꝙ ex respectu alleuiationis pene in die iudicij ⁊ illa frustrabit͛ q̃ꝛ pena eius nõ alleuiabitur sed grauabit͛. ¶ Ad vltimum dicenduz ꝙ demones nõ habent virtutem obedientie nec habuerũt sed ex coactione implebant p̃ceptũ. obedientia enim de sua rõne ponit volũtatem implendi p̃ceptũ quã volũtatẽ nõ habent demones sed cogunt͛ qñqꝫ ad multa per ptãtes. ¶ Articulus 14ꝰ.

Uarto querit͛ que sit causa obstinationis ⁊ cõfirmationis eius in malũ. Hec enim cã aut est ex parte dei. aut ex parte demonis. sꝫ nõ videt͛ ex parte dei eẽ: q̃ꝛ dic̃ Dioꝰ ꝙ optimi est optima ꝓducere. sꝫ ꝯfirmatio in malo de pessimis est: g̃ optimũ nõ ꝓducit ad ipsam. ¶ Itez dicit Augꝰ ꝙ sapientis nõ est facere aliqd quo opus suũ fiat deterius: sed ex confirmatione in malo opus fit in statu pessimo: ergo hoc nõ est facere sapientis. ¶ Itẽ in naturis causa faciens aliquid corroborata est etiam causa cõfirmationis eiusdem: sicut equalitas humoꝝ facit sanitatẽ ⁊ equalitas humoꝝ facit permanere sanitatẽ. cuz igit͛ in demone causa faciẽs malum nõ fuerit nisi volũtas eadẽ volũtas videt͛ cã obstinationis ⁊ cõfirmationis in malo.

¶ Sed contra. dicit Anselmus in libro de casu diaboli. ꝙ illi angeli qui maluerũt illud plus qꝺ nondum illis deus dare volebat q̃ꝫ stare in iustitia in qua facti erãt eadem iustitia iudicãte: ⁊ illud ꝓpter quod ꝯtempserũt nequaq̃ꝫ obtinuerũt ⁊ qꝺ tenebãt bonum amiserunt. Sic ergo distincti sunt angeli vt inherẽtes iustitie nullũ bonum velle possunt: quo nõ gaudeãt ⁊ deserẽtes illã nullum velle quo nõ careãt. Ex hoc videt͛ ꝙ ꝯfirmatio eoꝝ in malo sit ex iustitia dei ⁊ ita videt͛ esse a deo. ¶ Solutio. dicendum ꝙ ꝓpria causa ꝯfirmationis eoꝝ in malo est voluntas eoꝝ: q̃ꝛ rõ eoꝝ sic creata est qꝺ est boni ⁊ mali ꝓpter bonũ eligẽdũ ⁊ ꝓpter sũmũ bonũ acquirẽdũ. vnde cũ acq̃rit illud nõ amplius est boni ⁊ mali sed stat in illo: ⁊ sic est in deflexu ab illo. ⁊ ideo distinguẽduz

In demonibꝰ neqꝫ virtꝰ iformis neqꝫ formata reperit͛.

Fides duplex

Spes duplex

Prio de ꝯsolatione metro septimo.

est vt alibi diximus in q̃one de ꝯfirmatione angelorum stantiũ.s.ꝙ est differentia inter voluntatẽ que est in via ⁊ illam que est in termino vie: q̃ voluntas que est in via põt velle bonũ ⁊ malũ: ⁊ sic declinat q̃nq̃ in peccatũ tñ nõ ꝯfirmatur sic in illo vt nihil amplius velit q̃ peccatũ: ⁊ illa que est in termino vie nihil amplius vult q̃ peccatum. ⁊ hoc ip̃m est ei cã ꝯfirmationis in peccato. ¶ Si aũt queritur vtrum possit velle amplius aliud q̃ peccatũ. dicimus ꝙ est posse ex suba potẽtie. ⁊ est posse ex habitu. ⁊ s̃m primũ modũ põt amplius aliquid velle: sed hoc posse tm̃ est in potẽtia ⁊ nunquã in actu. s̃m alterũ modũ nihil põt amplius velle. ¶ Ad auctoritatẽ Anselmi dõm ꝙ iudicium dei est de abstractione gratie ad quã sequitur obstinatio in malo: sed tñ nõ causatur ab ipsa sed ex ꝓpria voluntate. ¶ Articulus 15⁹.

DEinde queritur in qd cecidit quo ad penam. Et q̃ de penis exterioribus in q̃onib⁹ de iferno disputatum est ⁊ similr̃ de pena vermis. Ulterius est querẽdũ tm̃ de quodã v̓bo Dionysij in 4° cap° de diuinis noib⁹ sic dicit: ꝙ est in demonib⁹ furor ⁊ irrõnalis demẽs ꝯcupiscẽtia phãtasia ꝓterua. Unde queritur qd sit furor irrõnalis in demonib⁹. Aut eni dicitur irrõnalis a p̃uatione potẽtie rõnalis. aut a p̃uatione habitus. aut actus. nõ p̃mo mõ q̃ nãlia nõ amiserũt per peccatũ vt dicit Dio⁹ ibidẽ. Similr̃ nec 2° mõ q̃ ille habitus aut esset acq̃situs aut in creatione datus. aut ifusus per grãm. ⁊ ꝯstat ꝙ nõ acq̃situs q̃ angeli nõ hñt habitus acq̃sitos per studiũ. nec ifusus per grãm q̃ sic vel eẽt donũ vel v̓tus vel fruct⁹ spũs. donũ sicut sapiẽtia itellect⁹ cõsiliũ ⁊ scia: q̃ ista sunt dona que sunt in rõne v̓tutis sicut prudẽtia iustitia vel fides. ille. n. v̓tutes sunt in rõne fruct⁹ s̃m ꝙ fides que inuisibiliũ certitudo est vt dicit Ambro⁹ ponitur fructus spũs 5° ad galathas. quorum nullũ est in demonibus. Si v̓o p̃uetur ibi habitus in creatione dat⁹: ille erit habitus per quẽ cognoscũt res huius mũdi: ⁊ iõ demones iã ampli⁹ nõ hẽrent cognitionẽ qd̃ falsum est: g̃ nõ priuatur ibi habitus rõnis. Si v̓o p̃uetur ibi actus aut p̃uabitur act⁹ qui est rõnis cõceptio: quo ꝯcipit id in qd̃ isurgit furor ⁊ hoc nõ videtur q̃ furor nõ põt esse nisi in aliqd̃ p̃cõceptũ. nõ eni surgit mot⁹ aliq̃s desiderij vel ire: nisi post ꝯceptũ nociuũ vel delectabile. aut p̃uatur actus qui est deliberatio: ⁊ hoc iterũ nõ videtur: q̃ demones etiã post deliberationẽ irascuntur ⁊ exagitantur furore: ⁊ ita vr̃ ꝙ nõ sit malũ demonis furor irrõnalis. ¶ Preterea furor s̃m sensibilẽ partẽ inest aie: cũ igitur pars sensibilis nõ insit demonibus videtur ꝙ furor nõ insit in eis.

Scd̃o posteriorum. ¶ Preterea dicit Grego⁹ ꝙ furor est feruẽs ira. Et phs dicit ꝙ ira est accensio sanguinis circa cor. g̃ videtur ꝙ furor esset ira nõ sunt in nõ habẽtib⁹ sanguinẽ sed demones nõ hñt sanguinẽ: g̃ nõ hñt irã vel furorẽ. ¶ Preterea queritur de hoc qd̃ dicit demẽs ꝯcupiscẽtia. demẽtia. n. accidit ex corruptiõe mẽtis. corruptio aũt mẽtis nõ est s̃m se cũ nõ hẽat ꝯtrium sed ex corruptione subti: qd̃ est ex ꝯtrarijs vt in hoie. ⁊ cũ tale subiectũ mẽtis nõ sit in demone videtur ꝙ ipse nõ sit susceptibilis demẽtie. ¶ Itẽ queritur de hoc ꝙ dicit phãtasia ꝓpterua: q̃ cũ phantasia sit pars sensibilis aie nõ videtur phãtasia inesse demonib⁹. ¶ Preterea phantasia est v̓tus operans in organo corporis determinato: ⁊ cũ virtutes demonũ nõ sint affixe corpori videtur ꝙ nõ hẽant phantasiã. ¶ Itẽ dicit Dionysius ꝙ malũ demonis est ꝯtra deiformẽ intellectũ esse. et malũ aie ꝯtra rõnẽ esse. ⁊ ita videtur ꝙ malũ eius sit esse ꝯtra phantasiã rectã. ¶ Preterea ꝓteruitas est ꝯtẽtio ꝯtra veritatẽ nõ reducibilis ad rõnẽ rectã. demones aũt cũ credãt veritatẽ ex creata scia ⁊ ꝯtremiscãt nõ videntur ꝯtra veritatẽ ꝓteruire ⁊ nõ videtur eis inesse phantasia ꝓterua. ¶ Solo.

Nõ i q̃ differt malũ aie a malo demonis. dõm ꝙ de oibus penis demonũ itelligẽdũ est sicut de penis dãnatorum de q̃bus habitũ est in q̃one de penis inferni excepto hoc solo ꝙ est pena illa que dicitur peruersitas virium demonis ⁊ aie in cõparatione ad actũ ⁊ obm̃ s̃m rectã rõnem. s̃m hoc enim malũ aie est ꝯtra rõnẽ: ⁊ malũ demonis ꝯtra intellectũ.

Rõ ⁊ itellect⁹ differunt. ¶ Et differũt rõ ⁊ intellectus: q̃ rõ est a quo sumitur dr̃ia aie rõnalis. itellectus aũt a quo sumitur differẽtia intelligẽtie que est angelus vel demon. Et Isaac s̃m hoc distinguit inter rõnẽ ⁊ intellectũ. q̃ rõ dicitur potentia inq̃sitiua veri discurrẽs de vno in alterũ sicut de cã in causatũ. Intellectus aũt est inspectiuus veri in se vel ex his que apud se hz: ⁊ iõ dicit Isaac ꝙ rõ creatur in vmbra intelligẽtie. itellect⁹ igitur demonũ ꝓut hic sumitur in cõmuni pro nã itellectuali diuiditur per tres vires s̃m cõparationẽ ad tria obiecta. s. ad verũ ⁊ delectabile ⁊ arduũ. ⁊ in cõparatione ad ista tria sunt iste tres vires itellectus ⁊ volũtas ⁊ animus. vel s̃m alios itellectus ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis. Sed s̃m Damascenũ ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis nõ sunt nisi partes sensibilis aie. vnde loco ꝯcupiscibilis in itellectuali nã est volũtas. ⁊ loco irascibilis animus s̃m ꝙ animositatẽ animi habitũ cõsueuimus appellare. Peruersitas aũt virium ad hec tria dicitur in diabolo. Furor irrõnalis ⁊ demẽs ꝯcupiscẽtia ⁊ phantasia proterua. ¶ Ad p̃m g̃ dõm ꝙ p̃uatur ibi actus rõnis s̃m regimen recte rõnis. lz. n. demon actu rõcinatur nõ tñ deducit rõcinationẽ s̃m rectã rõnẽ sed s̃m obliquationẽ ab illa. ¶ Ad aliud dõm ꝙ furor s̃m aliã rõnẽ sumitur in itellectuali nã ⁊ s̃m aliam in sensibili. in sensibili enim insurgit primo irascibilis ꝯtra id qd̃ simpliciter est arduũ vel apparens: ⁊ consequenter ex obedientia corporis ad aiam spũs diriguntur ad superiora q̃ secũ trahũt sanguinẽ ad cor ⁊ ad oculos ⁊ ad faciẽ. In itellectuali aũt nã furor nõ est nisi cõfirmatio animositatis in id qd̃ est simpl'r arduũ vel apparẽs. Ex hoc etiã pz solo ad sequẽs. ¶ Ad id qd̃ de demẽtia obijcitur dõm ꝙ demẽtia duobus modis fit. s. ex corruptione organi ⁊ sic fit in hoib⁹. ⁊ ex cõfirmatione mali habitus ⁊ sic est in demonib⁹ ⁊ dãnatis. ¶ Ad id qd̃ obijcitur de phantasia dõm ꝙ phantasia in greco idẽ est ꝙ apparentia in latino: ⁊ ideo multipliciter dicitur phantasia sicut apparẽtia. est enim apparentia s̃m sensibilem aiam per imagines corporum. ⁊ est apparentia s̃m intellectum per spẽs rerũ ⁊ talis bene est in demonibus. ¶ Si aũt queritur quare tunc phantasia dicitur intellectus demonũ ⁊ nõ itellectus bonorum angelorum. dõm ꝙ quilibet intellectus illustratur ex hoc ꝙ cõiungitur superiori. Intellectus enim hois accipit illustrationẽ ab intellectu angeli. ⁊ intellectus angeli ab illuminatione intellectus diuini. q̃ igitur intellectus demonum per peccatũ defluxit ab illuminatione itellectus dei dicitur phantasia propter obscuritatem generatam ex defluxu tali. ¶ Ad id qd̃ obijcitur de ꝓteruitate. dõm ꝙ demon q̃dẽ credit veritatẽ sed indignatur ad ipsam: ⁊ quãtũ põt ex indignatione resistit ⁊ illa resistentia dicitur ꝓteruitas. ꝓpter qd̃ etiã dicit dñs in euãgelio Joãnis 8° cap°. ꝙ diabolus est mendax ⁊ pater eius mendacij: q̃ primo genuit mẽdaciũ per cõuersionẽ ab incõmutabili veritate. ¶ Articulus 16⁹.

DEinde queritur in quid cecidit quo ad locũ. Et videtur ꝙ in ifernũ. q̃ dicit Petrus ꝙ rudentibus inferni detracti sunt. Rudẽtes aũt iferni sunt rudẽtes trahẽtes in infernũ: ⁊ ita ceciderũt in infernũ. ¶ Itẽ locus penarũ eternarum ifernus est: cũ igitur demones in penas eternas ceciderunt videtur etiã ꝙ in locũ penarum fuerit casus eorum. ¶ Item summe superbie s̃m iustitiam debetur locus imus. imus aũt locus est infernus: ergo ceciderunt in infernum. ¶ Sed ꝯtra. dicũt sancti ꝙ in hoc caliginoso aere habitãt cũ hominibus: hic aũt nõ est infernus: ergo in infernum nõ ceciderunt. Item in Apocalypsi 12° ca° dicitur. proiectus est draco magnus ⁊ serpens antiquus. vbi notatur ꝙ diabolus et sathanas proiectus est in terram ⁊ angeli eius cum eo missi sunt. Item infra. veh terre ⁊ mari quia descẽdit diabolus ad eos habẽs iram magnam. ergo videtur ꝙ locus in quẽ ceciderunt fuit terra. ¶ Preterea videtur ꝙ alius fuit locus eius ante passionem ⁊ post passionem. et in die iudicij erit alius iterum q̃ dicitur Apocalypsis 12° ca°. ꝙ angelus qui hẽbat clauẽ abyssi ⁊ cathenam magnã: apprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus ⁊ sathanas ⁊ ligauit eum per annos mille ⁊ misit eum in abyssum ⁊ clausit ⁊ signauit super eum. ¶ Et infra dicitur ꝙ cum cõsumpti vel cõsumati fuerint mille anni: soluetur sathanas de carcere suo ⁊ exhibit ⁊ seducet gentes que sunt super quatuor angulos terre goth ⁊ magoth. ¶ Et ex hoc accipitur ꝙ ante passionem fuit in terra cum hominibus ⁊ per totum tempus gratie vsq̃ ad tempus antichristi qd̃ per mille annos designatur sit ligatus: ⁊ iterum tempore antichristi soluetur ⁊ futurus sit iterũ in mũdo. ¶ Solo. dõm ꝙ est dupliciter locus in quẽ ceciderũt angeli. s. qui s̃m debitũ culpe est trinus casus eorum ⁊ ille est ifimus. ⁊ ille qui s̃m ordinationẽ culpe est trinus casus

⁊ ille est hic caliginosus aer qui est circa nos: lʒ enim culpa
demonũ ⁊ casus mala sint: tñ sapiẽtia dei de malis etiã bo/
na eliciẽs ordinat ea ad ꝓfectũ hoiʒ per exercitiũ tẽtatio/
nũ. ⁊ ille caliginosus aer etiam dicit̃ inferius sicut dicit glo.
sup 2ᵃᵐ eplam Petri 2° cap°. Quis hũc iferiorẽ aerẽ quasi
carcerẽ acceperint q̃ ꝗtũ ad celũ ifernus dicit̃: restat adhuc
pena vltimi iudicij q̄ paratus est ignis diabolo ⁊ angelis
eius. non eni permittit eos dñs ꝯsumi sed cõseruat vt gra/
uius puniant̃ cũ suis mẽbris. Et per hoc pʒ solutio ad pᵐ.
¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ rõ illa tenet ꝗtũ ad locũ q̃ est ꝑm debituʒ
culpe ⁊ simil̃r currit 3° rõ. ¶ Ad alia aũt que obijciunt̃ in cõ
trariũ dõm ꝙ locus ille est ꝑm ordinationẽ casus ad bonuʒ
hoiʒ tẽtatoꝝ. ¶ Ad id qd̃ obijcit̃ de Apocalypsi dõm ꝙ li/
gatio demonis est coartatio ptãtis eius per beneficiũ redẽ
ptionis. ⁊ solo eius est largitio ptãtis ad tẽtãduʒ. ¶ Quidã
tñ dicũt ꝙ lucifer princeps demonũ in abyssum inferni per
Chr̃m ligatus sit ita ꝙ per seipm nõ ꝑualeat tẽtare hoies ⁊
in tempore antichristi soluendus.

¶ De ordinibus demonum.

Consequẽter querit̃ de ordinib⁹ demonũ. Et
querunt̃ duo. s. a quo ordo sit in demonibus. ⁊
quare demones nominant̃ quibusdã ordini/
bus ⁊ quibusdam nõ. ¶ Articulus 17°.

Ad primũ ꝓcedit̃ sic. Dicit Greg⁹: ꝙ vnusqsq3
ordo illius rei cẽset̃ noie quẽ plenius accepit in
munere. sed demones nullius rei acceperũt de/
bitũ in munere: ergo nullius ordinis cẽsent̃ vo/
cabulo. ¶ Preterea in inferno nullus est ordo
sed sempitern⁹ horror ihabitat. sicut dicit Job.
ergo nõ vident̃ eẽ in aliquo ordine. ¶ Solo. dõʒ sicut dicit
Magr̃ in sentẽtijs 2° li°. Ordo perficit̃ a duob⁹. s. a gradu
nãe q̃ est vt potẽtia pfectibilis. ⁊ a dono grẽ qd̃ est vt forma
pfectiua. In demonib⁹ g̃ est ordo ꝑm pᵃᵐ ptẽ: ⁊ nõ ꝑm 2ᵃᵐ.
Et ex hoc pʒ solo ad vtrãq3 obiectionẽ. ¶ Articulus 18°.

Ad scdm ꝓcedit̃ sic. Dicunt sancti ꝙ de quolʒ
ordine aliq̃ ceciderũt: g̃ videt̃ ꝙ a quolibet or/
dine sint denoiandi. sed hoc nõ videt̃ q̄ in scri
ptura nullus inuenit̃ denoiatus a seraphin: et
nullus a thronis: ⁊ nullus a dñationibus ⁊ nul
lus ab archãgelis. ¶ Itẽ cũ pma hierarchia su
mat̃ ꝑm ꝯuersionẽ in deũ ⁊ oẽs demones auersi sunt a deo:
videt̃ ꝙ nullus deberet denoiari cherub vel cherubin: ⁊ tñ
in Ezechiele demon hoc noie appellat̃. ¶ Itẽ cũ media hie
rarchia nõ distinguat̃ penes ꝯuersionẽ in deũ videt̃ ꝙ aliq̃
demones possint a dñationib⁹ denoiari ⁊ hoc non inuenit̃.
¶ Itẽ dñiũ maxime cõpetit superbie: que fuit peccatuʒ de/
monis: ⁊ ita videt̃ ꝙ a dñationib⁹ debeãt denoiari. ¶ Pre
terea cũ archãgeli officiũ sit circa hoies: ⁊ demonis exerci/
tiũ maxime est circa hoies: videt̃ ꝙ aliqs ab archãgeloꝝ or
dine debeat denoiari. ¶ Solo. dicimus ꝙ lʒ a quolibet or/
dine aliq̃ ceciderũt: nõ tñ a quolibet ordine demones deno
minant̃: ⁊ hoc ꝯtingit ꝓpter priuationem doni: a quo ordo
denoiat̃: que priuatio exp̃sse in dãnatione demonũ iportat̃:
dãnatio eni ex hoc qd̃ est ꝯfirmatio in malitia ꝑuationẽ dicẽ
charitatis: ⁊ iõ nullus a seraphin denoiat̃. ¶ Ex hoc autẽ
qd̃ dicit auersionẽ a deo ꝑuationẽ dicit doni thronoꝝ in q̃/
bus deus vt in throno glorie requiescit. ¶ Scia vᵒ q̄ com/
mune donũ est ⁊ bonis ⁊ malis põt aliquos ex demonibus
denoiare sicut fit in Ezechiele. Item casus de se dicit dep̃s/
sionẽ sub pena. dñatio aũt que in ãgelis est iportat superpo/
sitionẽ super oia que sunt seruitutis diminuẽtis dignitateʒ
vt dicit Dio⁹. Cum igit̃ in euãgelio Joãnis 8° dicat Chri
stus. qui facit peccatũ seruus est peccati. nõ pñt angeli cadẽ
tes a dñationibus denoiari. de archãgelis aũt dõm ꝙ offi/
ciũ eoꝝ est nũtiare secreta. secreta aũt eoꝝ sunt que nãli iue
stigatione cognosci nõ pñt: ⁊ hec sunt que in sola regulatio/
ne verbi discunt̃. Cũ igit̃ demones nõ ꝯtemplent̃ in verbo
nõ pñt a noie archãgeloꝝ denoiari. ¶ Si vᵒ querit̃ vbi de/
nominant̃ ab alijs ordinibus. Dõm ꝙ in Ezechiele deno
minant̃ a cherubin. Et in 14° prime Corinth. denominan
tur a principatibus ⁊ potestatibus ⁊ virtutibus. vbi Aplus
dicit. Cum euacuauerit oẽm pricipatũ potestatẽ ⁊ virtutẽ.
hoc enim refert glo. ad bonos ⁊ malos angelos. ab angelis
aũt denominant̃ in 2° Corinth. 12°. vbi dicit Apls ne ma/
gnitudo reuelationuʒ extollat me datus est mihi stimulus
carnis mee angelus sathane vt me collaphizet. ¶ Si vᵒ q̃/
ritur quare ab istis ordinibus denominent̃. Dicendum ꝙ
isti ordines dicunt officia cõmunia bonis ⁊ malis. Et hoc
patet in singulis: q̄ principatus disponere ⁊ potestatem co/
ercere ⁊ miracula facere ⁊ nuntiare sunt cõmunia bonis et
malis cum non sint actus gratie gratum facientis. Et per
hoc patet solutio ad totum.

> Nõ cãm q̃re cũ ex q̃lʒ ordi ne aliq̃ cecide rint angeli nõ tñ a q̃lʒ ordie demones de/ nominant̃.

¶ De tẽtatiõib⁹ demonũ. Qõ vndecia.

Consequẽter de exer/
citio tẽtationũ demonum circa homines.
Et quersitur quatuor. s. quid sit tentatio.
quis tentator. ⁊ ꝑm quã partẽ anime ⁊ cor/
poris homo tentat̃. Et vltimo qui ⁊ quot
sunt modi tentãdi. ¶ Articulus pmus.

Ad primũ ꝓcedit̃ sic. Dicit glo. super geñ. 22°
cap°. ꝙ tentare pro eo ꝙ est ꝓbare dicimus.
vnde scriptum est. Tentat vos deus vt sciat
si diligatis euʒ an non. Uires enim dilectio/
nis sue homo ignorat nisi experimento cogno
scat. Ex hoc accipitur ꝙ tentatio est probatio
alicuius ad acceptionem experimenti ab ipso.
¶ Sed contra hoc obijcit̃. Dicit̃ Joan. 3°. ꝙ nõ erat Chri/
sto opus vt quis testimoniũ perhibeat de homine: ipse eni
nouit quid esset in homine. Cuʒ igitur deus cognoscat oia
que sunt in nobis non oportet ꝙ vtatur probatione ad exce
ptionem experimenti. sed deus tẽtat q̄ tentauit Habraaʒ:
ergo tentatio nõ videt̃ esse probatio ad acceptionem expe/
rimenti. ¶ Si forte dicatur ꝙ intelligitur de tẽtatione que
est a diabolo adhuc nõ videt̃ esse veruʒ. illa enim que sunt
in nobis aut sunt naturalia aut volũtaria. Si sunt natura/
lia tunc cognoscit ea naturaliter demon. Si aũt volũtaria:
tunc aut manifestantur in aliquo signo corporali: aut non.
Et si manifestantur in signo corporali tunc iterum cogno/
scit ea naturaliter. Si vᵒ sunt tñ in se voluntaria aut sunt
mala aut bona. Si sunt mala tũc cognoscit ea per auersio/
nem a deo ⁊ per penas. Si vᵒ sunt bona tunc non potest ea
cognoscere nisi per reuelationem: ⁊ ita videtur ꝙ demõ nõ
vtatur probatione ad experiendum ea que sunt in nobis.
Et cum demon tẽtet nos nõ videt̃ tentatio esse ꝓbatio ad
acceptionem experimenti. ¶ Item dicit phs ꝙ tentator nõ
accipit experimentũ nisi ignorantie: ⁊ ita si tentatio est pro/
batio ad acceptionem experimenti demon per tentationeʒ
non accipit experimentum nos scire vel facere aliquid: sed
tñ nos nescire vel nõ facere aliqd. ¶ Preterea tentans et
ꝓbans tñ sermone vtunt̃: ⁊ ita videt̃ ꝙ ois tentatio nõ fit
nisi per sermonẽ sicut fuit tentatio ade ⁊ eue. ¶ Solo. dicẽ/
dum ꝙ illa diffinitio cõmunis est valde. est enim tentatio
multiplex. quandoq3 eni tentatio dicit̃ ꝓbatio ad acceptio/
nem experimenti circa sciam speculatiuã. Et hec est duplex
ꝑm ꝙ tentator procedit ex cõmunibus principijs scie vel ex
proprijs vniuscuiusq3 conclusionis que spectat ad sciam il/
lam. Et primo modo tentator nõ accipit experimentuʒ nisi
ignorantie. Cõmunia enim principia sunt quibus scitis nõ
de necessitate scit̃ ars: ⁊ qbus ignoratis de necessitate igno
rat̃. ⁊ ideo cum tentator tentat circa cõmunia si tẽtatus scit
illa nõ ꝓpter hoc sciet artẽ. sed si ignoret ea necessario igno
rabit artẽ. ⁊ hoc est qd̃ dicit phs ꝙ tentator qui imitat̃ dia/
lecticũ qui procedit ex cõmunibus nõ accipit experimentuʒ
nisi ignorantie. ille vᵒ qui procedit ex proprijs conclusionis
accipit experimentum scientie ⁊ ignorantie: q̄ propria sunt
imediata principia qbus scitis sciunt̃ conclusiones artis ⁊
ignoratis ignorant̃. Et hec tentatio diuersitatẽ accipit ⁊ di
uisionem ꝑm diuisionẽ specialiũ sciarũ circa quarũ pricipia
tentatio ꝓcedit: ⁊ iste due tentationes sunt speculatiue de
quibus loquunt̃ phi ⁊ nõ sunt ad ꝓpositũ nostrum. ¶ Est
item tentatio ꝓbans aliquem penes voluntatẽ ⁊ potẽtias
operatiuas. ⁊ hec tentatio est inclinatio tẽtati ad electionẽ
eius qd̃ intendit tentator: siue illud bonum sit siue malum.
Et ꝑm hunc modum diabolus tentat homines ⁊ etiã ange
li boni tentant nobis persuadere virtutes. ¶ Et est etiã tẽ/
tatio que est ad experimẽtum potestatis in habitu iã prius

> Primo elen chor cap° 1°.

> Tẽtatio mul tiplr sumi po test.

accepto: ẜm ꝙ aliqs iã habẽs sciam experit̃ vires suas in il
la. ⁊ habẽs virtutẽ examinat q̃ʒtũ hẽat posse in virtute illa.
⁊ de hoc dicit ecclesiasticus qui nõ est tẽtatus qualia scit. ⁊
talis tẽtatio est ẽt organoꝝ nãliũ ⁊ instrumẽtoꝝ artificialiũ
⁊ aĩaliũ que habent̃ in iuuamentũ laboꝛis ẜm ꝙ tẽtat̃ ma
nus in virtute tenẽdi: ⁊ securis in virtute scindendi. Et in
euãgelio dicit qdã. iuga boum emi qnque ⁊ hẽo ꝓbare illa.
¶ Est iterũ tẽtatio ꝓbatio per difficilia ad experimẽtũ fi
delitatis ⁊ ꝯstãtie. Et sic dicit ecclesiasticus ꝙ si est tibi ami
cus in tẽtatione posside illũ. Et alibi ꝙ in foꝛnace ꝓbatur
aurũ hoĩes vo in camino humiliationis. ¶ Est itẽ tẽtatio
ꝓbatio dilectionis alicuiꝰ q̃ diligit deũ vt ipse ꝓbationis
expimẽtũ de sua vtute accipiat: ⁊ sic ampliꝰ de deo ꝓ̃sumat
⁊ sic deꝰ tẽtauit Habraã geñ. 22°. ⁊ Thobiã sic dĩ Thobie
12° vbi dĩ. qꝛ acceptꝰ eras deo necesse fuit vt tẽtatio ꝓbaret
te. ¶ Dõm g̃ ad pᵐ ꝙ deꝰ tẽtat vltimo mõ tẽtationis nõ vt
ipe aliqd in nobis experiat̃ sed potiꝰ vt experiri nos faciat.
Et cũ dĩ ꝙ tẽtat vos deus vt sciat vtrũ diligatis eũ. sensus
est vt scire vos faciat. ¶ Ad id qδ obijcit̃ de demone dõm
ꝙ demõ nihil itẽdit experiri: qδ iã insit nobis: qꝛ ẜm hãc tẽ
tatiõis rõnez nõ tẽtat sicut pʒ ex p̃dictis. ¶ Ad id qδ obijcit̃
de pħo dõm ꝙ ipse loquit̃ de tẽtatione pꝛimo modo dicta.
¶ Ad vltimũ dõm ꝙ tẽtans pᵃ ⁊ 2ᵃ tẽtatione vtit̃ sermone
tm̃. sed tẽtans 3ᵃ vtit̃ sermone ⁊ opere ẜm ꝙ magis efficaci
ter põt iclinare volũtatẽ ad eligẽdũ id qδ suadet. tẽtans vo
4ᵃ tẽtatione qñqʒ tm̃ vtit̃ opere vt si tẽtat posse in hitu vtu
tis vel in oꝛgano vl' istrumẽto vel in aĩali. Qñqʒ ãt vtit̃ ser
mone vel meditatiõe vt si tentat se in hitu scie speculatiue.
Tẽtans vo 5ᵃ tẽtatiõe tm̃ vtit̃ ope: ꝙ est circa difficilia: ⁊ si
militer tentans 6ᵃ tentatione. ¶ Articulus 2ᵘˢ.

Ecundo querit̃ quis sit tentatoꝛ. Et videt̃ ꝙ
solus diabolus. qꝛ sup illud pᵃ ad thessalonicẽ
ses 3°. ne foꝛte tẽtauerit vos is q tẽtat. dic̃ glo.
scʒ diabolus: cuius officiũ est tentare. ¶ Item
Hieroꝰ 3° li° sup Hieremiã 16° cap°. Quicqd
die ⁊ nocte facimꝰ ⁊ maloꝝ operũ perpetramꝰ
i: criũ est demonũ: q nunq̃ʒ nobis dãt requiẽ ⁊ semp ipellãt
delictis augẽ delicta: ⁊ cumulũ facẽ peccatoꝝ. ¶ Itẽ Chry
sostomꝰ in 13ᵃ omelia sup Joãnẽ. multũ diabolus inia cet ⁊
vehemẽter vndiqʒ vastans salutẽ nr̃aʒ. opʒ g̃ vigilare ⁊ in
somnes esse vtiqʒ ⁊ vndiqʒ parietibꝰ cohibere eiꝰ vehemẽ
tiã. Si. n. paruã quãdã assugerit tẽtationẽ amplũ sibi ipsi cõ
struit de reliquo itroitũ: ⁊ totã itroducit paulatim suã vtu
tem. Si g̃ cura aliq̃ est nobis salutis nr̃e neqʒ iperiũ ei ꝯce
damus nobis superuenire vt ab his ea que magna preue
niẽtes perstringamus. Etenim multe demẽtie est illũ qdeʒ
tm̃ monstrare studiũ vt nr̃am perdat aĩam. nos vo propter
nr̃am ipsoꝝ salutẽ neqʒ partẽ introducere mensurã. ¶ Iteʒ
pᵃ Petri 5°. Sobrij estote ⁊ vigilate qꝛ aduersarius noster
diabolus tanq̃ʒ leo rugiẽs circuit q̃rens quẽ deuoꝛet. ¶ Itẽ
Luce 22° cap°. Dicit dñs Simon ecce sathanas expetiuit
vos vt cribꝛaret sicut triticũ. ego aũt rogaui pꝛo te vt nõ de
ficiat fides tua: ⁊ tu aliqñ cõuersus confirma fratres tuos.
¶ Itẽ Job p° cap° dicit sathan ad dñm. extẽde paululũ ma
nũ tuã ⁊ tãge cũcta que possidet nisi in faciẽ benedixerit ti
bi. Dixit g̃ dñs ad sathan. Ecce vniuersa que hʒ in manu
tua sũt tm̃ in eũ ne extẽdas manũ tuã. Et ifra 2° cap°. Ec
ce in manu tua est verũtamẽ aĩam eius serua. Ex hoc. n. pʒ
ꝙ dñs licentiã tẽtandi nõ dat nisi sathane. Et sic ipse solus
tẽtatoꝛ videt̃ eẽ ex officio. Sed videt̃ ꝙ deꝰ tẽtet qꝛ 22° ge
neŝ dicit̃. Tẽtauit deꝰ Habraaʒ. ⁊ in li° sapie 3°. deꝰ tẽtauit
illos ⁊ inuenit eos dignos se. Ex his accipit̃ ꝙ deus tentat.
¶ Sed ꝯtra hoc habet̃ Jacobi. Nemo cũ tentat̃ dicat qꝛ a
deo tentet̃. deus eñi intentatoꝛ maloꝝ est: ipse enim nemi
nẽ tentat. vnusqsqʒ vo tentat̃ a cõcupiscentia sua abstractꝰ
⁊ electus. ¶ Ex hoc accipit̃ ꝙ deus nec tẽtat nec diabolus:
sed vnusqsqʒ a ꝓpꝛia ꝯcupiscentia tentat̃. ¶ Item dicit̃ ꝙ
mũdus tentat sicut dicit Apl's in 2ᵃ ad Timotheũ vltimo.
Demas me dereliqt diligẽs hoc seculũ. ¶ Iuxta hoc iterum
querit̃ vtrũ deus aliq̃ʒ intentationẽ inducat. hoc eñi videt̃
per orationem dominicã vbi dĩ. Et ne nos inducas in ten
tationẽ. frustra enim hoc a deo peteret̃ si nullus a deo in tẽ
tationẽ induceret̃. ¶ Sed ꝯtra hoc est qδ dicit glo. ꝙ in tẽ
tationẽ induci est tentatione frãgi ⁊ tẽtatione superari. Et
hoc nõ videt̃ facere deus sed potius diabolus vel ꝯcupiscẽ
tia. ¶ Preterea videt̃ ꝙ nullus inducat̃ in tẽtationẽ. qꝛ ita
dicit̃ in pᵃ Coꝛ. 10°. Fidelis deus qui nõ patiet̃ vos tẽtari
supꝛa id qδ potestis: sed dabit cũ tentatione ꝓuentũ vt su
stinere possitis. ¶ Solõ. ẜm p̃dicta dõm ꝙ quodã gñe ten
tationis deus tẽtat. ⁊ quodã diabolus tm̃. ⁊ quodã homo.
Sexto enim mõ tentationis siue gñe tẽtat deus. 3° aũt dia
bolus tm̃. 4° aũt ⁊ 5° mõ homo. nihilominus tñ qñ tẽtatio Isti modi sũt
tendit ad illicitum: tunc deus intentatoꝛ maloꝝ est vt dicit in q̃õne prece
Jacobus. ⁊ est sensus ꝙ nõ est deus tentatoꝛ maloꝝ. hoc est denti.
in malis siue in peccatis. in his enim ex ꝓpꝛio officio tentat
diabolus. Sed rõnẽ tẽtationis qñq̃ʒ accipit in mũdo. qñq̃ʒ
in carne. ⁊ tunc dicit̃ tentare mundus ⁊ tentare caro: ẜm ꝙ
dicit̃ in ꝓsa. Mũdus caro demonia diuersa mouent ꝓ̃lia.
lʒ enim qñq̃ʒ peccatuʒ fiat qδ nõ suggerit diabolus siue per
coꝛruptionẽ carnis siue per suggestionẽ hoĩs: tñ qꝛ hoc ipm
nõ fieret nisi pꝛimo diabolus peccatũ suggessisset etiã ẜm il
lud peccatũ. pꝛimus auctoꝛ diabolus est ẜm ꝙ dicit̃ sapien
tie 2°. Inuidia diaboli moꝛs introiuit in oꝛbem terrarum.
imitant̃ aũt illũ qui sunt ex parte illius. ¶ Dõm g̃ ad pmũ
ꝙ ꝓpꝛiũ officiũ diaboli est tentare qꝛ tentatio est ab ipso si
cut a pꝛimo actoꝛe. Et per hoc pʒ solutio pꝛimarũ sex aucto
ritatũ. ¶ Ad id qδ obijcit̃ ꝙ deus tentet pʒ solutio per p̃di
cta. ¶ Ad id qδ obijcit̃ ꝙ vnusquisq̃ʒ tentat̃ a ꝯcupiscẽtia.
Dõm ꝙ pꝛima causa tentationis est diabolus: sed cõcupi
scentia est vt instrumentũ ⁊ delectabile carnis. ¶ Ad aliud
dõm ꝙ ad vanitatem mundi pertinens est materia. ¶ Ad
id qδ querit̃ vtrum deus aliquem inducat in tentationem.
Dicendum ꝙ deus vt operans nulluʒ inducit: sed cessans Q̃ño deꝰ ali
ab opere contrario ẜm ꝙ dicimus aliquem facere aliquid quẽ in tẽtatio
qui potest pꝛohibere illud ⁊ non pꝛohibet. In tentationem nẽ dicat̃ indu
enim induci est in tentationẽ per cogitatũ ire ⁊ ipsi per ꝯsen cere.
sum ⁊ opus succumbere vt dicit glosa super Mattheum.

Ertio querit̃ ẜm quã partem anime ⁊ coꝛpo
ris homo tentat̃. Et querunt̃ tria. Quoꝝ pᵐ
est vtrum diabolus intrat in coꝛ hominis. 2ᵐ
super quas vires anime posset exercere tenta
tioneʒ. 3ᵐ quibus gradibus tentatio pꝛogre
ditur in animam. ¶ Articulus 3ᵘˢ.

D pꝛimũ ꝓcedit̃ sic. Dicit Augꝰ ꝙ demones
imiscent se sanguinibus hoĩum ad excitandã
tentationẽ in ꝯcupiscentia: ergo videt̃ ꝙ de
mones intrent in coꝛpoꝛa. ¶ Item in euãge
lio pꝛecepit dñs imundis spiritibus vt exirẽt
ab hominibꝰ. ⁊ hoc nihil esset nisi fuissent in
eis: ergo videt̃ ꝙ possint intrare coꝛpoꝛa. ¶ Preterea de
mones incoꝛpoꝛei sunt ⁊ ita nihil obstat quin possint esse in
coꝛpoꝛe. ¶ Itẽ ibi est virtus operans vbi est operatio: ⁊ vbi
est virtus ibi est substantia que est subiectũ virtutis illius:
ergo vbi est operatio ibi est substantia: sed operatio demo
num sentitur interius in coꝛpoꝛe: ergo ⁊ ipsi ẜm substantiaʒ
interius erunt. ¶ Iteʒ dicitur in euangelio de Juda ꝙ post
buccellam introiuit in eum sathanas. ¶ Item in alio loco.
cum misisset ei diabolus in coꝛ vt traderet eum Judas si
monis scharioƚs. ¶ Item in actibus apostoloꝝ dixit Pe
trus ananie. Cur tentauit sathanas coꝛ tuum. Ex quibus
omnibus habetur ꝙ diaboli operatio sentitur interius in
coꝛde. Cum auteʒ inter operans ⁊ id circa quod operatur
non sit medium videtur ꝙ ẜm substantiam in coꝛde ⁊ ope
re sit demon. ¶ Item inter mouens ⁊ motum nõ est mediũ
vt dicit philosophus. diabolus est mouens interioꝛa: ergo 7° phyſi. tex. cõ. 10. ⁊ ifra.
est in interioꝛibus. ¶ Item si non tangit non agit ⁊ non se
quitur alteratio: ergo a destructione consequentis si sequi
tur alteratio interius tangit ⁊ agit. sed alteratio sequitur
intrinsecus: ergo demon interius tangit ⁊ agit.
¶ Sed contra dicit Hieronymus. Demones per inergiaʒ
opinionem non credimus substantialiter coꝛdi illabi sed
applicatione ⁊ oppꝛessione vniri. quod auteʒ applicatur ali
cui non est in ipso ⁊ quod oppꝛimit aliquid est supꝛa ipsum
⁊ ita non videtur intrare coꝛpoꝛa sed applicari eis. ¶ Item
Beda. Sathanas coꝛ Ananie impleuit non intrando sed
malitie sue vires offerendo. ¶ Iuxta quod queritur quis
sit modus applicationis eoꝝum ad animas. ⁊ quis modus
oppꝛessionis. ⁊ vtruʒ applicari ⁊ oppꝛimere sint diuersa vel

idem. ¶ Solo. ꝯcedimus cũ euãgelio ⁊ Aug° ꝙ demones intrãt in corpus hoĩs immiscẽdo se sanguini ad incẽdẽdũ ad libidinẽ ⁊ grauãdo corpus qñqꝫ ad accidiã: ⁊ bulliendo sanguinẽ ad irã: ⁊ sic de alijs peccatis. sed in aĩas subalr intrare nõ pñt. Et huius causa est: qꝛ vnus spũs creatus nõ põt eẽ locus alteri⁹. Et qḋ dicũt Hiero⁹ ⁊ Beda ꝙ nõ itrãt in cor nõ itelligunt de parte carnea que cor dr̃: sed de corde qḋ est pñ^m vite ⁊ hoc est aĩa. de quo corde ẽt in psal'. dr̃. qui finxit sigillatim corda eoꝝ: qui intelligit oĩa opera eoꝝ. Cor. n. qḋ sigillatim fingit est aĩa que sigillatim creat ⁊ nõ simul sicut corpora simul creata sunt in mã. ¶ Ad id aũt qḋ querit de applicatione dicẽdũ ꝙ demon dicit applicari aĩe ꝓp silitudinem actionis in ipsam cũ actiõe nature. Agit enĩ in sensus ⁊ in phãtasiã in apꝓhẽsione: ita ꝙ nõ põt discerni de facili inter imutationem sensuum ⁊ phãtasiã que est a demone ⁊ que est ſm nãm. ⁊ hoc est qḋ dicit glosa super pmã epistolã Petri 5° super illud. querẽs quẽ deuoret circuit tãqꝫ hostis obsidẽs muros clausos explorat an sit pars aliq̃ murorum minus cuius aditu ad interiora penetret offert oculis formas illicitas vt visu destruat castitatem: aures per canora tẽtat vt molliat christianum: vigorem linguam conuitio prouocat: manum iniurijs lacescentib⁹ ad cedem instigat: honores terrenos ꝓmittit vt celestes adimat. Et cũ latenter nõ põt fallere apertos addit terrores in pace subdolus: ⁊ in persecutiõe violentus. Oppressio aũt dicit qñ ipedit regimẽ recte rõnis. Et qualiter hoc cõtingat infra patebit.

¶ Super quas vires diabolus possit exercere tentationem. Articulus 4°.

SEcundo queritur super quas vires aĩe possit diabolus exercere tẽtationẽ. Et videt ꝙ sup nullam: sicut habitum est in auctoritatib⁹ Bede ⁊ Hieronymi. Demones nõ substantialr illabi animabus. Et cũ quelibet vis aĩe sit spiritualis nulla poterũt illabi ſm substantiam: ergo cũ virtus sit cõiuncta substãtie nec põt virtus demonis in vim aĩe. ergo nec per cõsequẽs operatio: qꝛ nihil est mediũ inter operationẽ ⁊ virtutẽ. ¶ Preterea queritur de hoc qḋ dicũt quidã ꝙ solus deus põt in volũtatẽ hoĩs ⁊ intellectũ ⁊ phãtasiam ⁊ sensum: sed malus angelus in phantasiam ⁊ sensuꝫ tm̃. Hoc enĩ nõ videt eẽ verũ. quãtũ eniꝫ ad naturalia intellectus demonis est supra intellectum hoĩs: ⁊ cũ superior vis possit inferiorem videt ꝙ demones possint in nostrum intellectum. ¶ Preterea querit que sit ratio ꝙ demones dicunt nõ posse in intellectum sed in phãtasiam ⁊ sensum. videmus enim expsse quosdam obsessos a demonibus carere regimine rationis ⁊ intellectus. Si dicatur ꝙ hoc est ideo qꝛ in intellectu non sunt nisi species veritatis ⁊ demones non intendunt persuadere veritatem.

¶ Contra. ex eisdeꝫ speciebus aliter ⁊ aliter oppositis vel diuisis generat verum vel falsuꝫ: ⁊ ita videt ꝙ ꝓpter spẽs intelligibiles non sit impedimẽtũ quin possint super itellectuꝫ humanuꝫ. ¶ Preterea querit que sit causa ꝙ nec boni nec mali angeli dicunt posse super voluntatẽ nostraꝫ. Sicut enĩ ſm nãm sunt superiores intellectu: ita sunt superiores volũtate: ergo si possunt super intellectũ vident posse debere ẽt super voluntatem. ¶ Solutio. dicẽduꝫ ꝙ demones nõ possunt nisi super sensum ⁊ phãtasiam: boni autem angeli possunt super intellectum humanũ ⁊ nõ super volũtateꝫ. Cui⁹ causa est ꝙ demones lꝫ ſm naturam altioris sint intellectus q̃ꝫ homines: tamẽ qꝛ ex peccato auersi sunt a lumine primo habẽt intellectum obscuratũ: ꝓpter qḋ ẽt phantasia dicit intellectus demonuꝫ a beato Dionysio. ⁊ cum virtutem illuminãdi ſm intellectuale lumẽ intelligentie accipiãt a lumie primo: demones per distãtiam a lumine pmo amiserũt virtutem operandi super intellectum humanũ. Supra voluntatem ṽo non habet potestatem aliqua secũdarum intelligentiarum: qꝛ volũtas ſm perfectionem sui non est subiectum veri: sed boni gratie qḋ infundi non potest nisi a summo bono qḋ est deus. demones ṽo quia hñt adhuc vespertinam cognitionem que est rerum creatarum in seipsis que res create habent cognosci per species sensibiles ⁊ imagies que imprimuntur in organo phãtasie: ideo etiaꝫ demones possunt in istas vires anime ordinãdo species sensibiles et imagines phãtasie vt moueant ad illicitum qḋ intendunt persuadere.

Demones pñt sup sẽsus ⁊ phãtasiã nõ aũt sup itellectũ ⁊ volũtatẽ hoĩs. angeli ãt pñt sup itellectũ ⁊ nõ super voluntatem.

¶ Dicẽdum ḡ ad pmũ ꝙ in ipsas essentias virium demones substãtialiter nõ ingrediunt: sed in organis sensus ⁊ phantasie mouẽt ⁊ ordinãt spẽs ad aliquã apprehensionẽ que vlterius trahat desideriũ ⁊ voluntatem ad ꝯcupiscentiã illiciti. ¶ Ad aliud pꝫ solutio per pdicta. ¶ Ad aliḋ dicẽdum ꝙ hoĩes nõ ipediunt a regimine rõnis vel intellectus ex hoc ꝙ imediate demon obnubilet intellectuꝫ: sed ex hoc ꝙ intellectus humanus nõ sit in actu nisi mouentib⁹ phantasmatibus que sunt in organo phantasie. ⁊ iḋ quãdo phantasmata illa turbata sunt ⁊ obnubilata vel corruptuꝫ est organuꝫ eoꝝ destruit vlterius intellectus a recta operatione ⁊ regimine. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ intellectus ſm se semp verorum est: qꝛ apud ipm ſm se nõ sunt nisi habitus principiorum: sed per inclinationeꝫ ad particularia que sunt phantasmata a quib⁹ abstrahit generat in eo deceptio: ⁊ ideo falsitas non est in eo nisi a parte illa a qua obnubilat a phantasijs que sepius obscurant a demone ⁊c.

TErtio querit quib⁹ gradibus tẽtatio in aĩam ꝓgredit. ¶ Et querunt tria. Quoꝝ pmuꝫ est de gradib⁹ quos ponit Augustinus in serpente: muliere: ⁊ viro. 2^m de delectatione morosa vel nõ morosa. 3^m de quãtitate peccati in vnoquoqꝫ gradu. Et vtrum isti gradus in omni peccato possint inueniri. ¶ Articulus 5°.

AD pmũ ꝓcedit sic. Augustinus in 12° de trinitate tres partes distinguit anime. s. serpentẽ: virum: ⁊ mulereꝫ. Et serpentẽ vocat sensualitatem. mulierem vocat illud rationale nr̃m qḋ in actione tẽporaliũ atqꝫ corporaliũ tractãdorum ita versat vt nõ sit nobis cõmune cuꝫ pecore. Virum ṽo vocat illud rõnale nostrũ quo inheremus intelligibili atqꝫ incõmutabili veritati. Et dicit ꝙ peccatuꝫ est primo in sensualitate. 2° in muliere que est inferior pars rationis. ⁊ 3° in viro qui superior portio rationis appellat. ¶ Querit autem quid sit sensualitas. Si enim sensualitas est motus sensuum: tunc nõ videt veruꝫ qḋ dicit Augustinus. ꝙ peccatum sit in sensualitate: qꝛ motus sensuum non sunt motus virtutis vel vitij. Si ṽo dicat sensualitas vis sensuum siue sensibilis: iterum nõ videt esse verum: qꝛ vis sensitiua nõ est subiectuꝫ virtutis vel vitij eo ꝙ virtus ⁊ vitium nõ inueniunt nisi in natura rationali siue intellectuali. Si ṽo dicat sicut dicit Magister in sentẽtijs 24° distinctione scdi libri. ꝙ sensualitas est quedã vis anime iferior ex qua est motus qui intendit in organis sensus atqꝫ appetitus rerum ad corpus pertinentiũ. ſm hoc videt ꝙ sensualitas non sit vis vna sed plures. motus eniꝫ qui intenditur in corporis sensus non est ab vna vi sed a viribus plurib⁹. Si ṽo dicat ꝙ sensus est vis vna a qua est mot⁹ in sensus corporis hoc nihil videt facere ad propositũ. motus enim ille est ſm apprehensioneꝫ tm̃ ⁊ motus apprehensionis nec sunt peccati nec meriti. ¶ Preterea appetitus rerũ ad corpus pertinentium diuidit in partes duas a philosophis. s. in cõcupiscibilem ⁊ irascibilem. ⁊ ita videt adhuc ꝙ appetitus ille non est vis vna sed plures. ¶ Preterea siue appetitus ille sit vis vna siue plures nobis est cõmunis cum brutis ⁊ ita nõ videt esse subiectuꝫ virtutis ⁊ vitij. ¶ Itẽ videt ꝙ incongrue appellet serpens: qꝛ peccatum in serpente non fuit in homine sed extra hominem. peccatum autem in sensualitate est in homine ⁊ non extra hominem. ¶ Item peccatum in serpente fuit peccatum in suggestione preter delectationem. sed peccatum in appetitu rerum ad corpus pertinentium est in suggestione ⁊ delectatione: ⁊ ita videtur ꝙ incõuenienter sensualitas appelletur serpens. ¶ Iteꝫ queritur vtrum idem sit sensualitas quod sensibilitas. Et videtur ꝙ non. qꝛ sensibilitas inest omnibus habentibus sensum. sensualitas autem non videtur inesse eo ꝙ ipsa actum habet meriti ⁊ demeriti. ¶ Item queritur vtrum sensualitas ibi dicatur a differentia sensibilis anime que diuiditur contra rationalem ⁊ vegetabilem. aut a differentia potentie sensibilis anime que est sensus. Et si primo modo tunc videt ꝙ quelibet vis sensibilis anime esset sensualitas: qꝛ natura sensibilis anime est in quaslibet suarum potẽtiarũ. Si ṽo secundo modo tunc sensualitas non esset nisi in sensu particulari vel communi quod supra improbatum est.

¶ Ulterius

¶ Ulterius querit de muliere que dr̄ illud nr̄m rōnale qḋ versat in tractatu rerū tēporaliū et corporaliū. Hoc enim videt eē itellect⁹ siue rō practica. Et hoc nō videt cōueniēter dici mulier: qa mulier educta est de corpore viri. intellect⁹ aūt siue rō practica nō educit de alia q̄dā nā itellectuali. ¶ Preterea cū cōplemētū peccati sit penes liberū arbitriū et volūtatem videt potius liberū arbitriū vel volūtas dici mulier q̄ ratio. ¶ Itē querit vtrū ratio sic dicta sit vna vis vel plures. Et videt q̄ plures: qa delectatio quā Augu⁹ attribuit mulieri ꝓpria passio est volūtatis. Cū igit rōnis nō sit delectari ꝫm q̄ spāliter sumit videt q̄ rō nō supponat viꝫ vnā sed plures. ¶ Preterea mulier serpētē audiuit et auditum intellerit et post itellectum rn̄dit et rn̄sum dubiū persuasioni serpentis cōsensit et postea vetitū comedit. ¶ Itē queritur quomodo hi oēs actus conueniāt inferiori parti rōnis sine viro: qa oīa p̄dicta mulier peregit sine viro. Horum enim actuū qdam pertinēt ad app̄hensionem vt videt. qdam ad iudiciū app̄hensi. et quidā ad iterptationem iudicati. qdam aūt ad delectationē in gustu sine fruitione rei app̄hēse. Cū igit oēs hi actus ab vna virtute rōnis egredi nō possint videt q̄ rō supponat ibi potētias plures. ¶ Preterea sicut se habet app̄hensiua sensibilis aīe ad app̄hensiuam aīe rōnalis: sic se hꝫ motiua sensibilis aīe ad motiuam aīe rōnalis. sed sic se hꝫ apprehēsiua sensibilis anime ad app̄hēsiuā anime rōnalis q̄ ministrat ei id de quo est app̄hensio. Intellectus eni hꝫ p̄hm abstrahit a phātasmate. ergo et motiua sensibilis anime ministrabit motiue aīe rōnalis. Cū ḡ serpēs sit appetitus rerum ad corpus pertinētiū erit serpēs motiua sensibilis aīe: qa oīs appetitus pars est motiue potētie. Cum igit per serpentē delectabile cōceptum offerat mulieri potius videt eē mulier volūtas q̄ rō: qa volūtas est motiua potētia: rō v̄o apprehensiua. ¶ Itē querit cum multiplex sit rō. dicit eni anima rōnalis quādoq̄ ratio ꝫm q̄ dic Aug⁹ in 12° de trinitate. q̄ id qḋ nō est nobis cōe cū bestijs ratio vocat. et ꝫm hoc rō diuidit cōtra sensum et vegetationem. ¶ Itē dicit ratio speculatiua que est pars aīe rōnalis cuius actus est rōcinari ꝫm q̄ scie rōnales dicunt. ¶ Itē dicitur ratio pars aīe practica que rōcinatur de appetibilib⁹ et eligibilibus ad opus ꝫm q̄ diuidit rō ab Auicēna ꝯ cōcupiscibilem et irascibilē. ¶ Querit igit ꝫm quē modum mulier dicat rō. Si enim p̄mo mō tūc tota aīa rōnalis erit mulier et nullū in ea erit vir. Si 2° mō tūc nō refert ad opus peccati vel virtutis. Si 3° mō tūc iterū in se claudit oē qḋ refertur ad opus in actu rōnis: et ita non videt in aīa eē iterum vir. ¶ Silr̄ querit de viro quē dicit Aug⁹ eē rōnē qua inheremus intelligibili atq̄ icōmutabili veritati: vnde ēt sapiētie deputatur cū inferiori scie deseruiat. In hac eniꝫ rōne dicit Aug⁹ eē imaginē dei. et cum imago tres potentias cōtineat videt q̄ hec ratio nō supponat potentiam vnam. ¶ Itē sola diuersitas materie nō facit potētias diuersas: sed eternū et temporale nō differunt nisi per mām. ergo videt q̄ partes rōnis nō distinguant in duas potētias penes illas. ¶ Item querit cum imago dei remaneat ēt in peccatorib⁹: qui tn̄ superiorib⁹ nō inherent qualr̄ imago dei dicat eē in parte rōnis superiori que vir dr̄. ¶ Item cuꝫ viri sit semē infundere mulieri: videt q̄ superior portio nō vir dicat sed potius inferior. Cōceptiones eni er quib⁹ rō gn̄atur ꝫm actum cognitionis ascēdūt ab inferiori et nō descendunt a supiori. ¶ Itē si vir superiorib⁹ inherescit aut diligit ea aut nō. Si diligit et cognoscit tunc videt ea ꝓponēda eē inferioribus et vult eaꝓponere et pōt: ergo semp ꝓponit et nunq̄ peccat. Si v̄o nō amat ea tūc non est necessariū vt persuadeat ei peccatum a serpēte et muliere: qa per seipm a superiorib⁹ ad iferiora deflectitur: et ita videt incōueniēs qḋ dicit Aug⁹. q̄ mulier vetitū porrigat viro. ¶ Preterea aliter distiguit Greg⁹ gradus quib⁹ perficit peccatum in aīa. Dicit eniꝫ q̄ peccatum primo est in sola suggestione carnis: et tūc est in serpēte. 2° in delectatione: et tūc est in muliere. 3° in cōsensu et tūc est in viro: et est ibi cōplementū tētationis. ¶ Solutio. dōm q̄ partes aīe a beato Augustino metaph̄ice dicunt serpēs mulier et vir. et sensualitas dicit ibi potētia app̄hensiua delectabilis et appetitiua ipsius ante iudiciū rōnis: et rōnem silitudis hꝫ quā serpens vocat: tangit Aug⁹ in 12° de trini. dicēs. Quomodo coluber nō apertis passib⁹ sed squamarū minutissimis nisibus repit sic lubricus deficiendi motus negligētes minutatim occupat et iciplens a peruerso appetitu silitudis dei peruenit ad silitudinē pecorū vt fiat homo sicut equus et mulus in quibus nō est itellectus. ¶ Ad primū dōm q̄ dupliciter peccatum est in aliquo. s. vt in origine: et vt in subiecto: lꝫ ergo in sensualitate ꝫm quosdam non sit peccatum vt in subto est tamē in sensualitate vt in origine. Vel dicat ꝫm aliquos q̄ lꝫ virtus non possit eē in sensualitate: tn̄ peccatū potest ei inesse: sed non ꝫm quālibet differētiam peccati: qa ꝫm quālibet non opponit virtuti. peccatum eniꝫ veniale cōpatitur secum virtus et grā: et hoc pōt esse in sensualitate sꝫ non mortale. Cuius ratio est qa cōtrariorū est idem subiectū vt dicit p̄hs. vnde si in sensualitate eēt mortale peccatuꝫ vt in subiecto ēt esset in ea virtus et gratia qḋ esse nō potest. ¶ Ad aliud dōm q̄ sensualitas accipit ꝫm q̄ magister diffinit eam in sententijs: et sine p̄iudicio melioris sn̄ie. bn̄ cōcedo q̄ sensualitas non supponit vim vnam sed plures vt ꝓbant obiectiones. ꝫm Aug^m eni illa pars cōcupiscentie que nobis cōis est cum brutis dr̄ sensualitas: et illa est tota pars aīe sensibilis: que reficit et delectat in delectabilib⁹ corporalibus: et itā cōprehendit cōcupiscibilē et irascibilem er parte motiuarū sensibilium et app̄hēsionum delectabilis et estimationē ipsius er parte cognitiuarū viriuꝫ sensibilis aīe. ¶ Ad id qḋ cōtra obijcitur dōm q̄ sensibilis aīa et ꝫm se et ꝫm vires aliter est in hoīe et aliter in brutis. In brutis eni est non persuasibilis vt dicit Dama⁹. et ita nō ordinabilis ad rationem. In hoīe eni ordinabilis et persuasibilis: et ideo in hoīe hꝫ hoc posse qḋ non hꝫ in brutis. ¶ Ad aliud dōm q̄ Aug⁹ facit vim in hoīe ꝫm q̄ est homo. hō enim in eo qḋ est homo tm̄ est rōnalis nature: et sic sensualis motus est extra ipꝫ i. extra nām hoīs in eo q̄ hō. similiter delectatio que est in sensualitate non est delectatio hoīs in eo qḋ homo. et ꝓ tanto noīatur serpēs qui fuit extra Euā. Nec opꝫ q̄ in metaphoris sit in oībus similitudo: sed in his tm̄ pro qbus metaphora inducit. ¶ Ad aliud dōm ꝫm quosdam q̄ sensualitas supra sensibilem nām addit ordinabilitatē ad rōnem et penes hoc est differētia sensualitatis et sensibilitatis. ¶ Ad vltimum dōm q̄ sensualitas dr̄ ab obiecto sensibilis aīe in cōmuni circa qḋ est app̄hensio ad cōcupiscētiam vel delectationem ordinata. Sūt tamē qui dicunt sensualitatē eē vnā vim que est ante cōcupiscibilem et irascibilem que sunt partes desiderij. sensualitas enim p̄mus impulsus est ad delectabile sensuū ꝫm eos. ¶ Ad id qḋ obijcitur de muliere dicēdū q̄ potētia rōnis pōt considerari duplr̄. s. in sba sua et sic vna est ratio practica que dr̄ vir et mulier. Si aūt comparat ad actum vel ad habitū: tunc diuidit in virum et mulierem ꝫm duo obiecta super que est actus. s. tēporale et eligibile ad opus et eternum rectificās in opere. Habitus aūt rōnis regens in tēporalib⁹ est scia: vt dicit Aug⁹. que scia docet cōuersari bn̄ in medio praue et peruerse natiōis. Habitus autem qui regit in eternis dr̄ sapiētia: et dicit hic sapiētia cognitio iustitie diuine: que per rōnes diuinas et eternas suadet etiam tēporalia disponere. et hoc est ēt qḋ dicit Aug⁹ in 12° de trinitate. Cum differimus de nā mētis humane: differimus de vna quadā re nec eam in hec duo que cōmemorati sumus nisi per officia geminamus. Scia enim et sapientia habitus sunt perficiētes vnā potētiā ad duos act⁹: ꝫm q̄ ēt homo in rōne operabilium iure humano et diuino innatur. Habitus eni iuris humani dr̄ hic scia: et habitus iuris diuini dicit sapiētia. et hoc est qḋ dicit Aug⁹ in 12° de trinitate. q̄ p̄hi sapientiam esse dixerunt cognitionem diuinarum et humanarū rerum. que diffinitio si diuidat erit cognitio humanarū reruꝫ scia: et cognitio diuinarū sapiētia. ¶ Ad primū ergo obiectū dōm q̄ sicut mulier sumpta est de corpore viri: ita in actu regiminis iferior portio educit de superiori: qa inferior ratio iuris humani. s. extrahit a rōne iuris diuini. et sicut mulier et vir sunt vna caro per mirtionē carnalis copule et in ꝓle: ita vna nā mentis complectit inferiorē et superiorem partē rōnis. et in vno opere cōiūgunt qḋ cōsonū est rōnibus iuris humani et diuini. et hoc est qḋ dicit Aug⁹ in 12° de trinitate. Iudicamus de corporalibus er rōne dimēsionum atq̄ figurarū quā incōmutabiliter manere mēs nouit. Illud v̄o nostrum qḋ in actione tēporalium ita versatur: vt nō sit nobis cōe cum pecore rōnale est qdem: sed er

HHHH

3° de aīa. t. cō. 17. et 18.

Pctm̄ i aliq̄ duplr̄ eē pōt.

10. met. t. c. 14

Po^a ratiōis duplr̄ concipi potest.

Scia et sapiā differunt.

illa rõnali nostre mẽtis substãtia quo subheremus intellectuali atq; incõmutabili veritati tanq̃ ductor ⁊ inferiorib⁹ tractandis gubernãdisq; deputatum est. Ex hoc accipitur qualr mulier educit̃ de viro quo ad actum ⁊ habituz ⁊ non quo ad subam. qualiter aũt vniatur secuz accipit̃ ab Augustino in eodem libro vbi sic dicit. Sicut vna caro est duorũ in masculo ⁊ femina: sic itellectũ nostrũ ⁊ actionem vel cõsilium ⁊ executionem vel rõnẽ ⁊ appetitum rõnalẽ. vel si quo alio mõ sigñantius dici possunt vna mẽtis natura cõplectitur. Ex hoc pz ꝙ vniũtur in vna natura mẽtis. patet etiã ꝙ superior portio habet multa noia. dicit̃ enim superior portio ⁊ rõ sapiẽtie ⁊ cõsilium ⁊ ratio absolute. Inferior ẽt habet multa noia: quia dr̃ inferior portio ⁊ ratio scie ⁊ actio ⁊ executio ⁊ appetitus rõnalis. ℂ Ad aliũ v̾o dõm ꝙ mulier non noiat potentiã vnam sed plures vt ꝓbãt obiectiones. nec Aug⁹ in lib° de trinitate intẽdit distinguere potentias aie: sed tm̃ gradus ẜm ꝓgressum tẽtationis: ⁊ ideo concedimus ꝙ in rõne inferiori includit̃ volũtas ⁊ ratio practica cõsiderans opus. Et ideo videt̃ hoc velle Aug⁹ qñ tot noib⁹ noiat eam quoꝝ nõ est in ipsa rõ ab actu vno sed a plurib⁹ pluriũ potẽtiaꝝ cõsequẽtiũ se. p° eni ratio apphẽdit delectabile ⁊ discutit illud: ⁊ postea sñiam dat de hñdo delectabili. postea surgit appetitus in id ex parte volũtatis: pp quẽ appetitũ Aug⁹ inferiorẽ partẽ rõnis vocat appetitum rõnalẽ. Dicũt tñ qdã ꝙ iferior portio est vna vis aie que dr̃ rõ practica cõsiderãs tẽporalia pertinẽtia ad opus. Et dicũt ꝙ q̃daz rõ tm̃ cõsideratiua est operabiliũ positiua ad opus ⁊ cõsideratiua. quedaz v̾o cõsideratiua ⁊ dispositiua ⁊ appetitiua reꝝ ad opus ptinẽtiũ. ⁊ hãc dicũt eẽ illã de qua loquitur Aug⁹. ⁊ silr distinguũt supiorez partem rõnis respectu eternoꝝ. ℂ Ad aliud dõm ꝙ nõ oĩno sic se hz motiua sensibilis aie ad motiuã aie rõnalis sicut se habz apphẽsiua sensibilis aie ad apphẽsiuã anime rõnalis. nihil eniz ẜm nãz est in apprehensiõe rõnalis aie qd non abstrahat̃ ab apphẽsiõe anime sensibilis. sed aliqd est in appetitu rõnalis aie qd nõ accipitur ab appetitu sensibilis aie ẜm ꝙ dicit phs in 4° ethicoꝝ. ꝙ sunt delectatiões animales. Verbi gratia. honoris amor doctrine amor. vterq; eni horuz gaudet in quo amat nihil patiẽte corpore: sed mẽte magis. Silr motiue rõnalis

Caplo 9.

animе ẜm Dama^m imperare hñt motiuis aie sensibilis: sz non apphensiue apphensiuis nihilominus: tamẽ bñ concedimus ꝙ in iferiori parte rõnis est volũtas sicut appetit⁹ in sensualitate. ℂ Ad aliud dõm ꝙ rõ ibi sumit̃ ꝑ tota potentia practica rõnalis anime: que diuidit̃ cõtra cõcupiscibilez ⁊ irascibilem: ⁊ hec bene claudit in se liberꝝ arbitrium ⁊ voluntatẽ ⁊ ceteras potẽtias que referuntur ad opus: nec ideo excludit̃ vir a potẽtijs aie: qa vir ⁊ mulier in essentia potentiaꝝ nõ ponũt differẽtiã: sz tm̃ in officio vt dicit Augustin⁹.

Imago dĩ duplíciter dr̃.

ℂ Ad id qd obijcit̃ de viro dõm ꝙ imago dei dupliciter est in aia. ⁊ quedã est imago siitudinis per cõueniẽtiam maxima que põt esse in creatura ad tres psonas in vna eẽntia. et hec determinat̃ ab Augustino in trib⁹ potẽtijs. s. memoria / intelligẽtia / ⁊ volũtate. ⁊ est imago creationis que ab Augustino dr̃ ratio in qua creati sumus siue mens rõnalis in qua reformamur per grãm ad imaginẽ imitationis diuine siitudinis: ⁊ illa est in superiori parte ratiõis ⁊ in iferiori que sunt subm gratie reformãtis. ⁊ de hac imagine itelligit Augustinus quãdo dicit ꝙ vir est imago dei. Cõuenit eni hec imago siue ratio imitationis qd idẽ est per prius viro qui subheret eternis: ⁊ per posterius mulieri que disponit tẽporalia. ℂ Ad aliud dõm ꝙ vir ⁊ mulier vt sepius dictum est non distinguũt essentialiter potẽtias anime sed officia tm̃. nec eternũ ⁊ tẽporale tm̃ differunt per mãm: sed ẽt per rõnes formales. Rões enim iuris diuini icõmutabiles sunt ⁊ impermixte casib⁹ dubijs. sed rões iuris humani variant̃ ẜm diuersitatem euẽtuum ⁊ sepe dubie sunt pp ignorãtiam singulariuz circũstantiarum in qbus ẜm phm sunt actus ⁊ operationes humane. ℂ Ad aliud dõm ꝙ imago in peccatoribus nõ manet nisi quãtũ ad potẽtiam imitandi: sed quãtuz ad actum imitãdi non est nisi in his qui per grãm ẜm consilium superioꝝ regũtur. ℂ Ad aliud dõm ꝙ vir non dicitur eo ꝙ ministret omne semẽ mulieri. sed propter tria spãliter dicit̃ vir superior portio rõnis. Quoꝝ vnuz est ꝙ iuri diuino qd perpetuis rõnibus vtit̃ dat̃ auctoritas supra ratiões iuris humani. Ius eni humanum sequitur ius diuinũ ⁊ nõ econuerso. Et idcirco etiam dicit̃ ꝙ vir habet coercere luxuriam mulieris in amore tẽporaliuz. 2^m est ꝙ ifundit ei semen ẜm ꝙ regit̃ in opere. Ius eniz humanũ hz extrahi a iure diuino. nõ enim est ius qd contrariat̃ p̃ceptis ⁊ iuri diuino. 3^m autẽ est ꝙ superior portio hz illam perfectionem qd non accipit ab alio: sed dat alijs ⁊ obtinet p̃ncipatum in regno anime. sicut vir perfectionẽ sexus habet respectu mulieris. Et primum hoꝝ trium est p̃ncipalitas cõsilij. 2^m autem est p̃ncipalitas precepti. 3^m v̾o est principalitas ex nobilitate nature. Cõcedimus etiaz ꝙ sicut serpens ⁊ mulier ita ⁊ vir supponit plures potẽtias. quarum quedam sunt cognitiue practice. quedam etiã simpliciter motiue: ⁊ ideo ab Augustino vir noiatur. s. intellectus cõsilium ⁊ ratio supior. Et si querit̃ ẜm quid differũt hec noia. dicimus ꝙ ẜm diuersam apphensionem principioꝝ siue rõnum iuris diuini. apphensio enim principioꝝ dicit̃ intellectus. qa dicit phs ꝙ intellectus est p̃ncipiorum. ordinatio autem eoꝝ ad operabilia dicitur ratio: qa ratio est vis ordinãs p̃ncipium p̃ncipiato. applicatio v̾o principiorum ad ea que sunt ad exitum in finez per opus dicit̃ cõsilium. Consiliuz enim est de his que sunt ad finem nõ de fine. Inferior v̾o portio rationis que cõsiderat rões iuris humani que sunt in maiori compositiõe q̃ principia iuris diuini nõ dicit̃ intellectus: sed ratio inferior ⁊ actio ⁊ executio ⁊ appetitus rõnalis. Et ista noia differũt quia ẜm obedientiam ad virum: vtputa iuris diuini dicit̃ executio ⁊ ẜm cõceptionẽ iuris humani rõnum dr̃ ratio. ẜm autem inclinationem siue cõiunctionem in opus dr̃ appetitus rõnalis ẜm inclinationem. ẜm coniũctionem v̾o dicitur actio. Hec enim oia nomina inueniũtur ab Augustino posita in auctoritatibus supra iductis. ℂ Ad aliud dõm ꝙ vir cognoscit ⁊ diligit superiora: sed tamen dilectio illa non est coacta. Unde qa apparens bonum sibi a muliere oblatum abstrahi põt a superioribus nihil ꝓhibet quin ratio quandoq; bonum vt nũc preponat bono simplr. ℂ Ad vltimũ dicẽdum ꝙ Gregorius hoc appellat suggestionez carnis qd Aug⁹ sensualitatem. Ut enim dicit glosa sup illud ad Galathas 5° ca°. Caro concupiscit aduersus spũm. caro per se nõ cõcupiscit sed carni attribuit̃ qd anima facit in carne. delectationem autẽ ponit Grego⁹ in cogitatione delectabilis ⁊ cogitare est actus mulieris siue iferioris partis rõnis. Cõsensus autem ꝑpter auctoritatem attribuit̃ viro: sz de his postea melius patebit. Gregorius tamẽ alibi quatuor gradus videt̃ ponere. s. ab hoste: a carne: a delectatione: a consensu. sed tunc ponit hostem extra hominez ⁊ tria alia in homine more predicto.

ℂ Articulus 6⁹.

SEcundo queritur de delectatione morosa vel non morosa. Et vt hoc lucidius iuestigari valeat. Queritur primo quãtum ꝓcedere possit delectatio in sensualitate anteq̃ mulieri offerat̃. Et cõsequenter quãtum ꝓcedere possit in muliere anteq̃ offerat̃ viro. ℂ Et circa p̃muz procedat̃ sic. Dicit Aug⁹ ꝙ sensualis motus est qui nobis est cõis cum pecore ⁊ in quo incipit nostruz rõnale. Cũ igit̃ sic se habeat passio ad passionem vt motus ad motũ ⁊ potẽtia ad potẽtiam erit sensualis delectatio que nobis cõis est cũ pecore: ita ꝙ in ea nihil est de iudicio ratiõis. Et ita videt̃ ꝙ tãdiu delectatio est in sensualitate q̃diu nulluz circa ipsam iuenit̃ iudiciũ rõnis. ℂ Itẽ dicit Aug⁹ in 8° sup Genesim ad lr̃am. ꝙ ois aia mouetur visis. i. apphẽsis. sed q̃dã attendit rões visoꝝ vt hois aia. quedam aũt nõ vt aia pecoris. motus aũt qui est a visis est ꝯcupiscentie vel ire. ergo talis motus tãdiu videt̃ esse in sensualitate q̃diu a ratiõe non percipitur ratio apphensi. ℂ Itẽ dicit Auicẽna ꝙ cetera aialia ab homine ⁊ precipue aues hñt artes. cõstruũt eñ casas. sed hoc non fit nisi inueniẽdo vel meditãdo sed istinctu insito. Et hoc ꝓbatur per hoc: ꝙ aialia eiusdem spẽi similes cõstruunt casas: que si meditando vel inueniẽdo construerent differrẽt cõstructiones earum ẜm differẽtiam iuẽtionis ⁊ meditationis. ẜm hoc videt̃ etiaz ꝙ si delectatio fit ab aliquo cõceptu corporali ⁊ non fiat inuentio ⁊ meditatio ad cõstruẽdum illud ꝙ illa delectatio fit in sensualitate brutali ⁊ nõ attingit adhuc mulierem que dicit̃ inferior portio rõnis. ℂ Itẽ Auicẽna dicit ꝙ cetera aialia ab hoie non hñt

timorem

timorem ⁊ spem in tempus longinquum a presenti: quia nõ sperant tempus quod est remotum ab ipso momento: sed hoc ꝙ sibi prouident non habent ex hoc ꝙ percipiant tempus quod futurum est in eo: sed instinctu nature. Et ex hoc instinctu formica predicit pluuiam per hoc ꝙ citissime trahit cibum ad cauernam. Ex hoc pꝫ ꝙ q̃diu circa delectationẽ cõceptam nõ fiunt ꝓuidentie in futuꝝ qualiter ad opus possint deduci: tũc delectatio adhuc est in sensualitate pecorina. ℂ Itẽ Auicẽna dicit ꝙ solus hõ hꝫ ꝓuidere futura: que debet facere aliqb⁹ hoibus ⁊ nõ alijs. cetera vͦ animalia nõ hñt aliquid ⁊ hmõi ꝓuidentia. ergo videt̃ ꝙ q̃diu in delectatione corpoꝝ concepta non sunt actus distinguentes: ꝙ hoc est huic faciẽdũ ⁊ huic nõ faciẽdum nõ erit delectatio illa in vi rõnis que attribuitur homini ẽm ꝙ homo est. ℂ Itẽ dicit Auicẽna ꝙ soli homini cõuenit discernẽ quasdam operationes eẽ turpes ⁊ quasdam honestas. Ex hoc iteꝝ habet̃ ꝙ q̃diu non percipit̃ turpe ⁊ honestum circa delectationem ꝙ nõ attingat rõnis inferiorem vel superiorem partẽ. ℂ Sed cõtra hoc est qꝺ dicit Augu⁹ in 12° de trinitate. Ascẽdentibus retrorsum quibusdã gradib⁹ considerationis per anime partes vbi icipit aliqd occurrere qꝺ non sit nobis cõmune cũ bestijs vbi incipit ratio vbi hõ interior iam possit cognosci: sed in quocũqꝫ est peccatum: illꝺ non est nobis cõmune cum bestijs. ergo ibi incipit ratio: sꝫ in sensualitate est peccatũ. ergo in sensualitate incipit rõ: et ita cõcupiscentia sensualitatis nõ videt̃ eẽ sine aliquo actu rõnis. ℂ Item inter aiam sensibilem ⁊ rõnalem nõ videtur esse mediũ: sicut nec inter sensibilem ⁊ vegetabilẽ: sed sicut se habet potẽtia ad potẽtiam: ita motus ad motum. g̃ inter motum sensualitatis ⁊ rõnis non videtur eẽ medium: ⁊ sic iterum videt̃ ꝙ statim vt motus cõcupiscentie fit in sensualitate fiat ẽt in rõne: ⁊ ad cõsentiendũ ⁊ dissentiẽdũ. ℂ Item vt habet̃ in 3° Geñ. Nullũ fuit medium tẽporis inter locutionem serpẽtis ⁊ auditum mulieris. si ergo debite sumat̃ metaphora ⁊ serpens est sensualitas: nullũ erit tempus mediũ inter cõcupiscẽtiam sensualitatẽ ⁊ iudiciuꝫ vel delectationem iferioris partis rõnis. ℂ Ulterius querit̃ de delectatione ẽm ꝙ est in iferiori parte rõnis. Et vt hoc melius intelligat̃ sumat̃ littera Geñ. 3° ca°. vbi sic dicit̃: ꝙ serpens dixit ad mulierem. Cur p̃cepit vobis deus vt nõ comederetis de omni ligno paradisi. Cui rñdit mulier. De fructu lignorum que sunt in paradiso vescimur: de fructu vͦ ligni qui est in medio paradisi p̃cepit nobis deus ne comederemus: ⁊ ne tãgeremus ne forte moriamur. Dixit autem serpẽs ad mulierem. nequaq̃. Scit eni deus ꝙ in quocũqꝫ die comederetis ex eo aperient̃ oculi vestri ⁊ eritis sicut dij scientes bonũ ⁊ malum. Uidit igit̃ mulier ꝙ bonum eẽt lignũ ad vescẽduꝫ ⁊ pulchrum oculis in aspectuqꝫ delectabile tulit de fructu eius: ⁊ comedit deditqꝫ viro suo qui comedit ⁊ aperti sunt oculi amboꝝ. Ex hoc accipit̃ ꝙ mulier hꝫ quosdam actus in cõparatione ad serpẽtẽ: ⁊ quosdam in cõparatione ad delectationem peccati: ⁊ quosdã in comparatione ad virũ ⁊ ad serpẽtem distinguunt̃ actus eius ẽm responsa ipsius: ⁊ in rñsione illa patet ꝙ est iudicium concessi ⁊ vetiti ⁊ cõminationis pene. Iudiciũ concessi per hoc ꝙ dicit. De fructu lignoꝝ que sunt in paradiso vescimur. Iudiciuꝫ vetiti per hoc ꝙ dicit. de fructu autẽ ligni qui est in medio paradisi precepit nobis deus ne comederemus ⁊ tãgeremus. Iudiciũ autẽ cõminatiõis pene per hoc ꝙ dicit ne forte moriamur. Et p̃ma duo iudicia certa sunt: tertiũ vͦ admixtũ est dubitationi: vt dicit Augu⁹. eo ꝙ iam surrexerat ipia in ipsa quedã elatio ad obtinẽdũ hoc qꝺ suasit serpens si esset possibile. Respectu autem detestabilis peccati sunt qnque actus. Primus est app̃hẽsio detestabilis peccati qui notat̃ cum di̇. Uidit igit̃ mulier lignum. 2⁹ iudiciũ de delectabili qꝺ sit detestabile vt nũc. Et hoc iportatur per hoc qꝺ dicit. ꝙ esset bonum ad vescẽdũ. 3⁹ est iudiciũ de differẽtijs ipsi⁹ delectabilis ẽm ꝙ in visu rep̃sentari possunt: ⁊ hoc iportat̃ cum dicit. pulchrũ oculis. illa enim pulchritudo fuit ex manifestatione dulcedinis eius in colore ⁊ figura ⁊ alijs dispositionibus. 4⁹ est iudicium de efficacia delectabilis ad inferendam delectationẽ: ⁊ hoc notat̃ cum dicit. aspectuqꝫ delectabile. illud enim est aspectu delectabile qꝺ a solo aspectu trahit in se delectantem: ⁊ mouet in eo delectationem. 5⁹ est cõsensus in fruitione delectabilis quã sequitur ipsa fruitio delectabilis: ⁊ hoc notatur cũ dicit. tulit de fructu eius ⁊ comedit. Ad virum autem non determinat̃ ei actus nisi vnus s. dare viro. ℂ Queritur ergo de oibus his actibus: quãdo in eis delectatio morosa vel non morosa dicat̃: vel quando in eẽ vel non in esse delectatio dicat̃. Cõstat eni ꝙ statiꝫ mulier audiens serpẽtem nõ habuit delectationeꝫ: g̃ in hoc cũ sit audire ex parte mulieris qꝺ est percipe illicituꝫ ex parte inferioris partis rõnis perceptio illiciti nõ faciet inesse delectationẽ rõni. silr̃ iudicium cõcessi ⁊ ꝓhibiti qꝺ ex p̃te rõnis est iudiciũ de delectabili. Utrũ licitũ vel illicitum sit qꝺ suadet cõcupiscẽtia nõ facit inesse peccatum vel delectationem rõni: sed tũc inerit delectatio peccati qñ post iudiciũ illud delectant̃ ex dissimulatione vel dubitatione cõminationis pene. sed ponamus ꝙ per multuꝫ tp̃s iaceat delectatio cum dissensu rationis: ⁊ post iudiciuꝫ sicut de quibusdã patribus legitur ꝙ per. 30. annos ⁊ amplius in libidinẽ sũt tẽtati. Cuꝫ igit̃ a tempore dicatur morosa delectatio videt̃ ꝙ illa fuerit morosa. ℂ Item Aug⁹. tũc mulier sine viro gustat: cum delectatione cogitationis peccatum tenet̃: vt faciendum non discernat̃. vel cum quidam terminus ⁊ mẽsura peccato adhibet̃ a viro vt non liceat mulieri ineffrenata libertate in peccatum ꝓgredi. sed quãdo per multum spatiũ tenet̃ in cogitatu delectatio: tunc non adhibet̃ terminus et mẽsura. ergo tũc erit morosa. ℂ Item Augustinus. Si peccatum non diu teneat̃ delectatione cogitationis: sed statim vt mulierem tetigit viri auctoritate repellatur veniale est. Si vͦ delectatione cogitationis teneatur: ⁊ si voluntas ꝓficiendi desit mortale est ⁊ pro eo dãnabitur. Ex hoc patet ꝙ morosa delectatio est a mora temporis ⁊ est mortalis.

ℂ Sed contra. dicit glosa super Ap̃lm p̃° Corinth. 10° cap°. Tẽtatio cui nõ cõsentitur nõ est peccatuꝫ: sed materia exercende virtutis. sed delectatio est tẽtatio. ergo quantũcunqꝫ protẽdatur in tempore dũmodo nõ cõsentiatur nõ erit mortalis: sed materia ꝓbande virtutis. ℂ Item Aug⁹ in 12° de trinitate. nec sane cum sola delectatione cogitationis mẽs oblectat̃ illicitis non quidem discernẽs eẽ facienda tenẽs: tamen ⁊ volens libenter: que tamẽ vt attingunt aiuꝫ respui debuerant: negãdum est eẽ peccatum: sed longe minus q̃ si ⁊ opere statuatur implẽdum: ⁊ ideo de talibus quoqꝫ cogitationibus venia petẽda est pectusqꝫ percutiẽdum dicẽdo. dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris. Cum igit̃ talis penitẽtia non cõsueuerit iniũgi pro mortali sed pro veniali: videt̃ ꝙ delectatio illa lꝫ morosa sit veniale peccatũ sit. ℂ Ulterius querit̃ de viro. de illius enim actib⁹ non legit̃ in Genesi nisi ꝙ accepit ⁊ comedit quibus in rõne rñdet cõsensus ⁊ opus cõsequẽs consensum illum. ⁊ ita videt̃ ꝙ solius viri sit cõsentire. Hoc ẽt videtur ex verbis Augustini in 11° de trinitate. vbi dicit. Uir manducat quando superior pars rationis illecebre consentit: ⁊ tunc damnabile ⁊ graue peccatum est.

ℂ Sed cõtra. cuiuscunqꝫ potẽtie est iudicare eiusdem est cõsentire post iudicium in alteram partẽ eoꝝ que diiudicant̃: sed mulieris est diiudicare suasum serpẽtis vt supra habitum est. ergo eiusdẽ erit consentire. ℂ Ad hoc videt̃ Augustinus respondere ꝙ vtraqꝫ pars habet suum cõsensuꝫ: ⁊ iferior pars hꝫ cõsensuꝫ in delectationẽ: superior vͦ in opus sic dicẽs in 12° de trinitate. animalis sensus ingerit quãdaꝫ illecebrẽ rõnẽ sciẽtie. Et tunc velut serpẽs alloquit̃ feminã. huic autẽ illecebre cõsentire de ligno vetito est edere: sꝫ iste cõsensus si sola delectatione cogitationis ꝯtẽtus est: supior vͦ auctoritate: ita retinẽtur mẽbra vt non exhibeantur arma iniqtatis peccato sic hñdum estimo velut lignũ vetituꝫ mulier sola comederit. Si autẽ in cõsensu illo ita discernit̃ qꝺqꝫ peccatum vt si potestas etiam sit opere impleat̃ intelligẽda est mulier dedisse viro suo simul edẽdum: illicitum cibum. neqꝫ enim põt peccatũ non solum cogitandum suaderi: verũetiam perpetrãdũ efficaciter mẽte discretuꝫ nisi ⁊ illa mẽtis intẽtio penes quã summa potestas est membra in opus mouẽdi vel ab ope cohibẽdi male actũ cedat. Ex his habet̃ ꝙ mulieꝝ est cõsentire ad delectãdum suauiter. viri autẽ ad perpetrandũ efficaciter. Hoc ẽt videt̃ per litteram Geñ. qa mulier ibi consensit serpenti ⁊ vir mulieri.

ℂ Sed cõtra eiusdẽ potentie motiue est mouere ad opus et

affici delectatione ordinata ad opus illud. ergo cū sic se ha/
beat rō practica in cōsentiēdo ⁊ sentētiando sicut se hʒ mo
tiua in mouēdo: erit eiusdē partis rationis cōsentire ⁊ sen/
tētiare delectando ⁊ operādo: ⁊ ita vterqʒ cōsensus erit mu
lieris. ¶ Solo. dicēdum ꝙ virtutes sensibiles aīe quedam
Nō multipli/citarē potētia/rū aīe sensibil' sunt apphēsiue ⁊ quedam motiue. Apphensiuarum autem
quedam sunt apphēsiue de intus: ⁊ quedā de foris. sicut sen
sus particulares qui particularia sensata apphēdūt p̄sente
mā. ab intus aūt sicut sensus cōis qui cōponit sensata par/
ticularia cum magnitudie cōtinua ⁊ ceteris sensatis cōmu
nibus. Cuius exēplum est in gutta cadēte quaʒ accipit sen/
sus particularis in loco hoc ⁊ illo diuisim. Sensus aūt cōis
continuat locum ad locum ⁊ apphēdit in situdinem linee.
Aliud exēplum eiusdē est in virgula in vna parte imota et
in alia parte circūducta quā sensus particularis accipit hic
⁊ ibi: sed sensus cōis apphēdit cōtinuitatē per modum cir/
culi. Apphēsiuarum ab intus quedam est apphēsiua tm̄ eo
rum que sunt a sensu. ⁊ quedaʒ elicit intētiones que nō sūt
a sensu ab ipsis apphēsis. Et prima est duplex. quedam eni
tm̄ apprehēdit formas ꝓm motū a sensu ꝓm actū factum vt
imaginatio que ab Auicēna dr̄ formalis: eo ꝙ formas sine
materia recipit. quedā aūt facit operationes super formas
apphēsas ⁊ iste operatiōes sunt cōpositiones formaꝝ illa/
rum ⁊ diuisiones: ⁊ hec a phis dicit̄ phātasia cōponens ⁊ di
uidens. Illa v̇o que elicit ab apphēsis compositis vel diui/
sis intētiones que per se nō sunt a sensu dr̄ estimatio vel esti
matiua. ⁊ intētiones que per se nō sunt a sensu dicit̄ estima
tio vel estimatiua. Et intētiones que per se non sunt a for/
mis sensibilibꝰ sunt intētiones boni ⁊ mali: amici ⁊ inimici:
cōuenientis ⁊ disconuenientis. Et he intentiones pro tāto di
cūtur non eē a formis sensibilibus: qa per se non dependēt
ab illis: cum ⁊ in alijs particularibꝰ quibusdam inueniant̄.
Sʒ tamē sensibilis aīa non denudat eas a sensibilibus par
ticularibus: sed accipit eas imixtas phātasmatibus: ⁊ per
eas iudicat de imitabili vel fugibili sicut ouis iudicat lupū
fugiēdum ⁊ pastorē non: ⁊ huic agno miserēdum ⁊ non illi.
Habet etiam sensibilis anima vim ab oibus alijs aliā que
est retētiua formarum ⁊ intētionum que dicitur memoria.
Qd̄ enim non eiusdē vis sit recipere ⁊ retinere ꝓbatur per
virtutes nāles exteriores. aqua enim virtutem hʒ recipiē/
di: sed non retinendi figuras ⁊ formas. ¶ Virtus autē mo
tiua anime sensibilis duplex est. s. imperans que est duplex
s. irascibilis ⁊ cōcupiscibilis: ⁊ alia iperata que est affixa ner
uis ⁊ musculis ad mouēdum ea ad perfectionē motus quē
imperant concupiscibilis ⁊ irascibilis: ⁊ omnes actus harū
virium sunt in sensibili anima que nobis est cōmunis cum
brutis: ⁊ ideo totum hoc pertinet ad sensualitatē. Sʒ in ho
mine quedam eaꝝ sunt p̄suasibiles a rōne vt concupiscibi/
lis ⁊ irascibilis. quedam autē non: vt quedā ex his que sunt
in neruis ⁊ musculis. Vn̄ dicit glosa sup illud Gen̄. 3°. Et
cognouerūt se eē nudos. i. concupiscētiam senserunt bestia/
lis motus in genitalibꝰ que plurimuʒ ēt contra rationē mo/
uētur. Et ideo qa pars quedaʒ sensualitatis p̄suasibilis est
a ratione ⁊ coerceri dʒ a cōcupiscētia: precipitur mulieri vt
excludat suggestionē serpētis. ¶ Ad primū ergo per qnque
auctoritates dicatur. s. Augustini ⁊ phi. ꝙ sūt signa illa que
dicta sunt in auctoritatibus ꝙ peccatū nō fit in ratione sed
in sensualitate tm̄ precipue si plura de illis signis cōcurrant
sic si rationis desit oīno iudicium. Si fiant motus cōcupiscē
tie non per accēsionem apprehensi: sed potius instinctu na/
ture corrupte sicut dicit Damascenus. ꝙ bruta plus agant̄
a natura ꝙ̄ agant. ⁊ si fit concupiscentia sine meditatione et
inquisitione constructionis eius qd̄ concupiscitur ⁊ sine me
moria. Et prouidentia disponēte in futuruʒ qualiter id qd̄
concupiscitur impleatur ⁊ sine iudicio decentis ⁊ indecētis
turpis ⁊ honesti meriti ⁊ peccati. Hec eni sunt quinque si/
gna que in quinque auctoritatibus per ordinē itroducunt̄.
¶ Ad id qd̄ contra obijcit̄ dōm ꝙ sine dubio ꝓm Augᵐ in
sensuali motu peccatuʒ est. Sed hoc est leuissimū ante actū
Nota q̄uo ꝓm Augᵐ i motu sensuali ante actuʒ rōnis est pctm̄. rationis: ⁊ a quibusdaʒ dicit̄ primus motus. Et ꝙ tale pec
catum possit inesse sensualitati nō hʒ ex hoc ꝙ actualiter cō
iungatur ei iudicium rōnis. Sʒ qa habitualiter ordinatur
ad ipsam ⁊ ab ipsa preueniēdo poterat cohiberi. Sūt tamē
qui dicūt hunc motum non esse peccatuʒ distinguentes pri/
mo inter p̄mo primū motum ⁊ scd̄o p̄mum motuʒ. sʒ qa Au/
gustinus dicit exp̄sse peccatū esse: ideo tenendū est in sensua
litate esse añ omnem rōnis actum esse peccatum. de p̄mis
aūt ⁊ secundis motibus tractatus erit in qōne de peccatis.
¶ Ad aliud dōm ꝙ sensibile ⁊ rōnale ꝓut sunt forme suba/
les perfectiue imediate se cōsequuntur vt potentia ⁊ actꝰ:
quādo sunt in eodem. Si v̇o est ideʒ iudiciū alicuius virtu
tis sensibilis aīe ⁊ de actu alicuius virtutis rōnalis aīe. Se
pe enim cōtingit vt dicit phs ꝙ itellectus ⁊ rō occupata cir Phs in libro de sensu ⁊ sensato.
ca aliud obiectuʒ nō respiciūt ad id qd̄ est in aīa sensibili si/
ue fit in cōcupiscentia siue in apphensione virium sensibilis
aīe: ⁊ tunc tp̄s intercidit inter iudiciū rōnis ⁊ concupiscen/
tiam sensualitatis: ⁊ hoc est qd̄ dicit Auicen. ꝙ qn̄qʒ non li/
cet imaginatiue agere ꝙ debeat agere naturalr̄: sed trahit
eā anima rōnalis alio ⁊ reuocat eā ab imaginationibꝰ suis:
⁊ ad oculum videmus ꝙ aliqs multū cogitationibus occu
patus nō ꝑcipit ea que sunt in sensu. ¶ Ad vltimuʒ dōm ꝙ
inter locutionem serpentis ⁊ auditū mulieris nihil fuit me
dium: sʒ inter suasum serpētis ⁊ cōcupiscētiam mulieris tē
pus fuit medium. Et similr̄ in anima statim vt concupiscē
tia est in sensualitate ordinat̄ ad rōnem ⁊ trahit eam quātū
in ipsa est: sed non opʒ vt statim ratio illud diiudicet ⁊ com
paret ipsum ad meritum vel demeritū ⁊ ad habendum vel
non habēdum: sed frequēter tp̄s longum intercidit mediū.
¶ Ad id qd̄ obijcit̄ siue querit̄ de muliere dicēdum: ꝙ oēs
actus sunt in inferiori parte rōnis qui respōdēt actibꝰ mu/
lieris in p̄ma tētatione: ⁊ hoc quando peccatū in delectatio
ne ⁊ opere cōsumat̄ sicut cōsumatum fuit in p̄mis parenti/
bus. sed quādo nō cōsumatur sed tm̄ per tētationem offer/
tur: tunc non opʒ ꝙ omnes illi actus in iferiori parte rōnis
inueniant̄: sʒ si inueniunt̄ ibi quandoqʒ tres ⁊ qn̄qʒ tm̄ duo.
Tres vt ꝑceptio delectatio ⁊ cogitatio que dr̄ quasi cogita/
tio ⁊ supponit iudicium rōnis ꝙ quādoqʒ est de differētijs
delectabilis resoluēs delectabile ad formas ⁊ differentias
que magis mouēt ad delectandū. quādoqʒ aūt est de ratiōe
meriti ⁊ demeriti in delectabili illo siue turpis ⁊ honesti ꝓʒ
virtutē politicā. ¶ Quādoqʒ v̇o colligit ratio in iudicando
causas alias nāles inclinantes ad hoc ꝙ tunc moueat talis
delectatio vel ēt causas speciales: vt verbi gratia in delecta
tiōe mulieris quādo vehemēter mouet aīum. qn̄qʒ iudiciū
rōnis fit de muliere pulchra vel virgine vel nobili. Et hec
sunt d̄ie que efficaciores sūt ad excitādā libidinē. ¶ Qn̄qʒ
v̇o fit iudiciū rōnis de ꝓhibitione ꝯcupiscētie: sicut quoqʒ
dn̄s dicit. Qui viderit mulierem ad concupiscēdum eā iaʒ
mechatus est eam in corde suo: ⁊ de turpitudine incōtinen
tie ⁊ honestate cōtinētie. ¶ Qn̄qʒ aūt fit iudiciū rōnis qua/
re modo moueat libido. ⁊ sumit̄ qn̄qʒ cā in natura. qn̄qʒ in
operibus nostris preteritis. quādoqʒ etiā in spiritualibus.
In natura qa ꝓpter colligationem corporis ad aīam corpꝰ Nō q̄uo corpus ex colligātia quā hʒ cū aīa trahit aīam.
trahit aīam: ⁊ imediate trahit aīam sensualē cuius virtu/
tes figunt̄ in organis corporalibus. vn̄ cum repleant̄ calido
⁊ humido organa generationis desiderat nā expellere illd̄.
Et qa virtutes in neruis ⁊ musculis nate sunt obedire ⁊ i/
perari trahūt virtutes que sunt sup se ad impiuʒ: ⁊ ille sunt
ex parte sensibilis anime cōcupiscibilis ⁊ irascibilis: ⁊ ille vl
terius trahunt rōnē ⁊ idē est iudicium si sumat ratio cāʒ in
iudicādo ex parte cōplexionis vel tēporis: sicut sanguinei fa
cilius trahunt̄ ad libidinē ⁊ sic de alijs. ¶ Qn̄qʒ etiaʒ sumit
iudiciū ex cōuersatione p̄terite vite: sicut qui fixit oculuʒ in
muliere vel qd̄ cōsecutus est in tali peccato. ¶ Qn̄qʒ etiā su
mit cām per quā iudicat in sp̄ualibus: sicut in illusionibꝰ de/
monum: ⁊ in corruptiōe ⁊ infectione nature per p̄mum pec/
catum. Et hec oia iudicia possunt eē ante vtrūqʒ cōsensuʒ:
⁊ in opus ⁊ in delectationē sigillatim ⁊ simul: ⁊ de 2° ⁊ 3° qui/
dem aio non est dubium sed de p̄mo. ¶ Per hoc pʒ ꝙ non
est necesse ꝙ statim quādo aliqd iudicat̄ a rōne in se confe/
rat̄ ēt ad aliū. Et ideo ratio qn̄qʒ iudicat discernēdo d̄ias
delectabilis in se: ⁊ non cōfert ip̄m ad rōnē ꝓhibiti vel non
ꝓhibiti: ⁊ de quo debeat eē cōsensus vel dissensus. ¶ Sunt
etiā qn̄qʒ duo actus in inferiori p̄te rōnis. s. cōceptio ⁊ dele/
ctatio. nō eni delectat̄ ratio nisi prius concipiat delectabile.
Dicimus igit̄ ꝙ si dissensus sequit̄ ad duos actus tm̄: tunc
fit hoc ꝙ dicit Augꝰ. s. ꝙ statiʒ delectatio sequit̄ quādo mē/
tem attingit: ⁊ tunc nunꝙ̄ est morosa delectatio. Si aūt se/
quit̄

quis dissensus post tales actus: tūc autē sequit post iudiciū primū aūt 2m aut 3m. Et si post primū pōt eē delectatio morosa 7 nō morosa nō ex parte tēporis s3 ex parte ignauie rōnis: que diu discurrit per efficaciter mouētia ad libidinē3 a quibus statim iudiciū rōnis reuocare debuerat 7 circa aliō occupare. Si vō sequit dissensus post iudiciū 2m tunc non est morosa: qa illud iudiciū mouet ad dissentiēdum. Si vō sequit dissensus post iudiciū 3m: tūc pōt eē morosa 7 nō morosa: sed magis difficulter ꝙ̄ in iudicio primo: eo ꝙ tunc rō trahat a causis libidinis: sed tñ qa non cogit mētem a libidine reuocare: 7 in tali delectatione sepius cōsueuit libido ad mētē redire post exclusionē3. 7 est simile in eo qui nititur a manibus alicuius trahētis eū euadere. ille enim sepiꝰ cogitur respicere retrorsum ad retrahētem: 7 iterꝫ dirigit oculos in viam rectam per quas p3 fuga. Nec in tali iteratione est periculū aliqō eo ꝙ ratio semp inuenit dissentiēs ad sepius iteratā delectationē. Si vō etiam post dissensum iaceat delectatio 7 post iudiciū detestationis tūc non est in rōnis iferiori parte que mulier dr serpēs 7 tunc nō est iudiciū de ea vtrū sit morosa vel nō morosa. S3 tunc est mā ꝓbāde 7 exercēde virtutis sicut dicit Apl's. datꝰ est mihi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphizet ne magnitudo reuelationū extollat me. sensualitas ꝑpetue corruptionis est: 7 semp cōcupiscit aduersus spm. pp qō ēt dicit Apl's ad Ro. Cōsentio legi dei ꝺm iteriorē hoiem. video aūt aliā legē in mēbris meis repugnantē legi mētis mee 7 captiuantem me in lege peccati que est in mēbris meis. Et alibi qō volo bonū nō ago: sed qō odi malū illud facio. si aūt qō nolo illud facio nō ego operor illud: s3 qō ibabitat in me peccatum. ¶ Ad pmū ġ dōm ꝙ si post dissensum iaceat delectatio erit in sensualitate tm: 7 nō in ratiōe. 7 sic morosa fuit in Paulo 7 in multis alijs sanctis: vñ in tali mora nō est periculum. ¶ Ad alias duas auctoritates Augustini. ꝙ vis est in hoc qō dicit cogitationis delectatiōe. qa cogitatio vt diximus supponit ibi iudiciū rōnis: 7 tūc verꝫ est ꝙ morosa eē pōt si diu sic iudicet rō 7 nō ꝓcedat ad dissensum. statim eñi qñ rō iudicat de illicito 7 ꝑpēdit eē illicitū dissentire d3. vñ si postea nō dissentiens delectat iudicat morosa delectatio etiā si paruū tps sit in quo delectat. sed ponamus ꝙ nō ꝑpēdat ratio eē licitum vel illicitū: sed ꝓcedat tm iudicio pmo 7 diu moret in illo. Et querat vtrū tunc sit morosa vel non. Et videt ꝙ nō qa ꝑceptū est rōni ꝙ excludat 7 hoc est ꝑceptum affirmatiuū 7 ita nō obligat ad semp. ġ nō faciēs ꝑceptum nō semp omittit: 7 ita nō excludēdo delectationē non semper peccat. ¶ Ad hoc dōm ꝙ tunc non iudicat morosa in illo iudicio nisi qñ icipit mouere rōnē ad consentiēdū in opus vel ad fruēdum delectatione. qō notat Augꝰ velle in cogitatu delectari suauiter. In eodem eñi instāti peccat per omissionē rō si non dissentiat delectationi. ¶ Ad pmum qō obijcit in 2m p3 solō per ꝑdicta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Augustinus loquit in cōi de delectatione morosa 7 nō morosa 7 de illa sepe dubiū gñatur quāta sit 7 illa penitētia quā ponit Augꝰ in cōfessione peccatoris 7 dicēda oōne dñica delectationis est in gñe 7 nō in specie. ¶ Ad id qō querit de viro dōm ꝙ ꝺm ꝑdicta inferior 7 supior portio rōnis sunt vna potētia: s3 geminat ꝺm duo officia. Consensus tñ attribuit superiori parti hac rōne: qa cōsensus semp fit ꝺm aliqꝫ regulas iuris quas sequit rō in cōsentiendo. nullus eñi cōsentit in aliquo cuius nullā h3 rōnem in animo. qa igit rōnes tales ꝑncipaliter attēdit superior portio pp hoc attribuit ei consensus in opus: nihilominus tamen quantum est de ratione virtutis in vtroqꝫ officio. s. in superiori 7 inferiori potest consentire 7 dissentire. Et per hoc patet solutio ad oia que obiecta sunt.

¶ Articulus 7ꝰ.

Ertio queritur de quātitate peccati in vnoquoqꝫ gradu. ¶ Et vtrū3 isti gradus in quolibet peccato possint inueniri. Et videt ꝙ in sensualitate nō sit nisi veniale peccatū: qa dicit Augꝰ in 12° de trinita. ꝙ sensualis motus peccatū quidē mortale nō est: sed veniale atqꝫ leuissimū. ¶ Itē duo sunt genera peccati actualis. s. veniale 7 mortale. 7 similr due potestates ad peccandum. s. rōnis 7 sensualitatis. veniale igit erit sensualitatis: cu3 mortale sit rōnis. ¶ Ite3 veniale dispō est ad mortale: 7 sensualitas est potentia disponens 7 inclinans rōnem ad mortale peccatū. Cū igit actus disponēs ad mortale sit potētie disponentis videbit veniale esse sensualitatis. ¶ Itē in progressu tentationis dicit Augꝰ. ꝙ cū māducat hō dānatur totus. s3 in comestione mulieris pōt dānari 7 nō dānari. ¶ Cum ergo sit tertia potentia que est sensualitas videt penes ipsa3 eē peccatum qō nō est dānabile tm. medium eñi h3 nām extremorum. vnde sicut mulier a viro h3 ꝙ pōt peccare mortalr: ita potestatē peccandi venialiter participabit ab altero extremo qō est sensualitas. ¶ Itē in prima tētatione penes suasum serpentis non fuit nisi damnatiōis occasio. Penes gustum vō mulieris causa damnationis tm. ergo cum veniale sit occasio damnationis: 7 non causa: videbitur esse illius potentie que dicitur serpens. 7 cu3 hec sit sensualitas videt ꝙ in sensualitate non sit nisi veniale peccatum.

¶ Sed contra. dicit Augꝰ. ꝙ omne peccatum est adeo volūtarium. qō si non sit volūtarium nō eēt peccatum. ¶ S3 dicit Damascenus ꝙ voluntas in rōne est ita ꝙ si non sit rationalis non sit volūtas. ¶ Et phs in 4° topicoꝝ. ꝙ ois voluntas in ratione est. ergo videt vlterius ꝙ omne peccatu3 in rōne sit. Et sic peccatū veniale erit in rōne 7 nō in sensualitate. ¶ Item hoc videt ex diffōne peccati quā ponit Ambrosius in libro de paradiso. Peccatu3 est ꝑuaricatio legis diuine 7 celestium inobedientia mandatoꝝ: que ꝑuaricatio 7 inobedientia non sunt nisi in illa potentia cui dat lex 7 preceptū. sed hec est ratio. ergo videt ꝙ omne peccatū sit in rōne. ¶ Preterea querit vtrum vir in omni gradu tētationis peccet mortalr tm. Ad cuius intellectum ponat exēplu3 de ocioso qō primū est in cōcupiscentia sensualitatis. 2° in delectatione cogitationis. 3° in cōsensu ad opus. Et videt ꝙ peccet mortalr. qa dicit Augꝰ ꝙ quando vir comedit totus hō dānabit. sed in isto casu vir comedit. ergo totus hō damnabit. Si hoc dicat tunc qōlibet ociosum cum deliberatione prolatū vel factum erit peccatum mortale. ¶ Iuxta hoc querit vtrum isti gradus sint in quolibet peccato. 7 videt ꝙ non. Quedam eñi peccata sunt: que habent obiecta pure spūalia sicut peccatum infidelitatis. vt ꝙ deus non sit trinus 7 vnus. vel ꝙ spūs sctūs non ꝓcedat a patre 7 filio. 7 cum illa obiecta sint pure spūalia in ea non pōt sensualitas. Similr de quibusda3 peccatis supbie spūalis: que obiectū non habēt in sensu vel sensibilibus sicut est excellētia sanctitatis. Et sic videt cū illa peccata sint tm in actu rationis ꝙ semp sint mortalia. ¶ Solō. dōm ad pmum ꝙ in sensualitate sola non est nisi veniale peccatum. In iferiori aute3 parte rationis quādoqꝫ veniale quādoqꝫ mortale. in superiori autem mortale tm: 7 hoc in qbusdam peccatis 7 non in oibus vt infra dicet. ¶ Ad id qō cōtra obijcit dōm ꝙ Augꝰ glosat seipsum in libro retractationum distinguēs ꝙ multipliciter est peccatū voluntarium: 7 redit distinctio sua ad tria membra. Est eñi volūtarium originale sed nō voluntate ꝓpria: sed aliena. s. pmoꝝ parētum. 7 est volūtarium peccatum qō surgit ex cōtinua peccati cōcupiscentia qō dr pmus motus. sed nō voluntate cōiuncta operi: sed voluntate que deberet 7 posset hoc opus ꝑuenire. 3° mō est volūtariū mortale peccatum volūtate cōiuncta operi. vnde dōm ꝙ veniale peccatum qō est in sensualitate 2° modo est voluntariū: 7 ita non op3 ꝙ sit in voluntate que est in rōne vt in subiecto vel vt in causa cōiuncta eliciente actum illū. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ peccatum mortale directe est cōtra legē: 7 ideo nō causat nisi a rōne. sed veniale dispositio est ad trāsgressiōe3 legis: 7 non directe cōtra legem sed ꝑter lege3: 7 ita non op3 ꝙ sit in rōne vt in causa vel subiecto. Dico autem in causa vel subiecto: qa si peccatum cōsiderat in actu tunc est in potētia a qua est vt in causa. Si autē cōsiderat in dispositione vel habitu tūc in potentia a qua est est vt in subiecto. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ isti gradus non in omni peccato sunt ita ꝙ sequat damnatio. Nec Augꝰ dicit hoc ꝙ in omnibꝰ sint hoc modo: sed tm in his vbi mulier 7 vir vetitu3 comedūt 7 serpens vetitum persuadet. Et d3 vis fieri in eo qō est vetitum. vetitū enim idem est ꝙ ꝓhibitū: 7 nō est directe ꝓhibitum nisi mortale peccatu3: qō ergo ex genere 7 nā mortale non est sed veniale vt ociosum hoc nō est vetitum nec ēt concessum: sed est ꝑter ꝑceptum cadens indirecte sub ꝓhibitiōe: 7 ideo mulier per cogitationē in hoc delectata 7 vir

per cõsensum in opus non gustãt vetituꝫ: ⁊ ideo non seqtur damnatio. ¶ Ad id qđ vlterius querit̃ dñm: ꝙ isti gradus sunt in omni peccato mortali. Lz enim quedã non habeant obiecta sensibilia: tamen corruptio p̃ma orit̃ a sensualitate. sicut eñi dicit sapiens. Corpus qđ corrumpit̃ aggrauat animã ⁊ deprimit terrena inhabitatio sensum multũ cogitantem. Unde cũ aïa corruptiones illas patiat̃ ex cõiunctione ad corpus: ⁊ imediata cõiunctio eius sit ẜm sensualitatem corruptio que est a corpore marie viget in sẽsualitate ⁊ per ipsam vt per originẽ est etiã in rõne. Unde pꝫ qualr̃ obnubilatio infidelitatis quãtuꝫ ad primã sui originẽ sit in sensualitate ⁊ in carne. ¶ Si v̾o querat̃ vtrũ p̃mus motus infidelitatis sit in sensualitate vel in rõne. Dicẽdũ ꝙ in sensualitate eẽ nõ põt. sed surreptio rõnis in qua est p̃mus mot⁹ causat̃ a corruptione iferioris rõnis ⁊ sic ẜm relationẽ ad p̃mã originem referẽt ad sensualitatẽ p̃mus motus in talib⁹ peccatis. Et silr̃ dñm etiã est de oĩbus peccatis que hñt obiecta pure spiritualia.

¶ Articulus 8⁹.

Deinde querit̃ qui ⁊ quot sunt modi tẽtandi. Et sumende sunt distĩõnes sanctoꝝ. Dicit eiꝫ glosa sup Geñ. 4°. trib⁹ modis culpa perpetrat̃: suggestione: delectatione: ⁊ cõsensu. Primo per hostem. 2° per carneꝫ. 3° per spũꝫ. Hostis enim praua suggerit. caro se delectationi subijcit. tãdem spũs delectationi cõsensit. Suggestiõe peccatum cognoscimus. delectatione vincimur. consensu ligamur. ¶ Itẽ Greg⁹ 32° li° moraliũ super illud. Ecce vehemoth que feci tecum. dicit fideli famulo dñs cũctas hostis callidi machinationes insinuat omne qđ supprimendo rapit. oẽ qđ de insidiãdo circũuolat. omne qđ minãdo terret. omne qđ suadẽdo blãdit̃. omne qđ desperãdo frãgit. omne qđ ꝓmittendo decipit. ¶ Itẽ p̃° Corinth. 10°. distiguit glosa tẽtationẽ diabolicam ⁊ humanaꝫ dicẽs. ꝙ tẽtatio humana est vt in necessitate vel pressura nõ diffidat homo de deo auxilium humanũ requirendo. ¶ Iteꝫ humana tẽtatio est de eis sine qbus vita ista non agit̃. ¶ Item pp Christum pati humana tẽtatio est per quã perficit̃ apud deũ. ¶ Itẽ humana tẽtatio est aliter sapere q̃ꝫ res se hꝫ cum bono aïo. ¶ Iteꝫ humana tẽtatio est cum irritat̃ quis in fratrẽ studio corrigẽdi plus: tñ q̃ꝫ christiana tranqllitas postulat. Diabolica v̾o tẽtatio est nimis amãdo sniam suã vel inuidẽdo melioribus vsqꝫ ad p̃sidende cõionis vel cõdẽdi scismatis vel heresis sacrilegiũ peruenire. ¶ Querit̃ ergo de oĩbus his modis ⁊ de vtilitate ex his tẽtationibus ꝓueniẽte. Et p̃° querit̃ de p̃ma diuisione que accipit̃ in glosa Geñ. Videt̃ eniꝫ ꝙ nõ cõprehendat oẽm modũ tẽtationis: q̃a nõ est idẽ modus tẽtationis Chri ⁊ nostre ⁊ p̃moꝝ parentũ. Christus. n. tentabat̃ exterius tñ: neqꝫ trahebat̃ a tẽtatione in corpore neqꝫ in aïa. Primi aũt parẽtes trahebant̃ in aïa nõ in corpore. Et hoc pꝫ in dubitatione Eue. nõ enim trahit̃ corpus a tẽtatione nisi corruptum. corpus autẽ Christi ⁊ p̃moꝝ parentũ in p̃mo statu nõ fuit corruptum. nos aũt trahimur in corpore ⁊ aïa. ¶ Itẽ videt̃ falsum ꝙ tẽtatio secũda sit in carne: q̃a supra habitum est in iferiori parte rõnis que non est caro. ¶ Itẽ falsum videt̃ qđ dicit ꝙ delectatiõe vincamur. supra enim habitũ est ꝙ nõ oĩs delectatio est mortale peccatuꝫ q̃uis sit in iferiori parte rõnis. ¶ Deinde obijcit̃ de diuisione Gregorij ⁊ querit̃ q̃d vocatur opprimendo rapere. Hoc enim pertinet ad violẽtiã ⁊ diabolus nulli põt facere violentiaꝫ sicut dicit btũs Bernardus. Debilis hostis est qui nõ põt vincere nisi volẽteꝫ. ergo videt̃ ꝙ nihil opprimẽdo rapiat. ¶ Item opp̃ssio illa aut refert̃ ad corpus aut refert̃ ad aïam. Si ad corpus tunc nõ videt̃ opprimere ita ꝙ rapiat: q̃a ex hoc nihil rapit qđ opprimit aliquem in corpore. ¶ Preterea glosa super p̃° Petri 5° ca° dicit. ꝙ non est timẽdus hostis qui nõ põt etiam in porcos nisi ex dispensatione cõditoris. Et ita videt̃ nõ posse opprimere nisi licẽtia accepta a deo. ergo nõ ipse opprimit sed deus. Si v̾o refert̃ ad aïam tunc plane falsum est: q̃a potestatem in anima non hꝫ nisi inquantũ hõ sibi ex ꝓpria volũtate cõcesserit. ¶ Iteꝫ querit̃ de hoc qđ dicit. insidiando circũuolat. Insidie enim ponũtur ambulantibus in via publica. Sed via publica in moribus est via mãdatoꝝ: ⁊ hec nõ hꝫ periculum: ⁊ ita videt̃ ꝙ nõ sit obnoxia isidijs inimici. ¶ Preterea insidiãtes in vno loco consueuerũt ponere insidias ⁊ non circũuagari: ⁊ ita videt̃ ꝙ incõpetenter hec duo cõiungat insidiãdo circũuolat: si enim insidiat̃ nõ circũuolat: ⁊ si circũuolat nõ insidiatur. ¶ Item querit̃ de hoc qđ dicit. omne qđ minando terret. per minas eñi ⁊ terrores non attrahitur aliquis sed fugat̃. Cum ergo demonis sit intẽtio tẽtatos attrahere: videt̃ ꝙ iste modus non sit machinationis sue qui est minando terrere. ¶ Ulterius queritur de hoc qđ dicit suadendo blandit̃. suasio enim actus rationis est. cum igit̃ demon nõ possit supra rationem vt supra habitum est. videt̃ ꝙ suasio eius non percipiat̃ ab homine: ⁊ ita non suadendo blãdit̃. ¶ Preterea queritur de hoc qđ dicit. desperando frangit. ex hoc enim ꝙ aliquis desperat nõ est oĩno fractus: q̃a adhuc potest redire ad veniam. ¶ Ulterius querit̃ de hoc qđ dicit. omne qđ promittendo decipit. eius eñi non est ꝓmittere: qui nihil hꝫ dare. sed demon nihil hꝫ dare. ergo videt̃ ꝙ suum non sit promittere. ¶ Iteꝫ videt̃ ꝙ non omnes modi machinationis sue cõtineant̃ in istis sex. q̃a dicit Augustinus ꝙ demones se quãdoqꝫ imiscent saporibusciboꝝ vt excitent ad gulam. quãdoqꝫ spectaculis oculorum inuitãtes ad vanitateꝫ ⁊ libidinẽ carnis ẜm ꝙ narrat Gregorius in dialogo. ꝙ diabolus sedit super folium lactuce excitans ad libidinem gustus quãdam monialez. ⁊ ẜm ꝙ dicit̃ de Eua. Uidit lignũ ꝙ erat bonum ad vescẽdum ⁊ pulchruꝫ oculis aspectuqꝫ delectabile. Quãdoqꝫ etiã imiscet gesticulationibus histrionum vt moueat ad risum ⁊ vanitateꝫ. ⁊ quandoqꝫ etiã ipsis sanguinibus vt supra habitum est. ¶ Item Augustinus in libro de cõflictu vitioꝝ ⁊ virtutũ: tangit speciales cõflictus multorum vitioꝝ. s. septem capitalium ⁊ filiarum suaruꝫ: q̃bus pie viuentes in Christo Jesu non desinit diabolus impugnare. ⁊ subinfert postea. sed nec his cõtentus ad alia cõuertitur argumenta: dum quibusdam in somnijs sepius vera ꝓnuntiat vt eos quãdoqꝫ ad falsitatẽ protrahat: cum dormientes ante horaꝫ vel tempus excitat vt eos quãdo vigiliarũ tempus est somno grauissime deprimat. ¶ Preterea cum psallentes atqꝫ orantes sibilis stridibus latratibus diuersis ⁊ incognitis vocib⁹ iactis etiam lapidibus vel stercorib⁹ perturbat vt eos quoqꝫ modo ab opere spirituali retrahẽtes inanes efficiat. Unde dicit ibidem Aug⁹. ꝙ quandoqꝫ tentat blasphemia. ¶ Itẽ in 2° libro super Genesim ad lr̃am. dicit ꝙ mathematici istinctu demonũ sepius vera predicũt. ⁊ sic cum multa sint tentamẽta diaboli nõ videtur posse omnia reduci ad sex modos q̃s tangit Greg⁹. ¶ Item suadendo blãdiri ⁊ promittẽdo decipere: nõ videt̃ habere dr̃iam: q̃a diabolus non promittit nisi addat persuasioni vt credat̃ ꝓmittẽti. ¶ Preterea insidiando circũuolare nõ videt̃ habere differentiam ad aliqđ alioꝝ. qui enim insidiat̃ occulte nocet. ⁊ in omnibus machinamẽtis diabolus querit occulte nocere. ¶ Deĩde querit̃ vlterius de tertia diuisione. ⁊ p̃mo de hoc qđ glosa distiguit tẽtationem humanam ⁊ diabolicam. sicut eñi quedam tentatio est a diabolo: ita quedam a mũdo: ⁊ quedam a carne: ⁊ sic videt̃ insufficienter distinguere. Si autẽ dicat̃ diabolica tentatio: que est ad similitudinem tẽtationis: tunc nihil videt̃ esse dictum: q̃a demonuꝫ nõ est tẽtari. ¶ Itẽ ꝓ Christo pati non videt̃ tentatio esse: sed potius virtus constãtie ⁊ fortitudinis. ¶ Similr̃ in periculis querere humanum cõsilium non est tẽtatio: sed actus prudentie virtutis. ¶ Item in periculis se cõmittere discrimini postposito cõsilio qđ potest haberi est tentare deum: ⁊ hoc est peccatum mortale. g̃ videt̃ oppositum eius. s. querere consilium in periculis esse meritum ⁊ obediẽtia precepti qđ ponit̃ in Deutero. Nõ tẽtabis dñm deũ tuuꝫ. ¶ Item Apostolus permisit se submitti in sporta per muros cum quereret̃ a preposito damasci: ⁊ hoc fuit querere consilium humanũ: nec hoc reputat̃ tentatio: sed potius laus Apostoli sicut dicit glosa ibidẽ. Fugiat seruus Christi ⁊ minister verbi qđ precepit vel ꝑmisit sicut ipse Chr̃s in Egyptum fugit. fugiat oĩno de ciuitate in ciuitatem quãdo eorum quisqꝫ specialr̃ a persecutoribus queritur vt ab alijs qui non ita querunt̃ nõ deseratur ecclesia. ¶ Preterea dicit ph̃s ꝙ si vnum oppositorum est multiplex ⁊ reliquum. cũ igit̃ tentatio humana distinguat̃ per q̃nque membra a glosa: videt̃ ꝙ tentatio diabolica per tot debeat distingui: cum tamẽ in glosa non inueniat̃ nisi vnus modus

tẽtationis

tētationis diabolice.❡ Gratia huius queritᷣ quid sit tēta/
re deum. Si enim hoc est vt quidam dicūt petere miracu/
lum ꝓpter se fieri:tunc multi sancti tētarūt deum.❡ Si au
tem hoc est vt quidaꝫ alij dicūt offerre sese periculo cū pos/
sit cōsiliuꝫ humanū haberi de euacuatione periculi:tūc ite/
ruꝫ multi sanctoꝝ martyrū vt Chatherina ⁊ Sebastianus
tētauerūt deū.❡ Preterea hoc videtᷣ esse cōtra hoc qḋ ha/
betᷣ Judicum 5°.qui spōte obtulistis de Jsrael aīas vestras
periculo benedicite dn̄o.❡ Ulterius queritᷣ de ꝓfectu tēta/
tionis de quo dicit Apostolus pᵃ Corinth.10°.Fidelis deꝰ
qui nō patietᷣ nos tentari supra id quod potestis:sed faciet
eum tentatione prouentum vt possitis sustinere.

❡ Solutio. Dicēduꝫ ꝙ pͥma diuisio data est penes gradus:
quibus ꝓgreditur tētatio in nobis ad cōsumationem pec/
cati:⁊ q̄a nō sunt nisi tres.s.sensualitatis ⁊ inferioris partis
rōnis ⁊ superioris pꝫ ꝙ sufficiens est diuisio penes hos gra
dus assignata.❡ Ad pͥmum qḋ est cōtra obiectum dōm ꝙ
tētatio Christi ⁊ primoꝝ parentum ꝺm pͥmuꝫ statum redu
citur ad tētationem que est in suggestione hostis.suggestio
enī est duplex.s.exterior ⁊ interior.interior fit per actum sen
sualitatis corrupte.exterior fit per demonem absolute:⁊ ta/
lis fuit in pͥmis parentibus ꝺm primū statū in Chro.❡ Ad
aliud dōm ꝙ inferior portio rationis ꝓpter mollitiem ⁊ de
fectibilitatem dr̄ caro.⁊ mulier:ex vicinitate eniꝫ carnis se/
pius emollescit in delectationibus carnalibus.❡ Ad aliud
dōm ꝙ non ideo dicit ꝙ delectatiōe vincimur ꝙ semp hoc
fiat ⁊ in omni delectatione.sed q̄a cum tria sunt in delecta/
tione peccati ⁊ delectatiōe pͥma duo non vincunt:q̄a aperte
sciuntᷣ esse mala.s.persuasio sensualitatis ⁊ iudiciū rōnis de
illicito.sed hoc qḋ compellit ad peccatum est victoria tenta
tionis delectationis.❡ Ad id qḋ vlterius queritᷣ de alia di
uisione dicendum:ꝙ hec sumitᷣ ꝺm modos machinationis
diaboli tm̄:⁊ illi sunt vel in ꝓsperis vel in aduersis. Jn ad/
uersis dupl'r.s.respectu presentis aduersitatis:⁊ respectu fu
turi. Si respectu future aduersitatis tunc minādo terret:et
hoc fit quando incutit alicui timorem defectuum corpora/
lium vel temporaliuꝫ vel perseuerantie si velit seruire deo.
Si autem est respectu presentis aduersitatis:tunc est de ni
mia tristitia mali iminentis:⁊ hoc potest eē malū culpe vel
malum pene.⁊ si est malum culpe tunc desperando frangit.
si de malo pene tunc opprimēdo rapit. Dico autem nimia
tristitia:quia moderata tristitia de culpa vel pena non est
tentatio sed virtus. Unde Apostolus in secunda ad Co/
rinth.6° capitulo.seculi tristitia mortem operatur.tristitia
autem que ꝺm deum est penitentiam in salutem stabilem
operatur.⁊ est tristitia vel confusio adducens gloriam.⁊ est
tristitia vel confusio adducens ignorantiam. Si v̇o tentat
per prospera tūc tentat ꝺm conuersionem ad bonum com/
mutabile. Et hec cōuersio dupliciter consideratᷣ.s.gn̄aliter
ad bonum hoc vel illud:vel sp̄aliter ad hoc bonum vel illḋ.
Et si gn̄aliter tunc insidiando circūuolat ⁊ tūc insidiari est
obseruare oēm modum cōuersionis ad bonum cōmutabi/
le vt inclinet ad illicitum. Si auteꝫ est special'r ad hoc vel il/
lud.tūc aut est respectu presentis aut respectu futuri. Si est
respectu presentis tūc suadēdo blanditur ⁊ est tunc suadere
assignare ratiōes ex parte necessitatis humane vt sub ob/
Alia solo. tētu necessitatis ingerat voluptates. Si v̇o est respectu fu/
turi tūc promittēdo decipit.❡ Uel sic dicatur tētatio hostis
vel est ex parte virium apprehēsiuarum:que tamē sunt pra/
ctice.vel ex parte motiuarum. Si primo modo.aut ex parte
phātasie ꝺm ꝙ accipit a sensu multitudinem sensibilium:et
tunc insidiando circūuolat vt decipiat per sensibilia.aut ex
parte phātasie ꝺm ꝙ est motiua concupiscibilis:⁊ sic suadē
do blāditur. Si autem ex parte motiuarum tm̄ tunc est ꝺm
irascibilem.⁊ tūc aut est cōtra actum fortitudinis:⁊ tunc op
primendo rapit. Aut cōtra actuꝫ spei ⁊ hoc dupliciter.quia
spes est futuri boni ⁊ spes venie. Et si est cōtra spem venie:
Instātie ꝯ se/cūdā solonē. tūc desperādo frāgit. Si autem est cōtra spem futuri boni:
tunc promittēdo decipit.❡ Sed tūc videtur diuisio insuffi
ciens:q̄a nulla machinatio habetur cōtra actum rōnis. Jtē
sicut est machinatio cōtra actum fortitudinis ita cōtra actū
aliarum virtutum cardinalium. Jtem sicut est machinatio
cōtra actum spei ita cōtra actum aliarum virtutum theolo
Solutio. gicarum.❡ Ad hoc dicēdum est ꝙ sicut patet ex p̄dictis de/
mon nō potest super rōneꝫ imediate sed tm̄ mediāte phan/
tasia:⁊ tunc machinatio cōtra rationem reducitᷣ hoc modo
ad illam que est suadēdo blāditur.❡ Ad aliud dōm ꝙ con
cupiscibilis non est ordinata nisi ad bonum vt nūc:⁊ idcir/
co conuersio ad tale bonum est cum fortitudie nisi addatur
persuasio ex rōne ⁊ phātasia:q̄a bonum vt nūc qḋ suspectū
est semp:⁊ idcirco nulla machinatio est in cōcupiscibili sim/
pliciter. Jn irascibili autē nō sic:q̄a illa est cōtra malum qḋ
aperte est malum:⁊ ideo ad isurrectionem cōtra illud nō i/
diget persuasione sed apprehēsione tm̄.❡ Ad aliud dicēdū
ꝙ due virtutes inter cardinales.s.prudentia ⁊ iustitia sunt
in rōne in qua demon nō potest imediate:sed ex multitudie
phātasmatum quādoqꝫ obnubilat ⁊ tūc machinatio cōtra
illam reducitᷣ ad illam que est isidiādo circūuolat. Tempe/
rātia v̇o est in concupiscibili ꝺm ꝙ ordinatur ad bonum vt
nunc:⁊ ideo machinatio cōtra illaꝫ virtutem ad eam redu
citur que est suadēdo blanditur.❡ Ad aliud dōm ꝙ chari
tas est in volūtate supra quā nō potest nisi deus.❡ Et si di/
catᷣ a quibusdam esse in cōcupiscibili volūtas:tamen vt su/
pra habitum est traditᷣ a cōcupiscibili ⁊ delectabili ꝙ est in
ipsa:vt postponat amorem sūmi boni amori summi pn̄tis:
⁊ tūc machinatio cōtra charitatem etiam reducitᷣ ad eam
que est suadēdo blanditᷣ. Fides autē est in rōne vel intelle/
ctu in quā vt habitum est nō potest demon imediate:sꝫ ob/
nubilat quādoqꝫ fidē phātasmatis rōnibus:⁊ tunc machi/
natio cōtra fidem sub ea comprehēditur que dicitur insidi/
ando circūuolat.❡ Ad pͥmuꝫ igitᷣ ꝙ contra partes diuisio/
nis beati Gregorij obijcitᷣ dōꝫ ꝙ oppressio illa nō sonat in
coactionem volūtatis omnimodā:sed occasional'r vt quā/
doqꝫ fit:quādo multa mala ingeruntᷣ alicui ꝙ protrahitur
ad impatiētiam ⁊ iram ⁊ obliuiscitᷣ virtutis sicut fecit btūs
Job cui semper vno nūtio adhuc referēte malū vnuꝫ alius
superuenit qui peius nūtiauit.❡ Ad aliud dicēdum ꝙ op/
pressio est ad volūtatem ⁊ rōnem:sed occasionaliter nō coa
ctiue ꝺm ꝙ exigitur ad tētationem. Si enim esset oīno coa/
ctiua non esset tentatio neqꝫ motus machinationis.❡ Ad
aliud dōm ꝙ rapit hominem in peccato impatiētie vel ire:
lꝫ eniꝫ deus potestatē tētandi permittat ⁊ det:tamē q̄a dia/
bolus ex malitia instigatᷣ ad actum opp̄ssio ⁊ actus diaboli
sunt ⁊ non dei. Uolūtas enim diaboli plus inclinatᷣ ad ten/
tandū ex malitia ꝓpria:q̄ꝫ ex obedientia executionis man/
dati diuini.❡ Ad id qḋ queritᷣ de insidiādo circūuolat:dōꝫ
ꝙ in omni via diabolus ponit insidias ⁊ semp iuxta viā ꝺm
ꝙ dicitᷣ in psalmo.iuxta iter scandalū posuerūt mihi.❡ Est Triplex ē via
enim triplex via per quā progreditur homo.s.via nature.⁊ qua prodien/
iuxta hāc ponit diabolus insidias magis tētans hoiem in ti hoī diabo/
illo peccato ad qḋ magis inclinatᷣ in natura sicut dr̄ in Job. lus ꝯtra tē/
ꝙ abscōdit decipulam iuxta semitaꝫ.⁊ est via rōnis.⁊ iuxta dit.
hanc ponit isidias ingerēs rōni deceptiones in discretione
boni ⁊ mali.⁊ boni ⁊ melioris.ꝺꝫ ꝙ dicit Salomon in ꝓuer/
bijs.ꝙ est via que videtᷣ homini recta ⁊ nouissima eius du
cunt ad interitum. Et iteꝝ via mādatoꝝ ⁊ consilioꝝ dei de
qua dicit psalmista. Uias tuas dn̄e demōstra mihi ⁊ semi/
tas tuas edoce me.⁊ alibi. Uiam mādatoꝝ tuoꝝ cucurri cū
dilatasti cor meum.⁊ iuxta hāc ponit insidias quomō possit
declinare ambulātes in ea.❡ Dicēdum ergo ꝙ in ipsa via
non est periculum:sed q̄a difficile est attingere rectum ⁊ fa/
cile declinare:sicut dicit ph̄s in 2° ethicoꝝ.ideo insidiatᷣ vt Caplo.9.
recte ambulantes seducat a via.❡ Ad aliud dōm ꝙ diabo
lus circūuolare dicitur ꝓpter hoc ꝙ multipliciter contigat
declinare a recto ⁊ ipse oēs illos modos obseruat.❡ Ad id
qḋ queritᷣ de hoc ꝙ est mināndo terret.dicēduꝫ ꝙ nō minatᷣ
alicui sibi seruienti:sed potius volenti seruire deo:vt habi/
tum est in diuisione.vn̄ per hanc machinationeꝫ intēdit ho
minem retrahere a seruitio diuino.❡ Ad id qḋ obijcitᷣ de
suadēdo blāditur:pꝫ solutio per predicta:q̄a lꝫ supra rōneꝫ
nō possit imediate:pōt tamē per cōturbationeꝫ phātasma/
tum in phātasia.❡ Ad id qḋ obijcitᷣ de desperādo frāgit.di
cēdum ꝙ fractio nō sonat in omnimodā impossibilitatē re/
desidi ad salutē.sed sonat icorruptionē ordinis ad hoc per
qḋ remittuntᷣ oīa peccata.oīa enim peccata remittūtur per
misericordiam dei ad quā per spem ordinatᷣ penitēs.despe
rans auteꝫ corruptus ⁊ fractus est in ordine illo.❡ Ad aliḋ
dōm ꝙ siue demon imisceat se sapori ciboruꝫ siue sanguini

humano siue alijs exterioribus vel interiorib⁹ totum redu
cit ad illam machinationem: que dicit suadẽdo blandit. q2
in omnibus illis cõuersionem ad bonũ cõmutabile intẽdit
persuadere. ¶ Ad aliud dõm ꝙ vitia siue capitalia siue fi
lie eorũ sunt de duplici obiecto. s. boni apparentis mali. vt
ira cõtra apparens malum ⁊ gula ⁊ luxuria ad apparẽs bo
num. ⁊ ideo tẽtatio ire ⁊ accidie ⁊ inuidie reducitur ad cõ
minãdo terrere. Ira enim insurgit ꝓpter apparẽtez exina
nitionez que occulte minat in corde vl' ꝯtumeliã si sustineat
vel lesionẽ corporis vel rex. Accidia võ difficultatem cultus
dei ⁊ seruitij minatur. Sz inuidia minatur impedimẽtum
excellẽtie vel ꝓsperitatis ꝓprie ex bono ꝓximi. Alia võ pec
cata ꝓpter cõuersionẽ ad bonuz vt nũc comprehẽdũtur sub
suadẽdo blãdit. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in somnijs vera ꝑdice
re ⁊ añ tp̃s excitare reducũtur ad ꝓmittẽdo decipere. bonis
enim quibusdã p̃ntibus quasi ꝓmittit futura maiora: latra
tibus autẽ vel ictibus inquietare psallentes reducit ad cõ
minãdo terrere. ¶ Ad aliud qd̃ obijcit de blasphemia. dõz
ꝙ blasphemia ꝓuenit ex infidelitate: ⁊ ideo sicut obnubilat
circũuolando per isidias fidem vt ꝓtrahat ad isidelitatez:
sic ẽt posterius ꝓtrahit ad blasphemiã. ¶ Ad id qd̃ obijcit
de mathematicis dõm ꝙ hoc cõtinetur sub ꝓmittẽdo deci
pere: sicut est reuelatio somnioꝝ ⁊c. ¶ Ad id qd̃ de 3° diui
sione querit dõm ꝙ humana tẽtatio dr̃ ibi in his sine qbus
nõ est isirmitas humana. diabolica aũt p̃sumptio dr̃ p̃sum
ptio cõtra preceptũ dei que ꝓuenit ex cõtemptu p̃cepti ⁊ p̃ci
pientis. Et ꝓpter hoc in glo. nõ ponitur diabolica tẽtatio:
sed diabolica p̃sumptio ⁊ humana tẽtatio ⁊ angelica perfe
ctio. Et dicitur p̃sumptio diaboli: quãdo suadet diabolus
ipsaz: nõ isirmitas humana ⁊ que est ad imitationẽ diabo
li. Angelica võ ꝑfectio est vt dicit glo. in nullo errare. sed tẽ
tari est humane isirmitatis. ⁊ hec tẽtatio que in isirmitatez
humanam cadit: aut est ꝓbationis diuine: aut isirmitatis
humane. Et si est ꝓbationis diuine tunc semp est in pericu
lis. ⁊ tunc aut est cũ possibilitate euadẽdi periculum aut nõ.
Si p̃mo modo tũc est illa quã dicit glo. ꝙ in necessitate vel
pressura nõ diffidat hõ a deo auxilium humanũ requirẽdo.
Si võ secũdo modo tũc est illa quã dicit glo. pati pro Chrõ
humana tẽtatio est. Et iste due tẽtationes sunt per quas ꝑ
ficitur apud deum. Nec dicũtur tẽtationes nisi pro tanto ꝙ
sunt iterrogationes infirmitatis humane. Utrũ deo cõstã
ter adhereat vel nõ. Si autẽ tẽtatio est probatio ab isirmi
tate humana in his sine quibus hec vita nõ ducit: tũc mul
tiplicatur ŝm tres vires que referuntur ad opus huius vi
te. Et illa que est aliter sapere q̃ res se hz cuz bono animo
non vsq; ad sensus singularitatis cõdendi scismatis vel he
resis sumpta est penes rõnẽ. illa võ que est amare ea sine q
bus vita ista nõ agitur: sumpta est penes cõcupiscibilez. Sz
illa que est cum quis irritat in fratrẽ studio corrigẽdi plus
tamen q̃ christiana trãquillitas postulat sumpta est penes
irascibilẽ. ¶ Ex his pz solutio ad obiecta: qa humana tẽta
tio nõ diuiditur contra diabolicam tẽtationem: sed contra
diabolicã presumptionem. Simil'r pro Christo pati tenta
tio est ꝓbationis per quã intelligat infirmitas humana de
cõstantia. ¶ Patet etiã ꝙ cuz aliqs leditur solus: ⁊ nõ grex
sibi cõmissus: ⁊ grex aliũde habet cõfortationẽ bene põt cõ
surgere ad cõcilium humanuz ⁊ cedere. ¶ Ad id qd̃ querit
Quid sit tẽtare deũ ⁊ q̃ti di tẽtatio regrit.
quid sit tẽtare deũ. dõm ŝm glo. 6° Deutero. ꝙ deum tẽtat
qui hñs ꝙ faciat sine rõne se committit periculo experiens.
Utrũ possit liberari a deo. ⁊ ideo tẽtatio dei supponit tria
s. postulationẽ miraculi sine rõne vtilitatis: ⁊ ꝙ cõmittat se
vel fidẽ discrimini vt per hoc sciat si liberet euz deus ꝙ deo
sit credẽdum. Et 3^m ꝙ non sit perfecta fides in corde. ⁊ hoc
dicit glo. sup v̄suz illum. Ubi tẽtauerũt me patres vestri ꝓ
bauerunt ⁊ viderũt opera mea. s. ꝙ dolose miraculũ postu
larũt in corde nõ credẽtes. ¶ Ad id qd̃ q̃rit de ꝑfectu tẽta
tionis dõm ꝙ lz ad multa valent tẽtationes. tñ ad quatuor
valent sp̃aliter. s. ad emendationem delicti. Et huius exem
plum est de Maria sorore Moysi. Et ad virtutis ꝓbatio
nem. ⁊ huius exẽplum est in Job ⁊ Thobia. Et ad humili
tatem ⁊ experimẽtum proprie fragilitatis ⁊ fortitudinis in
resistẽdo. Et huius exẽplũ est in Ap̃lo Paulo. Et ad glo
riam dei. ⁊ huius exẽplũ est in ceco nato. ¶ Nota idẽ ꝙ glo.
dicit super Matth. sic. Oibus que in mundo sunt vt armis
vtitur diabolus cõtra nos. Nam nihil est in mũdo nisi con
cupiscentia carnis ⁊ concupiscentia oculoꝝ ⁊ superbia vite.
In his enim tribus omnia genera tẽtationum comprehen
duntur. Sed glo. ibidem distinguit genera tentationuz pe
nes obiecta ⁊ generales fines peccatorum. Omne enĩ3 pec
catum: aut fit propter concupiscentiam carnis: aut propter
concupiscentiã oculorum: aut propter superbiam vite.

¶ De q̃tuor coequeuis in cõi. Articulus p̃mus. Qõ 12me.

Deinde querit de qua
tuor coequeuis in cõi. Et videt ꝙ non sint
tot qa tempus est accidẽs. ⁊ sic erit in aliq
eoꝝ vt in subiecto. accñs autem nũq coe
queuũ subiecto est qd̃ ꝓbat ex hoc ꝙ p̃nci
piat ⁊ causat a subiecto. ergo videt ꝙ ista
q̃tuor nõ sint coequeua. ¶ Itẽ locus ⁊ loca
tum nõ sunt coequeua ŝm nãm. qa locus principium locati
est. cum ergo celũ empyreum sit locus ⁊ angeli locatũ in ip̃o
non vident esse coequeua. ¶ Item dicit phs in libro de cau
sis. ꝙ quedã que sunt post eternitatem sunt supra tp̃s. sed il
la sunt imutabilia sicut celum ⁊ angelica nã. ergo non vidẽ
tur esse coequeua tẽpori. ¶ Item Damascenus 2° lib° ca°
3°. Quidam aiunt ꝙ ante oẽm quidem creationem geniti
sunt angeli: vt Gregorius dicit theologus. primũ quidem
excogitauit deus angelicas v̄tutes ⁊ celestes ⁊ excogitatio
opus eius fuit. Alij võ qñ postq̃ est genitum celum p̃muz.
qñ autem ante oẽm hominis plasmationem omnes confi
tent: ego aũt Gregorio theologo consentio. dicebat eni pri
mum intellectualem substantiã creari: ⁊ scd̃o sensibilẽ ⁊ tũc
ꝙ ex vtroq; .s. hoiem. ¶ Preterea queritur penes quid su
mitur numerus horum quatuor coequeuorum.
¶ Solo. ad hoc vltimuz dõm ꝙ numerus quatuor coeque
uoꝝ accipit penes principia creationis ⁊ coexistentia istoꝝ. Penes quid numerus coequeuoꝝ sumitur.
Sũt eni quedam creata ex mã corporea mutabili ⁊ illorum
principiũ est mã. Quedã võ ex mã imutabili per gñationez
⁊ corruptionem ⁊ hoꝝ p̃ncipium est celum. Quedã võ sunt
non ex mã corporea: ⁊ hec non possunt esse p̃ncipiata ex mã
vel ex celo sicut angelica nã: ⁊ ideo ista tria coequeua sunt.
Tp̃s autẽ coequeuum ipsius ponit ŝm ꝙ sumit extẽso noie
pro mensura cuiuscũq; mutationis ad qd̃cũq; esse. Uñ di
cit ibi tp̃s mensura ꝓgressionis eoꝝ inesse per creationem.
¶ Ad primũ ergo dõm ꝙ tẽpus illud nõ est in vno: sz adia
cet tribus. s. angelo creato ⁊ celo ⁊ materie. Et hz duplicem
comparationem ad illud cui adiacet. s. vt mẽsura ⁊ vt acci
dens. Ut accñs principiat ab ipso ⁊ sic posterius ip̃o est ŝm
intellectum: sed nõ quo ad esse ⁊ durationẽ. Ut mẽsura võ
est passio motus eius ⁊ adiacet ei vt coequeuũ. ¶ Ad aliud
dõm ꝙ locus ŝm ꝙ accipit vt creatum non est nisi extremi
tas corporis alicuius: ⁊ refert ad ip̃m sicut terminãs ad ter
minatum: ⁊ pars ad totũ. Scd̃m aũt ꝙ accipitur in genera
tione ⁊ natura tũc quandam hz influẽtiã principij supra for
mam ⁊ figuram rei gñate in ipso ŝm ꝙ dicit Porphyri⁹. ꝙ
gñationis principiũ dr̃ vel ab eo qui genuit vel ab eo in quo Caplo 6 glo.
quis genitus est. ¶ Ad aliud dõm ꝙ Gregorius theolog⁹
⁊ Damascenus loquunt ŝm ordinẽ intellectus ⁊ nature et
non ŝm ordinem ipsius esse. ŝm intellectũ enĩ3 ⁊ naturã sim
plicia sunt ante composita: vt sensibile ⁊ intellectuale añ ho
minem qui ex vtroq; est. intellectuale võ in ordine simplicĩũ
est ante sensibile: quia intellectuale est finis ⁊ actus sensibi
lis. actus autem vt dicit phs in 9° metaphysice. prior est po Tex. cõ. 6.
tentia suba ⁊ ratione: sed ŝm ordinem ipsius esse nihil ꝓhi
bet intellectuale esse coequeuum celo ⁊ materie que a Da
masceno sensibilia dicunt eo ꝙ a sensibus percipiuntur.

Post hec transeundum est ad ea que ex qua
tuor coequeuis ŝm numerum sex dierum pro
cesserunt. Et queruntur duo. Quia enĩ3 ope
ra sex dierum facta sunt triplici opere. scilicet
creationis distinctionis ⁊ ornatus. Queritur
primo de distinctione ⁊ ornatu eo ꝙ iam habi
tum est de creatione consequenter de ipsis distinctis ⁊ orna
tis. ¶ Circa primum queruntur tria. Quorum primum est
de opere distinctionis. 2^m de opere ornatus. 3^m de trib⁹ ope
ribus in cõi. s. creationis distinctionis ⁊ ornatus.

¶ De opere distinctionis. ¶ Articulus 2⁹.

Ad primū procedit̄ sic. In pn° Genesis super illud. Fiat lux. dicit glo. interlinearis icipit distinguere opera. ergo videt̄ cum per hoc verbum fiat lux aliqua pars materie pme acceperit formam lucis ꝙ distinctio sit acceptio forme spālis. ¶ Itē res in nā sunt in esse disticto. cum igit̄ ex mā non progrediantur nisi per acceptionem forme videtur ꝙ collatio formarum sit opus distinctionis.

¶ Sed cōtra. in omni opere sex dieꝝ semper ponit̄ aliq̄ collatio forme sicut pꝫ in creatione pecoꝝ ⁊ piscium vel volatiliū ⁊ solis ⁊ lune. ergo videt̄ ꝙ opus distinctionis per oīa opera sex dieꝝ extendat̄ qđ est contra omnes sanctos qui dicūt opus distōnis vltra diem tertiam nō extendi. ¶ Iteꝫ videt̄ ꝙ distinctio non fit ad formā sed ad locū. Dicūt eniꝫ sancti ꝙ prima distinctio est lucis a tenebris ita ꝙ lux est in superiori parte ⁊ tenebre in iferiori ex paritate terre. Et secūda distinctio est aquaꝝ que sunt supra firmamētum ab aquis que sunt sub firmamēto. Et tertia aquarum in locū vnuꝫ a terra. Et omnes iste distōnes sunt ad locum: ergo videtur ꝙ distinctio sit acceptio loci. ¶ Item videt̄ hoc ex hoc ꝙ dicunt sancti primo mām omnium fuisse cōfusam: ⁊ per distinctionem vnūquodqꝫ elemētum ad suū locum eē distributū. In hoc eni vident̄ innuere ꝙ distinctio sit distributio elemētorum ad loca propria. ¶ Itē querit̄ cum tres sint distinctiones vt dicūt sancti. s. lucis a tenebris: ⁊ aquaruꝫ ab aquis: ⁊ aquaꝝ a terra penes qđ iste tres distōnes accipiant̄. ¶ Solutio. dicēdum ꝙ distinctio dicit actum iclinātem ad formā cōiter ⁊ ad locū: ⁊ est actus ordinās pncipia nature ad locū ⁊ ad formā actionis ⁊ passionis ⁊ motus. Et per hoc pꝫ solutio ad pma duo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō quelibet acceptio forme est distinctio: sed pncipioꝝ generaliuꝫ mouētiū ⁊ agētium ⁊ patiētium: determinate autē stelle ⁊ determiata animalia nō sunt gñalia principia sed determinata. ⁊ ideo illa omnia pertinēt ad ornatuꝫ vt patebit in sequētibus. ¶ Ad id autem qđ de plātis potest obijci soluet̄ iferius. ¶ Ad vltimum dōm est ꝙ est principium mouēs influēs virtuteꝫ et non spēm suam his que mouētur ab ipso: ⁊ est pncipiuꝫ motum receptiuū virtutis illius. Et sunt iteꝝ principia agētia ⁊ patiētia ⁊ mouentia inuicē recipientia a seinuicem virtutem ⁊ spēm. Principiū aūt qđ est mouēs tm̄ influens virtutem ⁊ non spēm est duplex. s. substātia mouens ⁊ forma per quā est motus illius. ¶ In prima ergo distōne fit distinctio extremoꝝ abinuicem quoꝝ vnum est mouens influēs virtutem ⁊ nō spēm: ⁊ hec distinctio fit penes formam per quā est motus: ⁊ hec est diuisio lucis a tenebris. lux eni est pma forma per quā mouentur elemēta ad gñationeꝫ ⁊ corruptionem: ⁊ in generatione tamē nō generatur lux sed virtus cōsequens lucē comparatur ad gñationem. ¶ In scđa vō distinctione distinguit̄ mouēs primum ab eo ꝙ mouetur ꝫm subām vt aque que sunt supra firmamētum nō supponūt celum crystallinum vt supra est habitum distinguunt̄ ab aqs que sunt sub firmamēto que supponunt pro materia fluida ⁊ mobili ad generationē ⁊ corruptionē. ¶ In tertia vō distiguuntur agentia ⁊ patientia abinuicem vt aqua ab igne et aere descēdens ⁊ a terra recedens in locum vnum.

Nō qđ dicat distinctio.

¶ Sed contra hanc distinctionem obijcitur: qa cuꝫ prior sit distinctio rei ꝫm substantiam q̄ꝫ ꝫm formam: videret̄ tunc ꝙ secūda distinctio precedere deberet primam. ¶ Item lux non videt̄ esse forma que moueat ꝫm influētiā virtutis tm̄: a quibusdam eniꝫ cōuincat̄ ꝫm spēm sicut ab igne ⁊ aere qñ presens est illuminās. ¶ Iteꝫ ignis ⁊ aer sunt agētia ⁊ patientia sicut aqua ⁊ terra. Et ita videt̄ ꝙ debeant habere distinctionem sicut alia duo elemēta qđ non determinatur in lfa Genesis. ¶ Preterea querit̄ ad quid necesse est esse distinctionē ad locum ⁊ formam ⁊ nō ad alterum tm̄: ⁊ ad quā formā sit distinctio. ¶ Solō. ad hoc vltimum dōm est: ꝙ totum opus sex dieruꝫ terminat̄ ad opus nature: ⁊ ꝫm ꝙ multiplicat̄ opus sex dierum terminat̄ ad opus nature: ⁊ ꝫm ꝙ multiplicant̄ ea que sunt ad perfectionem principioꝝ naturalium multiplicat̄ opus sex dierum. ¶ Primum aūt opus qđ creationis est ipsas substātias principiorum nālium cōducit ad esse. Cum autem ꝫm phm principia ꝫm suas substantias nō agant nec patiātur nec moueant nec mouēatur exigit̄ aliqđ opus per qđ habeant formas mediātib⁹ quib⁹ moueant ⁊ mouēatur ⁊ agant ⁊ patiātur. Dicit eniꝫ sic phs in libro de sensu ⁊ sensato ꝫm ꝙ ignis ⁊ terra nihil facere vł pati nec aliud in quicq̄ꝫ supple cōtingit eis: ꝫm autem ꝙ cōtrarietas in vnoquoqꝫ ꝫꝫ hec omnia ⁊ faciūt ⁊ patiunt̄. hoc igit̄ opus qđ dat principijs nature mouere ⁊ moueri ⁊ agere ⁊ pati est opus distinctionis siue diuisionis vel dispōnis. Opus autem qđ determinat actum actiuorum ⁊ passioneꝫ passiuorum ⁊ motum motiuoruꝫ ꝫm determinatas species in natura est opus pertinens ad ornatum vt in consequentibus patebit. Et cum non plura exigantur ad nature perfectionem non sunt plura opera in sex diebus. Quia vō forma ꝫm quā mouēt ⁊ agunt ⁊ patiuntur principia habet contrarietatem: oportuit ipsa principia ꝫm suas formas ⁊ motas sortiri diuersa loca. Et propter hoc distinctio ad formā est etiam distinctio ad locum per consequēs. ¶ Ad primuꝫ autem dicēdum ꝙ lux est forma inuenta in celo mobili ⁊ nō mobili. Inuenitur eniꝫ in celo empyreo ⁊ crystallino ⁊ sphera stellata ⁊ spheris planetarum. Et ppter hoc cum sit generalior q̄ꝫ substantia celi mouens que primo inuenitur in celo mobili crystallino prior est distinctio sua q̄ꝫ celi crystallini. ¶ Item alia ratione supra in questione de celis probatum est: ꝙ nullum corpus omnino vniforme est mobile: qa sic nō haberet dextram ⁊ sinistram. Et ideo celum crystallinum cum moueatur habebit principia motus dextram et sinistram deiformitatem: aut illam facit disparitas lucis in oriēte ⁊ occidēte. Et ita patet ꝙ lux est aliquo modo principium motus etiam ipsius celi qđ est primum mobile: ⁊ ideo eius distinctio est añ distinctioneꝫ primi mobilis. ¶ Si vō queratur quare nō distinguant̄ alij celi sicut sphera stellata ⁊ sphere planetarum. Dicēdum ꝙ operatio que est super spheras inferiores est operatio pertinēs ad ornatum ppter determinatas stellas ⁊ determinate mouētes vt patebit in opere quarte diei. Sed operatio que est super celuꝫ crystallinum est operatio vniformis in forma ⁊ motu. est enim totum luminosum habēs vniformem motum. s. diurnuꝫ tm̄: ⁊ ideo non determinate mouet ad hanc spheram vel illam: sed ad omnem sensum qđ exigitur in opere distōnis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ alterius rationis est in natura lux ignis ⁊ aeris ⁊ celi. ignis enim ⁊ aeris est corruptibilis ⁊ miscibilis corporibus alijs: sed nō lux celi. Eoꝝ enim est mixtio quorum est materia vna ⁊ forme contrarie. Celum autem cuꝫ inferioribus non habet eandem materiam neqꝫ contrariā formam. Et ita patet ꝙ inferiora non accipiunt lucem celi: sed virtutem que consequitur luceꝫ que mouet ad generationem ⁊ corruptioneꝫ. Et hoc intelligit̄ de luce ꝫm ꝙ est in celi partibus vt in subiecto: ⁊ non de illa que effluit in aereꝫ vel alia elemēta: qa illa iudicio meo qualitas est ⁊ generabilis ⁊ corruptibilis vt infra dicetur. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ in media distinctione quādo distincte sunt aque inferiores a superioribus: ⁊ per hoc ipsum ꝙ aque acceperunt iferiorem locum ignis ⁊ aer distincta intelligunt̄. ¶ Iteꝫ in 3° distinctione quādo aque disticte sunt a terra: tūc distincta sunt duo inferiora elemēta. Et hoc est ꝙ dicit Beda super Geñ. ꝙ ignis ⁊ aer distincta sunt quando libera ab aquis sursum serena remanserunt.

Vide p̄ ꝫ Aū roē. 2. cap̄ de subā orbis.

¶ Articulus 3⁹.

Secūdo queritur de opere ornatus. Et videt̄ ꝙ non aliquod opus sex dierum sit opus ornatus. Ornatus enim pertinet ad bene esse: opera vō sex dierum pertinent ad esse principiorum naturalium: vt patet percurrenti per singula: ergo videtur ꝙ nullum opus sex dierum pertineat ad ornatum. ¶ Itē ornatus fit de aliquo pulchro ⁊ precioso qđ est alterius nature q̄ꝫ id quod ornatur: sed luna ⁊ stelle non sunt alterius nature q̄ꝫ celuꝫ vt probat Philosophus in secūdo de celo ⁊ mūdo. Similiter pisces ⁊ animalia non sunt alterius nature q̄ꝫ de natura elementorum: ⁊ ita videtur ꝙ talia non pertineāt ad ornatū. ¶ Itē videtur ꝙ opus dispositionis ⁊ ornatus non differāt: quia dicit Strabus super Genesim sup illud fiat lux ꝙ pulchre ornatum mundi a luce inchoat sine qua cetera opera indecora ⁊ inuisibilia remanerent. Et constat ꝙ ibi incipit opus distinctionis: ergo videtur ꝙ opus distinctionis ⁊ ornatus non differāt. ¶ Item si opera sex dierum sunt ad instaurā-

Tex. cō. 49. ⁊ infra.

cta opera nature: videtur ꝙ ex hoc accipitur ꝙ de⁹ in septi/mo die quieuit ab ope qd̃ patrarat. Et dicit Augustinus ꝙ quieuit.i.ab opere cessauit: quia nihil nouũ postea fecit qd̃ ante in specie ⁊ materia non fecerat. Si inquam sic est: tũc ornatus videtur esse opus: principia nature mouentia agẽtia ⁊ patientia ad determinatas species conducẽs: quibus speciebus motus ⁊ actiones eorũ determinẽtur vt res determinate in forma ⁊ specie ab eis possint produci. Si autẽ hoc est tũc productio plãtarum videtur pertinere ad opus ornatus: quia in illis actiua ⁊ motiua prĩcipia in natura ad specialium formarum productionem sunt determiata. Qd̃ si cõcedatur erit cõtra glosam supra Geñ. que dicit vegetabilia ad opus dispositionis siue distinctionis pertinere eo ꝙ radicibus terre sunt affixa. ¶ Solutio. dicẽdum ꝙ opus ornatus vt prehabitum est: est opus ad speciales formas cõducens prima nature principia. ¶ Et ad hoc intelligẽdum notãdum ꝙ superiora dicuntur mouere dupliciter ẽm ꝙ in eis inuenitur duplex motus. ẽm enim motum diurnũ qui est celi qd̃ est vniforme mouent vniformiter. ¶ Idem enĩ eodem modo se habens: vt dicit Philosophus in secũdo de generatione ⁊ corruptione. semper facit idem. Secũdus motus superiorum est celorum iferiorum ⁊ difformiũ: ⁊ ille est motus qui proprie est zodiaci ⁊ ab occidente in orientem vt supra habitum est. ⁊ ille in motibus habet diuersitatem ẽm diuersitatem stellarum que accipiũt diuersos situs ⁊ diuersas eleuationes ⁊ depressiones ⁊ accessus ⁊ remotiones ex motu suo qui sequitur circulum obliquũ. Et ille motus est causa diuersorum in specie in iferioribus: quia sicut idem eodem modo se habens semper facit idem: ita diuersum diuersimode se habens natum est facere diuersa semper. Similiter in inferioribus prĩcipia nature actiua ⁊ passiua que sunt in elementis non sufficiunt ad productionem perfectorum in specie ⁊ forma. cõmixtio enim elemẽtorum non facit hominem nec leonem: sed oportet efficiẽtie esse in simili actu cum effectis vt homo hominem ⁊ leo leonẽ ꝑducit: ⁊ propter hoc exigitur opus ornatus post opus distinctionis ⁊ vt determinẽtur principia nature agentia ⁊ mouẽtia ad formas determinatas in speciebꝰ diuersis. ¶ Ad primum ergo dicẽdum ꝙ est ornatus additus ad venustatem eius ꝙ iam perfectũ est: ⁊ ille pertinet ad bene esse. ⁊ est ornatus in hoc ornãs ꝙ determinat ad pulchritudineẽ forme id quod añ indeterminatum erat ⁊ cõmune ⁊ hoc pertinet ad esse. Et hoc est idem cum eo qd̃ alij dicũt ꝙ est ornatus cuius finis est id quod ornatur: ⁊ hoc pertinet ad bene eẽ. ⁊ est ornatus qui finis est ei⁹ qd̃ ornatur: ⁊ ille pertinet ad eẽ in specie determinata. Finis enim in natura est forma ⁊ vltimus finis est vltima forma que est anima. ¶ Ad aliũ dicendum ꝙ ornatus primo dictus qui est de bene esse est alterius nature: q̃ res que ornetur. sed ornatus secundo modo dictus est in re quã ornat sicut species in materia: ⁊ non oportet ꝙ habeat diuersitatem ab ipsa. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Strabus accipit ornatum gñali nomine pro omni forma: siue sit cõmunis siue determiata in specie: ⁊ hoc modo verum est ꝙ opus distinctionis comprehendiẽ sub opere ornatus: sed quia ornatus dicit decorum ⁊ decorum non ita apparet in cõmuni sicut in speciali: ideo alij sancti opus ornatus diuidunt cõtra opus distinctionis siue dispositionis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ tribus de causis vegetabilia pertinẽt ad opus distinctionis ⁊ non ornatus. ¶ Quarum prima est ⁊ precipua hec: quia planta non de necessitate ꝑducitur a planta: sed ad productionem plante sufficit ꝓportio mixtionis agentium ⁊ patientium in inferioribus ad naturam plante ⁊ proportio stellarum mouentium in superioribus: in animalibus autem maxime perfectis non sufficit hoc: oportet enim ꝙ animal ex aiali producatur. ¶ Et hãc causam tangit Philosophus in ꝑmo de vegetabilibus. ꝙ principium cibi plãtarum est a terra: ⁊ prĩcipiũ generationis fructuum a sole. quia Anaxagoras dixit ꝙ earum fructus est ab aere: ⁊ ideo dixit Letynion ꝙ terra est mr̃ plantarum ⁊ sol pater. Qd̃ autẽ animal producatur ab animali ⁊ non sufficiant elementa ⁊ stelle ad productionem perfectorum animalium: expresse dicit Auerrois in cõmento super 11° metaphysice. ⁊ Damascenus in secũdo libro dicẽs. ꝙ oportet scire ⁊ quorũlibet animalium prime hypostases facte sunt per creationem. ¶ Secũda causa est quam tãgit glo. scilicet ꝙ radicibus terre adherent imobiliter: vnde et ipsa diuersitatem accipiũt in sapore ⁊ fructu ⁊ natura ẽm diuersitatem locorum in quibus plantãtur. Et hoc est qd̃ dicit Philosophus in ꝑmo de vegetabilibus. Plãta est terre affixa: ⁊ non separatur ab ea: quidaꝫ võ loci sunt meliores quibusdam. Similiter meliores sunt fructus in vno loco q̃ in alio. Et alibi circa finem primi vegetabilium dicit ꝙ helenum perniciosum natum in Persia in Egyptum et Hierusalem trãsplantatum factuꝫ est comestibile. ¶ Tertia causa est q̃a cũ precipuus ornatus in iferioribus sit adeptio anime: plãte nõ habent aiam perfectam. Et ideo dicit Gregorius in quadam omelia paschali ꝙ plãte viuunt nõ per animam sed per viriditatem. Et phus dicit in ꝑmo de vegetabilibus. Plãta nõ indiget dormitione ꝓpter multas causas: q̃a posita est ⁊ plãtata in terra ⁊ alligata ei nõ hꝫ motũ in se: neqꝫ terminum terminatũ in partibꝰ suis. Hoc est ꝙ aia ipsius nõ terminaẽ ad specialia organa in suis opibꝰ: nec hꝫ sensum: nec motum volũtarium: nec aiam perfectã: imo nõ habet nisi partem partis anime. Et ideo dixit etiaꝫ Abrutalius ꝙ planta habuit generationem mundo adhuc diminuto ⁊ nõ perfecto in complemento suo ⁊ eo completo generabatur animal.

¶ Articulus 4⁹.

Tertio querit̃ de tribus his operibus in cõi: Et videt̃ ꝙ plura sint opera: q̃a sicut dicit Alchimi⁹ super Geñ. in ꝑncipio quatuor modis operat̃ de⁹. ꝑmo in verbo. secũdo in materia: vñ qui viuit in eternũ creauit omnia simul. 3° per opera sex dierũ varias distinxit creaturas. 4° ex ꝑmordijs seminalibus vel primordialibus semibꝰ nõ incognite oriunt̃ nature: sꝫ note sepius ne pereãt iformant̃. vnde in Joãne. Pater meus vsqꝫ mõ operat̃ ⁊ ego operor. Cũ igit̃ ẽm hãc glo. q̃tuor modis distinguatur opus diuinum. videt̃ ꝙ sancti insufficiẽter distinguũt per tria. ¶ Iteꝫ videt̃ ꝙ q̃nque sunt opera q̃a glo. nõ facit mẽtionem de opere ornatus: sed tm̃ de opere distõnis ⁊ creationis. ¶ Item videtur glo. esse diminuta: q̃a est quoddã opus diuinum miraculosum: ⁊ de hoc nõ facit mẽtionem. ¶ Item querit̃ q̃re penes tres modos operatiõis sex dierũ accipiãtur. ¶ Solutio. ad hoc vltimũ dõm ꝙ opus sex dierũ vt dicit Augustin⁹ in libro super Geñ. ad lrãm. est ad instaurãdum opus nãe in perfectione causarũ nãliũ: ⁊ ideo terminat̃ in quiete sabbati quãdo iam nihil nouũ creauit deus nec in forma nec in materia: sed ex ꝑmordialibꝰ causis natura operãte ꝓpagauit ea que creauerat ⁊ distinxerat ⁊ ornauerat. Et iõ sufficiẽtia horum trium operum habet̃ ex sufficiẽtia principiorum nature: imo exigitur substãtia ipsorũ principiorũ sicut est in substãtia celi qd̃ est primum ꝑncipium mouẽs in natura ⁊ materia quatuor elemẽtorum que primũ subiectũ est mobilium in natura: ⁊ ad hãc substãtiam principiorum est opus ipsius creationis. Secũdo võ exigitur in natura ꝙ in ipsis substãtijs principiorum sint forme quibus mouent et agũt ⁊ patiũtur eo ꝙ substãtia ẽm se nec mouet nec mouet̃ nec agit nec patitur. Et ad formas est opus distĩctiõis. Et quia forme ille cõtrarie sunt propter hoc distinctio est etiaꝫ per ꝯsequens ad cõtraria loca. Quia võ natura nõ tm̃ agit ⁊ patitur: sed determinate etiam ꝑducit generabilia ⁊ corruptibilia in formis spiritualibus perfecta ꝓpter hoc necessarium fuit distinguere motores per formas speciales sicut patet in superioribus in stellis ⁊ in inferioribus agentia et patientia sicut patet in animalibus distinctis per species: ⁊ ad hoc est opus ornatus. Et q̃a nõ exiguntur plura ad perfectioneꝫ nature operãtis ẽm ipsius nature principia: ideo non sunt plura opera in ꝑma perfectiõe mũdi. ¶ Ad ꝑmũ ergo dicendum ꝙ glosa non distinguit tm̃ opera que principia prima mundi ad esse conducũt: sed quecũqꝫ opera siue sint opera simpliciter siue ẽm quid. Et dico opus ẽm quid opus in verbo: hoc enim proprie loquendo nõ est opus: nihil aliud enim est q̃ generatio filij ẽm ꝙ verbũ dicitur filius ⁊ sapiẽtia patris: ⁊ ars plena rationibus omnium creandorum vt dicit Augustinus. Et ideo res facte non sunt in verbo nisi ẽm quid: hoc est ẽm ideas que sunt lux ⁊ vita in arte ⁊ verbo ꝑmi artificis ⁊ hoc patebit alibi. ¶ Ad aliũ dicendum ꝙ glo. distinctionem appellat quãlibet determinationem

Quid sit op⁹ ornatus ⁊ q̃re ponatur.

Tex. cõ. 56.

Nõ tres causas ob q̃s vegetabilia poti⁹ ad op⁹ distõnis q̃ ad op⁹ ornat⁹ spectãt

Cõmẽto. 13. et 16.

Quid p opus simplr ⁊ q̃d op⁹ f3 q̃d intelligitur.

natīonem materie ad formā siue illa forma sit cōmunis prīncipij in natura oīum creatoꝝ siue specialis principij in natura quoꝝūdā tm̄: vt asini ⁊ capre: ⁊ idō oꝛnatus cōpꝛehenditur sub distinctione qꝛ oꝛnatus nihil aliud est q̄ȝ distinctio principioꝝ cōmunium. ¶ Ad aliud dōm q̄ opus miraculi sub opere tertio cōpꝛehēditur: omnia enim miracula in forma ⁊ in materia quo ad aliquas rationes seminales continentur in operibus sex dierū. Et hoc est q̄ dicit Augustinus q̄ in pꝛimoꝛdijs rerū deus disposuit cāles rōnes qbus postea operaret̄ miracula vt patebit in qōne de miraculis.

¶ De ipsis creatis distinctis ⁊ oꝛnatis. Et pꝛimo an omnia simul creata sunt.

Consequēter querit̄ de ipsis creatis distinctis ⁊ oꝛnatis. Et qꝛ due sunt circa hoc sanctoꝛum patrū opiniones. Dicunt enim quidā omnia creata fuisse simul in materia ⁊ foꝛma: vt Augustinus in li° super Genes. ad lr̄am pꝛobat. Alij vō dicunt oia quidē simul creata fuisse in substātia materie: sed nō simul per spēm foꝛme. ¶ Querendū est p° vtrū oia simul facta sunt in mā ⁊ foꝛma vel nō. Et si sunt simul creata ſm quēdā modū: qd vocet̄ ibi dies pꝛimus ⁊ secūdus ⁊ tertius ⁊c̄. ¶ Postea vō querēdum est de singulis operib⁹ que in pꝛincipio Genes enumerant̄.

¶ Utrum omnia simul facta sunt. Articulus 5°.

Ad pꝛimum pcedit̄ sic. Dicit̄ ecclesiastici 43°. Qui viuit in eternū creauit omnia simul: g̃ videtur q̄ simul oia sint facta. ¶ Item glo. super eūdē locū cū factuȝ celū ⁊ terra describit̄ simul spiritualia ⁊ coꝛpoꝛalia ⁊ quicqd de celo ⁊ terra pducit̄ indicat̄: ergo cuȝ de terra pducant̄ animalia ⁊ plante ⁊ stelle de celo que per distinctionē dierū a Moyse facta narrant̄ facta vident̄ esse simul. ¶ Iteȝ adducant̄ rōnes Augustini. Quarū pꝛima sumit̄ ex illo verbo Genes. iste sunt generationes celi ⁊ terre quādo creati sūt in die quo fecit deus celū ⁊ terrā: ⁊ oē virgultuȝ agri anteq̄ȝ oꝛiret̄: omnēq̄ȝ herbaȝ regionis pꝛius q̄ȝ germinaret. Sed ꝯstat q̄ virgultū agri ⁊ herba regionis facta sūt tertio die. Et hic dicunt̄ facta in die quo fecit deus celū ⁊ terrā ⁊ hec fuit pꝛima dies: ergo opera oīum dierum facta sunt illa die cū nō est alia ratio de alijs: ⁊ sic tertia dies est idē cuȝ pꝛima die. ¶ Item hoc expꝛessius accipitur ex alia translatione in eodem loco que sic habet. Hic est liber creature celi ⁊ terre cū factus est dies fecit deus celū ⁊ terrā ⁊c̄. Ex hoc enim vt ait Augustinus. intelligit̄ deus fecisse vnū diem in quo fecit deus celū ⁊ terrā ⁊ virgultuȝ agri. vnde in hoc die tēpus intelligimus quo ante oēm creaturaȝ huius seculi dicit facta sunt oia simul. ¶ Item Job 40°. Ecce vehemoth queȝ feci tecū. Cōstat enim q̄ vehemoth antiquū hostem significat: qui cū alijs angelis factus est ⁊ homo sexto die. ergo opus pꝛime diei factus est cum opere sexte diei: ⁊ ita facta sunt omnia siml̄. ¶ Item sunt rationes Augustini in pꝛimo super Genesim ad litteram ducentes ad inconueniens distinctionem trium dierum qui fuerunt ante creationem solis ⁊ lune ⁊ stellarum. Dicit enim q̄ non potest dici fiat lux ⁊ dies per circulum aliquem: quia non erat circulus distinctus in quo lux illa rotaretur: nec erant animalia ad quoꝝū salutē hoc fieret: nec erat aliquis in cuius habitatione esset dies: ita q̄ in opposita habitatione esset nox sicut mō quando dies est in nr̄o hemisperio in iferioꝛi est nox. Nec potest astrui aliquo exemplo nisi foꝛte dicat̄ de radio oculi. sȝ hoc nō est simile: quia in celo nō inuenit̄ claudens ⁊ aperiens lucem. Similiter radius oculi pꝑter sui debilitatem indiget vt exterioꝛi luce iuuetur. lux autē superioꝛ nō indiget. Nec potest intelligi per contractionem ⁊ emissionē luminis fuerit illa distinctio quia ratio huius nulla haberet̄. ¶ Preterea hec expositio auctoꝛitatē a sacra scriptura nō habet. Et sic pꝛobat Augustinus q̄ nulla est distinctio pꝛimoꝛum triū dierum. Et eadem est ratio de oib⁹: ergo vr̄ q̄ sex illi dies per moꝛas tempoꝛum non sunt distincti. ¶ Item aliter pōt obijci per hāc opinionē dicit̄ in psal°. dixit ⁊ facta sunt mādauit ⁊ creata sunt. Cum igitur dictio dei nō exigat moꝛas tempoꝛis non videtur q̄ sex illi dies per moꝛas tempoꝛum sint distincti. ¶ Item totum spatium sex dierum deputatur operi ⁊ septimus dies quieti. ¶ Queratur ergo cum opus vnius diei in momento factum sit vt per residuum spatiuȝ eiusdem diei fecit deus. Non enim quieuit qꝛ non quiescit artifex donec aliquid restat operandum nisi lassetur in opere. deus autem infatigabilis artifex est ⁊ restabat aliquid operandū: sicut patet in opere sequentis diei. ergo quieuit: ⁊ tamen nō inuenitur quid operatus sit. ergo patet q̄ opus diei per spatia tempoꝛis non distenditur. ¶ Itē perfectissimi agentis perfecta est operatio: sed perfectissima operatio est omnia creare simul in materia ⁊ foꝛma: ergo hec debet̄ perfectissimo agēti qui est de⁹: ergo deus simul omnia creauit in materia ⁊ foꝛma. ¶ Item si facte essent res in mā aut hoc esset in materia sola aut in materia cuȝ foꝛma aliq̄ sed non distincta ⁊ perfecta qualis est foꝛma confusionis.

¶ Sed contra obijcit̄ multiplici ratione. Si enim in materia sola essent: opoꝛteret q̄ materia sola sine oī foꝛma quandoq̄ȝ in esse actuali esset qō est impossibile: quia omne esse actuale materie est a foꝛma. ¶ Itē ſm hoc nulla esset ratio quare materia illa terra vl̄ aqua nominaret̄ potius q̄ȝ alio nomine. ¶ Item ſm hoc materia esset sola terminus creationis: quia sola materia per creationeȝ ad esse deduceretur: quod iteruȝ est falsum: quia materia sola nō potest esse terminus alicuius operationis. Si enim esset terminus cū nihil terminet opus nisi qō est actū opoꝛteret q̄ ipsa essent actu. ⁊ sic esset aliquid sine omni foꝛma quod est impossibile. ¶ Si vō dicatur materia cum aliqua foꝛma supponi et non sub foꝛma distincta sed foꝛma ꝯfusa ⁊ permixta. ¶ Cōtra. aut hec foꝛma est accidentalis aut substantialis. Si accidentalis ergo substantia materie pꝛius recipit foꝛmaȝ accidentalem q̄ȝ substantialē quod est impossibile: quia materia pꝛimam potentiam habet ad foꝛmam substantialem per quam perficitur ⁊ sine qua non potest esse subiectuȝ accidentium. ¶ Item materia desiderat foꝛmaȝ sicut femina masculum ⁊ turpe bonum: hoc est q̄ desiderat inquantum est imperfecta foꝛma vt perficiatur. Et pꝛopter hoc foꝛma Tex. cō. 81. diuinum dicitur ⁊ optimum ⁊ appetibile in fine pꝛimi physicoꝛum. Ab accidentali autem non perficitur: ergo illam nō desiderat: ergo foꝛma illa confusionis non est ex foꝛmis accidentalibus pꝛeter foꝛmas substātiales. Si vō dicatur q̄ foꝛme substantiales erant ibi confuse ⁊ mixte. ¶ Contra. hoc erit q̄ miscibilia sunt ante mixtum ⁊ ea que confunduntur ante confusum vt dicit Philosophus ⁊ componentia Prio ð gnōne tex. cō. 3. ante compositum: ergo pꝛius fuerunt distincta q̄ȝ confusa. ⁊ ita ante pꝛimam confusioneȝ fuerunt elementa distincta in suo esse ⁊ in suis foꝛmis. ¶ Si vō dicatur q̄ hoc est ſm naturam ⁊ non ſm tempus. ſm hoc opus dei non habebit oꝛdinem nature: sed erit contrarium oꝛdini: quod est contra sapientiam artificis omnia sub oꝛdine recto ad esse deducentis: quod est inconueniens. ¶ Preterea elemēta nō cōfunduntur ⁊ cōmiscentur nisi aliquid moueat ad confusionem ⁊ cōmixtionem illam. ¶ Et queratur quid hoc fuerit ⁊ cum non possit coꝛpus aliquod assignari mouens qꝛ nullum coꝛpus celeste adhuc mouebatur ſm hanc opinionem non erit mouens nisi voluntas dei ad mixtionem ⁊ confusionem illam. ¶ Et tunc queratur quare voluntas dei potius fuit contra oꝛdineȝ nature: q̄ȝ oꝛdini consentanea ⁊ nō erit assignare. ¶ In contrariuȝ sic obijcitur. dicit Chrysostomus super Joanneȝ in homelia 22ª. opoꝛtebat generari creaturas sed non simul ⁊ hominem cum muliere sed non hec simul. ¶ Item Gregoꝛius 23° moꝛalium. Rerum substantia simul creata est sed simul species foꝛmata non est: ⁊ quod simul existit per substantiam materie non simul apparuit per specieȝ foꝛme. ¶ Itē Beda super Genesim. Celū creatura spiritualis est ab exoꝛdio pfecta ⁊ beata: terra vō coꝛpoꝛalis materies adhuc imperfecta. ¶ Iteȝ hoc accipit̄ ex verbis alchimij supꝛa positis qui 2ᵐ opus dei dicit esse in materia. 3ᵐ vō per opera sex dierum varias distinguere creaturas. Et quia multi sanctoꝛum ad hoc concoꝛdant q̄ nō omnia simul facta sint in mā ⁊ specie videlȝ Damascenus Dionysius Basilius in Exameron Ambꝛosi⁹ in Exameron ⁊ Strab⁹ ⁊ alij sufficiāt auctes pinducte. ¶ Preterea Aug⁹ ipse hoc videt̄ dicere. Dicit eni per celū infoꝛmē nām spiritualē significari que per luceȝ postea est foꝛmata. ¶ Itē super illud terra erat inanis ⁊ vacua in 12° ꝯfessionū. Nōne tu dn̄e docuisti me: q̄ pus q̄ȝ istā ifoꝛmē māȝ foꝛma

res atq3 distingueres: nõ erat aliquid nõ color nõ figura nõ
corpus nõ spiritus nõ tamẽ oino nihil: erat enĩ quedã infor
mitas sine ulla specie. ¶ Item dicit Augustinus in li° super
Genesim ad litterã. ꝙ maior est scripture genesis auctori/
tas: q̃ȝ omnis humani ingenij perspicacitas. Cũ ergo Ge
nesis apte distinguat sex dies videt̃ ꝙ humanũ ingeniũ cõ/
tra hoc nõ debeat laborare. ¶ Item per rationẽ sic obijcit̃.
Omne ꝙ est in natura causaliter ⁊ exẽplariter acceptũ est a
deo. sed in natura est ꝓcessus ab imperfecto ad perfectum
hoc est a potentia ad actũ siue a materia ad formam: ergo
hoc erit per prius per exempla in operibus diuinis: sed nõ
põt esse nisi prius sit materia per creationẽ: ⁊ postea distin/
guatur per formas ⁊ ornet̃. ergo videt̃ ꝙ creationis ⁊ distin
ctionis ⁊ ornatus opus non fuerit simul sed per successionẽ
temporis. ¶ Item id qð fit subito ⁊ id qð fit in tempore nõ
possunt esse simul. sed creatio materie est subito cũ iter ens
⁊ nihil nullum est medium. perfectio autẽ materie ẜm for/
mam fit in tempore: quia omnis motus ⁊ mutatio sunt in
6° phys. tex. cõ. 50. tempore vt dicit phũs. Cum ergo opus distinctionis ⁊ or/
natus sit opus materiam ad formas deducens nõ erunt si/
mul tria hec oia creationis distinctionis ⁊ ornatus. ¶ Iteȝ
quatuor sunt extrema scilicet ens ⁊ nihil potentia ⁊ actus:
⁊ hec sunt extrema mutationum que iueniuntur in rebus.
Iste autem mutationes non sunt eiusdem rationis: q̄ vna
habet subiectum ⁊ altera nõ ⁊ vna fit subiecto ⁊ altera in tẽ
pore. ⁊ vna habet mediũ ⁊ altera non. Cum igit̃ summe sa
pientie sit ostendere vnũquodq3 in suo esse distincto: videt̃
ꝙ iste mutationes non poterunt simul esse in eodẽ sed vna
post aliam. Cum igitur creatio sit inter ens ⁊ nõ ens: dispo
sitio autem ⁊ ornatus inter potentiam ⁊ actuȝ illa opera nõ
erunt simul. ¶ Preterea oia in principio fuisse confusa di/
cunt quidam phi sicut Anaxagoras ⁊ Empedocles ⁊ Pla
to ⁊ Ouidius ⁊ Boetius. Dicitur enim in primo physico/
Tex. cõ. 32. rum. Quidam ex vno mixto scilicet inherentes contrarie/
tates segregant quemadmodũ Anaximãdros dixit. ⁊ qui/
cũq3 alij vnum ⁊ multa dicũt esse sicut Empedocles ⁊ Ana
xagoras ex cõmixtione enim segregant alia. Differunt aũt
abinuicem in eo scilicet ꝙ hic Empedo. circulationẽ horuȝ
faciunt. Hic autem scilȝ Anaxagoras infinitas simul par/
tes ⁊ cõtrarias. Ille võ scȝ Empedocles vocata elementa
solum. Plato autem in timeo contra vltimam partem vbi
agit de materia sic dicit. mixta siquidem mũdi sensibilis ex
necessitatis intelligentieq3 cetu cõstitit generatio dominã/
te intellectu ⁊ salubri persuasione rigorem necessitatis assi/
due trahente ad optimos actus hoc est generatio mundi
sensibilis prima mixta erat ex cetu quoq3 constitit necessita
tis: ⁊ intelligentie hoc est materie ⁊ idearuȝ que fuerunt in
intelligentia prima: ⁊ constitit postea formata dominante
intellectu diuino super materiã ⁊ trahente ipsam materiaȝ
rigidam hoc est nulli forme inclinatam: ad optimos actus
vniuscuiusq3 forme substantialis. ¶ Item Plato sit vt re/
ceptaculi sinus nullam propriaȝ naturaliterq3 expressaȝ ha/
beat figuram proptereaq3 informis intelligatur: vt qui odo
ra pigmenta conficiunt ante omnia curant vt nullius odo/
ris sint proprij que condientur susceptura videlȝ humidos
succos odoraminum ⁊ qui materijs mobilibus impressio/
niq3 cedentibus insignire formas aliquas volunt pure leni
gatas adaptant: nec vllam omnino formam in apparenti
leuigatione apparere patiuntur: sic enim ꝙ ex omnibus re/
rum omnium formis ⁊ figuris eterne vite mansurisq3 per
secula recte insignit̃ nulla omnino propria species falsa opi
nione tribuenda est. ¶ Item Plato. Opinor omnium que
gignuntur receptaculũ esse quasi quedam nutricula. ¶ Itẽ
Plato. Primum genus omnino imundum est qð gignit̃ ⁊
aliud in quo gignit̃. ¶ Preterea tertiũ ex quo similitudinẽ
trahit mutaturq3 qð gignit̃. decet igit̃ facere comparatio/
nem similitudineq3 impartiri illi quidẽ ꝙ suscipit matris.
At võ vnde hoc venit patris: illud autem nature que inter
Tex. cõ. 80. hec duo est prolis. ⁊ propter hoc etiam dicit phũs in fine pri
mi physicoꝝ loquens de materia ꝙ est parens in totã natu
Tertio de ꝯso latione metro nono. rã. ¶ Item Boetius in de consolatione phie. O qui perpe
tua mundũ ratione gubernas Terrarũ celiq3 sator qui tẽ/
pus ab euo Ire iubes: stabilisq3 manẽs das cũcta moueri.
Quem nõ externe pepulerunt fingere cause Materie flui/
tãtis opus. ¶ Item Ouidius. Ante mare ⁊ terras ⁊ qð tegi Primo metamorphoseos.
git oia celũ. Vnus erat toto nature vultus in orbe. Quem
dixere chaos rudis idigestaq3 moles. ¶ Solutio. sine pre/
iudicio sententie melioris videtur Augustino consentien/
dum. Et vt melius intelligantur solutiones accipienda est
eius sentẽtia in libro super Genesim ad litteram vbi sic di/
cit in primo libro. Sicut vox materia verborum est: verba
võ forma: que vocem indicant: non aũt qui loquitur prius
emittit informem vocem quã postea possit colligere atq3 in
verba formare. Ita creator deus non prioreȝ tempore fecit
informem materiam ⁊ eam postea per ordinem quarũcũq3
naturaruȝ quasi secunda consideratione formauit: forma/
tam quippe creauit materiam: sed quia illud vnde fit ali/
quid ⁊ si non tempore: quadam origine prius est q̃ȝ id quod
inde fit. Potuit diuidere scriptura loquendi temporibus:
quod deus faciendi temporibus nõ diuisit. Dicendũ ergo
ꝙ per distinctionem quam ponit Moyses intelligitur di/
stinctio rerum ẜm nature principia ⁊ non distinctio tempo/
rum ẜm quem modum distinguitur substantia materie a
forma: ⁊ forma generalis actiuorum ⁊ passiuorum sicut ele/
mentorum a forma speciali que determinatam in specie hȝ
actionem ⁊ passionem ẜm ꝙ supra distinximus opus crea/
tionis ab opere dispositionis siue distinctiõis. Et opus di/
stinctionis ab opere ornatus. ¶ Ad auctoritates sanctoruȝ
supra positas dicendum: ꝙ simul potest notare simultatem
temporis ⁊ in hoc sensu esset contrarietas ad Augustinuȝ.
Si võ notetur simultas in ordine principiorum nature ẜm
viam generationis sic non erit contrarietas: quia ẜm illaȝ
viam substantia materie siue potentia est ante actum. Et
actus primorum principiorum celi videlicet elementorum
est ante actum creaturarum que sunt in determinatis spe/
ciebus. ¶ Ad id quod obijcitur de Augustino dicenduȝ ꝙ
loquitur ẜm consequentiam nature ⁊ hoc quãdo loquitur
de terra. Cum võ per celum dicit intelligi angelicam natu
ram: loquitur allegorice ⁊ informitatem appellat conside/
rationem illius nature in se: formationem autẽ vocat per/
fectionem ipsius per gratiam nec tamẽ intelligit ꝙ natura
gratiam tempore precesserit: sed ratione vt supra est osten/
sum. ¶ Ad aliud est dicendum ꝙ humanum ingenium nõ
laborat contra scripturaȝ a deo omnia simul esse creata sed
nititur ad expositionem que ẜm rationem est verisimilior.
¶ Ad aliud dicendum ꝙ Augustinus appellat informita/
tem puram substantiam materie: sine omni forma que ta/
men nunquã tempore fuit sine forma vt supra in questione
de materia est probatum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ natura
non in toto potest imitari opus diuinum: ex nihilo enim nõ
potest facere aliquid: quia sicut dicit phs in fine primi phy/ Tex. cõ. 74.
sicorum. Nos autem dicimus ⁊ ipsum fieri quidem simpli/
citer nihil ex eo ꝙ non est sed tamen fieri ex eo ꝙ non est vt
ẜm accidens. Ex priuatione enim aliquid fit vt ex non ho/
mine homo. Similiter non potest natura imitari opus dei
in subito faciendo aliquid: omnia enim que facit natura in
tempore facit. sed natura imitatur opus dei quod est ex ni/
hilo aliquid facere faciendo ex eo ꝙ quodãmodo est nihil
⁊ non simpliciter nihil. Aliud opus autem quod est subito
facere imitatur in faciendo in breuissimo tempore qð põt.
Nihil enim multiplicẽ habet expositionẽ vt dicit Anselm⁹
in libro de casu diaboli: vbi dicit ꝙ tribus modis dicit̃ ali/
qd fieri de nihilo. Primo mõ qñ volumus itelligi ꝙ aliqd
penitus nõ sit factũ: qð factũ dicit̃ de nihilo q̄ nihil est: ⁊ est
simile cũ aliqs tacet ⁊ querit̃ de quo loquat̃ rñdet̃ de nihilo
q̄ nihil loquit̃. Scðo mõ dr̃ sȝ nõ vere aliqd fieri de nihilo
vt ex ipso nihil. i. ex eo ꝙ penitus nõ est effectũ sit quasi ipm
nihil sit aliqd existẽs ex quo aliqd possit fieri. ¶ Tertio mõ
cũ itelligimus esse qd factũ: sed nõ itelligimus vnde factuȝ
sit sicut ex mã sicut nihil accipitur in diffinitione creationis
qñ dr̃ ꝙ creare est de nihilo aliqd facere. Et est simile cũ hõ
ꝯtristat̃ sine cã dr̃ de nihilo esse ꝯtristat⁹. Est ẽt qðdã nihil
ẜm quẽ modũ dicim⁹ aliquẽ de nihilo recepisse sanitatẽ cũ
ex egritudine sanus factus est. Et aliquẽ ex nihilo factũ eẽ
diuitẽ cũ ex paupertate fact⁹ est diues q̄ egritudo nihil est
sanitatis ⁊ paupertas nihil est diuitiarũ: ⁊ hoc nihil est ni/
hil priuationis nõ negationis pure relinquit enim mãm cũ
priuatione ⁊ ex illo operat̃ nã. ¶ Ad aliud dõm ꝙ mutatio

materie ad formam est in tẽpore quãdo motor materie est natura siue virtus alicuius corporis physici: ⁊ hoc iõ qa necesse est prius disponi mãm ante formam que dispositio exigit tẽpus ⁊ prius ⁊ posterius in ipso tẽpore. ¶ Item ois motus est mutatio in natura vt ad causaꝫ primã in genere suo reducitur ad motum celi ⁊ ille est in tẽpore. Cũ vero motus materie ad formam reducitur ad motorẽ primũ qui est deus: sicut est in opere dispositionis ⁊ ornatus tũc fit subito. Et ita patet ꝙ simul põt esse cum opere creationis p̄cipue cũ ante materia nõ sint inuẽte forme cõtrarie ⁊ dispositiones: quas necessariũ fuit purgari per alterationes precedentes inductionem forme substantialis in materiam sicut est in opere nature. ibi eni generatio vnius est corruptio alterius ⁊ ecõuerso qđ nõ fuit in primordiali rerum creatione dispositione ⁊ ornatu. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ sapientia requirit ordineꝫ qui est ꝺm rationẽ rectam nature: ⁊ nõ requirit ordinẽ temporis. Sepe enim sequuntur in tempore que priora sunt in na

l°2 de aia.t.c.8. tura sicut dicit phus in li° de aia. ꝙ animal vniuersale posterius est particulari cũ tamẽ ꝺm naturam sit prius. Et Joãnes Baptista dixit de Christo. Veniet fortior me post me cuius nõ sum dignus soluere corrigiaꝫ calciamentoꝝ eius. ¶ Ad illud qđ obijcitur de Anaxagora ⁊ Empedo. dicenduꝫ ꝙ ipsi de plano mentiti sunt. Anaxagoras autem posuit oia esse in omnibus per materiam ⁊ formam ⁊ per intellectum agentem segregari potius ꝗ generari. Et vnũquodqꝫ accipere nomen a dominãte in ipso. Lignũ enim ꝺm eum nõ dicitur lignuꝫ quia non sit in eo lapis: sed potius quia vincit in eo natura ligni. Hanc autem confusioneꝫ dicit tñ fuisse semel in principio mũdi: ⁊ postea semper ex illo cõfuso fuisse segregationem per operationẽ intellectus agentis. Empedo. autem nõ ponebat omnia cõmisceri sed tñ quatuor elementa: ⁊ cum hoc dicebat vnum corporuꝫ non transmutari in formã alterius ⁊ resumere formas easdem. Causas autem congregationis in illud vnuꝫ mixtum ⁊ segregationis ab illo dicebat esse litem ⁊ amicitiam. amicitia enim cõgregat ⁊ lis segregat. ⁊ dicebat etiam ꝙ quãdoqꝫ omnia cõgregantur in mixtũ: ⁊ quãdoqꝫ segregantur ab ipso. Et hec vicissitudo fit multis modis ⁊ vicibus in ifinito tẽpore: vnde patet ꝙ ratio horum philosophorum non concordat alicui opinioni sanctorum. ¶ Ad primam vero auctoritatem Platonis dicendũ ꝙ ipse mixtionem improprie accipit. mixtio

Lec.c.vltimi. eni proprie vt dicit phs in fine primi Perigeneseos est miscibilium alteratoꝝ vnio. Et ꝺm hanc rationem mixtionis miscibilia precedunt mixtum ꝺm materiaꝫ ⁊ formam. Sed

Mã duplex sumitur. Plato vocat mixtionem ibi que est materie solius. ¶ Et ad hoc intelligendum notandum ꝙ materia accipitur duobus modis. s. vt prima que nõ est disposita vel inclinata ad aliquã formã quã Plato vocat rigidã necessitatẽ: ⁊ est mã disposita ⁊ inclinata ad hanc vel illam formã. In mã vero p° mõ dicta dicitur esse natura mixti nõ iõ q: forme miscibilium sint ibi alterate: sed q: sicut in mixto idetermiati sunt act⁹ miscibiliũ ad vnũ vel ad alterũ: ita in materia illa indeterminate sunt potentie ⁊ desideria materie ad vnã formã vel ad aliaꝫ. Et ꝓpter hoc dicit Plato ꝙ diuinus intellectus sapiẽtie. s. creantis assidue distinguẽdo ⁊ ornando traxit eã ad oppositos actus in natura. s. substituens ideatum iuxta exẽplar idee: que est in sapiẽtia creãte. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ Plato ibi assimilat mãm primã duplici mãe in arte mechanica architectonica. hi enim qui per sigillationem querunt inducere formã accipiũt materias molles vnicuiqꝫ sigillationi de facili obediẽtes: que tñ posterius retinẽt sigillationẽ. Sic etiam est materia prima obedibilis quidẽ ad ois forme susceptionẽ ⁊ etiã retinens hanc ⁊ illam impressam. Hij vero qui volunt inducere formam incisionis accipiunt ligna leuigabilia per detrũcationẽ partiũ ⁊ polibilia per remotionẽ p̄cedentiũ figurarũ: vt sic nõ obstante figura p̄cedẽte inducatur forma incisionis. Si materia prima talis creata est que diuidi possit per actuꝫ gñationis: ita ꝙ pars eius sit sub forma vna ⁊ pars altera sub forma altera. Similiter creata est talis que possit amittere formã vnã ⁊ recipere alterã. ¶ Ponit etiã Plato similitudinẽ ad propriuꝫ subiectũ sapoꝝ: qđ est humidũ aqueũ. hoc enim nullum saporem habet actu. potentia aũt omnes. ¶ Si enim aliqueꝫ haberet actu ille impediret generationeꝫ ceteroꝝ in humido illo. Et similiter est de materia prima: ꝙ nullã habet formã actu: potens est tñ suscipere oẽs: ⁊ hoc est qđ dicit Plato ꝙ mãm nõ est appellãdũ ex qbus ⁊ ipsa sustinuit hoc est ex elemẽtis sensibilib⁹: sed appellãdũ est eã potius inuisibilem quãdam ⁊ informẽ capacitatẽ mira quadã ⁊ incõprehẽsibili rõne inter nullã ⁊ aliquã subam nec plane intelligibilẽ nec plane sensibilẽ positã. Sed q: ex his que in ea cõmutantur intelligi tamen posse videatur. Et de hoc dicit Augustin⁹ in 12° ꝯfessionũ. ꝙ prima iformitas que pene nihil est extra omne tẽpus est: capax tñ ipsa est formarũ oium in quas mutantur res mutabiles. Nõ tamẽ intelligũt Plato ⁊ Augustinus ꝙ hec mã aliqñ sic fuerit tẽpore sed natura vt supra in qõne de mã satis explanatum est. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ materia dicitur nutricula: eo ꝙ forma ꝯualescit in ipsa sicut infans in nutrice ⁊ matre. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ mater dicitur materia: ex eo ꝙ actus efficientis nõ est ab ipsa ⁊ ideo intellect⁹ idealis q agit ꝺm spẽm idealẽ a Platone dicitur pater: ⁊ res generata cõposita ex materia ⁊ forma dicitur proles: mã vero in qua fit forma dicitur mater. ¶ Ad id qđ obijcitur de Boetio dĩm: ꝙ mã dicitur fluitans nõ ab actu humidi sed a similitudine: q: sicut humidũ facile recipit oẽm figurã ita mã apta est ad suscipiẽdã oẽm formã. Unde Boetius ꝯcordat cũ Platone ⁊ ideo tũc sequitur. Tu cũcta superno ducis ab exemplo. Pulchrũ pulcherrimus ipse mũduꝫ mẽte gerens: similiqꝫ imagine formãs perfectasqꝫ iubes ꝑfectum absoluere partes. ¶ Ad vltimuꝫ dĩm ꝙ Ouidi⁹ ꝯsentit cũ Anaxagora ⁊ Empedo. ⁊ nõ ꝯcordat cuꝫ aliqua opinione sanctoꝝ. ¶ Si Alia via. quis aũt aliã velit tenere opinionẽ. s. ꝙ nõ oia simul tẽpore facta sunt sed ꝺm ordinẽ illũ quẽ ponit Genesis. Respondebit ad obiecta in ꝯtrariũ ꝙ oia simul facta sunt duobus modis. s. in substãtia mãe. ⁊ sic respõdet Grego⁹ in moralibus 32° li°. ⁊ ex parte efficientis qui nõ variatur in operando per vicissitudines tẽpoꝝ sꝫ ex parte formationis nõ sunt simul facta sed per senariũ dierũ spatium vt distinguit Moyses. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ glo. ecclesiastici sumitur ex verbis Gregorij: ⁊ nõ intelligit glo. ꝙ stelle celi cuꝫ celo simul facte sunt in forma: sed simul in mãe substãtia: ⁊ similiter est de plãtis ad terrã. Et hoc patet per originale in quo sic post supradictam glo. infertur. Sol quippe luna ⁊ sydera quarto die in celo esse facta perhibentur sed ꝙ quarto die processit in speciem primo die in celi substantia extitit per cõditioneꝫ primo die creata terra dicitur ⁊ 3° arbusta cõdita: ⁊ cuncta terre virentia describuntur: sed ꝙ die 3° se in specie protulit nimirum primo in ipsa de qua ortum est terre substantia condita fuit. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Moyses post senariũ dierum infert iste sunt generationes celi ⁊ terre in die quo fecit dñs ⁊c̃. vt ostendat successione creata esse disposita ⁊ ornata ⁊ tamẽ simul facta fuisse in substãtia. vnde Gregori⁹ qui diuersis diebus creatum celum ⁊ terram virgultũ herbamqꝫ narrauerat nunc vno die facta manifestat vt liquido ostenderet ꝙ creatura omnis simul per substantiam extitit: ꝗuis non simul per spẽm ꝓcessit. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ ꝺm aliam translationẽ factus est dies in causa sua. s. in claritate celi in cuius tamen successione creature formarẽtur. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ ꝺm aliam translationẽ factus est dies in causa sua. s. in claritate celi ⁊c̃. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ cum dicitur. Ecce behemoth quem feci tecum. per ly tecuꝫ duplex simultas significatur. s. ex parte efficiẽtis ⁊ ex pte similitudinis. Cũ igitur angelus factus est tũc aia hois in quadã similitudine sui facta est. Anima eni hois similitudinem hꝫ cũ angelo in hoc ꝙ in ipsa est imago dei sicut in angelo: ⁊ ꝙ est itellectualis nature. Et inde est ꝙ sancti dicunt ꝙ oia simul creata sunt vel in materia vel in similitudine. Corporalia vero in materia simul creata sunt: spiritualia vero in similitudine: lꝫ enim deus sigillatim creet animas: tñ oium similitudo in angelis in prima rerũ ꝯditione p̄cessit. sic eni dicitur in psal°. Qui finxit sigillatim corda eoꝝ qui itelligit oia opera eoꝝ. de hoc tamẽ melius postea habebitur in qõne de origine animarũ. ¶ Ad rõnes Augustini ducentes ad inconueniens dicendum: ꝙ quando facta est lux tũc in efficiente generali factus est dies: nec oportuit specialem circulum esse: in quo lux illa rotaretur quia naturalis eius motus est circularis. ¶ Ad aliud incõueniẽs dĩm: ꝙ dies non tñ fit ad solamen animalium habitantiuꝫ in terra sed etiam vt per

lumē ipsius moueanꝫ elemēta ad diuersaꝫ actionē ꝛ passionem. Et hoc mō lux illa mouet primā ꝯfusionē mãe vt magis habilis esset ad distinguibilitatē. ¶ Ad tertiū incōueniens dōm: ꝙ sicut mō est abundantia lucis in sole: ita tūc abūdantia lucis fuit in quadā parte celi: que circulari motu in vna parte mãe fecit diem ꝛ ex vmbra opacitatis mãe mixte in reliqua parte fuit nox: ꝛ ecōuerso nō ad solatiū hominū sed ad maiorē distinguibilitatē elemētoꝝ vt dcm̄ est. Lux enim diffundēdo calorē rarificat ꝛ subtilliat mãm. Calor enim subtilia homogenea sibi attrahit sursum ad se: et grossa terrestria ꝛ aquosa relinquit deorsum: ꝛ per has operationes illustratio lucis prime operabaꝫ ad distinctioneꝫ elemētoꝝ. Circulariter aūt ferebaꝫ vt equalis esset distinctio in rotūditate mūdi sensibilis. ¶ Ad id aūt qḋ obijcitur de ꝯtractione ꝛ emissione radioꝝ solutio patebit posterius. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lꝫ hec expositiō expresse nō inueniaꝫ in textu biblie tñ inuiꝫ per hoc ꝙ dicitꝫ dies primus ꝛ dies secundus ꝛ dies tertius ꝛc̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sapiētis nō est quiescere ab opere frustra: sed opus vnius diei nō perficitꝫ tm̄ in hoc ꝙ ꝓducitꝫ in esse. Est eni perfectio rei in se ꝛ perfectio rei in opere suo ꝛ vtrūqꝫ intēdit artifex cuius perfecta sunt opera. Unde cū primo die subito facta sit lux in eēꝫ tñ qꝛ opus lucis est circulariter mouere mãm quatuor elemētoꝝ oportuit spatiū illius circulationis trãsire anteqꝫ ꝑfecta ostēdereꝫ lux in opere ꝛ in hoc factus est dies primus. Similr̄ secūdo die positū est firmamētū in medio aquarū: qḋ lꝫ in esse suo in momēto cōpletū fuerit tñ cū opus firmamēti etiā sit circulatio: ꝑfectio eius in opere in spatio vnius diei ostendebaꝫ: ꝛ sic de alijs diebꝰ est. Ad elemētoꝝ distinctionē ꝛ terre nascētiū ꝓcreationē ꝛ similiter aīaliū generationē perfecta reuolutio firmamēti exigiꝫ vt. s. per diuersitatem luminis diuersificenꝫ virtutes actiue ꝛ passiue. In mane enīꝫ maior est motus ꝯm calidū ꝛ humidū. ꝛ in meridie ꝯm calidū ꝛ siccū. ꝛ in vespera ꝯm frigidū ꝛ siccuꝫ. ꝛ in nocte ꝯm frigidū ꝛ humidū. ꝛ ad hec exigiꝫ reuolutio firmamēti in spatio vnius diei nãlis. ¶ Ad id qḋ obijciꝫ: dixit ꝛ facta sunt. Dōm ꝙ hoc intelligiꝫ de perfectione rerū ꝯm suū esse ꝛ nō de perfectione in actu ꝛ opere. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝑfectissimi agētis est perfectissimus actus qui pōt esse ꝯm virtutē mãe ꝯm quā operaꝫ. Sed qꝛ mã nō simul susceptibilis est esse ꝛ forme: opꝫ. n. prius eaꝫ esse ꝛ postea formis subijci iō nō potuit simul fieri opus creationis ꝛ dispositionis ꝛ ornatus: ꝛ hoc nō est de īperfectione agētis sꝫ mãe. ¶ Ad aliḋ dōm ꝙ noīe ꝯfusionis nō supponiꝫ mã sola: nec etiā mã cuꝫ formis accidētalibus p̄dicanꝫ sicut bene ꝓbatū est, sed mã cū formis substãtialibus ꝛ actiuis ꝛ passiuis qualitatibus indistinctis tñ ꝯm locū. ¶ Et ad id qḋ in cōtrariū obijciꝫ: dōm ꝙ est mixtio qñ miscibilia oīa remouenꝫ a suis actibꝰ in actū medij ꝛ tale mixtū precedūt miscibilia tēpore ꝛ nã. ꝛ est mixtū in quo miscibilia nō sunt remota a suis actibꝰ sed tm̄ cōposita ꝯm indistinctionē loci: ꝛ hoc mixtū est via ad distinctionē ꝛ locationē vniuscuiusqꝫ in loco sibi conueniēti: ꝛ tale fuit mixtū in primordiali sua nã. Potest. n. illud mixtū cōparari ad locū miscibiliū vel attēdi ꝯm nãm cōpositi. Et si primo mō tūc ꝯfusum ꝛ mixtū est ante simplex sicut īdistincta ꝯm locū sunt ante distincta. Si v̊o secūdo mō attēdatur tūc verū est: qḋ dicit phūs. ꝙ miscibilia sunt ante mixtū sicut simplicia ante cōposita. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ nulluꝫ corpus mouet ad hāc mixtionē sed volūtas ꝛ sapiētia creātis cuius prius est ꝓducere mãm indistinctam ꝯm formam ꝛ locū: ꝛ postea distinguere ꝛ ornare vt patet ex predictis.

Secundo queriꝫ quid ꝯm opinionē beati Augustini voceꝫ dies primꝰ 2ꝰ ꝛ 3ꝰ ꝛc̄. ¶ Et queruntꝫ tria. Quoꝝ p̄m̄ est quid voceꝫ dies. 2m̄ de dierū numero ꝛ mane ꝛ vespere. ꝛ quare nox a Moyse nō connumeraꝫ. 3m̄ de reductione sue opionis ad sniaꝫ alioꝝ scōꝝ. ¶ Articulus 6ꝰ.

Ad primū procediꝫ sic. Dicit Augꝰ in 5° super Genes. ad lr̄am cū dicit scriptura. Cū factus est dies fecit deus celū ꝛ terram ammonet vt istū diē ꝛ septies itelligas repetitū vt fierēt septē dies ꝛc̄. Audis tunc facta oīa cū factus est dies illā senariam repetitionē sine interuallis morarū spatiorūqꝫ tēporaliū factam si possis apprehēdas. Et dicit ꝙ dies ille angelica nã est per cognitionē matutinam formata ꝛ lucē illustrationis verbi dei. Et si obijcitur Augustino ꝙ hoc est allegorice exponere. dicit Augustinus ꝙ nō: volēs ꝙ lux magis ꝓprie diciꝫ de spirituali itelligētia qꝫ de lumine corporali. Christus eni alio mō diciꝫ petra. et alio mō diciꝫ lux. Naꝫ petra figuratiue diciꝫ. lux aūt ꝓprie. vnde in euãgelio Joannis p̄°. Erat lux vera que illuminat oēm hoiem venientē in hunc mundū. Et ipse de se alibi dicit. Ego sum lux mūdi: qui sequiꝫ me nō ambulat in tenebris. ¶ Itē Augustinus in 4° super Genesim ad lr̄aꝫ. Ubi melior ꝛ certior lux ibi verior ꝛ certior dies. cū ḡ non est verior vespera nã si in istis diebus hꝫ quãdam declinationeꝫ sui lux in occasum quā vespere noīe nūcupamus: ꝛ ad ortuꝫ iterū reditū qḋ mane dicimus. cur nō ꝛ illic vesperam dicamus cū a cōtēplatione creatoris creatura despiciꝫ. ꝛ mane cū a cognitione creature in laudē creatoris assurgiꝫ. ¶ Iteꝫ in 4°. qm̄ lux corporalis anteqꝫ fieret celū qḋ firmamētū vocaꝫ in quo etiam luminaria facta sunt: quo circuitu vel ꝓcessu vel recessu vices diei vel noctis exhibere potuerit nō inuenimus. Istaꝫ qōnē relinquere nō debemus sine aliqua nr̄e ꝓbatione sententie: vt si lux illa que primitus creata est nō corporalis sꝫ spiritualis est: sicut post tenebras facta est vbi lux a quadam sua informitate ad creatorē ꝯuersa atqꝫ formata ita ꝛ post vesperam fiat mane cū post cognitioneꝫ sue ꝓprie nature que natura est ꝙ deus est refert se ad laudandam veritatē ꝛ lucē que ipse deus est. Et ex his accipiꝫ ꝙ lux ibi diciꝫ spiritualis natura: ꝛ dies diciꝫ cognitio eiꝰ. ¶ Itē per rōneꝫ hoc idem argui pōt. dicit enim phūs ꝙ intellectus agens est sicut lux. Cum ergo angeli sint intelligētie agentes videntur esse lux: ꝛ ita congrue dies appellari. 3. ḋ aīa. t. c. 8
¶ Item Apl̄us 2ª Corinth. Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere illuxit in cordibus nostris. Et ex hoc accipitur ꝙ lumen conuenienter dicitur de luce spirituali.

¶ Sed contra dicit glosa super illud. fiat lux. bene ab externa luce prius fit tēporalis lux vt per eam cetera viderētur. Constat aūt ꝙ per spiritualē lucē cetera non videntur sed per corporalem. ergo videtur ꝙ de spirituali luce non intelligatur. ¶ Item Damascenus dicit. ꝙ per lucem intelligitur ignis ꝛ ignis non est spiritualis lux: ergo intelligitur de spirituali luce. ¶ Solutio. dicenduꝫ ꝙ reuera Augustinus intelligit per creationem celi creationem angelorum celestium ꝯm ꝙ in propria natura considerantur. Per terram aūt itelligit corporalia in sua natura considerata. Per hoc autem quod dicitur tenebre erant super faciem abyssi. intelligit absentiam illustrationis rerum que postea ex angelica luce processit cū creaturas in se ꝛ in verbo cognitas ad laudem dei retulerunt. Per lucem v̊o itelligit primam formationem angelorum quãdo scilicet hoc ꝙ seipos nouerūt ad verbum dei conuersi ad laudem creatoris retulerunt. Et tunc appellati sunt dies ꝛ informitas rerum corporalium nondum formata ꝛ a luce angelorum nondum illustrata appellata est nox. Et ideo Augustinꝰ vult ꝙ dies de spirituali luce intelligatur. Si quis v̊o ad litteram magis vellet intelligere posset dicere ꝙ dies accipitur ibi proprie pro actu scꝫ illuminationis que ꝓcessit a luce primo creata que naturaliter circulariter ferebaꝫ vt supra dictuꝫ est. Et ita videꝫ itelligere glosa in ꝯtrariū adducta. ¶ Articulus 7ꝰ.

Secundo queritur quid dicatur mane ꝯm Augustinum. ꝛ quid vespere. ꝛ quare non fit mētio noctis per septenariam repetitionem. ꝛ de numero dierum. Et accipiantur verba Augustini in quarto super Genesim ad litteram. vbi sic non temporali sed causali ordine prius facta est informis formabilisqꝫ materies. Et spiritualis et corporalis de qua fieret quod faciēdum esset. in his v̊o que ex informitate formata sunt euidentiusqꝫ appellantur vel facta vel creata vel condita. Primum factus est dies. oportebat enim vt primatū creature obtineret illa creatura que creaturam per creatorem non creatorē per creaturam posset cognoscere. Secundo firmamentuꝫ vnde corporeus incepit mundus. Tertio species maris ꝛ terre. Quarto die lumina ꝛ syd era creata sunt. Quinto aquaruꝫ natura que de celo aeriqꝫ cōiungitur produxit ad dei verbum indigenas suos. Sexto terrestria similiter animalia tanquam ex vlti-

mo mundi elemento vltima nihilominus produxit potentialiter quorum numeros tempus visibiliter explicaret. Hunc enim ordinem creature ordinate dies ille cognouit: vt per hanc cognitionem series quodammodo presentatus tanquam sex dies exhibuit cum sit vnus dies ea que sunt in creatore primitus et in ipsis consequenter cognoscens nec in ipsis remanens: sed eorum in posteriorem cognitionem ad dei referens dilectionem vesperam et mane et meridiem in omnibus prebuit non per moras temporum sed per ordinem conditorum. Et ex huius auctoritatis principio habetur numerus dierum: et ex fine eius habetur vespera et mane et meridies siue dies. ¶ Item Augustinus contra hoc videtur dicere in 4° li° sic. diei nomen intelligamus in specie rei que creata est notione quam in eius priuatione vel defectu vel siquo alio nomine melius significatur: cum amittitur species aliqua mutatione a forma ad informitatem declinate atque vergente: que mutatio in omni creatura inest possibilitate etiam si non sit effectu sicut in celestibus superioribus siue ad implendam in infimis rebus pulchritudinem temporalem per ordinatas vices quorumcumque mutabilium cessionibus successionibusque peragitur. et sicut manifestum est in rebus terrenis atque mortalibus: vespera vero in omnibus perfecte ditionis quasi terminus quidam sit mane autem incipientis exordium. Ex hoc accipitur quod dies perfectio rei est in esse et forma. nox autem corruptio ipsius et mane principium eius. et vespera terminus complementi eius in esse. Sed videtur quod plures esse debeant dies secundum Augustinum. Sunt enim quedam que nec sunt plante nec animalia sicut sunt mineralia que tamen a deo creata sunt: et a luce angelice cognitionis illustrata. ¶ Preterea videtur quod commemorari debeat nox in repetitione septem dierum secundum Augustinum. quia sicut dies sit in bonis angelis ex conuersione ad verbum ita nox in malis ex auersione ab eodem. ¶ Solutio. dicendum quod senarius dies accipitur secundum numerum causarum naturalium vt supra habitum est. Ad naturam enim operantem requiritur substantia principiorum et distinctio ipsorum per qualitates mouentes agentes et patientes et determinatio ipsorum ad species secundum quas mouent ex similibus similia producendo. quorum primum pertinet ad creationem. 2m ad distinctionem. 3m ad ornatum. Et de sufficientia creationis et distinctionis iam habitum est. de sufficientia autem ornatus sic dicendum est. Ornatus autem est in principio mouente non habente contrarium: aut in habente contrarium. Et si primo modo tunc est ornatus quarte diei quando determinatus est motus superiorum ad motum specialium stellarum quarum motus specificatur ex diuersitate nature et magnitudinis et situs. Si vero secundo modo tunc dicitur ornatus secundum diuisionem animalium. Hec enim sunt aut natatilia aut volatilia aut gressibilia. Et volatilia et natatilia pertinent ad ornatum quinte diei. Gressibilia autem cum homine pertinent ad ornatum sexte diei. et huius ratio collectionis infra patebit. ¶ De mineralibus autem dicendum quod nec habent animam nec partem partis anime: et ideo non pertinent ad dispositionem vegetabilium nec ad ornatum animalium. Sed in causis suis intelliguntur facta quando elementa informis et locis disticta sunt: sicut quod per actionem et passionem diuersimode possint commisceri. ¶ Ad id quod queritur de mane etc. Dicendum quod mane secundum Augustinum duo importat. vnum per se. et alterum ex consequenti. s. creature iam in se cognite in deum per laudem relationem. Et hoc importat per se secundum quod dicit inceptionem lucis. Alterum est acceptio notitie de creatura fienda siue facta que conspicitur in verbo antequam fiat in propria natura et cognoscatur. Et ideo etiam dicit Augustinus quod prima dies non habet mane: quia cum opus prime diei sit celum et terra et lux. Per celum intelligitur angelica natura: que non potuit sui vel alicuius nature fiende in verbo accipere notitiam prius quam esset: sed tunc postquam creata fuit se in se cognouit et hec est vespera: quia vespera secundum Augustinum nihil aliud est: quam cognitio rei in seipsa et se cognitam per conuersionem ad verbum in laudem dei retulit: et notitiam firmamenti in medio aquarum sequenti die locati accepit: et hoc est mane sequentis diei. Unde prima dies mane haberi non potuit in luce cognitionis angelice. ¶ Ad id quod obiicitur de nocte dicendum quod nox per omnes sex dies non nominatur: quia secundum Augustinum omnia facta sunt simul et distinctio sex dierum non est in spatijs temporum: sed in ordine naturali rerum: et ideo diabolus in senario dierum angelus adhuc factus est diabolus per casum: quia a principio cecidit: sed aliquamdiu cum bonis angelis in celis remansit. Cum igitur nulla obscuritas

Quo sufficientia creationis etiam ad ornatum.

inueniatur in luce angeli non inuenitur nox in illa repetitione. Sed mane est cognitio in verbo creature fiende et facte sit laus. vespera autem est cognitio rei in seipsa: cum res iam facta est. dies autem sine meridies in quo est plena lux est illuminatio angelice substantie in cognitione creatoris. ¶ Ad aliud dicendum quod beatus Augustinus ibi adaptat metaphorice mane et vesperam et diem et noctem et periodum dierum. ¶ Articulus 8us.

Tertio queritur de reductione opinionis Augustini ad opinionem aliorum sanctorum. Et videntur non consentire quia contradictoria dicunt. Dicit enim Augustinus. Omnia simul in vno momento facta fuisse in materia et distincta in forma et loco et ornata in proprijs speciebus. Alij autem sancti. s. Gregorius Hieronymus Ambrosius et ceteri dicunt omnia facta esse simul in substantia materie: sed per spatia sex dierum formata esse et distincta. simul autem omnia facta esse in forma et non simul facta esse in forma sunt contradictoria que simul non possunt verificari: ergo videtur quod opiniones eorum ad idem non possint reduci. ¶ Item dicere esse ex presentia lucis corporee et non esse ex presentia lucis contradictoria sunt: et cum vnum eorum sit de opinione Augustini: et alterum de opinione reliquorum sanctorum non videtur simul posse verificari opiniones eorum.

¶ Sed contra. sancti eodem spiritu inspirante locuti sunt sed spiritus idem sibi contraria per diuersos non dicit. ¶ Item expresse videtur Augustinus consonare alijs sic dicens in 5° super Genesim. Tertia die species maris et terre facta est atque in terra potentialiter vt ita dicam natura herbarum atque lignorum. sic enim terra ad dei verbum ea produxit antequam exorta essent accipiens omnes modos eorum quos per tempora exercet secundum suum genus. Similiter dicit Augustinus de quinto die quod aqua natatilia et volatilia produxit et hoc potentialiter in numeris qui per congruas temporum moras exercentur. Similiter de sexto die quod tunc nihilominus potentialiter terra produxit animalia: quorum numeros tempus postea visibiliter explicaret. secundum hoc videtur Augustinus dicere quod opera sex dierum simul fuerunt creata duobus modis. s. in potentia et numeris. numeri autem ibi dicunt causarum proportiones quod forme rerum postea per tempus fuerint explicate. hoc autem non contrariatur alijs sanctis et sic videntur esse consoni. ¶ Solutio. dicendum quod Augustinus in tribus locis ex intentione et proposito principium Genesis exposuit in li°. s. contra epistolam fundamenti: et in vltimis duobus libris confessionum et in 12° li° super Genesim ad litteram. sed in nullo loco dicit omnia creata fuisse simul in materia et forma et ordinem dierum ponendum esse in ordine rationis et non in spatijs temporum nisi in li° super Genesim ad litteram. In alijs enim duobus operibus magis intendit mysterium quam hystorie verificationem. Unde sciendum est: quod spiritus sanctus duobus modis inspirat expositiones sacre scripture. s. quantum ad consentaneum rationi et non contrarium fidei. et quantum ad consentaneum auctoritati. Et quia in textu auctorum sepius aliquid dicitur aliter intelligendum propter rudes et indoctos quos instruit sacra scriptura. ideo Augustinus magis eligit se qui rationem: non contradicens tamen quin distinctio temporum necessaria sit: cum propter hoc vt ostendatur distinctio rerum per distinctionem temporum. tum etiam propter hoc: quia magis hoc modo instruuntur simplices qui nesciunt res distinguere nisi per tempora. Alij vero sancti magis elegerunt sensum: qui est iuxta auctoritatem: non tamen negantes illud quod est secundum rationem consequens. Unde Augustinus in 5° super Genesim ad litteram. Cum audis tunc facta esse omnia cum factus est dies illam senariam repetitionem sine interuallis horarum spatiorumque temporalium factam si possis apprehendas. Si vero nondum possis hec relinquas conspicienda valentibus. Tu autem cum scriptura non deseruiente infirmitati tue materno incessu tecum tardius ambulante proficias que sic loquitur vt superbos altitudine irrideat: profunditate attentos terreat: veritate vagos pascat: affabilitate paruos nutriat. Et ideo dicit etiam Gregorius quod sacra scriptura est fluuius in quo agnus peditat et elephas natat. ¶ Ad id quod obiicitur de auctoritate Augustini dicendum quod ipse reuera ponit omnia simul creata in materia et forma: que. s. natura motus superiorum et commixtionem elementorum per se producere non potest. et ideo celum factum est a principio cum stellis suis: et terra cum animalibus suis: et aqua cum natatilibus suis et volucribus. Et breuiter dicendo omnia in speciebus suis simul educta sunt: que per virtutem motus celi

simplicẽ ⁊ per ṽtutẽ stellarũ ex cõmixtiõe elemẽtoꝝ sine alio
motore educi nõ poterant vt homo ⁊ leo ⁊ cetera quedam:
que preter virtutẽ celi ⁊ elemẽtoꝝ requirũt causam motorẽ
specialẽ ad sui generationem ẽm ꝙ homo generat hoiem ⁊
6° phys. tex. cõ. 26. leo leonẽ ⁊ sic de alijs. ẽm quẽ modũ dicit etiã phs ꝙ homo
generat hominẽ ex materia ⁊ sol. Sunt tamẽ quedã nõ ma
gnam habẽtia diuersitatẽ in partibus corporis vt plante. ⁊
quedam animalia precipue reptilia quedam ⁊ quidam pi/
sces que nõ oportuit primo cum alijs in speciebus proprijs
fieri: sed tm̃ in causalibus rõnib⁹ suis: qꝛ ad hoꝝ ꝓductio/
nem sufficit motus celi ⁊ stellarum ex materia diuersimode
Tex. cõ. 58. cõmiscibili. Et hoc est qd̃ dicit phs in 2° de generatione et
corruptione. in equali ente materia ⁊ nõ vbiqꝫ eadẽ necesse
est generationes iequales esse ⁊ has quidẽ motores citio/
res has ṽo tardiores vt dicit etiã Auicẽna in libro de dilu/
uijs. ꝙ mures generanẽ de terra quãdoqꝫ ⁊ serpẽtes de ca/
pillis. Et ideo dicit Augustinus super illd̃. germinet terra
herbam virẽtem. i. potẽs est germinare. Per hoc aũt ꝙ di
cit opus quinte ⁊ sexte diei primo factũ esse in potẽtia ⁊ nu/
meris intelligit potẽtiam cõpletam materie que nõ est nisi
quãdo materia descindiẽ a motore specificato ⁊ animato: ⁊
per numeros intelligit sufficiẽtiam causarum in numero ⁊
ordine ad productionem animati corporis.

¶ De singulis operibus sex dierum.

Postea queriẽ de singulis operibus que in pri/
cipio Genesis enumerantur. ¶ Et querũtur
tria. Quoꝝ primũ est sigillatim de operib⁹ sex
dierũ. 2m in cõmuni de eisdẽ. 3m de quiete sab
bati. ¶ Circa primum primo queriẽ de opere
prime diei. Et queruntẽ duo. Primum est de
creatis in prima die. 2m de quibusdam dubitationib⁹ que
oriuntur ex littera. ¶ Circa primum autẽ adhuc duo que/
rẽda sunt. Primum de celo ⁊ terra. 2m de luce.

¶ De creatis in p° die. Prio de celo ⁊ terra. Articulus 9°.

Ad primuꝫ ꝓcediẽ sic. Dicit Augustinus in 5°
super Geneẽ. ad litteram. Prius facta est in/
formis formabilisqꝫ materies ⁊ spiritualis et
corporalis de qua fieret qd̃ faciẽdũ esset: cuꝫ ⁊
ipsa prius ꝙ̃ instituta est nõ fuisset nec institu/
ta: est nisi ab illo vtiqꝫ sũmo ⁊ vero deo ex quo
sunt oĩa: que siue celi siue terre noĩe significata sit que in p̃n
cipio fecit deus ante vnũ illũ diẽ quẽ cõdidit postea sic ap/
pellata: qꝛ inde facta sunt celũ ⁊ terra siue noĩe terre inuisibi
lis siue cõposite atqꝫ abyssi tenebrose. Ex hoc accipiẽ ꝙ ce/
lum ⁊ terra sunt ante diẽ primũ. ¶ Itẽ Augustinus in 12° cõ
fessionũ. Celũ terre huius ⁊ maris que fecisti 3° die dando
speciẽ visibilẽ informi materie quam fecisti ante omnẽ diẽ.
Jam enim feceras ⁊ celũ ante omnẽ diẽ: sed celũ celi huius
qꝛ in principio fecisti celũ ⁊ terram. Ex hoc habetur idẽ qd̃
prius. Si ṽo dicaẽ ꝙ Augustinus vocat diẽ artificialẽ: qui
incipit ab illustratione lucis primo die facte nihilominus
tamẽ celũ ⁊ terra sunt opus prime diei naturalis qui in 12°
horis cõtineẽ. ¶ Contra quicquid est extra omne tẽpus est
extra omnẽ diẽ. sed terra ⁊ celũ sunt extra omne tẽpus: ergo
sunt extra omnẽ diẽ. Probatio medie: qꝛ dicit Augustinus
in 12° cõfessionũ. Doctor famuli tui cũ te cõmemorat in p̃n
cipio fecisse celũ ⁊ terrã tacet de tẽporibus. similiter de die/
bus. nimirũ enim celuꝫ celi qd̃ in principio fecisti creatura
aliqua est intellectualis ꝙ̃ꝙ̃ nequaꝙ̃ tibi trinitati coeterna
particeps tamẽ eternitatis tue valde mutabilitatẽ suã pre
dulcedine felicissime contẽplationis tue cohibet: ⁊ sine vllo
lapsu ex quo facta est inherẽdo tibi excedit oẽm volubilẽ vi
cissitudinẽ tẽpoꝝ. Ista ṽo informitas terre inuisibilis ⁊ in/
composite nec ipsa in diebus numerata est. vbi enim nulla
species nullus ordo nec inuenit quicꝙ̃ nec p̃terit: ⁊ vbi hoc
nõ fit nõ vtiqꝫ sunt dies nec vicissitudo spatioꝝ tẽporaliuꝫ.
¶ Si forte dicatur ꝙ ibi celũ accipitur ꝓ angelica natura:
⁊ terra pro substantia materie informis que sic nõ sunt sub
tẽpore: sunt tamẽ cũ tẽpore sicut tẽpora coequeua.
¶ Cõtra dicit Augustinus in 5° super Geneẽ. Ante creatu/
ram frustra tẽpora relinquerenẽ quasi possint inueniri ante
tẽpora tẽpora: motus enim si nullus esset vel corporalis vel
spiritualis nature quo per p̃sens p̃teritis futura succedunt
nullũ esset tẽpus oĩno moueri aut creatura nõ vtiqꝫ posset
si nõ esset. potius igiẽ tempus a creatura ꝙ̃ creatura cepit a
tẽpore. Utrum aũt ex deo ex ipso enim ⁊ in ipso ⁊ per ipsum
sunt omnia. ¶ Solutio. dicẽdũ ꝙ ẽm omniũ sanctoꝝ expo/
sitiones terra pro materia informi sumiẽ quando diciẽ. In
principio creauit deus celũ ⁊ terram eo ꝙ informitati mate
rie nihil est ita propinquũ sicut terra sicut dicit Aug⁹ in 12°
cõfessionũ sic dicẽs. ꝙ in omnibus partib⁹ mũdi nihil repe/
riri põt ꝓpinquius informitati omnimode ꝙ̃ terra ⁊ abys/
sus. minus enim speciosa sunt pro suo gradu infimo ꝙ̃ cete
ra superiora perlucida ⁊ luculẽta omnia. Cur igiẽ accipiaꝫ
informitatẽ materie quam sine specie feceras: vnde specio
sum mũdũ feceras ita cõmode hoibus interminatam sine
intimatam vt appelleẽ terra inuisibilis ⁊ incõposita. Celuꝫ
aũt ẽm quosdam sanctos ponitur pro angelica natura ⁊ ẽm
quosdam pro tota quinta essentia: ⁊ ẽm alios pro celo em/
pyreo. Et quocũqꝫ modo sumaẽ ipsum ẽm suum esse tẽpori
nõ subiacet: vt supra in questionibus de tẽpore est ostẽsuꝫ.
¶ Dicẽdũ ergo ẽm Augm ꝙ si materia prima cõsidereẽ ẽm
suam substantiam sine omni forma ⁊ sine ordine ad formaꝫ
tũc est extra tẽpus. Et similiter celũ ꝓpter sui immutabili/
tatẽ: nihilominus tamẽ est cũ tẽpore ⁊ sic cadit in opus pri/
me diei ẽm ꝙ opus creationis primo die poniẽ esse factum.
¶ Ad id qd̃ obijciẽ de Aug° ꝙ tẽpus icepit a creatura. dõm
ꝙ ipse ibi tp̃s accipit stricte. s. ꝓ mutatiõis mẽsura que est
in mã vt in subito. sed sancti qui ponũt tẽpus coequeuũ mãe
intelligũt de tẽpore qd̃ est mẽsura cuiuscũqꝫ mutationis: ⁊
adiacet omni rei siue mutabili siue imutabili que tamen in
esse ex nõ esse procedit. ¶ Articulus 10°.

Secũdo queritur de luce. Utrũ sit corporea vel
incorporea. Et videtur ꝙ incorporea. qꝛ dicit
Augustinus ꝙ per lucẽ intelligiẽ angelica na/
tura ad deũ cõuersa. ⁊ ꝓbat ꝙ nõ põt intelligi
de luce corporali. Si enim corporalis lux facta
est inquit Augustinus. que nam est illa quam
cũ sol occiderit videre nõ possumus. ¶ Itẽ si dicaẽ ꝙ iuncta
est soli que est causa huius iacture. vt enim dicit Augusti/
nus in 2° super Genesim ad litteram. Nullus debet refel/
lere eos qui per rationẽ querũt quid in creatura esse possit
vt dicat ẽm omni potẽtiã dei cui cũcta possibilia sunt opor/
tere nos credere aquas graues quas nouimus atqꝫ senti/
mus celesti corpori in quo sunt sydera superfusas esse. nunc
enim quemadmodum deus instituerit naturas rerum ẽm
scripturas eius non cõuenit querere. Nam quid in eis vel
ex eis ad miraculum sue potẽtie velit operari. neqꝫ enim si
vellet de⁹ aliqñ oleũ sup aqua manere nõ fieret non ex eo tñ
nobis olei nã cognita est icognita ꝙ ita facta sit vt in appe/
tẽdo suũ locũ ẽt si subt⁹ fusuꝫ fuerit ꝓrumpat aquas eisqꝫ se
suppositũ collocet. Igiẽ a simili nõ est dõm aliqd de illa luce
ꝙ ex nã lucis ostẽdi nõ poterit. ¶ Qd̃ aũt sit corporea sic ꝓ/
baẽ. Dicit Beda super Genesim. ꝙ per lucẽ illã intelligiẽ
nubes lucida que nõ de nihilo sed de placẽte nã formarĩ fa
cta est vt lux esset: ⁊ vim lucẽdi haberet in qua dierũ prima
exorta est: qꝛ ante lucẽ nec dies fuit nec nox iꝫ tempus fuit.
¶ Itẽ Damascenus 2° li° cap° 7° dicit. ꝙ per lucẽ intelligiẽ
ignis. ignis aũt est corporeus ⁊ sic lux illa vr̃ esse corporea.
¶ Solutio. cũ diciẽ in Genesi fiat lux. itelligiẽ de luce que est
habit⁹ corpoꝝ luminosoꝝ. ¶ Ad p̃m igiẽ dõm ꝙ beat⁹ Au/
gustinus ꝓcedit ẽm hũc modũ ẽm quẽ per celũ itelligiẽ an/
gelica nã iformis ⁊ hoc mystice. ẽm eũdẽ. n. modũ intelligiẽ
ꝯuersio ei⁹ ad deũ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ Beda nõ itelligit ꝙ
lux illa fuerit nubecula ẽm eẽntiã sꝫ per similitudinẽ. nubes
eni nõ gñaẽ nisi ex vapore infimoꝝ elemẽtoꝝ ⁊ hoc mõ non
gñabaẽ lux illa sed similitudinẽ habuit cũ nubecula in hoc
ꝙ sicͭ nubes exhalata ⁊ obta soli recipit cãdorẽ illustratiõis
quẽ vlteri⁹ ministrat iferiorib⁹ illumiabilib⁹: ita lux illa ful
gorẽ dedit corporib⁹ que vlteri⁹ illuminabãt iferiora. ¶ Ad
aliud dõm ꝙ Damascen⁹ lucẽ exponit mãliter nõ tñ ponẽs
omne subiectũ lucis sed quoddã. ¶ Articulus 11°.

Tertio queriẽ de dubitabilibus que oriunẽ ex
lr̃a. ¶ Et p̃mo queriẽ qd vocẽ principiũ cum
dr̃. In principio creauit deus celũ ⁊ terrã. glosa
eni exponit hoc tripliciter dicẽs. In pricipio tẽ
poris: vel ante tẽpora: vel in filio. Et pro p̃ma
parte videẽ glosa esse falsa: qꝛ tẽpus poniẽ vnũ

de coequeuis ⁊ sic nō in eius p̄ncipio creata sunt cetera sed cū ipso. ¶ Itē tēpus est creatū ⁊ initium eius similiter: ⁊ ita principiū tēporis erit creatū in principio tēporis: ergo idez creat̄ in seipso. Similiter videt̄ falsa pro secūda parte: q̄ꝛ si sequamur sentētiā Augustini oīa creata sunt simul ⁊ ita celū ⁊ terra nō erūt ante cetera. ¶ Similiter si sequamur sententiam alioꝝ adhuc erūt plura coequeua istis ⁊ sic nō erūt ante cetera. 3ª pars etiam videt̄ falsa q̄ꝛ nihil ens in filio est creatū. creatura enim non est in filio ꝫm esse ꝓpriū: sed ꝫm rōnes idearū que ab eterno sunt in filio ꝫm ꝙ est sapientia ⁊ ars patris. ¶ Ulterius querit̄ quare dicit̄ hic. In principio creauit deus ⁊c. ⁊ nō ponit̄ hic vsitatus modus per oēs sex dies. s. dixit deus fiat hoc vel illud. ¶ Ulterius iterum querit̄ ꝫm quas proprietates prima materia vocet̄ terra ⁊ abyssus ⁊ aqua. ¶ Ulterius querit̄ penes quā differētiam priuationis dicat̄ inanis ⁊ vacua. alterū eni hoꝝ superfluere videt̄. ¶ Preterea inane ⁊ vacuū vident̄ eē priuationes ꝯuenientes receptioni loci ⁊ nō materie: cū tamē ꝫm p̄hm nō sit eiusdē rōnis materie ⁊ loci receptio. ¶ Itē quare dicunt̄ tenebre esse super faciē abyssi si abyssus dicit̄ mā. ¶ Itē vlterius querit̄ quare ex parte mouētis potius ponit̄ spiritus q̄ pater vel filius. ¶ Itē cū ferri sit locuz mutare: ⁊ spiritus increatus non mutet locū videt̄ falsum qđ dicit. Spiritus dn̄i ferebat̄. ¶ Preterea cū nulla sit diuersitas inter spiritū ⁊ dn̄m: videt̄ male dicere: spiritus dn̄i q̄ꝛ obliqui transitiui sunt ꝫm Priscianuz. ¶ Preterea quare potius dicit super aquas q̄ extra vel sub vel in aquis. ¶ Itē si prima materia significet̄ nomine terre ⁊ abyssi ⁊ aque: quare dicit potius. spiritus dn̄i ferebat̄ super aquas q̄ super terrā vel abyssuz. ¶ Ulterius querit̄ de expositione Augustini super illud: dixit deus fiat lux que est talis. Non corporalr̄ sonuit vox dei: qua enim lingua sonaret: cū linguaꝝ diuersitas nō esset nec erat quez oportebat audire ⁊ intelligere. bene enim accipit̄ ad naturam verbi per qđ omnia facta sunt hoc ipsum pertinere eternū: ergo est quod dixit fiat lux: q̄ꝛ verbū patri est coeternū. Et hoc est quod dicūt alij. dixit deus fiat: hoc est verbuz genuit in quo erat vt fieret. ¶ Querit̄ ergo cum ab eterno dixerat verbū quare nō sequit̄ ꝙ ab eterno creauit ⁊ fecit lucem. ¶ Itē in factione firmamēti ponit̄ fiat ⁊ fecit ⁊ factū est. ⁊ hic ommittitur fecit ⁊ alia duo ponunt̄ ⁊ querit̄ quare hoc. ¶ Itē queritur diuersitas inter hec tria ⁊ diuersitas eoꝝ a creatione. ¶ Ulterius iterū querit̄ quid sit videre lucē ꝙ esset bona. anteq̄ eni facta esset lux sciuit deus ꝙ esset bona. ¶ Itē per quē modum diuisit lucē a tenebris. qđ enim non est a nullo diuidit̄: sed tenebra non est vt dicunt sancti: ergo nō diuidit̄ a luce. ¶ Preterea dicit Chrysostomus super Joannē. ꝙ lux non lucet in tenebris nisi dissipando ⁊ destruendo tenebras: ergo videt̄ ꝙ potius debuit dicere destruxit tenebras per lucem q̄ diuisit lucē ⁊ tenebras. ¶ Itē querit̄ per quē modum lucē appellauit diē. dies eniz ille nō videt̄ esse eiusdem rationis cum illo quem fecit sol quarto die: quod patet q̄ꝛ dies est sol lucēs super terram et in hac ratione non pōt sumi dies prima vel secūda vel tertia. Eadem questio est de nocte per oppositū. ¶ Item queritur vlterius quare prima dies non habeat mane cum habeat vesperam. Cum enim dicitur. factū est vespere ⁊ mane dies vnus. mane pertinet ad initiū sequētis diei. ¶ Itez cum supra dixerit. tenebre erant super faciem abyssi ⁊ tenebre sunt nox vt hic dicit̄ videt̄ nox fuisse ante primam diē: ⁊ ita prima dies habuit mane finē scilicet noctis ⁊ initium diei. ¶ Preterea opus dei videtur tūc icepisse a tenebris.

¶ Contra dicit Beda non sunt audiendi qui respondendo dicūt deum ante creasse tenebras q̄ lucē. ¶ Item queritur quare potius dicit. factum est vespere ⁊ mane dies vnus q̄ dies primus. ¶ Solutio. ad primū dicēdū sicut etiaz supra habitū est: ꝙ tēpus creatur non in aliquo neq̄ in seipso proprie ita ꝙ in notet diuersitatez mēsurantis ⁊ mēsurati. alia enim ratio est de mēsura ⁊ mēsurato: vnde tēpus consideratū ꝫm sui substantiaz incepit in suo initio: nec hoc est inconueniēs: q̄ꝛ ꝫm substantiam bene est indiuisibile ꝫm suū esse tamē accipit̄ vt mēsura creationis alioꝝ: non ꝙ sit ante durationē: q̄ꝛ aliter mēsura excederet mensuratum: sed est ante ratione: vt mēsura ante mēsuratū. Sic igit̄ ꝫm substātiam est coequeum. ꝫm esse vō est mēsura. ⁊ ꝫm rationē alia sunt in ipso sicut in sua mēsura extrinsecus adiacente. Et hoc notat ly in quādo dicit̄. In principio ⁊c. Et per hoc pz solutio ad primam partē glose. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ ꝫm Augustinū saluat̄ bene prioritas ꝫm ordinē nature vt habituz est supra: lz omnia facta sint simul in tēpore: ⁊ hoc notat in principio quādo exponit̄ per ante cetera. Secūduz alios autē per celum intelligitur natura angelica: ⁊ in mā fluida superponitur ⁊ hec omnia dicūtur facta ante cetera. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ ꝫm tertiam partē glose in quando dicitur in principio non notat continētiam vel rationē mēsure: sed notat modum relationis filij ad opus creationis. filius eni est virtus ⁊ ars patris: ⁊ sic pater creat in filio: sicut in virtute ⁊ arte non ꝙ pater per se non possit creare: sed quia pater q̄cquid hz filius hz a patre. ¶ Ad aliud dōm ꝙ creare ⁊ dicere ⁊ facere differūt in operibus diuinis. Creare eni pertinet ad eductionem alicuius de nihilo ꝫm suam substantiā. dicere autē pertinet ad determinationē sapiētie ꝫm quam fit res ⁊ formatur. Et propter hoc dicere est eternū. ab eterno enim determinauit deus ꝙ tūc icepit hoc ⁊ illud. Unde nihil aliud est dicere. dixit deus fiat. q̄ ab eterno determinasse ꝙ tūc vel tūc res oriatur. Unde Augustinus in principio super Genes. ad litteram. dicit ꝙ verbū insinuat reuocationē creature create ad se. Unde cū per celū ⁊ terraz informis creatura intelligit̄ spiritualis ⁊ corporalis nō ponit̄ ibi dixit deus. sed per lucē formatio eiusdē creature intelligit̄: ⁊ ideo ibi ponit̄. dixit deus fiat lux. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ vna ꝓprietatū materie est retinere formā: ⁊ ꝫm hanc dicit̄ terra eo ꝙ omnia que faciūt retētionē sunt in terra. Retentionē aūt faciūt tria. s. soliditas vt dispositio. siccitas aūt vt materia. ⁊ frigiditas vt efficiens. Et ideo dicit Auicēna ꝙ vis retētiua vigorē suscepit a frigido ⁊ sicco. 2ª ꝓprietas materie est recipere. ⁊ ꝫm hanc ꝓprietatē dicit̄ aqua: q̄ꝛ humidū aque nō est terminabile in se sed terminat̄ ad quālibet figuram tangentis. 3ª proprietas materie est non subsistere actu ⁊ hanc habet inquantū est subiecta priuationi: et ꝫm hanc dicitur abyssus ab ea qđ est sine ⁊ basis. basis eniz materie super quam fundatur eius esse ꝫm actuz est forma substantialis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ receptibilitas materie ꝫm aliquid comparatur receptibilitati loci. Est enim quidam locus simpliciter locus. ⁊ quidam est locus vt vacuum. ille vō qui simpliciter est locus imobilis est: ⁊ est motus ad ipsum ⁊ ab ipso. qui vō est locus vt vacuuz mouetur cum re mota ⁊ quo ad hoc ꝙ locus simpliciter immobilis est ⁊ recipit id quod mouetur ad ipsum habet similitudinē cū materia. ⁊ ideo dicit p̄hus in 4° physicoꝝ. ꝙ vno modo dicitur vacuum in quo non est aliquid. est enim forma substantialis ⁊ corporea ⁊ ideo sequit̄ neq̄ substātia corporea aliqua. Unde dicūt quidam vacuū esse corporis materiaz: quo ad hoc autē ꝙ locus distinctus est a re locata ⁊ non facit vnū cū ipsa non habet similitudinē cum materia. ¶ Itē quo ad hoc ꝙ locus cōtinet materia aut continetur iterum non habet similitudinez. Dicitur ergo materia inanis respectu forme que pertinet ad distinctionem. vacua vō respectu forme que pertinet ad ornatū. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ tenebra est priuatio luminis. lumen autē est prima forma per quam superiora mouēt materiam elemētoꝝ. Et q̄ꝛ adhuc proportio sufficiēs non erat inter principiū primū mouens in genere corporum ꝓpter hoc dicitur tenebra fuisse. Quia vō abyssus dicit materiam ꝫm ꝙ est sub priuatione: ⁊ non terra vel aqua ꝓpter hoc dicit̄ potius illa tenebra fuisse super faciē abyssi q̄ super faciē terre vel aque. Tamē q̄dā sancti dicūt sicut Basilius ꝙ per tenebras intelligit̄ aer priuatus lumine. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ spiritus est principiuz vite sicut dicit dn̄s in euāgelio. Spiritus est qui viuificat. Et in Genesi p̄mo. insufflauit in faciē eius spiraculū vite. Pater vō ⁊ filius ꝫm hec noīa non dicūt principiū vite: ⁊ ideo potius ponit̄ ibi spiritus q̄ pater ⁊ filius. lz eni nō oīa formata viuāt: tamē vita est actus anime ⁊ aīa est vltima forma intenta a nā: ⁊ ideo p̄cedētia. s. elemēta ⁊ mixtiones elemētoꝝ ordinant̄ ad aīata ⁊ saluant̄ in illis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ spiritus dn̄i ferebat̄ nō loci mutatione: sed exhibitione diuersarū formaruz in diuersas māe partes. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝫm rē nulla est trāsitio iter spiritū ⁊ dn̄m. quantū vō ad moduz loquēdi per dn̄m significat̄ pater ꝓpter auctoritatē: q̄ꝛ

Nō q̄ō mā dī terra aq̄ et abyssus ꝫm diuersas ꝓprietates.

Tex. cō. 59.

sicut dicit Augustinus in patre est principiū totius diuinitatis q: ab illo generat filius: ⁊ ab ipso procedit spirit⁹ sanctus. Unde sicut spiritus sanctus mittit a patre ad sanctificandū creaturam rationalem vt dicit Augustinus in 4° de trinitate. ⁊ mitti est cognosci ꝙ ab alio sit vt dicit Augustinus ibidē. ita hic per modū loquēdi in opere creationis significat ꝙ spiritus domini est spiritus a domino hoc est a patre. ¶ Ad aliud dōm ꝙ spirit⁹ est motor ⁊ causa extra rez existens quam mouet ⁊ causat ⁊ excedens omne causatū ab ipso: ⁊ nihilominus attingens ipsum per forme impressionem. Et hec tria importat per super. quod enim est super est extra rem eleuatum ab ipsa: ⁊ non contingēs eam. Hec autem tria nō importat per prepositiones alias: ⁊ ideo potius ponitur super q̄ȝ alia prepositio. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ spiritus super ferebat vt exhibens formas vt dictuȝ est. ⁊ q: exhibitioni formarum respondet in materia receptibilitas primo ⁊ retentio vel priuatio: ideo potius dicit ꝙ ferebat super aquas q̄ȝ super terram vel abyssum: q: vt dictum est materia dicit aqua propter receptibilitatem formarum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ duo sunt in verbo ab eterno scilȝ idee ⁊ determinatio vniuscuiusqȝ quando debeat procedere inesse ⁊ hoc vocatur ab Augustino plenitudo tēporis respectu filij. dicit enim Augustinus super illud. quādo venit plenitudo temporis. ꝙ plenitudo temporis fuit impletio tēporis: quod prescinerat deus in quo filius debuit incarnari. ⁊ similiter est respectu aliarum creaturarum: q: vnaqueque tunc esse incipit quādo ab eterno deus ei preordinauit vt fieret. Et hoc est quod dicitur verbū genuit in quo erat vt fieret. nec tamen sequitur ꝙ ab eterno creatura sit lȝ verbum dictum sit ab eterno q: non est idem iudicium de hac causa ⁊ causato eo ꝙ ipsa in infinitum distet a suo causato: non ideo proportionat ei in aliquo in essentia neqȝ in duratione neqȝ in virtute nec in opere. Et ideo dicit Augustin⁹ ꝙ non sequitur verbum eternum quo dicta est creatura vt fieret creatura. Aliter tamen posset solui per distinctionem huius. ab eterno dixit vt fieret eo ꝙ ab eterno potest determinare hoc verbum dixit. vel hoc verbū fiat. ⁊ primo modo est vera. secundo modo falsa. ab eterno eni dixit vt fiat: non ab eterno sed tunc quando incepit. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ tria exiguntur ad perfectionem rei. quoꝝ duo sunt ex parte efficientis. ⁊ tertium ex parte rei facte. Primum quidem ex parte efficientis est inclinatio ad opus per volūtatem operandi ⁊ hoc in prima causa est imperiū quod importat per fiat. 2ᵐ vō ex parte efficientis est operatio exiēs ab ipso in opus: ⁊ hoc importat perfectio siue per fecit. 3ᵐ vō quod est ex parte rei facte est obediētia rei operate ostēsa in esse: ⁊ hoc importatur per factuȝ est. sed vnum horum omittitur. s. fecit eo ꝙ lux est forma que fit in alio: ⁊ non res per se existens ⁊ super tales formas non est operatio efficiētis: q: omnis efficiens operatur super materiam ⁊ tales forme non sunt ex materia aliqua. ¶ Augustinus tamen aliaȝ dat solutionem ꝫm suam sententiam dicens: ꝙ per lucē intelligit angelica natura reformata ad verbum: ⁊ hec reformatio non prius fuit in angelorum notitia q̄ȝ in re ipsa. Cū igit per fiat importat operatio in verbo: per fecit auteȝ operatio in angelorum notitia: ⁊ per factum est priuatio rei in seipsa: fecit non habuit locum in operatione lucis. Hec vō tria distinguunt ab opere creationis: q: hec tria pertinent ad inductionem forme in materiam. Creatio aūt ad eductionem substantie materialis de nihilo vt supra habitum est. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ videre non sumit ibi ꝫm ꝙ est principium cognitionis que oritur ex sensibus: sed sumitur pro signo voluntatis ⁊ beneplaciti artificis ad opus perfectū. ad id enim qd̄ bene placet multiplicat aspectus oculoꝝ frequenter. Et hoc est qd̄ dicit glosa ibidem. vidit deus. i. placuit ei in sua eēntia: qd̄ ṗus placuerat ei in sua sapiētia. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ per ꝓprietatem nature distincta est lux a tenebris: q: id qd̄ per se est luminosum naturaliter est in circūferētia. id aūt qd̄ per se est opacū ⁊ tenebrosum naturaliter est in centro. Et tenebre ꝫm ꝙ ibi sumunt intelligunt in sua causa: que est corpus opacū ⁊ in illa nō sunt nihil sed aliquid ⁊ sic possunt distingui. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ Chrysostomus accipit tenebras que sunt priuatio actus luminis in diaphano: ⁊ nō in sua causa que est opacuȝ corpus ⁊ ideo nō hēt locū ꝙ ipse dicit in proposito. ¶ Ad aliud dōm ꝙ appellauit lucē diem per causaȝ que est forma ⁊ efficiens. Potest eniȝ ratio diei sumi ab efficiēte proximo: qd̄ est forma ⁊ efficiens ⁊ sic dies differt a luce ⁊ lumine: ⁊ ꝫm hunc modū tres primi dies eiusdem rationis erant cuȝ tribus sequentibus. Potest etiā sumi ab efficiente primo nō tamē proximo qd̄ est efficiēs ⁊ nō forma ⁊ sic sol effecit tres vltimos dies. Lux vō idistincta in celo effecit primos tres ⁊ sic dies quodāmodo sunt eiusdē rōnis ⁊ quodāmodo diuerse. Si enim sumant penes substantias efficiētium non erunt eiusdē rōnis. Si aūt per comparationē ad actus eoꝝ erunt eiusdē rationis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ mane accipitur vt punct⁹ ꝯtinuans in ratione finis ⁊ principij: ⁊ ideo cum primam diem nihil precesserit neqȝ nox neqȝ dies initium eius non potest ꝫm rationē nominis dici mane. sed finis eius hȝ bene rationē vespere q: est initium noctis ⁊ finis diei. Alia tamen ratio supra assignata est ꝫm Augustinum. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ super cū dicitur tenebre erant super faciē abyssi non dicebantur tenebre nisi ꝫm suā causaȝ ⁊ ideo ille nō possunt dici nox. Hic auteȝ intelligitur de tenebris prout formaliter ꝫm suuȝ esse intelligunt hoc modo quo priuatio potest habere esse ⁊ formam. Hoc enim nihil aliud est q̄ȝ carētia luminis in diaphano ex interpositione opaci corporis inter illuminans ⁊ diaphanum. Ex hoc etiā patet solutio eius quod sequitur ꝙ opus dei non incepit a tenebris: sed a die ⁊ luce: ꝫm enim naturalem ordinē creationis precedens dies computatur cum sequenti nocte sed ꝫm proprietatem casus culpe primi hominis qui casus incepit a tenebris infidelitatis ⁊ ignorantie existens tamē cum spe illuminationis per gratiam computabatur precedens nox cum sequenti die. Et ideo festa legalia a vespera precedentis diei vsqȝ in vesperam sequētis diei computabant. ꝫm statum aūt resurrectionis ⁊ reformationis iterum incipit computatio a plena luce quia in plena luce in aurora surrexit dominus. Quod aūt nos facimus in ṗcedenti vespera potius sunt preparationes ad futurum festum suscipiendum: q̄ȝ de substantia festi. Et ideo etiam laudes cantant in aurora propter lucē resurrectionis que tūc incepit. ¶ Ad vltimum dicēdum ꝙ idem est dies ꝫm substantiam temporis in omnibus diebus sed non est idē ꝫm esse: ⁊ ꝓpter hoc cū primū notet diuersitatē ad 2ᵐ ꝫm esse ⁊ substantiā. vnuȝ aūt ꝫm esse tm̄ potius dicit dies vnus q̄ȝ dies primus. Qd̄ aūt substantia temporis sit eadē in toto tempore habitum est supra in q̄ōne de tempore.

¶ Articulus 12⁹.

Deinde querit de his que facta sunt secunda die. Et q: de firmamēto ⁊ aquis ⁊ distinctione aquarū iam supra habitum est: tm̄ duo restant querēda: scilȝ qualiter deus vocauit firmamentum celū. Et quare secunda dies nō habuit benedictionem. non enim ponitur ibi verbū sigñans actū benedictionis sicut in alijs quibusdam vbi dixit benedixit eis. nec etiam ponitur ibi verbū notans approbationē sicut vidit deus ꝙ esset bonū. ¶ Item iuxta hoc queritur qualiter in quibusdam notatur benedictio in verbo approbationis tali mō loquendi vidit deus ꝙ esset bonum sicut in operibus quatuor primorum dieruȝ. Et in alijs notatur per verbum benedicendi sicut benedixit eis. ¶ Solutio. ad primum dicendum ꝙ omne nomen imponitur a forma: ⁊ qū deus firmamento formā dedit formam substātialē tūc ipso opere celū vocauit. ¶ Ad aliud dōm ꝙ opus secunde diei depēdet ab opere tertie diei. distinguebatur enim secunda die natura elementorum que disponit diaphano ab vno extremo qd̄ est diaphanū naturaliter cōiunctum lumini vt celum crystallinum: ⁊ non est sufficiens distinctio nisi eadem elementa diaphana etiam alio extremo distinguantur qd̄ naturaliter est opacuȝ ⁊ hoc fit tertio die quando aque distinguunt a terra. Et q: tunc distinctio perfecta est tunc accepit benedictionem per notam approbationis diuine. ¶ Si aūt querit ꝫm hoc quare intercidit secūdus dies ante opus perfectuȝ. quia vna perfectio operis videt pertinere ad vnū diem. Dicēdū ꝙ distinctio mediorum elemētoꝝ ab vtroqȝ extremo scilȝ a celo ⁊ a terra non est vnius rationis. A celo enim distinguunt elementa: que sunt receptibilia luminis sicut ab eo cū quo nō cōmunicant

Nō quō duo sint in vbo ab eterno.

in mã ȝ ſũt mobilia ab ipſo tñ. Sed a terra diſtinguunť ſić
ab ea cũ quo cõicãt in mã agẽtia i ipm ⁊ patiẽtia ab ipo. Et
Tex. cõ. 68. dico tria elẽta eẽ media ĩter celũ ⁊ terrã: qꝛ cõicãt cũ vtroqȝ
extremoꝝ. Cũ celo enim habẽt diaphanũ vt dicit phs in 2°
de aia. Cum terra aũt cõmunicãt tñ in mã. ¶ Ad vltimuȝ
dõm ꝙ quedã agunt ⁊ patiunť in gñõne a principio intrin/
ſeco qđ eſt nã: ⁊ agere ⁊ pati illoꝝ eſt ſub neceſſitate: ⁊ iõ nõ
opȝ ꝙ fiat eis iperiũ ad appetitũ actus gñõnis ſed tñ bene
dictio eoꝝ notať in nota approbatiõis diuine: ꝙ ſic perma/
neant in nã: queadmodũ ꝯſtituta ſunt ⁊ talia ſunt opera pri
moꝝ quatuoꝛ dierũ: lȝ eni vegetabilia habeãt aiam: hec tñ
aia magis mouet vt nã ꝙ̃ vt aia qꝛ motus eoꝝ ſunt ſub ne/
ceſſitate ⁊ ſunt determinati ad vnũ ⁊ nõ ad ꝯtraria. Quedã
autẽ mouenť a principio intrinſeco qđ eſt aia ſenſibilis vel
rõnalis habens appetitũ huius ⁊ ꝯtrarij ⁊ illa nõ de neceſſi
tate generãt: ſed inclinatione appetitus: ⁊ iõ alij diſtingue/
runt iperio iclinãte appetitũ per nãm in gñõne qđ deſignať
per talẽ modum benedictionis creſcite ⁊ multiplicamini.

¶ De opere tertie diei. ¶ Articulus 13°.

Deinde querif de ope tertie diei. ¶ Et que/
ritur pͥmo qualiter aque ſunt ꝯgregate in lo/
cũ vnũ. ⁊ quis ſit locus ille cũ nos videamus
eas ab alto deſcendere ⁊ in pluuijs ⁊ niuib⁹ ⁊
in locis plurib⁹ eſſe ⁊ in mari. ¶ Vlteri⁹ que/
rif apparuit arida. Si. n. ſm nãm terra eſt in
Secundo celi ter. cõ. 72. et infra. medio erit ipſa quo ad oẽm partẽ in medio quãto põt pro/
pinquius vt dicit phs in de celo ⁊ mũdo. ⁊ ita vndiqȝ coope
riri aquis ⁊ nõ apparere arida. ¶ Preterea querif q̃re vo/
cauit aridã terrã cũ etiã ſupra terra ſit appellata vbi non fit
mentio aride. ¶ Itẽ qualiter ꝯgregationes aquarũ apella/
uit maria. Si. n. cõgregationes aquarũ ſunt in vno loco q
eſt ꝓprius locus elemẽti qđ dicif aqua: cũ ipm elemẽtũ nãȝ
hẽat inſipidi videť ꝙ ꝯgregationes aquarũ debeãt appella
ri inſipide ⁊ nõ maria. Maria enim amara ſunt ⁊ habent
aquas cõpoſitas ⁊ permixtas terreſtri cõbuſto: aque aũt ele
mẽta ſm nãm ſunt ſimplices. ¶ Preterea querif quare di/
cit in plurali maria ⁊ non in ſingulari mare. ¶ Itẽ queritur
de quadã ꝯtrarietate in pſalmo vbi dr̃ ꝙ terra fundata eſt
ſuper aquas. Et alibi dr̃ ꝙ fundata eſt ſup ſtabilitatẽ ſuaȝ.
Et alibi iterũ ꝙ dominus fundauit eã in nihilo. ¶ Querif
ẽt q̃re nõ fit mẽtio de diſtinctione ignis ⁊ aeris. ¶ Itẽ que/
rif vlterius q̃re aqua fluit in terrã potius ꝙ̃ aliud elemẽtũ.
¶ Itẽ querif vlterius vtrũ quedã plãte nociue ex figura vt
ſpine vel humore vt venenoſe tertio die fuerint create. Et
videť ꝙ nõ qꝛ hec ſunt ad penã hoĩs: ⁊ nõ punit deus ante
delictũ. g̃ videť ꝙ talia poſt peccatum hoĩs fuerint creata.
¶ Itẽ querif de figura elementoꝝ: eo ꝙ quidã ſancti dicũt
ꝙ terra ſicut ſcutella natat ſuper aquas. ¶ Solutio. dicen/
dum ad primum ꝙ tria ſunt elementa grauia ſcilicet terra
aqua ⁊ aer. qđ patet ꝙ remota terra aer ⁊ aqua deſcendunt
in locuȝ eius ſed vnum tñ eſt ſimpliciter graue ſcilicet ter/
ra: cuius ſignum eſt ꝙ ipſa per ſe ⁊ in alijs deſcendit ad me
dium. terra eni deſcẽdit per ſe ad centrum: ⁊ poſita in aere
Vide 3° celi. Tex. cõ. 28. Et 4° ce. tex. cõ. 30. ⁊. 31. ⁊ aqua iterum deſcendit ſed non ſic aer ⁊ aqua. Aer eni po/
ſitus in terra ⁊ aqua aſcendit ſed hec duo elementa poſita
in igne deſcendunt. Et ideo dicit philoſophus ꝙ ſunt leuia
in alio ⁊ grauia in alio. Et hanc naturam accipiẽdo diſtin/
cta ſunt media ab extremis. Unde nihil aliud eſt congre/
gare aquas in locum vnum ꝙ̃ dare eis naturã illam ꝙ ſint
leues in terra ⁊ ſic aſcẽdat ab ipſa, ⁊ graues in aere ⁊ ſic de/
ſcendunt ab ipſo. ¶ Et hoc eſt etiã ꝙ dicunt ſancti ꝙ ignis
⁊ aer diſtincti ſunt quando aque recedentes ab igne ⁊ aere
In ſecundo. ſunt ſeparate. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ locus congregatio/
nis aquarum eſt locus originis earum: lȝ enim in multis lo
cis ſint originaliter tamẽ non ſunt in loco occeani vt proba/
tur in libro metheoroꝝ. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ aliter eſt
2. de gñõne et corruptione. Tex. cõ. 37. de aquis ⁊ aliter de igne ſm naturam. quanto enim elemẽ/
tum rarius eſt tanto maiorem locum occupat. Et quanto
ſpiſſius eſt tanto minorem locum habet: ſm ꝙ etiam dicit
philoſophus ꝙ ex vno pugillo aque fiunt decẽ aeris: ⁊ ideo
aqua multo eſt in minori loco ꝙ̃ aer: ⁊ ideo non ſequitur
ꝙ ſi aer ⁊ ignis ambiunt terram vndiqȝ: ꝙ etiam aqua
ambiat vndiqȝ eam. ¶ Preterea aqua habet humidũ in/
corporale ⁊ terra ſiccum incorporale que duo dominantur
in omnibus elementatis. Aer autem habet humidum ſpi/
rituale non incorporale: ⁊ ignis ſiccum ſpirituale non incor/
porale ⁊ ideo aqua ſm naturam ſui humidi diſſoluit terraȝ
influens in poros eius: ⁊ ideo cooperitur a terra ⁊ nõ coope
rit eam vndiqȝ. aer autem non ita diſſoluit eã humido ſuo
nec influit in eam. ⁊ ideo circundat eam vndiqȝ ⁊ ſimiliter
ignis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ terra ſupra propter ſui vici
nitatem ad informe poſita eſt pro materia. Hic autem ſu/
mitur terra ſm rationem ſui nominis ſm quaȝ dicitur ter/
ra quaſi pedibus trita pro loco qetis elemẽtatoꝝ in omni/
bus enim illis ipſa dominatur: ⁊ propter hoc omnium qui/
es eſt in ipſa. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ mare ſm ſubſtantiã
ſuarum aquarum eſt elementum ⁊ ſm eſſe inſipidũ: per ac/
cidens autem eſt amarum ⁊ commixtum vt obiectum eſt.
¶ Poſſet tamen dici ꝙ mare non eſt amarum niſi in loco
illo vbi caloꝛ ſolis eleuat a fundo eius vapores terreſtres
groſſos combuſtibiles ſed in loco alio eſt inſipidũ. Et hoc
videtur velle philoſophus in primo de animalibus. ꝙ qđ/
dam animal marinum maius eſt animali ſanguinis: cum
tamen ⁊ careat ſanguine hoc eſt raro pauco ſicut quidã pi/
ſces dicti Malachie. naȝ hoc genus augmentatur in locis
calidis ⁊ magis eſt in pelago ꝙ̃ prope ripas ⁊ precipue in lo
cis vbi multiplicantur aque inſipide. Ex hoc accipitur ꝙ
aque inſipide ſunt in aliqua parte maris. ¶ Ad aliud dicẽ/
dum ꝙ humidum aque vt habitum eſt materiabile eſt in
ſe: ⁊ ideo diuiſibile ſm ſui diuiſibilitatem. Et vt noteť hec
diuiſibilitas dixit maria ⁊ non mare. ¶ Ad aliud dicen/
dum ꝙ terra conſideratur duobus modis ſcilicet vt elemẽ
tum ⁊ vt materia corporum generabilium. Et primo mo/
do conſiderata fundata eſt ſuper ſtabilitatem ſuam. Et di
citur ſtabilitas eius natura illa que ſimpliciter eſt grauis:
quia ex illa habet locari in centro. Ex hoc autẽ ꝙ terra per
ſe fundatur in centro ⁊ non terminatur ad elementa alia:
ſed potius alia quedam ad ipſam dicitur alibi fundata in
nihilo. Secundum autem ꝙ conſideratur vt materia cor/
porum elementatorum ſic fundatur ſuper aquas. Corpora
autem commixta ſunt continua: terra autem per ſe non cõ/
tinuatur. vnde in quarto metheoroꝝ dicit Philoſophus.
Terra pura lapis non fit quia continuationem nõ facit ſed
comminutionem. Continuatio enim eſt ex virtute aque: ⁊
ideo terre continuatio fundatur ſuper aquam propter hu/
midum continuans eam in corporibus cõmixtorum. ¶ Ad
duo ſequentia patet ſolutio per ante dicta. ¶ Ad aliud di/
cendum ꝙ plante que modo nociue ſunt non eſſent nociue
ſi homo non peccaſſet nihilominus tamen eſſent in ſuis fi/
guris ⁊ humoribus in quibus modo ſunt: ſed non nocerẽt
ſicut nec ignis vreret neqȝ aqua ſuffocaret ſi peccatum non
eſſet: nihilominus tamen ignis eſſet calidus ⁊ aqua humi/
da. ¶ Ad vltimum dicendum ꝙ omnium elementorum fi/
gura eſt circularis. terra enim cum vndiqȝ ſit grauis vndi/
qȝ quantum poteſt appropinquat ad centrum: ⁊ ita in circu
lo quia ſi diſtaret per angulum eſſet remotioꝛ a centro in an
gulo ꝙ̃ in latere figure angulate: qꝛ ſi due linee exeant a cen
tro figure angulate vna ad latus ⁊ altera ad angulum lon/
gioꝛ erit ea que protrahitur in angulũ. Aqua vͦo vndiqȝ ter
minatur ad terram: ⁊ etiam rotunda eſt. Et eadem ratio
eſt de aere propter contactum ad aquam. De igne autem
alia rõ eſt: ille eni eſt ſimpliciter leuis: ⁊ iõ vndiqȝ aſcẽdens
ſurſuȝ: vt dicit Auicẽna ⁊ figurať ad celũ lune: ꝙ cũ ſit rotũ
dum ignis etiam rotundus erit. ¶ Articulus 14°.

Deinde queritur de opere quarte diei. ¶ Et
quare luna dicatur magnum luminare cum
iudicio ſapientũ ſit minoꝛ alijs ſtellis. ¶ Itẽ
quomodo preeſt nocti: ⁊ ſimiliter ſtelle cum
luna quãdoqȝ de nocte ſit ſub terra ⁊ ſtelle de
die ſicut de nocte ſunt ſuper terram. Totum
autem reſiduum diſputatuȝ eſt ſupra in queſtione de celis.
¶ Solutio. dicendum ꝙ luna dicitur magnum luminare nõ
a quantitate: ſed ab effectu illuminãdi terram. ¶ Ad aliud
dicendum ꝙ luna non habet niſi lumen a ſole: ⁊ ideo opor/
tet ꝙ opponatur ei per diſtantiam aliquam: ⁊ quo ad hoc
in quacunqȝ parte eſt ſol luna illuminata que illuminat ter
ram erit in oppoſita. Unde ſole exiſtẽte in iferiori hemiſpe
rio erit luna in ſuperiori ſm ꝙ terram illuminat. Similiter

dicēdū de stellis: ꝙ lꝫ de die sint super terrā tñ nō illuminā terrā sed tegit̄ lumē earuꝫ a lumine solis sed nō sic in nocte: ⁊ iō sunt ad decorē noctis. ¶ Si aūt querit̄ qūo hec luminaria ptinēt ad ornatū celi cū plāte afiire terre ptineāt ad dispositionē. Dicēduꝫ vt supra habitū est ꝙ stelle sunt motores determinati in specie ⁊ lꝫ nō moueant̄ nisi motu suoꝛuꝫ circuloꝝ ſm nāles pħos: tñ diuersificant̄ in situ ⁊ ꝓportione mouēdi per renouationē situs in motu quod non accipit plantas: ⁊ ideo pertinent ad oꝛnatum: ⁊ non plante.

Al'r distōnē

¶ De opere quinte diei. Articulus 15ꝰ.

Deinde querit̄ de operibꝰ q̄nte diei ꝓpter q̄d ex vno māli fiūt ea q̄ ornāt aquā ⁊ aerē. ¶ Itē ꝓpter q̄d vno die ornent̄ aque ⁊ aer. ¶ Preterea querit̄ que dr̄ia sit īter reptile aīe viuētis ⁊ aīaꝫ viuētē atq̄ mutabilē. ¶ Preterea videt̄ ꝙ aues sint de ornatu terre: q2 dr̄ ī lr̄a. Auesq̄ʒ multiplicent̄ sup terrā. ¶ Preterea q̄dā aīalia sunt que sūt in aq̄ ⁊ terra: sicut dicit pħs. ⁊ q̄dā manēt in aqua ⁊ pereunt in terra. Et querit̄ ad cuius oꝛnatū pertinent illa.

¶ Solō. Dōm: ꝙ in opere ornatꝰ in distinctionibꝰ dierū attendit̄ gn̄alis diuisio que sumit̄ penes ea que oꝛnantur: ⁊ iō cū aer ⁊ aq̄ hēant nām medioꝝ elemētoꝝ que cōicant in nā diaphani: ⁊ in passiua q̄litate que est humidū ponit̄ ornatꝰ eoꝝ in vno die. q2 v̇o in piscibꝰ ⁊ volatilibꝰ p̄cise passiuū est humidū: ⁊ humidū aeris sp̄ūale est nō incoꝛpoꝛale: iō māle in auibꝰ ⁊ piscibꝰ est humidū aqueū: sed ex humido ↄstāte per frigidū ſm sui gn̄is nām magis sunt pisces: ⁊ iō ſm suū genus sunt frigidi sicut ⁊ locꝰ aque in quo sūt. Ex humido v̇o vapoꝛali ↄiūcto cū calido ſm sui gn̄is nām magis fiunt aues: ⁊ iō sunt nāe calide ſm suū genꝰ. Per hoc pꝫ solō ad duo pꝛima. ¶ Ad aliud dōm ꝙ motꝰ auiū est in aere ⁊ q̄es in terra: ⁊ istud elemētuꝫ dicit̄ ornari illo gn̄e aīalis: q̄ȯ est locꝰ motꝰ eiꝰ ⁊ nō quietis. Unde plāte a sanctis dicunt̄ nō pertinere ad ornatū: q2 imobiles sunt ſm locū: oīa. n. natatilia gn̄aliter pertinēt ad ornatū aque: ⁊ volatilia ad oꝛnatuꝫ aeris: ⁊ gressibilia ad ornatū terre. natatilia. n. nō natāt nisi in aq̄: ⁊ volatilia nō volāt nisi in aere: ⁊ gressibilia non gradiunt̄ nisi in terra. ¶ Ad aliud dōm ꝙ aīa viuēs dr̄ a p̄mo actu aīe: q p̄mꝰ actꝰ aīe in coꝛpoꝛe est vita. Anima v̇o motabilis dr̄ aīa ſm actū ꝓcessiui motꝰ: motꝰ aūt ꝓcessiuꝰ est in organis ad motū oꝛdinatis. ⁊ si organa sunt ale tūc dicit̄ volatile aīal. si sunt pedes tūc dicit̄ gressibile. Si aūt sunt pennule tūc dicit̄ natatile. Si v̇o vis illa ad motū sita est in costis vel in oꝛe vel in collectione ⁊ extēsione anuloꝝ tūc dicit̄ reptile: reptilia. n. rapiunt se q̄nq̄ʒ vi costarū q̄nq̄ʒ oꝛe q̄nq̄ʒ collectione ⁊ extēsione anuloꝝ. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ aīalia cōia vtriq̄ʒ elemēto cōpꝛehēdunt̄ sub ornatu vtriusq̄ʒ: sed tñ magis dr̄ eē ornatꝰ illiꝰ in quo frequētioꝛē habēt motū: sicut dicit Aristoteles in septimo de aīalibꝰ de delphinis. ꝙ habitāt in mari ⁊ pereūt in terra iuxta littus: ⁊ q̄n trāsierūt duodecim dies fetus multotiens in die vadit cū eis ad mare ⁊ non facit hoc nisi vt assuescat eos mari q2 nequit ambulare: eo ꝙ nō potest se sustinere pedibus suis q̄a delphinus est carnosus ⁊ mollis ⁊ eius ossa sunt cartilaginosa.

¶ De opere sexte diei. ¶ Articulus 16ꝰ.

Deinde querit̄ de opere sexte diei. ¶ Et querit̄ que sit dr̄ia īter iumēta ⁊ reptilia ⁊ bestias. ¶ Itē querit̄ de perniciosis ⁊ venenosis aīalibus. Utrū post peccata facta sint vel añ. ¶ Itē de q̄busdā que nascunt̄ ex putrefactiōe. Utrū tūc creata sint vel postea. ¶ Solō. dōm ꝙ iumēta ſm suū nomē dicunt̄ q̄si iuuamēta ⁊ sunt ea que iuuāt hoīem in laboꝛe. Reptile autēꝫ dr̄ q̄ȯ se rapit oꝛe vel costis. Bestie aūt q̄si vastie dicunt̄ aīalia vngulbꝰ vel dētibus lacerātia. ¶ Ad aliō dōm ꝙ sicut supꝛa dcm̄ est de venenosis plātis. ¶ Ad vltimū dōm: ꝙ nō opoꝛtuit ea que ꝓduci p̄nt ex putrefactione tūc creari: eo ꝙ opera sex dierū nō sunt nisi ad sufficientiam pꝛopagationis in pꝛincipio nature.

¶ De operibus sex dierum in cōmuni.

Consequēter anteq̄ʒ de homine querat̄: querēduꝫ est de his operibus in cōmuni. Et quare in tanto numero sunt. Et quid ſm aliuꝫ moduꝫ dicat̄ dies si omnia creata sunt simul. Et que sit perfectio senarij de qua dicit Augustinus ꝙ ideo senarius perfectus est numerꝰ: quia deus opera sua perfecit in ipso. ¶ Et dicendū est ad pꝛimū ꝙ vt habitum est in supꝛadictis numerus operum sex dieruꝫ accipitur ſm numerum pꝛincipioꝛuꝫ naturaliū: ita ꝙ per opus creationis acquirit̄ materialis substantia pꝛincipioꝝ. Per opus v̇o dispositionis acquiritur foꝛma ⁊ locus actiuoꝛum ⁊ passiuoꝛum ⁊ mouentium ad transmutationem rerum in communi sine determinatione huius vel illius speciei: sed per opus oꝛnatus potentie actiue ⁊ passiue ⁊ motiue determinant̄ ad foꝛmas speciales: in quibꝰ fit pꝛopagatio vniuscuiusq̄ʒ ſm suum genus. Et subdiuisio hoꝝ operum supꝛa est expedita. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ dies naturalis est reuolutio vna equinoctialis circuli cum tanta parte zodiaci vel linee eclipꝛice quā naturali motu ab oꝛiente in occidentem describit sol: ⁊ hec pars est. 5z. minuta ſm illam quantitatem qua gradus componitur ex. 60. minutis in qua reuolutione etiam mouentur elementa ad commixtionē generabiliū. ¶ Potest igit̄ dici ꝙ ſm eos qui ponunt omnia creata esse simul: dies intelligit̄ mēsura perfectionis vniuscuiusq̄ʒ pꝛincipij naturalis eo modo quo opus diuinuꝫ dicitur esse perfectum. q2 opus creationis est ad acquisitionē materie tm̄: que non habet perfectionem in se: ⁊ ideo non est in vna die sed adiūgitur ei aliquid de opere dispositionis. Et hoc videtur velle auctoꝛitas Augustini supꝛa inducta que dicit ꝙ mane est oꝛtus rei ⁊c̄. ¶ Ad vltimum dicendum ſm Augustinum in libꝛo super Genesim. ꝙ senarius perfectus est numerus eo modo quo perfectꝰ numerus diuiditur in diminutum ⁊ abundantem. Perfectus autem dicitur qui constat ex suis partibus: ⁊ partes dicuntur que aliquotiens sumpte reddunt totum numerum. Diminutus autem est quem sue partes non perficiunt. Abundans v̇o super quem sue partes excrescūt. Sicut quatuoꝛ numerus est diminutus ⁊ similiter. 8. Et duodecim numerus est abundans. Sed quia hanc perfectioneꝫ senarius non habet ex hoc ꝙ opera creationis facta sunt in ipso haberet enim eam et si non essent facta in eo. Ideo melius dicitur ꝙ perfectio quam habet senarius ab operibus creationis est illa que causatur ex sufficientia pꝛincipioꝛum nature vt patet ex pꝛedictis.

Postea querit̄ de quiete sabbati. Si eniꝫ quiescere est ab operibus cessare: videtur falsum quod dicit requieuit deus die septimo cuꝫ dicat in Joanne. Pater meus vsq̄ʒ modo operatur ⁊ ego operoꝛ. Si v̇o quiescere est opus finale facere: tunc aliquid operatus est die sabbati deus ⁊ sic non compleuit opera in numero sex dierum. ¶ Preterea artificis lassibilis quiescere est post opus: ⁊ cū deus non possit lassari videt̄ ꝙ male dicitur de eo ꝙ quieuit ab opere suo. ¶ Preterea queritur quare dicit ab opere ⁊ non in opere. ¶ Item quare dicit ⁊ sanctificauit illum. ¶ Solutio. dicenduꝫ ꝙ quiescere est ab opere cessare duobus modis. scilicet ex parte operis. ⁊ ex parte efficiētis. Ex parte operis quia postea nihil nouum fecit cuius pꝛincipia naturalia ſm foꝛmam vel materiam vel similitudinem in sex diebus non pꝛecesserunt. Ex parte efficiētis v̇o quia in sex diebus naturam in pꝛincipijs suis deus per seipsum instituit. Post v̇o non per seipsum solus sed cum natura ⁊ in natura res naturales pꝛopagauit: ⁊ de hac ꝓpagatione intelligitur quod dicitur in Joanne 5°. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ quies in hac significatione nō est lassati sed artificis qui vsq̄ʒ ad perfectionem deduxit opera. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ ab notat remotionē quiescentis ab opere: non eni quieuit deus in operibus suis vt in optimo beneplaciti sui sed in seipso. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ santificare sabbatum est sanctam quietem dei demonstrare: vt scilicet homo libꝛos legens discat in deo quiescere per appetitum ⁊ dilectioneꝫ: ⁊ non opera dei pꝛo deo diligere sicut faciunt hi qui fruuntur creaturis. Sed hoꝛum amplioꝛ ratio habebitur in tractatu de pꝛeceptis.

¶ Et in hoc terminatur Prima pars Sūme Domini Alberti Magni que est de quatuoꝛ coequeuis ⁊c̄.

¶ Incipit Liber secũde partis sũme Alberti Magni ordinis Predicatoꝝ De hoīe.

Irca scḋaȝ partē sũme de creaturis restat querere de hoīe. De quo primo querēdum est ẜm statuȝ eiꝰ in seipso: ⁊ postea de loco eiꝰ qui est paradisus. ¶ Vñ circa statũ eius in seipso q̃rēda sunt tria. Quorum primũ est de anima ipsius. 2ᵐ de corpore. 3ᵐ de coniuncto. ¶ Circa primuȝ queritur duo. Quoꝝ primum est de suba ⁊ natura eius. 2ᵐ autē de partibus ipsiꝰ: ⁊ diuisione ⁊ ꝓprijs passionibus ⁊ operationibꝰ que acciduñt
Tex. cō. 3. illi ẜm ꝙ dicit phs in p̃mo de aīa. Ingrimus aũt cōsiderare ⁊ cognoscere nām ipsius ⁊ subam ⁊ postea quecũq; acciduñt circa ipsaȝ: quaꝝ alie qdem ꝓprie passiōes aīe esse dicũtur. Alie autē cōes ex eo ꝙ illa aīalibus inest. ¶ Circa p̃ᵐ queruntur tria. s. quare prius disputādum est de anima ⁊ substātia ꝙ̃ de partibus eius. vel de corpore. vel de ꝯiũcto. ⁊ an anima sit. ⁊ quid sit ẜm substātiam ipsius ⁊ naturam.

Ad primũ sic ꝓcedit. Ois cognitio intelligibiliuȝ ortũ hȝ ex cognitione sensibiliũ ẜm aliquē modum: suba aīe ⁊ natura sunt de numero cognoscibiliũ ⁊ intelligibiliũ: ergo cognitio eorũ ortũ habebit ex cognitione sensibiliuȝ. sensibilia aũt illa ex qbus cognoscitur aīa nō sunt nisi ex parte corporis vel actuũ eius qui ꝯueniunt ei ẜm ptes: g̃
Tex. c. vltimi. de illis deberet eē disputatio prior. ¶ Veritas p̃me accipit ex fine scḋi posterioꝝ. vbi sic dicit phs. videt aũt sensuȝ inē oibus aīalibus. hñt eniȝ potētiaȝ indicatiuā quā vocamus sensum. cũ insit aũt sensus in his qdeȝ aīalibꝰ fit māsio sensibilis. in alijs aũt nō fit. In qbus igit nō fit aut oīno. aut circa que nō fit nō est in eis cognitio vltra que nō sentiunt. In quibꝰ aũt inest sentiētibus est hr̃e vnũ quoddā in aīa. Multis igit factis huiusmodi iā dr̃ia quedam fit: quare ⁊ in his quādā est fieri rōnē ex talium memoria. in alijs v̊o non. Ex sensu igit fit memoria sicut diximus. ex memoria autē multotiens facta fit experimētũ vnuȝ. Multe eni memorie numero experimentũ est vnũ. ⁊ ex experimēto aũt: aut ex omni quiescēte vniuꝰli in aīa vnũ p̃ter multa. qḋ cum in oibꝰ vnuȝ
Tex. cō. 44. ⁊ infra. sit illḋ artis p̃nᵐ est ⁊ sciētie. ¶ Veritas scḋe accipit ex hoc ꝙ a Platone supponit aīa esse incorporea. ¶ Itē in 11° p̃me phie phus docet venire in cognitionē motoꝝ que sunt sube separate ⁊ intelligibiles per cognitionē mobilium que sunt corpora mota ẜm locũ: ergo videt a sili ꝙ etiā hic veniēduȝ
Tex. cō. 33. est in cognitionē aīe per cognitionem corporis qḋ mouet ⁊ regat ab ea. ¶ Item in 2° de aīa dicit phs ꝙ prius sunt actꝰ potentijs ⁊ p̃mi ẜm rōnem. Si aũt sic ⁊ his adhuc p̃ora sunt opposita. i. obiecta. ergo videt ꝙ ab obiectis est icipiēduȝ. ⁊ postea de actibus. deinde de potētijs. ⁊ tādē de suba ⁊ natura aīe disputāduȝ. ¶ Si forte dicat ꝙ obiecta p̃ora sũt actibus ⁊ actus potētijs quo ad nos: ⁊ nō simpl'r: hoc erit cōtra lrãm: qa ipse dicit ꝙ sunt p̃mi ẜm rōnem. ¶ Preterea illud est prius alio simpl'r qḋ cadit in ratiōe eius diffinitiua: sed obiecta cadũt in rōne actuum diffinitiua: ⁊ actus potētiaꝝ. ergo actus sunt priores potentijs: ⁊ obiecta actibus simpl'r.
9° meta. t. cō. 8. ⁊ infra. ¶ Veritas p̃me pȝ per se. 2ᵃ autem ꝓbat in metaphica ⁊ in alijs locis vbi potētia diffinit per actũ semp: ⁊ actꝰ ab obiectis recipiũt spēm ⁊ dr̃iaȝ cōstitutiuā. ¶ Preterea nō videt
6° de anima ad p̃ncipiuȝ. valere rō phi quā ponit ex certitudīe ꝙ de aīa sit p̃us disputandũ ꝙ̃ de corpore. certius eni videt eē corpus qḋ manifestat ad sensum ad phātasiā ⁊ ad itellectũ. Aīa eni nō manifestat sic. ⁊ ita ẜm suā rōnē videt sequi oppositum. ¶ Sȝ 2̃. ois actꝰ p̃cedit id cuius est actus suba ⁊ rōne. aīa est actus corporis. g̃ p̃cedit corpus ẜm subaȝ ⁊ rōneȝ. Cũ ergo disputatio incipiat ab eo qḋ p̃us est suba ⁊ rōne dȝ incipe ab aīa.
prima scribit in 11° metaphice. 2ᵃ pȝ ex rōne disputationis Tex. cō. 32.
que ꝓcedit ex p̃ncipijs prioribꝰ ẜm rōnē ⁊ maxime disputatio doctrinalis sicut phus dicit in p̃° elēchoꝝ. doctrinales q̄dem disputatiōes sunt que ex ꝓprijs vniuscuiusq; discipline ⁊ nō ex his que rñdēti videnť syllogizant. ¶ Itē qcq̄d est Capl'o. 2.
tāq; p̃nᵐ alicuius prius est ꝯsiderādũ ꝙ̃ illud cuiꝰ est p̃nᵐ. sed aīa est tāq; p̃nᵐ aīalium sicut dr̃ in p̃° de aīa. ergo aīa est Tex. cō. 2.
prius ꝯsiderāda ꝙ̃ corpus. ¶ Iteȝ cuiuscũq; cognitio ꝓficit ad veritatē oium illud p̃e oibus est ꝯsiderandũ. aīe cognitio est hmōi. ergo ⁊c. p̃ma pȝ per se. 2ᵃ dscribit in p̃n° de aīa. Tex. cō. 2.
¶ Iteȝ qcq̄d est nobilius melius ⁊ mirabilius aliquo illud prius illo est ꝯsiderādũ. aīa est nobilior melior ⁊ mirabilior corpore. ergo p̃us est illo ꝯsiderāda. p̃ma pȝ per se. 2ᵃ describit in capite libri de aīa. ¶ Solu. vltimis rōnibꝰ videt esse Tex. cō. p̃mi.
ꝯsentiēdũ. Et rñdendũ est quo ad p̃mũ ꝙ duplex est via in cognitionē aīe: quaꝝ vna est ꝙ per cognitioneȝ sube ipsius ⁊ nāe cognoscunt cause accñtiuȝ que sunt passiones partiuȝ aīe. ois eni passio causat a p̃ncipijs sube. ⁊ hec via prior est. Duplex est via in cognitione anime.
Alia via est a passionibꝰ siue accñtibus ꝓprijs que iferunt sibi passiones ꝓcedētes in cognitioneȝ partiũ aīe qbus illa accñtia inferũt passiones sicut color visui ⁊ sonus auditui: ⁊ sic de alijs. Et hec via posterior est: eo ꝙ in ea p̃nᵃ cognitionis sunt accñtia que supponunt cognita: nō aũt sunt cognita nisi ex causis suis. causa aũt accñtiũ est suba ⁊ nā subiecti illius cui acciduñt accñtia illa. Et ita pȝ ꝙ p̃ma via p̃cedit scḋaȝ. vtraq; tñ est necessaria. ¶ Vñ phs in p̃° de aīa dicit. Videt aũt nō solũ qḋquidest cognoscere vtile eē ad cognoscēdũ causas accñtiuȝ subiectis. sicut in mathematicis Tex. cō. xi.
quid rectũ. qd obliquũ. qd linea. qd planũ. ad cognoscēduȝ quot rectis triāguli anguli sunt equales. sed ēt ipsa accñtia magnā partē ꝯferũt ad cognoscēdũ qḋquidest. Si enim de aliquo nō quereret nisi rōne sube ⁊ nāe nō cognosceret illḋ ẜm eē determiatũ partiũ suaꝝ ⁊ natura sed in vniuꝰli tm̃. in quo nō scirent partes nisi in potētia: ⁊ sic scirent iperfecte. ⁊ ideo necesse est ꝙ sciant partes ẜm ꝙ determiatis passionibus subijciunt. cũ eni sic se habeāt eē in nā erit iste modus sciendi rē in particulari ⁊ in ꝓpria nā sicut habet ab Arist.
in 2° prioꝝ. ⁊ ēt ipse dicit in p̃° de aīa. Cũ enim habeamus tradere ẜm phātasiā ⁊ imaginationē de accñtibꝰ oibus aut pluribꝰ tũc ⁊ de suba habemus quodqdest spāliter dicere. Ibidem.
Oibꝰ eni demonstrationibꝰ p̃nᵐ est quodqdest. q̃re ẜm q̃scũq; diffōnes nō ꝯtingit accñtia cognoscere: sed nec ꝯiecturari de ipsis. Facile manifestũ est ꝙ dialectice dicunt ⁊ vane oēs: hoc est quādo habitũ habemus talis scie per quam possumus tradere hoc est rōnem reddere de accñtibꝰ: que sunt ẜm imaginationē ⁊ phātasiā ⁊ ceteras potētias aīe vt est imutari sensuȝ a sensibili hoc vel illo ⁊ tenere phātasmata ⁊ cognoscere intelligibilia: ⁊ terreri ad quedā imaginata ⁊ ꝯcupiscere quedā alia tũc possumus ex eodē habitu perfecte dicere nō solum vniuꝰl'r qd est aīa ẜm subam ⁊ nām: sed spāliter qd est ẜm eē determinatũ: qḋ hȝ in partibꝰ his vel illis. ⁊ hoc necessariũ est. qa illḋ p̃nᵐ demōstrationis qḋ est mediũ in demōstratione est qdest. i. diffinitio passionis nō solũ dicēs eē passiones: sed ēt cāȝ inesse demōstratiōis idest q̃re isit. Vñ si aliq̃ diffinitio datur de suba ⁊ nā subti in vl'i ex qua nō cognoscit determiatũ eē partiũ sub illis aut istis passionibꝰ nālibus illa erit dialectica. i. trāscēdens eē rei qḋ hȝ in nā. ⁊ vana: qa nō cōcludit passiones de subto si ponat mediũ in demōstratiōe. Vanũ eni est vt habet in 2° phico. Tex. cō. 62.
qḋ est ad aliquē finē qḋ nō includit. ¶ Dicēdũ igit ꝙ aliud est ꝓcedere ẜm p̃ncipioꝝ gñationē. ⁊ aliud est incipere ẜȝ ꝓcessum ex p̃ncipijs illis. gñatio eni p̃ncipioꝝ icipit a memorijs ⁊ experimētis singulariũ. ꝓcessus aũt ex p̃ncipijs icipit ab ipsis p̃ncipijs ⁊ deuenit in p̃ncipiata ⁊ causata. Vñ cum causa aīe ⁊ nā sint causa ꝓprioꝝ accñtiuȝ ⁊ partiũ ipsius aīe dȝ dispositio prius que est ex p̃ncipijs ꝓcessus ⁊ non gñatio p̃ncipioꝝ incipere a suba ⁊ nā ipsius aīe. Aliḋ ē ꝓcedere ẜȝ p̃ncipioꝝ gñationē: ⁊ aliḋ ẜm ꝓcessuȝ ex illis p̃ncipijs.
¶ Ad aliud dr̃ȝ est ꝙ aliud est in acceptione numeri ⁊ eē subaꝝ separataꝝ spiritualiũ. ⁊ aliud in rōne ⁊ suba eaꝝ: qa eni sunt: ⁊ quot sunt motores cognoscit ex mobilibꝰ ⁊ motu: sed tñ diffinitiuam rōnē ⁊ subam nō hȝ motor a mobili sed potius econuerso. ⁊ sil'r est in cōpositione aīe ad corpus. Vñ cũ disputatio querit diffinitiuā rōneȝ ⁊ suba icipiet a cognitione aīe ⁊ nō cor-

poris. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ simplr̄ vt obiectū est: actus sunt
ꝑuij potētijs ⁊ obiecta actibus. sed nō sunt ꝑuij substātie et
nature ipsius aie. imo causant̄ a natura ipsius ⁊ suba ſm ꝙ
ōis forma alicuius ⁊ actus acciplēs rōnē efficiētis efficitur
ṗnᵐ ⁊ causa actuum illius rei. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ quedaꝫ
Certitudo alia simplr̄ alia ſꝫ quid. — est certitudo simplr̄: ⁊ alia est certitudo ſm quid. certitudo
simplr̄ est que est ex ṗncipijs ex quoꝝ certitudie alia cogno
scunt̄. ⁊ sic certior est scia aie q̄ꝫ corporis. qa aia est causa dās
esse specificum corpori ⁊ rōnem diffinitiuā inquātū est aia
tum corpus ⁊ nāle. ⁊ ideo certior est qa ex ipsa cognoscit̄ eē
corporis talis. Certitudo aūt ſm quidest que est ad sensuꝫ
⁊ phātasiam: ⁊ hec magis cōpetit corpori. ⁊ hoc intēdit phs
Nō pulchrā ⁊ subtilē iterp̄tationem qūo aie cogni° ad oiuꝫ v̄itatē cōfert. — quādo dicit aiam esse ṗnᵐ aialium. ¶ Qđ auteꝫ dicit ꝙ co-
gnitio aie ꝑficit ad veritatē oium sic intelligēdum est ꝙ oia
dicunt̄ ibi res aut rōnes. res aūt sunt vel a nā vel ab aia. ab
aia res sunt ethice que sunt opa voluntatis ⁊ mechanice q̄-
rū ṗnᵐ est intellectus actiuus vt habet̄ in 6° metaphi. Res
Tex. cō. 3. — aūt a natura sunt in motu ſm esse ⁊ rōnem. ⁊ ille sunt sensi-
biles. vel ſm eē quidē sunt in motu. ſm rōnē aūt abstracte a
motu ⁊ ille sunt mathematice ⁊ imaginabiles. vel sunt ſꝫ eē
⁊ rōnē separate a motu vt diuine res que sunt intelligibiles
tm̄. Vn̄ aia qđdaꝫ ṗnᵐ est rōnum per rōnē: moraliū vt. s. per
participationē ⁊ essentiā rōnalium. per rōnem prudētialem
per ꝓheresim ⁊ eligētiā siue volūtatē: ⁊ per intellectū actiuū
est ṗnᵐ mechanicoꝝ. Est etiam ṗnᵐ veritatis nāliū per sen
sum. ⁊ veritatis mathematicoꝝ per imaginationē. ⁊ verita
3° de aia. t. cō. 37. ⁊ 38. — tis diuinoꝝ per intellectum. Vn̄ dicit phs in lib° de aia. ꝙ
aia est quodāmodo oia. Et in metaphysica dicit. ꝙ sciens ⁊
10. meta. t. c. 5. — sentiēs mēsurāt quodāmō oia que sunt. ¶ Aia eni dicit̄ bo-
num nobile honorabile ⁊ mirabile ⁊ ſm physicā rōneꝫ dicit̄
ipsa bonum ⁊ optimū ſm ꝙ est terminus ⁊ vltimus finis in
nā. Ab eo enim qđ est finis est bonū. ⁊ ab eo qđ est vltimus
Tex. cō. 81. — est optimū: ⁊ hoc pꝫ ex rōne forme que ponitur in fine primi
phicoꝝ. s. ꝙ est diuinū ⁊ optimū ⁊ appetibile. ſm autē ꝙ aia
Qūo aia dicatur bonū nobile honorabile ⁊ mirabile. — differētem rōnem hꝫ a nā aliter mouet q̄ꝫ faciūt qualitates
actiue ⁊ passiue ⁊ nō habꝫ ṗnᵐ nāle ex quo fit sic dr̄ nobile. ⁊
hoc patet ex hoc qđ dicit̄ an̄ finem ṗmi de aia. Antiquius
impossibile est aliqđ eē q̄ꝫ aiam. Incōueniens auteꝫ adhuc
est intellectu eē antiquius vt nām. rōnabilissimū eni eē aia
hꝫ. nobilissimum ⁊ ꝓpriū ſm nām. Et rōnabilissimū est ma
2° de aia. t. c. 82 — xime speciei ⁊ rōnis tributiuum. Nobilissimū aūt est cuꝫ nō
sit alligat̄ materie vt qualitas quedā elementalis ſm quaꝫ
est agere ⁊ pati. sed mouet corpus ſm ꝓprietatem suarū vi
rium vt infra patebit. Proprium autē est ſm nām qa disti-
ctuꝫ ab alijs physicis est. Aliter eni aia generat q̄ꝫ ignis vel
aliud elemētū. qa aia generat determiata v̄tute ⁊ determi-
nato organo: per decisionē sup̄flui nutrimenti corporis cui⁹
ipsa est actus ⁊ motor. Alia v̄o corpora inaiata non sic ⁊ silr̄
de alijs motib⁹ ⁊ actibus. Honorabilius v̄o dr̄ aia per rela
tionem ad ea que ꝑficiūt ipsam ſm bn̄ esse vt scie ⁊ virtutes
quibus alia nā ꝑfectibilis nō īuenit̄. Mirabilis aūt ſm ꝙ
ipsa est in aliq̄ sui parte de nūero subaꝝ separataꝝ. ille eniꝫ
sube pp hoc ꝙ multū sunt eleuate sup sensuꝫ ⁊ imaginatio-
In ꝓhemio. — nē admirabile eē hn̄t in ꝯtēplātib⁹ eas. Vn̄ phs dic̄ in ṗmo
metaphice. ꝙ deficiēs ⁊ admirans opinant̄ ignorare cām. ⁊
deide in 2° libro ꝙ admiratio est timor in magna phātasia.

¶ Utrum anima sit. ⁊ opiniones quorūdam qui dixerūt ani mam esse corpus.

SEcundo querit̄ vtrū aia sit. Et videt̄ ꝙ non
per argumēta imploꝝ in 2° sapiētie. vbi sic di
cunt. fumus ⁊ flatus est in narib⁹ nr̄is: ⁊ ſmo
scintille ad cōmouēdū cor nostrū: qui extictus
cinis erit cor nostrū ⁊ sp̄us diffundet̄ taq̄ꝫ mol
lis aer. ergo videt̄ ꝙ ṗnᵐ vite in nobis sit fu-
mus ortus a corde: ⁊ flatus respiratiōis in narib⁹ ad miti-
gationeꝫ caloris nālis pectoris: ⁊ ſmo scintille. i. calor nālis
dans sermonē diffinitiuū. i. rōnē viuendi: qui calor cū extin
ctus fuerit marcescit ⁊ deficit corp⁹ in cineres ⁊ expirat sp̄m
corporalē qui diffundit̄ in aereꝫ ex quo assumptus est. ḡ aia
vel nihil est vel nō est aliud a corpore. ¶ Hoc etiaꝫ videt̄ ex
hoc qđ hr̄ in Genesi vbi dr̄. Et īspirauit in faciē eius spira
culuꝫ vite. Spiraculū eniꝫ vite respiratio est: sed respiratio
ex sp̄u aereo est. ḡ cū per hoc itelligat̄ deus hoi aiaꝫ dedis-
se vt dicūt sancti. aia vel nihil est vel erit corpus. ¶ Iteꝫ per
rōnē videt̄ idē: qa si aia est aut est suba aut accn̄s. Constat
ꝙ nō est accn̄s. nā ex accn̄te nō fit suba: ex aia autē ⁊ corpore
fit suba. ḡ nō est accn̄s. Silr̄ nō videt̄ esse suba. suba eni est
mā ⁊ forma ⁊ cōpositum. sed aia nō est mā: qa ex materia et
mā nō fit vnū. cū igit̄ sit corpus mā ex corpore ⁊ aia non fie-
ret vnum. Silr̄ ipsa nō est cōpositūꝫ. qa cōpositū inquantuꝫ
huiusmodi est nō est cōpositio. sed aia cōponit̄ corpori. ergo
ipsa nō est cōpositum. ergo relinquit̄ ꝙ sit forma si est. ¶ Sꝫ
cōtra. dicit Boe⁹ in libro de trinitate. ꝙ nulla forma pōt eē
subm alterius accn̄tis. aia aūt est subꝫ accn̄tiuꝫ. s. vitij ⁊ vir-
tutis ⁊ sciarū. ergo nō est forma: cū igitur nec sit suba nec ac
cidēs vel nihil erit vel erit corpus. ¶ Preterea ostendit̄ ex
hypothesi vt. s. si ꝓbetur aiam in aliquo aiato nihil eē. cum
eadē sit rō de oibus ꝙ ꝓbatum sit in nullo aliqđ esse. sed ꝓ-
batur ꝙ aia in vegetabilibus nihil est vel corpus est. qa dic̄
Grego⁹ ꝙ plante viuūt nō per aiam: sed per viriditatē. Et
in Deuterono. dr̄ ꝙ anima brutoꝝ sanguis est ⁊ sanguis est
eis pro aia. ergo videt̄ eadē rōne ꝙ in nullo aiatoꝝ sit aliqđ
vel erit corpus. ¶ Ad idē videt̄ facere snīa quorūdaꝫ phoꝝ
quoꝝ opinionē tāgunt quidā sanctoꝝ vt Aug⁹ Grego⁹ nice
nus ⁊ etiā Arist. dicit ꝙ magis ⁊ grossiores ꝯtulerunt aiam — 2° de aia. t. c. 38
esse aquā vt Hippus ⁊ ista rōnē sumpsit a semine aialiū qđ
est humidū ⁊ aqueū esse videt̄. nihil eni est ꝓductuꝫ per ge-
nerationē in natura aialiuꝫ qđ potētia vel actu nō fuit in se
mine. sed nihil est in semine nisi corpus: corpus aūt non est
in potētia ad nō corpus. ergo videt̄ cuꝫ aia ꝓducta sit per ge
nerationē in nā aialium ꝙ ipsa nihil sit p̄ter corpus. ¶ Iteꝫ
Crestias phs cōcordās cū Deutero° dicit ipsam eē sangui
nem: ⁊ sumit rōnē ex hoc ꝙ quando sanguis vniuslr̄ recedit
ab aliquo mēbro membrū illud non sentit amplius. ⁊ cū sen
tire sit anime. videt̄ ꝙ aia sit sanguis ⁊ sic est corpus vel ni-
hil p̄ter corpus erit. Similr̄ Diogenes dicit aiam eē aereꝫ
subtilem. illud eniꝫ qđ mouet corpora sp̄us aereus videt̄ eē
⁊ subtilis: qui etiaꝫ expirare videt̄ in morte. ¶ Similr̄ He
raclitus dicit animā esse vaporem eo ꝙ fumosa euaporatio
cordis aialibus tribuit ⁊ influit vitam ⁊ motū. Idem etiaꝫ
dicit Alchineon. ¶ In cōtrariū sunt multe rōnes. ṗmo sicut
videmus ꝙ corpora quorūdam aialium mouētur motu ꝓ-
cessiuo ⁊ sentiūt aliquo ṗncipio intrinseco. motus autē pro-
cessiuus est in oēm loci differētiaꝫ. s. ante ⁊ retro. dextrorsuꝫ
⁊ sinistrorsum. supra ⁊ inferius: sicut videmus aues volare
supra ⁊ iferius. Aut ergo corpora habēt hoc inquātū corpo-
ra sunt. aut inquātuꝫ cōmixta ex elemētis: aut ab aliquo ṗn
cipio incorporeo. ⁊ tūc vel illud erit vt natura vel vt anima.
si ṗmo modo tūc omnia corpora mouerent̄ motu ꝓcessiuo
⁊ sentirēt qđ nō videmus. Et similr̄ corpus aialis post mor
tem moueret̄ ⁊ sentiret. Si scđo modo tūc oia corpora com
mixta ex elemētis mouerētur sic ⁊ sentirēt. cuius instātia est
in lapidibus ⁊ in mineralib⁹. Si tertio mō. s. ꝙ habeāt hoc
corpus a natura. ergo cuꝫ natura equalr̄ sit in omni tēpore
in corpore nāli q̄ꝫdiu tale corpus est semp mouerētur ⁊ sen-
tirent qđ falsuꝫ est. Relinquit̄ ergo ꝙ moueātur ⁊ sentiāt a
ṗncipio intrinseco incorporeo qđ nō sit natura quā vocam⁹
aiam. anima igit̄ est. ¶ Itē per Auicēnā: nos videmus cor-
pora que nō nutriūtur nec augmētant̄ nec generāt. ⁊ vide-
mus alia que nutriūtur ⁊ augmētantur ⁊ generāt sibi simi-
lia: sed nō habent hoc ex sua corporeitate. Restat igit̄ vt sit
in essentia eoꝝ ṗnᵐ huiusmodi p̄ter corporeitatem ⁊ ṗnᵐ il
lud a quo emanāt iste affectiōes dicit̄ anima. ¶ Itē ad idē.
quicquid est omnino ṗnᵐ emanādi a se affectiones que nō
sunt huiusmodi ⁊ sunt volūtarie imponimus ei hoc nomē
anima. ¶ Itē in Genesi dicit̄ ꝙ creauit deus aiam viuēteꝫ
atq̄ꝫ mutabilem in genere suo. ¶ Itē omne qđ est ab aliqua
forma hꝫ esse ⁊ rōnem. sed bruta sunt vel hoies. ergo ab ali-
qua forma nāli habēt esse ⁊ rōnem. Aut igitur illa forma est
corporis tm̄: que cōsequitur qualitates elemētales. aut erit
forma alia. Si ṗmo mō tūc aut erit forma elemēti. aut erit
forma cōsequēs mixturā elemētoꝝ tm̄. ⁊ sic aialia essent ele-
menta vel lapides qđ est falsum. ergo erit forma vlterior. ⁊
hanc phi omnes vocāt aiam. ergo est anima. ¶ Itē ex natu
ra motuum cognoscit̄ natura motoꝝ. sed in plātis ⁊ hoib⁹
inueniūtur quidam motus qui nō īueniūtur in aliquo alio
corpore sicut attractio nutrimēti: ⁊ nutrimētum ſm rationē
debitaꝫ magnitudinis est huiusmodi. ergo ista opera spe-

cialem

cialem habebūt motorem qui nō erit in alijs corporibus.et istum vocamus aiam.ergo illud qđ vocamus aiam est.nō enim disputamus de noie:sed an hoc sit qđ hoc noie signifi care cōsueuimus.❡Itē vis illa que mouet ad locum que/cūꝙ illa sit nō est vnius rōnis ꝭm ꝙ mouet ad vnuz locū tm̄ corpus gn̄abile ꝛ corruptibile:sed ꝭm ꝙ mouet indifferēter ad locuz oēm.sed mouēs ad locum vnū est natura.ergo mo uēs ad oēm locuz nō erit natura.ꝛ est motor itrinsecus dās esse ꝛ motuz corpori a quo est ꝛ hoc significaṫ noie anime.g̃ illud qđ significaṫ noie anime:est.❡Solutio.cōcedēduz est ꝙ aia est.Et ad p̄muz dicēduz ꝙ impij errātes putabāt ani mā esse vētum respirationis ꝛ calorem nālem.❡Ad aliđ di cēdum ꝙ inspirauit.i.per spiritū fecit.ꝛ sp̄us dicitur ibi suba incorporea que est anima rōnalis.spiraculuz aūt vite poniṫ ibi pro p̄n° vite ꝛ spirandi ꝛ illud est aia.❡Ad aliud dicen/dum ꝙ quedam forma est suba vt p̄nm substantie tm̄:ꝛ hec nō distinguiṫ a natura rei cuius est forma.quedā autē suba est vt p̄ncipiū ꝛ vt res per se possibilis existere vel ad min⁹ vt distincta a natura eo ꝙ aliter mouet ꝙ̄ natura:ꝛ hoc po test eē subiectū ꝛ forma diuersis respectib⁹ ꝛ talis suba est anima.❡Ad aliud dicēduz ꝙ falsuz supponiṫ in hypothesi. Anima eniz est in vegetabilibus ꝛ sensibilibus.Et qđ dicit Grego⁹ ꝙ plāte non viuūt per aiam:sed per viriditatez.in telligiṫ de aia ꝭm ꝙ diffinitio aie datur pfectissimis differē tijs suis.s.cognoscitiuo ꝛ motiuo ꝭm locū ꝭm ꝙ ēt dic̄ phus in p̄mo de vegetabilibus.ꝙ plāte nō hn̄t aiaz sed partē par tis aie.❡Qđ aūt dr̄ in Deuteronomio de brut̄ ꝙ sanguis est eis pro aia.itelligiṫ ꝙ p̄mi actus aie quo ad sua obiecta fundanṫ in sanguine ꝭm ꝙ sanguis est vel alius humor illi rn̄dens vltimū nutrimētū vt dicit phs in libro de aialibus. Actus eni p̄mi aie sunt nutrire augmētare ꝛ gn̄are.ꝛ primi obiectū est nutrimētum ꝭm sui subam.secūdi aūt ꝭm qđ est quātum.tertij vo ꝭm qđ est per mēbra deductum ꝛ ad locū gn̄ationis tractum habēs virtutē formatiuam alterius idi uidui ꝛ eiusdem in specie.❡Ad aliud dōm ꝙ quicqd fit de alijs aialibus.aia rōnalis ꝭm suum eē nō est in semine aia/lis:nec etiam ꝭm suam causam efficiētem.sed est per crea/tionē ingrediēs ab extrinseco:ꝛ nō est in semie nisi hoc mo/do dicaṫ esse in eo.qa hoc qđ generaṫ ex semine est materia eius.Et ēt si diceret esse in semine eius adhuc nō diceretur ꝙ eēt semē sicut nec aliqua forma est sua mā in qua est potē tia vel actu.❡Ad aliud dōm sicut dicit phs in 2° de aia lo/quens cōtra Empedoclē ꝙ lz calor opereṫ in augmēto ꝛ nu trimēto:nō tamē est causa sed cōcausa.aia eni est p̄ma cau/sa que mouet nō mota.Eodē mō dicimus ꝙ sanguis non facit sensum:sed pp calorem nālem qui est in ipso est causa sentiēdi:ꝛ nō est causa que est p̄nm p̄muz sensus.❡Ad aliđ dōm ꝙ aer ꝛ vapor ponūtur esse aia a quibusdā phis erran tibus pp sp̄uz aialem ꝛ vitalem ꝛ nālem qui instrm aie est vt dicit in libro de dr̄ia sp̄us ꝛ aie.ꝛ hic sp̄us nasciṫ a vapore ef fumāte de corde ꝛ poniṫ a medicis eē nature aeree:ꝛ est in/strumētuz aie per qđ influit sensum ꝛ motum corpori ꝛc̄.

Rāo auctoritas Gregorij intelligēda sit.

Tex.cō.41.

❡Quid sit aia ꝭm subam ꝛ naturaz.ꝛ p̄mo de diffinitionib⁹ ꝭm ꝙ ipsa est substātia quedam per se existens.

Tertio queritur quid sit aia ꝭm subam ꝛ nām. ❡Et queraṫ de diffōne eius circa quaz que/rūtur tria.Quorꝝ p̄muz est de diffōnibus ani/me ꝭm ꝙ est suba quedā per se existens.2m de diffōne ipsius ꝭm ꝙ est perfectio corporis ani/mati.3m de diffōne ipsius ꝭm suam naturā.i. ꝭm ꝙ est vt natura quedā corporis cōsiderata.❡Ad p̄muz pcediṫ sic ꝛ ponātur p̄mo diffōnes sanctoruz ꝛ postea pho/rum.Dicit ergo Aug⁹ in libro de spiritu ꝛ aia.ꝙ aia est sub stātia rōnis particeps regēdo corpori accōmodata.Et Re migius.aia est suba incorporea regēs corpus. Et Dama/scenus in 2° li°.Aia est suba viuēs simplex:ꝛ icorporea cor/poralibus oculis ꝭm suam ppriam nāz inuisibilis/imorta/lis/itellectualis/infigurabilis/organico vtēs corpore:ꝛ huic vite augmētationis ꝛ sensus tributiua:non aliud hn̄s pter seipsam intellectū.sed vt partē sui purissimā.Et Bern⁹ sic eam diffinit in ep̄la ad Cartusiēses.Aia est res incorporea rōnis capax viuificādo corpori accōmodata.Tres p̄me dif finitiones ponūt aiam esse in genere sube.❡Contra qđ sic obijciṫ per quādam cōsiderationē que poniṫ in 4° topico.

que est talis.Cōsiderānduz aūt ꝛ rōnes generꝝ si aptanṫ ad assignatā spēm ꝛ ad participātia spēm:necesse eni est generꝝ rōnes p̄dicari de specie ꝛ de his que participāt spēm.Si g̃ in aliquo dissonet palam qđ nō est genus qđ assignatuz est. Ex hoc pz ꝙ si substātia est genus aie ꝭm vnam rōnē p̄dica biṫ de aia ꝛ de qualibet specie aie.sed substantia in eo ꝙ est res per se existēs p̄dicaṫ de rōnali aia.ꝛ in hac rōne nō p̄di/cabiṫ de vegetabili ꝛ sensibili ꝭm ꝙ est in plāt̄ ꝛ brutis.ergo substātia nō bene poniṫ genus aie.❡Itē suba ꝭm ꝙ est no/men generis p̄dicabiṫ vniuoce de omnibus que sunt in ge nere illo vt patet per p̄habitam cōsiderationē.Sed ea que sunt in gn̄e sunt spēs cōposite vel spālissime:sed post eas nō sunt nisi indiuidua vel subalterne spēs si cōtinent sub se spe cies alias.Post aūt vegetabilē ꝛ sensibilē ꝛ rōnalem nō est accipere aiam nisi hāc vel illā.ꝛ ponaṫ hic ꝙ ad minus hoc est verꝝ de aia rōnali.ergo aia rōnalis erit species specialis/sima in genere sube.❡Inde vlterius procedaṫ sic.oēs spēs specialissime in genere sube sunt disperate.sz disparatꝝ spe/cierum vna nō cōstituit aliam.ergo aia rōnalis cū vegetabi li ꝛ sensibili nō cōstituet aliam spēm in genere sube qđ plane falsum est qa constituit hoiem.❡Itē plus distant a se spēs exeuntes a diuersis generibus subalternis ꝙ̄ exeuntes ab eodē primo genere.sed si aia est in gn̄e sube erit ab hoc ge nere qđ est suba incorporea.homo autem erit ab illo qđ est substātia corporea.ergo plus distat ab hoie ꝙ̄ illud qđ erit ab eodem genere primo cū hoie.ergo plus distat aia rōna/lis ab hoie ꝙ̄ asinus ab hoie.sed asinus nō cōstituit hoiem: nec aliud qđ erit ab eodē genere cum hoie.ergo multo mi/nus aia rōnalis cōstituit hoiem.qđ falsuz est.ergo male po/niṫ suba genus aie.❡Si forte dicaṫ ꝙ nō plus distāt exeun tia a diuersis generib⁹ ꝙ̄ exeūtia ab eodē genere proximo. hoc pz esse falsum per hoc ꝙ maior est differētia in gn̄e ꝙ̄ in specie ꝛ maior in specie ꝙ̄ in numero.❡Si pter hoc dicaṫ ꝙ aia nō dicitur hoc mō suba ꝙ sit in gn̄e substātie sicut spe cies.sed dr̄ substātia tanꝙ̄ p̄nm constituēs subam est substā tia.❡Cōtra.p̄nm quantitatis continue nō est quātitas con tinua.nec p̄nm quantitatis discrete est quantitas discreta.g̃ a simili nec etiam p̄nm substātie est substātia:ꝛ ita male di/cereṫ ꝙ aia est suba sicut male diceret ꝙ pūctus est quanti/tas cōtinua ꝛ vnitas numerus.❡Si forte diceret ꝙ iste rō nes logice sunt vane in naturis rerꝝ:qa dicit phs in physicis ꝛ in p̄n° de anima.ꝙ ex non substātijs non fit substātia ꝛ ex non quātis nō fit quātum:ꝛ ideo nutrimētum non oino fa/cit quātum:sed inquātum est substantia quanta.anima vo est substātia sicut forma substātialis.❡Cōtra.nulla forma non primo aduenlens materie est forma subalis.aia est for ma non p̄mo aduenlēs materie.ergo ipsa nō est forma sub stātialis.Ueritas p̄me pz per hoc ꝙ mā desiderat formaz a qua possit perfici:hoc aūt nō est nisi subalis.Uñ non est su/sceptibilis accn̄talis forme nisi ꝭm ꝙ iam substat forme sub stātiali.2° pbaṫ eo ꝙ aia nō aduenit nisi corpori organico. ꝛ organizatio corporis ponit spēm carnis ossis ꝛ manus et capitis ꝛ hmōi que sunt forme pcedentes aiam in corpore. ❡Item pbaṫ ꝙ aia rōnalis non est suba hoc modo:omnis forma inter cuius subm ꝛ ipsam est aliqua forma:est for ma accn̄talis:aia rōnalis est hmōi.ergo ipsa est accidenta/lis forma.Ueritas p̄me pz per rōnem p̄habitam.2° vo pa/ri argumēto pbaṫ per hoc ꝙ act⁹ vegetatiue ꝛ sensitiue p⁹us inueniūtur in embrionibus ꝙ̄ perfecte organizenṫ.ꝛ vbi est actus ibi est virtus agēs.ꝛ vbi est virtus ibi est suba vt vi/deṫ.cū igitur vegetabilis ꝛ sensibilis aia ante adueniāt cor/pori ꝙ̄ rōnalis.rōnalis videṫ vt accidēs esse.❡Itē si spērū que per eādem diuisionem exeūt a genere vno vna fuerit ac cidens:oēs erunt in genere accn̄tis.sed vegetabilis ꝛ sensi/bilis ꝛ rōnalis per eādem diuisionē exeūt ab hoc genere qđ est aia.ergo si vna aia est accn̄s:ꝛ relique erūt.sed vegetabi lis est accn̄s qđ pbo.ergo qcqd erit accn̄s ꝛ rōnalis.❡Si/milr pbo.qcqd est in cōposito pter materiam ꝛ formā est de accn̄tibus.sed in hoie materia est corpus ꝛ forma est aia ra tionalis.ergo vegetabilis ꝛ sensibilis erūt de accidentib⁹. ❡Preterea qdam arguunt sic.hoc qđ adest ꝛ abest preter subiecti corruptionē est accn̄s.aia vegetabilis est talis.g̃ est accidēs.minorē pbant:qa corpus arboris inueniṫ in ligno arido.❡Sed in ꝯtrarium arguūt phi Cōstabulinus in li/

2° de aia.t.c.3.

bro de dr̄ia spūs ꝛ anime. Quicqd̄ recipit opposita cū vnū sit numero imutabile in sua essentia subā est. sed aīa rōna/lis recipit virtutes ꝛ vitia cū sit vna numero. ḡ recipit opposita. igit̄ est subā. ¶ Itē qcqd mouet subam ̄fm loca diuersa est subā. aīa est talis. ḡ ꝛc̄. ¶ Prima hay rōnū ꝓbat q̄ anima rōnalis est subā. 2ᵃ q̄ est ꝛ sensibilis. ¶ Item Collectanus. qcqd est aut est accñs aut subā. nihil aūt qd̄ aduenies cōstituit spēm sube ꝛ recedēs destruit eādē est accñs. quelibet spēs aīe aduenies cōstituit spēm plante aīalis ꝛ hominis ꝛ recedēs destruit eādem. ergo quelibet spēs anime est subā. ¶ Itē Auicēna: ꝓpriū subm aīe impossibile est esse id qd̄ est nisi per aīam: ꝛ ipsa est causa vnde est. si ergo aīa dat actum ꝛ rōnē specificam corpori in genere qd̄ est subā. ergo est subā. ¶ Itē oēs phī dicūt q̄ sit subā vt forma aīati corporis. ¶ Itē accñs est qd̄ cū sit in aliquo nō est in eo velut ps. ꝛ impossibile est eē sine eo in quo est. sed aīa est in aīato sicut quedā pars ipsius eē. ḡ nō est accñs. ¶ Itē dr̄ia constitutiua sube non sumit̄ ab actu vel potētia accidētis: sed vegetabi/le sensibile ꝛ rōnale sunt differētie cōstitutiue subarū: ḡ non sumunt̄ ab actu vel potētia accñtali. sumunt̄ aūt a potētijs ꝛ actibus aīe. ḡ aīa nō est accñs. ¶ Solō. qd̄ cōcedimus di/cētes q̄ aīa est in duplici cōsideratiōe. s. rōnis ꝛ rei. rōnis ̄fz

Aīa in duplici ꝯsideratiōe ē.

q̄ accipit̄ vt vniuersale vel particulare. ꝛ sic est in consideratione logici. Rei aūt duob⁹ modis. s. ̄fm q̄ hz eē in nā ꝛ sic est in cōsideratione nālis phī: ꝛ ̄fm q̄ est subā nō cōparata ad corpus gn̄abile ꝛ corruptibile: ꝛ sic cōsiderat de ipsa pri/mus phs. loquēdo aūt nāliter ꝛ ̄fm eē non querunt̄ ꝑncipia que sunt genus ꝛ differētia. hec eni sunt ꝑncipia cognitiōis ꝛ non esse. nec ipsa hoc mō est spēs in natura: sed pars spēi. Et idcirco rōnes que fiūt circa ipsā querētes substātiā vt genus de ipsa q̄ per differētias cōtrahit̄ logice sunt ꝛ tran/scēdentes. Si aūt accipit̄ in rōne vnīlis ꝛ particularis: tn̄ adhuc duob⁹ modis pōt cōsiderari. s. vt spēs ꝛ sic iproprie sumetur ꝛ vane. qa spēs nō est lz qdam aliter dicāt. vel vt dr̄ia ꝛ sic magis ꝓprie sumet̄ sicut dr̄iam vnā dicimus vegetabi/le aliā sensibile aliā rōnale. Et aīa hoc modo sumpta logi/ce. sed non differt ꝓprie loquēdo ab hac dr̄ia aīatum eē nisi tm̄ in noīe. aliter eni oporteret dicere q̄ aīa esset spēs cōsti/tuta qd̄ nō est verum: sed est potius dr̄ia cōstituens si logice sumat̄. ergo hoc mō loquēdo ̄fm diuersū modū p̄dicat̄ de anima ꝛ aīali rōnali ꝛ hoīe sicut diuersimode p̄dicat̄ de spe/cie ꝛ dr̄ia. de specie eni p̄dicat̄ vt de cōposito in quo est gen⁹ actu. de dr̄ia aūt nō sic: qa differentia simplex est sed reducit̄ predicatio illa per silitudinē ad p̄dicationē subti de passiōe lz nō oīno sit idem modus p̄dicādi. qa passio est de gn̄e acci/dētiū ꝛ nō dr̄ia. ¶ Si qs aūt vellet oīno illum modū p̄dicā/di exprimere diceret q̄ genus p̄dicat̄ de dr̄ia sicut potentia indeterminata formalis de actu qui agēte itellectu eductus est de illa. Et per hoc pz solutio ad p̄mū q̄ aīa nō est spēs in genere sube sed dr̄ia. ¶ Si aūt qs dixerit q̄ est spēs ꝛ diui/dit̄ diuisione gn̄is subalterni in vegetabilem sensibilē ꝛ rō/nalē. ille nō loquit̄ nisi ad silitudinem eoꝝ que sunt spēs per se exn̄tes. ꝛ pz q̄ aīa nō est spēs ̄fm hūc modū: ꝛ ideo talis i/tellectus de aīa error est ꝛ si logice loq̄mur de ea. ¶ Ad aliō dōm vt habitū est q̄ ipsa aīa nō est spēs sed dr̄ia: ꝛ ideo con/stituit spēm. ¶ Ad aliud dōm q̄ cum diuidit̄ subā in subā corporeā ꝛ incorporeā oīno non accipit̄ aīa vt constituta per dr̄iam que est icorporea: qa sic acciperet̄ vt spēs sed potius cū diuidit̄ corpus per aīatum ꝛ inaīatum aīa accipit̄ vt dr̄ia corporis diuisi ꝛ nō differt a dr̄ia illa nisi sub hoc noīe aīa si/gnificet̄ vt forma nālis que est forma partis. s. māe que non predicat̄ in parte vel toto. sub aīato aūt significat̄ vt forma de toto p̄dicabili: nihilominus tn̄ hec forma que est differē/tia abstrahit̄ a toto ̄fm potētiam inuētam in parte. s. in aīa.

Nō q̄no logi/ce loquēdo ō aīa ipa in gn̄e sube ē vt dr̄ia nō vt spēs.

Per hoc ēt patet solō ad tria sequētia: qa aīa loquēdo logi/ce est differentia remoti generis que collecta cū alijs differē/tijs minus cōibus cōstituit spēs vltimas. ¶ Ad aliud dōm q̄ aliud est ꝑnᵐ quantitatis ̄fm rōnem cōtinui vel discreti. ꝛ aliud est ꝑncipium quātitatis ̄fm eē qd̄ habet in quāto et in natura. p̄mo enim modo ꝑncipium quātitatis est indiui/sibile. cōtinuum eni nō cōtinuat ad cōtinuū. qa sic iretur in infinitum sed cōtinuū cōtinuat̄ ad terminum continui. Et primus cōtinui terminus est pūctus. Silr̄ discretū in rōne discreti nō tollitur ex dissimilibus: sed ex vnitatib⁹ ꝛ vnitas est indiuisibilis. ¶ Quātitas autē ̄fm suum esse qd̄ hz in quanto ꝑnᵐ habet perfectū ꝛ imperfectū inter que est mot⁹ augmenti vel diminutionis ꝛ acquirit̄ vel perdit̄ ex addi/tione vel subtractione ad magnitudinē preexistētem qd̄ au/getur vel minuit̄. Loquēdo autē ꝓprie de aīa dicimus ipā esse subālem formā que cōstituit id cuius est forma ̄fm eē ꝛ rōnē specificam. ¶ Ad aliud aūt qd̄ cōtra hoc est dicendū q̄ in corpore organico nulla forma specifica est ante animā.

Principium q̄ntitatis aliud rōnis aliō rei.

Principium q̄ntitatis aliud rōnis aliō rei.

Caro eni nō est caro nisi per hoc q̄ est medium in sensu ta/ctus. Silr̄ neruus nō est neruus nisi per hoc q̄ est organum aīe influentis per ipm̄ corpori sensum ꝛ motū. Similr̄ vena nō est vena nisi inquātum est organum nutritiue deportātis in ipsa sanguinem ad nutrimētum membroꝝ corporis: ꝛ sic est de alijs mēbris similibus ꝛ dissimilib⁹. Et hec regula su/pra melius expedita est in q̄ōne de nā. ¶ Ad aliud dicendū q̄ vegetabile ꝛ sensibile in hoīe: nec sunt in eo vt forme sub/stātiales: nec vt forme accñtales: sed vt potentie ꝛ virtutes forme subālis que est aīa rōnalis: ꝛ ideo nō sunt medie in/ter corpus ꝛ illā. Silr̄ dicimus de vegetabili que est in bru/tis. huius aūt dicti causa infra explanabit̄ vbi querer̄ vtrū aīa vegetabilis sensibilis ꝛ rōnalis in hoīe sint vna in sub/stātia. Et per hoc patet solutio ad sequens. ¶ Ad vltimum dicendum q̄ lignum aridum non est arbor sicut nec asinus mortuus est asinus vel animal nisi equiuoce.

Nō q̄r n... for^a spec... in corpe o... nico ani...

¶ De diffinitione anime per incorporeū que ponitur a Remigio Damasceno ꝛ Bernardo.

DEinde queritur de hoc qd̄ diffinit̄ per icorporeum a trib⁹. s. Remigio Damasceno ꝛ Bernardo. videt̄ eni q̄ nō sit icorporea. Dicit eni Augu⁹ q̄ etiā angeli in cōparatione p̄mi spūs corpora sunt. Et idē dicit Dama⁹. ergo multo magis aīa corporea erit. ¶ Itē qcqd est sub/iectum corporeaꝝ formaꝝ est corpus. aīa ̄fm sensum ꝛ phā/tasiam est hmōi. ergo est corpus. Prima pz per se. 2ᵃ ꝓbat̄ per hoc q̄ forme sensibiles ꝛ imaginabiles sunt cū magnitu/dine ꝛ figura. ¶ Item cū dicit̄ aīa incorporea aut intelligit̄ q̄ ipsa nō sit corpus. aut itelligit̄ q̄ hec dr̄ia qua diuidit̄ sub/stantia per incorporeū ꝛ corporeū sit constitutiua ipsius aīe. Si p̄ᵒᵒ hoc mō erūt dr̄ie: qa nulla forᵃ ē corp⁹. Si 2ᵒᵒ tūc aīa erit spēs ꝯstituta in gn̄e sube: qd̄ supra iprobatū est. ¶ Preterea etiā tūc opposite dr̄ie in specie ꝯuenirēt in cōstitutione speciei. s. corporeū ꝛ icorporeū qd̄ falsū est. ḡ male diffinit̄ p incorporeū. ¶ Sz cōtra sunt rōnes Cōstabulini in libro de dr̄ia spūs ꝛ aīe. sic: oēs corporee qualitates sunt ꝑceptibiles sensu ꝛ eius qualitates sensu corporeo percipiunt̄ est ꝓ cer/to corporeum. q̄litates aūt aīe sunt virtutes ꝛ vitia que sūt insensibilia. ḡ aīa est icorporea. ¶ Item omne corpus alicui subiacet sensuum. aīa aūt nulli oīno. aīa ergo nō est corpus. ¶ Item omne corpus aut est aīatū aut inaīatū. si ergo aīa erit corpus. erit aīatum vel inaīatum. Si inaīatū: tunc nō aīat corpus organicū aīalis vel plante: qd̄ dicere ridiculo/sum est ꝛ incōueniens est. Si aīatū: tūc restabit nobis ser/mo de aīa aīe. s. vtrū sit corpus vel nō: ꝛ hoc in infinitū. non est igit̄ aīa corpus. ¶ Item si aīa est qddā corpus subtile vt quidā dixerūt aut erit aer aut spūs subtilis per totū corpus diffusum. aut erit ignis. Et si ita fuerit: necesse est vt iste spi/ritus vel ignis vel aer aut habeat ꝓpriā spēm vel virtutem differētem a specie ꝛ virtute illoꝝ corpoꝝ aut non. Si hz tūc illa species potius erit aīa q̄ ignis vel aer vel spūs: ꝛ hoc cō/tra positionē p̄mā. Si aūt non habet: tūc oīs ignis erit aīa: ꝛ omnis aer ꝛ oīs spiritus qd̄ apte videm⁹ eē falsū. ¶ Itē si anima est corpus: aut erit corpus simplex aut cōpositum: q̄ si fuerit simplex tunc erit ignis vel aer vel aqua vel terra. ꝛ si fuerit anima vnū ex his elemētis absolute. i. absq̄ alia propria specie qua separet̄ ab eo qd̄ conuenit ei in suo genē omne qd̄ fuerit in genere illo erit aīa. Sicq̄ ꝓbatur q̄ si aīa fuerit ignis q̄ omnis ignis erit anima: ꝛ similr̄ de alijs ele/mentis. ꝛ si ita fuerit omne corpus qd̄ continet tale elemen/tum qd̄ est anima est aīatum. Verbi gratia si fuerit aer: tūc pulsus. i. vena pulsatilis ꝛ pulmo ꝛ vter inflatus erunt ani/mata. Et si aīa fuerit aqua erit vas plenum aqua aīatum. hmōi autē verba turpia sunt ꝛ inania. Qd̄ si fuerint anime corpus cōpositum vel erunt lapis vel cor vel manus vel ali/quid huiusmodi. ¶ Iste sunt rōnes Cōstabulini. Et q̄sdā

etiam

etiam istarum ponit Collectanus: ꝛ addit vnam que sum/
pta est ab Auicẽna que est de aĩa rõnali simplr̃. hanc. s. spẽs
intelligibiles que sunt in intellectu aut sunt in eo vt in cor/
pore vel in habẽte esse per corpus sicut potentia que operat̃
in organo habet eẽ per corpus. aut sunt in eo sicut in corpo/
re. Si pmo modo aut ille forme sunt diuisibiles aut indiui
sibiles. Si indiuisibiles aut sunt in illo qd̃ est corpus vel po
tentia hñs esse per corpus vt ĩdiuisibili vel in ĩdiuisibili. g̃ il
lud indiuisibile habebit eẽ separatum in natura. Oẽ enim
subiectũ vt dicit phs est ens in se cõpletum occasio alteri exi
stendi in eo. Si autẽ sic est tunc erit pũctus separatuz eẽ ha
bens extra lineã. qd̃ est incõueniẽs: ꝛ ƀm hoc linea habebit
alium pũctum terminãtem ipsam versus pũctum illuz: ꝛ de
illo pũcto est eadẽ ratio: ꝛ iteruz de alio ẽt puncto eadẽ: ꝛ ƀz
Tex.cõ.pmi ꝛ infra. boc accidet pũcta ordinari ad cõstituendam lineam: qd̃ est
incõueniẽs vt ꝓbatum est in 6° physicoꝝ a phõ. Qd̃ si pun/
cto pũctum addas nihil maius efficies. ergo species intelli/
gibilis si ĩdiuisibiles sunt nõ erunt in corpore vel potẽtia ha
bente esse per corpus vt in subiecto ĩdiuisibili. Si autez fue
rint diuisibiles ꝛ ois forme diuisibilis est subiectũ: tunc ma
gis incõueniens erit existere eas in illo subiecto vt in ĩdiui
sibili. ¶ Si aũt detur altera pars superioris diuisionis. s. ꝙ
sunt in eo sicut in diuisibili tũc cum hoc sustineri nõ põt: qa
forme vel species sunt indiuisibiles. Ois enim forma adue
niẽs subiecto diuisibili ꝛ per accidẽs diuidit̃ diuisiõe subie/
cti. Relinquit̃ ergo ꝙ sint diuisibiles species aut ergo diui
dũtur in partes similes aut in partes dissimiles. Si in pteꝫ
similes. aut ille partes sunt ƀm intellectũ suum totuz: qa de
speciebus que sunt ĩtelligibiles loquit̃: aut nõ. Si pmo mõ
tunc pars vel partes est totum qd̃ nõ est verꝫ ƀm intellectũ:
qa alius est intellectus partium ꝛ alius intellectus totiꝰ. Si
scd̃o modo tũc semper remanet aliqd extra diuisionem qd̃
nõ ẽ siſe diuidẽtibꝰ: ꝛ hoc ẽ spẽs p quã ĩtelligit̃ totũ vt totũ.
g̃ nõ diuidit̃ in ptes siſes qd̃ est ꝯ positũ. Si ãt diuidit̃ in p/
tes dissimiles tũc cũ spẽs ĩtellecta ptes dissimiles non hẽat
nisi genus ꝛ differẽtiaz: nõ diuidet̃ diuisione sui subiecti nisi
in illas. sed subiectũ in ĩfinitum est diuisibile. ergo spẽs ĩtel/
lecta in infinita genera vel in ĩfinitas differẽtias diuidetur
qd̃ falsum est: qa ꝓbatum est ꝙ cuiuslibet genera ꝛ differẽ/
tie sunt finita. ¶ Preterea pma genera ꝛ pme dĩe sunt sim
plices diuisione gñis ꝛ dĩe: ergo nõ oĩa intelligibilia diui/
dũtur diuisione subiecti qd̃ est cõtra positũ. ergo species in/
telligibiles sunt in anima nõ vt in corpore vel vt in potẽtia
existẽte per corpus. ¶ Solutio. cõcedimus ꝙ anima est in/
corporea. ¶ Ad pmuz ergo dd̃m ꝙ angeli ꝛ anima dicũtur
corpus: nõ a natura corporis sed a quadã ꝓprietate corpo/
ris: que est diffiniri loco sicut supra in diffõne angeli dictuz
est. ¶ Ad aliud dd̃m ꝙ forme sensibiles ꝛ imaginabiles nõ
imprimunt̃ in aĩa: sed potius in spiritu corporeo: ꝛ in orga/
nis sensuũ ꝛ phãtasie. ¶ Ad aliud dd̃m ꝙ incorporeũ est ne
gatio cõsequens quãdã differẽtiam positiuaz: que est de nã
anime ꝛ est spiritualis qa anima est spiritualis.

¶ Utrum anima regat corpus ꝛ quomodo.

DEinde queritur de pma diffõne aĩe in qua cõ
ueniũt Augustinus ꝛ Remigius. que est ani/
maz eẽ regnum corporis. Et videt̃ ꝙ hoc nõ
primo conueniat anime. Regere enim est ƀm
rectificationem operum. anima autem pmo
facit corpus in actu. ¶ Preterea videt̃: ꝙ nõ
omni anime conueniat. regere enim attribuitur cognoscen
ti rectum ꝛ dirigenti in illo. Non autez omnis anima est co
gnitiua recti. verbi gr̃a vegetabilis. ¶ Preterea non oẽs
partes anime regunt: sed superiores tñ. inferiores autẽ re/
guntur. ergo videt̃ ꝙ anima nõ debeat tñ diffiniri ab actu
Regimen cognoscẽtis ꝛ regimẽ operãtis. regiminis sed etiam a passione. ¶ Solo. dicẽdum ꝙ regi/
men duobus modis dicit̃. s. cognoscentis ꝛ operãtis. ꝛ ƀm
perfectam rõnem ipsius est vtriusqꝫ: ƀm diminutionem tñ
quandoqꝫ est cognoscẽtis tñ. quãdoqꝫ operantis tñ. Co/
gnoscentis tñ vt in rege malo vel rõne peruersa. Operan/
tis tñ sicut in natura ꝛ in vi regitiua simplr̃ sicut ponũt me
dici in corpore aĩato: ꝛ hoc mõ regere est forme cõducentis
mãm ad esse ꝛ ad operationes naturales. ¶ Et per hoc pꝫ
solutio ad pmum: qa aĩa ƀm ꝙ est pmus actus cõducit cor/
pus ad esse: ꝛ ƀm ꝙ est actus secũdus ꝛ motor corporis con/
ducit ipm ad operationes. ¶ Ad aliud dd̃m ꝙ regimẽ cor/
poris vniuslr̃ cõuenit nature ꝛ aĩe. ¶ Ad vltimum dd̃m ꝙ si
vna potẽtia comparet̃ ad aliam: tũc cõuenit aĩe regi ꝛ regẽ
ƀm diuersas sui partes. Si autez cõparetur ad corpus: tũc
cõuenit oĩbus potentijs anime regere tñ. ꝛ ita intelligitur
de diffinitionibus que dicunt ipsam regere corpus.

¶ Quare anima non magis diffinit̃ per sensuz q̃ꝫ per rõnẽ.

DEinde querit̃ de illa differentia in qua conue
niunt tres. qa dicit Augustinus ratiõis parti/
ceps. Itẽ Damaꝰ rõnalis. Bernardus autez
rõnis capax. ꝛ qa ĩfra questio erit per se de rõ/
ne hic nõ disputabimus nisi quãtũ sufficit dif
finitioni. ¶ Queramus ergo cuz aĩa sit capax
sensus ꝛ rõnis ꝛ gñalius sensus q̃ꝫ rõnis. quare non potius
diffinit̃ a sensu q̃ꝫ a rõne. ¶ Preterea aĩa dicit̃ rõnalis. ꝛ oẽ
rõnale est aĩal. ergo aĩa videtur esse aĩal. ¶ Item querit̃ ƀm
quẽ modũ aĩa differẽter dicit̃ eẽ rõnalis ꝛ hõ. ¶ Item cũ di
cit̃ particeps rõnis. ꝛ participare est partem capere ex mo/
do loquẽdi. videt̃ relinqui ꝙ aliqd rõnis sit extra aĩam. Et
ad hoc sequit̃ duplex incõueniẽs. s. ꝙ aliquid inanimatũ sit
rõnale. ꝛ ꝙ rõnale nõ sit vltima dĩa cõstitutiua alicuiꝰ ani/
mati. ¶ Preterea cuz dicit̃ rõnis capax: ꝛ capacitas debet̃
cõtinenti. cõtinere aũt est forme. videt̃ ex modo loquẽdi re
linqui: ꝙ rõ sit materialis ad aĩam qd̃ non conuenit: sed est
differẽtia vltima in diffinitione eius. ¶ Solo. dicẽdum ad
primũ ꝙ sensus nõ vno modo cõuenit aĩatis. quedã eni ha
bent sensus plures: ꝛ quedam sensus pauciores. Ratio aũt
vniuoce dicta tñ vno modo cõuenit aĩatis: lꝫ per aliuz mo
dum cõueniat nõ animatis. ꝛ ideo anima potius diffinitur
a rõnali q̃ꝫ a sensitiuo. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ aĩa dicit̃ rõ/
nalis nõ a differẽtia que diuidit animal sicut pꝫ ex supra di/
ctis: sed a virtute ꝛ potẽtia sua que dicit̃ rõ. Et ex hoc pꝫ so
lutio ad sequẽs. ¶ Ad aliud dd̃m ꝙ rõ duobꝰ modis dicit̃ Rõ duplr dr.
vt supra habitũ est in qõne de ãgelis. s. rõ que est in vmbra
intelligẽtie sicut dicit Isaac in libro de diffõnibꝰ. ꝛ rõ que est
lumen ĩtelligentie pmo mõ est in hoĩbus. 2° mõ in angelis.
Ratio autẽ per prius ꝛ posterius sic est dicta. vñ modus lo/
quendi Augꝰ ĩnuit ꝙ in omni mõ dicta rõ est aĩa. ¶ Ad vl/
timuz aũt dd̃m ꝙ sic patebit ĩferius aĩa cõsiderata in tota/
litate potẽtiaꝝ suaꝝ: est totũ potestatiuũ vniẽs in se partes
que sunt potẽtie spãles. hoc aũt mõ ipsa est vt forma ꝛ ptes
eiꝰ vt mãles. ꝛ hũc modũ loquẽdi inuit Bernꝰ i sua diffõne.

¶ De diffinitione Damasceni Utrum anima sit substãtia
viuens: ꝛ qñõ dicitur simplex ꝛ intellectualis.

DEinde querit̃ de diffinitiõe in speciali Dam̃.
que plura alijs cõtinet. Et videt̃ p° ꝙ aĩa non
sit suba viuens. dicit eni phs in lib° de aĩa. vi/ 2.d aĩa.t.c.24 ꝛ.26.
det̃ in patiente ꝛ disposito actiuoꝝ inesse actꝰ.
Sed aĩa est actiua vite ꝛ vita est actus eiꝰ. g̃
vita erit in patiente ꝛ disponẽte. hoc autez est
corpus animatũ. ergo vita erit in corpore aĩato. sed in quo/
cũqꝫ est vita vt actus illud est viuens ꝓprie. ergo corpus est
viuẽs ꝓprie ꝛ nõ aĩa. ¶ Item illd̃ est ꝓprie albescẽs in quo
recipit̃ albedo vt in subiecto: ꝛ sic de alijs formis aduenien
tibus. ergo illud erit ꝓprie viuẽs in quo est vita vt in subie
cto. sed hoc est corpus ꝛ non aĩa. ergo ꝛc̃. ¶ Itẽ phs dicit in Tex.cõ.13.
2° de aĩa. qa vita dicit̃ vt ĩtellectus ꝛ sensus ꝛ motus ꝛ statꝰ
ƀm locum: adhuc ƀm augmentũ ꝛ detrimẽtuz ꝛ alimentum
est. ergo illa ꝓprie viuunt in qbus insunt hmõi vt motꝰ. sed
aĩa dicit̃ vt pnm̃ ꝛ causa hoꝝ vt causata aut vt motus ĩsunt
hec corporibus aĩatis. ergo vt prius. ¶ Item obijcit̃ de eo
qd̃ dicit̃ simplex. nihil enim qd̃ habet multa vt ptes est sim/
plex. aĩa habet multa vt partes: sicut supponitur in hac ipsa
diffõne quando dicit̃ ꝙ intellectus est pars sui purissima. g̃
nõ simplex. ¶ Itẽ querit̃ quare dicit̃ ĩcorporalibꝰ oculis ƀm
ꝓpriam nãm inuisibilis. sicut enim est inuisibilis ƀm ꝓpriã
naturã ita in audibile ꝛ ita de ceteris sensibꝰ. ¶ Preterea
hoc qd̃ dicit ĩmortalis: nõ omni aĩe cõuenit. aĩe enim plan/
taꝝ ꝛ brutoꝝ moriunt̃ in ipsis corporibus. ¶ Itez de hoc qd̃
dicit intellectualis. magis eni videt̃ esse differẽtia angeli vt
supra in diffõne angeli est disputatum. ¶ Itẽ per hoc qd̃ di/
xit eam esse inuisibilem satis ostẽdit eam eẽ infigurabilem:
ꝛ ita inutilr̃ videt̃ addi. ¶ Preterea cũ dicit̃ vite ꝛ augmẽ/
tationis sensus ꝛ generationis tributiuũ, querit̃ q̃re omit/

cat intellectum ⁊ rōnē. ¶ Preterea querit cū gñatio: opus sit vegetabilis sicut ⁊ augmētatio q̄re inter augmētū ⁊ gñationem ponit sensum cū sensus nāliter sit post opera vegetabilis. ¶ Preterea q̄re omittit nutritiua: cū illa ēt sit ps vegetabilis. ¶ Itē quare dicit organico vtens corpore. plante enim nō vident habere organa ꝯm Empe. Organum eniz est mēbrum dissimile in partib⁹. partes aūt plāte vident eē similes si diuidant. ¶ Item querit de hoc ꝙ dicit nō habēs aliud p̄ter seipsam intellectū: sed etiā partem sui purissimā. videt enim implicare opposita in locutione. qa si habet itellectum vt partem: tūc habet eū vt aliud p̄ter seipsam. ¶ Itē quare dicitur hoc potius de intellectu q̄z de sensu vel vegetatiuo: cum quodlibet istorum sit pars anime. ¶ Item q̄re dicit hanc partem purissimam cū quelibet pars eius sit idonea. ¶ Ultimo querit penes quid accipiantur diffōnes sanctorum. ¶ Solutio. dicēdum ad primum ꝯm distinctionez

Tex. cō. 24.

Aristo. in 2° de anima. ꝙ quo viuimus dicit dupler sic quo scimus ⁊ quo sanamur. Quo eni scimus est scientia ⁊ aīa: sz sciētia vt causa ⁊ p̄n^m ⁊ forma. anima aūt vt subiectū ⁊ potētia. Similr sanitate sanamur vt forma: sed thorace vel pede vt potentia subiecto. ita ⁊ quo viuimus dicitur dupler. s. anima vt causa ⁊ p̄ncipium. corpus autez vt potētia ⁊ subiectum. ¶ Sed notādum ꝙ motor ⁊ causa duplicez sui ꝓprietatem influit in subiectum ⁊ mobile. s. illam que sibi inest et

Motor ⁊ cā duplicē ꝓprietatē influit in subz ⁊ mobile.

illam que sibi non inest. que non sibi inest est motus. motor enim prius in ordine imobilis est. que autem sibi inest dicit vt esse ⁊ actus. mobile enim habet vt esse ⁊ actum a motore quoꝝ vtrūqz conuenit motori ⁊ sic anima influit vitaz ⁊ sensum. Uiuere enim ꝯm ph̄m viuentibus est esse ⁊ sentire sentientibus est esse. Et per hoc patet solutio ad tria p̄ª. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ anima non dicitur simpler a priuatione omnis compositionis vt patebit. sed a priuatione quātitatis compositionis tm̄ vel eius que nō est sine illa. ¶ Ad aliō dicendum ꝙ quedam percipiūtur solo visu: ⁊ nō alio sensu vt astra. sed nihil percipitur aliquo istorum sensuuz: quin etiā visu sit perceptibile. ⁊ ideo visus p̄ncipalior est quo ad obiecta q̄z aliquis alioꝝ sensuum vt dicit ph̄s in p̄n° metaphice.

In phemio.

marime enim aliorum sensuuz diligit qui est per oculos nō solum vt agamus: sed vt nihil debentes agere ipsum videre desideramus pre omnibus vt dicūt alij. Causa autē est: quoniā marime facit nos cognoscere hic sensum ⁊ multas differētias ostendit. Per hoc igitur ꝙ aīa est inuisibilis supponitur etiā ꝙ sit insensibilis per alios sensus. nihilominus tamen quedā percipiunt specie ꝓpria sensibili: vt qualitates sensibiles. Quedam autē specie: que est in ipsis vt subiecto. vt sub̄e que sunt subiecta sensibilium qualitatuz. Quedam v̄o nec sic nec illo modo sed per speciem sui motus cadunt in sensuum cognitionem ⁊ per illa percipiunt sub̄e eorum a rōne: ⁊ hoc modo percipit natura aīe ⁊ nā motorum orbium. ⁊ hoc innuit quādo dicit ꝯm ꝓpriam naturam inuisibilis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Damascenus diffinit hic p̄ncipaliter aīam humanam ⁊ illa est imortalis. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ aliter intellectuale cadit in ratione aīe: ⁊ aliter in

Nō q̄lio hūanus itells ē i duplici potentia poss̄is ꝯm Auicēnā: ⁊ ꝓ h̄ vide ēt Auroem. 3. d aīa cō. 5. circa dimidium.

rōne angeli vt dicit Auicēna: ꝙ humanus autē intellect⁹ est in duplici potētia possibilis: angelicus aūt in actu est perfect⁹. Una aūt potētia est que est disposita ⁊ remota ab actu. vt potētia pueri ad edificādū scribendū ⁊ militādū: qm̄ nec edificatoriam nec scriptoriam nec militariam scit nec istra earuz cognoscit. Alia potētia est ꝓpinquior: ⁊ aliquo modo disposita vt qualis est in iuuene qm̄ artem qdem p̄dictarū non scit: sed tn̄ instr̄a earum cognoscit. sed potentie iste sunt in actu quando nouit artes: ⁊ pōt agere ꝯm eas quādo vult nisi impediat ertrinsecus. Similr est de intellectu possibili in nobis ad sciam. p̄mo enim est in potētia sola nec h̄ns scientiam nec cognoscēs terminos p̄ncipioꝝ. scd̄o est in potentia h̄ns in se cognitionem p̄ncipioꝝ per notitiaz terminoꝝ. 3° efficitur in actu per scias ipsas. Intellectus aūt angelicus tm̄ est in actu. ⁊ ita pz quomō aliter ⁊ aliter intellectuale cadit in diffinitione aīe ⁊ angeli. ¶ Ad aliud dōz ꝙ aīa ꝯm se est actus totius ⁊ ꝯm suas partes est actus partiū corporis. ⁊ qa partes corporis diuersimode figurant: ⁊ diuersitas figurarum in organis est ꝓpter diuersitatem potētiarū anime. posset aliqs credere er hoc ꝙ p̄tes aīe diuersas h̄ant figuras sicut dicit Iuliana heresis. ⁊ huic occurrit quando dicit infigurabilis. vnde infigurabilis refertur ad partes ⁊ inuisibilis ad naturam. ⁊ ita neutrum superfluit. ¶ Ad aliō dicendum ꝙ hanc partem que est ratio vel intellectus non tribuit anima corpori vt actus specialis organi vt infra in questione de intellectu erit manifestum. alias autem potentias bene tribuit ei vt actus specialium organorum ⁊ idcirco rationem ⁊ intellectum dicit ipsam habere partem: quia minus de illis videbatur. ¶ Ad aliud dicenduz ꝙ generatio inest plante: vt finis a quo diffinitur ⁊ denominatur vegetabilis. aliter enim conuenit sensibili. huic enim conuenit vt potentia. ⁊ qa sic diuersimode vtriqz conuenit propterea ponitur post vtrūqz. ¶ Ad aliud dicenduz: ꝙ nutritiua supponitur in vita. qa nutrire est primus actus ꝯm quem dicit viuere in corpore animato vt habet in 10° de animalibus. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ plante habent organa. Organū eni proprie determinatur ab actu vt dicit ph̄us in 2° de anima. Tex. cō. 38. sicut caput est animalium sic radices sunt plātarum. ꝯgruit enim instrumēta dicere diuersa ⁊ eadez opera. Nec est hoc verum ꝙ semper organa in partes dissimiles diuidantur: qa neruus est organum virtutis motiue ⁊ sensitiue. nec tamen in partes dissimiles diuiditur.

Nō semp organū in p̄tes dissiles diuiditur.

¶ Ad aliud dicendum ꝙ ꝯm ph̄m partes nec sunt eedem cuz suo toto nec diuerse. non enim sunt in actu: nisi per actum totius tamen differūt ab ipso per naturam ⁊ situm. ⁊ hoc innuit Damascenus cum dicit non aliud preter ipsam habens intellectū: ⁊ tamen intellectus dicit partem: nec tamen ideo dicimus hic ꝙ intellectus sit er materia. Sz sicut partes materiales distāt per situm ⁊ ordinem in toto: ita partes spirituales per ordinem solum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ anima ꝯm aliquas partes est actus partiuz corporis sicut ipsa est actus totius: ꝯm intellectum autez nō. ⁊ ideo posset aliquis dicere ꝙ intellect⁹ non esset pars eius sicut direrunt quidam errantes in sciētia de anima. ⁊ his obuiat per talem moduz loquēdi. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ intellectus in actu suo potentior est ceteris potentijs anime: ⁊ ꝙ non miscetur materie organorum cetere v̄o immiscentur. ¶ Ad vltimum dicēdum: ꝙ diffinitio Augustini non est data nisi de aīa humana. ⁊ tangit ea que conueniunt anime in se ⁊ que cōueniunt ei inquantū est anima. In se cōuenit ei ꝙ sit substantia rationis particeps. Inquātum est anima cōuenit ei regere corpus. ¶ Eadē respicit diffinitio Remigij nisi ꝙ est de omni aīa generalr. diffinitio v̄o Bernardi est de anima humana tm̄: per eadem ⁊ addit primum actum quem hz aīa in corpus qui est viuificare. ¶ Diffinitio aūt Damasceni est de aīa humana tm̄: ⁊ respicit ea que cōueniunt aīe in se. ⁊ inquātū est aīa. ⁊ tangit tā actū p̄muz q̄z ꝯñtes quos habet anima in corpus.

¶ Quomodo anima mouet corpus an. s. moueat corp⁹ immobilis manens.

Consequēter tractāde sunt diffinitiones ph̄orum. dicit enim Plato ꝙ anima est substātia incorporea mouēs corpus. Seneca autē dicit ꝙ anima est sp̄us intellectualis ad habitudinem in se ⁊ in corpore ordinat⁹. In libro 2° de motu cordis sic diffinit. Anima est substantia incorporea susceptiua illuminationū que sunt a p̄°. ¶ Quia v̄o Aristo. ⁊ sequentes ipsum aliter diffiniūt aīaz ꝓpter hoc prius disputet de ipsis ⁊ postea ponant diffōnes sue. ¶ Circa primam v̄o diffōnem Platonis de hoc ꝙ dicit substantia incorporea supra disputatum est. Querat ergo per quez modum moueat corpus. Aut enim mouet ipsum cū ipsa sit imobilis. aut cum ⁊ ipsa moueatur. Et Plato videt ꝓbare ꝙ non p̄mo modo. supponit enim sicut dicit ph̄s in p̄° de aīa hoc qō oēs supponebant. s. nihil mouere ⁊ ꝙ ip̄z nō moueatur. Tex. cō. 44. cū igit aīa moueat ⁊ ipsa mouebit. ¶ Itez nihil dat qō nō habet. sed aīa dat motum corpori. ergo hz ip̄m. qcqd autem hz motū mouet. ergo aīa mouet. ¶ Itē motus est ꝓprietas que est in mobili a motore. si igit hec ꝓprietas est a motore effluit ab ipso motore in mobile. Quicqd aūt effluit ab aliquo est in ipso. ergo motus erit in motore. ⁊ ita cū anima sit motor: motus erit in ipsa: ⁊ sic per consequēs mouebitur. ¶ Preterea videmus aīam gaudere tristari ⁊ confidere ⁊ sperare ⁊ misereri. que omnia motus esse vidētur. ḡ mouetur. ¶ Item ph̄s dicit in 2° de aīa. cum non sit simpler T. cō. 53. ⁊. 55. ꝙ potētia dicit sic. i. vt agens sed aliud vtiqz. sicut si dicam⁹

puerum

Ibidē.t.c.59. puerum posse militare: aliud autem sicut in etate existētez.
sic ⁊ sensitiuum se habet: vnde dicit ꝙ p̄ma mutatio sensiti/
ui a generatione est hoc est a sensibili generante sensum s̄m
actū. sicut aūt est in sensu: ita est in intellectu ad sp̄es intelli/
gibiles. ergo videt̄ ꝙ anima s̄m sensum ⁊ s̄m intellectū mo
uetur motu alterationis: sed non motu s̄m locum: videt̄ ꝙ
possit moueri s̄m locū. minus eni videt̄ ꝙ motus localis cō
ueniat magis simplici ꝗ̄ʒ aīa sit. sed conuenit ergo ⁊ aīe. Qđ
v̊o cōueniat ꝓbatum est supra in q̄one de angelis qui ꝓba/
ti sunt moueri s̄m locum. ¶ Sʒ cōtra hoc sunt multe rōnes
posite a pħis sic. dupl'r eniʒ đr aliqđ moueri. s. s̄m se ⁊ s̄m ac
cidens. per accidēs quādo aliqđ mouet̄ motu eius in quo
est ⁊ nō motu proprio vt albedo in re alba ⁊ nauta in naui.
Per se autē mouetur quādo mouet̄ motu ꝓprio: ⁊ est subie
ctum motus. cū igit̄ aīa đr moueri nō potest intelligi per ac/
cidens moueri: q̄a illo motu moueret̄ a corpore ⁊ non mo/
ueret corpus. ergo intelligit̄ per se moueri. Sed dicit pħus
in fine tertij topicoꝝ. ¶ Amplius aūt in quibꝰ est aut specie
aut numero determinare perspiciēdū est si in nullo hoꝝ est
quatuor. igitur cuʒ sint sp̄es motus aut mouetur s̄m duas.
aut s̄m plures. aut s̄m vnam. ⁊ q̄cq̄d hoꝝ detur cum oē mo
bile tale sit in loco. sequit̄ ꝙ anima sit in loco. ergo anima est
corpus. ¶ Amplius q̄cq̄d mouetur natura p̄ter solum celū
mouet̄ etiā violentia. aīa auteʒ mouet̄ natura ad aliquē lo/
cum ⁊ in eodē quiescit natural'r ⁊ ad oppositum locū mouet̄
violenter. ⁊ quiescit in ipso violēter. ergo s̄m hoc aīa moue/
retur ad aliquē locum violēter ⁊ quiesceret in eodē violen/
1° đ aīa.t.cō.40. ter ⁊ ad oppositū moueret̄ natural'r qđ ridiculosum est: q̄a
dicit pħs quales violēti motus aīe erunt ⁊ q̄etes nec finge/
re volētibꝰ facile est reddere. ¶ Amplius quicq̄d mouetur
ad locum mouetur a sursum ad deorsum. vel a deorsum ad
sursum vel ad mediū inter hec. Si aūt desursum mouetur
erit ignis: si a deorsuʒ erit terra: si ad mediū erit aq̄ vel aer.
¶ Amplius si dicat̄ ꝙ mouet̄ motu quo mouetur corpus in
cōuertentibus. erit verum dicere ꝙ quocunqꝫ motu mouet̄
corpus mouet̄ ⁊ aīa. aut ergo per se aut per accn̄s. nō per ac
cidens: cum motus ponat̄ diffinitiuuʒ aīe. Si aūt per se mo
uet̄ ⁊ corpus mouet̄ localiter. ergo possibile est ꝙ aīa exeat a
suo corpore: ⁊ vadat ad aliud corpꝰ sicut corpus exit de vno
loco ⁊ vadit in alium. ¶ Amplius cum non intret in corpus
nisi sicut in locum: ⁊ locus eius inueniatur in corpore mortuo
potest intrare in corpus mortuū sicut in locum. ⁊ ita quādo
aliqđ animal mortuum est pōt aīa que prius fuit in loco vel
alia redire ad illđ corpus: ⁊ ad hoc sequeret̄ oīa aīalia mor/
tua posse resurgere qđ est heresis manicheoꝝ ⁊ Pithago/
T.c.p̄mi vsqꝫ ad tex.cō.10. Et i.8.ph.t.c.27.33.⁊.45. re. ¶ Amplius omne mouēs essential'r distinctū est a mobi/
li vt ꝓbatum est in p̄n° septimi ⁊ in 8° phyꝭcoꝝ. g̊ si aīa mo
uet seipsam ⁊ mouet̄ ipsa essential'r distincta erit a seip̄a qđ
falsum est. ¶ Preterea q̄dam pħi dixerūt aīaʒ mouere cor/
pus in eo ꝙ aīa mouet̄ sicut Democritꝰ ⁊ Leucippus. De/
mocritus aūt dixit animam esse calorem igneum rōnem su
mens ex calore naturali. ⁊ hec est que mouet corpus. voluit
enim ꝙ sub̄a anime eēt ex athomis sphericis igneis: vt ab
ipsa indiuisibilitate athomoꝝ haberet incorporeitatem ⁊ a
rotūditate mobilitatem ⁊ ab igneitate calorem ⁊ leuitateʒ.
Leucippus autē dixit aīam esse frigus tēperatum respira/
tionis. per respirationem autem attrahūtur athomi sphe/
rici: qui sunt de substātia anime ⁊ cōdēsantur in corporibus
aīatis ⁊ ꝓhibentur exire qui iaʒ intro sunt. vnde videmus
ꝙ respiratio est viuēdi terminus. ¶ Sed vtrūqꝫ eoꝝ ipro/
batur pluribus rōnibus. Si enim hoc eēt verū ꝙ athomus
eēt causa motus anime: cum athomos nō cōtingat quiescē
etiam si sit tranq̄llitas nimia nō cōtinget aīam quiescere qđ
videmus esse falsum. Isti tamē ꝓbant rōnem suā per simi/
le. Pħus enim q̄dam de sequacibus eoꝝ comediarū Di/
dascalus refert Dedalum fecisse ligneā statuā mobileʒ ef/
fundentē argentum viuū: ꝓpter hoc ꝙ argentum viuū nō
posset q̄escere in statua statua mouebat̄ sic dicebāt isti aīaʒ
esse cōstantem ex athomis sphericis: ⁊ ꝙ nō poterat quie/
scere ⁊ sic corpus moueri motu suo. Plato aūt dicebat aīaʒ
mouere corpus pp̄ hoc ꝙ cōplexa est ad ip̄m s̄m armonia/
cos numeros. ponebat eni aīam numeꝝ esse ideaꝝ quarū/
daʒ ex q̄bus ipsa armonia cōponit̄: vnde oīa que facit ⁊ su/
stinet insunt ei s̄m armoniā illoꝝ numeroꝝ. ⁊ sicut creator a

principio vnū circulum fecit in celo. ⁊ ex illo circulo accepit
per diuisionē aliū circulum. s. zodiacuʒ qui est circulus obli/
quus. p̄mus aūt circulus celi est rectus sub circulo v̊o obliq̄
accipit alios circulos septē: qui circuli septem planetaruʒ et
in motu suo sequunt̄ circulum obliquum. ita aīa descēdens
de celo a creatore p̄muʒ aspectum rectū intelligētie sue refle
xit in circulum ⁊ sub circulo illo per diuisionem accepit aliū
circulum ⁊ sub illo alio septē alios tanq̄ʒ essent celi motꝰ aīe
me motus. ⁊ illis motibꝰ mouet corpus. ¶ Sʒ cōtra hoc sic
obijcit̄. Aut hoc qđ dicit Plato itelligit̄ metaphorice: aut Nō ipugnati/
s̄m veritatē sicut verba sonāt metaphorice. aut dico ꝙ sicut oneʒ opiniōis
in celo inueniunt̄ duo circuli magni ita in aīa potētia recor Pl'onis siue
datiua s̄m suam p̄maʒ ḡnationem est a rebus extra ⁊ trāsce metaphorice:
undo per memoriā reuertit̄ in rem. ⁊ ita actus recordatiue siue s̄ʒ manife
quasi in re extra cōcludit circulū. appetitus aūt motus ab i/ stū sui s̄m otius
tellectu practico siue phātasia facit circulum. p̄mo enim mo capiatur.
uet̄ intellectus ab appetibili qđ mouet appetitum: ⁊ ille vl/
terius virtutes affixas organis que vlterius mouēt organa
in rem desideratam ⁊ sic in appetitu iteꝝ cōcludit̄ circulus.
¶ Sil'r s̄m pħm in quinque sensibus p̄mo egredit̄ virtꝰ ab
anima ⁊ cōiungit̄ sensibili ⁊ refert sp̄em eius ad aīam: ⁊ sic
in aīa quinque sensus cōcludunt quinque circulos. Siliter
alij duo circuli ꝯcludunt̄ in aīa per motus sensus cōmunis
⁊ phātasie. Si inquātuʒ sic metaphorice itelligit̄ tunc videt̄
Plato incidere in duo peccata ꝓblematuʒ. s. ꝙ mentitur ⁊
trāsgredit̄ positam locutionem. nā etiam mētientes qui qđ
non inest alicui inesse dicūt peccāt. ⁊ qui extraneis noibꝰ res
appellant vt platanum hoiem. trāsgrediūtur enim positam
noiationem sicut Plato vocat hoiem arborem trāsuersaʒ.
Qđ autē mentiatur patet: ex hoc ꝙ motus sensuuʒ est s̄ʒ di
rectum magis ꝗ̄ʒ s̄m circuluʒ. ¶ Ita enim ꝓbat̄ ꝙ videmꝰ
intus suscipiētes nihil extra mittētes. ⁊ sil'r audimus ⁊ ol/
facimus. trāsgredienti autem positā locutionem ꝯtingit nō
posse terminari positionem suam rōnibus. In rōnibus eni
vtimur noibus vt plures ⁊ sic non vtitur eis metaphoricaʒ
astruēs positionē. ¶ Si autē intelligat̄ s̄m sensus verboruʒ
tūc sunt cōtra eum rōnes Aristo. quaꝝ p̄ma est. Actus sunt Arist.p° đ aīa
prius potētijs ⁊ primi s̄m rōnem ⁊ obiecta actibus. ergo si/ t.cō.46. vsqꝫ
cut obiecta itellectibus ita est actus intelligēdi ⁊ virtus s̄m ad tex.cō.54.
obiectū vnum vel plura. Et si est vnum erit impartibile sic̄
est vnitas ⁊ tūc actus erit impartibilis ⁊ virtus sil'r. nullum
autē impartibile est cōtinuum circulare. ergo itellectus nō
est circularis. Si v̊o sunt plura tūc sunt vt discreta. discreta
autē sunt per negationem cōtinui sicut dicit pħs. ꝙ numeꝝ
cognoscimus ex negatione cōtinui: ⁊ sic iteꝝ intellectus nō
erit continuus circularis. ¶ Amplius dato ꝙ sit circularis
querat̄ cum intelligibile trāsit in ip̄m vtrum trāsit in ipsum
tangēdo partes circuli vel non. Si tāgendo. ergo trāsit tan
gendo partes que sunt pūcta. q̄a pūcta dicūtur partes cōti
nui a Platone. Aut tāgēdo partes hn̄tes magnitudinem.
Si p̄mo modo: cū pūcta sint infinita in circulo ⁊ in qualibet
parte circuli sequit̄ ꝙ in ifinito tēpore non trāsibit. nec aliq̄ʒ
partem eius: ⁊ sic nunq̄ʒ cōplebit̄ intellectus alicuius itelli/
gibilis qđ falsum est. Si enim tāgit partes hn̄tes magnitu
dinem: aut ille partes sumūtur vt rōne idem. aut vt magni
tudine idē. Dico aūt rōne idē: q̄a vnaqueqꝫ hʒ rōnē conti/
nui vt dicit pħs in p̄n° de celo ⁊ mundo. qđ est separabile in Tex.cō.2.
res suscipiētes diuisioneʒ receptiōe que est semper. magni/
tudine aūt dico partes equales vt dicit pħs in 5° metaphy/ Tex.cō.20.
sice. ꝙ idē in quātitate eq̄le est. s. ꝙ quelibet sit dimidia vel
3ᵃ vel 4ᵃ. Si p° mō cū ille partes sint infinite in circulo. ⁊ in
infinitū diuisibiles sequit̄ idē ꝙ prius. s. ꝙ intelligibile nūq̄ʒ
transibit intellectum: nec aliquam partē ipsius itelligibilis.
Si v̊o 2° modo tunc sequit̄ ꝙ itelligibile multotiens tāgit
partes ipsius itellectus. ⁊ ponamus ꝙ ille sint decē tūc in ta
ctu vnius decime intelliget̄ decima pars intellectus ⁊ in ta/
ctu alterius altera decima: ⁊ sic de alijs qđ falsum est: q̄a to
tum simul intelligit̄. Si v̊o dicat̄ ꝙ sufficit actus partium ⁊
partis alicuius tūc sequit̄ inutiliter poni intellectū esse cir/
cularem. ¶ Preterea illa pars que tāgitur aut est partibi/
lis aut impartibilis. si partibilis sed partibile nō tāgitur in
partibili. g̊ cū quedā intelligibilia sint impartibilia itellectꝰ nō
tangitur ab illis ⁊ sic nō intelligūtur illa. Qđ aūt itelligibi/
lia sint impartibilia dicit̄ in 3° de aīa. Indiuisibiliuʒ intelli/ Tex.cō.26.

gentia in bis est circa que nō est falsuȝ. ꝓbaṫ ṗma. Oia in/
telligibilia idiuisibilia sunt qa aṙr ireṫ in īfinituȝ vt diċ Col
lectanus. Si aūt sit ipartibile tūc per eādē rōneȝ nō tāgetur
a partibili itelligibili sicut est intelligibile cōplexū ꝛ cōpositū
ꝛ sic talia nō intelliguntˀ ab ipso qđ falsuȝ est. Si vō dicaṫ ꝙ
nō sufficit partiū tactus: nō enim est ibi verus tactus sȝ tm̄
silitudo circulationis que est mot⁹ circuli. ¶ Cōtra obijcit
pħs sic. nulla circulatio hȝ ṗnm ꝛ finē vt terminos sed ois i/
telligētia habet ṗnm ꝛ finem. ergo nulla itelligentia est circu
latio vel silis circulationi: ṗma haꝝ ꝓbatur ex diffōne. Est
eni circulus figura vna linea cōtēta in se nō hñs ṗnm ꝛ fineȝ
vt terminos. 2a ꝓbaṫ inspiciēdo in ptes itelligentie. Intelli
gētia enim est cōplexi vel icōplexi si est speculatiua. Si auteȝ
est practica: cū ois praxis sit alterius causa. s. operis. Intelli
gētia practica terminabiṫ ad opus vt ad finē: ꝛ non regirat
in seipsaȝ. Si aūt est speculatiua icōplexoꝝ aut illud est diffi
nitū vel diffiniēs. ꝛ si diffinitū tunc determinabiṫ intelligen
tia ad diffōnē ipsius. Si est diffiniēs tūc stat in ipso vt in fi/
ne ꝛ termio. Si aūt itelligentia est speculatiua cōpositoꝝ ꝛ
stat in ꝯclone que ꝯclō vel est absolute ita ꝙ ex ipsa nō ꝓce/
diṫ vlterius ad aliud ꝓbādū. vel est ꝯclusio sic ꝓbata qđ est
ṗnm sequentis syllogismi que stabit in ꝯclone sua: ꝛ sic pȝ ꝙ
semp stat itelligentia ꝛ nō regirat in ṗnm vñ incipit. aṙr eniȝ
ṗncipia ꝓbarenṫ per ꝯclusionē sicut fit ecōuerso. cū igiṫ stet
in termino suo quelibet intelligētia nō hēbit silitudineȝ ad
circulū. Item circulus nō habet reuolutioneȝ vnam tm̄ sed
multas. ergo si eēt intelligibile voluiṫ in intellectu vt in cir/
culo. intellectus multotiēs redit super idē itelligibile: qđ tñ
videmus nō eē necessarium. ¶ Amplius est cū itelligētia in
tactu sit pars beatitudinis aie magis assimilabiṫ quieti ꝙ̄
1° celi. t. c. 34. motui. ꝛ si sic nō mouetur circulariter. ¶ Amplius nā in oi/
bus facit qđ melius est. cū igiṫ aie sit melius qescere ꝙ̄ mo/
ueri eo ꝙ hoc ꝓpinquius est beatitudini erit anima magis
imobilis ꝙ̄ mota. ¶ Amplius in quocūqȝ est mot⁹ ṡm nām
ꝛ per se in illo est manifesta causa mot⁹. qa quātū est graue
vel leue vel aptū ferri circa mediū. In aia aūt nulla cā mani
festa est quare moueaṫ aia in corpore. ġ si moueṫ aia in cor/
pore hoc erit ṗter nāȝ eius. Quicqđ aūt inest alicui ṗter na
turā inducit laborē ꝛ penā: ergo aia laborat ꝛ penā hȝ: eo ꝙ
sit in corpore. ꝛ ita oportebit eam fugere corpus ꝓpriū ꝛ nō
manere in ipso qđ falsum est. ¶ Fuerūt aūt qdam qui dixe/
runt aiam eē numerum seipsaȝ mouētē ꝛ partim conueniē/
tes cum Platone eo. s. ꝙ ponebāt ipsam mouere seipsam ꝛ
partim cū Pithagora Democrito ꝛ Leucippo ꝛ Philip/
po. Pithagoras aūt ponebat aiam eē numeꝝ ex ṗmis vni/
tatibus cōpositū. Democritus aūt ꝛ Leucippus ꝛ Philip/
pus dicebāt aiam eē numeꝝ athomoꝝ sphericoꝝ: sed diffe/
rebāt in hoc ꝙ Democrit⁹ ꝛ Philippus dicebāt eaȝ esse ex
athomis igneis. Leucippus ponit eā eē numeruȝ athomo/
rum frigidoꝝ pp respirationem. Sed Plato posuit aiam
esse numeꝝ ex ipsa idea ꝛ ṗma magnitudine ꝛ ṗma pluitate
compositam. Oēs isti cōueniūt in hoc ꝙ mouet seipsam et
ita eēt numerus seiṗm mouēs qui in mouendo se moueret
ḃ° đ aia. t. cō. 46. vsqȝ ad 54. corpus. ¶ Sȝ contra hoc sunt rōnes pħi que vt melius itel/
ligātur fiat talis diuisio. Si aūt est numerus cum numerus
nō sit nisi duplex. s. numeratus ꝛ numerans. s. quo numera/
mus. numeratus vt pūctoꝝ ꝛ idearum vel athomoꝝ. nume
rans autē sine quo numeramus vt aggregatio vnitatum. ꝛ
si hoc modo est numerus numerās aut erit numerus potē/
tia aut actu. Si potētia tūc erit vnitas. ¶ Sed cōtra. omne
mouēs ꝛ motū simul distabit forma ꝛ quātitate a seipo. mo
uens enim forma distabit a mobili: motū aūt omne quāti/
tatem hȝ. ergo si vnitas moueṫ a seipsa in vnitate duo erūt
essentiaṙr distātia a se vt mouēs ꝛ motū ꝛ vnitas erit ꝙ̄tita
tis cōtinue ꝛ diuisibilis qđ falsum est. ¶ Amplius si vnitas
accipiaṫ mota: tūc nō pōt accipi nisi in quāto ꝯtinuo habēs
situm ꝛ sic nō differt a pūcto. qa vtrūqȝ esset indiuisibile posi
tum in cōtinuo. Sed si talis vnitas ponatur moueri: fluxus
ille nō faciet nisi longitudinem sine latitudine: ꝛ sic aia si est
vnitas sic mota motu suo de se facit lineaȝ. ꝛ si hec linea po/
natur moueri de se faciet superficiem: ꝛ supficies corpus: et
sic anima erit iam habēs potētiam ꝛ locum ꝛ nō poterit esse
cum aliquo corpore in eodē loco: cum aia in eodē loco sit cū
corpore aiato. Si vō dicatur eē numerus numerās qui est
actu numerus. ¶ Contra. sic est in numero qui est actu nu/
merās: ꝙ in qualibet vnitate addita vel ablata efficiṫ alia
spēs numeri. ergo aia si est talis numerus diuisa in quolibȝ
aiato erit alterius spēi qđ falsum est: quia videmus in vna
planta esse vnam aiam que planta si diuidiṫ in duas erit in
vtraqȝ planta aia tota similis spēi ꝛ cōualescit vtraqȝ ꝛ ger/
minat in sua parte si plātetur in terrā. Si vō cōcedaṫ ꝙ ani/
ma est numerus pūctoꝝ vel athomoꝝ sphericoꝝ. ¶ Cōtra.
isti pūcti vel isti athomi conueniētes nihil faciūt: nisi quā/
tum ad magnitudinem si aliqd faciunt. cum igiṫ pars ma/
gnitudinis ab aliqua magnitudis parte specie non differat
sed mā tm̄. omne aūt mouēs ꝛ motum differūt specie: istud
cōstitutum ex athomis illis nō mouebit seiṗm. Si vō dicaṫ
ꝙ puncta ꝛ athomi habeāt differētiam inter se: qa vnuȝ est
ṗncipium aliud medium ꝛ tertiū finis: ꝛ ita vnum mouens
ꝛ aliud motum ꝛ ita totum mouet seiṗm. ¶ Cōtra. si diffe/
rētia sit penes ṗnm mediuȝ ꝛ finem ꝛ cōtinuo sufficit ad hoc
ꝙ sit mouēs ꝛ motum: tūc omnis magnitudo erit mouēs et
mota cuȝ in omni magnitudie ista inueniātur. ꝛ ita omnis
magnitudo erit mouēs seipsam qđ est falsum. ¶ Amplius
si anima est numerus athomoꝝ siue pūctorum: qa ad ṗ/
sens nō facimus differētiaȝ inter athomos ꝛ pūcta. tunc il/
le numerus pūctoꝝ: aut erit eiusdē nature ꝛ speciei cū nu/
mero pūctoꝝ ex quo est corpus ṡm eos. aut diuerse. Si pri/
mo: tūc omnia corpora organica ꝛ nō organica cōstituerenṫ
ex quodam numero pūctoꝝ ṡm ipsos: ꝛ ille numerus erit
eiusdem nature cum numero aie. tūc omnia corporea tam
organica ꝙ̄ nō organica erūt animata. Si secūdo mō: cum
numerus aie sit in numero corporis animati aut erit in eo/
dem loco aut in diuerso. nō in diuerso qa vnum idiuisibile
nō excludit aliud a loco suo. Si autē in eodeȝ. ergo qua ra/
tione nō excludit indiuisibilitatē sui corporis eadem ratiōe
non excludit numerum pūctoꝝ indiuisibiliū alterius ani/
me ꝛ alterius corporis. ergo ifinite anime ꝛ infinita corpora
possunt eē in eodem loco. ¶ Amplius supponatur ꝙ pūctus
a quāto per diuisionem ꝛ corruptionem nō possit separari.
Inde sic arguiṫ nullus numerus pūctorum per quāti corru
ptionē separaṫ ab ipso ṡm eē ita ꝙ nō insit ei. omnis anima
ita separaṫ a corpore per corruptioneȝ corporis qđ nō est in
ipso ṡm eē. ergo nulla aia est numerus pūctoꝝ. ¶ Amplius
si anima est vnitas athomoꝝ sphericoꝝ: cum ex talib⁹ nō
cōstituatur nisi corpus erit anima corpus. ꝛ cum ipsa cū suo
corpore sit in eodem loco erunt duo corpora in eodem loco
qđ est impossibile. Si autē est numerus pūctoꝝ: aut est nu
merus potētialis qui est vnus punctus: ꝛ sic in vno corpore
aiato sunt multe anime ṡm diuersas partes: aut est nume/
rus actualis. ꝛ si ille eiusdē rationis est cum numero corpo/
ris: tūc omnia corpora erūt animata. Si aūt est alterius ra
tionis: tūc aliquos numeros corporꝝ ꝛ aiaruȝ nō excludet
a loco suo. ꝛ sic infinite aie ꝛ corpora possunt eē in eodē loco.
Si vō dicatur aiam nō mouere seipsam motu ṡm locuȝ: sȝ
alijs motibus. ¶ Cōtra hoc sunt rōnes Auicē. sic. aut mo/
uetur aia motu gñationis aut corruptionis aut augmenti
aut diminutionis aut alterationis. Isti enim sunt mot⁹ qui
faciunt mobile a seipso vel ṡm formam substātialē vel acci
dētalem. Si motu gñationis: tūc anima gñabit seipsaȝ ꝛ ge
nerabiṫ a seipsa qđ nō pōt eē. Et eadē ratio est si motu cor/
ruptionis moueṫ. ṡm hoc enim exigereṫ ꝙ in quolibet mo/
tu aialis hr̄et anima aliam aiam differētē numero a ṗcedē/
te. Si autē moueaṫ motu augmenti vel diminutionis. aut
ergo mouetur motu augmēti tm̄ vel diminutionis tm̄ aut
vtroqȝ. Si augmēti tm̄: tūc exigereṫ ꝙ i q̄libet motu aiaľ ef
ficereṫ aia maior ꝙ̄ ṗus fuerit. Si aūt moueaṫ motu dimi/
nutōis tm̄: tūc efficereṫ in quolibet motu tali minor ꝙ̄ ṗus.
Si vō in vtroqȝ tūc quādoqȝ eēt maior quādoqȝ minor que
oia absurda ꝛ ridiculosa sunt. ¶ Si aūt mouet seipsaȝ mo/
tu alterationis. aut ergo alterat seipsam ab hoc accñte quo
dr̄ aia. s. ꝙ corpus animat aut ab alio accñte qđ est acqsituȝ
per doctrinā vel per assuetudinē. Si ṗmo mō: tūc sequiṫ ꝙ
post motū nō sit aia: qa qđ alteraṫ ab aliquo accñte post al/
terationē nō retinet illđ. Si scđo mō: tunc si ante motū fuit
ignorans post motū erit sciēs. ꝛ iterum post aliuȝ motū erit
ignorās: ꝛ cū multotiēs vno die mouet seipsam multotiēs
vno die erit ignorans ꝛ sciens ꝛ vitiosa ꝛ virtuosa. qđ cum

sit

sit falsum: pʒ ꝙ aia nullo mõ mouet seipsaʒ: ⁊ ita nõ mouet
corpus in eo ꝙ ipsa moueaṫ sicut videbatur Plato dicere.
¶ Si forte ꝯcedaṫ hoc ꝯtrariũ videṫ Dionysius dicere in
li° de di.no.cap° 4°. vbi dicit ꝙ diuinarũ mẽtiũ siue intelli
gentiarũ tripl'r est moueri. circulariter qdẽ vnite sine princi
pijs interminabilibꝰ illuminationibꝰ pulchri ⁊ boni hoc est
qñ per intellectũ vniunṫ illuminationibꝰ qbꝰ accipiũt sũme
pulchrũ ⁊ sũme bonũ sine oi rõne pncipioꝝ illarũ illumina/
tionũ in summo bono ⁊ sine omni rõne finis. tũc eni moueṫ
a summo bono per summũ bonũ in summũ bonuʒ. ⁊ ita ab
eodẽ in idẽ ſm circulũ. indirectuʒ est moueri qñ ꝓcedũt ad
subiectoꝝ ꝓuidẽtiã recta oia trãseũtes. hoc est qñ superior
angelus illuminat inferiorẽ vel hominẽ vel angelũ transeũ
do tñ recte que recta sunt nõ egrediendo ordinẽ superioris
ad inferiorẽ ſm officiũ ⁊ potestatẽ illuminãdi. Oblique aũt
siue reflexe qñ vel ꝓuidẽtes minus habẽtibus inegressibi/
liter manẽt in idẽtitate circa cãm idẽtitatis pulchrũ ⁊ bonũ
indesinẽter circa thoꝝ agẽtes hoc est qñ quasi ꝙ duo motꝰ
sunt sibi succedẽtes. s. per infusionẽ illuminationis ad infe/
riores minus habẽtes ⁊ reductionẽ eorũdẽ in idẽtitatẽ pri/
mã qm manẽt inegressibil'r agẽtes circa thoꝝ ꝯtẽplationis
circa cãʒ idẽtitatis ois, que cã est summũ pulchrũ ⁊ summũ
bonũ. ğ videṫ ꝙ cũ intelligẽtie sic moueanṫ tripl'r ꝙ aie ſm
intellectũ sic possint moueri. ¶ Itẽ ibidẽ aie motus circula/
ris qdẽ est ad seipsam introitus ab exterioribꝰ. intellectua/
liũ ipsius virtutũ vniformis volutio: sicut in quodã circulo
nõ errare ipsi largiẽs ⁊ a multis exterioribꝰ ipsam ꝯuertẽs.
qꝛ ꝯgregans pᵐ ad seipsam: deinde sicut vniformẽ factam
vniẽs vnitiue vnitis ṽtutibꝰ ⁊ ita ad pulchrũ ⁊ bonũ manu/
ducẽs: qd est super oia existẽtia ⁊ vnũ ⁊ idẽ ⁊ sine pncipio ⁊
iterminabile. hoc ẽ qñ aia venit a deo in creaturas ⁊ a crea
turis in seipsam vt magis habẽtẽ de bonitatibꝰ prime cãe.
hʒ. n. esse viuere rõcinari intelligere: per que magis appro/
pinquat primo vt dicit Boetius in ebdomadibꝰ. Et has
ṽtutes suas itellectuales vniformiter in circulo voluit qñ
refert eas in pncipio vnde exierũt. hec eni ꝯuolutio tribuit
ei nõ errare: hoc est ꝙ nõ erret: ingrẽdo ſm summũ bonuʒ.
qꝛ pmo per gradus entiũ ꝯuertit eaʒ in seipsam ⁊ deinde sic
vniformẽ ⁊ ꝯformẽ factã pmo magis ceteris. ¶ Inquãtum
plures bonitates eius participat vnit eã per copulationem
virtutibus vnitiuis hoc est angelis ad vnũ pmũ appropin/
quantibꝰ. qꝛ angeli dicunṫ virtutes vnitiue: eo ꝙ iferiores
ad eãdẽ vnitatẽ reducũt. Anima aũt sic vnita virtutibꝰ vni
tiuis vlterius manuduciṫ ad id qd est sup oia entia. qꝛ nec
hʒ ens cõe cũ alijs: ⁊ illud est vnũ. qꝛ in eo nullus est nume/
rus partiũ. ⁊ ideʒ qꝛ apud ipm nulla est trãsmutatio nec vi/
cissitudinis obũbratio: ⁊ est sine pn° ⁊ iterminabile qꝛ icrea
tũ manens in secula seculoꝝ. Et nota ꝙ bonitates pme cãe
que sunt viuẽ sentire rõcinari itelligẽ in superioribꝰ creatu/
ris vt in angelis ⁊ in aiabꝰ dñr vnite. qꝛ in eis sunt vnum ⁊
dñr vnitiue qꝛ vniũt ad pᵐ ſm gradũ nobilitatis nãe. in ce
teris aũt dñr partite qꝛ in quodã eoꝝ ineniṫ eẽ tm. in quo/
dã aũt viuẽ sup eẽ in quodã aũt sentire sup hec duo. In nul
lo aũt vniunṫ oia nisi in creatura que pticipare põt summũ
bonũ per beatitudinẽ. ¶ Oblique aũt moueṫ aia iquãtum
ſm ꝓprietatẽ suã diuinis illuminaṫ cogitatibꝰ nõ itellectua
liter ⁊ diffuse ⁊ sicut ꝯiũctis ⁊ trãsitionibꝰ peractionibꝰ hoc
est quãdo cognitionẽ accipit dei nõ tã in vno simplici qd est
itellectꝰ pme sed imiscet se alijs rõcinãdo ex illis ⁊ diffiniẽ/
do semp inqsitiones opationibꝰ rõnis trãseũtibꝰ per ea de
qbus rõcinaṫ in deũ qsi oblique reflectẽdo. ¶ Indirectũ ãt
qñ nõ ad seipsam igressa ⁊ singulari intellectualitate mota.
hoc. n. est sicut dixi in quodã ſm circulũ sʒ ab his que sũt ſm
seipsaʒ ꝓgrediṫ ab exterioribꝰ sicut a qbusdã signis varia/
tis ⁊ multiplicatis ad simplices sursum vnitas agiṫ ꝯtẽpla/
tiões: hoc est motus rectus aie est qñ qdẽ nõ recipit a deo
sed a creatura ⁊ in creaturã trãsiens vadit in ipsam. ex his
Solo qõnis oibꝰ relinquiṫ ꝙ aie itellectiuẽ sit moueri circulariter obli/
que ⁊ recte. ¶ Solo. dõm ꝙ aia nõ moueṫ aliq̃ spẽ motꝰ vt
ꝓbãt pħi Aristo. ⁊ Auicen. Auer. Constab. Alpharabius ⁊
Collectanus ⁊ multi alij nãles: mouet aũt corpꝰ ipsa existẽs
imobilis per se. per accñs aũt mota motu corporis. qꝛ sicut
dicit pħs mouẽtibꝰ nobis moueṅṫ ea que in nobis sũt. Et
iõ dicit Augꝰ ꝙ aia est in corpe sicut deꝰ est in mũdo: qꝛ sicẽ
deꝰ imo exñs cetera mouet ita ꝙ nõ moueṫ per se vel p acci
dẽs: ita aia mouet corpꝰ imobilis manẽs per se mota tñ per
accñs: qꝛ sicut in oibꝰ deficit a deo ita virtꝰ eiꝰ motiua defi/
cit a ṽtute diuina motiua. ¶ Dõm ğ ad pmũ ꝙ suppositio
Platonis falsa est. In oi. n. motu necesse est ꝙ pᵐ mouẽs i/
mobile sit ſm motũ illũ. vñ Augꝰ in fine octaui sup Gene/
sim ad lrãm. p locũ nõ moueṫ qd per loci spatia nõ distẽdiṫ.
qcqd aũt p loci spatia distẽdiṫ corpus est. ac p hoc ꝯñs est ꝙ
aia p locũ moueri nõ puteṫ si corpꝰ eẽ nõ crediṫ. ¶ Ad aliud
dõm ꝙ aliqd hẽtur ab aliq̃ multis modis quoꝝ duo faciũt
ad ꝓpositũ. vnus. s. sicẽ forma habeṫ a subto ⁊ sic motũ hʒ id
qd moueṫ. Alio mõ sicẽ effectꝰ a cã efficiẽte ⁊ sic motꝰ hẽtur a
motore in mobili ⁊ sic nõ dat qd nõ hʒ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ
motꝰ est ꝓprietas que effluit de motore in mobile sʒ nõ pp
hoc opʒ ꝙ sit in motore sicut in subto sed ab ipo influit sicut
a cã efficiẽte. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in talibꝰ nõ moueṫ aia sed
corpꝰ vt dicit pħs in p° de aia. Aia aũt est in his tm mouẽs Tex.cõ.64.
⁊ sunt hec ṽba eiꝰ dicẽ aiam irascibileʒ esse ac si dicat aiam
texere vel edificare. meliꝰ. n. forte est nõ dicẽ vel aiam mise
reri vel discere aut itelligẽ sed hoiem per aiam. hoc aũt nõ
tm motu in illa exñte sed aliqñ qdẽ vsq ad ipsaʒ. alij ṽo ab
ipa vt sensus qdẽ ab obtis est ad aiam. reminiscẽtia ṽo ab
aia vt motus qui sunt in sensibꝰ organis. ¶ Ad aliud dõm
ꝙ q̃diu aia est in corpore nec hʒ motũ localẽ per se: cuʒ aũt
exuta est a corpore tũc de ipsa videṫ dõm qd de angelis di/
ctũ est supra. ¶ Ad auctoritates ṽo Dionysij vltimo indu/
ctas dõm ꝙ Dionysius symbolice loquiṫ referẽs ꝓprieta/
tes corporales in spũalia: ⁊ iõ distinguit motus intelligẽtie
ſm nãm intelligibiliũ. vnde super itelligibile illud qd est pn
cipiũ vel mediũ ⁊ finis itelligẽdi dicit esse intellectũ circula
rẽ: ⁊ hoc tm est deus. Sed super itelligibilia illa in qbꝰ itelli
gẽtia in vno accipit principiũ intelligẽdi ⁊ aliud reflectiṫ de
illo alio in primũ vt in finẽ dicit motũ oblique esse reflexuʒ:
sicut qñ venimꝰ a deo in creaturas ⁊ ab illis reflectimur in
deũ. qñ ṽo intellectus de creatura ꝓcedit in creaturas ⁊ sic
decurrit in deũ diciṫ motꝰ rectus. ipse eniʒ nõ loquiṫ nisi de
intellectu diuino siue sit hominis siue sit angeli ⁊ ille motus
semper hʒ deũ aut vt pricipiũ aut vt mediũ aut vt finẽ ⁊ sic
nõ excediṫ extra ipm. Aut hʒ eũ vt principiũ ⁊ finẽ tm ⁊ esse
egrediṫ in medio pertingens ad creaturas. ⁊ ꝙ linea egre/
diens facit punctũ in angulo reflexionis: aut hʒ ipm vt finẽ
tm ⁊ sic est inter puncta diuersa motus rectus. nõ aũt potest
eum habere vt principiũ tm: qꝛ ille motus nõ esset diuinus
qui finem poneret in creaturis ⁊ hec etiam est causa quare
non sunt nisi tres motus intelligentie diuine.

¶ Quarẽ anima diciṫ intellectus spiritualis: ⁊ quomodo in
se ⁊ in corpore ad beatitudinem ordinaṫ.

Onsequẽter tractãde sunt relique due diffini
tiones Senece ⁊ Alexãdri in lib° de motu cor
dis. Quare ğ de pma hac. s. ꝙ aia est itellectꝰ
spũalis ⁊c. quare. s. diciṫ itellectualis cum aia
magis hẽat per rõnẽ diffiniri vt dicit Augꝰ.
¶ Itẽ qd dicit ad beatitudinẽ in se ⁊ in corpo/
re ordinatus nõ videṫ esse verum. qꝛ vt dicit Boetius bea
titudo est status oium bonoꝝ cõgregatione perfectus: qui
status non põt esse in corpore. ¶ Similiter obijciṫ cõtra se/
cundam de hoc ꝙ dicit secunda relatione. queriṫ eniʒ quid
dicaṫ ibi secunda relatio. Si forte dicaṫ ꝙ angeli prima re/
latione ⁊ anima secunda relatione percipit: videtur nõ esse
verũ: qꝛ anime illuminabiles imediate sunt a deo sicut an/
geli. vnde pħus in pmo ethicoꝝ. Felicitatem finem ⁊ perfe/ Cap.14.
ctioneʒ ponimus vbiq ⁊ omnino. si aũt ita bonos dicemus
viuentiũ quibus extiterũt vel existunt que diu sunt. bonos
aũt ita homines ⁊ angelos semp dicimus. Ex hoc accipiṫ
ꝙ homo ⁊ angelus receptibiles sunt beatitudinis vna rela
tione. beatitudo aũt est ſm descẽsuʒ illuminationum a pri/
mo in nãʒ rõnalẽ. ¶ Preterea cuʒ anima sit quedaʒ perfe/
ctio corporis cuiusdam: ⁊ non omnino videṫ anima debere
diffiniri in comparatione ad corpus suum. ⁊ nulla harũ dif
finitionum facit mẽtionem de corpore organico ſm ꝙ orga
nicum nisi illa Dama. Quod autẽ hoc sit inconueniens pʒ p° de aia.t.c.xi.
per pħm triplici ratione. prima est qꝛ dicit ꝙ ſm qualscunq
diffinitiones nõ contingit cognoscere accidẽtia hoc est ꝓ/
prias passiones diffiniri sed neq cõiecturari facile de ipsis

manifestum est ꝙ dialectice dicant ⁊ vane oēs. per habitas
aūt ꝓprie passiones aie nō pnt cognosci sicut modi sentien
di ⁊ imaginādi ⁊ hmōi. ġ videt ꝙ vane sunt ⁊ trāscenden/
p° de aia. t. c. 53 tes cū per ipas nō possit icludi perfecta sciētia de aia. ¶ Se
cūda est hec quā ponit Dio⁹ qdā argumentant solū dicere
q̄le qd aia sit. de susceptibili aūt corpore nihil ad hoc deter/
minatū est tanq̄ ꝯtingens sit ꝑm Pithagor. fabulas quāli
bet aiam igredi qḋlibet corp⁹ videt aūt vnūqḋq; hēre pro/
priā formā ⁊ spēm. ⁊ tāgit hoc qḋ Pithagoras dixit: ꝙ aia
Ibidē. t. c. 53. hoīs itraret corp⁹ bruti ⁊ rediret. ⁊ hoc est icōueniēs. qꝛ ꝑm
nām vnaqueq; mā hȝ determinatā formā ⁊ spēm. ¶ Tertiā
sic ponit dicēs. Simile aliq dicūt sicut si aliqs dicat tectori/
ca tibicines indui. opȝ aūt artē vti organis. aiam aūt corpo
re. hoc est ꝙ diffiniētes aiam nō faciētes mētionē de corpo
re peccāt. qꝛ cū ars imitet nām sicut ars mechanica vtit ꝓ/
prijs organis ⁊ instrīs vt faber martello ⁊ icude ⁊ nō scuto
⁊ lācea: ita q̄libet aia hȝ sibi ꝓpriū corp⁹. ⁊ qui nō dicūt nām
illius corporis faciūt sicut illi q dicūt artificē vnius artis in
opere suo induere habitū alteri⁹ artis. sicut si tibicines hoc
est musici si vellent tibijs canere induerēt tectorica hoc est
arte edificatoria. ¶ Solo. dōm ꝙ iste due diffinitiones da
te sunt de aia in cōparatione ad optimū. ⁊ qꝛ hoc percipit si/
ne corpore ꝓpter hoc nō faciūt mentionē de corpore. ¶ Ad
pᵐ ġ dōm ꝙ aia exuta a corpore magis hēbit actū itelligen
tie q̄ rōnis. sicr in corpore magis attingit felicitatē per itel/
lectū q̄ per rōnē. qꝛ itellectus simplicior est q̄ rō: ⁊ iō cuȝ illi
phi ꝯsiderāt aiam in cōparatione ad felicitatē diffiniūt eaȝ
potius per itelligibile q̄ per rōnale. ¶ Ad aliud dōm ꝙ bea
titudo accipit in via ⁊ in patria perfecta ⁊ iperfecta. Perfe
cta est illa que amputat ⁊ penā ⁊ culpaȝ. ⁊ hāc recipit aia ꝑm
se qn̄ est separata. Imperfecta est illa que tollit culpā sed nō
oēm penā. ⁊ hāc recipit in corpore existēs. Boe⁹ aūt diffini/
uit beatitudinē ꝑm ꝙ est in vltimo ⁊ in optimo statu. Sed
beatitudo que est vie magis proprie dī felicitas ꝑm ꝙ dicit
phs ꝙ felicitas est actus aie q est ꝑm virtutē ꝑfectaȝ. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ 2ᵃ relatio accipit ibi ꝓ cognitione dei per sen
sibilia. hec eniȝ cognitio est aie nālis. pᵃ vō relatio acceptio
est cognitionis dei in ipso deo: ⁊ est connālis angelo nec aia
hēbit eā nisi exuta a corpe. ¶ Ad vltimū dōȝ ꝙ pctm̄ eēt in
diffinitionib⁹ illis si ꝯsideraret aia a pdictis phis in cōpa/
ratione ad corp⁹. nūc aūt ꝯsiderat ab eis ad btitudinē ordi
nata: ꝑm quē modū corp⁹ est magis ipediens q̄ ꝓmouens.
⁊ iō phi isti de q̄litate corporis nō faciunt mentionem.
¶ De diffinitionib⁹ aie ꝑm Aristo. Et pmo querit vtrū aia
sit actus corporis ⁊ qūo ⁊ q̄re nō diffinit esse sicut actus.
COnsequēter accedendū est ad diffōnes Arist.
in qb⁹ tria ꝯsiderāda sunt. Quoꝝ pᵐ est de dif
finitionib⁹ quas ponit. 2ᵐ qualr vna illarū sit
pnᵐ qḋ est mediū in demr̄atione ⁊ alie vt ꝯclu
sio demr̄ationis. 3ᵐ ꝑm quē modū per diffini/
tiones suas ꝯtingit cognoscere accidētia aie.
⁊ ita nō est dialectica ⁊ vana. ¶ Circa pᵐ querunt tria. q̄rū
pᵐ est de diffōne. 2ᵐ de diffōne faciēte cognoscere subaȝ ei⁹
ꝑm ꝙ ipsa est rō corporis organici. 3ᵐ de diffinitione faciēte
cognoscere aiam ꝑm ꝙ ipsa est nā corporis organici. Pona
mus igit diffinitionē aie que ponit in 2° de aia in pn° vbi
Tex. cō. 5. ⁊ 7 sic dicit phs. Aia est primus act⁹ corporis phici potētia vitā
habētis. hmōi aūt est qḋcūq; organicū. ¶ Querat ġ primo
qūo aia sit actus. 2° quomō primus. 3° qūo corporis physi/
ci. 4° quomō potētia vitā habētis. 5° quomō hmōi est qḋ/
cūq; organicum ⁊ vtrum hec sint de diffinitione.
AD primū ꝓcedit sic. Dicit Auicenna in 6° de
nālib⁹. ꝙ aia est ꝑfectio ꝓpria corpis phici ⁊c̄.
ġ videt ꝙ ꝑfectio ⁊ act⁹ idē sunt. Ita eni dicit
Auer. super ii° de aia. endelechia eniȝ in greco
actionē vel perfectionē sonat in latino. Sed vi
det ꝙ aia nō sit perfectio. Ois. n. perfectio fun
dat in perfecto: nec hȝ esse nisi in illo. ġ si aia erit perfectio
esse suū nō hēbit nisi in corpore cuius est perfectio. hoc autē
Fuit rō Alexā nō ꝯuenit aie. qꝛ nō ꝯuenit aie rōnali: ġ male ponit diffini/
dri pro q vide tiuū ipsius aie. ¶ Probatio prime est ex rōne perfectionis.
2. de aia cō. 5. perfectio enim est alicuius perfectio: non aūt nisi perfecti. ⁊
ita pȝ ꝙ nō hȝ esse nisi in illo: si substātiale est ei perfectionē
esse. sicut enim perfectio substātialis est in cuius cadit diffi/
nitionem. ¶ Item phs in 11° metaphysice primo dicit ꝙ for Tex. c. 16.
me que sunt perfectiones nāles simul sunt cuȝ materia nec
pcedunt eaȝ nec sequunt tēpore. si ġ aia sic est perfectio nā/
lis corporis videt ꝙ ipsa ꝑm sui partem inseparabilis sit a
mā qḋ falsum est. ¶ Preterea qcqd substantiale est alicui⁹
sine ipso nō hȝ esse illius. sed quicqd diffinitiuū est alicuius
substātiale est illi. ġ sine eo nō erit esse ipsius sed diffinitiuū
aie est perfectionem corporis esse. ġ sine eo nō erit perfectio
ipsius aie. ⁊ ita aia nō erit nisi perfectio corporis. Si forte di
ceret ꝙ hoc nō est cōmune oium aie. ¶ Iteȝ occurrit textus 2. de aia. t. c. 7.
Aristo. sic dicentis. Si aūt aliqd cōmune qḋ qdeȝ est in aia
opȝ dicere erit anima. Itaq; actus corporis phici organici.
¶ Preterea perfectio non videt esse bene positū in diffini/
tione. dicit enim Auicēna ꝙ quedā perfectio rei est extrin/
seca: quedā aūt intrinseca. Extrinseca sicut faber lignarius
est perfectio domus ⁊ nauis. Intrinseca aūt sicut forma do/
mus ⁊ nauis. Similiter in 5° metaphysice distinguit perfe Tex. cō. 21.
ctū multis modis. ġ videt in diffinitione aie nō debere po/
ni nisi determinatū. ¶ Itē quicqd est diffinitiuū alicui⁹ cō/
uenit oi parti diffiniti ꝑm vnā diffinitionē. ġ si aia est perfe/
ctio vel actus corporis. quelibet pars illius actus vel perfe
ctio erit illius corporis. ꝯtrariū cui⁹ dicit phs in lrā. s. ꝙ in/ 2. de aia. t. c.
tellectus nullius corporis est actus. ¶ Preterea dicit phus 21. ⁊ 3° de aia.
vbi venat istā diffinitionē per diuisionē sic dicimus eē qḋ/ cō. 4.
dam genus eoꝝ que sunt suba huius aut aliud qdē cōposi/ 2° de aia t. c.
tū ꝑm mām qḋ ꝑm se nō hȝ hoc aliqd. alterū aūt formam ⁊
spēm ꝑm quā iā dicit hoc aliqd. ⁊ 3ᵐ qḋ est cōpositū ex ipsis.
Est aūt qdē mā potētia. spēs autē endelechia. s. actus. cum
igit aia ꝑm eum sit forma quare non dicit aia est forma pri/
ma corporis potius q̄ anima est actus prim⁹. ¶ Preterea
obijcit Gregorius in 10° cōtra hoc ꝙ aia dicit endelechia
vel actus sine forma sic. nulla spēs separatim est susceptiua
cōtrarioꝝ. aia separatim suscipit contraria. ġ anima nō est
spēs vel actus. veritas prime pȝ per Boetiuȝ in ii° de tri. ⁊
ibi dicit forme subm esse nō possunt: nō ꝙ cetere forme a se/
paratis subtis accidētibus sunt vt humanitas nō ita acci/
dentia suscipit in eo ꝙ ipsa est sed in eo ꝙ mā sibi suba est.
¶ Veritas secūde habet ex hoc: ꝙ habitus virtutū ⁊ scia/
rū similiter aūt ⁊ malarū dispositionū in errore ⁊ vitio sunt
in aia per se pter hoc ꝙ sit in corpore. ¶ Preterea cū in aia
sit vis ⁊ potētia quedam que operat in organis corporis vi
deret potius debere diffiniri per rōneȝ virtutis vel potētie
q̄ per nomē actus. ¶ Preterea actus ⁊ perfectio hēre vi/
dent quādā drīam. sicut enim ois motus mouet a mouēte
ita actus ab agēte videt esse. ⁊ determinemus actuȝ ad esse
⁊ nō ad operari. tunc enim videt actus esse perfectū dicere.
perfectio aūt est id a quo est id sicut exp̄sse inuit phus in ver
bo illo vbi dicit ꝙ forma est suba ꝑm quam mā siue potētia
est hoc aliqd. ġ videt ꝙ actus non bene exponat per perfe/ Tex. cō. 2.
ctionē. Est enim actus esse qḋ est a perfectione in eo ꝙ est
perfectū. ¶ Preterea ostēdit Gregorius in 10° ꝙ oē qḋ dif
finit ab optimo sui debet diffiniri. Si igitur aia diffinit ab
Aristo. debet diffiniri ab aia rōnali. ipse āt diffinit ab ifimo
qḋ est ps vegetabilis. ¶ Veritas pme accipit ab ipo Arist.
in 2° de aia ꝙ oia appellari a fine iustū est. a quo aūt ponit
nomen ab eodē necesse est dari diffinitionē. qꝛ diffinitio est Tex. cō. 49.
ipsi⁹ nois vt dicit Aristo. in top. Idē eni est noie ⁊ diffinitio/
ne. ¶ Qḋ aūt ipse diffiniat aiam ab aia vegetabili pȝ in pn°
secūdi de aia vbi venat diffinitionē grā istius mēbri qḋ est
potētia vitā habētis. vitā aūt dicimus ꝑm alimētū augmē/
tū ⁊ nutrimētū. ¶ Itē nihil dcm̄ equoce de spēbus alicui⁹ est
diffinitiuū ipsi⁹ actus equoce dī de vegetabili sensibili ⁊ rō/
nali. ġ nō bene ponit diffinitū aie. ¶ Veritas pme est in 6°
top. 2ᵐ aūt exp̄sse dicit Auicēna in cōmēto. Preterea dicit
Grego⁹ in 10° ꝙ Aristo. aiam endelechiā dicens nullo mō
ꝯcordat cū his qui q̄litateȝ eā dicunt. ġ videt ꝙ aia si nō est
actus ꝙ sit qualitas. ¶ Item Gregorius in 10° dicit ꝙ ꝑm
Aristo. opȝ ꝙ neq; sine corpore sit aia vnq̄ neq; corpus sine
aia. hoc aūt incōueniēs. ¶ Preterea hoc ideȝ videt per rō/
nem quecūq; enim seinuicē diffiniunt vnum horum non est
sine alio: aia ⁊ corpus seinuicem diffiniunt ꝑm Aristo. ergo
vnum hoꝝ non est sine alio. ꝙ aūt corpus diffiniat aiam pȝ
in prehabita diffinitionē. ꝙ vō aia corpus patet ex relatio/
ne relatiuoꝝ. lȝ enim corpus nō sit relatiuū tamē organicuȝ

cuius inq̄ organici aïa est actus diffinit̃ ad id cuius est organũ. ⁊ ita necesse est vtriq̄ȝ in vtrorũq̄ȝ rõnibus vti vt dicit Porphyriꝰ. ℭ Solo. dõm ꝙ supra determiatũ est de angelis: ꝙ subalis dr̃ia aïe ⁊ angeli est in hoc ꝙ aïa iclinatur ad corpꝰ vt actus. angelus aũt nõ. Et iõ subale dicimus aïe eẽ ꝙ sit actꝰ corporis. Si tñ attẽdit̃ id qδ est aïa: tũc põt ꝯsiderari duobꝰ modis. s. ẜm eẽ qδ hȝ in se ⁊ sic nõ diffinit̃ in cõparatione ad corpus: vel ẜm cõparationẽ ad corpꝰ ⁊ sic diffinit̃. Et hoc pro tãto dr̃ ei accidere q̄ꝛ quedã spẽs aïe põt ꝯsiderari ⁊ esse sine corpore. Et ideo dicit Auicẽna in 6° de naturalibꝰ ꝙ hoc nomen aïa nõ est nomẽ huius rei ex eiꝰ eẽntia nec ex p̄dicamẽto in quo ꝯtinet̃: ⁊ cũ aïa diffinit̃ sicut diffinita est ab Aristo. non affirmat̃ esse eius nisi ẜm ꝙ est p̄nᵐ emanãdi a se affectiones que nõ sũt vnius modi ⁊ sunt voluntarie. ⁊ sic affirmat̃ esse eius ex hoc ꝙ hȝ aliqδ accidens. qδ tñ accidẽs valet ad certificãdũ eius essentiã ⁊ ad cognoscẽdũ q̄d sit. Et dat Auicẽna simile dicẽs fortassis eniȝ iam didicimus ꝙ id qδ mouet̃ motorẽ hȝ. tñ nõ scimꝰ ꝑpter id essentiã huiꝰ motoris q̄d sit. Et intẽdit Auicẽna ꝙ sicut motor duplr̃ diffinit̃. s. penes ꝓprietatẽ hãc que est mouẽs. vel penes suã eẽntiaȝ. Ita aïa dupliciter põt diffiniri. s. ẜm ꝙ est aïa. i. actus corporis ⁊ motor. ⁊ ẜm ꝙ est suba quedã ꝯtenta ẜm seipsam in p̄dicamẽto sube. ℭ Dõm igit̃ ad p̄ᵐ ⁊ ad 2ᵐ ꝙ perfectio ⁊ actus ẜm Cõmentatorẽ sunt idẽ ⁊ si aliq̄ȝ hñt dr̃iam illa infra ostendet̃. ℭ Ad aliud dõm ꝙ q̄dam forma est que est perfectio in nã que est tm̃ forma. ⁊ vsia ⁊ nõ suba per se existẽs in p̄dicamẽto sicut sunt forme subales elementoꝝ: ⁊ corpoꝝ cõmixtoꝝ tm̃ mineraliũ: ⁊ forme quorũdã cõplexionatoꝝ sicut sunt forme vegetabiles ⁊ sensibiles ꝙ nõ sunt sube nisi q̄ꝛ ꝯstituũt ⁊ faciũt subam in brutis ⁊ ĩ plãtis nec etiã per se sunt in p̄dicamento sube. Quedaȝ aũt forme sunt sube vtroq̄ȝ mõ. nõ eni sunt tm̃ vsia sed etiaȝ vsiosis vt dicit Boeꝰ in cõmẽto super p̄dicamẽta: ⁊ ille sic sunt perfectiones ꝙ ẜm esse subale non fundant̃ in perfecto. ℭ Ad id aũt qδ obijcit̃ ꝙ rõ perfectionis est esse in perfecto. dõm ꝙ hoc verũ est ẜm ꝙ est perfectio. sed nõ opȝ ꝙ ꝯueniat substãtie rei perficiẽtis vt pȝ ex p̄habitis. ℭ Ad aliud dõm ꝙ ibi Aristo. accipit aïam rõnalem sic dicens. In q̄busdã formis est ĩpossibile eas esse p̄ter mãm. in q̄busdam v̊o nõ. v̇bi grã. Si est aïa talis dispõnis nõ tota sed intellectus hoc est intellectualis aïa. tota enim forte ĩpossibile semper est vt maneat post corpꝰ. ℭ Ad aliud dõm vt pȝ ex p̄dictis ꝙ motori aptant̃ due diffinitiones. vna ẜm ꝙ est motor. alia ẜm suaȝ subam ẜm ꝙ per se est in p̄dicamẽto sube vt spẽs p̄dicamẽti. ⁊ q̄cq̄d est diffinitiuum eius hoc mõ sine hoc nõ põt esse. ⁊ hoc ignorauerũt Themistius ⁊ Alexãder ph̄i. qui ꝑpter illud verbũ Animã cum corpore destrui dixerũt. ℭ Ad aliud dõm ꝙ due rõnes sunt quare nõ determinat̃ perfectio. vna est ꝙ quedã aïa vt rõnalis ẜm quãdã partẽ sui est perfectio corporis extrinseca ab eo. i. nõ cõmixta organo corporis. q̄dam aũt est vt intrinseca ⁊ organo coniuncta vt vegetabile sensibile. ⁊ ideo cum perfectionẽ esse ẜm vtrũq̄ȝ modũ ꝯueniat aïe nõ debuit in diffinitione ad alterũ modoꝝ determinari. 2ᵃ rõ est ꝙ aïa nõ est tm̃ perfectio corporis vt forma sȝ vt motor ⁊ efficiens operationẽ aïati corporis. ℭ Ad aliud dõm ꝙ etiã duplex est rõ quare melius dicit̃ actus vel perfectio q̄ȝ forma. Quarum vna est q̄ꝛ forma ꝓprie ẜm nãlem ph̄iaȝ est illa que hȝ esse in hac mã ⁊ nõ est sine ea. perfectio aũt quedã bene est sine perfecto ẜm suã subam sicut nauta sine naui: cũ igit̃ aïa ẜm aliq̄ȝ sui spẽȝ separetur ꝯuenit magis ei ẜm oẽm sui partẽ dici perfectionẽ q̄ȝ formã. ℭ Scδa est q̄ꝛ forma dicit cõparationẽ ad id qδ remotissimũ est a cõplemẽto. hoc est ad potestatẽ mãe. Perfectio aũt dicit comparationẽ ad rem perfectã nõ tm̃ in mã sed in oibꝰ que exigunt̃ ad perfectionẽ rei. sicut dicit ph̄s. perfectũ est illud cui nihil deest. Et Auicẽna ꝙ perfectio dicit cõparationem ad rem perfectã ex qua emanat accidẽs qδ perfectio est respectu spẽi: ⁊ cũ sic aïa cõparet̃ ad corpꝰ melius dr̃ perfectio q̄ȝ forma. ℭ Ad aliud dõm ꝙ quelibet spẽs aïe est actus corporis. Anima eni rõnalis hȝ in se potentiã vegetabilẽ ⁊ sensibilem ẜm quas ipsa est actus corporis. sicut eni trigonũ est in tetragono potentia ⁊ nõ per esse ꝓpriũ sic vegetatiuũ ⁊ sensitiuuȝ sunt in rõnali potentia nõ habentia esse spẽi rõnalis aïe. nõ tñ opȝ ꝙ si aïa rõnalis est actus corporis ꝙ quelibet potentia eius sit affixa organo. iõ dicit ph̄us ꝙ quasdã partes aïe nihil ꝓhibet separari ꝑpter hoc ꝙ nullius actꝰ corporis sunt. hoc est nullius partis corporis. Et iõ alibi dicit ꝙ de itellectu aliarũ est q̄ȝ de vegetatiuo ⁊ sensitiuo. vegetabilis eni aïa vbi est per spẽm ibi est. Silr̃ ⁊ sensibilis vbi est per spẽm ẜm oẽs partes ꝯiungit̃ organo. Sed rõnalis in illo corpore cuius est spẽs nõ ẜm oẽs partes ꝯiũgit̃ organis. Vegetatiuũ aũt ⁊ sensitiuũ nõ sunt in rõnali vt spẽs sed vt potẽtie. ⁊ hoc ĩfra ꝓbabit̃ ⁊ explanabit̃. vnde de hoc decepti sunt plurimi. quoꝝ primus est ipse Cõmẽtator Auerrois. q̄ dicit ꝙ hec diffinitio per prius ⁊ posterius aptat̃ aïe. qδ pȝ nõ esse verũ nisi ponerent̃ in hoïe esse tres ꝑfectiones qδ est ĩpossibile. Quia ẜm perfectiones differũt perfecta. vnde si tres perfectiones essent in hoïe vegetatiua sensibilis ⁊ rõnalis nõ esset homo vnus. ℭ Preterea ẜm ph̄m hoc nõ eẽt aïa. Aïa eni ẜm ph̄m est vniẽs partes diuersas non diuersa in partibꝰ pluribꝰ. Et iõ pȝ ꝙ aïa vegetabilis in plãtis ꝑfectio est corporis plãtarũ a qua est esse ⁊ rõ plante ⁊ operatio eiꝰ. ⁊ per hãc eãdẽ rõnem cõem aïa sensibilis est in brutis: ⁊ aïa rõnalis in hoïe. Et sic pȝ ꝙ diffinitio gn̄is per vnã rõnẽ ꝯuenit spẽbꝰ. Nõ aũt necesse est ꝙ per eãdeȝ dr̃iam ꝯtrahat̃ ita ꝙ sit ꝯuertibilis cũ qualibet specie. sic eni nunq̄ȝ diffinitio gn̄is participaret̃ a spẽbus. q̄ꝛ sic oporteret ꝙ diuersarũ spẽrũ dr̃ia esset vna vltima ꝯstitutiua qδ est ĩpossibile. Alij v̊o dixerũt ꝙ vegetabile ⁊ sensibile sũt imediate perfectiones corporis cui vniunt̃. sed rõnalis est perfectio mediata eo ꝙ nõ nisi mediãtibꝰ vegetabili ⁊ sensibili ꝯiungit̃ corpori in hoïe. Sed si hoc esset tũc oporteret ꝙ illud a quo diffinit̃ homo. ⁊ qδ dat ei esse in spẽm ⁊ rõnẽ nõ esset imediatus actus: qδ est ꝯtra cõem ph̄iaȝ ⁊ rõnẽ. q̄ꝛ nihil est ita imediatũ rei sicut id a quo est esse ⁊ perfectio ipsiꝰ. hoc aũt in hoïe nõ est vegetabile neq̄ȝ sensibile sed rõnale. ℭ Alij aũt magis delirãtes dixerũt ꝙ duplr̃ aliq̄d est perfectio alicuius. s. per inesse vt actus. vel per inesse tm̃: vnde vegetabilis ⁊ sensibilis insunt vt actꝰ rõnale aũt inest tm̃. Qδ iterũ stare nõ põt q̄ꝛ illud qδ inest tm̃ est accidẽs. ℭ Preterea ꝙ aliq̄d sit ꝑfectio rei subalis ⁊ nõ sit actꝰ eiusdẽ est eidẽ ꝯuenire opposita ꝯtradictorie. Omnis eni perfectio inest rei. aut igit̃ inest vt actus subalis aut vt accidẽs. Cõstat aũt ꝙ nõ vt accidens. ğ inest vt actus subalis. ℭ Et ꝑpter hoc alij totũ inconueniens volentes euadere dixerũt duplicẽ esse itellectũ. s. practicũ ⁊ theoricũ. Practicus aũt est mouens in motu ꝓcessiuo. theoricus v̊o ꝯtẽplatiuus est v̊itatis: ⁊ iõ cũ motus ꝓcessiuus nõ expleat̃ sine motu organoꝝ videt̃ ille vti corpore sicut organo ⁊ esse actꝰ corporis huius. etiam dicũt ꝙ ẜm opus suũ. s. docẽdi ⁊ loquẽdi est cõmouere linguã in interp̄tatione vocũ. Alter eni itellectus q̄ theoricus est nullius est corpis actus. ℭ Sed ꝓbat̃ hoc nihil esse. Esse. n. aliq̄ȝ potẽtiã actꝰ corporis est hẽre sitũ in corporeo organo ⁊ determinari ad illud ita ꝙ non operat̃ extra illud sicut visus determinat̃ ad neruum opticũ oculi: ⁊ auditus ad neruũ q̄ expãdit̃ in cartilagine auris interius. ⁊ sic de alijs. sic igit̃ intellectus practicus si actus est oportebit ipm hẽre sitũ in neruis motiuis. ğ cũ ipsius sit accipere spẽs ⁊ formas appetituũ ⁊ operabiliũ ẜm ꝙ hmõi nõ accipiet aliquas nisi que sunt de natura organi sui. ğ nõ oẽs accipiet. q̄ꝛ impossibile est ꝙ rõnes oium operabiliũ ⁊ appetituũ eq̄liter accedãt ad cõplexionẽ illoꝝ neruoꝝ. ℭ Si forte dicat̃ ꝙ practicꝰ itellectꝰ non sic dicit̃ actꝰ. sed tm̃ iõ dicit̃ actus q̄ꝛ vtit̃ corpore. ℭ Cõtra hoc est ꝙ actꝰ nõ est perfectio rei nisi sit primus actꝰ qui dat ⁊ facit esse. queadmodũ dicit ph̄us ꝙ si oculus esset aïal visus esset aïa eius. Si igit̃ itellectus practicus sit eius actus. hoc nõ erit ab vsu sed potius a determinatione ad organũ cui dat esse ⁊ spẽm. ℭ Preterea si intellectus practicus vtit̃ corpore in mouendo. ğ ⁊ theoricus in cognoscendo. non eni hȝ cognitionẽ nãlem quã non abstrahit a sensibꝰ. ⁊ ita theoricus erit actus corporis sicut ⁊ practicus. vnde oibus istis opinionibus improbatis stãduȝ est solutioni prime. ℭ Ad aliud patet solutio per predicta. ℭ Ad aliud dicenduȝ ꝙ est endelechia siue spẽs que est vsia tm̃. ⁊ hec ẜm se nõ põt esse subm accidentium. ⁊ est species siue endelechia que est vsia ⁊ vsiosis. ⁊ hec ẜm se põt esse subm accidentiũ ⁊ talis est aïa ⁊ intelligentia. ⁊ hoc ignorauit Gregoꝰ nicenus. ℭ Ad aliδ dicendum ꝙ potentia duobus modis est diffinita. s. actiua

Caplo de spẽ.

Motor q̄libȝ duplr̃ diffiniri potest.

Forma duplx̃.

ii. me. 16. ⁊. 17

Nõ duplicem rõnẽ q̄re melꝰ aïa defniat̃ p actũ q̄ȝ per formã.

5. me. t. cõ. 21.

2. de aïa tex. cõ. 21. ⁊. ii.

Nota ꝯ Auerroem. 2. de aïa cõ. 7. ii. ⁊. 3. de aïa cõ. 5.

Quid ẽ aliq̄ȝ poᵃᵐ esse corporis actũ.

2° δ aïa. t. c. 9.

ꝛ passiua. Actiua enī est pn^m trāsmutādi aliud ſm ꝙ aliud.
Tex.cō.17. Passiua est pn^m trāsmutādi ab alio ſm ꝙ aliud. vt dī in 5°
metaphice. ꝛ vis similr duplex est ſm eūdē modū ꝛ vterqꝫ
modus ꝯuenit aīe in partib⁹ suis. est. n. ipsa ſm sensus ꝛ pos/
sibilē intellectū potētia ꝛ vis receptiua: que potētia determi
naṫ passioni ſm nutritiuā ꝛ gñatiuā volūtatē ꝛ q̄sdā alias:
est ipsa potētia ꝛ vis actiua. cū igiṫ nomē potentie ꝛ vis siue
virtutis nō ꝯueniāt aīe per vnū modū sed equoce nō pote/
rat aīa diffiniri ab ipso. Et hec est rō Auicēne in 6° de nāli/
Nō pp gd aīa p po^am nō dif finitur. bus. Alia posset assignari rō eiusdē. q2 potentia a forma vel
mā cātur ꝛ p̄cipue potētia ad opera: ꝛ iō potētia vel vis siue
virtus est de ꝯsequentib⁹ esse. ꝛ ꝓpter hoc cū aīa diffiniaṫ
hic vt est act⁹ ꝓprius faciēs esse nō poterat diffiniri a noīe
potentie. ¶ Ad aliud dōm ꝙ actus duobus modis dī. vno
mō dī ſm ꝓprietatē noīs. s. ſm id qđ actus est ab efficiente
per motū ꝛ trāsmutationem māe ꝛ sic forma in nā vltima dī
act⁹ ꝛ ad similitudinē etiā hui⁹ in artificiatis dī forma arti
ficialis act⁹. Diciṫ etiā act⁹ illud qđ actū est a forma in mā
ꝛ cōposito. ꝛ hoc est esse. primo ḡ mō dī aīa hic esse act⁹. secū/
dus modus tñ inuiṫ in verbo phi vbi dī ꝙ forma est ſꝫ quā
est hoc aliqd. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Gregori⁹nicenus suppo
nit qđdā falsum. Aristo. enī in verbo illo nō querit ꝓprium
vegetabile aīe sed id qđ ꝯuenit aīe ſm suū genus a quo oīs
aīa possit diffiniri. tale aūt est pn^m qđ est vegetabile. hoc. n.
est in oī aīa: nō aūt sensibilis vel rōnalis. Et qđ dicit Arist.
ꝙ a fine sumēde sunt diffinitiones ꝛ noīa sic itelligēdū est ꝙ
sumenda sunt ab vltimo perfectiuo q2 hoc est finis. sed hoc
aliter sumiṫ in gñe ſm nām gnīs. aliter in specie ſm nāꝫ spe
ciei. ꝛ cū hic diffiniaṫ aīa ſm nām gnīs nō debet a rōnali dif
finiri: q2 hec est vna suarū spērū. ¶ Ad aliud pꝫ solō per p̄di
cta. nō enī bene exponit Cōmētator dicēs actū sumi equo/
ce. ꝛ hec est rō q2 sumit rōnale vt potētiā nō vt aīam: cum tñ
hoc multū differat vt infra ꝓbabiṫ. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ
Grego⁹nicenus supponit hoc ab Aristo. ꝙ Aristo. appella
ret ibi actū ſm genus suū. est enī qdā actus accidētalis: ꝛ q/
dam act⁹ subalis: ꝛ qdā vsia tm̄ ꝛ qdā vsia ꝛ vsiosis. ꝛ iste vl/
timus differt a qualitate accidētali ꝛ subali que est differen
tia simplr in q̄le p̄dicata. vnde pꝫ ꝙ Grego⁹nicenus nō suf
ficiēter distinguit nec ſm itētionē Aristo. ꝓcedit. ¶ Ad aliđ
pꝫ solō per p̄dicta in principio determinationis. ¶ Ad vlti
Nota quō aīa vt aīa refertur ad corpus. mū dōm ꝙ aīa vt aīa referṫ ad corp⁹ ꝛ ecōuerso. sed nō aīa
vt est suba ꝯstituta in p̄dicamēto. vt prius habitum est: ꝛ iō
nō sequiṫ ꝙ ſm aliquā spēm sui aīa nō separeṫ a corpore.

¶ Utrum anima sit actus primus corporis. ꝛ quid vocatur actus primus ꝛ quid secundus.

2.ō aīa, t.c.5. SEcundo queriṫ quō aīa sit actus primus: ꝛ ac
cipianṫ exempla phi que sunt scia ꝛ cōsiderare
ꝛ somnus ꝛ vigilia ꝛ figura ensis ꝛ incidere. vi
deṫ enī ſm illa exēpla ꝙ esse actū p̄mū ꝛ z^m ꝯue
niat oī forme tā subali ꝙꝫ accidētali. ꝛ sic nō vi/
deṫ ip̄m esse ꝓpriū aīe eo ꝙ ꝯueniat ēt his que
sunt extra genus eius. ¶ Itē trāscendentia cōia que iueniū
tur in singulis nō sunt de diffinitione nāli. diffinitiones eni
nāles danṫ vel per formā ꝛ mām vel per efficientē ꝛ mām si/
Tex.cō.14. cut in 4° metheoro. est diffinitio digestionis. q2 digestio est
cōpletio a nāli ꝛ ꝓprio calore ex ꝯtralacentib⁹ passionibus.
nālis enī ꝛ ꝓprius calor efficiens est ꝛ ꝯtralacentes passio/
nes mā. cū igiṫ in ista diffinitione sint trāscendentia que tā
his que sunt in genere aīe ꝙꝫ his que sunt extra genus eius
cōueniūt videṫ ipsa esse dialectica ꝛ vana. ¶ Itē per exēpla
videṫ ꝙ actus secūdus qui est operatio nō semper insit. hoc
aūt nō videṫ verū de partibus aīe. vitā enim semper aīa in/
fluit. ꝛ nutrimentū attrahendo alimentū aīal digerēdo vel
distribuēdo per mēbra ꝛ hoc pꝫ per verba Auicēne in 6° de
nālibus vbi sic dicit. virtus nutritiua ex virib⁹ aīe vegeta/
bilis operaṫ oī tēpore vite singularis: que dum permāserit
exercēs suas operationes vegetabilia ꝛ aīalia erūt viua. cū
aūt defuerint vegetabilia ꝛ aīalia nō erūt viua. ¶ Iteꝫ scia
ꝛ ꝯsiderare similr figura ensis ꝛ incidere ꝯsequunṫ seinuicē
tēpore. In aīa aūt p̄cipue ſm hūc actū qui est viuere esse pri
mū actū ꝛ z^m actū in operatione nō videnṫ se ꝯsequi tēpore
sed simul esse tēpore. ḡ videṫ nō eē similitudo. ¶ Preterea
illa exēpla que sunt somnus ꝛ vigilātia nihil videnṫ valere.
vtrūqꝫ. n. hoꝝ vt ꝓbaṫ in libro de somno ꝛ vigilia est passio
ꝯsequēs aīal ꝓpter sensibilē partē ei⁹: ꝛ ita neutro mō simi/
litudinē hēbit cū actu primo. ¶ Item ibidem aīa in aīali pn
cipiū est oīum operationū. cū ḡ iste modus sic secūdi actus.
videṫ aīa ita esse secūdus actus sicut actus primus. ¶ Iteꝫ
act⁹ primus ꝛ actus secūdus hñt ordinē iter se. si igiṫ sensus
est sine corpore actus prim⁹ nō erit corporis. si act⁹ secūdus
aīe rōnalis est rōcinari ꝛ itelligere qui est act⁹ sine corpore. ḡ
aīa rōnalis nō erit primus actus corporis. ꝛ sic corp⁹ huma
num nō habebit aliquē actū primū cuius ꝯtrariū supra ꝓ/
batū est. Si v̇o dicaṫ ꝙ actus primus ꝛ secūdus nō habent
talē ordinationē ꝙ si vnus sit cū corpore ꝙ ꝛ alius. ꝛ si vnus
sine corpore ꝙ ꝛ alius. ¶ Cōtra hoc est qđ dicit phus in 16° In trāslatiōe Theodori est i 2.ō gnōne animaliū cap.3.
de aīalib⁹ his verbis qñ operatio principioꝝ fuerit corpo/
ralis nō pñt esse illa principia sine corpore. v̇bi grā. qm̄ am/
bulatio nō pōt esse sine pedib⁹. Ex hoc accipiṫ ꝙ si operatio
corporalis est pn^m operationis erit corporalis act⁹ ꝛ ecōuer
so. ¶ Preterea vt dicit phs somnus est imobilitas sensuuꝫ
quedā. vigilia v̇o sensatio quedā eorūdē. ḡ videṫ ꝙ aīa ꝓut
est primus act⁹ sit cā imobilitatis. ꝛ hoc est ꝯtra oēs phos q
diffiniunt eā per motū ſm locū. ¶ Solō. dōm cū pho ꝙ aīa Nō gd ſꝫ istū doctorem sit act⁹ p̄m⁹ ꝛ secundus.
est actus primus ꝛ nō actus secūdus. act⁹ enim primus est
vt supra dictum est qui dat esse ꝛ spēm ꝛ rōnem ei cuius est
actus. actus v̇o secūdus nō est pn^m operationū sed ipsa ope
ratio. ꝛ ideo quidā decipiunṫ dicentes aīam esse actū p̄mū
ſm ꝙ est forma ꝛ perfectio dans esse. ꝛ eandem est actū z^m
ꝓut est pn^m efficiēs operationū. efficiens enī nunqꝫ est act⁹
suus. nec exempla phi hoc innūt sed potius ꝙ ipsa operatio
sit actus secūdus. Et iō dicit Auicēna in 6° de nālib⁹. perfe
ctio ꝓpria est ꝓpter quā spēs sit spēs in effectu. perfectio āt
z^a est aliqd ex his que ꝯsequunṫ spēm rei aut ex actionib⁹
ei⁹ aut ex passionib⁹. sicut enī incidere est ensis ꝛ sicut cogno
scere ꝛ cogitare ꝛ sentire est motus hoīs. q2 homo est spēs
ꝯstituta per aīam. primū enī est quo posito nō est necesse se/
quens ponere. z^m aūt non poniṫ sine primo. vnde operatio
que nō poniṫ sine suba operante est de perfectionib⁹ secun/
dis ꝛ iō deceptus est Cōmētator dicens de actu primo ꝛ z^o 2. de aīa cō, 2 ꝛ. 5.
ꝙ actus secūdus est forma a qua egrediṫ actio. primus aūt
forma que est perfectio rei. secūdus enī act⁹ potius est per/
fectio cōpositi siue speciei ꝯstitutiue ꝙꝫ ipsa forma. ¶ Ad p̄^m
ḡ dōm ꝙ similitudo actus primi ꝛ secūdi inueniṫ in formis
accidentalib⁹ sed nō ꝓprie sunt in eis actus primus ꝛ secū/
dus. Actus enim est vt p̄habitū est vt forma dans esse vel
ip̄m esse qđ daṫ ab ea. hec aūt forma nō est nisi illa que de/
terminat ꝛ finit potentiā māe: talis aūt nō est forma accidē
talis: ꝛ iō ipsa nō facit esse nisi ſm gd ꝛ hmōi similitudo est
in rōnabilibus. Potentia enī generis que est in gñe est in/
determinate ꝛ nō finit ꝛ determinat quecunqꝫ forma ſꝫ dīa
subalis ꝯstitutiua spēi tm̄: huius etiā similitudo est in grā/
maticis in qbus substātiua noīa finita sunt ſm subam ꝛ q̄/
litatem. q2 talia q̄litatem subaleꝫ signāt que subam nunqꝫ
relinqt infinitā. Adiectiua v̇o infinita manent ſm subam.
q2 lꝫ significent qualitatem finitā in specie vel in gñe hec tñ
qualitas accidentalis est que nunqꝫ finit ꝛ cōplet potentiaꝫ
substātie sibi substātis. Nec approbo solutionem quorūdaꝫ Nō act⁹ primi ꝛ secūdi prius iueniunt i forma subali.
qui dicūt has differentias actus p̄mi ꝛ secundi omni forme
tā accidentali ꝙꝫ substātiali ꝯuenire. sed per prius subali q2
forma subalis nō hꝫ ꝯtrariū. ꝛ iō non de necessitate semper
agit nec etiam ab alio pōt impediri ab opere. forma v̇o ac/
cidentalis aut hꝫ ꝯtrariū actiuū aut passiuū cui tamē appro
ximaṫ per ꝯtactū necesse est agere in ipsum ꝛ nō pōt nō age
re. Si v̇o excelliṫ necesse est similiter pati. Si v̇o est equale
similiter est necesse misceri. vnde forma accidētalis semper
est sicut considerare ꝛ nunqꝫ sicut scia. sed forma subalis illa
pōt mouere ꝛ nō mouere. ꝛ iō pōt esse sicut scia ꝛ sicut ꝯside/
rare. Patet aūt hoc esse falsuꝫ per p̄dicta ꝛ in hoc facere ad
ꝓpositū. ¶ Preterea nō oīs forma accidētalis hꝫ ꝯtrariū.
¶ Preterea forma accidētalis que hꝫ ꝯtrariū nō de necessi
tate est actiua vel passiua simpliciter vel ſm qd. albedo enī
ꝛ nigredo nō agunṫ nec patiunṫ inuicē etiam si contingant
se. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ si actus ꝓprie ſm nomen suum
accipiṫ erit forma inducta ab efficiēte supra mām vt supra
dictuꝫ est. ꝛ sic erit propriū diffinitioni māli. ¶ Ad exempla
aūt phi dicendum ꝙ non ponuntur nisi gratia similitudi/
nis: ꝛ non nisi in his que ſm aliquid sunt ab anima. sciētia

enim ⁊ ꝯſiderare ſunt ſm intellectum ſpeculatiuum. ⁊ ſcia eſt faciēs ipm actu. ꝯſiderare aũt eſt operatio eius ſm ꝙ in actu exiſtit. Somnus aũt ⁊ vigilia ſunt ſm primũ ſenſitiuũ vt dicit phs. ⁊ in ſomno ligata eſt vis ab actu exteriori. nihilominus tñ vis ſenſitiua organũ ꝯſtituit in eē ⁊ ſic eſt actꝰ primꝰ. Uigilia aũt eſt expāſio ſenſuū ad exterius in actibꝰ exterioribꝰ. ⁊ ſic eſt vt actꝰ ſecundus. Similiter figura enſis eſt illa que eſt īducta in ferrũ que dat eſſe ⁊ rōnē enſi: qꝛ in artificiatis figura dat eſſe ⁊ rōnē. Incidere aũt eſt vt actus ꝯñs ſpēm ꝯſtitutā. vnde figura enſis primo fuit in aīa artificis ⁊ poſtea ꝓducta ſupra mām enſis per ītellectũ dirigentē ⁊ mouentē ad opꝰ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ prioritas ⁊ poſterioritas in actu primo ⁊ ſcdo nō attēdit̃ in tēpore ſed ſm nām. prius enim ſm nām eſt eſſe ꝙ̃ operatio eius qd eſt: ⁊ ſꝫ hũc modũ dicit̃ actus primꝰ ⁊ ſecũdus. nihilominus tñ hoc argumentũ ꝓuenit ex praua ītelligētia lr̃e phi. Nō eñi intēdit dicere: ꝙ in quolibet īſtāti nutritiua agat lꝫ tñ forte hoc verũ ſit: ſed intēdit ꝙ in vita īdiuidui nutritiua nō hꝫ tp̄s determinatũ in quo tm̃ agat: ſicͣ augmētatiua que nō agit niſi vſqꝫ ad perfectũ ſtatũ magnitudinis ſm lōgitudinem p̄cipue. gñatiua aũt poſt duos ſeptenos. vnde dicit phs in libͦ de aīalibꝰ. Incipit in hoīe deſcēdere ſemē ⁊ poſt tres ſeptenos incipit perfecte maturare ipm ad robur natoꝝ. ſꝫ nutritiua ſemper nutrit: ⁊ ꝓpter hoc aīata tādiu viuũt ꝙ̃diu pñt accipere nutrimētũ vt dicit phs. Ex ignorātia tñ huiꝰ Cōmentator coactus eſt dicere ꝙ nutritiua in qbuſdā aīalibꝰ nō ſemper nutrit. vnde dicit ꝙ hoc verũ eſt qd dicit phs de ſenſibili ⁊ nō de nutritiua. niſi forte in qbuſdā aīalibꝰ ad tēpus vt ſunt rane magne manētes in paludibus in hyeme ⁊ non theſaurizātes cibũ. ſimilr̃ ⁊ qdā ſerpentes. ¶ Ad aliud pꝫ ſolutio per p̄dicta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō in oībus eſt ſimilitudo ſed debet accipi ſimilitudo vt explanata eſt in exēplis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ſi aīa rōnalis accipiat̃ vt aīa tunc erit actꝰ corporis a quo emanāt quedā virtutes affixe organis ⁊ quedā nō affixe. ⁊ ꝙ hoc nō ſit incōueniēs īfra oſtēdet̃. Et ſi accipiat̃ vt actus corporis hēbit quaſdā operationes que nō ſunt ſine corpore que egrediunt̃ a potētijs que ſunt affixe organis. quaſdā aũt hēbit que ſunt ſine corpore: ⁊ penes hanc diſtinctionē potentiarũ intelligit̃ verbũ phi in 16ͦ de aīalibꝰ. ¶ Ad vltimũ dōm ꝙ ſimilitudo nō attēdit̃ ī hoc ꝙ ſomnus eſt cauſa immobilitatis ſꝫ in hoc ꝙ ſenſus in ſomno eſt faciens eſſe tm̃. in vigilia aũt expāditur ad opa. vel poſſet dici ꝙ lꝫ ſomnus ⁊ vigilia ſint paſſiones ꝯſequentes ſenſitiuũ p̄nͫ tñ vt habet̃ in p̄ncipio de ſomno ⁊ vigilia. ꝓpter cām ſomni quieſcũt in matricibꝰ embrīa p̄mũ. cā autē eſt ꝯtinuus fluxus in ſuperiora ⁊ ita ſenſus in ſui gñatione primũ ſm eſſe eſt in ſomno ⁊ ꝯſequenter in vigilia.

¶ Utꝝ aīa ſit actus corporis ſimplicis ſicut celi ⁊ elementoꝝ.

Ertio querit̃ q̃ño aīa ſit actꝰ primus corporis phici. ¶ Querit̃ eñi vtꝝ oīs corporis phici tam ſimplicis ꝙ̃ cōmixti ex ꝯtrarijs. Et videtur ꝙ ſit actꝰ maxime ſimplicis hoc eſt celi. phs. n. aſſignās cām q̃re corpꝰ hoīs hēat nobiliorē aīam dicit ꝙ corpꝰ hoīs magis eſt accedēs ad eq̃litatē cōplexionis: ⁊ ꝓpter hoc magis aſſimilat̃ corpori ſuperiori ⁊ idō aīam hꝫ ſimillimā aīe ipſius. Ex hoc accipit̃ ꝙ aīa eſt actꝰ celi. ⁊ ita aīa eſt actꝰ corporis phici ſimplicis. ¶ Itē nobilioris perfectibilis nobilior eſt perfectio. ſed celũ eſt nobiliſſimũ corpus perfectibile. g̃ nobiliſſimā hꝫ perfectionē. Nobiliſſima aũt perfectio eſt aīa intellectualis. g̃ celum hꝫ aīam intellectualē. ¶ Itē hoc ꝓbat Auicēna multis rōnibꝰ

Cap. 4. in 9ͦ ſue prime phie dicens ꝙ proximus motor celi aīa eſt ⁊ ſeparat̃ ab intellīa. ¶ Itē dicit̃ ibidē. Anima que mouet celũ eſt ſicut iam motũ eſt corporalis cōuertibilis variabilis: nec eſt ſpoliata a mā cuiꝰ cōparatio ad celũ ſicut cōparatio aīe nr̃e aīalis ad nos: cuius eſt vt intelligat aliquo mō itelligibilitate. ſ. cōmixta māe. ⁊ oīno ſue eſtimationes vel que vident̃ eſtimationes ſunt certe. ⁊ eius eſtimationes ⁊ que vident̃ imaginationes ſunt ſicut intellectus actiuus in nobis q oīno inicit̃ corpori. ¶ Itē ibidē celũ mouet̃ per aīam: ⁊ aīa eſt p̄nͫ ꝓpinquũ ſui motꝰ ⁊ in iſta aīa renouant̃ imaginatio ⁊ volũtas ⁊ ipſa extimat ſe hēre appͤhenſionē rerum variabiliũ particulariũ ⁊ volũtatē eēndi ipſas res particulares. ⁊ ipſa eſt perfectio corporis celi ⁊ eiꝰ forma. ¶ Ratio aũt cui innititur Auicē. hec eſt. Quia ſi nālis motꝰ eſſet circularis tũc moueret̃ celũ vel a loco nō nāli vel a ſitu nō nāli fuga nāli ab ipſo. Oīs aũt fuga nālis ab aliquo nō pōt ipſa eē eidē nālis ad ipm. motꝰ aũt circularis ſeparat̃ ab oī puncto ⁊ relinq̃t ipm. ⁊ ſic facit in ſingulis p̄ctis ⁊ nō fugit ab aliquo ad quē poſtea nō redit. g̃ motus circularis nō eſt motꝰ nālis organo. opꝫ igit̃ ꝙ ſit ab aliquo proximo p̄ncipio. hoc aũt erit vel intelligētia pura ſeparata vel aīa. Si aũt eſt intelligētia pura ſeparata cũ illa ſit ſup totũ vl̃e qd nō variet̃ nec remoueat̃ in partibꝰ eiꝰ eſſet motꝰ celi nō renouatus in partibꝰ. qd falſum eſt: qꝛ motꝰ celi nō vr̃ aliud eſſe ꝙ̃ renouatio ſitus in partibꝰ. igit̃ opꝫ ꝙ ſit aīa tanq̃ꝫ a motore ꝓximo. Anima. n. hꝫ imaginationē ⁊ extimationē particulariũ appetitũ ꝯſequēdi illa per motũ partiũ diuerſis ſitibꝰ. ⁊ ita aīa eſt actꝰ celi qd eſt corpꝰ ſimplex phyſicũ. ¶ Itē Auerrois ſuper 2ͦ de ce. ⁊ mũ. ⁊ ſup 11ͦ metaphiſice dicit ꝙ celũ hꝫ aīam ſed diuerſificat̃ ab Auicēna in hoc ꝙ dicit ꝙ aīa hec nō hēt vegetationē nec ſenſum ſed eſt itellectꝰ purus. ſi. n. hēret vegetabilē eēt ipm corpꝰ corruptibile: eo ꝙ oēs partes vegetabiles aīe ſunt ꝓpter corruptionē corporis ſicut nutritiua ad deperditi reſtaurationē. augmētatiua ꝓpter q̃ꝫtitatis perfectionē. gñatiua ꝓpter ipoſſibilitatē permanēdi in idētitate ſm numerũ. Similr̃ partes aīe ſenſibiles ſunt ita ꝙ prima eſt tactus ſine quo aīa ſenſibilis nō eſt. Tactꝰ aũt eſt ſm mutationē primarũ q̃litatũ actiuarũ ⁊ paſſiuaꝝ que nō cōpetit celo. ceteri vͦo ſenſus ſunt in organis determinatis que nō vident̃ eſſe in corpore celi. potētie aũt appͤhenſiue habitus ſenſibilis aīe ſunt ſicut phantaſia. ⁊ cũ phantaſia ſit motꝰ a ſenſu ſm actũ factus cũ nō ſit in corpore celi ſenſus nō erit in ipſa phantaſia neqꝫ cetere potētie que ſine phantaſia eſſe nō pñt. Et ſi forte diceret̃ ꝙ aīa diffinit̃ tribꝰ. ſ. motiuo ſm locũ ⁊ cognitiuo ⁊ incorporeo. vnde lꝫ celũ ſenſibilē aīam nō hēat ſm partes ſenſibiles appͤhēſiuas deintus vel foris: hꝫ tñ ſenſibilē aīam ſm partē eius motiuā eo ꝙ motiua potentia pars ſit ſenſibilis aīe vt dicit phus. Si inq̃ꝫ ſic dicat̃ hoc pꝫ nihil eſſe. qꝛ phantaſia mouet ⁊ appetitꝰ ſequēs phantaſiam. vnde cũ phantaſia in eſſe nō pōt eidē nō pōt in eſſe motus ꝓceſſiuus. ¶ Preterea cuius eſt potentia eius eſt actꝰ. vnde ſi potentia mouēdi in loco ineſſet celo oporteret ꝙ celũ hēret motũ ꝓceſſiuũ. qd a pho in 2ͦ de ce. ⁊ mũ. iprobatũ eſt ⁊ a nobis ſupra in q̄ōne de celo. relinquit̃ igit̃ ꝙ ſi habet aīam ꝙ illa nō erit niſi itellectualis. ¶ Itē ꝓbat̃ hoc per rōnem. Oīs eñi motor principiũ ponens motꝰ in parte ſui mobilis ⁊ nō in toto ē motor diſcretꝰ a nā ⁊ nāe rōne. motor celi eſt huiuſmodi: ergo eſt diſcretꝰ a nā ⁊ nāe rōne. Prima ꝓbat̃ ex hoc ꝙ in motu nāli locali idem eſt motus partis ⁊ totius ſicut glebe ⁊ totiꝰ terre ⁊ ſcintille ⁊ totius ignis. In motu eñi locali nāli mouens eſt forma ſubālis ipſius mobilis vt ꝓbatũ eſt in 8ͦ phyſicoꝝ. cũ aũt oēs ptes mobiles in actu ſint per formā illā. oēs partes equalr̃ ſe hñt ad motũ localē per formā illā. Minor ꝓbat̃ ex hoc ꝙ motꝰ celi eſt a dextra incipiens ⁊ regyrās per ſiniſtrũ. ¶ Si ꝯcedat̃ ꝙ aīa ſit actꝰ corporis ſimplicis qd eſt celũ. Cōtra. omne corpus cuiꝰ actꝰ eſt anima eſt organicum. ergo ſi anima eſt actus corporis qd eſt celum ipſum erit organicum quod falſum eſt.

¶ Iuxta hoc iterum querit̃ de opinione Orphei qui dicebat elementa plena eſſe aīabus: ⁊ p̄cipue aerem. vnde dicebat aīas afferri in corpora reſpirātibus vētis: ideſt ab aura tracta per reſpirationem. Nihil aũt affert̃ ex aliquo qd non eſt in eo. ergo videt̃ ꝙ totus mundus ⁊ maxime aer ſit plenus aīabus. ¶ Ad idem Tharſis phus induxit rōnem ꝙ anima eſt forma ſimplex ⁊ imperceptibilis. cũ ergo perfectioni debeat reſpondere perfectibile: aīa magis erit perfectio corporis ſimplicis ꝙ̃ eius quod eſt diuiſibile in partibus. ⁊ ita anima magis erit actus aeris vel ignis ꝙ̃ corporis cōplexionati. ¶ Item ſic pōt obijci. vnũqdqꝫ mouetur ad hoc vt participet eſſe diuinũ iquātũ pōt. eē aũt diuinũ eſt eſſe permanens. ⁊ que nō poſſunt manere in identitate numeri per generationē mouent̃ ad hoc vt permaneāt eadē ſm ſpēm. Cũ igr̃ ſimplicia corpora que elemēta vocant̃ corruptibilia ſint opꝫ ꝙ reiterent̃ per generationē. nō eadem numero ſed eadem ſpecie. Cuius aũt eſt actus eius eſt potentia. ⁊ cuiꝰ eſt motus eius eſt ⁊ motor. ergo in talibus erit motor ad generationem ⁊ potentia ſiue virtus gñatiua. hoc autē eſt aīe

Marginal notes: In lib. de ſomno ⁊ vigilia. — Nō q̃ño itelligit̃ cōe dcm̃ ꝙ tādiu viuimꝰ quādiu nutrimur. — Nō ꝯ Cōmētatorem. 2. de aīa cō. 5. — Secũdo celi com. 71. ⁊. 12. meta. cō. 41. — In lib. de ſenſu ⁊ ſenſibili. — Tex. cō. 50. — Tex. cō. 32. — Scdo de aīa tex. cō. 34.

vegetabilis: ergo talia habẽt aiam vegetabilẽ. ¶ Itẽ nutritiua
est ad restauratiõẽ deperditi in corpe cõplexionato. ergo vbi
est eadẽ necessitas: ibi erit eadẽ potẽtia nisi nã õficiat in ne-
cessarijs qđ nõ cõtigit. Sed in elemẽtis est eadẽ necessitas.
qꝛ per maximã actionẽ ⁊ passionẽ deperdunt in partibus. ergo
eadẽ virtus inerit eis: ergo hẽbũt nutritiuã. Oẽ aũt qđ nutrit
Tex.cõ.43. hꝫ aiam vegetabilẽ. ¶ Itẽ dicit phs in 2° de aia. aqua qdez
ignis alimẽtũ est. ignis aũt nõ alit aquã. ⁊ ita videt ꝙ ignis
hẽat potẽtiã nutritiuã. ¶ Sed ꝯtra ponit phs plures rõnes
sic. Si aia est in aere aut in igne ⁊ in quocũqꝫ est aia illud fa
cit eẽ aial. tũc ignis ⁊ aer erũt aialia. vel dicat q̃re in cõmix-
tis corporibꝰ potẽtioꝛ est facere aial q̃ꝫ in simplicibus. cuius
rõ nõ poterit assignari. ¶ Itẽ nihil existens dissimiliũ ptiuz
põt eẽ actꝰ eius qđ est similiũ. Aia est dissimiliũ partiũ: ergo nõ
erit actꝰ ignis ⁊ aeris que sunt corpora similia in partibus.
Ueritas pme pꝫ ex hoc ꝙ actꝰ ꝫm se est actꝰ totiꝰ ⁊ ꝫm par-
tes est actus partiũ vt scribit in 2° de aia. Ueritas aũt scđe
pꝫ in enumeratione partiũ aie. ¶ Itẽ actꝰ diuersus in par-
tibꝰ ꝫm oẽs partes diuersas nõ inest corpori simili in parti-
bus. ergo si aia inest aeri vt actꝰ cũ sit diuisa in partibꝰ ⁊ aer cor
pus simile in partibꝰ nõ inerit aeri ꝫm oẽs partes ⁊ ita ꝫm
aliquas partes est in aere ⁊ ꝫm aliquas extra. qđ est incõue
niẽs dicere. Et eadẽ rõ est de q̃libet alioꝝ elẽntoꝝ. ¶ Solo.
dđm ꝙ aia est actꝰ corporis phici nõ simplicis sꝫ cõplexiona
ti. ¶ Ad pᵐ ergo dđm ꝙ phs in illo loco nõ itendit dicẽ ꝙ celũ
hẽat aiam que sit eiusdẽ rõnis cũ nr̃a aia. Sed ꝙ ꝫm nobi-
litatẽ ⁊ dignitatẽ cõplexionis corpoꝝ ifundant ẽt aie nobi-
liores ⁊ motori celi magis siles: ꝫm ẽt ꝙ scti. s. Dioꝰ ⁊ Gre
gorius dicũt: ꝙ q̃to aliqs plus ꝯgregat de bonitatibꝰ nãli-
bus que sunt eẽ viuere sentire rõcinari ⁊ intelligẽ tãto ipm
est ꝓpinquus pᵒ pnᵒ vniuersitatis ⁊ motori celestiũ. Et hoc
pꝫ per eũdẽ phm q dicit ibidẽ in 6° de nãlibꝰ soluẽs pdictã
obiectionẽ. aialia ⁊ celũ nõ ꝯueniũt in itellectu nomis vite.
Sed etiã in itellectu nois rõnalitatis. rõnalitas aũt que est
hic ꝯuenit aie hũti duos itellectꝰ mãles. hoc ãt nõ ẽ poẽ eẽ
illic. itellectꝰ eni illic est itellectꝰ in effectu. Intellectus aũt in
effectu nõ est ꝯstituẽs aiaꝫ que est pars diffinitionis aialis.
Silr ẽt sensus dꝛ hic vis que apphẽdit sensibilia ad moduz
recipiẽdi similitudines eoꝝ ⁊ patiẽdi ab eis. hoc aũt nõ põt
esse illi. aut mãlis itellectualis debet itelligi sicut supra expo
sitũ est de potẽtia ꝓpinqua ⁊ remota in q̃õne de diffõne aie
quã ponit Damascenꝰ: fuerũt tñ qdaꝫ qui dixerũt soluẽtes
ad rõnẽ ꝙ celũ hẽat aiaꝫ sicut hic diffinit. ⁊ ꝙ vis cuiuslibet
stelle ꝯficit nõ tm̃ ex se sed ex multis sibi ꝯiũctis. tũ ex ꝓprie
tate partiũ orbis. tũ ẽt ex ꝓprietate que sit per motuz stelle:
que est in sphera vna ad stellã que est in sphera alia. ¶ Sꝫ
hec solo quo ad eius primã partẽ. s. ꝙ celũ hẽat aiam prout
hic tractat de ea iter phos ẽt est reprobata. ¶ Ad aliud di-
cẽdũ ꝙ perfectio nobilissima que est corporis cõplexionati
est aia. sed nõ opꝫ ꝓpter hoc ꝙ sit perfectio corporis simplr
nobilissimi sed illius perfectio erit intelligẽtia hoc mõ: quo
motor est perfectio mobilis: ⁊ hoc dico nisi aia equoce hic
sumat. qꝛ hoc mõ nõ erit icõueniẽs celũ hẽre aiaꝫ. sed qcqd
sumat. qꝛ hoc mõ nõ erit icõueniẽs celũ hẽre aiaꝫ. sed qcqd
tũc de illa ꝯcludit ⁊ nr̃a aia nihil valet. sicut ꝙ celũ sit aial ⁊
ꝙ aia eius possit mereri ⁊ demereri sicut nr̃a. sicut supra in
q̃õne de celo patẽter ostẽsum est. ¶ Ad aliud dđm ꝙ si volu-
mus saluare Auicẽna: tũc faciemꝰ vim in vbo eiꝰ qđ dicit
ꝙ ois cõparatio aie celi ad celũ est sicut itellectꝰ actiuus ad
Intellectꝰ practicꝰ in q̃tuor distinguitur a speculatiuo. corpꝰ nr̃m. Intellectꝰ aũt actiuꝰ in nobis in q̃tuoꝛ distinguit
ab itellectu speculatiuo. Quoꝝ pmũ est ꝙ actiuꝰ hꝫ formam
que principiũ est operationis qđ possibile est fieri per volũ-
tatẽ. Speculatiuꝰ aũt hꝫ formã scibilis ꝫm ꝙ scibile est cau
satiuũ scie in nobis. dico aũt opꝰ possibile fieri per volũtatẽ
siue sit opus ciuilitatis siue sit opus artis mechanice. ¶ Se
cũdum est ꝙ forma que est in itellectu actiuo est operatiua
rei ⁊ ꝓpter hoc magis dꝛ forma cõpositionis q̃ꝫ abstractio-
nis eo ꝙ ipsa q̃si ab aia monet in rẽ extra ꝫm ꝙ dicit phs ꝙ
sanitas que est in egro inducta est a sanitate que est in scia
medici. forma vᵒ q̃ est in itellectu speculatiuo est a re extra
que est cã scie: ⁊ iõ magis dꝛ forma abstractionis ⁊ sepatio-
nis a mã ⁊ appẽdicijs mãlibus. ¶ Tertium est ꝙ iõ qꝛ oẽs
actus ⁊ operationes sunt particulares ⁊ particulariũ in sin-
gularibus circunstantijs loci ⁊ tẽporis ⁊ partium mãe circa
quã est opus. forma que est in itellectu actiuo est ꝯsiderans
particularia ⁊ fert nõ tm̃ circa totã mãꝫ sed ẽt super partes
ipsius ⁊ super ordinẽ partiũ iter se ⁊ ad formã totius artifi-
ciati. sicut pꝫ in forma que est in intellectu archarij. Hic eni
primo principat lignũ pro mã postea partes ligni diuersas.
postea ad fundũ latera ⁊ operculũ ⁊ ordinẽ istarũ partium ⁊
cõpositionẽ vt equaliter ꝯgregate in vnũ vniant sub forma
totius. sed forma que est in itellectu speculatiuo ꝓpter hoc
ꝙ est vniuersaliũ in qbus est sciẽtia nihil ꝯsiderat de mã et
de partibus in qbus diuersificat tm̃ ꝫm numerũ sed accipit
intẽtiones cões simplices denudatas in partibus ⁊ indiffe
rentes ꝫm ipsa particularia. ¶ Quartuz est ꝙ ꝓpter hoc ꝙ
intellectus actiuus est mouẽs fluit ab ipso vis ⁊ dispositio
mobilitatis in organa exequentia motũ. vnde ipse nõ acci-
pit a corpore sed influit in ipm ⁊ idcirco dicit inniti corpori
ꝫm Auicẽnã. Sed intellectus speculatiuus nõ influit aliqđ
corpori eo ꝙ ipse nõ est mouẽs sed potius recipiẽs: vnde et
accipit a corpore hoc mõ acceptiones quo ad iferiores vir-
tutes que affixe sunt organis vt sensus ⁊ imaginatio subser
uiunt sibi vt cõpleat abstractio vlis a particularibꝰ. ¶ Di-
cendũ ergo ꝙ Auicẽna: vult dicere ꝙ ꝓpinquus motor celi ꝓ
tãto dicit aia eius qꝛ influit ei motũ cognoscẽs particularia
que ꝯsequunt per motũ partiũ celi ⁊ per partes motus. co-
gnoscẽs aũt nõ per formã acceptã ab ipso mobili per abstra
ctionem sed potius per formã cõpositionis ad rem motam
⁊ si est accepta hoc erit per aliũ motũ ꝫm quem. s. intelligen-
tia separata ⁊ prima mouet secundã intelligentiã inferiorẽ
cõiunctam mobili de bonitatibus suis influendis ei quas
bonitates possibile est assequi ⁊ acqrere per motũ: ⁊ ꝓpter
hoc ꝙ ille sunt particulares ꝫm partes mobilis ⁊ motus di
cit Auicẽna: motorẽ ꝓmũ celi habere imaginationẽ ⁊ ex-
timationẽ. imaginatio enim vt dicit phs in capᵒ de memo-
ria ⁊ reminiscentia est forma imitans reꝫ ⁊ ad rẽ extra que
est particularis. Extimatio aũt accipit intẽtiones boni vel
mali in imaginationibus. nõ tamẽ intendit Auicẽna ꝙ ha
beat imaginationem ⁊ extimationẽ que sunt partes sensibi
les aię. qꝛ ille nõ sunt certe sed deceptorie frequenter. ⁊ hoc
innuit in mõ loquẽdi cum dicit imaginationes vel que vi-
dent imaginationes ⁊ extimationes. vel que vident exti-
mationes sunt certe. Et per hoc patet solutio ad sequentez
auctoritatẽ ipsius. ¶ Ad rõnẽ eius dicendũ ꝙ ipse nõ negat
quin motus celi sit a natura sed nõ est a natura tm̃: sed sicut
ꝓbatũ est supra in q̃õne de celo. motor celi est mouens celũ
ꝫm nãm ipsius mobilis. ⁊ iste motor nõ põt esse intelligẽtia
simplex ⁊ pura. i. que nullo mõ cõsideret mãm ⁊ partes mãe.
hec enim vt habitũ est nihil influit corpori ⁊ nõ diuersifica-
tur ꝫm variationẽ aliquã motus vel partiũ mobilis. vnde
hec intelligentia nõ est mouens nisi vt desideratum mouet
desideriuꝫ ⁊ desiderantẽ. ⁊ hoc modo nõ mouet corpus. sed
intelligentiã inferiorẽ que est ꝓmus motor celi. nihilomi
nus tamẽ motor celi põt esse intelligentia actiua que si di-
cat anima a phis eo ꝙ cõparat ad celũ sicut intellectus acti
uus ad corpus erit anima equiuoce dicta cum anima no-
stra. vnde si sancti ꝯtradicũt hic dictis phoꝝ nõ erit ꝯtradi
ctio in re sed in nomine tm̃. nõ enim cõtra sanctos est nec ca
tholicam fidẽ angelos aliquos deo subseruire in hoc ꝙ mo
uent spheras ad generationẽ ⁊ cõplexionẽ inferioꝝ. Quod
aũt sic intelligentia pura moueat motores spherarũ influẽ-
do bonitates. ⁊ illi moti moueãt vlterius nãlem ꝓductio-
nem rerũ. patet ex 2ᵃ ꝓpositione libri causarũ que sic dicit.
Omnis itelligẽtia scit qđ est sub se ⁊ qđ est supra se. sed hoc
qđ est sub se scit quoniã est causa ei ⁊ scit qđ est supra se qm̃
acquirit ab eo bonitates. ¶ Ad illud qđ obijcitur ex dictis
Auer. patet solo similr ⁊ bene cõcedimꝰ ꝙ in celo nõ est aia
sensibilis nec etiã simpliciter aia si aia stricte accipiat. ¶ Ad
illud qđ vlterius querit de elemẽtis dđm est ꝙ opinio Or-
phei falsa est. ¶ Ad rõnẽ Tharsis dđm ꝙ aia est simplex et
indiuisibilis ꝫm quãtitatẽ ⁊ tamẽ diuisibilis est ꝫm discre-
tionẽ suarũ viriũ ⁊ ꝫm harũ diuisibilitatẽ est ipsa actus cor
poris similis in partibus. Similiter ex aere non trahit aia
vt dicebãt carmina Orphei sed attrahit aer ad refrigeriũ
pectoris. ¶ Ad aliud dđm ꝙ gñatio sicut qlibet alius motꝰ
diuersos habet motores ꝫm ꝙ est ad diuersa vt ad fines. et
ideo ad ignẽ mouet spẽs ignis ⁊ ad aiam aia. ⁊ iõ lꝫ gñatio
sit in oibus gñabilibus ⁊ corruptibilibꝰ nõ tamẽ opꝫ ꝙ aia

Nota q̃õ ꝫm istũ doctorẽ intelligatur positio Auicenne de aia celi.

In eis fit. q2 aĩa nõ mouet ad q̃lĩbet gñatiõnẽ sed ad gña/ tiõnẽ aĩati tm̃. ⁊ nõ quolibet motu gñõnis sed motu qui ex/ plet per organũ in corpore cõplexionato. ¶ Ad aliud dõm q2 est nutrimẽtũ qd alterat nõ a v̾tute sumẽte sed digerẽte ⁊ assimilãte. ⁊ hoc est nutrimẽtũ aĩati corporis ⁊ est nutrimẽ tũ qd ɔsumit a v̾tute ɔsumẽte ignei caloris. ⁊ cui9 actio infi nita est eo q2 nõ ponit terminũ alterationis sue nisi in specie alterãtis. ⁊ hoc mõ dcm̃ est a q̃busdã l3 ĩproprie qd fit restau ratio in elemẽtis per circularem gñõnẽ elemẽti ex elemẽto. ¶ Ad vltimũ dõm q2 illi9 qd nutrit pprie in aliquo aĩa est pm̃9 motor ⁊ calor vt ɔcausa siue istrumẽtũ ⁊ nutrimẽtũ per digestionẽ assimilatũ ⁊ calore diuidẽte per partes mẽbrorũ introductũ ad singulas partes corporis nutriti. Improprie aũt nutrit id ab aliquo qd h3 virtutẽ simpliciter actiuam l3 nõ digerat nec per digestionẽ introducat ad partes ipm̃ nu trimentũ. Et hoc mõ dicit phus in 2° de aĩa. q2 ignis alit ignẽ fm̃ Empedo. ⁊ nõ ecõuerso. Et hoc mõ etiã itelligit in prin cipio quarti meta. q2 tria elementa materia erunt igni.

Nutrimentum duplex.

¶ Quomodo aĩa sit actus corporis potẽtia vitã habentis.

Quarto querit q̃õ aĩa sit act9 corporis poten/ tia vitã habẽtis. Cõtra hoc. n. oñdit Grego9 nicenus in 2° cap° libri sui de hoie dicẽs Aris. ait corp9 ptãte vitã hẽre ẽt anteq̃ gñata sit aĩa. Dicit. n. corp9 ptãte vitã hẽre ẽt in seipso. op3 aũt corp9 q2 ptãte vitã hẽat pus actu eẽ corp9. nõ põt aũt eẽ corp9 anteq̃ suscipiat spẽm hyle. Hyle aũt est sine q̃litate ⁊ nõ corpus est: ĩpossibile ergo est qd nõ est actu ptãtẽ hẽre vt fiat qd ex eo. Si aũt ⁊ corp9 ptãte est q̃liter qd ptãte est corp9. ptãte vitã hẽre in seipso põt. ¶ Sensus hui9 obonis est iste. potẽtia aũt est ante actũ. g̃ corpus ptãte ha bens vitã est ante vitã. ⁊ ante vitã corp9 est nõ in specie cor/ poris organici. organicũ. n. iã h3 vitã. g̃ nõ tm̃ est in potẽtia habẽs vitã: sed etiã in potẽtia corp9. ⁊ op3 q2 prius educat ad actũ corporis q̃ ad actũ vite. Si aũt pp̃ter talẽ ptãtẽ ma terialẽ dicit potẽtia vitã habẽs: tũc quelibet potẽtia est vi tã habẽs qd nõ est verũ q2 nihil est in potẽtia in alio nisi q̃ dem vno motore educit ex ipso vt dicit Auerrois super 9° metaphysice in cõmẽto. ¶ Itẽ obijcit similr dicẽs ⁊ aliter in alijs actib9 possibile est habẽtẽ qdẽ nõ vti eo. in aĩa aũt im/ possibile est. neq3 eni qui dormit sine spũali actu est. eteni nu trit ⁊ augeт ⁊ imaginat ⁊ respirat qd maxime vite est argu mẽtũ. Ex his igit manifestũ est qm̃ ptãte viuere nõ põt ali/ cui inẽe sed oĩno actu. g̃ nihil est dicere potẽtia vitã habẽs s3 actu. ¶ Adhuc obijcit 3°. sic: qd pñcipalr ⁊ añcedẽter spe/ cificat aĩam vita est ⁊ nõ aliud. nã aĩe qdẽ copulata ⁊ inata est vita. corpi aũt fm̃ pticipationẽ. Dicit igit sanitatẽ eẽ p/ portionalẽ vite nõ aũt hãc aĩe vitã eẽ dicit s3 eã que est cor/ poris. ⁊ ita sophisticat ⁊ itẽdit q2 decipiat Ar. in hoc qd dicͭ corporis potẽtia vitã hñs. q2 vita est añs ⁊ pm̃us act9 aĩe nõ corporis ⁊ ita aĩa est potẽtia vitã hñs ⁊ nõ corp9. ¶ Itẽ obij cit sic. Quicqd aduenit corpori iã hñti vitã si ipm̃ est act9 il lud erit act9 corporis nõ potẽtia s3 actu iã vitã hñtis. aĩa sen sibilis ⁊ rõnalis sic adueniũt corpi. g̃ sũt act9 corpis actu vi tã hñtis. Prima p3 per se. 2a scribit in 16° de aĩalib9. vbi di q2 embrionib9 inest aĩa vegetabilis pp acceptionẽ nutrimẽ ti añ sensũ ⁊ rõnẽ. Et p hãc rõnẽ vlteri9 ɔcludit Auicẽna q2 aĩa sensibilis ⁊ rõnalis sunt accñtia sic dicẽs. vñ q2 vegetabi lis pficiat mãm ad quã postea aduenit aĩa aĩalis. g̃ aĩa ad/ uenit mãe que pus ɔstituta est ab illa que est cã pficiẽdi ma teriã in q̃ aduenit illa alia. s. aĩali. g̃ nõ aĩalis nisi existẽs in subto. g̃ est accñs. ¶ Itẽ vita que est in potẽtia vita est in po tẽtia mãe fm̃ itellectũ phi. cũ igit sola aĩa vegetabilis sit in tali potẽtia sola ipa erit act9 talis que est act9 corporis potẽ tia vitã hñtis. ¶ Itẽ viuẽ dĩ multiplr vt dicit Ar. in 2° de aĩa. ⁊ vno mõ est itelligẽ. g̃ aliqd hñs vitã in potẽtia est hñs vitã itellectiuã in potẽtia. ⁊ fm̃ hoc itellect9 eẽt eius act9 qd est ɔtra phm̃ q dicit q2 itellectus nullius corporis est actus. ¶ Itẽ aĩa itellectiua est act9 habẽtis itelligere in potẽtia. ni hil aũt põt itelligẽ nisi ipa. g̃ ipa est act9 suipsius. ¶ Itẽ phs in p° de somno ⁊ vigilia dicit q2 cui9 est potẽtia ei9 est act9. si igit viuere dĩ itelligẽ cui9 est potẽtia viuere ei9 erit intelli gere fm̃ actũ. sed corpis est potẽtia viuẽ. g̃ ei9 erit fm̃ actũ itelligere. qd falsum est. ¶ Itẽ querit q̃re dicat potẽtia vitã habẽs ⁊ nõ potẽtia viuẽs. Itẽ cũ suscipe vitã fm̃ rõnẽ sit añ

Cõmen. 1°.

Tex. cõ. 13.

3. de aĩa. t. c. 4. ⁊ infra t. 2. de gñõne aĩalium capi° 3°.

hẽre vitã. videt q2 potius deberet dicere potẽtia vitã susci/ piẽs q̃ potẽtia vitã hñs. ¶ Itẽ semina aĩaliũ ⁊ fruct9 plãta/ rũ sunt potẽtia vitã hñtia ⁊ corpa phica. g̃ videt q2 aĩa taliũ corporũ sit act9. qd falsum est q2 nullus actus aĩe manifestat in illis nisi trãsmutatis illis corporib9 ad aliã formã. ¶ So lutio. dicimus ⁊ supponimus hic q2 aĩa vegetabilis put est spẽs aĩe nõ est nisi in plãtis s3 put est potẽtia est in aĩalib9. Etiã sensibilis put est spẽs aĩe nõ est nisi in brutis. put aũt est in potẽtia est in hoib9. siĺr rõnalis put est spẽs aĩe est in hoib9. Si võ accipiat aĩa fm̃ suũ gen9 tũc illõ genus ponet nãm aĩe fm̃ pm̃as ptãtes aĩe que postea determinãtur per ɔ̃ñtes dĩas. ⁊ ille sunt ptãtes vegetabilis. ⁊ sic dicta aĩa ve/ getabilis fm̃ gen9 erit in q̃libet suarũ spẽrũ. dico igit q2 aĩa vegetabilis nõ est act9 corpis hoĩs nec ẽt sensibilis. Siĺr nõ est act9 corpis bruti s3 illi9 idest hoĩs est actus rõnalis tm̃. ⁊ illi9. i. bruti sensibilis tũc ⁊ plãte vegetabilis tm̃. ¶ Ad pm̃ g̃ dõm q2 diffinitio aĩe phica est hoc est explicãs subam aĩe in hac mã hoc mõ quo pprũ est nãlis diffinire. ⁊ iõ necesse est corp9 organicũ oblique cadere in diffinitione. q2 forma nã/ lis h3 diffinitionẽ fm̃ q2 h3 eẽ in hac mã. ⁊ qd Ar. dicit potẽ tia vitã hñtis. l3 potẽtia nõ dicit nisi respectũ mãe ad actu3 aĩe q est viuẽ. Ille. n. respect9 potẽtie est ⁊ nõ actus. nunq̃. n. Ar. itẽdit hoc qd Grego. ei iponit. s. q2 sit aĩa act9 corporis erñtis in potẽtia ad aĩam: imo illi9 nõ est actus. ⁊ hoc p3 per phm̃ q dicit in 2° de aĩa. Est aũt nõ abijciẽs aĩam ⁊ cũ potẽ tia sit. sicq2 viuẽ fm̃ q2 est hñs vitã illud nõ est abijciẽs aĩa3 q2 ipsa est iã act9 ei9. Illud aũt qd est potẽtia corp9 hui9 nõ est habẽs aĩam. sicut est semen aĩalis vel fructus plãte. potẽ tia eni vitã habẽs ponit in diffinitione ad differentiã quo/ rũdã phicorũ corporũ que nõ habẽt ptãtẽ hñdi sicut minera/ lia ⁊ lapides. ¶ Ad aliud dõm q2 l3 corpus suscipiat vitã tm̃ respect9 corporis ad actũ est respectus potẽtie. ¶ Ad aliud dõm: q2 vita est aĩe sicut potẽtie actiue: ⁊ corporis sicut pas/ siue. vnde p3 q2 ille rõnes Greg. ex praua itelligẽtia ire Ar. pcedũt. ¶ Ad aliud dõm fm̃ phabita q2 in solis plantis est aĩa vegetabilis vt spẽs ⁊ vt act9. In brutis aũt sensibilis est vt act9. ⁊ pp hoc illa imediate aduenit corpi organico ⁊ ve/ getabilis nõ est in eo nisi vt potẽtia. nihil tñ phibet q̃n ope ratio vni9 potẽtie sensibilis aĩe pus manifestat q̃ opõ alte rius potẽtie. Et similr dico de aĩa rõnali in hoĩe. ⁊ hoc dicit Auicẽna in 6° de aĩalib9. dicit. n. q2 aĩa vegetabilis est in plã tis faciẽs suũ corp9. ⁊ sensibilis in brutis in q̃ nõ est vegeta/ bilis nisi vt potẽtia. ⁊ siĺr est de rõnali in hoib9: ⁊ hoc innuit ẽt phs in 2° de aĩa dicẽs q2 viuere viuẽtib9 est eẽ. ⁊ sentire sentiẽtib9 est esse. hoc eni viuere qd est esse fm̃ actũ viuẽti/ bus est tm̃ habere principium vite qd est aĩa vegetabilis. Sed viuere nõ est esse sentiẽtibus sed sentire: hoc est princi piũ primi sensus habere qd nõ est aĩa vegetabilis sed sensi bilis. Et per hoc p3 q2 aĩa rõnalis ⁊ sensibilis nõ sunt acci/ dẽtia: q2 prime adueniũt mãe. ⁊ per hoc p3 solo ad sequẽs. ¶ Ad aliud dõm q2 viuere qd dicit intelligere est illud qd est ab aĩa itellectiua. nõ qdẽ a potẽtia est que dicit itellect9. ⁊ hoc bene põt suscipere corpus organicũ hoĩs. ¶ Ad aliud p3 solo per diffinitionẽ duplicis potẽtie. s. actiue ⁊ susciplen tis. ¶ Ad aliud dõm: q2 cum dicit cuius est potẽtia eius est actus. actus põt intelligi duob9 modis. s. secũdus ⁊ prim9. secũdus aũt est operatio. ⁊ si de hoc intelligat potẽtia suppo nit potẽtiã actiuã que nõ ɔuenit corpori nec actus eius. ⁊ sic pcedunt obiecta. Si aũt actus supponit actũ primũ tũc po/ tẽtia est potẽtia mãlis receptiua que ɔuenit corpori ⁊ similr act9 ⁊ hoc mõ obĩo nõ pcedit. ¶ Ad aliud dõm q2 habere sonat in habitu3 q cõpetit actui formali. viuẽs aũt sonat in agere qd cõpetit corpori. bene aũt ɔuenit ei habere actũ for me que est actus perfectiuus fm̃ esse. ¶ Ad aliũ dõ3 q2 aĩa nõ est actus corporis vitam suscipiẽtis sed habẽtis vt p3 ex pdictis. ¶ Ad vltimũ p3 solutio per pdicta.

Aĩa vegetabilis vt ẽ spẽs so lũmõ est ĩ plã tis vt võ ẽ po[a] ẽ ĩ brutis ⁊ in hominibus.

Tex. cõ. 10.

Tex. cõ. 37.

¶ Quomodo anima sit actus corporis organici. ⁊ vtru3 hoc sit de diffinitione anime.

Quinto querit q̃õ hmõi est qdcũq2 organicũ. Et vtr3 hoc sit de diffõne. Videt autem nõ eẽ de diffõne. q2 potẽtia vitã habẽs nõ est nisi cor pus organicũ vt dicͭ Cõstãtinus. g̃ videt sup/ poni per hoc q2 potẽtia vitã hñs nõ est nisi cor pus organicũ vt dicͭ Cõstãtinus. ¶ Preterea

dicit phūs in 4° topicoꝝ ꝙ peccāt ponētes genus in partē
q: genus ꝑdicaꝛ de eo cuius est genus, pars aūt nō. cū igiꝛ
corpus viuēs ꝭm Porphyriū sit genus totius aīalis nō de-
bet poni in diffinitione partis. Si forte dicaꝛ ꝙ hec diffini-
tio māl is est. Cōtra hoc est ꝙ nō assignaꝛ in ea ex q̄ fit sicut
in diffinitione mālī assignari ꝯsueuit. ℂ Itē oē organicū est
corpus perfectū in distinctione suarū partiū ⁊ signa suoꝝ or
ganoꝝ ⁊ cōpōne suarū partiū. In toto igiꝛ erit actu existēs.
nullū aūt actu existēs sic vniꝛ alteri ꝙ ex ipo ⁊ altero eēntia-
liter fiat vnū. ğ ex tali corpore ⁊ aīa nō fiet vnū. ℂ Item oīs
motor ꝑcipue ꝭm locū in motu ꝓcessiuo nō tm̄ est act⁹ sed ēt
est actu ens in seipo: aīa sensibilis ⁊ rōnalis est talis motor:
ğ est actu ens in seipso. ex actu aūt ente in seipso ⁊ alio nō fit
vnū eēntialiter. ğ ex aīa tali ⁊ corpore nō fit vnū. ℂ Itē suba
cognosciꝛ actu ens in seipsa ⁊ nō habere depēdentiā ad ac-
cidēs per hoc ꝙ separaꝛ ab accidēte lȝ accidēs corrūpaꝛ qm̄
nō est suba. cū igiꝛ aīa rōnalis separeꝛ a corpore ⁊ maneat
in seipsa ipsa suba erit in se perfecta. nihil aūt taliū vnibile
Tex. cō. 49. est alteri per eēntiam vt ꝓbaꝛ in 7° metaphysice. ğ videꝛ ꝙ
aīa rōnalis nō possit eē actus corporis. ℂ Itē mā magis est
separabilis a forma q̄ȝ forma a mā: q: sicut hētur in fine pri
Tex. cō. 62. et 63. mi physicoꝝ vna mā numero pōt eē sub diuersis formis suc
cessiue sȝ nō vna forma in diuersis materijs. ğ vr̄ ꝙ magis
ꝯtingat corp⁹ eē sine aīa q̄ȝ aīam sine corpore. sȝ aīa rōnalis
est sine corpore: ğ corp⁹ multo magis sine aīa: ğ vtrūqȝ actu
12. me. cō. 35. ⁊ ens est sine altero. ğ ex ipsis nō fiet eēntialr̄ vnū. ℂ Itē Cō-
8. ph. tex. c. 37 mētator super metaphysica dicit ꝙ si duo cōponanꝛ ⁊ vnū
eoꝝ inueniaꝛ sine altero ꝙ ⁊ reliquū pōt inueniri sine alio. ⁊
dat exēpliū in hydromelle. cū ğ aīa inueniaꝛ sine corpore corp⁹
erit sine ea ita ꝙ vtrūqȝ sit actu ens. ergo ex ipsis nō fit vnū.
ℂ Iuxta hoc queriꝛ vtrū corp⁹ organicū sit vnū vel plura. ⁊
videꝛ ꝙ vnū. q: oīs ꝑfectio vna est vnius ꝑfectibilis. cū igr̄
aīa sit vna in quolȝ corpore vt ꝑfectio in ꝑfectibili ipm cor-
pus organicū est vnū. ℂ Sed ꝯtra hoc est ꝙ corp⁹ organicū
diuersitatē hēat partiū in nā ⁊ specie. ⁊ talia nō psūt eē vnū.
ğ corp⁹ organicū nō est vnū. ℂ Preterea si esset vnū simplr̄
tūc nihil eēt rōne vnū vl̄ vt idiuisibile: vel vt ꝯtinuū. nō rō-
ne q̄a os nō hȝ rōnē carnis. nec caro nerui nec pes manus
nec vt idiuisibile nec vt ꝯtinuū. q: ꝯtinua sunt quoꝝ termi-
nus idē sed nō est idē terminus carnis ⁊ ossis cū sint diuer-
sarū nārū. ğ nullo mō est vnū. ℂ Si forte dicaꝛ ꝙ est vnū in
ordine ad vnū. Cōtra vnitas in ordine dicit multitudinem
simplr̄ ⁊ vnitatē hȝ qd. ⁊ talis vnitas nō est receptiua vnius
forme nālis ⁊ subalis. ğ videꝛ ꝙ corp⁹ organicū nō hēat ani
mā vnā cū aīa sit forma nālis ⁊ subalis. Et hic fuit qdā er-
ror antiquoꝝ quē tāgit Auicēna in li° 6° de nālib⁹ dicēs ꝙ
secta fuit que dixit ꝙ aīa nō est vna sȝ multe. ⁊ ꝙ aīa que est
in vno corpore est collectio aīarū. s. aīe regētis ⁊ apphēden-
tis. ⁊ aīe rōnalis ⁊ irascibilis. Et rōnati sūt dicētes qm̄ pos-
sumus dicere oēs aīas esse vnā aīam cū vnaqueqȝ differat
ab alia ⁊ habeat ꝓpriū locū. rōnalis enim hȝ cerebrū. irasci
bilis cor hȝ. ꝯcupiscibilis hȝ epar. In idē videꝛ icidere snīa
de armonia quā tāgit Aristo. in ꝑmo de aīa. ⁊ est snīa Em-
pedoclis. Et q: hec snīa credibilis fuit multis et est hodie
credibilis ideo fortius disputādū ꝯtra ipsam. ℂ Et ponan
Tex. cō. 52. vsqȝ ad textū cōmē. 61. tur ꝑmo rōnes Aristo. qbus eā esse improbat ⁊ sue rōnes in
vniuerso sunt septē. Quarū ꝑma hec est. oīs armonia ratio
siue ꝯcordia est ꝯtrarioꝝ cōpositoꝝ vel ipsa cōpositio eorū-
dem. nulla aīa est talis. ğ nulla aīa est armonia siue ꝯsonan-
tia ꝯtrarioꝝ. Prima ꝓbaꝛ ex diffinitione armonie. q: ar-
monia nihil aliud est q̄ȝ ꝯcordia siue equalitas ꝯtrarioꝝ cō
mixtoꝝ in cōpositiōe corporis cōplexionati. 2ª ꝓbaꝛ ex hoc:
ꝙ aīa mouet motu alio q̄ȝ corp⁹ cōplexionatū moueaꝛ ex na
tura. mouet eñ ꝓcessiue qui mot⁹ iducit penā ⁊ lassitudinē
ꝓpter hoc ꝙ nō est de nā corporis cōplexionati sic moueri.
ℂ Scđa hec est: nulla armonia mouet aliqd nisi ad locum
vnū. aīa sensibilis ⁊ rōnalis mouēt ad loca multa. ğ nō sunt
Tex. cō. 7. armonia. Prima ꝓbaꝛ in ꝑ° de celo ⁊ mūdo. ꝙ corp⁹ cōpo
situ ⁊ cōmixtū sequiꝛ motū dominātis in ipso. Et iō si dn̄aꝛ
in eo graue moueꝛ deorsum. si vō leue moueꝛ sursū. sed in
Tex. cō. 49. oibus corporib⁹ aīatoꝝ dn̄aꝛ graue. s. aq̄ ⁊ terra vt di in 2°
de gn̄atione ⁊ corruptione. ğ 2ª ꝓbaꝛ ad sensum q: videm⁹
aīalia moueri ante ⁊ retro ad dextrū ⁊ sinistrū sursū ⁊ deor
sū. ℂ Tertia est hec: oīs armonia est in ꝯtrarijs cōmixtis

vt corporea virtus siue forma corporalis. nulla aīa sic est in Te. cō. vlt.
ꝯtrarijs. ğ ⁊c. Prima probaꝛ sic. di in fine primi de gnōne ⁊
corruptione. ꝙ cōmixtio est mixtibiliū alteratoꝝ vnio ⁊ illa
vnio eoꝝ est armonia mixtoꝝ. vnio āt illa est in ipsis mixtis
vt forma corporis que resultat ex cōtrarijs sic adeq̄tis ⁊ ita
erit forma corporea. 2° vō ꝓbaꝛ idirecte sic. q: si dareꝛ ꝙ aīa
eēt taľ vnio mixtoꝝ oporteret ꝙ vbicūqȝ eēt vnio mixtoꝝ ꝙ
ibi eēt aīa ⁊ ita lapides hērēt aīam. Preterea cū ars faciat
multas cōmixtiones electuarioꝝ ⁊ coloꝝ ⁊ aliorū opȝ ꝙ in
q̄libet mixtura eēt aīa. ℂ Quarta est hec. quorūcūqȝ passio-
nes ⁊ opera hn̄t diuersas rōnes penes eēntiā sūptas illa dif
ferūt per subam ⁊ rōnē. passiones ⁊ opera aīe aspersione ar-
monie ⁊ operibus eius habēt diuersas rōnes penes eēntiā
sumptas: ğ aīa differt ab armonia per subam ⁊ rōnē. Pri-
ma pȝ per se. 2° vō ꝓbaꝛ per iductionē passionū ⁊ operū ar-
monie ⁊ aīe. Opus eñ armonie est eq̄re cōtraria in mixto.
opus vō aīe est sentire itelligere ⁊ mouere ꝭm locū ⁊ vege-
tare ⁊ nutrire quoꝝ pȝ eē diuersas rōnes ꝭm subā sūptas.
ℂ Quinta est ꝓcedēs super diuisione in armonia enim nō
psūt accipi nisi duo. s. cōposita ⁊ cōpositio. cōposita autē nihil
faciūt ad ꝓpositū ꝭm ꝙ penes māni tm̄ ꝯsideranꝛ: q: sic nō
ꝯstituūt corp⁹ aīatū ⁊ ita nō erūt ꝓxima aīe ita ꝙ hēant ꝯue
nientiā ad ipsam. cōpō vō facit ꝯtraria esse in corpore aīato
subaliter diuersa ab aīa. Cuius probatio hec est. Quecūqȝ
sunt cōposita ⁊ nō aliter hn̄t potētiā vt moueanꝛ ab aliquo
motore illa sic cōposita differūt subaliter a motore illo. ꝯtraria
sic cōposita ⁊ cōplexionata in tali armonia habēt potētiā ꝙ
moueanꝛ ab aīa. vnde cōpositio talis subalr̄ differt ab ipsa
aīa. Prima ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ motor ⁊ motū subalr̄ differunt.
2ª pȝ ex hoc ꝙ aīa nō mouet oē corpus sed sic cōplexionatū.
ℂ Sexta rō est hec. Oīs armonia que est in multis multi-
pliciter fit. In qbusdā eñ fit dn̄ante sicco. in qbusdā dn̄ante
frigido. in qbusdā calido. in qbusdā humido. in qbusdā fri
gido ⁊ sicco. in qbusdā calido ⁊ sicco. in qbusdā frigido ⁊ hu
mido. in qbusdā calido ⁊ humido. Et dn̄iū eoꝝ multiplex
est. s. in parte dupla ⁊ tripla ⁊ q̄drupla ⁊c̄. vel sextupla vel sex
quitertia ⁊c̄. vel super bipartiēte ⁊ sub q̄dripartiēte ⁊c̄. est āt
armonia ad eq̄le oium ꝯtrarioꝝ. Cū igiꝛ diuerse sint aīe: si
aīa est que est armonia cābiꝛ diuersitas potētiarū aīe ex di-
uersitate armonie. ⁊ ita ex aliq̄ armonia cābiꝛ intellectus: ⁊
ex aliq̄ sensus: ⁊ sic de alijs qđ oīno absurdū est ⁊ ipossibile
⁊ etiā volenti fingere ipossibile assignare. ℂ Septima rō est
hec. Cū videamus in corpore multa esse mēbra: que habēt
armonias in corpore vno erūt diuerse numero. in vno mē-
bro diuerse erunt aīe vt in manu. q: in manu alia est armo Primo de aīa tex. cō. 59.
nia ossis alia autē carnis. alia nerui. ℂ Postea ponit phūs
duas rōnes Empedoclis qbus ꝓbat suā snīam. quarū pri
ma hec est. Quicqd remoueꝛ remoto aliquo vl̄ est idē ꝭm
nām vel ꝭm formā. aīa sic remoueꝛ remota armonia corpo
ris. ğ idē est illi ꝭm nām vel ꝭm formā. 2ª est q: nos videm⁹
ꝙ sensus soluiꝛ soluta armonia carnis. ⁊ poniꝛ posita armo
nia carnis. ergo videꝛ ꝙ sensus sit armonia. Hāc opinionē
tāgit Greg. nicen⁹ attribuēs eā Dinarcho ⁊ Synne phis
qui ꝯtradixerūt Socrati. q: positio Socratis fuit aīam nō
esse armoniā. ⁊ dixerūt aīam qdē assimilari armonie: corp⁹
aūt lyre. Et in his in phedrone ꝯtradicit Plato per sex rō-
nes: quarū prima est hec. Si doctrine sūt rememorationes
erat aīa nr̄a anteq̄ȝ in humana specie gn̄areꝛ. si aūt armo-
nia est, prius quidē nō erat. doctrinas aūt supponit esse re-
memorationes sicut prius ꝓbatū est in phedrone. ℂ Am-
plius aīa qdē aduersaꝛ corpori: ⁊ hȝ rōnē pricipatus in ipo.
armonia aūt nec ꝑest nec aduersaꝛ. nō igiꝛ aīa est armonia.
ℂ Amplius armonia magis ⁊ minus est: armonia intēsio-
ne ⁊ remissione. aīa aūt nō est magis ⁊ minus. ğ aīa non est
armonia. ℂ Amplius armonia alterationē suscipit ꝭm di-
uersam cōpositionē. aīa nō. ergo nō est armonia. ℂ Ampli⁹
anima virtutem ⁊ malitiam suscipit. armonia non. ergo ⁊c̄.
ℂ Amplius aīa cum suscipiat cōtraria seorsum. i. sine corpo
re substātia est ⁊ subm. armonia aūt qualitas est ⁊ in subto.
substātia aūt a q̄litate aliud est. aīa ergo ab armonia aliud
est. Postea soluit Greg. nic⁹ ad rōnē Dinarchi ⁊ Synne
ex verbis Platonis sic dicēs in phedrone, nēpe armoniā
participare aīam vel incōueniens: sed non ex hoc armonia
est. Et dat instātiā sic dicēs: neqȝ eñ qđ virtutē participat
virtus

virtus est. Nō eni; illoꝝ fuit hec. Quicqd participat aliquo semp est illud. aia participat armoniā: ergo semp est illō. s. armonia. Inde sequit̄ si aia dicat̄ crasis vel eucrasia corporis siue crasis tantum valet quantum armonia siue complexio cōtrariorum ꝑm distinctionem complexionum.

¶ Cōtra hoc autē ꝙ plures aie ponunt̄ in vno corpore dicit Ar. in 16° de aialib⁹ sic. Aia vna est in corpore ꝛ qōlibet mēbru; hʒ cōicationē cū aia. ꝛ idē dr̄ mēbrū equoce sicut mēbrū mortui. vn̄ manifestū ꝙ in q̄libet mēbro aia est potētia. ꝛ in quodā ꝑpinquor. ꝛ in quoda; remotior. Infra tn̄ disputabimus de hoc. Utru; in vno aiato aia sit vna amplior inq̄stione. [Rōnis decisio] ¶ Solō. dōm ꝑm Auicēnā: ꝙ aia est ꝑfectio p̄ma corporis nāl̄is instr̄alis hn̄tis opa vite. ꝛ ꝑm hāc diffōnē organicū est ps diffōnis ꝛ instr̄alis ꝛ organicū accipit̄ ꝓ eode;. Et ꝑm hoc dōm ad rōnē Constab. ꝙ lʒ corpus organicu; accipiat̄ ꝓ eodē: ꝛ ꝑm hoc supponat̄ per potentiā vitā hn̄tis: tn̄ lꝫ potētia vitā hn̄s aliū respectū māe ad forma; siue corporis ad aiam dicit. lꝫ organicū eni dicit respectū ad potētias aie que opant̄ in organis. ſʒ lꝫ potētia vitā hn̄s dicit respectū corporis ad ipsa; aia;. q̄a vita est actus aie ꝑm se vt infra ꝓbabit̄. q̄a viuere ꝑm Ar. viuētib⁹ est eē. hʒ vō Cōstab. [2° de aia. t. c. 37] qui dicit nō eē de diffōne dōm ꝙ ipse itelligit ꝙ supponat̄ ꝑ lꝫ potētia vitā hn̄s: lʒ dino nō sint idē ꝑm rōnē. ꝛ hoc videt̄ velle Ar. ex ipso mō loquēdi cū dicit aia est ꝑfectio p̄ma corporis physici potētia vitā hn̄s. hmōi aūt est qōcūq; organicum. ¶ Ad aliud dōm ꝙ diffinitio aie nāl̄is nō est data ꝑ [Nō ꝙ corp⁹ positū i diffō- ne anime nō ē corp⁹ qō ē genus i p̄dicto ſb stantie.] mām ex qua fit aia sed in qua est. ꝛ ideo corpus qō ponitur in diffinitiōe nō est corpus qō ponit̄ genus in Porphyrio. ¶ Ad aliud dōm ꝙ corpus organicū nō est actu nisi per animā. cum aūt nō habeat aia; nō est corpus organicu; nisi equoce vt hō mortuus dr̄ hō. figure vō corporis ꝛ mēbroꝝ ꝛ cetere qualitates nō faciūt corpus actu eē: sed sunt ꝓportiōes [Rōsʒ i^m dō- ctorē q̄uo dis- pōnes facien- tes ꝓ for^e tpe p̄cedūt formā ꝛ ſbm rōnem tā sequant̄.] ꝛ adoptatiōes materie que suba ꝛ rōne sequunt̄ aiam. Tpe aūt nihil ꝓhibet eas p̄cedere ipsam. sicut ois mā gn̄abiliu; ꝛ corruptibiliū suā formā tpe p̄cedit. ¶ Ad aliō dōm ꝙ hec ꝓpositio ē falsa si vniul'r ponat̄. Ois motor hʒ locū ꝓcessiuū nō solum est actus sed actu ens per seipm̄. sensibilis eni aia est motor ꝓcessiue ꝑm locū in brutis: ꝛ tn̄ nō est act⁹ ens per seipa;: sed est act⁹ corporis solū. Si vō nō vniul'r sed de aia rōnali tn̄ ꝓponit̄ tūc supra soluta est argumētatio vbi distictū est ꝙ aia rōnalis nō tn̄ est suba per se ens nec tn̄ act⁹ ſʒ suba ꝛ actus. sed si eēt suba per se ens tn̄ nō eēt vnibilis alteri per cōstitutionem vni⁹ per suba;. ¶ Ad aliud dōm ꝙ corpus hn̄ sepat̄ ab aia vt mā: sed nō vt actu manēs vt sbm sepat̄ ab accn̄te. Sil'r aia rōnalis depēdētiā hʒ ad corp⁹ eo ꝙ est vnibilis ei ꝛ vnit̄ ei in resurrectione nouissima. ꝛ ideo cū sic vtrūq; depēdeat ad alteꝝ ex eis fit vnū per substātia;. ¶ Ad aliud dōm ꝙ dictu; Cōmentatoris intelligit̄ de his que cōueniūt vt mixta in cōmixtiōe sicut mel ꝛ aq̄ in hydromelle. oia eni miscibilia sepata actu sūt an̄q; misceātur. sicut dicit in fine de gn̄atione ꝛ corruptione. sed nō itelligit̄ illud de his que cōueniūt vt eētialia sicut actus ꝛ mā. ¶ Ad illō [Corp⁹ organicū est vnū spe actu numero ꝛ rōne.] qō iuxta hoc queritur de vnitate corporis organici dōm ꝙ corpus organicū est vnū specie actu numero ꝛ rōne. Spe: q̄r nullū mēbroꝝ hʒ spēm nisi totius. Sil'r actu: q̄a oia actu sūt per vnā aiam vt habitū est ex auctoritate Ar. in lib° de aialibus. Rōne vō: q̄a aia oibus dat rōne; ꝛ esse. Numero vō q̄a totū corpus organicū est vna mā cuius perfectio est aia. [Tex. cō. 12.] Idē aūt numero vt dr̄ in 5° metaphice est ide; mā. ¶ Si vō querit̄ de vnitate ꝛ multitudine dōm ꝙ duplicem hʒ vnitatem. vnā materie ꝛ originis. q̄a sicut dicit Arist. in 16° de animalib⁹. p̄mo gn̄atur cor ꝛ ex corde ꝓducunt̄ oia mēbra animalis cōsequenter: ꝛ ideo ad ipm̄ dirigūtur per colligationem neruoꝝ ꝛ venarum ꝛ arteriaꝝ. Aliam vnitatē hʒ a forma. Oia eni; mēbra influxū vite recipiunt a corde vt dicit̄ in p° de motu cordis. vn̄ qō dr̄ in obiectione ꝙ nō sit vnum spe ꝛ forma falsu; est. ¶ Ad hoc aūt qō obijcit̄ ꝙ alia est rō carnis ꝛ ossis dōm ꝙ hoc veꝝ est ꝑm ꝙ sunt ossa ꝛ caro: sed nō ꝑm ꝙ sunt ptes aiati. hoc eni modo vna sola aia est que dat eis eē ꝛ rōnem. ¶ Ad illud qō querit̄ de armonia dōm ꝙ oēs rōnes Ar. sunt necessarie ꝓcedentes vel ex per se notis vel ex necīo ꝓbatis vt patet in obijciēdo. Rōnes autem Empedo. nō valēt. nō eni necessariū est si aliqd soluit̄ soluto alio ꝙ ipm̄ sit idē illi. Soluit̄ eni ois forma soluta mā p̄ter aiam rōnalē. nec tn̄ idē est illi. Rōnes et posite a Greg. extracte de phedrone Platonis stare pn̄t p̄ter p̄mā. Greg. eni iste platonicus fuit valde cōcedēs cu; Platone doctrinas eē rememorationes ꝛ aias an̄ corpora eē creatas. vnde etiā rep̄hēdit Armoniū phm̄ qui dixit aiam eē suba; incorporeā ꝛ in corpore creatā. Greg. eni tenebat istā ꝯnē ꝙ si aia rationalis non creaiet̄ nisi in corpore etia; destrueretur destructo corpore. sed nos nō ita ꝓbabimus: q̄a nec doctrine rememorationes sunt. nec anima rationalis creata est ante corpus. nec etiam destrueretur destructo corpore.

¶ Quare aia dicit̄ ab Ar. suba ꝑm rōne; siue ratio corporis phici habentis principium motus ꝛ status in seipso.

D Einde querit̄ de diffōne faciente cognoscē substātiam aie ꝑm ꝙ ipsa est rō corporis. Et ponamus diffōnē ab Aristo. positā in 2° de aia vbi sic dicit. Aia est suba ꝑm rōne;. siue aia est rō phici corporis hmōi hn̄tis p̄n^m motus ꝛ stat⁹ in seipo. [Tex. cō. 18.] ¶ Querit̄ ad quid dicat̄ hic rō phici corporis. ꝛ videt̄ ꝑm ipm̄ ꝙ rō dicat̄ ꝙ qderatesse ꝛ diffinitio q̄a sic explanat in l'ra ꝛ dat sil'e in instr̄is artificialibus vt in dolabra cui⁹ dolabre eē est suba ꝛ rō. Et dicit̄ dolabrale eē forma et figura dolabre in mā debita que est ferrū ꝛ calibs. Cu; igit̄ ars imitet̄ nām sicut etiam erit in natura ꝙ forma nature in debita materia substātia erit: ꝛ ratio ipsius materie.

¶ Sʒ cōtra hoc videt̄ eē ꝙ omnis rō que est diffinitio p̄dicabilis est de eo cuius est diffinitio. Si ḡ sit rō aiati: aia p̄dicabit̄ de aiato: qō falsu; est. ¶ Ite; ois diffinitio siue sit nāl̄is siue formalis siue per cām efficiēte; siue finalē sit data: nūq; equipara est seu ꝓbatio rei diffinite hoc est equaliū terminoꝝ ꝑm numeꝝ. cū igit̄ anima sit terminus vnius tm̄ sicut ꝛ aiatum nō pōt aia esse ratio aiati. ¶ Preterea obijcitur de [2° de aia. t. c. 8] simili iductione de dolabra. remota eni forma ꝛ figura a ferro ꝛ calibe dolabre adhuc ferrū ꝛ calibs est mā dolabre que potētia suscipit dolabile esse. ergo videt̄ a sil'i ꝙ remota aia ab aiato corpore adhuc corpus remanet potētia suscipiens vitā ꝛ aiam. qō nō est veꝝ in omni aiato. ¶ Preterea querit̄ de hoc qō dicit corporis phici huiuscemodi habēt̄s p̄n^m motus ꝛ stat⁹ in seipo. tale eni videt̄ eē corpus phicu;. natura eni vt dicit phs in 2° physicoꝝ est p̄n^m ꝛ causa mouēdi et [Tex. cō. 3.] quiescendi eius in quo est p̄n^m per se ꝛ nō ꝑm accn̄s. ꝛ sic aia videt̄ eē suba ꝛ rō ꝛ lʒ corporis phici. qō supra improbatum est. ¶ Itē querit̄ de hoc qō dicit in 2° de aia. ꝙ opʒ confide- [Tex. cō. 9.] rare in ptib⁹ qō dictū est de aia. Si enim eēt oculus aial aia vtiq; ipsius visus eēt. hic enim suba est oculi ꝑm rōne;. hoc enim nō videt̄ veru;: q̄a cū ptes integrales mā sint totius: videt̄ ꝙ nō habeant eē ꝛ rōnē nisi in esse ꝛ rōne totius. ꝛ ita lʒ oculus et nō videat vere: tn̄ erit oculus dūmō sit in aiato corpore. ¶ Solō. dōm ꝙ duplex est diffinitio. s. logica ꝛ nālis. logica est que sumit̄ a forma totius. ꝛ dico formā toti⁹: [Nō ꝺ duplici diffōne logica. s. ꝛ nāli.] que p̄dicabilis est de toto sicut gen⁹ dr̄a ꝛ spēs. ꝛ omnis talis diffinitio de rebus in mā cōsideratis est trāscēdēs: eo ꝙ nō tangit p̄ncipia q̄bus res est sed cognitionis tm̄. ꝛ sil'r est vana eo ꝙ accn̄tia ꝛ opa rei exn̄tis ꝑm ꝙ est existens in natura nō pōt cōcludi vel excludi per ipsam. physica siue nālis sumit̄ ex p̄ncipijs rei exn̄tis: ꝑm ꝙ est in natura existēs. p̄ncipia vō illa sunt mā ꝛ forma. ꝛ dico formā nō que est totius sed partis que est mā. Sūt etiam p̄ncipia efficiens ꝛ finis. ꝛ ideo diffinitio nālis nūq; datur per efficientē ꝛ mām. sic hic digestio est ꝑfectio a nāli ꝛ ꝓprio calore ex iacētib⁹ passionibus que ponit̄ in 4° metheoꝝ. ꝓprius enim ꝛ nālis calor [Tex. cō. 14.] digestiuus efficiēs est cōpletio vō effectuū. Iacentes autem passiones mā. Per formā ꝛ mām dat̄ diffinitio nālis. ꝛ tūc non debet dari vt qdā vitiose dicunt ꝙ hō est id qō constat ex corpore ꝛ aia. talis eni modus diffiniendi nāliter non est nisi in artificiatis in q̄b⁹ sola cōpositio forma est. Sʒ diffinitio nālis dʒ dari per formā nāle; ꝑm ꝙ cōplet ꝛ terminat materiā in eē ꝛ spe per quē modum et date sunt iste due diffōnes aie p̄cedens. s. de qua nūc loquimur: ꝛ non differunt in aliquo nisi in hoc ꝙ p̄ma datur de aia: ꝓut terminat materiā suā que est corpus organicum in eē. 2^a vō ꝓut terminat ipa; in spe nature: ꝛ ideo vtraq; est de aia ꝑm ꝙ ipsa est substātia: ꝛ hoc mō facit cognoscere subam eius. ¶ Ad p̄^m ergo dōm ꝙ obiectio ꝓcedit de diffōne logica. ¶ Ad aliud dōm ꝙ obiectio ꝓcedit ex praua intelligētia l're. nō eni sic itelligit̄

anima eē suba corporis ſm rōnez φ ſit diffinitio eius: prout diffinitio est orō explicās esse rei per ſubalia: ſʒ itelligit aia esse ſuba ⁊ rō corporis qa dat ei eē ſm ſubam ⁊ rōnē in ſpecie nālī. ¶ Ad aliud dōm φ mā aliter ſubijcit operi artis ⁊ aliter operi nature. Operi eni artis ſubijcit mā que ē actu per formā nālē. vñ nec ab arte ſuſcipit niſi formā accñtalem que est forma diuiſionis vel cōpōnis. ⁊ pp hoc etiaʒ mā remanet post ſolutā formā artis ſuſceptibilis adhuc eiuſdeʒ. Sʒ operi nature ſubijcit hyle ſolū qd est ſimplex ſuba ſicut ſupra dixim⁹ in qōne de mā. ⁊ iō formā nālez nō amittit niſi per corruptionē ⁊ ꝑuationē nālis forme: que corrupta est nō equoce. vñ nō per oia est ſile ſed in hoc tm̄. qa ſic figura dolabre eē ⁊ rōnē dat dolabre in ſpē artis ita aia eē ⁊ rōnez dat aiato corpori in ſpē nature. ¶ Ad aliud dōʒ φ p lʒ huiuſcemodi ſupponit organicū. per pn̄ᵐ aūt mot⁹ ⁊ status intelligit pn̄ᵐ motus ꝓceſſiui. ⁊ ſic pʒ ſolo. ¶ Ad aliud dōm φ qñ mā alicuius forme nō variat in ptib⁹: tūc formā illā in terminādo mām non est necesse variari. ſicut pʒ in elītis ⁊ mineralib⁹. ⁊ pp hoc ēt virtus gñs eēntiā vna est per totum in talibus ſicut caliditas in igne ⁊ vis attractiua in adamāte. Quādo autē diuerſitas est ex pte māe ſicut in corpore organico: tūc neceſſe est ⁊ diuerſitatē eē ex pte forme. ⁊ ideo anima ſm ſe pfectio totius est ⁊ rō: ſʒ nō ſm ſe est ſuba ⁊ rō oculi: ſed ſm potētiā viſiuā. nihilominus tñ ſi oculus ſepet vel excecaret ſepat⁹ nō eēt oculus niſi equoce. qa expſſe dic̄ Ar. φ pupilla ⁊ viſus ſunt oculus ſic aia ⁊ corpus ſunt aial.

Mā aīr ſbijcit opi artis ⁊ aīr operi nāe.

2° d̄ aia, t.c.10

¶ Qualiter aia dicat esse pncipiuʒ ⁊ cauſa vite in mortalib⁹. ⁊ quō hec diffinitio faciat animam cognoscere.

Tex. cō. 15.

Equitur querere de diffōne aie que facit cognoſcere eaʒ ſm φ est nā organici corpis. Et ponamus diffōnē poſitā ab Ariſt. in 2° de aia que est talis. Aia est pn̄ᵐ ⁊ cauſa vite in mortalib⁹. Dicit eni phs ibidē. φ iſta diffinitio cōuenit aie ſm ſe ⁊ ptib⁹ eius. ⁊ φ ipa demōſtrat cām in esse ⁊ nō tm̄ dicit qd est eē rei. ꝓcedētes aūt due ſunt ſicut ōnes cōcluſe per iſtā. ¶ Querat igit pmū de ipſa diffōne ⁊ qualr ipſa est faciēs cognoſcere aiaʒ ſm φ ipa est nā et demōſtrās cām in eē. ¶ Querat igit ſʒ quē modū ipa dicit pn̄ᵐ. Est eni pn̄ᵐ esse cauſa formalis ⁊ in ꝓcedētib⁹ diffōnibus est ipſa diffinita ſm φ est forma. ergo videt φ in cōpoſitione illa ēt dicat pn̄ᵐ. Si forte dicat φ nō dī pn̄ᵐ vite hoc erit cōtra diffōneʒ. Actus eni potētia vitā hñtis est pn̄ᵐ vite. ⁊ hoc totū ſuppoſitū est per ꝓcedētes diffōnes. ¶ Preterea per cām ſupponit pn̄ᵐ ⁊ per pn̄ᵐ cauſa: ⁊ ita videt eē ſuperfluū qñ dicit φ aia est pn̄ᵐ ⁊ cauſa vite. ¶ Itē vita videt esse actus determiate potētie aie vt videt Damſ. ponē in 2° lib° ca° 12°. Inobediēs qdē ⁊ qd nō pſuadet rōne inditūʒ ē l. vitale. qd ēt pulſatiuū vocat ⁊ ſciatiuuʒ. ſed ⁊ plātatiuuʒ ⁊ gñatiuū ⁊ nutritiuuʒ vocat. hmōi aūt est ⁊ augmētatiuū qd ⁊ plaſmat corpora. ¶ Itē ois act⁹ ꝓcedēs ab organo determinato in corpore est act⁹ determiate potētie ⁊ nō aie ſm ſe. vita est hmōi actus. ergo erit actus determiate potētie: ⁊ non aie ſm ſe. ⁊ ita nō erit diffinitiuus aie. Prima pʒ ex hoc qd dicit phs φ aia ſm ſe est act⁹ totius: ⁊ ſm ſuas ptes est act⁹ partiū. vñ ps aie est in organo corporis ⁊ ita act⁹ organi erit ſpecialis act⁹ ptis aie. 2ª ꝓbat per ſuppōnē nāliū ⁊ medicorū. ſ. φ a corde est ifluxus vite per arterias ⁊ ſpūs vitalis in totū corpus. Hoc idē videt per diffōnem Dionyſij phi que tāgit in 7° topicoꝝ. ſ. φ vita est motus gñis nutribilis nām aſſequēs. genus eni nutribile est genus vegetabile tm̄. nāʒ aūt aſſequēs dī: qd mouet ad motū nāe ſm ēt φ Damſ. dic̄ φ actus vegetabilis potētie gubernat taʒ nā φ rōne. ¶ Itē omnis effect⁹ in aliquo gñe cauſe inuentus reducit ad cām primā in genere illo: ſicut oē calidū ad calidiſſimū vt ꝓbat in 2° metaphice. igit cū viuere ſit effect⁹ inuētus in gñe cauſe qd est aia reducit ad pmū in gñe illo. ſed pmuʒ in gñe illo est vegetabile. ğ viuere erit actus vegetabilis. iter potētias autē vegetabiles est pmo nutritiua. ergo videt φ vita ſit ꝓprius actus nutritiue potētie. Hoc ēt videt per illā ꝓpōnē auctoris cauſaꝝ. ois cauſa pmaria plus est influēs ſup cauſatū φ ſcōaria. Prima eni cauſa est que cauſat nō cauſante alia. ſcōaria vō que nō cauſat ſine pma: ⁊ in hoc plus influit pma: qa ſubtrahēte ſcōaria cauſalitatē ſuā nō de neceſſitate ſubtrahit pma. Et ſm hūc moduʒ videt eē de vita in

Tex. cō. 4.

vegetabili ⁊ ſenſibili ⁊ rōnali. ſenſibili eniʒ ⁊ rōnali ſubtrahētib⁹ influxū vite ſenſibilis ⁊ rōnalis nō de neceſſitate ſubtrahit nutritiua vegetabilis. ergo vita erit ꝓprius act⁹ vegetabilis. Et ſilr est in potētijs aie. ſ. nutritiua / augmētatiua / ⁊ gñatiua. Augmētatiua aūt ⁊ gñatiua ſubtrahētib⁹ cālitateʒ ſuā nō de neceſſitate ſubtrahit nutritiua. ğ nutritiua erit potentia cuius actus erit vita. ⁊ ſic non erit vita diffinitiua aie ſed potius nutritiue potentie. Qd ſi cōcedatur.

¶ Cōtra. ois actus aie in oī organo corporis est actus ſm ſe ⁊ nō ſm aliquā ptē ipſius. vita est hmōi actus aie. ğ est act⁹ aie ſm ſe: ⁊ nō ſʒ aliquā pteʒ ipſius. Ueritas pme pʒ ex hoc φ actus ptis aie est in pte corporis ſm aliqd organū ſpāle: ſicut actus vtutis viſiue est in pupilla oculi tm̄. 2ª pʒ ex hoc φ totum corpus dī viuuʒ in oibus organis ſicut ⁊ totum est potētia vitā ſuſcipiēs. ¶ Itē ois actus qui ſm oēs vel multas potētias est alicui⁹ nō videt eē alicuius illaꝝ potētiarū ꝓprius. vita est hmōi actus in potentijs aie. ergo nō est alicuius virtutis aie ꝓprius. Prima pʒ per diffōnē ꝓprij. proprium enim est qd vni ſoli cōuenit. 2ª pʒ in 2° de aia vbi dicit. multiplr aūt ipſo viuere dicto. ⁊ ſi vnum hoꝝ aliquid inſit ſolum ipm dicimus viuere vt intellect⁹ ſenſus ⁊ mot⁹ ⁊ status ſm locum. adhuc ⁊ motus ſm alimētum est viuere. *Tex. cō. 13.*

¶ Iuxta hoc querit quō hec diffinitio ſit dicēs cām pp qd in demōſtratione. ꝓcedētes vō ſint vt ōnes demōſtrationū. ꝓbat eniʒ in 2° poſterioꝝ per multas rōnes φ diffinitio non pōt eē cōcluſio demōſtrationis ſed mediū. vñ dicit ibidē φ pncipia demōſtrationū diffōnes ſunt. quaꝝ nō eē demōſtrationeʒ oſtēſuʒ est. ꝑus aūt erūt pncipia demōſtrabilia ⁊ pncipioruʒ pncipia ⁊ hoc in ifinitū ibit. ¶ Itē ibidē diffinitio qdem ipſius qdest ⁊ ſuba est: ſed demōſtrationes oēs vident eſſe oēs ſuppoſitiue ⁊ accipientes qdest vt mathematice. qd est vnitas qd par qd impar. ⁊ alibi ponit ibidē plures φ diffinitio nō pōt eē cōcluſio demōſtrationis. ğ videt φ nō veruʒ dicat phs de iſta diffōne φ est vt mediū demōſtrationis. Alie vō due vt ōnes. ¶ Preterea qrit iuxta hoc quō hec diffinitio demōſtrat nāʒ aie ⁊ quō applicat toti aie ⁊ ptib⁹ eius. *Tex. cō. 8.*

¶ Solo. dōm φ in omni nā tres cauſe coincidunt in vnū ſic dicit Ariſt. in 2° phy. efficiēs finalis ⁊ forma. Dico aūt has incidere in vnā: nō φ modus cauſalitatis ſit vnus. ſʒ quia vna res que est forma diuerſis rōnib⁹ ⁊ conſiderationib⁹ ſit forma efficiēs ⁊ finis. efficiēs aūt est nō formaʒ. qa ſic efficeret ſeipaʒ. ſed est efficiēs eē cōpoſiti ⁊ cōpōnes ōntes eē. ſed eſſe cōpoſiti efficit per ſeipaʒ formā. cōpōnes aūt ōntes efficit per potentias ⁊ virtutes ſuas: ⁊ de hoc effectiuo ꝓprie intelligit qd dicit phs in 2° de aia. φ in patiēti ⁊ diſpoſito acti noꝝ videt eſſe actus. ſm eni hunc moduʒ vult ibi dicere φ aia est actiuū ⁊ ēt est actus ei⁹ in aiato corpore. vñ diſtiguit φ dī duplr quo viuimus ⁊ quo ſanamur ⁊ quo ſcim⁹. Uno eni mō dī quo viuimus vt forma effectiua vite. ⁊ alio mō vt corpore organico vitā ſuſcipiente: ⁊ ſm hūc modum viuē viuētibus est eē ſm nām vt dicit ibidē. ⁊ quo viuimus ſic effectiuo formali vite est rō ⁊ ſuba viuētis ſicut ⁊ quo ſana mur ⁊ quo ſcimus vt formali effectiuo est ſanitas ⁊ ſcia. quo aūt ſanamur ⁊ quo ſcimus vt ſuſcipiētes ſanitatem ⁊ ſciam est ſubm ſcie qd est aia. ⁊ ſubm ſanitatis qd est corpus ſm totū vel ſm ptes. Aia vō est forma ſm φ est in hac mā ⁊ est finis ſm φ est intēta ab efficiēte pmo vt terminās opationē eius ſup mām. ¶ Ad pmū ergo dōm φ vt vult Ariſt. in 4° topi. pmuʒ ⁊ pn̄ᵐ ſunt idem. ⁊ pp hoc pn̄ᵐ non ſupponit hic cām ſed cōditionē cauſe. que conditio est pn̄ᵐ eſſe ⁊ ꝓpriuʒ primuʒ ſiue imediatū. cauſa vō ſupponit efficientē. efficiēs vō ſm rōnē ſue cauſalitatis ſolum ſic cauſa est ⁊ nō est cauſata. Qd patet qa forma effectiua est per efficientē. ⁊ finis est iductus per opationeʒ eius. mā vō trāſmutata est per motum qui est ab efficiēte. vñ cauſalitas efficiētis est ſup tres alias cauſas: ⁊ ideo ipſa pn̄ᵐ dicitur cauſaruʒ: ⁊ ſic ſumit hic cauſa in diffōne Ariſto. quādo dicit anima est pn̄ᵐ ⁊ cauſa vite. ⁊ per hoc patet ſolo ad duo pª. ¶ Ad aliō qd obijcit de vita dōm φ vt probant obiectiones vita est actus aie ſm ſe: ⁊ non alicuius ptis aie per ſe. ⁊ hoc ēt pʒ per diffinitioneʒ aie ſupra habitā in qua ex pte corporis aiati ponit vitam ſuſcipiens. ex quo de neceſſitate relinquit φ eadem est potentia corporis organici ad vitam ⁊ ad eē animati ſm nām. Damaſcenus aūt nō intēdit dicere φ vita ſit alicuius ptis anime ſm

Tex. cō. 7.

T. c. 24. ⁊ 26.

Nō quō efficiētas efficiētis ē ſup tres alias cauſas. ſʒ cōſidera qa d̄ ſine vī dubiū cū hic nis ſit cā cā̄.

me ſm ꝙ viuere eſt opus nõ gubernatũ rõne. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ cor nõ tm̃ eſt organũ ſed ẽt pncipiuʒ mẽbrorum oium: vt ſupra habitum eſt. ⁊ inquantũ ſic conſideratur fluit ab ipſo actus vite qui eſt actus aie ſm ſe. qa cor talem rõneʒ hʒ ad mẽbra qualẽ anima ad vires. ¶ Ad aliud dõʒ: ꝙ anima in ſuis partib⁹ eſt vt totũ poteſtatiuũ vt ĩfra determinabitur. totum aũt poteſtatiuũ vnũ eſt in ꝓprijs ptib⁹ ſuis ſine ſequẽtibus. In ſequẽtib⁹ aũt nõ ſine pmis ſm ꝙ dicit pħs ꝙ vegetatiuum tm̃ ſepabile eſt a ſenſitiuo ⁊ rõnali ſed nõ econuerſo. ⁊ ſimilr nutritiuum hñ ſepabile eſt in ope illo ab ope augmẽtatiue ⁊ gñatiue ⁊ non ecõuerſo. dicatur ergo ꝙ viuẽ non reducitur ad nutritiuã vt ꝓprius actus illius potẽtie: qa ſic non cõueniret alijs. ſed reducitur ad ipſam vt in qua ſaluatur anima pus vt totũ poteſtatiuum opans: ꝙ tñ quãdo cõiungẽtur ei cetere partes poteſtatis eius etiam in illis exercet eũdẽ actũ. ex hoc eni ꝙ vita eſt actus aie ſm ſe: ⁊ aia ſm ſe ſaluatur in qualibet pte ei⁹ poteſtatiua. relinquitur vitaʒ eſſe actũ cuilibet parti aie cõuenientẽ. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ vita eſt pme aie que eſt vegetabilis. ſed quia non cõuenit ei per partes vegetabiles ſʒ per ſe pm. ideo ẽt eſt actus aie ſenſibilis ⁊ rõnalis. vñ ſicut dicit pħs viuere viuentib⁹ eſt eẽ. ita dicitur ꝙ viuere ineſt aialibus pp ſenſuʒ pmũ qui eſt tact⁹. tactus enim inter ſenſus ſolus eſt: ⁊ ſenſus ⁊ differẽtia cõſtitutiua aialis vt infra ꝓbabitur. Et ideo dicit ꝙ ſentire ſentientibus eſt eẽ. hoc aũt ſentire nõ eſt niſi ſenſibilem aiaʒ habere. ⁊ ſm hunc modũ etiã intelligere intelligentib⁹ eſt eẽ: ⁊ hoc intelligere erit itelligibilẽ aiam habere ſm actũ: ⁊ ſicut aia diffinitur per ſenſum ⁊ intellectũ in ſpẽm: ita determinatur actus eius qui eſt vita per ſentire ⁊ intelligere. aliter eni vt ſupra habitũ eſt male diceretur corpus aiatuʒ potẽtia vitã ſuſcipiens. ¶ Ad aliud dõm ꝙ verum eſt ꝙ pma cauſa plus influit. ſed hoc nõ eſt pma cauſa potẽtia aliq̃ aie ſed potius aia ſm ſe. cui⁹ pma poteſtas in vegetabili. 2ª in ſenſibili. 3ª in rõnali. Rões aũt que cõtra hoc ſunt cõcedimus de plano. ¶ Ad illud qð vlterius queritur. ſ. qũo hec diffinitio dicit cãm pp quid. dõm ꝙ duplex eſt diffinitio ſicut ſupra habituʒ eſt. ſ. logica ⁊ phyſica que eſt per eſſentialia rei. diffinitio aũt logica pdicatũ eſt in ꝓblematib⁹: ⁊ ideo hʒ pncipia ⁊ cõſiderationes qbus cõſtituitur ⁊ deſtruitur in eſſe vt diffinitio. ⁊ hoc ex ꝓbabilibus cõibus ⁊ non ꝓprijs imediatis: ⁊ de hac nihil ad pſens. qa hec nec eſt mediũ demõſtrationis nec cõcluſio. Illa vo que eſt per eſſentiã rei eſt duplex. quedã enim nõ dicit niſi qd eſt: ⁊ hec reducitur ad ſciam qa: quedã aũt dicit pp qd ⁊ qd ⁊ illa reducta ad demõſtrationẽ facit ſciẽtiã ꝓpter qd. Exemplum pme eſt vt ſi diffiniatur eclipſis ſolis ſic eclipſis ſolis ſolũ eſt defect⁹ luminis in ſole. ſic eni dicendo dicitur qd eſt eclipſis. ſed nõ determinatur cauſa in eẽ. ¶ Aliud

Tex. cõ. 30. exẽplũ eiuſdẽ datũ eſt a pħo in 2° de aia vt ſi diffiniatur tetragoniſmus ſic tetragoniſmus eſt q̃dratũ orthogonũ eq̃laterale eq̃le altera pte longiori q̃drato. hec eni diffinitio nõ dicit niſi qd eſt tetragoniſmus: qð patet qa tetragoniſmus nihil aliud eſt q̃ figura q̃drata eq̃liuʒ laterum tante capacitatis quãte eſt q̃dratũ nõ equaliũ laterum: ſed hñs duo latera longiora duob⁹ alijs. vbi gr̃a: ꝓtrahantur due linee quarum vtraq; ſit. 6. cubitorum ⁊ cõiungantur per duas rectas lineas cadentes ſup ipſas in extremis pũctis quarum vtraq; ſit duorum cubitorum. ſuperficies igitur ĩter has duas lineas cõtẽta quadratuʒ erit hñs duo latera lõgiora duob⁹ alijs. qð habebit in vniuerſo latera. 16. cubitorum. tetragoniſmus aũt eſt q̃dratũ equaliũ laterũ equale illi. ⁊ orthogonũ. i. rectorum angulorum vt. ſ. q̃tuor latera habeat quorum qðlibet ſit q̃tuor cubitorum. Illud eni quadratũ erit. 16. cubitorum ſicut ⁊ illud qð eſt altera parte lõgi⁹. ¶ Diffinitio aũt pp quid eſt dicẽs eẽntiã ⁊ cãm illius ꝓpter quã eſt: ſicut ſi diffiniatur eclipſis ſolis ꝙ eſt defectus luminis in ſole ex eo ꝙ ſubijcitur ei luna. ſic eni tangitur eſſentia eclipſis per hoc qð dĩ defectus luminis in ſole ⁊ tangitur cauſa ꝓpter quã eſt per hoc qð dicitur eo ꝙ ſubijcitur ei luna. Et ẽt in exemplo pħi in 2° de aia. vbi dicit ꝙ media inẽtio eſt cauſa eq̃litatis tetragoni cũ altera pte lõgiori quadrato eſt hec diffinitio dicẽs ꝓpter qd. qa tetragonus eſt orthogonuʒ eq̃laterale equale altera pte lõgiori quadrato ex iuentione media inter latus breuius ⁊ latus lõgius qð ſic pʒ. ſupra dictuʒ ẽ ꝙ tetragonus ſit oium laterum equaliũ vel qðlibet latus hñs latitudinẽ q̃tuor cubitorum. Quadratũ vo altera pte lõgi⁹ vnuʒ latus hʒ ſex cubitorum. alterum vo duorum. mediuʒ aũt inter ſex et duo ſunt q̃tuor eo ꝙ equaliter diſtant a duob⁹ ⁊ ſex. vincunt eni duo in duob⁹ ⁊ vincuntur a ſex in duobus. Et ita pʒ ꝙ hec inẽtio media iter duo ⁊ ſex cauſa eſt eq̃litatis tetragoni ad tetragonũ altera pte lõgius. dicẽdũ ergo ꝙ diffões dicẽtes qd tm̃ ⁊ pcipue mãles ſunt ꝯnes in demõſtrationib⁹ ⁊ nõ note per ſe. ſed diffões dicẽtes qd ⁊ pp quid ſunt pnª demonſtrationũ ſm ꝙ mediũ dĩ pmũ qa ille ſũt note per ſe. Et de his itelligit pħs in 2° poſteriorum. ꝙ nõ poſſunt eẽ ꝯnes in demõſtrationib⁹. ¶ Si vo queratur qũo cõcludatur vna per alterã fiat talis demõſtratio. Omne per ſe lucẽs cui ſupponitur corpus nõ puiũ deficit in illuminando. ſol eclipſat⁹ eſt per ſe lucẽs cui ſupponitur corpus nõ peruiũ. g̃ deficit in illuminando. ¶ Itẽ ſm aliud exẽplũ quadratũ orthogonũ eq̃laterũ ꝓtractũ ſup lineã que eſt media inuẽtio ꝓportionis lateris lõgioris ⁊ breuioris in q̃drato altera pte lõgiori eſt equale q̃drato. Altera pte lõgiori: tetragonus eſt quadratuʒ orthogonũ ꝓtractũ ſup lineã que eſt media iuẽtio ꝓportionis lateris lõgioris ⁊ breuioris quadrato altera parte longiori. g̃ tetragonus eſt quadratum orthogonum equilaterale eq̃le quadrato altera parte longiori. ¶ Similiter ſe habẽt diffinitiones date de aia. pme enim diffinitiones nõ dicunt niſi quid eſt aia: ſm ꝙ eſt act⁹ corporis phyſici organici potẽtia vitam hñtis. ⁊ ꝙ eſt ſuba talis corporis vel ſuba ſm rõneʒ. ꝓpter quã aũt cãm ſit actus talis corporis vel ſuba ſm rõnẽ non demõſtratur illis diffõnibus: ⁊ ideo ſunt vt ꝯcluſiones et nõ vt pncipia in demõſtratione. ⁊ qa cõcluſiones ſunt vt incerte certificate tñ ex certioribus. ideo neceſſe eſt aliaʒ diffinitionem reperiri que dicat cauſam ꝓpter quã aia eſt act⁹ talis corporis vel ſba ſm rõnẽ. hec autẽ eſt iſta qa aia eſt pncipiũ ⁊ cauſa vite corporis phyſici potẽtia vitã hñtis. potentia enim viuentis actus eſt vita. Actus eniʒ viuẽtis potentia eſt vita. cauſa igitur ꝓpter quã aia eſt actus potẽtia viuẽtis eſt: qa eſt pnᵐ ⁊ cauſa vite. fiat ergo talis demonſtratio. Omne qð eſt per ſe pnᵐ ⁊ cauſa vite eſt actus potẽtia viuẽtis ⁊ ſuba eius ſm rõnem. aia eſt per ſe pnᵐ ⁊ cauſa vite. ergo eſt actus potentia viuentis ⁊ ſuba ſm rõneʒ. ¶ Ad illud qð dicitur qũo monſtrat naturam anime: dõm ꝙ hoc modo quo mõſtrat aiam vt nãm. nã eniʒ eſt intrinſecũ pncipiũ mouendi ⁊ quieſcẽdi. vnde cũ dicitur. anima eſt pnᵐ ⁊ cauſa vite. ⁊ viuere dicitur multipliciter ſm opera aie accipitur anima vt natura mouens ad opera illa. ¶ Ad vltimuʒ dõm ꝙ ſicut ſe habet aia ad corpus: ita partes ipſius ſe hñt ad ptes corporis. vñ ſicut ipſa eſt cauſa vite in toto ita per partes influit vitam partib⁹ corporis: pp qð dicit pħs ꝙ ſi oculus eſſet animal viſio eſſet anima ipſi⁹. Et ideo iſta diffinitio tãgit cauſas accidentiũ ⁊ paſſionum. Anime enim oia accidẽtia ⁊ paſſiones ſunt ſm partes ipſius ⁊ ſm opera eius in quibus ipſa anima eſt pncipium ⁊ cauſa. Sic igitur patet determinatio duorum que queruntur de anima. ſ. ſuba ipſius ⁊ natura. Reſtat querere modo quecũq; accidũt circa ipſam: ⁊ ſic patet qualiter he diffiniones ſic ſe habẽt ꝙ vna concluditur per aliã. ⁊ qualiter cauſe accñtiuʒ aie cognoſcuntur per ipſas. ⁊ ideo nõ eſt neceſſe ſpecialr de ipſis diſputare.

¶ De idẽtitate ⁊ diuerſitate anime Utrum ſit vna vel plures in omnibus animalibus.

Deinde tranſeundũ eſt ad qõnẽ de partib⁹ anime. ⁊ de diuiſione. ⁊ de ꝓprijs paſſiõib⁹ in operationib⁹ que accidũt illis. ⁊ que diuiſio videtur manifeſtare ſubſtãtiam ipſius per poſteriora. ¶ Querẽdũ eſt p° de ipſa. ⁊ qa vnũ idiuiduuʒ eſt in ſe. Queratur p° vtrũ aia ſit vna vel multe in oib⁹ aiatis. Et ſi multe. Queratur vtrũ añ corp⁹ fuerit create in cõparib⁹ ſtellis vt dicit Plato. vel in corpore ſint create vel multiplicate. Et ſi ſint in corpore create Utrum imediate cauſentur a deo vel ab intelligẽtijs angelicis ſicut videntur dicere quidam pħorum. ¶ Poſtea vo cõſequenter querendum eſt de diuiſione anime per has dr̃as vegetabilis ſenſibilis ⁊ rationalis qualis. ſ. ſit iſta diuiſio. Et vtruʒ ſit inſufficiens vel non. Et vtruʒ diuidi poſſit aia per rõnale ⁊ irrõnale ſicut diuiditur aial. Et ꝯſĩter queritur Utrũ iſte tres dr̃e anime ſint vna ſuba in aliq̃ vno corpore aiato vel nõ. Et vtrũ in quolibet aiato ſint plures anime vel nõ. Et tãdem querendũ de ſingulis iſtarum differentiarum.

Q-Verat̃ ergo p̄mo Utrū aīa sit vna vel multe in oībus aīatis. Quidā eni pħi vnā aīaʒ eē di/xerūt que pro diuersitate corpoꝝ aīatoꝝ diuersa in eis operat̃ vt̄etes pro r ōne duplici simili: quoꝝ vnū est in aīa rōnali in hoīe. que cum sit vna in diuersis ptib⁹ corporis diuersimode operat̃. In ptib⁹ eni terrestrib⁹ sicut sunt ossa vngues et pili operat̃ solūmō opus vegetatiue. In ptib⁹ aūt cōmixtis accn̄tib⁹ ad t̄peramētū sicut est caro ꝛ neruus sensibilis vegetationē ꝛ sensuʒ. In spiritib⁹ v̄o lucidis ꝛ directis ad virtutes aīales que sunt in capite operatur opus rōnis. 2ᵐ sīle est in igne qui in iuxta se corpora posita ꝓ diuersitate eoruʒ diuersimode operat̃. q̄busdā eni tm̄ cōicat calorē. q̄busdam calorē ꝛ lumē. q̄busdā caloreʒ ꝛ lumē ꝛ sp̄em suā. isti etiā nitebant̃ tali rōne. Distinctio est iter formā mālem ꝛ nō materialē. Et dico formā mālēʒ siue sit accn̄talis siue subālis: que diuisa sua mā manet in qualibet sui parte sicut forma lapidis in lapide. ꝛ forma calidi in calido. Cū autē aīa non sic diuidat̃ ad diuisionem sui subiecti ipsa nō erit forma materialis. ergo non erit forma que est in mā eo ꝙ oīs forma que est in mā mālis est. igit̃ erit forma separata. nulla auteʒ forma separata ꝛ imālis diuersificat̃ ꝓ diuersitate materie in qua operat̃. ḡ nec aīa. sed arbor brutū ꝛ hō sunt subiecta in q̄b⁹ opat̃. ergo ipsa nō erit diuersificata pp illa. sed remanebit vna. ¶ Itē dēt̃ ꝙ diuersitas subiectoꝝ facit ei diuersitatē: ꝛ supponat̃ q̄a sicut aīa hoīs tota est actus toti⁹. ita ḃm partes est act⁹ partiū. hoc eni sīlr supra ꝓbatū est. inde ꝓcedat̃ sic. Diuersitatē essentialē aīe efficit diuersitas mãe. sed in corpore hoīs pro diuersis partib⁹ hec diuersitas inenit̃. q̄a quedā sunt ptes terrestres. ꝛ quedā cōmixte ad t̄peramētū plus attendētes. ergo opʒ ꝙ in aīa humana vna pars diuersa eēt essentialr̃ ab alia qȯ non est veꝝ. ergo si diuersitas materie nō facit diuersitatē aīe: ꝛ sic iteꝝ reddit ꝙ ipsa est vna in omni aīato. Prima v̄o duo sīlia huius secte scripta sunt in lib° Ptolomei. rōnes aūt cōtinent̃ in lib° Auic.

¶ Pōt aūt obijcere aliq̄s ad ideʒ sic. Oīs forma gñis si diuidat̃ necesse est ipsaʒ diuidi per differētias que non pn̄t sil̃ in vnum cōgregari. Ueritas huius pʒ per inductionē diuisionis oīs generis. ḡ si aīa ḃm se ꝛ in genere accepta diuidat̃ per eē. necesse est ꝙ hoc fiat per d̄r̄ias ex opposito ipsam diuidētes. ergo a destructione ꝯn̄tis si nō diuidūt ipaʒ per oppositū nō erit necesse diuidi aīam per eē. sed d̄r̄e aīe sunt vegetabilis ꝛ sensibilis ꝛ rōnalis: que nō sunt opposite differētie sicut pʒ ex hoc ꝙ sunt actu in vno. s. rōnali. ḡ nō diuidunt aīam per se: ꝛ sic relinquit̃ ꝙ aīa sit vna ḃm eē in oīb⁹ aīatis.

¶ Item dicit pħs in 4° topicoꝝ. ꝙ eq̄laterus ꝛ q̄drat⁹ eadē figura sunt sed nō idē triāgulus. Ex hoc accipit̃ ꝙ quecūq̧ diuersitas cōsequit̃ rem ꝙ illā rem p̄cedentē nō facit vnam neq̧ multā. Qȯ pʒ ex hoc ꝙ vnūq̧d̄q̧ est a forma sua. id autem qȯ cōsequit̃ nō est forma sua. cū igit̃ vegetabilis sensibilis ꝛ rōnalis sint ꝯn̄tia aīam ḃm se aīa ab eis nō erit vna neq̧ multe. ¶ Itē qȯ cōuenit alicui per accn̄s nō facit ipsuʒ vnū vel multum esse: vegetabile ꝛ sensibile ꝛ rōnale accidit aīe: ergo nō facit ipsaʒ esse vnā vel multā. Probatio minoris est. q̄a q̄cq̄d nō ꝯuenit alicui per se: ꝯuenit ei per accn̄s: sic eni ens per se ꝛ ens per accn̄s imediate opponunt̃ ita cōuenire per se ꝛ ꝯuenire p accn̄s. qȯ aūt alicui ꝯuenit p se cōuenit vbiq̧ ꝛ semp. vn̄ si rōnalis ꝛ sensibil̃ ꝯuenirēt p se aīe: oporteret ꝙ oē aīatū eēt sensibile ꝛ rōnale. qȯ falsum ē. ꝛ ita reddit ꝙ ꝯueniūt p accn̄s ꝛ sic nō faciūt diuisionē aīe ḃʒ eē.

¶ Sʒ ꝯ̄ hoc sunt multe rōnes Collectanī ꝛ Auicēne quarum vna est: ꝙ necesse est vnūquodq̧ ens in nā ꝓp̄ia hr̄e formā numero ꝛ specie differētē ab alio qȯ est in alia specie ḃm naturā. sed hō brutū ꝛ plāta sunt in nā numero ꝛ specie d̄r̄ia. ḡ necesse est ea habere diuersas formas numero ꝛ specie differētes. sed forma aīati nō est nisi aīa que dat aīato sp̄ēm ꝛ esse. ergo necesse est aīam in istis diuersaʒ eē specie ꝛ numero. ¶ Itē habitū est supra: ꝙ aīa est subā ḃm rōnē oīuʒ animatoꝝ. hoc aūt pʒ esse falsum. q̄a si aliq̄s assignauerit rōneʒ pħicam hoīs bruti ꝛ plante diuersam hinc inde assignabit.

¶ Item oīs diuersitas que est in mā causatur a diuersitate forme. Ueritas aūt huius patet ex hoc ꝙ mā nō indigebat trāsmutatione ꝛ dispositiōe per alterationes: nisi per hoc vt apt̃et ad recipiendā formā. Sed expsse videmus magnam diuersitatē materie in hoībus brutis ꝛ plantis. ḡ hec diuersitas causabit̃ a diuersis formis subālib⁹ ꝛ nālibus. hoꝝ aūt forma subālis ꝛ nālis nō est nisi aīa. ergo aīa diuersificat̃ ab illis. Hoc idē accipit̃ ab Arist. in 2° de aīa vbi sic dicit. Unusq̧sq̧ actus ꝛ in eo qȯ in potentia ꝛ in ꝓp̄ia mā sit aptus nat⁹ est fieri. ergo videt̃ ꝙ ḃm diuersitatē ꝓp̄ie materie rei nālis diuersificet̃ actus a forma. sʒ actus ꝛ forma animati est aīa. ḡ diuersa erit in diuersis aīatis. ¶ Preterea si eadē esset aīa in oībus aīatis que diuersa ageret ꝓ diuersitate materie: tūc oporteret ꝙ in oīb⁹ aīatis eiusdeʒ sp̄ei anima hr̄et easdem operatiōes. ergo oporteret ꝙ in oīb⁹ hoīb⁹ esset ignorās vel sapiens equalr̃. qȯ aperte falsum est. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ aīa variat̃ in sapiētia ꝛ ignorantia ex respectu ad corpus hoc vel illȯ. ¶ Cōtra hoc est: q̄a sapiētia ꝛ ignorātia nō sunt forme respectiue sed absolute que nō in corpore aliquo: sed in ipsa aīa sunt vt in subiecto. ḡ videt̃ ꝙ non diuersificent̃ ex respectu ad hoc corpus vel illud cū non sint in hoc corpore vel illo: sed in aīa ḃm se ꝛ nō per respectū vel per relationem sibi conuenientes. Uidemus enim in simili ꝙ homo non est in respectu omnium hominū pater vel fili⁹ vel frater soror vel respectu huius vel illi⁹ eo ꝙ forme significate pro illa natura per respectum non omni conueniunt. sed respectu omnium est sapiens si sapiens est. ꝛ ignorans si ignorans est. vel senex si senex est. vel iuuenis si iuuenis est eo ꝙ iste forme absolute sunt in homine. T.c.34.ꝛ.36. Fac͡ ḃʒ ꝓpōnē tes vnitatē intellectus.

¶ Solutio. cōcedēdum est ꝙ anima nec vna numero est nec specie in diuersis: sed in animatis differentib⁹ specie est ipsa diuersa specie ꝛ in differētibus numero est ipsa diuersa numero sicut ꝓbāt vltime rōnes que ꝓp̄ie sunt ꝛ pħice. ¶ Ad primū ergo qȯ obijcit̃ dōm ꝙ nō est simile de partib⁹ corporis humani: ꝛ de corporib⁹ diuersoꝝ aīatorum specie ꝛ gñe ꝛ numero ꝛ hoc duplici rōne. quaꝝ vna est q̄a mēbra corporis humani ḃm origīnē reducunt̃ ad vnū mēbruʒ qȯ est cor a quo recipiunt influxum vite sicut superius habitū est. Influens aūt est vnum numero ꝛ specie: talis aūt reductio nō est in corporib⁹ diuersoꝝ aīatoꝝ numero ꝛ specie ꝛ genere. ¶ Scd̄a est q̄a partes corporis humani inueniunt̃ omnes in forma totius cōpositi corporis. talis aūt vnio non inuenitur in corporib⁹ diuersoꝝ aīatoruʒ specie ꝛ gñe ꝛ numero. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ illud nō est sīle duplici rōne. Quaruʒ vna est q̄a ignis hʒ q̄litatē actiuā que est caliditas que trāsmutat mām. ad hoc aūt vt sit susceptibilis ignis. ꝛ cū actio oīs sit inter ꝯ̄ria est illud in qȯ agit caliditas ignis p̄mo distās a nā ignis: ꝛ postea magis appropinquās ꝛ postea sp̄ēm recipiens: talis aūt virtus actiua nō est in aīa. q̄a aliter oporteret ꝙ plāta alterarēt̃ ꝛ fieret brutum ꝛ brutū alterarēt̃ ꝛ fieret rōnalis qȯ nō cōtingit. Scd̄a ratio est: q̄a ignis de se et lumē de se nō querit mām diuersificatam in partib⁹ dissilibus sed accidit ei hoc. Aīe v̄o nō cōuenit eē nisi in tali materia que dissiles hʒ ptes. Sicut enim dicit pħs in 3° de aīa. Impossibile est simplex corpus eē aīalis. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ forma mālis dr̄ q̄tuor modis in forma subāli. ꝛ ēt duobus modis in forma accn̄tali. In forma subāli vn⁹ modus est ꝙ est actus mãe simplicis nō resolubilis in ptes que vtute ꝛ potentia sint ipsa: ꝛ sic forma elementi est forma mālis. Scd̄us modus est ꝙ est actus mãe cōmixte cuius quelibet pars est in actu illius mixti. ꝛ sic forma lapidis ꝛ mineraliuʒ est forma mālis. Tertius modus est ꝙ est actus mãe cōplexionate que ḃm diuersas sui ptes diuersos hʒ act⁹ mixtionis. sicut alius est act⁹ mixtionis in carne ꝛ ali⁹ in osse. ꝛ hoc modo aīa vegetabilis ꝛ sensibilis sunt forme māles. Quartus modus est ꝙ est actus mãe cōplexionate ꝛ diuersimode cōmixte in ptib⁹ sʒ nō ḃm oēs ptes sui est actus ptis corporis. ꝛ hoc mō aīa rōnalis est forma mālis. Et cū sic diuersis modis dicat̃ forma mālis diuersimode etiā diuidit̃ a diuisione materie. p̄me eniʒ due ꝓpter hoc ꝙ sunt in materia similī per totum in partibus. diuisa materia sunt in qualibʒ parte ipsius ꝛ in qualibet pte materie exercēt omnes operationes quas exercuerunt in toto. 3ᵃ v̄o ꝓpter hoc ꝙ est act⁹ corporis totius dissimilis in partib⁹ ꝛ ḃʒ oēs partes est act⁹ partium eius diuisa est materia in vtraq̧ parte diuidente tota quidē: sed non de necessitate exercet omnes operationes in partibus que exercuit in toto. Sed quādoq̧ sic q̄nq̧ non. planta eniʒ diuisa hʒ vsuʒ alimēti ꝛ augmēti ꝛ gn̄ationis in Tex.cō.66. Nō q̄r modis tas for. subal. q̄ accn̄tal malis dici possit.

nis in vtraq; parte. Sed brutū diuisum aīam hȝ. in vtraq;
parte qdem per sensum ⁊ motū: sed non de necessitate exer/
cet in illis opera que exercuit in toto ⁊ p̄cipue digestionis et
alimēti. ⁊ idcirco etiā talia nō cōualescūt. cōtingit aūt hoc ꝓ
pter defectum organoꝝ. 4ª v̇o diuiso corpore in nulla parte
est: ⁊ hoc cōtingit ex hoc ꝙ ipsa trahit̄ in spēm per hoc ipm
qđ est rōnale: ⁊ ꝺm illud nullius ptis actus est: ⁊ iō non ma
net in partib⁹ diuersis. ¶ Forma v̇o accn̄talis vt dictuȝ est
duob⁹ modis dr̄ mālis. Quoꝝ p̄mus est qn̄ talis est ꝙ nullā
essentiā actiuā vel passiuā vel ex his ꝯn̄teȝ adijcit māe natu
rali gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū. sed tm̄ dicit positionē partium
vel illud qđ cōsequit̄ positionē partiū eius. ⁊ hoc mō forme
māles sunt raꝝ ⁊ spissum graue ⁊ leue. Raꝝ eni est cui⁹ par
tes distāt a seinuicē. Spissuȝ aūt cui⁹ partes sunt ꝓpinque:
leue aūt sequit̄ ad rarū ⁊ graue ad spissuȝ. ¶ Scđs modus
est quādo addit māe gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū essentiaȝ acti/
uam ⁊ passiuā vel ꝯn̄tem ex his sicut calidū frigidū humi/
dum ⁊ siccū dulce amaꝝ album ⁊ nigrū que cōsequuntur ex
his. ⁊ iste forme accn̄tales diuidunt̄ ēt diuisione māe. Sed
aliter sunt in partib⁹ diuidentibus q̄ȝ forme subales. forme
eni subales vel māles in partib⁹ māe magnis sunt nec ma/
gne nec parue. Accn̄tales aūt in partibus māe magnis sunt
magne ⁊ in paruis parue. quātitas aūt ꝺm itellectū est ante
mām gn̄abilium ⁊ corruptibiliuȝ eo ꝙ inuenit̄ in nō gn̄abi/
libus ⁊ corruptibilib⁹ vt in celo: ⁊ tn̄ nō diuidit̄ in his in q/
bus diuidit̄ materia sicut diuidunt̄ forme accn̄tales māles.
Patet igit̄ ꝙ nō sequit̄ hoc. Si aīa non est tota in qualibȝ
parte corporis diuisi: ꝙ sit forma nō mālis ⁊ sepata. Et ita
non sequit̄ vlterius ꝙ pp diuersitatē corporis non recipiat
diuersitatē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō est simile de partib⁹ hu/
mani corporis vt pȝ ex p̄dictis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vegeta/
bile sensibile ⁊ corruptibile pn̄t sumi dupl'r vt dr̄e specifice
cōstitutiue ⁊ diuisiue sui gn̄is. ⁊ hoc mō sunt opposite: qa sic
vegetabile nō est nisi in plātis: ⁊ sensibile nō nisi in brutis: ⁊
rōnale nō nisi in hoībus: ⁊ aīa ꝺm eē diuidit̄ ex illis: possunt
etiā sumi vt potētie ⁊ vires aīe eiusdē numero. ⁊ de hoc ple
nius habebit̄ ifra. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝯn̄tia sunt duob⁹ mo
dis. s. ꝯn̄tia potētiā māe ⁊ ꝯn̄tia ens perfectū. ꝯn̄tia potētiā
māe semp faciūt ipsam māȝ vnū vel multa ꝺm eē: ⁊ hoc mō
dr̄e subales cōsequunt̄ genus ⁊ forme nāles māȝ. ⁊ ideo ēt
genus ꝺm eē multiplicat̄ per dr̄ias ⁊ mā per formas. ꝯsequē
tia aūt ens pfectuȝ sunt accn̄tia. ⁊ de illis est veꝝ qđ dicitur.
¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝯuenire per se dr̄ duob⁹ modis. s. conue
nire imediate ⁊ cōuenire subal'r. Cōuenire auteȝ imediate
adhuc duob⁹ modis dicit̄. s. per se solum vel in disiunctione
ad alteꝝ. Per se solū sicut homini cōuenit risibile ⁊ triangu
lo hr̄e tres angulos equales duob⁹ rectis. In disiunctiōe v̇o
ad alteꝝ sicut par ⁊ impar cōueniūt numero. ⁊ hoc mō diffe
rentie opposite cōueniūt generi sicut rōnale ⁊ irrōnale cōue
niūt aīali. ⁊ hoc mō vegetabile ⁊ sensibile ⁊ rōnale isunt aīe
vbiq; ⁊ semp cōueniunt. ⁊ hec distinctio sumit̄ in p̄° poste/
rioꝝ Aristo. Subal'r aūt cōuenire cōtingit etiā dupl'r. s. gr̄a
inferioris cuius superi⁹ est suba ꝺm parteȝ ⁊ gr̄a superioris
qđ est sba inferioris ꝺm totū. Exēplū p̄mi est sic risibile con
uenit aīali. ⁊ hr̄e tres angulos eq̄les duob⁹ rectis ꝯuenit fi/
gure. risibile eni ꝯuenit aīali gr̄a hoīs cui⁹ sba est aīal. Scđȝ
partē hr̄e āt tres ꝯuenit figure gr̄a triāguli cui⁹ sba hȝ ptē est
figura. genus eni ps est sbe spēi ⁊ dr̄ia ps altera. ¶ Exēpluȝ
aūt scđi est sic risibile ꝯuenit petro ⁊ hr̄e tres angulos cōue/
nit huic triāgulo plūbeo. superi⁹ eni qđ est hō ⁊ spēs est totū
eē formale petri. ⁊ superi⁹ qđ est triāgulus ⁊ spēs est totū eē
hui⁹ triāguli plūbei. Sil'r per accn̄s cōuenire dr̄ duob⁹ mo/
dis oppositis. s. per oppositū ad imediate cōuenire. ⁊ per op
positū ad substātial'r cōuenire. p̄mo modo accidit rōnali pe
trum esse: ⁊ eidem accidit animal esse. Secūdo mō accidit
albedo Socrati: ⁊ de hoc solo ꝓcedit rō prius habita.

Nō quō vegetabile sensibile ⁊ rōnale pn̄t sumi: ⁊ vt dr̄e opposite: ⁊ vt potentie.

Caplo d pseī tatibus.

¶ Utrū aīa sit idem ꝙ deus vel hyle vt dixerūt qdam.

Deinde querit̄ Utrū oēs aīe ante corpus fue/
rūt create in cōparib⁹ stellis vt dicit Plato. vel
in corpore sint create ⁊ multiplicate. Et quia
snīa ponētiū aīas ante corpus duplex est. s. pi/
thagoricoꝝ ⁊ platonicoꝝ. ideo disputandū est
de vtraq;. Et p̄mo de snīa pithagoricoꝝ. po/
nebant autē pithagorici aīam eē deū vt refert Jo. Chryso/
stomus super Jo. in 2° omel. sic dicēs. Pithagorici supabū
dantiā ꝯfusionis dereliquerūt muscas ⁊ canopes ⁊ arbores
hoīum dicētes fieri aīas: etiā deū ipm aīam esse dicentes ⁊
alia quedā talia deformātes. ¶ De snīa aūt hui⁹ pithago/
rie videt̄ eē Carouato phus vt dicit Aug⁹ in 5° de ciuitate
dei. ꝙ hi soli videbātur phi aīaduertisse quid eēt deus: qui
crediderūt deum aīam eē motu ac rōne mūduȝ gubernātē.
Et hanc snīam tāgit Auic. in 6° de nālibus dicēs. Quidaȝ
putauerunt ꝙ anima deus est qui est sublimis super eē. ⁊ il/
li dicunt̄ heretici. Dicunt eni ꝙ ipse in aliquibus est natu/
ra: ⁊ in aliquib⁹ anima: ⁊ in aliquibus itellectus qui est sub
limior ⁊ mirabilior. ¶ Hanc etiā snīam tāgit Ptolomeus
in suo libro de aīa. hec snīa in libro Dauid māthensis iue/
nit̄ non solum tacta sed etiā multis rōnibus ꝓbata. Ex q/
bus rōnibus cōcludit in fine sic. Manifestū est igitur vnaȝ
solam subam eē nō tm̄ oīum corpoꝝ: sed etiam aīaruȝ oīuȝ
⁊ eam nihil aliud esse q̄ȝ ipsum deū. qa v̇o substātia de qua
sunt oīa corpora dicit̄ hyle. suba ex qua sunt oēs anime di/
citur ratio siue mens. manifestū est deum eē rōnem omniū
aīarum ⁊ hyle oīum corporū. Et inducit ibidē Platonem
⁊ Zenophāteȝ phos qui sunt hec ꝯsentiētes. qa dicebāt mū/
duȝ nihil aliud eē q̄ȝ deū sensibilē. Quē errorem tāgit etiaȝ
Aug⁹ in 4° de ciuitate dei dicēs. ꝙ qdam credebāt deuȝ eē
oīa hȝ ꝙ iuenit̄ qdā poeta dixisse moris oīa plena. ¶ Dispu
tandū igit̄ est de hac snīa ⁊ p̄mo ponant̄ eoꝝ rōnes: ⁊ hec est
rō Dauid. intellectus intelligit deuȝ ⁊ hyle. ergo opȝ ꝙ ha/
beat silitudinem cū deo. ⁊ hyle sit idem illis qa nihil intelli/
git intellectus nisi per cōiūctionē intelligibilis ad ipm. Sȝ
nō sunt nisi duo modi cōiūctionis. s. accn̄talis ⁊ subalis. ⁊ ac
cidētalis facit silitudinē. subalis v̇o idētitateȝ. ergo necesse
est ꝙ itellectus hyle ⁊ deū altero istoꝝ modoꝝ accipiat. non
aūt accipit per silitudinē eoꝝ. qa per silitudinē nihil intelli/
git̄ nisi qđ hȝ formaȝ que pōt abstrahi ab ipso. sȝ talē formā
nō hȝ de⁹ nec hyle. g̃ nō hoc mō accipiunt̄. ergo accipiuntur
per idētitatē ⁊ ita itellect⁹ ⁊ de⁹ ⁊ hyle idē erūt. ¶ Amplius
oē passibile per cōtrarias formas est passibile: ⁊ nō per sbm
qđ subijcit̄ cōtrarietati formaꝝ. Aīa ⁊ hyle passibilia sunt. g̃
per ꝯ̄rietatē formaꝝ: ⁊ nō per subiectum qđ subijcitur illis.
Prima ꝓbat̄ per hoc ꝙ subm in passiuis oīb⁹ ⁊ actiuis est
vnū. 2ª v̇o ꝓbatur ex hoc: ꝙ sentire est qđdam pati ⁊ sil'r i/
telligere vt dicit phs. Inde ꝓcedit̄ sic. Oīum actiuoꝝ ⁊ pas/
siuoꝝ pp hoc subm est impassibile per se solū. qa ipm est in
oīb⁹ vnum. Aīa aūt ⁊ corpus sunt actiua ⁊ passiua. g̃ sbm qđ
est in eis est ꝓpter hoc ipassibile. qa est in oībus vnū. g̃ itel/
lectus ⁊ hyle sunt vnū ꝺm subam māe. ¶ Qđ ēt sit idem cū
deo vtrūq; istoꝝ sic ꝓbat̄. in quātitate sic est ꝙ quedā est cō/
tinua quedā discreta. p̄mū aūt p̄n^m cōtinui opȝ eē non conti
nuum. qa si eēt cōtinuuȝ quereret̄ iteꝝ de p̄n° illius. ⁊ sic iret̄
in ifinitū. ⁊ iō p̄n^m ipsi⁹ est pūctus. Sil'r p̄n^m discreti per ean
dē rōneȝ opȝ eē nō discretū. ⁊ iō est vnitas ⁊ nō differūt vni/
tas ⁊ punctus in eo ꝙ p̄ma ⁊ p̄nª sunt in quanto. sed in eo ꝙ
vnū est hn̄s per rōnem positionē alteꝝ v̇o nō. g̃ si abstrahat̄
dr̄ia illa vnitas ⁊ pūctus nō hēbunt dr̄iam. Sȝ idē est a quo
nō differt dr̄ia vt dicit phs in 5° metaph. g̃ erūt penitus idē. T. cō. vacātis.
ergo sil'r erit in parte ista. hyle enim ⁊ deus nō differūt in eo
ꝙ p̄ma ⁊ p̄nª sunt: sed in eo ꝙ vnū est patiens potētia: alte/
rū v̇o agens. ergo si abstrahat̄ illa dr̄ia deus ⁊ hyle erūt idē
qđ prius habitū est ꝙ hyle ⁊ itellectus sunt idē. ergo idē est
hyle ⁊ deus ⁊ itellect⁹. ¶ Itē hoc videt̄ Dauid accipe a ver
bo phi qui dicit ꝙ aīa est quodāmō oīa que sunt. ¶ Iteȝ dicit 3. d aīa. t. c. 37
ꝙ scīa ꝺm actū est res scita. ⁊ in alio loco idē est actu scīa rei.
⁊ in alio loco. omnino autem intellectus intelligēs ꝺm actū
est res. ¶ Amplius quicqd differt ab aliquo aliqua differē
tia differt. ergo ꝙ nulla differētia differt ab aliquo ideȝ erit
illi. ¶ Item omnis differētia est a forma: ergo qđ nullā ha/
bet formam nullam habet differētiaȝ. Sȝ p̄ma p̄ncipia sim
plicissima que sunt deus noys ⁊ hyle nullaȝ habēt formaȝ.
ergo nullam habēt differentiā: ⁊ idē est a quo nō differt dif/
ferētia. ergo penitus sunt idē. ¶ Amplius in rōnibus sic est
ꝙ resolutio stat in ente qđ est simplicissimū ⁊ p̄mū ad id qđ
contingit deuenire per rōnē. Cum igit̄ omne qđ est in rōne
sit per abstractionē a rebus nature: opȝ ꝙ aliquid sic erit in
quo nō differūt entia determinata. hoc aūt non pōt esse for/
ma: qa per illā habēt diuersitatē omnia entia. ergo illō erit

hyle. Sed in nā distinguūtur ꝑmo per essentias eternas et spūales ⁊ corporales. ⁊ omnis distinctio est per formā ⁊ habitum. ergo necesse est ꝙ substātia que distinguitur in qua saluatur entitas ante distinctionem sit eadem in illis. Sed prima suba in spūalibus est noys.i.mēs vel anima. ¶ Preterea in corporalib⁹ est hyle. Preterea in eternis est deus. ergo noys/hyle/⁊ deus/sunt idem. Iste rōnes inueniuntur in lib° Dauid māthēsis per theologos facto: qui totus est heretic⁹: ⁊ in quodā libro antiq̄ Alexādri cuiusdam greci.

¶ Sed in cōtrarium obijcit̄ sic. primū efficiēs nō subijcit̄ passioni alicuius: qa aliter oporteret ꝙ primum efficiens esset passiuum: ⁊ esset agens primū ⁊ primum actiuum. Sed prima materia in omni passione est subiectū. ergo impossibile est primum efficiēs ⁊ primam materiā esse ideꝫ. Sed deus est primū efficiēs ⁊ hyle est prima materia. ergo deus ⁊ hyle non sunt idem. Similr̄ noys siue intellectus siue mens ꝑm dictum ph̄m separatur a corpore sicut impassibile a passibili. ergo erit impassibilis. sed omnis passibilitas est a materia. ergo erit imaterialis. ergo deus ⁊ intellectus siue noys
2.phy.t.c.70. ⁊ hyle penitus sunt diuersa. ¶ Item dicit ph̄s ꝙ tres cause in vnam incidūt.s. efficiens/finalis/⁊ formalis. materialis autem nunq̄ est idem cum ipsis. cū igitur deus sit efficiēs: anima v̄o est actus ⁊ forma. hyle v̄o materia ⁊ subiectū. impossibile est hec tria esse vnum ⁊ idem. efficiens enim extra nō vniuoce cuꝫ forma facta non potest esse idem specie ⁊ numero. deus autem efficiens est extra nō vniuoce: qa non est vnius rōnis cum effectis. ergo non erit idem cuꝫ noy vel cū anima neq̄ cum hyle. ¶ Item hyle non cognoscitur nisi ꝑm
Tex.cō.69. analogiam vt dicit ph̄s in p̄° physicoꝝ. sicut enim ad statuā es aut ad dolabrum lignum aut ad aliqd alioꝝ habentium formam materia ⁊ informe se hꝫ prius q̄ accipiat eē formā. sic ipsa se ad substātiam hꝫ ⁊ hoc aliqd ⁊ qđ est ens. Si igit̄ sic est ꝙ materia nō cognoscit̄ nisi in habitudine ad formā. ipsa nunq̄ erit idem cum forma. ⁊ efficiens p̄mum plus distat a materia q̄ forma. ergo deus qui est efficiēs primum: ⁊ aīa que est forma ⁊ hyle que est mā nullo modo sunt ideꝫ.

¶ Item ens per oēm modum per se necesse nullo modo potest esse ens per oēm modum vel per aliquem modum possibilis. si enim per se necessarium est tūc ipsum ab aliquo nō habet necessitatem. ⁊ ideo nō est compositūꝫ eo ꝙ omne qđ est compositum est habēs necessitatem est hn̄s eam a componētibus. Si aūt sic simpliciter est necessarium tunc ipsuꝫ totum erit necessarium ⁊ nō in aliqua parte necessariuꝫ ⁊ in aliqua possibile. tale autē ens necessarium est p̄muꝫ efficiēs qđ est deus. Si enim p̄mum non esset tale efficiens necessarium. tunc oporteret ꝙ ipsum esset necessariuꝫ ab aliquo necessario: ⁊ ita non eēt primū. Anima v̄o vel noys ꝑm aliquē modū est possibile. hyle aūt ꝑm oēm modum possibile. ergo ista tria nullo modo erunt idem. Qđ enim aīa ꝑm aliquem modum est possibilis pꝫ. simpliciter enim possibile est simpliciter possibile. Simpliciter autē passibile est qđ patit̄ ab actiōe rei ꝑm ꝙ est res in natura: sicut calidum a frigido. ꝑꝫ v̄o ꝙ passibile est simpliciter passibile ꝑm quid erit possibile. ꝑm v̄o quid passibile est qđ patitur nō ab actione rei ꝑm ꝙ res est in natura: sꝫ ab actione spēi rei materia p̄sente vel nō p̄sente: tamē sine materia existēte. sicut app̄hensiua deforis app̄hendit species sensibiles sine materia p̄sente materia. apprehēsiua v̄o deintus susceptiua est spērum sine materia mā nō p̄nte. ergo patet ꝙ ista tria nunq̄ possunt esse eadem. ¶ Itē p̄mum mouens nunq̄ pōt eē motum ⁊ termin⁹ transmutationis in natura. deus est p̄mum mouens. materia vel hyle motum. Anima vel noys terminus transmutationis in natura. qa est terminus gn̄ationis animati. ergo terminus noys vel aīa vel hyle nunq̄ possunt esse idē. Prima ꝓbatur ex hoc. qa si p̄muꝫ mouens esset motū esset motum ab aliquo. ⁊ sic non eēt primum mouens. Qđ autēꝫ pri
Tex.cō.16. ma materia sit motum tm̄: ꝓbat ph̄s in multis locis metaphysice. ⁊ p̄cipue in 9° qa tm̄ cognoscitur per potētiā ad motum ⁊ trāsmutationeꝫ: vnde in quibus nulla est potētia ad motum vel trāsmutationeꝫ in illis nulla est materia vt ibidem dicit. Qđ aūt anima sit terminus trāsmutatiōis in nā patet per hoc ꝙ est suba ⁊ actus. ¶ Preterea de nihil est dicēdum quādo debet ponere subam mālem aīe exponit itellectuꝫ vel noym. itellectus eni semꝑ ponit vegetabile ⁊ sensibile ꝯiuncta sibi sicut forma supponit mām: ⁊ pp hoc intellectus vel noys potius hn̄t silitudinē cum forma q̄ cuꝫ materia. ¶ Preterea ꝓ tāto dicit intellectū vel noym eē sbam mālem qa est ipassibilis cuꝫ omnis passio sit dispō imperfecti ⁊ māe. ¶ Preterea ipse dicit sensuꝫ eē sciam passiuam ⁊ intellectū eē sciam ipassibileꝫ. vn̄ potius deberet dici sensuꝫ esse mālem q̄ intellectuꝫ. hic aūt hō vbiq̄ errat in nā ⁊ ph̄ia dicens raꝝ sine extēsione sui rarificari: ⁊ dēsum sine ꝯctione sui ispissari ⁊ alia multa abusiua que ponit in diffōnib⁹ nāe in lib° suo ⁊ sequit̄ quosdā antiq̄s qui sua vocati sunt: ⁊ descēdit hec secta a ph̄is vetustissimis pithagoricis. ⁊ Pithagoras vt refert Ar. in p̄° metaph̄i. pp hoc ꝙ assuetus erat ⁊ T.cō.5.⁊ 6.
nutritus in arithmeticis posuit vnum p̄n^m esse oium ⁊ vnū esse oia. huius auteꝫ qdam discipulus Zenophanas magis aberrās dicebat vnū solum esse oia ⁊ idem eē deuꝫ. vn̄ dixit Nō de obscurissima sīia i tēplo Palladis scripta ⁊ ei⁹ iterp̄tatiōe
esse scriptū in tēplo Palladis ꝙ Pallas est qcqd fuit ⁊ qcquid est/⁊ qcqd erit: nec aliqs hoium detexit pepluꝫ quo facies eius velabat̄. Refert aūt Plutarcus ph̄s ꝙ vetustissimi ph̄oꝝ interp̄tati sunt illud fuisse dcm̄ de deo qui peplo tectus est: qa oēs eum ignorāt ⁊ oēs nihil aliud q̄ eum vidēt. peplū aūt quo ipse tectus est videt̄ esse sensus qui est in aīa ⁊ forma que est in corpore qbus duob⁹ circūscriptis ab aīa ⁊ corpore apparet ipse deus in ꝓpria sui nā. ¶ Item dicit ꝙ vetustissimi ph̄oꝝ dixerunt vnū eē ens ipartibile ⁊ imobile qđ nō nisi de deo intelligi pōt. Silr̄ inducit Orpheū hoc dicētem mūdū esse plenū dijs. iducit ēt Lucanuꝫ dicētē. habemus cūctis supis temploq̄ tacēte nil agim⁹ nisi spōte deo. ⁊ post pauca. est ne dei sedes nisi terra vbi pōtus ⁊ aer Iupiter est qđcunq̄ vides qđcunq̄ moueris. Inducit ēt Senecā dicētem qd est deus meus vniuersi qd est qđ vides totuꝫ: ⁊ qđ nō vides totuꝫ: vbiq̄ est opus suū intra ⁊ extra replet cui deīde magnitudo sua reddit̄ quo nihil maius excogitatur. ¶ Sed hoc totuꝫ derisione plenuꝫ est: qa etiam dic̄ ibidem ꝙ forme reꝝ nō sunt nisi ꝑm sensum tm̄: ⁊ ꝙ lꝫ mundus habeat ꝑm sensuꝫ magnitudinē ⁊ motum: tamē ꝑm rationem neq̄ magnitudinem habet neq̄ motum: sed est impartibile ⁊ imobile: ⁊ ꝙ tempus ⁊ locus nō sunt nisi ꝑm sensum: ⁊ ꝙ motus etiam oīs siue localis siue alius non fit nisi ꝑm sensum ⁊ hmōi que dicit abhorret fides ⁊ rō que oia sequunt̄ ex p̄mo falso supposito.s. ꝙ omnia sunt vnū. Et propter hoc cōtra eum ostendit Collectanus in suo lib° de aīa. Omne qđ cepit creatū est. aīa cepit. ergo aīa creata est. creatum aūt ⁊ increatum nō sunt ideꝫ. ergo deus ⁊ aīa non sunt idem. ¶ Item omne imperfectū ꝑm esse vel bene eē a perfecto ꝑm esse vel bene eē descēdit. anima imperfecta est ꝑꝫ hn̄ esse hoc est ꝑm sciētias ⁊ virtutes. ergo descēdit a p̄mo perfecto: hoc autē est deus. ergo aīa ⁊ deus non sunt idē. qa qđ descēdit ab aliquo per eē non est illud a quo descēdit. ¶ Itē quecūq̄ sunt eadem illoꝝ est potētia vna. ergo si deus ⁊ aīa sunt eadem illoꝝ est potentia vna: ⁊ sic si deus mouet mundum ⁊ aīa mouebit mūduꝫ. Et si anima pōt malefacere et deus pōt malefacere. ¶ Si forte dicatur vt dicit̄ in 4° topicorum. ꝙ deus pōt praua agere ⁊ ita habet idē posse cū aīa. ¶ Cōtra. aut potētia illa reducibilis est in actu aut nō. si sic cum nō cōtingat praua agere nisi per appetitum prauum sicꝫ dicit ibidē. per appetitū autē prauū dicit̄ aliqs ⁊ est prauus. vnde ēt ibidē dicit. deus posset esse prauus qđ est ꝯ Aristo. T.c.36.⁊ ...
in lib° de causis. vbi vocat eū purā bonitatem: ⁊ in 11° meta. vbi ꝓbat ipsum esse nobilissimuꝫ ⁊ optimuꝫ ⁊ desideratum ab omnib⁹ motoribus iferioribus. ergo relinquit̄ ꝙ hec potentia nō egrediat̄ in actu. vnde nō est potētia nisi tm̄ potentia ꝑmittens sicut dicit Anselmus. ꝙ dicit̄ aliqs facere aliquid cū ꝑmittit fieri qđ ꝓhibere posset eum tn̄ iusta ratiōe permittat. ⁊ sic dic̄ Isa. 63°. Quare nos dn̄e errare fecisti de vijs tuis: indurasti cor nostrū ne timeremus te. ⁊ Ap̄ls ad Rom. 1. tradidit illos de⁹ in passionē ignorātie vt contumelijs afficiāt corpora ⁊ sua in semetipsis. Cū igit̄ potētia faciendi praua in aīa sit reducibilis in actū: in deo aūt ꝑmittētis tm̄ pꝫ ꝙ nō est vna potestas dei ⁊ aīe. ergo nō sunt idem.

¶ Solo. ꝑm catholicam fidem ⁊ ꝑm oium recte ph̄antiū attestationem dicimus ꝙ deus ⁊ aīa ⁊ hyle non sunt ideꝫ. Ad auctoritatē autem Varronis ph̄i quā inducit Aug⁹ in lib° de ciuitate dei respōsum est supra in questiōe de celo. Alioꝝ autem dicta oium putamus deliramenta. ¶ Ad rōneꝫ aūt

Nō qt modis ꝯtingit aliqd intelligi.

dicēdum ꝙ res extra res diuersimode intelligunť. Quedā enim intelligunť per se vt pme cause. quedā aūt a pori. q̄daz vo ex posteriori. ⁊ quedā itellectu cōposito. ⁊ quedaz icōpleto. Et que itelligunť itellectu incōpleto: sic intelligunť duabus de causis. s. ppter eleuationē sui eē supra nr̄m itellectū: ⁊ hoc mō intelligiť deus incōplete vt dicunt Boeꝰ ⁊ Auicē. Aut ppter debilitatem sui esse vt materia tēpus ⁊ motus. Quedā etiā intelligunť per se vt habitus ⁊ affirmatio. q̄dā per suum oppositū vt p̄uatio ⁊ negatio sicut ifra habebitur qō erit de intellectu ⁊ itelligibili: ⁊ hoc ignorauit Dauid cū dixit omnia intelligi per sil'itudinez pprie forme ⁊ per idētitatē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hoc falsum est ꝙ illud qō vnū est in actiuis ⁊ passiuis non patiať: imo illud patiť tm̄ ⁊ reliq̄. i. forme ꝯrie tm̄ agunt. aia aūt nō patiť nisi quodāmō ⁊ h̄z qd sicut in obiectione tactū est: ⁊ ppter hoc nō est eiusdez māe cum corporalibꝰ in qbus est passiuū simplr̄. hoc tm̄ meliꝰ infra discutieť cū quereť Utrū anima sit ex mā vel nō. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hoc verum est qō ostēdiť de puncto ⁊ vnitate. ideo aūt sunt idē ab abstractis differentijs qa cōueniunt in eadem natura generis discretū ⁊ continuū. In nulla autem generis nā ꝯueniunt deus ⁊ hyle nature ⁊ in nā generis sbe sicut h̄z pbari in qōne vtrū deus sit ens in p̄dicamento vel nō: ⁊ vtrū deus sit ens cadens sub cōtrarietate entis: ⁊ ideo per intellectū separatis oibus differentijs materie prime et dei nō remanet adhuc ens vnū sed diuisum. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ Dauid praue intellexit litteram Arist. Dicit eīz Aristo. ꝙ scia ꝓm actū est res scita: ⁊ non ꝓm esse. ⁊ vocat scientiā intellectum speculatiuū. ⁊ vocat actum spēm rei intellecte. Spēs autez in aia est res extra per actum ipsius spēi ⁊ non per eē qō habet in materia extra: ⁊ ideo nō sequitur ꝙ anima sit res intellecta sed ꝙ actus speculatiuus sit spēs rei intellecte: ⁊ non ipsa res. ⁊ sic intelligitur qō dicit phs ꝙ aia quodāmodo est oia qa species lapidis est in anima ⁊ nō lapis. de hoc autez infra melius patebit. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hec est falsa ꝙ ois differētia est a forma quā h̄z res differēs. Forma enim nō habet formam ⁊ hyle ꝓm ꝙ hyle non habz formā: ⁊ tamē forma differt a materia. Similr̄ hec est falsa ꝙ omne qō differt ab aliquo differt per differentiaz aliquā quā habet: qa vna differentia differt ab alia differētia: ⁊ tm̄ non h̄z differentiaz per quā ab alia differat: quia si haberet ireť in infinitum. vn̄ patet ꝙ multa differunt seipsis. Et cuz dicit phs ꝙ idem est a quo nō differt dr̄a intelligit oēm modum differendi siue per se siue per formā que insit differētia accipiať. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sicut habitum est pbari habet alibi ꝙ deus non sit ens determinatū sub cōitate entis. prima enim determinatio entis est ad spēs eius que sunt p̄dicamenta. deus aūt non est ens in predicamento neqꝫ vt generalissimum nec vt subalternum neqꝫ vt specialissimū nec vt indiuiduum nec vt materia neqꝫ vt forma neqꝫ vt cōpositum eo ꝙ ipse nullo mō cōpositus est neqꝫ componibilis alteri. ⁊ ideo lꝫ omnia distinguentia eas abstrahanť ⁊ remaneat solū ens indistinctū: qa per intellectū etiam abstrahiť a materia idistincta distinguibili per formas cū illo ente relicto nō vniunť mā deus ⁊ noys: eo ꝙ deus nō pōt eē vnum aliqd distinctū ⁊ determinatū sub cōitate entis. Uersus āt Lucani nō faciūt aliqd p Dauid: qa ⁊ si Lucanus errādo deū oipotentē appellauit Iouē: nō tm̄ sequiť ad hoc ꝙ deus sit eē oium māle. sed ꝙ deus est vbiqꝫ ⁊ in oibꝰ p̄sens ⁊ extra oia sicut ēt beatꝰ Bernꝰ sup cātica dicit. ꝙ deus est eē oiuz nō māle sꝫ causale. ⁊ sicut dr̄ in actibꝰ ꝙ in ipso viuimus mouemur ⁊ sumus. Dictū autē Senece ꝙ deus est mens vniuersi intelligiť ꝓm ꝙ deus est p̄mus motor ⁊ rector mūdi sicut aia regit ⁊ mouet corpus. ex hoc autē nō sequitur ꝙ deꝰ sit omnia. Similr̄ dicimus antiquissimos veterum errasse in hoc ꝙ deuz Palladē noiauerunt. sed nō errasse in hoc ꝙ deū dixerūt fuisse ⁊ eē in omni eo qō est fuit ⁊ erit ⁊ ipꝫ deuz esse rerum esse non māle sed causale. Et dicemus tunc ꝙ peplum sign̄abat pprium eē rerum: qō h̄nt a pprijs formis qꝫ res in quibus cognoscitur deus vt per imaginē ⁊ vestigiuz velant eum: eo ꝙ nō perfecte rep̄ntant euz ad cognoscēduz: ⁊ nullum sapiētum per rationem posse reuelare pepluz hoc. qa nullus per inquisitionem nārum perfecte posset cognoscere deū: ⁊ ideo fides est necessaria que est argumentū faciens cognoscere diuina rerum non apparentia.

¶ Utrum omnes anime ante corpus fuerunt create in comparibus stellis.

Deinde queriť de snia Platonicor: qa ipsi ponunt aias fuisse multas ⁊ in cōparibꝰ stellis positas: donec in corpora descēderent ⁊ iter post corruptionē corpor ad cōpares stellas redire. Videť aūt Augꝰ sup Gen̄. in quadā glosa dicere ꝙ aia humana creata sit an̄ corpus. reputat eni incōueniēs ꝙ aliqd sit creatū post diem septimuz in quo requieuit deus ab omni opere suo. i. creationis dispōnis ⁊ ornatus. cū igiť aia humana creata sit: videť ꝙ in opibus septē dier sit creata. glose autē que sunt super Gen̄. accipiuntur ex 7° sup Gen̄. ad lr̄am. vbi Auguꝰ sic disputat vnde sit aia. i. de quo velut materia facta sit. vel de qua p̄fecta veraqꝫ natura defluxerit. vel vtrū oino ex nihilo facta fuerit. etiā si dubitať ⁊ queriť illud tm̄ minime dubitādū est. ⁊ si aliqd an̄ fuit a deo factū eē qō fuit. ⁊ eque nūc a deo factuz vn̄ aia viua sit. aut eni nihil fuerit aut hoc qō est nō fuit. ¶ Et qa ꝯsueuerūt dicere ꝙ oia creata sint opibꝰ septē dier vel in mā vel in sil'itudie. In mā vt corpora. in sil'itudine vt aia qa sil'itudinē h̄z cū angelis. Obuiat Augꝰ ibidē dicēs ꝙ si in angelica nā est talis rō aie creata tūc angeli filia eēt. ⁊ si in alicuiꝰ corporis nā: tūc illius filia erit qō durꝰ est dicē. ¶ Item Augꝰ ibidē humane opationi tolerabiliꝰ mihi videť deū in ipsis p̄mis operibꝰ que sil' oia creauit nām humanā creasse: q̄ꝫ filio tēpus ex mēbris ex limo formati corporis ispiraret. ¶ Itē ibidē credať ꝙ̄ si nulla scripturar auctoritas seu vitatis rō ꝯdicit hoiem ita factū sexta die vt corporis qdez humani rō causalis in elr̄tis mūdi. Aia vo iā ipsa careť. ¶ Itē melius causareť aiaz p̄us creatā nāliter velle incorporari sicut nāle est nobis velle viuere. male aūt viuere iā nō est nature sed volūtatis p̄uerse quā pena sequiť. hec ⁊ his similia multa iueniunť in nobis. Augꝰ ibidē: a qbꝰ oibꝰ videť accipi ꝙ aie humane create sint an̄ corpus ⁊ postea per iperium dei ⁊ volūtatē nālē icorporate. ¶ Hoc idē nō solū videť dicere sed ēt multis rōnibꝰ pbare Gregꝰ nicenꝰ in lib° de homine loquēs cōtra Eunomiū phm qui determinauit aiam sub mā icorporeā in corpore creatā. ¶ Et p̄° rō sua est hec. Oē qō h̄z gn̄ationē corporalē ⁊ tēporalē corporale est ⁊ mortale. si ꝙ̄ aia creationē h̄z in corpore mortalis erit. ¶ Alia rō est ex v̄bis Moysi in qua sic dicit: ꝯcordāt aūt cū his ⁊ ea q̄ sunt Moysi. sensibiliū eni gn̄ationū subscribēs nō in eā ⁊ eā que itelligibiliū est exp̄ssuz dixit substitui nām. sꝫ cōminātes hoc qdez opinanť: ⁊ sensus est ꝙ iter corpora pp hoc aiaz rationalē ⁊ angelos Moyses nō dixit creari vt itelliganť an̄ creata. ¶ Tertia rō sua est in qua dič sic. Si aūt qs ex eo ꝙ post plasmationē corporis imissa est aia existimauerit post corpꝰ gn̄atā eā eē excidet a veritate: aut ꝙ̄ eā mortalez dicat vt Ar. qui dixit eā in corpore gn̄atā eē: ⁊ stoici aūt dicūt eaz subam eē incorporeaz: aut remanet dicere in corpore creari vt nō mortalis aie intelligētiā nobis rep̄ntet ⁊ iō irrōnalez. ¶ Quarta est hec creatiōis hoc principalissimū est opus ex nō entibꝰ facere. Si igiť adinuicē gn̄atione aie fiūt rōne puidentie fiūt ⁊ corruptibiles sunt: quēadmodū aut alia que ex successione gn̄is fiūt. Si aūt ex nō entibꝰ deduciť creatio quidē fit: ⁊ tūc nō est ver dcm̄ Moysi si requieuit ab omni ope. Incōuenientia vo sunt vtraqꝫ: ergo relinquiť aias sil' an̄ oia corpora fuisse creatas. Et qa aliqs posset obijcē in his verbis 5° Io. pater meꝰ vsqꝫ mō operať ⁊ ego operor. soluit ergo dicēs ꝙ nō determinādo sꝫ puidēdo hoc dcm̄ eē bene videť. ¶ Itē hoc videť ꝯsentire Dama. in 2° lib° 3° ca° vbi dicit. ego aūt Greḡ theologo ꝯsentio. dicebat eni p̄mo itellectualē subam creari ⁊ ita sensibilē ꝯnter. cuz igiť aia rōnalis sit itellectualis nāe: videť creata an̄ subam sensibilē que est corpus. ¶ In idem feruť dicta Platonis in 2° Timei. Ubi iducit deū loquētez ad stellas de genere mortaliū: ⁊ dicentē huius vniuersi gn̄is. i. mortaliū sementez faciā. i. aiam: vobisqꝫ tradā vos cetera exequi par est ita vt imortalez celesteqꝫ nām mortali textu extrīseco ambiatis videatisqꝫ moueri cibūqꝫ puideatis ⁊ icrementa detis. At post dissolōnē id fedus ꝙ credideratis facta successione aie ⁊ corporis recipiatis. Ex hoc accipiť ꝙ ꝓm Platonē aie prius create sūt ⁊ in stellis posite: ⁊ a stellis ad corpora descēderūt: ⁊ iterum post mortē ad stellas redeūt. ¶ Itē Plato fingē passiones

Rōnes Gregorij niceni.

ac ꝑturbationes formarēt ac subiugarēt iustā his leuēqꝫ vi/
tam fore. Sꝫ si vincerent̄ iniustā atqꝫ ꝯfragosaꝫ victricibus
quidē ac cōparis stelle cōtuberniuꝫ sedem reditūqꝫ patere
actiuis. Deide vitā verā ⁊ beatā vitas porro mutare seruꝫ
atqꝫ ad infirmitatē nature muliebris religate: ⁊ sic gn̄atiōis
tp̄e: ⁊ subinfert ꝙ si nō est tūc a vitijs cessant descēdunt ad
deteriora corpora bestiaꝝ ⁊ auiū. hoc idē videt̄ dicere Ma
crobius in p̄ᵒ libro sicut zodiacū circulum ita lacteus circu/
lus oblique circūflexionis occursuꝫ ambigendo complectit̄
deū: cui duo tropica signa capricornꝰ cācer interesset has so
lis plātas p̄lici vocauerūt: qa in vtraqꝫ obuiāte solstitio vl/
terius solus inhibet̄ accessor: ⁊ fit ei regressus ad zone viaꝫ
cuiꝰ terminos nunq̄ relinqt per has portas aias de celo in
terrā meare: ⁊ de terris in celū remeare credūt ideo hoīum
vna altera deoꝝ vocat̄. hoīuꝫ cancer qa per hūc in īferiora
descēsus est. capricornꝰ deoꝝ qa per illū in ꝓprie aie īmorta
litatis sedēt ⁊ in deoꝝ numeꝝ reuertant̄. ¶ Itē Macrobiꝰ
infra in eodē. hoc ḡ p̄mo pōdere de zodiaco ⁊ lacteo ad sub
iectas vsqꝫ spheras aie delapsa dū ⁊ per illas labit̄ nō soluꝫ
vt diximus lumiosi. i. visibilis corporis āmittit̄ accessu: sed
etiā singulos motus quos in exercitio habitat̄ ꝓducit ⁊ in
Saturni rōcinationē ⁊ itelligētiā ꝙ logisticon theoricon vo
cāt in Iouis vim agēdi qḋ practicū dr̄. in Martis aiositat̄
ardorē: qḋ thinitō nūcupat̄. in Solis sentiēdi opinādiqꝫ na
turā qḋ etheticō ⁊ phātasticō appellāt. desiderij vō motum
qḋ epimeticon vocat̄. in Veneris ꝓnūtiādi ⁊ iterp̄tādi que
sentiat qḋ hētenticon dr̄. In orbe Mercurij phiticon vō. i.
nām plātandi ⁊ augmētādi corpora in īgressu globi lunaris
exercet. ¶ Itē paꝝ hoc aū aie beate ab oī cuiusqꝫ cōtagione
corporis libere celū possidēt. que vō appetētiā corporis hu/
ius quā in terris vitā vocamꝰ ad illa specula altissima ⁊ ꝑ/
petua luce despiciēs desiderio latēti cogitauerit pōderi ipo
terrene cogitationis paulatim in inferiori dilabit̄ nec subi/
to a ꝑfecta icorporalitate luteū corpus induit: sꝫ sensum per
tacita decremēta ⁊ longiorē simplicis ⁊ absolutissime puri/
tatis recessum in quadā syderei corporis icrementa terge/
scit. in singulis eniꝫ spheris: que celo subiecte sunt etherea
obuolutione vestit̄ vt per eas gradatim sortiri hmōi indu/
mēti testei cōsiliet̄: ⁊ ideo totidē motibꝰ quot spheras trāsit
ad hanc ꝑuenit in terris que vita vocat̄. ¶ Itē idē videtur
dicere Pithagoras. putat eniꝫ a lacteo circulo incipe ditis
i. Plutonis imperiū. qa aie inde lapse vidētur iā a sup̄is re
cessisse inde p̄miū nascētibꝰ afferri ad lactis alimoniā: qa p̄i
mus eis motꝰ a lacteo incipit in corpora terrena labentibꝰ.
¶ Per rōnē aūt hoc idē videt̄ posse ꝓbari sic. nulla forma
subalis est actiua vel passiua. vitas huius pꝫ per hoc ꝙ for
ma subalis nō hꝫ ꝯ̄riuꝫ. oīs aūt actio vel passio est iter con
traria. ergo si aia per gn̄ationē ꝓducit̄ in eē hoc nō erit per
actionē formaꝝ subalium que sunt in corporibꝰ. Sꝫ accn̄ta/
les forme nō pn̄t facere subaꝫ. Cuiꝰ ꝓbatio est qa accn̄tales
forme fiūt a suba. ens eni fit ab ente p̄cedēte. Ex hoc igitur
habet̄ ꝙ cū aia sit suba nō pōt fieri a formis corporalibꝰ si/
ue subalibꝰ siue accn̄talibꝰ. forme aūt corporales agūt in oī
natura. ḡ aia non pōt eē facta in natura. relinquit̄ igit̄ ꝙ aia
facta sit aū cursuꝫ huiꝰ nature vel futura sit post: sꝫ nō est fu/
tura post. ḡ facte sunt oēs aie aū corporeā creaturā. ¶ Item
id qḋ opat̄ per se opat̄ sibi simile. ḡ si oparet̄ aia per se in nā
oporteret ꝙ illud esset aia. Aut igit̄ faceret eā de nihilo aut
de aliquo. nō de nihilo. qa hoc est creare qḋ cōpetit tm̄ crea
tori. ḡ oporteret ꝙ faceret eā de aliquo: ⁊ sic aia fieret de ali/
qua mā ⁊ eēt ens cōpositum ⁊ ꝑfectum in nā per gn̄ationeꝫ
ꝓductū: qḋ iteꝝ nō est veꝝ. ḡ relinquit̄ ꝙ aie oēs sunt ante
corpus ⁊ postea icorporent̄. ¶ Itē sic se hn̄t forme existes in
potētia ad potentiā illā: ita etiā se hn̄t forme que nō sunt in
potētia in aliquo ad ea in qbꝰ sunt. Et veritas huiꝰ pꝫ hic:
ꝙ forma que est potētia in aliqua mā cum educit̄ ex ipsa est
actus illiꝰ. Silr̄ et aia rōnalis que nō educit̄ de mā eius est
actꝰ ⁊ suba eius in quo est: ⁊ sic est ꝙ forma que educitur de
mā oēs simul facte sunt in essentialibꝰ rōnibꝰ in illa vt dicit
Augꝰ. ergo necesse est ꝙ ille que non educunt̄ de mā aliquo
mō etiam sint simul facte: nō aūt pn̄t simul fieri in materia.
ergo simul facte sunt in actu. Qḋ si concedatur.
¶ In ꝯ̄riuꝫ sunt rōnes Auic. quas ponit etiaꝫ Collec. sic. Si
aia est aū corpus aut est vnū vel multa. Si vnuꝫ tunc opor/
teret ꝙ ex illo vno aiarent̄ oīa corpora. ⁊ hoc nō posset cōtin
gere nisi altero duoꝝ modoꝝ. s. vt eadē aia numero esset in
oībus corporibꝰ aiatis: qḋ supra improbatuꝫ est. aut ꝙ oēs
aie particulares eēnt partes illiꝰ: ⁊ sic oporteret ꝙ in cuiusli
bet aiati corporis gn̄atiōe descēderet pars ab aia illa qḋ ab
surdū est dicere. ¶ Si vō dicat̄ ꝙ est multa cum nō sint nisi
qnque cause multitudis necesse est ꝙ aliq̄ illaꝝ causaꝝ fece
rit multas aias. Cause eniꝫ multitudinis sunt ex diuisione
formali vel māli vel accn̄tali vel causali ꝫm ꝙ causa extrīse/
ca diuidit qn̄qꝫ causata extra ex diuisione actuali duobꝰ mo
dis. s. ꝫm ꝙ quedā diuisa sunt in loco ⁊ ꝫm ꝙ q̄dam diuisa
sunt tp̄e. cum eni drīa sit causa numeri ⁊ nō cōtingat pluribꝰ
modis inueniri drīam diuidenteꝫ q̄ꝫ per numeꝝ ⁊ esse opor
tet ꝙ aiaꝝ multiplicatio sit aliquo istoꝝ. pꝫ aūt ꝙ nō est hec
diuisio formalis. cōuenientiū. n. in forma nō est drīa vel nu/
merus ꝫꝫ formā illā. aie eni humane omnes ꝯueniūt in dif/
finitione ⁊ forma. ḡ nō est ipsaꝝ numerus ⁊ drīa ꝫm formaꝫ.
¶ Si vō dicat̄ ꝙ diuisio māe facit numerum. ¶ Cōtra. aut
materie intra in qua est aia aut māe extra ex qua est corpꝰ.
Si p̄mo mō tunc aia esset ex mā diuisibili ⁊ quāta ⁊ sic ipsa
esset corpus qḋ iprobatū est. Si scd̄o mō tūc aie nō habebūt
multitudineꝫ nisi in gn̄atione corpoꝝ. Et qa hoc nō pōt fie/
ri nisi duobꝰ modis. s. ꝙ ante corpus fuerūt omnes vna aia
solum que per gn̄ationeꝫ diuidat̄ in partes qḋ p̄us destru/
ctuꝫ est. Aut ꝙ nec fuerunt oīno aū sed simul esse ⁊ multitu/
dinem accipiāt in corporuꝫ gn̄atione: ⁊ hoc erit contrarium
opinioni illi que dicit ante corpora fuisse animas. ¶ Si vō
dicat̄ ꝙ multitudineꝫ hn̄t per respectum ad corpus. Cōtra.
aut illud corpus ad qḋ habent respectuꝫ erit actu vel poten
tia. Si actu tūc oporteret ꝙ omnia corpora essent simul fa/
cta sicut ⁊ aie qḋ esset cōtra sensuꝫ. ¶ Si vō potentia. Con/
tra illḋ qḋ est in potentia māli tm̄ est ꝯtigens possibile fieri
⁊ non fieri. Ponamus ergo ꝙ nō fiat tunc non erit respectꝰ
ad ipsum. ergo anima eius nō erit per respectuꝫ illum ⁊ qḋ
non est vnum nō est. ḡ anima illius non est aū ipsuꝫ. Et ea/
dem ratio est de qualibet anima. ḡ nulla est aū respectuꝫ il/
lum. Si vō dicatur ꝙ hec multitudo est a causa extrinseca
diuidente hoc nihil est. ab extrinseco enim neqꝫ res est vna
neqꝫ multa. vnum enim ⁊ multa sunt in his que sunt vnum
⁊ multa ab aliquibus diuidētibus vel viuentibus ea. causa
autē extrinseca efficiēs inquātuꝫ huiusmodi non facit vni/
tatē nec multitudinē. si enim faceret per se vnitatē nunq̄ fa
ceret multitudineꝫ ⁊ econuerso. Sꝫ nos videmus ꝙ quan/
doqꝫ facit vnitatē dando formam vnam ⁊ quādoqꝫ multi/
tudinē dando formas diuersas. Si vō dicatur: ꝙ hec mul/
titudo est ab accidēte qḋ est tēpus ⁊ locus. ¶ Contra. loco
non diuidunt̄ que in nullo loco sunt per se. aie in nullo loco
sunt per se. ḡ anime per locuꝫ non diuidunt̄. Eadē ratio est
de tēpore qa quecūqꝫ simul sunt tp̄e non diuiduntur tēpore.
Sꝫ anime ab istis ponuntur oēs simul create. ḡ tēpore non
diuidunt̄. ¶ Si vō dicatur ꝙ per accn̄tia spiritualia distin
guunt̄ sicut per gratiam sapiētiam vel virtutē adhuc seque
retur duplex inconueniēs. s. ꝙ aū corpus talia habeantur ⁊
ꝙ in illis nō differant. nō est eni rō: quare vna hēat gratiaꝫ
sapiētiam vel virtutē ⁊ alia nō. ḡ vel oēs habēt vel nulla. et
sic pꝫ ꝙ in illis accn̄tibus oēs cōueniunt ⁊ drīa sola est causa
numeri. ḡ per illam nō numerant̄. cum igitur aū corpus nō
sint anime vnū vel multa sequit̄ ꝙ nō sint: qa omne qḋ est:
est vnū vel multa. ¶ Postea ponit Auic. vnā per se solū sic.
Singularitas vnius est ex collectiōe accn̄tiū quā in aliquo
nō est possibile inuenire. Aut igit̄ hec singularitas ꝯuenit aie
in eo ꝙ est aia. aut in eo ꝙ est aia huiꝰ corporis. Si p̄mo mō
tūc cōueniret oī aie: ⁊ sic vna numero accn̄tiū collectio eēt in
oībus aialibus: ⁊ sic oīs aia eēt vna aia numero qḋ est icon
ueniēs. Si vō scd̄o mō dicat̄ tūc singularitas aie incipit qn̄
incipit illud eē in corpore. Sꝫ quādo incipit singularitas ali
cuius tunc incipit eē illud singulare. ḡ hec anima singularis
nō hr̄et esse aū corpus qḋ est contra Platonicos. ¶ Adhuc
etiam ponit Collecta. per se vnam rōnē sic. nihil est vanum
in natura. ḡ aia nō hēbit eē quādo eē eius erit vanum. esset
aūt vanum quādo eēt motor ⁊ actus corporis ⁊ nullum cor/
pus faceret eē actu ⁊ mouere: ⁊ hoc eēt si eēt aū corpus. ergo
aia nō est aū corpus. Sꝫ qa Auic. posset obijcere ꝙ aia hu/
mana eadē rōne non remaneret post corpus cum non esset

Ex libro dē sensu ⁊ sēsato colligitur ⁊ ex. 7. meta. cō. 31.

Nō hic dē causis multitudinis.

causa

causa vnitatis vel multitudinis vel singularitatis eius sol uit Auicē. dicēs ꝙ hoc nō esset necesse. Aīa enim in corpore incipit esse qđ tñ esse nō hȝ a corpore ⁊ remanēt sibi ꝓprieta tes quas hȝ in corpore ꝓprias nō cōmunicatas corpori q̄/ bus differt ab alia aīa ēt cum corpore erit absoluta. ¶ Ad hoc idē obijcit theologice sic dicit ps. q finxit sigillatim cor/ da eoꝝ. fingere aūt est creare ⁊ cor ponit ibi pro aīa vt dicit glo. sigillatim creant aīe ⁊ nō simul. ¶ Item dicit Aplus de Jacob ⁊ Esau ad Ro. cū nōdū nati eēnt ad qđ egissent bo/ ni vel mali egissent: g̊ aū corpꝰ nō fuerūt. ¶ Itē Augꝰ in 10° super Geñ. ad lrām. ꝙ nō alteriꝰ nāe est aīa ꝗ̄ illiꝰ ſm quā die sexta factus est hō ad imaginē dei: nō recte dicit deū ea facere nūc que tūc nō ꝯsumauit. Jam eni ⁊ tūc aīas faceret q̄les mō ⁊ nūc facit. ⁊ iō nō aliqđ nouū creature genꝰ facit: q₂ tūc in suis ꝯsumatis operibꝰ nō creauit. Ex hoc accipit ꝙ nūc deꝰ facit aīas que sunt eiusdē rōnis cū aīa Ade quā in 6ª die fecerat qđ expssius ifra in eodē libro dicit sic. cor/ poribꝰ humanis quoꝝ ex illis p̄mis operibꝰ ꝓpagatio ꝯti/ nua successione ꝓcedit: tales ꝯgruit aīas iseri quales nunc deus facit atq₃ inserit. ¶ Solo. dōm ꝙ deus infundendo creat aīas humanas: ⁊ creādo infundit eas ⁊ oīa alia repu tanꝰ deliramēta. ¶ Ad auctoritates aūt Aug. dōm ꝙ opi/ nādo ⁊ opiniones alioꝝ sequēdo talia dicit ⁊ sic sentiēdo vt pȝ per auctoritates ad oppositū ex eodē loco inductas. Si tñ vellemus distinguere diceremus ꝙ aīa duobus modis prior est corpore ⁊ corpus vno mō prius aīa: est eni substātia prius tēpore ⁊ sic corpus prius est aīa q₂ nō infundit ei nisi iā organizato. Et qđ Augꝰ dicit difficile dicē aliqđ de nihi lo factū esse postq̄ reqeuit ab oi. o. qđ pa. duobꝰ modis glo/ sat ab antiqs. Quoꝝ vnus est ꝙ cessauit ab operibꝰ nouis ⁊ noua tūc dicunt opera q₂ ante nō fuerūt per mām vel simi litudinē. vnde oīa corpora que gñant fuerūt priꝰ in mā. aīe aūt humane prius fuerūt in similitudine ⁊ q₂ nā angelica in hoc ꝙ intellectualis est similitudinē hȝ cū aīa rōnali. Alius modus est ꝙ nouū dicat opus a quo cessauit deus qđ ante nō fuit per spēm ⁊ rōnē: lȝ g̊ mō aīe creent tñ Adam factus fuit sexto die qui habuit aīam rōnalē que eiusdē spēi ⁊ rō/ nis est cū oibus aīabꝰ postea creatis. Et hec glo. videt ac/ cipi ex verbis Augustini vltimo inductis. Possemꝰ tñ di/ cere ꝙ hoc ꝓprie creat qđ fit sine oi p̄cedēte mā. Materia aūt duplex est. s. ex q̄ ⁊ in q̄. Materia aūt ex q̄ nō hȝ formam aliq̄ vnde nō solū aīa humana vnde si ꝓpter defectionē il/ lius māe diceret aīa humana creata tūc diceret creari ois forma eadē rōne: ⁊ eadē difficultas que videt ēē de aīa hu mana ꝯtra textū Geñ. si crearet sequeret de oi forma. Est ēt mā in q̄ ⁊ hec duplex. vna cuȝ aliq̄ forma que sic est in mā que nō educit ex ipsa per actū gñōnis ⁊ nāe sed tm̄ nā ope/ rat aliqđ respectu eius ⁊ talis est aīa humana: vnde aīa hu mana non est oīno sine mā nec oīno sine opere nāe. Posset igit dici ꝙ reqeuit deꝰ die septimo ab oi opere creationis ⁊ dispōnis ⁊ ornatus: que sic sunt opera diuina ꝙ nec nā ope/ rat ea nec aliqđ operat ab ipsa vt diximus supra in qōnibꝰ de operibus sex dierū. sed nō reqeuit ab operibus illis que operat i nā ⁊ que operat in se ita tñ ꝙ nā operat ad eā. De his videt intelligi illud Joā. pr̄ meus vsq₃ mō operat ⁊ ego operor. ¶ Ad rōnes Grego. niceni dōm ꝙ Platonicꝰ fuit valde intm̄ ꝙ nitit excusare Platonē in hoc qđ dixit aīas viroꝝ nō colētiū iustitiā ⁊ dijs nō obsequentiū in 2ª gñōne post mortē trāsire ad feminas in qbus si iterū iustitiā negli/ gunt in 3ª gñatione post mortē ⁊ trāseūt ad bestias. Hāc. n. transformationē dicit Gregꝰ nicenus ſm metaphysicā de/ here locutionē intelligi vt qdā dicūt Platonici vt dicātur trāsire in feminas qñ efficiunt effeminati ⁊ in leones qñ fu/ ribundi ⁊ in asinos qñ incōtinētes. sed hoc est aperte cōtra intētionē Platonis ⁊ Platonicoꝝ transformationē Eco/ mius ⁊ Theodorus ⁊ Porphyrius Platonici sic dicebant fieri ꝙ ois aīa vnius est spēi. s. rōnalis: ⁊ ꝙ illa trāsit per di/ uersa corpora ꝓ meritis suis: ⁊ ꝙ in qbusdā corporibꝰ exer cet quasdā vires ⁊ quasdā nō hoc tm̄ fieri ex diuersitate cor poꝝ ⁊ meritis aīaꝝ. Sablius aūt qdā discipulus Platonis dicit aīas esse duplicis spēi. s. rōnalis ⁊ nō rōnalis ⁊ trāsfor/ mationē esse nō extra spēm sȝ in eadē spē ad diuersa corpo/ ra ita. s. ꝙ rationales anime ad diuersa corpora hoium trā/ seunt: ⁊ irrōnales ad diuersa corpora irrōnabiliū: quē ēt col

Nō quō itelli gat verbū scri pture asserētis deū. 7. die ge/ uisse ab oi ope re suo.

laudat Gregoꝰ nicenus nō q₂ trāsformationē ponat sed q₂ minus ceteris errat. ¶ Dōm est g̊ ad rōnē Grego. ꝙ hoc nō sequit si humana aīa sit creata in corpe ⁊ ꝓpter hoc cor/ rumpat corrupto corpore sed sequeret si in corpore fieret et ſm esse dependeat ad corpus hoc nō est veruȝ eo ꝙ aīa hu/ mana nō est tm̄ forma sed etiā suba cōpleta in seipsa vt ꝓ/ bāt phi nāles: ⁊ nos ifra de hoc hēbimus qōnē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Moyses tacet de nā angelica: sed de aīa rōnali nō tacet in formatione corporis hois q₂ hō nō est ad imagineȝ ⁊ similitudinē dei nisi quātuȝ ad aīam. ¶ Ad aliud dōm ꝙ dicēs aīam humanā creari in corpore ſm esse nō tñ depēdē a corpore nō excidit a veritate sed potius dicēs oppositum. nec Aristo. vnq̄ dixit aīam humanā mori cū corpore: nec di cit eā in corpore gñari. ꝙ. n. nō dicat eā corrumpi cū corpore pȝ per hec verba sua in ii° p̄° suo de aīa. Intellectus vō suba quedā est ⁊ nō corrumpit. ¶ Itē ibidē intellectꝰ est diuinuȝ aliqđ ⁊ ipassibile. Silr antē Auer. q sequunt Aristo. In oi/ bus multis rōnibꝰ ꝓbāt aīam nō corrūpi corrupto corpore sed potius separari eā sicut perpetuū a corporali. Qđ auteȝ nō gñet sed creet in corpore ſm Aristo. pȝ in 16° de aīalibus vbi dicit intellectualē aīam nō esse ab aliquo principio effi/ ciēte qđ sit in semine. Qđ aūt eius p̄nᵐ sit deꝰ ⁊ ꝙ ingredit per creationē in corpore pȝ per hec verba sua que sunt in p̄° de causis ꝓprietatū elemētoꝝ. Aqua viri qñ cadit in matri ce mulieris decoquit eaȝ maxima caliditate sua ⁊ cōmiscet aqua illa cū sanguine matricis donec fit frustū: deinde for/ mat ⁊ fit in eo spūs vite iussu dei. pȝ g̊ ꝙ iponit falsuȝ Arist. Similr iponit falsum stoicis q₂ nec oēs illi dicebant ꝙ aīa moreret cū corpore. Plato eni stoicus fuit nec tñ ponit ani mā mori cū corpore vt etiā ipse Gregoꝰ nicenus dicit. Silr Prothinus stoicus fuit de quo dicit Augꝰ in p̄° de ciuitate dei. ꝙ lecto Platonis li° vbi de imortalitate aīe disputauit se p̄cipiteȝ dedit de muro atq₃ ita de hac vita migrauit ad eā quā credidit esse meliorē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lȝ ponamꝰ aīam creari cum infundit nō tñ ꝯtradicimus Moysi vt pȝ ex p̄dictis. Nemo tñ credat nos velle cōsentire Eunomio lȝ bene dicamus eū aīam diffinisse cū dicit aīam esse subam incorporeā in corpore creatā in hoc ꝙ dicit mūdū vere non esse plenū sed semiperfectū ⁊ oi die recipere additionem ad minus qnquaginta miliū subarū intellectualiū de nouo ge neratarū ⁊ cū perfectus fuerit ꝙ statim tūc dissoluet ꝯtradi cimus ei. Sed infra erit qđ de hoc cū de mūdo disputabit. ¶ Ad id qđ obijcit de Dama. responsum est supra in qōne de angelis vbi quesitū est qñ angeli fuerūt creati. verba aūt Platonis simplr refutamꝰ. Hoc aūt qđ dicit Macrobiꝰ expsse est heresis ⁊ in fide ⁊ in nāli scia. Et heresis quorūdā manicheoꝝ qui dicūt aīas descēdere per septē circulos ⁊ in quolibet simul deponere vnū corpus ⁊ simul mori: ⁊ postea detrudi in hanc vitam mortaleȝ in qua etiam transformat in multa corpora vt ipsi dicūt ⁊ tandeȝ reascēdēt ⁊ reinduēt corpora que in circulis septeȝ inferioribus ⁊ octo superiori lacteo reliquerūt. Innitunt aūt verbo ps. Super flu. ba. se. ⁊ fle. dū re. sy. que se. in m̄. eius. sus. or. vestra. Dicūt eni flu. ba. corruptionē esse ⁊ ꝯfusionē huius vite in quā aīe eorum detruse sunt in quā flendū est dū recordant syon. cuȝ eni re/ cordatio p̄teriti sit oportet vt dicunt ꝙ in p̄terito fuerint in syon. i. in celo. ⁊ dicunt ꝙ in syon duȝ descēderēt suspēderūt organa sua hoc est corpora sua que reliquerunt in circulis que dnr pro tāto suspēsa in salicibus ꝙ arbores infructuo/ se sunt q₂ corpora illa sine vita sunt suspēsa tamē ad reitera tam reinductionem innitunt etiaȝ ei qđ habet in p̄° sap. 8° vbi Salomon sic loquit. sortitus sum aīam bonam ⁊ cum essem magis bonus veni ad corpus coinquinatū. Si igitur aīa sic bona venit ad corpus ipsa fuit ante corpꝰ. ¶ Sed ad hoc dōm ꝙ ps loquit de filijs israel ductis in captiuitatem in babyl. qui ad lrām sederūt super flu. ba. ⁊ fle. sup destru/ ctionē syon. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Salomon nō potuit aīam sortiri anteq̄ esset sicut etiam per precedentē lrām patet vt dicit. puer aūt eram ingeniosus ⁊ sortitus sum animaȝ bo/ nam. Et quod dicit veni ad corpus coinquinatū intelligit venisse per considerationē corporis: non per locuȝ ⁊ hoc vi/ detur ex mō loquēdi. dicit eniȝ sic veni ad corpus incoinq/ natum ⁊ vt sciui q₂ aliter nō possum esse cōtinens nisi deus det ⁊c. Si autē dicat ꝙ aīa venit ad corpus intelligit ordo

Tex. cō. 66. ⁊ 82.

Scđo đ gnōne aīaliū capi tulo 3°.

Q̃õ for^a sub stãtial' dr̃ neq̃ actiua neq̃ passiua esse.

nature nõ tẽporis. ¶ Ad illud qõ obijcit̃ per primã rõnẽ di
cẽdũ ꝙ forme subales nõ sunt actiue ꝛ passiue ꝓꝑice sꝫ nihil
ꝓhibet qn sint motiue ꝛ pcipue ꝫm locuꝫ: forma.n.subalis
ignis mouet ignẽ sursum: ꝛ forma subalis terre mouet ter/
rã deorsum. Simil'r aia que est forma subalis mouet aiatũ
corp⁹ multis motib⁹. Hec aũt ꝓpositio ꝙ accidẽs nõ facit
subam vera est si itelligit̃ accidẽs vt elemẽtũ nõ facẽ subaꝫ
qꝛ nec est forma in suba cõposita nec mã. Si autẽ intelligit̃
effectiue tũc iterũ verũ est ꝙ nõ facit subam illã cui⁹ est acci
dens. Sed nihil ꝓhibet trãsmutari mãm per ipm accidẽs
ad hoc vt educat̃ de mã forma sube que non est sicut vide/
mus calidũ ꝛ frigidũ trãsmutare mãm oium gñabiliũ ꝛ cor
ruptibiliũ. Simil'r q̃litates elemẽtares multuꝫ possunt. qñ
eni ꝯiungunt̃ eis virtutes stellarũ ꝛ virtutes aie que nõ pñt
per se solas nec hoc dicimus ꝙ velimus aiam educi in esse
ex mã virtute stellaꝝ sed potius dicimus eam creari a deo.
vtꝝ aũt simil'r sit de vegetabili in plãtis ꝛ sensibili in brutis
infra declarabit̃ cum disputabit̃ de potẽtia gñatiue. ¶ Ad
aliud dõm ꝙ hoc nõ opꝫ ꝙ oẽ efficiẽs sit in eadẽ spẽ cũ effe/
Tex.cõ.56. cto. sol.n.efficit gñata inferius vt ꝓbat̃ in 2° de gnõne ꝛ cor
ruptione. Sed hoc tm̃ exigit̃ in efficiẽte habẽte nãm cõica/
bilẽ ei qõ efficit̃ ꝛ hoc ifra melius patebit. ¶ Ad vltimũ di/
cẽdũ ꝙ nõ est simile de formis que non educunt̃ de mã ꝛ de
formis que potẽtia sunt in mã educibiles ex ipsa per actum
gnõnis ꝛ nãe. ille.n. que potẽtia sunt in mã subm hñt in quo
pñt eẽ simul hoc mõ ꝫm ꝙ sũt in potẽtia: ꝛ hoc subm est mã
pma per itellectũ accepta ante oẽm formã. Sed ille que nõ
educunt̃ de mã nõ habẽt tale subm: ꝛ iõ nõ sunt nisi qñ sunt
actu: ꝛ cũ hoc nõ fit nisi gnõne corporis nõ habebũt eẽ ante
corporis gnõnẽ. ¶ Si aũt querit̃ qd Plato intellexit per cõ
pares stellas. dõm ꝙ cõpar stella dr̃ duob⁹ modis ꝫm Pla
tonẽ. vno mõ respectu corporis in aie descẽsu: ꝛ sic dr̃ cõpar
stella que influxũ virtutis hꝫ specialr̃ ad illius vel illius cor
poris gnõnẽ: ꝛ hoc accipit̃ ex vbis Platonis i Timeo vbi
dicit ꝙ reliquias poris ꝯcretionis ex qua mũdi aiam cõmi
scuerat in eiusdẽ carceris sinũ refundẽs eodẽ ꝓprie mõ gñe
atq̃ eadẽ rõne miscebat nec tamẽ eadẽ orlebat̃ puritas se/
renitasq̃ ꝓuẽtũ nec tã imutabilis perseuerãtie sed secũde
ꝛ tertie dignitatis. 2° mõ dr̃ stella cõpar aie ad redituꝫ que
deberet aie iustitiã colẽtis ꝫ ꝓportionẽ sui meriti reuerẽti
ad superos: sꝫ hec fabulosa sũt ꝫ theologos ꝛ ꝫ phos nãles.

¶ Utrum omnes anime imediate create fuerunt a deo aut ab intelligentijs.

Deinde querit̃ vtꝝ aie rõnales imediate cre/
ent̃ a deo aut ab intelligẽtijs angelicis vt vi/
dent̃ dicẽ quidã phoꝝ quoꝝ rõnes pmo ponẽ
de sunt. Ostẽdit ergo Col. sic. Causa nũc agẽs ꝛ
nõ prius necesse est ꝙ agat per aliq̃ dispõneꝫ
nouã sibi aduenieẽtẽ: cã aie qua fit est cã nunc
agẽs ꝛ nõ prius: ergo necesse est ꝙ agat per dispositionẽ nouaꝫ
sibi aduenieẽtẽ: prime cause siue deo nulla noua dispõ adue/
nit: ergo nõ erit cãns imediate hãc aiaꝫ. Prima ꝓbat̃ per hãc
Tex.cõ.56. ꝓpositionẽ scriptã in 2° de gnõne ꝛ corruptione. idẽ eodem
mõ se habẽs facit semper idẽ. Hoc enim tenet taꝫ in causis
nãlib⁹ q̃ in causis volũtarijs. De causis nãlib⁹ est planum.
in causis aũt volũtarijs que agũt per electionẽ pꝫ etiaꝫ. illa
enim causa nihil agit nisi qõ eligit ꝛ velit: ergo ad hoc ꝙ agat
nũc ꝛ nõ prius opꝫ ꝙ eligat aliqd ꝛ agat nũc qõ nõ prius eli
git ꝛ voluit. Secũda pꝫ per se. ¶ Amplius imediate recipe/
re ab optimo nobilius est q̃ recipere per mediũ ab illo. Si
ergo aia recipit imediate esse a deo recipit ipsum nobilissimo
mõ. Sed ad nobilissimuꝫ modũ recipiẽdi sequit̃ nobilissi/
mũ esse receptũ: ergo videt̃ ꝙ aia ꝫm hoc deberet habere no/
bilissimũ esse: hoc aũt est esse intelligẽtie angelice: ergo aia de/
beret esse angelus qõ nõ est verũ: ergo nec recipit imediate eẽ
a deo: sed ab angelis a quib⁹ esse ignobilius hꝫ. ¶ Amplius
ab infinito agẽte ꝫm potentiam agendi actus est infinitus.
Sed deus est agẽs infinitũ: ergo act⁹ eius imediatus erit infi/
nitus: aia vero hꝫ esse infinitũ: ergo nõ erit a deo imediate sꝫ me
diantibus angelis. Iste sunt rõnes Col. fortiores ꝛ quasdã
alias ponit dõbiles quas subticemus. ¶ Ad idẽ videt̃ face/
re Cõmẽtator libro de causis super prima ꝓpõne qui dicit
sic cã pma creauit esse aie mediãte intelligẽtia. ¶ Itẽ ibideꝫ
aia qꝛ suscipit impssionẽ intelligẽtie facta est inferioris ope
rationis q̃ ipsa intelligẽtia: sed nõ recipit impssionẽ ab ali/
quo nisi creatũ ab illo: ergo aia creata erit ab itelligẽtijs. ¶ Itẽ
sup 14^am ꝓpositionẽ. Anima facta est cã corpoꝝ ꝛ facta est
causata ab itelligẽtia que est ante ipsam. Intelligẽtias autẽ
vocat Cõmẽtator subas separatas a corpore oino: ꝛ ille sũt
sube angelice: ergo videt̃ ꝙ aie creent̃ ab angelis. Hoc idẽ vi/
det̃ velle Isaac in li° de diffinitionib⁹ qui ponit aiam rõna
lem creari in vmbra itelligẽtie: ꝛ sensibilẽ in vmbra rõnis:
ꝛ vegetabilẽ in vmbra sensibilis. ¶ Gratia cuius etiã que/
rit̃ quid sit dictum aiam vnã creari in vmbra alterius.

¶ Sed ꝯtra dicit Dama. in 2° li° cap° 3° in fine. qcũq̃ aiũt
angelos ꝯditores hi oẽs sunt pris sui diaboli. creature eniꝫ
existẽtes nõ sunt ꝯditores oiuꝫ aũt factor ꝛ ꝓuisor ꝛ ꝯtẽptor
deus est qui solus icreat⁹ qui in pre ꝛ filio ꝛ spũ scõ hymnis
laudat̃ ꝛ glificat̃. ¶ Itẽ Aug⁹ sup Gen. ꝙ angeli nullo mõ
dicẽdi sunt creatores alicui⁹ rei. Itẽ Isa. oium flatũ ego fa/
cio. flatus aũt est aia. ¶ Iteꝫ ꝛ in Gen. ꝙ dñs inspirauit in
faciẽ eius spiraculũ vite. ¶ Itẽ nihil ꝛ aliqd distãt in infini/
tũ: ergo educere aliqd ex nihilo erit potẽtie ifinite: hoc aũt non
est create: ergo infinite potẽtie erit creare aias ꝛ oẽs res.

¶ Solo. Col. excusat se ꝛ a dictis sanctoꝝ dicẽs ꝙ lꝫ consen/
tiat aias creari ab angelis non tñ dicit angelos esse creato/
res: qꝛ creator est ille qui ꝓpria auctoritate ꝛ virtute aliqd
de nihilo facit: sꝫ angeli faciũt hoc ministrãtes deo ꝛ aucto
ritate dei. Sed idubitata fide tenẽdũ est ꝙ angeli nõ creãt
etiã ministerio. honor.n. creatoris singularis est qui exhibe
ri hꝫ ei ab oi creatura: ꝛ iõ nõ debuit trãsponi honor ille in
creatura aliq̃. Creatura ẽt nõ fuit possibilis suscipere potẽ/
tiã creãdi duplici rõne. ¶ Quarũ vna est qꝛ cũ nulla mã pia Nõ duplicem rõnẽ q̃re actũ creãdi nõ põt cõicari creature.
ceat creationi opꝫ ꝙ creatio sit opus cause que ꝫm se est cã
cause. nihil aũt creatuꝫ in esse per se est cã cause ꝛ iõ creatio
nõ põt esse opus creati. ¶ Alia est qꝛ cuiuslibet potẽtie non
ꝯuenit opus aliqõ ꝫm genus suũ impossibile est illi potẽtie
ꝯuenire spẽm operis. Sed create potẽtie nõ cõuenit creare
ꝫm genus qꝛ ꝫm suũ genus cũ ipa sit terminus sue creatio/
nis ꝛ nõ pn^m: ergo eidẽ nõ ꝯuenit creare hoc vel illud. Plures
aũt rõnes sunt assignate supra in qõne de creatione. ¶ Di/
cẽdũ ergo ad p^m ꝙ deus est causa nunc agẽs pter hoc ꝙ adue/
nit sibi noua dispositio. elegit eniꝫ ꝛ voluit ab eterno vt aia
hec nũc crearet̃. volũtas eniꝫ sua ꝛ scia sua ab eterno sunt ꝛ
in tẽporalr̃ determinata lꝫ res create temporalr̃ nũc ꝛ tunc
esse ab ipso accipiant. ¶ Ad aliud dõm ꝙ multa imediate
esse recipiũt a deo. s. celũ ꝛ terra ꝛ mã pma ꝛ hec tñ nõ nobi
lissimũ recipiunt esse. Et hmõi causa est qꝛ illud qõ recipit̃
nõ est tm̃ ꝫm potestatẽ eius a quo recipit̃ sed ꝛ ꝫm nãm ꝛ po
testatẽ recipiẽtis. vnde nõ sequit̃ ex illa rõne ampli⁹ nisi ꝙ
vnũdõq̃ imediate recipiẽs esse a pmo recipiat esse nobili⁹
qõ põt hẽre ꝫm sui nãꝫ ꝯgruẽtiã ꝛ potestatẽ. ¶ Ad aliud di/
cendũ ꝙ pmũ est infinite virtutis quodãmõ. i. si ly infinituꝫ
negatiue exponat̃ hoc est primũ potẽtiã hꝫ que nõ termina/
tur loco vel tẽpore vel itellectu. Ex tali aũt virtute non seq̃t̃
ꝙ semper sit effect⁹ infinitus sed ꝙ sit tãtus ꝙ natũ est reci/
pere illud qõ creatur a potẽtia tali. ¶ Dõm aũt ad ar^m est
ꝙ si ab infinita potẽtia semper esset effectus infinit⁹ oporte
ret ꝙ intelligẽtia angelica esset infinita qꝛ illa imediate exit
a prima causa. ¶ Ad id vero qõ obijcit̃ de cõmẽto libri cãruꝫ
dõm ꝙ duob⁹ modis itelligẽtia est cã aie. quoꝝ vnus ꝙ est
per impressionẽ illuminationũ in ipsa sicut supra in qõne de
angelis est expeditũ. Alius est: qꝛ cũ itelligẽtie sint motores
separarũ ꝫm phos per motum illum aliquo modo causant
quare aia existit in corpore eo ꝙ mouẽt ad gñationẽ corpo/
rum. ¶ Ad illud qõ obijcit̃ de Isaac dõm: ꝙ ipse vocat vm
brã occasum luminis superioris ex defectu nature inferio/ Nõ qd sit vnã formaꝫ creari in vmbra alterius.
ris: que nõ põt recipere illud vnde cum intelligẽtia intelle/
ctũ semper hẽat in actu: ꝛ agẽtẽ ipsa est in pleno lumine in/
telligẽtie. sed rõnalis aia hꝫ intellectũ cum triplici potentia
vt supra diximus: ꝛ indiget inq̃sitione ꝛ studio ad hoc vt fiat
actu iõ est vmbra itelligẽtie nõ habẽs plenũ lumẽ ꝫm actũ.
Sensibilis vero nõ est cognitio nisi particulariũ: ꝛ nõ cogno/
scit quidditates ꝛ veritates rerũ quas inq̃rit ꝛ percipit rõ:
ꝛ iõ ipsa etiã est in vmbra respectu rõnalis. cũ aũt iterũ sen/
sibilis apphẽsiuam ꝛ motiuã hẽat virtutẽ in quibusdã ani/
malibus in oibus aũt habeat apphẽsionem per sensum ad
minus ꝛ isuper opera vegetabilis. vegetabilis dicit̃ esse in

vmbra ei⁹ eo ꝙ occidit in ipsa lumē cognitionis sensibilis.
¶ Querit̄ de diuisione aīe per has dr̄ias vegetabile sensibi/
le ⁊ rōnale. ⁊ an possit diuidi per rōnale ⁊ irrōnale.

Einde querit̄ de diuisione per has dr̄ias ve/
getabile sensibile ⁊ rōnale q̄lis sit ista diuisio.
Et vtrū sit sufficiēs vel nō. Et vtrū aīa diuidi
possit per rōnale ⁊ irrōnale sicut diuidit̄ aīal.
Cōstat.n. ꝙ hec diuisio nō ē accn̄tis eo ꝙ nul/
lū accn̄s ꝯstituit spēm in nā̄ ⁊ suba. Vegetabi
lis aūt ꝯstituit spēm plante: ⁊ sensibilis spēm bruti: ⁊ rōnale
spēm hoīs. Nec ēt pōt esse equoce penes significationes: eo
ꝙ aīa nō diuidit̄ diuersis rōnib⁹ ſm suū nomē de vegetabi
li sensibili ⁊ rōnali. Nec videt̄ esse gn̄is in spēz: eo ꝙ spēs di
uidētes genus nō pn̄t coadunari in vnā spēm vt homo ⁊ asi
nus. vegetabile aūt ⁊ sensibile ⁊ rōnale inueniunt̄ ꝯstituere
spēm vnā.s.hoīs. ¶ Si vō dicat̄ ꝙ sit diuisio totius in ptes
aut erit totius integralis aut totius virtualis siue ptātiui.
Nō itegralis: q̄ sic totū nō p̄dicaret̄ de parte. Sz nec videt̄
esse virtualis. virtus.n. alicuius virt⁹ est sine quo nō hz esse
vnde si vegetatiua esset virtus alicuius aīe nō esset virt⁹ ali
cuius nisi ipsius in quo ēt sunt alie virtutes aīe: hoc aūt nō
est nisi rōnale ⁊ sic diuisio aīe per sensibilē vegetabilē ⁊ rōna
lem esset diuisio aīe rōnalis ⁊ nō aīe ſm se. Hoc aūt non est
verū: ex hoc.n. sequeret̄ ꝙ vegetabile qđ est in plāta ⁊ sensi/
bile qđ est in brutis eēnt partes aīe rōnalis ⁊ hoīs qđ nō est
verū. Si ꝑꝑ hoc diceret aliqs: ꝙ hec est diuisio p̄ncipij que
est media iter diuisionē equoci ⁊ vniuoci. ¶ Cōtra ſm hoc
oporteret ꝙ aīa ſm p̄us ⁊ posterius diceret̄ de vegetabili et
sensibili ⁊ rōnali. hoc aūt nō est verū: q̄ tres diffinitiōes su/
perius date a pħo ꝯueniūt aīe ſm q̄libet partē sui vt supe/
rius demōstratū est. vnde pħs dicit in 2° de aīa in p̄ncipio.
Tex.cō.7. Si aūt est aliqđ cōe ꝙ in oī aīa opz dicere erit vtiq̄ act⁹ cor
poris p̄mus phīci or.po.vi.ha. ¶ Preterea q̄rit̄ de hac di/
uisione quorūdā pħoꝝ. ꝙ aīarū q̄dā est rōnalis ⁊ q̄dā irrō/
nalis. hec.n. diuisio est iamblici cuiusdā Platonici: qui di/
cebat aīas rōnales nō trāsformari ad bruta nec brutoꝝ ani
mas trāsformari ad hoīez videt̄ aūt ꝙ bona sit q̄ cōprehē/
dit oēs partes aīe. Anime.n. brutoꝝ ⁊ vegetabiliū irrōna/
les sunt. aīe aūt hominū rōnales sunt. ¶ Preterea hec di/
uisio reducit̄ ad affirmationē ⁊ negationē in gn̄e aīe: ⁊ cum
iter affirmationē ⁊ negationē aīe nō sit mediuz vr̄ ꝙ cōpre/
hēdat oēs partes aīe ita ꝙ nulla media cadāt iter ptes aīe.
Tex.cō.41.et 42. ¶ Sed ꝯtra hoc ponit pħs in 3° de aīa cap° de mouēte tres
rōnes. Quarū p̄ma hec est: quecūq̄ diuisio sufficiēter diui/
dit aliqd extra illā nō debet inueniri aliq̄ ps toti⁹ diuisi. Si
ḡ rōnale ⁊ irrōnale sufficiēter diuidūt aīam nō debet ineni/
ri aliq̄ ps aīe que nō sit irrōnalis nec rōnalis. Sed vegeta/
bilis neq̄ rōnalis neq̄ irrōnalis est. ḡ hec diuisio nō est bo/
na. Oēs p̄misse ꝓpōnes patēt p̄ter illā que est ꝙ vegetabi/
lis nec rōnalis nec irrōnalis est que sic ꝓbat̄. Si irrōnalis
sumit̄ vt negatio tūc nihil ponit ⁊ sic nō ponit dr̄iam diuidē
tem vel ꝯstituētē. sed si ponit aliqd hoc erit dr̄ia que erit in
eodē gn̄e ꝓximo cū rōnali. rōnalis autē est in cognitiuo. ḡ ⁊
irrōnalis erit in cognitiuo. sed vegetabilis extra genus co/
gnitiui est: ḡ erit ēt extra vtrāq̄ partē diuidētē genus illud.
Et ꝓpter hoc dicit pħs ēt ꝙ hz maiorē dr̄iaz q̄z rōnale ⁊ ir/
rōnale. ¶ Scđa rō est ꝙ si hec diuisio est per opposita đbet
ostēdere diuersitatē oīuz partiū aīe: sz hoc nō facit. ꝑ hāc.n.
diuisionē nō pōt scire vtrꝝ phantastica sit alia a rōnali vel ir
rōnali. ⁊ ꝙ hoc verꝝ sit pz q̄ phātasia īuenit̄ i rōnali vel irrō
nali. ¶ 3° est ꝑ istātiā appetitiue ⁊ motiue ſz locū. motiua.n.
ſm locū iuenit̄ in rōnali ⁊ irrōnali ⁊ appetitiua similr̄: ḡ nō
oēs partes aīe intelligunt̄ sepate ⁊ diuise per istā diuisionē.
¶ Iuxta hoc etiaz querit̄ de sufficientia diuisionis p̄habite.
videt̄ eni nō esse sufficiens eo ꝙ multe sunt partes aīe: que
non vident̄ esse narrate sicut nutritiua ⁊ augmentatiua ⁊c̄.
¶ Si forte diceret̄ ꝙ dat̄ penes spēs aīatoꝝ. adhuc nō vi/
det̄ sufficiens. In plantis eni sunt multe species que habēt
specie differentes formas substātiales. Si eni perfecta spē
differāt necesse est ⁊ perfectos differre spē ⁊ similr̄ in brutis.
Si forte dicat̄ ꝙ hec diuisio dat̄ penes gn̄a aīatoruz adhuc
3° đ aīa.t.c.31. nō videt̄ esse sufficiēs. Sicut eni dicit pħs in gn̄e aīe sic est:
ꝙ p̄ᵐ est in eo qđ est ꝯñter. vn̄ aīa ponit spēm aīe si ꝯtingat
ipm separatū iueniri ab eo qđ ꝯsequit̄ ipm. sicut vegetabi/
le ponit spēm aīe eo ꝙ separat̄ a sensibili ⁊ rōnali: ⁊ sensibile
ponit spēm: eo ꝙ separat̄ a rōnali. ḡ silr̄ cū motiua ſm locuz
separet̄ a rōnali ⁊ ineniat̄ ꝙ sensibile nō motiuum ſm locū
sicut quedā ostree cōchilia marina. videt̄ ꝙ motiua motu
processiuo sit species aīe. Si forte dicat̄ ꝙ talia dicant̄ mo/
ta motu ꝯstrictionis ⁊ dilatationis ⁊ propter hoc ꝓbantur
habere sensum tactus hoc nō impedit obiectionem q̄ mo/
tus ꝯstrictionis ⁊ dilatationis non est motus processiuus.
¶ Solutio. dđm ſm pħm in 2° de aīa ꝙ eadem est determi/ Tex.cō.31.
natio de anima ⁊ partibus eius que est de figura ⁊ partib⁹
eius. Et hoc duplici rōne. quarū vna est ꝙ figura ſm se rō/
nem hz q̄zdaz generis ſm ꝙ dicit̄ figura est terminatio q̄ti
linea vel lineis ꝯtenta: ⁊ hec rō ꝯuenit cuilibet spēi figure: ⁊
tn̄ nullius est ꝓpria rō ⁊ iō ad ꝑfectā cognitionez figure opz
cognoscere etiā ꝓprias rōnes partiū eius. vt quid circulus
quid triāgulus. Et similr̄ est in aīa: ꝙ est quedā rō ipsi⁹ aīe Nō duplicem rōnē q̄re cōsimilis est determiatio đ aīe: ⁊ de figura.
ſm se que nullius partiū est ꝓpria: ⁊ qua cognita nō cogno
scunt̄ partes nisi in vniuersali ⁊ potētia ⁊ nō in propria nā̄.
vnde si debeat perfecte cognosci aīa opz querere rōnes ꝓ/
prias partiū ⁊ cū sit in quolibet genere per cōparationez ad
suas spēs aīa quo ad hoc in diuisione sui similitudinē hz cū
diuisione generis. ¶ Alia rō est in figuris ꝙ figura p̄cedens
que est paucoꝝ anguloꝝ semper est in ꝯñte ⁊ cū per se acci/
pit̄ hz esse ꝓpriū ⁊ spēm in genere figure. cū aūt accipit̄ in cō
sequente tūc nō hz esse ꝓpriū ⁊ spēm sed tm̄ potētia distin/
guibilis est in sequenti figura. trigonū eni in tetragono nō
est nisi in potentia: ⁊ nō ſm actuz sit tn̄ actu si diuidat̄ tetra/
nus per lineā diagonalē. hoc aūt nō ꝯtingit q̄ in omni q̄to
ꝯtinuo vel discreto in maiori ⁊ pluri semper includit̄ min⁹
⁊ paucius qđ tn̄ sic inclusum nō est in illo tm̄ nisi sicut mali/
ter ⁊ potentialiter nō distinctum per esse propriū in specie:
qđ tn̄ si distingueret̄ hēret ꝓpriū esse ⁊ ꝓpriā spēz sub gene
re suo: sed tūc eēt separatū a ꝯñte: ⁊ lz hoc sit in omni quāto
vt dictū est cū pħs dat exemplū ꝙ sicut trigonus est in tetra
gono q̄ de nulla figura hoc verū est qđ de triāgulo ꝓbat̄.s.
ꝙ in qualibet figura plurium anguloꝝ sunt tot anguli quot
hz illa figura angulos: ⁊ resultant a quolibet angulo figure
trahat̄ linea a centro ipsius figure que est pluriū angulorūz
⁊ sic est in partibus aīe. Vegetatiuū enim est in sensitiuo nō
per ꝓpriū esse sed vt virtus ⁊ potentia ipsius. sicut eni dicit
Boetius in diuisionibus: quicquid pōt potentia inferior
pōt ⁊ superior sed nō ꝯuertit̄. quādoq̄ enim separat̄ vegeta
tiuū a sensitiuo virtuali patet ꝙ diuisio aīe per vegetabile
⁊ sensibile ⁊ rōnale est diuisio totius potentialis que media
est inter diuisionē totius vniuersalis ⁊ totius integralis. et
hoc expresse dicit Boetius in diuisionibus. ¶ Ad illud vō
qđ ꝯtra hoc obijcit̄ pz solutio per p̄dicta. vegetabile enim
ſm ꝙ est spēs aīe diuidēs eam est aliquid separatū a sensi/
bili ⁊ rōnali ⁊ est in plantis tm̄: ⁊ tunc est spēs huius vnius
totius potestatiui qđ est aīa. Si vō sumit̄ vt virtus ⁊ potē/
tia quedam: tunc non hz esse specificū per se: sed est potētia
in sensitiuo vel rōnali. Alia eniz est diuisio aīe in spēs ⁊ alia
in vires siue in potētias. ¶ Ad illud qđ dicitur de diuisione
Platonicoꝝ dicēdum ꝙ non est bona. non eni proprie ve/
getabile dicit̄ irrōnalis ſm ꝙ dicit differētiā diuidētez. Si
autē reducat̄ ad affirmationē ⁊ negationē ⁊ sic non dicatur
habere medium tunc nihil faciet ad propositū: q̄ irratio/
nale non ponit differētiā aliquā diuidētē vel constituētem.
¶ Ad illud quod querit̄ de sufficientia diuisionis dicēdum
ꝙ hec diuisio sufficiēs est ⁊ data penes gn̄a aīatoruz. ¶ Ad
primū aūt qđ ꝯtra hoc est dicēduz: ꝙ alia est diuisio anime
in vires ⁊ alia in spēs. Spēs enim sunt cōstitutiue anima/
toꝝ differētium specie. vires vō sunt potētie que spēs con/
stitutas sequunt̄ per comparationez ad opera vt nutritiua
visiua intellectiua. ¶ Ad aliud dicēdum: ꝙ non dat̄ penes
spēs specialissimas sed penes spēs subalternas vt probatū
est. ¶ Ad vltimū dicēdum: ꝙ motiuum ſm locū non habet
virtutē propriam sed tm̄ extēsionē quarūdam virtutum cū
appetitu. Intellectus enim pars est rationalis anime: quo
extēdēte se per ꝯsiderationē boni vel mali operabilis ⁊ im/
perante motum si ꝯiungat̄ imperio eius volūtas fit motus
ꝓcessiuus. Similr̄ phantasticus qui est pars sensibilis aīe
extēdēte se ad apphēsionē conuenientis ⁊ inconuenientis im/
perat motū cui⁹ iperio si ꝯiungat̄ appetitus ⁊ desideriuz fit.

motus.vn͂de pꝫ ꝙ mouētia in motu ꝓcessiuo sunt vires cō
sequētes aiam sensibilē ⁊ rōnalē ꝑm ꝙ hmōi:⁊ iō nō faciūt
spēm aie per se.Qđ aūt quedā alia motiua sint ꝑm locum ⁊
quedā nō hoc iō accidit q: quorūdā salus ⁊ nutrimentū sūt
in loco vno ⁊ quorūdā in locis diuersis.Et illa quoꝝ salus
⁊ nutrimentū sunt in loco vno accipiūt nutrimentū ad mo/
dum plāte digestū prima digestione tractū a terra:⁊ iō non
mouenť nec hñt organa ꝓcessiui mot⁹.Et hoc est qđ dicit
pħs in 7° de aialib⁹ circa p̄n^m sic.Natura gradiť paulatim
a nō aiato ad aiatū ⁊ ꝓpter ꝯtinuationē rerū nō apparēt ter
mini ⁊ mediū iter ea ⁊ primū ens qđ iueniť post inaiata est
plantarū genus:⁊ diuersificať etiaꝫ hoc genus qm̄ in eo est
magis durās ⁊ minus durās ⁊ hoc genus ꝯferť ad alia cor
pora aiata videť in aliquo simile quo in aiato quā remotio
inter ipm ⁊ aial est ꝯtinua:⁊ in mari sunt quedā in quibus
est dubium vtrum sint aialia vel plante ⁊ sunt continua cuꝫ
locis in quibus inueniunť ⁊ plura ex eis corrumpenť si mu
tentur ab illis locis sicut solmera ⁊ riuaria.quoniā ista non
possunt viuere si eradicenť a suis locis:⁊ omne genus corei
testei ⁊ simile plante cum ad aial ambulās ꝯferť.Similiter
dicit Auicēna in 6° de aialib⁹ ꝙ ordines aialiū varianť gra
datim quousqꝫ perueniať ad spēm cōpletā que est rōnale.

¶ Utrum vegetabile sensibile ⁊ rationale sint vna substātia
in homine.⁊ vtrum in quolibet animato sint plures aie.

DEinde queriť de istis differētijs aie vegeta/
bile sensibile ⁊ rōnale vtꝝ sint vna suba in ho
mine vel nō.Et vtꝝ in quolibet aiato sint plu
res aie.Et queruntť tria.quoꝝ p^m est vtꝝ ista
tria in hoie sint suba vna vel diuerse.2^m vtrū
qđlibet istoꝝ vel aliqđ sit potētia plura multi
plicabile in actu per diuisionē corporis in quo est.3^m vtrum
aia que continet hec tria sit simplex vel composita.

AD primū ꝓcediť sic.⁊ videť ꝙ in hoie ista tria
sint vna suba.vnius.n.perfectibilis vna est ꝑ/
fectio.sed corp⁹ est perfectibile vnū:ḡ aia que
est ei⁹ ꝑfectio erit vna.¶ Itē possibiliū nō dif/
ferentiū suba act⁹ indifferētes sunt ꝑm subaꝫ.
Sed corp⁹ humanū est possibile indifferens ꝑm
subam:ḡ actus eius indifferētes erūt ꝑm subam.Sed ve/
getabile sensibile rōnale act⁹ sunt hoīs:ḡ nō differūt ꝑꝫ sub/
stantiā.Qđ aūt illa tria sint act⁹ hoīs ꝓbať ex hoc ꝙ forma
⁊ act⁹ est id qđ mouet ad opera ⁊ sic faciūt vegetabile ⁊ sen/
Tex.cō.43.et infra. sibile in hoie.¶ Itē Aristo.in.12.metaphysice iuestigat nu/
merū motoꝝ ex numero mobiliū.ḡ ꝑm numerū mobiliū est
numerus motoꝝ:ḡ etiā vni⁹ mobilis suba ⁊ numero vnus
Tex.cō.31. erit motor suba ⁊ numero.¶ Itē dicit pħs in 2° de aia ꝙ si/
cut trigonū in tetragono est sicut vegetatiuū in sensitiuo est
⁊ sensitiuū in rōnali:ſꝫ trigonus in tetragono existēs nō est
distinctū ab illo per subam:ḡ simil'r vegetatiuū ⁊ sensitiuuꝫ
nō sunt distincta per subam a rōnali:ḡ sunt vna substātia.
¶ Preterea est dō Auicen.ꝙ in qbuscūqꝫ vnū existens in
actu retrahit alterū ab actu ⁊ operatione vniunť in aliquo
vno ꝑm subam.sed sic est ꝙ potētie sensibiles aie in actu exi
stētes retrahūt potētias aie rōnalis ab actu ⁊ operatione ⁊
ecōuerso.ḡ vniunť ꝑm subam in aliquo vno.¶ Itē si vege/
tabile sensibile ⁊ rōnale ponanť diuersa ꝑm subam:hoc nō
erit ꝑꝑ operationes diuersas:ſꝫ in vegetabili inueniunť ope
rationes diuerse simile in sensibili ⁊ rōnali:ḡ eadē rōne ille
Tex.cō.90. sunt multe sube.¶ Preterea queriť ꝑm pħm in fine primi
de aia si hec multa sunt qd est qđ cōtinet aiam.si partibilis
apta nata est nō eni corp⁹ videť eni ꝯtrariuꝫ magis.s.aiam
corpus ꝯtinere egrediente eni aia corpus expirat ⁊ marce/
scit.Si igiť alteꝝ aliqd ipm vnū facit illud magis vtiqꝫ est
aia:ex hoc accipiť qđ pħs reputat icōueniens ꝙ aliq̄ multa
ꝑm ꝙ multa possent eē aia vna ſꝫ necesse est ea vniri.¶ Itē
Tex.cō.9. pħs in 6° de aialib⁹.Anima vna est in corpore:⁊ quodlibet
mēbrū cōmunicationē hꝫ cū aia.¶ Itē Auicē.in 4° ⁊ in 6°
de nālib⁹ dicit ꝙ ex vna aia ꝑm subam emanāt diuerse vir/
tutes:quarū quedā hñt colligātiā in corpore vt sensus ⁊ q̄/
dam nō vt intellect⁹.¶ Itē pħs in p̄n° scđi de aia.si nāqꝫ to/
ta aia totū corpus ꝯtinet ꝯuenit ⁊ pertinet vnāquāqꝫ ꝯtine/
re qd corporis.Hoc aūt videť ipossibile qualē aūt parteꝫ ⁊
q̄uo intellectus ꝯtinet graue est etiā fingere.Ex hoc etiā ac
cipiť qđ pħs vult ꝙ vna est tota aia in hoie cui⁹ partes sunt
vegetabile sensibile ⁊ rōnale.¶ Itē Au.in cōmēto ibidē dicē
ꝙ aia est vna ꝑm subaꝫ ⁊ diuersa agit diuersis virtutib⁹.in
hoc.n.aia distinguiť a nā q: nā est ad vnū per vnā virtutē:
aia v° ad plura per plures virtutes.Ex his oībus accipiť
ꝙ snia oīuꝫ pħoꝝ est ꝙ vegetabile sensibile ⁊ rōnale in hoie
sunt vna suba.⁊ hoc exp̄sse dicit Aug⁹ in li° de spiritu ⁊ aia.
¶ Sed ꝯtra rei corruptibilis ⁊ icorruptibilis nunqꝫ est ea/
dem essentia ⁊ suba.sed sola aia rōnalis icorruptibilis est:
cetere v° corruptibiles:ḡ nunqꝫ earuꝫ est suba vna.maior
pꝫ:q: si corruptibilis ⁊ icorruptibilis eēt suba eadeꝫ oporte/
ret ꝙ idē numero esset corruptibile ⁊ incorruptibile.minor
v° ponit in 2° de aia vbi dicit pħs:ꝙ aia sola rōnalis sepa/ Tex.cō.21.
rať ab alijs sicut perpetuū a corruptibili.¶ Iteꝫ separabile
a corpore ⁊ iseparabile nunqꝫ erūt suba vna:q: al'r idē eēnt
separabile ⁊ iseparabile.Sed rōnalis est separabilis a cor/
pore.vegetabile v° ⁊ sensibile nō:ḡ nō sunt vni⁹ sube.¶ Itē
si rō ⁊ sensus sunt idē in suba:ḡ vbicūqꝫ est iuenire sensum
est iuenire rōnē.sed in oculo est sensus:ḡ in oculo erit rō qđ
falsum est.¶ Itē sicut differūt operationes sic etiā potētie a
qbus ꝓcedunt operationes ille:⁊ sicut differūt potētie ita ⁊
eēntie rñdētes potētijs illis sed potētie multe sunt:ḡ ⁊ eēn/
tie ⁊ sube.¶ Itē Aristo.in 16° de aialib⁹ ex eo ꝙ diximus in Caplo 3°.
2° de aia sciat q voluerit ꝙ necessario est in ꝯcepto p̄us aia
cibatiua ⁊ cū creuerit in eo aia sensibilis per quā dr̄ aial ⁊ nō
est aial ⁊ hō simul neqꝫ equus ⁊ aial.sed cōplementū erit in
vltimo q: ex hoc cōplementū hꝫ ꝓprium sue gn̄ationis.Ex
hoc accipiť ꝙ vegetabile ⁊ sensibile p̄cedūt seinuiceꝫ tēpore
nō sunt eiusdē sube:ḡ sensibile ⁊ vegetabile nō sunt eiusdeꝫ
sube:ḡ multo minus hec vlteri⁹ erūt eiusdē sube cū rōnali.
¶ Itē ens ab agente extrinseco qui est extra māmm ⁊ ens ab
intrinseco eductū de mā nō sunt eiusdē sube q: al'r ideꝫ ꝑm
subam esset a duob⁹ agētib⁹ nō ꝯiūctis in operatione.Sed
intellect⁹ est ens ab agēte extrinseco.Sensibilis aūt ⁊ vege/
tabilis ab itrinseco vt dr̄ in 16° de aialib⁹:ḡ nō sunt eiusdē Cap.3°.
sube.¶ Itē actus educt⁹ de mā ens in potētia in illa non est
idē in suba cū actu qui nec educiť de mā nec est in potētia il
la.sed vegetabile ⁊ sensibile sunt educta de mā ⁊ existētia in
potētia.rōnale v° nō:ḡ nō sunt idē in suba.Hoc aūt ꝓbat
pħs in 16° de aialibus sic nos dicimus ꝙ aia cibatiua est in Caplo eodem
semine ⁊ in ꝯcepto aialis qđ est diuisuꝫ ab animali:⁊ mani
festum est ꝙ illa anima est in eis in potentia.in actu aūt nō:
anteqꝫ adueniat cibus:⁊ faciat operationeꝫ anime:quoniā
videť ꝙ omne quod est conceptum viuit in principio sicut
viuunt arbores.⁊ sequiť dicere de dispositione anime sensi
bilis:quoniam necessariū est vt iste anime sint prius in po/
tentia aut non sint prius in potentia.⁊ aut ꝙ nullum eorum
sit extra.aut quedam sint:quedaꝫ non.⁊ manifestū est quo/
niam impossibile est dicere ꝙ omnia sint ante in semine ex
ipsis rationibus quas diximus supra in li° de anima.quo/
niam quādo operatio principioꝝ fuerit corruptibilis:non
possent illa principia sine corpore esse.verbi grā.quoniā am
bulatio non potest esse sine pedibus:est ergo impossibile ꝙ
intret in corpus ab extrinseco.s.vegetabile ⁊ sensibile quo/
niā corpus est superfluitas cibi alterati.Et sequiť dicere ꝙ
intellectus tm̄ intrat ab extrinseco:⁊ ꝙ ipse solus est diuin⁹
quoniā operatio eius non habet cōmunicationem cū ope/
ratione corporali aliquo modo.Ex hoc accipiť ꝙ sensibile
⁊ vegetabile sunt actus materiales educti de materia:⁊ iō
operationes illoꝝ nō possunt expleri sine corporalibus in/
strumētis.intellectus aūt eo ꝙ operatio eius expleť sine in/
strumentis corporalibus:⁊ ideo non erit eductus de mate/
ria nec actus materialis.¶ Preterea si sunt vnum oporte/ Prima opio
ret ꝙ aliquo modo vnirenť.Et de hoc sunt tres sentētie di
uerse.prima enim est pħi qui dicit sic.trigonū vniť tetrago/ 2° de aia.t.c.31.
no cū est in ipso.¶ Sed cōtra.trigonum est pars tetragoni
quādo est in ipo:⁊ corrupto trigono corrumpiť tetragonū.
ergo videť ꝙ corrupto sensitiuo corrumpať intellectiuū qđ
falsum est.¶ Item ꝑm hoc intellectiua aia cōponiť ex vege
tatiuo ⁊ sensitiuo ⁊ rationali.querať ergo de ipsis componē
tibus.nihil enim componiť ex vno.cum igitur anima bruti
habeat sensitiuam ⁊ vegetabilem:⁊ vegetabile sit vnuꝫ cō/
ponentiuꝫ:sensibile autem sit aliud componens illud:ergo
sensibile aut erit idem cum vegetabili aut oīno diuersum
ab ipo aut in se habens vegetabile ⁊ quoddā aliud.Si pri/

mo modo tūc vnū opꝫ tm̄ esse cōponens qđ falsuz est. Si 2°
mō tūc inueniret̄ sensitiuuz sine vegetatiuo qđ est ꝯtra pħm.
Si 3° mō sequunt̄ duo incōueniētia. quoꝝ vnū est ꝙ cōpo-
nens nō differt a cōposito. Alterū est q2 de illo qđ ibi est pre-
Scđa opio. ter vegetatiuū est eadē qō. Utrū in illo. s. sit vegetatiuū. s. et
qđdā aliud vel vegetatiuū solū ⁊ sic ibit̄ in infinitū. ¶ Pro
pter hoc dicūt qdā alij ꝙ in hoīe aīa rōnalis sola sit actus.
sensibilis aūt ⁊ vegetabilis sunt dispositiones in bruto. sen-
bilis est actus ⁊ vegetabilis dispositio. ¶ Sed ꝯtra. ois act⁹
per dispositionē ens in mā querit vltimatā dispositionē per
quā ꝯiungat̄ mãe. veritas hui⁹ pꝫ per inductionē: ignis. n.
actus nō erit in mā ignis nisi per calidissimū ⁊ rarissimum
que sunt dispōnes vltimate. Si igit̄ aīa sensibilis est dispo-
sitio ad rōnalē aut est vltimata aut nō. Si p° mō tūc cum ta
lis dispositio trahat semper secū formā in eadē mā oporte-
ret necessario ꝙ oē sensibile esset rōnale: qđ est ꝯtra sensum
⁊ ꝯtra pħm. Si aūt 2° mō opꝫ: ꝙ sensibili addat̄ aliq̄ dispo-
sitio per quā fiat vltimata ⁊ illa dispositio maiori rōne erit
alia q̄ꝫ sensibilis: ⁊ sic habemus plures diīas aīe q̄ꝫ vegeta-
bile sensibile ⁊ rōnale. Eadē esset ꝓrius obiectio de vegeta
bili in cōparatione ad sensibile in bruto. ¶ Itē nulla forma
ens actu sūbalis vnius sūbe potest esse dispositio mālis ad
actū substātialē alterius sūbe. Ueritas huius pꝫ per indu-
ctionē. forma eni substātialis ignis nō est dispositio ad for-
mā substātialē aque. Cū igit̄ aīa sensibilis sit actus sūbalis
in bruto: nō pōt esse dispositio mālis in hoīe. ¶ Itē potētia
⁊ actus oppositionem quādā habēt. igit̄ sicut potētia mālis
nullius est actus ita actus substātialis nullius debet esse po
tentia mālis: sed sensibile est actus substātialis bruti: ḡ non
pōt esse dispositio mālis ad aīam rōnalem: q2 ois dispositio
1° đ aia. t. c. 7. mālis ēt potētia ad mām reducit̄. ¶ Item aīa ꝫm se diffini-
tur ꝙ est actus corporis po. vi. ha. ergo cōuenit omni aīe: ḡ
nulla videt̄ esse actus potētie que est aīa sed potius poten-
tie que est corpus ⁊ sic iterū vna nō erit dispositio nec poten
tia ad alterā. ¶ Item si forte dicat̄ ꝙ sensitiua non disponit
ad hoc ꝙ aīa rōnalis sit in corpore: sed ꝙ operet̄ in ipso eo
2. de aia tex. cō. 20. ⁊. 39. ꝙ intellectus humanus nō itelligit sine phantasmate vt vi
det̄ dicē pħus. ¶ Cōtra operatio aīe in corpore reducit̄ ad
actū 2m. esse aūt aīaꝫ in corpore reducit̄ ad actū pm. sed 2m
ordinat̄ ad pm. ḡ si est dispositio ad operationes erit disposi
tio ad eē qđ iprobatū est: ḡ nullo mō erit dispositio. ¶ Pre
terea sicut se hꝫ operatio ad operationē ita virtus ad virtu
tem: ⁊ essentia ad essentiā. ḡ si operatio disponit ad opera-
tionē: ⁊ virtus ad virtutē ⁊ essentia ad essentiā ⁊ hoc impro
Tertia opio. batū est: ḡ nihil est dictu ꝙ disponat ad operationē ⁊ nō ad
esse. ¶ Propter hoc venit 3a opio ⁊ dicit ꝙ in veritate tres
sūbe sunt in hoīe vegetabilis sensibilis ⁊ rōnalis. Et vege-
tabile est sūba que est ex traduce per quā viuit homo vita
qua cōicat cū plātis. Sensibile aūt est sūba que est ex virtu
te actiua masculi ⁊ stellis ⁊ orbe declini. Intellectus v̇o siue
aīa rōnalis est sūba que est imediate a deo ⁊ ad imaginem
dei creata ⁊ iste tres vniunt̄ in actu illo qui est perficere cor
pus humanū ⁊ iō sunt vnus actus. Et isti ponunt exēplū ꝙ
bene ꝯtingit tria vniri in actu vno que sūt diuersa ꝫm sub-
stantiā ⁊ nām: sicut radius ignis ⁊ radius stelle ⁊ radius so
lis vniunt̄ in illuminādo: cū tm̄ radius ignis corruptibilis
sit. radi⁹ aūt solis ⁊ stelle nō. ⁊ sic dicūt ꝙ lꝫ vegetabile ⁊ sen-
sibile corruptibilia sint vniunt̄ tm̄ itellectuali in perfectione
humani corporis. ¶ Ponūt etiā rōnē pro se sic. Si vegeta-
bile ⁊ sensibile nō essent nisi potentie rōnalis ⁊ nō sūbe di-
uerse ab ipsa: aut essent nāles aut accidentales. Si p° mō:
tunc cū nālis potentia semper sequat̄ id cuius est potentia.
aīa rōnalis eruta a corpore retineret potētias illas: ⁊ sic aīa
post mortē sentiret qđ absurdum est dicere. Et si diceret̄ ꝙ
2° de aia. 21. haberet qdem potentiā sed nō egredientē in actu: sequeret̄
ꝙ illa potentia esset vana. ¶ Preterea hoc esset ꝯtra pħm:
qui dicit ꝙ intellectus solus separat̄ sicut perpetuū a corru-
ptibili. ¶ Sed ꝯtra querat̄ de illo sensibili: qđ per substātiā
diuisum est a vegetabili vtrū intellectu eius claudat̄ vege-
tabile aut nō. Si sic tūc sequeret̄ ꝙ in sensitiuo semper esset
vegetabile: ⁊ redibit questio eadē de illo vegetatiuo ⁊ sensi
tiuo vtrū sint distincta per substantiā aut nō: ⁊ sic ꝓcedet̄ in
infinitū. Si aūt nō est in ipso vegetatiuū: ḡ sensibile non po
nit de necessitate viuū: qđ viuere est vegetabilis p̄mo vt di

cit pħs: ⁊ sic nō valet processus ille est sensibile ḡ est viuum.
¶ Preterea pħs in li° de causis in p̄ma ꝓpositione dicit in
cōmento. ꝙ cā scđa hꝫ in p̄ma qđ est ⁊ ꝙ cā est. ⁊ dicit ibideꝫ
ꝙ vegetabile est vt cā p̄ma: ⁊ sensibile vt cā scđa ⁊ ita videt̄
ꝙ sensibile nō pōt abstrahi per intellectū a vegetabili lꝫ pos
sit fieri ecōuerso. ¶ Preterea Boetius in libro diuisionuꝫ
dicit: ꝙ potētia inferior semper sit in superiori: ⁊ quicquid
pōt inferior pōt ⁊ superior: sed nō ꝯuertit̄. ḡ videt̄ ꝙ in ea-
dem substantia numero sit potentia ad opera vegetatiue ⁊
sensitiue. q2 quicquid pōt vegetabile pōt sensibile sed nō cō
uertit̄. ¶ Solutio. dōm ꝙ ꝫm omnes pħos etiaꝫ naturales Rōnis đclīo
ꝙ vegetabile sensibile ⁊ rationale sunt in homine substātia
vna: ⁊ aīa vna: ⁊ actus vnus. ¶ Ad primuꝫ aūt qđ ꝯtra hoc
obijcit̄ dōm: ꝙ corruptibile ⁊ incorruptibile per se ⁊ in se et
ꝫm idem nunq̄ꝫ est substantia vna: ⁊ sic nō est anima ratio-
nalis corruptibilis ⁊ incorruptibilis. Anima enim rōnalis
est substātia vna ⁊ incorruptibilis tm̄ existens ex qua fluunt
quedaꝫ potentie operantes sine instrumētis corporalibus:
vnde corruptio nō est ex parte aīe sed ex parte organoꝝ est:
⁊ corruptio operationis nō potētie operātis. aliter. n. opor-
teret ipsam rōnalē aīam dicere diuersas sūbas. in motu. n.
ꝓcessiuo hoīs mouēt intellectus ⁊ volūtas. quoꝝ vtrūq3 rō-
nalis aīe est: ⁊ cum operatio illa nō sit absoluta a corpore eo
ꝙ ambulatio nō posset esse sine pedib⁹ principia illius ope-
rationis erūt operātia in instrumētis corporalib⁹: ⁊ si potē-
tia aīe corrūperet̄ ꝓpter corruptionē operationis oporteret
nos dicere ꝙ aliq̄ ps aīe rōnalis corrūperet̄ ⁊ ita vna pars
aīe cū alia essent diuerse sūbe. ¶ Preterea ꝫm oēs pħos i-
tellectus practicus siue actualis tot⁹ initit̄ corpori: ⁊ p̄cipue
in mechanicis eo ꝙ actuale bonū nō acqrit̄ sine operatio-
ne corporis: nec tm̄ iō dicimus ipm ꝫm sūbam corrūpi corru
pto corpore vel eē diuerse sūbe ab alijs partib⁹ aīe rōnalis.
corruptio. n. hec accidit ex parte corporis: ⁊ nō ex parte par
tiū aīe sicut ⁊ debilitas operationis accidit ex debilitate or-
gani: ⁊ nō ex debilitate virtutis organi. Dicit eniꝫ pħs ꝙ si Primo đ aia
senior accipiat iuuenis oculum videbit vtiq3 sicut iuuenis. Tex. cō. 65.
hoc tm̄ melius patebit infra cuꝫ de imortalitate aīe rōnalis
disputabit̄. ¶ Ad aliud dōm eodē mō: ꝙ potētie aīe rōna-
lis separate qdē ꝫm ꝙ sunt in sūba aīe: sed ꝫm operationes
ex organis deficientibus corrūpunt̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō
sequit̄ ꝙ si sensibile ⁊ rōnale sint idem in sūba: ꝙ vbicūq3 sit
sensus ꝙ ibi sit etiā ratio: sed sequit̄ ꝙ vbi est sensus in ho-
mine ꝙ ibi est sūba aīe rōnalis q2 sensus ⁊ rō vniunt̄ in ho
mine in sūba vna. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hec est falsa ꝙ sicut
differūt operationes ꝙ ita differāt virtutes a quibus sunt
opera: nisi itelligat̄ hoc mō quo virtutes per opera diffiniū
tur. verū etiā est ꝙ diuersa opera in spē diuersas ponūt vir Nō opꝫ ꝙ sicut diuerse opōnes spē nō reducuntur ad vnā virtutē ꝙ sic diuerse virtutes nō reducant̄ ad vnaꝫ substātiam.
tutes in spē: sed nō opꝫ ꝙ sicut diuersa opera spē nō reducū
tur ad vnā virtutē ꝙ sic diuerse virtutes non reducunt̄ ad
vnā sūbam. Aliter eni oporteret tot esse sūbas aīe quot sūt
v̇tutes particulares ⁊ potētie. ⁊ hic fuit error quorūdā Pi-
thagoricoꝝ dicētiū: ꝙ in quolibet corpore aīato sunt infini-
te aīe. quarū quedā sedēt in cerebro vt intellectus ⁊ rō. q̄dā
in epate vt nutritiua. quedā in mēbris genitalib⁹ vt gn̄atiua:
⁊ sic de alijs. ⁊ iste error iprobatus est ab Auicēna in 6°
de nālibus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ pħs nō intēdit dicere ꝙ aīa
vegetabilis vel sensibilis sint in semine sicut actus in poten
tia: sed sunt in ipso vt ibidē dicit sicut artificiuꝫ in artifice: ⁊
nō intēdit dicere ꝙ aīa vegetabilis sit ante sensibilē in hoīe
tēpore: sed ꝙ pri⁹ manifestant̄ operationes ei⁹: ⁊ hoc nihil Nō qūo itelligit̄ auctoritas phi in 2° de generatiōe aīalium.
ꝓhibet ꝙ aīa rōnalis sit sūba vna cū sensibili ⁊ vegetabili:
⁊ tm̄ prius tpe sunt opa vegetabilis q̄ꝫ sensibilis ⁊ sensibilis
q̄ꝫ rōnalis. Utrū aūt aīa vegetabilis ⁊ sensibilis sint in semi
ne vel ex semine ⁊ qūo sint ⁊ qūo non queret̄ infra cū dispu-
tabit̄ infra de potentia generatiua. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓ-
positio vera est ꝙ ens ab agente extrinseco ⁊c̄. sed hec falsa
est ꝙ anima vegetabilis ⁊ sensibilis in homine sint ab agen
te intrinseco. substātia eni aīe rationalis ꝫm se totū est per
creationē que infundit̄ corpori organico: ⁊ in qbusdā parti
bus eius operat̄ opera vegetatiue ⁊ in qbusdam sensitiue.
¶ Ad hoc qđ obijcit̄ de pħo: dōm ꝙ ipse ibi itēdit reddere
causam maris ⁊ femine ⁊ ostendere ꝙ in plantis sufficit ad
vegetabile materia seminis cum virtute celesti sine opera-
tione masculi. In brutis v̇o opꝫ in mā esse semē masculi: qđ

substãtificat ⁊ mouet mãm: q̄ꝛ aliter nõ egrederet̃ aial sensibile. hoc in hoib⁹ ꝓpter diuersam virtutẽ ipsi⁹ itellect⁹ exigit creatoꝛ extrinsecus ipsius aie: ⁊ hec oia patebũt infra cũ disputabit̃ de gñatiua. per hoc ẽt pʒ soło ad duo sequentia.

Triplici vnione vegetabile sensibile ⁊ rõnale colligant̃ in homine.

¶ Ad aliud qđ obijcit̃ de mõ vnionis istoꝝ triũ: dõm ꝙ triplex est modus vnionis eoꝝ. s. vt potẽtie ⁊ actus: ⁊ vt cause prime ⁊ sequẽtiũ. ⁊ vt partiũ virtualiũ in toto. Dico aũt vt potẽtie ⁊ act⁹ sic ꝙ mã dicat̃ potẽtia ⁊ forma act⁹ ƀm ꝙ gen⁹ potẽtia ⁊ dr̃ia ꝯstitutiua actus. relatio eni dr̃ie ad genus est relatio act⁹ ad potẽtiã: ⁊ ꝓpter hoc imediate vnit̃ ei ad cõstituẽdũ spẽʒ: ⁊ sicut dr̃ia ꝑtãte est in gñe actu aũt nõ: nisi qñ cũ gñe ꝯstituit spẽʒ: sic sensitiuũ ẽ i vegetatiuo: ⁊ istã vnionẽ tãgit Auicẽna q̄ dicit vegetabile trib⁹ modis ꝯsiderat̃. s. vt gen⁹ ⁊ vt spẽs ⁊ vt potẽtia. vt gen⁹ ƀm ꝙ dicit̃ ꝯbi per sensibile ⁊ rõnale ad ꝯstituendã spẽm bꝛuti vel hois vt spẽs. vel ꝙ ꝯstituit spẽʒ plãte vt potẽtia. aut ƀm ꝙ est pars virtualis ꝯñs ƀm subam aie sensibilis ⁊ rõnalis. ¶ Secũdus modus vnionis istarũ est vt cãe p̃me ⁊ ꝯñtiũ: ⁊ iste modus vnionis tãgit̃ in p̃n° de causis. Cũ. n. p̃ma cã sit que isluit nõ influente 2ª. 2ª aũt que nõ influit sine p̃ma ƀm ꝙ substituit suã reʒ magis q̄ʒ p̃ma. pʒ ꝙ vegetabile est vt cã p̃ma ⁊ sensibile vnit̃ ei vt cã 2ª: ⁊ rõnale vnit̃ sensibili vt cã 3ª. põt eni per intellectũ vegetabile abstrahi a sensibili ⁊ isluere cãlitatẽ sine ipo: sed sensibile nõ põt abstrahi a vegetabili ⁊ eadẽ est cõparatio rõnalis ad sensibile. 3⁹ autẽ modus vnionis istoꝝ est vt partiũ virtualiũ in toto: ⁊ hũc modũ vnionis tãgit Boe⁹ in diuisionib⁹: ⁊ videt̃ inui in exẽplo pħi de trigono ⁊ tetragono. trigonũ eni nõ est in tetragono ƀm eẽ ꝓpꝛiũ sed ƀm esse tetragoni. distinguibile. n. est trigonũ per diuisionẽ tetragoni: ⁊ est ibi sĩltudo duplex ⁊ vno mõ dissĩltudo. est. n. sĩltudo q̄ʒtitatis ꝯtinue ⁊ partiũ ei⁹ ad totũ ꝑtãtiuũ ⁊ ꝑtes eius: in hoc: ꝙ sicut in toto ꝯtinuo includunt̃ partes ƀm eẽntiã ⁊ hñt actũ in ipso ⁊ eẽ ⁊ nõ per se, ita in toto ꝑtãtiuo sunt partes ꝑtãtũ particulariuʒ que partes vires vel virtutes dñr ⁊ nõ ƀm eẽ ⁊ spẽm ꝓpꝛiã sed ƀm eẽ ⁊ spẽm sui totius. vegetabile. n. qđ est pars rõnalis aie nõ est spẽs aie: sed pars hui⁹ totius qđ est aia rõnalis. Et hec sĩltudo sumit̃ ex cõparatione toti⁹ ad totũ ƀm ꝯtinẽtiã partiũ ƀm quã min⁹ semper est

Tex. cõ. 31.

in maioꝛe ⁊ attendit̃ a pħo in 2° de aia. ¶ Scđa sĩltudo est in mõ diuisionis. sicut. n. ꝯtinuũ diuidit̃ in plura sic ⁊ quantum potestatiuũ totũ potentiale diuidit̃ in plura potẽtialia ƀm ea in que põt. Sed in hoc est dr̃ia q̄ꝛ ꝯtinuũ diuidit̃ per itranea: ⁊ iđ nõ mouet vnũ qñ diuisum est. ꝑtãtiuũ aũt diuidit̃ per itranea ⁊ obꝛa potentie ƀm ꝙ põt in duo vel tria vel quatuoꝛ ⁊ iđ manet vnũ respectu illoꝝ. dr̃ia v̊o est in hoc ꝙ partes ꝯtinui nõ pñt signari nisi per diuisionẽ ꝯtinui. sʒ partes ꝑtãtiui signant̃ per opõnes. ƀm aũt duos p̃mos modos vnionis per itellectũ vegetabile est ante sensibile ⁊ sensibile ante rõnale. Sed ƀm tertiũ modũ vegetabile per nãm seq̄t̃ sensibile ⁊ sensibile per nãm seq̄t̃ rõnale: vt pars suũ totum lʒ tp̄e opõnes vegetabiles p̄cedãt opõnes sensibiles ⁊ sensibiles opõnes p̄cedãt opõnes rõnales. ¶ Ad id v̊o qđ dicit̃ ꝯtra obꝛa dõm ꝙ sensibile qđ est pars rõnalis ƀm ꝙ est ꝑ ei⁹ nõ corrũpit̃ vt pʒ ex supꝛadictis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ sensibile nõ est cõpositũ ex vegetabili ⁊ aliquo alio vt rõnale cõpositũʒ est ex sensibili ⁊ aliquo alio. nulla. n. dr̃ia cõposita ex gñe est. si. n. cõposita est: non posset esse cõposita nisi ex gñe ⁊ dr̃ia. Et ad hoc sequunt̃ tria incõueniẽtia quoꝝ p̃mũ est ꝙ dr̃ia eẽt spẽs q̄ꝛ cõpositũ est ex gñe ⁊ dr̃ia. 2ᵐ est ꝙ eadem qđ esset de dr̃ia que cõponit dr̃iam ⁊ iret̃ in ĩfinitũ. 3ᵐ est q̄ꝛ genus bis poneret̃ in diffinitiõe spẽi. s. per se ƀm ꝙ differentia ꝯstituit spẽʒ: ⁊ ƀm ꝙ differẽtia ꝯstituit differẽtiã. Et adhuc sequeret̃ ꝙ differẽtia esset diffinibilis per dr̃iam ⁊ sic differentia esset p̄oꝛ differẽtia ⁊ posterioꝛ: ⁊ iđ q̄ꝛ oia valde incõuenientia sunt ⁊ absurda nõ põt dici ꝙ differẽtia sit cõposita.

Nõ tres causas q̄re dr̃ia ñ est cõposita.

¶ Dõm igit̃ ꝙ sensibilis aia spẽs aie est ⁊ composita vt supꝛa dcm̃ est. ⁊ similr̃ aia rõnalis: sʒ sensibilis ⁊ rõnalis cõstituẽtia has spẽs simplicia sunt: ⁊ tñ ab itellectu vegetabili nõ põt abstrahi sensibile: q̄ꝛ vegetabile semp itelligit̃ in sensibili: sed nõ itelligit̃ in ipso sicut pars eẽntialis spẽi que est genus: sed intelligit̃ in ipso vt potentia a qua educit̃ actus sine qua actus talis nõ põt educi. Differentie enim ꝑtãtiue sunt in gñe ⁊ educunt̃ ex ipso ⁊ nõ pñt educi nisi ex tali potẽtia: ⁊ iđ cõparatio differẽtie ad genus est cõparatio act⁹ ad potentiã: que p̄cedit ipm̃ ƀm rõnem ⁊ nãm ⁊ in hoc differt a forma nãli ⁊ a ꝓpꝛia passione. forma enim nãlis educit̃ de mã ⁊ de potentia que p̄cedit ipsam tẽpoꝛe nõ nã ⁊ rõne. sed ꝯuenit in hoc cũ eadem ꝙ sicut mã nõ est pars forme ita genus nõ est pars dr̃ie. ꝓpꝛia v̊o passio cõparat̃ ad subm̃ ꝯsistentiũ ⁊ cõpletũ vt ad id qđ est pꝛius tp̄e ⁊ rõne: ⁊ in hoc cõuenit cũ differẽtia in cõparatione ad genus: sed differt in hoc q̄ꝛ ipm̃ subm̃ diffinit passionẽ ꝓpꝛiã ƀm ꝙ dicimus ꝙ ipar est numerus mediũ habẽs sed genus nõ diffinit dr̃iam. ꝯuenit eni in hoc ꝙ subm̃ nõ est pars eẽntialis passionis sed id sine quo passio nõ itelligit̃. ¶ Ad illud qđ dr̃ ꝙ vna est dispositio ad alterã dicimus falsum esse simplr̃ vt bene ꝓbatũ est in obijciẽdo. ¶ Ad illud qđ obijcit̃ de tribus substãtijs in hoie quarũ vna est ex traduce. alia ex stellis. 3ª a deo creante. dõm ꝙ nõ est verũ nec ƀm pħiam est dictũ q̄ꝛ pħia ꝯtradicit ⁊ Aristo. ⁊ Auicen. ⁊ sancti ꝯtradicũt vt Boe⁹ ⁊ Augu⁹. Neq̄ʒ valet simile inductũ duab⁹ rõnib⁹ quarũ vna est ꝙ luminãtia ꝯueniũt in actu illuminãdi ⁊ idcirco vniri pñt in opere: sʒ diuersa sunt ƀm subam. sed vegetabilis sensibilis ⁊ rõnalis in opere nõ ꝯueniũt sicut pʒ ispicienti opera vegetabilis sensibilis ⁊ rõnalis. vnde ƀm eos manebũt diuerse ƀm opera ⁊ ƀm subas ⁊ sic nullo mõ vnite. Alia rõ est q̄re nõ valet simile: q̄ꝛ ꝓpter hoc ꝯueniunt ignis stella ⁊ sol in illuminando q̄ꝛ aliq̄d vnũ cõe generat̃ ab ipsis qđ facit actu eẽ perspicuũ. verbi gr̃a. lumen qđ est act⁹ lucidi ƀm ꝙ est lucidũ vt dicit̃ in 2° de aia. sed nõ vnũ tale gñatur a vegetabili sensibili ⁊ rõnali que differũt substãtia ⁊ rõne ƀm istos ꝙ facit actu hominem vel coꝛpus humanũ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in veritate vegetabile ⁊ sensibile nõ sunt nisi potentie anime rõnalis naturaliter ꝯsquentes ipsam. qualiter aũt maneant vel corrumpant̃ ex parte post moꝛtem hominis partim patet ex pꝛedictis sed subtilius infra discutietur.

Tex. cõ. 65.

¶ Utrum quodlibet istoꝛum. s. vegetabile sensibile ⁊ rationale vel aliq̄d sit potentia plura multiplicabile in actu per diuisionem coꝛpoꝛis.

SEcundo querit̃ vtꝝ qđlibet istoꝝ. s. vegetabile sensibile ⁊ rõnale. vel aliqđ sit potentia plura multiplicabilis in actu per diuisionẽ coꝛpoꝛis in quo est. De hoc eni disputat Aug⁹ ꝓpter diuisionẽ quoꝛũdã vermiũ in q̄b⁹ videt̃ eadem aia numero manere in vtraq̄ʒ parte. Qđ ẽt dicit Anselm⁹ in monologion. vult. n. ꝙ ꝓpꝛiũ dei sit eẽ vbiq̄ʒ sed creature spũalis que est aia in pluribus locis posset esse lʒ nõ vbiq̄ʒ. ¶ Queremus g̊ de hoc. videt̃ eni ꝙ aia vna numero: sit in vtraq̄ʒ parte post diuisionẽ coꝛpoꝛis hui⁹: ergo signũ videt̃ in plãtis. Cũ. n. plãta diuidit̃ frequẽter ꝯtingit ꝙ vtraq̄ʒ pars ꝯualescit ⁊ germinat. cuʒ. n. indiuisa nõ fuit nisi vna aia maneat post diuisionẽ. ¶ Iteʒ ea que diuidunt̃ per accñs vel per se. per se vt q̄ʒta: per accñs v̊o ea que distinctionẽ hñt in q̄ʒto vt altitudo ⁊ hmõi. sed aia neutro mõ diuisibilis est: g̊ videt̃ ꝙ vna maneat in oib⁹ ꝑtib⁹ diuisi coꝛpoꝛis. ¶ Preterea videm⁹: ꝙ in plãta due aie ꝯiungunt̃ in vnã. ad ꝯiũctionẽ. n. coꝛpoꝛis seq̄t̃ ꝯiũctio aiaꝝ. sed videm⁹ in insita plãta ꝙ vnit̃ cũ stipite: g̊ videt̃ ẽt aia vniri cũ aia.

¶ Sed tũc querit̃ vtrũ insita mutat̃ in stipite vel stipes in insitã vel ambe in tertiã que sit ex his. Et videt̃ ꝙ stipes mutet̃ in insitã. Si. n. duo coꝛpa aiata ꝑmutant̃ ad seinuicẽ illđ accipit dñiũ qđ magis nutrit̃ ⁊ auget̃. sʒ insita magis nutritur ⁊ auget̃ q̄ʒ stipes: g̊ stipes mutat̃ in isitã. ¶ Preterea ƀʒ nãm insite dicunt̃ fruct⁹ ⁊ folia: ⁊ nõ ƀm nãm stipitis: cũ igr̃ talia gñent̃ ex superfluo nutrimẽto totũ erit ƀm nãm insite. g̊ videt̃ nã insite vincere in operibus aie: ergo vincit etiam in ipsa aia. ¶ Preterea in insita aut remanet aia quã pꝛius habuit aut nõ. Si nõ remanet tunc non esset in ea operatio aie nutriri. s. ⁊ augmẽtari ⁊ gñare qđ est cõtra sensum: ergo remanet. ⁊ ita videt̃ ꝯuertere aiam ⁊ trahere eam ad se.

¶ Sed contra hoc videt̃ ꝙ radix est causa vite vt dicit pħs in ii° de vegetabilibus. ergo diuersa radix specie erit diuersitas vite specie. ⁊ ita videtur ꝙ ibi sit species vite radicis ⁊ non in stipite. ¶ Item nutrimentum assimilat̃ coꝛpoꝛi sed coꝛpus vnius nature nõ nutrit coꝛpus alterius nature nisi transmutet̃ in illud. sed nutrimentũ assimilatũ est stipiti in radice: ergo nõ nutrit insitã nisi p̄us trãsmutet̃ in stipitẽ: sʒ nutrit isitã: g̊ isita mutat̃ in spẽm stipitis. ¶ Sed videt̃ cõ-

tra iterū ꝙ ambe trāſmutent̄ in 3ᵃᵐ. ex duobꝰ eni cōponētibus nō fit alterū cōpoſitū ſed tm̄ qđ eſt ex vtroqꝫ. Ueritas huiꝰ pꝫ per īductionē in oībus cōpoſitis. cū igit̄ inſita ⁊ ſtipes ſint duo cōponētia tm̄ videt̄ ꝙ neutrū eoꝝ gn̄abit̄ ex ipſis. ¶ Preterea querit̄ in diuiſione aīaliū ſicˀ ſerpētū anguillarū ⁊ quorūdā vermiū anuloſoꝝ: vtrū maneat vna aīa vel plures numero. Dicit. n. phs ꝙ ſūt plures numero hac rōne: qꝛ que differūt loco differūt numero. ſed iſta differūt loco. ḡ ⁊ numero. ¶ Preterea forma nō hꝫ multiplicationem vel diuiſionē niſi per ſubm̄ in quo eſt: ḡ a diuiſione ſubti ⁊ numero diuidit̄ ⁊ numerat̄ aīa. ¶ Si forte dicat̄: ꝙ aīa nō eſt niſi in parte vna vel in neutra: ī reliqua vͦo vel in vtraqꝫ remanēt q̄dā ſpēs ⁊ virtutes affixe illis qbꝰ moueret ad tēpus tales partes aīaliū. Sicˀ vis ꝓiectiua remanet in medio per qđ fit ꝓiectio ēt ceſſante p̄mo ꝓijciente ⁊ iđ ēt talia aīalia nō ꝯualeſcūt. ¶ Cōtra hoc eſt qđ nos videmus motū ꝓceſſiuū ⁊ ſenſum in vtraqꝫ parte. ſi. n. tāgant̄ incuruant̄ ⁊ fugiūt partes ⁊ hoc non poſſet fieri niſi v̄tute aīe. ¶ Iuxta hoc querit̄ vtrū ſimilr̄ ſit in aīa rōnali in hoīe. Legit̄ eni in vita bti Pauli: ꝙ poſt abſciſſionē capitis lingua ſua clare ⁊ aperte noīauit nomē dn̄i Ieſu chriſti. Silr̄ legit̄ de beato Dionyſio ꝙ portauit per lōgū ſpatiū caput abſciſſū in manibus. ſilr̄ videt̄ in alijs decollatis ligua palpitare poſt abſciſſionē capitis. ¶ Solo. dđm ꝙ in plātis vna aīa actu: potētia eſt plures ſicut forma mālis eſt per diuiſionē plante ſit actu plures. Qđ aūt ꝯualeſcit plāta diuiſa eſt: pp ſilitudinē partiū eius: lꝫ. n. radices hēant ori ſilitudinē tn̄ figura radicis nō multū diuerſificat̄ a figura ſtipitis ⁊ ramoꝝ. radix. n. trahit nutrimētū per poros q ēt ſunt in ramo ⁊ iđ frequēter ꝯtingit ꝙ ramus fixus in loco nutrimēti icipit trahē nutrimentū vt radix ⁊ ꝯualeſcit. huiꝰ aūt ſignū eſt ꝙ cortex inſpiſſatꝰ circa radicē plāte pp hoc ꝙ oppilat̄ in poris ipedit attractū nutrimēti ⁊ pp hoc minus fructificat plāta ⁊ tādem areſcit. Uidet̄ ēt pp hoc ꝙ ſi ſcindat̄ radix in plātis antiqs ⁊ ſciſſure iponat̄ lapis ne iterum poſſit ꝯcludi icipiet radix trahere nutrimētū ſicut p̄us per opationē poroꝝ in medio radicis ⁊ plāta icipiet germinare ⁊ virere niſi forte ſuperiores partes ita deſiccate ſint ꝙ nō poſſint trahere nutrimētū qđ eſt in radice. tunc enim a radice pullulabunt ſurculi per quos redit ad radicē iuuētus. ¶ Et ſimilr̄ dđm videtur in aīalibꝰ qbuſdā que ſunt ſimilia in partibus corporis vt anguille ⁊ ſerpētes ⁊ rugoſa ꝓpter hoc ſolū. ¶ Sed qꝛ nō vident̄ ꝯualeſcere diuiſa hoc ꝯtingit iđ qꝛ nullū aīalis corpus eſt ita ſimile in partibꝰ qn ſemp diſſilitudinē hēat in ore ⁊ iđ pp defectū oris quo accipit cibū ⁊ defectu mēbri quo digerit cibū cognoſcunt̄ deficere partes lꝫ vtraqꝫ hēat animā ſenſibilē. ¶ Ad illud ḡ qđ dr̄ de Aug̃ ⁊ Anſelmo dđm ꝙ ipſi itelligūt ꝙ in vtraqꝫ parte diuiſi eſt aīa vna per rōnē ⁊ non per numerū vna. ¶ Ad aliud dđm ꝙ illa diuiſio eſt cā numeri in corpore ⁊ per ꝯſequēs cā numeri in aīa. ¶ Ad aliud dđm ꝙ illa duplex diuiſio que ponit̄ eſt diuiſio quāti per ſe ⁊ per accidēs: ſed nō oīs forma diuidit̄ vt q̄ntū. vt q̄ntū enī diuidit̄ qđ diuidit̄ in partē maiorē ⁊ minorē: quarū neutra eq̄lis eſt toti. Sꝫ forᵉ ſubal̄ mālis diuidit̄ diuiſiōe mãe: ita ꝙ ipſa ſm̄ totā ſui rōnē ⁊ totum eſſe manet in vtraqꝫ parte. Et hoc dico qn̄ diuiſio nō corrūpit ſpēm ſicut eſt de auro: ⁊ iđ quelibet pars auri eſt aurū: ſed nō quelibet pars aſini eſt aſinus: qꝛ diuiſio auri nō corrūpit ſpēm auri ſꝫ diuiſio aſini corrūpit ſpēm aſini. ¶ Ad aliud dđm ꝙ neutra plātarū mutat̄ ad alterā. ſic. n. dicit phs. plāta q̄dā naſcit̄ in terra ⁊ q̄dā in alia plāta. ¶ Ad illđ aūt qđ obijcit̄ dđm ꝙ nō ſufficit hoc ꝙ plāta ſumat plus de alimēto ad ꝯuerſionē alterius in ſe ſed ad maius augmētū. ¶ Ad aliud dđm ꝙ cā eiꝰ ꝙ fructꝰ ⁊ folia ſunt ſm̄ nām īſite eſt ꝙ nutrimētū acceptū vt in ꝓrimo digerēte digerit̄ in organis inſite que ne fiant in ſtipite īpedita ſunt per inſertionē in ſtipite. Si eni ſtipes talia organa hēret folia ⁊ fructꝰ ſequerent̄ nām eiꝰ. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ remanet aīa quā p̄us habuit ſed nō ſequit̄ ꝙ ꝯuertat aīam in ſe. nihil. n. ꝓhibet qn plāta locū hn̄s in plāta alia accipiat nutrimentū digeſtū ab illa ⁊ digerat illud vlterius ſm̄ ꝙ cōuenit ſibi. ¶ Ad illud qđ opponit̄ dđm ꝙ radix eſt cā vite. ſed radix dicit̄ qđ p̄mo trahit nutrimētū ⁊ nihil ꝓhibet ꝙ radix vna in terra: ⁊ alia in plāta ſm̄ ꝙ radix dicit̄ hoc qđ per ſimilitudinē oris p̄mo trahit ſiue accipit cibum.

Ad aīa, l. c. 20.

Nō qđo ī plātis antiqs cortex īſpiſſatꝰ circa radicē ꝓhibet nutrimēti attractionē.

Nō hic de inſertione plantarum.

¶ Ad aliđ dđm ꝙ nutrimētū aſſimilatū vni nō nutrit aliđ niſi vlterius p aliq̄ digeſtionē aſſimilet̄ illi: ſicut fit in alia plāta accipiēte cibū ab alia plāta. ¶ Ad aliud aūt dđm ꝙ cōponētia ꝯſtituūt 3ᵐ qn̄ vnū eſt vt mā̃ ⁊ alterū vt forma. ſed nō eſt ſic inſertione plāte in plātā. ¶ Ad aliud dđm ꝙ aīalia q̄dā diuiſa aīam hn̄t in vtraqꝫ parte differētē per numerū ⁊ nō per ſpēm: ſicut dictū eſt: ⁊ viuunt ad tp̄s: p̄cipue ſi diuidant̄ in loco diaphragmatis ſiue parietis ⁊ in tēpore calido qꝛ tūc in īferiori parte remanet calor diu ꝓpter mēbra digeſtionis. in ſuperiori aūt diu manet pp cor. vn̄ ſi abſcidat̄ caput a talibꝰ aīalibꝰ cito reddit̄ caput īmotū eo ꝙ a ſe nō hꝫ calorē vitalē tenētē vitā. ¶ Ad illud qđ iuxta hoc querit̄ vtrū ſimilr̄ ſint in hoīe dđm ꝙ nō. aīa. n. rōnalis non eſt forma mālis: que ſic diuidat̄ diuiſione corporis. p̄ncipales. n. partes eius nō ſunt in organo aliquo corporis ſicut intellectus rō ⁊ volūtas. ¶ Ad illud qđ obijcit̄ de ſanctis dđm ꝙ miraculoſa fuerūt illa ⁊ virtus operata eſt ea potius q̄ aīa. ¶ Ad illud qđ obijcit̄ de alijs interfectis: dđm ꝙ in neruis motiuis remanet virtꝰ quedā que nō eſt pars aīe ſed cāta ab aīa ⁊ eſt corporea que poſt mortē poſt breue tempus in incerto mouet quedam membra.

¶ Utrum anima humana que continet in ſe vegetabile ſenſibile ⁊ rationale ſit ſimplex vel compoſita.

TErtio querit̄ vtrū aīa humana que ꝯtinet in ſe vegetabile ſenſibile ⁊ rōnale ſit ſimplex vel compoſita. Et hic pōt adduci tota diſputatio que ſupra hita eſt de ſimplicitate angeli. Sed qꝛ qdā ꝓbāt aīam eē cōpoſitā ex mā̃ ⁊ forma ponemus rōnes eorū. ¶ Et prima ſit iſta. aīa hoc eſt ſuba que eſt aīa aut hꝫ formā aut nō. Si nō: cū eē ſit a forma videt̄ ꝙ nō hēret eſſe. Si aūt hꝫ eſſe tūc hēbit formā ⁊ forma nō eſt ſine mā̃: igit̄ hꝫ etiā mām̃. ¶ Itē oīs ſpēs ꝯſtitutiua in natura habet formā. aīa eſt talis ſpēs: ḡ hꝫ formā ⁊ forma nō eſt ſine materia: ergo ⁊c̃. ¶ Itē oēs ſpecies tā ſpirituales q̄ corporales ꝯueniūt in hoc ꝙ ſūt ſube: ergo neceſſe eſt eis ineſſe ſubam cōiter que dat eis cōem intellectū ſubſtātialitatis. hoc aūt nō pōt eſſe forma qꝛ formis differunt a ſeinuicē oēs ſube nāles: ergo non erit niſi mā̃: ergo oīum ſubſtātiarū erit cōis materia: ergo ⁊ aīe cū materia ⁊ materia nō eſt ſine forma: ḡ ⁊c̃. ¶ Item ſube in corpore ſunt multarū actionū ⁊ operationū. Oīs aūt actio ⁊ operatio a forma eſt: ergo aīa hꝫ formā que cū nō ſit materia habebit etiā mām̃. ¶ Item ſuba nālis vel eſt forma vel materia vel cōpoſitum. ſed aīa nō eſt mā̃ tm̄: qꝛ mā̃ per ſe nō hꝫ eſſe. nec forma tm̄: qꝛ forma nō hꝫ eſſe niſi in mā̃ tm̄. ḡ relinquit̄ ꝙ ſit cōpoſita ex mā̃ ⁊ forma. ¶ Itē oē qđ eſt hoc aliqđ differens ab alio qđ ēt eſt hoc aliqđ differt per formā que eſt in ipſo. aīa eſt hoc aliquid differēs a ſuba corporea ⁊ ab angelis: ḡ differt ab illis per formā que eſt in ip̄a ſed forma nō eſt ſine mā̃. ḡ ⁊c̃. ¶ Itē nihil intelligit̄ niſi per formā. qđ enim non habet formā indeterminatū eſt ⁊ infinitū: cū oīs finitas et oīs determinatio ſit a forma. cum igit̄ aīa intelligit̄ finita ⁊ determinata habebit formā: ſed forma nō eſt ſine mā̃. ḡ ⁊c̃. ¶ Itē multiplicitas que eſt in aīa. ſ. ꝙ ipſa eſt ſentiens intelligens nutriens ⁊ mouens ſm̄ locū nō pōt eſſe a mā̃: ergo erit a forma: nō aūt a forma ſubſtātiali qꝛ vnius tm̄ vna eſt forma ſubſtātialis: ḡ eſt a formis accidentalibus que multe ſunt in hoīe. Forme aūt accidētales nō ſunt niſi in cōpoſito ex materia ⁊ forma vt ſepius ꝓbatū eſt ſupra. ergo aīa erit cōpoſita ex materia ⁊ forma. ¶ Preterea cū dicit̄ eſſe ſenſibile eſſe rōnale vt rōnale ⁊ ly ſenſitiuū dicunt formas ſpecificātes eſſe: ⁊ cū tale eſſe hēat aīa ipſa habebit eſſe ſpecificatū per formā ⁊ inde vt prius. ¶ Itē quecūqꝫ ſunt ſpēs coeque in vno genere per vnā rōnē participāt illud genꝰ. ſed ſuba corporea ſuba eſt cōpoſita ex mā̃ ⁊ forma opꝫ ꝙ incorporea ſuba etiā ſit cōpoſita ex mā̃ ⁊ forma. Si enim diceretur ſimplex: cū ſimplex ſit ante cōpoſitū nō poſſet eſſe coequeua ſpecies cū ſuba corporea que eſt cōpoſita. ¶ Itē ſubſtantie oēs cū reſoluunt̄ in ſua principia aut reſoluuntur in vnū aut in duo aut in plura duobus. ꝯſtat aūt ꝙ nō in vnū qꝛ vnū nō pōt facere cōpoſitū: ergo in duo vel in plura. Si in duo: ergo in duas mās vel in duas formas vel in vnam mām̃ ⁊ vnā formā. nō in duas formas nec in duas materias qꝛ nec mā̃ cū materia nec forma cum forma facit cōpoſitū.

Si aũt in vnã mãm ⁊ vnã formã tũc habet ꝓpositũ: q.s. sit aia cõposita ex mã ⁊ forma. ¶ Si aũt in plura duob⁹ fit reso lutio: tũc aut eẽt mã vna ⁊ forme multe: aut mlte mãe ⁊ vna forma: aut multe mãe ⁊ multe forme. Si primo mõ tũc qđli bet cõpositũ eẽt mĩxta: q: quelibet vna forma facit vnũ p se. ¶ Si vo 2° mõ tũc vni⁹ forme actu eẽnt multe mãe: ⁊ sic idẽ numero esset in diuersis substãtijs. ¶ Si 3° mõ tũc aut mul te mãe ⁊ multe forme essent vnius rõnis aut multarum. Si p° mõ tũc oẽs eẽnt superflue pter vnã mãm ⁊ vnã formã. Si 2° mõ tũc oporteret ponẽ multa pn^a pma mãlia ⁊ multa for malia. silr qđ absurdũ est dicẽ. ille. n. mãe aut differũt inuicẽ aut nõ. Si p° mõ cũ ois dĩa sit per formã: tũc ille prime mãe iã hẽrent formas: ⁊ sic nõ essent pme q: cõpositũ ex mã ⁊ for ma nõ est pn^m. Si 2° mõ tũc oẽs essent vna mã ⁊ sic reditur ad p^m. ¶ Itẽ dicit pħs in li° de causis ꝙ itelligentia ⁊ aia est habẽs hyliatim qũ esset forma: sed cã prima nõ hʒ hyliatiʒ q: est esse tm̃. ¶ Itẽ Alerãder in li° de itellectu ⁊ intelligibili dic ꝙ aia hʒ itellectũ hylealẽ. hyleale ãt est mãle. ğ aia cõpo sita est ex mã ⁊ forma. ¶ Itẽ numerus cãtur ex diuisione cõ tinui: ⁊ in numero post vnũ sequunt duo. ğ videt ꝙ in enti bus post primũ principiũ qđ simplr est vnũ deberẽt seq duo cãta ab ipso que sunt principia cõpositionis rerũ: ⁊ hec sunt mã ⁊ forma. ğ cũ aia sit de ꝯsequẽtib⁹ post principia: tũ ipsa erit ex mã ⁊ forma. ¶ Solo omium harũ obiectionũ ⁊ silium habet ex qõne de simplicitate angeli. dicimus eni aiam esse cõpositã sed nõ ex mã ⁊ forma: sed ex eo qđ est ⁊ quo est. Et qđ appellamus qđ est ⁊ quo est ⁊ qũo. qđ est differt a mã et quo est a forma explanauimus ibidẽ. Sed tñ qui dicũt ani mã causari ex mã prima ⁊ vnã esse mãm spiritualiũ ⁊ corpo raliũ ꝓpter supra habitas rõnes: ⁊ hoc dic expsse Collecta nus cuius rõnes sunt phabite. Sed q: hoc nõ est veruʒ ẽm pħm nãlẽ nõ videt nobis ita dõm eẽ. Quomõ ẽt aia sit sim plex ⁊ qũo cõposita ibideʒ diximus. ¶ Preterea in qõne de celo distinximus qtuor modos simplicitatis in articulo vbi querit Utrum celum sit simplex vel compositum.

¶ Queritur an vegetabile sit vnius rationis ⁊ speciei in plã tis brutis animalibus ⁊ hominibus.

Onsequẽter querẽdũ est de singulis harũ dif ferẽtiarũ vegetabilis sensibilis ⁊ rõnalis. ⁊ p° de vegetabili. ¶ Circa qđ querunt duo. s. de vegetabili in se. ⁊ de partib⁹ eius. De vegeta bili aũt in se querunt duo: quoꝝ p^m est. Utruʒ vegetabile sit vnius rõnis ⁊ speciei in plantis brutis ⁊ hominibus. 2^m de diuisione eius per nutritiuum ⁊ augmentatiuum ⁊ generatiuum.

Ad primũ pcedit sic. Dicit enim pħs in li° p° de vegetabilibus. vita cõiter in aialibus ⁊ in plantis inuẽta est in aialibus manifesta appa rens: in plãtis aũt occulta nõ euidẽs. vita igit que cõis est in aialibus ⁊ in plãtis aut est cõis cõitate vocis tm̃ aut vocis ⁊ rõnis. non p° mõ q: sic equoce diceret. Si aũt 2° mõ tũc erit vnius rõnis in aiali ⁊ plãta ⁊ ita erit vnius speciei. nõ enim sunt vnius rõ nis que nõ sunt vnius spẽi. ¶ Preterea hoc videt per illud qđ sequit. In aialibus est manifesta apparẽs: in plãtis aũt occulta nõ euidẽs. Occultũ ⁊ manifestũ nõ variãt spẽm cũ sint accidentia. ¶ Iteʒ potẽtie diffiniunt per actus. ğ eoꝝ dem actuũ specie idẽ erit principiũ specie: sed in aialibus ⁊ in plãtis est alimẽto vti ⁊ augmẽtari ⁊ gñare que sunt vni⁹ rõnis opera: ğ vegetatiuũ in vtroqʒ erit vnius rõnis. ¶ Si forte dicat ꝙ plãta est alia spẽs q̃ aial ⁊ etiaʒ vegetabile in ipsis est alteri⁹ spẽi ⁊ alteri⁹ rõnis videt ꝙ hoc nõ sit veruʒ: q: aial vniuoce dicit de hoĩe ⁊ asino lʒ sint diuerse spẽs. ğ vi det ꝙ similiter aia possit esse eiusdẽ spẽi lʒ aiata differãt spẽ vel gñe. ¶ Preterea vitis ⁊ oliua sunt diuerse spẽs plãtaꝝ. ğ eadẽ rõne vegetabile diceret ẽm diuersas rõnes de illis. ¶ Sed ꝯtra dicit pħus in 6° topicoꝝ ꝙ Dionysij vite dif finitio. s. ꝙ vita est motus generis nutribilis nãm assequẽs peccat: q: vita nõ ẽm vnã spẽm videt dici. sed altera aiali bus qdẽ. altera aũt plantis inest. Dionysij aũt diffinitio est ꝙ vita vnius rõnis sit in spẽbus illis: ğ vita nõ est vni⁹ rõ nis ⁊ spẽi in aialib⁹ ⁊ plãtis: ğ nec aia que est pncipiuʒ vite. ¶ Itẽ dicit ꝙ vita inest plãtis per vegetabile: aialibus autẽ per sensibile p^m. s. tactũ: si ğ nõ est ab vno in aialib⁹ ⁊ plãtis nõ erit vnius rõnis. ¶ Item aia est suba dans rõnẽ ⁊ spẽm corpori animato. sed aia nõ dat plantis eandem spẽm quã dat aialibus: ergo nõ est eiusdẽ speciei ⁊ rõnis hincinde. ¶ Solo. ad hoc dõm ꝙ nõ est eiusdem rõnis vegetabile in plantis ⁊ aialibus sicut ꝓbãt rõnes vltime. est enim in plan tis species: in aialibus aũt potẽtia tm̃ ⁊ nõ spẽs. ¶ Ad pmũ ğ dõm sicut dicit pħs ꝙ rõ aialis ẽm vnũqđqʒ est altera. hʒ eni aial duplicẽ rõnẽ. vnã ẽm ꝙ est abstractũ per rõnẽ ab oi bus aialib⁹ ⁊ sic diffinit per pncipia rõnis que sunt genus ⁊ dĩa: ⁊ cũ hoc mõ sit pdicatũ cõe de oibus subiectis sibi spe cieb⁹ dicet in hac rõne vniuoce de illis. Aliam aũt hʒ ẽm ꝙ est in vnoquoqʒ aiali: ⁊ tũc cũ sic hẽat in nã esse diffinieẽ per pncipia illius esse nãlis. Et cũ nõ sint eadẽ principia huius aialis ⁊ illius nõ hẽbit eadẽ rõneʒ aial ẽm ꝙ est in illis. Et silr dicim⁹ de vita. vñ qđ dicit pħs ꝙ cõiter inuẽta est ⁊c̃. itelligit de cõitate gñis remoti ⁊ non de cõitate forme que est spẽs faciẽs esse in nã. ¶ Ad aliud dõm ꝙ manifestũ ⁊ oc cultũ hic supponũt duas dĩas specificas. s. sensibile ⁊ isensi bile ⁊ ita ẽm supposita nõ ẽm accidẽtia lʒ noĩa eoꝝ ab acci dẽte iposita esse videant. ¶ Ad aliud dõm ꝙ actus nõ sunt eiusdẽ rõnis in aialib⁹ ⁊ plãtis nisi ẽm genus. cũ enim opa tiones trahant in spẽm per obta: si opões eẽnt eiusdẽ rõ nis ẽt obta eẽnt. Obm aũt est alimẽtũ qđ ẽm subaʒ est obm nutritiue. ẽm aũt q̃titatẽ augmẽtatiue ⁊ ẽm ꝙ est supfluuʒ in idiuiduo necessariũ est spẽi gñatiue. cũ igit nutriẽs plãtã sit assimilatũ plãte ⁊ nutriẽs aial sit assimilatũ aiali: pʒ ꝙ il lud qđ nutrit hinc ⁊ ide nõ est in eadẽ spẽ nutrimenti aliter eni ex nutrimẽto eiusdẽ spẽi aptũ natũ eẽt fieri lignũ ⁊ caro qđ falsum est. Silr gñatiua in plãta gñat lignuʒ: ex supfluo nutrimẽti in plãta ex quo aptũ natum est fieri lignũ. in aiali aũt gñat carnes ⁊ ossa aiali corporis que apta nata sũt fieri ex supfluo nutrimẽto aialis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ aial si acci piat vt pdicatũ vle hʒ vnã rõneʒ gñis ad oẽs spẽs suas sed ẽm ꝙ est in vno quoqʒ per eẽ nãe hʒ aliã ⁊ aliã rõnẽ vt habi tũ est supra. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ verum est ꝙ aia vegetabi lis ẽm nãm: nõ est vnius rõnis in oib⁹ plãtis. sed in vite est aia dans ei esse vitis ⁊ rõnem ẽm speciẽ ⁊ formaʒ ⁊ in oliua est vegetabilis anima faciens oliuã dans ei esse ⁊ rationeʒ ⁊ ẽm speciem ⁊ formam ⁊ sic de alijs. vnde vegetabile quod dicit de ipsis dicitur in rõne generis ⁊ nõ in rõne speciei.

¶ Utrum nutritiuum augmentatiuum ⁊ vegetatiuum dif ferant nisi per accidens.

Einde querit de diuisiõe vegetabilis per nu tritiuũ ⁊ augmẽtatiuũ ⁊ gñatiuũ. Et vr̃ ꝙ ista tria nõ differãt nisi per accidẽs. Potẽtie disti guunt per act⁹ ⁊ act⁹ per obta. ğ ẽm dĩaʒ ob iectoꝝ erit dĩa actuũ ⁊ potentiarũ. Sed obm vt est necessariũ ad subaʒ idiuidui ⁊ vt est q̃ tũ ⁊ vt est supfluũ nõ differt nisi ẽm accñs: ğ ⁊ opa ⁊ potẽtia nõ differũt nisi ẽm accñs. ¶ Preterea potẽtie accñtales sũt que quãdoqʒ assunt ⁊ qñqʒ nõ. sed augmẽtatiua ⁊ generati ua qñqʒ assunt ⁊ qñqʒ nõ: ergo sunt accidẽtales. ¶ Prete rea diuisio subi in accidẽtia est: qñ diuidit aliqđ in se com pletũ in id qđ hʒ esse in ipso. sed aia vegetabilis est qđdã in se cõpletũ. est enim forma ⁊ substãtia vegetabiliũ. sed gene ratiuũ ⁊ augmẽtatiuũ habẽt esse in vegetabili. ğ sunt acci dentia: ⁊ diuisio aie huius in ea erit diuisio subi in accidẽ tia. ¶ Preterea nutritiuũ augmẽtatiuũ ⁊ gñatiuũ vident dicere potẽtias nãles vegetatiui. sed nãlis potẽtia est spẽs q̃litatis: ⁊ sic iterũ reddit ꝙ sit diuisio subi in accidentia q: ois spẽs est accidẽs. Et ex hoc etiã videt hẽri ꝙ partes aie vliter sunt accidẽtia. ¶ Preterea querit iuxta hoc qđ cau set multitudinẽ partiũ in aia. cũ igit aia vegetabilis ẽm se sit suba idiuisibilis: nõ videt esse cã ⁊ pn^m multitudinis par tiũ: ⁊ sic diuisio ei⁹ per hec nõ est diuisio per partes. ¶ Pre terea videt isufficiẽs hec diuisio: ponant eni quatuor aie. s. attractiua retẽtiua digestiua ⁊ expulsiua. Et si dicat ꝙ iste subseruiunt nutritiue: videt aũt ꝙ hoc nõ sit verũ. In gñã tiua eni est attractiua seminis ad locũ gñationis ⁊ expulsi ua per membra genitalia. ¶ Preterea querit q̃liter subser uiunt si subseruiunt: nõ enim inueniunt vt videt in oib⁹ ve getabilibus. si enim digestiua separat purũ ab impuro non videt esse digestiua in illis vegetabilibus in qbus de puro nihil expellit sicut in oibus plãtis. Et si forte dicat ꝙ sit ex pulsio

pulſio ad corticē per diſtillationez reſinaꝝ ⁊ gūmi hoc nihil
eſt: qa de tali expulſiua nō loqmur hic. in qbus eni eſt expul
ſiua videbimus ꝙ ſunt mēbra recipiētia ſupfluitatē que ex-
pelli dꝫ ⁊ vie per q̄s expellit: que nō videmꝰ in plātis: cū igit
nā nō deficiat in neceſſarijs ſi plāte habuiſſent hāc ꝟtutē nā
feciſſet eis hmōi organa. ¶ Solo. dōm ꝙ iſte ſūt ptes potē-
tiales ipſiꝰ aie vegetabilis: ⁊ diuidit in eas ſic totū poteſta-
tiuū in pticulares poteſtates. ¶ Ad p̄m ḡ qđ obijcit dicimꝰ
Nō qđo obta/liaꝝ ꝟtutū ſpe/diſtiguantur. ꝙ obm hꝫ ſbalē diſtam ſi vt ſbm ꝯſideraṫ. potētia eni corpus
nō de neceſſitate eſt exñs ſub maiori q̄ītitate q̄ȝ prius fuit: ⁊
iō cibꝰ ſm ꝙ eſt ex eo fit corpꝰ cibatū. ⁊ cibꝰ ſꝫ ꝙ ex eo fit ma
ius in q̄ītitate p̄cipue ſm lōgitudinez quā prius habuit hñt
diſtaz ſm ſbalē formā obti: ⁊ hoc pꝫ ex dīa finiū. finis eni nu
tritiue eſt per icorporationē cibi ſaluare corpꝰ aiatū. ſꝫ finis
augmētatiue eſt per icorporationē q̄ītī cibi ꝯducē corpꝰ ad
pfectā magnitudinē ſm figurā. vñ augmētatiua maiori ca-
lore idiget qui ſufficiat extēdēdo organa ⁊ addēdo cibū cō-
ducere ad magnitudinē debitaz ſpēi ⁊ magis ifra hoc pate-
bit. Silr ſupfluuz nutrimēti ſup qđ opaṫ gñatiua eſt poᵃ tm̄
corpꝰ organicū nō addibile alij corpori ſic fuit cibꝰ nutritiue
⁊ augmētatiue. ⁊ pp hoc opꝫ ꝙ in iſto maſe virtꝰ opeṫ trāſ-
mutatiua ſemis ⁊ formatiua organoꝝ. Sic igit pꝫ ꝙ hoc nu
trimētū idē fit ſm ſubaz māe: nō tñ idē eſt ſꝫ ſpēi rōnē. Alia
eni virtꝰ eſt in ipſo a ꝟtute nutritiua que eſt in epate vel in
corde. ⁊ alia a ꝟtute augmētatiua que eſt in fonte caloris fa
cta in corde. ſ. ⁊ alia a ꝟtute gñatiua que eſt in vaſis ſemia-
rijs: ⁊ per has virtutes deſcēdētes in cibū cibꝰ trahit in di-
uerſas rōnes que fiūt ei ſpecifice ſꝫ ꝙ ad diuerſas potētias
vegetabil' cōparaṫ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ vis gñatiua ſemper
adeſt: ſꝫ nō ſemp opaṫ: ⁊ hoc cōtigit vel ex debilitate organi
vt in iuuenibꝰ. vel ex ꝺfectu māe ſemis. Silr augmētatiua
ſemp adeſt: ſꝫ ipedit tñ pp debilitatē iſtrī cū ex pte eiꝰ qđ dꝫ
augeri ſicut ſubtiliꝰ ifra explanabit. vñ ꝯtigit ipediri per ac
cidēs ab ope: ⁊ hoc nō facit accñtalē eē ꝟtutē. ¶ Ad aliđ di-
cendū ꝙ vegetabile ſm ꝙ vt totū poteſtatiuū ꝯſideraṫ non
hꝫ pfectionē niſi in ptibꝰ ſuis: ⁊ iō qñ aia diuidit per iſta nō
oino diuidit per accñtalia. imo ſicut ſe hñt mēbra corporis
Tex.cō.9. ad corpora: ita ſe hñt vires aie ad aiam. qđ pꝫ ex ꝟbo phi in
2° de aia vbi dicit. ꝙ ſic aia tota eſt actus totiꝰ corporis ita
ptes ſunt actꝰ ptiū. ⁊ ideo ſi oculus eēt aial viſus eēt aia eiꝰ.
Nec hoc eſt veꝝ ꝙ oē ꝯñs aliqđ ſit accñtale niſi itelligaṫ de
ꝯſecutione ſm tp̄s. ſm rōnē eni ptes ſemp ꝯſequunṫ totuz:
que tñ ſm relonez ſil' ſunt ⁊ ſm māz p̄us: ⁊ ſic eſt de oibꝰ ꝯñ-
tibꝰ in qbꝰ id qđ ꝯſequit hꝫ pfectionem ſm ſubam ⁊ poſſe.
¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ cū dī potētia nālis: duo dicunṫ. per lꝫ po
tentia eni ſupponit ens q̄litatis. per lꝫ nālis ꝟo ſupponitur
cā necīa eius in ſbto. ⁊ hinc etiā eſt ꝙ poᵃ nālis non adeſt ⁊
abeſt: ſꝫ ſemp adeſt qa cām necīaz ſupponit in ſbto: ⁊ iō non
eſt oino accñs ſꝫ ꝓpria paſſio fluens de p̄nᵒ ſube ſbti: ⁊ ſic ſe
hñt oēs vires aie ad aiaz. vñ pꝫ ꝙ nō ſunt accñtales ſed nā-
les ꝓprie ⁊ imediate fluētes ex ipſa ſba aie. ¶ Ad aliđ dōm
ꝙ ois forma nālis eſt in ratiōe triplicis cauſe vt ſupra dixi-
mus. ſ. formalis ⁊ efficiētis ⁊ finalis. ⁊ ſꝫ ꝙ aia eſt vt efficiēs
operationes aiati ſic hꝫ vires in qbꝰ pficit cālitas ſua in ef-
ficiēdo opa. Impfectum eni efficiens eſt qđ non pōt omnia
opa vel potētialia fieri ſm nām in ſubto. vñ cauſa multitu-
dinis virium vna ſuba aie eſt: ꝙ aia cōparaṫ ad corpus vt
efficiēs: qa corpus vnū qdē eſt per ſubaz ſꝫ multuz per orga
na. In aia ꝟo rōnali ſecus eſt per itellectū quem accipit aia
nō ex cōparatione corporis ſꝫ ex cōparatione ad deū cāntē.
Et hoc videṫ inui in libᵒ de cauſis vbi dicit ꝙ ois ſuba no-
bilis hꝫ tres opationes. nā ex opationibꝰ eiꝰ eſt opatio ani
malis ⁊ opatio itellectualis ⁊ opatio dina. Aia enīꝫ nobilis
dī hic aia itegra vt dicit phs. Dicit enīꝫ Alexāder in libᵒ de
intellectu ⁊ itelligibili: ꝙ ſola aia hois eſt itegra ⁊ hoc ex cō-
paratione ad corpus. hꝫ eni cōparationē dinā ⁊ aialē. Eſſe
eni diuinū eſt eē ſaluatū ⁊ pfectū ſm poſſibilitatē nāe. eē aūt
ſaluatū in indiuiduo eſt ēt in ſpe. pfectū aūt eſt corroborata
virtute ſm pfectionē magnitudis ſubti: ⁊ iō aia nobilis cō-
ſequit eē diuinū ſm poſſibilitatez ſui per tria opa vegetati-
2.ð aia.t.c.34 ue ptis. Opatio autē aialis eſt ꝓpria opatio aie ſm quā di-
ſtiguit a nā. nō eni ſm eē diuinū diſtiguit eo ꝙ oia mouenṫ
ad illud: ⁊ pp illud agit qcqd agit. vñ operatio aie eſt ſm ꝙ
mouet corpꝰ ſm locū: ⁊ cū ille motꝰ non ſit ſine apphenſione

ſenſibili ſenſus ⁊ motꝰ ſm locuꝫ ſūt operationes ꝓprie aia-
les: ⁊ in his aia eſt cauſa corporis ⁊ ſupior eo ꝙ corpꝰ recipit
impſſiones ab aia ad ꝯſequēdū hec duo. ⁊ iō oculus nō vi-
dēs nō eſt oculus niſi equoce. ⁊ pes non mobilis nō eſt pes
niſi equoce. eſt etiā aia nobilis nihilominꝰ vt dic̄ phs crea-
ta a deo vt inſtrm itelligētie: ⁊ cū itelligentie ſint ſube ſepa-
te recipet aia impſſionē ab eis. Et vtrū illa impſſio ſit opus
intellectꝰ agētis vel modi reuelationuꝫ ⁊ ꝓphetie ſicut dicit
Augꝰ in 12° ſup Geñ. ad lrām. mō nō determinamꝰ. hoc āt
cōſtat ꝙ opatio itellectualis eſt in aia nō ex cōparatione ad
corpus: ſꝫ potius ex cōparatione ad itelligētiā p̄mā ⁊ intelli
gētias ſcđas: ⁊ iō in hac cōparatione aia iferior facta eſt itel
ligentijs eo ꝙ recipit impſſiones ab ipſis. ¶ Ad aliud dōm
ꝙ ille q̄tuor que ponunṫ nō ſunt ptes aie. aia eni eſt ifluens
impſſiones in corpꝰ: vt iā habitū eſt: ⁊ ille impſſiones ſūt re
cepte a corpore ⁊ dicunṫ virtutes fixe mēbris que ſunt ſbalr
partes aie: ſꝫ fundanṫ in ipſis nālibꝰ ⁊ calore ⁊ cōplexiōe mē Nō ð ꝟtutibꝰ miniſtrantibꝰ aie nutritiue.
broꝝ: ⁊ iō varianṫ ⁊ debilitanṫ ⁊ iuuanṫ ſm variationez mē
broꝝ. vñ attrahere digerere retinē ⁊ expellē nutritiue ſunt
potentie: ⁊ ipſa vna exñs per diuerſitatez actiuaꝝ ⁊ paſſiua-
rū q̄litatū opaṫ oia illa. per calidū eni ⁊ ſiccū qbꝰ viget attra
ctiua attrahit: per frigidū aūt ⁊ ſiccū retinet: per calidū ꝟo
digerens in humido per ſilr̄itudiem elixationis vt dī in 4°
metheoroꝝ. digerit ⁊ ꝯuertit cibuꝫ ad corpꝰ. ſꝫ per calidum
ventoſuꝫ ⁊ humidū lubricās expellit. Silr ⁊ qñqꝫ expellit p
frigidū humidū lubricās iducens: ſꝫ hoc fit per accñs: vñ ta
lis expulſio frequenter eſt indigeſti cibi: qa frigus circūſtās
impedit actionez caloris nālis digerentis cibū ne poſſit at-
trahere humidū ſubtile ⁊ puꝝ ⁊ ꝯſumē ptez humidi aquei
ex quoꝝ ꝯſumptione ⁊ attractione groſſuꝫ terreſtre ⁊ ipurū
inſpiſſet. qualr tñ q̄litates actiue ⁊ paſſiue ſubſeruiūt ptibꝰ
aie vegetabilis ifra meliꝰ explanabit. ¶ Ad hoc qđ obijcit
de expulſiua ꝙ nō ſit in aiatis oibꝰ dōm ꝙ veꝝ eſt hoc: natu
ra eni nō abūdat ſupfluis: ⁊ ideo cū plāte trahāt cibuꝫ dige
ſtiuū digeſtione p̄ma in qua groſſum ⁊ ipuꝝ ſepaṫ a ſubtili
puro ⁊ cōuenienti nō idigēt vētre vel expulſione: qa ſic dicit
phs in libᵒ de aialibꝰ. terra eſt eis ꝓ ventre. Et cā huiꝰ eſt:
qa trahūt cibū per poros ⁊ nō recipiūt groſſuꝫ vt aialia. Et
cauſa huiꝰ eſt debilitas caloris nālis in plātis qui attractuꝫ
cibū groſſuꝫ in plātā nō poſſet digerere. huiꝰ aūt ſignū eſt ꝙ
ex modico frigore exteriori reſtringunṫ pori plante ⁊ denſaṫ
ſuccus ⁊ fluūt folia: ⁊ ideo etiā ꝙ attrahit cibū in radice nō
tā ex calore ſui q̄ȝ ex calore vaporum qui ſunt in terra.

¶ Queritur quid nutritiua potentia ſit.

Deinde queritur de partibus vegetabilis ⁊ que
runṫ duo. ſ. de ptibus ſigillatim ⁊ de ptibꝰ in cōi.
De ptibꝰ ſigillatiꝫ querunṫ tria. ſ. de nutritiua/
augmētatiua/ ⁊ gñatiua. De nutritiua aūt que-
runṫ q̄tuor. Quoꝝ p̄mū eſt de nutritiua in ſe. 2m
de motu eius. 3m de nutritiuo ⁊ nutriente. 4m de
inſtrumento eius. ¶ Circa primum querūtur tria. Primo
enim queritur quid ſit. Scđo vtruꝫ ſit vna vel plures. Ter-
tio ſi plures ſint nutritiue vtrū ſint eiuſdē ſpēi vel non.

Ad p̄mum ꝓcedit ſic. Dicit Auicēna in 6° de
nālibꝰ. ꝙ nutritiua eſt vis aie vegetabilis cō-
uertēs corpꝰ a corporeitate in qua erat in ſili-
tudinē corporis in quo eſt: ⁊ vnit ei cibum per
reſtaurationē eiꝰ qđ ſolutū eſt in illo. ¶ Sꝫ cō
tra hāc diffōnez ꝓcedit ſic. Gñatiua ꝓprie eſt
virtus ꝯuertens corpꝰ a corporeitate in quā eſt: eo ꝙ iducit
aliā ſpēm: ⁊ pp hoc videṫ ꝙ hec nō ſit ꝓpria dīa diffinitiua
nutritiue. ¶ Itē cū corporeitas ſpēs ſit q̄litatis videṫ magis
ꝓpriū augmētatiue trāſmutare corporeitatē cibi ⁊ inducere
ſibi quātitatē cibati q̄ȝ ipſius nutritiue. Et hoc videṫ ex illo
verbo phi in p̄° de gñatione ⁊ corruptione. vbi dicit ſm qđ Tex.cō.41.
id igit qđ potentia vtrūqꝫ. ꝟbi gr̄a. quāta caro auget. quid
etenī quātā opꝫ gñari carnem. ſm id autem qđ ſolū caro nu
trit ⁊ cū ſic differt cibꝰ ⁊ augmentatio rōne. ¶ Itez infra ſm
id qđ eſt ꝙ aduenit potētia quāta caro augibile eſt carnis.
ſm id aūt ꝙ ſolū potentia caro nutrimentum. Ex hoc pꝫ ꝙ
mutare corporeitatē cibi in corporeitatē cibati corporis eſt
augmentatiue ⁊ nutritiue. ¶ Preterea nutritiua nō ſemp
ponit reſtaurationē deperditi: qa nō ſemp fit depditio: ſed
nutrimentū obijcit calori nāli ne ꝯſumat ſbam. ¶ Itē ſi vis

eius est saluare idiuiduũ ⁊ cũ a fine sit denoiatio ⁊ diffinitio
3. de aia. t. cõ. 49. vt dicit phs. ab illo videt poti⁹ debẽ diffiniri. ¶ Preterea
cũ nutritiua cõuertat corpus digerẽdo ⁊ digestio sit vt hr̃ in
Tex. cõ. 14. 4° metheoro⁊. cõpletio a nãli ⁊ ꝓprio calore ex ꝯiacentib⁹ passionib⁹ videt ꝙ potius deberet dicẽ a passionib⁹ siue q̃litatib⁹ in qb⁹ erat prius q̃ȝ a corporeitate in qua erat pri⁹. cũ enim cõuersio sit motus a cõtrario in ꝯriuȝ ⁊ corporeitas nõ habeat ꝯiacẽs ꝯriuȝ videt ꝙ potius sit ꝯuertens a q̃litatibus q̃ȝ a corporeitate. ¶ Preterea Aristo. vult ꝙ nutritiua trãsmutat cibũ ẽm subam in subam cibati: ⁊ sic videt debẽ dicẽ cõuertẽs cibũ a forma suball in qua erat ꝑus. ¶ Solo. dicimus ꝙ ꝓhabita diffinitio bona est ⁊ phica. diffinit eniȝ potẽtia phici per actũ queȝ hȝ supra ꝓpriaȝ mãm: ⁊ in cõparatione ad finẽ: ⁊ per suũ sbm in quo est. hec eni oĩa tãgunt in ꝓdicta diffõne. Qð enim dĩ virtus aie vegetabilis tãgit sbm: per qð ꝓprie nãlis substantia ⁊ nãlis passio dȝ diffiniri. ¶ Per hoc aũt qð dĩ cõuertẽs tãgit ꝓprius act⁹ eius. ꝯuersio eni hec sonat versionẽ in se ex alio ⁊ nõ aliud qð nõ erat prius. ¶ Per hoc aũt qð dĩ corp⁹ a corporeitate in quo erit prius tãgit ꝓpria mã ipsius ⁊ effectus quẽ cõsequit in ipsa.
Finis opis ⁊ finis itẽtionis. Cũ aũt duplex sit finis. s. finis opis ⁊ intentionis per hoc ꝙ dĩ in sĩitudinẽ corporis in quo est ⁊ vnit ei cibũ tangit finis opis. finis enim opis est in quo sistit opus efficientis. Per hoc võ qð dĩ per restaurationẽ eius qð solutũ est ex illo tangit finis itentionis qui est finis vltim⁹ mouẽs intentionem efficiẽtis. ¶ Ad p'm ĝ dðm ꝙ cõuersio ꝓprie non est gñatiue sed trãsmutatio a spẽ in speȝ aliã. dicim⁹ enim ꝙ ꝯuersio est versio alicui⁹ ad se nõ in aliud: sic illud qð nutrit cibũ ꝯuertit ad se per actũ nutritiue ⁊ nõ ꝯuertit ipm in aliquã spẽm nouã que ꝑus nõ fuerat: sȝ in carnẽ neruuȝ ⁊ os que ꝑus fuerũt. ¶ Ad aliud dðȝ: ꝙ corporeitas nõ sumit hic metaphĩce sed poti⁹ phice. ⁊ ideo dicit hic speȝ corporis qð est cib⁹: ⁊ sic ꝓprie cõuenit nutritiue. ¶ Ad aliud dðm ꝙ per actioneȝ caloris diuidẽtis id qð nutrit ad subinductionẽ nutrimenti semp aliq̃ sit deꝑditio ẽm mãm sȝ non ẽm spẽm. ⁊ qð dicit phs in lib° de morte ⁊ vita itelligit sic. ꝙ calor nãlis ðstruet cõsumãdo subm si nõ obijceret ei nutrimentale humidum. ¶ Ad aliõ iã pȝ solo per explanationẽ diffõnis in duplici fine. Salus eni indiuidui icludit restauratione deꝑditi. cum eni spẽs nutritiui nõ possit saluari nisi in mã: ⁊ ptes ẽm mãȝ deꝑdant per actionẽ caloris nõ relinquit modus salut⁊ spẽi in eo ꝙ nutrit nisi per nutrimẽtũ restaurat deꝑditũ in ptibus mãe. ⁊ hoc ifra erit magis manifestũ. ¶ Ad aliud dðm ꝙ corporeitas supponit hic spẽm corporis phici. sȝ ẽm spẽm solã subalẽ nõ põt eẽ motus: qa nihil hȝ ꝯrium: ⁊ oĩs motus est de ꝯrio in ꝯriuȝ: nihilominus tñ qa nutrimentũ est diffinitũ a fine: ⁊ hec est mutatio cibi sube ⁊ vnio sbalis ad cibatuȝ poti⁹ diffinit a corporeitate ẽm ꝙ est spẽs phici corporis q̃ȝ a passionib⁹ siue a q̃litatib⁹. Lȝ eni alterãdo agat in conuersione cibi: tñ alteratio est ꝑꝑ cõuersioneȝ sube: ⁊ digestio que diffinit in metaphoris sumpta est gñalr: ꝯut hȝ sub se cõtentas spẽs calidi digerentis siue illud calidũ sit extrĩsecũ siue itrinsecũ. ⁊ hoc pȝ in pẽpasi. In penpasi eni que est digestio alimenti in fructibus est calor intrinsecus digerens. In ephesi aũt que est digestio ad totum a calore humido est calor extrĩsecus: ⁊ iõ ꝓprie dĩ ephesis in elixatis vt ibideȝ dicĩ phs. In opthesi võ que est digestio a cãlitate sicca ⁊ aliena ⁊ ꝓprie dĩ in assatis est calor digerẽs extrĩsecus ⁊ siccus vt calor ignis: ⁊ ꝑꝑ hoc illa digestio nõ semꝑ cõuertit ad subam digerentis sicut facit calor digestiuus aiati corporis: sȝ complet humidũ eius qð digerit remouẽdo ipm a passionibus frigidi qð est causatiuũ indigestionis. ¶ Ad vltimum patet solutio ex hoc ꝙ corporeitas supponit speciem cibi.

¶ Utrum sit vna nutritiua an plures.

Secũdo querit Utrũ sit vna nutritiua an plures. Et videt ꝙ vna. vnius eni act⁹ idifferẽtis ẽm spẽm vna est potentia idifferẽs ẽm speȝ. sȝ nutritiue est act⁹ vnius nõ diuersificat⁹ in mẽbris ẽm mãm. ĝ nutritiua erit vna. ¶ Iteȝ videt per sĩle ꝓbari in radijs solis. radi⁹ eni nõ differt ex hoc ꝙ q̃sdã materias indurat ⁊ q̃sdã liquat. ĝ sĩr nutritiua nõ accipit dĩiaȝ ex hoc ꝙ est nutrire os vel carneȝ manũ vel pedẽ. ¶ Itẽ nã expedit se paucioribꝰ q̃ȝ põt. cũ igr sufficiat vna nutritiua cũ diuersa cõplexione nutritiuorum mẽbro⁊ nõ erũt plures in vno corpore aiato. ¶ Iteȝ in 2° de aia dicit phs ꝙ sunt tria opa vegetabilis aie. s. alimento vti ⁊ augmentare ⁊ gñare ⁊ nõ subdiuidit alimẽto vti. ĝ videt ꝙ in toto corpore vsus hui⁹ alimenti sit eiusdẽ rõnis. Tex. cõ. 34. ¶ Sȝ cõtra diuersi mot⁹ ẽm specieȝ diuersos exigũt motores ẽm specieȝ. sȝ in corpore aiato diuersi sunt mot⁹ nutritionis spe. ergo diuerse erũt nutritiue mouentes. Maior pȝ qa alius est motor sursuȝ ⁊ ali⁹ deorsuȝ ⁊ ali⁹ ad sbaȝ ⁊ ali⁹ ad q̃titatem. maior ꝓbat ex hoc ꝙ mot⁹ distiguit penes terminum sic mot⁹ sube qui est ad subam. motus augmenti qui est ad augmentũ. In corpe võ aiato nutritio termiat ad os carnẽ ⁊ neruũ que nõ sũt eiusdẽ rõnis. ¶ Preterea hoc idẽ expsse dicĩ Auic. sic. omne membrũ hȝ ṽtutem ꝓpriã nutritiuam que est in eo qð ꝑmutat nutrimentũ in sĩitudineȝ ei⁹ ꝓpriã ⁊ vnit ei. ¶ Solo. dicim⁹ vnã solã esse nutritiuaȝ que est ps aie vegetabilis. plures aũt causatas ab ipsa ẽȝ diuersitates cõplexionũ oiuȝ membro⁊ sĩliuȝ. Nõ quõ nutritiua sit vna ⁊ quõ plures. cũ eni aia sit motor corporis nõ mouebit ipȝ nisi ifluendo ei impssiones ẽȝ q̃s põt animari ab ipsa ⁊ moueri: ⁊ he impssiones aiales sunt ṽtutes affixe membris vt supra dixim⁹: ⁊ in corpore in qð sũt vt in subto: sȝ tñ ab aia cãte ⁊ ifluxe ipsi corpori. Et dico membra sĩlia que diuidunt diuisione ꝯtinui. hoc est ꝙ q̃libȝ ps diuisi rõneȝ hȝ toti⁹ vt caro/os/neruus/arteria/vena/cerebrũ/⁊ medulla/⁊ hmõi. membra aũt dissĩlia sũt: que nõ diuidunt sic ꝙ q̃libȝ ps obtineat rationeȝ toti⁹ sic caput/man⁹/pes/⁊ hmõi. nõ eni qcqd est ps capitis est caput sicut ps carnis caro est. Cũ igit ẽm Aug'm phice artis membra dissĩlia nõ nutriant imediate: sȝ per sĩlia que imediate nutriunt ⁊ ex qb⁹ illa cõponunt ille ṽtutes affixe membris ꝑcipue erũt multiplicate ẽm nume⁊ ⁊ cõplexioneȝ membro⁊ sĩliũ. Et per hoc pȝ solo ad dcm̃ Auicẽne: ꝙ de illis ṽtutib⁹ itelligit. ¶ Ad illud qð ante obijciebat dðȝ ꝙ est finis qui tm̃ est terminus opis: ⁊ ille nõ trahit op⁹ in spẽm sic non dĩ domificatio alia spe que terminat in factura fundamenti: ⁊ que terminat in factura parietis. ⁊ diuersitas talis finis nõ exigit diuersitatẽ motoris vel finis ẽm itẽtionẽ mouẽtis ⁊ diuersitas distiguit motũ: ⁊ per motorẽ per diuersas spẽs. vñ cuȝ nutritiua sit vnus solus talis qui est saluatio sube nõ erit nisi vn⁹ solus motor spe qui est virt⁹ nutritiua. cuiuscunq; eni est finis vltim⁹ vt iducẽs eiusdẽ sunt oĩa que sunt ad finẽ illum.

¶ Si plures sint nutritiue vtrũ sint eiusdem speciei.

Tertio querit si plures sint nutritiue aut sunt eiusdẽ spẽi. aut nõ. videt ꝙ nõ eiusdẽ. diuersificatio eni est penes fines ⁊ fines nõ sunt eiusdẽ rõnis. vna eni cõuertit in os: alia in carnẽ: alia in venã ⁊c̃. ¶ Itẽ diuersoruȝ organo⁊ spe diuerse sunt ṽtutes spe: sȝ iste ṽtutes sunt affixe in organis diuersis spe. ĝ sũt diuerse ẽm speȝ. Si forte dicat ꝙ reducunt ad vnã: ⁊ idcirco sunt vna. ¶ Cõtra. si reductio ad vnũ eẽt cã vnitatis tunc oẽs vires aie que reducunt ad vnã subam aie in quã ⁊ a qua sunt essent vna qð falsum est. ĝ reductio ad vnũ nõ erit causa vnitatis spe. ¶ Preterea oĩa mẽbra corporis reducunt ad vnũ ꝑn'm qð est cor: nec tñ ꝑꝑ hoc sunt eiusdẽ rõnis. ergo sĩr lȝ nutritiue mẽbrorum reducant ad vnũ ꝑn'm qð est causa ꝑma nutrimenti ꝑꝑ hoc nõ erũt eiusdẽ rõnis. ¶ Sȝ cõtra. spẽs mot⁹ nõ distiguũtur penes fines in specie sȝ penes fines in gñe. sicut dicim⁹ aliũ motum eẽ sube/aliũ q̃litatis/aliũ q̃titatis/aliũ in vbi. Cuȝ igit nõ sit cõuersio cibi in subam tm̃ nõ erit diuersitas motus ẽm illã ⁊ illã subam in qua sit cõuersio. ¶ Solo ẽm ꝑus dicta termini qui sunt ad finẽ ⁊ sunt termini particularium ope⁊ nõ ꝓprie ẽm spẽm distinguũt opationeȝ efficiẽtis. ⁊ iõ cũ tales termini sint cũ dĩ nutrire os: nutrire carnẽ: iste ṽtutes nõ ꝓprie differunt spe sȝ numero ⁊ mã. ex hoc pȝ solo ad ꝑmũ. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ organa ꝓprie sunt mẽbra officialia que ad aliqð offm̃ speciale sunt ordiata vt oculus ad visuȝ. ⁊ idcirco neruus ⁊ os ⁊ hmõi nõ sunt organa nutritiue potẽtie: sȝ potius mã circa quã opat nutritiua in aliquo organo exñs vt in epate vel in corde. Uel dicat ꝙ diuerso⁊ organo⁊ que sunt diuerso⁊ finiuȝ sunt diuersi fines ⁊ diuerse potẽtie. sȝ non opȝ ꝙ diuerso⁊ organorum eũdem hñtiuȝ finẽ diuerse sint virtutes. ¶ Ad aliud dðm ꝙ alia est reductio ista⁊ virium ad nutritiuam q̃ȝ viriuȝ aie ad aiaȝ ⁊ mẽbro⁊ ad cor. vires enim reducuntur ad aiam vt ad subem

⁊ subm:

⁊ ſubm: in qua ſunt: mẽbra autẽ ad coꝛ vt ad pͥnᵐ ex quo generantᷣ ⁊ a quo accipiunt influxum vite. ſed iſte vires reducuntur ad nutritiuam ſicut quedam inſtrumenta in quib⁹ operatur nutritiua. Nec hoc eſt verum ꝙ ſpẽs motus diſtinguuntur penes genera: qa in ſuba eſt duplex mot⁹ gñatio. ſ. ⁊ coꝛruptio in quãtitate eſt augmẽtum ⁊ diminutio.

¶ Utrum nutritiua habeat motum aliquem vel non.

Deinde querit de motu nutritiue ⁊ querũtur q̄nque. Quoꝝ pͥᵐ eſt vtrũ habeat motum aliquem. 2ᵐ vtrũ plures vel vnũ. 3ᵐ ad quã ſpeciem motus reducitur. 4ᵐ quid ſit mobile in hoc motu. 5ᵐ vtrum ſemper ſit nutritio dum animal viuit ⁊ quare.

Ad primum ꝓcedit ſic. ⁊ videt ꝙ non habeat motũ. Oĩs enĩ motus eſt ad finẽ aliquem qui eſt in mouẽte per intẽtionem vel ſubam. ſuba autẽ carnis que terminus eſt nutritionis ſm phm nec per intẽtionẽ nec per ſubſtãtiaꝫ eſt in potẽtia nutritiua. ᵹ non hꝫ motũ qui ſit ad terminũ illũ. Prima ꝓbat per inductionẽ qa mouẽs phice cõuertit patiẽs vel trãſmutat in ſuã ſubſtãtiã: vt ignis aquaꝫ in ignẽ: ⁊ ideo terminus motus fuit in mouẽte. mouẽs aũt in arte per intẽtionẽ cognitionis predeterminat finẽ. 2ᵃ ꝓbatur per hoc ꝙ aĩa vegetabilis nec intẽtionẽ hꝫ nec ipſa ſꝫ ſubſtãtiam eſt caro. ¶ Item omnis motus eſt a cõtrario in Tex.cō.45. cõtrariũ quoꝝ vtrũqꝫ agit ⁊ patit. Sed dicit phus in 2° de aĩa ꝙ nutritiuũ nihil patit: ſed nutriẽs ſolũ. ᵹ nutritio non eſt motus. ¶ Preterea ꝯ͛rium nõ reſtaurat deꝑditum: ſꝫ cibus reſtaurat. ᵹ cibus nõ erit ꝯ͛rius. cũ igit motus ſit a contrario in ꝯ͛riũ nõ erit motus aliqs a nutrimẽto in nutritũ. ¶ Itẽ oĩs motus eſt ad ſpẽm mouẽtis vel ad aliquã bonitatem ꝓpinquã illi. hec ꝓbat in fine ſcḋi de celo ⁊ mũdo. cib⁹ Tex.c.102.⁊ infra. non põt moueri ad hoc ꝙ fiat aĩa vel aliqua potentia ei⁹. ᵹ nullus motus eſt in cibo nutrimẽti. ¶ Sed ꝯtra oẽs phi dicunt ꝙ nutritiua ducit nutrimẽtũ in aĩal ꝑmutãdo ipm primo in ſanguinẽ ⁊ humoꝛẽ ex qbus eſt cõſtitutio coꝛpoꝛis humani ⁊ aſſimilat ⁊ vnit ⁊ reſtaurat deꝑditũ que oĩa dicunt motus. ¶ Itẽ nutritiua virt⁹ eſt a potẽtia. aut igit erit actiua aut paſſiua. Cõſtat ꝙ nõ paſſiua qa ſic aliqd trãſmutaret ipſam. ᵹ actiua. Sed dr in 5° metaphice ꝙ potẽtia acti- Tex.cō.17. ua eſt pͥnᵐ trãſmutandi aliud inquãtũ aliꝺ. ᵹ nutritiua trãſmutabit aliqd ⁊ trãſmutatio erit motus ei⁹. ¶ Itẽ in libro 2° aĩa.t.c.35 de aĩa dr ꝙ potẽtia aĩe diffinit per act⁹. ᵹ quelibet potentia aĩe hẽbit actũ aliquẽ ⁊ motuꝫ. ¶ Solo. dḋm ꝙ nutritiua hꝫ actũ ⁊ motũ qui eſt aſſimilare nutrimẽtũ ⁊ vnire ſube nutriti. Sed pͥmus ei⁹ mot⁹ eſt reſtauratio deꝑditi in ꝑtib⁹ mãe nutriti per cibũ aduenientẽ: ⁊ iſte mot⁹ eſt de quo dicit phus ꝙ nutritũ nutrit ⁊ nõ cibũ nutriẽs ⁊ eſt tm̃ in nutrito. ⁊ hoc melius patebit. ſ. qñ queret qd ſit mobile hui⁹ mot⁹. ¶ Dicẽdũ ᵹ ad pͥᵐ ꝙ ſuba carnis eſt per intẽtionẽ in potentia nu- Intentio duplex. tritiua ⁊ nõ per ſubam. Sꝫ duplex eſt intẽtio. ſ. tẽdẽs in fineꝫ tm̃ ⁊ nõ determinãs ipm per cognitionẽ: ⁊ hec eſt itẽtio oĩuꝫ virtutũ actiuaꝝ in nã. omni enĩ cui attribuit finis attribuit intẽtio in fine illo. Alia eſt enĩ intẽtio tẽdẽs in finẽ predeterminãs in mã per cognitionẽ. hec eſt itẽtio artis. de pͥma habet in ethicis ꝙ virtus eſt certioꝛ arte. cauſa aũt certitudis eſt qa virtus aſſimilat nature ⁊ nã eſt certioꝛ arte vt dr in vltimo cap° q̄rti metheoꝛoꝝ. ¶ Ad aliꝺ dḋm ꝙ hec eſt falſa ꝙ oĩs motus ſit a ꝯ͛rio in ꝯ͛rium niſi itelligat de motu phico tm̃ agẽtiũ ⁊ patientiũ. Sꝫ nõ eſt vera gñaliter de omni motu locali nec de motu aĩe ſicͭ nutritio mot⁹ eſt anime. ¶ Ad aliud dḋm ꝙ illa rõ bñ ꝓcederet ſi nutritio eẽt in nutriẽte ⁊ in mobili ſubto: ſꝫ ifra ꝓbabimus ꝙ nõ eſt veꝝ: nihilominus tñ nutriẽs trãſmutat de ꝯ͛rio in cõtrariũ vt fiat ſilẽ nutrito: ⁊ hꝫ ꝯ͛rietatẽ ad nutritũ inq̈ꝫtuꝫ diſtat per ſpẽs ab ipo. ¶ Ad aliud dḋm ꝙ nutrimẽtũ mouet ad ꝓpinquã bonitatem aĩe vegetabilis: qa efficitur coꝛpus animatum.

¶ Utrum nutritiua habeat plures motus vel vnum.

Deinde querit Utruꝫ hẽat plures motus vel vnũ. Et videt ꝙ plures. in nutritione enĩ opꝫ aſſimilari nutrimẽtũ ⁊ hoc nõ fit niſi per alterationẽ. Silr de potẽtia carne fit actu caro ſꝫ ſubam: ⁊ hoc nõ fit niſi per gñationẽ ꝗdam. ᵹ hꝫ motũ alterationis ⁊ gñationis ad min⁹: ⁊ ſic hꝫ plures motus. ¶ Preterea neceſſe eſt ꝙ cib⁹ coꝛrũpat ſm ſubaꝫ in qua fuit: ⁊ ſic ẽt hꝫ motũ coꝛruptionis. ¶ Itẽ illud aliud qꝺ addit nutrito coꝛpus eſt ergo quãtũ. quãtum aũt additũ quãto facit maius. ᵹ eſt in ꝑ̄xñtis magnitudis additamẽtũ. ᵹ eſt mot⁹ augmẽti. ¶ Itẽ qcqd creſcit in q̈ꝫtitate: creſcit in maioꝛẽ locũ. maioꝛ aũt locus ⁊ minoꝛ nõ ſunt idẽ locus. ᵹ mutat de loco in locũ. ᵹ habꝫ loci mutationem. ¶ Preterea cib⁹ ſm locũ trãſit a loco digeſtionis ad membra ſurſuꝫ ⁊ deoꝛſum. ᵹ eſt ibi mot⁹ ſm locũ. ⁊ ita videt nutritio eẽ mot⁹ cõpoſitus ex gñatione coꝛruptiõe augmentatione alteratione ⁊ loci mutatione. ⁊ hec qdã opinati ſũt eẽ vnũ. ¶ Sꝫ ꝯ͛. oĩs mot⁹ eſt ab aliquo ⁊ in aliqd in quo qeſcit. alteratio cibi nõ eſt aliqd qꝺ ſit ens q̄litatis in quo ſit qes. ᵹ nõ eſt ibi abſolute alteratio. pͥma pꝫ ex rõne termioꝝ mot⁹. 2ᵃ ꝓbat ex hoc ꝙ ſiqs eẽt in aliquo ente q̄litatis non de neceſſitate trãſmutaret cib⁹ ſm ſubam. qꝺ tñ nec̃ium eſt in oĩ nutrimẽto. ¶ Preterea in pͥ° de gñatione ⁊ coꝛruptione dicit phs ꝙ alteratio eſt qñ manẽte ſbto ſenſato ente trãſmutat in eius paſſionib⁹ aut ꝯ͛rijs aut medijs. puta coꝛpus eſt ſanũ ⁊ rurſus laboꝛat manẽs idẽ. hic aũt cib⁹ nõ manet idẽ in ſubto. ᵹ nõ alterat. ¶ Itẽ in omni gñatione gñat aliquid ſm ſpẽm ⁊ foꝛmã qꝺ ſm foꝛmã illã pͥus nõ fuit. cib⁹ autẽ hic trãſmutat in ſpẽm ⁊ foꝛmã carnis que pͥus fuit. tranſmutat enĩ in ſpẽm ⁊ foꝛmã nutriti que pͥus fuit. ᵹ nõ eſt generatio. ¶ Itẽ motus denoĩat ab intẽtione mouẽtis vt ſupꝛa habituꝫ eſt. cũ igit intẽtio nutritiue nõ qeſcat in coꝛruptione cibi ſm ſubam in qua pͥus fuit nõ erit in motu illo coꝛruptio. ¶ Preterea in oĩ gñatione neceſſe eſt id ex quo aliqd generat coꝛrũpi pͥus: qa aliter due foꝛme ſubales eẽnt in eodem ſil. ᵹ ſi ꝑꝑ coꝛruptionẽ cibi in nutritiõe dicem⁹ eẽ motũ coꝛruptionis. eadẽ rõne dicem⁹ eẽ motũ coꝛruptionis in oĩ generatione. ¶ Preterea non eſt neceſſe in oĩ nutritione fieri magͣ augmẽtũ. alr enĩ augmẽtatiua nõ ſtaret qꝺ eſt contra phos ⁊ cõtra ſenſuꝫ. ᵹ non eſt neceſſe ꝙ cũ nutritione ſit augmẽtatiua ⁊ per ꝯñs nõ eſt neceſſe creſcere in maioꝛẽ locuꝫ: motus aũt qui eſt nutrimenti a loco digõnis ad mẽbꝛa ſurſum ⁊ deoꝛſuꝫ eſt mot⁹ qui eſt in nutriẽte tm̃ vt in ſubto ⁊ nõ in nutrito. cum aũt nutritio ſit in nutrito vt ꝓbat: nutritio nõ erit motus cõpoſit⁹ ex motu ſm locũ. ¶ Solo. hoc cõcedimus. dḋm eſt enĩ ꝙ nutritio eſt vnus motus qui eſt in nutrito ſimplr qdẽ: quẽ tñ ꝑ̄cedunt quidã motus ex ꝑte nutrimẽti qꝺ per digeſtiuã trãſmutat ex ꝯ͛iacentib⁹ paſſionib⁹ et aſſimilat mẽbꝛis ⁊ per caloꝛeꝫ nãlem purius eleuat ſurſum ad nutrimentũ ſupioꝝ ⁊ groſſius deꝑmit iferius ad nutrimentũ inferioꝝ. ¶ Ad argumenta autem facta in ꝯ͛riuꝫ patet ſolutio per rationes pro iſta parte inductas.

¶ Queritur ad quam ſpeciem motus reducatur nutritio: ⁊ quomodo eiuſdem eſt facere ⁊ reficere.

Tertio querit ad quã ſpẽm mot⁹ reducat nutritio. ⁊ videt ꝙ ad gñationẽ. mot⁹ enĩ reducit in ꝑ̄dicamentũ ⁊ ſpẽm per pͥnͦ ipſi⁹ motus: que ſunt foꝛma ⁊ mã ⁊ ꝑ̄uatio. cum igit mã ſit ſuba ⁊ foꝛma accepta ſit ſuballis. Silr ⁊ priuatio ſit abiectio foꝛme ſuballis: videt ꝙ iſte motus reducit ad motũ gñationis. gñatio enĩ eſt ingreſſus in eſſe ex potẽtia ſuba in actu ſubam. Si foꝛte dicat ꝙ hoc nõ eſt niſi gñatio ꝑtis ſed in motu gñationis eſt gnãtio totius ſicut videt dicẽ phs in pͥ° de gnãtione ⁊ coꝛruptiõe. vel non Tex.cō.25. hoc ſm ſe gnãtur. gnãtio enĩ eẽt nõ augmẽtatio in nutrimẽtuꝫ. ¶ Cõtra in loci mutatione idẽ eſt motus totius ⁊ ꝑtis: vt dicit phs. ᵹ videt ꝙ ſilr debeat eẽ in gnãtione. ¶ Preterea in 16° de aĩalib⁹ dicͭ phus ꝙ virt⁹ iformatiua ⁊ gnãtiua que eſt in ſemẽ trahit in ſe nutrimentũ ex quo foꝛmet oꝛgana: ſꝫ tract⁹ nutrimẽti nutritiue eſt ⁊ nutritio: ⁊ ita videt cũ eiuſdẽ ſit facẽ ⁊ reficere aliqd poſt deſtructionẽ ⁊ gnãtio faciat: nutritio aũt reficiat: ꝙ gnãtio ⁊ nutritio ſint eiuſdẽ vtutis ⁊ nutrire ſit quodãmõ gnãre. Et hoc ꝯceſſerũt qdam ex antiqs dicẽtes nutritionẽ nihil aliꝺ eẽ ꝗ̃ gnãtionẽ in ꝑte reſtaurata poſt deꝑditionẽ ei⁹ qꝺ nutrit. ¶ Sꝫ ꝯ͛ hoc ſunt rõnes foꝛtiſſime. nihil gnãns gnãt ſeipm. oẽ nutriẽs nutrit ſeipm. dico aũt nutriẽs vt agẽs nutrimẽto: nõ mã. ᵹ nullũ nutriẽs eſt gnãns. ᵹ nulla nutritio erit gnãtio. ¶ Iteꝫ oĩs gnãtio eſt igreſſus in eſſe qꝺ nõ eſt nulla nutritio eſt igreſſus in eſſe qꝺ nõ eſt. ᵹ nulla nutritio eſt gnãtio. Prima ꝓbatur ex

diffōne gnātionis que ponit in ipsa. 2ª p3 ex hoc: q nutritio est ingressus in eē nutriti ⁊ est añ nutritionez ⁊ nutritum est actu añ nutritionē. ℂ Itē duaꝝ virtutuz distictaꝝ per organa nō est idē actus: gnātio ⁊ nutritio sūt tales virtutes. ḡ cū act⁹ gnātiue sit gnātio ⁊ nutritiue nutritio gnātio nō erit nutritio. ꝑma p3 per se. 2ª ꝓbat per hoc q gnātiua est in vasis seminarijs: nutritiua vō in corde vel epate in quo est vis tract⁹ nutrimēti per venas meseraicas a greco meseron qḋ est trahere sic dictas. ℂ Itē virtutis operantis in organo et virtutis operātis organū nō est idē act⁹: sed sic se hñt nutritiua ⁊ gnātiua. q gnātiua est faciens organū: sed nutritiua operās in organo. ḡ ipsaꝝ nō erit idē act⁹ ⁊ sic gnāre nō erit nutrire. ℂ Itē in arte mechanica nō est eadē ars vtens ⁊ faciens. p3 eni q fabrilis lignoꝝ est facere nauē ⁊ nauigatorie est vti ea. Silr carpentarie est facere domū ⁊ iconomice est vti domo facta ⁊ fabrilis in ferro est facere gladiū ⁊ militaris vti eo: ⁊ oino sic est in architectonicis ⁊ vsualib⁹. cū igit ars imitet nām ⁊ in nā nō est eiusdē v̄tutis facere aliquid ⁊ vti facto: s3 gnātio facit oia organa: nutritio aūt vtit ad salutē. ergo nō sunt idē. ℂ Solō. hoc cōcedimus dicētes q nutritio est mot⁹ in partib⁹ māe nutriti ⁊ non in ptib⁹ eius ꝭm spēm. sicut eni dicit phs in pº de gnātione ⁊ corruptione qlibet pars ꝭm mām effluit ⁊ refluit ⁊ nulla ꝭm spēm ⁊ formaz.

Tex. cō. 35.

nec dicimus aliquo mō q nutritio sit mot⁹ in cibo exñs. cū igit ꝭm phm sit tm̄ in ptib⁹ māe: ⁊ per mām nullus mot⁹ ponat in p̄dicamētū ⁊ spēm iste mot⁹ nō erit reducibilis ad p̄dicamētū vel spēm alicuius mot⁹. Qḋ aūt penes mām spēs mot⁹ nō distiguant ꝯsiderāti p3: qa cū tria sint p̄nª motus. s. mā forma ⁊ ꝑuatio eiusdē nāe p̄dicati. mā est subm in oib⁹ motib⁹: sed nō eiusdē p̄dicati ⁊ nāe forma ⁊ priuatio. qa vō nutritio sit mot⁹ in partibus māe tm̄ supponit hoc a phō: ⁊ ita erit in qōne que de nutriēte ⁊ nutrito disputabit. ℂ Ad ꝑmuz ḡ dōm q in nutritione est acceptio forme que est actu ⁊ illa nō est terminus: neq3 p̄nm̄ generationis ēt hñ cōcedimus q nō est gnātio ptis nec phs itēdit hoc sed poti⁹ q generatio est igressus in esse absolute ⁊ simplr siue in parte siue in totū qḋ esse totum fuit in potētia. sed nutritio est igressus in esse qḋ est actu ꝭm spēm ⁊ formā nutriti ⁊ nō ponit in potētia aliquo mō nisi ex effluxu ⁊ īfluxu māe. ℂ Ad aliḋ p3 solo per p̄dicta q nō est hic gnātio ptis simplr. ℂ Ad aliud dōm q nutrimētū qḋ trahit a vi generatiua in corpore animato exñte in semine est alterius rōnis q̄ nutrimētū qḋ trahit a vi nutritiua in corpore aiato. illud eni est in potētia ad formā ⁊ spēm organoꝝ que nō est actu: sed illḋ est in potētia ad formā ⁊ spēm mēbroꝝ siliuz que iā actu est in nutrimēto aduenīete nō acqrit nisi saluationez. ℂ Illḋ āt qḋ dī q eiusdē sit facē ⁊ reficē: dōm q hoc est veꝝ si in eadem rōne accipiat facere ⁊ reficere. virtus enim gnātiue est facere ꝭm formā ⁊ reficere ꝭm formā: sed nos iā diximus q nutritiue est tm̄ reficere ꝭm partes materie effluētes ⁊ refluentes.

Nō qño penes māz spēs mot⁹ nō distiguuntur.

ℂ Queritur quid sit mobile in motu nutritiue.

Quarto q̄rit qd sit mobile in hoc motu. ⁊ obijcit sic. oīs motus est in mobili vt in subto. mobile aūt est qḋ mouet a forma in formā. cū igit nihil moueat hic nisi cib⁹ videt q cib⁹ sit mobile in hoc motu. ℂ Itē nulluz mobile est eiusdem dispōnis vel loci añ motū ⁊ post illud qḋ nutrit est eiusdē dispōnis ⁊ loci añ motū ⁊ post. ḡ illḋ qḋ nutrit in hoc motu non est mobile. ℂ Item dicit phus in 2º de aia. q in patiente ⁊ disposito videt in eē actus. ⁊ ibidez dī q cibus est patiens ⁊ id qḋ nutrit est agens. ḡ cū actus agentis sit mot⁹ mot⁹ ille vt in mobili erit in cibo. ℂ Itē multis rōnib⁹ ꝓbatū est q mouēs ⁊ mobile nō sunt idē. cū igit mouens in hoc motu sit aiatum nō pōt idē esse mobile: ⁊ sic relinquit q cib⁹ sit mobile in hoc motu. ℂ S3 contra. oīs motus est in eo vt in subto qḋ denoiat: nutritio denoiat nutritū. ḡ nutritio nutrit ⁊ mouet hoc motu. ℂ Preterea per locum a cōiugatis ꝓcedit sic. nutritio est motus. ḡ qḋ nutrit mouetur: ⁊ qḋ mouetur est sbm motus. ergo qḋ nutritur est subm motus. ℂ Preterea hoc dicunt oēs phi. si enim nutritio est influxus nutrimenti qḋ recipit hunc influxū vt subm videbitur esse subiectū motus. ℂ Solō. hoc cōcedimus l3 quidam ex ignorantia scie dicant oppositum. dicunt eni illi q salus est magis quies q̄ motus. vnde cū saluet id qḋ nutritur magis quiescit q̄ moueatur. s3 nos dicimus q in salnato nō est motus neq3 ꝓprie quies. saluat eni forma ⁊ species totius membroꝝ: sed in eo in quo saluat mot⁹ est hoc est in partibus materie effluentibus ⁊ refluentibus.

Tex. cō. 24. ⁊ 26.

ℂ Ad primū ergo dicamus q alia ratio est in isto motu ⁊ in alijs motibus. iste enim motus tm̄ est in partib⁹ materie: ⁊ non de forma in formaz. cōcedimus tamē hñ q cibus transmutet: sed non transmutatur motu nutritionis: sed alteratiōnis que exigitur ad nutrimentum. ℂ Ad aliud dōm q nutritum eiusdem dispositionis est ante ⁊ post ꝭm formaz: sed non ꝭm partes materie vt patet ex predictis. ℂ Ad aliud dicēdum q agens trāsmutationem nutrimēti est nutrituz: s3 restituens deperditū in partib⁹ materie est vis nutritiua in vltimo actu nutriendi ⁊ patiens in hoc actu est corpus aiatum ꝭm mām. ℂ Ad vltimū dōm q mouens ⁊ mobile non sunt vnum in essentia: sed bene possunt eē vnum cōpositum vt anima ⁊ corpus ⁊ vis nutritiua ⁊ corpus nutritum.

ℂ Utrum nutritio semper fit dum animal viuit vel non.

Quinto ⁊ vltimo querit vtruz nutritio semp sit dū aial viuit. Et videt q sic. per phm dicentē sic in ꝑmo de gnātione. Nutrit qdem quousq3 soluit ⁊ corrumpit: augmētat autez nō semp. ℂ Itē in 2º de aia ꝭm q cib⁹ supple est hoc aliqd ⁊ suba alimentatū est. saluat enim subam ⁊ vsq3 ad hoc est quousq3 alat. ℂ Itē Auicē. in 6º de nālibus. virtus nutritiua ex viribus aie vegetabilis operat cum tpe vite singularis hoc est indiuidui que dum ꝑmansit exercēs suas operationes vegetabilia ⁊ aialia erūt viua. cū aūt fuerit destructa vegetabilia ⁊ aialia nō erunt viua. sed hoc videt falsum. dicit eni phs in 7º de aialibus. q quedā aialia ⁊ quidam serpētes possunt diu viuere sine cibo: ⁊ ideo latent cauernas quādoq3. Et Auic. in suo libro de aia lib⁹ 7º dicit q sunt quedā squamosa sicut serpentes ⁊ conchea que sunt in suis locis q̄tuor mēsibus in hyeme ⁊ nihil comedunt. Agrerucus ⁊ vrsus qñq3 abscōdunt se ⁊ vrsa quādoq3 abscōdit se per. 40. dies: ⁊ aliqñ per multos menses ⁊ vrsa tūc parit: ⁊ hmōi experimentū est q nō hñ cognoscit de partu vrse: et q filij sui macilenti sunt valde quādo sunt parui. ℂ Itē videt posse ꝓbari per rōnem. dicit eni phs aiaz eē sicut somnū ⁊ sicut vigiliā: ⁊ ita videt q oēs virtutes debent quandoq3 esse sicut somnus. Somnus aūt est quies virtutum. ḡ virtutes quādoq3 debent quiescere. ℂ Itē sicut ostendit phus in ꝑmo de somno ⁊ vigilia. Quorūcūq3 est aliqḋ opus ꝭm naturā quādoq3 excesserit tps vel aliqḋ eoꝝ qḋ possit tpe facē necesse est ea lāguescere vt oculos videntes ⁊ quiescere hoc nō facientes supple necesse est: similr ⁊ manum ⁊ aliud eē cuius est opus aliqḋ: quare si alicuius est opus sentire ꝯtinue languebat ⁊ hoc nō faciet. ḡ a simili cum nutritiua sit in mēbris hñtibus aliqḋ opus necesse est ipsam lāguescere tēpore ⁊ quiescere. ℂ Solō. dicimus q nutritiua semper agit in vigilantib⁹ ⁊ dormientib⁹ etiaz magis sicut dicit phs in pº de somno ⁊ vigilia. sic opus suuz facit nutritiua partialia in dormiendo magis q̄ in vigilādo. nutriunt enim magis tūc ⁊ augent tanq̄ vel agentia. ℂ Ad obiectū dōm q aialia cuz abscōdunt se non quiescit in eis nutritiua nisi ꝭm acceptionem nutrimēti exterius. sunt enim talia aialia frigida debilis caloris nō hñtia multam famez. causa eni famis est dissolutio nutrimēti vehemens: ⁊ causa dissolutionis est paucitas materie ⁊ eiusdez subtilitas ⁊ raritas pellis ⁊ calor naturalis fortis ⁊ calor aeris extrinsecus adiuuās ⁊ similr motus: ⁊ idcirco qñ aliquid istoꝝ deest vel plura quibusdā animalib⁹ ⁊ sunt gulosa pp appetituz cōtrahūt multas superfluitates grossas quas calor nālis debilis dissoluere nō pōt p̄cipue cū nō iuuat calore exteriori nec motu: talia eni aialia ꝓpter multā superfluitatez frigidā ꝯtam ⁊ calorem nālem debilē tpe frigido efficiunt pigra valde ⁊ desiderātia qetez ⁊ imutabilitatem sui corporis: ⁊ ideo abscōdūt se. ⁊ si in quibusdā eoꝝ fuerit calor adeo fortis q superfluitates illas pōt cōsumere ⁊ dissoluere toto tpe absconsionis: tunc illa aialia attenuabuntur ⁊ debilitabunt. si vō adeo debilis sit q non possit natura decoquere: tūc idecocta superfluitas frigiditates intestinorum coagulat in arumā ⁊ efficiuntur magis pinguia tempore absconsionis: ⁊ ꝭm q calor pōt hoc facere vel tardius vel citius ꝭm hoc est longius vel breuius tēpus absconsionis

Tex. cō. 41.

Tex. cō. 47.

2. d aia. t. c.

absconsionis eoꝝ. Et nõ est inconueniens ꝙ hoc accidat in quibusdã hoibꝰ ⁊ pcipue in mulieribꝰ si fiunt imobiles ſm locũ queadmodũ in ciuitate Paduana abstinuit quedam 40. diebꝰ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ quedã virtutes aie mouent organa sua ꝓprio motu aie ⁊ nõ nature vt virtus motiua ſʒ locũ ⁊ virtus sensitiua: ⁊ qa talis motꝰ nõ est de nã organoꝝ ſm cõpõnez ex elemẽtis iducit penã ⁊ laborem organis: ⁊ ex hoc nascit desideriũ qetis etiã imobilitatis sicut in somno ⁊ vigilia. Sed quedã virtutes mouent ſm nãm organorũ ⁊ ille motus semp est organis delectabilis: ⁊ sic mouent oẽs virtutes vegetabilis potentie ⁊ pcipue nutritiua: ⁊ iõ dixit Dionysius phus ꝙ motus grauis generationis nutribilis est naturam assequens in mouendo.

¶ Utrum nutriens nutriat simile vel dissimile.

DEinde querit de nutriente ⁊ nutrito. Et queritur ex parte nutrientis vtruʒ nutriat simile vel dissimile. 2º vtrũ ipsa trãseat in subaʒ nutriti vel totũ emittat in secessuʒ vt videt dñs dicere in euãgelio. 3º si ipm mittat in corpꝰ humanũ vtrũ mutet in veritateʒ humane nature que resurget in die iudicij. 4º aũt querit ex parte nutriti vtrum nutrit ſm speciem ⁊ mãm vel ſm mãm tm̃. 5º querit si nutrit ſm mãm tm̃ vtruʒ in oibus partibus materie possit fieri deperditio ⁊ restauratio vel in quibusdam tm̃.

AD primũ ꝓcedit sic. Omne nutriẽs patitur a nutrito, nihil aũt patit nisi contrarium ⁊ dissimile. g̃ ⁊c̃. Si forte dicat ſm ꝙ phs videt soluere istam qõnez ꝙ nõ est coctuʒ dissimile: coctũ aũt simile queret de illo cocto. Est eniʒ similitudo vt dicit Boeꝰ in top. reꝝ differẽtiuʒ (2. de aia. t. cõ. 45.) eadem qualitas. ergo opʒ ꝙ aliqua qualitas vna specie sit in cocto ⁊ nutrito. aut igit illa forma est subalis aut accñtalis. Cõstat ꝙ nõ substãtialis qa si esset cibꝰ accipiat decoctꝰ quarta digõne que vltima est adhuc nõ hʒ formaʒ subalem carnis vel ossis. ergo relinquit ꝙ sit accñtalis. ¶ Sʒ cõtra. ꝓbatũ est in qõne de mã ꝙ solũ hyle subijcit trãsmutationi illi que est ſm subam cum ſbm accñtium sit ens cõpletũ non possunt accñtia inesse illi qð nõ est cõpletũ per formã accñtalem: sed cibꝰ trãsmutat per subalẽ formaʒ cibi. ergo per ꝯñs amittet oia accñtia que fuerunt in cibo: ⁊ sic nullũ manet in (Tex. cõ. 25.) quo possit attendi dissimilitudo. ¶ Sʒ ꝯ. hoc est qð dic̃ phs in 2º de gñatione ⁊ corruptione. ꝙ hñtiũ symbolum facilior est trãsitus adiuicẽ eo ꝙ manet in vtroqʒ q̃litas vna cõis. g̃ videt aliqd manere in trãsmutato ⁊ in eo in quo fit trãsmutatio penes qð põt attẽdi silr̃itudo ⁊ symbolum. ¶ Solo. dicẽdum cũ pho ꝙ priusqʒ decoquat est dissimile: ⁊ cũ decoctũ est est simile ⁊ maxime vltima digõne. ¶ Ad illð qð querit in quo attẽdit dissil'itudo dõm ꝙ penes ꝓportionẽ ad vnũ qð inest vni actu ⁊ alterũ ꝓximam hʒ dispõnẽ ad illud: hoc autẽ est forma carnis ⁊ ossis que inest nutrito actu ⁊ nutrimẽtũ vltimũ ꝓximã hʒ dispõnẽ ad ipsaʒ. ¶ Cõcedimus tñ hñ ꝓut supra ꝓbatũ est ꝙ hyle tm̃ ſbm est trãsmutationi ſʒ substãtiã. sed ad hoc ꝙ trãsmutet in substãtiã hãc vel illam exigunt dispões diuerse quaꝝ lʒ nulla eadeʒ numero maneat in mã prius ⁊ post manet tñ eadẽ ſm spẽʒ ⁊ rõnẽ: ⁊ hoc sufficit similitudini. Et qð dicit phs ꝙ hñtium symbolũ facilior est transitus nõ intelligit ꝙ vna qualitas numero maneat in vtroqʒ sed specie que facit ad facilitatem transmutationis in hoc ꝙ nõ agit cõtrariuʒ sed mouet ad trãsmutationem si intendatur. ⁊ per hoc patet solo ad totum.

¶ Utrum nutriens transeat in substantiam nutriti vel totũ emittatur in secessum.

SEcundo querit Utrũ nutriẽs trãseat in substãtiaʒ nutriti vel totũ emittat in secessum vt videt dñs in euangelio dicere. Dicit eni ꝙ oẽ qð in os intrat in ventreʒ vadit ⁊ in secessum emittit. Si aũt omne in secessuʒ emittit tunc nihil trãsit in substãtiã corporis. ¶ Idẽ videt dicere Beda sup eũdem locũ in glosa ⁊ magr̃ in sententijs. Nõ videt ad hoc idẽ facere. Calor eni de se trãsmutat ⁊ cõsumit ⁊ nõ vnit ⁊ incorporat. ergo videt Beda dicere verũ ꝙ per occultos meatus egredit: quos greci poros vocant. Et qa de hoc satis disputatũ est in qõne de resurrectiõe et de sequẽti articulo. Utruʒ trãseat cibus in veritatẽ humane nature. Et quid sit veritas humane nature ibideʒ determinauimus. ¶ Ideo de his breuiter hic nos absoluimus ad vtrũqʒ dicẽtes: ꝙ cibus trãsit in ſbam corporis ⁊ quodãmodo in veritatẽ humane nature sicut ibi determiauimꝰ. ¶ Ad vltimam aũt rõnem dõm ꝙ calor ignis cõsumit: sed calor digestiuus nõ agit tm̃ ſm proprietatem ignis: sed etiã ſm virtutem anime ⁊ ſm virtutem celestem vt infra determinabimus: ⁊ ideo potest incorporare cibum.

¶ Utrũ nutritũ nutriat ſm spẽm ⁊ mãm vel ſʒ mãm tm̃.

QUarto querit ex parte nutriti. Utrũ nutritur ſm spẽm ⁊ mãm vel ſm materiaʒ tm̃. videt ꝙ ſm spẽm ⁊ mãm: qa nutrimentũ accipit spẽm nutriti ⁊ nõ remanet in mã tm̃. ergo cũ nutritio fiat ſm ꝙ addit ⁊ qð additur sit in specie ⁊ mã nutritio erit per spẽm ⁊ mãm. ¶ Itẽ qð ſʒ materiam tm̃ est ſm potentiam tm̃ est: ⁊ non ſm actum: ergo si nutrimentũ tm̃ eẽt ſm mãm nunqʒ nutriret aliquid actu: sed hoc est falsuʒ. ergo nutrimẽtum fit ſm spẽm ⁊ mãʒ. ¶ Itẽ nullus motus põt eẽ de mã ad mãm ꝙ sic materie eẽt mã. opʒ enim ꝙ aliqd eẽt ſbm illi motui: ⁊ ita esset mã ⁊ moueret ad mãm: qa nihil est qð nõ põt intelligi. ergo nutritio nõ est motus ſm mãm tm̃ in nutrito. ¶ Preterea qñ deperdit pars materie in carne cũ forma nõ hẽat esse nisi in mã: necesse est destrui formã que fuit in illa parte. ergo si restauratio fit ſm modũ depditionis necesse est restaurationẽ fieri in forma ⁊ mã. ¶ Sʒ cõtra illud nõ imutatur qð eodẽ mõ manet: spẽs nutriti eodẽ mõ manet hodie sicut heri in toto ⁊ in parte. Eadem eni est caro hodie que heri fuit lʒ nõ eadeʒ mã per totũ. g̃ nutritio est penes mãm tm̃. ¶ Preterea dicit phs. ꝙ vna pars materie defluit ⁊ alia aduenit. spẽs aũt ⁊ forma stat eadem ⁊ dicit spẽm silẽm esse vasi ⁊ mãm aque merse ⁊ remerse vase vno ⁊ eodem remanẽte. (pº õ gñõne ⁊ corruptõe. te. cõ. 35. ⁊ 36.) ¶ Preterea nos videmus ꝙ oẽs motus qui aliquo mõ sunt ad formaʒ siue extra siue intra. extra sicut motus ad vbi. intra sicut illi qui sunt ad formã ſbalez vel accñtalem spãles hñt determinationes qbꝰ reducũtur ad spẽs ⁊ gñia: ⁊ iste nõ hʒ. ergo videt ꝙ in partibꝰ materie tm̃ est. Si eni daret ꝙ esset ad spẽʒ nõ esset nisi ad spẽm carnis vel ossis que nutriunt: nihil aũt nutrit nisi illud qð iam est actu per spẽm ⁊ formã. Si eni diceret ꝙ moueret ad spẽm illã moueret ad illð qð iã est actu ⁊ hʒ: qð nõ põt intelligi: ſm hoc enim idẽ numero moueret ad aliquid ⁊ quiesceret in illo simul ⁊ semel moueret ad aliquid ⁊ eẽt in motũ esse in illo simul ⁊ semel: ⁊ eẽt aliqd actu ⁊ nõ eẽt simul ⁊ semel: que oia sunt impossibilia. ergo nutritum non nutrit nisi ſm mãm. ¶ Solo. dõm ꝙ absqʒ dubio ſm oẽs veritatẽ intelligẽtes nutrimentũ nõ est nisi ſm mãʒ. Et quidã ꝯdicunt huic snie ex ignorãtia veritatis. ¶ Dicẽdum ergo ad pmũ ꝙ illud qð addit nõ efficit in alia specie qʒ que prius fuit: ⁊ idcirco nutrituʒ non nutrit ſm spẽm illam lʒ aliqd addat ei: sʒ qa alias partes accipit mãles pp hoc mutat in partibꝰ materie ⁊ nutrit. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nutrimẽtũ nõ tm̃ est in potẽtia sʒ in actu: sʒ ille actus est ideʒ qui fuit prius in partibꝰ nutriti lʒ nõ eedẽ ptes sint ſm mãm. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nullus motꝰ est de mã in mãm vt ꝓbatum est: sed hñ cõtingit aliqd idẽ numero mouens recipere partem materie pro parte ⁊ post partẽ ⁊ cuʒ parte ſm ꝙ ipʒ trãsmutat aliqd in se ⁊ in spẽm suaʒ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ cũ perdit pars materie nõ destruitur propter hoc spẽs membri aiati corporis. pars enim depdita nõ fuit necessaria speciei sine qua esse non posset: ⁊ ideo põt effluere illa ⁊ influere alia sicut per simile ostendit phs in vase ⁊ aqua.

¶ Utrum in oibus partibus materie possit fieri deperditio ⁊ restauratio vel in quibusdam tm̃.

QUinto ⁊ vltimo querit vtrũ in oibꝰ partibus materie possit fieri depditio ⁊ restauratio vel in qbusdã tm̃: ⁊ est obo antiquoꝝ ꝙ nõ in oibus que videt eẽ fortis. Si eni in oibꝰ põt fieri depditio signatur ꝙ corpꝰ per ptes q̃s mõ hʒ cras quasdã ex eis nõ hẽbit sed q̃sdã alias restauratas ⁊ post cras iteꝝ: silr̃ ⁊ sic cõtingit tãdem ꝙ habebit oino alias materie partes numero in toto corpore ⁊ sic vna forma numero posset eẽ in duobus corporibꝰ numero successiue qð videtur icõueniẽs. ¶ Preterea nutritiua est virtus quedã operãs in organo. ergo ad opus suũ necesse

est saluari fbam organoꝝ.ergo nō est possibile fieri deperdi
tio in illis.¶Itē per experimentū ꝓbat̄.quedā eni mēbra
in hoie sunt que abscissa nō pñt restaurari per nutrimētale
humidū sicut illa quoꝝ suba est ex humido sbali seminali:
vt dicit.S.cū igit̄ nō fiat deꝑditio partiū in nutrito nisi ea
rū quaꝝ pōt fieri restauratio per nutrimētū nō videt̄ fieri
deꝑditio ⁊ restauratio in ptib⁹ mēbroꝝ radicaliū.Qđ si cō
cedat̄ est obiectio grauissima in ꝯriū.Illa eni mēbra radi/
calia cōposita sunt ex ꝯrijs adinuicē repugnātib⁹:⁊ cum in
omni tali fiat deꝑditio necesse est fieri cōtinuā deꝑditionē
in illis.¶Itē calor nālis ꝯsumptiuus est:qa alr̄ nullius fie/
ret deꝑditio.ḡ facit deꝑditionē in oī eo in qđ agit.ergo cū
silr̄ agat in partes radicales sic in alias equalr̄ faciet deper
ditionē in illis sic in alijs.¶Et ad hoc dixerūt qdā ꝙ vir/
tus vegetatiua que est in aiato digerit calorem ⁊ nō digerit
ipm in mēbra radicalia:⁊ idcirco non facit deꝑditionem in
ipsis:sed hoc min⁹ est qđ nihil.Virt⁹ eniꝫ vegetatiua regit
ad modū nature ⁊ nō ad modū deliberantis.ḡ dirigit̄ calor
nālis a virtute regitiua in omne qđ est vicinū ei.vicinū aūt
est radicale.ḡ cōsumit radicale.¶Preterea qđ principalr̄
nutrit̄ sunt mēbra radicalia.ḡ videt̄ ꝙ pncipalr̄ fiat deꝑdi/
tio in illis.¶Solō.dicimus ꝙ suba corporis humani ⁊ silr̄
cuiuslibet aialis māliter cōstat ex duplici humido.s.humi/
do seminali qđ nō tm̄ est māle sed ēt factiuū organoꝝ ⁊ ex il
lo pncipalr̄ fit suba illa:in qua est pma organizatio corpis:
recipit aūt augmētū per aliud humidū qđ attrahit q̄si ꝓ ci/
bo ⁊ vocat̄ humidū nutrimētale a qbusdā:⁊ tamē nō est ita
adeo ꝯueniēs sup factura corporis sicut pmū:⁊ pp hoc vtu/
tes nāles cōparātes in corpore aiato hebetant̄ in illo.Dicē
dū igit̄ ꝙ in pmo humido deꝑditio nō recipit restauratio/
nē per eiusdē nois humidū.lꝫ eni mēbra radicalia augmen
tū ⁊ nutrimētū recipiāt per cibū:nō tm̄ vnq̄ adeo cōueniēs
pōt fieri humidū cibi ꝙ efficiat̄ radicale:⁊ iō cōsumpto vlr̄
humido radicali vel in tāto ꝙ nō sufficiat corpori aiato ne/
cessario iducit̄ mors:⁊ nō pōt fieri restauratio ⁊ cōsumptio
eius ipedit̄ per cōtinuā ifusionē humidi nutrimentalis.hu
midū eni radicale est illud qđ est in ipsis mēbris radicalib⁹
imbibitū:⁊ est q̄si qđdā vas ⁊ instrm̄ nāle in quo vtutes aīe
que sunt in organis cōuertūt humidum nutrimētale attra/
ctiuum in mēbra:⁊ in cōplexionē mēbri ꝯ sine quo hoc facē
non pñt sicut nec artifex pōt opari sine instrō.⁊ inde est si di
stinguat̄ humidū per locū triplex humidū reperit̄ in corpo/
re humano.s.radicale qđ est itra mēbra radicalia:⁊ per qđ
tanq̄ per instrm̄ opat̄ nā in humidū cibi.⁊ 2m qđ est humi/
dū nutrimētale qđ est iā attractum ad singula membra.Et
3m est humidū nutrimētale sup ifusione semp ifusibile a ve
nis que sunt vie nutrimēti.Et hmōi exemplū ponit̄ in oleo
lucerne cuius quedā ps est imbibita iter lichiniū:⁊ q̄dā ps
attingit lichiniū vndiq̄ ⁊ q̄dā circūnatat in plures lucernas
⁊ cū apponit̄ ignis agit qdē imediate in humidū qđ est iter
lichiniū cōtinue ⁊ paulatī ⁊ attrahit ꝯtinue humidū circū
stās lichiniū.Sed ne subito possit ꝯsumere humidū pmū i/
pedit̄ a continua infusione olei circūnatātis:⁊ sic calor nālis
ꝯtinue agit in radicale ꝯtinue deꝑdendo partē ei⁹:sꝫ ne su/
bito possit ꝯsumere ipedit̄ a cōtinua ifusione humidi nutri
mētalis.¶Dicendū ḡ ad pmū ꝙ deꝑditio fit in oib⁹ ptib⁹
corporis bm̄ mām siue sint ex humido nutrimentali siue in
humido radicali:sed nō eodē mō fit restauratio.lꝫ eni resti
tuat̄ caro ex humido nutrimētali:tm̄ illa caro nō erit instrm̄
⁊ vas nature in qua possit opari carnē aliā sic instrm̄ ⁊ vas
est illa caro que fit ex humido radicali.vas eni appellat phs
eā in libro de gn̄atione ⁊ corruptione.¶Ad aliud dđꝫ ꝙ si/
ne dubio ꝓcedit illa obiectio sicut iā pꝫ ex supra dictis.sed
suba organoꝝ fit ex humido radicali.vn̄ sicut destructa ra/
dice in plāta non fit postea nutrimentū:qa nō est qđ cōuer/
tat nutrimentū ad mām plante sic destructo radicali qđ dif
fusum est per organa nō erit vegetatio membroꝝ.radicale
eni est cōuertēs ⁊ actiuū per virtutē aīe que est in ipso:sꝫ nu
trimentale est ꝯuertibile tm̄.¶Ad aliud dicēdū ꝙ bm̄ phm
in p° de gn̄atione ⁊ corruptione sūt partes in corpore aiato
que sunt bm̄ spēm ⁊ partes que sunt bm̄ mām.Sūt enim in
corpore mēbra anomiomera vt man⁹ ⁊ pes que sunt bꝫ spēꝫ
⁊ formā qđ pꝫ ex hoc ꝙ abscissa nō retinēt nomē suū nisi eq/
uoce:⁊ sunt humores qui sunt vicinissimi iuxta māꝫ elmto/

pmo đ gn̄one tex.cō.36.

Tex.cō.35.

rum ex qbus gn̄ant̄ per cōmixtionē.Et sunt quedā partes
medie ex qbus cōponunt̄ anomiomera:⁊ que bm̄ diuersas
cōpōnes gn̄ant̄ ex humorib⁹:⁊ illa sunt mēbra que dr̄ silia
vt caro/neruus/os/⁊ hmōi:⁊ illa sunt media inter mālia et
formalia.inquātū eni continuā recipiūt generationē prius
ex nutrimētali humido humoꝝ tenēt se iuxta mām.inq̄tū
vō ex primo radicali gn̄ata cōponunt organa que sunt ano/
miomera tenent se ad spēm:⁊ illa que sic formalia sunt dr̄
vas:⁊ ideo abscissa non recrescūt:qa deest vas in quo ꝑpa/
rari debuit mā restaurans nisi forte in quibusdā aialib⁹ in
quibus quedam mēbra fiunt ex humido nutrimentali tm̄:
vt in cancro:⁊ hoc est quod dicit phs ꝙ materia effluit ⁊ re/
fluit sed spēs manet.residuam disputationem cōcedimus.

¶Utrum calor sit instrumentum virtutis nutritiue.

Einde querit̄ de istō virtutis nutritiue:qđ
dicit̄ ab oibus eē calor.Sed hoc nō videt̄ eē
veꝝ.calor enim est ꝯsumptiuus ⁊ virtutis nu
tritiue est saluare ⁊ ꝯseruare:cū igit̄ operatio
instrī nō debeat esse ꝯrīa operationi virtutis
nō videbit̄ calor esse instrm̄ virtutis nutriti/
ue.¶Preterea calor non videt̄ nisi calefacere ⁊ dissoluere.
in nutrito autē videmus ꝙ ipm coadunat̄ in carne ⁊ ossa.ḡ
videtur in ipso operari aliqua alia virtus q̄ calor.¶Item
phs dicit in 16° de aialibus.ꝙ humidū est causa vite.cum
igit̄ nutritiua sit ad ꝯseruationē vite idiuidui:videt̄ ꝙ in/
strumētū ei⁹ debeat eē humidū.¶Preterea in ꝓcedēti qō/
ne habitū est ꝙ humidū radicale qđ est in mēbris formali/
bus ⁊ radicalibus est conuertens:⁊ humidū nutrimentale
cōuertibile.cū igit̄ nō sit cōuertens vt virtus aīe erit ꝯuer/
tens vt instrm̄.¶Preterea necesse est vt aliquid operet̄ in
cibo ad inceptionē spērum ⁊ figuraꝝ membroꝝ corporis:et
hoc nō pōt eē calor.¶Solō.dicimus ꝙ pmū instrm̄ nutri/
tiue est calor nālis.sed calor ille est in triplici virtute vt dic̄
Arist.expsse in 16° de aialib⁹ sic.Nā que est cōueniēs elemē/
to termināti.s.ignis nō generat aliā nec apparet sustentata
nisi sustentet̄ in rebus humidis aut siccis:⁊ pter hanc calor
solis ⁊ calor aialis sunt in corpore ⁊ nō in spermate tm̄ sꝫ in
qualibet supfluitate aliaꝝ superfluitatū nature.appellat au
tem supfluitatē hic hmōi māni seminis ⁊ sanguinē ⁊ humo
res.Calor eni digestiuus qui ꝯgregat homogeneas ptes si
bi hoc est subtile spāle dulce humidū ⁊ disgregat etheroge/
nea sibi:hoc est grossū terrestre aquosum expellēdo ille est
de nā ignis.Sed calor qui est pn̄m viuificabilitatis in parte
cibi que icorporat̄ ꝓprie calor celestis est:⁊ pcipue qui est a
lumine solis.Calor vō digestiuus ab aia alterās bm̄ rōnes
ad spēm carnis ⁊ ad spēm ossis non vsq̄ ad cineres dr̄ calor
aialis ab aia:⁊ calor qdem est vnus in subiecto sꝫ triplex in
virtute.s.elnti celi ⁊ aīe.⁊ cū iste sint operationes pncipales
aīe vegetatiue ponit̄ calor sic in triplici virtute vt ꝓpriū in
strumētū eius:⁊ iō redarguit Ax.Emp.in 2° de aia de hoc
qđ dicebat tm̄ calorē ignis esse cām augmēti dicēs quid est
continens in ꝯria que ferunt̄ ignem ⁊ terrā.Distraheretur
eniꝫ nisi aliqđ sit ꝓhibens.Si vō sic erit hoc est aia ⁊ cā ali/
mēti ⁊ augmenti:⁊ ibidē dicit infra ꝙ ignis est cōcausa q̄/
dāmodo ⁊ nō causa simplr̄ sꝫ anima.Et ex hoc pꝫ ꝙ necesse
est calorem agere in virtute anime.Idem ēt in 16° ꝓbat ꝙ
necesse est eum agere in virtute celi sic calor ignis consum/
ptiuus est ⁊ destructiuus sube.calor aūt nālis cōseruatiuus
est ⁊ pn̄m vite.igit̄ agit in virtute celi:qa calor celi pn̄m vite
est.frigiditas aūt que est in corpore humano:vt dicit Auic.
obsequitur secūdario quedā membra coagulando.frigidi/
tatis enim ꝓprium est coagulare humidum cōtinendo hu
midum intra:ex his duabus virtutib⁹ obsequunt̄ due vir/
tutes passiue.s.humidū ⁊ siccum:⁊ hoc duob⁹ modis.s.ad
subam membroꝝ ⁊ ad figurā ⁊ spēm earūdem ad subaꝫ.hu
midū eni per actionem digerentis caloris ⁊ frigidi cōtinen
tis cōtinuat siccum.Siccū aūt per actionem eorūdem ter/
minat humidū:ad figurā vō ⁊ spēꝫ membroꝝ qa humidū:
eo ꝙ cedit impimenti circūstādo ipsum vt dicit in 4° me/
theoroꝝ.receptiuū est speciei ⁊ figure:sed non retētiuū.sic
cum autem receptiuū mal.⁊ bene retentiuum est:⁊ ideo cō/
mixtum ex humido ⁊ sicco bñ est receptiuū ꝓpter humidū
⁊ bñ retētiuum ꝓpter siccū.Ex his patet solutio ad duo pri
ma.¶Ad 3m vō dōm ꝙ humidum est causa vite vt mate/
ria.omnes

Nō q̄do calor q̄ ē istis tri- us nutritiue l vn⁹ i subiecto triplex i virtute.

Tex.cō.9.

Tex.cō.50.

ria. omnes enim cause longioris vite consistunt in humido difficulter siccabili ⁊ in calido difficulter infrigidabili.

¶ Utrum augmentatiua sit virtus anime tm̃ vel etiaȝ aliorum inanimatorum.

Consequenter querit̃ de parte aĩe vegetabilis que dr̃ augmẽtatiua in se. ⁊ querunt̃ quatuor. Quoꝝ pmũ est de augmentatiua in se. 2m de motu augmẽti. 3m de augmentãte ⁊ augmẽtato. 4m de instrumẽto. De augmentatiua in se querunt̃ duo. quoꝝ primum est vtrum sit virtus anime tm̃: vel etiam alioꝝ inanimatoꝝ. 2m si est virtus anime tm̃: tunc queritur quid sit.

Tex. cõ. 43. Ad primũ ꝓcedit̃ sic. Dicit pħus in 2o de aĩa. Aqua quidẽ igni alimentuȝ est. ignis aũt non alit aquã. Et in 2o de gñatione ⁊ corruptione Tex. cõ. 37. dicit. ꝙ aqua augmẽtat ignem ⁊ si in quolibet augmẽtato est vis augmẽtatiua: tunc videt̃ ꝙ in igne sit vis augmẽtatiua. ¶ Preterea hoc videt̃ ex diffõne augmenti que est augmentũ est p̃existentis magnitudinis additamẽtũ. addit̃ enim magnitudini ignis quando aliquid trãsmutat̃ in ipm. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit̃ vtruȝ ignis possit augere aquã ⁊ videt̃ ꝙ sic. si eni ignis trãsit in aquã addit̃ aliqd magnitudini aque: ⁊ ita videt̃ augeri. ¶ Preterea illud augmentatur quod efficitur in maiori quantitate. ergo videtur ꝙ in omni rarefactibili sit virtus augmentatiua et non tm̃ in animatis.

Probatio solutionis doctoris vis Auro ... celi. t. c. 22. ¶ Solo. dõm ꝙ si vis augmentatiua ꝓprie sumat̃ est tm̃ in aĩatis. tũc eni ꝓprie est faciens maiorẽ q̃titatẽ ex aliquo extrinseco qõ ꝯuertit̃ in subam rei augmentate: ita ꝙ res aucta manet in sua specie ⁊ forma ⁊ res augẽs eandẽ numero spẽm ⁊ formã accipiat: large aũt quelibet vis actiua cõsumptiua subarũ sibi appositaruȝ ⁊ gñatiua sue spẽi in ipsam: et per hoc augẽs suuȝ subm dr̃ vis augmẽtatiua: sicut est vtus caloris ignei in igne: ⁊ hoc mõ dr̃ ignis augmẽtari: nõ tamẽ augmentat̃ ꝓprie: qa nõ eadem numero spẽs ignis efficitur in maiori quãto: sed potius noua spẽs ignis gñatur a materia aque: ⁊ hãc gñationẽ nouã cõsequit̃ maior q̃titas: neqꝫ aqua est augens hoc mõ ignẽ addit̃ sic ei vt subintret q̃libꝫ partem ignis: sed sufficit si addit̃ ei in parte vna. Et p hoc pꝫ solo ad pm. ¶ Ad aliud dõm ꝙ intelligitur additamẽtũ fieri cuilibet parti ɓm spẽm per subinductionẽ augentis in auctũ. sed non obseruatur hoc quando aqua auget ignem. ¶ Ad illud qõ querit̃ iuxta hoc dõm ꝙ ɓm antiquos pħos Empedocleos. s. nullũ eleñtoꝝ auget̃ ⁊ alit̃ nisi ignis: ⁊ nullum alit ⁊ auget nisi aqua: cui9 rõ est qa in aucto opꝫ eẽ viȝ actiuam trãsmutatiuã corporis in se: ⁊ opꝫ in ipso eẽ nãȝ rari porosi receptiui. ⁊ opꝫ tertio esse mãm sicci terminãtis illũ qõ receptũ est: ⁊ hec tria in nullo eleñto cõueniũt nisi in igne. In augmentãte aũt opꝫ esse mãm humidi subtilis penetratiui sicut dicit Arist. in 2o de gñatione ⁊ corruptione de humido qõ est impletiuũ qa nõ determinat̃ qdẽ in se sed bene terminabile est ad terminũ alterius corporis: qõ sequit̃ tãgens subtile vt repletũ est in partibus ⁊ partiũ ptib9. opꝫ aũt augens esse incorporale aucto: ⁊ hec nõ cõueniunt alicui in elementis nisi aque tm̃. humidũ enim aereũ nõ est incorporale. ¶ Ad vltimũ dicẽduȝ ꝙ impropriissime sumit̃ augmẽtum ⁊ rarefactio: qa nihil p̃existenti magnitudini extrinsecus est additum per qõ efficiatur in maiori quantitate.

Tex. cõ. 10.

¶ Queritur quid sit vis augmentatiua.

Secundo querit̃ quid sit vis augmentatiua. ⁊ sumat̃ diffinitio Auic. in 6o de nãlibus que talis est. Augmẽtatiua est vis augens corpus in quo est ex corpore qõ ipsa assimilat illi augmẽtato ꝓportionabili in oib9 dimensionib9 suis: que sunt lõgitudo, latitudo, ⁊ spissitudo, vt perducat rem ad perfectionem. Et videt̃ ꝙ nõ sit vis augens corpus. dicit eni pħs in 4o top. ꝙ si aliquid ponit̃ in alio vt in genere ꝯsiderandũ est si ɓm omne tps sequtur ideȝ in quo ponitur. ⁊ si nõ sequit̃ bꝫ omne tps tũc erit genus illũ qõ positum est pro genere sed nõ est semp vis augẽs corpus. ergo male ponit̃ vt diffinitiuũ augmẽtatiue. ¶ Preterea idẽ videtur diffiniri per idẽ qñ diffinit̃ vis augmẽtatiua per viȝ augentẽ corp9. ¶ Preterea hoc videt̃ eẽ falsuȝ: qõ dicit augens corpus in quo est, intelligit̃ eniȝ tm̃. si enim illud auget̃ cuius suba efficit̃ in maiori q̃titate. suba enim cibi efficit̃ sub q̃titate cibati que maior est q̃ sua q̃titas fuerit: videt̃ tunc cibus augmẽtari ⁊ nõ tm̃ corpus in quo est vis augmẽtatiua. ¶ Preterea augmẽtatiua nõ videt̃ corpus assimilare: sed potius nutritiua vt habitũ est in p̃dictis. g̃ male videt̃ dicere ꝙ ipsa assimilat illi. ¶ Preterea hoc videt̃ expresse falsum qõ dicit augmento ꝓportionabili in oibus dimẽsionibus suis. videmus enim multos: quoꝝ latitudo ⁊ spissitudo nõ rñdent lõgitudini ɓm ꝓportionem. ¶ Preterea videt̃ in hoc cõtradicere sibiipsi: qa in alio loco dicit eiusdẽ libri ꝙ nutritiua apponit in latitudinẽ mẽbroꝝ ⁊ in spissitudinẽ eoꝝ augmentũ manifestũ in grossitie lõgitudini eius nõ addet. Augmẽtatiua võ addit multo plus longitudini q̃ latitudini. ¶ Preterea querit̃ que dicat̃ ꝓportio ibi. patet eni ꝙ ꝓportio nõ est nisi ɓm equale vel minus vel maius determinata. qõ nõ ɓm equale sit planuȝ est videre: qa longitudo que non est equalis latitudini nec spissitudini ɓm maius ⁊ minus determinata nõ põt vocari proportio in hoc loco. videmus enim eũdem hoiem crescere ⁊ diminui ɓm latum ⁊ ꝓfundũ ⁊ nõ ɓm longum. Si ergo in diminutione nõ fuerũt latitudo ⁊ spissitudo ꝓportionate longitudini etiã incremento nõ fuerunt ꝓportionate ⁊ ecõuerso. Si forte dicat̃: ꝙ ꝓportio accipit̃ hic hoc mõ vt sumitur rõ in 2o de aia cum dr̃. oium nã cõstantiũ terminus est ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmẽti. querat̃ tunc que sunt nã cõstãtia. ⁊ si dicatur ꝙ ꝯstantia per spẽm ⁊ formã. ¶ Cõtra. quorum vna est virtus ɓm spẽm ⁊ formã eoꝝ vna erit operatio virtutis ɓm spẽm illã: sed vna opatio dr̃ ab vno termio ɓm rõnem. ergo oporteret ꝙ vis augmẽtatiua in qualibet spẽ vna hr̃et terminum vnũ ɓm rõnem: ⁊ hoc manifeste falsum est. videmus enim vnũ hoiem bicubitũ esse ⁊ alteꝝ tricubitum qui nõ sunt idẽ terminus quãtitatis ɓm rõnẽ. ¶ Preterea querit̃ quid dicat̃ hic ratio magnitudinis ⁊ augmenti. si enim rõ sumat̃ pro specie: tũc nihil videt̃ dicere. quare etiã nã nõ cõstãtiũ vt mathematicoꝝ est alia rõ ⁊ spẽs q̃titatis. Si võ sumat̃ ꝓ portione tũc redit eadẽ qõ que prius fuit. ¶ Preterea quid est qõ dr̃ rõ magnitudis ⁊ augmẽti. hoc eni videt̃ idẽ eẽ. ¶ Preterea videt̃ falsuȝ qõ dic̃ vt ꝓducat rẽ ad pfectionẽ. hec eni videt̃ magꝭ eẽ ꝓpriũ virtutis dãtis spẽm ⁊ formã ɓm quã est perfectio ⁊ hec est gñatiua.

Tex. cõ. 41.

¶ Solo. dõm ꝙ hec diffinitio bona est ⁊ pbica data. est enim per ꝓprium actũ per quem dꝫ diffiniri virtus: ⁊ per ꝓpriam mãm actus illius ⁊ per ꝓpriũ fineȝ. Hoc eni qõ dicitur vis augens ponit ꝓprium actum virtutis augmẽtatiuũ: cũ aũt sit duplex materia ipsi9 actus. vna circa quã operat̃ augmẽtum illa supponitur cuȝ dr̃ corpus in quo est. alia ex qua operatur augmẽtũ: ⁊ illa tãgitur cũ dicitur ex corpore ꝙ ipa assimilat illi. finis võ est duplex etiam. s. forma in qua terminatur actus ⁊ ille supponitur cũ dr̃ in diffõne augmento ꝓportionabili in oibus dimensionib9 suis que sunt in longitudine, latitudine, ⁊ spissitudine. mot9 enim augmẽtatiuuȝ terminatur ad magnitudinẽ sic ꝓportionatam ɓm longum latũ ⁊ spissum. Alius eni finis est qui intẽditur a mouẽte et ille supponitur cũ dr̃ vt perducat rem ad pfectioneȝ. ¶ Dicatur g̃ ad pmũ ꝙ hoc qõ dr̃ augens: non posuit gen9 virtutis augmentatiuũ: sed ꝓprium actuȝ qui lꝫ nõ semp sequat̃ virtutem: tamẽ est actus per se ⁊ quiescit virtus ab ipso cum ꝓuenit ad finem intẽtum a mouente sicut infra explanabit̃ cuȝ queritur. q̃re aial nõ semp augetur sicut semper nutrit̃. ¶ Ad aliud dõm ꝙ lr̃ augens, non supponit idẽ sed actum vt dictum est. ¶ Ad aliud dõm ꝙ augmentatiua nõ auget nisi id in quo est: ⁊ nõ cibum. ad hoc eniȝ ꝙ aliquid augeat̃ oportet manere idem numero ɓm substãtiam. cibus auteȝ nõ manet sed accipit substãtiam aucti. ¶ Ad aliud dõm ꝙ assimilatio in nutritiua ⁊ augmẽtatiua est diuersimode ɓm diuersos terminos nutritiue ⁊ augmentatiue. vnde nutritiua assimilat vt sit potẽtia suba in qua saluet̃ esse indiuidui. augmẽtatiua võ assimilat vt sit potẽtia quãtum extendens indiuiduum ad maiorem quantitateȝ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ꝓportio nõ sumitur ibi ɓm cõparationeȝ dimẽsionis ad dimensionem in se: sed ɓm operationẽ oium dimẽsionũ in cõparatione ad figurã que debet̃ corpori ex hoc ꝙ est subm talis aie ɓm ꝙ corpus humanũ dr̃ a pħo in lib9 de aialib9 longum ⁊ rectum ⁊ alia corpora aialiuȝ non sunt adeo lata ɓm

Duplex ẽ mã act9 augmẽti.

Assimilatio nutritiue ⁊ augmẽtatiue distinguũtur.

quantitatem sue magnitudinis sed sunt magis spissa. lati-
T.c.12.⁊ ifra. tudo eniȝ est a dextra in sinistrã ⁊ spissitudo ab ante ⁊ retro.
pº celi.t.c.ũ6 lõgitudo autẽ deorsum ad sursuȝ vt in secũdo de celo ⁊ mũ-
do. ¶ Ad aliud dõm ꝙ virtus est vltimũ potentie in re: ⁊ iõ
cum vltimũ potẽtie nutritiue sit saluare per restaurationeȝ
deꝑditi de potẽtia nutritiua nihil iuenit̃ vltra vltimuȝ illõ.
Cũ ergo maioris difficultatis sit extẽdere manus ad id qõ
saluatũ est: opȝ ꝙ hoc sit alterius virtutis que est augmẽta-
tiua: ⁊ ideo nutritiua nõ ponit augmẽtũ per se: nec in latitu
dine: nec in spissitudie sed per accñs: qa id qõ restituit q̃ttũ
est: nõ tñ in eo qõ quãtũ est restituit: sed in eo qõ suba ⁊ ita
soluũt quidam. ¶ Sȝ melius dici potest qõ vt supra habitũ
est quedã partes sunt in corpore aĩato in quoꝝ extẽsione ꝑn
cipalr̃ est augmẽtum nãle: ⁊ illa sunt ossa ⁊ nerui ⁊ vene ⁊ il-
las extẽdere difficillimũ est eo ꝙ sunt dure: ⁊ ideo ẽt exten-
se nõ reuertunt̃. nõ eni videmus ꝙ hõ efficiat̃ minus lõgus
q̃ȝ fuit per aliquã diminutionẽ: ⁊ sic est etiaȝ in latitudine et
Nõ qũo aliq̃ augmentatio virtuti nutritiue ꝑt attribui. spissitudine sube radicalis. Hec igit̃ augmẽtatio ꝓprie est
virtutis augmẽtatiue ⁊ est ẜm nãȝ: ⁊ in hac etiaȝ exꝑsse ap-
paret qõ dicit Auic̃. ꝙ multo plus addit̃ lõgitudini q̃ȝ lati-
tudini ⁊ spissitudini. ¶ Alia rõ est augmẽtatio in partibus
que sunt ex humido nutrimentali que nõ sunt vt vas sȝ po-
tius vt facte in vase vt fluentes ⁊ refluẽtes ⁊ ẜm has sepe ac
cidit igrossatio ⁊ attenuatio: ⁊ hec augmẽtatio pertinet ad
nutritiuã: qa est tm̃ a nutrimẽto maiori vel miori sicut etiã
videmus in paruulis: qa calor eoꝝ est fortis ⁊ corpus rarũ:
⁊ ꝓpter hoc de nutrimẽto eoꝝ plus transit ad superiora mẽ
bra: ⁊ efficiuntur superiora mẽbra eoꝝ maiora iferiorib⁹ ẜȝ
proportionẽ corporis sui. Postea v̊o cũ corpus ispissatur ⁊
calor efficit̃ debilior nõ trãsit ad superiora membra in nutri
mẽto nisi qõ est subtile ⁊ penetratiuũ ⁊ leue ⁊ totũ residuum
trãsit ad inferiora: ⁊ ideo iferiora efficiunt̃ maiora suꝑiori-
bus ẜm ꝓportionẽ sui corporis. ¶ Ad aliõ dõm ꝙ ꝓportio
sumit̃ hic in cõparatione ad figurã que debet̃ corpori talis
aie sicut dcm̃ est: ⁊ lȝ fiat ingrossatio ⁊ attenuatio in ꝑtibus
humidi nutrimẽtalis: nõ tñ variat̃ dimensio radicaliũ mẽ-
broꝝ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ꝓportio ab Auic̃. dr̃ rõ ab Ar. ⁊
vis est in hoc qõ dicit phs natura cõstãtiũ. nõ eni cõstãt nisi
que per nãm diuersa sunt ⁊ vniunt̃ in cõposito per mixtiõeȝ
⁊ si illa simul stare debeãt necesse est adesse aliqd continens
ea: hoc aũt est forma: que dr̃ nã ⁊ in aĩatis est aĩa. terminus
v̊o dr̃ respectu eius qõ auget. in hoc eniȝ nõ auget quocũq̧
mõ sed alterat̃ ad terminũ spẽi ⁊ figure eius qõ auget̃: ⁊ iõ
hoc verbũ dicit phs cõtra Empedoclẽ qui dicebat augmẽ-
tum fieri ab igne tm̃: ⁊ reprobat eius dictum eo ꝙ ignis nõ
alterat ad terminũ spẽi ⁊ figure inaĩati corporis: sed in infi-
nitũ quousq̧ sit cõbustibile ⁊ non relinquit̃ ꝙ sit tm̃ ponere
augmenti ⁊ virtutis aĩe que dr̃ augmentatiua. respectu v̊o
magnitudinis dicit̃ ꝓportio magnitudis: ⁊ dr̃ ꝓportio po-
tentie ad actum ⁊ etiam ꝓportio figure ⁊ magnitudinis ad
formam ⁊ virtutem forme. Dico aũt ꝓportionem potentie
ad actum mensurã sube que est in humido radicali: ex quo
fiunt membra radicalia ad tantã ⁊ tantã extensionẽ ẜm lon
gum latũ ⁊ spissum. Mensura autẽ illa est in duob⁹. s. in ca-
lido actiuo ⁊ humido passiuo. calidum enim actiuum in se-
mine qõ est actiuum vt ꝓhabitum est v̊tute ignis elemẽta-
lis ⁊ virtute aĩe ⁊ virtute celi debilius est in aliquo semine:
⁊ in aliquo fortius: ⁊ ẜm hoc extẽdit mẽbra radicalia in ma
iorem ad minorẽ dimẽsionem ẜm ꝙ inueniunt̃ corpora mu
lieꝝ in mẽbris radicalibus miora corporib⁹ viroꝝ ⁊ frequẽ-
tius. humidũ aũt passiuum in semine quandoq̧ est magis
extensibile ⁊ qñq̧ minus. ⁊ hoc contingit tum ex quantitate
tum ex siccitate ipsius: ⁊ ẜm hoc siũt corpora maiora vel mi-
nora: nunq̃ȝ tñ extensibilia in infinitũ. humidũ eniȝ illud per
extẽsionem nõ diuidit̃ vltra hoc: ꝙ possit in eo manere vir-
tus factiua mẽbroꝝ radicalium que sunt vt vas in corpore
animato. ⁊ ideo pȝ ꝙ nõ diuidit̃ vt quãtum qõ est diuisibile
in infinitum: sed vt semẽ distribuit̃ per membra qõ retinet
virtutẽ factiuam oiuȝ membroꝝ: ⁊ hec dicit̃ ꝓportio poten-
tie illius que est in semine ad actuȝ tante magnitudinis vel
tante. Proportio v̊o figure ⁊ magnitudinis ad formã ⁊ v̊tu
tem forme est mẽsura tante quãtitatis in organis radicali-
bus in qua põt aĩa corroborari virtute ⁊ exercere operatio-
nes suas: ⁊ hec vocatur a pho rõ magnitudinis. rõ autẽ au-
gmenti dr̃ ꝓportio eius qõ additur ab extrinseco ad fineȝ ⁊
statum magnitudinis. Radicalia eniȝ mẽbra ad fineȝ ⁊ sta
tum peruenire nõ pñt ex quantitate ꝓprie sube. Sed opȝ ꝙ
multiplicet̃ per alienam assumptã. ⁊ per hoc pȝ solõ ad totũ
qõ queritur de proportione. ¶ Ad vltimuȝ dõm ꝙ est pro-
portio perfectio ẜm eẽ speciei ⁊ forme: ⁊ hec est generatiue.
est etiam perfectio ẜm robur virtutis in organis ⁊ figuram
magnitudinis organoꝝ: ⁊ hec est virtutis augmentatiue.

¶ Que sunt principia motus potentie augmentatiue.

Deinde querit̃ de motu augmenti ⁊ queruntur
quatuor. Quorum primum est que sunt princi-
pia illius motus. 2ᵐ vtrum sit ad omnem partẽ
equaliter vel plus ad vnam. 3ᵐ vtruȝ sit eiusdẽ
virtutis diminuere cuius est augmentare. 4ᵐ
quare stat motus augmenti aliquando.

Ad primuȝ ꝓcedit̃ sic. Motus ꝑncipia sunt in
eodẽ genere in quo ponit̃ motus ipse. Mot⁹
autẽ augmẽti ponit̃ in quãtitate. g̃ ꝑncipia ei⁹
erunt in q̃ttitate: sed principia sunt ꝯ̃ria inter
que est motus. g̃ cõtraria erunt in q̃ttitate qõ
est cõtra phm̃ in ꝑdicamẽtis. ¶ Item nullus
motus est iter talia ꝑncipia quoꝝ vnum manet in reliquo.
augmẽtatio est iter talia ꝑnᵃ. g̃ non est mot⁹. ꝑma probat̃ ex
hoc ꝙ ois mot⁹ abijcit terminũ a quo ⁊ mouet̃ ab ipso ⁊ su-
mit terminũ ad quẽ ⁊ quiescit in illo. Vñ si terminus a quo
esset in termino ad quẽ: oporteret ꝙ abijceret aliquid ⁊ ge-
sceret in eodem ipso idem motus numero qõ est ipossibile.
scõa ꝓbatur per sensum: qa videmus ꝙ cum aliquid acci-
pit incrementũ non abijcit quantitatem quã prius habuit.
paruũ enim per subam ⁊ quãtitatẽ est in magno. ¶ Prete-
rea quidã obijciunt in hũc modũ: qa in diuersis motib⁹ spe
⁊ genere diuersa sunt mouentia specie ⁊ genere. Sȝ altera-
tio ⁊ augmẽtatio sunt diuersi motus specie ⁊ genere. g̃ habe
bunt diuersa mouentia specie ⁊ genere. Sed q̃litates acti-
ue ⁊ passiue sunt mouẽtes in alteratione. ergo nõ erũt ꝑnci-
pia mouẽtia in augmentatione. cũ igit̃ nõ inueniat̃ ibi ꝑus
nisi suba ⁊ quãtitas ⁊ suba per eandẽ rõnem nõ moueat̃: nõ
erit ibi mouens nisi quãtitas. sed hoc est impossibile: qa ẜȝ
hoc oporteret ꝙ quãtitas a quãtitate esset actiua ⁊ passiua
⁊ acciderẽt ex hoc ꝙ in aliqua essent actiua ⁊ passiua inicem
⁊ mobilia phĩce qõ totum falsum est. Et ꝓpter istaȝ ratio-
nem dixerunt quidam mirabiles homines ꝙ cum in motu
augmenti non sit nisi materia ⁊ duo termini quãtitatis mo-
ueri nõ possunt qõ materia mouet. ¶ Sed cõtra. in eodem
motu numero non est eiusdeȝ moueri ⁊ mouere: ⁊ materie
in motu augmenti est moueri. ergo non mouebit ẜm eũdeȝ
motum. ⁊ ad hoc dicũt ꝙ materia mouet mota non per se.
Et ad hoc sequitur duplex incõueniens. quoꝝ vnum est ꝙ
vbicũq̧ est mouens motũ ibi est mouens tm̃ illud erit ma-
gis mouens q̃ȝ mouens motum. ¶ Querat̃ ergo quid sit in
motu augmenti mouẽs tm̃. aut eni hoc erit suba vel forma
aut qualitas aut quãtitas aut materia. ⁊ patet ꝙ nõ sba vel
forma nec qualitas: per hoc ꝙ ipsi supponunt ꝙ mouẽs per
se est in eodem genere cũ moto nec est quantitas per rõneȝ
prius habitaȝ. ergo erit materia ⁊ materia non mouet nisi
mota. ergo primum mouens erit mouens motum qõ est i-
possibile. ¶ Preterea quid est motum tm̃: constat ꝙ nõ nisi
materia. ergo idem erit mouens motum ⁊ mouens tm̃. 2ᵐ
inconueniens est: ꝙ nihil erit mouens in generatione. for-
ma enim substantialis nec est actiua nec passiua ⁊ nihil mo-
uet physice nisi qõ est actiuum ⁊ passiuuȝ. ¶ Preterea que-
ritur de hoc ꝙ dicit phus in 2º de celo ⁊ mundo. dico ꝙ sur-
sum est principium latitudinis ⁊ ante est ꝑnᵐ profunditatis
⁊ non omne ꝑnᵐ nisi vnde motus primus in quo est mot⁹.
vnde ꝑnᵐ motus augmẽti est sursum ⁊ principiũ motus lo-
calis est dextrũ ⁊ principiũ motus sensibilis est ante. Scdm
hoc enim videt̃ ꝙ iddem sit ꝑnᵐ motus localis ⁊ augmẽti:
sed quorũcũq̧ motuũ sunt ꝑncipia eadẽ specie illi mot⁹ sunt
idem specie. ergo augmentuȝ ⁊ loci mutatio que est ad sur- T.c.12.⁊ ifra.
sum sunt idem specie. ¶ Preterea cum dextrum ⁊ sinistruȝ
sint principia a qbus est primus motus ꝑmi mobilis: vide-
tur ꝙ mot⁹ qui magis cõpetit oĩ aĩato deberet eẽ a dextra
in sinistram q̃ȝ a sursum in deorsum. talis est autem motus
augmenti: eo ꝙ ille cõuenit plantis ⁊ aĩalibus ⁊ non motus

localis

localis qui est a dextra in sinistrã: ergo motus augmẽti magis debet esse principiũ dextrũ ꝙ̃ sursũ. ¶ Preterea queritur quare dicat̃ pncipiũ motus augmẽti sursum ⁊ nõ deorsum. ¶ Pretera cũ augmẽtum sit ante ⁊ retro dextrorsum ⁊ sinistrorsum ⁊ sursum ⁊ deorsum videt̃ ꝙ hec oĩa sint pñª motꝰ augmẽti. ¶ Iuxta hoc iterũ querit̃ vtrũ augmẽtũ sit motus vel mutatio quedã tñ. ⁊ videt̃ ꝙ mutatio tñ. cũ eniȝ aliqd accipit incremẽtũ quelibet quãtitas quã accipit est alia numero ⁊ specie a precedẽti. ⁊ cũ quelibet spẽs sit terminatiua motus videt̃ ꝙ in augmẽto accipiant̃ quantitates infinite per ordinẽ in infinitis instãtibꝰ. cũ ergo mobile in instãti sit imotum esse ⁊ nõ moueat̃ vt ꝓbatũ est 6° physicoꝝ. augmẽtum videt̃ esse mutationes multũ instãtanee ⁊ nõ motus.

¶ Solo. Dõm ꝙ augmẽtũ motus est animati ꝓprie vt habitũ est: ⁊ est ꝺm quãtitatẽ ⁊ sunt eius termini imperfectũ ⁊ perfectũ ꝺm figurã ⁊ magnitudinẽ debitam corpori aiato. ¶ Ad pᵐ igit̃ dõm: ꝙ quãtitati ꝺm ꝙ est quãtitas nihil est ꝯtrariũ in gñe ⁊ specie ⁊ hoc est ꝙ̃titati in se ꝯsiderate ꝓut ꝯsiderat̃ in p̃dicamẽtis. Sed ꝙ̃titati ꝓut considerat̃ perfecta vel iperfecta in cõparatione ad vires organoꝝ nihil ꝓhibet aliqd esse ꝯtrariũ. Cõtraria eni inter que est motꝰ nõ sunt vnius rõnis in oĩbus motibꝰ. qñq3 eni vnũ ꝯtrarioꝝ simul mouet ⁊ est terminus motꝰ ꝺm esse spẽi ꝯtrarie ⁊ ꝺm hoc tñ prime q̃litates sunt ꝯtrarie actiue ⁊ passiue. Calidũ eni mouet frigidũ ⁊ est terminus motꝰ eius ꝙ est calefactũ. ¶ Qñq3 aũt est ꝯtrariũ vt terminus motꝰ sed nõ vt ꝯtrario agẽs ⁊ mouẽs id qᵭ mouet̃ sicut albũ ⁊ nigrũ sunt cõtraria. albũ eni ⁊ nigrũ nõ sunt passiua abinuicẽ ⁊ actiua. Qñq3 eni vnũ est in specie nullo mõ actiuũ ⁊ alterũ nõ h3 esse spẽi sed

Nõ qño ꝯrietas i motu nõ est vniꝰ rõnis.

priuationis sicut est in gñe subẽ in qua vnũ vt dicit pħs in

Tex. cõ. 68. fine pmi physicoꝝ. sufficit absentia ⁊ p̃sentia facere mutationẽ. aliqñ etiã vnũ per suũ esse mãle nõ ꝯtrariat̃ alteri sed per rõnẽ quã h3 ex ꝓportione ad figurã ꝺm nãm ⁊ ꝓportionem ad vigorẽ virtutis cuius est mã. ⁊ hoc mõ perfectuȝ et iperfectũ sunt ꝯtraria in ꝙ̃titate aiati corporis in quo solo est motus augmẽti ꝺm ꝓpriã augmẽti rõnẽ. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ l3 minus quãtũ saluet̃ in maiori ꝺm esse mãle: ꝺm ꝙ nõ est terminus motus: tñ nõ saluat̃ in ipso ꝺm rõnẽ iperfecti ꝺm ꝙ erat terminus motus vt p3 ex p̃dictis. si eni minus ⁊ maius ꝺm esse ꝙ̃ti possunt eẽ termini motus eẽt mo-

Tex. cõ. 41. tus in mathematicis qᵭ impossibile est. ¶ Ad id qᵭ obiicitur de mouẽte dõm: qᵭ expresse dicit Aristo. in 2° de aia. ꝙ vis augmẽtatiua mouet ⁊ calor est causa quoꝝ neutrum est in gñe ꝙ̃titatis. motus eni nõ distinguit̃ ad genus vel spẽ3 ex mouẽte sed ex termino in quo est motus ⁊ hec ꝓpositio ꝙ in diuersis motibꝰ specie ⁊ gñe diuersa sunt mouẽtia specie ⁊ gñe plane falsa est si gñalr̃ intelligat̃. Si vᵒ itelligat̃ de mouẽte qᵭ est efficiẽs ⁊ spẽs tũc vera est sicut est calidũ mouens ad calidũ: sed de nullo qᵭ est mouẽs vt efficiẽs tñ est vera: qᵭ p3. q2 calidũ mouet ad subã3 ⁊ mouet ad ꝙ̃titate3 ⁊ ad qualitatẽ ꝓut efficit̃ instrm̃ diuersarũ virtutũ mouentiũ. ꝯcedimus aũt ꝙ mã nullo mõ mouet. ¶ Ad aliud dõm ꝙ pħs nõ intẽdit in celo ⁊ mũdo loqui gñaliter sed intendit inuestigare dextrũ ⁊ sinistrũ ⁊ sursum ⁊ deorsum ⁊ ante ⁊ retro in corporibus aiatis in qbus illa sunt per figurã ⁊ virtutem distincta: vt videat̃ ꝺm quẽ modũ dextrũ ⁊ sinistrũ sint in celo: ⁊ idcirco dicit esse dextrũ vnde est motus in aialibꝰ qui est motus ꝓcessiuus: ⁊ nõ sinistrũ: q2 in illa parte est defectus virtutis motiue in aialibus: ⁊ ante dicit esse pñᵐ motus sensibilis. sensus eni est susceptiuus spẽrũ sensibiliũ sine mã p̃sente tñ mã ⁊ pñᵐ talis motus nõ est nisi a nã vbi sunt sensus: l3 eni tactus sit retro sicut ante tñ motus eius nõ est motus sensus ꝓprie: q2 nõ est speciei sine mã sed potius per materie ꝯtactũ. ⁊ de hoc sermo erit infra in tractatu de sensibus. ¶ Principiũ aũt motus augmẽti in aiato est sursum nõ simpliciter sed sursum in aiato: ⁊ illius causa est q2 vltimũ virtutis augmẽtatiue determinat̃ sursum: ex nã enim alimẽti facile accipiũt augmẽtũ mẽbra inferiora. similr̃ ad latũ ⁊ spissum nõ exigit̃ nisi positio partis cibi cũ parte substãtie ad qᵭ etiã sufficit nutritiua vt prius habitũ est. Sed summũ posse est in ꝓlongatione mẽbroꝝ radicalium: ⁊ ad hoc principalr̃ est virtus augmẽtatiua. ¶ Et si obiiciat̃ ꝙ sursum in plantis est locus radicũ ⁊ illuc est facilis descensus nutrimẽti ad augmẽtũ. ¶ Dõm ꝙ sursu3 determinat̃

Nõ qño motꝰ nõ ponit in spẽ vel gñe ex mouẽte vt mouẽs est l3 solũ ex termino. si aũt ex mouẽte hoc erit vt coincidit in ide3 cũ forma.

ab ipso qᵭ est pñᵐ lõgitudinis ⁊ hoc tã in toto corpore ꝙ̃ in mẽbris aiati corporis: vnde sursum est hoc in qᵭ extẽdunt̃ mẽbra ꝺm longitudinẽ siue sint posita sursum siue deorsum in corpore. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nõ op3 si primus motus est a dextra in sinistrã in celo ꝙ ꝓpter hoc gñalis sit in aliis: eo ꝙ ille est cã oĩum motuũ ⁊ nõ vnius solum. ⁊ vndecũq3 recipit motꝰ causatos ab illo ꝺ3 ꝓportionẽ ꝯuenientẽ sue nãe. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ deorsum nõ põt esse pñᵐ motꝰ augmẽti eo ꝙ ad illud nõ determinat̃ vltimum potẽtie augmẽtatiue. per hoc idẽ p3 solo ad sequẽs. ¶ Ad id qᵭ vlterius querit̃ vtrũ augmẽtũ sit motus vel mutatio tñ. dõm ꝙ motꝰ. ¶ Ad id aũt qᵭ obiicit̃ in ꝯtrariũ dõm ꝙ est ꝙ̃tũ fluens ⁊ ꝙ̃tũ stans in specie ⁊ eẽ ꝙ̃ti. id aũt qᵭ augmẽtat̃ accipit̃ ꝯtinue quãtũ fluens in fieri ab iperfecto ad perfectũ ⁊ cũ nullũ accipiat vt stans determinatu3 in specie in nullo accidit qescere ⁊ cum nullũ sit idiuisibile in nullo accidit moueri in nũc. sed si acciperet̃ quãtum stans in specie tunc vteret̃ illo vt termino in quo nõ est motus sed immotũ esse: ⁊ sic sequeret̃ obiectio.

Sed i hac solutione eẽt locꝰ ꝯsiderationis an augmẽtatio sit motꝰ. pp dcã Auerrois i 8° phy. cõ. 23.

¶ Utrum motus augmẽtatiue sit ad omnes partes equaliter vel plures ad vnam.

Secundo querit̃ vtrũ motus iste equalr̃ sit ad oẽm partẽ vel plus ad vnã. Et videt̃ ꝙ equaliter ad oẽ3 partẽ q2 hoc exp̃sse dicit pħs in 2° de aia. ¶ Itẽ in pᵒ de gñõne ⁊ corruptione dicĩ ꝙ quelibet pars ꝺm spẽ3 augmẽtat̃ ⁊ nõ quelibet ꝺm mãm. ergo cũ partes ꝺm spẽm sint vbiq3 in corpore motꝰ augmẽtatiue erit ad oẽm partẽ. ¶ Sed cõtra Auicẽ. dicit ꝙ pncipalr̃ est sursu3 ꝺm lõgitudinẽ membroꝝ: ergo nõ est equalr̃ ad oẽm partẽ. ¶ Preterea si esset ad oẽm partẽ equalr̃: tũc nõ staret augmẽtũ. per totã eni vita3 sit attenuatio ⁊ dilatatio q̃rũdã ptiũ corpis. oẽs ãt dicũt ꝙ augmẽtu3 stet in pfectione figure ⁊ magnitudinis mẽbroꝝ.

Tex. cõ. 47.
Tex. cõ. 35.

¶ Solutio. ꝺm auctoritates sciẽtie nãlis dõm: ꝙ vis augmẽtatiua p̃cipue operat̃ ad extensionẽ membroꝝ radicaliũ ad perfectã figura3 ⁊ magnitudinem ipsoꝝ: ⁊ ꝺm ꝙ illa sunt in toto corpore: ita augmentum est in toto corpore. Sed vltimum eius ꝺm ꝙ ipsa virtus determinat̃ in sursum qᵭ est principium longitudinis membroꝝ. Est ẽt augmẽtum per cibum additum ad qᵭ etiã sufficit nutritiua per se sola: ⁊ illud nõ est in corpore aiato. Ex hoc p3 solutio ad totũ.

¶ Utrũ eiusdẽ virtutis sit diminuere cuius est augmẽtare.

Tertio querit̃ vtrũ eiusdẽ virtutis sit diminuẽ cuius est augmẽtare. ⁊ videt̃ ꝙ sic. Contraria eni sunt eiusdẽ potẽtie sicut vitiũ ⁊ virtꝰ: ignorãtia ⁊ scia: ergo cu3 augmẽtatio ⁊ diminutio sint ꝯtrarie erũt eiusde3 virtutis aie. ¶ Itẽ visus est visibilis ⁊ inuisibilis: auditus soni ⁊ silentii vt dicit̃ in 2° de aia. ergo similr̃ erit hoc in partibus anime vegetabilis: ⁊ sic augmentatiua vis erit augmentationis ⁊ diminutionis. ¶ Preterea quidã obiiciunt sic volentes ostẽdere diminutionem esse motum naturalem. Diminutio aute3 erit violentus motus aut naturalis aut volũtarius. constat aute3 ꝙ nec violentus nec voluntarius: ergo naturalis. ergo habebit motorem in natura. cum autem ide3 sit susceptibilis augmẽti ⁊ diminutionis: ⁊ ostensum est ꝙ nõ nisi animatum est susceptibilis augmenti tunc etiam nihil erit susceptibilis diminutionis nisi animatum proprie: ⁊ cũ omnis motus animati sit a motore qui est anima quõmodo erit ab aliqua virtute anime.

Tex. cõ. 103.

¶ Solutio. Ad hoc dicendum: ꝙ diminutio motus quida3 naturalis est in animato ⁊ in inanimato si communiter diminutio sumatur: vel in animato tñ si ꝓprie sumatur: sed non erit ab anima nisi a virtute deficiente: sicut etiam naturalis potentia causatur a victoria forme supra materia3. naturalis autem impotentia causatur a defectu illius. ¶ Dicatur ergo ad primum ꝙ contraria sunt eiusdem potentie passiue sed non eiusdem actiue. Dicitur enim in libro metheororu3 ꝙ cõtrariorum sunt cause cõtrarie sed nõ cõtrariorum materia contraria sed eadem. ¶ Ad aliud ⁊ tertiũ dicendum est ꝙ virtutes apprehẽsiue passiue potentie sunt ⁊ ideo sunt contrariorum sed virtutes anime vegetabilis omnes sunt actiue ⁊ ideo nõ est simile de illis. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ diminutio est motus naturalis a calore naturali consumente: ⁊ non ab aia nisi sicut a virtute deficiente.

Tex. cõ. 56.

¶Utrum stet motus augmenti.

Quarto querit̄ quare stet mot⁹ augmēti qñq₃: videt̄ eni ꝙ nō stet: ꝯtinue eni addit̄ cibus corporeus ꝛ quātus. ğ sicut nutritiua ꝯtinue ingerit subaꝫ sic videt̄ augmētatiua ingerere quātuꝫ. ꝛ sicut est continua dissolutio ꝛ restauratio sube ita videt̄ esse ꝯtinua dissolutio ꝛ restauratio quāti: ꝛ sic videt̄ augmētatiua nō stare sicut nec nutritiua. ¶Itē ois virt⁹ crescit ꝛ fortior efficit̄ ad multiplicationē mãe ꝓprie sicut pꝫ in calore q in maiori igne est maior et in minori minor. ğ similr in aiato videt̄ ꝙ q̄to plus crescit ꝙ tāto fortior efficit̄ calor nãlis in ip̄o: sꝫ q̄to plus igerit̄ de nutrimēto tāto maior est mã: ğ tāto maior erit calor. Calor aūt est istr̄m augmētatiue v̄tutis: ğ tāto mag̃ augmētabit.

¶Sed ꝯtra. Quecūq₃ ꝯtraria nata sūt fieri circa idē necesse est vnū quiescere qñq₃ vt aliud insit. augmētuꝫ ꝛ diminutio sunt ꝯtraria nata fieri circa idē. ğ ad hoc vt qñq₃ insit diminutio augmētū stet ꝛ stare opꝫ. ¶Itē in ꝯtinuo nō est infinitū ꝑm additionē sed ꝑm diuisionē tm̄ vt dr̄ in 3° phÿsicoꝝ. Cū igit̄ augmētū fit per additionem necesse est stare qñq₃. ¶Itē omne istr̄m virtutis corporee ex nimia frequētatione operationis hebetat̄ ꝛ retundit̄. tale instr̄m est calor nãlis: ğ aliqñ retundit̄ ꝛ hebetat̄ ita ꝙ aliqñ fit ipotētior. cum igit̄ maxime difficultatis sit extēdere mēbra radicalia propter duritiē eoꝝ aliqñ hebetat̄ ꝛ ipotēs erit ad hoc: ꝛ sic stabit augmētū. ¶Itē ois virtus organica finita est ꝑm suum posse ad opus: sed tales sunt virtutes aie p̄cipue vegetabilis: ğ necē est ēt subm̄ in q̄titate ꝛ figura esse finitū. ¶Preterea natura nō abūdat superfluis: cū ğ corroborata sit virtus aiati in tāto nō faciet nã maius q: abūdaret superfluis.

¶Solutio. Dōm ꝙ augmētū stat trib⁹ rōnibus. quarū prima sumit̄ ex calore nãli qui est in mēbris radicalib⁹ cuius posse in extendēdo limitatū est vt supra est determinatū. 2ᵃ est ex parte mãe membroꝝ radicaliū cui lꝫ addat̄ nutrimentū tn̄ nō est extēdibilis vltra debitā spēi q̄titatē. 3ᵃ est ex tēperatione mobilis ad motorē hoc est organi ad virtutē aie que est in ipso. hec eni in quāta quātitate ꝛ tali figura virtuti aie est ꝓportionatū. ¶Ad p̄ᵐ igit̄ dicat̄ ꝙ finis nutritiue est saluare indiuiduū: ꝛ hunc fineꝫ nō sequit̄ nisi ꝯtinue nutriēdo sicut ꝯtinua fit deperditio. finis aūt augmētatiue vt prehabitū est in diffinitione est perfectio ꝑm magnitudinē ꝛ figurā organoꝝ. ꝛ iō cū ꝯsequit̄ illū quiescit in illo: q: supuacuū esset vltra mouere. ois eni virt⁹ quiescit in fine suo: qñ pfecte ꝯsequit̄ ip̄m vnde ēt nutritiua subseruit augmentatiue ministrādo plus de nutrimēto longitudini q̄ latitudini vel spissitudini quoadusq₃ stet augmētatiua: ex tūc eni incipiūt prius inspissari ꝛ dilatari membra: ex maiori fluxu nutrimēti ad dimēsiones illas. ¶Ad aliud dōm ꝙ virtus crescit in multiplicatione ꝓprie materie sed nō aliene sed ꝓprie. ꝓpria materia caloris nãlis est substātia radicalium membroꝝ. substātia aūt humidi nutrimentalis ingerit̄ ab extrinseco: ꝛ ꝓpter hoc nō est ꝓprie ꝓpria: ꝛ iō calor remittit̄ in illo quāto magis multiplicabit̄. ¶Sed adhuc querit̄ vtrū illo tēpore quo auget̄ aial ꝯtinue augeat̄ vel non. ꝛ videt̄ ꝙ sic. calor eni nãlis semper agit ꝯuertendo nutrimentū. ğ semp fit additio: ğ in qualibet hora ꝛ in quolibet momento. ¶Preterea nō esset ratio quare nūc potius q̄ alia hora augeret̄: ergo cōtinue auget. ¶Sed si hoc cōcedatur erit ꝯtra pl̄m in 8° phÿsicoꝝ dicentē ꝙ nō sequit̄ si aliquid tātū auctū est in aliquo tempore sicut in anno ad digitū vel duos ꝙ in qualibet parte tēporis augmentum fit ꝑm partē ꝓportionalem illius totalis quātitatis.

¶Solutio. Dicendum ꝙ nō auget̄ ꝯtinue sed quādoq₃ addit̄ quāto ꝛ qñq₃ non. ¶Ad p̄ᵐ aūt dicēdū ꝙ calor nō semp agit sed qñq₃ disponit vt postea fiat facilior additio. ¶Ad aliud dicendum: ꝙ ratio differentie est q: nō eodem mō id cui additur in qualibet hora est dispositūꝫ nec etiam id qđ additur ꝛ ꝑm hoc discontinuatur additio.

¶Utrum agens est corporeum.

Deinde querit̄ de augēte ꝛ aucto ꝛ queruntur duo. p̄° enim querit̄ ex parte augētis vtrū sit corporeum vel incorporeum. 2° aūt queritur ex parte aucti vtrū augeatur ꝑm qualibet partem vel ꝑm aliquam tm̄.

Ad primū sumant̄ rōnes Aristo. in p̄° de gnōne ꝛ corruptione. si id qđ auget est incorporeū: sequeret̄ ꝙ ex nō corpore fieret corp⁹: ꝛ ex nō q̄to quātū. si aūt corporeū est aut hoc est potētia tm̄ aut actu. si potētia tm̄: ğ cū ip̄m sit mã aucti erit aliq̄ mã vacua sine forma qđ falsuꝫ est. Si aūt est corporeū actu aut recipit̄ in toto crescēte aut in parte crescētis. si in toto necesse erit duo corpora esse in eodem loco: si in parte tūc nō fieret augmētū equalr ꝑm oēm partē qđ est ꝯtra pl̄m qui dicit ꝙ aduenit cuilibet parti ꝑm spēꝫ. ¶Itē aut manet corporeū aut nō manet. si manet tūc videt̄ exp̄sse sequi ꝙ duo corpora erūt in eodē loco. si nō manet ğ cū nō corp⁹ nō facit corp⁹ ꝯstitutū vt pars nō erit auctū per illud. ꝓpter istas rōnes ꝛ similes dixerūt qdā ꝙ de suba augentis nō trāsit in id qđ auget sed tm̄ per ip̄m refocillat̄ calor nãlis qui ꝯfortatus dilatat substātiaꝫ in qua est. ¶Sed ꝯtra hoc est dictū Augustini qui exp̄sse dicit ꝙ nutrimentū transit in substātiā nutriti. ¶Preterea ꝑm hoc nō esset generatio q: gñatio nō est nisi de superfluo nutrimēti quarta digestione digesti qđ virtutē gñatiuaꝫ in vasis seminarijs accepit. ¶Preterea hoc est exp̄sse ꝯtra pl̄m in p̄° de generatione ꝛ corruptiōe in cap° de augmēto vbi sic dicit. ꝙ adueniente aliquo oportet augeri. recedente autem diminui. ¶Preterea in Deutero. 8° ꝛ Matthei 3° dicit̄. Non in solo pane viuit homo sed in omni v̄bo qđ ꝓcedit de ore dei. per hoc enim qđ dicit nō in solo pane innuit ꝙ corpus viuit ex pane. hoc etiam patet ex glosa super eundem locū Deuteronomij. que dicit sic. significat geminam materie nãe substantiā. Homo eniꝫ ex aia constat ꝛ corpore: qđ ex terra est ꝛ terreno alitur cibo: anima v̄o viuit de verbo dei. ¶Preterea id quod auget̄ per calorem tm̄ nullo addito augetur per rarefactionem. si igitur augetur sic corpus humanū tūc oporteret ꝙ corpus tanto esset rarius ꝛ subtilius quāto est senius cuius contrarium videmus ad oculum.

¶Solutio. dicimus ꝙ augmētū fit ex adueniente aliquo augente qđ transmutat̄ in substantiā aucti. Sed sicut habitū est supra virt⁹ augmētatiua est in aucto: ꝛ nō in augēte. augmētatiue autem virtutis est extendere substantiā radicaliū membroꝝ ꝛ in ipsis trāsmutare ad se cibū aduenienteꝫ. ¶Item notādū ꝙ cibus adueniens ꝑm totā substantiā suā trāsmutat̄ in id qđ auget̄. ꝛ ꝓpter hoc opꝫ ipsum corrumpi ꝑm formam quā prius habuit. vnde ph̄us dicit. Ingrediēs generat̄ species sed corrumpit̄ hec patiens. Probatū autē est supra in questione de materia ꝙ corrupta forma substantiali in aliqua materia nullū de accidentibus cōsequentib⁹ manet idē numero: neq₃ quātitas neq₃ qualitas. aliter eniꝫ oporteret materiā quādoq₃ esse actu infinitā. nō enim finit̄ per formas accidētales sed per substātialē tm̄. ꝛ dico infinitam ꝓut infinitū est determinatū in esse: ꝛ si finiret̄ per formas accidentales oporteret tot species esse in aliquo quot sunt accidētia: ꝛ multa alia incōueniētia sequerent̄ que supra posita sunt. vnde relinquit̄ mãm solā esse subiectā trāsmutationi substātiali ꝛ ipsam solā manere eadē numero in vtroq₃ terminorum trāsmutationis diuersa tamē per esse. ¶Dicimus igit̄ ad primū ꝙ augēs ꝑm ꝙ est augēs est potentia pars aucti que est caro vel os vel vtrūq₃: ꝛ nō tm̄ potentia pars sed potentia quāta neutrū tamē actu. ¶Et ad hoc quod obijcit̄ ꝙ cum ipsum sit materia aucti videt̄ aliqua materia esse vacua a forma substātiali ꝛ quātitate. Dicendū ꝙ hoc non sequit̄ nisi posset probari ꝙ inter non carnem quātam que potētia est caro quāta ꝛ carnem quātam esset aliud medium. sed cum illa sint cōtradictoria quantū ad terminos: patet ꝙ inter ea nullum est mediuꝫ. ꝛ sic pꝫ ꝙ inter amissioneꝫ forme substantialis ꝛ quātitatis cibi ꝛ acceptionem forme substātialis ꝛ quātitatis cibati nullum est mediū. ꝛ sic patet ꝙ materia nunq̄ est sine forma substātiali ꝛ q̄titate cibi vel cibati. ¶Et si obijcit̄ ꝙ ꝑm hoc augmētum nō erit motus q: est de nō subto ad subm̄ hoc est de nō quāto ad quātū. Dicendū ꝙ motus cibi nō est augmētum sed transmutatio substātialis. nec tamē est generatio q: nō est in spēm que nō est sed potius in speciem augmētati que preexistit. augmentum aūt est in augmētato qđ det minori quantitate moueṫ ad maiorem. ¶Ad illud autem qđ obijcitur ꝙ non quantum non est quātum cōstitutiue. dicendū

Tex.cō.37.& 28.

Tex.cō.68.

Nō triplicem cām stat aug/mētatiōis.

Tex.cō.33.

Prio đ gnō/ne ꝛ cōruptio/ne tex.cō.34.

Tex.cō.23.

ꝙ hoc est falsum. nō quātum actu potētia tamē quātū ꝯsti/tutiue facit quātū: ⁊ talis est materia cibi. vnde lʒ non ferat quātitatē actualē: cū tamē addit̄ substātialiter ad cibatum efficit̄ quātitas maior in cibato. q̄ntitas enī est mēsura sub/stātie ſm partes mā̄e. ⁊ ideo necesse est ipsam extēdi multi/plicatis partibꝰ mā̄e: ⁊ decrescere deperditis partibus ma/terie. ⁊ hoc dico mā̄e partibꝰ eodē mō se habētibꝰ in situ. s. ꝙ per rarefactionē vna nō distet ab alia nec per inspissatio/nem ꝯtrahat̄. ¶ Ad aliud dīm ꝙ nō manet corpꝰ nisi potē/tia ⁊ efficit̄ actu qn̄ accipit corporeitatē eius qđ auget̄. Idē aūt quod est potētia corpus nō aūt actu bene pōt esse pars ꝯstitutiua corporis materialis. ¶ Ad ea que obijciunt̄ con/tra hoc ꝙ nihil transeat de substantia cibi ad cibatum con/cedimus de plano.

¶ Utrum auctum augetur ſm quamlibet partem.

Prio 8 gnō/ne ⁊ cōruptio/ne. tex. cō. 35.

SEcundo querit̄ de augmēto vtrū augeat̄ ſm quālibet partē vel ſm aliquā tm̄. ⁊ dicit phūs expsse ꝙ quelibet pars ſm speciem auget̄ ⁊ nō quelibet ſm mā̄m. ⁊ dictū est supra quid appel/let̄ pars ſm spēm ⁊ quid pars ſm māʒ. Videt̄ aūt falsuʒ qđ dicit phs ex dicto Auicēne supra inducto. s. ꝙ augmētatiua plus auget longitudini q̄ʒ latitu/dini vel spissitudini de cibo. Cū igit̄ spēs membroꝝ fit ſm latū ⁊ spissum sicut ſm longū videt̄ fieri nō ꝓportionabili/ter augmentū ſm quālibet partē ſm speciem. ¶ Preterea quidā obijciunt sic. si additio fit cuilibet particule opʒ ꝙ ali/quid cuilibet particule addat̄. cōstat aūt ꝙ hoc erit diuisibi/le: q̄ aliter nō posset esse distributū ad quālibet particulaʒ. accipiat̄ ḡ particula carnis in qua fit additio signata mini/ma quātū ad actū diuidētis ⁊ nō quātū ad actū diuisibilis. calor enī diuidit carnē nutriēdā ⁊ diuidit nutrimentuʒ ad/dendo cuilibet parti carnis partē nutrimēti. ⁊ accipiat̄ mi/nima signata in carne: ⁊ in nutrimēto minima. cū igit̄ nihil sit minus minimo tanta erit pars nutrimēti additi quāta est caro cui fit additio. ⁊ si tātū tāto addit̄ efficit̄ duplū. ḡ vi/det̄ ꝙ omne qđ auget̄ crescat in dupluʒ. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ calor in minora diuidit nutrimentū q̄ʒ nutritum. hoc cōstat esse falsum q̄ vtrūqʒ diuidit in minora q̄ʒ potest diuidere. ¶ Preterea cōcedat̄ hoc: ⁊ ponamus in decima parte esse minorē partē nutrimenti q̄ʒ partē nutriti cui addit̄ tunc se/quetur ꝙ quodlibet nutritū in qualibet nutritione efficiet̄ in decima parte maius q̄ʒ fuerit priꝰ ⁊ hoc est plane falsum. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ in nutrito fit deperditio ⁊ id qđ addit̄ restaurat illud deperditū ⁊ ideo non est necesse crescere in duplū. ¶ Contra ei qđ deperdit̄ nulla fit additio sed ei qđ manet. cū ḡ addat̄ cuicūqʒ particule manētis sequit̄ idem qđ prius. ¶ Propter hoc dicunt quidā ꝙ sine dubio nutri/mentū addit̄ cuilibet particule ⁊ tāta est in quātitate pars nutrimenti quāta pars nutriti. sed nutrimentum est liquor subtilis parum habens de materia. caro aūt est substantia grossa. vnde quādo nutrimentū accipit substātiā carnis cō/trahit̄ in minus sicut omne subtile quādo efficit̄ grossuʒ fit in minori loco ⁊ in minori quātitate. ¶ Sed contra. pona/mus ꝙ in viginti partibus efficiat̄ minus: tunc addat̄ vi/gesima: ergo id quod nutrit̄ in qualibet nutritione crescit ſm adiectionem vigesime quod ad oculum est falsum.

Augmētū est duplex gnāle ⁊ speciale.

¶ Solutio. dicendum ꝙ duplex est augmētum scilicet gene/rale quod est ſm quācūqʒ quātitatē. ⁊ de hoc loquitur phūs in primo de generatione ⁊ corruptione. ⁊ est augmentū spe/ciale quod perducit corpus animatum ad perfectam quā/titatem ⁊ figuraʒ. ⁊ hoc specialiter est in extensione radica/lium membrorum per additionem cibi. ¶ Dicenduʒ ergo ꝙ Auicēna intelligit de hac scđa augmētatione. ſm vtrāqʒ autem augmentationem fit additio cuilibet particule pro/portionate ita scilicet ꝙ maiori membro plus ⁊ minori mi/nus. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ calor diuidit in minima ⁊ nu/tritum ⁊ nutriens. subinducit enim vndiqʒ cibuʒ in corpus nutritum: ⁊ nihil prohibet quin pars cibi tante sit dimēsio/nis quātū est pars corporis nutriti anteq̄ʒ addatur ei. Sed q̄ vt supra habitū est in q̄ōne de nutritiua cibus non addit̄ cibato ita ꝙ maneat in forma ꝓpria substātiali nec ꝙ acqui/rat formā nouā substātialem que prius non fuit. Sed acci/piēdo formā que actu est in nutrito: ideo etiā nō addit̄ ma/nens in quātitate quā hʒ nec accipiēdo aliquā quātitatem nouā sed accipiendo quātitatē eius qđ nutrit̄: ⁊ ideo nō est necesse augmentari in duplum vel in triplum vel etiam in aliquo. Si enim dabitur ꝙ ipsum accipiet formam nouam substātialem. illa noua de necessitate alia erit per minima a forma que est in nutrito ⁊ ita oporteret ꝙ essent ibi due car/nes per duas formas carnis ⁊ duo ossa per duas formas os/sis. ¶ Si vō daretur ꝙ accipit quidem eandem formā car/nis numero que est in nutrito sed nouam quantitatem tūc sequeretur de necessitate ꝙ in eodem numero per substan/tiam essent due quātitates ⁊ sic quelibet pars carnis cui fit additio habebit duas quantitates ⁊ sic quelibet pars ossis duas quantitates numero. ¶ Si forte dicatur ꝙ quātitas noua generata in parte addita vnit̄ quātitati antique que fuit in nutrito prius. ¶ Contra. quantitas illa noua aut est ante vnionem illam aut non. Si non: tunc non vnitur quia nihil vnitur quod non est. Si vō est: tunc ei quod nutritur non aduenit materia cibi sola sed materia quāta cibi. mate/ria aūt cibi quāta non est nisi sit in aliqua forma substātia/li. ergo aduenit materia cibi in forma substātiali ex quāti/tate quod vtiqʒ est impossibile. vnde nihil remanet dicen/dum nisi hoc solum ꝙ materia cibi aduenient accipit ean/dem formam substātialem numero que est in nutrito ⁊ ean/dem quātitatem ⁊ qualitatem ⁊ idem vbi. ¶ Si vō querit̄ qualiter fit tunc augmētum. dicēdum ꝙ per calorem natu/ralem extendentem membra radicalia in omnem dimen/sionem ⁊ plus in longū. ⁊ ideo cū extensio fortior est q̄ʒ mul/titudo partium additarum possit inspissare est corpus nu/tritum subtile ⁊ rarum sicut sunt corpora puerorum. quādo autem vtrūqʒ proportionatum est vtriqʒ est corpus medio modo se habens sicut sunt corpora iuuenum. quādo vō stat extensio ⁊ nihilominus ingeruntur partes materiales per cibum tūc necesse est corpora fieri spissa ⁊ grossa ⁊ solida ꝓ/pter humidi consumptionem sicut sunt corpora senum.

Sed hic est locꝰ ꝯsiderationis de mō qm̄ cibi accipit eā/deʒ q̄ntitatē ⁊ eādē formaʒ.

¶ Utrū instrumentū augmētatiue sit humidū ⁊ siccū.

DEinde queritur de instrumento virtutis au/gmentatiue. Et videtur ꝙ ipsum sit humidū ⁊ siccum. augmenti enim est deducere ad ma/gnitudinem ⁊ figuram. sed ſm philosophum humidi est suscipere figuram ⁊ sicci retinere. ergo videtur proprium instrumentum virtu/tis augmentatiue esse humidum ⁊ siccum.

¶ Sed contra hoc est ꝙ omne instrumentum est actiuum ⁊ reducitur ad causam efficientem. ⁊ hec autem passiua sunt. ergo non possunt esse instrumentum. ¶ Preterea Auicēna probat ꝙ maior calor est instrumentū augmentatiue q̄ʒ nu/tritiue. sicut maioris virtutis est extendere membra radica/lia que dura sunt ⁊ conuertere cibū in substantiā ⁊ quātita/tem aucti q̄ʒ cōuertere cibi substātiā in substātiā nutriti tm̄. primū facit vis augmētatiua per suū instrumentū. ⁊ 2m vis nutritiua per suū etiā instrumētū. ergo maioris virtutis ca/lor erit instrumentū augmētatiue q̄ʒ nutritiue. ¶ Quod cō/cedimus dicentes tamen ꝙ calor eius agit in triplici virtu/te scʒ ignis celi ⁊ anime sicut dictum est supra. ⁊ huic calori obedit frigiditas coagulans. ⁊ illis ambobus obediūt hu/midum ⁊ siccum recipiendo ⁊ tenendo figuram.

¶ Queritur quid sit potentia generatiua.

COnsequenter tāgendū est ad querēduʒ de ge/neratiua. ⁊ querunt̄ quinque. Quoꝝ pm est qđ sit generatiua. 2m quid sit actus eius. 3m quid generat̄ ⁊ ex quo. 4m quid sit instrumētū eius. 5m quare generatiua dicat̄ finis a quo est de/nominatio inter vires anime vegetabilis.

AD primū ponat̄ diffinitio Auicēne in 6° de na/turalibus que est hec. generatiua est vis vege/tabilis aīe accipiēs de corpore in quo est partē illi similē in potētia ⁊ opat̄ in ea per attractio/nē alioꝝ corpoꝝ que illi assimilat gn̄ari ⁊ cōmi/sceri ⁊ ꝯuertit eā in similitudinē illiꝰ in effectu.

¶ Contra hoc sic obijcit̄: cū dicit̄ accipiēs de corpore in quo est partē. Prepositio de aut notabit mā̄m aut aliquā aliaʒ causam. ⁊ cōstat ꝙ non aliam causam. ergo oportet ꝙ id qđ accipitur sit pars materialis corporis illius in quo est gene/ratiua. nulla autem pars materialis est nisi caro os neruus ⁊ huiusmodi. ⁊ sic oporteret ꝙ pars de q̄ fit gn̄atio esset ali/

quã harũ partiũ qḋ falsum est. Omnes eni pħi dicũt ꝙ generatio fit ex superfluo nutrimẽti. ¶ Preterea cũ dicit̃ illi similẽ in potẽtia itelligit̃ de potẽtia cibi ad corpus cibatuꝫ. hec aũt potẽtia erit in organo aliquo qḋ mutet̃ in partẽ corporis sine quo organo non posset mutari ⁊ ſm hoc videt̃ ꝙ ex semine nõ fieret gñatio nisi esset semẽ in aliquo organo ⁊ sic nõ fieret manus ex ipso nisi eẽt in manu ⁊ pes in pede qḋ falsum est. ¶ Preterea per hãc diffinitionẽ nõ videt̃ separari nutritiua a gñatiua. illa eni accipit partem corporis in quo est similis illi in quo est potẽtia ⁊c. trãsmutat eni cibuꝫ de potẽtia substãtia in actu substãtiã ⁊ sic vident̃ esse idem.

¶ Solo. dõm ꝙ ista diffinitio bona est ⁊ dat̃ per cõparationẽ virtutis ad suũ genus ad ꝓpriã mãm ⁊ ꝓpriũ finẽ ⁊ actũ virtutis eius. genus supponit̃ per hoc ꝙ dicit vis vegetabilis aie. actus eniꝫ eius supponit̃ duplex. s. pro accipere ⁊ pro operari. In generãte eni accipit p̄mo per attractionẽ ad vasa seminaria que attrahunt semẽ a toto corpore: ⁊ ab ipsis vasis descẽdit in ipsum vis gñatiua. Vis aũt operãs est in semine ⁊ non in organo aliquo ⁊ illius est operatio eius qḋ nascit̃. Materia v̇o duplex etiã supponit̃. s. principalis que ꝓfundat̃ in membris radicalibus: ⁊ hoc est humidũ qḋ est in substãtia seminis ⁊ supponit̃ per hoc qḋ dicit̃ partẽ corporis similẽ illi in potẽtia. Secũdaria v̇o supponit̃ cũ dicit̃ per attractionẽ alioꝝ corpoꝝ que illi similat. illa eniꝫ est mã sanguinis mẽstrui ⁊ seminis mulieris que attrahit̃ a semine ⁊ cõmiscet̃ illi vt sufficiat ad corporis quãtitatẽ. Alia v̇o pars sanguinis mẽstrui deriuat̃ ad mamillas ad nutrimentũ qḋ p̄parari debet gñato. Similr̃ duplex finis est. per hoc enim qḋ dicit̃ generari tãgit̃ figuratio formalis ſm lineamenta membroꝝ. Per hoc eni qḋ dicit̃ in similitudinẽ illi⁹ in effectu tãgit̃ finis vltimus qui est finis intentionis. ⁊ est inductio forme specifice in eo qḋ gñat̃. ¶ Dõm ḡ ad p̄m ꝙ denoiat mãm sed semen est potẽtia pars ⁊ nõ actu pars ei⁹ in quo est gñatiua. ⁊ etiam est potẽtia illi similis ⁊ nõ actu. ¶ Ad aliud dõm ꝙ cũ dicit̃ potẽtia illi similẽ intelligit̃ potẽtia que est ad formã specificã ſm se: ⁊ nõ ad hoc ꝙ fiat actu pars aiati corporis. per has eni duas potẽtias distãt mã generatiua ⁊ nutritiua. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ nec vnius gñationis potentia est in materia gñatiua ⁊ materia nutritiua nec etiam vnius rõnis actus: ⁊ de potentia iam habitũ est. actus enim nutritiue est actus partis in quo fit transmutatio. sed actus generatiue est actus forme specifice ſm se.

¶ Querit̃ quis est actus generatiue.

Secundo querit̃ quis sit act⁹ gnõnis. Et videtur ꝙ actus gnõnis est in gñante sicut omnis actus est in agẽte. In gñante aũt nõ videmus aliũ actũ nisi descindẽ semẽ. ḡ videt̃ ꝙ descindere semẽ sit act⁹ gñationis. sed si hoc ꝯcedat̃ tũc videt̃ actũ gñatiuũ nõ esse in oibus gñantibus. Sicut eni dicit̃ in libro de aialibus ⁊ ꝓbat̃ multiplici rõne. in femina non est decisio seminis que effectiue operet̃ aliqḋ ad ꝯceptũ. Cũ ḡ in ipsa sit gñatiua nõ erit ꝓprius actus eius descindere semen. ¶ Preterea hec pꝫ ex diffinitionibus masculi ⁊ femine que colligunt̃ ex libro aialium ⁊ ex principio libri vegetabiliũ hec. s. ꝙ masculus est qui gñat in alio sue spẽi ex semine ꝓprio. femina v̇o que gñat in se ex semine alterius sue spẽi. Per hoc enim pꝫ ꝙ femina gñans nõ descindit semẽ ꝓpriũ ad hoc vt effectiue operet̃ ꝯceptũ. ¶ Preterea cũ actus sint priores potentijs ſm rõneꝫ videt̃ ꝙ gñatiua in masculo ⁊ femina sit equiuoce sicut pꝫ ex diffi-
2° d aia, t.c.33 nitionibus supra positis. ⁊ cũ gñatiua sit a qua denominat̃ vegetabilis aia videt̃ aia vegetabilis equiuoce dici in masculo ⁊ femina. ¶ Preterea decisio seminis nõ videt̃ eẽ in plãtis. ḡ non videt̃ esse iste actus gñalis gñatiue. ¶ Preterea querit̃ qḋ sit descindere semen. si enim hoc tm̃ est separare quãdã partẽ nutrimẽti: tũc nõ tm̃ gñatiua ḋscindit semen sed etiã augmẽtatiua que separat quãdã partẽ nutrimẽti in augmẽtũ. ¶ Si aũt dicat̃ ꝙ descindẽ semen est per aliqḋ organũ attrahere superfluitatẽ quarte digestionis et maturare ipsam ita ꝙ recipiat virtutẽ formatiuaꝫ seminis in simile speciei gñantis. tũc non videbit̃ actus gñatiue esse in plãtis in quibus nõ est attractio partis nutrimẽti ad organũ vnũ ꝙ influat ei virtutẽ formatiuã. q̃ videmus ꝙ plãta in stipite ⁊ in ramis ⁊ in radice ꝓfert surculos virgas folia flores ⁊ fructus. ¶ Preterea videt̃ ꝙ gñatiua in plãtis sit multiplex ꝓpter actus multiplices qui sunt ꝓducere prenominata. ¶ Preterea cũ in omni nã aliḋ sit agens ⁊ aliud 3° de aia tex. cō. 17.
patiẽs: aliud mã ⁊ aliud forma: ⁊ femina se hꝫ ad masculuꝫ vt mã ad formã ⁊ vt patiẽs ad agẽs videbit̃ ꝙ in oib⁹ aiatis aliud debet esse femina ⁊ aliud masculus: ⁊ sic in plãtis deberet esse distinctio sexus ſm actuꝫ virtutis generatiue. ¶ Preterea generatiua virtus est aie vegetabilis: ḡ distinctio eius ſm suũ actũ debet ꝯuenire omni nãe vegetabiliũ ⁊ sic iterũ sequit̃ ꝙ plãte debẽt esse distincte per masculum ⁊ feminã. ¶ Si forte diceretur ꝙ in plãtis est sexus sicut dixit Abrutallus. Sunt ꝯtra hec multe rõnes que ponunt̃ a pħo in libro de vegetabilibus ⁊ plãtis. quarũ vna est: q̃ masculus qñ generat in alio generat. ⁊ femina qñ generat ab alio generat ⁊ sunt ambo separata adinuicẽ ⁊ postea cõmiscent̃ ⁊ illud nõ inuenit̃ in plãtis. ¶ Alia est ꝙ nõ indigẽt plãte effectiuo nisi sole in hora pullulationis. cum igit̃ effectiuũ sit masculus nõ indiget masculo. ⁊ hoc dicit pħs per talia verba. Plãta indiget tẽporibus anni ⁊ sole ⁊ tẽperantia ⁊ vere plus omni re. his ḡ indiget in hora pullulationis arborum. estq̃ principiũ cibi plãtarũ a terra ⁊ principium gnõnis fructuũ a sole. q̃ Anaxagoras dixit ꝙ earũ frigus est ab aere ⁊ ideo dixit Letineon ꝙ terra est mater plantarũ ⁊ sol pater. ¶ Preterea nos videmus inanimata generari nõ per decisionem aliquã. sed quedã pro cõmixtione elementoꝝ ⁊ mineralia metalla. s. ⁊ lapides. quedã v̇o per trãsmutationem alterius materie. vt cũ ignis materiã aeris trãsmutat in se. Cũ igit̃ aiata perfectiora sint q̃ inanimata videt̃ ꝙ deberent habere perfectiorẽ modũ generationis. Cũ igit̃ perfectius sit super aliã materiã generare suã spẽm q̃ super abscissam a seipso: videt̃ ꝙ animata non deberent ascindere semen sed generare super aliam materiaꝫ. ¶ Preterea videtur ꝙ decisio seminis nullo modo sit act⁹ generatiue. cuꝫ enim generatiua sit ad salutẽ speciei. actus enim videt̃ esse qui inducit formam specificam. decisio aũt nõ preparat nisi ꝓpriã materiam. ergo non erit actus proprius generatiue. ¶ Preterea ex hoc etiam videt̃ ꝙ generatiua nõ sit in generante. oportet enim ꝙ virtus cõiuncta sit actui suo in eodem. Actus autem generationis est in semine vt in subto. ergo virtus generatiua erit in ipso etiam vt in subiecto. cuꝫ igit̃ semen per substãtiam sit separatũ a generãte virt⁹ generatiua subto ⁊ rõne distare videbit̃ ab ipso generante.

¶ Solutio. Sicut dicit Auicẽna in vltimo libri sexti de naturalibus ab anima que est in toto corpore virtus generatiua emanat in organum generationis que virtus influit semini virtuteꝫ generationis que generat membra ſm vnãquãq̃ virtutem congruam actioni illius: ita ꝙ vnũquodq̃ membrum sit aptum ad recipiendum virtuteꝫ propriã que apparet in eo. ⁊ ſm hoc dicimus ꝙ virt⁹ generatiua prima que est pars vegetabilis anime est in generãte ⁊ in animalibus quidẽ sicut habet in determinato organo generationis. in plãtis autem in quibus ſm omnem partem est vis impregnans ⁊ impregnata non habet determinatum situm sed est in toto corpore plante: ⁊ huius cã patebit infra. Sed in semine est vis generatiua causata ab illa que nec anima est nec pars anime lꝫ actione anime operetur. ¶ Ad primũ ergo dicendum ꝙ descindere semen a superfluo quarte digestionis actus est generatiue prime: que pars anime est. ⁊ hoc tam in animalibus q̃ in plantis. Sed generatiue secũde que est in semine non est actus ille quia aliter semẽ a semine descinderet̃. ¶ Ad aliud dicẽduꝫ ꝙ semẽ est duplex. s. materiale ⁊ effectiuum quod tamen effectiuuꝫ pars est materie ſm subiectũ primum in quo saluatur ⁊ primum. s. materiale descinditur a femina per attractum sanguinis menstrui vel alicuius humoris qui est loco eius. Secundũ aũt scilicet effectiuuꝫ descindit̃ a viro in omnibus animalibus de quibus est masculus ⁊ femina. Sicut autem dicit pħus Tex. cō. 21.
in 10° metaphysice. masculinũ ⁊ femininum accidũt omnibus animalibus: sed in libro de animalibus excipit quoddam genus piscis in quo nõ est vnq̃ visus masculus ⁊ hoc necesse est contingere propter similitudinem partium illius piscis. quando enim corpus animatum omnino est simile in partibus vel minimam habet diuersitatem tunc superfluum cibi ab vltima digestione accipit virtutem ad profe-

rendum tale corpus ⁊ nõ est necesse vt a virtute organi specialis recipiat aliquẽ influxũ vltra hec. ⁊ ideo cũ organa generationis influẽtia virtutẽ specialẽ superflue quarte digestionis faciãt distinctionẽ maris ⁊ femine nõ erit in tali animali distinctio sexus. ⁊ ideo dicũt quidã phi experimẽtatores ꝙ hoc genus piscis est anguilla in qua nunq̃ apparuit masculus vel femina. ¶ Ad aliud dõm ꝙ femina nõ solum generat in se ex semine alio qd est effectiuũ: sed tamẽ ex semine ꝓprio qd est materiale. ¶ Ad aliud dõm ꝙ sicut corpus organicũ diffinit̃ in cõparatione ad aiam: ⁊ aia diffinit̃ in cõparatione ad corpꝰ organicũ: ita diffinit̃ passiuũ ad efficiens ⁊ efficiẽs ad passiuũ. ⁊ similiter femininũ ad masculinũ: ⁊ masculinũ ad femininũ. Sunt eñi ad idez operantia vnũ effectiue: ⁊ alterũ materialiter. Et cũ illud ad qd operantur sit finis diffiniẽt̃ ambo per idez. ⁊ q̃ illud vnius rõnis est per qd diffiniunt̃ nõ omnino sunt equiuoca virtus generatiua in masculo ⁊ virtus generatiua in femina ⁊ per ꝯsequens nec etiã vegetatiua erit equiuoca in illis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ decisio seminis est in plãtis. decisio eñi semine in genere generata est separatio quedã nutrimenti a cibo qd est natũ sustinere indiuiduũ in quo separato per generationez saluat̃ species. talis aũt separatio fit in plãta: q̃ id vnde fit generatio separat̃ ab eo qd est cibus maxime ad sustentationẽ corporis plãte. Sed verũ est ꝙ planta nõ eijcit semen extra se. ¶ Uel dicat̃ melius ꝙ in planta est duplex generatio. quarũ vna est per quã ad ipsam plãtam generantẽ reddit iuuẽtus eius: ⁊ in ista generatione generatũ semper est pars generantis ⁊ ideo ista fit de nutrimẽto ipso ipsius plãte. ¶ Alia est generatio plante similis in specie per quã non saluat̃ nisi species plante ⁊ non indiuiduum ⁊ hoc fit per semen decisum a nutrimẽto ⁊ extra plantam proiectum sicut patet in nucleis ⁊ fructibꝰ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ decidere semen est separare ipsum a nutrimẽto ⁊ influere ei virtutem generatiuam materialẽ vel effectiuam qui influxus fit a generatiua que vel est in toto corpore generantis vel in organo speciali. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in plantis sine dubio multiplex est generatio hoc est multorum ⁊ hoc cõtingit propter qualitatẽ ⁊ similitudinez corporis plante in partibus. ⁊ hoc enim accidit ꝙ nutrimẽtum qd est aptum nutrire partem vnam est etiam aptum nutrire partẽ alteraz. ⁊ ex hoc iterũ contingit ꝙ nulla differẽtia est inter humidum radicale et humidum nutrimẽtale in ipsis. Et ex hoc ꝯtingit vlterius ꝙ ex humido nutrimentali põt esse generatiua partium in plãtis: cuius signũ est ꝙ partes eiꝰ abscisse recrescũt quod nõ fit in aialibus habẽtibus multaz diuersitatẽ in organis. Dicimus igit̃ ꝙ ex nutrimẽto in quo dominat̃ humidum aquosum qd est facile delectabile producunt̃ folia. Ex nutrimẽto v̊o in quo dominat̃ subtile terrenum bene cõmiscibile producunt̃ virge ⁊ surculi. ex illo aũt in quo dominatur subtile aereum cũ aqueo digestibili facile ⁊ maturabili generant̃ fructus ⁊ sic de alijs. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in plantis nõ est distinctio masculi ⁊ femine per sexum sed per ꝓprietates que ꝓprietates sunt formã speciei ⁊ figurã imprimere: ⁊ hec impressa recipere. ⁊ ideo ambe iste ꝓprietates adunant̃ in planta vna vt dicit phs in primo de vegetabilibus ⁊ plantis: calidi tñ ⁊ sicci est imprimere ⁊ quasi sigillare formam ⁊ figuram. calidum enim est penetratiuũ ⁊ siccum terminatiuũ. ⁊ cuz hec sint vbiq̃ in planta proprietas masculi vbiq̃ erit in planta. Proprietas autem femine super frigidum ⁊ humidum: ⁊ humiduz est figure ⁊ speciei receptiuũ. frigidum v̊o per coagulationem humidi aquosi eorũdẽ est retẽtiuum. ⁊ iste proprietates similiter vbiq̃ sunt in planta.

In plantis est duplex gnõ.

Et ideo dicit phs ꝙ planta vbiq̃ est impregnans ⁊ impregnata. Qd aũt non distinguit̃ sexus in plantis hoc est propter equalitatez corporis plante in partibus. Ex hoc enim contingit ꝙ nutrimẽtum assimilatum parti vni est etiã assimilatum alteri. ⁊ assimilatum parti: est etiam assimilatum toti. ⁊ quod est potẽtia pars est potẽtia totum. ⁊ cum nutrimentum in plãta vbiq̃ sit potẽtia pars vbiq̃ erit potentia totum: ⁊ sic vbiq̃ generatio. Qꝫ aũt idẽ sit in plãta humidũ nutrimẽti ⁊ humidum generationis patet per experimentum: q̃ partes abscisse recrescũt qd nõ fieret si esset humidum diuersum. ⁊ ideo cum ad humidum nutrimẽti nõ exigat̃ distinctio sexus sed tñ calor agens cum virtute anime

Propter qd i plãtis nõ ẽ distinctio sexus.

⁊ virtute celesti etiam ad generationẽ plante non exigit̃ nisi calor agẽs cuz virtute aĩe ⁊ celi. ⁊ hoc est qd dixit Lotineon ꝙ oĩum vegetabiliũ terra est mater ⁊ sol pater. ¶ Ad aliud dõm ꝙ distinctio maris ⁊ femine duplex est. s. per ꝓprietatem ⁊ sexum. per sexum est in aialibus. per ꝓprietatẽ autez in plãtis. ⁊ hoc est ideo ꝙ anima sensibilis diuersas hꝫ virtutes ⁊ operationes ꝓcipue vbi perfecta est: ⁊ idõ exigit magnam diuersitatẽ partiũ in corpore quo vtunt̃ vt organo in illis virtutibus ⁊ operationibus. ⁊ cũ talia sint difficilioris generationis ꝺm naturam contingit ex hoc ꝙ nutrimẽtum assimilat̃ parti vni non est assimilatum parti alteri. ⁊ qd est assimilatum parti non est assimilatum toti. ¶ Ulterius qd est potẽtia pars non est potẽtia totuz. ⁊ q̃ species nõ saluat̃ nisi in eo qd est potẽtia totum opꝫ talia habere speciale organum in quo sit virtus aĩe que trahat partem cibi a toto corpore ⁊ faciat ipsum potẽtia totũ vel materialiter vel effectiue vt supra diximus. ⁊ distinctio horum organorum facit distinctionem sexus in aialibus. ⁊ hoc patet ex hoc q̃ si sunt aialia similia in partibus quorum facilis est generatio ⁊ ꝓcipue que non sunt completa in numero sensuuz. multa eorum generant̃ ex putrefactione ⁊ virtute stellarum vt dicit Aristo. in libro de aialibus. ¶ Ad aliud dõm ꝙ perfectiorem habẽt generationẽ animata q̃ȝ inanimata tam ex parte agẽtis q̃ȝ ex parte materie. ex parte agẽtis: q̃ in illis agit qualitas actiua sicut calidum ⁊ frigiduz tñ. in istis autem non sufficit hoc sed cum calore oportet addere virtutẽ anime ⁊ virtutẽ celi. ex parte materie v̊o quia illa generãdo ꝑparant materiam. In istis aũt oportet esse materiam ante preparatam. ꝙ v̊o illa non generãt de sua substantia huius causa est: q̃ homogenea sunt ⁊ in homogeneis nihil est qd sit in potẽtia ad formam sed totum est in actu. in animatis autẽ sunt quedam partes potẽtia ⁊ quedam actu. nutrimẽtum enim assimilatum est pars potẽtia ⁊ non actu: ⁊ cuz generatio fiat ex potẽtia ente ⁊ nõ actu in his que sũt animata debet fieri generatio ex talibus partibus. in illis aũt que non sunt aiata nõ põt fieri: q̃ omnes partes eoꝝ sunt actu: ⁊ ex ente actu nõ fit generatio ⁊ ideo oportet ꝙ generẽt speciem suam super naturam alienã qd est extra ipsam. ¶ Ad aliud dicẽdum est ꝺm supradicta ꝙ prima virtus generatiua que pars anime est in organo est ⁊ in generãte. ⁊ hinc est actus ille primus qui est decisio seminis. Sed ab hac virtute influxa est alia virtus in semen cuius est cõuertere substãtiam seminis in similitudinẽ speciei primi. generãtis ⁊ iste est actus secundus ⁊ virtus hec non est in generante sed in semine per hoc patet solutio ad vltimum.

¶ Queritur quid generatur.

Tertio querit̃ quid generatur ⁊ ex quo. Et hic occurrit illa disputatio. Utꝝ aia sit ex traduce quẽadmodũ dixit Apollinaris quidã hereticus. Et vtrũ aia sit in semine sicut videt̃ dicere quidã phs. Et vtrũ aia sit per creationem ⁊ infusionẽ vt per actũ nature qui est generatio: ⁊ si hoc vniuersaliter querẽdum est de omni anima vtrum de anima humana. ⁊ si specialiter de aia humana que infundendo creatur tũc assignãda erit huius ratio. ¶ Dicit igit̃ Apollinaris vt refert Gregoriꝰ nicenus libro de homine. aiam ab animabus generari sicut corpora a corporibꝰ. ꝓuenire enim aiam ꝺm successionẽ primi hominis in eo q̃ ex illo sunt oẽs ꝺm corporalẽ successionẽ nec subiacere aias vt primogenitas neq̃ nũc creari. ¶ Et huiꝰ ponit talẽ rõnẽ q̃ si dicat̃ ꝙ aia creat̃ a deo erit deꝰ cooperator adulteroꝝ. pueri eteni illi ex his gñant̃. ¶ Alia rõ sua est hec q̃ requieuit deꝰ ab oibꝰ opibꝰ suis que ceperat facẽ. g̃ nũc nõ creat aias sed per gnõnẽ fiunt. Ista etiã disputatio multũ tãgit̃ ab Augustino super Geñ. ad lr̃az. ¶ Et vna rõ que potissima vr̃ talis est: q̃ fides catholica supponit ꝙ pueri trahunt peccatum originale a parẽtibus. subiectũ aũt ꝓpriũ peccati nihil aliud est nisi aia. Cum igit̃ peccatũ trahunt ex traduce videt̃ etiã aiam trahere ex traduce ⁊ ita anima filij descindit̃ ab aia parẽtũ. ¶ Itẽ omne qd in primo sui essendi principio imaculatũ est cõmaculationẽ videt̃ hẽre ex suis principijs primis. aia est huiusmodi. g̃ cõmaculationem ex suis principijs primis hẽre videt̃: sed a deo non põt hẽre vllam cõmaculationem. ergo deus non erit proximum principiuz

aie.⁊ ita erit aīa ex traduce.¶ Itez omne qđ ↄsequit̃ actus alicuius efficiētis per eē causat̃ ab illo efficiēte. Anima rō/nalis semper ↄsequit̃ actū gñationis qui est actus parentū gñantiū.g̃ per esse causat̃ a parētibus gñantibus.maior ꝓ/bat̃ per diffinitionē efficiētis q̄ꝛ efficiētis est vt dicit Boe⁹ qui mouet ⁊ operat̃ ad hoc vt aliquid fit.minor pate sensu. ¶ Sed cū questio nr̄a sit de omni aīa ⁊ nō tm̄ de aīa rōnali querūt qdā ꝓbātes ecōtrario nullā aiam esse nisi per infu/sionē nec vegetabilē nec sensibilē neq3 rōnalē adhibētes sue opinioni has rōnes. Dicit Auicenna cū creat̃ mã corporis cū sit dignū fieri instrumentū aie:⁊ eius regnū:tūc causa se/parata que solet dare vnāquāq3 aiam creat aiam.g̃ vt aias creet ⁊ sine corporibus quibus ꝓpria sit:creatio vnius ⁊ nō alterius ipossibilis est.ex hoc accipit̃ φ aīa creat̃ a deo sed nō creat̃ nisi corpore organizato eo φ vni corpori debeatur vna ⁊ alteri alia.¶ Itē Auicēna in 7° de nālibus dicit acci/piendo aiam hoc est aptitudinē istrumēti comitat̃ q̄ꝛ creat̃ a causis separatis id qđ est aīa.hoc aūt nō ↄuenit in aīa tm̄ sed in oibus formis habētibus initiū quare esse nō p̄ponde rat super earū nō esse nisi q̄ꝛ mã acceptior est quātū ad illas ⁊ dignior illis.s.recipiēdis.¶ Ex hoc iterū accipit̃ φ nō so/lū aīa sed ois forma est per creationē vel infusionem prime cause.¶ Itē ibidē.attribuens esse aie nō est corpus nec cor/poralis virtus sed est sine dubio essentia existēs nuda a ma terijs ⁊ mēsuris.¶ Itē ibidē in cap° de diluuijs que nume rant̃ in Thimeo Platonis.dator formarum dat virtutes agentes ⁊ matrix facit ad meliorationem.φ eniz matrix sit largiēs causas nō est sentētia Peripatheticoꝝ sed forme ⁊ virtutes substātiales veniūt a p̄ncipijs intrāsmutabilibus eternis.¶ Itē Aristo.in ii° de causis ꝓprietatū elementoꝝ dicit φ in habitatoribus climatis p̄mi qđ est ꝓpinquius li nee eq̄litatis hoc est eqnoctiali ꝓpter assiduā fixionē mot⁹ solis accidit siccitas ⁊ minorat̃ in eis frigiditas ⁊ humidi/tas:quare calefiunt matrices mulierū eaꝝ ⁊ cōmunicāt eis nigredinē corpoꝝ ⁊ crispitudinē capilloꝝ qđ est q̄ꝛ aqua vi/ri qñ cadit in mulierē decoqt eā matrix caliditate sua ⁊ cō/miscet̃ aqua illa cū sanguine matricis donec fit frustū.dein de format̃ ⁊ fit in ea spiritus vite iussu dei.¶ Itē in libro de motu cordis. Inest semē vite p̄ncipiū qđ extrinsecis qdem amminiculis trahit̃ ad actū mixti.igit̃ ad vegetationē p̄mi ↄtinētis beneficio exterius indurata vaporē ingenitū exha lare nō permittūt:que si in spiritū ↄsequunt̃ habile fit corp⁹ aiatū necessario.huius enim mixture a summo oium crea/tore sunt ⁊ statim aīa infundit̃.¶ Item in 2° Machabeoꝝ cap° 7° dicit mater filijs suis. Nescio quō in vtero meo cō/paruistis.neq3 enim ego spūm ⁊ aiam donaui vobis:⁊ vitā in singuloꝝ mēbra.nō ego ipsa pepigi sed mundi rector:qui formauit hois natiuitatē.quicūq3 oium adinuenit originē spūm dedit vobis:q̄ꝛ reddet ⁊ vitā sicut nūc ꝓpter ipsius le ges vosmetipsos despicitis.¶ Sunt etiā rōnes ꝓ hac par/te facientes vt videt̃.dicit enim ph̃s in 6° topicoꝝ φ eadez est ratio aie ⁊ ois aie.si igit̃ vna aīa est per infusionē erit ois aīa per infusionē.sed p̄me cause p̄moꝝ vegetatiuoꝝ ex pri/moꝝ aialiū ⁊ primi hois sunt date per creationē:g̃ ⁊ omnes aie.¶ Preterea ex principijs nālibus sic ostēdit̃ in mã que est subm gnōnis ⁊ corruptionis in corporib⁹ aiatis nō vide mus agētia ⁊ patiētia nisi q̄litates p̄mas elemētales.haruz aūt nō est nisi duplex effectus.aut.n.vna est agēs ⁊ altera pa tiēs.tūc.n.agēs vincēdo patientē trāsmutat eā ad seinuicez sicut in gnōne elementoꝝ.Aut ambe sūt agētes ⁊ patiētes: ⁊ tūc vtraq3 remittit alterā ⁊ ex eis non ꝓducit̃ nisi effectus mixti. Aīa v̇o ⁊ quelibet pars forme substātialis compositi nec est simplex elemētū nec mixta tm̄ ex elementis.g̃ nō cā/tur ab illis.¶ Si forte diceret̃ φ cātur a forma substantiali que est in agēte. Contra hoc est:φ forme substantiales nec actiue nec passiue sunt. Si enim essent actiue ⁊ passiue tunc ea que habēt formas substātiales qñ appropinquarent sibi inuicez corrūperent se per actionē forme substātialis.⁊ hoc nos nō videmus.g̃ nō pōt dici φ causent̃ a formis substan tialibus cuz ille nec actiue nec passiue sunt.⁊ iste sunt rōnes Theodori ⁊ Auicēne.¶ Itē nihil agit vltra spēm suā.g̃ ca/lidū frigidū humidū siccū que sunt in mã nō agūt nisi simi/lia sue speciei.sed forma substātialis ⁊ aīa precipue nō sunt de speciēb⁹ illarū qualitatū. Qđ ꝓbat̃ sic.nā forme substā/tiales nō habēt ↄtrariū.ille aūt qualitates habēt ↄtrariū.g̃ aīa ⁊ forme substātiales nō fiunt nec agunt̃ ab illis. Cū igit̃ nihil sit actiuū ⁊ passiuū in natura nisi calidū frigidū humi dum vel siccū:nulla forma substantialis ⁊ p̄cipue aīa fiet ab illis principijs naturalibus. Si v̇o diceret̃ φ aliqd pōt age re vltra spēm suā.ꝓbat̃ φ nō.q̄ꝛ si in specie agētis nō termi naret̃ actio tūc nō esset ratio quare in aliquo terminaret̃ ⁊ sic ꝓcederet̃ in infinitū.¶ Preterea actio ⁊ passio sunt in/ter ↄtraria.g̃ tādiu durat actio agentis q̄diu est ↄtrariū in patiēte:sed suscepta specie agētis nō est vltra ↄtrariū in pa tiente.g̃ tūc terminat̃ actio:⁊ sic videt̃ sequi qđ prius cōclu sum est.¶ Item principiuz in naturis est φ nō ex substātijs fiat substātia.cū g̃ qualitates prime sint nō substātie ex ipsis nō fierēt forme substātiales.g̃ multo magis nec aīa.¶ Itez dicit ph̃s φ nihil erit in actum nisi per illud qđ est in actu.⁊ 9° met.t.c.15 ꝓbat̃ sic.si enim det̃ φ exit in actū per id qđ est in potentia tūc nō exibit in actū nisi per id qđ est in potētia illa. A poten tia v̇o nō pōt esse nisi potētia.⁊ ita accipiēdo potētiam acci/piet actū qđ est ipossibile.¶ Preterea accipiēdo potētiam habebit duas potētias qđ est superfluū in natura.¶ Itē de potētia educēte aliā potētiā esset similis questio quid edu/ceret eaz.hoc enim esset in actu vel potētia.⁊ si esset in actu tūc verificaret̃ propositio videlicet φ nihil educit̃ in actum nisi per hoc qđ est in actu. Si aūt esset in potētia tūc de illa esset questio per quid educeret̃.⁊ sic iret̃ in infinitum.g̃ hec erit ꝓbata.s.φ omne qđ educit̃ in actū educit̃ per id qđ est in actu. Illud igit̃ educēs aut est in materia generabiliuz ⁊ corruptibiliū.aut extra. Si est in materia tūc de ipsa eadez erit questio qd ipsum fecerit in materia.nulla enim forma est in materia generabiliū ⁊ corruptibiliū nisi facta ⁊ gene/rata:⁊ deficiēte illo iterū eadē erit questio Utrum sit in ma teria vel extra ⁊ ibitur in infinitū nisi det̃ aliqd existēs extra materiā educēs materiā in actū.g̃ videtur φ omnes forme substātiales sint a datore formarū qui est forma nuda a ma teria ⁊ mēsura materiali.¶ Amplius.omne qđ est nō defi/ciens ⁊ inquietū semper reiteratū s̃m vnū modū necesse est reducere illud ad principiū imobile eternum.generatio for marū substantialium ⁊ p̄cipue anime est talis.g̃ necesse est ipsam reduci ad principiuz imobile ⁊ eternum qđ est deus. maior patet ex hoc φ agēs quādoq3 ⁊ quādoq3 nō nō potest esse causa essendi semper eodē modo. Minor probat̃ sic ex hoc φ cursus generationis ad formā substātialē semper est eodē mō.¶ Amplius.si prime qualitates facerent formas substātiales tūc vbi eēnt potētiores efficacius efficerēt eas. sed in simplicib⁹ vt scribit̃ in fine de sensu ⁊ sensato sunt po tētiores q̄3 in mixtis.g̃ potius facerēt ibi aias q̄3 in mixtis. ¶ Amplius in rōnibus ita est φ differētie specifice potesta/te oēs sunt in genere ⁊ nō educunt̃ de ipso genere per virtu tem aliqam que est in genere:sed potius per intellectū vir/tutem generis distinguētē per differētias oppositas.g̃ simi liter erit in naturis φ forme substātiales que potētia in ma teria sunt non educunt̃ ex ipsa per virtutem aliquaz que est in materia:sed per lumē intelligētie separate que est causa prima illustrās oia sua causata per dationē formarū substā/tialiū.¶ Item hoc etiam videt̃ velle dicere ph̃s in 2° phy/sicoꝝ.ibi enim assignādo differētiam inter metaphysicuz ⁊ Tex.cō.26. physicum dicit φ metaphysicus nullā formam separataz a materia cōsiderat.sed physicus lz consideret aliquā que est in materia non tamē ex materia sed est separata a materia sic dicēs.physicus est circa hec que sunt separate quidē spēs in materia.homo enim hominem ex materia generat ⁊ sol. Quomodo aūt habeat se hic separabilis ⁊ quid sit ph̃le pri me opus est determinare. Ex hoc accipit̃ φ homo ⁊ sol ge/nerant id qđ est in homine ex materia:⁊ nō generant aiam rōnalē que est substātia separata a materia sed est a substā/tijs perpetuis in generabilibus ⁊ in corruptibilib⁹ de qui/bus pertinet ↄsiderare ad primū ph̃m.¶ Si forte diceretur queadmodū Aristo.vult dicere φ aīa vegetabilis ⁊ aīa sen sibilis sunt in semine sed non aīa rōnalis.¶ Cōtra hoc sic obijcit̃.aīa vegetabilis ⁊ aīa sensibilis nō p̄nt accipi nisi tri bus modis.s.in genere specie ⁊ virtute que potētia vocat̃. Si igitur est in semine erit ibi s̃m aliquem istorum modo/rum. Non primo modo:q̄ꝛ aīa accepta vt genus nō est nisi in intellectu ⁊ nō habet subiectū determinatum in natura.

Rōnes tenen tiū nullā aiaz eē nisi per isu/sionem.

similiter nec scḋo mō. Anima enī accepta per spēm est sub͞a
dans esse ⁊ rōnē ei in quo est sicut supra habitū est in diffini
tione. ⁊ ẜm hoc semē in quo esset aīa vegetabilis esset plāta
⁊ illud in quo esset sensibilis eēt aīal qḋ pʒ eē falsuʒ. ¶ Pre
terea aīa sic accepta est actus corporis physici organici po/
tentia vitā habētis. Cū igit̄ semē nō sit tale corp⁹: nō erit in
ipso aīa per hūc modū. Similiter nec 3° mō: qꝛ virtus que
est in potētia aīe est de ꝯsequentib⁹ ẜm nām spēm aīe. ⁊ iō si
nō est in semine aīa aliqua ẜm spēm: nō erit in aliq̄ virtute
eius. ¶ Itē corrupto sub͞to alicuius de necessitate corrūpit̄
forma sub͞alis que est in ipso. sed qcqd est in semine mouet
ad seminis trāsmutationē ꝗ per ꝯn̄s ad seminis corruptio
nem. si ꝗ aīa vegetabilis ⁊ sensibilis essent in semine moue/
rent ad sui ipsius corruptionē qḋ falsum est. qꝛ ẜm nām ni/
hil mouet ad corruptionē sui. ¶ Itē det̄ ꝙ aīa que est in se/
mine generat aīam. aut ꝗ gn̄abit eādē aīam. aut aliam. Si
eandē: tūc idē generat seip̄m qḋ est īpossibile apud oēm na
turā. qꝛ sic idē esset ⁊ nō esset simul qꝛ generās est ⁊ qḋ gene/
rat̄ nō est. Si aūt generat aliā. aut saluat̄ cum illa generata
aut perit. Si p̄° mō tūc due aīe eiusdē speciei existētes erūt
in eodē corpore. Si 2° mō querit̄ quo destruēte perijt ⁊ nō
erit facile assignare rōnē etiā volētibus fingere. ¶ Iteʒ ars
imitat̄ nām. sed in arte faciēs est oīno extra mām in quam
inducit formā artis. ꝗ ⁊ in nā faciēs formā substātialē oīno
erit extra mām. Cum igit̄ semē sit mā aīati ⁊ aīa forma sub
Tex. cō. 24. stantialis faciēs aīam nō erit in semine. ¶ Itē phs assignat
differētiā inter mechanicū architectū ⁊ vsualē in 2° physi/
coꝝ hanc. s. ꝙ architectus ꝯsiderat mām super quā pōt idu
cere formā artis vt faber ferrū ⁊ es ex qbus facit gladium:
qm̄ nō pōt facere ex lana ⁊ lino. vsualis aūt nō ꝯsiderat ma
teriā sed vtit̄ ea tanq̄ꝫ p̄parata ab architecto vt miles vtit̄
gladio. Et simil̄r se habent factor frenoꝝ ⁊ equester. Et ex
hoc pʒ cū similitudo sit inter artē ⁊ nām ꝙ nō est eiusdē vir/
tutis in specie facere aliqd ⁊ vti eo. Cū igit̄ aīe aīalis ⁊ plā/
te sit vti corpore organico nō erit eiusdem facere ip̄m. ꝗ aīa
nō est in semine existēs vt facit corpus organicū vel aīam. ⁊
iste rōnes sunt ad hoc ꝙ necesse sit ponere datorē formaruʒ
Rōnes ꝑipateticoꝝ in oppositum. vt posuerūt Plato Auicenna Theodorus ⁊ alij sequentes
eos. ¶ Sed qꝛ Aristo. phia vadit in cōtrariū ponamus rō/
nes eius sic. Omne transmutās mām ẜm sub͞am necesse est
ꝙ ꝯiunctū sit illi. illud qḋ facit formā sub͞alem ẜm mām est
trāsmutans mām ẜm sub͞am. ꝗ necesse est ꝙ ꝯiunctū sit illi.
Tex. cō. 75. Maior ꝓbat̄ ex eo ꝙ inter agens ⁊ patiens nō pōt esse me
Tex. cō. 10. et infra. diū sicut ꝓbat̄ in p̄° de gnōne ⁊ corruptione ⁊ in 7° physico/
rum. Minor ꝓbat̄ ex hoc ꝙ nulla est alia trāsmutatio sub/
stantialis que dicit̄ generatio nisi factio forme super mām.
¶ Item cause separate agētes aut agunt per motū corporū
naturalē aut per se. Si primo mō tunc nullā formā inducūt
super māʒ nisi per motus illoꝝ corpoꝝ: ⁊ sic ex illa mā gene/
rantiū ⁊ corrumpentiū nō mouent̄ imediate nisi per calidū
⁊ frigidū humidū ⁊ siccū inducerent̄ forme substātiales ꝓri
me. Si v̊o agerēt per se tunc omnis actio eoꝝ erit ẜm mo/
dum substantie agētis. substātia aūt agēs per se est separa/
ta a mā: ꝗ forme sic facte ab eis nō erūt ꝯiungibiles māe ge
Tex. cō. 38. nerabiliū ⁊ corruptibiliū ⁊ sic nihil ꝓsunt ad generationeʒ.
¶ Itē ꝓbat̄ in 2° de celo ⁊ mūdo ꝙ semper potētia mouen
tis ꝓportionet̄ potentie mobilis ⁊ ecōtra. ꝗ mobile incorru
ptibile erit mouēs incorruptibile per ꝓrimū: ⁊ corruptibi/
le erit mouens corruptibile. generabilia aūt ⁊ corruptibilia
corrumpunt̄ omnia de necessitate tempore determinato. ꝗ
ẜm substantiā nō mouent̄ a motore incorruptibili ꝓrimo.
ergo nec a causis separatis: qꝛ ille substātie oēs sunt icorru/
Tex. cō. 56. ptibiles. ¶ Item causa vno modo se habens ẜm naturā nō
pōt esse causa ꝓrima diuersimode se habētiū vt ꝓbat̄ in 2°
de generatione ⁊ corruptione. Cū igit̄ substātie separate in
se vno modo se habeant nō erunt cause diuersimode se ha
bentiū: oīa aūt gn̄abilia ⁊ corruptibilia ẜm suas formas di
uersimode se habēt ẜm esse ⁊ non esse. ꝗ cause separate non
erunt cause ꝓrime illoꝝ. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ per se nō creāt
formas sed per motum superioꝝ ⁊ per motum elementoruʒ
tunc redit̄ ad ꝓpositum. qꝛ bene concedit̄ ꝙ cause separate
sunt prime cause agētes in nām sed nō ꝓrime faciētes for/
mas substantiales generantium ⁊ corrumpentium. ¶ Iteʒ
mutationis perpetue siue mot⁹ nō perpetui nō pōt esse ea/
dem causa agēs ꝓrima: qḋ pʒ ex hoc. qꝛ cū tm̄ ꝓportionet̄
cause ꝓrime ẜm nām oporteret ꝙ perpetuū ⁊ nō perpetuuʒ
ꝓportionarent̄ eidē ẜm nām qḋ nō pōt esse. Inde ꝓceditur
sic. motus celestiū est motus perpetu⁹. generatio v̊o cuiusli
bet rei nō est perpetua. ꝗ ẜm nām nō sunt ab eodē agēte ꝓ/
rimo. Si forte dicat̄ ꝙ etiā generatio est inquieta ⁊ infinita
vt ꝓbat̄ in 2° de gn̄atione ⁊ corruptione nihil est ad ꝓposi/ Tex. cō. 55. et infra.
tum. qꝛ illa infinita est ẜm successionē oīum gn̄abilium. nos
aūt querimus de cā agēte ꝓrima huius forme gn̄abilis vel
illius. ¶ Preterea infinitatio gn̄ationis per successionem
nō est imediate ⁊ ꝓrime a causis separatis sed per motum
celestiū corpoꝝ ⁊ elemētoꝝ. Propter qḋ etiā gn̄ationis ꝯti/
nuatio assimilat̄ ꝯtinuationi soni in cithara in qua nō ꝯti/
nuat̄ sonus in vna chorda vel duabus vel tribus sed in oī/
bus. sicut quādo nō sonat vna tūc sonat alia. ¶ Itē in supe/
rioribus videmus ꝙ lʒ oīa sint incorruptibilia ẜm nām nec
sint in potētia nisi ad vnū tm̄ tamē ꝓpter diuersitatē motus
localis in eis nō pōt esse motor ꝓrimus. ꝗ multo minus in
inferioribus que diuersitatē habēt a superioribus tā in mo
tu q̄ꝫ in substātia erit idem agēs ꝓrimū. ⁊ sic in inferiorib⁹
nō sunt forme separate vel substātie facientes formas ꝓri/
me. ¶ Preterea specialiter de hoc qḋ est de proposito. s. de
infusione aīe obijcit̄ sic. ¶ Quicquid est causa efficiēs gene
rationis hoc agēdo inducit formā substātialē. semē est cau/
sa efficiēs gn̄ationis. ꝗ agēdo inducit substantialē formaʒ.
Forma aūt substantialis est aīa: ꝗ agēdo inducit illā. Pri/
ma ꝓbat̄ ex diffinitione efficiētis supra posita. secūda scri/
bit̄ in 2° physicoꝝ. ¶ Iteʒ quicquid mouet ⁊ operat̄ ad hoc Tex. cō. 29. et 28.
vt aliqd fiat ⁊ quiescit facta illa operatione sua includit il/
lud vt finē. semē in gn̄atione aīatoꝝ mouet ⁊ operat̄ ad hoc
vt ducat̄ aīa in corpus organicuʒ: ⁊ illo facto qescit. ꝗ est cā
efficiēs gn̄ationis aīatoꝝ ẜm formā que est aīa. p̄ma ꝓbat̄
per diffinitionē agētis. 2ª scribit̄ in 16° de aīalibus vbi dr̄ ꝙ
semē facit hoc in sanguine mēstruo quod coaguluʒ in lacte.
¶ Preterea videt̄ ꝙ aīa sit in semine. dicit̄ enī in 2° de aīa Tex. cō. 37.
ꝙ nihil alit̄ nisi qḋ vitam hʒ ⁊ aīam. embria ꝯcepta alunt̄. ꝗ
habēt vitā ⁊ aīam. Si nō credit̄ p̄me ꝓpter auctoritatē tūc
ꝓbat̄ per supradicta vt supra habitū est: ꝙ vti cibo act⁹ est
nutritiue potētie que est pars aīe vegetabilis. Simil̄r scḋa
scribit̄ exp̄sse in multis locis libri aīalium. similiter in p̄° de
somno ⁊ vigilia dicit̄ ꝙ embria qescūt in matricib⁹ qnque
mēsibus ꝓpter multum fluxū nutrimēti in superiora. ¶ Si
aūt nō crederet̄ hoc tūc sic ꝓbat̄. oē qḋ accipit augmentum
absq̄ꝫ hoc qḋ rarificat̄ in sub͞a necesse est ꝙ hoc fiat per nu/
trimētū additū sibi. semina accepta sic augent̄. hoc ꝗ fit per
nutrimētū additū sibi: ⁊ sic sequit̄ ꝙ habent vitam ⁊ aīam.
¶ Item in p̄mo de somno ⁊ vigilia dicit̄. manifestū est ꝙ ne
cessariū est aīali cū subm̄ hēat p̄mū alimentū suscipere atq̄ꝫ
augmētū. sed semina ꝯcepta suscipiūt alimētū ⁊ augmētuʒ
vt ꝓbatū est. ꝗ habēt sensum. ⁊ p̄us ꝓbatū est ꝙ habēt aīaʒ
vegetabilē: ꝗ habēt sensibilē aīam ⁊ vegetabilē. ¶ Itē virt⁹
formatiua organoꝝ est virtus aīe in semine. ꝗ in semine est
virtus aīe. sed virtus aīe nō est sine sub͞a aīe. ꝗ in semine est
sub͞a aīe ⁊ virtus eius. p̄ma ꝓbat̄ per Auicēnaʒ qui dicit ꝙ
p̄mū qḋ emanat ab aīa vt sperma est semē ⁊ virtus gnōnis
qua gn̄at mēbra ẜm vnāquāq̄ꝫ virtutē ꝯgruā actioni illius.
¶ Preterea ꝯstat ꝙ semen agit ⁊ mouet in gn̄atione. aut ꝗ
p̄ncipiū motus huius est in semine. aut extra illud. si extra
illḋ querat̄ in quo. Si dicat̄ ꝙ in matrice hoc erit ꝯ̄ Auicē.
q dicit ꝙ matrix nō facit nisi ad meliorationē. ⁊ ꝙ in ea non
est nisi virtus formatiua. ¶ Preterea ad ꝓpositū nō erit:
qꝛ nos loqmur hic gn̄aliter de vegetabilib⁹ aīalib⁹. ⁊ ꝯstat
ꝙ semina plātarū nō ꝓijciunt̄ in matricē a mā. ꝗ opʒ ꝙ pri/
cipiū huius actionis sit intra semē ip̄m. Aut ꝗ ipsa est cali/
dū aut frigidū. aut aīa vel corporea virtus vel incorporea.
Si corporea virtus tūc nō pōt esse frigidū qꝛ hoc nō est prin
cipiuʒ vite ⁊ gn̄ationis ⁊ motus sed potius imobilitatis vt
dicit Auicēna: nec calidū pōt esse. Illius eniʒ est alterare in
infinitū quousq̄ꝫ est cōbustibile ⁊ calefactibile vt dicit Arꝫ.
in 2° de aīa contra Empedocleʒ. ergo erit virtus incorpo/ Tex. cō. 41.
rea. virtus aūt incorporea non est nisi in aīa. ergo in semine
est virtus aīe. ⁊ cuʒ nulla virtutū aīe sit separata a sub͞a aīe
in semine erit sub͞a aīe. ¶ Preterea ponant̄ rōnes Aristo.
posite in lr̄a 16° lib° de aīalibus. quarum vna hec est quam

Capl'o primo in 2° d̄ gnōne aialiū i trāslatione Theodori, dicit sub his verbis volumus ingrere illud qđ facit mēbra in gn̄atione. Illud ğ aut est res extrinseca operatrix. aut ex spermate pars aie. Et dicere ꝙ est extrinsecus operatoꝛ q̄rūdaꝫ interioꝝ mēbroꝝ vel exterioꝝ corporis est falsum. qꝛ nō icipit mouere nisi ꝼm cōtactū. Et si nō posset mouere nō posset alterare. manifestū est ğ ꝙ in embrione est ista virt⁹. qm̄ si nō est in eo: necessario est distincta vel diuisa. ⁊ dicere ꝙ est res diuisa falsum est. ¶ Itē ꝓbat plꝰs ibidē ꝯñter ꝙ eadē aia facit corp⁹ que recipit ip̄m semē. Et rō sua colligit̄ ex hoc ꝙ mēbra corporis nō fiunt simul sed successiue. p̄mo coꝛ ⁊ postea alia. supponit ēt ꝙ qđlibet factū per nām necesse est habere formatorē ꝯiunctū sibi ⁊ intrinsecuꝫ. vis ğ formatiua cordis aut parit formationes cordis aut nō. Si parit tūc nō erit aliqđ formās cetera mēbra qꝛ illa formantur ex corde. Si v̇o nō parit: tūc eadē virtus que formauit vnū mēbrū ⁊ alterū formabit manēs post formatū mēbrū. ğ virtus formatiua manet post singula mēbra formata ꝯseruās ⁊ regēs illud qđ formatū est. qꝛ nō est alterius ꝯseruare ⁊ regere ꝙ̄ eius cui⁹ est formare. sed regere ⁊ ꝯseruare formatū est aie.

Tex. cō. 90. Qđ ꝓbat̄ ex hoc qđ dicit̄ in fine p̄mi de aia ꝙ aia ꝯtinet corp⁹ qua egrediēte corpus expirat ⁊ marcescit. ğ eadē erit formatrix mēbroꝝ. ⁊ sic eadem aia erit in semine ⁊ in corpore organizato. ¶ Itē plꝰs ibi dicit ꝙ aia est in semine sicut artificiatū in artifice. Si forte velit aliqs dicere ꝓpter hoc ꝙ embria ante ifusionē aie mouent̄ ⁊ crescūt ad moduꝫ plāte. qꝛ sicut plāte p̄parat̄ nutrimētum in terra ab extra ita in matre ab aia matris p̄parat̄ ꝯcepto nutrimēto. Et ex illo nutrimēto formant̄ mēbra sicut ēt post partū mater p̄parat nutrimētū iam nato. hoc est ꝯtra dictū oiuꝫ phoꝝ nālīū. Dicit eni Aristo. 16° de aialibus feminā dare mām ⁊ marē dare illud qđ creat. ¶ Itē cuꝫ exiuerit semē a masculo ⁊ intrauerit matricē mulieris frequētabit superfluitatē mūdaꝫ valde sanguinis mēstrui. ¶ Itē ibidē. sustētatio embrionis erit ex virtute maris que est in semine. ¶ Itē hoc nō tm̄ sensui sed rōni est manifestū: qm̄ ꝯceptū sustētat̄ ex semine maris. ¶ Itē ibidē manifestū est ꝙ mā est ex femina ⁊ p̄icipiū motus est ex masculo. ¶ Itē ibidē rectū est querere qōnem grauē dicēdo ꝙ si talis aia est in femina ⁊ superfluitas femine est mā qua de causa femina indiget mare ⁊ non generat per se sine mare. Causa ğ illius est qꝛ inter aialia ⁊ arbores est differētia sensus. ğ nō pōt esse manus aut caro vel aliud mēbrum nisi sit in eo aia sensibilis aut actu aut potētia. qm̄ simpliciter erit sicut mēbrū mortui. Si v̇o mas est factio illius aie quādo diuidit̄ mas a femina nō pōt femina per se generare aial. qm̄ virt⁹ est maris sicut narrauimus in qōne graui. ¶ Itē Auicenna in suo libro de aialibus 11° magnā ⁊ lōgā ponēs disputationē de alteratione Galeni ⁊ Aristo. sic dicit. In spermate est virtus maturatiua ⁊ informatiua ⁊ illa virtus erit potēs generare mēbra sicut est potēs generare ossa neruos ⁊ venas qm̄ generatio est impertinēs ad matricem. ¶ Itē ibidē. stultus est qui dicit ꝙ eodeꝫ mō operat̄ matrix sicut furnus in coctura panis. quia lꝫ matrix sit calidissima eius tm̄ superficies interioꝛ est humida valde ⁊ sua substātia. ⁊ iō nō est de sua nā assare aliq̄ꝫ substātiā. ¶ Item Auicēna in cap° de diluuijs que numerant̄ in Timeo Platonis oia ista gn̄ant̄ ex cōplexione elemētoꝝ ⁊ matrix nihil facit nisi retinere. ¶ Itē ibidē matrix nō facit nisi ad meliorationē ⁊ nō format.

Qōnis d̄cisio ex ꝓpria intentione. ¶ Solo. sine p̄iudicio alioꝝ nō discedimus a nostra positione quaꝫ supra posuimus in qōne de creatione. s. ꝙ forme oēs p̄ter aiam rōnalem potētia sunt in mā ipsa gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū. Et educunt̄ per actionem calidi ⁊ frigidi. humidi ⁊ sicci in cōmixtionē. de aia aūt sola rōnali dicimus ꝙ ipsa infundēdo creat̄ ⁊ creādo infundat̄ a p̄ma cā que est ipse deus gloriosus ⁊ sublimis. Dicimus etiā ꝙ aia plāte ⁊ bruti sunt in semine potētia nō actu ⁊ non potētia māli tm̄ sed potētia efficiētis ⁊ operantis. Sic autē nō est de aia rōnali que est aia hois que est creata ad imaginē dei. quare in sui substātia imaginē dei hꝫ. nec hꝫ efficientē nisi solū deū. in semine hois est virtus formatiua mēbrorum corporis humani qbus formatis per creationē infundit̄ aia a deo. quoꝝ oium rō patebit in solōne singuloꝝ obiectoꝝ. ¶ Dicit̄ ğ ad primū sicut dicit Gregorius nicenus respondēs Apollinari ꝙ in his qui in adulterio gn̄ant̄ ꝓuidētie rōnē relinq̄mus ignota nobis existēti. Si aūt opꝫ qđ ⁊ de ꝓuidētia qdē oino nouit deus qđ gignit̄ vel vite vel sibi ipsi vtile futurū. Et ꝓpterea ꝯcedit aiationē hāc fieri. sufficiēs aūt argumētū huius accepim⁹ illū qui fuit ex ea que fuit vrie Salomonē ⁊ a Dauid gn̄atū. Posset ēt dici ꝙ distinguēdū est opus nāe ab opere volūtatis. ¶ Adulterium malū est qꝛ est cōcubitus ipse: opus aūt nāe est formatio corporis ⁊ infusio aie quā operat̄ deus cooperando nāe nō est malū. ipse eni deus totius nāe motoꝛ est primus ⁊ iō debet nāe cooperari. ¶ Ad aliud est responsuꝫ supra q̄liter deus regenit ab oi opere qđ fecerat. ¶ Ad id qđ obijcit̄ de Aug̃ dōm ꝙ aia nō est ex traduce sed corpus qđ gn̄at̄ duplici corruptione corruptū est. s. passionis ⁊ vitij. ⁊ ex illa corruptiōe que est vitij dicit Aug⁹ in li° de nuptijs ⁊ ꝯcupiscētia. tanq̄ꝫ ex filia pctī causat̄ originale in aia cū tn̄ tm̄ pena sit in corpore. Qđ tn̄ q̄liter hoc fiat exp̄ssius determinari hꝫ in qōne de originali pctō. ¶ Ad aliud dōm ꝙ verū qdē est aiam statim cū est esse cōmaculatā originali pctō. sed illā cōmaculationē nō trahit a parētib⁹ tanq̄ꝫ sit ex traduce sed potius sequit̄ ipsam vnionē aie ad corpus. sicut eni liquoꝛ aliqs purus corruptioneꝫ ꝯtrahit a vase in quo est. Subtiles tn̄ rōnes oium hoꝝ poni habēt in qōne de originali pctō.

¶ Ad aliud dōm ꝙ est duplex efficiēs: vnus qui operat̄ rē ⁊ alius qui operat̄ ad rē. ⁊ de p̄mo tenet qđ obiectū est de 2° v̇o nō. Efficiens duplex. Bonitas enim dei cooperat̄ volūtati operāti ad se semper. qñcūq̄ꝫ enim aliqs facit qđ in se est deus infundit ei gr̄am. Et simil'r eadem bonitas dei cooperat̄ nāe in gnōne hois. qñcūq̄ꝫ eni nā sufficiēter formauit organa corporis humani deus creādo infundit aiam rōnalē. ⁊ hoc non est ex ptāte efficiētis nāe sed ex ordine cooperationis dei ad opus nāe. ¶ Ad sequētes v̇o rōnes que vident̄ eē phice: dōm ꝙ si voluerimus sustinere Auicēnā dicem⁹ ꝙ cause separate. s. motores orbiū nō habēt actū in nā nisi per opera nāe ⁊ idcirco ille nō creāt formas nisi per motū superioꝝ ⁊ per motū elemētoꝝ ⁊ per māe trāsmutationē. Simil'r dōm est ad sequētē auctoritatē Auicēne. ¶ Ad 3^{m} dōm ꝙ cā prima agens in natura est causa scđa nuda a materia ⁊ mēsuris sed non cā agēs ꝓprime formā subalē. ¶ Ad 4^{am} auctoritatē ipsius dicendū ꝙ bene ꝯcedit̄ ꝙ matrix nō hꝫ virtutē formatiuā. sed hoc qđ dicit ꝙ forme ⁊ virtutes subales veniūt a p̄icipijs in trāsmutabilibus eternis nō sic debet intelligi ꝙ illa principia imediate sunt causa formarū subaliū sed ꝙ sunt cause prime agētes a qbus tota nā accipit virtutē agēdi. ¶ Ad illud qđ obijcit̄ de dicto Aristo. dōm ꝙ hoc plane veruꝫ est. sed ipse nō loquit̄ nisi de infusione aie rōnalis. ⁊ hāc ꝯcedimus imediate esse a deo ⁊ nō ab alia cā. ¶ Ad id qđ obijcit̄ de li° de motu cordis dōm ꝙ si gn̄aliter loqueret̄ de aia dicendū ꝙ sūmus oium creatoꝛ infundit aiam vt cā p̄ma mouens. sed natura vt causa proxima. Si v̇o loquit̄ de anima rōnali tm̄ tūc plane verū est qđ dicit. ¶ Ad id qđ obijcitur de 2° machabeoꝝ dicendū ꝙ verū est qꝛ ibi non loquit̄ nisi de anima rōnali. ¶ Ad rōnes v̇o inductas dicētes ꝙ eadeꝫ est ratio anime ⁊ ois aie dicendū ꝙ verū est quātum ad naturam anime in genere sed nō est verū quātū ad spēs aie qꝛ nō est eadē rō vegetabilis ⁊ sensibilis. Simil'r nō est eadeꝫ rō operis restaurātis nām ⁊ operis qđ est per nāe propagationē. opus aūt restaurās nām est per creationē. sed propagatio est a natura. ⁊ hoc satis discussum est in qōne de operibus sex dierū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in veritate cause agentes ⁊ patiētes in natura nō sunt nisi q̄litates prime in se vel in mixto. sed mouētes cause sunt plures. mot⁹ enim celi nō est a talib⁹ causis. sed qꝛ hoc nō est ad ꝓpositū dicimus ꝙ forme subales sunt a q̄litatibus primis agentibus ⁊ passionibus. lꝫ enim calidū tm̄ sit agens nō tamē agit tm̄ a virtute calidi ignei. qꝛ hoc est ꝯsumptiuū vt dicit̄ in li° de suba orbis. agit enim cum virtute calidi celi ⁊ cū virtute calidi aie vt supra habitū est: ⁊ exp̄sse scribit̄ in li° de aialibus ⁊ in lib° de suba orbis. ⁊ virtute eius est inductiuū formarū substantialiū. ⁊ diuersificat̄ in agendo ꝼm ꝙ diuersimode recipit̄ a lumine descēdēte a stellis. Diuersitas aūt illi⁹ luminis descensus cātur ex diuersitate situs stellarū ex ꝓpinquatione ⁊ elongatione earum adinuicē. Caplo 2°. Scđo d̄ gnōne aialiū capitulo tertio. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ista ꝓpositio nihil agit vltra spēm suaꝫ si absolute intelligat̄ falsa est. Miscibilia enim in mixto agūt ad actū mixti qui est p̄ter actū miscibiliū. si v̇o itelligat̄ specialiter de actione simplicium

pliclum adhuc falsa est: qa simplicia nõ semp agunt in sim/
plici virtute: sꝫ qñqꝫ in virtute sua ⁊ in virtute celi ⁊ in vir/
tute aie. Si aũt intelligaẗ de simplici agente in virtute sim/
plici sic vera est ⁊ nõ facit ad ppositum. ¶ Ad rõnẽ per quaꝫ
pbaẗ dicendũ ꝙ tenet tñ quãdo simplex in virtute simpli/
ci agit in oib⁹ alijs nõ pcedit in infinitũ actio: sed terminaẗ
quãdo generaẗ cõueniẽs ƀm pportionẽ agẽtis ⁊ materie. di
co aũt pportionẽ agẽtis ⁊ materie: qa calidũ ⁊ humidũ mo
uẽtia in gñatione diuersas accipiũt pportiones ad formas
Vide p ƀ. i2. meta. cõ. 18. subales inducẽdas ex diuersitate luminis descẽdẽtis a sub
limi de stellis ⁊ ex diuersitate mãe que qñqꝫ cõmixtionẽ tñ
nata est suscipere: ⁊ tũc generanẗ mineralia. qñ autẽ ad cõ/
mixtionẽ ⁊ cõplexionẽ: nõ tñ ad equale sed in qua dñaẗ sba
terrestris dura ⁊ tunc generanẗ plante. qñqꝫ aũt cõplexionẽ
attẽdenteꝫ ad equale: ⁊ tũc generanẗ aĩalia: ⁊ sic ẽt intelligiẗ
qđ dicit phs ꝙ ois generatio est ex cõuenienti. Cõueniens
aũt supponit pportionẽ agẽtis ⁊ materie ad formã que idu
citur. ⁊ hoc idẽ ponit Auicenna in 6° de nãlibus. in actione
ignis qui cuidam mãe nõ cõicat nisi calorẽ. alicui aũt calorẽ
⁊ lumẽ. ⁊ alicui calorẽ lumẽ ⁊ spẽm ƀm ꝙ magis ⁊ min⁹ ma/
teria apta est suscipe impſſiões que sunt ab igne. ¶ Ad aliđ
dicẽdũ ꝙ hec ppositio absolute itellecta ex nõ substãtijs nõ
fit suba falsa est. Sꝫ si itelligaẗ ꝙ ex nõ substãtijs nõ fit sub/
stãtia cõstitutiue vt. s. nõ suba sit pars sube faciens eẽ ei⁹ sic
vera est. ⁊ sic supponiẗ a phis qa lꝫ ex ibꝫ noiare mãle pn^m. si
v̊o lꝫ ex icãm efficiẽtẽ noiat falsa est. qa qualitates pme trãs
mutant mãm in gñatione subaꝝ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ hec p
positio vera est ꝙ nihil educitur in actuꝫ nisi per hoc qđ est
actu. sed nõ opꝫ ꝙ sit in actu simili ƀm spẽꝫ sicut expſſe videẗ
in lumine ⁊ caloribus postqꝫ fuerint in potẽtia. nec tñ est in
Nõ ƀm rõnem istam, aliq̃ specie caloris. qa si eẽt in specie vna tũc nõ faceret actu
esse calorẽ qui est in specie alia. Et pp hoc qñcunqꝫ diẗ ꝙ ni/
hil educiẗ in actũ nisi per illud qđ est in actu. opꝫ ꝙ itelligaẗ
de actu agentis ⁊ nõ de actu forme. Et tunc ppositio verifi/
caẗ qnque modis. Quãdoqꝫ eni illud qđ est in potẽtia non
est pars agẽtis. est tñ natũ suscipere subam ⁊ formã agẽtis:
⁊ tunc agẽs qđ est in actu educit illud quod est in potẽtia in
subam ⁊ spẽm suam sicut pꝫ in circulari gñatione elemẽtoꝝ.
quãdoqꝫ v̊o illud qđ est in potẽtia pars est agẽtis nata susci
pere subam ⁊ rõnẽ ipsius agẽtis: ⁊ tũc necesse est ꝙ ab agen
te pmo influat virtus in id qđ est in potẽtia que sit effectiua
forme ⁊ speciei sicut est in gñatione plantaꝝ ⁊ aialium ex se/
minib⁹. 3° modo id qđ est in potentia ens ps agentis hꝫ in
se virtutẽ agendi ex diuersis specie cõmixtã sicut est in gene
ratione muli ex semine asini ⁊ eque. 4° modo illud qđ est in
potentia nullo mõ est pars agẽtis nec eiusdẽ materie cũ ipo
sed pportionaẗ ei ƀm eẽ formale tñ: ⁊ hoc mõ se hꝫ in colo/
ribus ⁊ lumine. ⁊ silis modus est in agente itellectu ⁊ phan/
Tex. cõ. 17. tasmatib⁹ a qbus abstrahunẗ vniuſia ⁊ in hoc casu induciẗ
propositio a pho in 3° de aia. Quinto mõ illud qđ est in po°
hꝫ in se agens qđ est in actu per multiplicem virtutẽ cõiun/
ctã sibi ex celo ⁊ elementis per quas v̊tutes pportionaẗ ƀm
cõuenientiã. ⁊ sic qualitates pme sunt in actu in mã minera/
lium ⁊ eoꝝ que gñanẗ ex putrefactione. patet ergo ꝙ nõ opꝫ
agens eẽ in sili specie ⁊ forma cum eo qđ educiẗ de potẽtia.
¶ Ad hoc aũt qđ queriẗ vtrũ hoc sit in mã vel extra dõm ꝙ
qñqꝫ sic ⁊ qñqꝫ nõ. In gñationibus enim oibus est in mã sed
in intellectu ⁊ itelligibilib⁹ ⁊ sole ⁊ lumie ⁊ colorib⁹ nõ est sic.
¶ Ad hoc aũt qđ objiciẗ de illo ꝙ mã est eadẽ cuꝫ educto ⁊
ibiẗ in infinitũ. dõm ꝙ nõ est veꝝ. Actio enim iferioꝝ non re
duciẗ ad alia iferiora anteriora sicut pcedit obo sed ad mo
tum supioꝝ a qb⁹ iferiora accipiũt virtutẽ agẽdi spẽm ⁊ for
mã. ⁊ superiora accipiũt a motorib⁹: ⁊ motores a motore p°
⁊ ibi est status. ¶ Ad aliud dõꝫ ꝙ nos bñ cõcedimus conti
nuationẽ gñationis reduci ad principia stabilia hoc est ad
motus superioꝝ. sꝫ superiora nõ formãt causas subales per
se solas sed per motũ iferioꝝ vt prius habitũ est. ¶ Ad aliđ
dõm ꝙ argumẽtũ illud nõ tenet nisi diceremus formas sb/
stantiales cõmixtoꝝ causari a qualitatib⁹ pmis inquantuꝫ
sunt simplices ⁊ primoꝝ simpliciũ: nos aũt hoc nõ dicim⁹ vt
patet ex predictis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in rõnibus genus est
forma generalis que hꝫ cõuenientiã cũ mã aliqua: ⁊ silr dif
ferẽtia est ens in rõne. ⁊ sunt iste forme de pñtibus ⁊ non de
cõstituentib⁹ esse. qđ patet per hoc ꝙ pdicaẗ vtraqꝫ earum

de toto qđ nõ posset fieri nisi totũ ꝯsequereẗ. partes eni con
stituẽtes esse nõ pdicanẗ de toto. qa totũ cõpositum non est
mã neqꝫ forma. ⁊ ideo nõ est mirꝝ si in rõnibus agit itellect⁹
qa rõnalia denudata sunt a mã ⁊ ex pte potẽtie que est gen⁹
⁊ ex pte diſe que est act⁹. ⁊ silr in nãlibus agũt pncipia nãlia
que sunt in mã ipsa eo ꝙ nãlia oia taꝫ ex pte potẽtie que est
mã qꝫ ex parte act⁹ qui est forma cõiũcta sũt materie. ¶ Ad
aliud dõm ꝙ phs loquiẗ ibi de aia rõnali de qua iaꝫ dixim⁹
ꝙ nõ est ex materia sed per creationeꝫ a deo. ¶ Ad id qđ q̃/
ritur vtrũ aia sit in semie. dicimus ꝙ aia rationalis hoc est
aia hois cũ oibus potẽtijs suis vegetabilib⁹ sensibilibus et
rõnabilib⁹ nõ est in semine sic in effectiuo neqꝫ per sbam: sꝫ
creaẗ a deo ⁊ infundiẗ corpori. Nos eni dicimus ꝙ in hoie
est vna suba que est aia ⁊ nõ tres sube: ⁊ ideo nõ possum⁹ di
cere ꝙ ex hoc suba in pte creetur a deo qꝫtuꝫ ad rõnales po/
tentias ⁊ in pte educiẗ ex suba seminis quãtuꝫ ad potẽtias
sensibiles ⁊ vegetabiles. sed totã dicimus creari a deo ⁊ in/
fundi corpori. sed aias brutoꝝ ⁊ vegetabilium poti⁹ per ge/
nerationẽ educi ex mã seminis. ¶ Ad hoc autẽ qđ queritur
vtrũ sit in semine vel nõ. dicim⁹ ꝙ sint ibi per aliquẽ moduꝫ
⁊ per aliquẽ nõ. sicut eni habeẗ in 16° de aialib⁹ non sunt ibi
actu sed sunt ibi in potẽtia efficiẽtis ⁊ materie. Et si queraẗ
quid sit illud efficiẽs vtrũ sit aia vel nõ. dicimus ƀm phm ꝙ
ipm non est aia: sed est calidũ ⁊ mã est humidũ cõmixtũ ƀm
cõplexionẽ seminis ⁊ nãm. calidũ aũt est eo qđ agit multipli
ci virtute vt habeẗ expſſe in libro de aialibus sed in virtute
ignis ƀm quã hꝫ attrahere subtilia apta aiationi. ⁊ in virtu
te celi ƀm quã ponit esse ppriũ forme ⁊ spẽi. ⁊ in virtute ani/
me ƀm ꝙ recipit a virtute gñatiua patris vim informatiuã
⁊ gñatiuã organoꝝ. ⁊ ideo dicit phs ꝙ aia est in semine sicut
artificiatũ in artifice. Artificiatũ in artifice nõ est ƀm esse et
spẽm suã: sed sicut in officio suo in quo est rõ opis. que rõ est
pportio efficientis ad opus. ⁊ silr aia sensibilis ⁊ vegetabi/
lis sunt in semine sicut in effectiuo in quo est pportio ad ta/
lem formã ⁊ spẽm ƀm nãm. Supra v̊o ostẽdimus qualr con
tingit ꝙ caliduꝫ elñtare efficiẗ subm calidi celi ⁊ calidi aie.
Cõcedimus igiẗ bñ ꝙ aia non est in semine neqꝫ per genus
neqꝫ per spẽm neqꝫ per virtutẽ que sit pars aie quẽadmodũ
dictum est. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nõ in oibus ars imitaẗ nãm
qa non põt sed in hoc tñ ꝙ querat mãm aptã forme quam
vult iducere ⁊ adaptat eaꝫ pparando illi forme sicut ⁊ nã: in
hoc aũt nõ põt imitari eã ꝙ efficiaẗ pn^m intrinsecũ sicut nã.
¶ Ad aliđ dõm ꝙ bene cõcedimus hoc: ꝙ nõ eadeꝫ virtus
vtitur ⁊ facit. nec nos dicimus aiam eẽ per subam in semi/
ne: vt patet ex phabitis. ¶ Ad alia oia que objiciunẗ p Aꝝ. Tex. cõ. 51.
cõtra datorẽ formaꝝ in gñe cõcedimus de plano. sicut enim
habeẗ in 7° pme phie idẽ numero nõ põt esse a duob⁹ agen
tibus imediate: ita ꝙ vnũ agat formaꝫ ⁊ alteꝝ mãm ipsius.
qa agẽtiũ separatoꝝ per subam ⁊ actũ separati sunt effect⁹ p
subam. nõ eni posset poni vniens si q̃litates agẽtes ⁊ patien
tes facerẽt mãm cõpositoꝝ in natura ⁊ sube separate facerẽt
formã subalẽ. nõ posset esse vnũ cõpositũ ex mã ⁊ forma: ⁊ iõ
nõ credim⁹ veꝝ esse qđ diciẗ de formaꝝ datore. ¶ Ad id v̊o
qđ objiciẗ spãliter de aia ⁊ pbaẗ ꝙ sit in semine. dicimus ꝙ
cõcedimus duo pma que pbant semẽ esse cãm efficientẽ ge/
nerationis. Sꝫ dicimus ꝙ secus est in aia hois. hec eni ƀm
partẽ pncipalẽ sui absoluta est a mã ⁊ nõ est alicui⁹ ptis cor/
poris actus. Et iõ cũ opatio ipsius nõ depẽdeat a corpore:
pn^m nõ põt habere a virtutib⁹ corporalib⁹ sicut expſſe pbaẗ
in 16° de aialib⁹. Et quo aia rõnalis diẗ aia que sola egrediẗ
ab extrinseco. s. a deo creãte. vñ virtus que est in semie ho/
minis nõ est nisi formatiua ⁊ gñatiua organoꝝ. ¶ Ad aliđ
v̊o dicẽdũ qđ supra in 3° objiciẗ. ꝙ sicut ẽt supra notauimu ꝯ
in qõne de nutritiua ꝙ tractus nutrimẽti est duplex. s. ad fa
ctionẽ organoꝝ ⁊ ad salutẽ factoꝝ organoꝝ per restauratio
nem depditi. Et primus tractus est virtutis gñatiue. scđs
v̊o nutritiue. ⁊ de hoc 2° intendit phs cum dicit in 2° de aia Tex. cõ. 37.
ꝙ nihil alitur nisi qđ hꝫ vitã ⁊ aiam. de pmo aũt tractu itel/
ligit qđ dicit in p° de somno ⁊ vigilia. ꝙ sicut ipse diẽ in lib° Cap. p̄ i. 2. de
de aialibus. pmo in gnãtiõe formanẗ mẽbra superiora post gnõne aialiũ.
cor. ⁊ postea iferiora. ⁊ ppter hoc in qnque pmis mẽsib⁹ ma
gnus est fluxus nutrimẽti in superiora attracti per virtuteꝫ
formatiuã que est in semine. ¶ Ad rõnẽ autẽ que pbat hoc
dõm est ꝙ sic est sicut ꝯcludit rõ. sed tractus ille nutrimenti

est a formatiua virtute. ⁊ ideo dicit ph̄us circa finem. 16. de aialibus ꝙ semẽ assimilat̃ filio egredienti de domo patris. ille eni cum egredit̃ partẽ cibi sumit quã portat secũ de domo patris ⁊ in domo ꝓpria per lucrum ⁊ negociationẽ multiplicat cibum illũ vt sufficit sibi. super semẽ humidũ qõdã in quo saluat̃ virtus formatiua trahit secũ de corpore masculi gñantis. ⁊ cum est in matrice negociat̃ circa sanguinez mẽstrui extrahẽdo purius ex eo ad multiplicationẽ sui humidi vt ex eo possit perfici formatio suoꝝ organoꝝ. Et per hoc pꝫ solõ ad duo sequentia. ¶ Ad aliud dõm ꝙ virt⁹ corporea que est in calido agit in semine sed agit vt dictum est triplici virtute: ⁊ ꝓpter hoc dcm̃ Aristo. cõtra Empedoclẽ non obuiat nisi diceremus ꝙ calidum agit in virtute ignis tm̃: nec dicimus ꝙ virtus formatiua sit in aia matris vel in matrice: qa huic expꝫsse cõtradicũt auctoritates nãlis ph̄ie. ¶ Ad aliud dõm ꝙ primã rõnẽ ph̄i bñ concedimus. necesse est eni vt ẜm nãm agẽs tãgat patiens. ⁊ qđ mouetur ẜm naturã habeat motorẽ intraneũ sibi cõiunctũ vel talem extrinsecum cuius actus ⁊ motus sit per aptitudinẽ nature. ⁊ hoc

Tex. cõ. 32. dico ꝓpter dictum Arist. in 8° ph̄icoꝝ qui dicit ꝙ mot⁹ sursum ⁊ deorsuz sunt a generãtib⁹ graue ⁊ leue quoꝝ gñantiũ actus est ipsius leuis ⁊ grauis ẜm nãm: sed nõ intẽdit dicere ꝙ eadẽ aia sit que facit corpus ⁊ regit ipm̃ ⁊ ꝙ sit eadem virtus iformatiua faciens qõlibet organũ ⁊ cõtingẽs ipsuz factũ. virtus eni informatiua organo facto manet in humido radicali qđ est in organis: ⁊ sic prius erat tractatiuũ sanguinis mẽstrui ex quo multiplicato humido seminali facit organũ. ita postea per attractuz humidi nutrimentalis restaurat deperdituz in organis factis: ⁊ hoc est qđ dicit Auicẽna in 6° de nãlibus ꝙ virtus gñatiua postq̃ perfecit corpus sic cõmittit illud saluandum ⁊ augendum virtuti nutritiue ⁊ augmentatiue. ¶ Ad omnia võ sequentia argumenta patet de facili solutio per predicta.

¶ Utrum instrumentum generatiue est calidum.

Quarto querit̃ de instrõ gñatiue. Et videt̃ eẽ calidum. qa calidũ est ṗnm̃ vite. ¶ Sed cõtra.

Scđo caplo. hoc est qđ dicit̃ in lib° de suba orbis. ꝙ calidũ ignis est cõsũptiuũ ⁊ nõ viuificatiuũ. ¶ Preterea võ videt̃ tm̃ esse calidũ: qa dicit ph̄s ꝙ etiã humidũ est ṗnm̃ vite. ¶ Preterea videt̃ esse frigidũ. frigidũ eni vt dicit Auicẽna est cõgelare in figuram ⁊ subam mẽbroꝝ. ⁊ qa de hoc iam sepius supra disputatum est dõm vt supra ꝙ calidum est istrm̃ ṗncipale ẜm ꝙ est cõiunctũ calido celi ⁊ calido aie. ⁊ secũdario frigiduz est instrumentũ quib⁹ duob⁹ obediunt humidũ ⁊ siccũ. Qđ au

Caplo. 5. tem adiũcta debeat his eẽ vis aie ⁊ vis celi pꝫ per Aristo. in 16° de aialibus vbi sic dicit. durities ⁊ mollities ⁊ viscositas ⁊ oia accñtia silr̃ erunt in mẽbris aiatis ex calore ⁊ frigiditate. mixta aũt ex qua qõdã erit caro ⁊ qõdam os nõ erit ex calore ⁊ frigiditate: sed erit ex motu gñationis ẜm ꝙ id qđ est in actu est ex illo qđ est in potẽtia. sicut accidit in reb⁹ artificialibus qm̃ calidũ ⁊ frigidũ faciũt durum ⁊ molle in ferro. gladius aũt efficitur ex motu instrumenti qđ mouet ẜm sciaz artificis: qm̃ ars est ṗnm̃ ⁊ forma illius qđ erit.

¶ Utrum generatiua est finis vegetatiue.

Quinto queritur quare gñatiua dicitur finis a quo est denoiatio inter vires aie vegetabilis. Et videt̃ ꝙ nõ sit finis. Finis enim est in quo quiescit efficiens. gñatiua autẽ ṗnm̃ hꝫ motus postq̃ mouet̃ nutritiua ⁊ augmẽtatiua conducẽdo ad debitam quãtitatem: ⁊ sic ille potius erit finis. ¶ Preterea gñatiua si est finis debet cõtineri intra efficiẽtem. gñatio aũt semp est ad alteꝝ ⁊ non ad idem. ¶ Preterea querit̃ si gñatiua finis est in vegetabilib⁹: vtꝝ sit idem qđ forma ⁊ dña cõstitutiua. ⁊ videt̃ ꝙ nõ. forma. n. semper videt̃ eẽ in actu. gñatiua autẽ nõ semper est in actu. In ṗn° enim etatis nõ est gñatio nec in fine sꝫ in medio tm̃. ¶ Sed ꝯ. hoc est ꝙ in quolibet aiato spẽs ⁊ finis denoiatur a forma substãtiali. formã aũt subalem nõ inducit nisi generatiua vt iã habitũ est. ¶ Preterea hoc dicit expꝫsse ph̄s in

Tex. cõ. 49. 2° de aia sic. qm̃ autem a fine oia appellari iustum est. Finis enim est generasse vt ipm̃ vtiq̃ erit aia. generatiua autẽ p°. Alibi dicit ꝙ vnũquodq̃ perfectuz est cũ põt ꝓducere ex se alterum tale quale ipꝫ est. ¶ Preterea dicit Auicẽna ꝙ appetitus gñationis est res que est a deo vt saluet̃ spẽs ⁊ forma generatiua. ¶ Querit̃ ẽt iuxta hoc vtrũ eiusdem spẽi sit in oibus generãtib⁹. Et videt̃ ꝙ sic. qa si potẽtie diffiniunt̃ per actus ⁊ actus per obiecta tunc cum in oibus sit gñare ex superfluo nutrimẽti videbit̃ in oibus esse eiusdẽ rõnis generatiua. ¶ Solõ. dõm est ꝙ generatiua finis est a quo denoiatur ⁊ diffinitur vegetabilis aia. ⁊ rõ est hec: quia nutrimẽtuz nõ attingit nisi restaurationẽ mãe indiuidui. Et cuz mã nõ sit finis nutritiua nõ põt esse finis. ⁊ idem iudiciũ est de augmentatiua que cõducit ad perfectionẽ ⁊ figurã quantitatis que accidit sube. ⁊ ideo nõ est finis. gñatiua autẽ ad salutez forme ⁊ spẽi que simpl'r finis est. ideo generatiua dꝛ esse finis. ⁊ hoc dico in his in qbus vegetatiua est vt spẽs ⁊ hec est in plantis solum. ¶ Ad ṗmũ ĝ dõꝫ ꝙ gnãtiua qescit in specie ⁊ post spẽm nõ est mot⁹ aliqs ad spẽm. Sꝫ nutritiua est ad restaurationẽ partis materie: ⁊ vegetatiua ad cõductionem quãtitatis debite: ⁊ sic lꝫ in eodẽ sequant̃ generationẽ: tm̃ qa nõ sunt ad idem nõ impediunt qm̃ gñatio sit finis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ generatio in eodem p̃cedit nutritiuam ⁊ augmentatiuã. ⁊ generatũ cõmittit̃ eis. Sed generatiua est que ad alteram in eadẽ specie sequit̃ nutritiuam ⁊ augmentatiuã. ⁊ subseruiunt ei nutritiua ⁊ augmẽtatiua. ⁊ hec hꝫ duplicem finez. vnũ quẽ sequit̃ in motu vno qui est generatio vnius. aliũ quẽ cõsequit̃ in oibus motib⁹ qui est salus spẽi per successionẽ in oibus. ¶ Ad aliud dõꝫ ꝙ gñatiua dꝛ finis eo ꝙ ipse attingit duplex ꝑfectũ. s. in actu ⁊ ẜm in actu. In actu attingit formã specificã quã iducit. In subiecto aũt attingit statũ qui medius est inter nãm deficiẽtez ⁊ perfectũ ipsius. In ꝑfectu eni nature nihil de nutrimento est superfluũ: ⁊ pp hoc totũ cedit in subaꝫ. ¶ Preterea corpus quãtũ ad cõplexionẽ ⁊ robur mẽbroꝝ nõ est cõpletuz: et ideo ẽt si descinderet̃ semẽ nõ eẽt incõueniens gñationi sic dicit ph̄s in libro de aialib⁹. In statu aũt nature deficientis vincit frigidũ ⁊ siccũ. ⁊ per siccũ qdẽ diminuit̃ semẽ. per frigidũ aũt efficit̃ nõ ꝯueniens gnãtioni. ⁊ pp hoc gnãtiua nõ agit nisi in statu perfecto: ⁊ tm̃ dꝛ finis pp hanc duplicẽ ꝑfectionem quã attigit. forma võ est ipsa aia vegetabilis ⁊ ipa est potẽtia. Quare aũt in vegetabilib⁹ multiformis sit gñatio supra est expeditũ. ¶ Ad hoc ꝙ iuxta hoc q̃rit̃ vtrũ gñatiua in oib⁹ sit eiusdẽ spẽi iã supra rñdim⁹ in qõne de nutritiua. Dicim⁹ eni ꝙ nõ. Et ꝯueniẽtia act⁹ ⁊ subiecti non est nisi in genere. Cũ eni eiusdẽ spẽi est supfluũ ex quo est generatio in plãtis ⁊ aialibus. nec in vna specie plãte ⁊ alia. ⁊ silr̃ est in forma iducta per actum. ⁊ ꝓpter hoc in nullis que nõ sunt eiusdem speciei est generatio eiusdem speciei ⁊c̃.

¶ Queritur de sufficientia partium vegetatiue.

Consequẽter querit̃ de his partib⁹ vegetabilib⁹ aie in cõi. Et querit̃ de eaꝝ sufficientia ⁊ de ordie eaꝝ. ¶ Et ad hoc dõm est ꝙ de talibus vt supra ꝓbatũ est nõ põt eẽ spãlis potentia aie: qa vita est actus aie ẜm se. Silr̃ attractiua digestiua retẽtiua expulsiua nõ sunt potentie aie speciales sꝫ ministrãtes nutritiue. ⁊ ideo potentie aie vegetabiles que nihil respiciũt extra subaꝫ. aut sunt ad subam que est forma. aut ad subaꝫ que est mã. aut ad robur vtriusq̃. Si ad mãm: tũc est nutritiua. si ad formã: tunc est gnãtiua. si ad robur vtriusq̃ tũc est augmẽtatiua. De ordine aũt dõm ꝙ dupl'r pñt ordinari. s. ẜm respectũ idiuiduoꝝ. vel ẜm respectũ spẽi. Si ṗmo mõ tũc generatiua erit ṗma: ⁊ sequit̃ eã nutritiua. ⁊ vltima erit augmẽtatiua. Si scđo mõ tũc gnãtiua erit vltima cui ministrat augmẽtatiua corroborando ⁊ maturãdo organa a qbus descindit̃ semen gnãtionis. Nutritiua aũt seruit vtriq̃ ministrãdo mãm ⁊c̃.

¶ Queritur quid est visus.

Deinde trãseundũ est ad aiaz sensitiuã. Et p° disputãdũ est de partibus eius. Et postea de ipsa in cõi. Sed qa partiũ quedã est appꝛ̃hensiua. quedã motiua. ⁊ appꝛ̃hẽsio p̃cedit motuz. Querendũ est ṗmo de appꝛ̃hẽsiua ⁊ postea de motiua. Quia võ iterum appꝛ̃hẽsiuaꝝ quedã est apprehensiua deforis ⁊ quedã appꝛ̃hensiua deintus. Primo querẽdũ est de appꝛ̃hensiua deforis postea deintus. Sꝫ qa iterum appꝛ̃hensiua deforis duplex est. s. sensus ꝓprius ⁊ sensus cõis. Ideo ṗmo querẽdũ est de sensu ꝓprio ⁊ postea de cõi.

dendi. ¶ De sensu vero ꝓprio dupl'r agendum est. s. sigillatim de vnoquoq3 ⁊ in cōi de oībus. s. qualiter quilibet sensus susceptiuus sit spērum sensibiliū3 p̄sente materia. Sensus autem ꝓprius qnt:uplex est. s. visus odorat⁹ tactus gustus auditus. Querendum est ergo p̄mo de visu. Et querunt̄ quatuor. s. quare visus ponat̄ primus sensuū. Et qd sit visus. ⁊ 2° de visu ex parte organi. 3° de visu ex pte obiecti ⁊ medij. 4° de visu ex parte modi ⁊ actus vidēdi. Circa p̄ᵐ querunt̄ duo quid. s. visus est. ⁊ quare ponat̄ primus sensuum.

AD primū ꝓcedit̄ sic. Dicit Dama⁹ in 2° lib° 18. ca. visus est p̄mus sensus cuius organa sūt qui ex cerebro nerui ⁊ oculi ⁊ sentit ꝫm p̄mam rōnem colorē. dinoscit̄ antē ⁊ cum colore coloratum corpus. ¶ Item Greg⁹ nicenus videt̄ sic diffinire. visus est sensus qui in anterioribus cerebri ꝫm rectā lineā accipit colorem ⁊ cum colore coloratū. ¶ Item Auicēna sic. visus est vis ordinata in neruo optico ad app̄hendēdū formam eius qđ format̄ in humore crystallino ex silitudinib⁹ corpoꝝ hn̄tium colorē que veniūt per corpora radiosa in effectū ad sup̄ficies corporū tersorū. ¶ Cōtra p̄mā diffōnē videt̄ eē qđ dicit Auic. ꝙ primus sensus ꝓpter quē aīal est: est tactus. ¶ Preterea ꝓprie virtutis ꝫm ꝙ est hmōi nō est organum cōe: sed qui ex cerebro nerui supponūt organū cōe oībus virtutib⁹ motiuis ⁊ sensibilib⁹. ergo videt̄ ꝙ male ponant̄ in diffinitōe visus. ¶ Preterea vnius virtutis numero ⁊ specie nō videt̄ eē organū cōmune. nerui aūt ⁊ oculi differunt per spēm membri. ergo videt̄ ꝙ organum visus nō sunt nerui ⁊ oculi. ¶ Preterea id qđ sentit̄ proprio actu ꝫ3 ꝓpriā rōnem sentitur magis q̄3 id qđ actu alieno. lux aūt sentit̄ actu proprio: ⁊ color actu alieno. ḡ videt̄ ꝙ visus sentiat ꝫm p̄ma3 rōnē lucē. ⁊ sic falsum est qđ dicit ꝙ sentit ꝫm p̄mā rōnē colorē. ¶ Cōtra scđam diffōne3 videtur esse ꝙ anteriora cerebri sunt interius. app̄hensiue

Tex.cō.9. autem virtutes deforis debēt habere organa sua exterius. ¶ Cōtra tertia3 videt̄ esse qđ dicit ph̄us in 2° de aīa. si oculus esset animal ꝙ visus esset anima eius. ⁊ hoc enim relinquit̄ ꝙ visus sit vis ordinata in oculo. ⁊ sic falsum est qđ dicē ꝙ visus sit vis ordinata in neruo optico: qa neruus opticus

Solo qōnis. non est oculus. sed qa hec omnia melius patebunt in sequētibus. ¶ Ideo respōdendum est ꝙ omnes iste diffinitiōes dantur de visu ꝫm ꝙ est potentia quedam organo coniuncta in quo operat̄ ⁊ passiua ex obiecto exteriori. ¶ Prima tamē cū suba visus tangit ordinem ipsius ad alios sensus: ⁊ ordinē obiectoꝝ ipsius visus. per hoc eni ꝙ est p̄mus sensus tangit ordine3 ad alios sensus. per hoc vero ꝙ dicit ⁊ sentit ꝫm primā rōnem colorem tangit ordinē obiectorum ipsi⁹ visus. Per hoc vero ꝙ dicit cui⁹ organa sunt que ex cerebro nerui ⁊ oculi. tangit substātiam visus ꝫm ꝙ est vis determinata ad organum. ¶ Scđa vero datur penes substātiā ⁊ obiectum visus ⁊ modum videndi qui importatur per hoc ꝙ dicit rectam lineā ⁊c̄. ¶ Tertia vero magis exprimit esse visus q̄3 due prehabite. illa enim dicit ꝓpriu3 organū visus qđ est neruus opticus ad oculum terminatus. ⁊ dicit eē ipsius visus ꝫm ꝙ est potētia passiua recipiens impressa in humore crystallino. ⁊ dicit̄ agens ꝓprium qđ facit visum in actū qui est color ꝫm actū lucidi. ¶ Dicimus ergo ad p̄mu3 ꝙ tact⁹ est primus sensus in cōstituēdo animal sed visus est prius in app̄hendendo vt patebit inferius. ¶ Ad aliud dđ3 ꝙ cū dicit̄ qui ex cerebro nerui ⁊c̄. fit restrictio per hoc ꝙ addit̄ oculi ad neruos opticos. i. visibiles. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ virtus visiua ꝫm sui perfectionem est in anteriori pte cerebri sed ꝫm inceptionem est in humore crystallino. S3 ꝫm progressum ad profectione3 est in neruo optico ⁊ spiritu visibili qui discurrit in illo: ⁊ sic nihil prohibet ꝙ vis visiua diuersimode cōsiderata diuersa habeat instrumenta. sicut ēt vna vis visiua habet duos oculos. ¶ Ad aliud dicendu3 ꝙ lux ⁊ color ꝫm esse formale coloris in rōne obiecti visus nō differunt. esse enim formale ꝫm ꝙ est actu color visibilis est a luce. Scđm etia3 ꝙ dicitur color est extremitas perspicui in corpore determinato: ⁊ sic vtrūq3 eque primo videtur qa per vnā rationem videretur. ¶ Ad id qđ obijcitur ꝯtra tertia3 dicendum est: ꝙ vis visiua diuersimode est in anteriori parte cerebri ⁊ in neruis opticis ⁊ in oculo vt dictu3 ē. Et per hoc patet sol'o etiā ad id qđ obijcit̄ contra tertiam.

¶ Utrum visus dicatur esse primus sensuum.

SEcundo querit̄ quare visus dicat̄ p̄mus sensus a quibusdā. primū eni videt̄ eē ex pte sentientis qđ est cōstitutiuū ipsius. sed hoc est tactus. ergo tactus est p̄mus sensus. ¶ Item cuiuscūq3 sensus instr̄m siue organum est fundamētū organoꝝ sensuū alioꝝ ille sensus est primus. Tact⁹ est sensus cuius organū est tale. ergo ipse est primus. Prima p3 per se. 2ᵃ scribit̄ in p° de somno ⁊ vigilia. ¶ Itē prius est nā a quo nō cōuertit̄ ꝯn̄tia vt dicit̄ in p̄ntis. sed quocūq3 sensus posito sequitur in esse tactū ⁊ nō cōuertitur. ḡ tactus est p̄mus sensus natura. ¶ Ite3 ph̄us in p̄mo de somno ⁊ vigilia dicit ꝙ p̄mū organū est organū tact⁹. qđ cum impotēs fuerit necesse est organa sentiēdi oīa hr̄e defectum sensuū. Cū vero aliqđ eoꝝ defecerit non est necesse hoc deficere. ¶ Itē in 2° de aīa dicit ꝙ viuere inest aīalibus ꝫm sensibile primū. ⁊ primū sensibile vocat tactū. Si forte diceretur ꝙ visus est p̄mus ꝫm obiectū ⁊ nō ꝫm rōnem organi. Tex.cō.16.
¶ Cōtra. tactus est primaꝝ q̄litatū ex quaꝝ cōmixtione oīa aīalia sensata causant̄. ḡ priora sunt obiecta tact⁹ oīb⁹ alijs sensibus. ¶ Preterea per rōnē medij videt̄ eē p̄mus tact⁹. primus eni est cōiunctum in nā q̄3 distans per subm ⁊ nām. mediū vero tactus ꝯiunctū est in nā cū organo tāgēdi. s3 mediū visus est distans per subam ⁊ nām. ḡ tactus ꝫm rōnem medij prius est q̄3 visus. ¶ S3 ꝯ. Damascenus dicit ꝙ visus est p̄mus sensus. In oppositu3.
¶ Itē vires sensibiles sunt p̄ncipia cognitionis. ergo que magis facit cognoscere illa erit prior inter eas. s3 visus magis facit cognoscere. ergo visus est p̄us. ¶ Qđ vero visus magis facit cognoscere accipit̄ ex p̄mo metaphysice vbi dicit ꝙ visus plures differētias ōndit: ⁊ ideo magis facit cognoscere. In ꝓhemio.
¶ Itē potentie sensitiue diffiniunt̄ per actus ⁊ actus per obiecta. ergo ꝫm prioritate3 obiectorū habebunt ordinem potentie sensitiue. sed obiectu3 qđ inuenitur in oibus corruptibilibus ⁊ incorruptibilibus pri⁹ est: q̄3 illud qđ inuenit̄ in corruptibilibus. ergo sensus vniu'lis obiecti prior est q̄3 sensus particularis obiecti: ⁊ talis est visus. lux enim ⁊ color que sunt obiecta visus in celestib⁹ ⁊ inferioribus inueniuntur. ⁊ tangibilia tm̄ in inferiorib⁹ sunt. ergo visus est prior tactu. ¶ Item tm̄ duo sunt sensus disciplinabiles vt dicit ph̄us in primo de sensu ⁊ sensato. ⁊ visus deseruit discipline que per inuentionē est. Auditus autē ei que per doctrinam est. Cum igitur inuenire sit ante addiscere: visus erit ante auditum. ⁊ multo magis ante quēlib3 alium sensum qui non est per se disciplinabilis. ¶ Item sensus qui perficit̄ in actu mouēte natura prima videt̄ esse primus. visus est hmōi. qa efficitur in actu per lumē qđ est natura prius q̄3 calidum ⁊ frigidum: eo ꝙ est corporis p̄mi. illa vero corporu3 inferioꝝ. ergo visus est p̄mus sensus. ¶ Itē oēs sensus perficiunt opationes suas per spiritū aīalem. s3 visus hūc h3 purissimum ⁊ clarissimū vt dr̄ in libro de diffa spūs ⁊ anime. ergo ipse est sensus primus. ¶ Item ꝫm quēcunq3 sensum tact⁹ accipitur sensatū ꝓpriu3 ⁊ cōe ille videt̄ esse prior in ratione sentiēdi. talis est visus. ⁊ sic dicit ph̄us in 2° de sensu ⁊ sensato. ergo ipse est sensus p̄or. ¶ Sol'o. dicēdum ꝙ sensus duplicē cōparationem h3. s. ad sensitiuu3 ⁊ Nō pulcherrimā solonem.
ad sensibile. Ad sensitiuum in cōsiderādo ipsum: ad sensibile vt in cognoscēdo. Et ꝫm primū modum tactus est p̄mus sensus ⁊ scđs gustus qui est sensus alimēti. ⁊ quida3 tactus. Et ideo dicit ph̄s in 3° de aīa ꝙ isti duo sensus sunt ꝓpter eē. reliqui vero tres sunt ꝓpter bn̄ esse. 3⁹ vero est odorat⁹. qa sicut dicit ph̄s in libro de sensu ⁊ sensato. odores in alijs animalibus preter hoiem nō habēt ꝓpriam delectationem: sed tm̄ eam que est cibi. qa odores indicāt cibū: ⁊ ideo dicit̄ in ethicis ꝙ canes non gaudent odorib⁹ lepoꝝ vel ceruoꝝ ꝓpter delectationē odoris. Sed qa per prius est. s. ceruus ad deuorandum. In hominibus aūt quedam sunt delectationes odorum ⁊ floꝝ ⁊ aromatum quorūdā: ⁊ de his tractat̄ in sequentibus. 4⁹ vero erit auditus ⁊ vltimus visus ꝫ3 hāc comparationem procedunt rationes prime: ⁊ istum ordinē sequitur Auicē. Scđm autem rōnem cognitionis visus est primus vt probant rōnes inducte 2°. ⁊ cōsequēter auditus est 3° odoratus qui ducit ad cibum distantem longe quedā aīalia. deinde gustus ⁊ vltimo tactus: ⁊ hunc ordinem sequuntur Gregorius Damascenus ⁊ Aristo. ⁊c̄. Tex.cō.67.

¶Utrum ɔsistẽtia oculi est in humido vel igneo lumioso.

Deinde querit̃ de visu ex parte organi.s.vtruȝ
consistentia oculi sit tm̃ in humido aquoso vel
igneo luminoso. De hoc eni altercatio est iter
Aristo.⁊ Platonem ⁊ sequaces eoꝝ. videt̃.n.
ꝙ in oculo dn̄et̃ ignis vel lumẽ.sic visus perfi/
cit̃ ſm actũ lucidi. Sȝ cõtingit quedam aialia
videre de nocte vt lupos ⁊ cattos qñ mediũ nõ est actu luci
duȝ a luce exteriori.ergo erit lucidũ tunc a luce egrediẽte ab
oculis ⁊ ita in oculo dn̄at̃ lumen. ¶Itẽ nihil videt̃ in tene/
bris nisi in quo dn̄at̃ lumẽ.oculi quorũdam aialiuȝ vident̃
in tenebris admodũ candelaꝝ vt lupoꝝ oculi ⁊ cattoꝝ ⁊ ca
num.ğ ⁊ in illis dn̄at̃ lumen.sed eadeȝ est rõ de omni oculo
quãtũ ad videre.ğ in omni oculo cuiuslibet aialis erit dn̄iũ
ignis. ¶Itẽ aspectus non ponit lineã visualẽ per imagina/
tionẽ tm̃ sed per rẽ egredientẽ ab oculis.⁊ linea visualis nõ
est nisi radius qui nõ egredit̃ nisi a luminoso.ğ in oculo do/
Tex.cõ.48.⁊ inde. minabit̃ luminosum. ¶Itẽ dicit Arist.in 2° de celo ⁊ mũdo
ꝙ in vidẽdo stellas fixas inuoluit̃ visus pp elõgationẽ earũ
⁊ nõ ɔsequit̃ eas ɔsecutione forti sed tremit sȝ planetas ɔse
quit̃ cõsecutiõe forti ⁊ iõ nõ tremit.⁊ ex hoc accipit̃ ꝙ visus
tremit per aliqð qð erit ab ipso ⁊ elõgat̃.⁊ hoc nõ est nisi ra/
dius.ergo radius erit a visu. Cũ ğ radius nõ egrediat̃ nisi
a luminoso in oculo dn̄abit̃ lumẽ. ¶Itẽ in 2° de somno ⁊ vi
gilia dicit phs ꝙ oculus splẽdentiũ est.nihil aũt est splẽden
tiũ nisi qð est luminosuȝ.ğ ⁊c̃. ¶Itẽ in Thimeo Platonis
dr̃ ꝙ radius iterior cõiungit̃ radio exteriori ⁊ terminat̃ ad
sensibile:⁊ repcussi motu recto redeunt ad oculũ:⁊ recurrẽ/
tes iterius ad aiam operant̃ visuȝ. ¶Itẽ Calcidius dic̃ ꝙ
iubar exterius descẽdẽs ɔiungit̃ iteriori tãꝙ ei qð est eius/
deȝ nature. Cuȝ eni duplex sit nã ignis.s.edax que est ardor
⁊ lux quã ĩfluit sup inferiora ſȝ nature lucis ĩfluẽtiã superi⁹
corpus cõstituit oculũ:⁊ ideo iterior exteriori ɔiũgit̃ ad ope
randũ visuȝ. ¶Item expsse dicit Aug⁹ sup Geñ.ad lrãȝ ꝙ
in oculo dn̄at̃ lux ignis.⁊ ꝙ radij egrediunt̃ ab oculo prius
tãgẽtes hoc vicinũ ꝙ̃ remotũ. ¶Ad hoc ipm iducit Greg⁹
nicenus multas sn̄ias phoꝝ dicens:ꝙ hesperus ait radios
ab oculis extẽsos finib⁹ sui ⁊ ipsoꝝ queadmodũ manuũ pal
pationib⁹ tãgẽtes corpora exteriora ⁊ susceptiones earũ ad
visum reddere. ¶Itẽ inducit geometres aspectiuos qui di
cũt radios emitti ab oculis admodũ figure pinee siue pyra
midis a dextro in sinistrũ:⁊ a sinistro in dextrũ.⁊ hos discur
rere sup latitudinẽ visibilis quousꝙ̃ contiguant̃.⁊ iõ accidit
qñꝙ̃ ꝙ super paumẽtũ nõ videmus nũmũ iacẽtẽ sup paui/
mẽtũ quẽ postea videmus ɔcursu radioꝝ ad nũmũ. Et po/
stea inducit rõnẽ Platonis que superi⁹ posita est cui dic̃ cõ
sentire Galenũ. ¶Iteȝ in pn̄° de sensu ⁊ sensato ponant̃ q̃/
dã rõnes. Quaꝝ p̃ma est ab auctoritate qa p̃mi phi faciunt
visuȝ ignis.2ª est a quadã passione que accidit in oculis in
tenebris vel supuelatis cõpressis:vel subito pcussis. Accidit
eni ignẽ lucere iterius in oculo.nõ aũt lucet iterius nisi sit i/
2° de gñone et corruptiõe.te.cõ.25. terius. ¶Itẽ ad idẽ põt obijci sic.hñtiũ symbolũ facilior est
trãsmutatio adinuicẽ.cuȝ igit̃ oculus debeat trãsmutari in
colorẽ actu.videt̃ ꝙ idẽ debeat in ipso dn̄ari qð facit colo/
rẽ actu.hoc aũt est lux.ğ lux dȝ dn̄ari in oculo. ¶Sed ɔ hoc
sunt rõnes plures Arist.⁊ imitãtiuȝ eũ pbantiuȝ ꝙ in oculo
dn̄at̃ aqua.quaꝝ quedã iacẽt in libro de sensu ⁊ sensato.⁊ sic
si ignis dn̄aret̃ in oculo vt dicit Empedocles ⁊ in Thimeo
scribit̃ cũ ignis emittit radios ad illuminationeȝ diaphani
sicut lumẽ egrediẽs a lucerna accideret tũc lumẽ egrediẽs
ab oculo illuminãte mediũ ⁊ ſm hoc cõtingeret colores vi/
deri in tenebris qð falsuȝ est. ¶Itẽ nõ põt stare solo que di
cit ꝙ extinguit̃ radius egrediẽs ab oculo in tenebris sic dic̃
Thimeus.hoc eni vanũ est oino.nihil enim extinguit̃ nisi a
ɔtrario.extinguit̃ enim a frigido calidum.aut ab humido
siccũ queadmodũ dicũt quidaȝ vt dr̃ in carbonib⁹ ignis flã/
ma extingui. Cũ igit̃ nihil sit ɔtriũ igni nõ põt extigui. ¶Itẽ
nõ põt stare solo que videt̃ soluere sic ꝙ nõ extinguit̃ qdem
lumẽ ignis qð est in oculo sed debilitat̃ intãtũ ꝙ latet nos.
Si enim talis ignis in oculo est:tunc oportet etiã ipsuȝ per
oiem extingui frigido ⁊ humido.⁊ ita in glacieb⁹ ⁊ in aqua
fierent maiores tenebre. flãma enim ⁊ ignita corpora extin/
guuntur in illis.cum ergo non accidant tenebre in glacie ⁊
in aqua patet ꝙ non dominatur ignis in oculo.

¶Deinde ponit phs rõnẽ que sumit̃ ab organo oculi ad ra/
ctũ recipiẽdi visibilia. Cũ eni vna sit forma visibilis que re
cipit̃ a medio ⁊ ab oculo.opȝ vnã nãm eẽ receptibilitatis in
medio ⁊ in oculo.cuȝ igit̃ in medio recipiat nãm perspicui.
in oculo dn̄atur aliqd perspicuorũ. ¶Sȝ tm̃ duo sunt pspi/
cua.s.aer ⁊ aqua.ergo in oculo dn̄abit̃ alteꝝ hoꝝ. Differũt
aũt aer ⁊ aqua in recipiẽdo ⁊ hoc ꝙ aq̃ seruabili⁹ est elñtum
ꝙ̃ aer ⁊ hoc tripl̃r.melius eni seruat ꝗ̃titatẽ ⁊ figurã ipsius
oculi que fabricat̃ ex ipsa.sil̃r etiã melius seruat actuȝ lumi/
nis ab extrinseco egredientẽ in ipm humoreȝ oculi.⁊ seruat
etiã melius spẽs receptas visibiles que tm̃ trãseunt per ipȝ
aerem. Cũ igit̃ oculi sit recipere ⁊ tenere aliquãtuluȝ relin/
quit̃ ꝙ in ipso dn̄etur elemẽtũ aque. ¶Deinde ponit phus
cõsequẽter q̃tuor rõnes a quatuor partib⁹ oculi. Quaꝝ pri/
ma hec est.vnũquodꝙ̃ corrumpit̃ in eo ex quo cõsistit mãli/
ter:sed nos videmus oculo corrupto aquã exire.ergo consi
stit mãliter ex ipsa aqua. ¶Iteȝ 2ª est per experimẽtũ sum/
ptum in elñtis in quib⁹ calidũ superat cerebrũ frigidũ ⁊ ca/
lore resoluit ⁊ facit fluere humidũ oculi frigido coagulatuȝ
⁊ ex vaporib⁹ calidis ⁊ grossis diminuit ipm in parte ⁊ tur/
bat ꝗ̃titatẽ pspicui ⁊ facit tremere spũȝ visibilẽ.hoc eni non
accideret si dn̄aret̃ in oculo ignis.calidũ eni a calido non di
minueret̃ sed augeret̃. ¶3ª ratio est sumpta per experimen
tuȝ in abũdantib⁹ multũ calido sanguine in qbus nã ponit
cerebrũ frigidissimum ⁊ album oculi facit crassius:qð iõ fit
vt permaneat humidum nõ coagulatũ. Corp⁹ eniȝ oculi sic
frigidũ est ꝙ non põt amplius infrigidari salua cõplexione
oculi. Si aũt esset nã oculi ex igne:tunc nõ oporteret nãm i/
geniari qual̃r oculus saluaret̃ in calore cordis in abũdãti/
bus sanguine calido.qa tãto melius ɔseruaret̃ oculus ꝗ̃to
calidius eẽt cor. ¶4ª rõ sumit̃ de expimento sumpto in nõ
hñtib⁹ sanguinẽ. In illis enim pp defectũ caloris intãtũ coa
gulatur exterior tunica oculi ⁊ indurat̃ ꝙ non idiget palpe/
bris velantib⁹.pbatũ aũt est in 4° metheoroꝝ ꝙ a frigido Tex.cõ.50.
nõ coagulat̃ nisi aqua ⁊ spẽs aque.ğ relinquit̃ ꝙ in oculo aq̃
dn̄atur. ¶Deinde ponit phs aliã rõnẽ sic.qa si in oculo do/
minaret̃ ignis ex quo exirẽt radij oporteret visuȝ in radijs
illis extendi vsꝙ̃ ad astra que videmus.⁊ oporteret ipȝ p/
deuntẽ ex oculo per radios coadherere oib⁹ visibilib⁹.⁊ ex
hoc sequeret̃ ꝙ virt⁹ visiua extenderet̃ extra oculũ qð est i/
cõuenĩẽs:cuȝ nulla virtus extẽdat̃ per essentiã extra pprĩũ
subiectũ. ¶Preterea incõueniens est dicere exteri⁹ lumen
cõiungi interiori.illa eniȝ nõ cõiungunt̃ quoꝝ aliqd est me/
diuȝ.sed iter extrinsecũ ⁊ intrinsecũ tunice oculi itersũt que
a pho miringe dr̃. ¶Preterea in omni figurato corpore ⁊
aiato necesse est ſm nãm dn̄ari elementũ receptibile illi⁹ fi/
gure. Ignis aũt ⁊ aer nõ sunt corpora receptibilia figuraruȝ
ppter sui spũalitatem.ğ in oculo non dn̄atur alteꝝ hoꝝ sed
terra vel aqua. Nõ terra quia ipsa nõ est perspicua.ğ relin/
quit̃ ꝙ aqua dn̄etur in oculo. Si forte diceretur ꝙ in oculo
dn̄at̃ lumen celi ⁊ nõ ignis. Hoc erit dictum ſm ignorãtiaȝ
qa celum nõ est pmiscibile cuȝ aliquo corpore:⁊ pp hoc phs
non disputat cõtra hoc sed relinquit pro absurdo. ¶Iteȝ in
libro de aialibus dr̃ ꝙ in oculo dn̄atur aqua:⁊ ideo etiã vl/
timo inter mẽbra corporis cõpletur. ¶Item Alphorabi⁹ in
suo libro de sensu ⁊ sensato dicit sic.instrm̃ virtutis visibilis
est oculus ⁊ in isto instr̃o dn̄atur aqua:que est suba diapha/
na vt fiat talis ꝙ in eo describant̃ forme sensibiliũ vt in spe/
culo:⁊ ideo pars glacialis est valde clara ⁊ alba. ¶Iteȝ dic̃
Auicẽna in suo lib° de aialibus.dico ꝙ visus exigit humi/
ditatem claram que respiciat imp̃ssiones. ¶Sȝ qa aucto/
res nãlium cõiter hoc dicunt:⁊ ideo sup hoc multos aucto/
res inducere supuacuũ est.videt̃ aũt ꝙ neutrũ hoꝝ sit veꝝ.
sed ꝙ in oculo dn̄et̃ terra. In omni enim corpore cõposito ⁊
cõmixto aiato dn̄at̃ terra ⁊ aqua ⁊ p̃cipue terra qa oia talia
quiescunt in ipsa. ¶Item dicit̃ in libro de celo ⁊ mundo ꝙ p° celi,t.c.7.
in omni corpore cõposito dn̄at̃ illud elñtuȝ cui⁹ sequit̃ mo/
tum.sed oculus descendit ad terrã.ergo in ipso dn̄at̃ terra.
¶Solo.dicimus ꝙ in oculo dn̄atur aqua qñtũ ad illã ptẽ Mõnis vera sio.
in qua fit imp̃ssio. Est enim in oculo duplex humor.quoruȝ
vnus est in acie qui dicit̃ crystallinus pp puritateȝ.⁊ glacia/
lis siue grãdinosus ppter frigidũ complexionale dn̄ans in
ipso.qa sicut dicit phs oculus est ita frigidus ꝙ seruata cõ/
plexione non infrigidat̃ amplius:⁊ ideo in tẽporib⁹ ⁊ in lo/
cis in

cies in quibꝰ infrigidanť oculi supra temperamentũ gñatur obscuritas visus. ⁊ hoc pꝫ ex hoc ꝙ diu ambulãtibꝰ in niue vel glacie vel aqua obscura apparẽt loca niuium ⁊ glaciei et ripe aquaꝝ ⁊ littora mariũ. Aliꝰ humor est post illũ in textura venaꝝ qui hꝫ colorẽ vitri aliquãtulũ tẽdentẽ ad ruborẽ. ⁊ ideo a qbusdã phis diciť vitreus. claritatẽ enim vitri hꝫ ex cõuenientia cũ crystallo cuius ille est nutrimentũ: sed ruborem participat ex cõuenientia cum sanguine ex quo gñať in extremitate venarum tangẽtiũ oculũ. superfluitas autẽ poniť in albumine vt sit scutũ humoris crystallini. ¶ Circa hos aũt humores sunt tunice siue rhetia oculi que tunice ex pte autem sunt perspicue vt per ipsas possit fieri imutatio humoris crystallini ⁊ circũducitur acies cum circũferentia nigra vel glauca vt ex illo colore fit congregatio ⁊ coadunatio virtutis visiue. cuiꝰ nã est turbari claritate niuis. ¶ Ex hac etiam de causa velamina vt palpebre ⁊ supcilia ponunť extrinsecus: ⁊ ideo accidit ꝙ aspiciẽs diu ad magnã albedinẽ vel claritateꝫ postea nõ bñ videt nisi prius coaduneť visus. Cũ vero humidũ crystallinũ receptibile sit luminis ⁊ coloris: opꝫ ꝙ pellicule que sunt ante ipm pure sunt: ita ꝙ per ipsas possit imutãdo igredi color ⁊ lumẽ: qa color non imutat visum vt postea diceť nisi per actũ luminis. ⁊ ideo cõtingit qñ aliqs habuerit oculos diu clausos vel in tenebris fuerit: et postea subito vadit ad lumẽ ꝙ nõ bene videt anteq̃ igrediať lumẽ tẽperate imutans ab extrinseco. qa vero iteꝝ visus pficitur spiritu visibili qui deferť ad oculos ꝑ neruos opticos ⁊ cõcauos ab iteriori parte cerebri qui spũs secũ trahunt tẽperatũ calorẽ: ideo ꝯtigit ꝙ post somnũ in quo spiritus oẽs mouẽtur ad iteriora ad locũ digestionis relinquendo organa exteriora sensuũ statim aperiens oculos non bñ videat añ reditũ spirituũ ⁊ caloris ab interioribꝰ ad exteriora organa sensuũ. Quia vero illi spũs clari ⁊ puri sunt qui deferũtur ad oculos sup oẽs spũs sensibiles ideo turbatio quecũq̃ cõtigẽs in cerebro magis appet in ipsis: ⁊ ideo ꝯtigit in ebrijs in qbus multus vapor ferť ad cerebrũ ꝙ obscurať visus. et eadẽ causa est q̃re visus obscurať in iratis: qa ira accendit sanguinẽ circa cor ⁊ eleuat vapores ad caput. Cũ vero iterũ spũs ille feruidus sit iteꝝ cõtingit ipm a vaporibus calidis moueri extra situm ꝓpriũ in qbusdaꝫ ifirmitatibꝰ ⁊ ebrietatibus ⁊ ira ⁊ tũc apparet vnũ duo. Spũs vero accipiẽs formã in situ vno stat anteq̃ renũtiet eã ⁊ plene imprimať ab ea accipit eadẽ in alio statu. ⁊ sic vnũ in duplici situ acceptũ appet duo. Et hec eadẽ causa est q̃re vnũ apparet duo qñ digitus supponiť ⁊ eleuať oculus ad sitũ altiorẽ vel depriniť ad iferiorẽ. ⁊ ideo q̃to magis poniť extra situm ꝓprium inferius vel altius tãto magis apparet dissonantia inter id in duplici situ acceptum. Et huiꝰ silẽ est videre in sole percutiẽte super aquã fluentẽ que videť eẽ maioris q̃titatis ꝑm duplum vel triplũ ꝑm motũ aque. Est ẽt tersum corpus ⁊ politũ in acie vt ad ipm fit reflexio luminis extrinseci sub quo fit imutatio a coloribꝰ ⁊ abstractio coloris. sed de hoc pleniꝰ diceť infra in qõne de coloribꝰ. ¶ Ad pmũ igiť dicať ꝙ quedã animalia sunt que debilem hñt visum ⁊ nõ bñ coadunatũ ⁊ illa claritate diei vincũtur. ⁊ pp hoc in die quiescunt ⁊ de nocte moueňť: quãdo lumẽ lune ⁊ stellaꝝ est in aere qđ debiliꝰ est lumine solis. Sed si essent oĩno tenebre sicut est sub tecto in domibꝰ dico ꝙ tunc nihil viderent. ⁊ si tunc venanť: odoratu venanť ⁊ nõ visu. ¶ Ad aliud dđꝫ ꝙ noctiluca sicut oculi quorũdã aĩalium ⁊ capita pisciũ ⁊ corpora putrefacta sunt actu lucida in tenebris: ⁊ non tñ sic semper ꝙ illumineňt mediũ. qđ patet ex hoc ꝙ si mediũ esset illuminatũ tunc nõ lucerent illa. aliter enim lucerent die ac nocte qđ nõ videmꝰ: vnde illa lux in talibꝰ est a partibus igneis que sunt in exteriori pte ⁊ nõ ꝓgrediť ab iferiori parte oculi ad ꝓiectionẽ radioꝝ per quos illumineňť mediũ ⁊ obiectũ visibile. aliter enim circũstans aer ⁊ colorata oĩa illuminareňť sicut a candela qđ nõ videmus. ꝓxima enĩ que sunt iuxta noctilucam non videňť sicut nasus lupi ⁊ maxilla. ¶ Ad aliud dđꝫ ꝙ nõ tenemus sñiam aspectiuoꝝ tenẽtiũ radios eẽ corpora egredientia ab oculis. sed dicimus radios esse imutationes ꝑm rectas lineas in diaphano factas: ⁊ qa oculus corpus politum est ⁊ tersum reflectiť sup ipm lumẽ qđ est actus visibilis rei sicut super speculũ. ⁊ qa reflexio lucis fit ad pares angulos cum incidẽtia eiusdeꝫ: ideo sicut radij a pmo illuminãte diriguňť ꝑm figurã pyramidalẽ: cuiꝰ pũctus est in corpore ꝓijciente radios: ⁊ dilatať plus ⁊ plus ꝑm ꝙ radij ꝓcedũt ab illo. Siľr in corpore reflectente lumẽ ⁊ radios colliguňť radij in pũctũ pyramidis: ⁊ ampliaňť plus ⁊ plus ꝑꝫ ꝙ radij distant magis a corpore reflectẽte lumine ⁊ radios. et cum tale corpus sit oculus per hũc modum fit reflexio lucis ab ipso: ⁊ nõ sic ꝙ radij ꝓcedãt ex ipso sicut ex pmo illuminante. nec est ẽt de ꝓprietate sciẽ aspectoꝝ determinare de nã radij: sed potius ponit ipm in passionibꝰ geometricis q̃ sunt curuũ ⁊ rectũ ⁊ hmõi. nãlis autẽ hꝫ querere cui sit corpus vel qualitas alia a corpore. de hoc tñ planiꝰ habebiť infra. ¶ Ad aliud dđm est ꝙ tremor ille de quo loquiť phs est in spiritu visibili interiori qui sicut exigit ꝓportionẽ in claritate ⁊ obscuritate visibilis: ita etiã exigit ꝓportioneꝫ in distãtia cõuenientẽ sibi. ⁊ si tremor aliqs est in radio ille erit in radio reflexo ad oculũ ⁊ nõ in emisso ab illo. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ oculus splendẽtiũ est sicut tersum ⁊ politũ reflectens lumẽ ⁊ nõ sic ꝓijciens lumẽ per se. ¶ Ad aliud dđm ꝙ si debeat saluari Thimeus nõ põt intelligi nisi de radijs exteriꝰ reflexis ⁊ nõ ab iteriori ꝓcedentibꝰ. sed tñ hec nõ est intẽtio sua. ¶ Ad aliud dđm ꝙ Calcidius sequiť Platonẽ: tñ idẽ dicemus de specie ignis edacis ⁊ lucis. ¶ Ad aliud dđm ꝙ auctoritas Augustini intelligiť de radijs exterioribꝰ. ¶ Ad id qđ obijciť de opinionibꝰ inductis a Gregorio niceno pꝫ solo per p̃dicta. ¶ Ad id qđ obijciť de sensu ⁊ sensato dđm ꝙ primi phi si dicebãt ignẽ dñari in oculo falsum dicebãt sicut bene ꝓbatur ab Aristotele. Si aũt dicebãt visum ꝑm actuꝫ non pfici sine luce ⁊ lucem appellauerũt ignem tũc veruꝫ dicebant. ¶ Ad aliud dđm ꝙ lucis illius que apparet in tenebris vel oculis clausis in refractione vel percussione oculorum causa est claritas spũs visibilis: qui dispgiť in seipm in tali refractione vel repcussione: ⁊ ideo retro in oculo appet qñq̃ mutatio luminis. crystallinũ enĩ oculi imutabile est ꝑꝫ ante ⁊ retro ⁊ ꝓfundũ sicut infra dicemus. retro eniꝫ ad ipꝫ fluunt imaginationes somniales ⁊ añ recipiũt imagiationes sensibiles ⁊ trãseũt ad ipm sensum cõem ⁊ phãtasiam.

¶ Utrũ lumen descendens a corporibus luminosis est substantia vel accidens.

Onsequenter querẽdũ est de visu ex pte obiecti ⁊ medij. Sed qa lumen est actus vtriusq̃: ideo ẽt necessariũ est q̃rere de lumine. ¶ Circa hũc ergo articulũ querũtur quinque. pmuꝫ est de lumine. 2ᵐ de noctilucis que sunt obiecta visus in tenebris. 3ᵐ de coloribꝰ que sũt obiecta visus in lumine. 4ᵐ de nã medij qđ est visus. 5ᵐ ⁊ vltiᵐ qualiť species visibiles sunt in medio. ¶ Circa pmũ ergo queritur vtrũ lumen qđ descendit a corporibꝰ luminosis sit sbã vel accidens. Et obijciť sic. oĩs forma per se alterãs est passio vel passibilis qualitas. lumẽ est forma per se alterans. ergo est passio vel passibilis qualitas. oĩs aũt passio vel passibilis qualitas est accñs. ergo lumẽ est accñs. Qđ aũt oẽ per se alterãs est passio vel passibilis q̃litas habeť in 7° physico. vbi sic dť que alteraňť alteraňť oĩa a sensibilibus. ⁊ hoꝝ solũ alteratio est. sensibilia aũt appellãt passiones ⁊ passibiles q̃litates. Qđ aũt lumẽ altereť habeť expsse in libro de sensu et sensato. vbi sic diciť. ꝙ illuminatio est alteratio. ¶ Item oẽ qđ cõtingit eidẽ subiecto manenti in eẽ ⁊ non in esse est accñs. lumẽ cõtingit eidẽ subiecto manẽti in esse. s. aeri ⁊ nõ in eẽ. ergo est accñs. ¶ Itẽ dicit phs in pᵒ de gñatiõe ⁊ corruptiõe alteratio qdem est quãdo subiecto manẽte in eẽ trãsmutať in eius passionibꝰ. sed qñ aer illuminať pñte lumĩe ⁊ absente manet idẽ. ergo hec trãsmutatio est passio. ⁊ oĩs passio est accidens. ergo lumẽ est passio ⁊ sic accidẽs. ¶ Iteꝫ omne qđ in subiecto recipit magis ⁊ minus est accidẽs. lumẽ in subiecto recipit magis ⁊ minus. ergo est accñs. ꝓbatio pme hꝫ ex hoc ꝙ forma sbalis nõ recipit intẽsionem nec remissionem. Qđ aũt lumẽ recipiat intẽsionẽ ⁊ remissionẽ pꝫ ex hoc ꝙ aer qñq̃ est luminosior quãdoq̃ minus luminosus. ¶ Itẽ oĩs forma situaľr distẽsa in eo in quo est ita ꝙ in maiori pte maior ⁊ in minori minor forma accñtalis ⁊ corporea est. Lumen ẽt est forma. ergo est accidẽs corporis. Ueritas prime pꝫ ex hoc ꝙ forma sbalis est simplex nõ diuisibilis diuisione subiecti. vnde si diuidiť aliqua forma diuisione subiecti illa erit accñtalis. ¶ Itẽ dicit Auerrois phs in libro de sba or-

Nõ solonem ad multa ꝓblemata.

Solo ad argumenta.

Tex. cõ. 14.

Tex. cõ. 23.

Caplo pmo.

bis. ꝙ nulla forma diuidit nisi que ſm nãm adu enit cõposi
to post quãtitatẽ: ⁊ ideo ẽt forme substãtiales sunt indiuisi-
biles: qa ſm nãm aduenĩũt materie ante ꝗtitatez. Sed pꝫ
ꝙ lumen est diuisibilis forma diuisione subiecti. ergo adue
nit post quãtitatez cõposito. nihil aũt aduenit cõposito post
quãtitatem nisi accñs. ergo lumẽ est accñs. Qđ aũt nihil ad
ueniat cõposito post quãtitatem nisi accñs patet ex hoc: qa
forma subalis vel suba nõ fundat in materia mediãte acci-
dẽte sed potius ecõtrario. ¶ Itẽ omne qđ ſm vnũ actũ inue-
nit in corruptibili ⁊ in icorruptibili est accñs. lumẽ est tale. ꝗ
lumen est accñs. ꝓbatio ꝑme. corruptibile ⁊ incorruptibile
cõueniũt ſm subalem formã: qa quoꝝ vna est forma suba-
lis illoꝝ vnũ est esse: qđ non est in corruptibili ⁊ in icorrupti
x. cõ. vltimi. bili. ¶ Item nõ conueniũt ſm mãm ſm ꝙ habet in xo° me-
taphisice. s. ꝙ corruptibiliũ ⁊ incorruptibiliũ non est eadẽ ma
teria. ergo si cõueniũt relinquit ꝙ ꝯuenientia illa erit in for
ma accidẽtali. ꝓbatio scđe est ꝙ lumẽ inuenit in igne ⁊ celo
ſm actũ luminãdi ⁊ faciẽdi colores in actu visibiles. ¶ Itez
si esset suba tũc eẽt forma vel materia vel cõpositum. ⁊ ꝯstat
ꝙ nõ est sola forma vel mã sola: qa neutrũ eoꝝ per se inẽt i-
uenit. ergo relinquit ꝙ sit suba cõposita. cõstat aũt ꝙ lumen
non lucet nisi interueniẽte aliquo obscuro inter illuminans
⁊ illuminatũ. aut ergo tũc illa suba destruit aut retrahitur.
Si destruit tũc oportet ꝙ habeat ꝯtrariũ. qa nihil destruit
ſm nãm nisi per contrariũ agens. lumẽ aũt nõ habet cõtra-
rium agens. ergo nõ destruit. Qđ aũt lumẽ nõ habet cõtra-
riũ pꝫ per hoc ꝙ ꝯtriorum vtrũqꝫ hꝫ nãm ⁊ entitatem spẽi. te
nebra autẽ que eẽt lumini cõtraria si ipm haberent contra-
riũ nõ est nisi priuatio vt dicũt phi ⁊ sancti. Si v̾o dicatur ꝙ
retrahit. aut ergo retrahit postꝗ iaz interuenit opacũ. aut
quãdo est vicinũ. Si ꝑmo mõ: tũc oporteret ꝙ per medium
opacũ retraheret: ⁊ sic videremus ipm trãsire partes opaci
qđ pꝫ esse falsum. Si v̾o z° mõ tunc ex vicinitate opaci rece
deret lumẽ. hoc aũt est falsum: qa videmus lumen imedia-
te cõiungi vmbre. ergo pꝫ ꝙ nõ est suba composita. ¶ Itez si
esset suba cõposita. aut eẽt spiritualis ita ꝙ eẽt spũs. aut cor
poralis siue corpus. Si ꝑmo mõ aut accipit spũs pro corpo
re sicut accipiũt eum phi sicut habet in libro Constabulini:
ꝙ spũs est qđdam corpus subtile ⁊ in humano corpore orit
ex toto corpore ⁊ fert in venis pulsatiuis ad viuificãdũ cor-
pus ⁊ operat vitã ⁊ anhelitũ ⁊ pulsum ⁊ orit ex cerebro ⁊ in
neruis fert ⁊ operat motum ⁊ sensum. Aut accipit spũs mõ
theologico pro eo qđ est aĩa vel eiusdẽ nature cum ipsa. Si
ꝑmo mõ accipit spũs tũc nulla distinctio erit iter dicẽtes eẽ
subam spũalem vel corporeã. ¶ Preterea erit incõueniens
qa illa suba aut est pura cũ lumine qđ hꝫ. aut non pura sꝫ lu
minosa sicut est suba solis ⁊ ignis. Si p° mõ: cõtra. oẽ purũ
densatum minꝰ est purũ. suba luminis est pura. ergo dẽsata
minus erit pura. ꝓbatio ꝑme est in cõdẽsatione aeris ⁊ aq̃
que sunt elemẽta pura. ⁊ patet ꝙ densius minus est puruz. sĩr
patet ꝙ in partibꝰ crystalli que sunt tenues ⁊ si cõponantur
multũ diminuet per metas ⁊ tandẽ tollet in toto. ¶ Deinde
sumat ꝯclusio ꝓbata. omne minus purũ minus visibile con
ducit ad visum. lumẽ densatũ est minus purũ ꝗ nõ dẽsatũ.
ergo visibile minus cõducit ad visuz. qđ pꝫ eẽ falsum. quia
quãto magis est luminosuz tãto melius videt aliqđ in ipo
lumine. ¶ Itẽ nulluz corpus nãliter mouet ad diuersa loca.
lumẽ aũt mouet ad diuersa loca. qđ pꝫ. qa imutat sursum et
deorsum ⁊ ad latera circũquaqꝫ. ergo lumen non est corpus.
Alia opinio. ¶ Si v̾o dicat ꝙ est suba spũalis hoc modo quo Theologi
sumunt spũ: qa est siĩs sube cum anima. ¶ Cõtra hoc pri-
mo erit ꝙ hec non est opinio alicuius phi. Item aut eẽt siĩs
suba cum aĩa vegetabili aut sensibili aut rõnali. Et qđcũqꝫ
dicatur oporteret ꝙ eẽt pfectio alicuius corporis organici.
qa ea que sunt eiusdẽ nature ⁊ sube sunt eiusdez ordinis in
nã. vnde cuz vna suba spũalis ordinet ad corpus vt pfectio
⁊ alia sĩr ordinabit. ¶ Item nulla substãtia spũalis hoc mõ
sumpta est mẽsurabilis dimensione quãtitatis. lumen autẽ
hꝫ dimensionem quantitatis. qđ pꝫ. qa in tricubito aere est
tricubitum: ⁊ in bicubito est bicubitũ. ergo lumẽ nõ erit ta-
lis suba spũalis. ¶ Itẽ ois suba spũalis ſm organa disticta
distinctas hꝫ vires. lumẽ hoc mõ non hꝫ distinctas vires. ꝗ
lumẽ nõ est substãtia spũalis. Si forte dicat ꝙ lumẽ est itel-
ligentia. hoc est stultius ꝗ ꝙ ꝯtra disputat. ¶ Preterea di-
cit Isaac in libro de diffõnibꝰ ꝙ orbis totus ⁊ lumẽ creant
in vmbra aĩe vegetabilis sicut vegetabilis in vmbra sensi-
bilis. ⁊ sensibilis in vmbra rõnalis. ⁊ rõnalis in vmbra itelli
gentie. Sꝫ creare aliqđ in vmbra alterius: nihil aliud est ꝗꝫ
ipm ꝗ vnũ incipere in eẽ ⁊ virtute vbi desinit suũ superius
ope ⁊ virtute sicut pꝫ per singula. intelligẽtia enĩꝫ nõ est cum
inq̃sitione. ⁊ ideo in inq̃sitione icipit rõ. sĩr rõ nõ est cum ap
prehẽsione sensibiliũ. ⁊ iõ ibi icipit sensus. sensus aũt nõ est
sine apphẽsione. ⁊ ideo vbi est opus aĩe ⁊ sine apphẽsione ici
pit vegetabilis. ergo si orbis ⁊ lumẽ sunt post ista nõ hẽbũt
aliquã operationẽ spiritꝰ. ergo non erit spiritus hoc mõ di-
cto spũ. ¶ Si aũt dicat ꝙ lumen nõ est spũs ſm esse sed ſm
opus suũ. Cõtra. opus spũs nõ erit ꝑmuz nisi vita ⁊ z^m ali-
mẽto vti ⁊ augere ⁊ gñare: ⁊ sic de alijs. quoꝝ nullũ habꝫ lu-
men. ꝗ lumẽ nõ est spũs quo ad opus suũ. ¶ Si v̾o dicat ꝙ
est spũs vitalis qui est in corpore qui tñ est corpus. Et dicit
Isaac ꝙ spũs mouent in corpore sicut lumina in mũdo. ⁊ sic
lumẽ est viuificũ. ¶ Cõtra. spũs qui est in corde est instrm ⁊
mediũ per qđ aĩa diffundit vitã in corpore. ⁊ vita nõ est actꝰ
ab ipso nisi sic ab instrõ. Et ex hoc non sequit ꝙ si lumẽ hoc
mõ mouet in mũdo ꝙ sit spũs. ¶ Preterea ille spũs vitalis
est corpus ⁊ positio istiꝰ opionis est ꝙ lumẽ nõ sit corpus. Si
aũt dicat ꝙ lumẽ sit corpus nõ spũale. Cõtra obijcit phs in
libro de visu ꝙ ſm hoc duo corpora erũt in eodẽ loco: qa lu
mẽ est in aere ⁊ nõ videmus aerẽ ire de loco suo pp aduẽtũ
luminis. ¶ Preterea oẽs rõnes que adducte sũt ꝯ illos qui
dicũt lumẽ eẽ subaz corporeã ⁊ spũalẽ sũt ẽt cõtra istã opinio
nez. ¶ Si pp hoc dicat ꝙ lumẽ est forma subalis ⁊ nõ suba
cõposita. Cõtra. nulla forma sbalis est imutatiua per actꝰ al
terius corporis. lumẽ imutat aliđ corpꝰ ꝗ id cui inest. ꝗ non
est forma sbalis. ꝓbatio ꝑme habet in libº de sensu ⁊ sensa-
to vbi dicit phs. Qđ eni ſm ꝙ ignis ⁊ terra nihil facere vel
pati vel aliud supple qcꝫꝗ hꝫ sed ſm ꝙ ꝯtrietas in vnoquoqꝫ
est. ꝓbatio scđe accipit a sensu qa lumẽ imutat aerẽ. ¶ Itez
ois forma sbalis est pfectio eiꝰ in quo est ſm eẽ. ꝗ si lumẽ est
forma sbalis erit pfectio aeris in quo est ſm eẽ aeris. qđ pꝫ
esse falsum. ¶ Itẽ nulla forma sbalis aduenit mãe ſm nãm
⁊ tps post receptionẽ accñtꝫ. lumẽ aduenit aeri post accñtia
aeris. ergo nõ est forma sbalis. ¶ Itẽ nulla forma sbalis ſm
eẽ suũ inuenit extra suã ꝓpriã mãm. lumẽ inuenit extra suaz
ꝓpriã mãz que est corpꝰ nãliter luminosuz. ꝗ lumẽ nõ est for-
ma sbalis. ¶ Itẽ phus in libro de visu dicit. manifestũ est ꝙ
lux nõ est corpus sed accñs aeris. ex hoc habet ꝙ lux nõ est
corpus neqꝫ forma sbalis neqꝫ suba spũalis sꝫ accñs. ¶ Itez
ibidẽ calor hꝫ quẽ alterat aer ab igne lux dr. differtqꝫ flãma
a luce. nã flãma est fumus accẽsus: ideoqꝫ flãma est corpꝰ cũ
sit fumus. lux v̾o nõ est corpus sꝫ est passio diaphani corpis.
Ex hoc videt ꝙ lux est passio. ⁊ passio est accñs. ꝗ lux est ac-
cidẽs. ¶ Itẽ Auicẽna in 6° de nãlibus lumẽ est affectio cor-
poris hñtis lucẽ: cũ appositũ fuerit illi. Affectio aũt est im-
pressio accñtis. ꝗ lux est accñs. ¶ Itẽ Auicẽna. lux est q̃litas
que est pfectio trãslucentis ſm ꝙ est translucens. sed q̃litas
est accñs. ꝗ lux est accñs. ¶ Itẽ Auicẽna ibidem. lumẽ est q̃-
litas quã mutuat corpus nõ trãslucens a lucido. ⁊ trãslucẽs
efficit per eum trãslucens in effectu. ꝗ lumen cum sit quali-
tas mutuata. ⁊ ois qualitas mutuata sit accñs: lumẽ sit acci
dẽs. ¶ Sed cõtra. si lumẽ sit accñs nõ erit in ꝑdicamẽto q̃-
litatis. ⁊ cum sit visibile per se ⁊ alterãs visum nõ erit nisi in
illa specie que est passio vł passibilis qualitas. ꝗ erit aliq̃ de
primis vel de posterioribꝰ. cõstat ꝙ nõ de ꝑmis: qa ille sunt
calidũ ⁊ frigidũ humidũ ⁊ siccũ. ergo erit de posterioribꝰ. sꝫ
oẽs posteriores causant a primis. ꝗ lumẽ causabit a calido
frigido humido ⁊ sicco. vel a quibusdã eoꝝ. qđ pꝫ eẽ falsuz:
qa inuenit in quibusdã corporibꝰ que nõ subijciunt quali-
tatibꝰ primis. ¶ Itẽ ois passio vel passibilis qualitas habꝫ
cõtrarium in specie: ꝗuis nõ in gñe. ⁊ veritas huius pꝫ per
inductionẽ. lumen nõ hꝫ ꝯtrium in specie. ergo non est passio
vel passibilis qualitas. ꝓbatio scđe est: qa nihil alterãs su-
bito hꝫ contrariuz. ꝯtrium eni in subiecto resistit alterationi
ne fiat subito. ¶ Itẽ si haberet ꝯtriuz corrumperet per ꝑsen-
tiaz illius in subiecto. lumẽ aũt non sic corrũpitur sꝫ per ab-
sentiã illuminantis. ¶ Itẽ nullũ accñs est forma pfectiua al
terius accñtis ⁊ actus ipsiꝰ mediante quo agit actualr. sꝫ lu
men est forma perfectiua caloris qua mediãte actualr agit
in visum.

In visum.ergo lumē non est accñs.¶Item videt̄ q lumē sit corpus.descendit eni a sole ⁊ aduenit ex parte ignis.venire aūt ⁊ descēdere corporis est.ḡ videt̄ q lux sit corpus.¶Itez qcqd mouet̄ localr̄ est corpus.lumē mouet̄ localr̄ qa sursuz ⁊ deorsum.ḡ lumē est corpus.¶Itē quicqd attingit aliqd ⁊ reflectit̄ ab illo est corpus.lumē attingit radiosuz corp⁹:⁊ re
Alia opio.
flectit̄ ab illo.igit̄ est corpus.¶Fuerūt aūt qdam qui ꝓpter istas rōnes dixerūt lumē nihil aliud eē q̄ coloris resplēdētiam siue manifestationē vtētes his rōnib⁹.Dicit eni Ar. in libro de sensu ⁊ sensato.quēadmodū in aere hoc qdē lumē est hoc vo tenebra:ita ⁊ in corporib⁹ fit albū ⁊ nigrum.ḡ videt̄ q p̄ntia luminis in corpore termiato nihil aliō est q̄ albedo.⁊ absentia ei⁹ nihil aliud est q̄ nigredo.¶Itē in quibusdā corporib⁹ nō determiatis sicut est nubes expsse videmus q p̄ntia luminis est albedo.absentia vo ei⁹ nigredo.
Tex.cō.5.
¶Itē qcqd agit b̄m nām agit b̄m aliqd intrinsecū sibi ⁊ essentiale.veritas hui⁹ pz per diffōnē nature in 2° phico.vbi dicit̄.nā est p̄ncipiuz alicuius ⁊ causa mouēdi ⁊ quiescēdi in quo est p̄mū per se ⁊ nō b̄m accñs.color aūt b̄m nām agit in visum.ḡ color agit b̄m aliqd itrinsecū ⁊ eēntiale.2ª ꝓbatur
Tex.cō.67.
per diffōnē coloris assignatā in 2° de aīa vbi dr̄ color est imutatiuū visus b̄m actū lucidi.⁊ hec est ipsius nā.¶Silr̄ pz p diffōnem coloris in libro de sensu ⁊ sensato vbi dicit̄ q color est extremitas pspicui in corpore determiato ⁊ ipsoꝝ pspicuoꝝ.¶Itez quecūq3 sunt ꝓprie cōparabilia illa sūt vni⁹
Tex.cō.31.
spēi.veritas hui⁹ pz in 7° physico.vbi dicit̄ q si aliq̄ cōparant̄ in aliquo illa erūt vniuoca in illo.lux aūt ⁊ color cōparant̄ per magis ⁊ minus.ḡ videt̄ q sunt vniuoca.probatio minoris qa pp qō vnumqōq3 tale ⁊ illud magis tale.lumen visibile est pp lumen.ergo lumen magis.ergo color ⁊ lumē recipiunt magis ⁊ minus in visibilitate:⁊ ita vniuoca sunt
Impugnatio.
in nā illa in qua sunt visibilia.⁊ sic erūt eiusdē nature.¶Sz cōtra est q lumen sit resplendentia siue apparentia coloris hoc pōt itelligi duob⁹ modis.s.q luminis eē ⁊ coloris eē sit idem b̄m vnū actū.vel q esse coloris sit vnum ⁊ lumē nihil aliud addat nisi per cōparationez illius ad visum.Qō si p° mō dicatur hoc pōt iteꝝ eē duob⁹ modis.s.q lumē habeat idem eē cū quolibet colore.vel q hēat idez esse cum albedie tm̄.b̄m q dixit Empedocles q sol est alba res calida.Si p° mō.s.q lumē habeat idē esse cū quolibet colore.sequit̄ tunc q aliqd qō est lumē sit cōtrariuz alteri qō est lumē.qa albedo est cōtraria nigredini.hoc aūt est impossibile.idem eniz nō est cōtrarium sibi.¶Itē quecūq3 sunt diuersa specie opposita illa diuersa sunt in spē.veritas huius pz in p° topico. vbi dicit phs q cōsiderandū est q si huic qdē aliqd est contrariū.illi aūt simpl̄r nihil.qa tūc illa non erunt eiusdē nāe. sed lumini nihil est cōtrariū.tenebra eni est priuatio ⁊ nō 2rium.colori aūt in specie aliqd est 2rium.ḡ lumē non est color.¶Itē intentio qua nigruz est visibile b̄m actum est p̄ter esse nigredinis.qō pz ex hoc:qa si detur oppositum nigredo semp erit visibilis b̄m actū.ergo cū eadem rō sit de oī colore:etiā intentio qua albedo est visibilis b̄m actū ⁊ ceteri colores erunt p̄ter esse ipsoꝝ.¶Itē si dicat̄ q esse luminis est eē generis in colore ⁊ nō eē spērum.Cōtra.eē gn̄is in specie nō est distinctum a specie ipsa.qa sicut dicit Auicenna color qui est in ipsa albedine est albedo.⁊ color qui est in nigredine est nigredo:⁊ ita lux b̄m suum eē eēt in cōtrarijs ⁊ cā con
Tex.cō.2[illegible]
trarioꝝ qō est impossibile:qa 2rie sunt cause contrarioꝝ vt dr̄ in 4° metheoroꝝ.¶Preterea si det̄ q tota eēntia coloris sit lux:tm̄ ea que essentialr̄ hn̄t in se lucē visum imutent. ideo in tenebris potius deberet color videri q̄ in lumie qō nō contingit.¶Item videmus q oculo posito in tenebra ⁊ colore in luce accidit coloratū videri b̄m actum.⁊ hoc nō cōtingit vt dicūt phi.s.Alphorabius ⁊ Auicenna.qa ad visum nō exigit̄ nisi vt color sit in actu etiā si mediū nō sit illuminatuz.Quidā alij dicūt sequētes Platonē q nō ɔtingit ꝓpter aliqō lumen qō est cōiunctum nature oculi q penetrat medium vsq3 ad colorē colore existēte in actu.Si ergo lumē est tota essentia coloris multo fortius deberet color videri positus in tenebra ab oculo exn̄te in lumine q̄ ecōtra:qa illō qō lumē hz b̄m partē sue essentie vt oculus nō impedit̄ a tenebra:multo minus impediet̄ illud qō lumē hz b̄m totā suam essentiā.¶Itē vnūqōq3 est magis actiuum ex p̄ncipijs sue nature q̄ ex p̄n° alieno.ergo si lumen est eēntia coloris mag agit per seipm̄ ⁊ per ꝓpriuz lumen:q̄ per actū alteri⁹ corporis.ergo nō debuit dicere phs q color est motiuū visus b̄m actū lucidi sed b̄m actū ꝓpriū.lucidū eni est diaphanū actu illuminatū cui⁹ actus nō est actus coloris.¶Si forte dicat̄ q lumē est essentia albedinis tm̄.⁊ b̄m magis ⁊ min⁹ gn̄ant̄ ex lumine alij colores.¶Cōtra.magis ⁊ minus nō diuersificant spēm.ḡ b̄m hoc oēs colores eēnt in vna specie coloris qō pz esse falsuz.¶Itē cōtraria sunt que maxime a seinuicē distāt sub eodē gn̄e.participātes aūt extremū nō maxime distant.ḡ cū nigredo maxime distat ab albedine:nihil participabit de essentia ipsius.ḡ nō gn̄abitur aliunde nigredo sed a priuatione luminis:sed qcqd gn̄atur a priuatiōe luminis est priuatio:cum ꝑuatio nō possit dare spēm nec mām generato ab ipsa cuz ipsa nihil sit.ergo nigredo est priuatio ⁊ ex hoc sequit̄ q nigredo nō est spēs coloris qō est contra phm in libro de sensu ⁊ sensato.¶Si forte dicatur q albedo ⁊ nigredo sunt cōtraria:⁊ tm̄ gn̄antur a lumine gn̄atione equoca non vniuoca.Et dr̄ generatio equoca qn̄ generās in generato nō imprimit suā spēm.Uniuoca vo dr̄ quando iprimit in eo suā spēm:sicut sol est equoca causa gn̄ationis inferioꝝ.Homo autē gn̄at hoiem sicut causa vniuoca.Si inq̄ sic dicat̄:q lux est accñtalis causa coloꝝ hoc erit cōtra positionē eoꝝ.qa gn̄atio equoca est quādo gn̄ans nō dat essentiā suā generato.Ipsi aūt dicūt q lucis essentia est eēntia coloꝝ.¶Itē lz gn̄ans equoce vnum exns in sba gn̄at multa sic sol oīa inferiora terre nascētia nō tm̄ eodē mō se hn̄s.qa dicit phs necesse est eē duplicē allationē pp diuersitatē que in
2° d gn̄atiōe ⁊ corruptiōe.te. cō.56.
uenit̄ in gn̄abilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹.ḡ similr̄ si lumen gn̄at diuersos colores equoce opz q ipm̄ diuersimode se habeat.⁊ iste diuersus modus nō inuenit̄ in solo lumine.¶Pro hac tm̄ opinione vident̄ quedā facere auctoritates phoꝝ.dr̄ eni
Auctates et rōnes ꝓ tenētib⁹ lumē esse essentiā coloris.
in capl'o quodā de colorib⁹.dico lucez esse hypostasim colorū.sed hypostasis est sba.ergo lux est sba coloꝝ.¶Itē Alphorabi⁹.colores fiunt ex admixtione ignis cū corporibus. ⁊ lux nō est causa in iductione coloris tm̄ ad visum sed in eē eius.¶Itē experimētū videt̄ ad hoc facere qa in eclipsi solis quādo sol in p̄te tegit̄ alba statim apparēt pallida.⁊ hoc nō contingit nisi ex subtractione lucis.⁊ ita cū lux subtracta diminuat colorē:⁊ posita augmētat videt̄ q lux sit causa essentialis coloris.¶Itē aliud experimētum est in vitro ⁊ vino.qa si paꝝ de vino rubeo infundat̄ in vitro puro sol penetrans vinū in fundo vitri gn̄abit albedinem:que est color similior luci inter oēs colores.si aūt multū ifundat̄ nō erit in fundo albedo.qa lux tunc nō poterit penetrare vt in fundo multiplicet̄.¶Iuxta hoc iteꝝ querit̄ cum lumē nō sit ɔtra
Nō qua q̄rit̄ quō ad multitudinē lumis ɔsequtur multitudo caloris.
rium frigiditati b̄m quē modū ad multitudinē luminis sequat̄ multitudo caloris.si eni vt quidā dicunt radius luminis secū trahat calorē corporis illius in quo est lumē tūc deberet maior calor eē in corpore qō vicinior est illi corpori a quo lumē sumit calorē q̄ in remotiori:⁊ sic maior calor deberet eē in medio aeris q̄ iuxta terrā.¶Idē et sequitur cōtra eos qui dicūt q radius superioꝝ trāsiens per ignem accipit calorē ab igne.Qō aūt non sit maior calor in medio aere q̄ iuxta terrā expresse dicit phs in metheoroꝝ.⁊ per experimētum scit̄.vapores enim eleuati ex reuerberatione lumis ab inferiorib⁹ cōgelant̄ in grādines ⁊ niues in medio aeris et interstitio.Silr̄ pz ex hoc qō accidit in speculis cōcauis aut cōuexis solari luci obiectis.reflectit̄ eniz lux cū calore.ita et q lux intensiua sit in loco ad quem cōueniūt multe reflexiones ex oib⁹ partibus speculi.¶Preterea lux solis a ꝓprio subiecto nō pōt trahere calorē quia sol neq3 calidus est neq3 frigidus est.¶Iuxta hoc iteꝝ queritur vtrū lumē ignis ⁊ lu
Nō qua q̄rit̄ vtrū lux ignis ⁊ supiorū sint eiusdē spēi. Tex.cō.68.
men superioꝝ corpoꝝ sit vnius ratiōis.Et videt̄ q sic quia vtrūq3 est actus diaphani.¶Itē vtrūq3 fac̄ colores in actu. ¶Itē vtrūq3 imutat subito.¶Itē dicit phs in 2° de aīa non b̄m q aq̄ neq3 b̄m q aer lucidū est sed qm̄ natura est eadem vtrisq3.his ⁊ in perpetuo superius corpore.Si igit̄ diaphanum est idē in aere ⁊ aqua ⁊ in perpetuo corpore.⁊ act⁹ diaphani erit idē quantū ad rōnem.Et hoc dicit et ibidē Cōmentator.sic vna nā est in omni pspicuo in qua cōueniūt pspicua cū celo.sed in quibusdā est semper pfecta actu luminis vt in celo ⁊ in igne.in quibusdā autē non vt in aere ⁊ in aqua.¶Cōtra.nō est eadē rō sube corruptibilis ⁊ incorruptibilis eo q nihil vnū b̄m rōnē pōt esse in corruptibili ⁊ in

incorruptibili: q̄a nec idem genus nec eadē species nec eadem ꝓpria passio. ¶ Cū ergo lumē superioꝝ sit in icorruptibili ⁊ lumē ignis sit in corruptibili nō erit lumē hincinde eiusdē rōnis. ¶ Itē miscibile ⁊ nō miscibile nō sunt eiusdem rōnis. sed supiora in actibus suis ⁊ formis nō sunt miscibilia. Ignis aūt miscibilis est cū suis formis. ergo nō sunt eiusdē rōnis forme eoꝝ. ¶ Item ignis est gn̄abilis sub̄a ⁊ corruptibil̄. ⁊ per ꝯn̄s gn̄atur ⁊ corrūpit̄ lumen in ipso. sic aūt non est de lumine solis ⁊ superioꝝ corpoꝝ in cōparatione ad subaȝ in qua est. ¶ Ultimo querit̄ de dr̄ia lucis ⁊ luminis ⁊ splendore radij ⁊ radiositatis ⁊ luminarijs. ¶ Solo. Circa istaȝ

Prīe q̄ōnis decisio.

q̄ōnē oēs ille opiniones sunt que sunt supra tacte cū suis rationib᷒. Quidā enim dicūt ꝙ lux est corp᷒ ⁊ sunt multa corpora parua radiosa descēdentia in aerem ⁊ terrā que illuminant. Quidā aūt dicūt ꝙ lux est sb̄a sp̄ualis aduenies ei qd̄ illumiat̄ sine corruptione alicuius forme in diaphano sicut aīa aduenit corpori pp̄ hoc ꝙ corrūpat. Quidā v̈o dicunt ꝙ sit sb̄alis forma eius in quo est. Quidā aūt alij ꝙ non sit nisi manifestatio coloꝝ. ¶ Sūt autē alij recte dicētes ꝙ lumē sit

Tex.cō.69.

accn̄s intentes v̈bo ph̄i qui dicit in 2° de aīa in ca° de visu. lumen neq; ignis est neq; oīno corpus neq; defluxus corporis illius. eēt enim aliqd̄ corpus ⁊ sic aut ignis aut alicuius hmōi p̄ntia in lucido. neq; enim duo corpora possibile est in eodē esse. videt̄ aūt ꝯ̄riū eē tenebre. est aūt tenebra priuatio hmōi habitus ex lucido. ⁊ sīr illud dicit Auicēna. ¶ Ex hoc pȝ ꝙ lux est habitus diaphani. ⁊ ꝙ colores non acq̄runt habitū ex luce. Hoc ēt vident̄ dicere oēs n̄ales ph̄i. ⁊ ideo sine p̄iudicio ꝯsentientes istis dicimus ꝙ lux est accn̄s qd̄ est in quibusdā habit᷒ ⁊ in q̄busdā dispō. ¶ Ad id v̈o qd̄ in ꝯ̄rium obijcit̄ per rōnes dōm qd̄ expresse in textu habet̄ ꝙ lumen est habit᷒ ⁊c̄. Et sic pȝ ꝙ nō est passio vel passibilis q̄litas. ⁊ non opȝ ꝙ habitus habeat cōtrarium. scia enī nō habet cōtrariuȝ sed opponit̄ ei ignorātia vt priuatio. ¶ Et ad hoc qd̄ contra obijcit̄ ꝙ q̄cq̄d infert passionē sensui est passio vel passibilis qualitas. ⁊ lumē infert passioneȝ sensui. ergo ⁊c̄. Dicendū ꝙ qd̄dam est inferēs passionē sensui vel alterās solum: ⁊ hoc est passio vel passibilis qualitas. qd̄dam aūt nō per se est alterās sed vt perfectio visus ⁊ visibilis ẜȝ ꝙ est visibile: ⁊ ẜm ꝙ est visus ad actū. ⁊ hoc est habitus et dispositio. Habit᷒ aūt ⁊ dispō sunt qualitates ꝑficientes potentias ad actū sicut visibile ⁊ lumē perficit̄ ad actū ⁊ visus etiā lumine sibi cōiuncto cū humore crystallino ꝑficitur ad actum vidēdi. tn̄ si velimus vim facere in v̈bo ph̄i tunc visibile ꝓpriū est color ⁊ lumen est nō visibile: sed est habit᷒ vel dispositio quo visio ꝑficit̄ ẜm actū. Unde ⁊ ille actus cōmunis est organo ⁊ medio ⁊ obiecto visus. oculus enī hȝ aliqd̄ lumen inatum. ⁊ lumē actus diaphani vt dicit ph̄s ⁊ act᷒ coloris per quē mouet visum. nec sequit̄ hoc argumētuȝ. Color videt̄ per lumen. g̊ lumē est magis ob̄m visus. q̄a non in eodē modo color ⁊ lux se hn̄t ad visum. vnum enim se hȝ vt passio vel passibilis qualitas. alteꝝ vt habitus vel dispositio. Et est instr̄m: q̄a cōceptio siue sentētia alicuius vocis ꝓlate ꝑuenit ad itellectū mediāte voce. nec tamē vox est ob̄m intellectus. ¶ Quia v̈o sic dicētes declinamus oēs obiectiones. dicamus aliter ꝙ lumē nihil ꝓhibet esse passionem vel passibilem qualitatē. Sed tūc distinguēduȝ est inter passiones corpoꝝ passiuoꝝ ⁊ actiuoꝝ ⁊ inter passiones que nō habent ꝯ̄rietatem nec agunt nec patiunt̄ sed tm̄ mouent. sicut enī corpus celeste se hȝ ad corpora inferiora: sic passio ei᷒ ad passiones corporum inferioꝝ. Unde sicut corpus celi in elementis nullum habet cōtrarium: ita nec passiones eius in passionib᷒ elemētorum. ph̄us v̈o cum dicit secūdas qualitates generari a primis intendit in generatione ⁊ corruptiōe circulari elementoꝝ. ⁊ ideo dictum suum intelligit̄ de passionibus ⁊ qualitatib᷒ que sunt ꝓprie elementorum. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lux nō habet cōtrarium nec oportet ꝙ passibilis qualitas superiorum corpoꝝ aliquid habeat cōtrarium sicut iam dictum est. cōcedimus tamē bene ꝙ nō ꝓprie alterat: q̄a ad hoc ꝙ alteratio sit ꝓprie tria exigunt̄. s. ꝙ forma alterās habeat aliam essentiam a qualitate ⁊ essentia materie: ⁊ ꝓpter hoc rarum ⁊ densum cū nō dicant nisi quādaȝ compositionem partium materie nō ꝓprie alterant. 2m est ꝙ forma alterans magis facta siue excellēs abijciat a sub̄a corrumpēdo substātiaȝ. ⁊ hoc mō habitus ⁊ dispositio sicut virtutes ⁊ sciētie ⁊ habitus corporei vt sanitas in hoīe ⁊ lumen si in rōne habitus accipiat̄: nō alterāt q̄a potius vnusquisq; dicitur perfectus ẜm ph̄m cum attingit scias ⁊ virtutes q̄ȝ corruptus vel alteratus. 3m est ꝙ forma alterans corrumpit aliā formam ꝯ̄riam sibi in subiecto. ⁊ hoc modo iterum lumē non alterat̄. hoc auteȝ ꝙ subito mouet̄ nō est sufficiens causa ꝙ nō hȝ ꝯ̄rium in subiecto qd̄ imutat. sed oportet cum hoc ꝙ vbiq; inueniat dispositionem sui in subiecto qd̄ imutat. ⁊ hoc est natura diaphani in perspicuo corpore. ¶ Ad aliud dōm ꝙ hec ꝓpositio nō est vera ꝙ nulla forma accidētalis est actus alterius accn̄tis mediāte quo sit actu. imo omnis forma accidētalis si habeat actum ẜm esse forme vel materie ille erit act᷒ accidētalis nature: q̄a ex substātia ⁊ accidēte non fit vnum vt ex potētia ⁊ actu. Quid autem vocemus mām coloris ⁊ q̄d formā infra patebit. ¶ Ad aliud qd̄ obijcitur ꝙ sit corpus dōm: ꝙ lumen non ascendit ⁊ descendit vt mobile per seip̄m sed vt imutans subiectum superius ⁊ inferius ẜm partes diaphani. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lumen non mouet̄ localiter: nisi sicut vmbra vt dic̄ Auic̄. ⁊ forma que est in speculo. non enim idē lumen est hic nūc: ⁊ postea ibi. vel nunc hic ⁊ post tenebram iteꝝ in eodem loco. sed destruit̄ lumen ⁊ succedit alterum ad presentiā ⁊ absentiam illuminātis corporis sicut ⁊ vmbra ex obiectu corporis opaci ad lumē ⁊ figuraȝ in speculo ex directa oppōne aspiciētis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ non reflectit̄ idē lumē sed diuersum vt dictū est. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ ꝙ sit coloris resplēdentia tm̄ siue manifestatio. Notādum ꝙ duplex est eē coloris. s. mā̄le ⁊ formale. dico autē mā̄le qd̄ habȝ mām in qua est: nō ꝙ sit ex mā aliqua. materia aūt eius in qua est determinatum corpus idest nō ꝑuium. ⁊ hoc esse mā̄le habet color a qualitatib᷒ p̄mis actiuis ⁊ passiuis. s. calido ⁊ frigido humido ⁊ sicco. Esse aūt formale coloris est eē coloris quo est actu in potētia actiua imutandi visum ẜm actum ⁊ hoc eē color visus hȝ a luce. ⁊ hoc est qd̄ dicit ph̄s ꝙ color est motiuum visus ẜm actum lucidi: ⁊ hoc est ipsi᷒ natura. q̄a v̈o lumen multiplicat̄ in loco reflexionis ⁊ repercussionis plus q̄ȝ in loco vbi non reflectitur ⁊ vbi non repercutit̄: ideo lumen existens in diaphano ẜm ꝙ huius non est actus coloris sed existēs in extremitate ipsius in loco contactus ad corp᷒ determinatum. ⁊ hoc patet ex hoc ꝙ solum coloratum existēs posituȝ in lumine proprio vel alieno ⁊ aere medio tenebroso existente preterq̄ȝ in loco cōtactus nō videtur. sīr ⁊ oculo in tenebris accidit videre. oculo v̈o existēte in lumine ⁊ aere ⁊ colorato in tenebris posito non contingit videre. ⁊ ideo dicit ph̄s ꝙ color est extremitas perspicui in corpore terminato ⁊ non dicit ꝙ sit actus perspicui cuiuscūq;. ¶ Diffinitio enim coloris hec est ẜm esse formale ipsius per qd̄ est in potentia completa actiua ad mouendum sensum. Esse aūt hoc non habet a quocūq; actu diaphani sed ab actu qui est in loco contactus vt dictum est. ¶ Ad id auteȝ qd̄ p̄mo obijcitur dōm ꝙ dictuȝ ph̄i in libro de sensu ⁊ sensato intelligit̄ particulariter ⁊ non vniu̇s̄liter. sed in quibusdam corporib᷒ tm̄ ⁊ non in omnibus. Ex p̄sentia enim luminis in q̄busdā corporibus non determinatis generatur albedo sicut in nube. ⁊ ex priuatione ipsi᷒ nigredo. ⁊ ideo hoc intelligit̄ in corporib᷒ diaphani coloratis tm̄ ⁊ non in alijs quoruȝ color nō est idem ex propinquo ⁊ remoto sicut ideȝ est color in corporibus determinatis propinque ⁊ remote aspiciēti. ⁊ per hoc patet etiam solutio ad 2m. ¶ Ad aliud dōm ꝙ color ẜm ꝙ agit in visum est in esse formali ⁊ sic est cōnaturale sibi lumē quo agit in ipsum. est enim sibi semper ẜm hoc esse coniunctum. ẜm autem eē materiale nō agit aliquid: q̄a sic lumen est extra ipsum. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cum dicitur color est visibilis ꝓpter lucem siue ꝓpter actum lucidi qd̄ non sequit̄ ꝙ actus lucidi sit magis visibilis siue lumen: q̄a non eodē modo se habent ad visum lumen ⁊ color. sed vnum est vt ob̄m terminans visum. alterum auteȝ in quo color mouet visuȝ. siue vt cuius actus terminatur ad obiectuȝ visus qd̄ est color. ⁊ si eodem modo se haberent ad visuȝ adhuc nō sequeretur ꝙ essent comparabilia in omnibus sed in esse formali coloris tm̄ illo. s. esse formali quo accipit potentiam cōpletā actiuam ad mouendum visum ⁊ quo ad hoc tm̄ essentia luminis erit in ipso ⁊ non simpliciter. ¶ Ad auctoritates vltimo inductas ⁊ experimenta dicendum ꝙ intelliguntur de

7.ph.

In lib° de sensu ⁊ sensibili.

esse formali

esse formali coloris in comparatione ad mouendum visum. ¶Ad hoc qd iuxta hoc querit vtrum lumē habeat diffundere calorē. videt dicendum sicut supra in qōne de qualitatib⁹ stellarum dictū est. lumē enim ꝓpria forma est superiorum corporum ꝛ nō inferiorum. q2 etiā ignis h3 quosdā phos nō lucet in sua sphera: ꝛ iō caliditas sequit ad lumē ꝛ ad luminis multiplicationē sicut ad cām primā que nō de necessitate disponit motu quo mouet. Et simile est in motu locali ꝛ motore primo qui non disponit motu locali ꝛ tñ mouet localiter. Alie etiam qōnes tacte sunt supra. Similiter in qōnibus de qualitatibus stellarum. ꝛ sumunt a pho in li° de essentia ꝛ nã orbis. ¶Ad hoc qd vlterius querit vtrum eiusdem rōnis sit lumē celi ꝛ lumen ignis ꝛ corporum elemētatorum. dicendum ꝙ nō est vna rō generis et spēi sed vna rō ꝓportionis ad actū. vtrūqȝ enim est actus diaphani ꝛ perfectio coloris ſm actū. lumē enim solis vt dictum est in inferioribus manet ſm virtutē tm̃. ꝛ ſm essentiā nō manet in aliquo nisi vt dispositio ꝛ nō vt habitus vt p3 in coloribus ꝛ coloratis q2 lumine solis presente sunt in actu: ꝛ recedente manēt in nã tm̃. sed lumē ignis manens in substantia ignis cōmiscibile est corporibus: ꝛ manet in eis vt habitus. sicut p3 in his que lucēt in tenebris. ꝛ per hoc p3 solutio oīum obiectorum. ¶Si vō querat si lumē ignis manet in corporibus mixtis quare nō ꝯsumit corpora sibi cōiuncta sicut est videre in oculo: vbi lumē ignis est cum humore crystallino ꝛ tñ nō exiccat humorē crystallinū nec extinguit ab ipso. ¶Dicēdū ꝙ substātia ignis duplicē h3 cōparationē. vnā. s. cū forma perpetui corporis ſm ꝓportionē que est lumē. ꝛ ab hac h3 ꝙ nō sit elemētū. Aliā h3 cū qualitatibus actiuis ꝛ passiuis: ꝛ ab hac h3 ꝙ sit elemētum. ꝛ iste due cōparationes sic ordinant ꝙ prima ſm nãm ꝛ rōnē est ante secundā: qd p3 ex hoc q2 si prima esset ante secundam: tunc lumē nō cōponeret cū substātia ignis nisi mediāte calido ꝛ sicco: ꝛ tunc nō esset cōponibile cū alijs elemētis nisi per easdē qualitates. qd p3 eē falsum in aere ꝛ aq̃. lumē enim ex parte subiecti nō querit nisi nãm diaphani que est in trib⁹ elemētis ſm rōnē ante cōpositionē cū qualitatib⁹ actiuis ꝛ passiuis. ꝛ iō ignis in mixto pōt alterari a qualitatib⁹ actiuis ꝛ passiuis nō retinendo eas ſm actū. ꝛ tñ nō retinebit lumē qd ſm nãm est ante qualitates illas. ꝛ q2 hoc nō h3 ꝯtrarietatē ad aliquā qualitatē subalicuius ꝓpter hoc nō corrūpit eas nec corrūpit ab eis. ¶Ad id qd vlteri⁹ querit dicendum ꝙ ſm rōnē nominum vt dicit Auicēna: lux est in nã ꝓpria. lumē aūt in subiecto recipiēte. radius vō est exit⁹ luminis ſm rectā lineā. sed radiosum est corp⁹ politū in se habens lumē reflectēs tñ radios. splēdor aūt est reflexio luminis ꝓcedens a reflexione radiorum. In hoc enim differt radius a lumie ꝙ radius nō ꝓcedit imutādo nisi recta linea: lumē aūt etiam nō ad rectā lineā imutat. sicut enim est videre in sole ingrediente per fenestras vt radij ad rectā lineā ingrediunt. lumen vō sub fenestra iuxta parietem illuminat aerem quo nō pōt trahi recta linea ab illuminâte. Similiter est de splendore ꝛ radiositate ꝛ reflexione. radiositas enim inflectit radium ꝛ splendor lumen. luminare aūt ſm Damascenum est receptaculum luminis vt corpus lune vel solis.

Nō dican lumē ignis ꝛ superiorum sint eiusdē rōnis.

Lux. Lumen. Radius. Radiosum. Splendor.

¶Utrum obiecta visus in tenebris sint luminosa ꝛ a quo recipiunt lumen.

Einde querit de noctilucis que sunt obiecta visus in tenebris sicut querc⁹ putrefacta ꝛ quedam ossa piscium ꝛ squame ꝛ quedam aialia. ¶Querit aūt vñ sit lumē eorum. Et si dr ꝙ ab igne: tūc videtur ꝙ nō. q2 nō pōt esse ab igne mixto eo ꝙ ignis nō est in mixto actu sed in potentia tm̃ ꝛ ignis nō est lucere in potētia. alr. n. oīa mixta lucerēt. ¶Si vō dicatur ꝙ in talibus est ignis actu. Cōtra. ignis in actu vstiuus est eius in quo est ꝛ talia nos non videmus aduri. ¶Preterea rōnes supra posite a pho in li° de sensu ꝛ sensato ꝯtra Platonicos dicētes ignē dñari in oculo videnť hic hēre locū. Si enim lumē est ab igne tunc talia videnť debere extingui in glacie ꝛ niue posita ꝛ aq̃ supfusa cū sicut dic phs calido sicco ꝯtrariet frigidū humidum. ¶Si forte dicat ꝙ hoc est ex lumine celi. Cōtra hoc est qd supra ꝓbatū est de celo ꝙ nō est corp⁹ gñabile ꝛ nō cōmiscibile alijs elementis cū nō sit eiusdē nãe cū alijs. ¶Preterea querit quare quedā eorum de die videnť ꝛ de nocte. quedā de nocte tm̃. In die aūt videt alba in loco lucis. Ignis enim de die ꝛ nocte videt vt dic Aristo. in li° de aia. ¶Item querit quare quedā videnť in luce ignis de nocte sicut vermiculi in qb⁹ apparet quasi similitudo igniti carbonis successiue sufflati. sed querc⁹ putrefacta quasi apparet alba ꝛ videt sub colore. ¶Solo. dicendum vt habitū est ꝙ ignis h3 duplicē cōparationē. ꝓprietatē. s. luminis quam accipit a ꝓprio corpore qd est celū. ꝛ calidū ꝛ siccum ſm ꝙ est elemētū. ꝛ illa cōparatio que est subā ignis cū lumine prior est nã quam illa que est subā ignis cū calido ꝛ sicco trib⁹ rōnib⁹. ¶Quarū pma est q2 illā h3 per relationē ad pm̃ corp⁹ qd est celū. Dicit enim phs ꝙ celū nō recipit ipressiones pegrinas, sed elemēta: ꝛ idcirco ignis receptiuus est ipressionū celi ꝛ maxime iter elemēta eo ꝙ vicinissimus celo est. q2 ꝯtigit vbiqȝ spherā lune: pma vō ipressio celi sup iferiora est ipressio luminis. ¶Scda rō q2 lumē cōius est quam calidū ꝛ siccū. inueniť enim iseparabilr in celo ꝛ igne ispissatis partib⁹: l3 in partib⁹ nō adeo spissis nō luceat. iseparabiliter aūt in aere ꝛ aq̃. qd aūt cōius est ꝯuenit rōne prioris ꝛ cōioris quam id qd est ꝓprium ſm spēm. ¶Tertia vō rō ꝙ lumē nō est cōmiscibile cū aliquo per se. cui⁹ ꝓbatio est: q2 nō h3 ꝯtrarium. ꝛ nihil cōmiscet nisi qd h3 ꝯtrariū vt ꝓbať in li° de gnōne ꝛ corruptione. Dicimus igit ꝙ ignis in mixto amissis ꝓprietatib⁹ posteriorib⁹ ſm actū nō de necessitate amittit ꝓprietatē priorē ſm nãm. ꝛ mixtū ſm ꝓprietates priores nō de necessitate cōmiscent ſm priorē. Sed tñ notādū ꝙ cā lucētie nō est nãe celi tm̃ nec etiā nã ignis. Aliter enim celum in oi sui parte luceret. ꝛ similr ignis in tota sphera sua. sed op3 partes esse ꝯculcatas ꝛ ꝓpinquas adinuicē. ꝛ iō necesse est in noctilucis partes ꝯculcari ꝛ inspissari ipsius ignis ad hoc vt luceāt. ꝛ hoc cōtingit trib⁹ modis. s. in corruptis in qb⁹ cū calido nã partes ignis euolāt ꝛ ad exterius trahētes secū humidū nãle ad superficiē. ꝛ q2 humidū aqueum seruabile est luminis vt dicit phs ꝓpter hoc partes ignis multiplicate in parte exteriori tenēťur ꝛ seruanť ab humido. per ꝯñs ispissať ad lucendū. ꝛ hoc nō tm̃ fit in quercu putrefacta sed ēt in alijs qbusdā. Unde Auicēna dicit ꝙ vidit gallū mortuū talē ꝛ ouum galline tale. Et similr nos videm⁹ spinas iteriores quorūdā pisciū que sunt loco spōdiliū in qb⁹ est nucha descēdēs a capite sic fulgētes de nocte qñ exiccate sunt. In illis enim spinis est humidū medullosum qd extractū ad supficiem seruat ptes ignis. ꝛ hui⁹ signū est ꝙ talia putrefacta vehemēter exiccata nō fulgēt sed inueniunť scissa in partib⁹ tanquam recidētia in cineres. Scdus modus est in nō corruptis qbusdam nãliter frigidis ꝛ nō hñtib⁹ sanguinē in qb⁹ ptes ignee ꝯgreganť circa locū digestionis nutrimenti ad hoc ꝙ cōpleri possit digestio. Et idcirco icipiūt fulgere ibi sicut est in vermiculis qui lucēt in nocte. Tertius modus est in qbusdā piscib⁹ in qbus ꝓpter ꝯseruationē caloris nãlis in loco frigido ꝛ humido natura extrinsecus circūponit partes duras terrestres calido digerente coagulatas. ꝛ q2 dura ꝛ spissa multum tenent calidum propter hoc partes ignis multiplicātur in illis. ꝛ ideo incipiunt fulgere sicut capita quorūdam piscium ꝛ squame. Ex his patet solutio ad omnes rōnes inductas. ¶Ad id quod querit quare quedam videnť lucentia in die vt ignis. Dicendum ꝙ hec est ratio q2 lux ignis fortior est quam aliorum: nihilominus tamē ignis si exponať imediate radijs solis videbitur albus. Cuius signum est ꝙ quādo carbones ignei immediate exponunť radijs solis statim videnť cooperta alba fauilla: ꝛ ideo contingit ꝙ fortius lumē vincit minus tāgendo ipsum ꝛ colorem propriū in animatis. ꝛ ideo videnť tunc sub colore ꝛ nō sub lumine. ¶Ad vltimū dicendum ꝙ in putrefactis partes ignis sunt deficiētes retente in humido extracto ad superficiem. ꝛ ideo sunt debiles in lumine: ꝛ propter hoc lux ista apparet tanquam immixta albedini. sed in illis que nō sunt corrupta lumen est in partibus ignis caloris naturalis multiplicati circa locū digestionis ꝛ ideo magis est fortis in illuminando. Et q2 in talibus cōuolant vt dicit Aristo. in libro de somno ꝛ vigilia repercussio est spiritus ad succinctorium siue diaphragma ꝛ propter hoc illa lux videtur quasi sufflata successiue.

2° de aia tex. co. 72.

¶Queritur quid sit color.

Ertio querit de colorib⁹ qui sunt obiecta visus in lumine. Et querunt tria. s. qd sit color. ꝛ que generatio coloris. ꝛ vtrum color sit tm̃ obiectū visus quando videt colorem.

Tex.cō.67. **A**D primū ꝓcedit ſic. Dicit Ariſto. in 2° de aīa
ꝙ coloꝛ eſt motiuū ſ꜒ actū lucidi. ⁊ hoc eſt ipſi⁹
natura. Et ī libꝛo de ſenſu ⁊ ſenſato dicit ꝙ co/
loꝛ vtiq꜒ erit perſpicui extremitas ī determina
to coꝛpe ⁊ ipſoꝝ perſpicuoꝝ. Auicēna aūt in 6°
de nālib⁹ 3° li° dicit ꝙ coloꝛ eſt q̄litas que pficit
ex luce. ¶ Obijcit aūt ꝯtra p̄mā ſic in topicis cōtinet ꝙ ſiqs
diffiniat aliqd per potētiā ⁊ nō dixerit cuius potētia eſt ma/
la eſt diffō. motiuū aūt dicit potētiā mouēdi ⁊ nō dꝛ qd mo/
ueat. ergo videt ꝙ male. ¶ Preterea mobile ſm ꝙ hui⁹ nō
eſt motiuū. cū ergo coloꝛ ſit mobilis a luce vt patet per terti/
am diffinitionē que eſt Auicēne male diffinit per motiuu꜒.
¶ Itē in naturis ſic eſt ꝙ mā nunq̄ꝫ mouet ſ꜒ ſemp mouet.
cū igit habitū ſit ſupꝛa ꝙ eſſentia coloꝛis mālis eſt ad lumē
videt debere diffiniri per moueri ⁊ nō per motiuū. ¶ Pre/
terea querit cuius ſit motiuū. Et videt ꝙ viſus. ſicut enim
ſenſibile ſe hēt ad ſenſum ita viſibile ad viſum. cū ergo viſi/
bile ſit motiuū ſenſus: viſibile erit motiuū viſus. ¶ Itē diffi
nitio ⁊ denoīatio ſumēda eſt a fine ſm Phm. cū ergo viſu꜒
moueat vt ad finē. mediū aūt nō vt ad finē ſed vt ad viā co/
loꝛ erit magis motiuu꜒ viſus q̄ꝫ medij. ¶ Preterea pp qd
vnūqdq꜒ tale ⁊ illud magis. ſed mediū mouet ꝓpter viſu꜒.
ergo viſus pꝛincipalius mouet. ⁊ ita iterū ſequit ꝙ coloꝛ ſit
magis motiuū viſus q̄ꝫ medij. ¶ Cōtra 2ᵃᵐ vō diffinitionē
obijcit ſic. extremitas pſpicui aut itelligit intra pſpicuū vel
extra. ſi itra tūc coloꝛ erit in pſpicuo vt in ſubto. extremitas
enim pſpicui ſupficies eſt pſpicui que ſupficies dicit coloꝛ.
ſi vō intelligat extremitas extra tūc ꝓbatio videt eſſe falſa.
que dicit ꝙ coloꝛ eſt pſpicui extremitas. extremitas eni que
eſt extra perſpicuū nō eſt extremitas perſpicui eſſentialiter.
¶ Preterea querit qd dicat ibi pſpicuu꜒: ēt ſi dicat ꝙ per/
ſpicuū idē eſt qd trāſparēs. ¶ Cōtra. nullū trāſparēs ſm ꝙ
trāſparēs eſt coloꝛ vel habēs coloꝛē. g̃ falſum eſt qd dicit ꝙ
coloꝛ eſt perſpicui extremitas. dico aūt perſpicuu꜒ ſm ꝙ eſt
perſpicuū nec eſſe coloꝛē nec hēre coloꝛē. q꜒ l꜒ queda꜒ nubes
coloꝛate ſint ſicut oſtēdit in p̄° ⁊ 3° metheoꝛoꝝ. hoc tm̄ nō ac/
cidit eis ſm nām perſpicui ſ꜒ ſm ꝙ aliquo mō terminat lu/
mē veniēs ſup ipſas. ¶ Itē cū pſpicuū hēat p̄nᵐ mediū ⁊ ex/
tremū vnius ⁊ eiuſdē rōnis videt ꝙ eadē rōne coloꝛ ſit per/
ſpicui p̄nᵐ ⁊ mediū q̄ eſt extremitas. ¶ Preterea queritur
qd vocet coꝛp⁹ determinatū ſiue terminatū. ſi eni vt qdā di
cunt vocat determinatū perſpicuū determinatū ad rē colo/
ratā tunc videt oībus modis coloꝛ eſſe in perſpicuo ſicut in
ſubto qd iꝓbatū eſt iā. Et ēt ꝯtra ſenſu꜒ eſt: q꜒ nos vide/
mus coloꝛes eē in piete ⁊ lapide ⁊ hmōi coꝛpoꝛib⁹. ¶ Pre/
terea querit de hoc qd dicit act⁹ lucidi. Actus eni ſiue pfe/
ctio lucidi lumē eſt. ⁊ ſm hoc coloꝛ nō videt eſſe niſi in lumi/
ne. qd ēt dicit exp̄ſſe Auicēna ſic. coloꝛ eſt q̄litas que pficit a
luce. Similr autē coloꝛ nihil aliud eſt q̄ꝫ admixtio coꝛpoꝛis
lucidi cū diaphano: ⁊ iō nō eſt neceſſe ip꜒ diaphanū in actu
ad hoc vt coloꝛ videat ſed tm̄ perfectio coloꝛis per actū lu/
cis eſt illuminatio diaphani. ſi vō hoc nō reputet inconue/
niēs. ¶ Cōtra hoc obijcit per rōnes ſupꝛa poſitas in qōne
de lumine. ibi eni ſufficiēter oſtēſum eſt ꝙ eē coloꝛis nō ꝯſti
2° ō aīa. c. 67. tuit ex lumine tm̄ vt ex cā ſed etiā ex actione ⁊ paſſione pꝛi/
marū q̄litatū. ¶ Preterea ſupꝛa illud verbū in 2° de aīa ꝙ
coloꝛ eſt viſibile ſm ſe ⁊ ꝙ eſt motiuū ſm actum lucidi dicit
Auerrois ꝙ cū dīc ꝙ coloꝛ eſt viſibile per ſe nō eſt in p̄° mō
dicēdi per ſe ſed in 2° vbi. ſ. ſubm eſt in rōne p̄dicati. cōpa/
ratio vō viſibilis ad coloꝛē eſt q̄lis eſt cōparatio riſibilis ad
hoīem: ⁊ iō coloꝛ eſt per ſe cā viſibilitatis. Ex hoc accipit ꝙ
lumē nō ꝯfert coloꝛi ꝙ ſit viſibilis nec ēt eē. ſic vlteri⁹ relin/
quit ꝙ coloꝛes ſint in tenebꝛis. ¶ Itē Auerrois act⁹ lucidi
nō facit coloꝛē viſibilē eē ex pte coloꝛis ſ꜒ ex pte diaphani qd
nō h꜒ potētiā ſuſcipiēdi ip̄m niſi ſit actu luminoſu꜒. Ex hoc
iterū relinqt ꝙ coloꝛ ſit in tenebꝛis viſibilis l꜒ per accn̄s ipe
diat. Etiā Auer. dicit coloꝛes actu ſūt in obſcuro ſ꜒ vident
in actu lucidi pp potētiā diaphani que pficit actu lucidi nō
pp potētiā coloꝛis. ⁊ pp hoc ſeqt ide꜒ qd p̄us. ¶ Solo. ſicut
ſupꝛa diſtinctu꜒ eſt. coloꝛ h꜒ duplex eē. ſ. māle qd h꜒ in coꝛpe
ſpiſſo qd nō eſt puiū ſ꜒ terminat viſu꜒: ⁊ eē foꝛmale ſ꜒ ꝙ ip̄e
mouet ſenſu꜒. hoc aūt duplex eē ꝓbat ineſſe coloꝛi ex hoc ꝙ
ip̄e nō tm̄ alterat ſenſu꜒ ſ꜒ ēt coꝛpa. Alterat. n. nō ſubito coꝛ/
poꝛa: ſenſu꜒ vō ſubito. cū igr̄ coloꝛ per ſe nō ſit q̄litas actiua

vel paſſiua alterabit nō actu ꝓpꝛio ſ꜒ actu alteri⁹ agētis: ⁊ ſi
agēs illō quo coloꝛ alterat coꝛpa nō agit ſubito tūc coloꝛ nō
alterabit ſubito: agēs aūt illud vel eſt calidū vel frigidū vel
ſiccū vel humidū quoꝝ nullū agit vel patit ſubito. ⁊ idcirco
alteratio coloꝛis quo alterat coꝛpa nō eſt ſubito. Cū vō dīc
phs in 2° de celo ⁊ mūdo. ꝙ ſm oīa ea ſm q̄ alterant iaīata
alterant ⁊ aīata. ſ꜒ nō ꝯuertit q꜒ aīata alterant p ſenſus ſm
quos nō alterant iaīata. Relinqt ꝙ alia actiōe coloꝛ agit in
viſu꜒. g̃ ⁊ alio agēte ⁊ hoc agēs qdē lumē eſt. Dicam⁹ igitur Nō q̄uo eē co
ꝙ eſt ꝯſiderare coloꝛē ſm relationē ad pꝛimas q̄litates que loꝛis diuerſi/
cāuſt ip̄m in coꝛpe d̄terminato. ⁊ hoc eē ipſi⁹ qd h꜒ in mā h꜒ mode cōſide/
in coꝛpe d̄terminato ⁊ ſic coloꝛ hn̄ eſt in tenebꝛis. ⁊ ſic nō dif rari poteſt.
finit in aliq̄ dictarū diffinitionū. q꜒ ſic nō īfert paſſionē in po
tētia viſiua. ⁊ eſt ēt ꝯſiderare coloꝛē ſm relationē ad agēs id
qd dat ei eē foꝛmale quo poſſit imutare coloꝛē viſum ⁊ me/
diū viſus. ⁊ ſic coloꝛ h꜒ eē a lumine ⁊ nō eſt in tenebꝛis: ⁊ ſic
diffinit in ſupꝛadictis diffinitionib⁹. Cū. n. dicit phs in lib°
de aīa viſibile qdē eſt coloꝛ ⁊ qd rōne eſt dicē. itelligit ꝙ co/
loꝛ eſt viſibilis nō oī mō ſed in rōne foꝛmali. hoc eſt p actu꜒
luminis q dat ei actū ⁊ ſpē꜒ ſm ꝙ pōt agē in viſu꜒. ⁊ ſm hoc
diffinit eū qn̄ dicit coloꝛ eſt motiuū viſus ſm actu꜒ lucidi ⁊
hoc eſt ipſi⁹ nā. Act⁹. n. lucidi lumē eſt: ⁊ hāc nequaq̄ꝫ dice/
ret eē coloꝛis nām niſi aliquo mō daret ei eſſe ⁊ ſpēm. ¶ Ad
p̄ᵐ vō dōm ꝙ verū qdē eſt ꝙ motiuū dicit potentiā actiuā.
ſed per hocip̄m qd dicit ſm actū lucidi determinat ei⁹ paſ/
ſiuū. Per actū eni lucidi nō eſt mobile a coloꝛe niſi mediu꜒
trāſparēs ⁊ viſus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ coloꝛ nō mouet lumē
ſ꜒ mouet ab ip̄o ſm eē foꝛmale. ſ꜒ nihil ꝓhibet qn reſpectu
alteri⁹ pōt eē motiuū l꜒ nō reſpectu eiuſdē. ¶ Ad aliud dōm
ꝙ in naturis per ſe mā nō mouet. ſ꜒ mota per ſpēm quā acq
rit a mouēte pōt mouē alterū ⁊ ſic eſt hic. Coloꝛ. n. per ſe nō
mouet ſed mot⁹ a lumine. ¶ Ad aliud dōm ꝙ verū qdē eſt
ꝙ coloꝛ p̄ncipalr̄ mouet viſu꜒ ⁊ mediū pp viſu꜒. ſed hoc nō
eſt ſibi ſubale q꜒ pōt eē coloꝛ in actu mouēdo ſolū mediū. ⁊
per hoc ēt p꜒ ſolō ad duo ſequētia. ¶ De 2° vō diffinitione
dōm ꝙ ſic itelligat ꝙ extremitas pſpicui dicit vltimū pſpi/
cui tāgēs rē coloꝛatā ⁊ in actu luminis imiſcēs ſe ſue ſupfi/
ciei. ⁊ per hoc ꝯferēs eē foꝛmale coloꝛi. ⁊ ꝓpter hoc qn̄ dꝛ ꝙ
coloꝛ eſt extremitas pſpicui nō itelligit de q̄cūq꜒ pſpicuo: ſ꜒
de pſpicuo qd eſt ſm actū per lumē qd eſt in ipſo. nec itelli/
git de q̄cūq꜒ pte pſpicui ſed de illa parte que imiſcet ſe ſupfi
ciei rei coloꝛate. ⁊ hoc eſt qd adiungit pſpicui extremitas in
coꝛpe determinato inuēs ꝙ lumē pſpicui imixtū debet eē co
loꝛi exn̄ti in ſupficie coꝛpoꝛis determinati. Coloꝛ eni ſemp
eſt in ſupficie. ⁊ iō pithagoꝛici vocauerunt eū epiphanē hoc
eſt ſupapparētē nec itelligit diffinitio de quolibet eſſe colo/
ris ſ꜒ de illo eē ſ꜒ ꝙ coloꝛ alterat ſenſu꜒. nō ſm ꝙ alterat coꝛ
poꝛa. hoc aūt qd ſeqt: ⁊ ipoꝝ pſpicuoꝝ nō itelligit de qbuſ/
cūq꜒ pſpicuis. ſicut eni ꝓbat Alexāder ⁊ hn̄ perſpicuū qd eſt
mediū viſus nō h꜒ coloꝛē. ⁊ ꝓpter hoc oīs coloꝛis eſt ſuſce/
ptibile. Sunt aūt q̄dā pſpicua aliq̄ꝫ hn̄tia ꝯdēſatione꜒ ſicut
ſunt nubes ⁊ aq̄ ⁊ illa per imixtionē lucis recipiunt coloꝛes
diuerſos. Unde phs in talib⁹ exēplu꜒ ponit auroꝛā ⁊ mare.
differt tm̄ coloꝛ iſtoꝝ a coloꝛe d̄terminatoꝝ coꝛpoꝝ. q꜒ in iſtis
coloꝛ nō eodē mō apparet accedētib⁹ ꝓpe ⁊ remote. diſtans
eni a mari videt coloꝛē albū in ſupficie maris ⁊ accedēs ꝓ/
pe magis videt ip̄m obſcurū. ⁊ hui⁹ cā eſt q꜒ qn̄ lōge eſt ter/
minat ei⁹ viſus ad ſuperficiē aque. que cū eſt plana diffun/
dit ſup ipſam multū lumē ⁊ iō apparet albedinis vehemē/
tis. Cū aūt ſit ꝓpe nō ſiſtit viſus in ſupficie in q̄ multu꜒ dif
fundit lumē ſ꜒ penetrat in ꝓfundu꜒ in quo minus eſt de lu
mine. ⁊ iō apparet magis obſcuru꜒. ſ꜒ in auroꝛa ⁊ in nubib⁹
eſt alia cā. Cu꜒ eni aliqs diſtat lōge tunc iter ip̄m ⁊ ſolē mul
tum eſt de ſuba nubis ⁊ vapoꝝ. ⁊ illud multu꜒ ꝓhibet lumē
penetrare ꝓpter ſui denſitatē. ⁊ ꝓpter hoc appet in eo coloꝛ
rube⁹ vel alius ſm diuerſitatē vapoꝝ. Cu꜒ aūt eſt ꝓpe tunc
iter ip̄m ⁊ ſolē paru꜒ eſt de ſuba vapoꝝ. ⁊ illud paru꜒ pōt pe
netrare lumē ſolis. ⁊ iō tunc nullus coloꝛ apparet: ſed tm̄ vi
det obſcuritas nebule debilis. ¶ Ad illō dōm qd ꝯtra hoc
obijcit ꝙ extremitas perſpicui eſt vltima ps perſpicui que
eſt permixta ſupficiei coꝛpoꝛis coloꝛati. ⁊ hoc eſt coloꝛis ſm
modum illum qui dictus eſt nō ſimplr̄. ¶ Ad aliud dōm ꝙ
perſpicuum dicit ibi diaphanum ſiue trāſparens qd eſt ſm
actu꜒ lucidū qd l꜒ in ſe nullum hēat coloꝛē ſm ꝙ eſt trāſpa/

rens nihilominus tñ per imixtionē sue lucis dat esse altera/
tiuū sensus ipsi colori vt habitū est. ¶ Ad aliō dōm ꝙ per/
spicuū duobus modis est ↄsiderare. s. ꝭm nāam diaphani vł
trāsparētis ⁊ ꝭm actū luminis qð est in eo. Et si pº mō cōsi/
deraꝶ tunc est eiusdē rōnis in pncipio medio ⁊ fine. Si autē
2º mō ↄsideraꝶ: tūc nō est eiusdē rōnis ꝓpter duas causas.
Quaꝝ vna est qꝛ lumē magis ↄdensaꝶ ⁊ multiplicaꝶ vbi reuer
beraꝶ ꝙ̄ vbi nō reuerberaꝶ. Cum ergo in ↄtactu corporis den
sati ⁊ solidi fit reuerberatio luminis pꝫ ꝙ perspicuū in extre
mitate tāgēte corpus tale plus hꝫ de lumine ꝙ̄ in medio vł
in pnº. Cuꝫ igiꝶ lumine suo actu faciat esse colorē magis fa
cit actu in extremitate ꝙ̄ in medio vel in pnº. Alia rō est. qꝛ
color nō est subale lumē qð est in medio vel in principio. sed
tm̄ illud qð est in extremitate cuius exp̄ssum documētū est:
qꝛ si color ponaꝶ in lumine ꝭm extremū pspicui ⁊ pnᵐ ⁊ me/
diū perspicui sit tenebrosum videbiꝶ color. Si aūt pnᵐ ⁊ me
diū perspicui sit illuminatū: extremitas vō tm̄ sit tenebrosa
nō videbiꝶ color. ¶ Ad aliud dōm ꝙ corpꝰ terminatū diciꝶ
corpꝰ densum ⁊ solidū. diuidiꝶ eni corpꝰ terminatū ↄtra cor
pus puꝝ ⁊ tunc diciꝶ corpus terminatū: qꝛ nō suscipit lumē
nisi in suis terminis exterioribꝰ. puꝝ aūt qð suscipit lumen
in suis terminis ⁊ in suo ꝓfundo. ¶ Ad aliud dōm ꝙ colo/
res ꝭm qd sunt in tenebris ⁊ ꝭm qd non sunt in eis vt pꝫ ex
p̄us habitis. ¶ Ad aliud dōm qð obijcitur de hoc qð dicit
Auerrois sup libº de aīa. ꝙ colores simpłr sunt in tenebris.

Nō ꝫ Auer/ roē 2º de ani/ ma. cō. 67.

Dōm ꝙ ipse errauit deceptꝰ per fallaciā diuisionis. hec eni
est duplex. color est ꝭm actū lucidi motiuū ex eo ꝙ hec deter
minatio ꝭm actū lucidi in toto pōt esse determinatio eiꝰ qð
dico est motiuū ⁊ sic vera est. ⁊ sic explanaꝶ ab Auicēna ⁊ ab
Auēpace ⁊ sic ↄcordat cū verbo sequente quo dicit ⁊ hoc est
ipsius nā. ⁊ ↄcordat cū diffinitione posita in liº de sensu ⁊ sen
sato. que est ꝙ color est extremitas perspicui in corpore ter/
minato. Si aūt terminatio diuidaꝶ in se ⁊ diuidaꝶ ēt a ver
bo est: qð p̄cedit vt sit sensus color ē motiuū ꝭm se ⁊ ꝭm actū
lucidi hoc est lucidi existētis ꝭm actuꝫ vt. s. hoc ip̄m qð dico
ꝭm actuꝫ determinatio sit huius. qð dico lucidi grā pticipij
subintellecti tunc est falsa. ⁊ in hoc sensu explanaꝶ ab Auer.
¶ Qð aūt obijcit Auerro. ꝙ color est per se visibile vt dicit
Aristo. ꝙ color per se visibile est: ergo nō ꝭm actuꝫ lucidi. dōm
ꝙ hoc nō sequiꝶ. Cum eni dicit Aristo. ꝙ color per se visibi
lis est: itelligiꝶ de colore ꝭm esse suū qð hꝫ ab illo actiuo qð
agit in visum. hoc aūt est lumē cuiꝰ demōstratio est. qꝛ si lu/
mē separatū est ab esse huiꝰ visibilis qð est color tunc erunt

1º de aīa tex. cō. 107.

duo visibilia que nō reducunꝶ ad genus vnum. ⁊ hoc dicit
Aristo. ꝙ oīs sensus est vnius ↄtrarietatis p̄ter tactuꝫ. que
ↄtrarietas est in vno gñe. Si vō diceret ꝙ lumē nō est visi/
bile hoc esset ↄtra sensuꝫ. cū eni lumē sit qualitas siue forma
rei lucētis vt dicit phs pꝫ ꝙ nos illā percipimꝰ in tenebris.
¶ Si forte diceret ꝙ vtrūqꝫ qdē esset visibile sꝫ vnū per al/
terū. aut ergo lumē videꝶ per colorē. aut color per lumē. si pº mō
tūc color erit lumini causa visibilitatis. ⁊ sic nullum lucens
videbiꝶ nisi adueniat sibi color q faciat lumen eius in actu.
quod expresse falsuꝫ est ⁊ ↄtra sensum. Si vō secūdo modo
tunc habeꝶ ꝓpositum. s. ꝙ lumen est colori causa visibilita/
tis sicut Auēpace Auicēna ⁊ Alphorabius dicunt.

¶ Queritur que est generatio coloris.

S Ecundo queriꝶ que sit gñatio coloris. Et vi/
deꝶ ꝙ nulla per se. color eni vt habitū est rela/
tionē hꝫ ad duplex agēs. s. ad p̄mas q̄litates et
ad lumē. ⁊ ꝭm ꝙ alterat corpa videꝶ gñari a p̄/
mis q̄litatibꝰ. ¶ Sed ↄ qcqd est per se gñans
per eēntiā suā est gñans. si igiꝶ calidū ⁊ frigidū
vel humidū ⁊ siccū per se est gñans albū vel nigrū: tūc albū
⁊ nigrū essent calidū ⁊ frigidū vel humidū ⁊ siccum. ¶ Itē
oīs gñatio per se est in similitudine spēi vel forme cū gñan/
te. si igiꝶ album gñaꝶ a calido vel frigido per se erit album
simile in specie vel forma calido vel frigido quod falsuꝫ est.
¶ Itē qcqd per se generaꝶ ab aliquo nō generaꝶ a cōtrario
illius. si igiꝶ albuꝫ per se gñaꝶ a calido nunꝙ̄ gñaꝶ a frigido
⁊ si per se a frigido nunꝙ̄ generaꝶ a calido. quoꝝ vtrūqꝫ fal/
sum est. qꝛ nos videmus ꝙ album in niue generaꝶ a frigido
⁊ album in calce generaꝶ a calido. Si ergo dicaꝶ ꝙ colores
sufficienter generanꝶ a luce. cōtra hoc est quicqd sufficien/
ter aliud generat hoc sufficiēter ⁊ per se terminat eius essen

tiā: ⁊ sic oporteret ꝙ lux daret per se eēntiā albedini ⁊ nigre/
dini ⁊ sic duo ↄtraria essent ab eodē eodē modo se habente
qð est ipossibile. ¶ Preterea hoc supra in q̄one de lumine
multipłr est iprobatum. Si forte dicat aliqs ꝙ nigredo ⁊ al
bedo sint qualitates actiue per seipsas ⁊ iō gñantes seipsas
in sua specie sicut homo gñat hoiem ⁊ caliduꝫ gñat calidū.
¶ Cōtra hoc est ꝙ q̄litates actiue ↄtrarie iuxta se posite se
inuicē trāsmutāt sicut videmus in calido ⁊ frigido humido
⁊ sicco. hoc aūt nō videmus in albo ⁊ nigro. niger eni lapis
⁊ albꝰ etiā q̄tūcūqꝫ iuxta se ponanꝶ nō trāsmutabunt se ꝭm
colores. ¶ Preterea oēs q̄litates actiue cōtrarie hn̄t alias
passiuas ad q̄s determinaꝶ actio illarum q̄litatum. dicaꝶ ergo
que sint q̄litates passiue in qbus determinaꝶ actio albi ⁊ ni
gri. ¶ Preterea queriꝶ de gñatione medioꝝ coloꝝ. Et vi/
deꝶ dicere phs in liº de sensu ⁊ sensato ꝙ gñanꝶ per mixtu/
ram albi ⁊ nigri ⁊ superenatatione alternoꝝ coloꝝ. sed hoc
videꝶ falsum. Aut enim colores miscenꝶ ꝭm se. aut per acci
dens. s. per mixtionē māe in qua sunt. si ꝭm se ↄtra. nihil ꝭm
se est miscibile nisi qð ꝭm se est diuisibile in minima. colores
autē ꝭm se nō sunt diuisibiles in minima: ergo nō sunt miscibi/
les ꝭm se. Veritas p̄me pꝫ per hoc qð scribiꝶ in fine p̄mi de Tex. cō. 85. et 86.
gnōne ⁊ corruptione. ꝙ nihil misceꝶ nisi qð est diuisibile in
minima. secunda vō pꝫ per hoc ꝙ nulla qualitas per se di/
uisibilis ē. ¶ Preterea in p̄mo de gnōne exp̄sse scribiꝶ ꝙ q̄/ Tex. cō. 85.
litates siue passiōes sunt imiscibiles. Si pp hoc dicaꝶ ꝙ mi
scenꝶ extremi colores per mixturaꝫ māe in q̄ sunt: tunc q̄riꝶ
quid mouet ad mixturā illā cū colores vt ꝓbatū est nō sunt
q̄litates actiue vel passiue. ¶ Preterea vꝫ falsuꝫ qð dicit in
supenatatiōe alternoꝝ coloꝝ generanꝶ medij colores. Cuꝫ
eniꝫ colores supenatāt nec vnus misceꝶ alteri neqꝫ mā eius
sed vterqꝫ manet distinctus ⁊ sic nō ↄstituūt 3ᵐ. ¶ Preterea
illi alterni colores aut sic se hn̄t ꝙ vterqꝫ est in mā trāsparē/
te. aut vterqꝫ in mā terminata. aut vnus in terminata ⁊ aliꝰ
in trāsparēte. Si p̄mo mō tūc vterqꝫ trāsducit visum ⁊ non
imutabit eū ꝭꝫ aliquē mediū colorē sicut patet in vitro puro
⁊ aere. si scðo mō tūc supior operit inferiorē ita ꝙ nō resulta
bit medius sed tm̄ māe supioris color imutabit visuꝫ. Si 3º
mō aut ergo supior est in mā terminata ⁊ iferior in trāsparē
te aut ecōtra. Si pº mō tunc iterū supior operiet iferiorē ita
ꝙ nō resultabit medius. Si 2º mō tunc visus penetrabit su
periorē ⁊ stabit in inferiori ⁊ ab illo solo imutabiꝶ. ⁊ ita iterū
nō resultabit medius color. ⁊ ita nihil videꝶ esse qð dicit de
supenatatiōe coloꝝ. ¶ Preterea q̄riꝶ de hoc qð dꝛ in libº de
sensu ⁊ sensato ꝙ determinanꝶ sapores sicut colores. s. ꝙ sint
septē numero. videnꝶ eni multo plures esse colores ꝙ̄ septē.
Habemus eni albū ⁊ subpallidū ⁊ pallidū ⁊ lucidū citrinū ⁊
subcitrinū ⁊ silr subrubeū ⁊ rubeū. ⁊ silr in viridi multe sunt
diuersitates. ¶ Preterea color purpureus ⁊ sanguineꝰ ⁊ vi
nosus ⁊ glaucus ⁊ flauus ⁊ multe alie diuersitates. ¶ Pre/
terea q̄riꝶ de hoc qð dicūt qdā Cōmētatores esse assimetri
aut simetri. Aut eni attēdiꝶ mēsura ad visum sicut oīs color
qui in lumine est. Simeter est qui cōmēsuraꝶ visui ⁊ solū ille
qui est in tenebris erit assimeter. ¶ Sed ↄtra hoc tunc erit
ꝙ si assimetrū nunꝙ̄ pōt eē simetrū ⁊ ꝭm hoc color qui est in
tenebris nō pōt esse visibilis adueniēte lumine qð falsuꝫ est.
Si dicaꝶ ꝙ attēdiꝶ cōmēsuratio ad delectationē que est i vi
su tūc oīs mediꝰ color erit simetri ⁊ nullus assimetri: qꝛ de/
lectatio semp est in medio ⁊ nunꝙ̄ in extremo corrumpēte.
¶ Preterea q̄riꝶ de hoc qð dicit Auicē. ꝙ albū mutaꝶ in ni
gruꝫ tribꝰ modis. s. vt pº fit subpallidū ⁊ postea pallidū ⁊ sic
deinceps. vel ꝙ p̄mo fit subrubeū ⁊ postea rubeū. vel ꝙ p̄mo
fit viride ⁊ postea veniat ad colorē mediū ⁊ tādē ad nigredi
nē perfectā. Cū enim multa sint media videꝶ albū posse mu
tari in nigrū per quodlibet illoꝝ medioꝝ. ⁊ sic multiplex erit
via. mediū eni est sicut dicit Phs in qð p̄us venit id quod 5º phys. tex. cō. 22.
mutaꝶ ꝙ̄ in extremū. ¶ Preterea videꝶ nō eē nisi vna sola
via. In iceptiōe eni motus ab albo in nigrū id qð mutaꝶ vi
cinius est albo ꝙ̄ nigro. ⁊ ita in eo obtinēt q̄litates albi. ⁊ sic
restat illa sola via que est albo in subpallidū ⁊ deinde in pal
lidū ⁊ postea ꝓgressiōe cōtinua in nigrū. ꝭm Auicēnā etiam
videꝶ ꝙ sunt infiniti colores medij: cū in vnoquoqꝫ fieri sint
infinita facta vt dꝛ in 2º posterioꝝ ⁊ etiā ꝓbaꝶ i 6º phisicoꝝ. Tex. cō. 14.
Possumus eni nos signare motū albi in nigrū ꝭm quēlibet Tex. cō. 59.
punctum intermediū. ⁊ cum semp in signo illo sit in motu ⁊

factū esse ƀm q̄ōlibet illoꝝ signoꝝ hēbit nouū colorē mediū: ⁊ cū illa signa sint ifinita medij colores possunt esse infiniti. ¶ Querit̄ etiā cū q̄ōlibet albū posset imutari in nigruz per artē ⁊ nām q̄re nō q̄ōlibet nigrū possit mutari in albū ⁊ aliū colorē. Tinctores eni pānū habētē nigrū colorē nō p̄nt mutare in albū vel aliū mediuz. ¶ Solo. dicimus ꝙ triplex est gn̄atio coloꝝ. s. in corpore terminato ⁊ hoc duob⁹ modis. s. per mixturā ⁊ per supenatationē. ⁊ in corpore ꝑspicuo sicut in nubib⁹ vel vapore. ⁊ hoc vno mō per imixtionē lucis ⁊ q̄libet hoꝝ modoꝝ triū multiplex est. Et vt agnoscat̄ gn̄atio que est per mixturā in corpore determinato sciēdū est ꝙ duplex est gn̄ans. s. gn̄ans per se calidū ⁊ sic calidū. ⁊ frigidum gn̄at frigidū ⁊ gn̄ans aliud sicut lumē gn̄at calorem. ⁊ similr motus. hic eni nō gn̄at calorē per se sed per hoc ꝙ calidū ⁊ frigidū dissoluūt ⁊ faciūt distare partē a parte que est actio calidi. vnde q̄ꝛ actio calidi sequitur ad actiones eoꝝ gn̄ant ipsa calidū per accidēs siue per aliud. Dicimus igit̄ ꝙ colores gn̄ant̄ in corpore terminato per calidū ⁊ frigidū per accidens siue per aliud ⁊ nō per se. Et per hoc p̄ꝫ solo ad p̄ma tria. ¶ Itē notāduz ꝙ ꝯtraria tripl'r sunt actiua ⁊ passiua ⁊ adinuicē. Quedā eni sunt sic actiua ⁊ passiua adinuicem ꝙ trāsmutāt se ita ꝙ nō opꝫ aliq̄d de mā ingredi in mām alterius sed tn̄ virt⁹ eius intrat subm alterius ⁊ sic sunt actiua adinuicē calidū ⁊ frigidū. si eni calidū ponat̄ iuxta frigiduz subintrabit virtus calidi in subm frigidi ⁊ ecōtra p̄ter hoc ꝙ aliq̄d de partib⁹ mālib⁹ calidi subintrat partes māles frigidi. Sunt ēt quedā sic actiua adinuicē ꝙ nec trāsmutāt se nec igrediunt̄ in se sine mā in qua sunt. ⁊ hoc mō trāsmutāt seinuicē humidū ⁊ siccū ⁊ propter hoc sunt minus actiua q̄ calidū ⁊ frigidū. Et dicunt̄ passiua respectu illoꝝ. 3° mō dicunt̄ passiua ⁊ actiua que trāsmutant se sed nō p̄ma actione ꝓpria vel subintratione ꝓpria: sꝫ opꝫ alia p̄us agere ⁊ subintrare sicut albū ⁊ nigrū dulce ⁊ amarum ⁊ huiusmodi. hec eni nō trāsmutāt se adinuicē nisi per actionē calidi ⁊ frigidi humidi ⁊ sicci: ⁊ sic etiā miscent̄ per actiones illoꝝ ⁊ mixtiones. ⁊ per hunc modū gn̄abimus multos colores a calido ⁊ frigido. Est eni calidū adurēs partes terrestres ⁊ sic per cōsequēs est gn̄atiuū nigri. partes terrestres aduste per separationē ab aereo ⁊ aqueo que fuerunt in ipsis cōprimunt̄ in seipsis ⁊ obstruunt̄ pori ita ꝙ nō pōt eis misceri lux. ⁊ cū euolauerint partes diaphani aeris ⁊ aque que fuerūt lucis pceptibiles ⁊ per ꝯn̄s remanet illud obscurū ⁊ nigrū q̄ō cōbustū est. Est etiā calidū dissoluēs: ⁊ per hoc ꝙ est dissoluēs est ip̄m rarificās subam māe ⁊ per ꝯn̄s itroductiuū aeris ⁊ cuz hoc fit diaphanuz ⁊ pceptibile luminis sic gn̄abit̄ albedo in corpore determinato. Est iterū calidū extractiuuz humidi ꝯtinuātis ⁊ per ꝯn̄s discōtinuatiuū sbē ⁊ rarefactiuū: ⁊ per ꝯn̄s facit albedinē in dissolutis ⁊ rarefactis ⁊ sic cāt̄ur albedo a calido in calce. Est iterū calidū extractiuū humidi aerei ⁊ coagl'atiuū grossi aquei cū subtili terrestri sibi cōmixto ⁊ per ꝯn̄s cātiuū albedinis in eo q̄ō p̄us fuit diaphanuz: q̄n multe ptes aeris erāt i eo faciētes distare ptes terre ⁊ ptes aeris cōmixtas: ⁊ sic cāt̄ur albedo i albumine oui cocti. Est iterū calidū digerēs ⁊ cōmiscēs grossum terreū cum subtili aqueo ꝯtinuāte ⁊ hoc est cātiuū albedinis in ossib⁹: que oīa sunt fere alba. Est iterū calidū fugās frigiduz in ꝓfundū: ⁊ cū frigidū ispissēt ptes ꝓhibebit receptionē luminis in superficie ⁊ per ꝯn̄s relinq̄t nigredinē. His ḡ modis ⁊ multis alijs gn̄ant̄ albū ⁊ nigrū a calido. Est ēt frigidū iducēs humidū aqueū eo ꝙ symbolū hꝫ cū ipso. q̄ꝛ vtrūq̄ est in aq̄ ⁊ p ꝯn̄s q̄ꝛ humidū est diaphanū ⁊ receptiuū luminis cābit albedinē. Est iterū frigidū coagulatiuū ⁊ ꝯgelatiuū ptiū terrestriū ⁊ per ꝯn̄s distinctiuū claritatis in supficie ⁊ cātiuuz nigri. Est iteꝝ frigidū expellēs calidū q̄ō secū trahit humidū ad supficiē: ⁊ iō colorat̄ supficies ⁊ fit color alb⁹. Est iterū frigidū fugās calidū in ꝓfundū. q̄ō m'tiplicatū in ꝓfundum exurit ptes terrestres ⁊ tādē postq̄ exhalauerit humidū ⁊ icēdit humidū ⁊ relinquit̄ color niger sicut pꝫ in floꝛib⁹ quos occupat p̄ruina in arbore. Calidū eni nāle fugās intrinsecus ipsius floris inflāmat humidū: ⁊ ꝓpter hoc flos cadēs p̄rimo est rubeus subtus vbi ꝯtingit ramū. dein de efficit̄ niger q̄n humidū euolauerit: q̄ꝛ tunc nō relinquit̄ nisi terrestre cōbustū. his ḡ modis ⁊ multis alijs gn̄at̄ albū ⁊ nigrū in corpore determinato. Sed q̄bi hāc generationez nō determināt q̄ꝛ est per accidens ⁊ nō hꝫ principia eodem mō ordinata ⁊ stātia ⁊ ideo non est terminabilis gn̄atio illa per artez. Iste ḡ est vnus modus gn̄andi extremos colores in corpore determinato ƀm illud esse coloꝝ quo trāsmutant corpora determiata ⁊ nō sensus tn̄. Et bene ꝓcedim⁹ ꝙ nō gn̄ant̄ a luce sicut ob̄m est. ¶ Ad id q̄ō querit̄ vtꝝ albū ⁊ nigrū sint per se q̄litates actiue ⁊ passiue pꝫ solo per iaz dicta. ¶ Ad illū aūt q̄ō querit̄ de mixtura dōm ꝙ ille est secūdus modus gn̄andi colores in corpe determinato. Et q̄ꝛ extremi sunt simplices imixti isto mō nō gn̄ant̄ extremi sed medij. Ad mixtionē aūt bene ꝓcedim⁹ ꝙ opꝫ cōmisceri partes māe coloꝝ. ⁊ bene ꝓcedimus ꝙ colores ad mixturā nō mouēt sed calidū ⁊ frigidū humidū ⁊ siccū vt p̄us dictū est. Fit aūt mixtio duob⁹ modis. s. ƀm ꝓportionē derelictā ⁊ sine ꝓportione. Scōm aūt ꝓportionē fit adhuc duob⁹ modis ƀm p̄hm. s. ƀm ꝓportionē arithmetice ⁊ ƀm ꝓportionē musice. Scōm aūt ꝓportionē arithmetice adhuc duob⁹ modis. s. per equidistantiā ⁊ sic nō est nisi vnū mediū inter duo extrema. In hac eni ꝓportione mediū se hꝫ ad vtrūq̄ extremoꝝ sicut subduplū ⁊ vnū ad duo. q̄ō pꝫ: q̄ꝛ mediū tātū hꝫ de vno ꝯtrario q̄ntū de alio. sicut albū duplo plus hꝫ de albo q̄ medium. ⁊ nigrū duplo plus de nigro q̄ mediū. ⁊ hoc vocatur mediū equedistās. Si aūt est mixtura ƀm derelictā q̄dē ꝓportionē: sed nō per equedistātiā tūc nō ꝯtingit misceri nisi duob⁹ modis. s. ƀm ꝓportionē extremi ad mediū equedistans. ⁊ per hāc mixturā gn̄at̄ mediuz q̄ō vicinius est extremo q̄ medio equedistāti. Q̄ō sic ꝓbat̄. Illud mediuz nām extremi in extremo accipit. ⁊ accipit ēt nām eiusdē extremi in medio equedistāti q̄ꝛ in illo est nā extremi. nā aūt alteri⁹ extremi nō accipit nisi vna acceptione. s. ƀm ꝙ est in medio equedistāte. ⁊ sic vicinior erit vni extremoꝝ q̄ medio vel alteri extremoꝝ: q̄ꝛ nā vnius extremoꝛuz in ipso se hꝫ ad nām alterius extremi sicut duplum ad dimidiū ⁊ duo ad vnum. Secundus modus ꝓportionis est ƀm cōparationez medij nō equedistātis ad mediū equedistās: ⁊ sic relinquit̄ vnus color qui vicinior est medio equedistanti q̄ extremo. q̄ō sic ꝓbat̄. In ista cōmixtione medium cōstitutum duplici acceptione accipit nām medij. accipit etiaz nām medij a medio equedistanti ⁊ a medio nō equedistanti ⁊ tn̄ simplici acceptione accipit nām extremi. s. in vtroq̄ modo. extremū eniz nō est nisi in se ⁊ in medio. Cum igit̄ illud nō accipiat nām extremi in se sed in medio tn̄ nō accipit extremū nisi in vna acceptiōe. nā v̄o medij nō solū est imediate in medio equedistanti. ⁊ iō dupliciter accipit nām medij ⁊ per ꝯn̄s est vicinius medio. In istis aūt ꝓportionibus nō erunt nisi septez colores: q̄ꝛ nō sunt nisi tria gn̄a ꝓportionū. s. extremi ad extremū: ⁊ sic resultant tres. s. duo extremi ⁊ vnus equedistās ⁊ extremi vnius ad medium equedistās: ⁊ sic resultāt duo. vnus qui est vicinior extremo in vna parte ⁊ alter qui vicinior est extremo in altera parte: ⁊ isti duo cū ꝓhabitis trib⁹ faciunt q̄nque. Et medij equedistātis ad mediū nō equedistans ⁊ sic resultāt iterū duo. vnus qui vicinior est equedistanti in vna parte. ⁊ altera que vicinior est equedistanti in altera parte. ¶ Si aūt querat̄ q̄re nō cōparat̄ nō equedistans ad nō equedistās: ⁊ extremū ad nō equedistās vt resultarēt alij duo colores. dōm ꝙ ꝓportio illa nō eēt imediata. iā eni habitū est ꝙ inequedistans gn̄at̄ ab equedistāti: ⁊ sic sua ꝓportio imediata est ad equedistās ⁊ per ip̄m ad inequedistās ƀm rōnē ꝓportionū arithmetice. sil'r habitū est ꝙ iequedistās nō gn̄at̄ ab extremo nisi per cōparationē ad equedistās. Et iō ēt cōparatio extremi ad inequedistās nō est imediata ƀm regulaz ꝓportionis arithmetice. ⁊ pp hoc ex illis cōparationibus nō resultat aliq̄s color sic loquēdo. Unde isti colores eē dicunt̄ simetri hoc est cōmēsurabiles. Et si nō attēdat̄ talis regula ꝓportionū tūc gn̄abunt̄ multi q oēs erūt assimetri ƀm mensurā ꝓportionis arithmetice. Si v̄o fiat mixtura ƀm p̄ncipia ⁊ regulas ꝓportionis musice tūc fiet ꝓportio in cōparatione ad sensuz sicut semitonū cū diapēte ꝓportionē hꝫ dulcē in auditu. sic ēt multū albedinis cū parū rubedinis facit delectationez in visu. ⁊ sic fiunt multi colores ⁊ simetri dlectabiles. idelectabiles v̄o assimetri. Et per hoc pꝫ solo ad oīa que quesita sunt vsq̄ ad q̄ōnē que est de supenatatione coloris. ¶ De supenatatione aūt sciendū est ꝙ in supenatatiōe: vnius coloris materia po/

Triplex est colorū gn̄ō i corpore terminato.

Contraria tripl'r sūt actiua ⁊ passiua adinuicem.

niꝶ ſuper aliā: ⁊ opꝫ ꝙ ſemper mā ſuperioris ſit puīa q̄ꝛ alr̄
tegeret iferiorē ſicut obm eſt. Sed puiū eſt duobꝰ modis.ſ.
abſolute puiū ſine colore ſicut aer ⁊ ſic nō ſit ſupenatatio: q̄ꝛ
ſic nō reſultaret medius ex ſupiori ⁊ inferiori. Et eſt puiuꝫ
qđ eſt cū colore puiū ⁊ tūc medius reſultat ex ſuperiori ⁊ in-
feriori ſicut pꝫ in vngue humano qui hꝫ colorem puiū ⁊ ſan
guis ſubtus colorē rubeū hꝫ colorē terminatuꝫ ⁊ iđ reſultat
ex vtroqꝫ color medius. ⁊ ſic in picturis eſt qñ pictores ali-
qđ faciūt apparere per colorē aque: ſicut qñ faciunt imagi-
nes q̄ſi in aq̄ ſtātes. ⁊ per hoc pꝫ ſolutio ad ea que ſunt obta
de ſupnatatione. ſuperior enī nō ſimpl̄r eſt trāſparēs ſed ſꝫ
qđ. Simil̄r per ante dicta pꝫ q̄liter colores ſunt ſeptē ⁊ q̄li-
ter plures. ⁊ q̄liter qdā aſſimetri ⁊ qdā ſimetri. ¶ Ad id aūt
qđ obijciꝶ de Auicēna ꝙ tribꝰ vijs mutaꝶ albū in nigrum:
dđm ꝙ ipſe loquiꝶ de ꝯſtitutione medioꝝ coloꝝ ſm muta-
tionē nālē ⁊ nō ſm ꝓportiones arithmeticas ⁊ muſicas. ſm
hūc modū enī ſunt tot medij quot pñt eſſe termini motꝰ in
alteratione ab albo in nigrū. mediū aūt eſt in qđ ipm̄ p̄muꝫ
inuenit id qđ mutaꝶ anteq̄ꝫ veniat in extremo. Sꝫ hoc pōt
eſſe tribꝰ modis.ſ. ſm dñium albi ⁊ ſm dñium nigri vel ſm
vtrūqꝫ. Et ſi dicaꝶ ꝙ ſm dñium albi ſic eſt ꝓgreſſio p̄ma q̄ꝛ
eſt nālis: ⁊ paulatim recedēs ab albo. ⁊ iſta eſt p̄ma via.ſ. ab
albo in ſubpallido ⁊ pallidū ⁊ ſic deinceps. Si aūt eſt ſm do
miniū nigri ſic erit vehemēter intenſe ⁊ cauſe nigredinis et
valde debilis cauſa nigredinis ⁊ ſic erit ſcđa via: que eſt ab
albo in viride ⁊ ſic in nigrū. Si vō eſt ſm vtrūqꝫ tūc adhuc
ꝓpter hoc ꝙ receſſus eſt ab albo deficiētes erūt cauſe albi
⁊ inualeſcētes cauſe nigri. ⁊ ꝓpter hoc albū erit ſubtus cla-
rū ⁊ ſuper nigrū obtinēs nigrū. ⁊ ex hoc reſultat p̄ꝰ ſubrubeū
⁊ poſtea rubeū: ⁊ ſic deinceps ſꝫ defectū cauſaꝝ albedinis.
¶ Ad aliud dđm ꝙ vna ſola eſt ꝓgreſſio pura vt dictuꝫ eſt:
ſed alie ꝯtingunt ex fortificatione maiori vel minori cauſa-
rum nigredinis ſuper cauſas albedinis. ¶ Ad aliud dđꝫ ꝙ
infiniti ſunt colores medij hoc mō dicēdi.ſ. potētia ſed non
actu. ſicut potētia īfinita facta ſunt in vno fieri ſed nō actu.
¶ Ad aliud dđm ꝙ nā bene trāſmutat nigruꝫ in albū: vt pꝫ
in canitie nigroꝝ piloꝝ. ſed ars tinctoꝝ nō facit q̄ꝛ nō in oī-
bus pōt imitari ars nām̄. q̄ꝛ ars tinctoria facit nigrū ex colo
re penetrāte rem tinctā ⁊ oppilāte poros eius ita ꝙ nō pōt
poſtea alius color ſubintrare. ⁊ nigrū ꝓpter hoc ab arte nō
mutaꝶ in aliū colorē. ſed alij colores bene permutanꝶ in ni-
grū: que nō ſunt in mā adeo penetrāte ⁊ oppilāte poros rei
tincte. ¶ Ex his igiꝶ patēt duo modi q̄bus gñanꝶ colores
in corpore terminato per mixtionē vel ſupenatationē. Et p
hoc pꝫ ſolō ad oīa alia queſita. Sꝫ adhuc vnus modus re-
ſtat quo gñanꝶ colores in corpore non terminato ſicut ſunt
nubes. In illis eniꝫ videꝶ multiplex color ſm diuerſam ad-
mixtionē luminis ſuperioꝝ corpoꝝ ad mām̄ nubis. Si eniꝫ
vapor ſit aqueus diſgregatꝰ multus ita ꝙ nō poſſit ipm̄ to-
tus penetrare radius tūc erit q̄ſi inflāmatū rubeū. Et diciꝶ
color purpureꝰ qui frequētius in ſuperioribꝰ apparet. ſi vō
ſit aqueus ⁊ diſgregatus magis ⁊ ſubtilis: ita ꝙ ſuper ipm̄
plus vincat lux ſupueniēs tūc erit q̄ſi color auri fulgētis val
de. Si aūt ſit vapor aqueus qdē ſed ſubtꝰ magis ſpiſſus et
ſupra magis rarus ⁊ ſic diſgregatꝰ diſtās per partes ⁊ ptes
tūc lumē deſup mixtū faciet q̄ſi colorē velleris. Si aūt ſit va
por inſpiſſatꝰ ad palmā ⁊ ex oppoſito opponaꝶ ſoli ita ꝙ lu-
mē ſolis ſubtus venit in ipm̄ ex pte ꝯcaui tūc vapor ille di-
ſtabit per ptes tres. Illud enī qđ graue eſt ꝯuerſuꝫ ad nām̄
aque ⁊ ſpiſſuꝫ erit ſubtꝰ ⁊ lumē ſolis ad hoc deueniēs facit
colorē viridē. ſed id qđ eſt ſupra in nube aquoſuꝫ iā icipiēs
īſpiſſari ſed nōdū adhuc īſpiſſatū. hoc aūt hꝫ calidū eleuās
ipm̄. ⁊ lumē ſolis ad hoc deueniēs facit colorē rubeū: ſm ꝙ
magis vel minus eſt ſpiſſum. mediū aūt iter hec eſt puiū: q̄ꝛ
ptes nō multū diſtāt iter calidū eleuās ⁊ frigidū dep̄mēs et
īſpiſſans. Et idcirco lumē ſolis ad hoc deueniēs facit colo-
rē ceruleū tēdētē ad albedinē. ⁊ iſti ſunt colores apparētes
in iride. ⁊ ex hoc ēt apparet rō: quare in iride ſuperior color
ſemper eſt viriloſus ⁊ inferior ſemper viridis ⁊ medius ce-
ruleus tendens ad albedineꝫ. Si vō ſit vapor vehementer
cōpreſſus per frigidū cōſtringens tūc nō pōt immiſceri lux
deſuper adueniēs ⁊ tunc apparebit color niger. Quare aūt
in ſublimi quedā apparēt rotūda: ⁊ quedā ſemicircularia:
⁊ quedā perpēdicularia alterius eſt negocij determinare.

¶ Utrum color eſt obiectum viſus.

Tertio queriꝶ vtruꝫ color tm̄ ſit obm̄ viſus: q̄ñ
videt colorē. Et videꝶ ꝙ nō. Iam enī habituꝫ
eſt ꝙ color nō eſt in actu viſibilis niſi per lumē
qđ eſt in extremitate pſpicui imixtuꝫ ſupficiei
corpis colorati: ⁊ ſic cū colore videꝶ lumē. ḡ nō
tm̄ color. ¶ Sed cōtra hoc videꝶ eſſe ꝙ vnus
actꝰ numero nō hꝫ niſi tm̄ vnū obm̄. viſio aūt eſt vnus actꝰ
numero. ḡ termiaꝶ tm̄ ad colorē vel ad lumē ⁊ nō ad vtrūqꝫ
ſimul. grā etiā huius queriꝶ de forma reſultante in ſpeculo
que nec color nec lumē videꝶ eſſe. ¶ Et queriꝶ p̄mo vtrum
ſit vel nō. Et videꝶ ꝙ nō. q̄ꝛ diciꝶ in ſex principijs ꝙ ipoſſibi
le eſt nō corpus corpore moueri. ſed forma que videꝶ in ſpe
culo eſt aut erit corpus aut nō. Si corpus tunc duo corpora
erunt in eodē loco q̄ꝛ ſpeculum ꝓpter ipſaꝫ nō occupat ma-
iorē locum. ¶ Preterea cum oē corpus hēat ꝓfunduꝫ opor
teret ꝙ forma nō videreꝶ iacēs ſup ſpeculū ſed eleuata ſup
ſuperficiē ſpeculi ſm q̄ꝫtitatē ꝓfunditatis corporis illiꝰ: qđ
cum ſit falſum ipoſſibile eſt illā formā eſſe corpus. Si auteꝫ
dicaꝶ ꝙ ſit nō corpus qđ videaꝶ moueri motu locali ſup ſpe
culum mouebiꝶ nō corpus motu corporis qđ multis rōni-
bus ipoſſibile eſſe ꝓbaꝶ. Diciꝶ enī in ſex principijs ꝙ ipoſſi
bile eſt nō corpus corpore moueri: hoc eſt motu corporis. et
in 6ᵒ phyſicoꝝ. ꝙ oē qđ moueꝶ eſt corpꝰ ꝯtinuum. ⁊ in p̄ᵒ de Tex.cõ.3E.
aīa ꝙ oē qđ moueꝶ eſt in loco: ⁊ nihil eſt in loco niſi corpus.
¶ Preterea ſi moueꝶ aut moueꝶ per ſe aut per accidēs. nō
per ſe vt ꝓbatum eſt. ḡ per accidēs. ſed per accidēs moueꝶ
localiter qđ moueꝶ motu eius in quo eſt: ḡ cum nō ſit niſi in
ſuperficie ſpeculi ⁊ in extremitate perſpicui tāgētis ſpeculū
mouebiꝶ motu illoꝝ tm̄. ſed nos videmus ꝙ ſpeculo imoto
manēte ⁊ ſimiliter in extremitate perſpicui mouetur imago
ad motum aſpicientis ad ſpeculum. ḡ videꝶ ipſa non mota
eſſe per accidēs: ⁊ nō erit nō corpus neqꝫ corpus ⁊ ita nihil
erit. ¶ Sed ꝯtra hoc q̄cq̄d agit aliq̄d imutādo actu eſt. for
ma illa actu agit imutādo viſum. ḡ actu eſt. ¶ Itē q̄cq̄d vi-
deꝶ per ſe vel per accidēs illud eſt. forma illa videtur per ſe
vel per accidēs. ḡ eſt. Si aūt eſt tunc erit corpus aut nō cor-
pus vel ſubā vel accidēs. Et videtur ꝙ ſit corpus mobile.
Quicq̄d enī variat ſitum moueꝶ ⁊ eſt corpus mobile. forma
illa variat ſituꝫ videlꝫ q̄ꝛ mō eſt in vna parte ſpeculi modo
in alia. ḡ moueꝶ ⁊ eſt corpus mobile. ¶ Queriꝶ enī vlterius
ſi eſt in quo ſit ſicut in ſubto. Et videꝶ ꝙ nō in ſpeculo. dicit
enī phs in topicis ꝙ mouentibus nobis moueꝶ ea que in
nobis ſunt. ſi igiꝶ eſſet in ſpeculo moto ſpeculo moueretur ⁊
ipſa. hoc aūt videmus falſum eſſe q̄ꝛ videmꝰ ꝙ ſpeculo ma
nēte imoto apparet forma veniēs ⁊ recedēs ⁊ variās ſitum
ad motū aſpiciētis. Et ꝓpter hoc dicit auctor ſex p̄ncipioꝝ
ꝙ ipoſſibile eſt ſoluere ꝯceſſo ꝙ ibi vere ſit forma. Si auteꝫ
nō dicaꝶ ibi eſſe forma erit icredibilis error in vulgo ſeq̄nē-
te ſenſum. lꝫ hoc ꝓbabilius ſit dicere ⁊ ꝓpter hoc innuiꝶ ꝙ
ſit in extremitate aeris tāgētis ſpeculū. ſed hoc videꝶ eē fal
ſum q̄ꝛ tunc videretur etiam ſine ſpeculo quod falſum eſt.
¶ Preterea vnūqđqꝫ eſt in illo ſic̄ in ſubto a quo nō differt
per ſitum ⁊ locū. forma ſpeculi nō diſtat per locū ⁊ ſitū a ſpe-
culo: ḡ eſt in ipſo vt in ſubto. ¶ Ad p̄dicta voluerūt q̄dā ſol
uere dicētes ꝙ in veritate forma illa nihil eſt abſolute: ſed
tm̄ eſt cōparatio q̄dā aſpiciētis ad ſpeculū. ſicut etiā vmbra
priuatio lucis eſt ex obto corporis opaci reſultās ad lumē.
¶ Sꝫ ꝯtra hoc eſt ꝙ in vmbra nō reſultat imago rei opace
exp̄ſſe ſm oīa lineamēta ſed ꝯfuſe tm̄ ſm ea que p̄ᵒ interci-
piunt tranſitū luminis. In imagine autē in ſpeculo reſultāt
oīa. ¶ Preterea in vmbra ſic eſt ꝙ ſemper ꝓijciꝶ poſt cor-
pus opacum ita ꝙ opacum corpus inter vmbram ⁊ corpus
luminoſum eſt. ſed in ſpeculo imago ſic reſultat ex hoc ꝙ lu
men directe illuminat faciē aſpiciētis ad ſpeculū ſine omni
vmbra media que ſit inter aſpicientem ⁊ ſpeculuꝫ. ḡ forma
illa de neceſſitate eſt in ſpeculo. ¶ Et ſi hoc dicaꝶ tunc que-
riꝶ ſi eſt accidēs in quo ſit p̄dicamēto. Et videꝶ ꝙ ſit paſſio
vel paſſibilis qualitas. omne enim qđ infert paſſionem in
ſenſu eſt paſſio vel paſſibilis qualitas. forma illa infert paſ-
ſionem in ſenſu q̄ꝛ imutat ipm̄. ḡ eſt paſſio vel paſſibilis q̄-
litas. ¶ Cōtra hoc videꝶ eſſe ꝙ oīs paſſio vel paſſibilis q̄-
litas hꝫ cōtrariuꝫ in ſpecie. forma aūt iſta nihil hꝫ ꝯtrariū:
ergo nō eſt paſſio vel paſſibilis q̄litas. ¶ Preterea videtur

esse forma vel circa hoc aliqd ꝯstās figura. Illud enī qđ vi/
deẗ in speculo apparet forma sub q̄titate determiata ad fi/
gurā aspiciētis. ¶ Preterea querit illud qđ in oib⁹ his dif
ficilius est. s. vtrū recipiat forma illa in superficie speculi vt
in pūcto vel in supficie speculi. Et videẗ ꝙ in supficie. Quic
qd enī apparet sub lōgitudine ꝛ latitudine apparet ẜ rōnē
supficiei. forma speculi sic apparet. ġ videẗ esse in speculo
vt in supficie ꝛ nō in pūcto. ¶ Si aūt hoc ꝯcedaẗ obijciẗ sic
in ꝯtrariū. Quicqd aūt apparet vt in supficie si ipm est totū
in superficie vna alicu⁹ q̄titatis ipm totū nō erit in mino/
ri. si ġ forma speculi est tota in superficie alicuius q̄titatis
vt in superficie: tūc nō erit tota in minori qđ est ꝯtra sensuꝫ:
q: si speculū frāgaẗ in decē partes in q̄libet illarū partiū erit
forma tota. ¶ Itē qcqd ẜm eādē qtitatē resultat in minori
ꝛ maiori simul ꝛ semel hoc nō est per dimēsionē qtitatis in
ipsis. forma ẜm eādē qtitatē simul ꝛ semel resultat in maio
ri ꝛ minori speculo. ġ nō est per dimēsionē qtitatis in ipsis.
Prima pbaẗ ex hoc ꝙ rō dimensionis qtitatis est esse ẜm
maiorē dimēsionē in maiori ꝛ ẜm minorē in minori. 2° autē
pꝫ ad sensum si duo specula opponanẗ simul ꝛ semel aspiciē/
ti. ¶ Preterea videtur per Euclidē ꝙ fit in speculo sicut in
pūcto. pbat enī Euclides in quodā suo libro de speculo ꝛ vi
su ꝙ oīs visus perficiẗ sub triāgulo amligomo hoc est ꝙ hꝫ
vnū angulū obtusum siue amplū siue expāsuꝫ qđ idē est. Si
igiẗ oculus est qđdā speculū aiatū sicut dicit phs ꝙ id quod
imutabit oculū sub laterib⁹ triāguli imutabit ipm. ꝛ sic atti
git ipm in pūcto anguli. Cū igiẗ eodē mō fiat imutatio spe/
culi forma que resultabit in ipso erit sicut in pūcto anguli et
nō sicut in supficie. ¶ Preterea pbatum est ab Euclide ꝙ
reflexio luminis semp fit ad pares angulos vel in seipsum.
Et ad pares qdē fit si radius ex obliquo veniat ad supficiē
speculi in seipm. aut perpēdiculariter. Ex hoc accipiẗ ꝙ oīs
radius reflexus a speculo ꝯtingit speculū vel ad angulū re/
ctū vel ad acutū vel ad obtusuꝫ. Si enī ppēdiculariter inci
dat radius sup speculū planū tūc reflectiẗ in seipm in supfi/
ciē planā speculi ꝛ tāgit in pūcto. ꝛ ex vtraqꝫ parte ꝯtact⁹ sui
ad supficiē facit angulū rectuꝫ. q: pn^m est in p° Euclidis ꝙ
linea recta ppēdiculariter cadēs sup lineā rectā facit duos
angulos rectos. Si aūt oblique veniat radius sup speculuꝫ
tūc de necessitate fient ibi tres anguli equi duobus rectis.
quoꝝ vnus est iter radiū incidētē ꝛ lineā supficiei speculi ꝛ
est acutus. Alius iter radiū reflexū ꝛ alterā partē linee supfi
ciei speculi: ꝛ est similr acut⁹ eq̄lis priori. tertius iter radium
incidētē ꝛ radiū reflexū ꝛ est obtusus ꝛ est qn̄qꝫ rectus qn̄qꝫ
acut⁹. Cū āt oē qđ venit ad speculū sub his angulis veniat
ad ipm. Tn̄ qđ recipiẗ in speculo recipitur vt in termino an
guli. ꝛ terminus ille pūctus est. ġ oē qđ recipiẗ in speculo re
cipiẗ vt in pūcto. vt hoc melius intelligaẗ ponamus superfi
ciē speculi plani. a. b. ꝛ ponamus radiū incidētē ppēdicula/
riter. c. ꝛ radiū incidētē ex obliquo. d. parū eleuatū sup spe/
culū ꝛ altiorē illo ponam⁹. e. iteꝝ altiorē. f. ꝛ radios reflexos
ab ipsis. b. g. i. sicut est in subta figura. ¶ Item queriẗ iuxta
hoc ẜm quā nām speculū sit susceptibile talis forme. Aut. n.
hoc ei ꝯuenit ẜm ꝙ est corpus. aut ẜm ꝙ est trāsparens. aut
ẜm ꝙ est trāsparēs in altera parte extractū siue terminatū.
Si p° mō tūc debeẗ oī corpori qđ falsum est. Si 2° mō tunc
hoc magis debeẗ aeri. Si 3° mō tūc posset esse speculū corp⁹
qđ nō esset terminatū in altera parte qđ videmus esse fal/
sum in aqua: q: aq̄ est speculū aspicientis in ipsam. ¶ Pre
terea de metallis videmus esse speculū qn̄ sunt polita ꝛ ter
sa sicut de ferro argento ꝛ auro ꝛ etiā de qbusdā lapidibus
politis. Et queriẗ ẜm quā nām cōmunē hoc ꝯtingat in his.
¶ Item queriẗ quare imago in speculo videẗ qn̄qꝫ pfunde
in ipso ꝛ qn̄qꝫ in superficie. ¶ Itē cū anterior pars aspicien
ti directe sit ꝯtra speculū videẗ ipsa citius tāgere speculum
q̄ꝫ posterior. ꝛ ita nobis deberet resultare posterior pars et
nō anterior quasi cooperta posteriori sicut de hoie receden
te a nobis nō videmus nisi posteriorē partē. ¶ Iteꝫ queriẗ
quare in qbusdā speculis apparet inferius superius ꝛ econ
tra. s. superius apparet inferius ꝛ sinistra dextra ꝛ ecōtra. in
qbusdā aūt apparet recte. Similiter quare in qbusdā appa
rent plures facies ad vnū aspectuꝫ ꝛ in qbusdam vna sola.
Tex. cō. 103. ¶ Iuxta hoc aūt queriẗ iterū de hoc qđ dicit phus in 2° de
aīa ꝙ visus est visibilis ꝛ inuisibilis: ꝛ ꝙ inuisibile est ẜm tres

modos. s. nullo mō visibile ꝛ vix visibile pp̄ter paruitateꝫ: ꝛ
corruptiuū visus pp̄ter excellētiaꝫ. ¶ Solutio. dōm ad p^m
ꝙ visus ẜm actū nō est nisi vnius visibilis. color enī ẜm actū
cū lumine quo agit vnū visibile est. sicut mā ꝛ forma non fa/
ciunt duo sed vnū: ꝛ ideo cū lumē illđ fit vt forma. color aūt
vt mā erit ex illis duobus vnū visibile ẜm actuꝫ ideo nō est
nisi vnius visibilis. ¶ Ad id qđ queriẗ de imagine que re/
sultat in speculo dōm ꝙ ipsa est aliquid nō tamen corp⁹ vel
substātia sed accidēs. ¶ Et ad hoc qđ obijciẗ de motu ei⁹ Nō hic plchri
dōm ꝙ nō moueẗ motu locali sed potius generaẗ. sicut eniꝫ de imagine q̄
supra diximus de lumine qđ hꝫ semper nouā essentiā gene/ est in speculo.
ratā ad nouā p̄sentiā illuminātis ita dicimus hic ꝙ tribus
modis forma generaẗ in speculo. s. ex motu aspicientis ꝛ ex
motu speculi ꝛ ex motu aeris intermedij. ꝛ hoc cōtingit iđ
q: recta oppositio exigiẗ ad imutationē speculi ꝛ illa pōt im
mutari vel ex parte situs aspiciētis vel ex parte speculi. ꝛ iđ
corrūpiẗ vna ꝛ generaẗ altera. mediū aūt qđ est deferēs etiā
corrūpit eaꝫ si ipm variaẗ. sed ad mutationē eius nō videẗ
forma moueri ꝛ iđ ꝯtingit duabus de causis. Quaꝝ vna est
q: trāsitus imaginis per medium est subito sicut ꝛ luminis.
sed mutatio aeris de loco ad locū nō est subito. scđa est me
diū receptibile forme sed nō seruabile vt habeẗ in libro de
sensu ꝛ sensato. ꝛ pp̄ter hoc statim qn̄ medius aer est extra
rectā oppositionē iter speculū ꝛ aspicientē forma nō apparet
amplius in eo. In aq̄ enī secus est q: illa magis seruat ꝛ p/ Propter qđ
pter hoc in aqua mota apparet facies maioris quātitatis. in aq̄ mota ap
q: pars aque que moueẗ extra rectā oppositioneꝫ tenet for/ paret facies
mam a mā diu in illa. pars ꝯiuncta cuꝫ parte forme que est maioris qti/
in recta oppositione facit formā maioris quātitatis appare tatis.
re ꝛ qn̄qꝫ duas vel tres formas. Sic igiẗ pꝫ ꝙ ista forma nō
moueẗ neqꝫ per se neqꝫ per accidens sed semper noua gene
raẗ. Ex his pꝫ soso ad oīa ea que obta sunt vsqꝫ ad id quod
queriẗ in quo sit sicut in subto. Et ad hoc dicimus ꝙ est in
speculo vt in subto. ꝙ aūt nō moueẗ motu speculi sed corrū
piẗ ꝛ generaẗ in altera parte hoc est ideo q: suū generās est
extra speculū. s. aspiciens oppositū speculi ẜm rectū sitū sicut
etiā supra dictū est de generatione lucis. ¶ Ad id aūt quod Nō in q̄ fit vt
obijciẗ de auctore sex principioꝝ dicimus ꝙ error est ꝙ sit in subto for^a
in extremo aere tāgente speculū sicut in subto. sed est in ipso exn̄o in specu/
sicut in extremitate perspicui qđ ꝯfert ei actuꝫ immutandi lo ꝯ auctorem
visum sicut diximus de colore. bene enim ꝯcedimus ꝙ fal/ sex. pncipioꝝ.
sum est ꝙ forma illa nihil est sicut pbatum est in obijcien/
do. ¶ Ad id aūt qđ queriẗ in quo p̄dicamēto sit. dicimus ꝙ
est in p̄dicamēto q̄litatis ẜm illam spēm que est habitus vel In q̄ p̄dicto ꝛ
dispositio. Est enī nō pprie imago vel forma sed spēs ima in qua spē sit
ginis vel forme. ꝛ talis que pōt esse in aīa vt in subto. ꝛ non imago in spe/
est pprie lōga vel lata sꝫ hꝫ lōgitudinis vel latitudinis spe/ culo representata.
ciem. si enī longū esset vel latū cū lōgitudo illa vel latitudo
nō termineẗ ẜm terminos aeris vel speculi sed aspicientis
oporteret ꝙ lōgitudo ꝛ latitudo alicuius essent extra ipsuꝫ
qđ est incōueniēs. ꝛ pp̄ter hoc necesse est dicere ꝙ in verita
te nō est lōgū neqꝫ latū sed species lōgi ꝛ lati per quā cogno/
sciẗ figura aspiciētis. Et cuꝫ tales species sint habitus vel
dispositiones erit illa forma habit⁹ vel dispositio. ꝛ est etiaꝫ
in aīa sicut hit⁹. in speculo v̄o sicut dispositio in aere. ¶ Ad
id aūt qđ cōtra hoc obijciẗ dōm ꝙ id qđ imutat sensuꝫ per
se vt primū agēs est passio vel passibilis qualitas. ꝛ hoc est
color sed nō opꝫ ꝙ illud qđ receptum in oculo ꝛ spiritu visi/
bili vel in speculo sit color ẜm esse coloris. sed poti⁹ erit spe/
cies coloris: que est principium cognoscendi coloreꝫ. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ nō est forma vel circa hoc aliquid cōstans fi/
gura: q: sicut dictum est nō habet terminum quātitatis ẜm
esse figure sed potius similitudineꝫ eius ad spēm que apta
nata est rep̄sentare figuram ẜm esse quāti. ¶ Ad illud autē
qđ queriẗ vtrū recipiaẗ forma illa vt in superficie vel in pū
cto. dōm ꝙ vt in puncto sicut bene ꝛ demōstratiue pbatum
est. cuius euidēs exemplū est de forma totius sphere dimi/
dij celi que tota resultat in vna parua acie oculi. qđ nō pos/
set fieri si reciperet in ipo vt in superficie. Et eadē rō est de
speculo que est de oculo. ¶ Ad id qđ obijciẗ ꝯtra: pꝫ solutio
per predicta. imago enim resultans in speculo nō habet lon
gitudinem ꝛ latitudineꝫ ẜm esse longitudinis ꝛ latitudinis
sed potius spēm ꝛ intētionem illarū dimēsionum. ¶ Ad id
quod queriẗ ẜm quā nām speculū sit receptiuuꝫ talis ima/

Quot requiruntur ad hoc ꝙ speculum recipiat imaginē.

ginis. dōm ꝙ tria opꝫ ꝯcurrere in nām speculi. s. planitiem trāsparētiā in supficiē ⁊ aliqd terminans ipm post supficiē. ⁊ 3° ꝙ sit ꝓportionata reflexio. Aer eni qui est trāsparēs tm̄ nō est speculū. Aqua vō qꝛ est trāsparēs ⁊ spissuꝫ aliquo mō terminat lucē que abstrahit formas visibiles ⁊ reflectit eas a supficie plana. ⁊ per ꝯñs ꝯgregat ibidē formā abstractā a luce reflecta. ⁊ ꝓpter hoc ipsa aq̄ est speculū sed aliquātulū obscurū. metalla vō nō multū polita in supficie ⁊ bene commixta sicut aurū argētū ferrū ⁊ cuprū depuratū sunt specula. Huiusmodi enim oia gñant ex sulphure ⁊ argēto viuo. Argentū eni viuū fit ex subtili aqueo ⁊ subtili terreo. qñ igr argentū viuū subtile est valde ⁊ sulphur simil'r ⁊ cōmiscent per calidū digerēs ⁊ īflāmās tūc fit aurū qd̄ in superficie polita ꝓpter subtile aqueū ⁊ mediū receptiuū est reflexiuuꝫ. ⁊ ꝓpter hoc subtile terreū est terminatiuū ⁊ sic speculū efficitur. Sil'r est de argēto ꝓpter easdē causas ꝑter hoc soluꝫ ꝙ calidū in ipso nō est adeo bene cōmiscēs neqꝫ adeo bene digerēs neqꝫ adeo inflāmās sicut in auro. ⁊ qꝛ aurū magis sequit sulphureū colorē ⁊ argētū magis argēti viui. in vtroqꝫ tm̄ est frigus magis coagulās ⁊ ꝓpter hoc ipm etiā receptiuū luminis ⁊ reflexiuū. Cuprū aūt depuratū est ex sulphure qdem puro ⁊ argēto viuo minus puro ⁊ bene cōmixtis. ⁊ ꝓpter hoc ēt ex ipso fit speculū qñ politū est in supficie. ferrū aūt ex vtroqꝫ qdem est in puro ⁊ bene cōmixtis. ⁊ sua humiditas viscosa nō separabilis ab ipso per eliqtionē calidi ⁊ ꝓpter hoc efficit speculū sed magis obscurū ƀm qd ⁊ minus obscurū ƀm qd in eo ꝙ polituꝫ magis accedat ad nām diaphani per colorēꝫ aque: qꝛ nullus color magis receptiuꝰ est forme ⁊ coloris. In eo vō ꝙ est ex partibꝰ grossis terreis est magis vmbrosum ⁊ sic minus receptiuū. Aurū aūt ⁊ cuprū eo ꝙ habēt colores minus receptiua sunt forme ⁊ coloris. In eo vō ꝙ habēt subtile terreū magis q̄ꝫ ferrū magis sunt receptiua. ⁊ ꝓpter hoc iter oia metalla argētū bene politū magis ē speculū: qꝛ hoc in colore magis accedit ad diaphanū ⁊ hꝫ subtile terreū bene cōmixtū. Stāgnū aūt ⁊ plumbū magis sunt ex argēto viuo nō bñ puro nec bene cōmixto cū sulphure. ⁊ ꝓpter hoc in supficiebꝰ eoꝝ semper remanēt ptes obscure terrestres ipediētes luminis receptibilitatē. ⁊ idō ex istis nō gñat speculū. Inter aūt oia melius est speculuꝫ ex vitro ⁊ plūbo qꝛ vitrū ꝓpter trāsparentiā melius recipit radios plūbū nō hꝫ humidū solubile ab ipso. ⁊ propter hoc qñ supfundit vitro calido siccitas vitri abstrahit ipm ⁊ efficit vitrū in altera pte terminatū valde radiosuꝫ. ¶ Exigit ēt ꝓportio reflexionis qꝛ si nimis fieret reflexio sicut in speculo opposito soli imediate nō resultat color ⁊ figura vel obscure resultabit. ⁊ hoc est idō qꝛ ꝯdēsatio radioꝝ ⁊ luminis tegit colores ⁊ figuras sicut pꝫ si lapis niger valde politus ponat sub sole ⁊ aliqs eminus respiciat eū ex obliquo videbitur lapis ille albꝰ vel splēdidus ꝓpter multā diffusionē radioꝝ in supficie. ¶ Ad illud autē qd̄ querit q̄re forma qñqꝫ in ꝓfundo videt ⁊ qñqꝫ in supficie.

Quare for⁹ i speculo qñqꝫ in superficie ⁊ qñqꝫ in ꝓfundo apparet.

dōm ꝙ in speculo nō tm̄ resultat forma sed etiā distātia que est iter aspicientē ⁊ speculū. ⁊ ꝓpter hoc qñ distātia est magna tūc videt forma ꝓfundata in speculo. qñ vō parua est distātia videt accedere ad superficiē. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ sicut habitū est forma que apparet est spēs nō habēs spissitudinē ⁊ ꝓpter hoc nulla est qd̄. Utrū posterior pars tegat anteriorē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in conuexo speculi apparet forma sicut est in plano. qꝛ ibi vna pars speculi nō est sub alia: ⁊ ꝓpter hoc non fit reflexio ab vna parte speculi sup aliā. sed in ꝯcauo vna pars est sub alia: ⁊ ꝓpter hoc supior ꝓijcit sup inferiorē formā receptiuaꝫ. ⁊ idō supior pars apparet inferius. ⁊ simil'r est de dextro ⁊ sinistro. ⁊ iste modus nālis est in gnōne mixtionis lꝫ non figura lapidis que dicit thopazion in quo semp apparet facies vsa. ¶ Si aūt fieret speculū angulatuꝫ multis angulis cū qlibet angulus discōtinuet reflexionē que fit ad supficiē: in eo fierēt multe imagines ƀm nām discōtinuationū reflexionis. ¶ Si vō fiat speculū in vna parte ꝯcauum ⁊ in alia parte planū: siue planū sit superius ⁊ ꝯcauū inferius resultabūt due facies. ⁊ si ꝯcauū sit superius ⁊ planū sit inferius tūc in loco ꝯtinuationis plani ad ꝯcauū videbunt ille facies cōtinuate in collo ita ꝙ vna facies sit superius ⁊ alia iferius. Si vō sit ecōtra planū inferius ⁊ ꝯcauū superius tūc videbunt facies ille ꝯtinuate in vertice capitis eo ꝙ iferior porrigit supius: ⁊ supior depēdet inferiꝰ. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ cū dr̄ ꝙ visus est visibilis ⁊ inuisibilis lꝫ in ipōt priuare dōm visus respectu ipsius visus vel respectu armonie ipsius. Si p° mō tūc inuisibile dr̄ nō habēs colorē aptū natū tm̄ hr̄e sicut aer vel aqua. Si aūt priuat respectu armonie: hoc pōt fieri duobꝰ modis scꝫ ƀm excessum vel ƀm diminutioneꝫ. Si p° modo tūc dicit inuisibile qd̄ minus est lucidū. Si 2° modo tunc dicit inuisibile qd̄ paruā hꝫ dr̄iam inuisibilitatis ⁊c.

¶ Querit de natura medij per qd̄ est visus.

Onsequēter querit de nā medij per qd̄ est visus. Dicit aūt phs in 2° de aia ꝙ aqua nō ƀm ꝙ aqua: nec aer ƀm ꝙ aer sed qm̄ nā est eadeꝫ vtrisqꝫ his ⁊ in perpetuo superiꝰ corpore. ⁊ sic videt ꝙ aer ⁊ aqua sint mediū visus ƀm ꝙ cōmunicat in nāꝫ trāsparētis. sic eni in eis est nā superioris corporis que nā est lumē. ¶ Sed tunc querit qd ꝯtinuet visum vsqꝫ ad visibile. Ponamus eni aliquē stantē in aere videre lapidē albū in aqua iacentē. ꝯstat ꝙ aer et aqua ꝯtinua corpora nō sūt qꝛ ꝯtinua sunt quoꝝ terminus est idē: ⁊ nō est idē terminus aeris ⁊ aque. ¶ Cū g̃ lapis immutat per spatiū aque pūcto illo in quo tāgit aer aquā mutet color imutās vt in fine imutationis aque ⁊ vt in ꝑncipio mutationis aeris. g̃ qescere accidit in medio de necessitate sicut ꝓbatū est in 4° physicoꝝ qñ aliqs medio puncto vt duobꝰ vtit vno. s. in fine ⁊ ꝑncipio. qd̄ quies intercidit ⁊ qꝛ nos hoc supra determinauimus in qōne de tēpore idō supponamus hic. ¶ Eadē ꝓrsus obiectio est de visione stellarū. Ille eni vident per partē qnte eēntie ⁊ per igneꝫ ⁊ aerē que nō sunt corpora ꝯtinua. ¶ Ex hoc etiā videt falsum qd̄ dicit phs ꝙ tm̄ aer ⁊ aqua sunt mediū in visu. nobis eni apparent stelle per partē qnte eēntie ⁊ per ignē. ¶ Itē querit que sit nā illa quā ipse dicit cōmunicare aquā ⁊ aerē cū perpetuo superius corpore. Si eni illa lumē est: tūc nō ꝯtingeret aliqd videri in tenebris qd̄ falsuꝫ est. qꝛ luminosa vt noctiluca in tenebris vident. Si aūt est nā trāsparētie tūc plura vident esse media q̄ꝫ aer ⁊ aqua. Uidemus eni ad l'ram ꝙ ignis in sua sphera trāsparēs est aliter eni nobis nō apparerēt stelle per ipm. ¶ Iuxta hoc etiā querit cū ignis in inferioribꝰ tegat nobis colores qui post ipm sunt vel in ipso ⁊ in inferioribꝰ. Simil'r dicat ignis esse lux ⁊ corpus luminosuꝫ quare nobis nō tegat stellas. Et quare nō videmus lumē eiꝰ. Si dicat ꝙ hoc est ꝓpter eius peruietatē ⁊ remotionē a nobis hoc non pōt esse causa qꝛ sic nec ipm videremus nec stellas que sunt post ipm. ¶ Preterea corpus lune multo minus est q̄ꝫ corpus ignis vt ꝓbat in Almagesti ⁊ remotius est a nobis. est eni minus terra ⁊ terra est corpus minus igne: et tm̄ videmus ipsuꝫ. ¶ Solo. ad hoc dōm ꝙ aer ⁊ aqua sunt mediū vt dicit phs nō ƀm ꝙ aer ⁊ aqua. Et ꝓpter hoc non tm̄ sunt media sed etiā alia in qbꝰ est eadē nā sicut quinta essentia in partibus nō stellatis ⁊ ignis in sphera sua. sed nō ita ꝓprie sunt illa duo media sicut aer ⁊ aqua. Et hoc ꝯtingit duabꝰ rōnibꝰ. ¶ Quarū vna est ꝙ aer ⁊ aqua cōmunicāt in humido. ⁊ humidi sunt due virtutes. s. bene recipere ⁊ ad aliqd fluere qꝛ male termiabile est in se. Et ꝓpter hoc sensibilia bene recipiūt ⁊ ad sensus bene fluēdo reportāt. tale aūt humidū nō est in igne ⁊ qnta essentia. ¶ Alia rō est qꝛ aer ⁊ aqua nō sūt simpl'r leuia nec simpl'r grauia. Et ꝓpter hoc minus obuiāt motu sensibiliū per ipsa ad oēm ꝓprietatē. ⁊ talis ꝓprietas nō est in igne. Et ꝓpter hoc nō ita cōueniens est mediū. Est aūt alia nā medij. s. ꝙ ipm sit rarū ⁊ puiū ⁊ illa magis est in igne ⁊ qnta eēntia q̄ꝫ i aere ⁊ plus in aere q̄ꝫ in aqua. ⁊ ꝓpter hoc oia hec differēter efficiunt mediū. ¶ Ad pm̄ g̃ dōm ꝙ nā in qua cōicāt aer ⁊ aq̄ cū perpetuo superius corpore duplex est: vna ex parte potētie ⁊ altera ex parte actꝰ. Illa que est ex pte potētie est diaphanitas. Et hec est trāsparentia que cātur ex raro subtili in partibꝰ māe. Et q̄ꝫto illud plus abūdat in aliquo corpore tāto ipm est magis puiū. Illa vō que est ex pte actꝰ ē lumē receptiuū qd̄ facit trāsparēs esse in actu esse trāsparēs. vtraqꝫ eni nārū inenit in celo. In stellis eni est lumē ⁊ in alijs partibꝰ orbiū trāsparētia. humidū eni in suo: duplici virtute aer ⁊ aq̄ hꝫ facilitatē mediādi: ⁊ ꝑcipue in aere qꝛ ibi ꝯiungit humidum cum magis transparenti q̄ꝫ in aqua. ¶ Ad aliud ergo qd̄ querit qd ꝯtinet visuꝫ. dōm ꝙ motus lucis in diapha-

Tex. cō. 68.

Tex. cō. 106.

Nō duas rōnes pp q̄s aer ⁊ aq̄ sūt potissima media in sensu visus.

no ſubito eſt ⁊ nō in tēpore. Et cū color imutat actum lumi‑nis: erit imutatio coloris ad moduꝫ imutationis luminis. hoc aūt hic ſupponat᷑. q: in ſequētibus hoc ꝓbabit᷑. ⁊ ꝓpter hoc nō eſt ibi ꝓprie motꝰ nec alteratio nec loci mutatio ſed gñatio potius in oībꝰ partibꝰ medij directo oppoſitis diſtā‑tibꝰ ſm ꝓportionē ſm quā pōt in imutabile viſibile. Et iō nihil qḋ dēm eſt de ꝯtinuitate. Illa aūt obiectio ꝯſequit᷑ ne‑ceſſario illos qui dicūt lumē eſſe ſubſtātiaꝫ ⁊ viſum fieri per emiſſionē radioꝝ ab oculis. ⁊ ꝓpter hoc dicūt abſurda mul‑ta. ſ. ꝙ corpus quintū ſit imixtū oībus elemētis trāſparenti‑bus. ⁊ hoc ſit q: ꝯtinet viſum. Et hoc eſt graue abſurduꝫ ⁊ ſedū q: ſm hoc duo corpora ſunt in eodē loco: lꝫ hoc nō re‑putāt incōueniēs ꝙ corpus qntū ſit cuꝫ quolibet in eodē lo‑co. Si forte obijciatur ꝙ viſibile eque p̄° eſt in loco ⁊ in me‑dio ⁊ ita nō ſit in oculo per actū medij ex quo eque p̄° gñat᷑ in vtroqꝫ. dēm ꝙ non eſt ibi prius ⁊ poſterius ſm tēpus ſed ſm ordinē cauſe tm̄. ¶ Ex his pꝫ ſolo ad oīa queſita preter vltimū. Et ad illud dēm ꝙ nullū multū rarū eſt in ſe lumi‑noſum. Et ꝓpter hoc ignis in ſua ſphera cū ſit multū rarū nō lucet. Ad hoc eni vt aliqḋ luceat vt dicit qdā phs opꝫ ꝙ habeat partes multū cōpreſſas ⁊ calcatas: q: aliter nō eſſet lumē ſeruabile in ipſo. Si eni luceret vt dicit Auicēna tunc obtegeret viſibilia que poſt ipm ſūt. In iferioribꝰ aūt ignis eſt cōpreſſus in mā terreſtri ⁊ iō lucet ibi ⁊ tegit colores ⁊c̄.

¶ Querit᷑ qualr̄ ſpēs viſibiles ſint in oculo ⁊ in medio.

Onſequēter querit᷑ qualr̄ ſpēs viſibiles ſint in medio ⁊ in oculo. Videt᷑ aūt ꝙ vt in mā ⁊ vt in ſubto. ſic oīs accidentis eſſe nō eſt niſi qñ eſt in aliquo vt in mā ⁊ vt in ſubto: ſpēs viſibiles ſūt accidētia: g̊ nō ſunt in oculo ⁊ in medio niſi vt in mā ⁊ in ſubto. ¶ Itē oē accidens qḋ imutat aliqḋ eſt in illo vt in ſubto. colores imūtāt mediū ⁊ oculuꝫ. ergo ſunt in illis vt in ſubto. ¶ Iteꝫ oīs ſubſtātia agēs actu accidētis accidēs illḋ hꝫ in ſe vt in ſubto. aer ⁊ oculus agūt actu coloꝝ. g̊ colores ſunt in ipſis vt in ſubto. prima ꝓbatur ex hoc ꝙ ſuba nō agit actu accidens per ſe ſed per accidens qḋ ineſt ei. ſecūda pꝫ per ſuppoſitionē ꝓhabitoꝝ q: mediuꝫ imutat oculū ⁊ oculus organū ſenſus cōmunis ⁊ phantaſie. ¶ Item ꝯtra hoc eſt ꝙ nullū accidēs cū ꝯtrario ſibi pōt eſſe in eodē ſubto. vnus color cū ſuo ꝯtrario ſimul pōt eē in me‑dio aere: g̊ colores nō ſunt in medio aere ſicut in ſubto. pri‑ma ꝓbat᷑ per rōnem ꝯtrarioꝝ. ¶ Cōtraria eni ſunt que na‑ta ſunt ineſſe eidem ſed nunqꝫ ſimul actu vno. ſecūda ꝓbat᷑ ſic per demōſtrationē. Sit eni. a. oculus verſus orientē po‑ſitus ſed aſpiciens ad occidentem. b. aūt oculus poſitꝰ ver‑ſus occidentē ſed aſpiciens ad orientē ⁊ ſit diſtantia media decem cubitoꝝ. Ex parte aūt orietis ſit. c. albū corpꝰ vehe‑mentis albedinis imutans aerē vſqꝫ ad oculū poſitū in op‑poſito ex parte occidentis. Ex parte aūt occidentis ſit. d. ni‑grū corpus vehementis nigredinis imutans aereꝫ vſqꝫ ad oculū poſitū verſus orientē. Et diſtēt iſta corpora: ⁊ iſti ocu‑li diametraliter ⁊ in eodē tēpore imutent᷑ vnus ab albo al‑ter a nigro: g̊ iſtos duos colores neceſſe eſt ibi occurrere in medio: ⁊ tunc ſimul eſſe in actu illo qḋ ipoſſibile eſt ſi ꝯtra‑rietatē habent ⁊ inſunt aeri ſicut accidens in ſubto. ¶ Iteꝫ oē accidens qḋ eſt in aliquo ſicut in ſubto denominat ipſuꝫ vel ſm totū vel ſm partē. colores ſunt in aere ſicut in ſubto ⁊ etiā in oculo. ergo denominant ipſa vel ſm totū vel ſm par‑tem. Et ſic poſſumus dicere ꝙ aer ⁊ oculus vel ſm totum vel ſm partem ſunt alba vel nigra qḋ falſum eſt. prima ꝓ‑bat᷑ ex hoc ꝙ lꝫ difficile ſit ꝯuertere eam que eſt a[l]. acciden‑te denominationē ſicut habet᷑ in 2° topicoꝝ. q: nō ſequit᷑ al‑bedo ineſt huic. ergo eſt albus. nihilominus tamē bene cō‑uertit᷑ ſub diſiunctione. ſ. ſm qḋ ⁊ ſimplr̄. hoc eſt ſm totum vel ſm partē. ſicut enim bene ſequit᷑ hoc eſt albuꝫ: g̊ albedo ineſt huic: ita bene ſequit᷑ albedo ineſt huic. ergo hoc eſt al‑
2° ꝺ aia cō. 97
bum vel ſm totū vel ſm partem. ¶ Ad predicta volunt ſol‑uere quidā ſm ſniam Auerrois in libro de anima dicētes. ꝙ colores nō ſunt in medio ⁊ in oculo ſm ſuū eſſe ꝓprium ⁊ naturale ſm ꝙ ſūt in aliquo vt in materia ⁊ in ſubiecto. ſed ſm eſſe ſpirituale qḋ eſt ſeparatum a materia ⁊ ſubiecto in quo eſſe nō habet oppoſitionē ⁊ ꝯtrarietatē ſicut nec rōnes intentionū earū que ſunt apud aīam. ¶ Sed contra hoc eſt multiplex ratio. Quarū prima eſt ꝙ omne qḋ recipit᷑ in ali‑quo recipit᷑ in illo ſm poteſtatē recipientis ⁊ nō recepti. ſed colores recipiunt᷑ in medio ⁊ in oculo. ergo ſm poteſtatē re‑cipiētis ⁊ nō recepti. Sed recipientia ſunt corpora. ergo re‑cipiunt᷑ ſm eſſe corporale ⁊ nō ſpirituale. p̄ma pꝫ ex auctori‑tate Boetij. 2ª per ſe nota eſt. ¶ Iteꝫ oē qḋ ſic eſt in aliquo ꝙ ipm per excellentiā deſtruat illud in quo agit eſt ſm eſſe māle in ipſo. Colores ſic ſunt in aere ꝙ per excellentiaꝫ de‑ſtruunt viſum in oculo. ergo ſm eſſe māle ſunt in illo. prima ꝓbat᷑ per oppoſitū q: ſpēs denudate oīno a mā ⁊ appendi‑tijs māe quātūcūqꝫ ſunt excellentes nō deſtruūt vt habetur in 3° de aīa. q: hec eſt differētia inter ſenſum ⁊ intellectū. q: Tex. cō. 7.
ab excellenter intelligibilibus nō corrūpit᷑ itellectus quo pe‑ius intelligat minus intelligibilia ſed potius ꝯfortat᷑ vt me‑lius intelligat ea. ſenſus aūt ab excellēter ſenſibilibus corrū‑pit᷑ quo peius apprehēdat minus ſenſibilia. vel ēt ex toto vt pꝫ per experimētū. Si enim vitrū purū ⁊ claꝝ accipiat᷑ ⁊ in‑fundat᷑ argentū viuū ⁊ ſupponat᷑ ſub ſole fiet magna refle‑ctio ad ſuperficiē vitri. ⁊ motꝰ fiet illius reflectionis ex mo‑tu argenti viui. Et ſiquis diu cogat᷑ aſpicere ad illḋ excecat᷑ ex toto. Similr̄ hi qui diu fuerūt in ergaſtulo ⁊ poſtea emit‑tunt᷑ ēt res valde albas nō pñt aſpicere niſi cū magna pena. In omnibus aūt confundit᷑ viſus ex aſpectu ad rotaꝫ ſolis. ¶ Propter hoc qdā voluerūt dicere ꝙ qñ dicit Auerrois ꝙ ſpēs viſibiles ſunt in medio vt in eſſe ſpirituali. ꝙ nō di‑cit᷑ ibi ſpiritus ſm ꝙ ſpiritus eſt nō corpus ſm quē modum vocamus aīam ſpiritū. ſed dicit᷑ ibi ſpiritus lucidū corpus ⁊ ſubtile qḋ eſt inſtrumentū ad perfectionē virtutū aīaliuꝫ ſm ꝙ ſpiritus diffinit᷑ ab Algazele in ſua phyſica. vbi ſic di‑cit᷑. ſpiritus eſt corpus ſubtile cōpoſitū ex vaporibꝰ humoꝝ cuius ſedes eſt cor: ⁊ ipſe vehiculū virtutū vitaliū ⁊ aīaliuꝫ per quē virtutes ſenſibiles ⁊ motiue trāſeunt in ſua inſtru‑mēta. dicūt g̊ ꝙ q: ſpiritus ille cū nālis eſt aeri iō aer ſm po‑teſtatē etiā illius ſpiritus recipit ſpēs ſenſibiles. ¶ Sed cō‑tra hoc eſt ꝙ nō tm̄ mediū viſus eſt aer ſed etiaꝫ aqua que nō hꝫ a mā gñalitatē cū ſpiritu illo. ¶ Propter hoc alij vo‑lebant dicere ꝙ in veritate ſpēs viſibiles nō ſunt in medio ſm eſſe ſpirituale ſic vel illo mō. ſed ſunt in eo ſicut in poten‑tia. ſicut forma ad quā eſt motus in motu ipſo. Cū eni mo‑tus ſit endelechia exiſtentis in potētia ſm ꝙ eſt in potentia erit forma ad quā eſt motꝰ ſm ꝙ eſt in motu nō in actu pu‑ro nec in potētia pure ſed in potētia que eſt exitus ꝯtinuus ad actū. ⁊ in tali eſſe forma bene pōt eſſe permixta ſuo ꝯtra‑rio. Et ꝓpter hoc ꝯtraria ſimul eſſe poſſunt in medio eo ꝙ nō ſunt actu in eo ſed potētia. Cōtraria v̊o bene ſimul ſunt Tex. cō. 11.
potētia. ¶ Sed ꝙ hoc nihil ſit ꝓbat᷑. Oſtenſum eni eſt in 5° phyſicoꝝ ꝙ nihil idē ſimul ⁊ ſemel ⁊ ſm eandē partē mouet᷑ ad ꝯtrarios terminos motus. Reſumat᷑ igit᷑ ſupra habita demōſtratio. per illā enim pꝫ ꝙ idē aer numero eſt qui imu‑tat᷑ ab albo ⁊ nigro ſm diuerſos ſitus. ergo neceſſe eſt illos colores ꝯuenire in medio eque diſtāte ab vtroqꝫ. ⁊ illud me‑diū de neceſſitate mouet᷑ ꝯtrarijs motibꝰ qḋ eſt ipoſſibile. ¶ Itē eiuſdē ſubiecti eſt eſſe in motu ⁊ in termino motus ſi motus ille hꝫ terminū. ⁊ ſi nō hꝫ terminū tūc eſt perpetuus. Si igit᷑ mediū eſt in motu alteratiōis ſm ſpēs viſibiles de neceſſitate aūt erit in motu perpetuo qḋ eſt falſum. Aut ali‑qñ erit in termino motus illius. Si aūt ſit in termino tunc de neceſſitate denoīabit᷑ a termino illo: ⁊ tunc erit aer vel al‑bus vel niger vel alterius coloris qḋ falſum eſt. Si forte di‑cat᷑ ꝙ in veritate aer nō mouet᷑ motu illo: ſed motus eſt per ipm viſibiliū ſpecierū ita ꝙ ipſe ſit quaſi ſpatiū deferēs mo‑tū ⁊ mobile. ¶ Cōtra hoc eſt: ꝙ nihil eſt mobile aliquo mo‑tu niſi corpus. Si g̊ hoc eſt motus opꝫ aliqḋ corpus eſſe mo‑bile illo motu. Hoc aūt nō eſt aer vt dicūt: nec corpus colo‑ratuꝫ. q: hoc nō tranſit per aera. g̊ erit ibi aliqḋ corpus p̄ter coloratū ⁊ aerē ⁊ oculū qḋ eſt ꝯtra ſenſum. ¶ Item ꝓbatuꝫ eſt in 8° phyſicoꝝ ꝙ lꝫ motus circuli qui eſt in circulo nō ha‑ Tex. cō. 64. in inde.
beat ꝯtrariū motus tamē ſuper circulū pōt habere ꝯtrariū. Diuidat᷑ enim circulus per diametrū ⁊ ſint pūcta cōtactus diametri. a. ⁊. b. ⁊. d. ⁊ ſit mobile motū. a. in. b. per vnū ſemi‑circulū ⁊ trāſeat per. b. ⁊ vadat in. a. per aliuꝫ ſemicirculū. c. aūt ſit mobile ex. a. per aliū ſemicirculū. ⁊ trāſeundo per. b. veniat in. a. Iſta duo mota occurrerent ſibi in. b. ⁊ vnū ſiſtit motuꝫ alterꝰ eo ꝙ ſunt ad ſitus oppoſite circūferētie. g̊ ſic‑erit in motu recto. Si g̊ albū imutat verſus orienteꝫ oculū

aliquem

aliquem ⁊ nigrū versus occidentē aliū oculū ⁊ albū ⁊ nigrū sunt in medio sicut in motu vt dicūt illi de necessitate mot⁹ vnus sistit alteꝝ: ⁊ sic neuter oculus imutabit̄. qa vnus non ꝑmittit alteꝝ trāsire ad oculū. Si forte dicat̄ ꝙ vnus declinat ab alio in occursu ex hoc sequit̄ illud icōueniēs ꝙ color vnius eoꝝ nō videbit̄ diametraliter ꝯtra coloratū: sȝ poti⁹ ex trāsuerso. Sit eni albū corp⁹. a. ⁊ oculus opposit⁹ illi diametralr̄ sit. c. d. e. nigrū aūt corpus oppositū albo per diametrū sit. f. ⁊ oculus vidēs ipm opposit⁹ oculo videti albuȝ per diametrū sit. g. Si ḡ nigrum declinat ab albo tūc declinabit extra mēsurā diameter. c. d. e. ⁊ ille fuit diameter qui fuit inter oculū videntē nigrū ⁊ corpus nigrū ⁊ hoc est ipossibile et cōtra sensuȝ. Silr̄ est ꝯ Euclidē qui demōstrat ꝙ oē qđ visu depĥendit̄ sup illud ꝑcutit diametrū triāguli ambligoni sub quo ꝑficit̄ visus. ¶ Preterea qcqd agit actu est actu: spēs visibilis in medio agit actu imutādo oculuȝ. ḡ est actu in medio. ¶ Preterea querit̄ ꝫm quē modū differētes spēs visibiles sunt in oculo ⁊ in medio. ¶ Solo. dōm ꝙ tria attēdēda sunt ad sciēdū qualr̄ spēs visibiles sunt in medio ⁊ in oculo. Quoꝝ vnū est nā agētis colores ⁊ abstrahētis eos. et hec est nā agentis ꝙ est q̄litas vt supra ꝓbatū est nō hñs ꝯrium cui⁹ trāsitus per mediū est subito ⁊ nō in tp̄e. ⁊ ideo cū colores nō agūt in mediū ⁊ oculū nisi per actū luminis ꝫ qđ agūt in actione sua nō hñt ꝯriuȝ. 2ᵐ est nā coloris abstracti. Ille eni non abstrahit̄ cum causis gñantib⁹ ipm in subto que sunt calidū frigidū humidū ⁊ siccū vt supra dcm̄ est. Sȝ abstractio fit in ꝓpria specie coloris tm̄ sine omni ꝑte mãe ⁊ sine omni causa mãli. Et hoc est qđ vocat Auer. sup librū de aīa spūale esse. Cū aūt supra habitū est ꝙ colores nō agunt nec sunt qualitates actiue per se nec passiue: sed potius per actū calidi ⁊ frigidi ⁊c̄. ibi non agunt ⁊ patiunt̄ a seinuicē. ḡ nō trāsmutabunt seinuicē: qa oīs trāsmutatio fit per actionē ⁊ passionē. Cū igit̄ sic fit in medio ⁊ oculo. pȝ ꝙ non trāsmutabūt seinuicē ⁊ vnus non obstat alteri. 3ᵐ est nā medij. qa vt supra habitū est aer ⁊ aqua nō sunt media ꝫm ꝙ aer ⁊ aq̄ sed ꝫm comitantiā quā hñt cū superius ꝑpetuo corpore. Hec aūt est trāsparentia que est aptitudo vbiqȝ recipiendi spēm visibilē vbi opponit̄ res colorata ꝫm actū lucidi. Dico aūt aptitudinē recipiēdi vt deferēs recipit ⁊ non vt recipit tenēs. Et hoc est qđ volūt qdā dicere ꝙ visibilia sunt in medio vt in potētia mot⁹ ⁊ non vt in termino ⁊ actu. Et ꝑꝑ hoc nec ex parte illa visibilia hñt ꝯrietatē. Et sic pȝ qualiter ambe opiniones aliquo mō sunt vere. ¶ Ad ꝑmū igit̄ dōm ꝙ duplex est sbm. s. tenens ⁊ colligens ⁊ sbm deferens. Subȝ autē tenens denoiat̄ ab accñte qđ tenet vel ꝫm qd vel simpliciter. Sȝ sbm deferēs nō denoiat̄ ab accñte qđ est in ipo. qa nō est in ipso nisi in potētia ⁊ nō in actu. ⁊ taliter visibilia sunt in medio. Qualr̄ aūt sunt in oculo dicet̄ in fine. Ex his pȝ solo ad qnque ꝑma. ¶ Ad hoc v̄o qđ obijcit̄ cōtra sniaȝ Cōmētatoris dōȝ ꝙ nō vocat eē spūale a spiritu qui est aīa: sed a spū qui est corp⁹ cui cōicat nā diaphani in medio exñs ⁊ attēdit esse coloris qđ est sine parte mãe ⁊ sine causis gñantib⁹ ipm in mã ꝫm nãm colorati corporis. Qđ aūt excellēs visibile destruit visuȝ nō est ex nã coloris ꝫm ꝙ color: sed ꝫ naturā lucis per cuius actū mouet color oculū. Hoc eni qñqȝ in minima superat spiritū visibilē ⁊ cōfundit visum ⁊ per cōsequēs hebetat visum. qa ad multitudinē luminis sequitur multiplicatio coloris. lumē egrediēs nimiū in oculū nō intēdit humidū crystallinū: sed remouet ipm a tēperamēto sue cōplexionis ⁊ resoluit ꝑteȝ eius subtilē ⁊ infimā qua resoluta incipiēt cōstare ⁊ ispissari ꝑtes magis grosse sicut hr̄ in 4° metheoroꝝ de coagulatis a calido ⁊ ipinguatis. Cuȝ aūt sic ispissat̄ humidū crystallinuȝ nō erit susceptibile spūs visibilis qui venit a cerebro per neruos opticos. ⁊ sic accidit ꝑfecta cecitas ēt quādo oculi pulchri apparent exterius. ⁊ ꝑꝑ hoc apparet ꝙ corruptio oculi a luce ⁊ a colore per accidens est. Silr̄ dicimus de his qui diu fuerūt in tenebras ⁊ postea cū pena inspiciūt valde alba. hec eni nō per se accidunt a colore sed per accñs. ¶ Calor eni nãlis ⁊ spūs diffunduntur in organis sensuuȝ ⁊ multiplicant̄ in eis duab⁹ de causis. Quarum vna est exercitiū in operib⁹ sensuū. Exercitiū eni multiplicat calorē ⁊ calor multiplicat⁹ attrahit spirituȝ. ⁊ ide fit ꝙ spūs magis multiplicat̄ in vno sensu q̄ȝ in alio. ꝑꝑ mai⁹ exercitiuȝ illius sensus. Alia est intētio aīe in oꝑe sensus vni⁹. ex hoc ipso eni extrahit̄ ab altero ⁊ dirigerit spm̄ ⁊ calorē ad sensuȝ illū in cui⁹ opere est intētio ⁊ cū calor sit aperitiuus pororuȝ facit facilē discursuȝ spirituū ad sensum illū: ⁊ per oppositūȝ diu manētes in tenebris nō hñt exercitiū visus nec aīa est intēta operib⁹ visus. Et ꝑꝑ hoc subtrahit̄ spūs visibilis ab oculis ⁊ exiccant̄. ⁊ ꝯhitur neruus opticus intātū ꝙ etiā quādo veniūt ad lucē spūs nō pñt subintrare nisi paꝝ ⁊ paulatim. Et ideo vincit̄ ⁊ leditur ab albo excellēti. Et ꝑꝑ hoc pȝ solo oium eoꝝ que obta sunt cōtra Cōmētatoris sniam. ¶ Ad illđ v̄o qđ obijcit̄ de alia opinione dōm ꝙ ēt illa ꝫm aliqd est vera sed nō simplr̄ vera. Nō eni absolute alteratio est imutatio medij a spiritib⁹ visibilib⁹: qa i alteratiōe absolute sunt ꝯria agētia ⁊ patientia in eo qđ alterat̄: Sed hoc est vnū agēs in oibus visibilib⁹ ꝯrijs ⁊ medijs ⁊ hoc est lumē. Silr̄ colores sunt in medio separati ab oib⁹ causis a q̄bus accipiunt ꝯrietatē. Et ꝑꝑ hoc alteratio dr̄ equoce de alteratione phĩca ⁊ de alteratiōe sensuū ⁊ medij. qđ pȝ ex hoc alteratio phĩca est de ꝯrio in cōtrariū. Alteratio v̄o sensuuȝ ⁊ medioꝝ est de priuatione in habitū. Et per hoc pȝ solo ad oēs alias demōstrationes iductas. qa ille iducunt̄ ac si alteratio medij sit alteratio simplr̄. ¶ Ad id v̄o qđ obijcitur ꝙ quicqd agit actu est actu. dōm ꝙ veꝝ est hoc ꝫm actū illius agētis quo agit: sed color in medio nō agit in visuȝ nisi actu lucidi. ⁊ ꝑꝑ hoc per actū illius est ibi sed non per actū materie rei colorate. Et iđ ēt aer ꝓprie nec est alb⁹ nec niger sed ꝓprie lucidus. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ tres sunt dr̄ie spēi visibilis in medio ⁊ in oculo. Quarū vna est qa oculus ex eo ꝙ cōsistit in suba aque que nigra est circūposita seruat spēm ⁊ colligit eam ita ꝙ apparet in seipso. sed hoc nō facit aer. 2ᵃ est qa oculus habet speciem visibilem vt habituȝ vel dispositionem que est principium cognoscendi rem visiuam. ⁊ ꝓpter hoc etiā color in oculo nō est vt colorans ipm sed vt habitus qui est forma totius colorati ⁊ ꝑncipium cognoscendi ipm. ⁊ sic iteꝝ nō est in aere. 3ᵃ est: qa est in oculo sicut in termino sed in medio sicut in via. ⁊ ꝓpter hoc etiam in oculo est aliquo mō vt in actu: sed in medio sicut in potentia ⁊c̄.

¶ Queritur de modo ⁊ actu videndi.

Vndecimo querit̄ de visu ex parte modi ⁊ actu videndi. Super hoc eni tāgit Alphorabius in libro suo de sensu ⁊ sensato. ⁊ Auicēna in 6° q̄tuor opiniones antiquoꝝ phoꝝ. Quaꝝ prima est dicētiuȝ sensibilia eē actu in aīa: ꝙ nō sunt acqsita ab extrinseco. ⁊ forme extrinsece solūmodo excitant ⁊ faciūt rememorari eū qui tenet eas in anima. Et dicitur ꝙ hec est opinio Platonis in toto vel fere. ¶ 2ᵃ est opinio dicētiū ꝙ non est in aīa aliqđ sensibilium in actu sed acqrit̄ ei ab extrīseco. ⁊ isti diuidunt̄ in duo. Quidam eni dicūt ꝙ acqsitio formaꝝ extrinsecaꝝ est acquisitio corporalis ⁊ nō spūalis. Hoc est qa eē earum in aīa erit ꝫm dispōnem ꝫm quā sunt in reb⁹ extra aiam. ⁊ hec fuisse videt̄ opinio Empedoclis: qui dixit ꝙ terraȝ terra cognoscimus ⁊ aerem aere ⁊ sic de alijs. ¶ Alij v̄o dicunt ꝙ acquisitio formaꝝ sensibiliū est ꝫm esse spūale ⁊ illi iteꝝ diuidunt̄ in duo. Quidā eni dicunt ꝙ in appĥensione sensibiliū nō est necessariū mediū per qđ trāseat sensibile ad sensum. Sȝ aīa mouet se ad sensibile ⁊ supponit se illi. qa aūt necessarium est ꝙ habeat instr̄m per qđ moueat ad sensibile. ⁊ ꝑꝑ hoc describūt lineas egredientes ab oculo quas vocāt radios per q̄s aīa venit ad sensibile. ¶ Alij v̄o dicunt ꝙ sensibilia veniunt ad sensus per mediū in quo ꝑmo fiunt ⁊ postea in sensum. ⁊ hec est opinio Aristo. sic ergo in vniuerso sunt q̄tuor snīe de mō vidēdi. ¶ Cōtra. ꝑmā aūt opinionȝ ponit Alphorabi⁹ duas rōnes. Quaꝝ vna est per diffōnem habitus. Habit⁹ enim est quo quis aliqd agit cū voluerit sine aliqua idigentia alicui⁹ extrinseci. Si ergo visibilia sunt in aīa vt in habitu tunc falsuȝ est ꝙ aliqs indigeat extrinseco. sed pōt videre sine omni extrīseco excitāte memoriā ei⁹. ¶ Alia est sumpta ex vtilitate organi. huius eni nulla est vtilitas nisi vt visibilia per ipm veniāt in aiam. Si ergo in illo per se sunt in aīa: tūc sunt alia organa vana: ⁊ sic aliqd erit vanū in nã qđ est incōueniēs. ¶ Cōtra v̄o scđaȝ opinionē ponit ipse multas rōnes. Quaꝝ ꝑma est hec. omne qđ recipit formas contrarioꝝ simul recipit eas nō ꝫm esse qđ hñt in mã. aīa sensibilis recipit formas cōtrarioꝝ simul. Cū enim recipit spēm

Margin notes: …tio scitio · Quid Auro. appellet eē spūale coloris in medio i. 2. de aīa cō. 97. · …ȝ duplex. · …c. 30. ⁊ infra · …duplici cā calor nālis ⁊ spūs diffundūt in organis sēsuum.

albi non amittit spēm nigri.ergo non recipit eas ſm esse qḋ
hn̄t in mā.¶ Scḋa est quia sic est receptio organi ⁊ receptio
medij ſm aliqḋ.mediū aūt visus recipit ꝯ̄ria simul.per ean
dē eni ptē aeris videt albū ⁊ nigrū a duobꝰ oculis ex opposi
to respicientibꝰ.ğ nō recipit ea ſm eē qḋ hn̄t in mā.¶ Tertia
est qcqḋ recipit formā aliquā ſm eē qḋ hꝫ in mā:recipit eaꝫ
ſm quātitatē quā hꝫ in mā:qa ſm esse qḋ habꝫ a mā nō ab
strahit a q̄titate.ſꝫ visus oculi vnius recipit formā dimidij
celi.ğ recipit ipsam ſm q̄titatem dimidij celi.⁊ ita oporte-
ret ꝙ oculus esset in tanta quantitate quāta est dimidium
celi.¶ Quarta est ex diffōne sensus.qa quicqḋ recipit spēs
sensibiles sine mā nō recipit eas ſm esse qḋ hn̄t in mā visus
recipit.sic ergo recipit spēs sensibiles nō ſm eē qḋ habēt in
mā.¶ Quinta est ꝙ in aīa sunt itētiones vl̄es vel particula
res.Aut ğ est recipiēs illaꝝ vno mō aut diuerso mō.Si vno
mō:cū a mō receptionis ⁊ abstractionis distiguant spēs si-
ue itētiones que sunt in aīa:tūc ille spēs erūt vel ambe vni
uersales vel ambe particulares:qḋ falsuꝫ est.ğ modus rece
ptionis erit diuersus.Cū aūt vl̄e sit oīno denudatū a mā.⁊
omne mediū sit mā quedā vt habitū est supra.receptio vl̄is
erit per abstractionē a phātasmate facta sine medio. Cum
igit spēs pticularis que est in sensibili sit spēs denudata q-
dem a mā:sed non oīno ipsa erit recepta a medio qḋ est mā
nō oīno vt supra habitū est.⁊ ideo dicit Alphorabiꝰ ꝙ spēs
pure ⁊ spūaliter sunt in aīa:sed in mā sunt pure ⁊ corporal'r.
In medio aūt medio mō:nec pure corporal'r nec pure spūa-
liter.¶ Sexta rō est qa nā de opposito ad oppositū non ꝓce
dit nisi per mediū.Cū igit pure corporale qḋ est in re visa:
⁊ pure spūale qḋ est in aīa sunt opposita quodāmō non ꝓce-
dit nā de vno in aliḋ nisi per eē qḋ est in medio.¶ Postea
soluit Alphorabius ad vnā rōneꝫ istaꝝ que destruebat me-
diū que talis est.omne qḋ recipit per mediū recipit in quā-
titate ipsiꝰ medij.ergo si forme vl̄es recipiunt per medium
aeris:recipiunt ſm q̄titateꝫ aeris ſm quā explet visio:⁊ sic
per paruū aeris recipit parua forma:⁊ per magnū magna.
qḋ nō est veꝝ.Et dicit Alphorabiꝰ ꝙ hoc tenet in his que
recipiunt ſm eē corporale ⁊ nō in his que recipiunt ſm esse
spūale.¶ Deinde disputat Alphorabiꝰ ꝯ̄ tertiā opioneꝫ per
plures rōnes.Quaꝝ p̄ma est hec.oē corpus hn̄s itrinsecum
lumē omissiuū illius in tenebris ⁊ in lumie est fortiꝰ in tene-
bris sicut pꝫ in noctilucis.corpus oculi vt illi dicunt est hn̄s
intrinsecū lumen.ğ est omissiuū radij fortius in tenebris q̄
in luce.p̄ma pꝫ ad sensuꝫ.2ª scribit in libro Euclidis de spe
culis ⁊ visu per hec v̈ba.In egressione radij a visu:⁊ cōuer
sione eius ad oculū ꝓcedit a pupilla virtus luminosa impri
mēs in eo cui occurret ex toto aere lumē pyramidale:cuius
vꝫ.acuitas apud pupillam existit.Et quāto plus elōgat di-
latat eius basis:⁊ est figura quā lumē illud cōtinet pyramis
colūnea.cuius.vꝫ.acumen apud aspicietē est:⁊ fines sequū-
tur illud qḋ aspicit.ergo cōprehēdit illud sup qḋ cadit lumē
illud radiale:⁊ super qḋ nō cadit ip̄m nō app̄hendit.¶ Se
cūda rō est qa ſm ꝙ dcm̄ est hec virtus visiua nō idiget nisi
lumine.ergo rhetia oculi sunt supuacanea.⁊ destructis rhe
tibus non destruit visus qḋ falsuꝫ est.¶ Tertia est si anima
supponat rei visibili per radiū deferentē virtutē visiuaꝫ ad
rem visam.tūc virtus visiua imediata erit cuilibet visibili:
siue distet siue sit ꝓpinquuꝫ.ergo equal'r videbit vtrūq̄.s.ꝓ
pinquū ⁊ remotū.qa vtrūq̄ est sibi imediatuꝫ qḋ falsuꝫ est.
¶ Quarta est qa illi radij aut sunt corpora aut nō.Si sunt
corpora:⁊ omne corpus in tp̄e mouet:⁊ citius ad ꝓpinquuꝫ
q̄ ad remotum.ğ visus erit successiuus per tp̄s:qḋ supra i-
probatum est in q̄ōne de lumie.⁊ Alphorabius ēt hꝫ hoc ꝓ
incōuenienti.Et in libro de sensu ⁊ sensato ꝓbatum est ab
Aristotele ꝙ in hoc differt visus ab auditu ⁊ olfatu ꝙ ip̄e ē
subito.Auditus aūt ⁊ olfatus non subito.Si aūt est nō cor-
pus tunc erit qualitas alterās mediū vel actū luminis vsq̄
ad visibile:⁊ sic erit in tenebris visio.Sed tn̄ ſm aspectiuos
radij illi corpora sunt.¶ Et ꝓpter hoc 4ª rō Alphorabij ꝓ-
cedit hoc supponēdo sic.Si corpus egredit ab oculo.ğ iter
paruuꝫ vas oculi erit corpus ꝓlōgabile vsq̄ ad celum ⁊ di-
latabile vsq̄ ad quātitatē medietatis celi.qḋ videt incōue
niēs.nihil eni tā puū est dilatabile per nāꝫ taliter.¶ Quīta
rō qa in quocūq̄ est virtus aīe visiua illud erit de cōpletiōe
organi visus adeo ꝙ si separet ab organo destruitur visus.

Si ergo in radijs illis est virtꝰ visiua radij illi sunt de com-
pletione organi.⁊ separatis eis ab organo destruet oculus.
sed quotiēscūq̄ visus est ſm actū separant ⁊ egrediunt ab
oculo.ergo quotiēscūq̄ fit visus ſm actum destruit oculus.
¶ Sexta rō est qꝛ virtꝰ visiua cū est in actu vidēdi aut est in
oculo aut in radio egrediente.Si est in oculo:cū oīs actio ⁊
passio fiat per cōtactū:nō erit visio cōpleta nisi per cōtactuꝫ
aliquē rei visibilis.nō autē tāgit imediate oculum.ğ opꝫ ꝙ
fiat motꝰ per radiū.ğ visibile tāgēs imutat radium:⁊ radiꝰ
tāgens imutat oculū.⁊ sic radiꝰ patit qḋ absurdū est dicere.
Si v̈o est in radio virtꝰ visiua ⁊ radius est extra oculum.ğ
virtꝰ visiua erit extra oculū ⁊ opabit extra oculū.ğ virtꝰ or-
ganica opabit extra organū qḋ est ipoſe.qa ꝓ tāto dr̄ virtus
organica:qa nō opat extra organū.Si v̈o dr̄ ꝙ virtus est in
oculo ⁊ radius igrediēs nō imutat sed aer per quē trāsit ra-
dius:tunc nō erit dr̄ia opinionis tertie ad quartam que est
Arist.nisi in hoc ꝙ isti ponūt radiū egredietē ab oculo. Ari
stoteles aūt nō dicit egredi ab oculo sed lucē exteriorem que
est in aere reflecti sup oculuꝫ:⁊ ex illa reflectione radios ge-
nerari sine qbꝰ nō imutat oculus.Iste rōnes oēs sūt Alpho-
rabij non quidē sic ab ipso formate sed oēs a dictis suis ex-
tracte.¶ Cōtra v̈o quartā opionē nihil opponit sꝫ tenet eā.
Sed tn̄ duo icōueniētia vident seq ex illa.Quoꝝ p̄muꝫ est
ꝙ nos videbimus ſm hoc ad oēm partē vt videt. Aer eniꝫ
imutat aū ⁊ retro ⁊ a dextris ⁊ a sinistris.Aer ergo qui est re
tro nos imutat aerē per lōguꝫ spatiū aū nos.Et cuꝫ aer im-
mutat imutat oculū,videt ꝙ aer qui aū nos est debeat im-
mutare oculos nostros colore rei que est retro nos.⁊ sic ita
hn̄ videbimus qḋ est retro nos sic illud qḋ est aū nos.¶ Si
forte dicat ꝙ corpus hoīs ipedit imutationeꝫ.qa imutatio
est ad rectā lineā.Cōtra hoc ponamus demōstrationeꝫ sic.
sumat triāgulus.a.b.c.cuius basis sit retro nos lōgior lōgi-
tudine nr̄i corporis ⁊ sit.a.b.latera aūt eius sint.a.c.⁊.b.c.et
ꝯtingāt se in pūcto.c.aū oculos nr̄os.Cū ergo imutatio fiat
ſm illas lineas que recte sunt imutabit aer vsq̄ in.c:⁊ aer i-
mutatus imutat aerē ad oēm partē per circūferētiaꝫ.ponat
ergo circulus sup punctuꝫ.c.cuiꝰ circūferentia tāgat oculuꝫ
retro que est basis triāguli.ğ ille oculus videbit colorē posi-
tum in.a.⁊ colorē positū in.b.qḋ falsum est.ğ nō videbit fie-
ri imutatio aeris ad oēm partē.¶ Itē querit iuxta hoc cuꝫ
imutet aer ad oēm partē q̄re nos nō videmus oēm ptem sil'
visibil'r.expādit eni nr̄ visus sup paulmētū totū:⁊ denariuꝫ
iacētē sup paulmētū nō videmꝰ donec discurrat visus vsq̄
ad illā partē paulmēti vbi iacet denariꝰ.Ex hoc eni conclu
dit Euclides ꝙ nos videmꝰ per lineas egrediētes ab ocu-
lo.s.per triāgulū cuiꝰ basis est res visa:⁊ angulus expansus
est in oculo:⁊ diameter eius discurrit per partes rei vise:⁊
nō app̄hēdimus partē visibilis:nisi quā attigit diameter.et
pp̄ hoc dicit ꝙ nō statim videmus denariū in paulmēto ia
centē.Et ponamus ad hoc demōstrationem vt meliꝰ itelli-
gat.Sit igit triāgulus.a.b.c.cuiꝰ basis.a.b.sit quantitas rei
vise ⁊.c.angulus sit cōiunctio radioꝝ in oculo ⁊.d.diameter
sit egrediēs ab angulo.c.⁊ discurrēs super quātitatē basis.
Dico ergo aut oīa vident discurrere que sūt iter.a.⁊.b. aut
tm̄.c.aut illud sup qḋ cadit diameter.d.Si p̄° mō tūc totuꝫ
videbit discurrere qḋ est in paulmēto.a.b.sed illa sūt mul-
ta valde.ğ vnico intuitu videbimus discurrere multa val
de qḋ falsuꝫ est.Si aūt 2° mō:tūc habet ꝓpositūꝫ ꝙ non vi-
det simul ⁊ semel discurrere nisi vnū sup qḋ cadit diameter
d.¶ Itē querit iuxta hoc de quodā per quod ꝓbāt radios
egredi ab oculo sicut dicit quinta suppositio in libro de visu
s.si ponat ferrum valde albū ⁊ polituꝫ in vase ꝓfundo ⁊ rec
dens aspiciēs a vase intātū ꝙ nō possit trahi recta linea ab
oculo ad ferrū illud:tunc nō videbit ferruꝫ.superfundat au
teꝫ aqua pura vsq̄ ad sūmum vasis tunc videbit in eo loco
vbi nō vidit.Huiꝰ eni causa nulla videt esse nisi recta linea
egrediēs ab oculo que nō possit trahi ad ꝓfundū vasis sed
trahit hn̄ ad superficiē:⁊ sic videt visus fieri per emissionē
radioꝝ.¶ Solō.dōm ꝙ quarta opio vera est que est Arꝝ.⁊
quā tenet Alphorabiꝰ.Qḋ autēꝫ nō videmus ea que retro
sunt nō est hec causa ꝙ nō fiat imutatio ad oēm partē:sꝫ qa
color non agit nisi ſm actuꝫ lucidi ꝓpter hoc ꝓcessio imuta-
tionis a colore in aere est ſm ꝓcessionē lucis reflexe vel incl
dētis.lux aūt que est post nos abstrahēs colorē imutat aerē
ante nos

Nõ cãm q̃re obra q̃ ſt poſt nos nõ poſſumus iſpicere.

ante nos ſicut demõſtratiue ꝓbatum eſt. ſed imutatio aeris nõ ſufficit ad viſuz: ſed opꝫ ẽt ſpẽs viſibiles in oculũ ꝓcedere ad actuꝫ ſm actum lucidi. Cũ igiẽ lux que eſt poſt nos ꝓcedit ab oculis noſtris ⁊ non in oculos noſtros. ideo color rei viſibilis que eſt poſt nos ꝓcedit remouẽdo ſe ab oculis noſtris ⁊ nõ in oculos: ⁊ ideo nõ fit viſus niſi fiat reflexio ſuper ſpeculũ qđ eſt ante oculos nr̃os. Concedimus tñ bñ radios eſſe tãgẽtes oculos ſub qb⁹ fit imutatio ſicut ſupra diximus. ſꝫ illi nõ egrediunẽ ab oculo ſed a luce exteriori ⁊ reflectunẽ ſup oculũ nõ a luce que fit imediate circa oculũ: ſed ab illa que eſt in extremitate pſpicui que facit colorem actu eſſe: qa illa ſola ſufficit ad viſum. ¶ Ad aliud dĩm ꝙ nõ eſt hec cauſa ꝙ etiã diameter egrediẽs ab oculo attingit rẽ viſam: ſed potius virtus viſiua que apꝑhendit formã impreſſam dirigit formã illã ad rem quã apꝑhẽdit per ipaꝫ. ⁊ qñqꝫ dirigit eam in totã rem ſm rõnem totius: ⁊ ſic totũ viſibile accipit in ipſa. quãdoqꝫ autẽ dirigit in partẽ vt apꝑhendat partẽ rei viſiue per ipſam: ⁊ tunc nõ põt ſimul operari ad partes multas ſed parat ad partem poſt parteꝫ: ⁊ tunc fit q̃ſi quidam diſcurſus virtutis viſiue ſuper partẽ viſibilẽ. Et quãdo venit ad partẽ illam in pauimento in qua iacet denari⁹ videbit ipm: lꝫ aũt diameter nõ egrediaẽ ab oculo directo: tñ ſpũs viſibilis ⁊ virtus viſiua in rem viſam eſt per modũ diameter. Et ꝓpter hoc melius apꝑhendunẽ que opponũtur per diametrum ad oculum q̃ꝫ que opponunẽ extra diametrum. ¶ Ad vltimum dĩm ꝙ non eſt ſufficiens cauſa in lineis vt iam dictuꝫ eſt: ſed potius qa forma ferri imprimiẽ in aqua ⁊ aqua ſeruabile eſt elementum: ⁊ ideo forma ferri impreſſa in ſuperficiem aque manet ſtans ⁊ a ſuperficie immutat aerem diametraliter vſqꝫ ad oculum.

¶ Utrum viſus eſt per emiſſionem radiorum.

Sed ad hoc vt lucidius fiat ꝓpoſituꝫ reuertamur ⁊ queramus Utrũ viſus fiat per emiſſionẽ radioꝝ vel per imutationẽ oculi a medio ⁊ medij abiecto viſibili. Et ponanẽ rõnes aſpectiuoꝝ ſic. poſito enim ꝙ viſus fiat per imutationẽ ad oculũ videbiẽ circulus qui in eadẽ ſuperficie eſt in oculo vidẽte. qđ ſic ꝓbaẽ. Sit circulus. a. b. c. d. ⁊ oculus vidẽs ſit. e. ſit. e. in eadẽ ſuperficie cum. a. b. c. d. ⁊ ſit ſpatiũ perſpicui medij. e. f. Inde ſic. a. b. c. d. circulus imutat ſpatiuꝫ. e. f. g̃ ſui figurã gñat in ipſo: ſed pſpicuũ ꝯtinuuꝫ eſt ad oculuꝫ. e. ergo pſpicuũ imutabit oculũ ſm ſuã figuraꝫ quã imutat in circulo. A. b. c. d. ſꝫ oculus imutatus neceſſario videt ⁊ apꝑhendit. ergo oculus. e. in eadeꝫ ſupficie exñs cum circulo. A. b. c. d. videt ⁊ apꝑhendit ipm. Qđ ſi ꝯcedaẽ. cõtra nõ eſt viſus niſi ad oppõnem rectã: ſed ad oppõnẽ rectã nõ opponiẽ de circulo niſi arenoſitas exterior ſiue conuexum partis ſemicirculi qui eſt. A. b. c. d. g̃ oculus. e. nõ videbit niſi conuexum illius partis ſemicirculi. ergo non videt ⁊ apprehendit circulum. A. b. c. d. ¶ Itẽ per expimentũ ꝓbaẽ ſic idẽ. Illi eniꝫ quoꝝ viſus debilitaẽ p̃cipue in tpe humido vidẽt imaginẽ ſuã corã oculis ſuis. Hoc aũt non põt eẽ niſi qa cũ radijs egrediẽtib⁹ ab oculo ⁊ figura egrediẽ in radio vidẽte. ergo radi⁹ egrediẽ ab oculo ⁊ virtus viſiua in radio ita ꝙ ſupponit ſe rei viſibili. ¶ Itẽ ꝓbaẽ ꝙ radij egrediunẽ ad moduꝫ pyramidis que pyramis hꝫ angulũ in oculo. ⁊ tãto plus dilataẽ baſis quanto plus ſeparaẽ ab oculo. qa nos videmus in linea vel aliquo loco certiſſime deprehẽdimus hãc lr̃am ſup quã cadit cẽtruꝫ pyramis: ⁊ minus dep̃hendimus que magis accedit ad circũferentiaꝫ baſis. q̃ꝫto maior eſt baſis pyramis ⁊ tãto minus dep̃hendiẽ res que eſt in circũferentia baſis quãto minor eſt baſis pyramis ita ꝙ illud qđ eſt extra circũferentiã baſis pyramis nullo mõ dep̃hendiẽ. g̃ planũ eſt ꝙ linee egrediunẽ in qb⁹ formaẽ hmõi pyramis. cuius hec eſt figura. Sit oculus. e. circulus: pyramis A. b. c. d. linee aũt egredientes ſunt. c. A. b. e. t. e. d. ⁊ centruꝫ circũferentie baſis ſit. f. res ſup quaꝫ cadit linea centri. ſ. e. f. ſit. g. res aũt ĩfra circũferentiaꝫ cadens ſit. h. res aũt cadens extra circũferentiã ſit. l. dico ergo. g. eſſe oppoſituꝫ cẽtro oculi qđ patet ex hoc ꝙ linea. c. g. perpẽdiculariter cadit in rem viſaꝫ ab oculo. l. h. aut nõ opponiẽ cẽtro eo ꝙ linea. c. h. oculo nõ eſt apꝑhendicularis ſed oblique veniẽs. Cuꝫ igiẽ viſus ſit ad oppõnẽ rectã maior erit ad lineã ꝑpẽdicularẽ q̃ꝫ ad lineã venientẽ oblique. ergo mag̃ videẽ. g. q̃ꝫ. h. ſed ab. l. nõ põt duci linea in centrũ oculi ſed poti⁹ trãſit ſup cõuexuꝫ oculi faciens anguluꝫ ꝯtingẽtie ſuper centrũ oculi. ergo non opponiẽ centro oculi. ergo res que eſt. i. cadens extra circũferentiã pyramis cuius circulus eſt. A. b. c. d. nõ videẽ. ¶ Itẽ creator oium deus oia pfectiſſime cõſtituit organa ſenſuũ: ⁊ fecit inſtrm̃ odoris frigidũ humidum qđ ſaluareẽ calido ſicco vaporatiuo in quo deferunẽ odores. fecit ẽt inſtrm̃ auditus cõcauum ſtrictũ in quo ſaluarenẽ ſoni qui nihil aliđ ſunt q̃ꝫ aer preſſus. ergo fecit optime inſtrm̃ viſus. ſꝫ hoc fecit ſphericum. ⁊ ſphericũ eſt ſup qđ nõ ſtant forme. g̃ non fecit ad hoc ꝙ forme venientes ad ipſuꝫ ſtarent ſupra ipm. g̃ non ſiũt in ipſo forme ſed potius ab ipſo egrediẽ virt⁹ ad iudicãda ſenſata. ¶ Itẽ fecit ipꝫ mobile. mobilitas ãt reſpuit receptionem formaꝝ. ergo ad hoc fecit mobile vt motu ſuo centrum ſuũ ad oia viſibilia cõuerteret ⁊ per radios pyramidales virtutẽ ſuã viſiuã ad ipſam moueret. ¶ Item hoc videẽ haberi ex hoc ꝙ centro ſubſidens optime videẽ eo ꝙ ipm ꝓpinquiſſimuꝫ eſt cẽtro oculi. remota auteꝫ a centro eo ꝙ lõgius diſtant minus videnẽ. Sit eni oculi centruꝫ. e. res autẽ viſa ſit. a. b. cuius pars cadẽs ſub cẽtro oculi ſit. c. Si g̃ ducaẽ linea. a. b. e. in. c. perpendiculariter cadit ſup lineã. a. b. ⁊ in. c. faciet duos angulos rectos. Ducaẽ ẽt linea ab. e. cẽtro oculi in. a. que eſt vnus terminus rei viſe ⁊ alia ducatur ab. c. in. b. que eſt alius terminus rei viſe. Sũt igiẽ duo trianguli. c. a. c. ⁊. e. b. c. vnã lineã hñtes cõem que eſt. e. c. Item iſti duo triãguli ſic ſunt ꝙ vterqꝫ hꝫ vnuꝫ triãgulum rectum qui eſt. c. ⁊ alios duos acutos. ſ. c. ⁊. a. vnus. ⁊. e. b. alius. ſꝫ rectus angulus eſt maior acuto. ergo angulus qui eſt in. c. eſt maior angulus q̃ꝫ. e. a. b. ſed in oi angulo lõgius latus opponiẽ angulo maiori. ergo latus. e. a. lõgius eſt. e. c. in triãgulo vno: ⁊ lat⁹. e. b. lõgius eſt latere. e. c. in triãgulo alio. g̃. a. magis diſtat ab. e. q̃ꝫ. c. ⁊ ſlr̃ magis. b. diſtat ab. e. q̃ꝫ. c. ſed q̃ magis diſtant minus videnẽ. g̃ minus videnẽ que ſunt ex centrum viſus q̃ꝫ id qđ eſt ſub ipo. ¶ Itẽ ꝓbaẽ quibuſdã paſſionib⁹ ſpeculi ſicut illđ qđ diĉ Euclides in 19ª ꝓpõne libri de ſpeculis dextra ſiniſtra apparẽt ⁊ ecõtra. Et idẽ eſt qđ dicit Plato in Thimeo per hec v̾ba. dextre porro ptes que ſunt ſiniſtre apparẽt. Propterea dextris partib⁹ viſus circa ſiniſtrũ ſpeculi ſiniſtris iteꝝ cõtra dexteram poſitis motu facto corporis ex aduerſo ptes ei⁹ vñ mot⁹ ſit geſticulatus motuſ imago. hoꝝ aũt ꝓbationes geometricas ponere lõgum eſt: nec ꝓdeſt cũ nõ querimus demõſtrationem nec cãꝫ que aſſignaẽ ex reflexione radioꝝ in ſpeculo ſuper reꝫ viſam in ſpeculo. ¶ Itẽ alia inducunẽ experimẽta ſicut eſt illuđ qđ pꝫ ad ſenſum ꝙ colores ⁊ figure reꝝ viſaꝝ nõ mouenẽ a corporib⁹ in qbus ſunt nec motu locali nec ad viſum. ergo cuꝫ neceſſe ſit cõiungi in viſu rem viſam ⁊ oculos: opꝫ ꝙ per aliqđ moueaẽ viſus ad rem viſam. hoc autẽ nõ eſt radius emiſſus. g̃ emittiẽ radius in quo eſt virtus viſiua. ¶ Itẽ ſicut ſupra diximus in oculis quorũdam aialiũ ad ſenſuꝫ inenitur lumen egrediẽs: ſicut lupoꝝ leonuꝫ ſerpentũ. ergo idẽ eſt ⁊ de alijs oculis. ¶ Itẽ videmus oculo vno diu clauſo vel excecato foramẽ alterius oculi repleri lumie quod fuit in priori oculo clauſo vel excecato: ⁊ meli⁹ videre oculo alio q̃ꝫ prius vidit. ergo in oculis eſt lumen. ¶ Itẽ id qđ diciẽ in libro de viſu ꝙ oculo poſito in cẽtro ſpeculi cõcaui videbit ſeipꝫ oculus viſu ad cẽtruꝫ reflexo: ⁊ cũ in cẽtro nihil inueniat niſi oculuꝫ reflectiẽ ad oculum. ¶ Idẽ ego exiſtimaui ẽt in ſpeculo conuexo ſi oculus ponaẽ nõ in centro ſed in piferia. ⁊ ſic oculus illuminat⁹ lumine exteriori veniente ad ipm videbit oculus ſe in magna quantitate maiore q̃ꝫ eſt. Si aũt diſtat videbit ſe minorẽ. Huius aũt cauſa nõ videẽ alia niſi qa triãgulus vel pyramis ſub quo eſt viſus adificcu[illegible] angulo facit angulũ expãſuꝫ magnũ ad diſtãs. aut minorẽ. ⁊ a[illegible] maxime diſtans minimũ. Probaẽ eni in p̃mo Euclidis in oĩ triãgulo maximũ lateris eẽ minimũ angulũ. Cuius igiẽ rei viſe q̃ꝫtitas appareat ſm q̃ꝫtitatẽ anguli triãguli vel pyramis qui eſt in oculo: nõ põt eẽ alia cauſa niſi qa radij ab oculo egrediunẽ: ⁊ qa iſti ꝓbationi multũ innitunẽ aſpectiui. ponamuſ ad hoc demõſtrationẽ ⁊ figurã. ſit itaqꝫ. e. oculus. a. b. auteꝫ res viſa per diſtantiã vnius cubiti diſtãs ab oculo. c. d. autẽ res alia viſibilis in quãtitate equali. a. b. vel diſtans per duplum ſpatij ab oculo. e. ꝓducanẽ autẽ due linee ab oculo in fines illius viſibilis: qđ eſt. a. b. in linea. e. a. ⁊ linea. e. b. dei-

de ꝓtrahat̄ linea in cõtinuum: ⁊ sil̄r ꝓtrahat̄ linea.e.b.cum
igit̄ linee ab eodẽ pũcto triãguli ꝓtracte tanto magis distãt
quãto minus ꝓtrahunt̄ linee.e.a.⁊.e.b.magis distãt iuxta
c.d.ꝗ iuxta.a.b.ergo nõ cõtingũt fines visibilis qđ est.c.d.ğ
c.d.non vident̄ sub eodem triãgulo cum.a.b.Producã au/
tem iteꝝ duas lineas a puncto.c.vbi est centruꝫ circuli in fi/
ne magnitudinis visibilis que sunt.c.d.⁊ faciã triãguluꝫ.e.
d.ergo.c.e.⁊.d.e.sunt linee sub eodẽ puncto triãguli ducte.ğ
ꝗto magis protrahunt̄ tãto plus distant.sed in.c.d.magꝭ ꝓ
trahunt̄ ꝗ in.a.b.eo ꝙ duplex sit spatiũ.ergo minus distãt
in.a.b.ꝗ in.c.d.Sed in.c.d.distãt ad quãtitatẽ rei vise.er/
go in.a.b.minus distant ꝗ per quantitatẽ ipsius: sed.a.b.⁊
c.d.sunt magnitudies equales.ergo linee.c.e.⁊.d.e.secabũt
a.b.signabo igit̄ loca sectionis duabꝰ litteris scꝫ.f.g. igitur
triãgulus.e.f.g.eũdeꝫ habebit angulũ in centro oculi qđ est
e.quẽ hꝫ triangulus.e.c.d.sed angulus in oculo qui est triã/
guli.e.f.g.pars est anguli in cẽtro oculi quem hꝫ triangulus
c.a.b.⁊ cum oĩs pars sit minor suo toto minor erit angulus
in oculo.e.f.g.ꝗ angulus.e.a.b.⁊ idẽ qui est angulus.e.f.g.
est etiam angulus.e.c.d.ergo minor est angulus sub quo vi
det̄ minus distans: ⁊ etiã si illa per quantitatẽ sint equalia.
Ex hoc etiam ꝓbat̄ ꝙ minus ⁊ magis equal̄r indistãtia vi
dent̄ sub eodem angulo sicut.c.d.⁊.f.g.Ex eodẽ etiaꝫ ꝓbat̄
ꝙ eadem res ꝓpe ⁊ longe videt̄ sub diuersis angulis.cũ igit̄
inquunt aspectiui rei ꝗtitas dep̄hẽdat̄ ſꝫ ꝗtitatẽ anguli: vi
sus pficit̄ p lineas egrediẽtes ad modũ triãgl̄i vl̄ pyramis.
Alias ẽt demr̄atiões possemꝰ ad idẽ iducẽ.sꝫ ista sufficiunt
ad itelligẽdũ ꝓpoᵐ.Sꝫ anꝗ ꝯ obijciamꝰ ponamꝰ pᵒ oĩuꝫ

Opio Euclidis.

eoꝝ positiones diuersas vt ꝯtra singulas disputemus.Eu/
clides igit̄ ⁊ sui sequaces vident̄ ponere tm̄ lineas ab oculo
egredientes triãguluꝫ describẽtes: cuius semp cathecus est
quãtitas rei vise.hypothemisa autẽ linea vel radius supio
rem partẽ visibilis attingens.basis auteꝫ radius siue linea
attingẽs inferiorẽ partẽ cuius diameter est mobilis sup par
tes rei vise.⁊ videt̄ dicere certitudinal̄r ꝙ vis visiua sit in
diametro mobili.In alijs aũt radijs que sunt in loco hypo

Platonis opio

themise ⁊ basis nõ sit virtus visiua nisi cõfuse.Plato au
tem dicit lineas qdẽ egredi ab oculo: sed lumẽ oculoꝝ non
esse sufficiẽs ad rem cõprehendendã: sed lumini radij adue
niens extrinsecũ lumen miscet̄ ⁊ ex illo fortificat̄ ad viden/
dũ.hec igit̄ drĩa est inter positioneꝫ Platonis ⁊ Euclidis.
Alia est qa dicit Euclides rei distãtis minorẽ anguluꝫ esse
in oculo: ⁊ ideo minorẽ videri ⁊ in tãtũ posse distare ꝙ quã/
titas anguli iuisibilis erit: ⁊ tũc etiã rem pp sui anguli insen
sibilẽ paruitatẽ nõ videri.Plato aũt dicit radium luminis
quãto magis ꝓtendit̄ tãto magis extenuari sicut ẽt sit in oi
re protẽsa.Et ideo debilẽ esse ⁊ tremere.vel ẽt tandẽ deficẽ

Opio Alchindi.

super rẽ multũ distantẽ.Sũt etiã alij sicut Jacob Alkindi
filius in libro de diuersitate aspectus lune dicẽtes nõ egre/
di lineas vel radios distinctos a seinuicẽ.sed lumẽ ꝯtinuuꝫ
ad modũ pyramidis: ⁊ hoc lumen esse cõtinuum ſm oẽꝫ di
mẽsionẽ ⁊ esse virtutẽ visiuã in illo toto lumine: ⁊ ipꝫ eẽ cor/
pus.sed tñ maiorẽ hꝫ viꝫ super id qđ est sub centro oculi: eo
ꝙ illud a pluribꝰ partibꝰ oculi illuminatuꝫ magis videtur.
Cuiꝰ exempluꝫ ponã in figura vt sit facilius intelligẽdum.
Sit igit̄ arcus oculi in quo est acies visus v̇sus rem visam
a.b.c.⁊.b.sit in cẽtro oculi.a.c.autẽ significẽt puncta diame/
tri oculi.Diameter dico qui diuidit totũ circulũ necessario
segregãs semicirculũ ab exteriori quo vtit̄ ad rem vidẽdã.
Res aũt visa sit.d.e.f.⁊.e.sit in cẽtro rei vise que est sub cen
tro visus vel in alia ꝗuis pte visibilis que directe cadit sub
centro oculi.d.f.aũt sint signa partiũ aliaꝝ.linea igit̄ ꝯhitur
a cẽtro oculi qđ est b.in.e.qđ est pars cadẽs sub cẽtro cadit
perpẽdicular̄r.ergo facit duos angulos rectos.vnũ v̇sus
d.⁊ aliũ v̇sus.f.cõtingit aũt idem duas lineas trahi oblıq̃
veniẽtes in.e.vnã ex.a.⁊ alterã ex.c.que sunt pũcta diame/
tri oculi.Cum igit̄ iste linee signẽt radios: cõstat ꝙ ipꝫ.e.a.
tribꝰ partibꝰ oculi illuminat̄ scilꝫ ab.a.b.c.ducat̄ iteꝝ linea
ab.a.in.d.hec erit ꝑpẽdicularis: sed si ducat̄ alia ab ipso cẽ/
tro oculi ita ꝙ oculus nõ ꝯuertit̄ a situ suo: ⁊ ducat̄ in.d.ista
super.d.facit angulũ acutũ ⁊ oĩo nõ tãtuꝫ illuminat sicut pri/
ma: tñ illa semp illuminat̄ a duabꝰ partibꝰ oculi.Sil̄r si du/
catur alia ab alia parte oculi diametri oculi in eãdem partẽ
rei vise scilꝫ in.d.secabit semicirculuꝫ oculi.ğ ista nõ illumi/
nabit reꝫ visam: qa impedit gibbositas oculi.ergo res visa
in extremitatibꝰ suis: que sunt iuxta circũferentiã pyramis
egrediẽtis ab oculo nõ illuminat̄ nisi a duabꝰ partibꝰ oculi.
Cum igit̄ virtus visiua sit in lumine egrediente vt ipse dicũ

Cõtra opioni Euclidis.

mior erit v̇tus in ea que nõ subsunt cẽtro oculi ꝗ in ea que
cadũt sub ipso.Iste igit̄ sunt positiones aspectiuoꝝ.Sed
cõtra pmã sic obijcit̄.radius enꝫ egrediens qui est linea vt
dicunt aut est suba aut accñs.si accñs.ergo non hꝫ eẽ nisi in
sb̃to.ergo cum egrediat̄: qualem facit aerẽ.ergo aut ſm lu/
mẽ tm̄: aut ſm potentiã videndi ⁊ lumẽ.Et si ſm lumẽ tm̄.
ergo multiplicato radio multiplicat̄ aeris illumiatio.Er/
go si aliqs stet iuxta multos aptos oculos hñtes iuxta eos
meliꝰ videbit ꝗ in alio loco.Preterea ſm hoc hñs debi
lem visum cõiunctus ei qui habet visum fortẽ melius vide
bit.Preterea si multi aspicientes in tenebris stent sil̄ aer
illuminabit̄: que oĩa falsa ⁊ absurda sunt.ergo radius egre
diens nõ est accñs illuminãs aerẽ.Preterea hoc eẽt con
tra positioneꝫ ipsoꝝ: qa ipsi dixerunt ꝙ radius hꝫ vim sen/
sitiuã in puncto.ergo in radio nõ egredit̄ lumẽ tm̄: sed etiã
vis visiua: ⁊ supponit se visibili apꝑhenso.Sꝫ si hoc dice
ret̄ cõtra.lumen ⁊ vis visiua ambo iuuãt ad melius videre.
ergo si multa alia cõiungant̄ erit pfectissima visio.ergo oĩa
incõuenientia prius cõclusa magis sequunt̄ cõtra istã opio
neꝫ ꝗ cõtra primã.ergo non põt dici ꝙ sit accñs radius ille.
Item nullũ agens sit extra suũ sb̃m ita ꝙ sit idẽ numero.
ergo radiꝰ in aere exñs nõ est idem numero cuꝫ radio q est
in oculo.igit̄ sentire radij in aere nõ est sentire radij in ocu
lo.ğ per ꝑsentire radij nõ fiet iudiciũ de re visibili apud vi/
dentẽ.ergo ad visuꝫ nõ ꝓdest radius.Itẽ ſm hoc radius
reflexus a speculo aliꝰ erit a radio incidẽte in speculo: eo ꝙ
diuersa sunt subiecta vtrorũqꝫ.ergo apꝑhendere vnius nõ
est apꝑhendere alterius.ğ etiã apꝑhensa ab ipsa erũt sepa/
rata.sed vnus apꝑhendit formã rei vt dicunt aspectiui.Al/
ter aũt formaꝫ speculi.ergo forma speculi ⁊ forma rei vide/
bunt̄ separata.ğ forma rei nõ apparebit in speculo cuius ꝯ/
rium videmus ad oculũ.Itẽ visus noster nõ tm̄ penetrat
aerem sed ẽt celũ vsqꝫ ad stellas.ergo celum impꝛ̃ssionẽ hñs
recipit a visu: qđ est absurdũ.qa ꝓbatũ est ꝙ celũ nõ recipit
impꝛ̃ssiones peregrinas.ğ nõ patit̄ luminis imutationem a
visu.Preterea qcqd visibile est in ꝓprio lumine nõ indi
get ad hoc lumine visus mediũ imutãte.lucentia per seipsa
sufficiũt sibi lumine ꝓprio vt videant̄.ergo nõ indigent ad
hoc lumine emisso a visu.Itẽ lumẽ emissuꝫ qđ est radius
vel radij aut est amminiculans tm̄ ad visum sicut mediuꝫ:
aut est amminiculans ⁊ sentiẽs.Si pᵒ mõ tũc non habebit
rõnem medij.Aut ergo hꝫ rõnẽ agẽtis aut patiẽtis.Si agẽ
tis: cum nõ possit agere nisi sensum tunc sensus mediũ aget
sensum visus.Aut ergo v̇tute itrinseca sibi: aut extrinseca.
Si intrinseca tũc linea media erit sentiẽs itrinseca: ⁊ sic nõ
differret ab oculo.Si extriseca tũc aliqd sentit qđ nõ habet
virtutẽ sentiẽdi cõiunctaꝫ sibi qđ est falsum.Si aũt est me/
diũ patiens: tũc patit̄ imutationẽ sensibilis: ⁊ sic visus sit i/
tus suscipiẽdo queadmodũ ponunt nãles.Si pp hoc dicat̄
ꝙ linea amminiculatur ⁊ sentit tũc superfluit pupilla oculi.
Preterea cuꝫ linea egrediẽs sit accñs qđ qualẽ facit ae/
rem: aer erit sentiẽs ⁊ vidẽs per illud accñs.que oĩa absur/
da sunt valde.Et qa nullus mathe°ꝝ ponit radiuꝫ eẽ corpꝰ
sufficiunt opposita de hoc que ad aliud nõ iduximus: nisi vt
nullus eoꝝ valeat cõfugere ad hoc ꝙ dicat radiuꝫ esse acci/
dẽs.Probat̄ aũt ꝙ nõ sit suba corporea sic.Radius egre
diẽs percipit dimidiũ totius.ergo totum illud lumẽ fuit in
paruo oculo.Hoc aũt absurdũ est ꝙ lumen implẽs mũduꝫ
simul egrediat̄ ab oculo.Preterea aut radius ꝯiũctꝰ est
oculo ⁊ rei visibili.Aut separatꝰ ab vtroqꝫ: aut ꝯiunctꝰ vni ⁊
separatus ab alio.Si pᵒ mõ: cum radius nõ sentiat nisi ſm
punctũ tactus radij supuisibilis: nõ erit nisi ſm pũctuꝫ: ⁊ ita
nõ renũtiat nisi indiuisibile aliqd: ⁊ nunꝗ magnitudinẽ ali
quaꝫ ⁊ figurã.Si dicat̄ ꝙ discurrit sicut diameter mobilis.
Cõtra.iste discursus est ſm tactũ pũcti super magnitudinẽ
visam.In magnitudie aũt visa sunt ifinita pũcta.ergo nũꝗ
totũ vel aliquã parteꝫ magnitudinis trãsibit.ğ nunꝗ aliqd
apꝑhẽdet quãtũcũqꝫ paruũ.Preterea cũ tactus pũctorũ
diuersoꝝ nõ cõtinuat̄ ab extremitate linee tangentis: eo ꝙ
partes tacte nõ hñt vltimũ cuꝫ linea tangente.ergo radius
emissus

emissus nunꝗ̃ apprehendet aliquid cōtinuū in rōne continui. Si aūt neutrum tāgit ⁊ tñ sentit ⁊ renuntiat oculo: hoc erit absurdū: sicut si aliquis dicat se sentire manu abscissa que nunꝗ̃ tetigit tāgibile. Si aūt cōiungat̃ vni ⁊ separatur ab alio aut igit̃ tunc cōiūgit̃ oculo ⁊ separatur a re visa. aut ecōtra. Si pmo mō cōtra dicit phs in 16° de aialib⁹ ⁊ per se p3 ꝓpositio ꝙ illud nō agit qđ nō tāgit. ergo radius qui nō tangit visibile: non agit in ipsum. ergo nō percipit ip3 qđ falsum est: qa sic erit inutilis radius. Si autē tangitur visibile ⁊ nō visum. ergo nunꝗ̃ renūtiat visui de visibili. ⁊ sic iterū erit iutilis. ¶ Preterea corpus cū corpore alio nō est in eodem loco. ergo si radius est corpus cū aere medio: nō erit in eodem loco. ergo op3 ꝙ totus aer ⁊ tota aqua ⁊ totum celū ⁊ ignis per que est visus: aut eijciant̃ p visum de locis suis. aut ꝙ sunt pleni poris vacuis per quos fit trāsitus linearū corporalium: quoꝝ vtrūq3 absurdū est. Cum eni aer sit maxime humidus vt ꝓbat̃ in 2° de gñatione ⁊ corruptione: et aqua etiam habeat humidū incorruptibile: pars vna fluit ad aliam: ⁊ nō terminat̃ in seipsa. ergo vbiq3 in aere ⁊ aqua destruunt̃ pori: ⁊ sic nusꝗ̃ per aerē ⁊ aquā esset visus. silr celum nō h3 poros: qa nō rarefit nec inspissat̃. ergo p3 ꝙ positio poroꝝ cui maxime innitunt̃ aspectiui inutilis est. ¶ Preterea aggrediamur eos demōstratiōib⁹ geometricis. Esto ergo. a. esse oculū a quo egrediat̃ radius perpēdiculariter per. b. ⁊ esto. b. eē oculum a quo etiam perpēdiculariter cadit radius super. a. ita ꝙ illi oculi ex opposito directe se videant linea. s. ab altero coꝝ egressa super reliquū. ⁊ ecōuerso isti radij tm̄ sunt iter duo pūcta. a. ⁊. b. ergo sic ꝓbat Euclides cū sint recte linee vna nō videt nisi vnū. ergo isti oculi non vident nisi vnū. sed hoc est falsum cū vterq3 videat diuersum a reliquo. ¶ Si aūt dicat̃ ꝙ sint due sed obuiāt sibi in medio. Cōtra. in medio ergo ꝯtingūt se puncta illarū lineaꝝ: aut ergo vna cedit alij extra rectitudinē: aut vna intrat in aliā: aut vtraq3 sistit alterā. Si vna cedit alteri. ergo qñcūq3 cedit oblique cadit super visum. ergo sup eū non faciet duos angulos rectos: ⁊ hoc est cōtra positū. Si aūt vna in aliā intrat: hoc erit absurdius: qa sic linea īdiuisibilis diuidit̃ qđ nō pōt intelligi. Si vō 3° modo sit. ergo neutra earum pertingit ad oculi visū ex opposito. ergo neutra videt oculū: qđ iteꝝ falsum est ⁊ cōtra positionē primā. ¶ Itē positio aspectiuoꝝ est ꝙ tactus linee sit sensus. Aut ergo hab3 hanc in qualibet parte suipsi⁹ aut in vltima tm̄. Si in q̃libet sit oculus. a. speculū aute3. b. ⁊ sit opposita speculo supra quā est reflexio radij a speculo. c. res aūt leuata. a. supra speculū ita ꝙ non appareat in speculo sit. d. sicut vides in figura. sit aūt alia linea ducta ab. a. ⁊ in. d. secans radiū reflexū a. b. in. c. super pūctū. c. Inde sic radi⁹ egredit̃ ab. a. in. b. ⁊ reflectit̃ in. c. ergo per pūctū quo tangit̃ speculū renūtiat speculum: ⁊ per pūctū reflexi radij sup. c. renūtiat re3 visa3 extra speculū. ⁊ qa radius īcidēs in speculū cōtingit radiū reflexum in pūcto super speculū appet forma. c. in. b. speculo. g̃ cū radius reflexus qui est. b. c. sentiat ⁊ renuntiat ꝫm quālibet partē sentit: renūtiabit ēt ꝫm punctum. c. vbi sequit̃. a. linea a. d. ergo ibi accipiet formā. d. sed radius. b. c. ꝯtingit radiū a. b. in pūcto. b. qđ est sup speculū. ergo in pūcto illo renūtiabit formā. d. sicut formā. c. ergo illud qđ nō apponit̃ speculo appet in speculo qđ est ꝯ̃ sensum. Si autē nō sentit nisi ꝫ3 vltimū punctū. Cōtra 2ᵐ hoc ergo media pūcta nō sentiunt nec renūtiant de sensibili: sed per media necesse est formam redire in vidētē. ergo forma rei vise nunꝗ̃ redit ad vidētē. qđ iteꝝ falsum est. ¶ Preterea que possunt ēt a volentibus fingere assignari: tamē ꝙ linea renūtiaret de re visa ꝫm pūctum extremū ⁊ nō ꝫm media. ¶ Ite3 sit. a. oculus vidēs. b. speculū aūt. c. Aut illud speculū illi diametralr̃ sit oppositū ⁊ sic apparebit speculū in speculo. ergo radi⁹. a. b. erit incidēs in speculū: s3 radius. b. c. erit radius reflexus a pmo speculo in 2ᵐ: ⁊ radius. c. b. erit reflexus a 2° in pmū: ⁊ ita vtrūq3 apparet in vtroq3: sed eadē causa est quare simul iteret̃ reflexio: ⁊ quare infinities. s. qa speculū est de numero terminoꝝ hñtium supficiē planā. ergo infinities d3 multiplicari reflexio. ergo etiā infinities vnū apparebit in alio qđ falsum est. Hui⁹ autem est figura sicut vides. ¶ Preterea querat̃ ab istis quare non apparent simulacra in supficieb⁹ puis planis sicut in vitro ⁊ crystallo ꝯtritꝫ in puluerē: ⁊ quare apparēt in asperis superficieb⁹. puluis eni l3 sit parua: tñ est corpus hñs superficiē maioris latitudinis ꝗ̃ sit extremitas linee. Si igit̃ extremitas linee sufficit ad idolū cōsequēdum: nō op3 habere aliqđ maius in quo accipiet idolū ꝗ̃ sit ipsa extremitas linee. nec pōt dici ꝙ hoc ꝯtingit ideo: qa in asperis vna pars obūbrat alia3: qa radialis linea egrediens ab oculo illuminabit ea3. ¶ Preterea in natura sic est ꝙ agēs ⁊ patiēs sint ꝓportionata. querat̃ igit̃ qua v̓tute radi⁹ agat in visibile: nō erit assignare. ¶ Preterea cū radius incidēs in speculū nō est incidens in rē: cuius forma appet in speculo: op3 ad hoc ꝙ apphendat formā ꝙ patiat̃ a radio qui reflectit̃ in rem visa3 in speculo in pūcto cōtactus radioꝝ sup speculū. Et querat̃ causa actionis ⁊ passionis ꝫm nām. Ex oib⁹ igit̃ his p3 ꝙ absurda est ista Euclidis positio. ¶ Similr ꝓbat̃ ꝙ absurdior sit positio Platonis sic. oē aūt qđ ꝫ3 nām exterminat̃ h3 exterminatū modum sue exterminationis: sicut exterminata est sua qualitas. ergo radius paruus ⁊ lumē qđ in oculo cōgregat̃ nō pōt exterminari vltra pmissionē sue qualitatis. ergo nō pōt ꝓtendi vsq3 ad spherā stellaꝝ fixaꝝ. Si forte dicat̃ ꝙ hoc fit per admixtionē lucis exterioris. Aut ista admixtio est ex parte vidētis aut ex pte rei vise. Si ex parte videntis tūc spūs in tenebris non videbit rem visam in lumine positā qđ falsū est. ¶ Preterea ponamus eē tenebras vsq3 ad stellas: stellas autē esse in lumine: tunc radius egrediēs ab oculo sine admixtione lucis extendit̃ vsq3 ad stellas: ⁊ ideo pmo cōmiscet̃ lumini: ⁊ hoc est impossibile vt prius ꝓbatum est: vt corpus tam subtile ⁊ puū extenuet̃ adeo ita ꝙ remaneat in specie sua. Si aūt dicatur ꝙ stelle ꝓijciunt radiū ad oculū per tenebras: ꝫm hoc non op3 radium egredi de circulo: qa res per suū radium penetrat ad oculum. Si aūt ex parte rei vise admixto illo tm̄: tūc radius non indiget lumine cōmixto ad extensionē sui: s3 tm̄ ad terminationē sui super rē visam: ⁊ hoc est cōtra positionem Platonis. ¶ Preterea querit̃ de mō cōmixtionis illius. Paruum eni nō pōt permisceri multo ampliori: ita ꝙ remaneat v̓tus eius ꝙ nō vincat̃ a multo: sed radi⁹ egrediens ab oculo paruus est. igit̃ mixt⁹ lumini toti⁹ hemisperij amittet v̓tutē. ergo nō erit vidēs in multo lumine: cum videre sit v̓tus eius. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ paruum in ꝗ̃titate ⁊ multū in v̓tute bñ permiscent̃ multo ita ꝙ nō amittet v̓tute3 suā. Contra. cum crocus pmiscet̃ aqua: ⁊ parum de croco colorat multā aquā: aut hoc cōtingit qa minime partes croci sunt cū minimis aque vbiq3 in toto: aut cōtigit per generationē sui coloris ⁊ saporis in aquā p̄ter ꝙ suba croci in minima diuidat̃ vel vtroq3 mō simul. aut ꝙ crocus ptingat in aquā ad ꝓfundū a superficie alicuius quātitatis aque: ⁊ aq̄ que est extra illā videat̃ in colore croci: ita ꝙ color a fundo ⁊ medio spatio ꝫm spissitudinē aque resultat sup aqua3 sicut forma sup speculū. Si ergo radius misceatur luci exteriori vno istoꝝ modoꝝ miscebitur ei. Si pmo modo tūc radius diuiditur in minima ⁊ de necessitate amittit virtutem ⁊ idem sequit̃ de 3° mō. Si aūt sit 2° modo. ergo radius generat se i tota luce hemisperij p̄ter hoc ꝙ aliqd accipiat ab aliqua re fundi. ergo erit inutilis ad re3 visam pcipiendā. Si 4° mō tūc radius qdē vnus ptingit ad rē p̄ter alicui⁹ in se mixtionē: s3 tātū resultat lumē radij in lumie mūdi sicut forma resultat in speculo. qđ est contra positionē. ¶ Preterea ponā positiones geometricas cōtra hāc opinionē. Sit g̃ res visa. a. ꝗ̃titatis trium cubitoꝝ ⁊ videat̃ ad spatiū cētū pedum. b. autē res visa eiusdē quātitatis ad spatiū qnquaginta pedū. oculus autē vidēs sit. c. inde sit radius. c. A. longior est duplo ꝗ̃ radius. c. b. ergo in duplo mag̃ est extenuatus. sed extenuatio radij facit videre rē minorē. ergo in duplo debet res apparere minor eiusdē ꝗ̃titatis per radiū. c. a. ꝗ̃ per radiū. c. b. qđ falsum est: qa apparet eiusdē ꝗ̃titatꝫ post centū pedes ⁊ post quinquaginta. eadem aūt demōstratio aliter formata destruit positionē Euclidis. s. ꝙ quātitas rei vise sit ꝫm ꝗ̃titatē anguli triāguli in oculo termiati. res aūt distans que est. a. h3 minorem angulū in oculo ꝗ̃. b. qđ demōstratū est supra in demōstratione que inducta est pro opinione Euclidis. ergo in duplo d3 videri minor: cui⁹ contrarium videmus ad sensū. ¶ Preterea absurdissima q̄dam ꝫm oēm nām ꝯsequunt̃ istas opiones. s. ꝙ linea localr̃ moueat̃: ꝙ linea sit in esse nāli: ⁊ ꝙ lōgitudo sine latitudine

Tex. cō. 27.

Cōtra Platonis opinionē.

videt̃: ꝙ linea ſm̃ indiuisibile punctũ apphẽdat diuisibile ⁊ alia absurda que abhorret natura. ¶ Preterea querat̃ ab eis. ipsi enim dicũt ꝙ oculus videt radiũ de se egredientem sicut pꝫ in secutiente ad lumẽ. Querat̃ ergo q̃io videt̃ radiꝰ si dicat̃ ꝙ radio. ergo radij erit radiꝰ: ⁊ sic ibit̃ in īfinitũ. Si aũt oculus seipso videt radiũ. ergo multo mag̃ alia que nõ sunt adeo subtilia videbit per seipsum. ⁊ ita inutilis erit radius. Hec ⁊ alia hmõi absurda vidit Jacob Alchindi filiꝰ ⁊ voluit cauere icõueniens ⁊ icidit in maius incõueniẽs ſm̃ nãm. pyramis eni egressa ab oculo est cuius basis est dimidiũ celi ⁊ angulus in oculo. ergo de oculo muris egredit̃ lumẽ tãtũ qđ implet hãc pyramidẽ. qđ absurdũ est posse recõdi in tã paruo oculo. ¶ Preterea aut idẽ egreditur ⁊ retrahit̃. aut diuersuꝫ. Si pmo mõ tũc motus radij erunt voluntarij: motus eni nãlis alicuius corporis si est rectus non est ex loco aliquo ⁊ ad ipm: si hoc dicit̃ tũc oculus apertꝰ põt pcipere radio suo: ꝙ nõ egrediatur nisi quantum vult. qđ nõ est veruꝫ: qa cogit̃ videre illud qđ est ante oculos eius. Si autem est diuersum qđ egreditur: tunc hoc est mirũ ꝙ multotiens vna hora potest egredi lumẽ a corpore paruo iplẽs totum mũdum. ¶ Faciamus igitur demõstrationeꝫ super hanc positionem vt ostendatur esse impossibile. Dicit eniꝫ ista positio ꝙ radij corpora sunt ⁊ sunt cõtinui. in corpore pyramidali reprehẽdẽs alios qui dixerũt eos esse separatos: continuos autem dicit in profundum ⁊ in rotũdum ⁊ in oẽꝫ dimensionem pyramidis egredientis: ⁊ ipsam pyramidem esse corpus deferens virtutem visiuam: que tamẽ maior est in ea que subsidet cẽtro oculi q̄ꝫ in alia ꝓpter abundantius lumen. Ponamus igitur oculum videnteꝫ ab occidente in orientem. a. ⁊ ponamus oculum econtra videnteꝫ ab oriẽte in occidẽtem. b. circulum auteꝫ pyramidalis corporis. a. ponamus. c. d. e. f. g. h. ⁊ ponam. a. qualibet sex notarum circuli continuari lineam in. a. oculum: ponam igit̃ centrũ huius circuli scilicet pyramidis. i. ⁊ lineam. a. inesse diametrũ centri oculis. describam etiaꝫ circulũ per. b. l. m. n. o. p. que sunt pyramides oculi. b. ⁊ significabo centrum eius. q. ⁊ cõtinuabo lineas ad oculum. b. sicut feci in alio circulo. Inde sic. iste pyramides veniũt contra se ex opposito. Aut ergo sistũt se: ⁊ tunc neuter oculorum videbit qđ est visus alteram qđ falsum est. Aut penetrant per seinuicẽ: ⁊ tunc tria corpora erũt in eodem loco scilicet due pyramides ⁊ aer qui fuit ibi pus quorum quodlibet est impossibile. ergo nullo modo contingit verificari aliquam istarum positionum. lꝫ autem plures alie rationes possint inueniri quibus ostenditur falsitas in istis: tamen ad presens iste sufficiunt. ¶ Sunt autem q̃daꝫ modernorum qui dicunt ꝙ visus fit ⁊ intus suscipiendo et extra mittendo radios ⁊ lumẽ. Sed hec opinio destruitur per eadem: ⁊ ideo non ponam disputationem contra istaꝫ: sed adiungam in fine questiones quasdaꝫ de fallacia visus que eos ad istas opiniones induxerunt. ¶ Est autem precipua inter eas ratio vt dicit Auicẽna ꝙ vnuꝫ videtur duo si comprimatur oculus extra situm suuꝫ ad superius vel ad inferius vel in dextrorsum vel sinistrorsum. ¶ Alia autẽ est de formis apparentibus in speculo que non prohibet suas contrarias in speculo eodem modo apparere. Quod etiaꝫ supra diximus in questione de visibili. Sed si ista esset causa ꝙ vnum videretur duo ꝓpter reflexionem radioꝝ extra situm: tunc semper ſm̃ eos vnum deberet apparere multa: quia semper visibile ſm̃ eos contingunt multi radij: ⁊ non ita in loco vno. Similiter dicendum vt supra. ꝙ in veritate nihil extra mittimus cum videmus: sed tamẽ processus luminis in colores ſm̃ rectam oppositionem describit intellectuales angulos super oculum: ita ꝙ angulus procedentis luminis est in oculo sicut supra diximus: nec hoc oportet repetere: ⁊ super huiusmodi lineas fundantur demonstrationes Euclidis in tribꝰ libris scilicet de compositione speculorum ⁊ de visu ⁊ de fallacia visus. Unde positio Euclidis minus habet de impossibili q̄ꝫ alie due. ¶ Dicendum ergo ad primum pro illis inductum: ꝙ sicut probatuꝫ est in libro qui dicitur de fallacia visus. id qđ de sphera in eadem superficie stante videtur minus est medietate sphere: ⁊ quãto ppinquius accedit ad spheram: tãto minus videtur de sphera ⁊ tamẽ magis apparet ⁊ hoc non contingit ꝓpter lineas egredientes ab oculo: sed ꝓpter modum imutationis oculi a sphera ſm̃ talem oppositionẽ. bene enim cõcedimus ꝙ nõ fit visus nisi ad imutationem ⁊ oppositionem rectam: et ideo q̃a ad rectam oppositionem nõ opponitur dimidium sphere stantis in eadẽ superficie ipsi oculo: ꝓpter hoc illud qđ videt de sphera nõ est nisi sphere aliqua proportio minor semicirculo sphere: cuius ꝓbationem dabo taleꝫ. describat̃ sphera super centrum. a. cuius diameter sit. h. c. visus auteꝫ extra spheram in eadem superficie sit. b. distans per aliquãtulum spatium a sphera: ⁊ ducatur linea a prima pte sphere que alteri in speculo oculo opponatur in oculũ. b. ⁊ sit illa g. b. similiter ducat̃ alia linea ab infimo loco sphere vbi oculo opponatur vltimo: ⁊ sit linea illa. d. b. ⁊ iste linee faciũt sicut necesse est angulos acutos supra spheram: ⁊ nõ angulos contingentie: q̃a si protraherent̃ secarent spheram qđ nõ facit linea contingens. Item ducam lineaꝫ ab ipso. g. in. d. que secant aliam portionem circuli. ducam etiam lineaꝫ ab oculo. b. in cẽtrum sphere qđ est. a. illa secabit lineã. g. d. in sphera ad angulos rectos. ergo triangulum. g. d. b. ⁊ anguluꝫ. b. diuidit in duo media equalia. Ponam autem signũ vbi secat lineam. g. d. ⁊ illud sit. r. igitur triangulus. g. r. d. est dimidium quãtitatis que de sphera videtur. Circũuoluaꝫ igit̃ triangulum. g. r. b. super axem. b. r. ergo angulus. g. circũductus describit mihi quicq̃d videtur de sphera. In illa auteꝫ quãtitate descripta non cadet. a. qđ est centruꝫ sphere. ergo descriptum ab angulo trianguli nõ cõtinet sphere dimidietatem: ⁊ sic verificatum est ꝓpositum ꝙ sphere existentis in eadẽ superficie minus medietate videt̃. ⁊ huius etiam hec est figura. dicimus igit̃ ꝙ hoc conuenit ꝓpter modum oppositionis: non ꝓpter emissionem radioꝝ: nihil enim de sphera generat se in medio vel in circulo nisi quod directe opponit̃. ⁊ bene concedo ꝙ hec oppositio est ad modum pyramidis ⁊ trianguli: sub quo fit imutatio sicut supra dictuꝫ est in priori questione. Inde etiam patet causa quare ꝓpinquius accedens minus videt de sphera: ⁊ tamen magis apparet. In omni enim triãgulo maius latus minori angulo subtenditur. vndẽ si tamen propinquius accedẽs aliquis accipiat imutationem sub maiori angulo: illud necesse est magis videri. tamen q̃a linee signantes partes superius ⁊ inferiꝰ positas in sphera incidũt in minorem arcuꝫ sphere: ideo illud qđ videtur in sphera est minus. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ illa nõ est causa que ponitur pro causa: nec homo videt sui imaginem ante se in aere nisi aer possit effici vt speculum: sed videtur sibi ꝙ videat eam: cum tamẽ non sit verum. ⁊ hoc cõuenit ex fluxu imaginum a loco cellule imaginatiue imaginantes ad organum sensus cõmunis: ⁊ ab illo ad organum visus: sicut accidit in melancholicis ⁊ in infirmis ⁊ hoc plenius postea tractabimus cum agemus de somno ⁊ vigilia. ¶ Ad aliud iam patet solutio q̃a imutatio fit ad oppositionem pyramidalem ⁊ triangularem: non emissio radioꝝ. ea autem que subsident centro oculi ad rectam lineam perpẽdiculariter imutant oculum: ⁊ ideo melius videntur. Preterea oĩs virtus alicuius rei maior est in centro rei q̄ꝫ iuxta extrema. vnde etiam virtus visiua oculi maior est in cẽtro: ⁊ ideo etiam fortius apprehenditur res que subsidet cẽtro. ¶ Ad aliud dõm ꝙ creator ideo fecit oculum sphericuꝫ nõ vt imprimerentur in eo imagines reruꝫ: sed potius ideo vt esset facile mobile sicut sphericum animatum in quo debebant imprimi omnes imagines rerum: super totum rotundum autem melius ⁊ rectius imprimuntur imagines q̄ꝫ super latum planum vel concauum. In loco enim plano ꝓpter diuaricationem luminis quã facit quelibet pars eque eminens cuilibet parti confunditur: ⁊ dilatatur imago: sicut pꝫ in ense limato ⁊ terso. In concauo auteꝫ vna pars imagineꝫ proijcit receptam super alteram: ita ꝙ iterum non fit directa rei comprehensio: sed in rotundo retinetur imago. ⁊ cuꝫ nulla pars eque emineat alteri: nulla pars diuaricat processionem luminis in qua procedit forma visa: nec alia proijcit super aliam sicut fit in concauo. Que autẽ sit causa ꝙ dextra videntur apparere sinistra supra determinauimus in questione de visibili. ¶ Ad aliud dõm ꝙ motus non est cõtrarius impressioni formaruꝫ in oculo: imo valet ad hoc ꝙ ab omni situ visibilium dirigatur imutatio ad oculum. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ propinq̃tas eius qđ cadit sub centro oculi non est tota ⁊ sola causa quare melius videtur: sed rectitudo

Cõtra Alchidi positioneꝫ.

Opio modernorum.

Argumẽtorũ solutio.

Virtꝰ rei maior ẽ in cẽtro rei q̄ꝫ iuxta extrema.

tudo immutationis ⁊ confortatio virtutis visiue in centro oculi sicut dictum est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sinistra non apparet dextra in speculis planis ⁊ conuexis illa de causa quam dat Euclides: sed potius qa forma abstracta a re visa per actum luminis apparet in speculo: ⁊ sicut separatur ita imprimetur: ⁊ ideo fit situs imaginationi oppositus ad aspiciētē sicut supra solutum est. Qđ autem distantia etiam representatur in speculo in re alta sicut in turri cacumen inferius videt: qa plus distat a speculo: ⁊ ideo ꝓfundius apparet: ⁊ ideo videt cōuersa turris in aqua vel in speculo. hac etiā de causa bacculus stans in aqua videt curuus vel abscissus obliq̄ aspiciēti: qa forma bacculi per omne ꝓfunduȝ aque existēs imprimit superficiei aque: ⁊ ibi vlterius imutat aerem ⁊ figuram ⁊ visum. ⁊ causa huius imutationis est ꝙ linea veniēs a ꝓfundo ad superficiem aque est recta: linea autē a superficie aque ad oculū veniēs est oblique cadēs sup illam: ita ꝙ sup superficiē aque visus aspicientē facit angulū acutū: ⁊ ita curuitas duarum imutationū causa est apparitionis curuitatis rei. Si aūt directe sup rem in aqua iacentē aliqs rem aspiciat: videbit tūc res directe qa tūc ad pūctū linee imutātis aque superficiem directe ⁊ perpēdiculariter cadit linea imutationis visus: ita ꝙ sup aque superficiem signat duos oculos rectos. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in veritate colores non mouent ad oculū motu locali: sed potius motus imutationis est motus eoꝝ quo generāt se p̄mo in medio ⁊ postea in oculo sicut dictū est supra in q̄ōne qualiter visibile fit in medio. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lȝ Auicēna dicat ꝙ quedā aīalia habēt oculos adeo lucidos ꝙ lumine eoꝝ de nocte vidēt de ꝓpinquo: tamē hoc nō placet mihi: qa si illuminarēt ꝓpinquum facerēt colorem eius in actu: ⁊ ita ab hoībus posset videri: qđ nō est verum sicut experimēto repertū est. sed oculi eorū lucent vt noctiluca: ⁊ lumē eoꝝ non valet ad melius videndū sicut supra determinauimus. ¶ Ad aliud dōȝ ꝙ quādo vnus oculus claudit vel cecat lumen vnius redit ad aliuȝ: sed hoc nō cōtingit ꝓpter emissionē radioꝝ. sed hoc contingit trib⁹ de causis. ¶ Quaꝝ vna est: qa virtus apprehēsiua nāliter mouet ad app̄hensiones formaꝝ: ⁊ delectat in ipsis: vnde mouēdo ad locū secū trahit sp̄m visiuū. Cum igitur formas nō inuenit in loco vnius oculi mouet ad reliquū et trahit secum sp̄m visibilem ex alio. ¶ Scđa est ꝙ neruus opticus oculoꝝ bifurcatus est in anteriori parte capitis: ⁊ ideo spiritus visiuus ipeditus in vno retrorsum agit vsq̄ ad bifurcationē: ⁊ cū ibi nerui cōtinent trāsfundit corpus in oculum vnū. ¶ Tertia est attentio qa amisso oculo vno maior intētio fit circa aliū: ⁊ attētio frequēs facit opus eius. frequentia aūt operis facit calorē: ⁊ calor cogit affluere spiritū aīalem. ¶ Ad aliud dōȝ ꝙ nō est causa illa que dicit in libro de visu: sed potius ꝙ periferia speculi cōcaui sup cētrū illi⁹ exaltat ⁊ eminet super ip̄m: ⁊ ideo formā receptā ab oculis ꝓijcit super cētrum speculi ⁊ centrū per imutationeȝ imprimit eam aeri ⁊ per aerem oculo sup cētrū existēti. Eadeȝ ēt causa est ꝙ oculus in periferia ꝯuexi positus videt se in maiori quātitate q̄ sit: ⁊ tūc etiā ꝓpter ꝓpinquitatem ipressionis humor crystallinus oculi apparet in speculo. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in veritate imutatio fit q̄si sub angulo: sed in hoc est deceptio ꝙ duplici distātia nō facit minorē angulum duplo: sed in aliqua ꝓportione facit minorē: nec tota causa est ꝙ res bene videat ꝓpinquitas rei: qa sic res tāgens oculuȝ optime videret: qđ falsum est. sed est causa: qa res apparet tāta vel tāta. sicut eni est in alijs v̄tutibus actiuis ⁊ passiuis in natura. s. ꝙ exigit ꝓportio inter agens ⁊ patiens: ita exigit in visu ꝓportio distantie vel medij ⁊ organi ⁊ obiecti: qua ꝓportione non ꝯstāte non erit bonus visus. ¶ Ad hoc autem qđ obijcit de demōstratione Jacobi alchindi dōȝ ꝙ hoc cōcessum ⁊ ratum est ꝙ visus fit ad moduȝ pyramidis: qa hec pyramis est figura oppositionis sub qua fit imutatio vt dictum est: nec est causa ꝙ melius videat res cētro oculi subsidēs: quā causaȝ ipse assignauit sed potius que dicta sunt. ¶ Ad id auteȝ qđ iuxta hoc vltimo querit: quare vnū apparet duo. Dicēdum ꝙ huius sunt quatuor cause p̄m naturam. Quarum vna est sicut infra patebit. oīs sensus particularis refert ad sensum cōem in quo perficit eius operatio: spiritus igitur visiuus per neruum opticū currens reddit formam app̄hensam: ⁊ lȝ sit in duobus oculis: tamen qr venit ⁊ vnit in loco bifurcatiōis nerui ibi est forma vt vna in ambobus oculis app̄hensa. Cum autem comprimit oculus egredit linea vnius spiritus extra lineam alterius in loco bifurcationis: ⁊ ideo tūc ibi non contingit aliū spiritum in puncto anguli bifurcationis: ⁊ ideo tunc forma apprehensa in duobus oculis non vnitur: ⁊ ideo sensus cōis qui componit ⁊ diuidit sensata ꝓpria tūc iudicat ⁊ apprehendit eam sicut duo sensata eiusdem sensus. Huius aūt signuȝ ꝙ si vnus oculus comprimat ⁊ alter claudatur expssione vni⁹ tm̄ oculi non apparebit vnū duo. ¶ Secūda causa est ex reflexione spiritus ad intus ⁊ extra. Cum eniȝ currat itra sensum cōem ⁊ sensum particularem: accipiēdo ab vno ⁊ dādo alteri: ⁊ sit velocissimus sicut per app̄hensionem velocē potest ꝓbari. nam accipiēs formā in oculo exundātem ad sensum cōem refluit forma ad parteȝ aliā spiritus anteq̄ egrediatur plene ab oculo: ⁊ tunc apparet in vna parte sp̄us ⁊ in alia: ⁊ iudicant duo. ⁊ hoc maxime ꝯtingit in q̄busdā ebrijs ⁊ infirmis: in q̄bus vapor ⁊ ventositas eleuata impellit spiritū visiuum sicut vētus aquā. vñ talibus frequenter ꝓminent oculi ventositatē vt vapore eos extra loca sua p̄minente. Signū aūt huius est: qa videmus sole apparente in aqua ⁊ vēto aquā mouēte: formā solis in aqua fieri plurib⁹ locis et incidere formā quasi vna continuet ad aliā. ¶ Tertia cā est ex fluxu sp̄us p̄m latum per amplitudinē nerui vel etiam ꝙ neruus est cella imaginationis ⁊ sensus cōis. tūc eniȝ appet res visa in duob⁹ locis eo ꝙ in vno situ apprehendit anteq̄ vnā partē sp̄us pfecte relinquat: sicut pȝ in virgula circūducta: que videt facere circulū sensu particulari accipiente extremitatē eius hic ⁊ ibi: ⁊ sensu cōi cōtinuāte illa loca per circūuolutionē sp̄us ad formā app̄hēsam. Hac de causa ēt forma mota q̄nq̄ ifigit ita sp̄ui sensus cōis ⁊ imagiatiui ꝙ aliqs stās iuxta aquā videt sibi ꝙ moueat ⁊ cadit. hac ēt de cā quidā timētes ad imaginationeȝ casus cadūt de alto. ⁊ hac etiā de causa post nauigationē videt nobis moueri terra lōgo tp̄e postq̄ venimus ad portū: qa forma manet in spiritu ⁊ sp̄us vndat p̄m motū forme ad latitudinē celle anterioris partis capitis. ¶ Quarta cā est ipsa cōpositio oculi. sicut enī supra ꝓbatū est cōpositio sua est in humido aquoso seruabili forme app̄hēsiue. hȝ aūt tunicas quaꝝ quedā hñt foramē ad anterius: ⁊ ideo q̄n ip̄rimit oculis extumescit humor crystallinus ⁊ diuaricat forma ⁊ vident due vel tres quādoq̄. ¶ Ad vltimū dōm videt sicut supra ꝙ in v̄itate forme a luce accipiūt eē sp̄ale ⁊ simplex: ⁊ ideo sunt in speculo p̄ȝ suas intētiones ⁊ nō p̄m eē mãle vt supra ꝓbatuȝ est. ¶ Si aūt q̄rat quare tūc non apparēt in speculis cōtritis ⁊ asperis. Dicendum ꝙ in cōtritis superficies est insensibilis ⁊ nō sufficiēs ad luminis multiplicationem sub cuius actu fit imutatio. ¶ In asperis aūt pp vnā partē obumbrātem aliā nō pōt eē actus luminis p̄m extremitateȝ pspicui vt alibi dictum est. ¶ Alio mō posset dici vt dicit Auicēna ꝙ in veritate est forma materialis ⁊ corporea in speculo ⁊ in oculo ⁊ in imaginatione qa est in corpore. sed non sequitur ꝙ si in re visa hēat contrarium ꝙ etiam in speculo vel spiritu animali hȝ contrarium: qa non omne agens agit formam in aliud qđ patitur ab ipso sicut patet in primo motore qui motuȝ facit in mobili primo: cum tamen nō moueatur ⁊ motus localis facit calorem: cum tamen nō sit calidus ⁊ sic est in multis. Vñ non sequitur ꝙ in speculo vel in spiritu animali habeat cōtrarium. sed hec rō nō pōt soluere incōueniēs qđ videtur accidere ꝙ in speculo paruo apparet magnus mō⁹ ⁊ in oculo totum hemispherium. dicit tñ ad hoc Auicenna ꝙ excusat eū ab hoc incōuenienti potentia diuisionis corporis in ifinitum: ⁊ ita vult dicere ꝙ per diuisionē fiat vnus in oculo vel in speculo: sed adhuc sequunt duo incōuenientia. Quorum vnū est ꝙ nō assignat causam que diuidat corpus tali mō. s. ꝙ semp forma remaneat similis forme montis ⁊ diuidatur in duos dimidios montes: ⁊ medietas in quartas ⁊ sic de alijs. Aliud incōueniens est ꝙ illud qđ apparet in sp̄u aīali iudicium sit de re. vñ oculus magnū monteȝ debet indicare paruum quod videmus esse falsum. Similiter non poterit Auicenna assignare causam quare distantia rei apparet in speculo ⁊ oculo sicut ⁊ ipsa res vt supra in questiōe de visibili probatum est. Propter hoc igitur ⁊ quedaȝ alia ꝓprie solutioni videtur esse credendum.

Nō ꝯ Auicē.

Triplici cā cōtingit ꝙ clauso vel exceca to vno oculo al ter itēdit in lu mine.

Nō quare i speculis ꝯtritis ⁊ asperis nō apparet imago.

Nō ꝯ Auicē.

Nō quor cās q̄re ꝯtingit ꝙ vnus apparet duo.

¶ Queritur quid sit auditus.

Deinde queritur de auditu. Et queruntur q̄tuor. Quorum primum est de auditu in se. Secundum de auditu ex parte obiecti. Tertiū de auditu ex parte medij. Quartum ꝛ vltimuꝫ ex parte actus ꝛ modi audiendi.

Ad primū sic ꝓcedit. Dicit Auicēna. Auditus est vis ordīata in neruo expāsa in sup̄ficie nerui optici ad app̄hēdēdū illud qḋ sibi conuenit ex cōmotione aeris que cōtigit inter ꝑcutiēs ꝛ percussuꝫ resistēs cōstrictione coacta ex qua ꝓuenit sonus: ꝛ ꝓuenit eius cōmotio ad aerem collectiuū quietū qui est in cōcauitate nerui postici: mouēs illū ad istar sui motꝰ: ꝛ cōmotores illiꝰ motus tāgūt neruuꝫ ad istar ꝛc̄. Eodē mō videt̄ diffinire Algazel in p̄hica sua q dicit ꝙ auditꝰ fit per sonū qui ꝓuenit ad aerē intus q̄escētē intra cōcauitatē auris: ꝛ ip̄rimit neruū expāsum in ꝓfunditate cōcauitatis quēadmodū corium extendit̄ in tympano. ¶ Cōtra vō p̄mā diffōnē obijcit̄ de eo qḋ dicit ꝙ est vis expāsa in sup̄ficie nerui optici. neruus eniꝫ opticus est neruus visibilis in quo est vis ordinata ad visuꝫ ꝛ nō ad auditum: duaꝝ eni virtū que nō sunt eiusdeꝫ gn̄is nō dꝫ organum esse vnū. ¶ Preterea Cōstabulus in lib° de dr̄ia spūs ꝛ aīe dicit ꝙ ex anteriori vētriculo cerebri oriunt̄ q̄nque paria neruorū. quoꝝ p^{m} venit ad oculū. 2^{m} ad palpebras. 3^{m} ad linguā. 4^{m} ad palatū. 5^{m} ad tympanū auris: ꝛ ex hoc videt̄ ꝙ diuisionē hēant iter se nerui visibiles ꝛ nerui audibiles. ¶ Preterea querit̄ de hoc qḋ dicit ꝙ cōmotio ꝓuenit ad aerē collectiuū q̄etū: qui est in ꝯcauitate nerui. hoc eni nō videt̄ generale eē in oibꝰ aīalibꝰ. In piscibꝰ eni nō apparent vie exteriores ad auditū in q̄bꝰ vijs sit aer: ꝛ tn̄ multis experimētis ꝓbat̄ in li° de aīalibꝰ ꝙ pisces audiūt. ¶ Preterea querit̄ si nihil ociosuꝫ est in nā tūc videt̄ cartilago auris extrinsecꝰ supposita aliq̄d facē ad auditū: ꝛ ita nō solus neruus expansus in aures videbit̄ eē organū auditus. ¶ Preterea q̄rit̄ q̄d faciat in auditū tortuositas aurium: ꝛ q̄re reflexio auris magis sit retro q̄ȝ an̄. videmꝰ eni ꝙ in aīalibꝰ v̄sus posteriuꝫ capitis est cartilago auris eleuata aliq̄ȝtulū a capite. si autē auditꝰ est ad oēm partē: videt̄ eē via plana ab omni p̄te ad foramē auditꝰ. ¶ Preterea in auribꝰ videmꝰ ꝙ nō circūponit̄ foramē auditꝰ hmōi cartilago. Et querit̄ q̄re sit hoc. Similr̄ in q̄busdā aīalibꝰ videmꝰ ꝙ hn̄t aures mobiles: ꝛ q̄dā imobiles hn̄t sicut hō ꝛ simia. Et silr̄ q̄dā aīalia videmꝰ hr̄e in sup̄ficie capitis sicut q̄drupedia. q̄dā aūt nō in sup̄ficie sed in medio capitis sicut hō. ¶ Preterea nos videmus quosdā sensus eē an̄ in capite sicut visus olfatꝰ gustꝰ ꝛ tactus. Querit̄ igit̄ q̄re auditꝰ nō sit an̄ in capite sꝫ a latere. ¶ Preterea q̄rit̄ de quodā qḋ dic̄ Gregꝰ nicenꝰ. ꝙ organa auditꝰ sūt nerui qui in cerebro molles ꝛ auriū cōstructio. Auicēna aūt dic̄ in suo libro de aīalibꝰ. ꝙ nerui illi facti sūt duri: ꝛ sic videt̄ eē ꝯtrarietas. ¶ Preterea q̄rit̄ q̄re auditꝰ ponitur scd̄s sensus. ¶ Solo. dōm est ad p̄mū ꝙ neruus opticꝰ siue posticus neruus q est neruus audibilis vt dic̄ Auicēna in libꝰ de aīalibꝰ nascit̄ in v̄itate ab an̄riori p̄te medulle cerebri ꝛ vadit ad cellā auricularē que dicit̄ tympanuꝫ ꝛ in ea disp̄git̄. ꝛ q̄a vterq̄ ramꝰ eiꝰ diuidit̄ in duo: maior ps illiꝰ rami diffundit̄ in tympano auris: ꝛ minor ps exit p̄ foramē ossis petrosi qḋ dr̄ foramē cecū. ꝛ idcirco sic iste neruus dr̄ esse in sup̄ficie optici: hoc est ꝙ tāgit eē in origine neruoꝝ sensibiliū: nō q̄a sit ideꝫ cū illo: sic ēt dicimus ꝙ sensus cōis organū hꝫ in illo loco capitis vbi occurrunt oēs nerui sensitiui: q̄a aliter sensus cōis nō cognosceret sensibilia diuꝫ sensuū particulariū. ¶ Ad aliō dōm ꝙ in v̄itate q̄nque paria diffundentia sensus per totū corpus oriunt̄ ab anteriori cella capitis que sūt multaꝝ rōnū vt dicit Auicēna in sua anathomia. sed oīa paria neruoꝝ colligant̄ in vnū in organo sensus cōis ꝛ phantasie. motus enim ab omnibꝰ sensibꝰ veniūt ad sensum cōem ꝛ phantasiam: nihilominꝰ tamē nerui audibiles ꝛ nerui visibiles maioreꝫ hn̄t cōiūctionē: q̄a isti duo sensus deseruiūt disciplīne. Alij v̄o tres deseruiūt nutrimēto. ¶ Ad aliō dōꝫ ꝙ in v̄itate vt dicit̄ in libꝰ de aīalibꝰ pisces nō hn̄t vias auditus aptas in capite: q̄a cū elemētū aque sit fluxibile subintret ad medullā cerebri: ꝛ ifrigidādo illam extingueret nām: et ꝓpter hoc tympanū piscū est cella in piscibꝰ cooperta in aq̄ expandit̄ neruus audibilis: qui imittit̄ a cōmotione soni: q subintrat per aquā: ꝛ pp̄ hoc cōnālitateꝫ quā hꝫ neruus ille ad aerē cōmotū ꝛ pp̄ cōnālitatē spūs audibilis q est in ipso in quo imprimunt̄ species sonoꝝ: ꝛ ille spūs est eis pro aere quieto. ¶ Ad aliō dōm ꝙ multa sunt in auribꝰ que faciunt ad bn̄ eē: ꝛ tale est cartilago que capit cōmotionē aeris ꝛ est media inter carnē ad os: q̄a si eēt carnea tūc esset mollis nimis: ꝛ cederet cōmotioni nimis ita ꝙ multi soni trāsirēt foramē auditꝰ ꝛ nō reflecterent̄. Si v̄o eēt dura sicut os tunc nimis retūderet ꝛ infringeret cōmotionē ꝛ sonos: ita ꝙ nō distincte ꝓuenirēt ad auditū: ꝛ ita facta est auris de cartilagine que media est inter nimis molle ꝛ nimis duꝝ. ¶ Ad aliō dōm ꝙ cōcauitas auris lōga est pp̄ tria. Quoꝝ vnū sumptū est ex parte teneritudinis medulle cerebri: q̄a si esset breuis subintraret frigus ad cerebrū ꝛ occiderent̄ animalia. 2^{m} est sumptū ex p̄te nerui audibilis qui pp̄ hoc ꝙ orit̄ ab anteriori cella que medullosa est mollis est in suo initio. q̄a v̄o molle non est aptū tenere cōmotiones ꝛ sonos: ideo necesse fuit ip̄m ꝓlōgari vt induraret̄ ex cōiūctione sui ad os petrosum ꝛ ex ꝓlongatione in foramine tortuoso. 3^{m} est ex p̄te soni q̄a sonus ex multis repercussionibus ꝛ circūuolutionibꝰ saluat̄ vt magis possit dep̄hendi per auditū: sicut pꝫ in sono facto in cōcauo sicut in campana vel in fistula. ¶ Ad aliō dōm ꝙ in aīalibꝰ hn̄tibꝰ aures ꝓminētes multū aures erigunt̄ ꝛ reflectunt̄ a posteriori capitis v̄sus anterius: ꝛ hoc fit q̄a nerui audibiles tangunt̄ ad anteriꝰ capitis: ꝛ pp̄ hoc nā vt fiat reflexio soni ad eādem partē erexit aures retro vt ꝑcussus sonus veniat ad ante. ꝛ huiꝰ signū est: q̄a statim aīalia cuꝫ audiūt sonū erigūt caput ꝛ dirigūt faciem v̄sus sonū quasi sonum venientem ab ante meliꝰ audiūt q̄ȝ illum qui venit a retro: ꝛ hoc est q̄a ab ante planus est igressus soni: retro autem per prominētiam carnis impeditur. ¶ Ad aliō dōm ꝙ aues non habēt aures ꝓminentes pp̄ duo. primū est q̄a impedirent̄ in volatu: eo ꝙ caperent multū ventū. 2^{m} est q̄a in volatu fieret multa repercussio aeris ad aures: ꝛ pp̄ hoc cōtinuus sonus: ꝛ ex hoc accidūt duo incōuenientia. p̄mū est ꝙ ex illo sono cōtinuo cōfunderet̄ auditꝰ ad sonos percutientes. 2^{m} est ꝙ ex ꝯtinua cōmotione ꝯfunderet̄ cerebrū ꝛ interficeret̄ auis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in animalibꝰ habentibꝰ rotūduꝫ caput vie sensuū ab organis ad anteriorem cellaꝫ ꝓpinque sunt: ꝛ ꝓpter hoc imutationes sensuum de facili veniūt ad sensum cōem ꝛ phātasiam: sicut est in auibꝰ ꝛ hoīe ꝛ symia. ꝛ ideo nō fuit necesse vt mouerent̄ aures: sꝫ in aīalibus cū longis capitibus aures sunt retro in capite: ꝛ difficilis est reflexus a retro in ante ad locū sensus cōis ꝛ phantasie: ꝛ ꝓpter hoc oportuit ꝙ aures hr̄ent mobiles: ꝛ multū ꝓminētes vt ex mobilitate possent eas dirigere in oēm partē vnde veniret sonus. ꝛ ex ꝓmouētia multū caperēt de cōmotione soni. q̄n̄q̄ȝ tn̄ cōtingit per accn̄s ꝙ q̄dam hoīes mouēt aures: q̄a nerui motiui qui sunt in musculis maxillaribꝰ ꝑtingūt ad radices auris in ipsis: sicut etiam q̄dam mouent superiorem partē capitis ex hoc ꝙ nerui motiui qui sunt in musculis frontis pertingunt in ipsis vsq̄ȝ ad pelleꝫ crinosaꝫ que est super caput. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ ꝓpter duas causas quadrupedia hn̄t aures sup̄ caput retro. Quarum vna est q̄a talia habēt caput dependēs: ꝛ ideo non libere peruenīret aer cōmotus ad aures nisi essent in eminēti: ꝛ ideo natura erexit aures quantum potuit in talibꝰ aīalibus. Iuxta terram enim sunt turbationes multe impedientes sonos. et huius signū est in cāpanis que alte sunt suspense vbi ꝑtigūt liberum aerem: ꝛ ideo melius sonāt ꝛ remotius audiuntur. ꝛ hec est rō Auicēne quā ipse ponit in libro de aīalibꝰ. Alia ratio est q̄a in q̄drupedibꝰ inferior mādibula est valde longa ꝛ magna: pertingēs vltra mediuꝫ locum capitis ꝛ impediens cōgruam positionē auriū in medio. ꝛ propter hoc natura que optime ordinat vnūquodq̄ȝ inuenit locum aliū aurium in quadrupedibꝰ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ due sunt cause quaꝝ auditus non est in facie. Quaꝝ prima est ꝙ alij sensus magis necessariū obtinuerūt locū faciei: ita ꝙ congrue non potuit locari auditꝰ in facie: ꝛ hec est rō Auicēne. Alia causa ꝛ forte melior est ꝙ auditꝰ ꝛ sensus animalis perfecti ꝛ moti s̄m motū ꝓcessiuū. motus autē ꝓcessiuus oīs aīalis vt plus est in ante. Et ꝓpter hoc natura rotūdauit ꝛ acuit aīalia ante vt facilius diuiderēt aerem per queꝫ est motus.

Nō tres causas q̄re ꝯcauitas auris sit longa.

Quare q̄drupedia hn̄t aures [illegible] retro.

Quare auditus nō est i facie.

si ergo foramina auditus essent ante in facie in motu ꝓcessiuo ꝯtinua fieret inūdatio aeris in foramine auditus ⁊ sonus illius inundationis ꝯfunderet auditū ⁊ destrueret cerebrū: ⁊ idõ nã ordinauit organuꝫ auditus a latere vel retro in sumitate capitis vt nõ perueniat ad ipm aer in motu ꝓcessiuo nisi prius diuisus a facie. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nõ est cõtrarietas inter Gregoriũ niceñ ⁊ Auicēnã: qꝛ dictũ Gregorij intelligit̃ de neruo quãtũ ad sui initium a cella anteriori medullosa capitis. dictũ võ Auicēne intelligit̃ ꝗ̃tum ad sui finẽ vbi expandit̃ super tympanũ ⁊ cartilaginẽ auris. ¶ Ad vltimum dõm ꝙ auditus dicit̃ secũdus sensus ꝓpter tres causas. Quarũ vna est que tangit̃ in pͥnᵒ de sensu ⁊ sensato qꝛ ad notitiã melior est visus: qꝛ m̃ltas dr̃ias ostẽdit visus: eo ꝙ oĩa corpora apphendunt̃ per visum: qꝛ oĩa corpora vel habẽt colorẽ vel lucẽ vel sunt diaphana: ⁊ hec oĩa sunt obta visus. Auditus aũt strepitus. i. dr̃ias soni ostẽdit ⁊ ꝯfert disciplinę nõ ƀm se sed ƀm accidẽs. Cũ g̃ visus ad sapiam cõfert ƀm se: qꝛ ostẽdit similitudines rerũ ƀm se. Auditus aũt per accidẽs: qꝛ nõ ostẽdit similitudines rerũ ƀm se sed in signo: eo ꝙ noĩa signa sunt similitudinis rerũ: idõ visus prim⁹ sensus est ĩter disciplinabiles: ⁊ audit⁹ secũdus: qꝛ võ noĩa sunt signa oĩum visibiliũ rerũ. s. odorabiliũ gustabiliũ ⁊ tãgibiliũ ⁊ intelligibiliũ ⁊ etiã ipsoꝝ audibiliũ. idcirco accipitur per auditũ prudẽtia de oĩbus per doctrinaꝫ: per visum aũt nõ de oĩbus: ⁊ ideo ceci a natiuitate habẽtes auditũ prudẽtiores sunt surdis ⁊ mutis habẽtib⁹ tñ visum a natiuitate. ¶ Scđa causa est qꝛ post visum situ bꝫ in hoĩe q̃ est aĩal dignius oĩ aĩali. ¶ Tertia cã est qꝛ cũ sunt q̃nque sensus duo autẽ sunt necessarij. s. gustus ⁊ tactus. duo sunt vtilitatis cã vel facilius vt saluent̃ aĩalia vel ꝓpter disciplinã vt visus ⁊ auditus. tertius aũt qui est odoratus cõicat de vtrisqꝫ: ⁊ de hoc infra in questione de sensibus in cõi latius patebit.

Nõ triplicem cãm ob quaꝫ audit⁹ secundus sensus dicatur.

¶ Queritur quid sit sonus.

Secũdo querit̃ de auditu ex parte obiecti. Et querunt̃ duo. s. de sono ⁊ voce. De sono querũtur sex. quoꝝ pͥ ͫ est q̃d sit sonus. 2ᵐ ẽ vtrũ alterat corpa inaĩata ⁊ sensuꝫ vel sensũ tm̃. 3ᵐ vtrũ generatio eius sit nãlis vel violenta. 4ᵐ q̃d sonat per se. 5ᵐ vtrũ generat̃ in vno aere numero tm̃ vel successiue in multis partibus aeris. 6ᵐ ⁊ vltimuꝫ vtrũ soni sibi obuiãtes in aere corrumpãt seipsos vel nõ.

Ad primũ ꝓcedit̃ sic. In gnõne soni nõ sũt nisi percutiẽs ⁊ percussum ⁊ aer expulsus violẽter a superficie vtriusqꝫ: ⁊ hoc dico qñ sonus gñat̃ ex percussione. videt̃ g̃ ꝙ sonus sit vnuꝫ aliq̃d hoꝝ. Qđ aũt nõ sit percutiẽs vel percussuꝫ hoc pꝫ per se: qꝛ illa sunt corpora solida ⁊ plana. sonus aũt q̃litas est. Qđ aũt etiã nõ sit ipa percussio ꝓbat̃ sic. Quicq̃d sentit̃ ab alio sensu ꝗ̃ ab auditu nõ est ꝓpriũ sensibile auditus. percussio sentit̃ a visu. g̃ nõ est ꝓpriũ sensibile auditus. g̃ nõ est sonus. Prima ꝓbat̃ ex hoc ꝙ q̃nque sensus distinguunt̃ per sensibilia ꝓpria. 2ᵃ pꝫ ad sensuꝫ q̃a nos videmus ictus percutientis. Si forte dicat̃ ꝙ sonus est aer expulsus a superficie vtriusqꝫ. s. percutientis ⁊ percussi. hoc non videt̃: qꝛ aer corpus est qđ distinguit̃ calido ⁊ humido que sunt q̃litates perceptibiles tactu ⁊ sic nõ erit ꝓpriũ obm̃ auditus. ¶ Preterea nullũ corp⁹ sensibile est per se aer est corp⁹: g̃ nõ est per se sensibile aliquo sensu. prima ꝓbat̃ per hoc ꝙ q̃cq̃d ĩfert passionẽ sensui est passio vel passibilis q̃litas. sed oẽ sensibile per se infert passionẽ sensui. g̃ oẽ sensibile est passio vel passibilis qualitas. g̃ nullũ corp⁹ est sensibile per se. Si forte dicat̃ ꝙ sonus est mot⁹ aeris. ꝯtra nullũ sensibile ꝓpriũ per se põt per se esse sensatũ cõe: mot⁹ aũt est sensatũ cõe. g̃ nõ põt esse sensibile ꝓpriuꝫ auditus. sonus võ est ꝓpriũ sensibile audit⁹. g̃ sonus nõ est motus. ¶ Preterea q̃cq̃d fit ab aliquo sicut ab efficiẽte nõ est illud. sonus fit a motu sicut ab efficiẽte. g̃ sonus nõ est motus. ¶ Preterea quecũqꝫ duo sic se habẽt ꝙ vnũ percipit̃ sine altero illorũ vnũ nõ est aliud: motus ⁊ sonus sic se habẽt: g̃ vnũ illoruꝫ nõ est aliud. pͥma pꝫ per se. 2ᵃ ꝓbat̃ per experimentũ: qꝛ multotiens percipimus sonũ nõ percipientes motus. Cũ g̃ idẽ nõ põt simul sciri ⁊ ignorari vt dicit Auicēna: manifestũ est ꝙ sonus nõ erit motus aeris. ¶ Solõ. dicim⁹ cuꝫ Auicēna: ꝙ oĩa hec obta necessaria sunt. sicut. n. dicit Algazel in phisica sua. Sonus est q̃dã qđ fit in aere ꝓpter inundationem accidenteꝫ aeri ex motu fortissimo ꝓueniẽte ex vehementi aliquoꝝ inter se percussione vel separatione. Dicimus g̃ ꝙ sonus est q̃litas sensibilis ꝓueniẽs ex fractione mot⁹ aeris ⁊ ens cũ illo. dico aũt q̃litas sensibilis ꝓpter sensuꝫ audit⁹. ⁊ dico ex fractione mot⁹: qꝛ nõ q̃libet mot⁹ aeris facit sonũ. sed mot⁹ frãgens aerẽ anteꝗ̃ diuisibilis sit per nãm. ⁊ dico ens cũ illo: qꝛ sonus nõ hꝫ esse nisi ꝗ̃diu durat mot⁹ ille. vñ cũ mot⁹ debile hꝫ esse ꝓpter duas causas. s. qꝛ ipse est actus existẽs in potentia ƀm ꝙ potentia est: ⁊ oẽ tale nõ est nisi ƀm q̃d. esse eñi simpliciter est ab actu qui est forma: ⁊ iterum qꝛ motus est sic successiuũ ꝙ permanẽs de ipso nihil est accipere neqꝫ ƀm esse neqꝫ ƀm substãtiã. in hoc eñi differt a tpe. tẽporis eñi est accipere permanẽs ƀm substãtiã lꝫ nõ ƀm eẽ: vt supra in q̃one de tẽpore ꝓbatũ est. Cũ igit̃ sonus causet̃ ab esse tam debili ⁊ sit cũ ipso tẽpore adhuc hꝫ eẽ debilius: ⁊ ꝓpter hoc ab auctorib⁹ nõ iuenit̃ expͤsse determinatuꝫ q̃d sit sonus: sed modo supradicto põt diffiniri ƀm nãm ei⁹. per illã eñi diffinitionẽ tãgunt̃ efficiẽs soni ⁊ forma ⁊ finis ⁊ permanẽtia. forma enim ⁊ finis tãgunt̃ per hoc qđ dicit̃ qualitas sensibilis sensu auditus. Per hoc autẽ qđ dicit̃ perueniens ex motu fractiuo aeris tangit̃ efficiẽs ⁊ mã. Per hoc aũt qđ dicit̃ ens cũ illo tangit̃ permanentia ei⁹ in esse ⁊c̃.

¶ Utrum sonus alterat corpora inaĩata ⁊ sensum.

Tertio querit̃ vtrũ sonus alterat corpora inanimata ⁊ sensum vel sensum tm̃. ⁊ hoc est querere vtrũ in aere sit mot⁹ fractiu⁹ tm̃ ⁊ nõ eẽ soni: ⁊ eẽ soni tm̃ sit in sensu. s. i neruo expãso in tympano auris vt supra dictũ est. Et videt̃ ꝙ habeat eẽ in aere sic. oẽ sensibile sentit̃ per mediũ in quo illud sensibile hꝫ aliq̃d eẽ: sꝫ sonus est sensibile. g̃ sentit̃ per mediũ in quo hꝫ aliqđ esse. mediuꝫ võ est aer. g̃ son⁹ hꝫ aliqđ esse in aere. ¶ Preterea quicq̃d alterat aliq̃d per se alterat ipm per q̃litatẽ que est in ipso ƀm esse. Aer alterat auditũ per se. g̃ alterat auditũ per q̃litatem que est in ipso. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ hoc nõ sequit̃ qꝛ mot⁹ alterat aliq̃d ƀm calidũ ⁊ tñ mot⁹ per se nõ est calidus. Cõtra hoc est instantia qꝛ motus nõ facit calorẽ nisi per accidens. prior aũt obiectio ꝓcedit de per se alterãte. ¶ Si forte dicat̃ iterum ꝙ in veritate motus nõ facit calorem nisi per accidens: sed tñ semper facit eũ in subiecto susceptiuo caloris. ⁊ similr̃ aer ipulsus ꝑcutiẽs neruũ audibilẽ facit sonũ in neruo per accidẽs: sed tñ semper facit eum. ⁊ sicut motus nõ est calidus ita aer percutiens nõ est sonãs: ⁊ idõ sonus nõ hꝫ nisi tm̃ esse in sensu ⁊ nõ in aere. ¶ Cõtra sic est ꝙ illud qđ alterat̃ per motũ nõ percipit calorẽ nisi prius percipiat motũ. g̃ similr̃ in sensu auditus nõ percipiet̃ sonus nisi prius per eñdẽ sensuꝫ ꝑcipiat̃ mot⁹ aeris percutientis: ⁊ hoc iã iprobatũ est: qꝛ multi ꝑcipiũt sonũ q̃ nõ percipiũt motũ. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ lꝫ nõ ꝑcipiãt tñ est ibi mot⁹ percutiẽs neruũ. ¶ Cõtra hoc est: qꝛ alterationi ƀm sensuꝫ subale est percipere sensibile. si g̃ est ibi mot⁹ alterãs neruũ percutiẽdo ipm: necesse est ipm percipi. ¶ Preterea si est mot⁹ ⁊ sonus in neruo. aut vtrũqꝫ est sensibile per se illius nerui: aut vnũ per aliđ: aut vnũ sine alio. Si pͦ mõ tunc motus fractiuus erit sensibile per se a sensu auditus qđ supra improbatũ est. Si 2ᵒ mõ. aut g̃ mot⁹ sentit̃ per sonũ aut ecõtra. ⁊ quocũqꝫ mõ dicat̃ oporteret semꝑ ictũ impellentem neruũ sentiri a neruo audibili qđ est ꝯtra sensuꝫ: qꝛ nos nõ sentimus neruũ nostrũ qui est in aure nostra tanꝗ̃ in pulsum a motu aliquo. g̃ videtur ꝙ sonus alterans sensum habeat esse in aere ⁊ recipiat̃ sine cõmotione aliqua a neruo. ¶ Preterea oẽs auctores ita dicũt ꝙ materia soni est aer. ergo videt̃ ꝙ cũ vnũqđqꝫ hẽat eẽ suũ in mã sua ꝙ etiã sonus hẽbit esse suũ in aere. ¶ Preterea nos videmus reflexionẽ soni ex eo ꝙ aer percussus reflectit̃: sicut pꝫ in sono echo: ⁊ nõ reflectit̃ nisi in eo in quo est. ergo son⁹ hꝫ esse in aere ⁊ nõ tm̃ in auditu. Si hoc ꝯcedat̃ ostenditur in cõtrariũ qꝛ iam ostẽsum est ꝙ sonus nõ durat in esse nisi ꝗ̃diu durat cõmotio fractiua aeris. Cõmotio aũt fractiua aeris nõ est in vno sensibili: qꝛ si esset sentiret̃. ergo videtur ꝙ sonus nõ sit in neruo sensibili si habeat esse in aere. ¶ Solutio. etiam phi reputãt hãc q̃onẽ difficilẽ. s. vtrum neruus mutet̃ ƀm sonum ex aere percutiente tm̃: vel ex aere percutiẽte ⁊ sonante: nos tñ ꝓpter rõnes supradictas sequentes

dicta nãlis dicim⁹ ꝙ imutaẽ ex aere percutiẽte ⁊ sonãte per
hũc modũ: q̄ꝛ aer extrinsecus fractiuo motu sonãs percutit
aerẽ cõnãlẽ in aure: ⁊ ille etiã efficiẽ percussus ⁊ sonãs ad si-
militudinẽ exterioris. Neru⁹ aũt audibilis expãsus in tym
pano auris tãgiẽ ab aere percusso: ſ₃ nõ de necessitate imu-
taẽ nisi ſm sonũ. ⁊ hoc est iõ q̄ꝛ sensus recipit sensibiles spẽs
sine mã. vnde cũ mã soni sit aer percussus sensus audit⁹ pci
pit sonũ sine aere percusso: ⁊ tñ nõ alterat aer percussus nisi
agat. ⁊ cũ nõ agat nisi tãgat: necesse est ꝙ tãgat neruũ. Ideo
dõm ꝙ sonus ſm eẽ suũ qõ h₃ in mã est in aere ⁊ alterat ae-
rẽ. sed ſm ꝙ ꝯsideraẽ vt species sensibilis est in sensu. ¶ Ad
hoc aũt qõ obijciẽ ꝙ esse soni nõ est nisi cũ motu fractiuo ae
ris. dõm ꝙ hoc intelligiẽ de eẽ soni qõ h₃ eẽ vt spẽs in mã ⁊
Soni esse du-plex. nõ de eẽ soni qõ h₃ vt spẽs sensibilis in sensu. Ex dictis g̃ p₃
vnde ꝯtingit ꝙ nõ percipimus sonũ ⁊ nõ percipimus aeris
motũ: q̄ꝛ l₃ in aere duo sint. s. sonus ⁊ mot⁹: nõ tñ de necessi-
tate alterat neruũ sensibilẽ nisi ſm alterũ tm̃. s. ſm sonum.

¶ Utrum generatio soni sit nãlis vel violenta.

Quarto queriẽ vtrũ gñatio soni sit nãlis vel vio
lenta. Et videẽ ꝙ violẽta. Cuiuscũq₃ gnõnis
oẽs ꝯditiones circũstãtes sunt violẽte: ei⁹ ge-
neratio est violẽta. oẽs ꝯditiones gñõnis soni
sunt violẽte. g̃ gñatio soni est violẽta. maior ꝓ-
baẽ q̄ꝛ tale est vnũqõq₃ q̃les sunt ꝯditiones cir
cunstãtes ipm. sicut eni est in actu morali ꝙ ex circunstãtijs
ꝯsideraẽ nã ei⁹: ita est ẽt in actu nãli. minor ꝓbaẽ per hoc ꝙ
circũstãtie soni sunt pcutiens ⁊ percussum ⁊ aer fractus que
oia sonãt violẽtiã. ¶ Itẽ oẽ qõ a differẽtijs specificis alicui⁹
trahiẽ in spẽm est in gñe illi⁹ vel ꝯueniẽs cũ nã gñis. sonus
a differentijs specificis mot⁹ violẽti trahiẽ in spẽm. g̃ est de
gñe mot⁹ violẽti vel ꝯueniẽs cu₃ nã eius. Prima ꝓbaẽ per
hoc ꝙ dĩe specifice nõ ꝯtrahũt in spẽm nisi genus qõ diui-
dunt. 2ᵒ ꝓbaẽ per inductionẽ. q̃tuor eni sunt spẽs mot⁹ vio
Tex. cõ. 10. lẽti vt diciẽ in 7ᵒ physicoꝝ. s. pulsus tract⁹ vectio ⁊ vertigo.
Sonus eni qui est a pcutiẽte ad solidũ planũ est per motu₃
expulsiuũ. Sonus v̾o qui est aliqd minus: minus trahens
aerẽ sicut sit in fortib⁹ suspirijs est sicut tractus. sonus aũt q
sit in ꝯcauo vt in tympano vel fistula sit sicut vectio. echo ãt
Tex. cõ. 80. sit sicut vertigo: q̄ꝛ sicut dicit phs in 2ᵒ de aia ꝙ circũuoluiẽ
sicut sphera. ¶ Itẽ hec est dĩa iter loci mutationẽ nãle₃ re-
ctã ⁊ violẽtã. q̄ꝛ nãlis violẽtior est in fine q̃₃ in pñᵒ: ⁊ violẽta
Tex. cõ. 88. ecõtra vt habeẽ in pᵒ de celo ⁊ mũdo. sed sonus est fortior in
pñᵒ ⁊ debilior in fine. g̃ videẽ esse a motu violẽta ⁊ ita gene-
ratio eius erit violẽta. ¶ Itẽ oẽ qõ generaẽ ab exteriori im
mediate nihil influẽte sibi ſm nãm illud gñaẽ violẽter. son⁹
sic gñaẽ g̃ violẽter. Prima ꝓbaẽ ex hoc ꝙ gñatio nãlis pro
tãto diciẽ nãlis ꝙ aliqd influit gñato ſm nãm. 2ᵒ ꝓbaẽ per
hoc ꝙ pᵐ gñans pᵐ sonũ est frãgẽs aerẽ: ⁊ ponamus ꝙ illõ
sit verberãs solidũ planũ. hoc aũt est duru₃: q̄ꝛ nec formam
substantialẽ influit aeri nec accidẽtalẽ: q̄ꝛ si subalẽ influeret
tũc influeret formã ligni vel lapidis vel ferri. qõ p₃ esse fal-
sum. Si aũt accidẽtalẽ influeret tũc planitiẽ vel duritiẽ vel
aliqd hmõi qõ p₃ esse falsum. ¶ Sed ꝯtra. oẽ qõ nãliter pa
tiẽ ab aliquo ⁊ nõ nisi ab illo illud est pñᵐ nãle actiuũ ⁊ mo-
tiuum ipsius. Auditus nãliter patiẽ a sono. g̃ sonus est nãle
pñᵐ actiuũ ⁊ motiuũ ipsius. pma ꝓbaẽ ex hoc ꝙ si esset ali-
qõ passiuũ in nã qõ nõ hẽret suũ actiuu₃ in nã: tũc eẽt aliqd
ordinatũ ad pfectionẽ aliq̃₃ in nã quã nõ posset hẽre per na-
turã: ⁊ sic eẽt frustra ⁊ vanũ. frustra aũt ⁊ vanũ nõ sunt in nã.
2ᵒ p₃ per se ⁊ ꝓcedaẽ vlterius sic. qcqd cõplet potẽtiã passi-
uã ſm nãm ipm est res nãlis. sonus cõplet auditũ qui est po
tẽtia passiua ſm nãm. g̃ sonus est res nãlis. ¶ Ite₃ sicut alij
sensus patiunẽ a suis sensibilib⁹ nãliter ⁊ corrũpunẽ ab ex-
cellentijs ⁊ delectanẽ in ꝓportione cõmẽsurata: similiter au
ditus: g̃ sicut alij sensus nãliter imutanẽ a suis sensibilibus
sic etiã auditus: ⁊ sic redit ide₃ qõ prius. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ
sonus quidẽ est spẽs nãlis. spẽs aũt nãlis ois que per motũ
accipit eẽ: educiẽ de mã: ⁊ iõ ab efficiente nõ h₃ ꝙ sit nãlis:
Nõ quaẽr̃ for-ma ab efficiẽ-te nõ h₃ ꝙ sit nãlis neq₃ nõ nãlis ſ₃ a pro-portiõe quam h₃ in mã, vide neq₃ ꝙ nõ sit nãlis. Ab efficiẽte eni non est forma: ita ꝙ effi-
ciens dat eã: sed potius efficiẽs operaẽ trãsmutando mãm
vt educaẽ forma ad actũ: que potẽtia fuit in mã. sed illa so-
la est forma violẽta: que nõ educiẽ de mã sicut est forma ar-
tis in arca vel in aliquo artificio. Cũ g̃ ab efficiente forma
nõ hẽat ꝙ sit nãlis neq₃ nõ nãlis: sed poti⁹ ex ꝓportione quã

h₃ ad potẽtiam mãe põt ipsa q̃nq₃ educi ab agẽte violẽter. Pro hoc Auer-roẽ 7ᵒ meta. cõ. 29.
q̃nq₃ ab agẽte ſm nãm: sicut est videre in igne qui educiẽ ex
collisione ferri ad lapide₃: qui ignis est res nãlis l₃ generẽ
ex mouẽte violẽter. ¶ Ad pᵐ g̃ dicim⁹ ꝙ illa est falsa ꝙ oẽs
ꝯditiones circũstãtes gnõnẽ soni sunt violẽte. Sunt eni cõ-
ditiones soni ex parte mãe actus enim sonatiuus educitur
de potẽtia mãli ad ipsam: ⁊ ꝓportio illius ad ipsam non est
violẽta sed nãlis. Sed verũ est ꝙ ꝯditiones agẽtis violẽte
sunt: sed ab illis nõ h₃ sonus ꝙ sit nãlis: vel etiã nõ nãlis vt
dictũ est. ¶ Ad aliud dõm ꝙ spẽs sonoꝝ distinguunẽ iuxta
spẽs mot⁹ violẽti: sed tñ nõ sunt spẽs motus violenti. ⁊ hoc
ꝯtingit q̄ꝛ sunt ab illis ⁊ cũ illis vt dictũ est. ¶ Ad aliud dõ₃
ꝙ sonus remittiẽ in fine: nõ ideo ꝙ sit res violẽta: sed poti⁹
iõ q̄ꝛ nõ h₃ esse nisi a motu violẽto cũ illo. ¶ Ad vltimũ dõ₃
ꝙ hec est falsa ꝙ gñatio illius sit violẽta cuius gñans nihil
influit de nã sua. Jam eni habitum est ꝙ est ab agẽte qõ est
extra. gñatio neq₃ nãlis neq₃ nõ nãlis est. p₃ enim ꝙ primus
motor influit primo mobili motu₃: qui mot⁹ nihil est de nã
mouẽtis ⁊ tñ primũ mobile moueẽ nãliter. ⁊ simiẽr possum⁹
hic dicere ꝙ percutiens influit aeri trãsmutationẽ in actu₃
sonatiuũ: que trãsmutatio nihil est de nã percutientis.

¶ Queritur quid per se sonat.

Quinto queriẽ quid per se sonat. Utrũ percu-
tiens vel percussu₃ vel vtrũq₃. Et videẽ ꝙ ꝑ-
cutiẽs. Cũ eni duo sunt agẽtia ordinata: ita ꝙ
vnũ est agẽs pᵒ ⁊ alterũ 2ᵒter. 2ᵐ agẽs h₃ hoc
ꝙ agat a pᵒ agẽte. sonus aũt ⁊ percutiens sunt
duo agẽtia ordinata. Sonus eni nõ agit in au
ditũ nisi pcutiens agat pus. g̃ sonus id qõ agit in auditũ h₃ 7ᵒ phy. t. c. 4.
a percutiẽte. g̃ percutiẽs pncipaẽr sonat. pma ꝓbaẽ in 7ᵒ ⁊ 8ᵒ 8ᵒ phy. t. c. 37
physicoꝝ in multis locis vbi diciẽ ꝙ 2ᵐ mouens nõ mouet ⁊ 38.
nisi pᵐ mouens moueat. 2ᵒ scribiẽ in 2ᵒ de aia. ¶ Itẽ supra Tex. cõ. 82. et
habitũ est ꝙ sonus est ꝯñs esse a motu ⁊ cu₃ motu fractiuo inde.
aeris. motus aũt fractiuus pncipaẽr est a verberãte. g̃ son⁹
principaẽr egrediẽ ab actu percutiẽtis. pma harũ probaẽ ex
supra habitis. 2ᵒ v̾o ꝓbaẽ ex hoc ꝙ mot⁹ percutiẽtis nõ est
cũ patiẽte: sed ab agẽte. si enim esset a patiẽte tũc superfluu₃
esset agẽs. ¶ Si hoc ꝯcedaẽ. Cõtra. q̃ñcũq₃ 2ᵐ agens agit
ſm id qõ recipit a pᵒ agẽte op₃ ꝙ primum agens influat ei
spẽm ſm quã agit. g̃ si sonus agit ſm id qõ recipit a percu-
tiente: necesse est ꝙ percutiẽs influat ei spẽm ſm qua₃ agit.
sed spẽs ſm quã agit est actus sonatiuus. g̃ influit ei actum
sonatiuũ. sed hoc videẽ falsum. nullum enim agens influit
nisi ſm spẽm que est in ipso. actus aũt sonatiuus nõ est spẽs
primi percutiẽtis sed spẽs eius potius est qõ est ferrũ vel li-
gnũ vel solidũ vel planũ. ¶ Itẽ nos videmus sonũ generari
vbi nõ est percutiẽs: cũ generans ⁊ generatũ tangãt se sicut
agens ⁊ patiens. g̃ videẽ nõ nãliter sonus generari a primo
percutiẽte. pma ꝓbaẽ ad sensum: q̄ꝛ in loco remoto ab actu
percutiẽtis audiẽ sonus: ⁊ nõ audiẽ nisi vbi gñaẽ. g̃ gñaẽ in
loco remoto ab actu percutiẽtis. Si forte dicaẽ ꝙ vis par-
ticularis relinquiẽ in aere distãte ab ipso in illa gñat sonũ:
sicut est in loci mutatione que est expulsio. hoc simile nõ vi-
deẽ: q̄ꝛ in loci mutatione non est nisi loci mutatio. hec aute₃
est generatio cuiusdã. ¶ Preterea in loci mutatione nõ est
nisi illud qõ est violẽter: sed supra habitũ est ꝙ sonus h₃ eẽ
ſm nã₃. ¶ Solo. dõm est ꝙ sonus generaẽ multis modis: Nota varios
⁊ ideo percutiens ⁊ percussum cũ gñanẽ dicunẽ multis mo modos gñatio-
dis. Q̃nq₃ enim generaẽ sonus ex percussione duoꝝ plano- nis soni.
rum solidoꝝ adinuicem per hoc ꝙ expelliẽ aer a superficie
vtriusq₃ equaliter. ⁊ sic nõ generareẽ nisi esset aspera: q̄ꝛ tũc
aer ꝯtinereẽ nõ expulsus inter partẽ eminẽtẽ ⁊ partẽ depres
sa₃ similẽr nõ fieret sonus si essent mollia: q̄ꝛ tũc cederẽt aeri
⁊ nõ expellerẽt ipm. Similẽr si eẽnt acuta nõ sic facerẽt sonu₃
sicut acus acui. acutũ eni penetratiuũ ⁊ diuisibile potius est
q̃₃ expulsiuũ ⁊ fractiuũ. sit aũt pcipue sonus magnus si aere
plena sunt illa que percutiunẽ: sicut sunt metalla que aerem
percussum diu retinent: ⁊ per hoc magnum faciunt sonum.
Alio mõ sit sonus nõ ex percussione corporis solidi ad cor-
pus solidũ: sed potius ex scissione vnius partis corporis ad
aliã: sicut corrumpiẽ pãnus vel lignu₃: q̄ꝛ tũc violẽter frãgiẽ
aer: ⁊ fractura aeris causat sonum. 3ᵒ mõ sit sonus ex expul-
sione aeris ad aliud: sicut pulmo pcutit aerẽ ad ptes duras
arterie. 4ᵒ etiã mõ sit ex ꝯstrictione aeris: sicut q̃ñ cõstrin-

gīt aer per solē ꝛ per īflationē īter fistulā ꝛ hoc mō etiā gñat qñ vētus īpellit aerē ad cauernas ꝛ foramina vbi ↄstringit eū. 5° etiā mō gñat ex inundatione aeris sicut dicit Algazel. sicut eni in sono vētoꝝ: qñ sono terrestri īpellēte magna ps aeris ꝓtrahit supra alterā: anteq̃ illa nata sit cedere: tunc eni frāgit ꝛ facit sonū. ¶ Ad p͠m g̃ dōm ꝙ nō opȝ ꝙ agēs illā spēm ſm quā agit hēat a p° agēte nisi vniuoce gñaret ab illo. hoc aūt nō est hic vt pȝ ex dictis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ motus fractiuus aeris ab vtroq̃ est. s. a percutiēte ꝛ percusso: ꝛ iō vtrūq̃ sonat diuersimode tñ. vtrūq̃ eni expellēdo frāgit aerē. vnū sicut percutiēs: ꝛ alterū sicut percussuȝ. ¶ Ad aliō dōm qō obijcit in ↄtrariuȝ ſm supra dicta ꝙ agēs qñq̃ influit in patiēs suū motū: qō nō est nā eius neq̃ spēs ei⁹. non eniȝ opȝ ꝙ oē qō agit vel mouet agat vniuoce: q̄ sic oē mouens moueret: sed qñ patiens recipit aliam virtutē ab ipso agente ſm quā nō disponit agens: sicut pȝ in sole a quo non recipiūt calorem elemēta a quo est gñatio vegetatiuoꝝ ꝛ tñ calore illo sol nō disponit: ꝛ supra hoc est ꝙ aer recipit a pcutiente ꝛ percusso īpulsionē fractiuā gñatiuā soni ſm queȝ pcutiēs ꝛ percussuȝ nō disponunt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sicut dicebat virt⁹ p̄mi pcutiētis relinquit in aere: ita ꝙ vnus aer percutit aliū: ꝛ tādiu durat sonus q̃diu durat pcussio: nec opȝ ꝙ sint in oib⁹ sīc ad motū localē violētū.

SErto querit vtrum sonus generet in vno aere tñ vel successiue in multis partibus aeris. ¶ Circa hoc queritur duo scilicet de sono in se ꝛ de echo in quo illud principaliter videtur habere questionem.

AD primū ꝓcedit sic. Cuicūq̃ sensibili determinant duo media: vnū facile diuisibile alterum difficile. Diuisibile si ipm sine multiplicatione sui in mā diuersa pōt trāsire ad z^m diuidēdo tñ mediū minus diuisibile etiaȝ trāsibit mediū diuidēdo tñ magis diuisibile, tale sensibile est sonus: q̄ hȝ media aerē ꝛ aquā ꝛ trāsit ad audituȝ per aquā diuidēdo aquā tñ. p^a pȝ. z^a probabit infra. sonus igit nō videt generari nisi in p̄ma mā que percutit: ꝛ nō in oī aere per quē trāsit. ¶ Itē alia sensibilia que sunt per mediū extra trāseūt per aerē nō mutādo ea a sua figura. g̃ a simili videt ꝙ etiā sonus aerē a sua figura nō debeat mutare: sed nō gñat se in seipso nisi trāsmutet figurā suā. g̃ videt ꝙ nō generet nisi in primo aere percusso. ¶ Preterea si sic est sicut supra dictū est ꝙ esse soni est cū motu violēto fractiuo aeris: tunc videt si sonus semp generet in alia ꝛ alia mā ꝙ semper debilitat ſm ꝙ magis ꝛ magis remouet a mā in qua primo gñatus est: sicut debilitat motus violentus ſm ꝙ magis ꝛ magis distat a primo faciente violētiā: ꝛ ſm hoc nunq̃ perueniret aliq̃s sonus ad auditū ſm ꝙ p° gñat⁹ est nisi in ipso auditu gñaret: qō falsum est. g̃ videt ꝙ gñat⁹ in vna mā siue gnōne sui in medio trāseat per mediū. ¶ Sed ↄtra. si ponamus multos a seinuicē distare: ad quos nunq̃ possit venire sonus vnius sonātis. Si igit sonus non gñat nisi in vna parte numero: oportebit ꝙ illa eadē pars numero erit in diuersis: qō est īpossibile. ¶ Itē si tñ est i vna mā diuidēte mediū: opȝ ꝙ illa vna in eodē tēpore in diuersis locis diuidat mediū. ꝛ hoc iō q̄ ↄtingit auditū fieri per circūferentiā. ꝛ sic opȝ ꝙ oēs linee que pñt egredi a cētro per circūferētiā simul ꝛ semel diuidāt medium qō est impossibile. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ sonus nō gñat in vna parte aeris tñ: sed in oī pte vsq̃ ad auditū sicut vltimo ꝓbatū est. Unaqueq̃ eniȝ res sensibilis nō hȝ eē nisi in mā sua ꝛ tāta est q̃ta ꝛ mā sua. Unde quātū aerē percutit p̄mū percutiens a quo egredit sonus: tātū aerē percutit aer pcussus ꝛ gñat in eo sonū: ꝛ ille aer aliū aerē ꝛ sic de alijs q̃diu durat violētia pcutiētis: ꝛ ſm debilitatē illi⁹ violētie debilitat etiā sonus. ¶ Ad p͠m g̃ dōm ꝙ sonus hȝ duplex mediū. s. mediū qō est mediū ꝛ mā: ꝛ mediū qō est mediū tñ. Aer aūt est mediū ꝛ mā: aq̃ vō mediū tñ: ꝛ iō cū vnūqōq̃ generet in mā sibi ↄuenienti p̄ter diuisionē eius gñat sonus in oī parte aeris moti: ꝛ nō opȝ ꝙ in vna parte gñatus diuidat ipm. aq̃ vō que non est mā nō suscipit gñationē soni in partibus suis: ꝛ cum sonus nō hēat esse nisi in mā que est corpus: ꝛ corp⁹ nō pōt trāsire per corpus nisi diuidēdo ipm: inde est ꝙ sonus nō venit ad auditū per aquā nisi diuidēdo aquā: ꝛ iō nō ē simile de aere ꝛ aqua. ¶ Ad aliō dōm ꝙ nō est simile de sono ꝛ alijs sensibilibus. Alia eniȝ sensibilia habēt mām in qua sunt preter nām medij. sonus aūt nō hȝ mām in qua hēat esse nāle nisi aereȝ tñ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sic est sicut ꝓbat obiectio: sed tñ in pricipio qñ violētia est in cremēto: tūc nō percipit decrementū soni sicut ꝛ nō percipit decrementū violentie.

Sonus hȝ duplex medium.

¶ Utrū in echo fiat reflexio aeris eiusdē primo percussi.

SE primo querit de echo. Utruȝ in illo fiat reflexio eiusdē aeris p̄mo pcussi. hoc eniȝ videt. Si eni son⁹ figurat ſm figurationē percussionis: mons aūt percussus percussionis nō hȝ figurā: sicut p̄mū percutiēs nō facit redire echo ſm similitudinē ad p͠m sonū nisi rediret in mā p° percussa. Et hoc expresse pȝ qñ aliq̃s clamat distinctas ꝛ articulatas voces ad montē: ille nō reuertunt distincte ꝛ articulate. hoc etiā videt per Auicēnā expsse qui dicit sic in 6° de nālib⁹. Remansit super nos vt ↄsideremus si tinnitus. i. echo est sonus qui accidit ex cōmotione secūdi aeris cōmoti in motu primi. Aut si est cōmotionis aeris primi ꝛ iterum reuertentis. Et post subiūgit solonē dicēs. videt aūt tinnitus. i. echo eē cōmotio p̄mi aeris ad nos iterū reuersi vnde est ꝓprietatis ꝛ affect⁹ ei⁹. Ex hoc relinquit ꝙ echo reuertit in eadē mā in qua gñat⁹ est p̄m⁹ sonus ꝛ ꝓpter hoc imitat p͠m sonū. ¶ Iuxta hoc iterū querit vtrū semper fiat echo. hoc eni videt sicut dicit phs in z° de aīa ꝛ Auicēna in 6° de nālib⁹. ꝙ semp fiat lȝ nō semper audiat. Sed tūc querit qd sit reflectēs sonū. si eni reflexio fit sicut repercussio: repercussio nō fit nisi a solido plano: tūc etiā reflexio nō fiet nisi a solido plano. hoc aūt nō semp videt fieri in sono: q̄ qñq̃ son⁹ est in aere libero vbi nō ē solidū planū. ¶ Preterea querit q̄re nō audit semp echo si semp fit. Et q̄re frequēter audit echo ad mōtes ꝛ syluas altas. ¶ Solo. dōm ꝙ reflexio soni nō fit in aere p̄mo percusso: sed in forma ꝛ figura prime percussionis. ¶ Ad illud aūt qō obijcit in cōtrariū dōm ꝙ illa obō ꝓcederet si mons percuteret: sed mons nō percutit sed tñ reflectit. aer aūt pcussus percutit gñando sonū in posteriori aere prius in se gñato. Cōcedo tñ ꝙ aliquātulū obtundat figura soni ꝓpter resistētiā ad aerē īpulsum. ꝛ hec est cā quare voces nō ita sunt distincte in echo sicut in voce principali. ¶ Ad aliō dōm ꝙ Auicēna attingit soni originē in forma ꝛ nō in mā reuertit eni sonus in echo ſm formā p̄mi sonātis. ¶ Ad id qō vlterius querit dōm ꝙ semp fit reflexio soni in echo nō tñ semper perceptibilis: ꝛ hoc ↄtingit ꝓpter duas causas. Quarum vna est debilitas reflectētis: altera aūt ꝓpinq̃tas eiusdē ad aures audiētis. ¶ Ad aliō dōm ꝙ reflectēs ꝛ resistēs percutiēti: ꝛ hec est quelibet pars percussa violēter: q̄ quelibet aliquātulū resistit lȝ vincat a violentia. ¶ Ad id qō querit de montib⁹ ꝛ syluis: ꝙ in his frequēter auditur echo: dicendū ꝙ in montibus superius prominentibus ꝛ cauernosis fit echo: q̄ in illis est depressio aeris percussi sicut in sphera. Similiter in syluis altis sunt multa percutientia ad ramos superius ꝛ stipites inferius. ꝛ ꝓpter hoc etiā ibi fit depulsio specialis. In cauerna aūt ꝛ precipue si stricta est prohibet defusio impulsionis per circūferentiā: ꝛ ideo necesse est ꝙ aer impulsus impellat ab ante ꝛ fortificat eius impulsio in natura ꝛ ideo in cauernis longe etiam audit paruus sonus. ꝛ hec etiā est cā q̄re in syluis bene audit q̄ arbores īpediūt defusionē aeris percussi: ꝛ ꝓpter hoc fortificat violentia eius ita ꝙ longe facit sonum ꝛc̃. Tex. cō. 80

¶ Utrū soni obuiātes sibi in aere corrumpūt seinuicem.

COnsequenter q̄rit Utrū soni obuiātes sibi in aere corrūpāt seiuīcē vl̄ nō. Ponam⁹ eni vn̄ ↄstare ↄtra alterū in ↄtrarijs locis: ꝛ vnū ꝓferre acutū sonū: alterū aūt grauē sonū: etiā in diuersis figurationib⁹ sonoꝝ. Illi eniȝ soni aliq̃n ↄueniūt in medio. aut ergo corrūpēt se in medio ita ꝙ vterq̃ alterū ꝛ sic neuter perueniet ad audituȝ qō falsum est. Aut vnus corrumpit alterū ꝛ tunc ille nō audiet qui corruptus est qō iterū falsum est: q̄ vterq̃ auditur. aut vnus cedit alteri: ꝛ hoc nō videt: q̄ nō eēt cāns illaȝ cessionē qñ vnus esset eq̄liter fortis alteri. ¶ Preterea si cederet alteri tūc auris que eēt post diametrū nō audiret sonū cedētem. qō iterū falsuȝ est. ¶ Si forte dicat ꝙ in veritate nō est incōueniēs in medio esse duos ↄtrarios sonos: q̄ in medio

sunt sensibilia ſm eẽ spũale: ⁊ ſm esse spũale nõ hñt ꝯtrarie‑tatẽ: ⁊ iõ nõ corrumpũt seinuicẽ. ¶ Cõtra. in quocũqȝ aliqđ sensibile hȝ eẽ ſm nãm: in illo nõ est ſm eẽ spũale: ſȝ sonꝰ ſm suã nãm hȝ eẽ in aere vt in mã. ḡ nõ hȝ esse spirituale in eo. ¶ Itẽ oĩa ꝯtraria destruũt se in eodẽ qđ est mã vtriusqȝ: ſȝ aer est mã oium sonoꝝ: ḡ in eadẽ pte aeris destruent se soni ꝯtrarij: ⁊ sic procedet prima obiectio: qꝛ soni obuiantes sibi sunt in eadeȝ parte aeris. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ nã soni ꝯsistit in figura aeris ⁊ figura figure nõ est ꝯtraria sicut dicit Aris. in liᵒ de sensu ⁊ sensato. ⁊ iõ vna nõ corrũpit alterã. ¶ Contra. lȝ figura nõ ꝯtrariet̃ alteri: tñ vna mã numero nõ est susceptibilis duarũ vel triũ figurarũ. cũ igit̃ ꝯueniant isti soni in medio ꝯiungunt̃ in mã vna. ⁊ cũ illa mã nõ sit susceptibilis vtriusqȝ figure: necesse est alterã corrumpi. ¶ Preterea lȝ figura figure nõ sit ꝯtraria: tñ cã figurãs est ꝯtraria alteri cause figurãti. cũ igit̃ cã figurãs sonũ sit motꝰ: sic vel illo mõ scindẽs aerẽ: illa cã semp est ꝯiũcta cũ sono. Cũ igit̃ soni illi ꝯueniãt in eadẽ mã: necesse est ⁊ illas causas contrarias in eadẽ mã ꝯuenire: ⁊ sic vna corrũpet alterã. ⁊ cuȝ cessante cã cesset ⁊ effectꝰ: necesse est etiã sonũ corrũpi. ¶ Iteȝ sonus est sensibile. ḡ est passibilis q̃litas habẽs ꝯtrariũ in suis spẽbꝰ. igit̃ in ꝯiunctione supra mãm vnã spẽs ipse corrũpũt se ſm circulũ maiorẽ vel minorẽ: ita ꝙ minor circulus gñat maiorẽ: ⁊ ille iterũ maiorẽ: sicut est de lapide ꝓiecto in aquã stantem vt lapis cadẽs supra cẽtrũ: etiã est multoꝝ circuloꝝ successiue gñatoꝝ cã: eo ꝙ vna pars aque ĩpulsa inũdat super aliã circũquaqȝ per circũferẽtiã ⁊ sic aer ipulsus per pᵐ sonũ inundat aerẽ vicinũ circũquaqȝ. Cum igit̃ oculus nõ tãgat circulũ nisi in pũcto soni ex opposito veniẽtis nõ tãgit se nisi in pũcto. ⁊ sic nõ corrũpent se adinuicẽ. Si inqȝ sic dicat̃. Cõtra. circulus in aere ⁊ circulus in aq̃ est ſȝ nãȝ aeris ⁊ aque: sed nos videmus in aq̃ ꝙ vnus circulus ĩfringit alterũ vel in toto vel in parte. ḡ similr̃ erit in aere: ⁊ corrupta circũferentia necesse est sonũ corrũpi: ꝑcipue in illa pte vbi obuiat fortior motꝰ. ḡ adhuc redit ꝙ vnus sonꝰ corrũpit alterum. ¶ Preterea nos videmus ꝙ venti adducũt nobis sonos. cãpana eni lõgius audit̃ ad illã partẽ ad quã flat ventus q̃ȝ in parte alia. ḡ pȝ ꝙ corrumpit̃ circũferentia: ⁊ in vnã partẽ plus extẽdit̃ q̃ȝ in alterã. ¶ Preterea nos videmus expsse hoc ꝙ qñ magnus sonus est nõ audit̃ minor: sicut in cãpanilibꝰ qñ pulsant̃ cãpane nõ audit̃ loquẽs etsi clamet. ⁊ silr̃ in molẽdinis nõ bene audit̃ loquẽs. ¶ Solo. dicimꝰ ꝙ soni obuiãtes ꝯtrarij ⁊ excellẽtes ĩfringũt se in loco ꝯtactus: ita ꝙ ex ambobꝰ generat̃ vnus ꝯfusus: ⁊ hoc qñ ambo fuerint excellẽtes: vel alter destruit alterũ: ⁊ hoc qñ vnus fuerit fortis ⁊ alter debilis. Sed tñ notãdũ ꝙ nõ vbiqȝ corrumpũt se nisi alter obtineat alterũ in tota circũferentia sicut qñ vnus est debilis ⁊ alter valde vehemẽs. sed qñ cõparant̃ in fortitudine tũc maxime ꝯfringũt se ad rectũ diametrũ sonãtiũ: sed in illa parte circũferentie nõ ita: ⁊ cũ vbiqȝ fiat reflectio in sono: vt dicit phs tñ ꝯtingit ꝙ vterqȝ illoꝝ sonoꝝ adhuc percipit̃. Quãdoqȝ lȝ in quadã parte sui sit corruptus: tñ in altera parte sue circũferẽtie reflectit̃ ad audituȝ. ⁊ ex hoc pȝ solutio ad totũ. Ex his pȝ quare in ꝯtinue sonãte sonus sequens magis audit̃ q̃ȝ precedens. sequens enim obtinet ꝑcedentem ⁊ corrumpit ipsum ſm aliquid vel in toto.

¶ Utrum vox est semper signum imaginationis.

Deinde querit̃ de voce. Et querunt̃ quatuor. Quoꝝ pᵐ est. Utrũ ipsa sit semper signũ imaginationis. s. affectꝰ nature. 2ᵐ est de voce que signat intellectum ⁊ spẽm intellectus. 3ᵐ est de differentijs vocum. 4ᵐ de necessitate vocum ſm etatem ⁊ sexum ⁊c̃.

Tex.cõ.90. Ad primũ ꝓcedit̃ sic. dicit Aristo. in 2ᵒ de aĩa. ꝙ in voce opȝ esse aĩatũ verberãs ⁊ cũ imaginatiõe aliqua. ḡ videt̃ ꝙ oĩs vox sit signũ imaginationis.

Tex.cõ.90. ¶ Itẽ ibidẽ dicit Aristo. Significatiuus qđẽ sonus est vox ⁊ nõ respirati aeris sicut tussis: nõ aũt in oĩbꝰ aĩalibꝰ vocãtibꝰ põt significari spẽs intelligibilis: qꝛ nõ in oĩbꝰ aĩalibꝰ vocãtibꝰ est intellectꝰ. ḡ videt̃ ꝙ vox sit significatiua imaginationis alicuius. ¶ Preterea dicit Auicenna: ꝙ multitudo desirioꝝ cã est vocãdi. multitudo aũt desiderioꝝ cãtur ab imaginatis: qꝛ imaginatio mouet desiderium: ⁊ sic videt̃ ꝙ vox ſm nãm ꝑncipij sui causet̃ ab imaginatis: ⁊ sic vox aliqđ significabit in imaginatione. ¶ Sed ꝯtra nihil idẽ ⁊ eodem mõ se hñs põt eẽ signũ diuersoꝝ: ſȝ in multis aĩalibꝰ brutis videmꝰ vocẽ nõ diuersificari: sed vno mõ vocãt oĩa que sub eadẽ sunt specie vel vno mõ appetẽtia cibũ vel aliqđ aliud. imago aũt in illis diuersificat̃. ḡ vox nõ põt eẽ signũ significatiuũ. ¶ Itẽ dicit Damaꝰ ꝙ bruta magis agũt in nã q̃ȝ agũt ſm suas imagines. ḡ videt̃ ꝙ vox magis sit signũ instructiuũ nãe q̃ȝ imaginationis. ¶ Itẽ Auicẽna in liᵒ suo de aĩalibus dicit ꝙ apes ꝯstruũt casas ⁊ aues nidos nõ ad imaginationẽ sed ad istinctũ nãe. ⁊ hoc ꝓbat qꝛ faciũt semp ⁊ oẽs eodẽ mõ. ḡ silr̃ qꝛ semp ⁊ eodẽ mõ vocãt: signũ est ꝙ vox nõ sit ad imaginationẽ sed ad istinctũ nãe. Sed si ꝯcedat̃ tunc videt̃ Aristo. falsuȝ dicẽ: ꝙ inter oĩa aĩalia solus hõ vocat. ¶ Solo. dicimus ꝙ multa aĩalia vocãt ⁊ nõ solus hõ. quecũqȝ. n. per pulmonẽ attrahũt aerẽ ⁊ arteriaȝ hñt vocatiuã ⁊ imaginationẽ illa vocãt ⁊ nõ alia. ⁊ dicimꝰ ꝙ vox eoꝝ significat imaginationẽ. Sed signũ est duplex. s. formatũ ⁊ informe siue distinctũ ⁊ ꝯfusum. Distinctũ aũt vocis signum nõ est a nã sed a placito ⁊ istitutione. ⁊ hoc nõ est nisi in illis aĩmalibꝰ in qbus imaginatio dñat̃ super instinctũ nãe: ita ꝙ põt abstinere ab ipso ⁊ imitari euȝ sicut est in hoĩe. In alijs aũt aĩalibꝰ in qbus cãtur ab istinctione nãe ⁊ sequit̃ eã per oĩa: cuius signũ est qa nõ faciũt ꝯsilia neqȝ inq̃sitiones suoꝝ operũ. In illis etiã signũ imaginationis nõ est nisi per nãm ⁊ nõ ab institutione. ⁊ qꝛ natura est eadẽ in oĩbus ꝓpter hoc sue voces ⁊ sua opera sunt similia in oĩbus. Et qꝛ similitudo est causa indistinctionis: ꝓpter hoc sue voces manserũt indistincte. nec vnũ aĩal percipit ex voce alterius nisi desiderũ eius in cõi. s. indigentiã cibi ⁊ desideriuȝ coitus. ⁊ nocumentum lesionis ⁊ vocationẽ societatis. ⁊ in his desiderijs etiã alio modo variant voces suas. ¶ Ad pᵐ ḡ dõm ꝙ vox eodẽ mõ ꝓlata est signũ cõmune diuersoꝝ sed nõ est signuȝ ꝓpriũ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ Damascenus ⁊ Auicẽna nõ intendunt excludere imaginationẽ ab aĩalibꝰ brutis vocãtibus: sed intendũt dicere ꝙ imaginatio eoꝝ nõ dominatur instinctu nature sed potius regitur ab ipsa ⁊c̃. Signum vocis duplex.

¶ Querit̃ de voce que signat intellectũ ⁊ spẽm intellectus.

Secundo querit̃ de voce que significat intellectũ ⁊ spẽm itellectus. Et hoc est querere de dictionibus significantibꝰ. ¶ Qđ eni spẽs intelligibiles sint i illis ꝓbat̃ per rõnẽ ⁊ auctoritatẽ. Per rõneȝ sic. Quicqđ abstrahit̃ ab aliq̃ opȝ ꝙ per aliquẽ modũ sit in eo. sed spẽs itelligibiles abstrahunt̃ a dictionibus. ḡ opȝ ꝙ sint in illis. ¶ Itẽ dicit Augustinus ꝙ in verbo duo sunt. vox que transit: ⁊ significatum qđ manet: ḡ est ibi signatũ. ¶ Itẽ Aristo. in pᵒ perihermeniarũ dicit. voces sunt note earũ que sunt in aĩa passionũ. ¶ Itẽ dicit Priscianus ꝙ dictiones quibus vtimur sunt lr̃ate articulate. litterate aũt sunt qꝛ scribi pñt: articulate qꝛ significãt. ¶ Sed ꝯtra in partibus aĩalis que nõ cõtingunt aerem nõ est materia vocis neqȝ vox. imaginatio autẽ ⁊ intellectus nõ attingũt aerẽ. ḡ nõ est in eis mã vocis neqȝ vox. ¶ Itẽ quecũqȝ ꝯueniũt in vnũ necesse est ꝙ aliquo mõ se ꝯtingãt. sed ipossibile est vocẽ ⁊ spẽm intelligibilẽ se ꝯtingere: eo ꝙ mã vocis nõ extẽdit̃ ad imaginationem ⁊ intellectum. ergo ĩpossibile est vocem ꝯiungi cũ significato siue cũ specie intelligibili: ⁊ ideo voces nihil significabunt. ¶ Iteȝ 3ᵒ de aĩa.t.c.6. phs dicit ꝙ aĩa ſm quẽdam modũ est locus specierũ. Inde ꝓcedit̃ sic. Quicquid mouet̃ ad locũ vt in eo maneat ⁊ cõseruet̃ nõ mouet̃ ab illo nisi violẽter. species imaginabiles ⁊ intelligibiles mouent̃ ad imaginationem ⁊ intellectuȝ vt maneant ⁊ cõseruent̃ in illis. ergo ab illis nõ mouentur ad vocem ꝓlatã nisi violenter. Et si tunc querat̃ qđ sit faciens violentiã ⁊ erit impossibile fingere. ⁊ sic iterum redit ꝙ voces nihil significãt. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ nõ est necesse ꝙ significatũ ꝯiunctũ sit in signo sicut videmus in circulo qui significat vinum ⁊ tamẽ nõ est ei ꝯiunctũ in signo. ¶ Sed cõtra ſm hoc ergo vox siue significatio transit ad audientẽ discẽtem aliquid a docente ⁊ disciplina quã accipit. cõstat ex his que trãseũt ad ipm per audituȝ. ergo disciplina sua constat ꝑncipaliter ex vocibus que sunt sine signatis cõiunctis sibi. qđ falsuȝ est: qꝛ disciplina ꝯstat ꝑncipalr̃ ex similibꝰ signatis per noĩa ⁊ nõ ex noĩbus nisi per accidens. Unñ phus in pmo

de sensu ⁊ sensato ꝟm accidẽs ad sapientiã auditus multuʒ ꝯfert. sermo enim audibilis existẽs causa est disciplinę: non ꝟm se sed ꝟm accidẽs. ex noibus eni ꝯstat. nominũ aũt vnũ/ qđꝙ symbolũ est. Si forte dicaꝛ ꝙ voces habẽt similitudi/ nẽ illã nãliter ꝯiunctã sibi. Cõtra ꝟm hoc eni oĩs vox in ꝓ/ fẽte signat nãliter qđ est ꝯtra Aristo. in pº perihermeniarũ. Si forte dicaꝛ ꝙ voces sunt signa icõsficta sigñatis: ſʒ signi ficata sunt in aĩa audiẽtis: ⁊ excitaꝛ aĩa per vocẽ exteriorem ad similitudinẽ quã hʒ in aĩa. ꝟm hoc eni incidimꝰ in errorẽ Platonis. s. ꝙ nihil addidicerimus sed tñ per remiscẽtiaʒ accipimꝰ ea que priꝰ erãt. ⁊ hũc errorẽ destruemꝰ ifra cũ de aĩa disputabimus. ¶ Iuxta hoc ẽt queriꝛ si quocũꝙ mõ spe cies imaginatiua siue spẽs intelligibilis descendat in aiam vtrũ remaneat ibi vel nõ. videꝛ ꝙ nõ: qꝛ qđ recedit ab aliq̃ nõ simul recedit ⁊ remanet cuʒ illo. Si ĝ spẽs imaginatiua ⁊ intelligibilis recedat ab imaginatione ⁊ intellectu nõ põt simul manere in imaginatione ⁊ intellectu. ex hoc sequitur ꝙ qñ vnã sigñatiuã vocẽ ꝓfert aliqs ꝙ sigñatuʒ illiꝰ dictio/ nis amplius nõ est in ea: ⁊ sic si vellet iterũ loqȝ nõ posset nisi prius acciperet similitudinẽ rei de qua vellet loqȝ per sensuʒ imaginationẽ ⁊ intellectũ qđ absurdũ est. Si forte dicaꝛ ꝙ multe sint ibi similitudines vnius rei. Cõtra hoc est qꝛ simi litudines sũt in aĩa ad cognoscẽdũ res. cũ ĝ similitudo vna sufficiat ad oẽs res cognoscẽdas que sunt vnius rõnis su/ perfluũ erit hẽre plures similitudines vnius rei. ¶ Prete/ rea aut ille similitudines erũt finite numero aut ifinite. Si infinite: tũc aliqđ est in nã actu infinitũ. qđ falsuʒ est. Si fi/ nite ponamꝰ ꝙ ꝓfert tot voces quot hʒ similitudines. ergo post hoc nõ poterit loqui de eadẽ re nisi prius accipiat disci plinã eius per sensum qđ falsum est. ¶ Si forte dicaꝛ ꝙ ma net ibi ⁊ ꝙ est vna similitudo sigñans sibi similitudines fixes in voce ꝓlata. Tunc queriꝛ qđ sufficiat ad illã gnõnem. Si dicaꝛ ꝙ vox est similitudo descendens: tũc videꝛ illa simili/ tudo descendere in quãlibet vocẽ. qđ falsum est: qꝛ sunt vo ces lr̃ate ⁊ articulate sicut sunt buba ⁊ picitrix sicut dicͣ pħus. Et si dicaꝛ ꝙ exigiꝛ etiã voluntas ꝓferentis: tunc videꝛ ꝙ si ꝓferẽs vellet ꝙ hoc nomẽ significaret asinuʒ qđ falsuʒ est. ¶ Si dicaꝛ ꝙ voluntas primi instituentis est cã sicut videꝛ velle Augꝰ dicẽs ꝙ betba in greco est lr̃a: in latino vo ver/ ba. nulla cã est alia nisi qꝛ sic placuit instituenti. ¶ Cõtra pri mi instituẽtis placitũ nõ est cã ꝯiuncta voci ꝓlate a te vel a me. ĝ nõ põt efficere vocẽ meã vel tuã significatiuã. ¶ So/ lutio. dicimꝰ ꝙ sermo significatiuus duplicẽ hʒ cõparatio/ nẽ. vnã ad rẽ que est extra aiam. ⁊ de hac dicit Aristo. in pº elẽchoꝝ. qꝛ nõ est ipsas res disputare volẽtibꝰ referre sed noibꝰ notis vtunꝛ ꝓ rebꝰ qđ accidit in noibꝰ in rebꝰ arbi/ tramur accidere. Alia cõparatio est ad spẽm que est in intel/ lectu vel imaginatione. ⁊ de hac dicit Aristo. in iiº periher/ menias sunt: ĝ ea que sunt in voce earũ que sunt in aĩa pas/ sionũ note. Et Basilius in qđã Homelia ꝟmonis di. No/ bis visuʒ deus q nos creauit indulsit ꝓ eo vt corda occulta inicẽ nobis ṽbi ministerio pãderemꝰ. Et ꝓ cõi in alterutrũ affectu nãe vnusqsꝙ nostrum ꝓximo suo velut ex archanis qbusdã domicilijs ꝯsilij secreta depromeret. Dicimꝰ ĝ ꝟm primã cõparationẽ significatiui sermonis cã significationis eius: volũtas est istituẽtis sicut dicit Augꝰ. qñ eni nõ ꝓferꝛ significatiuus sermo tũc est in potẽtia ⁊ statim cũ ꝓferꝛ tunc actu significat rẽ sicut est in multis videre in qbus ad mul/ tiplicationẽ mãe seqꝛ multitudo forme sicut in oĩbus gñā/ bilibus. ¶ Si ĝ queraꝛ ꝟm quẽ modũ significatuʒ rei venit in sermone qñ pmo fuit institutus. Dicendũ ꝙ per nutum instituentis dirigentẽ talẽ sermonẽ ad talem reʒ in rõne si/ gnificandi intentionẽ ꝓferentis. ꝟm aliã aũt cõparationeʒ sermonis accipit rõnẽ significandi ab intentione ꝓferẽtis. ¶ Ad hoc aũt qđ queriꝛ qualiter ꝯiungaꝛ significatiua cuʒ voce dicimus: ꝙ rõnis due sunt partes vt dicit Damasce/ nus. sed hec que disponit ꝟmonẽ interius. ⁊ hec pars rõnis est ꝓpria quã nõ amittit in aliquo. ⁊ hec est que interpretaꝛ eã per vocẽ. ⁊ hec qñꝙ amittit rõ in his. s. que nõ pñt loqui: q̃re prima rõnis pars est ẽt per cõparationẽ ad corpus ⁊ ad organa locutionis. ⁊ diciꝛ a qbusdã potẽtia interp̃tatiua cu ius est mouere organa in loquẽdo: ⁊ in illius etiam virtute sigñaꝛ significatũ in voce: ⁊ illius etiaʒ ṽtute ab imaginatio/ ne ⁊ itellectu spẽs in ꝟmone sunt ꝓlate: nec opʒ ꝯtinuationẽ

vel ꝯtactũ corporalẽ esse inter vocẽ imaginẽ ⁊ intellectuʒ: qꝛ sigñatio sigñationis in sermone sigñatiuo non est mãliter sed potiꝰ virtualiter ⁊ p̃tatiua: sicut oĩa spũalia que ordinẽ hñt ad corpꝰ ipressionẽ faciũt virtualiter ⁊ p̃tatiue in corporibꝰ: ⁊ illa corpora que sunt ꝓpria mã illarũ ipressionũ statim re/ cipiũt eas. similr̃ potẽtia rõnis que diciꝛ iterp̃tatiua percu/ tiẽdo aerẽ per organa vocalia imprimit in vocibꝰ formatis spẽm ⁊ similitudinẽ imaginãtis ⁊ intelligẽtis: ⁊ tãgit aerem suscipientẽ illas spẽs per instr̃a vocalia: ⁊ ꝟm ꝙ tãgit agit in ipm: ⁊ ꝟm ꝙ agit trãsmutat eũ ad actũ significãdi. nec est ve rũ qđ quidã dicũt ꝙ spẽs imaginatiue ⁊ intellectiue deferũ/ tur ab anteriori parte capitis ad linguã ⁊ ad instr̃a vocalia per neruũ ab anteriori cella descendentẽ. neruus eni descen dens ab anteriori parte capitis: nõ est principalr̃ motiuus nec actiuus sed sensitiuus ⁊ passiuus: ⁊ ille nõ facit ad iterp̃ tationẽ sed potius ad gustũ: ⁊ est natus recipere spẽm ⁊ nõ dare eã. sed neruus descẽdens a posteriori parte capitis est ille qui est pricipalr̃ actiuus ⁊ motiuus: ⁊ duo ex illis pertin gunt ad linguã ⁊ faciũt eã moueri: ⁊ qdã alij ad pulmoneʒ: ⁊ qdã alij ad mãdibulã inferiorẽ ⁊ ad labia. Unde qdã sũt tardi ⁊ male ꝓferũt lr̃am. r. ex eo ꝙ nerui illi nõ sufficienter pertingũt ad ꝓncipiũ lingue in quo formaꝛ. r. lr̃a: qꝛ pñm lin gue eoꝝ nõ est sufficiẽter mobile ⁊ isti sunt nerui qui deser/ uiũt potẽtie iterp̃tatiue. ¶ Silr̃ ponamus ꝙ sit via per quã sit descẽsus ab imaginatione: que erit vna per quã erit de/ scensus a spẽbus intelligibilibꝰ: cũ spẽs itelligibiles nõ sunt apte nate iprimi in spiritu corporeo. ⁊ hoc absurdũ est dice/ re ⁊ ꝯtra nãʒ: ⁊ per hoc pʒ solutio ad totũ qđ queriꝛ per quẽ modũ veniat species significatiua in sermone significatiuo. ¶ Ad id qđ queriꝛ vtrũ maneat in aĩa post ꝓlationeʒ. dõm ꝙ sic: qꝛ iã diximus ꝙ nõ descẽdit ab ea in sermone eodẽ nu mero: sed potius per intẽtionẽ ꝓferẽtis ⁊ potẽtiã iterp̃tati/ uam in sermone significatiuo sigñatiuo silis spẽi ei que est in aĩa. ¶ Ad aliud dõm ꝙ sigñans est potẽtia interpretatiua cũ actu ⁊ intentione interp̃tãdi: ⁊ iõ voces quedã sunt nõ signi ficatiue: qꝛ ibi nõ est actus ⁊ potẽtia interp̃tãdi. Exigiꝛ etiã vt supra habitũ est cõparatio ꝟmonis ad rẽ quã cõparatio/ nẽ hʒ a pº instituẽte ⁊ illa etiã deficit in dictionibꝰ nõ signifi catiuis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ institutio primi instituentis cõ sideratur duobus modis. s. in cõparatione ad instituentem primũ ⁊ sic nõ est institutio causa cõiuncta sermoni ꝓlato a me vel a te vel in cõparatione ad effectũ quem relinquit in sermone. ⁊ iste effectus est a duobus ꝟm ꝙ sermo est duobꝰ modis. s. in potẽtia ⁊ in actu. sermo eni in potẽtia est cõpara bilis ad rem ⁊ sermo in actu comparatur ꝟm actum.

¶ Utrum acutum ⁊ graue sint differentie vocis.

Ertio queriꝛ de differẽtijs vocũ que sunt acu tũ ⁊ graue vt dicit pħs in zº de aĩa. ¶ Cũ autẽ iste diẽe sint per metaphorã ab his que sunt in actu videꝛ ꝙ nõ sunt ꝓprie diẽe vocũ. ¶ Pre/ terea in topicis dicit ꝙ est vox alba ⁊ ita vide/ tur ꝙ diẽa vocis sumiꝛ a sensu visus. ¶ Pre/ terea dicit pħs in zº de aĩa ⁊ in iiº de sensu ⁊ sensato ꝙ hoc ꝙ nõ habemus ꝓprias diẽas odoꝝ sed sumimꝰ eas a sapo/ ribꝰ signũ est ꝙ praue odoramꝰ. odoratũ nõ habemꝰ certũ. ĝ silr̃ qꝛ diẽas sonoꝝ accipimꝰ a differẽtijs tãgibilibꝰ signũ est ꝙ nõ bñ audimꝰ ⁊ auditũ nõ habemus certũ. ¶ Preterea queriꝛ de numero diẽaꝝ soni ⁊ de extremis sonis qui debẽt eẽ simplices. extremi sunt acutus ⁊ grauis. cum aũt acutũ ⁊ graue nõ sunt ꝯtraria qꝛ graue ꝯtrariaꝛ leui: ⁊ acutũ nõ hẽt ꝯtrariũ. hebes eni nõ est ꝯtrariũ acuto: qꝛ acutum est pars hebetis in angulis videꝛ ꝙ illa que per metaphorã sumun/ tur ab illis nõ sũt miscibilia neꝙ ꝯtraria. ¶ Preterea Aui cẽna mouet vnã qõnẽ. Utrũ auditꝰ sit sensus vnus vel plu/ res. cũ eni sensus vnus sit vnius ꝯtrarietatis nõ videꝛ audi tus esse sensus vnus: qꝛ videꝛ esse multarũ ꝯtrarietatũ ꝟm diẽas soni. est. n. acuti grauis ⁊ debilis ⁊ fortis ⁊ lenis ⁊ aspe ri ⁊ pluriũ alioꝝ. ¶ Solo. dicimꝰ ꝟm Aristotelẽ in zº de aĩa ꝙ diẽe sonãtiũ in sono ꝟm actũ ostẽdunꝛ. sicut eni nõ videnꝛ colores sine lumine sic nec sine sono ꝟm actũ discerniꝛ acutũ ⁊ graue. ⁊ hec dicunꝛ ꝟm metaphorã ab illis que tangũt per similitudinẽ ad velox ⁊ tardũ. acutũ eniʒ mouet sensum in pauco tempore in multũ. graue aũt mouet sensum in multo tẽpore in paucũ. neꝙ tñ velox est acutum ⁊ graue ⁊ tardum.

Capło pº.

Tex. cõ. 86.

Tex. cõ. 92.

Tex. cõ. 86.

sed acutū similitudinē hȝ ad velox in mutādo sensuȝ q: cito imutat sensum: ⁊ tardū similitudinē hȝ ad graue q: nō cito imutat. hȝ etiā similitudinē ad acutū ⁊ ad hebes in angulis ⁊ in tactu. hebes eni est qd ipellit ⁊ nō penetrat cito. acutuȝ eni qd penetrādo pūgit statim. Et silr est in auditu. Audit⁹ sonus est q penetrat fortiter: ⁊ ꝓpter hoc ēt ledit ille: ⁊ qn̄q3 facit obstupescere dētes: ⁊ p̄cipue qn̄ acut⁹ sonus fit ex ꝯfricatione aliquoꝝ duoꝝ adinniceȝ q: tūc vt ens subtile penetrat neruū audibilē. ⁊ q: prim⁹ ramus qui diuidit a neruo audibili venit ad mādibulā ⁊ ꝯiungit cuidā neruo tāgibili qui vadit ad partes manifestas maxille vt dicit Auicenna ⁊ iō ipulsus soni acuti tangūt partes illius nerui. ⁊ q: nulluȝ os recipit sensum a neruo sensibili nisi dētes tm̄ iō in dentibus tm̄ sentit. lesio aūt ab alio sono non ita sentit q: non ita subtiliter penetrat neruos capillares tangētes neruū audibilē. ¶ Ad p̄m dōm q in veritate nō sunt ꝓprie denoiationes ille vt iam dictū est. ⁊ hoc ꝯtingit q: sonus hȝ debilissimū esse vt supra dictū est. ⁊ iō per esse ꝓpriū nō pōt distingui per dr̄ias ꝓprias: sed opȝ q per metaphorā accipiant: ⁊ p̄cipue a differētijs tāgibilib⁹: q: sicut sensibile tactus nō separatū a mā sua venit ad sensum tactus: ita sonus nō sine mā sua que est aer percussus fractiuo motu venit ad audituȝ. ⁊ per hoc habemus gn̄alē aerē in aurib⁹ qui percutit ab aere percusso extrinsecus. Alia etiā rō huius est ⁊ melior. q: spēs soni cāntur a modo scindendi aerē in qua scissione figurat aer qui est mā soni in acutum ⁊ hebes: ⁊ sic de alijs. ¶ Ad aliud dōm q alba vox nō dicit nisi per similitudinē. q: sicut albus color penetrat visum per actuȝ lucis: sic clara vox per actū fractiui mot⁹ bene pertingit ad auditū. ¶ Ad aliud dicendū q nō habemus ꝓprias dr̄ias soni: nec est signū mali auditus: sed debilis esse illius soni vt dictū est. ¶ Ad aliud dōm q numerus differentiarū soni distinguendus est sicut numerus coloꝝ. ſm ꝓportionē eni arithmeticā derelictam erunt septē differētie soni. ſm aūt q sine ꝓportione accipiūtur multe erūt. Silr sicut est superenatatio coloꝝ: ita est ꝯiunctio duoꝝ sonoꝝ: quoꝝ vterq3 alterū in parte remittit ⁊ sequit sicut pȝ in duab⁹ chordis ⁊ fistulis simul sonātibus vel duob⁹ hoib⁹ simul cantātib⁹. ¶ Ad aliud dōm q in magnitudine acutū ⁊ graue nō sunt ꝯtraria: sed in sonis habēt cōtrarietatē: ⁊ miscent ſm mixtionē cāusarum sonoꝝ que sunt motus fractiui aeris vt dictū est. ¶ Ad vltimū soluit sufficienter Auicēna dicēs q auditus est vnius sensibilis qd est sonus. cōtrarietates aūt supra enumerate sunt specierū soni ⁊ accidentiū eius: ⁊ iō nulla earū est obiectū auditus nisi per hoc q est quidā sonus: sed in tactu nō est sic. humidum eni ⁊ siccū que sentit tactus nō sunt spēs vel accidētia calidi ⁊ frigidi que etiā sentit. nec sentiunt per calidū ⁊ frigiduȝ: ⁊ ideo questio illa locum habet in tactu ⁊ non in auditu.

¶ Querit de mutatione vocum ſm sexum ⁊ etatem.

Quarto querit de mutatione vocū ſm sexum ⁊ etatē. Videmus eni vocē mulierū esse acutiorem voce viroꝝ. silr vox iuuenuȝ acutior est q̄3 vox intrātiū etatē virilē. ⁊ vox senū iterū acutior est voce ifirmoꝝ. ⁊ vox infirmoꝝ est iteruȝ acutior q̄3 sanoꝝ. In quibusdā aūt aialib⁹ vox in iuuenibus grauior est q̄3 in veterib⁹: sicut vituli grauior est vox q̄3 vox vacce. ¶ Et ad hec oia respondenduȝ est ſm Aristotelē in libro de aialibus q causa grosse vocis est motus tardus aeris: ⁊ causa acute vocis velox mot⁹ aeris. cā aūt tardi motus est q: aer motus non bene obedit virtuti mouēti ⁊ remittit eam. causa v̄o velocis motus est victoria mouētis super aerē motum. Aial v̄o qd plus trahit de aere per inspirationē q̄3 possit moueri fortiter per motū pulmonis a virtute motiua que est in ipso semper hȝ grauē vocē: ⁊ qd paruū trahit aerē hȝ acutaȝ. Paruus aūt tract⁹ aeris ꝯtingit tribus modis. s. ꝓpter paruitatē instroꝝ ⁊ organoꝝ trahentiū sicut in pueris ⁊ mulierib⁹. ⁊ ꝓpter difficultatem tenendi spiritū tractū sicut in infirmis ⁊ senib⁹. sicut eni dicit Aristoteles vox nō fit inspirādo nec expirando sed spiritū tenendo. Et q: infirmi tenere nō possunt spiritū propter hoc q cito corrumpit. ⁊ opȝ eum emitti ⁊ aliuȝ attrahi: ⁊ iō acuit vox eoꝝ in paruo spiritu retēto. Et qd est in infirmis ex calore corrumpēte hoc est in senib⁹ ex senectute que similis est putrefactioni. ⁊ est via ad illam vt habet in principio quarti metheoroꝝ. Et Auicenna super ii° de aia in cap° de auditu. Aer inspiratus ꝓpter calorē pulmonis reddit vilis ad mitigationeȝ caloris in pectore: sicut est videre etiam in alijs elemētis que corruptioneȝ trahunt ab ipso vtente vel ab vsu. ⁊ iō qn̄ pulmo in senibus in via est ad putrefactionē necesse est eū cito expelli ⁊ aliū attrahi: sicut eni dicit Aristo. Inspiratio ⁊ respiratio nō fit tm̄ ꝓpter pectus: sed etiā propter superiores p̄tes ad quas calor ascēdit ⁊ ꝓpter pulmonē. Inter oia aialia tm̄ homo solus est qui q̄sdā voces qn̄q3 acuit ⁊ qn̄q3 grauat idē numero tm̄ existens: ⁊ hoc est q: ipse hȝ industriā aerē tenēdi multū vel paucū: ⁊ cōmouēdo ipm fortiter vel remisse: ⁊ stringēdi organa vocalia vel elargando ea. In genere aūt vocū causa grauitatis in iuuētute est q: larga habent in iuuentute instrumenta vocalia ⁊ debileȝ virtutem mouendi: ⁊ quādo crescunt nō crescunt ꝓportionate organa vocalia ⁊ virtus mouens sed virtus mouens crescit plus: ⁊ ideo incipit mouere super aerem attractum. ⁊ ideo minuit vox propter iuuentutem.

¶ Querit de auditu ex parte medij.

Consequēter querit de auditu ex parte medij. Dicit eni Aristo. in 2° de aia q duplex est mediū. s. aer ⁊ aq̄. sed hoc videt eē falsuȝ. Cuiuscūq3 eni eē nō est nisi in mā aliq̄ determinata: vbi nō est illa mā ibi nō est ei⁹ esse. Sonus nō est ſm suū esse nisi in mā que est aer. g̊ nō est sonus vbi nō est aer: sed aer nō est in aqua. g̊ soni esse nō est in aqua. Prima pȝ per se ⁊ secunda scribit in 2° de aia: vbi sic dicit phs: q ad eē soni opȝ firmoꝝ percussionē fieri adinuiceȝ ⁊ ad aerē. Qd aūt aer nō sit in aqua pȝ per hoc qd habet in ii° de sensu ⁊ sensato vbi dicit phs q aer non est in aqua. Tex.cō.79.
¶ Itē cuiuscūq3 causa efficiens ⁊ cōicans esse eius nō est in aqua ipm in aqua esse nō pōt. causa efficiens ⁊ cōicans esse soni est motus fractiuus aeris: qui in aqua esse nō pōt. g̊ sonus in aqua esse nō pōt. prima pȝ per se. secūda scribitur ab Auicēna in 6° de nālibus. ⁊ ab Aristo. in 2° de aia vbi dicit q in sono opȝ ferientis motū p̄occupare fracturā aeris velut si ꝯgregationē ac cumulū lapilli percutiat aliqs qui fert velociter. ¶ Itē dicit Arist. q pisces qui sunt sub aqua nec sonū nec vocē facere possunt: eo q aerē nō attingūt. Et si dicant vocare in Acheloo hoc est in tali fluuio. hoc nō est nisi q: cū caudis attingētes superficiē aeris faciunt sonū. ¶ Si hoc ꝯcedit. s. q sonus nō est in aqua sunt multa experimēta in ꝯtrariū que ponit Aristo. in ii° de aialib⁹. s. q piscatores cū percutiūt asseres ⁊ tympana super aquā: ⁊ qn̄q3 vadūt cū silentio ne pisces audiāt. hec enim oia significāt pisces hēre auditū. Silr experimētū est in nobis siquis ponat caput sub aqua audiet magnos sonos qui fiunt super aquā: ⁊ cuȝ nō possunt ad aurē peruenire nisi per aquam opȝ q aqua sit mediū in auditu. ¶ Sed tūc querit vtrū ipsa sit mediuȝ qd imutet a sensibili qd est sonus. Et videt q nō q: nihil imutat a sono nisi qd aliquo mō est mā soni. nihil aūt est mā soni nisi qd permanet diu percussuȝ vt dicit Aristoteles in 2° de aia. aqua aūt nō sic permanet sed ꝓhibet permanentiaȝ soni vt dicit Aristo. ibidē. g̊ nō videt mediū imutatū esse a sensibili audit⁹ sicut mā ⁊ subm. ¶ Preterea querit ſm qd aer est mediū. ⁊ dicit Aristo. q inquātū vacuū. sed hoc non videt q: vacuū nihil est in natura. ¶ Preterea querit cum aer ⁊ aqua sint mediū in auditu ⁊ visu: ⁊ in spēbus visibilibus aqua sit elemētū seruabilius forme: quare nō sit seruabilius forme in spēbus audibilibus. si enim seruabile esset elementū per hoc q est spissum vt vident dicere auctoritates: tunc aqua magis seruabilis esset specierū audibiliū q̄3 aer eo q sit magis spissa. ¶ Preterea querit iuxta hoc de opinione quorūdā phoꝝ dicētiū q soni ſm suū eē spirituale sunt in aqua ⁊ in aere vt in suis medijs. Et ponunt rōnē. Natura alia est medij ⁊ alia est natura materie. cum ergo sensibilia in suis materijs sint ſm esse materiale videntur in medijs esse non ſm esse materiale sed ſm suum esse spirituale. ¶ Item sensibilia non agunt in sensum immediate in actione medij. Cum igitur sensus susceptiuus sit sensibilium specierū sine mā: erunt sensibilia in medio sine mā vt videt: ⁊ ita erunt in medio spiritualiter. Et ideo dicunt quidam q mediū in oibus tribus sensib⁹ qui sunt per mediū extrinsecus est aer ⁊ aqua ſm q communicant cuȝ na/

tura diaphani cū perpetuo superius corpore: ⁊ ꝙ lux ⁊ natu ra diaphani ꝯferūt sensibilib⁹ esse spūale in medio. ¶ Sed ꝯtra hoc est ꝙ diuersoꝝ in gñe ⁊ specie nō est idē perfectiuū ꝫm actū. sensibilia visus ⁊ auditus ⁊ odoratus sunt diuersa gñe ⁊ specie. ergo nō habēt efficiēs ꝫm actū: sed lux est efficiens visibilia ꝫm actū. ergo nō pōt eē effectiuū odoꝝ ⁊ sonoꝝ. ¶ Item quicquid essentialiter gñaꝛ in tenebra ⁊ in luce illius lux nō est effectiuū ꝫm actū: soni ⁊ odoris sic gñanꝛ. ergo lux nō est effe ctiuū eoꝝ ꝫm actū. Si forte dicaꝛ ꝙ lux est in tenebra supra diaphanū. hoc est absurdū: q2 ꝫm hoc habitus erit in priua tione. lumen enim ⁊ tenebra opponunꝛ vt priuatio ⁊ habit⁹ circa diaphanū vt dicit Aristo. ¶ Item cuiuscūqꝫ sensibilis est duplex agens: ipm velocius transit mediū qꝫ illud cuius nō est nisi vnum. Si ergo soni est agens est lux vt isti dicūt. ⁊ similiter agens percutiens vt dicit phs. coloris autē nō est lux: trāsibunt soni velocius per mediū qꝫ colores qđ est con tra Aristotelē in libro de sensu ⁊ sensato ⁊ ꝯtra sensuꝫ. Nos enim videmus citius coruscationes qꝫ audiamus tonitruū cuꝫ tamē tonitruus ⁊ coruscatio sunt simul. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ sonus duplex hꝫ mediū. s. aerem ⁊ aquā sed diuersimode. Aer enim est mediū ⁊ mā in quo gñaꝛ sonus: ⁊ sine quo non est eius esse. Aqua vō est mediū tm̄ in quo nihil per qđ trā sit sonus in sua mā qui est aer impulsus: ⁊ ꝓpter hoc etiam aqua cōfundit ⁊ ꝓhibet sonos. aer aūt ꝯseruat q2 cōserua

Tex. cō. 30. et 31. tio rei est in propria mā. ¶ Ad pᵐ ergo dōm ꝙ aer vt dicit Aristo. in 4° de celo ⁊ mundo leuis est in aqua: ⁊ ꝓpter hoc ascendit ꝫm nām nisi sit cōmotus sicut in his que generanꝛ sub aqua. nihilominus ipulsus violēter penetrat aquā ꝫm aliquā partē: ⁊ ꝫm illā partem deferꝛ sonus sub aqua. Im pulsus enim aer penetrat grossa corpora vt parietes. ⁊ qñ sunt solida nō cedētia aeri impulso vehementer scindit ea

Tex. cō. 126. vt habeꝛ in 2° de aīa ꝙ aer cum tonitru scindit ligna ⁊ lapi des ⁊ inde est ꝙ in turribus vbi sunt magne campane aer vehementer moueꝛ ⁊ impellit aerem: qui est in rimis ⁊ po ris muroꝝ: qui cum nō habeat quo cedat ex soliditate mu roꝝ scindit murū: ⁊ hinc est ꝙ aer ipulsus a tonitru veniēs

Propter qd ꝯtingit auruꝫ cōminui i bursa a tonitruo bursa illesa remanente. ad bursam in qua est solidum aurū scindit ⁊ cōminuit totū aurum: ⁊ bursa apparet illesa eo ꝙ est ex molli substātia po rosa prebenti viam aeri impulso permixto cuꝫ vapore ter restri sicco: ⁊ quādoqꝫ cōminuit gladiuꝫ in vagina illesa va gina ꝓpter eandem causam. ¶ Ad aliud patet solutio ⁊ ad ꝯsequēs per iam dicta. ¶ Ad aliud qđ obijciꝛ vtrū sit aqua mediū ⁊ mā. dōm ꝙ nō: sed est mediū tm̄ vt per qđ diuisuꝫ ⁊ nō alteratuꝫ ꝫm spēm soni transit aer impulsus in quo est sonus vt in mā. ⁊ q2 resistit hmōi diuisioni obscurat sonum ⁊ impedit euꝫ. ¶ Ad illud qđ queriꝛ ꝫm quid aer sit mediū dōm ꝙ ꝫm ꝙ ipse est absonus idest ꝫm ꝙ nullum habet so num ⁊ hoc vocat Aristo. vacuum. Vacuum enim dicꝛ tri bus modis. s. locus nō habens corpus: ⁊ sic nihil actu est va cuum: ⁊ etiā dicꝛ materia nō habens formā: ⁊ sic iterum ni hil est actu vacuum sed potentia. 3° mō aer quietus nō ha bens sonuꝫ: ⁊ hoc ꝓprie vocaꝛ absonū. ¶ Et si queriꝛ quid supponit illud absonum dicimus ꝙ aer ex raritate ⁊ humi do spirituali. i. nō grosso ⁊ incorruptibili hꝫ ꝙ facile diuisibi lis sit ꝫm naturam. Si aūt preueniꝛ motu percutientis ali cuius diuisibilitatis ꝫm naturā tūc frangiꝛ ⁊ efficiꝛ motus fractiuus aeris. pars aūt fracta impellendo inundat super

Nō a quo hēt aer ꝙ sit mediū ⁊ mā soni alteram vt dicit Algazel: ⁊ ꝫm naturam huius frangibilita tis aer est medium soni ⁊ materia. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ si aqua esset mediū recipiens spēm soni tm̄ sicut est recipiēs spēm coloris tunc sequereꝛ ꝙ esset obm. sed vt habitum est ipsa est mediū per qđ diuisuꝫ transit sonus in materia sua. vnde q2 impedit motū fractiuū aeris ꝓpter sui spissitudinē efficitur ipsa obiectum minus seruabile soni qꝫ aer. ¶ Ad id qđ queriꝛ vtrū sonus habeat esse spiritnale in medio di cenduꝫ ꝙ nō: vt probant bene multe rōnes. ¶ Ad pᵐ vō qđ cōtra hoc est dicendū: ꝙ in sono secus est vt in visu. In visu enim mediū est mediū tm̄ vt supra habitum est in qōne de visu. sed sonus suū eē materiale ⁊ naturale habet in medio ⁊ nō extra ipm. Qualiter autem sit de odore post dicemus. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ omnis sensus ꝫm ꝙ est discretiuus sensibilis nō accipit nisi speciem sensibilis ⁊ non materiam. sed nō oportet ꝙ ꝫm esse tale sensibile sit in medio: q2 aliter oporteret idem fieri in tactu ⁊ gustu qđ falsum est.

¶ Queritur de actu ⁊ neruo audiendi.

Ultimo queriꝛ de actu ⁊ neruo audiēdi. Dicūt eni phi Aristo. Auicēna ⁊ Alphorabius ꝙ ner uus audibilis ꝯcau⁹ est: ⁊ apparet versus tym panū auris vt claudat in se partē ꝯnālē aeris: qđ est qui ipelliꝛ ab exteriori aere ipulso. ⁊ ꝫm hoc videꝛ ꝙ nō tm̄ spēs soni ꝑueniat ad virtu tē audituā sed ēt esse soni ꝫm mām. virtus eni auditiua est in organo suo. ¶ Sed ꝯtra hoc videꝛ ꝙ oīs potētia appre hensiua ⁊ abstractiua spēi a mā: lꝫ vna plus abstrahat ⁊ alte ra minus: ⁊ sic videꝛ ꝙ cū auditus sit potētia apprehensiua ꝙ non percipiet nisi spēm siue mā eius. ¶ Preterea queriꝛ vtrū soni trāseant per aerē subito sicut est in visu. ¶ Solo. dōm ꝙ aer tangit neruū in ꝑncipio sui: sed in spiritu descē dēte ab anteriori parte capitis nō iprimiꝛ nisi spēs soni nisi vehemētissima fiat impulsio ⁊ illa est que corrūpit per excel lentiā. Qđ aūt dicūt phi intelligiꝛ quātū ad ꝑncipiū sui ner ui ⁊ in qbusdā aialibus tm̄. s. nō aquaticis. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ soni nō transeunt subito: sed qñ sonās est ꝓpinquuꝫ tunc veniūt ad auditū repēte. i. in tēpore ipercepribili. qñ vō di stat tūc bene percipiꝛ tēpore. ¶ Et ad notāduꝫ sicut dixim⁹ de visu: ꝙ auditus etiā audibilis est ⁊ nō audibilis. ⁊ nō au dibile dicꝛ ꝫm duos modos: quoꝝ primus est ꝫm ꝙ priuat actū audibilē relinquēdo potētiā. ⁊ ꝫm hoc dicꝛ nō audibi le absonū siue vacuū sono. secūdus modus ꝫm ꝙ priuat ar moniā obti ad audituꝫ: ⁊ hoc ꝫm duos modos. s. ꝫm exces sum: ⁊ hoc est excellēs corrūpens sensum: ⁊ ꝫm diminutionē qñ. s. minus imutat auditū qꝫ imutabilis sit ad actū audien di ⁊ idem est iudiciū de olfatu gustu ⁊ tactu.

¶ Queritur quid sit olfatus.

Consequēter queriꝛ de olfatu. Et queruntꝛ q̄ tuor. pᵐ est de olfatu ex parte olfaciētis. 2ᵐ de olfatu ex parte odoris ⁊ odorātis. 3ᵐ de olfatu ex parte medij. 4ᵐ de olfatu ex parte modi ol faciendi. ¶ De olfatu ex parte medij olfacien tis queruntꝛ duo. s. quid sit olfatus. Et quare homo inter cetera animalia praue odorat.

Ad primū ꝓcediꝛ sic. Dicit Auicēna: ꝙ olfat⁹ est vis ordinata in duab⁹ carūculis anterioris partis cerebri similib⁹ mamillarū capitib⁹ ad apprehēdēdū illud qđ offert ei aer attract⁹ de odore qui est in vapore permixto: aut de odo re ipresso in illo ex permutatione que fit ex cor pore odorifero. ¶ Itē Algazel. olfat⁹ fit per virtuteꝫ que est in duab⁹ carūculis cerebri: que sunt siles sumitatib⁹ vberū capre que apprehēdit mediāte corpore ex odorib⁹ ⁊ retinet eos: vel partes odoriferoꝝ permisceꝛ illi corpori sicut aer ⁊ aqua ⁊c̄. ꝫm vtrāqꝫ harū diffinitionū videꝛ ꝙ olfat⁹ sit vis nō ordinata in neruo. ¶ Itē etiā videꝛ per Gregoriū nice nū dicentē olfat⁹ qui fit per nares finiꝛ in fine anterioꝝ ven triculoꝝ cerebri. ipsi enim vaporatissimi existētes vapores apprehendunt facile. Ex hoc etiā videꝛ ꝙ olfatus sit ime diate pars anterior cerebri que vaporatissime est nature. ¶ Preterea idem dicit Gregorius. Nam sicut alijs mem bris sensuū neruū sensibilē subiungit cerebrū: ita ⁊ huic sen sui. sed in finib⁹ suīps⁹ neruoꝝ replet vsum ⁊ vapoꝝ reddi tionē suscipit. Hoc exp̄sse dicit Gregori⁹ ꝙ odorat⁹ nō est per neruū sensibilē sicut alij sensus. ¶ Item videꝛ ex Cōsta bulo qui dicit qnque paria neruoꝝ oriri ab anteriori parte capitis. quoꝝ nullū dirigiꝛ ad instrumētū olfatus. ¶ Pre terea idem videꝛ per rōnem. Quicquid eniꝫ ꝫm sui subām est origo neruoꝝ sensibiliū: ad ipm nō dirigiꝛ aliqs neruus sensibilis: organuꝫ olfaciēdi ꝫm sui subām est origo neruoꝝ sensibilium: ergo ad ipsum nō dirigiꝛ neruus aliquis. Pri ma probaꝛ per hoc ꝙ nō pōt esse idem principiū ⁊ principa tum ꝫm subām. secūda aūt scribiꝛ in li° Auicēne de aialib⁹ cap° de anathomia neruoꝝ: vbi dicit sic. neruus factiu⁹ sen suū nasciꝛ ab anteriori cerebri qđ est magis humidum. ⁊ fa ctiuus mot⁹ a posteriori qđ est magis siccū. ⁊ a medulla na scunꝛ qnque paria neruoꝝ: ⁊ primū habet originē a primis duabus partibus medulle anterioris vbi nascunꝛ due ma mille olfatus. ¶ Sed cōtra hunc modū obijciꝛ in anatho mia que ꝫm Gregorium dicꝛ facta esse sicut duo nerui sen sibiles diriguntur ad duas carunculas narium que depen

dent ad modū mamillarū ĩ naribꝰ ad faciēdū odoratū siue olfatū. ¶ Itē in ꝑ° de somno ⁊ vigilia ꝓbat phs somnū esse passionē primi sensibilis qḋ est tactꝰ: ⁊ per hoc vult claudere oēs sensus: qꝛ sensibile tactus fundamētū est oīum alioꝝ sensuū. ⁊ sunt hec ṽba post multas rōnes. somnus est in ꝑ° quo sentit aīa in ꝑ° organo tactꝰ. cuꝫ enim hec ĩpotēs fuerit necesse est organa sentiēdi hēre defectū sensuū. cū ṽo illoꝝ aliqd non est hoc necesse. Ex hoc accipit̃ ꝙ oēs sensus fundant̃ aliquo mō in organo tactꝰ. ⁊ cū tactus sit in neruo sensitiuo: opꝫ oēs alios sensus fundari in ipso per neruum aliquē: ⁊ ita olfatus fundatus erit in neruo. ¶ Itē videt̃ falsuꝫ esse qḋ dicit Gregoꝛ nicenꝰ. s. ꝙ vaporatissima sit anterior pars capitis. vaporatissimū est eni in actu calidū ⁊ siccū ⁊ illi opponit̃ frigidū ⁊ humidū qḋ est nã cerebri vt dicit phs. ¶ Preterea dicit Gregoriꝰ ꝙ vnūqḋqꝫ organū sensus ẜm silitudinē quādā ⁊ familiaritatē ꝓpria sensibilia cōprehendat. g̃ videt̃ cū odor sit vaporatiuū sicci ꝙ organū olfatꝰ debeat eē calidūꝫ ⁊ siccum. ⁊ sic nō erit pars cerebri imediata. ¶ Solo. dōm est ad p̃dicta ꝙ in veritate organa olfatꝰ sūt imediate in cerebro ẜm auctoritates. s. Auicēne Cōstantini ⁊ Gregorij. ⁊ etiā Aristoteles vult in lib° de sensu ⁊ sensato dicēs ascēdētibꝰ odoribꝰ ad cerebrū ꝓpter leuitatē caloris qui circa illos sanius se hēre facit ꝙ̃ circa locū odoris. nam virtꝰ nã est calida. ¶ Iteꝫ in aliquo loco frigido nã existe in cerebro vel sanguine que circa illud in venis exñte subtili ⁊ puro: de facili aūt ĩfrigidabili cibi frigiditas ĩfrigidata ꝓpter locū ĩfirmātia reumata facere solet: hoībꝰ ad adiutoriū sanitatis facta est spēs odoratꝰ. ¶ Iteꝫ in ꝑn° de sensu ⁊ sensato. instrumētū odoratꝰ ꝓpriū est loci qui est circa cerebrū: qꝛ virtute calidū mã est frigidi. cerebrū aūt est frigidiꝰ ⁊ humidius oībꝰ ꝑtibꝰ corpis supple principalibꝰ. ¶ Itē expresse dicit hoc idē Aristo. in li° 18° de aīalibꝰ. sic instr̃m olfatus ⁊ visus hñt coopertorium ⁊ exeunt a suis instr̃is sicut aq̃ a cānalibꝰ: cū g̃ neruus nō cooperiat̃ coopertorio sed potius anterior pars cerebri ⁊ p̃cipue erit in hoīe ꝑᵐ instr̃m olfatus pars cerebri. ⁊ iō pꝫ ꝙ mētit̃ ille q fecit anathomiam quā dicit extraxisse de libro Gregorij. veruꝫ qdē est ꝙ qdā ramus neruoꝝ vt dicit Auicēna venit ad nasum ⁊ penetrat nares in suis pāniculis: sed neruus ille nō facit ibi sensuꝫ olfatus sed potius sensum tactꝰ. ¶ Causa autē q̃re imediate in cerebro est sensus olfatus est: qꝛ odor ẜm suuꝫ esse mãle ⁊ nãle qḋ hꝫ in vaporatiuo sicco maius est cerebro. ⁊ iō oportuit ꝙ in sua mã pertingeret ad ip̃m ⁊ nō tm̃ per spēm sensibilē separatā a mã sicut accidit in alijs sensibilibus. Si aūt esset vis ordinata in neruo ꝯcauo deferēte spiritū ad odoratū: ille spiritꝰ nō reciperet ĩpressioneꝫ nisi tm̃ spēi sine mã. sed cū spēs separata a mã nō sit calida neqꝫ frigida: nō confert adiuuamētū cerebri. nasus aūt ꝯsistit anterius ex cartilagine ⁊ superius ex osse. ⁊ distinguunt̃ nares per os qḋdaꝫ in medio veniēs ⁊ fiunt quasi duo triāguli ꝓpter hoc ꝙ qñ vna naris recipit superfluitatē descendenteꝫ a capite ꝙ per alterā inspiret̃ aer. aer eni inspiratꝰ lꝫ ex magna parte descēdat ad pulmonē: ⁊ ad pectus tñ in aliqua parte ascendit ad cerebrū vt mitiget calorē cerebri accidentalē: qui ascēdit in ip̃m ex membris nutritiuis ⁊ spiritualibꝰ. per imixtos autē odores ⁊ vaporiferos efficit̃ aer leuior ꝓpter calorē vapoꝝ: ⁊ habilis ad ascendēdū: ⁊ ꝙ̃tū ad hoc tēperat nãleꝫ frigiditatē ⁊ humiditatē cerebri. partes aūt anteriores cerebri ꝓpter figurā dicunt̃ additamenta mamillarū: qꝛ similia sunt tonis mamillarū: ⁊ in aīalibꝰ respirātibꝰ ꝓpter mollitiē cerebri ⁊ puritatē habent coopertoria sicut oculi molles. Sed differunt in hoc a coopertorijs oculi: ꝙ nō sunt mobiles per se sed opꝫ ꝙ eleuent̃ per impetuꝫ aeris attracti per inspirationem. In aīalibus ṽo nō respirantibus nō sunt coopertoria: ⁊ hoc ꝯtingit ꝓpter duritieꝫ cerebri eoꝝ que sufficit per se ad ꝯseruationē cerebri. ¶ Ad ꝑᵐ dōm ꝙ anathomia illa falsa est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sensus tactꝰ nō est in vno neruo sed in oībus. vnusqsqꝫ eni sensus in organo suo supponit tactū. vt posterius dicemus. ⁊ ꝓpter hoc intendit phs ꝙ a frigido descēdēte in cerebro ꝑ° occupant̃ organa sensuum ⁊ imutant̃. ⁊ qꝛ talis imutatio nō est per obm̃ tactꝰ necesse est si vis alterius sensus fundata super tactū remouet̃ ab organo: nō ꝓpter hoc remouet̃ tactus. sed remoto tactu remouent̃ oēs alij sensus. ⁊ hoc pꝫ in illis q ceci sunt ⁊ tñ hñt oculos: qꝛ si tāgat̃ pupilla eoꝝ sentiūt lesioneꝫ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ anterior pars capitis dr̃ vaporatissima: nō qꝛ emittit vapores: sed qꝛ nata est vaporibꝰ imutari. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ in veritate organū cuiuslibet sensus subam hꝫ que apta nata est recipere sensibile suū: sicut dicit Gregoriꝰ. ⁊ hoc est qḋ dicit Aristo. in 2° de aīa ꝙ sensibilia ẜm se ꝓpria ꝓprie sunt sensibilia: ad que suba apta nata est cuiuslibet sensus cuius qdē igit̃ est visus hoc est visibile. ¶ Cuꝫ aūt ꝯtraria nata sunt trāsmutare seinuicē: qꝛ eoꝝ mã ⁊ subm̃ vnū est: cū odor trāsmutās olfatum sit in calido sicco vaporatiuo actu erit organū trāsmutabile ab ipso actu humidū ⁊ frigidum. ¶ Si aūt obijciat̃ ꝙ habētiū symbolū facilior est trāmutatio. dōm ꝙ ea que habēt symbolū in toto nō trāsmutāt seinuicē: qꝛ nec agūt nec patiunt̃ adinuicē. sed que hñt symbolū in altera q̃litate ⁊ in reliq̃ ꝯtrarietatē illa de facili trāsmutātur adinuicē ẜm subam: ita ꝙ aliqd corrūpit̃. ⁊ talis ꝯuenientia nō debet esse inter cerebrū ⁊ odorē. qꝛ ẜm hoc per facileꝫ alterationē ab odoribꝰ recederet cerebruꝫ a tēperamento ⁊ corrūperet̃ aīal. sicut eni videt̃ ꝙ a vaporibꝰ calidis ⁊ siccis vehemēter ĩcipit homo dolere caput ꝓpter nimiā siccitatē cerebri: sicut in fumo carbonū: ⁊ ꝓpter hoc ēt carbones respergunt̃ sale vel vino vt humidū salis vel vini resolutū ex ipsis tēperet siccitatē illius vaporis ꝙ nō exiccet nimis cerebrū: ⁊ iō nã ordinauit ꝯtrarietatē inter cerebruꝫ ⁊ odorē ẜm vtrāqꝫ ꝯtrarietateꝫ vt ab odoribꝰ calidis ⁊ siccis nō mutaret̃ nisi ẜm superfluū frigidū ⁊ humidū ⁊ nō ẜm frigidum ⁊ humidum qḋ est de temperamento naturali suo ⁊c̃.

Tex. cō. 65.

Propter qd sup carbones ꝓijcit̃ sal aut vinum.

¶ Utrum homo inter cetera animalia male odorat.

SEcundo querit̃ quare homo inter cetera aīalia praue odorat. Hoc. n. exp̃sse dicit phs in 2° de aīa sic. de odore aūt ⁊ olfatu minꝰ terminabile dictis. Nō eni manifestū est qd sit odor sicut sonus aut color. Causa aūt est qm̃ sensum hūc nō habemus certū sed peioreꝫ multis aīalibꝰ. praue eni odorat homo. ¶ Itē in li° de sensu ⁊ sensato. manifestius nobis est sapoꝝ genꝰ ꝙ̃ odoratꝰ. Huiꝰ aūt cā est: qm̃ peiorē alijs aīalibꝰ odoratū ⁊ ipsis sensibilibus. Ex his accipit̃ ꝙ homo peius odorat ꝙ̃ alijs sensibilibꝰ percipiat sensibilia: ⁊ peius ēt alijs aīalibꝰ. ¶ In ꝯtrariū aūt sic obijcit̃. oē aīal optime dispositū ẜm nãm aīalis: optime disponi debet ẜm sensum. Homo optime dispositū est aīal ẜm nãm aīalis. g̃ optime disponi debet ẜm sensum. g̃ ẜm olfatuꝫ. prima ꝓbat̃ ex hoc qḋ dr̃ ꝙ differētia ꝯstitutiua aīalis est sensus: ⁊ sic nobilissimū aīal nobilissimū debet habere sensuꝫ. ¶ Itē aīal ꝓpter qḋ maxime inuēte sunt spēs odoris maxime debet ꝑcipere odoreꝫ: homo est aīal tale. g̃ maxime debet percipere odores. prima pꝫ per se. 2ᵃ scribit̃ in li° de sensu ⁊ sensato vbi dicit Aristo. ꝙ delectabile odoris per se est ꝓpter hoīem tm̃ ⁊ ꝓpter alia aīalia nō. ¶ Itē cuicūqꝫ sensibilia sunt duo delectabilia ⁊ alicuius sensus percipit illud ẜm vtrūqꝫ. alterius aūt ẜm vnū tm̃. illḋ qḋ percipit ip̃m ẜm vtrūqꝫ magis percipit ꝙ̃ illud qḋ ẜm alterū tm̃. odoris sunt duo delectabilia vt dicit̃ in libro de sensu ⁊ sensato. ⁊ ꝓpter cibū ⁊ ꝓpter se: ⁊ homo suscipit ip̃m ẜm vtrūqꝫ delectabile ⁊ nulluꝫ aliud aīal: sicut dicit ibidē. g̃ homo magis suscipit odores ꝙ̃ aliqḋ aliud aīal. ¶ Solo. oēs auctoritates nãliū dicunt ꝙ homo inter oīa aīalia praue odorat. Unde dicit Auicēna ꝙ lꝫ homo maioris sit ingenij ꝙ̃ alia aīalia in eliciendo odores ab odoratibꝰ per ꝯfricationē subtiliationeꝫ ⁊ distractionē odoris: tñ minus ab odoribus afficit̃: ⁊ debilius ĩprimunt̃ in organo olfatus humani. ⁊ hmōi signuꝫ est: qꝛ cū spēs oīum sensuū reponant̃ in imaginatione ⁊ phantasia: spēs illius sensus debilius ĩprimunt̃ in organo phantasie. ⁊ huiꝰ duplex est signuꝫ. s. ꝙ homo rarissime somniat de odoribꝰ. ⁊ qñ somniat se esse in fetidis odoribꝰ nō multum perturbat̃ eo ꝙ phantasma illud debilē motuꝫ relinquit in hoīe. Aliud signū est ꝙ cū phantasmatis sit mouere possibilem intellectū ad discernendas naturas reruꝫ: mouet illud phantasma debiliter intellectū. Et ꝓpter hoc non bene discernimus differētias odoꝝ: ⁊ ideo odores denominamus a nominibꝰ excellentiarū. s. nomine redolentis siue fragrātis ⁊ fetentis. Causa aūt huius dicta est. homo enim inter oīa aīalia rōnalis est: ⁊ ꝓpter hoc opꝫ vt perueniāt species

Tex. cō. 92.

rerū

rerum pure optime recepte et optime retēte inter oia aialia. puritatē aūt operat̃ spūs aialis purissimus. optimā aūt receptionē operat̃ humidū: et optimā retentionē frigidum. qđ sic pbat̃. videt̃ q̄ cerebrū sit calidū vt qdā medici mētientes dicūt. Si igit̃ cū calido est humidū: cum calidū sit cōgregatiuū homogeneoꝝ sibi cōtinue eleuabit humidū vaporabiliter a cerebro: et pp hoc cōtinue vaporabit spūs aialē sic nos videmus q̄ post cibū et pcipue in ebrijs bibētibꝰ vinū et a loco calido digestionis ascēdūt vapores ad caput nō tm̄ turbātes spūs aialem ſm q̄ deferre dꝫ formas ad cellā logisticā que est cella rōnis que est in medio capitis: sed et ſm q̄ recipere dꝫ spēs sensibiles: et ideo accidit q̄ turbant̃ oculi odoratus et silr alij sensus. ¶ Uñ et dicit qdā phus q̄ mauri hn̄ odorāt qa nō potant vinū. g̃ pꝫ q̄ cerebrū humanū nō pōt eē calidū et humidū. Detur ergo q̄ sit calidū et siccū. cū igit̃ calidū coagulat siccū vt dr̄ in libro metheoroꝝ erit cerebrū ſm nām solidū et repugnans receptioni formaꝝ qđ est inconueniēs. Si vo dr̄ q̄ sit frigidū et siccū: cū frigidū sit cōstrictiuū sicci. erūt due qualitates ꝓ̄hibentes receptioni formaꝝ. qđ est iterū icōueniēs. g̃ relinquit̃ q̄ sit frigidū et humidū vt ex humido causet̃ facilis impssio: et ex frigido bona retētio: qr frigidū spissat humidū aliq̄ntulū: et ex carētia vaporꝝ causatur puritas spiritalis deferēs formas receptas et retentas. et pp hoc dicit Arist. in libro de aialibꝰ q̄ hō hꝫ humidiꝰ et frigidius cerebrū inter oia aialia respectu sui capitis et corporis. Causa aūt quā qdā ponūt aperte falsa est. s. q̄ hēat calidissimū cor: cuiꝰ caliditas reprimi debeat ex frigiditate cerebri. cū eni tēperatissimū aial sit: et pñ totiꝰ tēperamēti sit cor: impossibile est q̄ cor hoīs calidissimum sit inter oia animalia. ¶ Preterea auctoritates dicūt q̄ cor leonis calidiꝰ sit corde hoīs. si eni cor hoīs eēt calidissimū cōtinue eleuaret vapores turbantes cerebrū vt habitū est. ¶ Ad pᵐ dōm q̄ sensus ſm q̄ aial est aial tactꝰ tm̄ est: et hunc hꝫ hō certissimum et nō opꝫ q̄ maximā certitudinē habeat in alijs. ¶ Ad aliud dōm q̄ spēs odoris ſm q̄ est ad sanitatem confert tm̄ propter hoīem: et huius ratio supra assignata est. ¶ Ad aliud dicendū q̄ non sequit̃ si aliqđ aial plura dlectabilia percipiat in vno sensu q̄ ipsū certius percipiat et intēsius. sed mutat̃ ibi predicatum a discreto intensum ſm quale. Unde pꝫ cū odor temperate calidus et siccus est: et non excellenter q̄ cerebrum humidum excellenter et frigidum ipsiꝰ hominis nō imutabit nisi parum: et ideo homo praue odorat etc̄.

...ꝰ de ptibꝰ aia/lium capito. 7.

Non ē verū qđ dicit solꝰ q̄ cor hoīs sit calidissimum.

¶ Utrum odor sit qualitas simplex.

Consequenter querit̃ de olfatu ex pte odoris. Et querunt̃ sex. Quoꝝ pᵐ est vtrum odor sit qualitas simplex vel cōposita. 2ᵐ qualr odor sit actus calidi et sicci. 3ᵐ qualr imutat per euaporationē. 4ᵐ qualr est passio sapoꝝ. 5ᵐ vtrū sit sequela totius complexionis rei odorantis. 6ᵐ et vltimum de speciebus odoris et differentijs.

Ad primū pcedit sic. Omne agens ꝓportionatum est suo ꝓprio patienti: odor est agēs in olfatū. ergo ꝓportionabit̃ instrō olfatus. Instrū aūt olfatus hꝫ nām simplicē qa dn̄at̃ in eo humidū et frigidū vt supra dcm̄ ē. ergo odor erit qualitas simplex. ¶ Itē in libro de sensu et sensato adhuc phs cōtra Pitagoricos iducit q̄tuor rationes. Quaꝝ prima est hec. qcq̄d nutrit opꝫ esse cibū cōpositū icorporabile. odores sūt simplices. g̃ odores nō nutriūt. Pithagorici eni dicebāt odores eē cōpositos et nutrire. ¶ Ampliꝰ aqua que accipit̃ in potu nec ipsa sola nutrit sed mixta cum alio. Corporale enim mixtū opꝫ esse cōstrictiuū corporis. cū ergo odores sint magis simplices q̄ aqua: nec ipsa nutriēt. ¶ Ampliꝰ qcq̄d ad nām aeris accedit cū sit simplex et corporale nō nutrit: odores qui oēs sunt in vaporatiuo sicco accedūt ad nām aeris. ergo sunt simplices et nō nutriūt. ¶ Amplius oē nutrimētū cōpositū ab aiali receptū vadit ad locū digestionis a quo totū corpꝰ nutrit̃. odores autē nō vadūt ad locū digestionis sed ad caput. g̃ nō sunt cōposita vt cibus nec nutriūt. Et ex his ꝯcludit phus q̄ odores nihil cōferūt ad nutrimētū sicut supra habitū est. ¶ Sꝫ ꝯ̄. nihil cōferens desideriū nutrimenti simplex est. odor est qualitas ꝯferens desideriū nutrimēti. g̃ nō est simplex qualitas. minor pꝫ per rōnes supra iductas a pho: qa. s. nutrimētū nō est simplex sꝫ cōpositū minor ē̄ scribit̃ ibidem in eodē capl°. ¶ Itē qcq̄d sentit̃ per dr̄ias cōpositi est cōpositum. odor sentit̃ per dr̄ias cōpositi. ergo est qualitas cōposita. p° pbat̃ per hoc q̄ spēs cōpositi composite sunt. 2ª scribit̃ in lib° de sensu et sensato. vbi dicit̃ q̄ nō opꝫ ꝓportionabiles esse odores humoribꝰ. i. saporibus. Et in 2° de aīa vbi dr̄ q̄ odores vident̃ analogiā habere ad gustū: et ita est humor. i. sapor ille qdē dulcis. ille vō amarus: sic et odores sunt. ¶ Solō. dicimus q̄ odor duobꝰ modis cōsiderat̃. s. in se ſm q̄ hꝫ nām qualitatis et sic est simplex. Et cōsiderat̃ in cōparatione ad subm̄ in quo est quod est mā̄ et odoris causa. et hoc est corpus odorabile: et sic odor nō simplex est nec simplici cōstituit̃: qđ pꝫ. calidū enim erit vaporatiuū: et humidū saporosū erit vaporatiuū. Siccū aūt erit terminatiuū illiꝰ humidi. Cōsiderat̃ etiā in cōparatione ad mediū qđ est ſm deferēs: et sic iterū simplex est quodāmō: ſm q̄ simplex dr̄ qđ est spūale ſm nām aeris et cōpositū ſm q̄ est grossum mixtū hn̄s purū in puro et graue cū leui: sicut est cibꝰ inaiatoꝝ corporꝝ: et de hac simplicitate itelligit phs in suis rōnibꝰ cōtra pithagoricos. Et pꝫ p hoc solutio ad q̄tuor rōnes phi. ¶ Ad pmū autē dicēdū q̄ agēs et patiens semp sunt proportionabilia: sed illa proportio nō attēditur in simplicitate vel in compositione: sed potius in hoc q̄ patiens receptiuū sit forme agentis. simplex eni bene agit in cōposito vt pꝫ quando calidū ignis exurit lingua. ¶ Ad aliud dicendū q̄ odor est vaporatiuum sicci ex humido vaporoso: et propter hoc ſm comparationem quā hꝫ ad corpus ex quo est vaporatio indicat nutrimentum.

Tex. cō. 95.

Odor dupliciter consideratur.

¶ Utrum odor sit magis sicci.

Secundo q̄rit̃ qualr odor sit actus calidi et sicci. Dicit̃ eni in lib° de sensu et sensato. q̄ id qđ facit in alio genere odoris. s. enchimū humidū in aere et in aqua. Silr hoc est sicut in vno gn̄e sensibilis in actu humido siccū permixtū facit saporē: ita et in alio gn̄e odoris. s. sensibilis in actu sicco permixtū enchimū humidū. i. saporosū constituit odorem: et sic siccū erit pncipalr cōstitutiuū odoris: et humidū enchimū secūdario. ¶ Item habet̃ in libro de aīa sic. Est autē odor sicci sicut humor. i. sapor humidi. olfatꝰ autē quo sunt minus potētia est hmōi. ¶ Item omne cōferēs desiderio nutrimēti necesse est pncipalr ꝯstitui ex illis qualitatibꝰ ex qbus causat̃ desideriū eiusdē. desideriū aūt nutrimēti causat̃ a fame. et fames est appetitꝰ calidi et sicci. ergo odor cōstituit̃ ex calido et sicco pncipalr. ¶ Preterea sapor et odor cōferunt alimentū vt dicit phs. aut ergo eodē mō aut diuersis modis. Si eodē mō tunc erūt sensibilia eiusdem sensus qđ est impossibile. Si diuersis modis. ergo cū in sapore dominet̃ actu humidū: et secūdario insit ei siccū: necesse est ex ꝯ̄rio dn̄ari actu siccū et secūdario humidū. ¶ Sed cōtra. oē qđ imutat longe querit terminos alienos. odor est hmōi. g̃ querit terminos alienos. pma pbat̃ ex hoc q̄ stās in terminis suis nō recedit lōge. 2ª pꝫ ad sensū. ¶ Inde pcedit̃ sic. qcq̄d querit terminos alienos principalr est humidū. odor querit terminos alienos. g̃ odor pncipalr cōstituit̃ ex humido. pma pbat̃ per diffōnem humidi: qa humidū est male terminabile ꝓprio termino: bn̄ aūt alieno. 2ª aūt pbata est prius. ¶ Solō. dicimus q̄ odor pncipalr cōstituitur in actu sicco: scdario in humido saporoso: et hoc ꝯtingit ꝓpter tres causas. ¶ Quaꝝ vna est ſm quā odor refert̃ ad alimētum: cuiꝰ cōfert desideriū. Cum eni alimētū debeat incorporari et oē qđ incorporatur necesse est subintrare in id cui icorporat̃: nō aūt subintrat nisi in hoc qđ est humidū subtile vt p hoc qđ est humidū querat terminos alienos et terminet̃ ad partes eiꝰ qđ nutrit̃. et per hoc qđ est subtile sit penetratiuū partiū et ptis partiū vt habet̃ in 2° de gn̄atione et corruptione. necesse est saporē qui est in ipō alimēto pncipalr cōsistere in humido: et scdario in sicco. odor aūt pp hoc q̄ nō dꝫ icorporari vt prius habitū est dꝫ cōstitui opposito mō. s. pncipaliter ex sicco et secūdario ex humido saporoso. ¶ Scda causa est in cōparatione ad organū sensus. Illud eni frigidū et humidū est vt supra habitū est. ergo sicut necesse est odorem esse calidū actu vt tēperet excellēs frigidū in cerebro ita necesse est q̄ in actu sit siccus et tēperet excellēs humidū in eodem. ¶ Tertia cā est in cōparatione ad medium per qđ est odoratus. hoc eni est mediū extra. s. aer et aq. dicit eni Ar.

Nō tres causas quare nā odoris pncipalr cōstituat̃ ex sicco.

in 2° metheoroꝝ ꝙ vapor calidus ⁊ siccus omni vapore altius ascēdit ⁊ citius. vt ergo odores cito ꝑueniāt a longe ad odoratū: necesse ē ꝙ sint in vapore actu calido ⁊ sicco. ¶ Ad aliud autē qđ obijcit̄ in 3ᵐ dōʒ: ꝙ querere terminos alienos ꝯtingit ꝓpter duas causas. s. ꝓpter vehementiaʒ passibilitatis q̄a nullo modo stat in se: ⁊ sic humidū querit terminos alienos. Alia causa est propter vehementiam qualitatis actiue: quia querit aliorum naturam in se transmutare: ⁊ sic calidum querit terminos alienos ⁊ precipue siccū: ⁊ hoc modo querit odor terminos alienos.

¶ Queritur qualiter odor imutat per euaporationem.

Tertio querit̄ qualr̄ odor imutat per euaporationē. ¶ In hoc eniʒ differūt odores ab oībus alijs sensibilib⁹. Dicit eni Aristoteles in p̄mo de sensu ⁊ sensato ꝙ odor est fumalis euaporatio. Fumalis autem euaporatio est ab igne. ¶ Sʒ cōtra hoc obijcit̄ sic. p̄mo queçunqʒ sunt simul circa easdeʒ dr̄ias. Si dr̄ie vnius sentiunt̄ per euaporationē: necesse est etiā per euaporationē sentiri dr̄ias alterius: odor ⁊ sapor sunt circa easdē dr̄ias: vt dicit ph̄us. ergo si odor est per euaporationem necesse est saporem per euaporationem fieri ⁊ hoc est falsum. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ sapor est in grosso ⁊ humido: ⁊ odor in subtili euaporatiuo humido: ꝭm hoc odor ⁊ sapor nō differunt nisi per subtile ⁊ grossum. ⁊ ꝭm hoc odor nō erit nisi q̄d subtilis sapor. sicut autēʒ differūt obiecta: ita differūt sensus. ergo odoratus est q̄daʒ subtilis gustus. ¶ Preterea nō fit euaporatio nisi q̄buſdaʒ partib⁹ subtiliorib⁹ a corpore euaporāte. ꝑtes aūt illi⁹ corporis sunt in q̄bus est humidū saporosuʒ. ergo videt̄ ꝙ humidum saporosum sit in vapore odoꝝ. ergo sapores deferūtur cum odorib⁹ ⁊ discernunt̄ cum eis per olfatū: qđ falsuʒ est. ergo ⁊ hoc est falsum ꝙ odores fiūt per euaporatiōeʒ. ¶ Itē si dr̄ie odoꝝ sunt circa dr̄ias saporꝝ: ⁊ dr̄ia cuʒ sit q̄litas ⁊ forma nō est separabilis actu ab eo cui⁹ est dr̄ia ⁊ forma: cū nō contingit dr̄ias odoꝝ in aliquo iueniri in quo nō iueniūtur dr̄ie saporꝝ: sed dr̄ie saporꝝ nunq̄ꝫ inueniunt̄ in euaporatiōe. ergo nec odores sunt per euaporationeʒ. ¶ Qđ si ꝯcedatur obijcit̄ in 3ᵐ sic. mēbruʒ illud qđ excellēter est calidum ⁊ p̄n͞ᵐ caloris in respirantib⁹ necesse est hr̄e mitigationē caloris per inspiratū aerem: ergo sir̄ mēbrū qđ excellēter est frigidum necesse est hr̄e mitigationē frigoris per aliqđ qđ est actu calidū ꝑtingēs ad ip̄m. hoc autē mēbrū est cerebruʒ. g̃ aliq̄d actu calidū opʒ ꝑtingere ad cerebruʒ: ⁊ nō pōt nisi per euaporationē. ergo necesse est per euaporationē ꝑtingere: sʒ nullū sensibile organū suuʒ imediate hʒ a cerebro nisi odor. ergo necesse est odorē per euaporationē ꝑtingē ad cerebrū. ¶ Querit̄ etiā circa hoc que est differētia iter fumū euaporatiuuʒ ⁊ exhalationē. hec eni oīa noīa attribuuntur odoribus. ¶ Soło. dicimus ꝙ odores semper fiunt per euaporationem. ¶ Ad p̄mū ergo dōm ꝙ hoc qđ dicit ph̄s ꝙ differētie odoꝝ sunt circa differētias saporꝝ nō intelligit̄ sic ꝙ differētie saporꝝ ⁊ differētie odoꝝ sint eedem. sed q̄a dr̄ie odoruʒ duplicē analogiā hn̄t ad dr̄ias saporꝝ. Quaꝝ vna est. q̄a q̄cq̄d non hʒ saporem nō hʒ etiam odorem. ⁊ hoc tāgit ēt ph̄s in 2° de sensu ⁊ sensato sic dicēs. Elementa odorabilia sunt velut ignis aer aqua terra: q̄a humida ⁊ sicca elemētorum athima sunt. i. sine sapore nō q̄deʒ cōmixta fiāt. ¶ Scđa q̄deʒ analogia est: q̄a ex eisdem p̄mis qualitatib⁹ ꝯstituunt̄ sapores ⁊ odores: sʒ non eodem mō cōplexis actiuis ⁊ passiuis. sapor eni p̄ncipalr̄ constituit̄ ex humido. secundario ex sicco calido cōmiscente siccū cum humido. odoꝝ aūt p̄ncipaliter natura est ex sicco: ⁊ secundario ex calido humido faciente euaporationē: frigidū aūt hebetat sapores ⁊ extinguit odores per hoc ꝙ ipedit euaporationē. Unde per hoc pʒ ꝙ cum differentie odoꝝ ⁊ saporꝝ nō sunt circa idē numero qđ sit imediatū vtriqʒ. actu enim humidū ⁊ actu siccū non sunt idem numero: ideo bn̄ pn̄t separari differētie odoꝝ a differentijs saporꝝ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cum ꝑtes saporosi separatⷷ eleuate sunt ab ipso per euaporationē: tunc nō sunt ꝭm vaporis nec humidi saporosi: sʒ potius qn̄ sūt in cōmixto corpore in quo dn̄at̄ humidū saporosuʒ: ⁊ tunc nō sunt ꝭm saporis nisi potētia. s. inquantū pn̄t euaporare per calidū ⁊ siccum. ¶ Ad aliud pʒ soło per p̄dicta. ¶ Ad vltimuʒ dr̄: ꝙ fumus dicit̄ ꝓprie qui elicit̄ ab exteriori calido igneo. hoc est agēte ꝭm ꝓprietatē ignis: sicut terrestre siccū qđ ꝑmixtuʒ est vaporib⁹ odoꝝ. fumus enim est vapor terre: vt dicit Aristoteles in libro metheoroꝝ. vapor enim est inquantuʒ eleuat̄ ab extrinseco calido. exhalatio v̄o inquantum ab exteriori calido agente educitur calidū nāle: ⁊ cum illo humiduʒ siccabile. ⁊ q̄a hec omnia inueniuntur in euaporatione que est ꝭm odoris: ꝓpter hoc nomina hec odorib⁹ attribuuntur.

Nō q̄ꝰ dr̄ie odoꝝ duplicē analogiā hn̄t ad dr̄ias saporum.

¶ Utrum odor est passio saporis.

Quarto queritur qualr̄ odor sit passio saporis. Et obijcit̄ sic. Oīs passio est in eo cui⁹ est passio vt forma in subiecto nō sepabilis ab illo. odor est passio saporis. ergo est in sapore vt forma in subiecto nō separabilis ab illo. p̄ma ꝓbat̄ per diffōneʒ passionis. passio eni est accn̄s qđ per se est in subiecto. 2ᵃ est scripta in libro de sensu ⁊ sensato. ¶ Itē forma per se actiua est. mā v̄o p se passiua. g̃ si odor ⁊ sapor se hn̄t vt subm ⁊ passio vel sapor nō aget sicut mā vel opʒ ꝙ sapor nō agat nisi p odoreʒ: ⁊ sic dr̄ie saporꝝ poti⁹ cognoscunt̄ per dr̄ias odoꝝ q̄ꝫ ecōtra qđ falsum est. ¶ Itē omne qđ agit ꝭm ꝓpriā virtutē ⁊ ꝭm alienā: fortius agit ꝭm ꝓpriaʒ q̄ꝫ ꝭm alienā. odores aūt ꝭm ꝓpriā virtutē agunt ⁊ ꝭm virtuteʒ saporꝝ. ergo fortius agūt ꝭm ꝓpriā virtutē q̄ꝫ ꝭm alienaʒ. p̄ᵃ pʒ per se. 2ᵃ accipit̄ ex libro de sensu ⁊ sensato vbi dicit Aris. ꝙ odores hn̄t delectabile ꝓpriū ⁊ delectabile alimēti. ¶ Inde ꝓcedit̄ vlterius. oē qđ p̄ncipalr̄ agit ꝭm ꝓpriam virtutē nō agit vt passio alicuius. odores p̄ncipalr̄ agunt ꝭm ꝓpriā virtutem. ergo nō agunt vt passio saporꝝ. ¶ Sed 3. vnicuiqʒ agēti eēntialior est virtus illa ꝭm quā agit in omne patiēs sibi determinatū q̄ꝫ illa ꝭm quā agit in q̄đdā tm̄. odor ꝭm ꝙ cōfert desideriū nutrimēti: ⁊ vt est passio saporis agit in omnē olfatum cuiuslibet aialis. sʒ ꝭm ꝓprie delectabile agit in hominis olfatū tm̄. ergo eēntialius est odori iudicare nutrimētuʒ ⁊ eē passionē saporis q̄ꝫ imutare ꝭm propriū delectabile. ¶ Itē omni agēti virtus illa eēntialior est ꝭm quā forti⁹ agit q̄ꝫ illa ꝭm quā debili⁹. odor ꝭm ꝙ ꝯfert desideriū nutrimēti fortius agit q̄ꝫ ꝭm ꝙ imutat in ꝓprio delectabili. g̃ eēntiali⁹ est ei esse passionē saporis q̄ꝫ eē p se. ¶ Soło. dicim⁹ ꝙ odor quidē passio est saporis ⁊ nō accn̄talr̄: sed virtute ꝓpria. Sʒ passio dicit̄ multis modis. s. que p̄dicat̄ de subiecto ꝭʒ ꝙ dicimus passionē numeri par vel ipar: ⁊ passionē linee rectā vel curuā. dr̄ etiā passio qđlibet accn̄s qđ accidit subiecto. dicit̄ ēt passio quelibet forma que est in materia: ⁊ nullo istoꝝ modoꝝ dicitur odor passio saporis. Sʒ dicitur passio id qđ nō accidit nisi subiecto eideʒ in quo est: cuius est passio: ⁊ generatur a p̄ncipijs eius agentibus ⁊ patientibus: non tamen eodē modo se habētib⁹: ⁊ sic odor dicitur passio saporis: q̄a non accidit nisi cui accidit sapor: ⁊ causatur a p̄ncipijs saporis non eodem mō se habentibus in odore ⁊ sapore: sʒ quēadmodum supra dc̄m est. ⁊ per hoc patet solutio ad p̄mum obiectū. ¶ Ad aliud qđ obijcitur in contrarium dicendum ꝙ virtus saporis non est aliena nec accidētalis odorib⁹: q̄a sicut iam dictum est odores causantur a p̄ncipijs saporꝝ.

¶ Utrum odor est sequela totius complexionis.

Quinto querit̄ Utr̄ꝫ odor sit sequela toti⁹ cōplexionis rei odorātis. Videt̄ enim ꝙ sic. oīs passio causata p se ex qualitatib⁹ cōplexionantib⁹ suū subiectū est sequela cōplexionis toti⁹. odor est passio hmōi. ergo est sequela complexionis toti⁹. Maior v̄o pʒ p se. minor ꝓbat̄ ex supra dictis: q̄a in odore est siccū ꝑmixtū humido: ⁊ calidū faciēs euaporare: ⁊ ex his p̄ncipalr̄ ꝯstituitur corpus odoriferꝝ. ¶ Sed cōtra. idem corpus odoriferū est ⁊ saporosum vt supra habitum est. si ergo odor esset sequela totius cōplexionis. ergo eodem mō ⁊ sapor. Sed odor p̄ncipaliter est in sicco. secūdario in humido est. sapor v̄o est ecōtra. ergo idē corpus erit p̄ncipaliter ex sicco ⁊ secūdario ex humido: ⁊ p̄ncipaliter ex humido ⁊ secundario ex sicco: qđ est impossibile. ¶ Et iuxta hoc queritur si odor est passio saporis vt habitum est: quare nō omnia corpora nobis bene sapiāt. s. que nobis bene odorant. Hoc enim videtur per ph̄um in 2° de anima. vbi dicit ꝙ aialia quedā ꝓportionabilr̄ habēt odorem ⁊ humorē. i. saporem. dico autē ⁊ dulcem humorē. Alia v̄o cōtrariuʒ. Similr̄ autē ⁊ aer ⁊ austerus acutus ⁊ pinguis est odor. ¶ Eodem mō querit̄ de hoc ꝙ ipse dicit in lib° de Tex. cō. 95.

sensu

sensu ⁊ sensato ꝙ mare habet odorē ⁊ salnitri est magꝭ odo/
rabile: ⁊ hoc manifestat q̄a a sale ⁊ nitro fluit oleum: nitruꝫ
autē magis terre est. ¶ Amplius lapis nō odorat q̄a est acbi/
mus: ligna aūt odorant q̄a sunt enthimia. ⁊ lignoꝝ minus
sunt odorabilia aquatica. ¶ Amplius autē inter ea que me
tallant̄ aurum nō odorat q̄a est achimū. es aūt .i. cuprum ⁊
ferrum sunt odorabilia: ⁊ quādo cōburit̄ humidū in metal
lis: tunc scorie metalloꝝ fiunt odorifere siue odorabiles. Ar
gentum v̓o ⁊ stannum magis odorāt q̄ȝ auꝝ ⁊ minus q̄ȝ fer/
rū ⁊ es: eo ꝙ sunt magis aquatica. ¶ Solo. dicimus ad p̄ᵐ
ꝙ sapor ⁊ odor sunt sequele cōplexionū corpoꝝ odorantiuꝫ:
q̄a causant̄ a qualitatibꝰ cōplexionabilibꝰ corporis: sed nō
opꝫ ꝙ eodem mō causantur ab eis quo illud cōplexionatur.
⁊ per hoc sapor cōsistit p̄ncipaliter in humido: q̄a habet in/
fluere in ptes nutriti vt supra habitū est: odor autē p̄ncipa/
liter in sicco calido: vt tēperet frigiditatē ⁊ humiditatē cere
bri. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō in oībus odor sequit̄ saporē: nec
hoc dicit phs: sed dicit ꝙ in q̄busdā sic: ⁊ in q̄busdā nō. Cā
autē est: ꝙ q̄ñq̄ȝ in corpore odorabili humidū qđ acutuꝫ est
in ipso est īdigestū: ⁊ pp hoc dicit saporē acutū aerem: illud
qđ euaporat ex ipso per calidū digeret̄ cōplete per calidum
qđ facit ipm euaporare. Hoc eni subtile est facile digestibi/
le: ⁊ tūc erit odor dulcis: ⁊ hoc p̄cipue est in floribꝰ ⁊ in q̄bus/
dam fructibꝰ pomoꝝ acidoꝝ. ⁊ huius signuꝫ est: q̄a si poma
illa assant̄ vel elixent̄ acquirūt ēt dulcē saporeꝫ per decoctio
nem humidi. ¶ Ad illud qđ querit̄ vlteriꝰ dōm est: ꝙ nihil
est odorifeꝝ nisi qđ est cōpositum ⁊ euaporatiuū vapore sic/
co vt supra habitū est. Elemēta ergo cum sunt simplicia nō
sunt odorabilia. mare aūt cum habeat admixtū vaporē sic/
cum terrestrē adustū qui causat in eo salsedinē efficit̄ odo/
rifeꝝ: q̄a odor cōsistit in sicco vapore. sal auteꝫ species terre
est vt habet̄ in libro metheororum. liquat̄ enim ex humido
aquoso. Generat̄ autē ex sicco terrestri cōbusto. nitrū auteꝫ
spēs est salis ⁊ magis sicca: ⁊ pp hoc de oleo plus extrahitur
de sale q̄ȝ de nitro sicut exptū est in alchimia. ⁊ hoc est q̄a hu
midū aereū plus est in sale q̄ȝ in nitro: ⁊ q̄a hoc facile vapo/
rat pp hoc sal magis est odorifeꝝ q̄ȝ nitrum: lapis aūt gñat̄
ex luto viscoso ⁊ est cōpactus ⁊ terrestris ⁊ iō nō vaporat: et
pp hoc nō habet odorē: ligna autē plus hñt de aereo. cuiꝰ si/
gnū est: q̄a cremabilia sūt: ⁊ q̄a hec facile odorāt iō sūt odo/
rabilia: ⁊ p ꝯñs ligna aquatica q̄a magis sunt frigida ⁊ ma
gis humida humiditate aq̄: p̄terea sunt magis vaporatiua
⁊ pp hoc minus odorabilia. Auruꝫ v̓o q̄a fit ex puro sulphu
re ⁊ argento viuo optime cōmixtis calido cōmiscēte ⁊ frigi/
do cōgelante ex bonitate cōmixtiōis hꝫ cōpactionē vehemē
teꝫ: ⁊ huiꝰ signū est: eius pōderositas ex frigido ꝯgelante hꝫ
cōstrictionē poroꝝ extrinsecus: ⁊ vtrūq̄ȝ istoꝝ ꝓhibitiuuꝫ est
euaporatiōis: ⁊ p ꝯñs odoris. Cuprum aūt ⁊ ferrū sic se hñt
ꝙ in cupro sulphur puꝝ: argentū v̓o viuū nō puꝝ ⁊ hñ com/
mixtū neq̄ȝ equale: q̄a de sulphure est plus. ⁊ pp hoc non est
solidum in ptibꝰ sed porosum est pp abūdantiā sulphuris.
⁊ iō est vaporatiuū ⁊ p ꝯñs odorifeꝝ. ferruꝫ aūt est ex sulphu
re lutoso viscoso ⁊ argēto viuo lutoso: ⁊ pp huius viscosita/
tē nō pōt separi aqueū argenti viui: ⁊ iō ferrū nō est liquabi
le sꝫ mollificabile: ⁊ pp nō bonam cōmixtionē est porosum ⁊
vaporatiuū: ⁊ p cōsequēs odorifeꝝ. Stannuꝫ aūt ⁊ plūbum
sunt ex vtroq̄ȝ impuro: sed vincit in eis aqueuꝫ argēti viui:
sed nō hñt cōpactionem ptiuꝫ: pp minorē igit̄ cōpactionem
sunt magis odorifera q̄ȝ aurum: pp aquaꝫ v̓o que obstruit
poros sunt minus odorifera q̄ȝ ferrum ⁊ es: scorie autē oīuꝫ
istorum ꝓpter actionem calidi qđ est apertiuum pororum
⁊ euaporatiuū terre ⁊ huiusmodi magis sunt odorabiles.

¶ Queritur de differentia odoris.

Sexto ⁊ vltimo querit̄ de differētijs odorum.
Dicit enim phs in libro de sensu ⁊ sensato. ꝙ
due sunt spēs odoꝝ. Una est que est penes de
lectationē odoratus in saporibꝰ: ⁊ habet dele
ctationeꝫ p accñs. Alia est in ipsis odoribus ⁊
habet delectationē p se. Exēpluꝫ p̄me spēi est
odor cibi. scđe aūt exēplum est odor floꝝ. vident̄ aūt iste nō
esse spēs odoratus. Quicq̄d eni nō cognoscit̄ nisi in relatio/
ne ad aliud: hoc nō hꝫ spēm ꝓpriā neq̄ȝ delectationē separatā
ab illo. odor est tale in cōparatiōe ad saporē. ergo nō hꝫ spēꝫ
ꝓpriaꝫ: nec delectationē separatā a sapore. ¶ Preterea q̄/
ritur quare illa dicitur delectatio per accñs que est in odo/
re cibi. qđ eni oībus odorātibꝰ cōuenit magis p se cōuenire
videt̄ odori: q̄ȝ illud qđ cōuenit alicui tm̄. delectatio que est
in odore cibi cōuenit oībꝰ odorātibꝰ: delectatio aūt in odo/
re p se cōuenit homini tm̄. ergo delectatio que est in odore
cibi est p se: ⁊ delectatio que est in odore tm̄: conuenit odori
per accñs. ¶ Preterea accñs est qđ adest ⁊ abest p̄ter subti
corruptionē vt dicit Porphyriꝰ. vel qđ cōtingit eidē inesse
⁊ nō inesse vt dicit Aristoteles. Si ergo delectatio cibi cōue
nit odori p accidēs: cōtingit eā odori inesse ⁊ nō inesse respe
ctu aīalis: g̃ cōtingit aliqđ brutū delectari in odore nō pp ci
bum: qđ est cōtra Aristotelē qui dicit alioꝝ ab hoīe aīalium
qđdaꝫ nō indignat̄ ad ea que sunt ꝭm se supiora nisi qđ ac/
cipit corruptionē: ex odoribꝰ enim q̄ñq̄ȝ corrūpit̄ ⁊ tūc fugit
eos. ¶ Item dicit phs ꝙ cetera aīalia ab hoīe nō curāt ipaꝫ
feditatem ꝭm se: q̄ȝuis multa crescētiū vegetabiliū fetidos
habēt odores: nisi q̄d cōferāt ad gustū. ¶ Preterea querit̄
q̄re delectatio ī odore ꝭꝫ se ꝓpria sit hoī: cuiꝰ eni melius est
sentir̄ odorē: illiꝰ magꝭ ē dlectari q̄ȝ tristari ī odoribꝰ: q̄rūdā
brutoꝝ meliꝰ est sentire odores q̄ȝ hoīs. g̃ ipsoꝝ est magꝭ de/
lectari vel tristari in odoribꝰ: ⁊ sic non erit ꝓprium homini.
¶ Preterea querit̄ de hoc qđ dicūt Arist. ⁊ Auicēna. s. ꝙ il
li qui ꝭm accñs hñt delectabile diuidūtur in spēs ꝭm sapo/
res. Illi v̓o qui ꝭm se nō sic diuidunt̄: hoc eni videt̄ esse con
trarium p̄habitis. cuiꝰ causa est: q̄a opꝫ cognoscere omnes
odores p sapores. ¶ Preterea q̄rit̄ de differentijs odorū. s.
quot sunt ⁊ que sunt: vident̄ eni tres esse ꝭm Gregoᵐ nice/
nū dicentē in caᵒ de odore vapoꝝ. quoꝝ gñalissima dīa bo
nus odor est ⁊ malus: ⁊ ꝙ mediuꝫ hoꝝ est qđ neq̄ȝ bene nec
ꝭm fetidū odorabile est. ¶ Solo. dōꝫ est ꝙ spēs odoꝝ disti/
guunt̄ ꝭm tres modos. s. in se ⁊ in comparatione ad delecta
tionem vel tristitiā quā inferunt olfatui. ¶ In se aūt distin/
guunt̄ ꝭm duos modos. s. absolute ⁊ in cōparatione ad sa/
pores. Absolute autē non habemus ꝓpria noīa: eo ꝙ male
odoramus. vñ in illa distōne nō habemus nisi noīa excellē/
tiaꝝ: ⁊ vnuꝫ dicimus redolens ⁊ aliud fetens: ⁊ si habemus
mediū hoc est per abnegationē extremoꝝ: ⁊ nō p cōmixtio/
neꝫ. s. ꝙ nec redolens est neq̄ȝ fetens. ⁊ per hoc pꝫ solo ad vl/
timā auctoritatē Gregorij. ¶ In cōparatione v̓o ad sapo/
res denoīamus odores noībus sapoꝝ: vt a dulci saporē dul
cem odorē: ⁊ ab amaro amaꝝ: ⁊ ita a pingui pinguem: ⁊ sic
de alijs. ⁊ sic multiplicādi sunt odores ꝭm doctrinam supra
habitā de coloribꝰ ⁊ sonis. ¶ Penes delectabile aūt distin
guunt̄ odores in duas spēs tm̄. s. ꝭm delectabile qđ confert
ad alimētuꝫ: ⁊ ꝭm delectabile qđ cōfert ad sanitatē: delecta
bile aūt ꝙ ad alimētuꝫ cōfert p̄ncipalr̄ est in sapore cibi: se/
cūdario in odore: sicut dicit phs de trano qui vituperās eu
tipedē quēdā cocū dixit cum decoquis lentem nō infundis
miron hoc est pinguedinē: q̄a miron in greco tātū valet sicͭ
vnctio. odor eni pinguis manifestat saporē pingueꝫ: qui est
delectabilis in cibo. delectabile aūt qđ cōfert ad sanitatem
cerebri est p se in odore: cū enim odor sit quedā euaporatio
ptingit ad locū cerebri ad quē non pōt ptingere suba cibi. ⁊
ideo necesse est ꝙ hoc delectabile sit in odore per se: ⁊ nō in
odore in cōparatione ad cibuꝫ: ⁊ hoc est p̄cipue qđ est in flo
ribus ⁊ aromaticis: q̄a v̓o humidū vaporatiuum vt est vi/
num vel medio p̄cipue nocet cerebro humano. vapores eni
eleuati ad cerebrum infrigidant̄ pp naturā cerebri ⁊ corrū/
puntur ⁊ fluunt inde catarri: ⁊ defluentia reumata: ⁊ iō bō
in potu talium imiscet odorifera vt duo delectabilia duoꝝ
sensuū in vnum cōueniant. sed delectabile saporis in potu
ad linguā qđ cōfert ad alimētum: ⁊ delectabile aromatico/
rum in euaporationē ad cerebrum qđ confert ad sanitateꝫ.
¶ Ad p̄mū ergo dōm ꝙ odor semp cōstituit̄ ex eisdē q̄lita/
tibus p̄mis de quibꝰ est sapor: sed non semp denoīant̄ odo/
res ꝭm spēs sapoꝝ: sed q̄ñq̄ȝ vt supra habituꝫ est ⁊ tunc hñt
ꝓpriuꝫ delectabile. ¶ Ad aliud dōm ꝙ duabꝰ rōnibꝰ dele/
ctabile cibi cōuenit odori p accñs ꝭm duplicē acceptionē ac
cidētis. ¶ Accñs eni opponit̄ ad p se: ⁊ sic p accñs conuenit
qđ nō cōuenit gratia sui sed gratia alterius: ⁊ hoc mō id qđ
sapori est ꝓpriū delectabile cōuenit odori grā saporis: ⁊ sic p
accidēs. Alio mō dī p accñs: qđ nō semp inest: ⁊ hoc mō de/
lectabile cibi cōuenit odori p accidēs: q̄a lꝫ odor cibi deside
rabilis sit esurietibꝰ: nō tamen plenis vel saturatis vt dicit

pħus.¶ Ad aliud dõm ꝙ omnibus aialibus cõuenit qñq̃ delectari in odore cibi: qñq̃ nõ vt iam dictum est. ¶ Ad aliud pꝫ solutio per ante dicta: vbi dictũ est de dispõne cerebri humani in cõparatione ad alia aialia. ¶ Ad aliud aũt qđ obijcitur in ꝯtrium dõm: ꝙ aialia bruta melius sentiunt odores q̃ hõ: sed nõ indignant̃ vel letant̃ ad eos nisi sint corrupti: sicut apes ⁊ formice fugiũt odorẽ sulphuris: ⁊ serpẽtes odorem cornu cerui cõbusti: nec est causa nãlis delectatiõis melius sentire odorẽ: sed potius ꝙ magis cõfert ad sanitateꝫ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ odores qui hñt delectabile sapoꝝ ꝓportionati sunt saporibꝰ: ⁊ iõ distiguunt̃ penes ipsos. Qui autẽ hñt ꝓpriũ delectabile nõ semp sunt ꝓportionati. odor enim floris qñq̃ dulcis est: ⁊ ideo penes sapores nõ possunt distigui. ¶ Ex his pꝫ solõ cuiusdã q̃õnis quã tãgit Aꝛ. in li° de sensu ⁊ sensato. s. q̃re gnque exñtibꝰ sensibꝰ odoratꝰ medius ponit̃. Rõ huius est: qa sensus gustus ⁊ tactꝰ sunt alimenti cõstituẽtis subaꝫ aialis: ⁊ cũ his cõuenit odoratꝰ eo ꝙ hꝫ delectabile. gustꝰ ꝑ accñs hꝫ ꝙ ꝯducit ad alimẽtũ. visus ãt ⁊ auditꝰ nõ hñt talia dlectabilia: ⁊ sunt ꝑꝑ bñ eẽ: ⁊ cũ his ꝯuenit odoratꝰ ꝫm ꝙ hꝫ delectabile ꝑ se: ⁊ est per mediũ extrĩsecũ.

Quare sẽsus odoratus medi° ponit̃ i sensus extrĩsecos

¶ Utrum aer ⁊ aqua sint medium in olfatu.

2. đ anima, te. cõ. 97.

Deinde querit̃ de olfatu ex parte medij. Dicit Aꝛ. ꝙ mediũ est aer ⁊ aq̃. Sꝫ videt̃ ꝙ aer non possit eẽ mediũ per ipsas rõnes q̃s ponit in li° de sensu ⁊ sensato ꝯ Heraclitũ q dicebat odorẽ eẽ fumalẽ euaporationẽ cõem exñtẽ terre et aeri: ⁊ si oĩa entia fumus fierẽt ꝙ nares discernerẽt odores in oĩbꝰ entibꝰ. obijcit ãt pħs in ꝯtriũ sic. fumalis euaporatio impossibile est ꝙ sit aq̃. odor aũt est fumalis euaporatio. g° impossibile est odoreꝫ eẽ in aq̃. ꝑma ꝓbat̃ per hoc ꝙ aer in aqua exñs ascẽdit supius: ⁊ silr vapor aereus. 2ª aũt scribit̃ in ꝑmo de sensu ⁊ sensato. Si hoc cõcedat̃ ꝯ. pisces in aq̃ sentiunt odores: corrũpunt̃ eñi fetidis ⁊ fugiũt eos. cũ ergo nõ cõtingãt aerẽ: opꝫ ꝙ ꝑ mediũ aque sentiant: ⁊ sic odor est in aq̃. ¶ Preterea querit̃ iuxta hoc ꝫm quam nãm cõem aer ⁊ aq̃ sint mediũ. Et videt̃ ꝫm nullã. In ipsis eñi sunt tria. s. nã diaphani: ⁊ nã frigidi: ⁊ nã humidi. ꝫꝫ aũt nãm diaphani non sunt media: qa sic sunt media visus. silr nec ꝫm nãm humidi: qa odor est ꝑncipalr sicci sicut habituꝫ est supra: nec ꝫm nãm calidi vel frigidi: qa neutrũ conuenit cõiter ambobꝰ. ¶ Preterea frigus extiguit odores sĩc dicit pħs. ¶ Querit̃ ẽt iuxta hoc qđ Auicẽne. s. vtrũ odor fiat ex ꝑte medij ex ꝑmutatione sola medij: vel ex ꝑmixtiõe corporis odorabilis cũ ipso medio. Et videt̃ ꝙ ex ꝑmutatiõe sola. vaporãtis eñi mã nõ põt amplĩꝰ extendi: q̃ sub spẽ ignis. videmus g° ꝙ a corpore vaporabili per vapores eleuet̃ pugillus ꝑriũ materie eiꝰ: ille pugillus ꝑ rarefactionẽ extẽdat̃ in decẽ pugillos aque: ⁊ illi decẽ aque extẽdant̃ in cẽtum aeris. Cũ igit̃ euaporatio odoris sit in corpore magis grosso q̃ aer: minor erit extẽsio odoriferi vaporis: ⁊ sic odor alicuius rei nõ sentiret̃ ad spatiũ lõginquũ: qđ est ꝯ hoc experimẽtuꝫ qđ est de auibꝰ tygridibꝰ que deueniunt ad cadauera ꝑ cẽtũ leucas: tñ ducẽ nõ hñt nisi odorẽ: hoc idẽ pꝫ in cãphora: sed illa vaporat vsq̃ ad aliquẽ terminũ: nõ ad hoc vt diffundat̃ odor eiꝰ in duplũ illiꝰ termini oporteret vt ex illo odore euaporaret alius: ⁊ si deberet sentire in tripluꝫ opꝫ ꝙ ex illo iteꝝ resolueret̃ alius: ⁊ sic vlterius qđ videt̃ incõueniens: ⁊ sic videt̃ ꝙ nõ cuꝫ odore diffundat̃ vapor: sꝫ tñ spẽs odoris ꝑmutet mediũ. ¶ Cõtra hoc est ꝙ odorabilia post multuꝫ attractũ odoꝝ fiunt leuiora ⁊ putrescẽtia sicut pꝫ in pomis. ¶ Solõ. dicimus ꝙ odores sunt in aere ⁊ aq̃. Heraclitꝰ eñi errabat dicẽs ꝙ odores resoluunt̃ ab oĩbꝰ entibꝰ ꝑꝑ qđ non fiũt in medio nisi in aere: simplicia eñi non sunt odorabilia etsi euaporẽt. ¶ Preterea odores sunt in aq̃: ⁊ in aq̃ nõ est aer: ⁊ illi sunt modi qbꝰ ꝯdicit Aris. dicebãt eñi qdã ꝙ odor fumalis est euaporatio: ⁊ fumus est vapor terre vt supra habitũ est: ꝙ odor non resoluit̃ nisi a terra: ⁊ illis est ꝯ qđ dicit Arist. ¶ Solõ. dõm ꝙ odor est in aq̃ ⁊ in aere vt in medio: vt dicũt Arist. Algazel ⁊ Auicẽ. Hoc aũt qđ obijcit ꝯ Heraclitũ nõ intelligit̃ sic ꝙ velit ꝙ odores non sint in aq̃: sed est deductio ad incõueniens: dicebat eñi Heraclitꝰ odores nõ eẽ in medio nisi in aere: ⁊ hoc resolui a terra: ⁊ ex hoc sequit̃ ꝙ cũ aer sit in aq̃ nõ sit in aqua nisi cõmixtus: ꝫm ꝙ videmꝰ herbas generari ex cõmixtione elemẽtoꝝ in aqua: ꝙ odor non sit in aqua qđ est incõueniens: fumalis enim euaporatio nõ est in aere vt in medio. Aer eñi cõmixtus alijs elemẽtis ad generationẽ vegetabiliuꝫ nõ est mediũ alicuius sensus: vñ lꝫ ille nõ ascendat in aqua: tñ aer purus ascẽdit. ⁊ ꝫꝫ hoc non essent odores in aqua. ¶ Ad aliud dõm ꝙ odor est in aqua ⁊ in aere ꝫm ꝙ vtrũq̃ est sine odore: perceptibile tñ odoris ꝫm ꝙ est sonus in aere ꝫm qđ est absonũ susceptibile tñ soni. Et qđ obijcit̃ ꝙ nõ sit ꝫm nãm humidi vel frigidi vel diaphani: hñ cõcedimus. ¶ Si aũt querat̃ tũc quare nõ sit in alijs corporibꝰ simplicibꝰ que etiaꝫ sunt sine odore. Dicẽdũ ꝙ illa non sunt susceptiua euaporationis odoriferre: ita ꝙ passibilis sit euaporatio per ipsa. Euaporatio autẽ debilior est in aqua q̃ in aere: nihilominus tñ est: sicut ẽt est in frigido tpe debilior in aere q̃ in alio: ⁊ ꝑꝑ hoc odor est in vtroq̃. Dicũt tñ qdã ꝙ in odore est ꝑmixtũ humiduꝫ sicco lꝫ sit actu sicci: ⁊ ideo ꝫm ꝙ magis vertit ad humiduꝫ est in aq̃: ⁊ ꝫm ꝙ magis ad siccuꝫ est in aere. ¶ Ad hoc qđ querit̃ vtrũ sit ex ꝑmutatione sola vel euaporatiõe dõm ꝫm Auic. ꝙ est vtroq̃ mõ. In euaporatione eñi dñatur nã aeris: ⁊ idcirco euaporatio trãsmutat aerẽ ꝫm odorẽ ⁊ sonũ: etiaꝫ ꝑter hoc ꝙ recipiat aliquã partem rei euaporantis. Et similiter trãsmutat aquã sicut nos videmus vinum in doleo trãsmutari ad odorem eoꝝ que ponunt̃ iuxta doliuꝫ: ⁊ ꝫm hũc modum per lõgum spatium põt fieri imutatio ꝫm odores. Dicit autẽ Auicẽna ꝙ aues tygrides sunt acuti visus ⁊ alti volatus: ⁊ potuit esse ꝙ per visuꝫ deuenissent ad cadauera nõ per odorem. ¶ Ad aliud qđ obijcit̃ ꝯ dõm: ꝙ nõ sit odor sine euaporatione fumali ꝓprie rei odorabilis: ⁊ ideo ⁊ illa alleuiabit ⁊ putrescit per attractionẽ multam odoꝝ: sed nihil ꝓhibet quin ipa euaporatio postea imutet aerea: etiam ꝑꝑ hoc ꝙ vlterius illa euaporatio fiat ex ipsa.

Uide i hac mã Auroes. 2. de aia. cõ. 97. ꝯ dicẽtẽ opiõni Auicẽne.

¶ Queritur de medio odorandi.

Consequẽter querit̃ de olfatu ex ꝑte medij odorãdi. Uidemus eñi odorare q̃libet aialia respirãtia: ⁊ quedã nõ respirãtia. g° videt̃ ꝙ olfatus equoce dicat̃ de respirantibꝰ ⁊ nõ respirantibꝰ. ¶ Preterea dicit̃ in libro de aialibꝰ. ꝙ vie olfatus in aialibꝰ aquaticis clause sunt: lꝫ eñi qdaꝫ pisces quãdoq̃ quedã foramina videãtur habere in naribus: tamẽ illa foramina nõ pertingũt vsq̃ ad medullam cerebri: sicut pꝫ in anathomia pisciũ: ⁊ in libro de aialibꝰ Aꝛ. ⁊ Auicẽna. assignat̃ aũt ratio duplex. Quaꝝ vna est ꝙ si aperte essent vie penetraret aqua vsq̃ ad medullã cerebri: ⁊ infrigidaret̃ cerebrum ⁊ extingueret̃ animal. Secunda causa est: qa talia animalia frigida sunt paꝝ habẽtia caloris circa locum digestionis: ⁊ ideo pauci vapores eleuantur ad cerebrum: qui si infrigidati fuerint in cerebro: pauca erit materia flegmatica ⁊ purgabilis per vias alias. Cum ergo quedam aialia habẽt vias aptas odoratus: videt̃ odoratꝰ esse equocus in istis ⁊ in illis. ¶ Preterea querit̃ iuxta hoc vtꝝ ex equali distantia odor sit causalis inspirãs vel nõ ispirãs: ⁊ videt̃ ꝙ sic. ponamus enim duo aialia. vnũ inspirãs ⁊ aliđ non ispirãs in vltimo euaporationis imutationis vel nõ imutationis rei odorifere: ibi enim tãgit̃ ⁊ alterat̃ cerebruꝫ nõ inspirantis: ⁊ eundẽ aerem trahet inspirãs. ergo odorãt in equali distãtia. ¶ Querit̃ etiã iuxta hoc vtrũ inspirantia oĩa odorant ex eq̃li distãtia: ⁊ ꝑcipue hõ cum alijs aialibus. Et videt̃ ꝙ sic. si enim stat homo cũ cane in vltimo euaporationis odorifere: eũdem aerem trahet homo quẽ canis: sed aer imutatus odore tangit cerebrum vtriusq̃. ergo agit vtrũq̃ ⁊ alterat ipm. ¶ Solõ. dicenduꝫ ꝙ olfatus nõ dĩ equoce in olfacientibꝰ diuersimode etiam diuerso naso. potentie enim sensuum passiue hñt diffiniri per actus: ⁊ actus per obiecta sicut dicit Arist. vñ cũ obiectuꝫ sit vnũ. s. odor vnius rõnis erit olfatus: ⁊ sic diuersitas oculoꝝ in hñtibus duros oculos ⁊ molles: ⁊ hñtibus velamẽ sup oculos ⁊ nõ hñtibꝰ nõ facit visum equiuocũ: nec ita diuersitas nasi ⁊ hic organuꝫ odoratus coopertũ vel nõ coopertũ facit odoratũ equocuꝫ. a mõ enim organi nõ diffinit̃ aliqua potentia sensibilis: sed potius ab obiecto sicut dcm̃ est. Cũ enim potentia sensibilis sit potẽtia passiua ⁊ diffiniri hꝫ per actũ suum. Actum autem habet ab agente qđ est obiectuꝫ: oportet ꝙ per obm diffiniatur. ¶ Ad aliud qđ iuxta hoc querit̃ dõm: ꝙ nõ opꝫ ꝙ quecũq̃ animalia odorãt ex eq̃li distantia siue sint respirantia

Po° sensibil nõ ponit̃ i spẽ a mõ organo nec a mõ imutãdi sꝫ ab obiecto.

rantia sue non respirantia. Ad sensum odoris nõ exigit tñ equalitas agentis sed equalitas patiẽtis: ꝓpter hoc in loco vbi debilis est odor transmutatur cerebrũ siccum alicui⁹ animalis: eo ꝙ habẽtiũ symboluz facilior est trãsmutatio. ꝛ in eodem loco nõ posset trãsmutari cerebrũ frigidum ꝛ humidũ sicut est bois. nõ enim imutatur tale nisi a forti odore.

¶ Queritur quid est gustus.

Consequenter transeundum est ad gustuz de quo queruntur quatuor. Primuz quid sit gustus. Secũdum qualiter est quidam tactus ꝛ quidam non. Tertiuz de gustu ex parte obiecti. Quartum de gustu ex parte medij.

Ad primũ ꝓcedit sic. Dicit Auicẽna ꝙ gustus est vis ordinata in neruo expãso sup corp⁹ lingue ad cõprehendẽdũ sapores solutos ex corporib⁹ cõtingentib⁹ ipm cũ pmiscent humori vnctuose lingue: pmixtione pmutãte. Videt autẽ insufficienter dcm̃ qḋ dicit gustũ eẽ ordinatum in neruo lingue: qa dicit Grego⁹ nicenus ꝙ organa gustus sunt lingua ꝛ hui⁹ magis exercitiũ adhuc cũ his palatum: in qb⁹ sunt hi qui ex cerebro nerui dilatati qui ẽt annũtiant genitã assumptionẽ pncipali idest cerebro. ¶ Preterea hoc idẽ dicit Auicẽna in lib⁹ suo de aialib⁹ ca⁹ de anathomia lingue. vult enim ibi ꝙ neruus gustatiuus nõ sit tñ expansus in lingua sed etiã in palato ꝛ alijs qbusdã partib⁹ circũstantibus linguã. ¶ Preterea videt in qbusdaz aialibus nõ esse linguã: sicut in ciconijs ꝛ in qbusdã piscibus: ꝛ tñ illa hñt gustuz. ¶ Solo. dcm̃ ꝙ in veritate gustus est etiam in neruis palati sicut obiectũ est: sed ꝓm sui optimũ est in lingua ꝛ in mẽbro qḋ est in loco lingue: ꝛ cuz ab optimo sumat diffinitio diffinit a neruo expanso in superficie ligue. ¶ Ad illud aũt qḋ obijcit de aialib⁹ ꝙ nõ vident habere linguaz: dcm̃ ꝙ hñt aliqd loco lingue: sed carnẽ quãdã ad cui⁹ radicem continuat isophagus ꝛ cãna vel isophagus tñ: vel stomachus: vel in isophago ꝛ cãna. dico autẽ hoc ꝙ in qbusdã auibus inueniunt isophagus ꝛ cãna simul ꝯiuncta ad liguã: vel ad id qḋ est in loco lingue. In qbusdã aũt inuenitur isophagus tñ sine cãna. In qbusdã aũt inuenit stomachus tñ sine isophago ꝛ cãna sicut de quodã pisce pꝫ de quo dic̃ Ar. ꝙ nõ hꝫ isophagũ sed stomachũ lõgũ: ꝛ ideo qñqꝫ in voracitate eijcit ipm per os. ¶ Cõtra. in qbusdaz aialib⁹ sunt due lingue vt in serpẽtib⁹. dicũt eni Grego⁹ nice⁹ ꝛ Dama⁹. ꝙ organa sensuũ creator aialiũ dedit duplicia: ꝛ linguas duas sicut oculos duos: vt si vnũ destrueret in altero saluaret sensus. Sꝫ in qbusdã aialib⁹ lingue sunt cõiũcte. s. in hoie: ꝛ in quibusdã nõ ꝯiũcte vt in serpẽte. In qbusdã lõge ꝛ acute: vt in apib⁹ ꝛ in anulosis que suggũt nutrimẽtũ per linguã que lõge emittit añ os: vñ qñqꝫ recuruãt eã dũ nõ suggũt nutrimẽtũ. In qbusdã ãt curta sic̃ in ciconijs ꝛ in qbusdã piscib⁹: ꝛ in qbusdã media: sic̃ in hoib⁹: ꝛ in qbusdã ligata anteri⁹ ad palatũ vt in ranis: ꝛ ideo vox ranarum nõ põt esse nisi coax.

¶ Querit qualiter gustus sit quidã tactus ꝛ qualiter non.

2⁹ de aia. t. c. 33

Secundo querit qualr̃ gustus sit qdã tactus: ꝛ qualr̃ nõ. Videt aũt ꝙ nullus sit tactus. potẽtie enĩ distinguunt per act⁹: ꝛ act⁹ per obiecta vt supra dictũ est. ergo quarũcũqꝫ potẽtiarum obiecta sunt penitus diuersa illa sunt diuersa. obiecta aũt gustus ꝛ tactus sunt penit⁹ diuersa. ergo gustus ꝛ tact⁹ sunt penitus diuersi. pma ꝓbata est p hoc ꝙ sensus distiguunt per obiecta. 2ᵃ ãt ꝓbat per hoc qḋ dictũ est in ethicis ꝙ gust⁹ sapoꝝ iudicatiuus est: sapor aũt diuersificat penitus a tãgentib⁹. ¶ Sꝫ ꝯ hoc est. qa manifeste dicit phs in li⁹ de aia ꝛ in li⁹ de sensu ꝛ sensato. ꝙ gust⁹ est

Tex. cõ. 101.

quidã tactus. ¶ Solo. dcm̃ ꝙ gustus accipit duob⁹ modis. s. ꝓm ꝙ est sensus alimẽti vt in multis locis dicit phus: ꝛ sic gustus est qdaz tact⁹ qdruplici rõne. ¶ Quaꝝ pma est sumpta ex pte obiecti qḋ est alimẽtũ. Cũ eni alimẽtuz nõ nutrit nisi per subam sicut dicit in p⁹ de gñatione ꝛ corruptiõe. opꝫ ꝙ suba alimẽti tãgat illud qḋ nutrit. Cũ võ nõ nutriat nos nisi id ex quo sumus opꝫ ꝙ ipꝫ sit cõmixtũ ex calido frigido humido ꝛ sicco. sicut ꝛ nos cõmixti sumus sicut dr̃ in 2⁹ de generatione ꝛ corruptione. Cũ ergo sic tangat per subam sine medio extrinseco: ꝛ imutat per calidũ frigidũ humidũ ꝛ siccuz: que sunt qlitates tãgibiles: pꝫ ex pte obiecti gust⁹ qdaz

Nõ quatuor rõnes qr gustus vt ẽ alimẽti sẽsus sit qdaz tactus. Tex. cõ. 41. Tex. c. 49. ꝛ 50.

tact⁹ est. ¶ Scḋa rõ sumit ex parte materie: que est mediuz gustabiliũ: hoc est humidũ aqueum qḋ est insipiduz: ꝛ cum hoc sit vnũ tãgibiliuz erit gustus ꝓꝫ hoc qdã tactus. ¶ Tertia rõ sumit ex parte modi gustãdi: nõ enĩ gustat aliqd nisi tñ mõ vltimũ lingue cõiunctũ cuz vltimo rei gustate. Cum igit illa se cõtingãt vt dr̃ in 5⁹ phẏsicoꝝ. quoꝝ vltima sunt simul: pꝫ ꝙ ex mõ gustãdi gustus qdaz tact⁹ est. ¶ Quarta rõ est: qa gustus est tactus in quibusdã mẽbris sicut in ligua et in palato. tact⁹ autẽ est in oibus mẽbris corporis: ꝛ ideo dr̃ quidã tactus q̃si tactus particularis. ¶ Accipit etiã gustus ꝓm ꝙ est iudicium sapoꝝ: ꝛ ꝓm hoc gustus nullo mõ tactus est: vt ꝓbatũ est in obiectione: ꝛ qa per obiectuz qḋ est diffiniens sensum sic distinguitur a tactu: ideo gustus ponit vn⁹ quinque sensuum ex diuerso a tactu diuisus. Tex. cõ. 22.

¶ Queritur de gustu ex parte obiecti.

Tertio querit de gustu ex pte obiecti qḋ est sapor. Et queritur qnque. Quoꝝ pmũ est vtruz sapor sit qlitas simplicis vel cõpositi vel vtriusqꝫ. 2ᵐ vtruz sit actu humidi vel sicci vaporatiui. 3ᵐ que ꝛ quot sunt cause sapoꝝ. 4ᵐ de generatione sapoꝝ. 5⁹ ꝛ vltimo qualr̃ hoc vex sit ꝙ tactus ꝛ gustus instrumẽta habeant circa cor.

Ad primũ hoꝝ ꝓcedit sic. Dicit phus in 2⁹ de generatione ꝛ corruptione. ꝛ in libro de aia ꝙ ex eisdẽ generamur ꝛ nutrimur sꝫ gñamur ex cõpositis cõmixtis. ꝗ nutrimur ex eis. Cum ꝗ sapor sit nutrimenti passio ꝛ qlitas: erit sapor passio cõpositi ꝛ nõ simplicis. ¶ Preterea ad hoc ponit phs q̃tuor rõnes in lib⁹ de sensu ꝛ sensato cap⁹ de gustu. obijciẽs ꝯ quosdã pithagoricos sic dicẽs. Cibũ opꝫ eẽ cõpositũ: etenĩ nutrimenta nõ sunt simplicia: qa ꝛ superfluitas sit cibi hoc in ipsis: hoc võ extra sic̃ in plantis sensus est nutrimẽtũ: pp hoc opꝫ eẽ cõmixtuz: qa aliter per digestiões nõ separet superfluuz a nutrimẽto: cũ eni simplex sit homogeneũ: nõ est rõ q̃re vna pars abijciat. altera aũt sumat in cibo: sꝫ hec sepatio superfluitatis qñqꝫ sit in ipsis cibarijs vt in aialibus: que stomachos hñt ꝛ ventres qb⁹ sit sepatio puri ab ipuro. qñqꝫ extra ipsa cibata sunt vt in plãtis: que terraz hñt ꝓ ventre: ꝛ pp hoc nõ egerũt. ¶ Scḋa rõ est: qa nec aq̃ que magis videt esse nutritiua vel nutrimentũ est nutrimẽtuz eo ꝙ oẽ nutrimentũ opꝫ esse mixtũ corporeum: qḋ omni mixto corpori est icorporabile opꝫ esse corpus mixtũ. ¶ Tertia ratio est: qa si vnũ simplicium nutriret tunc qḋlibet simplex nutriret: qḋ falsum est: qa aer ꝓpter sui simplicitatẽ nõ nutrit. ¶ Quarta rõ est qa cibus est loc⁹ receptibilis in corpore aiato: ad quẽ nõ ingrediunt simplicia sed cõposita. Ex his cõcludit ꝙ cũ sapor sit passio nutrimenti: ꝙ sapor nõ est passio simplex sed cõposita. ¶ Cõtra hoc obijcit sic. ois cib⁹ incorporabilis est ei qḋ cibat. ergo necesse est ipm esse male terminabile in se: ꝛ tñ bene terminabile termio alieno. hoc aũt est nã humidi: ꝛ ita videt esse sapor pncipalr̃ passio humidi. ꝛ cũ humidũ sit simplex videt esse sapor passio simplicis. hoc etiã videt velle phs in lib⁹ de aia vbi dicit ꝙ sapor est humidi sicut odor sicci. ¶ Preterea in lib⁹ de sensu ꝛ sensato videtur dicere ꝙ subm saporis est humidum aqueuz. ¶ Itẽ qcqd est icorporabile ei qḋ alit faciẽs augmentum in ipso: ꝛ hñs ꝯtẽtatẽ videt esse alimẽtum: simplex est hmõi. ꝗ simplex põt esse alimentum: ꝛ ita sapor erit passio simplicis. Maior pꝫ per se: minor ꝓbat ex hoc ꝙ simplex est quãtum ad corporeitatẽ: ꝛ sic faciẽs augmẽtuz ꝛ per subaz est saluatum in mixto: ꝛ sic faciẽs nutrimentũ. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ sapor est passio cõpositi corporis: eo ꝙ oẽ alimẽtũ cõmixtũ cõpositũ est: sicut enim ꝓbat phs in lib⁹ de sensu ꝛ sensato. generatio sapoꝝ est vt in subto. in humido ꝛ aqueo vt in efficiente aut in calido digerẽte qḋ est calidũ ignis ꝛ solis. In sicco aũt terreo est sic̃ in passiuo terminãte humidũ aqueũ: ꝛ ꝓbatur hoc per experimẽtũ. Cum enim saporosũ icorporabile sit necesse est ipm eẽ humidũ. Cuꝫ aũt videam⁹ in cibis ꝛ fructibus oblatis ad ignẽ ꝛ ad solẽ gñari oimodos sapores: patet ꝙ causa efficiẽs sapoꝝ est caliditas. simil̃r videmus salsuꝫ gñari ex terrestri adusto in humido: ꝛ in aq̃ videmus generari multos sapores ex hoc ꝙ trãsesit multa genera terraꝝ. Et ex his colligit ꝙ sapores gñant vt a pmis qualitatib⁹ a calido igneo ꝛ sole digerẽte ꝛ humido aqueo

Tex. cõ. 50.

Tex. cõ. 100.

⁊ terrestri sicco pasletibus. Si aũt sapores cõsideranꝛ in se put sunt vnũ genus q̃litatis: sic extremi simplices sunt eo ꝙ nõ sunt cõpositi ex alijs saporib⁹: ⁊ medij sunt cõpositi sicut in alijs obiectis sensuũ. ❡ Ad p̃mũ g̃ dõm ꝙ nutrimẽtũ q̃dem h3 actũ humidi in hoc ꝙ fluit ad terminos alienos: s3 tñ nõ est de nã humidi tm̃ s3 ẽt sicci terrestris ⁊ calidi ignei. ❡ Ad aliud dõm: ꝙ vbũ illud pñt intelligiꝛ ꝙ sapor est humidi sicut subti: ⁊ odor sicci vaporatiui sicut subti. ❡ Ad vltimũ dicẽdum ꝙ p̃ma est vera ⁊ scda est falsa: qa simpler nõ est incorporabile vt nutrimentum: ⁊ si cõmisceaꝛ simpler in mixto hoc nõ erit per virtutẽ nutritiuam sed potius per q̃litates actiuas ⁊ passiuas mouentes ad mixtum.

❡ Utrum sapor est actus humidi vel sicci euaporatiui.

Secundo queriꝛ Utrum sapor sit actu humidi vel sicci vaporatiui. Et videꝛ ꝙ qñq3 sic qñq3 alio mõ. Ex eisdẽ eni nutrimur ex qb⁹ sumus vt dicit phs: sed quedã sunt que ɔstãt p̃ncipaliter ex sicco terrestri ⁊ per posteri⁹ ex humido aqueo: q̃dã ecõtra. ergo videꝛ ꝙ cib⁹ quorũdã principalꝛ sit ex sicco terrestri: ⁊ quorũdã ex humido aqueo. ⁊ cũ sapor sit passio cibi: videbiꝛ sapor sic diuersimode eẽ sicci terrestris ⁊ humidi aquei: qd̃ est cõtra p̃dicta. ❡ Preterea videꝛ ꝙ sapor sit vaporatiua qualitas: q̃litas enim que p̃ncipalꝛ sequiꝛ corpora vaporatiua videꝛ esse vaporatiua sapor est hmõi. ergo est q̃litas vaporatiua. ꝓbatio minoris qd̃ dicit in libro metheoroꝝ ꝙ terra ⁊ aq̃ solũ sunt elementa euaporatiua: sapor aũt est sicci terrei cõmixti cũ humido aqueo vt habeꝛ in li° de sensu ⁊ sensato. ❡ Solo. dõm ꝙ sa por p̃ncipalꝛ est in humido vt in subto ⁊ ɔ̃nter in sicco illi cõmixto. ❡ Ad p̃mũ qd̃ obijciꝛ in ɔ̃rium dõm ꝙ l3 quedã sint in quib⁹ vincit terrestreitas: tñ qa nõ possunt accipe nutrimẽtũ nisi influat cib⁹ in quãlibet ptẽ corporis eoꝝ: ⁊ influxus nõ est nisi per actũ humidi op3 cibũ p̃ncipalꝛ esse humiduz: tñ potẽtia siccũ qñq3. ⁊ hoc patet in habẽtib⁹ sanguinẽ in q̃bus vltimũ nutrimentũ sanguis est qui actu humidus est. ❡ Ad aliud dõm ꝙ p̃ma est falsa hec. s. ꝙ oĩs q̃litas corporis vaporatiui vaporatiua est. Uapor eni3 est q̃litas humidi aquei ⁊ sicci terrei non inquantu3 vaporatiua sunt: s3 inquantum cõmiscibilia per actum calidi digerentis.

❡ Queritur quot sunt cause saporum.

Tertio queriꝛ que ⁊ quot sint cause sapoꝝ. Et videꝛ ꝙ q̃tuor. s. calidũ frigidũ humidũ ⁊ siccu3. oĩa eni ɔ̃ntia cõponunꝛ a p̃mis. cũ ergo sapor sit q̃litas corporis cõpositi ɔ̃ntis erit causata a q̃tuor p̃mis. ❡ Preterea oĩa que accipiunt nutrimẽtu3 cui⁹ sapor est passio sunt cõposita a q̃tuor p̃mis: ⁊ cũ ex eisdẽ nutrianꝛ ex qb⁹ sunt erũt saporosa cõposita ex q̃tuor p̃mis. ❡ Sed ɔ̃ dicit phus ꝙ frigiditas extingwit odores ⁊ hebetat sapores. g̃ videꝛ ꝙ frigiditas non sit causa sapoꝝ. ❡ Preterea videꝛ ꝙ humidum aqueũ p̃ncipalꝛ sit causa saporis. vnũquodq3 eni g̃naꝛ p̃ncipalꝛ ex priuatiõe sui que est potẽtia tale q̃le ip̃m est sicut album ex nõ albo qd̃ põt eẽ albũ. ergo cũ humidũ aqueũ sit insipidũ potens eẽ sapidũ per cõmixtionẽ sicci terrei vt dr̃ in li° de sensu ⁊ sensato. videꝛ sapor principalꝛ g̃nari ex humido aqueo. ❡ Solo. dicimus ꝙ quedã sunt cause sapoꝝ p se. q̃da3 aũt per accñs. p se q̃dã sunt efficiẽtes: ⁊ quedã sunt passiue: efficiẽtes vt calidũ solis ⁊ calidũ ignis. videm⁹ enim in fructib⁹ plãtaꝝ amaris in qb⁹ humidũ per calidũ solis non est sufficiẽter digestu3 digestione que est pepãsis: ⁊ ꝙ postea cũ ponanꝛ ad ignẽ efficiunꝛ dulces per digestionem que est epsesis vel optesis sicut videmus in elixatis vel in assatis. Passiue aũt sunt humidũ aqueũ vt subm in cui⁹ actu est necesse est esse saporosu3: cũ cõiungiꝛ ad gustũ qa aliter nõ penetraret ad neruu3 gustatiuu3 qui est in ligua. siccum võ terrestre terminatiuũ est humidi ad g̃nationẽ saporis. ❡ Cause võ per accñs quedã sunt intrinsece: queda3 extrinsece: frigiditas eni3 est causa intrinseca que per se hebetat sapores s3 p accñs facit quosdã: cum eni calidũ sit euaporatiuum aeris subtilis ⁊ subtiliatiuu3 aquei ⁊ terrestris ⁊ per ɔ̃ns dissoluentium cõmixti: ⁊ ex illis frigidis per cõpositionẽ erit restrictiuum aeris ⁊ igrossatiuũ eo ꝙ cõuertit aereũ ad aqueũ: ⁊ aqueũ ad terrestre: ⁊ ideo causat p accidens sapore3 p̃cipue crassum. Uñ ẽt dicit phs ꝙ frigida sunt magis sapida calidis. ❡ Causa aũt per accñs est p̃cipue tripler. s. resudatio reseruatio ⁊ cõstrictio: ⁊ p̃cipue in fructib⁹ plãtaꝝ. in p̃ma eni3 maturatione respersu3 est in fructib⁹ qd̃dã calidum qd̃ nimis facit exhalare humidũ ⁊ remanet siccũ fere dur ⁊ insipidũ ⁊ nõ bene cõmixtũ cũ humido: ⁊ postea fruct⁹ reseruati acgrũt humidũ ex frigore qd̃ nasciꝛ in eis ex p̃uatiõe caloris solis: qa humidũ subinductũ cõmisceꝛ sicco terrestri ⁊ subtiliat ip̃m: ⁊ facit fruct⁹ saporosiores. resudatio aũt tollit superflu3 humidũ: post cuius oblationẽ naturale humidum hñ adiunaꝛ sicco terrestri: ⁊ g̃naꝛ melior sapor. Et his duabus de causis meliores sunt vt freq̃nter fruct⁹ in hyeme q̃ in estate. cõstrictio aũt humidi qd̃ clausum est in partibus subtile facit cõiugibile lingue: ⁊ per hoc causat meliore3 saporem. Et per hoc patet solutio ad omnia obiecta.

❡ Utrum sapor generatur ex qualitatibus primis.

Quarto queriꝛ de g̃natione sapoꝝ. Et videꝛ ꝙ generanꝛ a q̃litatib⁹ p̃mis: qa sicut dĩc phs in 2° de g̃natione ⁊ corruptione. oẽs posteriores ſm g̃nationẽ reducunꝛ ad p̃mas: sapores aũt qualitates sunt posteriores. g̃ g̃nanꝛ a primis: hoc ẽt videꝛ per hoc qd̃ dĩc in fine libri de plãtis. s. ꝙ mirabolani p̃mo sunt dulces ⁊ pp raritatẽ ligni caloꝛ solis digerẽs vbiq3 cõsequiꝛ humidũ attractũ: postea võ calor attrahit sicut sibi siꝛe ⁊ angustat poros arboris: ita ꝙ calor nõ h3 subintrare ad digestionẽ humidi: ⁊ tũc ex p̃uatione calidi frigiditas ⁊ siccitas vincent calorẽ ⁊ humorẽ: et erit tũc fructus põticus ⁊ terrestris saporis: deide võ sol cũ calore siccum oppilãs multũ attrahit ad exterius: ⁊ pp hoc multũ icipiunt dñari frigiditas ⁊ siccitas iterius: ⁊ erit tunc fruct⁹ fortissime põticitatis: tãde3 resurget calor nãlis iteri⁹ per calorẽ solis ⁊ expulso frigido icipit adurere siccũ iuentu3 in fructu illo: ⁊ tũc erit fruct⁹ amarus. Ex his colligiꝛ ꝙ sapores generanꝛ ex p̃mis q̃litatib⁹. ❡ S3 ɔ̃. hoc videꝛ eẽ qd̃ dr̃ in lib° de sensu ⁊ sensato. vbi dĩc Ar. queadmodũ autem colores albi ⁊ nigri ex cõmixtione sunt: ita ⁊ sapores a dulci ⁊ amaro: ⁊ ſm ꝓportionẽ in eo ꝙ mag ⁊ minus ⁊ vnusq̃sq3 est ſm numeros quosdã mixtionis ⁊ motus simul: tñ ideterminate. ❡ Solo. dõm ꝙ dupler est g̃natio sapoꝝ. Una per cãm efficiẽtẽ: ⁊ hec est a q̃litatibus p̃mis. Alia est per mixtione3 earũdẽ que essentialꝛ seruanꝛ in mixto. ⁊ ſm hoc extremi sapores sunt simplices ⁊ medij cõpositi ab illis. Quãtu3 ergo ad p̃mã g̃nationẽ causa sapoꝝ in g̃ne est humidũ p̃ncipalꝛ vt subm ⁊ siccum terrestre illi cõmixtu3: ⁊ calidu3 mouens ad cõmixtionẽ. g̃natio võ sapoꝝ in sp̃e vt a causa efficiente est ſm ꝙ a calido sufficiẽter digerente humidũ g̃naꝛ sapor dulcis: a calido aũt digerẽte ⁊ subtiliante humidum aqueũ in humidũ aereũ g̃naꝛ sapor pinguis. A calido võ nõ digerente sed adurẽte ſm aliquẽ modũ: siqdem cũ humido g̃naꝛ põticus sapor. ⁊ si est cũ sicco g̃naꝛ amarus vel salsu3 si minus adurat. ⁊ ſm hãc g̃nationẽ loquiꝛ Ar. in lib° de plantis. ſm aũt aliũ modũ loquiꝛ in lib° de sensu ⁊ sensato: ⁊ pp hoc dĩc ibi ꝙ septẽ sũt sapores sic septẽ colores ſm ꝓportionẽ arithmeticã: plẽs ãt erũt ſ3 ꝓportionẽ geometrica3 ⁊ sine ꝓportione sicut supra diximus in questione de coloribus.

❡ Utrum gustus ⁊ tactus habent instra sua circa cor.

Ultimo queriꝛ qualꝛ hoc sit verꝝ ꝙ gustus ⁊ tactus instra sua hẽant circa cor. Dicit eni3 phs in lib° de sensu ⁊ sensato. ꝙ tactuale istr3 ẽ magis terre. gust⁹ aũt sp̃es q̃dã tact⁹ sunt. vñ luꝛ cor eoꝝ instr̃m. s. gust⁹ ⁊ tact⁹. cor eni oppositũ est cerebro ⁊ est calidissimũ partiũ. ❡ S3 ɔ̃riũ videꝛ eẽ dcm̃ oĩum auctoꝝ qui cõiter dicũt neruos sensibiles oriri a cerebro sic sp̃s aĩales: ⁊ gustu3 eẽ in neruo expãso in ligua. Siꝛr hoc ꝓbãt per exp̃imẽtu3: qa in ligua sentim⁹ saporẽ ⁊ nõ circa cor. ❡ Si forte dicat aliqs ꝙ gustus est sensus alimẽti. alimẽtu3 aũt est qd̃ h3 tact⁹ differẽtes: ⁊ alimẽtũ digeriꝛ a calore cordis: ⁊ ideo dicunꝛ gust⁹ ⁊ tactus hẽre istra sua circa cor. ❡ Cõtra. Galenus dicit ꝙ digestio fit a calore qui est in epate: ⁊ virt⁹ digestiua est ibidẽ ſm ip̃m. g̃ magis d3 dici ſm hoc ꝙ gustus ⁊ tactus habẽt instra sua magꝭ circa epar q̃ circa cor. ❡ Solo. dicitur ꝙ gustus duob⁹ modis accipitur. Uno mõ ſm ꝙ est iudiciu3 sapoꝝ vt dĩc Ar. in 4° ethicoꝝ. ⁊ sic neruus gustatiuus p̃ncipiaꝛ a cerebro et expãdit in lingua ⁊ palato: ⁊ sic non h3 instr̃m circa cor. Alio mõ

mō ꝫm ꝙ est sensus alimēti ⁊ sic est sensus cōmixti a calido
frigido humido ⁊ sicco. ⁊ quo ad hoc hꝫ īstrm̄ suū circa cor:
⁊ per oēm eundē moduꝫ distiguimus in tactu. s. ꝫm ꝙ est iu
diciuꝫ tāgibilium: vel ꝫm ꝙ ipm̄ tāgēs nutrit̄ tāgibilibꝰ: sꝫ
de tactu īfra dicet̄. ¶ Ad hoc aūt qd̄ obijcit̄ in ꝯtrium rn̄deo
ꝫm Auicēnā in libͦ de aīalibꝰ. ⁊ ꝫm Auer. in capͦ de corde q
determināt ꝯrietatē Ar. ⁊ Galeni dicētes ꝙ in veritate est
quedā ꝑparatio ad digestionem nutrimēti in epate vt dicit
Galenus: ⁊ Ar. nō cōtradicit. sed illa ꝑparatio nō pōt facē
vt illa mā sit cibꝰ anteꝗ̄ recipiat formaꝫ a calore cordis: qa
sicut cor formale ꝑncipiuꝫ est ⁊ effectiuum vite in oībus mē/
bris: ita est etiam formale ꝑncipiuꝫ nutrimēti: sed in stoma
cho quedam est ꝑparatio in hoc ꝙ separat̄ succositas prīsa
naria ab īpuro eijciendo: que succositas per venas q̄sdā at/
trahit̄ ad epar ⁊ ibi accipit ꝑparationē vlteriorē: cōpletiuaꝫ
autē formā cibi accipit a calore cordis: ⁊ quo ad hoc gustꝰ ⁊
tactus dicuntur habere instrumenta sua circa cor.

¶ Utrum humidum aqueum est humidum in gustu.

Einde querit̄ de gustu ex pte medij. Uidet̄
aūt ꝙ mediū in gustu sit humidū aqueū. Dicē
autē phs ꝙ hoc est insipiduꝫ. vn̄ sicut aer se hꝫ
ad colores qd̄ est medium eo ꝙ nullius colo/
ris est: sed est susceptibilis oīum colorꝝ: ita hu
miduꝫ aqueuꝫ se hꝫ ad sapores: ⁊ ita eē videt̄
mediū in gustu: ⁊ hoc etiā videt̄ per Auicēnā dicētē ꝙ gustꝰ
eget medio qd̄ recipiat saporem: ⁊ sic in se nō hn̄s saporem:
⁊ hoc est humor saliue qui ꝓuenit ex istrīs saliualibꝰ. ¶ Itē
Tex. cō. 103. videt̄ ꝑ Ar. in 2ͦ de aīa vbi dr̄ ꝙ ꝓpriū gustꝰ eē videt̄ pota/
bile ⁊ nō potabile. nō potabile āt dr̄ prauus ⁊ corruptꝰ gustꝰ.
potabile āt est humidū aqueū. ⁊ hoc videt̄ ꝑ rōnē. humidū
eni est penetratiuū pp̄ subtilitatē. Cū igit̄ sapor hēat pene/
trare vsꝗ̄ ad neruū ligue: ⁊ hoc nō pōt eē nisi ꝑ humidum: ⁊
sic videt̄ humidū aqueū eē mediuꝫ in gustu. ¶ Sꝫ ꝯ. pona/
mus ꝙ aliq̄ saporosa per se sint humida sicut vinū ⁊ hmōi.
illa igit̄ per se pn̄t penetrare ad linguā: ⁊ sic nō idigēt humi/
do saliuali qd̄ dr̄ eē mediū in gustu. ¶ Preterea qd̄ est Aui
cēne vtrū humor aqueus recipiat saporē in cōmixtiōe ptiuꝫ
rei saporose vel sine cōmixtione partiuꝫ rei saporose sꝫ tm̄ ꝑ
mutationē saporis quo imutat ipm̄ humidū: sic color aerē.
Si pͦ mō tūc nō videt̄ humor eē mediū necessariū: sꝫ ad fa/
cile cōiūgendū saporeꝫ cū ligua: ⁊ hoc ideo est qa alr̄ est sen/
satū in medio ⁊ aliter in sensibili pͦ. In medio eni est in po/
tentia tm̄ sicut color est in aere. In sensibili autē ꝑmo mō est
in actu: cū aūt sapor cōmixtus humori aqueo sit actu in hu/
more tali: nō erit in ipso vt in medio tm̄. Si 2ͦ mō tūc sapor
aut est in humido ꝫm sui essentiaꝫ aut nō. Si pͦ mō: tūc non
est mediū sꝫ mā. Si 2ͦ mō tūc saporosum positū sup liguam
sine medio nō sentiet̄: qd̄ falsuꝫ est qa ꝫm hoc gustꝰ nō eēt ta
ctus. ¶ Solo. dōm ꝙ medium in gustu est humidū aqueuꝫ
aut ex instrumentis saliualibꝰ sumptū ab extrīseco. Est aūt
medium ⁊ mā ⁊ nō mediuꝫ tm̄: sicut aer in auditu: q est me/
dium audiēdi ⁊ mā soni: ⁊ nō sicut in visu in quo est aer me
diū tm̄ ⁊ nō mā coloris: ⁊ pp̄ hoc dicit Auicēna ꝙ meliꝰ vi/
det̄ sibi ꝙ sit mediuꝫ ad hoc ꝙ sapor faciliter cōiungat̄ cum
lingua: sine quo si sapor posset penetrare linguam: imutaret
neruuꝫ gustatiuū lingue. Et per hoc patet solo ad id qd̄ q̄/
ritur ꝑmo. s. qd sit mediū in gustu. ¶ Ad illud qd̄ postea q̄/
ritur dōm ꝙ sapores nō gn̄antur in aliquo humido tm̄: sed
oportet plures causas eē: ⁊ pp̄ hoc opꝫ ꝙ partes porose com
misceant̄ humido ad hoc ꝙ fiat actu saporosum: ⁊ bene cō/
cedimꝰ id qd̄ obijcit̄ ꝙ sapor nō est in ipso vt in medio tm̄:
sed etiā vt in mā: sicut autē de alijs sensibꝰ dictū est ita gustꝰ
est gustabilis ⁊ non gustabilis. Non gustabile autē dr̄ tribꝰ
modis. s. per ꝑuationē habitus sicut insipidū est non gusta/
bile: ⁊ per ꝑuationem armonie ad sensum sicut excellens est
nō gustabile qd̄ corrūpit gustū: ⁊ per ꝑuationē armonie ad
imutationē gustus ꝫm debilitatem imutantis sicut non gu/
stabile dicitur qd̄ prauum habet odorem.

¶ Queritur quid est tactus.

Onsequenter queritur de tactu. Et querunt̄
quinque. s. quid est tactus: ⁊ Utrum tactus sit
vnus sensus vel plures. Et quid est organuꝫ
in tactu. Et quid est mediuꝫ in ipso. Et quid
est tangibile proprium.

D primū ꝓcedit̄ sic sicut dicit Auicēna: ꝙ ta/
ctus est vis ordinata in neruis cutis totiꝰ cor/
poris ⁊ eius carnibꝰ ad apphēdendū illud qd̄
tāgit illud ⁊ afficit ꝯrietatē permutātē comple
xionē ⁊ affectionē cōpositionis. ¶ Itē Algazel
sensus tactus est virtꝰ diffusa per oēm carnē ⁊
cuteꝫ per quem apphendit̄ calor ⁊ frigiditas: humiditas ⁊
siccitas: durities ⁊ mollities: aspitas ⁊ lenitas: grauitas ⁊
leuitas. ¶ Preterea ꝯ primā harꝝ diffōnū obijcit̄ sic. Dicit
Ar. in pͦ scōi de aīa. sīr hꝫ sicut ad ptē ps ⁊ totus sensus ad Tex. cō. 9.
totū corpus qd̄ est sensitiuū ꝫm ꝙ hmōi. hoc est sicut aīa sen
sibilis pfectio est totiꝰ corporis sentiētis: ita ptes eiꝰ pfectio
nes sunt partiū. igit̄ cū tactꝰ sit ps aīe sensibilis: erit pfectio
ptis corporis sentiētis. g̊ nō erit vis ordinata in neruis cutꝫ
totiꝰ corporis: ⁊ in oībꝰ carnibꝰ corporis sentiētis. ¶ Iteꝫ vi
det̄ tactꝰ eē ordinatꝰ nō tm̄ in neruis carnalibꝰ sed ēt in or/
ganis aliorꝝ sensuū. Quicqd eni est vt fundamētuꝫ ad alte/
rū: posito illo cuiꝰ est fundamētū ponet̄ ⁊ illud qd̄ dr̄ funda/
mētū de necessitate: sed nō ꝯuertit̄ est actꝰ est vt fundamen
tum ad oēs sensus. g̊ quocūꝗ̄ sensu posito in aliq̄ organo de
necessitate ponet̄ ⁊ tactꝰ sꝫ nō cōuertit̄: sed visus est in ocu/
lo. g̊ ⁊ tactus. ¶ Preterea nos assentimus tactū in oculo et
subtilissime. Preterea in pͦ de somno ⁊ vigilia dr̄ ꝙ sensus
sunt sīr actiui ei qd̄ per tactū exercet̄. i. opatiui: cōparati cū
cōparatione tactꝰ. opatio eni tactꝰ separat̄ ab alijs organis
sentiēdi. Aliorꝝ vͦo opationes ab ope tactꝰ non separant̄ eo
ꝙ tactꝰ est fundamētū ad alios sensus: ⁊ ex hoc accipit̄ ideꝫ
qd̄ prius. ¶ Itē in 2ͦ de aīa dicit Ar. ꝙ sic se hꝫ aīa sensibi
lis ad vegetabilē: sic se hn̄t ceteri sensus ad tactū: sꝫ aīa sen
sibilis īseparabilis est a vegetabili. ergo ceteri sensus erunt
inseparabiles a tactu: ⁊ sic iterꝝ habet̄ ꝙ in quocūꝗ̄ organo
erit aliqs aliorꝝ sensuū in eodeꝫ erit tactꝰ. ¶ Preterea q̄rit̄
que sit dr̄ia iter id qd̄ dicit Auicēna ꝙ tangit illd̄ ⁊ afficit ꝯ/
rietate ꝑmutāte. sicut eniꝫ visus apphēdit visione exn̄te ꝫm
actū: sic actꝰ videt̄ apphēdere tāgēte aliquo ꝫm actū: ⁊ ita su
pflue addit̄ qd̄ seqtur ⁊ afficit id ꝯrietate ꝑmutāte. ¶ Pre
terea sicut dr̄ in 5ͦ ⁊ 6ͦ phicorꝝ. tāgere est vltima sīr hēe: sed Tex. cō. 23.
hoc ēt ꝯuenit mathematicis vt dr̄ in pͦ de gn̄atione ⁊ corru Tex. cō. ꝑmi.
ptione. g̊ videt̄ ꝙ actu possumus sentire mathematica qd̄ Tex. cō. 44.
falsuꝫ est. In mathematicis eni nō sunt q̄litates sensibiles:
⁊ nihil sentit̄ sine q̄litate sensibili. ¶ Preterea q̄rit̄ de hoc
qd̄ dicit ⁊ afficit ꝯrietate ꝑmutāte. sensitiuū eni se hꝫ ad sen
sibile vt ꝑuatio ⁊ mā ⁊ nō vt ꝯriuꝫ vt dicit Arist. in libͦ 2ͦ de Tex. cō. 104.
aīa caͦ de gustu. linguā eni opꝫ nō actu eē humidā nec ipossi
bile est eē ad hoc vt fiat actu humida. sīr oculus nō hꝫ actu
colorē: sed pōt hēe ipm̄. g̊ sīr in tactu sensibile nō erit vt con
trariū ꝑmutās: sed vt habitꝰ se habebit: ⁊ sensitiuuꝫ vt mā
sub priuatione. ¶ Preterea q̄rit̄ que dr̄ia sit in hoc qd̄ dicō
cōplexionē ⁊ affectionē cōpōnis. Cōplexio eni videt̄ q̄litas
corporis sentiētis ex cōmixtione humorꝝ: ⁊ sic videt̄ cōple/
xio relinquere cōpōneꝫ vt priorē nām. g̊ cōpositio nihil ad/
dit super cōplexionē ⁊ sic superfluū ponit̄ in diffōne. ¶ So/
lutio. dicimꝰ ꝙ tactꝰ duo hꝫ de rōne sui. Quorꝝ vnū est ꝙ est Tactꝰ duo iclu
tāgibiliū iudiciū: ⁊ sic est potētia ⁊ ps aīe sensibilis. Alteruꝫ dit i sui rōne.
est eē ⁊ pfectio a quo sumit̄ sermo diffinitiuus aīe sensibilis
⁊ sic nō est ps aīe sensibilis: sed est illd̄ qd̄ ꝯstituit ipsam ⁊ fa
cit eē sensibilē aīam. ¶ Et hoc pꝫ duabꝰ rōnibꝰ. Quarꝝ vna
est necessaria. s. ꝙ tactu posito ponit̄ aīal: ⁊ dstructo tactu de
struit̄ aīal: ⁊ sic nō est in alijs sensibꝰ. s. in auditu visu odora
tu ⁊ gustu nisi ꝫm ꝙ gustus est qdā tactꝰ. Cū igit̄ pp̄ sensuꝫ
aīal sit aīal vt dicit Auicen. tactꝰ erit sensus ꝑ quem aīal est
aīal: cū āt sensibile diffinitiuū sit aīalis: tactꝰ erit sensus a q̄
est sensibile qd̄ diffinit aīal. ⁊ hoc est qd̄ dicē Ar. in 2ͦ de aīa. Tex. cō. 16.
viuere pp̄ hoc ꝑnm̄. s. qa vegetabile inest viuentibꝰ. s. plātis.
aīalis āt supple viuē est pp̄ sensibile ꝑmū: ⁊ nāꝗ̄ multa aīa/
liū manētia aūt cū sint nā hn̄t hūc solū sensuꝫ. sensitiuū autē
inest pͦ hoībꝰ tactꝰ. sic āt vegetatiuū pōt separi a tactu ⁊ oī
sensu sic ⁊ tactꝰ a sensibꝰ alijs. ¶ Alia rō est ꝑ sīltudinē: qa si
cut in ptibꝰ aīe vegetabilis gn̄atiua est a quo sumit̄ diffini/
tio aīe vegetabilis ⁊ est pfectio ipsiꝰ: eo ꝙ vnūqd̄ꝗ̄ dicimꝰ
perfectū dū pōt facere ex se alterꝝ tale q̄le ipm̄ est: sic ēt pꝫ in
partibꝰ aīe sensibilis: tactꝰ est esse ⁊ pfectio sensibilis aīe ꝫm
genꝰ suū: eo ꝙ aīal pfectā nām aīalis dicimꝰ hēe qn̄ tāgendi
hꝫ sensuꝫ. ¶ Ad ꝑmuꝫ dicimꝰ ꝙ cū tactꝰ pfectio sit totiꝰ ani/

malis opʒ ipm nō tm̄ eē in organo vno:sed in oib⁹ ptib⁹ cor/
poris ꝑm aliquē modū: vt ifra dicet̄:τ per hoc pʒ solo ad se/
quētes. Tact⁹ eni ꝑʒ ꝙ est pfectio aialis fundamētū est alio
rū sensuū. ℭ Ad aliud qð q̄rit̄ que sit dr̄a iter id qð tāgit il
Tex.cō.45. lud τc. dr̄ʒ ꝙ sic distinguit Aristo. in p° de gn̄atione τ corru/
ptione tāgēs τ tactū se h̄nt sicut mouēs τ motū. est eni qðdā
mouēs nō motū sicut mouēs pmū τ est qðdā mouēs motuʒ
sicut est mouēs in gn̄atiōe τ corruptione: cū eni frigidū mo/
uet calidū tūc ēt mouet̄ ab ipso. silr̄ est de tāgēte τ tacto. Ali
quid eni tāgit cui⁹ vltimū nō hʒ ɔ̄riuʒ: τ illud nō imutat̄ per
tactū τ pp hoc dic̄ ꝙ tāgit nō tactū: qa nō tāgit nisi tactu me
taphorico: τ hoc mō celū tāgit ignē: cū eni celū nō recipiat i/
pressiones pegrinas: celū nō imutat̄ ab igne: τ sic non tāgit̄
ab ipso phice. sʒ metaphice: ignis eni bn̄ recipit impssiones
a celo: τ sic ignis tāgit̄ a celo. Cū aūt ignis tangit aerē: tunc
vtrūqʒ tāgit phice: τ tāgit̄ ab vtroqʒ. vltimū enim ignis mu
tat̄ ꝑm humidū qð est in vltimo aeris τ vltimū aeris imu/
tat̄ ꝑm siccū qð est in vltimo ignis. ℭ Ad hoc aūt qð Auic̄.
distiguit iter tactū nālez τ mathe^m postqʒ dixit ꝙ tāgit illud
addidit τ afficit ɔ̄rietate: nō eni sufficit ꝙ vltimum tāgibile
sit cū vltimo tāgētis: sed opʒ ꝙ tact⁹ a q̄litate tāgibili imu/
tet̄ τ afficiat̄. ℭ Ad illud qð obijcit̄ ꝙ sensus est vt priuatio
τ mā ad sensibilia τ nō vt ɔ̄riū: dð̄m ꝙ aliter est in sensu isto
τ in alijs vt pʒ ex p̄dictis: nō enim sensus iste tm̄ est potētia
aie sensibilis: sed ēt est act⁹ τ forma corporis sentientis: τ iō
est corp⁹ sentiēs de necessitate sic cōmixtum ex ɔ̄rijs vt dicit
Tex.cō.66. Arist. in 3° de aia. erit iste sensus semp ex̄ns in cōmixto cor/
pore: cū autē nihil sit imutabile a sili sʒ poti⁹ a ɔ̄rio: opʒ ꝙ i/
mutās sensuʒ sit ɔ̄riuʒ: τ iō calidū sile cōplexionē nō imutat:
sed poti⁹ calidū excellēs: τ sile est de frigore: τ alijs q̄litatib⁹
tactus: hʒ tn̄ simile puationi hoc mō quo mediū puatio est
extremoꝝ. ℭ Ad illud qð querit̄ de differentia cōplexionis
τ cōpositionis dicendū ꝑm Auicēnā ca° de tactu. ꝙ cōplexio
refert̄ ad cōmixtionē mēbroꝝ similiū. s. carnis τ ossis nerui
τ vene τ hmōi. cōpositio autem refertur ad cōpaginationeʒ
membroꝝ dissimilium: sicut caro τ os τ manus τ brachium
τ huiusmodi: τ sic pʒ ꝙ cōpositio addit sup cōplexionem.

ℭ Utrum tactus est vnus sensus.

SEcūdo querit̄ Utrū tact⁹ sit vnus sensus vel
Tex.c.128.τ i/fra. plures. Et videt̄ ꝙ sit vnus. Probat eni Ar.
in fine scdi de aia ꝙ nō sūt sensus pter qnque.
Si āt tact⁹ eēt plures sensus: sequeret̄ ꝙ eēnt
plures sensus qʒ qnque. g̃ tactus nō est plures
sensus. ℭ Preterea sensus est vnus tāto ma/
gis qʒto magis ea que sunt ad sensuʒ sunt mag̃ vnita: In ta
ctu aūt mediū ɔiunctū est organo: τ ipm mediū τ organum
cōmixta sūt ex q̄litatib⁹ tāgibilib⁹: τ ita videt̄ ꝙ in tactu sīt
vnita tāgibilia τ mediū tāgēdi τ organū: τ hoc nō est in alijs
sensibus. g̃ tactus non est magis vnus sensus qʒ sensus alij.
ℭ Itēʒ pp plura obiecta nō videt̄ tact⁹ eē sensus plures: qa
visus est apphēsiuus lucis τ coloris: cū tn̄ lux τ color nō sint
in gn̄e vno primo vt supra pbatū est. ℭ Sʒ ɔ̄ hoc obijcit̄: et
Tex.cō.107.τ i/fra. sumant̄ pmo rōnes Ar. posite in lr̄a in 2° de aia capi° de ta/
ctu. Quaꝝ pma est hec. oīs sensus vnius ɔ̄rietatis eē videt̄
vt visus albi τ nigri. audit⁹ grauis τ acuti. gustus amari τ
dulcis. in eo aūt qð tāgi pōt multe isunt ɔ̄rietates. s. humi/
dū calidū frigidū τ siccū duꝝ molle τ alia que sūt hmōi. g̃ ta
ctus nō erit sensus vnus. ℭ Si forte dicat̄ ꝙ in alijs sensi/
bus sunt ɔ̄rietates multe vt in voce nō solū acuitas τ graui/
tas sed ēt magnitudo τ puitas: τ in visu nō solum albū τ ni
grū: sed ēt claꝝ τ obscuꝝ τ cōgregatiuū τ disgregatiuū visus
ostēdit Ar. ꝙ oēs ille ɔ̄rietates que sūt in auditu τ visu re/
ducunt̄ ad vnū sbm: qð est gen⁹ primū vt in auditu ad vo/
cem: τ in visu ad colorē: τ pp vnitatē illi⁹ gn̄is dr̄ visus vn⁹
τ audit⁹ vnus. In tactu aūt ɔ̄rietates nō pn̄t reduci ad ge/
nus vnū primū: g̃ tactus erit plures sensus. ℭ Alia rō Ar.
est supra quādā rn̄sionē que posset fieri. s. ꝙ tact⁹ sit vnus pp
vnitatē spēi eius per qð sentimus: sic est spēs carnis que cō
nāis est nobis: τ in ipsa sentimus oia tāgibilia. ostēdit autē
in ɔ̄riū sic ponat̄ ꝙ circūaptet̄ nobis aer vel aq̄ cōnāliter sic
caro tunc vno quodā itrinseco medio sentiremus τ coloreʒ
τ sonū τ odorē: nō tn̄ pp vnitatē illius medij diceret̄ sensus
vnus visus audit⁹ τ odorat⁹: quia ꝑm ꝙ determinate sunt
actiones actiuoꝝ ꝑm q̄s aliter agit color τ aliter sonus τ alir

odor: ita determinate sunt potētie passiue medij: qa ꝑm na
turā diaphani patit̄ a colore: τ ꝑm nām vacui patit̄ a sono:
τ ꝑm nām rarefaciētē imutat̄ ab odore τ patit̄ ab odore. Sʒ
nō est sic in carne: qa ex simplici elemēto nō pōt fieri aiatum
corpus: sed tota caro per vnā nām tāgit oia tangibilia. s. in/
quātū mixta est ex oib⁹. Cū igit̄ actiones actiuorum plures
sint in gn̄e: τ ꝑm numeꝝ passiuoꝝ in genere multiplicent̄ po
tētie passiue in sensib⁹: tact⁹ erit sensus plures ppter plura
obta: τ nō vn⁹ pp vnitatē ei⁹ in quo sentit tāgibilia. ℭ Ter/
tia rō est Ar. per sile qa lʒ gustus τ tact⁹ in lingua hēāt orga/
no: nō tn̄ diceret̄ idē sensus in lingua pp diuersa obta. g̃ a si
mili si in toto corpore sentiremus gustabilia τ tangibilia sic
in lingua lʒ tūc vnus sensus videret̄ gustus τ tact⁹: nō tn̄ eēt
vnus sed plures pp plura obiecta. Silr̄ igit̄ lʒ tāgibilia sen
tiamus in toto corpore pp carnē vnā in specie: nō tn̄ tactus
erit vnus sed plures pp pluralitatē tāgibiliū in gn̄e. ℭ Iteʒ
Auicēna. vident̄ aūt tāgendi virtutes multe eē: quaꝝ vna/
queqʒ vni ɔ̄rioꝝ appropriat̄. vʒ. illud per qð dephendim⁹ ɔ̄/
rietatē que est iter graue τ leue: sit aliud ab eo per qð appre
hēdimus ɔ̄rietatē que est iter calidū τ frigidū. Iste eni sunt
prime actiones sensus: τ opʒ ꝙ vnūqðqʒ genus eas hēat p
ppriā virtutē: sed qa diffuse sunt iste v̓tutes per oia mēbra
equalr̄: ideo putauerūt eas eē vnā v̓tutē veluti si tact⁹ τ gu/
stus essent diffusi per totū corp⁹: sicut sunt diffusi in ligua pu
taret̄ ꝙ eoꝝ pn^m vna virtus esset: sed qa diuersi sunt ex̄ lin/
guam: cognita est eoꝝ diuersitas. ℭ Item Auer. super 2^m de Com.108.
aia dicit ꝙ putatū est aliquādo ꝙ tact⁹ eēt sensus vnus τ ꝙ
caro eius esset instrm̄: cū tn̄ sint plures sensus. ℭ Preterea
videt̄ hoc per rōnē agens τ patiens pportionabilia sunt: et
diffinitio patientis est per actum agētis: qa agēs spēm suaʒ
facit in patiente: cū igit̄ sensibile τ sensus se habeāt sic agēs
τ patiens: ꝑm diuersitateʒ agentis diuersificat̄ diffinitio pa
tientis: sed in tactu diuersa sunt agētia genere. ergo diffini/
tio tactus ꝑm ipsa diuersificabitur in genere. ergo tactus ꝑʒ
suū eē est plures sensus. Forte aliqs vellet dicere ꝙ obiecta
tactus reducunt̄ ad duo: que sunt in genere vno. s. ad tangi
bile τ intangibile. sed hoc nihil est: tāgibile enim τ intāgibi
le se h̄nt sicut priuatio τ habitus: τ nō vt cōtraria eiusdē ge/
neris que ad cetera cōtraria reducant̄. ℭ Preterea ꝑʒ hoc
oēs sensus erunt vnus sensus: qa sensibile τ insensibile sunt
opposita ad que oia obiecta sensuum reducūtur. ℭ Ad hoc
dicunt aliq: ꝙ obiecta tactus sunt qualitates pme que sunt
magis simplices qʒ qualitates posteriores: τ sic mag̃ redu/
cibiles in vnum. ℭ Sed contra hoc est: qa omnis reductio
vel est inferiorum in vnum genus: vel causatoꝝ in causam
vnam: vel compositoꝝ in simplex vnum: vel posteriorum in
prius vnum. Qð autem humiduʒ τ siccum nō reducant̄ in
calidum τ frigidum sicut in genus: pbatur ex hoc ꝙ calidū
τ frigidum non predicātur de humido τ sicco substātialiter
sine cōuersione. similiter nec reducuntur in ipsa sicut in cau/
sam: qa si humidum causaretur a calido per se: tunc nunqʒ
causaret̄ a frigido: τ nos videmus ꝙ humidum inuenitur
cum calido τ humido: τ simile est de sicco: nec reducūtur ad
ipsa sicut compositum ad simplex. humidū enim τ siccū sunt
simplices qualitates sicut calidū τ frigidum: nec etiā est re/
ductio posterioruʒ in prius qa eque prime sunt iste sicut il/
le. ℭ Preterea natura prius dicit̄ causa vel genere vt habi
tum est: qa nō reducant̄ ad ipsa sicut ad causam τ gen⁹. Si
forte dicatur ꝙ calidū τ frigidū sunt qualitates actiue: hu/
midum τ siccum passiue: τ ita sicut actiuuʒ est ante passiuū:
ita ille sunt priores istis. ℭ Cōtra hoc. ꝙ lʒ actiuuʒ sit prius
passiuo ꝑm actum eo ꝙ facit ipm esse actu: nihilominus tn̄
actiuum non est prius passiuo ꝑm potētiā: qa actiuū non fa
cit potentiam passiui. Passiuuʒ enim habet potētiam an/
teqʒ suscipiat actum agentis. ℭ Preterea humidū τ siccuʒ
nō dicunt̄ sic esse qualitates passiue: ꝙ nullo mō sint actiue:
trāsmutat enim siccum humiduʒ τ ecōtra. ℭ Ad hec oia q/
dam voluerunt respōdere dicentes ꝙ tactus ꝑm sustātiam
est vnus sensus τ ꝑm obiecta plures. ℭ Sed contra hoc vi/
detur etiam: qa illa suba est forma vel materia vel cōposi/
tum: cōstat ꝙ non est forma: qa cū tactus sit potētia passiua
formam non habet nisi ab agente. Si auteʒ est materia tūc
erit aptitudo patiendi τ suscipiendi formam ab agēte: τ cū
nō sit eadem aptitudo ad agentia genere diuersa: potentia

mālis

malis nō erit vnus sensus.nō enī dicit potētiā oīno indispositā sed dispositā per habitū nāe sicut visus ad colorē:ꝛ auditus ad sonū.¶ Solo ꝫm supradicta dicimus ꝙ tact⁹ significat in duplici rōne.s.in rōne potētie:ꝛ in rōne partis.ꝛ ꝫm ꝙ est iudiciū tāgibilium:ꝛ in rōne forme aīalis ꝫm ꝙ est aīal.ꝛ ꝓpter hoc ipse solus iter sensus plurīū est ɔtrarietatū:cū tñ sit sensus vnus ꝫm ꝙ est forma.sicut enī gñatiua in plātis que perfectio vegetabiliū est nō est in vna parte corporis plāte:sed determinat totū sicut est forma totius exnš in radice stipite ꝛ ramis ꝛ virgis.nec est ꝫm vnū modū sed potius ꝫm multos:gñans folia ramos virgas ꝛ fructus semina ꝛ plātas.sic tact⁹ qui est forma perfectiua aīalis:ꝛ nō est pars nisi per cōparationē ad opera spālia:sicut ēt est ps gñatiua vegetabilis:non est ğ tactus in vna parte corporis aīalis sed in oībus ꝫm aliquē modum vt infra dicet.nec est vno mō:sed ꝙ plurīū ɔtrarietatū apphēsiuus.s.oīum illarū que determināt ipm corp⁹.s.qđ est organū tact⁹ vt ifra ostēdet.Dicimus ğ ꝙ tact⁹ est sensus vnus ꝫm ꝙ est forma:est tñ plurīū ɔtrarietatū ꝫm corpora spālia.¶ Ad p^m ğ qđ obijcit in ɔtrariū dōm ex rōnibus Aristo.pꝫ laꝫ solo ꝙ nō est simile de tactu ꝛ de alijs sensib⁹.ꝛ nō sequit si alij sensus sunt ɔtrarietatis vnius in gñe ꝙ tactus debet esse vnius cōtrarietatis.¶ Ad aliud dōm ꝙ in veritate per corp⁹ sentimus inquātū est mixtū ex tāgibilib⁹:cuius ꝓbatio est ꝫm Aristo. qꝛ nō sentimus nisi excellētias tāgibiliū:eo ꝙ corpus nostrū mixtū est tāgibilib⁹ mediū est extremoꝝ tāgibiliū.Cū igit vna nā mixti ꝓportionē hēat ad oīa miscibilia ɔsequentia ad mixtū per vnū corpus ꝫm actus mixti qui est potētia miscibilia plura:sentimus oīa miscibilia.ꝛ cū tactus sit forma perfectiua illius corporis:per vnū tactū ꝫm actū apphēdimus oīa miscibilia.ꝓbat aūt Aristo.in fine primi de gnōne ꝛ corruptione.ꝙ nihil est miscibile per se nisi q̄litates tact⁹. ergo per vnū tactū apphendimus oēs ɔtrarietates tāgibiliū.¶ Ad aliud dōm ꝙ aliō est in gustu ꝛ in tactu in lingua. gustus enī iudiciū est saporꝫ:ꝛ sapores ꝫm ꝙ hmōi nō sunt ea que miscent ad ɔstitutionē corporis aīati:ꝛ ꝓpter hoc lꝫ gustus eēt diffusus per totū corpus nihilominus differret a tactu.Sed in tāgibilib⁹ nō est sic.calidū enī ꝛ frigidū ꝛ humidū ꝛ siccū:durū ꝛ molle:graue ꝛ leue miscent ad ɔstitutionē corporis aīati:ꝛ ꝓpter hoc corp⁹ aīatū vnū exnš actu ꝓportionē habebit ad oīa illa.cū aūt tact⁹ forma perfectiua sit corporis:hmōi tact⁹ vnus existēs per calidū corp⁹ apprehēdit oīa hec.nec Aristo.intēdit ꝙ tact⁹ sit plures sed ꝙ sit plurīū ɔtrarietatū.¶ Ad dictū Auicēne dōm ꝙ in veritate tactus videt plures esse virtutes passiue:sed passio eius reducit ad passionē organi sui qđ est corpus aīatū:ꝛ tūc illud virtute est plura sed actu vnū sicut oē mixtū est actu vnuꝫ ꝛ potētia plura.¶ Ad dictū Auer.dōm ꝙ bene ɔcedimus ꝙ tactus est plures ꝫm opera.¶ Ad illud qđ obijcit per rōnes dōm ē:ꝙ est ꝓportio passiui simplicis ad actiuū simplex ꝛc̄. ꝛ cū vnū simplex nō posset habere plures formas simul:non pōt illud passiuū recipere ipressiones actiuoꝝ diuersoꝝ generū:sicut est organū visus in quo dominat simplex elementū aque per nām diaphani:ꝛ ꝓpter hoc nō patit nisi a colore ꝛ luce.Simılr est in organo audit⁹ in quo dñat elementū simplex qđ est aer.ꝛ similr est in instr̄o odorat⁹ qđ lꝫ sit cōpositū:tñ dñat in ipso frigidū humidū:ꝛ ꝓpter hoc nō imutatur nisi ab odorifero actualr calido ꝛ sicco vaporatiuo:qđ est lingua que imutat actualiter ab actuali humido saporoso:ꝛ de talib⁹ tenet obiectio.Sed est ꝓportio actiui simplicis ad passiuū cōmixtū ex multis:ꝛ in tali ꝓportione nō sequit ꝙ passiuū hēat esse vnius actiui tñ:imo per multa miscibilia que sunt in ipo potētialiter hꝫ esse actiuoꝝ diuersorū specie ꝛ gñe.qꝛ vō tactū dicim⁹ esse vnū vt formā corpis aīati:ꝛ nō vt partē aīe sensibilis.ꝓpter hoc ēt opꝫ soluē tres pmas rōnes que ꝓbāt tactū vnū esse simplr.¶ Ad p^m ergo dōm ꝙ Aristo.ꝓbat nō esse plures ꝙ̄ qnque sensus penes numerū organoꝝ:ꝛ nō penes numerū obiectoꝝ:ꝛ hoc bene ɔcedim⁹ ꝙ tactus hꝫ organū vnū qđ est corpus cōmixtū ex oibus tāgibilib⁹ q̄litatib⁹.¶ Ad aliud dōm ꝙ tactus est in eo qđ est forma corporis aīati qđ ɔstat ex tāgibilib⁹ mixtis: maiorē hꝫ vnionē cū suis obiectis ꝙ̄ ceteri sensus:sed sua potētia diuidit ꝫm numeꝝ actiuoꝝ tāgibiliū:ꝛ cū illa plura sint ꝙ̄ in alijs sensibus potētia sua est amplioris diuisionis ꝙ̄ potentia sensuū alioꝝ:sicut etiā potētia passiui mixti amplioris diuisionis est ꝙ̄ potentia passiua simplicis.¶ Ad vltimū dōm ꝙ lꝫ lux nō sit de natura coloris ꝫm nām:est tñ de natura ipsius ꝫm esse formale coloris:vt supra habituꝫ est: ꝛ propter hoc lux ꝛ color sunt eiusdem sensus.

Scđo de aīa tex.cō.118.

Tex.c.vltimi.

¶ Queritur quid est medium ꝛ organum tactus.

Tertio querit qđ est organū ꝛ mediū in tactu. Et videt ꝙ mediū ipsi⁹ debeat eē extra:sic oē gñans spēm suā in subto a lōge nō habēs ɔtactū cū patiēte:nō est agēs per medium:qđ est extra patiēs:tāgibiles q̄litates sunt calidū frigidū humidū ꝛ siccum:ꝛ agūt in tactū:ğ agūt per mediū extra.pma ꝓbat in trib⁹ sensib⁹.s.visu auditu ꝛ odoratu.2° scribit in p° de gnōne ꝛ corruptione.vbi sic dicit Aristo.nō solū tangens calefacit ignis.aerē enim ignis:aer aūt corp⁹ calefacit.¶ Preterea hoc videt Aristo.ꝓbare in li° 2° de aīa in cap° de tactu.Animalia enī que sensum hūt tact⁹ sunt in aq̄ ꝛ in aere.Et cū vtrūꝗ sit elemētū humidū superficies tāgentiū semper erūt humefacte.humidum enī qđ est in superficie tāgentiū est corp⁹:ꝛ oē corp⁹ hꝫ ꝓfundū: ergo qcqđ sentit sensu tactus sentiet per corpus humidum habēs ꝓfundū:ğ per mediū extraneū.¶ Preterea videt ꝙ tactus debeat hēre mediū simplex:sicut alij sensus:sic qc qđ est oibus elemētis ɔtrariū:ipm pōt pati ab oib⁹ elementis ꝛ ab oib⁹ q̄litatib⁹ eoꝝ.qđlibet elemētū ɔtrariū est oib⁹ elemētis vt ꝓbat in 2° de gnōne ꝛ corruptiōe.ğ qđlibet elemētū pōt pati ab oib⁹ alijs ꝛ ab oib⁹ q̄litatib⁹ eoꝝ.ğ si mediū in tactu sit mediū simplex ꝫm nām vnius elemēti nihilominus tactus patiet ab omnib⁹ qualitatib⁹ tāgibilibus. ¶ Preterea videt ꝙ tactus nullū hꝫ mediū:illa enī tāgunt quoꝝ vltima sunt simul:ꝛ quoꝝ vltima simul nō habēt aliqđ mediū:ğ que in tactu sentiunt nullū hūt mediū.hoc idē videt per Auicēnā dicētē sic.ex ꝓprietatib⁹ tact⁹ est:qđdaꝫ istꝫm nāle qđ est caro neruosa:ex hoc ꝙ sentit aut caro aut neruus sentit ex tactu ꝙ̄uis ibi non sit medium aliquo mō. ¶ Sed ɔtra hoc videt eē rō Aristo.in 2° de aīa.q ꝓbat carnē eē medium sic dicēs.Oīs aūt caro ꝛ lingua sicut aer ꝛ aq̄ ad visuꝫ auditū olfatū se hūt:ita se hēvident ad hoc ꝙ sentim⁹ in organo tact⁹.sꝫ illa se hūt vt mā.ğ caro se hꝫ vt mediū in tactu.¶ Itē ibidē iducit aliā rōnē.sensibili igit super organū posito nō fit sensus:sed sensibili tact⁹ super carnē posito fit sensus:ğ caro nō est organū sed mediuꝫ.¶ Aliā rōnē iducit Aristo.ɔtra rñsionē que posset fieri.s.ꝙ imutatio medij nō ponit sentire de necessitate.imutatio enī aeris ꝫm colores nō ponit videre de necessitate.ꝛ similr est in alijs sensib⁹.sed imutata carne ꝫm tāgibilia statiꝫ est sensus.ğ caro nō videt eē mediuꝫ sed organuꝫ.Si inꝗ aliqs vellet sic rñdere.Cōtra hoc dicit Aristo.ponam⁹ ꝙ pellis tenuis circūextēdat nobis:que ꝓpter sui tenuitatē facit latere sensum: vtꝝ ꝫm prius ꝛ posterius tāgibile imutat sensuꝫ in pellē ꝛ tactuꝫ:lꝫ tūc simul videret eē sensus cum imutatione pellis:ꝛ nō videret eē per mediuꝫ:nihilominꝰ eēt per mediā pellē illa imutatio tact⁹.ğ multo magis si ɔnālis fiat nā que circūextendit in organo:faciet latere prioritatē ꝛ posterioritatē in medio ꝛ organo:nihilominꝰ tñ erit per mediuꝫ imutatio organi.ğ neꝗ statim fiet sensus imutata carne:nihilominꝰ tñ caro pōt eē mediuꝫ in tactu.ꝛ nō videt eē diua nisi qꝛ sensibilia alioꝝ sensuū sentim⁹ per media extra a lōge:tāgibilia vō per mediuꝫ itra ꝛ ɔiuncta nobis.Aliā rōnē videt Arist.ponere ad hoc ꝙ mediuꝫ ꝛ organum in tactu sint idē numero. sicut enī differt tact⁹ ab alijs sensib⁹ in hoc ꝙ in alijs sensib⁹ mediuꝫ patit a sensibili p°:ꝛ postea organum sensus patit a medio imutato.Unde sensibile agit in mediuꝫ:ꝛ medium agit in organuꝫ.sed in tactu nō est sic sed vna actiōe obiti patit mediuꝫ ꝛ organuꝫ sīl sicut percutiēs clypeū nō pcutit clypeū vt clype⁹ pcussus postea pcutiat clypeatū:sꝫ vna percussione pcutit clypeū ꝛ clypeatū.¶ Sꝫ ɔtra hoc videt eē.quecūꝗ vō eque p° patiunt ab agēte eodē ꝛ vna numero actione agētis sunt nō distātia per locū a seinuicē:mediū ꝛ organum in tactu eque p° patiunt ab eodem agēte vna numero actione agētis:ğ nō distāt per locum.ꝛ ita videt ꝙ nō sunt duo corpa:qꝛ duo corpa nō pñt sīl eē in codē loco.¶ Ad hoc dicunt aliqs ꝙ in veritate mediū vel organū in tactu nō differūt ꝫꝫ locū.Caro aūt ꝫꝫ suā formā est mediū:ꝛ ꝫꝫ suā ma

Tex.cō.78.

Tex.cō.113.

Tex.cō.24.et infra.

Tex.cō.116.

2° de aīa tex.cō.115.

teriã est organũ. ℂ Sed ↄtra hoc est: ꝙ organũ nõ dicit mãꝫ
sed instr̃m vtẽtis: ⁊ sic videt̃ ꝙ caro ỽm mãm nõ põt eẽ orga
nũ: sed potius ỽm suã spẽm. ℂ Preterea organũ est qõ vlti
mo imutat̃ ỽm mãm. sed si stat cõparatio forme ⁊ mãe: mã
ꝑus imutat̃ ꝙ̃ forma: ⁊ ita mã magis hẽbit rõneꝫ medij ꝙ̃
forma. ℂ Preterea hoc est ↄtra Auicẽnã q dicit sic. nõ δbet
putari ꝙ sentiẽs est neruus tm̃: sed neruus certe reddit sen
sum tãgibilẽ alteri mẽbro qõ est caro. Si enim sentiẽs esset
ipse neruus tm̃: oporteret esse sentiẽs in tota cute hoĩs ⁊ ei⁹
carne expãsum aliqd: sicut sunt pãniculi neruosi. Ex hac au
ctoritate videt̃ ꝙ neruus sit mediũ ⁊ caro sit organũ. nõ enĩ
medij est recipere ⁊ reddere: ⁊ nã instr̃i recipere tm̃. ℂ Iteꝫ
Auicẽna: mediũ est: qõ nã carnis est recipere sensum: ꝙ̃uis
ad recipiẽdũ illũ eget: vt recipiat aliũde ⁊ ex virtute alteri⁹
mẽbri mediãtib⁹ ãt neruis. ℂ Itẽ videt̃ per Auicẽnã ꝙ cor
sit instr̃m tact⁹. dicit enĩ sic. lꝫ separent̃ in corde neruoꝝ fila:
nõ est tã lõge qn accipiãt ab eo sensuꝫ ⁊ reddãt vni origini:
⁊ ab ea origine reddat̃ cerebro ⁊ alijs mẽbris. Videt̃ ẽt per
Auicennã ꝙ multiplex sit hmõi sensus: ⁊ nullũ mediũ. dicit
enĩ sic. ex ꝓprietatib⁹ tactus est ꝙ tota cutis circundãs to
tũ corp⁹ est sentiẽs per tactũ: ⁊ nõ solũ vna eius pars: ⁊ po
nit ꝓbationẽ dicti sui ⁊ talẽ dat rõnẽ: qꝛ iste sensus est nã cõ
seruãs totũ corp⁹ ab accidẽtib⁹ que multũ nocerent si ↄsiste
rent in aliquo alio mẽbroꝝ: idõ oportuit totũ corpus esse sen
tiens per tactũ: vt totũ remoueret̃ ab illis per experimentũ
tactus. ℂ Itẽ Auicẽna: nõ opꝫ necessario vt vnusquisqꝫ sen
sus hẽat instr̃m sibi ꝓpriũ: sed possibile est esse vnũ cũ instr̃o
vno: ⁊ ꝑcipue in tactu. ℂ Solo. ỽm supradicta tactus hꝫ du
plicẽ intẽtionẽ. s. forme ⁊ potẽtie. ⁊ ỽm ꝙ est forma est perfe
ctio aĩati corporis: sic totũ corp⁹ hꝫ pro organo: ⁊ nõ vtit̃ ali
quo medio: sed magis sentit in partib⁹ illis que magis ac
cedũt ad equalitatẽ: ⁊ magis participãt spiritũ sensibilẽ si
cut in neruis carne ⁊ cute. que aũt recedunt ab eq̃litate ⁊ nõ
participãt spiritũ sensibilẽ: sicut ossa ⁊ cerebrũ ⁊ capilli ⁊ cor
nua ⁊ vngues nõ sentiunt: nisi ỽm quẽdã modũ: ⁊ idõ dicitur
inquãtũ circũposita sunt talia pãniculis neruosis: in quoruꝫ
dissolutione sentit̃ dolor sicut circa cerebrũ ⁊ circa ossa. cum
enĩ tactus sit sicut forma corporis aĩati terminat ⁊ cõplet to
tã mãm suã: ⁊ ꝓpter hoc percipit qcqd imutat cuteꝫ ⁊ qcqd
imutat neruũ: ⁊ quo ad hoc ꝑncipaliter tact⁹ est in corde qõ
est ꝑn^m^ totius corporis: ⁊ per fila neruoꝝ ↄtinet totuꝫ corp⁹.
ỽm aũt ꝙ tact⁹ est iudiciũ tãgibiliũ: sic ꝑncipalr̃ est in loco iu
dicij tãgibiliũ. i. in cerebro. opꝫ enĩ ꝙ cerebrũ ꝓpter sui sup
fluitatẽ ⁊ humiditatẽ nullũ habeat tactũ cuꝫ ab ipso diffun
dit̃ spũs aĩalis qui est ꝑn^m^ sensuũ sicut dicit Algazel. ꝙ tact⁹
pertingit ad partes carnis: ⁊ cutis mediãte corpore subtili
qõ est vehiculũ ei⁹ qõ dicit̃ spũs ⁊ discurrit per cõpagines
neruoꝝ: qb⁹ mediãtib⁹ pertingit ad partes carnis ⁊ cutis:
⁊ hoc est corpus subtile: ⁊ nõ acquirit neqꝫ haurit virtutem
hãc nisi a corde ⁊ cerebro: ⁊ ỽm hũc modum neruus virtutẽ
recipit a cerebro ⁊ corde ⁊ reddit carni ⁊ cuti. Immutatio
aũt a tãgibili simul fit tẽpore in carne ⁊ neruo: sed nã prius
in carne ⁊ neruo: ⁊ sic caro ꝙ̃dã rõnẽ videt̃ habere quã nõ
hꝫ neruus vt videt̃ Aristo. velle. ℂ Dicat̃ g̃ ad ꝑ^m^ ꝙ lꝫ cali
dum ⁊ frigidũ imutẽt a lõge: tñ oibus intermedijs sunt si
cut in mã: ⁊ in subto: ⁊ nõ sicut in medio. ⁊ hoc pꝫ qꝛ cum me
diũ calefactiuũ est: etiã ꝑmo calefaciẽte nõ ꝑsente remanet
caliditas in medio. sic aũt nõ est in colorato ⁊ aere eo ꝙ aer
nõ se hꝫ ad colorẽ nisi vt mediuꝫ ⁊ nõ sicut materiã ⁊ subm.
ℂ Preterea elemẽta ꝓpria sunt subta tãgibiliũ q̃litatũ: nõ
aũt sunt ita cause ⁊ subta sonoꝝ odoꝝ ⁊ sapoꝝ: ⁊ ꝓpter hoc
qñ aer calefactiu⁹ calefacit corpus est actio mãe ⁊ nõ actio
medij: tñ latius determinabit̃ istud que sit dr̃ia iter actionẽ
medij: actionẽ mãe ⁊ actionẽ obti. ℂ Ad aliud dõm ꝙ me
dium in tactu nõ põt esse elementũ simplex: qꝛ lꝫ qõlibet ele
mentũ sit trãsmutabile a quolibet tñ sensus nõ sentit dissi
mile suo organo: ⁊ idõ si organũ tactus esset vnius elemẽti il
lius elemẽti q̃litates nõ perciperet tact⁹: ⁊ cuꝫ debeat perci
pere q̃litates nõ perciperet tactus: ⁊ cũ debeat percipere q̃
litates oĩum elemẽtoꝝ opꝫ ꝙ ipm sit ex oib⁹ cõmixtũ. ⁊ hec
est solo ad 3^m^. ℂ Ad 2^m^ aũt dõm ꝙ duob⁹ modis põt eẽ ta
ctus in humido: vel ꝙ expellat̃ humidũ a superficie tãgen
tis ⁊ tacti: vel ꝙ ꝑ^m^ tãgẽs q̃litatẽ suã gñet in humido aereo
vel aqueo qõ postea agit in tactũ actione mãe ⁊ nõ actione
medij vt dictuꝫ est. Et vtrũqꝫ istoꝝ modoꝝ tact⁹ nõ est per
mediũ extra sed intra. ℂ Ad illud qõ obijcit̃ ꝙ tact⁹ nulluꝫ
hꝫ mediũ iã pꝫ solo. Tact⁹ enĩ ꝓpter hoc: ꝙ nõ tm̃ est poten
tia sed ẽt forma aĩati corporis apꝑhẽdit in oib⁹ partib⁹ sue
mãe simul tẽpore. ⁊ nõ in vna ꝑus ⁊ altera posteri⁹. sed tñ in
cõparatione ad obm nã ꝑus imutat̃ caro ꝙ̃ neruus: qꝛ vici
nior est obo agẽti in actu. ⁊ per hoc pꝫ solo ad dcm̃ Auicẽne.
ℂ Ad rõnẽ Arist. dõm ꝙ in veritate maiorẽ rõnẽ medij hꝫ
caro ꝙ̃ neruus: sed nõ est mediũ qõ ꝑus imutat̃ tpe: sicut ẽt
ibidẽ dicit Aristo. ℂ Ad aliud dõm: ꝙ in veritate posito tã
gibili supra neruũ sit subtilissimus tact⁹. dissimiliter enĩꝫ se
hꝫ in tactu ⁊ in alijs sensib⁹. Et qõ dicit Aristo. ꝙ neqꝫ in ta
ctu neqꝫ in alijs sensib⁹ sensibili super instr̃m posito fit sen
sus: nõ põt itelligi nisi de cerebro. Tactus enĩ ỽm ꝙ est iudi
ciũ tãgibiliũ fluit a cerebro: ⁊ cerebruꝫ in se nõ hꝫ tactũ lꝫ in
pãniculis qb⁹ circũponit̃ sentiat tãgibilia. ℂ Ad aliud dõm
ꝙ caro quãdã rõneꝫ hꝫ medij vt supra dcm̃ est. ℂ Ad aliud
dõm ꝙ Aristo. nõ intẽdit ꝙ organũ ⁊ medium in tactu sint
idẽ numero: quãtũ ad mãm sed ꝙ̃tuꝫ ad formã. Forma enĩ
carnis ⁊ nerui est sensus tactus. ⁊ propter hoc ꝙ vna forma
vniunt̃ caro ⁊ neruus: vna etiã actione imutant̃: lꝫ vnũ per
alterũ imutet̃. ⁊ ꝓpter hoc vnũ fit vt mediũ ⁊ alteruꝫ vt ex
tremũ ⁊ organuꝫ. sicut etiã lꝫ vna percussione percutiat̃ cly
peus ⁊ clypeat⁹: tñ clypeat⁹ percutit̃ per clypeũ: ⁊ nõ ecõtra.
⁊ sic clypeus percutit̃ in rõne medij: ⁊ clypeatus in rõne po
stremi. Et per hoc pꝫ solo ad aliud qõ ↄtra obijcit̃. Impro
bationes ṽo solonis inducte bene ↄcedim⁹. ℂ Ad duas au
ctoritates Auicẽne dõm ꝙ tact⁹ duas hꝫ cõparationes. vnã
hꝫ ỽm ꝙ recipit virtutẽ tactiuã. ⁊ qꝛ virtutẽ illã recipit a cor
de ⁊ cerebro ꝓpter spũm ⁊ neruos: sicut neruus erit ꝑmo re
cipiens ⁊ vlterius reddens virtutem carni ⁊ cuti: ⁊ quo ad
hanc cõparationẽ loquit̃ Auicenna. Aliã hꝫ cõparationem
quo ad recipere tãgibiliũ per imutationẽ: ⁊ ỽm nãm pellis
⁊ caro erunt ꝑmo recipiẽtia ⁊ vlterius neruo reddentia ⁊ sic
loqt̃ Aristo. Tres auctoritates Auicẽne sequẽtes loquunt̃
de tactu ỽm ꝙ est forma corporis aĩati: qꝛ ỽm hoc sicut cete
ra mẽbra generant̃ a corde a virtute iformatiua ipsius cor
dis: sic etiam forma ipsoꝝ membroꝝ principaliter effluit a
corde: ⁊ ỽm hunc moduꝫ etiam tactus non determinat sibi
partem specialem in corpore.

ℂ Queritur quid est tangibile proprium.

Quarto ⁊ vltimo querit̃. Quid sit tãgibile pro
prium. Dicit̃ aũt cõiter ꝙ ꝑme q̃litates. s. cali
dũ humidũ frigiduꝫ siccũ sunt tãgibilia. Cum
aũt sint q̃dã q̃litates ↄñtes has q̃s enumerat
Arist. in 2° de gñõne ⁊ corruptione. ⁊ in 4° me Tex.cõ.7.8.9
theoroꝝ. sic enĩ dic̃ in 2° de gñõne ⁊ corruptio
ne. Eoꝝ q̃ ꝑus tãgibiliũ dicẽtiũ diuidẽtiũ q̃ ꝑ° dr̃e ⁊ ↄrie
tates sũt aũt q̃litates ỽm tactũ hec calidũ frigidũ humidũ
⁊ siccũ: graue ⁊ leue: durũ ⁊ molle: grossuꝫ ⁊ subtile. ℂ Que
rit̃ g̃ vtrũ oẽs iste ꝑmo sensibiles sint ỽm tactũ vel nõ ꝑmo.
Et videt̃ ꝙ nõ ꝑ°. q̃litas enĩ sensibilis sentit̃ ỽm ꝙ ipsa est:
g̃ si ipsa nõ est ꝑma nõ sentit̃ ꝑmo: sed iter istas nõ sunt ꝑme
nisi q̃tuor. due actiue ⁊ due passiue: g̃ videt̃ ꝙ oẽs alie ↄñtes
sentiant̃ per act⁹ eoꝝ. ⁊ hoc etiã dixerũt qdã. ℂ Sed ↄtra in
coloribus sic est ꝙ medij colores ↄstituunt̃ ab extremis ⁊ tñ
nõ sentiunt̃ per extremos. ℂ Preterea quicquid agit actu
hoc est actu de necessitate. g̃ si ↄñtes agãt in sensuꝫ actu pri
marum de necessitate erunt actu prime q̃litates: qõ falsum
est. ℂ Preterea querit̃ de qbusdã alijs que sentiunt̃ tactu
sicut est sensus diuisionis ↄtinui in dolore percussionis: ⁊ si
cut est sensus delectatiõis ex tactu aliquo sicut est in coitu.
Vtrũ ista sint tãgibilia per se vel nõ. Et videt̃ ꝙ per se: qꝛ si
det̃ ꝙ per aliud hoc erit per calidũ vel frigidũ humidũ vel
siccũ. sed pꝫ ꝙ hoc est falsuꝫ: qꝛ ille q̃litates eq̃liter sentiunt̃
in corpore. diuisio aũt ↄtinuitatis in secantia doloris sentit̃
ineq̃liter. ℂ Solo. dõm ꝙ multa sunt tãgibilia que sunt q̃
litates miscibiliũ vel ↄñtes mixtuꝫ: vt supra dcm̃ est: sed nõ
oẽs ille q̃litates sentiunt̃ a tactu nisi ꝓut hñt ↄtrarietatẽ et
motũ ad ipꝫ. Cũ aũt sint recepte ⁊ qescẽtes tũc nõ sentiunt̃.
Et vt hoc itelligat̃ repetẽdũ est qõ dcm̃ est supra. s. ꝙ tact⁹
est forma ⁊ tact⁹ aĩati corpis aĩa sensitiua. Dic̃. n. Ar. in 2° Tex.cõ.16.
de aĩa ꝙ viuẽ iest sentiẽtib⁹ pp sensibile ꝑ^m^: ⁊ ꝙ ꝑ^m^ sensibile
tactus est. cũ ergo corpus aĩatuꝫ cõplexionẽ hẽat in mẽbris

dissimilib⁹ erit tact⁹ perfectiua corporis forma talis inquā
tū est cōplexionatū in similib⁹ ⁊ cōpositum in dissimilibus.
¶ Ex hoc iā pꝫ solo duarū qōnū que solēt fieri circa tactū.s.
Nō solonem ad q̄tuor qōnes. q̄re homo est melioris tact⁹ ceteris aīalib⁹: ⁊ q̄re molles car
ne in tactu bene apti sunt mēte ⁊ ingenio. homo eni in cōple
xione magis accedit ad eq̄litatē: ⁊ ꝓpter hoc minimas dif
ferētias tāgibiliū recedētes ab eq̄litate subtilissime sentit:
eo ꝙ ꝯtrarietatē hꝫ ad eq̄litatem sue cōplexionis. silr molli
ties carnis eq̄litatē maiorē īdicat cōplexionis: ⁊ in nobilio
ri cōplexione nobilior est dispositio mētis: ⁊ ꝓpter hoc mol
les corpore apti sunt mente. Et ex hoc pꝫ solo tertie qōnis
que fit a pl̄bis.s. q̄re homo tactū hꝫ certiorem alijs sensibus.
Alia vō aīalia ecōtra. In hoīe eni tota cōplexio corporis ac
cedit maxime ad eq̄litatē: ⁊ ꝓpter hoc īpossibile est vt ptes
corporis sui oīno depurent̄ a nā elemēti simplicis. cū ḡ orga
na aliorꝝ sint de nā elemēti simplicis. in hoīe non erunt oīno
depurata: ⁊ ꝓpter hoc alios sensus hēbit hebetiores q̄ꝫ ta
ctū. In alijs vō aīalib⁹ que recedūt a tēperamēto. si magis
accedūt ad frigus ꝯñs est vt magis clarificent̄ in oculis: ⁊ si
magis accedūt ad calidū siccū ꝯñs est vt magis subtilient̄
corꝝ odoratus. ¶ Ulterius ex his pꝫ solo q̄rte qōnis quare
homo sapientissimū aīal est. bona eni dispositio in tactu bo
nā dicit dispōnē simpliciter ⁊ in toto: ⁊ inquātū corp⁹ est or
ganū aīe. Sed bona dispositio in organis aliorꝝ sensuū non
dicit nisi bonā dispōnē ꝭm qd ⁊ in cōparatione ad vnā par
tem aīe. ¶ Preterea bon⁹ tact⁹ subtiliter cognoscit causas
oīm sensibiliū que sunt q̄litates sensibiles: sed alij sensus
nō cognoscūt nisi vnū sensibile tm̄. ¶ Dicimus ḡ ꝙ tactus
ꝭm ꝙ est tact⁹ cōplexionati corporis cognoscit ⁊ sentit oē: qđ
est ꝯtrariū cōplexioni ⁊ ꝯueniēs illi: ꝓut est in motu ad ipꝫ:
⁊ sic sentit̄ calidū frigidū humidū ⁊ siccū ⁊c. que sunt dissimi
lia cōplexioni corporis tāgentis. dico aūt ꝓut est in motu: qr
nihil ꝓhibet aliquē calorē innālē nō sentiri si receptus sit in
Nō quare febrientes febre ethica nō sentiūt suū calorē cum sit maior calore febrientiū febre putrida q̄ui sentiūt. cōplexione q̄si nālis. Et pp hoc ethic⁹ nō sentit calorē suū.
qr calor innālis vincit nālē ⁊ factus est q̄si nālis: ⁊ febricitās
in febre tertiana mirabilr sentit calorē suum ⁊ tm̄ minus hꝫ
de calore q̄ꝫ ille: qr in eo calor nālis non est victus: sed calor
febris est in motu ⁊ pugna ad calorē cōplexionis. ꝭm aūt ꝙ
tact⁹ est pfectio corporis cōpositi in mēbris dissimilibus sic
sentit oē illud qđ est dissoluēs ꝯtinuationē talis corporis: et
qđ est ꝯseruās ipsam: ⁊ sic est sensus doloris in verberib⁹: ⁊
sensus delectationis in coitu. sensus aūt delectationis aug
mētat̄ eo ꝙ semē subtilissime tāgit neruos. ⁊ ex his pꝫ solo
ad totū p̄ter ipm pᵐ. ¶ Et ad hoc dōm ꝙ in illo argumēto
est fallacia accidentis. Et illud qđ obijcit̄ in ꝯtrariū est ne
cessariū ⁊ soluit ipm. Ex his aūt que habita sunt pꝫ ꝙ sen
sus delectationis inquātū est delectatio ⁊ doloris inquātum
dolor nō est nisi in tactu vt dicit Auicēna. Cum eni visus vi
det pulchrū delectatio non gñat̄ in potētia visiua que affixa
est oculo: sed potius in aīa apphendēte pulchritudinem rei
vise: ⁊ silr est de auditu ⁊ odoratu: ⁊ iō cetera aīalia ab hoīe
nō multū delectant̄ delectationib⁹ colorꝝ sonorꝝ ⁊ odorꝝ. gu
stus aūt quādā hꝫ delectationē sed nō est per se ipsi⁹ delecta
tionis sed potius saporis. tact⁹ aūt ꝓpriū obm hꝫ dolorē ⁊
delectationē in sensu: ⁊ ꝓpter hoc ipse solus per se delectat̄
⁊ dolet. Alij aūt oēs per accidēs. hinc est ēt qđ dicit Aristo.
Solus tactus per se delectat̄ ⁊ dolet. alij āt sensus nō nisi per accidens. in 4° metheororꝝ ꝙ castitas nō est in gustu inquātū est iudi
ciū saporꝝ: sed inquātū est quidā tact⁹. Delectatio aūt cibi
nō est obm gustus inquātū est iudiciū saporꝝ: sed inquantū
est qdā tactus. Instrumētū aūt tact⁹ iudex est tāgibiliū dissi
miliū sibi sicut mediū iudex est extremorꝝ excellētium: ⁊ illud
Tex.cō.118. instrumētū anteq̄ꝫ tāgat potētia est sicut tāgibile: ⁊ cum tāgit
fit actu hmōi: ⁊ hoc est qđ dicit Aristo. in 2° de aīa cap° de
tactu. Illud qđ sentim⁹ hoc qđ pōt tāgere in quo vocat⁹ est
tact⁹ sensus primo ⁊ postea huius pars est: sentire eni qdem
est pati q̄re faciēs q̄le est ipm hmōi. illud cū sit potētia tale.
verū similr calidū frigidū durū ⁊ molle nō sentimus sed ex
cellentias tanq̄ꝫ sensu vt mediāte quodam existēte in sensib⁹
ꝯtrarietatis ⁊ ꝓpter hoc discernit sensibilia. mediū eni dis
cretiuū est. fit eni ad vtrūq̄ꝫ ipsorꝝ alterꝝ vltimorꝝ. ¶ Ultimo
notādū ꝙ sicut qlibet aliorꝝ sensuū ita tactus est tangibilis
⁊ nō tāgibilis: ⁊ nō tangibile dicit̄ tribus modis. s. aptū na
tū tangi ⁊ nō tactum vel corrumpens tactū ꝓpter excellen
tiā sicut calidū ignis: vel paruum habens tactū sicut aer.

¶ Queritur quid est potentia sensuum.

Habito de sensu in particulari querēdum est de
sensu in cōi. Et querunt̄ q̄tuor. Quorum pᵐ est
de potētia sensuū. 2ᵐ de distinctiōe sensibiliū:
⁊ qualr sensibilia sunt in suis obtis ⁊ medijs ⁊
organis diuersimode. 3° qualr ois sensus su
sceptiuus sit sensibiliū spērū sine mā. 4ᵐ ⁊ vlti
mum quare non sunt sensus preter quinque tm̄.

Ad primū ꝓcedit̄ sic. Dicit eni Aristo. in 5° pri Tex.cō.17.
me phīe. ꝙ potentia est pnᵐ transmutationis in
alio ꝭm ꝙ est aliud: ⁊ hec diffinitio ꝯuenit potē
tie actiue que est pnᵐ transmutationis in aliud
qđ est passiuū. potētia āt passiua est pnᵐ trāsmu
tationis ex alio qđ est actiuū. Cū aūt sit sensus
potētia nō erit potētia actiua eo ꝙ sensus nihil transmutat
sed potius trāsmutat̄ ab obto. ḡ relinquit̄ ꝙ sensus sit potē
tia passiua. ¶ Item expsse dicit Aristo. in 2° de aīa ꝙ sensus Tex.cō.51.
est pati ⁊ moueri qđdā. ¶ Itē oīs potētia que fit in actu per
susceptionē forme alicuius agētis in ipsam est passiua. sen
sus est potētia hmōi. ḡ sensus est potētia passiua. Sꝫ qr hoc
oēs ꝯcedūt obijciat̄ in ꝯtrarium sic. illa se habēt vt actiua ⁊
passiua adinuicē quorꝝ est mā vna ⁊ forme ꝯtrarie. Si ergo
sensus ⁊ obm se habēt adinuicē vt actiua ⁊ passiua: sed sen
sus nō est potētia passiua nisi ab obto. Si passiua est: ḡ vi
det̄ ꝙ sensus nō sit potētia passiua. ¶ Itē quorꝝ est īpossibi
lis trāsmutatio adinuicē illorꝝ neutrū est passiuū ad alterum
vt ꝓbat̄ in li° de gnōne ⁊ corruptione: sed sensus ⁊ obti im Pri° ō gnōne tex.cō.54.
possibilis est trāsmutatio adinuicē. ḡ neutrū illorꝝ est vt po
tētia passiua ad alterū ⁊ sic iterum relinquit̄ ꝙ sensus nō sit
potētia passiua. Si forte dicat̄ ꝙ pati multis modis dicit̄. s.
recipere sine trāsmutatione sube ⁊ recipere cū trāsmutatio
ne sube: ⁊ sensus dr̄ hic potētia passiua eo ꝙ recipit ipressio
nes agētes sine trāsmutatione sube sue. ḡ ⁊c. ¶ Cōtra. sen
sus nō est tm̄ in recipiēdo spēm obti: sed etiā in iudicādo. iu
dicare aūt aliqd agere est. ḡ videt̄ ꝙ sensus sit potētia acti
ua ⁊ nō tm̄ passiua. ¶ Itē ex parte rōnalis aīe nō tm̄ est intel
lectus passibilis qui recipit itelligibilia: sed est ēt actiu⁹ itel
lectiuus qui abstrahit intelligibiles spēs ⁊ ꝯiungit cū possi
bili. ḡ videt̄ ꝙ ex parte sensuū necesse est esse potentiā acti
uā que abstrahit sensibilia ⁊ ꝯiungat cū potentia receptiua
sensibiliū. ¶ Preterea querit̄ iuxta hoc vtrū potētia passi
ua sensuū per alterationē ⁊ motū deueniat in actum vel sine
alteratione ⁊ motu. Et videt̄ ꝙ per alterationē. Dicit enim
Aristo. in 2° de aīa ꝙ sensus videt̄ alteratio quedam esse. Tex.cō.58.
¶ Itē ibidē distinguit inter mutationē que est ex potētia in
habitū ⁊ illā que est ex habitu in agere dicens ꝙ illa que est
ex potentia in habitum est vera alteratio. Illa vō que est ex
habitu in agere est alteratio quedā siue ꝭm qd. vbi grā. qñ
ex ignorāte fit sciens est alteratio ꝭm quid. Cum ergo sic fit
ꝙ de nō sentiente fit sentiēs videt̄ esse alteratio simpliciter
sicut etiam ibidem dicit. ¶ Sed ꝯtra. quicquid simplr alte
rat̄ est diuisibile quātū. potentia aīe que dicit̄ sensus nec est
diuisibilis nec quāta. ḡ nec simpliciter alterat̄. pma horꝝ ꝓ
bat̄ in 6° physicorꝝ. vbi ꝓbat̄ ꝙ nihil est mobile nisi corp⁹. Tex.cō.32.
2ᵃ ꝓbat̄ in 2° de aīa vbi dicit̄ ꝙ sicut tota aīa est perfectio Tex.cō.9.
totius corporis: ita partes aīe sunt perfectiones partiū cor
poris. partes aūt potētie sunt. ⁊ quātum nō pōt esse perfectio
quāti. ¶ Solo. dōm ꝭm sniam phorꝝ oium ꝙ sensus est po
tētia passiua. ⁊ ꝙ pati dicit̄ vt supra dictū est in obijciēdo. s.
recipere cū trāsmutatione sube ⁊ sine trāsmutatiōe. sensus
aūt dicit̄ potētia passiua: nō ꝙ recipiat formā que trāsmu
tat subam suā in subam ꝭm esse: sed potius trāsmutatur in
spēm sensibilē ꝭm intētionē. ⁊ sicut supra notatū est hec potē
tia tres hꝫ gradus: sicut etiā potētia sciēdi. dicit̄ etiā poten Potētia sensitiua tres hꝫ gradus.
tia sciēdi sicut in puero qui de numero sciētiū est ꝭm possibi
litatē nāe tm̄. ⁊ hec potētia dicit̄ remota ⁊ mālis ⁊ iperfecta
⁊ idisposita. ⁊ dicit̄ potētia sciēdi in discēte nōdū habēte ha
bitū qui tn̄ iam cognoscit ꝓpōnes ꝓprias: ⁊ hec est potētia
disposita ⁊ ꝓpinqua. tertius gradus potētie que est cōpleta
per habitū perfecte sicut est potētia actu sciētis: ⁊ hec dicit̄
potētia cōpleta per actū. Similr est de sensu qñ aūt potētia
aīe ꝯiungit̄ cū organo: tūc est potētia pma ad sensum. qñ vō
dispositio fit per spiritū aīalē ⁊ calorem nālem ⁊ armoniā or
gani tunc est potentia sensus in 2° gradu. qñ vō hꝫ speciem

sensibile: tunc est potētia cōpleta per actū. ¶ Ad pᵐ dõm ꝙ actiua ꝛ passiua adinuicē phice sic se habent ꝙ ipsoꝝ est mã vna ꝛ forme ꝯtrarie. Sed talis modus agēdi ꝛ patiēdi non est in sensu ꝛ sensato: ꝛ ꝓpter hoc ibi sufficit vt vnū sit recipiēs ꝛ alterū vt agēs ſm spēm ꝛ nõ ſm mãm vt infra dicet. Per hoc ēt pꝫ solo ad sequēs: q: illa actiua ꝛ passiua trāsmutant adinuicē que agūt ꝛ patiunt phice. ¶ Ad id võ qđ obijcit de medio sensus qđā ꝯcedūt dicētes: ꝙ in veritate sensus nõ est potētia passiua tm̄: sed ēt actiua. sed q: hoc nõ est dictū auctoꝝ qui cōiter dicūt sensum esse potentiā passiuā. dõm ꝙ oē qđ recipit (vt dicit Boe⁹) recipit ſm ptātē patiētis ꝛ nõ ſm ptātem agētis. ꝛ ꝓpter hoc forma sensibilis recepta in sensu recipit ſm ptātē sensus. sed ptās sensus est indicare ꝛ nūtiare de ipsa: ꝛ sic etiā dicūt quidaꝫ. ¶ Sed vera solo est ꝙ sensus ſm ꝙ est potētia mãlis nõ est iudicare neq; agere: sed sensus cōpletus per actū spēi sensitiue indicat ꝛ agit sicut etiā mã in phicis qñ est in potētia imperfecta neq; monet neq; agit. sed qñ cōpleta est per actuꝫ formē monet ꝛ agit. Et huic nõ ꝯtradicūt auctores: q: iste est tertius gradus potētie quē ponūt: ꝛ est potētia sicut sciētis ad cōsiderare qui bene põt agere qñ vult. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ꝗñans intelligit ſm actū nõ est in rebus sed opꝫ ipm̄ esse in nãm intelligētie: q: aliter nõ ꝗñaret eã ſm formã intelligibilē sed ſm formã rerū. sed faciēs sensibilia in actu in rebus est sicut lux facit actu colores sensibiles: ꝛ mot⁹ fractiuus aeris facit actu sonos: ꝛ calidū vaporatiuū in mixto odorifero facit actu odores. humidū aūt ſm actū penetratiuum est ad neruū gustatiuū: ꝛ lingua facit actu sapores: q̄litates aūt tact⁹ per seipsas agūt in tactū. Et ꝓpter hoc actiuū sensuū nõ põt esse in potētijs aīe. ¶ Ad id qđ querit iuxta hoc vtꝝ sit alteratio in sensibus. dõm ꝙ ꝗnque exigunt ad hoc ꝙ sit vera alteratio in aliquo. Quoꝝ pᵐ est ꝙ q̄litates iter quas est alteratio sint ꝯtrarie actiue ꝛ passiue adinuicem vel in se vel in suis causis. In se sicut calidū frigidū humidū ꝛ siccū. In suis causis sicut albū nigrū dulce ꝛ amaruꝫ. ¶ Scđm est ꝙ ille q̄litates hēant mediū vel ſm intēsionē vel ſm remissionē vel simpliciter. ſm quē modū sumit mediū ab Aristo. in phicis vbi dicit ꝙ mediū est in qđ venit primū mutās ꝗ̄ in extremū. ¶ Tertiū est ꝙ actio ꝛ passio q̄litatū ꝯtrariū inter quas est alteratio magis facta est idest intensa abijciat id qđ alterat a sua suba: sicut calidū remouet aquã a suba aque. ¶ Quartū est ꝙ id qđ alterat. s. subm̄ q̄litatū ꝯtrariū sit quãtū ꝛ diuisibile. ¶ Quintū ꝛ vltimuꝫ est ꝙ ille q̄litates inter quas est alteratio sint in subto illo ſm ꝙ est quãtū ꝛ diuisibiles per accidēs diuisione ipsius. ¶ Ex his pꝫ ꝙ inter ꝑuationē ꝛ habitū nõ est vera alteratio phica. Silr pꝫ ꝙ in aīa nulla est alteratio phica. Unde ꝙ dicit Aristo. esse alterationeꝫ intelligit de alteratione ſm ꝙ diffinit in ꝗñe in pᵒ de gnōne ꝛ corruptione. s. ꝙ alteratio est qñ subto eodē manēte numero mutatio est in suis passionib⁹. i. qualitatibus. ¶ Qđ aūt distinguit Arist. dicēs ꝙ mutatio que est de ignorantia in sciam. i. de priuatione in habitū: ꝛ de nõ sciente in sciente est alteratio simplr intelligit de alteratione ſm diffinitionē sui gñis ꝛ nõ de alteratione phica. ¶ Qđ võ dicit ꝙ qñ habēs habitū mutat ad actū: sicut sciēs fit ꝯsiderās vel sentiēs in habitu sentit in actu: non est alteratio simplr: vel alterū genus alterationis. pro tãto dicit hoc ꝙ qñ sentiens ꝯsiderat nõ imutat in aliū habitū vel formam. qđ exigit ad alterationē in genere: sed potius ꝯfirmat ꝛ saluat eūdē habitū ꝛ frequentem actum: ꝛ per hoc patet solutio ad totum.

Vide pro hoc cō. 149. 2. de anima.

Ad verā alterationē quinque exigunt.

5° physi. tex. cō. 22.

¶ Queritur de distinctione sensibilium: ꝛ qualiter sensibilia sunt diuersimode in suis obiectis.

Secundo querit de distinctione sensibiliū: ꝛ qualiter sensibilia diuersimode sunt in suis obtis ꝛ medijs ꝛ organis. Distinguit autē sensibile ab Aristo. triplr. quoꝝ duo qđē dicimus sentire per se. vnū aūt per accidens. Duoꝝ aūt que p se sentiunt aliud qđē ꝓpriū est vniuscuiusq;. Aliud võ cōe oium. Dico aūt ꝓpriū qñ nõ contingit altero sensu sentire ꝛ circa qđ nõ ꝯtingit errare vt visus coloris: ꝛ auditus soni. cōia aūt sunt ꝗnque. motus: quies: figura: numerus: ꝛ magnitudo. ſm accidēs aūt dicit sensibile vt si albū ꝛ diarrij filius. ſm accidēs aūt hoc eni sentit qꝛ diarrij filiū esse accidit albo qđ sentit per se. ¶ Obijcit aūt contra

Scđo de aīa tex. cō. 65. et 64. ꝛ 65.

hāc distinctionē. s. qcqd per se facit aliqd semper facit illud. ergo si aliqd per se facit sensus semper faciet sensum: eo ꝙ in ipso erit vnit⁹ motoꝛ cū mobili. sed nullū sensibiliū semp facit sensum. ꝗ nullū sensibiliū est sensibile per se. pma ꝓbat per rōnē ei⁹ qđ est per se. per se aūt est illd qđ nõ idiget alio ad hoc ꝙ faciat sensum. ¶ Similr hec est ꝓpositio sup quã sustētatus est Plato in phedrone ꝓbando aiam esse imortalē: q: qđ per se monet semp monet. ꝛ persuasuꝫ habuit ꝙ aīa per se monet. ¶ Itē sensibile se hꝫ ad sensum vt actiuū ad passiuū. Actiuū aūt nõ se hꝫ per se nisi ad vnuꝫ passiuū. ꝗ per se sensibile nõ erit nisi vnius sensus: ꝛ sic videt falsuꝫ dicere phs in hoc ꝙ dicit sensibile cōe esse per se cuꝫ sentiat a plurib⁹ sensibus vt ipse dicit. ¶ Preterea in 2ᵒ de aīa dicit ꝙ in vnoquoq; sensu particulari sentimus sensata cōia ſm accidens vt motū statū figurã magnitudinē ꝛ numerū: ꝛ ita videt sibi ꝯtrarius. ¶ Preterea sensata cōia ꝗnque sunt. sensata aūt ꝓpria sunt passibiles q̄litates que inferunt passionē in sensu per se. sensata aūt per accidēs exemplificat vt diarrij filius in quo nõ videt esse exēplū nisi singularis sube ꝛ eius qđ est ad aliqd. Cū eni multa sint singularia alioꝝ p̄dicamētoꝝ querit quo sensu illa cognoscant. videt eni sensus ad illa deficere. ¶ Preterea dicit Boe⁹ ꝙ singulare est dum sentit. vlē dum itelligit. sed multa sunt singularia sicut angelus ꝛ aīa de qbus nullū habem⁹ sensum: ꝗ videt ꝙ ibi vel nõ oium singulariū sit sensus vel aliqs sensus deficit nobis. ¶ Preterea sensibile cōe est vt dicit phs qđ vnoquoq; sensu vel plurib⁹ sentim⁹: ꝛ qđ nulli sensui appropriat. hoc videt esse falsum. sensus eni cōis de quo ifra hēbit est qdaꝫ sensus ꝓpri⁹ vt hētur in liᵒ de somno ꝛ vigilia: ꝛ ille est sui sensibile per se qđ est sensibile cōe. ꝗ nõ videt ꝙ sensatuꝫ cōe alicui⁹ sit sensus per se ꝓpriū. Disputationē aūt de sensibili cōi ifra in qōne de sensu cōi notabimus. ¶ Querit ꝗ iuxta hoc ſm quē modum sensibile hēat esse in obto ꝛ in medio ꝛ sensu. pꝫ aūt ꝙ in obto hēat esse ſm nãm. In sensu aūt hꝫ eē intētionis: ꝛ voco intentionē spēm que pnᵐ est cognitionis sensibilis. ergo videt ꝙ in medio habeat eē medio modo. ¶ Preterea phs videt dicere in 2ᵒ de aīa ꝙ dubiū põt eē. Utrū aliqd patiat ab odore qđ nõ hēat olfatū ꝛ a colore qđ nõ hēat visuꝫ. Et videt ponere rōnes ad hoc ꝙ nihil patit a sensibili nisi sensus. Quaruꝫ pma est hec. Si qđ est ipsius olfatus odor est. ꝛ si aliqd facit olfatū odorē facit: q̄re iposſibiliū hēre olfatū nihil possibile est pati ab odore: sensus huius rōnis est hic quecūq; potētia hꝫ ꝓpriã passionē per cui⁹ actū ipsa diffinit: illa passio nõ agit in potentiã aliã: sensus tales sunt potentie que diffiniunt per sua sensibilia. ꝗ videt ꝙ illa sensibilia nõ agãt in potētias alias: cū potētia diffiniri hꝫ suo actu q: tūc nõ erit ꝓpria diffinitio istarū potētiaꝝ. 2ᵃ ꝓbat per hoc ꝙ in potētijs passiuis act⁹ sunt ꝑuij potentijs ſm rōnē: ꝛ obta sunt ꝑuia actib⁹. ¶ Alia rō phi ad ideꝫ ꝙ sensibile actione sua determinat ad sensum sicut cōbustibile ad cōbustū: ꝛ ita videt ꝙ nõ inferat passionē nisi sensui. ¶ Tertia rō est ꝙ manifestū est ꝙ neq; lumen neq; tenebra neq; sonus neq; odor nullū facit in corpora: sed in qb⁹ est vt aer q cū tonitrū scidit lignū. Et his videt ꝙ sensibile nullo mõ sit in medio. ¶ Sed ꝯtra. qcqd nullo mõ est in aliq: nullo mõ agit in illo. sꝫ sensibile agit in medio: ꝗ aliq mõ est in illo. ꝓbatio minoris est: q: agit in sensum in medio existēs. ¶ Solo. dõm ꝙ sensibile dicit trib⁹ modis: vt supra dictuꝫ est. ꝛ sensibile per se diuidit in ꝓpriū ꝛ cōe. Per se aūt duobus modis dicit. s. ſm ꝙ est oppositū ei qđ est per accidēs: ꝛ ſm ꝙ est oppositū ei qđ est per aliud. ꝛ qñ dicit phs ꝙ sensibile per se est cōe ꝛ ꝓpriū: accipit per se ſm ꝙ opponit ad per accidēs: ꝛ ꝓpter hoc sic ordināda est diuisio: ꝙ qđdã est sensibile per se: ꝛ qđdã per accidēs. ꝛ sensibile per se qđdam est cōe: ꝛ qđdã est ꝓpriū. nihilomin⁹ tñ per accidēs dicit duobus modis. dicit eni oppositū per accidēs subalī ꝛ oppositū imediate. Dicimus eni sortē esse album per accidēs: eo ꝙ subalr nõ est alb⁹. Et silr dicimus sorteꝫ per accñs aīal rōnale mortale nõ ꝙ ipse subalr nõ sit aīal rōnale mortale: sed ꝙ hoc imediate nõ ꝯuenit ei. s. inquãtū sortes. sed inquãtū homo est: sicut etiaꝫ dicit phus ꝙ hēre tres angulos equos duob⁹ rectis accidit isocheli: ꝛ per se inest triangulo. ¶ Notandum ergo ꝙ ad hoc: ꝙ aliquid sit sensibile per se ꝛ ꝓpriū tria exiguntur. s. ꝙ non sentiat aliquo sensu per se: ꝙ circa

Tex. cō. 133.

ip̄m nō ꝯtingit errare illū sensuꝫ cuius est sensibile ⁊ ꝙ substantia sensus illius organi apta nata sit pati ab illo ⁊ nō ab alio: sicut visus colorꝝ est quē nō ꝯtingit sentire per se auditu vel olfatu vel aliquo sensu: ⁊ circa colorē nō errat visus: ꝫ eni circa cōpositionē colorꝝ in subto: vel diuisionē ipsiꝰ ab ipso ꝯtingit error: tñ circa colorē nunꝙ̄ est error. visus enīꝫ semper rubeū dicit rubeū. cōponere aūt rubeū cū hoc subto qđ est cuprū vel cū hoc subto qđ est aurū nō est visus ꝫ sensus cōis vt ĩfra hēbit. ⁊ circa illā cōpositionē ⁊ diuisionē frequēter ꝯtingit mētiri. multi eni crediderūt cuprū esse aurū: ⁊ multi mel fel putauerūt: eo ꝙ citrinuꝫ est vtrūqꝫ. Silr organū visus nō imutaṫ nisi a colore ⁊ nō a sono vel odore et sic est de alijs sensibꝰ. que aūt exiguntṫ ad sensibile cōe infra dicetṫ. sensibile ṽo per accñs dr̄ hic per oppositū ad subale. Subale eni est qꝛ ex sui forma facit sensum. Unde per accidens est illud qđ nō facit sensum ex sui forma sed potius cōiungiṫ in eodē subto cū illo qđ per se facit sensum: sicut albū per se est visibile. illud aūt qđ est cuꝫ albo in eodē subto per accidēs sentiṫ a visu: sicut dicit ph̄s ꝙ visus per accidēs sentit dulce: qꝛ albū est dulce: ⁊ visum per accidēs sentimꝰ filiū diarrij vel dionis: qꝛ albꝰ est filiꝰ diarrij vel dionis: ⁊ sic de alijs. ¶ Ad p̄ᵐ ḡ dōm ꝙ per se diciṫ hic qđ non indiget aliquo ad hoc ꝙ agat in sensum eo ꝙ ip̄m est in actu ⁊ forma agētis per seip̄m: ⁊ de hoc nō sequiṫ ꝙ semper per se agat: sed ꝙ semper agit ĩquātum est in ipso. Plato aūt appellat per se mouens qđ intra se hꝫ mouēs ⁊ mobile in vna essentia: ⁊ hoc nihil est vt supra est ostensuꝫ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sensatū cōe per se est sensus cōis ƀm ꝙ per se dicit imediatū qđ nō alterius facit sensum. per posterius aūt est sensitiuuꝫ ꝓpriorꝝ: sicut visus qui p̄mo ⁊ per se accipit albedineꝫ ⁊ posterius accipit figurā ⁊ magnitudinē albi: qꝛ in magnitudine albū est sicut in subto. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cū dicit ph̄s ꝙ sensata cōia sentimus per accidēs sensibꝰ ꝓprijs nō accipit per accñs ƀm ꝙ opponiṫ subali. subale eni est albo eē in magnitudine que est subm albi. Sed accipit per accñs ꝓut opponiṫ ad imediatū. figurā enī ⁊ magnitudinē nō sentimus sensu ꝓprio imediate: ⁊ grā sui sed grā sensibilis ꝓprij iuēti in figura ⁊ magnitudine. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in veritate multa sunt singularia que nō sunt per se sensibilia: sicut oīa singularia subē inquātū subē sunt: sed sunt mediātibꝰ q̄litatibꝰ sensibilibꝰ sensibilia: ⁊ mediāte ꝗ̄titate sentiunṫ in sensu cōi: ⁊ singulares subē spūales sicut angelus ⁊ aīa mediantibꝰ suis motibꝰ per accidēs sentiunṫ sensu cōi ⁊ sensu proprio. motꝰ eni per se est sensatū sensus cōis: ⁊ ꝑ accñs ꝓprij. singularia ṽo aliorꝝ p̄dicamētorꝝ sicut ꝗ̄titatis qñ ⁊ vbi positionis siue situs sentiunṫ sensu cōi ⁊ ꝓprio per accñs quinque sensibꝰ cōibꝰ mediātibꝰ que sunt sensata per se. singulares aūt q̄litates quātū ad habitū ⁊ dispōnē ⁊ nālē potētiaꝫ ⁊ ĩpotētiā per accñs sentiunṫ p̄cipue mediāte motu. passio aūt ⁊ passibilis q̄litas per se sensibilis est ⁊ forma ⁊ circa aliqđ ꝯstās figura per se sensatū cōe. singularia aūt ad aliqđ ⁊ facere ⁊ pati ⁊ hēre per accñs sentiunṫ mediātibꝰ sensibilibꝰ ꝓprijs cū qbꝰ ꝯiungunṫ in eodē subto. ¶ Notādū ꝙ qdam oīno aliter soluūt dicētes q̄dā singularia esse intelligibilia. nullū singulare eē sensibile per accñs nisi singulare subē ⁊ ad aliqđ: ꝫ qꝛ hoc nō ꝯcordat cū auctoribus q dicūt itelligibilia oīa abstrahi a phantasmatibꝰ ⁊ phantasmata fieri a sensu intātū ꝙ pereūte sensu perit demōstratio sensibilis illius sensus. Dicimus oē singulare aliquo mō eē sensibile per se vel per accidēs vt p̄us habitū est. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ sensus cōis ꝓprius est sui sensibilis qđ est sensitiuū per se. sed cōis diciṫ qꝛ per posterius cōiter sentit oīa sensata ꝓpria. ⁊ alijs rōnibꝰ dicitṫ cōis que infra ponenṫ loco ꝓprio. ⁊ ꝓpter hoc nō est ꝯtrariū ꝙ sensus cōis dicaṫ proprius. ¶ Ad aliud qđ queriṫ iuxta hoc dōm ꝙ in veritate in tribꝰ sensibus q sunt per mediū extrinsecū sensibile aliud hꝫ esse in obto ⁊ in medio ⁊ in sensu. In obō enīꝫ hꝫ esse māle. In sensu aūt hꝫ esse spūale tm̄. In medio ṽo sensibile. q̄dā eni visus est vt in mā̃ sicut supra satis expeditū est in q̄ōne de visu. ꝫ sensibile auditus ƀm suū esse in medio. s. in aere est vt in mā̃: nō tñ agit in auditū actiōe mā̃e sed actione medij. ⁊ silr est de odore. Et vt hoc itelligaṫ notādū ꝙ actio ꝓprie mā̃e est actio q̄litatū trāsmutantiū mā̃m siue nāliter siue violēter. vel si non trāsmutat mā̃ꝫ tñ disponit eā ƀm q̄litatē ꝓpriā. ⁊ ꝓpter hoc aer hñs colorē vt mediū: nō agit actione mā̃e ƀm colorē: qꝛ nihil colorat. silr hñs sonū nō agit actione mā̃e ƀm sonū: qꝛ illud qđ mouet nō facit sonare sed ƀm motū violētum agit actione mā̃e qꝛ ipulsus a tonitru scindit lignum sed actione medij ⁊ nō actiōe mā̃e agit in sensuꝫ: facit eni sensuꝫ in actu per sensibile qđ est in ipso vt in medio. ⁊ ꝓpter hoc sensibile qđ est in medio nō est nisi in potētia: sed ƀm ꝙ est in mā̃ ⁊ in sensu est in actu. aliqđ tñ sensibile in aliquo vno est vt in mā̃ ⁊ in medio: sicut supra de singulis est expeditum. Et hoc est qđ dicit ph̄s ꝙ colores soni ⁊ odores in aere sūt sicut in trāsitu ⁊ in via. In sensu aūt ⁊ obō ƀm actū: qꝛ sensibile ⁊ sensus est vnus actꝰ vt dicit ph̄s ⁊ infra hoc ostēdeṫ. Et per hoc pꝫ solo ad tres rōnes ph̄i que tm̄ sunt de sensibili qđ est ꝑ mediū extraneū: qꝛ sensibile in medio sicut in medio nō est nisi ƀm potentiā ⁊ viā ⁊ trāsitū. sed si est in medio vt in mā̃: tunc mediū est in rōne obti ⁊ nō in rōne medij: ⁊ tunc sensibile in ipso est actu: duo aūt sensus q sunt per mediū itra hñt sensibilia que actu sunt ⁊ in obō ⁊ in medio ⁊ in organo: ⁊ sensibilia illorꝝ esse spūale acqrūt ⁊ per spiritū aīalē attrahētē ⁊ deferētē intētiones ipsorꝝ sensibiliū ad cerebrū. ⁊ per hoc pꝫ qꝛ intētio calidi per spiritū attractiuū aīaleꝫ ab origine tactus nō calefacit cerebrū. ⁊ pꝫ etiā solutio per hoc ad vltimum.

¶ Utrꝝ cōis sensus est susceptiuus specierū sine mā̃.

Tertio queriṫ qualiter sensus cōis susceptiuus sit sensibiliū spērū sine mā̃. Hoc eni dicit ph̄us in 2° de aīa circa finē. ⁊ dat simile: sicut cera recipit figurā anuli sine mā̃ anuli que est ferrum vel aurū: ⁊ sic̄ cera recipit figurā sigilli sine mā̃ sigilli. ⁊ hoc ēt ꝓbaṫ ꝑ rōnē. mā̃ eni coloris res colorata est nō lapis vel equus: que res nō recipiunṫ in oculo ꝫ spēs coloris eq vel lapidis in oculo recipiantur. Et silr est in alijs sensibꝰ. Tex. cō. 121. ¶ Sed ꝯtra hoc sic obijciṫ. vl̄e ⁊ singulare differūt. qꝛ vl̄e est a forma ⁊ singulare a mā̃ ⁊ appēditijs eorꝝ. si igiṫ sensus est singulariū sensus erit eorꝝ que sunt cuꝫ mā̃ ⁊ appēditijs mā̃e: nō ḡ erit receptiuꝰ sensibiliū spērū sine mā̃. ¶ Itē dicit Auicenna in metaphysica sua: ꝙ oīs forma est vl̄is ⁊ nō ꝑticularis nisi per mā̃m. sed sensibilis spēs sine mā̃ est forma nō ꝯiūcta mā̃e. ḡ est vl̄is. ḡ si sensus recipit recipit sēsibiles spēs sine mā̃ sensus recipit vl̄ia. ¶ Preterea intellectꝰ abstrahit a sensibus: aut ḡ abstrahit ab ipsis sicut a particularibꝰ: aut sicut a mā̃. si sicut a mā̃ tūc sensibilia nō erūt sine mā̃. Si sicut a particulari: tunc si particulare semꝑ sit ꝯiūctū mā̃e sequiṫ ibideꝫ qđ p̄us. ¶ Si forte vellet aliqs dicē ꝙ hec locutio sensus est susceptiuū sensibiliū spērū sine mā̃ est duplex: ex eo ꝙ hec determinatio sine mā̃ pōt determinare hoc qđ dico sensus grā ꝑticipij subintellecti. sic sensus ens sine mā̃ est susceptiuū spērum sensibiliū: ⁊ sic locutio est vera. vel pōt determinare hoc ip̄m qđ dico sensibiliū specierū: ⁊ sic est falsa sub hoc sensu. sensus enīꝫ est susceptiuus spēruꝫ sensibiliū exñtiū sine mā̃. sed hoc exp̄sse est ꝯtra ph̄m qui accipit eā in 2° sensu. Aliter enim nihil valerent similia sua de anulo ⁊ sigillo supra inducta. ¶ Preterea ƀm hoc cōcederetṫ ꝙ sensibilia in sensu essent cū mā̃: ⁊ cum sensibile nō hēat mā̃m ex qua sit: qꝛ ip̄m est qualitas: ꝫ mā̃ in qua est qꝛ est obm: oportebit qđlibet obm esse in sensu ⁊ sic asinus eēt in sensu ⁊ qđlibet hmōi sicut leo vel capra qđ expresse falsuꝫ est. ¶ Preterea Aristo. dicit ꝙ illud opꝫ accipere de omni sensu. ḡ ⁊ de tactu ⁊ de gustu: sed ipse idē dicit ꝙ tactꝰ ⁊ gustus sensibile suū nō apprehēdit a mā̃. color eni ƀm esse mā̃le est in tactu: ⁊ sic videṫ sibi ꝯtrarius. Item videṫ ꝙ nō ꝯueniat soli sensui sed etiā phantasie. spēs eni nō sunt nisi singulares vel vl̄es: eo ꝙ phantasia est motꝰ a sensu ƀm actū factus. ḡ phantasia erit susceptiuū sensibiliū spēruꝫ sine mā̃ ⁊ nō solū sensus. ¶ Preterea queriṫ iuxta hoc vtrū sensitiuū ⁊ sensibile sint idē actu. Et videṫ ꝙ sic. Quorūcūqꝫ enim est vna spēs ⁊ forma sunt vnū ⁊ idē actu. sensitiuum ⁊ sensibile habent vnam spēm ⁊ formā. ergo sensitiuuꝫ ⁊ sensibile sunt idē actu. Prima ꝓbaṫ per hoc ꝙ nihil est actu nisi per formam ⁊ spēm: ⁊ sic per eandē spēm ⁊ formā erit idem actu: ⁊ per diuersam formā ⁊ spēm erit diuersum actu. 2ª accipitur ex prius habitis ꝙ sensus est susceptiuum spērū ipsorꝝ sensibiliuꝫ ⁊ nō aliorꝝ. ¶ Item dicit hic ph̄us in fine secundi de Tex. cō. 141. aīa exp̄sse sic. sensitiuum quidem ⁊ sensibilis actus idem est ⁊ vnus: esse aūt ipsorꝝ nō idem. ¶ Preterea ponunṫ ad hoc

rõnes phĩ quas ibidẽ ponit. Quarum pᵐa est hec. Omnis motus mouẽtis est in moto ꝫm actũ: sed act⁹ mouẽtis motus est: ⁊ similr̃ actus moti mot⁹ est: ğ similr̃ mouẽs ⁊ motũ sunt idẽ actu. sed sensibile ad sensum se hꝫ vt mouẽs ⁊ sensus vt motũ. ğ sensus ⁊ sensibile sunt idẽ actu. ¶ Aliã rõneꝫ ponit ibidẽ que talis est. actio agẽtis in patiẽte est: sed actio est actus agẽtis. ğ agẽtis actus est in patiente. sed id qđ est in patiẽte ab agẽte est actus patiẽtis: ğ actus agentis ⁊ act⁹ patiẽtis sunt idẽ: ⁊ sic agens ⁊ patiens sunt idẽ actu: sed sensus ⁊ sensibile se habẽt vt agẽs ⁊ patiẽs: ğ sensus ⁊ sensibile sunt idẽ actu. ¶ Tertia rõ sua est per exẽplũ. accipiamus enĩ sensibile ꝫm actũ id qđ actu agit in sensuꝫ ⁊ sensuꝫ ꝫm actũ. i. qui actu sentit. vbi gr̃a. In auditu tunc actus sensibilis erit sonatio imutans auditũ ꝫm actũ. Actus enĩ sensus erit auditio soni ꝫm actũ: ⁊ sic pꝫ ꝙ idẽ sonus numero est actus sonantis ⁊ auditus. sed pro tãto differt q̃ꝛ est a sonãte ⁊ in auditu. ergo sunt idem actu. hoc etiã pꝫ in alijs actiuis ⁊ passiuis: eadẽ enĩ caliditas numero est a calefaciente ⁊ in calefactibili: ⁊ eadeꝫ combustio ligni est in combusto ⁊ in combustibili. ¶ Quarta rõ hec est: quecũqꝫ nõ sunt relatiua adinuicẽ: ⁊ vno destructo ꝫm actũ destruit̃ ⁊ reliquũ: illa sunt eadem actu. sed sensus ⁊ sensibile sic se habẽt ꝙ vno destructo ꝫm actũ destruit̃ ⁊ reliquũ: cũ tñ ꝫm esse suuꝫ nõ sunt relatiua adinuicẽ: ğ sunt idẽ actu. pᵐa ꝓbat̃. in oĩ actiuo ⁊ passiuo que sunt ꝫm actũ. 2ᵃ ꝓbat̃ ex hoc ꝙ nõ existẽte sono ꝫm actũ: nõ erit auditus ꝫm actũ. ⁊ nõ existẽte auditu ꝫm actũ: nõ erit sonus ꝫm actũ imutãdi. sed hoc gñat obscuritatẽ ꝙ nõ est in oĩbus sensib⁹ actus ꝫm ꝙ est actiui: ⁊ act⁹ ꝫm ꝙ est passiui hꝫ nomẽ. In visu enĩ ꝫm ꝙ est in passiuo dicit̃ visio. ꝫm aũt ꝙ est ab actiuo nõ hꝫ nomẽ. ⁊ similr̃ est in alijs p̃ter audituꝫ solum. ¶ Sed ꝯtra hoc videt̃ esse ꝙ quorũcũqꝫ est vnus actus illoꝝ est vna ꝓportio ad actũ illuꝫ. sed sensibile hꝫ vnã ꝓportionẽ mãe ad actum illuꝫ: q̃ꝛ forma sensibilis in sensibili hꝫ esse mãle: ğ ꝓportio sensus ad actũ illũ erit proportio mãe: ⁊ sensibile in sensu hꝫ esse mãle quod falsum est. ¶ Preterea ꝯtra hoc obijciũt q̃dã Cõmẽtatores arabum sic. quecũqꝫ sunt eadẽ actu sunt eadẽ specie vel numero. sed sensibile ⁊ sensus sunt eadẽ actu. ğ sũt eadẽ specie vel numero. sed hoc est falsuꝫ. ⁊ ꝓpter hoc ipsi glosant sũt eadẽ actu. i. similia. ¶ Solo. dõm ad pᵐ ꝙ oĩs sensus est susceptiuũ specierũ sine mã. ¶ Ad illud aũt qđ obijcit̃ in ꝯtrariuꝫ dõm ꝙ aliud est singulare ꝫm esse nãe: ⁊ aliud intẽtio singularis in aĩa. singulare ꝫm esse qđ hꝫ in nã est a mã. sed intẽtio singularis in aĩa est ab appẽditijs mãe que sunt p̃ñtia mãe ⁊ apprehẽsio ipsius cũ hic ⁊ nũc ⁊ ceteris ꝯditionib⁹ indiuiduãtibus ⁊ illa sunt bene in sensu lꝫ mã ꝫm esse non sit in sensu. ¶ Ad aliud dõm ꝙ forma quãtũ est de se semper cõicabilis est multis: ⁊ ꝙ nõ cõicat̃ ꝫm esse est a mã. Intẽtio tñ incõicabilitatis ⁊ singularitatis eius est ab appẽditijs cũ q̃bus apprehendit̃ in sensu. ¶ Ad aliud dõm ꝙ particulare ⁊ singulare ꝫm esse est a mã: ꝫm intẽtionẽ ab appẽditijs mãe: cum q̃bus apprehẽdit̃ a virtutib⁹ aĩe sensibilis: ⁊ ab illa intẽtione particularis intellectus abstrahit intẽtioneꝫ vl̃is. ¶ Ad distinctionẽ aũt inductaꝫ dicimus ꝙ nulla est sicut bene ꝓbant obiectiones facte in ꝯtrariũ. sensus enĩ locutionis est ꝙ sensus est susceptiuũ specierũ sensibiliũ. i. obiectoꝝ ipsius sensus sine mã: ⁊ p̃ter hoc ꝙ recipiat mãm obti. ¶ Ad aliđ dõm ꝙ hoc ꝯuenit oĩ sensui ꝫm ꝙ est iudiciuꝫ sensitiuũ: ⁊ lꝫ sensibile tact⁹ est in medio ⁊ organo tact⁹ sit ꝫm esse mãle: tñ ꝫm ꝙ tact⁹ est iudiciuꝫ spirit⁹ aĩalis qui est in neruis tactiuis abstrahit intẽtionẽ tãgibilium tm̃ ⁊ nõ tãgibilia ꝫm esse mãle vt supra dictũ est. ¶ Ad aliđ dõm ꝙ cũ dicit̃ ꝙ sensus est susceptiuũ sensibiliũ specierũ: hoc ipm qđ dico sensibiliũ supponit obm sensus ꝫm actũ: ⁊ hoc de rõne sui ponit p̃ñtia mãe. phãtasiã aũt accipit sine mãe p̃sentia: ⁊ sic sensus separat̃ a phantasia ⁊ alijs virtutib⁹ aĩe sensibilis interioribus. ¶ Ad id qđ iuxta hoc querit̃ dõm ꝙ idẽ numero actus est sensibilis ⁊ sensitiui sicut ꝓbat phs: sed est sensibilis vt agẽtis ⁊ sensitiui vt recipiẽtis ⁊ patiẽtis. ¶ Ad hoc qđ obijcit̃ in ꝯtrariũ dõm: ꝙ rõ illa ꝓcederet si eodẽ mõ esset act⁹ vn⁹ vtriusqꝫ: sed hoc nõ intẽdit phs vt pꝫ per p̃dicta. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ obiectio illa ꝯuenit: q̃ꝛ ideꝫ in actu ponit̃ idem esse simpl̃r. ⁊ hoc nõ est verũ idẽ actu qđ ponit idẽ in habentibus formã eodẽ mõ. sed hoc nõ intẽdit phs. ⁊ iõ dicit ibidem ꝙ sensibilis ⁊ sensitiui est idẽ act⁹: sed esse nõ est idem sicut nõ est idẽ esse agẽtis ⁊ patientis. ⁊ sic etiam intelligitur qđ dicit̃ in 3° de aĩa ꝙ sensus est spẽs sensibiliũ: ⁊ itellectus species specierũ. sensibilia enim sunt obta a q̃bus sensus accipit speciẽ sicut potẽtia ab agẽte. ⁊ species sensibiles in aĩa sunt ea a quibus intellectus accipit spẽm vniuersalis. Tex. cõ. 38.

¶ Utrum sint plures sensus q̃ꝫ quinque.

Quarto ⁊ vltimo querit̃ q̃re nõ sunt sensus preter q̃nque. Et ad hoc ponit Arist. duas rõnes in 2° de aĩa. Quarũ vna sumit̃ penes numerũ organoꝝ. Altera võ ab iductione aĩaliũ sentiẽtiũ. pᵃ hui⁹ est. oẽ qđ hꝫ aliquẽ sensuꝫ hꝫ tactũ. Tex. cõ. 138. et infra. quecũqꝫ aũt tactu sentiũt sentiunt sine medio extrinseco. ğ per mediũ extrinsecũ. cũ ğ intrinsecũ sit corpus vel pars aĩati corporis nõ põt esse simplex sꝫ mixtũ vt supra ꝓbatũ est in q̃one de tactu. similr̃ organũ sensus q̃ sentit tãgibilia: opꝫ esse mixtũ ex oĩb⁹ tãgibilib⁹: ⁊ sic hẽmus mixtuꝫ organuꝫ ex p̃mis q̃litatib⁹ tact⁹. gustus aũt ꝫm ꝙ est sensus alimẽti nõ separat̃ ab organo sensus tact⁹: q̃ꝛ sic est q̃dã tactus. ꝫm aũt ꝙ iudiciũ saporis est cũ subm saporis sit humidũ aqueũ sentit̃ per mediũ simplex intraneum. i. nõ distãs. tres aũt sensus qui sunt per medium extra: sunt per media simplicia ⁊ nõ mixta vt per aerẽ ⁊ aquã ⁊ organa ipsoꝝ sunt de nã ipsoꝝ elementoꝝ: cũ in elemẽtis illis nõ inueniantur nisi tres nãe que faciunt sensum vt supra ꝓbatũ est. s. nã diaphani ⁊ nã vacui ⁊ nã odoriferi rari. organa illoꝝ sensuum cõponunt̃ ex simplicib⁹ talib⁹ que possunt imutari a sensib⁹ illoꝝ medioꝝ ex ꝯueniẽtia illoꝝ organoꝝ cũ illis medijs: vl̃ ad salutẽ ipsius aĩalis ex ꝯueniẽtia organoꝝ sicut oculi ꝯueniunt cũ aere ⁊ aqua in nã diaphani quo ad salutẽ. aut sicut anterior pars cerebri que lꝫ nõ ꝯueniãt cũ sicco vaporatiuo per aerẽ ⁊ aquã: nihilominus tñ eo ꝙ est humida ⁊ frigida imutat̃ a calido ⁊ sicco ad saluteꝫ aĩalis. Colligat̃ ğ diuisio sic. organũ qđ hꝫ nãm receptiuã quã hꝫ mediũ vt superius pꝫ: aut est intrinsecus aut extrinsecus ꝫm nãm medij. Et si hꝫ mediũ intrinsecũ hoc est simplex vel cõpositũ. Si cõpositum tunc mediũ est organũ tact⁹. Si aũt est simplex mediũ: aut est siccũ calidũ aut humidũ aut frigidũ. Sed nõ põt esse de nã calidi ⁊ frigidi q̃ꝛ qualitates hmõi actiue sunt: nã aũt medij passiua est eo ꝙ est receptiua sensibilis. similr̃ nõ põt esse de nã sicci: q̃ꝛ siccuꝫ repugnat receptioni. ergo relinquit̃ ꝙ sit de natura humidi. ğ erit de natura aerei humidi vel aquei nõ de natura aerei. Aereum enim humidum nõ põt incorporari vt habetur in libro de sensu ⁊ sensato. sed omne intrinsecũ aĩali necesse est ipsi incorporari: ⁊ sic relinquit̃ ꝙ sit de natura humidi aquei: ⁊ sic habet̃ mediũ in gustu ⁊ tactu. Si aũt est extrinsecum tunc necesse est ipm esse simplex: q̃ꝛ cõpositũ possibile est ad aĩationẽ. extrinsecũ aũt ꝫm ꝙ extrinsecũ ipossibile. ⁊ tunc cuꝫ calidũ ⁊ frigidũ nihil operent̃ ad nãm medij siccũ aũt repugnat oportebit iterũ esse humiduꝫ ad hoc ꝙ recipiat ipressiones sensibiliuꝫ. aut ğ recipiet per actionẽ agẽtis ꝫm nãm: aut per actionẽ agẽtis violẽter. Si p° mõ: aut ğ per actionẽ superioꝝ corpoꝝ aut per actionem inferioruꝫ. Si p° mõ tunc est nã diaphani in medio: de cuius nã est organuꝫ visus: q̃ꝛ lumẽ est actus corporis vniti principal̃r vt supra ostẽsum est. Si 2° modo tunc esset per actum frigidi vel per actum calidi. nõ per actum frigidi: q̃ꝛ frigiditas sistit motum. ğ per actum calidi qđ est diffusiuuꝫ sicci vaporatiui. Si autẽ est per motuꝫ violẽter tunc est medium in auditu de cui⁹ nã est instr̃m auris. ¶ Sed q̃ꝛ aliq̃s posset obijcere ꝙ per organum vnius sensus sentiunt̃ plura sensata genere in sensu apphẽdente per mediuꝫ distans. dicit Aristo. ꝙ hoc nõ est ꝯueniẽs q̃ꝛ tunc cõpositio illius organi apta esset ad diuersa genera qđ nõ põt esse cuꝫ simplex in organo vno nõ dominet̃ nisi ꝫm vnã nãm ⁊ ꝫm nãꝫ diaphani in oculo: ⁊ ꝫm naturã fractiui tremẽtis in aure. Eadem rõne nõ põt dici ꝙ per duo organa diuersoꝝ sensuum accipiat̃ vnum sensibile q̃ꝛ hoc esset superfluum ponere in natura. ¶ Preterea hoc probatur per inductionẽ: q̃ꝛ in nullo aĩali inueniuntur plures q̃ꝫ quinque sensus: lꝫ pauciores in aliquo inueniantur: ⁊ iste sunt rationes phi. Si quis aliter vellet dicere posset probare numeruꝫ sensuum ex parte sensibiliũ: ⁊ ex p̃te medioꝝ: ⁊ ex p̃te ipsoꝝ sensuũ. Ex p̃te sensibiliũ sic. sensibile aũt aut est cõmixtũ in simili cõplexione cũ

ſentiēte.aut ſimplex.Si p° mō aut ſentiꝫ ſm ipſa cōplexionantia:⁊ ſic eſt ſenſibile.tactus aūt ſentiꝫ per ſequelas cōplexionis ꝑmas:⁊ hoc duobꝰ modis.ſ.ꝯiunctū vel remotuꝫ. Si p° mō ſic eſt ſenſibile guſtus.Si 2° mō tunc eſt vel erit ſenſibile odoratꝰ.Si aūt eſt ſimplex nō ꝯiunctū cōplexionātibꝰ neceſſario:aut eſt motiuū ſenſus per agēs ſm nāꝫ:⁊ ſic eſt ſenſibile viſus:aut per agēs violētū:⁊ ſic eſt ſenſibile auditus.Ex parte medioꝝ ſic:mediū aut eſt intra aut extra.ſi intra aut eſt intraneū ſentiēti aut intraneū ſenſibilis.Si p° mō tūc eſt mediū in tactu.Si 2° mō tūc eſt mediū in guſtu.ſapoꝛ eni ſentiꝫ per cōmixtionē ad humidū:qꝛ humidū ſubiectū ſaporis eſt.Si aūt eſt extrinſecū tūc opꝫ ꝙ ſit ſimplex:aut ergo ipm eſt in rōne medij tm̄ ⁊ nō māe:⁊ ſic eſt mediuꝫ in viſu.aut rōne medij ⁊ māe:⁊ hoc duobꝰ modis.aut eniꝫ ſm ſuū eē ſimplex eſt mediū ⁊ mā:⁊ ſic eſt mediū in auditu:qꝛ aer ſm ſuū ſimplex eſſe medium eſt ⁊ mā ſoni.Aut eſt mediū ⁊ mā per alterū:qꝛ cōmiſceꝫ alteri ipſū:⁊ ſic eſt mediū in odoratu.Aer eni ⁊ aqua ſunt mediū ⁊ media odoris per ſiccū vaporatiuū tm̄ qḋ cōmiſceꝫ eis.Ex parte ſenſuū ſic.Senſus aūt eſt ad eſſe aut ad bene eſſe vt dicit Ariſto.3° de aīa. Si p° mō aut eſt ad eſſe ꝯſtituēdo ⁊ ſic eſt tactus.aut eſt ad eſſe ꝯſeruādo ⁊ ſic eſt guſtꝰ.Si ad bene eſſe aut ſm regimen in cibo aut ſm regimē in motu ꝓceſſiuo.Si p° mō tunc eſt odoratus.Si 2° mō aut ſm rectū motū aut ſm circularem motū.Si p° mō tūc eſt viſus.Si 2° mō tūc eſt auditus.In hoīe vō iſti tres ſenſus alio mō ſunt ad bene eſſe vt probat Ariſto.in li° de ſenſu ⁊ ſenſato.Eſt eni in hoīe cerebꝛū multū frigidū ⁊ humidū:⁊ ad illius ꝯſeruationē eſt odoratꝰ vt ſupꝛa oſtēſum eſt.viſus aūt ⁊ odoratus ꝑficiūt ad ſapientiā ſm ꝙ ſapiētia eſt per inuētionē ⁊ ſit ex ꝯuenientijs ⁊ differentijs reruꝫ:⁊ ſic ꝑficit ad ipſam viſus:qꝛ viſus multas dr̄ias rerū oſtēdit vt habeꝫ in p° metaphyſice.ſm aūt ꝙ eſt per doctrinā acceptiuā ex cognitione nominū ſignoꝝ vocaliuꝫ ⁊ ſic ꝑficit ad ipāꝫ auditꝰ.Et hec de ſenſibꝰ in cōi dicta ſufficiāt.

¶ Utrū ſenſus cōmunis eſt neceſſarius.

DEinde trāſeundū eſt ad qōnē de ſenſu in cōi. De quo queruntꝫ qnqꝫ.Quoꝝ p^{m} eſt qd ſit neceſſitas ponēdi ſenſum cōem.2^{m} qd ſit ſenſus cōmunis.3^{m} quid ſit eius organuꝫ.4^{m} de obto ſenſus cōmunis.5^{m} de eius actu.

AD primū ꝓcediꝫ ſic.Sicut dicit Auicenna ꝙ nihil cogit nos ad ponendū ſenſum cōem:niſi qꝛ nullus ſenſus ꝓpꝛius pōt diſcernere ideꝫ ⁊ diuerſum inter ſenſata per cōpoſitionē ⁊ diuiſioneꝫ:⁊ idcirco opꝫ nos ponere ſenſum cōem qui dicat albū eſſe dulce ⁊ ſic de alijs ſenſatis.

¶ Qḋ aūt nullo mō poſſet diſcerni cōpō vel diuiſio ſenſibiliū ſm affirmationē vel negationeꝫ ſic ꝓbaꝫ.⁊ eſt rō ſcripta

Tex.cō.45. in 2° de aia in fine:cuius rōnis ſnīa hec eſt.vno eniꝫ aliquo diſcernimus ⁊ ſentimus qꝛ ꝯueniūt ⁊ differūt albū ⁊ dulce. ergo neceſſe eſt ꝙ hoc ſit vis aliqua aīe.Cū aūt ꝯuenientia ⁊ dr̄ia illoꝝ ſentiaꝫ cuꝫ p̄ſentia māe ſm ꝙ illa ſenſibilia ſunt iudiciū illud.nō erit phantaſie vel alicuius virtutis īferioris que ſine p̄ſentia māe diſcernit:ſed qꝛ tactus diuerſa gn̄e hꝫ ſenſata que etiā ſunt cauſe alioꝝ ſenſatoꝝ:iō poſſet aliquis credere ꝙ hoc fiat tactu.⁊ iō ꝓbat ꝙ nō:qꝛ ſi caro eſſet vltimū ⁊ mediū tāgēdi talia tūc nō ſentiremus alteritatem talē niſi tangētes.qḋ pꝫ eſſe falſum:qꝛ ponimus alteritateꝫ inter colorē ⁊ ſonū.quoꝝ neutruꝫ tangimus.⁊ diciꝫ hic caro vltimū ex parte tangentis nō tangibilis:qꝛ cū tangētis ⁊ tacti vltima ſunt ſimul illud vltimū tāgēs eſt caro.¶ Ex his aūt adhuc poſſet dicere aliqs ꝙ hoc iudiciū non fieret vno ſed diuerſis ſenſibus ⁊ ſeparatis:⁊ ꝓbat ꝙ nō:qꝛ tūc ſic fieret ac ſi ego albuꝫ tu vō dulce ſentires:⁊ ex hoc neuter nr̄m ſciret alteritatē:⁊ fundaꝫ in hoc ꝙ cōparationē ponēs inter aliq̄ iudicat de vtroqꝫ cōparatoꝝ.Unde neceſſe eſt ꝙ vnuꝫ ⁊ idē dicat iudiciū hoc.⁊ qꝛ ſimile eſt in intellectu ſpeculatiuo vero ⁊ falſo:⁊ in practico de bono ⁊ malo.⁊ gn̄aliter de diuerſis intelligibilibꝰ.iō inducit ꝯcludēs ꝙ ſi vnuꝫ hincinde dicit iudiciū ꝙ etiā vnū eſt intelligēs ⁊ ſentiens ipm.Plures aūt rōnes ad hoc ꝙ iudiciū diuerſoꝝ ſenſibiliū nō ſit ſimul in vno ſenſu ꝓpꝛio ponit phs in fine de ſenſu ⁊ ſenſato.quarū ſnīa hec eſt.Senſata diuerſa que mouēt vnū ſenſuꝫ ſimul:aut mouēt equaliꝛ aut inequaliꝛ in eodē ⁊ indiuiſibili tpe.ſi inequaliꝛ.ḡ cū maioꝛ motꝰ depellit minorē ēt in diuerſis ſenſibus multo magis depellet in eodē ſenſu:⁊ ſic minoꝛ nō ſentieꝫ.nō ergo duo ſimul ſentiunꝫ in eodē indiuiſibili tēpoꝛe.¶ Qḋ aūt maioꝛ depellit minorē in diuerſis ſenſibus ꝓbat phs per hoc.ꝙ ſi accidat alios eſſe vehemēter intēdētes vel timētes ex hoc ꝙ audiūt multū ſtrepitū nō ſentiunt ſuperlatū aliqḋ viſibile ad oculos.¶ Alia rō ſua eſt adhuc ꝯtra.ſi duo inequaliꝛ mouēt ſenſum videmus vnūqḋqꝫ ſimplex magis facere ſenſum q̄ꝫ mixtū vt vinuꝫ ſimplex magis q̄ꝫ tēperatū:vt mel ⁊ colorē ⁊ hmōi.huiꝰ aūt cā eſt:qꝛ ea que miſcenꝫ obſcuranꝫ ad ſeinuiceꝫ in mixtos:ḡ multo fortius qn̄ ſeparata ſunt ⁊ actu diuerſa:ſimul agunt in vnū ſenſum maioꝛ motꝰ depellit ⁊ obſcurat minorē.Si autē ſint equaliꝛ mouentia aut neutrius erit ſenſus.aut vnus ſenſus erit ex vtriſqꝫ.ſi eni non cōmiſcenꝫ ſenſibilia:cū vnū numero paſſiuū nō ſit ſuſceptibile in vno tēpoꝛe diuerſarū foꝛmaruꝫ gn̄e vel ſpecie:⁊ vnus ſenſus nō ſuſcipiet in diuiſibili tēpoꝛe ſpeciē diuerſoꝝ ſenſatoꝝ equaliꝛ agentiū:⁊ ſic neutrius erit ſenſus.¶ Si vō diceꝛeꝫ ꝙ cōmiſcerenꝫ ſenſata ꝓbat phs hoc eſſe īpoſſibile.ſenſata eni que dicimus eadē vel diuerſa eſſe ſubito ſunt diuerſa gn̄e:vt albū ⁊ dulce.diuerſa vō gn̄e ſenſibilia nō ſunt cōmiſcibilia.Ex albo eni ⁊ dulci nunq̄ꝫ fit vnū per ſe:ſicut ex acuto ⁊ graui in ſymphonijs ⁊ ex albo ⁊ nigro in coloꝛibꝰ.¶ Preterea minus diſtāt ſenſata duo eiuſdem gn̄is q̄ꝫ ſenſata duo diuerſoꝝ ſenſuū:ſed non pn̄t eſſe ſimul in vno diuiſibili tpe ſm actū duo ſenſata eiuſdem ſenſus:ḡ multo minus erūt in vno ſenſu ſenſata diuerſoꝝ ſenſuuꝫ.⁊ qꝛ poſſet aliqs dicere ꝙ miſcibilia ſunt ſimul in mixto ⁊ ſimul ſentiunꝫ in ipſo.dicit phs ꝙ nō eſt incōueniēs:qꝛ tūc cū ſentiunꝫ vt vnū ⁊ nō vt duo ſentiunꝫ eniꝫ ſm actū mixti nō ſm actū miſcibiliū.¶ Qḋ vō iteruꝫ aliquis poſſet dicere ꝙ duo ⁊ tria ſenſata eiuſdē ſenſus ſunt in vno ſenſu.rn̄det iterū phs ꝙ hoc eſt verū ſm ꝙ vnus ſenſus ſpecie ⁊ virtute eſt vnus:ſed nō ſm ꝙ cōparatione ⁊ indiuiſibili tēpoꝛe eſt vnꝰ ⁊ ſic pꝫ ꝙ ſequiꝫ ṗus habita ꝯcluſio.¶ Itē nos videmus ꝙ aīa per ſenſus iudicat ꝯtraria ſenſata ⁊ coelementaria.Et dicunꝫ ꝯtraria que poſita ſunt ſub eodē gn̄e maxime a ſe diſtantia ⁊ vnus ſenſus ſunt:ſicut albū ⁊ nigrū.coelemētaria aūt dicunꝫ que eque pꝛima ſunt:⁊ diuerſa ſunt gn̄e poſſibilia ſimul eē in eodē vt albū ⁊ dulce in zucharo.vnde aliter iudicat ꝯtraria ⁊ aliter coelemētaria.vno eni ſenſu ꝯtraria iudicanꝫ:coelemētaria vō diuerſis.Si vō iudicat cōtraria cū ꝯtraria nō poſſunt ſimul eſſe in eodē:nō ſimul vno ſenſu ſentiet ꝯtraria.Si aūt coelemētaria iudicat:cū de rōne ꝓpꝛij ſenſati ſit ꝙ nō ſentiaꝫ alio ſenſu q̄ꝫ ſuo:impoſſibile eſt ſimul vno ſenſu coelemētaria iudicare:⁊ ſic relinquiꝫ ꝙ iudicare idē ⁊ diuerſum īter ſenſibilia vniꝰ ſenſus ⁊ diuerſoꝝ nō cōicat alicui ſenſui ꝓpꝛio.¶ Itē ſuppoſita ſpecie ſupponiꝫ genus:ḡ ſi ſimul vno ſenſu ſentireꝫ albū ⁊ dulce coloꝛ et ſapoꝛ eſſent vnius ſenſus.Iſte ſunt rōnes phi ad ꝓbādū neceſſitatē ſenſus cōis.¶ Auicenna aūt adhuc ponit q̄ſdā rōnes ⁊ q̄dā experimēta.Ratio aūt ſua hec eſt ꝙ nos diiudicamus inter ſenſata ſm idē ⁊ diuerſum:⁊ affirmationem ⁊ negationē.cū ergo vnius diiudicātis ſit cognoſcere vnū diiudicatoꝝ opꝫ ꝙ illud iudiciū fiat aliqua vna virtute:⁊ cuꝫ ſit inter ſenſata ſm ꝙ ſenſata ſunt:⁊ nō ſm ꝙ imaginata et ītellecta:opꝫ ꝙ illa vis hēat nomē ſenſus:⁊ cū nō ſit ad vnū ſenſatū ſed ad plura nō erit ſenſus ꝓpꝛius ſed cōis.¶ Iteꝫ nō pōt dici ꝙ hoc fiat per intellectū qꝛ nō oīa aīalia habent intellectū que tn̄ idem ⁊ diuerſum diſcernūt inter ſenſata. ¶ Preterea eleuato bacculo canis appꝛehēdit foꝛmā doloris ⁊ fugit qḋ nō eſſet niſi aliqd in cane coniūgeret ſenſibile viſus ⁊ ſenſibile tactus.¶ Preterea hec oſtēdūt ſomnia:cū eni in ſomno clauſi ſunt ſenſus ꝓpꝛij frigiditate deſcēdēte a cerebꝛo ⁊ grauanꝫ oꝛgana ſenſuū:ſimulacra oium ſenſuū manifeſtāt ſe per modū rerū ⁊ nō per modū ſimulacroꝝ.cū eni hec nō poſſunt fieri in oꝛganis ꝓpꝛioꝝ ſenſuuꝫ eo ꝙ illa clauſa ſunt per ſomnū:relinquiꝫ ꝙ ſit in aliq̄ oꝛgano qḋ eſt centrū ſenſuū:⁊ hoc eſt oꝛganū ſenſus cōis vt dic̄ Auicēna. ¶ Si foꝛte aliqs diceret ꝙ illa ſimulacra ſūt ī phātaſia.Cōtra hoc ē:ꝙ phantaſia recipit ſimulacra nō vt res ſunt:ſꝫ vt imaginatiōes ⁊ phantaſias reꝝ.illa aūt ſimulacra ī ſomnis repn̄tanꝫ vt res:cū nihil iudicet ſimulacrū vt rē niſi ſēſus ⁊ nō ſit ī oꝛgano ſenſus ꝓpꝛij erit ī oꝛgano ſēſus cōis.Hec tn̄

istra magꝰ disputabunt. ¶ Itē videmꝰ ꝙ si aliqs diu vehat in curru vel nauigio in aqua: ꝙ etiā postꝗ̄ sedet vident ei circūuolui res quas videt. Cū ḡ hoc iudiciū fit extra re p̄sente erit iudiciū sensus: nō aūt sensus ꝓprij qui est visus: qꝛ oculi mouent. ḡ sensus cōis: accidit eni hoc ex vertigine spiritꝰ aialis in organo sensus cōis qd est in anteriori parte cerebri: ⁊ sic relinquit ꝙ necessariū est sensum cōmunē esse. ¶ Has aūt rōnes multiplicauimus ex dictis phoꝝ ad rep̄mendā stultitiā quorūdā: qui dicūt sensū cōem nō esse: adducētes has rōnes. ¶ Unus actꝰ ꝓprius nō est nisi vnius potētie: albū aūt vel color est vnus actꝰ: ḡ nō erit nisi vnius potētie. sed est visus ⁊ est sensus cōis ſm phm. ḡ potētia sensus cōis in discernēdo colores nō est separata a potētia visus. siīr per eādē rōnē in discernēdo sapores nō est separata a potētia gustus: ⁊ sic de alijs sensibꝰ. ḡ potētia sensus cōis nō est separata a potētijs sensuū ꝓprioꝝ. ¶ Item nihil recipit a sensu cōi nisi prius suscipiat a sensu ꝓprio. ḡ ꝓprij sensus ⁊ cōis est vnus actꝰ: cū ḡ potentie differāt per actus per quos etiā diffiniunt vt habitū est supra vna erit potētia sensus cōis ⁊ sensus ꝓprij. ¶ Preterea in liº de sensu ⁊ sensato. ⁊ in liº de aia videt phs reddere rōnē quare sensata cōia dicant que a pluribꝰ sensibꝰ vel oibus sentiunt: ḡ nihil videt esse cōis sensus nisi plures sensus numero vel omnes. ¶ Sed hoc ꝓbat esse ipossibile sic. nullus sensus ꝓpriꝰ per se ⁊ p̄º est sensibiliū cōium. ḡ sensus cōis nō est aliqs sensuū ꝓprioꝝ. maior ꝓbat ex hoc ꝙ cōia sensata sentiunt pluribꝰ sensibꝰ. minor vͦo ꝓbat per hoc qd dicit phs ꝙ sensata cōia per se sunt sensus cōis. ¶ Itē cuiuslibet sensibilis per se est aliqs sensus per se: sensatum cōmune est sensibile per se: ḡ ipsius est aliqs sensus per se nō sensus ꝓprius vt ꝓbatum est: ḡ sensus cōis. ¶ Itē nullius sensus ꝓprij sunt duo sensibilia gn̄e diuersa per se ⁊ p̄º. sensibile ꝓprium ⁊ sensibile cōe diuersa sunt gn̄e: ꝓpriū eni est in gn̄e qualitatis ⁊ cōe in gn̄e quātitatis. ḡ nō sunt vnius sensus ꝓprij per se. ḡ cū sensibile sit cōe per se vt supra habitū est erit suus sensus distinctꝰ ab oibus ꝓprijs. ¶ Itē oē qd sentit sicut visu dulce sentitur ſm accidēs: sensatū cōe a sensu proprio sicut dicit Aristo. in fine secundi de aia sentit sicut visu dulce: ḡ sentit per accñs. ḡ nō erit per se sensatū alicuius sensus ꝓprij. Cū ḡ sit sensatū per se vt prius habitū est: erit suus sensus distinctus ab oibus ꝓprijs. ¶ Itē sensibiliū magis differētiū sensus sunt magis differētes: sed magis differunt sensibilia que sunt in diuersis p̄dicamētis ꝗ̄ ea que sunt in vno p̄dicamēto in diuersis gn̄ibꝰ subalternis nō subalternatim positis. ḡ sensus eoꝝ magis differūt: sed sensibilia cōia sunt in ꝗ̄titate: sensibilia vͦo ꝓpria in q̄litate lꝫ sint in diuersis gn̄ibus q̄litatis. ḡ magis differūt sensus cōis ⁊ ꝓprius ꝗ̄ aliqs alioꝝ ab alio. ¶ Itē si potentie ille sunt vnū que suscipiunt vnū actū sicut dicit obiectio facta in ꝯtrariū tunc sensus ⁊ phantasie cum erit vnus actus erit ⁊ vna potentia: qꝛ phantasia est motus a sensu ſm actū factus: ⁊ eadē forma que fuit in sensu imprimit in phantasia. ¶ Solo. dicimus ꝯsentiendo auctoribus ꝙ sensus cōis differt ab alio sensu ꝓprio. ¶ Ad rōnē aūt factā in ꝯtrariū dōm ꝙ visus actꝰ ꝓprie ⁊ p̄mo est color: ⁊ nō sic est actꝰ sensus cōis sed per posterius. s. inquātū est in magnitudine ⁊ figura: ⁊ ꝓpter hoc nō sequit ꝙ sint vna potentia: qꝛ ipsarū nō est vnus actꝰ vno mō. ¶ Ad aliud dōm ꝙ verū est ꝙ qcqd suscipit a cōmuni sensu suscipit a sensu ꝓprio. ⁊ ecōuerso sed nō eodē mō: qꝛ ꝓprium sensibile accipit a sensu ꝓprio per se ⁊ p̄mo. cōe aūt per posterius. cōe vͦo accipit a sensu cōmuni per se ⁊ p̄mo: ⁊ a sensu ꝓprio per posterius. ¶ Ad vltimū ꝙ Aristo. nō intendit ita reddere rōnē quare sensata cōmunia sunt sensata per se sed quandā rationem reddit cōmunitatis eorum.

Margin: Scdo de aia tex.c.64.z.135.

Margin: Tex.cō.134.

¶ Queritur quid sit sensus cōmunis.

Secundo querit quid sit sensus cōis. Dicit. n. Auicēna sensus cōis est vis ordinata in prima ꝯcauitate cerebri: recipiēs per se ipsas formas oēs que ip̄mimunt qnque sensibꝰ ⁊ reddunt ei. ¶ Itē Auicēna sensus cōis est virtꝰ cui reddūtur oia sensata. ¶ Algazel aūt in phica sua diffinit sic. sensus cōis est sensus a quo oēs ꝓprij deriuant ad quē ois ipressio eoꝝ renūciat: in quo oēs ꝯiungunt: ⁊ sic sūt quasi suggerētes ip̄m. ¶ Cōtra p̄mā diffinitionē obijcit sic. phantasia est virtus ordinata in p̄ma ꝯcauitate cerebri ⁊c. ḡ phantasia est sensus cōis. ⁊ videt hoc per verbū Auicēne qui dicit sic. viriū occultarū app̄hēdentiū sensibiliū p̄ma est phantasia que est sensus cōis. ¶ Itē Auicēna virtꝰ formalis que est imago ipsa est vltima in q̄ resident forme sensibiliū ⁊ facies eiꝰ quā hꝫ a sensibili est sensus cōis. ¶ Preterea virtutes differūt per obta. ḡ quarū obta sunt eadē: ⁊ ipse sūt eedē. sed phantasie ⁊ sensus cōis sunt eadē obta: ḡ phantasia ⁊ sensus cōis sunt eadē virtus. p̄º scribit in zº de aia. zº ꝓbat per hoc ꝙ phantasia est cū suis appēdicijs nālibꝰ. s. cū colore ꝗ̄titate ⁊ figura sicut ⁊ sensatū sensus cōis. Si forte dicat aliqs ꝙ phantasie est cōponere vel diuidere phantasmata ⁊ per hoc differt a sensu cōmuni. ¶ Cōtra hoc est vt pꝫ ex dictis etiā ꝙ sēsus cōis cōponit ⁊ diuidit sensata: ⁊ sic in illo nō viderent hīe diuā phantasia ⁊ sensus cōis. ¶ Preterea dicit Algazel ꝙ sensus cōis est in quo ꝯiungunt sensata ꝓpria. Si eni nihil eēt in nobis in quo ꝯiungerent albedo ⁊ sonus nesciremus hoc albū esse cuiꝰ sonū audiremus. ꝯiunctionē vͦo albedinis ⁊ soni nō apprehendit oculus nec auris sed sensus cōis. ¶ Sed cōtra phs in liº de aia dicit ꝙ phantasia est motus a sensu ſm actū factꝰ. Sensus aūt ſm actū est ſm eē sensibile. ḡ ſm sensibile cōmune: ⁊ sic videt ꝙ phantasia a sensu gn̄et cōi. Cum aūt nihil sit a quo generet phantasia non erit sensus cōis. ¶ Preterea in capº de memoria distinguit Aristo. inter phantasmata ⁊ imaginationes dicēs: ſm seip̄m qdē speculationem vt phantasia supra opꝫ accipere. Inquātū vͦo alterius est vt imaginationē ⁊ memorationē sensus: ꝙ forma app̄hensa in aia sensibili pōt cōsiderari in se ita ꝙ nō referat ad aliā rē cuius forma est vel imago ⁊ sic dicit phantasia. vel pōt cōparari in cōsideratiōe ad rem que apprehēdit per ipsā: ⁊ sic dicit imago: ⁊ id dat ibi exemplū de figura aialis picta in tabula que pōt cōsiderari in se: ⁊ sic est pictū aial vel ꝓut rep̄sentat leonē vel vitulū ⁊ sic est imago. ¶ Ex his accipit ꝙ phantasia accipit formā nō in cōparatione ad rē. sensus aūt cōis accipit formam vt a re p̄nte. imago vͦo accipit formā vt ad rem que tñ nō necessario est p̄sens. ḡ sensus cōis nō est phantasia: ⁊ phantasia nō est imaginatio. Hoc idē videt per Algazelē dicentē. Scias ꝙ sensus interiores qnque sunt. s. sensus cōis: virtꝰ imaginatiua: phantasia: virtus estimatiua: ⁊ virtꝰ memorialis. ¶ Preterea in corporibꝰ vt dicit Auicēna nō est bene recipere ⁊ bene retinere. vna eni harū virtutū causat ab humido: ⁊ altera a sicco. ḡ in viribꝰ aie ꝯiunctis organo erit similr. Sed virtus sensitiua determinatur ſm bene recipere sensibilia. ḡ nō erit sine bene retinere. sed phantasie est bene retinere vt dicit phs in liº de somno ⁊ vigilia. dicit eniꝫ ibi: ꝙ simulacra recepta a sensibꝰ manēt in phantasia ⁊ refluūt in somnis ad organa sensuū. ḡ phantasia ⁊ sensus cōis non sunt eadē virtus. ¶ Preterea querit circa diffinitionē Algazelis per quē modū deriuationis sensus ꝓprij deriuant a sensu cōmuni: ⁊ per rōnem ipsius nois qd est sensus cōis videt ꝙ deriuet ab ip̄o sicut partes potestatiue a toto potestatiuo. ⁊ ex hoc videt sequi ꝙ sensus cōis nihil aliud est ꝗ̄ qdā totū ꝯstitutū ab oibus sensibus ꝓprijs. Ex hoc vlterius sequit ꝙ sensus cōis nihil est extra sensum ꝓpriū: qd iam ꝓbatū est in p̄habitis. ¶ Preterea videt ꝙ magis sensus cōis deriuet a ꝓprijs ꝗ̄ ecōuerso. sensus enim cōis ad quē referunt sensata ꝓpria: ⁊ ita sensus ꝓprius est priꝰ ſm actū ꝗ̄ cōis: ⁊ id qd app̄hēdit a ꝓprio sensu trāsit ad cōem. ergo cū posterius deriuet a priori: sensus cōis deriuat a ꝓprijs potiꝰ ꝗ̄ ecōuerso. ¶ Preterea querit de hoc qd dicit ꝙ in ipso oēs ꝯiungunt. aut enim ꝯiūgunt in ipso sicut partes in toto integrali: ⁊ hoc iam improbatū est. Aut sicut in principio per qd ꝯstituunt. Aut sicut in eo in quo cōplet cōparatio eoꝝ. Si zº mō hoc videt falsum: qꝛ prius nō cōstituitur a posteriori sed ecōuerso. Si 3º mō: tunc nō esset auditus perfectus in se nisi sonus qui auditur per sensū cōem cōparet ad colorē sonātis: ⁊ nō esset visus perfectꝰ in se nisi per sensum cōem color cōparet cum sapore ⁊ odore rei vise ⁊ sic de alijs. ¶ Preterea querit de hoc ꝙ dicit ꝙ proprij suggerunt cōem: suggerere enim ab ipso intelligitur cōsulere. Cōsiliū aūt querere nō est nisi virtutis inquirentis ⁊ cōponentis ⁊ diuidentis. sensus aūt ꝓprius nihil componit e diuidit vt ex p̄habitis patuit: ergo videt ꝙ ꝓprius nō sug-

Margin: Tex.cō.9.

Margin: 2º de aia tex. cō.160.

gerit

gerit cõez. ¶ Preterea querit͛ de rõne nois huius potẽtie. Dicit Alpharabius in suo libro de somno ⁊ vigilia: ꝙ aliud est apphẽdere formã vt sensatã ⁊ aliud vt phãtasiã ⁊ imaginationẽ. Forma eni sensata apphendit͛ vt res pñs: phãtasma vero ⁊ imago etiã in absentia rei apprehendunt͛. Si ergo sensus cõis sensus est videt͛ ꝙ certũ sit apphẽdere formam cũ pñtia rei. ¶ Preterea hoc videt͛ per Auicẽnã qui distinguit inter opus sensus ꝓprij ⁊ sensus cõis ⁊ imagiationis ⁊ formalis sic dicẽs. Cum aũt volueris sic scire differẽtiã iter opus sensus exterioris: ⁊ opus sensus cõis: ⁊ opus formantis: attẽde dispõnes vnius gutte cadentis de tecto: ⁊ videbis rectã lineã: ⁊ attende dispõnes alicuiꝰ recti cuius sũmitas moueat͛ in circuitu ⁊ videbit͛ circulus. Impossibile est aũt vt apprehendas rem vel lineã aut circulũ nisi illã sepe inspexeris: sed impossibile est vt sensus exterior apphẽdat eã bis sed videt eã vbi est. Cum aũt describit͛ in sensu cõi ⁊ remoueat͛ anteꝙ͛ deleat͛ forma eius cõis apphẽdit eã sensus exterior ibi vbi est: ⁊ apphendit eam sensus cõis quasi esset illic vbi fuit: ⁊ q̃si esset illic vbi est: ⁊ videt distẽtionez circularem aũ rectã. hoc aũt impossibile est cõparari sensui exteriori nullo mõ: sed formãs siue imaginatiua apphendit illa duo: ⁊ format ea ꝗuis destructa sit res que iã abijt. Ex hoc accipit͛: ꝙ sensus ꝓprius accipit qualitates que sunt sensibilia ꝓpria cum pñtia materie: sensus autez cõis accipit magnitudinẽ in qua sunt sensibilia ꝓpria ẽt cũ pñtia materie. Formalis aũt seu imaginatiua sine pñtia materie. Cũ igit͛ oĩs sensus sit susceptiuus sensibiliuz spẽrum pñte mã visus cõis erit sensus. ¶ Querit͛ ergo q̃re dicit͛ cõis: non eni dicit͛ cõis vt genus: neq3 vt totũ integrale siue potestatiuum. Si eni eẽt cõis vt genus ꝑdicaret͛ de singulis ꝓprijs qđ falsum est. Si vero vt totũ tũc sua essentia nihil eẽt extra essentiã ꝓpriorꝫ sensuũ: sicut essentia totiꝰ nulla est extra suas ptes cõstituẽtes ipm: ergo relinquit͛ ꝙ cõitas ipsiꝰ sit ex pte obiecti. Cũ enim qlibet sensuũ ꝓpriorꝫ recipiat sensibile sibi appropriatũ: sensus ille nõ habebit rõnẽ ꝓprij ad quẽ referuntur oĩa sensibilia: sed habebit rõnez cõis. ¶ Preterea videt͛ ꝙ etiã alia rõne cõitatis dicat͛ sensus cõis: lз eni color differat a sapore ⁊ odore ⁊ sic de alijs: nihilominꝰ tamẽ hñt sbm cõe. Idem eniz sbm est in quo est color ⁊ sapor ⁊ odor ⁊ sonus ⁊ q̃litates tactus. Cum ḡ sensus cõis per se imutet͛ a magnitudine sbti que cõe sbm est oĩum sensibiliũ: hec erit q̃daz alia rõ cõitatis eius. ¶ Preterea 3ª rõ cõitatis est ꝙ sensus ꝓprij referunt͛ ad ipm vt ad vnũ centrũ oĩum sensuũ vt dicit Auicẽna. Cũ igit͛ id qđ refert͛ ad plura nõ põt eẽ cuiuslibet ꝓpriũ eo ꝙ ꝓpriuz est qđ vni soli cõuenit. hec videbit͛ 3ª rõ cõitatis sue. ¶ Solo. ꝯcedimus has vltimas rõnes ostẽdẽtes quare sensus dicat͛ cõis. ¶ Ad diffõnez aũt p̃mã dõm ꝙ illa est data per ꝓpriã mãm huiꝰ potẽtie que est organum: ⁊ illa tangit͛ per hoc ꝙ dĩ vis ordinata in p̃ma cõcauitate cerebri: p̃ma eni cõcauitas cerebri est locus in quo p̃mo est cõgregatio spũs aĩalis: qui per distributionez ad organa specialia operant͛ q̃nque sensus: tãgit ẽt hec diffinitio rõnẽ cõitatis per hoc ꝙ dĩ recipiens per seipam formas oẽs: ⁊ tãgit rõnẽ ꝓprij obiecti huiꝰ potentie per hoc ꝙ dĩ que iprimunt͛ q̃nque sensibꝰ. Quinque sensibꝰ eni imprimunt͛ sensibilia ꝓpria p̃mo: ⁊ posterius sensata cõia: ⁊ dз intelligi dcm̃ Auicẽne formal͛r vt hic sit sensus ꝙ sensus communis recipit formas que iprimunt͛ sensibꝰ ꝫm ꝙ sensibꝰ imprimunt͛. Et cuz dĩa sit inter formã sensitiuã ⁊ phãtasma ⁊ imaginationẽ pз per hoc ꝙ distinguit͛ sensus cõis a phãtasia ⁊ imaginatione ⁊ ceteris potẽtijs interioribꝰ: ⁊ sic solutũ est p̃mũ. ¶ Ad aliđ dõm ꝙ Auicẽna sumit phãtasiã large: ꝓut cõprehẽdit sensum cõem ⁊ imaginationẽ: ⁊ ꝑꝑ hoc quãdoq3 vocat eã sensum cõem: ⁊ qñq3 imaginationẽ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ dictuz Auicẽne sic intelligit͛: ꝙ facies formalis siue imaginationis est sensus cõis nõ essential͛r sed vt imprimẽtis: ita ꝙ sensus cõis sit genitiui casus: ⁊ hoc pз ꝑ hoc ꝙ sequit͛ imediate. sbdit eniz sic. sensus eni cõis reddit v͛tuti formali q̃si ad reponẽdũ qcq̃d reddũt ei sensus. ¶ Ad aliud dõz: ꝙ nõ est eiusdẽ rõnis obm in phãtasia ⁊ in imaginatiõe ⁊ sensu cõi vt pз ex ꝑdictis. ¶ Preterea nõ est eiusdẽz v͛tutis recipe ⁊ retinẽ vt supra patuit in obijciẽdo. ¶ Ad hoc qđ ostedit͛: ꝙ ꝑ cõpositionẽ ⁊ diuisionẽ nõ differũt sensus cõis ⁊ phãtasia: hñ ꝯcedimus sil͛r obta illa que ꝓbãt sensuz cõem ⁊ nõ eẽ idẽ ⁊ phãtasiã ꝯcedimus de plano. ¶ Ad diffõnez Algazelis concedimus: ꝙ dat͛ per rõnẽ nois sensus cõis. Sẽsus eni cõis est in organo a quo distribuit͛ spũs aĩalis operãs ad organa sensuum ꝓpriorꝫ sensuũ: ⁊ hoc tãgit cũ dicit a quo oẽs ꝓprij deriuant͛. ¶ Sil͛r sensus cõis est qui efficit͛ in actu a sensibꝰ oĩuz sensuũ ꝓpriorꝫ: ⁊ hoc tãgit cũ dicit ad quẽ oĩs ipressio eoruz renũtiat͛. ¶ Sil͛r sensatũ cõe ꝙ est sensus cõis per se ⁊ p̃mo est id qđ ꝯiungit oĩa sensibilia ⁊ ꝓpria vt pз in rõnibꝰ vltio adductis: ⁊ hoc tãgit cũ dicit in quo oẽs coniungunt͛ q per suũ obm sensata oĩa ꝯiungit. Cũ aũt vnũ sensibile ꝓprium nõ ꝯuenieñter ostẽdat ⁊ sufficiẽter nociuum ⁊ cõueniẽs aĩali sentiẽti. Ex colore eni nõ sufficiẽter cognoscit͛ coloratũ: sed opз multa sensibilia cõponẽ: que cõpositio est sensus cõis: ⁊ iõ dicit ꝙ oẽs alij sensus suggerũt sensuz cõez circa cognitionẽ sensibilẽ. Ideo ẽt dicit Auicẽna ꝙ cognitio sensus ꝓprij nõ cõplet͛ nisi per cognitionem sensus cõis. ¶ Ad id aũt qđ obijcit͛ in ꝯ2iũ dõm ꝙ ꝗtuz ad distributionẽ spiritus aĩalis sensus ꝓprij deriuant͛ a cõi: ⁊ quo ad hunc respectũ sensus cõis est prius ꝙ͛ sensus ꝓprij: ⁊ sic soluit͛ zm. ¶ Ad aliđ dõz ꝙ imꝓssio sensuũ ꝓpriorꝫ renũtiat͛ sensui cõi: q̃a idẽ est actꝰ sensus ꝓprij ⁊ sensus cõis: sicut in ꝑhabita q̃one expeditum est. ¶ Ad aliud dõm ꝙ sensus ꝓprij quo ad sua sensata cõiungunt͛ in cõi: ꝯiungunt͛ ẽt in ipso sicut in ꝑfectiuo: lз eni ꝓprius sensus nõ errat in ꝓprio sensibili: tñ ab ipo sensibili nõ perfecte cognoscit͛ pticulare qđ est in sensu sз ex multis que multa ꝯiungit sensus cõis. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ suggerere ponit͛ ibi ꝓ expectatione cõplemẽti cognitionis circa pticulare qđ est in sensu. Hec eni cõpleta nõ est in sensibili sed in oĩbꝰ sensibus qui insunt in pticulari posito in sensu: sic pз in cognitione auri: qđ cũ nõ sufficiẽter cognoscit͛ ex colore examinat͛ ad tinitũ ⁊ sonũ. Et si nõ sufficiẽter cognoscit͛ ex his duobꝰ examiat͛ ad odorẽ: est eni minoris odoris ꝙ͛ cuprum. Et si nõ sufficiẽter cognoscit͛ ex his tribꝰ examinat͛ ad pondus ⁊ ꝑcipitur tactu. hec aũt sensibilia ꝯiungit sensus cõis.

¶ Queritur quid est organum sensus cõmunis.

Tertio queritur de organo sensus cõis. Et videtur ex ꝑhabita auctoritate Auicẽne ꝙ p̃ma cõcauitas cerebri sit organũ sensus cõis. ¶ Itẽ Auicẽna in 6° de nãlibꝰ in fine. v͛tus formalis ⁊ sensus cõis siũt in p̃ma pte cerebri spũ replẽte ipm vẽtriculũ: que oĩa nõ fuerũt nisi vt aspiciant supra sensus ꝓprios: quorꝫ plures deriuant͛ a ꝑori pte cerebri. ¶ Itẽ sensus cõis accipit eẽ a ꝓprijs: ergo organuz eius sitũ erit post organũ sensuũ ꝓpriorꝫ ⁊ sic in anteriori pte cerebri. ¶ Preterea spũs aĩalis facit sensuz ⁊ motũ: sз in anteriori pte cerebri facit sensuz: ⁊ in posteriori motũ. ḡ organũ sensus cõis cũ repleatur sensu sensibili erit in anteriori parte cerebri. ¶ Sз ꝯ͛ hoc videt͛ ꝙ sit in corde. dicit enim Auicẽna sensus cordis ⁊ ꝑcipue tactus maior est ꝙ͛ sensus ipsiꝰ cerebri. Cũ ergo sensus cõis sit ad quẽ terminant͛ sensus ꝓprij vt dicit Auicẽna: videbit͛ organum sensus cõis eẽ in corde ꝫm ꝙ tactus terminatur ad ipm. ¶ Preterea habitum est supra ꝙ habeãt instrumenta sua circa cor gustus ⁊ tactus: ⁊ ita sensus cõis quo ad iudicium saporꝫ ⁊ tangibilium videbitur organũ habere circa cor. ¶ Solo. sicut dicit Auicẽna: dispositio sensus cõmunis est talis ꝙ ex ipo est p̃ncipiũ cuiuslibet virtutis sensibilis: ⁊ postea redit ad ipз cuz lucro. Cũ ḡ nerui sentiẽdi nascant͛ ex p̃ma pte cerebri: eo ꝙ p̃ma ps cerebri mollior est: ⁊ mollities facit multũ ad ipressiones sensibiliũ: dicimꝰ ꝙ organũ sensus cõis est in p̃ma cõcauitate cerebri que plena est spiritu sensibili. ¶ Ad illđ autem quod obijcitur in cõtrarium dicenduz ꝙ tactus ꝫm ꝙ est iudicium tangibiliuz: ⁊ gustus ꝫm ꝙ est iudicium saporum oriũtur a prima parte cerebri vt supra determinatum est. ꝫm vero ꝙ sensus alimenti sic relationem habent ad cor vt a quo principium est digestionis. ¶ Aliter tamen soluit Auicẽna dicens ꝙ nihil prohibet ꝙ aliqua virtus oriat͛ in vno membro ⁊ perficiatur in altero: ⁊ tunc completa reuertatur ad ipm: vnde ipse vult ꝙ virtus sensitiua oriat͛ a corde: ⁊ perficiatur in cerebro: sicut ⁊ virtus nutritiua oritur a corde ⁊ cõplementuz eius est in epate: lз huic videatur dicẽ contrarium Auer. ⁊ sensus cõmunis terminus est sensuum propriorum ꝫm ꝙ sunt in virtute sensibili perfecta: ⁊ ideo organum eius est in prima concauitate cerebri.

¶ Utrum quinque sensibilia sunt obtum sensus cõmunis.

Tex.cõ.64. QUarto queritur de obiecto sensus cõis. Enumerantur enim a pħo in 2° de anima q̄nque sensibilia cõmunia. s. motus, quies, figura, nũmerus ⁊ magnitudo. ¶ Sʒ tunc queritur cuʒ tempus ⁊ locus etiam sint cõtinue quãtitates quo sensu singulare tempus ⁊ singularis locus percipiantur. ¶ Preterea cum oratio sit discreta quãtitas: ⁊ sit aliq̄ua vna singularis oratio: queritur quo sensu illa pcipitur. ¶ Item cum tẽpus sit quantitas per se: motus aũt per accidens videtur tempus magis esse sensatum illi⁹ cuius est apprehendere quantitatem ꝙ̃ motus. ¶ Item cum quies sit priuatio motus: videbitur quies non apprehendi nisi per motum: sicut est silentium nisi per sonum: ita quies non erit sensatum per se. ¶ Item figura species qualitatis est: ⁊ ita non videbitur pertinere ad sensum cõmunem cui⁹ est apprehẽdere quantitates singulares. ¶ Preterea queritur iuxta hoc vtruʒ ista quinque eque sunt sensata sensus

Tex.cõ.133. cõmunis. Et videtur ꝙ non: q̄a dicit Arist. circa finem secundi de anima. ꝙ omnia alia motu sentimus. ergo videt̃ ꝙ motus sit sensibile primum ⁊ alia sensibilia sint per posterius: ⁊ sic non erunt quinque eque prima. ¶ Si forte hoc cõcedatur: contra. sentimus enim aliquid quiescẽs qd̃ nõ mouetur: ⁊ illius magnitudineʒ percipimus sine sensu: ergo videtur ꝙ nõ semper alia motu sentiam⁹. Si forte dicatur ꝙ in veritate eque primo sensibilia non sentiuntur sed vnum sentitur per aliud: sicut magnitudo per figuraʒ eo ꝙ Arist. dicit. ꝙ figura est magnitudo quedam: tunc videbũtur esse plura sensata sensus cõmunis. Supra enim habitum est: ꝙ sensus cõmunis apprehendit omnia sensata propriorũ sensuum per posterius: ⁊ sic omnia obiecta aliorũ sensuũ erũt etiaʒ obiecta sensus cõmunis. ¶ Preterea videtur sensus cõmunis non esse vnus sensus. Sensus enim vnus est qui est contrarietatis vnius generis. Quinque eniʒ enumerata non reducuntur ad vnum proximum: nec etiam ad vnuʒ genus remotum: q̄a figura est in genere qualitatis: ergo videtur sensus cõis non esse vnus sensus. ¶ Preterea Arist. mouet quãdam questionem in libro de sensu ⁊ sensato. vtrũ omne sensibile sit diuisibile in infinitum gratia magnitudinis que est sensatum cõe: ⁊ in quo vt in subiecto est sensatũ propriũ: ita ꝙ minima accepta per diuisionẽ sunt sensibilia: ⁊ ponit rõnem ad hoc sic. Omne corpus diuisibile in infinitum est corpus: sensibile est corpus. ergo corpus sensibile est diuisibile in infinituʒ: sʒ nõ dicit̃ sensibile nisi per sensibilia: ergo ĩfinita accepta per diuisionẽ erũt sensibilia. ¶ Postea ponit rõnẽ in ꝯ̃riũ ꝯcludẽtẽ triplex icõueniẽs si hoc dicat̃ sic. Quicq̄d est sensibile est operatiuũ ⁊ motiuũ sensus. sensibile enim dicit̃ in eo ꝙ põt mouere sensum minimũ acceptum per diuisionẽ. ergo erit motiuũ sensus qd̃ apte falsuʒ est: eo ꝙ minima effugiunt sensum. Aliud incõueniẽs ꝙ cuʒ sensus diuidatur diuisione sensibili diuiso sensibili diuidet̃ sensus ĩ ĩfi^m. ¶ Tertiũ ẽ ꝙ sʒ hoc oĩs magnitudo q̃cũq; minima erit sensibil̃ qd̃ f̃lm ẽ. ¶ Deĩde ponit rõnẽ iterũ ꝯ̃ hoc sic. oẽ cõpo^m cõponit̃ ex hiſ ĩ q̃ diuidit̃. sensibile ẽ ꝯpo^m. ẽ cõponit̃ ex his ĩ q̃ diuidit̃. aut ẽ illa erũt sẽsibilia aut ĩsensibilia. si insensibilia habeo ppositũ: q̄a tunc minima accepta p diuisionẽ erũt sensibilia: ergo sensibile cõstituit̃ ex insensibilibus qd̃ falsum est. ¶ Preterea ponit rõneʒ ex opiniõe Democriti ⁊ Leucippi qui oĩa dicebant cõponi ex athomis et figura ⁊ ordine ⁊ positione ipoꝝ athomoꝝ generari qualitates sensibiles. deinde Aristo. soluit ad hoiem ⁊ nõ ad oĩonẽ distinguẽdo duplicẽ diuisionẽ. Est eni quedam diuisio speĩ ⁊ forme: cuius vltima diuidẽtia sunt cõtraria: ⁊ in illis stat diuisio. Est etiã diuisio cõtinui cuius vltimũ nõ est accipere ẽm potẽtiã diuisibilẽ: ⁊ ideo nõ stat illius diuisio. Cum ẽ sensibilia sint forme ⁊ spẽs hñtes cõtraria stabit diuisio sensibiliũ: ⁊ nõ pcedit in infinitũ: sed q̄a hec solutio nõ soluit id obijcit Aristo. in ꝯ̃rium dicẽs ꝙ lʒ spẽs sensibiles non diuidãtur per se diuisione cõtinui: tamẽ q̄a cõnexio est ppriorũ sensibiliũ ad sensibile cõe qd̃ est magnitudo: idcirco per accidẽs sensibilia cõia diuidũtur diuisione continui ⁊ sic redit prima obiectio. ¶ Solo. dicẽdum ẽm Alphora^m ⁊ Auicẽnã ꝙ sensus cõis ponitur pp̃ter cõpõneʒ ⁊ diuisionẽ sensibiliũ ppriorũ: ⁊ idcirco multiplicãtur obiecta sensus cõmunis ẽʒ ꝙ idẽtitatem per ea põt ponere vel diuersitatem inter sensata ppria. hec autem idẽtitas vel diuersitas ponitur in sensibus cõsideratis ẽm esse vel ẽm fieri. Cognoscit̃ eni sensibile idem vel diuersum vtroq; mõ. Et si cõsideret̃ ẽm esse. aut ẽ erit pn^m p qd̃ ponit̃ diuersitas: ⁊ sic erit nũerus. aut p qd̃ ponit̃ idẽtitas: ⁊ hoc duob⁹ modis. s. cõit̃ ad sensata itrĩseca ⁊ extrĩseca: ⁊ sic magnitudo erit q̃ vnit ĩ se q̃litates gust⁹ ⁊ tact⁹ q̃ sũt itrĩsece. ⁊ q̃litates audit⁹ ⁊ visus q̃ sũt extrĩsece. ⁊ q̃litates odoris q̃ sunt medie. aut erit ppriuʒ quo ad extrĩseca: ⁊ sic est figura. Figura eni est exterior terminatio quãti: in qua vt in sbto vniunt̃ sensata extrinseca. Si võ sensibile cognoscit̃ put consideraẗ in fieri: cognoscitur idem vel diuersum cũ aliquo sensibili per sensatum cõe: hoc erit duob⁹ modis. s. potẽtia vel actu: ⁊ si potentia sic est quies: ⁊ si actu tunc est motus. ¶ Ad pmũ ergo dõm. ꝙ tp̃s reducit̃ ad motum vt ad cãm suam: ⁊ sbm qd̃ est pprietas ipsius: ⁊ idcirco sentitur in illo. locus aũt cuʒ sit spẽs magnitudinis sub magnitudine cõprehenditur: lʒ enim intra mẽsurare ⁊ extra diuersas faciant spẽs cõtinui pp qd̃ Arist. in p̃dicamẽtis aliã spẽm quantitatis dicit esse locum magis ꝙ̃ lineã vel superficiem: tamẽ nõ faciunt diuersas spẽs sensibiles. ¶ Ad aliũ dõm ꝙ oratio ẽm materiaʒ corpus est vt dicit Priscianus. ꝙ vox est aer tenuissimus ictus. Scdm autẽ ꝙ est ꝯ̃ñs motum fractiuum aeris est qualitas que est pprium sensibile auditus. ẽm võ ꝙ mẽsuratur indiuisibili qd̃ est elemẽtũ vel similia ẽm diuersos respectus: ⁊ sic est q̃titas discreta: cui⁹ perceptio reducit̃ ad perceptionẽ numeri: lʒ eni q̃tũ ad species discretas sit diãa inter numeꝝ ⁊ oĩonẽ: ⁊ ex hoc ꝙ in numero iteratio eiusdẽ vnitatis ẽm sbam cõstituit numeruʒ. In oĩone autẽ nihil idẽ reiteraẗ ẽm sbam. nõ eni ideʒ elñtũ vnius ⁊ eiusdẽ lr̃e sepius iteratũ cõstituit oĩonẽ: quẽadmoduʒ iteratio eiusdẽ vnitatis cõstituit numeꝝ: nihilomin⁹ tñ numerus put accipit̃ sensatũ cõe nihil aliũ est ꝙ̃ diuisio cõtinui. diuisio aũt hec põt eẽ vno vel diuersis. vñ discretio numeri ẽm ꝙ est sensatũ cõe cõis est ad oẽm diuisionẽ partiuʒ ꝯtinui ẽm quã diuisionẽ diuersa cognoscunt̃ eẽ sensata que sunt in ipsis. ¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ quies hic nõ accipit̃ tñ vt puatio mot⁹: sed ẽt put est istr̃m per qd̃ ponit̃ diuersitas inter duo sensibilia quoꝝ vnũ est in eẽ ⁊ alteꝝ in fieri. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ figura ẽm sbam spẽs est quedam magnitudinis: sed ẽm eẽ spẽs est qualitatis: que tñ qualitas nõ est nisi circa quãtitatem: ⁊ sic reducet̃ ad predicamẽtuʒ quãtitatis. ¶ Ad aliũ qd̃ iuxta hoc querit̃ vtrum ista q̄nque eque sint sensata cõia. Dicẽdum ꝙ sic. sunt eniʒ sensata sensus cõia: ẽm ꝙ per ip̃a ponit diuersitatẽ vel idẽtitatẽ inter sensata ppria: ⁊ sic q̄es lʒ sit priuatio motus: tñ ẽm ꝙ per ip̃aʒ cognoscitur diuersitas sic diuersum est sensibile qd̃ est in esse sb eo qd̃ est in fieri erit q̄es nõ sensata per motũ sed per seip̃am. ⁊ sir̃ dico de magnitudine ⁊ figura. ¶ Ad aliud aũt qd̃ obijcit̃ qd̃ dicit Arist. ⁊ Auicẽ. ꝙ alia sentimus per motũ. dõʒ ꝙ illius vbi duplex est intellect⁹. s. ꝙ oẽ sensibile non sentit̃ ẽm actũ nisi ẽm ꝙ ĩmutat organũ sensus: ⁊ hec ĩmutatio q̄dam motus est: sed iste nõ est intellectus pħi. Alius est ꝙ motus oĩa alia per se ꝯiũgit materie sensibili. cũ eni mathematica per se ẽm suas intẽtiones sepata sint a sensib⁹ sicut magnitudo numerus ⁊ figura: ⁊ ẽt oĩo ẽm ꝙ est discreta q̃titas cõsiderata in musica. cõsideraẗ eni illa per pncipia mathematica ⁊ nõ per pncipia nãlia: sicut est pportio triplicis ad duplum: cũ inquã ita sit motus cõiũgit oĩa ista materie sensibili: lʒ enim magnitudo ẽm se nõ sit sensibilis: tñ magnitudo mota sensibilis est: q̄a sic est in ip̃a species sensibilis: ⁊ sic de alijs. vnde sensus dicti pħi est ꝙ motus dat alijs habitum sensualitatis actu: tamẽ vnũ sentitur sine alio. ¶ Ad id qd̃ vltimo querit̃ de q̄õne Arist. in lib° de sensu ⁊ sensato dõm ꝙ sensibile cõe qd̃ est magnitudo diuisibile est in infinitum diuisione continui ⁊ per se. sensibile autẽ pprium diuisibile est per accidens eo ꝙ annexũ est cum magnitudine: tamen si diuidat̃ in minima accepta per diuisionẽ sunt ĩsensibilia actu ⁊ sensibilia potẽtia. s. si reducãtur ad cõpõneʒ totius et hoc nihil est incõueniens: ꝙ sensibile cõponitur ex insensibilibus actu sensibilibus tamẽ potẽtia. ¶ Sed nota ꝙ quedam parua actu sunt ĩsensibilia quo ad vnũ sensum ⁊ potẽtia quo ad alteruʒ: sicut grana milij in medio cadẽte in die quãdo põt discerni color cuiuslibet grani: vnde qd̃libet eorum facit

rūm facit sensum visus in actu: sed tñ auditū nō mouēt nisi in potētia ſm ꝙ cōstituūt totū qḋ est mediū. vnūqḋqꝫ enim istoꝝ nō sonat nisi in potētia lꝫ videat̄ in actu. ¶ Ad hoc qḋ queri posset: q̄re tm̄ sunt q̄nque sensata cōia pōt sufficere rō habita in p̄ncipio solonuꝫ: vel dicat̄ aliter ꝛ melius. s. ꝙ sensata cōia sunt instr̄a per que sensus cōis cōuenientiā ꝛ differētiam ponit inter sensata ꝓpria. Aut ergo illa sensata accipiunt̄ ſm eē vel ſm fieri vel cōiter ad vtrūqꝫ. Si ſm eē: tunc est q̄es per qḋ ponitur cōuenientia ꝛ dr̄ia. si ſm fieri tunc est motus. si cōiter ad vtrūqꝫ: tunc aut per ip̄m p̄ncipalr̄ ponit̄ cōuenientia: aut p̄ncipalr̄ dr̄ia. si p̄mo mō: aut est cōe vniēs sensata intrinsecus ꝛ extrinsecus: aut extrinsecus tm̄. Si p° mō: tunc est magnitudo. si scḋo mō: tunc est figura. si per ip̄ꝫ v̊o ponitur p̄ncipalr̄ differētia: tūc est numerus: ꝛ per hoc ēt patet solutio supra quesiti. s. vtrum sensus cōis sit vnus vel plures. Dicēdū eni ꝙ vnus: ꝛ cū ip̄e sit formalior q̄ꝫ sensus p̄ticulares erit ēt vn̄ior. accipit eni oē id qḋ accipit sensus ꝓpri⁹ ꝛ per posteri⁹. Et preterea suū sensatū p se: ꝛ illa obtio q̄ facta est in contrarium nō tenet nisi de sensu proprio.

¶ Queritur quis est actus sensus cōmunis.

Quinto queritur de actu sensus cōmunis. Et queruntur tria. quoꝝ p̄mū est: quid sit act⁹ sensus cōmunis. 2^m^ autē vtrum sensus cōmunis vnus existens in vno tēpore apprehendat diuersa sensata. 3^m^ est qualr̄ ꝯtigit sensuꝫ cōeꝫ eē veꝝ vel falsuꝫ ꝛ mētiri vel veꝝ dicere.

Tex.c.133.ꝛ.134.ꝛ inde.

Ad primū ꝓcedit̄ sic. Probat Arist. i 2° de aīa ꝙ sensus cōis actu hꝫ sensata cōia: ꝛ prima rō sua hec est. Ois sensati per se est aliq̄s sensus per se. cōe sensatū est sensatū per se. ḡ habꝫ aliquē sensuꝫ per se: sꝫ nullus ꝓprioꝝ per se app̄hendit cōia: qḋ ꝓbat̄ per hoc. q̄a vnusq̄sqꝫ ꝓprioꝝ tm̄ sui sensibilis per se ꝛ nō alteri⁹: suū eni sensibile est qḋ nō ꝯtigit altero sensu sentiri. sensatū eni cōe a quocunqꝫ sensu sentiat̄ sentit̄ ēt aliquo sensu: ḡ nullus ꝓprioꝝ erit sensati cōis per se: ꝛ sic relinquit̄ ꝙ app̄hēdere sensatum cōe sit act⁹ sensus cōis. ¶ Alia rō est ꝙ ꝓprio sensu sentit̄ sensatuꝫ cōe sicut sensatū alteri⁹ sensus. sed sensatū alteri⁹ sensus sentit̄ per accn̄s. ḡ ꝛ cōe per accn̄s. Cū igit̄ sic sit sensatū p se sensus cōis accipiet ip̄m per se. ꝓbat ēt ph̄s ꝙ actus ēt sensus cōis est app̄hēdere sensata ꝓpria. Nos eni sensata ꝓpria iudicamus dr̄ia ꝛ eadē vt albū dicimus est dulce: q̄nqꝫ aūt nō dulce. Aut ergo facimus hoc vno sensu vel diuersis. si diuersis: tūc eēt sicut si ego sentireꝫ albū ꝛ tu dulce. Et ex hoc neuter nostroꝝ cognosceret dr̄iam que est inter album ꝛ dulce. si autē vno: tunc opꝫ ꝙ ip̄e vnus sensus apprehēdat vtrūqꝫ. q2 aliter nō poneret alterationē ꝛ cōuenientiā inter ea: ꝛ sic sensus cōis erit oium sensibiliū ꝓprioꝝ que dicit altera vel eadem inuicē esse. ¶ Preterea diuersitas ꝛ cōuenientia relationes sunt que nō cognoscunt̄ sine relatiuis in q̄b⁹ sunt. ḡ diuersitas ꝛ cōuenītia que est inter sensibilia ꝓpria non cognoscit̄ sine cognitione sensibiliuꝫ ꝓprioꝝ: sed dr̄iam ꝛ ꝯuenientiā inter sensibilia ꝓpria cognoscimus per sensuꝫ cōeꝫ: ergo ꝛ sensibilia propria erunt de cognitione sensus cōmunis. ¶ Preterea ꝓbat ph̄s ꝙ sentire actus sensuū ꝓprioꝝ pertinet ad sensum cōem: ꝛ cuꝫ dr̄ video me videre ꝛ sentio me audire: ꝛ hec est ratio sua. Nullius sensus ꝓprij duo sūt obiecta: sed vnū ꝓportionat̄ organo illius sensus: act⁹ auteꝫ nō est idē cū obiecto: videre eni nō est idem cuꝫ colore: ḡ videt̄ ꝙ nō pertineat ad sensuꝫ ꝓpriū sed ad cōem cognitiōeꝫ ipsius actus. ¶ Preterea q̄cq̄d videt̄ vel color est vel colorem hꝫ: vel est actus coloris qui est lumē. Actus aūt videndi neqꝫ color est neqꝫ colorē hꝫ neqꝫ est actus coloris qui est lumē. ḡ non sentit̄ visu sed sentit̄ sensu cōi: ꝛ silr̄ est de actibus alioꝝ sensuum. ¶ Sꝫ cōtra hoc est. ꝙ ipse potentie diffiniunt̄ per actus. Actus aūt per obiecta. si igit̄ sensus cōmunis sunt tres: actus illi. s. qui dicti sunt: habebit sensus cōis tria diffinitiua qḋ esse nō potest. ¶ Preterea vnius potētie vnicus est actus. sensus cōis est potentia vna. ḡ actus suus erit actus vnus. ¶ Itē si vna potētia nō pōt ꝯuerti sup actū suum: tunc neqꝫ sensus cōis cōuerteret̄ super actum suuꝫ: et ita oportebit nos habere alium sensum quo app̄hendimus actus sensus cōis: ꝛ iteꝝ aliuꝫ quo app̄hendimus actus illius: ꝛ sic ibimus in infinitū. ¶ Preterea querit̄ cum dr̄. video me videre vel sentio me videre. Utrum eadē app̄hensione numero percipiatur actus ꝛ obiectum vel diuersa. Si eadem: tunc nihil est dicere ꝙ sensu cōi sentiam me videre vel audire: q̄a vidēdo album video me videre albū. Si v̊o diuersa: tūc oportebit diuerso tēpore iudicare actū ꝛ obtuꝫ qḋ videt̄ esse incōueniens: q̄a sic videret̄ ire in ifinitū: q̄a illum actū oportebit nos iteꝝ alio actu iudicare ꝛ illum iterū alio. ¶ Solō. dḋm ꝙ tres actus sunt sensus cōis: vt ꝓbatū est per rōnes ph̄i: sed nō eodē modo ꝯueniunt sensui cōmuni. App̄hēsio enim sensati sensus cōis est actus suus p se et per illū diffinit̄. App̄hensio aūt sensati ꝓprij ꝯuenit ei p posterius. s. inq̄ꝫtū sensatū ꝓpriū est in sensato cōi vt in sb̄to: sꝫ apprehēsio actuū ꝯuenit ei per accn̄s. s. inquātū vnusq̄sqꝫ ꝓprioꝝ reducitur in ip̄m. sicut eni dicit Auicēna oēs sensus ꝓprij oriuntur a cōi ꝛ reuertunt̄ ad ip̄m cū lucro: ꝛ per hoc pꝫ solutio ad primū. ¶ Ad aliud dḋm ꝙ vnus actus per se est vnius potentie sed plures per posterius. ¶ Ad aliud dḋm ꝙ eodem visu ſm actum video me videre albū quo video album: ſm ꝙ reductū est in sensum cōem: sicut enim ꝓbatū est supra sensus ꝛ sensibile ideꝫ sunt actu: q̄a actus quādoqꝫ nominatus est ex parte sensibilis ꝛ ex parte sensuum. In auditu sonatio ꝛ auditio. In visu autē ex parte sensus dicit̄ visio: ex parte sensibilis autē nō hꝫ nomen. vnde cū videre nihil aliud sit q̄ꝫ vti visu in perceptione visibili non opꝫ alium actum habere ad cognitionem illius actus. Uel dicat̄ melius ꝙ ad cognitionē obiecti exigit̄ actus per quē est cōuersio sup ob̄m: sed q̄a actus imediate egreditur a potētia: pp̄ hoc ad cognitionem actus non exigitur alius actus.

Tres sūt act⁹ sensus cōis.

¶ Utrum sensus cōmunis in vno tempore apprehendat diuersa sensata.

Secundo querit̄ vtrū sensus cōis vnus existēs in vno tp̄e app̄hendat diuersa sensata. Et videt̄ ꝙ nō. vnū eni simplex est actu vnū. sed sensus cōis potētia passiua est ꝛ efficit̄ in actu per sensibile. ḡ videtur ꝙ per diuersa sensibilia diuersa fit in actu: ꝛ ita nō vnus actu exn̄s iudicat diuersa. Iudicādo enim diuersa per diuersa: per diuersa efficit̄ in actu. silr̄ videt̄ ꝙ nec in eodē tempore iudicet diuersa tp̄e: q̄a in eodē tp̄e nō possunt esse diuersa ſm actum. ¶ Preterea q̄nqꝫ diuersitatē ponit inter ꝯ̄ria: etsi iudicādo cōtraria eēt ſm vtrūqꝫ in actu: ꝛ tūc simul in eodē ꝛ in vno tēpore essent ꝯ̄ria. qḋ nō pōt esse. ¶ Si forte diceret̄ ꝙ sensus cōis vnus est in potentia ꝛ duplex in organo sicut visus: q̄a hꝫ duos oculos: hoc nō pōt eē: q̄a sensus cōis app̄hēdit sensata oium sensuū ꝓprioꝝ: ꝛ sic respectu cuiuslibet oporteret ꝙ darent̄ ei duo organa que in nullo differrent ab organis sensuū ꝓprioꝝ: ꝛ sic etiā sensus cōis in nullo differret a proprijs. ¶ Si iteꝝ diceret̄ ꝙ sensata ꝓpria vniunt̄ quādo veniunt ad sensum cōem: tūc illa vnio vel erit ex p̄te sb̄ti. s. q̄a sunt in sb̄to vno: ꝛ tunc tenēt p̄habite rōnes. s. ꝙ ideꝫ numero sb̄m ꝛ ꝙ ideꝫ habebit in se diuersas formas per q̄s est in actu coelemētares ꝛ ꝯ̄rias. Aut vnio est ex parte sēsibiliū. s. ꝙ misceant̄: ꝛ tūc sicut mixta nō sentiunt̄ in actu ꝓprio sꝫ in actu mixti: ita sensus cōis sensata ꝓpria nō iudicabit per se: sed per ꝓprias rōnes: sed in rōne cuiusdā cōfusi qḋ ꝯstituit̄ ex oibus sensibilib⁹ qḋ iteꝝ pꝫ esse falsum. ¶ Si pp̄ hoc aliquis dicat ꝙ sensus cōis simul ꝛ semel nō hꝫ diuersa sensibilia in se sed successiue. ¶ Cōtra. cōstat ꝙ vno ꝛ eodē numero nūc ponit̄ idētitas ꝛ diuersitas iter eadē ꝛ diuersa sic̄ supra habitū est: ꝛ nō ponit̄ idētitas ꝛ diuersitas nisi cognitis eisdē ꝛ diuersis. Cognitis autē eisdē ꝛ diuersis efficitur in actu ab eisdē ꝛ diuersis: ergo vnū ꝛ ideꝫ numero est actu eadem ꝛ diuersa. Qḋ aūt in vno ꝛ eodē nō sic ꝓbat̄. In hoc. n. nunc iudico eē diuersum albū ꝛ dulce: ꝛ nō iudico eē diuersum albū a dulci nisi cognoscendo albuꝫ ꝛ dulce. ergo in hoc cognosco albū ꝛ dulce cognoscendo albū ꝛ dulce. sensus cōis est in actu per album ꝛ dulce. ergo in hoc nūc sensus cōmunis actu est album ꝛ dulce. Et idē argumentū tenet de iudicio contrarioꝝ qḋ sit per sensum cōem. ¶ Solō. hui⁹ q̄ōnis duplex est tradita ab Ar. in fine scḋi de aīa. ꝛ in fine de sensu ꝛ sensato. quaꝝ vna est ex p̄te sensus cōis. altera ex parte ob̄ti sui. Ex parte sensus cōis est hec ꝙ sensus cōis vno mō est vnus ꝛ alio mō est plures ſm actuꝫ. Considerat̄ eniꝫ in se ꝛ sic est vnus. cōsiderat̄ aūt in ꝓportione ad sensus parti-

Tex.cō.149.

cularesq̄ oriuntur ab eo ⁊ reuertunt̄ ad ip̄m: ⁊ sic est plu-
res ⁊ diuisibilis: ⁊ sic̄ hui⁹ est in cētro circuli a quo egredi-
untur linee ad circūferētiā: si eni pūctus ꝯsideratus est in se
tūc est vnus. si aūt in cōparatione ad lineas: tūc est in rōne
multiplicis ꝑncipij. Ex pte obiecti sic̄r est duplex considera
tio. si eni magnitudo subiecti que est obm̄ sensus cōis consi
derat̄ in se tūc est vnuz sensatū sensus cōis. Si vō cōsideret̄
per respectū ad sensata ꝑpria que sunt in ipso. s. albū ⁊ dulce
⁊ hmōi: tūc est in rōne pluriū. Cū vō ꝯuertit̄ sensus cōis ad
sensatū duplr̄ pōt cōuerti vt ad vnū vel ad multa que vniū-
tur in vno. Si pmo mō tūc est in vno idiuisibili tēpore. si 2°
mō tūc nō est in vno indiuisibili tpe qd̄ sic ꝓbat̄: ꝯuertat̄ eni
sensus cōis ad sbm̄ aliqd̄ in quo est albuz ⁊ dulce: ponēdo
idētitatē vel diuersitatē inter ea per subm̄ illud: tūc subm̄ il-
lud erit q̄si pūctus ꝯtinuās albū ⁊ dulce. Cū igit̄ nō sit idem
respect⁹ ad dulce ⁊ ad albū oportet subiecto vno ⁊ eodē bis
vti. s. in ꝓportione ad albū ⁊ in ꝓportione ad dulce. ergo ge-
scere accidet de necessitate: ⁊ ita motus ad albū ⁊ mot⁹ ad
dulce nō erunt in eodē tpe nō interrupto sed in sequētib⁹ tē-
Tex. cō. 146. ⁊ 149. porib⁹: ⁊ hoc est qd̄ dicit Ar. in 2° de aia in solōne eiusdem
qōnis sicut dicūt quidā. Pūctū inquātū vnum est ⁊ nō duo
sic ⁊ idiuisibile. indiuisibile aūt ꝭm ꝙ indiuisibile est: vnū est
discernens ⁊ simul. Scōm illud vō qd̄ est diuisibile nō vnuz
est: bis enim vtimur eodē signo simul. Inq̄tū eni duob⁹ vti
mur termino vno: duo iudicat separata sunt in non sepato.
Inquātuz vō vnū vno ⁊ simul iudicat: posset dici tn̄ ꝙ ea i-
ter que sensus cōis ponit cōuenientiā ⁊ diuersitatez sunt or-
dinata: ⁊ sensus cōis mouet̄ ab vno in alter: ⁊ sic nihil ꝓhi-
bet vnū motū eē super duo ⁊ in eodē tpe. ¶ Dicenduz ergo
ad primū ꝙ diuersa sensibilia ex quo simul nō sunt ꝭm actuz
in sensu cōi sicut obiectio ꝓbat: sed diuersa sensibilia hn̄tia
ordinē ad vnū in quo sunt vt in subto hn̄ ꝑñt eē in sensu cōi
actu per spēm illius obiecti. Sic̄r etiā diuersa sensibilia hn̄-
tia ordinē ad seinuicē ita ꝙ iudiciū sensus cōis transeat ab
vno in alterum bene possunt esse in sensu cōmuni. Cū eniz
ois ratio cōuenientie ⁊ differentie sit in cōparatione ad ali-
qd̄ vnū ⁊ idem illud erit principium cognoscēdi ꝯueniētiaz
⁊ diffam: ⁊ sic sensus cōis spēm illi⁹ in se hz vt actum simplr̄.
Alioꝝ aūt spēm habet vt actum qui nō est actus simplr̄ sed
per respectum ad illum. Et per hoc etiam patet solutio ad
secūduz: qa sicut est idētitas ⁊ diuersitas in actu sensus cō-
munis: ita est etiam diuersitas ⁊ idētitas in tēpore qd̄ men-
surat illum actum: ⁊ per hoc patet solutio ad totum.

¶ Utrum sensus cōmunis est verus.

Tertio querit̄ qualiter contingit sensum cōez
esse veꝝ vel falsum: ⁊ mentiri ⁊ veꝝ dicere. vi-
det̄ enim ꝙ sit semper verus: qa sensus cōmu
nis accipit a sensu ꝑprio sensatuz ꝑpriū circa
qd̄ nō est error. ergo nec circa sensum cōez er-
ror erit. ¶ Itē sensibile mouet sensum cōez vt
habitū est supra. sensibile aūt semper est cū pn̄tia materie. g̃
illud qd̄ mouet sensum cōem erit cuz pn̄tia materie: sed ꝑ-
sens in mā semp est veꝝ: ergo sensus cōis semp erit veruz.
¶ Itē qcqd est in re demōstrabili est veꝝ ⁊ nō falsuz: omne
pn̄s est in re demonstrabili. ergo omne ꝑsens in re est veruz:
⁊ nō falsum. sensus autē cōis est in re ꝑsente tm̄: ergo sensus
cōis est verus tm̄ ⁊ nō falsus. ¶ Sed contra hoc est qd̄ dicit
T. cō. 23. ⁊ 26. Arist. ꝙ veꝝ ⁊ falsum sunt ꝭm sensum cōez in 3° de aia sic. ꝙ
qdā albū nō est nō mētit̄: inquātū aūt hoc est albū mētit̄: ⁊
ita pticulariter mot⁹ ⁊ magnitudo accidūt sensib⁹ circa que
est maxime decipi ꝭm sensum. ¶ Solō. dōm ꝙ sensus cōis
hz plures act⁹ vt supra determinauimus. quoꝝ vnus est cō
ponere ⁊ diuidere sensata ꝑpria cū sensato cōi ⁊ adinicē ⁊ ex
hoc actu accidit ei mentiri ⁊ verū dicere. Qn̄ vō cōponit hz
ꝙ est in re tunc verum dicit: quādo vō aliter q̄ in re tūc mē-
titur ⁊ decipitur: sicut quādo componit actuz mellis ad sub
stantiam fellis mel esse fel arbitramur propter deceptionē.
¶ Ad primum ergo dicendum ꝙ sensus proprij veri qdem
sunt: qa nihil ponunt: ⁊ lz sensus cōmunis moueat̄ a sensibi-
libus proprijs: tamē decipitur non ꝭm ꝙ mouet ab ipsis: sz
inquantum cōponit sensata ꝑpria. ¶ Ad aliud dōz ꝙ pre-
sens est in re est simpliciter: ⁊ ab hoc non est deceptio sed ab
eo ꝙ sensus cōmunis addit super rem qd̄ est compositio et
diuisio sensuum: ⁊ per hoc patet solutio ad vltimum.

¶ Queritur quid sit potentia imaginatiua.

Deinde transeunduz est ad partes aīe sensibi-
lis que sunt appꝛhēsiue deintus: que ꝭm ꝑhos
sunt imaginatio phātasia estimatio memoria
⁊ reminiscētia. de qbus pmo agēdū est sigilla-
tim ⁊ postea in cōi. Primo ergo querendū est
de imaginatione. Et querunt̄ quatuor. s. qd̄
sit. ⁊ qd̄ sit eius obiectum: ⁊ quid organum: ⁊ quis actus.

Ad primū proceditur sic. Dicit Algazel. Imagi
natiua est virtus retētiua eius qd̄ impssuz fuit
sensui cōi. ¶ Itē Auicēna formam sensibilē reti
net illa virtus que vocat̄ formalis ⁊ imagina-
tio: ⁊ nō discernit illam vllo mō nisi qa tm̄ reti-
net. ¶ Sz cōtra hoc obijcitur sic. potētie distin-
guunt̄ per obiecta. Cum igit̄ sensus cōis recipiat formā sen
sibilem nō videt̄ diuersificari ab imaginatione. hoc etiā vi-
det̄ per Auicēnam qui dicit ꝙ sensus cōis ⁊ imagiatio sunt
quasi vna virtus. ¶ Preterea videt̄ ꝙ imaginatio nō dif-
ferat a phātasia. Dicit enim Arist. ꝙ phātasia est potentia
ꝭm quā phātasia nobis fit. phātasia aūt est forma sensibilis.
ergo videt̄ ꝙ imaginatio idē sit cū phātasia. ¶ Itē hoc idez 2° de aia. t. cō. 151. vsqꝫ i fine
videt̄ per Arist. in 3° de aia. vbi distigūt medias potētias hz expōnē Cōmentatoris.
inter intellectū ⁊ sensum: ⁊ nō ponit diuersas potētias ima-
ginationē ⁊ phātasiā. ¶ Itē in ca° de memoria ⁊ reminiscē-
tia videt̄ dicere ꝙ imaginatio ⁊ phātasia nō differūt sbto sz
rōne nois tm̄: per hec vba vt in tabula scriptum aial: ⁊ aial
est ⁊ imago: ⁊ idē ⁊ vnum hec vtraqꝫ sunt. eē tn̄ nō idem est
vtrisqꝫ: ⁊ est cōsiderare ⁊ sicut aial ⁊ sicut imaginē: sic ⁊ in no
bis opꝫ phātasma rimari ⁊ ipsius qdē esse per se quādā cōsi
derationē: ⁊ etiā alterius phātasma ꝭm qdem seipm̄ specu
latione vt phātasma. Inquātū vō alterius vt imaginatio-
nez. sensus huius auctoritatis est ꝙ sicut pictura que est in
tabula cōsiderat̄ duplr̄. s. in se ꝓut nō ducit in rem ⁊ sic est pi
ctura simplex: ⁊ ꝓut ducit in rem: ⁊ sic est imago. sic ēt illd̄ qd̄
accipit̄ a sensu cōi in aia pōt duplr̄ cōsiderari. s. in se ⁊ sic est
phātasma ⁊ obm̄ phātasie: vel ꝓut ducit in rē eē ⁊ sic est ima
ginatio ⁊ obm̄ imaginatiue potētie. Et pꝫ qualr̄ videt̄ ꝑhs
dicere ꝙ imaginatio ⁊ phātasia nō differunt nisi rōne nois.
¶ Preterea imaginatio non differt a memoria: qa diffinit̄
ab Algazele per retinere formas sensibiles qd̄ est ꝑpriū me
morie. ¶ Preterea dicit Auicēna retinere ea que appꝛhen-
dit sensus est illius virtutis que vocat̄ imaginatio: ⁊ dic̄ ꝙ
nō discernit neqꝫ diiudicat ea que retinet. ¶ Preterea ex-
presse dicit Auicēna ꝙ imaginatiua est thesaurus in quem
reponit formas illius sensus cōis ad quē reuertit̄ phātasia
⁊ virtus cogitatiua: ⁊ idē dicit Algazel. s. ꝙ nō differt virtus
imaginatiua a sensu cōi nisi retinēdo: sic eni est in virtutib⁹
corporalibus ꝙ alterius virtutis est recipe: ⁊ alterius reti-
nere. siccū enim hn̄ retinet ⁊ male recipit: humidū male re-
tinet ⁊ hn̄ recipit. ¶ Solō. dōm ꝙ imaginatio multiplr̄ su-
mit̄ ⁊ ꝭm hoc ēt multa habz noia. qñqꝫ enim dr̄ vis que reti
net imaginationes sensibiliū abeuntib⁹ sensib⁹ ab organis
sensuū cōis ⁊ ꝑprij: ⁊ sic ꝑprie dicit̄ virtus sensibilis aie ꝑri
me sita post sensuz cōem in qua reseruantur imagines acce
pte a sensib⁹: ⁊ ꝭm diuersas cōsiderationes hz tria noia. di-
citur eni imaginatio ꝭm ꝙ forme que sunt impsse imagies
rerum sunt extra: ⁊ dr̄ formalis eo ꝙ formalius hz illas ima
ginationes q̄ sensus. sensus eni hz eas cū ꝑsentia mae. ima
giatio aūt mā rei nō pn̄te: ⁊ dicit̄ ab Augustino spūs ꝑpter Nō qꝫ ab Augustino imaginatio spūs dr̄.
nām illaꝝ imaginū: qa ille sunt ꝭm eē spūale in vtute imagi
natiua: lz sint imagines eaꝝ. vn̄ Aug⁹ in Gen̄. ad lr̄am dic̄:
ꝙ spūs est vis quedā mēte inferior cui imagines reꝝ impri
mūtur. Dicit̄ eni qñqꝫ imaginatio ois virtus sensibilis aie
que operat̄ ꝭm sensibile acceptū a sensib⁹ sine pn̄tia materie:
⁊ sine rōne pteriti tpis: ⁊ sic cōprehēdit imaginationē ⁊ phā
tasiaz ⁊ estimationē: ⁊ sic accipit̄ a Joāne Dama. ⁊ a Greg.
niceno. Dicit eni Dama⁹ ꝙ imaginatiua est virtus irrōna
lis aie per sensus operās. ⁊ qa imaginatio est passio irrōna-
lis aie que ab imaginātē fit. phātasia vō est passio inanis a
nullo facta imaginabili. Sic̄r Greg⁹ nicenus dicit ꝙ diui-
dūtur aiales virtutes in q̄tuor. s. in sensum imaginationem
⁊ intelligentiā ⁊ memoriā. g̃ imaginatiua est virtus irrōna-
lis aie per sensus sensibiles opans: ⁊ ideo quandoqꝫ dr̄ sen-
sus imaginatio: aut est ergo passio irrōnalis aie ab imagi-

nabili gn̄ata. Phantasia vō est passio irrōnalis aie a nullo
imaginabili facta: ⁊ ita dicit q̄ stoici dicebāt quatuor eē in
hac virtute. s. imaginationē imaginabile imaginatiuum ⁊
phātasiā. ⁊ imaginatio est passio facta ex imaginabili. ima/
ginabile aūt illud qđ facit hāc passionē ⁊ imagini subijcit̃.
Imaginatiuū autē est ipsa virtus que attrahit imagiēs si/
bi. phātasia vō quādo attrahimus s̄m imaginatiuū inanē
attractionē vt in īfirmis ⁊ in melācholicis: ⁊ dicit q̄ dr̄ia nō
est in his nisi s̄m trāsmutationē noium. qñq3 dicit̃ imagina
tio vis tenēs imaginationes ⁊ operās in illis ⁊ in ītētioni/
bus que cōiungunt̃ imaginationib⁹: ⁊ sic cōprehendit duas
vires. s. imaginationē ⁊ phātasiā: ⁊ sic videt̃ Ar. accipe ima
ginationē in p̄n° tertij de aia vbi dicit. q̄ imaginari in no/
bis est cū volumus. Quid aūt opari sit in imaginationib⁹: ⁊
que sunt intētiones cōiūcte imaginationibus īfra patebit.
qñq3 eni dr̄ imagiatio relatio forme accepte a sensib⁹ ad rē
cuius est forma ⁊ sic pp̄rie imaginatio deseruit memorie sic̃
dicit Arist. in ca° de memoria: ⁊ distinguit̃ a phātasia vt ha
bitū est in obijciēdo. Qñq3 enī dr̄ imaginatio vis a qua re/
fluūt imagines reposite supra organū sensus cōis ⁊ sic acci/
pit̃ imaginatio ab Ar. in 2° de somno ⁊ vigilia vbi dicit q̄
in somno imaginationes somniales refluūt ad cōe organū
sensuū. s̄m pp̄rijssimū aūt modū accipiendi est imaginatio
virtus tenēs imagines sensibiliū re nō p̄ n̄te absq3 eo q̄ non
eliciat ex eis cōponēdo vel diuidēdo intētiones aliquas nō
acceptas per sensum. hoc eni est phātasie s̄m Auicēnā ⁊ Al/
gazelem. Et sic rn̄debimus ad obta. ¶ Dicēdū ergo ad p̄m
q̄ imaginatio diffinit̃ a retinēdo ad drīam sensus. Sensus
eni recipit ⁊ nō tenet nisi re p̄ n̄te: sed imaginatio retinet ac/
cepta a sensib⁹. Dicit̃ autē recipe a sensu cōi qa ab illo reci/
pit p̄rime. Qđ aūt dicit Auicēna q̄ nō discernit illas nullo
mō: intelligēdū est de duplici distōne. Quar̄ vna est sensus
cōis ⁊ altera phātasie. sensus enim cōis discernit cōponēdo
sensata pp̄ria iter se: ⁊ pp̄ria cum cōibus ⁊ hoc re p̄sente: ⁊
ideo hec discretio est discretio rei per ea que vere accipiunt̃
a sensib⁹. phātasia aūt discernit cōponēdo ⁊ diuidēdo ima/
gines que sunt in aīa re nō p̄ n̄te: ⁊ eliciendo quasdā intētio
nes ex eis que nō sunt accepte per sensus: sunt tamē semper
cōiuncte sensibus: sicut est amicum ⁊ inimicum: ⁊ cōueniēs
⁊ nō cōueniēs: sicut intētio doloris cōiūgitur cū figura ba/
culi: ⁊ intētio inimici cum figura lupi in oue: ⁊ intētio mise/
rēdi cum imaginatione sui agni ⁊ hmōi. neutra istar̄ distin
ctionū est imaginatiue cuius diffinitio pp̄rie est a retētione
imaginū ⁊ nō a distinctione har̄. ¶ Et ad id qđ cōtra hoc
obijcit̃ dōm q̄ l3 sensus recipiat formas tales ⁊ silr̄ imagia
tio: tn̄ sensus pp̄rie diffinit̃ per recipere ⁊ imaginatio per re
tinere. vis eni retētiua debilis est in sensu: eo q̄ non retinet
nisi p̄ n̄te mā: sed vis receptiua fortis eo q̄ de facili recipit:
sed econtra est in imaginatione. ⁊ hec est solutio s̄m phos.
¶ Sūt tamē qdā qui distinguūt vires aie s̄m modū abstra
ctionis maioris ⁊ mioris: dicētes q̄ sensus abstrahit a mā
sed nō a p̄ n̄tia māe: imaginatio aūt ⁊ a mā ⁊ a p̄ n̄tia māe: ⁊
ideo rō obti variat̃ hincinde. ¶ Ad aliud dōm q̄ large ac/
cipiēdo imaginē cōprehēdit etiā phātasiā: sed si stricte acci/
piat̃ tūc diuidit̃ cōtra eā vt p3 ex p̄dictis. per hoc ēt p3 solu/
tio ad duo sequētia. ¶ Ad aliud qđ obijcit̃ q̄ nō differat a
memoria dōm q̄ retinere imaginationis in duob⁹ differt a
retinere memorie. s. in mō retētionis ⁊ in retētis. In mō re
tētionis qa imaginatio retinet sine determiata drīa tpis tm̄
recipiēdo formas re nō p̄ n̄te: sed memoria retinet simul de/
terminata drīa tpis. s. p̄teriti. In retētis aūt: qa imaginatio
retinet recepta a sensib⁹ tm̄ q̄ s̄m q̄ in sensu fuerūt. memo/
ria vō nō tm̄ retinet imaginationes sensibiliū: sed ēt intētio
nes elicitas a cōpōne ⁊ diuisione sensibilium facta per phā/
tasiam ⁊ estimationē. Ex hoc ēt patet solutio ad sequētia.

In Auerroi c̄ de aia. t. c. 153

Pō q̄ño reti/ nē imagiatio/ nis distiguit̃ a retinē memo rie ⁊ i mō reti nēdi ⁊ i retēt̃.

¶ Queritur quid est obiectum imaginationis.

Ecundo querit̃ de obto imagiationis qđ vo
cat̃ a Gregorio niceno imaginabile qđ diffi/
nit̃ ab ipso: q̄ imaginabile est qđ facit passiōē
in imaginatiuo. Cū g̃ Nylle⁹ dicat q̄ imago
est rei ad rē expressa silitudo: videt̃ q̄ imagia/
tiones que sunt in imagie exp̄sse rer̄ similitu/
dines sint. Cū enim in sensu non sint nisi corpora ⁊ q̄litates
corpor̄ videt̃ vlterius q̄ imagiatiōes nō sunt nisi silitudi/
nes corpor̄: ⁊ hoc ēt videt̃ ex vbo Aug. supra posito: qui dic̃
q̄ in spū imprimūtur imaginationes corpor̄. ¶ Itē ex Gre
gorio niceno ⁊ Damasceno q dicūt q̄ imagiatiua nō opat̃
nisi per īstr̄a corporis que sunt organa sensuū. Querat̃ ergo
vtrū ille imaginationes habeāt q̄titatē vel nō. Et videt̃ q̄
sic. omne eni app̄hēsū sub trib⁹ dimēsionib⁹ vel aliq̄ triū est
quātitas vel hn̄s quātitatē. oēs imaginationes que sunt in
imagiatiua sic sunt app̄hēsiue. g̃ sunt q̄titates vel hn̄tes q̄/
titatē. ¶ Itē mathematica per abstractionē cōsiderata non
sunt in sensib⁹ posita sed in imaginatione tm̄. cū g̃ mathe/
matica sint q̄litates vere ille que sunt in imagiatione vere
sunt q̄titates vel hn̄tia quātitatē. ¶ Item dicit Auicēna q̄
imaginatio est v̄tus in qua reponit sua sensata sensus cōis.
Cū g̃ sensata sensus cōis sint q̄titates: ⁊ quāta imaginata
sunt quātitates vel quāta. ¶ Preterea oē figuratū est q̄tū:
oē imaginatū est figuratū. g̃ oē imaginatum est quantum.
¶ S3 q̄. quātū quāto adueniēs magis facit quātū. si g̃ ima/
ginatū est q̄tū: imaginatū imaginato adueniēs erit ma/
ius. g̃ tot p̄n̄t esse imaginata quot imaginatiua: qa imagia/
tiua nō poterit imaginari plura qđ falsum est. ¶ Itē omni
q̄to figurato dat̃ locus ēt a mathematico vt dicit Ar. Si g̃
imaginatū aliqđ est i imagine vt q̄tū erit in loco: ⁊ sic aliqđ
imaginatū in imagiatiōe nō poterit eē. ¶ Preterea si ima/
ginata sunt q̄ta: tūc q̄titas ipsor̄ erit in eo in quo imagia/
ta sunt vt in subto: ⁊ hoc est organū imaginationis. g̃ orga/
nū imaginationis mēsurat̃ q̄titate imaginati. cum g̃ simul
habeat plura imaginatiua. s. imaginationē hois asini ⁊ leo
nis mēsurabit̃ simul ⁊ semel quātitatib⁹ oium hor̄ qđ est ī/
possibile. ¶ Itē imaginatū aliqđ est minus sicut imagina/
tū fabe: ⁊ aliqđ maius sicut imaginatū mōtis. cū igit̃ vtrūq3
sit in organo imaginationis oportebit iter̄ q̄ illud sit quan
titatis mioris vel maioris qđ iter̄ est īpossibile. ¶ Solo. di
cimus q̄ imaginabilia s̄m q̄titatē nec sunt quātitates nec
habētia quātitatem: sed sunt quātitatum ⁊ quātor̄ simili/
tudines spirituales p̄ut probāt vltime obiectiones. ¶ Ad
p̄mū g̃ dōm q̄ dupliciter aliquid apprehēditur sub tribus
dimēsionibus. s. s̄m veritatem rei ⁊ esse nature: ⁊ sic app̄hē/
ditur sensu tm̄: ⁊ sic currit obiectio: vel s̄m intētionem simi/
litudinis spiritualis: ⁊ sic prima est falsa: qa sic apprehendit
imaginatiua. ¶ Ad aliā dōm q̄ mathematica prout sunt
abstracta nō sunt quātitates nec quāta sed intētiones quā/
titatum ⁊ quātor̄. mathematica enim s̄m esse nō sunt sepa/
rata a nālibus ⁊ sensibilibus sed s̄m intentionem tm̄. ¶ Ad
aliud dōm q̄ quātitates que sunt in organo sensus cōmu/
nis nō sunt res quāte sed quātorum silitudines spirituales.
¶ Ad vltimum dōm q̄ imaginatum dicit̃ figuratū pp̄ sili/
tudinem figure nō propter figure realem veritatem.

Mathemati/ ca sūt q̄titatū intentiones.

¶ Queritur quid sit organum imaginationis.

Ertio querit̃ de organo imaginationis. ⁊ di/
cūt Damascenus ⁊ Greg⁹ nicenus q̄ organū
imaginationis est anterior vēter cerebri: ⁊ si/
milr̄ dicūt Algazel ⁊ Auicēna. ¶ Preterea in
lib° de drīa spūs ⁊ aie distinguit̃ caput in tres
ptes: ⁊ anterior ps attribuit̃ phātasie ⁊ imagi
nationi: ⁊ hoc exp̄sse dicit Auicē. q̄ locus imagiatiue est an
terior pars cerebri: ⁊ ideo cū ɔtigit īfirmitas ⁊ corruptio in
anteriori parte cerebri corrumpit̃ modus imaginationis ⁊
phātasie. ¶ S3 q̄. nihil idē terminat̃ per abūdātiā sicci ⁊ per
abūdātiā humidi: sed anterior ps cerebri est ad recipiēdū:
qa recipere melioratur in abūdātiam humidi: ⁊ ita videt̃ q̄
nō cōueniat rei retinere qđ meliorat̃ per abūdātiā sicci. cū
ergo imaginatio diffiniat̃ per retinere: nō erit sita in an̄rio/
ri parte cerebri. ¶ Preterea sensus cōis siccū h3 in p̄ma cō
cauitate cerebri vt supra habitū est. cum ergo diuersar̄ vi/
rium diuersa sunt organa: videbit̃ imaginatio non habere
sitū in prima parte cerebri. ¶ Solo. dōm cū auctoribus q̄
in p̄ma parte cerebri est organum imaginationis: sed p̄ma
pars diuiditur in tres partes. s. in illam que p̄pinquissime
cōiungitur organis sensuum ⁊ ad quā imediate recurrunt
nerui sensibiles: ⁊ in illa est organū sensus cōis: ⁊ in illā par/
tem que est post illā in medio que nō abūdat sic humido: s3
est aliquātulum terminata per siccū: ⁊ in illa parte est orga
num imaginationis: cuius est retinere formas re nō presen
te: ⁊ hoc virtute sicci termināntis humidū. In postrema vō

parte p̄me partis sita est phātasia ⁊ estimatio vt patebit infe-
rius. ¶ Ad primum dicendum ꝙ idem sm diuersas partes
pōt termiari p humidū ⁊ siccū. ¶ Ad aliō pꝫ solō p añ dicta.
¶ Queritur quis sit actus imaginationis.

Quarto ⁊ vltimo querit̄ de actu imaginatiōis.
Et videt̄ ꝙ imaginari sit ꝓprius actꝰ imagina-
tionis: a sil̄r in alijs potētijs: qa sentire est actꝰ
sensus: ⁊ itelligere actꝰ itellectꝰ. hoc ēt accipit̄
In Auerroi ē 2. de aia, t. cō. 153. ex v̄bo Arist. in p̄nº tertij de aia vbi dic̄ ꝙ ima
ginatio in nobis est cū volumus: p̄ oculis enīꝫ
est facere imaginē: sicut sunt in recordatiuis positi idolū fa-
cientes. ¶ Sꝫ tūc querit̄ cū diffiniat̄ imaginatio a retinen-
do imagines vt supra habitū est ⁊ semp retineat imagines:
quare nō semper imaginet̄. ¶ Preterea hoc videt̄ falsum:
ꝙ imaginari in nobis sit cū volumus. Dicit eñi ibidē phus
ꝙ imaginatio nō fit sine sensu: cū ergo sensus exigat rei pre-
sentiam: videt̄ ꝙ nō possumus imaginari nisi re p̄nte: ⁊ ita
nō imagiamur cū volumus. ¶ Preterea querit̄ iuxta hoc
cū diuersaꝝ potētiaruꝫ diuersa sint obiecta per que diffini-
unt̄: ⁊ sensus cōis ⁊ imaginatio sunt diuerse potētie: oporte
bit eaꝝ eē diuersa obiecta. obm̄ enim est agēs ⁊ potētia pa-
tiēs. ergo obm̄ imaginationis erit in actu: qa nihil est agēs
nisi sꝫ ꝙ est in actu. ¶ Querit̄ ergo a quo efficitur in actu. si
dicat̄ ꝙ a sensibili accepto a sensu: videt̄ ꝙ nō: qa nihil agit
vltra actū ꝓpriū: sed imaginatū maioris est abstractiōis q̄ꝫ
sensatuꝫ. ergo videt̄ ꝙ nō agat̄ ab illo. Si forte dicat̄ ꝙ non
opꝫ imaginatū esse in actu ad hoc ꝙ perficiat in actu virtu-
tē imaginatiuā hoc erit plane falsuꝫ: qa sensibile nō fac̄ sen-
sum actu nisi sm ꝙ ip̄m est in actu: vt color sm actū perficit
visum: ⁊ itellectꝰ possibilis nō efficit̄ in actu nisi per agēteꝫ q
Tex. c. 17. ⁊ infra. semp est actu vt dī in 3º de aia. ¶ Solō. dōꝫ ꝙ actus imagi
Quadrupl'r virtꝰ imagiatiua p̄parat imagiatiōes alijs virtutibus. natiōis ꝓprius est imaginari vt supra habitū est. Scd̄ario
aūt p̄parat imaginationes q̄druplr̄ alijs v̄tutibꝰ opantibꝰ
in ipsa. Est eñi rō quorūdā in imagibꝰ sicut est p̄cipue ratio
mathematicoꝝ: ⁊ tūc p̄parat imagines supiori potētie que
est itellectꝰ vel rō vt dicit Auicēna. ¶ Quedā aūt sunt cōpo
sitiones imaginū ⁊ diuisiones ad eliciēdas intētiones terri
bilis vel appetibilis cōueniētis ⁊ icōuenientis ⁊ hmōi que
sunt semp colligate sensibꝰ: ⁊ tūc p̄parat imagines phātasie
⁊ estimationi. ¶ Qñqꝫ aūt deseruit memorie vt dic̄ Arꝫ. qñ
s. per imagines p̄paratas in aia recursus est in reꝫ que acce-
pta fuit in p̄terito per sensus. ¶ Qñqꝫ aūt p̄parat imagines
resluētes ad organū sensus cōis: ⁊ tunc deseruit reuelationi
que est in somnijs. ¶ Ad aliud aūt cū querit̄ vtꝝ imagiari
sit in nobis dū volumus. dōm ꝙ sic. est enim pre oculis inte
riorībꝰ facere imaginē cuꝫ volumus vt dicit phs. ¶ Ad hoc
qō ꝯ hoc obijcit̄ dōm. ꝙ hoc qō dicit phs ꝙ imaginatio nō
est sine sensu sic itelligit̄ ꝙ imaginatio nō est nisi de sensibili
prius accepto. vñ cū nullū hēmus sensuꝫ illius nullā hēmus
imaginationē: vt cecus natus nullam hꝫ imaginationeꝫ co
loꝝ: nō tñ oportet ꝙ cum imaginemur etiam sentiamus sm
actū. ¶ Ad id qō querit̄ vtrum imagiatiuū qō perficit vir-
tutem imaginatiuā sit in actu. dōm ꝙ sic. ⁊ ꝙ est in actu per
hoc ꝙ est abstractū a mā. ¶ Ad illud qō queritur a quo fiat
in actu dicēdum ꝙ a spiritu animali qui abstrahit ipsuꝫ ab
organis sensuum: ⁊ confert ei esse spirituale sicut lumen fa-
cit actu colores ⁊ itellectus agēs facit actu vl'e.
¶ Queritur quid sit phantasia.

Deinde querit̄ de phātasia. Et queruntur quin-
que. s. quid sit phantasia. ⁊ quid sit obiectum
eius. ⁊ quid organuꝫ. ⁊ quis actus. ⁊ quis mo-
dus corruptionis ipsius.

2. d̄ aia, te. cō. 160. Ad primū ꝓcedit̄ sic. Dicit enīꝫ Arꝫ. ꝙ phāta-
sia est motꝰ a sensu sm actuꝫ factꝰ. Aliā diffini
tionē dat Algazel dicēs ꝙ phātasia est virtus
que opat̄ componēdo ⁊ diuidēdo: qñqꝫ in his
que sunt in arca formaꝝ: qñqꝫ in his que sunt
in arca itētionū. ¶ Cōtra p̄mā diffōnē obijcit̄
sic. nullus motus est potētia in aia: phātasia est motꝰ: g̊ phā
tasia nō est potētia in aia. ¶ Itē ois motꝰ est perfectio mobi
lis: phātasia est motꝰ. g̊ est pfectio alicuiꝰ mobilis. Et que-
rat̄ cuius ⁊ si est pfectio aīe sensibilis tūc aia sensibilis semp
mouebit̄: qa semp hꝫ phātasiā. si aūt est perfectio illiꝰ poten
tie que dī phātasia tūc erit idē perfectio suiipsiꝰ. ¶ Iteꝫ ois
motus est ex aliquo in aliqd. si g̊ phantasia est motus erit ex
aliquo in aliqd. Dicit̄ aūt ꝙ est a sensu: sed in qd fit hoc nō
dī i diffōne. ¶ Preterea nō vī phātasia eē motꝰ a sensu: qc-
qd eñi opat̄ sensu nō exñte sꝫ actū hoc nō de necītate ē mo-
tus a sensu sꝫ actū factꝰ. phātasia opat̄ sine sensu exñte sm
actū. g̊ nō de necītate ē motꝰ a sensu sꝫ actū factꝰ: ⁊ ita p hoc
nō dꝫ diffiniri. ¶ Itē p illā diffōnē nō vī diuersificari phāta-
sia ab imagiatiōe: qa imagiatio ē motꝰ a sensu sꝫ actū factꝰ
vt pꝫ ex p̄dictis. ¶ Preterea q̄rit̄ cū dī a sensu sm actuꝫ fa-
ctus: vtrū intelligat̄ hoc de quolibet sensu. s. ꝓprio ⁊ cōi ⁊ p
accñs: vel de aliquo illoꝝ. Et videt̄ de quolibet: qa quicqd
diffinit̄ per aliqd īdeterminate hoc simpl'r cōuenit illi: phā-
tasia auteꝫ diffinit̄ ꝙ sit motꝰ a sensu factus īdeterminate. g̊
videt̄ ꝙ simplr̄ a quolibet sensu. ¶ Preterea in phātasia i-
uenit̄ hoc qō ꝯuenit cuilibet sensui. Est eñi phātasia vera ⁊
phātasia falsa. sensus aūt ꝓprius est verus: ⁊ sensus cōis ⁊ p
accidēs sunt veri ⁊ falsi: ergo videt̄ cū phātasia hēat ꝓprie-
tatem cuiuslibet sensus ꝙ sit motꝰ factus a quolibet sensu.
¶ Sed ꝯ. vnūqōqꝫ hꝫ diffiniri per hoc qō est imediatū illi.
si ergo phātasia est motꝰ factus a quolibet sensu sm actum:
erit phātasia accipiens imediate a quolibet sensu: ⁊ sic erit
imediata sensibꝰ ꝓprijs qō falsum est: qa sensus cōis ime-
diate est sensibꝰ ꝓprijs. ¶ Preterea ois potētia apprehen-
dēs cū p̄ntia rei est añ potētiaꝫ app̄hēdētem re nō p̄nte: sen
sus cōis apprehēdit cū rei p̄ntia vt supra habitū est: phāta-
sia aūt apprehēdit re nō p̄nte. g̊ sensus cōis est añ phātasiaꝫ.
⁊ sic relinquit̄ ꝙ phantasia nō est imediata sensibus ꝓprijs.
¶ Preterea si eēt imediata sensibꝰ ꝓprijs tūc imediate ac-
ciperet a sensibꝰ ꝓprijs: ⁊ ab ea acciperent sensus oēs qō est
cōtra oēs auctores. ¶ Cōtra scd̄am diffōnē sic obijcit̄. Dic̄
Boeꝰ ꝙ qcqd pōt potētia iferior pōt superior. si g̊ sensus cō
munis pōt cōponere ⁊ diuidere: tūc quelibet potētiaꝝ supe-
rioꝝ erit cōponēs ⁊ diuidēs: ⁊ sic imaginatio opabit̄ cōpo-
nēdo ⁊ diuidēdo sicut ⁊ phātasia: ⁊ sic per cōponē ⁊ diuidere
nō bñ diffinit̄ phātasia: qa per hoc nō differt ab imagiatio-
ne. ¶ Preterea potētie definiūtur per obta: obm̄ aūt phan
tasie est phātasma vt dicit phus ꝙ phātasia est potentia sm
quā phātasma nobis fit: ⁊ sic videt̄ male diffiniri per cōpo-
nere ⁊ diuidere. ¶ Preterea eiusdē potētie est obm̄ recipe-
re ⁊ opari in ipso. g̊ videt̄ ꝙ arca formaꝝ que est imagiatio:
⁊ arca intētionū que est memoria sit opari in suis obiectis ⁊
nō phātasie. ¶ Preterea querit̄ q̄re phātasia non diffiniat̄
in cōparatione ad itellectū ita bñ sicut diffinitur in cōpara-
tione ad sensum. ¶ Solō. dōm ꝙ phātasia dī duobꝰ modis
s. large ⁊ stricte. large sm ꝙ cōprehēdit imaginationē ⁊ phā
tasiā ⁊ estimationē: ⁊ sic diffinit̄ a phō in libº de aia ꝙ est mo 2. de aia tex. c. 160.
tus a sensu sm actū factꝰ. stricte aūt accipit̄ pro potētia col-
latiua imaginū per cōpōneꝫ ⁊ diuisionē: ⁊ sic diffinit̄ ab Al-
gazele: ⁊ ideo dicit Algazel ꝙ qdā appellāt eā potētiā cogita
tiuā sicut eā appellat Auicēna. sed tñ cogitatiua nō est ꝓprie
nisi in hoibꝰ. ¶ Dicēdū ergo ad p̄m ꝙ phātasia dī motꝰ non
ꝓprie sed sumit̄ ibi motus mālīter p ipsa potētia mota que
suscipit a sensu sp̄em sensibilē ⁊ mouet̄ circa ipsam motu di-
scretionis ⁊ iudicij: qa ⁊ sm illā diffōnē phantasia large su-
mit̄ vt dictuꝫ est. per hoc etiam pꝫ solutio ad duo sequentia.
¶ Ad id qō querit̄ qualr̄ motus sit a sensu sm actū factus.
dōm ꝙ hec p̄positio a. notat cām efficiētē. sensus autem sm
actū est sensus hñs sp̄em sensibilē. ille eñi imprimit sp̄em ac
ceptaꝫ a phātasia per hoc ꝙ mouet ipsam. ¶ Ad obm̄ cōtra
hoc: dōm ꝙ phantasia magis abstrahit q̄ꝫ sensus: ⁊ idcirco
reseruat sp̄es sensibiles re etiam nō p̄nte nihilominus non
mouet̄ circa sp̄em aliquā quā non accipit a sensu. ¶ Ad se-
quētia autem pꝫ solutio per ante dicta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ
phātasia est motus a quolibet sensu sm actum factus sꝫ nō
imediate. Immediate enīꝫ fit iste motus a sensu cōi. ¶ Ad
id qō obijcit̄ cōtra hoc dōm: ꝙ nō oportet per hoc qō diffi-
nitur per gñalem causam determinet̄ in partibꝰ illius cau-
se ad imediatum: qa sic alie partes cause viderētur exclu-
di a causalitate. obiecta aūt que ꝓbāt ꝙ phātasia nō sit ime
diata sensibus ꝓprijs cōcedūtur. ¶ Ad id qō obijcit̄ cōtra
scd̄am diffōnem dōm ꝙ dictum Boetij itelligit̄ de potētijs
actiuis. ipse enīꝫ dicit hoc de toto potestatiuo cuiꝰ superior
pars potest quicqd pōt inferior: sed nō cōuertitur. de poten-
tia autē māli ⁊ receptiua nō est verum: potētia enīꝫ celi que

prior

prior est ꝫm nãm ꝙ̃ potẽtia elemẽtoꝝ non potest oẽ illud qȯ possunt elemẽta: idcirco vt dicit Auicẽna alteri⁹ potẽtie est retinere imagines: ⁊ alteri⁹ opari in eis cõponẽdo ⁊ diuidẽdo. Uel dicaꝛ aliter ⁊ meli⁹ ꝙ phãtasia appꝫẽdit aliqd qȯ nõ appꝫẽdit imaginatio.s. intẽtiones amici ⁊ inimici ⁊ veri ⁊ falsi que lꝫ semp cõsuete sunt sensib⁹: tñ nõ sũt accepte ꝑ sensuꝫ. ℭ Ad aliȯ dõꝫ ꝙ ꝫm Greg^m nice^m ⁊ Dama^m phantasia appellaꝛ vana cõpositio imaginũ sic̃ in corpore hoĩs caput leonis ⁊ cauda equi eodẽ mõ quo imagiamur tralelafuꝫ ⁊ hircoceruũ ⁊ chimerã: sed ꝫm Alga. ⁊ Auicẽ. phãtasia est itẽtio illicita ex cõpõne imaginũ vel diuisione: ⁊ sic pꝫ diuersa eẽ obta imagiationis ⁊ phãtasie. ℭ Ad aliud dõm ꝙ ista ꝓpositio falsa est: eiusdẽ potẽtie est recipe spẽm: ⁊ opari in ipsa cõponẽdo ⁊ diuidẽdo: ⁊ est istãtia in sensu ꝓprio q̃ recipit spẽꝫ sui obti: ⁊ tñ vnã nõ cõponit cũ altera. ℭ Ad vltimũ dõm ꝙ nõ est generalis cõpositio phãtasie ad itellectuꝫ: ⁊ ideo non potest diffiniri in comparatione ad ipsum.

ℭ Utrum phantasie est aliquod obiectum.

SEcundo queritur de obo phãtasie. ⁊ videꝛ ꝙ nullũ sit. Jlla eni que sunt in aĩa in potẽtijs apprehẽsiuis nõ sunt nisi vl̃e ⁊ ꝑticulare. ꝑticulare aũt nõ variaꝛ nisi cũ pñtia mãe vel sine pñtia: ⁊ hoc duob⁹ modis.s. absolute vel cũ cõditione tp̃is preteriti. Et p̃° mõ est obm sensus. scḋo mõ imaginationis. tertio mõ memorie: et sic nullo mõ erit obm phãtasie. vl̃e aũt nõ põt eẽ obm eius: qꝛ nõ põt eẽ vl̃e in aĩa sensibili: sed in itellectu tm̃. ℭ Soľo. ad hoc dõm ꝙ si phãtasia gñaliter accipiaꝛ tũc planuꝫ est soluere. si autẽ stricte accipiaꝛ tũc dõm est ꝫꝫ quosdã ph̃os ꝙ nihil ꝓhibet super idẽ obm opari diuersas potẽtias sicut sup sensibile ꝓpriũ operaꝛ sensus ꝓpri⁹ recipiẽdo ip̃m ⁊ iudicando. sensus aũt cõis sup idẽ opaꝛ cõponẽdo actu ⁊ diuidẽdo ab ipso: et discernẽdo idẽtitatẽ ⁊ diuersitatẽ iter ea. silr imagiatio recipit ea que sunt in sensu cõi. Et si cõponit vel diuidit nõ fac̃ hoc nisi cõpõne vl̃ diuiõe sensus cõis: sꝫ phãtasia hꝫ imagies cõponẽdo ⁊ diuidẽdo eas ad eliciẽdũ itẽtiões veri ⁊ falsi.

ℭ Queritur quid sit organum phantasie.

TErtio queriꝛ de organo phãtasie. Et videꝛ ꝙ hoc sit in medio capitis. Oĩs eni potentia existẽs in organo accipiẽs ab organo añrioris potẽtie ⁊ ab orgão posterioris sitũ hꝫ iter vtrũqꝫ. Talis est po^a que dr̃ phãtasia. g̃ sitũ hꝫ iter memoriã ⁊ imagiationẽ. p̃^a pꝫ per se. z^a ꝓbaꝛ ꝑ Algazelẽ: qui dicit ꝙ phãtasie est appꝫendc̃. pergrit eni de his nũc que sunt in arca formaꝝ hoc est in imagiatione. nũc de his que sunt in arca itẽtionũ hoc est in memoria: qñqꝫ fixa est iter eas: ⁊ opatur in his duab⁹ componẽdo ⁊ diuidendo. ℭ Jtẽ Algazel exp̃sse dicit: ꝙ phãtasia est in medio cerebri. ℭ Preterea in aĩalib⁹ brutis posterior ꝑs capitis deputaꝛ memorie: anterior aũt sensui cõi ⁊ imaginationi. g̃ videꝛ ꝙ media ꝑs relinquaꝛ phãtasie. Si forte dicaꝛ: ꝙ media pars deputaꝛ rõni vel itellectui hoc videꝛ falsuꝫ: qꝛ itellect⁹ non est v̇tus operãs in organo nec ẽt rõ. ℭ Sꝫ ꝫ. anteriori parte capitis corrupta corrũpunꝛ imagiationes ⁊ phãtasie ⁊ non corrũpunꝛ phãtasie in añriori parte: nisi qꝛ sitũ hñt in anteriori. g̃ phãtasia non est in medio cerebri sed in añriori pte. ℭ Jtẽ Cõstabulus in lib° de dr̃ia spũs ⁊ aĩe dicit. ꝙ spũs anterior ꝫm sensuꝫ cõem ⁊ phãtasiã opaꝛ: medius aũt cogitationẽ ⁊ cognitionẽ ⁊ ꝓuidẽtiã. vltimus memoriã ⁊ reminiscẽtiã. ℭ Soľo. dõm ꝙ tres sunt cellule capitis.s. añrior posterior ⁊ media. p̃ma dr̃ phãtasia ab antiqorib⁹. z^a syllogistica. z^a memorialis. Spũs aũt aĩalis a priori trãsit in mediã: ⁊ a media in postremã. Et in p̃ma opaꝛ sensuꝫ ꝓpriũ in organis sensuũ. Sẽsum cõem in p̃ma cõcauitate cerebri: ⁊ imaginationẽ in medio añrioris ꝑtis cerebri: ⁊ phantasiã ⁊ estimationeꝫ in posteriori pte añrioris ꝑtis vt supra dcm̃ est vt dicit Cõstabulus. ℭ Ad id qȯ ꝫ hoc obijciꝛ dõm: ꝙ phãtasia duob⁹ modis cõsideraꝛ.s. in cõparatione ad ꝓpriũ obtuꝫ qȯ est phãtasia. vel in cõparatione ad extrema: cuꝫ ipsa sit vna mediaꝝ potẽtiaꝝ. Et p̃° mõ dr̃ esse in posteriori pte anterioris cellule. z° aũt mõ dr̃ esse in medio: eo ꝙ ipsa cõuertiꝛ ad imaginatiuam que est añ: ⁊ ad memorialem que est post. ℭ Ad aliud dõꝫ ꝙ maior subtiliatio spũs aĩalis exigiꝛ ad operãduꝫ imaginationes appꝫẽsas vt ex eis eliciaꝛ verum vel falsuꝫ ꝙ̃ ad recipiẽdum imagines tm̃: ⁊ ideo quia phãtasia facit talem cõparationẽ oportet ꝙ ipsa habeat spiritũ sensibilem illi spũi qui est in media cellula: qui subtilissimus est: ⁊ quo ad hoc dic̃ Algazel. ꝙ sit in media cellula.

ℭ Queritur de actu phantasie.

QUarto queriꝛ de actu phãtasie. Dicit eni Algazel ꝙ opari cõponẽdo ⁊ diuidẽdo sup imagines imaginationis ⁊ sup intẽtiones memorie est actus phãtasie. ℭ Sꝫ ꝫ. eiusdem v̇tutis est itelligibile simplex ⁊ itelligibile cõpositũ vt habeꝛ in z° de aĩa. vbi dicit Arꝫ. ꝙ idiuisibiliũ intelligẽtia in his est circa que nõ est falsum ⁊ in qb⁹ aũ veꝝ ⁊ falsuꝫ est cõpositio q̃dã itelligibiliũ. g̃ a silĩ videꝛ ꝙ eiusdẽ virtutis sit imaginatio simplex ⁊ imagiatio cõposita siue cõplexa: ⁊ sic phãtasie nõ erit cõponere imaginationes ⁊ diuidere. ℭ Sed ꝫ diuersaꝝ virtutũ diuersa sunt instr̃a. spirit⁹ eni aĩalis instr̃m est v̇tutis appꝫensiue. Cũ igiꝛ spũs subtilior deseruiat v̇tuti collatiue ꝙ̃ appꝫẽdẽti: ⁊ phãtasia sit virtus collatiua ꝫm Algazelẽ: nõ erit eiusdẽ v̇tutis accipe imaginationẽ ⁊ cõferre iter imaginationes acceptas. ℭ Soľo. dõm ꝙ si phãtasia large accipiaꝛ tunc parua erit dr̃ia inter phãtasiã ⁊ imaginationẽ ⁊ estimationẽ ꝙ̃tuꝫ ad actũ obm ⁊ organũ. Et hoc mõ videꝛ sumere Arꝫ. q dicit phantasiã esse potẽtiã ꝫm quã phãtasma nobis sit: que phãtasia est motus a sensu ꝫm actũ fact⁹: qȯ totũ ꝯuenit imaginatiue. Dic̃ eni phãtasiã eẽ verã ⁊ falsaꝫ: ⁊ ꝙ ꝯuenit potẽtie diuidẽdi ⁊ componẽdi imagines appꝫẽsas. Dicit eni phãtasiã eẽ mouẽteꝫ per qȯ ẽt determinat delectabile ⁊ triste ⁊ nociuuꝫ ⁊ conueniẽs imaginib⁹ appꝫensis: qȯ videꝛ conuenire estimatiue. Si aũt stricte sumaꝛ tunc distiguiꝛ phãtasia ab imagiatiua per hoc ꝙ nõ est eiusdẽ potẽtie in specie specialissima tenere imagiationes qȯ sit per virtuteꝫ sicci: ⁊ cõferre eas qȯ sit per virtutẽ spũs subtilis ⁊ mobilis. Et ideo qdaꝫ auctores sequẽtes hãc rõnẽ distiguũt iter phãtasiã ⁊ imaginatiuam. ℭ Ad id qȯ obijciꝛ in ꝯ̃riuꝫ dõm ꝙ aliud est de v̇tute q̃ nõ hꝫ sitũ in organo: ⁊ aliud de v̇tute organica. simplex eni ⁊ cõplexũ in virtute separata ab organo nõ diuersificanꝛ nisi ꝫm habitudinẽ ipsius rei: ⁊ nõ ꝫm diuersitateꝫ spũs vel organi: sed in virtute organica alia est dispositio spũs in collatiõe ⁊ alia in retẽtione simplicis. cum enim collatio sit mot⁹ vni⁹ ad alterum indiget spiritu bene digesto subtili ⁊ mobili. bonitas aũt retentionis est per subiectũ nõ de facili mobile: et per organũ qȯ cõueniẽter est sicco determinatum. Et ideo alterius virtutis est retinere imagines ⁊ conferre. Tex.cõ.21.

ℭ Queritur qualiter phantasia corrumpitur.

QUinto queriꝛ ⁊ vltimo de modo corruptionis phãtasie. Fit eni corruptio in añriori parte cerebri: ⁊ tũc phãtasie sunt ideterminate: ⁊ qñqꝫ fit in posteriori ⁊ tunc debilitaꝛ memoria. Et qñqꝫ fit in memoria: ⁊ tũc fit debilitatio cognitionis ⁊ rationis vt dicũt auctores. Sꝫ hoc videꝛ falsum: spiritus eni aĩalis trãsit ab anteriori pte capitis ad mediam ⁊ postremã. ergo si corrupt⁹ est in anteriori corruptio trãsit ad mediam ⁊ postremam: ⁊ ita corrupta phantasia corrupta erit ratio ⁊ memoria. ℭ Preterea nos videmus ꝙ in somnis sine corruptione alicui⁹ ꝑtis capitis false ⁊ indeterminate sunt multe phantasie. g̃ videꝛ ꝙ corruptio phãtasie nõ causeꝛ ex corruptione anterioris partis capitis. ℭ Preterea dicit ph̃s in z° de aĩa ꝙ causa huius ꝙ phãtasia est vera ⁊ falsa est ꝙ sensus qdẽ ꝓprioꝝ est verus aut paruissimũ est hñs falsuꝫ. z° aũt vt hec accidũt.s. veꝝ ⁊ falsuꝫ ⁊ ex hoc ⁊ ex hinc iã ꝯtigit mẽtiri: ergo videꝛ ꝙ corruptio phãtasie sit emẽdatio sensus cõis per accñs: ⁊ nõ a corruptione ꝓpria. T.c.161. i scḋo ḋ aĩa ꝫꝫ Au. ℭ Jtẽ dicim⁹ ꝙ phãtasia qñqꝫ impedit cognitionem intellectualeꝫ sicut videꝛ dicere Dionysi⁹ in lib° de mystica theologia ca° p̃° loquẽs ad Timotheũ sic. vide vt nullus indoctoꝝ ista audiat. Jstos aũt dico qui ẽt exñtibus sunt formati nihil sup exñtia semp subaliter eẽ opinãtes: sed putãtes scire ea que ꝫm seipsos ex cognitione eũ qui ponit tenebras latibulũ suũ. ⁊ tãgit hoc qȯ dicit Aug⁹ in p̃° de trini.s. ꝙ qdã errãtes de deo ꝫm corpus sapiũt: qꝛ nihil de eo sentiũt nisi qȯ in phãtasijs ⁊ in sensib⁹ iueniꝛ. ℭ Silr ẽt qñqꝫ sit reuelatione ꝓphali a somniali in qua qñqꝫ se ingerunt phãtasmata qȯ virt⁹ itellectualis non põt discernere. ℭ Soľo.

Triplex ē phā tasie cōruptio

dōm ꝙ triplex est corruptio phātasie.s.in se ⁊ in cōparatiōe ad sensuz cōez:⁊ in cōparatione ad itellectū.In se qn̄ corrūpit anterior ps capitis vel disturbat ifirmitate vel aliq̄ alio accn̄te:sicut accidit in qbusdā egritudibꝰ in qbus multiplicant phātasie idetermiate.In cōparatione ad sensuz cōem: ex idebita cōpōne vel diuisione gn̄et corruptio in actu phantasie que est falsitas.In cōparatione eni ad itellectuz corrupta est phātasia qn̄ itellectꝰ spūaliū nō sufficiēter resultat in phātasmatibꝰ:⁊ ideo qn̄ multiplicatur phātasma icipit aīa adherere phātasmatibꝰ ⁊ errat in intellectu spūaliū.de hoc pleniꝰ hēbit ifra in qōne de reuelatione somniorꝝ.¶Ad p̄m ergo dōm:ꝙ spūs in anteriori pte corrupta nō corrūpit corruptione ꝓpria:⁊ ideo qn̄ trāsit a p̄ori pte ad mediam ⁊ postremā nō remanet corruptū qa corruptionez nō habuit p se sz per accn̄s.¶Ad aliō dōm ꝙ in somnis reflexa est imaginatio ad organū sensus cōis:⁊ ideo aīa cōuertit sup imagines sic̄ supra sensata:⁊ cū sensata accipiant p modū rerꝝ:accipit aīa tūc imagines sic̄ res.hoc aūt ꝯtingit ideo qa vapor ascēdēs a loco digestionis ad cerebruz infrigidat ibi pp locū:que frigiditas fluit ad organa sensuum ⁊ accidit sil'r fluere imagines ad organum sensus cōmunis.Cū aūt spiritus in somno sit grossus in capite pp dn̄ium frigoris nō pōt trāsire ad operationē rōnis:⁊ ideo accidit ꝙ anima non discernit vtrum imagines sint res vel imaginationes:sed cōuertit super eas tāꝙ super res.⁊ de his plenius habebitur.Ex hoc tn̄ pz ꝙ non est ex corruptione phantasie sed ex antecedēte quod est somnus.¶Ad aliud patet solutio per ante dicta.

¶Queritur quid sit virtus estimatiua.

Deinde querēdum est de estimatiua.Et queruntur quatuor.s.quid sit.⁊ qō sit obiectū eiꝰ.⁊ quod organum.⁊ quis actus.

Ad p̄mū ꝓcedit sic.Dicit Algazel sequēs Auicēnā.Estimatiua est virtꝰ app̄hēdēs de sensato qō nō est sensatū:sicut ouis app̄hendit inimicitias lupi:hoc eni nō fit per obm̄ sz p aliaz virtutē que est hoc brutis qō est itellectꝰ hoīs.¶Sz ꝯ.diuersarꝝ virtutū diuersa sunt obta:cū ergo phātasia ⁊ estimatiua diuerse sint virtutes:diuersa habebūt obta:sz supra habitū est:ꝙ intētiones non sensate in sensibꝰ tn̄ existes ꝓprie sunt phātasie:ergo videt ꝙ nō sint obta estimatiue.¶Preterea videt estimatiua nō eē virtꝰ app̄hēsiua sed motiua:virtꝰ eni determinās inimicū vl' amicum est virtus iperās fugā vel imitationē ⁊ oīs talis est motiua.Cū g̊ estimatiua talis v̓tus sit:ipsa videbitur motiua.¶Preterea q̄rit de quo itellectu hoc itelligat ꝙ dic̄ ꝙ estimatiua est in brutis qō est itellectꝰ hoīum.Si eni intelligit de itellectu speculatiuo hoc est falsuz.virtꝰ eni cōferēdo determinās verꝝ vel falsuz in imaginibꝰ est in brutis loco itellectus speculatiui:sed hec nō est estimatiua sed phantasia.Si v̓o intelligitur de itellectu practico siue actiuo:tūc estimatiua videbit eē virtꝰ motiua ⁊ nō app̄hēsiua.¶Qō si ꝯcedit.Cōtra.quecūꝙ sunt eiusdē diuisionis sunt eiusdē gn̄is.estimatiua ⁊ phātasia ⁊ imaginatiua ponunt in eadē diuisione ab Auicēna ⁊ Algazele.g̊ sunt eiusdē gn̄is.Sed phātasia et imaginatiua sunt in gn̄e v̓tutis app̄hēsiue.g̊ ⁊ estimatiua silr.¶Itē dicit Algazel ꝙ qnque sunt sensus interiores.s.sensus cōis ⁊ imagiatiua estimatiua ⁊ phātasia ⁊ memoria.sensus eni sonat in app̄hensionē.g̊ estimatiua erit v̓tus app̄hendēs ⁊ nō motiua.¶Solo.dōm ꝙ ꝭm ꝙ phātasia large sumit tūc estimatiua est q̄dā ps phantasie vt supra habituz est.Si aūt stricte sumat tūc estimatiua est v̓tus sequēs phātasiā ⁊ diuersa ab ipsa:⁊ est determinās imitationez vel fugam in itētionibꝰ app̄hēsis:que inꝙ intētiones ꝯiūcte sunt cōpōni ⁊ diuisioni phātasmatū nō tn̄ sunt accepte a sensibꝰ.¶Ad p̄mū ergo dōm ꝙ differt itētionē illam accipe per modū veri speculatiui tm̄:⁊ accipe eādē per rōnem appetibilis vel detestabilis.⁊ p̄ᵒ intētionē accipit phātasia scdo mō estimatiua.¶Ad aliud dicēduz ꝙ app̄hēsiua dr̄ duobꝰ modis.dr̄ eni app̄hensiua virtꝰ accipiēs spēm:ꝓut est p̄nᵐ cognitionis cuiuslibet siue speculatiue siue opatiue:⁊ hoc mō videt accipere phs in 3ᵒ de aīa vbi dicit ꝙ ipsius acceptionis dn̄e sunt scia opinio ⁊ prudētia.scia eni ⁊ opinio ptinēt ad speculationē:⁊ prudētia ad opus:⁊ hoc mō cōsiderāt app̄hēsiuaz

T.c.154.in secūdo de aīa.

sensibilem que diuidūt eā per qnque dr̄ias que dicunt sensus iteriores.Dicit ēt virtus app̄hēsiua virtꝰ accipiēs spēz ordinatā ad speculationem veri tm̄ ⁊ hoc mō estimatiua nō erit app̄hēsiua.Silr motiua dr̄ duobꝰ modis.dr̄ eni motiua virtus imediate mouēs organa in motu ꝓcessiuo ad fugaz nociui ⁊ ad acqsitionē cōuenietis:⁊ hoc mō non mouet nisi appetitus cū suis ptibꝰ vt ifra ꝓbabit cū disputabit de mouēte.Alio mō dr̄ virtus motiua determinās per cognitionē id ad qō est motus ꝓcessiuus aialiū:⁊ hoc mō intellectꝰ practicus per sciam suā est motiuus vt dicit Auer.⁊ silr phantasia practica ⁊ estimatiua ꝭm Auicēnā ⁊ Algazelem.¶Ad aliud dicendum ꝙ similitudo est ad intellectum practicum que tamē vno modo est virtus apprehensiua.¶Ad duo vltima dicendū ꝙ quādo virtus app̄hēsiua diuidit in qnque sensus interiores sumitur primo modo ⁊ non secundo.

¶Queritur quid sit obiectum estimatiue.

Secundo querit qd sit obiectū estimatiue.Et videtur ex p̄dictis ꝙ obm̄ estimatiue sit id qō nō est sensatū.sumit tn̄ de sensato.hoc eniz dicūt Auicēna ⁊ Algazel.¶Querat g̊ vtrꝝ sit vl'e vel pticulare.Videt ꝙ nō pticulare.Oē eniz particulare est sensatū ꝓpriū vel cōe vel p accidens:⁊ hoc dico si corporeū est.⁊ dicūt aūt ꝙ illō qō app̄hendit estimatiua nō est sensatū aliq̄ mō.g̊ videt nō eē pticulare.¶Itē oē qō determiat eē fugiēdū vel imitandū videtur hoc facere per aliqō cōe regēs in fuga vel imitatione.Estimatiua vniu'sr determinat de omni figura ⁊ omni imaginatione sensuū.g̊ videt hoc facere per aliqō cōe regitiuum:et sic iterꝝ obm̄ eius erit cōe ⁊ nō particulare.¶Itez qcqd vno mō ens accipit ab omni sensibili eiusdē spēi:hoc videt vl'e eē:sicut hō in vna rōne accipit a sorte ⁊ platone.Illud autez qō determinat fugiendū eē ꝭm vnū modū accipit in oue ab omni lupo:⁊ nō fugiēdū eē ꝭm vnū modū ab omni pastore.ergo hoc erit vl'e cū sit obz estimatiue:⁊ sic obm̄ estimatiue erit vl'e.¶Sz ꝯ.oīs virtus aīe sensibilis est v̓tus operās in organo:nulla rō vl'is est in spēbus defixis in organo.g̊ nulla virtus aīe sensibilis est virtꝰ operans ꝭm rōnē vl'is.p̄ᵃ ꝓbat per hoc:ꝙ nulla virtꝰ aīe sensibilis separat ab organo vt dicit phs:itellectꝰ eni solus nullius corporis est actꝰ.2ᵃ ꝓbat per hoc ꝙ dicit Auicēna ꝙ qcqd est in organo corporeo est cū quātitate ⁊ figura.¶Preterea oīs scia causat ex rōne vl'is.Si g̊ bruta aīalia pceptiua essent vl'iuz:pceptiua etiaz eēnt sciarꝝ per inētionē ⁊ doctrinā ⁊ studiū qō falsuz ē.¶Solutio dōm cū Auicēna ꝙ intētiones accepte a sensibꝰ nō apprehēse per sensuz app̄hēdunt per duos modos.s.per rōnez vl'is:⁊ sic elicere eas a sensibꝰ est experiētie ⁊ v̓tutis itellectiue.Alio mō accipiunt per intētiones nunꝙ sepatas a sensibus:que sunt hic ⁊ nunc:⁊ sic accipiunt duobꝰ modis.s.ꝓut sunt p̄nᵐ veri ⁊ falsi in ptibꝰ ⁊ sic sunt phātasie:vel ꝓut determināt nociuū vel ꝯueniēs in appetibilibꝰ ⁊ sic sunt estimatiue.¶Dōm g̊ ad p̄mū:ꝙ p̄ma est falsa nisi itelligat de corporeis exn̄tibꝰ in re extra.Si v̓o itelligat de his que isūt eis ex cōpōne vel diuisione sic̄ verꝝ ⁊ falsum.vel ex ordine ad appetitū sicut nociuū vel cōueniēs falsa erit ꝓpō.¶Ad aliō dicēdum ꝙ lz cōe regēs sit in estimatiua tn̄ nō cōsiderat ꝭz rōnē cōitatis sue:qa aliter oporteret ꝙ estimatiua separaret cōe a pticulari per rōnē sue cōitatis:sed cū hic ⁊ nūc cōsiderat ipm qbꝰ colligat aliud pticulare.¶Ad aliud dōz ꝙ estimatiua magis imitat nām in mouēdo ꝙ sciam ⁊ artē itellectus practici.Unde lz ouis vno mō accipiat inimicū i omni lupo nō tn̄ vtit inqsitione ⁊ cōsilio in mō fugiēdi quēadmodū hō:sz oīs ouis fugit vno mō ēt oēm lupū.⁊ hoc est qō dicit Damascenus ꝙ bruta potiꝰ agunt anteꝙ agāt.⁊ idē dic̄ Auicēna ꝙ instinctu nature mouent bruta ⁊ nō ad rōnē apprehensā:⁊ ideo rationem vniuersalis non considerant.

3ᵒ d aīa.t.c.7

¶Queritur quid sit organum estimatiue.

Tertio queritur de organo estimatiue.Et videtur nō habere organum susceptiuuz alicuꝰ speciei vel forme.virtutes enim motiue sunt in organis que mouentur:⁊ non in organis a quibus suscipiunt speciem.virtus eniz motiua mouetur a delectabili ⁊ mouet organa ad ipsum delectabile consequendum.ergo videtur ꝙ cuz estimatiua sit quedam motiua:ꝙ ipsa non habeat organū nisi qō moueat:

q̄ꝺ moueat: nō ꝑ q̄ꝺ apꝓhēdat aliq̄d. ¶ Preterea eq̄lis abstractionis est accipere spēm per modū veri ⁊ accipe ꝑ modū boni delectabilis: ḡ videt̄ ꝙ in mō abstrahēdi nō differt estimatiua ab organo phantasie. ¶ Sed ꝯtra. diuersarū viriū diuersa sunt organa: phantasia ⁊ estimatiua sunt diuerse vires: ḡ hn̄t organa diuersa. ¶ Solo. dōm ꝙ estimatiua ⁊ phantasia operant̄ in eodē organo. estimatiua enim nihil aliud est q̄ȝ extēsio phantasie in praxim sicut ēt itellectus speculatiuus extēdēdo se fit practicꝰ. ¶ Ad ꝑͫ ḡ dōm ꝙ obiectio illa tenet de motiua que imediate facit motū sicut est appetitus cū partibꝰ suis: que est cōcupiscibilis ⁊ irascibilis sed ille motiue que determināt per iudiciū faciēdū esse motum opant̄ in organis p̄cedētiū se speculatiuarum. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nihil ꝓhibet diuersarū viriū eē idez organū: dūmō spēs que sunt in organo diuersimode considerentur.

¶ Queritur quis sit actus estimatiue.

Quarto ⁊ vltimo querit̄ qs sit actꝰ estimatiue. Et videt̄ ꝺm Auicēnā ⁊ Algazelē ꝙ actꝰ eiꝰ sit determinare de fugiēdo ⁊ imitādo per apꝓhēsionē ꝯuenientis ⁊ icōuenientis in partibꝰ. ¶ Sȝ ꝯtra. oēm determinationē ad opus in his que possibile ē aliter fieri p̄cedit inq̄sitio ⁊ dispō ⁊ p̄poptatio ⁊ snīa vt pȝ per Damascenum q dicit ꝙ primum q̄dē iquirit ⁊ ꝯsiliat̄: deide disponit ⁊ amat q̄ꝺ ex ꝯsilio iudicatū est ⁊ vocat̄ snīa: deide post dispōnē fit electio: deide impetū facit ad opationē. Cū ḡ estimatiua in brutis sentētiet de fugiēdo vel imitādo: videt̄ ꝙ snīam illā p̄cedat inq̄sitio ⁊ ꝯsiliū p̄cipue cū sit de his que poē est alr̄ fieri. Si forte dicat̄ ꝙ hec deficiūt in brutis cū tn̄ necessaria sint. hoc nihil ē: q̄ nā nō dficit in necessarijs nec abūdat in sup̄fluis vt dicit
Tex. cō. 45. Aristo. in 3° de aia. ¶ Solo. dōm ꝙ actꝰ estimatiue est q dictus est: sed in brutis nō p̄cedit ꝯsiliū ⁊ inq̄sitio: eo ꝙ bruta per modū nāe ipetū faciūt ad opꝰ: ⁊ nō per modū deliberationis. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ nā nō deficit in brutis a necessarijs sue spēi: lȝ iperfectiorē hēant nām q̄ȝ hō: ⁊ iō in multꝭ deficiūt que sunt in hoie. hō eni ꝑfectissimuȝ est oiuȝ aialiū vt hētur in 12° de aialibus.

¶ Querit̄ quid sit memoria.

Consequēter querēdū ē de memoria. Et querunt̄ quatuor. scȝ quid sit. ⁊ quid sit organum. ⁊ quid sit obiectum eius. ⁊ quis actus.

Ad primū ꝓcedit̄ sic. Dicit Algazel ꝙ memoria est ꝯseruatrix harū itentionū q̄s apꝓhēdit estimatiua. ⁊ iō est archa itētionū sicut imaginatiua ꝯseruatrix formarū est archa formaꝝ. ¶ Itē Isaac in li° de diffinitionibꝰ. Memoria est cōprehēsio rerū exn̄tiū in aia cū inquisitione. ¶ Itē Gregoꝰ nicenus diffinit multiplr̄ memoriam ꝺm diuersos ph̄os sic dicēs. memoratiuū est memorie ⁊ rememorationis cā ⁊ ꝓmptuariū. Cū aūt memoria (vt Origenes q̄dē ait) sit phātasia relicta ab aliquo sensu ꝺm actū apparentē. Plato aūt ꝯseruatio sensus ⁊ itelligētie. Damascenus aūt sic diffinit vt Gregoriꝰ: ⁊ addit istā. Memoria est ꝯseruatio sensus ⁊ itelligentie. ¶ Cōtra primā diffōneȝ sic obijcit̄. ꝯseruare eni nō dicit motū reuersiuū in rē in specie que est apud aiam. memorari aūt redire est in rē ex specie que est apud aiaȝ. ḡ memorie nō est ꝓpriū ꝯseruare neq̄ȝ memoria est ꝯseruatrix. prima ꝓbat̄ ex dictis Auer. in suo li° de memoria ⁊ reminiscētia q dicit ꝙ virtus cōseruatiua est virtus ꝯtinua hoc est ꝯtinue ꝯseruās hoc q̄ꝺ repositum est in ipsa. ¶ Secūda ꝓbat̄ ex dicto ph̄i in capꝰ de memoria. vbi dicit ꝙ post tēpus ois memoria fit. fit eni reuersio in rem p̄teritā per memoriā. ¶ Item obijcit̄ de hoc ꝙ dicit ꝙ est ꝯseruatrix harū intentionū quas apꝓhēdit estimatiua. videt̄ enim ꝙ sit ꝯseruatrix imaginationis ex eo q̄ꝺ habet̄ in capꝰ de memoria. s. ꝙ memoria est phantasmatis ⁊ imaginationis. ¶ Preterea cū memorari sit recurrere in p̄teritū memoria hēbit actū: ⁊ cū v̇tutes aie diuerse sint per actꝰ suos: videt̄ ꝙ memoria potius debeat diffiniri per operari q̄ȝ per ꝯseruare. ¶ Cōtra 2ᵃᵐ obijcit̄. Memoria est apꝓhēsio rerū extra: ḡ nō erit apꝓhēsio rerū existentiū in aia. p̄ma ꝓbat̄ per hoc: ꝙ memoria est potētia recordatiua. Per recordationē aūt ꝯtingit redire in rem extra. ¶ Itē brutorum non est ingrere ⁊ tn̄ hn̄t memoriā: ḡ memoria male diffinit̄ per inq̄sitionē. ¶ Cōtra 3ᵃᵐ sic obijcit̄: nihil est cā suipsiꝰ: sed memoratiuū idē est ꝙ memoria: ḡ memoratiuū non est cā memorie. ¶ Preterea querit̄. Quid supponat̄ ꝑ hoc ꝙ dicit̄ rememorationis. si actus memorie supponit̄ tunc idē est ac si diceret̄ memoria est cā actus memorie: q̄ꝺ nihil est dictū. si aūt per rememorationis supponit̄ reminiscentia sicut infra dicere videt̄ Gregorius vbi dicit ꝙ memoratio est memorie corrupte facte restauratio. videt̄ duplr̄ peccare diffinitio. vno mō. s. ꝙ rememoratio in solis hoibꝰ est vt dicit Auicēna. ⁊ sic nō vniuersaliter memoria est cā rememoratiōis: cū memoria ēt insit brutis aliquo mō: q̄ frequēter vt dicit Aristo. bene memorātes sunt nō bene reminiscibiles ⁊ ecōtra: q̄ꝺ nō esset si memoria esset cā reminiscentie siue rememoratiōis. ¶ Preterea querit̄ q̄re dic̄ ꝓmptuariū. Promptuariū eni alteri ꝓmptuȝ est. memoria aūt per seipsam redit in rem quā accepit in p̄terito. ¶ Cōtra 4ᵃᵐ sic obijcit̄. Memoria ⁊ phantasia sunt diuerse virtutes. ḡ vna diffinit̄ male per alterā. ¶ Preterea phantasia relicta ab aliquo sensu ꝺm actū apparentē est spēs phantasmatis. ergo videt̄ memoria idē esse ꝙ spēs phantasmatis. ¶ Cōtra 5ᵃᵐ ⁊ 6ᵃᵐ simul sic obijcit̄. nulla virtus aie sensibilis est ꝯseruās itelligibile. memoria est virtus aie sensibilis: ḡ nō est ꝯseruās itelligibile. p̄ma pȝ per hoc ꝙ ois virtus aie sensibilis vt dicit Auicēna recipit spēm cuȝ appēditijs māe. 2ᵃ ꝓbat̄ per hoc ꝙ memoria iuenit̄ in brutis in q̄bꝰ nō est nisi aia sensibilis. ¶ Item ad hoc ponant̄ rōnes Aristo. in cap° de memoria. Cuiuscūq̄ȝ potētie est apprehendere q̄ȝtitateȝ sub differentijs q̄ȝtitatis illius est apprehendere tēpus: sensitiue potētie tm̄ est apprehendere q̄ȝtitatē sub differentijs quātitatis. ergo sensitiue potētie tm̄ est apprehendere quātitatem tēporis. Hoc dato ꝓcedit̄ sic. quecūq̄ȝ potentia cognoscit tēpus sub differētia tēporis determinata illa est sensitiua. ois memoria cognoscit tēpus sub dr̄ia tēporis determinata que est p̄teritū. ḡ ois memoria est potētia sensitiua. p̄ma p̄mi syllogismi ꝓbat̄ ex hoc: ꝙ eadē est cognitionis rō in gn̄e q̄ȝtitatis ꝺm oēm spēm q̄ȝtitatis. ¶ Scd̄a v̇o ꝓbat̄ ꝑ hoc ꝙ q̄ȝtitas est ob̄m sensus cōis ⁊ imaginationis ⁊ nō intellectus vt dicit ph̄s in cap° de memoria ⁊ reminiscentia. Et si itellectus itelligat q̄ȝtitatem: tn̄ accipit eam ꝺm hoc ꝙ q̄ȝtitas est: hoc est ꝺm simplicē quātitatis rōnem: ⁊ non sub imaginatione lōgi vel breuis. p̄ma v̇o secūdi syllogismi est ꝯclusio primi. 2ᵃ v̇o scribit̄ in littera Aristo. vbi dicit sic. opȝ aūt cū ꝺm ipsam memoriā agat sic in aia dicere ꝙ hoc prius audiuit aut sensit aut intellexit. ¶ Itē Aristo. magnitudinē ⁊ motū cognoscere est necesse. magnitudo aūt ⁊ motꝰ nō cognoscunt̄ nisi potentia aie sensibilis: ḡ neq̄ȝ tēpus. sed tēpus sub dr̄ia determinata cognoscit̄ a memoria: ḡ memoria est potētia aie sensibilis. ¶ Itē Aristo. memoria q̄dē itellectus est per accidēs: per se aūt p̄mi sensitiui. ¶ Itē Aristo. si memoria itelligētiarū partiū esset nō vtiq̄ȝ inesset multis alioꝝ aialiū. forte aūt nulli mortaliū. ¶ Itē Aristo. cuius q̄dem ḡ eoꝝ que sunt aie memoria sit manifestū: qm̄ quidē cuius ⁊ phantasia est: sed phantasia est aie sensibilis: ḡ ⁊ memoria. ¶ Itē Aristo. memorialia q̄deȝ per se sunt quoꝝ ⁊ phantasia. ꝺm accidens aūt quecūq̄ȝ cum phantasia: sed phantasia nō est nisi sensibiliū. ḡ ⁊ memoria nō est nisi sensibiliū. ⁊ exinde sequitur vlterius ꝙ memoria sit potentia sensibilis aie. ¶ Iteȝ Gregoꝰ nicenus sensibilia q̄dē ꝺm seipsa memorātur. Intelligibilia v̇o ꝺm accidēs: q̄ ⁊ ex cogitabiliū memoria phantasia sit p̄assumpta. ¶ Itē Gregorius nicenus. memorari dicimꝰ: que prius sciuimus vel audiuimus vel alr̄ qualr̄ cognouimus. p̄us aūt relationē hȝ ad p̄teritū tēpus. Manifestū est ḡ ꝙ memorabilia sunt que fiunt ⁊ corrūpuntur ⁊ que in tēpore ꝯsistunt. talia aūt nō sunt nisi sensibilia. ḡ memoria est vis sensibilis aie. ¶ Itē dicit Damascenus cū typos eoꝝ qui opinatus est aliquis ⁊ eoꝝ que intellexit custodit memorari dicitur. typi auteȝ sunt figure ⁊ imagines quas opinatus est memoria. ergo memoria est ꝓprie figurarum ⁊ imaginum. imagines aūt sunt sensibilis aie. ergo memoria est potentia aie sensibilis. ¶ Item dicit Damascenus sensibilia ꝺm seipsa memorie cōmendant̄: sed sensibilia nō sunt nisi sensibilis aie: ergo memoria nō est nisi sensibilis aie. ¶ Item Auicēna in 6° de nālibus ꝓbat in rōnali aia nō esse memoriam: ⁊ q̄ de hoc infra erunt q̄ōnes: rō-

nes eius infra ponent̄. ¶ Itē qcqd est vbiq3 ⁊ semp hoc est
remotū ab oī dr̄ia tp̄is. vl̄e aūt est vbiq3 ⁊ semp: g̊ oē vl̄e est
remotū ab oī dr̄ia tp̄is. p̄ma p3 per se: q2 oīs dr̄ia tp̄is cōcer
Tex.cō.39. nit mām. 2ª scribit̄ in p̄° posteriorū. Inde sic: oīs memoria
accipit sub dr̄ia tp̄is dterminata: nullū vl̄e ꝫm ꝙ vl̄e est sub
dr̄ia tēporis determinata. g̊ nulla memoria accipit vl̄e ꝓ3 ꝙ
vl̄e. Inde vlterius: nulla memoria accipit vl̄e ꝫm ꝙ vl̄e. aīa
rōnalis accipit vl̄e ꝫm ꝙ vl̄e: g̊ nulla memoria est aīe rōna-
lis siue itellectꝰ. ¶ Sed ꝯtra. qcqd h3 facē cōpōne3 sub dr̄ia
tp̄is: determinabile illius motꝰ ⁊ operationes ꝯiuncta sunt
tēpori. itellectꝰ h3 facē ꝯiunctionē talē. g̊ motꝰ ⁊ operatio cō
iuncta sunt tēpori. p̄ª p3 per se. 2ª scribit̄ in 3° de aīa vbi dic̄
Tex.cō.22. Aristo. nō solū verū ⁊ falsum est cōponēs itellectū: s3 qd̄ erat
⁊ erit. vnde aūt faciens hoc itellectu est vnūqd̄q3 supple per
cōpōnē. ¶ Deinde vlterius oīs virtꝰ cuiꝰ operatio est in tē
pore pōt ꝯsiderare tp̄s determinatū in p̄terito. itellectus est
hmōi. g̊ itellectꝰ pōt ꝯsiderare tp̄s determinatū in p̄terito. ⁊
hoc exigit̄ ad esse memorie. g̊ memoria pōt esse in itelligibi-
li parte aīe. ¶ Itē qcqd est cōponēs nō solū ea que sunt sed
etiā p̄terita ⁊ que futura sunt habēt opationē ꝫm tp̄s deter
minatū. Intellectꝰ est hmōi. vt p3 in auctoritate p̄habita. g̊
h3 operationē ꝫm tp̄s dterminatū ⁊ ita pōt hēre memoriā.
¶ Itē qcqd deliberat p̄teritū ad futurū: ꝯsideratiuū est p̄te
Tex.cō.22. riti determinati. itellectus est hmōi vt dicit̄ in 3° de aīa: in-
tellectꝰ ꝯsiderat p̄teritū determinatū: ⁊ ita pōt hēre memo-
riā. Si forte dicat̄ ꝙ memoria sensibilis aīe est per se: s3 in-
tellectus per accidēs. ꝓpter hoc ꝙ itellectꝰ nō pōt recipere
p̄nᵐ memorie qd̄ est imago rei p̄cognite ⁊ tēpus p̄teritū de-
terminatū. ¶ Cōtra. ad cuiuscūq3 similitudine3 pōt poni ⁊
describi finita magnitudo in mā̄ exteriori illud est imago
q̄ntitatis finite ad similitudinē eiꝰ. qd̄ est in itellectu pōt po-
ni ⁊ describi finita magnitudo in mā̄ exteriori. g̊ in itellectu
est imago q̄ntitatis finite. p̄ma p3 per se. 2ª scribit̄ ab Arist.
in capº de memoria vbi sic dicit. Et si nō itelligit q̄ntitatem
ponit tū ante oculos q̄ntitatē. ¶ Item oē qd̄ est in aīa finite
q̄ntitatis ⁊ figure pōt esse imago per quā ꝯtingit memorari:
id qd̄ est in itellectu finite q̄ntitatis est ⁊ figure. g̊ pōt eē ima-
go per quam ꝯtingit memorari. p̄ma ꝓbat̄ per hoc ꝙ dicit
Aristo. ꝙ memoria vtit̄ phantasmate vt imagine. 2ª vō ꝓ-
bat̄ per hoc ꝙ dicit alibi ꝙ q̄uis nā̄ q̄ntitatu3 sit infinita: tū
itellectus ponit q̄ntitatē finitā. ¶ Itē oīs itellectꝰ cognoscēs
per apprehensionē sensibile3 accipit spēm ꝫm ꝙ est in sensu:
itellectus qui orit̄ ex sensu est hmōi. g̊ accipit spēm ꝫm ꝙ est
in sensu: ⁊ talis spēs est p̄nᵐ memorie. g̊ in tali intellectu pōt
esse memoria. ¶ Iuxta hoc iterū querit̄ que dr̄ia sit iter cōsi
derationē ⁊ memoriā. Hāc eni qōnē mouet Aristo. in capº
de memoria. Et videt̄ ꝙ nulla. oīs eni reuersio in p̄acceptū
in aīa sensibili vel itellectu est actꝰ memorie. cōsideratio est
talis reuersio. g̊ ꝯsideratio est memoria. p̄ma p3 per diffini-
tionem memorie. 2ª p3 per hoc ꝙ nullus considerat hoc qd̄
Tex.cō.55. nō p̄mo accipit s3 qd̄ ante accepit. vnde Aristo. in 2° de aīa
dicit ꝙ homo est considerans q̄ prius accepit grāmatica3.
¶ Contra hoc est qd̄ dicit Aristo. ꝙ nō memorat̄ aliqs qd̄
cōsiderat: cū sit actu ꝯsiderās ⁊ itelligens. ¶ Solō. dicimus
ꝙ memoria multiplr̄ dr̄. s. pro habitu ⁊ potētia: ⁊ pro obiō.
Memoria multiplr̄ dr̄ Dicit̄ eni memoria ipsa potētia q̄nq3. ⁊ hoc ꝓprie dicit̄ me
moratiuū: ⁊ dicit̄ duobꝰ modis. vno mō ponit̄ pro potētia
que reflectit̄ in rem in p̄terito acceptā a sensibꝰ per imagi-
nationē rei permanētis apud aīam cū ꝯsideratione tēporis
p̄teriti. Et de hac memoria locuti sunt ph̄i ⁊ qda3 sancti. s.
Gregorius nicenus ⁊ Damascenus dicentes ipsam per se
esse sensibilis aīe ⁊ per accidēs intellectiue. ⁊ hoc ifra expla-
nabit̄. Alio mō dr̄ memoria potētia equalr̄ ꝯseruatiua p̄sen
tis p̄teriti ⁊ futuri. Et hec memoria est pars imaginatiōis
de qua p̄° queret̄ in tractatu de aīa rōnali: ⁊ hoc mō sumit̄
memoria ab Aug̊ in li° de trinitate: ⁊ ponit̄ in sententijs p̄°
li° distinctione quarta. Memoria etiā dicit̄ habitꝰ memo-
ratiue potentie: ⁊ memoria etiā dicit̄ memoriale sicut dicit
Augꝰ ꝙ nihil est de memoria qd̄ nō sit in memoria. idest ni
hil est de memorialibus qd̄ non sit in potētia memoratiua.
¶ Supradicte aūt diffinitiones diuersimode tāgunt mām
potētie memoratiue. Et prima que est Algazel. dat̄ de potē
tia in cōparatione ad ꝓpriū habitū eiꝰ. habitꝰ eni memorie
ꝯstituit̄ ex intētionibꝰ que p̄us sunt accepte per phantasia3
⁊ estimationē. Et ꝓpter hoc ēt Aristo. dicit ꝙ memoria est
passio sensus ⁊ phantasie. ¶ Sequens aūt diffinitio que est
Isaac dat̄ in cōparatione ad ꝓpriū obm ⁊ ꝓpriū actū. Res
eni existentes dicunt̄ ab ipso res exn̄tes in p̄terito. Inq̄sitio
aūt nō est inq̄sitio rōnis: sed illa que exigit̄ ad actū recorda
tionis. ad cuiꝰ actū ꝫm Alphorabiu3 in suo li° de memoria
⁊ reminiscētia q̄tuor exigunt̄. s. imago ⁊ itētio illiꝰ imaginis
elicita per phantasiā: ⁊ facere illā intētionē esse illius imagi
nis que p̄us sentiebat̄ ⁊ tēpus p̄teritū determinatū siue in-
determinatū. Collectio. n. que in his q̄tuor ꝯsistit ab Isaac
inq̄sitio vocat̄. 3ª vō que est Gregorij niceni dat̄ de memo-
ria ꝓut in ipsa est habitus memorie ⁊ reminiscētie quā ipe
appellat rememorationē. Cum eni dicit ꝙ memoria est cā
memorie. i. memorabiliū: ⁊ ꝓmptuariū sonat in potētiā ha
bitualē que p̄fecta est per habitum: rememorationis vō est
ꝓmptuariū ꝫm ꝙ ab ipā est ꝓgressus sup partē obliti remi
niscēdo. Reminiscētia eni est reuocatiua eiꝰ qd̄ in parte re-
cessit in obliuionē vt ifra probabit̄. 4ª vō que est Origenis
dat̄ de memoria ꝫm cōparationē sui ad ꝓpriā cām. Cū eni
dicit ꝙ est phantasia relicta ab aliquo sensu ꝫm actū appre-
hendentē: accipit̄ pro intētione elicita a phantasia ab ima-
ginabilibꝰ per collectionē quā facit phantasia. He eni intē-
tiones reseruant̄ in memoria ⁊ cānt̄ ab his que ꝫm actū ap
parēt in sensibꝰ. 5ª vō ⁊ 6ª que sunt Platonis ⁊ Damasce-
ni dant̄ de memoria in cōparatione ad id cuiꝰ est per se ⁊ p
accn̄s. Est eni ꝯseruatio sensus per se. per accn̄s aūt ꝯserua
tio itelligētie: magis ꝓpriā his oībꝰ dat Auicenna in 6° de
nālibꝰ dicēs ꝙ vis memorialis est vis ordinata in ꝯcauita
te cerebri posteriori ꝯtinuās qd̄ apphēdit vis estimationis
de intētionibꝰ nō sensatis singulariū sensibiliū. Hec eni da
ta est de memoria in cōparatione ad ꝓpriū organū quo ad
p̄mā partē diffinitionis: ⁊ ad ꝓpriū habitum quo ad 2ªᵐ.
¶ Tullius ēt diffinit memoriā ante finē p̄mi rethoricoꝝ di-
cens ꝙ memoria est per quā aliqs repetit illa que fuerūt: ⁊
ꝯstat ꝙ illa dat̄ in cōparatione ad ꝓpriū obm memorie: qd̄
acceptū est in p̄terito. ¶ Ad id g̊ qd̄ obijcit̄ ꝯtra p̄mā diffi-
nitionē dōm: ꝙ memoria duo h3. vnū iq̄ātum est potētia Nō de duplici actu memorie
passiua. s. recipere ⁊ ꝯseruare. Aliud aūt iq̄ātu3 aliquo mō
agit: ⁊ hoc est redire in rē per spēm apud se ꝯseruatā. Et q2
p̄ᵐ h3 per se. 2ᵐ aūt nō nisi per actū estimationis ⁊ phanta-
sie. propter hoc ab Algazele a p̄° diffinit̄ ⁊ non a 2°. ⁊ hec est
rō que mouet Auicē. ꝙ ab eodē diffinit. Dicit eni Alphora
bius ꝙ memoria nihil aliud est q̄ ꝯseruatio ꝯtinua: ⁊ remi
niscētia ꝯseruatio intercisa eo ꝙ super parte3 obliti. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ memoria per se recipit intentiones nō sensa-
tas vt dicit Auicēna. ⁊ per illas deuenit in imagines sensa-
tas. ⁊ per imagines in rem. ⁊ iō ab Algazele diffinit̄ a cōser-
uatione itentionū: que itentiones ꝓximiores sunt memo-
rie. q2 vō imagines ꝓximiores sunt rei iq̄ātū reuertit̄ me
moria: iō dicit Aristo. ꝙ memoria phantasmatis est ⁊ ima
ginationis. ¶ Ad 3ᵐ p3 solō per antedicta. ¶ Ad id qd̄ obij
cit̄ ꝯtra 2ªᵐ diffinitionē dōm ꝙ res exn̄tes in aīa sunt res
q̄rū itētiones ⁊ imagines sunt accepte in p̄terito. ⁊ taliū re-
rū existētiū in aīa est memoria q2 ab illis icipit actꝰ recorda
tiuus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in veritate bruta nō ꝓcedūt inq
rēdo: s3 vt dicūt Alphorabiꝰ ⁊ Auicēna istinctꝰ nāe est in eis
loco iquisitionis. dico aūt inq̄sitionis ꝓut supra determina
tū est memorie inq̄sitio: ⁊ nō ꝓut dicit quēdā rōnis discur-
su3. ¶ Ad id qd̄ obijcit̄ ꝯtra 3ªᵐ dōm ꝫm p̄dicta ꝙ memo-
ria p̄° loco ponit̄ ꝓ potētia memoratiua. ⁊ 2° loco ꝓ memo
ralibꝰ vel actu memorie. ¶ Ad aliud dōm ꝙ rememoratio
supponit reminiscētiā. memoria eni quo ad habitū est cā re
miniscētie. ¶ Ad hoc aūt qd̄ obijcit̄ in ꝯtrarium dōm ꝙ re
miniscētia ꝯcernit actū rōnis supra habitu3 memorie: ⁊ ꝓ-
pter hoc est in solis hoībus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ quedā inē-
tio exigit̄ ad reminiscētiā ⁊ quasi discursus syllogisticꝰ: ⁊ iō
melioraт̄ in hn̄tibꝰ cerebrū humidū ⁊ calidu3. memoria vō
que p̄ncipalr̄ est in ꝯseruādo vel retinēdo peiorat̄ in talibꝰ:
⁊ melioraт̄ in habētibꝰ cerebrū frigidū ⁊ siccū. nihilominus
tū ab eodē icipit actus vtriusq3. s. reminiscētie ⁊ memorie.
¶ Ad aliud dōm ꝙ ꝓmptuariū ponit ꝓmptitudinē habitꝰ
ad eliciēdū actū. ¶ Ad illd̄ qd̄ obijcit̄ ꝯtra 4ªᵐ que est Ori
genis dōm ꝙ phantasia in diffinitione illa supponit imagi
nem sensibilis relictā in memoria: ⁊ nō potētia3 phantasie.

¶ Ad aliud dõm ꝙ spẽm phantasmatis duobꝰ modis est
ꝯsiderare.s.ƀm id qđ est imago rei reducẽs in rẽ:⁊ sic relin
quit̃ in memoria.vel põt ꝯsiderari ƀm ꝙ est motus a sensu
ƀm actũ factꝰ:⁊ sic relinquit̃ in phãtasia.¶ Ad aliud quod
obijcit̃ ꝯtra 5am que est Platonis dõm sir̃ ad 6am que est
Damasceni ꝙ sequẽdo phõs ⁊ sanctos Gregoriũ ⁊ Dama
scenũ memoria est sensibiliũ partiũ aie.⁊ iõ Alphorabius di
cit manifestũ est ꝙ memoria est de viribꝰ aie apphẽdentibꝰ
res pticulares ⁊ idiuiduas.Sir̃ dicũt Aristo.Auicenna ⁊
Auer.qui oẽs ponũt memoriã in organo posterioris partis
cerebri.cũ aia rõnalis ƀm suas vires in organo sit corporis.
Unde memoria sensibilis est per se:⁊ itelligibis per accñs.

Nõ quõ memoria p se est sensibiliũ itelligibiliũ vo per accidens.

¶ Et ad hoc itelligẽdũ sciẽdũ est ꝙ memoria potẽtia reuer
tẽs est in ṗteritũ qđ nõ põt facere nisi per intẽtionẽ ⁊ imagi
nationẽ ṗteriti:que imago ⁊ itẽtio sunt idiuidua ⁊ pticula
ria:q: alr̃ nõ subiacerẽt tẽpori:⁊ idcirco memoria taliũ pti
culariũ est per se:intelligibile aũt nõ hꝫ ꝯditionẽ ṗteriti vel
futuri vl̃ pñtis nisi ƀm ꝙ orit̃ a sensibili:⁊ iõ si refert̃ ad de
terminatã dr̃iam tẽporis hoc nõ erit per se sꝫ per sensibile:
qđ sic ꝓbat̃.Intelligibile est simplex qđditas ⁊ sub̃a rei sine
itẽtione sensibili ⁊ imaginatiõe ⁊ dr̃ia tẽporis.qđ aũt sic est
hoc nõ vtit̃ imaginatione vt imaginatione nec opat̃ ad rez
que est in ṗterito ƀm aliq̃ rõnẽ determinatã:sꝫ vna rõne se
hꝫ ad ṗteritũ ⁊ ad pñs ⁊ ad futurũ:eo ꝙ est extractũ ab oibꝰ
illis.⁊ iõ pꝫ ꝙ de ipso per se nõ est memoria sed per accñs.s.
inquãtũ refert̃ ad intẽtiones sensibiliũ nõ sensatas:⁊ ima
gines per sensuz acceptas sub dr̃ia tpis ṗteriti.⁊ hoc est qđ
dicũt Gregoꝰ nicenꝰ ⁊ Damascenus.opꝫ scire qm̃ itelligi
biliũ susceptio nõ fit nisi ex disciplina vel nãli igenio.nõ eni
ex sensu.nã sensibilia qdẽ ƀm se qñ memorie cõmẽdant̃.itel
ligibiliũ vo si qcqd didicimꝰ memoramur:sub̃e vo eoꝝ me
moriã nõ habemꝰ:qđ sic itelligit̃.oẽ qđ scit aliqs per intelle
ctũ scit addiscẽs ab aliq̃ per auditũ:aut iueniẽs ex ꝯsidera
tione rerũ sensibiliũ.Rõnes tñ sensibiliũ nõ sunt ob̃ta sen
suũ:⁊ idcirco per se nõ sũt memorie.⁊ cũ ille rõnes sint sub̃e
⁊ qđditates rerũ:sub̃e rerũ nõ erunt in memoria:nisi ƀm ꝙ
ex sensu accepte sunt per disciplinã.¶ Dicat̃ g̃ ad pm ꝙ vir
tus aie sensibilis nõ est ꝯseruãs itelligibile per se sꝫ p accñs.
Ea vo que sequunt̃ ⁊ ꝓbãt memoriã eẽ partẽ sensibilis aie
ꝯcedimus.¶ Ad tria vo ṗma que obijciũt in ꝯtrariũ dõm
ꝙ itellectꝰ cõponẽs facit cõpositionẽ determinabilẽ in ṗte
rito ṗsenti ⁊ futuro:⁊ tñ rõ tẽporis que est in itellectu sepa
rata a motu ⁊ magnitudine ƀm ꝙ motus ⁊ magnitudo ac
cipiunt̃ ƀm suum esse est enim in rõne simplici in intellectu.
Preteritum aũt qđ est in memoria est intentio ⁊ imago rei
ṗterite accepte ƀm esse suũ ⁊ nõ ƀm rõnẽ tm̃.nec est separatũ
a motu ⁊ magnitudine.⁊ sic patet ꝙ alterius modi est tẽpꝰ
qđ determinat compositionem intellectus cõponẽtis.⁊ alte
rius modi id quod est vna conditionum obiecti memorie.
¶ Soluunt tamẽ qdã aliter dicentes ꝙ talis determinatio
tẽporis accidit itellectui cõponẽti ƀm ꝙ per itentiones sen
sibiliũ ⁊ imagines sensatas reflectit̃ in sensu:⁊ sic ẽt accidit
ꝙ sui est memoria.¶ Ad 4m dõm ꝙ intellectus nõ accipit
quãtitatẽ ƀm esse sed ƀm hoc ꝙ est:hoc est ƀm rõnem quãti
tatis vt expresse dicit phs in lr̃a.⁊ iõ si ponat q̃ttitatẽ finitaz
ante oculos hoc erit per accidẽs.s.iquãtũ per imaginatio
nem quãtitatis reflectit̃ in sensum.Per hoc etiam pꝫ solu
tio ad sequens.¶ Ad aliud dicẽdũ ꝙ ƀm ꝙ intellectus orit̃
a sensu nihil impedit quin sit sui memoria:sed hoc est per
accidẽs queadmodũ dictũ est.¶ Ad hoc ꝙ iuxta hoc que
rit̃ de dr̃ia inter memoriã ⁊ ꝯsiderationem dicendum ꝙ ꝯsi
deratio est eius qđ est presentialr̃ in ipsa.Memoria vo est
acceptio eius qđ est in preterito in aia ƀm ꝙ in preterito est
in ipsa.¶ Ad obiectum aũt dicendum ꝙ ṗaccepti in aia du
plex est rõ:vt ṗsentis existẽtis in aia:⁊ sic de ipso est conside
ratio velut in ṗterito:⁊ sic de ipsa est memoria.

¶ Queritur quid sit obiectum memorie.

Secundo querit̃ qđ sit ob̃m memorie.Et vi
det̃ ƀm Aristotelẽ ꝙ ṗteritum in rõne ṗteriti.
Dicit eni sic pm accipiẽdũ q̃lia sunt memora
bilia multotiẽs eni decipit.hoc neqꝫ eni futu
ra ꝯtingit memorari:sed opinabile ⁊ sepabile
eẽ supple ꝯtingit futurũ.sic aũt est scia quedaz
sepatiua queadmodũ qdã diuinationez dicunt esse supple
sciam separatiuã neqꝫ pñtis est sed sensus.sensu eni neqꝫ fu
turũ neqꝫ factuz cognoscimꝰ sed tm̃ pñs:memoria aũt facti
est.Presens aũt cũ adest vt albũ cum qs videt nullius me
morari dicit̃.Ex hoc accipit̃ ꝙ memoria est ṗteriti.¶ Itez
Aristo.opꝫ cũ ƀm memoriã agat aliqs sic in aia dicẽ ꝙ hoc
prius audiuit aut sensit aut intellexit.¶ Itẽ Aristo.ipsiꝰ nũc
in ipso nũc nõ est memoria vt dictũ est:sed pñtis qdẽ est sen
sus:futuri vo spẽs:facti aũt memoria est.¶ Itẽ Aristo.post
tẽpus ois memoria fit.Ex his oibꝰ pꝫ ꝙ memoria est ṗteri
ti ƀm ꝙ ṗteritũ est.¶ Sed super hoc mouet dubitationez
Ar.q̃re memoria dicat̃ rõne rei eẽ ṗteriti potiꝰ q̃ rõne pas
sionis que est in ipsa dicat̃ esse pñtis.Dicit eniz ꝙ manife
stũ est ꝙ opꝫ itelligere hmõi aliqđ fieri per sensum in aia et
in parte corpis hñtis ipsaz passionẽ a sensu relictã:vt aialiũ
pictura passio est:cuiꝰ passionis diximꝰ habitũ esse memo
riã:factꝰ eni motꝰ a sensu in aiam vnũ aliqđ sigñat:vt figu
ra q̃dã vel motꝰ sensibilis sicut sigillãtis anuli.Et itẽdit di
cere:ꝙ sigillũ sensibiliuz remanet in memoria:⁊ est passio ⁊
habitꝰ memorie pñs i ipsa sup qđ ꝯuertit̃ memoria in actu
recordationis:g̃ videt̃ memoria eẽ pñtis.¶ Preterea vi
det̃ ꝙ nõ sufficiat hoc ꝙ dicit ꝙ memoria est ṗteriti.Dicit
eniꝫ ꝙ memoria est phantasmatis vt imaginis:⁊ ita videt̃
obiectuz memorie esse imago ƀm ꝙ est ducẽs in rem extra.
¶ Sed tunc querit̃ vtrũ ois motꝰ in aia imaginationis sit
sicut imaginationis sit motꝰ memorie ⁊ videt̃ ꝙ sic:q: dicit
in lr̃a ꝙ memoria est ƀm ꝙ imago.¶ Itẽ dicit ꝙ ꝯtingit ali
quos esse sicut memores vel memorabiles.hoc aũt fit cũ ali
qs imaginẽ tanq̃ imaginẽ ꝯsiderat.¶ Sed ꝯtra.ois arti
fex mechanicus ꝓducẽs imaginẽ in mã ꝯuertit̃ ad imagi
nẽ sicut ad imaginẽ.Et qcqđ ꝯuertit̃ ad imaginez sicut ad
imaginẽ memorat̃.g̃ ois artifex mechanicꝰ ducẽs imaginẽ
sup mãm memorat̃.Inde vlteriꝰ ꝓcedat̃ sic.ois artifex me
chanicus ꝓducẽs imaginẽ super mãm memorat̃.ois arti
fex ꝓducens imaginem super mãm respicit futurũ:g̃ respi
ciens ad futurũ memorat̃:qđ falsum est.nõ g̃ ois motꝰ ima
ginis sicut imaginis in aia est motus memorie.¶ Si forte
dicat̃ ꝙ per vtrũqꝫ istoꝝ determinat̃ ob̃m memorie.s.per
ṗteritũ tẽpus ⁊ per imaginez vt per imaginẽ.contradicunt
Auicẽna ⁊ Algazel ꝙ memoria ꝓprie est ꝯseruatiua inten
tionuz quas apprehẽdunt estimatiua ⁊ phantasia:⁊ ille nõ
sunt sensate sed tñ a sensibilibus elicite vt supra habitũ est.
¶ Preterea querit̃ iuxta hoc que dr̃ia sit inter motũ imagi
natiue potẽtie ⁊ memorie.¶ Solo.dõm ꝙ in ob̃to memo
rie tria cõcurrunt:quoꝝ vnũ determinat rem in quã cõuer
titur memoria per actũ recordationis:⁊ hoc est tẽpus ṗteri
tum.Aliud aũt est ꝙ ducit rem illaz ex parte aie ⁊ est rei ꝓ
ximum:⁊ hoc est imago vt imago:idest vt ducens in rez.3m
est illud per qđ cognoscit̃ illa imago esse illius rei.⁊ hoc est
intẽtio rei elicita per cõpositionẽ ⁊ diuisionẽ imaginũ ⁊ hoc
est ꝓximũ memorie.per intentionem enim deuenit memo
ria in imaginẽ:⁊ per imaginẽ in rẽ acceptã in ṗterito.Dicti
aũt huiꝰ sñia latet in libro Alphorabij de memoria ⁊ remi
niscentia:⁊ sic patet solo ad ob̃m ex Auicenna ⁊ Algazele q:
illi dicunt id qđ ꝓximũ est memorie in actu recordationis.

Nõ tres cõditiones obiectũ memorie,

¶ Ad ob̃m aũt phi ꝙ memoria nõ est ṗteriti dõm ꝙ lꝫ pas
sio que est in memoria sit ṗsens tñ nõ vtitur ea vt passione
vel specie sed vt imagine rei ṗterite:⁊ huius simile phs dat
duplex.s.in pictura tabule ⁊ in forma speculi.vtrunqꝫ enim
istoꝝ potest cõsiderari in se:⁊ sic est simile speciei existenti in
sensu in particularibꝰ ⁊ in itellectu in vniuersalibꝰ.Si aũt
ꝯsiderat̃ ꝓut ducẽs in id cuius est imago vel pictura tũc est
simile ei qđ existit in memoria que per se qdẽ est sensibiliuz
per accidens aũt intelligibiliũ queadmodũ supra dictũ est.
¶ Ad id qđ querit̃ vtrum ois motꝰ imaginis vt imaginis
sit motus memorie.Dicendum ꝙ nõ queadmodum bene
ꝓbat obiectio.Tria enim sunt de rõne ob̃ti memorie.s.tẽ
pus ṗteritũ imago vt imago:⁊ intentio que facit hanc ima
ginem esse huius rei ṗterite.¶ Ad vltimũ dõm ꝙ supra in
duobꝰ tacta est differentia imaginatiue ⁊ memorie.s.in mõ
ꝯseruationis ⁊ ꝯseruãtis.Hic aũt addit̃ 3m.s.ꝙ memoria
est potentia reflexiua in rem ṗteritã per imaginẽ ⁊ intẽtio
nem ⁊ tẽpus.Et iõ dicit motũ qui est ab aia in rem.imagi
natio aũt est imago derelicta a sensibili recepta a re:⁊ ideo
dicit motum qui est a re in aiam.

¶ Querit̃ quid ſit organum memorie.

Tertio querit̃ de organo memorie. Et dicitur cõiter ab oib⁹ phĩs ꝙ ei⁹ organuz eſt poſterior pars cerebri. ſic eni ordinat Auicẽna ꝙ ſenſus cõis ſit in p̃ª cõcauitate cerebri. imaginatio in poſteriori pte p̃me ↄcauitatis cerebri. Phantaſia v̈o in p̃ª parte medie ptis cerebri. Eſtimatiua aũt in poſteriori pte eiuſdẽ. memoria v̈o ⁊ reminiſcẽtia in poſteriori pte capitis. ⁊ hoc eſt ſm ordinẽ diuiſiõis capitis in brutis. In hoie aũt media cellula capitis rõnalis ſyllogiſtica appellat̃: eo ꝙ in illa opat̃ vis q̃daz que a Greg̃ ⁊ Damaſceno dĩ excogitatiua. ⁊ ſilr ab Auicẽna ⁊ Algazele dicit̃ vis cogitatiua. ⁊ eſt vis inquirẽs ⁊ diſponẽs ⁊ ordinãs ſingularia: ⁊ ſm hoc eſtimatiua ⁊ phãtaſia erũt in poſteriori parte prime partis cerebri. Unde Grego⁹ nicen⁹ ⁊ Damaſcenus dicũt organũ memoratiui qȯ eſt poſterior vẽtriculus quẽ vocãt vrefalida. ⁊ aialis ſpũs q eſt in eo. ⁊ idez pz per diſſõnẽ Auicẽne ſupra poſitã de memoria. ⁊ idẽ dicit Algazel. ⁊ idcirco dicit phs ꝙ ad diuerſitatẽ cõplexionis poſterioris partis cerebri ſeq̃t̃ diuerſitas memorie. Unde multũ habẽtes illã ptẽ humidã ſiue pp ĩfirmitatẽ ſiue pp iuuentutẽ vt pueri nõ ſũt bone memorie eo ꝙ nõ retinẽt formas ĩpreſſas ſicut ſigillũ ſi incidit in aquã fluentẽ. In qbuſdã aũt alijs pp frigidũ ⁊ corruptionẽ illi⁹ ptis nõ retinet̃ forma impreſſa ſicͭ in ſenib⁹ q: ſenect⁹ q̃dã corruptio eſt vt dicit Ar. Silr neqꝫ multũ veloces in ingenio neqꝫ multũ tardi ſunt bene memores ſicut multotiẽs videt̃: q: hi qdẽ ſunt humidiores q̃ȝ idigẽt: illi v̈o duriores q̃ȝ indiget bonitas memorie: ⁊ his qdẽ nõ manet phantaſma in aia. Alios v̈o nõ tangit. ¶ Sed ↄtra hoc videt̃ eẽ ꝓuerbiũ qȯ dicit̃. qȯ noua teſta capit: inueterata ſapit. Ex hoc eni videt̃ ꝙ iuuenes ſunt bone memorie. ¶ Itẽ ſm ꝙ habemus ab Auicẽna in anteriori parte p̃me ptis cerebri. Et ſilr in poſteriori. Et ſimilr duas habem⁹ in memoria. vnã añ ⁊ aliã poſt. Silr videt̃ ꝙ debeam⁹ hẽre in vltima parte cerebri vnã ante ⁊ aliã poſt. ¶ Preterea videt̃ ꝙ memoria magis debeat eſſe in poſtrema parte: q: illa ſuperior ⁊ ſiccior eſt ⁊ frigidior ⁊ vis retẽtiua ↄfortat̃ frigido ⁊ ſicco. ¶ Solo. dõm ꝙ memoria organũ hꝫ in poſteriori parte capitis. Cõplexio aũt optima illi⁹ ptis eſt q: ſit tẽperate ſicca ſiccitate terminãte humidum ne ſit nimis fluidũ ⁊ tẽperate frigida: frigiditate tẽperate coagulãte formarũ ĩpreſſarũ figuras: ne diſſoluant̃: ⁊ ſm corruptionẽ illius cõplexionis efficiunt̃ male memorie ſm nãm. In frigidis eni humidis deeſt ſiccũ terminans: ⁊ in calidis cũ calidũ liquefaciat humidũ ⁊ moueat. ꝓpter velocitatez mot⁹ diſſoluunt̃ figure formarũ ĩpreſſarũ. ¶ In ſenib⁹ autẽ ꝓpter ſiccitatẽ nimis exiccãtem diſſoluit̃ ↄtinuatio ſicut in ruinoſis edificijs: ⁊ ꝓpter hoc decidũt figure formarũ impreſſarũ. ¶ Ad id aũt qȯ obijcit̃ de pueris dõꝫ ꝙ pueri per accidẽs qñqꝫ ſunt bone memorie vt dicit Auicẽna ⁊ hoc accidẽs eſt: q: aia eoꝝ nõ eſt circa plurima occupata. ⁊ iõ vnũ multũ qñqꝫ ſigillat̃ in memorijs eoꝝ: ſicut econtra in duris per accidẽs ↄfortat̃ memoria q: qñ per ſtudiũ multũ ĩſiſtũt tũc ĩprimit̃ eis forma que fortiſſime tenet̃ ꝓpter ſiccitatem cõplexionis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ poſtrema pars poſterioris cellule ꝓpter ſiccitatẽ repugnat app̃henſioni: ſed in ipſa eſt virtus motiua: nerui enim motiui meliorant̃ ex ſiccitate: ⁊ humiditas eoꝝ repugnat motui vt patet in paralyticis.

¶ Queritur quis ſit actus memorie.

Quarto ⁊ vltimo querit̃ de actu memorie. ⁊ dicit Alphorabius ꝙ act⁹ virtutis rememoratiue eſt facere pñtari poſt ei⁹ abſentiã intẽtionẽ rei ante imaginẽ: ⁊ iudicare illã intẽtionez eſſe quã p̃us imaginabat̃ ſenſus. ¶ Sed cõtra qñ forma redit poſt ei⁹ abſentiã in aiam tũc redit poſt ei⁹ obliuionẽ. Poſt obliuionẽ aũt nõ redit niſi per iteratã diſciplinã. g̃ videt̃ ꝙ act⁹ memorie nihil ſit niſi iterata diſciplina. p̃ma harũ ꝓbat̃ per diffinitionẽ obliuionis: quã ponit Grego⁹ nicenus in cap° de memoratiuo. ſic obliuio eſt memorie abiectio. ¶ Itẽ ſenſus nõ eſt imaginari ſꝫ ſentire. g̃ male dicit ꝙ ẽt p̃us imaginabat̃ ſenſus. ¶ Iuxta hoc querit̃ que dĩa ſit inter memoriã ⁊ meditationem. ⁊ que ſit dĩa iter actũ itellectus ⁊ actũ memorie: ſm ꝙ memoria eſt de intelligibili ⁊ per accñs. ¶ Solo. dõm ꝙ in veritate ſm Alphorabiũ rememoratio dĩ reminiſcẽtia ⁊ recordatio ſm Auicẽnã. Si tñ nõ fiat vis in hoc: tũc act⁹ memorie eſt ſicut p̃us dictũ eſt q per intẽtionẽ venit in imaginẽ ⁊ per imaginem in rem p̃us acceptã. ¶ Ad p̃ᵐ g̃ dõm ꝙ res abſens dicit̃ per abſentiã a ſenſu: cui tñ pñs fuit in preterito ⁊ nõ per abſentiã itẽtionis vel imaginis reſuate in memoria. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ ſenſus imaginat̃ hoc eſt imaginẽ accipit per magnitudinẽ ⁊ figurã quã inuenit in rebus ſenſatis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ſicut dicit Ariſto. meditationes ſaluãt memoriã in reminiſcẽdo. Hoc aũt nihil aliud eſt q̃ȝ ſpeculari multotiẽs idẽ ſicut imaginẽ: ⁊ nõ ſicut per ſe: ⁊ ex hoc accipit̃ ꝙ meditatio ineſt ſm intellectũ ortũ a ſenſib⁹: ⁊ eſt frequẽs cõuerſio memorie ſuper ſpẽm rei vt eſt imago ⁊ non vt eſt ſm ſe accepta. ¶ Ad aliud dõm ꝙ intellectus cõtemplat̃ ſpẽm vt eſt p̃ncipiuz ſcie pñtis in aia: ⁊ nõ retorquet eam ad rem acceptã in p̃terito ſicut facit memoria: ⁊ ex hoc patet dĩa.

¶ Queritur quid ſit reminiſcentia.

Conſequẽter querit̃ de reminiſcẽtia que dĩ ab Auicẽna recordatio. ⁊ a Greg̃ ⁊ Damaſceno rememoratio vocat̃. Et querunt̃ q̃tuor. ſ. qd ſit. ⁊ cui parti aie inſit. ⁊ cuiuſmodi hẽat actũ. ⁊ qui bene ſunt reminiſcibiles. ⁊ qui male.

AD primũ ꝓcedit̃ ſic. Dicit Grego⁹ ꝙ rememoratio eſt memorie corrupte facte reſtauratio. dicit aũt Auicẽna. Recordatio eſt igeniuz reuocãdi qȯ oblitũ eſt in aia in p̃terito. ¶ Itez Auicẽna recordatio eſt relatio ad aliqȯ ꝙ habuit eſſe in aia in p̃terito. ¶ Itẽ Auicẽna recordatio eſt inq̃ſitio vt habeat̃ in futuro q̃le habebat̃ in p̃terito. ¶ Itẽ Iſaac in li° de diffinitionibus. Recordatio eſt inquiſitio aduẽtus rei iam oblite a virtute cogitatiua. ¶ Cõtra primã diffinitionẽ ſic obijcit̃. Memoria nõ corrũpit̃ niſi per obliuionẽ: illius aũt cui⁹ aliqs obliuiſcit̃ habituz nõ hꝫ in aia. g̃ memoria corrupta nõ relinqt habitũ in aia. illi⁹ aũt cui⁹ habit⁹ eſt in aia nõ acq̃rit̃ ſcia niſi per iteratã acceptionẽ. g̃ videt̃ ꝙ reminiſcẽtia nihil ſit niſi iterata acceptio ſcie qȯ falſum eſt. Ariſtoteles eni in cap° de reminiſcẽtia diſtinguit iteratã acceptionẽ ſcie ⁊ reminiſcẽtiã ⁊ memoriã ſic dicens. his diſcere ⁊ inuenire ↄuenit eidẽ eũdez ſed nõ ꝓpter hoc reminiſcit̃ neqꝫ memoratur. opꝫ igit̃ differre reminiſci his ⁊ ab his hoc eſt a memoria ⁊ iterata ſcia. ¶ Cõtra 2ᵃᵐ obijcit̃ ſic. dicit Auicẽna ꝙ igeniũ eſt act⁹ rõnis cui⁹ ꝓpria vi inenit̃ medius terminus. Si g̃ reminiſcibilitas eſt ingeniũ tũc videt̃ reminiſcibilitas eſſe act⁹ rõnis qȯ falſum eſt cuꝫ Ariſto. ꝓbat ꝙ reminiſcibilitas ſit corporea paſſio: ⁊ ſic dicens. Qȯ aũt corporea paſſio ⁊ reminiſcibilitas ſit ſignũ eſt hãc hẽre quoſdã. ⁊ intẽdit dicere: ꝙ quidã ſm cõplexionem ſuã ſunt fortes in reminiſcendo: qdã debiles: ⁊ de hoc infra erit ſermo. ¶ Item id qȯ oblitum eſt nõ reuocat̃ niſi per inuentionem vel doctrinã. ergo actus reminiſcentie videt̃ eſſe actus inuentionis vel doctrine qȯ falſuz eſt. ¶ Cõtra 3ᵃᵐ obijcit̃ ſic. per memoriã ſit relatio aie ad aliquid qȯ habuit eſſe in aia in p̃terito. ergo videt̃ ꝙ idem ſit memoria ⁊ reminiſcentia qȯ eſt ↄtra Ariſto. q: ipẽ dicit ꝙ memoria ineſt brutis ⁊ hoib⁹: reminiſcẽtia v̈o ſolis hominibus. ¶ Contra 4ᵃᵐ ſic obijcit̃: inquiſitio ſit vt ſupra habitũ eſt per collationem intentionũ vt habeat̃ rei imago: ⁊ per imaginem res accepta in p̃terito a ſenſibus: ⁊ hoc totuꝫ põt eſſe per memoriam. ergo videt̃ iterũ ꝙ memoria ⁊ reminiſcentia ſint idem. ¶ Contra vltimã ſic obijcit̃. virtus cogitatiua eſt virtus rõnis ⁊ ſic videt̃ reminiſcentia eſſe in virtute rõnis. ¶ Solo. dicimus ꝙ ad reminiſci quatuor exigunt̃. ſ. actus rõnis ⁊ principiũ determinatum a quo ꝓcedat. ⁊ res determinata in quã ꝓcedat per imaginẽ determinatam in phantaſmatibus: ⁊ tẽpus p̃teritũ determinatũ ſiue indeterminatum. v̈bi grã ſit. e. c. res accepta in p̃terito cuius debemus reminiſci hanc rem poſſumus inueſtigare per principia eius remota ⁊ propinqua: ſiue ſint principia localia vt cauſa vel vt genus vel vt ſimile vel vt contrariuꝫ vel aliqd tale: tunc actus rationis volens redire in. t. incipit a principijs eius remotis vel propinquis ⁊ illa ſint. A. b. c. d. m. ⁊ reuoluit ea deueniendo ab. a. in. b. ⁊. a. b. in. c. ⁊ ſic vlteri⁹ vſqꝫ ad vltimum queſitum qȯ ſcitum fuit in preterito tempore: ⁊ ꝓpter hoc dicit Ariſto. ꝙ a locis videtur reminiſci aliqñ:

Quatuor ad reminiſci neceſſario requiruntur.

idest a pncipijs in qb⁹ locant̃ quesita que habita fuerũt in
pterito. Causa aũt est vt dicit ꝙ velociter ab alijs in aliud
veniũt vt a lacte in albũ: ꝛ ab albo in aerẽ lucidũ ꝑpter simi
litudinẽ: ꝛ ab aere in humidũ ꝑpter nãe ꝯformitatem: ꝛ ab
humido reminiscunt̃ veris qḋ est tẽpus calidũ ꝛ humiduꝫ
ꝛ sic hoc tẽpus quesitũ per reminiscentiã qḋ fuit scitũ in pte
rito. ❡ Sed sciẽdũ est ꝙ reminiscẽtia per talia pncipia non
semper ꝓcedit ordine nãli ꝛ necessario. sed qñqꝫ ordine ne-
cessario: ꝛ tũc est velocissima. ꝛ qñqꝫ probabili: ꝛ tũc nõ erit
adeo velox. Qñqꝫ ẽt ordie ꝯsueto: ꝛ tũc qñqꝫ itercidit ordi-
nẽ nãlẽ sicut velocis ingenij hoies in p⁰ pn⁰ recordant̃ vlti-
mi nõ discurrẽdo per memoriã: eo ꝙ sic ꝯsueuerũt remini-
sci. Alij aũt q̃dã similia ponũt sibi in cõsuetudine valde re-
mota sicut q reminiscunt̃ veris per calidũ: ꝛ qꝛ vis ꝯsuetu-
dinis est vt nãe accidit eis velocitas in reminiscẽdo: sicut il
lis q ꝓcedũt ordine nãli: ꝛ tales nõ ꝓcedũt ab intentionib⁹
ordinatis: sed ab vna itẽtione veniũt in aliã que ꝓpinq̃ est
ei: sicut aliqs recipiẽs anulũ amici recordat̃ dantis: ꝛ a da-
tione recordat̃ amicitie: ꝛ ab amicitia fidelitatis. ꝛ exẽpluꝫ
Auicẽne est sicut aliqs respiciẽs librũ recordat̃ reminiscen-
do magr̃i. ꝛ a magistro venit in subtilitatẽ magr̃i ꝛ vtilita-
tẽ sue doctrine. ꝛ iõ dicit Aristo. ꝙ reminisci est vt syll̃us q-
dã. qḋ eni ṗus nõ vidit aut audiuit aut aliqd hmõi passus
fuit syllogizat̃ reminiscẽs. Hui⁹ aũt signũ est ꝙ illi q frequẽ
ter volũt esse in reminiscẽtia suoꝝ amicoꝝ dant eis memo-
riale: a quo tanq̃ a pn⁰ determinato incipiat reminiscẽtia
discurrẽdo deliberatiue ꝛ syllogistice vsqꝫ ad amicitiã ꝛ fi-
delitatẽ in pterito tẽpore exhibitã. ❡ De pma autẽ diffini-
tione dõm ꝙ data est q̃tũ ad vltimo quesitũ per reminiscẽ-
tiã. Dicit eni Aristo. ꝙ reminiscẽtia est eius qḋ quodãmõ
est in aia: ꝛ quodãmõ nõ. Quo eni ad pncipia ẽ in aia ꝛ quo
ad vltimo quesituꝫ nõ est in aia: sed recessit in obliuionem.
❡ Ad id qḋ ꝯtra hoc obijcit̃ dõm ꝙ iterata scia cesserat in
obliuionẽ in se ꝛ in pncipijs. ꝛ iõ iterata scia eius qḋ non est
in aia simpl̃r. ꝛ per hoc patet dr̃ia iterate scie ꝛ reminiscẽtie.
❡ De 2ª diffinitione dõm ꝙ respicit duo eoꝝ que exigunt̃
ad reminiscentiã. s. actũ rõnis ꝛ habituꝫ in aia in preterito.
❡ Ad id qḋ ꝯtra hoc obijcit̃ dõm ꝙ sm Alphorabiuꝫ me-
moria ꝛ reminiscẽtia sunt vna virtus subto sed due sm mo
dũ ꝛ rõnẽ. ꝛ hoc est qꝛ reminiscentia cõiter hꝫ actũ rõnis eo
ꝙ ꝓcedat per viã syllogisticã a pn⁰ determinato. ꝛ ideo per
subm est corporea virtus: sꝫ tñ in sui rõne cadit act⁹ rõnis.
❡ Ad aliud dõm ꝙ illud qḋ oblitũ est in se ꝛ in suis princi-
pijs nõ retraheret̃ nisi per inuentionẽ ꝛ doctrinã: sed nõ est
ita in eo cui⁹ est reminiscẽtia vt pꝫ per pdicta. ❡ De 3ª diffi
nitione dõm ꝙ dat̃ per modũ act⁹ ipsi⁹ reminiscẽtia. Mo-
dus eni eius act⁹ est vt per pncipiũ referat̃ in aiam id qḋ in
pterito fuit in ipsa. Sed iste modus nõ est memorie. memo
ria eni per collationẽ imaginũ venit in rẽ: ꝛ nõ a pncipio de-
terminato: tñ i trib⁹ dr̃ia est memorie ꝛ reminiscẽtie. Quo-
rũ vnũ est ꝙ reminiscẽtia hꝫ ꝯiunctũ sibi actũ rõnis ꝛ syllo-
gismi: ꝓpter qḋ inest solis hoibus. memoria aũt nõ: ꝛ pro-
pter hoc est in brutis. Scdm ꝙ reminiscentia est a pncipijs
determinatis: memoria ṽo nõ. nõ eni vtit̃ phantasmate vt
imagine deueniẽdo in rem vt supra dictũ est. Tertiuꝫ est ꝙ
reminiscẽtia vadit etiã per intentiones propinquas lꝫ non
sunt ꝯiuncte ordine nãli vt pꝫ in supradictis exẽplis: ꝛ in ta-
libus trahit vim a ꝯsuetudine: qꝛ si talia ꝯsueuit simul acci
pere. s. cũ libro magr̃m: ꝛ cũ magr̃o lectionẽ: ꝛ cũ lectiõe sub-
tilitatẽ: ꝛ cũ his magr̃i affabilitatẽ: ꝛ cũ illa societatẽ ꝛ ami-
citiã ꝛ sic de alijs. Hec eni nõ sunt ꝯiuncta nisi vi ꝯsuetudi-
nis: qꝛ in pterito accipit ea aia simul in hoie vno. memoria
ṽo nõ ꝓcedit hoc mõ sed a ꝓprijs intẽtionib⁹ ꝛ imaginib⁹
rei ꝓcedit in rem ṗus acceptã a sensu. ❡ Ad id ḡ qḋ obijcit̃
in ꝯtrariũ dõm ꝙ relatio qua refert̃ in pteritũ reminiscẽtia
nõ est eadẽ hincinde. ❡ De 4ª diffõne dõꝫ ꝙ ipa tãgit dis-
cursuꝫ reminiscẽtie per pncipia ꝛ finẽ ipsi⁹. ❡ Ad obm ꝯtra
dõm ꝙ inq̃sitio ꝓprie nõ est memorie: qꝛ inq̃sitio est actus
rõnis: sed per metaphorã ꝛ similitudinẽ attribuunt̃ ei eo ꝙ
ipsa ꝯferẽdo intẽtiones deueniat in imagines: ꝛ per modũ
imaginũ deueniat in rẽ. Et hoc fit in brutis poti⁹ p moduꝫ
instinct⁹ nãlis q̃ per modũ deliberationis vt supra patuit.
❡ De 5ª ꝛ vltima dõm ꝙ ipsa ꝯsiderat ordinẽ ipsi⁹ remini
scẽtie ad rõnẽ que dicit̃ ibi virtus cogitatiua: eo ꝙ cogitat

Memoria et reminiscentia sũt vna virtus sm subꝫ ꝛ due sm modum.

In trib⁹ memoria differt a reminiscẽtia

principia reminiscentie vt ex ipsis accipiat̃ vltimo quesituꝫ.
❡ Ad id aũt qḋ obijcit̃ contra patet solutio per predicta.

❡ Querit̃ cui parti aĩe inest reminiscentia.

Secundo querit̃ cui parti aĩe insit reminiscen-
tia. Et videt̃ ꝙ sensibili. supra. n. ꝓbatũ est ex
rõnib⁹ phi ꝙ eiusdẽ partis aĩe est accipere tẽ-
pus: cui⁹ est accipere figurã ꝛ magnitudineꝫ ꝛ
ceteras ptes q̃titatis: sꝫ illa accipe est sensibi-
lis aĩe: ḡ ꝛ tẽpus. sed reminiscẽtia ꝯsiderat tẽ-
pus pteritũ determinatũ metro idest mẽsura vel idetermi-
natũ vt dicit phs. ḡ reminiscẽtia est sensibilis ps aĩe. ❡ Itẽ
dicit Aristo. ꝙ reminiscẽtia est corporea virtus idest virt⁹
sita in organo. nulla aũt virt⁹ aĩe rõnalis sita est in organo. ḡ
reminiscẽtia nõ est virt⁹ aĩe rõnalis: ꝛ cũ nõ sit virt⁹ aĩe ve-
getabilis relinquit̃ ꝙ sit sensibilis. ❡ Itẽ Auicẽna in 6⁰ de
nãlib⁹ dicit ꝙ memoria ꝛ reminiscẽtia sunt virtutes site in
posteriori ꝯcauitate cerebri. sꝫ rememoratio ideꝫ est qḋ re-
miniscẽtia. ḡ reminiscẽtia est virt⁹ operãs in organo ꝛ virt⁹
aĩe sensibilis. ❡ Itẽ Alphorabius dicit ꝙ memoria ꝛ remi-
niscẽtia sunt vna virt⁹ subto sed due sm modũ. Cuꝫ ḡ me-
moria sit virt⁹ aĩe sensibilis reminiscẽtia erit virt⁹ eiusdeꝫ.
❡ Cõtra dicit Aug⁹ in 11⁰ de trinitate in 24ª distinctione
scdi libri sniaꝝ. ꝙ ascẽdẽtib⁹ nobis introrsus per partes aĩe
vbi occurrit ꝙ nõ est aliqd cõe cuꝫ bestijs ibi incipit rõ. sed
reminiscẽtia vt dicit phs nõ est nobis cõe cuꝫ bestijs: qꝛ iest
solis hoibus: ḡ in reminiscẽtia incipit rõ: ꝛ sic reminiscẽtia
erit vis aĩe rõnalis. ❡ Itẽ cuiuscũqꝫ est act⁹ syllogisticus: il
lius est act⁹ rõnis. act⁹ reminiscẽtie est actus syllogisticus:
ḡ act⁹ reminiscẽtie erit act⁹ rõnis. pma ꝓbat̃ per hoc ꝙ syl
logismus est spẽs rõcinationis. 2ª scribit̃ in cap⁰ de remini
scẽtia a pho. ❡ Itẽ ꝓcedat̃ sic. act⁹ sunt priuj potẽtijs sm rõ-
nem sue diffinitionis. ḡ act⁹ rõnis prius erit reminiscentie
sm rõnẽ sue diffinitionis: ḡ reminiscentia erit vis rõnalis
aĩe. ❡ Preterea Algazel numerãdo vires aĩe sensibilis nõ
ponit nisi q̃nque sensus exteriores ꝛ q̃nque interiores. Ex-
teriores tactũ gustũ olfatũ auditũ visum. Interiores auteꝫ
sensum cõem imaginationẽ ꝛ phantasiã estimationeꝫ ꝛ me
moriã. Cũ aũt nullã faciat memoriã de reminiscẽtia videt̃
reminiscẽtia nõ esse virt⁹ sensibilis aĩe. ❡ Solo. dõm ꝙ re-
miniscẽtia est virt⁹ sensibilis aĩe. ꝛ est in subto eodẽ cũ me-
moria sed differũt in rõne. ꝛ iõ dicit phs ꝙ reminisci plurib⁹
pn^m est q̃ ex quo addiscũt vel memorant̃. q̃tuor eni supra-
scripta exigunt̃ ad reminisci que nõ oia exigunt̃ ad memo-
riã vt pꝫ ex differẽtijs que posite sunt. ❡ Ad p^m aũt qḋ obij-
cit̃ dõm: ꝙ vires aĩe sensibilis ex ordine ad rõneꝫ efficiunt̃
maioris potẽtie. ꝛ hoc pꝫ maxime in virib⁹ motiuis sensibi-
lis aĩe que sunt ꝯcupiscibilis ꝛ irascibilis: que in hoie psua
sibiles sunt a rõne ꝛ subã virtutis ꝛ vitij. in brutis aũt non.
Unde dictũ Aug. itelligit̃ de virib⁹ illi⁹ que nec ptãte nec
subto cões sunt nobis ꝛ bestijs: in illis eni icipit rõ. Alie aũt
in subto sunt nobis cões cũ bestijs lꝫ nõ ptãte. qꝛ in hoibus
maioris ptãtis efficiuntur ex ordine ad rõnem. ❡ Ad aliud
dicendum ꝙ syllogizare habet reminisci ex cõiunctione sui
ad rõnem ꝛ ex natura proprij subiecti. ❡ Ad obm aũt vlte-
rius dicenduꝫ ꝙ per actus illos diffiniunt̃ potentie appre-
hensiue qbus preuia sunt obiecta ꝓpria potentiarũ. Unde
cum obiectũ ꝓpriũ reminiscẽtie sit pteritũ ꝛ hoc sit particu-
lare sicut ꝛ obiectũ memorie: ab illo habet diffiniri remini-
scentia: ꝛ trahi in partẽ aĩe sensibilẽ. ꝛ iõ etiam rõ que est in
reminiscentia est imixta imaginibus particularium. ❡ Ad
vltimum dicendũ ꝙ Algazel non ponit reminiscentiam: qꝛ
supponit eam vnam esse virtutem cum rememoratiua.

❡ Queritur quis sit actus reminiscentie.

Tertio querit̃ de modo actus reminiscentie.
Et obijcit̃ sic. omnis discursus syllogisticus a
principio vsqꝫ ad vltimuꝫ est per vniuersalia.
actus reminiscẽtie talis est discursus. ergo vi-
det̃ eẽ per vniuersalia. ꝛ hoc videt̃ dicere phs
in cap⁰ de reminiscentia sic: videt̃ aũt maxime
esse vniuersale principiũ ꝛ mediũ oium. ❡ Sed ꝯtra remi-
niscentia est reuocãs id qḋ acceptũ est in preterito. hoc aũt
est particulare: super particulare aũt nõ stat virt⁹ recorda-
tiua nisi per imagines ꝛ intẽtiones particularium. ergo vi-
detur esse discursus reminiscentie per intẽtiones ꝛ imagi-

nes particulariū ⁊ nō per vl'ia. ¶ Iuxta hoc iterū querit̄ de q̄buidā qui nitunt̄ reminisci alicu' ⁊ nō pn̄t ex qua cā hoc ꝯtingat. ¶ Preterea querit̄ cū multi sint modi reminiscendi. s. ꝫm ordinē nāe ⁊ ꝓbabiliū ⁊ ꝯsuetudinis ⁊ fortune que sit habitudo ꝯsequētie in oib'. nō eni scit̄ aliq̄d de Cathone ꝓpter Ciceronē: tn̄ frequēter recordamur Cathonis ex Cicerone. ¶ Solo. dōm ꝙ act' reminiscētie incipit ab vl'ibus sed terminat̄ in particulari qd̄ acceptū fuit in p̄terito: ⁊ ꝓpter hoc h3 ⁊ vl'ia ⁊ imagines ⁊ intētiones particulariū. ¶ Ad dictū ph'i dōm ꝙ ipse loquit̄ de p° principio reminiscētie qd̄ q̄to est vl'ius tanto est ip̄m mediū ad plura reminiscibilia. ¶ Ad aliud p3 solo per p̄dicta. ¶ Ad id qd̄ iuxta hoc querit̄ dōm ꝙ difficultas reminiscendi trib' de causis ꝯtingit ex parte reminiscētis. Et vna de cā ex parte reminiscibiliū. p̄ma ex parte reminiscētis est ignorātia: q2 nescit reuoluere p̄ncipia ex qb' hētur quesitū vltimū. ¶ Scd̄a cā est ip̄edimētū organi ⁊ spirituū aialiū: ⁊ hoc ꝯtingit duob' modis. Quoꝝ vnus est malitia cōplexionis que ip̄edit velocitatē mot' ab vno in aliud. 2' est ꝯstrictio viarū sp̄us aialis a p̄ma cellula in mediā ⁊ a media in postremā. He eni3 cellule distinguunt̄ quadā carūcula que facta est ad modū vermis quesita est in hostijs cellule vt dicit Cōstabulus. ⁊ hec q̄nq3 ip̄edit discursum spiritus per cellulas. ⁊ iō intēdēs reminisci ⁊ meditari mouet caput q̄nq3 eleuādo q̄nq3 dep̄mēdo: q2 tūc nā vertit̄ ad remouēdū carūculā illā vt libere trāseat sp̄us. ¶ Tertia cā est ex parte reminiscētis: q2 pauca reminiscibilia p̄ncipia reuoluit. etsi multa reuolueret reminisceret̄ quesiti. ⁊ hoc dicit ph's in 3° de reminiscentia. multotiēs aūt iā q̄dē querēs nō pōt reminisci. querēs aūt post inuenit hoc aut sit multa mouēti vsquequo h'mōi mot' que3 cōsequit̄ est res. i. postq3 est res. ¶ Quarta cā que est ex pte reminiscibiliū: q2 sunt p̄ncipia eoꝝ ⁊ nō de facili pn̄t redigi ad organū cōe. ¶ Ad id qd̄ vlterius querit̄ dōm ꝙ memoria reminiscētia multiplicia sunt: ⁊ q̄dā sunt per se ordinata ꝫm rectū ordinē nāe ab antecedētib' vel ꝯsequētib' vel repugnantib': ⁊ in his reminiscibilitas est velox. Unde dicit ph's veloces maxime sunt a p̄ncipio reminiscētes. sicut eni3 se habēt res adinuicē que ꝯsiter sunt sic ēt magis sunt reminiscibilia quecūq3 ordinationē habent sicut doctrine: praua aūt idest inordinata grauiter. Quedā vō se habēt vt ꝓbabilia que fiunt ex signis ⁊ icotib' sicut reminiscētes logice. Quedā aūt talē hn̄t vim a ꝯsuetudine qualē habēt ordiata per nām. Dicit eni ph's ꝙ ꝯsuetudo vt nā est. que eni ꝯsueuim' videre in eodē loco vel audire hoꝝ reminiscimur per locu3 illū: hoc modo reminiscimur Cathonis per Ciceronem: q2 Cicero fuit amicus Cathonis. vel q2 consueuit loqui de eo. vel q2 fuit similis illi. quādoq3 etiam reminiscentia procedit casu ⁊ fortuna: eo ꝙ casus ⁊ fortuna sunt cause
Tex. cō. 52. rerum per accidens vt dicit Aristo. in 2° phy̆sicorum.

Nota tres cās difficl'tatis reminiscētie ex pte reminiscē tis ⁊ vnam ex pte reminiscibilium.

¶ Queritur qui sunt bene reminiscibiles ⁊ qui male.

Quarto ⁊ vltimo querit̄ qui sunt bene reminiscibiles: ⁊ qui male. Et videt̄ ꝙ opposita complexio operet̄ ad bonitatē reminiscētie. siccum eni facit ad retentionē phantasmatis sine quo nō est reminiscētia vt dicit ph's. Humidū aūt facit ad velocitatē motus discurrēdo per p̄ncipia. ¶ Itē ph's videt̄ dicere melācholici sunt bene reminiscibiles ⁊ simil'r flegmatici ⁊ reddit rōne3: q2 humiditas in flegmaticis nō facile pausat mota quousq3 veniat in id qd̄ querit̄ si recte ꝓcedat motū eius. sil'r dicit q̄dā sunt reminiscētes maxime vt melācholici: quoꝝ eni phantasmata mouēt maxime. ¶ Solo. dōm ꝙ nihil ꝓhibet diuersas cōplexiones esse reminiscibiliores ꝫm diuersa sicut dicit ph's. siccitas eni facit ad retētionē phantasmatis antiq̄ qd̄ multu3 mouet in reminiscēdo. humiditas vō facit ad velocitatem mot'. ⁊ sil'r caliditas ⁊ frig' facit. calidū eni fortiter fac̄ sp̄us discurrē ⁊ fluere formas. frigidū aūt fortiter tenet ip̄ressas.

¶ Utrum omnes huiusmodi virtutes sunt corporee.

Deinde querit̄ de his v̄tutib' in cōi. Et querunt̄ duo. s. vtꝝ oēs iste sint corporee virtutes habētes situm in organo corporeo vel nō. Et vtꝝ sint plures vel pauciores. ¶ Ad p̄m ponit rōnē Auicē. ꝙ oēs h'mōi virtutes sunt corporee. ⁊ p̄° ꝓbat de sensib' hoc: de rōne eni sensus est ꝙ app̄hēdat cū p̄ntia māe. p̄ntia eni corporis non est exnō nisi apud aliqd̄ corp'. Et eni qd̄ nō est in loco res localis nō opat̄ ꝫm p̄ntiā vel absentiā. vnde virtuti simplici ipsius aīe forma sensibilis nō pōt esse p̄ns. ⁊ ista est rō Auicenne de sensib'. ¶ Fortior aūt ad idē rō est: q2 sensus nō percipit formā nisi illā ad quā ꝫm nā3 fabricat̄ organū vt oculus colorē eo ꝙ eadē ꝑfectio est vtriusq3. s. lumē. Hec eni perfectio est diaphani qd̄ est in cōpōne oculi ⁊ ꝑfectio coloris ꝫm actū. Sil'r est de auditu cui' organū ꝯsistit in aere vacuo q̄ ēt aer est mā soni. Idē est de odoratu q2 actu ⁊ nā frigidum existēter potētia ē calidū ⁊ saluat̄ calido vaporatiuo in odorib'. ¶ De gustu aūt q̄ q̄dē tact' est: ⁊ de tactu p3 ꝙ nō recipiūt formas abstrahēdo a mā: s3 cū ꝯtactu corpis in qb' sūt forme ille. tres aūt rōnes ponit Auicēna de eo ꝙ imago sit virt' opans in corpe. Quarū p̄ᵃ hec est. ponam' formā quadrati descripti in imagine: cui' q̄tuor anguli designent̄ per a. b. c. d. ⁊ aliud q̄dratū ꝯiungat̄ illi apd̄ angulū. a. i dextro: ⁊ 3ᵐ q̄dratū ꝯiungat̄ ei in sinistrū apud angulū. b. ⁊ q̄dratu3 qd̄ est in angulo. a. in q̄tuor suis angulis signet̄ per. a. c. ⁊. b. q̄dratū aūt qd̄ est in angulo. b. designet̄ in q̄tuor suis angulis. s. per. b. c. q. i. ⁊ sit ista forma imaginata: ⁊ nō in mā aliq̄. ⁊ querat̄ cā q̄re vnum q̄dratoꝝ imaginatoꝝ imaginamur in dextro alterū in sinistro. Hoc eni est aūt per forma3 q̄drati: aut per aliqd̄ accn̄s ip̄i': aut ꝓpter cōparationem ad aliqd̄ extra: aut ꝓpter mām ex q̄ extrahit̄: aut ꝓpter organu3 aut spiritū aialē qb' ip̄rimit̄. Qd̄ aūt nō sit ꝓpter formā q̄drati hoc p3 ex hoc: q2 vna rō est forma q̄drati in oibus q̄dratis que nō sepat vnū q̄dratū ab alio ponēdo vnum in dextro ⁊ aliū in sinistro: nec est ꝓpter accn̄s. Ponamus eni ꝙ illa q̄drata eq̄lia sint in q̄titate tūc accn̄s illud esset sepabile vel insepabile. ⁊ si esset insepabile tūc cōmutaret̄ in sp̄ēm ⁊ inueniret̄ in oi q̄drato sicut nigredo corui in oi coruo. ⁊ sic q̄cq̄d inueniret̄ in vno q̄drato ēt inueniret̄ in alio. ⁊ iō per hoc nō distinguerent̄ ꝙ vnū esset in dextro ⁊ alteru3 in sinistro. ¶ Si aūt eēt accn̄s sepabile hoc nō esset nisi dextrū ⁊ sinistru3. Si igit̄ imaginatio distingueret illa q̄drata per itētionē dextri ⁊ sinistri oporteret ꝙ illa imaginatio app̄hēderet itētione3 dextri ⁊ sinistri: ⁊ poneret eā sup q̄dratū p̄us app̄hēsu3: ⁊ sic imaginatio ꝓcederet cōponēdo qd̄ nō ꝯuenit ei ꝫm Auicēnā: q2 nō accipit nisi formā q̄titatis que fuit in sensū. ⁊ illas accipit subito sine cōpōne ⁊ diuisione: ⁊ nō sicut itellectus q̄ rōnē dextri ponit sup q̄dratū vnū. ⁊ rōnē sinistri super q̄dratum alterū. g̃ ꝙ imaginatio imaginat̄ vnum in parte vna ⁊ alterū in parte alia nō est ꝓpter intentionē dextri ⁊ sinistri: neq3 propter aliud accn̄s qd̄ possit assignari. g̃ illa diffinitio nō est per accidēs: neq3 est ꝓpter cōparationem ad aliquid extra. q2 cū illa quadrata sint similia ⁊ equalia vt supra posuimus: ad qd̄cūq3 corpoꝝ alioꝝ exterioꝝ cōparabit̄ vnu3 ⁊ ad idē cōparabit̄ alterū: ⁊ ita in cōparatione illa nō distinguunt̄. Nec est ꝓpter mām a qua extrahit̄. illa enim nō differt nisi per mām ligni ⁊ plumbi ⁊ cupri: ⁊ sic de alijs. ⁊ non est natura illarum materiarū facere vnū esse in dextro ⁊ alterum in sinistro. ergo relinquit̄ ꝙ hoc sit ꝓpter situm illius forme ⁊ in organo ⁊ in spiritu imaginis in cuius dextra pte depingit̄ q̄dratū dextrū: ⁊ in sinistra pte sinistrū. ¶ Scd̄a rō Auicēne est q2 nos imaginamur formā maiorē ⁊ formā minorē ⁊ nō pn̄t eē in eodē subto forma maior ⁊ forma minor. g̃ relinquit̄ ꝙ sit in corpe aliquo in cui' maiori pte depingit̄ forma maior. ⁊ in minori pte forma minor. ¶ Tertia rō sua est: q2 nos simul ⁊ semel nō possum' imaginari formā alba3 ⁊ nigrā in eodē pte: sed in itellectu simplici simul itelligim' albū ⁊ nigrū. ⁊ hoc nō est alia de cā nisi q2 forma illa q̄titatis corporee est in sp̄ū corporeo ⁊ organo in cui' eadē parte nō pōt poni albū ⁊ nigꝝ. ¶ Intellect' aūt simul itelligit albū ⁊ nigrū: sed negat idē eē subm albi ⁊ nigri: ⁊ per has rōnes ꝓbat Auicēna imaginē esse virtutē corporeā: ⁊ dicit ꝙ ide3 est de estimatiua ⁊ memoratiua: que l3 accipiāt intentiones nō tn̄ separāt eas a talib' imaginib' ⁊ formis. ¶ Sed l3 cōclusio ista sit vera quā ꝯcludit rōnes tn̄ nō videntur valere. Si eni esset cā dextri ⁊ sinistri ꝙ depingit̄ in pte dextra spiritus vel in sinistra organi tunc virtus tota nō imaginaret̄ dextrū vel sinistrū in sinistra parte tm̄: vel in dextra pte tm̄: sed in vtraq3. imaginemur enim dextrū a sinistro ⁊ sinistru3 in dextro, hoc enim bene cōtingit sicut contingit imaginari

Nota subtiles istātias ꝯ rōes Auicenne.

id qđ est supra esse inferius ⁊ ecōtra. ⁊ id qđ est ante esse et retro ⁊ ecōtra. ⁊ cū forma nō moueť nisi in toto subto in quo est oporteret φ organū virtutis imaginatiue transponereť in partibus: ita φ superior pars efficereť iferior ⁊ ecōtra: ⁊ hoc est ridiculosū. ¶ Preterea 2ª rō nō videť valere. si. n. forma maior describereť in maiori parte ⁊ mior in minori: tūc forma que nullo mō pportionareť q̄titati organi sicut forma mōtis vel dimidij celi nullo mō posset describi in organo imagiatiue. ¶ Et q2 similis obiectio est de oculis ppter hoc soluit Auicēna ⁊ dicit φ excusat eū potētia diuisionis in infinitū: q2. s. rei q̄titas diuidiť donec fiat pportionabilis organo q̄titatis in quo depingiť. ¶ Sed ɔtra. hoc nihil est q2 quereť de diuidēte qđ sit diuidēs. organū enim nō est diuidēs: q2 potētia sua nō est potētia actiua sed mālis. similiter virtus apphēsiua nō est diuidēs q2 accipit intētionē toti⁹ forme ⁊ toti⁹ q̄titatis. ¶ Silr distātia nō est in cā sicut in id qđ distat videť maioris quātitatis q̄ id qđ est ppe: q2 tūc lineamēta figurarū ipsi⁹ q̄ti nō pfecte discerneręť. ¶ Preterea accipiam⁹ illā formā que ipleat totū organū imaginatiū: tūc bm hoc illa nō posset depingi in organo: ⁊ sic nō multe forme manerēt in organo imaginationis qđ est ɔtra Aristo. in li° de somno ⁊ vigilia q dicit φ forme que manēt in organo imaginationis in somno fluūt ad organū sensus cōis. ¶ Unde per alias rōnes pbādū est hoc sic. oīs virt⁹ hñs situ in determinata pte corpis cui⁹ lesione ipediť opatio ei⁹: ⁊ cui⁹ salute saluať est virt⁹ corporea ⁊ sita in organo corpali. oēs v̄tutes supradicte aie sensibilis sūt tales. g̃ sunt v̄tutes corporee ⁊ situ3 habētes in organo corpali. p° p3 per se: q2 nō est instātia de rōne ⁊ intellectu que ipediuľ destructa media cellula capitis: q2 hoc nō accidit per se sed per accn̄s. s. φ corrūpiť organū phantasie: quo corrupto nō est a quo abstrahat intellect⁹. 2° v̄o pbata est in singulis virtutib⁹ pus habitis. ¶ Itē oīs forma silis forme corpali non est in subto nisi in corpe oēs forme pdictarū virtutū sūt formes similes formis corpoꝝ. g̃ nō hñt subm nisi corp⁹. p° probať per hoc φ forme similes hñt vnā rōnē cōparationis ad sub3. 2° v̄o per hoc p3: q2 nisi eēnt forme siles corpoꝝ: corpa nō discernereńť per ipsas. ¶ Sed ɔtra. virt⁹ apphēsiua est virt⁹ passiua ⁊ receptiua: ⁊ nō est receptiua nisi formaꝝ. Cū igiť ipsa virt⁹ q̄ est ps aie simplex sit forma: que erit in ipsa simplex erit ⁊ icorporea: ⁊ ita falsum est φ ille forme sunt q̄s apphēdūt virtutes aie sensibilis. ¶ Itē virt⁹ apphēsiua est virt⁹ in potētia que nō pficiť nisi per formā apphēsiuā. g̃ forma apphēsiua in ipsa erit sicut pfectio in pfecto. s3 oē qđ recipiť vt dicit Boe⁹: recipiť bm ptātē recipiētis. g̃ forma illa recipiť bm ptātē virtutū que sunt ptes aie: s3 ille sunt icorporee. g̃ forme iste sunt recepte in corpe ⁊ sic sunt sine q̄titate.

¶ Solo. dōm φ v̄tutes iste corporee sunt ⁊ operātes in organo: ⁊ sic pbāt vltime rōnes: forme ille non sunt q̄titates nec habētes q̄titatē: sed sunt similitudines ⁊ spēs q̄toꝝ nō tū sunt in organo corporeo vt in subto. ¶ Ad primā rōnem Auicēne dōm φ cā imaginādi dextrū in dextro ⁊ sinistrū in sinistro ⁊ ecōtra nō est: q2 illa forma depicta sit in dextra pte vel in sinistra spūs vel organi: sed cā hui⁹ est situs q separi non pōt a figura ⁊ q̄titate: ⁊ tū in ptāte v̄tutis imaginatiue est trāsmutare situm ⁊ figurā sicut dōm est. forma v̄o bm se totā cōparať ad spēm ⁊ organū vt ad pfectū simplex sicut pbatu3 est supra in q̄one de visu. ¶ Ad aliud dōm sicut supra pbatū est in dōne in 3° li° φ maior forma non describiť in maiori parte organi vel spūs: s3 organum imaginis est sicut speculū aiatu3 qđ in q̄libet pte sui receptibile est oīum formarū: ⁊ pōt reseruare formas receptas: ⁊ ɔuerti sup q̄cūq3 voluerit. ¶ Ad vltimā rōnē dōm φ forma recepta nō est immediate in ipsa potētia aie vt in ipso subto: sed est in mā illius potētie que mā est organū. Dicit eni Arist. φ si oculus est aial: visus esset aia eius: ⁊ silr est de alijs potētijs organicis. ⁊ iō potētia iudicat de formis illis sicut in his q̄ imutāt ppriā suā nām: nec sunt pfectio ei⁹ simplr. sed quo ad cognitionē reru3 sensibilium. ⁊ per hoc patet solutio ad totum.

¶ Utrum hmōi virtutes sint plures.

Secundo queriť vtrū sint plures vel pauciores virtutes aie sensibilis interiores. Et videť φ pauciores. Abstrahere enī nō est nisi bm duos modos. s. cū pricipia māe ⁊ sine presentia. g̃ videť φ nō debēt esse nisi due virtutes aie sensibilis: eo φ forma particularis nō est nisi cū pñtia māe vel sine presentia ⁊ virtutes nō differāt nisi bm obta. Ecōtra aūt videť φ plures debeāt esse. habemus enī quādā que ɔsiderat pteritu3 in rōne pteriti: g̃ eadē rōne debemus hēre quādā que ɔsiderat futurū in rōne futuri: ⁊ sic ad minus erūt septē. ¶ Preterea Auicēna distinguens vires bm organa ponit sensum cōe3 in prima ɔcauitate prime cellule ⁊ imaginationē in posteriori. Phantasiā aūt in pma parte medie cellule: ⁊ estimatiuā in posteriori: memoriā aūt ⁊ reminiscentiā ponit in posteriori cellula. Cū g̃ quelibet cellula hēat mediū: videť q̄dā debere esse in media parte pme cellule: ⁊ q̄dā in media pte medie cellule: ⁊ sic iterū erūt septe3. ¶ Solo. dōm φ vires supra dicte distinguuńť bm φ diuersificaňť forme sensibiles in pñtia māe. ille enī pñt ɔsiderari bm φ sūt a re vel ad rē vt imago rei. Si p° mō tūc accipiť duob⁹ modis. s. per id qđ fuit in sensu cōmuni: vel per nocumentum illi quod non fuit in sensu. ⁊ p° mō de ipsa est imaginatio. Scđo autē mō duob⁹ modis accipiť. s. bm φ intētio cōparať ad imaginē ⁊ diuidiť in ipsa per modū veri ⁊ falsi: ⁊ sic est phantasia: vel bm φ intētio diuisa vel cōposita cū imagine est pnm appetit⁹ bm letitiā vel tristitiā: ⁊ sic de ipsa est estimatiua ⁊ oībus his est mot⁹ a re in aiam. Si aūt est ɔuersio super formā ordinatā ad rē: tūc est mot⁹ ab aia in rem. ⁊ hoc ɔtingit duob⁹ modis. s. per solā phantasiam vt est imago ⁊ de hoc est memoria: vel bm discursum rōnis a pncipio determinato ⁊ hoc est reminiscētia. ¶ Ad pm g̃ dōm: φ oēs iste virtutes aie sensibilis iteriores sunt super formā abstractā a presentia māe. sensus aūt est sup formā abstractā a pñtia māe. vnde ista variatio forme cū pñtia māe vel sine pñtia est distinctio forme in gñe: ⁊ nō in rōne spāli: ⁊ iō penes ipsam accipiť distinctio virtutū in gñe per apphensiuā de intus ⁊ apphēsiuā de foris. ¶ Ad aliud dōm φ pñtis bm φ est presens est sensus. pteriti aūt bm φ est pteritum est memoria ⁊ reminiscētia. futuri v̄o nō pōt esse aliq̄ virt⁹. futura enī sunt aut que fiunt semper: aut frequēter: aut raro vt dicit Arist. 2° phyficoꝝ. ⁊ illa que fiunt raro nō pñt habere spēm ad sensum nec in se nec in suis causis. In se nō pñt q2 nō sunt in se. In causis v̄o nō pñt q2 sue cause sunt cause per accidēs ⁊ inordinate ad spēm illā. Illa v̄o que sunt frequēter ⁊ semper spēm qdē ad sensum ⁊ in se nō pñt hēre: q2 nō sunt in se. In causis v̄o nō cognoscuńť nisi per rōnē ⁊ nō per virtutem aie sensibilis. ¶ Et si obijciūt φ q̄dā bruta fugiūt futura ⁊ non pñtia tñ: ⁊ pñgnant aliquādo futura: sicut formice latentes in foraminibus pñgnāt futurā pluuiā vel futurā serenitatem vel aliqd hmōi. ¶ Dōm φ nō fit ex aliq̄ apphēsione futuri sed potius ex instinctu nāe vt dicit Auicēna. Cū enī mutaňť elemēta ad futurā pluuiā causandā vel futurā serenitatem vel aliquid huiusmodi imutaňť corpora taliū aialium: ex qua imutatione vel moueńť vel quiescunt per instinctum nature: ⁊ ex hoc habeť prenosticum aliquod de futuris. ¶ Ad aliud dicendū φ medium cellularū nō determinať aliqua virtute aie sensibilis. virtus enim apprehensiua sita est in cōcauitate cerebri: in qua multiplicať spirit⁹ aialis: cōcauitates aūt ille sunt in extremitatibus cellularum. In medio enim cerebrū h3 timorem: ⁊ ideo nō pōt ibi adeo cōgregari spirit⁹ vt cōgregať in extremis. ¶ Uel dicať melius: φ media cellularū si hēret virtutē illā oporteret esse cōpositā ex vtraq3 extremarū virtutū: quēadmodū organū pprietatē h3 vtriusq3: q2 virtutes aie sensibilis apprehensiue permisceri nō poterunt: q2 ⁊ obiecta sunt ipermixta: iō medietates cellularū remanserunt sine virtute apprehensiua.

¶ Queritur quid sit somnus.

Deinde queriť de pprietatibus aie sensibilis in se: que sunt somnus ⁊ vigilia ⁊ somniū. has enī proprietates h3 aia sensibilis in oī aiali vt videť dicere phs. ¶ Querať g̃ p° de somno et vigilia: ⁊ ɔsequēter de somno ⁊ somnij iterpretatione. De somno aūt ⁊ vigilia mouet Aristote. quinque questiones scilicet quid sit: ⁊ vtrum anime per se vel corporis per se ppria sunt vel cōmunia vtriusq3. Et si cōmunia: cuius particule anime vel corporis sunt: et ppter quam causam insunt aialibus. Et vtrum conueniāt oīa aialia ambobus vel alia quidem somno tñ: vel alia v̄o

Tex. cō. 43.

vigilie tñ. alia võ neutro. alia qdẽ vtrisq. Deinde mouet
Aristo. septẽ q̃ões. s. qd sit somniũ. Et ꝓpter quã cãm dor
mientes qdã somniãt: qdã nõ: ⁊ q̃re qdã qui somniãt q̃nq
nõ recolũt: q̃nq võ recordanť. Et si ꝯtingit futura ꝑuidere
in somno vel nõ: ⁊ q̃liter hoc ꝯtingit. Et vtꝝ futura ab ho/
mine ꝑuideanť solũ: vel quorũdã demonũ hẽant cãm: ⁊ vtꝝ
a nã fiãt vel ab euẽtu. Has q̃ões determinat Aristo. in li°
de somno ⁊ vigilia. Et nos disputabimus de eisdẽ infra.

PRocedať ergo ad p̃ᵐ sic. Dicit eniꝫ Aristo. in
p̃° de somno ⁊ vigilia sensus mõ qdem aliquo
imobilitatem velut vinculũ somnuꝫ dicimus:
soĺonem ⁊ remissioneꝫ qa vigiliã. Ex hoc acci/
piť ꝙ somnus est imobilitas sensuũ velut vin
culum. vigilia aũt solutio est sensuum ⁊ remis/
sio. Auicẽna autẽ diffinit sic. vigilia est dispositio in qua aia
imperat sensib⁹ ⁊ virtutibus mouentib⁹ exterius voluntate
cui nõ est necessitas. Somnus võ est priuatio dispositionis
in qua aĩa ab exteriorib⁹ ad interiora cõuertiť. ¶ Algazel ãt
diffinit sic. somnus nihil aliud est nisi retractio spiritus ab
exteriorib⁹ ad interiora. ¶ Alphorabius aũt sic. somnus est
sensus in potẽtia: vigilia autem sensus in actu. ¶ Item sic.
somnus est introitus sensus cõis in corpus. vigilia est mo/
tus sensus cõis in suo instrumento extra corpus. ¶ Item sic
somnus est ligamẽtum virtutũ ⁊ cõfirmatio earum. vigilia
võ dissolutio virtutum ⁊ debilitas eaꝝ. ¶ Cõiter autẽ diffi
nitur sic a magistris. Somnus est quies virtutũ aialium cũ
intensione nãlium. vigilia intẽtio animalium cũ remissione
nãlium. ¶ Item sic. somnus est interceptio primi organi sen
tiendi ab actu sensus. vigilia est solutio primi organi senti/
endi ab actu sensus. ¶ Cõtra primã harum diffinitionum
obijcitur sic. quecũq potẽtia impediť ab actu in somno illi⁹
imobilitas est somnus: memorie ⁊ intellectus impediũtur
ab actu in somno: ergo memorie ⁊ itellectus imobilitas est
somnus: nõ ergo solius sensus: ⁊ ita deberet dicere somnus
est imobilitas sensus memorie ⁊ itellectus. ¶ Preterea so/
mnus nõ videť vniu̾r imobilitas sensus. Sensus eni cõis
est quidem sensus: ⁊ ille nõ imobilitať in somno: cuius ꝓba
tio est hec: qa dicit Arist. in 2° de somno ⁊ vigilia. ꝙ phan/
tasmata fluunt ab organo phãtasie ad organum sensus cõ/
munis ⁊ imutant ip̄m. ¶ Si forte dicať ꝙ intelligiť de sensi
bus proprijs: videť ꝙ hoc nõ semper sit veꝝ. qa dicit Arist.
in p̃° de somno ⁊ vigilia. ꝙ qdam in somnis agũt opera vi/
gilie: qd non põt esse: cum hoc ꝙ organa processiua ⁊ orga/
na sensuum exterioꝝ sunt imobilia. ¶ Item videtur esse nu
gatio in hoc ꝙ dicit imobilitas velut vinculum eo ꝙ suffici
enter quies sensuũ expꝛimiť per alteꝝ. ¶ Sed obijciť cõtra
diffinitionẽ vigilie datã ab Arist. videť aũt superfluũ quã/
do ponit soĺonẽ ꝙ apponit remissionẽ: qa vtrũq idẽ signifi
cat. Si forte dicať ꝙ resoĺonẽ significat remissio ⁊ debilita/
tem. ¶ Cõtra hoc est. ꝙ vnũqdq in suo actu confortať. sen
sus aũt in vigilia est in actu. ergo videtur ꝙ in vigilia acci/
piat cõfortationem ⁊ nõ remissionẽ. ¶ Cõtra autẽ totã dif/
finitionẽ obijciť sic. ꝙ videť nõ esse cõuertibilis. Sunt eniꝫ
multa gña amẽtiaꝝ sicut epilepsia ⁊ lytargia ⁊ conuersio aie
ad iteriora: sicut fit in meditãtib⁹ q̃nq in raptis in qb⁹ oib⁹
est imobilitas sensuuꝫ velut vinculũ: ⁊ tñ ille amẽtie nõ sunt
somnus: ⁊ soĺones earum nõ sunt vigilie: ergo diffinitio in
plus est q̃ diffinitum. ¶ Cõtra scdam obijciť sic. vigilia est
perfectio sensuũ ꝭm actum. Cũ ergo vnũqdq debeat diffi/
niri ab vltimo ⁊ optimo: ⁊ actus melior sit q̃ dispositio: vi/
gilia potius deberet diffiniri per actũ q̃ per dispositionem.
¶ Preterea videť falsuꝫ qd di in diffõne somni. s. ꝙ somn⁹
sit priuatio ab hac dispositione. videmus eni frequenter in
somnis ad motũ phãtasie q̃ aia ꝑcipit virtuti mouẽti ⁊ ex/
tẽdenti mẽbra genitalia ad expulsionem supflui seminis: sic
fit in his qui polluũtur in somnis: ⁊ hoc dicit Auic. ¶ Pre/
terea cõtingit quãdoq stillare flegma dulce a capite in so/
mnis ad organa gustatiua. s. linguam ⁊ palatũ: ⁊ tũc quan/
doq somniat dormiẽs se mel bibere vt dicit Aristo. in 2° de
somno ⁊ vigilia. hoc aũt non cõtingit nisi pp imutationem
quã facit dulce flegma in organis gustatiuis: ergo videť ꝙ
somnus nõ oĩno sit priuatio illius dispõnis in qua aia impe
rat sensib⁹ exteriorib⁹. ¶ Cõtra tertiam diffõnẽ que est Al/
gazelis sic obijciť. spiritus cõducit calorem: qa vbi est mul/
tiplicatio spũs ibi est multiplicatio caloris. ⁊ ecõtra. vbi nõ
multiplicať calor ibi nõ multiplicať spũs: sed in multis dor/
mientib⁹ multiplicať calor in extremitatib⁹ manuũ ⁊ peduꝫ
vehemẽter: ergo ⁊ spũs. g̃ nõ est gñale ꝙ somnus est retra/
ctio spũs ad interiora. ¶ Cõtra quartã que est Alphorabij
sic obijciť. sensus in actu diciť duob⁹ modis. s. quo ad eẽ in
actu: ⁊ quo ad sentire. p̃° mõ sensus fit in actu a potẽtia sen
sitiua pficiẽte organũ. 2° aũt mõ a sensibili. ¶ Querať ergo
vtrũ somnus sit sensus in potẽtia quo ad actũ p̃mũ vel quo
ad actũ 2ᵐ. si p̃° mõ: tũc organa sensuũ in somno non hñent
potẽtias sensitiuas: ⁊ sic sensus eẽnt corrupti: ⁊ equoce dice/
reť oculus dormiẽtis ⁊ vigilãtis: que oia falsa sunt. Si aũt
diciť in potẽtia quo ad esse 2ᵐ: tũc videť ꝙ vigilia sit in po
tẽtia sensus quãdoq: qꝛ nõ semper sensus vigilãtis imutať
in actu. ¶ Preterea dicit phs in p̃° topicoꝝ in eo qd ꝭm cõ
tradictionẽ opponiť cõsiderať si multiplr̃ diciť. Nam si hoc
multipliciter diciť ⁊ qd huic ꝯtradictione opponiť multipli
citer diceť: vt nõ videre multipliciter diciť vnũ qdẽ nõ ha/
bere visum: alterũ qdẽ nõ vti visu. Si aũt multiplr̃ diciť: ⁊
videre multipliciter necesse est dici. vtriq eni videre oppo
niť qd vt ei ꝙ est nõ habere visum. illi aũt qd est nõ vti vi/
su. Ex hoc habeť: qd videre diciť habere visum ⁊ vti visu:
⁊ similiter est de alijs sensib⁹: ⁊ sic deberet melius dixisse ꝙ
somnus est habitus sensus: vigilia aũt visus sensus: cũ dor
miẽtes habeãt sensum lꝫ nõ vtanť. ¶ Cõtra quintã que est
Alphorabij sic obijciť: sicut dicit phs somnus est ligamẽtuꝫ
sensuũ: ⁊ sic nõ videť eẽ introitus sensus. ¶ Preterea sen
sus cõis nõ accipit nisi a sensib⁹ ꝓprijs vt dicit Auicenna: ⁊
sic vĩ ꝙ suũ eẽ nõ est itrare in corp⁹ sꝫ moueri in sensus exte
riores. ¶ Preterea si intrat hoc: nõ põt eẽ nisi altero duo/
rum modoꝝ. s. quo ad actũ vel quo ad organuꝫ. Si quo ad
actũ: hoc plane falsum est: qꝛ suus actus est super suũ obm:
⁊ obm suũ nõ est nisi in re p̃nte vt supra ꝓbatuꝫ est. Si quo
ad organũ hoc nihil est dictu: qꝛ organũ suũ semper est itra
corpus: vt supra habituꝫ est siue in somno sit siue in vigilia.
¶ Cõtra sextã que adhuc est Alphorabij sic obijciť. omnis
somnus iduciť ex lassitudine organoꝝ vel grauitate vel in/
ductũ ex talib⁹ causis debet esse ꝯfirmatio virtutũ organi/
carũ. g̃ somnus nõ est sicut ligamẽtũ virtutũ qd sit cõfirma/
tio earũ. ¶ Preterea dicit Aristo. in fine primi physicoꝝ ꝙ Tex. cõ. 82.
mã est ingenita ⁊ incorruptibilis ꝓpter id qd vnũqdq cor
rumpiť ad mãm ⁊ gñať ex ipsa: ⁊ iõ ipsa est ante cõem gene
rationẽ ⁊ post cõeꝫ corruptionẽ nãlẽ. Ex hoc habeť ꝙ vnũ/
qdq tãto vicinius est corruptioni q̃to ip̄m magis recedit
ab actu ⁊ appropinquat potentie mãli: ⁊ q̃to ip̄m vicinius
est corruptioni tãto debilitať plus virtus eius: sed somnus
facit virtutes exteriores organicas recedere ab actu: ⁊ ap/
propinquat eas potẽtie: g̃ somnus fit ligamẽtũ virtutum: ⁊
debilitas earũ: vigilia aũt ecõtra solutio virtutũ ⁊ ꝯfirma/
tio eaꝝ. ¶ Cõtra septimã aũt que est magistroꝝ sic obijciť.
In somno nõ oẽs quiescunt virtutes aiales. phantasia aũt
agit in somnis vt dicit phs que est virtus aialis: g̃ somnus
nõ est qes aialiũ virtutũ vniu̾r. ¶ Itẽ dicit Auicẽna ⁊ Al/
gazel ⁊ Alphorabius ꝙ in somnis aia ꝯiungiť intelligẽtijs
superiorib⁹ que dicunť angeli: ⁊ accipit ab eis intellect⁹ po/
tẽtias simplices ⁊ imãles que sunt somnia vera qb⁹ imagi/
natio ꝑparat imagines q̃nq ꝯueniẽtes: q̃nq cõtrarias: ꝓ/
pter quas somniũ illud indiget interpretatione. Et ex hoc
accipiť: ꝙ aia agit in somnis ꝭm partẽ sensibilẽ que est ima
go: ⁊ ꝭm partem intelligibilẽ: ⁊ ita in vtraq parte virtutes
aiales sunt. ¶ Cõtra octauã que etiã est magistroꝝ obijciť
sic. Querať qd sit p̃ᵐ organũ sentiẽdi. aut eni hoc est sensus
cõis aut sensus proprij. Si sensus cõis: plane falsum est. In
somnis eni organũ sensus cõmunis imutať ab imaginibus
refluẽtib⁹ ab organo phantasie ⁊ imaginationibus. Si aũt
sensus ꝓprij: tũc p̃ᵐ organũ sentiendi diciť in altero duoruꝫ
modoꝝ. s. ꝭm nãm prioris in cognitione sensibili: ⁊ sic primũ
organũ erit organũ visus: qꝛ per visum plures differentias
cognoscimus: ⁊ per ip̄m maxime iter ꝓprios sentimus sen/
sata: qꝛ primũ diciť ꝭm nãm prioris cõstituendo sensibile: ⁊
sic primũ organũ erit tact⁹: qꝛ tactus ꝯstituit sensibile aial: ⁊
vtroq modo patet esse falsum. In somno eni nõ interrum/
piť tñ visus ⁊ tactus sed organũ cuiuslibet sensus. ¶ Item
cũ penes vnã causaꝫ non possit dari nisi vna diffinitio que/
ritur

ritur penes quid oẽs ille octo diffinitiones dent.¶ Sol'o.
dõm ꝙ pͥma diffinitio que est Arist. datur per esse somni qd
habet in ꝓprio subiecto qd est cõe subiectum nõ pͥmũ. Esse
enim somni est ꝙ sit imobilitas velut vinculum. sensus aũt
cõis subiectũ est ipsius somni: lꝫ tactus sit obiectũ primũ vt
infra ꝓbabit̃. ¶ Ad id qd contra obijcitur dõm. ꝙ somnus
est vinculũ sensuum per se: quia vincit ⁊ ligat ꝓpria organa
sensuum: memorie aũt ⁊ intellectus vinculum est per accñs
quãdoq;: qa non ligat ꝓprium intellectus nec ꝓpriuꝫ orga/
num memorie. Intellectus eni non hꝫ organũ sed quãdoq;
impeditur in somno: ⁊ quãdoq; decipitur qa vniuersale ac
cipit a phãtasia ſm rõnem rei. In somnis aũt phãtasma nõ
accipitur ſm realem rõnem ⁊ qdditatẽ rei: sed potius econ
tra. Est autem super simulacruꝫ sicut super reꝫ: ⁊ pp hoc est
deceptio: memoria autẽ accipit phãtasmata vt imagies re/
rum extra vt prius habitũ est: ⁊ in somnis nõ est ꝯuersio ad
res extra: ⁊ ideo memoria ⁊ itellectus ligant̃ per accñs: ⁊ cũ
id qd est per accidens nõ sit diffinitiuũ rei. Propterea non
dicit̃ in diffinitione somni ꝙ sit imobilitas velut vinculum
memorie ⁊ itellectus. ¶ Ad aliũ dõꝫ ꝙ sensus cõis duplicez
habet cõparationem. vnã ad sensus exteriores: qbus ipe i/
fluit spẽm sensibilem ⁊ virtutẽ sensitiuam: ꝓpter qd etiam
dicitur ab Auicẽna forma ⁊ perfectio sensuuꝫ particulariũ:
⁊ hac cõparatione ligatur organum eius: ⁊ somnus est vin/
culũ sensus cõis. Aliã cõparationem hꝫ ad organum phan/
tasie ⁊ imaginis que site sunt in partibꝰ cerebri: que nãliter
frigide sunt: ⁊ ideo frigiditate qua dñatur in somno non i/
mobilitant̃: ⁊ cum organũ sensus cõis in cõparatione illa ẽt
sit frigidum per nãm nõ imobilitat̃ in somno sed imutabit̃
a simulacris influẽtibus a loco phãtasie ⁊ imaginationis: et
hoc intẽdit phs qñ dicit somnuꝫ est vinculũ quodãmõ sen/
suum. ¶ Ad aliud dõm ꝙ hec duo imobilitas ⁊ vinculũ nõ
idem importãt: sed hoc idẽ qd dicitur velut vinculum speci
ficat imobilitatẽ: est enim imobilitas negatiõis ⁊ priuatio/
nis: ⁊ imobilitas potẽtie mouẽdi ⁊ talis nõ est somnus: ⁊ i/
mobilitas vinculi ita ꝙ redit mobilitas remoto vinculo: et
talis imobilitas est somnus: qa remota frigiditate grauã/
te ⁊ vincẽte organa sensuuꝫ restituit̃ mobilitas organis sen
suum exterioꝝ. ¶ Qd auteꝫ obijcit̃: ꝙ qdã in somnis agãt
opera vigilie: dõm ꝙ non cõtingit hoc ex sol'one sensuũ exte
rioꝝ simpl'r: sed quodãmodo. illa enim solutio nõ fit a calo/
re nãli ⁊ accidẽtali ⁊ a phãtasmate fortissime mouente. De
his tñ erit questio infra per se. sed nũc intãtũ dcm̃ est: ꝙ sen
sus simpl'r clausi sunt in somno: ſm qd tñ a calore inãli qñq;
soluti. ¶ Ad id qd obijcit̃ contra diffõnem vigilie: ꝙ vigi/
lia per eẽ suũ nihil aliud est ꝙ̃ solutio sensuuꝫ ad actus exte
riores per reuersionẽ caloris nãlis ab interioribꝰ ad exterio
ra: ⁊ hũc moduꝫ dicit remissio: qa. s. calore iterato mittit̃ ad
exteriora. Et ideo nõ idem iportat̃ per illa duo: sed solutio
dicit eẽ vigilie ⁊ remissio dicit cãm. ¶ Ad id qd obijcit̃ con
tra totã diffinitionẽ Arist. dicẽdum: ꝙ amẽtia distinguitur
a somno per cãm. in epilepsia enĩ vapor multus ascẽdẽs ad
cerebrũ implet neruos ⁊ suffocare facit ipsos: ita ꝙ spũs sen
sibilis ⁊ motiuus nõ põt descendere per ipsos ad organa: q̊
facto remanẽt organa exteriora in sensibꝰ imobilia: sed in so
mnis frigus descẽdẽs a cerebro ex vaporibus infrigidatis
ibidẽ ꝓpellit̃ paulatim vt dicit phs calore nãli ab exteriori/
bus ad iteriora: ⁊ hec est causa q̃re dicit phs ꝙ somnus est
vinculũ qddã ⁊ nõ oẽ viculũ. In epilepsia enĩ ⁊ in alijs amẽ/
tijs accidit sil'e illi qd accidit ei qd apphẽditur in gutture ⁊
ceruice: ꝓpter strãgulationeꝫ enim venaꝝ ⁊ arteriaꝝ ⁊ ner/
uoꝝ non descẽdunt spũs sensibiles sicut accidit ei ẽt: qui for
titer ligat brachiũ circa humeꝝ: tunc enĩ manus ⁊ anterior
pars brachij efficit̃ q̃si isensibilis ⁊ imobilis: ⁊ remoto vin/
culo illo redit spũs: ⁊ facit q̃si puncturas acus. spũs enim est
corpus subtile: ⁊ est vehiculũ virtutũ vitaliũ ⁊ aialiũ per qd
virtutes sensibiles ⁊ motiue trãseũt in sua instr̃a. ¶ De 2ª
diffõne que est Auicẽne dicendũ ꝙ datur per oppõnem or/
ganoꝝ exterioꝝ ad aiam ſm ꝙ est regẽs ⁊ mouẽs corpꝰ per
appetitũ ⁊ voluntatẽ. ¶ Ad id qd obijcit̃ in ꝯrium dicẽduꝫ
ꝙ calor nãlis ⁊ spũs sensibilis ⁊ motiuus disponunt organa
ad sensum ⁊ motũ: sed nõ pficiunt: qa organa perficiuntur a
virtutibꝰ aie organicis: que fiũt in ipsis. vñ cũ somnus ⁊ vi/
gilia sint per exitum ⁊ introitũ caloris nãlis ⁊ spiritũ potiꝰ

inter dispõnes ꝙ̃ perfectiones vel priuationes pfectionum
numerat̃. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in somnis imago pparat ima
ginationes ſm inclinationẽ nature ⁊ desiderij qñq;: ⁊ idcir
co cuius nã grauata est suptiuo seminis: vel qui est in desi/
derio cõcupiscentie videt imaginationes talibꝰ aptas sicut
imaginationes mulieꝝ: ⁊ sic mouet̃ mẽbrũ ad imaginatio/
nem sicut ad rẽ. ¶ Vel dicat̃ melius ꝙ virtus gñatiua que
est in mẽbris sita genitalibꝰ est virtus nãlis nõ aialis: ⁊ id/
circo intẽdit̃ in somnis. Cuꝫ enim calor recedit ab organis
aialiuꝫ virtutũ intẽdit̃ interius in organis nãliũ. Et ꝓpter
hoc ẽt accidit ꝙ hoies plus mouent̃ libidie in somnis ꝙ̃ in
vigilia. sil'r digestio cõfortat̃ in somno: ⁊ ex digestione mini
strat̃ semẽ qd est mã cõcupiscentie. ¶ Ad aliud dõꝫ ꝙ gustꝰ
in somno nõ imutatur ſm iudiciuꝫ saporis. ⁊ ꝓpter hoc non
est solutus sed ꝓpter motũ exiguũ qui est ad organa gusta/
tiua fit magnus motꝰ in imaginatione: ⁊ idcirco somniat se
ille bibere mel cũ tñ nõ bibat. ¶ Ad tertiã diffõnem: que est
Algazelis dõm ꝙ dat̃ per cãm somni primaꝫ que est recur/
sus spirituũ sensibiliũ ⁊ motiuoꝝ ad iteriora. ¶ Ad id qd ꝯ
hoc obijcit̃ dõm ꝙ calor ille qui multiplicat̃ in extremitati/
bus nõ est calor laxãs sensum: ⁊ pp hoc nulla est obiectio: qr
de tali calore ⁊ spũ loqtur Algazel. ¶ Vel dicat̃ meliꝰ ꝙ in
extremitatibꝰ in somnis accidit per accñs. Cũ eni ex multi
tudine vaporis grossi implent̃ vene calesiũt ita ꝙ nõ põt ele
uari vapor sursum: ita ꝙ ibi ifrigidet̃ tũc expellit ipm calo/
rem nã a loco digestionis ad extremitates: que cũ iplent̃ ta
li vapore calescit vehemẽter. ¶ De 4ª diffõne que est Al/
phorabij dõm ꝙ sensus dr̃ esse in potẽtia multis modis: sic
distinctũ est in obijciẽdo. sed sensus quo ad eẽ pͥmi dr̃ duo/
bus modis. Cũ eni organũ sit mã: ⁊ virtus sensitiua sit for/
ma: ipsa põt duobꝰ modis considerari. s. vt forma tñ vel vt
efficiens opeꝝ sensibiliũ. Si pͦ mõ tunc est sensus in actu in
somno. Si secũdo mõ tũc est in potẽtia: qa non est efficiens
opeꝝ sensibiliũ in organo nisi ipm organũ per spm̃ sensibilez
⁊ calorẽ nãlem disponat̃: ⁊ sic intelligit Alphorabius. ¶ Ad
aliud dõm ꝙ sensus in habitũ ab Aꝝ. dicit̃ ab habitu for/
me subalis ipsiꝰ sensus que est virtus sensitiua: ⁊ nõ ab ha/
bitu formaꝝ disponẽtiũ sufficienter ad actũ. Diffinitio aũt
ſm id qd relinqt somnus in subto dat̃: relinquit̃ eni sensus
in potẽtia. ¶ De 5ª diffõne que est Alphorabij dõm. ꝙ dat̃
penes effectũ somni in sensu cõi. sensus eni cõis habꝫ duas
operationes. vnã ad exteriores sensus: ⁊ alterã ad imagia/
tionem: ⁊ in somno conuertitur ab exterioribꝰ ad interiora.
¶ Ad obm̃ cõtra dõm ꝙ somnus est ligamentũ sensus cõis
ab exteriori ⁊ nõ ab actu interiori. ¶ Ad aliud dõm. ꝙ sen/
sus cõis in distributione spũs sensibilis ⁊ discretione sensi/
bilis nõ accipit nisi a sensibꝰ exterioribꝰ: sed ſm opationem
quã hꝫ ad interius imutat̃ a simulacris ⁊ ab organo imagi/
nationis defluẽtibus in somno. ¶ Ad aliud dõꝫ. ꝙ itelligit̃
de introitu ad actum vt pꝫ ex supra dictis. Ex hoc eni ꝙ sen
sus cõis organum hꝫ interius: ⁊ medius est inter imagina/
tionẽ ⁊ sensum exteriorẽ põt hr̃e comparationeꝫ ad vtrũq;.
¶ De 6ª diffõne que etiã est Alphorabij dõm. ꝙ datur per
finem somni. somnus eni est ad hoc vt per quietẽ recreẽtur
⁊ cõfortent̃ virtutes aiales. ¶ Ad obm̃ cõtra dõm ꝙ nihil
ꝓhibet ꝙ somnus sit ex lassitudine sicut ex efficiẽte ⁊ indu/
cat cõfortationẽ sicut finẽ. ¶ Ad aliud dõm. ꝙ triplex est ma
teria. s. simplex mixta ⁊ cõplexionata: ⁊ de sola simplici verũ
est ꝙ est icorruptibilis ⁊ ingenita que est ꝓpria mã elemen/
ti. Mixta vͦ corrumpit̃ ⁊ sil'r cõplexionata eo ꝙ ille mate/
rie non carent omni forma. ¶ Ad argumͫ aũt dõm. ꝙ duplex
est actus. s. actus pͥmus ⁊ secũdus. ⁊ de pͥmo veꝝ est qd obij
cit̃. s. ꝙ quãto aliqd ꝓpiquius est actu tãto firmius est ⁊ for/
tius. De secũdo autẽ adhuc dupl'r se hꝫ. quedã eniꝫ est ope
ratio ſm nãm materie ⁊ organi: sicut calefacere sequit̃ nãm
ignis: ⁊ frequẽtatio illius operis nõ iducit laborẽ ⁊ debilita
tem. Quedã aũt est contraria motui organi ſm nãm mate/
rie: sicut eleuatio pedis a virtute gressibili cõtraria est mo/
tui pedis ſm nãm materie que est nõ grauis. ⁊ sil'r est imu/
tatio organoꝝ sensibilium pͭer nãm ipsoꝝ organoꝝ sensibi/
lium: ⁊ idcirco infrequẽtia illoꝝ operum inducit̃ lassitudo
⁊ desiderat̃ somnus ⁊ qes. ¶ De 7ª dõm ꝙ data est per ef/
fectum somni iteriorẽ ⁊ exteriorẽ. Exterius eni per somnuꝫ
quiescũt virtutes aiales: ⁊ intẽdunt̃ nãles que distinguũtur

ſm opa vegetatiue potētie vt supra habitū est. ¶ Ad obꝫ ꝫ dōm. ꝙ sic intelligit ꝙ somnus est qes aialiū quo ad actus exteriores ⁊ nō quo ad actus iteriores: ⁊ per hoc ēt pꝫ solutio ad sequēs. ¶ De vltima diffōne dōm ꝙ dat penes cām somni formalē. hec enī est interceptio sensus in primo organo sentiendi. ¶ Ad id vō qd obijcit dicēdum. ꝙ meo iudicio primū organum sentiēdi est organū tactus ꝓut tactꝰ est fundamentū alioꝝ sensuū sicut supra explanatū est in qōne de tactu. sic enim itercepto tactu itercipit ois sensus: de hoc tamē infra erit questio spālis. ¶ Ad vltimum pꝫ solutio per ea que dicta sunt de singulis diffinitionibus.

¶ Utrum somnus est corporis per se vel anime.

Secundo querit Utrum somnus sit corporis per se vel aie ꝑ se vel cōe vtriqꝫ. Et ponit Ar. rōnē ꝙ sit cōe vtriqꝫ sic dicēs in p° de somno ⁊ vigilia. Qm̄ aūt nec aie ꝓpriū nec corporis sentire manifestū est: cuiꝰ enī potētia huiꝰ ē actio. qui vō dr̄ sensus vt actio: motus qdē per corpus aie est: pꝫ g̊ ꝙ nec aie ꝓpria passio nec inaiatum corpus possibile est sentire: sic aūt formāda est rō Ar. Cuiuscunqꝫ est obiectū alicuius passionis illius est: ⁊ passio ipsa: cōiūcti ex corpore ⁊ aia est sbm ipsaꝝ passionū que sūt somnus ⁊ vigilia. g̊ somnus ⁊ vigilia sunt ꝯiūcti ex aia ⁊ corpore. primaꝫ haꝝ ponit Ar. tāqꝫ per se notā. 2ᵃ vō ꝓbat per iductaꝫ auctoritatē: ⁊ supponit ꝙ sbm somni ⁊ vigilie sit sensus: ⁊ ꝓbat ꝙ sensus ꝯiūcti est. s. aie ⁊ corporis: qa cuiꝰ est potētia illius est actꝰ ⁊ ecōtra: sed corporis ⁊ aie est actio sensus corporis vt patiētis: ⁊ aie vt discernētis. g̊ corporis ⁊ aie erit potētia sensitiua. g̊ ⁊ passio sensibilis potētie que est somnus ⁊ vigi-

Tex.cō.12. lia. ¶ Itē hr̄ per hoc ꝙ dicit Ar. in 7° phy. sic. sic. Et ipsi aūt sensus alterant ⁊ patiunt: actus enī ipsoꝝ motꝰ est per corpus patiēte aliqd sensu. si ergo sensus patit motu qui est per corpꝰ: sensus erit corporis ⁊ aie. g̊ iterius etiā est passio sensus que est somnꝰ: ⁊ vigilia erit corporis ⁊ passio aie. ¶ Itē nihil incorporeū ſm ꝙ icorporeū pōt eē sbm q̄litatis corporalis: aia ſm se est suba incorporea. g̊ ſm se nō pōt esse subꝫ qualitatis corporalis: sꝫ qōlibet sensibile est q̄litas corporalis. g̊ aia per se nō pōt eē sbm alicuius sensibilis: ⁊ ita sentire cōuenit aie per corpus. g̊ etiā passio sensus que est somnꝰ ⁊ vigilia. ¶ Sed ꝫ videt ꝙ sit solius aie. qcqd corrūpit aliquo excellenti patit ab illo: vis sensitiua corrūpit a sensibili excellēti. g̊ ſm se patit ab illo. g̊ vis aie sentit ſꝫ se: ⁊ ita etiā somnus ⁊ vigilia cōueniunt ei ſm se. ¶ Ecōtra videt ꝙ cōueniāt tm̄ corpori. Cuiuscūqꝫ enī cause efficientes ⁊ formales oēs sunt corporee illud nō pōt eē passio nisi corporis tm̄: somni ⁊ vigilie cause efficientes ⁊ formales oēs sunt corporee. g̊ somnus ⁊ vigilia sunt passiones corporis tm̄. Prima ꝓbat per hoc ꝙ effectꝰ nō hꝫ essentialr̄ eē nisi a suis causis. vnde si ille sint corporee: necesse est ⁊ effectū corporeū eē. 2ᵃ vō ꝓbat per inductionē causaꝝ. cause enim mag̃ ꝓprie somni sunt calidū nutrimētū ad caput eleuans a loco digestionis: ⁊ frigidū repellēs calorē ab organis sensibilibꝰ. formalis aūt causa vigilie est expāsio caloris ⁊ spirituū corporaliū ad interiora organa. ⁊ formalis causa somni est priuatio huius que cause oēs corporee sunt. ¶ Solo. cōsentiēdo primis rōnibꝰ dicimus ꝙ somnus ⁊ vigilia sunt passiones cōiuncti ex corpore ⁊ aia. ¶ Ad id aūt qd obijcit in ꝯrium dōꝫ ꝙ vis aie non ꝓprie patit vel corrūpit a sensibili excellenti: sed corrūpit cōpositio organi qd est sbm illius sensibilis: ⁊ tūc vis quesita in organo impeditur ab opere nō pp corruptionē sui: sed pp corruptionē sui organi: ⁊ ꝓpter hoc dicit

p° d aia. t. cō. 65. Arist. ꝙ si senex accipiat oculos iuuenis videbit vtiqꝫ sicut iuuenis eo ꝙ ex senio nō corrūpit virtus aie lꝫ pupilla corrūpat. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lꝫ cause somni ⁊ vigilie ſm suas eēntias sunt corporee: tn̄ in causando somnū sunt istrā aie: ⁊ ꝓpter hoc relationē hn̄t ad aiam in causando somnū ⁊ vigiliā: ⁊ ideo etiam causata ex ipsis non sunt passiones corporis tm̄: sed passiones coniuncti ex corpore ⁊ anima.

Tertio querit habito ꝙ somnus ⁊ vigilia sint passiones cōes corporis ⁊ aie. Cui pticule aie ⁊ corporis p̄mo insunt. Et querunt duo. s. cuiꝰ partis sint ſm aiam. ⁊ cuiꝰ partis sunt ſm corpus. Et ex pte aie querunt q̄tuor. Quoꝝ p̄mū est vtrū sint passio sensus per se. 2° vtrū sint passio sensuum eque principaliter vel alicuius sensuū primo. 3° vtrum sint passio sensus cōmunis vt dicūt aliqui phī vel nō. 4° vtrū sint passio tactus vel nō. Ex pte vō corporis querit vtrū sit passio cordis vel epatis vt qdā dicunt.

¶ Utrum somnus ⁊ vigilia sint passiones ſm se.

Primo querit igitur Utrū somnus ⁊ vigilia sint passiones ſm se. Et videt ꝙ sic per rōnes quas ponit Ar. in p° de somno ⁊ vigilia. Quarū p̄ma hec est: quecūqꝫ qdē viuētiū augmenti diminutionisqꝫ participāt solū in his nō est somnus neqꝫ vigilia velut in plātis: nō enī hn̄t sensibilem particulā: ⁊ fundat rō supra hoc: ꝙ cuius nō est sbm somni ⁊ vigilie illius nō est somnus ⁊ vigilia. vegetabiliū enim ſm ꝙ vegetabilia nō est sbm somni ⁊ vigilie. g̊ vegetabiliū nō est somnus ⁊ vigilia. p° ꝓbat per ante dicta. 2ᵃ ꝓbat ex hoc ꝙ subm somni ⁊ vigilie est sensus quē non hn̄t vegetabilia ſm ꝙ hmōi. ¶ Alia ratio phī ad idem est hec. Impossibile est q̄licunqꝫ sensu sentire ꝙ dormit aial. Manifestū igit est ꝙ oibus sensibꝰ necessarium est inesse eādē passionē que vocat somnus. ¶ Tertia rō est ducēs ad impossibile sic. partiū qdē. s. ſm quosdā sensus inest somnus: ptim vō nō sic. ex hac enim rōne dormiēdo sentiet aial: qd est impossibile. ¶ Aliā rōnem ad idē ponit phūs sicut plātaꝝ. nullam possibile qdē est cōicare neutrā haꝝ passionū nō qdem sine sensu existit neqꝫ somnus neqꝫ vigilia: qbus enī sensus inest his ⁊ tristari ⁊ gaudere. qbus vō hec ⁊ cōcupiscentia. plātis aūt nihil inest hoꝝ. ¶ Aliā ponit idē phūs sic. signum autē ꝙ plāte nō hn̄t somnū est ꝙ somnus qdē nō insit ſm vegetatiuā partē aie est: qm̄ opus suū facit nutritiua pticula dormiēdo magis q̄ vigilādo. nutriunt enī ⁊ augent tūc magis tanq̄ nihil idigētia ad hec sensus: ⁊ ratio fundat supra hoc: ꝙ cuiuscunqꝫ partis aie ꝓpria passio est somnus illam imobilitat ⁊ ipedit ab actu. Si ergo nutritiue pticule que est pars vegetabilis ꝓpria passio esset somnus: tūc ipsa immobilitaret ⁊ impediret ab actu: sed hoc est falsum: qa vtutes ille intēduntur in somnis ⁊ in actibꝰ suis. ¶ Ad idē obijcit sic. Dicit phūs in p° de somno ⁊ vigilia: ꝙ in quo cognoscimus vigilātem in hoc cognoscimus eū qui somno p̄mit: sed sensu cognoscimus vigilantē: ergo sensu cognoscimꝰ eū qui somno premit: ergo somnus est passio sensus. ¶ Itē Alphorabius. somnus attribuit virtuti sensus. ipossibile enī est vt attribuat virtuti nutritiue: plāte enim hn̄t somnū cū nō habeāt apphēsionē: ⁊ cū nō attribuat aie nō cōprehēsiue remanet vt attribuat aie irrōnali. Aial enī irrationale dormit: qa aial dormiens nō caret in somno istrīs sensus neqꝫ motus. ⁊ cū hoc neqꝫ sentit neqꝫ mouet: scimus ꝙ causa in somno est ꝙ apphēdēs sensibilia recessit ab instrīs illis interius corporis. Sēsus huius auctoritatis est: ꝙ somnus ꝓbat eē passio sensus ex hoc ꝙ plāte nō dormiūt: sed bruta ⁊ hoies dormiūt que non cōicant nisi in aia sensibili: ⁊ cum in somno nō imobilitant nisi sensus exteriores ⁊ nō interiores erit somnus passio sensuū exterioꝝ ⁊ non iterioꝝ. ¶ Sed ꝫ videt. ꝙ somnus sit passio vegetabilis. Dicit enī Aristo. in p° de somno ⁊ vigilia. Quorūcūqꝫ aliqd opus ſm nām quādo excesserit ſm tp̄s necesse est lāguescere: vt oculos videntes necesse est qescere ad recreationē virtutis: sed cuiuslibꝫ vegetabilis potētie finitū est opus ſm nām. g̊ si excedat tēpus necesse est lāguescere ⁊ qescere ꝓpter recreationē. sed talis qes somnus ē. g̊ vegetatiue potētie erit passio somnꝰ. Minor huius syllogismi ꝓbat ex hoc ꝙ ois potentia vegetabilis est agēs finite ſm nām ⁊ nō ifinite: ⁊ sic tpe determinat eius actio. ¶ Preterea illius dꝫ esse somnus passio maxime cuius motu efficit: sed motꝰ virtutis vegetatiue efficit. g̊ debet esse passio maxime vegetatiue. prima haꝝ ꝓbat ex hoc ꝙ passio cōparat ad suum subm tm̄ vt ad mām ⁊ vt ad efficiens. 2ᵃ ꝓbat ex hoc ꝙ somnus efficit maxie ex euaporatione alimēti que euaporatio est a vtute digestiua que est pars aie vegetabilis. ¶ Itē id qd per se est causa mobilitatis idē etiā est per se causa imobilitatis ⁊ qetis ſm nāꝫ: sed spūs vitalis ꝓcedēs a corde per distributionē vite efficit mobilitatē. g̊ idem dꝫ esse causa imobilitatis ⁊ qetis ſm nām. p̄ma ꝓbat ex hoc ꝙ natura est p̄nᵐ motus ⁊ status per se ⁊ nō ſm accñs. 2ᵃ vō ꝓbat ex hoc ꝙ cor est p̄nᵐ vite. Inde ꝓceditur sic. p̄nᵐ vite est causa mobilitatis ⁊ imobilitatis:

anima vegetabilis est ṗncipiū vite in hñtibus vitam. ğ aīa vegetabilis est ṗma causa mobilitatis ⁊ imobilitatis: sꝫ mobilitas est vigilia ⁊ imobilitas somnus. ğ aīa vegetabilis ē causa somni ⁊ vigilie. ¶ Preterea videt̃ ꝙ nullo mō sit passio sensus sic. sicut se hꝫ vita ad vitā vegetabilē sic sensus ad sensibileꝫ: sed viuere est actus icorporeus aīe vegetabilis. ğ sentire erit actus icorporeus aīe sensibilis. ṗma ꝓbat̃ ex hoc

Tex. cō. 16. ꝙ dicit Ar. in 2° de anima. ꝙ viuere inest viuētibꝰ pp vegetabile: aīalibus aūt ꝓpter sensibile ṗmū. Minor aūt ꝓbat̃ ex hoc ꝙ aīa que est subā icorporea nō pōt fluere actus corporeos. Inde ꝓcedit̃ sic vlterius qđ per se nō pōt moueri per se nō pōt fieri aliqñ mobile vel aliqñ imobile. Prima ꝓbat̃ per hoc ꝙ nihil mouet̃ nisi sit mobile. 2ᵃ vō ꝓbat̃ ex

Tex. cō. 32. hoc ꝙ nihil mouet̃ nisi sit corpus vt habet̃ in 6° phyſic. ⁊ in

Tex. cō. 67. ṗ° de aīa. Inde vlterius sic. sensus est actꝰ icorporeus: nullū eni icorporeuꝫ aliquādo est mobile aliquādo imobile. ğ sensus nō est aliqñ mobilis ⁊ aliqñ imobilis: sed mobilitas est vigilia ⁊ imobilitas est somnus. ğ sensus non est vigilia vel

Tex. cō. 70. somnus. ¶ Itē dicit Ar. in 2° physicoꝝ. ꝙ tres cause. s. efficiens formalis ⁊ finalis coincidūt in vnaꝫ rem: sed mā cum alijs nunꝗ̄ coincidit in idē. sensus est causa efficiēs somni. ergo nō erit sbm eius ꝓpriuꝫ: qa sbm est in rōne māe. ¶ Itē videt̃ somnus nō tm̄ esse passio sensibiliū sed ēt motiuorꝫ. In somno eni organa ꝓcessiui motus efficiunt̃ imobilia sed claudunt̃ ab actu sentiēdi: cuꝫ igit̃ somnus sit passio eiꝰ cuiꝰ sit vinculū: equal̃r erit passio motiuorum sicut sensibilium.

L. c. 48. ⁊. 49 ⁊ infra. ¶ Preterea videt̃ somnus eē passio itellectꝰ practici ⁊ phātasie. hec eni duo mouēt vt dicit Aris. in 3° de aīa. sed in somnis organa motiua efficiunt̃ imobilia: qa mouent̃ ab itellectu ⁊ phātasia. ğ videt̃ ꝙ somnus sit viculuꝫ itellectus practici ⁊ phātasie. Si forte dicat̃ ꝙ itellectꝰ nō mouet per se sꝫ per phantasiā ⁊ sic somnus nō est viculuꝫ itellectꝰ per se: hoc

Tex. cō. 48. pꝫ esse falsum: qa dicit Ar. in 3° de aīa ꝙ itellectus quādoꝗ̄ cōtrarie mouet phātasiā. ¶ Preterea itellectus practicꝰ mouet in artificiatis mechanicis quod nō conuenit phātasie. ¶ Preterea Auicēna ⁊ Alphorabiꝰ dicūt ꝙ somnus est viculū sensibiliū v̄tutuꝫ ⁊ motiuaꝝ: ⁊ sic videtur ꝙ nō sit ꝓpria passio sensus eo ꝙ nō ꝯuenit soli sensui. ¶ Solo. dōꝫ ꝙ somnus ⁊ vigilia sunt passiones sensus sicut ꝓbāt ṗme rationes. ¶ Ad id qđ obijcit̃. ꝙ somnꝰ sit passio vegetabilis aīe: dōm ꝙ verum qdē est ꝙ oē agens finite agit ꝫm tp̄s determinatū: sed oē finite agens pōt excellere tp̄s. A pho eni dr̄ illud agens excellere tp̄s: qđ opus suum facit cuꝫ labore ⁊ pena. illud eni si excedit modū virtutis sue in cōtinuādo opus lassabit̃: ⁊ idigebit qete ne corrumpat̃: ⁊ illius cāꝫ tāgit Aui

2. cap. de suba orbis. cēna in 6° de nālibus. ⁊ Auer. in libᵒ de sba orbis dicēs ꝙ talia agētia agunt in organo: cuiꝰ motus nālis ꝫm nām materie ꝯ̄rius est motui agētis. Dico aūt motū agentis quo mouet agens: ⁊ hoc veꝝ est de organis ꝓcessiui motus que ꝫm nām grauia sunt ⁊ descendūt deorsum: cū v̄tus motiua non mouet deorsuꝫ sed in oēm partē. de sensibꝰ auteꝫ sic est ꝙ organum sensus corrumpit̃ ab excellenti sensibili: ⁊ ꝓpter hoc post tp̄s determinatum tales v̄tutes desiderāt qetem ⁊ so-

Sꝫ istō idiget ꝯsideratione qa oīs v̄tus in mā fatigabit ut videt̃. 8. phy. cō. 79. mnū. In operibꝰ autē aīe vegetabilis nō sic est. Opera eniꝫ ipsius sunt alimēto vti ⁊ augmētare ⁊ gñare: ⁊ hec oīa fiunt vnico istr̄o qđ est calor nālis: ⁊ fiunt ēt actione calidi: ⁊ ideo etiā actio instr̄i eadē est: ⁊ nō est ꝯ̄ria actioni v̄tutis mouentis. Vñ ēt nō pōt causari lassitudo sicut causat̃ in v̄tutibus sensibilibꝰ ⁊ v̄tutibꝰ mobilibus motu ꝓcessiuo: ⁊ idcirco ille potētie non psūt excellere tp̄s sue v̄tutis ⁊ sue ꝓportionis ad actū. ¶ Sunt tñ qdā hoc aliter soluētes dicendo ꝙ v̄tutes sensibiles apphendūt delectabile in sensibꝰ: ⁊ ideo vi dlectationis incitant̃ ad opus ita ꝙ cōtinuant̃ in ipso vltra tēpus sue possibilitatis: sed talis nō est apphensio obti in v̄tutibꝰ aīe vegetabilis: ⁊ idcirco ille nō excedūt tp̄s suū. sed ṗma solutio verior est: qa illa tāgit causam lassitudis ⁊ pene. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ somnus sicut a ṗma causa efficiente efficit̃ a vi digestiua eleuante vapores ad cerebruꝫ: sed nō sicut a causa ꝓxima ⁊ imediata que est humiditas a vaporibꝰ eleuatis ad cerebrum gñata: ꝓpter frigiditatem eni vapores eleuati ad caput cōuertunt̃ in humiditatem frigidam: que ꝓpter sui grauitatē descendit ad organa sensuum: ⁊ oppilat vias spirituum ne fluāt in organa sensuū sicut dicit Alphorabius: sicut nubes ipediūt lumē solis ne descēdat in aerem. Dicit eni Isaac in li° de diffōnibꝰ ꝙ spūs mouetur in corpore animato sicut lumē in mūdo. spūs autē ipediti reflectunt̃ ad iteriora ad suum ṗnm: eadeꝫ ēt humiditas ex frigiditate quaꝫ accipit a cerebro ꝓpellit calorem nālem ab organis exterioribus ⁊ repellit ad suum ṗnm: hoc est ad locum digestionis ⁊ ad cor. Unde repulso calore vel spiritibꝰ exterioribꝰ claudunt̃ istrumēta sensuum ab actibus exterioribus: ⁊ hoc est somnus. ⁊ sic patet ꝙ causa ꝓxia somni est a mēbro in quo est virtus aīalis: qđ. s. est cerebruꝫ: vel id qđ est loco cerebri in aīalibus cerebrum nō habētibus. ¶ Ad aliud dōm eodē mō: spūs eni oēs gñantur a corde ꝗ̄tum ad sbam sue materie: sed tñ formā ad opera accipiūt spūalia in qbusdaꝫ alijs mēbris. spūs eni ad operationē nutrimenti formā accipit in epate: sed ad operationē motus ⁊ sensus formā accipit a cerebro: ⁊ ad operationē vite formaꝫ accipit a corde. Vñ ꝫm ꝙ spūs efficit mobilitatem sensuū ⁊ organoꝝ ꝓcessiuoꝝ formā accipit a v̄tute aīali que est in cerebro: ⁊ ꝓpter hoc proxima causa mobilitatis spūs aīalis ꝓcedit a cerebro: ⁊ iō ille idē per sui absentiā est causa imobilitatis: ⁊ sic pꝫ ꝙ non ꝓcedit illa obiectio. ¶ Ad id qđ obijcit̃ ꝙ somnus nō sit passio sensus. dōm ꝙ duplex est actus sensus: vt supra notatuꝫ est. vnus est actus sensus qui est sensibilis aīa: ⁊ ille est esse: ⁊ est actus icorporeus: sed tamē actus corporis sensibilis et vocat̃ a phis actus ṗmus. Alius est sentire ⁊ nō iudicare de sensibus: ⁊ iste actus ēt est icorporeus. idest nō ens corpꝰ: sꝫ natura est actus corporis qđ est organū sensus. Dicendū ğ ꝙ motus imobilitans subm ꝓpriū nō est actus icorporeꝰ: sed mā illius actus. s. organū sensus qđ per diuersas dispōnes somni ⁊ vigilie mobile ⁊ imobile efficit̃ quātū ad actuꝫ qui est sentire. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ triplex est mā. s. ex qua fit res: ⁊ in qua: ⁊ circa quā est operatio rei. ⁊ de ṗma intelligit̃ dcm̄ phi ⁊ nō de secūda. Accidēs eni qđ est in subā vt in sbto causatur ēt ab ipsa sicut a causa efficiente per accñs: ⁊ sic se hꝫ somnus ad sensum. Uel dicat̃ melius ꝙ sensus est subꝫ somni ⁊ non causa: sed causa efficiens est absentia caloris ⁊ spūum aīalium. Uigilie aūt causa efficiēs expāsio caloris et spūum aīaliū in organa exteriora. ¶ Ad id qđ obijcit̃ ꝙ somnus est ēt viculum virtū motiuaꝝ. dōm ꝙ motiua est duplex. quedā eni sita est in organo ⁊ quedā non. Intellectꝰ eni practicus non est situs in organo: ⁊ pp hoc nō imobilitatur per somnū nisi per accñs sicut nec itellꝰ speculatiuꝰ vt supra habitū est. Motiua vō que est sita in organo adhuc est ꝫm duos modos. quedā eni sita est in organo exteriori: ⁊ quedā in iteriori sicut phātasia sita est in interiori: motiua vō que est in neruis ⁊ musculis mēbroꝝ mobiliū sita est in exteriori: ⁊ cū somnus nō sit nisi viculuꝫ exterioꝝ: pꝫ ꝙ nō erit viculum phātasie. Illa iteꝝ que est in exteriori: est ꝫm duos modos. quedā eni ꝫm obm ordinat̃ ad v̄tutes aīales que sunt intellectus ⁊ phātasia ⁊ sensus: sicut illa que est in pedibꝰ et manibꝰ ⁊ musculis oculoꝝ ⁊ palpebraꝝ ⁊ hmōi: ⁊ ille imobilitantur eo ꝙ fundate sunt super v̄tutē sensibilem que est in mēbris illis. vnde ēt ṗ° imobilitat̃ sensus ⁊ per consequens motus. Quedā autē ordinata est ad v̄tutes nāles que sunt opera materie: sicut est illa que est in mēbris genitalibus: ⁊ illa nō semper ligatur in somno vt supra diximꝰ. Et ex hoc patet solo ad id qđ obijcit̃ de itellectu ⁊ phātasia: lꝫ eni itellectus quādoꝗ̄ nō moueat per phantasiaꝫ nec cū phātasia: tamē semꝑ mouet per illā que sita est in neruis ⁊ in musculis: ⁊ nō illa imobilitate imobilitat̃ itellectus per accidens. ¶ Ad dcm̄ Alphorabij ⁊ Auicēne dicēdū ꝙ somnus est passio sensus ṗmo ⁊ virtuti motiue p ꝯñs. Probat̃ eni ꝙ eedē vie spiritus sensibilis ⁊ motiui sunt ⁊ eadē organa vtriusꝗ̄ virtutis: ⁊ ꝙ virtus motiua fundatur in sensu.

¶ Utrū somnus ⁊ vigilia sint passiones sensuū eq̄ ṗncipal̃r.

Secundo querit̃ Utrum sint passiones sensuū eque ṗncipal̃r vel alicuius sensuum ṗmo. Et videtur ꝙ oiuꝫ eque ṗncipal̃r. Dicit eni Ar. in ṗ° de somno ⁊ vigilia. Impossibile est qualicūꝗ̄ sensu sentire ꝙ dormit aīal. Manifestū est ergo ꝙ oibus sensibus necessariū est ineē passionē que vocat̃ somnus. ¶ Preterea si alicui sensuum inesset hec passio per se ⁊ alijs per accñs: cū accñs ꝯtigat nō inesse ꝯtingeret aliqđ aīal dormire ꝫm vnū sensuꝫ ⁊ vigilare ꝫm alterū qđ est ipossibile. ¶ Itē vt dicunt Ar. ⁊ Auicen.

⁊ omnes pħi ꝙ somnus est imobilitas sensuuꝫ ꝓpter salutē organoꝝ sensibiliū: sed oīa organa sensuū idigent illa salute ⁊ quiete equalr̄. Equalr̄ ergo somnus ⁊ eque p̄mo est oīum sensuum. ¶ Sꝫ ꝯ. somnus est imobilitas ⁊ vigilia est mobilitas organoꝝ vt dictum est. g̊ ⁊ maxime erit passio illorum sensuuꝫ qui sunt causa motus: sed illi sunt sensus siue sensibile sentiens longe per medium distans: sicut visus audit⁹ odoratus. ergo somnus p̄mo ⁊ per se erit passio illoꝝ triuꝫ: ⁊ per accñs alioꝝ duoꝝ. ¶ Item videt̄ ꝙ somnus magis sit passio visus. dicit eni Aristo. ꝙ ꝓpter accessum materie accidit lāguor ⁊ debilitas que est causa dormiēdi. ergo somn⁹ precipue erit illius sensus in quo accidit maxime hmōi languor: sꝫ ille est visus. ergo somnus maxime est visus. ¶ Itē duo sunt p̄cipue que offerunt sensibilitateꝫ organis exterioribus. s. calor ⁊ lux: qḋ pꝫ ex eo ꝙ tēpus diei qḋ est caliduꝫ et lucidū deputatur vigilie. tēpus aūt noctis qḋ est frigiduꝫ et obscuꝝ deputatum est somno. Si igit̄ hec duo. s. calor ⁊ lux sunt cause vigilie: ⁊ absentia eoꝝ erit causa somni vigilia maxime erit passio illius sensus in quo ambo simul conueniunt: ⁊ somnus erit passio illius a quo ambo simul auferuntur: sed hoc est visus. ergo somnus ⁊ vigilia maxīe sunt passio visus. ¶ Sꝫ ꝯ. somnus est passio sensus: ⁊ per sensum cōstituit̄ aīal. g̊ somnus est passio eius qḋ cōstituit aīal: sed id qḋ cōstituit aīal nō est visus vel audit⁹ vel odoratus nec oēs simul: ergo somnus nō est per se passio triū sensuuꝫ qui sunt per mediū distās nec oīuꝫ simul sensuum. ¶ Item dicit pħs ꝙ oē aīal dormit: si ergo somnus est passio sensus: non erit per se passio illoꝝ sensuuꝫ que nō sunt in quolibet aīali: sed visus audit⁹ odorat⁹ nō sunt in quolibet aīali. g̊ nō erit per se passio illoꝝ sensuū qui nō sunt in q̄libꝫ aīali. ¶ Solō. dōm ꝙ somnus ⁊ vigilia sunt qdē passiones oīum sensuū sꝫ nō per se ⁊ p̄° sicut vltimo ꝓbatuꝫ est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ oē aīal dormit s̄m oēm sensum quē hꝫ: sed tñ sicut non oīs sensus est eque p̄ncipalr̄: ita passio sensuū nō est in sensib⁹ eque p̄ncipalr̄. ¶ Ad aliḋ dōm ꝙ per accñs dī duob⁹ modis. s. s̄m nām accñtis ⁊ s̄m modū accñtis. s̄m nām accñtis sic nigredo vel albedo accidit corpori. s̄m modum accñtis sicut aīal accidit forti: qa nō ꝯuenit ei per se sed inq̄tū hō est: nihilominus tñ subāle est sibi. sic dicimus ꝙ somnus per accñs cōuenit oīb⁹ sensib⁹ simul nō ꝙ sepabile sit ab vno sine alio: sꝫ qa per aliud cōuenit eis. ¶ Si vō q̄rat̄ q̄re separari nō pōt somnus ab vno sensu sine alio: ex quo nō oīb⁹ cōuenit eque p̄mo. Dicendū ꝙ somnus est passio in qua vniunt̄ oēs sensus sicut in radice ⁊ fundamēto: ⁊ hoc s̄m vnū modū est sensus cōis: ⁊ s̄m aliū modū est tactus vt ifra ꝓbabit̄: ⁊ ꝓpter hoc ꝙ oēs sensus hñt equalē respectuꝫ ad id nō soluit̄ vnus sine alio. ¶ Ad aliud dōm ꝙ somnus duob⁹ modis cōsiderat̄. s. in cōparatione ad finē ⁊ in cōparatione ad efficiētē. finis āt est salus organoꝝ. Et in cōsideratione illa aut oīuꝫ sensuuꝫ est equalr̄ quos hꝫ aīal dormiēs: aut maxime illoꝝ que hñt organa debiliora sicut sunt oculi: qui citi⁹ lassant̄ ⁊ in vigilia q̄ꝫ organa alioꝝ sensuū. efficiēs aūt somni est humiditas frigida descēdēs a cerebro: ⁊ hoc p̄mo contingit fundamētuꝫ sensuū qḋ s̄m vnū modū est tactus: s̄m alium modū est sensus cōis: ⁊ hec est ꝓpria cōsideratio somni: ⁊ iō in hoc respectu per prius conuenit tactui vel sensui cōi: ⁊ per ꝯñs alijs. ¶ Ad id ꝙ somnus sit maxime passio trium sensuū qui sentiunt per mediū extra dōm. ꝙ maxime qdē manifeste est illoꝝ triū: sed tñ nō maxime essentialr̄. quo ad cām efficienteꝫ vō valet obiectio: qa mobilitas que est in vigilia ⁊ imobilitas que est somnus est mobilitas ⁊ imobilitas in comparatione ad actū sensus: in discernēdo sensibile ⁊ per accñs ad motū ꝓcessiuuꝫ vt habitū est. obiectio vō ꝓcedit ac si mobilitas ⁊ imobilitas vigilie ⁊ somni essent p̄mo ad motū ꝓcessiuuꝫ ⁊ ꝯñter ad sentire. ¶ Ad aliud pꝫ solutio per ea que dicta sunt: qa hñ cōcedimus ꝙ somnus in cōparatione ad finem qui est salus oīum organoꝝ aut oīum sensuū est equaliter dictu maxime visus ꝓpter facilē lassitudinē suoꝝ organorum. ¶ Ad aliud dōm. ꝙ lux est interior quo est in spū aīalis ⁊ calor iterior: ⁊ illa duo nō sunt oīum sensuū sed potius eius in quo oēs sensus fundant̄ ⁊ p̄ñtia illoꝝ causa efficiēs est vigilie: absentia vō causa efficiens est somni: ⁊ est ēt lux exterior ⁊ calor iterior quoꝝ p̄ñtia est dispositio ad vigiliā: ⁊ absentia dispositio ad somnū sed non est causa: ⁊ illa simul auferunt̄ a visu: ⁊ ꝓpter hoc non sequit̄ ꝙ somnus sit p̄mo visus: ⁊ sic obijcit̄ ꝙ in oculis p̄mo deprehendit̄ somnus ex decisione palpebraꝝ. dōm ꝙ hoc contingit duab⁹ de causis. Quaꝝ vnā tāgit Auicēna ⁊ Alphorabi⁹. s. ꝙ visus est altior inter sensus: ⁊ ꝓpter hoc frigiditas descēdens a cerebro citi⁹ tāgit eum: tamē ante hoc ēt hebetatus est sensus tact⁹. Alia causa est facilis lassibilitas organi visibilis: ⁊ per hoc pꝫ ꝙ per accidens primo comprehenditur somnus in visu.

¶ Utrū somn⁹ ⁊ vigilia per se sunt passiōes sensus cōis.

Tertio querit̄ Utrum somnus ⁊ vigilia per se sunt passiones sensus cōis: vt dicūt qdam pħi vel nō. Et videt̄ ꝙ sic. Dicit eni Alpho. ꝙ somnus est itroitus sensus cōis iteri⁹ corporis: ergo somnus est passio sensus cōis. ¶ Itē Alphorabius. scimus ꝙ id qḋ retinet̄ in somnis ab instr̄is sensuū est sensus cōis. ¶ Iteꝫ per rōnē ꝓbat̄ hoc sic. A quocūqꝫ loco causa est actualis sensibilis ab eodeꝫ loco erit causa actualis isensibilis per absentiam: sed a sensu cōi est causa actualis isensibilitatis in oībus sensibus. ergo a sensu cōi est p̄n^m isensibilitatis qḋ est somnus. p̄ma ꝓbat̄ per hoc: ꝙ idē est causa habitus ⁊ p̄uationis per absentiaꝫ ⁊ p̄ñtiam. 2° ꝓbat̄ per dcm̄ Auicēne in fine sexti de aīalibꝰ vbi sic dicit ꝙ sensus cōis est p̄mum p̄n^m cuiuslibet virtutis sensibilis: ⁊ ad quā postea redit cum lucro. ¶ Item a q̄cūqꝫ loco p̄mo est distributio spūs sensibilis ad organa sensuum ab eodē loco est causa sensibilitatis ⁊ isensibilitatis. sed a loco sensus cōis p̄mo est distributio spūs sensibilis. g̊ ab eodē loco est causa sensibilitatis ⁊ isensibilitatis. g̊ causa somni ⁊ vigilie. p̄ma ꝓbatur per se. 2° ꝓbata est supra in q̄ōne de sensu cōi. ¶ Item ad quēcunqꝫ sensuꝫ p̄mo accedit id qḋ per se est causa efficiēs somni: illius per se passio est somnus: sꝫ ad organum sensus cōis p̄mo accedit id qḋ per se est causa efficiens somni. g̊ somnus per se est passio sensus cōis. Maior pꝫ per se. 2° ꝓbatur ex hoc ꝙ frigiditas descēdens a cerebro est causa efficiēs somni que p̄mo occurrit organo sensus cōmunis qḋ est in p̄ma cōcauitate cerebri ante organa sensuū ꝓprioꝝ. ¶ Itē dicit Aristo. ꝙ somnus est passio sensibilis in cap° de reminiscētia. sensibile p̄mum vocat sensum cōem. g̊ somnus est passio sensus cōis. ¶ Iteꝫ moto sensu in vigilia perficit̄ in duob⁹. s. in distributione spūs sensibilis ad organa sensuum vt possint imutari a sensibilibus ⁊ delectatione spērum receptaꝝ spū deferente ad sensum cōem. Utriusqꝫ āt istoꝝ est sensus cōis. g̊ vigilia videtur esse ꝓpria passio sensus cōis. ergo ⁊ somnus. qa somnus nihil aliud est nisi p̄uatio vigilie: ⁊ habitus ⁊ p̄uatio habēt fieri circa idem. ¶ Sꝫ cōtra. somnus est passio que accidit omni aīali. g̊ est s̄m sensum qui inest omni aīali. ille auteꝫ solum tactus est vt dicit pħs in 2° de aīa. ergo videt̄ ꝙ somnus sit passio tactus ⁊ nō sensus cōis. Tex. cō. 16. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ dcm̄ pħi itelligatur de sensibus exterioribus. ¶ Cōtra. sensus cōis est ꝓpter duo. s. ꝓpter collationes sensibilium ꝓprioꝝ ⁊ ꝓpter app̄hensionem sensibilium cōium. In aīalib⁹ autē in qbus solus tactus est nō pōt esse sensus cōis ꝓpter collationes sensibiliū: eo ꝙ nō apprehendunt̄ ab eis plura sensibilia: nec est eis ꝓpter app̄hensionem sensibiliū cōium: qa ille minime app̄henduntur s̄m actum. g̊ si sensus cōis esset in eis: frustra esset: sed nā nihil facit frustra. ergo sensus cōis non est in illis aīalibus: et tamē dormiunt. g̊ sensus nō inest s̄m sensuꝫ cōem. ¶ Iteꝫ organū sensus cōis est anterior pars cerebri vt supra habituꝫ est. ¶ Item habitū est. ꝙ humiditas descēdēs a cerebro nō grauat sensus frigiditate nisi q̄tuꝫ accipit a cerebro sicut dicit pħs ꝙ cerebrū est frigidissimū oīum partiū corporis intātū etiā ꝙ est isensibile. si ergo organū sensus cōis imobilitaret̄ a frigiditate somni tūc ꝓpria frigiditate cū ip̄m sit ps cerebri semper deberet eē imobile. sed hoc est falsum. g̊ non imobilitat̄ a frigiditate somni. ¶ Cuꝫ g̊ somnus nō sit passio alicuius nisi qḋ imobilitat sensus: non erit passio sensus cōis. ¶ Itē dicit Auicēna ꝙ in somno fluūt imagines ab organo imaginationis ad organū sensus cōis ⁊ imutāt ip̄m ⁊ mouent. g̊ sensus cōis nō imobilitat̄ in somno. g̊ nō est passio somnus sensus cōis. ¶ Solō. dōm ꝙ sensus cōis duas hꝫ cōparationes: vnā ad sensum ꝓpriū: alterā ad imaginationē ⁊ phantasiā. ⁊ in p̄ma cōparatione veꝝ est ꝙ sensibilia que determinant̄ in organis sensuū ꝓprioꝝ p̄ncipiant̄ in or-

Sensus cōis duas hꝫ cōparationes.

ganis sensus cōis: ⁊ ideo frigiditas descēdens a cerebro pᵒ tangit neruos sensibiles in sui pnᵒ qꝺ est anterior ps sensus cōis: ⁊ imobilitat ipsos ⁊ oppilat nō permittens spm̄ sensibilez ad organa sensus cōis fluere in neruos sensibiles: ⁊ sic somnus est passio sensus cōis ƀm dcm̄ quorūdam pꝭoꝝ. ⁊ hoc etiā est qꝺ dicit pꝭus in pmo de somno ⁊ vigilia sic. Qm̄ autem inest somnus sic. s. ƀm vnūquēqꝫ sensum: hoc qdem ꝓprium est: illud vo cōe. ꝓprium sicut visus videre: auditus audire: ⁊ sic de alijs ƀm eūdem modū. Est autez ⁊ quedam cōis potentia que sequit̃ oēs. que qm̄ videt ⁊ audit ꝯsequēter percipit: ⁊ itendit dicere ꝙ exquo in somno clauduntur omnes sensus ꝓprij opz ꝙ claudant̃ in sui pnᵒ qꝺ est sensus cōis: qui confert sensata ꝓpria ꝓpter hoc ꝙ ad ipsuz recurrunt omnes ꝓprij: ⁊ ideo dicit ⁊ infra patet ꝙ est sensus cōmunis ꝓprium hn̄s organuz sicut ⁊ nos supra ostēdimus: ⁊ in hac comparatione ꝓcedunt rōnes prime. ƀm aliam autē cōparationem quā habet sensus cōmunis ad iteriores potentias que sunt imaginatio ⁊ phātasia non imobilitatur: ⁊ ƀm hanc ēt somnus nō est passio eius: ⁊ hoc modo ēt procedunt rōnes opposite: ⁊ sic distiguendo opz euz ꝓcedere qui vult sequi dicta quorūdā pꝭoꝝ qui dicūt. ¶ Siqs aūt subtiliter vellet intueri diceret ꝙ somnus non est passio sensus cōis nisi per accidēs. s. inquātum influit spūm sensibꝰ ꝓprijs ⁊ non sic vt imobilitaret̃ ꝓpriuz organū sensus cōis per somnum. ¶ Ad auctoritatē aūt Alphorabij dōm. ꝙ ipse tangit quēdam effectum somni ⁊ nō ƀm pncipale eius. ¶ Ad rōnem pmā dōm ꝙ lz a sensu cōmuni sit causa actualis sensibilitatis per distributionē spūs sensibilis: tn̄ causa efficiēs in sensitiuis nō efficit insensibilitatē in organo sensus cōis ⁊ in neruis sensibilibus que principiant̃ ab ipso. Eodem mō soluendum est zᵐ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ frigiditas que est cā somni lz pmo tāgat organū sensus cōis: nō tamē pmo imobilitat ipsum sed potius organa sensuuz ꝓprioꝝ. ¶ Ad aliꝺ dōm. ꝙ sensibile pmuz siue sensus pmus quandoqꝫ dicitur visus quādoqꝫ tactus vt supra ostēsuz est: qn̄qꝫ ēt sensus cōmunis vt in caᵒ de memoria. Et huiꝰ sūt due rōnes. Quarum vnā tāgit Auicēna. s. ꝙ sensus cōis formalis est ad sensus ꝓprios: ⁊ illa est supra exposita in qōne de sensu cōmuni. Alia est qa memoria est virtus que ex imagine reuertit̃ in rez: ⁊ in illa cōparatione prior est sensus cōis: ꝙ̄ sensus ꝓprius: lz in motu ad aīam prior sit sensus ꝓprius ꝙ̄ cōis. vn̄ sensus cōis est sensus primus per actum memorie ⁊ reminiscentie. in libᵒ autē de somno ⁊ vigilia intelligit pꝭs per sensibile primū tactuz cuiꝰ ꝓpria passio est somnus. ¶ Ad aliꝺ dicēdū. ꝙ illa obiectio nō cōcludit nisi ꝙ somnus per accn̄s sit passio sensus cōmunis ƀm ꝯuersionē quā hz ad sensus ꝓprios. ¶ Ad auctoritatē aūt pꝭi que iducta est in pnᵒ. dōm ꝙ pꝭus intendit ibi ostendere vbi neruus tāgibilis est primum obiectuz somni: qa. s. in illo loco vbi omnes nerui sensibiles fundantur in ipso: ⁊ hoc est in prima pte cerebri: que est organum sensus cōmunis vt statim probabitur.

¶ Utrum somnus ⁊ vigilia sunt per se passio tactus ⁊ pmo.

QUarto querit̃ Utrum sint passio tactus per se ⁊ pmo. Et videt̃ ꝙ sic. per ratiōes pꝭi in pmo de somno ⁊ vigilia. quaꝝ pma hec est. Manifestū qdem est ꝙ tactus passio est vigilia ⁊ somnus: ⁊ ideo inest omnibus aīalibꝰ. Et sic format̃ ratio: quecūqꝫ passio sensus inest oībꝰ animalibꝰ necesse est inesse ƀm sensuz qui in quolibet aīali inuenit̃: somnus ⁊ vigilia sūt passio sensus: que inest oībꝰ animalibus. g̃ necesse est inesse ƀm sensuz qui in oībꝰ aīalibꝰ inuenit̃ ille est solus tactus. ergo necesse est inesse ƀm tactum. ¶ Alia rō est ibidē per hec vba: si in eo qꝺ oēs patiant̃ sensus sit dormitio: incōuenientēs est: si in qbusdā nec necesse nec possibile mō aliquo agere sit̃ has vacare sit̃ ⁊ imobiles existere supple cōtingit. ¶ Cōtrariū eni rōnabilius accidit eis vt nō sit̃ quiescāt: ⁊ supponit in illa rōne ꝙ organū tactus est in oībus organis alioꝝ sensuum: ⁊ tunc sic ꝓcedit. qꝺcunqꝫ est cōis passio sensuum maxime inest ƀm illud organuz: quo vacāte ab opere oīa aīalia vacant: ⁊ nō ƀm id quo vacante nō necesse est alia vacare: sed somnus est cōis passio. g̃ inest ƀm tale organum: sed hoc est organū tactus. ergo somnꝰ iest ƀm tactuz. Qꝺ aūt organū tactus sit tale: ꝓbat̃ ex hoc: ꝙ sicut nullum aīal hz aliquem sensum nisi habeat etiā tactum: ita nullū organum est sensus: nisi sit etiam organū tactus: ⁊ idcirco si tactus vniuer̃ vacaret nullus sensus ageret: sed non cōuertit̃: ⁊ sic cum somnus sit vl̃is: vacatio sensus erit ƀz organū tactus quo vl̃iter vacante oēs sensus vacāt. ¶ Tertiā rōnē inuit pꝭs per hec verba. cum pncipale mēbrū ⁊ aliorum oīum organū sentiēdi ⁊ cui innitunt̃ alia patiat̃ aliqd pati: necesse est reliqua oīa. Illoꝝ aūt cū aliquid impotēs sit nō est necesse impotēs fieri. Ratio aūt sic formatur. oīs passio que est sensuum vniuer̃ pncipal̃r est ƀm illud organuz cui cetera organa sensuū innituntur: ⁊ talis passio est somnus. g̃ somnꝰ inest ƀm tale organū: sed tale est organum tactus. g̃ somnus inest pncipal̃r ƀm tactum. ¶ Itē pꝭs quādo in potētia potētia sensus sit in primo in quo sentit oīa: hoc est in pmo organo tactus: necesse est organa sentiēdi oīa habere defectum sensuū: cura vo illoꝝ aliquid: nō est hoc necesse: ⁊ ex hoc sequit̃ idē qꝺ prius. ¶ Ad idē obijcimus nos sic. quecūqꝫ imobilitas sensuū ligat sensum per totuz corpus aīalis inest necessario ƀm organū illius sensus qꝺ est per totum corpus aīalis: somnus est talis imobilitas. ergo inerit ƀm organuz talis sensus: sensus aūt ille solus tactus est. visus eniz tm̄ est in oculis: ⁊ auditus tm̄ in auribus: ⁊ sic de alijs tactꝰ per totum corpus. g̃ somnus primo ⁊ per se est passio tactꝰ. ¶ Itez quecūqꝫ passio sensus efficit̃ vt a causa efficiente a sensibili speciali alicuius sensus ipsa pncipal̃r est passio illius sensus a cuius sensibilibꝰ efficit̃: somnus est passio sensus que efficitur a speciali sensibili tactus: qa a frigiditate descēdēte a cerebro. g̃ ipsa erit pmo ⁊ per se passio tactꝰ. ¶ Sz ꝯ. somnꝰ est priuatio sensus ⁊ motꝰ. g̃ maxime erit passio illorum sensuū: qui sunt maxime causa motus ⁊ sensus: sed illi sūt tres sensus sentiētes per mediū extrisecū. ergo somnus erit maxime passio illoꝝ trium. ¶ Itē dicit Alphorabiꝰ ꝙ aīalia habētia quinque sensus hn̄t somnū cōpletū ⁊ perfectū: que vo deficiunt a neruo sensuū sicut illa que tm̄ hn̄t tactū ⁊ gustuz ƀm ꝙ est qdam tactus hn̄t somnū iperfectū: ⁊ ex hoc videt̃ ꝙ somnus sit passio simul oīum sensuuz ⁊ nō tactus primo. ¶ Solō. dōz ꝙ pme rōnes sunt necessarie: qa somnꝰ est passio que primo vel pncipal̃r inest ƀm organuz tactꝰ qꝺ in aliq̄ parte sui est fundamētū oīuz sensuū: sed in pnᵒ ortus neruorum sensibiliū a cerebro: qa in nullo loco cōcurrūt nerui sensibiles: ⁊ fundant̃ in neruo tactꝰ: ⁊ ideo qn̄ vis tactiua in illa parte nerui deficit a tāgēdo: necesse est deficere oēs alios sensus. ¶ Ad obm ꝯ dōm. ꝙ cum dr̃ ꝙ somnus est imobilitas ⁊ insensibilitas intelligitur de imobilitate ad exercitiuz sensuum in apprehensione sensibilium exterioruz: ⁊ hoc maxime cōuenit fundamento totius sensibilitatis qꝺ est tactꝰ. ¶ Ad aliud dōz. ꝙ perfectio dicitur somni duobus modis s. ƀm suum esse: ⁊ sic est in quolibet aīali. vel ƀm suuz posse et tunc perfectior est somnus in illo aīali in quo claudit plures sensus: ⁊ ꝑfectissimus est in eo in quo claudit omnes.

¶ Utrum somnus sit cordis vel epatis vel cerebri.

DEinde querit̃ cuius partis sit somnus: ex pte corporis. s. vtruz cordis vel epatis vel cerebri. vel vtruz vniꝰ sit somnus ⁊ alteriꝰ vigilia. Et videt̃ per Arist. in pᵒ de somno ⁊ vigilia ꝙ sit triū partiū. s. cerebri cordis ⁊ epatis. Dīc eniz sic. qm̄ qdem g̃ pnᵐ sensus sit ab eadē pte aīalibus: a qua qdē ⁊ motꝰ diximus in alijs: hoc est in 3ᵒ de aīa. Ipsa vo supple ps a qua est sensus triū determinatoꝝ locorum media capitis: ⁊ deorsum neutris sanguinē hn̄tibꝰ hec circa cor pars. Et itēdit dicere ꝙ mediū capitis influit virtutem sensus vel motꝰ ad neruos sensibiles ⁊ motiuos. ps autem que est deorsum neutris: ⁊ epar pnᵐ est motus ⁊ sensus ꝓpter administrationē nutrimēti: cor aūt est pncipal̃r propter gn̄ationē spirituuz. ¶ Ecōtra videt̃ per Alphorabium ꝙ somnus ⁊ vigilia sunt pncipal̃r cordis. dicit eni ꝙ somnꝰ est introitꝰ sensus cōis ad suū pnᵐ qꝺ est cor. ¶ Itē videtur per eūdē ꝙ somnꝰ sit cerebri ⁊ vigilia cordis. dicit eni ꝙ somnus causat̃ a frigiditate cerebri ⁊ humiditate: vigilia vo a siccitate ⁊ caliditate cordis. ¶ Itē dicit ꝙ pnᵐ vigilie est a corde: ⁊ finis eiꝰ ad cerebruz. ⁊ pnᵐ somni a cerebro: ⁊ finis eiꝰ ad cor. ¶ Item dicit ꝙ cerebrū ⁊ cor sunt causa vtriusqꝫ: sed cor est causa pma ⁊ cerebrū causa scda: ⁊ hec duo mēbra cōes habent has duas virtutes. ¶ Itē dicit ꝙ somnꝰ necessario accidit ꝓpter debilitatē cerebri ⁊ cordis: ⁊ vtrūqꝫ illo-

rū est causa in debilitate sui opis lꝫ cerebrū in hoc sit fortioꝛ ꝓpter cōplexionē eiꝰ. ¶ Per rōnē obijcit sic. oē qd per seipm sufficiēter operat aliquā operationē nō idiget instrō adiuuante ad operationē illā. epar est mēbrum sufficienter cōuertēs cibum in nutrimentū. ergo ad operationē illā non indiget aliquo vt instrō adiuuāte. pma patet per se. scda ꝓbatur per hoc: ꝙ in epate ponit virtꝰ nutritiua: ⁊ vene meseraica per q̄s trahit succositas ptisanaria a stōcho in epar vt in ipo cōuertat in vltimum nutrimētum qd est sanguis. ¶ Inde ꝓcedit sic. omne mēbrū qd sufficiēter pficit vltimū nutrimētū dꝫ habere instrā per que sufficiēter distribuat illud toti corpori. Epar est mēbrū tale. g̃ dꝫ habere instrā per que sufficiēter diuidat nutrimētū toti corpori. ⁊ hoc ponit a G. ꝙ in supma epatis ⁊ in gibbo egrediunt vene per quas diuidit nutrimētuꝫ per totū corpus. g̃ videt epar per ministrationē nutrimēti eē in pma causa somni ⁊ nō cor. ¶ Itē cor est nobilius mēbrū epate. g̃ videt ꝙ nō dꝫ esse scdarium operās vt instrm in distributione alimēti. Et iste obiectiones gnales sunt de oibꝰ aialibꝰ: qa dicit Arꝫ. ꝙ in aialibꝰ nō hn̄tibus sanguinē estimādū est easdeꝫ eē causas somni ⁊ vigilie que sunt in hn̄tibꝰ sanguinē ⁊ in hoibus. Vñ ipe dicit in libro de aialibꝰ ꝙ omne aial hꝫ cor ⁊ cerebrum ⁊ epar vel mēbra silia illis: ⁊ omne aial hꝫ sanguinē vel humorē silem illi. ¶ Cōtra. videt ꝙ distributio alimēti fit a corde. distributio eni alimēti est a loco digestionis. digestio autē vt habet in 4° metheoroꝝ est cōple° a nāli ⁊ ꝓprio calore ex contraiacentibus passionibus. ergo maxime digestio est ab illo mēbro qd calidissimū est in corpore aialis: sed cor est calidissimū vt habet in libro de anima: qa in corde plus hn̄t calores pede gradiētia. ⁊ in pmo de somno ⁊ vigilia vbi dicit ꝙ respirare qdem est humido refrigerari ad salutē eius q in hac particula. i. in corde est caloris natura adepta. g̃ a corde est distributio alimenti: ⁊ alimētū est vniuersalioꝛ cā somni. ergo videtur ꝙ a corde fit cā somni. ¶ Itē in libro de aialibus scribitur ꝙ sanguis generat in corde: ⁊ id qd loco sanguinis gnat in mēbro qd ē loco cordis: sꝫ sanguis vel id qd est loco sanguinis est vltimū nutrimentum: ergo vltimi nutrimēti distributio est a corde: ⁊ hec est cā somni. g̃ somnus pncipaliter est cātus a corde. ¶ Itē dicit Arist. in pmo de somno ⁊ vigilia. ꝙ mouere ⁊ facere aliquid sine robore nō est possibile: vigorem aūt facit spūs perseuerantia: respirantibus qdem ēt que extrinsecus: nō respirantibꝰ vō que cōplātata: ⁊ ideo hubētia videntur alata cū mouent attractione spiritus offendētis ad succinctoriuꝫ rotaloꝝ. Et intēdit dicere per hoc ꝙ ab eodeꝫ loco est ortus somni ⁊ vigilie a quo est ortus spūs ⁊ vigoris: qui vigor est ex spūs perseuerātia: que pseuerātia spūs in qbusdaꝫ est ab extrinseco vt in respirantibꝰ. in qbusdam vō est vt a spiritu cōplātato nature: vt in anulosis que rotalia dicunt que succincta sunt in loco diaphragmatis: ⁊ spūs interioꝛ quādo mouet offendit ad diaphragma ⁊ emittūt sonum: sicut apes ⁊ vespe: qui sonus ficto noie dr̄ bombus. ⁊ ꝙ hoc intēdit phs patet per hoc ꝙ sequitur sic: mouet aūt omne aliquo sensu facto vel ꝓprio vel alieno in pmo organo sentiendi. Si vō est somnus ⁊ vigilia passio particule huiꝰ in quo qdeꝫ loco: ⁊ in qua particula sit somnus ⁊ vigilia pꝫ: qa omne qd mouet aliquo sensu interiori qui dr̄ ꝓprius aut exteriori qui dr̄ alienus a pmo organo sentiēdi qd est cor: qa organum pmi sensus idest tactꝰ est circa cor a quo ēt est distributio spūs ⁊ vigoris: ⁊ idem est cā somni ⁊ vigilie. ergo somnus ⁊ vigilia maxime referunt ad cor. ¶ Itē obijcit de hoc ꝙ dicit phs ꝙ mediū capitis est locus sensus ⁊ motꝰ. frigiditas enīꝫ est cā isensibilitatis ⁊ imobilitatis. Cū igit cerebrū sit frigidissimū oium partiuꝫ corporis vt ipe dicit: cerebrū potius erit cā isensibilitatis ⁊ immobilitatis. Et cū ab eodē fit somnus ⁊ vigilia a quo ē motus ⁊ sensus: somnus ⁊ vigilia nō erūt a cerebro. ¶ Solo. dicēdū ꝙ somnus ⁊ vigilia sunt triū determiatoꝝ locoꝝ vt dicit phs differēter. s. capitis ⁊ vētris ꝗtū ad epar ⁊ cor. ¶ Ad somnū eni tria exigunt: quoꝝ duo sunt agētia ⁊ vnū patiēs. Et agens primū est caloꝛ cordis a quo ēt epar suum caloreꝫ hꝫ. Dicit eni Auicenna in suo lib° de aialibꝰ vbi soluit suas rōnes cōtra Arist. de ortu venaꝝ: ꝙ pnm venaꝝ est a corde: ⁊ lꝫ virtus nutritiua ⁊ digestiua sint in epate: tn̄ emanant a corde ad epar ⁊ caloꝛ epatis est pparans digestioneꝫ nutrimēti: sed caloꝛ cordis est cōplemētū: ⁊ ideo cor simplr est digestionis pnm ⁊ nutrimenti sed epar quodāmodo: ⁊ lꝫ epar trahat primo nutrimentū a stomacho: tn̄ caloꝛ cordis pficit ipm post quā pfectionē redit ad nutrimentum stomachi et epatis ⁊ cordis ⁊ totius corporis. ⁊ est snīa trium phoruꝫ. s. Arꝫ. in libro de aialibus: ⁊ Auicēne in suo libro de aialibꝰ: et Auer. in quodā lib° vbi facit determinationē ꝯtrietatis que est inter Aristotelē ⁊ Galenū de ortu venaꝝ. patiens auteꝫ est in epate: ⁊ hoc est nutrimētuꝫ tractum a stomacho p venas meseraicas ꝙ a calore cordis vaporabilr eleuat ad cerebrū. ¶ Scdm aūt agēs est frigiditas cerebri que vaporeꝫ eleuatū ad caput cōuertit in humiditatē frigidā que descendēdo grauat organa sensuum. hec aūt tria loca fm phꝫ sunt etiā pncipalr motus ⁊ sensus: sicut eni habet in lib° de drīa spūs ⁊ aie. spūs vitalis est a corde: ⁊ spūs aialis a cerebro: sꝫ tn̄ hic oritur in corde: formā vō sensus ⁊ motus accipit a cerebro: ⁊ in anteriori parte est vehiculū sensus pncipalr: ⁊ secūdario motus. In posteriori aūt est vehiculū motꝰ pncipaliter ⁊ secūdario sensus. Epar enim est pnm sensus ⁊ motus quātū ad administrationē nutrimēti. sunt aūt duo sensus. s. tactus ⁊ gustus fm ꝙ est quidā tactus qui inquātū sunt sensus nutrimēti organa sua hn̄t in corde vt superius habituꝫ est. Organū eni eoꝝ fm ꝙ sic cōsiderat est cōplens digestionem nutrimēti: cuiꝰ ipsi sunt sensus: hoc aūt facit caloꝛ cordis vt iā dcm̄ est. Sunt ēt quodāmodo instrā oium sensuuꝫ in corde nō qdem quo ad iudiciū suoꝝ sensibiliū: sed inq̄tū nullus sensus sentit sine calore actuali vt habet in 2° de aia: ⁊ in p° de sensu ⁊ sensato. Hic eni caloꝛ actualis ꝓcedit a pncipio caloris qd est cor. Est etiā alio mō organū sensus cōis in corde nō quidē quo ad iudiciū sed inq̄tum ipe spū suo ⁊ calore oēs sensus ꝓprios cōducit ad actuꝫ. ⁊ idcirco dic̄ Alphorabius ꝙ sensus cōis est calidū nāle. spm̄ aūt ⁊ calorem quē infundit sensibꝰ ꝓprijs nō accipit a cerebro vt a p° pncipio: qa illud frigidū est: sed a corde accipit caloreꝫ ⁊ spm̄ fm sbam spūs lꝫ idē spūs formā sensus ⁊ motus accipiat a vtute aiali que est in cerebro: ⁊ sic pꝫ qualr ab his tribꝰ partibꝰ fit motus ⁊ sensus: ⁊ qualr ab eisdem sunt somnus ⁊ vigilia sed tn̄ nullius eoꝝ est somnus vt obti: sed potius sic̄ organoꝝ exterioꝝ corporis sensitiuoꝝ ⁊ mobiliū. ¶ Dicēdum g̃ ad pmaꝫ auctoritatē Alphorabij ꝙ somnus est a corde vt a pmo agēte ⁊ silr vigilia. ¶ Ad 2am dōm ꝙ somnus est a cerebro vt a ꝓprimo agēte qd est frigiditas cerebri. ¶ Ad 3am dōm ꝙ somnus ⁊ vigilia cāntur ab oppositis causis agentibus ⁊ passiuis que nō possunt eē in mēbro vno. Vñ cum somnus causet a frigido ⁊ humido necesse est vigiliā causari a calido ⁊ sicco: ⁊ cū ista nō psīt esse in vno mēbro fm dn̄ium necesse est ꝙ vnū sit in cerebro ⁊ alterū in corde. Et cū aialia nō semꝑ dormiant neqꝫ vigilent sicut infra ꝓbabit necesse est q̄nqꝫ vicere causas somni: ⁊ q̄nqꝫ causas vigilie. ⁊ cū vincunt cause somni: que sunt calidū agens ⁊ humidū patiens incipit actio a cerebro ⁊ termiat in corde quo ad hoc ꝙ cor nō pōt influere calidū actuale organis sensuū. Ecōtra cā vigilie sunt calidū agens ⁊ siccū patiens: ⁊ actio ipaꝝ incipit a corde ⁊ ꝓcedit ex oppilando vias sensuū ⁊ dissoluēdo humidum: ⁊ terminat ad cerebrū quo ad hoc ꝙ frigiditas cerebri nō pōt cōuertere vaporē eleuatū ad caput: ⁊ humidū frigidū oppilās vias sensuū. ⁊ sic pꝫ qualr pnm vigilie est a corde ⁊ finis eiꝰ ad cerebruꝫ. ⁊ pnm somni a cerebro ⁊ finis eiuꝫ ad cor. ¶ Ad 4m dōm ꝙ solo patet ex dictis qualr. s. cor in somno est agens pmū: ⁊ qualr cerebrū est agens 2m. sed nō est ita perspicuū in vigilia. ¶ Sꝫ dōꝫ ꝙ vigilia cātur ex duobus. s. ex calido actuali ⁊ in illo cerebrū nō hꝫ aliquam cām. Causat ēt a spū sensibili ⁊ motiuo ⁊ in illo cor est causa pma per gnationē spūs: ⁊ cerebruꝫ cā 2a in eo ꝙ dat spūi formaꝫ sensus ⁊ motꝰ. ⁊ sic pꝫ rō dicti qualr somnus ⁊ vigilia sint cōmunes virtutes cordis ⁊ cerebri: ⁊ cor est in eis cā pma: ⁊ cerebruꝫ est in eis cā 2a. ¶ Ad 5m dōm. ꝙ fortitudo cordis est in emissione spūs vitalis ⁊ motiui in totum corpus. Fortitudo aūt cerebri est in emissiōe spūs aialis per sensuꝫ ⁊ motum in totū corpus. hoꝝ eni vtrūqꝫ fit in vigilia. Opus aūt vtriusqꝫ hoꝝ debilitat in somno: qa tūc oēs spūs ꝯhunt ad intrinsecus corporis ad locū digestionis vt cibus digerat. ⁊ ideo spūs vitalis effluēs a corde in corpus diminuit: ⁊ hoc vocat dbilitas cordis. silr spūs aialis effluēs a cerebro sensum ⁊

Marginal notes: Tex. cō. 14. (beside "habet in 4° metheoroꝝ"); Ad somnū tria requiruntur. (beside "dicit phs differēter"); Tex. cō. 130. (beside "nullus sensus sentit")

sum ⁊ motū diminuit q̄d vocat̄ debilitas cerebri. ¶Cerebrū
tn̄ cuiꝰ cōplexio frigida est ⁊ humida fortior est cā somni q̄z
cor cuius cōplexio calida est ⁊ sicca. ¶Ad id q̄d obijcit̄ ꝑ rō
nem ꝙ a solo epate vt a p̄mo agēte fit cā somni. Dicendum
ꝙ p̄ma ꝓpō illius rōnis est vera. 2ᵃ aūt est falsa: ⁊ ꝓbās eā
ꝓpō est etiā falsa. virtus etiā digestiua ⁊ nutritiua emanās
est a corde in epar: ⁊ cōplemētū operationis eiꝰ est per calo
rem cordis. ꝑparatio v̄o per calorē epatis. ¶Ad aliud dōz
ꝙ cor nō ponit̄ instrumētum epatis: sed potius ecōtrario in
actu digestionis est epar instr̄m cordis. ¶Ad id q̄d obijcit̄
ꝙ somnus ⁊ vigilia sint a corde: dicendum ꝙ sunt ab ip̄o sic
ab agēte p̄mo ⁊ cōplete agente in digestionem nutrimenti.
¶Ad aliud dōm ꝙ sanguis nō gñatur tanq̄ a cōplente in
corde s; tāq̄ a tēperante in epate. ¶Ad aliō dōz. ꝙ in vita
te perseuerātia sp̄ūs ⁊ motꝰ ⁊ sensus est a corde vt dic̄ ph̄s:
nihilominꝰ tn̄ sp̄ūs formā sensus ⁊ motꝰ accipit a v̄tute aia
li que est in cerebro vt iā dcm̄ est sepꝰ. ¶Ad vltimū dōz. ꝙ
sensus ⁊ motꝰ dicunt̄ duobꝰ modis. s. v̄tute ⁊ actu. ⁊ actu q
dē sensus ⁊ motꝰ nō sunt in cerebro: s; virtute sunt in eo ꝓ
pter virtutem aialem cuius ꝓprius locus est cerebrum.
¶Queritur propter quam causam somnus ⁊ vigilia insunt
animalibus.

Ostea querit̄ pp quā cām somnus ⁊ vigilia i
sunt aialibus. Cū ergo q̄tuor sunt cāe. s. effici
ens mālis formalis ⁊ finalis. Queramꝰ de oi
bus his. videt̄ aūt ph̄us in p̄ᵒ de somno ⁊ vigi
lia: sex assignare causas efficiētes somni. Qua
rū p̄ma est alimēti euaporatio. 2ᵃ labor. 3ᵃ egri
tudo. 4ᵃ p̄ma etas. ⁊ his quatuor a Cōmētatoribꝰ addunt̄
due. s. caloris subtractio ⁊ studij attētatio. Circa aliō q̄daz
etiam addūt lāguorē sed reducit̄ ad egritudinē ⁊ laborem.
¶Et de p̄ma dicit ph̄s. Somnus nō ōis est in potētia sensi
bilis pceptibile: sed ex euaporatione circa nutrimētū tn̄ fit
hec passio: necesse est eni ꝙ euaporatū est vsquequo impel
li: idest vsq; ad locū determinatū qui est caput. Deide con
uerti ⁊ pmutari sicut euripū calor v̄o hmōi aialiū ad supio
ra natꝰ ferri. Cū autem in superioribꝰ subito reuertit̄ fer
turq; deorsum. Ex hoc accipit̄ ꝙ nutrimētū est cā efficiens
somni. ⁊ motus calidi est ꝙ eleuet̄ a loco digestionis ad ca
put: ⁊ postea reuoluitur a frigiditate cerebri sicut fit in euri
po. Et q̄dā dicūt mentientes ꝙ euripus est feruor maris ⁊
cuiusdā mōtis feruor. Euripus eni ꝓprie est vapor iuolutꝰ
sicut est in vēto turbinis: ⁊ vocabulū illud iuenit̄ sup Joānē
in expōne Chrysostomi que trāslata est a greco. sicut eniz in
mūdo p̄mo calore solis eleuat̄ vapor ⁊ ascēdit vsq; ad me
diū aeris vbi dn̄at̄ frigus quo cōuertit̄ ⁊ ispissat̄ ⁊ descēdit
aqua pluens: ita a calore cordis p̄mo eleuat̄ vapor nutrimē
ti ad caput qui frigiditate cerebri reuoluit̄ ⁊ descēdit in hu
miditate frigida ⁊ facit dormire. ¶Itē Arist. humiditas ⁊
corpulētia repēte sursū fert̄. Cū ergo stat grauat ⁊ facit dor
mire. Cū ergo repēte deorsum reuertēdo ꝓpellit calorez: cū
fit somnus ⁊ animal dormit. Ex hoc accipit̄ idez q̄d prius.
¶Ad idē iducit ph̄us tres rōnes acceptas a signis que iue
niunt̄ in dormiētibus. Quaꝝ p̄ma hec est. signū aūt haꝝ est.
somnifera eni oia grauāt caput vt potus ⁊ cibi mādragora
vinum lolium. ¶Scd̄a rō est ꝙ qū deorsum ferunt̄ aialia ⁊
dormiūt hoc vident̄ pati ꝙ nō possunt leuare caput ⁊ palpe
bras. ¶Tertia est hec ꝙ post cibaria grauatiua capitis ma
xime fit somnus: multa eni ab hmōi cibarijs euaporatio ē.
¶Sed tunc querit̄ quid sit illud nutrimētum q̄d causat so
mnū. ⁊ dicit ph̄s ꝙ est nutrimentū vltimum q̄d est sanguis.
¶Sed cōtra hoc obijcit̄ sic. oia nutriunt̄ ex eisdez ex q̄bus
sunt: s; aialia sunt ex q̄tuor humoribꝰ que ꝓportionant̄ q̄
tuor elemētis. g̊ vltimuz nutrimētum sunt q̄tuor humores.
¶Itē quecūq; equal̄r appetunt̄ vt nutriant ab his equal̄r
nutrit̄ aial calidū frigidū humidū ⁊ siccū equal̄r appetitur
vt nutriant. g̊ ab eis equal̄r debet nutriri aial. p̄ma ꝓbat̄ ex
hoc ꝙ appetitꝰ nālis est nutrimēti. 2ᵃ v̄o ꝓbat̄ ex diffōne fa
Tex.cō. 28. mis ⁊ sitis que in 2ᵒ de aia ponunt̄. vbi dicit̄ ꝙ fames est ap
petitꝰ calidi ⁊ sicci. sitis est appetitꝰ frigidi ⁊ humidi. ¶Itez
Tex.cō. 41. in p̄mo de gñatione ⁊ corruptione dr̄ ꝙ caro nutrit s̄m sb̄az.
caro aūt nō est sanguis. g̊ sanguis nō est vltimū nutrimētū.
¶Itē tactus est sensus nutrimēti vt dicit ph̄s. tactꝰ aūt cōsi
stit in carne neruosa. cū ergo vltimū nutrimētuz sit simile vt

habet̄ in p̄ᵒ de gñatione ⁊ corruptione. ⁊ in 2ᵒ de aia videt̄ Tex.cō. 48.
ꝙ vltimū nutrimētuz sit caro neruosa ⁊ nō sanguis. ¶Sed Tex.cō. 45.
cōtra. q̄d maxime ⁊ p̄mo distribuit̄ ab organis digestionis
ad mēbra corporis. vl̄iter hoc est vltimū nutrimētum: san
guis maxime distribuit̄ ab organis digestiuis ad membra
corporis vl̄iter. g̊ sanguis est vltimū nutrimētū. ¶Itez dic̄ Tex.cō. 41.
Arist. in p̄mo de gñatione ⁊ corruptiōe. ⁊ in 2ᵒ de aia. ꝙ ani Tex.cō. 37.
malia viuūt quousq; possunt nutrimētuz accipere. g̊ nutri
mētū q̄d maxime cōicat causas vite ⁊ lōgioris vite hoc erit
maxime cōueniēs ⁊ vl̄iter in corpore aialiū. sed sanguis est
nutrimentū maxime cōicans causas vite ⁊ longioris vite. g̊
sanguis est vltimū nutrimentū maxime conueniens ⁊ vlti
mū in corpore aialium. p̄ma ꝓbat̄ ex hoc ꝙ dicit Arist. in liᵒ
de morte ⁊ vita. ⁊ in libro 16ᵒ de aialibꝰ. ꝙ calidū ⁊ humidū
sunt cā longitudinis vite. ¶Item q̄dcūq; nutrimētū solum
inuenit̄ in vijs apportantibꝰ nutrimētū ad singula membra
corporis illud est vltimū. sanguis soluz inuenit̄ in vijs tali
bus. g̊ sanguis solū est vltimum nutrimētū. p̄ma ꝓbatur ex
hoc ꝙ si aliquid est vltimū nutrimentū illud necesse est per
vias aliquas deportari per totū corpus. 2ᵃ v̄o ꝓbat̄ ex hoc:
ꝙ vene sunt vie ille ⁊ in venis nihil inuenitur nisi sanguis.
¶Juxta hoc iteꝝ querit̄ vtrū tale nutrimētū vl̄iter in oibꝰ
aialibꝰ sit cā somni. Et videt̄ ꝙ sic. quecūq; enim p̄ma cā est
in aliquo gñe illa cōicat̄ ab oibꝰ participātibꝰ effectū suum.
Nutrimētū est cā somni. ergo participat̄ ab oibꝰ cōicantibꝰ
somno. p̄ma ꝓbat̄ ex hoc: ꝙ quidē alie cāe somni sicut labor
⁊ p̄ma etas ⁊ infirmitas non cānt somnuz nisi per actū nutri
mēti. Dicit eni ph̄s ꝙ labor colliquatiuum est nutrimēti ex
multiplicatione caloris q̄d nutrimētū eleuat̄ ad cerebruz et
inducit somnū. Prima etas ēt ex hoc ꝙ in ipsa nutrimētuz
eleuatū ad superiora grauat caput ⁊ iducit somnū. Sil̄r lan
guor ex lassitudine ex eo ꝙ sbtrahit̄ calor ex mēbris exterio
ribus ⁊ multiplicat̄ circa locum digōnis dissoluit nutrimē
tuz ibi inuentū ⁊ eleuat ad caput ⁊ sic inducit somnū: ⁊ sic de
alijs causis. Unde p; ꝙ oēs agunt actione nutrimēti. 2ᵃ v̄o
probat̄ ex hoc ꝙ omne aial dormit vt dicit ph̄us. ¶Itē ōis
cā efficiens somni que ꝓcedit ab illis mēbris a q̄bꝰ ꝓcedit
somni p̄nᵐ debet eē maxime vl̄is oibus dormientibus. eua
poratio nutrimēti est talis cā. ergo ip̄a est vl̄is oibus dormi
entibꝰ. p̄ma patet per se. 2ᵃ ꝓbat̄ ex prehabitis ꝙ somni p̄n
cipiū est a corde epate ⁊ cerebro vel mēbris silibus illis: ⁊ ab
illis ꝓcedit euaporatio nutrimēti. ¶Sed cōtra. nulla eua
poratio est cā somni nisi illa que est p̄mo calida a calore di
gesto ⁊ postea frigiditate cerebri infrigidata. S; in q̄busdā
aialibꝰ nō est caput neq; cerebrū sicut in his que tm̄ hn̄t ta
ctum. ergo non est in eis euaporatio sursū in capite infrigi
data. g̊ cā illa nō est vniul̄is oibꝰ dormiētibꝰ. ¶Si forte di
cat̄ ꝙ talia aialia hn̄t mēbrū simile cerebro: ⁊ hoc facit ifri
gidationē euaporationis. ¶Cōtra. mēbrum simile cerebro
non pōt dici nisi quātum ad operationes similes. Operatio
nes aūt cerebri sunt sensus cōis ⁊ phātasia ⁊ memoria. g̊ ta
lia aialia haberent sensuz cōem ⁊ memoriā ⁊ phantasiaz: q̄d
falsum est. Habet̄ enim in p̄nᵒ metaphice nā sensum hn̄tia In p̄hemio.
sunt aialia. ex sensu autē quibusdā eoꝝ nō insit memoria: q
busdā autē insit. Ex hoc accipit̄ ꝙ quedam aialia nō habēt
memoriā. Est autē memoria passio sensus cōis vt habetur
in capᵒ de memoria. ergo ēt nō hn̄t sensum cōem. ¶Q̄d cō
cedunt q̄dam ⁊ inducunt aliā rōnem ad hoc quā nos supra
induximus: q̄a sensus cōis est ꝓpter duo. s. ad discernēduz
sensata cōia que tactu minime sentiunt̄: ⁊ visu maxie: ⁊ ad
cōferendū sensata ꝓpria. Unde cū in talibꝰ aialibꝰ sit solus
tactus frustra inest eis sensus cōis q̄tum ad vtrūq; actum
suum. ꝓpter hoc dicūt illi ꝙ somnus cātur ex frigiditate do
mināte in extremis ⁊ ex euaporatione que ꝓcedit ab intrin
secis. ¶Sed cōtra. aut illa frigiditas est nālis aut innālis.
Si inaturalis tūc ip̄a nō existēte in extremis melior erit cō
plexio illoꝝ aialium. g̊ vana existēte cōplexione in talibꝰ nō
erit in eis cā somni q̄d falsum est: q̄a dicit ph̄us ꝙ omne ani
mal dormit. Si aūt est nālis: tūc cōtinue erit in extremis: et
tunc cuz ip̄a sit cā insensibilitatis ⁊ imobilitatis talia aialia
erunt cōtinue imobilia isensibilia in extremis: ⁊ hoc est dor
mire. ergo talia aialia cōtinue dormiunt q̄d falsuz est. q̄a di
cit ph̄s ꝙ nullum aial continue dormit nec cōtinue vigilat.
¶Item querit̄ q̄ūo frigiditas euaporationis nutrimēti cā

fit somni. nullū enim simile alicui organo sensus grauat ipꝫ ⁊ imobilitat. sed frigiditas ⁊ humiditas sunt sīa alicui organo sensus. ergo nō grauant ipsum neqꝫ imobilitant. pma probaꝛ ex hoc ꝙ omnis lassatio ⁊ corruptio est a contrario. 2ª vō per hoc qḋ habetur in pͥo de sensu ⁊ sensato vbi dicit Arist. ꝙ corpus ifrigidabile est oculus: qa de natura aqua est frigida ⁊ humida. ❡ Itē caloꝛ cōsistit equaliter in q̄tuoꝛ vel plus ex aqua ⁊c. sed tactus cōsistit in carne. ergo consistit in eo qḋ equaliꝛ est ex q̄tuoꝛ vel plus ex aqua ⁊ terra vt habetur in 2º de gn̄atione ⁊ corruptione. sed aq̄ ⁊ terra determinanꝛ frigido. ḡ videꝛ ꝙ frigiditas magis facit ad cōseruationē tact⁹ ⁊ imobilitatē q̄ȝ ad lassationem ⁊ mobilitatē. nō ergo somnus fit ex frigiditate grauāte organū tactus.

Te.c.49.⁊ 50.

❡ Utrum laboꝛ inducit somnum.

Deinde queritur de 2ª cā que est laboꝛ de qua dicit phus. Amplius aūt ex laborib⁹ qbusdaꝫ accidit somnus. nā laboꝛ est colliquatiuū. Et colliquatiuū vō fit queadmodū nutrimētum indigestū vtiqꝫ si nō frigidū fit. Et intēdit dicere ꝙ laboꝛ ꝓpter duplicē caloꝛeꝫ. s. qui est ex motu exercitij: ⁊ ex hoc ꝙ exterioꝛ colligiꝛ ad iterioꝛem pp lassitudinē mēbroꝝ dissoluiꝛ ⁊ colliquaꝛ nutrimentum itrinsecus: ⁊ eleuaꝛ ad caput: ⁊ hoc facit nisi aīal sit frigide nature ⁊ in frigido tēpoꝛe sicut est in qbusdaꝫ aīalib⁹ que in hyeme abscōdunꝛ. ⁊ de hoc ēt dicit Auicēna ꝙ somn⁹ est ex lassitudine: ⁊ ꝓpter hoc: qa id qḋ vocaꝛ spūs dissoluiꝛ ⁊ debilitatus est ⁊ refugit ad iterioꝛa: ⁊ sequunꝛ eū vtutes aīales. Et ex hoc habeꝛ iteꝝ ꝙ laboꝛ est cā somni. ❡ Item Alphorabius dicit ꝙ somnus ex fatigatione habet duas causas. Quaꝝ vna est: qm̄ caloꝛ nālis qn̄ fuerit sparsus ⁊ diminut⁹ per motū localem ⁊ per motū cōprehensionis sensibilis: statim aīa mouebit ipm̄ in ꝓfundum corpoꝛis: vt agat per illū ⁊ reliquias postremi nutrimēti qa sic augmētabiꝛ sba eius ⁊ acqret loco eius qḋ dissolutū est ab eo. ❡ Cā 2ª est. qa qn̄ motus laboꝛis semp sitit caloꝛem nālem tūc caloꝛ remittiꝛ ⁊ diminueꝛ ⁊ grauabiꝛ ꝓpter frigus ⁊ sic cōtrabiꝛ ad suū pͥm ut expellat a se complexionē accn̄talem. ❡ Ex his colligitur ꝙ cause sunt quatuoꝛ ꝓpter quas laboꝛ ⁊ fatigatio sunt cāe somni. Quaꝝ pꝛimā tāgit Arist. s. ꝙ caloꝛ excitatus ex motu ⁊ retractus ab exterioꝛib⁹ ad iterioꝛa colliquatiuus est nutrimēti: ⁊ per actum nutrimēti inductiuus somni. ❡ Scḋaꝫ tāgit Auicēna ꝙ laboꝛ dissoluit sensuꝫ in organis sensibilib⁹ ⁊ motiuis qui solutus ⁊ debilitatus de facili viciꝛ a frigiditate descēdente a cerebꝛo ⁊ refugit ad interioꝛa. ❡ Tertiā ⁊ quartā tāgit Alphoꝛabius. ⁊ 3ª qdem est ꝙ caloꝛ diminutus in exterioꝛib⁹ fugit ad iterioꝛa ad locum nutrimēti vt in nutrimēto: sicut in mā ꝓpꝛia multiplicet ⁊ recuperet deperditū in exterioꝛib⁹. ❡ Quarta vō est vt in ꝓpꝛio pͥo per caloꝛeꝫ sibi iniunctū cōfoꝛteꝛ ⁊ expellat a se cōplexionē frigoꝛis que cāta est ex dissolutione spirituū ꝓpter laboꝛē. ❡ Sꝫ contra. dicit Auicēna in 2º libꝛo de celo ⁊ mūdo ꝙ ex motu gn̄atur caloꝛ in exterioꝛibus. sed oīs laboꝛ est cum motu: ergo ex laboꝛibus etiā gn̄abitur caloꝛ. ḡ laboꝛ in exterioꝛib⁹ gn̄abit caloꝛem. Caloꝛ aūt in exterioꝛib⁹ est cā vigilie. ergo laboꝛ erit potius cā vigilie q̄ȝ cā somni. ❡ Item dicit Auicēna ꝙ anima ad illuꝫ locū maxime dirigit spiritū ⁊ caloꝛē in quo plus occupaꝛ in opere: sed in exercitio laboꝛis coꝛpoꝛalis aīa maxime occupaꝛ in ope in organis exterioꝛib⁹ sensus ⁊ mot⁹. ḡ ad illa maxime tūc dirigit spm̄ ⁊ caloꝛeꝫ: sed directio spūs et caloꝛis ad mēbꝛa exterioꝛa est causa vigilie ⁊ non somni.

Cōmētatoꝛ ēt 2. celi cō. 42.

❡ Deinde queritur de cā 3ª que est egritudo quedaꝫ de qua dicit phus. ⁊ egritudines quidem iste hoc ideꝫ faciunt: hoc est somnum: quecūqꝫ a superfluitate humiditatis ⁊ caliditatis sunt: sic accidit febꝛicitantibus ⁊ litargicis. ❡ Sꝫ cōtra hoc obijciꝛ sic. dicit Auicēna ꝙ dispositio mala que non permittit animam intus sed euocat eam ad exterioꝛa causa est vigilie. ergo videtur ꝙ infirmitas non sit cā somni.

❡ Deinde queritur de 4ª que est pͥma etas de qua dic̄ phs. Amplius qdem pꝛima etas somnifera est supple. pueri eniꝫ dormiunt violēter: eo ꝙ nutrimentū omne sursuꝫ ferꝛ. hoc enim ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ in pueris maioꝛa sunt mēbꝛa superioꝛa inferioꝛib⁹. in senib⁹ autē econtrario. Qḋ aūt pueri dormiunt ꝓbatur ex hoc: ꝙ frequenter epileptici fiūt ⁊ somn⁹ est similis epilepsie. Uñ epilepsia freqūeter icipit in somno: ⁊ patiētes eam dormiēdo freqūeter suffocanꝛ ⁊ vigilantes nō. ⁊ ideo dꝛ pueris nō cōferre vina eo ꝙ vētosum sit vinuꝫ. adhuc magis medo. ob hanc etiaꝫ cām. s. ꝙ in pꝛima etate magnus fluxus nutrimēti est ab inferioꝛib⁹ ad supioꝛa: dic̄ iacere embꝛia qnque mēsib⁹ in matricib⁹ imobilia: ita ꝙ nō vertunt ceruicem sicut est in multū ebꝛijs pp multum fluxū vini seu potus ad superioꝛa grauaꝛ caput ⁊ efficiꝛ imobile. ❡ Sꝫ cōtra. videꝛ eni ꝙ nō totum nutrimētū in pueris ferꝛ sursum nec maioꝛ pars. Diciꝛ enim in 2º de aīa ꝙ augmentum est in q̄libet parte coꝛpoꝛis. cū ergo augmētuꝫ nō fit sine nutrimēto. nutrimētū eniꝫ est in q̄libet partē ⁊ nō sursum tm̄. ❡ Item in pͦ de gn̄atione ⁊ corruptiōe habeꝛ ꝙ q̄libet pars equaliꝛ augeꝛ. ḡ videꝛ ꝙ nutrimentū feraꝛ sursuꝫ ⁊ deoꝛsum equaliꝛ. ❡ Item vasa deferentia nutrimētuꝫ que sunt vene dirigunꝛ a coꝛde vel epate sursuꝫ vel deoꝛsuꝫ eq̄liter ⁊ nutrimētum deferꝛ in vasis illis. ergo videꝛ ꝙ nutrimētum feraꝛ sursuꝫ equaliꝛ ⁊ deoꝛsuꝫ. ❡ Preterea videꝛ ꝙ plus feratur deoꝛsum. In omni eni nutrimēto dn̄antur duo elementa que sunt terra ⁊ aqua: ⁊ illa sunt ambo grauia. ḡ plus nata sunt ferri deoꝛsum q̄ȝ sursum: ⁊ sic videꝛ ꝙ nō causetur somnus ex hoc in pꝛima etate: qa nutrimētum omne feraꝛ sursuꝫ. ❡ Preterea ponamus ꝙ sic fit videꝛ ꝙ ex hoc magis causeꝛ vigilia q̄ȝ somnus. nutrimētum eni illud eleuatur foꝛtissimo caloꝛe pͥme etatis. ergo calefactiuū eleuaꝛ ⁊ calefactiuū calefacit ptes superioꝛes: sꝫ calefactio partiuꝫ superioꝝ est cā vigilie. ergo eleuatio nutrimēti ad loca superioꝛa potius erit cā vigilie q̄ȝ somni. ❡ Preterea cū in iuuenib⁹ maioꝛ sit caloꝛ q̄ȝ in pueris qḋ ꝓbaꝛ ex hoc: quia caro multiplr̄ multiplicata ꝓpꝛia mā sua in sōto. Unde ēt foꝛtioꝛes cibos digerūt iuuenes q̄ȝ exn̄tes in pͥma etate. videꝛ ex hoc: ꝙ iuuenes frequētius dicunꝛ appetere alimentuꝫ ⁊ sumere plus de ipō q̄ȝ exn̄tes in pͥma etate. ⁊ cū alimentū sit cā somni videꝛ 2ª etas magis esse somnifera q̄ȝ pͥma. ❡ Preterea dicit Aristo. in pꝛimo de somno ⁊ vigilia ꝙ melācholici edaces sunt queadmodū nihil iocundū hn̄tia afficiūtur eis coꝛpoꝛa. ⁊ tn̄ dicit ꝙ melancholici parum dormiūt. ergo nutrimenti multitudo non videtur esse causa somni.

Tex. cō. 35.

Tex. cō. 55.

❡ Deinde de quinta causa somni dicunt phi ꝙ caloꝛis subtractio est causa somni: qa somnus causatur ex frigido grauante organa sensibilia. ❡ Sed contra hoc videtur qḋ dic̄ Aristo. ꝙ melācholici non sunt amatoꝛes somni. Infrigidatus enim est in eis locus intus: quare non fit in eis multitudo euapoꝛatiōis: ⁊ reddit cāꝫ dicēs. nigra eni cholera ē nāliter frigida: sic ⁊ nutrimentū locū frigidū facꝛ ⁊ alias pticulas: vbicūqꝫ exn̄tis p̄tātis hmōi supfluitas. Ex hoc accipiꝛ ꝙ subtractio caloꝛis poti⁹ opaꝛ ad vigiliam q̄ȝ ad somnuꝫ.

❡ De sexta. s. attentatione studij circa aliquid videꝛ ꝙ non fit causa somni. studium enim multiplicat spiritus ⁊ caloꝛeꝫ in loco cerebꝛi. ⁊ ꝓpter hoc ipedit cerebꝛi frigiditatē actualiter dominari. ergo videtur magis esse vigilie q̄ȝ somni cā. ❡ Item dicit Auicēna ꝙ cura ⁊ pauoꝛ quandoqꝫ inducunt somnuꝫ. ⁊ ita videntur esse plures cause q̄ȝ ille que assignari solent. ❡ Preterea videtur esse ꝯtrarietas in dictis Auicēne. qa Auicēna dicit ꝙ pauoꝛ est causa somni ⁊ postea dic̄ ꝙ est causa vigilie. ❡ Preterea mouet dubium Aristo. circa pꝛimā cām: que est ex euapoꝛatione nutrimenti sic dicēs. Q̄ȝ vtiqꝫ dubitet aliquis quare post cibum foꝛtissimus somnus fit cum sit somniferum vinum ⁊ alia caliditatem habentia: huiusmodi autem non est rationale somnum qdes frigidum esse: causas autem doꝛmiēdi calidas eē. ❡ Solo. dōm ̄fm Aristo. ꝙ somnus est cōuentus quidem caloꝛis intrinsecus ⁊ naturaliter recipꝛocatio eiusdem ꝓpter descendens humidum: ideoqꝫ multus motus doꝛmientis est. cuꝫ vō deficit infrigidatur: ⁊ propter infrigidationeꝫ concidūt palpebꝛe: ⁊ superioꝛa quidem ⁊ inferioꝛa infrigidanꝛ. Interioꝛa vō ⁊ inferioꝛa calida velut circa pedes ⁊ que intrinsecus qḋ sic intelligitur. Somnus diffinitur hic per causam: vnde pꝛima causa eius est caloꝛ intrinsecus circa locum digestionis qui prouenit a stomacho ⁊ epate ⁊ coꝛde: ⁊ naturaliter recipꝛocatur idest repatitur a frigiditate cerebꝛi ad qḋ eleuatur: ⁊ fit descendens humidū frigiduꝫ: ⁊ ꝓpter hoc sunt multi motus doꝛmientis. s. qa est euapoꝛatio ascēdens ⁊ humidum. ⁊ cum deficit euapoꝛatio ita ꝙ vinciꝛ calidum eius a frigiditate cerebꝛi tunc infrigidatur: ⁊ ꝓpter infrigidationem

Decisio q̄stionis sugi totum.

ciationē deprimit p̄mo vicina loca cerebro sicut palpebras: ⁊ superiora infrigidant̄ ꝓpter humidū frigidū descēdēs a cerebro. q̄r vō frigidū oppilat ꝓpter hoc ēt q̄nq̄ȝ īpedit ascē sum euaporationis ad superiora: ⁊ tūc calor multiplicat̄ in interioribus ⁊ expellit̄ ad inferiora sicut ad pedes. ⁊ idcirco interiores ⁊ inferiora remanent calida. superiora vō ⁊ exte riora frigida.

Nō causas somni p se ⁊ per accidens.

¶ Dōm ḡ ꝙ est cā somni per se: ⁊ cā somni p accidēs. Per se quedā est efficiēs: quedā mālis: quedā formalis: ⁊ q̄dā finalis. Efficiēs aūt est euaporatio nutrimenti in loco cerebri infrigidato. mālis aūt vt in qua est somn⁹ sunt membra exteriora sensibilia ⁊ motiua. formalis vō est defect⁹ spūs sensibilis ⁊ motiui ⁊ caloris in exteriorib⁹. Finalis aūt est quies organoꝝ ⁊ recuperatio virtutum sensibilis ⁊ motiue. tū dicit Arist. ꝙ somnus hȝ metaphorā finis: ⁊ vigilia est finis simplr̄. sic dicimus nām q̄zobrē facere idest ꝓpter finē. hoc aūt bonū aliq̄d quietē aūt oīum q̄ꝺ natū est moueri cū nō possit semper ⁊ ꝯtinue moueri cū volūtate: necessariū esse atq̄ȝ vtilē. somno quoq̄ȝ ꝓpter ipsam q̄etis veritatē coaptatā metaphoram finis hn̄t aīalia: eo ꝙ requies sit ⁊ ꝓpter salutē aīaliū existit. vigilia vō finis est. nā sentire ⁊ sapere finis est oībus q̄bus inest alterū hoꝝ. optima enim hec. finis vō optimus. ⁊ intēdit dicere ꝙ sicut in oībus operibus nāe ita ⁊ in sentire ⁊ moueri finis est aīaliuȝ: ⁊ est duplex finis. s. ex parte organi: ne dissoluat̄ ꝓpter facultatē operis ⁊ hic est somnus. ⁊ q̄r iste nō est finis act⁹ sed intēdit̄ tm̄ ad salutē īstrumēti ꝓpter hoc nō est finis simplr̄ sȝ coaptat̄ ei finis metaphorice s̄m similitudinē. Sentire aūt est sapere que sunt opera vigilie sunt fines aīaliū operationuȝ simpliciter eo ꝙ illa sunt simplr̄ optima. ¶ Cōcedēdū est ḡ ad primas rōnes p̄hi q̄b⁹ ꝓbat̄ nutrimenti euaporatio esse cā somni. ¶ Qꝺ vō querit̄ q̄ꝺ est vltimū nutrimentū q̄ꝺ est cā somni. Dōm ꝙ sanguis lȝ illꝺ nō sit vltimū nutrimētū mēbroꝝ. Digerit̄ enim sanguis in extremitatibus venaꝝ ⁊ in quolibet mēbro vlteriori digestione ad hoc ꝙ sit cōueniens nutrimēto illius mēbri. ¶ Ad hoc q̄ꝺ ꝯtra hoc obijcit̄: dōȝ ꝙ lȝ sanguis sit humidus ⁊ calidus sunt tū in ipso potentia oīa quatuor elementa lȝ terrestre ⁊ aqueū dominet̄ s̄m materiā: ⁊ sic pȝ q̄ꝛ mixta ex quatuor elementis nutriunt̄ ex eisdē ex q̄bus sunt. ⁊ per hoc pȝ solō ad seq̄ns. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Aristo. in p̄mo de gnōne ⁊ corruptione loquit̄ de vltimo nutrimēto mēbroꝝ: ⁊ exemplificat de nutrimento carnis. hec eni est potētia quāta: sed nō est sic de nutrimēto q̄ꝺ facit somnū. hoc eni est adhuc inter venas ⁊ est sanguis cuȝ calida euaporatione que a loco digestiōis eleuat̄: ⁊ per hoc pȝ solō ad seq̄ns. ¶ Ad illa vō que sequunt̄ que ꝓbāt sanguinē esse vltimū nutrimētū inter venas aīaliū de plano cōcedimus. ¶ Ad iꝺ vō q̄ꝺ querit̄ vtruȝ talis cā ḡnalis sit in oībus dormientibus. dōm ꝙ sic. ¶ Ad iꝺ vō q̄ꝺ in ꝯtrariū obijcit̄: dicimus ꝙ in omni aīali est cerebrū vel membrum simile cerebro sicut expresse habet̄ in libro de aīalib⁹. ¶ Ad iꝺ vō q̄ꝺ obijcit̄ ꝯtra hoc: dōm ꝙ nō opȝ ꝙ illud membruȝ habeat oēs operationes cerebri: sicut eni deficiunt illa aīalia in numero sensuū exterioꝝ: ita deficiunt in numero sensuum interioꝝ. Unde nō habent nisi sensum cōem debilē ⁊ exiguam phantasiā. ¶ Ad hoc q̄ꝺ ꝯtra hoc obijcit̄: dōm ꝙ sensus cōis nō tm̄ ꝯfert sensata diuersoꝝ sensuū sȝ etiā sensata eiusdē sensus: sicut calidū frigidū asperuȝ ⁊ lene. ⁊ hoc etiā falsum est: q̄r sensus cōis per tactū nō accipit magnitudinē. si eni hoc esset verū tunc nō acciperet calidū in aliqua magnitudine existēs. vnde in talibus aīalibus accipit sensatū ꝓpriū q̄ꝺ est magnitudo lȝ interminata ⁊ cōponit sensata tact⁹ inter se ⁊ cū magnitudine in qua sunt phantasmata: ⁊ taliū aīaliū discernit nociuū ⁊ ꝯueniens lȝ debilit̄.

Q̄uō itelligit̄ dcm̄ p̄hi dicētis q̄ habētia solū tactū non hn̄t phantasiā

Et si inuenit̄ p̄hs dicere ꝙ habētia solū tactū nō habēt phantasiam. itelligēdū est ꝙ nō habēt cōpletā: eo ꝙ nō mouent̄ nisi ad rei p̄n̄tiā ad quē tū motū tria exigunt̄. s. phantasia determinās nociuū vel incōueniēs: ⁊ sensus cōis cōponēs sensatū cū magnitudine que est subm̄ ipsius: ⁊ sensus ꝓprius apprehēdens. Et si obijcit̄ ꝙ talia aīalia imobilia sunt s̄m locū: dōm ꝙ nō ꝓcedūt de loco ad locū sed tm̄ mouent̄ motu dilatationis ⁊ ꝯstrictionis vt dicit Auicēna. vel ꝯstringunt̄ ad tactū nociui ⁊ dilatant̄ ad tactū ꝯueniētis. sine enim hoc motu vt dicit Auicēna nulluȝ aīal est aīal q̄ꝺ nō pōt dinosci nisi per motū illū. ¶ Sunt tū quidā qui soluūt vt dcm̄ est in obijciēdo. illud aūt q̄ꝺ ꝯtra eos est soluūt dicētes ꝙ in vigilia in exteriorib⁹ est calor modicus ⁊ in īferiorib⁹ calor debilis: qui nō sufficit cōplere digestionē. ⁊ iō opȝ exteriorē calorē ꝯgregari ad interiorē ⁊ sic īmobilitant̄ exteriora ⁊ efficit̄ somnus. ¶ Sed hoc est ꝯtra dicta p̄hoꝝ ⁊ ꝯtra rōneȝ: q̄r frigiditas ⁊ imobilitas s̄m sensum nō pōt cāri in mobili ex frigiditate sue nāe sicut est cerebrū vel iꝺ q̄ꝺ est in loco cerebri. Extrema vō in illis aīalib⁹ nō sunt imobilia s̄m sensuȝ. ¶ Preterea si esset vt illi dicūt idē mēbrū eēt subm̄ somni: ⁊ cā efficiēs eius q̄ꝺ nō est rōnale. ¶ Ad illud aūt q̄ꝺ querit̄ quomodo frigiditas euaporatiōis nutrimēti sit cā somni. dōm ꝙ in mobilitādo sicut sepe dcm̄ est. ¶ Ad iꝺ aūt q̄ꝺ in ꝯtrariū obijcit̄ dōm ꝙ lȝ oculus sit frigidissimū mēbrū non tū sentit actualiter sine aliquo calido expāso in ip̄o in vigilia: ⁊ illud tū calidum excellit frigiditas somni. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lȝ caro sit ex q̄tuor: tū s̄m ꝙ in ipsa est tact⁹ cōplexio eius est in calido tēperato s̄m actum ⁊ frigidū remanet in ip̄a s̄m potentiā in suba terre ⁊ aque: ⁊ illud calidū actuale q̄ꝺ hȝ frigiditatē somni vincit̄ ⁊ imobilitat̄. ¶ De hoc aūt q̄ꝺ querit̄ de 2ª cā dōm: ꝙ ipsa est cā somni per accidēs sicut est dictū in opponēdo ⁊ motus cāliditatis sue q̄druplex est sicut dcm̄ est. ¶ Ad illud q̄ꝺ obijcit̄ in ꝯtrariuȝ dōm: ꝙ calor qui excitat̄ ex motu est calor innālis dissoluens subam organoꝝ ⁊ spiritus operātes sensus ⁊ motus in ipsis: ⁊ per hunc modum est cā somni ⁊ non iq̄ntū calor est. ¶ Ad aliꝺ dōm ꝙ in veritate aīa dirigit spirit⁹ ad illud cui magis intēdit in opere: sed tū q̄n tēpus laboris ⁊ operis excellit posse organoꝝ tūc reuocant̄ spūs ad interiora ⁊ ꝯfortent̄. ¶ Ad aliud aūt q̄ꝺ querit̄ de tertia cā dōm: ꝙ nō intelligit̄ de oī egritudine sed de illa sola in qua est calidū multū eleuās euaporationes ⁊ humidū multū replens vias sensus ⁊ motus: sicut accidit in litargicis ⁊ epilepticis. Epilepsia vō prouenit ex subito motu ꝓueniente ex superfluitate humoris: ⁊ spirit⁹ infrigidati in cerebro que postea descendēdo venas tumefaciunt vt dicit p̄hs in primo de somno ⁊ vigilia que tumefacte coartāt porū vbi respiratio sit hoc est vocatiuaȝ arteriā itātū ꝙ etiā suffocant̄ q̄nq̄ȝ. ¶ Ad iꝺ vō q̄ꝺ ꝯtra obijcit̄ dōm: ꝙ multe dispōnes male in diuersis egritudinib⁹ euocant aīaȝ ad vigiliā ⁊ maxime que calide ⁊ sicce sunt. ¶ Ad iꝺ q̄ꝺ querit̄ de quarta cā dōm: ꝙ ēt p̄ma etas est cā somni per accidēs. s. q̄r in ipsa multū nutrimētū fert̄ ad superiora. ⁊ iō etiā pueri ponderosa habēt capita: cui⁹ signū est q̄r frequēter declināt ea in prima etate. ¶ Ad iꝺ q̄ꝺ cōtra obijcit̄ dōm: ꝙ augmentū principalr̄ est s̄m longitudinē vt in superioribus determinatum est.

Q̄uō itelligit̄ dictum p̄hi ꝙ augmētū ē ad oēm partem.

Quod aūt dicit p̄hus ꝙ equaliter est ad omnem partem. intelligimus nō s̄m dimensionem sed q̄r quelibet pars s̄m speciem ⁊ non s̄m materiam augetur. cuius ratio plane supra est assignata. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ eodem modo sed p̄cipue in pueris nutrimentum fertur sursum ꝓpter quatuor causas.

Nō q̄tuor cās q̄re nutrimentū i pueris maxime ad supiora ferat̄.

Quarū vna efficiens. s. q̄r calidum in eis magis feruens est: ⁊ calidum tendit sursum. secunda raritas corporis minus ꝓhibens euaporationem ad superiora loca. tertia est dispositio nutrimēti: q̄r ꝓpter teneritatem organoꝝ interioꝝ nō sustinent nutrimentū q̄ꝺ esset forte calidū ⁊ siccū: sed opȝ accipere nutrimentū liquidū ⁊ fluidū: ⁊ cū in illo abūdet natura aque que vaporabilis est multū: istud nutrimentuȝ multos vapores exhalat ad superiora loca: ⁊ hec etiā est causa quare in pueris facilius inducit̄ epilepsia q̄n dant̄ eis multū euaporatiua sicut vinū ⁊ medo ⁊ hmōi. quarta causa est itentio nature que intendit augmētū: ⁊ idcirco plus ponit in longitudinem ad superiora loca. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ lȝ dirigantur in omne corpus a loco digestionis tamē ꝓpter p̄dictas causas dirigitur nutrimentum in prima etate plus ad superiora loca. ¶ Ad aliud dicendū ꝙ lȝ duo grauia elemēta dominent̄ in nutrimēto: tamē ꝓpter vim caloris agētis eleuātur ad superiora loca plus q̄ȝ ad inferiora. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lȝ nutrimentum p̄mo calidū eleuet̄ tamē infrigidat̄ in capite ⁊ attingit locū per quem debet descendere spūs aīalis in omni organo: ⁊ ideo somnus efficit̄. ¶ Ad aliud dicēduȝ ꝙ lȝ calor maior sit in iuuenibus tamē nō ita feruet sicut in pueris: propter hoc ꝙ plus est suppositum de alieno: ⁊ etiaȝ corpora iuuenum magis sunt spissa resistentia euaporationi nec cibi eorum adeo sunt euaporatiui sicut cibi puerorū.

Propter qd melancholici sũt multũ edaces et parum dormiunt.

¶ Ad aliõ dicẽduz ꝙ in veritate melãcholici edaces sunt: eo ꝙ hñt se ad cibũ in p̃nº sicut sũt in fine ⁊ ecõtra: qꝛ ꝓpter paruũ calidũ nõ multũ delectant̃ in cibo: ⁊ iõ nõ satisfit desiderio eoꝝ per cibũ: sed manet desideriũ eoꝝ in fine sicut in p̃nº. sed in calido nõ est sic: qꝛ ille nõ multuz delectat̃ in cibo ⁊ cũ accipit cibũ satisfacit d̃siderio suo ⁊ cessat ab appetitu. lꝫ aũt multũ accipiat cibũ melancholicus: tñ qꝛ frigidus est locus intus nõ fit euaporatio multa a cibo: ⁊ iõ non accidit dormire: sed sic nõ est in p̃ª etate vt pꝫ ex ante dictis. ¶ Ad id qõ querit̃ de qnta cã dõm ꝙ intelligit̃ de subtractione caloris in exterioribꝰ mẽbris. ¶ Ad id aũt qõ querit̃ de melãcholicis dictũ est de diminutione caloris in iterioribꝰ circa locũ digõnis vbi prima cã est somni. ¶ Ad id qõ querit̃ de sexta: dõm ꝙ studiũ ⁊ deuotio ⁊ hmõi attentiones sunt cãe somni duobꝰ modis. Quoꝝ vnꝰ est qꝛ spũs in cerebro multiplicat calorẽ: qꝛ calor trahit ad se euaporationẽ nutrimẽti a loco digõnis quas vincit frigiditas cerebri ⁊ inducit̃ somnus: ⁊ ita calor capitis per accñs somnum creat. ⁊ per hoc etiã pꝫ obiectiones soĺo. ¶ Alia cã est qꝛ aĩa occupata in interioribꝰ circa visum rõnis ⁊ affectus relinqt exteriora mẽbra ⁊ trahit secũ spũ sensibilẽ ⁊ calorem: quo facto de facili grauant̃ mẽbra exteriora ⁊ accidit somnꝰ. ⁊ hoc est ẽt cã q̃re aliq audiẽtes subtilia ⁊ deuota freqũẽter somno dep̃munt̃: ⁊ in dissolutionibꝰ ⁊ nugis existẽtes vigilãt: qꝛ in illa aĩa tota expãdit̃ in sensus. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ cura ⁊ pauor reducunt̃ ad attẽtionẽ. cura eñi creat somnũ sicut ⁊ studium: sed pauor ex hoc ꝙ retrahit sanguinẽ ⁊ calorẽ ⁊ spũs ad iteriora inducit somnũ ⁊ pallorez etiã faciei. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nõ est ꝯtrarietas: qꝛ nihil ꝓhibet idẽ eẽ cãm oppositoꝝ diuersis modis. Unde pauor creat somnũ vt dcm̃ est: sed vigiliã creat duobꝰ modis: quoꝝ vnus est: qꝛ spũs ⁊ sanguis fugiẽs ad iteriora calefiunt calore cordis ⁊ multiplicant̃: et idcirco tũc regrediunt̃ ad exteriora ⁊ cãnt vigiliã ⁊ animositatẽ. zª est qꝛ aĩa nõ inueniens tutũ aliqõ in intrinseco reuocat̃ ad sensus ⁊ creat vigiliã. ¶ Ad vltimuz dõm ꝙ Aristo. qõnis illiꝰ ponit q̃tuor soĺones. Quarũ tres sunt ad hoiem: ⁊ q̃rta ad orationẽ. prima harũ est: qꝛ sicut vẽter p̃º est calidus ꝓpter cor ⁊ epar: sed ꝓpter frigidũ cibũ ifrigidat̃ ⁊ frigus postea vnit̃ cũ vincit̃ ⁊ fit digestio: sic in capite pori sunt calidi ⁊ infrigidant̃ ex subleuata euaporatione cibi. ¶ Et hanc soĺonẽ ponit sub talibꝰ verbis: qm̃ g̃ hoc accidit quẽadmodũ vẽter calidus qdẽ ⁊ vacuus cũ fit repletio v̇o ifrigidat ꝓpter motũ: idest cibi ingressum: sic ⁊ in capite pori ⁊ loca infrigidant̃ subleuata euaporatione. ¶ Sed pꝫ ꝙ hec soĺo falsum supponit qꝛ locus cerebri nõ est per se calidus: etiã euaporatio eleuata nõ est frigida sed calida vt sepꝰ dictuz est. ¶ Scđa soĺo est: qꝛ sicut aliqs pfusus calido subito tremit repulso frigido ad interius ab exteriori calido fit sic ꝯgesta frigiditas cibi ⁊ cerebri repellit repente ab organis sensuũ ⁊ iducit somnũ. ¶ Et hec soĺo est sub talibꝰ verbis. vel quẽadmodũ pfusus calido subito tremor fit: ⁊ ibi idest in somno: accedẽte calore ꝯgesta frigiditas cibi ⁊ cerebri refrigerat: ⁊ ẜm nãm calidũ facit lãguescere ⁊ secedere. ⁊ falsitas huiꝰ soĺonis pꝫ: qꝛ somnus ẜm hoc parũ deberet durare: ⁊ semp eẽ cũ tremore: qõ falsum est. lꝫ eñi qdã frigus patiant̃ in somno: tñ nõ ista de cã sed ex hoc ꝙ calor organorũ recedit ab interioribꝰ. ¶ Tertia soĺo est: qꝛ sicut calor ignis remittit̃ cũ subito multa ligna ponunt̃: sed postea ꝯualescit cũ ip̃a incẽsa sunt: sic multo cibo remittit̃ calor nãlis ⁊ accidit frigus ex cibo: ⁊ cũ digerit̃ cibꝰ: tũc fit vigilia: cuius ꝓbatio est. qꝛ qñ fit multa eleuatio corpulenti ad caput vincit calorẽ ⁊ grauat ꝓpter frigus. ⁊ iõ homo qui solus est aĩal rectum in statura corporis cadẽdo in somno facit alteritatez in vigilia ⁊ post somniat ẜm phãtasiã. ¶ Et huius soĺonis sunt hec v̇ba. Amplius multo incidẽte nutrimẽto qõ calor subleuat quemadmoduz ignis suppositis lignis refrigerat quousqꝫ dirigat̃. Fit eñi somnus quẽadmodũ dictuz est de corpulento sursum lato a calore per venas ad caput. Cũ v̇o nõ amplius possit sed multitudine excedat qõ eleuatuz est iterũ repellit̃ ⁊ deorsum fluit: ⁊ ideo cadũt hoies subtracto calore qui sursum ferebat̃. solũ enim aĩal rectuz ⁊ cadendo quidẽ alteritatẽ facit: postmodũ v̇o phantasiã. sed hec soĺo pro tãto nõ stat: qꝛ nõ ponit totaz cãm somni. ¶ Preterea si frigiditas nutrimẽti tñ esset cã tũc deberet incipere somnꝰ circa loca digõnis qõ falsum est. ¶ Quarta soĺo est vera. s. ꝙ frigidatio nõ solũ est cã sed etiã imediata. Causa v̇o mediata est calor digestiuus: ⁊ hoc ꝓbat̃ per modum gñõnis pluuie: in qua p̃mo agit calor eleuãs vaporez: ⁊ postea frigꝰ ꝯuertẽs vaporẽ in aquã vt supra dcm̃ est. ꝓbat̃ ẽt per catarros seu per aquã fluentez a capite ex fluxu reumatis ⁊ gñat̃ ex humoribus ifrigidatis in cerebro. ¶ Et hec soĺo est sub his v̇bis. vel he qdẽ dicte soĺones nõ ꝯuenientes sunt vt fiat ifrigidatio nõ solũ sed ꝓprie qdez est locus circa cerebrum quẽadmodũ in aliis dictũ est. oium v̇o que sunt in corpore frigidissimo: vel nõ habẽtibus cerebrũ vel qõ equiualet cerebro: quẽadmodũ g̃ humidũ qõ euaporat sub solis calore cũ venerit ad frigidũ locũ ꝓpter frigiditatẽ suã infrigidat̃: ⁊ ꝯgestuz deorsum fert̃ factũ rursum aqua. sic in eleuatione calidi ad cerebrũ superflua quoqꝫ euaporatio in flegma cõuertit̃. ideoqꝫ catarri vel reumata vident̃ fieri ex capite. nutritiua v̇o ⁊ nõ egrotatiua deorsum fertur congesta ⁊ refrigidatur qõ calidũ est in organis sensuum.

Nõ duos modos ẜm q̃s ex itẽso studio cõtingit somnꝰ.

¶ Utrum omnia animalia cõmunicent somno ⁊ vigilia.

VLtimo q̃rit̃ vtꝝ oĩa aĩalia cõicẽt ambobꝰ. s. somno ⁊ vigiª. vł aliq̃ qdẽ sõno tñ. vł aliq̃ vigilia tñ. vł aliq̃ qdẽ neutro. alia v̇o vtriusqꝫ. Et qõ ista reducit̃ ad q̃tuor mẽbra. s. Utꝝ oẽ aĩal qñqꝫ dormit ⁊ qñqꝫ vigilat. ⁊ quã oppõnez hñt circa aĩal somnus ⁊ vigilia. ¶ Et vtruz aliqõ aĩal simul dormit ⁊ vigilat. ¶ Et qd fac̃ somnũ excitabilẽ. ¶ Primo g̃ querit̃ vtrũ oẽ aĩal qñqꝫ dormit ⁊ qñqꝫ vigilat. Et videt̃ ꝙ sic per rõnes positas in p̃º de somno ⁊ vigilia: vbi dicit phs sic. nihil est qõ semp vigilat vel qõ semp dormit sed eisdẽ isunt aĩaliũ passiones vtreqꝫ he. Et sua rõ est hec: qñcũqꝫ due passiones opposite nate sunt fieri circa idẽ: necesse est qñqꝫ vnã nõ inesse vt altera insit. somnus ⁊ vigilia sunt passiones opposite: que nate sunt fieri circa sensum primũ. s. tactũ: g̃ necesse est vnã qñqꝫ nõ iesse vt altera insit: ⁊ sic videt̃ ꝙ nullum aĩal vel semper dormit vel semper vigilat. ¶ Alia rõ est: qꝛ quorũcũqꝫ est aliqõ opꝰ ẜm nãm qõ excesserit tẽpus vel aliqd eoꝝ que pñt tp̃s facere necesse est languescere ⁊ quiescere. organoꝝ sensibiliũ ẜm nãm est opꝰ sentire: g̃ qñ excesserint tp̃s necesse est languescere ⁊ indigẽ quiete: sed sentire est in vigilia: ⁊ quies est in somno: g̃ qõlibet aĩal necesse est qñqꝫ dormire ⁊ qñqꝫ vigilare. ¶ Itez oẽ natabile gressibile ⁊ volatile visum est qñqꝫ dormire ⁊ qñqꝫ vigilare. omne aĩal est gressibile vel natabile vel volatile. g̃ oẽ aĩal qñqꝫ necesse est dormire ⁊ qñqꝫ vigilare. ¶ Itẽ Arꝛ. dicit ꝙ cuicũqꝫ inest sensus necessario qñqꝫ dormit ⁊ qñqꝫ vigilat. sed omni animali iest sensus: ergo omne animal necessario quãdoqꝫ dormit ⁊ quãdoqꝫ vigilat. ¶ Sed cõtra. calor in exterioribꝰ est causa vigilie: ⁊ euaporatio a loco nutrimenti est calida. Cum ergo nutrimentum fiat ad omnez partem: euaporatio nutrimenti fiet etiam ad exteriora organa. Cum igit̃ sit calida cõtinue tenebit calorem ⁊ in exterioribus: ⁊ ita ꝯtinue erit vigilia ⁊ nunq̃ somnus. ¶ Item somnus ⁊ vigilia opponuntur vt priuatio ⁊ habitus vt dicit phus. sed vt dicit Boetius a priuatione ad habitũ non est regressus. ergo a somno ad vigiliam nõ est regressus: ergo animal qõ incipit dormire nunq̃ vigilat. ¶ Solutio. concedimus ẜm primas rationes ꝙ omne animal quãdoqꝫ dormit ⁊ quandoqꝫ vigilat: tamen qualiter secunda ratio verificet̃ supra habituz est. ¶ Ad primũ ergo qõ in ꝯriũ obiicit̃ dõm ꝙ calor euaporationis nõ sensificat membruz sine spiritu sensibili. ⁊ prima euaporatio maxime est ad caput ⁊ ibi infrigidat̃: ⁊ descendens infrigidat mẽbra ⁊ facit somnum. ¶ Ad aliud dõꝫ ꝙ est priuatio potẽtie ⁊ priuatio actus: ⁊ a priuatione potentie ad habitum nõ est regressus sicut a cecitate ad visum: sed a priuatione actus ad habitũ vt a tenebris ad lucẽ i aere ⁊ a somno ad vigiliã in aĩali ẽ regressus.

Nõ q̃ño a priuatiõe ad hitũ nõ est regressus.

¶ Queritur quam oppositionem habeant circa animal somnus ⁊ vigilia.

SEcundo querit̃ quã oppositionez hẽant circa aĩal somnꝰ ⁊ vigilia. Et vꝛ ꝙ vt p̃uatio ⁊ habitus. somnꝰ eñi est interceptio sensus a p̃uatione caloris nãlis ⁊ spirituũ in organis sensuũ. g̃ somnus est priuatio ⁊ vigilia habitus. ¶ Itez dicit phs ꝙ circa idem animalis est vigilia ⁊

somnus. opponuntur enim ⁊ videt̃ vigilie somnus quedaꝫ p̃uatio esse. ¶Sed ꝯtra dicit Ar. ꝙ somnus est passio sensus: sed nulla passio est priuatio: g̃ somnus nõ est p̃uatio sensus. p̃ᵃ pꝫ per se. 2ᵃ v̾o ꝓbat̃ ex dictis. dicit eni phs ꝙ somno ꝓpter ipsaꝫ quietis veritatẽ coaptatã metaphorã finis hñt aialia: eo ꝙ reges sit ⁊ ꝓpter salutẽ aialiũ existit. ¶Item si opponerent̃ vt p̃uatio ⁊ habitꝰ somnus ⁊ vigilia: tũc oporteret ꝙ habitꝰ esset ante p̃uationẽ tẽpore ⁊ nã: cũ vigilia vt habitus oporteret ꝙ vigilia esset ante somnũ. cuius ꝯtrarium videt̃ dicere Ar. s. ꝙ ita superiora plena sunt nutrimẽto in pueris ꝙ in q̈nque mẽsibꝰ nec vertunt ceruicẽ: ⁊ sic requiescũt in matricibꝰ embria. Per hoc eniꝫ videt̃ ꝙ somnus sit ante vigiliaꝫ. ¶Solo. dõm ꝙ somnus ⁊ vigilia opponunt̃ sicut p̃uatio ⁊ habitus circa sensibilitatẽ lꝫ cãs hẽant ꝯ̃rias que sunt calidũ frigidũ in organis sensuũ. ¶Ad id autẽ qȯ cõtra obiicit̃ ꝙ somnus dicit̃ passio ꝓpter cãm q̄ passio est sensus. ¶Ad aliud dõm ꝙ somnus est finis per accñs. s. inquãtuꝫ regescere accidit in somno per hoc ꝙ fit cessatio ab actibus exterioribus. ¶Ad aliud dõm ꝙ somnus ⁊ vigilia habent determinatum tempus sue oppositionis sicut cecũ ⁊ videns circa oculũ: ⁊ propter hoc in primis quinque mensibus embria non dormiunt nec vigilant: sed post illud tempus vigilia antecedit somnum.

¶Utrum aliquod animal simul dormiat ⁊ vigilet.

Tertio querit̃ vtrũ aliqȯ aial simul dormiat ⁊ vigilet. Dicẽ eni Ar. mouent̃ aũt q̈dã dormiẽtes ⁊ faciũt multa op̃a vigilãtiũ. Obiicit̃ g̃ sic: oia op̃a vigilãtiũ sunt op̃a exteriora. q̈dã dum dormiũt faciũt opera vigilantiũ: ergo quidaꝫ dum dormiunt faciunt opera exteriora: quod falsum est. q̄ dormitio est quies ab operibus exterioribus. ¶Itẽ quicũq; mouent̃ ab exteriori motu ⁊ faciũt opera exteriora ipsi habẽt sensus solutos. illi qui faciũt opera vigilãtiũ dũ dormiũt mouent̃ exteriori motu ⁊ faciũt opera exteriora: g̃ dũ dormiũt hñt sensus solutos qȯ est ipoẽ. q̄ dicit phs ꝙ somnũ imobilitatẽ dicimꝰ sensus velut vinculuꝫ. ¶Itẽ videt̃ ꝙ actꝰ vigilie nullo mõ talibꝰ insit. Dicit eniꝫ phs ipossibile qualicũq; sensu sentire ꝙ dormit aial. Inde sic. cuicũq; inest actus vigilie inest ei ꝑm aliquẽ sensuꝫ: ergo dormiẽti nõ inest actus vigilie. ¶Itẽ phs si partim ꝑm aliquos sensus inesset vigilia: ⁊ ꝑm aliquos nõ ex hoc dormiẽdo sentiret aial: qȯ est ipossibile. g̃ videt̃ ꝙ non simul pñt inesse somnus ⁊ vigilia. ¶Sed ꝯtra. videt̃ ꝙ in talibꝰ magis insit vigilia q̃ somnus. cuius eni effectꝰ est manifestior illiꝰ cã magis inest. sed opera vigilie in talibꝰ magis sunt manifesta. qȯ pꝫ per hoc ꝙ tales mouent̃ localiter: g̃ cã illoꝝ operũ que est vigilia magis inest q̃ somnus. ¶Sed cõtra. hoc iterũ obiicit̃. priuatio eni ⁊ habitus nõ simul isunt circa idẽ. somnus ⁊ vigilia se hñt vt p̃uatio ⁊ habitus. g̃ nõ simul insunt circa ideꝫ. de talibus autem dicitur ꝙ dormiunt: ergo nõ inest eis vigilia ꝑm aliquẽ modũ. ¶Itẽ supra est habitum ꝙ somnus inest ꝑm illũ sensuꝫ quo imobilitato omnes alij imobilitant̃: sed somnus inest talibus: g̃ de necessitate inerit ꝑm sensum illũ: g̃ cũ ipẽ sit imobilis oẽs alij erũt imobiles: ⁊ sic ꝑm nullũ sensum faciũt opera vigilie. ¶Sed ꝯtra. hoc iterũ est: ꝙ oẽ aial qȯ ꝓcedit de loco ad locũ determinatũ videt̃ habere visuꝫ solutũ: sed multi dormiẽtes ꝓcedunt de loco ad locũ determinatum: g̃ dormientes multi habent visuꝫ solutũ. ¶Iuxta hoc iterũ querit̃ quare expergefacti nõ memorant̃ operũ vigilie que faciunt in somnis: ⁊ bene memorant̃ alioꝝ somnioꝝ. videt̃ enim ꝙ magis deberent memorari operũ vigilie. fortius enim memorantur que fortius imprimunt̃. sed fortius imprimunt̃ illa que imprimunt̃ sensibus solutis q̃ ea que imprimunt̃ sensibus nõ solutis: ergo fortius deberent memorari: sed opera vigilie imprimunt̃ sensibꝰ solutis. somnia v̾o sensibus nõ solutis: g̃ magis deberent opera vigilie memorari q̃ cetera somnia. ¶Sed cõtra hoc est qȯ dicit Aristo. s. ꝙ somniũ memorãt expergefacti. vigilantiũ aũt actꝰ nõ memorãt. ¶Iuxta hoc iterũ querit̃ quare dormientes nõ memorant̃ eoꝝ que fecerunt in vigilia p̃cedenti: ⁊ bene memorant̃ in vigilia sequẽti somnioꝝ que habuerunt in somno p̃cedẽti. videt̃ eniꝫ ꝙ econtrario debeat esse. quicũq; eniꝫ sunt motus exteriores ⁊ ab exterioribꝰ ⁊ a pñtibꝰ vt si sunt fortiores ⁊ magis ipedientes percipi interiores q̃ illa que cãnt̃ ab interioribus ⁊ nõ pñtibus: sed in vigilia sunt motꝰ exteriores ⁊ ab exterioribꝰ ⁊ pñtibꝰ q̄ a sensibꝰ. In somno v̾o sunt motꝰ ab iterioribꝰ ⁊ nõ a pñtibꝰ: g̃ motꝰ vigilie magis ipediũt motus iteriores percipi q̃ motꝰ somni. p̃ᵃ ꝓbat̃ per hoc: ꝙ exteriores magis ꝯ̃riant̃ iterioribꝰ q̃ iteriores: ⁊ sic magis debent ipedire. 2ᵃ pꝫ per ante dicta. Inde ꝓcedit̃ sic. In vigilia sunt motus exteriores: in somno v̾o motus iteriores: g̃ motus memorie qui est interior minus ipedit̃ in somno q̃ in vigilia. ¶Itẽ quecũq; sunt ab extrinsecis causis ita ꝙ vnũ est a fortiori alterũ a debiliori: id qȯ est a debiliori nõ põt ipedire id qȯ est a fortiori. somnꝰ ⁊ memoria sunt ab extrinsecis causis: ita ꝙ memoria est a fortiori ⁊ somnus a debiliori. g̃ somnus nõ debet ipedire memoriã: ⁊ sic dormiẽtes debent memorari factoꝝ in vigilia p̃cedẽti. p̃ᵃ pꝫ per se. 2ᵃ ꝓbat̃ ex hoc ꝙ memoria mouet in vigilia qȯ nõ facit somniũ. ¶Itẽ memoria videt̃ acceptio p̃acceptoꝝ: sed in somno nõ recipiunt̃ nisi p̃accepta. In vigilia v̾o ⁊ p̃accepta ⁊ p̃sentia. ergo motus memorie magis erunt cões in somno q̃ in vigilia. ¶Iuxta hoc iterũ querit̃ quare aliq̈s somnians obliuiscit̃ sui somnij: si statim post somniũ moueat̃ vertẽdo se ad aliȯ latus vel extendẽdo corpus. ¶Solo. dõm ꝙ ad hoc ꝙ aliquis faciat in somnis opera vigilie exigunt̃ duo. Quorum vnũ est fortissima ipressio alicuius p̃accepti in vigilia qȯ faciendũ est in futuro. Alterũ v̾o est solo illoꝝ sensuũ qui suũ sensibile cõprehendunt a longe ⁊ maxime visus ⁊ auditus. ¶Sed sciendũ ꝙ duplex est calor solvẽs sensus. s. nãlis ⁊ accidentalis. nãlis autẽ duplex est. Quoꝝ vnus ꝓcedit a loco digestionis ad organa sensuũ: ⁊ ille q̈ñq; multũ dominatur in interioribꝰ ⁊ extremitatibꝰ manuũ ⁊ pedũ ⁊ tñ nõ soluit sensus. Alius est qui a corde ⁊ loco digõnis procedit ad caput: ⁊ ibi accipit formã ⁊ ipressionẽ virtutis aialis que est in capite: ⁊ iȯ descendens ab anteriori ⁊ posteriori capitis soluit sensus ⁊ causat vigiliã. Accidẽtalis est etiã duplex. s. qui ꝓcedit a loco digestionis ⁊ calefacit totuꝫ corpus: vel aliq̃ partẽ ipsius: vel p̃cipue partes motiuas vt extrema manuũ ⁊ pedũ que p̃cipue calent in somno ⁊ illas nõ soluit sensus. Alius est qui cũ cholerico sanguine eleuat̃ ad caput. Et ille descẽdẽdo per organa virtutis aialis soluit sensus alios: ⁊ maxime illos quoꝝ organa magis extrinseca sunt in corpore sicut visus ⁊ auditus. soluit etiã virtutẽ motiuã ad motũ ꝓcessiuũ. Nullus eni calor dissoluit sensus nisi q̄ descendit a capite. Sicut eni semẽ nõ accipit v̾tutis ipressionẽ iformatiue nisi i testiculis: ita calor ⁊ spũs nõ accipiũt ipressionẽ v̾tutis aialis nisi a capite in quo sunt organa v̾tutis aialis. ⁊ iȯ talis solo nõ ꝯtingit nisi in dispositis ad frenesim et ad hmõi ifirmitates in q̈bꝰ calidus ⁊ cholericꝰ sanguis eleuat̃ multũ ad caput. Dõm g̃ ꝙ sũt duo cãntia phantasma: ipressum ⁊ sensus. ¶Solo. a calore accidẽtali ⁊ phantasma ipressum q̈ñq; mouet linguã ad loquẽdũ ⁊ q̈ñq; os sicut accidit in q̈busdã loquẽtibꝰ in somno: ⁊ in q̈busdã pueris qui vident̃ mãmas suggere i somnis. ¶Ad p̃mas g̃ q̈tuor rõnes dõm ꝙ tales dormiũt simpl̃r q̄ somnꝰ eoꝝ cãtur ab eo qȯ simpl̃r est cã somni: hoc est a frigiditate humidi descendentis a cerebro ⁊ imobilitãtis organũ tactꝰ. Vigilant aũt ꝑm q̈d q̄ vigilia eoꝝ cãtur ab eo qȯ est cã vigilie ꝑm quid idest a phantasmate mouẽte fortissime: vel a calido accñtali quosdã sensus soluẽte. Rõnes aũt ille ⁊ dicta phi ꝓcedũt de somno ⁊ vigilia dictis simpl̃r ⁊ nõ ꝑm q̈d. ¶Ad 5ᵃᵐ dõꝫ ꝙ hec est falsa cuius effectꝰ est manifestior illius cã magis inest. manifestius eni inest qȯ ꝑm exteriores sensus inest. s. visum ⁊ auditũ. ⁊ tñ magis inest qȯ ꝑm iteriores inest. s. gustũ ⁊ tactũ: ⁊ ꝑm illos inest somnꝰ in eis qui faciũt opera vigilie in somnijs. ¶Ad aliud dõm ꝙ p̃uatio ⁊ habitꝰ dicta simpl̃r nõ simul insunt eidẽ ꝑm idẽ. sed nihil ꝓhibet vnum inesse simpl̃r ⁊ alterũ ꝑm q̈d eidẽ: sed nõ ꝑm idẽ. In talibus enim somnus inest simpl̃r ⁊ vigilia ꝑm quid: ⁊ ꝑm sensibile eidẽ: ⁊ nõ ꝑm idẽ. q̄ somnus inest ꝑm organũ tactꝰ ⁊ vigilia ꝑm organa sensuũ sentiẽtiũ a lõge. ¶Ad aliud dõm ꝙ organo tactꝰ imobilitato simpl̃r: necesse est organa alioꝝ sensuũ simpl̃r imobilitari: sed nihil ꝓhibet aliqueꝫ illoꝝ vel aliq̈s dissolui per accñs ⁊ ꝑm q̈d. ⁊ hoc intẽdit phs dicere dicẽs ꝙ opera vigilãtiũ i dormiẽtibꝰ nõ fiũt sine phantasmate ⁊ sensu q̈dã q̈si diceret sensu soluto ꝑ accñs ⁊ nõ ꝑ se. ¶Ad aliȯ

Duplex est calor sensuũ solutiuus.

Nõ q̈so solo ista in somno fit in dispositis ad frenesim.

dõm ꝙ visus in talib⁹ soluit̃ per accñs vt patet ex p̃dictis.
¶Ad id qð iuxta hoc querit̃ q̃re post somnũ nõ memoran
tur act⁹ vigilie sed memorant̃ somnia cetera. Dõm ꝙ hoc
ꝯtingit iõ q₂ somn⁹ inest eis simpl̃r: ⁊ vigilia ₰m qd. ⁊ iõ qð
ip₂imit̃ in somno ip₂imit̃ in virtute iteriori que est phanta/
sia ⁊ ip₂imit̃ simpl̃r: ⁊ iõ simpl̃r reseruat̃ in memoria. Illud
aũt qð ip₂imit̃ in vigilia taliũ nõ ip₂imit̃ sensib⁹ nisi per ac/
cidens solutis: ⁊ iõ excludit̃ a fortiori motu interiori phan/
tasie virtutis. ¶Ad argumẽtũ aũt dõm ꝙ ea que ip₂imun/
tur sensib⁹ simpl̃r solutis fortius ip₂imunt̃ q̃ȝ ea que ip₂imũ
tur itrinsecus phantasie. sed nõ ip₂imunt̃ sensib⁹ ₰m qd so/
lutis ⁊ per accñs. ¶Ad id qð vlteri⁹ querit̃ iuxta hoc. s. q̃re
in somnis nõ fit memoria p̃teritoꝝ vigilia pactoꝝ: sȝ in vi/
gilia bene fit memoria peractoꝝ in somnis. Dõm ꝙ hoc ẽ
iõ q₂ memoria nullo mõ põt agere in somnis nisi per accñs
vt supra habituȝ est: sed bene agit in vigilia. ex supradictis
enĩ pȝ ꝙ memoria reuertit̃ in rẽ exteriorẽ p̾us acceptaȝ a se/
nib⁹ cũ intẽtione p̃teriti tẽporis. Unde qð est rei exterioris
opȝ hẽre sensum simpl̃r solutũ. qð aũt est p̃teriti opȝ accipe/
re a sensu cõi: qui ẽt imobilitat̃ ₰m ꝯuersionẽ ad sensus ꝓ/
prios. ¶Ad p̃ᵐ aũt dõm ꝙ ꝯtra hoc est ꝙ sunt q̃dã exterio/
ra que exigunt̃ ad esse interioꝝ: sicut mot⁹ sensus cõis ⁊ ꝓ/
prij ad motũ memorie: ⁊ illa nõ opponunt̃ interioribus: nec
ipediũt ea sed potius expediũt ⁊ cãnt. Sil̃r sunt q̃dã iterio/
ra que nõ sufficiẽter cãnt memoriã ⁊ cũ illis nõ pñt eẽ iterio
ra illa sicut memoria cũ somno. ¶Ad aliud dõm ꝙ somniũ
iquãtũ intrinsecũ nõ ipedit actuȝ memorie sed ipedit̃ iõ: q₂
ad actũ suũ exigit̃ act⁹ sensus cõis ⁊ ꝓprij q imobiles sunt
in somno. ¶Ad aliud dõm ꝙ phantasma in somno p̃acce/
ptũ qdẽ est: sed nõ est vt p̃acceptũ sed vt p̃ns: ⁊ iõ cãt memo
riã que est p̃acceptoꝝ vt p̃acceptoꝝ. ¶Ad aliud dõm ꝙ so/
mnia fiunt in fine somni: qñ somnus iaȝ est excitabilis sicut
debilis impressionis motus. ⁊ ꝓpter hoc nõ subito sequat̃
motus magnus sicut extensio vel versio ad aliud latus tra/
dunt̃ alia somnia obliuioni eo ꝙ motus fortior semper ex/
cludit debiliorem in actibus suis.

¶Queritur quid faciat somnum excitabilem.

Quarto ⁊ vltimo querit̃ quid faciat somnũ ex/
citabilẽ. Dicit aũt Arist. ꝙ expergiscunt̃ cũ di
gestio facta fuerit ⁊ obtinuerit que ipacta fue/
rat caliditas in angustũ: multa ab eo q circun
stabat ⁊ discreti quoqȝ fuerũt corpulẽtior san/
guis atqȝ purissim⁹. Ex hoc accipit̃: ꝙ duo fa/
ciũt somnũ excitabilẽ. Quoꝝ vnuȝ est cõpletio digõnis in q̃
vincit caliditas ipacta in neruos sensibiles a circũstãte fri/
gido cerebri. 2ᵐ est discretio sanguinis puri ⁊ grossi siue cor
pulẽti: ita ꝙ grossus cedat in nutrimẽtũ iferioꝝ: tenuis aũt
⁊ subtilis ad nutrimẽtũ superioꝝ ⁊ p̃cipue capitis. ¶Sed
ꝯtra hoc obijcit̃. q̃ȝto calidũ est in mã spissiori tãto est inin
cibilius. sed in p̃n° somni ante cõplemẽtũ digõnis calidũ ele
uatũ ad caput est in mã spissiori q̃ȝ digõne cõpleta: g̃ in p̃n°
est inuincibilius. sȝ qñ calidũ est inuincibilius: ⁊ tũc somn⁹ est
excitabilior: g̃ somnus in p̃n° ante digõnẽ excitabilior est q̃ȝ
in fine post digõnẽ. ¶Itẽ tenuis sanguis de facili est ifrigi/
dabilis ⁊ stans: ⁊ frigiditas est cã somni. g̃ tenuis sanguis
magis operat̃ ad ꝯtinuãdũ somnũ q̃ȝ ad excitabilitatẽ ei⁹.
¶Preterea dicit Ar. ꝙ oino amatores somni sunt q occul
tas hñt venas ⁊ magna capita habẽtes. g̃ a cõtrarijs videt̃
ꝙ magne vene ⁊ paruitas capitis operent̃ ad somni excita
bilitatẽ. ¶Solo. dõm ꝙ est excitabilitatis cã per se ⁊ per ac
cidens. per se cã est cõplemẽtũ digestionis q₂ tunc segregat̃
sanguis tenuis ⁊ purus ab impuro ⁊ corpulẽto ⁊ purus ele/
uat̃ sursum. Impurus aũt descẽdit deorsum. p° enĩ in p̃nci/
pio digestionis calor est vehemẽs ⁊ eleuat purũ ⁊ ipuruȝ si/
mul ad superiora. ⁊ ꝓpter hoc in mã illa grossa fortificatur
frig⁹ cerebri expulso calido: ⁊ grauat sensus ⁊ facit somnũ.
sanguis aũt subtilis eleuat̃ in fine digestionis qñ remittit̃
calidũ ⁊ ille de facili descẽdit per venas a capite q₂ non diu
manet ibi nõ infrigidat̃ ⁊ inducit secũ calidũ in neruos sen
sibiles ⁊ cãt vigiliã. ¶Cã v̾o per accidẽs multiplex est. Est
enĩ cã disponẽs in subto ⁊ hec est duplex. s. subtilitas venaꝝ
que sunt in collo: que adeo stricte sunt ꝙ nõ põt per eas ci/
to distillare humidũ ifrigidatũ in cerebro qð est cã somni ⁊
hui⁹ oppositũ. s. amplitudo venarũ colli per quas cito distil
lat humidũ ifrigidatũ in cerebro. Alia v̾o cã. s. disponẽs in
subto est somni magnitudo qdẽ capitis vt in nanis ⁊ homu/
lis est: magnũ enĩ caput ꝯtinet magnũ cerebrũ cuius multa
frigiditas diu vincit calidũ cũ nutrimẽto eleuatũ. per oppo
sitũ aũt p̃uitas capitis ꝓpter paruũ cerebrũ ⁊ siccũ est cã ex/
citabilitatis facilis. ¶Iteȝ cã per accñs est frigiditas circa
locũ digõnis per quẽ nõ pñt eleuari euaporatiões ad caput
sicut est in melãcholicis vt p̃habitũ est. ¶Item cã per acci/
dens est motus violent⁹ qui euocat aiam ab interiorib⁹ ad
exteriora: ⁊ sic etiã cã per accidẽs est infirmitas que nõ per/
mittit aiam in interiorib⁹ quiescere. ¶Item per accidens
cã est nimiũ ieiuniũ. ꝓpter qð aufert̃ mã euaporatiõis que
deberet fieri ad caput ⁊ cãre somnũ. ⁊ sunt quedã alie hmõi
cãe per accidens. ¶Dõm g̃ ad p̃ᵐ ꝙ spissa mã nõ de facili
distillat per venas: ⁊ ꝓpter hoc diu manẽs in capite infrigi
dat̃ ⁊ cãt somnũ. ¶Ad aliud dõm ꝙ humidũ tenue descen
dit anteq̃ȝ infrigidet̃ frigiditate ꝯuertente ipm ⁊ inspissan/
te per ablationem calidi. Et hec de somno dicta sufficiant.

Deinde tractande sunt septẽ qõnes quas mo
uet Aristo. de somno. s. qd sit somniũ: ⁊ ꝓpter
quã cãm dormiẽtes qdã somniãt ⁊ qdã nõ: et
q̃re qdẽ somniãs qñqȝ nõ recolit ⁊ qñqȝ recor
dat̃. Et si ꝯtingat futura preuidere in somno
vel nõ: ⁊ qualiter ꝯtingit hoc. ⁊ vtrum futura
ab homine perspiciant̃ solũ: vel quorũdam demonũ habẽt
cãm: ⁊ vtrum a natura fuerit vel ab euentu.

¶Utrum somnium sit passio intellectus.

Querit̃ primo qd est somniũ. Sed q₂ somniuȝ
est passio somniantis ⁊ opȝ passionẽ diffiniri ꝑ
subm: opȝ g̃ querere primo cui⁹ vt subti sit so/
mniũ. ⁊ 2° cuius sit vt cãntis suã essentiã. s. vtꝝ
sensibiliũ spẽrũ vel imaginabiliũ vel itelligibi
liũ. ⁊ 3° qd sit somniũ. ¶Circa p̃ᵐ querunt̃ q̃/
tuor. Quoꝝ p̃ᵐ est vtꝝ somniũ sit passio itellectus. 2ᵐ vtruȝ
sit passio opinionis. 3ᵐ vtrum sit passio imaginationis siue
phantasie. 4ᵐ vtrum sit passio sensus cõmunis vel ꝓprij.

Ad primũ ꝓcedit̃ sic. Dicit Aristo. in 2° de so/
mno ⁊ vigilia. p̃ter somnuȝ videmus qd aliud
queadmodũ vigilãdo sentiẽtes aliquid: de eo
enĩ qð sentimus sepe ⁊ itelligimus aliqd: sic ⁊
in somnis p̃ter phantasmata iterdũ videmus
alia ⁊ intelligim⁹. Ex hoc accipit̃ ꝙ sicut in vi/
gilia per sensum accipimus particulare: ⁊ per intellectũ ab/
strahimus vniule: ⁊ sic itelligimus aliud: ita etiã in somnis
somniãdo ab ipsis phantasmatib⁹ abstrahit̃ cognitio intel
ligibilis: ⁊ ita videtur esse somnium cognitio intelligibilis
⁊ passio intellectus. ¶Item hoc probat Aristo. per ea que
accidunt circa quosdam homines. Dicit enim ꝙ iam qui/
dem viderunt huiusmodi somnia velut que videntur ₰m
memorie perceptionem disponere que preponũtur. Et in/
tendit dicere ꝙ aliquis in somno disponit somnium suum
per actum rationis ⁊ ad interpretationeȝ: ⁊ hoc percipitur
in his qui in memoria sua retinẽt somnia sua: sicut dicitur
de somnio Herculis qui vidit somnium suum cuius nul/
lus voluit dicere interpretationem: ⁊ ipse postea eiusdeȝ so
mnij interpretationem somniauit. ¶Preterea nos exper/
ti sumus hoc ꝙ quãdoqȝ somniamus nos disputare de sen
sibilibus ⁊ inuenire intelligibilia qð non est nisi intellectus
facere. igitur videtur somniũ esse passio intellectus. ¶Iteȝ
Gregorius ⁊ Augustinus dicũt ꝙ somnia sunt reuelatio/
nes angelorum. Reuelatio aũt hec conuenientissime fit ad
intellectum sicut dicit Daniel. Quoniam intellectui opus
est in visione. ¶Item dicit Alphorabius ꝙ pure intelligen
tie que dicuntur angeli sunt agentes quasdaȝ cognitiones
somniabiles: que tamen ₰m ipsa nõ habent nisi species in/
telligibiles. ⁊ ita videtur ꝙ fiat ad intellectum solum hu/
iusmodi cognitio. ¶Item dicunt Auicẽna Isaac ⁊ Algazel.
¶Per rõnẽ aũt obijcit̃ sic. Cuiuscũqȝ actus semper est mo
bilis: ⁊ non põt fieri imobilis nisi per somniuȝ ipsius per se
passio est qð apparet: in somno intellectus est talis. g̃ videt̃
sua ꝓpria passio esse id qð apparet in somno: sed somniuȝ
est id qð apparet in somno: ergo somnium est passio intel/
lectus. ¶Item somnium est illius vt dicit phūs in quo vlti
mo stant phantasmata accepta per sensuȝ: sed vltimo stant

Quare exercẽtes opa vigilãtiũ i somno si excitati fuerit nõ recordant̃ eorum.

Nõ cãs ꝑ se ⁊ ꝑ accñs excitabilitatis.

in itellectu: g̃ somniū est intellectꝰ. ¶ Itē qcqd trāsit de vno extremo in alterū per mediū nō debet sistere in medijs donec ꝑueniat ad extremū. spēs cognoscibiliū trāseunt a sensu in itellectū per phantasiā ⁊ imaginationē: g̃ nō debēt sistere in phantasia ⁊ imaginatione donec ꝑueniāt in extremū qđ est itellectꝰ. Et cū in somno sit motꝰ hmōi spēꝝ vꝫ somniuʒ moueri in itellectu ⁊ esse passio itellectus. ¶ Itē dicit Ar. ꝙ somniū est passio itelligibilis vel sensibilis. His eni solum eoꝝ que sunt in nobis cognoscimus aliqd: sed nō est passio sensibilis vt ipse ibidē dicit: g̃ relinqꝛ ꝙ sit passio intelligibilis. ¶ Sʒ ꝯ. qcqd vꝫ sub determinata q̄litate ⁊ figura ⁊ colore nō vꝫ visione itellectuali. id qđ vꝫ in somnis vꝫ hoc mō vt frequēter: g̃ nō vꝫ visione itellectuali. ¶ Itē Algazel dicit ꝙ cā somni est motꝰ virtutis phantastice ⁊ eiꝰ instabilitatis: phantastica aūt virtꝰ nō est itellectꝰ: g̃ somniū nō est passio itellectꝰ. ¶ Itē Alphorabiꝰ dicit ꝙ somniū est motꝰ imaginatiue. ⁊ silr videnꝛ dicē oēs phi. ¶ Solo. dicimꝰ ꝙ somniū nō est passio itellectꝰ sicut ꝓbāt vltime rōnes. Supius eniʒ habitū est ꝙ itellectꝰ a somno imobilitaꝛ per accñs: ⁊ si inueniꝛ in somno solutꝰ nō erit ordinata sua ꝯuersio ad ea q̄ apparēt in somno: sʒ erit admixtꝰ phantasijs iudicās de phātasmatibꝰ vt de rebꝰ: ⁊ pp hoc frequētissime errat: ⁊ iō accidit ꝙ alicui vꝫ ꝙ disputet in somnis ⁊ videnꝛ ei argumenta formata ⁊ qñ vigilās examinat ea īuenit sopita ⁊ debilia: ⁊ silr est de versibꝰ factis in somno q in vigilia examinata nihil valere videnꝛ. Qđ autē qñqʒ vera itelligunꝛ in somnijs hoc sit qbusdā alijs de causis q̄ infra determinabunꝛ. ¶ Ad pᵐ g̃ tria dōm ꝙ lʒ actꝰ itellectꝰ qñqʒ saluaꝛ in somno tñ eēntia somnij est in formis imaginabilibꝰ ⁊ spēbꝰ phantasmatis ⁊ sensibꝰ qbꝰ se tūc imiscet itellectꝰ: ⁊ pp hoc somniū non est intellectꝰ nisi per accñs: ⁊ per se phantasie vel sensus. vñ alia aialia ꝑter hoiem somniare īueniunꝛ. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ reuelatio somnialis hʒ aliqđ esse ꝓphetie ⁊ aliqd de esse somnij: ⁊ ꝭm hoc ꝙ est hñs esse somnij nō sistit in intellectu sed in imaginabilibꝰ ꝑparatis ad phātasiā sicut ꝙ Daniel vidit bestias ascēdētes đ mari ⁊ Pharao spicas ⁊ boues: sʒ ꝭm ꝙ est ꝓphetie sic ꝑncipalr̄ est in itellectu: ⁊ sic differt a somnio sicut determinari hʒ in qōne de ꝓphetia: ⁊ eodē mō rñdēdū est ad dicta phoꝝ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō solus itellectꝰ est q agit in somnijs: imō imobilitaꝛ qñqʒ per accñs: sʒ phantasia ⁊ imaginatio qñqʒ agūt ꝯtinue in vigilātibꝰ ⁊ dormiētibꝰ magis: eo ꝙ tūc cessant actꝰ sensuū exterioꝝ ⁊ aia ꝯuertiꝛ totalr̄ ad iteriora. s. ad actū imaginatiōis ⁊ phantasie. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sensibilia vt sensibilia nō trāseūt in itellectū imo manēt in imaginatione vt determinatum est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ phantasia ⁊ imaginatio sunt media inter sensum ⁊ itellectū tanqʒ iter extrema eiusdē nāe. In sensu eni est forma idiuiduabilis determiate q̄ntitatꝫ ⁊ figure: ⁊ illa accipiꝛ ab imaginatione ⁊ phantasia: sʒ in itellectu est vlē qđ est sine hic ⁊ nūc. Et cū somniū eēntialr̄ existat in talibꝰ formis ⁊ idiuidualibꝰ somnij nā nō ꝑtrāsit ad itellectū. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ qñ dicē Ar. ꝙ somniū est passio sensibilis vel itelligibilis: itelligit lꝫ itelligibilis ꝭm actū iteriorē q in somno nō imobilitaꝛ. Qñ v̇o dicē ꝙ somniū nō ē passio sēsus: itelligit sensuʒ ꝭʒ actū exteriorē q in somno imobilitaꝛ.

¶ Utrum somnium sit passio opinionis.

Deinde querit vtrū somniū sit passio opionis. Et vꝫ ꝙ sic. Dicit eni Ar. manifestū qm̄ neqʒ somniū est neqʒ in somno phantasia: sʒ qm̄ itelligimꝰ q̄ opione opinabamur. Ex hoc accipiꝛ ꝙ phantasia nō est somniū sʒ itellectꝰ opinabiliū. Et ita vꝫ ꝙ somniuʒ est passio opinionis. ¶ Itē oē cognoscibile ꝓportionabile est illi pti aie per quā cognosciꝛ. somniū est cognoscibile qđdā: g̃ erit ꝓportionabile alicui parti aie per quaʒ cognosciꝛ. sʒ in somnio accipiꝛ vnū ꝓbabiliter in quo tñ est qñqʒ deceptio. Cū igiꝛ talis acceptio sit ꝓpria opinionis videꝛ somniū opionis eē ꝓpriū. ¶ Preterea somniū qñqʒ est falsum qñqʒ est verū: crediꝛ tñ semꝑ eē verū: ⁊ hoc est ꝓpriū opionis: g̃ somniū est opionis passio. ¶ Cōtra opio nulli bestiaꝝ inest vt dicē phs. somniū aūt inest bestijs: g̃ somniū nō est passio opionis. ¶ Itē opio est rōni ꝓbabili: ⁊ rōnibꝰ sit fides. talis aūt modus rōcinādi nō est in somnio: g̃ somniū nō est opinionis propriuʒ. ¶ Preterea dicit Ar. in fine secūdi de aia. ꝙ opio qñqʒ cōtraria est sensui: sicut illa que dicit solē eē maiorē hitatione: cū ꝭm sensuʒ videꝛ esse monopedalis somniū nunqʒ est nisi de acceptis ꝑ sensum: g̃ somniū nō est opionis ꝓpriū. ¶ Itē rōnē ponit ad hoc Ar. sic dicēs. sʒ neqʒ in opione ē somniū: nō eni soluʒ aduenies dicimꝰ hoiem vel equū eē sʒ albū vel pulchrum: quoꝝ opio vtiqʒ sine sensu nihil iudicat nec vere nec false. in somno aūt hoc accidit aiaʒ facē. Similr̄ eni qm̄ hō ⁊ qm̄ albꝰ videmꝰ videre in somnis. ⁊ hec rō est: qꝛ opio nō iudicat sensibilia nisi ꝯiuncta sensui: ⁊ tūc ēt non iudicat vt sensibilia sʒ per rōnē ꝓbabilē. In somnis v̇o iudicanꝛ sensibilia vt pñtia: nō eni somniamꝰ tm̄ hoiem in rōne hois sʒ ēt albū ⁊ pulchrū: ⁊ sic pʒ ꝙ somnium nō est passio opionis. ¶ Solo. ꝯcedimus ꝙ somniū nō est opionis ꝓpriū: ⁊ si opinio ineniaꝛ in somnio hoc erit per accñs vt dicimꝰ de itellectu ꝭm ꝙ iudiciū opionis imiscet se simulacris sensibilium. ¶ Ad pᵐ g̃ dōm ꝙ dcm̄ Ar. cū ꝑcisione itelligēdū est. s. ꝙ in qbusdā somnijs nō est phantasia tm̄ lʒ subale sit somno: sed itelligimꝰ in somnijs q̄dā que in vigilia opinabamur ꝑ opinionē: eo ꝙ itellectū imiscet se phantasmatibꝰ per accidēs. ¶ Ad aliud dōm ꝙ est credulitas estimationis que initiꝛ imaginationi vt rei ⁊ hec est in somno: ⁊ hec est credulitas per rōneʒ que est fides alicuiꝰ ꝓbabilis ⁊ hec est opionis: ⁊ illa nō est in somnio. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ phantasie ⁊ sensus cōis est ꝙ sic falsa ⁊ vera esse credunꝛ: ⁊ iō hoc nō est illius opionis: q̄propter nō sequiꝛ ꝙ somniū sit opionis passio.

¶ Utrum somnium sit passio imaginationis.

Tertio queriꝛ vtrū somniū sit passio imaginationis vel phantasie. Et videꝛ ꝙ sic. Dicit eni Alphorabius ꝙ somniū attribuiꝛ virtuti imaginatiue. Ista eni virtus semꝑ est in motu ⁊ in actiōe ꝯtinua: ⁊ in trāslatiōe de vna imaginatione ad aliā imaginationē. ¶ Iteʒ Alphoraꝰ somnia đbēt attribui v̇tuti imagiatiue siue fuerūt vera siue falsa. ¶ Itē Auicēna dicē ꝙ virtꝰ imagiatiua agit in somnio. hoc ēt dicit Algazel. s. ꝙ somniū est motꝰ virtutis phantastice. Ar. ēt dicit ꝙ sensibilis est qdeʒ somniare. hoc aūt est in eo qđ phantasticū. ¶ Itē Aristo. somnium est phantasia quedā: ⁊ in somnio phantasma qdē est phātastice v̇tutis: g̃ phantastice virtutis est somniū. ¶ Iteʒ per rōnē ꝓbaꝛ hoc idē. somniū eni est motꝰ simulacroꝝ sensibiliū mā nō pñte. simulacra aūt illa nō manēt nisi in imaginatione: g̃ somniū nō erit nisi imaginationis. ¶ Sed cōtra. Aliqs somniat se videre ⁊ audire. sed videre ⁊ audire non sunt imaginationis: ergo somniū nō est imaginationis ꝓpriū. ¶ Item dicit Aristo. ꝙ lʒ sensus in somnijs imobilitenꝛ ꝭm actus exteriores: nō tñ ꝭm actus interiores: ergo videꝛ ꝙ somniuʒ sit motus sensus ꝭm actū exteriorem ⁊ ita nō erit motus phantasie. ¶ Solo. dōm sicut dicit Alphorabius. in nicromanᵃ. motus sensibiliū est a sensu in imaginatione ita ꝙ ꝑncipiuʒ est a sensu ⁊ finis in imaginatione. In somnio aūt est motꝰ sensibiliū ꝑacceptoꝝ ab imaginatione ad sensuʒ ita ꝙ principiū est ab imaginatione ⁊ finis ad sensum: ⁊ ideo somniū est imaginationis vt a quo ⁊ principiuʒ motus eius. ¶ Ad pᵐ g̃ dōm ꝙ aliquis somniat se videre ⁊ audire hoc accidit ex motu finis somnij. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sunt actus interiores sensuum ꝭm ꝙ reducunꝛ ad sensum cōmunē: ⁊ ꝭm illud est somniū quātū ad finē sui motus. sunt etiā actus sensuum ꝓprioꝝ in se ꝭm organa: ⁊ ꝭm illos nō semper est somnium: qa quādoqʒ desunt organa.

¶ Utrum somnium sit passio sensus cōmunis.

Quarto ⁊ vltimo queriꝛ vtrū somniū sit passio sensus cōis vel ꝓprij. Et videꝛ ꝙ nō per rōnē quaʒ ponit phs in de somno ⁊ vigilia sic dicēs. Si visus visionis est videre ⁊ auditꝰ audire: ⁊ animo sensus sentire: hec autē ⁊ sunt cōia sensuum vniulr̄ figura ⁊ magnitudo ⁊ alia hmōi. propria aūt vt calor sonus ⁊ sapor: in potētia sunt oia cōniuentia ⁊ dormientia videre. similiter ⁊ de reliquis pʒ ꝙ nō sentimꝰ in somnijs. nō ergo sensu somniū percipimus hoc est ꝙ in somnijs sensus clausi sunt. s. cōmunis ⁊ ꝓprius ⁊ nō sentiunt nisi in potētia sicut cōniuētia ⁊ dormientia potētia vidēt: ⁊ sic de alijs sensibꝰ: g̃ relinquiꝛ ꝙ somniū nō est sensibilis partis anime. ¶ Item Aristo. in somno positum est nihil videre nec audire neqʒ omnino sentire. ¶ Item cu-

Secūdo de aia tex. cō.

Tex. cō. 159.

Vide pro hoc Auerroē i cōmēto sup lib. de somno ⁊ vigilia circa medium.

susceꝑ̄tꝫ est aliq̄ cognitio ipsa erit ipsius in actu cognoscētis: somniū aūt est cognitio quedā vt dicit Aristo. ḡ erit alicuiꝰ in actu cognoscentis: sed sensus nō actu cognoscunt in somnijs: q̄ꝛ sensus imobilitati sunt: ḡ somniū nō est passio sensus. p̄ma pȝ per hoc ꝙ cognitio est actꝰ cognoscētis ⁊ in cognoscente vt in subto. Secūda ꝓbaꝛ per dictuȝ Aristo. Si forte dicaꝛ ꝙ somniuȝ est cognitio in habitu ⁊ est passio cognoscētis in habitu ⁊ nō in actu. ¶ Cōtra omnis cognitio per quā apparēt actualiter spēs cognoscibiliū est passio alicuius cognoscētis in actu. somnium est talis cognitio: ḡ est passio alicuiꝰ actualiter cognoscentis. Prima ꝓbaꝛ per se. Secūda ꝓbaꝛ per hoc ꝙ in somno ꝯuertunꝛ actualiter sup simulacrū sicut supra rē. ¶ Itē nihil per se apparet sensibus nisi qñ vtimur suis actibꝰ: sed somniū apparet qñ imobiles sunt sensus ꝼm actū: ḡ somniū nō appet sensibꝰ per se. ¶ Itē

Tex. cō. 60. dicitꝛ in 2° de aīa ꝙ possumꝰ itelligē cū volumꝰ: sȝ nō sentire cū volumꝰ. ⁊ huiꝰ dicti cā est: q̄ꝛ spēs itelligibiles accepte sūt apud nos sup q̄s possumꝰ ꝯuerti qñ volumꝰ: sensibilia aūt nō semꝑ sūt p̄ntia nobis ⁊ iō nō possumꝰ sentire dū volumꝰ. Ex hoc arguitꝛ sic. sensus nō est nisi in rei p̄ntia: ḡ somnium nunꝗ̄ est in sensu. ¶ Itē qdā sensus nō fiunt nisi per mediū extra: somniū aūt nō vtiꝛ medio eo ꝙ in somnio sensus nihil patiunꝛ a medio: ḡ somniū nō est in sensu. ¶ Sed ꝯtrā. dicit Aristo. in somnijs nihil pati sensuȝ nō verū: sȝ ꝯtingit visuȝ pati qdē ⁊ alios sensus: singulū aūt hoꝝ queadmodū nobis vigilātibꝰ euenit qdē quodāmō sensui: non sic aūt in vigilātibꝰ. Et ex hoc accipiꝛ ꝙ sensus sic apphēdūt in sōno vt in vigilia lȝ res nō sit p̄ns in somno sicut est p̄ns i vigilia. ¶ Itē Aristo. ponā ḡ qđ est manifestū qm̄ sensibilis ꝑticule passio est somniū sic qdē ⁊ somnꝰ supple passio est sensibilis ꝑticule. nō eni alij qdē alicui. iest somnꝰ. Alij aūt somniare sȝ eidē. cū igiꝛ supra hitū sit ꝙ somnꝰ est ꝼm sensuȝ: somniare ēt erit ꝼm sensuȝ. ¶ Itē dicit Ar. manifestuȝ ꝙ nō solū in vigilādo motꝰ a simulacris fiunt ⁊ q in corꝑe sūt ⁊ q extrinsecus: sȝ ⁊ qñ fit passio hec q̄ vocaꝛ somnꝰ: ⁊ magis tūc appet: subdit eni expellunꝛ qñ opanꝛ qdē sensus ⁊ itelligētia ⁊ exterminanꝛ queadmodū iuxta multū ignē minoꝛ: ⁊ tristitie ⁊ delectationes pue iuxta magnas: duȝ vō qescūt supnatāt ⁊ pua. ¶ Ex hoc accipiꝛ ꝙ simulacra mouēt iteriꝰ in dormiēdo ⁊ in vigilādo: sȝ in vigilādo nō sentiunꝛ motꝰ interiores ꝑꝑ fortiores exteriores: q̄ꝛ fortioꝛ motus excludit debiliorē sicut magnꝰ ignis obfuscat minorē ⁊ maioꝛ tristitia miorē. Cū igiꝛ motꝰ vt dic̄ Alphoraꝰ fit ab imaginatiōe ad sensū: somniū erit motꝰ sensus ⁊ passio ipsiꝰ. ¶ Itē Arist. nocte ꝑꝑ vacationē ꝼm ꝑticulā sensuū in potētiā agēdi eo ꝙ ab exterioribꝰ ad id qđ est itra fiat caliditas refluxio ad p̄nᵐ sensibilis particule referunꝛ ⁊ fiūt manifesta sedata turbatione. ¶ Ex hoc accipiꝛ: ꝙ cū caloꝛ retrahiꝛ ad iteriora i somnis imobilitanꝛ sensus ꝼm actū exteriores: ⁊ itrisecꝰ ad ipos influūt imagines: ⁊ lȝ illi pui motꝰ sint tñ ꝑcipiunꝛ fortiter eo ꝙ exterioꝛ turbatio sedata sit: ⁊ ex hoc iterū vꝫ ꝙ somnium sit passio sensus. ¶ Si forte ꝑꝑ hoc aliqs dicat ꝙ duplex est actꝰ sensus. s. iterioꝛ ⁊ exterioꝛ. ⁊ ꝼȝ exteriorē agit in vigilia: ꝼm iteriorē agit i somno. ¶ Cōtra. oē mobile homogeneū motū ab aliq̄ motore in ꝑte vna natū est moueri ab eodem in oībꝰ ꝑtibꝰ. ⁊ rō huiꝰ est: q̄ꝛ ipm est homogeneuȝ idest est vniꝰ nāe in oībꝰ ꝑtibꝰ. sȝ organū cuiuslibet sensus corpꝰ est homogeneū: ḡ si moueꝛ in ꝑte vna mouebiꝛ ⁊ in alia: ⁊ si imobile ē in ꝑte vna ⁊ in alia erit imobile: sȝ in somnis imobilitaꝛ organū exteriꝰ: ḡ ⁊ iteriꝰ imobilitabiꝛ. ⁊ si moueꝛ iteriꝰ mouebiꝛ ⁊ exteriꝰ. ¶ Itē ꝓbatū est supra ꝙ vapoꝛ eleuatus a loco digōnis ⁊ ifrigidatꝰ in cerebro descēdēs ad organa sensuū imobilitat sensus ⁊ cāt somnū. Cū ḡ ille vapoꝛ ciciꝰ attingit itrinsecꝰ q̄ȝ extrinsecꝰ: fortiꝰ imobilitat ea iteriꝰ. ¶ Itē organa sensuū magis sunt ordinata ad exteriora q̄ȝ ad iteriora: sȝ ad exteriores nō sufficiūt ꝑ se: visus eni nō videt sine actu lucidi: ḡ videꝛ ꝙ multū minꝰ sufficiūt per se ad iteriores. Prima ꝓbaꝛ per hoc ꝙ actꝰ exterioꝛ est in vigilia ⁊ in oī aīali. Quidaȝ eni sūt q nunꝗ̄ somniauerūt ꝑ totā vitā vt dicit Ar. nulli aūt sunt q nō sunt vsi sensibꝰ in vigilia ꝼm actꝰ exteriores. Si ꝑꝑ hoc ꝯcedaꝛ ꝙ somniū nō ē passio sēsus. ¶ Cōtra. qcqd appet alicui vt vigilāti ⁊ vtēti sensibꝰ ipm appet ei ꝼm sensus. somniuȝ appet vt vigilāti ⁊ vtēti sensibꝰ. ḡ somniū appet ꝼȝ sensus. p̄ᵃ ꝓbaꝛ ꝑ hoc: ꝙ in vigilia nō vtimur nisi sēsibꝰ. 2ᵃ vō pȝ ꝑ experiētiā: q̄ꝛ cū sōniamꝰ vꝫ nob frequēter vt videamꝰ ⁊ audiamꝰ. vñ somniū est siāe cogitatiōi vigilātis. ¶ Sȝ tūc q̄riꝛ vtꝝ somniū sit passio sensus cōis vel ꝓprij: ⁊ vꝫ ꝙ vtriusꝗ̄. In somnis eni discernimꝰ albū ⁊ dulce: ⁊ sic de alijs qđ ꝑtinet ad sensuȝ ꝓpriū ⁊ iudicamꝰ vtꝝ albū sit idē dulci qđ ꝑtinet ad sensū cōeȝ: ḡ somniū ē passio sensus cōis ⁊ ꝓprij: ⁊ sensus ꝑ accñs. Judicamꝰ eni in somnis ꝙ albū ē filiꝰ diarrij. ¶ Sȝ ꝯ. ꝯtigit ꝙ aliqs orbatꝰ oculis somniat se vidē ⁊ hec appitio nō pōt eē ad organū sensus ꝓprij: ḡ vꝫ ꝙ somnꝰ nō gñaꝛ sit passio sensus ꝓprij. ¶ Solo. dōm ꝙ somniū est passio phantasie ⁊ sensus cōis ꝼm relationē quā hȝ ad sensus ꝓprios: ⁊ motꝰ somnij icipit a phātasia ⁊ terminaꝛ ad sensū. ꝑꝑ qđ dic̄ Ar. ꝙ motꝰ somnij ē sic̄ motꝰ vertiginis q cōponiꝛ ex pulsu ⁊ tractu. sensibilia eni p̄° ꝓcedūt a sensu cōi cū imaginatiōe q motꝰ ē sic̄ pulsus: ⁊ postea redeūt ab imaginatiua ad sensuȝ cōeȝ: ⁊ ille motꝰ ē sic̄ tractꝰ. Dicit eni Ar. ꝙ recedēte sensibili extriseco in cella remanēt simulacra ⁊ redeūt in somnio ad organū sēsus cōis. Sēsus aūt cōis refert ad sensata ꝓpria: sic̄ ēt fac̄ in vigilia vt supra dcm̄ est: ⁊ iō vꝫ hoi ꝙ videat ⁊ audiat ⁊ tangat ⁊ agat alijs sensibꝰ. ¶ Dōm ḡ ad p̄ᵐ ꝙ rō Ar. nō ꝓbat nisi ꝙ somniū nō est passio cōis ⁊ ꝓprij sensus ꝼm actū exteriorē. siāꝛ itelligiꝛ dcm̄ sequēs ⁊ induciꝛ ab Ar. ¶ Ad aliud dōm ꝙ illud argumētū necessariū est: sȝ hec est falsa ꝙ sensus in somnijs nō sit actualꝛ cognoscēs. sensus eni cōis ꝼm ꝯuersionē ad iteriꝰ nō imobilitaꝛ in somnijs ⁊ illiꝰ actualis cognitio est somniū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ somniū ē passio cognoscētis in actu ⁊ sensus cōis ꝼm ꝯuersionē ad iteriꝰ imutaꝛ a simulacris sensibiliū in somnis: ⁊ illa simulacra accipit vt sensibilia cōia ⁊ ꝓpria ꝑ accñs: ⁊ cōponit ⁊ diuidit ea ⁊ iudicat itētiōes ex ipsis resultātes: hec eni oīa pōt facē sensus cōis vt supra ꝓbatū ē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ qdā dicūt ꝙ sensus cōes ⁊ ꝓprij imobiles sunt in somno ꝼm actꝰ exteriores. Interiꝰ aūt a q̄dā calore iteriori soluunꝛ. ¶ Sȝ hoc nō placet sȝ potiꝰ ꝼm Alphoraᵐ ⁊ Auicᵃᵐ ⁊ Algaᶜᵐ dōm ē ꝙ motꝰ somnij sistit ad organū sensus cōis. ⁊ ille in somnis imobilitaꝛ ꝑ accñs ꝼm ꝯuersionē ad actū exteriorē: nō eni imobilitaꝛ ꝑ se sȝ nō isluit virtutē sensus ⁊ spūȝ sensibilē organis sēsuū ꝓprioꝝ: ꝑꝑ hoc ꝙ ipa organa sensuū ꝓprioꝝ imobilitata sūt ex frigiditate somnij. Vñ adhuc sensus cōis ꝑ se manet in actu ꝼm ꝯuersionē ad interiꝰ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cū Ar. dicit ꝙ nō sentimꝰ cū volumꝰ: ipē itelligit de illo sentire qđ est ad rei p̄ntiā in vigilia. ¶ Ad aliud dōm ꝙ simulacra iteriora sūt in actu ⁊ sūt actꝰ sensibilis ꝑticule: q̄ꝛ sūt spēs separate a mā: ⁊ iō nō idigēt aliq̄ alio agēte illō qđ ē in actu: ⁊ actꝰ nō idiget agēte qđ facit ipm actu existē. q̄ꝛ aliꝛ ꝓcederēꝛ in ifinitū in agētibꝰ: sȝ spēs que sūt in mā rerū sensibiliū extra nō sūt in actu sensibilia sȝ in potētia: ⁊ iō idigēt agēte: qđ facit ea actu eē sensibilia sic̄ lux facit actu colorē: ⁊ ad talia sensibilia est sensus ꝼm ꝯuersionem ad extra: ⁊ iō idiget hmōi agētibꝰ: sȝ ꝼȝ ꝯuersionē ad itus est ad sensibilia p̄° mō dicta: ⁊ iō nō idiget alijs agētibꝰ in illa ꝯuersione. ¶ Rōnes vō q̄ iducte sūt ꝓ ꝑte illa ꝙ somniū sit passio sensus ꝯceduntur. Sȝ qđ dicit Ar. ꝙ somniū est sensibilis ꝑticule in eo ꝙ phantasticū itelligiꝛ sic: ꝙ sensus ⁊ phantasia idē sūt in suba sȝ differūt i rōne ⁊ sensibili ꝑticula: in somnio moueꝛ a phātasmate nō ꝼm ꝙ est phantasma sȝ ꝼm ꝙ est in rōne sensibilis: ⁊ iō somniare nō est sicut sentire. ¶ Ad illud aūt qđ obijciꝛ ꝯtra distinctionē de actu iteriori ⁊ exteriori sensus dōm ꝙ motꝰ somnij nō est nisi ad organū sensus cōis: ⁊ iō nō immobilitaꝛ ꝑ se vt supra hitū ē. organa vō sensuū ꝓprioꝝ immobilitanꝛ itrisecꝰ ⁊ extrisecꝰ. ⁊ ꝑ hoc pȝ ēt solō ad sequēs. organū eni sensus cōis nāꝛ est frigidū. Vñ si frigiditate immobilitareꝛ semꝑ eēt imobile. ⁊ lȝ Ar. dicat ꝙ eiusdē est somnus ⁊ somniū nō tñ ꝼm idē. somnꝰ eni sensibilis ꝑticule ꝼȝ ꝯuersionē ad extra: sȝ somniū est eiusdē ꝼm ꝯuersioneȝ ad intra. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lȝ sensus in actibꝰ exterioribꝰ fortiores sint q̄ȝ in iterioribus tñ nō sufficiūt ꝑ se ad exteriores: ⁊ hoc ꝯtigit ꝑꝑ sensibile ꝙ extrinsecus est in potētia ⁊ indiget agēte educēte ipm ad actū. extrinsecꝰ aūt est in actu cōpleto. ¶ Ad id qđ queriꝛ vtꝝ sit passio sensus cōis vel proprij vel accñs. dōm ꝙ cōis. ¶ Ad id qđ obijciꝛ dōm ꝙ sensus cōis accipit sensatū ꝓpriū in sensato cōi ⁊ in sensato per accñs: ⁊ de omnibus iudicat vt in antecedētibus est determinatū.

Nō q̄uo sensus cōis in somnijs nō ē ligatꝰ q̄ȝtum ad actū interiorē.

Somnꝰ ⁊ somniū sūt eiusdē sȝ nō ꝼȝ idē.

¶ Utrum essentia somnij consistat ex sensibilibus vel ex phantasmate.

Deinde queritur cuius vt causis suam essentiam sit somnium. Et circa hoc queruntur quattuor. Quorum primum est vtrum essentia somnij consistat ex sensibilibus vel ex phantasmate vel ex intentionibus que accipiuntur a sensibilibus licet a sensu non apprehendantur. 2m est vtrum ille species que essentiales sunt somnij sint aliquid rei a qua abstrahuntur: et vtrum aliquid diminuitur in re: ex hoc quod huiusmodi species abstrahuntur ab ipsa. 3m est vtrum huiusmodi species abeuntibus sensibilibus reseruantur in organis sensuum vel in aliquo alio loco. 4m est vtrum organa sensuum ad huiusmodi species se habeant vt patientia tantum: vel etiam vt agentia.

Ad primum autem horum procedit sic. Dicit Aristo. quod sedato et discreto sanguine in habentibus sanguinem conseruatorum simulacrorum motus ab vno quoque sensuum valida facit vtique somnia. simulacra autem conseruata ab vnoquoque sensu sunt illa que conseruata sunt in phantasia: quia phantasia est motus a sensu secundum actum factus: ergo videtur somnium essentialiter constitui a phantasmatibus. ¶ Preterea quecunque similitudo indiuidualis apprehenditur ex non presente: illa erit similitudo phantasie. similitudo somnialis sic apprehenditur: ergo ipsa erit similitudo phantasie. prima probatur per hoc quod apprehensio per sensum et apprehensio per phantasiam non differunt nisi per presentiam rei et absentiam. 2a vero patet per se. ¶ Sed contra. quecunque species accipitur in organo sensus communis vel proprij ipsa est species sensibilis. species autem somnialis accipitur in organo sensus communis vel proprij: ergo ipsa est species sensibilis. prima patet per se. 2a vero probatur ex ante dictis. quia somnium fit ex hoc quod simulacrum refluit ad organum sensus. Unde dicit Aristo. quando vero supra diximus quod somnia sunt motus phantasie in organis sentiendi manifestum siquis attendens tentet memorare que patimur dormientes quidem expergefacti. Interdum enim que apparent idola dormienti inspiciet expergefactus esse motus in organis sentiendi: et intendit dicere: quia sicut in quibusdam vigilantibus et precipue in quibus est multus motus nutrimenti sicut est in iunioribus quando in timore vel tenebris sunt constituti: propter vaporationem nutrimenti refluunt imagines ad organa sensuum intantum quod putant se videre et audire. ita etiam in somno fit quod simulacra refluunt ad organa sensuum et in ipsis apprehenduntur vt sensibilia. ¶ Sed contra. hoc iterum videtur quod dicit philosophus: quod sepe intelligimus aliquid preter simulacra in somno: et sic videtur in somnio etiam esse species intelligibilis. Similiter somniamus nos recordari et apprehendere delectabilia et concupiscere: et apprehendere terribilia et irasci. ex his omnibus videtur quod somnium consistat ex speciebus omnium virium anime. s. sensus et imaginatiue et estimatiue et memoratiue et concupiscibilis et irascibilis et intelligibilis. ¶ Solutio. dicendum quod in somnio per se non est nisi phantasia vt sensibile acceptum in sensu communi: et hoc patet per Alpharabium dicentem quod in somnio videt homo quasi sentiat per quinque sensus absque eo quod ibi sit aliquod sensibile extrinsecum: hoc accidit per contrarium motum eius qui est in vigilia. In vigilia enim extrinseca mouent sensus: et sensus communis mouet imaginatiuam. In somnio autem reuertitur et mouet sensum communem et sensus communis mouet particularem: et sic accidit quod homo apprehendit sensibilia licet non sint extrinseca: quia intentiones eorum sunt infra sensum. ¶ Dicendum ergo ad primum quod phantasma est de essentia somnij sed non vt phantasma sed vt sensibile. ¶ Ad aliud dicendum quod licet species somnij sit re non presente: tamen est vt rei presentis: et maxime quando magna virtus est somnij. s. quod somnians non percipit se somniare sed conuertitur supra simulacrum sicut supra rem. Et de his tamen melius infra dicetur. In illis vero que percipiunt se somniare adhuc est simulacrum vt sensibile licet virtute intellectus et cogitatiue potentie percipiatur deceptio: quia sicut dicit Alphorabius species que est in organo sensus est sensibilis siue veniat ab extrinsecis siue ab intrinsecis. ¶ Ad illud vero quod obijcitur de intellectu dicendum est secundum philosophum quod quecunque in somnio fiunt vere intelligentie preter phantasmata non sunt somnia sed potius reuelationes. Et si intelligentia est in phantasmatibus tunc per se somnium est simulacri et sensibilis sed per accidens speciei intelligibilis vt supra dictum est. ¶ Ad aliud dicendum quod memoria completo motu non mouet in somno vt supra dictum est. sed videmur nobis rememorare propter intentionem temporis que apprehenditur cum sensibili sensus communis. ¶ Ad aliud quod obijcitur de estimatiua et irascibili et concupiscibili dicendum quod organa illorum sunt in organo phantasie: et idcirco nihil prohibet in somnis refluere intentiones ab organis earum ad organum sensus communis.

¶ Utrum species que sunt essentiales somnio sunt aliquid rei a qua abstrahuntur.

Secundo queritur vtrum ille species que sunt essentiales somnio sunt aliquid rei a qua abstrahuntur. et vtrum aliquid diminuatur ab ipsa. Et videtur quod nihil rei sint species ille. sensus enim et intellectus eodem modo suscipiunt speciem licet non eandem: quia intellectus accipit intelligibilem et sensus sensibilem: et tamen vterque est in potentia ad speciem suam et efficitur in actu cum habeat eam. sed intellectus accipiendo suam speciem nihil accipit de re. Quod autem intellectus nihil accipiat de re probatur. Intellectus enim est super quidditates ad essentias rerum. vnde si aliquid acciperet tunc ipsam essentiam rei acciperet: et ita res non manerent in natura postquam essent intellecte. ¶ Preterea dicit Aristo. in 3o de anima quod res non sunt in anima sed similitudines: lapis enim non est in anima sed similitudo lapidis. ¶ Preterea nos videmus: quod post apprehensionem sensibilem visus remanet res colorata eodem colore quo colorata fuit prius: ergo per apprehensionem sensibilem nihil tollitur a re. et sic arguitur vlterius quod nihil a sensu ponitur in phantasia quod refluat in somno. ¶ Sed contra. agens sibi assimilat patiens inquantum potest. hoc autem non potest nisi imprimendo ei formam suam. Cum igitur visibilis sit agens et visus sit patiens: visus habebit formam visibilis quando est in actu. ¶ Item hoc videtur per hoc quod dicit Aristo. in 3o de anima quod sensus et sensibile sunt idem in actu. Cum autem non possint idem esse actu nisi sint idem forma erit sensus habens formam sensibilis. ¶ Item Aristo. in 3o de anima. sensus est species sensibilium. species autem est forma: ergo in sensu est forma sensibilium. ¶ Item illud quod accipitur in oculo et apparet dormienti aut est aliquid aut nihil. Si nihil cum nihil non agat non ageret apparitionem alicuius in somno vel in vigilia. Si aliquid. aut ergo est aliquid illius rei in quam ducit aut nihil. Si nihil: tunc plus induceret in illam quam in aliquam aliam: ergo relinquitur quod id quod accipitur in organis sensuum et apparet in somnijs sit aliquid rei. ¶ Sed contra. sensibile visus est color vel lux. illud ergo receptum in organo visus aut est in ipso vt in materia et subiecto. aut est vt in medio. Et videtur quod primo modo queritur id quod est in aliquo vt in medio hoc est in transitu ad aliud. sed illud quod est in oculo non transit ad aliud. ergo relinquitur quod sit in ipso vt in materia et subiecto. Cum igitur color in propria materia sit visibilis color deberet videri in oculo sicut in pariete. sed hoc est falsum: ergo videtur quod non sit in oculo: et inde vlterius concluditur cum nihil sit in somnio nisi quod accipitur a sensu quod color nunquam deberet apparere in somnio. ¶ Si forte dicatur quod in veritate color est in oculo: sed propter diaphaneitatem oculi non potest videri sicut etiam non potest videri in aere. ¶ Contra dicit Arist. in libro de sensu et sensato quod color est extremitas perspicui in corpore determinato: et ipsorum perspicuorum. sed color perspicuorum non idem videtur cum accedentibus prope et longe sicut mare distantibus videtur album et assistentibus in littore videtur obscurum. et hoc supra est expositum a nobis et cause sunt assignate. Cum igitur oculus spissius corpus sit quam aer vel aqua: multo magis deberet apparere in ipso color acceptus. ¶ Si propter hoc dicatur quod in veritate forma visibilis non est in oculo sed aliquid simile illi: et illud est quod apparet etiam in somnio. ¶ Contra sensus habent duplices actus. s. interiores et exteriores. et exterioribus vtimur in vigilia: interioribus autem in somno. Et dicit Aristo. quod exteriores fortiores sunt interioribus: quia in vigilia excludunt interiores et non permittunt eos percipi. Inde procedit sic. quicquid apparet in sensu secundum actum debiliorem multo magis debet apparere secundum actum fortiorem. ergo si simulacra illa que apparent in somnijs fiunt in organis sensuum in vigilia: et apparent in somno secundum actum interiorem et debiliorem: multo fortius debent apparere in vigilia in organo sensus alicui aspicienti ad oculum: et sic oculus deberet videri etiam coloratus colore rei vise. ¶ Preterea si sensibile aliquid sui generat in oculo: eadem ratione quod generat aliquid in oculo vno generabit aliquid sui in oculis omnium aspicientium. cum igitur essentia visibilis non sit infinita multis aspicientibus ipsam: tolleret tota: ita quod nihil remaneret: et sic iterum remanet primum inconueniens. Cum autem nihil appareat in somnio nisi sensibile: et illud nihil sit quod nihil apparet in somnio. ¶ Hoc etiam specialiter videtur in auditu. Quicquid enim non est nisi dum fit nihil sui relinquit in factum esse. sonus non est nisi dum fit: ergo nihil sui relinquit in factum esse. Et primum patet per se. 2a autem probata est supra in questione de sono. Inde sic. sonus post auditum non est nisi in factum esse: ergo nihil sui remanet post auditum: sed idolum soni est post auditum: ergo idolum nihil est. ¶ Et similiter obijcitur de voce. Vox enim est motus aeris respirati: et talis motus non fit nisi dum est in fieri: vox

Textus de anima co. 60.

Tex. co. 38.

Est in 2o de anima secundum expositionem communem. in tex. co. 141.

enĩ nõ erit nisi qñ est in fieri. ⁊ ex hoc seqꝫ idẽ qð prius. ¶ Sꝫ
ɔtra certũ est per ante dicta ꝙ memoria reuertit in reꝫ pte/
ritã per phantasmata vt in imaginẽ qð ɔseruatuꝫ est in aia
⁊ acceptũ est a sensibilib⁹. Cũ igit ista reuersio sit sm quelli/
bet sensum: remanẽt in aia similitudines rerũ sm quelibet
sensum: ẽt abeũtib⁹ sensibilib⁹. ¶ Itẽ certũ est nobis per ex/
perimentũ ꝙ in somno apparet qðlibet sensibile: ğ qðlibet
sensibile remanet in aia abeũte re sensata. ¶ Itẽ hoc expsse
scribit in p° de somno ⁊ vigilia. ꝙ abeũtib⁹ sensibilib⁹ in cel
la remanẽt simulacra. ¶ Solo. dðm ꝙ in veritate spẽs sen/
3° ð aia. t. c. 58 sibiles gñant in organo sensus: ⁊ ppter hoc dr ab Aristo. ꝙ
sensus in actu est spẽs sensibiliũ. ⁊ hec tñ spẽs nihil est de eẽ
mãli ⁊ nãli rei sensibilis: sed est similitudo illi⁹ gñata ab il/
la: ⁊ per similitudinẽ quã hꝫ cũ re sensata ducit in illã. ¶ Di
cendũ ğ ad p^m ꝙ in veritate intellect⁹ nihil rei accipit sꝫ ac/
cipit spẽm abstractã a re que est itẽtio ⁊ qdditas rei sm rõ/
nẽ lꝫ nõ sm esse. ¶ Ad aliõ dðm ꝙ similitudo rei que est in
aia est rei imago vel rõ. imago in virib⁹ aie sensibilis: rõ aũt
Nõ dñaꝫ iter imaginẽ ⁊ ra/ tionem. in itellectu. ¶ Ad aliud dðm ꝙ spẽs coloris in oculo non hꝫ
eẽ coloris sed itentionẽ ⁊ imaginationeꝫ per que efficit pn^m
cognitionis sensibilis: ⁊ lõ remanet res sensata in suo colo/
re qꝛ nõ abstrahit sm suũ eẽ. ¶ Ad id qð ɔtra obijcit dðm:
ꝙ est agẽs duplex. s. agẽs per q̃litates actiuas ⁊ passiuas p̃/
parãtes ⁊ disponẽtes mãm: ⁊ remouẽtes ɔtrariũ ab ipsa: ⁊
tale agẽs penitus assimilat sibi patiẽs in eãdẽ spẽm trãsmu
tãdo. Est ẽt agẽs qð nõ agit nisi per actionẽ sue forme sine
p̃paratione ⁊ trãsmutatione mãe ad illã spẽm: sicut gñatur
forma in speculo p̃ter hoc ꝙ supficies speculi remoueatur
a planitie sua vel a nã vitri: ⁊ sic sensibilia gñant spẽs suas
Nõ distõnẽ pr ehrã ð duplici agente. in organis sensuũ. ¶ Ad aliud pꝫ solo per ante dicta: ⁊ simi/
liter ad duo sequẽtia. ¶ Ad id qð querit quare color nõ vi/
deat in oculo. dicũt qdã ꝙ color non est in oculo nisi sicut in
trãsitu ⁊ in fieri sicut etiam est in medio. Illud aũt qð est in
fieri est in potentia tñ: ⁊ propter hoc non apparet in actu.
¶ Et illa solutio falsissima est duab⁹ rõnibus. Quarũ pri/
ma est hec. si sensibile esset in organo nisi in potentia: cũ ipm
existens in organo sit principium cognitionis sensibilis: per
ipm nõ cognosceret res sensata nisi in potẽtia. ¶ Alia rõ est
qꝛ si esset in organo sicut in trãsitu cũ ille trãsitus nõ sit infini
tus oportebit ipm stare: stabit igit in imaginatiuis vel me
moria: ergo si cõtingit videri organũ imaginatiue vel me/
moratiue videbuntur in ipso colores accepti per visum qð
Solo ppria falsum est. ¶ Unde dicendum ꝙ spẽs coloris est in organo
sicut in potẽtia materiali ⁊ subiecto hoc mõ quo natura sen
sus põt esse materia ⁊ subiectũ: ⁊ hoc est non sm esse mãle ⁊
nãle sensibilis sed sm ꝙ spẽs est intentio vel imago rei sen/
sate ⁊ principiũ cognoscẽdi ipsam: ⁊ ideo spẽs visibilis que
est in oculo nõ videt in aliquo nisi in quo est per suũ esse qð
habet in natura. sic autem nõ est in oculo vt iam dictuꝫ est.
¶ Ad id quod obijcit de actibus interioribus dicenduꝫ ꝙ
illa obiectio procederet si visibile sm suum ppriũ esse esset
in oculo ⁊ appareret in somnis. sed hoc nõ est verum. quod
enim est in oculo est spẽs ⁊ intentio visibilis quod nõ est du
ctiuum alicuius in rem visam nisi illius in quo est: vt in po
tentia vidente ⁊ organo visus. ¶ Ad aliud dicenduꝫ ꝙ esse
visibilis in nullo diminuit in hoc ꝙ plures aspiciũt ad ipꝫ:
propter hoc enim nõ remouebit a pprio esse sed potius spe
ciem sui generat in medio ⁊ mediũ in organo. ¶ Ad id qð
obijcitur de auditu dicẽdũ ꝙ sicut est aliud visibile ⁊ aliud
species visibilis ab ipso generata in oculo ita aliud est son⁹
⁊ aliud est species soni ab ipso generata in auditu: ⁊ hec spe
cies soni deportatur in spiritu animali ad sensum cõmuneꝫ
⁊ ad organum phantasie ⁊ refluit in somnio ad sensum cõ/
munẽ qui discernit ipsam sm ꝙ est accepta per auditum: et
Ista vĩ eẽ ipli cite inia Auer rois sup cõmẽ to libri de so/ mno ⁊ vigilia circa diuisiõ tunc somniat se audire. ¶ Quidã aũt dicunt ꝙ refluit vsqꝫ
ad tympanũ auris vbi est materia soni scilicet aer qui edifi
catus est in auribus. ¶ Sed hec solutio nulla est qꝛ tunc vi
sibiles species refluerẽt vsqꝫ ad oculos: quod expresse patet
esse falsum in his qui carent oculis ⁊ tamẽ somniant de co/
loribus. ¶ Preterea etiam si species soni ferretur vsqꝫ ad
tympanum auris non generaret sonum nisi ibi esset motus
violentus qui qualiter fit in somnijs dictũ est: nec est facile
fingere. Per hoc patet etiã solutio ad ea que de sono obij/
ciuntur: de alijs autem sensibus penitus est eadem ratio.

¶ Utrum huiusmodi species abeũtibus sensibilibus reser/
uentur in organis sensuum vel in alio aliquo loco.

Tertio querit vtꝝ hmõi spẽs abeũtib⁹ sensibi
lib⁹ reseruent in organis sensuũ vel in alio ali
quo loco. Et videt ꝙ in organis sensuum per
rõnes phi positas in 2° de somno ⁊ vigilia vbi
sic dicit. sensibilia sm organũ singulũ nobis ef
ficiũt sensum ⁊ que ab his fit passio nõ solũ est
in organis sentiẽdi dũ sensus agũt sed ⁊ dum abeũt. Simul
eni est hec passio in his ⁊ in his que ferunt. etenim agitata
eo ꝙ mouet nõ vlterius attingẽte mouent: qð eni motũ fa/
cit mouet aerẽ quẽdã: ⁊ rursus hic mot⁹ aliũ. Et hoc qdeꝫ
mõ quousqꝫ stẽt faciũt motũ in aere atqꝫ in humido. ¶ Sẽ
sus aũt hui⁹ rõnis est: qꝛ sicut in motu violẽto locali p^m mo
uẽs mouet aerẽ primũ vel aquã primã: ⁊ aer mot⁹ mouet
3^m ⁊ ille 4^m ⁊ sic de alijs: ⁊ qñ p^m nõ mouet: sic abeũte sensi/
bili p° mouẽte sensum manet spẽs gñata in organo sensus.
¶ Alia rõ est per sile acceptũ in alteratione ⁊ sunt hec v̇ba.
Simili opinari hec opꝫ ⁊ in alteratione. nã qð calefactũ ab
aliquo calido primũ calefacit: ⁊ hoc distribuit vsqꝫ ad pn^m
idest ad fineꝫ q itẽdit q̃re ⁊ in hoc est sentire: qm est altera/
tio q̃dã sm actũ sensus: necesse est hoc facere. ¶ Hoc est sic
in alteratione vnũ calefacit alterũ ⁊ alterũ 3^m ⁊ sic de alijs:
ita ꝙ q̃litas p̃mi alterantis manet in 2° ⁊ in 3°. sic ⁊ in sensu
cũ sit alteratio q̃dã ipse sensus: q̃litas primi subti manet in
medio ⁊ q̃litas medij i organo. ¶ Tertia rõ sumit ex signo
manifesto: qꝛ qñ sentimus aliqð luminosum ⁊ subito trãsfe
rimus oculos ad tenebras: ⁊ ad locũ tenebrosum accidit ni
hil videre ppter motũ luminis adhuc existẽtẽ in oculis. Et
ex hoc pbat: ꝙ nõ tñ spẽs sensibiliũ manet in profundo or/
ganoꝝ ad somnia faciẽda sed ẽt in supficie: ita ꝙ cũ subito
trãsferat oculus ab vno visibili ad aliud: ⁊ p^m ipedit sequẽs
iprimi ⁊ maxime si p^m fuerit luminosuꝫ multũ. ¶ Itẽ Arist.
si ad calorẽ multo tpe aspiciam⁹ vel albũ vel aliqd hmõi vi
det ꝙ ad qðcũqꝫ visum pmutemus: ⁊ hoc est ppter hoc ꝙ
spẽs p̃mi manet in supficie oculi. ¶ Itẽ Arist. si ad solẽ aspi/
ciẽtes vel aliqð splẽdidũ: deide ad nigrũ accidet visuꝫ p° vi
dere hmõi colorẽ. s. splẽdidũ: deide pmutat in puniceũ dei/
de in purpureũ quousqꝫ ad nigrũ deueniat colorẽ ⁊ euane/
scat splẽdidũ p^m. ¶ Itẽ Aristo. ab his que mouent pmutan
tur organa maxime ab his que citissime fluũt ⁊ quiescentia
post ispecta vident ẽt moueri ppter spẽm p̃mi fluidi rema/
nẽtẽ in oculo. ¶ Itẽ Aristo. fiunt a magnis sonis obsurde/
scentes siue ẽt validis odorib⁹ nõ odorãtes ⁊ i similib⁹. hec
aũt vtiqꝫ manifeste accidũt: ppter hoc ꝙ fortis sonus ⁊ for
tis odor sic iprimunt ꝙ phibẽt alios sonos ⁊ alios odores
iprimi. ppter hec ⁊ hmõi dicũt qdã ꝙ simulacra reseruant
in organis sensuũ ⁊ faciũt somnia in somnis. ¶ Sed ɔtra.
hoc est ꝙ singulare extra sensuꝫ positũ incertũ est sicut dicit
Arist. in topicis. ğ spẽs singularis nõ manet in sensu. postea
dicit Arist. ꝙ accepta sensibilia nõ manẽt in cella. Cella aũt
est ɔcauitas cerebri: vt dicit Auicẽna: ğ nõ remanet in orga
nis sensuũ ppriorꝫ. ¶ Itẽ dicit Auicẽna: ꝙ sensus nihil acci
pit sine p̃ntia mãe: ğ reseruata simulacra sine p̃ntia mãe nõ
reseruant in organis sensuũ. ¶ Item dicit Alphorabius ꝙ
pn^m mot⁹ somnij est ab imaginatione: sed pn^m mot⁹ somni
est a loco in quo seruant simulacra: ğ reseruatio simulacro/
rũ est in imaginatione ⁊ nõ in organis sensuũ. p̃ma obiectio
Auicẽne est de eo q nõ hꝫ oculos ⁊ somniat de colorib⁹. In
illo eni simulacra coloꝝ nõ p̃nt reseruari in organis sensuũ.
¶ Solo. dicimus ꝙ simulacra nõ reseruant in organis sen/
suũ sed in organo imaginationis: ⁊ in somno fluũt ad orga
num sensus cõis ⁊ ille cõuertit super ea sm ꝙ sunt a sensib⁹
pprijs. Unde videt audire qñ ɔuertit super sensibile audi
tus: ⁊ videt videre qñ ɔuertit super sensibile visus: ⁊ sic de
alijs sensibilib⁹ eo ꝙ in somno agit phãtasma vt sensibile: ⁊
hoc est qð dicit Aristo. Propterea qdaꝫ ꝙ a visu deferunt
mot⁹ in somnio facit qdẽ videre: ppterea v̇o ꝙ ab auditu
audire. sir aũt ⁊ ab organis sensuũ: eo eni ꝙ pgredit mot⁹
ad pn^m vigilãdi: videt videre audire ⁊ sentire: idest ex eo
ꝙ pgredit mot⁹ simulacroꝝ a loco phantastico ad sensum
cõem qui pn^m est vigilãdi ex eo ꝙ facit agere sensus pprios
vt supra determinatũ est accidit somniare se vidẽ ⁊ audire
⁊ sentire in eo ꝙ sẽsus cõmunis ɔuertit ad sensibile vnius/
cuiusqꝫ

cuiuſcꝫ ſenſus ꝓprij ſm ꝙ ab ipſo eſt acceptū.¶ Ad Ariſt. aūt rōnes dōm ꝙ ꝓfundū ſenſuū ab ipo appellat̄ organum ſenſus cōis: ⁊ per ꝯn̄s oēs illas rōnes intēdit ꝓbare per locum a minori ꝙ ſenſibilia refluentia a loco phantaſtico ad organum ſenſus cōis pn̄t manere in ipſo re non pn̄te tēpore ſomniādi: qa in ſupficie organoꝝ aliquādiu manent poſt impreſſionem. Et per hoc pꝫ ſolutio ad omnia alia queſita.

¶ Utrum organa ſenſuum ad huiuſmodi ſpecies ſe habent vt patientia tm̄ vel etiam vt agentia.

Quarto ⁊ vltimo queritur vtrū organa ſenſuū ad hmōi ſpēs ſe hn̄t vt patientia tm̄ vel etiaꝫ vt agētia. Hoc eni videt̄ Ariſto. ꝓbare: menſtruoſa eni inſpiciente ſpeculū nouum accidit ſpeculo nubes ſanguinea: cui⁹ rō ſupra eſt cōſignata. g̊ videt̄ oculus agere in viſibile ſic̄ patitur ab ipo.¶ Sed ꝯ͂ hoc obijcit̄: qa ſupra ꝓbatū eſt ꝙ videmus ⁊ generalr̄ ſentimus intus ſuſciplētes ⁊ nihil extra mittentes. ſꝫ qcqd nihil extra mittit ſed tm̄ itus ſuſcipit nihil agit. g̊ organa nihil agūt ſꝫ tm̄ patiūt̄ ⁊ ſuſcipiūt.¶ Preterea ſi agūt in ſua obta: vtrū agūt eadē actione qua patiūtur ab obiectis: an alia. ſi eadē cū vnūqdqꝫ agens ſit in actu oporteret ꝙ eēt in actu ſm illā actionē qua patiunt̄ ab obiectis. ſed qcqd eſt in actu nō eſt in potētia ſm illū actū. g̊ non eēt in potentia ad actiones obiectoꝝ. nihil auteꝫ nō exn̄s in potētia ad aliqd agens patit̄ ab illo. g̊ nihil paterent̄ organa ſenſuū ab obiectis qd falſum eſt. Si aūt alia actiōe agūt tūc nihil ad ꝓpoſitū: qa nō operant̄ ad ſenſum.¶ Solo. cōcedendo vltimas rōnes dōm organa ſenſuū tm̄ pati in ſentiendo ⁊ nihil agere niſi per accn̄s. ſ. inqꝫtum vapores calidi ⁊ ſpūs ſubtiles reſoluunt̄ ab organis ⁊ inficiunt vicina ſibi. In diſtillatione eniꝫ ſanguinis mēſtrui: ſanguis decurrit ab oibus venis: ⁊ cum vene ſanguinis ſint in oculo vt ſpirit⁹ et vapores qui egrediunt̄ ab oculo iſiciunt̄ illo ſanguine ⁊ inficiunt ſpeculum vt ſuperius eſt dictū ⁊ determinatum: ⁊ alia corpora vicina inficiunt: lꝫ iſectio nō ita apparet: ſicut ēt vinum vel oleꝫ inficit̄ ex odoribus vicinis prout odorabiles vapores tranſeuntes in vinum vel oleum ⁊c̄.

Organū ſēſus ſentiēdo tm̄ patit̄ ⁊ nō agit niſi p accn̄s.

¶ Queritur quid ſit ſomnium.

Deinde querit̄ quid ſit ſomniuꝫ. Et dicit Ar. in 2° de ſomno ⁊ vigilia. phantaſma qd eſt a motu ſimulacroꝝ cū in dormiēdo ſit eo ꝙ animal dormit hoc eſt ſomniū.¶ Sꝫ ꝯ͂ hoc obijcitur. illud eni qd eſt in ſomno eſt vt ſenſatuꝫ. phātaſma aūt ſm ꝙ phātaſma nō eſt vt ſenſatum. ergo ſomniū nō eſt phātaſia. ⁊ hoc ēt dicit Algazel. cuꝫ cōfortat̄ forma imaginatiua deſcēdit ad ſenſum cōem: ⁊ ſigillat̄ forma in ſenſu cōi defluens ad euꝫ ab imaginatiua ⁊ phātaſtica.¶ Itē Algazel quocūqꝫ mō res ſit ſenſata erit et ipſa eē in ſenſu cōi. hec eſt viſio. ſ. que dr̄ ſomniū: qa quotiēs ceciderit in ſenſuꝫ cōem hō erit vidēs eā qn̄uis palpebre ei⁹ ſint clauſe vel ſint in tenebris. Ex hoc accipit̄ ꝙ id qd appet in ſomnio nō eſt phātaſma ſed ſenſibile.¶ Itē Ar. in 2° de ſomno ⁊ vigilia. Oino aūt qd ab vnoquoqꝫ ſenſu dicit origo niſi aliqs dignior ꝯ͂dicat: apparet igit̄ qd prorſus. videt̄ aūt ꝙ nō apparet ſed qd diiudicat nō detinet̄ vt ēt moueat̄ motu ꝓprio. hec eſt pma origo ſomnij que eſt ſpēs ſenſibil̄. aut ꝙ ſit ab vnoquoqꝫ ſenſuū qa accipit̄ vt viſa audita ⁊ ſic de alijs: ⁊ hoc niſi aliqs motus in aia dignior cōtradicat ſic̄ motus rōnis. Un̄ aliqd eſt qd apparet in ſomnijs: ſꝫ tm̄ videt̄ nō apparere ſm v̄itatē. ſi rō que iudicat nō detinet̄ a ſomnio vel ēt mouet̄ motu ꝓprio ſicut accidit in vigilia. Ex hoc accipit̄ cū origo ſomnij dicat ſe eē vt ab vnoquoqꝫ ſenſuū ꝙ ipa eſt vt ſenſibile ⁊ nō vt phantaſmata.¶ Preterea querit̄ hic de hoc qd dicit de motu ſimulacroꝝ de quo motu itelligat̄: ⁊ ipe videt̄ dicere ꝙ de motu vertiginis ſic opꝫ opinari tanqꝫ modicas v̄tigines que in fluminib⁹ feruntur ſic motū vnūquēqꝫ eſt fieri ſepe qdē: ⁊ ſilr̄ ſepe v̄o diſſolutas in alias figuras pp repercuſſionem: hoc eſt ſicut in aq̄ mota ſiūt v̄tigines: quaꝝ vltima ſemp ſupnatāt: ⁊ qn̄qꝫ fluunt ſilr̄ vna poſt aliam. qn̄qꝫ aūt infringit vna aliā pp ꝯ͂trium motū: ſic opꝫ opinari in ſomno in motib⁹ ſimulacroꝝ ꝙ vnū natat poſt alteꝝ ad ſenſum cōem: ⁊ qn̄qꝫ ordinate: ⁊ qn̄qꝫ vnuꝫ ꝑuenit alteꝝ ⁊ diſſoluit ipm.¶ Sꝫ ꝯ͂. qcqd mouet̄ motu v̄tiginis mouet̄ localiter: ſimulacra mouent̄ motu v̄tiginis. g̊ mouent̄ localr̄. pma ꝓbat̄ ex hoc ꝙ motus v̄tiginis eſt ſpēs motus violēti localis vt habet̄ in 5° phyſi. 2ª autē habet̄ in ꝑhabita auctoritate. Inde ſic. qcqd mouet̄ localr̄ eſt corp⁹: ſimulacra mouent̄ localiter. g̊ ſimulacrū eſt corpus. pma ꝓbatur per totū ſextū phyſicoꝝ. 2ª v̄o ꝓbatur per ante dicta. Precipue. t. c. 32.

¶ Itē qcqd mouet̄ motu vertiginis mouet̄ violēter. ſimulacra in ſomno mouent̄ motu v̄tiginis. ergo mouent̄ motu violēto. pma ꝓbat̄ per hoc ꝙ v̄tigo ēſt ſpēs motus violēti. 7. phi. t. c. 10. ſcda v̄o per ante dicta. Inde ſic. ois motus violētus eſt contra nām. ſomniū eſt motus violētus. ergo ſomniū eſt ꝯ͂ nāꝫ.¶ Si forte dicat̄ ꝙ ſilitudo quedā eſt ad motuꝫ v̄tiginis. ſ. ꝙ imagines fluūt ad ſenſuꝫ cōem ⁊ refluūt ad phātaſiā ſicut vident̄ phi dicere.¶ Cōtra videt̄ poſſe ꝓbari p ſimulacra ſtātia in ſenſu cōi ⁊ nō accepta aliūde faciāt ſomniuꝫ ſic: ois forma gn̄āta in aliquo ſicut in mā nō hꝫ eſſe cū motu tm̄ niſi permanet aliquo tpe poſt gn̄ātionem in mā illa. Sēſibile eſt forma gn̄āta in organo ſenſus cōis vel ꝓprij nō hn̄s eē cum motu tm̄. g̊ aliquo tpe pmanet in organo ſenſus cōis. pª ꝓbat̄ ex hoc: ꝙ gn̄ātuꝫ nō ſtatim corrūpit̄ niſi habeat ſuū eſſe tm̄ in fieri ſicut ſonus ⁊ motus ⁊ quedā alia. 2ª v̄o pꝫ per ea que habita ſunt in tractatu de ſenſib⁹. Si igit̄ ſenſibile manet in organo ſenſus nō eſt neceſſe in ſomno ꝙ fluat ab aliq̊ loco ad ſenſuꝫ.¶ Itē ꝓbat̄ per hoc qa mā deſiderat formā ſicut femina maſculū. nō aūt deſiderat niſi vt pficiat̄ ab ipa in eē actu. ergo tenebit eā poſtqꝫ fuerit pfecta ab ipa. p° phy. t. c. 81.¶ Itē forma ⁊ ſua mā que ſm ſuā nām apte nate ſunt ſil̄ eſſe maxie erūt ſimul poſt cōpoſitionē vni⁹ cū alio ſenſibili ⁊ organum ſenſus cōis ⁊ ꝓprij ſunt talis forma ⁊ mā que apte nate ſūt ſimul eē. ergo videt̄ ꝙ maxime debeāt ſil̄ pmanere poſt compoſitionē: ⁊ ſic iteꝝ ſenſibile manēs i ſenſu cōi facit ſomniū.

¶ Itē ſi ſenſibile gn̄atū in ſenſu cōi ⁊ ꝓprio ſtatim corrūpit̄ querit̄ qd ſit corrūpēs ipm. aut eni corrūpit̄ a ſeipo: aut a ꝯ͂rio. non a ſeipo: qa nihil corrūpit ſeipm. nec ēt a ꝯ͂rio videt̄ corrūpi: qa quādo vnū ꝯ͂rioꝝ corrūpit alteꝝ corrūpens generat̄ in mā corrupti vel ambo corrūpunt̄ ad mediū: ſicut accidit in mixtione. ⁊ quocūqꝫ mō dicat̄ ſemp forma remanebit in ſenſu vel ꝯ͂rij vel medij qui in dormiēdo pōt facē ſomniū.¶ Si pp hoc dicat̄: ꝙ ibi nō eſt mot⁹ v̄tiginis ſed ſenſibilia manētia in ſenſu cōi faciūt ſomniū. Cōtra. quecūqꝫ in ſenſu cōi ſunt cum aial dormit apparent in ſomnio: ſꝫ oia ſenſibilia ſi pdicta vera ſunt: ſunt in ſenſu cōi cuꝫ aial dormit. g̊ oia ſenſibilia q̄cūqꝫ accepta ſunt per ſenſum apparēt in ſomnio: ⁊ ſic in q̄libet ſomnio ⁊ debem⁹ ſomniare oia ſenſibilia que nūqꝫ ſenſimus: qd expiētia docet eē falſuꝫ. g̊ relinquit̄ ꝙ ea que apparēt in ſomnis ad ſenſum cōem aialiū moueantur.¶ Itē dicit Auicēna ꝙ ſomniū eſt ſenſibilis vt phātaſmatꝫ: ergo videt̄ ꝙ a loco phātaſie ad ſenſuꝫ cōem nō moueātur ſimulacra.¶ Iuxta hoc ēt querit̄ ſi eſt ibi mot⁹ v̄tiginis vbi incipit mot⁹ ille. ⁊ videt̄ ꝙ a loco phātaſtico. motus eni incipit ibi vbi icipit fluxus ſimulacroꝝ. fluxus aūt ſimulacroruꝫ incipit a loco vbi manēt ſimulacra: ⁊ ille eſt locus phātaſie ⁊ imaginationis. g̊ motus v̄tiginis icipit a loco phātaſtico et imaginationis.¶ Itē Alphorabi⁹ expſſe dicit ꝙ motus ſomnij ſm pn̄m eſt ab imaginatione: ⁊ ſm finē ad ſenſum cōmunem.¶ Sꝫ ꝯ͂ hoc eſt. qd ſupra ſepe ꝓbatū eſt. ſ. ꝙ ſenſus cōis in dormitione mouet̄ ad iterius: ⁊ ſic videt̄ ꝙ mot⁹ ſomnij potius ſit a ſenſu cōi ad phātaſiā qꝫ ecōtra.¶ Itē certū eſt ꝙ ſenſus cōis mouet̄ a ſenſu ꝓprio: ⁊ vlteri⁹ mouet phātaſiā. ergo videt̄ ꝙ mot⁹ incipiat a ſenſu cōi ſm ordinē ipaꝝ virīū aie. hoc ēt videt̄ per diffōneꝫ phātaſie ſuperi⁹ habitā. ſ. ꝙ phantaſia eſt mot⁹ a ſenſu ſm actū factus. Ex hoc eni ſequit̄ ꝙ motus icipiat a ſenſu cōi ⁊ termiet̄ in phātaſiā.

¶ Iuxta hoc iteꝝ querit̄ cū motus vertiginis componat̄ ex pulſu ⁊ tractu vt dicit phs in 7° phyſic. Utrū ſimulacra reuertant̄ per eādem viā in tractu per quā deſcēdūt in pulſu. ⁊ videt̄ ꝙ ſic. qa dicit phs ꝙ vnus motus diſſoluit aliū pp repercuſſionē qd nō poſſet eſſe niſi occurrerent in eadem via. Tex. cō. 10.

¶ Preterea vna via eſt ab organo phātaſie ad ſenſuꝫ cōeꝫ ⁊ ecōtra. ergo videt̄ ꝙ neceſſe eſt redire per eādē.¶ Sꝫ contra. ponamus ꝙ ſimulacrū albi deſcēdat in pulſuꝫ ⁊ ſimulacruꝫ nigri reuertat̄ in tractu illa duo neceſſe eſt ꝯiūgi in medio: ⁊ cū vtrūqꝫ eoꝝ ſit in actu: ꝯtraria ſimul actu erūt in eodem qd eſt ipoſſibile.¶ Itē querit̄ iuxta hoc cū id qd appet in ſomnio videat̄ albū ⁊ nigruꝫ ⁊ viride ⁊ tales colores non

apparēt sine actu lucidi qꝺ sit illud lucidū intrisecus qꝺ faciat spēs coloꝝ illoꝝ actu apparere: cū ibi nō sit ignis pñtia nec solis nec alicuius alteriꝰ lucētis. ¶ Itē vlteriꝰ queritur cū visus nō sit nisi per mediū extrisecum: ⁊ silr auditꝰ ⁊ odoratus vtrū mediū aliqꝺ sit iteriꝰ per qꝺ apparēt simulacra illoꝝ sensuū. ¶ Preterea obijcitur de hoc qꝺ dicit cū in dormiendo fiūt videtur ei ēt motū illū eē in vigilādo. dicit eni Aꝝ. ꝙ in quibusdā minoꝝ ⁊ oino pspiciētibꝰ si sunt tenebre apparēt idola plura que moueantur ita vt obnubilentur frequēter timētes sicut videmꝰ expsse in pueris timētibꝰ ꝙ pp simulacra apparētia clamāt ⁊ timēt. silr ⁊ in melācholicis videmꝰ ꝙ pp simulacra iteriora videntur sibi videre hoies ⁊ bestias cuʒ qbꝰ loquuntur ⁊ timēt ⁊ fugiūt. ¶ Itē in qbusdā infirmis videtur ꝙ videāt bestias ex modica iūctura lineaꝝ in pariete. ergo videtur ꝙ simulacra nō tm̄ in somno mouēt sensuʒ cōem sed ēt in vigilia. ¶ Itē obijcitur de hoc qꝺ dicit ex hoc: ꝙ aial dormit. hoc enim videtur esse supfluū. cuʒ aūt dixerit cū in dormiēdo fiūt.

¶ Solo. dōʒ ꝙ somniū est phātasia ex motu simulacroꝝ vt dicit phs: qui motꝰ descēdit a loco phātastico ⁊ tāgit sensuʒ cōem ⁊ reuertitur ad phātasiā. Cū enim fiat euaporatio a loco digōnis ad cerebrū sbtilis sanguis eleuatur ⁊ descēdit ad interius capitis aialis cū quo pgreditur aialis spūs deferēs simulacra phātasie ad organū sensus cōis: qui cū mouēt sensuʒ cōeʒ fit somniū ⁊ videtur sentiri forma delata a phantasia ad sensum cōem. Cū aūt ipe spūs deferēs formas sit de natura humidi aerei ⁊ ferat cū humido ⁊ sbtili sanguie q̄si vaporabili: dicit phs ꝙ motꝰ simulacroꝝ in ipo est sic motꝰ ramūculoꝝ liquefacti salis in aq̄ calida. Cū autē in aq̄ calida liquefit sal subtile eleuatur sursuʒ ex calido mouēte ⁊ humido liquefaciēte sicut ramūculus albꝰ: ⁊ postea iteꝝ residet ex nā grauis qꝺ est in terrestreitate salis: sicut forme ⁊ imagines descēdūt descēdēte spū ⁊ sanguine ab imaginatione ad sensum cōeʒ: ⁊ reuertuntur ad cellā imagiationis iteꝝ tanq̄ʒ ad locuʒ pprīuʒ in quo hn̄t cōmanere: qa vō hmōi motꝰ fit in sanguine sbtili ⁊ spū: ⁊ pp hoc vnus motuū frequenter insequitur aliū ⁊ ifringit ipm sicut est videre in nubibꝰ quaꝝ q̄dā sunt silēs hoibꝰ ⁊ centauris vt dicit phs: ⁊ cito pmutantur vna nube inundāte sup alterā. hoc tm̄ in qbusdā hoibꝰ accidit plus ⁊ in qbusdā minꝰ: vt ifra determinabitur. ¶ Dicēdū ergo ad pᵐᵘᵐ ꝙ in somno mouet phātasia ꝫm pnᵐ motus qui est pulsus lʒ ꝫm finē eiusdē phātasia illud accipiat vt sensibile in organo sensus cōis. per hoc ēt pʒ solutio ad ea que obijciuntur de verbis Algaze. ⁊ Alphorabij. ¶ Ad id qꝺ obijcitur de vbis Aꝝ. dōm ꝙ ipe vocat ibi originē sensibile acceptū ab vnoq̄ʒ sensu. ⁊ hoc in somno accipitur vt sensibile: qn̄ magna est potētia somni adeo ꝙ ēt ligat rōnē intātū ꝙ si dephēdat simulacruʒ eē ⁊ nō rem: sed cōuertitur aia sup simulacrū sicut sup rē: ⁊ tūc mouet somniū in dormitione sic res in vigilia. sed qn̄ rō potētior est q̄ʒ somnus tūc rō in somnijs dephēdit se somniare ⁊ nō esse rei veritatē id qꝺ appet in somno ⁊ tūc nihilominꝰ simulacrū in sensu cōi est vt sensibile lʒ error ille a rōne dephendatur. ¶ Ad id qꝺ obijcitur de motu dōm. ꝙ motꝰ vtiginis qui cōponitur ex pulsu ⁊ tractu: ⁊ pulsus est ab imagiatiua ad sensum cōem: tractus aūt ecōuerso. Cā autē pulsus est motꝰ spūs aialis ⁊ sbtilis sanguis ab organo imagiationis ad organuʒ sensus cōis qui sanguis distribuitur in organū alioꝝ sensuuʒ pprioꝝ. Cā autē tractus motꝰ pprius est ipaꝝ formaꝝ. forme eni apphēse a sensu cōi ꝫm suā nām trāseūt ad organum imaginationis. ¶ Ad id aūt qꝺ obijcitur ꝯ dōm ꝙ motus ille corporis est qꝺ est sbm ⁊ vehiculū aliaꝝ formaruʒ: ⁊ hoc est spūs aialis qui descēdit ab imagiatiua ad sensum cōem ⁊ a sensu cōi quo reuertitur ad ipaʒ cū formis sensibilibus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ motꝰ vertiginis refertur ad duplicē motorem. s. nām ⁊ aiam: ⁊ si referatur ad nām tūc erit semp violētus: lʒ. n. nā pnᵐ sit motus: nō tm̄ mouebit ad duos oppositos terminos sic nā leuis nō mouet sursum ⁊ deorsum. pulsus eniʒ est motus ab ipellēte: ⁊ tractus est motus ad ipm qꝺ trahit. vt si idem sit pellēs ⁊ trahēs tūc pulsus ⁊ tractus erūt motꝰ ad duos terminos oppositos: ⁊ pp hoc nō pōt eē motus nālis. Si aūt referatur ad aiam: tūc nō erit violentus sed nālis erit corpori organico aiato lʒ nō simplr ⁊ sic nō est hic: qa pp descēsus nutrimēti descēdunt spūs cuʒ formis a loco phātasie ad sensum cōem: pp virtutē aūt apphēsionis reuertitur ab organo sensus cōis ad imaginatiuā. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ in veritate sensibilia nō manēt in sensu pprio vel cōi tm̄: quia post vigiliā possunt cāre somniū. ¶ Vn̄ ad id qꝺ ꝯ hoc obijcitur dōm. ꝙ est quedā forma perficiens mām simplr sic forma sbalis: ⁊ hec aliquo tēpore manet in mā post gn̄ationē. ⁊ est quedā forma que nō perficit mām simplr ⁊ hec est accn̄talis ⁊ cōtingit pprie cōposito ⁊ nō materie ⁊ hec est duplex. quedā eni est ab agēte solū sine pparatione māe in quā ageret: ⁊ hec nō cōseruatur nisi agente pn̄te ⁊ talis est forma luminis in diaphano. quedā aūt est ab agēte cū pparatione māe in quā agit sicut est forma albedis in hoie: ⁊ hec manet etiā post actionē agētis. forme aūt que sunt in sensibꝰ sunt forme accn̄tales que sunt ab agēte tm̄ ⁊ hoc agēs est obm: ⁊ nō pficiunt organa sensuū nisi ad cognitionē tm̄ ꝫm iperfectā abstractionē que est ꝙ forme ille sunt sine mā tn̄ materia pn̄te.

¶ Si vō queratur q̄re magis cōseruat phātasia q̄ʒ sensus. dicendū ꝙ phātasia simplicior est ⁊ magis formalior q̄ʒ sensus: ⁊ ideo magis remouet ab appēditijs materie formas illas. vn̄ cū sensus remoueat a mā ⁊ nō a pn̄tia phātasia remouebit ab vtroq̄ʒ. per hoc ēt pʒ solutio ad sequētes duas rōnes. ille eni intelliguntur de forma subali ⁊ illa de accn̄tali que datur in mā per dispōnē materie.

Propter qꝺ phātasia magis ꝯseruat q̄ʒ sensus.

¶ Sʒ ad aliud dōʒ ꝙ nihil corrūpit formā in organo sensus cōis sed potiꝰ ipa in suo vehiculo qꝺ est spūs aialis transit a sensu cōi ad imaginatiuam. ¶ Ad id qꝺ queritur vbi icipit motꝰ vertiginis in somno. dicēdū ꝙ in organo phātasie. ¶ Ad illud autē qꝺ obijcitur in ꝯrium dōm ꝙ sensus cōis mouetur ad intrinsecus inq̄ʒtū mouetur ille actu interiori ⁊ nō exteriori: ⁊ nō sic ꝙ motus vtiginis in somnio icipit ab ipo. ¶ Ad aliꝺ dōm ꝙ in vigilia sensus cōmunis mouet phātasiā: sed in somnio accidit ecōuerso. ¶ Ad aliud dōm ꝙ phātasia pma acceptiōe accipit a sensu cōi: ⁊ sic diffinitur. zᵃ vō acceptione sensus cōis a phātasia accipit. ¶ Ad illud aūt qꝺ queritur vtrū pulsus ⁊ tractꝰ simulacroꝝ sunt per eādē viā. sunt tres solōnes. Quaꝝ vna dicit ꝙ nō per eādē ne ꝯtingat ꝯria simul esse in eodeʒ. sed hec est falsa ⁊ ꝯ phm vt pʒ in obijciēdo. ¶ Alia dicit ꝙ simulacra inter sensuʒ cōem ⁊ phātasiā sunt in trāsitu ⁊ motu ⁊ sic sunt in potētia tm̄: ⁊ nihil phibet ꝯria simul eē in potentia: ⁊ hec est etiā falsa qa simulacra albi ⁊ nigri actu sunt in imagiatiōe ⁊ simul. ¶ Tertia est cui ꝯsentimꝰ ꝙ albū ⁊ nigrum in eē mālī sunt ꝯria: sed spēs albi ⁊ spēs nigri in spū aiali ⁊ vtute sensibili nō habēt ꝯtrarietatē ppter sui simplicitatē ⁊ spūalitatē.

Nō ꝙ lʒ albū ⁊ nigrū sint ꝯria i eē mālī: tn̄ spēs albi ⁊ nigri nō sunt contrarie.

¶ Ad aliud dōʒ ꝙ aliud est de spē sensibili in aia que est in actu ⁊ actꝰ: ⁊ aliud de re sensibili extra que est in potētia sensibilis: extrinseca eni idiget agēte itrinseca nō vt supra pbatuʒ est. ¶ Ad aliud dōʒ ꝙ spēs itrinsecꝰ nō idigēt medio. mediū eni est ad hoc vt cōiungantur spēs cū vtute apphēsiua. vn̄ postq̄ʒ ꝯiuncta est nō est neciuʒ mediū. Cū igitur itrisece spēs cōiuncte sunt supuacuū eēt mediū. ¶ Ad id qꝺ queritur vtrū in vigilia fiat hmōi motus. dōm ꝙ ille motꝰ qui fit in vigilia nō est somniū: qa somnio sbale est: ꝙ fiat in dormiēdo. lʒ tn̄ silē est motui somni: ⁊ lʒ fiat multis de causis particularibus: tn̄ ille reducuntur ad q̄tuor pncipales que colliguntur ex dictis phoꝝ: quaꝝ vna est iuuētus. In pueris eniʒ ppter multas euaporatiōes magnus est fluxus nutrimēti a capite ad organa sensus cōis ⁊ pprioꝝ: ⁊ ideo cuʒ abstrahunt sensus eoꝝ ab actibꝰ exterioribꝰ sicut in tenebris ⁊ in loco solitario horribili statim cū sanguie ⁊ spū descendūt forme ab imaginatiua ad sensum cōeʒ ⁊ videtur eis ꝙ audiāt vel videāt horribilia vel ēt pcutiuntur. Sed cū sint in lumine ⁊ cū hoibꝰ a quibus psumūt adiutoriū sensus cōis diffunditur sup sensus pprios in exterioribꝰ actibꝰ: ⁊ ideo tūc nō sentiunt motū simulacroꝝ intrinsecꝰ: eo ꝙ fortiores motꝰ exteriores excludunt debiliores iteriores.

Nō q̄tuor ꝓcd ꝓpuas cās pp q̄s i vigilia cōtingit motꝰ simulacroꝝ simil' motui eoꝝ in somno.

¶ Scōa cā est cōplexio frigida ⁊ sicca sicut melācholia dn̄ans. frigidū aūt ⁊ siccuʒ faciūt fortissimaʒ intētionē simulacroꝝ iterioꝝ ⁊ debilissimā receptionē exterioꝝ. Et idcirco interiora efficiuntur fortius mouentia ⁊ fortissimo motu descēdūt ad sensuʒ cōem: ⁊ videntur eē sensata: ⁊ pp malitiam cōplōnis frequēter apparent horribilia. Vn̄ cū fortiores sunt in eis motꝰ iteriores exterioribꝰ interiores excludunt exteriores: ⁊ videtur eis ꝙ videant demones ⁊ loquantur eis. Qꝺ autē discōtinuāt locutiones cā est: qa frigidum ⁊ siccū difficulter mobilia sunt: ⁊ ideo nullus motuum pōt attigere ad debitū finē: ⁊ hec etiā cā est delíramēti in senibus: ⁊ insup habēt ruinā cōplexionis ⁊ dissolōnē pp quaʒ

corrumpuntur

corrumpunt forme eis impsse sicut corrūpit forma artis in ruinosis edificijs. ¶ Tertiū est infirmitas ⁊ pcipue calida ⁊ sicca: qa calidū fortissime mouet ⁊ siccum ɔfortat simulacra ɔtinuando ea: ⁊ tūc simulacra descendūt ad organū sensus cōis ⁊ mouēt ipm sicut sensibilia sicut fit in alienatione ifirmoꝝ: in qb⁹ mā ifirmitatis rapit ad caput. ¶ Quarta cā est fortissima meditatio ⁊ cogitatio circa aliqd: ⁊ pcipue quando aliqs abstrahit se a sensib⁹ exteriorib⁹ ⁊ querit locū solitudinis in quo minus aīa ad exteriora vocet. Tūc eni si fortis fuerint imaginationis ⁊ debilis rōnis icipiūt mouere simulacra eo ꝙ nō ipediunt nec a sensibilib⁹ nec a rōne ⁊ descendūt ad sensuȝ cōeȝ ⁊ frequēter videt tūc hoī ꝙ videat ⁊ audiat hoc qđ habuit in mente ⁊ in oib⁹ his si illi simulacra circa qđ occupat intrinsecus sensus cōis aliqd in modicuȝ simile afferat extrīsecus ad visuȝ vel auditū statim videbit illđ. Vñ aspiciētes ad sculpturas lineaꝝ in pariete vel in terra pp modicā silitudinē cum bestijs putāt eē bestias vel aliquid hmōi circa qđ occupant itrinsecus. ¶ Ad vltimū dōȝ ꝙ hoc nō addit supflue sed tangit sm̄ ꝓpriū somnij pp qđ diffiniri habet somnium vt dicit phs lȝ non eodē mō. Vñ qđ dicit phs eo ꝙ animal dormit hoc est in sensu cōmuni.

¶ Querit quare quidā nō somniauerūt per totā vitā suam.

Deinde tractāda est alia questio de somnio. s. ꝓpter quā cāȝ dormiētes qdā somniāt ⁊ qdā nō. Et circa hāc qōneȝ tria querunt sub vno tn̄ articulo determināda. Quoꝝ p̄mū est q̄re qdā nihil somniāt per totā vitā. 2ᵐ quare qdā in iuuētute nunq̄ somniauerūt ⁊ prouecti incipiūt somniare. 3ᵐ est quare somnia sunt plus in fine dormitiōis q̄ in p̄n°. Dicit eni phs de p̄mis vo iam qbusdam accidit vt nullū somniū viderint in vita. raꝝ qdē est hmōi: accidit vo tn̄. De secūdis aūt dicit: aliqbus vo ꝓuectis multa etate accidit somniū cū p̄muȝ nullū somniuȝ viderint. De tertijs vo sedato ⁊ discreto sanguie in hn̄tib⁹ sanguinē ɔseruatorū simulacroꝝ mot⁹ ab vnoquoq3 sensuū: valida facit vtiq3 somnia. sedatio aūt ⁊ discretio sanguis fit in fine dormitionis qñ cōpleta est digestio. ¶ Idē ēt dicit Alphorabi⁹ ⁊ Auicen. Sed cōtra. in oibus hoīb⁹ ⁊ allijs aīalib⁹ hn̄tibus sanguinē purus sanguis distribuit mēbris superiorib⁹: ⁊ ipurus inferiorib⁹ ⁊ hoc in fine digestionis. g̃ sicut sbtili sanguie descendunt phātasmata ⁊ phātasia ad sensum cōem ⁊ faciunt somnia. Dicit phs ois hō ⁊ omne aīal hn̄s sanguinē debȝ somniare. ¶ Preterea phs assignat cām q̄re qdam nunq̄ somniāt dicēs ꝙ in talib⁹ est per totū somnum multa euaporatio ad cerebrū spissi sanguis ⁊ sunt hec vba. Quibuscūq3 existit hec nā ita vt multa ascēdit euaporatio ad locū suprorem ⁊ iteꝝ deorsum lata facit multitudineȝ mot⁹ ɔñter istis nullū apparet phātasma. ¶ Sȝ ɔ̄ hoc videt esse ꝙ euaporatio cā est dormitionis: ⁊ cum ɔñter cōtinue eleuet euaporatio in illis somnijs eoꝝ videt nunq̄ eē excitabilis. Et si excitabilis est ⁊ tūc oportebit diminui euaporationem: ⁊ tunc pñt descēdere phātasmata ⁊ facere somnia. ¶ Iteȝ videt ꝙ tales mag' debeant somniare q̄ allj. fortis eniȝ euaporatio cōtingit a calido multū agēte ⁊ ab humido multū eleuabili. Sed calidū vt dicit Auicēna multum mouet phātasmata ⁊ humidū est sm̄ phātasiaꝝ descēdentiuȝ. g̃ videt ꝙ tales cōtinue debeāt somniare. ¶ Cōtra 2ᵐ obijcit sic. Dicit Ar. in 7° physico. (Text. cō. 20.) ꝙ infantes nō pñt addiscere neq3 iudicāt sensibus. Silr phs. multa eniȝ turbatio circa hoc ⁊ mot⁹: ⁊ intēdit ꝙ pp fluxibilitatē cōplexionis ⁊ nutrimenti in pueris nō insigit aīa circa idē sed circa multa vagat. cū igit motus plurimus phātasmatū sit cā somnij minores ⁊ pueri marie debēt somniare. ¶ Item supra habitū est ꝙ mot⁹ somnij est sicut mot⁹ vertiginis in humido in quo multe apparēt figure ex multis motib⁹. Cū igit cōplexio pueroꝝ marie sit humida ⁊ mobilis ad diuersitatē figuraꝝ plus pueri debēt somniare senib⁹ ⁊ ꝓuectis. ¶ Circa 3ᵐ aūt querit que phantasmata descendūt a phātasia ad sensuȝ cōem vt faciant somnia. aut eni descēdunt oia que sunt a phātasia. aut ea que manifestius sunt in ipa ⁊ fortius impssa. aut ea que magis latēt ⁊ debili⁹ impssa sunt. aut illa de qb⁹ nup in vigilia fuit meditatio ⁊ cogitatio. nō eni plurib⁹ modis videt posse contingere phātasia. si p̄mo mō tūc somniū erit semp de oibus phātasmatibus vt sensatis: ⁊ talia sunt multa ⁊ ifinita ⁊ nō determinata ⁊ nō ordinata ad vnā sniāȝ videbit eē somniū de infinitis inordinatis ⁊ ideterminatis qđ falsuȝ docet experiētia eē. Sȝ tn̄ videt ꝙ oia descēdunt. quecūq3 eni equalem hn̄t iclinationē ad sensum cōeȝ eq̄les sunt mot⁹ ad ipa: sed oia phātasmata eq̄lē hn̄t inclinationē ad sensum cōem. ergo eq̄les erūt descēsus ad ipm. p̄ma pȝ per se. 2ᵃ vo ꝓbat ex hoc ꝙ oia phantasmata accipiunt a sensu. ¶ Si forte dicat ꝙ ea descendunt que fortius impssa sunt pp rōnē supra sepe habitā. s. ꝙ fortiores mot⁹ excludūt debiliores. Vñ cū phātasma fortius impssuȝ moueat: ipm fortius excludet debilius impssum a motu somnij. Si inq̄ sic dicat: ɔ̄ si phantasma tn̄ impssuȝ forti⁹ appet in somnis cū nō sit forti⁹ impressuȝ nisi pp maiorē attētionē circa illud tūc non occurrerent per somniū nisi ea circa que maiorē habuit attētionem in vigilia qđ falsuȝ est frequētissime. ¶ Si forte dicat ꝙ ea apparēt que mag' latēt ⁊ debilius impssa sunt. Cōtra. latentia ⁊ debilis ipressio potius sunt cā nō apparētie q̄ apparentie. g̃ que debiliter sunt ipressa nō debēt apparere in somno. ¶ Preterea dicit Alphorabius ⁊ Auicēna. ꝙ marime hō somniat de his circa que magis est sollicit⁹ ⁊ attēdens sicut de se ⁊ de suis ⁊ de sua ciuitate. sollicitudo aūt ⁊ attētio cause sunt maioris impssionis: nō ergo ea apparent q̄ debiliꝰ impssa sunt. ¶ Si pp hoc dicat ꝙ in somno apparent ea de quib⁹ in vigilia pcessit meditatio ⁊ cogitatio siue locutio sicut videt Ar. dicere in 2° de somno ⁊ vigilia. ⁊ videt ꝙ ea frequenter apparēt in somnijs quorum cā precessit in vigilia. ¶ Cōtra. multi somniāt ea que nunq̄ viderunt vel audierūt. taliū autē cā nō pcessit in vigilia. ergo nō est hec cā apparitionis somnialis. ¶ Iuxta hoc querit iteꝝ que sit cā illius ꝙ qdā frequēter incerta somniāt somniādo etiaȝ de diuersis ⁊ inordinatis. ¶ Iuxta hoc etiā querit q̄re qdam multa hn̄t somnia sicut qdā ifirmi ⁊ ēt qdā dormiētes post vigiliā in mane sicut qui in studio cōsueuerūt vigilare in hora matutina: ⁊ aliqñ dormiunt ⁊ tūc vident multa phātasmata et inordinata. ¶ Solo. dōȝ cū phis ꝙ qdā nunq̄ somniāt per totā vitā: ⁊ huius cā est duplex. vna ex pte corporis. ⁊ alia ex parte aie. (Nō duplicem cām qa qdaȝ nūq̄ sōniāt.) Et illa que est ex pte corporis tāgit a pho. s. ꝙ nō dormitāt post cibū. i. post cōpletā digestionē cibi: ⁊ illi tales sunt in qb⁹ est magnus calor circa locū digōnis permanens per totā vitā: qui calor eleuat euaporationes spissas ⁊ grossas ad caput: que cū descēdunt infrigidati a calore iterū eleuant a calore: ⁊ cum calor ille nō reuertat nec remittit circa locum digestionis nisi qñ expādit ab exterius in vigilia cōtingit ꝙ in talib⁹ semp est profundus somnus nō potēs somniare. Causā aūt que est ex parte aie est debilitas vtutis imaginatiue: que nō pōt formare imagines fortiter mouentes. ¶ Ad id autē qđ ɔ̄ hoc obijcit dōm ꝙ in talib⁹ est calor vehemēs valde: ⁊ ideo statim qñdo accedit sanguis aliq̄ mō ad sbtiliationē icipit p̄dominari calor pre frigiditate cerebri ⁊ soluit sensus a vigilia: ⁊ ideo tales euigilāt anq̄ incipiunt somniare cōpleta digestione. ¶ Ad aliud dōm ꝙ euaporatio nō est ita ɔtinua spissa quin in fine icipiat sbtiliari ⁊ separari sanguis purus ab ipuro: ⁊ sic fit somnus eoꝝ excitabilis: sed qa calor fortis est statim soluunt sensus a vigilia: ⁊ ita euigilāt anteq̄ somniare icipiāt. ¶ Ad aliū dōm ꝙ spissa fit euaporatio pp multuȝ calidū. fortis eni calor eleuat grossum ⁊ sbtile simul: ⁊ ꝓpter illā turbationeȝ euaporationis spūs aialis turbatur in capite ita ꝙ nō possunt forme in eo apparere. forme eni nō apparent nisi in spū puro ⁊ claro. ¶ Ad id qđ vlteri⁹ querit de his qui qñq3 somniant ⁊ qñq3 non. dicimus ꝙ hoc ɔtigit ꝓpter eandem cām. In iuuenib⁹ eni est multus calor eleuans puꝝ ⁊ ipuruȝ simul ad caput ꝓpter hoc cōfortat qdem dormitionē sed ipedit somniuȝ. In ꝓuectis autem remittit calor ⁊ ꝓpter hoc nō eleuat nisi purum qđ facile est eleuare: ⁊ ideo cū in puro bene resultēt forme tūc icipiunt somniare. ¶ Ad id aūt qđ contra obijcitur dōm ꝙ in pueris multuȝ qdem est humidum ⁊ fluxibile: sȝ qa calor iterior in dormitione cōfortatur cōmiscetur illđ humiduȝ cum ipuro eleuato ad caput: ⁊ illa ipuritas ipedit resultationē formaꝝ: ⁊ ꝓpter hoc nō somniant. ⁊ per hoc pȝ solutio ad sequens. ¶ Ad id aūt qđ vlterius querit quare in fine dormitionis frequētius apparēt somnia. dōm ꝙ eadeȝ de cā que habita est: qa in p̄n° calor digestiuus cōfortatur ⁊ inuenit cibum permixtū purum cum ipuro: ⁊ ideo turbata

euaporatiōe sic eleuat ad caput in qua nō bene resultāt ima
gines. In fine autē quādo ipurior sanguis cadit deorsum ⁊
subtilis tm̄ eleuatur sursum tunc purificatur spūs aīalis et
incipiunt resultare simulacra in somnis. ¶ Ad id autem qđ
querit̄ que phātasmata descēdunt. dōm ꝙ duo sunt genera
somnioꝝ. quedā sunt eni signa vel cause aliquoꝝ in p̄terito
vel in p̄nti vel in futuro: ⁊ illa ꝓueniūt diuersis causis agen
tib⁹ de qbus ifra habebit̄: ⁊ in talibus imagiatiua p̄parat
imagines reb⁹ signatis ꝯuenientes ⁊ hoc ifra explanabitur.
Vñ in talibus somnijs nec oīa phātasmata descendunt nec
fortius ip̄ressa nec debilius ip̄ressa: nec ēt de qbus fuit locu
tio in vigilia sed ea solū que cōpetunt reb⁹ signatis. Quedā
v̄o somnia sunt que nec rōnez cause nec signi hñt ad res ali/
quas in p̄nti vel in p̄terito vel in futuro signādas: ⁊ in tali/
bus frequēter mouent phātasmata fortius ip̄ressa sicut ac/
cidit in meditāte de forti studio venīēti ad dormitionē qui
somniat id qđ studuit: ⁊ talia ēt somnia vt frequēter solent
durare per totā dormitionem. ¶ Qđ aūt querit̄ vtrum oīa
phātasmata descēdunt. dōm ꝙ nō. ¶ Ad id qđ contra hoc
obijcit̄ dōm ꝙ lꝫ oīa phātasmata accepta sint a sensu: nō tñ
hñt equalē iclinationē ad descēsum. q̄daꝫ eni iclinant̄ ex for
titudine ip̄ressionū sicut pꝫ in p̄habitis: ⁊ illa descēdunt po/
tius q̄ꝫ alia. ¶ Ad id qđ querit̄ quare ip̄ressa magis descen
dāt. dōm ꝙ sic nisi ipediat rō causandi vel signādi vt iaꝫ di/
ctum est. ⁊ pp hoc qñqꝫ cōtigit somniare mag̃ latētia. ¶ Ad
id qđ querit̄ vtrū debilius ip̄ressa descēdant. dōm ꝙ nō nisi
faciant ad cāduꝫ vel signāduꝫ. nam lꝫ in se sint latētia effici
untur tñ apparentia pp mouēs intus ex p̄te corporis: vel ex̄
ex p̄te extrorꝝ: vel celi vel subaꝝ separataꝝ. ⁊ per hoc pꝫ solō
eius qđ cōtra hoc obijcit̄. ¶ Ad id qđ querit̄ vlteri⁹ vtruꝫ
illa descēdūt de qb⁹ in vigilia fuit meditatio vel cognitio vl̄
locutio. dōm ꝙ frequēter sic contingit. qñqꝫ tñ aliter accidit
ꝓpter rōnez cāndi vel signādi supra dictā. ¶ Ad id qđ vlte/
rius querit̄ q̄re qdā hñt icerta somnia ⁊ inordinata. dōꝫ ꝙ
hoc ꝯtigit p̄cipue duab⁹ de causis. Quaꝝ vna est ex p̄te aīe. — *Nō duplicem cāꝫ iordiatoꝝ ⁊ variorū somniorum.*
altera ex p̄te corporis. illa v̄o que ex p̄te aīe est tāgit̄ ab Aꝝ.
in 2° de somno ⁊ vigilia. vbi dicit ꝙ mēdaces falsa cōsueue
runt hīe somnia. ⁊ in ethicis vbi dicit ꝙ meliora sunt phan
tasmata iustoꝝ q̄ꝫ quorūcūqꝫ. Et Alphorabi⁹ qui dicit. Cā
autē ex p̄te corpoꝝ est fluxibilitas cōplexionis que de facili
mobilis est: ⁊ idcirco vna figura ifringit aliaꝫ: ⁊ vnus mot⁹
alium ⁊ fiunt figure incerte ⁊ indeterminate ⁊ mot⁹ sīr. Et
ex hoc sequunt̄ somnia incerta ⁊ istabilia ⁊ īdeterminata. s.
ex fluxu ⁊ istabilitate desiderioꝝ. Vñ talia somnia frequen/
tissime apparēt ēt pueris ⁊ iuuenib⁹. ¶ Ad id qđ vlteri⁹ q̄/
rit̄ q̄re qbusdā apparēt multa somnia sic his q diu ⁊ sepe vi
gilauerūt ⁊ in qbusdā ifirmis. dōm ꝙ in talib⁹ est euapora/
tio debilis vel pp inanitionē vel pp digestionē cōpletaꝫ vñ
in talib⁹ cū cessant sensus exteriores intēdunt̄ mot⁹ imagi/
nationis ⁊ apparent phātasmata ⁊ multiplicant̄ somnia.

¶ Utrum latent somnia ex vi dormitionis.

Onsequēter tractāda est 3ª qđ Aꝝ. que est q̄/
re quidam recordant̄ somnioꝝ ⁊ qdam non.
Et circa hoc queruntur tria. Quoꝝ vnum est
de latentibus somnijs ex vi dormitionis. 2m
de causa erroris quo quidam decipiuntur in
somnijs. 3m de obliuione qua quidam obliui/
scuntur quedam scientie habite per somnium.

Ad primū ꝓcedit̄ sic. Dicit Aꝝ. ꝙ quādoqꝫ est
tanta vis somni ꝙ somniās accipit simulacrū
vt rem sensatam. qñqꝫ v̄o nō est tāta ⁊ tūc so/
mniās accipit simulacrū vt simulacruꝫ ⁊ nō vt
rem sensatā: qa recipit esse somniū nō rei ve/
ritatem: ⁊ dat simile hui⁹ in eo ꝙ latēt cui sup
ponitur digitus oculo ꝙ. s. diuaricat̄ ex hoc spūs visiuus. il/
li eni nō solū apparebit: sed ēt in veritate videbitur ꝙ id qđ
vnū est duo eē. Si aūt nō lateat ꝙ ex suppōne digiti diuari
catur spūs visiuus tūc appebit qdē ꝙ vnū est duo eē sꝫ nō in
veritate videbit̄ sic ⁊ in somnijs. Si sentiat qdeꝫ ꝙ dormit
⁊ sentiat passionē simulacri in quo est sensus dormitiōis ap
paret qdē simulacra. dicit aūt in ip̄o apparere aīal qđ nō est
coruscus verus sed vt coruscus: qa sepe in dormiēdo qs di/
cit somniū esse qđ apparet ⁊ nō rei veritate. Si aūt non pci
pit se dormire tunc nihil cōtra dicit imaginationi: sed acci/
pit eā vt rem. Sup hoc ꝓceditur sic. oīs dormitio est vincu
lum ⁊ immobilitas. g̊ quo magis ligat eo maior est potētia
dormitionis. Cā autē latētie ex potētia somnij aut est imo/
bilitas sensus aut phātasie aut intellectus. Si dicat̄ ꝙ sen/
sus. cōtra. oīs dormitio est imobilitas sensuū. g̊ in omni dor
mitione erit cā hui⁹ latentie qđ falsum est sicut dicit phus: ⁊
hoc ēt docet experientia. Si dicat̄ ꝙ phātasie est hmōi imo
bilitas. ¶ Cōtra. in omni somnio mot⁹ simulacroꝝ est a lo/
co phātasie: siue lateat somniū: siue nō. g̊ phātasia nūqꝫ erit
imobilitas in aliquo somnio: ⁊ sic imobilitas ei⁹ nō pōt esse
cā hui⁹ latentie. ¶ Preterea supra habituꝫ est ꝙ frigiditas
cerebri est cā dormitionis ⁊ imobilitatis: sꝫ organū phanta
sie est ps cerebri. g̊ si imobilitari posset a ꝓprio phātasmate
semp eēt imobile. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ est imobilitas sensus
⁊ phātasie. Cōtra. quecūqꝫ se hñt sīr in quolibet somnio nō
mag̃ imobilitant̄ in vno q̄ꝫ in alio. sensus ⁊ phantasia sīr se
hñt in q̄libet somnio: qa oēs sensus imobiles sunt ⁊ phāta/
sia mobilis in q̄libet somnio. g̊ nō magis imobilitat̄ in vno
q̄ꝫ in alio: ⁊ sic hec latētia non cāt̄ simul ab imobilitate sen/
sus ⁊ phātasie. ¶ Si forte dicat̄ pp hoc ꝙ est ab imobilita/
te itellect⁹ ⁊ rōnis. Cōtra. q̄cūqꝫ potētie nō hñt organū non
imobilitant̄ ex imobilitate organi alicui⁹: intellect⁹ ⁊ rō sunt
hmōi potētie. g̊ nō imobilitātur ex imobilitate alicui⁹ orga/
ni. Prima ꝓbatur ex hoc ꝙ imobilitas cātur ex subtractio/
ne caloris ⁊ p̄ntia frigoris que nō sunt nisi in parte organica
corporis. 2ª v̄o scribit̄ in 2° de aīa vbi dicit phūs ꝙ itellect⁹ — *T. cō. xl. ⁊ xi*
nulli⁹ corporis est act⁹. ¶ Si forte dicat̄ ꝙ lꝫ itellect⁹ nō ha/
beat ꝓpriū organū accipit tñ ab organo phātasie eo ꝙ phā/
tasia mouet itellectū. ¶ Cōtra. si hoc verꝝ est tūc nō imobi/
litatur itellect⁹ nisi p̄us phātasia in nullo somnio imobilite/
tur: sed ꝓbatū est ꝙ phātasia in nullo somnio imobilitatur.
g̊ nec itellect⁹. Et sic hec latētia nō cātur ab imobilitate itel
lect⁹ ⁊ rōnis. ¶ Solō. dōꝫ est ꝙ latētia somnij dī qñ somniū
accipitur vt res a somniāte: ⁊ hoc ꝯtingit duob⁹ modis. s. ex — *Nō duplicem cāꝫ latētie somniorum.*
potētia somnij ⁊ debilitate. Et qñ ꝯtigit ex potētia tunc est
deceptio ⁊ latētia ꝓprie. qñ aūt ꝯtigit ex debilitate tunc nō ē
deceptio sed iproprie dī latētia. Potētia aūt somnij dī p̄mo
qd a quadā imobilitate sensus cōis: ⁊ secūdario ab imobi/
litate rōnis. sensus eni cōis lꝫ non imobilitet̄ in somnio quo
ad actū iteriorē: tñ imobilitatur quo ad exteriorē ⁊ quo ad
cōparationē iterioris ad exteriorē: ⁊ hoc dī maior potentia
somnij. Rō aūt lꝫ nō imobilitetur a somnio per se: imobili/
tatur tñ per accñs vt dcm̄ est. ⁊ hoc est duplr̄. vno mō qdeꝫ:
qa pp colligātiā viriū aīe in vna nā aīe ⁊ sbto ꝯtigit ꝙ si aīa
intēdit motū vni⁹ potētie statiꝫ attrahitur a motu alteri⁹:
qa sicut dic̄ phs mot⁹ fortior in motib⁹ aīe semper excludit
debiliorē. Vñ cū in somnijs aīa maxie itēdit motui imagi/
nationis ꝯtingit ꝙ abstrahitur a motu rōnis ⁊ intellectus.
¶ Aliud accñs est. qa cū itellect⁹ moueat̄ a phātasmate hoc
nō cōtingit oī mō sed illo mō tm̄ quo phātasia p̄ sensuꝫ acci/
pit̄ a re ⁊ sensu ⁊ ꝓcedit in phātasiā sic vlteri⁹ ꝓcedit ad mo
uēdū itellectuꝫ. in somnio āt nō est talis ꝓcessus phātasma/
tis: sed poti⁹ a phātasia ꝓcedit ad sensuꝫ per distātiā ab in/
tellectu. Vñ itellect⁹ manet imobilis: eo ꝙ nō sit mouēs ip̄ꝫ
⁊ ideo cū desit iudiciū itellect⁹ desit ēt illa cōparatio sensus
cōis qua cōparat exteri⁹ ad iteri⁹ necesse est accipere simula
crū vt rē: ⁊ hoc est latēs somniū ex maiore potestate somnij.
Ali⁹ modus est. ꝙ accipitur somniū vt res ex debilitate so/
mnij ⁊ ibi est latētia parua. ⁊ ꝯtigit qñ iā sensus icipiūt sol/
ui a vigilia: ⁊ tūc pp qetem sensuū paꝝ sensibile facit maxie
motū in sensu. sic pua lux videt̄ maxia ⁊ paruus sonus ma/
ximus strepit⁹ videt̄: ⁊ sic accidit alicui ꝙ somniat se audi/
re canes vel cāpanas: ⁊ qñ euigilat audit eos. ⁊ sic ēt cōtigit
alicui debilr̄ dormiēti cui assistūt loquētes de aliq̄ mā ꝙ so
mniat de eadē mā vel in p̄te vel in toto: ⁊ hoc est qđ dic̄ phs
in 2° de somno ⁊ vigilia. Aliqb⁹ accidit sentire aliq̄ mō so/
nos ⁊ lumē ⁊ saporē ⁊ tactū lāguide qdē ⁊ velut de lōge: naꝫ
in dormiēdo respiciētes ⁊ e vestigio idē statim surgētes qđ
tacite videbāt lumē lucerne dormiētes: vt arbitrabant̄ ex/
pergefacti cognouerūt ꝙ lucerne erant: ⁊ galloꝝ ⁊ canum ta
cite voces audiētes expgefacti cognouerūt manifeste. Qui
daꝫ v̄o ⁊ rñdent iterrogati. Sꝫ tñ nullū istoꝝ ꝓprie dicit̄ so/
mniū eo ꝙ somnus iaꝫ adeo debilitatur ꝙ sensus ƀm aliqđ
soluti sunt a vigilia. Nō latēs aūt somniū contingit duobus
modis

modis.s.ex reflexione rõnis in phãtasia. Apparẽs ex hoc ꝙ sensus cõis iterius cõparet ad exterius. Et hoc vtplurimũ ꝯtingit duab⁹ de causis. Quaꝝ vna est sollicitudo: qa qñ aliquid.s.multũ ꝯtrĩuz voluntati apparet in somnijs: ⁊ tũc excitatur aia ad repellẽduz illud: ⁊ post multã pugnaz excitaẽ rõ ꝯsolans aiam: ꝙ nõ sit res sed rei simulacrũ: ⁊ talia somnia frequẽtissime occurrũt religiosis qb⁹ ex longo studio abominabile factũ est.s.peccatuz. Cũ eni somniat se peccare ex sollicitudie accidit eis qð dcm̃ est. ¶ Altera aũt cã est puritas ⁊ fortitudo itellectus: qbusdã eni semꝑ p̃sto sunt vere itelligentie: ⁊ taliuz aia frequẽter excludit mot⁹ simulacroꝝ. Qð qñ aũt sensus cõis iterius cõparat ad exteri⁹ tũc ꝯtigit ex debilitate dormitionis: qa iã sensus cõis q̊dãmõ incipit solui ad actũ exteriorẽ. Qñqꜫ aũt ꝯtingit ꝙ somnus debilitaẽ ⁊ tũc somniũ icipit nõ latere ⁊ iteꝝ cõfortatur somn⁹ añq̃ finiaẽ somniũ: ⁊ tũc iteꝝ icipit latere ⁊ sic tũc accidit eis q videt somniuz ⁊ postea vident se somniare ⁊ narrare illð somniũ alteri: cum eni p̃mo vident somnium tunc latet: ⁊ qñ vident se somniare tũc nõ latet: ⁊ quãdo vidẽt iteꝝ se narrare illud somniũ alteri latet: qa in v̇itate nõ narrant ſꜫ somniãt se narrare. ex dictis aũt pꜫ solo ad oĩa quesita.

¶ Utrum error est deceptio in somnijs.

Secundo queriẽ de causa erroris quo qdã decipiunẽ in somnijs. videẽ eni ꝙ nullus decipi debeat. qñ eni nõ est deceptio in p̃ncipijs tunc nõ est deceptio in p̃ncipiatis: ſꜫ p̃n^a oĩuz simulacroꝝ in aia sunt sensibilia propria ⁊ a ꝓprijs accipiunẽ cõia. Cũ g̊ circa ꝓpria nullus sit error videẽ ꝙ nec circa cõia: ⁊ ita p ꝯñs nec circa simulacra: ⁊ ita nullus g̃nabitur error in aia. ¶ Sꜫ ꝯ̃. qñcũqꜫ accipitur simulacrũ ꝓ re qð nõ est res tũc decipitur aia. Sꜫ in plurib⁹ somnijs accidit hoc. g̊ a plurib⁹ somnijs decipitur anima. ¶ Solo. dðm ꝙ duob⁹ modis decipitur aia. quoꝝ vnus est ex vi dormitionis qui añ determinat⁹ est. 2⁹ est ex mõ cõpõnis que oriẽ ex sensu cõmuni: ⁊ per ꝯñs ille determinat⁹ est in qõne de sensu cõi. ¶ Ad obiectionem autẽ dðm ꝙ hec ꝓpositio est falsa: ꝙ quãdo non est error in p̃ncipijs ꝙ tũc nõ est error in p̃ncipiatis. sepissime eni non seqtur ꝯclusio: premissis tñ veris exñtibus. Silr quãdoqꜫ nõ est peccatum in simplicibus tamẽ in modo cõponẽdi peccatum incidit.

¶ Utrum in somnijs sit obliuio scientie habite.

Tertio ⁊ vltimo queriẽ de obliuione qua qdã obliuiscunẽ scie habite per somniũ. Dicit eni Greg⁹ ⁊ Isaac ꝙ obliuio est corruptio scientie. Cũ igiẽ minus operenẽ cause destruẽtes opationez in somnio magis dꜫ opari obliuio. Sꜫ in somnio minus opanẽ cause destruẽtes obliuionẽ. g̊ magis dꜫ operari obliuio. p̃ma pꜫ per se. 2ª ꝓbaẽ per hoc: ꝙ cause destruẽtes obliuionẽ sunt acceptio scie ⁊ memoria ⁊ reminiscẽtia: quoꝝ nullũ opaẽ in somnio ſꜫ in vigilia. ¶ Itẽ qñ nõ põt accipi scia tunc nõ põt ẽt saluari: sed in somnio nõ põt accipi. g̊ nec saluari. Et ita mag̃ causabiẽ obliuio in somnio q̃ in vigilia. ¶ Sed ꝯ̃. obliuisci est separari ab aia qð prius est acceptũ in aia. sed in vigilia mag̃ separaẽ ab aia qð est acceptũ in ip̃a q̃ in somnio. ergo in vigilia mag̃ cõtingit obliuisci q̃ in somno. p̃ma pꜫ per diffõnem obliuionis. 2ª ꝓbaẽ sic. in vigilia soluti sunt sensus ad exteriores actus. Uñ sicut ꝯtigit accipe noua simulacra per sensus ita ꝯtigit deleri vetera. In somno igiẽ imobiles sũt sensus ad actus exteriores ita ꝙ per noua simulacra nõ delenẽ vetera eo ꝙ noua non adueniunt. ¶ Solo. dicimus ꝙ magis contingit obliuisci in vigilia q̃ in somno. In vigilia eni contingit obliuisci per se in somno non nisi per accñs. obliuisci eni est separari ab aia per acceptam memoriam sciam vel corruptio memorie. Unde sicut meditatiões saluãt memoriam per se ⁊ agunt in vigilia: ita decisio meditationis p se reduciẽ ad vigiliam. optata eni reducuntur ad idem. In somno autẽ nec est obliuio nec acceptio scie nec salus eius: cuius eni non est vnum oppositoꝝ illius nec reliquum erit: Ex hoc patet solo ad obm. Nec eni sequitur si in somno nõ saluatur scia ꝙ ꝓpter hoc corrũpatur in ipso. Qð v̇o in somnio nõ contingit recordari p̃cedentium que facta sunt: in vigilia autem sequenti cõtingit recordari eorum que facta sunt in somnio etiam nõ habet hanc causaz ꝙ in somnio fit per se obliuio: sed illaz que supra expedita est.s. quia memoria imobilitatur in somno: non autem in vigilia.

¶ Utrum contingat futura preuidere in somnio.

Deinde querẽdum est de quarta qõne Aristotelis que est Utrũ ꝯtingat futura p̃uidere in somnio vel nõ. Et videẽ ꝙ ꝯtigat per rõnem ab Aristotele positam que est hec: qa oẽs estimãt aliquã figurationẽ futuroꝝ hr̃e somnia ⁊ hoc iportat fidem tãq̃ ab experiẽtia dcm̃. Qð enim ab oib⁹ dr̃ necesse est eẽ veꝝ vel in toto vel in pte sicut dĩc Ar. ⁊ ẽt Alphorabius. ¶ Scða rõ est a silĩ: in qbusdam eni ꝯtigit alio mõ cõiecturari futura. Ex his tñ que non habẽt ordinẽ necessariũ ad illa sicut in qbusdã signis astroꝝ et nubiũ ⁊ alijs per que fiũt diuinationes. g̊ ⁊ per somnia non erit credibile figurari futura. ¶ Itez in Genesi habetur de pincerna Pharaonis ⁊ de eo q pistoribus p̃erat qui viderũt somnia nocte vna iuxta iterp̃tationẽ ꝯgruã sibi. ¶ Item Alphorabius somnia denũtiant aliqd eẽ cui⁹ eẽ habeẽ apð nos nãliter añ istã cognitionem: ⁊ est in hora cognitiõis in maiori pte nõ ens. ¶ Itez Ar. inducit rõnem ab auctoritate medicoꝝ qui dicũt ꝙ opꜫ valde itẽdere somnijs eo ꝙ somnia aliqd significãt in futuꝝ. ¶ Itẽ Socrates dicit hoib⁹ athenaꝝ. O hoies ego nõ dico ꝙ nostra scia ista diuina somnialis figura sit: ſꜫ dico ꝙ ego sum sciens sciam humanã. ¶ Preterea videẽ hoc idẽ posse ꝓbari per rõnẽ. futura eni est necesse ꝙ habeãt aliq̃s causas p̃cedẽtes agẽtia. Si autẽ ille icipiãt in stellis siue celestis semꝑ corpora mouẽt humana. mot⁹ aũt corporis ptingũt vsqꜫ ad aiaz. aia aũt pcipiendo mot⁹ illos cõiecturas hr̃e põt de futuris. ¶ Preterea in libro somnioꝝ est doctrina iterp̃tationis somnioꝝ sicut exaltatio lune est signuz exaltationis fortune ⁊ hmõi. g̊ videẽ ꝙ aliqð signuz hẽant de futuris. ¶ Sꜫ ꝯ̃ dicit Ar. ꝙ cui⁹ nulla rõnalis cã p̃cessit: ip̃m nõ põt p̃cognosci: somnioꝝ aũt nulla est rõnalis cã p̃cedẽs. g̊ per somnia nõ põt aliqd p̃cognosci. p̃ma ꝓbaẽ per hoc ꝙ omne qð p̃cognosciẽ: p̃cognosciẽ in cã. scða v̇o ꝓbatur per hoc ꝙ somniũ est futuri ꝯtingẽtis ⁊ somniũ nõ est cã ipsius. ¶ Preterea in p̊ perihermeniaꝝ dicit Arist. ꝙ ꝯtingẽs ad vtrũlibet nõ magis sic vel sic se hꜫ vł habebit. Sꜫ vtrũlibet singulare est cõtingẽs de futuro. ergo videẽ ꝙ singulare ꝯtigens de futuro nõ magis erit q̃ nõ erit. cũ igiẽ somnia sint frequẽter de talib⁹: videẽ ꝙ somnia non magis significẽt vnum q̃ eius oppo^m. ⁊ ita nihil significent. ¶ Preterea hoc dr̃ Ecclesiastici: multos errare fecerũt somnia ⁊ exciderũt sperãtes in eis. ¶ Solo. dicim⁹ cũ sanctis ⁊ phĩs ꝙ somnia frequenter sigñant aliqd in futuꝝ ⁊ maxime vt dicit Auicẽna que sunt in fine dormitionis: sicut illa que videnẽ in mane. oẽs eni cogitatiões hac hora qescunt ⁊ mot⁹ humoꝝ sũt finiti: ⁊ iõ cũ imagiatiua non sit ipedita p corp⁹: nec ipediaẽ ab alijs actib⁹ aie: tũc obsequiũ ei⁹ qð p̃stat aie meli⁹ est q̃ qð post: ⁊ iõ in talib⁹ imagiatiõib⁹ frequẽter p̃uidenẽ futura. Sõniũ tñ lꜫ p̃ncipalr sit futuroꝝ tñ ẽt p̃teritorũ est ⁊ p̃ñtiũ que latẽt cogitationẽ nr̃az vt dicit Alphorabius. ¶ Ad id g̊ qð obijciẽ in ꝯ̃riũ dðm ꝙ somniũ qñqꜫ est signuz cause: ⁊ qñqꜫ est signũ signi: ⁊ qñqꜫ est signũ accñtis ⁊ p̃cognitio variaẽ fꜫ illa. ¶ Ad id aũt qð obijciẽ ꝙ oẽ qð sciẽ p cãm sciẽ. dðm ꝙ hoc est itelligẽduz de scia itellectiua que accipiẽ per mediũ demr̃atiõis ⁊ syllĩ. Scia aũt somnialis est q̃ hr̃ p ꝓprietates imaginũ apparẽtiũ. Uñ dĩc phs ꝙ artificiosissim⁹ est iudex somnioꝝ q põt similitudies ispicere. ¶ Ad aliud dðꜫ ꝙ singularia de futuro ꝯtigẽti neqꜫ vera neqꜫ falsa sunt: hñt tñ aliquos icursus accñtiuz frequẽter nõ semꝑ per quos cõtingit mag̃ p̃figurari alterã partẽ q̃ opposita: lꜫ adhuc post illos icursus remanẽt cõtingentia: ⁊ ideo ẽt plura somnioꝝ non eueniunt. ¶ Ad aliud dðꜫ ꝙ Ecclesiasticus dicit de illis que innituẽ somnijs tãq̃ ex necessitate futuris: cum somnia nõ sint necessaria signa futuroꝝ vt dicit phĩus.

¶ Queritur quot modis contingant somnia que sunt signa futurorum.

Consequenter tractanda est questio qnta Aristotelis que est qualiter cõtigat futura p̃uidere in somnijs. Et circa hanc queruntur tria. Quoꝝ p̃^m ẽ quot ⁊ qb⁹ modis ꝯtigãt somnia q̃ sũt p̃sagia futuroꝝ. 2^m ẽ vtrũ somnia de necẽitate eueniãt vł nõ. 3^m vtrũ scia somnialis sit scia speculatiua vel opatiua.

AD p̄mū ꝓceditur sic. Dicit Arist. ꝙ somnio/
rum quedā sunt causa quedam signū ⁊ q̄dam
incursus accn̄tales: sicut ⁊ in rebus quedā fiūt
per cām sicut defectus solis per iterpositionē
lune. quedā v̊o sunt signa eoꝝ que fiūt: sic̄ ap/
propinquatio lune ad locū ꝯiūctionis signum
est eclipsis future. quedā v̊o accn̄tia sicut ꝙ aliquo ambulā/
te accidit solē eclipsari. ¶ Sed ꝯ hoc est. videt̄ eni ꝙ nulluȝ
somniū sit causa. omne eni somniū est simulacrū apparēs in
aīa. nulluȝ aūt simulacrū tale causa est alicuius futuri. ergo
nullū somniū causat futuꝝ. p̄ma patet per añ dicta. 2° v̊o ꝓ/
batur per hoc ꝙ spēs que sunt in aīa nō sunt cause reꝝ extra
sed potius causate ab ipsis. ¶ Itē si sunt cause tūc erūt cau/
se per se vel cause per accn̄s. Si cause per se: tūc aut efficiēs
aut formalis aut finalis aut mālis. Si efficiens: cum igitur
efficiēs per se nō agat nisi cōiuncta tūc erūt somnia semper
cōiuncta reb⁹ illis que significant̄ in futuro: qd̄ plane falsuȝ
est. Si dicat̄ ꝙ sit causa finalis: cum igit̄ causa finalis sit ha
bita post rem tūc somniū dȝ fieri post illam reȝ que figurat̄
in futuro qd̄ iterum falsuȝ est. Si dicatur ꝙ sit formalis vel
mālis: cum igit̄ ille cause sint intrinsece rei semper ⁊ nunq̄
extra eam: oporteret ꝙ qd̄libet somniū esset itrinsecū rei si/
gnificate in futurum vel vt forma vel vt mā qd̄ iteꝝ falsum
est. Si ꝓpter hoc dicatur: ꝙ est causa per accn̄s. Cōtra. oē
per accidēs reducitur ad id qd̄ per se est sicut ad sīm vt dic̄
Arist. 2° phyſi. ꝙ policletus est causa statue per accn̄s eo ꝙ
policletus est statuarius ⁊ statuarius est per se causa: ⁊ alb⁹
homo sanat per accn̄s eo ꝙ albus hō est medicus ⁊ medi/
cus hō sanat per se. Si igit̄ somniū est causa per accn̄s futu
roꝝ oportebit aliq̄d esse in somno vel somniāte qd̄ sit cā per
se: qd̄ nō est facile fingere: cū sepissime somniam⁹ que mul/
tuȝ distāt per locū ⁊ tp̄s quoꝝ nullo mō sumus causa ⁊ occa/
sio. ¶ Preterea obijcit̄ sic. cōtra hoc ꝙ dicit quedam esse si/
gna futuroꝝ. signum enim aut est in superficie attingēs rei
profundū: ⁊ sic est causa apparētie ⁊ nō existētie. aut ē ꝓfun/
dū rei attigēs: ⁊ sic est causa appentie ⁊ existētie probabilis.
Et quocūq̄ mō dicat̄ ꝙ somniuȝ est signū tūc ꝯtingit rē syl
logizare per somniū vel ex ꝓbabilib⁹ vel ex apparentibus:
quoꝝ vtrūq̄ est falsum: nihil eni sequit̄ iste videt pisces. er/
go pluet. nec ēt habet argumēti apparentiā. sil'r nihil seq̄tur
iste videt septeȝ spicas ꝑcussas vredine. ergo erūt septē an/
ni sterilitatis: nec est ibi aliqua apparētia. ¶ Eodeȝ modo
obijcit̄ ꝯ tertiū mēbrum sic: q̄a dicit ph̄s quedā somnia esse
incursus accn̄tales ad futura. accn̄s eni non est p̄ncipaliter
suum sīm. ergo videt̄ ꝙ somniuȝ deberet esse in re significa
ta in futuro ⁊ eodem tēpore cum ipsa. ¶ Preterea dic̄ ph̄s
ꝙ somnium est accn̄s futuri sicut aliquo ambulante contin
git solem eclipsari. sed ambulatio ambulātis nullum hȝ or/
dinem ad eclipsim solis. ergo videt̄ ꝙ somnium est icursus
accidētalis ⁊ nullum habet ordinem ad futuroruȝ significa
tionem. ¶ Item dicit Arist. ꝙ somnia que sunt cause futu/
roꝝ quādoq̄ sunt ex parte corporis quādoq̄ sunt ex p̄te ani
me. Ex p̄te corporis ꝯtingit p̄uidere infirmitates corporis
futuras ex aliquo modico motu humoꝝ qui contigit in so/
mnis. ex p̄te aīe aūt: quādo [illegible] ratus existit motus a diur/
nis icboationib⁹. mo[illegible] in somnio frequenter p̄n° sunt
actuum ⁊ eoꝝ intel[illegible] in phātasmatib⁹ nocturnis p̄ce/
dit: sed s̄m hoc videt̄ ꝙ somniū nō sit ab itelligentijs sepa/
ratis que dicūtur angeli vt a causis. Qd̄ tamē dicunt Alga.
Alphora. ⁊ Auic̄. ¶ Solo. dōm cum ph̄o. ꝙ somnia sunt du
plicia. quādoq̄ eni hn̄t significationē ⁊ quādoq̄ non. Illa q̄
nō hn̄t significationem nō sunt nisi mot⁹ simulacroꝝ vt su/
pra dcm̄ est. Illa v̊o que significationem habēt triplicem ha
bēt relationē ad sign̄ata. s. cause signi ⁊ icursus accn̄talis. il/
lud enim qd̄ cognoscit̄ aut cognoscit̄ ex ꝓprijs aut ex cōib⁹.
Si ex proprijs tunc per cām hȝ cognosci. Si autē ex cōibus
hoc est per ꝓpinqua vel remota. Si per ꝓpinqua tūc cogno
scitur ex signis q̄a ꝓpinqua accn̄tia sunt signa. Si v̊o per re/
mota tunc cognoscitur per incursum accidentalem. q̄cunq̄
auteȝ modo cognoscatur in somnijs res futura semp cōior
modus cognoscēdi erit p ꝓprietates metaphoricas: ⁊ hui⁹
ratio infra dicet̄. Si v̊o cognoscitur per causaȝ tunc est res
que cām habet ex parte corporis vel anime. Ex parte corpo
ris quideȝ sicut quādo aliquis videt se in igne vel in parte

Sōnia signifi/
cationē hn̄tia
triplicē hn̄t re
lationē ad si/
gnata.

vel in toto. ex eo ꝙ in parte vel in toto in nāli calore calefa/
ctus est: ⁊ aliq̄s somniat se comedere mel eo ꝙ flegma dul/
ce tangit palatum ⁊ linguam. Aliquis eni somniat se esse in
niue ⁊ in aqua ⁊ in glatie eo ꝙ in parte vel in toto infrigida
tus est. Et ad hunc modum reducūtur somnia sequētia cō
plexiones hominum. Sicut ꝙ cholerici somniāt se frequē/
ter ardere ⁊ flegmatici se natare ⁊ submergi in aquis; me/
lancholici autē recta obscura ⁊ nigra somniant se videre eo
ꝙ talis sit dispositio melācholie ⁊ huiusmodi. ¶ Ad hūc ēt
modum reducūtur oīa illa somnia que sequuntur naturas
ciboꝝ. qd̄. n. cōplō fac̄ p nāȝ hoc cib⁹ fac̄ ex accn̄te: ⁊ eodem
mō fiūt somnia sequētia nāis ifirmitatū. Qd̄ āt i sōnijs for/
tior occurrit mot⁹ q̄ȝ sit i vigilia: hoc ꝯtigit pp̄ duas causas.
Quaꝝ vna ē q̄a aīa tūc q̄eta est ⁊ tota fert̄ ad motū vnū. 2° ē
q̄a spūs aialis tūc quietus est ⁊ idcirco ab vno motu tot⁹ i/
primit̄: ⁊ ideo ille motus maior sic videt̄ sicut vnū videtur
duo quādo diuaricat̄ spūs visiuus. ¶ Causa v̊o que est ex
parte aīe duplex est. s. ex p̄te scibiliū ⁊ ex p̄te operabilium. ex
parte scibiliū quādo inq̄sitio aliquoꝝ fuit in vigilia rep̄sen/
tatur motus illius inq̄sitionis in somnijs ⁊ in eis manife/
stātur futura scibilia. ¶ Ex p̄te op̄abiliuȝ v̊o quādo dispositio aliquoꝝ operabiliū p̄cedit in vigilia. Tūc eni mot⁹ eius/
dem dispōnis in somnijs preostendit futurā operationem.
¶ Signū v̊o est triplex. s. in celo ⁊ in elemētis ⁊ in somniāte
sicut stella mouet ad aliq̄d cuius motus exiguus exn̄s in vi
gilia nō percipitur sed in somnio manifestatur s̄m ꝙ cōiter
dicitur a ph̄is ꝙ aliq̄d sign̄ant somnia in plenilunio ⁊ aliud
in sole ⁊ aliud in nouolunio: ⁊ aliud planeta existente in bi/
corpore ⁊ aliud quādo sunt planete in signo vnius corporis.
¶ Ex parte v̊o elemētoꝝ sunt signa quando elemēta dispo
nūtur ad serenitatem vel pluuiam vel ventos vel aliq̄d hu
iusmodi. Cum eni illa dispositio est parua in elemētis non
sentitur in vigilia sed percipit̄ in somno s̄m ꝙ aliq̄s somni/
ans pisces suspicatur futuram pluuiam. Et aliq̄s somniās
pisces mori ⁊ exiccari iterpretatur futuraȝ serenitatē. ¶ Si/
gna v̊o ex parte somniantis sunt dispōnes somnij nō parue
que nō nisi in somnio sentiūtur. Sicut si aliquis somnians
ignem iterpretatur futuram iram. ⁊ somnians se videre os
putridum magnum iterpretatur ipositionem falsi criminis.
⁊ somnians se videre scorpionem iterpretatur futuram de/
tractionem occultam eo ꝙ taliuȝ dispōnes non mouerūt so/
mniantes ex parte corporis vel ex parte aīe sicut in ira futu/
ra: forte fuit iniurie memoria vel alicuius debilis ascensus
sanguinis ad cor ex ipositione falsi criminis: forte p̄cessit su/
spicio aliqua vel aliquid factum suspectuȝ cuius motus si/
gnuȝ fuit futuri. Accidēs autē siue icursus est de his que ꝓ/
cul sunt tempore vel loco: ⁊ quoꝝ notitia super nostram vi/
detur esse prudētiam vt dicit ph̄us sicut est de nauali bello
futuro vel de regnis subuertēdis vel de toto statu mūdi fu
turo. Sic̄ in somnio Nabuchodonosor: ⁊ notitia somnioꝝ
hmōi nō fit sine reuelatiōe vt ifra determiabit̄. ¶ Dicēduȝ
ergo ad p̄m ꝙ somniū nō dȝ eē cā nisi q̄a ē simulacruȝ cause.
¶ Ad aliō dōȝ ꝙ somniū aliq̄n ē simulacrū efficiētis: ⁊ q̄n̄q̄
finalis ⁊ q̄n̄q̄ formalis ⁊ q̄n̄q̄ mālis. ⁊ hn̄ ꝯcedim⁹ ꝙ est cō/
iunctum aliquo modo significato. Significatum eniȝ causa
est in re vel in fieri apud somniātem vt pȝ ex p̄dictis. Q̄n̄q̄
etiā est simulacrū cāe p accn̄s: ꝙ per accn̄s reducit̄ ad per se
causas i corpore vel in aīa vt supra dcm̄ ē. ¶ Ad id qd̄ obij/
citur de signis dicēdum ꝙ quedam signa sunt propinqora:
⁊ quedam remotiora: ⁊ quedam sunt accepta ex parte rerū
⁊ illa sunt rō iferendi apparēter vel probabiliter: ⁊ de illis ꝓ
cedit ob̄tio. quedaȝ aūt accipiūtur s̄m ꝓprietates metapho
ricas ⁊ per illas nō potest iferri. Dicit eni ph̄us nō cōtingit
determinari ꝓblema ad eos qui extraneis noīb⁹ res appel
lant vt platanum hoiem. transgrediūtur eniȝ positam locu/
tionem: ⁊ talia sunt signa somnialia. Et dicit Alphora. ꝙ so
mnium nō est scīa accepta cum medio q̄a. s. nō accipitur per
medium locale vel syllogisticum. ¶ Ad hoc qd̄ obijcitur de
cursu accn̄tis dōm ꝙ somnium est simulacrum alicuius ac/
cidētis futuroꝝ: qd̄ tamē in aīa est sicut in subiecto: ⁊ ꝓpter
hoc nō ꝓcedit p̄ma argumētatio. ¶ Ad aliō dōm ꝙ est ordi
natio ad futurum per modum signi vel per moduȝ cause et
est ordinatio per modum euentus casus vel fortune: ⁊ hoc
intendit per suum exēplum exprimere ph̄us: vel nihilomi/

nus tamē id qđ est accñs nō est oīno ad vtrūlibet. Sed per
dispōnes subarum separatarum vt celoꝝ vel elemētoꝝ ma-
gis declinant in alterā partem: ⁊ idcirco prenosticum est fu-
turorum. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ omnia somnia illa que non
manifestant̄ in signis corporalib⁹ vel causis supra nr̄am sūt
prudentiam vt dicit pħus: ⁊ sunt reuelationes ab intelligē-
tijs tradite humanis aīabus vt infra determinabitur.

¶ Utrum somnia de necessitate eueniant.

SEcundo querit̄ Utruꝫ somnia de necessitate
eueniāt vel nō. Et videt̄ ꝙ sic. sūt eni somnia
per reuelationē diuinā vt dicūt sancti ⁊ pħi. sꝫ
reuelationi diuine nō subest falsum. ergo nec so-
mnijs sīm suberit. ¶ Itē somniū Pharaonis
⁊ Nabuchodonosor ⁊ Danielis fuerūt ꝓphia
de futuro. Sꝫ ꝓphie nō pōt subesse falsuꝫ. ergo nec tali somnio.
¶ Iteꝫ tale somniū aut signat aliqđ aut nihil. Si nihil hoc
est cōtra pħos ⁊ sanctos cōiter loquētes. si vō aliqđ hoc erit
veꝝ qa falsuꝫ nihil est. Si ergo erit veꝝ aut cōtingēter erit veꝝ
aut necessario. Si ꝯtigenter pōt. ergo nō eē veꝝ. ponat̄ ergo ꝙ
nō eueniat: tūc illđ somniū nō significabit veꝝ: ⁊ si nō signat
veꝝ nihil signat. ergo illud somniū nihil signat sed īpositū erat
significare aliqđ. ergo somniū qđ aliqđ signat nihil signat qđ ē
īpossibile. ergo nō cōtingēter signat veꝝ. ergo signat necessario ve-
rū aliqđ futuꝝ. ¶ Si dicat̄ ꝙ somniū illud qđ est per reue-
lationē signat aliqđ futuri de necessitate sꝫ nō id in quo nō
est reuelatio. ¶ Cōtra. id qđ est per reuelationem est id qđ
hꝫ icursuꝫ accñtalē tm̄ ad futuꝝ ⁊ illud minorē hꝫ ordinē qđ
est ad futuꝝ qꝫ id qđ est cā vel signuꝫ. ergo si illud de necessitate
aliqđ signat futuꝝ: multo magis significabūt aliqđ futuruꝫ
de necessitate que sunt cā vel signū: ⁊ sic oīa somnia que ali-
quid signant in futuꝝ de necessitate significabunt illđ. ¶ Sꝫ
cōtra dicit Ar. qm̄ ergo nō eueniunt multa somnioꝝ nō est icon
ueniēs. ergo nihil ꝓhibet q̄daꝫ somnia nō euenire: que tm̄ futu
rum aliqđ signant. ¶ Itē Ar. in 2° de gñatione ⁊ corruptio-
ne futurus qs incedere non icedet. ergo si aliqs somniauit ali-
qđ futuꝝ fore incedere nō ꝓpter hoc de necessitate incedet.
Tex. cō. 64. ¶ Preterea hoc ꝓbat Ar. tā in corporalib⁹ signis qꝫ in vo-
luntarijs ꝙ ea que futura sunt nō de necessitate futura sūt.
Signa eni celestia que sunt signa vētoꝝ vel pluuiaꝝ futura
rum nihil ipedit vel ꝓhibet ipediri. Silr̄ consilia humana
de futuris nihil ꝓhibet nō euenire ⁊ ꝙ aliqđ posteri⁹ adue
niat ⁊ p̄iudicat signis p̄cedētib⁹ ⁊ ꝯsilijs. ergo a silī somnia nō
eueniūt de necessitate. ¶ Solō. ꝯsentiēdo pħis dicimus ꝙ
somnia nō eueniūt de necessitate siue sint cause siue signa si-
ue icursus accñtales futuroꝝ. ¶ Ad p̄mū ergo dōm ꝙ reue
lationes fiūt duob⁹ modis. s. ſm verā intelligētiā volūtatis
diuine: ⁊ ſm p̄mixtionē phātasmatū. ⁊ p° mō nō est somniū
vt supra habitū est sed ꝓphetia de qua īfra disputabitur. 2°
vō mō est reuelatio nō signans rem futurā simplr̄ ſm condi
tionē aliaꝝ causaꝝ nālium vel volūtariaꝝ: que cause cū nō
sint necessarie nō erit necessariū futuꝝ qđ signatum est. hoc
tamē semp itelligendū est ꝙ somniū semp fit in ꝓprietatib⁹
phātasmatis: qa sine phātasmatibus nō est aliqđ somniū.
¶ Ad aliud dōm ꝙ illa somnia fuerūt ꝓphetica ſm qđ ⁊ i-
mobiles de futuro. s. existibus causis volūtarijs. simplr̄ aūt
nō. si enim merita voluntatis imutata fuissent non induxis
set deus factum similr̄ qđ factum est aureum postea argen-
teum ⁊ sic semper prius est ꝓpter dispōnem voluntatis coꝝ
qui sunt in seculo ⁊ nō de necessitate. ¶ Ad aliud dōm ꝙ so
mnium aliqđ signat. s. ꝯtingens de futuro: qđ tm̄ ad alteraꝫ
partem est magis dispositūꝫ. Et si querit̄ vtrum hoc aliqđ
sit vel nō. dōm est ꝙ illud non est simpliciter sed ſm quid: ⁊
ſm dispōnem ⁊ propter hoc non sequitur ꝙ ipsum absolute
sit verum. ¶ Ad vltimum patet solutio per predicta.

¶ Utrum scia somnialis sit speculatiua vel practica.

TErtio querit̄ Utrum scia somnialis sit specu
latiua vel operatiua. Et videt̄ ꝙ nō sit specu-
latiua: qa illa nō acqritur nisi per habitudies
ꝓpōnum p̄missaruꝫ ad cōclusionē ⁊ per hitu-
dinē medij termini quoꝝ nihil est in somnijs.
¶ Preterea oīa somnia vel fere omnia sunt
de particularib⁹ vt dicit Alphorabius qbus vtimur ad cō-
prehendēdū vtile vel nocens in rebus futuris. Particula-
ria aūt vtilia vel nocētia sunt in qbus est opatio. ergo somnia-
lis scia est principiū operationis ⁊ nō speculatiōis. ¶ Pre-
terea fere oīa accipiunt̄ in p̄ncipijs metaphoricis. Ex meta
phoricis autē nihil infert̄ ſm intellectum speculatiuū. ergo so-
mniuꝫ nō est p̄n^m speculationis. ¶ Si ꝓpter hoc dicatur ꝙ
somnialis scia practica sit. ¶ Cōtra. practicū est qđ est opa-
bile per nos. somnia vō frequentissime sunt de his que non
sunt opabilia per nos sicut de futura sterilitate ⁊ abūdantia
fuit somnium Pharaonis. ergo somnium nō est scia practica.
¶ Preterea etiam iuxta hoc querit̄ vtrū somnia semper si
gnificent̄ sub metaphoricis silitudinib⁹ vel nō. ⁊ videtur ꝙ
sic. qa dicit pħs ꝙ artificiosissimus iudex somnioꝝ est q pōt
silitudies inspicere. Preterea experimētuꝫ docet hoc ꝙ ira
futura sub igne somniat̄ ⁊ pluuia sub piscib⁹. ¶ Sed cōtra.
dicit Auicēna ꝙ quādoqꝫ somniat̄ res vt est futura ⁊ tūc so
mniuꝫ nō indiget iterpretatione. ¶ Preterea dicit idem ꝙ
qñqꝫ somniat̄ ꝯtrium in ꝯtrio. ergo nō semper est somniuꝫ in
silitudine metaphorica. ¶ Iuxta hoc iteꝝ querit̄ de mō in-
terp̄tandi somnia. Et videt̄ Arist. dicere ꝙ prōptus erit si-
gnificatiua somnioꝝ iudicare qui cito pōt sentire diuulsa ⁊
īspicere distorta idolorum: qa hoc qdem hois hic vō equi.
¶ Querat̄ ergo que sunt diuulsa ⁊ distorta idoloꝝ: si eni illa
sunt que turbato mō descēdunt a loco phātastico vt qdā di
cunt tūc nō erit interpretatio somnioꝝ illoꝝ que sunt in fine
dormitationis apud quietē spirituū cuius ꝯtrium dicit Auic.
In fine enim dormitationis nō distorte nec diuulse descēdūt
simulacra. ¶ Preterea dicit Algazel ꝙ sensus iterp̄tatiōis
somnioꝝ est vt in tpe de hoc p̄meditet̄ qđ de forma reman-
sit in memoria eius qđ fuit possibilius vidisse aīaꝫ: qa phā-
tasma comitatur illud in hoc. vbi gra modus reminiscendi
fiet per resolōnem sic. Dicet hmōi phātasia que nūc est q̄ꝙ
mō venit in memoria nostra: ⁊ tūc recordabit̄ cause que fe-
cit hāc esse debere. Et deinde cōsiderādo istam cām recor-
dabit̄ cause illius ⁊ sic resoluēdo aliquid ostēdet in p̄ma per
quā labendo cecidit in istā vltimā. ſm hoc videt̄ ꝙ remini-
scentia omne phātasticū facit ad interp̄tationem somnioꝝ.
phātastica enim somnia causant̄ ab opere sensuum: qa a co
gitationib⁹ fiunt que sunt in vigilia. ⁊ ſm hoc oē somnium
significabit in p̄terito aliqđ sensatuꝫ vel cogitatū qđ falsum
est: cū multa somnia significent aliqđ in futuro. ¶ Item di-
cit Algazel ꝙ qa cōmutationes phātasmatū nō retinent̄ in
vno mō idcirco multiplicant̄ modi interp̄tationis ⁊ variā-
tur ſm signa: ⁊ ſm dispōnes ⁊ artificia ⁊ tēpora anni ⁊ infir-
mitateꝫ dormiētis: ⁊ sic vt nō possit iueniri iterp̄tatio nisi ſꝫ
medium estimationis qa ipedit velamē qđ est ibi. ¶ Que-
rat̄ ergo penes qđ accipiat̄ ista diuersitas iterp̄tationis que est
ſm singularia ⁊ dispōnes ⁊ artificia ⁊ tpa anni ⁊ ifirmitateꝫ
dormiētis. ¶ Solō. ad p̄mū dōm ꝙ somnialis scia est acce-
pta sine medio ꝓbāte vel inferēte ipsam: ⁊ pp hoc nō est spe
culatiua. Est iteꝝ scia accepta sine eligētia ⁊ cōsilio: ⁊ ꝓpter
hoc nō est simplr̄ practica lꝫ somnia frequēter sunt de his in
quib⁹ vel circa que sunt nr̄e opationes: ⁊ ꝓpter hoc Socra-
tes cōcionās ad Athenienses appellat sciam somnialē nō hu
manā sed diuinā. ⁊ Aristo. dicit eam eē supra nr̄am pruden
tiā eo ꝙ nō accipit̄ ex p̄ncipijs scie speculatiue vel practice. ⁊
per hoc ēt patet solō ad duo sequētia. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lꝫ
somnia qñqꝫ sunt de his que nō sunt operabilia per nos: tm̄
frequenter sunt de his circa que nostra opa sunt: sicut lꝫ fa-
mē nō faciamus: tm̄ circa famē ⁊ abūdātiā sunt sollicitudies
⁊ opa humana. ¶ Ad id qđ vlterius q̄rit̄ vtrū semp signifi-
cent̄ in ꝓprietatib⁹ metaphoricis. dōm ꝙ frequēter sic ꝯtin-
git: tm̄ pp dispōnes somniātiuꝫ ꝯtingit ēt aliter. Sūt eniꝫ q-
dam somniātes clarissimaꝝ aīarum ⁊ optime cōplexionis:
⁊ ideo vera itelligētia in ipsis vincit imaginē ⁊ accipit reue-
lationē somnialē in ꝓpria silitudie rei: ⁊ hoc erit somniuꝫ de
quo dicūt Auicēna ⁊ Algazel. ꝙ nō idiget iterp̄tatiōe. Qui-
dā vō sunt minus potētes in itellectu ⁊ fortiores in imagia-
tione: ⁊ tunc imaginatio nō format imaginationes ꝓprias
sed metaphoricas: ⁊ hoc somniū idiget iterpretatione. Uñ
quāto plus distorquent̄ imagines a vera rei itelligētia tāto
somniū est obscurius: ⁊ huiusmodi causa iam assignabit̄ in
sequēti questione. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ratio vnius ꝯtrioꝝ
scitur scita rōne alterius: ⁊ econtra etiam ordines habēt ad
vnum subm ⁊ ꝓpter istas duas cōiunctiones ꝯtrioꝝ phan-
tasia sepe distorquet se ab vna in alterā: ⁊ ideo dicit pħus ꝙ

Uiđ ī hac mā Auroes ī fine sui libri de somno ⁊ vigilia vbi facit pulcherrimaꝫ digressionem.

quando somniat se mori signũ est ꝙ ꝓlongaẗ ei vita. ¶ Ad id qđ vlterius queriẗ de modo interpretandi somnia. dđm ꝙ plura cõsiderantur in interpretatione somnioꝝ sicut tangitur in vltima auctoritate Algazel. primũ tamẽ est ꝙ sciat segregare distorta idoloꝝ ab illis idolis que signãt aliqđ in futurum. ¶ Dicũtur enim idola distorta que ẜm se non sunt idola futuroꝝ sed ẜm ꝓprietates remotas. vbi gr̃a ꝓpter dispõnem ꝯcupiscẽtie in corpore cõtingit somniare aliquem coitũ vt dicit phs. Et qa virgines cõcupiscibiliores sunt cõtingit eas somniare coire cũ virgine: illud somniuꝫ ex idolis repñtatis in ipso nõ signãt aliqđ in futuro: tñ pp ꝓprietatẽ coitus virginis signãt angustiã in futuro vt dr̃ in libro Danielis. Silr̃ est de somnio famelici q somniat se comedere oua: ex idolis enim illius somnij nõ signatur nisi fames ꝑsens in corpore: tñ qa ouum nõ comediẗ nisi frãgaẗ: ꝛ cum frãgitur occultuꝫ in oua reuelaẗ: ꝓpter illam ꝓprietatẽ signatur in comestione ouoꝝ reuelatio occultoꝝ in futuro, vt dr̃ in libro somnioꝝ Danielis. ¶ Diuulsa v̊o idola vocãtur quãdo phãtasia cadit ab vno in alteruꝫ ꝛ ab altero in tertiũ ꝛ sic deinceps: tũc eñi opꝫ recurrere ad primuꝫ qđ aliquam futuri habuit significationem. ¶ Ad aliud dđꝫ ꝙ Algazel loquiẗ de illis somnijs tm̃ que causanẗ a ꝑterito sensu vel imaginatione. Ex imaginationibꝰ eñi illoꝝ ꝑcipue occurrunt signãtiones futuroꝝ. ¶ Ad vltimũ dđm ꝙ interꝑtatio somnij aut accipiẗ de ꝓprietatibꝰ simulacroꝝ de qbꝰ est somniũ: aut ex ꝓprietatibus somniãtis: aut ex ꝓprietatibꝰ mouentium in somnio. Et si ꝑmo mõ tũc est iterpretatio ẜꝫ singularia in qbus est somniũ. Si scđo mõ tũc est ẜm dcpositiones que sunt in somniãte ꝑcipue ex cõplexione vel cibo. Si tertio mõ tunc mouẽs erit intus vel extra. Si intus tũc erit ex pte aie vel ex pte corporis. ꝛ si ex pte aie tũc erit ex ꝓprietatibꝰ artificij. artifices eñi singuli sub metaphoris instr̃oꝝ suoꝝ ꝛ suoꝝ officioꝝ somniãt futura. ꝛ hoc pꝫ in duobus ministris Pharaonis. s. picerna ꝛ magr̃o pistoꝝ. quorũ vnus. s. picerna vidit ꝑsagia futuroꝛuꝫ ꝛ in vite ꝛ calice ꝛ vino. Alter v̊o. s. pistoꝝ magister in canistris farine ꝛ oibus gñibꝰ panũ que fiũt arte pistoria. Si v̊o est mouẽs ex parte corporis tũc est ĩfirmitas. Si aũt est mouẽs extra: siue sit ex pte stellaꝝ siue ex pte elm̃toꝝ tunc variatur ẜm tempora.

¶ Utrum futura ab homine perspiciantur soluꝫ vel quorũdam demonum habent causam.

Deinde querẽdũ est de sexta q̃one. s. Utruꝫ futura ab hoie ꝑspicianẗ solũ vel quorũdaꝫ demonũ hñt cãm. Hãc enim mouet Aristo. ꝛ nõ disputat eã. Videẗ eñi ꝙ nõ soluꝫ futura perspicianẗ ab hoie sed ẽt fiũt per reuelationẽ angeloꝝ bonoꝝ vel maloꝛuꝫ qui a phõ demones vocanẗ. Dicit eñi Augꝰ in xijº sup Geñ. ad lr̃am. ꝙ corporalem visionẽ ꝛ per imagines corporaliũ que demõstrantur in spiritu ꝛ boni angeli ĩstruunt ꝛ mali fallunt. Cũ igiẗ imagines corporaliũ fiãt in somnijs per ipsas imagies ꝛ boni angeli ip̃m instruũt ꝛ mali fallunt hoies. ¶ Itẽ Alphorabiꝰ dicit ꝙ dator scie somnialis est itellectus liberatus a mã: talis aũt intellus liberatꝰ a mã est itelligẽtia angelica. ḡ videẗ ꝙ dator cognitionis somnialis sit ĩtelligẽtia angelica. ¶ Item Alphorabius scia somnialis est a re diuina ex ꝑfecta sollicitudine circa hoieꝫ. ¶ Itẽ Alphorabius ꝛ Auicẽna dicunt ꝙ aĩa in somnijs cõiungiẗ substãtijs spũalibꝰ que dicunẗ angeli ꝛ recipit reuelationes somniales ab ipsis. hoc ẽt accipitur in ꝑnº Matthei vbi angelus reuelauit Joseph in somnijs vt acciperet Mariã ꝯiugẽ suã. ꝛ iteꝝ tribꝰ Magis siue regibꝰ vt per aliã viã redirẽt in regionẽ suã. ꝛ iteꝝ vt Maria cum Joseph iret in Egyptuꝫ: ꝛ quarto vt rediret in Judeã. Et iteꝝ hoc accipitur in somnijs Balaã quo cadẽs apros habuit oculos ꝛ accepit reuelationeꝫ a bonis ꝛ malis angelis. Silr̃ ĩ somnijs Dañ. ꝛ ĩ Juda machabeo cui socij sui fidedignũ exposuerũt somniũ. ꝛ in libro Judic: vbi vnus vidit ꝙ panis subcinerítius ex ordio voluebaẗ in castris madian ꝛ subuertit tabernaculum ꝛ terre funditus coequauit. Silr̃ aũt multa suppetũt exẽpla. ¶ Per rõnẽ ẽt ꝓbaẗ idẽ. qdam enim sunt de futuro sub libro Arist. ordinata que tñ nõ possint hr̃e cãm: necesse est ꝙ accipianẗ per cãm somni dictam. ¶ Itẽ ois scia post ignorãtiã est ab aliq̃ agẽte itellu. scia somnialis de futuro est scia accepta. ḡ erit ab aliq̃ agẽte itellectu. ꝑma ꝓbaẗ per hoc ꝙ itellus possibilis nõ efficiẗ in actu sciẽdi nisi per agentẽ. zº ꝓbaẗ per hoc ꝙ scia somnialis non hebetaẗ añ somniũ. Hoc igiẗ supposito queraẗ de illo agente Utrũ sit agẽs humanus vel angelicus. Si dicatur ꝙ humanus. Cõtra. humanũ agẽs nõ extrahit possibileꝫ de potentia nisi per propositiones primas ꝛ per ordinẽ premissarum ad cõclusionem. talis autẽ eductio possibilis non est in scientia somniali. ergo nõ erit per agentem humanũ. relinquitur ergo ꝙ fiat per angelicum vel diuinuꝫ. ¶ Preterea dr̃ in libro cãuꝫ ꝙ itelligentia est plena formis. Et dr̃ in cõmẽto eiusdẽ libri ꝙ aĩa rõnalis est instr̃m itelligẽtie. ḡ videẗ ꝙ itelligẽtia hꝫ imprimere formas in aiam rõnalẽ. Et cum in somnijs apta nata sit magis cõiũgi itelligẽtijs q̃ꝫ in vigilia magis accipit ip̃ressionẽ hmõi in somnijs q̃ꝫ in vigilia. ḡ ab itelligẽtijs fiũt reuelationes somnioꝛum. ¶ Sꝫ ꝯ. dicunt Alpho. Jsaac ꝛ Auicẽna ꝙ in itelligẽtijs nõ sunt nisi forme vl̃es simplices sicut sub̃e ipsaꝝ simplices sunt. Si ḡ ip̃imũt in aias nõ ip̃imũt nisi formas quales hñt. ḡ nõ ip̃imũt nisi vl̃es ꝛ simplices: sed somnia oium vel oia sunt in pticularibus phãtasmatibꝰ. ḡ nõ faciunt aliquã impressionem in somnijs. ¶ Itẽ corporales silitudies nõ sunt in itellectu puro simplici nec ab ipso somnia sũt in corporalibꝰ silitudibus vt supra est ꝓbatũ. ḡ nulla somnia sunt a puris ꝛ simplicibꝰ itellectibus: sed tales sunt itellectꝰ angeloꝝ. ḡ nulla somnia sũt ab angelis. ¶ Queriẗ ẽt iuxta hoc. q̃re itellectus futuroꝛum nõ demõstranẗ in ꝓprijs imaginationibꝰ vt. s. hõ videretur in imagine hois ꝛ asinus in imagie asini cũ ꝓprie imagines expꝛssius demõstrarẽt itellectũ q̃ꝫ metaphorice. ¶ Solo. dđꝫ ꝙ in somnijs fiũt reuelationes ab itelligẽtijs que dicuntur angeli: ꝛ fiũt illo mõ quo supra expeditum est in tractatu de angelis: ꝛ fiũt a bonis ꝛ malis sic dicit Augꝰ. ¶ Ad id anteꝫ qđ in ꝯ̃riuꝫ obijciẗ. dđm ẜm supra dicta ꝙ lꝫ forme simplices sint in angelis: tñ qa angelus ꝛ itelligentia sunt sub̃e agẽtes in hyle mũdi ꝛ in aias humanas vt dicit phs forme ille que in eis sunt simplices recipiunẗ ab aĩa vel ab aĩalibꝰ vt pticulares ꝛ corporales. ꝛ hec est solo Alphorabij. ¶ Posset tñ ẽt dici ꝙ itelligẽtia infundit itellectũ simplicẽ: ꝛ huic itellectui simplici imago format imaginationes. ¶ Tertio mõ põt dici vt supra determinatũ est in q̃one de scia angeloꝝ. ꝙ. s. sũt forme cõpõnis ꝛ forme abstractionis. Et forme cõpõnis deseruiũt itelligẽtie actiue. Forme aũt abstractiõis deseruiũt intelligẽtie cõtẽplatiue. Cũ aũt ois actiuus agat circa pticularia necesse est formas itellectus actiui esse particulares lꝫ sint simplices. Qualr̃ aũt forma simplex possit eẽ particularis ĩfra determinabiẗ in q̃one de itellectu practico: ꝛ tales forme sunt itelligẽtiaꝝ quas ip̃imunt in aias: ꝛ ab aĩa ipsa ꝓpter nãm imaginatiue efficiũtur corporales: per hoc ẽt pꝫ solo ad sequẽs. ¶ Ad id qđ vlterius queriẗ rñdet Alphorabius. ꝙ formis itelligẽtiaꝝ q̃s ipse itelligẽtie ip̃imũt in animas magis similes sunt ꝓprietates metaᶜᵉ q̃ꝫ vere imaginationes reꝝ: ꝛ pp hoc itelligẽtie itellus futuroꝝ ip̃imunt sub ꝓprietatibꝰ metaphoricis ꝛ nõ sub veris imaginibꝰ rerum. sꝫ tñ hec solo nõ est sufficiẽs. ¶ Sed dđm illius eẽ tres causas simul cõcurrentes: quaꝝ vna est ꝛ ꝑcipua: qꝛ somnia nõ sunt nisi simulacra accepta per sensum in pte vel in toto: in causa vel in effectu futuruꝫ: nec in parte nec in toto nec in causa nec in effectu siue in sensu. futuꝝ eñi cõtingẽs non habet cãm ordinatã nec vt frequẽter nec vt semꝑ: ꝛ iõ relinqtur ꝙ nõ possit eẽ in aĩa per ꝓpriã imaginẽ vel per imaginationẽ sue cause. ḡ erit in aĩa per imagiationẽ sui silis. zª cã ẽ qa intellus a somnio ligaẗ per accñs vt supra determiatum est. sensus aũt per se: ꝛ iõ aĩa abstracta a sensu ꝛ itellu cõfortaẗ in imagiatione ꝛ efficiẗ potẽs: nõ tm̃ in imaginibꝰ sed ẽt in proprietatibꝰ ipsaꝝ. 3ª est quã tãgit Alphorabius. ꝛ veritas illius patet per itellectuꝫ diuinoꝝ in sacra scriptura qui totus manifestaẗ nobis in huiusmodi imaginibꝰ. ꝛ de hoc plura sunt notata supꝰ in q̃one de imagialibꝰ angeloꝝ.

¶ Utrum somnia fiant a natura vel ab euentu.

Primo tangenda est septima questio. Utruꝫ somnia fiant a natura vel ab euẽtu. Et videẗ ꝙ a natura. Dicit enim Aristo. ꝙ quorũdã cꝫ loquax est natura ꝛ multiplex ꝛ melancholica multimodas visiones vident: eo enim ꝙ circa plura ꝛ multifaria moueanẗ nascuntur simulacra

mulacra

mulacra theorematica τ fortunati existes in his. Ex hoc accipit q melācholicoꝝ est multum somniare: τ sic somnia fiunt a nā. ¶ Itē Aristo. multi aūt ꝓpter vehementiā quē admodū τ minus intēdētes bene ꝯiectant: τ propter mutatione cito qdē vicinius est. Ex hoc hēat q multimoda somnialis visio est de nā melācholici. ¶ Itē Aristo. Eo q furiosi sunt simili adherētia melius dicūt τ itelligūt. Ex hoc pz q de nā furoris est q figura signata adherētia phantasmatibus similib⁹ melius intelligūt q̄ alij. ¶ Si forte aliqs diceret q somnia eēnt a deo τ nō a nā nec ab euētu probat Aristo. duab⁹ rōnib⁹ q hoc nō est verū: quarū vnā in talibus verbis ponit deū quidē mittentē esse somnia fatuis et nō optimis τ prudentissimis: sed quibuslibet mittere incōueniens causa esse videt. hoc est q deus mittat somnia fatuis τ melancholicis τ sine discretione quibuslibet magis q̄ optimis in virtute τ prudētissimis in scia nō est rōnabile. ¶ Alia rō Aristo. est sub his vbis: oīno aūt qm̄ τ alioꝝ aialiū somniāt quedā a deo nō missa somnia sunt: nec facta sunt huius grā diuinitus quedā nā enīz scia est nō diuina: nō tñ falsum hoc signū. Aut infirmi eni ꝓuidētes hoies sūt τ nocte somniantes recte tanq̄ non a deo mittēte somnia: sensus est q: si somnia essent a deo ex merito personarū tūc bruta aialia nō somniarent. ¶ Preterea diuina scia que accipit per reuelationē nō reducit ad nām. scia vō somnialis reducit ad nām. Naturalia eni sunt que frequenter contingunt: sed somniāt freqūeter infirmi τ male complexionati: quoꝝ loquar est nā. Simlr Grego⁹ assignat diuisionez in causis somnioꝝ. quarū nulla attribuit euētui. Dicit enī sic in iiº dialogoꝝ sex modis tangūt aiam imagines somniorū. aliqñ eni somnia vētris plenitudine τ vanitate fiunt. aliqādo illusione. Unde multos errare fecerūt somnia τ exciderūt sperātes in illos. Aliqñ cogitatiōe τ illusione: vnde multas curas sequunt somnia. Aliqñ sola cogitatiōe: qñq3 aūt ex ministerio reuelatiōis oriunt sicut Joseph in somnijs reuelatū est vt Mariā cū puero in Egyptū transportaret. qñq3 aūt cogitatione simul τ reuelatione ꝓcedūt: sicut fuit somniū Nabuchodonosor q a radice cogitationis inchoauit. Unde τ Dauid interpretans dixit tu rex cogitare cepisti in statu tuo qd esset futurū. post hoc τ qd reuelat ministeria ostendunt tibi que futura sunt. in his etiā verbis videt esse ꝯrietas ad dictū Aristo. Aristoteles enīz ꝓbat somnia nō eē a deo. τ Grego⁹ qñq3 eē a deo aperte dicit. ¶ Querit ēt penes qd accipiat diuisio cāru somnij assignata a Gregorio. videt eni diminuta ꝓpter hoc qd supra ꝓbatū est celū τ stellas qñq3 mouē in somnijs: τ qñq3 elemēta: τ qñq3 corpus ipī⁹ somniātis: quoꝝ nullū tangit in diuisione Gregorij. ¶ Solo. dōm q somniū nullū accidit ab euētu: q: euentus nulla est scia neq3 interpellatio vt dicit Alphorabius. Unde qlibet somniū est reducibile ad aliq̄ cām efficiētē: que cā efficiēs vel est in somniāte: vel extra ipm: vel partim in ipso: τ partim extra. Et si est in somniāte: talis est ex pte corpis vel ex pte aie. τ si ex pte corpis tūc est ex vētris plenitudine vel inanitione. Si aūt ex pte aie solū est in somniāte tūc est cognitio solū. Si vō est extra: vel est a bonis angelis vel malis. Si a malis tūc est ab illusione. Si a bonis tūc est a reuelatiōe. Si vō ptim itra τ ptim extra tūc vel erit a bonis angelis vel a malis. τ si a bonis tūc est ex cogitatiōe τ reuelatione. Si a malis tūc est ex cogitatiōe τ illusione. ¶ Ad id aūt qd obijcit ꝯ̄ diuisionē q sit diminuta dōm q Greg⁹ nō tangit nisi ꝑime mouentia in somnio. Celū aūt τ stelle τ elemēta nō sunt mouētia ꝑime. per vētris eni plenitudinē τ inanitionē itelligit ois dispō corpis mouēs in somnio. ¶ Ad id qd pº obijcit per Auic. τ Ar. dōz q Ar. tāgit cām frequētis somnij: τ hoc pz esse a nā infirmitatis τ melācholice cōplexionis τ nō a merito grē τ virtutis. Dicit enim q nō semper hoc est falsum: q somnia nō sunt a deo: τ per hoc innuit qñq3 somnia esse per reuelationem diuinam.

¶ Queritur quid sit opinio.

Ostea querendū est de aia rōnali circa quam querunt duo. s. de virib⁹ aie apprehēsiuis τ de ipa ꝑm se. De virib⁹ aūt appōēsiuis aie rōnalis queruntur tria. s. de opione τ intellectu τ de rōne. De opinione aūt querunt duo. s. quid sit. τ vtꝝ solius sit aie rōnalis ps vel ēt sensibilis.

Ad pⁱmū ꝓcedit sic. Diffinit eni opio q est acceptio ei⁹ qd ꝯtingit aliter se hēe. τ ista diffinitio colligit ex vbis Ar. q dicit tres eē dītas acceptionis opionē prudentiā τ sciam. Et dicit ēt q opio est vera τ falsa τ vtrūq3 hoꝝ cōtinet in zº de aia: τ in fine pⁱmi posterioꝝ distinguit inter scibile τ sciam: τ opinabile τ opionē dicēs q scia est de necessario τ qd nō ꝯtingit aliter se hēre. ¶ Itē in fine pⁱmi posterioꝝ dicit Arist. q opio est acceptio ꝓpōnis imediate τ nō necessarie. ¶ Sed ꝯtra hoc obijcit. dicit enī Aristo. in fine pⁱmi posterioꝝ q scia τ opio sunt circa verū: τ ita videt q opio nō sit circa verū τ falsum. ¶ Preterea videt ꝑm diffinitionē zᵃᵐ q circa idē sit scia τ opio: q: circa verū cuz tñ Aristo. reprobat hoc in fine pⁱmi posterioꝝ dicēs manifestū q circa opinabilia scia nō est: essent eniz impossibilia aliter se hēre possibilia aliter se hēre. ¶ Preterea opio ponit vna potētiarū aie rōnalis in zº de aia. Cuz igit nulla potētia sit acceptio siue dīta acceptionis videt opio non esse acceptio. ¶ Preterea querit in quo differunt ab intellectu. τ si dicat q intellus est principiū scie vt dicit Aristo. in posterior ib⁹: τ est idemōstrabilis scia: aut demōstrabilis opinio: aut est ꝓpōnis nō necessarie τ ei⁹ que per illā ꝓbabiliter ꝯcludūt: sed nihil est ad ꝓpositū. intellectus eni habitus principioꝝ indemonstrabiliū est: τ scia habitus ꝯclusionū demonstratarū pmo. opinio vō habit⁹ ꝓbabiliū siue fuerint premisse siue ꝯclusiones. Nos aūt querimus de ipsa nā potentie aie. ¶ Item opinio aut accipit particulare aut vle. cōstat q nō particulare. hoc est nō videt oibus aut pluribus vel sapientibus: τ his oib⁹ vel plurib⁹ vel maxime notis: q̄ est de vniuersali. sed potentia accipiens vle est intellus: q̄ opinio nō differt ab intellectu. ¶ Preterea querit cum sit dubitatio τ ambiguitas vt dicit Boetius que nō ꝯtingunt nisi aie rōnali quare non ponunt partes aie rōnalis sicut opinio. querit etiā cū opinio intra rōnibus fiat fides vt dicit Aristo. in quo differt fides ab opinione τ scia. ¶ Solo. dōz q opinio ꝑm subam ꝓpie est habitus ex probabilib⁹ ꝯsistens in potentia intellectiua: τ ꝓpter hoc etiā dicit Aristo. esse dītam acceptionis sicut sciam τ prudentiā: q: habitus sunt sed variant ꝑm nām. Est eniz opinio habitus ꝓbabiliū: scia aūt habitus demōstrabiliū: τ prudentia practicoꝝ. Et cū ꝓbabile aliter pōt esse patet q opinio est acceptio eoꝝ que pñt aliter esse. ¶ Ad pᵐ q̄ dōm q opinio est circa verū sicut circa falsum. sed est circa verū τ falsum per ꝓprietatē sue nāe que est ꝓbabilis. ¶ Ad aliud dōm q scia τ opinio sunt circa idē in genere: sed nō circa idez in specie. Aliud enim est verum in specie probabilis: τ aliud in specie necessarij. vel dicat q nihil prohibet idem in se τ in cōparatione ad signa esse ꝓbabile τ opinabile. sed in comparatione ad suas causas subales τ imediatas esse demonstrabile τ scibile. ¶ Ad aliud dōm q opinio ab itellectu nō differt subto τ positione: sed differt esse τ rōne. τ per pdicta etiaz patet solutio ad duo sequētia. ¶ Ad id qd vlterius querit de dubitatione τ ambiguitate dōm q illa dicūt act⁹ rōnis vel id qd vlterius relinquit ex actu illo τ nō dicūt potētiā vel hitū. ¶ Est eniz dubitatio indeterminat⁹ mot⁹ rōnis sup vtrāq3 partē ꝯtradictionis. ¶ Ambiguitas eni est mot⁹ rōnis ambiēs vtrāq3 partē ꝯtradictionis per equalia media. ¶ Opio eni est acceptio vni⁹ partis cū fortitudine alteri⁹ ita tñ q ad illā quā formidat nō hz rōnē expressam. formidat tñ ꝓpter debilitatem rōnis alterius partis. ¶ Fides aūt est perfecta persuasio vnius partis per multa ꝓbabilia. ¶ Sz scia est eoꝝ que cognoscunt per cām: τ qm̄ impossibile est aliter se habere.

¶ Utrum opinio sit pars solius anime rationalis.

Ecundo querit vtrū opio sit pars soli⁹ aie rōnalis vel etiaz sensibilis. videt q sit solius aie rōnalis per rōnē positā ab Aristo. in zº de aia vbi ꝓbat phantasiā nō esse opionē sic dicens. opio sit vera vel falsa: sed opioni qdē adheret fides: nō eni ꝯtingit opinantē de qbus nō videt credere: bestiarū aūt nullarū est fides: phantasia autez multis. ¶ Ex hoc accipit q opio inest solis hominibus: q̄ inest ꝑm pᵐ ꝓpriū τ nō cōe. sed ꝓpriū principiū est aia rōnalis: ergo opinio inest ꝑm aiam rōnalem tm̄. ¶ Item opinio est de vli ꝓbabili: τ nihil est de vli probabili nisi hoc qd

Tex. cō. 157. in infra.

Tex. cō. 27.

Primo posterior tex. cō. 7.

Nō dītaz iter dubitationem ambiguitatē τ opionē τ idē τ sciam.

Tex. cō. 157.

eſt aīe rōnalis.ġ opinio nō eſt niſi aīe rōnalis.❡Itē Ariſto.
Tex.cō.157. in 2° de aīa dicit ꝙ oēm opionē ſequiꝛ fides.fidē aūt ſuaſuꝫ
eſſe:ſuaſionē aūt rō:rō aūt nō ↄſequiꝛ aliqd aīe ſenſibilis ſꝫ
ſolius aīe rōnalis.❡Sed ↄtra dicit Ar.opinari eſt qđ qdē
ſentit ſm accñs:ġ vī ꝙ opio ſit eiꝰ qđ ſentiꝛ per ſe.Sed illđ
qđ ſentiꝛ per ſe ē aīe ſenſibilis:ġ opio qdē eſt aīe ſenſibilis.
❡Itē Ar.videnꝛ aūt ⁊ facta de qbꝰ ſimul ⁊ verā acceptionē
hñt ⁊ vī ſol vnius pedis ſed creditꝰ eſt maioris habitatio/
nis.Ex hoc vī ꝙ due ſunt opiones.vna que ſequiꝛ rōneꝫ.ſ.
que ponit ſolē eſſe maiorē terra.Et alia que ſequiꝛ ſenſum
que ponit ſoleꝫ eſſe vnius pedis.Et ꝓpter hoc dicit Ar.ꝙ
qñqꝫ ↄtingit abiicere verā opionē eo ꝙ lateat rō per ſenſuꝫ.
❡Solō.dōm ꝙ nulla eſt opio aīe ſenſibilis:ſꝫ ōis opio eſt
aīe rōnalis vt ꝓbāt pme rōnes.Opio aūt rōnalis aīe qñqꝫ
ſequiꝛ rōnē:⁊ qñqꝫ ſenſuꝫ:ſicut ⁊ ꝓbabile eſt qđ videꝛ oibꝰ
vel pluribꝰ:⁊ tūc eſt ſm viā ſenſuū.⁊ eſt qđ vī ſapientibus ⁊
maxime notis:⁊ tūc eſt ſm viā rōnis.❡Ad id aūt qđ cōtra
obiiciꝛ dōm ꝙ opio eſt de eodē de quo eſt ſenſus ⁊ ſic nō ſm
accñs:⁊ maxime de quo eſt ſenſus cōis q hꝫ cōponere ⁊ di/
uidere ſenſata ꝓpria:nō tñ ſm idē.ſenſus eni eſt ſm rōnem
rei accipiēdo ſenſibile:ſed opio eſt de eodē ſm rōnem ꝓba/
bilis.❡Ad aliud dōm ꝙ nō ſunt due opiniones ſed duplex
eſt reſpectus opinionis:⁊ nihil prohibet aliquid ſm vnum
reſpectum videri verum ⁊ ſm alium falſum.

❡Utrum diuiſio intellectus ſit ſufficiens.

Deinde querendū eſt de ītellectu.Et queruntꝛ
tria.ſ.de diēa ītellectuū:⁊ de diēa ītelligibilis:⁊
de cōparatione ītellꝰus ad ſenſibilē aīam.De
diēa vō ītellectuū habenꝛ qtuor.Quorꝫ pᵐ eſt
de diuiſione ītellꝰus.2ᵐ eſt de ītellectu agente
vniuſr.3ᵐ eſt de intellectu poſſibili ſiue patien
te vniuerſaliter.4ᵐ de intellectu ſpeculatiuo.

Ad primū ꝓcediꝛ ſic.Dicit Alexāder phꝰs in
li° de ītellectu ⁊ intelligibili ꝙ tres ſunt ītellꝰus
ſcꝫ potētialis ſiue mālis:⁊ ītellꝰs in habitu ſiue
formalis:⁊ tertius q eſt pter iſtos duos q eſt
ītellꝰus agēs.Ex hoc accipiꝛ ꝙ ītellꝰus nō ſunt
niſi tres diēe.cuiꝰ ↄtrariū videꝛ dicere Alpho
rabius in ſuo li° de ītellectu ⁊ intelligibili.Naꝫ ponit qtuor.
Quorꝫ pmus eſt ītellꝰus qui ſemp eſt in actu.ſecūdus ītellꝰs
q eſt in potētia in aīa.tertius ītellꝰus eſt cū exiit in aīa de po
tentia ad effectū.quartus eſt ītellꝰus quē vocamꝰ demrantē.
Scōm aūt Alphorabiū ⁊ Auic.qtuor ſunt diēe ītellꝰus alie a
pdictis in parte.ſ.agēs ⁊ poſ̄is:⁊ ītellꝰus in hitu:⁊ ītellꝰs ade
3° de aīa tex. cō.17. ptus.❡Scōm Ar.videnꝛ eſſe due ſpēs ītellꝰus:ſicut eni in
oi nā que de potētia exit ad actuꝫ eſt accipere agens ⁊ poſ̄e.
Sic etiā in aīa opꝫ accipere agentē intellectuꝫ ⁊ poſſibilem.
3° de aīa cō.5. ❡Auer.vō videꝛ ponere tres ſpēs intellꝰus.ſ.agentē ⁊ poſ/
ſibilem ⁊ ſpeculatiuū.Obiiciꝛ aūt de his diuiſionibꝰ.Ois
enim diuiſio ſub aliqua diffinitione debet dari.Si igiꝛ iſte
diuiſiones ſunt diuiſiones ītellꝰus:erit aliqua diffinitio in/
tellectus que ↄueniat oibus diuidentibus.prima ꝓbaꝛ per
hoc ꝙ diuiſuꝫ de diuidentibus pdicaꝛ noīe ⁊ rōne.2ª vō ꝓ/
baꝛ per oēs auctoritates ſupra poſitas.Queraꝛ ġ que ſit il/
la diffinitio data ab Auicenna in 6° de nālibus vbi dicit ꝙ
virtus ↄtēplatiua intellectus eſt virtus que ſolet informari
a forma vlī nuda a mā.❡Cōtra agens in eo ꝙ agens nihil
recipit.omne informari eſt recipere:ġ agens nō informaꝛ.
pma ꝓbaꝛ per hoc ꝙ omne recipere eſt pati:⁊ agēs in eo ꝙ
agens non patiꝛ.2ª ꝓbaꝛ per rōnem eius qđ eſt informari.
Informari eniꝫ nihil aliud eſt qꝫ formā recipere.Et ex hoc
vlterius ↄcludiꝛ ꝙ intellectui agenti nō cōuenit diffinitio:
qr ex quo nihil recipit non querit informari forma nuda a
mā.❡Preterea videꝛ diffinitio nihil valere.diffinitio eni
deberet dari per ſubſtātialia:⁊ illa nō exprimunꝛ in diffini/
tione iſta.❡Iteꝫ nō videꝛ ↄuenire niſi poſſibili intellectui:
ille enim ſolus ſolet informari forma nuda a mā.❡Queriꝛ
etiā de partibus diuidentibus:agens enim aut ↄiunctum
eſt cū intrinſeco poſſibili:aut cū extrinſeco ⁊ ſeparaꝛ ab ipo.
Si pmo mō tunc erit forma potentialis cuius probatio eſt:
ꝙ qñ efficiens eſt intrinſecū tūc ſm Ariſto.coincidit in idē
cū forma ⁊ fine:⁊ ſm hoc cuꝫ intellꝰus agens intrinſecus eſt
cū poſſibili tunc coincidit cuꝫ formali:⁊ ita formalis agens
nō facit numerū.Si aūt eſt extrinſecus ⁊ ſeparatus tūc ſe/

quereꝛ ꝙ nō eſſet pars aīe intellectiue.qđ ſupponimus eſſe
falſum hec etiā infra ꝓbabimus.❡Preterea intellꝰus in
habitu ⁊ adeptus videnꝛ eſſe idē.Nihil enim adipiſcimur
intelligendo.Intellectus in habitu erit intellectus adeptꝰ.
❡Item in diuiſione Alkindii ⁊ Alphora.idē videꝛ eſſe in/
tellectus demōſtratiuus ⁊ intellectus in habitu.Dicit eniꝫ 2. de aīa.t.cō.
Ariſto.ꝙ cū ſciens ex habitu ↄſiderat nō eſt alteratus:ġ nō 57.⁊.58.
altero ⁊ altero intellectu vtiꝛ:ſed ſicut differūt ſciens ⁊ cōſi/
derans:ſic differunt intellectus in habitu ⁊ intellectus de/
monſtratiuus ſm Alkindiū.ġ intellꝰus in habitu ⁊ intellꝰus
demōſtratiuus nō ſunt diuerſi intellꝰus.❡Iteꝫ mā vna nu/
mero eſt vt dicit Ariſto.ſub priuatione ⁊ habitu.ſed ītellꝰus p° phyſi.62.
poſſibilis in ſe ⁊ ſub forma intelligibili exiſtens eſt ſicut mā 63.⁊ infra.
exiſtens ſub priuatione ⁊ habitu:ġ videꝛ ꝙ nō hēat nume/
rū in illis duabꝰ.Cuꝫ igiꝛ intellꝰus ſpeculatiuus nihil aliud
ſit qꝫ poſſibilis exiſtēs ſub forma intelligibili:videꝛ ꝙ poſſi
bilis ⁊ ſpeculatiuus nō faciunt numerū.❡Item.videnꝛ nō
eſſe niſi tres ſpēs intellꝰus.In omni enim qđ exiit de poten/
tia ad actū nō ſunt niſi tria.ſ.trāſmutans ⁊ trāſmutatū ⁊ il/
lud in qđ eſt trāſmutatio.Cū ġ aīa intellectiua in ſuis intel
ligibilibus diſtinguaꝛ penes ea que ſunt in trāſmutatione
nō erunt niſi tres intellꝰus in ipſa.ſ.agens qui tranſmutans
eſt ⁊ poſſibilis qui eſt tranſmutatus:⁊ ſpeculatiuus in quē
eſt tranſmutatio.❡Preterea videnꝛ oēs aſſigñre diuiſio/
nes eſſe diminute.Inueniꝛ enim intellꝰus ſimplex ⁊ intellꝰus
compoſitus que ſunt partes potentie ſpeculatiue aīe intelle
ctualis ⁊ tñ nō tāgunꝛ in phabitis diuiſionibꝰ.❡Preterea
Auer.in cōmēto libri de aīa tāgit intellectū qui eſt vt fides
⁊ intellectū qui eſt vt formatio:⁊ illi nō ſunt tacti in aliqua
ſuperiorꝫ diuiſionū.❡Preterea ſm Ariſto.⁊ Auicē.poten 3. de aīa cō.21.
tie exiſtētes in actū quatuor ſunt gradus.quorꝫ primus eſt
potentia quā dicit Alexāder idealē ſiue mālem ⁊ nos voca/
mus eā potentiā indiſpoſitā.ſecūdus aūt eſt potētie diſpoſi
te que appropinquat ad formā.tertius eſt potētie ſub for/
ma.quartus eſt potētie in opere ſm formā acceptā.Exem/
plū primi eſt potentia militandi in infirmitate.Exemplum
ſecūdi eſt potētia militandi in puero cognoſcēte equū ⁊ ſel/
lā ⁊ cetera inſtrā militaria.Exemplū tertii eſt potētia mili/
tandi in milite.Exemplū quarti eſt potētia militādi in mi/
litante.Cū ġ ſm gradus iſtos diſtinguaꝛ potētia ītellecti/
ua vt dicūt phī videꝛ ꝙ pter agentē ſint qtuor intellꝰus:⁊ ſic
oēs diuiſiones ſuperiores ſūt diminute.❡Preterea que/
riꝛ qño diuiſiones intellꝰus diuidunꝛ per hmōi diēas.videꝛ
enim ꝙ nō ſit diuiſio gñis in ſpēs ex eo ꝙ agens ⁊ poſſibile
nō habēt idē genus ꝓximū:nec eandē rōnē gñis.nec videꝛ
eſſe totius in partes:eo ꝙ totū pdicaꝛ de oibus partibꝰ qđ
in diuiſione totius in partes nō cōtingit.nec videꝛ eſſe eq/
uoca diuiſio in ſignationes:eo ꝙ nō eſt hic cōicatio in ſolo
noīe ſed etiā in re.Similr nō eſt aliqua diuiſio accidentis.
nec enim diuidiꝛ hoc accidēs in ſubto:nec ſubm in accñtia
⁊ ita videtur ſupradicta diuiſio phōꝝ ſine arte.❡Solō.ad
hoc vltimū rñdēdū pmo eſt ⁊ dōm ꝙ ſupradicte diuiſiones
analogi qđ mediū eſt inter vniuocū ⁊ equocū.ſunt eniꝫ ille
partes ordinate ad vnū.ſ.ad intellectū ſpeculatiuū ⁊ agens
ordinaꝛ ad ipm vt efficiens:poſſibilis vō vt recipiens.ille
vō quē Auicª vocat in habitu ordinaꝛ ad ipm vt pparans.
Ille vō quē Alkindius vocat demōſtrantē ſequiꝛ ipm ſicut
actus ↄſequiꝛ habitū.❡Ad primā ġ diuiſionē que eſt Ale/
xandri dōm ꝙ daꝛ penes ea que ſunt in tranſmutatione.ſ.
tranſmutans tranſmutatū ⁊ in qđ eſt trāſmutatio.trāſmu/
tans eni eſt agens:tranſmutatū paſſibile ⁊ in qđ eſt trāſmu
tatio eſt ille qui eſt in habitu.⁊ Alexander apprehendit illū
quē Auicēna vocat in habitu:⁊ illū quem appellat adeptuꝫ
ſub intellectu in habitu.❡Ad 2ᵃᵐ diuiſionē que eſt Alkin/
dii dōm ꝙ accipiꝛ penes ea que exigunꝛ ad perfectionē po
tentie egredientis in actū:que ſunt mouens ⁊ mobile ⁊ for/
ma acquiſita per motum:⁊ opera ſm formā illaꝫ.vnūqđqꝫ
enim tunc eſt perfectum cum ꝓpriā pōt cōplere operationē
vt dicit Dam.⁊ penes mouēs eſt ītellꝰus agēs:penes mobi
le vō poſſibilis:penes formā acquiſitā per motum eſt intel/
lectus qui ſit in effectu:penes operationes aūt eſt intellectꝰ
demonſtrans:⁊ ſic iterum patet ꝙ ſub illo qui ſit in effectu
comprehendit Alkindius eū quē vocat Auicēna in habitu
adeptū.❡Diuiſio aūt Auicᵉ ⁊ Algazel accipiꝛ penes perſi/

ciẽtia poſẽm itellectũ.illa eni ſunt pficiẽtia per modũ agẽ/
tis vel per modũ forme. Si per modũ agẽtis hoc erit aut p
modũ pficiẽtis ſimplr: aut per modũ inſtri. Si p° mõ: tunc
eſt agẽs itellꝰus. Si 2° mõ tũc eſt intellꝰus in hitu. itellꝰus eni
in hitu ſm Auic^am ⁊ Alga^em nihil aliõ eſt ꝙ̃ hitus pncipioꝝ
qbꝰ vt dicit Auer. tanꝙ̃ inſtris agẽs poſẽm educit in actũ.
Si võ pficiẽs eſt per modũ forme tũc erit itellꝰus adeptus:
ideſt quẽ adipiſcunt per doctrinã ⁊ inuẽtionẽ q ẽt alio noie
dicit acqſitus: ⁊ alio noie accõmodatus: eo ꝙ mutuamus
ipm a re extra. Id aũt qõ pficit ab his pficientibꝰ eſt itellꝰs
poſis. diuiſio aũt Ariſto. accipit penes ea que ſunt ptes aie
eẽntiales. ſ. agẽs ⁊ id qõ eſt in potẽtia: ⁊ in illa diuiſione nõ
cadit itellꝰus in hitu vel adeptus vel demſans: eo ꝙ illi ſũt
a ſimilitudinibꝰ rerũ que accidũt aie ⁊ nõ ſunt ptes eẽntia/
les ipſiꝰ potẽtie: ⁊ actꝰ in oi eo in quo ſunt: ſunt ptes eẽntia/
les ipſiꝰ. ⁋ Diuiſio aũt Auer. accipit penes pfectionẽ itelle
ctus. illa eni eſt in his tribꝰ. ſ. in intellectu quo eſt oia fieri q
eſt poſſibilis: ⁊ itellectu quo eſt oia facere qui eſt agẽs: ⁊ illo
qui ꝯſtruit ex illis: ⁊ ille eſt ſpeculatiuus ſub quo cõpreben/
dunt intellꝰus in hitu ⁊ adeptus ⁊ demſans vt pȝ per ſupra/
dicta. ⁋ Ad id aũt qõ ꝯtra obijcit dõm ꝙ illa obiectio pce
dit de diuiſione que fit gñis per ſpẽs vel dĩas ⁊ talis nõ eſt
iſta diuiſio vt dctũ eſt. ⁋ Ad diſſõnem Auicẽne dõm ꝙ ipſa
data eſt de intellectu poſſibili: ⁊ de hoc pȝ ſolo ad p^m. ⁋ Ad
aliud dõm ꝙ ſubale eſt potẽtie mãli recipe formã. ipſa eniȝ
ex ſeipſa eſt in rõne ſubti ⁊ recipiẽtis. ⁋ Ad illud qõ obijcit
de ptibꝰ diuidẽtibꝰ dõm: ꝙ ſm vnã opionẽ quã ifra pbabi
mus ꝙ itellꝰus agẽs eſt ps formalis aie itellectiue ſi ipſe eſt
forma ſubalis: ⁊ pter hoc nõ icidet in idẽ cuȝ intellectu in
habitu vel adepto vel formali: qꝛ illa ſunt a forma denuda/
ta a mã ⁊ abſtracta a rebꝰ que accidẽtalis eſt aie. ⁋ Ad aliõ
dõm ꝙ itellꝰus in habitu eſt hitus pncipioꝝ: que diſcipulus
nõ accipit a magro. pncipia eni cognoſcimꝰ inquãtũ termi/
nos ſcimus vt dicit Ariſto. ſcito eni qd eſt ps ⁊ qd eſt totuȝ
dicit ꝙ totuȝ eſt maius ſua parte. ⁊ ſcito qd affirmatio vel
negatio ſcit ꝙ de quolibet eſt affirmatio vel negatio vera
⁊ de nullo ſimul: ⁊ iõ nõ incidit in idẽ cũ itellectu adepto: qꝛ
ille eſt hitus eoꝝ que accipimus a magro per doctrinaȝ vel
per inuẽtionẽ. ⁋ Ad aliud dõm ꝙ itellꝰus demſans differt
ab itellectu in hitu ſicut actus primus differt ab actu ſcdo: ⁊
ſicut ſcia ⁊ cõſiderare. ⁋ Ad aliud dõm: ꝙ lȝ vna ſit mã ſub
pnatione ⁊ hitu numero ⁊ ſubto tñ per eẽ ⁊ rõnẽ nõ eſt vna.
⁊ ſicut itellꝰus poſſibilis ⁊ ſpeculatiuus ſunt in eodẽ ſubto ⁊
numero ſed differũt per eẽ ⁊ rõnẽ. ⁋ Ad aliud dõm ꝙ in ve
ritate penes hec ſunt tres itellꝰus: ſed ſub tertio cõprehẽdũ
tur tres. ſ. itellꝰus in hitu ⁊ adeptus ⁊ demſans. ⁋ Ad aliud
dõm ꝙ hec diuerſitas itellꝰus qui eſt ſimplex ⁊ cõpoſitꝰ acci
pit penes diuerſitatẽ itelligibilis ⁊ nõ itellꝰus. Eſt eni itellꝰs
duplex qui eſt itelligibilis incõplexi. ⁊ itellꝰus cõpoſitus q eſt
itellꝰus cõplexi. ⁋ Ad aliud dõm ꝙ Auer. vocat intellectũ q
accipit formã itelligibilis icõplexi cui iheret fides ⁊ pſuaſio
⁊ ſic pȝ q̃liter illa diuiſio iterũ accipit penes diuerſitatẽ itelli
gibilis ⁊ nõ itellꝰus. ⁋ Ad aliud dõm: ꝙ penes illos gradus
accipiunt itellꝰus poſis in habitu ⁊ adeptus ⁊ demſans que
tria reducunt ad duo vel ad tria vt patet per ſupradicta.

⁋ Queritur an ſit intellectus agens.

SEcundo querit de intellectu agẽte. ⁊ querunt
de ipſo ſex. Quarũ p^m eſt an ſit itellꝰus agẽs ali
qs in aia. 2^m eſt vtꝝ ſit in gñe hitus ſicͭ qdã vi
dent dicere. 3^m eſt vtrũ ſit ſeparata intelligen
tia ſicͭ dicunt qdã alij. 4^m vtrũ ſit idẽ cũ poſſi/
bili ſm eſſentiã. 5^m quid ſit ſm ſubſtantiam ⁊
diffinitionem. 6^m qualiter intelligat ⁊ de mõ actionis eius.

AD primũ ſic pcedit. Et querit an ſit intellꝰus
agẽs. Et vĩ ꝙ nõ ſit intellꝰus agẽs. ſicut eniȝ ſe
hȝ ſpẽs ſenſibilis ad ſenſuȝ in eo ꝙ pficit ipm:
ita ſe hȝ ſpẽs intelligibilis ad itellectũ in eo ꝙ
pficit ipm: ſȝ ſpẽs ſenſibilis ſeipſam põt facẽ in
ſenſuȝ ſine oi alio agẽte qõ ſit ſpẽs vel ſenſus. g̃
ſpẽs itelligibilis ſeipſam faciet in intellectu poſi ſine oi alio
agẽte qõ ſit ſpẽs vel intellꝰus. p^a pȝ per ſe. 2^a võ pbat ex hoc
ꝙ multe ſpẽs ſenſibiles ſunt ſenſibilia tactꝰ ⁊ guſtꝰ q̃ ſeipſas
faciũt in ſenſibꝰ. ⁊ ex hoc ſeqt ꝙ ſupuacuũ ſit ponẽ intellectũ
agẽtẽ. ⁊ cũ nullũ vanũ ſit in nã ſeqt ꝙ intellꝰus agẽs nõ ſit in
nã. ⁋ Itẽ forma que p nullã excellẽtiã ſui corrũpit ſuſcipiẽs
magis ꝯueniẽs eſt ſuſcipiẽti ꝙ̃ illa que per excellẽtiã ſui cor
rũpit eiꝰ ſuſcipiẽs. g̃ ſi illa que minus ꝯuenit põt ſeipſam fa/
cere in ſuſcipiẽte: multo magꝫ illa que plus ꝯuenit. ſȝ forma
ſenſibilis eſt forma p excellẽtiã ſui corrũpẽs ſenſum ⁊ tñ ſe/
ipſam faciẽs in ſenſu. forma võ intelligibilis per excellẽtiã 3. de aia. t. c. 7
nõ corrũpit intellectũ: g̃ multo magis ſeipſaȝ faciet intelle/
ctũ. ⁋ Itẽ ois potẽtia per ſeipſam potẽs ſuſcipere a potẽtia
anteriori nobilioꝛ ⁊ dignioꝛ eſt ⁊ pfectioꝛ ꝙ̃ illa q̃ per ſeipſaȝ
nõ põt facẽ. phantaſia eſt potẽtia p ſeipſam ſine alio agente
potẽs ſuſcipere ſpẽm a ſenſu cõi: g̃ ſi intellꝰus poſſibilis per
ſe ſine agẽte nõ põt ſuſcipere ſpẽm a phantaſia pfectioꝛ ⁊ no
bilioꝛ erit potẽtia phãtaſie ꝙ̃ intellꝰus poſis qõ eſt impoſe:
g̃ intellꝰus poſis nõ indiget agente ad hoc ꝙ ſuſcipiat ſpẽm
intelligibilẽ: ⁊ ſic iterũ vanũ eſt ponẽ intellectũ agẽtẽ. ⁋ Itẽ
det ꝙ intellꝰus agẽs ſpẽm intelligibilẽ agit in poſi: ⁊ querat
vtrũ intellꝰus agens intelligat ſpẽm ſuã quã agit in poſi vel
nõ. Si dicat ꝙ nõ: cũ igit poſis intelligat eam imperfectioꝛ
erit agẽs nõ intelligẽdo ꝙ̃ poſis: cuius ꝯtrariuȝ ab omnibꝰ
dicit. Phus enim dicit ꝙ agẽs ſemper intelligit. Si võ di/ 3° de aia. t. cõ.
cat ꝙ intelligit eaȝ. Cũ igit intellꝰus nihil intelligat niſi qõ 19. ⁊ 20.
eſt in ipſo oportebit hãc ſpẽm eſſe in intellectu agente. aut
igit ſemper fuit in ipſo: aut aliqñ eſt recepta. ſi ſemper fuit
tũc ſequit ꝙ ſpẽs intelligibiles ſemper eſſent in aia: ⁊ nulla
eſſet acqſita: ⁊ hoc eſſet incidere in errorẽ Platonis qui po
ſuit nos nihil addiſcere ſed recordari oium: ⁊ hoc infra de/
ſtruet. Si võ aliqñ fuerint in ipſo ſpẽs itelligibiles: g̃ añꝙ̃
fiant in ipſo intellꝰus agẽs erit in potẽtia ad ipſas ſuſcipien
das. g̃ nulla erit dĩa inter agẽtẽ ⁊ poſeȝ. poſis eniȝ pp nihil
aliud dĩ poſis niſi qꝛ põt ſuſcipe ſpẽs q̃s nõ hȝ. ⁋ Iteȝ ordo
eſt in viribꝰ aie: g̃ in illo ordine eſt accipere p^m ⁊ vltimũ. p^a
aũt vis eſt ſenſus pprius: ⁊ vltima eſt intellꝰus: ⁊ medie ſũt
ſenſus cõis ⁊ phantaſia ⁊ hmõi. Huius aũt ordo nõ atten/
dit niſi in motu ſpẽrũ ad aiam ſm apphẽſionẽ: g̃ p^m erit mo
uens tñ ⁊ vltimũ motũ ⁊ media mouẽtia ⁊ mota. ſed p^m eſt
ſpẽs ſenſibilis mouẽs ſenſum. vltimũ aũt eſt intellꝰus. g̃ in/
tellectꝰ erit motꝰ tñ: g̃ nullus erit intellꝰus mouẽs nec agẽs.
vel ſi det ꝙ aliqs mouet ille erit de medijs potentijs ⁊ erit
mouens ⁊ motꝰ: ⁊ ſic ipſe erit in potentia ad anteriores po
tentias qõ nõ ꝯuenit intellectui vlr agenti: g̃ nullus erit in/
tellectꝰ agens in aia. ⁋ Itẽ in primis ⁊ medijs potentijs nõ
ponit aliq̃ potentia agens vlr. nullus. n. ſenſus eſt vlr agẽs
nec aliq̃ phantaſia: g̃ nec in extremis cũ extreme ſint apphẽ
ſiue ſicut pme ⁊ medie: ⁊ debet poni vlr agens. His rõ/
nibus pñt inniti iniq qdã negãtes intellectuȝ agentem eſſe
in aia. ⁋ Et quedã adducunt a ſimili. ſicut etiã in itellectu
practico videmus ꝙ ipſe ſuſcipit ſpeciem boni operabilis
⁊ diſcernit ipſaȝ ⁊ nõ tãgit mouendo corpus ad organũ mo
tu pceſſiuo vnus numero ⁊ eſſentia exiſtens. ita videt intel
lectus poſſe ſuſcipere ſpecies ſenſibiliũ inſup agere ad hoc
ꝙ ſint in ipſo. ⁋ Cõtra hoc ſunt auctoritates omniũ phoꝝ.
dicit enim Ariſto. in 3° de anima. qm aũt ſint in omni nã ali Tex. cõ. 17.
quid eſt aliud ꝙ̃ mã: ⁊ in vno quoꝙ gñe: hoc aũt eſt poten/
tia prima illa. alterũ aũt eſt cauſa ⁊ efficiens qd eſt ⁊ omnia
facit vt ars ad nãȝ ſuſtinuit neceſſe eſt ⁊ in aias has dĩas:
⁊ huiꝰ qdeȝ quedã dĩa eſt intellꝰus quo omnia fiunt ille võ
quo eſt omnia facere. ⁋ Item Auer. ibidem dicit ꝙ in ani/
ma eſt intellꝰus quo eſt omnia facẽ ſm Ariſto. ⁊ intellꝰus poſ
ſibilis quo eſt omnia fieri qõ dicũt Alphorabius Alkindiꝰ
Alexãder Auic^a ⁊ oẽs phi. ⁋ Per rõnem aũt pbat ſic. Oẽ
qõ ſit in actu ita ꝙ educit ex potentia nõ egredit niſi per il/
lud qõ eſt in actu. Intellꝰus poſſibilis ſit in actu ita ꝙ edu/
citur de potentia in actum illum: ergo hoc ſit per aliqd qõ
eſt in actu ⁊ agens: ergo neceſſarium eſt ponere intellectuȝ
agentem. ⁋ Item in omni trãſmutatione neceſſe eſt pone/
re ſubm ⁊ efficiens ⁊ finem. in intellectu poſſibili eſt trãſmu
tatio ad ſpẽm intelligibilem: ergo neceſſe eſt ponere in ipſo
efficiens ſubm ⁊ finem. ſed ſubm eſt intellectus poſſibilis
ergo aliquid erit efficiens ⁊ finis ⁊ diuerſum ab intellectu 2° phy. t. c. 70.
poſſibili: qꝛ ſubm vt dicit phus nunꝙ̃ coincidit in idem cuȝ
efficiente ⁊ fine. ⁋ Queritur ergo vtrũ efficiens ⁊ finis ſint
idem vel nõ. ſi non tunc habet ppoſitũ: qꝛ tunc efficiens erit
intellectus agens vniuerſaliter ⁊ trãſmutãs intellectũ poſ/
ſibilẽ. ſi ſic: tũc reſpectu eiuſdẽ trãſmutationis idẽ erit effi/

ctēs ⁊ finis: sed finis est inductū ⁊ factū per trāsmutationez: efficiēs inducēs ⁊ faciēs. ergo in eadē trāsmutatione idem erit inducēs ⁊ faciēs inductū ⁊ factū qđ est īpossibile: nec est vis in hoc q̄ dicit̄ trāsmutari itellcus poſſis lʒ in eo nō fit trāsmutatio phīca tñ est trāsmutatio apphēſionis. ¶ Itē nulla forma seipsam facit in mā ⁊ suba. spēs itelligibiles sūt forme: ergo nulla earū seipsam facit in itellectu possibili. pª pbat̄ per hoc q̄ si daretur q̄ alia forma faceret seipsaʒ in mā ⁊ subto idē eēt faciēs ⁊ factū: ⁊ idē eēt in actu ⁊ in potētia. ſm eni q̄ est faciēs necesse est ipm eē actu: q̄ nihil facit nisi actu ens: ſm aūt q̄ est fiens est in potētia: q̄ nihil fit qđ actu est ens: ſʒ qđ possibile est fieri. ¶ Si forte diceret̄ q̄ subm agit hoc est absurdū q̄ subm est motū: ⁊ mouēs ⁊ motuʒ nunq̄ sunt idē: igit̄ in apphensione itellectiua necesse est ponere agentē intellectū: sicut ponit̄ possibilis ⁊ speculatiuus. ¶ Itē forma nō est nisi qñ est in subto: ergo nō operat̄ anteq̄ sit in subto. sed si forma itellectualis eēt itellcus agens vt qdā dicūt nō ageret nisi qñ esset in itellectu possibili: sed cū est in itellectu possibili tūc itellcus possibilis est in actu: ergo itellcus agēs nō ageret nisi qñ itellcus possibilis esset in actu: ⁊ hoc est absurduʒ. oē eni agēs agit ad hoc vt potētia educat̄ in actū ⁊ nō postq̄ est in actu. ¶ Itē fiat argumentū Auer. sup librū de aīa. s. q̄ cōparatio sensus ⁊ phantasie ad itellectū poſſem est cōparatio particularis ⁊ singularis eo q̄ in sensu ⁊ phantasia nō est nisi particulare ⁊ singulare. si ergo nō esset mouens itellectū poſſem nisi phantasia nō moueret̄ itellcus possibilis nisi ſm particularē: ⁊ ita itellcus possibilis non differret a virib⁹ aīe sensibilis: ergo necesse est itellectū agētē ponere qui agit vle ex particulari. ¶ Itē vle est in particulari potētia nō actu: ergo si debeat educi in actū necesse est q̄ hoc fiat ab aliquo agente qđ agens nō pōt esse de viribus aīe sensibilis. Aut ergo hoc est idē cū intellectu possibili aut nō. si nō hētur ppositū. s. q̄ necesse est ponere itellectū vliter agētē vlia de particularib⁹. si sic tūc idē erit recipiēs vle ⁊ faciēs ipm. ⁊ idē erit mouēs ⁊ motū: que oīa ipoſſia sunt. ¶ Item in visu sic est q̄ lumē est agēs ⁊ faciēs colores potentia sensibiles actu sensibiles: sed itellcus agens vt dicit phs est vt lumē in visu: ergo itellcus agēs de necessitate ponet̄ in aīa itellectiua. ¶ Solo. ɔcedim⁹ q̄ itellcus agens vliter est in aīa. ¶ Ad pᵐ qđ ɔtra hoc obijcit̄ dōm q̄ specierū sensibiliū q̄dam sunt actiue per se: q̄dā aūt nō: ⁊ ille indigent aliq̄ agente. ⁊ siue sint actiue per se siue nō nō tñ agūt ſm seipsas in sensib⁹ sed agūt in suis obtis. obta eni sunt pma mouētia sensus: ⁊ ppter hoc illa est falsa que supponit q̄ spēs sensibiles agāt per seipsas in sensib⁹. Spēs eni sensibiles nō sunt actu nisi in sensibilib⁹: ergo nō agunt nisi postq̄ sunt in sensibilib⁹. vnde si agerent in sensu educendo ipm de potentia ad actū oīa agerent ⁊ nō educerēt ipm: nisi qñ sensus est in actu qđ est ipoſſe: ⁊ per hoc pʒ q̄ pª est falsa.

Nō duas rōes q̄ e nō ponat̄ sensus agens vlr in oi sensu ¶ Ad aliud dōm q̄ nullus sensus ponit̄ agēs vliter respcū aliorū ⁊ hoc ɔtingit duabus de causis. q̄rū vna est q̄ sensus nō est vnius potentie sensibilis. visus eni nō recipit̄ ab auditu ⁊ pp hoc nō pōt facē agens vle ad oīa sensibilia. sic aūt nō est in itellectu q̄ eadē est potētia recipiēdi oīa itelligibilia que pōt hēre vle agens. ¶ Scđa cā est q̄ agētia in sensibus sunt obta: ⁊ pp hoc nō ponit̄ sensus agens vliter: ſʒ in itellectu phantasma non sufficienter mouet nec vliter eo q̄ vnūqđq; phantasma est particulare determinatū. ⁊ iđ necē est ponē agens vle esse in itellectu. ¶ Ad aliud dōm q̄ phātasia nō recipit nisi particulare ⁊ pp hoc sufficiēter pōt moueri a sensu pcedente ſm actū facto: ſʒ itellcus poſſis recipit vle ⁊ iđ nō sufficiēter mouet̄ ad phantasiā que nō fit in actu nisi ſm particulare: nec in hoc ɔsistit pfectio phantasie ⁊ imperfectio itellcus. itellcus eni poſſis pfectior est in eo qđ recipit vle qđ superi⁹ est particulari: ⁊ pp sui ampliorē pfectionem reqrit aliqđ agens sicut ⁊ in phīcis corporib⁹ plura mouent ad corp⁹ organicū q̄ ad corp⁹ mixtū vel simplex: nec tñ corp⁹ organicū iperfectius est corpore mixto vel simplici sed potius pfectius ⁊ nobilius. ¶ Ad aliđ dōm q̄ hoc nihil est querere vtrū itellcus agens recipit spēm vel itelligit eā sicut nihil est dicē vtrū lumē videt colores vel recipit ipsos. lumē eni ſm q̄ est in corpore operat̄ vnū visibile a potētia visus ⁊ nō duo. sīr itellcus agens lumine suo itellectuali operat̄ vnū itelligibile ab vno itellectu possibili cui⁹ itellcus est agentis: ⁊ poſſis sed agentis sicut ab ipso ⁊ poſſe sicut in ipso: ⁊ sicut in phīcis corporib⁹ vna est opō agentis forme ⁊ mãe patiētis lʒ nō eodē mō sicut dcm̄ est. ¶ Ad aliud dōm q̄ rō illa tʒ in ordine mobiliū que oīa mouent̄ ſm formā pmi mouētis: ſʒ in virtutib⁹ aīe nō est ita. pᵐ eni mouens mouet ſm formaʒ singularē ⁊ particlarē que est hic ⁊ nūc. Vltimū aūt motū. s. itellcus poſſis nō mouet̄ ſm formā illā sed ſm rōnē vlis: ⁊ pp hoc opʒ aliđ esse agens ⁊ mouens. ⁊ per hoc etiā pʒ solo ad sequens: q̄ in pmis ⁊ medijs nō est nisi forma pmi mouentis: sed in extremis est plus: ⁊ iđ in extremis opʒ opponere aliud agens. ¶ Ad vltimū dōm: q̄ intellcus practic⁹ mouet mot⁹. nō eni mouet corp⁹ nisi mot⁹ a spē appetibilis sicut dicit phs in capº de motore. ⁊ sic nihil phibet itellectū poſſem mouē in itelligibilib⁹. cū eni mot⁹ est ab vno itelligibilium mouet alterū. ¶ Vel dicat̄ melius q̄ nō est simile de itellectu practico ⁊ ɔtēplatiuo. practic⁹ eni hʒ apphēsionē ⁊ appetitū: ⁊ per apphēsionē est motus: per appetitū vo mouens: sed itellcus ɔtemplatiuus possibilis nō hʒ nisi apprehensionem: ⁊ ppter hoc nō est nisi motus tm̄ ⁊ non mouens.

¶ Utrum intellcus agens sit in genere habitus.

SEcundo querit̄ vtrū sit in gñe habitus. Et vĩ q̄ sic duob⁹ similib⁹ iductis ab Ar. Dicit eni in 3º de aīa q̄ itellcus agens ad poſſem se hʒ sicut ars ad mām: ſʒ oīs ars ad mām se hʒ sicut habitus actiuus: ergo itellcus agens se hʒ ad poſſem vt habitus actiuus: ergo itellcus agens est hitus. Tex. cō. 17.
2ª pbat̄ q̄ ars nihil aliud est q̄ hitus exñs in aīa ad cuius similitudinē fit aliqd in mā extrinseca. Prima vo pʒ ex auctoritate Ar. ¶ Aliud sīle est qđ dicit itellectū agētē eē sicut lumē. lumē vo est esse formale colorū: ⁊ ita vĩ intellcus agens nihil aliud esse q̄ esse formale itelligibiliū: ſʒ tale est hit⁹ pcipue pncipiorū: ergo videt̄ itellcus agens esse hitus pncipiorū. 3º đ aīa. t. c. 18.
¶ Itē dicit Alexāder expsse: q̄ itellcus agens est forma que nō est mālis que sola de mā sua est intelligibilis. forma aūt que nō est mālis ⁊ itelligibilis est hitus: ergo itellcus agens nihil est aliud q̄ hitus. ⁊ in alio loco dicit q̄ itellcus in effectu nō est aliđ q̄ forma itellectiua. ⁊ ex hoc seqt̄ idē. ¶ Itē Themistius in cōmēto libri de aīa dicit q̄ agens itellcus nō differt a speculatiuo: nisi q̄ speculatiu⁹ dicit̄ iquātuʒ est forma possibilis ɔsiderātis spēm receptā a phantasmate. agēs aūt iquātū pficit poſſem. Cū igit̄ speculatiuus itellcus sit habit⁹ ſm suā subam: agens ſm suā subaʒ erit hitus. Uide p opione Themistij Cōmētatorē 3º de aīa tex. cō. 5. ⁊. 20.
¶ Per rōnē aūt pbat̄ ideʒ sic. oē agens spēm suā agit in possibili nisi ita sit q̄ poſſe nō posset suscipere illā. itellcus agēs agit in poſſeʒ: ergo spēm suā iprimit in possibili si possibilis pōt suscipere eā. ¶ Prima pbat̄ ex hoc q̄ oē agens trāsmutat ad se patiēs. 2ª vo pbat̄ ex hoc q̄ possibilis nō dicit̄ poſſis nisi respectu agentis. Cū igit̄ poſſis pōt suscipe spēm agentis: spēs recepta ipossibili eiusdē rōnis erit cū agente: ſʒ spēs recepta in possibili est hitus ⁊ forma: ergo itellcus agens hēbit rōnē hitus ⁊ forme. ¶ Itē qcqd agit actione hitus: ⁊ nō hʒ actionem a mā illud est hitus: itellcus agēs sic agit. ergo est hitus. Probatio pme per se pʒ: per Dam. q dicē res differre pprijs actionibus ⁊ operationibus. ¶ Probatio scđe est q̄ hitus pncipiorū est illuminās itelligibilia sequentia: ⁊ iste dicit̄ esse intellectus agens: ergo itellcus agens nō est nisi hitus pncipiorū.
¶ Querit̄ etiā circa hoc de duabus opinionibus intellectū agentē ⁊ poſſem dicentiū esse habitū. q̄rū vna dicit q̄ est habitus ɔstitutus ex oībus intellectibus qui sunt in aīa. Aliqñ vo dicit q̄ est habitus cause pme vliter irradiās super oīa creata cause prime. ¶ Et videtur prima esse vera. oē enim agens vliter necesse est se hēre ɔuenientiam in spē cū oībus his que educit in actū. itellcus vliter agens vliter est agens oēs spēs intelligibiles: ergo necesse est hēre cōuenientiā in spē cū oībus intelligibilibus. ¶ Prima pbat̄ per hoc qđ dicit Aristo. q̄ agens ⁊ patiens pmo sunt ɔtraria ⁊ vltimo similia in fine actionis. Prio đ gnōne ⁊ cōruptione tex. cō. 48.
¶ Scđa vo supponit̄ ex dictꝫ oīuʒ phorū. Ex hoc vlterius sequit̄ q̄ intellcus agens sit oīs intellcus aīe vel aliqd ɔstitutū ex oībus. ¶ Itē videt̄ haberi per verbū Aristo. in 3º de aīa. vbi dicit q̄ itellcus qui est in potentia tpe est pncipalior agente in vno: hoc est in vno ⁊ eodem intelligibili possibilis itellcus prior est q̄ agens: ⁊ hoc non pōt verū esse nisi agens sit forma ⁊ spēs que fit in itellectu possibili: lʒ enim actus vt dicit̄ in 9º metaphīce prior sit potentia suba ⁊ rōne: q̄ potentia substantiam ⁊ eē ⁊ rōnē hʒ actu Tex. cō. 20. Tex. cō. 15.

tñ potentia pōr est tpe ꝙ̃ act⁹: eo ꝙ potētia est subm gnōnis
per quā inducit act⁹. Si igit sic est de possibili ⁊ agēte itelle
ctu vt videt phs dicere in 3° de aia. agēs itellus nō erit nisi
spēs itelligibilis aut aliqd ꝯstitutū ex illis. ¶ Pro altera āt
opione sic obijcit. duplex est forma vt dicit Alexāder. s. for/
ma que est in mā: ⁊ forma que denudata est ab ipsa. forma
vō que est in mā hʒ ordinationē ad formā vnā que est mo/
tor pmi mobilis per quā ois forma venit in māam que est in
ipsa: g̃ forma que est separata a mā hēbit ordinationem ad
formā vnā que ita vlis est itelligēdo sicut illa operādo. ¶ Cū
igit oia illa que sunt itelligibilia sint aliquo mō ab oib⁹: ir/
radiabuntur spēs ab aliq̄ forma vna que vliter est agēs ad
oia. sed hec forma nō pōt esse nisi forma pme cāe: g̃ videt ꝙ
itells agēs sit exēplū ⁊ habit⁹ pme cāe in nobis. Hoc videt
etiā ex vbis Boetij qui dicit ꝙ notitia pmi boni oib⁹ nālr
inserta est. Itē Dam. cognitio cognoscēdi deū oib⁹ nāliter
inserta est ab ipso sicut dicit Grego⁹ nicenus. ¶ Sed ꝯtra.
oē agēs vliter in aliquo gñe nō est actu in aliquo illoꝝ. itelle
ctus agēs vliter est agēs in gñe intelligibiliū: g̃ nō erit actu
in aliquo illorū. sed ois hitus ⁊ ois spēs accepta ⁊ intellecta
est actu in itellectu possibili: g̃ itellus agēs nec est hitus nec
est aliq̄ spēs itelligibilis. Qd aūt ois hitus ⁊ ois spēs itelli/
gibilis accepta actu sit in itellectu possibili sumit a vbo phi
Tex. cō. 5. in 3° de aia. vbi dicit ꝙ aia potētia est oia itelligibilia: ⁊ ni/
hil est actu eoꝝ anteꝙ̃ itelligat. ¶ Itē dēt ꝙ itellus agēs sit
hitus tūc aut erit habitus simpliciū aut hitus cōplexoꝝ aut
vtrorūqʒ. Si p° mō: cū igit intellus agēs semp sit in actu vt
dicit Ar. oporteret ꝙ oia simplicia semp eēnt actu in aia: et
sic nulliū eoꝝ acciperet a sensib⁹ qd est falsuʒ. Si forte dicat
ꝙ itellus agēs est habit⁹ ꝑm spēs vnius vel pluriū simpliciū
⁊ nō oium. ¶ Cōtra. illud g̃ simplex vel illa simplicia hēbūt
ordinem luminis ⁊ forme ad oia alia itelligibilia: aut nō. si
nō: tūc nulliū simpliciū itelligeret per ipm: ⁊ sic nō erit vliter
agēs. si sic: g̃ si ipm est vnū tūc nō erit nisi intellect⁹ entis. ⁊ si
est plura tūc nō erit nisi itellus decē gñalissimoꝝ: ⁊ quocūqʒ
mō dicat tūc itellus agēs nō iuuabit ad intellectū alioꝝ nisi
vt itelligant in potētia. vbi grā. vt itelligat suba vel ꝗ̃titas
⁊ sic nos nunꝙ̃ itelligeremus hoiem in rōne hois ⁊ asinū in
rōne asini. iferiora vō in suis superiorib⁹ nō sunt nisi poten/
tia vt dicit Porphyrius. ⁊ in 2° poꝝ ꝙ scire in vli nō est sci
re in ꝑpria nā. Si vō dicat ꝙ ille habit⁹ est hitus cōplexoꝝ
aut g̃ ille hitus erit hitus pncipioꝝ aut ꝯsecutiuus pn°. ⁊ si
vltimo dicat tūc sequit ꝙ oia sunt actu a nobis scita ⁊ nihil
addisceremus qd falsum est. Si vō p° mō dicat tūc itellus
agēs erit hitus pncipioꝝ: ⁊ tūc querit de gnōne terminoruʒ
q sunt in pncipijs. pncipia eni cognoscim⁹ in eo ꝙ terminos
1° posteriorū in fine. scim⁹: ⁊ per cognitionē terminoꝝ dicit Ar. pncipia sciri per
experientiā. Et querit qd sit itellus agēs hmōi spēs itelligi
bilis hmōi. ille eni nō est hitus cōplexoꝝ: nō eni ꝯstituit icō/
plexū: sed potius ꝯstituit ab ipso. ¶ Preterea itellus cōple
xoꝝ pōr est ꝙ̃ itellus incōplexoꝝ. pus aūt nō agit a posterio
ri: g̃ alius erit agēs respectu illoꝝ itelligibiliuʒ: ⁊ tūc querit
qs sit ille. ⁊ redit ad pmā qōnē: g̃ itellus agēs nō pōt esse ha
bitus ex oib⁹ itelligibilib⁹: itellus eni agēs est ꝯstituēs oēs
itellus: g̃ si ꝯstitut⁹ est ex illis tūc erit ꝯstitut⁹ ex oibus ex eo
ꝙ nō ꝯstituit qd nō est itelligibile. ¶ Silr obijcit ꝯtra illaʒ
que dicit ꝙ itellus est hitus ⁊ spēs pme cause in nobis. spēs
eni pme cause: aut est qd est pma cā: aut qr est. si p° mō tunc
Tex. cō. pmi. oporteret ꝙ pma cā hēret rōnē distinctā: qd est ipossibile cū
sit specialissima. Si 2° mō tunc nō erit rō cognitionis oium
cognoscibiliū. ¶ Preterea quecūqʒ in se perfecto intellectu
cognosci nō possunt illa nō faciūt alia perfecte intelligi: ma
teria prima vt dicūt Auicēna ⁊ Boetius perfecto itellectu
cognosci nō pōt: g̃ non possunt alia facere perfecte intelligi.
¶ Preterea dicit phus in 2° metaphice ꝙ dispositio intel/
lectus nři ad manifestissima nāe est dispositio sicut oculorū
vespertilionū ad lumen solis: g̃ lʒ prima causa manifesta sit
Rōnis decisio in se tamē obscura ⁊ occulta erit nobis ⁊ sic ipsa nō erit intel
lectus agens cum irradiat super oia intelligibilia. ¶ Solo.
dōm ꝙ intellus agēs nō est habitus sicut bene ꝑbatū est in
vltimis rōnibus: lʒ qdā alij aliter dicūt. sequaces eni The/
mistij dicūt intellectū agentē nō esse. sequaces enim Alexā/
dri dicūt intellectū agentē esse ꝯstitutū habitū ex oibus in/
telligibilib⁹. Alij vō dicūt itellectū agentē habitū esse ⁊ spe

ciem cause prime ⁊ nulli eoꝝ cōsentimus dicētes itellectum
agentē nō esse habitū vel spēm accidentalē aliqʒ: siue sit ina
ta vt notitia pme cause: siue acqsita per apphēsionē siue ab/
stractionē a mā. ¶ Ad pm g̃ dōm ꝙ exēplū Arist. duplex est:
qr sciuit ꝙ neuter eoꝝ habuit similitudinē cū itellectu agen
te nisi in parte. Ars enim se hʒ ad māam vt efficiēs formale:
⁊ hoc hʒ similitudinē cū itellectu agēte. Intellus eni agens
est vt ars ⁊ efficiēs formale. itelligibilia aūt sunt sicut forma
artificiati. ⁊ possibilis itellect⁹ est vt mā artificiati: sed tamē
ars est hitus ⁊ itellus agens nō erit habitus. ꝑpter hoc eni
nō dicit Aristo. simplr ꝙ intellus agēs est vt ars: ꝑm ꝙ ars
ad māam sustinuit. i. talē itellus agēs hʒ cōparationē ad pos
sibilē ⁊ itelligibilia q̄lē sustinuit ars ad māam ⁊ formā artifi/
ciati. ¶ Scdm exēplū qd est de lumine ⁊ colorib⁹ magis est
silr. qr sicut lumē agēs formale est coloꝝ ꝑm actū: ita itellus
agēs formale efficiēs est itelligibiliū ꝑm actū: sʒ tñ in hoc est
dissimilitudo ꝙ lumē est extrisecū potētie visiue ⁊ nō est de
ꝯstitutione ipsius. itellus vō agēs nō est extrinsecus aie itel
lectiue: sed est de ꝯstitutione ipsi⁹. ¶ Ad aliud dōm ꝙ si vo
lumus sustinere dcm Alexādri dicim⁹ itellectū agētem esse
spēm ⁊ formā nō que est itelligibilis sed que est forma perfe
ctiua itellus possibilis ⁊ aie itellectiue. Et eodē mō dicim⁹
ad aliud lʒ tñ itellus in actu ⁊ itellus agens nō semper sint
idē: qr itellus possibilis qñ hʒ spēm itellectiuā est itellus in
actu ⁊ nō itellus agēs. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Themistius vo
cat itellectū agētē itellectū in actu cū tñ nō sit oino idē vt iaʒ
dcm est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ duplex est agens. s. vle ⁊ hoc nō
est determinatū in spē. ⁊ particulare ⁊ hoc hʒ spēm determi
natā sicut etiā est in naturis. In gnōne eniʒ hois mouet sol
sicut agens vle oino ideterminatū: ⁊ mouet hō vel potentia
hois in semine: ⁊ hoc est determinatū. spēs vō iducta in mā
vniuocat in agēte determinato ⁊ nō cū agente vli. silr est de
itellectu possibili illū eni mouet itellus agēs vt agēs vle qd
vno mō agit respectu oiuʒ itelligibiliū: phantasma aūt mo
uet vt agēs particulare: ⁊ iō forma inducta in itellectu possi
bili nō vniuocat itellectui agēti sʒ nāe phātasmatis ⁊ ꝑpter
hoc itellus hois est q extrahit de phantasmate hois. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ itellus agēs nō agit actiōe hitus. hitus eni pn
cipioꝝ est duplex. s. igredientiū in sylm ⁊ nō ingredientiū. ⁊
videt ꝙ hitus nō agit nisi ꝑbādo ⁊ inferēdo per hitudines
terminoꝝ. itellus vō agēs nō agit per hitudines nec ꝑban/
do nec inferēdo sed poti⁹ per suā simplicitatē vt ifra decla/
rabit ⁊ illā simplicitatē ꝯfert oib⁹ itelligibilib⁹. ¶ Ad aliud
dōm ꝙ illa opio que dicit itellectū agentē esse oēs itellus vl
ꝯstitutū ex oib⁹ falsa est. ¶ Ad rōnē vō dōm est ꝙ aliud est
de agēte vliter: ⁊ aliud de agēte specie determinata vt pus
dictū est. Agens eniʒ vliter nō imprimit spēm sed agēs de/
terminatuʒ: ⁊ de hoc intelligit ꝙ agēs ⁊ patiēs pmo modo
sunt dissimilia ⁊ postea similia. ¶ Ad aliud dōm ꝙ phs fa/
cit comparationē inter itellectū polem ⁊ intellectum in actu
qui est perfectio potētie possibilis ⁊ vocat intellus specula/
tiuus. ⁊ verū est ꝙ intellus actu prior est possibili suba ⁊ rō/
ne: sicut ois actus prior est sua potētia: sed intellus actu qui
est agēs ⁊ efficiens pōr est possibili in tpe ⁊ suba ⁊ rōne: sicut
efficiēs prior est mā in phicis ⁊ hoc inuit Arist. ibidē. postꝙ̃
enim dixit ꝙ itellus potētia tpe principalior in vno statim
addit oino aūt neqʒ tpe: sed nō aliqñ quedaʒ intelligit aliq̄
vō nō intelligit: q̄si diceret nō vliter verum est ꝙ possibilis
prior sit tpe eo ꝙ in actu: sed agens ⁊ efficiēs prior est tpe ꝙ̃ 3° d aia. t. c. 19.
possibilis semp enim vt dicit ibidē honorabilius est agens
patiēte ⁊ pncipiū mā sed ille agēs nō aliqñ quideʒ intelligit
⁊ aliqñ nō: sed semper itelligit vt infra ꝑbabit. ¶ Ad aliud
dicendū ꝙ etiā illa opinio falsa est. ¶ Ad rōnē vō dicenduʒ
ꝙ verū qdē est ꝙ ois forma inducta per motū nāe ordinat
ad motorē primū vt ad cām. intelligibilia vō nō possunt or/
dinari ad formā vnā nisi que est forma entis. ⁊ hoc pʒ. intel
ligibilia enim sunt per resolutionē que resolutio stat in ente
⁊ nō in alio: non aūt resoluunt in spēm cause prime: qr spēs
prime cause nō abstrahit a causatis lʒ per cām inferat. intel
lectus aūt agēs in quolibet vli agit simplicitate: ⁊ eodē mō
vt ꝑbabit infra. ¶ Ad aliud dicenduʒ ꝙ est notitia que est
summū bonū ⁊ hec est infusa oibus: sed nō pōt esse lumē ad
oia intelligibilia. est etiā notitia que est summū bonū: ⁊ hec
nulli ifusa est: qr nō pōt cōprehēdi per sermonē diffinitiuū.

Propter qd forma iducta a phantasmate ⁊ itellectuʒ agēte nō vniuocat intellectui agēti sed phantasmati.

¶ Utrum intellectus agens sit intelligentia separata.

Tex. cō. 19. et 20. Tertio querit̄ vtrū itellectꝰ agēs sit itelligentia separata vel nō. Et videt̄ q sic. Dicit.n. Ar. in 3° de aia q hic itellectꝰ.s. agens ⁊ separatꝰ ⁊ imixtꝰ ⁊ ipassibilis suba actu est nō pōt aūt dici eē separatꝰ nisi a mā ⁊ magnitudine. imixtꝰ aūt per puatione mixtionis cū phantasmate pticulari. ipassibilis eo aūt q nihil recipit. sba vō actu ens: eo q respectu nullius est in potētia sed cōpletꝰ pfecta cōpletione. Cū igit̄ hoc nō ɔueniat aie humane vel ptibꝰ eiꝰ que iperfecta est ⁊ possibilis ad virtutes ⁊ scias oportebit itellectū agētē eē subaꝫ ⁊ itelligētiā que nō sit humana nec ps eiꝰ. ¶ Itē Ar. sepatꝰ intellectꝰ solū est hoc qd verū est: ⁊ hoc solū imortale ⁊ ppetuū est. Cum igit itelligētia nuda ⁊ sepata sit tm̄ verorū vt dicit Auicēna: ⁊ sit imortalis ⁊ ppetua vt pbat̄ in 11° metaphice videt̄ itellectꝰ agēs eē itelligētia separata. Tex. cō. 16. et 17. ¶ Itē Algazel in 5° tractatu sue phice de itellectu agente sic dicit cū itellectꝰ potis est suba nuda a mā qd itelligit de itellectu agēte. sꝫ nullus actꝰ corpis vel pars eiꝰ potentialis est suba nuda a mā. g̃ itellectꝰ agēs nō est actꝰ corpis vel ps eiꝰ potētialis. ¶ Itē Algazel ibidē. sensus de itelligētia agente est q semp est agēs in aias incessanter: ⁊ hoc oīno est de nuō subarū itelligibiliū de qbꝰ iā certificatū est in tractatu diuinorū. i. in metaphysica que dignior est oibꝰ illis vt hoc attribuat̄ ei: q est itelligētia vltima decē itelligētiarū. ex hoc expresse accipit̄ q itellꝰs est decima itelligētia nuō scdarū itelligētiarū ⁊ ita itellꝰs agēs est itelligentia sepata ⁊ nō ps aie nec aia. ¶ Itē Algazel expsse dicit q itellꝰs agens nō est in corpore: sꝫ irradiat supra aiam rōnalē cōicādo eidē lucē bonitatis sue. Cū igit hoc ppriū sit itelligētiarū sepatarū itellectꝰ agēs erit itelligētia sepata. ¶ Itē Auicª in 11° sue metaphysice ponit duplicē ordinē itelligētiarū sepatarū. Quedā eni est itelligētia pª que est motor vniuersitatis ⁊ pn̄m pm̄ toti eē. 2ª aūt itelligētie sunt in decē ordinibꝰ vt ipe dicit. qrū pª mouet celū vniforme qd est pm̄ mobile. 2ª mouet sphērā stellarū fixarū. ⁊ 3ª sphērā saturni. ⁊ 4ª sphērā iouis. 5ª sphērā martis. 6ª sphērā solis. 7ª sphērā veneris. 8ª sphērā mercurij. 9ª sphērā lune. De decima vō sic dicit. decima est itelligētia a q̄ fluit sup nr̄as aias ⁊ hec est itelligētia mūdi terreni ⁊ vocamꝰ eā itelligētiā agētē. ⁊ ex hoc accipit̄ q itellꝰs agēs est itelligentia sepata decē ordinis itelligentiarū secūdarū. ¶ Idem oīno dicit Algazel in sua metaphica qr dicta Algazel nō sunt nisi abbreuiatio dictorū Auicª. ¶ Itē Isaac in li° de diffōnibꝰ dicit q rō cātur in vmbra itelligētie: ⁊ vult q itelligētia sit suba sepata ⁊ itellectualis: apud quā pnª sūt vlia rerū que illumināt sup aiam rōnalē: ⁊ per hoc inuit̄ q itellꝰs agēs sit suba sepata. ¶ Per rōnē aūt vi idem pbari. videmꝰ eni q in corpibꝰ qn̄titatis ad motū mixtionis gnōnis ⁊ alteratiōis bm nām pm̄ mouēs ⁊ agēs est sepatū a mā miscibiliū ⁊ gn̄abiliū ⁊ alterabiliū bm nām. pm̄ eni mouens est celū: g̃ vi a simili q in spūalibꝰ illd qd est mouēs pm̄ in alteratione itellꝰs possibilis sit suba sepata. Cū igit pm̄ mouens sit itellꝰs agēs erit suba sepata. ¶ Itē oīs depositio tenebrarū que est in inferioribꝰ remouet̄ per ifluētiā lucis a corpore supiori qd loco suba ⁊ nā separatuꝫ est ab iferioribus. Cū igit simil depositio tenebrarū sit ex phantasijs: ⁊ ignorātia itellꝰs possibilis debet remouere hmōi tenebrā per influentiā alicuiꝰ qd sepatū est suba ⁊ nā ab itellectu possibili. ¶ Itē bm phos supiora cōposita sunt ex motore ⁊ mobili ⁊ nō faciūt vim vtrū motor ille sit itelligētia vl aia vel vtrūq. similr hō cōpositꝰ est ex motore ⁊ mobili: g̃ sicut se hꝫ mobile hois ad mobile supiꝰ sic se hēbit motor hois ad motorem supiorē. sed mobile hois accipit ifluētiā ⁊ ipressionē a mobili supiori. Tex. cō. 57. Dicit eni Ar. in 2° de gnōne ⁊ corruptione. q oē tps ⁊ vita mēsurat̄ determinata piodo: g̃ motor hois ifluentias ⁊ ipressiones accipit a motore supiori. Cū igit motꝰ pncipalis est pmꝰ vniuscuiusq mobilis sit itelligentia sicut cōcorditer dicūt phi aia rōnalis quātū ad itellectū potem impressiones ⁊ ifluentias accipit ab itelligentia separata. Cūꝫ aūt ppriū agentis sit influere super potem de luce sua itellectꝰ agens erit itelligentia separata. ¶ Itē in cōmēto sup 3m ppōnē libri cāꝝ dicit Alphoraꝰ q cā pª creauit esse aie mediāte alditih idest itelligētia: ⁊ postq creauit esse aie posuit cā sic istrm itelligentie quo efficiat opōnes suas. s. itelligentie. Ex hoc accipit̄ exquo aia qn̄s ad itelligentiā potem est istrm itelligentie sepate q actiones eiꝰ fluūt ab itelligentia sepata in ipsam: sicut actio instri fluit in instm a mouente p°: ⁊ sic itellꝰs iterū erit itelligentia separata. ¶ In hoc etiā videt̄ ɔsentire Collectanus in suo li° de aia q dicit q itellectus. i. itelligentia fluūt in itellectū potem bm ɔuersionem ad itelligentiā agentem bm q est possibilis petit ab ipsa itelligentia agente. ¶ Fortius aūt ad idem obijcit̄ sic. Intellectꝰ agens aut agit in potem actione sue sube: aut alicuiꝰ forme existis in ipso. (Nō rōnē forte tem.) Si p° mō: cū sua suba sit eodem mō se hn̄s et vna nō faceret in possibili actionem nisi vno mō se hn̄tem vt vnā: qd maxime falsuꝫ est: cū sint multa itelligibilia bm que itellꝰs possibilis efficit̄ in actu. ¶ Si 2° mō tūc itellꝰs agēs hēbit spēs ⁊ formas oīum intelligibiliū: qr bm vnā spēm nō pōt agere diuersa itelligibilia: g̃ hēbit penes se spālitates ⁊ gn̄alitates oīuꝫ rerū. Aut igit hꝫ eas per acceptionem ita q qnq non habuit. aut semp est ⁊ fuit in actu bm ipsas. Si p° mō: tūc itellꝰs agens esset in potentia ⁊ nō differret a possibili. Si 2° mō tunc itellꝰs agens erit itelligentia plena formis magis ⁊ minus vlibꝰ. Cū igit hoc sit ppriū intelligentie separate itellꝰs agens erit itelligētia separata. Et huic ɔclusioni vident̄ ɔsentire Plato ⁊ Boetiꝰ. Plato. n. dixit oia vlia esse penes intellectū semp: ⁊ disciplinā dixit esse reminiscentiā. Boetiꝰ aūt in de ɔsolatione philosophica dixit vlia retinet ⁊ singularia pdit. Huic aūt videt̄ cōsentire Ar. pter hoc solū qd excusat errorem Platonis in reminiscendo. 3. de aia. t. c. 20. Dicē eni separatꝰ aut solus est hic: qd verū est ⁊ hoc solū imortale ppetuū est: nō reminiscunt̄ aūt per hoc qd impossibile sit. passiuus aūt itellꝰs corruptibilis est: ⁊ sine hoc nihil itelligit. Ac si dicat itellꝰs agens q separatꝰ est est tm̄ verorū. s. pncipiorū vliuꝫ ⁊ est imortalis per hoc q ipse nō est virtꝰ nō dependens a corpore: ⁊ est perpetuus per hoc q nō est in potentia. nō tn̄ sequit̄ ex hoc q reminiscat̄ in accipiendo sciam qr itellꝰs agens ipassibilis est ⁊ nihil recipit. passiuus aūt est passibilis itellectus corruptibilis est per hoc q acqrit ⁊ amittit formas scibiliū ⁊ cū hoc nihil intelligit aia. ¶ Hāc tn̄ lr̄am oīno aliter exponunt tres cōmentatores. s. Alexāder Themistiꝰ ⁊ Auer. sed nr̄e expōni ɔcordat littera. In hac etiā snīa expsse est Auicª in 6° de nālibꝰ ⁊ duo sequētes vestigia eiꝰ. s. Algazel ⁊ Collectanus. ¶ Item adhuc fortius ostdit̄. oē qd recipit aliqd est in potentia ad illud. itellectꝰ agens nō est in potētia ad aliqd eo q ipse est vliter agēs: g̃ itellꝰs agēs nō recipit aliqd. Inde sic. oē qd recipit aliqd itelligendo itellectu nō creato a rebꝰ est itelligentia. itellꝰs agens nō recipit aliqd itelligēdo: g̃ itelligit itellectu nō creato a rebꝰ. sꝫ oē qd itelligit itellectu nō creato a rebꝰ est itelligentia ⁊ suba separata: itellꝰs agens sic intelligit. g̃ itellꝰs agens est intelligentia ⁊ suba separata. p° vltimi syllogismi pbat̄ ex hoc q aia rōnalis nō est in corpe nisi vt pficiat̄ scia ⁊ virtute vt dicūt sci ⁊ phi. 2ª vō pbat̄ in syllis pcedētibus. Ppōnes vō syllorū pcedētiū per se sūt manifeste. ¶ Itē pbat̄ q itellꝰs agēs sit itelligētia pª: que deus est: sic itellꝰs agēs nō itelligit itellectu creato a rebꝰ vt pbatū est. Aut g̃ intelligit a seipo aut ab alio. si a seipso: g̃ est a seipso. pbatio huiꝰ ɔclusiōis est. illud qd pbat̄ in metaphica Auicª. s. q ens per se est ens necesse. ⁊ ens ab alio est ēns possibile. si eniꝫ est ab alio poterit ɔtingere q ipm nō sit. s. si aliqd nō esset ipm. silr a quocūq est esse rei ab eodē etiā est operatio ipiꝰ lꝫ nō imediate. Si igit itellꝰs agēs est ab aliquo tūc etiaꝫ itelligit ab alio: ⁊ sic etiā itelligit itellectu creato ab alio: g̃ intelligit impossibilr qd iā iprobatū est: nō g̃ intelligit ab alio. sola autē intelligentia prima est deus nec est ab alio nec itelligit ab alio. ergo intellectus agēs est itelligētia pma que est deus. Qd aūt intelligētia sola nec sit ab alio nec intelligat ab alio pbat̄ per octauā ppositionē libri causarū vbi de secūdis intelligētijs dicit sic. Deꝰ eni itelligētie fixio ⁊ essentia est per bonitatē purā que est pma cā. ¶ Item in 12° metaphice dicit Ar. q si prima causa intelligit per aliud a se q hēbit aliud diuiniū. (Tex. cō. 51.) s. illud qd perficit itellectū suū qd erit diuinius ⁊ nobilius suo intellectu: qd est incōueniēs: ⁊ per hoc ɔcludit̄ q deus itelligit seipso. ¶ Idē argumētū facio de itellectu agēte. Intellectꝰ eniꝫ aut itelligit per se aut per aliud. si per se tūc sequit̄ q ipse sit cā pma. si aūt per aliud tūc illud qd itelligit erit nobilius ipso: ⁊ sic intellectꝰ agēs nō erit nobilissimum

intellectuū:nec erit agens vl'iter cū aliqd agat in ip̄m ⁊ pfi/
ciat ip̄m que ambo absurda sunt apud phos.¶Itē Auer.
Cōmen.51. sup 11° metaphysice dicit ꝙ intellectꝰ p̄me cāe est nr̄o intelle
ctui equocus eo ꝙ itellectꝰ p̄me cāe est cā entis:itellectꝰ aūt
noster creaṫ ab ente.Ex hoc accipiṫ ꝙ itellectꝰ nō creatꝰ ab
ente est itellectꝰ p̄me cāe:sed intellectꝰ agēs est itellectꝰ non
creatꝰ ab ente vt ꝓbatū est:ḡ itellectꝰ agēs est itellectꝰ p̄me
cāe.¶In idē videṫ icidere Augustinꝰ in li° de magr̄o.vbi
per totū ꝓbat nihil posse hoiem itelligere nisi deus doceat
iterius.Cū ḡ ois itellectꝰ fit a lumine itellectꝰ agētis videṫ
itellectꝰ agēs nihil aliud esse q̄ȝ deus instruēs interiꝰ.¶Itē
videṫ dicere Ap̄lus ad corinthios vbi dic̄.ꝙ nō sumꝰ suffi/
ciētes aliqd cognoscere a nobis q̄si ex nobis sed ꝙ sufficiē/
Tex.cō.17. tia nr̄a a deo est.¶Sed contra dicit Aristo.in 3° de aīa.qm̄
aūt sicut in oī nā aliqd est aliō q̄ȝ mā in vno quoq; gn̄e.hoc
aūt est potētia oīa illa:alterū est cā ⁊ efficiēs qdē est:⁊ oīa fa
cit vt ars ad mā̄ȝ sustinuit:necesse est ⁊ in aīa has eē dr̄ias:
ḡ drīe itellectus agētis ⁊ possibilis sunt in aīa:ḡ agēs nō est
sub̄a ⁊ itelligētia separata.¶Itē Auer.ois intellectꝰ imobi
lis existēs hȝ duas actiones.Quarū̄ȝ vna est de gn̄e passio/
Cō.19.tertij d̄ anima. nis ⁊ est intelligere.Alia de gn̄e actionis que est abstrahere
eas a mā qd̄ nihil aliud est q̄ȝ facere eas intellectas in actu
postq̄ȝ erāt itellecte in potētia.Cū ḡ vnus hoꝝ fit intellectꝰ
agēs in alterū possibilē vterq; istoꝝ itellectuū erit in nobis
existēs ⁊ nō sub̄a separata.¶Itē per rōnē ostēdiṫ sicut dicit
Aristo.ꝙ iter mouēs ⁊ motū nō est mediū:sed intellectꝰmo
uens est agēs ⁊ possibilis est motꝰ:ḡ iter ea nō erit mediuȝ.
Si ḡ possibilis est ꝯiunctꝰ corpori ipossibile erit agentē esse
separatū.¶Itē possibilis hȝ potentiā vt moueaṫ in aīa hu
mana:sed in phicis sic est ꝙ nō iueniṫ potētia mā̄e que non
possit cōpleri per agens phicū ꝯiunctū illi mā̄e:ḡ in aīa erit
potētia nō receptibilis forme que nō posset cōpleri per ali/
qd̄ efficiēs ⁊ agēs ꝯiunctū ei:ḡ intellectꝰ agens nō erit sub̄a
separata.¶Itē mā in phicis per mā̄m eiusdē potentie qua
recipit formam substat forme recepte:ḡ ois rōnis potentia
erit ex potētia mā̄e.Aut ḡ intellectꝰ agēs hȝ formas:aut nō.
si sic tūc hēbit rōnē potētie possibilis intellectꝰ ꝓpter hoc so
lū ꝙ nō recipit formā quā hȝ:nihilominus tn̄ est in actu per
formā quā hȝ ⁊ erit cōpositꝰ:⁊ sic nō erit itellectꝰ primus in
aīa neq; simplex sed alius erit prior eo ⁊ simplicior:qd̄ falsū
est:ḡ intellectꝰ agēs nō erit cōpositus:⁊ sic nō habebit sp̄ēs
rerū apud se:ḡ nō erit itelligētia separata eo ꝙ ois itelligē/
tia est plena formis.¶Itē si itellectꝰ agēs est itelligentia est
habēs formā vt dicūt:aut easdē q̄s hȝ ponit in itellectu pos'i
aut alias.si easdē tūc sp̄ēs que sunt in aīa non abstrahunṫ a
rebꝰ extra ⁊ sic a sensibꝰ in nullo iuuaṫ itellectus possibilis.
Si autē alias ponit in ipso:tunc queriṫ que sunt ille.si diciṫ
ꝙ abstracte sunt a rebꝰ tunc vane sunt ille que ponuntur in
intellectu agente.Et iterū intellectus agens nō erit intelli/
gentia separata que sit plena formis vt dicūt.¶Itē si sit in/
telligentia separata habens formas:aut semper agit in in/
tellectuȝ possibilē ſm formas illas:aut nō semper.si semper
cū in sua actione semper iprimat formas:sequereṫ ꝙ itelle/
ctus possibilis semper hēret formas in se.⁊ cū scire sit hēre
formas scibiliū in itellectu possibili sequereṫ ꝙ hō semp sci
ret:qd̄ falsum est:ḡ nō semp agit.¶Queraṫ ḡ quid ipediat
ip̄m ab actione.aut enim ipediṫ ex hoc ꝙ est separatus.aut
ex hoc ꝙ est cuȝ phantasmate.Si p° mō:tūc semp ipediṫ ex
hoc ꝙ semp est separatus:vt dicūt qdā.si 2° mō:ꝯtra habē
ti formas idē phantasma pn̄s ⁊ absens quo ad rōnem vl'is.
¶Qd̄ ꝓbaṫ sic.habēs habitū eūdē nō accipit a phātasma/
te:q2 sic hēret bis eūdē.itellectꝰ agēs hȝ habitū forme:ḡ in
agēdo nihil recipit a phantasmate:ḡ sine phantasmate erit
in eadē actione:⁊ sic sequereṫ p̄mū incōueniēs ꝙ semp eri/
mus eq̄liter sciētes:qd̄ falsum est.ḡ itellectꝰ agēs nō erit in/
telligētia separata hn̄s formas vt dicūt.¶Item si itellectꝰ
agēs est itelligētia separata hn̄s formas vl'es:aut equal'r se
hȝ ad itellectū possibilē i sciētia ⁊ ignorātia:aut ineq̄liter.si
eq̄liter tūc hō in sciētia ⁊ ignorātia erit sciēs eq̄liter ⁊ igno/
rās qd̄ est ipossibile.si ineq̄liter.¶Cōtra.possibilis semper
est in potētia ⁊ agēs semper est in actu:⁊ nihil est mediū in/
ter eos qd̄ ipediat agentē ab actione sua vel passibilē a pas/
sione:ḡ intellectus agēs semp agit in passibilem ⁊ passibilis
semp recipit:⁊ sic itellectꝰ possibilis semp erit sciēs ⁊ nunq̄ȝ

ignorās.¶Solo.dm̄ ꝙ sapiētes q fuerūt an̄ nos diuersifi Rōnis solo
cati sunt in pōne itellectꝰ agētis sicut partim supra tactū est.
qdā eni agētē oino dixerūt nō eē sȝ tm̄ pos'em ⁊ speculatiuū.
⁊ qdā dixerūt ip̄m eē habituȝ:⁊ illi diuersificati sunt in tres
opiones.Quidā eni dixerūt eū esse habitū ⁊ sp̄ēm p̄me cāe.
qdā habitū p̄ncipioꝝ.qdā aūt habitū q est in oibꝰ sp̄ēbꝰ itel
ligibilibꝰ.Alij v̄o dixerūt ip̄m esse itelligētiā separatā agen
tē decē ordinis ēt cū itelligētie moueāt nō mote sicut deside
ratū mouet desiderātē ⁊ desideriū qd̄ dixerūt ꝙ intelligētia
agēs mūdi terreni mouet itellectū pos'em humane aīe si ta/
le desideratū mouet desiderātē ita.s.ꝙ sicut aīa celi mouet
celū ita qd̄ ꝯformeṫ itelligētie agēti:ita ēt itellectus huma/
nus pos'is mouet hoiem ad hoc ꝙ ꝯformeṫ itelligētie decē
ordinis ⁊ hoc mō fluūt bonitates ab itelligētia agēte ad in/
tellectū pos'em.¶Sed nos nihil hoꝝ dicimus:sequētes.n.
Aristo.⁊ Auer.dicimꝰ celū nō hēre aīam p̄ter itelligētiaȝ vt
supra in qōne de celo determinatū est.Et simil'r dicimꝰ itel
lectū agētē humanū eē ꝯiunctū aīe humane:⁊ eē simpliceȝ ⁊
nō hēre intelligibilia sed agere ipsa in intellectu possibili ex
phantasmatibꝰ sicut exp̄sse dicit Auer.in cōmento libri de cōmē.5.⁊.20.
aīa.¶Ad p̄m ḡ dm̄ ꝙ intellectus agēs diciṫ separatus eo
ꝙ nō est actꝰ alicuiꝰ partis corporis vt dcm̄ est in obiectio/
ne.nihilominus tn̄ est pars aīe itellectualis:q2 aīa itellecti/
ua sic est actꝰ corporis ꝙ nō ſm quālibuet ptē eiꝰ se hȝ in or/
gano vt supra determinatū est.¶Ad aliud dm̄ ꝙ Aristo.
loquiṫ ibi de itellectu agēte ꝓut ip̄e est formale esse vl'is:si/
cut lumē formale eē est coloris.Oē eni vl'e suū esse formale
hȝ ab itellectu agēte lȝ per respectū ad mā̄m hȝ esse aliud vt
infra determinabiṫ in qōne de itellectu.¶Dicūt tn̄ qdā ꝙ
dictū hoc est intelligēdū de itellectu speculatiuo quo ad ha
bitū p̄ncipioꝝ:q2 quodāmō cōnālis est nobis.⁊ diciṫ imor/
talis hoc est nō corruptibilis:q2 nō cedit in obliuionē:⁊ di/
ciṫ perpetuus eo ꝙ nō est in potētia.¶Ad aliud dm̄ ꝙ in
veritate sequētes Auicēnā dixerūt itellectū agētē esse itelli/
gētiā separatā ⁊ irradiare sup intellectū pos'em in aīabus:⁊
hoc q2 itellectꝰ agēs nō determinat aliq̄ȝ parteȝ:nec recipit
aliqd a phantasmate.⁊ in his duobus ꝯuenit cū itelligētia
angelica separata:sed tn̄ differt in hoc:ꝙ actꝰitellectꝰ agen
tis est sup phantasmata abstrahēdo vl'e de phantasmatibꝰ
qd̄ nō facit itellectꝰ angelicꝰ:tn̄ ꝓpter duo in qbꝰꝯuenit cuȝ
eo diciṫ ab Algazele ꝙ nō est in corpore:neq; eni est in corpo
re vt virtꝰ sua in organo corporis:sicut vires aīe sensibilis.
nec est in corpore vt recipiēs a phantasmatibꝰ corpoꝝ sicut
itellectꝰ pos'is:⁊ per hoc ēt pȝ solo ad dicta Auicēne.Cū eni
ordines itelligētiarū ſm Auicēnā determineṫ ſm ordines
⁊ numerū mobiliū:⁊ itellectꝰ agēs quē dicit eē decimā itelli
gentiā moueat hoiem ⁊ aīam humanam nō erit itelligētia
agēs extra hoieȝ ⁊ aīaȝ humanā.¶Ad aliud dm̄ ꝙ Isaac
facit vim in itelligētia sicut in itellectu:sicut etiā supra deter
minauimꝰ.Intelligētia eni cū sit tm̄ veroꝝ ipsa est sine inq/
sitione ⁊ studio ꝯtēplatiua veri:cuiꝰ p̄ma obumbratio inq̄si
tio est ⁊ ꝯtēplatio veri per studiū:⁊ ꝓpter hoc nihil loqṫ ibi
de itellectu agēte.Cōsequēter ēt dicit ꝙ sensibilis est in vm
bra rōnis creata ⁊ vegetabilis in vmbra sensibilis.¶Ad
aliud dm̄ ꝙ trāsmutatio que est in mā ordinaṫ ad motum
celi q facit trāsmutari per mā̄m gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū vt
dr̄ in li° de vno deo.sȝ in aīa est forma separata ⁊ abstracta:
iō nō est ibi motꝰ ꝓprie loquēdo:⁊ propter hoc opȝ ꝙ sit ab
agente cōiuncto qd̄ agat vl'ia de particularibꝰ.¶Ad aliud
dm̄ ꝙ sicut in exterioribꝰ corporibus per influētiaȝ lucis a
superiori corpore abijciunṫ tenebre:ita ꝙ ēt qddā lumē de/
scēdat ab itelligētijs separatis sup aīam qn̄ aīabꝰ reuelanṫ
occulta in qbusdā somnijs ⁊ ꝓphetijs:sed talis nō est actio
itellectꝰ agētis vt ifra patebit.¶Ad aliō dm̄ ꝙ corpꝰ hois
mutaṫ ab agēte ꝯiūcto ⁊ ab agēte sepato.⁊ agēs ꝯiūctū vo/
co q̄tuor q̄litates p̄mas.agēs aūt sepatū celuȝ ⁊ stellas.⁊ sil'r
aīa quo ad itellectū pos'eȝ imutaṫ a duobꝰ motoribꝰ.s.a mo
tore ꝯiūcto q est itellectꝰ agēs ⁊ a motore separato q est itel
ligētia angelica influēs reuelatiōes.¶Ad aliō dm̄ ꝙ aīa
nō est instr̄m itelligētie ita ꝙ itellectꝰ agēs sit intelligētia se/
parata:sed q2 moueṫ ab ipsa duobꝰ modis.Vno mō ſm ꝙ
per motū supioꝝ moueṫ corpꝰ:q motꝰcorpis venit ad aīaȝ.
Alio mō ſm ꝙ ifluit ei de bonitatibꝰ q̄s ip̄a accipit a cā p°.
¶Ad aliud dm̄ ꝙ Collectanus itendit dicere ꝙ aīa rō/

nalis nō hꝫ thesaurū sup quē ꝯuertat̄ sꝫ poti⁹ hꝫ habitū scie ⁊ ꝯuertit̄ ad ip̄m ⁊ ad itellectū agētē: ⁊ sic efficit̄ ꝯsiderās in actu nō sic ꝙ accipiat formas ab agente sicut ab itelligētia separata. ❡ Ad aliud dōm ꝙ itellect⁹ agēs agit per suā sub/stantiā ⁊ nō per aliq̄ꝫ spēm itelligibiliū quā habeat apud se. ❡ Ad aliud aūt qȯ ꝯtra obijcit̄ dōm ꝙ diuersitas itellect⁹ agētis nō est ex itellectu agēte sed ex phantasmate: ⁊ hoc est
36. cō. in fine. qȯ Auer. in cōmēto super 3^m de aīa dicit. manifestuꝫ est qm̄ qn̄ oīa speculatiua fuerūt in nobis existētia in potētia tūc ⁊ agēs ꝯtinuat̄ nobis in potētia: q2 nō ꝯtinuat̄ nobis nisi per illa ⁊ cū fuerint existētia in nobis in actu tūc ⁊ ipse cōtinuat̄ nobis in actu. actio enim itellectus agentis determinat̄ ad phantasma ⁊ sic determinata mouet intellectū possibilem ⁊ educit eū in actu. sic actio luminis deť ad colores: ⁊ sic determinata visum educit in actū: ⁊ per hoc pꝫ ꝙ itellectus agēs nō est sub̄a separata plena formis. ❡ Ad id qȯ obijcitur de Platone dōm ꝙ Plato posuit vl'ia esse in intellectu possi/bili ⁊ doctrinā esse reminiscentiā qȯ infra īprobabit̄. Boe⁹ aūt loquit̄ de intellectu p̄ncipioꝝ qui ſm aliqd nālis est no/bis: ⁊ est de principijs cōioꝛib⁹: qbus scitis nō est necesse ꝙ sciat̄ ars: ⁊ ꝑpter hoc dicit ꝙ singula perdit q2 ignorat pro/pria principia rei. ❡ Ad dictū aūt Arist. dōm sicut supra ex/positū est: ⁊ ꝙ ipse dicit ꝙ nō reminiscimur. ꝑpterea dicit ꝙ ex hoc ꝙ intellectus agens possibilē cōducit ad actū crede/ret aliquis ꝙ doctrina esset reminiscentia eo ꝙ intellectus agens semper est in aīa ⁊ possibilis semper pōt ꝯuerti ip̄m: ⁊ ideo dicit Aristo. ꝙ hoc nō sequit̄ eo ꝙ intelligere possibi lis intellectus nō sit tm̄ intelligere ex agente sed etiā ex phā tasmate: ꝑpter qȯ etiaꝫ intellectus possibilis corruptibilis est nō ſm sui sub̄am vt dicit Cōmētator. sed ſm habitū sciē tie acceptum a phantasmatibus per actionem intellectus agentis quem. s. habitum quādoq̄ꝫ habet ⁊ quandoq̄ꝫ non habet. ❡ Ad aliud dōm ꝙ bene ꝯcedimus ꝙ intellec⁹ agēs nihil recipit: q2 aliter nō esset agēs vniuersalr̄. Et bene ꝯce dimus etiā ꝙ intellectus agens nō intelligit intellectu crea to a rebus: sed illa prepositio. a. notat cām efficiētem q2 res suas similitudines nō faciant in intellectu agente: imo per hunc modū intellectus possibilis intellectu creato a reb⁹ i/telligit. Si aūt hec p̄positio. a. notat mām quā causam non notat ꝑprie tunc bene ꝯcedimus ꝙ intellectus agens intel ligit intellectu creato a rebus: q2 intellectus eius nō est sup res abstrahendo ab eis vniuersale. Intellectus enim agen tis est sicut si videamus extra mittentes ⁊ nihil intus susci/pientes. sic eni visio esset supra res ⁊ ageret in eis visibilita/tem. Intellectus aūt possibilis est sicut si videamus itus su/scipientes ⁊ nihil extra mittentes: sic enim res agit in visuꝫ ⁊ generat in eo suā similitudinē. Ex hoc aūt ꝙ agēs intelli/git sic intellectu nō causato a rebus nō sequit̄ ꝙ sit intelligē tia separata eo ꝙ intellectus intelligentie separate est deter minatus ad formā quā hꝫ. Intellectus aūt agens determi/nat̄ ad phantasma qȯ est ex se. ❡ Ad aliud dōm ꝙ intelle/ctus agens nō est a seipso nec itelligit a seipso hoc modo ꝙ nō sit creatus ab alio imo est creatus a causa prima: ⁊ quod intelligit hꝫ a causa prima. sed hoc mō nō intelligit ab alio intelligibili qȯ in ipso faciat suā similitudinē ⁊ spēm. Unde pꝫ ꝙ nō sequit̄ ꝙ intellect⁹ agens sit causa p̄ma. ❡ Ad aliud dōm ꝙ aīa humana nihil dignius ⁊ nobilius est intellectu agente. Et ꝑpter hoc nō hꝫ aliqd perficiens se sed itelligit per suam sub̄am: intellectus tn̄ eius requirit aliquid extra se ad quē terminet̄ sicut ad materiā: ⁊ per hoc differt ab in/tellectu prime cause. ❡ Ad aliud dōm ꝙ intellectus prime cause est causa entis in esse ꝙ ab ipso fluit ens. sed sic agens intellectus nō est causa: sed in eo ꝙ abstrahēdo agit simpli/citatem in vniuersalibus causat nostrā sciam: que est in in/tellectu possibili. ❡ Ad aliud dōm ꝙ Augustin⁹ in libro de magr̄o: intendit ꝙ omne lumē nostri intellectus est a cā pri ma: ⁊ sine ipso nihil possumus facere: sed natura illuminan di super intelligentiā intellectus agentis agit ab ipso ⁊ sub ipso. ❡ Ad aliud dōm ꝙ vis in hoc est qȯ Apl's dicit: ꝙ nō sufficiētes sum⁹ aliqd cogitare ex nobis quasi ex nobis: ex hoc innuit ꝙ quedā intelligibilia nō intelligim⁹ nisi gr̄a dei illumināte sicut ea que sunt supra rōnē. quedaꝫ aūt rōnabi/lia intelligimus a nobis: sed nō quasi ex nobis sed ex virtu/te intellectus agentis que data est nobis a deo.

❡ Utrū intellectus agēs sit pars aīe.

Quarto querit̄ vtrū intellectus agēs sit idē cū possibili ſm essentiā. ❡ Et circa hoc querunt̄ duo. Quorum primum est vtrum intellectus agens sit pars aīe. secundum aūt vtrū idē cuꝫ possibili vel pars eius in eadē anima existēs. Ad primū sic ꝓcedit̄. Dicit eni Aristo. in 3° de Tex. cō. 19.
aīa. ꝙ in oibus honorabilib⁹ est efficiēs patiē te ⁊ p̄n^m mā. Et dicit hoc de intellectu agēte ⁊ possibili. sꝫ efficiēs ⁊ patiēs nūq̄ꝫ p̄nt eē eiusdē nāe eo ꝙ ꝯtraria sunt vt pꝫ in lib° de gn̄ōne ⁊ Tex. cō. 48. ⁊ infra.
corruptione. g̊ videt̄ ꝙ itellect⁹ agēs ⁊ possibi lis nō p̄nt eē eiusdē nāe. Cū igit̄ possibilis sit pars aīe agēs nō erit pars aīe. ❡ Itē in corporib⁹ ita videm⁹ ꝙ nullū totū cōponit̄ ex partib⁹: q̄rū vna sit agēs in alterā ⁊ altera patiēs ab altera nisi ip̄m sit cōmixtū ex ꝯrijs. Huius ꝓbatio est in elemētis ⁊ in celo ⁊ in alijs simplicib⁹ corporib⁹. g̊ multo ma gis erit in substātijs spūalib⁹. Cū g̊ aīa rōnalis sit sub̄a spi/ritualis: ipsa nō erit cōposita ex partib⁹ agētib⁹ ⁊ patiētib⁹ a seinuicē: sed tales ptes sunt itellect⁹ agens ⁊ possibilis: vt dicit ph̄s. g̊ nō erit cōposita ex agēte ⁊ possibili. cū g̊ possibi/lis itellect⁹ sit ps aīe rōnalis agēs nō poterit eē ps. ❡ Itē ni hil idē numero est in actu ⁊ potētia simul ⁊ semel. Cui⁹ ꝓ/batio est: q2 qȯ est in potentia nō est: ⁊ qȯ est in actu est: g̊ si aliqd simul ⁊ semel esset in actu ⁊ in potētia ip̄m simul esset ⁊ nō esset ⁊ semel qȯ est īpossibile: g̊ nihil idē numero simul ⁊ semel erit actu ⁊ potentia. sed aīa rōnalis est aliqd idē nu mero. g̊ nō erit simul in actu ⁊ potentia: sed agēs semper est in actu possibile in potentia: ergo nō simul erit agēs ⁊ in po tentia existens. Cū igit̄ aīa in potentia sit oīa: vt dicit ph̄us 3° de aīa tex. cō. 5. ⁊. 37. ⁊ 38.
ipsa nō erit agēs: ⁊ ita intellect⁹ agēs nō erit pars ei⁹. ❡ Itē efficiens est agens ⁊ mouens ⁊ hꝫ motū quo mouet a seipso ⁊ nō ab alio: possibile aūt est passum ⁊ motū habens motuꝫ quo mouet̄ ab alio ⁊ nō a seipso: ⁊ ꝑpter hoc nullū indiuisi bile pōt esse in actu ⁊ potentia: q2 idē indiuisibile est agens ⁊ patiens ⁊ mouens ⁊ motū ⁊ habens motū a se. sed aīa rō/nalis est qȯdā īdiuisibile ⁊ simplex: ergo nō pōt esse in actu ⁊ in potētia. Cum igit̄ sit in potētia eo ꝙ possibilis est pars eius nō erit pars eius. ❡ Sed ꝯtra. actus ⁊ potētie sunt pri me ptes ⁊ eēntiales cōpositi. cū igit̄ aīa rōnalis sit qȯdā cō/positū vt supra ꝓbatū est: ipsa hēbit in se partes actu ⁊ potē tia: sed potentia est possibilis intellectus principiū act⁹ aūt agentis: g̊ tam possibilis q̄ꝫ agens sunt partes rōnalis aīe. Itē aīe est actus: g̊ multo magis ꝯuenit ei agē q̄ꝫ pati. Cuꝫ igit̄ hēat intellectū possibilē partē sui multo magis ēt hēbit agentē. ❡ Solo. dicim⁹ ꝙ intellect⁹ agēs est pars aīe. supra eni docuim⁹ ꝙ diuersitas ꝓprietatū ⁊ potētiarū aīe fiunt a diuersitate pricipioꝝ cōponētiū ipsam: que p̄ncipia sunt qȯ est in quo est vel actus ⁊ potētia si elargato noīe sumant̄. et ꝑpter hoc dicimus: ꝙ intellect⁹ agēs est pars aīe possibilis fluens ab eo qȯ est siue quo est: siue act⁹: possibilis aūt pars aīe est fluēs ab eo qȯ est siue potētia. ❡ Ad p̄^m g̊ dicimus ꝙ est efficiēs respectu p̄mi esse siue actus p̄mi: ⁊ efficiēs respe ctu scōi eē siue act⁹ scōi: ⁊ p̄mo mō dictū efficiēs semp est ex/trinsecū patienti qȯ est ꝯtrariū in forma. ⁊ idē in mā cū pa/tiente vt dicit ph̄s. 2° aūt mō dictū efficiēs pōt esse idē cum forma perfectiua rei ⁊ intrinsecū ei qȯ efficit̄ ⁊ tale efficiēs est intellectus agens. est enim actio sua respectu intelligibi lium ⁊ nō respectu aīe simpliciter. Similiter potētia est ad intellectiua ⁊ nō ad esse: ⁊ ꝑpter hoc intellect⁹ agens ⁊ possi bilis possunt esse intrinsece partes aīe rōnalis. ❡ Ad aliud dōm ꝙ nihil homogeneū in nā hꝫ partē vnā agētē in aliā ⁊ aliā patientē ab altera: ita ꝙ actio sit ad esse primū: sed quo ad esse 2^m hꝫ vnā efficiētē receptiuā: ⁊ sic est de itellectu agē te ⁊ patiēte in aīa rōnali. ❡ Ad aliud dōm eodē mō ꝙ nihil est idē in actu ⁊ potētia simul ⁊ semel. sed ideꝫ bene pōt esse agens respectu alicuius forme accidētalis ⁊ possibile ad il/lam recipiendā lꝫ nō ſm idē: ⁊ sic aīa rōnalis eadē existens respectu itelligibiliū est agēs ⁊ possibilis sed nō ſm idē sed ſm agentē agens ⁊ ſm possibilē suscipiēs. ❡ Ad vltimū dōꝫ ꝙ aīa rōnalis est simplex ⁊ īdiuisibilis eodē mō quo supra determinatū est: ⁊ est diuisibilis ſm potentias: ⁊ sicut supra dcm̄ est simil'r nō mouet̄ aliq̄ spē mot⁹ phici lꝫ ibi sit trāsmu tatio ſm spēs itelligibiles: ⁊ in illa trāsmutatione est ps ei⁹

mouens

mouēs ⁊ pars eius mota: ⁊ ꝓpter hoc ipsa est mouēs ⁊ mo
ta ſm diuersas partes eius. qđ nō est incōueniens sicut etiā
aial ſm animam est mouens ⁊ ſm corpus est motum: ⁊ sic
idem est mouens ⁊ motum: sed non ſm idem.

¶ Utrum intellectus agens sit idem cum possibili.

Secundo querit̄ Utrū itellꝰ agēs sit idē cum
possibili vel ps eiꝰ in eadē nā aie exñs. Et vi
det̄ ꝙ sic. in sepatis eni a nā nō est dr̄ia agētꝭ ⁊
patiētis. sed itellectualis nā est sepata a mā. ergo
in ipa nō erit dr̄ia agētis ⁊ patiētꝭ. pª ꝓbat̄ ex
hoc ꝙ oē patiēs reducit̄ ad mām. 2ª ꝓbat̄ ex
hoc ꝙ itellꝰnalis nā nō vtit̄ corpore vt organo. ¶ Item dicit
Tex.cō.32. Ar. in 3º phyſi. ꝙ in ppetuis nō differt eē ⁊ posse: ſꝫ itellꝰs est
ppetuus. ergo in ipso nō differt eē ⁊ posse: ſꝫ agēs est ſꝫ eē ⁊ pos
sibilis ſm posse. ergo agēs ⁊ possibilis nō differūt ſm nām itel
Tex.cō.21. lectualē. pª pꝫ p auctoritatē Ar. 2ª scribit̄ in 2º de aia. vbi dr̄
ꝙ itellꝰs separatus est a vegetatiuo ⁊ sensitiuo sicͭ ppetuuꝫ
a corruptibili. ¶ Itē in poª visiua sic est ꝙ eadē potētia ab
strahit sensibilia ⁊ recipit ea. Et si forte dubitet̄ de visu tūc
erit verū in ceteris sensibꝰ: qa illi abstrahūt ⁊ recipiunt for
mas sensibiles. ergo videt̄ ꝙ silr̄ sit in itellꝰu: ꝙ eadē potētia ab
strahit itelligibilia ⁊ recipit ea. Cū igit̄ agens itellꝰs sit ab
strahēs ⁊ possibilis recipiēs: idē erit itellꝰs agēs ⁊ recipiēs.
¶ Sꝫ 2. ipossibile est idē ſm idē eē mouēs ⁊ motū: ſꝫ aia rō
nalis ſm itellectū agētē est mouēs ⁊ ſm possibilē est mota. ergo
ipoſe ē itellꝫ agētē ⁊ poſeꝫ eē idē. ¶ Itē ipoſe ē idē ſꝫ idē eē i
actu ⁊ i poª eē. rōnal̄ aia ſꝫ itellꝫ agēteꝫ est in actu ⁊ ſm possi
bilē in poª. ergo idē qđ pˢ. ¶ Iteꝫ ipoſe est idē ſꝫ idē eē agēs
⁊ patiēs: aia ſꝫ itellꝫ agētē ē agēs ⁊ ſꝫ passibilē ē patiēs. ergo vt
pˢ. ¶ Itē ipoſe ē idē eē susceptibile oiuꝫ ⁊ susceptibile nul
liꝰ. ſꝫ itellm̄ aūt poſeꝫ aia est oiuꝫ susceptibilis vt dicͭ phus.
ſm agētē aūt nullius est susceptibilis eo ꝙ ipse est vl̄r agēs
vt prius habitū est. ergo agēs ⁊ possibilis nō sunt idē. ¶ Solo.
dicimꝰ qa itellꝰs agēs ⁊ possibilis nō sunt idē ſꝫ differunt vt
ꝓbāt vltime obiectiones. ¶ Ad pᵐ aūt dōm ꝙ q̄dā sunt se
parata a mā phica ⁊ corpoꝝ ⁊ i illis nō est actio ⁊ passio phi
ca: sed tñ pōt eē in eis agēs respectu alicuiꝰ dispōnis adue
niētis sine motu phico ⁊ patiēs cuiꝰ patiētꝭ est suscipe dispo
sitionē illā: ⁊ sic est in itellectuali nā respectu intelligibiliuꝫ.
¶ Ad aliud dicēdū ꝙ dr̄ia inter eē ⁊ posse est ſm tps ſm ꝙ
posse p̄cedit eē per viā gñationis ⁊ tpis: ⁊ sic nō differūt eē ⁊
posse nisi in solis gñabilibꝰ ⁊ nō ppetuis: ⁊ de hoc itelligitur
dcm̄ Ar. ⁊ est dr̄ia ſm essentiā iter eē ⁊ posse ſꝫ ꝙ reducūtur
a quo est ⁊ forma ⁊ agēs ⁊ posse reducit̄ ad id qđ est ⁊ possi
bile: ⁊ sic eē ⁊ posse differūt in ppetuis. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ in
sensibilibꝰ agūt obta ⁊ nō ipsi sensus: ꝯuiꝫ.n. sensus iudicēt
sensata: tñ hoc iudiciū nō ē nisi sensuū exñtiū i actu sicͭ ēt itel
lectꝰ poſis ens in actu iudicat de itellꝰibili: ſꝫ nō mouet mo
tu itellꝰs agētis sicͭ sensus non mouet motu obiecti sensibil̄.

¶ Queritur quid sit intellectus agens ſm substantiam.

Iº de aia.t.cō.17. Deinde querit̄ qđ sit itellꝰs agens ſm sbam ⁊
diffōnem. Et dicit Ar. ꝙ itellꝰs agēs est itel
lectus quo est oia facere: ⁊ itelligat̄ de oibꝰ in
telligibilibꝰ: qa ipe agit oia itelligibilia. ¶ Sꝫ
cōtra. quedā sunt p se itelligibilia vt dicͭ Aui.
que aūt sūt itelligibilia p se nō fiūt ab alio itel
ligibili. ergo videt̄ ꝙ itellꝰs agēs nō facit oia itelligibilia eē i
telligibilia. ¶ Itē nihil eodē mō se hñs facit diuersa: intelli
gibilia sunt diuersa. ergo nō fiūt ab aliq̄ eodē mō se hñte. itelle
ctus agēs est eodē mō se hñs. ergo nō oia intelligibilia ab ipso
fiūt. ergo itellꝰs agēs nō est quo est oia facere. p̄ma ꝓbat̄ p hoc
Tex.cō.56. qđ hr̄ in 2º de gñatione ⁊ corruptione. vbi dicit Ar. ꝙ ideꝫ
eodē mō se hñs nō facit nisi idē. ꝙ aūt intelligibilia sunt di
uersa per se pꝫ. ꝙ aūt itellꝰs agēs eodē mō se habeat sic ꝓ
bat̄. Quicqđ eni est recipiēs ⁊ nihil amittēs semp manet in
dispōne vna: itellꝰs agēs est hmōi. ergo semp manet in disposi
tione vna ⁊ eodē mō se hꝫ. ¶ Itē itelligibiliū q̄dā sunt magꝭ
intelligibilia: q̄dā minus. ⁊ q̄daꝫ sunt intelligibilia p se ⁊ q̄
dā per aliud. ista igit̄ diuersitas itelligibilitatis necesse ē ꝙ
sit ab itellectu agēte: eo ꝙ ipse facit oia intelligibilia. ois eni
diuersitas que est in factis est ab vl̄i agente. ¶ Querit̄ ergo
quō hoc possibile sit cum itellꝰs agens eodē mō se habeat.
Iº de aia.t.c.20 ¶ Iuxta hoc iterum queritur de eo qđ dicit Arist. ꝙ nō oi
no tēpore possibile precedit itellꝰꝫ in actu: ⁊ per hoc innuit ꝙ
agens prior tēpore est possibile. videt̄ eni hoc eē falsum. qñ
cūqꝫ eni aia hꝫ agentem hꝫ possibilē ⁊ ecōuerso. ¶ Iteꝫ que
rit̄ iuxta hoc de hoc qđ dicit Aristo. de agēte ꝙ separatꝰ est Ibidē.t.c.20.⁊.21.
solū hoc qđ verꝝ est: ⁊ hoc solū imortale ⁊ perpetuuꝫ est. dicit
enim Arist. ꝙ indiuisibiliuꝫ itelligentia in his est in qbꝰ nō
est falsum. In qbꝰ aūt verꝝ ⁊ falsuꝫ est iā cōpositio itelligibi
lium est ⁊ ex hoc accipit̄ ꝙ falsum ⁊ verꝝ nō sunt nisi in ꝓposi
tione: ⁊ hoc etiā habet̄ in p̄dicamētis ⁊ perihermenias. Si
igit̄ itellꝰs separatus qui est agens est eiꝰ qđ est verꝝ agēs:
intellꝰs erit compositus. sed nullus intellꝰs est cōpositꝰ nisi
recipiens intelligibilia cōposita. ergo agens intellꝰs est recipiēs
intelligibilia cōposita. sed qcquid itellꝰu recipit itelligibilia
composita recipit ēt simplicia. ergo itellꝰs agens recipit in
telligibilia cōposita ⁊ simplicia. ¶ Qđ si cōcedat̄. Cōtra. q
cunqꝫ itellꝰs recipit itelligibilia simplicia ⁊ cōposita est pos
sibilis ad ea que recipit. itellꝰs agēs recipit hmōi intelligi
bilia. ergo est possibilis ad illa. sed oia intelligibilia sunt simpli
cia vel cōposita. ergo intellectus possibilis est ad oia intelligibi
lia. ergo agēs intellꝰs est quo est oia itelligibilia fieri ⁊ non
quo est oia facere qđ est ꝯtra phm. ¶ Querit̄ etiā iuxta hoc
quō intellꝰs agens solum sit imortalis ⁊ perpetuū. intellꝰs
eni possibilis nō corrumpit̄ nec morit̄ sicut nec itellꝰs agēs.
nō ergo solū itellꝰs agens imortale est ⁊ perpetuum. ¶ Iteꝫ
q̄ritur ſm qđ diuersum intellꝰs agens dicat̄ esse imortale
⁊ perpetuum. ¶ Solo. dicendū ꝙ intellꝰs agens ſm diffō
nem est potentia ⁊ p̄nᵐ actiuū intelligibilium ⁊ pp hoc dicit
phus ꝙ est intellꝰs quo est oia facere. ¶ Ad p̄muꝫ qđ obij
citur in cōtrarium dōm ꝙ lꝫ quedam ſm se denudata sint a
mā vt ipse intellꝰs ⁊ quedā alia tamē alio mō faciūt phāta
siam in aia sensibili. s. ſm ꝙ ex suis operibꝰ ⁊ motibꝰ cogno
scunt̄: ⁊ tunc abstrahēdo intellꝰs agens facit ea eē intelligi
bilia. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ oia intelligibilia inq̄tuꝫ intelligibi
lia sunt eodē mō: ⁊ illo modo agit in illis intellꝰs agens vt
determinabit̄ in sequēti q̄one. Qđ autē itelligibilia sunt di
uersa hoc est inquātuꝫ sunt diuersoꝝ intelligibilia: ⁊ hoc nō
habēt ab intellꝰu agente. Unde bene cōcedimus ꝙ intellꝰs
agens eodē modo se hñs facit ideꝫ in oibus intelligibilibꝰ.
¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ quedā esse magꝭ intelligibilia ⁊ quedam
minus nō est ab itellꝰu agēte. hec eni ꝓpositio falsa est. ois di
uersitas formaꝝ fit a faciente. Quedam enim facta sunt ſm
potestatē rei facte ⁊ nō facientis sicut pꝫ in actione solis ⁊ in
terrā ⁊ lutū ⁊ aerem ⁊ colorē. ¶ Ad id qđ queritur iuxta hoc
vtrū. s. agens tēpore p̄cedat possibilē. dōm ꝙ duplex est or Duplex est ordo tēporis.
do tpis. s. ſm successionē prioris ⁊ posterioris: ⁊ ſm ordineꝫ
trāsmutationis. ſm ordinē qdem successionis prioris vl̄ po
sterioris neuter intelligibiliū p̄cedit aliū. ſm ordinē autem
trāsmutationis que est ſm itelligibilia agēs precedit possi
bilē. in trāsmutatione eni illa p̄mo mouet agēs: deide possi
bilis mouet̄ ⁊ per motū 3ᵐ efficit̄ in actu. ¶ Ad illud qđ vl
terius querit̄ dōm ꝙ itellꝰs separatus nō est idē qđ agens
intellꝰs: sed intellꝰs speculatiuus est separatus a mā ⁊ ap
pendicijs māe. vnde de intellꝰu illo loquit̄ ibi Aristo. qui est
p̄nᵐ scientie ⁊ ille est habitus p̄ncipioꝝ vt dr̄ in posteriorибꝰ.
qa ille est tm̄ circa verum. ¶ Sꝫ qa huic non directe ꝯuenit
esse imortale ⁊ in perpetuū: idcirco dōm aliter. s. ꝙ intellꝰs
agēs est tm̄ hoc ꝙ verꝝ est: qa suuꝫ esse est formale eē itelligi
bilium verorū. i. eoꝝ que vera intelligibilia sunt sicut lumē
formale esse est coloꝝ quādo vere est eē coloris: sic se hꝫ in
tellꝰs agēs ad intelligibilia que vere sunt itellꝰibilia. ¶ Ad
id qđ obijcit̄ ꝙ verꝝ nō est nisi in cōpositione dōm ꝙ duplex Verꝝ duplex.
est verum. s. qđ sigͭ hoc de hoc vl̄ hoc in hoc: ⁊ hoc est qđ si
gñat aliqđ esse vel non eē vt in cōpositione. Et est verum ꝙ
est ab entitate ⁊ forma rei qđ sigͭ aliqđ ⁊ non aliqđ eē sicut
diximus verum auꝝ ⁊ sic separatus est solum qđ vere itelli
gibile est ⁊ circa verꝝ qđ nihil hꝫ p̄ter eē itelligibile. ¶ Ad id
qđ vlterius querit̄ dōm ꝙ p̄nᵐ imortalitatis possibilis in
tellꝰs ē ab itellꝰu agēte: sicͭ ⁊ eē suū ē ab agēte. ¶ Ad aliud dōꝫ
ꝙ pp simplicitatē sbe ⁊ icorruptibilitatē dr̄ itellꝰs agēs imor
talꝭ ⁊ ppetuꝰ eo ꝙ nihil recipit p trāsmutatio
nē: qa ꝓbatū ē ꝙ nulliꝰ eē est receptibilis.

¶ Utrū itellꝰs agēs itelligit equaliter.

Ultimo querit̄ qualr̄ intelligat ⁊ de mō actio
nis eius. Et obijcit̄ sic. ois intellꝰs intelligēs
aliqđ intelligit. intellꝰs agens intelligit. ergo ali

Tex.cō.20. quid intelligit. pͥma ꝓbatur ex hoc ꝙ oīs intellus est alicu/
ius intelligibilis. 2° vo scribit in 3° de aīa vbi dicit phus ꝙ
intellus agens non aliquādo intelligit: ⁊ quādoq; non: inu/
ens per hoc ꝙ semper intelligat. Inde sic. nihil ītelligit ali/
quid nisi qđ est in ipso. intellus agens intelligit aliqđ. ergo ītel
ligit aliqđ qđ est in ipso. ¶ Querit ergo qđ sit illud. aut enī
sunt intelligibilia que accipiunt ab extrinseco. aut est ipse in
tellectus agens. si pͥmo mō sequunt duo incōuenientia. s. ꝙ
intelligibilia sunt in ītellu agente: vt in subiecto qđ improba/
tum est: ⁊ ꝙ itelligētia semper sit in aīa quod intellus agens
semper itelligit. Si 2° modo dicat tunc intellus agēs semp
intelligit se: ⁊ qcquid intelligit percipit ⁊ cogitat. ergo semp
percipiet ⁊ cogitabit se qđ falsum est. ¶ Preterea queritur
de hoc ipso ꝙ dicit Arist. intellm agētem semp intelligere.
Dicit enī phus ꝙ fortiores motus excludūt debiliores in
aīa. nō ergo ille motus quo intellus agens intelligit se for/
tior est illo quo ītellus possibilis intelligit ītelligibilia. Aut
debilior. si fortior tunc semper excludet ītellū intelligibiliū
⁊ sic nunq̄ intelligimus itelligibilia qđ falsum est. Si vō est
debilior tunc excludet ab ītellu intelligibiliū: ⁊ ita nō semp
intelliget se. ¶ Preterea cū dr intellus agens ītelligit. ver/
bum intelligēdi aut iportat agere vel pati. si pati tūc intells
agens in suo intelligere pateret ⁊ reciperet formas ītelligi/
bilium: qđ multotiēs est improbatum. Si aūt importat age/
re: cum igit actio sit illud ſm qđ in illō qđ subijcit agere di
cimur: oportebit ꝙ actio illa in aliqđ subm passiuū termie/
tur. hoc aūt nō est nisi id qđ est in potētia ītelligēdi qđ est ī/
tellus possibilis. ergo ītelligere agentis nō est nisi agere in
possibilem vt educat in actū. ¶ Ex hoc duo sequunt. cū enī
nō semper faciat intellus agens videt ꝙ nō semp ītelligat.
Simil'r sequit ꝙ nō intelligat se qđ nō agit in se qđ est cō/
tra multos dicētes ꝙ intellus agēs ītelligit se semp. ¶ Qđ
si ꝓcedat. Cōtra. dicit Aristo. in libͦ de causis. oīs intelligē/
tia intelligit essentiā suam. ītellus agens est intelligētia q̄/
dam. ergo intelligit suā essentiā. ¶ Item Arist. in eodē libͦ. oīs
sciens qui scit essentiā suā est rediens ad eēntiā suā reditio/
ne cōpleta. Ex hoc accipit ꝙ intellus agens melius ītelli/
gat essentiā suā q̄ intelligibilia alia. ¶ Itē hoc ꝓbatur per
rōnem. oē enim intelligibile intelligit ab intellu per coniū
ctionem ad ipm. igit qđ mag' cōiunctū est mag' intelligit ab
ipso. sed mag' cōiūctum est illud qđ per idētitatem cōiūgit
sibi q̄ illud qđ per ꝯiunctionē. ergo intelligit mag' illō. Cū
igit essentia sua sibi semp sit cōiuncta mag' itelligit eēntiā
suā q̄ intelligibilia alia cum essentia sua semp sit coniūcta:
videt ꝙ semper intelligat se. ¶ Ulterius querit iuxta hoc
de actione ītellus agentis qua abstrahit itelligibilia a phā
tasmatibꝰ. Uidemus enī ꝙ aliquid nature luminis manet
in coloribus abstractis per quā nihil agunt in oculum. ergo
videt sil'r ꝙ aliqđ nature intellus agētis sit in phātasmati/
bus per quā agunt in ītellectum possibilē: sed natura nō est
nisi simplicitas vlis. ergo videt ꝙ simplicitas vlis actus sit in
phantasmatibꝰ. Cum igit phantasmata sint pticularia vel
spēs particulariū actu vle erit in eo qđ est pticulare vel spe/
cies pticularis: qđ est impossibile: qa pticulare est vnum so
lum ꝑter multa. vle autē est actu de multis ⁊ in multis. ¶ Itē
nos videmus ꝙ lumen facit actu colores: anteq̄ sint in ocu
lo: a lumine enī colores efficiuntur in actu. In coloratis etiā
si nunq̄ viderent intellus agens est sicut lumen. ergo videt
ꝙ faciat actu vlia in phātasmatibꝰ ēt si nunq̄ recipiantur a
possibili. Si forte dicat ꝙ actio agētis in phantasmate non
est nisi simplicitas vlis. ¶ Cōtra. ab oībꝰ phis dicit ꝙ actio
agentis est abstrahere. cū igit nō sit nisi triplex abstractio. s.
a mā que cōuenit sensui: ⁊ a pñtia materie que ꝯuenit phā/
tasie ⁊ medijs potētijs. ⁊ a particulari que ꝯuenit itellectui:
videt ꝙ altera abstractio sit intellectus agētis. ¶ Solo. di/
cimus ꝙ actio itellectus agentis est super possibilē educen/
do ipm in actum. habitum est enī supra: ꝙ agens pͥncipia/
tum in aīa ab eo qđ est ⁊ quo est. possibilis autē ab eo qđ sb/
stat illi in aīa rōnali vniuli sicut intellectus quo est qui est eē
aie rōnalis nō nisi in substāti: ita actio intellectus agētis nō
est nisi in possibili. ¶ Ad primū ergo dicēdum: ꝙ ꝓprie intellige/
re est ipsius aie intellectiue: qa actus ⁊ operationes particu
larium sunt: sed est aie ſm intellectū agentē ⁊ possibilem ad
quem operat intellectus agens sicut efficiens ⁊ forma. In/
tellectus aūt possibilis sicut recipiēs ⁊ subm intelligibilium:
⁊ hoc est ꝓprie loqui. Dicit enim Arist. in pͥmo de aīa ꝙ me Tex.cō.64
lius est nō dicere aīam misereri aut discere aut intelligere:
sed hoīem per aīam. ⁊ simil'r intellectus nō est intelligere: sz
aie per intellectum. Si aūt non fiat vis in hoc tunc dicemus
intellectum agentē intelligere actiue: ⁊ ex hoc nō sequit ꝙ ali
quid receptum in se intelligat: sed ꝙ actio eius sit circa ali/
quod intelligibilium. ¶ Ad aliud dōm ꝙ intellectus agens
ſm se separatus a possibili nihil intelligit: non enim separa
tus est nisi in potētia cōiunctus aūt actu: ⁊ per hoc idem aliō
qđ intelligit actiue est intelligentia in quibus itelligit se vt
actus ipsorum: sicut si lumen posset videre videret se in colori/
bus vt actum ipsorum. ¶ Sz vtrum intellectus agēs intelligat
se hoc mō ꝙ flectatur supra se vel nō multi diuersimode de/
terminant. nobis autē videt ꝙ sic iproprie: tamē eo ꝙ nō at
tribuimus aliquē intellectum perfectū itellectui possibili vl'
agenti per se: sed hū cōcedimus aīam intellectiuam intelli/
gere se. ¶ Ad hoc qđ querit vtrum spēs intelligat se. dici/
mus ꝙ sic eodē modo quo improprie dicimus itellectū agē
tem intelligere se. hoc enim est intelligere se vt actū possibi
lis. suum enī intelligere est suum esse: cum semp sit in actu: ⁊
hoc est ꝙ sit actus possibilis sed ille actus nō perficit possibi
lem nisi ſm qđ: sicut si lumē per se solum eēt in oculo sine co
lore tunc esset imutatus oculus ab actu color' sed nō eēt di/
stincta imutatio ad aliquā spēm coloris determinatā. Sil'r
quādo nō solū lumen agentis est in possibili tunc possibilis
est in actu indistincto ſm aliquā spēm intelligibilem: ⁊ intel
lectus agens intelligit se vt talem actū semper: ⁊ iste motus
nō excludit motū intelligibilium eo ꝙ intellectus agens ſm
illum sit actus oīum intelligibiliū: sicut etiā motus luminis
nō excludit motum coloris in oculo: eo ꝙ sit actus eiꝰ. Di/
ctum aūt phi intelligit de motibus aie diuersis ſm diuersas
potētias ⁊ diuersa obta. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cum dicit itel/
lectus agens intelligit. verbū est actiue sigtionis: ⁊ bene cō/
cedo ꝙ agit intellectū possibilem. Qđ aūt obijcit ꝙ nō semp
sit in actu pz ex ꝓbabitis ꝙ nō sequitur ꝙ intelligat se. sz enī
nō semper intelligat se itelligibilem distinctum ab alijs: tn̄
semper intelligit se vt actum intelligibiliū vl' intellectꝰ pos/
sibilis vt supra ostēdimus per sile in lumie ⁊ colorībꝰ. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ dictum phi verum est. sed duplex est intellectꝰ
intelligentie. s. in se ſm ꝙ ipsa distincta intelligit ab alijs ī/
telligibilibꝰ ⁊ sic nō semper intelligit se sed quādoq;. Alius
est intellus quo intelligentia intelligit se in intelligibilibus
alijs: ⁊ hoc duobꝰ modis ſm ꝙ intelligētia duobꝰ modis se
hz ad intelligibilia. s. vt subm ⁊ vt actus: vt subm intelligit
se intellus possibilis: ⁊ hoc semp: qa intellus agens semper
est actus intelligibilium ⁊ intellectus possibilis vel vtro/
rūq;. ¶ Ad aliud dicēdum ꝙ intelligentia predictis modis
redit super essentiam suam. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ itelle/
ctus potest intelligere ex ꝯiunctione que est per idētitatem
que pro tāto dicitur magis completa: vt dicit Cōmētator
ibidem. qa idem est intellectus ⁊ itellectum ⁊ scientia ⁊ sci/
tum ⁊ sciens qđ nō contingit in alijs intelligibilibus. ¶ Ad
aliud dicēdum ꝙ itellectus agēs semper intelligit se aliquo
illorum modorum prehabitorum: sed nō semper intelligit se vt
intelligibile distictū ab alijs. ¶ Ad hoc enim nō sufficit so/
la pñtia sui apō se sz ēt exigit vt ꝯuertat super actū itelligē/
di. ¶ Ad aliō dōz ꝙ actꝰ itells agētis in itelligibilibꝰ ē sim/
plicitas nāe vlis. sz hec nō est ex itell'in potez in actu sz i poͣ.
nec est oīno sile de lumie ⁊ colore qa lumē ſm eē formale qđ
hz a nā est actꝰ coloris. Sz actꝰ itells agēt' ē eē formale vlis
ſm ꝙ est intētio ⁊ rō. Et ad id qđ q̄rit ſm qđ phātasia mo/
uet intellectū possibilē. dōm ꝙ ſm nām vlis que est in ipo sz
nō sit in eo vt vniu'lis sed vt particularis: ⁊ ꝓpter hoc phā/
tasia mouens est in potentia mouens respectu intellectus
agentis: ⁊ hec natura que est in particulari per actum agen
tis efficitur actu vniuersalis in intellectu possibili. Et per
hoc patet solutio ad sequens obiectum.

¶ Queritur quid sit intellectus possibilis.

DEinde querit de intellectu possibili. Et que/
runtur quinque. quid sit. Et vtrum sit simplex
vel compositus. ⁊ de gradibus sue potētie. Et
vtrum sit corruptibilis vel incorruptibilis. et
qualiter remanebit post mortem ⁊c̄.

Ad primū

Tex.cō.17. AD primū sic pcedit. Dicit Aristo. in 3° de aīa
ꝙ intellectus possibilis est quo est oīa fieri ⁊ i-
tellig̃it sic in quo vt in subto est fieri oīa intel-
1° meta.cō.2. ligibilia. Sz cōtra. dicit Auer. ꝙ oīs rō subti
reducit ad mām. sed intellꝰus possibilis nō est
ex mā. ḡ non pōt esse subm: ⁊ sic non est in ipso
fieri oīa intelligibilia vt in subto. ¶ Itez in sex pncipijs ha-
bet ꝙ forma accn̄talis ꝯtingēns est cōpositioni. Cū ḡ intel
ligentie sint forme accn̄tales nō erunt in subto nisi vt in ali-
quo cōposito. sed possibilis nō est cōpositus vt ifra ꝓbabit.
ergo intelligētie nō erūt in ipso. ¶ Preterea nihil est susce-
ptibile forme accn̄talis nisi qđ alterat̃ ꝑm ipsam. intellectus
Tex.cō.20. possibilis nō alterat̃ ꝑm aliqđ sicut ꝓbatur in 7° phẏsicoꝝ. ḡ
nō est susceptibilis forme accn̄talis. ¶ Preterea nō viden-
tur oīa intelligibilia nisi per formā aliquā que est in intelle-
ctu. ḡ qđ nullaz hz formam nō pōt intelligi. sed mā p̃ma nō
hz formaz. ḡ non pōt intelligi: ⁊ sic intellectus possibilis non
est in quo est oīa fieri. ¶ Itē qđ oīno est simplex nō est ex ad-
ditione. deus oīno est simplex. ḡ deus nō erit ex additione.
Inde vlterius quicqđ nō est ex additione nō hz formā que
abstrahit̃ ab ipso per quā itelligat̃. deus nō est ex additio-
ne. ergo nō habet formā per quā intelligat̃. ⁊ sic itez intelle
ctus possibilis nō est in quo est oīa fieri. ¶ Sz ꝯ. qđ nō ꝯtin-
git intelligere nō cōtigit sig̃re sermone ⁊ rōne. ergo a destru
ctione ꝯn̄tis. qđ cōtingit sig̃ri sermone ⁊ rōne hoc ꝯtingit i-
telligi: sed deū ⁊ mām p̃mā ⁊ oīa alia ꝯtingit sig̃ri ꝑmone et
rōne. ergo deum ⁊ mām p̃mā ⁊ oīa alia contingit intelligi: ⁊
sic redit dcm̄ phi ꝙ itellectus possibilis est quo est oīa fieri.
¶ Solo. dōm cum pho ꝙ possibilis intellectus est potētia
passiua si passio large sumat̃ ad phicam ⁊ non phicam hz ꝙ
Tex.cō.17. diffinit̃ in 5° metaphice. s. ꝙ potētia passiua est pn̄m trāsmu
tationis ex alio ꝑm ꝙ est aliud. possibilis enim intellectus
trāsmutat̃ ex alio qđ est intellectus agēs: ⁊ sua trāsmutatio
est exitus de potētia intelligēdi ad actum intelligendi: ⁊ in
hac rōne potētie passiue diffinit̃ a pho per superiꝰ datā diffi
nitionem. ¶ Ad p̃mū ergo dōm ꝙ lz aīa intellectiua non sit
ex mā cū principia sue essentie sunt qđ est ⁊ quo est: ⁊ sicut in
quo est fundat̃ intellectus agēs ita in qđ est fundat̃ intelle-
ctus possibilis: ⁊ habebit potētiā similez mãe. ⁊ pp hoc Ale
xāder in li° de itellectu ⁊ itellecto vocat ip̄m itellectū hẏlea
lem. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lz possibilis itellectus nō sit cōposi
tus: tñ ipse est potētia aīe itellectiue cōposite: ⁊ grā sui aīa i-
tellectiua efficit̃ sbm itelligibiliū sicut ⁊ cōpositū ex forma et
mā substat accn̄tibꝰ nō grā forme sed grā mãe. ¶ Ad aliud
dōm ꝙ dūplex est alteratio. s. phica ad quā gnque exigūtur
que supra noīauimus: ⁊ hoc nō est in itellectu. Est ēt altera
tio ꝑm genꝰ. s. qñ sbto eodē manēte mutatio fit in q̃litatibꝰ
qbuscūqꝫ: ⁊ illi alterationi subiacet aīa itellectiua ꝑm possi-
bilem intellectum. ¶ Ad aliud dōz ꝙ ens nō pōt abstrahi a
prima mā: qa aū ens nihil est. vñ posito vno itelligibiliū in-
telligit̃ mā per itellectū entis ⁊ nō specificat̃ sub ente per for
mā spēi vel gn̄is positiuaz: sed per p̃uationē sicut mā p̃a ē il-
lud qđ nō est exn̄s aliq̃ formaꝝ subaliū vel accn̄taliū vt cō-
positū ex ipsis. Et qa mā p̃a nō specificat̃ nisi per itellectum
priuatiōis. Propterea dicūt Boeꝰ ⁊ Auicēna ꝙ mā p̃a nō
intelligit̃ pfecto itellectu. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ deꝰ intelligit̃ ex
causis que faciūt phātasmata in aīa. ⁊ qa ipse est cā nō per-
mixta suis cātis vt dicit phs: sed in infinitū distās ab ipsis.
Preterea ipse nō itelligit̃ pfecto itellectu: ⁊ iđ dicit phus ꝙ
deꝰ est supior narratione: ⁊ nō deficiūt lingue a narratione
eiꝰ nisi pp narrationē cãe ipsiꝰ: qm̄ ipse est supra oēm cām ⁊
nō narrat̃ nisi per cās scđas que illuminant̃ a lumīe cãe pri-
me. ⁊ pp hoc dicit Ptolomeꝰ in p̃n° Almagesti ꝙ theologi-
cū genꝰ scie ⁊ nãle sola estimatiōe cognoscunt̃ ⁊ nō scie vita-
te cōprehendunt̃. theologicū. vz. qđ nūq̃ȝ videt̃ nec cōprehē
dit̃. nãle v̀o pp motionē mãe ⁊ leuitatē sui cursus ⁊ velocita
tē sue alteratiōis ⁊ puitatē sue more. ⁊ hoc dcm̄ theologicuz
p̃cipue v̀ificat̃ de deo ⁊ in nãlibꝰ p̃cipue de mā prima.

¶ Utrum itellectus possibilis sit simplex vel compositus.

SEcundo querit̃ Utrū itellectus possibilis sit
simplex vel cōpositus. Et videt̃ ꝙ cōpositus.
Omne eni qđ est ex additiōe est cōpositū. In-
tellectus possibilis est ex additiōe. ḡ est cōposi
tꝰ. veritas p̃me pz per se ⁊ per simplicis diffi-
nitionem. simplex est cui non est pars aliqua. 2° probat̃ ex
hoc qa ista duo nomina itellectus ⁊ possibilis non dicūt idē
sed duas naturas cōiunctas itellectui possibili. ¶ Itē sepiꝰ
ꝓbatū est supra ꝙ nihil est susceptibile forme accn̄talis nisi
prius susceperit formā subal ē. sed itellectus possibilis susci
pit formas accn̄tales vt scias. ḡ prius habuit formā substā-
tialem: ⁊ sic itez redit ꝙ ipse est cōpositus. ¶ Sed cōtra. di-
cit Arist. ꝙ tria sunt p̃ncipia trāsmutationis ⁊ motus. s. mā 1° ph.t.c.67.
forma ⁊ priuatio. ⁊ ꝑm hoc opz ꝙ potētia materie nihil po-
nat aliud a priuatione materie: ⁊ qa p̃uatio nō facit cōposi-
tionem a mā: ideo remanet mā simplex. ergo a siłi potētia i-
tellectus possibilis nō dicet aliqđ aliud a p̃uatione ⁊ essen-
tia ipsiꝰ intellectus. cū igit̃ priuatio nō iducat cōpōnez aliq̃
remanebit ꝙ intellectus sit possibilis ⁊ simplex. ¶ Solo. di-
cimus intellectū possibilē esse simplicē. ¶ Ad p̃mū aūt dōm
ꝙ potentia nō ponit nisi nām intellectus qua ipse suscepti-
bilis est intelligibilium: ⁊ hec nā nō est aliud ab ipso. sicut. n.
mā per seipsaz susceptibilis est formaꝝ: ita intellectus possi
bilis per seip̄m est susceptibilis intelligibiliū: ⁊ sic idem est
dictū per possibile ⁊ per intellectuz: sed sub alia rōne: que tñ
ratio nihil addit eo ꝙ est rō priuationis. ¶ Ad aliud dōm
ꝙ aīa intellectiua cōposita est: sed pars eius que est intelle-
ctus possibilis nō est cōposita: sicut etiam compositū ex ma
teria ⁊ forma partes sue essentie non habet cōpositas. s. ma
teriam ⁊ formam. aliter enim esset abire in infinitum.

¶ Utrum sint tres gradus intellectus possibilis.

TErtio querit̃ de gradibus potentie intellectꝰ
possibilis. Et vident̃ esse tres pp siłitudinez
mãe. Est eni mā idisposita ⁊ mā disposita. Et
est mā perfecta sub forma. Et sic est itellectus
possibilis qui dr̃ idealis ab Alexādro. ⁊ dispo
situs per p̃n̄a p̃ma qbus ignoratis ignorat̃ sci-
entia: ⁊ quibꝰ scitis nō de necessitate scitur. ⁊ est itellectꝰ sub
scīa. hoc ēt videt̃ dicere Arist. vbi dicit in 2° de aīa ꝙ sciens Tex.cō.57.
aliqđ sicut si dicamus hoiem scietem qm̄ ipse scibiliū est. p
hoc eni non ponit̃ nisi mãlis potētia ad sciēdū. ¶ Item du-
plex est sciens sicut iā diximus scietem hn̄tem grāmaticā: et
per hoc innuit potētiam que facta est per habitū. ¶ Itez dic̃
ꝙ cū nō sit simplex ꝙ potētia dr̃ sic. sed aliud vtiqꝫ si dicamꝰ
pueꝝ posse militare. Aliud aūt sicut in etate exn̄tem sic se hz
sensitiuū et sciētificū. ⁊ intendit dicere ꝙ potentia ante ha-
bitū non dr̃ vno mō sed vna est sicut potētia militādi in pue
ro que est mãlis ⁊ indisposita. Alia est sicut potētia militan-
di in iuuene que est potētia disposita: qa talis iaz cognoscit
arma militie: eādem distōnez ponit Auicēna. ¶ Sz ꝯ. potē-
tia intellectus possibilis nō est nisi ad itelligibile. ergo habi
to intelligibili erit potētia perfecta. sed ꝓpōnibꝰ p̃mis habi
tis habet̃ itelligibile. ḡ potētia eius pfecta erit ⁊ sic nō erūt
nisi duo gradus potētie. s. idealis ⁊ perfecta. ¶ Item mā in
potētia est ad formā: ⁊ quādo hz eam que maxie est forma
subalis tunc est perfecta. ḡ a siłi cum itellectus possibilis sit
in potētia ad intelligibile: erit ipse maxie perfectus quando
attingit maxie intelligibile. sed p̃ma p̃n̄a sunt maxime itelli
gibilia. ḡ quādo attingit illa erit maxie perfectus: ⁊ ita itez
cessabit gradus medie potētie. s. disposite. ¶ Sz contra hoc
est: qa ꝑm hoc sciēs p̃ma p̃n̄a esset magꝭ perfectus ꝑm intel-
lectū q̃ȝ sciēs artē. ¶ Querit̃ iuxta hoc vtrū intellectus pos-
sibilis sit in potētia ad omne itelligibile ⁊ videt̃ ꝙ non. dicit
eni Arist. in 3° de aīa ꝙ ipse seip̄m pōt itelligere. Sz contra. Tex.cō.8.
nihil est in potētia ad seip̄m. ḡ intellectus possibilis non est
in potētia ad oē intelligibile. ¶ Iuxta hoc iterum queritur
vtrū vna potētia intelligit oīa intelligibilia. ⁊ videt̃ ꝙ non.
dicit eni phs in libro de aīa. ꝙ vnusqsqꝫ actus habet fieri in
ꝓpria mā: sed intelligibilia nō sunt actus vnius. ḡ non hn̄t
fieri in vno tanq̃ȝ in ꝓpria mā. ḡ intellectus possibilis p vnā
potentiā nō pōt suscipere oīa intelligibilia. ¶ Itez dicit Aꝝ.
ꝙ sicut potentia sensitiua est ad sensibilia ita intellectiua est
ad itelligibilia. sed potētia sensitiua diuersificat̃ ꝑm diuersi
tatē sensuum. ergo ⁊ itellectiua diuersificabit̃ ꝑm diuersita-
tem itellectuū: ⁊ ita sicut habemus plures sensus ita habe-
bimus plures itellectus possibiles. ¶ Item mā gn̄abilium
⁊ corruptibilium diuidit̃ essentialr̃ per diuersitatez formaꝝ
subalium ⁊ oppōnez ꝯtrarioꝝ. Similr̃ potētia aīe que est sen
sus specialr̃ diuidit̃ per diuersitatē formaꝝ sensibiliuz. Au-

ditus enim nõ est in potẽtia ad colorez: nec ẽcõtra visus ad sonum. ergo a sĩli videt ꝙ intellectus possibilis subalr diuidatur penes diuersitatẽ intelligibiliũ: ⁊ sic iterũ sequit ꝙ plures intellectus possibiles subaliter differẽtes sint in anima. ¶ Itẽ cũ triplr res abstrahũtur vt dicit Arist. Querit vtrũ eadem potẽtia possibilis intellectus sit ad intelligibilia tripliciter abstracta. ⁊ videt ꝙ nõ. illud enĩ qd̾ distinguit generat differẽtiam: sed actus distinguit potẽtiaz. ergo generat differẽtiam potẽtie. intelligibile autẽ separatũ a motu ⁊ materia diuersum est ab itelligibili separato a motu ⁊ nõ a materia: ⁊ hec duo diuersa sunt ab illo itelligibili: ꝙ nec a motu nec a materia separat. ergo videt ꝙ talia itelligibilia faciunt differre potẽtiam intellectus possibilis: sed talia intelligibilia sunt mathematica ⁊ metaphysica ⁊ nãlia. ergo nõ eodez intellectu possibili possunt itelligi illa tria. ¶ Cõtra. hoc est qd̾ dicit Aristo. ꝙ itellectus possibilis est in quo est omnia fieri. ¶ Itẽ dicit ꝙ eadez intelligẽtia possibili aliter se habẽte intelligunt vt nãlia mathematica ⁊ metaphysica: nãlia accipiũtur per extẽsam intelligẽtiam: mathematica ⁊ metaphysica per circũflexam. ¶ Solo. dõm ꝙ tres sunt gradus intellectus possibilis ad sciam. sed ad intelligibile non sunt nisi duo. scia enĩ est habitus cõstitutus ex cõpõne intelligibiliũ: ⁊ ꝓpter hoc prius ponere gradus ad ipsaz est itellectus humanus idealis qui de numero ⁊ nã est scie. 2ꝰ antẽ est habitus ꝑncipiorum qui sunt quasi istrumenta ad acquirendam sciam. 3ꝰ autem hz sciam: ⁊ põt cõsiderare quando vult. ad intelligibile aũt nõ sunt nisi duo gradus. s. ante itelligere ⁊ sub eoipso ꝙ itelligere non habet dispõnem precedẽtem se in itellectu possibili: ⁊ per hoc patet solutio ad tria prima. ¶ Ad id qd̾ iuxta hoc querit vtrũ ipse sit in potentia ad itelligibile qd̾ est dõm ꝙ ipse seipsum duobꝰ modis intelligit. s. vt intelligibile distinctũ ab alijs itelligibilibꝰ: ⁊ sic nõ semper itelligit se in actu: qa cum non simul plura possumus itelligere sequeret si semper sit itelligeret se in actu ꝙ nunꝗ itelligeret aliqd̾ hoꝝ itelligibiliũ in actu: tñ nõ est in potẽtia ad se ꝫm ꝙ sic itelligibile est: eo ꝙ oĩs virtus intellectiua põt cõuerti supra se quãdo voluerit sicut in libro de causis habet. Alio mõ itelligit se cum oĩbus intelligibilibꝰ: vt subm eoꝝ nõ distinctum ab ipsis: ⁊ sic iterum in potentia nõ est ad se sed ad intelligibilia: ⁊ hoc pz per verba Alexandri in libro de itellectu ⁊ itelligibili sic dicẽtis. Cũ itelligit itellectu itelligit seipm: eo ꝙ itelligit itellectu ipse sit itellus: nõ ꝙ ipse est itellectꝰ q est in effectu ⁊ ipse itelligit ea: ipm ⁊ itellectũ fiũt vnũ qdẽ: sz cũ nõ itelligit ea est aliud ab eis. Silr dicit qñ sensus sentit seipz: sz cũ sentit sensata tũc hãc actionẽ ipse: ⁊ sensata ab eo fiũt vnũ qdẽ. ¶ Ad id qd̾ vlteriꝰ q̃ritur. Utrũ vna potẽtia itelligit oĩa intelligibilia. dõm ꝙ duplex est poᵃ. s. idisposita ⁊ habitualis. ⁊ vna est potẽtia itellectus possibilis idisposita sz nõ vna habitualis. dcm̃ aũt pħi intelligit de actibꝰ illis: q sunt actꝰ in diuersa rõne. sz oĩa intelligibilia ꝫm cõparationẽ ad itellectũ sũt actꝰ vniꝰ: qa sũt in rõne simplicis abstracti a mã ⁊ ab appẽditijs mãe: ⁊ hñt diuersitatẽ ꝑ cõparationẽ ad res itellectas vt ifra ꝓbabit. ¶ Ad aliud dõm ꝙ nõ est silr oĩno de poᵃ itellectiua ⁊ sensitiua. Sẽsitiua enĩ est poᵃ organica que corrũpit ab excellẽti sensibili: ⁊ idcirco ẽt nõ põt suscipe oĩa itelligibilia: qa organũ suũ nõ est fabricatũ ad nãm oĩuz sensibiliũ. itells aũt est poᵃ sine organo: ⁊ idcirco põt recipe oĩa intelligibilia. ¶ Ad aliud dõm ꝙ lz mã gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ diuidat a forma: tñ nõ est ita de poᵃ itellectus poĩs. forma enĩ gñabiliuz est forma dans eẽ. ⁊ sic nõ est vnũ eẽ oĩuz gñabiliũ ita neq̃ põt eẽ vna nũero mã: sed in itellectu forme que sũt itẽtiões reꝝ sunt: ⁊ pp hoc poᵃ itells possibilis nõ distiguit penes illas. ¶ Ad aliud dõm ꝙ triplr forme sunt abstracte ꝫm rationez diffinitiuam: ⁊ ratio huius diuersitatis significabitur infra cũ disputabitur de itelligibilibus. sed tñ ꝫm rõnem itelligibiliũ vno mõ abstrahunt. s. vt vniulr separet a particulari per abstractionem a materia ⁊ materie appenditijs.

¶ Utrũ itells poĩs sit corruptibilis.

Quarto querit Utrũ itells possibilis sit corruptibilis vel nõ. Et videt ꝙ sic: q̃cũq̃ enĩ potentia inest alicui alio mediãte: illa necesse est corrũpi corrupto illo quo mediãte inest. itells possibilis est potẽtia que nõ iest nisi mediãte phãtasia. ergo necesse est eam corrũpi corrupta phãtasia. ꝑma pz per se. 2ᵃ ꝓbat per hoc ꝙ itellus possibilis nõ abstrahit nisi a phãtasmate vt dicunt Auicẽ. ⁊ Auer. ¶ Item Arist. in ꝑᵒ de aĩa: maxime videt propriũ aĩe itelligere: sed hoc aut eẽt phãtasia quedã aut nõ est sine phantasia: nec hoc contingit sine corruptiõe eẽ. ¶ Itẽ quecũq̃ potẽtia corruptibilis corrupta aliq̃ parte corporis ipsa non manet corrupto corpore. ꝑma pz per se. 2ᵃ ꝓbatur per hoc: ꝙ si media cellula que syllogistica dĩ corrũpit ẽt corrũpitur vsus itellus ⁊ rõnis. Dicit enĩ Ioãnitius. ꝙ cognitio ⁊ rõ sunt in cerebro in medio capitis: phãtasia aũt in fronte ⁊ memoria in occipite. ¶ Item nulla poᵃ est in natura que nõ põt ꝓduci ad actuz. ergo oĩs potẽtia passiua cõplebitur per aliquam actiuã ⁊ mouentez: sed intellectus possibilis est potẽtia passiua. ergo si intellus possibilis nõ corrumpitur mouẽs suum nõ corrumpetur qd̾ falsum est. ergo itellectus possibilis corrũpitur. ¶ Sz 2̃. quicquid est in aliquo subalr nõ corrumpit nisi corrupta suba illius cui inest. intellus possibilis aĩe rõnali inest substãtialr. ergo non corrumpit nisi corrupta suba aĩe rõnalis. sed suba aĩe rõnalis est icorruptibilis vt dicit pħs. ergo itellus possibilis. ¶ Item potẽtia materie nõ põt abstrahi ab ipsa mã: si enim abstraheret mã non esset simplex: ⁊ esset aliqua mã: que nõ posset eẽ subm alicuius forme. ergo silr a suba itellectiua nõ põt separari potẽtia qua subijcitur intelligibilibꝰ: sed suba est perpetua ⁊ icorruptibilis vt infra ꝓbabit. ergo potẽtia itellus possibilis. ¶ Item dicit Auer. in 3ᵒ de aĩa. ꝙ intellectus possibilis est icorruptibilis ꝫm suam subam: sz corruptibilis per spẽs que sunt in ipo: sicut hõ musicus corrũpitur dum desinit hr̃e musicã: ⁊ tamẽ hõ non corrumpit. ¶ Itẽ id quo est oĩa fieri in gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ est igenerabile ⁊ icorruptibile. hoc enĩ est mã que est subiectum trãsmutationis. ergo silr erit in intelligibilibus: qa in id in quo est oĩa itelligibilia fieri erit icorruptibile: sz hoc ẽ itellectus possibilis. ergo itellectus possibilis erit icorruptibilis. ¶ Cõtra hoc totuz videt esse dcm̃ pħi qui dicit ꝙ passiuus intellus corruptibilis est sine quo nihil intelligit aĩa. ¶ Solutio. dõm ꝙ itellus possibilis ꝫm subaz ⁊ potẽtiã est icorruptibilis: sed corruptibilis est per accñs. s. per actuz qui est in ipo: ⁊ hec corruptio nõ est nisi obliuio itelligibiliũ: ⁊ sic itelligit dictum pħi. ¶ Ad ꝑmũ dõm ꝙ cõtra hoc est: ꝙ intellus duobꝰ modis intelligit. s. per formas itelligentiaꝝ separatarum: ⁊ hũc modũ accipit ipse ab intelligentia ꝑma ⁊ vtitur ipso post mortẽ. Alio mõ itelligit a phãtasmate abstrahẽdo vniulr: ⁊ hoc mõ vtitur in corpore. vñ lz quẽdã actũ intelligendi intellus possibilis habeat mediãte phantasia: nõ tñ potẽtiã intelligẽdi hz mediãte ipsa: nec oẽm actũ itelligẽdi accipit ab ipsa. Qd̾ ãt itellus poĩs actũ itelligẽdi hẽat quẽdã ab itelligẽtijs sepatis pz ꝑ hoc qd̾ sepe supra habituz est in q̃õne de reuelatiõe somnioꝝ. ꝙ aĩa itellectiua est istrm̃ itelligẽtie. Preterea hoc iã statiz ꝓbabit in sequẽti articulo. ¶ Ad aliud dõm. ꝙ ex dicto Aꝝ. nõ sequit nisi ꝙ qdã actus intelligẽdi corrũpat. s. qui est ex phãtasmate: ⁊ hoc idẽ dicit Aplus ⁊ Augꝰ in epla ad Corin. nunc cognosco ex pte: tunc aũt cognoscã sicut ⁊ nũc cognitus sum: ⁊ idẽ ex pte cognoscimus ⁊ ex pte ꝓphetizamꝰ: cũ aũt venerit qd̾ ꝑfectũ est euacuabit qd̾ ex pte est. ¶ Ad aliud dõz ꝙ itellus poĩs nõ corrũpit ex corruptione medie cellule nisi quo ad illũ actũ q est ex phãtasmate. Si aũt q̃rat quare nõ fit ex actu alio. Dõm ꝙ fortiores motꝰ in aĩa semꝑ excludũt debiliores. vñ cũ motꝰ sensuũ ⁊ phãtasie sit in hñtibꝰ corruptũ caput sunt fortiores interioribꝰ motibꝰ itells: nõ ita depẽdunt motꝰ itells nisi qñq̃ in reuelatiõe: q̃s reuelatiões Aꝝ. i 2ᵒ de aĩa de somno ⁊ vigilia vocat veras intelligentias sine phãtasmate existẽtes vt supra habitum est. ¶ Ad aliud dicẽdum ꝙ potentia itellectus possibilis post mortem complebit ab itellectu agẽte: ⁊ a formis que sunt in intelligentijs separatis: ⁊ ideo nõ erit superuacua. Dicũt enim pħi ꝙ aĩa post mortem cõuertitur ad motorẽ ꝑmũ: ⁊ hic est finis prosperitatis eius.

¶ Qualiter intellectus possibilis intelligit post mortem.

Ultimo querit qualr intellus possibilis itelligit post mortem. Et qdam dicunt ꝙ aĩe itellectiue inest duplex intelligendi potentia. vna. s. in se ꝫm quã itelligit per formas ordinis vniuersi

Marginal notes: Tex. cõ. 12 — Cõmẽto. 5 — 3ᵒ de aĩa. t. c. 20 — Duplex modus quo itelligit itellectus.

uersi sicut dictum est supra de singulis. Alia inest in cōparatione ad corpus ſm quā intelligit accipiendo a phātasmate ⁊ illa vertitur in corpore. ¶ Sed cōtra. quecūq3 potentia in se inest alicui in se nō derelinquet subam eius: ⁊ mag inest ei substantialr q̄3 illa que inest ei in cōparatione ad aliō. potētia intelligendi per formas ordinis vniuersi inest anime in se nō derelinquēs substātiam eius ēt post mortem. potētia autē intelligēdi ex phantasmate nō inest nisi in comparatione ad corpus. ergo inest ei mag substantialiter q̄3 ista. ¶ Item vlterius quecūq3 potētia mag est substātialis mag est parata ad actum q̄3 illa que est accidētalis. potentia intelligendi per formas ordinis vniuersi magis est subalis anime q̄3 potētia intelligendi ex phātasmate. ergo mag dz esse parata ad actum: ⁊ ex hoc sequit̄ q̄ aia in corpore p̄cipue dz intelligere per formas ordinis vniuersi ⁊ nō ex phātasmate. ¶ Preterea querit̄ per quez modū ille forme sint in anima. Aut enim sunt a natura. Aut per illuminationes intelligētiarum. Si p̄mo mō: tunc semp sunt in aīa ⁊ in corpore ⁊ extra corpus: ⁊ ita aia existēs in corpore pōt itelligē p ipsas sine phātasmate. ¶ Preterea ſm hoc nō esset necesse q̄ aia cōiungeret̄: sine corpore eni h̄ret itellectum oiūm quēadmodum itelligentie separate. ¶ Preterea cū veriori ⁊ certiori mō cognoscant̄ res per hmōi formas que sunt in intelligentijs separatis q̄3 per formas acceptas ex phātasmatib⁹: qō pz ex hoc q̄ in itelligentijs separatis nō est opinio ⁊ ignorātia sed certa scia. in hoibus autez est opinio ⁊ ignorātia videtur male agere creator cū aia rōnali ponēdo eā in corpore in quo capit iferiorem modū cognoscēdi q̄3 h̄ret ex seipa. Si ꝓpter hoc dicatur q̄ hmōi forme sunt in anima per illuminationes itelligētiarum. ¶ Contra. Auicēna dicit in xi° metaphīce sue: q̄ itelligentia mouet aiam nisi sicut desideratum mouet desiderium: hoc autē est mouēs non motum a quo abstrahitur forma desiderabilis. ergo oportet q̄ ipa post mortem formas abstrahat ab itelligentijs. Et querat̄ modus abstractionis ⁊ non erit facile fingere. ¶ Propter hoc dicunt quidā alij q̄ quedam sunt intelligibilia per se sicut abstracta a motu ⁊ a materia. Quedā sunt cum motu et materia: vel quedā cum mā tm̄. Et ea que sunt cum motu ⁊ mā sunt sensibilia facientia phantasmata per sensuz ꝓpriū ⁊ per sensum cōem: ⁊ itelligunt̄ duob⁹ modis. s. per suā eēntiam vel per suum eē. ⁊ hoc est per suam q̄dditatē diffinitiuam ⁊ per eē sue nature qō habēt in substātia. Cum autez per suas quidditates non faciunt phātasmata intellc̄us eorum sic consideratorum non abstrahitur a phantasmate. et sic possunt intelligi ab itellectu sine phātasmate existēte post mortem per suum eē. Et adhuc considerantur duob⁹ mo-
Tex. cō. xi. dis. s. per comparationē ad subam in qua sunt: ⁊ sic cognoscūtur per subam sicut habet̄ in p̄° de aia. q̄ vtile est quid est cognoscere ad cognoscēdum causas accidētium substātijs. Considerantur etiam ſm suas formas quas agunt in alijs siue corporeis siue icorporeis sicut frigidum agit in calidū. incorporeis sicut sensibilia agunt in aiam sensibilem. dicūt igitur q̄ substātia que phantasma non facit per se intelligibilis est: ⁊ hoc siue sit quidditas accidētis siue substātie. Si accidētis ſm suum eē qō habet in substātia intelligibile est intellc̄u deueniēdo in accn̄s p subam: ⁊ sic dicūt itellz posse itelligē post mortez subaz ⁊ accn̄s. sz illo mō q̄ accn̄tia agunt suas opatiōes siue formas: in alijs nō itelligūtur post mortē q2 sic phātasmata faciūt: ⁊ aia post mortem nō est ꝯiūcta phātasie. ¶ Sz contra. omne qō itelligitur actu vel habitu est in anima: sube ⁊ quidditates rerum post mortem intelliguntur actu vel habitu. ergo sunt in aia. Inde vlterius: oē qō est in anima actu vel habitu: aut est concreatum illi aut acquisitū. substātie ⁊ quidditates reruz sunt in anima actu vel habitu. ergo sunt concreate vel acquisite. Si concreate: tūc etiam fuerunt in aia in corpore existēte: ⁊ tunc etiam nō fuit necesse ipsas abstrahere: sic etiam incidimus in errorē Platonis ſm q̄ oium scibiliuz species sunt in anima; ⁊ qō quisq3 discit imemor recordatur. Si aūt sunt in anima per acquisitionem cum ille motus non potest eē nisi per abstractionem oportebit q̄ anima post mortem abstrahat a reb⁹ essentias ⁊ quidditates rerum sine p̄iudicio melioris snie. ¶ Solo. dicimus q̄ anima post mortē intelligit per formaz ordinis vniuersi sicut ⁊ intelligentia separata. Que aūt sunt forme tales sufficienter explanatum est in q̄ōne de angelis. ⁊ concedimus q̄ ille forme cōcreate sunt anime rationali. ¶ Ad id aūt qō obijcit̄ in contrarium dicēdum q̄ potentia intellectiua vna est vtroq3 mō intelligendi. q̄ autē aia duplicem hz modum intelligendi est ꝓpter duplicem dispōnem ipsius. sicut eniz supra habitum est ipsa est vna in suba h̄ns quasdam vires affixas corpori: ⁊ quasdam non affixas: ⁊ ꝓpter hoc habēt vnum modū intelligendi per comparatiōez ad corpus. Aliā autem per cōparationem ad subas separatas quibus ipsa est siīis per hoc q̄ est suba perpetua ⁊ icorruptibilis ⁊ inseparabilis. Et si obijcit̄ q̄ hmōi forme sunt in aia que nō indiget abstrahere alias. dōm q̄ forme ille nō sunt vnius rōnis cum his que abstrahunt̄. ille enim forme sunt ad rem ⁊ nō sunt reꝝ rōnes eo q̄ cōparant̄ ad vniuˢe ⁊ particulare eodē modo. forme autem que abstrahunt̄ sunt rōnes vniuˢes: ⁊ ꝓpter hoc etiam scie nō sunt vnius rōnis hincinde. Qō aūt aia non agat per formas illas hoc est q̄a fortiores motus in cōparatione ad corpus excludunt alias que sunt debiliores. oēs eniz motus exteriores vt habet̄ in libro de somno ⁊ vigilia fortiores sunt interioribus. ¶ Ad aliud dōm q̄ aia est in corpore: eo q̄ dependet ad ip̄m substātialiter: ita. s. q̄ ꝓpter quasdam potētias suas non cātur nisi in corpore lz non corrumpat̄ corrupto corpore: ⁊ ſm illas cōparationes accipit perfectionē scie in ipso que est per abstractionem: ⁊ ideo ꝓficit ei qō cōiungitur in corpore. ¶ Ad aliud dōm q̄ aia non cōuertit̄ ad intelligibilia nisi per formas quas habet apud se sicut diximus de conuersione angeli ad angelum in conuersione de angelis.

¶ Queritur quid sit intellectus speculatiuus.

Deinde queritur de intellectu speculatiuo. Et querunt̄ quinque. Quoꝝ p̄mum est quid sit intellectus speculatiuus. 2m vtrū ip̄e sit res actu scita vt videt̄ dicere Aristo. 3m vtrum ipse sit vnus ⁊ idem numero in oibus animalib⁹ rōnalibus vt videtur dicere Auer. 4m vtrū species intelligibiles sint in ipso sicut in loco vel sicut in mā. 5m vtrum habitus eius post considerationez manet in ip̄o vel in memoria vel omnino non manet in aia rationali.

Ad primū sic ꝓceditur. Dicit Alexander in libro de intellectu ⁊ itelligibili q̄ intellc̄us speculatiuus siue adeptus est cum intellectu ⁊ habz habitū vt intelligat: ⁊ est potens assumere formas intelligentiarum per suaz virtutē vel potentiam que est in ipso. ¶ Itez Auicēna intellectus in effectu siue speculatiuus est qui intelligit quotiens vult intelligere sine labore acgrendi. ¶ Sed cōtra p̄maz sic obijcitur. itellc̄s possibilis est qui intelligit ⁊c. ergo videtur q̄ intellectus possibilis sit speculatiuus. p̄ma ꝓbat̄ per hoc q̄ accidēs nō mutat subam: ⁊ sic videt̄: q̄ lz habeat formaz intelligibilem q̄ adhuc sit intellc̄us possibilis. ¶ Item intellectus speculatiuus est intellc̄us in effectu ⁊ actu. omne autē qō est in actu debet diffiniri per actum suum. ergo intellc̄us speculatiuus per actum dz diffiniri: ⁊ sic male dicit q̄ sit potens assumere formas intelligentiarum per suam virtutez vel potētiam que est in eo. ¶ Preterea in hoc nō videt̄ differre ab intellectu possibili: q̄a intellectus possibilis potens est per suam virtutem assumere formas itelligētiaꝝ. ¶ Itē nihil accipitur qō iam habet̄. intellc̄us speculatiuus iaz habet formam intellectoꝝ. ergo non est adhuc potēs assumere illam formam per suam virtutē. ¶ Cōtra 2m sic obijcit̄: si intellc̄us speculatiuus itelligit quādo vult ⁊ cōsiderat. Queritur vtrum virtus illa que mouet in opere sit cōsideranda ex parte intellc̄s vel ex parte itelligibilis. ⁊ videtur q̄ ex pte itelligibilis: q̄a in omni composito ex mā ⁊ forma operationes illius cōpositi attribuūtur forme sicut mouenti. Consideratio autē est opus compositi intellc̄us ex potentia ⁊ actu. ergo attribuet̄ forme sicut mouenti. p̄ma ꝓbat̄ in 2° de aia Tex. cō. 37.
vbi ꝓbat Aristo. q̄ est forma aialis est etiam vt finis ⁊ efficiens operationuz. ⁊ in 2° phyſicoꝝ vbi habet̄ q̄ tres cause Tex. cō. 70.
coincidūt in idem. s. forma finis ⁊ efficiens. 2m patet q̄a intellc̄us speculatiuus cōpositus est ex potētia itellectiua ⁊ specie intelligibili. ¶ Itē quicq̄d facit operari illud qō est in potentia nō pōt operari per seip̄m: ip̄z est p̄ncipalr operatiuū: sp̄ēs enim intelligibilis facit ꝯsiderare intellectum possibi-

lem: cum per selpm cōsiderare non potest. ergo spēs intelligibilis principalr̄ mouet ad cōsiderandū. pma patet per se. 2ª autē probaṫ ex hoc qd̄ dicit Arist. ꝙ intellꝰs nihil intelligit ante actum. ¶ Itē dicit Aristo. in pn° de morte ⁊ vita. ꝙ scia est in aia sicut anima in corpore. sed aia est in corpore cā operationū. ḡ scia in aia erit causa opationū. Opatio autē hec est ꝯsideratio. ḡ scia siue spēs itelligibiles erūt cā cōsiderationis. vel nihil idē in eodem est mā ⁊ efficiēs in ꝯsiderādo vnū opus. ergo intelligibile in ipso nō est mā ⁊ efficiēs ſ; intelligibile ⁊ mā circa quā est ꝯsideratio. ḡ nō erit efficiens cōsiderationis. ¶ Item oē opus est ab aliquo ⁊ sup aliquid que nō possunt eē idē: sed ꝯsideratio est super itelligibile. ḡ nō erit ab illo. ¶ Itē hoc videṫ demōstrare modus loquendi. Dicimus eni de intellꝰu qa est ꝯsiderās in sigtione actiua: ⁊ de itelligibili qd̄ est ꝯsideratū in sigtione passiua: ⁊ nō couertimus locutionē vt dicamus itellm̄ eē cōsideratū ⁊ itelligibile cōsiderās. ¶ Itē in motu corporis sic videmus ꝙ illud qd̄ est renouaṫ ſm formā vel sitū illud est motū. illud aūt qd̄ vnū ⁊ idem manet nō renouaṫ ſm formā vel sitū illud est imortale ⁊ mouens. ḡ a siīi illud qd̄ est in motu ꝯsiderationis vnū ⁊ idē manens erit mouens: ⁊ in quo succedūt ꝯsiderationes erit mobile ⁊ motū: ſ; intellꝰs sit vnum ⁊ idē manens. intelligibilia aūt sunt in qbꝰ succedūt sibi cōsiderationes. ḡ intellectus erit mouēs ⁊ itelligibilia mota. ¶ Solutio. dōm ꝙ intellectus possibilis nō est hñs habitu nisi in potentia. cū enim distinguiṫ possibilis itellꝰs a speculatiuo nō distinguiṫ ex pte subti: sed ex parte potentie ⁊ actus. possibilis eni est qui est in potētia: ⁊ speculatiuus est qui est in actu: ⁊ ppter hoc a phis potius dī gradus intellectus ipsiꝰ q̄ȝ alius intellectus. ¶ Ad pmū ḡ dōm ꝙ formalr̄ possibilis non hȝ habitū sicut speculatiuus: sed potētia habet tm̄ qd̄ est simplr̄ non hr̄e sed hr̄e ſm qd. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cū dicṫ Alexāder. ꝙ speculatiuus est potēs assumere formā intellectoꝝ per suā virtutē intelligit de potētia ⁊ virtute habituali hoc est que est stans cōpleta per habitū. ¶ Ad aliud dōȝ. ꝙ possibilis nō est potens assumere formas itellectiuorū per suā ppriam virtutē sed indiget auxilio virtutis aliene vt assumaceas. s. studij ⁊ doctrine inuentionis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ duplex est assumptio alicuius. s. ad esse ⁊ ad vsum. Intellectus aūt speculatiuus nō assumit formas itelligibilium ad hoc ꝙ eē hēant in ipso: qa iam insunt ei sed assumit eas ad vsum cōsiderādi ſm ꝙ dicit Victorinus ꝙ vsus est actꝰ elicitus ex habitu. ¶ Ad id qd̄ queriṫ de 2ª diffōne dōȝ. ꝙ ipa est data de potentia itelligibili cōpleta per actum. ¶ Ad id qd̄ queriṫ. vtrum virtus motiua in opere cōsiderationis attribuaṫ intellectui vel speciei itelligibili. dōm ꝙ vtrisq; diuersimode. spēi enī attribuitur vt forme regēti in opere: ⁊ itellectui attribuiṫ vt efficienti ⁊ agēti. ⁊ ppter hoc dicit Alexāder ꝙ itellectus speculatiuus est sicut virtus artificis habētis artem. Ars autē in artifice mouet vt forma regens in opere: virtus vō artificis mouet vt efficiens ⁊ agēs sup materiā. ¶ Ad pmū ḡ qd̄ obijciṫ dōm. ꝙ est cōpositū ex eo ꝙ est tm̄ potentia ⁊ actu: sicut cōpositū ex mā ⁊ forma substantiali que dat esse: ⁊ in illis veꝝ est ꝙ opationes cōpositi pncipaliter reducunṫ ad formam vt ad mouēs ⁊ agens ⁊ nō ad mām nisi per accñs ⁊ per posterius sicut operationes hominis reducunṫ ad aiam per se pmo: ⁊ ad virtutes corporeas vt ad mouens ⁊ motū: ⁊ ita per accñs ⁊ per posterius: ⁊ est cōpositum ex subto ⁊ accidēte. ⁊ cū subm sit simplex in actu ſ; in potētia sit respectu accñtis: ⁊ in illo cōposito nō est verū ꝙ operatiōes eius reducunṫ per se ad formā ⁊ per accñs ad subm. Est iteꝝ compositū ex eo ꝙ simplex est actus: ens tm̄ in potētia ad aliquid aliud ⁊ ex actu ⁊ in illo adhuc vnus verum est: ⁊ talis cōpositio est in itellectu speculatiuo qui simplex est forma ⁊ actus. Est tamē in potentia ad spēm intelligibilis: ⁊ ex ipsa specie intelligibili: ⁊ ppter hoc cum ipse sit forma ⁊ actus cōuenit ei agere in aiali operatiōe que est cōsideratio spēi: aut cōtingit agere vt regēti opus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cum dicit Arist. ꝙ scia est in aia vt aia in corpore intelligit comparationem forme ad subm tm̄. forma enim eorū corrūpiṫ corrupto subto si tm̄ forma est: ⁊ in hoc ꝯueniūt ⁊ forma sūbalis ⁊ accñtalis: ⁊ hñt ēt quasdā pprias corruptiones vt scia corrumpaṫ per obliuionē manēte subto: ⁊ de hmōi cōparatione loquiṫ ibi Arist. nō intēdens ꝙ sit in omnibus sile. ¶ Ad aliud dōm ꝙ itellꝰs speculatiuus non oīno accipit potentiā ꝯsiderādi a specie itelligibili: ſ; accipit ipaȝ vt regens: ⁊ circa qd̄ est ꝯsideratio: sicut ēt virtus digestiua nō accipit virtutē digerēdi a nutrimēto ſ; nihil digerat añq̄ȝ hēat nutrimētū. Et qd̄ dicit phūs ꝙ nihil itelligit añ speciem itelligibilē: hoc veꝝ est eo ꝙ nō hȝ regēs circa qd̄ opereṫ. ¶ Ad id qd̄ obijciṫ p altera pte dōm: ꝙ si pprie loquamur spēs itelligibilis nō est mā ꝯsiderationis circa quā est cōsideratio: sed potiꝰ res cuiꝰ est illa spēs: sicut ēt in visu species visibilis nō est mā circa quā est visus ſ; potiꝰ res visa. Et si nō fiat vis in hoc: tunc dōm est ꝙ aliter est in motibꝰ aie ⁊ aliter in motibꝰ corpoꝝ exterioꝝ. Corpus eni nō mouet se: ita ꝙ ipm sit mouēs ⁊ motū: ⁊ tñ itellectus cōsiderando ꝯuertiṫ supra se: ita ꝙ ipse sit ꝯsiderās ⁊ ꝯsideratū ⁊ mouens ⁊ motū: ⁊ hoc ꝯtingit nō ſm idē: sed qa spēs itelligibilis est in duplici ꝯsideratione. Est ēt spēs rei ⁊ spēs itellꝰs. sed rei spēs est sicut in quā ducit per hoc ꝙ est rō rei ⁊ qdditas. spēs vō ⁊ itellꝰs est vt forma pfectiua positione eius: et ideo pōt ipsa eē in cōsideratiōe mouēs ⁊ mota vt est forma intellꝰs mouens: mota vō nō est forma rei. Et si obijciṫ ꝙ forma ⁊ mā nō coincidūt in eādē rem: dōm ꝙ hoc est verū de mā ex qua est res ⁊ nō de mā circa quā est opus eo ꝙ illa frequēter est obm opationis que per intētionē sue spēi mouet opationē. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nō pōt esse idem ſm idem a quo est opus ⁊ sup qd̄ est: sed ſm diuersa bñ ꝯtingit vt iam dictū est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ itellꝰs est cōsiderās per modū loquēdi ⁊ accipimus itellectū vt agētē. Cū aūt dicimus ꝙ spēs intelligibilis est ꝯsiderata. dōm ꝙ accipimus ipsā vt spēm rei ⁊ non vt spēm intellectus. ¶ Ad aliud dōm ꝙ considerationes sumuntur super spēs intelligibiles ſm ꝙ sunt spēs rerum qa sunt sic mote ⁊ considerationis materia.

¶ Utrum intellectus sit res scita.

SEcundo queriṫ Utrū intellꝰs speculatiuus sit in actu res scita. Et videṫ ꝙ sic. Dicit enī Aristo. in 3° de aia ꝙ idem in actu scia est rei. Tex.cō.15.
¶ Item dicit Arist. ꝙ sensus est idē in actu cū 2° ð aia.t.cō. 14
sensibili. ¶ Iteȝ dicit ꝙ scia in actu est res scita. ¶ Itē dicit in 3° de aia. ꝙ in his que sunt sine Tex.cō.9.
mā idem est itellꝰs ⁊ qd̄ itelligit. scia nāq; speculatiua et qd̄ speculatū est idem est. Ex oibus his accipiṫ ꝙ intellꝰs speculatiuus idem sit in actu cū re intellecta. Si forte aliqs dicat ꝙ Aristo. intellexit hoc de intelligibilibꝰ sepatis a mā sicut sunt intelligentie. ¶ Cōtra in oibus itelligibilibus vt hoc veꝝ est ꝙ sunt separata vt dicit Arist. ⁊ Auic. ⁊ Auer. nihil enim cōiunctū māe ⁊ appēditijs māe est itelligibile: hoc ergo itelligiṫ de oibus itelligibilibus. ¶ Preterea eadē difficultas est de intelligētijs que est de mālibꝰ: cum eni itellectus speculatiuus speculaṫ intelligentiā ipse per hoc nō efficitur sūbalr̄ intelligentia ſ; sit idē actu cum itelligētia. ¶ Itē dicit Arist. in 3° de aia. ꝙ aia est sicut manus. manus eni organū organoꝝ est. ⁊ intellectus est spēs spērum. ⁊ sensus est Tex.cō.38.
spēs sensibilium. cum enim dicitur ꝙ intellectus est species specierum: aut intelligitur de speciebus que sunt in anima tm̄: aut de speciebus que sunt in rebus tm̄: aut de vtrisq;. Si pmo mō: tunc oporteret duplices spēs esse in aia ſm intellectū vt. s. intellꝰs speculatiuus eēt spēs aliquaꝝ spērum exñtiū in aia: que nō essent in intellectu speculatiuo: qd̄ absurdū est. Si 2° mō: tunc oporteret ꝙ intellꝰs speculatiuus esset spēs realis extra: qd̄ iterum falsum est. ḡ relinquitur ꝙ tertio sit ita. s. ꝙ per lꝫ spēs supponaṫ spēs in itellectu: ⁊ per lꝫ spērū supponanṫ rerū spēs extra. Si ḡ intellectus spēs est spērum ipse est specie idem cū re extra: ⁊ quecūq; sunt specie idē sunt actu idem. ḡ intellectus speculatiuus est idem actu cum re itellecta. ¶ Si forte dicat aliquis ꝙ per lꝫ spēs supponiṫ spēs in intellectu ⁊ per lꝫ spērū supponanṫ species in phātasmatibꝰ. Cōtra. hoc est altera pars ppōnis. Cū eni diciṫ ꝙ sensus est spēs sensibiliū: sensibilia sunt extra aiā in rebꝰ sensatis. ḡ videṫ ēt ꝙ cum dī intellectus est spēs spērū ꝙ spēs sint in rebus extra. ¶ Itē sit ita ꝙ importētur spēs in phātasmatibus sequitur idē incōueniens qd̄ timeṫ in alio. ille eni spēs simplr̄ sunt spēs particulariū ⁊ particulares species in itellectu sunt vl̄es. ḡ intellectus ſm actū non hȝ spēs phātasmatū. ¶ Preterea per rōnē pbaṫ dcm̄ phi: quecūq; enim sunt in potētia idem: si potētia reducaṫ ad actum ipsa

erũt actu idem. itellectus possibilis in potẽtia est idez in oĩbus scibilibus. ğ si potentia reducaƚ ad actuz: ipsa erit actu idẽ cum reb⁹ scitis: sed in speculatiuo reducitur ad actuz. ğ speculatiuus est idem cũ oib⁹ scitis actu. ꝑma pʒ per se. z ͣ ꝓbaƚ per boc qꝺ dᷓ in 3° de aia. ꝙ intellectus possibilis poten- Le. B. 5. 7. 17 tia est oĩa itelligibilia actu. ℂ Jtez q̃cũq; potentie ꝑficiũtur ab eodẽ actu ille sunt idem actu. potentia intell'us ⁊ potẽtia rei scite ꝑficiunƚ ab eodẽ actu. ğ sunt idem actu intell's sciẽs Tex. cõ. 31. ⁊ res scita. ꝑma pʒ per se. z ͣ ꝓbaƚ in 7° metaphĩce vbi ꝓbaƚ ꝙ est actus vl'is ⁊ particularis: qa rõ rei ⁊ qdditas est intellectus sciẽtis. ℂ Sʒ ꝫ. q̃cũq; sunt actu idem simpl'r sunt idẽ intell'us ⁊ res scita sunt actu idẽ. ğ simpl'r sunt idez. ꝑ° ꝓbaƚ per boc ꝙ idẽ est actu esse ⁊ simpl'r esse. z ͣ supponiƚ per ante dicta. ℂ Jtez sic lapis est scitus ⁊ bõ est scitus ⁊ q̃cũq; vni ⁊ eidem sunt eadem: simpl'r ipsa sunt eadẽ: sed lapis scitus ⁊ bõ scitus simpl'r nõ sunt eadẽ intellectu scibili. ğ ipsa sunt eadem. ğ ꝺuz lapis scitur bõ scitur qꝺ est absurdũ. ℂ Solo. dꝺm ꝙ oĩa intelligibilia denudata sunt a mã ⁊ appenditijs mãe: vel nuda per seipsa: ⁊ pp boc intellectus speculatiuus Act⁹ duplicez bʒ cõparatiões. spẽs est oium intelligibiliũ ⁊ idẽ cum oib⁹ actu: sed act⁹ duplicem bʒ cõparationẽ. vnã ad rem cui⁹ est actus: ⁊ sic est rõ rei ⁊ qdditas nullã dĩaz bʒ ab ipsa. Si eni bĩet dĩam ꝑm illud in quo differret nõ cognosceretƚ per ipm res scita. ⁊ ideo spẽs que est in aia est ꝑn ͥᵐ intelligẽdi totã rem ⁊ totũ esse rei oĩno accipiƚ vt actus totius rei. ⁊ cũ sint in intellectu eo ꝙ ꝑncipiũ sit intelligendi est scia res scita in actu ⁊ itell'us speculatiuus speculaƚ in actu. Aliã babʒ cõparationez ad id in q̃ est vt in subto: ⁊ sic nõ est ꝑn ͥᵐ intelligendi sed ꝑn ͥᵐ esse: ⁊ qa in intellectu est siĩtudo accñtalis causat in ipso esse accñtale. qa vo in re est forma nãlis facit in ipsa esse nãle. ⁊ boc attendens pbus dicit ꝙ scia quodãmõ est res scita. ⁊ in alio loco dᷓ ꝙ intellectus est idez actu cũ eo qꝺ itelligiƚ: ꝑm esse est aliud: ⁊ siĩr sensus cũ sensibili est idem actu ꝑm esse est aliud sicut supra exposuimus. vt tñ melius itelligaƚ glosabim⁹ singula dicta Ar. Qꝺ ğ dicit ꝙ idez ꝑm actuz est scia rei tripl'r glosaƚ. ꝑ° sit idez. s. possibilis de quo ante feci mentionez. in Qꝺ itelligiƚ dictum pbĩ ꝙ idẽ ꝑm actũ ẽ scia rei. actu erñs est scia rei ⁊ intendit tũc dicere ꝙ speculatiuus et possibilis sunt idem in suba ⁊ subto: sed qñ possibilis est in actu: tũc est scia rei. z° sic speculatiuus itell's qui est formaliter scia ꝑm actũ est idez rei sʒ nõ ꝑm esse. 3° mõ sic. scia speculatiui itell'us actu est idez rei. in oib⁹ bis trib⁹ modis vera est ꝓpõ: sʒ itelligendũ est ꝑm Ar. ⁊ Auic. ⁊ Auer. ⁊ Alex. ⁊ Alpbo. ꝙ cũ dᷓ intell'us est scia itelligiƚ scia ⁊ itell'us eẽ vnuz sicut vnũ ꝯgregatũ ex subto ⁊ accñte qꝺ dᷓ idez actu cum re qꝺ est in actu siĩ. sʒ meli⁹ est vt dicaƚ itell's speculatiuus formal'r esse scia ⁊ actu idez rei vt prius babitũ est. ℂ Qꝺ autẽ dicit in z° auc̃te ꝙ sensus est actu res sensata ⁊ scia res scita iã explanatũ est. ℂ Qꝺ vo in 3 ͣ auc̃te dᷓ ꝙ aia est sic manus: manus enĩ organũ organoꝝ: ipse glosat in lib° de aia. lib⁹ vbi dicit manus nõ est vnũ instr̃m sed plura: qm̃ est sic instr̃m recipiens instr̃a: nã ğ dedit boi manum vt possit vti ipsa diuersis modis: ⁊ ita paꝝ bois est sicut vngula ⁊ vngula etiã lãcea ⁊ gladi⁹ ⁊ alia instr̃a: qm̃ põt oĩa ista facẽ ⁊ creatio manus est ꝯueniens oib⁹ opationib⁹ qm̃ est extensa ⁊ diuisa in multas ptes: ⁊ põt vna pte sola vti ꝺuab⁹ ⁊ multis ⁊ ꝑm diuersos modos. Est ğ sensus ꝙ manus est vl'e organũ ad oĩa instr̃a operabilia: ⁊ sic aia per ꝺuas ptes ⁊ species est vtens oib⁹ specieb⁹: ꝑm sensibilez enĩ partez vtimur oibus sensibilib⁹ ptib⁹: ⁊ ꝑm itelligibilez vtimur oib⁹ vl'ib⁹ itelligibilib⁹. oĩa enĩ que sunt sensibilia vel intelligibilia sunt vt bᷓ in 3° de aia. nibilomin⁹ tñ ⁊ boc est veruz ꝙ species que formal'r est itellectus speculatiuus est act⁹ specieꝝ q̃ sũt in re- Act⁹ duplex. bus. ℂ Ad id aũt qꝺ ꝫ boc obijciƚ per vltimã rõnez dꝺm ꝙ duplex est act⁹. s. act⁹ nãe ⁊ rõnis. act⁹ nãe dat esse nãle qꝺ est esse simplex ⁊ que sunt eadez in illo actu simpl'r sunt eadem. Actus autem rationis est intentio ⁊ ratio rei non principiũ esse sed ꝑn ͥᵐ cognitionis: ⁊ ꝓpter boc que illo actu sunt eadem nõ sunt simpl'r eadem sʒ ꝑm qd vt patet ex p̃dictis.

ℂ Utrum vnus ⁊ idem numero intell's sit in oib⁹ aialibus rationalibus.

Tertio queriƚ Utrum vnus ⁊ idez numero itellectus sit in oib⁹ aialib⁹ rõnalib⁹. Et videƚ ꝙ sic. qa dicit Auerro. sup 3 ͫ de aia. ꝙ vna est Cõmẽto. 5. species itellect⁹ speculatiui apud omnes bomines. ℂ Jtez glo. sup illud verbũ velociter currit ꝑmo ei⁹. Dicit ꝙ velox est sicut equus vel angelus vel vẽtus alicubi est nõ vbiq;: velocitas aũt ipsa vbiq; est non est in pte nusq̃ artaƚ que nõ mõ est in equis sed in alijs inaiatis: ⁊ in eisdẽ tẽpoꝝ pũctis vbiq; terraꝝ diffundaƚ boc nõ põt intelligi de velocitate bac vel illa: sʒ de vl'i velocitate ꝑm ꝙ est vl'is. cũz igiƚ bec sint in itellectu speculatiuo itell'us speculatiuus est vbiq; terraꝝ vnus ⁊ idẽ: ⁊ ita erit idez in oib⁹ rõnabilibus. ℂ Jtẽ in ꝑ° posterioꝝ dicit Arist. vl'e dico ꝙ cũ de oĩ sit ⁊ per se est ⁊ ꝑm ꝙ ipm est. Ex boc accipiƚ ꝙ vl'e est idẽ de omni. ⁊ Tex. cõ. xi. cũ vl'e sit spẽs itell'us speculatiui: itell's speculatiuus in vna specie est de omni: ⁊ sic in eadẽ specie intell'us speculatiuus de omni est in vno ⁊ in alio. ℂ Per rõnẽ aũt ꝓbaƚ idẽ sic. qcqd separatũ est ab oĩ mã ⁊ mãe appẽditijs nõ accipit dĩam ⁊ numeꝝ nisi dĩaz gñis ⁊ spẽi. oẽ vl'e ens in intellectu speculatiuo est sepatũ ab oĩ mã ⁊ mãe appẽditijs. ğ nõ bʒ nãm differentẽ numero sed specie ⁊ gñe. ꝑma ꝓbaƚ per boc qꝺ dĩcꝭ ꝙ idẽ est vnũ numero ⁊ mã. z ͣ pʒ per modũ abstractiõis itellectus qui sepaƚ ab oĩ mã ⁊ appẽditijs mãe. ℂ Ex boc vlteri⁹ ꝯcludiƚ ꝙ vl'e qꝺ est in itell'u oium boiuz: si est idẽ gñe ⁊ specie erit ẽt idẽ numero apud oẽs: ⁊ accipiƚ boc vl'e asinus qꝺ est idẽ spẽ ⁊ genere in itell'u oium: ⁊ sic erit idẽ numero. ℂ Jtez dicit Boe⁹ ꝙ spẽs est totũ esse idiuiduoꝝ eo ꝙ post spẽz nõ est nisi mã idiuiduata. Dicit aũt Porpbyri⁹ ꝙ pticipatiõe spẽi plures boies sunt vnus bõ. ğ remotis pticipãtib⁹. s. materiã idiuiduãtib⁹ nõ remanet nisi vnus bõ simplex: sed remouenƚ per itell'm oiuz boiuz: ꝑm ꝙ oẽs nõ distinguunƚ nisi per mãm: remota mã erit idẽ apud oẽs: vl'e est bmõi. ğ remota mã erit idẽ apud oẽs boies. sed mã remoueƚ per abstractionẽ itell'us. ğ idem qꝺ est in itell'u est idẽ apꝺ omnes. ℂ Jtẽ qcqd oĩno facit idem apud oẽs est idẽ. vl'e oĩno facit idem apud oẽs. ğ est idẽ apud oẽs. ꝑ° pʒ per dcm̃ Damasceni qui dicit ꝙ res differũt ꝓprijs rõnib⁹. ℂ Scꝺa ꝓbaƚ per boc ꝙ eadẽ est cognitio quã constituit eadẽ rõne apud oẽs. Si forte dicaƚ ꝙ vl'e qdẽ est idem apud oẽs: sed nõ itell's in quo est vl'e. ℂ Cõtra. eadẽ numero passio nõ est in diuersis subtis numero: sed vl'e qꝺ est apud oẽs eadẽ passio numero vt ꝓbatũ est. ğ nõ est in diuersis subtis apꝺ oẽs. ğ itell's oium idẽ est numero. ℂ Sʒ ꝫ. nõ eadez est aia rõnalis in oibus boib⁹ qꝺ sufficiẽter ꝓbatũ est supꝛa. ğ nec idẽ itell's: cũ intell'us sit ps aie. ğ nec idẽ qꝺ est in itellectu est idem apud oẽs. ℂ Jtẽ dicit Auer. ꝙ itell's corrũpiƚ corruptiõe itelligibiliũ: sed nõ ꝑm subam. sed vl'e ꝑm ꝙ est idẽ apud oẽs nõ est T. cõ. 30. ⁊ 39. 3° de anima. in itellectu sed ꝑm ꝙ est spẽs que est in itellectu sicut in sbto: cũ ğ nõ sit idẽ subm nõ erit eadẽ spẽs. ℂ Solo. dicẽdũ ꝙ nõ est idẽ itell'us in oib⁹ aialib⁹: vt probãt vltime rõnes. ℂ Ad ꝑmuz ğ dꝺm. ꝙ itell'us speculatiuus bʒ duo. s. itm ⁊ spẽm. itellectuz aũt nõ est idem apud oẽs. spẽs aũt cõsideraƚ duobus modis. s. vt rõ rei ⁊ vt accñs aie. ⁊ vt rõ rei est apud oẽs idẽ: ⁊ vt accñs vo aie idiuiduaƚ in oib⁹ aialib⁹. ℂ Ad aliud dicẽdũ ꝙ velocius accipiƚ vt rõ velocitatis nõ ꝯcta bui⁹ vel illius. ℂ Ad aliꝺ dꝺm ꝙ vl'e est de omni bʒ ꝙ est rõ ⁊ nã cõis suoꝝ particulariũ: ⁊ nõ ꝑm ꝙ est accñs aie. ⁊ per boc pʒ solo ad q̃tuoꝛ sequẽtia que oĩa ꝓcedũt ꝑm ꝙ vl'e est rõ suoꝝ particulariũ abstracta ab illis. ℂ Ad aliꝺ dꝺʒ ꝙ ꝑm ꝙ vl'e est accidens aie non est ratio rei. qꝺ pʒ: ratio enim est quidditas rei ⁊ suba. species autẽ intelligibilis est accñs non rei sed intellectus: ⁊ propter boc cum indiuiduetur a solis intelligibilibus numerabitur per numerum intelligibilium.

ℂ Utrum spẽs intelligibiles sunt in intellectu vt in loco.

Quarto queriƚ Utruz spẽs intelligibiles sunt in itellectu vt in loco vel in mã. Et videƚ ꝙ vt in loco. Dicit eni Arist. in 3° de aia. ꝙ pbi bene dicẽtes sunt aiaz eẽ locũ spẽruz vbiq; nõ tota sed itell'us neq; actu sed potẽtia est species Tex. cõ. 6. supple aia intellectiua. ℂ Jtez qcqd est in aliq̃ a quo bʒ eẽ incorruptibile ⁊ ꝯseruatuz est in ipso vt in loco: spẽs aũt sunt in itellectu vt a quo bñt esse icorruptibile. ergo sunt in ipso sic in loco. ꝑma ꝓbaƚ per boc ꝙ locus est saluatiuus locati vt bᷓ in 4° pbĩcoꝝ. z ͣ ꝓbaƚ per boc ꝙ vl'e non Tex. cõ. 41. est nisi in reb⁹ ⁊ in itellectu. Jn reb⁹ aũt corrumpiƚ qa destructis ꝑmis substantijs ipossibile est aliqꝺ alioꝝ remanere vt babeƚ in p̃dicamẽtis. ⁊ in ꝑ° de morte ⁊ vita: ꝑm accñs corrumpunƚ que sunt in subtis ꝯtoꝝ pp id qꝺ de illo subto nõ

p̄dicant subam. ¶ Itē quecūq₃ mouenť ad aliqđ vt ad im-
mortale simpl'r mouentur ad ipm̄ vt ad locum. spēs intelli-
gibiles sic mouētur ad intellectum. ergo mouenť ad ip̄z vt
ad locū. p̄ma ꝓbať per hoc q̄ si aliqua mouenť ad aliquid
mouenť ad ipsum vt ad locum vel vt ad mām. Et si vt ad
mām mouētur tūc mouētur ad id qđ simpl'r est mobile. Si
eni mouenť ad locū mouētur ad imobile. habemus eni₃ in
Tex. cō. 41. 4° physicoꝝ q̄ locus vt locus semꝑ est imobilis. sed mot⁹ ē
Tex. cō. 20. ab ipso ⁊ ad ipm̄ l₃ locus vt vas moueatur. 2° ꝓbatur in 7°
phicoꝝ vbi ꝓbať q̄ in intellectu nō est aliqua spēs motus.
¶ S₃ ꝯ. omnis locus est terminus corporis alicui⁹: itell'us
4° ph. t. c. 6. ⁊ nō est terminus alicuius corporis. ḡ nō est locus. ¶ Itē Aꝝ.
7. ⁊ infra. hic rep̄hendit Hesiodū qui dicit eādē eē loci potētia₃ ⁊ ma-
terie: sed potētia intell'us ad spēm intelligibilem est potētia
4° ph. t. cō. 15. materie vt supra est ꝓbatum. ḡ nō erit potētia loci. ¶ Itē re-
⁊ infra. prehēdit Platonē qui idē dicit eē locum ⁊ mām: cū mā ni-
hil terminet sed potius termineť a specie. locus aūt est for-
ma ⁊ spēs vniuscuiusq₃ quo terminanť magnitudo ⁊ mate-
ria magnitudinis. cū igitur itellectus ad spē₃ sit idealis ꝑm
Alex.ᵐ potētia sua nō erit potētia loci. ¶ Itē iuxta hoc que-
5° ꝯ aīa cō. 36. ritur vtru₃ itell'us sit potētia duarum spērū. Et videť q̄ sic.
v'sus finem. Dicit enim Auer. sup 3ᵐ de aīa q̄ quando oīa speculatiua
fiūt in nobis exñtia in potētia: tūc etiam agēs continuať no-
bis in potētia qđ nō cōtinuať nobis nisi per illa. ⁊ cu₃ fuerit
existētia in nobis in actu tunc ipse continuať nobis in actu.
Ex hoc accipiť q̄ intell'us est in potētia ad spēm agentis et
ad spēm intelligibilis: ⁊ ita est in potentia ad alias spēs sić.
¶ Itē ibidē Auer. dicit. manifestū est q̄ subm̄ itellectoꝝ spe-
culatiuoꝝ ⁊ intellectus agētis est vnū ⁊ idē simul hoc est dia-
phanum qđ recipit colorē ⁊ lucē insimul ⁊ lux est efficiēs co-
2. de aīa. t. cō. lorē ⁊ ex hoc sequitur idē. ¶ S₃ cōtra. actus hñt diffiniri in
24. ⁊. 26. ꝓpria mā vt dicit Aristo. Cum ḡ spēs agentis ⁊ spēs intel-
ligentis non sunt idē actus nō erunt in vno vt in ꝓpria po-
tentia ⁊ simul. ¶ Solo. dōm ad p̄mu₃ q̄ itellectus respectu
spēru₃ h₃ cōuenietiam cum loco ⁊ cōuenietia₃ cum subto. p
hoc eni q̄ confert eē simpler intelligibilib⁹ ⁊ quodāmō icor-
ruptibile h₃ conuenietiam cum loco ⁊ maxime cū loco supe-
Tex. cō. 50. riori: q̄a de illo dicit Aristo. in 2° de gñatione ⁊ corruptione
q̄ spēs maxime in terminis est. formalia eni maxime sūt in
loco superiori ⁊ mālia in inferiori. Item per hoc q̄ variatio
Nō q̄ão itelli- intellectuu₃ fit circa intellectū sine mutatione ipsius ⁊ mo-
gētia respectu tu simul h₃ silitudinē cum loco vt ꝓbať in 2° obiectione. p
spērū h₃ ꝯue- hoc v̄o q̄ est in potētia nō pōt agere per se ⁊ efficitur in actu
niētiā cū loco per intelligibile: ⁊ sic h₃ silitudinē cum subto ⁊ mā: ⁊ p hanc
⁊ cum subto. distinctionē p₃ solutio ad oīa obiecta. ¶ Ad id qđ iuxta hoc
queritur. s. vtrum sit potentia ad duas species simul. dicen-
dum q̄ suscipit spēm agentis ⁊ spēm intelligibilis. Sed ille
due spēs non sunt nisi actus vnius. Spēs enim agentes est
actus spēi intelligibilis sicut lux est actus coloris sicut supra
in q̄ōne de intellectu agente est determinatum. Et per hoc
patet solutio eius qđ obijcitur in contrarium.

¶ Utrum habitus intellectus speculatiui post consideratio-
nem manet in ipso vel in memoria.

Quinto ⁊ vltimo queriť Utrū habitus intelle-
ctus speculatiui post considerationē manet in
ipso vel in memoria aliqua que sit pars aīe ra-
tionalis: vel nō manet in aīa rōnali. hec est qđ
Auicēne in 6° de nālibus. ⁊ videť q̄ manet in
ipso. Habitu₃ enim est q̄ aīa ꝑm intellectum
possibilē est locus formarum intelligibilium. locatū aūt ma-
net in loco cōtinue. ḡ videtur q̄ spēs continue post conside-
rationem maneant in intellectu possibili. ¶ Ite₃ habemus
in p̄dicamētis. q̄ habitus est qualitas difficile mobilis. cu₃
ergo habitus sit perfectio potētie cuiuslibet: habitus mane-
bit in intellectu. ¶ S₃ contra. forme remanētes post consi-
derationem: aut manēt in actu completo: aut in actu incō-
pleto. Si p̄mo mō: tunc cum sint in intellectu in actu cōple-
to erūt in intellectu: sed intellectus est virtus app̄hēdens. ḡ
spēs ille in actu cōpleto manebūt i itell'u tā₃ i v̄tute app̄hē-
dēte. S₃ dić Auic.ᵃ q̄ app̄hēdē h₃ actū nihil aliđ eē q̄₃ spēm
eē ꝑm actū in v̄tute app̄hendente. ḡ intellectus post ꝯsidera-
tionem spēs illas app̄hendit in actu. ergo continue cōside-
rat ꝑm actū qđ falsu₃ est. ¶ Si dicať q̄ non manent in actu
completo in intellectu post considerationem. ergo cu₃ actus
completus spērum intelligibilium nihil aliud sit q̄₃ abstra-
ctio omnimoda spērum a mā ⁊ materie appēditijs: erūt il-
le spēs post cōsiderationē reuertētes ad mām ⁊ māe appen-
ditias: sed oīs spēs cōiuncta appēditijs māe in aliq̄ virtu-
tu₃ scie aut est vt in subto. ḡ ille spēs post cōsiderationē erūt
in aīa sensibili vt in subto ⁊ nō manēt in intellectu. Si forte
dicať q̄ hoc nō est ꝯueniens eo q̄ Aꝝ. dicat q̄ memoria est
intelligibiliū per accñs. Cōtra. dicūt Aristo. in 2° de aīa q̄ Tex. cō. 58.
mutat⁹ ex habitu in actū nō est alterat⁹ ꝑm sciā₃: eo q̄ nihil
nouū recipit qđ p̄us nō habuit. igiť itell's ꝓcedens ex habi-
tu in actū ꝯsiderādi nihil nouū recipit qđ prius habuit: s₃ si
species manent in memoria sensibili exigiť noua abstractio
ab appēditijs materie. ḡ noua acceptio ab itellectu possibi-
li. ergo itell'us erit alterat⁹ ꝑm sciam in tali ꝓcessu qđ est cō-
tra phm̄. igiť post cōsiderationē nō manēt in memoria sensi-
biliū. ¶ Si forte dicať q̄ manēt in memoriam rōnalis aīe.
Cōtra. memorie actus est cōuerti sup spēm cū itētione p̄te-
riti. itētio p̄teriti nō est de rōne vl'is. ḡ species vl'is nō est in
aliquo sicut in memoria. ergo aīa rōnalis: que nō h₃ nisi spe-
cies vl'es non h₃ memoriā. p̄ma ꝓbať ex p̄habitis. 2° ꝓbať
per hoc q̄ eadē est rō vl'is in p̄terito in pñti ⁊ in futuro eo q̄
abstrahit ab hoc ⁊ nūc. ¶ Item tp̄s est vna cōditio ꝑticula-
ris. vl'e aūt remotū est ab oib⁹ cōditionib⁹ ꝑticularis. ḡ vl'e
remotū est a dr̄ia tp̄is. prima ꝓbať per hoc q̄ tp̄s est ꝓprie-
tas mot⁹: ⁊ mot⁹ nō est nisi ꝓprietas ei⁹ qđ est in mā ꝑticu-
lari. 2° ꝓbať per rōnes ꝑticularis ⁊ vl'is. particulare eni est
q̄ de vno p̄dicať vl'e qđ de pluribus. ¶ Itē sic oīs memoria
est cū dr̄ia tp̄is determinata: nullu₃ vl'e est cū dr̄ia tp̄is. ergo
nullū vl'e est in memoria. Intellect⁹ aūt tm̄ est vl'is. ergo nul-
la memoria est in itellectu: ⁊ q̄a de hoc plura sūt obra supra
in q̄ōne de memoria hec in hoc loco sufficiūt. ¶ Si forte di-
cať sicut dicit Auicēna q̄ hmōi spēs post considerationē nō
manent in itellectu possibili sed per ipsas efficiť intell's pos-
sibilis aptus sufficiēter ad petēdu₃ itelligibilia ab itelligen-
tia agēte. ¶ Cōtra. ꝑm hoc spēs nō est in intellectu possibili
nisi quādo actuali'r cōsiderat eā. ergo si 2° ꝯsideratione ali-
quid recipit itell'us possibilis. ergo mutatus est: ⁊ hoc est cō-
tra phm̄. ¶ Preterea illa intelligibilia aut sunt semꝑ itelli-
gentia agēte: aut recipit ea. Si p̄° mō tūc nihil addiscimus
sed per studiū ⁊ acq̄sitionem tm̄ excitamur ad hoc vt cōuer-
tamur ad intelligentiā agentem ⁊ accipiamus ab ea itelligi-
bilia: ⁊ hic est error Platonis. ¶ Si 2° mō tūc itellect⁹ agēs
est in potētia ad recipiēdū aliq̄d qđ supra in q̄ōne de intell'u
agente multis rōnib⁹ est improbatū. ¶ Si forte dicať q̄ in-
telligibilia manent in aīa ⁊ intell's possibilis cōuertitur ad
ipsam ⁊ tūc resultāt in ipso sicut in speculo. Contra. aut ma-
nent vt res per se exñtes: aut vt in aliquo subto. Si p̄° mō
tūc spēs eēnt sube: qđ falsu₃ est. res eni per se exñs nō est nisi
suba cōposita. spēs aūt que sunt in aīa sunt passiones sić ha-
beť in p̄n° perihermeniaꝝ. ¶ Si 2° mō cū nō sint in aīa nisi
in aliq̄ eius virtute sunt. querať que sit illa ⁊ redibit eadem
questio que p̄us. Si v̄o dicať q̄ sunt in memoria sensibilis
aīe ⁊ manēt in ip̄a sić vl'ia: ⁊ ꝓpter hoc nō exigiť iterata ab-
stractio. ¶ Cōtra. memoria sensibilis aīe est potētia situata
in organo vt supra ꝓbatū est. oīs aūt talis virtus nō accipit
nisi formā hñtem appenditias māe sić dicit Auicēna. ḡ me-
moria non accipit vl'e: q̄a vl'e abstractio est a situ ⁊ mā ⁊ oi-
bus appēditijs māe. ¶ Ad hoc rñdet Auicēna eligēdo illa₃
partē q̄ intelligibilia emanāt ab itelligētia agēte in itell'um
possibilē. ⁊ q̄ addiscere nihil aliud sit q̄₃ per studiu₃ acq̄rere
aptitudinē ꝑfectā in intellectu possibili ad cōuertēdu₃ se ad
intelligentiā agētem ex qua emanant itellectus simplices in
intellectu₃ possibilē: q̄s tñ itellectus possibilis accipit cū or-
dine ⁊ compositione. dicit etiam q̄ hec aptitudo in intelle-
ctu possibili addiscere est imperfecta: post addiscere autem
erit perfecta: ⁊ ideo post perfectionem illam nihil addisci-
mus: q̄a nullam aptitudinem acquirimus quā non habea-
mus: sed ante ipsam addiscimus acquirendo aptitudinem
quā non habemus. ¶ Sed ꝯtra. illa intelligibilia que ema-
nant ab intelligentia agente aut sunt abstracta a phātasma-
tibus aut semper sunt in intellectu agente. Si p̄mo modo:
tunc oportet q̄ in aliquo recipiantur vt in subto cu₃ abstra-
cta sint. hoc autem nō est intellectus agens eo q̄ ipse non sit
in potentia: sed est agens vniuli'ter: ideo addiscere nō erit

tm̄ acq̄rere

tm̄ acq̄rere aptitudinē ꝯuertēdi ad se tm̄ itellectū agētē sed
etiā acq̄rere formā itelligibilē.❡ Si 2° mō tūc nulla forma/
rū itelligibiliū acq̄rit̄ per itellectū: ⁊ sic nihil vident̄ ꝓdesse
phātasmata que accipiunt̄ per sensus. Si forte dicat̄ ꝙ ꝓ/
sunt ad hoc phantasmata ꝙ ad ipsa determinant̄ vl̄ia que
emanāt ab itellectu agēte vl̄ia determinabilia ad phanta/
smata illa.❡ Cōtra. vl̄ia vl̄r nō dterminant̄ ad phātasma/
ta nisi attingat illud vel additionē ipsius: vel id qđ emanat
ab itellectu agēte nō attingit phantasiā nisi in se nec aliquā
ꝯditionē suā: ḡ illud qđ emanat ab itellectu agēte nō deter
minat̄ a phantasia. p° ꝓbat̄ per hoc: ꝙ vl̄e nō ꝯtrahit̄ a par
ticulari nisi per hoc ꝙ iponit̄ vel in alia ꝯditione ipsius. 2°
ꝓbat̄ per hoc ꝙ emanatio nō fit nisi in intellectuꝫ poſſem: ⁊
ad illū nō pertingit phantasia: nec aliq̄ ꝯditio phantasma/
tis.❡ Preterea querit̄ cuius emanatio sit que fit ab itelle/
ctu agēte in poſſem: aut enīꝫ ita est ꝙ forme ille fiant in poſſi
ex secūdis ad agentē per modū gnōnis aut per modum da
tionis. Si p° mō: tūc itellus poſſis ꝯtinue erit in ignorantia
nisi sit actual̄r ꝯsiderās. Ignorātia eni nihil est aliud q̄ꝫ p̄ua
tio hitus scie. Si 2° mō aut ḡ forme date eiusdem spēi sunt
infinite in itellectu agēte: aut finite: aut plures: aut vna. Si
p° mō: tūc finite forme eiusdē spēi sunt in eodē vt in subto.
Si 2° mō ḡ tot pōt dare qđ nō hēbit plures: ⁊ tūc desunt i/
telligere qđ absurduꝫ est.❡ Solo. sine p̄iudicio alioꝝ dici/
mus ꝙ aīa rōnalis ꝓprie loquēdo nō habeat memoriā. ⁊ si
Augꝰ dicat ꝙ memoria est pars imaginis ipse accipit me
moriā ꝓut est p̄ntiū p̄teritoꝝ ⁊ futuroꝝ vt supra diximus: ⁊
de hoc querit̄ infra in q̄ōne de imaginatione. Sentētia aūt
Auicēne in hoc ꝙ nō est hēre memoriā aīaꝫ rōnalē est eadē
nobiscū ⁊ ipse distinguit iter thesaurū formarū ⁊ virtutē ap
prehensiuā dicēs: ꝙ thesauri est recipere formā ⁊ nō app̄hē/
dere. Et ꝓpter hoc forma nō est in thesauro sicut in virtu/
te apprehensiua. sed virtutis apprehensiue est app̄hendere
formā ⁊ nō retinere: ⁊ ꝓpter hoc dicit ꝙ spēs intelligibiles
nō retinent̄ in intellectu possibili: q̄ ipse est virtus app̄hen/
siua: sed ex ꝯuersione sui ad intellectū agētē gn̄at̄ in ipso cuꝫ
actual̄r ꝯsiderat.❡ Nos aūt dicimus ꝙ manet in itellectu
possibili eo ꝙ Ar. expresse dicat ꝙ memoria ⁊ reminiscētia
hn̄t suos actꝰ app̄hēsionis. vnde falsuꝫ est ꝙ thesauri nō sit
app̄hēdere. In virtutibꝰ eni corporalibꝰ alterius qdē virtu
tis est recipere: ⁊ alterius retinere. humidi eni est bene reci
In virtute intellectuali ideꝫ pōt recipe ⁊ retinere, pere ⁊ sicci bene retinere. sed in intelligibili virtute eiusdeꝫ
virtutis est recipere ⁊ retinere eo ꝙ oppositoꝝ actꝰ ibi non
sunt oppositi cū sint separata opposita a mā ⁊ potentia agen
di ⁊ patiendi vnde itellus poſſis recipit formas itelligibiliū
⁊ retinet eas.❡ Ad hoc aūt qđ obijcit Auic° ꝙ actuale ꝯsi/
derare nihil aliud est q̄ꝫ spēm itelligibilē eē in potētia appre
hensiua in actu perfecto dōm ꝙ hoc falsum est. exigit̄ enim
insuper ꝙ ad ipsam spēm ꝯuertat̄: ⁊ ꝙ referat eā ad rē cuiꝰ
est spēs.❡ Si aūt querit̄ qd sit reducēs poſſeꝫ de habitu in
actū. dōm ꝙ nihil nisi volūtas ⁊ hoc pꝫ per diffinitionē ha/
bitus datā a phō. s. ꝙ habitus est quo qs aliqd agit qn̄ vo/
luerit. volūtas eni tripl̄r est in aīa. s. motor aliarū potētiarū
ad actū: ⁊ pars imaginationis: ⁊ pars liberi arbitrij vt in/
fra dicetur. ⁊ per hoc patet solutio ad totum.

❡ Queritur quid faciat spēm intelligibilē esse intelligibileꝫ.

Deinde queritur de differentia intelligibilis.
Et queruntur tria. quorum primum est quid
faciat speciem intelligibilem esse intelligibilē.
2ᵐ est de diuersitate intelligibilium. 3ᵐ an oīa
intelligibilia sunt in anima an abstrahuntur
a rebus extra.

Ad primū sic ꝓcedit̄. Dicit Auic°: ꝙ spēs itel
ligibilis ē spēs nuda a mā ⁊ māe appendicijs.
Tex.cō.10. māe aūt nō est in oībꝰ rebꝰ nisi per potētiā ad
motū vt habet̄ in 11° metaph̄ice. ḡ videt̄ ꝙ nō
sit aliqđ intelligibile nisi abstractū a moto ⁊ a
mā. ⁊ ex hoc sequit̄ duplex incōueniens quoꝝ
3° phy.t.c.71. ⁊ p° d aīa.t.c.16. ⁊ 6.meta. tex.cō.2. vnū est ꝙ nullus sit itellus rerū nāliū: q̄ dicit Ar. ꝙ illa per
itellectū nō abstrahuntur a motu ⁊ a mā. 2ᵐ est ꝙ nullus sit
itellus subarū separatarū que dicunt̄ itellectiue. qđ eni nun
q̄ꝫ est in mā ⁊ motu nunq̄ꝫ separat̄ ⁊ diuidat̄ ab illis.❡ Iteꝫ
Ar. in 3° de aīa dicit. oīno antē sunt sepabiles res a mā ⁊ sic
que circa itellectum sunt: sed quedā res nullo mō sunt a mā
vt nāles: ḡ illarū nullus est itellus.❡ Itē qcqd dicat̄ de alijs 3° d aīa.t.cō.
mā nunq̄ꝫ sepat̄ a mā: ḡ nullus erit itellus māe. Si forte di
cat̄ ꝙ ᷤm Auicēnā q̄dā sunt itelligibilia nuda per seipa ⁊ in
his nō eget itellus denudatione: querat̄ que sunt illa. ⁊ si di
cat̄ ꝙ subē sepate.❡ Cōtra. itellus est qđlibet intelligibile
in potētia anteq̄ꝫ itelligat̄: cū aūt itelligit̄ tūc sit illud itelligi
bile in actu. ponamꝰ igit̄ itellectū nr̄m itelligē aliq̄ꝫ subaruꝫ
separatarū. tūc ḡ in actu nr̄ itellus efficit̄ illud in actu ᷤm rē
aut ᷤm itētionē. Si p° mō tūc opꝫ ꝙ itellus itelligeret aliq̄ꝫ
subarū separatarū ꝙ efficeret̄ illa suba ᷤm rē qđ falsuꝫ est:
ḡ efficit̄ illa ᷤm itētioneꝫ. Illa aūt intētio nō est intētio subē
separate nisi per hoc ꝙ est abstracta ab illa: ḡ intellectus no
ster abstrahit a talibꝰ que oīno denudata sunt a mā.❡ Iteꝫ
intelligētia qdē est intellectus cōis substātijs separatis oī/
bus: oē aūt cōe abstrahit̄ a particularibꝰ eo ꝙ nō hꝫ eē nisi
in illis. Cū igit̄ nullus itellus cōis p̄dicatū huiꝰ ⁊ illiꝰ itelli/
gētie accipiat: ⁊ nō accipit cōe nisi denudādo a particulari
hoc ⁊ illo nr̄ itellus abstrahit itelligibilia q̄dā a substantijs
separatis.❡ Ad hoc volūt qdā dicē ꝙ in intellectu nr̄o sunt
duplices spēs. s. abstractionis ⁊ cōpōnis. ⁊ spēs abstractiōis
sunt que per resolutionē simplicis a cōposito ⁊ p̄oris a poste
riori fiunt de itellectu: sicut spēs resoluunt̄ ab indiuiduis ⁊
genus a spēbus: ⁊ generalissimū a subalternis: ⁊ p̄ncipium
a generalissimis. Cōpositionis aūt species sunt que nō fiūt
per resolutionē ab aliquo: sed potius res itellecte cōponūt
suas spēs cū intellectu nr̄o sicut hic intelligit̄ angelus ⁊ hec
intelligentia.❡ Sed ꝯtra est intellectus angeli ⁊ intelligen/
tie in cōmuni ⁊ cōmunis intellectus nō habet̄ nisi per reso/
lutionē a particulari sicut pꝫ ab hoc eni angelo ⁊ ab illo na/
turā incorporeā ⁊ nō nisi per resolutionē prioris ⁊ posterio/
ris. ḡ spēs illoꝝ nō sunt spēs cōpositionis sed resolutionis.
Si ꝓpter hoc dicat̄: ꝙ intellectꝰ abstrahit ab oībus.❡ Cō
tra. separata a motu ⁊ a mā sunt simplicia: a simplicibꝰ aūt
nō potest esse resolutio. omnis auteꝫ intellectus est per re/
solutionem vniuersalis a particulari: ergo nullus intellectꝰ
potest esse de simplicibꝰ.❡ Si forte dicat̄ ꝙ huiusmodi sim
plicia nō itelligunt̄ nisi per hoc ꝙ habent ordinem ad mate
riam ⁊ motum sicut motores itelligunt̄ ex motu ⁊ materia.
❡ Contra: quod nō contingit intelligi eo modo nō cōtingit
significari sermone ⁊ rōne: ḡ a destructione cōsequentis qđ
contingit significari sermone ⁊ ratione contingit eo modo
intelligi quo significat̄: sed subē separate vt separate signi/
ficant̄ sermone ⁊ rōne: ḡ vt separatas ꝯtingit eas intelligi:
nō ḡ tm̄ per ordinē ad motū ⁊ mām.❡ Itē in quocūq̄ꝫ cōtin
git inuenire vl̄e ⁊ particulare: in ipso ꝯtingit inuenire spēm
intelligibilē. In omni enim qđ est citra p̄mū est iuenire vl̄e
⁊ particulare: ergo in oībus que sunt citra p̄mū ꝯtingit acci
pere spēm intelligibilē. p° ꝓbat̄ per hoc: ꝙ vl̄e vt vl̄e nō est
nisi in itellectu. 2° pꝫ per dictū Boetij in libro de trinitate. ⁊
per multas ꝓbationes Auicēne ⁊ Algazel in p° ph̄ia. Qua/
rum vna est ꝙ oīs res que est citra p̄mū est res ordinabilis
sub p̄dicamēto ⁊ nō ordinat̄ in p̄dicamento nisi per inuen/
tionem vniuersalis vel particularis.❡ Preterea queritur
de verbo qđ dicit Ar. in 3° de aīa. vnū aūt aliqđ esse intelli Tex.cō.15.
gibile spē est. ⁊ Auicēna dicit ꝙ oē intelligibile cū oī intelli/
gibili est idē spē. hoc enim videt̄ esse falsum. spēs eni intelli
gibiles differūt ᷤm intelligibilia. Intelligibilia aūt nō sunt
vnius spēi: ergo videt̄ ꝙ nec spēs intelligibiles.❡ Querit̄
etiā vtrū intellectus noster semper ꝓcedat resoluēdo p̄us
a posteriori: vel etiā cōponēdo prius cuꝫ posteriori. ⁊ videt̄
ꝙ sic. nos enim habemus intellectū quo distinguimus vnā
spēm ab alia per cōparationē drīe cum gn̄e: ⁊ distinguimus
vnū particulare ab alio: ⁊ aliq̄ accidētia indiuiduātia spēm
in vno ⁊ in alio: ergo videt̄ ꝙ intellectꝰ ꝓcedat cōponēdo.
Aut ergo hec cōpō ꝓcedit vsq̄ꝫ ad mām indiuidui: aut sistit
in spē specialissima. Si p̄mo mō tūc intellectus est etiā pti/
cularis qđ est ꝯtra Boeᵐ: qui dicit ꝙ vl̄e est duꝫ intelligit̄.
particulare vo dū sentit̄. ⁊ est cōtra Auic°ᵐ dicēteꝫ ꝙ nō est
nisi forma denudata a mā ⁊ appendicijs māe. Si 2° modo
tūc nō cognoscemus aliam rem nisi in vl̄i. sed scire in vl̄i est
scire in potētia. scire aūt in particulari est scire in ꝓpria nā:
ergo scia nr̄a semper erit in potentia ⁊ nunq̄ꝫ erit de re ᷤm
ꝓpriam nām rei.❡ Solo. dicimus ꝙ oē intelligibile ᷤm ꝙ
est itelligibile habet illā simplicitatē que fit per resolutionē

Duplex ē mã

a mã ꝛ appēditijs mãe. Sed duplex est mã. s. subta motui ꝛ
substās vl'i. mã aũt que est subta motuí nõ est illð qð est res
ꝛ est in potētia ad formã que est ps rei: ꝛ nõ est totũ: ꝛ ꝓpter
hoc nõ p̃dicaṫ de re. mã aũt que substat vl'i est id qð est res:
q: ip̃a est hoc pticulare demr̃atũ ꝛ forma sua est forma toti⁹
ꝛ nõ ptis: ꝛ ꝓpter hoc p̃dicaṫ de tota re. ꝛ appēditia illi⁹ mãe
sunt ꝓprietates ꝛ accñtia ꝯtrahētia ꝛ indiuiduãtia formaꝫ

Quõ itells⁹ a mã abstrahe-re dicaṫ.

que est vl'is supra mãm que est pticulare. Et cũ dĩ ꝙ itell'us
abstrahat a mã itelligiṫ de mã que ē pticulare qð pꝫ. hoieꝫ
eni nõ abstrahit itell'us nisi ab hoc hoie ꝛ ab illo ꝛ nõ abstra
hit aiam ab hoie nec abstrahit hoiem a semine ꝛ a corpore
hois. Et sil'r abstrahit angelũ ab hoc angelo ꝛ illo: ꝛ sil'r ani
mã ab hac aĩa ꝛ illa ꝛ sic de alijs. ¶ Intelligēdũ tñ est ꝙ alia

Nõ hic de du plici rerũ sepa ratione.

est separatio rerũ ẜm rõnē diffinitiuã ꝯsiderãtē eē ꝛ essendi
p̃ncipia: ꝛ alia est separatio itell'us poť is: ẜm rõnē diffiniti-
uã ꝯsiderãtē p̃ncipia cognoscēdi. p̃° enim mõ tripl'r separaṫ
res ẜm ꝙ sunt res tripl'r: ꝛ ꝓpter hoc nãlis diffinit rē p p̃nci-
pia ꝯiungentia ipsam cũ mã ꝛ motu: que mã nõ est id qð est
res pticularis: sed subm trãsmutationis ꝛ mot⁹ vt pꝫ in dif
finitione carnis que poniṫ in 3° de aĩa. vbi dicit Ar. ꝙ caro
est rõ quedã frigidi ꝛ calidi iudicãdo in sensitiuo tact⁹. Et

Tex. cõ. 10. ꝛ tex. cõ. 9.

ꝓpter hoc dicit Ar. ꝙ nõ est aliud caro ꝛ carnis esse in hac
mã mixta ex calido ꝛ frigido ad actũ medij in sensitiuo ta-
ct⁹: ꝛ nõ est ita itelligēdũ sicut qdã male dicũt ꝙ caro sit sim-

Tex. cõ. 35.

plex cũ dicit Ar. in li° de gñõne ꝛ corruptione. ꝙ caro ꝛ os ꝛ
vnaqueqꝫ partiũ homogenearum est duplex queadmodũ ꝛ
alioꝝ in mã spēm habētium. eteni mã diuidiṫ aut spēs caro
aut os. mathematica aũt sũt ante motũ qð pꝫ ex hoc q: ad
motũ exigiṫ mouēs ꝛ motũ que diuisa sunt in spē: ꝛ talis di
uisio siue diuersitas nõ iueniṫ in q̃tito ẜm ꝙ est q̃tũ. vna eni
pars q̃ti nõ põt moueri vt alia moueaṫ: nec pũct⁹ mouet li
neã nec ecõtra: nec linea superficiē nec supficies corpus: nec
ecõtra. Est tñ vnũqðqꝫ mobile q̃tũ: ꝛ ꝓpter hoc q̃titas est
ante motũ: ꝛ iõ mathematica sunt abstracta a motu: esse tñ
ipsoꝝ est in reb⁹ nãlib⁹ mobilib⁹ diffinitio: g̊ dicēs quid est
q̃titas ꝛ magnitudo dicit ea que sunt abstracta a motu: g̊
nõ dicit eē ipsi⁹: ꝛ ꝓpter hoc dicit phs ꝙ alið est magnitudo
ꝛ aliud magnitudinis eē. sil'r metaphica que ꝯsiderãt prima
entis p̃dicamēta nõ accipiũt rē nisi per qdditatē subalitatꝫ
sue ꝛ iõ nõ ꝯsiderãt mãꝫ vt mãm sꝫ vt ptē sube que est pars
entis: nec formã accipiũt vt formã sꝫ vt partē sube. Esse aũt
multarũ spēꝝ est in mã miscibili ꝛ mobili: ꝛ iõ diffinitio da-
ta per p̃ncipia eẽntialia rei que sunt ptes entis dicũt hoc ꝙ
res est sꝫ nõ rei esse. Et ꝓpter hoc dicit Ar. ꝙ aliud est aq̃ ꝛ
aliud est aque esse: accipiēs aquã prout est suba ꝯsiderata a
metaphico per ptes entis que sunt mã ꝛ forma ẜm ꝙ redu-
cunṫ ad subam ꝛ sicut est in diffinitionib⁹ subaꝝ sic est in dif
finitione passionũ. Et ꝓpter hoc idē est motus ꝛ mot⁹ eē:
ꝛ idē est sỹmmũ ꝛ sỹmmi eē: sꝫ alið est rectũ ꝛ recti eē: ꝛ alið
multũ ꝛ multi eē ꝛ sic de alijs. Diffinitio aũt que est per p̃n-
cipia cognoscēdi daṫ per formas abstractas a pticulari que
sunt genus ꝛ dĩa. ex his cognoscimus vnũqðqꝫ alioꝝ.
¶ Ad p̃ᵐ g̊ dðm ꝙ denudatio que est a mã que est particu-
laris fit ab oib⁹. sepate eni sube pticulares sũt ꝛ itell'us agit
in eis vl'itatē accipiēdo nãm cõem in ipsis: sicut abstrahitur
itell'us angeli ab hoc angelo ꝛ illo. Sil'r nãlia lꝫ ꝯiuncta sint
mãe que est subm mot⁹ in rõne sua diffinitiua tñ sepata sũt
a mã que est pticularis ꝛ nõ ꝯsideraṫ hec caro vel illa sꝫ ca-
ro in cõi. ¶ Ad aliud dðꝫ ꝙ mã nõ põt abstrahi ab itellectu
entis vt supra dcm̃ est: ꝛ ꝯtrahiṫ sub ente ꝛ p̃uatione forme.
ꝛ est hec rõ mãe in cõi quã abstrahit itell's ab hac mã ꝛ illa.
¶ Ad aliud dðm ꝙ itelligētie hñt mãm que est pticularis
ꝛ a Boetio vocaṫ id qð est: ꝛ ab hac abstrahiṫ itētio cõmu
nis que est obm intellectus. sequēs aũt ꝯcedimus de plano.
¶ Ad aliud dðm ꝙ illa diffinitio spērũ nõ hꝫ locũ in intelle
ctu speculatiuo: sed si sunt spēs cõpositionis sunt in itellectu
practico in metaphicis qui formas quas hꝫ cõponit in mã.
¶ Ad aliud dðm ꝙ sepata nõ sunt adeo sepata qn sit in eis
accipe vl'e ꝛ ptic'lare vt supra doculm⁹. ¶ Ad aliud dðm ꝙ
nihil p̃ter p̃ᵐ adeo simplex est qn in ipso sit accipe mãꝫ vl'is
ꝛ pticularis: ꝛ hoc dico de his que sũt in mã pfecta sic sube
sensibiles ꝛ sepate: lꝫ igiṫ sepata sint simplicia quodãmõ tñ
sunt cõposita mõ alio q ambo modi supra expositi sunt: ꝛ iõ
ab ipsis põt fieri resol'o. ¶ Ad aliud dðm ꝙ in veritate hoc
verũ est ꝙ nullã hēm⁹ sciam ẜm nãm de eo qð nullo mõ est
in sensu: sꝫ in sensu sunt res per se ꝛ per accñs. ꝛ p se duob⁹
modis. s. ẜm sensibile cõe ꝛ ꝓpriũ. per accñs ēt duobus mo
dis. s. mediate ꝛ imediate. per albũ eni accipim⁹ filiũ diarij
eo ꝙ filio diarij albuꝫ accidat. Accipim⁹ ēt aiam filij diarij
que est forma ipsi⁹: ꝛ hoc per mediũ: ꝛ pp hoc multipl'r ꝯtin
git itelligē res que multipl'r sunt in sensu: lꝫ eni per motũ ve
niamus in motorē tñ cũ illo accipim⁹ subam motoris. ꝛ q:
illa est imobilis accipim⁹ illã simplicē ꝛ separatã. ¶ Sũt tñ
qdã q dicũt ꝙ nõ ois nr̃a scia oriṫ a sensu: ꝛ dicũt ꝙ poti⁹ im
pediṫ a sensu in nobilissimo mõ sciēdi: sed hoc ꝯtrũ est phie
Ar. dicit eni ꝙ destructo sensu perit demr̃atio sensibili illi⁹
sensus. Et in metaphica dicit ꝙ delectatio sensuũ est signuꝫ
nãlis desiderij sciēdi in oib⁹ hoib⁹. ꝛ ibidē dicit ꝙ exēplum
p̃ncipioꝝ scie accipiṫ a memoria ꝛ sensu. ꝛ nos videm⁹ ꝙ ce
ci ꝛ surdi fere oēs idisciplinabiles sunt. Cõcedim⁹ tñ bene

Primo poste riorũ. t. cõ. 35.

ꝙ scia que est per reuelationē est alio mõ q̃ꝫ per sensuꝫ. sicut
ēt in ꝓphetijs ꝛ in illuminationib⁹ que fiũt a deo de qb⁹ nõ
est intētio ad p̃ns. ¶ Ad aliud ꝯcedim⁹ plane ꝙ in oi eo qð
est citra p̃ᵐ est vl'e ꝛ pticulare: ꝛ hoc dico de subsistētib⁹ pfe
cte. In p̃ncipijs aũt eoꝝ nõ est necesse. vl'is aũt nõ est vl'e: sic
nec forme est forma nec mãe mã: q: aliter esset abire in infi-
nitũ. ¶ Si aũt queraṫ qd sit illud itelligibile qð dicit Auic̃ᵃ
eē nudũ per se a mã ꝛ nõ denudatum ab itellectu: dicim⁹ ꝙ
hoc est salus vniuscuiusqꝫ itell'us eo ꝙ itell'us ꝯuertiṫ super
essentiã suã: ꝛ hoc qñ intelligit vnusqsqꝫ ꝓpriũ. Si aũt acci-
pit hoc cõmune qð est itell'us abstrahit sine dubio a ꝓprie-
tatib⁹ intelligibilib⁹ eo mõ quo dictũ est. Indiuiduãtia eni
sunt illa que dicunṫ appēditia mãe a qbus separari necesse
est cõe ẜm ꝙ cõe est. ¶ Ad id qð vlterius queriṫ dðm ꝙ oē
itelligibile cũ oi intelligibili est vnũ in spē q̃dã. hꝫ eni intelli

Intelligibile duplicē hꝫ cõ parationem.

gibile duas cõparationes. s. ad itellectũ agētē cui⁹ actu effi-
ciṫ itelligibile qui act⁹ est spēs ens in oi itelligibili ẜm ꝙ est
itelligibile: sicut act⁹ lucis ē act⁹ ꝛ spēs ois coloris visibilis:
ꝛ sic oē itelligibile est vnũ spē agētis intell'us: sicut ois color
visibilis vnus est spē lucis. Aliã cõparationē hꝫ ad rē cuius
est spēs: ꝛ sic diuersa sunt itelligibilia sicut diuerse sunt res
sicut ēt differũt colores ẜm suũ eē mãle qð hñt in coloratis.
Sed diuersitatē hãc nõ habēt ex relatione ad itellectũ sicut
nec habēt colores suã diuersitatē ex relatione ad visuꝫ: ꝛ sic

3° de aĩa. t. cõ. 13. ꝛ inde.

pꝫ sol'o triũ qõnũ que p̃nt fieri: q̃rũ duas facit Ar. in lib° de
aĩa. q̃rũ vna est: ꝙ cũ itelligē sit pati aliqd: ꝛ pati est ẜm ali-
qd cõe cũ phantasia: qð cõe hꝫ itell'us cũ spēb⁹ faciētib⁹ ip̃m
in actu p̃cipue cũ ẜm Anax. bene dicētē in hoc itell'us sit sim
plex ꝛ poť is ēt nulli nihil hꝫ cõe. ¶ Sol'o eni illi⁹ est ꝙ itelle
ctus quidem simplex per remotioneꝫ a mã ꝯtrarioꝝ ꝛ nulli
nihil hꝫ cõe phice: sed tm̃ potētiã hꝫ cõem cũ oib⁹ ipsis spe-
ciebus agentibus: que potentia est ad spēm ꝛ actũ agentis
intellectus: ꝛ ꝓpter hoc intellectus est itelligētia in potētia
quodãmõ. ¶ Scða qð est: si intellectus intelligat se vtꝝ in-
telligat se sicut alia intelligibilia aut alio mõ. ꝛ pꝫ ꝙ ipse per
spēm agētis intelligit itelligibilia: ꝛ per eãdē spēm intelligit
se eo ꝙ spēs agētis facit actu intelligibilia ꝛ intellectũ possi
bilē vt supra ꝓbatũ est. ¶ Tertiã qõnē apponimus nos cu-
ius sol'o iã habita est. s. ꝙ intelligibilia cũ sint multa sunt tñ
perfectiones vnius potentie eo ꝙ perficiunṫ actu vno: sicut
etiã colores cũ sint multi sunt perfectiones vnius potētie. s.

3° de aĩa. t. c. 9.

visus q: oēs mouēt visum ẜm actũ lucidi. dicit enim phs ꝙ
aliter se habēte intellectu intelligit oia nãlia ꝛ mathemati-
ca. In nãlib⁹ eni est intelligētia sic extēsa. nãle eni ꝛ eē nãliuꝫ
accipiṫ eodē mõ. s. in his que per se phãtasmata faciũt hoc
est in motu ꝛ in mã subiecta ꝯtrarijs sensib⁹. mathematica
v̊o ꝛ mathematica accipit p̃° mõ ẜm esse in nãlib⁹ que per
se phantasmata faciũt ꝛ ꝯflectiṫ ab eē ad eẽntias eoꝝ diffi-
nitas que sunt sibi nãlia ꝛ ante ipsa ꝛ pp mathematica ẜm
eẽntiã iuenit añ: motũ aũt ẜm suã eẽntiã iuenit in partibus
ꝛ spēb⁹ entis. ¶ Ad vltimũ dðm ꝙ intellectus procedit cõ-
ponendo ꝛ resoluendo: ꝛ ꝓcedit etiã vsqꝫ ad indiuiduũ cõ
ponendo: ꝛ hoc est ꝓpter reflexionē ad sensum nõ ꝙ parti-
culare vt particulare sit in intellectu: sed aĩa rõnalis vl'iter
comparat per iudiciũ ad nãm ꝛ tunc accipit ip̃m ẜm ꝓpriã
nãm rei: lꝫ enim intellectus accipiat vl'iter ipse tamē potest
coartare ipsum per differentiam ad speciem ꝛ per composi
tionem ad indiuiduantia materiam.

¶ Queritur de diuersitate intelligibilium.

3° de aia tex. cõ.21.
S Ecūdo querit̃ de diuersitate itelligibiliū. Di
uidit eni Ar.itelligibile ẜm simplex ⁊ cõpositū
dicẽs q̄ itelligẽtia idiuisibiliuȝ in his est circa
que nõ est falsum.in qb⁹ aũt falsum ⁊ verū cõ
positio q̄dã iã itelligibiliū est:sicut eoꝝ que sũt
⁊ vocat itelligẽtiã actū itellꝰs ⁊ idiuisibilia vo
cat icõplexa.¶ Sed tūc querit̃ q̄re dicit itelligẽtiaȝ illã eẽ in
his in qb⁹ nõ est falsum cū nec verū sit in talib⁹ sicut ipse in-
nuit in seq̄ẽti v̇bo cū dicit.in qb⁹ aũt verū ⁊ falsum est:cõ-
positio qdẽ itelligibiliū est sicut.s.eoꝝ que insunt sicut p̄di-
camẽta insunt subiectis.Silr̃ in p̄dicamẽtis dicit q̄ singu-
lū incõplexoꝝ ip̄m ẜm se neq; verū neq; falsuȝ est:ğ videt̃ q̄
itelligẽtia ẽt diuisibiliū sit in his in qb⁹ neq; est falsum neq;
3° de aia tex. cõ.22.
verū.¶ De cõpositis aũt dicit Ar.q̄ factoꝝ ⁊ futuroꝝ t̄ps
itellꝰs cõponẽs est.falsum eni in cõpõne semp est.Et nanq;
si albū falso cõposueris ꝯtingit eni ẜm diuisionẽ dicẽ oia sic
⁊ ẜm affirmationẽ supra.Silr̃ ẜm q̄dlibet t̄ps sicut q̄ albuȝ
est cleon ⁊ erat ⁊ erit vn⁹ aũt hoc faciẽs itellꝰs est vnūq̄dq;.
hoc aũt Ar.p̱bat per sil̃e sumptuȝ ab Empedocle.In ipsa
eni mūdi ꝯstitutione qñ ꝯcordia oia reduxerat in p̄ᵐ mixtū.
capita.i.p̄ncipia mẽbroꝝ germanoꝝ in que ꝯcordia ꝯduxit
in vnū corp⁹ fuerūt sine ceruice.i.sine colligãtia:que postea
vl̃t lite diuidẽte mixtū ⁊ p̄ticulari a mã ꝯgregãte eã que ha
bẽt germanitatẽ in vnū corp⁹ sunt cõposita.sic ẽt itelligẽtia
idiuisibiliū est sine colligãtia cõpõnis:sed itellꝰs cõponens
vnū facit cõponẽdo de his sicut hõ ⁊ aial.⁊ cū dicit hõ ⁊ aial
⁊ diametros eẽ assimetros ⁊ ethiops eẽ niger ⁊ diuidit ger
manitateȝ nõ h̄ntia dicẽs diametros nõ eẽ assimetros ⁊ hõ
nõ est asinus.Si aũt itelligit̃ fiat cõpõ ⁊ diuisio tūc erit itel-
lect⁹ falsus.¶ Sed ꝯtra hoc obiicit̃.tẽpus eni de ꝯstituẽti-
bus est particulare ẜm q̄ est particulare:itellꝰs aũt non est
p̄ticularis:ğ itellꝰs nõ est factoꝝ ⁊ futuroꝝ ⁊ p̄ñtiū.¶ Iteȝ
p̱batū est:q̄ itelligẽ est vl̃e:vl̃e aũt remotū est ab oi t̄pe:cū
igit̃ cõpõ itellꝰs nõ fiat nisi ex vl̃ib⁹:erit cõpõ itellꝰs remo-
ta ab oi d̄ria t̄pis.¶ Preterea querit̃ de hoc q̄d dicit q̄ itel
lect⁹ est faciẽs vnūq̄dq; hoꝝ:per hoc videt̃:q̄ cõpõ fit ab i-
tellectu ⁊ nõ a reb⁹ cõpositis:⁊ hoc videt̃ icõueniẽs:q̄ in eo
q̄ res est vel non est:oõ vera vel falsa est.Silr̃ si cõponant̃
ea que ẜm rẽ nõ sunt cõposita est cõpõ falsa.⁊ sic videt̃ cõpõ
⁊ diuisio eẽ a rebus ⁊ nõ ab itellectu.¶ Preterea querit̃ de
hoc q̄d dicit Ar.tractãs de itelligibili.idiuisibile aũt q̄m est
duplex.p̄° aut est actu nihil p̱hibet ⁊ itelligẽ supple erit du-
pliciter idiuisibile.s.potẽtia aut actu.⁊ hoc est cū lõgitudinẽ
diuisibile intelligit:hoc est linea actu est indiuisa:q̄ act⁹ est
ꝯtiuatio ad pūctū:⁊ p̄p hoc si mẽsurat̃ vt diuisa mẽsurabit̃
vno idiuiso.potẽtia aũt est linea diuisa ⁊ iõ si sic mẽsuratur
mẽsurabit̃ plurib⁹ ⁊ diuisis.Silr̃ cū intellectu p̱põnis.actu
eni p̱põ est vna q̄ act⁹ est vnio cõpõnis:⁊ iõ t̄ps q̄ sic deter-
minat eã est vnū idiuisum.potẽtia aũt est p̱põ plures.Et si
diuidat̃ fieret actu plura.⁊ silr̃ t̄ps potẽtia est diuisibile ẜm
vtrūq; terminoꝝ.vocat aũt Ar.p̱põnẽ lõgitudinẽ q̄ silr̃ lõ
gū diuisibile ⁊ idiuisibile est:⁊ hoc intẽdit in his v̇bis.Indi
uisibilis eni.s.itellꝰs cõposit⁹ actualr̃ est ⁊ in t̄pe idiuisibili.
silr̃ eni t̄ps diuisibile ⁊ idiuisibile lõgitudini est.i.p̱põni que
p̱tendit̃ iter duos terminos.s.subm̃ ⁊ p̄dicatū ⁊ vnit̃ in cõ-
põne per modū ꝯtinui:cui cõpõni adiacet t̄ps diuisibile ⁊ i-
diuisibile sicut ipsa p̱põ.sicut aũt in ꝯtinuo nõ sūt p̄tes actu
sed ẽt in medio q̄d cõpõ p̱põnis nõ sunt termini in actu p̱-
prio sed in actu cõpõnis ⁊ totius:⁊ hoc intẽdit Aristo.cū di
cit.Nõ eni est dicere aliq̄d in medio itelligere.vtrūq; enim
nõ eẽt nisi diuidat̃:sȝ aut potẽtia seorsum aut itellꝰs vtrūq;
diuidit ⁊ t̄ps simul:tūc aut est in lõgitudine.si v̇o est sicut ex
vtrisq; ⁊ t̄pe q̄d est in vtrisq; hoc est in medio q̄d est cõposi-
tio nõ ꝯtingit dicẽ aliquẽ itelligẽ diuisuȝ vtrūq; in actu p̱-
prio:nõ eni esset in actu p̱prio nisi actualiter diuideret̃:sed
potẽtia tm̄ ꝯtingit ipsas intelligi in medio:q̄d est cõpõ:sed
tū q̄ñq; itellꝰs seorsum vtrūq; diuidit:⁊ tūc ẽt diuidit t̄ps
scȝ q̄ nõ vno t̄pe itelligit̃:⁊ tūc est in p̱põne sicut in lõgitudi
ne.s.diuisio ⁊ indiuisio.Si v̇o est itellꝰs vnus cõposit⁹ sicut
Vide.t.c.23.
ex vtrisq;:tūc ẽt est in t̄pe vno q̄d est in vtrisq;.Postea dicit
Aristo.q̄ ipsa aia itellectiua itelligit in indiuisibili.s.spẽ cõ-
positionis ⁊ in indiuisibili t̄pe id q̄d nõ ẜm q̄ntitatẽ est indi
uisibile.s.spẽ hoc est forma cõpõnis:siue tū id q̄d intelligit ⁊
t̄ps in quo itelligit sunt indiuisibilia inquãtū sunt illa.s.in-
quãtū hoc q̄ sunt:q̄ hoc q̄d sunt sunt ab actu cõpõnis:⁊ sic
indiuisibilia sunt:q̄ etiam his lȝ sint discreta inest aliquod
diuisibile potentia.Sed forte nõ separabile hoc est nõ sepa
ratū ẜm actū ⁊ facit in hoc tẽpus vnū ⁊ lõgitudinẽ vnã in cõ
tinuis:q̄ silr̃ est in oi ꝯtinuo ⁊ t̄pe ⁊ lõgitudine.sȝ punctū
est diuisio actiue hoc est diuidẽs:⁊ p̱pter hoc ip̄m monstrat̃
indiuisibile:q̄ illud q̄d est diuidẽs nõ p̄ot eẽ diuisibile:⁊ p̱-
pter hoc diffinit̃ p̄uatiue:cū dicit̃ pūctus est cui pars nõ est.
Quidã aũt oino aliter exponūt istã lr̃aȝ:quoꝝ expõnẽ p̱seq
lõgū eẽt.¶ Quia ẽt p̄babilta magis cõpetit lr̃e:iõ ẜm ipsam
sic obiicit̃.Quicūq; itellꝰs est p̱põnis ipse idẽ est p̄dicati ⁊
subti.aut ğ vno actu aut duob⁹.Si vno aut ẜm ordinẽ:aut
eq̄liter supra vtrūq;.Si p̄° mõ tūc illud cū in ordine sit p̄us
⁊ posterius nõ erit simul in idiuisibili t̄pe:⁊ hoc est ꝯtra lr̃aȝ.
Si aũt 2° mõ:ğ vn⁹ act⁹ numero siml̃ terminabit̃ ad duos
terminos q̄d ẽt est ipossibile.¶ Preterea ẜm p̄babitã lr̃aȝ
aliq̄d est in p̱põne vt pūctū ꝯtinuãs in ꝯtino ⁊ aliq̄d vt par
tes ꝯtinãte.ꝯtinuū eni est cuius partes ad pūctū copulant̃.
queraf ğ q̄d sit illud ⁊ videt̃ q̄ nihil.dicit̃ eni in p̄° de aia et Tex.cõ.67.⁊ infra.
habitū est supra in rep̄hẽsione Platonis:q̄ itelligibilia po
tius habẽt similitudinẽ cū discretis q̄ȝ cū ꝯtinuis.In discre
tis aũt nõ est aliq̄d ꝯtinuãs nec ꝯtinuatū.¶ Preterea que-
rit̃ de intellectu ꝯtrarioꝝ.cum eni itellꝰs dicit album ⁊ ni-
grum esse ꝯtraria ꝯtrarietas nõ est nisi inter duo ꝯtinua:ğ
iudicium ꝯtrarietatis non est nisi vtrūq; ꝯtrarioꝝ sit in in-
tellectu simul:⁊ hoc videt̃ esse ꝯtra nãm ꝯtrarioruȝ q̄ simul
insunt alicui.¶ Itẽ Auic° dicit q̄ itellꝰs vt sides est ꝯ̃rioꝝ
simul.¶ Preterea vtrūq; ꝯ̃rioꝝ potẽtia est in itellꝰu anteq̄ȝ
fiat actu.ğ cū app̄hẽdit eã vtrūq; est in actu ⁊ sic ꝯ̃ria iteruȝ
insunt simul.¶ Sed ꝯtra.aut contraria itelligunt̃ sub rõne
ꝯtrarioꝝ:aut nõ.si nõ:tūc nõ intelligunt̃ vt ꝯtraria.si sic:cū
ğ rõ ꝯ̃rioꝝ sit mutuo se expellere ab eodẽ susceptibili intelli-
gunt̃ ꝯtraria vt mutuo se expellẽtia ab eodẽ susceptibili q̄d
est itellꝰs:⁊ sic si vnū inerit alterum nõ inerit.¶ Preterea
querit̃ de intellectu diffinitionis de quo dicit Aristo.q̄ di- 3° d̄ aia.t.c.26
cto aliq̄d de aliquo vt affirmatio aut vera vel falsa ois est
itellꝰs:aut nõ ois.sed qui est ipsius q̄d est ẜm q̄ aliq̄d erat
eẽ verus est:ğ itellꝰs diffinitionis verus.verum aũt nõ est
nisi in cõparatiõe p̄dicati ad subm̃:ğ videt̃ q̄ in diffinitio-
ne sit huiusmodi cõpositio q̄d falsum est.¶ Preterea diffi-
nitio est vnum ⁊ non multa vt habet̃ in p̄° perihermenias ⁊ Tex.cõ.45.
in 7° metaph̄ice.ğ itellꝰs diffinitionis est de numero indi-
uisibilium intellectuū ⁊ itelligẽtia indiuisibiliū in his est in
q̄bus nõ est falsuȝ nec verū:ğ itellꝰs diffinitionis nec ver⁹
nec falsus est.¶ Preterea Ar.non iuenit̃ dixisse de plurib⁹
itelligibilib⁹ q̄ȝ enumerata sūt.s.de itellectu idiuisibiliū ⁊ cõ
plexoꝝ ⁊ oppositoꝝ ⁊ diffinitionis Auic°:⁊ loq̄t̃ de itellectu
mãe ⁊ dei ⁊ t̄pis ⁊ p̄uationis ⁊ mali:ğ videt̃ Ar.eẽ diminu
tus.¶ Preterea cū sint alij modi cõplexionis q̄ȝ ẜm enume
rationẽ sicut distiguūt spẽs oronis p̄fecte ⁊ iperfecte.Que-
rit̃ q̄re in diuersitate intelligibiliuȝ non tãgit̃ itellꝰs alioꝝ.
¶ Solo.dicim⁹ q̄ verū p̱ut est in cõpõne opponit̃ falso ⁊ sic Q̄õnis deter-minatio.
in itellectu idiuisibiliū nec veruȝ nec falsuȝ est.verū aũt p̱ut
est rei entitas vel idiuisio eẽ ⁊ q̄d q̄d est est in idiuisibili:⁊ sic
d̄r q̄ sensus p̱prī⁹ semp ver⁹ est:⁊ huic nõ opponit̃ falsuȝ:⁊
hoc veꝝ p̄ot eẽ i idiuisibilib⁹.⁊ p̄p hoc dicit ph̄s q̄ circa idi
uisibilia nõ est falsum ⁊ nõ dicit q̄ circa ipsa nõ sit verum:q̄
falsum nullo mõ est circa ipsa:veꝝ aũt vno mõ.⁊ per hoc p̄ȝ
solo ad duo p̄ma.¶ Ad aliud dõm q̄ t̄ps q̄d adiacet cõpo-
sitioni est in intellectu intp̄abilr̃ hoc est in rõne t̄pis vel sub
rõne t̄pis:q̄ simplex ⁊ p̄petua est ⁊ remota ab oi successione
p̄oris ⁊ posterioris.t̄palitas ãt ipsi⁹ refert̃ ad res itellectas:
sicut ⁊ supra expedituȝ est in q̄õne de memoria:⁊ per hoc p̄ȝ
solo ad seq̄ẽs.¶ Ad aliū dõm q̄ nota cõpõnis que est iter
subm̃ ⁊ p̄dicatuȝ est ab itellectu:q̄d sic p̱bat̃.Cõpõ que est
in re siue sit forme ⁊ mãe:siue vl̃is ⁊ particularis:siue spẽi ⁊
gñis:siue subti ⁊ accidẽtis semp est sine medio.vnūq̄dq;.n.
hoꝝ per seip̄m inest supposito suo:sȝ p̄dicatū nõ inest subto
nisi mediãte cõpõne ⁊ p̱pter hoc notã cõpõnis ponit itellꝰs.
p̱pter hoc etiã dicit Ar.in 6° metaph̄ice q̄ verum ⁊ falsum Tex.cõ.8.
sunt in aia.¶ Ad id q̄d in ꝯtrarium obiicit̃ dõm cum d̄r in
eo q̄ res est vel non est oõ vera vel falsa est:lȝ nõ dicat eẽn
tiam cõpositi sed esse ipsius in cõpositione:⁊ silr̃ non est ne-

gat esse tale: ꝛ ꝓpter hoc ẽt nõ est totũ a reb⁹ ſʒ est ẽt ab itel/
lecta. ¶ Ad id quod obijcit̃ de itellectu ꝓpõnis dõm ꝙ vn⁹

Duplx est tp̃s

est in idiuisibili tpe: ſʒ tñ duplex est tp̃s. ſ. qd̃ determinat cõ/
positionẽ in itellectu ꝓpõnis ꝛ qd̃ mẽsurat actũ itelligẽdi. ꝛ
de hoc 2° tpe itelligit̃ qd̃ dr̃ ꝙ itellꝯus ꝓpõnis est vn⁹ ꝛ idiui
sibilis tpe. Act⁹ aũt itelligẽdi q est ſupra ꝓpõnẽ nõ attigit p̃/
dicatũ ꝛ ſubm̃ vt duo ordinata vel inordinata ſed ꝓut ſunt
vnũ in cõpõne: ꝛ ſic act⁹ vn⁹ põt eẽ bñ ſup duo q: ſic actu ſũt

Nõ hic quõ intellꝯus possit ſubm̃ ꝛ p̃dicatũ ſil̃ itelligere

vnũ potẽtia duo. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ itellꝯus cõplexi in enũ
tiatione ſilitudinẽ hʒ cũ ꝯtinuo: ꝛ ſubm̃ ꝛ p̃dicatũ ſunt ſicut
ptes ꝯtinui: cõpõ aũt ſicut pũct⁹ ꝯtinuãs. Sed ꝙ rep̃hendit̃
Plato hoc est iõ: q: ipſe poſuit motũ itelligẽdi vt motũ ꝯti
nui qd̃ nõ est vex: q: mot⁹ ꝯtinui est ſup ptes ꝯtinui ꝛ hʒ cõ
tinuitatẽ ad ſpatiũ: ſucceſſionẽ a ptib⁹ ſpatij: ſʒ mot⁹ itellꝯus
ſup itelligibile est ſicut ſup vnũ indiuiſibile ſine ſucceſſione.
¶ Ad id qd̃ obijcit̃ de intellectu ꝯꝛiox dõm ꝙ oia opposita
ordinẽ hñt ad vnũ: ꝛ negatio qdẽ cognoſcit̃ p̃uatione affir/
mationis. priuatio aũt per hoc ꝙ nõ ponit̃ habitus vt dicit
Auic^a: ꝛ ꝓpter hoc nõ hñt itellꝯus ꝓprios per ſe ſed itelligũ
tur p̃uatiõe ſuox oppoſitox. Cõtraria aũt ꝛ relatiua habẽt
itellꝯus per ſe ꝓprios: quox vtrũqʒ per ſpẽm ſuã est in itellꝯu
actu. dicit eni Auic^a ꝙ ꝯꝛia ſunt in itellectu vt ſides ꝛ ſimul.
¶ Ad id aũt qd̃ obijcit̃ in ꝯꝛiũ dõm ꝙ ſpẽs ꝯꝛiox ſimplices
ſunt ꝛ nõ in actu ꝯꝛietatis: ꝛ ꝓpter hoc nõ ſe expellũt mutuo
ab itellectu: ſed in mã ſunt in actu ꝯꝛietatis ꝛ ꝓpter hoc mu
tuo ab illa ſe expellũt. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ſub rõne ꝯꝛietatꝭ
itelligunt̃ ꝯꝛia ſʒ hec rõ refert̃ ad res ꝛ nõ ad itellectuʒ: ſicut
ois rõ intelligibilis referri hʒ ad rẽ itellectã. ¶ Ad id quod
obijcit̃ de oi itellectu diffõnis dõm ꝙ Ar. nõ dicit itellectuʒ
diffõnis eẽ veruʒ niſi ſicut ſenſus ꝓpriox est ver⁹: ꝛ per hoc
pʒ ſolo ad ſequẽs. ¶ Ad id aũt qd̃ obijcitur de inſufficiẽtia

Nõ ſufficientiã intelligibiliũ ex pte intellectus.

enũtiatiõis itelligibiliũ dõm ꝙ ois itellꝯus est vn⁹. vnuʒ aũt
est vnũ potẽtia ꝛ actu: aut actu ꝛ nõ potẽtia: aut potẽtia ꝛ nõ
actu. Nõ eni plurib⁹ modis põt diuidi vnũ: ſi vnũ est poten
tia ꝛ actu tũc est itellꝯus cõplexox: ꝛ iſte variat̃ ſm̃ numeruʒ
ꝛ nõ hʒ variationẽ in ſpẽ ꝛ ꝓpter hoc nõ reducit̃ i artẽ. mul/
tiplicatio eni numeralis que est per mãm ſolã est ifinita ꝛ in
ipſa iubet Plato qeſcẽ: q: de ifinitis nõ põt eſſe diſciplina.
Si aũt est actu vnũ potẽtia vͦ plura: aut est per modũ eẽn/
tie aut per modũ eẽ ſiue ſicut aliqd de aliq̃: ꝛ per modũ eſſe
tũc est in actu cõpõnis p̃dicati ad ſubm̃: ꝛ ſic est itellꝯus enũ/
tiatiõis. Si aũt est vt aliqd tm̃ ꝛ p modũ eẽntie que eẽntia
est rei qdditas tũc est ſicut itellꝯus diffõnis qui variat̃ ſm̃ ꝙ
diffinitio est per p̃n^a cognoſcẽdi vel eẽndi. p̃° mõ est diffini/
tio logicalis. 2° mõ est diffinitio realis que variat̃ tripl'r ſm̃
qd per eẽ ꝛ eẽntiã est cũ motu ꝛ mã ſicut nãlis diffinitio est.
¶ Et ſm̃ ꝙ dat̃ per ea que ſunt añ motũ ſicut in mathema
tica: ꝛ ſm̃ ꝙ dat̃ per p̃n^a eſſentie reducta in ptes entis ſm̃ ꝙ
est ens ſicut diffinitio metaphica. Si aũt est itelligibile potẽ
tia vnũ ꝛ actu plura tũc est itellꝯus oppoſitox. Cõtraria eniʒ
ſunt vnũ in potẽtia mãe: ꝛ ſil'r p̃uatio ꝛ habit⁹ ꝛ affirmatio ꝛ
negatio. Relatiua aũt diffiniunt̃ ad ſeiuicẽ: ꝛ vtrũqʒ est dif/
finiẽs alterũ lʒ nõ ſint in vno ſubto: ꝛ cũ pluribus modis nõ

Sufficiẽtia itelligibiliuʒ ex pte modox itelligẽdi.

poſſit variari vnũ itelligibile Ar. nõ tãgit de plurib⁹. Auic^a
aũt diſtinguit itelligibile ex modis itelligendi: ꝛ cũ alius ſit
modus itelligẽdi p̃uationẽ ꝛ hitũ malũ ꝛ bonũ dicit eſſe di/
uerſa itelligibilia. Sil'r qd̃ est in ſucceſſione hʒ eẽ debile vt
mot⁹ ꝛ tp̃s. Sil'r qd̃ est in potẽtia vt mã: ꝛ pp hoc mõ debili
itelligunt̃. Sil'r cui⁹ eẽ est excellẽs ſup nr̃am ingſitionẽ itel/
ligit̃ debiliter vt dr̃ ꝓpter debilitatẽ itellꝯus. Et hec oia cõ/
prehẽdunt̃ ſub itelligẽtia idiuiſibiliũ ſm̃ Ar. lʒ forte diuer/
ſimode ꝛ debiliter itelligant̃. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ Ariſto. di
ſtinguit itelligibilia cõplexa que ſunt ſm̃ itellectũ ſpeculati/
uũ. Spẽs aũt oẽs orõnis pfecte p̃ter enũtiationeʒ ordinate
ſũt ad op⁹: ſicut pʒ in ipſis modis v̈box q ſunt iclinationes
animi vt optatiuus ꝛ iperatiuus. Et pp hoc reducunt̃ ad
itelligibile practicũ. Interrogatiua aũt nõ differt ab enũtia
tiõe niſi in mõ dubitatiõis. Cõplexio aũt que ſit ſm̃ orõneʒ
iperfectã nõ ſit niſi ſm̃ modũ cõpõnis ſubti vel accñtis. Ac/
cidẽtia aũt ſm̃ ꝙ cõponunt̃ cũ ſubto aut ſunt plura aut non.
Si nõ: tũc ſubm̃ vel accñs ſũt vn⁹ terminus ꝓpõnis ꝛ acci/
piunt̃ vt vnuʒ itelligibile ab vno actu ſubſtãdi ſub cõpõne.
Si aũt ſunt plura tunc aut ſunt ordinata eẽntial'r ad vnum
ſicut dr̃ hõ q̃lis color actu alb⁹ ꝛ tũc adhuc ſunt vnũ itelligi/
bile. Si aũt nõ ſunt ordinata ad vnũ ſicut homo albus grã
maticus logicus tũc ſunt ſimpliciter vt plura intelligibilia.

¶ Utrum omnia intelligibilia ſunt in anima.

TErtio querit̃ vtx oia itelligibilia ſũt i aĩa. an
abſtrahant̃ a reb⁹ extra. Et vr̃ ꝙ ſint in aĩa. di
cit eni Augu⁹ in 10° de trinitate ad doctrinas
cognoſcẽdas plurimũ nos laudãtiuʒ atqʒ p̃di/
cãtiũ attẽdit auctoritas: ꝛ tñ niſi breuiter im/
preſſam cuiuſcũqʒ doctrine hẽrem⁹ in aĩa no/
tioneʒ nullo ad eã diſcẽdi ſtudio flagrarem⁹. Ex hoc acci/
pit̃ ꝙ ois doctrine notio ipreſſa est in aĩa ante ſtudium: ꝛ ſic
intelligẽtia cuiuſcũqʒ doctrine ipreſſa est per ſe ꝛ ſemp est in
aĩa. ¶ Itẽ Aug⁹ in eodẽ li°. ois amor ſtudẽtis animi hoc est
volẽtis ſcire qd̃ neſcit nõ est amor ei⁹ rei quã neſciuerit ſed
quã ſcit. g̃ ſtudẽs amat qd̃ ſcit añ ſtudiũ: ſʒ nihil ſcit̃ cuius
ſuba est in aĩa: g̃ ſcia cuiuſlibet ſtudij ẽ in aĩa anteqʒ diſcat̃
per ſtudiũ. ¶ Itẽ dicit Augu⁹ idẽ. nõ ſolũ q dicit ſcio ꝛ verũ
dicit: neceſſe est vt qui ſcit ſcire ſciat. ſed ẽt q dĩc neſcio idqʒ
ꝯſidẽter ꝛ verũ dicit ꝛ ſcit veruʒ ſe dicẽ: ſcit vtiqʒ ꝙ ſcit ſcire
ꝛ diſcernit a ſciẽte neſciẽtẽ cũ veraciter ſe ituẽs dicit neſcio.
¶ Itẽ Aug⁹ pcurro oẽs ianuas carnis mee nec inuenio q̃ in/
greſſe ſũt res que per ſonos ſignificant̃. oculi qdẽ dicũt ſi co
lorate ſunt nos eas nũtiamus. Aures dicunt ſi ſonuerunt a
nobis iudicate ſunt. nares dicũt ſi odorauerũt per nos tran
ſierũt. dicit ꝛ guſtãdi ſenſus ſi ſapor nõ est nihil me interro/
ges. Tact⁹ dicit ſi corpulentũ nõ est nõ ꝯtrectã vide vñ ꝛ qñ
hec intrauerũt in memoriã meã neſcio qũo: nã cũ ea didici
nõ credidi cordi alieno: ſʒ i meo recognoui vera eẽ ꝛ appro/
priaui ꝛ recõmendaui ea tanqʒ reponẽs: vñ ꝓferrẽ cũ vellẽ:
ibi g̃ erãt ꝛ anteqʒ didiciſſem. ¶ Itẽ Aug⁹ ibidẽ. aut querit̃
cũ diſceret̃ agnoui ꝛ dixi ita est ꝛ verũ est: nõ q: iã erãt in me
moria ſed tã remota ꝛ retruſa q̃ſi in caueis abditiorib⁹ vt
niſi a monẽte aliq̃ eruerent̃ ea fortaſſe cogitare nõ poſſem.
Ex hoc accipit̃ ꝙ oia itelligibilia ſunt in aĩa ꝛ ꝙ ſenſus nõ
faciãt niſi excitare aĩam vt ꝯuertat̃ ad ea que ſunt apud ſe.
¶ Itẽ dicit Aug⁹. iuenim⁹ nihil aliud eẽ diſcẽ iſta quox nõ
per ſenſus haurim⁹ imagines ſʒ ſine imaginib⁹ ſicut ſunt q̃
per ſeipſa intus cernim⁹ niſi ea que paſſim atqʒ indiſpoſita
memoria ꝯtinebat cogitãdo q̃ſi colligẽ atqʒ aĩaduertendo
curare vt tanqʒ ad manũ poſita in ipſa memoria vbi ſperſa
p̃us ꝛ neglecta latitabãt iã familiari itẽtiõe facile occurrãt.
Ex hoc accipit̃ ꝙ diſcẽ nihil aliud est qʒ ordinare ꝛ ad ma/
nũ ponẽ itelligibilia q̃ p̃us erãt apud aĩam. ¶ Itẽ ibidẽ. ani
mus igit̃ hoc ꝓprie vẽdicauit vt nõ qd̃ aĩali ſʒ qd̃ in aĩa col
ligit̃ cogitari ꝓpe iã dicat̃. ¶ Itẽ Boe⁹ in de ꝯſolone phie
ꝙ ſi Platonis muſa pſonat verũ ꝙ qſqʒ diſcit imemor re/
cordat̃. ¶ Rõ aũt oiuʒ hox hec est ſi intelligibilia nõ eſſent
apud aĩam nullo mõ ſcirent̃: ꝛ qd̃ nullo mõ ſcit̃ nullo mõ di
ſcernit̃: g̃ itelligibilia nullo mõ diſcernerent̃: ſʒ itelligibilia
decernunt̃ cũ iueniunt̃: g̃ p aliqd qd̃ fuit in aĩa añ iuẽtioneʒ
ꝛ hoc nõ fuit niſi ſpẽs itelligibilis: g̃ ſpẽs itelligibilis fuit in
aĩa añ iuẽtionẽ. ¶ Itẽ diſcẽs ꝯſentit p̃n^m docẽti añ illi⁹ ꝯſen
ſum: aut accipit̃ a doctore aut est in aĩa diſcipuli. Si p̃° mõ
g̃ diſcipulus oia accipit a doctore tanqʒ neſciat ꝛ neſcitis ne
mo ꝯſentit: g̃ diſcipulus in nullo ꝯſentiet docẽti qd̃ falſum
est. Si 2° mõ: cũ igit̃ nemo ꝯſentiat niſi per hoc ꝙ ſcit illud
eẽ verũ qd̃ dicit̃ ſcia: v̈itas illi⁹ dicti añ doctrinã fuit in aĩa
diſcipuli. ¶ Sed ꝯ. in p̃n° metaphice dicit Ar. euenit ãt ſcia In prohemio
ꝛ ars pp expimẽtũ hoib⁹: ꝛ experimẽtuʒ qdẽ artẽ facit quẽ/
admodũ affirmat polus recte dicẽs. Cũ igit̃ experimẽtõ ſit
cognitio ſingulariũ vt ibidẽ hʒ ars ꝛ ſcia accipiunt̃ ex cogni
tione ſingulariũ: ſʒ cognitio ſingulariũ accipit̃ per ſenſus: g̃
ſcia ꝛ ars a ſenſib⁹ gñant̃ in aĩa. ¶ Itẽ ibidẽ dicit Ar. ꝙ cuʒ
ex multis experimẽtis itelligit̃ vl'iter vna ſit de ſil'ibus acce
ptio. ¶ Itẽ ibidẽ expimẽtũ ſit ex memoria hoib⁹. multe eni
memorie eiuſdẽ rei experimẽti potẽtiã pficiũt. Cũ igit̃ me/
moria ſit ex ſenſib⁹ ab hoc accipit̃ vl'e qd̃ est artis ꝛ ſcie p̃n^m.
¶ Itẽ in poſterioribus in fine ſcðĩ ex ſenſu qdẽ ſit memoria
ex memoria aũt multotiẽs facta experimẽtũ: multe eni me/
morie numero expimẽtũ est vnũ. Expimẽto aũt ex oi qeſcẽ
te vl'i in aĩa vno p̃ter multa qd̃ cũ oib⁹ vnũ ſit illud idẽ artis
est p̃n^m ꝛ ſcie. ¶ Itẽ in lib° de aĩa etiã habet̃ ꝙ aĩa potentia
est oia: ꝛ nihil actu anteqʒ intelligat. ¶ Per rõnẽ aũt idem
probat̃. diſcretio ſit ſenſibiliũ per ſenſum cõeʒ. p̃n^m aũt illi⁹

discretiõis est diuersitas sensibiliū ꝓpriorꝫ que accipiunt̃ p diuersos sensus: ⁊ nõ sunt in aĩa anteq̃ accipiant̃. Cū igit̃ itellꝰ potētior sit in discernēdo ad hoc ꝙ ponat discretionē in rebꝰ nõ idiget ꝙ spēs rerū sūt in aĩa anteq̃ discernat. ¶ Itē cõpleꝛū cãtur ab icõplero: si igit̃ incõplexa non sunt in aĩa: nec cõplexa erūt in ipsa: sꝫ icõplexa nõ sūt scita nisi sint: ḡ nõ sūt in aĩa nisi sint: sꝫ sūt tñ in rebꝰ extra: ḡ ad hoc ꝙ sint cognita opꝫ ꝙ sint in rebus extra. aut igit̃ ex hocipso cognoscunt̃ ꝙ sūt: aut pꝰ sūt ⁊ ab ipsis facientibꝰ fit cognitio eorꝫ in aĩa. Si pᵒ mõ tūc oĩa a q̃libet cognoscunt̃ statim vt eēnt qd falsum est. Si 2ᵒ mõ tunc sunt res cãe nr̃e scie per hoc ꝙ gñant suas silitudines ĩ nr̃is aiabꝰ ⁊ sic semp fuerūt in aĩa.

Scibilia pñt ɔsiderari duplr in suis pñcipijs.

¶ Solo. dicimꝰ ꝙ oĩa scibilia pñt ɔsiderari ĩ suis pñcipijs vel in seipsis. si in seipsis tūc nõ sūt in aĩa anteq̃ discant̃ nisi potētia. si in pñcipijs tūc duobꝰ modis ɔsiderant̃. s. fm terminos pñcipiorꝫ ⁊ terminorꝫ nãm: ⁊ sic gñant̃ a sensu sic scamonea est illiꝰ nãe ꝙ purgat cholerã. Cõsiderant̃ ẽt in interiorꝫ bitudine ⁊ sic semp sūt in aĩa sꝫ tñ in potētia cui potentie sufficit notitia terminorꝫ ad hoc ꝙ reducat̃ ad actuꝫ. vñ dicit Phs ꝙ pñᵃ scimꝰ iquãtū terminos cognoscimꝰ: ⁊ hec est sña Ar. Augꝰ aūt dicit ꝙ scibilia sunt in memoria: ⁊ accipit memoriã large ꝓ mēte in q̃ est notitia scibiliū: siue sint pñtia siue p̃terita siue futura. Est aūt scibile in triplici spē scꝫ itelligibilis fm ꝙ itelligibilis est ⁊ hãc spēm hꝫ ab itellectu agēte. ⁊ est spēs mētis ⁊ sic sūt semper in aĩa: sꝫ hoc est in potētia vt supra dcm̃ est donec adueniat phantasia que abstrahit̃ ad spēs itellꝰ agētis. tūc eñi efficit̃ in actu ⁊ significat̃ itellectui possibili ⁊ mediante ipa discernit̃ hoc qd q̃rebat̃: ⁊ hoc est qd dicit Augꝰ spēm latere ⁊ in abditis thesauris esse recõditã ante studiū. Est etiã spēs intelligibilis que est spēs rei: ⁊ hec abstrahit̃ a rebꝰ ⁊ non semper est in aĩa: ⁊ per hoc etiã pꝫ solutio ad obiecta. cõsensus etiã ⁊ discretio sunt in discipulo per spēm intellectꝰ agentis que ɔiungibilis est cuilibet intelligibili ad hoc ꝙ fiat actu in intellectu possibili.

Notitia terminorꝫ est sufficiens ad hoc ꝙ itellꝰ ad itelligibilia reducat̃ ad actū.

¶ Querit̃ que est dr̃ia iter itellectū ⁊ sensuꝫ.

DEinde querit̃ de comparatione itellectus ad sensibilem animam. Et querūtur duo. Quorꝫ primū est de differentia ⁊ conuenientia sensus ⁊ intellectus. 2ᵐ est quam vtilitatem conferat sensus intellectui ⁊c̃.

In. 3. de aĩa ⁊ expositionē Auerrois. Tex. cõ. 150. et infra.

AD primū ꝓcedit̃ sic. Et ponant̃ rõnes Ar. in pñᵒ tertij de aĩa. Quarũ pᵃ est in vtrisq̃. s. in itellectu ⁊ sensu. aĩa iudicat aliqd ⁊ cognoscit eorꝫ que sunt. ⁊ format̃ sic rõ. quecūq̃ potētie eiusdē sūt actꝰ ipse sunt eedē: itellꝰ ⁊ sensus sūt tales: ḡ sūt idē. Prima ꝓbat̃ ex hoc ꝙ potētie distigunt̃ per actꝰ. ¶ Scd̃a aūt per auctoritatē pꝰ habitã. ¶ Scd̃a rõ sumit̃ ex auc̃te antiquorꝫ. Antiq eñi sapere ⁊ sentire idē esse firmabãt sicut Empedo. dixit: ⁊ rõ sua fuit q꞉ volūtas ⁊ desideriū nõ augent̃ nisi ex aliq̃ cognito per intellectū vt sensuꝫ ⁊ nõ augent̃ nisi ad pñs: ḡ pñs est cognitū per itellectū ⁊ sensuꝫ. sed pñs est singulare: ḡ singulare est cognitū per itellectū ⁊ sensum. Cū igit̃ respectu eiusdē cognoscibilis nõ sunt diuersi modi spēi cognoscēdi eadē cognitio erit itellꝰ ⁊ sensus. ¶ Tertia rõ sumit̃ ex dicto Homeri dicētis ꝙ talis est itellꝰ in terrenis hoibꝰ q̃lē iducit in die pr̃ virorꝫ deorūq̃: ⁊ appellat deos planetas q illuminant̃ a sole ⁊ solē patrē. In die aūt sol ducit lumē corpale: ḡ itellꝰ itelligēdo ducit lumē corpale. sꝫ corpea apphēsio est sensus: ḡ intellectꝰ est sensus. ¶ Sed ɔtra sunt rõnes Ar. q̃s ponit in pñᵒ tertij de aĩa. q̃rū pma hec est. Si est itelligē sicut sentire tūc itellꝰ patit̃ sic ꝙ ab excellēti corrūpit̃: ḡ ⁊ itellꝰ qd falsuꝫ est. ¶ Itē sensus in vna vi sensitiua nõ apphēdit oĩa eo ꝙ est vis sita in organo cuiꝰ nã est apphēdē vnū sēsatū tñ. sꝫ itellꝰ apphēdit oĩa: ḡ nõ erit vis sita in organo: sꝫ vis immixta corpori organico ⁊ nõ imixta differūt: ḡ itellꝰ ⁊ sensus differūt. ¶ Itē intellꝰ est locus spērū per hoc ꝙ icorruptibile eē spēs hꝫ in ipso: sensus aūt nõ sic est locꝰ spērum: ḡ differūt sensus ⁊ itellꝰ. ¶ Item sensus post valde sensibile debilior est in apphenᵒ minꝰ sensibile. Intellꝰ aūt post valde: itelligibile fortior est in apphenᵒ minꝰ itelligibile: ḡ sensus potētia nõ est potētia itellꝰ. pᵃ ꝓbat̃ per supra dita. s. ꝙ sensus corrumpit̃ ex sensibili excellēti. 2ᵃ ꝓbat̃ per hoc ꝙ pñᵃ sunt valde itelligibilia: ⁊ ɔclusiones minꝰ: ⁊ iō ɔclusio-

Tex. cõ. 7.

Tex. cõ. 4.

Tex. cõ. 6.

Ibidē. t. c. 7.

nes magis itelligunt̃ post pñᵃ itellectua q̃ ante. In fine aūt eiusdē capli ponit Ar. ɔuenientiã iter sensum ⁊ itellectū. ⁊ pᵒ ad sensum ꝓponū: sicut eñi supra diximꝰ sensus mouet̃ a sensibili motu spērū ⁊ nõ mãe. Cum aūt oĩs passio sit mãe erit motꝰ sensibilis nõ pmixtꝰ passioni: ⁊ sic erit mouēs pfectū eo ꝙ passio est dispõ iperfecti sicut est in motu phico in q̃ mouēs patit̃. Silr aūt est in itellectu q mouet̃ a spē. s. cuiꝰ nullo mõ est pati. vñ motꝰ spēi est actus pfecte mouētis. Et vba Ar. sunt hec. videt̃ aūt sensibile ex potētia exñti sensitiuū ãt actu agēs. Nõ eñi patit̃ neq̃ alterat̃ actu agens. vñ alia hec spēs est motꝰ. Motꝰ eñi iperfecti actꝰ erat supple in phicis. simplr aūt. i. passioni nõ pmixtꝰ actꝰ. Aliter est q est pfecti. s. mouētis qd nullo mõ patit̃: ⁊ ipsi qdē sentire silr est dicere solū ⁊ itelligē. ¶ Deinde ponit ɔuenientiã itellꝰ practici ad sensuꝫ cõem dicēs ꝙ qñ sensus cõis est negãs aut affirmãs triste vel letū tūc mutat̃ letū vel fugit triste. cuiꝰ ꝓbatio est q꞉ letari nõ accidit aĩalibus nisi mediãte sensibili accepto a cõposito per sensum cõem: q꞉ sensibile est bonū vel bmõi aliqd ptinēs ad opꝰ vel appetitū ⁊ nõ ad apphēsionē tñ. ¶ Itē fuga ⁊ appetitꝰ in gñe sunt idē in actu: q꞉ idem in gñe. s. spēs sensibilis ⁊ nõ intelligibilis mouet ad vtrūq̃. sensibilis aūt illiꝰ fm ꝙ est actꝰ sensus ⁊ appetitus ⁊ fuge differt esse: q꞉ vt sensibilis est actꝰ sensus ⁊ vt bonū actꝰ appetitꝰ ⁊ vt imixtū actꝰ fuge: opus aūt practici itellꝰ per oĩa est silr. itellectiue eñi aĩe itellectu practico phãtasmata vt sensibilia sunt ⁊ ꝓsequit̃ bonū ⁊ malū in phantasmatibꝰ. sicut enim aer idē in suba sed alius fm eē est mediū visus ⁊ auditꝰ: ita idē sensibile in sensu cõi ⁊ idē phantasma cõparatū ad practicū intellectū diuersuꝫ tñ fm eē operat̃ iudiciū sensus ⁊ itellꝰ ⁊ immutationē ⁊ fugã. ¶ Solo. oēs ꝓbabite rõnes ꝓcedēde sūt p̃ter tres pmas. ¶ Ad pᵐ aūt illarꝫ dõm ꝙ apphēsio sensus ⁊ itellꝰ sunt idē in gñe: ⁊ ex hoc nõ sequit̃ ꝙ itellꝰ ⁊ sensus sunt idē simplr. ¶ Ad aliud dõm ꝙ duplex est pñs. s. in aĩa ⁊ in re. pñs in re est singulare: pñs aūt in aĩa nõ est singulare: ⁊ illius itellꝰ qñq̃ est in rõne vlis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ sol similitudinē hꝫ cū itellectu agēte vt supra explanatū est: sed nõ ꝓpter hoc lumen agentis est lumen corporale.

Tex. cõ. 28.

Ibidē tex. cõ. 28. ⁊. 29.

Ibidē tex. cõ. 29. 30. ⁊. 31.

¶ Queritur quam vtilitatem conferat sensus intellectui.

SEcundo querit̃ quã vtilitatē ɔferat sensus itellectui. Et dicit Auicᵃ: ꝙ q̃druplicē. q̃ruꝫ pᵃ est: ꝙ itellꝰ sepat vnūq̃q̃ vliū a singularibꝰ abstrahēdo itētiones eorꝫ a mã ⁊ appenditijs mãe ⁊ a ɔñtibꝰ eã: ⁊ ɔsiderat in quo ɔueniūt ⁊ in quo differūt: ⁊ eē eiꝰ est eēntiale ⁊ eiꝰ accñtale est q̃ accidit vle hic pñᵐ itelligēdi. ¶ Scd̃a ē ꝙ aĩa ponit bitudines iter quecūq̃ vlia fm affirmationē ⁊ negationeꝫ ⁊ id de quo fuit affirmatio ⁊ negatio per se non pcipiet. Qd ãt nõ fuerit ita dimittet quousq̃ iuenerit mediū terminū. ¶ Tertia est acqrere ꝓpõnes expimētis. s. vt iueniat̃ p sensum ꝙ aliqd pdicatū comitat̃ subm aliqd affirmãdo vel negãdo: vel affirmãdo ɔiūctionē vel negando ɔiunctioneꝫ et nõ sit hoc in quibusdã horꝫ ⁊ nõ in alijs neq̃ differēter sed semper sit donec gescat: ꝙ inter nãm huiꝰ pdicati ⁊ huiꝰ subti est hec bitudo. aut nã huiꝰ ɔñtis comitat̃ nãꝫ accñtis huiꝰ: aut remouet̃ eēntialr ⁊ tūc erit hec ɔceptio adepta ex sensu ⁊ syllogismo. ¶ Quarta est illa vba ⁊ qbꝰ facile assentit aĩa eo ꝙ ꝓbabilia sunt. ¶ Sed obijcit̃ de pmo mõ: ideꝫ videt̃ enim separare ab appēditijs mãe ⁊ ɔñtibꝰ nãm ⁊ ita videt̃ superflue addi. ¶ Preterea queritur q̃re ille modus dicat̃ acqrere pñcipia itelligēdi: hoc eñi videt̃ tertio potiꝰ ɔuenire. pñcipia enim itelligēdi sunt pme ꝓpõnes que acqrunt̃ in tertio mõ. ¶ Preterea scd̃us modus nõ videt̃ differre a q̃rto. scd̃s eñi modus percipit ꝓbabilia qñ iuenit mediū tñ ⁊ silr 4ᵘˢ. ¶ Itē i pᵃ pte scd̃i modi dr̃ ꝙ aĩa acqrit per eū per se nota: ⁊ hoc nõ videt̃ differre a mõ 3ᵒ quo acqrit aĩa pñcipia. ¶ Preterea sophismata sunt que acqrunt̃ ab aĩa ⁊ nõ includunt̃ in aliquo istorꝫ modorꝫ. ¶ Itē Auicēna dic alibi ꝙ tribꝰ modis format̃ itelligētia in aĩa. Quorꝫ primus est cū aliqd format̃ in aĩa in affectu indistincte ⁊ inordinate: qui tñ ordo cõmutabilis est fm auditū lꝫ intellectꝰ idē remaneat: sicut cū dr̃ oĩs hõ est aĩal ⁊ cõmutat ordo sic aĩal pdicat̃ de oĩ hoie: tūc eñi in ordine cõmutato est idē itellꝰ. ¶ Secūdus est q꞉ itellꝰ rei est acqsitus per operationes: sꝫ aĩa auertit̃ ab eis ⁊ nõ respicit ad id qd iã itelle-

ṗerit.¶ Terti⁹ est sicut cũ aliqđ dubiũ a te querit̃ de his q̃
iã sciuisti vel scire potes: ⁊ tu dubitas rñdẽ statim certus tñ
posse rñdẽ postea q̃uis nõ sit apđ te res ordinata. Pꝰ ⁊ pri-
mus modus est sicut id qđ de thesauro educit̃ ⁊ agis aliq̃d
de eo. secũdus est sicut id qđ hẽs in thesauro ⁊ nõ agis ali-
q̃d de eo. tertius ṽo differt a pꝰ in hoc ꝙ nõdũ est aliq̃d or-
dinatũ in cogitatiõe aliq̃ mõ. ſʒ est sicut icboatio ordinis cũ
adiũctiõe certitudinis ⁊ differt a 2ᵒ: q: nõ ẽ qđ nõ respiciat̃
ſʒ respicit̃ aliq̃ mõ ꝯsiderãdi in actu verissime cui ꝓpria est
cõparatio ad aliq̃d qđ est q̃d repositum. Si igit̃ tres modi
sint formãdi itelligibilia in aĩa ⁊ nõ formant̃ nisi a sensu vi-
dent̃ sensus ꝓdesse aĩe intellectiue tñ in 3ᵒ mõ ⁊ nõ in 4ᵒ.
¶ Preterea iter q̃tuor modos p̃mos in trib⁹ posteriorib⁹
adunant̃ itelligibilia per itellectũ cõponẽtẽ. Sʒ dicit Auicᵃ
alibi ꝙ duo sunt tñ modi adunãdi itelligibilia. quoꝝ vnus
est vt itẽtiones que sunt multe ⁊ differẽtes dimẽsionibus in
imaginatiõib⁹ fiant vna intẽtio tñ nõ differũt in distinctiõe.
Aliud est vt de intẽtionib⁹ generũ ⁊ dĩaꝝ cõponat̃ itentio
vna in diffinitione. modi aũt multiplicãdi fiunt ecõtra isto-
rũ duoꝝ modoꝝ. ¶ Solo. dõm ꝙ p̃mi q̃tuor modi sumunt̃
penes itelligibile cõplexũ ⁊ icõplexũ siue penes itellectũ sim-
plicẽ ⁊ cõpositũ. primus eni modus est ſm abstractionẽ itel-
ligibilis simplicis siue icõplexi. Cõpositio aũt itelligibiliũ
fit duob⁹ modis. s. penes hitudinẽ terminoꝝ in gñe: ⁊ penes
hitudinẽ eoꝝ in spẽ. ⁊ pꝰ mõ egredit̃ modus q per se nota cõ-
ponit statiʒ: opinabilia aũt nõ cõponit ante iuẽtionẽ medij
termini. hitudo aũt terminoꝝ in spẽ est duob⁹ modis. s. per
modũ ṽitatis: ⁊ sic egredit̃ modus terti⁹. ⁊ per modũ ꝓba-
bilitatis ⁊ sic egredit̃ modus q̃rt⁹. ¶ Ad pᵐ aũt dõm ꝙ vir-
tutes aĩe sensibilis tripl'r determinãt ꝑticulare. s. cũ mã ⁊ cũ
appẽditijs mãe: ⁊ cũ ꝯñtib⁹ eã. cũ mã determinat sensus q
nõ accipit nisi mã p̃ñte: cũ appẽditijs mãe determinat phã-
tasia ⁊ imaginatio que apphẽdũt ꝑticulare mã nõ p̃ñte: sed
tñ sub appẽditijs mãe: que p̃cipue sunt q̃tuor. s. q̃titas figu-
ra situs ⁊ q̃litates sensus ꝓprij. q̃dã aũt determinãt ipm nõ
sub appẽditijs neq; sub mã sed sub ꝯñtib⁹ vtriusq; sicut esti-
matiua ⁊ memoria que accipiũt intẽtiones nociui ⁊ ꝯuenien-
tes amici: ⁊ inimici boni ⁊ mali vt nũc: q̃ lʒ nõ sint accepta a
sensib⁹ tñ nunq̃ sepant̃ a sensib⁹ sed accipiunt̃ in illis ⁊ non
per rõnes vl'es sicut supra ꝓbatũ est in q̃one de estimatiua.
ab his aũt oib⁹ trib⁹ denudat itell'us. ¶ Ad aliud aũt dõm
ꝙ idiuisibilia p̃nᵃ p̃ma mãlia sunt oĩs itell'us q: ex ipsis cõ-
stituit̃ itell'us cõposit⁹. itelligibilia aũt que sunt in 3ᵒ mõ sũt
p̃nᵃ sciẽ: q: ipsa sunt p̃me ꝓpõnes ex q̃b⁹ hẽtur scia ꝯclusio-
nũ. ¶ Ad aliđ dõm ꝙ scđus modus g̃ra vltime ꝑtis differt
a 4ᵒ: sicut gen⁹ a spẽ. ¶ Vel dicat̃ meli⁹ ꝙ differt per ambi-
guũ ab opinato. In 2ᵒ eni mõ g̃ra vltime ꝑtis nõ est inuẽtũ
mediũ ſʒ in 4ᵒ mõ stat itell'us sup ꝓbabile. ¶ Ad aliud dõʒ
ꝙ non oĩs ꝓpositio vera ⁊ necessaria est dignitas: ⁊ per hoc
differt scđus modus g̃ra prime ꝑtis a 3ᵒ mõ. secũdus eni col-
ligit ꝓpõnes necessarias que q̃nq; demr̃ant ⁊ q̃nq; demr̃an-
tur. ¶ Tertius aũt colligit ꝓpõnes idemr̃abiles que semꝑ
demr̃ant in q̃s nõ est via recipiẽdi nisi ꝑ notitiã terminoꝝ ⁊
expimẽta sensuũ. ¶ Ad id aũt qđ obijcit̃ de sophistica dõʒ
ꝙ ipsa est iuxta ꝓbabilẽ. imitat̃ eni sophistica dialecticũ ⁊
ꝓpter hoc sub mõ 4ᵒ ꝯtinet̃. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de alia di-
uisione dõʒ ꝙ illa dat̃ de scia poti⁹ q̃ de modis itelligibiliũ:
⁊ p̃mus modus est sumpt⁹ penes scire vt agẽ ꝯsiderãdo. se-
cũdus aũt penes scire in hitu. terti⁹ aũt penes scire cũ actu
reminiscẽtie. Ex hoc eni ꝙ aliq̃s nõ statim põt dare respon-
sum certus tamẽ ꝙ postea dabit mouet̃ ad prius scitũ: ⁊ cũ
multa mouerit ⁊ reuoluerit venit in principiũ determinatũ
a quo procedit in responsum. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de vltima
diuisione dicendũ ꝙ illa sumit̃ penes duos modos. intelli-
gibile icomplexũ adunãdi. Quoꝝ vnus est per resolutionẽ
vl'is a multis particularibus. secũdus est per ꝯgregationẽ
generis cũ suis differẽtijs vt diffinitiue ꝯstituat̃ species.

Virtutes aĩe sẽsibilis tripl'r determinãt ꝑticulare.

¶ Queritur quid sit ratiocinatio.

Consequẽter querit̃ de rõne. ⁊ dicit Isaac ꝙ rõ
est cursus cãe in cãtũ. ⁊ ſm hoc ꝯsueuit diffiniri
ꝙ rõ est vis aĩe faciẽs currere cãm in causatũ.
¶ Sʒ ꝯ̃ hoc videt̃ esse ꝙ in rõnib⁹ q̃nq; fit ꝓces-
sus ab effectu in cãm. q̃nq; etiã a signis. q̃nq; nõ
sunt cãe sicut in logicis. ¶ Itẽ sicut dicit Dam.
rõnale diuidit̃ in iterius dispositũ ſmonẽ: ⁊ exteri⁹ q est an-
gelus itelligẽtie. ⁊ dicit ꝙ hõ dĩ rõnalis ab interiori ſmone
eo ꝙ multi sunt muti ſm exteriorem: illa aũt rõ a q̃ hõ sic dĩ
rõnalis nõ videt̃ vis faciẽs currẽ cãʒ in cãtũ: ſʒ poti⁹ discre-
tũ veri ⁊ falsi ⁊ boni ⁊ mali. ¶ Preterea cũ multe sũt vires
rõnalis aĩe. querit̃ q̃re poti⁹ dĩ rõnalis a rõne q̃ a denoia-
tione alteri⁹ ṽtutis. ¶ Preterea igeniũ dĩ esse q̃daʒ vis aĩe
rõnalis ⁊ q̃rit̃ i quo differt a rõne. subtilitas eni ⁊ hebetudo
sũt dispõnes rõnis: ⁊ sil'r sollertia: ⁊ q̃rit̃ ſm q̃d determinãt
rõnẽ. ¶ Solo. rõ est nomẽ multipl'r dcm̃. q̃nq; .n. qđlibʒ p̃nᵐ
cognoscẽdi dĩ rõ ſm ꝙ dicim⁹ rõnales scias diuidi ꝯ̃ nãles:
eo ꝙ rõnales ꝯsiderãt res ꝑ p̃nᵃ cognoscẽdi. nãles aũt ꝑ p̃nᵃ
essendi. q̃nq; dĩ diffĩõ rõ. q̃nq; dĩ vis aĩe rõnalis rõ que nihil
aliud est q̃ itell'us cõposit⁹ illa. s. cõpõne que est iter iferẽs ⁊
illatũ siue ꝓbãs ⁊ ꝓbatũ: ⁊ sic diffinit̃ ſm Isaac. ¶ Ad pᵐ g̃
dõm ꝙ cã dĩ ibi cã ꝯñtie ⁊ nõ cã rei. ¶ Ad aliud dõm ꝙ rõ
sonat in aptitudinẽ ⁊ in actũ. ⁊ pᵒ mõ ab ipa dĩ aĩa rõnalis.
2ᵒ mõ duplex est act⁹. s. iterior ⁊ exterior. Interior quo totũ
ſmonẽ formam⁹ ⁊ trãscurrim⁹ apud nosipsos anteq̃ iduat
aliq̃d vocis ⁊ iste vocat̃ a Damaᵒ endiadẽter hoc est iteri⁹
disposit⁹ ſmo. Alius act⁹ est in ꝓnũtiãdo ſmonẽ ⁊ hoc vo-
cat̃ angelus siue nũti⁹ itelligẽtie in eo ꝙ nũtiat extra id qđ
iteri⁹ ꝯceptũ est ab itelligẽtia. ¶ Intelligẽtia eni q̃tuor mo-
dis accipit̃. sube eni sepate q̃s vocam⁹ angelos dñr itelligẽ-
tie ab Isaac in liᵒ de causis. ¶ Ab Alexᵒ aũt qđlibet itelligi-
bile denudatũ pure a mã ⁊ mãlib⁹ appẽditijs dĩ itelligẽtia.
¶ Sed in liᵒ de aĩa itelligẽtia ꝯsueuit appellari act⁹ itelligẽ-
di sicut in 3ᵒ vbi dĩ itelligẽtia idiuisibiliũ in his est circa que
nõ est falsuʒ. ¶ Ricardus ṽo de scõ victore simpliciorẽ actũ
itell'us dicit esse itelligẽtiã ⁊ illũ q fert̃ in deũ ⁊ sup celestia.
¶ Ad aliud dõm ꝙ aĩa rõnalis dĩ eo ꝙ finis intell'us nõ est
sine inq̃sitione ⁊ rõcinatione quo nõ ꝓprie ꝯuenit itellectui.
cũ eni tria sunt in rõne. s. p̃nᵃ ⁊ ꝯclusiones ⁊ ꝯcursus vni⁹ in
alterũ principioꝝ ꝓprie est itell'us. ⁊ ꝓpter hoc dicit Ar. ꝙ
itell's certior est scia in fine posterioꝝ: scia aũt est ꝯclusionũ.
Scire eniʒ vt habet̃ in pᵒ posterioꝝ. Arbitramur vnũqđq;
cũ cãm cognoscim⁹: ⁊ q̃m illi⁹ est cã ⁊ qđ ipoſe est al'r se hẽre.
Rõ aũt est in decursu vni⁹ in alterũ: ⁊ hoc decursu ꝓprie ꝑ-
ficit̃ aĩa humana: ⁊ ꝓpter hoc poti⁹ dicit̃ aĩa rõnalis. ¶ Ad
aliud dõm ꝙ igeniũ vt dicit Auicᵃ: est act⁹ rõnis q̃ ꝓpria
vi iuenit̃ medius terminus in syllogismo. ⁊ dĩ actus iste po-
tius ꝑfectio q̃ opatio. ⁊ ꝓpria vis dĩ ad exclusionẽ studij ⁊
doctrine ſm ꝙ hẽtur in 3ᵒ topicoꝝ ꝙ abnegam⁹ studiuʒ vt
igeniosi eẽ videamur. studiũ aũt ſm Tulliũ ẽ vehemẽs ap-
plicatio ad aliq̃d iueniẽdũ vel addiscẽdũ. Doctrina ãt scia
accepta ab alio. subtilitas ṽo ſm Auicᵃᵐ est aptitudo q̃ hõ
ex seipo nat⁹ est adipisci sapiam: ⁊ hʒ tres gradus. quoꝝ p̃-
mus est quo idiget adiutorio doctrine ad oĩa itelligibilia ⁊
hic dĩ hebes. scđus est q cũ docet̃ q̃dã itelligit alia ex seipo.
tertius q iuenit sciaʒ ex se sine datore: ⁊ iste ꝓprie dĩ subtilis
eo ꝙ ꝓpa vis penetrat itelligibilia. ⁊ ab Auicᵃ vocat̃ itell's
sanct⁹ eo ꝙ itelligibilia fluũt in ipm ṽtute itelligẽtie agẽtis
⁊ nõ ab alio adminiculo sed pauci tales iueniunt̃: ⁊ iõ dicit
Alpharabi⁹ ꝙ si aliq tales sũt q oĩa per seipos sciũt equoce
sunt hoĩes eo ꝙ potius dicunt̃ angeli ꝓpter deiformẽ itelle-
ctũ quẽ hñt. Sicut aũt habet̃ i fine p̃mi posterioꝝ sollertia
⁊ subtilitas q̃dã medij in nõ ꝑspecto tpe hoc est statim: vt si
aliq̃s vidẽs ꝙ luna splẽdoreʒ semꝑ hʒ a sole hoc est ꝙ ṽsus
solẽ semꝑ attẽdit̃ statim itelligeret ꝓpter q̃d hoc fieret. aut
disputãtẽ cũ diuite cognouerit aliquẽ statim itelligit ꝑꝑ q̃d
hoc fit: q̃m accõmodatũ est: aut q: amici sunt: aut q: eiusdẽ
inimici fiunt. oĩs eni vidẽs cãs medias cognouit ⁊ vltimas
idest proximas siue immediatas.

Rõ multipl'r dicit̃.

Intelligentia sumit̃ q̃tuor modis.

Tex. cõ. 21.

Tex. cõ. 5.

Tres gradus subtilitatis ſʒ Auicennam.

¶ Utrum ipsa sit virtus corporea.

Consequẽter querẽduʒ est de nã aĩe rõnalis de
qua queruntur duo. Quoꝝ pᵐ est vtrum ipsa
sit virtus corporea aut non. 2ᵐ aũt vtrum cor-
rumpat̃ corruptione corporis.

Ad p̃mũ multe rõnes sũt posite supra i q̃õnib⁹
de diffĩõne aĩe q̃b⁹ addimus hic decẽ sumptas
ab Auicẽna ⁊ Algazele. quarũ septem sunt si-
gna. tres autem sequentes demonstrationes
necessarie. ¶ Primũ signũ est ꝙ quecũq; vir-
tus est corpea: hoc est act⁹ alicuius organi per

se debilitat debilitate illius organi: ⁊ iuuat bona bitudine: ⁊ hoc pbat in oibus virtutib⁹ hñtib⁹ sitũ in organo: sed virtutes aie rõnalis nõ per se debilitant debilitate alicui⁹ partis corpis: nec per se iuuant bona bitudine ipsi⁹: g̃ nõ per se sunt virtutes corpee. Minor pbat ex hoc ꝙ spẽs ipressa in organo corpeo semp est ptic̃laris: rõnes ãt sue siue veri siue boni que sunt in aia rõnali sunt vl̃es. ¶ 2ᵐ signũ est: ꝙ nulla virt⁹ corpea apphẽdit se nec suũ instrm qd pbat per iductionẽ oium. nullus eni sensuũ exterioꝝ sentit se vel instrm suũ. Simil̃r ẽt in iterioꝛib⁹: imaginatio nõ imaginat se vel instrm suũ: ⁊ sic est de oibus alijs. ¶ Et rõ hui⁹ est q: tales vtutes nõ apphẽdũt nisi organo corpis aliqd passo: nullum aũt organũ patit a seipso nec a virtute que est in ipo q: sic si semp pateret: sed itell̃us ⁊ cetere vtutes aie rõnalis apphẽdũt se ⁊ oium instra virtutuz: g̃ nõ sunt vtutes corpee. ¶ 3ᵐ signũ est ꝙ virtutes corpee nihil apphẽdũt nisi sub distõne ⁊ motu: ⁊ hoc pbatũ est supra in qõne de tactu. Et hic⁹ eniz nõ sentit suũ calorẽ: lz sit maior calore febricitãtis eo ꝙ iam q̃si in nãm vsus est ⁊ assimilatus mẽbris. sed itell̃us ⁊ cetere vtutes aie rõnalis apphẽdũt qcqd est in ipsis: siue sit q̃litas rõnalis siue aduenies: g̃ nõ sunt virtutes corpee. ¶ 4ᵐ signũ est qd etiã ponit Aristo. s. ꝙ nulla virtus hñs situm in organo apphẽdit oia. Quicqd eni apphẽdit aliqd p⁹ in potentia est illud ⁊ postea in actu. virtutes aũt corpee nõ sunt in potẽtia oia nec ẽt in actu: qd pz ex hoc ꝙ in suis apphẽsionis nõ faciũt diuisionez iter subam ⁊ accñs: sed apphẽdunt spẽm q̃litatis sensibilis ⁊ figurã q̃titatis ⁊ nõ determinant subm apphẽsi per subalia ipsi⁹. Rõ aũt huius est: q: sua instrumẽta nõ sunt cõplexiõata nisi ad apphẽsiones taliũ. Intellect⁹ aũt oia apphẽdit diuidẽs iter subm ⁊ accñs: ⁊ determinãs rẽ per subalia ipsi⁹: g̃ ipse separat⁹ est ab oib⁹ nõ hñs organũ alicui⁹ cõplexionis. Et hec est cã q̃re Anax. dixit intellectũ eẽ mixtuz ⁊ nulli nihil hẽre cõe. ¶ 5ᵐ signũ est ꝙ ois virtus corporea ledit ab excellẽti apphẽso intãtũ ꝙ postea minus apphẽdit. excellẽs aũt apphẽsum est duob⁹ modis. quoꝝ vnus est qñ virt⁹ mouet plus q̃ sit mobilis: ⁊ sic ledũtur oẽs apphẽsiue exteriores ab excellẽti sensibili apphẽso. Scđus modus est ex frequẽtia opationũ ipsi⁹ virtutis corporee sicut ex frequẽter imaginari ledit imaginatiua: ⁊ alie iteriores organice vtutes. sed ex frequẽter itelligere ⁊ rõcinari efficit aia rõnalis magis habilis ⁊ mobilis sup excellẽti itellecto melius itelligit minus intelligibile: g̃ aia rõnalis nõ erit virt⁹ corporea. ¶ 6ᵐ signũ est ꝙ ois virtus corporea nobis cõis est cũ alijs aialib⁹ brutis. bruta eni q̃dã hñt oẽs sensus ⁊ virtutes que determinant in trib⁹ cellulis capitis. aia aũt rõnalis cũ suis virib⁹ solũ hoib⁹ inest: in quoꝝ capitibus nõ determinant nisi tres cellule. g̃ aia rõnalis cũ suis virib⁹ nõ est virt⁹ corporalis. ¶ 7ᵐ signũ est ꝙ virtutes corporee ꝯfortant ⁊ accipiũt q̃si gnõnẽ ẽm qd alterat cõplexio sicci organi ⁊ debilitant in tpe illo qñ nõ fit sufficiẽs restauratio deperditi in organis: ⁊ hoc est vsq3 ad vigesimũquintũ annũ ⁊ plus: ⁊ post tps illud est intell̃us ⁊ cetere virtutes aie rõnalis in maximo suo robore: g̃ nõ est virtus corporea aie rõnalis. ¶ 8ᵐ est demr̃atio necessarij: q: qcqd est pceptibile spẽrũ idiuisibiliũ diuisione corporis quãti ipm est incorporeuz ⁊ indiuisibile: aia rõnalis ẽm suas vires est hmõi: g̃ ipsa est idiuisibilis ⁊ virt⁹ corporea. Prima pbat q: si det oppositũ tũc aliqd corporeũ ⁊ diuisibile erit susceptibile specierũ indiuisibiliũ: qd pz esse falsum eo ꝙ spẽs per accidẽs diuidit diuisione subti. ¶ Scđa pbat per hoc ꝙ si spẽs itelligibiles diuiderent aut diuiderent per se aut per accñs. si per se cũ nihil diuidat per se nisi q̃tũ erũt spẽs ꝯtinue vel discrete q̃titatis. ⁊ si ꝯtinue tũc oẽs spẽs itelligibiles eẽnt vel linea vel supficies vel corp⁹ vel tps vel locus qd falsum est. Si aũt discrete tũc essent numerus vel oꝛo: qd iterũ falsum est. Si vo diuiderent per accidẽs tũc diuiderent diuisione ei⁹ qd est per se: ⁊ sic itell̃us eẽt hñs sitũ in ptib⁹ q̃titatis: ex quo seqt duplex incõueniẽs. ¶ Quoꝝ vnũ est ꝙ intell̃us sit corp⁹ qd supra multis rõnib⁹ est iprobatũ. Alterũ est ꝙ vl̃ia que sunt in aia sunt hñtia sitũ per accñs: ⁊ oẽ hñs sitũ eo mõ hz figurã determinatã quo hz: sic oia vl̃ia eẽnt figure determinate: ⁊ sic vl̃ia eẽnt ptic̃laria. hõ eni in figura determinata nõ ꝯuenit nisi Platoni ⁊ Sorti ⁊ nõ oi hoi: ⁊ eadẽ rõ est de alijs. ¶ 9ᵐ est: ꝙ intelligẽ abstractũ qd est sepatũ a mã ⁊ appẽditijs mãe ⁊ ꝯditib⁹ ipsam vt supra pbatũ est. ¶ Cũ igit itelligibile nõ hẽat nisi duplicẽ cõparationẽ. s. ad itellectuz ⁊ ad rẽ cui⁹ est spẽs sepatio hec fit in itelligibili ex altera istarũ cõparationũ nõ aũt fit ex ea que est ad rẽ. res aũt sepe est cũ mã ⁊ appẽditijs mãe ⁊ ꝯditib⁹ eã: g̃ relinquit ꝙ sit ex illa cõparatione que est ad itellectũ. Cuz igit hmõi sepatio est simplex ⁊ imãlis ⁊ icorpea itell̃s per se ⁊ p⁹ erit simplex ⁊ incorpore⁹. sil̃r aia rõnalis. ¶ 10ᵐ ⁊ vltimũ est q: quecũq3 virtus est potẽs siue corpea siue icorpea ipsa erit icorpea virt⁹ aie rõnalis in apphẽdendo est hmõi: g̃ ipsa erit incorporea. Prima pbat per hoc ꝙ nulla virtus corpea siue sit aie siue corpis extẽdit vltra corp⁹ sibi obm. Dico aũt corpis vt est calidũ ⁊ frigidũ. aie vo vt sunt sẽsus exteriores ⁊ iteriores. 2ᵃ vo pbat per antedicta vbi hitũ est ꝙ itelligibilia quedaz sunt corpea q̃dã icorpea lz oia sint icorpea iquãtũ sunt itelligibilia. ¶ Sed ꝯ pᵐ signũ sic obijcit rõ debilitat debilitata media cellula capitis: g̃ rõ videt eẽ virt⁹ organica. hoc ẽt videt dicẽ Cõstabulus in li⁰ de dĩa spũs ⁊ aie. sic itell̃us ⁊ cogitatio atq3 puidẽtia ⁊ cognitio fiũt per spẽm que est in vẽtriculo pori ⁊ in medio. ¶ Itẽ Joãniti⁹ de ordinatiua ⁊ cõpositiua vtute hec pcedũt phantasia in fronte: cognitio vo vel rõ i cerebro: memoria vo i occipite. ex his videt accipi ꝙ aia rõnalis in suis virib⁹ sita sit in organo. ¶ Sil̃r obijcit ꝯtra 5ᵐ signũ. dicit eni Arist. in 11⁰ metaphice ꝙ si pᵐ nõ itelligit actu sed ⁊ potẽtia necessariũ est vt ꝯsecutio itelligẽdi iducat ei lassitudinẽ. Ex hoc accipit ꝙ ois itell̃us egrediẽs de potẽtia in actũ vt frequẽter itelligendo lassat in frequẽter itelligẽdo. hoc ẽt pbat experimentũ: cũ igit lassatio nõ fiat vt dicit Auicᵃ nisi in obediẽtia organi ad vtutẽ mouentẽ erit itell̃us virt⁹ sita in organo corporali. ¶ Solo. ẽm sniaz Auic. ⁊ Algazel. due sunt cãe qb⁹ aia retrahit ab actu itelligẽdi in dolore lesiuo capitis. Quaruz vna est: ꝙ hoc est de nã aie ꝙ cũ m̃lta opat circa vnũ qd retrahit ab alio maxime aũt occupat circa hoc qd maxime mouet. dolor autez lesiuus medie cellule maxime mouet: ⁊ iõ retrahit aiam ab actu itelligẽdi ⁊ nõ rõcinandi: ⁊ sic per accñs ꝯuenit ipediri itellectũ in corruptione cellule capitis ⁊ nõ per se. ¶ Alia cã est ꝙ ẽt fortiores mot⁹ aie excludũt debiliores. Cũ igit corrũpit caput anterius vel posterius confortat phantasia vel memoria. Si eni fiat corruptio anterius p frenesim vel aliqd aliõ multa erũt phãtasmata iordinate mouẽtia: ⁊ fortiter erit retractio ab actu rõnis ⁊ memorie. Si aũt sit min⁹ sicca ⁊ frigida cõplexio cerebri ꝯfortat memoria in posteriori pte ⁊ phantasmata fortissime tenent ⁊ tũc iterũ erit retractio rõnis ab actu ⁊ sic iterũ p accñs ipedit vsus rõnis sicut in freneticis ⁊ melãcholicis. ¶ Tertiaz cãm addim⁹ nos. s. ꝙ lz itell̃us nõ sit virt⁹ in organo sita tñ accipit ab illis que site sunt in organo vt a sensib⁹ ⁊ phantasia ⁊ iõ illis ipeditis p corruptionẽ ipedit act⁹ itelligẽdi p accñs ⁊ nõ per se: ⁊ per hoc pz solo ad pᵐ. ¶ Ad duo sequẽtia dõm ꝙ itell̃us dr̃ esse in media cellula ⁊ in spũ medie cellule nõ ꝙ sit act⁹ illi⁹ corporis: sed q: spẽs abstrahit a phantasmatib⁹ qui vt in vehiculo sunt in spũ illius cellule. ¶ Ad id qd obijcit ꝯtra 5ᵐ signum dõm ꝙ lassitudo accidit ex frequenti intelligere: non ppter intellectum ea que antecedẽter ordinant ad ipm vt sunt motus phantasmatum ⁊ discursus spiritus aialis qui nimis calefacit ⁊ desiccat caput qd causat lassitudinem.

¶ Utrum corrumpat anima rõnalis corruptione corporis.

Secundo querit vtꝝ corrũpat aia rõnalis corruptiõe corpis an nõ. Et ad hãc qõnẽ p⁹ ponemus auctes phoꝝ. deinde rõnes probabiles. ⁊ post hoc rõnes demr̃atiuas ⁊ necessarias. ⁊ tãdẽ disputabim⁹ in ꝯriũ ⁊ soluem⁹. Dic̃ g̃ Arist. in 2⁰ de aia vbi loquit de vegetabili ⁊ sensibili ẽm ꝙ ꝯtingit eas diuidi diuisione corpis. Et subiungit sic. de itellectu aũt ⁊ pspectiua potẽtia nihil adhuc manifestuz sit. s. qd sic sit in corpe sicut vegetabilis ⁊ sensibilis. sz videt genus aie esse alterũ subiũgit: ⁊ hoc solũ ꝯtigit separi sic ppetuũ a corruptibili. relique aũt ptes aie manifestum est: ꝙ nõ sunt sepabiles: ex hac auctoritate duo habent. s. ꝙ potẽtia itellectiua nõ sit in aliquo organo corporeo: ⁊ ppter hoc est virtus icorporea: q: in corruptiõe corpis nã itell̃s sepat sicut ppetuũ a corruptibili. ¶ Itẽ Arist. in 2⁰ de aia ꝙ qdẽ igr̃ nõ sit sepabilis aia a corpore vt pars qdẽ ipsius secabilis. i.

Nõ rõnẽ q̃re nulla virt⁹ corporea seipsam põt apphẽdẽ.

Nõ aia. t. c. 4.

Excellẽs apphẽsũ ẽ duob⁹ modis.

Hãc rõnẽ innuit Cõmẽtator. 3. de aia cõ. 5⁰ in pncipio.

Tex. cõ. 51.

Nõ duas cãs q̃re retrahitur aia in actu itelligẽdi in dolore lesiuo capitis ẽm Auicennam.

Tertia cã doctoris.

Tex. cõ. 21.

Tex. cõ. 11.

separabili: apta nata est nō in manifestū. quarūdā eni par/
tiū actꝰ est in ip̄a: at v̄o ꝺm quasdā nihil ꝓhibet separari. s.
Ibidem ꝓpter hoc ꝙ nulliꝰ corpis sūt actꝰ. Ampliꝰ q̄dē imanifestū
est si sic sit corpis actꝰ aia sic̄ nauta nauis. ex hac auctoritate
duplex cā hētur q̄re aia rōnalis separaꝶ a corpore. Aia eni ꝺm
suū genus est actꝰ corpis: ⁊ ptes q̄dā aie sunt actꝰ quarūdā
ptiū corpis: vt vegetatiuū sensitiuū ⁊ lō nō separanꝶ: ꝫ aia
rōnalis nulliꝰ corpis est actꝰ neqꝫ partes corpis: ⁊ hoc supra
ꝓbatū est. hec erit g̃ vna cā ꝙ separaꝶ a corpe. ¶ Alia cā est
ꝙ ipsa est in corpe sicut nauta in naui regēs ⁊ mouēs nauē.
nauta. n. separ a naui lꝫ actū regiminis nauis nō hēat extra
Primo ꝺ aia tex.cō.66. nauē: ⁊ sil'r aia separ a corpe lꝫ tn̄ nō regat corpꝰ qn̄ separata
est. ¶ Itē Aristo. in li° de aia: intelligē ⁊ ꝯsiderare ꝯsumunꝶ
alio quodā iterius ꝯsumpto ip̄m aūt itellectiuū ipoſſe est. s.
corrūpi. itelligē eni aut amare aut odire nō sunt illiꝰ: hoc est
aie itellectiue passiones ꝫ hmōi hn̄tis id qd illd hꝫ: hoc est
corpis hn̄tis aiam itellectiuā ꝺm ꝙ hꝫ eā: q̄re hoc corrupto
scꝫ corpe nō reminiscitꝶ neqꝫ amat neqꝫ audit. non eni illius
erāt sed ꝺm ꝙ dcm̄ est: itell's aūt diuinū aliqd ipassibile est.
¶ Ex hoc hētur ꝙ itelligē est qd est ex phantasmate nō cor
rūpitꝶ corrupto itellectu ꝫ alio quodā iterius corrupto: hoc
est organo phantasie a quo abstrahit sp̄es itelligibiles: ⁊ sic
corrūpitꝶ ēt amare ꝺm corpalē actuꝫ ⁊ odire. hētur ēt ex hoc
Tex.cō.65. ꝙ itellectū ꝺm se ipoſſe est corrūpi. ¶ Itē Aristo. in p̄° de aia
itell'us videꝶ suba q̄dā esse ⁊ nō corrūpi: maxime aūt cū cor
rumpitꝶ ab ea que est in sene debilitate semp corrūpitꝶ ꝫ nō
in senibꝰ accidit. Si eni accipiat senex oculū iuuenis vide/
bit vtiqꝫ sicut iuuenis q̄re senis nō est in sustinēdo aliqꝫ ani
mā ꝫ in quo est in ifirmitatibꝰ ⁊ ebrietatibꝰ. ¶ Ex hoc ha/
beꝶ nō tm̄ dictū ꝙ itell'us sit corruptibilis suba sed ēt ꝓba/
tio. si eni corrūpeꝶ corruptione corporis tūc maxime corrū/
pereꝶ corruptione senij eo ꝙ illa sola sit corruptio ꝺm nām
Tex.cō.3. sicut hētur in p̄n° q̄rti metheoroꝝ. vbi sic dicit phs simplici
sane gnōni ꝯtrariū p̄cipue cōe putrefactio oīs qppe ꝺm nāꝫ
corruptio in hac via est quēadmoduꝫ senectꝰ ⁊ vetustas. fi/
nis eni cūctoꝝ horum putrefactio: ⁊ hoc est qd dic̄ Apl's ad
hebreos ꝙ antiquaꝶ ⁊ senescit ꝓpe iteritū est ꝓbatio a ma
iori. magis eni videꝶ sensibilis virtus corrūpi corruptione
corporis q̄ꝫ itellectiua: sed sensibilis nō corrūpitꝶ nisi per acci
dens. s. iquātū est virtꝰ in corpe: g̃ itell'us nullo mō corrum/
pitꝶ: per accn̄s eni nō pōt corrūpi vt virtꝰ sensibilis eo ꝙ non
Tex.c.16.⁊.17. sit virtꝰ que sit actꝰ alicuiꝰ corpis. ¶ Itē Aristo. in 11° meta
physice diuidit subam in mām ⁊ formā ⁊ cōpositū ostēdens
ꝙ forma nō p̄cedit mām tpe sed rōne nec sequitꝶ eaꝫ tpe nisi
sola aia rōnalis ⁊ dicit sic. Si aūt remanet in postremo alia
formarū semp querēdū est de hoc. In q̄busdā eni nō est im/
possibile. v̄bi grā. si aūt aia talis est dispōnis nō tota tn̄ sed
itell'us: hoc est si aliq̄ forma remaneat post māꝫ suā tpe ip̄a
nō erit nisi aia ⁊ tn̄ nō tota aia hoc est nō oīs aia. ⁊ dicit ꝙ to
ta forte nō remanet ꝓpter aiam humanā que vna est in tri
bus viribꝰ. Unde si itellectiua manet cū ip̄a sit vna cū vege
tabili ⁊ sensibili in hoīe exn̄tibꝰ necesse est ⁊ sensibilē ⁊ vege
Cōmē.xi. tabilē manere per aliquē modū. ¶ Iteꝫ Auer. sup 2° de aia
sic dicit ꝙ nulla pars aie separabilis sit a corpore sed corrū/
pitꝶ corruptione ipsiꝰ corporis nō sequitꝶ ex hoc ꝙ est pfectio
corpis ex eo ꝙ ip̄a est pfectio sicut nauta nauis q separaꝶ a
Cōmē.5. naui. ¶ Iteꝫ Auer. sup 3m de aia nos ponimꝰ itellectū mālē
esse eternū ⁊ icorruptibilē ⁊ itellecta speculatiua eē ⁊ gn̄abi/
lia ⁊ corruptibilia: ⁊ ponit eternū ꝓ ppetuo ⁊ itrāsmutabili
ꝺm subam. ¶ Itē Auicēna sup 11° metaphīce dicit ꝙ aia rō/
nalis manet post mortē ⁊ finis ꝓsperitatis eiꝰ erit si ꝯiūgaꝶ
p̄mo motori. Et appellat p̄m motorē vniuersitatis p̄nm qd
est deꝰ. ¶ Itē Auicª nō solū dicit hoc sed etiā ꝓbat pluribꝰ
rōnibꝰ ꝙ aia rōnalis nō sit corruptibilis corruptione corpo
ris: q̄s rōnes infra ponemus: ⁊ insup de aia post mortē ⁊ de
gl'ia eius ⁊ de pena eiꝰ. Unde dicit sic cum fortunata fuerit
aia ꝓpter habitudinē recipiēdi ifusionē ab itelligētia agēte
⁊ ꝯfundēter locaꝶ ꝓpter coherētiā sui insolubilē supsedet a
negocio regēdi corpꝰ: ⁊ ab his que ꝯueniūt sensibus nō tn̄
cessat corpꝰ retrahere eā ⁊ ipedire ⁊ ꝓhibere a perfectione
coherēdi cū ea. Cuꝫ g̃ liberaꝶ ab occupatione corporis post
mortē remoueꝶ velamē ⁊ ꝓhibēs ⁊ durat sp̄ūal'r coherētia:
qm̄ aia pmanet sp̄ūal'r: ⁊ itelligētia agēs sp̄ūal'r ⁊ infusio ex
pte eiꝰ est largissima. ¶ Itē Alga. cū sepata fuerit aia a cor
pore durabit eiꝰ coherētia cū itelligētia agēte ⁊ pficieꝶ eius
dispō ⁊ delectabiꝶ in delectatione cuiꝰ esse nō pōt ꝺmone ex/
plicari. ¶ Itē Alga. loquens de aiabus maloꝝ dicit sic. post
mortē amisso instr̄o desiderate rei manet desideriuꝫ eius ⁊
amor in aia: ⁊ hoc est cruciatꝰ eius ineffabilis. ¶ Itē Isaac
in li° de diffinitionibꝰ aiarū sunt ordines tres: aia rōnalis:
bestialis ⁊ vegetabilis. oībꝰ aūt excellētior est rōnalis eo ꝙ
ip̄a cāta est ex itelligētia ⁊ de nā eiꝰ: ⁊ ob hoc factꝰ est hō rō/
nalis discipline pceptibilis ⁊ discernēs inter bonū ⁊ malū ⁊
iter ea per que sit saluādus. ¶ Itē Isaac in explanatiōe dif/
finitionis phīe huiꝰ. s. phia est assimilatio creatoris operi/
bus ꝺm veritatē humanitatis: dicit sic. cā finalis hoīs sp̄ūa
lis est vt vnio aie cū corpe sit ad hoc vt hoī manifesteꝶ veri/
tas rerū particulariū: ⁊ discernat iter bonū ⁊ malū: ⁊ faciat
qd expedit viuens in sanctitate ⁊ iustitia quousqꝫ remune/
reꝶ ⁊ ꝯiūgaꝶ splēdori intelligētie ⁊ pulchritudini sapie: ⁊ fiat
sp̄ūalis ꝯiunctus splendori creato ex veritate creatoris sine
medio qd est paradisus eiꝰ ⁊ retributio eiꝰ ⁊ sūma bonitas
⁊ sublimitas integra ⁊ pulchritudo eius perfecta. ⁊ propter
hoc Plato dixit ꝙ phia est cura ⁊ sollicitudo mortis. ¶ Itē
dicit Isaac ꝙ aie maloꝝ depmūꝶ sub tristi orbe ⁊ crema/
bunꝶ in igne magno. ¶ Itē Cōstabul. li° de dr̄ia sp̄ūs ⁊ aie
dicit sp̄ūs a corpe sepatꝰ perit: opa quoqꝫ aie cū ip̄a sepanꝶ
a corpe pereūt: ip̄a aūt in seip̄a nō perit. ⁊ loquiꝶ de sp̄ū cor/
poreo: quē ēt in p̄n° huius libri diffinit dicēs: sp̄ūs est qddā
corpus subtile qd in humano corpe oriꝶ ex toto corde ⁊ ferꝶ
in venis pulsus ad viuificādū corpꝰ ⁊ opaꝶ vitā ⁊ anhelitū ⁊
pulsum. ⁊ sil'r oriꝶ ex cerebro in neruis ⁊ operaꝶ sensuꝫ ⁊ mo
tū. opōnes aūt aie dicit ꝙ fiunt in organo vt visus ⁊ auditꝰ
⁊ hmōi. ¶ Alpetragoras loqꝶ in p̄n° astrologie sue de quo/
dā phō mortuo: ⁊ dicit ꝙ locꝰ eiꝰ est iter sanctos: ⁊ hoc non
posset eē nisi aia maneret post mortē. ¶ Sil'r Ptolomeꝰ in
Almagesti dicit ꝙ scia stellarū in actionibꝰ ⁊ honestatibus
moꝝ laudabiliū non est necessitas pua: imo nihil est magis
adiuuās ad acuēdos oculos mētis nr̄e ⁊ itell'us ad ꝯsiderā
dū ea que operibꝰ similanꝶ diuinis ꝓpter sublimitatē mo/
deraminis ⁊ eq̄litatis ⁊ paruitatē arrogātie. ⁊ qm̄ ip̄a facit
eū qui pseuerāter eā ingrit: ⁊ hāc celestē pulchritudinē dili/
gere: ⁊ ducit eū ad pseuerātiā diuini studij ⁊ ꝯiungit eū ipsi
qd aie sil'e est pp bonitatē forme: ⁊ assimilat eū creatori suo.
Ex hoc pꝫ ꝙ pseuerātia studij facit amare celestia ⁊ ꝯiūgit
celestibꝰ: ⁊ hoc itelligit post mortē: qꝛ añ dixit ꝙ nō est mor/
tuus quē sapiam viuificauit. ¶ Itē hētur per oīa in p̄n° al/
bategni. ¶ Itē Plato in thimeo iducit deū loquētē ad mo
tores ⁊ stellas sic imitātes. g̃ meū iuxta effectū nr̄m sollertiā
ita instituite atqꝫ excitate mortalia vt q̄bꝰ ꝯsortiū diuinita/
tis ⁊ appellationis pilitas competit diuina p̄ditū firmitate
fingatis: erit v̄o tale ꝙ vobis obseq iustitiaꝫ que colere ꝓ/
speristis. huiꝰ g̃ vniuersi gn̄is semētē faciā vobisqꝫ tradam
vos cetera exequi par est: ita vt mortalē celestēqꝫ nām mor
tali nexu extrinsecus ambiatis: iubeatisqꝫ nasci cibū ⁊ ꝓui/
deatis ⁊ icremētū detrusit post dissolutionē id fenus qd cre
dideratis facta successione aie ⁊ corporis recipiatis. ¶ Iteꝫ
ꝓbat in phedrone multis rōnibꝰ ꝙ aia est imortalis. Qua/
rū q̄sdā supra posuimus que lꝫ ꝓpōnes falsas hēant ꝯclusio
hec est quā intēdit. s. ꝙ aia est imortalis. ¶ Itē habeꝶ in so/
mnio scipionis ⁊ in cōmento super illud somniū a Macro
bio. sed qꝛ sci vbiqꝫ dicūt hic auctoritatibus sanctoꝝ super/
sedemus: qꝛ etiā a phis paucas de multis adduximꝰ. phoꝝ
eni due sunt rōnes. s. Aristo. ⁊ Platonis: ⁊ pꝫ per iam dicta
ꝙ ambo cōcordant in hoc ꝙ aia sit imortalis. ¶ Rationes Rōnes ꝓbabiles ꝓ aie immortalitate.
aūt probabiles sunt iste posite a q̄busdā ante nos. vbicunqꝫ
ꝯtingit inuenire duo extrema inter res nāe ꝯtigit accipere
mediū. hoc ꝓbaꝶ per id qd habeꝶ in libro de aialibꝰ vbi di
cit Aristo. ꝙ nā nō venit de marino ad agreste nisi per gra/
dus: nec venit a vegetabili ad sensibile nisi per gradus ⁊ lō
inter aial habēs sensum vnū ⁊ aial habens sensus oēs sunt
plura media. ⁊ hoc est qd dicit Dionysius ꝙ lex diuinitatꝭ
est per ꝓpria media: ⁊ per media vltima adducere. videmꝰ
aūt mentibus nām esse sp̄ūalem separatā a corpore. intelle/
ctiuā ⁊ icorruptibilē sicut est angelus: qui etiā poniꝶ a phis
lꝫ sub noīe intelligētie separate. ⁊ videmꝰ in altera pte nām
sp̄ūalem corpori vnitā irrōnalē ⁊ corruptibilē: que pro tanto
poniꝶ in extremo ꝙ nō cōuenit cū priore nisi in genere: ⁊ op/
ponitur

ponitur ei in oĩbꝰ differẽtijs.ergo erũt aliq̃ media.cũ ergo
ſint tres dr̃e.ſ.icorporeũ itellectiuũ ⁊ icorruptibile erunt ſex
media ſi poſſibile eſt fieri tres.ſ.ex coniũctiõe vniuſcuiuſq̧
dr̃iarũ cũ gñe per ſe:⁊ tres ex cõiũctiõe duaꝝ vt ſit vnũ me
diũ qδ ſit ſpũalis ſb̃a corporea tm̃.alteꝝ ꝙ ſit ſuba ſpũalis i
tellectiua tm̃.3m ꝙ ſit ſuba ſpũalis icorruptibilis tm̃.⁊ 4m ꝙ
ſit ſuba itellectiua ⁊ icorporea tm̃.Et 5m ꝙ ſit ſuba ſpũalis
⁊ icorporea ⁊ icorruptibilis tm̃.6m ꝙ ſit ſuba ſpũalis corpo
rea itellectiua ⁊ icorruptibilis tm̃.Sꝫ tria p̃ma eẽ nõ pñt.qδ
eni eſt ſuba ſpũalis corporea tm̃ hoc nõ erit itellectuale ⁊ nõ
erit icorruptibile.ergo ꝯdictoria illoꝝ verificabunt̃ de ipſo
irrõnalis ⁊ corruptibilis.Quicqd aũt corrũpit̃ corrũpit̃ p ſe
vel per accñs.ꝓbatũ aũt eſt ab Ariſt.ꝙ non corrũpit̃ per ſe
niſi qδ eſt cõpoſitũ ex ꝯrijs:⁊ ꝙ ipſa nõ eſt ex ꝯrijs:⁊ ſic non
corrũpet̃ p ſe.ergo per accñs corrũpet̃:qa ipſa corruptibilis
eẽ ponit̃.Quicqd aũt per accñs corrũpit̃ corrũpit̃ corruptio
ne alteriꝰ in quo eſt qδ p ſe corrũpit̃.p ſe autẽ nihil corrũpit̃
niſi corpus hñs ꝯriuꝫ vel cõpoſitũ ex ꝯrijs.ergo talis ſubſtã
tia eſt in corpore cõpoſito ex ꝯrijs.ergo eſt corporea ⁊ poſitũ
erat qδ eẽt icorporea.ergo tale mediũ eẽ nõ põt.¶ Silr̃ nec
ſcδm.ſuba eni illa eẽt intellectiua tm̃ nõ icorporea neq̧ icor
ruptibilis.ergo corporea ⁊ corruptibilis.ſuba autẽ ſpũalis
corporea eſt actꝰ ⁊ pfectio corporis:⁊ ptes eius pfectiones
partiũ.ergo ſuba itellectiua tm̃ erit actus ⁊ pfectio corpis ⁊
partes pfectiones ptiũ.ſꝫ ps eiꝰ eſt itellꝰus.ergo itellꝰus erit
perfectio alicuiꝰ ptis corporis ⁊ virtꝰ corporea qδ ſupra im
probatũ eſt.¶ Silr̃ nec 3m eẽ põt.hoc eni eẽt ſuba ſpũal̃ non
incorporea ⁊ nõ itellectiua ſed icorruptibilis tm̃.g̃ erit corpo
rea nõ itellectiua:⁊ oĩs talis eſt actꝰ corporis ẜm ſe ⁊ ẜm ſu
as ptes.oẽs ergo deſtruent̃ deſtructo corpore.ergo erit cor
ruptibile ⁊ poſitũ erat ꝙ eẽt icorruptibile.¶ Itẽ nec 4m eẽ
põt.hec eni eẽt ſuba ſpũalis icorporea ⁊ intellectiua tm̃ ⁊ nõ
incorruptibilis:ergo corruptibilis.ſed qcqd corrũpit̃ corrũ
pitur p ſe vel per accñs.ergo talis ſuba corrũpet̃ altero duo
rũ modoꝝ nõ p ſe:qa nõ eſt ex ꝯrijs.nec p accñs qa nõ eſt in
eo qδ corrũpit̃ p ſe eo ꝙ ſit icorporea.ergo erit corruptibil̃ ⁊
poſitũ erat ꝙ eẽt icorruptibilis.¶ Nec 5m.hoc enim eẽt ſb̃a
ſpũalis ⁊ icorporea ⁊ icorruptibilis tm̃.ergo nõ eẽt rõnalis.
Cũ igit̃ nõ ſit ſenſibilis nec vegetabilis eo ꝙ nõ eſt corpori
vnita eẽt aliqd ſpũale qδ nec hr̃et virtutẽ motiuã nec appre
hẽſiuã.ergo nec vitã.qa vita cognoſcit̃ in actibꝰ motiuis ap
prehẽſiuis.¶ Relinquit̃ igit̃ 6m ꝙ illud ſit mediũ ſolũ.ſ.ſb̃a
ſpũalis incorporea itellectiua ⁊ icorruptibilis.Per hoc eniꝫ
ꝙ eſt corporea nõ ſequit̃ ꝙ corrũpat̃ corruptiõe corporis eo
ꝙ nulliꝰ corporis eſt actꝰ inq̃ꝫtũ eſt itellectiua.¶ Itẽ cõtinuũ
aliqδ corporeuꝫ ſepatũ a ꝯrietate eſt incorruptibile.g̃ multo
magꝭ ſimplex qδ nec cõtinuũ nec cõpoſitũ ex ꝯrijs erit in cor
ruptione ⁊ tale eſt aĩa rõnalis.ergo aĩa rõnalis eſt icorrupti
bilis.¶ Itẽ corpora ſunt mota a ſubſtãtijs ſpũalibꝰ.iter q̃li
bet aũt duo ſunt q̃tuor cõparationes.vbi grã.corpus corru
ptibile mobile a ſuba ſpũali incorruptibili mouẽte:⁊ corpus
incorruptibile mobile a ſuba ſpũali icorruptibili mouẽte:⁊
corpus icorruptibile mobile a ſuba ſpũali icorruptibili mo
uente:⁊ eꝯ corpus incorruptibile mouet̃ a ſuba ſpũali corru
Tex.cõ. 37. ⁊ inde. ptibili mouẽte:ꝓbatũ eſt aũt in 8° phẏcoꝝ.ꝙ ſi vna cõpara
tionũ eſt erunt ⁊ alie niſi ⁊ aliqd ſit repugnãs.ſꝫ p° eſt in cor
pore ⁊ aĩa bruti.2° aũt in celo ⁊ motore celi.ergo tria erũt ⁊
nõ niſi in corpore ⁊ aĩa hoĩs:qa aĩa hoĩs eſt in hoĩe ſicut nau
Tex.cõ.xi. ta in naui ⁊ motor in motore vt habet̃ in 2° de aĩa.Quartũ
aũt eẽ non põt.motor eni cũ ſit ſuba ſpũalis nõ hñs ꝯriuꝫ nõ
eſt corruptibilis niſi p accñs.ſ.corruptione eiꝰ in quo eſt:ſꝫ
hoc poſitũ eſt eẽ incorruptibile.ergo ⁊ ipa erit icorruptibil̃:
⁊ dcm̃ erat ꝙ eẽt corruptibilis.¶ Itẽ icorruptibiliũ qδdam
eſt icorruptibile ẜm totũ vt celũ.quoddã aũt incorruptibile
ẜm partẽ ⁊ nõ ẜm totũ vt elñta.qδdã aũt ẜm ptẽ ⁊ ẜm totuꝫ
vt elñtata.ergo in ſpiritibꝰ creatis erit ſilr̃.habemus enim
ſpm̃ ẜm totũ ⁊ ptẽ incorruptibilẽ ſicut eſt angelus ſiue itelli
gentia ſepata:⁊ habemus ẜm totuꝫ ⁊ ẜm ptẽ corruptibilẽ ſi
cut eſt ſpũs bruti.ergo habemus aliquẽ mediũ.ſ.corrupti
bilẽ ẜm aliquã pteꝫ ⁊ nõ ẜꝫ totũ ſicut ⁊ ſpũs hoĩs qui eſt aĩa
rõnalis ⁊ hoc vocabit̃ mediũ.4m eni membꝛuꝫ nõ põt eẽ.ſ.
Rõnes necc̃ie ad idem. corruptibile ẜm totũ ⁊ nõ ẜm aliq̃ ptẽ.¶ Rõnes võ neceſſa
rie ſunt iſte.Et ponant̃ p̃mo rõnes Auic.que vt meliꝰ intel
ligant̃ ſiet hec diuiſio.oẽ qδ corrũpit̃ p ſe vel p accñs corrũ
pit̃.⁊ dico per ſe corrũpi qδ hꝫ ꝯriũ.per accñs aũt qδ corrũ
pit̃ corruptione alteriꝰ ex quo depẽdet eẽ eius.ergo rõnalis
aĩa aut corrũpitur per ſe aut p accñs.ſi p ſe.ergo in ipa ẽ po
tentia deſtruendi anteq̃ deſtruat̃.ſilr̃ anteq̃ deſtruat̃ eſt in
ipſa actꝰ pmanẽdi.iſte igit̃ actꝰ pmanẽdi ⁊ potẽtia deſtruen
di.aut inſunt aĩe rõnali ẜm idẽ aut ẜm diuerſa.Si ẜm ideꝫ
ergo ẜm idẽ aliqd eſt actu ⁊ potẽtia qδ falſuꝫ eſt.Eſſe enim
qδ eſt actu a forma eſt actu:⁊ eẽ qδ põt nõ eſſe a mã põt non
eẽ que põt ſuſcipe aliã formaꝫ.ſi ẜm diuerſa.ergo aĩa rõnal̃
eſt ex diuerſis.Quoꝝ vnum facit eã eſſe actu:⁊ alteꝝ facit ꝙ
põt nõ eſſe.ergo erit ex mã que eſt ſb̃m gñatõis ⁊ corruptio
nis ⁊ trãſmutatiõis.nulla aũt talis mã trãſmutat̃ niſi p cali
duꝫ frigidũ humidũ ſiccũ.g̃ aĩa erit ex tali mã qδ eſt abſur
dũ ⁊ ꝯ phm̃ in p° de aĩa vbi dicit ꝙ antiquiꝰ aliqd eẽ aĩa i Tex.cõ. 82.
poſſibile eſt.icõuenientiꝰ aũt adhuc itellectu rõnabiliſſimuꝫ
eſt eſſe:aĩa hꝫ nobiliſſimũ ⁊ ꝓpꝛiũ ẜm nãm.elñta aũt dr̃ eẽ
ante ea que ſũt:⁊ hec eſt auc̃tas ſupra expoſita.¶ Preterea
ſupra ꝓbatũ eſt multis rõnibꝰ ꝙ aĩa rõnalis nõ eſt ex hmõi
mã.Si aũt dicat̃ ꝙ corruptibilis eſt per accñs.ſ.ꝙ eẽ eius ex
corpore pẽdet qδ corrũpit̃ p ſe ſicut dicit Auicẽna.¶ In ꝯriuꝫ
aut pẽdet ex ipſo ſicut ſil̃ ens tm̃ cũ ipſo:aut ſicut ex p̃ori aut
ſicut ex poſteriori.Si p° mõ:aut ſimultas eſt ex rõne eiꝰ:aut
accidit ei.Si p° mõ:cũ igit̃ ſimultas nõ ſit de rõne aliquorũ
niſi relatiuoꝝ erit aĩa dicta relatiue ad corpus.Relatiua aũt
ad ſe dicta inuicẽ nunq̃ cõponũt idẽ inq̃ꝫtũ hmõi.ergo aĩe ⁊
corpus p cõparationẽ nõ faciũt hoĩeꝫ qδ falſuꝫ eſt.Si enim
accidit ei relatio.g̃ poſito ꝙ nõ inſit ei hoc accñs adhuc erit
aĩa.⁊ ſic aĩa ẜm ſuã ſubaꝫ ſepat̃.¶ Si võ pẽdet ex ipſo ſicut
ex p̃ori:aut ergo ſicut ex p̃ori tpe:aut cã.Si p° mõ:tũc corpus
tpe eẽt añ aĩam:⁊ ſic eſſet mã ſuſceptibilis aĩe:oĩs aĩa ex tali
ſuſceptione reducta ad actũ efficit̃ in actu.ergo aĩa rõnalis
erit actꝰ huiꝰ corpis.Sꝫ oĩs actꝰ corporis inq̃ꝫtũ hmõi opa
tiones ſibi ꝓpꝛias nõ hꝫ niſi in corpore:⁊ ptes eius in ptibꝰ
corporis.ergo aĩa rõnalis nõ hẽbit opationes ſibi propꝛias
niſi in corpore.⁊ ptes eiꝰ niſi in ptibꝰ corporis.g̃ aĩa rõnalis
eſt virtꝰ corporea:⁊ itellꝰus alicuiꝰ corporis eſt actꝰ qδ eſt cõ
tra phm̃ ⁊ ſupra eſt iprobatũ.¶ Si pp hoc dicat̃ ꝙ pẽdet ex
ipo ſicut ex p̃ori vt cã.aut ergo ſicut ex cã efficiẽte aut ſicut ex for
mali cã:aut ſicut ex cã finali.Cã eni mãlis reducit̃ ad prius
tpe.¶ Si p° mõ tũc corpus facit aĩam.⁊ cũ corpꝰ ſit mã:effi
ciẽs ⁊ mã erũt idẽ:⁊ hoc eſt ipoſſe.¶ Preterea corpus mãle
nõ eſt mouẽs vt ſupra ꝓbatũ eſt multis rõnibꝰ:ſed potiꝰ mo
tuꝫ.ergo nec eſt efficiẽs ſed effectũ.¶ Preterea oẽ efficiens
eſt in actu añ effectũ quẽ fecit:corpus aũt añ aĩam nõ eſt niſi
in po°.¶ Si 2° mõ hoc multiplr̃ eſt iprobatũ vt habitũ eſt
ꝙ aĩa eſt ſuba ⁊ forma corporis ⁊ nõ eꝯ.¶ Si 3° mõ tũc aĩa
eſſet pp corpus ſicut pp finẽ:qδ abſurdum eſt:qa in nã forma
eſt finis:aĩa aũt eſt forma.ergo erit finis corporis.¶ Si pp
hoc dicat̃ ꝙ pẽdet ex corpore ſicut ex poſteriori.Aut g̃ ſicut ex
poſteriori tpe:aut ſicut ex poſteriori nã.Si p̃mo mõ tunc eſt
aĩa añ corpus tpe.ergo ad eẽ aĩe nõ exigit̃ eẽ corporis:⁊ ſic
aĩa ſepabilis erit a corpore ẜm eẽ ſuũ.¶ Si 2° modo tũc aĩa
erit p̃or nã corpore:ſed deſtructo poſteriori nã nõ de necẽita
te deſtruet̃ p̃us.prius eni nã dr̃ p̃us cã ⁊ a quo nõ cõuertitur
ꝯñtia:⁊ deſtructo cauſato nõ de necẽitate deſtruit̃ ſuba cau
ſe.Silr̃ deſtructo añte nõ de necẽitate deſtruit̃ ꝯñs.ergo de
ſtructo corpe nõ de neceſſitate deſtruet̃ aĩa rõnalis.¶ Alga
zel aũt vnã rõnẽ addit dictis Auicẽne ſupponẽs hoc qδ ſu
pra ẽ ꝓbatũ.ſ.ꝙ aĩa rõnalis nõ educit̃ de mã nec eſt in ſper
mate po° ſed cauſat̃ a ſuba ſepata.ergo neq̧ deſtruit̃ dẽſtru
cta mã que eſt corpus.Nõ eniꝫ deſtruit̃ forma deſtructione
mãe niſi que per trãſmutationẽ educit̃ de ipa.¶ Nos auteꝫ Rõnes docto ris.
ſic obijcimus:ꝓbatũ eſt in libꝛo p° de morte ⁊ vita ꝙ corru
ptio nõ ſit niſi tribꝰ modis ſicut ſi corrũpat̃ id qδ eſt cõpoſitũ
ex ꝯrijs ab actione ꝯrioꝝ agẽtiuꝫ ⁊ patientiũ:⁊ hoc per cor
ruptionẽ tollit̃ in parte ⁊ nõ in toto ſicut corrũpit̃ elñtũ ⁊ ele
mentatuꝫ remanẽte mã ⁊ nõ forma.ſit etiã corruptio cõtra
rij a ꝯrio:⁊ hoc tollit̃ in toto ſicut ſanũ ab egro:⁊ ſb̃ hoc mo
do ẽt corrũpit̃ habitꝰ per p̃uationẽ ſicut etiã corrũpit̃ ſcia ab
ignorãtia.3° etiã mõ ſit corruptio p accñs eiꝰ qδ nõ hꝫ ꝯriuꝫ
ex eo ꝙ eſt icorruptibile p ſe ſicut in mã vel in ſubto:⁊ hec di
uiſio etiã hr̃ per hãc ꝓpõneꝫ libꝛi cãruꝫ.oĩs ſuba deſtructibi
lis nõ ſempiterna eſt cõpoſita aut eſt delata ſup reꝫ aliã.aĩa
igit̃ rõnalis ſi corrũpit̃ aliq̃ iſtaꝝ hẽbit cãm ſue corruptiõis

In .2. de gñone aialiũ ca. 3.

nõ ꝑmã necꝫ scðam eo ꝙ ipa nec est ex ꝯtrijs agentibꝰ ⁊ pati-
entibꝰ nec hꝫ ꝯtriũ. Nec 3ᵃᵐ ꝓbo. in libᵒ 16ᵒ de aialibꝰ hr̃ ꝙ
qñ opatio ꝑncipiorꝫ fuerit corporalis nõ pñt esse illa ꝑnᵃ sine
corpore. ergo per locũ a cã imediata. Si opatio ꝑncipiorum
nõ est corporalis: ꝑnᵃ nõ erũt sine corpore. In cã eni imedia-
ta si affirmatio est cã affirmationis ⁊ negatio erit cã nega-
tionis. sed opatio itellectiue aie est sine corpore vt ꝓbatum
est supra. ergo ⁊ ipa erit sine corpore. ergo nõ erit in ipa sicut
in subto vel mã: sꝫ sicut in motu: ⁊ sic nõ corrũpit̃ p accidens
corruptione corporis. ¶ Itez oẽ qð corrũpit̃ corruptiõe cor-
poris alterat̃ ẽt p accñs alteratiõe corporis. ergo qð nõ alte
rat̃ alteratiõe corporis nõ corrũpit̃ corruptiõe ipsiꝰ p accñs.
ꝑma pꝫ p se. 2ᵃ ꝓbabit̃ p hoc ꝙ dic̃ Ar. ⁊ supra habitũ est ꝙ
intells̃ ꝺm se nõ alterat̃ ab ea in senio debilitate. ¶ Itez ois
forma ens in aliq̃ vt in subto tm̃ vel in mã nõ agit opatione
nisi cõpositi. hoc ꝓbat̃ p hoc ꝙ forma nõ agit nisi ꝺm ꝙ ha-
bet esse in cõposito. g̃ a destructiõe ꝯpõtis qa nõ agit opatiõe
cõpositi ipsa aliq̃ mõ separata est a mã ⁊ subto: sꝫ aia rõnal̃
agit opatiõe que nõ est corporis nec aliciꝰ partis corporis
vt ꝓbatũ est supra. g̃ ipsa sepata est a corpore ⁊ oibꝰ partibꝰ
eiꝰ. ¶ Inde sic qcqd separatũ esse hꝫ a corpore in se ⁊ in oibus
opationibꝰ suis hoc pereũte corpore nõ de necitate perit in
se ⁊ in opationibꝰ suis. hãc rõnẽ videt̃ Arist. innuere in ꝑᵒ de
aia vbi dicit sic. Si igit̃ est aliqd esse ꝓpriũ aut ꝓpria passio
ꝯtingit vtiqꝫ ipsaꝫ separari. Si vo nulla est ꝓpria ipsius nõ
erit separabilis. ex alteratiõe aũt potẽtiaꝝ aie arguit̃ sic. po
tentie cognoscunt̃ ex obtis. g̃ ciꝰ obm est ꝑpetuũ ꝺm ꝙ est
obm eiꝰ ⁊ ipsa potẽtia erit ꝑpetua: sed obm itells̃ ꝑpetuum
est. g̃ ⁊ intellsus erit ꝑpetuus. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ scia que est
in intellectu corruptibili est per obliuionẽ: ⁊ sic nõ est perpe
tuũ obm itells̃. ¶ Cõtra hoc est qð supra ꝓbatũ est. spẽs. n.
in aia per hoc ꝙ est accñs vt in subto ens in intellectu nõ est
obm itells̃: ⁊ sic corrũpit̃ per obliuionẽ. est aũt obm itellsus p
hoc ꝙ est rõ rei ⁊ nã: ⁊ sic nõ corrũpit̃. Hãc rõnẽ inuit Augꝰ
in libro soliloquioꝝ vbi ꝓbat aiam eẽ imortalẽ ex hoc ꝙ est
sbm ṽitatis que est imortalis. ¶ Itẽ vl̃e est id qð intelligit̃:
⁊ vl̃e est vbiqꝫ ⁊ semp: aut ergo ꝺm ꝙ est in re aut ꝺm ꝙ ẽ in
intellectu vbiqꝫ ⁊ semper. Nõ ꝑᵒ mõ: qa in re est in mã ⁊ mã
diuidit ꝯhendo: ⁊ sic nõ põt esse vbiqꝫ. Sil̃r mã subiecta est
trãsmutatiõi ⁊ sic nõ põt esse semp. g̃ ꝺm ꝙ est in itellectu se-
parãte a mã ⁊ loco erit vbiqꝫ ⁊ semp: sꝫ per hoc est ꝑpetuuꝫ.
ergo ab intellectu hꝫ ꝙ est perpetuũ. aut ergo ꝺm ꝙ itellectꝰ
est perpetuus aut ꝺm ꝙ ipse est trãsmutabilis ⁊ corruptibil̃.
Si ꝑᵒ mõ tũc habet̃ ꝓpositũ. Si 2ᵒ mõ tunc ꝑpetuitas cau-
sabit̃ a trãsmutabili ꝺm ꝙ est trãsmutabile: ⁊ oppositũ inua
bit oppositũ ad esse qð est absurdũ. ¶ Itẽ intellsus de nã sua
oẽ id qð apꝑhendit expoliat a trãsmutatione ⁊ tpe ⁊ causis
trãsmutationis ⁊ tpis. Veritas huiꝰ pꝫ per añ dicta. sed cu-
iuscũqꝫ nã talis est ꝙ ipsa facit rẽ esse intẽporalẽ ⁊ itransmu
tabilẽ ipm ꝺm suã nãm est intrãsmutabile ⁊ itẽporale. g̃ itel-
lectus erit itẽporalis ⁊ itrãsmutabilis ꝺm suã nãm. mior ꝓ-
bat̃ per hoc qð dicit phs ꝙ itells̃ est simplex ⁊ imixtꝰ ⁊ nulli
nihil hꝫ cõe. Vñ pꝫ hoc ꝙ ipse separatꝰ est a mã trãsmutabi
li ⁊ tẽporali ⁊ est potẽtia oia: qð nõ est veruꝫ de alia poᵃ que
nõ est in organo corporali mixto ⁊ trãsmutabili vt supra ꝓ-
batũ est. ¶ Itẽ oẽ qð recipit̃ in aliquo vt in subto: recipit̃ ꝺꝫ
potestatẽ recipiẽtis ⁊ nõ recepti. itelligibile recipit̃ in itelle-
ctu. ergo recipit̃ ꝺm potestatẽ recipiẽtis ⁊ nõ recepti. ¶ Vel
sic itelligibile recipit̃ in itellectu. ergo recipit̃ ꝺm potestateꝫ
intells̃ ⁊ nõ itelligibilis. ꝑᵃ scribit̃ a Boetio. 2ᵃ pꝫ per indu-
ctionẽ oium agẽtiuꝫ quoꝝ actꝰ a suis passiuis recipit̃ ꝺm po
testatẽ patiẽtiũ: sicut calor solis aliter recipit̃ a semine plãte
⁊ aliter a semine aialis: ⁊ aliter ab el̃nto. in el̃nto eniꝫ est ra-
rificãs tm̃. in semine aũt plãte dissoluit ⁊ facit pullulare. In
semie vo aialis dissoluit ⁊ format: ⁊ sic pꝫ de alijs. minor pa
tet per se. ¶ Inde vlterius itelligibile recipit̃ in itellectu ꝺm
potestatẽ itellectus. sed oẽ intelligibile recipit̃ sub rõne sim
plicis perpetui ⁊ trãsmutabilis. ergo potestas intellectꝰ est
simplex ⁊ perpetua ⁊ trãsmutabilis. ¶ Itẽ in libro de causis
habet̃ ꝙ ois aia nobilis tres hꝫ operatiões. s. diuinã intelle
ctualẽ ⁊ aialem. ⁊ expositũ hꝫ cõmẽtuꝫ ibideꝫ ꝙ diuinã habꝫ
inꝙꝫtuꝫ est a causa causante ipsaꝫ. Intellectualẽ aũt inꝙꝫtum
est causata a ꝑma cã ⁊ posita est instr̃m intelligibile inꝙꝫtuꝫ
s. de lumine suo influit itelligibilia. aialeꝫ autem hꝫ in cõpa-
ratione ad corpus. Inde sic qcqd in cõparatione subali non
depẽdet ad corpus sꝫ ad cãm aliã nõ destruit̃ destructo cor-
pore: sed destructis causis alijs ad quas depẽdet aia rõna-
lis ⁊ hmõi. ergo nõ destruit̃ destructo corpore sed destructꝫ
causis alijs. ꝑma ꝓbatur per hoc ꝙ quãlibet subam seqtur
operatio nãlis illius sube ⁊ q̃libet suba ponit̃ posita sua na-
turali operatione. 2ᵃ ꝓbatur per hoc: ꝙ vnicuiqꝫ est substã-
tialior operatio illa quã hꝫ in cõparatiõe ad prius a quo ac
cipit esse ⁊ subam ꝙꝫ illa quaꝫ hꝫ in comparatione ad poste-
rius. Aia auteꝫ vt pꝫ per ante dicta diuinã ⁊ intellectualem
operationem hꝫ in cõparatione ad prius. aialem aũt in cõ-
paratione ad posterius. Cum igit̃ cause priores nõ possunt
destrui aia nõ destruit̃ in operatione diuina ⁊ intellectuali.
Et hec rõ videt̃ de intellectu Auicẽne in ꝑnᵒ sexti de nãlibꝰ
vbi dicit ꝙ hoc nomẽ aia nõ est nomen illius rei quaꝫ noiat
ex essentia eius vel ex ꝑdicamento in quo cõtinet̃: sed ex ac
cidente qð accidit ei: ⁊ ideo dr̃ ꝙ aia dr̃ ab aiando. ¶ Sꝫ ꝯ
sic obijcit̃. quedã sunt rõnes ab hereticis inducte. s. ꝙ d̃stru
cto perfecto destruit̃ perfectio. corpus est perfectũ ab aia. g̃
destructo corpore destruit̃ aia. ¶ Itẽ corruptio nihil aliud est
ꝙꝫ destructio forme nãlis supra mãꝫ: hõ corrũpitur: g̃ forma
eius nãlis destruitur supra mãm. sed forma nãlis eiꝰ est aia
rõnalis. ergo anima rõnalis destruitur. ¶ Item cuius nul-
la operatio est sine corpore ꝺm nullũ ꝑncipiũ illaꝝ operatio-
num põt esse sine corpore: sed nulla operatio aie est sine cor-
pore. ergo ꝺm nullũ ꝑnᵐ illarum operationũ manet aia sine
corpore. ꝑma scribit̃ in libro 16ᵒ de aialibus. 2ᵃ ꝓbatur per
hoc ꝙ si aliqua operationũ aie est sine corpore illa est intelli
gere: sed oẽ intelligere est ex phãtasmate: phãtasma non est
sine corpore. ergo nec intelligere. ¶ Itẽ quicqd disponit̃ di-
uersimode cõplexione corporis diuersa illud est forma non
ens sine corpore: aia rõnalis est hmõi. ergo aia rationalis ẽ
forma nõ ens sine corpore. ꝑma ꝓbatur per hoc ꝙ nõ diuer-
sificatur forma in operationibꝰ suis ex mã nisi qa est in illa
⁊ nõ habet eẽ separatuꝫ ab ipsa. 2ᵃ scribitur in 2ᵒ de aia vbi
dicit̃ ꝙ molles carnes bene aptos mẽte esse videmus: ⁊ du
ros carne male aptos mente. ¶ Inducunt etiã quasdaꝫ au-
ctoritates sicut illud Ecclesiastes 3ᵒ. dixi in corde meo de fi-
lijs hoiuꝫ vt probaret eos deꝰ ⁊ ostẽderet sil̃es eẽ bestijs: ⁊
idcirco vnus est interitus hominis ⁊ iumẽtoꝝ ⁊ equa vtri-
usqꝫ ꝯditio. ⁊ infra. Deinde subiacent vanitati ⁊ oia pgunt
ad vnũ locũ. de terra facta sunt ⁊ in terram reuertunt̃: quis
nouit si spũs filioꝝ Adam ascendit sursum ⁊ si spũs iumẽto
rum descendat deorsum. ¶ Item in 3ᵒ Ecclesiastes vnus ⁊
stulti ⁊ mens occasus erit qd ꝓdest ꝙ maioreꝫ sapiẽtie ope-
rã dedi. ¶ Itẽ in 2ᵒ sapientie ex nihilo nati sumus ⁊ pp hoc
erimus tanꝙꝫ nõ fuerimus qm̃ fumus ⁊ flatus erit in nari-
bus nostris: ⁊ sermo scintille ad cor nostruꝫ: qa extinctꝰ ignis
erit cor nostruꝫ: ⁊ spũs diffundet̃ tanꝙꝫ mollis aer. ¶ Addu
cunt etiã q̃sdã auctoritates de phis. dicit eni Hippocrates
in 2ᵃ particula emphorimoꝝ. qcũqꝫ dolentes aliqd corporis
plurimuꝫ dolores nõ sentiunt his mens egrotat. Si autem
mens egrotat tunc etiã mens cõmoritur. ¶ Item dicit Ar.
in ꝑmo de morte ⁊ vita. corruptꝫ animalibꝰ corrũpit̃ doctri-
na ⁊ sanitas que in animalibꝰ sunt. Unde etiam de aia rõ-
cinabitur vtiqꝫ aliquis ex his. si enim nõ vt nã sed sicut acci
dentia aia in corpore est: fit vtiqꝫ ipsius ⁊ altera naturaliter
corruptio ꝑter corruptionem qua corrũpit̃ corrupto corpo-
re. ¶ Solo. ad duas ꝑmas rõnes dðꝫ ꝙ ꝓpositiões ille vere
sunt de formis que nõ sunt substãtie per se existẽtes: aia ra-
tionalis non est forma talis qð supra est explanatum. ¶ Ad
aliud dðꝫ ꝙ intelligere qðdam est ex phãtasmate ⁊ qðdam
qð non est ex phantasmate sicut supra est ostẽsuꝫ in questio-
ne de intellectu possibili: ⁊ intellectus post mortem erit per
cõuersionem ad intellectum agentem vt dicũt phi. ⁊ ideo di
cit Aristo. in 2ᵒ de somno ⁊ vigilia ꝙ in somnis quãdoqꝫ ẽt
fiunt vere intelligentie ꝑter phãtasmata: ⁊ huius cãꝫ supra
assignauimus in qõne de somno. qa. s. quedaꝫ somnia fiũt p
illuminationem substãtiaꝝ separatarum. ¶ Ad aliud dðm
ꝙ non alterat̃ aia rõnalis per mixtioneꝫ corporis nisi inꝙꝫ-
tum accipit a phantasmate: ⁊ hoc est per accñs vnde per se
non alterat̃: ⁊ ideo nõ sequit̃ ꝙ destruat̃. ¶ Ad aliud dðꝫ ꝙ
Salomon loqtur ibi cõcionãdo: ⁊ ꝓpter hoc semper subi-
fert: ⁊ hoc quoqꝫ est vanitas. ¶ Ad aliud dðꝫ ꝙ in libro sa-
pientie

ꝑᵒ de aia. t. c. 13

Rõnes in oppositum.

Caplo. 3.

Tex. cõ. 94.

Solo ad rõnes partis aduerse.

plentie subinfert ꝙ hoc dixerūt impij apud se cogitātes nō recte. ¶ Ad aliō dōm ꝙ Hippocrates vocat ibi mētē aialē virtutē sitam in organo: ⁊ hec nō coegrotat nisi per accn̄s. s. inquantum a morbo sensum ipedit influere: sicut accidit in cancro vbi frigiditas melācholie intercipit sensum: ita ꝙ locus efficit insensibilis. ꝙ aūt virtus egrotat per accn̄s patet
Tex.cō.65. per illud dcm̄ Arist. in p° de aia ꝙ si senex accipiat oculū iuuenis videbit vtiqꝫ sicut iuuenis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Aris. loquit ibi de triplici corruptione que supra explanata est: ⁊ intendit de aia que non separat a materia ⁊ organo. hec eni destruitur destructione corporis sensibilis ⁊ vegetabilis: sꝫ de rationali ipse probat ꝙ non est sic in corpore: ⁊ ꝑpter hoc non est iste modus corruptionis eius.

¶ Queritur quid moueat in aialibus ꝓcessiuum motum.

C Onsequenter transeūdū est ad vires aie motiuas: ⁊ qa motiue p̄ncipia dicunt que mouēt in motu ꝓcessiuo. p° queratur de motu ꝓcessiuo aialium. 2° de singulis viribus mouentibus. 3° de quantitate anime. qa quantitas p̄ncipaliter penes vires motiuas aie attēditur. ¶ Itē circa motū ꝓcessiuū tria q̄runt. s. qd moueat i aialibꝰ ꝓcessiuū motū. Et qd sit ꝓcessiuus motꝰ. Et ad quid ⁊c.

I D primū ꝓcedit sic. Et ponant rōnes Aristo.
Tex.c.44.⁊ infra. in 3° de aia vbi duabꝰ rōnibꝰ ꝓbat ꝙ vegetabilis potētia nō mouet. Quarū prima hec est. ois motus ꝓcessiuus est ꝑpter quid apꝑhensum prius: vegetabili nō inest potētia aliquid apprehēdens. ergo vegetabile nō est mouens motu ꝓcessiuo. ¶ Scda est qa si vegetabile inq̄tuꝫ vegetabile mouet motu ꝓcessiuo tūc omne qō participat vegetabili mouetur ꝓcessiue qō falsum est: qa plāte nō mouent motu ꝓcessiuo: ⁊ tn̄ participant vegetabili. ¶ Deide ponit duas rōnes ꝙ nec sensus ſm ꝙ sensus mouet motu ꝓcessiuo. quaꝝ pōr hec est. si sensus mouet: tūc oē hn̄s sensum mouetur: qō falsum est. multa enim aialia sunt sensum hn̄tia: ⁊ tn̄ imobilia ſm locū. ¶ Scda est ꝯ rn̄sionē que posset fieri. s. ꝙ talia aialia essent iperfecta ⁊ deficerent eis necessaria organa. s. ꝓcessiui motus. Oē eni qō gn̄atiuū est ⁊ augmētatiuū est cremētū suscipit est perfectū: talia aialia sunt hmōi. ergo sunt ꝑfecta. Cū igit nā nō deficiat in necessarijs nec abūdat in superfluis talibꝰ aialibꝰ non deest de necessitate. cum igit nō habeāt partes organicas ꝓcessiui motꝰ nō habebūt motū ꝓcessiuuꝫ. ¶ Deide adducit rōnem vnaꝫ ꝙ rōcinatiua speculatiua ⁊ vocatꝰ intellectus speculatiuus nō mouēt sic. ois motus ꝓcessiuus est ad aliquid imitabile vel fugiendum per appetitū: rōcinatiua ⁊ itellectus speculatiuus cum multotiens intelligat ad timēdū aut letuꝫ iubet aie timēdo fugere aut imitari eo ꝙ nō accipit spēm nisi ſm ꝙ est p̄ncipium scie ⁊ appetitꝰ. ergo talis rōcinatiua ⁊ intellꝰs nō mo
Ibidē.te.cō.46.⁊ infra. uent. ¶ Postea adducit duas rōnes: ꝙ nec intellꝰs practicꝰ mouet. Quaꝝ p̄ma hec est: qa qcqd mouēs est illius iperiū sequit motus: sed iperiū itellectus practici nō necessario sequit motus. ergo intellectus practici nō est mouēs. scdaꝫ ꝓbat Arꝫ. extēdente eni se itellectu practico idest cōsideratiōe veri vel falsi in cōsiderationeꝫ actualis boni vel mali ⁊ dicēte itellectiua fugere aliqd aut imitari non necessario sequit motꝰ: sed ſm desideriū sensus agit qn̄qꝫ vt facit abstinēs a delectationibꝰ corporis sicut videmus in his qui agūt contra rōnem ⁊ itellectuꝫ. ¶ 2ª rō est a simili in arte opatiua in qua videmus ꝙ hn̄s sciam medicine nō necessario mouet ſm illā sed potius eger. ergo ⁊ hic sciēs operabile nō necessario mouet ad illud. g̃ intellectus practicus qui est cognoscens operabile inq̄tū hmōi nō erit per se motiuū. ¶ Deide adducit vnā rōnem ꝙ nec appetitus sensibilis ꝑ se ē mouens. videmus eni quosdā cōcupiscētes delectabilia sensus nō moueri ad illa sed abstinere eo ꝙ sequant rōnē ⁊ itellꝰm. ¶ Iuxta hoc ēt querit vtrū motiuuꝫ in motu ꝓcessiuo sit q̄dam dr̄ia aie separata a vegetabili ⁊ sensibili rōnali ⁊ subito ⁊ rōne. vel sit alia potētia ipsaꝝ nō distincta ab ipsis nisi ꝑ rōnem partis sicut distinguunt cetere potētie aie: ⁊ videtur ꝙ sit distincta ab alijs differētijs aie per rōnes inductas ab Arꝫ. Si enim nec est vegetatiuū nec sensitiuū nec rōnale tūc necessario erit alia spēs anime. ¶ Item per qōcūqꝫ differūt aialia dr̄ia specifica illō est dr̄ia aie spūalis. per motiuū differunt aialia dr̄ia specifica. ergo est dr̄ia anime spālis. p° pꝫ per se. 2° ꝓbat ex hoc ꝙ oē aial hn̄s sensum ⁊ in sensibili aia non differunt aialia specie. nō aūt omne aial mouet ꝓcessiuo motu. ergo nō differūt in virtute mouēte ſm spēꝫ. ¶ Sꝫ cōtra. nō fit motꝰ ꝓcessiuus nisi per apꝑhēsionē boni actualis. apꝑhensio aūt nō est nisi sensus ⁊ rōnis. ergo motꝰ ꝓcessiuus nō est nisi sensibilis aie vel rōnalis. ¶ Item nō fit motus ꝓcessiuus nisi per appetitū. ois aūt appetitꝰ est sensibilis vel rōnalis. g̃ motꝰ est sensibilis vel rōnalis. ¶ Iuxta hoc ēt querit de numero mouētiū ſm Aristo. ipse eni dicit ꝙ sunt duo mouētia ⁊ ꝙ sunt tria ⁊ ꝙ mouens est vnuꝫ specie ⁊ tria per numeꝝ. videt ꝙ nō tm̄ sunt duo. mouens eni est cuiꝰ iperiuꝫ sequit motꝰ: sed iperiū itellꝰs practici ⁊ appetitꝰ nō de necessitate sequit motꝰ si desideriū sensus sit in ꝯrium. ergo videt ꝙ plura sunt mouentia q̄ꝫ duo. ¶ Preterea videtur esse q̄tuor mouentia. sicē eni vnū est per apꝑhensioneꝫ ex ꝑte aie rōnalis mouens ⁊ vnū per se sensibile que sunt itellectus practicꝰ ⁊ phātasia. ita videt esse duplex appetitꝰ. vnꝰ. s. sensibilis aie ⁊ alter rōnalis. ¶ Preterea sicē est mouēs appetitꝰ ita est mouens virtꝰ que diffusa est in musculis ⁊ venis: ⁊ sic iteꝝ plura sunt mouentia. ¶ Preterea videt ſm ꝙ dicit ꝙ sint spē vnū mouentia. aut eni itelligit de specie faciēte potētiā. aut de specie que est in aia. Si p° mō: tūc pꝫ esse falsum. que eni eadeꝫ sunt specie sunt vniꝰ rōnis. Intellꝰs aūt practicus phātasia ⁊ appetitus nō sunt vniꝰ rōnis. ergo nō sūt spē vnū. Si 2° mō: iteꝝ falsuꝫ est. in brutis eni aialibꝰ alius spiritus mouet q̄ꝫ in rōnabilibꝰ. ¶ Preterea in aialibꝰ ꝑfectis nō videt esse phātasia. phātasia eni cōponit sensata ⁊ accipit intentionē ꝯuenientis vel nō ꝯuenientis ex ipsis. q̄dā autē alia sunt nō hn̄tia nisi vnū sensuꝫ. ergo in talibꝰ non erit necessaria phātasia cōponēs sensata diuersa. ¶ Iteꝫ videt ꝙ nō debeat esse nisi vnū mouēs. vnus eni motꝰ simplex est ab vno motore simplici vt ꝓbat i 8° physicoꝝ. sꝫ motꝰ ꝓcessiuꝰ Tex.cō.82. est vnus motꝰ simplex numero. ergo erit ab vno motore. Ulterius etiā q̄rit de ꝯrietate que videt eē iter Arꝫ. ⁊ Aui. Dicit eni Auicēna ꝙ oē aial mouet locali motu. Arist. eni dicit ꝙ multa sunt imobilia ſm locū. ¶ Solō. dōꝫ ꝙ aliud est q̄rere de mouente simplici. ⁊ aliud de mouente a quo semper egredit motꝰ. mouēs eni simplr̄ est qō iportat vel iclinat ad motū vel extēdit mēbra: ⁊ hoc est multiplr̄. s. itellꝰs practicꝰ ⁊ phātasia ⁊ appetitꝰ ⁊ virtꝰ que est i neruis ⁊ musculis. mouens aūt a quo semp egredit motꝰ nō est vnū: sed duo ordinata ad minus vel tria. s. apꝑhendens actuale qō est iperās motū: ⁊ appetēdo exequens motū. ⁊ qa apꝑhēdens est duplr̄ s. intellectꝰ ⁊ phātasia iō efficiunt tria: ⁊ de hoc mouēte q̄rit Arist. in libro de aia. ⁊ iō ꝓbat ꝙ nō est itellꝰs practicus per se: nec appetitꝰ per se: sed opꝫ cōcurrere vtrūqꝫ. ⁊ per hoc pꝫ solō ad oēs rōnes inductas ab Arꝫ. ¶ Ad id qō vlteriꝰ q̄rit vtrū. s. motiuū sit dr̄ia aie specialis. dōm ꝙ nō est sed est potentia sensibilis vel rōnalis aie. ¶ Ad id qō ꝯ hoc obijcitur dōm ꝙ sensitiuū ⁊ rōnale non mouent a motiuo nisi qa sensus nō de necessitate mouet. sꝫ motiuū pars est sensibil anime: lꝫ nō oia aialia hēant illā partē: sicut nō oia aialia habēt oēs sensus. per hoc ēt pꝫ solō ad sequēs. sensibilis eni aia nō est vna specie in oibꝰ aialibꝰ ⁊ sic differunt hn̄do plures vel pauciores ꝑtes in sensibꝰ: ita differūt ēt hn̄do motiuam vel nō hn̄do. ¶ Ad id qō vlteriꝰ q̄rit de numero mouentiū dōꝫ ꝙ mouentia ſm vnū motū sunt duo. ⁊ ſm aliū tria. ⁊ ſm 3m vnū in gn̄e nō sunt duo. In oibꝰ eni mobilibꝰ ſm locum mouent phātasia ⁊ appetitꝰ. phātasia ꝑꝑ iperiuꝫ ⁊ appetitus imediate. In hoie eni specialr̄ sunt tria mouentia. duo ꝑꝑ iperiuꝫ ⁊ vnū imediate qō est appetitꝰ. Est eni iperiuꝫ ſꝫ rōnem boni simplr̄: ⁊ sic mouet itellectus practicus. Et est imperiū ſm rōnem boni vt nūc ⁊ sic mouet phātasia. duobꝰ aūt modis est vnū mouēs. vno mō si attendat imediate mouēs nō erit mouens nisi appetitꝰ: qa appetitꝰ est exequens motuꝫ. Intellꝰs aūt ⁊ phātasia determinātia aliq̄ mō sunt vnuꝫ specie inq̄tū actu aial boni vel mali. per spēm eniꝫ actualis intellectus ⁊ phātasia determināt motū. appetitꝰ aūt per eādem spēm exequit. ¶ Ad id aūt qō ꝯ obijcit dōm. ꝙ lꝫ itellectuꝫ ⁊ appetitū nō de necessitate sequit motꝰ: tn̄ sunt mouentia aliq̄ mō vt p̄habitū est. ¶ Ad aliō aūt dōm ꝙ lꝫ appetitꝰ aliꝰ sit sensibilis aie ⁊ alius rōnalis: tn̄ per eūdē motū mouētis. s. exequendo motū: sic aūt nō est de itellectu ⁊ phātasia:

qa intellectus est boni simpl̄r: phātasia v̄o vt nūc hoc est apparenter sensibilis. ℂ Ad aliō dōz q̄ Arist. illā potētiaz que fixa est organis ⁊ est in neruis ⁊ musculis reducit ad orga/
Tex.cō.54 nū per qō est mot⁹. dicit eniz in 3° de aīa tria esse quodāmō. vnū qdē mouēs. aliud quo mouet. ⁊ 3ᵐ quo mouetur. Mouens aūt est duplex. aliud qdē imobile. Aliō qdē est mouēs ⁊ qō mouet̄. Mouens aūt imobile est actuale bonū qō per spēm suā mouet appetitum. mouēs aūt qō mouet̄ est appetitiua potētia que mouet q̄dā mēbra s₃ mouet̄ a spe actualis boni. Qō aūt mouet̄ est aīal ꝓcessiuū: quo v̄o mouet est organū mot⁹ vel pes vel ala cum virtute motiua sibi affixa. ℂ Ad aliud aūt qō querit̄. s. qual̄r mouentia sint in spe vnū patet solo per tā dicta. ℂ Ad aliō dōm q̄ aīalia iperfecta dicunt̄ ab Arist. que icōplete attingūt numeꝝ sensuū: vel que hn̄t vnum sensuz tm̄ puta tactum ⁊ illa nō mouent̄ motu ꝓcessiuo: ⁊ ꝭm quosdā nō hn̄t phātasiā sed ꝭm Aristo. in libro de aīa hn̄t eā: sed hn̄t eā infinite ꝭm q̄ etiā ifinite mouētur. dico aūt infinitā eē phātasiā que nō est cū certa determinatione boni vel mali actualis. ℂ Ad aliud dōm q̄ vnus motus simplex est ab vno motore simplici imediate ⁊ vno modo mouēte: ⁊ sic nō sūt plura mouentia in motu ꝓcessiuo. appetitus aūt imediate est mouēs vt exequens. sed intellect⁹ ⁊ phantasia mediate vt discernētia motū. ℂ Ad vltimū dōz q̄ Auicēna intelligit de motu cōstructiōis ⁊ dilatatiōis quē habet omne animal. Arist. aūt intelligit de motu qui est de loco ad locum: qui proprie dicit̄ ꝓcessiuus: ⁊ illum non habet omne animal sicut habetur in libro de animalibus.

ℂ Queritur quid sit motus processiuus.

3° ð aīa.t.c.55 Secundo querit̄ qd sit mot⁹ ꝓcessiuus. Et videt̄ Arist. dicere q̄ ille mot⁹ est ꝓcessiuus qui est mot⁹ organicus in quo p̄nᵐ ⁊ finis est idē: cui⁹ aliud qdē mouet̄ aliud qdē qescit. dic̄. n. sic mouēs est mouens organice vt p̄nᵐ ⁊ finis idez est. vt qdā eni finis illud v̄o p̄nᵐ est vnde aliud qdez qescit ⁊ aliud mouet̄: hoc est vt p̄nᵐ ⁊ finis idez est in suba sed differūt in rōne: ⁊ pp hoc est vt finis ⁊ idē est vt p̄nᵐ ⁊ ad ipsū⁹ motus quiescit: qa in fine vt fine de necessitate accidit qescere. Aliud v̄o mouet̄ qa moueri est in p̄n° motus. ℂ S₃ tūc querit̄ cū oīs mot⁹ localis sit ꝭm ꝓcessum mobilis de loco ad locū: qa nō oīs mot⁹ localis sit ꝓcessiu⁹. ℂ Itē querit̄ qual̄r sit organizatus. Aut eni hoc est ab organo speciali aut ab oīb⁹ organis in qb⁹ est virt⁹ motiua. Si p̄mo mō. Cōtra. oīs mot⁹ est organicus qui est a v̄tute motiua mouēte organū. talis eni est motus manus ⁊ reuolutio capitis ⁊ oculoꝝ ⁊ auriū in qbusdā aīalib⁹ ⁊ ligue ⁊ multoꝝ alioꝝ membroꝝ. ergo videt̄ esse motus ꝓcessiuus nō dict⁹ ab organo spāli sed a multis. ℂ Si hoc cōcedat̄ ꝫ organa ꝓcessiui mot⁹ sunt ea per que ꝓcedit aīal de loco ad locuz. talia nō sunt nisi pes vel ala vel anulus vel spina vel costa. ergo videt̄ eē dictus ab organo speciali. ambulabilia eni mouent̄ pedib⁹: volatilia aūt alis: anulosa siue rugosa trahunt se ore: ⁊ corpus sequitur per inuolutionē anuloꝝ siue rugaruz sicut p₃ in vermibus qui dn̄r intestina terre. serpentes autē motu costaꝝ repunt. natatilia v̄o spinis. ℂ Itē videt̄ esse icōueniens q̄ in vno motu aliqd quiescat ⁊ aliquid moueatur. videt̄ enim esse oppositū in adiecto q̄ motus quiescat. ℂ Solo. ꝭm Arist. ꝓcessiuus motus est cōpositus ex pulsu ⁊ tractu ⁊ est sicut mot⁹ circularis nō circuli sed super circulū rei: ita q̄ super vnū semicirculū sit pulsus: ⁊ super aliuz tractus. est eni pulsus appetitus in appetibile extra: ⁊ est tract⁹ ipsius appetibilis in aīal appetens: ⁊ ad appetibile qdez est finis pulsus: ⁊ ab eodē est p̄nᵐ tractus: ⁊ ꝓpter hoc qescere accidit in appetibili a pulsu. ꝓbatum est eniz supra in qōne de eternitate ⁊ tēpore q̄ quotiēscūq₃ mobile in motu vno ⁊ eodez vtitur vt in fine ⁊ p̄n° de necessitate qescere accidit: ꝓ hoc p₃ q̄ p̄ma diffinitio cōueniens est. ℂ Ad primū autē qō cōtra hoc obijcit̄ dicēdum q̄ l₃ mobile qōlibet ferat̄ localiter de loco ad locum in toto vel in partib⁹: tamē nō ꝓprie ꝓcedit: ꝓcedere eni est ab appetitū moueri organo ordinato ad ꝓcedendum sicut est pes vel ala. ℂ Ad aliud dōm q̄ organicus dī ab organo speciali. ⁊ l₃ virtus motiua a posteriori capitis descendat in multa mēbra: nō tn̄ ab illis dī ꝓcessiuus motus: qa per illa nō ꝓcedit totuz aīal sed tm̄ mouet̄ quedā ps ipsi⁹. ℂ Ad vltimū dōm q̄ mot⁹ ꝓcessiuus ē motus cōpositus vt iā dictū est: ⁊ ideo nihil ꝓhibet q̄ qescit in pte vna. s. in pulsu qn̄ motus est in altera. s. in tractu.

ℂ Queritur ad quid sit motus processiuus.

Tertio querit̄ ad qd sit mot⁹ ꝓcessiuus. Et videt̄ ph̄i dicere q̄ ad cibum qui nō est in loco vno sicut plātaꝝ quaꝝ cib⁹ tot⁹ cōgregat̄ circa radicē; sed hoc videt̄ falsuz. videm⁹ eni aīalia alia delectabilia q̄rere in diuersis locis q̄ꝫ ciboꝝ ⁊ p̄cipue hoiem. ℂ Preterea sic̄ habet̄ in libro de aīalib⁹ multa mouent̄ solum pp hoc vt excitent sibi calorē digestiuū quo magis digerāt sibi cibaria ⁊ illa nō vident̄ moueri ad motū aliquē cibi. ℂ Preteres q̄ritur iuxta hoc q̄re diuersa sunt organa ꝓcessiui mot⁹ cum per qōlibet illoꝝ pn̄t moueri aīalia ad diuersa loca. ℂ Solo. dōz q̄ motus ꝓcessiuus p̄ncipal̄r est ad cibū ⁊ scd̄ario ad alia est delectabilia: ⁊ per hoc p₃ solo ad duo p̄ma. ℂ Ad aliud dōm q̄ quorūdā aīaliū est cib⁹ multū sparsus ⁊ illa idigent ala. q̄dā hn̄t corpora excellēter longa: ⁊ illa mouent̄ anulo vel costis: qa si nā fecisset eis pedes factū fuisset corp⁹ eoꝝ minus ossēū ita q̄ ipedita fuissent spūalia ⁊ nutritiua eoꝝ. Si āt paucos pedes habuissent fuisset corpus in alia pte tractū in terra ⁊ in alia pte eleuātū. scribit̄ tn̄ in libro de aīalib⁹ de carabo ⁊ cancro ⁊ alijs que multos hn̄t pedes. ⁊ dicunt̄ multipedia: ⁊ de quodā aīali qō dī q̄dragintaquatuor eo q̄ tot hēat pedes: ⁊ videmus multos v̄mes multos h̄re pedes: sic̄ eruca ⁊ hmōi. sed in oīb⁹ his aīalib⁹ accidit ꝫriū eius qō est in pedib⁹ vel in q̄drupedib⁹ vel natatilib⁹. In oībus eni talibus nucha que vicari⁹ est cerebri quātū ad posteriorē ptez est in supiori pte corporis sui ministrās v̄tutē motiuā neruis suoꝝ organoꝝ ꝓcessiuoꝝ: ⁊ pp crura eoꝝ ⁊ ale eoꝝ colligant̄ ad dorsum. molle aūt eoꝝ ⁊ ale eoꝝ in vētre ⁊ loc⁹ spūalium est iferius: sed in multipedib⁹ est ꝫriuz. nucha eniz illoꝝ vel id qō est in loco nuche est subt⁹ per modū cuiusdā pōtis ⁊ infigunt̄ in ipsa pedes mobiles per lōgitudinē toti⁹ corporis ex vtraq₃ pte ⁊ sup illud disponunt̄ spūalia ⁊ nutritiua. ℂ Causa aūt hui⁹ est duplex. quaꝝ vna est q̄ aīalia talia nō accipiūt tantū cibi q̄ vēter eoꝝ itumescat: pp qō necesse sit q̄ nā remoueat eis obstaculū tumoris illi⁹ sicut fit in his q̄ hn̄t pedes paucos vel nullos. Alia est: quia talia aīalia fere oia sunt testea: ⁊ cū testa semp cōtinua debeat eē a dorso descendens impediret motum curuuz si collectio esset ad dorsum. ℂ Notādum est etiā q̄ oē aīal organa ꝓcessiui motus h₃ pia ⁊ ꝭm nām motus eius semp incipit a dextro: cuius signum est in hoie ⁊ leone qui semper p̄ponūt pedē dextrū nisi aliter fiat per p̄meditationem vel lesionem.

ℂ Queritur quis sit intellectus practicus.

Consequenter querit̄ de singulis virib⁹ mouētibus. ⁊ querunt̄ duo. s. de vnoquoq₃ eoꝝ p se ⁊ de rōne eoꝝ ⁊ sufficiētia. ℂ Circa p̄ᵐ duo q̄runt̄. s. de his que mouēt per app̄hensionem ⁊ appetitū. ⁊ de his que antecedūt eas que non nisi iperāt motū. mouētis aūt per app̄hēsionez ⁊ appetitum sunt tres. s. itellectus practicus ⁊ phātasia ⁊ potes appetit⁹. p̄° igit̄ q̄rēdū est de itellu practico circa quē q̄runt̄ q̄tuor. p̄ᵐ quoꝝ est qs sit itellus practic⁹. 2ᵐ vtrū ipe sit vis vna vel plures. 3ᵐ vtrū ipse semper sit practicus quēadmodū videt̄ ph̄s dicē. 4ᵐ que dr̄ia sit ipsi⁹ ad speculatiuuz.

AD primū ꝓcedit̄ sic. Dicit Auicenna in 6° de nālibus. q̄ itells practicus est vis actiua que est p̄nᵐ mouēs corpus hoīs ad actiones singulas que sunt ꝓprie cogitationis s₃ q̄ itētionibus cōuenit ad placitū que appropriant̄ ei et h₃ respectum in cōparatione virtutis vitalis appetitiue: ⁊ respectū in cōparatione virtutis vitalis imaginabilis ⁊ estimabilis: ⁊ respectū in cōparatione ipsius ad se. videt̄ eni nō debere dici vis itellectus practicus. Augu⁹ eni in libro de spū ⁊ aīa distiguit inter vim ⁊ potētiā dicēs q̄ vis ꝓprie est app̄hēsiua s₃ potētia ꝓprie refert̄ ad motiuas. ergo videt̄ male dicere Auicēna q̄ itellectus practic⁹ sit vis. ℂ Preterea itellectus nō est alicui⁹ corporis act⁹ siue sit practic⁹ siue speculatiuus. ergo videt̄ male diffiniri per hoc q̄ dicit p̄nᵐ mouens corpus. ℂ Preterea supra habituz est q̄ mot⁹ corporis nūq₃ est circa intellectū practicū. mot⁹ aūt nūq̄ꝫ est circa p̄nᵐ mouens. ergo videt̄ q̄ itellectus practic⁹ nō

sit p̄nᵐ

sit p̄n^m mouens. ¶ Itē Auicēna ibidē dicit. ꝙ itellectus pra-
cticus factus est p̄n^m mouens alias vires que sunt substra-
te ei vt ille cogant̄ sequi affectū eiꝰ ⁊ nō ecōuerso. ergo itelle-
ctus practicus est p̄n^m mouens phātasiā ⁊ appetitū ⁊ nō p̄n-
cipiuз mouens corpus. Si forte dicat̄. ꝙ mouet vtrūqз. s. vi-
res abstractas ⁊ corpus. Cōtra. aut mouet vtrūqз imedia-
te aut vnū per alteꝝ. Si p° mō sequunt̄ duo icōueniētia. cū
eni nō sit motꝰ in mobili nisi qa est a mouente sequit̄ ꝙ nul-
lus motꝰ sit in viribꝰ iferioribꝰ nisi qui est ab intellectu: ⁊ sic
nunq̄з mouebunt̄ motu ꝯrio qd̄ falsuз est sicut pз per añ di-
cta. Scdm̄ incōueniens est ꝙ ſm hoc ab vno motore ⁊ sim-
plici mouent̄ duo mobilia imediate qd̄ est cōtra oēm nām.
Si z° mō capit̄ sequunt̄ iteꝝ duo icōuenientia quoꝝ vnum
est ꝙ in artibꝰ mechanicis que oēs p̄ncipiantur ab itellectu
practico vt dı̄ in metaphısica imediate mouēt v̄tutes iferio-
res. s. irascibilē ⁊ ꝯcupiscibilē que sunt ptes appetitꝰ sensibi-
lis: qd̄ pз eē falsum. opa eni mechanicoꝝ ⁊ medicoꝝ sine cō-
cupiscentia ⁊ ira sunt. Scdm̄ est ꝙ nō erit motꝰ in iferioribꝰ
qui nō sit ab itellectu qd̄ tn̄ iprobatuз est. ¶ Preterea obij-
cit̄ ꝯ hoc qd̄ dicit ꝙ est p̄n^m ad singulas actiōes que sunt ꝓ-
prie cogitationis ſm ꝙ intētionibꝰ conuenit ad placitū que
p̄parant̄ ei. oīs eni intellectꝰ est spēi denudate a mā: oīs aūt
talis spēs est vl'is. ergo nulla videtur eē ad actiōes singlas
qa ille sunt singulares. ¶ Preterea intētiones que p̄parā-
tur ad placitū vident̄ eē signa que per istitutionem aliqd si-
gnificāt sicut sunt noīa signātia ⁊ v̄ba: ⁊ sic videt̄ itellectus
practicꝰ eē taliū signoꝝ. ḡ nō differt a disciplina que est p au-
ditū. ¶ Preterea hoc videt̄ eē falsuз qd̄ dicit ꝙ hз respectū
in cōparatione v̄tutis vitalis appetitiue. ptes eni vegetabi-
lis aīe appetitiue sunt: ⁊ de his dicit Arꝝ. in fine tertij ethic.
ꝙ nō suadent̄ a rōne. ergo intell's practicus nō hз respectuз
ad ipsas. ¶ Preterea hoc expimētū pз ꝙ virtutes ille qñqз
cōtra rōnem mouent̄. Preterea dicit Auicēna ꝙ respectuꝭ
quē hз cōparatione sui ad se est modus qui gñat in eo actio-
nē ⁊ itellectū ꝯtēplāteз. sed itell'us cōtēplans est itell'us specu-
latiuus. ergo itell'us speculatiuus nascit̄ ex intellectu practi-
co qd̄ falsuз est. ¶ Solo. dm̄ ꝙ diffinitio Auicē. bona est ⁊
dat̄ in cōparatione ad ea que sunt ex itellectu practico. pra-
sis eni idē est qd̄ opus. oē aūt humanū opus est per corpꝰ si-
ue sit in moribꝰ humanis per cōsuetudinē: siue sit p nām ex-
terius in artibꝰ mechanicis: ⁊ pp hoc dı̄ intellectus practicꝰ
mouēs corpus: qa v̄o itellectus practicus vt dicit Auer. mo-
uet per suā sciam ſm ꝙ scia est dispō opabiliū: ideo dıc̄ Aui-
cēna ꝙ illud p̄n^m est ad actiones singulas que sunt ꝓprie co-
gitationis ſm ꝙ intētionibꝰ cōuenit que p̄parant̄ ei ad pla-
citū. cogitatio eni hec dı̄ quasi coagitatio ⁊ est discursus rō-
nis practice in inq̄sitione opabiliū: quoꝝ oiuз rōnes sunt in
intētionibꝰ p̄paratis ad placituз hoc est ad voluntatē eo ꝙ
oīa opera nr̄a volūtaria sunt. per hmōi aūt collationē opa-
biliū est itellectus practici ordinate p̄n° respiciētia opꝰ. hec
eni sunt aut in ope aut in rōne operis. Si p° mō aut sunt in
rōne opis ptinentis ad ꝯsuetudinē ⁊ sic egrediunt̄ per ptes
appetitus que sunt irascibilis ⁊ cōcupiscibilis sic̄ opa casti-
tatis ⁊ fortitudis: ⁊ sic dı̄ itellectus practicus hr̄e respectum
ad vitalē appetitiuā. vitale eni ſm ꝓprietatē Arabici ſmo-
nis dı̄ sensibile. appetitiuuз aūt est irascibile ⁊ cōcupiscibile
qa ordinari hз ab itellectu practico vt habet̄ in fine primi
ethicoꝝ ⁊ a Gregorio niceno. Si v̄o ptinet opus ad natu-
rā extra sicut in artibꝰ mechanicis: tunc illd̄ opus est figura
artificij estimata ad vtilitatē aliquā. ⁊ pp hoc illud opꝰ egre-
dit̄ ab intellectu mediāte imagiatione ⁊ estimatiōe vt ima-
ginatio referat̄ ad figurā ⁊ estimatio ad vtilitatē. Si v̄o est
in rōne operis tūc est in p̄ncipijs qbꝰ regit̄ intell's in opere
que sunt accepta vt p se nota in opationibꝰ sicut ꝙ mentiri
est turpe: ⁊ ꝙ vnicuiqз est tradēdū qd̄ suū est. ⁊ hз itell's ope-
rationē sui ad se: ⁊ ideo dicit Auicēna ꝙ in cōparatiōe p̄ma
inascunt̄ in itell'u affectiones sic̄ erubescētia ⁊ visus ⁊ hmōi.
⁊ p̄cipue q̄tuor passiōes nāles que sunt timor spes gaudiū ⁊
tristitia. In z° v̄o fiūt ab ipso artes mechanice. In 3° autem
p̄n° opeꝝ que sunt dignitates. ¶ Ad p̄mū ḡ qd̄ obijcit̄ ꝯtra
hoc dm̄ ꝙ Augꝰ stricte accipit vim ſm ꝙ est vigor intus: ⁊
qa potētia passiua nō extēdit se extra patiēs eo ꝙ nō est nisi
recipiens tm̄: pp hoc ipse dicit apphēsiuas eē vires. Actiua
v̄o est dans ⁊ sic extēdit se extra se ⁊ ꝓpter hoc potētia que ē
ad aliud dicit attribui motiuis: eo ꝙ ille extēdūt se ad rem
extra. Sз Auicēna large sumit vnū ꝓ alio. ¶ Ad aliud dm̄
ꝙ lз intell's nō sit actus alicuiꝰ corporis per affixionē in orga-
na: tn̄ practicus vtit̄ corpore vt instr̄o per qd̄ explet opatōeꝭ
suas. ¶ Ad aliud dm̄ ꝙ lз motꝰ corporis qñqз sit circa itel-
lectū tn̄ nō sic est ecōuerso eo ꝙ plura mouēt corpꝰ: ⁊ lз non oē
opus qd̄ sit per corpus est itell'us practici eo ꝙ qñqз phāta-
sia mouet in ꝯriuз. ¶ Ad aliud dōз ꝙ itell's nunq̄з imedia-
te mouet corpus: ad minus eni memoria que est in neruis
⁊ musculis sed in artificiatis mechanicis mouet mediante
phātasia ⁊ estimatione sic̄ cōcupiscētia ⁊ ira: ⁊ hoc est respe-
ctu sensus ſm Auicēnā. In ꝯsuetudibꝰ aūt per ptes appeti-
tus que sunt irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis: ⁊ hic est respectꝰ pri-
mus: ⁊ tn̄ nō sequit̄ ex hoc ꝙ nullus motꝰ sit q nō sit ab itel-
lectu. partes eni appetitꝰ mouent̄ a duobꝰ: quoꝝ vtrūqз hз
ꝓpriū motum ab vno. s. superiori motore: hoc est ab itell'u ⁊
ab alio iferiori hoc est a phātasia. ⁊ si iferior sequat̄ supiorē
egrediunt̄ mores boni vt dicit Auicēna. Si v̄o superior se-
quat̄ inferiorē egrediunt̄ mores puersi ⁊ hmōi. simile ponit
Arꝝ. in motoribꝰ celi: quoꝝ qlibet hз suū motū ꝓpriū: ⁊ tn̄ ife- 3.d aia.t.c.57
rius sequit̄ supiorē in motu diurno. ¶ Ad aliud dōз ꝙ for-
me denudate a mā sūt duobꝰ modis vt supra diximꝰ. s. ab-
stractionis que deseruiūt itellectui speculatiuo ⁊ cōpōnis q̄
deseruiūt practico: que lз sint vl'es: particularizant̄ tn̄ p cō-
parationē ad māз eo ꝙ omne opus sit in pticularibꝰ. ¶ Ad
aliud dm̄ ꝙ ad placitū est hic ad volūtatē: opera eni volū-
taria sunt. ¶ Ad aliud dm̄ ꝙ equocatio est in vitali. ſз eni
Arabicū sermonē vitale est equocū ad vegetabile ⁊ sensibi-
le. vñ alia lr̄a hз sensibile: appetitꝰ aūt sensibilis psuasibilis
est a rōne. ¶ Ad vltimū dicenduз ꝙ intellectus cōtēplās dı̄
hic intellectus cognoscens p̄ncipia operum inquantū opeꝝ
sicut ꝙ oportet parētes honorare. ⁊ ꝙ oportet incontinentiā
fugere ⁊ huiusmodi: que lз etiam speculatiuus quādoqз co-
gnoscat cū ipse refert ea ad finem veri ⁊ nō ad opus: ⁊ ideo
non cognoscit ea inquantum sunt principia operis.

¶ Utrum intellectus practicus sit vis vna vel plures.

SEcundo q̄rit̄ Utrū intellectꝰ practicus sit vis
vna vel plures. Et videtur ꝙ vna. Una eniз
vis est cuius est vnus actus ⁊ vnus finis q est
obm̄. operabile āt inq̄ztū opabile est obm̄ vnū
⁊ finis. ḡ sup ip̄m est vnꝰ actus. ergo ⁊ po° erit
vna. Sed cōtra. in itell'u practico sunt p̄ncipia
opeꝝ: vl'ia ergo abstrahunt̄ de necessitate ab aliq̄. oē aūt ab-
strahere est agere. ḡ necessarius est itell'us agēs in opatio-
nibꝰ. ¶ Itē rōnes opeꝝ nō semp sunt in itellectu. ḡ añq̄з sint
in ipso itell'us practicꝰ est po° oīa illa. ergo necessariꝰ erit i-
tellectus possibilis. ¶ Itē in itell'u practico acquirunt̄ spēs
operabiliū: acq̄sitio aūt talis ꝯstituit itellectū formalē ⁊ ade-
ptuз. ergo erit ēt ibi intell'us adeptus. ¶ Preterea q̄rit̄ iux
hoc vtrū itell's practicus sit idē qd̄ rō practica vel nō. Et vi-
det̄ ꝙ nō. Rō eni est diuisa ꝯ ꝯcupiscibilē ⁊ irascibilē. itell's
autē practicus cōtra speculatiuū est vis ordinatiua vniꝰ ad
alteꝝ: intellectus aūt videt̄ eē simpliciuз. ¶ Querit̄ ēt vlte-
rius vtrū sit vis actiua vt qdā dicūt vl' passiua. Et videt̄ ꝙ
actiua. Quicqd eni est p̄n^m opeꝝ operabiliuз p nos est sim-
pliciter actiuū: talis est itell's practicus. ergo simpl'r est acti-
ua po°. ¶ Preterea a pl'is oibꝰ dı̄ intellectꝰ actiuus. Sз ꝯ
apphēdere est recipere: recipere aūt pati. cū igit̄ itell's pra-
cticus apprehēdit spēs operabiliū ipse erit virtus passiua.
¶ Solo. dm̄ ꝙ ad perfectionē intell's practici exigit̄ actio
agētis sicut ēt ad perfectionē speculatiui: sз nō est aliđ agēs
hincinde eo ꝙ nō agit ea inq̄ztū operabilia sunt vel scibilia
sed inq̄ztū simplicia denudata a mā ⁊ in hoc cōueniūt opa-
bilia ⁊ scibilia. Cōcedimus ēt hū ꝙ intell'us practicꝰ p̄us est
in potētiā ⁊ postea in actu: ⁊ est idem in suƀa differēs tn̄ rō-
ne. Utrum aūt idem sit cū speculatiuo infra determinabit̄.
¶ Ad id aūt qd̄ obijcit̄ ꝙ sit vna potentia dm̄ ꝙ in oibus
vna est opatio potētie ⁊ actu: qa potētia nō opat̄ nisi ſm ꝙ
est in actu: ⁊ sic etiā est vna po° itell's practici in suƀa vt di-
ctū est. ¶ Ad id qd̄ q̄rit̄ vtrū sit idē cū rōne practica dm̄ ꝙ
idem est in suƀa sed differt: qa simplicior est in sb̄to siue obie-
cto. rō eni ordinat vnū ad alteꝝ: sed intell'us ꝓprie est p̄nci-
pioꝝ ſm ꝙ est ordinatio illa: sed tn̄ ambo sunt vna vis aīe.
¶ Ad id qd̄ ꝯ obijcit̄ dm̄ ꝙ quādo rō diuidit̄ cōtra cōcu-

piscibiles ⁊ irascibilẽ tunc intell's practicus icludif in rõne. Nõ aũt ponif ibi ꝑ oĩ eo qḋ mouet ex pte aĩe rõnalis. quã/do autẽ practicus diuidif cõtra speculatiuũ tũc dĩa notaf
Tex. cõ. 3. in fine sicut dicit phs in 2° metaphẏsice. speculatiue eni est veritas. practice aũt opus. ❡ Ad id qḋ vltimo q̃rif vtrum sit potentia actiua vel passiua. dĩcẽ ꝙ hꝫ quid est passiua ⁊ simpliciter actiua. respicit enim spẽm operabilium vt agat ⁊ nõ vt speculetur receptum: vnde finaliter est ad opus.

❡ Utrum intellectus practicus semper sit rectus.

Tertio querif Utrũ intellect⁹ practicus semp sit rectus. Et videf ꝙ sic. Quicqd semp de nã sua iubet retrahẽ a malo semp iclinat ad bonũ: ⁊ sic iclinãdo semp est rectũ. Dicũt ãt Auicẽna ⁊ Ar. ꝙ itell's de nã sua semp iubet retrahere a malo. ḡ semp iclinat ad bonũ ⁊ iclinando semp est rectus. ❡ Itẽ nihil iclinat in aliqd nisi qḋ cog/scit ⁊ iudicat bonũ. Intell's aũt nõ est cognoscẽs ⁊ iudicans nisi bonũ vl'e. ḡ nõ inclinat nisi in illud. p̃ma ꝓbaf per hoc ꝙ cognitio mali est cã fuge. 2ᵃ võ ꝓbaf per hoc ꝙ itell's ẽ vniuliũ ⁊ nõ particulariũ. ❡ Inde sic: circa vl'e bonũ cognitũ semp est rectitudo ⁊ nunq̃ error. intellˀus semp est circa tale bonũ. ḡ semper est rect⁹ ⁊ nũq̃ errat. p̃ᵃ ꝓbaf per hoc ꝙ vl'e bonũ est bonũ simpl'r. error aũt est in bono vt nũc ⁊ in pticulari. 2ᵃ võ ꝓbata est in sẏll'o particulari ꝑcedẽti. ❡ Item sic se hꝫ sensus ⁊ vis sensibilis ad bonũ cõmutabile ⁊ corruptibile qḋ est particulare ⁊ vt nũc: ita se hꝫ itell's ad bonũ simplex ⁊ icõmutabile. sed sensus semp iclinat ad bonũ vt nũc. ergo itell's semp ad bonũ simpl'r: ⁊ sic nunq̃ errat. p̃ᵃ ꝓbaf ꝑ hoc ꝙ sensus est vis corruptibilis ⁊ corporea pticularia cognoscẽs cũ hic ⁊ nũc. itellˀus autẽ nulli⁹ corporis est act⁹ cognoscẽs vniul'ia ⁊ simplicia. ❡ Sꝫ ꝯ. oĩs motor vincibilis a motore iferiore qñq̃ sequif motũ inferiorꝝ. sed itell's est talis motor. ergo itellectus qñq̃ sequif motũ iferiorꝝ: sed iferior est phãtasia que mouef qñq̃ nõ recte. ḡ intell's est qñq̃ nõ rectus. ❡ Itẽ oĩs potẽtia equal'r iudicatiua boni ⁊ mali quãdoq̃ deflectif in vnũ: quãdoq̃ in alterꝝ: intell's practicus est hmõi. ergo quãdoq̃ deflectif in bonũ ⁊ qñq̃ in malũ. Sꝫ deflectẽdo in malũ est nõ rectus. ḡ quãdoq̃ est nõ rectus. ❡ Solo. dicẽdũ ꝙ itellectus practicus trib⁹ modis accipif. s. ꝓut est nã quedã ⁊ pars rõnalis aĩe: ⁊ ꝓut est poᵃ intelligibilia ⁊ opabilia ꝓut est ꝑncipiorꝝ operabiliũ. Si p̃mo mõ accipiaf tũc ẽt ex seipso deflecti põt in malũ: ⁊ hoc ꝓbat nã angeli cui⁹ intell's reflexus est in malũ ⁊ absq̃ hoc ꝙ cẽt ꝯiũctus phãtasie. ⁊ ꝑpter hoc dicit Dam. ꝙ oẽ creabile vertibile est aut ꝑm nãm aut ꝑm electionẽ. ꝑm nãm vt gñabilia ⁊ corruptibilia. ꝑm electionẽ vt rõnabilia ⁊ volũtaria. Si scḋo mõ accipiaf: tunc ipsa potẽtia est oĩa intelligibilia: opabilia võ ꝑncipia sunt in particularib⁹ vñ extendi hꝫ in particularia: ⁊ cũ circa particularia plurimus sit error ꝯtingit ipsum qñq̃ iterꝝ deflecti in malũ ex errore ⁊ ignorãtia. Si 3° mõ accipiaf tũc ipse erit circa vl'ia iuris in qbus non est error ⁊ sic semp est rectus: ⁊ qa sic ꝓp̃e accipif: eo ꝙ sit de rõne itell's vt dicit Auicẽna ꝙ circa vl'ia remota a mã ⁊ appẽditijs materie dicit phs ꝙ semp est rectus. põt tñ dici sicut qdã dixerũt ꝙ itellˀus ordinaf aũter ad voluntatẽ ⁊ ꝯũr. ⁊ qñ aũter tunc mouet voluntatẽ: ⁊ non errat ⁊ ille est ordo ꝓprius. qñ võ consequẽter tunc quãdoq̃ errat ⁊ ille est ordo idebit⁹ et imãlis ꝑ quẽ egrediuntur mores puerĩ vt dĩc Auicẽna. Et per hanc distĩõnem pꝫ solutio ad omnia obiecta.

Intellect⁹ practic⁹ tripl'r sumitur.

❡ Queritur que sit dĩa ipsius practici ad speculatiuum.

Quarto querif que sit dĩa ipsi⁹ practici ad speculatiuũ. ⁊ cõsueuit dici ꝙ speculatiuus ꝑ extẽsionẽ fit practicus ꝑp illud v̓bũ Ar. in 3° de aĩa vbi dicit amplius extẽdẽte se itellˀu ⁊ dicẽte intelligibilia fugere aut mutari nõ mouef: sed ꝑm desideriũ agit vt abstinẽs. ❡ Sꝫ tũc q̃ritur que sit ista extẽsio. Et dicũt qdã ꝙ fit a rõne veri in ratione boni vel mali ꝑm ꝙ videf phs dicere in ethicis ꝙ op⁹ scie ethice que ꝯsiderant vnũqḋq̃ in ꝯsideratione boni sine appetitu sunt. ḡ sunt sine motu ad bonum. dicit eni phus ꝙ nihil mouet nisi inq̃tũ est appetitiuũ. cũ ḡ itellˀus practic⁹ sit mouẽs nõ videbif hoc sufficere ꝙ extẽdat se in rõne boni tñ. ❡ Preterea querif quare potius dicaf extẽdi a vero

Tex. cõ. 58.

in bonũ q̃ ecõuerso. puta supra habitum est ex v̓bis phi ꝙ intelligẽtia extẽsa accipit nãlia: reflexa aũt metaphẏsica ⁊ mathematica. querif ḡ q̃re in practicis nõ sit reflexa itelligẽtia sicut est in theoricis. ❡ Preterea ꝑm istã distĩõnẽ intellectus practici videf practicus in sbã nõ differre a speculatiuo: cũ tñ videaf dicere Auicẽna: ꝙ sit alia vis aĩe hoc ẽt per rõnẽ videf posse ꝓbari sic. potẽtia cui⁹ nõ est vnus habit⁹ cũ alia nõ est eadẽ in sbã cũ ipsa. potẽtie practice nõ est vnus habitus cũ poᵃ speculatiua. ḡ nõ est eadẽ cũ ipsa in sbã. p̃ᵃ ꝓbaf ꝑ hoc: qḋ dicit phs ꝙ idẽ accidẽte est idẽ numero. 2ᵃ pꝫ per se. ❡ Itẽ poᵃ diffinif per actus ⁊ obiecta. sed alius est act⁹ ⁊ obiectũ practici ꝑm rõnẽ q̃ speculatiui. ergo alia est potentia hinc ⁊ inde. ❡ Solo. dicimus ꝙ speculatiuus ⁊ practicus ꝯueniũt in sbã ⁊ rõne. ⁊ hec rõ est extẽsio a vero in bonũ sic dĩc phus. extẽdif aũt ꝑncipal'r ad tria. s. ad bonũ ⁊ ad actuale siue operabile: ⁊ ad appetitũ. bonũ eni est p̃mũ mouẽs. p̃mus autẽ mot⁹ boni est eius cui fit nẽtiũ de ipso. ⁊ hic est itell's practicus inq̃tũ practicus. Cũ aũt hoc bonũ sit actuale siue opabile ipsũ erit in pticularib⁹: qa oẽ opus est circa pticularia qḋ pꝫ per circũstãtias in qb⁹ est opus que dicunf in ethicis singularia: vbi dicit phs ꝙ voluntariũ est cui⁹ p̃nᵐ est in ipo cognoscẽte: singularia in qbus est opus. ❡ Itẽ bonũ nõ nũtiat nisi inq̃tũ est appetibile ꝑp hoc extẽdit se intellˀus mouẽdo appetitũ ad ꝯsecutionẽ boni: ⁊ hoc est qḋ dicit phs ꝙ nihil mouet nisi inq̃tũ est appetitiuum mouet. In speculatiuis eni status est. In illis eni accipif verꝝ nõ vt bonũ sibi. Et si accipiaf bonũ accipif vt verꝝ. sicut enim vniuscuiusq̃ rõ est p̃nᵐ veritatis de ipso: ita ⁊ rõ boni nec fit ibi extensio ad pticularia nec ad appetitũ eo ꝙ speculatiu⁹ nihil actuale ꝯsiderat vt dicit phs. ❡ Ad p̃mũ ḡ dĩcẽdũ ꝙ bonũ ethicum aliter est in volẽte ⁊ opante: ⁊ aliter in sciẽte tñ. p̃° modo est vt actuale bonũ ⁊ appetibile. 2° aũt mõ est vt scibile de q̃ ẽ rõ veri: ⁊ hoc est qḋ dicit phs in ethicis ꝙ scire nihil aut parum ꝓdest ad virtutẽ. velle aũt ⁊ ꝑseuerare in opib⁹ multũ. ⁊ iterꝝ in alio loco. sunt qui ethica nõ faciunt: ad rõnes autẽ ꝯfugiẽtes q̃runt ꝓbari ⁊ eẽ boni aliqd simile faciẽtes egris qui medicos qdẽ studiose audiunt. faciũt aũt opandorꝝ nihil. Et quẽadmodũ illi nunq̃ bñ hẽbunt corpus sic curati: sic nec isti aĩam sic ꝓbantes. ❡ Ad aliũ dĩcẽdũ ꝙ bonũ est post verꝝ in intellectu. verꝝ eni est in rõne spẽi vl'is: bonũ aũt in particularib⁹ operꝝ. ⁊ ꝑp hoc necesse est extẽdi intellectũ vltra id qḋ est intellect⁹ ꝓpriũ. ꝓpriũ eni suũ inq̃tũ est intellectus est stare in vniul'i. sed si deberet eẽ practicus necesse est extẽdi ad pticularia in qb⁹ est ipsa praxis. ❡ Ad aliud dĩcẽdũ ꝙ extẽsio in theoricis est ad mãm per hoc ꝙ considerat formã que est in mã subiecta trãsmutata. reflexio autẽ est ad formã que nõ ꝑm id qḋ est in tali mã sed in ethicis nihil separatũ cõsideraf a pticularib⁹: ⁊ ꝑp hoc ibi reflexio eẽ non põt. ❡ Ad aliũ dĩcẽdũ ꝙ hec ꝓpositio falsa est. potẽtia cui⁹ non est vnus habitus cũ alia: non est eadẽ in suba cum alia. sunt enim diuersi habitus in vna potẽtia ꝑm subam. ❡ Ad id ꝑ qḋ ꝓbat eam dĩcẽdũ ꝙ lꝫ idem accĩte sit idem numero: nihil tamẽ ꝓhibet in vno numero esse multa accĩtia. ❡ Ad aliũ dĩcẽdũ ꝙ Auicẽna nõ ꝯsiderat verꝝ in rõne substãtie sed in ratione potẽtie. rõ autẽ potentie est ad aliud: ⁊ ꝑp hoc ipẽ dicit aliam vim eẽ practicam ⁊ speculatiuam qa ad aliud est. ❡ Ad aliud dĩcẽdũ ꝙ dĩa actuũ ⁊ obiectorꝝ differre facit practicũ a speculatiuo in ratione virtutis ⁊ potẽtie sed nõ in ratione substĩ. dĩa võ inter speculatiuũ ⁊ practicũ multiplex est: sed tamẽ q̃tuor differẽtie colligunf ex dictis Ar. ⁊ Auic. ❡ Quarꝝ p̃ma est ꝙ practicus accipit spẽm ꝑm ꝙ est ꝑncipiũ operis: speculatiuus aũt ꝑm ꝙ est p̃nᵐ scie: ⁊ hoc est qḋ dĩc Aristo. in 2° metaphẏsice ꝙ finis speculatiue sciẽtie est veritas: ⁊ finis operatiue est opus. Operãtes eni lꝫ cõsiderãt in eo qḋ agãt: tamẽ non ꝑscrutanf per cãm ꝑpter seipsam: sed respectu eius qḋ agunt: ⁊ nos non sciamus veritatẽ absq̃ eo ꝙ sciamus cãm eius. ⁊ in p̃mo de aĩa practicarum intelligẽtie sunt termini. oĩs enim alterius cã sunt. s. opis. speculatiue võ rõnibus terminanf. ❡ Scḋa est ꝙ practicus intellectus hꝫ formam opatiuã rei: ⁊ per hoc cõponitur cũ re opata. dicit enim Arist. in 7° metaphẏsice ꝙ sanitas que iducitur in egro est a sanitate que est in aĩa medici: ⁊ dĩ forma cõpositionis. forma võ que est in itellectu speculatiuo non est ad rem sed a re per abstractionẽ: ⁊ ideo dĩ forma abstractiõis.

Nõ qĩo itellect⁹ speculatiuus extẽsione fiat practicus.

Bonũ est nã posteri⁹ võ i itellectu.

Practic⁹ itellect⁹ a speculatiuo differt in quatuor.

Tex. cõ. 3.

Tex. cõ. 29.

❡ Tertia

¶ Tertia est q̄a intellectus practicus per hoc q̄ est practic⁹ cognoscit particularia in q̄bus est opus vt tempus ⁊ locū: ⁊ partes materie sicut p₃ in archario qui cognoscit lignū ex quo est archa ⁊ partes eius sicut opculum ⁊ fundū. Intellectus aūt speculatiuus est vl̄iu₃ ⁊ nō cognoscit māam vel mālia in q̄bus spēs vl̄is tn̄ per māam diuersificaẛ. ¶ Quarta ē q̄a intellectus practicus per hoc q̄ appetitiuus imittiẛ corpori ⁊ influit virtutē motiuā in ip̄m vt possit exequi motu₃ ei⁹ vt dicit Auicēna. s₃ speculatiuus nō imittiẛ corpori s₃ abstrahit se ab ip̄o p̄ hoc q̄ ip̄e stat in vl̄i.

¶ Queritur quid sit phantasia.

Deinde queritur de phātasia mouente que sit. Et queruntur duo. primum est quod dictum est. scilicet quid sit. ⁊ vnde cōtingat ei esse rectam ⁊ non rectam.

Ad primū p̄ceditur sic. Dicit Arist. q̄ phantasia est motus a sensu ꝭm actum pfectus. si aūt phātasia mouet mouebit ab alia specie que fit a sensu ꝭm actu₃ facto. sed in sensu nō sunt nisi sensibilia p̄pria ⁊ cōia. ergo mouebit ab illis. ¶ Si hoc cōcedaẛ ꝯ: nihil mouet nisi per intētionem boni vel mali. Intētio boni vel mali nō accipitur a sensibus vt supra habitū est. ḡ phātasia non mouet per hoc q̄ accipit a sensu. ¶ Preterea dicit ph̄s q̄ phātasia est potētia ꝭm quā phantasma nobis fit. ⁊ dicit alibi q̄ ad huiusmodi imaginatiōes in aīa nos habemus sicut si aspiciētes simus ad scripturas sine appetitu ⁊ tenore. ḡ videtur q̄ non possit mouē phātasia. ¶ Itē in 3° de aīa dic̄ q̄ itell̄s q̄ p̄p aliq̄d rōcinaẛ practic⁹ est ⁊ differt a speculatiuo in fine. ḡ videẛ a sil̄i q̄ talis ēt sit dīa iter phātasiā cognitiuā ⁊ motiuā. s. q̄ cognitiua accipit imaginē p̄ut est p̄n^m cognitiōis sensibilis: motiua aūt p̄ut est apparēs bonū vel malum. ¶ Solō. dicimus q̄ vltima vez ꝯcludit. duo eni h₃ phantasia motiua. s. q̄ sibi sit nūtiū de apparēti bono vel malo: ⁊ q̄ imittiẛ corpori mouēdo ip̄m p̄ appetitū sensibilem. dr̄ tn̄ phātasia large ⁊ stricte vt habitū est supra: ⁊ hoc itelligiẛ mouēs large ꝭm q̄ includit ēt estimationē. ¶ Ad obm ꝯ dōm q̄ l₃ bonū ⁊ malū nō accipianẛ a sensibili: tn̄ nō separanẛ a sensibilib⁹ p̄ut sūt in phātasia. ⁊ hoc est qđ dic̄ Auicēna. q̄ sensus q̄n̄q₃ diffundit ꝯcupiscētiā p̄ hoc. s. q̄ sensibilis vis id qđ videẛ bonum nō sepat a sensibili s₃ accipit cū ip̄o: ⁊ hec supra sufficiēter explanata sunt in q̄ōne de estimatiua. ¶ Ad aliō dōm q̄ si pure phātasia attēdaẛ tūc est sicut pictura. sed sic nō accipit ip̄₃ phātasia mouēs sed ꝯiunctū apparēti bono vel malo.

¶ Utrum phantasia est recta ⁊ non recta.

Secundo queriẛ vn̄ ꝯtigat ei eē rectā ⁊ non rectā. Videẛ eni q̄ semp̄ sit recta. sensus eni₃ p̄prioꝝ verus est. ergo ab illo non h₃ errare. Si dicaẛ q̄ h₃ hoc a sensu cōi. ¶ Cōtra. obta sensus cōis sūt spēs q̄ititatis. illis āt nō est cōiuncta itētio apparētis boni vl̄ mali. alr̄ eni bonū ⁊ malū ꝯsideraret in mathematicis si bonū ⁊ malū eēnt passiones q̄ati. Cu₃ igiẛ phātasia sit de apparēti bono vl̄ malo ipsa nō erit de obtis sensus cōis. ḡ ab illis non h₃ errare. ¶ Solō. dōm q̄ phantasia errare h₃ app̄hendendo a sensu cōi vt habeẛ in 3° de aīa. sensus enim cōis non tm̄ h₃ apprehendere sensata cōia: sed etia₃ diuidere propria ex qua collatione resultet intentio apparentis boni vel mali.

¶ Queritur quid sit voluntas.

Deinde q̄riẛ de ptib⁹ appetit⁹. ⁊ q̄a dicit ph̄us q̄ in rōnali volūtas sit ⁊ in irrōnali desideriū ⁊ aīus. inuuẛ tres eē ptes appetit⁹. s. voluntas ex pte rōnalis aīe. ⁊ desiderium siue ꝯcupia: ⁊ aīus siue irascibiẛ. ¶ Ex pte irrōnalis aīe hoc est sensibilis q̄rēdu₃ est igiẛ p̄° de volūtate. 2° đ ꝯcupiscibili. 3° de irascibili. 4° de trib⁹ in cōi. ¶ De voluntate aūt q̄ruẛ tria. s. q̄d sit volūtas. ⁊ vtrū sit po^a vna p̄ se vl̄ diffusa in oibus alijs viribus. ⁊ de consensu voluntatis.

Ad primu₃ p̄cediẛ sic. Dicit Dama. 2° li° 22° cap°. Op₃ scire q̄m aīe nāliter inserta est v̄tus appetitiua eius ꝭm nām est: ⁊ oium que subaliter nature assunt cōtēptiua que volūtas vocaẛ. Ex hoc accipiẛ q̄ volūtas est virtus appetitiua eius que ꝭm nām est ꝯtēptiua oiu₃ que subaliter assunt nāe. ¶ Sed ꝯtra hoc obijciẛ id qđ ꝭm nām est: aut intelligiẛ id qđ ptinet ad ꝯsistētiā vite: aut id ad qđ ordinatur nā. Si p̄mo mō: tūc nō essent voluntaria nisi que pertinēt ad ꝯseruationē vite qđ p₃ eē falsum. Si autē itelligiẛ id ad qđ ordinaẛ nā tūc nō eēt voluntas nisi veritatis et hoc iteꝝ falsum est. ¶ Preterea dicit Dama⁹ exponēs q̄uo voluntas sit eoꝝ que sunt ꝭm nām: q̄ suba q̄dē esse ⁊ viuē ⁊ moueri ꝭm intellectu₃ ⁊ sensu₃ appetit p̄priā cōcupiscēs nālem ⁊ plenā essentiā. ergo videẛ q̄ voluntas nō sit nisi ad eē ⁊ viuere ⁊ sentire ⁊ itelligere. ¶ Preterea dicit Dama⁹ q̄ voluntas est ipse vitalis ⁊ nālis ⁊ rōnalis appetitus ⁊ simplex ⁊ mixtus oium nature cōstitutiuoꝝ. nām autē cōstituētia nō sunt nisi p̄ncipia ex q̄bus est nā: vel ex q̄bus ꝯseruaẛ: sed volūtas est eoꝝ ex q̄b⁹ est nā: cū ea ex q̄b⁹ est p̄cedēt voluntatē: voluntas erit p̄cedētiu₃ se. oē aūt ex q̄b⁹ est voluntas est voluntariu₃. ergo aliq̄d est voluntariū volūtate que nōdu₃ est: qđ falsum est. ¶ Preterea talia de necessitate ia₃ sunt habita. ḡ voluntas erit eoru₃ que de necessitate hn̄tur. ¶ Item taliu₃ p̄priū p̄n^m est nā. ergo voluntas erit p̄n^m eorūdē quoꝝ est nā p̄n^m: que oia falsa sunt. Si autē est eoꝝ ex q̄bus cōseruaẛ nā tūc nō eēt nisi cibi ⁊ potus. qđ falsu₃ est cū dicit Dama⁹ q̄ voluntas est in his que sunt in nobis: ⁊ in his que nō sunt in nobis hoc est in possibilib⁹ ⁊ in ip̄ossibilib⁹. ¶ Solō. dōm ꝭm Dama^m ⁊ Grego^m nicenū q̄ duplex est voluntas. s. nālis ⁊ deliberatiua. Nālis eni est de ꝯstituētib⁹ ⁊ saluātib⁹ nām. Deliberatiua v̄o est de his que ꝭm p̄heresim eliguẛ. tn̄ ex v̄bis Damasceni voluntas nō nālis nec ēt deliberatiua est eoꝝ que possibile est fieri nō p̄ nos: et etiā ip̄ossibiliu₃ sicut q̄ volumus nos nunq̄₃ mori qđ tn̄ est ip̄ossibile: ⁊ hec eni volūtas est possibiliū que nō fiūt p̄ nos: sicut q̄ volumus eē reges qđ q̄dē possibile est: sed nō fit per nos. has tres volūtates noiat trib⁹ modis. p̄ma eni dr̄ thelisis hoc est nālis volūtas. 2^a autē p̄prie dr̄ voluntas rōnalis. 3^a v̄o dr̄ bulisis hoc est q̄lisc̄uq₃ volūtas eo q̄ gn̄alis est appetitus possibiliū ⁊ ip̄ossibiliu₃ siue per nos siue nō p̄ nos operādoꝝ. ¶ Dicēdū ergo ad duo p̄ma q̄ Dama⁹ ibi diffinit volūtatē que dr̄ thelisis: ⁊ hec est diffinitio potius manifestās diuisionē q̄₃ totā dicens essentiā volūtatis. ¶ Ad aliō dōm q̄ nihil p̄hibet voluntatē eius eē qđ iā inest per nām: ⁊ eius qđ aū volūtatē eius est acq̄sitū: ⁊ eius qđ iā de necessitate est habitum. sed aliter est de ipsa volūtas q̄₃ fit p̄ nā₃: ⁊ aliter q̄₃ fit acq̄situ₃ aū volūtatē: ⁊ aliter q̄₃ iā inest ex necessitate. est enim volūtas ad permanēdu₃ ⁊ ꝯseruādum cū ꝭ₃ hunc modū ante nos referunt nec habitum est.

Duplex est voluntas.

¶ Queritur vtrum voluntas sit potentia vna per se vel diffusa in omnibus alijs.

Secundo queriẛ Utrū volūtas sit potētia vna per se vel diffusa in oibus alijs. ⁊ videẛ q̄ vna per se. Dicit eni Dama⁹ q̄ voluntas que rōnalis est nō est volūtas. ḡ videẛ q̄ volūtas nō sit nisi illa potētia que ꝭm nām sequiẛ iudiciū rōnis. ¶ Itē Ar. in topicis dicit q̄ ois voluntas est in rōne ⁊ ex hoc sequiẛ idē. ¶ Itē in ii° de aīa dicit q̄ in rōnali voluntas est. in irrōnali aūt desideriu₃ ⁊ animus. ¶ Itē Priscianus dicit q̄ hoc v̄bū volo est v̄bum p̄hereticum. ꝭm aūt Ar. p̄heresis est cū eligentia recta sicut hr̄ in 3° ethicoꝝ. Cū igiẛ eligētia recta nō sit nisi ꝭm rōnē volūtatis nō erit nisi in rōne. Hoc ēt p̄baẛ per rōnē voluntas eius qđ est voluntariū est eo q̄ potētie per actus ⁊ act⁹ per obta habeāt diffiniri. Dicit aūt Ar. in 3° ethicoꝝ q̄ volūtarium est cuius p̄n^m est in seipso cognoscente singularia in q̄bus non est opatio sed singularia hoc est determinatas circūstātias cognoscere non est nisi rōnis. ergo volūtas nō est nisi rōnis. ¶ S₃ cōtra. dicit Ar. in 3° ethicoꝝ. q̄ neq₃ volūtas est p̄heresis. voluntariū eni ⁊ pueri ⁊ alia aīalia cōicant: p̄heresim autē nō. ex hoc accipiẛ q̄ voluntas inest brutis ⁊ pueris. Et bruta q̄dē nec hn̄t rōnē nec vsu₃ rōnis. ḡ nō ois voluntas in rōne est. ¶ Item hoc dicūt auctores medicine artis qui distinguunt virtutē aīalē app̄hēsiuā ⁊ motiuā mot⁹ volūtarij. ⁊ motū voluntariū appellāt motū p̄cessiuu₃ in oib⁹ aīalib⁹. ergo videẛ q̄ voluntas in oib⁹ aīalib⁹ sit ⁊ nō in ratione tm̄. ¶ Preterea videẛ voluntas eē in oibus virib⁹. dicimus. n. volumus itelligere: volumus ambulare: volumus videre: signātes p̄gressu₃ vniuscuiusq₃ v̄tutis ad actū sibi p̄priu₃.

Capl̄o. 5.

Capl̄o. 2.

Capl̄o. 4.

Marginal notes (left): 2 de aīa. te. cō. 160. — 2 de aīa. t. cō. 46. — Tex. cō. 49. — Phātasia motiua duo h₃. — Tex. c. 136. ⁊ infra i. 2. đ aīa. — 3° de anima. t. cō. 48.

Cũ igiᷓ ad hunc ꝓgressum sit in vnaquaqꝫ vtute videᷓ voluntas esse appetit⁹ qdẽ disseminatus ⁊ sparsus per oẽs vires aie. ¶ Itẽ vnũqdqꝫ appetit id qd̓ ꝑm nãm pficit ipm: sꝫ oẽs vires aie perficiunᷓ a suis obtis ꝑm nãm ipsaꝝ viriuꝫ: ergo oẽs appetũt sua obta. appetitus aũt nõ diuidiᷓ nisi per voluntatẽ ⁊ irascibilem ⁊ cõcupiscibilẽ. Cũ igiᷓ ꝯcupiscibilis sit respectu delectabiliũ corporis: irascibilis aũt ad isurgendũ ꝯ̃ nociuuꝫ: relinquiᷓ ꝙ appetit⁹ qui est vniuscuiusqꝫ virtutis ad suũ obm sit appetitus qui est volũtas. ¶ Iuxta hoc etiam queriᷓ quõ hoc intelligatur ꝙ oĩs volũtas est in rõne. Esse enim in rõne diciᷓ trib⁹ modis. s. sicut obiectum rõnis est in ratione. aut sicut id qd̓ est in radice rõnis ⁊ subiecto. aut sicut id qd̓ est pars rõnis. Si p̃mo mõ dicaᷓ volũtas esse in rõne hoc paruꝫ est: qa sic oĩa sunt in rõne eo ꝙ rõ est de oĩbus. ¶ Si 2° modo tũc nõ erit volũtas nisi que est pars rõnalis aĩe. aĩa rõnalis ꝑm subm est rõnis. ⁊ hoc est ꝯ̃ prehabitas auctoritates: ⁊ p̃terea cõtra hoc ꝙ dictũ est voluntatẽ quãdã esse nãlem que est de cõstituentib⁹ nãm que videᷓ inesse oĩbus. ¶ Si 3° modo tunc oĩs voluntas eẽ videᷓ ⁊ cum iudicio rõnis: ⁊ cũ iudicium rõnis nõ sit repentinũ nulla voluntas videᷓ eẽ repẽtina: ⁊ hoc est cõtra Arist. in 3° ethicoꝝ. vbi dicit ꝙ repẽtina qdẽ voluntaria esse dicim⁹: sꝫ p̃heresim aũt nõ. ¶ Iuxta hoc iteꝝ queriᷓ de distõne quorũdaꝫ dicentiũ ꝙ est volũtas finis: ⁊ volũtas eius qd̓ est ad finẽ. cũ Arist. dicat ꝙ voluntas est finis tm̃: ꝯsiliũ aũt ei⁹ qd̓ est ad finẽ. ¶ Itẽ Dama⁹. est aũt bulisis hoc est volũtas finis nõ eaꝝ que ad finẽ sunt. ergo finis qdẽ est volũtabile vt regẽ esse: ⁊ sanuꝫ eẽ. Ad finẽ aũt est qd̓ cõsiliabile est. s. modũ per quẽ debemus sani eẽ vel regnare. ergo nulla videtur supra habita distinctio. ¶ Iuxta hoc iteꝝ queriᷓ de v̓bo Anselmi qui dicit ꝙ in oĩbus in qb⁹ ꝯiuncta sit potestas ⁊ volũtas: voluntas p̃cedit potestatẽ. hoc eñi videᷓ esse falsuꝫ. potestas eñi simplicius est q̃ꝫ volũtas eo ꝙ est in plus: ⁊ ita videᷓ voluntatẽ p̃cedere. ¶ Solõ. dõm ꝙ voluntas dĩ multipliciter. s. large ⁊ stricte. large dĩ duob⁹ modis. s. proprie ⁊ metaᶜᵉ. ꝓprie diciᷓ de sensibilibus ꝑm ꝙ appetitus illorum quo mouenᷓ ad desiderata dĩ voluntas. Metaᶜᵉ aũt diciᷓ de inaĩatis ⁊ plantis sicut dĩ in euãgelio Ioãnis 3°. ꝙ spiritus vbi vult spirat. qd̓ ꝑm Chrysoᵐ intelligiᷓ de vẽto. stricte autẽ diciᷓ appetitus rõnalis aĩe ⁊ in hac significatiõe ꝓprijssime accipiᷓ. Et adhuc dĩ trib⁹ modis in illa significatione ꝑm triplex eius obm. obiectuꝫ eñi eius aut est ĩtra aut extra. Intra sicut potẽtie aĩe quas oẽs voluntas inclinat ad actũ ꝑm ꝙ dicimus/ volo itelligere/ volo dicere/ ⁊ volo ambulare. Si est extra aut est de ꝯstituẽtibus ⁊ saluãtib⁹ nãm: ⁊ tũc est illa que vocaᷓ thelisis a Damaᵒ. Dicit eñi ꝙ thelisis est rõnalis appetitus cũ nãe cõstitutiuoꝝ. i. appetit⁹ rõnalis aĩe. Aut est de nõ pertinẽtib⁹ ad nãm sed hoc duobus modis. s. possibiliũ ⁊ ipossibiliuꝫ. si est ipossibiliũ tũc est voluntas que a qbusdã dĩ irrõnalis eo ꝙ semp p̃teit deliberationẽ ⁊ inquisitionẽ ⁊ cõsilium. Si aũt est possibiliuꝫ adhuc est duplex. aut enim est possibiliũ nõ operandoꝝ per nos in toto vel in parte: ⁊ sic est illa volũtas quã Dama⁹ dicit esse ꝙ ipsa volumus eẽ reges vel sani ad qd̓ quãdoqꝫ nihil operamur. quãdoqꝫ aũt non in toto. Si v̓o operandoꝝ per nos tũc est ꝓprie volũtas rõnalis: qa tunc est de qbus rõ hꝫ añcedenter inqrere ⁊ disponere ⁊ ordinare ⁊ ꝯsulere. volũtas autem gñalis ad tres vltimos modos hoc est possibiliũ ⁊ possibilium nõ per nos operãdoꝝ ꝑm Damaᵐ ⁊ Gregoᵐ nicenum dĩ bulisis nisi quãdoqꝫ restringaᷓ ad aliqd̓ hoꝝ trium per spãlẽ rõnem. Ex hoc patet solutio ad qnque prima que ꝓbant voluntatẽ esse in rõne: ⁊ ad duo que in ꝯ̃rium obijciuntur. ¶ Ad id v̓o qd̓ queriᷓ vtrũ voluntas sit qdã appetitus diffusus in oĩb⁹ viribus dõm ꝙ nõ. ¶ Ad primũ autem qd̓ obijciᷓ dõm ꝙ voluntas ꝓut est ad intrinseca vĩs motor est viriuꝫ ad actum nõ ita ꝙ ipsa sit imixta eis: sed qa cetere vtutes cum actibus suis sunt in rõne voliti: ⁊ per hoc efficiunᷓ obta voluntatis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ appetit⁹ sumitur large ⁊ stricte. large ꝓut dĩc̃ iclinationẽ vniuscuiusqꝫ rei nãlis in id qd̓ debeᷓ ei ꝑm nãm: ⁊ sic appetitus est etiam diffusus in omnibus viribus aĩe apprehẽsiuis ꝑm ꝙ Arist. dicit ꝙ omnia appetunt esse diuinũ: ⁊ ꝓpter illud agunt qcquid agunt. ⁊ alibi qa materia appetit formaꝫ sicut femina masculum ⁊ turpe bonũ. ⁊ Boeti⁹ in lib° de hebdomadib⁹ dicit. ꝙ omnia que sunt appetunt bonũ. ⁊ sic etiã dicimus totam nãm moueri ꝓpter aliquid. appetitus autẽ stricte diciᷓ desideriũ alicuius rei adipiscẽde vel fugiende apphense in rõne boni vel nociui: ⁊ sic sumiᷓ appetit⁹ qñ diuidiᷓ in volũtatẽ ⁊ irascibilẽ ⁊ ꝯcupiscibilẽ: ⁊ iste appetit⁹ non est sparsus in oĩb⁹ virib⁹. ¶ Ad id qd̓ vltra q̃riᷓ dõm ꝙ volũtas est in rõne duob⁹ modis. p°. s. qa est ps rõnalis aĩe: ⁊ sic oĩs volũtas dũmõ ꝓprie sumaᷓ volũtas est in rõne: ⁊ iste modus est in cõparatiõe ad id cui⁹ est volũtas vt subi. est ẽt in rõne in cõparatiõe ad obm. i. volitũ: qa volitũ añter dꝫ esse ex rõne determiatũ: ⁊ sic nõ oĩs volũtas est in rõne sꝫ ordiata. Si v̓o priori mõ oĩs volũtas dicaᷓ eẽ in rõne tũc nõ sequiᷓ ꝙ ꝓpᷓ hoc volũtas dẽat eẽ rõnalis eo ꝙ volũtas nõ de necẽitate sequiᷓ rõnẽ lꝫ ꝑm ordinẽ debitũ seq debeat. ¶ Ad id qd̓ vlteri⁹ q̃riᷓ vtrũ oĩs volũtas sit finis. dõꝫ ꝙ sic si accipiaᷓ voluntas respectu voliti exᷓ: sed ibi finis accipiᷓ vt sit vltimũ intẽtuꝫ per appetitũ. hoc eñi est semp determinatũ: ⁊ pp hoc de ipso nõ est inqsitio ⁊ ꝯsiliũ: sꝫ modus acq̃rẽdi ipm nõ est determiat⁹: ⁊ iõ ꝯsiliũ est de ipo. Si aũt accipiaᷓ volũtas non respectu obti exᷓ sed respectu viriũ itra aĩaꝫ quas mouet ad actũ: tũc veꝝ est ꝙ volũtarie rõcinaᷓ ⁊ volũtarie disponit et ꝯsulit: ⁊ hoc mõ volũtas põt eẽ ei⁹ qd̓ est ad finẽ: sed sic nõ ꝓprie sumiᷓ volũtas bulisis vt pꝫ p añ dicta. ¶ Si v̓o q̃ratur q̃re volũtas bulisis nõ sit de eo qd̓ est ad finẽ. dõm ꝙ nulla potẽtia appetitiua tm̃. i. cui⁹ nõ est apphendere sꝫ affici circa obiectuꝫ distinguit aliqd vel ordinat: ⁊ oĩs distinctio vel ordinatio est ex p̃cedẽti apphẽsione. Cuꝫ igiᷓ in his que sũt ad finẽ ꝓpter incertitudinẽ ipsoꝝ exigiᷓ distinctio ⁊ inqsitio ⁊ ordinatio nõ põt eẽ voluntas de his. Finis aũt in oĩ appetẽte suppositus est certus: ⁊ ideo voluntas est de ipso. nec dꝫ dici vt quidã dicũt ꝙ finis sumaᷓ ibi pro vltimo fine qui est deus: hoc eñi non est de intentione auctoꝝ vt pꝫ ex p̃dictis. ¶ Ad id qd̓ vlterius q̃riᷓ dõm ꝙ duplex est potestas. s. generalis: ⁊ hec est que diuidiᷓ in oẽs vires ⁊ est simplicior voluntate. Alia est potestas que dĩ q̃si potẽtia stans in actu: et hec sequiᷓ volũtatẽ si sunt respectu eiusdẽ potestas ⁊ voluntas: qa vt supra habitũ est volũtas vno mõ dicta est motor gñalis oĩuꝫ potẽtiaꝝ ad actũ: ⁊ pp hoc dĩc̃ Anselmus: ꝙ cũ dico possuꝫ loq subintelligiᷓ si volo. ⁊ silr cum dĩ possuꝫ ambulare ⁊ possum intelligere ⁊ sic de alijs. ⁊ hoc est qd̓ dĩc̃ Augustinus. ꝙ nulla est cã cuꝫ intelligibile est in aĩa q̃re quandoqꝫ actu intelligit ⁊ quandoqꝫ non nisi voluntas.

¶ Utrum aliquis sit consensus voluntatis.

Tertio queriᷓ de ꝯsensu volũtatis. Videᷓ aũt ꝙ nullus ꝯsensus sit volũtatis ꝓprie. de illo. n. est ꝯsensus qd̓ inqriᷓ per ꝯsiliũ. nulli⁹ aũt qd̓ iquiriᷓ hoc mõ est volũtas. ergo ꝯsensus nõ ꝓprie est volũtatis. p° ꝓbaᷓ p hoc ꝙ ꝯsensus dĩ quasi sensus cũ alio ⁊ nõ est ali⁹ cũ quo sentiaᷓ nisi cõsiliũ p̃cedẽs. 2° v̓o ꝓbaᷓ p añ dicta: qa voluntas est ꝓprie finis. ¶ Itẽ nomẽ ꝯsensus sonat in apphẽsionẽ pausantẽ sup apphẽsum. volũtatis aũt nõ est apphẽdere. ergo volũtatis nõ est ꝯsentire. ¶ Sꝫ ꝯ̃. voluntas frequenter ꝯ̃ria est rõni sicut in abstinẽtibus. ꝯ̃rietas autẽ illa nihil aliud est q̃ꝫ dissensus eius. ergo volũtatis est dissentire. sꝫ cuiuscũqꝫ est dissentire ei⁹ etiã est ꝯsentire. ergo voluntatis ei⁹ est cõsentire. ¶ Iuxta hoc etiã iteꝝ q̃riᷓ que dr̃ia sit inter thelisim ⁊ bulisim ⁊ thelisticõ de qbus mẽtionẽ facit Dama⁹. ¶ Solõ. dõm ꝙ quidã cõsensus est rõnis ⁊ qdã volũtatis. rõnis cõsensus quasi sñia de faciẽdo ꝑm ꝙ dicit Dama⁹. ꝙ sñia est depositũ ⁊ amatuꝫ qd̓ iudicatũ est ex cõsilio: ⁊ ille cõsensus semp est in rem ex cõsilio iuentã. volũtas autẽ cõsensus est in concordia rõnis. dicũt aũt quidã ꝙ est cõsensus in veꝝ ⁊ cõsensus in bonum. Cõsensus in veꝝ est rõnis: consensus aũt in bonũ voluntatis. sed hoc nihil est qa consensus in verum ꝓprie speculatiue potentie est de qua non est hic sermo. Rõnis autẽ practice est inquirere de actuali bono ⁊ cõsentire. voluntatis autem appetere: ⁊ ꝓpter hoc cõsensus vtriusqꝫ est in bonum: sed rõnis cõsensus est in sñia: volũtatis aũt vt concordia: ⁊ per hoc patet solutio ad duo p̃ma. ¶ Ad aliud dicendum ꝙ cõtrarietas voluntatis ad rõneꝫ nõ est in allegatis ⁊ consultis: sed potius in hoc ꝙ appetitus volũtatis ꝯ̃rie se habet ad allegata ⁊ consulta per rõnem: ⁊ propter dissensus eius est discordia: ⁊ ideo consensus eius cõcordia vocatur.

¶ Ad id

Caplo. 5.

Volũtas multiplr dicitur.

2. de aĩa. t. cõ. 34. ⁊ 2° phys. tex. cõ. 81.

Nõ quõ volũtas nõ ẽ finis sꝫ eoꝝ q̃ sũt ad finem.

Potestas duplex.

Cõsensus 2ᵉ

¶ Ad id qđ vlterius querit̃ que dr̃ia sit iter bulisim ⁊ thelli sim pȝ ex dictis. thelicon aũt nihil aliđ est ꝙ volitũ qđ Damascenus vocat volũtabile. thelicon aũt latine est volens.

¶ Querit̃ qđ sit v̾tus ꝯcupiscibilis.

DEinde queritur de concupiscibili ⁊ querũtur tria. Quorum p̄ᵐ est quid sit. 2ᵐ quis sit ꝓprius eius actus. 3ᵐ quare a sanctis dicat̃ esse corrupta ⁊ infecta cum alie vires anime sint corrupte tñ.

AD primũ sic ꝓcedit̃. Dicit Auic͠ in 7° de nãlib⁹. ꝙ motiua aie sensibilis duplex est. vna imperans motũ ⁊ alia efficiẽs. p̄ᵐ iperãs hȝ duas ptes. s. irascibilẽ ⁊ ꝯcupiscibilẽ. vis aũt ꝯcupiscibilis est vis iperãs moueri vt appropiquat̃ ad ea que putant̃ necessaria aut vtilia appeticiui delectamẽti. ¶ Sed ꝯ obiicit̃. oĩs eni vis obediẽs poti⁹ debet diffiniri per obediẽtiã ꝙ per iperiuꝫ. ꝯcupiscibilis est hmõi: g̃ potius debet diffiniri per obedientiã ꝙ per iperiũ. p̄ᵃ patet per se. 2ᵃ scribit̃ a Dama° in fine p̄mi ethicoꝝ. ¶ Preterea ea que ponunt̃ in diffinitione alicui⁹ semp debent ꝯcomitari ip̄m. iperare aũt motũ nõ semp ꝯuenit ꝯcupiscibili: g̃ videt̃ ꝙ nõ debeat per ip̄m diffiniri. ¶ Itẽ putare rõnis act⁹ est: g̃ videt̃ ꝯcupiscibilis eẽ ps rõnis. ¶ Item vtile est ꝙ sic in facultatẽ rõnis assumit̃ qđ ad aliud refert̃: ⁊ sic vtile videt̃ ptinẽ ad rõnẽ: g̃ nõ erit ꝓpriũ ꝯcupiscibilis. ¶ Preterea delectatio est ex ꝯiunctione ꝯuenientis ad ꝯueniẽs. hoc aũt videt̃ ꝯuenire oĩ potẽtie motiue ex ꝯiũctione sui finis cũ ipsa: ⁊ ita nõ erit ꝓpriũ ꝯcupiscibili. ¶ Solo. dicendũ ꝙ ꝯcupiscibilis ꝓprie loquendo est vis sensibilis aie cuius ꝓprius finis est delectabile in sensu ⁊ iperat motum ad ꝯsecutionẽ illius: ⁊ hoc attẽdit Auic͠ in diffinitione sua. ¶ Ad p̄ᵐ aũt dõꝫ ꝙ est iperiũ p̄ᵐ simpl̃r: ⁊ in aliquo tm̃: ⁊ est iperiũ p̄ᵐ in gñe illo ⁊ in oib⁹. Imperiũ ãt p̄ᵐ simpl̃r ⁊ in aliq̃ tm̃ est iperiũ rõnis ⁊ est in hoie tm̃. In hoie eni rõ iperat cõcupiscibili ⁊ irascibili ꝓpter hoc ꝙ ordinant̃ ad ipsam sicut hẽtur in fine p̄mi ethicoꝝ ⁊ hoc infra determinabit̃. In gñe aũt sensibilis p̄ᵃ imperatiua est irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis: ⁊ hoc in oib⁹ aialib⁹: q̇ ẽt in hoie non de necessitate sequit̃ iperiũ rõnis ſȝ iperat per seip̄am: sicut in eo q a p̄ho dr̃ ẽt abstinẽs. ¶ Ad aliud dõm ꝙ iperare motuꝫ dr̃ duob⁹ modis. Uno mõ iperare motiue que est ĩ neruis ⁊ musculis vt exequat̃ motũ ad executionẽ delectabilis. Alio mõ affici circa hoc qđ per motũ est acq̄sitũ: ⁊ altero istoꝝ modoꝝ semp iperat motũ. vel dicat̃ meli⁹: ꝙ mot⁹ nõ dr̃ hic mot⁹ ꝓcessiu⁹ ſȝ poti⁹ imutatio corpis ad susceptionẽ delectationis que ꝯcupiscit̃ sicͭ qñ est ꝯcupiscẽtia coit⁹ iperat v̾tuti excedẽti mẽbꝝ ⁊ spũi ipellẽti semẽ ad genitalia ⁊ hmõi. ¶ Ad aliud dõꝫ ꝙ putare ponit̃ ibi ꝓ estimare ſm phantasiã. ¶ Ad aliud dõꝫ ꝙ vtile dr̃ duob⁹ modis. s. ſm mãm ⁊ ſm formã ⁊ rõneꝫ. ſm mãm vtile est id per qđ obtinet̃ finis appetit⁹. ſm rõneꝫ v̾o qñ app̄hẽdit̃ in rõne vtilis: ⁊ hoc mõ loquit̃ Augu⁹. p̄° aũt mõ aliq̇d vtile est etiã in appetitu sensibili. s. per qđ vltima delectatio intẽta obtinet̃. ¶ Ad aliud dõm ꝙ anthonomatice dr̃ dlectatio in ꝯcupiscibili q̇ ip̄a hȝ delectationẽ maximã que q̇dẽ est ſm sensum ⁊ p̄cipue ſm tactũ in cuius obȷ̃to ꝓprie est delectatio vt supra ꝓbatũ est in q̇õne de tactu.

¶ Queritur quis sit ꝓprius actus ꝯcupiscibilis.

SEcundo querit̃ quis sit act⁹ eius ꝓprius. Et videt̃ ꝙ ꝯcupiscẽ delectabile qđ ptinet ad corpus. ¶ Sed tũc querit̃ quid hoc addat supra appetẽ. ⁊ vr̃ ꝙ nihil. appetẽ eni semp est respectu delectabilis ⁊ detestatio respectu ꝯr̃ij. cum igit̃ ꝯcupiscibile sit respectu eiusdẽ vr̃ ꝙ idem sint. ¶ Itẽ ꝯr̃ia sunt eiusdẽ potẽtie vt dicͭ Arꝫ. cũ igit̃ delectabile ⁊ tristabile ꝯr̃ia sunt: cui⁹ potẽtie est delectabile eius ẽt erit tristabile. si g̃ ꝓprius act⁹ est ꝯcupiscẽ erit ꝯcupiscentia respectu tristabilis. Si forte dicat̃ ꝙ sicut sunt duo ꝯr̃ia in obȷ̃to ita etiã sunt duo ĩ actu. vñ respectu tristabilis est act⁹ q est detestari ⁊ fugere. ¶ Cõtra. detestari ⁊ fugere nociuũ ꝓprius act⁹ est irascibilis vt dicit Auic͠. cũ g̃ irascibilis nõ sit eadẽ vis cũ ꝯcupiscibili: non erit actus ille ꝯcupiscibilis. ¶ Item ſm hoc videt̃ ꝙ ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis sint vna vis. ꝯr̃ia eni sunt vnius vis ſȝ tristabile est ꝯr̃iũ delectabili: g̃ sunt vnius vis. cũ igit̃ irascibilis sit respectu tristabilis ⁊ ꝯcupiscibilis vident̃ esse vna vis. Si forte dicat̃ ꝙ irascibilis nõ est detestari sed isurgẽ ꝯtra nociuũ ⁊ pugnare. ¶ Cõtra. quecũq̧ vis debeat a se repellere ꝯr̃iũ ipsam necesse est isurgere ꝯtra illud: g̃ si vis ꝯcupiscibilis debeat repellere cõtrariũ sibi necesse est ipsam isurgere ꝯtra illud: g̃ nõ solius irascibilis est isurgere. ¶ Solo. dõm ꝙ ꝯcupiscere ꝓprius act⁹ est ꝯcupiscibilis. vnũq̇dq̧ eni determinari hȝ ab vltimo ⁊ maxime sui gñis. ꝯcupiscẽtia aũt sonat in maximũ appetitũ. cupido eni dicit vehemẽtẽ appetitũ circa aliq̇d. sed ꝯcupiscẽtia ex vi p̄põnis adhuc sonat in maiorẽ itẽsionẽ circa delectabile ꝯcupitũ: ⁊ hoc est ex vehementia dulcedinis obȷ̃ti. cũ eni ip̄m per se sit delectabile plus mouet appetitum ꝙ aliud qđ nõ hȝ hmõi delectationẽ. ¶ Ad p̄ᵐ g̃ dõm: ꝙ cõcupiscere addit supra appetẽ sicut spẽs sup genus. appetere eni nõ dicit gñalẽ iclinationẽ appetitus in appetibile. ꝯcupiscere eni sonat in motũ q̄si querẽteꝫ refici i delectabili ⁊ frui ip̄o. ¶ Ad aliud dõm ꝙ sine dubio ꝯr̃ia sunt eiusdẽ vis sed nõ sunt ambo fines. vnde lȝ tristabile sit cõcupiscibile tñ nõ est finis ei⁹ ⁊ ꝓpter hoc ẽt detestatio siue fuga tristabilis nõ est finalis act⁹ eius ſȝ ꝯñs: ꝓpter hoc eni detestat̃ tristabile q̇ ꝯcupiscit delectabile. ¶ Ad aliud dõm ꝙ detestatio in genere siue fuga nõ est actus irascibilis sed potius aggredi cũ ira ⁊ animositate sicut postea dicet̃. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis nõ sunt vna vis. tristabile eniꝫ in sensu nõ est ꝓpriũ obȷ̃m irascibilis sed potius ꝯcupiscibilis. de irascibili aũt obȷ̃to postea dicet̃. ¶ Ad vltimum aũt dõm ꝙ duplex est isurgere. s. insurgere gñaliter cõtra cõtristans in sensu: ⁊ hoc nõ est ꝓpriũ irascibilis. ⁊ est insurgẽ ex animositate ꝯtra alterũ repugnans ⁊ hoc est ꝓprium irascibilis.

¶ Utrum concupiscibilis dicitur esse corrupta a sanctis.

TErtio querit̃ q̄re ꝯcupiscibilis dicat̃ a sanctis eẽ corrupta ⁊ ifecta cũ alie vires sint corrupte tm̃. Corruptio eni ⁊ ifectio sunt duo. sicͭ in peccato sunt duo scȝ culpa ⁊ pena. si igit̃ corruptio ptineat ad penã ifectio ad culpã videt̃ oĩs vis ifecta ⁊ corrupta. ¶ Preterea illud ꝓprie dicit̃ infectũ qđ corruptũ est ex aliquo corrupto humore ibibito. corruptũ aũt gñaliter dr̃ qđ. s. recessit a cõplemẽto: ⁊ ſm hoc videt̃ oĩs vis eẽ corrupta ⁊ ifecta. In oib⁹ eni est ibibit⁹ humor corrupt⁹ boni cõmutabilis ⁊ recessus a cõplemento qđ est sũmũ bonũ. ¶ Itẽ nos ponimus ſm Augᵐ ꝙ oẽ pctm̃ est ex ꝯcupiscẽtia. ipse eni dicit ꝙ ꝯcupiscẽtia ex qua est oẽ malũ paruulũ facit ꝯcupiscibilẽ ⁊ adultũ ꝯcupiscẽtẽ. ¶ Querit̃ g̃ que sit dr̃ia hui⁹ ꝯcupiscẽtie ad ꝯcupiscẽtiã ꝯcupiscibilis. Itẽ Aug⁹ dicit in li° de libero arbi°. ꝙ oẽ pctm̃ est ex libidine. libido aũt ꝓprie videt̃ ptinẽ ad cõcupiscibilẽ: g̃ oẽ pctm̃ est ex ꝯcupiscibili. ¶ Solo. dõm ꝙ trib⁹ de causis vis ꝯcupiscibilis pre alijs dr̃ corrupta ⁊ ifecta. q̄ruꝫ vna est q̇ suum obȷ̃m est delectabile simpl̃r corruptũ: ⁊ idcirco vehemẽtius mouet: ⁊ hec corruptio ꝓprie dr̃ ifectio a dulcedine delectabilis: ⁊ hȝ isup corruptionẽ que est ex pctõ cuꝫ alijs viribus cõem. 2ᵃ rõ q̇ lȝ obȷ̃m ꝯcupiscibilis in rõne sit vnũ qđ est tact⁹. delectatio eni que est in gustu que ẽ per se delectatio nõ est in eo nisi iquãtũ est q̇dã tact⁹ vt dicit Arist. in ethicis. est tñ duplex delectãs corp⁹. s. in nutrimẽto ⁊ gnõne. corruptio igit̃ est respectu nutrimẽti: ſȝ in gnõne est ifectio ꝓp ibibitũ corruptũ humorẽ ꝯcupiscẽtie: sic aũt nõ est in alijs virib⁹. 3ᵃ rõ est q̇ ꝯcupiscibilis est ifundens corruptionẽ in totã nãm per gnõnẽ ⁊ ita hȝ corruptionẽ q̄dã in se in ꝓnitate ad illicitũ sed ẽt est ifecta ⁊ ificiẽs nãm. ¶ Ad p̄ᵐ g̃ dõm ꝙ infectio bene põt appropriari cõmutabili bono qđ mouet appetitũ: sed q̇ hoc maxime mouet ꝯcupiscibileꝫ ꝓp hoc illa specialr̃ dr̃ ifecta. ¶ Ad aliud dõm ꝙ si dulcedo obȷ̃ti mouẽtis dicat̃ humor corrupt⁹ tũc planũ est ꝙ ꝯcupiscibilis est ifecta: maxime q̇ in ei⁹ obȷ̃to maxima est dulcedo. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ꝯcupiscẽtia dr̃ large ⁊ stricte. large ꝯcupiscẽtia est ꝓnitas appetit⁹ ad illicitũ: ⁊ sic omne pctm̃ est ex ꝯcupiscẽtia. stricte dr̃ duob⁹ modis. s. in cõpõne ad ꝯcupiscẽtẽ: ⁊ in cõpatione ad aliud ꝯcupiscibile. ⁊ p̄° mõ ꝓprie est actus ꝯcupiscibilis. 2° mõ aũt dr̃ duobus modis ſm duo obiecta. s. delectabile carnis ⁊ delectabile oculorum ſm ꝙ dicit̃ a Joanne concupiscentia carnis ⁊ concupiscentia oculoꝝ. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ libido dicit̃ generaliter ⁊ specialiter. p̄mo enim modo est improba voluntas vt dicit Augu⁹. ex qua est oẽ pctm̃ ita ꝙ

Nõ triplicem cãm ꝓp ꝙ vis cõcupiscibilis dicatur corrupta.

voluntas pro appetitu sumatur. Improba enim volūtas nihil aliud est ſm Augᵐ ꝙ immoderata placentia cuiuscūqꝫ boni mutabilis ⁊c̄.

¶ Querit̄ qd sit virtus irascibilis.

DEinde querit̄ de irascibili. Et querunt̄ duo. s. quid sit. ⁊ quid sit proprium eius obiectum.

AD primū ꝓcedit̄ sic. dic̄ Auicē ꝙ vis irascibilis est vis iperans moueri ad repellendū id qđ putat̄ vt nociuū corrumpēs appetitū vicēdi. ¶ Sꝫ ꝯ vnaqueqꝫ vis repellit id qđ putat̄ nociuū sibi: ergo repellē nociuū nō est ꝓpriꝰ actꝰ irascibilis. ¶ Preterea irascibilis nō vr̄ eē ps appetitꝰ. nemo. n. irascit̄ ei qđ appetit. ¶ Preterea irascibile ē ꝺtestabile. ꝺtestabile āt ⁊ appetibile oppositas hn̄t rōnes: ergo ⁊ detestās ⁊ appetēs: ⁊ ita cū irascibilis sit detestabilis nō vr̄ eē virtꝰ appetitiua. ¶ Preterea Damaꝰ dic̄ ꝙ ira est illud qđ audax est mētis vindex ꝯcupiscentie: ergo vr̄ ꝙ irascibilis vindicet ꝯcupiscētiā repellēdo ꝯriū. sꝫ ꝯriū ꝯcupiscētie ē tristabile: ergo vr̄ ꝙ irascibilis repellat tristabile. Cū ergo ꝯria sunt eiusdem vis: vr̄ ꝙ irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis sint eadē vis. ¶ Solo. dōm ꝙ irascibilis ꝓut diffinit̄ ab Auicē ex diuerso diuidit̄ ꝯtra ꝯcupiscibilē ⁊ est ps appetitꝰ repellēs nociuū isurgēdo ꝯtra ip̄m. ¶ Ad pᵐ aūt dōm ꝙ nociuū est duobꝰ modis. s. simplr̄ ⁊ ſm qd. simplr̄ nociuū est id qđ violēter oppugnādo nitit̄ ledere ⁊ destruē totā subam. ⁊ circa hoc pncipalr̄ est irascibilis. ſm qd aūt nociuū est qđ ꝯriū est delectabili vniꝰ vtutis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lꝫ nociuū in rōne nociui non sit appetibile: tn̄ in rōne ardui ⁊ alti mouet animositatē ⁊ sic appetitū: ⁊ ſm hoc ēt irascibilis erit ps appetitꝰ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ irascibilis est ꝯcupiscētie vindex ꝓhcretice hoc est ꝙ violēter pugnādo itēdit destruē ꝯcupiscētiā ⁊ ꝯcupiscētē. bellū. n. semp est pp qetem ⁊ pacē vt dicit Auguꝰ. sic aūt vindicare ꝯcupiscētiā est irascibilis. Qđ aūt hoc itēdit Dama. pꝫ per id qđ seqt̄ vbi sic dicit. cū eni ꝯcupiscimꝰ qđ ꝓhibemꝰ ab aliq̄ irascimur aduersus eū vt iniusta passi mēte. s. iudicare dignū angustia qđ factū ē in custodiētibꝰ hoc est ꝯtra custodientia ſm nām ꝓpriū ordinem.

¶ Queritur quid sit ꝓpriū obm irascibilis.

SEcundo querit̄ qd sit ꝓpriū eius obm. ⁊ vr̄ ex ꝓbabitis ꝙ nociuū ipugnans. ¶ Sꝫ ꝯ irascibilis est ps appetitus: ergo aliqd appetibile per se ⁊ pᵒ dꝫ obm hēre. ¶ Preterea ꝯcupiscibilis cuꝫ sit ad duo. s. ad delectabile ⁊ tristabile ipsa tn̄ denoiat̄ respectu eiꝰ qđ appetibile est: hoc aūt est arduū ⁊ altū: ergo ad id dꝫ denoiari ⁊ nō ad detestabile per irā. ¶ Itē cū arduū sit per se obm irascibilis videt̄ ꝙ potiꝰ deberet poni in eiꝰ diffinitione ꝙ nociuū. ¶ Solo. dōm ꝙ arduū ⁊ altū iquātū hmōi ꝓpriū obm est irascibilis: ⁊ cum duo sint ardua. s. nociuū ipugnās ⁊ qđ est altū excellentiā dignitatis arduū eminētius est in nociuo impugnāte ꝙ in dignitate. hoc ꝓbat̄ per hoc ꝙ arduū in nociuo est in victoria periculoꝝ vite que altissima sunt: ⁊ iō qꝛ per hoc irascibilis ponit̄ in altissimo diffinit̄ ⁊ denoiat̄ in cōparatione ad ip̄m: sicut ⁊ ꝯcupiscibilis in altissimo ponit̄ per delectabile tactꝰ: ⁊ iō diffinit̄ ⁊ denoiat̄ ab ip̄o lꝫ sit mltoꝝ alioꝝ delectabiliū. hoc ēt pꝫ p hoc ꝙ in hoie ꝓprius hitus ordinās ꝯcupiscibilē est tēperātia: cuiꝰ mā est ꝓpa delectabilis tactꝰ vt ꝓbat̄ in ethicis. ꝓprius aūt hitus ordinās irascibilē est fortitudo q̄ in periculis vite est vt hētur in ethicis. ⁊ per hoc pꝫ solo ad duo vltima. ¶ Ad pᵐ aūt dōm ꝙ arduū ⁊ simplr̄ appetibile nō est in altissimo: ⁊ iō pōt esse ꝓpriū obm irascibilis.

¶ Utrū appetitꝰ includit in se oēs vires.

DEinde querit̄ de his tribꝰ in cōi. Et querunt̄ tria. Quoꝝ pᵐ est de appetitu q diuidit̄ in hec tria tanꝙ in ptes. 2ᵐ est de diuisionibꝰ motiue vtutis que diuerse ab auctoribꝰ posite inueniunt̄. 3ᵐ est de sufficientia istoꝝ triū.

AD primū ꝓcedit̄ sic. Appetitꝰ dicit̄ ab appetēdo. sed in oibꝰ viribꝰ aliqd appetit̄. s. ꝓpriꝰ finis: ergo videt̄ appetitiua includere oēs vires. ¶ Itēꝫ in 3ᵒ de aia hētur ꝙ appetitiua altera est a rōne ⁊ potentia rōnali ⁊ irrōnali. Similr̄ ibidēꝫ hētur ꝙ si trina est aia in vnoquoqꝫ est appetitꝰ hoc est in vegetabili ⁊ sensibili ⁊ rōnali. ⁊ insup appetitus est in motiuo ſm locū. ⁊ ex istis duobꝰ vbis videnk seq ꝯtradictoria. Si eni appetitiua rōne ⁊ potētia altera est a rōnali ⁊ irrōnali aia tūc videt̄ eē in neutra: ⁊ ita videt̄ cū volūtas sit ps appetitꝰ ꝙ nō sit in rōnali. Et cū irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis sint ptes appetitꝰ ꝙ nō sit in rōnali. si vo in oibus tribꝰ est que sunt in aia. s. in vegetabili sensibili ⁊ rōnali: tūc appetitiua erit in rōnali ⁊ in irrōnali. ¶ Preterea est desideriū ⁊ placitū ⁊ libēs: ⁊ querit̄ quō ista differant ab appetitu. ¶ Solo. supra distinctū est ꝙ appetitus dicit̄ duobꝰ modis. s. gnālr̄ ſm ꝙ dicit quālibet iclinationeꝫ in id qđ est icōueniēs: ⁊ spālr̄ ſm ꝙ dicit iclinationē in bonū apphēsum vt nunc vel simplr̄: ⁊ sic sumit̄ appetitꝰ qn̄ diuidit̄ in vtutes appetitiuas. Et per hoc pꝫ solo ad pᵐ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Aristo. in pᵒ vbo nitit̄ repellere distinctionē quorūdā diuidentiuꝫ ptes aie in rōnale ⁊ in irrōnale tanꝙ per opposita. Si eni sic eēt tūc oēs potētie aie caderēt sub rōnali vel irrōnali ⁊ nulla sub vtraqꝫ qđ falsuꝫ est de appetitiua que in rōne diffinitiua differt ab vtraqꝫ ⁊ potentia. i. subto differt ab vtraqꝫ diuisim. Si eni tm̄ esset in rōnali nō inuenirek in irrōnali qđ falsum est. Per hoc aūt ꝙ inuenit̄ in irrōnali differt a rōnali. Similr̄ si tm̄ esset in rōnali nō inuenirek in irrationali. Per hoc enim ꝙ inuenit̄ in irrōnali differt a rōnali potentia subti ⁊ māc. Unde pꝫ ꝙ diuisio nō est per opposita. In sequenti aūt vbo accipit phus appetitiuū large. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ appetitus est nomē generis. desideriū aūt ꝓprie loquēdo trahit appetitū ad sensibilē aiam. ꝓpter hoc dicit phs ꝙ in irrōnali aia sunt desideriū ⁊ animꝰ. ptes aūt desiderij sunt irascibilis ꝯcupiscibilis. voluntas aūt est appetitꝰ in rōne. Utrū aūt hēat ptes vel nō: postea determinabit̄. placitū aūt dic̄ appetitū placētē in appetibili. libēs āt appetitꝰ est q ꝯiūctus est dulci sed minus sonat ꝙ placētia.

¶ Queritur de diuisionibꝰ motiue virtutis que diuerse ab auctoribus posite inueniuntur.

SEcundo querit̄ de diuisionibus motiue virtutis que diuerse ab auctoribꝰ posite inueniūtur. In fine eni primi ethicoꝝ habet̄ ista ꝙ aie hoc est irrōnale. hoc aūt rōnē habēs. irrōnale aūt hoc qdē assimilat̄ cōi idest plātatiuo. dico aūt qđ est cā nutriendi ⁊ augendi. Aliud autē est participans q̄liter rōne vt irascibile ⁊ vniuslr̄ desiderabile participat q̄liter. rōnale aūt dicit qđ pticulariter in seip̄o hꝫ rōnē. hāc eandē diuisionē innuit Damaꝰ dicēs diuiduntur aie virtutes in rōnale ⁊ irrōnale. irrōnalis vo ptes sunt due. hec qdē obediens rōni: illa vo inobediēs: ergo inobediēs qdē rōni zoticon. i. vitale qđ ⁊ pulsatiuū vocat̄ ⁊ seminatiuū ⁊ generatiuū ⁊ plantatiuū vocat̄. huius aūt etiā est augmentatiuū qđ ⁊ plasmat corpora. hec eni nō gubernant̄ rōne sed natura. obediens vo diuidit̄ in ꝯcupiscentiaꝫ ⁊ irā. Auguꝰ aūt diuidit motiuas in tres. s. in irascibilē ⁊ cōcupiscibilē ⁊ rōnē. Auicēne aūt diuisio videt̄ esse ꝙ motiuarū alia est imperans motuꝫ ⁊ alia efficiens. Imperans aūt est irascibilis aut ꝯcupiscibilis. efficiens aūt est infusa in neruis ⁊ musculis ꝯtrahens chorda ⁊ ligamenta ꝯiuncta membris aut relaxans ⁊ extendens. Aristo. aūt diuisio videt̄ ꝙ mouēs aut est ex parte aie rōnalis: aut ex pte aie sensibilis. ⁊ pᵒ mō est itellꝰ practicus ⁊ volūtas. 2ᵒ aūt mō est phantasia practica ⁊ desideriū ⁊ animus. ¶ Cōtra pmā diuisionē obijcit̄. videt̄ eni plantatiuū equalr̄ participare rōnem. cuiuscūqꝫ eni actꝰ ⁊ mā ordinabilia sunt per virtutē moralē que pars honesti est: illud aūt est participans equalr̄ in rōne. Actus aūt ⁊ mā nutritiue ⁊ gnātiue sunt hmōi: ergo sunt participātia eq̄liter rōnē. ¶ Itē dicit Damaꝰ ꝙ aialia bruta potius agunt̄ a nā ꝙ agant: ergo videt̄ ꝙ vires ille quas cōes hēmus cū brutis ferri debeant ſm ipetū a nā: sed hec sunt irascibilis ⁊ cōcupiscibilis: ergo ferunt̄ ſm ipetū ad actū. sed quecūqꝫ ferunt̄ ſm ipetū nō pticipāt equalr̄ rōneꝫ: ergo irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis nō participant equalr̄ rōnē. ¶ Itē in topicis habet̄ ꝙ hoc participat aliqd qđ subaliter capit illud in sui diffinitione. ꝯcupiscibilis aūt ⁊ irascibilis rōnē nō sic accipiunt in sui diffinitione: ergo nō participāt equalr̄ rōnē. Eadē disputatio est ꝯtra diuisioneꝫ Damasceni. Cōtra diuisionem vo Aug. videt̄ esse ꝙ ipse omittit volūtatē ex parte aie rōnalis ⁊ phātasiā ex parte aie sensibilis que tn̄ mouētes sūt. ¶ Preterea que nō sunt eiusdē gnīs nō videnk esse eiusdē

Tex. cō. 52. et infra.

Cap. ĩ5.

diuisionis imediate. ꝯcupiscibilis aũt ⁊ irascibilis sunt aĩe rõnalis: rõ aũt est rõnalis: ĝ videt ꝙ nõ in eadẽ diuisione imediate debeãt poni. ¶ Cõtra diuisionem aũt Auicẽne est ꝙ ipse nullã motiuaȝ ponit ex pte aĩe rõnalis: silr ex pte aĩe sensibilis omittit phantasiã ⁊ sic videt esse isufficiẽs. ¶ Cõtra võ vltimã diuisionẽ est qd̃ dicit Auic. ꝙ sensus nũꝙ diffundit ꝯcupiscẽtiã. oẽ aũt diffundẽs ꝯcupiscẽtiã est motiuũ: ĝ sensus motiuus est: ⁊ sic ex pte aĩe sensibilis q̃tuor mouẽt scȝ sensus ⁊ phantasia: ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis. ¶ Iteȝ videt per Augm q ponit sensualitatẽ iter virtutes motiuas in 12° de trini. ¶ Iteȝ accipit ex Geñ. 3° vbi dicit. vidit ĝ mulier lignũ ꝙ esset pulchrũ oculis: aspectuꝙ delectabile ⁊ ad vescendũ suaue. Ex his eni verbis pȝ ꝙ sensus p° mõ diffunderet in ea ꝯcupiscẽtiã. ¶ Preterea ex pte aĩe sensibilis post phantasiã que mouet per appbẽsionẽ sunt duo mouentia sine appbẽsiõe. s. irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis: ĝ videtur ꝙ similr ex pte aĩe rõnalis post itellectũ mouẽtẽ sunt duo: ⁊ sic videt insufficiẽter ponẽ tm̃ voluntatẽ. ¶ Itẽ sicut in mã sensibiliũ inueniunt duo obta. s. arduum ⁊ delectabile. in tactu itaꝙ duo obta hẽmus mouẽtia in appetitu sensibili. Similiter ex parte incorruptibiliũ bonũ simplr ⁊ arduũ simplr: ĝ respectu illoꝝ debemus hẽre irascibilẽ ⁊ ꝯcupiscibilem que sunt ptes aĩe rõnalis. ¶ Itẽ itellus practici est nuntiare ad qd debeat fieri motus: si ĝ aliqd nũtiauerit ad qd non põt esse appetitus tũc videt eẽ iperfectio in ꝯsecutione boni. sȝ itellus practic⁹ nũtiat de arduo eterno qd nõ est in sensib⁹. aut ĝ hẽmus irascibilẽ rõnalis aĩe ꝯñtẽ illud arduũ. aut appetitus erit imperfectus in ꝯsecutione boni nũtiati per itellectũ. ¶ Itẽ nos charitatẽ ponimus in ꝯcupiscibili ⁊ speȝ in irascibili: cuȝ nec charitas nec spes obta sua hẽant in sensibus. oĩs aũt virtus aĩe sensibilis in sensib⁹ hȝ obta: ĝ q̃dam irascibilis ⁊ quedã cõcupiscibilis sunt ptes aĩe rõnalis. Si forte ꝓpter hoc dicat ꝙ ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis duobus modis ꝯsiderant. s. in se ⁊ vt ordinate a rõne. ⁊ p° mõ sistunt in obtis sensib⁹. 2° võ pñt ẽt in ea que separata sunt a sensi-

Cap. 18. bus ⁊ in eterna. ¶ Cõtra. ordo rõnis vt dicit Aristo. in fine ethicoꝝ in hoc est ꝙ oĩa honesti ꝯcordãt rõni. hec aũt ꝯcordia attendit in operib⁹ tẽperãtie ⁊ fortitudinis in qbus nõ mutat mã sensibilis ꝓpter ordinẽ rõnis. ꝯtinẽtia eni siue tẽperantia mãm hñt sensibilẽ delectationẽ: fortitudo mãȝ hȝ periculũ sensibile: ĝ videt ꝙ similr in alijs ꝓpter ordinem rõnis nõ mutet mã. superiores aũt rõnes quedã ꝓbãt q̃dã obta esse sensibilia ⁊ eterna. ¶ Iteȝ qd substãtiale est alicui ipso permanẽte in esse nõ permutat ex aliquo ordine. subale aũt est qd est diffinitiuũ: cũ igr potẽtie diffiniant per act⁹ ⁊ obta talia nõ ꝑmutabunt ex ordine ad rõnẽ. ¶ Itẽ ꝓpter ordinẽ ad rõnẽ virt⁹ organica nõ efficit sine organo. oĩs aũt virtus aĩe sensibilis est in organo: ĝ nulla eaꝝ efficit sine organo ꝓpter ordinẽ ad rõnẽ. sȝ quecũꝙ vis est in organo nõ hȝ obm extra sensibilia. ꝯcupiscibilis igit ⁊ irascibilis ẽt cũ ordinate sunt ad rõnẽ adhuc obta sua habebũt in sensibilibus. ¶ Solo. dõm ꝙ due p̃me diuisiones dant de mouente in cõparatione ad pm ordinãs motũ qd est rõ. aliqd enȝ nullo mõ est ordinabile eo ꝙ ipm nullo mõ subiacet iperio rõnis ⁊ libertati volũtatis sicut cõe plãtatiuũ hoc est vegetabile fm ꝙ est in oib⁹ hoib⁹. s. ⁊ in brutis ⁊ in plãtis. aliqd aũt ordinẽ rõnis pticipat per hoc ꝙ subiacet iperio rõnis ⁊ libertati volũtatis sicut virtutes quedã iteriores aĩe sensibilis. aliqd aũt pticipat rõnẽ pticulariter. i. in pte sui vt virtutes aĩe rõnalis. ¶ Cã aũt q̃re vegetabiles v̾tutes nõ pñt pticipare rõnẽ duplex est. vna. s. ex pte corpis. alia võ ex pte aĩe. Ex pte corpis est hec ꝙ oẽs ille opant actu calidi frigidi humidi ⁊ sicci. Quoꝝ opationes sunt ad vnũ tm̃ ⁊ de necessitate. nõ sic autẽ operant virtutes aĩe sensibilis ⁊ p̃cipue iteriores sed potius cõponẽdo ⁊ diuidẽdo dicit appbensa ⁊ estimãdo ea: ⁊ iõ etiã nõ sunt ad vnũ nec de necessitate sȝ cõtingenter ad duo opposita. s. ad apparẽs verũ vel falsum in appbendendo: ⁊ apparẽs bonũ ⁊ maluȝ in mouẽdo. Ex pte aũt aĩe hec est cã: qꝛ virtus nullo mõ appbẽsiua nõ põt percipere iperiũ motoris superioris siue sit ꝯiunct⁹ sibi siue nõ cõiunct⁹ sȝ aliquo mõ appbẽsiua pcipit ipm ⁊ ordinat ab ipso sed sequit ipm. vires aũt aĩe vegetabilis nullo mõ sunt apprehẽsiue ⁊ iõ nõ pcipiũt iperiũ rõnis. sẽsibiles aũt vires cũ sint appbẽsiue pcipiũt ipm ⁊ si sequunt ordinant: sȝ nõ de necessitate sequunt: qꝛ ꝯtingẽter se hñt ad op⁹. ¶ Ad illud aũt qd ꝯtra obijcit dõm: ꝙ gñatiua duob⁹ modis ꝯsiderat. s. in subali sibi ⁊ in ãnexo per accñs. Si ꝯsiderat in subali sic hȝ act⁹ nõ subiacẽtes rõni sicut est abstrahere semẽ ad locũ generationis ⁊ cõferre sibi virtutẽ informatiuã cũ qnque suis operib⁹. s. assimilatiuo ꝯcauo pforabili aspero ⁊ leui quorũ pm adequat ptes explanãdo exterius. 2m aũt cauat que dat mẽbra vt sint vasa humidi. 3m võ pforat spõdilia vt sit ꝯcauus trãsit⁹ nuche vt hẽat vicarius cerebri in collatione motus ⁊ sensus per totũ corp⁹. 4m võ exasperat quedã mẽbra vt stomachũ facit iterius villosuȝ quo magis retineat cibũ ⁊ matricẽ iterius villosam quo magis retineat semẽ conceptũ. 5m aũt leuificat: ⁊ hoc in multis mẽbris que leuia sunt. annexũ aũt per accñs est motus volũtarius ⁊ delectabile tactus. hoc eni nõ in oib⁹ hȝ vnũ: sed illa respicit ad aĩam sensibilẽ ⁊ vlterius ad rõnem. ¶ Similr dõm est de nutritiua: opera eni subalia nutritiue sunt appetẽ cibuȝ ⁊ digerere ad locuȝ digestionis: ⁊ expellere a loco digestionis ad mẽbra ⁊ pascere mẽbra per vnionẽ cibi ad subam mẽbri ⁊ iformare cibũ mẽbri: ⁊ q̃tũ ad hoc nõ ordinat a rõne sed q̃tũ ad annexa per accñs que nõ hȝ in oib⁹ sicut est tps ⁊ q̃litas cibi et delectatio sensibilis: fm hoc enȝ est sub volũtate ⁊ viribus aĩe sensibilis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis in brutis ex defectu motoris superioris ferunt fm impetũ. In hoĩe aũt in eadẽ suba aĩe ꝯiuncta sunt motori supiori: ⁊ iõ pñt ordinari ⁊ retineri ab ipso. ¶ Ad aliud dõm: ꝙ hoc ipm qd dicit Phs pticipare extrahit a rõne sua per hoc ꝙ addit q̃liter. q̃liter eni pticipare nõ est pticipare simplr sed fm aliquẽ modũ. ¶ De diuisione Augustini dõm ꝙ dat penes genera mouẽtiũ. s. rõnale ⁊ sensibile: ⁊ sub rõnali cõprehendit volũtas. ¶ Ad id aũt qd obijcit de phantasia dõm ꝙ ipsa in hoĩe nõ mouet ad virtutẽ nisi per iperium rõnis. ⁊ Aug⁹ p̃ncipalr loquit de mouẽtibus in hoĩe ⁊ ad virtuteȝ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ rõ ⁊ cõcupiscibilis ⁊ irascibilis vniunt in gñe mouẽtis ⁊ diuidunt in mõ mouẽdi. rõ eni mouet cuȝ appbẽsione. irascibilis aũt ⁊ ꝯcupiscibilis sine appbẽsione: ⁊ lȝ nõ sint ptes eiusdẽ aĩe nõ tñ cadũt in vna diuisione eo ꝙ retorquent ad vnũ motũ rõne mouẽte ⁊ ordinante ⁊ irascibili ⁊ cõcupiscibili iperatis ⁊ ordinatis. ¶ Ad id qd obijcit de diuisione Auicenne dõm ꝙ ipse nõ ponit nisi mouentia aĩe sensibilis: qꝛ ibi non enumerat nisi vires aĩe sensibilis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ tacet phantasiã qa nõ est pure mouens sed ẽt appbẽdens: ⁊ ibi nõ enumerat vires nisi que sunt tm̃ mouẽtes. ¶ Ad id qd obijcit de diuisione Arist. dõm ꝙ ꝓpri⁹ sensus nõ mouet eo ꝙ nõ cõponit aliqd. ex cõpõne aũt elicit apparẽs bonũ vel malũ. sensus aũt per accñs ⁊ cõis quidẽ mouet sed nõ per se: sed mediãte estimatione ⁊ phantasia per q̃s elicit apparẽs bonũ vel malũ ex sensibilib⁹ cõpositis vel diuisis. ¶ Ad aliud dõȝ ꝙ sensualitas nõ noĩat viȝ vnã sed totũ appetitũ qui digerit in qnque corpis sensus vt dic̃ Aug⁹. ⁊ hoc supra explanatũ est in q̃one de tẽtationib⁹. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ipse modus loquẽdi innuit actus sensus cõis ⁊ phantasie per hoc qd dicit ꝙ vidit mulier ꝙ lignum eẽt pulchrũ visu ⁊ ad vescẽdũ suaue: ⁊ aspectui delectabile. hec eni nõ sunt opera vnius sensus. delectatio eni refert ad tactũ ꝯueniẽtis ⁊ suauitas ad gustũ: ⁊ pulchritudo ad visũ. sensus aũt cõis ⁊ phantasia exposuerunt ista eliciẽdo apparens bonũ ad qd mouebat mulier. ¶ Ad aliud dõm sine p̃iudicio ꝙ mãles virtutes amplioris sunt diuisionis q̃ȝ separate a mã ⁊ ꝓpter hoc a parte sensibilis plures sequunt mo-

tiue q̃ȝ ex pte rõnalis. ⁊ hec est snia Auer. sup 11° metaphꝫice qui dicit ꝙ itelligẽtie separate nõ habẽt vires nisi intellectũ ⁊ ꝯcupiscentiã: ⁊ vocat ꝯcupiscentiã volũtatẽ. Et similr nullus phoꝝ nec sanctoꝝ vnꝙ dixit in rõnali aĩa ꝙ sit irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ arduũ dicit duobus modis. s. altũ simplr in dignitate: ⁊ eleuatũ supra potẽtiã: ⁊ repugnãs potẽtie. ⁊ p° mõ nõ est obm speciale sed est ꝯditio oĩuȝ bonoꝝ eternoꝝ sicut sapie ⁊ bonitatis ⁊ hmõi. vnde sic nõ hȝ aliquã virtutẽ que moueat in ipm. 2° mõ. s. fm ꝙ est eleuatũ supra potentiã ⁊ repugnãs ipsi nõ est nisi in sensib⁹. ¶ Ad aliud dõm ꝙ intellectus fm ꝙ est eternoꝝ bonorum nihil inuenit repugnãs ⁊ sic nihil erit in eternis ꝙ egrediatur: nã cũ animositate ⁊ audacia: ⁊ si inuenerit ibi delectabile speciale illius erit volũtas. ¶ Ad aliud dõm ꝙ charitas

Nõ de diuersis actib⁹ gñatiue potẽtie.

Cõmẽ. 36.

⁊ spes in volūtate sunt simpl'r.spes enim est eternitatis siue indeficiētie. Indeficiētia aūt duo dicit.s.ꝑmanētiā sine fine ⁊ hoc nō est bonū per se separatū ab alijs bonis ꝓpter hoc per se nō est in irascibili sed ēt in bonis cōcupiscibilis.dicit ēt incōmutabilitatē:⁊ sic iterū nō dicit bonū separatū qꝺ sit in vna vt sine alia:⁊ ꝓpter hoc charitas ⁊ spes proprie sunt in voluntate. Huius tn̄ sunt due alie snīe magroꝝ.Quarū vna supra posita est.s.ꝙ irascibilis ⁊ ɔcupiscibilis ex ordine ad rōnē ꝑsit in bona spūalia.⁊ rn̄dēt ad obta i ɔtrū dicētes: ꝙ irascibilis ⁊ ɔcupiscibilis ꝓut ꝑsuase sunt a rōne eleuanť supra posse sui organi ex vnione subali ad rōnē:sicut ēt sensualitas ex ordine ad rōnē efficiť subm peccati cū tn̄ hoc nō hēat ex ꝓprietate organi vel ex hoc ꝙ iest brutis. Alij dicūt ꝓpter rōnes supra positas ꝙ sicut in sensibili aīa irascibilis ⁊ ɔcupiscibilis:ita ēt in rōnali est irascibilis ⁊ ɔcupiscibilis ⁊ illas vocauit humanas alias aūt brutales:⁊ dicūt ꝙ Aꝛ. ⁊ alij pħi nō loquunť nisi de cōi motiuo.i.de volūtate:cū tn̄ volūtas hēat partes ɔcupiscibilē ⁊ irascibilē ⁊ humanā.

¶ Queritur de sufficientia numeri istarum virium.s.concupiscibilis ⁊ irascibilis.

Tertio queriť de sufficiētia istaꝝ viriū.videnť aūt debere esse plures.sicut eni se hꝫ cognitiua ad cognoscē sic appetitiua ad appetē.ſꝫ cognitiua motiua est aliquo mō:ġ ⁊ appetitiua motiua erit aliquo mō cognitiua. ¶ Itē sicut se hꝫ veꝝ ad bonū:sic se hꝫ cognitiua ad appetitiuā: ſꝫ verū est in bono:ergo cognitiua erit appetitiua:⁊ sic nulla erit appetitiua nisi sit aliquo mō cognitiua:⁊ sic nullū est bonū nisi sit aliquo mō veꝝ. ¶ Solo.dōm ꝙ motiua nō est nisi triplex.s.duplex iperans ⁊ vna exequēs.vna iperās est cū cognitione sicut itell's practicꝰ in aīa rōnali:⁊ phantasia in aīa sensibili.sine cognitione aūt volūtas ex ꝑte rōnis:⁊ irascibilis ⁊ ɔcupiscibilis ex parte sensibilis. Exequēs aūt est illa q̄ ifusa est in neruis ⁊ musculis. ¶ Ad p̄m dōm:ꝙ nō sic se hēt appetitiua ad cognitiuā sicut ecōuerso.cognitiua eni nūtiat de motu ⁊ ꝓpter hoc est ꝑor.vnde si postea appetitiua esset cognitiua esset sua cognitio superflua.nuntiaret eni eundē modum:appetitus aūt qui est in cognitiua nō est vnum ille qui est ex spē appetibilis sicut supra dixi vbi determinatum est quomō mouētia spē sunt vnuꝫ. ¶ Ad aliud dōm ꝙ lꝫ verum sit in bono nō tn̄ est in rōne veri ⁊ ꝓpter hoc verum appetitus qui nihil distinguit non est ab ipso sed a bono tm̄. Intellectus aūt qui discretiuus est ⁊ distinctiuus est apprehendendo distinguit vtrūqꝫ:⁊ ꝓpter hoc cognitiuus est per speciem veri ⁊ motiuus per speciem boni.

¶ Queritur de motiuis istarum potentiarum.

Consequēter queriť de motiuis his que añcedunt istas lꝫ nō possint cognosci nisi per ꝓbabilitas:eo ꝙ nō ponunť a pħis nisi raro ſꝫ a sanctis tractanť ⁊ sunt sex.s.sensualitas ⁊ rō cū portiōe supiori ⁊ iferiori:⁊ liᵐ arᵐ ⁊ sinderesis ⁊ ɔscia ⁊ imago dei que est in aīa. ¶ Querať ġ p̄o de sensualitate:⁊ qꝛ iā determinatū est supra qd sit.⁊ vtruꝫ sit vna potētia vel plures.⁊ quō sit subm peccati:nō restat hic determinādū nisi de actibꝰ eiꝰ. ¶ Ad qꝺ sic obijciť.ad motum in bonū vt nunc erigiť sensus boni ⁊ post sensum estimatio de hn̄do:⁊ post estimationē ɔsensus qdē:⁊ post hoc desideriū: post hec aūt ad dlectabile est ɔcupiscētia ⁊ ɔtra nociuū ira.

¶ Queriť ġ vtꝝ oēs isti actꝰ sint sēsualitatis.⁊ videť ꝙ nō. si eni sensualitas ē appetitꝰ:q ferť in qnque corpis sensus: vt dicit Augꝰ:tūc nō videnť eē actꝰ eius nisi actꝰ appetitus ⁊ illi non sunt nisi ɔcupiscere ⁊ irasci:ġ videť ꝙ sensualitas nō hēat actus alios. ¶ Itē in tāta successione actuum erigiť mora:cū nos videamus quosdā subito ɔcupiscere apphensuꝫ vel irasci. ¶ Preterea cū ɔsensus nō videť eē sensualitatis.sensualitas eni ſm ipetum ferť.ɔsensus aūt videť sibi ꝓponere ɔsilium ⁊ electionē que non ɔueniunt aīe sensibili. ¶ Solo.supra docuimus ꝙ sensualitas ſm nr̄am snīam nō dicit vim:⁊ in qbusdā peccatis ēt ꝑus.motꝰ āt nō est in sensualitate:ac sensualitas dicet corruptionē que ex ɔiunctiōe ad carnē est:ēt in viribꝰ aīe rōnalis:⁊ ꝓpter hoc ꝑsit eē sensualitatis plures actꝰ:sicut enumerati sunt.ſꝫ sensus boni est ſm actū sensus cōis vl' per accn̄s.estimatio aūt de habēdo est ipsiꝰ estimatiue vel phantasie. Si estimatio sub phantasia ɔtineať ɔsensus v̊o in bonū vt nūc est appetitꝰ:eo mō quo supra diximꝰ ɔsensum in voluntate.desideriuꝫ aūt icōpletuꝫ dicit appetitū.ɔcupiscētia aūt vl' ira cōpletū ⁊ faciētē ipetū supra rē desideratā. ¶ Dōm ġ ad p̄m ꝙ cū dicit Augꝰ ꝙ supfluitas est sensualitatū appetitꝰ ⁊c.diffinit sensualitatē ab vltimo motu eiꝰ. ¶ Ad aliud dōꝫ ꝙ actꝰ illi nō ꝑcedūt semꝑ seinuicē tꝑe:eo ꝙ ɔcupiscētia qñqꝫ statim est post sensum ⁊ tunc alij actꝰ cōi sensu hitualr' supponunť.sensus eni per se nō moueret nisi in ipo supponerenť estimatio ō bono habēdo ⁊ ɔsensus in ipm desideriū. ¶ Ad aliud dōm ꝙ assensus ille nihil aliud est q̄ꝫ ɔcors appetitꝰ apphēsiui ꝑcedētis ⁊ ꝓpter hoc nō ꝑponit ɔsilium ⁊ electionē eo ꝙ nulli initiť persuasioni sed impetu concordat ad apprehensum.

¶ Queritur de ratione huius potentiarum cum proportione inferiori ⁊ superiori.

Secundo queriť de rōne cū ꝓportione sua inferiori ⁊ superiori.⁊ qꝛ supra notatū est qd sit rō practica ⁊ speculatiua.⁊ qd portio iferior.⁊ qd portio superior.⁊ quō differūt a seinicē ⁊ a sensualitate.⁊ quō gradus tētationū sūt in ipsis: nō restat hic determinare nisi de actibꝰ rōnis quos ponit Damaꝰ in liͦ zͦzzͦcapͦ.vbi dicit ꝙ p̄m est inqsitio ⁊ ꝑscrutatio de bono apphēso:⁊ post hoc ɔsiliū siue ɔsiliatio. Deide iudicat qd meliꝰ.deinde disponit ⁊ amat qꝺ ex ɔsilio iudicatū est ⁊ vocať snīa.deide post dispositionē sit electio. Electio aūt est duobꝰ ꝑiacētibꝰ hoc pre altero optare.deinde ipetū facit ad operationē ⁊ diciť ipetꝰ.deide vtiť ⁊ diciť vsus:⁊ deide cessat ab ipetu vel appetitu post vsum. ¶ Sed obijciť apphensio eni boni est ante scrutinē ipsius aut inqsitionē:⁊ illos actꝰ nō ponit Damaꝰ:ġ est diminutus. ¶ Preterea dicit ꝙ ɔsiliū est appetitꝰ inqsitiuꝰ de eis que in nobis sunt rebꝰ:tn̄ finis appetitꝰ sit sine cognitione: ⁊ sic sine inqsitione. ¶ Itē ɔsiliū est de ignorato:appetitꝰ aūt nō nisi de certo ⁊ apphēso. ¶ Preterea iudicium nō videť differre a ɔsilio:ɔsiliū eni oē iudicās est quō melius perueniať ad finē. ¶ Preterea dispō ⁊ amor nō videnť esse vniꝰ actꝰ.dispō enim est in ordine:amor aūt nō ɔsiderat ordinē. ¶ Preterea hec dispō siue amor non videť ꝓprie dici snīa. dicit eni Isaac in liͦ de diffinitionibus ꝙ snīa est credulitas alicuiꝰ rei.credulitas aūt nō est amor vel dispositio. Similiter electio potius videť ɔuenire libero arbitrio vel eligentie q̄ꝫ rōni. ¶ Preterea dicit ꝙ ipetus sequiť post electionē ⁊ videť falsuꝫ:qꝛ voluntas perfecta est ante ipetū ⁊ post electionem. ¶ Itē ipetꝰ nō est actꝰ rōnis sed potius virium illaꝝ que diffuse sunt in neruis ⁊ musculis. ¶ Preterea queriť qd ipse appellet vsum.si enim sic accipiť vt dicit Augꝰ ꝙ aliqd in facultatē voluntatis assumiť ⁊ ad aliud referť qꝺ opinādum est:tunc falsum est qꝺ dicit Damaꝰ ꝙ cessat ab appetitu post vsum adhuc enim non cessat ab appetitu nisi obtineat illud qꝺ intēdit per vsum. ¶ Preterea aliq istoꝝ actuū nō videnť esse rōnis ſꝫ volūtatis sic̄ amare. ¶ Solo. dōm ꝙ Damaꝰ ponit oēs actꝰ rōnis q sunt ad ɔsecutionē vltimi voliti siue sint rōnis in se siue sint aliaꝝ potētiaꝝ per iperium rōnis. Nō diuersos actus rōnis q sunt ad ɔsecutionem vltimi voliti. p̄m igiť est apphēsio boni simpl'r siue finis:⁊ ɔtinue sequiť voluntas in illud ante oēm actuꝫ rōnis.vnde hos duos actꝰ supponit Dam̄.vnū itell'us practici ⁊ alterū voluntatis que tm̄ finis est ⁊ nō eiꝰ qꝺ est ad finē.rō aūt est eoꝝ que sunt ad finē.primꝰ aūt actus est perscrutari siue ꝑquirere per que deueniať ad finē.⁊ cuꝫ multa ingrat erit secundus eiꝰ actus examinare querēdo ɔsiliū qꝺ eoꝝ melius sit ad ɔsecutionē finis.post ɔsiliū v̊o suasum de vno dat iudicium de ipso tanq̄ꝫ illud melius:⁊ hoc cuꝫ alijs multis sit ei ꝓpositum ꝑoptat illud per ɔsiliuꝫ ⁊ ꝑelegit:post electionē aūt est iperium rōnis ad agēdum illud qꝛ mediāte illo obtineť res:⁊ hoc vocať ipetus ad opus:qꝛ id v̊o qꝺ obtētuꝫ est desideratum nō habeť sine gaudio:⁊ hoc est fructꝰ rei desiderate ſm ꝙ fructus est cum gaudio vti vt dicit Augꝰ.⁊ qꝛ appetitꝰ ꝑuenit ad finē intētū cessat ab appetēdo. ¶ Dōm ġ ad p̄m ꝙ apphēsio supponiť vt actus intellectus practici. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ɔsiliū est appetitꝰ a spē appetibilis.oīs eni potentia in qua est spēs desiderabilis appetitiua est vel simpliciter vel ſm qd.vnde potentia cognitiua practica appetitiua est ſm quid. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ɔsiliū qddā supponit vt certū.s.finē ⁊ qddā querit vt ignorās.s.modū perue,

uiendi ad finē. ¶ Item appetitus consilij certificaꝛ ex fine.
¶ Ad aliud dōm ꝙ duplex est iudiciū. s. discretionis: ⁊ hoc
est ingrēs ꝯsiliū. ⁊ est iudiciū qđ est promulgatio snīe: ⁊ hoc
est post ꝯsiliū: ⁊ de hoc itelligit Damaꝰ ita ꝙ nō decretuꝫ il
lius iudicij adhuc sic est obuiare ꝓpter debilitatē ꝑsuasio-
nis. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ amor dicitꝛ ibi iclinatio appetitus in
melius ꝯsultā: ⁊ nō ponitꝛ ibi pro passione volūtatis. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ est electio ex libertate que nō est aliud ꝙꝫ liber
tas faciēdi qđ vult: ⁊ hec acceptio conuenit libero arbitrio.
est etiā acceptio electio vnius pro altero ꝓpter rōnis ꝑsua-
sionē ⁊ hoc est actus rōnis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ volūtas nō
est in ordinatis ad finē sed ipsius finis. Damaꝰ eni nō enu
merat nisi illos actꝰ qui sunt in his que sunt ad finē. ¶ Ad
aliud dōm ꝙ impetus est rōnis per imperium lꝫ sit motiue
que est in neruis ⁊ musculis per extensionē. ¶ Ad aliud di-
cendum ꝙ vti est frui cum gaudio ꝓut frui sumitꝛ generalr
pro q̄libet refectione que est ex ꝯsecutione desiderati: ⁊ post
huiusmodi refectionem cessat ab impetu. ¶ Ad aliud dōm
videlicet ad vltimuꝫ ꝙ omnes actus enumerati sunt rōnis
per se vel per imperium vt dictum est.

¶ Utrum liberum arbitrium tm̄ insit rationabilibus.

Tertio queritꝛ de libero arbitrio. Et queruntꝛ
sex. quoꝝ p^m est vtꝝ libeꝝ arbitriū tm̄ insit rō-
nabilibꝰ vel ēt brutis. 2^m qđ sit per diffinitio-
nē ⁊ subam. 3^m de actibꝰ eius. 4^m de libertate
eius. 5^m de statibus eius. 6^m de comparatione
eius ad liberum arbitrium angeli ⁊ dei.

Ad primū ꝓceditꝛ sic. Oē qđ hꝫ ptātē iudicādi
ꝯtra ⁊ inclinādi se ad qđcūqꝫ voluerit hꝫ libeꝝ
arbitriū. aīa sensibilis in multis aīalibꝰ brutis
est hmōi: ḡ hꝫ liberū arbitriū. p^a ꝓbaꝛ per dif
finitionē Boetij de lib. arb. qui dicit ꝙ libeꝝ
arbitriuꝫ est ptās faciēdi qđ vult. 2^a vō ꝓbaꝛ
ex supradictis vbi hitū est ꝙ iudiciū phantasie est iter ꝯtra:
⁊ silr appetitꝰ: ⁊ nō obligaꝛ ad aliqđ illorum ex necessitate.
¶ Itē in quocūqꝫ ex seipso est virtus appetēdi bonū vel ma
lū absqꝫ coactione ad alterū in ipso est libertas. appetitꝰ in
multis brutis est hmōi: ḡ in mltis brutis est liber appetitꝰ.
p^m ꝓbaꝛ in p^o metaphice vbi dī ꝙ liberū est qđ suiipsius cā
est. 2^m ꝓbaꝛ per ādicta. Inde sic. cuicūqꝫ inest liber appeti
tus illi inest libertas appetēdi qđ vult. qꝛ ꝫm sanctos nihil
aliud est ꝙꝫ li^m ar^m. brutis iest liber appetitꝰ: ḡ ei iest libtas
appetēdi qđ vult qđ idē est cuꝫ li^o ar^o. Si forte dicaꝛ ꝙ hñt
qdē liberū appetitū sꝫ nō hñt li^m ar^m eo ꝙ nō arbitrantꝛ de
appetibili. ¶ Cōtra nō ē appetitꝰ sine iudicio appetibilis.
bruta liberū hñt appetitū: ḡ iudiciū hñt de appetibili. sꝫ iu-
dicare est arbitrari: ḡ hñt ar^m: ⁊ sic hñt ambo ea q̄ exiguntꝛ
ad li^m ar^m. Si dicaꝛ ꝙ ar^m est rōnis ⁊ voluntatis silr in qbꝰ
pncipalr ꝯsistit li^m ar^m eo ꝙ Augꝰ dicat ꝙ li^m ar^m est facul
tas rōnis ⁊ volūtatis. ¶ Cōtra ꝫm hoc nihil differt in hoīe
⁊ brutis nisi qꝛ in brutis iudiciū est de sensibilibꝰ ⁊ phanta-
sie: ⁊ appetitꝰ est desideriū sensibilis: in hoīe aūt est rōnis et
volūtatis: ḡ in sensibilibꝰ bruta hñt libtatē iudicādi ⁊ appe
tēdi. sꝫ quecūqꝫ hñt libtatē talē pñt abstinē a delectabilibꝰ ⁊
nō abstinē. bruta hñt talē libtatē: ḡ bruta pñt abstinē ⁊ non
abstinē: oīs eni abstinētia a delectabilibꝰ est a rōne vt dicit
Ar. ḡ bruta hñt rōnē qđ falsum est. ¶ Itē quecūqꝫ moueri
pñt ꝫm abstinēs ⁊ inabstinēs sunt susceptiua v̄tutis ⁊ vitij:
bruta sic pñt moueri: ḡ sunt susceptiua v̄tutis ⁊ vitij. ¶ Itē
quecūqꝫ aguntꝛ magis ipetu nāe ꝙꝫ agūt nō hñt li^m ar^m. sed
bruta magis aguntꝛ ipetu nāe ꝙꝫ agāt vt dicit Damaꝰ: ḡ nō
hñt li^m ar^m. ¶ Solō. dōm ꝙ bruta nō hñt li^m ar^m nec libe-
ri arbitrij iudiciū: nec li^m appetituꝫ. li^m eni ar^m dī a libtate
arbitrādi de bono simplr ⁊ malo simplr: magis arbitrādo
in ipsis ꝫm rōnē honesti vel inhonesti ꝙꝫ ꝫm rōnē delectātis
vel nō delectātis. Silr iudiciū liberi arbitrij est de honesto
vel inhonesto. qđ ꝓbaꝛ ex hoc ꝙ ab oībꝰ li^m ar^m ponitꝛ pn^m
in moribꝰ: libtas ēt appetitꝰ ꝯsistit in hoc ꝙ hꝫ facultatē in-
clinādi se in iudicatū vel declinādi ab ipso: ⁊ hec nō sunt in
brutis. Iudiciū eni brutoꝝ nō est nisi in delectabili ⁊ nō ele-
uaꝛ ad iudiciū honesti: ⁊ ꝓpter hoc ipm nō est absolute li^m.
Ex obligatione eni nāe in q̄ est sic in organo cogitꝛ ad sistē-
dū in pticlari ⁊ in sensibili bono. Silr appetitꝰ ex organo in
quo est obligaꝛ in bonū vt nūc vel malū vt nūc ⁊ pp hoc nō
est oīno liber. ¶ Ad p^m dōm ꝙ hoc arg^m ꝓcedit bñ de hñte
ptātē absolutā ⁊ oīno liberā. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ v̄tus appe
tēdi bonū vel malū in brutis nō est oīno liba ⁊ sine coactiōe
imo ex sēsibili bono mota pp obliuionē quā hñt ad nām se
runtꝛ ꝫm ipetū ⁊ nō expectāt iudiciuꝫ honesti vel inhonesti.

¶ Quid sit liberum arbitrium.

Secundo queritꝛ qđ sit li^m ar^m ꝫm subam ⁊ dif
finitionē. Et qꝛ multe sunt diffinitiones dispu
tabimꝰ de singulis. p^o de diffinitione bti Aug.
que ponitꝛ in 2° snīarū distin. 24^a. que hec est.
li^m ar^m est facultas rōnis ⁊ volūtatis q̄ bonuꝫ
eligitꝛ grā assistēte ⁊ malū ea deserēte. ¶ Que-
raꝛ ḡ qđ supponit facultas: si eni supponit facilē ptātē vt q-
dā dicūt: ⁊ ptās nō est separata ab eo cuiꝰ est ptās erit ⁊ hec
ptās in rōne ⁊ voluntate: cū igitꝛ li^m ar^m sit illa ptās li^m ar^m
nō erit illa potētia anime per se separata a rōne ⁊ volūtate.
¶ Preterea potētia nō accipit facilitatē nisi ex habitu. cuꝫ
igitꝛ li^m ar^m supponit facultatē in recto: ipm erit habitꝰ per
quē facilis fit ad actū rō in iudicādo ⁊ voluntas in volēdo.
habitus aūt facilē faciēs rōnē ad actū est scia agēdoꝝ. ḡ li^m
ar^m in rōne nihil aliud est ꝙꝫ scia agēdoꝝ qđ aperte falsum
est. ¶ Si forte dicaꝛ: ꝙ est hitus inatus. Cōtra. hitus inatꝰ
nō pficit potētiā nisi ad actū sicut visus oculuꝫ. Si ḡ li^m ar^m
est hitus rōnis nō pficiet rōnē nisi ad iudicādū. nihil aūt pfi
cit rōnē ad actū talē nisi scia: ḡ li. ar. in rōne q̄dā scia erit nā-
lis. ¶ Preterea nullus hitus idē numero existēs pfectiuus
est duarū potētiarum. Si ḡ li. ar. sit hmōi: facultas hitualis
nō erit nisi vniꝰ potētie idē numero exñs. si ḡ est facltas rō-
nis nō erit facultas voluntatis vel opꝫ ꝙ sit aliud numero.
¶ Itē facultas qñqꝫ est nomē rerū que possidentꝛ ad nutū: ⁊
iō qdaꝫ dicunt ꝙ in tali metaphora ponitꝛ hic eo ꝙ li. ar. ad
nutū hꝫ rōnē ⁊ voluntatē. ¶ Sed ꝯtra: ꝫm hoc facultas po-
nitꝛ in diffinitione li. ar. effectiue: ⁊ erit sensus li. ar. est facul
tas rōnis ⁊ voluntatis: hoc est facilē faciēs rōnē ⁊ volunta-
tē. Cum aūt sit in aīa erit potētia vel passio vel hitus. si po-
tentia: ꝯtra. nulla potētia pficit per se aliā ad facultatē actꝰ:
li. ar. est potētia. ḡ nō pficit rōnē ⁊ voluntatē ad actꝰ facilita-
tē. p^a ꝓbaꝛ per deductionē ad icōueniēs. Si eni vna poten
tia pficeret aliā ad actū: cū aīe semp insit sua potētia semp
eēnt pfecte. Si vō dicaꝛ ꝙ sit hitus tunc erit hitus inatus ⁊
infusus vel acqsitꝰ. si inatus tunc nō deberet esse liberius in
patria ꝙꝫ in via: nec in via ꝙꝫ in iferno. Ea eni que nālia sūt
nequaqꝫ mutantꝛ in iferno. sicut dicit Dioꝰ: sed sunt itegra
⁊ splēdidissima. ¶ Preterea ꝫm hoc idē numero accidens
esset in duobꝰ subtis. ḡ si li. ar. est hitus nālis facilē faciens
rōnē ⁊ volūtatē: erit in vtroqꝫ idē numero existēs. Si dicaꝛ
ꝙ est infusus hitus vel acqsitꝰ sequitꝛ ꝙ li. ar. separabile sit
ab aīa rōnali. oīs eni hitus infusus ⁊ acqsitus est accñs se-
parabile. Si ꝓpter hoc ꝯcedaꝛ ꝙ facultas in p̄dicta diffini
tiōe nō supponit habitū. ¶ Cōtra. qcqđ capit itēsionē ⁊ re-
missionē ꝫm essentiā sui illud est accidens: facultas ⁊ hmōi
li. ar. capit intēsionē ⁊ remissionē: ḡ est accidens. p^a ꝓbaꝛ ex
hoc: ꝙ essentialia sunt diffinientia que nō insunt ꝫm magis
⁊ minus. 2^a ꝓbaꝛ ex dicto multoꝝ sanctoꝝ ⁊ p̄cipue magis
Ber. ⁊ Ansel. q dicunt ꝙ liberius est in angelis ꝙꝫ in hoībꝰ
existētibꝰ in via: ⁊ liberius in iustis ꝙꝫ in peccatoribꝰ: ⁊ libe-
rius in peccatoribꝰ ꝙꝫ in cōdēnatis. ¶ Itē qcqđ determinaꝛ
per magis ⁊ minus illud inest accidentalr. Facultas arbi-
trij sic determinaꝛ per magis ⁊ minus: ergo inest acciden-
taliter. p^a ꝓbaꝛ per hoc ꝙ subalia nō insunt ꝫm magis ⁊ mi
nus. 2ª ꝓbaꝛ per hoc ꝙ dicūt sancti ꝙ maior est libertas a
peccato ꝙꝫ a coactiōe: ⁊ maior est libertas a miseria ꝙꝫ a pec
cato. ¶ Itē qcqđ ꝫm se est acceptū de ꝯñtibus nām li. ar. est
ꝫm se acceptuꝫ in hoīe ⁊ angelo: ergo erit de ꝯñtibus nām.
p^a patet per hoc ꝙ acceptū ꝯñs est ꝫm sui nām. 2ª scribitur
ab Ansel. de li. ar. qui dicit ꝙ li. ar. in deo est a seipso. In ho
mine aūt ⁊ angelo acceptuꝫ est ab alio. ¶ Inde sic: omne cō-
sequens nām alicuius est accidēs. li. ar. est ꝯñs nām hoīs ⁊
angeli: ergo est accidēs. Cum ergo nō possit poni in aliquo
genere accidētis ꝙꝫ in habitu li. ar. eritꝰ habitus. Si hoc cō
cedaꝛ obijcitꝛ per verba Boetij in libro de lib. ar. ⁊ grā. vbi
dicit ꝙ libertas a necessitate. i. a coactione eque ⁊ indifferē
ter deo vniuerse que tam bone ꝙꝫ male rōnali ꝯuenit crea-
ture nec peccato nec miseria amittitur vel minuitꝛ: nec ma-

lioꝛ in iusto est ꝙ̄ in pctōꝛe: nec plenioꝛ in hoīe ꝙ̄ in angelo.
Ex hoc accipit ꝙ li. ar. nō est ſm magis ⁊ minꝰ. oīs aūt ha-
bitꝰ siue sit nālis siue acqsitus siue infusus inest ſm magis ⁊
minus. ḡ li. ar. nō est habitꝰ. 2ᵃ ꝓbat per iductionē. vnus. n.
magis idiget visu ꝙ̄ alius cū tn̄ visus sit habitus nālis: ⁊ sic
de alijs. ¶ Deinde querit de hoc qđ sequit in diffōne ꝙ di
cit esse volūtatis ⁊ rōnis. hoc enī nō pōt itelligi nisi vno triū
modoꝝ. s. ꝙ sit rōnis ⁊ volūtatis vt vnīꝰ potētie tertie cōpa
rate ab illis duabꝰ sicut dixerūt qdā. vel ꝙ sit rōnis ⁊ volūta
tis vt duarū diuersarū potētiarū. vel ꝙ sit vnius pn̄cipalr̄ ⁊
alterīꝰ secūdario. ⁊ per illā ⁊ hoc aut rōnis aut voluntatis.
Si pᵒ mō tūc vna potētia per cōpositionē est ex rōne ⁊ volū-
tate: ⁊ illa est li. ar. ¶ Sed ꝯtra. ꝓprietas cōpositionē nō hȝ
cū ꝓprietate ad ꝯstituēdum aliqđ 3ᵐ: sed rō ⁊ volūtas sunt
ꝓprietates aīe vt dicit Augꝰ in liᵒ de trinitate: ⁊ magister
primo sniaꝝ distin. 4ᵃ. ḡ volūtas ⁊ rō nō ꝯueniūt ad cōstitu
tionē alicuīꝰ tertij. pᵃ ꝓbat ex hoc ꝙ oē ꝓprium inest spēi ⁊
subē vt cū qua hȝ cōpositionē. ¶ Itē quecūqȝ duo cōponūt
aliqđ 3ᵐ vnū eoꝝ est per modū actꝰ ⁊ alterū per modū potē
tie qđ absurdū est. ¶ Preterea in nullo nunꝙ̄ iuētū est sil'e
in potētijs spūalis nāe. s. ꝙ due potētie cōponūt aliqđ 3ᵃᵐ. ḡ
videt ꝙ nec in isto posset esse. ¶ Itē videmꝰ expsse ꝙ in ele-
ctione li. ar. rō sepe ꝯdicit volūtati. Ea aūt ex qbꝰ fit vnū nō
ꝯtradicūt sibi in actu illius: ḡ ex rōne ⁊ volūtate nō fit vnū
qđ sit li. ar. ¶ Itē ſm hoc rō ⁊ volūtas essent ptes li. ar. aut
ḡ essentiales aut integrales aut subiectiue. Si pᵒ mō: tunc
erit sicut actꝰ ⁊ potētia: sed potētia nō ponit in diffinitione
alicuīꝰ: ḡ altera ipsarū quecūqȝ est vt potentia nō debet po-
ni in diffinitione li. ar. Si vō integrales tūc nullo mō debēt
poni: tales enī partes nullo mō habēt actū nisi actū totius.
Unde si diffiniant diffiniri hn̄t per sua tota. Si 3ᵒ mō tunc
erūt ꝯn̄tia liberū arbitriū sicut iferius ꝯsequit superīꝰ: ⁊ sic
iterū nō debēt poni in diffinitione eius. ¶ Itē si cōpō est ibi
illa non est phīca ex mā ⁊ forma: neqȝ logica. s. ex gn̄e ⁊ dr̄ia.
Cū ḡ nō sit aliud genus cōpōnis faciēs rē nō videbit ibi eē
cōpō. ¶ Itē hec cōpō ꝓpter aliqđ est ⁊ nō nisi ꝓpter actū: cū
actꝰ sint pulj potētijs ſm rōnē. Queraf ḡ qs sit ille actus cō
positus: rōnis enī ⁊ volūtatis nō inuenimus nisi actus simpli
ces. s. iudicare ⁊ velle. ¶ Item in mouendo ad actū rō preit
volūtatē ſm nām. quoꝛūcūqȝ aūt vnū est prius ⁊ alterum po
sterius in actu illoꝝ nulla est vnio ad actū vnū ⁊ simul: ḡ rō
⁊ volūtas nō vniunt ad actū vnū. ¶ Item habitū est supra
ꝙ in sensibili aīa sunt duo mouētia. s. phantasia ⁊ desideriū
qđ hȝ partes ꝯcupiscibiles ⁊ irascibiles: ⁊ hec nō vniunt ad
ꝯstitutionē vnius actꝰ ⁊ vnius potentie: ḡ a sili duo mouen
tia rōnalis aīe. s. rō ⁊ volūtas nō debēt vniri ad actū vel po-
tentiā ꝯstituendā. ¶ Si ꝓpter hoc dicaf ꝙ li. ar. nō est cōpo
situ nisi ex rōne ⁊ volūtate sȝ est ipsa rō ⁊ ipa volūtas. ¶ Cō
tra. vnū ⁊ idē ⁊ vna rōne sumptū nō est duo diuersa que nō
sunt vnius rōnis li. ar. in hoīe ⁊ in angelo est vnū ⁊ idem in
vna rōne sumptū: ḡ nō est duo diuersa que nō sunt vnīꝰ rō-
nis. rō aūt ⁊ volūtas in hoīe ⁊ angelo sunt duo diuersa non
exn̄tia vnius rōnis: ḡ li. ar. nō est rō ⁊ volūtas. ¶ Item li. ar.
sepe eligit ꝯtra rōnē: ḡ si li. ar. est rō: ipm sepe eligit ꝯtra se-
ipm qđ est absurdū. Si vō dicaf ꝙ li. ar. sit vna illarū poten
tiarū pn̄cipalr̄ ⁊ alia secūdario. Tūc queraf que sit illa: ⁊ vi-
def ꝙ rō. Arbitrari enī rōnis est in hoīe li. ar. Arbitriū po-
nit vt suba ⁊ liberū vt adiectiuū: ḡ subalr̄ liberi ar. erit ar-
bitrari: ⁊ cū arbitrari sit rōnis li. ar. pn̄cipalr̄ erit rō. ¶ Itē
hoc accipit ex verbo beati Bernardi in liᵒ de li. ar. ⁊ gratia
vbi dicit ꝙ li. ar. est liberū de volūtate iudiciū. Judiciū aūt
qđ cadit in recto in diffinitione ista rōnis est: ḡ li. ar. est rō.
Sed ꝯtra hoc est ꝙ libertas arbitrij vt dicit beatus Ber-
nardus pn̄cipalr̄ est circa voluntatē: ḡ li. ar. pn̄cipalr̄ est vo
luntas. ¶ Itē habef per hoc qđ dicit Augꝰ ꝙ in volūtate
est peccatū: peccatū aūt perficit penes li. ar. ḡ li. ar. est volun
tas. ¶ Itē Ansel. li. ar. est ptās seruādi rectitudinē volunta
tis ꝓpter se. hic enī nō facit mentionē de rōne: ḡ videt ꝙ li.
ar. nō sit rō sed volūtas. ¶ Itē obijcit sic per rōnē. oē pecca-
tū est malus vsus li. ar. oīs mala volūtas est pctm̄: ḡ oīs ma
la volūtas est malus vsus li. ar. ḡ volūtas est li. ar. ¶ Item
Augꝰ dicit ꝙ volūtas in nobis semper libera est. sed semp
bona nō est: ḡ libertas ꝓprie est volūtatis. ⁊ sic iterū sequit
ꝙ volūtas sit liberi arbitrij. ¶ Itē illud videt esse liberi ar.
penes qđ videt esse auctoꝛitas eoꝝ que in nobis sunt. sed
hoc est volūtas qꝛ penes volūtatē est auctoꝛitas faciēdi qđ
vult: ḡ li. ar. est volūtas. ¶ Item dicit Bernardus ꝙ liber
tas nāe est libertas a coactione: sȝ hec libertas est penes vo
luntatē ⁊ nō penes rōnē. Qđ sic ꝓbaf: vero exn̄te in aīa co-
git rō ꝯsentire ei: sed adhuc manet libertas penes volunta
tem volēdi vel nō volendi. ḡ in aliquo casu cogit rō vbi nō
cogit volūtas: ḡ libertas a coactione pn̄cipalr̄ est penes vo
luntatē. Cū igit liberū arbitriū denominet ab illa liberta-
te liberi arbitrij pn̄cipalr̄ erit voluntas. ¶ Itē in operibus
que fiūt a libero arbitrio rō nō operat nisi per modū ꝯsilij.
voluntas aūt indeficiēs: ḡ pn̄cipalioꝛ in operibꝰ liberi arbi
trij erit volūtas ꝙ̄ rō. ḡ liberū arbitriū pn̄cipalr̄ est volun
tas. ⁊ hoc multi ꝯcesserunt. ¶ Sed ꝯtra dicit Bernꝰ ꝙ lib.
arb. est ꝯsensus rōnis ⁊ voluntatis: ḡ videt ꝙ lib. ar. eq̄liter
sit rō ⁊ volūtas. hoc ēt videt ex suo nomine. libertas enī vo
luntatis ꝓprie est ⁊ rōnis arbitriū. ¶ Itē videt ꝙ liberū ar
bitriū nō tm̄ sit rōnis ⁊ voluntatis sed etiā aliaꝝ pluriū po
tentiarū. Dicit enī Dama. 2ᵒ liᵒ 22ᵒ capᵒ. ꝙ in oībꝰ rōna-
bilibus entibꝰ ducit magis nālis appetitus ꝙ̄ ducit lib. ar-
bitrio oium ⁊ cū rōne mouet qꝛ ꝯiugate sunt in eodē cogni-
tiue ⁊ aīales virtutes li. arbitrio igit appetit ⁊ lib. arbitrio
vult: ⁊ lib. arbitrio inquirit ⁊ perscrutat: ⁊ li. arbitrio iudi-
cat: ⁊ lib. arbitrio disponit: ⁊ lib. arbitrio eligit: ⁊ li. arbitrio
ipetum facit: ⁊ lib. arbitrio agit. Ex hoc accipit ꝙ li. arb. sit
appetitꝰ ⁊ volūtatis ⁊ rōnis ⁊ motiue potentie. ¶ Deinde
obijcit ꝯtra illā partē diffinitionis qua bonū eligit gratia
assistente. Dicit enī Damascenus ꝙ electio est duobꝰ pla-
centibꝰ optare hoc pre altero: ḡ electio videt esse actus eli-
gentie: ⁊ sic videt liberū arbitriū esse idē cū eligētia. Hoc ēt
videt per hoc ꝙ Aristo. in 4ᵒ ethicoꝝ eligentiā ponit inter Caplᵒ pᵒ.
efficientes causas virtutis ꝯsuescibilis. cā aūt efficiēs istaꝝ
virtutū videt esse lib. arb. Si hoc ꝯcedaf ꝯtra. Dicit Aris.
ꝙ voluntariū maius est ꝙ̄ eligētia. i. in plus qꝛ pueri agunt
voluntarie sed nō ſm ꝓheresim siue eligētiā ⁊ repētina ⁊ vo
luntaria sunt sed nō ſm eligentiā facta. Cum igit oē qđ est
in libero arbitrio sit voluntariū ⁊ nihil plus videbit li. ar.
nō esse eligentiā siue ꝓheresim: ⁊ ita videt ꝙ male diffiniaf
liberū arbitriū per actū eligētie qui est eligē vt dicit Ar.
¶ Deide querit de alijs diffinitionibꝰ que lȝ nō sunt adeo
in vsu vt ista tn̄ ponunt a sanctis. Et pᵒ accipiaf illa que est
in itinerario Clemētis in 2ᵃ disputatione ꝯtra ſmonē ma-
gnū datum a Petro aplo sic. liberi arbitrij ptās est sensus
aīe habēs virtutē qua se possit ad quos velit actꝰ inclinare.
Et ꝯtra hāc obijcit sic: sensus enim aīe sunt interioꝛes vel
exterioꝛes vt dicit Algazel. ⁊ exterioꝛes sunt qnque ⁊ inte-
rioꝛes qnque. s. sensus cōis imaginatio phātasia estimatio
⁊ memoꝛia. Cum igit liberum arbitrium nullus istoꝝ sen-
suū sit nō videbit esse sensus aīe. ¶ Preterea nihil videt
esse dictu qđ dicit Petrꝰ. ꝙ lib. arb. ptās est sensus habēs
virtutē. hēre enī virtutē est hēre ptātē ⁊ hoc ibit in ifinitū si
diffinitio bona est. ¶ Preterea nō videt eē icōueniēs qđ
dicit ad quos velit actꝰ. velle enī actꝰ voluntatis est ⁊ sic per
ipm nō debet diffiniri liberū arbitriū. Aliā diffinitionē dat
Bernꝰ in liᵒ de libero arbitrio ⁊ gratia sic: lib. arb. est ꝯsen
sus ob voluntatis inamissibilē libertatē ⁊ rōnis que secum
semp ⁊ vbiqȝ poꝛtat iclinabile iudicium: ipē liber sui ꝓpter
voluntatē ⁊ ipse iudex sui ꝓpter rōnem. ¶ Cōtra hoc obij-
cit sic: supra ꝓbatum est: ꝙ ꝯsensus est rōnis ⁊ voluntatis.
Cōiter autē dicit ꝙ liberi arbitrij potētia distincta sit a rō-
ne ⁊ voluntate: ḡ male diffinit liberū arbitriū per ꝯsensū.
¶ Itē ꝯtra iudiciū rōnis sepe agit per liberū arbitriū. ḡ
videt ꝙ in ꝯsensu liberi arbitrij rō non semp ⁊ vbiqȝ poꝛtat
inclinabile iudicium. ¶ Preterea nihil videt esse dictu qđ
dicit huic ꝯsensū esse iudicē sui: qꝛ iudiciū est añ ꝯsensū:
⁊ ita ꝯsensus nō erit iudex sui sed alius iudex añ iudicabit
ipȝ. ¶ Itē Ansel. in pᵒ de libero arbitrio diffinit sic. libertas
arbitrij est ptās ꝯſuādi rectitudinē voluntatis ꝓpter ipsā
rectitudinē. Et ꝯtra hoc obijcit sic: lib. arb. est potentia rō-
nalis aīe. oīs aūt potētia rōnalis est ad opposita vt ꝓbaf in
10ᵒ metaphīce. ḡ lib. arb. est ad opposita. ḡ nō debet diffiniri
ad vnum oppositoꝝ tm̄: qꝛ est rectitudo voluntatis. ¶ Itē
habetur per diffinitionem Petri qui dicit ꝙ habet virtu-
tem ad quos velit actus se inclinare. ⁊ etiam per diffinitio-

nem Aug. qui dicit q lib. arbitriũ eligit bonũ gr̃a assistẽte τ malũ ea deserẽte. ¶ Itẽ liberũ arbitriũ est potẽtia ordinata ad actũ: potẽtia aũt servãdi ſm q hmõi nõ est potẽtia agẽdi: ergo videt q lib. arb. potius deberet diffiniri per agẽ q̃ per servare. ¶ Itẽ rectitudo volũtatis nõ põt ꝯservari nisi habita. rectitudinẽ aũt voluntatis nõ hñt mali: ergo mali nõ hñt ptãtẽ liberi arbitrij. ¶ Itẽ sicut liberũ arbitriũ est liberũ ad actũ quẽ vult: ita est liberũ ad finẽ quẽ vult: τ ita nihil videt esse dictu qḋ dicit ptãs servãdi rectitudinẽ ꝓpter ipsã rectitudinẽ. ¶ Ultimo querit ẽt penes qd sumant hmõi diffinitiones. ¶ Solu. dõm q liberi arbitrij potẽtia est spũalis ſm ordinẽ nãe: τ hoc pz per actũ ipsi' liberi arbitrij q est eligere qui hz aliqd rõnis τ aliqd volũtatis: eligere eni duob' ꝓpositis alterũ ꝑoptare est. duo vo ꝓponere rõnis est. alterũ vo ꝑoptare volũtatis est. Et vt hoc melius itelligat. ¶ Notãdũ q q̃tuor succedũt sibi in opere rõnalis aie. quorũ ꝑmũ est act' rõnis qui ꝯsiderãdo ꝓponit aie appetibilia τ discernit qd appetibile sit. 2m est volũtatis ꝯsentiẽs in vnũ appetibiliũ. 3m est id qḋ eligit amatũ a volũtate: τ hoc vocamus liberũ arbitriũ. τ 4m est perfecta volũtas que mouet ad cõsecutionẽ appetibilis decreti per rõnẽ τ optati per volũtatẽ τ electi per liberũ arbitriũ. qz vo arbitrari de appetibilib' rõnis est: libertas aũt volẽdi vel nõ volẽdi volũtatis est lib. arb. sequit vtrũq: idcirco nomẽ suum componit ex vtroq. ¶ Sciẽdũ tñ q aliud est arbitrari τ aliud iudicare. Iudex eni in iudicio ordinẽ iuris tenet: τ hoc conuenit ꝓprie rõni que iudex est appetibiliũ: τ iõ rõ ſm q est iudex semper dissentit malo. qñ aũt cõpromittit in arbitros tũc cõpromittentes cedũt a iure suo τ arbitrorũ est moderari ꝓ vtraq pte: pñt tñ deflecti ad grauamen ptis vni' τ alteri': τ hoc ꝓprie ꝯuenit libero arbitrio cui' est moderari iter decretũ rõnis τ appetitũ volũtatis: τ per electionẽ põt declinare in vnum vel in alterũ. τ ꝓpter hoc dicit esse lib. arb. qz in arbitrando nõ hz limites sibi ꝑfixos q̃tũ debeat moderari ꝓ rõne τ q̃tũ pro volũtate. Sed sicut dicit Petrus ptãtẽ hz ad quos voluerit act' se iclinare: infra tñ declarabit qd sit ei' libertas τ vtrũ hẽat eã a seipso vel ab alio. ¶ In diffinitione aũt Aug. cũ dicit lib. arb. est facltas rõnis τ volũtatis: facultas aũt ponit pro perfecta ptãte arbitri volẽtis eligere qḋcunq voluerit. s. decretũ a rõne vel desideratũ a volũtate. Et dicit rõnis τ volũtatis eo q semp est arbitriũ ei' iter decretũ rõnis τ ꝯcupiscẽtiã volũtatis: τ nõ ita q sit voluntas vel rõ vel vtrũq sed ſm suũ esse τ rõnẽ lz idẽ sit suba τ subm. Non eni assentimus qbusdã dicẽtib' eãdẽ potẽtiã esse rõnẽ τ volũtatẽ τ lib. arb. sed differre per actus. Esse enim lib. arbi. a perfectione potestatis arbitrarie que est ex eo q non ligat arbiter quin possit arbitrari ſm vtrãq partẽ equaliter vel pro altera in grauamẽ relique. Esse vo rõnis a perfectione ptãtis iudiciarie que est ex eo q tenet ordo iuris τ iustitia cause ſm rei veritatẽ. Esse vo voluntatis est a perfectione appetit' inclinãtis se in appetibile: suba tñ τ subto idẽ sunt: τ voco subam nãm aie rõnalis motiue ad operabilia: subm aũt voco illud qḋ substat oib' potẽtijs aie τ nãlib' potẽtijs suis τ ꝓprietatib'. ¶ Ad pm ergo dõm q facultas facilẽ τ perfectã ptãtẽ supponit que nõ est ita rõnis τ volũtatis tanq̃ in ipsis existat sed tanq̃ inter que vt pz ex pdictis: est eni facultas hec perfecta ptãs arbitrarie eligẽdi decretũ a rõne vel ꝯcupitũ a volũtate. ¶ Ad aliud dõm: q facultas nõ supponit habitũ lz hoc qdã dixerũt decepti a mõ sigñandi q est in noie. s. qz illud nomẽ videt noiare formã a mã abstractã cõponibilẽ cũ potẽtia: sicut habit' cõponit. sed supponit potẽtiã cõpletã ad actũ ex sibi innatis que innata qdã vocãt habitus. ¶ Ad aliud dõm: q ille habit' nõ est rõnis vt pz ex pdictis ẽt si sit inatus: τ pp hoc nõ sequit q sit scia: sed est pfectio ptãtis arbitrarie vt iã dcm est. ¶ Ad aliud dõm: q facultas nõ est aliqd existẽs in duob' idẽ numero ens: eo q nõ dicit facultas rõnis τ volũtatis tanq̃ sit in illis sz tanq̃ iter que. ¶ Ad aliud dõm q facultas hic põt bene sumi per similitudinẽ a reb' exteriorib' que dicunt facultates eo q possideant ad nutũ. sed nõ sic dr eo q illã facultatẽ ponat in rõne τ volũtate eo q faciat eos faciles: sed qz hz eã in seipsa vt diximus: τ iõ cessant q̃tuor obiectiones sequẽtes. ¶ Ad id qḋ obijcit: q facultas dicat intensionẽ habit' eo q capit intẽsionẽ τ remissionẽ. dõm q facultas supponit potentiã perfectã vt dcm est. Sed tñ potẽtia duob' modis põt ꝯsiderari. s. in se τ in cõparatione ad exteriora qbus adiuuat ad optimũ vel ipedit ab ipo. Si pº mõ tũc nõ capit intẽsionem vel remissionẽ. Unde Bern' in lº de libero arbitrio τ gr̃a: dicit q libertas a coactiõe nec peccato nec miseria amittit nec minuit: nec maior est in iusto q̃ in peccatore: nec in angelo plenior q̃ in hoie. Si vo 2º mõ ꝯsiderat: tũc accipit intẽsionẽ τ remissionẽ sz q gr̃a vel felicitate iuuat ad optimũ vel ꝯtrarijs hor. s. peccato τ miseria ipedit ab ipo: τ hec eadẽ ꝯsideratio est in oi potẽtia aie. ¶ In cõparatione eni ad habit' τ ad finẽ vnus est rõnabilior alio: si tñ rõ in se ꝯsideret sunt oẽs eque rõnales. τ per hoc patet solutio ad sequens. ¶ Ad aliud dõm: q lib. arb. nõ sic dicit hic acceptũ q prius fuerit nã aie rõnalis τ postea acceperit ipm: sed qz datũ est ei cũ nã sicut oẽs alie potẽtie nãles. ¶ Ad hoc aũt qḋ obijcitur q oẽ pñs nãm est accñs. dõm q hoc verũ est de pñtib' tẽpore: sed nõ de ꝯñtib' nã τ rõne. Aial eni vlr vt dicit phs in pº de aia. aut nihil est aut posteri' est τ tñ nõ est accidẽs. Tex. cõ. 8. ¶ Ad hoc qḋ obijcit ꝯtra hoc q lib. arb. dicit esse facultas volũtatis τ rõnis. dõm q nullo trium modorũ intelligit sed mõ ꝓbabito. τ iõ rõnes illas que sunt ꝯtra opinõẽ dicentem vnã potentiã cõpactã esse ex rõne τ volũtate que sit lib. arb. ꝯcedimus de plano. Sitr rõnes illas que sunt ꝯtra opiones dicentẽ q lib. arb. est rõ τ volũtas ꝯcedim': eo q nos dicimus tres potẽtias esse vnã in suba τ subto vt supra diximus. ¶ Ad illas aũt que vident probare q lib. arb. sit rõ. dõm q arbitriũ qḋ ponit in noie liberi arbitrij nõ est idẽ iudicium nec est act' rõnis: qḋ sic ꝓbat. loquit aliqs ad aliũ ꝓponendo sibi id qḋ est rõnis τ id qḋ est volũtatis dicẽs castitatẽ esse de numero honestorũ τ virtutũ τ meritorũ. fornicationẽ aũt delectabilẽ ꝯcupiscẽtie volũtatis sed tuo arbitrio est relictũ qd eligas. ¶ In ista eni locutione ꝓponit rõnis iudiciũ in vno τ ꝯcupiscẽtia volũtatis in alio τ sequit arbitriũ electionis vtrũq. Iudex aũt post sñiam non arbitrat. vnde cũ arbitriũ hic sequat sñiam rõnis: arbitriũ illud nõ erit rationis sed alterius potẽtie est lib. arb. ¶ Ad aliud dõm: q cũ dicit Bern' q lib. arb. est liberũ de volũtate iudiciũ ponit pro arbitrio τ nõ ſm ordinẽ iuris pro electione iustitie. ¶ Ad id qḋ obijcit q lib. arb. sit volũtas dõm q lz libertas in volũtate sit plus q̃ in rõne: tñ nõ sequit ex hoc q lib. arb. sit voluntas: eo enim q lib. arb. sit pñs rõnẽ τ voluntatẽ hz aliquid de vtroq. ¶ Ad aliud dõm q perficit peccatũ diuersimode in diuersis potentijs. In rõne eni perficit tanq̃ in ꝯsentiẽte. In voluntate aũt tanq̃ in perfecte volente τ appetente. In lib. aũt arb. tanq̃ in eligente: τ ꝓpter hoc sancti diuersimode loquunt de perfectione peccati. qdã eni dicũt q oẽ peccatũ est in rõne. τ qdã q oẽ peccatũ est in volũtate. τ qdã q oẽ peccatũ est in lib. arb. τ sitr de opere meritorio. ¶ Ad aliud dõm q Ansel. diffinit lib. arb. τ libertatẽ ei' in cõparatione ad finẽ ad quẽ datũ est: τ nõ ſm id qḋ est: τ hoc meli' patebit ifra in explanatione diffinitionis eius. ¶ Ad aliud dõm: q peccatũ est malus vsus lib. arb. τ pctũ est mala voluntas diuersimode vt pdictũ est. ¶ Ad aliud dõm q volũtas in nobis semp est libera: imo incidit ibi sophisma ſm locũ ꝯñtis. ¶ Ad aliud dõm: q penes voluntatẽ est auctoritas vt penes imperans. penes rationem aũt vt penes discernens τ penes iudicans: lib. arb. vo vt penes eligens. ¶ Ad aliud dõm q libertas est in trib' virib' aie ſm plus τ minus. potentie enim organice ꝓpter affixionẽ ad mãm obligationẽ habent ad imitationẽ corporis τ nõ sunt omnino libere qua obligatione non astringit rõ cũ non sit potẽtia organica. Cogit vo ab ipso exteriori ꝯsentire vero τ dissentire falso: τ hoc ꝯtingit ibi cũ a proprietate illa qua iudex est. Iudicis enim est inquirendo τ discernẽdo sequi ordinẽ iuris τ rei veritatẽ. voluntas aũt hz vtrãq libertatẽ. non eni cogit ad volẽdũ id qḋ ratiocinatũ est: qz sepe ꝯtrarie mouet rationem: sed lib. arb. libertatẽ hz arbitrandi quid eligat vtrũ. s. ratiocinatum vel volitum. ¶ Ad aliud dõm q voluntas principalior est in operibus q̃ ratio: tamẽ non ex hoc sequit q sit libe. arb. vt patet ex pdictis. ¶ Ad illud qḋ obijcitur q lib. arb. sit ratio τ voluntas. dõm q non est verum: τ hoc est qḋ dicit Bern' q est ꝯsensus rationis τ voluntatis: sic est intelligendũ q eligendo qñq consentit volito τ qñq ratiocinato. ¶ Ad aliud patet solutio per ante.

Quare po' organice obligationẽ hñt cũ mã ad imitationẽ corpis.

dicta. ¶ Ad aliud dõm: q̃ sicut supra diximꝰ de volũtate q̃ vno mõ cõparaẽ ad volitũ extra: ꝛ alio mõ ad vires aie iterũ mouẽdo eas ad actũ: ita dico de lib. ar. vno eni mõ cõparaẽ ad eligibile extra: ꝛ alio mõ cõparaẽ ad vires intra. nr̃i eni arbitrij est itelligere vel nõ ꝛ ingrere ꝛ disponere ꝛ amare ꝛ velle ꝛ eligere vel nullũ hoꝝ facẽ: ꝛ in illa cõparatione loquiẽ auctoritas Damas. ¶ Ad illud qd̃ obijciẽ ꝯ illã partez que dicit qua bonũ eligiẽ ꝛc. dõm q̃ eligẽtia nõ est liberi ar. eligẽtia eni ponit deliberationẽ ƀm iudiciũ rectũ sicut pꝫ ex his que attribuunẽ eligẽtie in 3° ethicoꝝ. liberũ eni arbitriũ nõ de necessitate sequiẽ iudiciũ rectũ. electio aũt nõ est vniformis hincinde: electio eni eligẽtie est directe iudicare per rõnẽ: ꝛ cũ deliberatione. electio aũt lib. arb. est inclinatio ad quos voluerit actꝰ vt dicit Petrus siue ꝯcupitos per volũtatẽ siue discretos per rõnẽ. ¶ Ad aliud dõm q̃ eligentia cã est virtutis ꝯsuescibilis: sed li. ar. cõiter se hꝫ ad opa virtutis ꝛ vitij. ¶ Ad id qd̃ queriẽ de diffõne Petri dõm q̃ sensus dĩ duobꝰ modis ꝓprie. s. ꝛ per similitudinẽ. ꝓprie aũt diuidiẽ in iteriores ꝛ exteriores vt dicit Alga. per similitudinẽ aũt dictꝰ dĩ ẽt de potẽtia aie rõnalis: sicut eni sensus mouẽ ad pñs ita motiue aie rõnalis ad pñs ꝺlectabile vel nociuũ mouẽt ƀm ꝯcupiscẽtiã vel fugã. ¶ Ad aliud dõm: q̃ cũ dĩ li. ar. ptãs ꝛc. pᵐ ptãs supponit potẽtiã ex nã iperfecta. cuꝫ aũt addiẽ hñs virtutẽ ꝛc. per virtutẽ supponiẽ cõplemẽtũ illius potẽtie per habitũ nãlẽ: ꝛ sic pꝫ q̃ non ibiẽ in infinitum. ¶ Ad aliud dõm: q̃ cũ dĩ ad quos velit actꝰ ꝛc. supponitur velle qd̃ est eligens: ex eo eni q̃ li. ar. sequiẽ rõnẽ ꝛ volũtateꝫ hꝫ aliquid rõnis ꝛ aliquid volũtatis vt supra determinatũ est. ¶ Ad illud qd̃ obijciẽ de 3ª diffinitione que est Ber. dicendũ q̃ ꝯsensus diuersimode est rõnis ꝛ volũtatis ꝛ liberi arb. ꝛ quõ sit rõnis ꝛ volũtatis determinatũ est: li. ar. võ est sicut eligẽtes hoc qd̃ est decretũ est a rõne vel ꝯcupitũ a voluntate vel vtrũqꝫ. ¶ Ad aliud dõm: q̃ iudiciũ qd̃ secũ portat li. ar. nõ est ꝓprie iudiciũ de re: qꝛ hoc est rõnis sed est iudiciũ arbitrãtis vtrũ. s. sequẽda sit rõ vl̃ volũtas vel vtrũqꝫ: ꝛ hoc iudiciuꝫ semper portat secũ li. ar. ¶ Ad aliud dõm q̃ ꝯsensus dĩ esse iudex sui eo q̃ nõ hꝫ iudicẽ superiorẽ cogẽtẽ sꝫ ꝓprio decreto deflectiẽ ad rõnẽ vel voluntatẽ vel vtrũqꝫ. ¶ Ad aliud dõm qd̃ obijciẽ ꝯtra diffinitionẽ Ansel. q̃ libe. arbi. ƀm eẽ est ad opposita: sed in cõparatione ad finẽ est ad seruãdũ rectitudinẽ volũtatis. ꝛ per hoc pꝫ solõ ad tria sequẽtia. ¶ Ad aliud dõm q̃ ptãs liberi arbitrij est in nostra ptãte: sed accipere iustitiã nõ est in nr̃a ptãte. ¶ Itẽ deflecti a iustitia habita est in nostra potestate. vnde cũ Anselmus diffiniat in cõparatione ad finem diffinit per ea que sunt in nr̃a ptãte de fine: lꝫ aũt in peccatoribꝰ ꝑdita sit iustitia: ptãs tñ ꝯseruãdi nõ est perdita sicut aliqs amittẽs thesaurũ thecam retinet in qua reseruare posset thesaurum si haberet. ¶ Ad aliud dõm q̃ sicut finis vltimus est vnus lꝫ fines intenti sint multi. finis aũt vltimus est ꝓpter quẽ datũ est lib. arb. nobis. s. qd̃ poniẽ ab Ansel. intẽtiua finis sunt quos figit rõ: ꝛ in illis libertatẽ hꝫ lib. arb. ¶ Ad vltimum dõm q̃ diffinitio Aug. dicit esse lib. ar. qd̃ est facultas eligẽdi ex rõne ꝛ volũtate. sed diffinitio Petri tangit libertatẽ ipsius in cõparatione ad actꝰ. diffinitio aũt Ber. ꝑncipalr̃ tangit ea que hꝫ a rõne ꝛ volũtate. diffinitio aũt Ansel. est in cõparatione ad finem per quẽ data est. ¶ Ex his pꝫ solõ cuiusdam qõnis que ꝯsueuit fieri. s. quare noiantẽ li. ar. duplici noie. s. qꝛ ꝯñs est ex duabꝰ potẽtijs rõne. s. ꝛ voluntate. Cõueniẽs cum rõne in arbitrio ꝛ in libertate cum voluntate. Similiter patet q̃re arbitriũ cadat in recto ꝛ vt suba: liberum aũt vt accidẽs: qꝛ. s. ꝓprius actꝰ libe. arbi. est arbitrij qd sequiẽ ex parte rõnis vel volũtatis vel vtriusqꝫ vt pꝫ ex ꝑdictis.

¶ Queritur de actibus liberi arbitrij.

Tertio queriẽ de actibꝰ lib. ar. videẽ eni q̃ plures actꝰ hẽat per auctoritatẽ Dama. supra inductã. s. q̃ li. ar. iudicat ꝛ li. ar. vult ꝛ li. ar. iquirit. ¶ Itẽ quecũqꝫ potẽtie sic se hñt q̃ q̃dã sunt diffiniẽtes alias: ꝛ q̃dam diffinite per illas: illarũ actꝰ eodẽ mõ se hẽbunt: qd̃ ꝓbaẽ per hoc q̃ q̃lis est habitudo potẽtiarũ adinuiceꝫ talis est habitudo actuũ. sed rõ ꝛ volũtas diffiniũt li. ar. ꝯ videẽ q̃ actꝰ rõnis ꝛ volũtatis sunt in actu li. ar. hoc etiã videẽ per rõnẽ actꝰ qui attribuiẽ ei. s. eligere. Eligere eniꝫ est duobꝰ ꝓpositis alterũ ꝑoptare. duo aũt ꝓponere nõ est nisi rõnis: nõ eni ꝓponũtur nisi ꝯferẽdo ꝛ ois collatio rõnis est: optare aũt voluntatis est: ergo plures actꝰ supponunẽ per hoc ip̃m qd̃ est eligere. ¶ Sed ꝯtra hoc est: q̃ vnius potẽtie vnicus est actꝰ lib. arb. est potẽtia vna: ꝯ vnicũ debet hẽre actũ. ¶ Ad hoc rñdent qdã dicẽtes: q̃ in veritate li. ar. est potentia vna: ꝛ hec eadẽ volũtas ꝛ rõ sed hꝫ plures actꝰ nõ ex equo sꝫ ꝯñter ordinatos sup idẽ obm. Et ad hoc adducũt plures rõnes. q̃rũ vna est q̃ sicut se hꝫ finis ad finẽ sic se hꝫ potẽtia ad potẽtiã. sed verũ est finis rõnis bonũ aũt finis volũtatis: ꝛ idem sub rõne eligibilis est finis li. ar. Cũ igiẽ verũ ꝛ bonũ ꝛ eligibile nõ differãt nisi rõne ꝛ nõ re videẽ q̃ rõ ꝛ volũtas ꝛ libe. arbi. nõ differũt re sed rõne solũ. ¶ Itẽ sicut se hꝫ verũ ad cognitiuã ita se hꝫ bonũ ad motiuaꝫ. sed ex cognitiõe veri sub rõne veri nunq̃ꝫ sequiẽ motus in bonũ: ꝯ necesse est ponẽ cognitionẽ boni aut illa: ꝯ eadẽ est cũ cognitiua boni vl̃ cognitiua veri. Si eadẽ cũ cognitiua veri tũc necesse est verã cognitionẽ ponẽ. s. motiuã in verũ que se magis teneat ex pte motiue in bonũ: ꝛ ita erũt q̃tuor potẽtie. s. cognitiua veri in rõne veri: ꝛ cognitiua boni in rõne boni: ꝛ motiua in bonuꝫ in rõne boni: ꝛ motiua in verũ in rõne veri. hoc aũt est incõueniẽs qꝛ eadẽ rõne poneret q̃nta. s. motiua in verũ in rõne boni: ꝛ sic multe eẽnt potẽtie motiue: ꝯ relinquiẽ q̃ eadẽ cognitiua veri ꝛ boni ꝛ motiue in bonũ. ¶ Itẽ hoc volũt ꝓbare per fidẽ. fides eni est virtꝰ tendẽs in summũ bonũ. Cũ ꝯ ois virtꝰ sit de perfectione volũtatis ꝛ li. ar. hoc necessariuꝫ est q̃ volũtas ꝛ li. ar. sunt potẽtie tẽdẽtes in veꝝ ꝛ cognitionem veri: ꝯ eadẽ est potẽtia motiua in bonũ ꝛ cognitiua: et motiua in verũ: ꝯ eadẽ est volũtas ꝛ rõ ꝛ li. ar. ¶ Itẽ ꝓbant per diuisionẽ motiuarũ. motiue eni ab Augᵒ ꝛ Bernᵒ diuiduntẽ in rõnalẽ ꝛ ꝯcupiscibilẽ. Cũ ꝯ voluntas ꝛ li. ar. sint de motiuis ꝛ nõ ꝯtineanẽ sub irascibili ꝛ ꝯcupiscibili ꝯtinebũtur sub rõnali ꝛ sic ratio ꝛ volũtas ꝛ li. ar. sunt vna potẽtia. ¶ Itẽ vna ꝯtrarietas est vniꝰ potẽtie: sed virtus ꝛ vitium sunt vna cõtrarietas: ꝯ vna potẽtia. dĩ aũt a sanctis qꝛ sunt in rõne ꝛ volũtate vna li. ar. vitiũ ꝛ virtꝰ: ꝯ rõ ꝛ volũtas ꝛ li. ar. sunt vna potẽtia. ¶ Itẽ cuiꝰ est dispositio eius est necessitas: iudiciũ aũt boni qd̃ ẽ in rõne est dispõ ad motũ. electio aũt que est necessitas ꝛ volũtas perfecta q̃si perfectio: ergo eiusdẽ potẽtie erit iudicare eligere ꝛ velle. ¶ Itẽ eiꝰ est facẽ motũ cui sit nũtiatio de motu: sed rõni sit nũtiatio: ꝯ rõnis est facere motũ. cũ igiẽ mouẽtes sint voluntas ꝛ lib. ar. erũt eedẽ potẽtie cũ rõne. ¶ Sed ꝯtra hoc est: qꝛ si p̃ma rõ valet tũc etiã potẽtie motiue sunt eedẽ cũ apphẽsiuis: ꝛ sic itellus practicꝰ ꝛ speculatiuꝰ ꝛ volũtas ꝛ li. ar. nõ faciũt nisi vnam potentiaꝫ. Similr̃ ƀm hoc sensus ꝛ imaginatio ꝛ memoria ꝛ phantasia nõ sunt nisi vna potẽtia: qꝛ obta eoꝝ nõ differũt nisi ƀm rõnem ꝛ non ƀm esse siue ƀm rem. Si võ 2ª rõ bona est: tũc irascibilis ꝛ ꝯcupiscibilis sũt eedẽ cũ phantasia. sed quecũqꝫ vni ꝛ eidẽ sunt eadẽ inter se sũt eadẽ: ꝯ irascibilis ꝛ ꝯcupiscibilis sunt ideꝫ qd̃ falsum est: cũ nec idem habeat obm nec eiusdẽ rõnis sunt. ¶ Solõ. ꝓpter hoc dicimus q̃ illa opinio falsa est. sunt eni diuerse potẽtie rõ ꝛ volũtas ꝛ li. ar. sicut in p̃habita qõne est demr̃atũ. ¶ Ad pᵃᵐ aũt dõm q̃ Dama. logẽ de li. ar. ꝓut se ꝯuertit sup alias potẽtias mouẽdo illas: ꝛ hoc qualr̃ sit ex prehabitis est ꝺclaratũ. ¶ Ad aliud dõm q̃ rõ ꝛ volũtas nõ cadũt in diffinitione li. ar. sicut ptes eẽntiales ipsiꝰ sed sicut ea que ƀm nãm ꝑexigunẽ ad actũ ipsiꝰ. ¶ Ad aliud dõm: q̃ nihil ꝓhibet q̃ li. ar. hẽat in actu suo aliqd rõnis ꝛ aliqd volũtatis: ꝛ hoc ẽt supra explanatũ est. ¶ Ad aliud dõm q̃ illa ꝓpõ sicut se hꝫ finis ad fineꝫ ꝛc. intelligiẽ de fine ƀm rõnẽ finis ꝛ nõ ƀm subm finis. Rõ eniꝫ finis facit diuersitatẽ in viribꝰ aie sicut pꝫ in oibꝰ sensibilibꝰ ꝛ rõnabilibꝰ vt ꝓbat iducta istãtia. ¶ Ad aliud dõm q̃ eadẽ potẽtia est motiua in verũ ꝛ cognitiua veri in rõne boni scꝫ rõ practici vel itellꝰs practicꝰ. appetitiua eni pure nõ est cognitiua: neqꝫ opꝫ q̃ sit cognitiua veri in rõne boni media sicut iter cognitiuã veri ꝛ appetitiuã boni magis se tenens ex pte cognitiue veri q̃ pp hoc sit alia. s. motiua in veꝝ que magis se tenet ex pte motiue in bonuꝫ: qꝛ cognitiua veri in rõne boni sufficit ad vtrũqꝫ. s. ad mouẽdũ in bonũ ꝛ ad mouẽdũ in verũ ꝛ hoc per modũ cõsilij ꝛ nõ per modũ imperij sicut mouet voluntas. ¶ Ad aliud dõm: q̃ fides est in rõne motiua sicut practica: ꝛ nõ in volũtate sicut supponebaẽ. Et si

Sensus dupliciter diciẽ.

obijcitur

obijcitur ꝙ Augꝰ dicit cetera pōt hō volēs: credere aūt non est nisi volētis. soluēdū est ꝑ distōnē volūtatis supra positaȝ. Volūtas autē vno mō motor est aliaꝝ viriuȝ ad suos actꝰ ꝛ obta: ꝛ hoc mō loquit̄ hic Augꝰ ꝛ ꝫ ꝙ ꝯuertit se ad rōnē in actu ꝛ obto fidei. ¶ Ad aliud dōm ꝙ cū diuidunt̄ vires motiue in irascibilē ꝛ ꝯcupiscibilē ꝛ rōnalē supponunt̄ in rōnali plures vires eo ꝙ rōnalis nō noiat ꝗ rōnē ꝫ ꝙ est poª specialis ſȝ motiuā rōnalis aie: ꝛ hoc supra explanatū ē in qōne de diuisiōe viriū motiuaꝝ. ¶ Ad aliud dōm. ꝙ ista ꝯrietas ṽtus ꝛ vitiū est ꝯrietas in gñe ꝛ nō in spe: ꝛ pp hoc sufficit ꝙ ſdm suū in gñe sit vnū lȝ in spe sit diuersuȝ. hec āt est ṽtꝰ motiua aie qđ pȝ si descēdat̄ ad spēs. prudentia eni ṽtus ē ꝛ silr tēperātia: tā pbī āt ꝙ̄ scti prudētiā ponūt rōne in ꝛ tēperātiā in ꝯcupiscibili. ¶ Ad aliud dōȝ ꝙ est q̄dā dispō ītranea: ꝛ ē dispō q̄dā ītriseca: ꝛ hoc veꝝ est p̄cipue in rōnabilibꝰ nusꝙ̄ in nālibus: consiliarius eni disponit agētē ꝛ est ext̄ ipm. appetitꝰ ṽo agēdi disponit sic̄ exñs in agēte: ꝛ in talibꝰ nō est veꝝ ꝙ eiusdē sit dispō ꝛ necītas. vñ cū sit in rōne ꝛ lib. arb. ꝛ volūtate pȝ ꝙ nō sequit̄ ꝙ sit eadē poª. ¶ Ad vltimuȝ dōm ꝙ ad hoc ꝙ fiat motus sufficit ꝙ faciens motum ꝛ nūtians idētitatem habeant in substātia ꝛ subiecto: ꝛ nō opȝ ꝙ ſm eē ꝛ diffōnem sint idem.

¶ Queritur de libertate eius.

Quarto querit̄ de libertate eius. Et circa hoc queruntur tria. s. quid sit libertas. ꝛ cuiꝰ sit primo. ꝛ de diuisione libertatis.

Ad primū ꝑcedit̄ sic. Dic̄ Ansel. de lib. arb. putasne ꝙ additū li. ar. minuit ꝛ sepatū auget libertatē eē libertatē vt ptē libertatꝭ q̄si diceret nō. ſȝ flexibilitas ad oppositos actꝰ addita li. arb. minuit libertatē ꝛ sepata auget. ꝰ nō est libertas. 2° ꝑbat̄ ex dicto Ber. dicētis ꝙ liberꝰ est in pr̄ia ꝙ̄ in via. ꝛ tñ ibi nō est ꝫ flexibilitatē ad oppositos actꝰ. ¶ Preterea itētio Ansel. in illo li° est specialr̄ reprobare hoc ꝙ q̄dā dixerūt libertatē eē flexibilē ad oppositos actꝰ. ¶ Itē flexibilitas ad oppositos actꝰ ē flexibilitas in bonū ꝛ maluȝ. si ꝰ est libtas arbitrij erit rōne vtriusqȝ potestas libtatis ꝛ nō rōne alteriꝰ. aliter eni nō diceret̄ flexibilitas. ꝰ flexibilitas in maluȝ erit ps libtatis. Sȝ q̄cq̄d in rōne potētie p̄ficit aliq̄d si reducat̄ ad actuȝ mag̃ p̄ficit illđ. in oibus eni cōpletior est actꝰ ꝙ̄ poª. ꝰ opus maluȝ fac̄ libertateȝ qđ est ꝯ euāgeliū Jo. 8° vbi dic̄ dñs: q facit pctm̄ ſuus ē peccati. ¶ Preterea in fine scđi sniaꝝ ꝑbat̄ ꝙ poª peccādi magis est in poª ꝙ̄ poª: sed poª peccādi est flexibilitas in malū: ergo flexibilitas in maluȝ nō erit ps ptātis li. ar. ꝛ hoc est ꝯ mltos q dicūt ꝙ flexibilitas ad oppositos actꝰ sit libtas: qđ etiaȝ ꝑbat̄ sic in laude sancti viri dr̄ in Eccl̄iastico: q potuit trāsgredi ꝛ nō est trāsgressus facē malū ꝛ nō fecit. poª ꝰ faciēdi maluȝ ponit ptē libtatis. ¶ Iteȝ dicūt sancti ꝙ pp hoc fecit nos deꝰ lib. ar. ne eēt coactuȝ bonū nr̄ȝ ꝛ ita nec laude nec remuneratiōe dignūȝ. ꝰ poª faciēdi bonū eēt sepata a poª faciēdi maluȝ ꝛ induceret coactionē. ſȝ q̄cq̄d remouet coactōeȝ facit libertatē. poª faciēdi malū remouet coactionē. ergo ponit libertatē. ſȝ ſm diffōnē Pet. li. arb. est ptās faciēdi q̄cq̄d vult. qa ipse dicit ꝙ ꝫ ṽtutē ad q̄s voluerit actꝰ se iclinare. potestas āt faciēdi qđ vult inuenit̄ in aliq̄ in quo nō inuenitur flexibilitas ad optatos actus sic̄ in sanctis in pr̄ia ꝛ angel. ꝰ flexibilitas ad optatos actus nō videt̄ eē libertas arbitrij. ¶ Item potestas faciēdi q̄d vult nō videt̄ inueniri in oibus in qbꝰ est lib. ar. sic̄ in dānatis. Dicit eni Gregoꝰ ꝙ sepe ipedit̄ voluntas demonū ne tātuȝ possint ꝙ̄tuȝ velint. ꝰ videt̄ ꝙ ēt ptās faciēdi qđ vult sit lib. ar. ¶ Iteȝ ptās faciendi qđ vult nō videt̄ ꝯuenire nisi oī potētie. ergo si est libtas in solo deo erit libtas arbitrij. ¶ Si ṽo dicat̄ ꝙ libtas ꝫ determinari ſm Ansel. ꝑ ptāte ꝯseruandi rectitudinē pp se tunc nō videbit̄ in demonibꝰ eē libtas. in illis eni ipo/sitas est ad rectitudinē. Si dicat̄ ꝙ Ansel. soluit hoc ꝑ sic̄ dicens. ꝙ ad visuȝ q̄tuor exigunt̄. s. ptās in vidēte: ꝛ p̄ntia obti: ꝛ mediuȝ adiuuās vt aer: ꝛ mediū nō ꝑhibens sic̄ ꝙ paries vel aliqđ aliđ nō sit mediuȝ iter videntē ꝛ visibile. Et dic̄ ꝙ si desit visibile ꝛ vtrūqȝ medium. adhuc nihilominus remanet ptās in vidēte rectitudinē ꝙ̄uis desit rectitudo: remanet tñ potestas ꝯseruādi eā. Sȝ hoc non videt̄ esse sic̄: qa in potestate vidēdi est possibilitas ad actuȝ: sed in dānatis est ipossibilitas ad actuȝ rectitudinis. ¶ Preterea in p̄° metaph̄ice hr̄ ꝙ dicimus hoiem liberꝝ qui cā sui est tm̄. ergo videt̄ ꝙ libtas deberet sic determiari ſm rōnē illā. s. ꝙ libertas arbitrij in hoc est ꝙ ipȝ cā sui est in actibꝰ. Hoc ēt videt̄ per rōnem oppōnis que est iter seruitutē ꝛ dñiuȝ. seruitus eni determinat̄ per subesse. dñiuȝ aūt per supesse. ergo cuȝ libertas mediū sit videt̄ nō debere determiari per subesse. ¶ Solo. dōȝ ꝙ lib. ar. multiplr̄ determiat̄. Si eniȝ determinat̄ ad actꝰ in quos pōt ꝑ se ex nā sui: tūc est flexibilitas ad oppositos actꝰ. Si ṽo determinat̄ ſm nomē libtatis tūc est ptās faciēdi qđ vult. sicut eni hoiem dicimus eē liberꝝ qui ptāteȝ ꝫ eundi q̄ vult: ꝛ ꝙ nō detinet̄ ab aliq̄ dño: ita lib. ar. dicimus q ptāteȝ ꝫ faciēdi qđ vult nō detētā ab aliquo supiori: ꝛ hoc mō loquunt̄ pbs ꝛ Dam. ꝛ Gregꝰ nicenus. q dicunt nos eē dños illoꝝ actuuȝ q fiunt ex lib. ar. Si ṽo determiat̄ in cōparatōe ad finē ad queȝ est ꝑ habitū tunc libertas est ptās ꝯseruādi rectitudineȝ voluntatis pp se sic̄ dicit Ansel. ¶ Dōm ergo ad p̄m. ꝙ flexibilitas ad oppositos actꝰ ſm sui nāȝ nō minuit libtatē sed ſm suuȝ actū. ꝛ sic itelligit Ansel. q dic̄ ꝙ additaȝ minuit. ꝛ ꝑ hoc pȝ solō ēt ad sequens. ¶ Ad aliđ dōm ꝙ flexibilitas in malū nō sonat in p̄uationē ꝛ ligationē. Actus eni est post potētiā rōne ꝛ nā: eo ꝙ amplior est p̄uatio i actu ꝙ̄ in poª: ꝛ idcirco actus minuit libtateȝ. Si ṽo dicat̄ ꝙ ſm hoc poª etiā ponit p̄uationē lȝ minorē ꝙ̄ actus. Rñdēdū est. ꝙ poª duobus modis ꝯsiderat̄. s. ſm cōparationē ad actuȝ: ꝛ ſm cōparationē ad oppoᵐ. Et p̄° mō est in potētia ꝛ sonat in priuationē. 2° mō est eadeȝ cum poª que est in bono eo ꝙ ois poª rōnalis est ad opposita: sed tm̄ addit exclusionē obligationis ad vnuȝ solum: ꝛ sic est ps libtatis. ꝛ ꝑ hoc pȝ solō ad oia que obijciunt̄ de illa mā p̄ter hoc solum ꝙ non sic videt̄ esse in sanctis in pr̄ia ꝛ in dānatis in iferno. Et ad hoc rñdendū est ꝙ est ptās in nā ꝛ est ptās ex habitu: ꝛ ptāteȝ in nā tā sancti ꝙ̄ dānati hñt ad opposita: sed ſm ptātem ex habitu manēt in vno oppositoꝝ vt in bono vl̄ malo. ¶ Ad hoc qđ obijcit̄ ꝯ libertatē quā ponit Petrus. s. ꝙ lib. ar. sit ptās faciendi qđ vult. dōm ꝙ dānati hñt potestatē faciēdi qđ volunt eo ꝙ nām nō amiserunt: sed ꝙ nunꝙ̄ bonuȝ volūt hoc est ex deprauatione habitꝰ. ꝛ qđ dicunt sancti ꝙ ipedit̄ frequenter voluntas demonis ne tātuȝ possit ꝙ̄tuȝ velit. itelligendum est de exterioribꝰ ꝛ nō de iteriori opere volūtatis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ oī potētie est facere oia que vult ſm potentiā ifinitā. sed poª creature est facere oia que vult ꝫ terminū sue ptātis. Dicit eni Dam. ꝙ lib. ar. nō est aliquorum nisi eoꝝ que in nr̄a ptāte sunt. ¶ Ad id qđ obijcit̄ ꝯ libtateȝ quā ponit Ansel. dōm ꝙ in ṽitate dānati ptātem hñt cōseruādi rectitudinē sic̄ ipe dic̄ ex nā: ꝛ lȝ nunꝙ̄ possit reduci ad actū nō est tñ supuacua. Remanet eni in eis pp duo. s. pp demōstrationē iustitie punientis. In hoc eni apparet iustitia pniaꝝ eo ꝙ habuerūt ptātē adhuc demōstratam in eis qua potuerunt stare in iustitia sibi data. Aliud est ꝙ ex hoc magis torquent̄ vidētes se ꝑpria voluntate cecidisse ꝛ non necessitate coactionis alicuius. Et per hoc pȝ solō ad totum.

¶ Queritur cuius sit potentie.

Secundo querit̄ cuius sit potētie. Et videt̄ ꝙ voluntatis. Dicit eniȝ Bern. ꝙ libtatē ꝫ pp volūtatē: arbitriū aūt pp rōnē. ¶ Iteȝ supra ꝑbatū est ꝙ rō lȝ nō cogat̄ ex organo: tñ cogitur ab obto. sed volūtas nec ab obto nec ex organo cogit̄. ꝰ libertas p̄ncipaliꝰ est in voluntate. ¶ Sȝ ꝯ. vnaqueqȝ ꝑprietas est in illo p̄ncipalr̄ qđ denoiat̄ a libertate: ꝛ nō ab alia poª aie. ꝰ libertas p̄ncipalr̄ est in li. arb. ꝛ nō aliūde mutuata. ¶ Itē habitū est supra ꝙ ēt cuȝ rō decreuit aliq̄d ꝛ cum voluntas vult vel idē vel aliud qđ adhuc remanet libertas penes lib. ar. ꝙ illorum duoꝝ sequat̄. ergo vltima libertas ꝛ maxima residet penes lib. ar. ꝛ sic libertas p̄mo mō ꝛ per se est in ipso ꝛ per ꝯñs in alijs. ¶ Preterea querunt q̄dā q̄re potius dicat̄ lib. ar. ꝙ̄ ptās arbitraria. ¶ Solō. dōm ꝙ libtas p̄mo est in volūtate vt dicūt sancti. Cum eni lib. ar. sit poª ꝯñs ad rōnem ꝛ voluntateȝ accipit ab eis ea que habuit in seipso. ¶ Ad id qđ ꝯ obijcit̄ dōȝ ꝙ lib. ar. a libtate denoiat̄ eo ꝙ cōpletur in ipso vltimo lȝ icipiat in voluntate. ¶ Ad aliđ dōm. ꝙ in ṽitate q̄litas ē penes lib. ar. sequendi rōnē vel voluntatē. sed ista auc̄tas icipit in volūtate que libtatē ꝫ sequēdi rōnem ꝛ nō sequendi

In phemio.

Potētia 2ᵉ concipitur.

Potestas duplex.

⁊ complectur in libe.arbi. ¶ Ad vltimum dicendum ꝙ arbitrium nõ dicit iudicium rõnis vt p̄us habitum est: sꝫ spontaneã iclinationem ad decretũ rõnis vel appetitũ voluntatis: ⁊ hoc subale est lib.ar. ⁊ pp hoc ponit̃ in nomine eiꝰ vt in sba. liberꝫ autem potentie in hoc ꝙ sui causa est ꝙ sequatur rationem vel voluntatem: ⁊ hoc est vt proprietas ⁊ propter hoc in nomine ponitur vt adiectiuum.

¶ Queritur de diuisione libertatis.

Tertio querit̃ de diuisione libtatis quã ponit Bernã. in li° de lib.ar. ⁊ grã. s. ꝙ alia est libtas a peccato: ⁊ alia a coactione: ⁊ alia a miseria. ¶ Sꝫ ꝯ. ois diuisio dat̃ ẜm vnã cõem rõnẽ diuisi nisi sit diuisio equoct. sed ista diuisio nõ est sic data. g̃ videt̃ nõ esse bona. p̄a pꝫ per auctem Boetij in li° diuisionũ. 2a pꝫ per hoc ꝙ libtas a culpa di̇ ẜꝫ mag̃ ⁊ minus vt dicit Bernꝰ. libtas ãt a coactiõe. ¶ Preterea dic̃ Bernꝰ. ꝙ libtas a coactiõe est li.ar. ⁊ libtas a culpa liberi ꝯsilij. libtas ãt a miseria est libtas cõplaciti. Et q̃rit̃ rõ istiꝰ adaptatõis eo ꝙ ꝯsiliũ nõ ꝓprie videt̃ ptinere ad grãm. ¶ Preterea ip̃e dic̃. ꝙ arbitrari est discernẽ qd liceat. ꝯsilij ãt qd expediat. cõplaciti v̇o expiri qd libeat. ⁊ q̃rit̃ rõ istiꝰ adaptatiõis. qd eni expediat ⁊ qd liceat idifferenter videt̃ ptinẽ ad arbitriũ ⁊ ꝯsilium. ¶ Preterea ibideꝫ dicit ꝙ arbitrij est liberꝫ velle: ꝯsilij ãt sape verꝫ: cõplaciti v̇o plenũ posse. ⁊ hoc mõ videt̃ bñ esse adaptatũ: qa liberꝫ velle hꝫ hõ in grã ⁊ libtate nãe: ⁊ silr̃ verꝫ sape. ¶ Preterea q̃rit̃ de alia diuisione sanctoꝫ. s. Aug. ⁊ alioꝫ q diuidũt ip̃m in libtatẽ nãe grẽ ⁊ glie: quõ reducat̃ ad istã. ¶ Preterea cũ libtas grẽ ⁊ glie sint ẜm mag̃ ⁊ minꝰ q̃rit̃ q̃re libtas aie ẽt nõ sit ẜm mag̃ ⁊ minꝰ cum cadat in eadẽ diuisiõe cum illis. ¶ Preterea q̃rit̃ de diuisiõe quã dat Ansel. s. ꝙ libertas q̃dã est accepta ⁊ q̃dã nõ. Et acceptaꝫ libtatũ q̃dã est cum rectitudie et quedã nõ. Et eaꝫ que sunt cum rectitudie amissibili ⁊ q̃dã nõ. ¶ Solo. dõꝫ ꝙ diuisio libtatis dat̃ ẜm duplicem cõparatiõnẽ ipsiꝰ. s. ad actum ⁊ ad finẽ. Si eni cõparat̃ ad actuꝫ tũc erit libtas a coactiõe que cãtur a tribꝰ q̃ supra diximus. s. ex eo ꝙ li.ar. nõ est poa obligata nãe. ⁊ hoc hꝫ cõe cũ rõne. ⁊ ex hoc ꝙ nõ cogit̃ ab obto exteriori ad ꝯsentiendũ vel nõ ꝯsentiendũ: ⁊ hoc hꝫ cõe cum voluntate ex hoc ꝙ nõ cõpellat̃ seq voluntatẽ vel rõnẽ: ⁊ hoc est sibi ꝓpriũ. Si v̇o cõparat̃ ad finẽ hoc ꝯtigit duobꝰ modis. s. in dispõne ꝓpinq̃ fini: ⁊ sic libertas est a peccato. vel sit in fine ipso ⁊ sic est libtas a miseria. ¶ Ad obm ꝯ dõꝫ ꝙ libtas nõ diuidit̃ vt genꝰ in hec tria sed vt sbm in accñtia: ⁊ in illa diuisiõe nõ opꝫ diuidẽtia esse eiusdẽ rõnis: sꝫ ẽt diuisum ab ip̃a. ¶ Ad aliud dõm. ꝙ cum di̇ ꝙ libtas a coactiõe est libtas arbitrij: arbitriũ sumit̃ ibi ꝓ illa libtate qua ẜm suũ velle liberꝫ arbitriũ põt se iclinare ad voluntatẽ vel rõnem. cũ v̇o di̇ ꝙ libtas a peccato est libtas a ꝯsilio. ꝯsiliũ di̇ electio boni melioris qd̃ elicit̃ ꝑ grãꝫ sic̃ pꝫ in diuĩõne Aug. supra assignata. ¶ Ad aliõ dõm ꝙ cuꝫ di̇ li.ar. est discernẽ qd liceat: ⁊ hoc est verꝫ ẜm ar. refert̃ ad finem pp quẽ datum est. Cuꝫ v̇o di̇. ꝙ ꝯsilij est vidẽ qd expediat hoc attribuit̃ ꝯsilio ẜm ꝙ est de his que sunt ad fineꝫ. Ordinatoꝫ eni ad finẽ alteꝫ est efficaciꝰ ad obtinẽdũ finẽ: ⁊ alteꝫ minꝰ efficax. Et ad hec discernenda dat̃ grã homini. ¶ Ad aliõ dõm. ꝙ liberꝫ velle attribuit̃ libtati p̄me pp flexibilitatem voluntatis que nõ magis iclinat̃ ad vnũ q̃ꝫ ad alteꝫ. verꝫ autẽ nosse attribuit̃ libtati a peccato pp grãm ãminiculãtem ad itellectum veri ẜm ꝙ di̇ in 8° Joã. si filius vos libauerit vere liberi eritis. plenuꝫ v̇o posse attribuit̃ libtati cõplaciti eo ꝙ per felicitatẽ btitudis ponit̃ in maxia sui ꝑfectione. ¶ Ad aliud dõm. ꝙ diuisio alioꝫ sanctoꝫ eadem est cũ diuisione Bernã. libtas eni nature nihil aliud est q̃ꝫ libertas a coactione sed differt in rõne nois. di̇ eni libertas a coactione eo ꝙ est cã sui in operibꝰ vt supra dcm̃ est. libertas v̇o nature di̇ eo ꝙ sequit̃ nãꝫ sube rõnalis. ⁊ pp hoc dic̃ Bernã. ꝙ nõ est maior in angelo q̃ꝫ in hoie: nec in iusto q̃ꝫ in pctõre. libertas aũt grẽ ⁊ libtas a peccato oino idem sunt nisi ꝙ grã dicit habitum liberãtem. peccatum v̇o dicit id a quo liberat̃: qa qui facit peccatuꝫ seruus est peccati. silr̃ libtas glorie ⁊ libertas a miseria nõ differunt ẜm reꝫ: nisi qa miseria noiat id a quo liberamur. s. effectuꝫ pene ⁊ culpe. glia v̇o dicit statum beatitudinis liberãtis que ẜm Boem est statꝰ cõgregatione oium bonoꝫ ꝑfectus. ¶ Ad aliud dõm. ꝙ diuisio Ansel. dat̃ ẜm diuersitatẽ hñtiũ li.ar. deꝰ enim hꝫ non acceptum. sancti v̇o hñt acceptum cum rectitudie: inamissibiliter aũt viatores: peccatores aũt sine rectitudie acceptũ: ⁊ recuperabilr̃ viatores irrecuperabilr̃ v̇o damnati.

¶ Queritur de statibus liberi arbitrij.

Secundo querit̃ de statibꝰ li.ar. qui dicunt̃ eẽ quatuor a sanctis. s. status inocentie: ⁊ status culpe: ⁊ status grẽ: ⁊ status glie. Et dic̃ Augꝰ. ꝙ in p̄° statu li.ar. poterat peccare ⁊ nõ peccare. In 2° autẽ statu põt peccare ⁊ non põt non peccare dãnabiliter. In 3° v̇o põt peccare ⁊ nõ põt non peccare venialr̃. In 4° v̇o statu non potest peccare. Ex hoc videt̃ ꝙ li.ar. in statu peccati sit coactũ ad malum. ¶ Itẽ in 2° sniaꝫ 25a distõne agit̃ de his statibꝰ li.ar. in illo caplo. Et possunt notari in hoie q̃tuor statꝰ liberi ar. vbi di̇ sic. Post pctm̃ autẽ reparationẽ grẽ premit̃ a cõcupiscentia ⁊ vincit̃ ⁊ hꝫ ifirmitatem in malo sed nõ hꝫ grãm in bono: ⁊ ideo possit peccare ⁊ nõ peccare. Põt nõ peccare ẽt dãnabiliter: post reparationẽ v̇o ante cõfirmationẽ premit̃ a concupiscẽtia sed nõ vincit̃ ⁊ hꝫ qdẽ infirmitatẽ in malo sed grãm in bono vt possit peccare pp libtatẽ ⁊ infirmitatem: ⁊ posse nõ peccare ad mortẽ pp libtatẽ ⁊ grãm adiuuãtem. Ex hoc accipit̃: ꝙ exñs in peccato mortali nõ põt nõ peccare dãnabiliter. ¶ Iteꝫ Augꝰ in enchi. de li.ar. male vtens hõ ⁊ se ꝑdidit ⁊ ip̃m. ergo hõ in peccato exñs nõ hꝫ li.ar. sed necessitate cõpellit̃ ad peccãdũ. ¶ Item Auguꝰ. tres sunt libtates arbitrij. p̄a in qua poterat peccare ⁊ non peccare. vltima v̇o erit in qua poterit nõ peccare ⁊ non poterit peccare. media v̇o in qua põt peccare ⁊ nõ põt nõ peccare ante reparationẽ etiã mortalitatis: post reparationẽ v̇o saltẽ venialr̃. ¶ Sed cõtra hoc videt̃ esse dcm̃ Bernardi qui dicit. ꝙ volũtas libertatẽ amittere non põt. qd̃ aũt non põt nõ esse: necesse est ipsum esse: ⁊ qd̃ necesse est esse nõ est liberꝫ ad hoc ⁊ ad aliõ. ergo si in statu mortalis peccati li.ar. nõ põt nõ peccare dãnabiliter ip̃m amittit libertatẽ. ¶ Itẽ Bernꝰ in auctoritate supra notata dicit ꝙ libtas a coactiõe equalr̃ inest iustis ⁊ iniustis ⁊ hoibus ⁊ angelis. ergo videt̃ ꝙ nõ necesse sit dãnabilr̃ peccare illũ qui est in mortali peccato. ¶ Iteꝫ Ansel. in libro de libertate arbitrij querit. vtrũ amiserunt libertatem arbitrij qui dicunt se nõ posse resistere peccato pp iportunitatem tẽtationis. ⁊ dicit ꝙ nõ. qa dicimus nos nõ posse facere hoc qd̃ difficulter possumus nihilominus tamẽ ex li.ar. facimus. ¶ Item Augꝰ cõtra Tullium obijcit dicentem ꝙ si p̄scia est ꝙ li.ar. pit. ⁊ dicit ꝙ hoc nõ sequit̃ qa qd̃ per li.ar. est futuꝫ per voluntatẽ est futuꝫ. qd̃ aũt est voluntariuꝫ nõ est necium. Ex hoc accipit̃ iteꝫ ꝙ hõ in statu peccati põt nõ peccare si vult. ¶ Itẽ Magr̃ in 2° sniaꝫ dis. 22a determinãs supra iductas auctates dicit. est nãq3 libtas triplex. s. a necitate a pctõ a miseria. a necessitate ⁊ añ pctm̃ ⁊ post peccatũ eque li. est ar. sic̃ eni tunc cogi nõ poterat ita nec mõ. iõ voluntas apud eũ merito iudicat̃ que semp a necessitate libera est ⁊ nũq̃ꝫ cogi põt. ¶ Itẽ ibideꝫ Magr̃. vbi necessitas nõ est ibi nõ est libertas nec volũtas: ⁊ ideo nec meritũ nec demeritũ. ¶ Itẽ ibidẽ libertas a coactiõe in oibꝰ est tã i malis q̃ꝫ in bonis. In his v̇bis inuit Magr̃ ꝙ si possent nõ peccare hoies mali pctm̃ nõ iputaret̃ eis ad penã. ¶ Preterea nos videmꝰ ꝙ grã nõ ligat lib.ar. in bonis ita ꝙ nec̃e sit bñ facẽ. g̃ ab oppositis pctm̃ nõ ita corrũpit li.ar. ꝙ nec̃e sit male facẽ. ¶ Ad hoc qdã dixerũt ꝙ li.ar. duplr̃ accipit̃ cũ grã. s. gratis data ⁊ cũ grã gratũ faciẽte. Cum grã gratis data ꝑt nõ peccare mortalr̃ ẽt in statu peccati. cũ grã gratum faciẽte v̇o liberat̃ ẽt a pctõ etiã in quo est: sꝫ si sine vtraq3 grã sit tũc nõ põt nõ peccare dãnabilr̃. ¶ Inducũt aũt isti ꝓ se illud de euãgelio Jo. sine me nihil potestis facere. ⁊ illud Isaie 26° oia opa nr̃a opatus es in nobis dñe. Sed ꝙ hoc friuolũ sit sic ꝓbat̃. Dicit eni Augꝰ in p̄habitis v̇bis. Qd̃ aũt añ reparationẽ li.ar. nõ põt nõ peccare mortalr̃. grã v̇o gratis data nõ reparat. g̃ nihil est ad ꝓpositũ qd̃ dicũt de grã grat̃ data. Si v̇o diceret̃ ꝙ grã gratis data reparat ẜm quid ⁊ non simplr̃. ¶ Cõtra hoc est. ꝙ ois hõ ẜm hoc est reparatꝰ ⁊ nullus est in statu hois dãnati de quo hic loquit̃ Augꝰ. ¶ Iteꝫ nec Adã cecidit a grã gratis data per pctm̃ nec dãnati in iferno carẽt oi grã gratis data ẜm qd ⁊ nõ simplr̃: eo ꝙ dicit Dionysꝰ. ꝙ data illis nãlia bona nequaq̃ꝫ mutata sunt sed

sunt itegra ⁊ splēdidissima. ¶ Solo. sine p̄iudicio melioris snie cum sanctis pluribꝰ dicimꝰ. ꝙ li. ar. in statu mortal̄ peccati nō hꝫ necessitatē peccādi mortal̄r: ⁊ auctoritates Aug. p̄ᵒ iductas solumus cū Magr̄o in sentētijs ꝙ itelliguntur de libertate a peccato ⁊ nō de libtate a necitate ⁊ a coactiōe ⁊ sic resoluēde sunt post pctm̄. an̄ reparationē nō pōt nō peccare ēt dānabil̄r: hoc est non pōt nō eē in pctō dānabili eo ꝙ libertatē a pctō ⁊ grāꝫ amisit. Cū vō dic̄ Augꝰ ꝙ post pctm̄ trahit̄ ⁊ vincit̄ dōm ꝙ trahit̄ per tētationē ⁊ pōdere peccati ad aliō pctm̄: sed vicit̄ eo ꝙ sua ptāte nō pōt exire de pctō perpetrato: q̄a hō est spūs vadēs ⁊ nō rediēs. Qō vō dicit Augꝰ ꝙ hō male vtens li. ar. ⁊ se amisit. ⁊ ip̄m exp̄sse explanat Magr̄ in sentētijs de libtate a pctō. ⁊ dicit nō debē̄ itelligi de libertate a coactione. ¶ Si vō q̄rat̄ in que bona lib. ar. posset sine grā gratū faciēte. dōm ꝙ multiplex est bonum ⁊ malū. s. bonū in gn̄e ⁊ malum sibi oppositū ⁊ bonū circūstātie per qō inducit̄ bonū v̄tutis politice: ⁊ ip̄m bonuꝫ v̄tutis ciuilis cum sibi opposito malo ⁊ post hec bona bonum grē ⁊ suū oppositū malū culpe. Sil̄r sunt multi statꝰ li. ar. quoꝝ p̄mus est qui ꝯsistit in rōne ⁊ volūtate ita ꝙ voluntas sequat̄ rōnē: ⁊ ex illo ordīe pōt in bonuꝫ in gn̄e ex defectu illiꝰ ordis in malū grē. Si vō volūtas amplꝰ sequit̄ rōnē. s. ingrenteꝫ pulchrū ⁊ decens in opibꝰ tūc pōt in bonū circūstantie qō generatiuū est v̄tutis politice. per actꝰ eni vestitos circūstantijs gn̄at̄ v̄tus politica in nobis: per hūc eniꝫ modū vt dicit phs nati sumus suscipe v̄tutes. pp qō etiā in glo. sup Mat. ille virtutes nāles vocant̄. Si vō deficiat ordo iste tunc incidūt in malū circūstantie. Sꝫ in actū v̄tutis ethice nō potest nisi ꝯiunctū sit habitui v̄tutis ꝯsuetudinalis ⁊ ex defectu illius habitꝰ icidit in malū sibi ꝯ̄rium. In bonū vō grē nō potest nisi cū grā gratū faciēte: ex cuiꝰ defectu icidit in malum culpe. ⁊ per hoc pꝫ solo ad oia obta. ¶ Sꝫ notāduꝫ ꝙ sancti loquunt̄ de q̄dā libtate: que nō est tacta supꝰ que est libtas a iustitia de qua dic̄ Apl̄s. Cū fui essetis pcti libi fuistis iustitie. ⁊ hec libtas ē simpl̄r seruitꝰ ⁊ fm qd libtas. s. q̄a pctōr volūtarie ⁊ libere dr̄ fuire pctō qn̄ se offert ad peccandum.

¶ Queritur de cōparatione eius ad lib. ar. angeli ⁊ dei.

Ultimo q̄rit̄ de cōparatione eiꝰ ad li. ar. angeli ⁊ dei. Uidet̄ aūt in deo nō eē li. ar. Supra eniꝫ habituꝫ est. ꝙ vbi est necitas ibi nō est libtas. sꝫ in deo est necitas bn̄ volēdi ⁊ ipoſitas male volēdi. g̊ in deo non est libtas. Eadē est obtio de libtate chr̄i ⁊ angeloꝝ ⁊ scōꝝ ꝯfirmatoꝝ. et per ꝯ̄riū de diabolo ⁊ dānatis. g̊ si lib. arb. dr̄ de oibꝰ illis videt̄ ꝙ equoce dicat̄. ¶ Preterea li. ar. p̄mi statꝰ nō videtur differre a li. ar. scōi statꝰ. In p̄ᵒ eni statu potuit peccare ⁊ nō peccare in 2ᵒ sil̄r. ¶ Solo. dōꝫ ꝙ li. ar. q̄ꝫtū ad libtatē a coactione hꝫ duas cōparationes. vnā ad sbam cuius est: ⁊ sic in deo nō est acceptū. In creatura vō rōnali acceptū ⁊ nomē li. ar. p analogiā est cōe ad vtrūqꝫ. Sil̄r vō cōparat̄ ad actuꝫ q est libē eligē qō vult dū placuerit sic p vnā rōnē vt dic̄ Bernardus. inest oī nāe rōnali. ¶ Ad id aūt qō ꝯ̄ obijcit̄ dōꝫ ꝙ deꝰ ⁊ ꝯfirmati sancti libere volūt qō faciūt ⁊ ꝙ nō pn̄t male velle nō ex coactiōe que tollat lib. ar. sꝫ ex imobilitate bonestatis que per nām est in deo. In sanctis aūt per firmationē habitꝰ eodē mō per ꝯ̄rium dōm est de dānatis. ¶ Ad aliud dōm ꝙ in p̄mo statu libe. ar. potuit peccare ⁊ non peccare; sꝫ sine habitu trahente in malum. In 2ᵒ vō statu est cuꝫ habitu disponēte ad malum pp fomiteꝫ. In vltimo vō statu erit cum habitu affirmante in bonum.

¶ Queritur de synderesi quid sit.

Consequenter etiam queritur de synderesi qd sit fm sui substantiam ⁊ diffinitioneꝫ. Et vtrū ipsam contingat peccare aliquando vel nūq̄ꝫ. Et vtrum ipsam contingat extingui.

Ad primū ꝓcedit̄ sic. Dicit Basilius sup p̄n ᵐ ꝓuerbioꝝ in originali: qm̄ quidē habemꝰ qd sit nāle qōdā aie iudiciū p qō maluꝫ segregamus a bonis: que virtꝰ animi hn̄s in se nālit̄ sibi isita ⁊ iserta semia iudicādi. Si vō hmōi iustitie erudientibꝰ extollat̄ directū ⁊ equū tenebit iudicij ac discretionis examen. Ex hoc accipiunt̄ tria de synderesi. quoꝝ p̄mū est diffinitio synderesis. s. ꝙ ipsa est virtus animi hn̄s in se nāliter sibi isita ⁊ iserta semia iudicandi per quā mala segregamus a bonis. 2ᵃ est q̄a ipsa est nāle animi iudiciū. 3ᵐ est ꝙ est poᵃ aie ⁊ nō habitꝰ vt q̄dam dixerūt. Si forte aliqs diceret ꝙ loquit̄ de rōne ⁊ nō de synderesi. ꝯ̄ hoc est: ꝙ rō non hꝫ iudiciū nāle sꝫ potiꝰ inq̄sitiuuꝫ vt supra determiatū est. sil̄r rō nō hꝫ nāliter iserta semia iustitie: sed potiꝰ acq̄rit ea per doctrinā prudētie ⁊ ꝯsuetudieꝫ. ¶ Itē ꝙ deus sit virtꝰ aie hr̄ a btō Aug̊ qui dicit ꝙ v̄ſa iuris scripta sunt nāliter in nāli iudicatorio: appellās nāle iudicatoriū synderesim. cū igit̄ habitꝰ nō sit nisi in poᵃ ⁊ v̄tute aie erit synderesis poᵃ q̄dā aie. ¶ Itē gl. Hiero. sup Ezech. p̄ᵒ. Silitudo vultus eoꝝ facies hois dicit pleriqꝫ iuxta rōnabilitatē aie ⁊ irascentiā ⁊ ꝯcupiscentiam q̄a ille logicon ⁊ minicon ⁊ ephmeticō vocat ad hoiem ⁊ leonē ⁊ vitulū referunt cogitationē ⁊ rōnem ⁊ meditationē ⁊ ꝯsiliū: eādēqꝫ v̄tutē ⁊ sapientiā in cerebri arce ponentes. feritatē vō ⁊ iracundiā atqꝫ violentiā in leone que ꝯstat in felle. libidineꝫ luxuriā ⁊ oium voluptatū cupidinē in vitulo qui terre opibꝰ heret que est in iecore. 4ᵃᵐ supra hoc ⁊ extra hec tria ponunt quā greci vocāt synderesim: que scintilla ꝯscie in Caym q̄ꝫ nō extinguit̄ q̄a victi vel ꝯiuncti voluptatibus vel furore: ⁊ ipsa interdū rōnis decepti silitudine nos peccare sentimus: quā ꝓprie aq̄le q̊q̄d deputāt nō se miscentē tribꝰ sꝫ ipsa errātia corrigentē. Ex ista glo. q̄tuor accipiunt̄ circa synderesim. quoꝝ p̄ᵐ est. ꝙ ipsa est v̄tus aie cōdiuisa rōnali ⁊ irascibili ⁊ ꝯcupiscibili: ita ꝙ per rōnalē supponit̄ cognitio ⁊ mēs ⁊ ꝯsiliū ⁊ sapientia. per irascibilē aūt supponit̄ feritas ⁊ iracūdia ⁊ violētia. per ꝯcupiscibilē vō supponit̄ libido luxuria ⁊ oium voluptatū cupido. per hoc igit̄ habemꝰ in quo genē sit synderesis: q̄a in gn̄e potentie aie. 2ᵐ est. ꝙ synderesis est scintilla ꝯscie: ⁊ q̄a scintilla semper micat ex igne sibi nāliter ꝯiuncto. ex hoc habet̄ ꝙ illa poᵃ nō est sine suo habitu sicut prius dcm̄ est in auctoritate Basilij supra posita. 3ᵐ ē ꝙ ip̄a sola inter q̄tuor est sine organo per oēm modū ex eo ꝙ rō ponit̄ in arce cerebri. irascibilis vō in felle. ꝯcupiscibilis auteꝫ in iecore: ista vō extra hoc est supra hoc. 4ᵐ est ꝙ ip̄a nō est potentia per aliquē modū mixta ceteris motiuis viribꝰ aie sed errata corrigēs in eis. ¶ Ad hoc vō ꝙ sit poᵃ aie qō est primū iter q̄tuor iducit̄ aliō v̄buꝫ Hiero. ibidē sic. synderesis est spūs qui iterpellat ꝓ nobis gemitibꝰ inenarrabilibꝰ. nemo eniꝫ scit ea que hois sunt nisi spūs qui est in eo. vnde Paulus. Integer spūs vt ⁊ aia ⁊ corpꝰ ꝯseruet̄ sine querela. ꝯstat aūt ꝙ spūs ille vis aie est. ¶ Itē q̄daꝫ vis est in nobis semp distorta ⁊ ad malū iclinata sicut sensibilitas. g̊ per oppositum id qō semp est in bonū iclinās ⁊ remunerās a malo erit etiā q̄dā vis aie. hoc autē est synderesis. g̊ erit q̄dam vis aie. ¶ Iteꝫ ex pte theorici itell̄us q̄dā est itell̄us semper in actu ⁊ semp agēs qui dr̄ itell̄s agēs vt dcm̄ est supra. ⁊ est respectu veri scibilis. g̊ ex pte motiuaꝝ a sil̄i dꝫ eē q̄daꝫ vis aie que sit semp in actu respectu boni opabilis. hec aūt non est rō cū illa qn̄qꝫ decipiat̄. g̊ erit synderesis que est supra rationē. Si pp hoc ꝯcedat̄ ꝙ est vis aie. Cōtra. synderesis fꝫ suū nomē sonat hesionē q̄ꝫdā per sciam boni ⁊ mali. cōponit̄ eni ex greca p̄pōne syn ⁊ heresis qō ideꝫ est qō opio vel scia herēs in aliq̊ p rōnē. g̊ fm suū nomen dic̄ habitū potiꝰ q̄ꝫ potentiā. ¶ Itē id qō iclinat in malū semp est habitꝰ qō dr̄ fomes. g̊ per oppoᵐ id qō iclinat in bonū semp est habitꝰ oppositꝰ illi. Cū igit̄ hoc sit synderesis: synderesis erit habitꝰ. ¶ Itē volūtatē deliberatiuā que est in li. ar. duo circūstant. Unū ex pte iferiori iclinās ad maluꝫ qō est fomes. Alteruꝫ ex parte supiori adiuuās ad bonuꝫ qō est synderesis. Cum igit̄ nihil adiuuet ⁊ depaimat potentiā nisi habitꝰ synderesis erit. ¶ Si pp hoc dicat̄. ꝙ sine dubio synderesis dic̄ potentiā cū habitu tunc q̄rit̄ vtruꝫ dicat vnā vel plures vl̄ aliq̄d ꝯiunctū pluribꝰ potētijs. videt̄ eni ꝙ sit idē cuꝫ itell̄u practico. supra eni habituꝫ est a dicto phi ꝙ intell̄us practicus semp est rectus. Cū igit̄ hoc attribuat̄ synderesi ⁊ quecūqꝫ sunt eadē etiaꝫ sba videt̄ synderesis idem esse qō itellectus practicus. ¶ Iteꝫ a phis ex pte rōnis non ponit̄ vis motiua in bonuꝫ per modū cognitionis vel iudicij nisi itellectꝰ practicus ⁊ rō practica. cum igit̄ talis vis aie sit synderesis erit synderesis eadē vis cū rōne vel itellectu practico. ¶ Itē ideꝫ sup illud v̄bū Apl̄i ad Thes. p̄ᵒ. Integer spūs nr̄ ⁊ aia ⁊c. exponit de synderesi. ⁊ ibideꝫ dicit glo. ꝙ spūs ponit̄ ꝓ rōne. g̊ synderesis est rō. ¶ Item ibidē glo. dicit ꝙ Apl̄us in p̄dicto

verbo tria ponit: spm̃ ⁊ aiam ⁊ corpus: illud. s. quo intelligimus: ⁊ illud quo viuimus: ⁊ illud quo visibiles ⁊ ꝯtrectabiles sumus. g̃ synderesis est id quo itelligimus sed id quo intellectus est itellectus. g̃ synderesis est itell̃s.

¶ Itẽ cõiter dr̃ ꝙ synderesis signatur per illũ nuntiuꝫ Job qui solus euasit vt dãna nũtiaret. ⁊ ibi dicit Gregoꝰ ꝙ vnus fugit. i. discretio rõnis ad aiam redit que amissa nuntiat: vt qð p̃occupata mens ꝑdidit afflicta accipiat. g̃ synderesis que renũtiat mala videt̃ esse rõ.

¶ Itẽ sancti ennumerãtes vires motiuas aie nõ ponũt nisi tres: irascibilẽ cõcupiscibilẽ ⁊ rõnalẽ. ergo videt̃ ꝙ synderesis. si est vis motiua ⁊ nõ ꝯtinet̃ sub ꝯcupiscibili ⁊ irascibili ꝙ ꝯtineat̃ sub rõne. Qð si cõcedat̃. ꝯ. Habituꝫ est in auc̃te Jo. ꝙ synderesis est extra ⁊ supra eas ⁊ nõ miscet se tribꝰ. s. errata corrigit in eis. ergo synderesis nõ ẽ rõ nec itell̃us.

¶ Preterea videt̃ ꝙ synderesis sit nõ potentia vna sꝫ plures. non eni eiusdẽ potẽtie est appetere ⁊ iudicare. synderesis aũt iudicat de faciẽdo ⁊ appetit etiã bonũ: ergo nõ videt̃ esse poª vna.

¶ Itẽ synderesis isurgit ꝯ maluꝫ qð videt̃ esse irascibilis. cuꝫ g̃ non sit eiusdẽ potẽtie isurgere appetẽ ⁊ iudicare nõ videt̃ synderesis esse poª vna sed tres.

¶ Preterea videt̃ ꝙ synderesis sit qðdã ꝯiunctũ oibꝰ viribꝰ supioribꝰ aie. Cuꝫ eni hõ per pctm̃ corruptus fuit in nãlibꝰ nõ adeo fuit corruptꝰ ꝙ nihil remaneret itegrũ. g̃ in singulis viribꝰ aliqd manet rectũ qð in iudicãdo ⁊ appetendo ꝯcordat rectitudini prime in qua creatus est hõ: ⁊ hmõi eiusdẽ est murmurare ꝯ omne nõ rectũ. cuꝫ g̃ hoc sit officiũ synderesis in hoie. synderesis est rectitudo manẽs in singulis viribꝰ ꝯcordãs rectitudini p̃me.

¶ Iuxta hoc ẽt q̃rit̃ q̃re nullus phõꝝ posuit synderesim iter potentias aie motiuas cũ multi sctõꝝ posuerũt eã.

¶ Solo. sine p̃iudicio dico ꝙ synderesis est spãlis vis aie i qua hꝫ Augᵐ vl̃ia iuris descripta sunt: sicut eniꝫ in speculatiuis sunt p̃nª ⁊ dignitates: que non addiscit hõ: sed sunt in ip̃o nãliter ⁊ iuuat̃ ipsis ad speculationẽ veri: ita ex ꝑte opabiliũ q̃dã sunt vl̃ia dirigentia in oꝑe per que itell̃s practicus iuuat̃ ad discretionẽ turpis ⁊ honesti in moribꝰ que nõ discit hõ. sꝫ ₰m Hieroᵐ ẽ lex nãlis scripta in spũ humano. Et dicunt̃ ab Aug̃ vl̃ia iuris sicut est nõ eẽ fornicãdũ ⁊ nõ eẽ occidendũ ⁊ afflicto eẽ cõpatienduꝫ ⁊ hmõi ⁊ ₰m illoꝝ synderesis est. ⁊ ꝑꝑ hoc ab Aug̃ vocat̃ nãle iudicatoriuꝫ: a grecis ãt synderesis eo ꝙ coheret iudicio ifallibili vl̃i circa que nõ est deceptio. ⁊ etiaꝫ dꝫ sigri per aqlã in Ezechiele: eo ꝙ alta ꝯspicit que ꝯcordãt iustitie diuine: sꝫ nõ applicat ea ad ꝑticularia: qa hoc est offm̃ rõnis sicut in speculatiuis itell̃s est p̃ncipioꝝ: sed ordo p̃ncipiorũ in syl̃lis ad iferẽdũ est rõnis: scia v̇o ꝯnis.

¶ Dõm ergo ad p̃mũ ꝙ in v̇itate synderesis vis aie est. sꝫ notabile est qð dic̃ Basiliꝰ ꝙ in ipsa iserta sunt semina iustitie ⁊ vl̃ia iuris nãlis: ⁊ ꝙ semp erit recta si hmõi iustitie hoc est potẽtie ex eẽntijs excolat̃: qa opꝫ vl̃ia iuris per ius positiuuꝫ applicari ad ꝑticularia. ius eni positiuũ a rõne circa ꝑticulares casus est inuẽtuꝫ: ⁊ ꝑ hoc pꝫ sol̃o ẽt ad sequens.

¶ Ad auc̃tem autem Hiero. dõm ꝙ in v̇itate synderesis est vis cuꝫ habitu p̃ncipioꝝ iuris nãlis sed dr̃ scintilla ꝯscie: eo ꝙ ꝯscia sequitur ex synderesi ⁊ rõne ⁊ ex ꝑte synderesis nunq̃ hꝫ errorẽ lꝫ ex ꝑte rõnis qñq̃ decipiat̃: ⁊ hoc ifra in q̃one de ꝯscia mag̃ explanabit̃. Qð ãt Hieroꝰ dicit rõnẽ ⁊ sapiaꝫ esse in arce cerebri nõ est ita itelligendũ ꝙ sit ibi rõ sicut in organo: sꝫ eo modo quo supra dcm̃ est. s. ꝙ poª a qua abstrahit̃ rõ ibi sita est hoc est imagiatio ⁊ phãtasia. Sil̃r ꝙ ꝯcupiscibilẽ ponit in iecore nõ ꝑꝑ hoc dr̃ ꝙ iecur sit organuꝫ ꝯcupiscibilis potẽtie iperãtis: sed qa cõplexio iecoris facit ad cõplemẽtũ appetitꝰ in actu. est eni iecur calidũ ⁊ humidũ. Calidũ aũt mouet appetituꝫ trahẽdo: humidũ v̇o recipiẽdo. Sil̃r irascibilis potentia nõ est in felle tãq̃ in organo sed cõplexio fellis ꝑficit iraꝫ ꝑꝑ calidũ ⁊ siccũ. ꝑꝑ qð a Dam̃. dr̃ inesse euaporatio fellis. Calidũ eni multũ mouet spm̃ ⁊ sanguinẽ. ⁊ siccũ fortiter tenet spẽm molestãtis.

¶ Ad aliud dõm ꝙ synderesis dr̃ spũs ꝑꝑt spũs dr̃ purius aie ⁊ supius ꝙ cõsiderat opabilia. spũs aũt in alijs sig̃tionibꝰ accipit̃ vt supra in q̃one de imaginatione est explanatũ.

¶ Ad id qð obijcit̃ ꝙ synderesis est habitus. dõm ꝙ nõ est simplex habitꝰ sed noiat potẽtiã cũ habitu: vt dcm̃ est: ⁊ per hoc pꝫ sol̃o ad tria obiecta de habitu: lꝫ eni potẽtia de se nõ iuuet potẽtiã vel iclinet ad bonũ: tñ poª cum habitu iuuat ⁊ iclinat.

¶ Ad id qð q̃rit̃ vtruꝫ synderesis sit idem qð intellectus vel rõ. dõm ꝙ intellectus accipit̃ duobꝰ modis. s. gñaliter ⁊ specialiter. gñaliter ꝓ oi vi aie rationalis que mouet cũ cognitione ⁊ sic synderesis est ps eiꝰ. specialr̃ aũt diuidit̃ ꝯ rõnẽ ⁊ synderesim ita ꝙ synderesis est principioꝝ cõiuꝫ. rõ v̇o est etiã de partibꝰ sed cũ collatione: ⁊ intellectus est sine collatione. Sil̃r rõ gñaliter accepta accipit̃ pro omni vi mouẽte cũ cognitione a sanctis. sed spãliter sumit̃ ab Aug̃ qui diuidit ipsaꝫ in portionẽ supiorẽ ⁊ inferiorẽ ₰m diuersitatẽ sapie ⁊ scie vt supra dcm̃ est. p̃º v̇o mõ cõprehendit̃ sub rõne synderesis ⁊ scðo mõ non: per hoc pꝫ sol̃o ad oĩa illa que obijciuntur de itellectu ⁊ rõne.

¶ Ad id qð vlteriꝰ q̃rit̃ vtrũ synderesis sit poª vna vel plures. Rñdendũ ꝙ est vna: lꝫ eniꝫ ipsa appetat bonũ qð iudicat: tñ qa iudicium eius est in vl̃i semp appetitꝰ eius nõ erit determinatus ⁊ ꝙ remurmuret malo hoc erit per modũ sentẽtiantis ⁊ nõ per modũ isurgẽtis vel ire. nulla eni vis motiua sine appetitu est ꝑꝑ qð ẽt dicit phs ꝙ itellectus mouet inq̃tũ est appetitus qdã ⁊ per appetitũ: sed ille appetitꝰ nõ est specialis vis aliq̃: sed passio gñalis oium motiuaꝝ. 3. de aĩa. t. cõ. 50. ⁊ infra.

¶ Ad aliud dõm ꝙ irascibilis est isurgere cõtra malum sub determiata rõne mali: ⁊ per modũ mouẽtis mẽbra ad repellẽduꝫ qð nõ ꝯuenit synderesi sicut iã dcm̃ est.

¶ Ad id qð q̃rit̃ vlteriꝰ vtrum synderesis sit qðdaꝫ ꝯiunctũ oibꝰ viribꝰ. dõm ꝙ nõ: lꝫ eni non oẽs vires sunt corrupte in totũ: tñ corruptuꝫ ab integro est adeo distictũ ꝙ corruptio sit p̃nᵐ peccati ⁊ actꝰ sine integro: qa corruptio nulliꝰ p̃t eẽ p̃nᵐ effectiuũ: vñ efficiẽs in actu ẽ poª nõ ꝑfecta vel cũ corruptiõe: ⁊ ꝑꝑ hoc synderesis ẽ spãlis ps aie mag̃ iter ceteras elõgata a corruptiõe fomitꝭ ꝑꝑ quã elõgatõeꝫ a corruptiõe ñ p̃t vici. Sũt tñ qdã q dicũt ꝙ synderesis ẽ ps rectitudis p̃me i oibꝰ viribꝰ.

¶ Ad id qð vlterius q̃rit̃ q̃re phi nõ fecerũt mẽtionẽ de synderesi. dõm ꝙ phi distiguũt potẽtias ₰m obiecta gñalia: ⁊ si ꝯsiderãt opabilia faciunt hoc ₰m rõnẽ iuris humani. sancti aũt spãliꝰ distinguunt ₰m ius diuinũ ⁊ humanuꝫ: ⁊ ₰m p̃nª iuribꝰ ⁊ ꝑticularia inuẽta: ⁊ ideo sancti ponũt synderesim ad principia ⁊ portionẽ superiorẽ rõnis que inherescit iustitie diuine cõtẽplande ₰m rõnes eternas quaꝝ neutrũ ponunt phi.

¶ Utrum synderesim contingat peccare ⁊ errare.

SEcundo querit̃ Utrum synderesim ꝯtingat peccare ⁊ errare. Et videt̃ ꝙ sic. qa dicit dñs sup Ezechielẽ loquẽs de synderesi. hãc tñ cõsciam sicut in ꝓuerbijs dr̃. ipius cum in ꝓfunduꝫ peccati venerit ꝯtẽnet sepe p̃cipitari. videmus ⁊ suum locũ amittere cũ qdã sine pudore peccare videant̃: qbus merito dr̃ frons meretricis facta est tibi noluisti erubescere. Cũ igit̃ nõ p̃cipitet̃ nec suuꝫ locum amittat nisi per pctm̃ ⁊ errorẽ videt̃ synderesis qñq̃ cõsentire peccato.

¶ Itẽ hõ ₰m se totuꝫ ꝯdẽnat̃ in inferno. ergo videt̃ ꝙ ₰m se totũ peccet: qa si ₰m aliq̃ ꝑtẽ nõ peccaret iniuste ageret̃ cuꝫ illa si ₰m illã ꝯdẽnaret̃ hõ. ergo ⁊ ₰m synderesim peccat.

¶ Iteꝫ synderesis est poª rõnalis aie. ergo est ad opposita. ergo qñq̃ põt ferri in vnũ ⁊ qñq̃ in alteꝝ.

¶ Item hõ ₰m totũ corruptus fuit a pctõ. ergo ⁊ ₰m synderesiꝫ. ergo videt̃ ꝙ synderesis qñq̃ inquinet̃ ₰m corruptionẽ.

¶ Sꝫ cõtra. dicit Basilius in auc̃te supra inducta ꝙ nãle animi iudiciuꝫ velut in quodã tribunali mẽtis nr̃e residẽs que laudabilia sunt amplectit̃: que v̇o turpia vitia cõdẽnat. Quicquid v̇o semp ꝯdẽnat turpe nunq̃ ꝯsentit peccato.

¶ Item Chrysoꝰ in 14ª homelia sup Joᶜᵐ. Cõsciẽtie iudiciũ icorruptibile nobis iposuisse eũ qui nos fecit gr̃e fuit maxime ⁊ clemẽtissime ineffabilis. Judiciũ autẽ ꝯscientie incorruptibile est iudicium synderesis eo ꝙ synderesis consciẽtie scintilla dicit̃. ergo synderesis non corrumpit̃ ꝑꝑ pctm̃.

¶ Preterea habitũ est in auctoritate supra iducta a Hieroº ꝙ hec errata corrigit ⁊ in alijs nõ se imiscet. si ergo offm̃ eiꝰ est errata corrigere semper nũq̃ videbit̃ peccato ꝯsentire.

¶ Itẽ habet̃ per auctoritatẽ Gregorij supra inductã qui dicit ꝙ suum officiũ est dãnuꝫ annũtiare. Sed si hoc concedat̃ videbit̃ manifesta istãtia in hereticis ⁊ paganis ⁊ iudeis qui sine remorsu ꝯsciẽtie pro defensione erroris sui exponunt se periculo: ꝓpter qð videt̃ in eis synderesis errori consentire.

¶ Solo. ꝯsentiendo sanctis dicimus ꝙ synderesis nũq̃ errat: cuius causa est qa ipsa non est nisi circa vniu̇sa principia ⁊ nãliter nobis inserta circa que non põt esse error. sicut vbi

Synderesis circa p̃nᵐ vl̃ia nobis nãlr̃ iserta v̇sat̃ circa que nõ ꝯt error.

tut vbi gra non esse fornicãdum non eẽ occidẽdum: sed ratio que est sub synderesi cõferre habet vniuẽ ad particulare: ꝛ videre vtrũ hoc sit fornicatio vel homicidiũ: ꝛ qa circa particularia est error maximus ꝑpter hoc rõ frequenter decipitur. ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ ꝙ synderesis non p̃cipitatur in se sed in inferiori: hoc est in rõne que suum vñe iudicium per collationẽ ad particulare trahit ad actũ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ homo dãnatur ꝑpter peccatũ ꝛ nõ ꝑpter potentiam peccãdi. actus aũt est totius hoīs sicut dicit phus ꝛ Dama⁹. ꝛ ꝑpter hoc totus ꝯdẽnatur lʒ quedã eius potentia peccato remurmuret. ¶ Ad aliud dõm ꝙ homo ẽm totum corruptus est a peccato sed nõ equalr. Corruptio enĩ est in q̃busdã ẽm victoriã vel in sensualitatẽ: ꝛ in q̃busdã debilius ita ꝙ semp vincit̃ vt in synderesi que semp est recta: ꝛ in q̃busdã medio mõ vt in ratione que quãdoq̃ est recta ꝛ quãdoq̃ non recta. ¶ Ad aliud dõm ꝙ lʒ potentia rõnalis aīe sit ad opposita: non tñ est ꝑpter opposita sicut propter finẽ: sed ꝑpter vnũ oppositoꝝ: ꝛ nisi erret semp deueniet in illud: synderesis autẽ nũq̃ errat vt patet ex p̃ncipijs positis. ¶ Ad vltimum dõm ꝙ in hereticis ꝛ alijs infidelibus synderesis non errat sed ratio: qđ patet. cum enim synderesis non sit nisi principioꝝ cõium ipsa non dicet nisi fidem esse defendẽdam ꝛ vitam exponẽdam pro fide ꝛ iustitia: sed non distinguit vtrũ hoc vel illud sit fides vel iustitia: ꝛ ꝑpter hoc nõ errat: qa principia illa verissima sunt ratio que dicit hoc vel illud eẽ fidem qđ est error ꝛ hoc vel illud esse iustitiam ꝙ iniustitia est errat ꝛ decipitur: ꝛ qa certum supponit ratio nõ sequitur remorsus conscientie.

¶ Utrum synderesis in aliquibus extinguatur.

Tertio querit̃ Utrũ synderesis in aliq̃b⁹ extinguat̃. Et videt̃ ꝙ non. Dicit enĩ Hiero⁹ in auctoritate supra inducta ꝙ nec in Caym poterat extingui. ¶ Itẽ de dãnatis in inferno dicit̃ vltimo Isaie. Uermis eoꝝ non moriet̃: ꝛ vermis est vermis ꝯsciẽtie remordẽs ex rectitudine synderesis. ¶ Itẽ Dionysi⁹ data eis nãlia bona nequaq̃ ea mutata eẽ dicimus sed sunt integra ꝛ splẽdidissima. Cũ igit̃ synderesis sit de nãlibus bonis: videt̃ ꝙ integra sit in dãnatis ꝛ splẽdidissima. Si igit̃ forte dicat̃: ꝙ eadem rõ est de libero arbitrio ꝛ volũtate: que tñ puersa sunt in dãnatis patet: ꝙ hoc non verum per supra dicta ꝛ in synderesi est habitus nãlis qui semper perficit potẽtiã ad recte iudicãdum. ¶ Item dicit Bern⁹ ꝙ vermis iferni semel iniectus ita valide infigit dentes ꝙ non potest vnq̃ auelli. vermis aũt ille est morsus synderesis de pctõ perpetrato. ẽ synderesis manet etiam in dãnatis. ¶ Sed cõtra. 2° Hieremie dicit̃ filij mẽphios ꝛ raphenos cõstuprauerunt te vsq̃ ad verticẽ. vbi dicit glosa ꝙ malignus spũs in membris inferioribus vsq̃ ad verticem pertingit quãdo castã celsitudinem mentis diffidẽtie moribus corrũpit. Casta aũt celsitudo mentis est celsitudo synderesis. ergo synderesis corrũpit̃ diffidentie morbo ꝛ ita extinguit̃. ¶ Item fomes ꝛ synderesis per inclinationes suas habẽt se modo opposito: sed iclinatio fomitis in aliquo hoīe in toto est extincta sicut in beata virgine. ergo inclinatio synderesis in aliquo hoīe per peccatũ ex toto potest extingui sicut in antichristo qui erit pessimus hoīum. ¶ Preterea ad qđ maneret in dãnatis cũ nõ posset retrahere a mala volũtate vel a penã. ¶ Solo. q̃daʒ ante nos dixerũt ad hoc ꝙ duplex est bonum. s. nature ꝛ gratie. ꝛ duplex est malũ. s. pene ꝛ culpe. ꝛ cum synderesis iclinet ad bonũ ꝛ retrahit a malo dicũt ꝙ in dãnatis nõ iclinat ad bonũ gratie. bonũ aũt nature ꝯsiderat̃ duobus modis. s. in se: ꝛ sic appetũt bonũ nature dãnati ꝛ in comparatione ad peruersam volũtatẽ ꝛ sic non appetũt sed post peruersam volũtatem ꝛ quo ad hoc dicũt synderesim extingui. Silr dãnati appetunt peccare ꝛ sic iterum extinguit̃. pena võ consideraẽ duplr. s. in cõparatione ad culpam vel in se ꝛ p̃mo mõ appetunt eã. Dicunt enim ꝙ potius volunt esse in penis cũ culpa ꝛ peccato q̃ sine penis ꝛ sine culpa: ꝛ sic iterum extinguit̃. Si võ ꝯsideraẽ pena in se ꝛ sic nõ appetunt eaʒ sed sine preiudicio dicimus ꝙ iste appetit⁹ puerse volũtatis est qui est in libero arbitrio. appetitus autẽ synderesis semp est rectus ꝛ in dãnatis ꝛ viuis: ꝛ est remordẽs de malo cõmisso ꝛ bono omisso. Et pp hoc dr̃ vermis mordẽs vel rodens dãnatos. ¶ Ad p̃mũ aũt qđ ꝯtra obijcit̃ dõm ꝙ celsitudo mẽtis dicit̃ lumen fidei in eminẽtia rationis: ꝛ hoc est qđ dicit glosa diffidẽtie morbo: hoc est infidelitatis per quam fides corrumpitur. ¶ Ad aliud dõm ꝙ grã amplioris potẽtie est peccatũ: ꝛ pp hoc lʒ fomes extinguaẽ per grãʒ in aliquo: tñ nõ ꝑpter hoc necessariũ est ꝙ synderesis extinguaẽ per peccatũ. ¶ Ad vltimum dõm ꝙ remanet in dãnatis ad malus tormẽtũ. nõ enĩ parua pena est corrosio vmis: hoc enĩ facit impios intra semetipsos gemere ꝛ serã penitẽtiã facere sic habet̃ 5° Sapiẽtie. ꝙ turbabunt̃ impij timore horribili ꝛ mirabunt̃ in subitatione insperate salutis bonoꝝ gemẽtes pre angustia spũs dicẽt intra se. hi sunt quos aliq̃n habuim⁹ in derisum ꝛ in siltudinẽ iproperij nos isensati vitã illoꝝ estimabamus insaniã: ꝛ finem illoꝝ sine honore. Manet ẽt ad hoc ꝙ ꝯrietas sit iter ipos dũ puersa volũtas libi ar. irascẽdo ꝯ appetitũ synderesis cõsentit malo.

¶ Queritur quid sit conscientia.

Deinde queritur de conscientia. Et queritur tria. s. quid sit conscientia. Et vtrũ ipsa sit recta vel possit esse non recta. Et vtrum extingui possit in aliquo.

Ad primũ ꝑceditur sic. Actus sunt p̃mi potentijs ẽm rõnem. dictare aũt aliqđ faciẽdũ vel nõ faciẽdũ est actus rõnis vt prius habituʒ ẽ: cum ergo ille idẽ actus sit ꝯsciẽ videbit̃ ꝯscientia eẽ rõ. ¶ Preterea ꝯscientia per suũ nomẽ ponit sciam: sed oīs scia est in rõne. ergo conscientia vel erit rõ vel rõnis. ¶ Itẽ aliquẽ dicimus eẽ cõsciũ qui scit aliqđ nobiscũ. ergo videt̃ ꝯscientia esse scia alicuius cum societate alterius qđ falsum est cuʒ ꝯscia supponat secretum cordis. ¶ Preterea videt̃ ꝯscia nõ esse potẽtia vel habitus sed actus. Cũ enĩ dicimus ꝙ remordet nos ꝯscia nõ intelligimus de habitu vel de potẽtia sed de actu. cũ aũt hic actus sit memorie vt videt̃ Ecclastici 7°. scit ꝯscia tua qa tu crebro maledixisti. ¶ Preterea ꝯscia videt̃ eẽ fides. dicit̃ in 13° ad Romanos. omne qđ nõ est ex fide pctm̃ est. vbi dicit glo. q.c.q.đ est contra ꝯsciam ꝛc. ¶ Item videt̃ ꝙ sit spes p° ad Thimo^m. sup illud. finis precepti est charitas de corde puro ꝛ ꝯscia bona. glo. i. spe. ¶ Preterea Dama⁹ dicit ꝙ ꝯscia est lex nostri intellectus. lex autem intellectus est habitus intellectus. ¶ Iuxta hoc queritur qũo synderesis scintilla ꝯscientie potius dicat̃ q̃ rõ: cum ꝯscientia iuuet̃ ex synderesi ꝛ rõne. ¶ Preterea cũ oīs nr̃a sciẽtia sumatur ex phãtasmatib⁹ vt prius est habitũ videbit̃ potius ꝙ phantasmata sint scintille ꝯscie potius q̃ synderesis. ¶ Solo. dicimus ꝙ ꝯscia ꝯclusio est rõnis practice ex duabus p̃missis: quaꝝ maior est synderesis ꝛ minor ratiõis qđ sic pʒ. Querit̃ ab aliq̃ q̃re ꝯscia sibi dictet hoc eẽ faciẽdũ. ꝛ rñdebit ꝙ hoc est bonum. ꝛ querit̃ vlterius q̃re ꝑpter hoc sit faciendũ qa bonũ: ꝛ respõdebit qñ omne bonum: ꝛ iste q̃ones ponũt talem syllm̃ omne bonũ faciẽdũ hoc est bonũ. ergo hoc est faciendũ. Maior autẽ isti⁹ syllogismi est synderesis cui⁹ est iclinare in bonum per vñes rõnes boni. Minor võ est rõnis cuius est cõferre particulare ad vñe. conclusio autem est cõscientie qđ sic ꝑbat. Ab oīb⁹ cõiter supponitur ꝙ ꝯscientia aggrauat vel excusat in toto vel in parte. In tres autẽ act⁹ prehabitos primus non attingit actum particularem siue opus meritorium vel demeritorium hoc vel illud. scđs aũt qui rationis est non est de faciendo sed de rõne faciẽdi. cuʒ enim dicit ꝙ hoc est bonum rõnẽ dicit faciendi: sed nec adhuc iperat faciẽdum vel non faciẽdũ. sed quãdo ifert p modum sentẽtie hoc esse faciẽdum vel nõ faciẽdũ tũc excusat si sequit̃ in illo opere vel excusat si nõ sequit̃. ¶ Dicendum ergo ad p̃mũ ꝙ actus ꝯscientie est actus rõnis sed ꝯsequẽs ex alio actu p̃cedente: ꝛ ex hoc pʒ solo ad sequẽs. ¶ Ad aliđ dõm ꝙ scia proprie ꝯclusionis est vt dicit Arist. in posterioribus. sed ꝑpositio que apponit̃ per cõpositionem notat simultatem ad duo p̃scita: quoꝝ alterum est in synderesi per se notũ. Alteꝝ võ in actu rõnis qđ supponitur vt notũ lʒ vt frequenter eget ꝑbatione eo ꝙ circa particularia multiplr contingit errare. ¶ Ad aliđ dõm ꝙ conscientia actu aggrauans vel excusans est rõnis actus que est cõclusio vt ꝑbat obiectio. ¶ Ad aliud dõm ꝙ reminiscẽ nõn est sine rõne vt supra ꝑbatum est lʒ cõcernat rõnem preteriti. vel dicat̃ me

lius ꝙ itellectus ⁊ ratio nō sunt tm̄ qa est aliqd: sed qa fuit ⁊ erit vt supra dictum est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ ɔscia est nomen multiplr̄ dictum. sed tñ ad Romanos fides ponit̄ pro fiducia securitatis quā dat ɔscientia quādo vere cōcludit. Ad Thimo^m vō ɔsciētia pro spe ponit̄ eo ꝙ causa spei vna est ex ɔscientia meritorum. spes enim est certa expectatio future beatitudinis ex meritis ⁊ gratia ꝓueniens. ¶ Ad aliō dicendum ꝙ intellectus ponit̄ pro ratione ⁊ ɔscientia. dicit̄ lex intellectus eo ꝙ ligat ad faciēdum vel non faciendum. ¶ Ad id qō vlterius querit̄ dicēdum ꝙ synderesis dicit̄ cōscientie scintilla potius ꝙ̄z rō eo ꝙ ex parte illa semp micat: ex parte aūt rōnis quādoqꝫ obtenebrat̄ errore. ¶ Ad vlti^m dicēdum ꝙ lꝫ species cognoscibilium abstrahūtur a phantasmatibus: lux tamē pncipiorūz est a luce intelligentie agētis: ⁊ ꝑpter hoc phantasmata non possunt dici scintille.

¶ Utrum conscientia semper sit recta.

Secundo querit̄ Utrum ɔscientia semp sit recta: vel quādoqꝫ possit esse nō recta. Et videt̄ ꝙ semp sit recta. Quicqd eni est cōtra qō facē semp est nō rectū illud in se nō rectū est ꝯ̄ ɔsciētiā semp est facere nō rectū. g̊ ɔsciētia semp in se recta est. pma ps pꝫ per se. 2ª ꝓbat̄ per illam auctoritatē. qui fac̄ ꝯ̄ ɔsciam edificat ad gehēnā. ¶ Itē maiorem refluentiam super ɔ̊nez in syllogismo hꝫ maior ꝙ̄ minor. Cum ergo synderesis nūqꝫ errat ⁊ ɔscia semper participet lumen synderesis videt̄ ⁊ ipsa nunqꝫ errare. ¶ Item quicqd idecliṅabile testimoniū fert veritati illud videt̄ nō posse declinare a recto: cōscientia est hmōi. ergo consciētia nō pōt declinare a recto. pma ꝓbat̄ per hoc ꝙ iuramēto veritas dicti que mobilis est nō pōt ꝓbari nisi per acceptionē alicuius imobilis veritatis. 2ª pars ꝓbat̄ per dictuꝫ Apl̄i ad Romanos 9°. vbi dicit veritatē dico in Chrō Jesu non mētior testimonium veri ꝓhibēte ɔscia mea in spū sctō. Et Corinth. p°. gloria mea hoc est testimoniū ɔscie mee. ¶ Sꝫ cōtra. ɔsciētia erronea ponit̄ a sanctis que deponi dꝫ. Preterea hoc videmus in hereticis ⁊ infidelib⁹ qui ɔsciētia instigante se tradūt ignib⁹ pro errore defendēdo. ¶ Iteꝫ hoc vlterius querit̄ vtrum conscientia semp obligat ad faciendum ⁊ videt̄ ꝙ sic. ex supra dicta auctoritate. s. qui facit contra ɔscientiam ⁊c̄. ¶ Item ponit̄ ꝙ aliter conscientia dictet aliqd esse faciēdum per modū precepti: qō tamē non sit preceptum si non facit contēnit quātum in se est ꝑcipientem et preceptum. Omne autem contēnens preceptuꝫ peccat mortaliter: ergo iste peccat mortaliter. ergo obligatur ad faciēdum ⁊ non nisi ex cōscientia: ergo cōscientia obligat ad faciendum. ¶ Cōtra. quicqd quandoqꝫ est erroneꝫ fm ꝙ huiusmodi nō obligat ad faciēdum. Cōscientia est huiusmodi: ergo non semper obligat ad faciēdum. ¶ Item illud qō non est faciēdum esse faciendum est falsuꝫ: ergo non potest sciri: qa nullum falsum scitur ꝓpria scientia: ergo a superiori non potest sciri: ⁊ sic nō potest esse in cōscientia. Et si non est in cōscientia non obligat ad aliquid: ergo conscientia erronea non obligat. ¶ Preterea querit̄ hic de regula quorūdaꝫ dicentiū: ꝙ si aliquis est dubius de aliquo an sit mortale peccatum ⁊ facit illud peccatum mortaliter peccat propter contēptum. ponamus enim ꝙ dubitet ⁊ habet ꝓbabiles rationes ad oppositum: sed tamē non sufficientes: tunc enim non videtur contēnere eo ꝙ sequitur magis probabile. ¶ Preterea queritur de hoc ꝙ etiaꝫ datur pro regula ꝙ dubia in securiorem partem interpretāda sunt: securior eni videt̄ pars esse que plures hꝫ rōnes. ergo videt̄ ꝙ dubium in hoc interp̄tandū est qō plures hꝫ rōnes. ¶ Cōtra. ibi nō est securitas vbi est timor periculi. Sepe auteꝫ ibi est timor periculi vbi sunt plures rōnes. ¶ Solo. dicimus ꝙ ɔscientia quādoqꝫ est erronea: ⁊ quādoqꝫ recta. ¶ Ad pmuꝫ dōm ꝙ cōtra hoc est ꝙ intelligit̄ dcm̄ illud de scia que cōclusionez suā supponit vt scitā fm ꝙ scitum est per rōnes ⁊ pncipia vera ꝓbatum: vel que vera sunt vt supposita ⁊ cōcessa: lꝫ enim tunc quādoqꝫ sit erronea: tamē faciēs contra ipsam edificat ad gehēnā ꝑpter p̄ceptum adiūctū. ¶ Ad aliud dōm. ꝙ falsum sequit̄ ex altera p̄missarum falsa existēte ⁊ assumpta rationis frequēter est falsa vt supra dcm̄ est. cōscientia enim lꝫ participet synderesim: tamē nō solam illā participat ⁊ ideo quādoqꝫ errat. ¶ Ad aliō dōm. ꝙ cōscientia non est sufficiens testimoniū veritatis: sed tamē trib⁹ efficit̄ sufficienſ ad tria testificāda: cuꝫ iustitia enim natura sufficit ad testimoniū excusationis: ⁊ sic loquit̄ Apl̄s ad Romanos 2° loquēs de gentib⁹ sic. Cum gētes que legeꝫ nō hñt nāliter ea que legis sunt faciūt hmōi legē non hñtes ipsi sibi sunt lex q ostendit opus legis scriptum eē in cordib⁹ eoꝝ testimoniuꝫ illis reddēte ɔscia eoꝝ cum spiritu sancto testimonium est veritatis. Et sic loquit̄ ad Romanos 9°. ⁊ ꝑpter hoc non dicit̄ simpliciter testimonium veri ꝓhibente mihi ɔscia mea: sꝫ addit in spiritu sancto: cū meritis vō est testimonium glorie spei: ⁊ sic loquit̄ ad Coꝝ. 2°. ⁊ ꝑpter hoc ibi addit gloria nostra hoc est testimoniū ɔscientie nostre qō in simplicitate ⁊ sinceritate dei ⁊ nō in sapientia carnali: sed in gr̄a dei cōuersati sumus in hoc mūdo. ¶ Ad id qō vlterius q̄rit̄ soluendum recolenda est distinctio: quaꝫ supra posuimus. s. ꝙ aliud est dubium: ⁊ aliud est ambiguū: ⁊ aliud ꝑsuasum vt creditum: ⁊ aliud scitū. Unde qō est in ɔscientia habet se p aliquem istoꝝ modoꝝ: ⁊ fm hoc magis ⁊ minus obligat: sꝫ sine preiudicio dicimus loquēdo ꝙ nō obligat ad faciēduꝫ nisi sit vt opinatū vel creditum vel scitum id qō est in ɔsciētia: ⁊ tunc obligat siue cōscientia sit erronea siue ratio erronea: ⁊ hoc pp ɔtēptū sic̄ ꝓbat obtio. ¶ Ad id qō ꝯ̄ obijcitur dōꝫ ꝙ nō rectū vt nō rectū n̄ obligat ꝙ̄diu tale eē supponit̄. ¶ Si obijciat̄. ꝙ fꝫ hoc aliqs erit cōplexus: siue eni sequat̄ ɔsciaꝫ peccabit faciēdo nō rectū: siue nō sequat̄ eā peccabit faciēdo ꝯ̄ ɔsciaꝫ. dōꝫ est ꝙ nō erit perplexus qa pōt deponē cōscientiam. ¶ Si queratur qualiter deponēda sit dicēduꝫ. ꝙ per examinationeꝫ minoris ꝓpōnis que assumit̄ a ratione. hec enim frequēter falsa est. ⁊ si examiaret̄ vltro se offert falsitas eius ⁊ non cessabit conscientia. ¶ Ad aliud dōm ꝙ falsum non scitur si scientia stricte accipiat̄: sed tamen propter imaginationem veri quā habet frequēter supponitur vt scitum. ¶ Ad illud qō vlterius queritur dicēdum ꝙ duplex est dubitans. s. dubitans supponēs aliquid magis esse ꝙ̄ non esse: ⁊ de tali intelligitur regula ⁊ est dubitans nihil supponens ⁊ hoc non est verum. ¶ Ad id qō vlterius queritur dicendum ꝙ duplex est securius. s. remotius a falso et remotius a periculo. ⁊ secundo modo intelligit̄ regula. prima vō obiectio procedit in sensu primo.

¶ Utrum in aliquo possit extingui.

Tertio querit̄ Utrū in aliquo possit extingui. Et videt̄ ꝙ sic. multi eni nō hñt ɔsciam in delictis. silr̄ in ignorātibus videtur nihil redarguere. ¶ Sꝫ ꝯ̄ hoc est qō dr̄ Sapiētie 16°. frequēter preoccupāt pessima redarguēte cōsciētia. cū eni scit̄ ⁊ timida nequitia data est in oēꝫ damnationem: semper enim presumit seua turbata conscientia. ergo mali per conscientiam preoccupant sibi pericula que expectant: ⁊ conscientia est testimonium condēnationis eorum. ¶ Preterea cum cōscientia est liber ɔtinēs sententiam que proferet̄ cōtra impios in die iudicij vt dicunt sancti. ¶ Preterea dicit Aug⁹ in li° de penitētia ꝙ in ɔfessione stat accusans ɔscientia. ¶ Solo. dicimus ꝙ ɔscientia non extinguit̄ ita ꝙ nō accuset vel excuset sicut ꝓbāt vltime auctoritates. ¶ Ad primū aūt dōm ꝙ mali quandoqꝫ consciam dissimulant: non tñ extinguit̄ in eis.

¶ Queritur quid sit imago.

Consequenter queritur de imagine. Et queruntur quatuor. scilicet quid sit. Et que sunt partes eius. Et qualiter imitatur trinitatem increataꝫ. Et cuius sit primo. Et cui⁹ ɔ̄iter. AD primū proceditur sic. Dicit Hylari⁹ imago est rei ad rem coequandam ⁊ imaginata ⁊ discreta similitudo. ¶ Contra hoc obijcitur sic. res indiscreta ab alia est penitus eadeꝫ cū eo cuius est imago. ergo in diffinitione eius male ponitur indiscreta. hoc etiaꝫ habet̄ per hoc: ꝙ dicit similitudo. Similitudo enim vt dicit Boe⁹ est rerum differentium eadem qualitas. ¶ Preterea nihil videtur dictum qō dicit imaginata. idem enim non cadit in diffinitione suiipsius. ¶ Preterea dicit Augu⁹ ꝙ alia est imago creationis ⁊ alia est imago recreationis. ⁊ alia imago similitudinis. Queritur ergo vtrū imago cōiter hic diffiniatur. ⁊ videtur ꝙ non. imago enim recreationis est gr̄a

que nõ est rei ad rẽ coequãdã imaginata ⁊ idiscreta simili-
tudo. ¶ Preterea est imago icreata vt fili⁹ dr̃ imago p̃ris. ⁊
est imago creata sicut hõ qui dicit̃ ad imaginez dei factus.
¶ Querit̃ ḡ vtrum ẜm aliqđ cõe diffiniat̃ hic. ⁊ videt̃ ꝙ sic.
vtraq̃ʒ eni imago est rei ad reʒ equãdã imaginata ⁊ idiscre
ta similitudo. Probat eni Aug⁹ in li° de trinitate ꝙ tres p-
sone in vnã nãm entis sunt sicut tres psone in vnã eẽntiã tri
nitatis ⁊ sic equãt vt videt̃ trinitatẽ in vnitate. ¶ Sed ɔtra
hõ nõ dicit̃ esse factus ad imaginez dei. Filius aũt nõ dr̃ ad
imaginem sed imago p̃ris: ḡ videt̃ ꝙ nõ cõiter dicat̃ ima-
go de filio ⁊ hoie. ¶ Item nihil est cõe creatori ⁊ creature: ḡ
nec imago. ¶ Itẽ querit̃ de hoc qđ dicĩ similitudo. ponit eni
Aug⁹ tria noia. s. imago similitudo ⁊ eq̃litas dicẽs ꝙ vbi ẽ
eq̃litas ibi est ɔueniẽtie si͞litudo: sed nõ ɔuertit̃: ⁊ vbi ẽ ima
go ibi est eq̃litas ⁊ si͞litudo sed nõ cõuertit̃. ḡ videt̃ ꝙ eq̃li-
tas magis accedit ad imaginẽ q̃ʒ si͞litudo: ⁊ ita magis debe
ret poni in diffinitione eius. ¶ Itẽ dicit Aug⁹ in li° de decẽ
chordis. ꝙ imago regis al̃r est in filio ⁊ aliter in solido au-
reo. q̃ in filio hoc est qđ rex. In solido eni aureo nõ est hoc
qđ rex. Simil̃r dat aliã cõparationẽ ꝙ aliter imago nr̃a est
in nobis ⁊ aliter in speculo. simil̃r aliud est imago dei in fi-
lio ⁊ aliud in creatura rõnali. Et tũc querit̃ si hõ fact⁹ est ad
imaginẽ que est fili⁹ vel aliã imaginẽ. Et videt̃ ꝙ ad filiuʒ.
Imago eni creata referi hʒ ad imaginem increatã. Cũ igit̃
nõ sit imago increata nisi filius eo ꝙ pater nõ sit imago nec
spũs scũs videt̃ ꝙ hõ sit factus ad filiũ vel ad imaginẽ. hoc
etiã videt̃ accipi ex mõ loquẽdi qui est in Geñ. vbi dicit fa
ciamus hoiem ad imaginẽ ⁊ si͞litudinem nr̃am. In hoc eni
ẜmone videt̃ supponi imago nõ facta sed ante exñs: ad cu-
ius imitationeʒ debet fieri hõ ⁊ videt̃ ita ꝙ ibi imago sup-
ponat aliqđ icreatũ. ¶ Preterea hoc dicit ibidem glosa di
stinguens ꝙ hõ nõ sit imago sed ad imaginẽ: filius aũt ima
go sed nõ ad imaginẽ. ¶ Preterea querit̃ cũ sit vestigiũ in
creatura ⁊ ad imitationẽ trinitatis quã diıaʒ ponit ad ima
ginem. ¶ Preterea Hylari⁹ dicit in alio loco ꝙ imago est
rei ad rem coequãdã si͞litudo ⁊ vnitas. hoc videt̃ falsuʒ eẽ:
imago eni est ad alterũ: ⁊ qcqđ est ad alterũ nõ est vnũ illi.
Et hoc dicit Anselm⁹ in monolog. ꝙ imago aliqđ ip̃m qđ
est ad alterũ est. ¶ Preterea cũ sint tria vt dicit Aug⁹ ima-
go si͞litudo ⁊ eq̃litas querit̃ que sit dr̃a inter ea: ⁊ vtruʒ oĩa
sint in imagine vel nõ. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ multiplex est ima
go. Est eni imago icreata ⁊ creata. Increata filius. q̃re aũt
filius potius dicit̃ imago q̃ʒ spũs scũs vel pater determina
ri hʒ in q̃ne de appropriatis filio. ꝓpter faciliorẽ tñ intelle

Nõ quare pr̃ i diuinis nõ possit dici imago. nec ẽt spiritus sanctus.

ctũ dicimus ꝙ pater nõ põt esse imago eo ꝙ tria itelligunt̃
in imagine: quoꝝ vnũ nõ ɔuenit patri: quoꝝ p̃ᵐ est ad alte-
rũ esse eo ꝙ nõ est imago nisi alterius imago. 2ᵐ est ab alio
esse eo ꝙ nõ est imago nisi ab alio per imitationẽ deducta:
⁊ hoc nõ ɔuenit patri qui nõ est ab alio. 3ᵐ est ꝙ fili⁹ de rõne
sue ꝓcessionis ponit exp̃ssam si͞litudinẽ ⁊ eq̃litatẽ in nã. qc-
qđ eni gñatũ est ab aliquo ẜm nãʒ hoc est exp̃sse simile ⁊ imi
tans in toto: ⁊ hoc nõ ɔuenit spũi sancto. spũs eni scũs est a
patre ⁊ filio nõ creatus nec genitus sed ꝓcedẽs. ꝓpter hoc
dicit Anselm⁹ ꝙ lʒ spũs scũs in suba sit eq̃lis patri ⁊ filio tñ
hoc nõ hʒ a rõne sue ꝓcessiõis: ⁊ iõ fili⁹ ɔuenit cũ p̃re in' hoc
ꝙ est aliud ab ipso esse sicut a patre. s. spũm sanctũ: ⁊ in hoc
cũ patre nõ ɔuenit spũs scũs ⁊ iõ spũs scũs nõ est imago ꝓ-
prie, loquẽdo de rõne imaginis. ¶ Imago võ creata est tri-

Triplex ẽ imago creata.

plex vt dicit Aug⁹ de glosa super pos. s. creationis ⁊ recrea-
tionis ⁊ similitudinis. imago aũt creationis est in qua crea
tus est hõ: ⁊ hec imago est rõ rei. recreationis auteʒ imago
grã est. similitudinis aũt est imitatio triũ psonaruʒ in vna
nã diuinitatis de qbus iam in sequentib⁹ erit qđ. Dicim⁹
igit̃ ꝙ Hylarius diffinit ibi imaginẽ icreatã ⁊ nõ imaginez
creatã: nisi aliqs velit extendẽ ea que ponunt̃ in diffinitio-
ne ꝓprie: ḡ sumpta diffinitione sic itelligit̃ cũ dicit Hylari⁹
imago est rei ad rem. p̃ᵐ rei supponit filiũ ẜm ꝙ est ab alio.
2ᵐ aũt qđ dicit ad rẽ supponit p̃reʒ ẜm ꝙ est ad ip̃m per ge
nerationẽ võ refert̃ filius. cum võ dicit imaginata itelligit
actũ imitãdi qui iportat̃ ex rõne nois gñõnis ⁊ filij. gñatum
eni ⁊ filius hñt intellectũ actu imitãtis in essentialib⁹ ⁊ nã ⁊
spẽ. oĩs eni filius ɔuenit cũ p̃re in essentialib⁹ oĩb⁹ ⁊ tota nã
⁊ spẽ. Cũ võ Hylarius dicit idiscreta itelligit ɔueniẽtiã fi-
lij cũ p̃re in rõne cõis spirationis qua pater ⁊ filius sũt vnũ
p̃n͞ᵐ spũs sancti: ⁊ qua rõne distinct⁹ est ab vtroq̃ʒ spũs san
ctus. Cũ võ dicit si͞litudo itelligit ɔueniẽtiã filij cũ p̃re nõ tñ
in hoc ꝙ filius est sed etiã ꝙ verbũ est exp̃ssissime loquens
p̃rem dicentẽ: lʒ eni idẽ in psona sit v̾bũ ⁊ filius ⁊ eadẽ rela-
tione dicat̃ v̾bũ ⁊ filius vt dicit Aug⁹. nõ tñ eadẽ rõne nois
dicit̃ verbũ ⁊ filius. In creaturis eni si͞litudo refert̃ ad asse-
quentia nãm vt dicit Dama⁹. i. ad q̃litates que assequunt̃
nãm ẜm rõnẽ: ⁊ si hoc refert̃ ad diuinã p̃dicationẽ in q̃ non
sunt accñtia nec q̃litates accipiet̃ illud in attributis. filius
eni iquãtũ est verbũ attributũ hʒ sibi appropriatũ qđ est sa-
pientia p̃ris ⁊ ars p̃ris ⁊ virt⁹ eius in qbus attẽdit̃ si͞litudo.
Si võ diffinitio illa extẽdat̃ ad imaginẽ creatã hoc nõ erit
ẜm intẽtionẽ Hylarij. Et tũc p̃ᵐ soluẽdũ est dicẽdo ꝙ ima-
go ab eo cuius est imago est discreta qdem ẜm rem sed nõ
est discreta ẜm actum imitãdi eo ꝙ perfecte debet imitari.
¶ Ad aliud dõm ꝙ si͞litudo dr̃ hic p̃fecta ɔuenientia in for
ma ⁊ figura ⁊ quãtitate ⁊ colore ⁊ in alijs que ẜm exteriora
attendunt̃ ⁊ in illis est vnitas in hoc ꝙ vnuʒ ducit p̃fecte in
alterũ. ¶ Ad aliud dõm ꝙ imaginata ponitur ibi ꝓ ductu
imaginationis in ꝓtothipũ. i. in primã figurã. ab imagina-
tione eni dicit̃ imago ad id cui⁹ est imago. ¶ Ad aliud dõʒ
ꝙ hic diffinit̃ imago si͞litudinis. de diuisione aũt Aug. ifra
determinabit̃. ¶ Ad aliud dõm ꝙ vt genus ⁊ spẽs vna nã
per p̃us ⁊ posterius iuenta in plurib⁹ nihil est cõe creature ⁊
creatori: sed per modũ cause efficientis aliqđ est in creato-
re q̃ ẜm suã possibilitatẽ imitat̃ creatura: ⁊ sic est de imagi
ne que ẜm ꝙ ɔcernit psonalẽ notioneʒ ꝓprie est in filio. ẜm
aũt ꝙ refert̃ ad imitationẽ ⁊ rep̃sentationẽ triũ psonarũ in
vna essentia est in hoie: ⁊ op⁹ totius trinitatis nõ tñ equat
eã p̃fecte sed sicut dicit magister in sentẽtijs plus differt q̃ʒ
cõuenit. ¶ Ad aliud dõm ꝙ filius ꝓprie dr̃ imago vt supra
explanatũ est. hõ võ ad imaginẽ ita ꝙ liberũ arbitriũ q̃ʒdaʒ
dicat remotionẽ ⁊ distãtiã eo ꝙ distat per essentiã sed imi-
tat̃ in potẽtijs nãlib⁹ q̃ʒtũ põt. ¶ Ad aliđ pʒ solo. ¶ Ad aliđ
dõm ꝙ tria que ponit Aug⁹ ɔcurrũt in rõne imaginis. s. eq̃-
litas si͞litudo ⁊ imago: ita ꝙ si͞litudo referat̃ ad colorẽ ⁊ pi-
cturã. eq̃litas aũt ad q̃ʒtitatẽ ⁊ staturaʒ. imago aũt ad figu-
rationẽ mẽbroꝝ ⁊ ꝓportioneʒ. si͞litudo aũt ponit̃ in diffõne
eo ꝙ vicinius rep̃ñtat ɔueniẽtiã q̃litatis q̃ʒtũ ad vnã spẽm
p̃cipue que est forma ⁊ circa aliqđ ɔstãs figura q̃ʒ ɔuenien-
tiã q̃litatis. ¶ Ad aliud dõm ꝙ in nobis est imago sicut in
solido aureo. In filio võ est sicut in cõnãli patri. Cuʒ aũt dr̃
hõ esse ad imaginem refert̃ hoc ad tres psonas in vna nã ⁊
nõ ad filiũ tm̃ nisi forte appropriate: eo ꝙ Aug⁹ dicit ꝙ fili⁹
est imago ad quã oĩa reformant̃. ¶ Ad aliud dõm ꝙ ex mõ
loquendi videt̃ supponi aliqđ nõ creatũ sicut ꝓbat obtio ⁊
sicut explanat Hylarius dicẽs ibidẽ ꝙ ꝓfessio ɔsortij sustu-
lit itelligentiã singularis: ⁊ simil̃r imago sola nõ est ⁊ si͞litu-
do nõ est ibi: hoc est ꝙ ɔsortiũ ꝓfitet̃ deus loquens in plu-
rali faciamus ⁊ nr̃am. hoc sustulit. i. abstulit itelligentiã sin-
gularis. i. itellectũ quo itelligeret̃ deus singularis esse in p-
sona eo ꝙ ɔsortiũ nõ est sibiipsi solitario: lꝫ nr̃aʒ aũt suppo-
nit ꝙ nõ alieno a se loquit̃ sʒ potius pr̃ ad filiuʒ ⁊ spũm san-
ctũ. Simil̃r imago nõ est sola. i. solius nõ est lʒ sit in vno eo
ꝙ vnus alterũ imitat̃ in ɔueniẽtia sube. Et sil̃r si͞litudo nõ
est sibi sʒ pluriũ est ẜm ɔueniẽtiã attributoꝝ vt sapiẽ boni-
tatis ⁊ v̾tutis ⁊ hmõi. Sil̃r dicit Aug⁹ cũ dicit ad imaginẽ
ostendit vnã nãm esse ad cuius imaginẽ hõ fieret. ⁊ cũ dicit
nr̃am ostendit eũdẽ deũ nõ vnã sed plures psonas eẽ. Has
ḡ auctoritates sequendo ⁊ plurimas alias dicim⁹ ꝙ imago
supponit ibi imitationẽ vnã qua se tres persone imitant̃ in
nã vna deitatis ad cuius imitationẽ factus est hõ. ¶ Sunt
tñ qui subtilius dicũt ⁊ falsum dicũt dicentes rõnẽ vniuscu
iusq̃ʒ opis ẜm nãm eẽ añ op⁹ lʒ ẜm tp̃s nõ sit ante opus. Cũ
eni dr̃ ad imaginẽ dicũt supponi rõnem imaginis ad quaʒ
fieret imago que est in hoie: sed hoc elicit̃ per hoc qđ dicit
nostrã. hoc enim cogit aliqđ iteratũ supponi per imaginez.
¶ Ad aliud dõm ꝙ ẜm glosam homo est ad imaginez ⁊ nõ
imago sicut filius. sed tamen imago que lʒ distet per essen-
tiam imitat̃ tamen in ꝓprietatibus sue nature quantũ põt.
¶ Ad aliud dõʒ ꝙ vestigiũ est similitudo nõ in toto sed in
parte ⁊ cõfuse. dicit eni vestigiũ similitudinẽ inferioris par-
tis pedis totaʒ figurã nõ rep̃sentans ⁊ ꝓpter hoc refert̃ ad
creaturas irrationales qbus obscure trinitatis exẽpluʒ in-

nenit per rõnẽ modi spẽi ⁊ ordinis: sed creatura rõnalis ex/
pressius imitat: ⁊ pp hoc dr̃ imago de cuius rõne est imitatũ
toto ꝯtu ad exteriora. ¶ Ad aliud dõm ꝙ imago vnit ei cu
ius est imago per actũ imitandi: ⁊ hec dicit vnitas ab Hy/
lario. ¶ Ad aliud dõm ꝙ silitudo ponit ꝯuenientiã in qlita/
te pcipue in illa spẽ que est forma vel circa aliqd ꝯitãs figu
ra: eqlitas ꝯuenientiã ponit in ꝙtitate pcipue in ꝙtitate mẽ
broꝝ. imago vero ꝯuenientiã dicit in toto qd imitari põt ex/
terius: ⁊ ꝓpter hoc ambo claudunt in itellectu imaginis.

¶ Queritur que sunt partes imaginis.

Secundo querit que sũt partes imaginis. Et
circa hoc queruntur duo. pͥm est de partib⁹ qs enu
merat Aug⁹ dicẽs: ꝙ est imago creationis ⁊ re
creationis ⁊ silitudinis. ⁊ 2ᵐ est spãliter de par
tibus illius imaginis que dr̃ imago similitudi
nis que ẜm Augustinum sunt memoria intelli
gentia ⁊ voluntas siue mens notitia ⁊ amor.

Ad primum ꝓcedit sic. Dicit Aug⁹: ꝙ imago
creatiõis est rõ. ¶ Querat ḡ vtꝝ rõ supponat
ibi ꝓ spãli potẽtia aie que dr̃ rõ: vel pro rõnali
nã. Si pͦ mõ: tũc nõ videt eẽ imago. imago. n.
est que imitat ⁊ hʒ silitudinẽ. rõ aũt illa nõ hʒ
silitudinẽ cũ deo: ḡ nõ est imago. pͣ ꝓbat per
diffinitionẽ imaginis. 2ͣ ꝓbat per supradicta vbi ꝓbatum
est ꝙ rõ inqrit verũ qd nõ cõuenit deo: qꝛ nihil inqrit eo ꝙ
de nullo dubitat. ¶ Itẽ rõ iperfectior est ꝙ̃ itellus: ḡ magis
deberet eẽ imago creationis itellus ꝙ̃ rõ. ¶ Itez imago vt
habitũ est in vbis Aug. ꝯcernit tria. s. silitudinẽ eqlitatez ⁊
ꝯuenientiã in lineamẽtis exteriorib⁹. ꝯuenientiã aũt illã nõ i/
portat sola rõ: sed tria in vno aliquo: que tria nõ sunt in rõ/
ne sola: ḡ rõ non est imago creationis. Si dicat ꝙ tria sunt
ibi. s. potẽtia act⁹ ⁊ obm vt videt dicẽ Aug⁹ in liͦ de trinita/
te. hoc nõ videt: qꝛ hec tria nõ vniunt in aliq̃ vno per essen
tiã. act⁹ eni ⁊ obm nõ sũt vnũ cũ potẽtia: ḡ videt ẜm hoc nõ
esse imago. ¶ Preterea ẜm hoc in qlibet potentia aie esset
imago trinitatis qd nõ dr̃ a sanctis. Si pp hoc dicat ꝙ rõ/
nalis nã dr̃ ibi imago creationis. ¶ Cõtra. angelus est rõ/
nalis: ḡ angelus est ad imaginẽ trinitatis. ⁊ hoc ẽt videtur
per auctoritatẽ Gregorij: q dicit sup illd. tu signaculũ silitu
dinis in q̃dã homelia ꝙ angelus etiaʒ expssior imago est ꝙ̃
hõ. hoc ẽt vult dicẽ Dama⁹ ⁊ Isido⁹. Dicit eni Dama⁹ 2ͦ
liͦ 3ͦ capͦ. Deus angeloꝝ est factor ⁊ ꝯditor ex non ente ad
esse eos deducẽs ẜm ꝓpriã imaginẽ creãs eos ⁊ nãm icorpo
reã. ¶ Preterea dicit Aug⁹ ꝙ imago est in hoie ẜm mẽtẽ: ⁊
mẽs est in angelis: ḡ angeli ad imaginẽ sunt. ¶ Itez memo
ria itelligẽtia volũtas in nã vna spũs ita pfecte sunt in ange
lo vel pfecti⁹ sicut in hoie: ḡ videt ꝙ angelus magis sit ad
imaginem ꝙ̃ hõ. ¶ Preterea a Dioͦ habet ꝙ sunt diuina
agalmata: agalmata aũt idẽ est ꝙ imagines vl silitudines.
¶ Item in Ezechiele dicit tu signaculũ silitudinis. ibi dicit
glosa ꝙ rex tyri imaginẽ dei ad quã fact⁹ est resignauit. i. de/
struxit: ⁊ rex tyri est diabolus ẜm glosaʒ. cũ igit sit nãe ange/
lice videt ꝙ fact⁹ sit ad imaginẽ. ¶ Sed ꝯtra. imago crea/
tionis ordinat ad imaginez recreationis: sed recreationis
imago nõ est in angelo: cadẽtes eni angeli nõ sunt recreati:
nõ cadẽtes vero ꝙuis hẽant grãʒ iformãtẽ tñ recreãtẽ nõ ha/
bent: ⁊ ita videt imago nõ eẽ in angelis. ¶ Preterea filius
est imago pr̃is vt hitũ est. illud aũt qd est ad imaginẽ spãlez
videt hẽre ordinẽ ad imaginẽ pncipalẽ: sed hõ solus pp cõ/
gruitatẽ vnibilis est imagini que est filius: ḡ solus videt eẽ
ad imaginẽ ⁊ nõ angelus. ¶ Itẽ dicẽ Aug⁹ in sermone quo/
dã de imagine: ꝙ hõ per hoc ꝙ est imago dei qꝛ sicut de⁹ est
in suo vniuerso mouẽs ⁊ gũans illud ita aia est in suo hoc ẽ
in corpe: cũ ḡ angelus nõ hẽat talẽ ordinẽ ad aliqd vniuer/
sum nõ videbit eẽ ad imaginẽ. ¶ Itez in pr̃e est pnͥm totius
deitatis vt dicit Aug⁹: eo ꝙ ab ipso est fili⁹ per gnõnẽ ⁊ spi/
ritus scũs per ꝓcessionẽ: ⁊ si ẽt est a filio hoc hʒ filius a pr̃e: ⁊
sic habet ꝙ psone exñtes in eadeʒ nã cũ pr̃e per ꝓcessionem
sunt ex vna psonaruʒ. Silr̃ iuenit in hoie: qꝛ quotquot sunt
in humana nã ꝓcesserũt ab vno hoc est ab adã. talis aũt cõ
uenientia nõ est in angelo: ḡ nõ est ad imaginẽ. ¶ Ulterius
ẽt querit de imagine quã vocat Aug⁹ recreatiõis imaginẽ.
⁊ dicit Aug⁹ ꝙ hoc est grã. ¶ Querat ḡ vtꝝ hoc sit grã non
itellecta in virtutib⁹ vel in virtutibus itellecta. Et videt ꝙ
grã ẜm se sit imago recreationis. ¶ Itẽ nihil deturpat ima/
ginẽ nisi pctm̃: peccato aũt opponit grã in se ⁊ vitio virt⁹: ḡ
videt ꝙ grã sit imago recreationis. ¶ Cõtra ponit imago
quãdã distinctionẽ psonaꝝ: sʒ in distinctũ nõ est plena perfe
ctio distincti ẜm ꝙ distinctũ est: cũ igit grã non dicat distin/
ctionẽ aliꝙ̃ sine vtutib⁹ nõ erit grã imago recreationis sine
virtutib⁹. ¶ Itez imago dr̃ ab imitãdo: imitatio vero actua/
lis nõ est nisi in actib⁹ potẽtiarũ aie sicut ẽt dicit Aug⁹ ꝙ me
minit se ⁊ itelligit se ⁊ diligit se. Cũ ḡ actus nõ perficiãt nisi
virtutes actualẽ imaginẽ magis faciũt vtutes ꝙ̃ grã: ḡ po/
tius deberet dici imago recreationis ꝙ̃ grã. ¶ Si ḡ hoc cõ
cedat tũc querit ẜm quas virtutes dr̃ imago recreationis.
Et videt ꝙ ẜm prudẽtiã ⁊ cardinales ceteras vtutes. pru/
dentia eni diuidit in memoriã itelligentiã ⁊ prudẽtiã a Tul
lio. sed memoria videt esse perfectio memorie: ⁊ itelligẽtia
itelligẽtie: cetere aũt virtutes sunt perfectiões volũtatis: ḡ
ẜm has videt dici imago recreationis. ¶ Cõtra hoc est ꝙ
virtutes cardinales ꝓ mã nõ hñt deũ sed ꝓ obto qd idem
est: cũ ḡ imago dicit ad imitationẽ dei nõ vident ille vtutes
esse imago recreationis. ¶ Preterea Ber. videtur dicẽ: ꝙ
ẜm fidem spem ⁊ charitatẽ sit imago: ⁊ hoc videt nõ esse ve
rũ: qꝛ spes nõ est in memoria: sed in irascibili vt dicũt magi
stri. ¶ Item Bern⁹ alibi dicit: ꝙ deus futurus sit rõni ple/
nitudo lucis volũtatis multitudo pacis memorie gemina/
tio eternitatis: ḡ videt ꝙ imago recreationis sit lux ⁊ pax ⁊
idesiciens eternitas que nõ noiat virtutes spãles sʒ potius
effectus. ¶ Preterea videt ꝙ grã sacramentalis sit imago
recreationis. glosa enim super Ezech. super illud tu signa/
culũ dicit: notãdũ ꝙ imago in creatiõe tñ facta sit. similitu/
do vero in christi baptismate compleat: ergo gratia assimi/
lans imaginẽ erit sacramentalis. ¶ Preterea gratia sacra/
mentalis delet morbũ peccati: ergo proprie reformat: ergo
ipsa ꝓprie est imago recreationis. ¶ Ulterius queritur de
tertio membro Augustini qd dicit imaginez similitudinis.
Et querit quid sit illud. videt aũt ꝙ grã: super illud Geñ.
in 2ͦ. Faciamus hoiem ad imaginem ⁊ similitudinem no/
stram. glosa dicit ꝙ homo in nãlibus factus est ad imaginẽ
dei: in gratuitis aũt ad similitudinez. ¶ Preterea similitu/
do attendit in qualitatibus ꝯñtibus nãm. ¶ Item super il
lud Luce de filio ꝓdigo qui abijt in regionez. dicit glo. ꝙ il
la regio fuit dissimilis in gratuitis. ¶ Sed ꝯtra Aug⁹ dicit
ꝙ imago similitudinis est memoria intelligẽtia ⁊ volũtas.
¶ Solo. dicim⁹ ꝙ imago creationis ꝓprie est in qua crea/
tus est hõ etiã sicut dicit Aug⁹. ⁊ hec est rõ vel mens huma/
na. cuz enim mens humana tripl'r accipiat. s. pro memoria — Mens huma na tripl'r sumi tur.
ẜm ꝙ diuidit ꝯtra notitiã ⁊ amorem ab Aug̃ in liͦ de trini/
tate. Et pro itellectu sicut dicit Damascen⁹ 2ͦ liͦ 32ͦ capͦ.
ꝙ mens est sequens opinionem ⁊ diiudicãs eã siue vera est
siue falsa diiudicat veritatem: vnde mens dicit a mentien/
do ⁊ diiudicãdo ⁊ excogitãdo. 3ͦ mõ dicit mens ꝓ illa supe
riori parte que ꝯtinet memoriã intelligentiã ⁊ volũtatem: ⁊
hec mens dicit rõ ⁊ imago creationis eo ꝙ in eo homo ad
imaginez sit creat⁹ sicut dicit in psal. Uerũtñ in imagine p/
trãsit homo. Et alibi hõ cuz in honore esset non intellexit.
¶ Dõm ḡ ad pͥm ꝙ rõ supponit ibi superiorẽ partem aie q̃
ꝯuertit ad deũ in cõi quã Paulus vocat spũm mentis vbi
dicit. renouamini spũ mẽtis nr̃e. ⁊ nõ supponit potentiã illã
que inquisitiua est de vero ⁊ falso: bono ⁊ malo: ⁊ per hoc
pʒ solo ad q̃tuor sequentia. ¶ Ad aliud dõm ꝙ rõ vt dictuʒ
est supponit ibi pro superiori parte aie rõnalis: que etiaʒ est
in angelo. ¶ Ad hoc vero qd querit vtrũ angelus sit ad ima/
ginem dei creatus vel nõ. dõm ꝙ imago duob⁹ modis ꝯsi/
derat. s. ẜm ꝯuenientiã interiorem tñ hoc est eoꝝ que ponũ
tur in imagine. s. memorie intelligentie ⁊ volũtatis: ⁊ sic an
gelus est ad imaginem dei sicut hõ: ⁊ tãto expssius sicut dicẽ
Grego⁹ quãto ipse actũ triũ potentiarũ mentis siue rõnis
expssius imitat vnitatez essentie diuine in trib⁹ psonis. Si
vero ꝯsideret imago nõ tñ ẜm interiora sed etiã ẜm ꝙ in ite
riorib⁹ specialez ꝯuenientiã ponit ad deũ: tunc hõ solus est
ad imaginem ꝓpter triplicez ꝯuenientiã quã in exteriorib⁹
hʒ ad ipm: ⁊ hoꝝ pma est vnibilitas ad imaginem increa/
tam que in qõnibus de incarnatione determinata sũt. 2ͣ
ꝯuenientia quã in relatione habet ad corpus suum. s. ꝙ ani
ma est in suo vniuerso sicut deus in suo essentialiter poten/

tialiter ⁊ pn̄tialiter gubernādo ⁊ mouēdo: ⁊ hāc tāgit Au-
gustinus in sermone de imagine. 3° est ꝯuenientia quā hꝫ in
relatione ad patrem: ſm ꝙ est pn̄ᵐ totius diuinitatis. a pr̄e
eni est filius per gnōnē: ⁊ spūs scūs per ꝓcessionē: ⁊ si est a fi-
lio hoc hꝫ filius a pr̄e: ⁊ simil'r ab adā sunt hoīes oēs. ⁊ si ali
qs est ab alio hoc ille hꝫ ab adaꝫ. Et per hoc pꝫ ſol'o ad oia
illa que querunt' vtꝝ angelus sit ad imaginē vel nō. ⁊ vtruꝫ
plus sit ad imagineꝫ q̄ꝫ hō vel minus. ¶ Ad id qḋ vlterius
querit' de imagine recreationis. dōm ꝙ imago dr̄ ab imi-
tādo distincte: ⁊ qꝛ grā in se distictionē nō habet ꝑpter hoc
grā nō est per se imago recreationis sed intellecta in virtu
tibꝰ. ¶ Ad pᵐ aūt qḋ ꝯtra hoc est dōm ꝙ remissio peccato-
rū ſm ꝙ hmōi nō suffic̄ ad recreationē imaginis ſꝫ ꝙ ima-
go lꝫ sufficiat ad recreationē simpl'r. ¶ Ad aliud dōm ꝙ oē
pctm̄ in actu aliq̄ est actꝰ alicuiꝰ potētie: ⁊ ꝑpter hoc pctm̄
opponit' grē ꝯsiderate in virtute: eo ꝙ virtꝰ est pfectio potē
tie ad actū. ¶ Ad illḋ qḋ querit' ſm q̄s v̄tutes attēdat' ima
go recreationis. dōm ꝙ ſm fidē spem ⁊ charitatē que perfi
ciūt potētias imaginis in cōparatione ad deū: eo ꝙ hn̄t pro
mā ⁊ fine. fides eni credit summū verū ꝑpter summū verū.
spes aūt expectat idefiction̄tiā btitudinis diuine ꝑpter ipsaꝫ
btitudinē. charitas aūt diligit sūmū bonū ꝑpter sūmū bo-
nū. ¶ Ad aliud qḋ ꝯtra obijcit' dōm ꝙ prudētia diuidit' p
memoriā ꝓuidētiā ⁊ itelligētiā in agēdo ⁊ nō hꝫ deū ꝑ mā
⁊ fine ⁊ iō nō determinat potētias imaginis. ¶ Ad aliud di
cendū ꝙ spes simpl'r est in irascibili ſꝫ ad quēdā actū ꝯuenit
memorie que est idefictētia eo ꝙ memoria que est ps ima-
ginis vt dicit Augꝰ nō tm̄ ē ꝓteritoꝝ sed ēt pn̄tiū ⁊ futuroꝝ.
¶ Ad aliud dōm: ꝙ lux est illud qḋ succedit fidei in intelle-
ctu. pax v̇o ſm ꝙ dicit q̄etationē fruitionis que est fruentis
⁊ fruibilis est illud qḋ succedit charitati in voluntate: qꝛ vt
dicit Augꝰ frui est amore inherere alicui rei ꝑpter se. ⁊ ali-
bi dicit ꝙ fruimur cognitis in qbus volūtas delectata qe-
scit. sed ꝯtinuatio eternitatis in cōprehēsione eterni deficiē
tis succedit memorie que est ad oē tp̄s ſm ꝙ ē potētia ima
ginis. ¶ Ad aliud dōm: ꝙ grā sacri ad reformationē ima-
ginis opat' vt cā remota. eo eni qḋ est ꝯtra morbū pcti remo
uet ipedimētū mutatiōis ſꝫ nō imediate ꝯiūgit imaginē cū
exēplari. ¶ Ad id qḋ q̄rit' qd vocet' imago sil'itudinis. dōm
ꝙ sil'itudo in duobꝰ attēdit'. s. repn̄tādo vnitatē eēntie i tri-
bus psonis: ⁊ illa est in memoria itelligētia ⁊ volūtate. Attē
dit' ēt in hoc ꝙ imagini superducit' sicut color: ⁊ hoc est grā
⁊ hoc attēdūt alij sctī q dicūt ꝙ sil'itudo attēdit' in gratuitꝭ.

¶ Queritur de partibus illius imaginis quam vocat Augu
stinus imaginem similitudinis.

SEcundo querit' spāliter de partibꝰ illiꝰ imagi
nis quā vocat Augꝰ imagineꝫ sil'itudinis. Et
querunt' tria quoꝝ pᵐ est qd sit memoria itelli
gētia ⁊ voluntas ſm ꝙ sunt partes imaginis.
2° de ordine istarū potētiarū inter se. 3ᵐ qd sit
mens ⁊ notitia ⁊ amor quā factam in aīa dicit
imaginem esse Augustinus.

AD primū ꝓcedit' sic. Probatū est supra ꝙ me
moria nō est pars aīe rōnalis. Cū igit' imago
ponat' in supiori pte aīe rōnalis memoria aūt
erit ps imaginis. ¶ Preterea dicit Augꝰ ꝙ
hec imago nō est tm̄ ꝓteriti sed ēt pn̄tis ⁊ futu
ri. Aut ḡ sub dr̄ia tpis aut sine. Si pᵒ mō cum
dr̄ia tpis non accidat nisi pticulari videt' ꝙ memoria sit ps
sensibilis aīe cuiꝰ est apphēdere ptic'lare. ¶ Itē tp̄s accidit
ei cui accidit apphēdere q̄ꝫtitatē: ſꝫ q̄ꝫtitas apphēdit' a sen-
su cōi: ḡ ⁊ tp̄s. Si ḡ memoria ē sub dr̄ia tpis: memoria erit
sensus cōis. Si v̇o dicat' ꝙ memoria est ꝓteritoꝝ ⁊ sensibi-
liū ⁊ futuroꝝ sine dr̄ia tpis nō videt' differre ab itelligētia: ⁊
sic nō vident' eē tres potentie imaginis. hoc ēt videt' dicere
Augꝰ in 4° de trinitate vbi dicit difficile in mente dinoscit'
memoria sui ⁊ itelligētia q̄si eni nō sūt hec duo ſꝫ vnū duo-
bus vocabulis appellatū: sicut pꝫ in ea re vbi ista valde ꝯiū
cta sunt ⁊ aliḋ nullo alio ꝓtendit' tpe. Ex hoc accipit' ꝙ me
moria sine itelligētia sui sint simul tpe vt supra ꝓbatū est: ꝙ
vna potētia exn̄te in actu altera abstrahit' ab actu: ḡ vr̄ cum
iste due potētie sil' sint in actu ꝙ sint in vna potētia. ¶ Pre-
terea Augꝰ ponēs actꝰ istarū triū potētiarū dicit sic: ꝙ mēs
meminit se intelligit se diligit se. aut ḡ meminisse est idē qḋ
nosse ⁊ cū nosse sit idē qḋ itelligere nō erit dr̄ia iter memoriā
⁊ itelligētiā. Aut differūt meminisse ⁊ nosse: ⁊ cū non pn̄t dif
ferre per dr̄iam tpis sequit' ꝙ memoria sit ps sensibilis aīe
qḋ falsum est. ¶ Preterea Augꝰ in 10° de trinitate dic̄ co-
gnoscat seipsam mēs nec q̄si absentē se querat: ⁊ ita videbit'
ꝙ nunq̄ꝫ se nō amauerit qḋ nunq̄ꝫ nesciuit: ḡ vr̄ ꝙ mēs sem-
per nouit se. ¶ Itē ibidē nō enim q̄cq̄ꝫ est mēti seip̄a pn̄tius
sicut cogitat vi nāe se meminisse ⁊ itellig̃ ⁊ velle: nouit eni
hec in se nec imaginat' q̄si extra se sensu illa tetigerit sic̄ cor-
poralia que tāgunt' ex quoꝝ cogitationibꝰ si nihil sibi adiū-
gat vt tale aliqd se putet esse. Quicqd ei de se remanet hoc
solū ip̄a est: ḡ videt' ꝙ nosse se siue meminisse sit notitia mē
tis apud se tenere: ex eo ꝙ sibi est p̄sens. hoc aūt ideꝫ videt'
esse itellig̃ se in habitu: ḡ videt' ꝙ nulla sit dr̄ia iter memi-
nisse nosse ⁊ itelligere. ¶ Preterea querit' q̄liter verū sit qḋ
Augꝰ dicit ꝙ semꝑ itelligit se totā. aut eni hoc itelligit' de i-
tellectu in actu aut in hitu. Si pᵒ mō: hoc plane falsum est:
qꝛ cū itelligimus aliq̄ itelligibilia in actu tūc nō itelligimus
aīam in actu. Si 2° mō tūc itellig̃ totā mētē est hēre pfectā
sciam de tota mēte: ⁊ hoc iterū falsum est: qꝛ multi sunt q nō
hn̄t sciam de aīa. ¶ Preterea dicit Augꝰ ⁊ ponit' in senten-
tijs in 4° de libero arbᵒ. ꝙ memoria itelligētia volūtas ca-
piūt se singula singulis: ⁊ tota sil' ab oībꝰ totis ⁊ ꝓbat hoc eo
ꝙ itelligo memoriā ⁊ volūtatē ⁊ itelligētiā ⁊ volo meā itelli-
gentiā ⁊ volūtatē. Sil'r nihil est memorie qḋ nō memoror. ⁊
sil'r nihil est itelligētie ⁊ volūtatis ⁊ qḋ non memoror eo mō
nihil est memorie ⁊ volūtatꝭ ⁊ itelligētie qḋ nō itelligā. Si-
mil'r nihil est memorie itelligētie ⁊ volūtatis qḋ nō velim.
hoc aūt videt' falsum: aut itelligit' de ipsis potētijs ⁊ tūc pa-
rū est qḋ dicit Augꝰ: ꝙ cuꝫ potētie sint simplices nō pōt dici
tota potētia memoria ⁊c̄. Aut itelligit' de memorabilibꝰ itel
ligibilibꝰ ⁊ volitis: ⁊ tūc plane falsum est eo ꝙ multoꝝ hēmꝰ
memoriā ⁊ itellectū que nō volumꝰ. Si forte dicat' ꝙ est vo
luntas ad vsum vt videt' ibidē distinguēc Augꝰ: ⁊ lꝫ nos oīa
memorata ⁊ itellecta velimꝰ ad factū tamē oīa volumꝰ ad
vsuꝫ: eo ꝙ ēt peccatis vtimur in bonū qñ ea sic itelligimus
vt meminimus vel plāgamus. Si nunq̄ꝫ dicat' non erit ſm
itētionē Aug. ꝓbat eni ꝙ tota memoria nouit se sic: nouit se
esse vitā: nouit se esse mētē: nouit se eē spūm: ⁊ nihil ampliꝰ:
ḡ totā nouit se ⁊ eadē rōne vtit' de intelligētia ⁊ volūtate: ḡ
nō itelligit totalitatē mētis referri ad obta illarū triū potē-
tiarū. ¶ Preterea dicit Augꝰ ꝙ v̇bū itelligētie siue mentis
est cū amore notitia: ſꝫ itell'us peccatoꝝ nō est cuꝫ amore: ḡ
nō sic itelligit'. ¶ Preterea nō sic volumꝰ peccata vt dcm̄ est
nō volumꝰ ip̄a: ſꝫ aliqd ꝯn̄s ad ea. s. plāctū ⁊ gemitū: ḡ volū
tas nō directe respōdet itelligētie ⁊ memorie. ¶ Preterea
querit' que sit dr̄ia iter itellig̃ ⁊ cogitare ſm Augᵐ. ip̄e eniꝫ
ꝯcedit ꝙ mens semꝑ itelligit se nō tn̄ semꝑ cogitat de se cuꝫ
cogitatio videat' eē actꝰ rōnis siue intelligētie. ¶ Preterea
querit' etiā de eo qḋ dicit Augꝰ: ꝙ hec tria relatiua sūt ad-
inuicē. ꝯstat enim ꝙ memoria intelligentia ⁊ voluntas non
sunt relatiua ſm ꝙ relatiua sunt quecunq̄ꝫ hoc ip̄m qḋ sunt
alioꝝ sunt. ¶ Preterea si eēnt relatiua nō tn̄ memoria de-
beret referri ad itelligētiā ⁊ volūtateꝫ vel eꝯ. ¶ Sol'o. dōm
ꝙ memoria ſm ꝙ est pars imaginis nihil aliud est nisi the-
saurus hitus nālis que est cognitio veri ⁊ boni qḋ deꝰ est: ⁊
veri ⁊ boni qḋ aīa siue mens est. ⁊ ꝑpter hoc bene ꝯcedo: ꝙ
abstrahit ab oī dr̄ia tpis. Dicit' tn̄ memoria ꝑpter officiuꝫ
memorie qḋ hꝫ in aīa rōnali: qḋ est retin̄c siue ꝯseruare in-
tētiones siue ꝯceptiones rerū: ⁊ hoc est qḋ dicit Augꝰ ꝙ nō
est tm̄ ꝓteritoꝝ sed ēt pn̄tiū ⁊ futuroꝝ. hoc eni nō posset esse
nisi ab oī dr̄ia tpis abstraheret vel apphenderet tēpus ſm
ꝙ est tp̄s sicut sensus cōis. Cū igit' nō apphēdat sicut tp̄s re
linquit' ꝙ ab oī dr̄ia tpis abstrahat. ⁊ per hoc pꝫ sol'o ad rō-
nes p̄mas: que ꝓbāt memoriā eē ptē sensibilis aīe. ¶ Ad id
qḋ querit' q̄liter differt ab itellectu dicimꝰ ꝙ memorie est re
tinere nāliter iserta cognitione veri ⁊ boni qḋ deꝰ est: itelli-
gētie aūt est ituerī: ⁊ hec duo sil' sūt tpe eo ꝙ vnū est vt ꝯser
uās ⁊ alterū vt agēs: ⁊ vnū illoꝝ nō abstrahit ab altero sed
vnū est cā alteriꝰ: qꝛ ex memoria iformat' itelligentia. ¶ Ad
aliud dōm: ꝙ nosse ſꝫ ꝙ est actꝰ memorie idē est qḋ notitiā
rei retin̄c per has duas itētiōes que sunt verū ⁊ bonū: ex q̄-
rū altera iformat' itelligētia ⁊ reliq̄ volūtas: itellig̃ āt idē ē
qḋ ituerī vt dcm̄ est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ nosse ⁊ itellig̃ dif-

ferunt per modū dictū ⁊ vtrūq̄ȝ est semp. mēs eni semp meminit se eo ꝙ semp notitiā sui apud se tenet: sil'r itell'us itelligit se semp. ꝓbatū eni est supra ꝙ oē itelligibile qđ est in itellectu recipit lumē itelligētie agētis ad cōplemētū itell'us q est de ipo. ¶ Itē ꝓbatū est ꝙ suba rōnalis aīe eēntial'r est in itellectu poli ⁊ nō idiget vt abstrahat eā ad hoc ꝙ intelligat. Cū igiť itelligē sit idē qđ intueri se in lumine itellectus agētis: pȝ ꝙ mēs itelligit se illo mō quo ituet̃ se in lumine itellect⁹ agētis. Cum aūt amor nālis semp sequať hūc itellectū: ⁊ semp mēs vult se amore nāli. Et nota ꝙ aliud est ituer ri se in lumine itell'us agētis: ⁊ aliđ ꝯuerti supra se ꝯsiderādo dīias ⁊ passiones nāe sue. Intueri eni se est hoc qđ dictū est. s. pn̄tia sui in lumine itell'us. sed ꝯuerti supra se est reducere subm in passiones ⁊ dīias per mediū demr̄ationis vel syll'i: ⁊ hoc nō semp facit mens. p'm aūt semp facit eo ꝙ semp sibi pn̄s est. ⁊ ꝓpter hoc dicit Aug⁹ ꝙ mēs nō semp cogitat de se: q2 cogitare de se est decernē se ab alijs reb⁹: ⁊ per hoc pȝ sol'o ad oīa illa que obijciunť de hoc ꝙ mēs semper itelligit ⁊ diligit se siue vult. supra tū ostēdim⁹ ēt q̄liter mēs itelligit se oīb⁹ intelligibilib⁹. ¶ Ad id qđ queriť q̄liter qđlibet istoꝝ capiat oīa tota fere oēs dicūt sicut dcm̄ est in obijciendo. sed q vere ispicit lr̄aȝ Aug. in 10° de trinitate videbit ꝙ ille nō est itell'us Aug. Et ꝓpter hoc dico ꝙ itelligiť quo ad potētias ⁊ nō quo ad obta potētiarū. ¶ Ad id qđ ꝯtra obijciť dđm: ꝙ potētie duob⁹ modis ꝯsideranť. s. in se: ⁊ sic sunt simplices nō per partes q̄ȝtitatiuas distense ⁊ pn̄t ꝯsiderari per cōparationē ad suas dīias que sunt mēs vita ⁊ essentia ⁊ spūs vt dic̄ Aug⁹. dicit eni hec tria eē vnā vitā: vnā mētē: vnā eēntiā: ⁊ vnū spūm: ⁊ sic hn̄t q̄ȝdā totalitatē. In oīb⁹ eni illis attributis tota seinuicē capiūt hec tria. memoria eni ⁊ itelligētia ⁊ volūtas ꝫm oīa hec memoranť semp. ⁊ ꝫm oīa hec intelliganť semp. ⁊ ꝫm hec oīa semp diliganť dilectione nāli. ¶ Ad id qđ queriť de relatione istoꝝ adinuicē dđm ꝙ in vitate memoria ꝫm rōnē memorie nō referť ad itelligentiā nec eꝯ: sȝ memoria sub rōne itelligibilis referť ad itellectū: ⁊ itell's sub rōne memorie ad memoriā. sil'r volūtas sub rōne itelligibilis ⁊ memorabilis ad itelligētiā ⁊ memoriā: ⁊ itelligētia ⁊ memoria sub rōne voliti referunť ad volūtatē.

¶ Queritur de ordine istarum trium potentiarum memorie intellectus ⁊ voluntatis.

Secundo queriť de ordine istarū triū potētiarū. videť eni ꝙ memoria sit p̄ᵃ per v̇ba Aug. q̄ ponit in 10° de trinitate. vbi dicit ꝙ itelligētia ex memoria est: ⁊ volūtas ex memoria ⁊ itelligētia. ¶ Sȝ ꝯtra hoc est: qđ alibi diciť in glo. Ecclesiastici 18°. s. ꝙ memoria sit post itelligentiā. ⁊ hoc ēt videť per verba Damasceni ⁊ Grego. in 10°. q dicūt ꝙ memoratiuū est ꝯseruatio sensus ⁊ itelligētie: nihil eni in memoria reportať qđ ante nō fuit in itellectu ⁊ sensu. ¶ Preterea iuxta hoc queriť quo ordine referunť ad imitationē trinitatis: vtrū hoc. s. fiat ꝫm ꝯceptionē ⁊ voluntatē cuiuslibet veri: aut ꝫm ꝯceptionē ⁊ volūtatē cuiuslibet veri ⁊ boni qđ est de⁹ tm̄. ⁊ videť ꝙ p̄° mō: q2 dicit Aug⁹ ꝓbans imaginē trinitatis. In imagine q̄dē mens nouit se ⁊ diligit se ⁊ vult se: ⁊ in his v̇bis innuiť aliud ꝯceptū ⁊ aliud volitū q̄ȝ de⁹. ¶ Sȝ ꝯtra. tātus est filius q̄ȝtus est pater: ⁊ tātus est spūs scūs q̄ȝtus est pater ⁊ filius. In ꝯcepto aūt quolibet nō tāta est volūtas q̄ȝta est itelligentia ⁊ memoria: eo ꝙ multa vel volumus vel debiliter volumus que tū perfecte intelligimus ⁊ memoramur. ¶ Querať ēt vlteri⁹ vtꝝ i gratuitis vel nālib⁹ sit vna imitatio. Et videť ꝙ in gratuitis hoc est in cōceptu fidei ⁊ charitatis: q2 de peccatorib⁹ diciť in psal'. In ciuitate tua imaginē ipsoꝝ ad nihilū rediges. per peccatū aūt nāle nō destruiť in nihilū: iđ videť ꝙ imago imitans trinitatē sit in gratuitis ⁊ nō in nālibus. ¶ Cōtra hoc sunt hec verba Augustini qui dicit ꝙ mēs semp secū hȝ trinitatem: nō q̄dē que deus est: sed que est imago dei: ⁊ hoc dr̄ in psal'. Verūtamē in imagine pertrāsit hō. ¶ Iuxta hoc iterū queriť vlterius vtrū hec imitatio sit ad vnitatē eēntie in tribus personis vel ecōuerso ad tres personas in vna eēntia. Et videť ꝙ z° mō. Augustinus eni ꝓbat esse imaginē: per ea que ꝯueniūt ꝑsonis sicut ꝙ itell'us ⁊ volūtas sunt ex memoria sicut fili⁹ ⁊ spūs scūs sunt ex p̄re: ⁊ volūtas ex memoria ⁊ itelligētia sic̄ spūs scūs ex p̄re ⁊ filio: ⁊ sic̄ q̄ȝtus est p̄r tātus est fili⁹ ⁊ spūs scūs. sic q̄ȝta est memoria tāta est itelligentia ⁊ volūtas. ¶ Sed ꝯ in Geñ. dr̄ faciam⁹ hoiem ad imaginē ⁊ per nām singularē vt dic̄ Aug⁹ ⁊ Hylari⁹ sign̄ať vnitas eēntie in trib⁹ ꝑsonis: ḡ per nomē imaginis vnitas eēntie iportať in recto ⁊ tres ꝑsone in obliq̄: ⁊ ita imitatio erit ad vnitatē eēntie in trib⁹ ꝑsonis potius q̄ȝ ecōuerso. ¶ Vlterius queriť q̄liter verū sit qđ dicit Augu⁹ ꝙ tria sunt vna mēs ⁊ vna vita ⁊ vna eēntia ⁊ vnus spūs: quecūq̄ȝ eni vni ⁊ eidē sunt eadē ipa sunt eadē. si ḡ hec tria sunt idē cū eēntia ⁊ mēte ⁊ vita ipsa sunt eadē iter se qđ falsum est. ⁊ q2 supra de hoc multū disputatū est in qōne. Vtrū aīa sit simplex vel cōposita. sufficiāt que dicta sunt. ¶ Sol'o. dđm ꝙ accipiēdo memoriā sicut Aug⁹ accipit eā ipsa est p̄ᵃ iter potētias imaginis. si eni nō est nisi ꝯseruatio isertoꝝ nobis a nā sic̄ notitia veri ⁊ boni. s. ꝙ iustitia tenenda est ⁊ hmōi que per nām sciunť a q̄libet. hec eni ꝫm rōnē loquēdo p̄us sūt in memoria q̄ȝ in itelligētia vel volūtate: q2 p̄us est hēre aliqđ in memoria siue in aīa q̄ȝ pn̄tial'r intueri vel diligere illuđ. ¶ Ad glo. aūt que est sup Eccl'iast. ⁊ ad dcm̄ Damasceni dđm ꝙ itelligiť de memoria que est acq̄sitoꝝ. hec eni p̄us sunt in itelligētia q̄ȝ in memoria. Si forte dicať ꝙ illa nō est ps imaginis eo ꝙ nō pōt attribui p̄ri. dđȝ ꝙ hoc simpl'r verū est: tū per q̄ȝdā appropriationē attribuiť p̄ri. ꝫm eni ordinē nāe: q est in trinitate p̄r est p̄n'm toti⁹ diuinitatis: ⁊ sic attribuiť ei memoria p̄° mō dicta. ꝫm aūt reformationē gr̄e nos accessum hēm⁹ ad patrē per filiū: ⁊ in hoc ordine p̄r est vltim⁹: ⁊ sic attribuiť ei memoria z° mō dicta: ⁊ hoc mō loquiť glo. sup Eccle. ¶ Ad id qđ vlteri⁹ queriť quo ordine referunť ad imitationē trinitatis. dđȝ ꝙ triplex est imitatio ꝫm actū scȝ ⁊ ꝫm potētiā ⁊ ꝫm ꝑfectionē meriti. p̄ᵃ est ꝫm veꝝ ⁊ bonū qđ de⁹ est tm̄: q2 tūc tāta est itelligentia q̄ȝta est memoria: ⁊ tāta est volūtas nālis q̄ȝta est vnitas eēntie in trib⁹ ꝑsonis: eo ꝙ de⁹ vn⁹ in trib⁹ ꝑsonis memorať itelligit ⁊ dilectione nāli diligiť ⁊ hec imitatio ꝫm actū dr̄ ꝓ tāto: q2 tunc imago actu ducit in exēplar ⁊ ꝑfectius q̄ȝ pōt ostēdit ipm eo ꝙ idē est in imagine ⁊ exēplari. ꝫm aūt verū ⁊ bonū ꝙ ipsa mēs est imitatio ꝫm potētiā: eo ꝙ tūc potētial'r ⁊ nō actu ostēdit exēplar: sȝ nō sil'r est de alijs itelligibilib⁹ eo ꝙ illa nō sunt imago trinitatis potētia vel actu. itelligēdo eni lapidē nō itelligo illuđ qđ est imago trinitatis. ¶ Preterea in illis itelligibilib⁹ nō eq̄lia sunt hec tria. amor eni nālis nō est tāt⁹ q̄ȝtus est itell'us vel memoria de lapide. Insup memoria in talib⁹ nō p̄cedit itellectū ⁊ volūtatē eo ꝙ ipsa sunt accepta a sensibus ⁊ ēt nō sūt semp pn̄tia in mēte sȝ absentia req̄riť ab exteriorib⁹ vt dicit Aug⁹. ⁊ iđ in memoria ⁊ volūtate taliū nō resultat trinitatis imago potētia vel actu sed tm̄ vestigiuȝ. Imitatio aūt: que est ꝫm ꝑfectionē meriti est a gr̄a recreante vt supra dcm̄ est: ⁊ de hac tenet qđ dicit ps̄. imaginē ipoꝝ ad nihilū rediges. sȝ de imaginatione que est p̄° vel z° mō itelligiť illđ v̇bū psalmiste. In imagine ꝑtrāsit hō. ¶ Ad id qđ vlteri⁹ q̄riť vtꝝ imago iportat vnitatē eēntie in trib⁹ ꝑsonis vel eꝯ dicim⁹ ꝙ ꝫm modū loquēdi dic̄ vnitatē eēntie in trib⁹ ꝑsonis vt ꝓbatū est. ¶ Ad obm ꝯtra dđm ꝙ Aug⁹ ꝓbat imaginē per ea que ꝯueniūt personis ꝫm ꝙ referunť ad vnitatē eēntie nō pp hoc ꝙ iportenť in recto per nomē imaginis: sȝ vt ostēdat in aīa tria eē in vna suba mētis sic̄ in diuinis tres ꝑsone sūt in suba vna diuinitatis. ¶ Ad vltimū dđm ꝫm supradicta ꝙ potētie aīe ꝓprietates ei⁹ sunt ꝫm ꝙ dicim⁹ ꝓprietates nāles potētias vel ipotentias ⁊ mēs que supior est ps aīe: que ēt dr̄ spūs totū virtuale ē ad has tres potētias: ⁊ cū careat q̄ȝtitate est ipa mens eēntial'r in quolȝ istoꝝ triū: ⁊ pp hoc dicunť vna mens ⁊ vn⁹ spūs ⁊ vna essentia eo mō p̄dicationis quo totum virtuale predicať de sua parte ⁊ ille modus supra per multa explanat⁹ est. vita v̇o est actus anime ꝫm se: ⁊ ꝓpter hoc dicuntur in vna vita.

Nō q̄ūo in diuinis rō memorie p̄mo attribuiť patri: ⁊ q̄ūo secūdo.

¶ Queritur quid sit notitia mens ⁊ amor.

Tertio queriť quid sit notitia mēs ⁊ amor quā scđam imaginē appellat Aug⁹. Mēs eni in se est ꝯtinēs memoriā itelligētiā ⁊ volūtateȝ: ḡ vr̄ ꝙ non debeat attribui patri sed toti trinitati. ¶ Preterea queriť in quo differunt hec tria a p̄habitis trib⁹. ⁊ dicūt q̄dā ꝙ p̄hita supponunt potētias: ista v̇o habitus illarū potētiarū. ¶ Sed ꝯtra hoc est qđ dicit Aug⁹ in 10° de trinitate ꝙ tria cū sint a se distin-

etiã adinuicē tñ dicunꝛ eē vnũ. q2 in aĩa subaliter existit: habitus aũt nõ subaliter existit in aĩa: ḡ hec tria nõ sunt habitus. ¶ Itē dicit Augꝰ ꝙ mēs cũ se recognoscit notitiã sui gignit ⁊ est sola parēs sue notitie. 3ꝰ est amor q de ipsa mēte ⁊ notitia ꝓcedit dũ mēs cognoscēs se diligit: ⁊ ita amor qdē cõplexus est parētis ⁊ ꝓlis. Ex hoc accipiꝛ ꝙ mēs sit itell'a q2 illius est cognoscere se. ¶ Preterea nõ videꝛ vr̄ verũ ꝙ existente notitia ꝓcedat amor: q2 multa cognoscimꝰ que nõ amamus. ¶ Itē nosse est mētis vt habitũ est ꝑus ex verbis Augustini. ⁊ nosse est memorie: ḡ mēs est memoria. sed cuiuscũqȝ est nosse illiꝰ est notitia: ḡ notitia est memorie: ḡ vr̄ ꝙ mēs hic supponiꝛ ꝓ memoria ⁊ nõ ꝓ itellectu. ¶ Item in memoria sensibilis aĩe tanq̃ȝ in thesauro reseruanꝛ notitie phantasie ⁊ itentiones estimatiue. ⁊ notitie phantasie sunt per modũ veri ⁊ falsi. itentiones ṽo estimatiue per moduȝ boni ⁊ mali: ḡ simil'r erit in memoria rõnalis aĩe ꝙ in ipsa ē notitia itelligētie ⁊ amor volũtatis ⁊ ita ista tria sunt in memoria. ¶ Sed tũc queriꝛ que sit rõ cũ mēs sit cõe ad tria q̃re potius coartaꝛ ad memoriã q̃ȝ ad reliqua duo. ¶ Preterea dicit Augꝰ. nec minor est ꝓles parēte dũ tãtam se nouit mēs q̃ta est. Nec minor est amor parēte in ꝓle dũ tãtã se diligit mēs q̃tã se nouit ⁊ q̃ta est. hoc eni videꝛ manifeste falsum. In multis eni amor nullo mõ r̄ndet notitie. ¶ Solo. dõm ꝙ ista trinitas est in hitibꝰ: vt dicũt magr̄i: ⁊ mēs supponit ibi memoriã cũ suo hitu: notitia ṽo dicit hitũ intell'a qui idē est cũ habitu memorie in suba: sȝ differt in rõne que nõ est nisi relatio ad itellectũ: amor ṽo est hitus volũtatis. ¶ Ad p̃m ḡ dõm: ꝙ mēs equoce dr̄ de superiori parte aĩe et de memoria. memoria ṽo participat nomē mētis: eo ꝙ ipa ꝓpingor est nãe totiꝰ per hoc ꝙ p̃a est iter potētias que sunt partes mētis. Et iõ dicit Augꝰ ꝙ mens ibi nõ dr̄ aĩa: sed id qd̃ est in aĩa excellētius hoc eni est memoria. ¶ Ad aliud dicendũ ꝙ notitia ⁊ amor accipiunꝛ mãliter ꝓ noto ⁊ amato: ⁊ hec subaliter existũt in mēte: q2 idē est notũ ⁊ amatum qd̃ subaliter est mēs lȝ differãt in rõne. ¶ Ad aliud dõm ꝙ mēs nõ supponit intelligētiã. cognoscere eni ſm ꝙ hic accipiꝛ gigniꝛ a mēte sicut itelligētia a memoria: ⁊ ꝓpter hoc lȝ cognoscere sit itelligere: nõ tñ sequiꝛ ꝙ mens sit idē qd̃ itelligētia. ¶ Ad aliud dõm ꝙ dictũ Aug. nõ extēdiꝛ ad oēm notitiã: sȝ tm̃ ad illã qua mēs nouit se ⁊ deũ ſm hitꝰ isertos sibi a nã: ⁊ illã notitiã semp seq̃ꝛ amor nãlis. ⁊ hoc est qd̃ dic̄ Augꝰ in toto iiº de trinitate. ꝙ ṽbũ qd̃ isinuare intēdimꝰ est cũ amore: notitia ṽo simpliciter. Et per hoc patet solutio ad totum.

¶ Queritur qualiter imitaꝛ trinitatem increatam.

[D]einde queriꝛ qual'r imitaꝛ trinitatē icreatã. Videꝛ eni nõ imitari. duas eni similitudines ponit Augꝰ. q̃rũ vna est ꝙ vnꝰ hõ est q hȝ memoriã itelligētiã ⁊ volũtatē: sȝ nõ est hec tria: ⁊ in illiꝰ sũme simplicitate nãe sunt tres ꝑsone: ⁊ singule sũt deꝰ ⁊ tres sil' deꝰ. Alia est ꝙ hõ hñs hec tria est vna ꝑsona sȝ in diuinis sũt tres ꝑsone ⁊ nõ vna: cũ ḡ desficiat imago ab exēplari nec directe videꝛ imitari. ¶ Solo. ad hoc dõȝ ꝙ ſȝ Hylaꝛm ⁊ Augm oē sile, inētũ i creaturis qd̃ referꝛ ad trinitatē i pluribꝰ inueniꝛ dissile: ⁊ ꝑꝑ hoc plura opȝ inuenire: vt in quo deficiet vnũ repñtet aliud: ⁊ tñ simul oibꝰ inētis in pluribꝰ adhuc inueniꝛ defectus eo ꝙ creatura creatorē imitari qdē põt in aliquo sed eq̃ri sibi nõ põt.

¶ Queritur cuius sit hec imago.

[V]ltimo queriꝛ cuiꝰ sit hec imago p̃º. ⁊ cuiꝰ cõiter. Videꝛ eni ꝙ superioris partis rõnis sit p̃º: q2 superior pars rõnis vt dicit Augꝰ ꝯtēplandis eternis inherescit. cũ ḡ imago sit ſm ꝯuersionē ad deũ: videꝛ imago esse ſm superiorem partē rõnis p̃º. Sed ꝯtra hoc est qd̃ dicit Damas. q dicit imaginē esse ſm li. ar. ¶ Preterea Augꝰ in xiº de trinitate ponit imaginē in visu exteriori. s. spēm rei vise: ⁊ imaginē eiꝰ in oculo que dr̄ visio vt ipe dicit: ⁊ vtrũqȝ ꝯiungentē itētionē vidētis. hec aũt tria nõ videnꝛ esse vniꝰ eēntie. spēs eni rei vise cũ itētiõe vidētis nõ vnã eēntiã hȝ. Similiter in eodē iiº ponit tm̃ in phantasia: ibi eni imago corpoꝝ est in memoria aĩe sensibilis ⁊ eadē imago est in cognitione imaginãtis. vtrũqȝ aũt ꝯiungēs est intētio volũtatis. ex hoc videꝛ ꝙ imago nõ tm̃ insit aĩe ſm superioreȝ partē sȝ etiã ſm cõem ꝑtē aĩe rõnalis ⁊ sensibilis. ¶ Preterea queriꝛ q̃re nõ ponaꝛ imago in viribus aĩe vegetabilis sicut in alijs viribus aĩe. ¶ Solo. dõm ꝙ imago iest aĩe rõnali ſm mentē p̃º. Et vt hoc itelligaꝛ notandũ ꝙ vires motiue aut ordinanꝛ ad deũ tm̃ aut in operabile per nos. Si ordinanꝛ ad deũ tm̃ aut sunt simplicissime ⁊ sunt tres que p̃dicanꝛ in imagine ordinate ad ipsuȝ sub rõne veri ⁊ boni inserti per nãm. Si ṽo respiciũt operabile: aut hoc respiciũt per rõnes applicatas in particularibꝰ. Si p̃º mõ erit synderesis q̃ post potentias imaginis est simplicissima. Si ṽo 2º mõ: hoc est duobꝰ modis. s. cũ cognitione que est scia practica: vel cũ appetitu tm̃. Si p̃º mõ hoc ꝯtingit tribꝰ modis. aut eni q̃runꝛ operabilia ſm ꝯsiliũ iuris eterni ⁊ diuini: ⁊ hoc est officiũ superioris partis rõnis. Aut querunꝛ operabilia ſm ꝯsiliũ iuris humani ⁊ positiui ⁊ hoc est officiũ iferioris partꝭ rõnis. Aut idifferēter querunꝛ operabilia sub rõne eligibiliũ: ⁊ ſȝ hũc modũ li. ar. est operabiliũ ⁊ potentia motiua. Si ṽo est cũ appetitu tm̃ aut erit iperans tm̃: aut erit iperata tm̃: aut iperãs ⁊ iperata simul. Si p̃º mõ: tũc erit volũtas. Si 2º mõ tũc erit illa virtꝰ que diffusa est in neruis ⁊ musculis ⁊ lacertis. Si 3º mõ tũc erit cõcupiscibilis ⁊ irascibilis ⁊ sensualitas. Et per hãc diuisionē accipiunꝛ motiue potētie a sctis. diuisio ṽo phoꝝ sic accipiꝛ. motiua aũt aut erit nũtians motũ aut iperãs. Si p̃º mõ aut ſm rõnē rectã que est de bono ⁊ malo simpl'r: ⁊ sic est itell'us practicꝰ. aut ſm rõnē boni ⁊ mali vt nũc: que qñqȝ est recta ⁊ qñqȝ nõ recta: ⁊ sic est phãtasia monēs. Si ṽo ē iperãs aut respectu boni simpl'r: ⁊ sic est volũtas que ꝯseq̃ꝛ itellectũ practicũ. aut respectu boni vt nunc ⁊ sic est irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis. ¶ Ad obta dõȝ ꝙ imago in superiori ꝑte rõnis est in li. ar. ⁊ est sub rõne similitudinis ⁊ nõ sub rõne imaginis: eo ꝙ nec actu nec potētia imitaꝛ vt ex p̃habitis pȝ. In phantasia ṽo ⁊ in visu siue sensu alio adhuc minorē hȝ ꝯuenietiã. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ in imagine necesse est aliqd respõdere filio iquãtũ est verbuȝ: ⁊ illud est per modũ cognitionis. Unde cuȝ potentie vegetabilis sine cognitiõe sint nõ põt in eis eē imago vel imaginis sil'itudo.

¶ Queritur de quantitate anime.

[D]einde queriꝛ de q̃titate aĩe que p̃cipue hȝ vires motiuas aĩe ꝯsideranꝛ. Qd̃ enim hēat aĩa q̃titatē dimēsiuã qdã nitunꝛ sic ꝓbare: aĩa est ꝑfectio corꝑis. Sed maioris ꝑfecti maior est ꝑfectio: ḡ in maiori corꝑe maior est aĩa. ⁊ hoc nõ põt eē nisi aĩa vna ab alia differret q̃titate: ⁊ sic aĩa hȝ q̃titatē dimēsiuã. ¶ Itē qcqd hȝ ꝑtes cõmēsuratas ei qd̃ hȝ q̃titatē hȝ ꝑtes q̃titatiuas. aĩa tales partes hȝ: ḡ hȝ q̃titatē. p̃a ꝑs pȝ per hoc ꝙ q̃titati nihil cõmēsuraꝛ nisi q̃titas. 2a ꝓbaꝛ per hoc qd̃ dicit Augꝰ. ꝙ aĩa per suas ꝑtes est in oibꝰ ꝑtibꝰ corꝑis. ¶ Preterea tertullianus hereticus vt dicit Augꝰ ꝑ ṽbũ Apl'i obijcit aĩaȝ hr̄e q̃titatē q vocat aĩam iteriorē hoiem: hõ aũt hñs est lineamēta q̃titatiua: ⁊ q2 multũ disputatũ est de hoc supra in diffõnibus aĩe sufficiũt q̃ dicta sũt. ¶ Solo. dõȝ ꝙ duplex est q̃titas ṽtualis ⁊ dimēsiua. dimensiuã q̃titatē nõ hȝ aĩa sȝ ṽtualē. Et ad hoc itelligēdũ. Notãdũ est ꝙ q̃titas dimēsiua est in ifinituȝ diuisibilis per itranea sibi. q̃titas ãt ṽtualis diuidiꝛ ad id qd̃ extra eã est nõ tñ in ifinitũ: ⁊ hoc est in virtute actiua ad maximũ. in passiua ṽo ṽtute ad minimũ vt habeꝛ in iº de celo ⁊ mũdo ⁊ supra explanatũ est. ⁊ iõ dicit Augꝰ ꝙ qñ queriꝛ q̃tus sit hercules duplex est qd̃. s. q̃te molis vel q̃te virtutis. Quãtitas duplex. ¶ Ad p̃m aũt dõm ꝙ in maiori corꝑe maior est aĩa nõ q̃titate molis sȝ q̃titate ṽtutis. sȝ tñ duplex est ṽtus: vna. s. affixa mēbro que per accñs hȝ q̃titatē sicut calidũ frigiduȝ humidũ ⁊ siccũ que ꝑficiũt cõplexionē mēbri: ⁊ de hac p̃t cõcedi ꝙ in maiori corpore maior est aĩa. Alia est ṽtus fluens ab aĩa ⁊ illa nõ hȝ q̃titatē nisi virtualeȝ. p° ce.t.cõ.116. ¶ Ad aliud dõm ꝙ aĩa cõmēsuraꝛ corpori sic forma mãe ⁊ nõ sicut mēsura q̃titatiua mēsurato. ¶ Ad id qd̃ obijcit tertullianus qui cã est istius q̃õnis indignũ est r̄ndere eo ꝙ Augꝰ dicit ꝙ sub ore ipsius eloquentissimo fatuissimum pectus habebat.

¶ Queritur de compositione corporis.

[C]onsequēter trãseũdũ est ad querēdũ de corꝑe hois q̃tũ ꝑtinet ad theologũ. Et querunꝛ tria de corꝑe ipsius ade. quoꝝ p̃m est de cõpõne corporis ipsiꝰ. 2m est de imortalitate eiꝰ. 3m est de edulio ⁊ gnõne eius si perstitisset sine peccato.

AD primū sic ꝓcediꝛ. Oē corp⁹ hñs mēbra diuersaꝝ cōplexionū ſm calidū frigidū humidū ⁊ siccū est cōpositū ex ꝯtrarijs. Corp⁹ ade fuit hmōi: ḡ fuit cōpositū ex ꝯrijs. p° ps pȝ p se. 2° pȝ p hoc ꝙ corp⁹ ade habuit cerebꝝ cor ⁊ epar q̄ sunt mēbra diuersaꝝ cōplexionū ſm calidū frigidū humidū ⁊ siccū. ēt hoc hētur p lrām Geñ. vbi dicit ꝙ formauit de⁹ hoiem de limo terre. limus aūt terre sonat qd̄dā cōmixtū ex ꝯrijs: ḡ pm⁹ hō fuit ex ꝯrijs. Inde sic: oē cōpositū ex ꝯrijs corruptibile est. pm⁹ hō cōposit⁹ est ex ꝯrijs: ḡ

Tex. cō. 33. ⁊ infra.

pm⁹ hō fuit corruptibilis. Itē ꝓbaꝛ in 3° de celo ⁊ mūdo ꝙ oē cōpositū ex graui ⁊ leui corrumpiꝛ. ⁊ hac de cā q: distabūt cōponētia leui ascēdēte ⁊ graui descēdēte. Si cōpositū fuit corp⁹ ade: ḡ corruptibile fuit de necessitate p nām. His rōnib⁹ ⁊ silib⁹ ꝓbaꝛ ꝙ Adā a nā sue cōpōnis nō habuit immortalitatē. hoc ēt dic̄ Aug⁹ in glo. sup Geñ. s. ꝙ Adā mortalis fuit a nā sue ꝯditiōis: sȝ imortalis beneficio ꝯditoris. Sed ad hoc qdā volūt dicē ꝙ duplex fuit nā corpis ade. vna q̄ est a nā q̄ di mā: ⁊ hec est a cōponētib⁹: ⁊ ab hac nō habuit imortalitatē. Alia q̄ ē a nā q̄ di forma: ⁊ ab hac habuit imortalitatē: ⁊ hec forma ē triplex. p° est act⁹ ⁊ forma mixta que talis fuit ꝙ adeo reduxit ꝯria ad eq̄litatē que ēt agē ⁊ pati nō potuerūt adinuicē. 2° est organizatio corpis. que talis fuit in Adā ꝙ ꝑpetuo debuit ⁊ potuit remoueri ab aia rōnali. 3° est aia que talis fuit ꝙ ꝑpetuo potuit influē vitā corpori. Sed ꝯtra: hoc est qd̄ dicit glo. sup 10° sup id qd̄ etiā spoliauerūt eū in gratuitis ⁊ vulnerauerūt eū in nālib⁹. Cū igiꝛ hō pm⁹ imortalitate spoliat⁹ sit: imortalitas fuit de gratuitis ⁊ nō de nālib⁹: ḡ neqȝ est a nā que di mā neqȝ a nā que di forma. Itē hō in casu suo nō est magis punit⁹ q̄ȝ demō. Sed de demonib⁹ dicit Dio⁹ ꝙ data illis nālia bona neq̄q̄ȝ mutata eē. dicim⁹ ḡ ꝙ in hoie nālia per pctm̄ nō sunt mutata. Cū ḡ imortalitas mutata sit imortalitas nō fuit de naturalib⁹. Itē Aug⁹ in li° de bono ꝯiugali nō corp⁹ spūale illis hoib⁹ factū erat: sȝ p° aiale vt obediētie merito postea fieret spūale ad imortalitatē capescēdā. Ex hoc hētur ꝙ immortalia fuerūt pma corpa ex merito obediētie ⁊ nō ex nā. Itē ibidē corpa poꝝ mortalia fuisse itelligam⁹ p° ꝯformatione ⁊ nō moritura: tm̄ nisi peccassent sicut minat⁹ erat de⁹ tanq̄ȝ si vulnus minareꝛ. q: vulnerabile corp⁹ erat: qd̄ tm̄ accidisset nisi fieret ꝙ ille venisset: ex hoc sequiꝛ idē. Item Aug⁹ ibidē. Si vestib⁹ israelitarū pstitit de⁹ per annos. 40. sine vllo detrimēto ꝓprij statū: q̄ȝto magis pstaret corpib⁹ obediētiū pcepto suo felicissimū qd̄dā tēperamētū certi status donec in meli⁹ ꝯuerterenꝛ nō morte hoīs qua corp⁹ ab aia deseriꝛ sed beata cōmutatione a mortalitate ad imortalitatē: ab aiali ad spūalē q̄litatē. Ex hoc iterū hētur ꝙ imortalitas fuit ex obediētie merito ⁊ nō a nā. Itē Aug⁹ in 3° sup Geñ. ad lrām. Ne quisq̄ȝ dicē audebit ciboꝝ indigētiā qbus reficianꝛ nisi mortalib⁹ corpib⁹ esse nō posse. Ex hoc accipiꝛ ꝙ p° corpa per nām fuerūt mortalia. Sed ꝯtra ex eisdē gn̄amur ⁊ nutrimur: ḡ qcūq̄ȝ cibus affert imortalitatē illud per pncipia cōponētia erit imortale. Sed pmis hoib⁹ per cibū inerat imortalitas: ḡ pmi hoīes per pncipia cōponentia erāt imortales. p° ꝓbaꝛ per hoc ꝙ ipa est pn̄m in phyficis. 2° scribiꝛ ab Aug in 6° sup Geñ. ad lrām vbi di ꝙ immortalitas ade pstabaꝛ ex esu ligni vite. Itē eadē potētia est ad actū aliquē ⁊ ad ꝯtinuationē ipsius. sed imortalitas nō est nisi ꝯtinuatio vite: ḡ eadē potētia est ad imortalitatē que est ad vitā: potētia aūt ad vitā fuit nālis. ḡ ⁊ potentia q̄ fuit ad imortalitē. Itē dr̄ia est iter hoiem ⁊ cetera aiantia in gnōne ⁊ vita: ⁊ in hoc ꝙ nō hȝ aiam ꝑpetuā ⁊ icorruptibilē: cetera vō aiantia corruptibilē. Cū igiꝛ in operibus dei optima debeat eē ꝓportio: oportuit seruari ꝓportionē mobilis ad mouens ⁊ forme ad mām. ḡ sic aie corruptibili dedit corpus corruptibile per nām: ita aie icorruptibili corp⁹ debuit aptare icorruptibile per nām: ⁊ ita pmoꝝ hoium immortalitas fuit a nā. Vlterius queriꝛ iuxta hoc specialr̄ de formatione corporis ade vtꝝ hoc dñs per seipm formauerit vel per angelos. Et videꝛ ꝙ per angelos. est eni lex diuinitatis vt dicit Dio⁹ per p° media ⁊ p media vltima reducere. Cū ḡ corpus hoīs in vltimo gradu stet rōnalis nature videꝛ ꝙ per pmā rōnalem nām ad esse debuit reduci. Preterea tria sunt opa ad ꝑfectionem mūdi ptinētia. s. creatio formatio ⁊ ꝓpagatio. ꝓpagationē aūt cōmisit nāe: creationē aūt ꝑficit ipe: ḡ ſm ꝯgruitatē ordinis formationē que est mediū opus debuit cōmittē angelo qui sup nām est ⁊ citra deū. Sed ꝯtra hoc est qd̄ habeꝛ in Isa. 65°. opera manuū tuarū oēs nos. ⁊ Hiere. 18° vbi dic̄ dñs. sicut lutū in manu figuli ita esse vos in manu mea. Preterea cū diciꝛ faciamus hoiem ad imaginē ⁊ similitudinē nr̄am. sancti referunt faciamus ad ꝑsonarū trinitatē ⁊ culpant eos q dicūt ꝙ referaꝛ ad angelos: ḡ deus per seipm fecit corpus hoīs. Vlterius ēt ꝓpter hereticos queriꝛ de vbo qd̄ di Geñ. p°. Creauit deus hoiem ad similitudinē ⁊ imaginē suā. ad imaginē dei creauit illū masculū ⁊ feminā creauit eos. ⁊ adhuc nihil dixerat de formatione mulieris: ergo videtur ꝙ quedā mulier creata fuit ante euā. hoc ēt videꝛ per modū loquēdi quo in 2° cap° vtiꝛ Adā dicēs: hoc nunc os ex ossibus meis. per hoc eni ipm nūc videꝛ innuere aliā ante fuisse feminā. Item hoc ꝓbaꝛ ex pcepto legis vbi pcipiꝛ ꝙ q̄sq̄ȝ ducat vxorē suā de stirpe sua. ⁊ ibi dicit Gamaliel ꝙ hoc pcepit dñs ꝓpter ꝯcordiā que debet esse inter virū ⁊ vxorē. si eni de alia stirpe esset nō ita ꝯcordaret sic nec lyli cōcordauit cū Adā que ante euā fuit nō de corpe ade fuit facta. Sȝ ꝯtra in pncipio Geñ. anteq̄ȝ aliqd dicaꝛ de formatione mulieris dicit crescite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrā ⁊ subijcite eā. illud verbū effectū nō habuit nisi in eua: ḡ videꝛ ꝙ nō fuit alia mulier ante euā. Iuxta hoc ēt queriꝛ specialr̄ de formatione eue de qua diciꝛ Geñ. 2° ꝙ imisit dñs deus soporē in Adā ⁊ tulit vnā de costis eius ⁊ repleuit carne ꝓ ea: ⁊ edificauit dñs deus costā quā tulerat de Adā in mulierē. Et queriꝛ de mō illius edificationis. Vtrū fuit miraculosus vel nālis. Et videꝛ ꝙ nālis. tūc eni vt dicit Aug⁹ itendit dñs nām ꝯstituere. nā aūt nō nisi mō nāli ꝯstituiꝛ qd̄ pȝ per oppositū q: modus inālis destruit nām. Itē Aug⁹ dicit ꝙ in pmis operibus nō queriꝛ qualr̄ admirabilis deus in creaturis suis vtaꝛ sed potius aliquid ſm nām rei possit fieri. Cū ergo formatio mulieris sit de pmis operibus nō debet referri ad miraculū sed potius ad nām. sed in Adam fuit pn̄m efficiens ⁊ māle eue: ergo eua ſm mām ꝓcessit de Adā. p° ꝓbaꝛ per hoc ꝙ cause ſm nām pcipue sunt ſm efficiens ⁊ mām pcipue. 2° probaꝛ per hoc ꝙ in masculo est rō efficiētis respectu oium sui gn̄is. Similr̄ costa ex q̄ mulier facta est eua fuit in adā. Preterea Augustinus in 9° sup Geñ. ad lrām mouet qōnē. Vtrū rō qua mūdū pmis operibus creauit atq̄ȝ ꝯcreauit deus illud qd̄ hēbat vt ſm eā iam necesse eēt ex viri latere feminā fieri: aut hoc tm̄ habebat vt fieri posset. vt aūt ita fieri necesse esset nō ita iā ꝯditū sed in deo erat abscōditū. Et soluit per lōga verba quoꝝ ista est snia ꝙ ois res nālis quā in pmordio mundi cōdidit deus hȝ suos determinatos fines ꝓcessus ⁊ leges in seminalibus causis quas in pmordio mūdi nāe indidit deus: vt ſm determinatū tēpus vnūqd̄q̄ȝ sui gn̄is sumat ꝓgressum ⁊ discessum. ⁊ ſm hoc fit vt triticū de tritico ⁊ faba de faba: ⁊ hō de hoie ꝓcedat determinato tpe: ⁊ vna etas pereat et altera ꝯualescat. vt aūt lignū excisum de terra aridū ⁊ ꝓpolitū repente sine terra ⁊ radice floreat ⁊ fructū faciat ꝯdidit qdā naturas quas creauit vt ex eis hoc fieri possit. pmorū aūt causas ꝯdidit deus in nā sed secūdoꝝ hȝ abscōditas in seipo quas rebus ꝯditis nō iseruit. Ex hoc accipiꝛ ꝙ oium miraculoꝝ cause sunt in nā quātū ex hoc ꝙ ex nā fieri pñt lȝ nō ex necessitate fiant: ⁊ ita formatio eue quo ad hoc fuit in Adā ⁊ costa quasi ex hoc fieri posset. quicqd aūt in potentia est in aliquo si educaꝛ in actū nō erit miraculosū: qd̄ ꝓbaꝛ per diffinitionē miraculi que est arduū ⁊ insolitū pter spēm ⁊ facultatem ammirantis apparens. Insolitū aūt nō est vt potētia ꝓcedat in actū: ergo formatio mulieris ex costa nō erat miraculosa. Sed ꝯtra Chryso. distinguit triplicem cursum. s. nāe ⁊ voluntatis create ⁊ volūtatis diuine. ⁊ dicit ꝙ ille qui tm̄ subiacet voluntati diuine miraculosus est: sed formatio mulieris fuit tm̄ ſm voluntatē diuinā: ergo fuit miraculosa. Item quicquid formaꝛ a natura trāsformaꝛ calido frigido humido ⁊ sicco. talis nō fuit trāsmutatio coste in euam: ergo nō fuit nālis. Item videꝛ falsum dicere Aug⁹ cum dicit mulierē in rōne calidi fuisse in costa. ratio enim calidi aut est ſm efficientem vel mām vel formā vel finem: ⁊ ꝯstat ꝙ ſm efficientem vel formā vel finem nō fuit.

Scdo d gnōne ⁊ corruptione tex. cō. 50.

Qḋ aūt

Qꝺ͛ aūt nec ꝯm mām ſic ꝓbaṫ. vniuſcuiuſqꝫ mā eſt determinata ad receptionē ſue forme: ⁊ ſic eſt ſīlis māe eoꝝ que ſunt eiuſdē ſpēi: talis mā nō fuit coſta in cōparatione ad Euā. ꝗ Eua mālīter nō fuit in coſta. ꝑma ꝓbaṫ ꝑ hoc ꝙ mā aſinorū ſīlis eſt in ſpē ⁊ leonū in ſpē ⁊ ſic de alijs. 2ᵃ ꝓbaṫ per hoc ꝙ alij hoīes nō ſūt ex coſtis ſicut ex mā. ¶ Itē Cōmentator ſup 9° metaph. dicͭ ꝙ qcquid eſt in aliq̄ ſicut in po° māli vno motore educiṫ de ip̄o ⁊ ſemꝑ qn̄ motor appropiquat materie mouēdo ip̄az: ⁊ ꝑꝑ hoc idolū nō eſt in terra ſic̄ in potētia māli ſed in cupro: qꝛ a ſtatuario motu artis educiṫ de cupro ⁊ nō de terra. Silr̄ herba in po° eſt in faba ⁊ nō in terra: qꝛ in vno motu nature educiṫ de ipſa ⁊ non de terra: ⁊ ſic de alijs. Cū ꝗ ſemꝑ educaṫ hō de coſta vno motore nō potuit hō mālīter eē in coſta. ¶ Preterea q̄riṫ q̄re potius de coſta ꝙꝫ de pede vel alio mēbro formata eſt mulier. ¶ Itē q̄re repleuit dn̄s carnē ꝓ ea ⁊ nō ſumpſit carnē de Adā. ¶ Preterea q̄riṫ de v̇bo Aug. in cōī de Adā ⁊ Eua. dicit eni ꝙ illud verbū qꝺ͛ habeṫ in p̄n° Gen̄. maſculū ⁊ feminā creauit eos. intelligiṫ de creatiōe viri ⁊ mulieris in rōne caūdi. illa enī rō caūdi nec fuit in coſta nec in alia pte hoīs ſꝫ in ipſis elr̄tis vt videṫ: ⁊ ita videṫ ꝙ hō poſſet fieri de ipſis elr̄tis ſicut factus eſt de coſta. ¶ Preterea Augꝰ ponit in q̄ōne vtrū mulier ſit formata per angelos vel ꝑ deuꝫ. Et videṫ ꝙ ꝑ angelos. mulier eni ſig̃t eccl̄iaꝫ de latere chr̄i reparatā. Cū ꝗ tota diſpēſatio future ſig̃tionis ordīata ſit per angelos vt dicͭ Augꝰ formatio mulieris que p̄mū ſignū fuit huiꝰ repatiōis debuit fieri per angelos. ¶ Sꝫ ꝯ. dicit Augꝰ in lib° 9° ſuper Gen̄. ad lr̄aꝫ. Certiſſime dico ſupplemētū illꝺ͛ carnis in coſta in locū coſte ipſiꝰ: qꝛ femīe corpus ⁊ aīaꝫ cōfirmationēqꝫ mēbroꝝ oīa viſcera ſenſus oīs: ⁊ qcqꝺ erat quo illa creatura ⁊ hō ⁊ femīa erat nō niſi illo tp̄e ope dei factū quo deꝰ nō per angelos ſed ꝑ ſemetip̄m nō mō opatꝰ eſt ⁊ ſic dimiſit. ſꝫ ita ꝯtinuāter operaṫ vt nec vllaꝝ aliaꝝ reꝝ nec ipſoꝝ angeloꝝ nā ſubſiſtat ſi nō opeṫ. ¶ Preterea q̄rūt Baſiliꝰ ⁊ Bernardus q̄re hō iter cetera aīantia factꝰ ſit recte ſtature: ⁊ q̄re femīa de latere hoīs ſit ſumpta ⁊ nō femīe alioꝝ aīalium.

¶ Solō. dōm ad p̄ᵐ ſine p̄iudicio ꝯm opiōnē Aug. hō ꝑ nāꝫ mortalis creatꝰ eſt: ſꝫ imortalis bn̄ficio gr̄e cōditoris: ſic̄ enī aīa in gr̄a inocētie ſtās in ordīe ſuo per oīa fuit ad iperium dei: ita corpꝰ ſtans ſub aīa ꝑ oīa fuit ad iperiū aīe: vn̄ voluntas cohibuit ꝯria cōponētia corpꝰ ne ꝑ actionē ⁊ paſſionem mutuā diſſolueren̄ṫ. ¶ Ad illꝺ͛ qꝺ͛ ꝯ obijciṫ dōm ꝙ alimentū oſtēdit corruptibilitatē ineſſe corpori ꝑ nām cōponētium ſic̄ ꝓbat obō: ſed ad actū nō fuiſſet reducta niſi fuiſſet peccatuꝫ inobediētie ꝯ aliqꝺ͛ p̄ceptoꝝ ſibi datoꝝ que fuerunt tria ſ. ex oī ligno paradiſi comedere ꝯ qꝺ͛ veniſſet ſi nō comediſſet. Aliꝺ͛ p̄ceptū fuit creſcite ⁊ multiplicamini ꝯ qꝺ͛ veniſſet ſi nō gn̄aſſet. ⁊ hec duo dr̄ p̄cepta nāe eo ꝙ vnū fuit ad ſalutē nāe in ſe: ⁊ aliud ad ſalutem in alio ⁊ in ſe. 3ᵐ fuit de ligno ſcīe boni ⁊ mali ne comedes: qꝺ͛ ꝓ tāto dr̄ eē p̄ceptū diſciplīne ꝙ id qꝺ͛ p̄cipiebaṫ idifferens fuit in ſe: ſed ex rōne p̄cepti tm̄ ꝓbatio fuit obediētie. ¶ Ad aliꝺ͛ dōm ꝙ rō illa ꝓcedit bn̄ de po° actiua in qua nō eſt ꝑmutatio ſicut eſt in po° viuificādi in aīa: ſꝫ ex pte ſuſcipiētis nō eſt ita: corpꝰ enī ꝑmutaṫ ꝯm nām: vn̄ niſi affuiſſet gr̄a ꝓhibēs ꝑmutationē corporis: nō fuiſſet ſuſceptibile vite ꝑpetue. ¶ Ad aliꝺ͛ dōm ꝙ in corpore ꝯm nām nō potuit hō eē corruptibilis ꝑꝑ rōnē cōponētium: ſed in hoc exceſſit alia aīantia ꝙ eq̄lioris ⁊ nobilioris factꝰ eſt cōplexionis: nō tn̄ icorruptibilis niſi ꝑ gr̄am cōditoris. ¶ Ad id qꝺ͛ vlterius q̄riṫ dōm ꝙ deus per ſeipſum formauit corpus hoīs ſicut oēs res formauit vt ꝓbatū eſt per auctoritatē inductā ab Augᵒ ſupra de Eua. ¶ Ad id qꝺ͛ contra obijciṫ dōm. ꝙ angelus in po° opatiua nō eſt ſupra aīaꝫ ita ꝙ ip̄e nām creet vel formet vel iſtauret ſed eſt ſupra naturā ſub̄e nobilitate. ꝑ hoc ēt pꝫ ſolō ad auctoritatē Dionyſij. hoc enī itelligiṫ de illumiationibꝰ de q̄bus in tractatu de angelis eſt expeditū. ¶ Ad id qꝺ͛ vlterius q̄riṫ dōm duplr̄. vno mō ꝙ id qꝺ͛ in p̄n° Gen̄. ꝑ anticipationē dr̄ ⁊ itelligitur de Eua. Et ſimilr̄ illꝺ͛ qꝺ͛ ſequiṫ creſcite ⁊ multiplicamini. Alio mō dr̄ ꝯm Augᵐ in 9° ſup Gen̄. ad lr̄am. ſ. ꝙ hō tūc itelligiṫ factꝰ ꝯ cauſalē rōnē quā deꝰ māe p̄me ididit vel inſeruit vt ex ipſa corpus hoīs fieri poſſet. Et qꝛ hec cāūs rō cōīs reſpicit viꝝ ⁊ mulierē: ⁊ ꝑꝑ hoc dr̄ maſculū ⁊ feminam creauit eos. ⁊ ſilr̄ itelligiṫ qꝺ͛ ſequiṫ creſcite ⁊ multiplicamini. poſtea v̇o de limo terre formauit viꝝ ⁊ de coſta mulierē. ¶ Ad aliꝺ͛ dōm ꝙ cā p̄cepti nō fuit ꝙ Eua ſumpta fuit de corpore Ade: ſꝫ duplex alia cā aſſignaṫ a ſanctis. Quaꝝ vna eſt ne ſortes ꝯfunderen̄ṫ ſi mulier de tribu in tribuꝫ trāſiret ⁊ ps ſue hereditatis eā ſeq̄reṫ. 2ᵃ eſt ne fieret error in ꝓmiſſo ſcīe. ꝓmiſſio enī tribui Iude facta eſt: que ſi ꝑmixta fuiſſet alijs tribubꝰ nō fuiſſet certa veritas in ꝓmiſſione. ¶ Ad aliꝺ͛ dōꝫ ꝙ Gamaliel mētiṫ ⁊ ſequiṫ fabulā iudeoꝝ dicētiū ꝙ lyli creata fuit an̄ Euā que nolēs ꝯſentire Adā aſſignata eſt demoni ⁊ genuit ex demone illo demones q dicun̄ṫ aſmodei ⁊ aſmodei filij ⁊ nepotes. ¶ Ad id qꝺ͛ vlteriꝰ q̄riṫ de formatiōe Eue dōm ꝙ formatio ſua miraculoſa vel mirabilis fuit. ¶ Ad id qꝺ͛ ꝯ obijciṫ dōm ꝙ deus tūc inſtaurauit nāꝫ in p̄mis nāe p̄ncipijs: ⁊ ꝑꝑ hoc illa p̄n° ꝑ nām reſtaurari nō poterūt. ¶ Ad aliud dōm ꝙ dcm̄ Aug. itelligiṫ de ꝯn̄tibꝰ nās creatas ſic̄ ſunt locꝰ motꝰ. vn̄ ēt ipſe dicͭ v̇bū hoc de aq̄s que ſup celos ſūt. ¶ Ad aliꝺ͛ dōm ꝙ ꝯ Augᵐ inueniun̄ṫ tria dr̄a ꝯ rōnē. ſ. cāe ſemiales ⁊ rōnes cāles ⁊ cāe ſimpl̄r. et cāe ſemiales ꝓprie referun̄ṫ ad nāꝫ ſeminantē ſiue in gn̄one equoca vel vniuoca: ſiue ꝑ putrefactioneꝫ. Rōnes v̇o cāles ſimpliciores ſūt ⁊ ſūt in mā quo ad ea que ad aliquē finē rōnis educun̄ṫ de ip̄a ſine opatiōe itriſeca. ſ. nā ſiue extrinſeca vt arte vel volūtate dīna. Cāe enī ſunt ſimpl̄r māles formales ⁊ efficiētes ⁊ finales. Augꝰ āt qn̄qꝫ ponit vnū ꝓ altero: et dicit hec iſerta ⁊ ꝯcreata eē māe. ¶ Silr̄ vim facit Augꝰ iter hoc ꝙ aliqꝺ ſit in mā vt de ip̄a fiat: ⁊ ꝙ aliqꝺ ſit in ip̄a ꝙ nō ex ip̄a fiat ſꝫ ꝙ fieri poſſit. p̄° mō in mā ē cuiꝰ cās ſufficiētes ad actū mā hꝫ in ſeip̄a ſiue in nālibꝰ: ſiue in artificiatis. dico aūt cās efficiētes finales māles ⁊ formales: ⁊ hoc mō mālia ſūt in mā. 2° v̇o mō eſt in mā cuiꝰ cās ſufficiētes ad actuꝫ nō hꝫ mā ſꝫ obediētes. efficiēs enī eſt eṫ in v̇tute dīna quaſi mō vt dicͭ Augꝰ de q̄nque panibꝰ ſaturati ſūt q̄nque milia hoīuꝫ: ⁊ de aq̄ factū eſt vinū. ⁊ hoc mō dicͭ mulierē fuiſſe i latere viri. Sic ꝗ mulier fuit in coſta nō ſic̄ in cā ſemiali ſꝫ ſic̄ i rōne cāli: nō vt de ip̄a fieret: ſꝫ vt de ip̄a fieri poſſꝫ. ⁊ hoc mō dicͭ Anſel. ꝙ in trūco ē vitulus nō vt de ip̄o fiat: ſꝫ vt de ip̄o fieri poſſit: ⁊ hmōi tn̄ ꝓceſſus nō eſt ꝯ nāꝫ quā deꝰ iſtituit eo ꝙ in p̄° iſtitutiōe nāe vt dicͭ Augꝰ deꝰ nāe tales iſeruit rōnes illoꝝ opeꝝ q̄ poſtea ꝯ ſuā volūtatē ad effectū eduxit. ꝑ hoc pꝫ ſolō ad totū qꝺ͛ de hoc obijciṫ. ¶ Ad id qꝺ͛ q̄riṫ q̄re potiꝰ ſit ſumpta mulier de coſta viri ꝙꝫ de pede vel capite. Rn̄dēt ſancti ꝙ ꝑꝑ eq̄litatē iuris in mr̄imonio ⁊ eq̄litatē meriti ſūpta eſt de media pte hoīs. Et ſi ſumpta eēt de capite crederēṫ eē dn̄a ⁊ nobilior. Si v̇o de pede crederēṫ eē vilior ⁊ ancilla. ¶ Ad aliud dōm ꝙ Augꝰ itelligit de rōne cāli q̄ fuit in elr̄tis ad corpꝰ hoīs ꝯ modū dcm̄. ſ. ꝙ ex ipſis fieri poſſit nō ꝙ ex ipſis fieret. ¶ Ad aliꝺ͛ dōꝫ ꝙ deꝰ ꝑ ſeip̄m formauit mulierē. Qꝺ͛ v̇o dicͭ Augꝰ ꝙ ſig̃tio futuroꝝ facta ē ꝑ angelos itelligiṫ de ſig̃tiōe q̄ facta ē ꝑ appitiones q̄ exhibite ſūt prībus vete. teſtamēti. ¶ Ad id qꝺ͛ q̄riṫ de ſtatura corpis dōm ꝙ moralr̄ loquēdo eſt ad iudicādū rectitudinē mētis. finalr̄ aūt eſt ad ꝯtēplādū celeſtia: vn̄ dr̄ os hoī ſublime dedit celūqꝫ vidē iuſſit. nālīter āt ꝑꝑ calorē in nobiliſſima cōplexiōe. Si enī hō hr̄et iclinatū corpꝰ ſanguis multū flueret ſb̄tilr̄ ad cerebrū ⁊ ipediret v̇tutes nāles: calor enī lꝫ i q̄buſdā fortior ſit: tn̄ illa nō ſūt adeo delicate complexiōis vt erigi poſſint. ¶ Ad vltiᵐ dōm ꝙ ꝯ Dama. ꝙ in q̄libet gn̄e aīaliū create ſunt due hypoſtaſes maſculus ⁊ femīa p̄terqꝫ in hoīe eo ꝙ ipſe eſt deo in hoc ſīlis qꝺ͛ eſt p̄nᵐ totiꝰ gn̄is ſui vnus exn̄s ſicut deus vnus exiſtens principium eſt vniuerſorum.

¶ Queritur de immortalitate Ade.

Secundo queritur de immortalitate Ade. Et queruntur tria. quorum primum eſt quid ſit. 2ᵐ eſt in quo differat ab imortalitate prīe que erit poſt reſurrectionē. 3ᵐ vtrū poſt pctm̄ poſſibile fuit ꝯſeq imortalitatē poſt eſuꝫ ligni vite.

D primū ꝓcediṫ ſic. Dicͭ Augꝰ ꝙ vera imortalitas eſt vera icōmutabilitas. Maximꝰ aūt dicͭ ꝙ imortalitas ē ꝓceſſio in ꝑpetuaꝫ vitam. neutro iſtoꝝ modoꝝ Adā fuit imortalis. ꝗ videṫ ꝙ imortalitatē nō habuit. ¶ Preterea qcqꝺ pōt mori ⁊ pōt nō mori nō plus hꝫ de mortalitate ꝙꝫ de imortalitate. Adā potuit mori ⁊ nō mori vt dicit Augꝰ. ꝗ plꝰ nō dꝫ dici imortalis ꝙꝫ mortalis. ¶ Preter-

Cōmēto. ix.

Nō errorē in deorum.

eā q̄rit̄ vtruȝ imortalitas esset sua potētia vel habitus. Et videt̄ ꝙ nō sit potētia. oīs eni poͣ radicat̄ in p̄ncipijs corporis vel aīe: imortalitas aūt non radicat̄ in p̄ncipijs corporis eo ꝙ illa ꝯtra sunt a qbꝰ Adā nō habuit imortalitateȝ: ſȝ nec in p̄ncipijs aīe. Aīa eni p suā sbāȝ est imortalis: ⁊ illā imortalitatē nunq̄ȝ amisit. g̃ imortalitas quaȝ habuit Adā nō est imortalitas aīe: qa ip̄e illā amisit. Si pp hoc dicat̄ ꝙ est habitꝰ. ¶ Cōtra. oīs habitꝰ pfectiuus est alicuiꝰ potētie. Si g̃ imortalitas habitꝰ est oportebit aliq̄ȝ potētiā eē q̄ pficiet̄ ad actū imortalitatis. ¶ Preterea ſm vba Aug. videt̄ illā potētiā fuisse potētiā li. ar. dicit eni ꝙ potuit nō mori si voluisset ⁊ mori si voluisset ⁊ retorquet mortalitatē ⁊ imortalitatē ad volūtatē. ¶ Preterea q̄rit̄ vtrum eadē poͣ sit ad mori ⁊ ad nō mori: vt dicūt qdā. Et videt̄ ꝙ nō. vna eni fuit a gr̃a. altera v̊o a nā. ¶ Preterea q̄cūq̄ȝ sepabilia sūt ad seinuiceȝ ſm sbāȝ ⁊ eē nō pñt eē eadē ſm sbāȝ. poͣ moriēdi sepata est a poͣ nō moriēdi ſm sbāȝ ⁊ eē. g̃ nō est eadē ſm sbāȝ. Qd āt' separata sit pbat̄ ex hoc ꝙ habemꝰ mō potētiā moriēdi ⁊ nō potētiā nō moriēdi. ¶ Contra. hoc est ꝙ oppositoꝝ eadem sūt mā ⁊ poͣ: ⁊ marie oppositoꝝ p̄uatiue: mori aūt ⁊ nō mori sic opponunt̄. g̃ ip̄oꝝ vna poͣ ⁊ mā. ¶ Solo. dōȝ ꝙ imortalitas Ade pōt cōsiderari ſm id a quo est. i. ſȝ poͣm actiuā vel passiuā siue formalē: ⁊ ſm p̄m modū est poͣ. ſȝ aūt ꝛm habitus est q dr̄ gr̃a inocētie. ¶ Ad id aūt qd obijcit̄ de diffōnibꝰ Aug. ⁊ Marimi dōm ꝙ Augꝰ loquitur de imortalitate dei eo ꝙ nihil est icōmutabile vere nisi solus deus. ſm v̊o Marimi diffōnē Adā habuit imortalitatē lȝ nō fuerit i ip̄o cōfirmata. ¶ Ad aliō dōm ꝙ poͣ nō moriēdi in Adā disposita fuit per habitū gr̃e inocētie. poͣ v̊o moriēdi nō fuit deposita p habitū culpe: ⁊ pp hoc dr̄ potiꝰ habuisse imortalitatē q̄ȝ mortalitatē. ¶ Ad aliō dōm ꝙ id in quo fuit imortalitas est poͣ mālis ⁊ susceptibilis a quo ē habitꝰ ⁊ poͣ actiua. ¶ Ad id qd ꝫ obijcit̄ dōȝ ꝙ potentia illa radicat̄ in corpore nō qdē in p̄ncipijs cōponētibꝰ corpꝰ ſȝ in ip̄o ꝯiūcto ⁊ cōplexionato eodē mō pmanēte. Si eni corpꝰ aliqd susceptibile ē vite: idē corpus manēs eodē mō in cōplōne semp erit susceptibile. Corpꝰ āt Ade potuit pmanē eodē mō: vñ eadē potētia qua fuit susceptibile vite fuit susceptibile imortalitatis. ¶ Ad id qd obijcit̄ ꝙ oīs habitꝰ ē in aliq̄ poͣ. dōm ꝙ hoc ē veꝝ: ſȝ bñ cōtingit vnā poͣm que cōplet̄ p habitū mouē aliā cuiꝰ nō est ille habitꝰ imediate: sic pȝ in rōne mouēte ⁊ ordināte ꝯcupiscibilē ⁊ irascibilē. Et silr̄ est hic: gr̃a eni inocētie fuit in aīa: ⁊ illiꝰ v̊tute aīa potuit ꝯtinē corpꝰ in eodeȝ statu cōplōnis vt semp eēt susceptibile vite. ¶ Ad aliō dōȝ ꝙ eadē poͣ mālis ⁊ idisposita fuit moriēdi ⁊ nō moriendi. ⁊ hec potētia fuit cōplexio corporis: sed nō eodē modo fuit susceptibilis vtriusq̄ȝ: per rōnem eni componentiū potuit mori: sed virtute aīe inocentis potuit non mori. ¶ Ad id qd obijcitur de lib. ar. per Augm dicimus ꝙ mori ⁊ nō mori fuit in lib. arbi. sicut in efficiente non proximo: sed in gratia inocentie fuit non mori sicut in efficiente proximo. In distemperātia v̊o complexionis mori fuit sicut in efficiente proximo.

¶ Queritur in quo differt ab imortalitate patrie.

Secundo q̄rit̄ in quo differt ab immortalitate p̄rie. Et videt̄ ꝙ alia sit. Dicē eni Augꝰ. alia ē imortalitas carnis quaȝ in Adā accepimus. Alia v̊o quā in resurrectiōe p Jesuȝ speramꝰ. Ille eni factꝰ est imortalis vt possit non mori si nō peccaret. morieret̄ aūt si peccaret. filij v̊o resurrectiōis nō vltra poterūt peccare nec mori. ¶ Itē Augꝰ in libro sup Geñ. ad lr̃aȝ id qd in Adā pdidimꝰ ſm quēdaȝ modū recepimꝰ p Chrm: ⁊ ſm quēdā modū nō recepimus: nō itaq̄ȝ recepimꝰ imortalitatē spūalis corporis quā nōdum habuit Adā: ſȝ recepimꝰ iustitiā ex qua p pctm̄ lapsus ē. Ex hoc accipit̄ ꝙ imortalitateȝ spūalis corporis quā hēbimus post resurrectionē nō habuit Adā. g̃ nō est eadem imortalitas. ¶ Itē Augꝰ in 6° sup Geñ. ad lr̃am. aliō ē nō posse mori sic q̄sdā nās imortales creauit deꝰ. Aliud posse non mori: ſm quē modū p̄mus hō creatus erat qd ei p̄stabat̄ de ligno vite nō de ꝯstōne nāe. Ex hoc iteꝝ accipit̄: ꝙ imortalitas resurrectiōis q̄ est nō posse mori alia est ab imortalitate p̄mi hoīs que fuit posse nō mori. ¶ Iteȝ immortalitas p̄mi hoīs fuit a gr̃a inocētie: imortalitas aūt resurrectiōis est a statu glie. g̃ nō sunt eadē. ¶ Sȝ ꝫ. eadē ē poͣ sub dispōne ⁊ necessitate. posse v̊o nō mori ⁊ non posse mori se hñt sicut dispō ⁊ necessitas. g̃ eadē est poͣ ad vtrūq̄ȝ. Cū igit̄ imortalitas ſȝ vnū modū sit poͣ: eadē est imortalitas in statu inocētie ⁊ in statu glorie. ¶ Itē poͣ ad mori ⁊ poͣ ⁊ ad nec̄io mori ē vna: ergo ab oppositis vna erit poͣ ad posse nō mori ⁊ ad nec̄io nō mori. ¶ Itē lib. ar. in angelis vnū est ⁊ p̄° mō potuit non peccare añ ꝯfirmationē ⁊ post ꝯfirmationē nō potuit peccare. g̃ a silī eadē est imortalitas q̄ p̄° pōt nō mori in statu inocētie ⁊ postea non pōt mori in statu glie. ¶ Solo. dōm ꝙ q̄dāmō est eadē ⁊ q̄dāmō diuersa. si eni ꝯsideret̄ statꝰ ⁊ efficiens primū ⁊ dispō recipiētis: tūc erit diuersa. vna eni est in statu glorie q̄ est statꝰ plene pfectiōis. altera v̊o in statu vie: qui est statꝰ pgrediētis ad deuȝ nō plene pfecti. ¶ Silr̄ efficiēs primū in vna ē dotes corporis: in altera v̊o gr̃a inocētie. Adhuc aūt dispō prima in vna ē spūalitas corporis glorificati. In altera āt fuit corpꝰ aīale susceptibile: tñ vite pp̄tne pp iustitiā inocētie. Justū eni fuit q̄ȝdiu aīa vite sue adhesit p obediētiā q̄ est deꝰ ꝙ tādiu p susceptionē vite adhereat ei corpꝰ qd erat sub ip̄a. Si v̊o cōsideretur p̄ma potentia ad imortalitatē sine dispositionibus adaptantibus eaȝ: tunc erat semper eadem imortalitas vtrobiq̄ȝ ſm hoc est ſȝ quid ⁊ non simpliciter. Et per hoc patet solutio ad totum.

¶ Utrum post pctm̄ possibile fuit cōsequi imortalitatem.

Tertio q̄rit̄ Utrū post pctm̄ possibile fuit ꝯsequi imortalitatē p esuȝ ligni vite. Et videt̄ ꝙ sic. lignū eni vite effectū hēbat ꝯtinuādi vitaȝ: vt dic̄ Augꝰ in 6° sup Geñ. g̃ si post pctm̄ fuisset comestū ꝯtinuasset vitā. ¶ Item hoc pbat̄ per Heliā ⁊ Enoch qbꝰ ꝯtinuat vitā vt dicit Augꝰ. ¶ Iteȝ hoc videt̄ p verba posita in Geñ. qa dic̄ dñs post pctm̄ videte ne forte sumat de ligno vite ⁊ viuat i eternū. Sȝ ꝫ. q̄cūq̄ȝ die comederis morte morieris. i. necessitati mortis subiacebis vt dic̄ Augꝰ. ¶ Itē sancti cōiter dicūt ꝙ añ pctm̄ potuit hō nō mori: ſȝ per pctm̄ factꝰ est ꝙ non posset nō mori. ¶ Iuxta hoc iteꝝ q̄rit̄ si post pctm̄ comedisset de ligno vite ⁊ ꝯtinuasset vitā vtrū eādē imortalitatē habuisset q̄ȝ p̄us. Et videt̄ ꝙ sic. p̄ma eni imortalitas fuit in statu animalis corporis ⁊ cibi sustētāda ⁊ silr̄ ꝛ°. Sȝ ꝫ dicit ēt Augꝰ ꝙ Helias ⁊ Enoch reuertant̄ sub Antichr̄o ad debitū illō soluēdū quo oēs debitores facti sumꝰ in Adā. sed in p̄ma imortalitate nullus hoc debitū nō psoluisset. g̃ nō eēt eadem imortalitas. ¶ Iuxta hoc iteꝝ q̄rit̄ vlteriꝰ vtrū p quolibet pctō hō necessitati moriēdi in corpore fuisset adductꝰ. Et videt̄ ꝙ nō. sunt eni q̄dā pctā in qbꝰ corpꝰ nō cōicat aīe sic infidelitas ⁊ q̄dā inanis glia de spūalibꝰ: iniustuȝ āt eēt vt corpus cū aīa societatē in pena hēret nisi ēt societatē in culpa habuisset. g̃ si in talibꝰ peccatis peccasset Adā: nō nec̄io fuisset mortuus in corpore. ¶ Sȝ ꝫ. multa pctā sūt tm̄ ſm vnā potētiā aīe: p qbꝰ tñ totꝰ hō est ꝯdēnatꝰ. g̃ silr̄ p pctō spūs cōdēnari debuit ēt corpꝰ. ¶ Itē dicūt sancti ꝙ pctm̄ iduxit mortē per hoc auertit aīaȝ ab incōmutabili vita. Cū g̃ hoc sit in oī pctō: oē pctm̄ iduxisset mortē. ¶ Preterea q̄rit̄ d̄ hoc qd habet̄ in li° sapiētie deꝰ mortē nō fecit: ſȝ ipij manibꝰ ⁊ verbis accersierūt eā. mors eni est istr̄m iustitie iudicātis quaȝ deꝰ istituit p̄mis peccātibꝰ. g̃ videt̄ ꝙ deꝰ fecit eā. ¶ Itē dicit Amos pph̄a. nō est malū in ciuitate ꝙ deꝰ nō fecit: ⁊ hoc itelligit̄ de malo pene. g̃ oīs pena a deo ē facta. ¶ Ulteriꝰ ēt querit̄ qua iustitia posteriori ꝯdēnati sūt morte. pr̄ enim nō portabit iniqtatē filij neq̄ȝ filius portabit iniqtatē p̄ris dicit dñs. ¶ Solo. dōȝ ad p̄m ꝙ pctm̄ iduxit nec̄itatē moriēdi. vñ per esuȝ ligni vite nō fuisset ablata mortalitas. oporteret. n. mori q̄ȝtūlibet fuisset plōgata vita añ trāsitū ad gliaȝ. ⁊ hec est s̄nia Aug. sup Geñ. ad lr̃aȝ in 6° libro vñ dic̄ Heliam ⁊ Enoch redituros eo ꝙ oȝ nos expoliari ⁊ nō possumꝰ supuestiri vt absorbeat̄ qd mortale est a vita. huiꝰ aūt cā in q̄ōne de resurrectiōe pleniꝰ expediet̄ in loco illo vbi queret̄ de termīo illo a q̄ est resurrectio. ¶ Ad obta v̊o in ꝯtriū dōȝ ꝙ hō post pctm̄ nūq̄ȝ posset dici imortalis p esuȝ ligni vite posset ei ꝯtinuari vita: ſȝ nō sic qn semp necesse eēt mori añ trāsitū ad p̄riam: ⁊ hoc itēdit dñs cū dixit ne sumat de ligno vite ⁊ viuat in eternū. ¶ Ad id qd vlteriꝰ q̄rit̄ vtruȝ p q̄libet pctō mortuus fuisset in corpore. dōm ꝙ sic. ¶ Ad obta in ꝯriū dōm ꝙ poͣ peccati nō facit pctm̄: qa opationes ⁊ actus particulariū sūt ⁊ totiꝰ: ⁊ iō totū ꝯdēnat̄. ¶ Ad id qd vlteriꝰ

querit̄

querit̃ vtrũ deus mortẽ fecerit. dõm ꝙ deus est cã efficiens mortis ⁊ īfligens ⁊ penarꝫ: ſʒ pctm̃ hoīs est cã meritoria: ⁊ ſic intelligit̃ dcm̃ ſapie. ¶ Ad vltimũ dõʒ ꝙ mors est ex mã: vñ oẽs ptes illiꝰ mãe corruptibiles facte ſunt: ⁊ qa oẽs mãliter ſumus in p̃mis hominibus: ideo omnes morimur ⁊ quaſi aqua in terram dilabimur. dictum ṽo prophete de peccato actuali intelligitur ⁊ non de originali.

¶ Queritur de edulio ⁊ gñatione eiꝰ ſi perſtitiſſet ſine pctõ.

Deinde querit̃ de edulio ⁊ gñatõe eiꝰ ſi pſtitiſſet ſine pctõ. Et q̃rit̃ vtrũ cibꝰ ꝯuerſus fuiſſet in nãm vel nõ. Si eni nõ fuiſſet cõuerſus tunc fruſtra comediſſet. Si ṽo conuerſus fuiſſet in corpꝰ aut ad reſtaurationem deꝑditi: aut ad augmẽtũ tm̃. Si p̃ᵒ mõ: tũc aliqd poſſibile fuit deꝑditi in corpore: ſʒ eadẽ rõ est de pte ⁊ de toto. g̃ totũ poterat deꝑdi: ⁊ ita corruptibile habuiſſet corpꝰ añ pctm̃. Si ṽo nihil fuiſſet deꝑditũ ⁊ cibus nõ fuiſſet additus corpori cum q̃tũ q̃to additũ ſemꝑ faciat maius: Adã ꝑ totã vitã creuiſſet in magnitudĩe corporis qđ abſurdũ ẽ. Si ṽo dicat̃: ꝙ cibus tm̃ reſtitiſſet calori nãli ne ꝯſumeret ſbam corporis hoc nihil est: qa ſuba corporis nõ fuit ꝯſumptibilis tunc fruſtra ponebat̃ ad obſtaculũ ꝯſumptioni. ¶ Preterea dic̃ Augꝰ. ꝙ ſi nõ peccaſſet nec ignis vreret: nec aq̃ mergeret: nec ſpina pũgeret: nec gladiꝰ ſecaret. g̃ multominus calor nãlis cõſumeret. ¶ Preterea q̃rit̃ vtrũ facta fuiſſet digeſtio cibi: et videt̃ ꝙ ſic. fecit deꝰ in hoīe mẽbra digerẽtia ſtõchuʒ ⁊ epar ⁊ ſilr̃ venas cibũ ad mẽbra deportãtes: que oĩa fruſtra eẽnt niſi in eis eẽt digeſtio cibi. ¶ Preterea dicit Auguꝰ ꝙ talis erat mortalitas Ade ꝙ tm̃ cibis erat ſuſtẽtãda. cibi autẽ nõ ſuſtẽtant niſi per digeſtionẽ. ¶ Querit̃ ẽt de mõ gñationis. Dicũt eni Dionꝰ ⁊ Dam̃. ꝙ hõ nõ genuiſſet hoc mõ ſi non peccaſſet: ſʒ dñs multiplicaſſet humanũ genꝰ ꝑ modũ aliuʒ. Et est rõ eorꝫ: qa gñatio est vite mortalis eo ꝙ immortalia nõ gñant. Cũ ergo Adã fuerat imortalis factꝰ ipe nõ genuiſſet. ¶ Itẽ Augꝰ in liᵒ de bono ꝯiugali cõcubitꝰ nõ niſi mortaliuʒ corporꝫ eẽ põt. Adã ṽo in p̃ᵒ ſtatu nõ fuit mortalis. ergo nõ cõcubuiſſet ſi ꝑſtitiſſet. ¶ Item ibidẽ ſine coeũdi amplexu alio aliquo mõ ſi nõ peccaſſent habituri eẽnt filios ex munere oĩpotẽtiſſimi creatoris q potuit ⁊ ipſos ſine parentibꝰ ꝯdere q poterat carnẽ Chr̃i de vtero ṽginali formare. Et vt ipſis īfidelibꝰ loquar q potuit apibꝰ ſine cõcubitu ꝓlẽ dare. ¶ Sʒ ꝯ. Augꝰ in 9ᵒ ſuꝑ Geñ. ad lr̃aʒ quã iã emiſit de paradiſo ꝯueniſſe ⁊ genuiſſe cõmemorant̃ tñ nõ in deo q ꝓhibẽ potuerit vt eẽnt eis in paradiſo honorabiles nuptie ⁊ thorus īmaculatꝰ hoc deo p̃ſtãte fidelr̃ iuſteq̷ viuentibꝰ ei obediẽt ſancteq̷ ſeruiẽtibꝰ ⁊ ſine vllo ingeto ardore libidis ſine vllo labore aut dolore pariẽdi fetus ex eorꝫ ſemĩe generarent̃. ¶ Itẽ Augꝰ ibidẽ. Cur nõ credant̃ illos hoīes ante pctm̃ genitalibꝰ mẽbris ad ꝓcreãdũ filios ita iꝑare potuiſſe ſicut in ceteris que in q̃libet oꝑe aĩa ſine vlla moleſtia: quaſi prurituͦ volũtatis mouet: plura ẽt de hoc dicit Augꝰ. ¶ Itẽ maſculũ ⁊ feminã creauit eos deꝰ. Diſtõ aũt ſexꝰ nõ est nec̃ia niſi ꝑꝑ coitũ ⁊ gñationẽ. g̃ videt̃ ꝙ añ pctm̃ coire ⁊ gñare poterãt. ¶ Sʒ tũc q̃rit̃ de deciſiõe ſemis: cuʒ eni ſemẽ ſit ex ſuꝑfluitate cibi videt̃ ꝙ cibꝰ in illis alterabit̃ ⁊ icorporabit̃. ¶ Solõ. ſine p̃iudicio loquẽdo ⁊ nihil affirmãdo dico ꝙ deꝰ fecit p̃mos hoīes tales ꝙ aĩalitas eorꝫ cibis eẽt ſuſtẽtãda: ⁊ ꝑꝑ hoc cibis idiguerunt. ¶ Ad hoc aũt qđ q̃ritur vtrũ icorporatꝰ fuiſſet eis vel nõ. dico ꝙ mihi videt̃ ꝙ non. duplr̃ eni ꝯiungit̃ cibꝰ corpori nr̃o. ſ. ſuba ⁊ virtute. In ipſis tm̃ ṽtute fuiſſet cõiunctꝰ ⁊ ſba emiſſa fuiſſet ꝑ egẽſtiones ⁊ euaporationes ꝑ poros occultos ⁊ manifeſtos. Incremẽtuʒ ãt corporꝫ filiorꝫ eorꝫ habitũ fuiſſet ex multiplicatiõe corporal' ſbe in ſeipſa ſicut multiplicati q̃nque panes fuerũt ad ſatietatẽ q̃nque miliũ hoīuʒ. ¶ Ad hoc qđ q̃rit̃ vtrũ cibꝰ reſtitiſſet calori nãli ne ꝯſumeret ſbam. dõm ꝙ ſequẽdo ṽba ſctõrum ſba illa nõ fuit ꝯſumptibilis: ⁊ ideo cibꝰ ṽtute tm̃ cõiũgebat̃. ¶ Ad hoc ṽo qđ q̃rit̃ de gñatione dõm est ꝙ gñare poterãt añ pctm̃ per ꝯcubitũ ſed ſine ꝯcupiſcẽtia fuiſſet ꝯceptus ⁊ grauidatio ſine grauamĩe ⁊ puerperium ſine dolore. ¶ Auctes q̃ videt̃ ꝯ hoc eẽ ſm opionẽ loquunt̃ ſub ſententijs aliorꝫ. ¶ Ad id qđ q̃rit̃ de ſemĩe dõm ꝙ ſemẽ aſſumptũ fuiſſet de radicali ⁊ nõ nutrimẽtali: qđ qa multiplicatuʒ fuiſſet ṽtute cibi ſuffeciſſet ad cõſiſtẽtiã corporis ⁊ ad ꝓpagationẽ gñationis. ¶ Sũt tñ qui dicũt ꝙ deus tales fecit primos hoīes qualr̃ cõpetebat futuro eorꝫ caſui quẽ ipſe p̃ſciuit. Quid aũt verius ſit de hoc nõ facile ꝑſpicuũ põt inueniri. Augꝰ eni facit q̃õnẽ de pueris natis vtruʒ parui vel magni: ſapiẽtes vel ignorãtes nati fuiſſent. ⁊ rñdet ꝙ ꝑꝑ neceſſitatẽ vteri parui nati fuiſſent ſʒ nõ in tali infirmitate vt nec loq nec ambulare nec ſapere potuiſſent. ¶ Ad id qđ q̃rit̃ de digeſtione dicẽdum ꝙ facta fuiſſet digeſtio vt iã dictũ est.

Cibus duplr̃ corpi nr̃o cõiungitur.

¶ Queritur de coniunctione anime ⁊ corporis.

Conſequẽter q̃rit̃ de ꝯiũctione aĩe ⁊ corporis. Et querit̃ vtrꝫ fiat per mediũ vel ſine medio. Et videt̃ ꝙ ſine medio. Aĩa eni est actꝰ corporis phĩci poᵃ vitã hñtis. oĩs aũt actꝰ ſue potẽtie imediate cõiungit̃. ergo aĩa imediate ꝯiungit̃ corpori. ¶ Itẽ ꝓbat Arꝫ. in 2ᵒ de aĩa ꝙ aĩa ſit ſba ⁊ rõ corporis aĩati dans eẽ corpori aĩati: ergo aĩa imediate ꝯiũgit̃ corpori. Si forte dicat̃ ꝙ aĩa non tm̃ est forma ſed ẽt ſuba per ſe exñs: ⁊ ꝑꝑ hoc indiget medio in cõiũctiõe ſui cũ corpore. ¶ Cõtra. illud mediũ aut est ſuba aut accñs. nõ accñs eo ꝙ accñs nõ põt eẽ rõ ꝯiunctionis ſube cũ ſuba. Si aũt est ſuba: aut est ꝑs hoīs: aut extriſecũ hoī. nõ extrinſecũ: qa iterꝫ hoc nõ poſſet cõtĩgere. Si aũt ꝑs hoīs tũc erit aut ꝑs mãe aut pars forme. nõ pars forme eo ꝙ forma ſimplex ſit: ⁊ tales ptes nõ hẽat. ergo erit pars mãe. g̃ ſi tota mã mediũ hʒ cõiungẽs cũ forma ⁊ ꝑs mediũ hẽbit: ⁊ iterꝫ oportebit ponere medij mediũ ⁊ ſic in infinitũ: ⁊ ſic aĩa imediate cõiungit̃ corpori. ¶ Preterea dic̃ Arꝫ. in 2ᵒ de aĩa. ꝙ hoc qđ est in partibꝰ opꝫ ⁊ in toto accipere: ſicut eni ptes aĩe actꝰ et perfectiões ſunt partiũ corporis ita ⁊ tota aĩa imediate coniungit̃ ptibꝰ corporis. g̃ ⁊ tota aĩa imediate ꝯiũgit̃ toti corpori. ¶ Sʒ ꝯ. ſupra ꝓbatum est ꝙ ſenſibile nunq̃ inuenit̃ in corpore ſine vegetabili: ⁊ rõnale nũq̃ ſine vtroq̷. ergo vegetabile ⁊ ſenſibile media vident̃ eẽ qbꝰ cõiungit̃ aĩa rõnalis cũ corpore. ¶ Itẽ corpus est q̃tũ groſſum corruptibile. Aĩa aũt rõnalis ſimplex est ⁊ icorporea ⁊ icorruptibilis: iſta autẽ extrema cũ ſint oppoſita cõiũgi nõ pñt niſi per media participãtia nãm vtriuſq̷ extremorꝫ. ſ. ꝙ ſint icorporea ⁊ icorruptibilia. Sed tales ſube ſunt vegetabilis ⁊ ſenſibilis. g̃ vegetabilis ⁊ ſenſibilis ſũt media aĩe rõnalis ⁊ corpis. ¶ Iuxͣ hoc iterꝫ querit̃ vlteriꝰ qualr̃ aĩa ſit in corpore vtrum tota ſit in toto. Et videt̃ ꝙ ſic. dicit eni Augꝰ. ꝙ aĩa est in corpore ⁊ tota in toto corpore. hoc idẽ dicit Anſel. ¶ Iteʒ ꝓbat̃ ꝑ rõnes. aĩa eni ad corpus hʒ cõparationẽ forme. Cũ igit̃ forᵃ ⁊ perfectio ſit in q̃libet pte ſui perfecti aĩa erit in q̃libʒ pte ſui corporis. Si forte dicat̃ ꝙ aĩa per potentias ſuas est in toto corpore ⁊ nõ per ſeipſaʒ. Cõtra. ille potẽtie que ſunt in corpore nõ ſunt ſeꝑate ab aĩa. vbicũq̷ igit̃ est aliq̃ potẽtiarꝫ ibi est aĩa per ſbaʒ. Sʒ in toto corpore ſunt potẽtie. g̃ in toto corpore est aĩa ꝑ ſbaʒ. ¶ Sʒ ꝯ. qcqd ſm ſe nulliꝰ corporis est actus nõ est in corpore nec in pte corporis. aĩa itellectiua ſʒ ſe nulliꝰ corporis est actꝰ. g̃ non est in corpore nec in pte corporis. p̃ᵃ pʒ ꝑ ſe. 2ᵃ ſuperiꝰ est ꝓbata. ¶ Itẽ ſi eẽt in toto ita ꝙ vnũ in q̃libet pte. Aut g̃ ſignabilis in q̃libet pte aut nõ. Si ſignabilis ꝯ. qcqd ſiḡtur in pluribꝰ locis actu est in plibꝰ locis diffinitũ ẽ in illis vel ſcriptuʒ. Aĩa ſic ſiḡtur in plibꝰ locis: qa in oĩbꝰ mẽbris corporis. g̃ ẽ in plibꝰ locis diffinita vel circũſcripta in illis qđ est ipoſĩe. oẽ eni qđ est ſube finite ſi finit̃ vl' circũſcribit̃ in loco vno nõ ẽ in alio. Si ṽo non põt ſiḡri in illis tũc nõ videt̃ ẽt nõ eẽ in illis: qa qđ est in aliq̃ p̃t ſiḡri in illo. ¶ Iuxta hoc ẽt q̃rit̃ vtrũ ſit in corpore. Si eni ꝯtẽtũ est in cõtinẽte potiꝰ videt̃ eẽ corpꝰ in aĩa q̃ ecõuerſo: eo ꝙ anima cõtinet corpus ⁊ nõ ꝯtinet̃ ab eo vt dicit phus. ¶ Ulterius ẽt querit̃ vtrũ faciat vnũ cũ corpore. ꝓbat̃ eni in 7ᵒ meta. ꝙ ex duobꝰ actu exñtibꝰ ⁊ cõpoſitis nõ ſit vnũ. cũ igit̃ corpꝰ ⁊ aĩa talia duo ſunt vt videt̃ corpꝰ ⁊ aĩa nõ faciãt aliqđ vnuʒ. Et qa multa ſupra de hoc q̃ſita ſunt ſufficiant p̃dicta. ¶ Solõ. ſm nr̃aʒ ſniaʒ aĩa hoīs vna est ſba in vegetabili ⁊ ſenſibili et rõnali: ⁊ ꝑꝑ hoc dicit Dam̃. ſi de aĩa ſm ſe loq̃mur ꝙ ipa imediate vnit̃ corpori ſicut forma vnit̃ mãe ⁊ ſic motor mobili. Corpꝰ aũt dico mixtũ ⁊ cõplexionatũ ⁊ organicũ ⁊ cõpoſitũ. Est eni cõmixtio elñtorꝫ in humores: ⁊ cõmixtio humorũ in cõplexiões. Cõpoſitio ṽo corporis organici est ex mẽbris diuerſis ⁊ ſolidis rñdẽtibꝰ viribꝰ aĩe pficiẽtibꝰ eã. Similr̃ aĩam est ꝯſiderare tribꝰ modis. ſ. ꝓut est forma ⁊ effi-

Tex. cõ. 24. et inde.

Tex. cõ. 9.

Tex. cõ. 49.

tiẽs ⁊ finis viuẽtis corporis vt supra determinatũ est. Si aũt
cõsiderat̃ vt forma tũc est in toto tota. ꝑfectio eniꝫ in q̃libet
pte adest perfectibili: nõ tñ est diuisibilis diuisione corporis
rõne supra assignata. Si aũt ꝯsiderat̃ vt efficiẽs opeꝝ ipsi⁹
aĩati tunc cõsiderat̃ duob⁹ modis. s. per potẽtias per q̃s effi-
cit opus: ⁊ sic hꝫ alias potẽtias in qualibet pte: ita ꝙ in vna
vnã ⁊ in alia aliã: ⁊ alias hꝫ que nullius partis corporis sũt:
cuiuslibet tñ potẽtie organice imediata est relatio ad suum
organũ. Cõsiderat̃ etiam per suã essentiaꝫ: ⁊ sic iteꝝ tota in
toto est eo ꝙ essentia aĩe oĩbus virib⁹ adest siue sint orga-
nice siue nõ. Cõsideratur etiã in suis operationib⁹. ⁊ sic idi-
get medio duplici. s. gñali ⁊ speciali. gñale mediũ ⁊ spirit⁹ q
ꝫm medicos corpus est medium inter aerẽ ⁊ igneꝫ: ⁊ est tri-
plex. s. nãlis aĩalis ⁊ vitalis. nãlis aũt est instrm̃ triũ virium
aĩe vegetabilis: vitalis v̇o est ille per quẽ aĩa a corde vitam
⁊ pulsum operat̃ in toto corpore. aĩalis v̇o deseruit precipue
viribus existẽtibus in capite: siue sint motiue siue apphẽsi-
ue. motus autẽ hoꝝ spirituuꝫ in corpore sunt sicut mot⁹ lu-
minariũ in mundo: ꝓpter qḋ ẽt q̃dam dixerunt spũs eẽ de
natura quinti corporis: qḋ tñ nõ est veꝝ. Motus eniꝫ ipso-
rum sunt vt luminariũ ꝓpter hoc ꝙ sunt instrumẽta aĩe: ab
ipsa eni dirigitur spũs: ita ꝙ sit subtilior aere: ⁊ cũ sint cali-
di per nãm: sunt etiã calidiores eo ꝙ lucidi sunt. mediũ au-
tem spãle est quo vna potentia indiget alia ad hoc ꝙ ope-
ret̃ ꝫm ꝙ Dam. dicit nutrimẽtum deseruire augmẽtatiue
⁊ generatiue: ⁊ sensus phãtasie ⁊ phãtasia rõni. ¶ Ad id v̇o
qḋ p̃mo querit̃ pꝫ ꝙ aĩa sine medio est in corpore: sed nõ si-
ne medio operat̃. ¶ Ad id qḋ cõtra obijcit̃ dõm ꝙ vegeta-
bilis ⁊ sensibilis in hoĩe non sunt diuerse in substãtia ab aĩa
rõnali: sed sunt alie potẽtie: ⁊ ꝓpter hoc nõ sunt medie vt p
quas aĩa rõnalis sit in corpore sꝫ per quas operetur. ¶ Ad
aliud dõm ꝙ aĩa vegetabilis ⁊ sensibilis corrumpit̃ in suis
operibus: ⁊ ꝙ sunt potẽtie affixe organis ⁊ nõ corrumpũtur
per se ꝫm ꝙ sunt in hoĩe: ⁊ hoc supra ꝓbatum est in q̃one de
imortalitate aĩe. ¶ Ad id qḋ vlterius querit̃ qualiter ani-
ma sit in toto tota patet solo per p̄dicta. ¶ Ad id qḋ contra
obijcit̃ dõm ꝙ intellectus qui nullius corporis est actus est
potẽtie aĩe: ⁊ non quãlibet potẽtiã aĩe contingit esse in toto
totam: eo ꝙ aĩa rationalis talis est substãtia a qua fluũt po
tentie organice ⁊ nõ organice vt supra ex rõnibus Auicẽne
ꝓbatum est. ¶ Ad aliḋ dõm. ꝙ ꝓprie loquẽdo nihil contin
git signari nisi qḋ habet situꝫ per se vel per accidẽs. signatur
eni pũctum eo ꝙ hꝫ positionem in cõtinuo. ⁊ signat̃ albedo
eo ꝙ inest ꝫm determinatã parteꝫ cõtinui: q̃a ꝫm superficiẽ
vel partẽ superficiei: sed in formis subalibus que ꝫm rõneꝫ
ante sitũ ⁊ quãtitatem assunt materie nõ est talis signatio ⁊
precipue in aĩa hoĩs que simplicior est oĩbus formis substã
tialibus. ¶ Ad aliḋ dõm ꝙ aĩa est in corpore ⁊ non corp⁹ in
aĩa sicut forma in mã: ⁊ sicut motor in mobili: lꝫ eni in corpo
ralib⁹ cõtẽtum sit in cõtinẽte: tñ in spũalib⁹ est ecõuerso. s. cõ
tinens in ꝯtento. ⁊ hui⁹ rõ est: q̃a in istis cõtinens est intrise
cum in illis extrinsecũ: ⁊ iteꝝ in istis cõtinẽs est vt forma: in
illis aũt vt loc⁹. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ ex corpore ⁊ aĩa rõna-
li sit vnus hõ ea cõpõne qua cõponit̃ potentia cũ actu. vtruꝫ
aũt potẽtia sit per se vnũ: ⁊ silr̃ aĩa supra explanatum est.

¶ Queritur de habitaculo hominis.

COnsequenter queritur de habitaculo homi-
nis. Et q̃a ꝫm statũ aĩalis vite habitaculum
est duplex. s. paradisus ⁊ mũdus queretur de
vtroq;. Et primo de paradiso de quo querũ-
tur quatuor. s. an sit. ⁊ quid sit. Et ad quid sit.
⁊ de lignis paradisi ⁊c̃.

CIrca p̃muꝫ ꝓcedit̃ sic. Dicit Beda ꝙ paradi
sus est locus amenissimus lõgo maris ⁊ terre
tractu a nr̃o habitabili secretus adeo altus vt
vsq; ad lunarẽ globum attingat: sed ipossibi-
le est aliqḋ terrenũ vsq; lunarẽ globum attin
gere: ergo terrenus paradisus nõ est. ¶ Pre-
terea ph̃i dicũt ꝙ ignis tangit vndiq; camerã celi lune: sed
nihil põt subsistere in igne. ergo videt̃ ꝙ non attingit para-
disus vsq; ad lunã si terrestris est. ¶ Preterea dic̃ Dam.
ꝙ paradisus forme sensibilis itelligẽtiã est excedẽs. sꝫ qcq̃d
excedit forme sensibilis intelligẽtiã nõ est sensibile. ergo nõ
videt̃ esse aliq̃s paradisus sensibilis vel terrestris. ¶ Pre-
terea glo. sup Gen̄. ⁊ Magister hystoriaꝝ dicũt ꝙ per fon-
tem qui ascẽdebat irrigãteꝫ superficieꝫ paradisi intelligitur
abyssus matrix oĩum aquaꝝ. ⁊ ꝫm hoc videt̃ paradisus eẽ
totus mũdus. ¶ Preterea Dam. dic̃ ꝙ fons ille est occea-
nus. occeanuꝫ aũt mare vocat qḋ a ph̃is dicit̃ amphitrites
cingens est terrã: ⁊ sic iteꝝ videtur paradisus esse tot⁹ mun-
dus ⁊ nõ aliquis locus specialis a nostro habitabili secret⁹.
¶ Preterea hoc videt̃ de rõne. dicũt eniꝫ sancti ꝙ si homo
nõ peccasset tẽpestates in aere nõ fuissent. Silr̃ terra oĩa ad
vsum pertinẽtia ꝓtulisset: ⁊ sic videt̃ totus mũdus ꝓprieta
teꝫ paradisi habere ante pctm̃. ¶ Preterea ad quid fuisset
terra nisi hõ habitaret in ea: ꝫm nãm eni idẽ est locus gñe-
tionis ⁊ habitatiõis. Cũ ergo hõ de terra hmõi factus sit:
videt̃ ꝙ hic mũdus ꝫm nãm fuerit habitatio eius: ⁊ sic ite-
rum tot⁹ mũdus fuerit paradisus. ¶ Preterea in apocri-
phis Hesdre q̃rit Hesdras ab Uriele angelo: q̃re nõ oẽs
hoĩes facti sũt sil̃. Et rñdet angelus ꝙ terra nõ sustinuisset
habitationẽ eoꝝ. g̃ videt̃ ꝙ terra ꝓpriuꝫ habitaculũ sit ho-
minũ. hec aũt v̇ba sũt in Hesdra. Interroga matrẽ mulie-
ris ⁊ dices ad eã. Et si paris q̃re per tp̃s roga eã vt decẽ in
vnũ ⁊ rñdet Hesdras nõ vtiq; poterit sed ꝫm tp̃s. ⁊ dixit an
gelus ⁊ ego dedi matricẽ terre his q seminati sunt sup eam
per tp̃s. ¶ Preterea in Eccliaste dr̃ ꝙ gñatio preterit ⁊ ge-
neratio aduenit: terra autẽ in eternũ stat. ⁊ per hoc videt̃ ꝙ
terra sit habitatio gñationis. ¶ Sꝫ ꝯ. habitaculũ rñdere dꝫ
habitanti: sed alius est stat⁹ inocentie ⁊ alius status pecca-
ti. Cuꝫ ergo iste mũdus sit locus eius qui est in statu pecca-
ti: alius debuit eẽ locus ei⁹ qui est in statu inocẽtie. ¶ Pre-
terea ꝫm leges huius mũdi peccantes mittunt̃ in exilium.
ergo ⁊ ꝫm iustitiã dei homo post peccatuꝫ missus est in exi-
liũ sed missus est in mũduꝫ istum: ergo mũdus iste est exi-
lium: ergo aliũ locũ hꝫ patrie. ¶ Iteꝫ aĩalitas hoĩs ⁊ bruto-
rum in statu inocẽtie differũt: eo ꝙ homo fuit incorruptibi-
lis ⁊ ꝫm imaginem dei factus. ergo ⁊ locus habitatiõis ei⁹
debuit differre. Cũ igitur hic mũdus locus sit habitatiõis
brutorum: locus hoĩs debuit esse separatus ab hoc mũdo.
¶ Hoc etiã per infinitas auctoritates sanctoꝝ ꝓbat̃. Di-
citur enim in Gen̄. tulit deus hoĩem ⁊ posuit eum in para-
diso voluptatis. ⁊ sic innuitur per modũ loquẽdi ꝙ a loco for
mationis tulit enim in aliũ locũ. dicit̃ aũt locus formatiõis
fuisse a Gregorio ⁊ Dama⁹. alius aũt locus est paradisus.
Et silr̃. plantauit aũt dñs deus paradisum voluptatis a p̃n
cipio. Et simil̃r sancti distinguũt triplicẽ paradisum. s. cor-
poralem in eodem. i. in voluptate ⁊ delitijs a p̃ncipio in ori-
ente factum qui erat habitatio Ade in statu inocẽtie. ¶ Et
paradisum spũalem qui erat regio spirituum. s. celuꝫ empy-
reum. ⁊ qḋ in Ezechiele dicit̃ de diabolo tu signaculuꝫ simi
litudinis plenus sapiẽtia ⁊ perfectus decore in delitijs pa-
radisi fuisti. ⁊ in 2ª Corinth̃. 12° de Paulo: q̃m rapt⁹ est in
paradisum. ¶ Tertius paradisus est p̃sens ecclesia hñs li-
gnum vite Christũ: ⁊ lignum sciẽtie boni ⁊ mali experimẽ-
tum tribulationũ. ¶ Solo. dõm ꝙ paradisus terrestris est
sicut dicit Beda a nostro habitabili secretus longo maris Nõ de situ paradisi õlitiaꝝ.
⁊ terre tractu. Et sine p̄iudicio loquẽdo credo ꝙ vltra equi
noctialem in oriente v̇sus meridiem. Et hoc ꝓbatur trib⁹
signis: quoꝝ vnum est ꝙ linee que accipiunt̃ ꝫm diuisioneꝫ
horaꝝ nostre habitationis ⁊ ponunt̃ a Ptolomeo in Alma
gesti distin. 2ª caplõ 6°. sunt eque distantes. ⁊ prima est sub
equinoctiali circulo cui⁹ dies lõgior est duodecim horaruꝫ.
2ª v̇o est distãs ab eqnoctiali per partes q̃tuor ⁊ per quartã
partis. i. gradus: ⁊ eius dies lõgior est duodecim horaruꝫ ⁊
4ª pars hore. 3ª est distãs ab eqnoctiali octo gradus ⁊. 25.
minuta: ⁊ eius dies lõgior est duodecim horaꝝ ⁊ medietas
hore: ⁊ sic distixit Ptholo. 25. lineas ita ꝙ vna addit supra
alterã ⁊ quartã hore. ¶ Item vltime linee distãtia ab eqno-
ctiali circulo est. 58. partes: ⁊ lõgitudo diei longioris est. 18.
hore ⁊ sunt oẽs paralelle distĩcte ab eqnoctiali circulo v̇sus
aquilonẽ super nostrã habitationẽ. Et dicit Ptholo. ꝙ de
habitãtibus vltra eqnoctialẽ: vel vtrũ habitet̃ locus ille nõ
possumus hĩc nisi estimationẽ: sed sciam nõ cõprehẽdimus
q̃m aliq̃s nõ puenit ad partes illas ex his qui habitãt in no
stris regionibus habitãtib⁹: ⁊ pp hoc videt̃ cuꝫ cõplexio il-
lius terre bona sit valde ꝫm rõnem: ⁊ lõgo terre tractu sepa
ta a nostro habitabili sit ad aq̃lonẽ ꝙ paradisus sit ad me-
ridiẽ

ridiẽ vel eqnoctialẽ ꝑcipue cũ nullus vnq̃ ex posteris Ade ad paradisum peruenerit nisi duo rapti. s. Enoch ⁊ Helias qui per miraculum illuc sunt trãslati. 2^m signum sumitur ex verbo Bede qui dicit ꝙ lõgo maris tractu separatus sit locus ille. ¶ Quidã aũt pħi dicunt ꝙ sub equinoctiali circulo quõdam sit mare salsissimuz ꝓpter terrorem salis ⁊ non commeabile a nobis. 3^m signũ est ꝙ secũdus fluuius qui egredit̃ a paradiso ⁊ a Moyse in Geñ. in 2° ca° dicit̃ gyen. ⁊ a sanctis dicit̃ eẽ Nilus qui fluit in Egypto determinato tempore inũdat sine pluuijs que videant̃ a nostro habitabili. Inundat aũt totaz terram sole existente in cãcro cum apd̃ nos est solstitium estiuale illo tẽpore sol remotissimus est a partibus meridianis vltra eqnoctialem existentibꝰ. Cuz g̃ remotio solis inducat hyemẽ in aqua eleuant̃ vapores multi: sed nõ cõsumuntur ex illo tempore vltra eqnoctialem tempus pluuiosum multuz a qbus pluuijs Nilus dĩ vltra equinoctialem veniẽs accipit inundationẽ aquaruz in Egypto in nostro habitabili. Alia aũt est causa inundatiõis Nili cũ sol est in cancro cũ potius deberet diminui nõ põt rõnabiliter assignari. Cũ aũt Nilus sit fluuius paradisi oportet paradisum eẽ in eodẽ loco. ¶ Si forte obijciat̃ ꝙ tunc silr̃ alia flumina paradisi. s. Tigris ⁊ Eufrates deberẽt illo tempore inundare sicut Nilus. Respõdendũ est ꝙ ẜm sanctos nõ continuo fluxu fluunt sicut Nilus: sed quando diuidunt̃ in partes ⁊ absorbentur a terra: ⁊ iterum mole quorũdã montium expressi vel in parte vel in toto oriunt̃ in radicibus illoꝝ mõtium. Nilus aũt cõtinuo fluxu fluit de vltra equinoctialẽ fluens per Ethiopiã veniens in Egyptũ. Notissimũ aũt est ⁊ per nigredinẽ Ethiopũ ꝓbãt Ethiopes habitare versus eqnoctialem iuxta torridã zonã que sola ꝓhibet trãsitum habitantiũ in nostro habitabili vltra equinoctialem. ¶ Dõm ergo ad primũ ꝙ in veritate ẜm altitudinez spatij vix possibile est paradisum vsq̃ ad lunarẽ globũ attingere: sed ẜm altitudinẽ dignitatis est hoc possibile. s. ꝙ luna crescit ⁊ decrescit in lumine per accessum. sed icorruptibilis est in sb̃a. Et similr̃ habitare in paradiso incremẽtum luminis habuisset in corpore imortali si stetissent donec tãdez ad plenum lumẽ fuissent assumpti ⁊ fulgerent sicut sol in regno patris eoꝝ. ⁊ per hoc pꝫ solo ad sequens. ¶ Ad aliud dõm ꝙ fons paradisi attendi potest ẜm radicem ⁊ ẜm eẽntiam. Si ꝑmo mõ tunc est abyssus radix aquaꝝ ⁊ occeanus siue amphitrites. oẽs enim aque indeficiẽtes a ꝑncipio indeficiẽte oriuntur sicut ꝓbat̃ in metheoris. ꝑncipium autẽ indeficiẽs aquaꝝ non nisi amphitrites est ⁊ abyssus propter dracones subterraneos. Si vͦ 2° mõ attendit̃ tũc est fons spũalis irrigans paradisuz ⁊ effluens a paradiso per quatuor hostia fluminũ sicut narrat Moyses: ⁊ pꝫ solutio ad sequẽs. ¶ Ad aliud aũt qd̃ obijcitur per rõnes dõm ꝙ in veritate homine cadente oĩa ceciderunt in peiorẽ statũ vt in oĩbus peccãs homo puniatur. Aliam autẽ partem terre fecit deus duabꝰ rationibus. s. vt cõpleret̃ vniuersum: ⁊ q̃a prescius erat futuri casus hominis: ⁊ lꝫ idez locus sit habitationis ⁊ generationis ẜm naturã: tamẽ ẜm grãm inocentie debebat̃ homini alius locus sicut ꝓbant obiectiones in cõtrariuz adducte.

¶ De loco hominis qui est paradisus.

Secũdo queritur quid sit paradisus. ⁊ ponat̃ diffinitio Damas. in 2° lib° cap° 11°. vbi dicit sic. Diuus paradisus est dei manibꝰ in edem plãtatus gaudij exultationis vniuerse promptuariũ. Sed cõtra ipse dixit ⁊ facta sunt: mãdauit ⁊ creata sunt. ergo videt̃ non eẽ plantatus dei manibꝰ. ¶ Preterea edem interpretat̃ delitie ⁊ ẜm hoc plãtatus est paradisus in delitijs cũ potius deberet dicere ꝙ proferret delitias. ¶ Preterea prõptuariuz gaudij ⁊ vniuerse exultatiõis magis videt̃ celestis q̃ terrestris paradisus. ¶ Preterea dicit de paradiso ꝙ sit in oriẽte ⁊ sic ẽt videtur sibi quãdoq̃ occidere sol ꝙ non videtur stare cum Dama. qui dicit ꝙ repletus est lumine. ¶ Preterea sibi cõtrarius videt̃ Dama. dicit eñi paradisum dei manibus eẽ plãtatum. ⁊ postea dicit solum hoiem diuinarum manuum plasmatuz. ¶ Preterea Dama. dicit ꝙ est semper floridus comatus plantis ⁊ sic videt̃ ꝙ plante ille nunq̃ habeãt fructum. ¶ Solo. dõm est cum Dama. ꝙ pulchritudo paradisi ⁊ amenitas oĩs forme sensibilis que est apud nos excedit intellectũ vt locus qui dei imagini idignũ habitaculuz erat preparatus. vnde cum per manus dei operatio dei itelligit̃ locus ille qui pre alijs diuine beniuolẽtie sortitus est decorẽ antonomaĉe plãtatio manuuz dei dicit̃. ¶ Ad aliud dõz ꝙ indeficientia delitiarum dicit̃ plantatus in delitijs: radicis enim indeficientia causat fructus indeficientiã. ¶ Ad aliud dõm ꝙ celũ est prõptuarium gaudij spũalis: sed paradisus corporalis pertinẽs ad aĩalitatẽ corporis imortalis ꝑmoꝝ hoium. ¶ Ad aliud dõm ꝙ hõ specialissime opus manuuz dei dĩ: eo ꝙ est ad imaginẽ dei. sed inter irrõnabilia ꝑcipue opus manuũ dei dĩ paradisus. ¶ Ad vltimuz dõm ꝙ nihil ꝓhibet eandem plãtaz habere flores ⁊ fructus in eodẽ tempore: ꝑcipue vbi nõ deficit tẽperies aeris ⁊ humor radicis. Qd̃ aũt Dam. dicit eũ plenũ lumie: itelligit̃ ẜm effectum luminis q̃ est mouere plãtas ad germẽ calido viuificatiuo: ⁊ sic nõ dꝫ accipi ꝙ nõ occidat ibi sol: cũ expͤsse legamus ꝙ deambulabat dñs ad auram post meridiem ⁊c̃.

¶ Queritur ad quid sit paradisus.

Tertio queritur ad quid sit. q̃a dicit Dam. ꝙ ad habitaculuz imaginis dei. dicit etiã ꝙ nullum irrõnabilium ibi habitabat sed solus hõ qui erat diuinaꝝ manuũ plasmatus. ¶ Sꝫ cõtra hoc qd̃ nos legimꝰ Geñ. 2°. formatis igit̃ dñs deꝰ de humo cũctis aĩantibꝰ terre ⁊ vniuersis volatilibꝰ: ⁊ adduxit ea ad Adã vt videret quid vocaret ea: nõ aũt adduxit nisi in paradiso: q̃a ibi erat hõ. g̃ et alia aĩantia ibi habitabãt. Si forte dicat̃ ꝙ adduxit in mẽtem hoĩs ⁊ nõ corporaliter. Cõtra hoc sunt glo. ⁊ Magr̃ in hystorijs dicentes ꝙ fecit deus vt oĩa venirent simul eo nutu quo oĩa creauit: vel forte per angelos adduxit. ¶ Preterea super illud vt operaret̃ ⁊ custodiret illũ. Dicit Augꝰ. ꝙ nõ erat opus suum ꝑꝑ indigentiã: sed vt haberet experientiã sensibilem in creaturis ⁊ per illã disceret deũ. ergo eadẽ rõne experientiã sensibilẽ debuit habere in alijs aĩalibꝰ irrationabilibꝰ ⁊ sic irrõnabilia in presentia sua habitare debuerunt in paradiso. ¶ Preterea expͤsse legimus ꝙ serpẽs fuit in paradiso. g̃ multomagis alia irrationabilia. ¶ Preterea ẜm lr̃am Geñ. videt̃ homo positus eẽ in paradiso vt operaret̃ ⁊ custodiret illum hoc est paradisum: vel custodiret illũ. i. hoiem deus. ¶ Preterea querit̃ vlterius si plante erãt in paradiso ⁊ spõte ꝓtulerunt fructus ad q̃d necessariũ erit opus hoĩs. ¶ Solo ad ꝑmũ dõm ꝙ habitatio dicit moram ꝯtinuã. Et q̃a paradisus ẜm cõgruitatẽ suoꝝ lignoruz ⁊ amenitatis sue tm̃ ꝑstabat permanentiã hoĩs: ꝑꝑ hoc dicit̃ ꝙ solus hõ ibi habitabat. ⁊ hic est intellectꝰ Dam. Aliorum vͦ aĩaliuz nõ erat ibi permanẽtia nisi inq̃tũ permanebant ad exercitium permanẽtie sapiẽtie hoĩs vel virtutis. Serpẽs eñi fuit ibi ad exercitium virtutis. cetera vͦ aĩalia quibꝰ nomẽ imposuit Adam ad exercitiũ sapientie. Nomina eñi ẜm ꝓprietatem nature imponere hoc est exercitium sapientie. ⁊ per hoc patet solutio auctoritatum ⁊ rõnum cõtra Dama^m inductarum. ¶ Ad id qd̃ vlterius queritur ꝙ erit ibi ad operanduz. dõm cum Augustino ꝙ opus suum nõ ordinabat̃ nisi ad exercitiuz sapientie vt. s. ex his que facta sunt intellectus inuisibilia dei cognosceret duz per plãtationem in circulo que eẽt virtus radicis intelligeret.

¶ Queritur de lignis paradisi.

Quarto querit̃ de lignis paradisi. Et ꝑmo q̃rit̃ de ligno vite verũ hunc habeat effectum a quo denoiatur. Et videt̃ ꝙ non. ponamꝰ eniz Ade nõ esse preceptum ꝙ nõ comederet de ligno vite tunc nõ peccasset si comedisset: sed si nõ peccasset nõ fuissꝫ mortuus: ergo nõ comedendo nõ moreret̃: ⁊ sic imortalitatẽ nõ habuit a ligno vite. Hoc aũt est ꝯ Aug^m in 6° sup Geñ. vbi dicit expͤsse ꝙ imortalitas Ade erat a ligno vite. ¶ Preterea q̃rit̃ si lignũ vite sufficisset ad ꝯtinuãdũ vitã qd̃ oportuit ꝑcipere de alijs lignis ꝙ comederet de ipsis. ¶ Preterea q̃rit̃ de ligno sciẽtie boni ⁊ mali q̃re sic noiet̃: cũ Adã añ gustũ eiꝰ sciuerit bonũ ⁊ malũ. ¶ Si forte dicat̃ ꝙ illd̃ lignum auxit sciam Ade hoc nõ videt̃: eo ꝙ ipse habuit añ sciaz oĩuz scibiliũ per nãz: ⁊ ẽt oẽm modũ sciẽdi: topicũ eñi habuit demõstratiuuz ⁊ inuentionẽ ⁊ iudiciũ. ¶ Preterea q̃rit̃ q̃re potiꝰ dicat̃ fuisse in medio paradisi q̃ aliud lignũ. ¶ Querit̃ ẽt ꝙ cũ ipꝫ fue-

rit pulchrũ visu aspectuq; delectabile: ⁊ ad vescendũ suaue
quare potius fuit ei inhibitũ q̃ aliud lignũ. ¶ Solo. dbz q
lignũ vite ex pte corporis disponebat ad imortalitatẽ vt dicit
Aug⁹. Et vt hoc itelligat sciẽdũ q imortalitas Ade gnque
cãs hz differẽtes: tres ex pte aie ⁊ duas ex pte corporis. Pri
ma ex pte aie fuit cã efficiẽs prima que est de⁹: que fuit vita
aie vt aia posset eẽ ideficiẽs vita corporis. Scda cã fuit me
ritoria cã: ⁊ hec fuit obediẽtia aie qua stetit sub ppetua im-
mortalitate. Itẽ si corpus staret sub ipa ad iperiuz ei⁹ rege-
ret ppetuo sicut aia regebat a deo. Tertia cã q̃si forma vel p-
xima: ⁊ hec fuit gr̃a inocẽtie ptinẽs illũ imunez a pena infir-
mitatis ⁊ mortis que fuit imunis a culpa. p̃terea ex pte cor-
poris fuit ptinẽtia sube corporis in eẽ: ⁊ hec fuit Ade ex esu
lignor aliorum p̃ter lignũ vite vt dicit Aug⁹. quorum cib⁹ virtu-
te diffusus partib⁹ corporis phibeat partiũ deperditionez: sz
qa ptes ẽt nõ deperdite ppter lõgã zrl oz actionez rigescũt
⁊ antiquant ⁊ idurant habuit lignuz vite qd semp reduxit
teneritudinẽ iuuentutis: ⁊ per hoc pz solo ad duo p⁹. ¶ Ad
aliud sciẽdũ q lignũ scie boni ⁊ mali dr ab euentu sñte. s. q
hõ quodãmõ p comestionẽ ipsi⁹ sciuit bonũ ⁊ malũ: que au
tez nesciuit. s. q per experiẽtiã sensus in seipso. sciuit eni tũc
quãtũ bonũ erat obedire: ⁊ q̃tũ malũ inobedire. ¶ Ad aliud
dõm q in medio dr vt esset in presentia sensus. obiectãs au
tem dicitur vt magis virtutem excitaret. Si enim abomi-
nabile fuisset vetitum hoc non fuisset virtutis exercitiuz.

¶ Queritur de habitaculo hois qd est mundus.

Ostea querit de habitaculo hois qd est mun
dus. De quo queruntur tria. Quorũ primũ
est vtrum mundus sit eternus vel factus sit et
etiam corruptibilis sit determinato tempore.
2ᵐ est vtrum sit vnus vel plures. 3ᵐ est de or-
dine ⁊ perfectione vniuersi.

D pmuz pcedit sic. In pn° octaui phicor facit
Ar. qõnez hñtẽ tres ptes. s. vtrũ fact⁹ sit mot⁹
aliqñ cũ nõ esset prius: ⁊ corrũpet aliqñ ita q
nihil sit moueri: aut nec factus sit aut nec cor-
rũpat aliqñ sed semp erat ⁊ semp erit: ⁊ hoc i-
mortale ⁊ sine gete inest his que sunt. i. entib⁹
vt vita q̃dã oib⁹ per nãm existib⁹: hoc est querere vtrũ mo
tus semp erat nec fact⁹ nec gñatus. Et vtrũ semp nec corru
ptibilis nec finibilis. vel vtrũ est fact⁹ ⁊ finiet: ⁊ loq̃mur de
illo motu qui est cã eẽ ⁊ vite mũdi. Et ad hoc q ille motus
semp fuit nec aliqñ fact⁹ sit iducit Phs rõnes. Quarum pma
est ab auctoritate loquẽtiũ de mã. Rõ ãt auctoritatis phor
hec est. Quicqd est cã cõis factionis ⁊ gñationis ipsuz neq;
gñatum est motus pmus celi ⁊ mũdi est hmõi. ergo nec fa-
ctũ nec gñatũ est. pma pbat per hoc q si mot⁹ pmus eẽt fa-
ctus ⁊ gñatus ſm nãm: iã nõ eẽt pn ᵐ ⁊ cã efficiẽs ois gene-
rationis ⁊ factionis: sed opz ponere principium ſm nãm ⁊
iretur in infinitũ: qa de illo eẽt eadẽ questio. scda vo pbat
in 2° de generatione ⁊ corruptione vbi pbat q continuitas
allationis ⁊ recessionis superiorum corporuz in obliquo circu-
lo est causa cõtinuationis generationis ois ⁊ corruptionis
que est ſm nãm. scda pbatur per diuisionem deducendo ad
impossibile. diuisio autẽ hec est q si incepit motus: aut ince
pit sicut dixit Anaxa. aut sicut dicit Empe. Dictũ ãt Anax.
hoc est q pmo fuit mixtum ex oibus in quiete: ⁊ itells agẽs
post quietem illã induxit motum. s. disgregãdo mixtũ illud
in diuersas partes siue subas que sunt lignum lapis ⁊ celuz
⁊ ignis ⁊c. Dictũ autẽ Empedoclis fuit q multotiẽs inci-
pit motus ⁊ multotiens desinit. motus eni incipit cum ami
citia ex multis miscibilib⁹ facit vnum mixtũ sicut accidit in
generatione cuiuslibet rei. similr incipit motus cuz discor-
dia per resolutionẽ ex vno mixto facit plura miscibilia: sed
8. ph. t. c. 4. et infra. quies est in tẽporibus medijs. ¶ Cõtra quã obijcit Arist.
sic. supponat pnᵐ physicuz qd est vnãquãq; passionem diffi-
niri per suum subiectũ: ⁊ cuz motus sit passio mobilis diffi-
nietur per mobile. diffiniẽs autẽ aliqd prius est illo ſm dif-
finitionem. Et querat de illo mobili vtrum ipm sit factum
vel semper fuit. Et si ipm sit factum. Cõtra. omne factum
prius est in fieri q̃ in facto esse. si ergo pmuz mobile est factũ
ipsum fuit prius in fieri q̃ in factũ esse: sed omne fieri ponit
motuz ⁊ mutationẽ. ergo mot⁹ ⁊ mutatio fuit ante pmũ mo
bile. Qd si cõcedat se quunt tria incõueniẽtia. quorum pmum
est qd ponit phs in littera. s. q ante pmũ motum erit mot⁹.
2ᵐ inuit phs in pn° physicor. q motus sit añ pmuz mobile
qd post ipm debeat esse. 3ᵐ supponamus nos. s. q ibit in infi
nitum. ¶ Quero eni de illo motu ⁊ mutatione cuz sint acci-
dentia in quo sint subto. illud eni de necessitate erit opina-
bile. ⁊ quero iterum de illo mobili vtrũ sit factum ante motuz
vel nõ: ⁊ sic in infinitũ. Si vo dicitur q mobile non sit factũ
sz motus est factus hoc est q mobile quãdoq; fuit sine mo-
tu in quiete ⁊ postea incepit moueri: hoc cõtingit ppter al-
teram duarum causarum. s. aut qa non est motiuum q mo
ueret mobile. aut qa quies ſm naturã debet precedere mo
tum. nõ pmo modo qa ſm phm in scdo de celo ⁊ mundo. cã Tex. cõ. 100.
prima mouet causatuz primuz. causa autez prima perpetua
⁊ eterna est. secũdo modo nõ potest eẽ eo q quies priuatio
motus est ⁊ ita motus ante quietem est. similr nullum mo-
bile quiescit ante causaz quietis sue: que causa est cõsecutio
eius qd intendit per motum: sed id qd intendit primũ mo-
bile per motum nunq̃ est cõsecutum. ergo adhuc nunq̃ ge-
uit. ¶ Si forte dicatur. q primuz mouens quid erat sed mo
bile nõ erat sufficienter dispositum ad motuz: ⁊ mouẽs non
erat proximuz mobili adhuc ppter hoc non erat mot⁹ an-
teq̃ disponebat mobile: ⁊ anteq̃ mouens imediate appro-
pinquauit ei. ¶ Contra hoc obijcit phs dicens q illa dispo
sitio mobilis de necessitate fuerit quedam alteratio de non
mobili faciens mobile. ergo alteratio precessit motum lo-
calem qd est absurdum. pmus eni motus qui est causa oĩuz
motuum localis circularis ⁊ vniformis. ¶ Amplius si mo-
tus incepit cum tempus sit numerus motus tunc tẽpus in-
cepit: sed tempus non incepit. ergo nec motus. Qd vo tem
pus non incepit pbat Aristo. duabus rõnibus. quaruz pri- 8. ph. t. c. 10.
ma est ab auctoritate omniuz phorum ponentium tempus
esse ingenituz preter vnũ: vnde ⁊ Democritus ad hãc vni-
uersalem q omnia facta sunt: fert instãtiam pro tempore q
impossibile est esse factuz. Plato autem solus gignit tem-
pus: hoc est q dicit tempus esse genituz. dicit enim cum ce-
lo ipsum factũ esse: celum enim factum dicit. Alia ratio hec Ibidẽ. t. c. xi.
est qa impossibile est intelligere tempus sine ipso. nũc autez
quedam medietas est ⁊ principiuz ⁊ finez simul habẽs. prin
cipium quidez futuri temporis: finem autem preteriti. ergo
quandocũq; accipitur nunc fuit ante hoc preterituz tẽpus:
⁊ ita non potest poni tẽpus incepisse. ergo nec motus cuz tẽ-
pus sit numerus ⁊ passio motus. Si forte diceret aliquis q
nunc nõ est medietas temporis ita q sit semper finis prete-
riti ⁊ pncipium futuri. probatur hoc multis pbationib⁹ seu
rationibus ex 6° physicorum. quarum vna sufficiat hic que T. c. 50. ⁊ infra.
est hec: nihil motum in indiuisibili est in moueri: sed in mo
tum esse nũc est indiuisibile. ergo nihil motuz in ipso erit in
moueri: sed in motum esse accipiat. ergo quodcũq; nunc in
tempore illo primum mobile non erit in moueri sed in mo-
tum esse. ergo motus fuit ante hoc nũc: ⁊ ita hoc nũc fuit fi-
nis preteriti. ¶ Qd vo res mota nõ sit in motum esse sic p-
batur. tempus est numerus motus. ergo tempus ſm suum
esse ⁊ ſm suam substãtiam nõ extenditur vltra motũ: sz mo
tus non est in indiuisibili. ergo quodcũq; indiuisibile acci-
piat ante hoc fuit motus: ⁊ post hoc erit: igit in ipso indiui-
sibili erit in motuz esse ⁊ ita habetur ppositum: ⁊ tot ⁊ tales
rõnes habentur ab Aristotele in pncipio octaui physicorũ.
¶ Ad pmaz questionis partez. s. vtrũ aliquando fact⁹ sit mo
tus. Ad aliaz vo partem questionis. s. vtrũ semper erit mo- Tex. cõ. xi. ⁊ infra in. 8. ph.
tus. Inducitur alia ratio ab ipso sic. quodlibz nunc acceptũ
in futuro erit pncipium futuri: ⁊ ita post hoc erit tempus. g
⁊ motus similiter: sed corruptio vnius est generatio alteri⁹
cum materia nõ posset esse sine aliqua forma post vltimam
corruptionẽ erit generatio. ergo ⁊ mutatio ⁊ motus. Sz qa
de hoc multuz disputauimus in tractatu de resurrectiõe p-
pter hoc rõnibus supersedemus. Similr in tractatu de ce-
lo multa quesiuimus vtrum celũ esset factuz vel nõ: ex qbus
cognoscuntur ea per que ex pmo de celo ⁊ mũdo: qdam vo-
luerunt probare eternitatez mũdi: quorum vnum est in pe-
nultimo caplo vbi Aristo. inuestigat numeruz mouentium 12. meta. t. cõ. 43. ⁊ inde.
ex numero motuuz: ⁊ dicit sic: quoniaz autẽ aliam substan-
tiam eternaz nõ mobilem abstractam a sensib⁹ manifestuz
est: hoc modo ⁊ iam declaratum est hãc substantiam nõ ha
bere aliquã magnitudinez: sed neq; partem neq; diuisionez
habet

habet.mouet eni in tẽpore infundendo.nullũ aũt finitũ hꝫ potentiã infinitã. Ex hoc accipit ꝙ motus primi motoris est in tẽpore infinito.⁊ sic erit sine principio:⁊ cũ ille mot⁹ sit causa mũdi mundus erit sine principio. ¶Item ibidẽ primum principiũ entiuꝫ nõ mouet accidentaliter:neqꝫ essentialiter:⁊ mouet ⁊ facit motũ primũ eternũ. Cum igit motum necesse est vt moueat per aliqd:primus aũt motor nõ mouet per se:⁊ motus eternus fit per motorẽ eternũ ⁊ vnus per vnũ. Ex hoc accipit ꝙ mobile primũ mouet per motorem primũ:⁊ ipse est imobilis per se ⁊ per accidẽs:⁊ ab eternitate eius eternus est motus:⁊ ab vnitate vnus est. ¶Itẽ ibidẽ loquẽs de motib⁹ spherarũ inferiorũ:qꝛ inuestigãs numerũ motorũ ⁊ ponens opinioneꝫ Eudoxij ⁊ Ptholomei de numero motuũ planetarũ dicit sic. Nos videmus ꝙ preter motũ totius simplicẽ quẽ dicimus moueri a substãtia mobili alios motus eternos qui sunt erraticarũ:corpus enim circulare est eternũ sine quiete:⁊ hoc quidẽ determinatum in nãlibus:necesse est ergo vt vnusquisqꝫ istorũ motuꝫ fiat per aliquid qd est eternũ per se ⁊ per subam eternã:natura eni stellarũ eterna est. Ex hoc accipit ꝙ motus planetaruꝫ est eternus ⁊ a motore eterno ⁊ imobili eterno. ¶Itẽ ibidẽ cũ motus est eternus etiã ante motuꝫ necesse est vt sit illud qd est ante subam. hoc est cũ motus inferiorũ sit eternus:necesse est etiã subam eternã esse primũ mouentẽ qui est ante subam secundorũ mouentiũ. Et ex hoc iterũ accipit ꝙ motus sit eternus:hec ⁊ huiusmodi accipiunt ex metaphysica. Quidã etiã adducunt illud qd habet in 8° phicorũ vbi Aristo. pbat motorẽ primũ nõ esse finitũ neqꝫ infinitũ ꝗtitate. nulla eni quãtitas est infinita actu. finitũ aũt nõ hꝫ potẽtiaꝫ infinitã:⁊ hec sunt eius verba. determinatis aũt his manifestum est ꝙ impossibile est primũ mouens ⁊ imobile habere aliquã magnitudinẽ. Si eni magnitudineꝫ hꝫ necesse est finitũ esse ipsum aut infinitũ. Infinitũ quidẽ igit qd nõ contingit magnitudinẽ esse ostensum est prius in phabitis.s. in 3°. Qd aũt finitũ impossibile sit habere infinitã potentiã ⁊ qd impossibile sit a finito moueri aliqd tẽpus infinitũ demonstratũ est nunc. primũ aũt mouẽs perpetuũ mouet motum ⁊ in tempore infinito:manifestũ est itaqꝫ ꝙ est indiuisibile ⁊ impartibile ⁊ incorruptibile nullam habens magnitudinem penitus:⁊ ex hoc accipit etiã ꝙ motus primus est eternus ⁊ in tempore infinito. quidam aũt adducũt qd habet in 2° de generatione ⁊ corruptione. vbi pbat Arist. cãm generationis ⁊ corruptionis esse allationẽ superiorũ in obliquo circulo ⁊ precipue solis:⁊ inter cetera dicit sic. Necesse est:⁊ si erit semper generatio ⁊ corruptio semper aliqd moueri vt nõ deficiãt transmutationes ꝯtinuatis:ergo quidẽ causa totius allatio:presentie vo ⁊ absentie inclinatio. Ex hoc accipit ꝙ ifinita sit generatio ⁊ corruptio:⁊ ꝙ causa infinitatis est perpetuitas allationis superiorũ in obliquo circulo cuius motus est a puncto capricorni in punctũ cancri: quã allationẽ ipse vocat totius allationẽ:eo ꝙ ipsa est mouens mundũ in generatione ⁊ corruptione:⁊ ꝙ accessus et presentia solis in illo circulo est ꝑsentia ⁊ causa generationis:recessus vo ⁊ absentia est causa corruptionis. ¶Item ibidem semper est ⁊ ꝯtinua erit generatio ⁊ corruptio ⁊ nũꝙ deficiet propter quã dicimus cãm:hoc est propter indeficientiã allationis superiorũ hinc ⁊ inde ex libris Aristo. colligunt verba que vident hoc innuere sicut id qd dicit in principio de vegetabilibus ⁊ plantis ꝯtra brutallum dicentem ꝙ planta habuit generationẽ in mundo diminuto ⁊ imperfecto in cõplemẽto suo:⁊ eo cõpleto generabat animal.⁊ cõtra hoc dicit Aristo. sic. hic sermo est incõueniẽs qꝛ mũdus est totalis ꝑpetuus sempiternus nec cessat vnqꝫ gñare aĩalia ⁊ plantã ⁊ oẽs spẽs suas. Et ad hoc etiã dicit ꝙ pbat generationẽ esse inquietã ⁊ infinitã. Ex hoc accipit ꝙ corruptio vnius est generatio alteri⁹. ¶Ad hoc idẽ obijciũt magistri sic. Idẽ eodẽ mõ se habẽs natũ est facẽ idẽ:deus autẽ est idẽ eodẽ mõ se habẽs:ꝗ semper facit idẽ:ꝗ si creauit eũ ab eterno creauit eũ. ¶Itẽ si mot⁹ qui causa est gñationis mũdi inceperit oporteret ꝙ esset ꝑpter aliquã nouã dispositionẽ aduenienteꝫ vel ipsi mobili vel ipsi motiuo:sed nulla dispositio aduenit motiuo cũ ipm sit deus. Similiter nulla dispositio aduenit mobili cũ ipm sit corp⁹ vniforme:ꝗ motus ille nõ incipit. ¶Iteꝫ sic põt obijci. Creator ⁊ creatura

Ibidem

Tex.cõ.45.

Tex.cõ.78.⁊ 79.

Tex.cõ.56.

Secdo ꝺ gnõne tex.cõ.56.

sunt correlatiua:ergo quotiensciqꝫ ponit creator ponitur ⁊ creatura:eo ꝙ correlatiua simul sunt natura:sed ab eterno est creator:ꝗ ab eterno ẽ creatura. ¶Si forte dicat ꝙ creator est ab eterno sed nõ creat ab eterno. Cõtra. hoc verbuꝫ creat dic actũ diuinũ qui nõ ꝯuenit nisi deo sicut dic Aug⁹. sꝫ in deo nihil ẽ nouũ:ꝗ iste act⁹ ꝯuenit ab eterno:⁊ sic mũdus creat ab eterno. ¶Itẽ in inferioribus videt ꝙ illa que vllo mõ se habẽt ad creãdũ aliqd:creant illud mox vt sunt sicut corpus luminosum qd creat radiũ ⁊ lumẽ:ꝗ similr erit in deo cũ vno mõ se habeat ad creãdũ ꝙ ab eterno creauit oĩa. ¶Itẽ ad hoc qdã voluerũt dicẽ:ꝙ oẽs ille rõnes optime ꝯcluderent si deus vt cã nãlis creasset mundũ:sed quia hoc nõ est verũ imo creauit per voluntateꝫ que volũtas est causa dilatoria ꝑpter hoc distulit ꝗdiu voluit ⁊ tũc creauit. ¶Si vo querit ab eis cã dilationis huius dicunt ꝙ vna ⁊ ꝑcipua est:vt qꝛ nõ voluit vt mũdus sibi ab eternitate equiparet. Et ex ista solutione sequunt duo incõuenientia seu due hereses. quarũ vna est:ꝙ potuit esse ab eterno sed de⁹ voluit. Alia est voluntas dei mutabilis sit ꝭm volita:qd sic pbat:nulla causa est ꝭm hãc solutionẽ ꝗre mũdus ab eterno nõ inceperit nisi dilatio voluntatis:ꝗ mũdus fuit perceptibilis durationis eterne. sed dicit Dionysius ꝙ deus cõmunicat cõmunicabilia eo ꝙ inuidia longe relegata est ab ipso vt dicit Aug⁹. cũ ergo mũdus perceptibilis sit eternitatis deus dabit sibi eternitatẽ vel ipse erit inuidus. ¶Item volũtas dilatoria ex causa dilatoria est nõ stulta:hec aũt cã ex parte volitorũ est:ergo volũtas dei disponit per diuersa volita qd est hereticũ. ¶Adhuc aliter probat eternus esse mundus. dicit enim Aristo. in 2° metaphẏsice ꝙ manifestuꝫ est ꝙ si principiũ aliqd ⁊ nõ infinite cause eorũ que sunt neqꝫ ꝭm rectitudinẽ neqꝫ ꝭm spẽm:⁊ hoc pbat in omnibus causis. si enim hoc est ex hoc sicut ex materia contingit abire in infinitũ:sed in aliqua prima materia stare:⁊ similiter est in efficiente ⁊ forma ⁊ fine:ergo cum vnus motus sit causa alterius ꝯtingit de necessitate stare in aliquo primo motu nõ causato a motu alio:ergo ille motus nõ erit factus:⁊ qd nõ est factũ nõ hꝫ principium:ergo ille motus nõ habet principiuꝫ:ergo erit eternus. ¶Item quicquid per creationẽ exiuit a deo creatũ est ꝭm ideam ⁊ rationem:omnis aũt idea est ratio forme:ꝗ cuius nulla est forma illius nulla est idea ⁊ ratio:sed materie ꝭm ꝙ materia nulla est forma:ꝗ ipsius nulla est idea neqꝫ ratio:ergo erit increata:ergo mundus etiam non incipit per creationem. ¶Sed cõtra in libro de causis dicit phus ꝙ prima rerum creatarum est esse:⁊ non est ante ipsam creatura alia. esse ergo illud aut est in natura aut in ratione tñ. Si in ratione tñ tũc esse in ratione est id quod est in anima ⁊ intellectu entis. Quicquid aũt est in anima causatur a rebus extra:ergo esse quod est itellectus entis creatum est a rebus extra ⁊ non est creatum. Si autẽ intelligitur de ente in natura cum super ens fundet omne quod est:omne quod est erit causatum in ente ⁊ sic mũdus icepit per creationẽ. ¶Si forte aliquis dicat ꝙ auctoritas prima nõ est vera:eo ꝙ sunt qui illum librũ non attribuunt Aristoteli:pbat sic. oẽ qd est icipit ita ꝙ sue factionis nullũ ꝑponit subm ꝭm esse ⁊ rõnẽ illud nõ icipit per motũ ⁊ gnõnẽ sed post nihil esse sic icipit esse:ꝗ hꝫ nõ icipit per motũ ⁊ generationẽ sed post. ꝑma pbat ex phabitis ꝑpositiõib⁹ Ar. vbi dicit ꝙ mobile opꝫ ponere ante motũ ꝭm rõnẽ. 2ª pbat per hoc ꝙ ante esse nihil est ꝭm rõneꝫ. Si forte dicat ꝙ hec est falsa. incipit esse eo ꝙ esse est eternuꝫ. ¶Contra. esse aut equiuoce aut vniuoce aut multipliciter ꝭm analogiaꝫ dicit de vniuersitatis ꝑncipio ⁊ de principiatis. Et si dicat vniuoce hoc patet esse falsuꝫ:qꝛ nec de principiatis vniuoce dicit. Si forte dicat ꝙ de substãtijs dicit vniuoce ⁊ vniuersitatis principiũ est substãtia. ¶Contra omne qd ordinat in ꝑdicamento ꝭm vniuocũ modũ ꝑdicandi est vt genus vel spẽs vel indiuiduũ vniuersitatis principiũ nullo istorũ moduꝫ est:ergo nõ est in genere per vniuocũ modũ ꝑdicãdi. Si forte dicat ꝙ est indiuiduũ:hoc ridiculosum est qꝛ indiuiduũ ꝑdicamenti substantie compositum est. primũ autem principium simplicissimum est ⁊ infinite simplicitatis. Si forte dicat ꝙ est in ꝑdicamento sicut pars substantie composite: tunc esset materia vel forma:qd iterum absurduꝫ est:ergo ens primum non est ordinabile in predicamẽto cum alijs

Tex.cõ

entibus. Si forte aliquis vult facere vim de vniuoca p̄dica
tione dicendo ꝙ ens nō p̄dicaſ vniuoce de aliquo eo ꝙ nō
hꝫ rōnem diffinitiuā: hoc iterū friuolū est: per vniuoce enim
p̄dicare in oībus intelligiſ primis predicari ſm vnā cōmu
neꝫ naturā de omnibus illis que ordinanſ sub vno genere.
Si dicaſ ꝙ multipliciter diciſ. ꝯtra multiplicitas entis re
duciſ ad diuisionē que fit in substantiā ⁊ accidens: ⁊ ens nō
multipliciter diciſ de substantijs sed diciſ multipliciter de
substantijs ⁊ accidentibus: ergo ⁊ ſm hoc aut principiū pri
mū est accidens ⁊ principiata substantie aut ecōuerso: quo
rum vtrūqꝫ falsum est. Si forte dicaſ ꝙ multipliciter diciſ
ſm modū efficiētis vel finis. ¶ Cōtra ſm hoc oporteret ꝙ
alia operatio esset vel aliquis finis qui diuersis modis effi
cereſ a primo principio ⁊ principiatis: ⁊ hec operatio vel fi
nis per hoc nomen esse importaſ sicut video de medico ꝙ
multipliciter diciſ de eo qui scit artem ⁊ de vetula que me
dicaſ sine arte: ⁊ de instrumentis medicinalib⁹ que nō mo
ueniſ per se ad operationē sanitatis: sed a motore extrinse
co: ⁊ operatio sanitatis significaſ in nomine medici. Simi
liter sanū diciſ de animali tanqꝫ forma consistens in tempe
ramento humoꝝ. De cibo aūt tanqꝫ de cōseruante ⁊ de vri
na vt de iudicante: finem tamen intentū a medico dicit no
mine suo: nō sic aūt est ꝙ nomen entis operationē dicat vel
fineꝫ ad que diuersimode se hꝫ prima causa ⁊ causata eo ꝙ
ens est primū in natura. quicquid illud est: ergo nō sic mul
tipliciter diciſ: ⁊ sic relinquiſ ꝙ equiuoce dicaſ ſm solam cō
munitatem nominis. Inde sic prima causa est vna ſm sub
stantiā ⁊ esse: ⁊ est vniuersitatis pricipiuꝫ: ergo causabit alia
ſm suas substātias ⁊ esse. Esse aūt nō pōt causari per gene
rationem ⁊ motum: ergo creatio eius erit postqꝫ nō erat: et
hoc virtute cause prime: ergo esse oīum creatoꝝ incipit per
creationem. ¶ Item resolutio est cōpositi in simplicia: ⁊ ſm
hanc viaꝫ a via vltima accipiſ intellectus speciei: ⁊ a forma
que est circa hanc: sicut est sensus in homine accipiſ intelle
ctus generis ⁊ ab ea que est iterum circa illam ascendendo
sicut est vnum in homine accipiſ intellectus animati: ⁊ si ac
cipianſ vlterius sicut corpus in homine accipiſ intellectus
corporei ⁊ sic ascendēdo deueniſ vsqꝫ ad subam ita ꝙ semp
a forma ꝯtrahente materiam accipiſ intellectus ab aliquo
distinguens plus ⁊ minus sicut suba distinguit a paucioři
bus: ⁊ vltima forma que est a rōnali distinguit a pluribus ⁊
medie distinguunt medio mō: ergo intellectus eius qđ ni
hil distinguit sicut est intellectus entis de necessitate per re
solutionē accipieſ ab illo qđ nihil cōtrahit ⁊ determinat in
cōmeto. Hoc aūt est illud qđ relinquiſ post omnes formas
ꝯtrahētes ⁊ determinātes: sed hoc est hyle: ḡ intellectus en
tis resoluiſ ad hyle: ḡ qđ in rōnib⁹ ꝓbaſ de ente hoc in rerū
natura tenebit de hyle: sed de ente ꝓbatū est ꝙ in oībus cā
tis incipit per creationē: ergo hyle oīum materiatoꝝ a pri
ma causa est causatū. Sed qꝛ sunt qdaꝫ phi qui hoc ꝯcedūt
sed dicūt nihilominus ꝙ mūdus durauit ab eterno ⁊ tñ a
p̄ma causa creatus est sicut radius a sole cū tamē coeuus sit
soli: vnde dicūt mūdū radiū esse prime cause. Obijciamus
ꝯtra hoc sic. In oībus his in qbus creatū coeuum est cause
causa ſm ꝓprietatem sue forme ꝓducit illa ⁊ nō ministrat
eis subam sicut pꝫ: lumen enim a sole non accipit naturā in
qua sit sed potius ab aere. Similiter ⁊ in vmbra est per op
positū: sed mūdus subam ⁊ formā ⁊ qcqd est hꝫ a p̄ma cā: ḡ
de necessitate erunt post ipsam ſm durationem esse ⁊ substā
tie: ⁊ non est simile de radio. ¶ Item supra probatum est in
qōne de eternitate ꝙ tēpus est sub eternitate ⁊ post ipsam:
ergo ⁊ temporale est sub eterno ⁊ post ipsuꝫ erit. ⁊ si mūdus
est tēporalis prima vō cā est eterna: ḡ mūdus est sub prima
causa ⁊ post ipsam. Sed qꝛ multa supra in qōne de creatio
ne ⁊ in qōne de materia prima dicta sunt valētia ad ista sō
Nō hn̄ q̄liter physice demōstrationes nō demr̄ant mundū nō accepisse eē p creationē cū oēs motui innitanſ.
sufficiunt prebabita. ¶ Solo. dicim⁹ ꝙ mūdus incipit per
creationē: sed nō incipit per generationē ⁊ motū: ⁊ hoc solū
est qđ nitunſ ꝓbare naturales. Demōstrationib⁹ aūt phy
sicis non demr̄aſ q̄liter mā exiuit in esse eo ꝙ phice demr̄a
tiones oēs supponūt motū: ⁊ motus subm aut mām ⁊ mo
bile. ſm hoc facile erit respōdere ad oia obta phoꝝ. ¶ Di
cimus ḡ ad primū ꝙ verū dicūt phi dicētes oēm motū ⁊ fa
ctionē que est ſm nām reduci ad primū sui generis: hoc est
ad motū celi qui per hoc ꝙ est primus est causa ois motus
inferioris. per hoc aūt ꝙ est velocissimus ⁊ vniformis eo ꝙ
ipse est circularis est mēsura oīum alioꝝ motuū ⁊ ille nō est
factus neqꝫ generatus eo mō quo ipse est cā factionis ⁊ ge
nerationis alioꝝ motuū. Sed nihil ꝓhibet ip̄m esse creatū
ex nihilo: nō distincte quidē sed in suo mobili: sicut nec na
sus nec oculus nec forme nec accidētia fiunt primo mō disti
cte sed pars fit in toto ⁊ forma in mā ⁊ accidens in subto: ⁊
similiter motus fit in mobili ⁊ tp̄s in motu. ¶ Ad aliud dōꝫ
ꝙ diuisio illa optima est quaꝫ ꝓsequiſ Aristo. positio enim
Anaxagore p̄posuit mobile motui. s. mixtū in quo oia erant
in omnibus per formā ⁊ mām: sed forme latebant ⁊ intelle
ctus agens segregabat inducendo motū qui eduxit apertū
de occulto. ¶ Silr Empedo. positio talis supponit mixtuꝫ
scꝫ litem ⁊ amicitiā principia agentia: ⁊ amicitia quidē mul
ta discordantia cōducendo in vnū generatū motū genera
tionis inducit. lis vō multa discordantia resoluēdo ex vno
generato cōponendo inducit motuꝫ corporis. Et ꝯtra hoc
ꝓcedit Aristo. querendo vtrū mobile sit factū ante motum
vel mobili existente nō fuerit motus: sed postea inceperit. ⁊
si mobile est factū tunc ip̄m fuit in fieri ⁊ sic motus precedit
motū primū ⁊ sequunſ incōueniētia p̄habita ⁊ pꝫ ꝙ rō opti
ma est de fieri qđ idē est qđ generari super materiā. Sed si
extēdaſ fieri ad creari tūc nō erit super mām nec ponit mo
tū sicut supra ostendimus in qōne de creatione: ⁊ ex hoc nul
lum trīū incōuenientiū sequeſ. ¶ Ad hoc aūt qđ obijciſ di
cendū ꝙ si motus incepit a mobili preexistente ꝙ hoc cōue
nit altera duarū causarū: hoc de plano ꝯcedimus eo ꝙ nos
dicim⁹ motū esse creatū nō per se sed in mobili ⁊ stat in mo
bili existente fuisse motū. ¶ Ad hoc vō qđ obijcit ꝙ mobi
le fuisset sufficiēter dispositū ad motū de plano ꝯcedimus:
qꝛ hoc nihil est dictū ꝓpter naturā celi que nō pōt suscipere
dispositiones peregrinas super se. ¶ Ad hoc vō qđ obijciſ
per rationē tēporis: dōm ꝙ verū dicunt phi dicentes tēpus
esse ingenitū: sed motus ingenit⁹ est eo modo quo dixim⁹
scꝫ ꝙ nō incedit per generari ⁊ fieri nisi fieri extendatur ad
creari. creari nullū ponit motuꝫ. ¶ Ad id aūt qđ obijciſ de
inceptione tēporis sufficiēter responsum est in qōne de tem
pore ⁊ de eternitate: lꝫ enim nihil moueaſ in nūc tamē nihil
prohibet creationi coequeuū adiacere nūc eo ꝙ creatio nō
est motus vt dictū est. ¶ Ad id aūt qđ videſ ꝓbari ꝙ mot⁹
semper erit. dōm ꝙ motus nō finieſ vt nūc nec tēpus finieſ
in nunc. siquis vim velit facere in verbo: sed bene finieſ ad
nunc: lꝫ enim ꝯtingentiū non bene finiaſ in indiuisibili ita
ꝙ finiri dicat vltimā partē eius tamē finiſ bene ad diuisibi
le. Et siquis obijciat ꝙ illud nunc est principiuꝫ futuri. hoc
nō erit ꝯtra fideꝫ catholicā eo ꝙ fides catholica bene ponit
tēpus dānatoꝝ futurū in secula. Sed verū est ꝙ nō erit prin
cipiū futuri ſm successionē eiusdē motus. i. motus celi. Ad
auctoritates aūt quatuor que inducunſ ex xi° metaphysice.
vna est respōsio quā etiā posuimus in qōne de resurrectio
ne. s. ꝙ motus celi in cōparatione ad motorē ⁊ mobile nō hꝫ
principiū per generationē nec finem per corruptionem: ⁊ in
hoc sensu procedunt rationes phice. In cōparatione vō ad
determinatā rationē mouendi nihil prohibet motū celi ha
bere finē: determinata aūt hec rō est ipletio numeri electo
rū. ¶ Ad hoc qđ obijciſ in fine octaui physicoꝝ. dōm ꝙ illō
verissimuꝫ est ⁊ ꝓbaſ ex ipso ꝙ primus motor nō est virtus
naturalis sicut est graue ⁊ leue vel calidū ⁊ frigiduꝫ que in
maiore q̄ntitate fit maior: ⁊ in minore fit minor: vel in infini
ta infinita ⁊ in finita q̄ntitate finita. Sed si sit idiuisibilis in
se per sui simplicitatē ⁊ impartibilis quātitate subiecti: eo
ꝙ nullā hꝫ magnitudinē in qua sit sicut virt⁹ corporea. Infi
nitū vō mouet motū nō finituꝫ duobus finibus nature que
sunt generatio ⁊ corruptio. ¶ Ad id aūt qđ obijciſ de 2° de
generatione ⁊ corruptione dōm ꝙ generatio ⁊ corruptio fi
nem non accipiunt ex impotentia causarū naturaliū: sed ſꝫ
theologiā finis eoꝝ erit ad innouationē mundi ⁊ statu glo
rie de quo nihil habet dicere phia naturalis eo ꝙ ex princi
pijs naturalibus nō pōt ꝓbari. ¶ Ad id qđ obijciſ de vege
tabilibus dōm ꝙ Abrutallus intellexit mundū incepisse ab
aliquo tēpore in quo habuit plantas ⁊ nō aialia. Aristo. aūt
ꝯtradicit ex eo ꝙ potentia materie est ad oēm formā equa
liter. mā aūt duobus finibus nāe nō claudiſ qui sunt gene
ratio ⁊ corruptio vt supra ꝓbauim⁹. Similr p̄ncipia p° mo

stia hoc est celū ⁊ stelle nō cadunt sub gñōne ⁊ corruptiōne: ⁊ iō dicit Ar. totalē mundū esse perpetuū ⁊ sempiternū referens hoc ad pn° p° mouētia que est celū ⁊ stelle ⁊ ad pm patiens qđ est mā. qꝛ vō celū ꝓpter diuersitatē figurarū ⁊ stellarū eq̄liter mouet ad oēm spēm aīalis ⁊ plante: ⁊ similr mā oēm formā eq̄liter desiderat: ꝓpter hoc dicit ꝙ nunq̄ fuit tps in quo mā ꝓduxit plātas ⁊ nō aīalia ꝑm pn° ꝓbabilia: sꝫ semp ꝓduxit eq̄liter oēm spēm aīalis ⁊ plāte. Et ex hoc nihil sequit̃ ꝯtra intētionē mūdi per creationē. ¶ Ad hoc qđ obijcit̃ per rōnes magistroꝝ facile est rñdere: lꝫ eni deus sit idē eodē mō se habēs in sub̄a: tñ sicut dicit Boeti⁹ est mundū mente gerens pulchrum pulcherrimus ipse ⁊c̄. Unde lꝫ ipse sit vnus tñ multa sunt que creauit eo ꝙ in sapīa sunt rōnes multoꝝ nō vt multa sed vt vnū qđ est cā oīum: ⁊ est sic in cētro circuli a quo ꝑncipiant̃ oēs linee ducte ad circūferētiā: ⁊ est pn^m multoꝝ vnū exn̄s: ⁊ sic pꝫ ꝙ lꝫ eodē mō se hēat deus in se tñ sua creata nō eodē mō se hēant ad ipm ⁊ sic nō sequit̃ aliqd qđ ꝯcludit̃. s. ꝙ creatū sit vnū: qꝛ ipse est vnus. vel eternū qꝛ ipse est eternus. Dictū aūt ꝑbi itelligit̃ de causis proximis ⁊ imediatis: quarū cāitas est ad vnū tñ ⁊ huiusmodi causalitas nō est deus. ¶ Ad sequēs pꝫ solo per añ dicta. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de solutione dōm: ꝙ solo nō valet vt bene ꝓbat̃. ¶ Ad id qđ obijcit̃ de relatione creature ad creatorē dōm: ꝙ quedā relatiua respectū ponūt ꝑm rem in vtroq; relatiuoꝝ vt pater ⁊ filius. quedā aūt in altero tñ ꝑꝫ rem ⁊ in reliquo ꝑm rōnē: ⁊ illa sunt que Aug⁹ ex tēpore dicī deo ꝯuenire sicut creator ⁊ dñs. hec enī in creatura ponunt respectū ꝑm reꝫ qui cāt̃ ab aliq̄ mutatione: sed in deo qui īmutabilis est nō ponūt respectū ꝑm rem sed tñ ꝑm rōneꝫ. ¶ Et si obijcit̃ ꝙ rō vana est que rei nō īnitit̃. dōm ꝙ aliter est in rōne relationis q̄ in rōne alioꝝ. Rationi enī relationis vnus respectus sufficit ꝑm rem vt vtriusq; relatiuoꝝ itelligat̃ eo ꝙ vnū cadit in itellectū alterius. In alijs aūt vnūquodq; hꝫ ꝓpriā nām nō dependentem ad aliud: ⁊ hoc ꝑcipue verū est de illis relatiuis quoꝝ vnū refert̃ ad alterum ⁊ nō ecōuerso de necessitate sicut scīa ad scibile. scīa eni est scibilis scīa sed nō ecōuerso de necessitate nisi scibile ꝑm actū sumat̃: ⁊ sic est in creaturis que referunt̃ ad creatorē ⁊ nō ecōuerso. ¶ Ad hoc qđ obijcit̃ de actu creādi dōꝫ ꝙ nō est act⁹ ꝓprie loquēdo vt supra in q̄ōne de relatione expeditū est. ¶ Ad id qđ obijcit ex 2° metaphice dōm ꝙ oīs cā reducit̃
Tex. cō. 42. in aliq̄ primā: ⁊ pīma sine dubio sunt vt dicit̃ in p° phycoꝝ que nō ex alijs sed alia ex ipsis. sed in oī phīa duo fines nāe supponunt̃. s. gnō ⁊ corruptio ⁊ qđ est ante vtrūq; illoꝝ vt cā ponat̃ esse ꝑncipiū phycū vt iam sepius determinatū est. ¶ Ad aliud dōm ꝙ sicut optime ꝓbat̃ in obiectione in contrariū facta entitas in mā abstrahi a mā nō pōt: ante ens. n. nihil est ꝑm rōnē: ⁊ iō idea entitatis est idea sub qua creat̃ mā: ⁊ per hoc ꝓbat̃ ꝙ prima diuisio entis ꝑm reꝫ est in actū ⁊ potentiam. Quidam autem hec omnia facili determinatione soluunt simpliciter dicentes mentiri philosophos nō intelligentes neq; que dicunt neq; que affirmant.

¶ Utrum mundus sit vnus vel plures.

Secundo querit̃ vtꝝ mūdus sit vnus vel plu-
Tex. cō. 76. ⁊ infra. res: ⁊ qua vnitate sit vnus. ꝓbat eni Ar. in p° de celo ⁊ mundo multis rōnibus ꝙ est vnus. Quaꝝ q̄sdā ponemus ⁊ quasdā dimittemus. Una aūt rōnū suarū hec est: ꝙ si mundi essent plures oporteret ꝙ iste esset a parte mēe ⁊ ille a parte mēe: sed iste est ex mā tota: ġ mundi nō sunt plures. Qđ aūt sit ex mā tota ꝓbat̃ sic. mā diuidit̃ ꝑm diuisionē potētie ad motū. potentia vō ad motū est ad vbi ⁊ ad formā. ⁊ potentia ad formā est ad substātialē vel accidentalē. ⁊ potētia ad accidētalē est in quali ⁊ in quāto. ⁊ potētia ad vbi est in mā celi. potentia vō ad formas substātiales ⁊ accidentales: ⁊ accidentalis est in mā elementoꝝ istius mūdi: ġ ⁊ iste mundus erit ex mā tota. Si vō diceret̃ ꝙ ad easdeꝫ potentias esset in alio mundo: ⁊ hoc nihil esset qꝛ esset frustra ponere in nā duas materias ad easdē potētias cum vna sufficiat. ¶ Item oīa corpora grauia vel leuia mouent̃ ad locuꝫ determinatū vbicūq; sint extra locuꝫ illū: ġ motus oīs terre erit ad locuꝫ huius terre: ⁊ ita terra alterius mundi moneretur ad locū mūdi huius: ⁊ ignis alterius mundi ad locuꝫ huius mūdi qđ nō videm⁹. ¶ Si forte aliqs diceret ꝙ distantia hoc īpedit: hoc pōt esse falsūm. distantia eni facit ad velocitatem motus: videmus enim ꝙ terra elongata extra suū locū velocissime redit ad ipm. Si vō diceret̃ ꝙ violēter detineret̃: ꝑm hunc modū motus terre ad mediū erit violentus ⁊ nō naturalis qđ falsum est. Ad quēcūq; eni res mouet̃ naturaliter est in eo ⁊ in eo q̄escit nāliter. ¶ Preterea rationibus multis ꝓbat̃ celū nō esse finitū. ponamus ergo plures mundos cū omnes sint circulares: vnusquisq; tangit in puncto alterū: ergo id qđ est in medio erit vacuū qđ est absurdū: ergo erit vnus tñ. ¶ Sed contra. deus creauit mundum: aut ergo tota potentia creauit mundū: aut parte potentie. si tota: cū ergo sua potentia sit infinita mūdus erit infinitus: sed nō est infinitus per quantitatē continuā: ergo erit infinitus per numerū: ⁊ sic erūt infiniti mundi. Si vō a parte potentie creauit eū: ergo potentia dei erit diuisibilis: qđ est hereticū. ¶ Preterea querit̃ qua vnitate mūdus sit vnus. est eni vnū indiuisum in se ⁊ diuisum ab alijs aliqua discretione sui. ⁊ est vnū ex respectu multoꝝ ad vnū qđ in illis est per rationem vnam: ⁊ sic vniuocum est vnum. Et est iterū vnum ex respectu multorū ad vnum qđ est in illis per prius ⁊ posterius sicut analogum est vnum: ⁊ est vnū ex respectu plurium ad vnum nomen sicut equiuocum est vnū ⁊ est vnum ex respectu potentie ad actum sicut compositū ex materia ⁊ forma est vnuꝫ: ⁊ est vnū ex respectu accidētis ad subiectum sicut cōpositum ex subiecto ⁊ accidente est vnū: ⁊ in rebus nō videt̃ vnum inueniri pluribus modis dictum: ergo videt̃ ꝙ mūdus si est vnus ꝙ aliquo istoꝝ modoꝝ sit vnus: ⁊ discurrēti per singula facile patet ꝙ nullo istoꝝ modoꝝ est vnus: ergo nō est vnus. ¶ Preterea in p° phycoꝝ Tex. cō. 16.
distinguit̃ vnum tribus modis. s. indiuisibile ⁊ cōtinuitate ⁊ rōne. ⁊ iterum patet ꝙ nullo istoꝝ modoꝝ dicit̃ mundus esse vnus: ergo nō est vnus. ¶ Preterea in 5° metaphice distinguit Aristo. multipliciter vnū: ⁊ dicit ꝙ est vnū per se ⁊ Tex. cō. 7. 8. ⁊ infra.
vnum per accidens tribus modis. s. per cōparationē accidētis ad subm vel accidētis ad accidēs qđ secū est in eodē subto. ¶ Uel duoꝝ accidētiū ad vnū subm. ¶ Per se aūt dicit̃ multis modis. s. vt glutinatū a nā: ⁊ vt glutinatū ab arte sicut dicim⁹ parietē vnū cū tñ hēat partes diuersas. ⁊ dicimus corpus organicū vnū cum tñ habeat neruos ⁊ ossa ⁊ carnē. ⁊ dicit̃ vnū ꝯtinuū. s. cuius partes copulant̃ ad vnū terminū. ⁊ dicit̃ vnū cuius mot⁹ est vnus qetī nō pmixt⁹ sic est motus sup lineā rectā. Et oīb⁹ his modis vnū per se di ꝯtinuitate vnū: si ꝯtinuitas large sumat̃. ¶ Per se aūt dicit̃ vnū alio mō quoꝝ subm nō diuidit̃ per formā ⁊ hoc dicit̃ duob⁹ modis. s. qđ nō diuidit̃ ꝑm formā in subiecto primo vel vltimo. dico aūt vltimū subm qđ est ꝓprie cōplemētū in specie vltima rei ⁊ sic homogenea sunt vnū sicut vnū eo ꝙ quelibet pars vnius est vnum: ⁊ aqua primū vō subm voco quod est primum in genere: ⁊ sic vnum sunt que participant vnum subiectum in genere: sicut in 4° metheoroꝝ Tex. cō. 55. ⁊ infra.
liquabilia calido ⁊ sicco dicunt̃ eē species aque ⁊ vnū in aq̄ tanq̄ in p° subto ⁊ liq̄bilia humido dicunt̃ spēs terre ⁊ vnū in terra. ¶ Tertio mō dicit̃ vnū per se quoꝝ genus est vnuꝫ ⁊ differūt per differētias subiectas illi generi: ⁊ hoc tribus modis. aut eni sunt vnuꝫ in gñe primo sicut homo ⁊ equus ⁊ canis in aīali. aut in remoto sicut isocheles ⁊ isopleuros in figura. aut in gñe qđ est in mā sicut gñabilia ⁊ corruptibilia sunt vnū vt habet̃ in p° de gnōne ⁊ corruptione ꝙ ipsorū Tex. c. 22. ⁊ 29.
est vna mā ꝑm subam differēs ꝑm esse. ¶ Quarto mō dicūtur vnū per se quoꝝ diffinitio est vna: ⁊ hoc iterū dicit̃ duobus modis. s. ꝑm diffinitionē generis vel ꝑm diffinitionem spēi. ꝑm aūt diffinitionē gñis augmētum ⁊ diminutio sunt vnū: ꝑm vō diffinitionē spēi supficies plane sūt vnū. augmētum eni ⁊ diminutio sunt mot⁹ in q̄titate tanq̄ in gñe vno: plante vō spēs vniunt̃ in diffinitione spēi. ¶ Quinto mō di vnū per se qđ mō simplici est vnū hoc est in his que simpliciter insunt: ⁊ nō diuidunt̃ ab ipso cui isunt ꝑm tps neq; ꝑm diffinitionē neq; ꝑm locuꝫ neq; ꝑm nomē diffinitī: ⁊ qꝛ talia maxime iueniunt̃ in suba ꝓpter hoc suba taliter est maxime vna. ¶ Sexto mō dicit̃ vnū per se qđ nō diuidit̃ in spēs alias vel formas sed nō diuidit̃ per nām sicut vnū os ⁊ vna caro. ¶ Septimo mō dicit̃ vnū per se vnū ꝑm nām eoꝝ que q̄uis in actione ⁊ passione ⁊ forma ⁊ relatione diuersa sūt. Sunt tñ vnū iquātū suscipiūt actū vnū sicut membra orga-

nica vnū sunt in potētia vite suscipiēda. ¶ Octauo mō dicit vnū per se cuius suba est vna: ⁊ hoc principalr est vnuz ⁊ vocat suba forma terminans mām: siue sit forma artis siue forma nāe sicut dicim⁹ sotularē esse vnū ⁊ fortem vnū ⁊ hoc vnū maxime dicit in quo ipossibilis est additio eo ꝙ forma ꝓportionat māe ⁊ corrūpit per plus ⁊ minus. ¶ Nono mō dicit vnū per se qđ est pᵐ numeroꝝ ⁊ hoc est mēsura oium eoꝝ que sunt in suo gñe ⁊ est pᵐ discretoꝝ. discretio eni fit a diuisione: ⁊ diuisio fit duob⁹ modis. s. per nām ⁊ dictam diuidentē: ⁊ idcirco hoc vnū dicit duob⁹ modis. s. vnū qđ est in numeris per subam iteratū in illis: ⁊ vnū qđ differt ab illo per formā ⁊ hoc est in quolibet gñe illius gñis minimum sicut minimus tonus est in musicis ⁊ minimus mot⁹ in motib⁹. Cū ergo nullo istoꝝ modoꝝ dicat mūdus vnus videt mūdus nō esse vnus. ¶ Solō. dicim⁹ mūdū esse vnū nō vt qdā heretici dicebāt multos eē mūdos: ⁊ diuersificant secte eorum in q̄tuor. Quidā aūt dixerūt ifinitos mūdos per successionē: quoꝝ auctor fuit Empedocles q dicebat ꝙ completo vno motu celi ꝫm motū orbis oia reuertunt in pmā mām ⁊ incipiēte alio motu regñant eadez numero que prius fuerunt: ⁊ incipit alius mūdus. Cōplet aūt ille mot⁹ celi ꝫm cōplexionē vel motū stellarū fixarū ab occidēte in orientē sicut mouent planete in. 36. millibus annis: ⁊ hoc spatiū vocant annū vnū magnū. ¶ Alia secta dicit ꝙ mūdi sūt ifiniti vno existēte extra aliū: quā sectā reprobāt inducte obiectiones. ¶ Tertia secta fuit Manichei q posuit regionē lucis ⁊ regionē tenebrarū in duob⁹ mūdis sicut in sua epl'a legit: quā vocat fundamen. ¶ Quarta est phariseoꝝ qui dogmatizāt aliū mūdū futurū post istū in quo ipsi in aurea Hierusalez existētes: reges gentiū habebūt clientulos ⁊ reginas nutrices. ¶ Dicēdo aūt mūdū esse vnū dicim⁹ extra ipm nec locum esse nec tps sed vitā beatā: nō vt in loco sed vti in obto eo ꝙ dicim⁹ deū ad mēsurā mūdi nō icludi. ¶ Ad id qđ contra hoc obiicit dōm ꝙ nihil est querere vtrū deus tota potentia vel parte potētie creauit eo ꝙ sua potētia est simplex sicut sua essentia ⁊ partē nō hꝫ. ¶ Ad hoc aūt qđ querit vtꝝ infinita potētia creauerit. dōm ꝙ si infinitū sumat priuatiue tūc est passio quāti ⁊ sonat in perfectionez: ⁊ sic nec finita nec ifinita potētia creauit vel mouet mūdū vt ꝓbat in fine octaui physicoꝝ. Si vō infinitū sumat negatiue. i. nō finitū sic infinita potētia creat deus qcqd creat. sed ꝫm hoc nihil valet obiectio eo ꝙ creatū nō pōt equiperari potētie creāti. ¶ Ad hoc aūt qđ querit qua vnitate sit vnus. dōm ꝙ vnitate ꝓportionis potētie ad actū: sed illa ꝓportio dicit multiplr. s. mouētis ad motū ⁊ patiētis ad agēs ⁊ forme ad materiā ⁊ locati ad locū: ⁊ hoc supra determinatū est in qōne ꝺ operibus sex dierū. ¶ Si querat que sit hec vnitas. dōm ꝙ est vnitas ordinis in dictis ꝓportionib⁹: in quo ordine ꝫm Augᵐ vidit cūcta que fecerat ⁊ erāt valde bona. Et si querit ad quā vnitatē phabitarū reducit. dōm ꝙ ad vnitatem collectionis in discretis in q̄ rō colligēdi ⁊ ordinandi sumit ex dictis ꝓportionib⁹. ꝫm aūt rōnē vnā Ar. que ponit mundū iō esse vnū qꝛ sit fact⁹ ex mā tota hec vnitas reducta erit ad vnitatē gñis qđ est mā pᵃ eo ꝙ hic mūdus mām illā ꝯtinet ꝫm oēs diuisiones sue potētie: ꝓpter tñ hmōi difficultatē dicebat Pithagoras ꝙ mūdus eēt vnus ꝯglutinatione que est per nām sicut membra in corpore animato: eo ꝙ ipse posuit mundū totū esse vnū animal magnū ⁊ vacuū ⁊ extra mundū in infinitū: ⁊ aliud animal per respirationē attrahere vacuum de infinito in seipso ⁊ distinguit inter corpora diuersa huius mundi sed hoc alibi reprobatum est.

Quatuor opiniones de pluralitate mūdi.

p° ce. t. c. 100.

Infinitum dupliciter.

¶ Queritur de ordine ⁊ perfectione vniuersi.

Ultimo querit de ordine ⁊ pfectione vniuersi. Et queruntur tria. quoꝝ pᵐ est vtrū vniuersum perfectū sit in ꝯclusione. vel vtrū sit infinitū carens termino. 2ᵐ est vtrū ipsum perfectum sit perfectione que dicitur mundi anima a Platonicis. 3ᵐ est de ordine ipsius.

Ad primū ꝓcedit sic. Et ponant rōnes Ar. in p° de celo ⁊ mūdo alique ad hoc ꝙ mūdus sit finitus ⁊ alique dimittantur sic. In oi circulo posse est lineā egrediētē de cētro tāgere circūferentiā: ergo ois circulus est finitus. qđ sic probat: infiniti ad infinitū nullus est ꝯtactus eo ꝙ illa se ꝯtingūt quoꝝ vltima simul sunt. infinitū nō hꝫ vltimū sed linea egrediēs a cētro tāgit circūferētiā: ergo vltimū linee est simul cū vltimo circūferētie: ergo vtrūqꝫ illoꝝ est finitū: sed mūdus est circularis: ergo est finit⁹. ¶ Itē linee egrediētes a cētro q̄to magis ꝓtrahunt a cētro versus circūferentiaz tāto magis distāt: ergo si in infinitū distat circūferētia in infinitū distabūt linee a seinuicē. sed que in infinituz distāt nunq̄ ꝯcurrūt: ergo iste linee nō ꝯcurrūt in cētro: qđ falsum est ⁊ ꝯtra suppositū. ¶ Itē nāliter ꝓbat sic: motus per spatiū infinituz in tēpore finito est: ergo si accipiam⁹ pūctū oriētis distātia que est ab oriēte in occidentē erit infinita: ergo sol ab oriēte in occidentē mouebit in tēpore infinito qđ est ꝯtra sensum: qꝛ videmus ꝙ pertransit totū hoc spatiū in viginti quatuor horis. has ⁊ his similes ponit Ar. rōnes multas in p° de celo ⁊ mūdo. ¶ Sed ꝯtra oē finitū potētie est finite: sed mūdus est potētie ifinite: ergo nō est finit⁹. ꝙ mūdus sit potētie infinite sic ꝓbat. poᵃ mūdi est in corruptibilib⁹ ⁊ in icorruptibilib⁹. In icorruptibilib⁹ vō est poᵃ ifinita ad mouē ⁊ ad moueri: qꝛ si tēpore infinito staret mūdus semper moueret ⁊ moueret ex potētia quā hꝫ. In corruptibilib⁹ vō est potētia infinita in agendo ⁊ patiendo: qꝛ si in infinitum duraret mūdus semper ageret ⁊ pateret ad gnōnē ⁊ corruptionē inferioruz. ¶ Solō. dicimus ꝙ mūdus finitus est in q̄titate eo ꝙ infinitū sicut habet in physicis est cuius partes accipiēti semp est aliqd accipere extra ipm ⁊ hoc est iperfectū eo ꝙ non est cōpletū in oib⁹ partib⁹ suis. Cū igit mūdus cōpletus sit in oib⁹ partib⁹ suis ipse erit perfect⁹ ⁊ finitus ꝫm q̄titatē. Sꝫ si volumus sequi ꝓbationē Almagesti geometrice inuentā que correcta est in albategni ⁊ alfragano: tūc diametrū mēsure terre erit sex milliū ⁊ quingentoꝝ milliarioꝝ. distantia aūt lune a terra in ꝓpinquiori lōgitudine erit tercesies tertātū quātū dimidiū diametri terre: ⁊ insuper dimidiū dimidij ⁊ vigesima pars ei⁹ ⁊ hoc est centū millia ⁊ nouē milliaria ⁊ vigintisex milliaria. In maiori vō lōgitudine habebit tria millia ⁊. viij. millia ⁊ quingēta ⁊. xlij. milliaria. Silr mēsuratur distantia alioruz planetarum ex dimidio diametri terre. circulus autē maior in rotūdū dicit habere quadraginta millia ⁊ decē millia ⁊. d. ccc. millia ⁊. xviij. millia ⁊. d. et lxx. milliaria ꝫm mensuram quam Ptholomeus in Almagesti dat. s. ꝙ circūferentia excedit diametrum tribus vicibus ⁊ septima parte vnius. diameter aūt totius circuli maioris octaue sphere probatur habere centū millia ⁊. triginta millia milliarioꝝ: ⁊ q̄nque centū ⁊ vigintiquinque millia milliarioꝝ. Cū aūt circulus diuidat in tricētos sexaginta gradus quilibet gradus circuli maioris habebit quātitatē sibi determinatam: que tota quantitas finita est vnde patet ꝙ mundus est finitus. ¶ Ad id aūt qđ ꝯtra obiicitur dōm ꝙ in potentia actiua ⁊ passiua nihil ꝓhibet hoc modo mundum esse infinitum. s. per successionez sic duraret in infinitum. sic enim finitus semper esset ad actum vnum ⁊ potentia est ad alterum ⁊ hoc est esse simpliciter finitum ⁊ infinitum potentia: ⁊ hoc modo bene conuenit esse infinitum.

Tex. c. 33. vsqꝫ ad tex. cō. 76.

3° phy. t. cō. 31. ⁊. 63.

Nō de terre diametro ⁊ superioꝝ corporum.

¶ Utrum mundus perfectus sit.

Secundo querit vtꝝ mūdus pfect⁹ sit pfectione que dicit mūdi aia a platonicis. sicut eni dī in Thimeo nec fas erat bonitati pstāti quicq̄ facē nisi pulchrū: eratqꝫ certū tāte diuinitati nihil eoꝝ que sentiunt hēre sensum dūtaxat nec itellectū eē mediuz in creāte. Intellectū vō nisi aie p° venire. hac ergo reputatione itellus porro aia in corpore locata aiantis mūdi ambitū cū venerāda illustratiōe cōposuit: ex quo apparet sensibilē mūdū aial eē itelligens diuine ꝓuidētie sanctione. ¶ Ex hoc accipit ꝙ mūdus hꝫ aiaz intelligibilē. ¶ Itē Plato ex pfectis vniuersis que totū perfectūqꝫ p° genuit: aiam imediate ei⁹ locauit eādē que per oēs globū eq̄liter porrigi iussit quo rect⁹ iterorib⁹ partib⁹ extrema queqꝫ toti⁹ corpis ambitu aie circūdarent. Ex hoc accipit ꝙ mūdus hꝫ aiam que sita est in medio mūdi. Ibidez ēt dicit ꝙ de⁹ hāc aiam añ corp⁹ fecit ⁊ corpori vniuit. hoc etiā videt dicē auctor sex pncipioꝝ dicēs mūdi aiam eē simplicē ⁊ nulli variationi eē subtā. ¶ Per rōnē ēt videt idē ꝓbare. Ois motor per itētionē ⁊ itellectū mouēs aliqđ corp⁹ itrinsecus illi corpori est aia illius corpis: motor mūdi sic mouet mūdū: ergo ipse est aia mūdi. ꝓbatio pme est: ꝙ nō sūt nisi duo

motores itrinseci.s.nã ⁊ aïa.sꝫ nã nõ mouet per itẽtionẽ ⁊ itellectũ.silr motꝰ extrinsecꝰ eẽt motꝰ violẽtus:sꝫ mũdũ ꝯstat nõ violẽter moueri:ğ motor eiꝰ erit itrinsecus ⁊ sic erit aïa. ¶ Itẽ ois motꝰ localis qui est nõ ẜm nãm corpis mobilis est violẽtus: vel si aïe talis motꝰ iuenit in partibꝰ mũdi sicut dicũt pħi sicut pꝫ in fluxu ⁊ refluxu maris:⁊ in circũuolutione ignis:ğ vĩ ꝙ ille motꝰ aut sit violẽtus aut ab aïa:sed nõ est violẽtus eo ꝙ nõ est ꝯtinue ⁊ semp:ğ motꝰ erit aïe. ¶ Sed ꝯtra: aïa in oï corpe aïato aut ꝯtinuitatẽ ponit aut colligantiã ad vnũ per nãm: ptes mũdi nec sunt ꝯtinue nec colligate ad vnũ per nãm:ğ nõ sunt aïate. ¶ Itẽ in qlibet pte corporis aïati aliq̃ iuenit opationũ aïe:sed que opatio inueniat in terra ipossẽ est fingere:ğ mũdus nõ hꝫ aïam. Sed qꝛ multa sunt in qõnibꝰ de aïa ⁊ in qõnibꝰ de celo ⁊ mundo. de hac mã disputata sufficiãt p̃dicta. ¶ Solo. dicimꝰ mũdũ nõ habere aïam neqꝫ esse aïal. ¶ Ad dicta aũt Platonis dñm ꝙ ipse virtutẽ p̃mi motoris aïam appellauit illa rõne que assignata est in qõne de celo ⁊ mundo. ⁊ hãc dixit esse in medio ꝓpter hoc ꝙ gnõ circũferẽtie est ex medio ⁊ ꝯtinuitas eius ad mediũ:⁊ ẜm hũc modũ est ꝓcessus p̃mi motoris in mouẽdo mũdũ. virtꝰ eni stellarũ ⁊ celi per directiones radioꝝ est ad mediũ. virtꝰ aũt gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ est a medio ad circũferẽtiã:eo ꝙ q̃to plus recedũt a ꝯtrietate elẽtoꝝ tãto plus ꝯueniũt cũ nã celi ⁊ ẽt nobiliorẽ sortiunt fortunã vt supra diximꝰ. ¶ Ad obm aũt dñm ꝙ v̓tus p̃mi motoris cõiuncti p̃ꝰ mobili non imediate est in oïbus ⁊ hoc exigeret si esset aïa:sed per motũ celi mouet ignẽ:⁊ aerem per ignem:⁊ aquam per aerem ⁊ sic de alijs. ¶ Ad aliud dñm ꝙ motꝰ celi localis nõ est ꝓpter virtutem intraneam illi corpori qđ mouetur sed per motum exterioris corporis ipsum rapientis:tamen hec omnia supra soluta sunt.

¶ Utrum: omnia sint ordinata.

Tertio ⁊ vltimo querit de ordine vniuersi. vĩ aũt ꝙ oïa sunt ordinata. Dicit.n. Augꝰ ꝙ oïa creauit deus in mõ spẽ ⁊ ordine. ¶ Itẽ Plato in Thimeo. oẽ visibile corporeũ motui iportuno fluctuãs neqꝫ vnq̃ꝫ qescẽs deꝰ redegit in ordinẽ sciẽs ordinatoꝝ fortunã ꝯfusis inordinatisqꝫ p̃stare. ¶ Itẽ Ar. in p̃nº octaui physicoꝝ dicit nihil eorũ iordinatũ est que nã ⁊ ẜm nãm sunt: nã eni oïbus cã ordinationis est. Sed querit de quo ordine itelligit. Ordo enĩ determinat ẜm p̃us ⁊ posteriꝰ. ¶ Preterea quot modis dĩ p̃us tot modis erit ordo. p̃us aũt alterũ altero q̃druplr dĩ.s. ẜm tp̃s ⁊ ẜm itellectũ:⁊ hoc est ẜm nãꝫ simplicitatis ⁊ ẜm ordinẽ discipline sicut lr̃e in grãmaticis sunt p̃ores syllabis et ꝓhemiũ in rethoricis p̃us est narratione. ⁊ p̃us ẜm dignitatẽ qđ melius ⁊ honorabilius est. dĩ.n. p̃us ea qđ reducit ad p̃us rõne ⁊ itellectu. ¶ Ordo igit vniuersi ẜm aliquẽ istorũ modoꝝ deberet determinari:⁊ pꝫ ꝙ ẜm nullũ oïa ordinata sunt:ğ vĩ nõ gñalr eẽ ordo in partibꝰ vniuersi. Silr istãtia vĩ eẽ in malo:cũ eni ordo sit ad finẽ ⁊ malũ p̃uat fine: videbit malũ eẽ iordinatũ. ¶ Preterea de inferno dĩ in Job ꝙ ibi nullus est ordo sed sempiternus horror. Cũ ğ isfernꝰ sit de creaturis aliq̃ creatura vĩ esse sine ordine. ¶ Sed ꝯ hoc vĩ eẽ qđ dicit Dioꝰ in 4º capº de diuinis noibꝰ. ꝙ malũ ad oẽm plenitudinẽ ꝯferẽs hoc ẽ ꝯferẽs ad plenitudinẽ. Quicqđ aũt ꝯfert ad plenitudinẽ alicuiꝰ hꝫ ordinẽ ad illud:ğ malũ ordinẽ hꝫ in vniuerso. ¶ Itẽ in Isa. dĩ ꝙ dñs est creãs lucẽ ⁊ faciẽs tenebras:⁊ creãs malũ ⁊ faciẽs bonuꝫ:ğ malũ est a deo. Et Apl's dicit ad Romanos que a deo sunt ordinata sunt:ğ malũ vĩ eẽ ordinatũ. ¶ Solo. tribꝰ ordinibꝰ ordinatũ est vniuersuꝫ.s. in se ⁊ ad hoiem:⁊ ad deũ creatẽ. In se aũt triplicẽ hꝫ ordinẽ gñalr loquẽdo.s. locati ad locũ:⁊ mouẽtis ad motũ:⁊ potẽtie ad actuꝫ. Et de his plura dicta sũt in qõnibꝰ de operibꝰ sex dierũ. ¶ Ad hoiem aũt creaturarũ multiplex est ordo. dicit eni Apl'us ꝙ oïa nr̃a sunt: superiora eni nr̃a ad ministeriũ in custodiẽdo hoc ⁊ ad iocũditateꝫ societatis in futuro. Inferiora aũt bona nr̃a sunt ad necitatẽ vite in cibo:⁊ ad iuuamẽtũ laboris vel ad exercitiũ sapiẽ in ipsis: vl' ad exercitiũ v̓tutis:⁊ huic ordini subiacet ẽt malũ:lꝫ eni in se careat fine ꝓprio:tñ in altero vtẽte malo bene multiplicẽ hꝫ bonũ finẽ: vel patiẽtie in malis ab altero illatis vel cõpassionibꝰ sup peccatores vel cautela:qꝛ felix ẽ ille quẽ faciũt aliena pericula cautũ. Et sic itelligit Dioꝰ ꝙ malũ est ꝯferẽs ad oẽm plenitudinẽ. Et dicit Augꝰ ꝙ deus nõ pmitteret malũ fieri si nõ posset ip̃o vti in bonũ: nos tñ alibi disputabimꝰ de malo. Qđ tñ obijcit de iferno. dñꝫ ꝙ infernus nõ hꝫ ordinẽ ad nãm bene ꝯstitutã:sꝫ ad nãm deprauatã malitia ⁊ pctõ ordinat vt instrm iustitie vindicãtis. est eni decorus fur in patibulo. Et ẜm Ambrosiũ. Judas sedet in iferno sicut margarita in auro. ¶ Tertius ordo vniuersi est ad deũ sicut dicit Dioꝰ. ꝙ deꝰ oïbus eq̃liter adest:sꝫ nõ oïa sibi equalr assunt:eo ꝙ nõ equalr bonitates suas pticipãt seu pcipiũt. bonitates aũt sue sunt eẽ ⁊ viuere ⁊ cognitio sensibiliũ ⁊ itelligibiliũ:⁊ entia que plura de his pcipiunt ⁊ nobiliori mõ sunt ei ꝓpinqora. que v̓o pauciora ⁊ mõ minꝰ nobili sũt remotiora per ꝯueniẽtiã eẽntie vt existẽtia tñ in vltimo gradu: existẽtia aũt viua ⁊ cognitiua ⁊ imortalia in p̃º: exñtia aũt ⁊ viua ⁊ exñtia viua ⁊ sentiẽtia rõnabilia mortalia in medijs gradibꝰ:eo ꝙ sunt cãe entitatis pticipate a p̃ª cã:⁊ sunt ordinate:ita ꝙ esse est p̃ª cã que sola influit sup creatum sed nulla alia sine ipsa. viuere autẽ est secunda que nõ influit sine p̃ma:sed bene influit sine tertia:⁊ sic de alijs. Et hec de creaturis dicta sufficiant.

¶ Explicit Secũda Pars Summe Alberti Magni Ratispaneñ. Ep̃i De homine. Accuratissime ⁊ sũma cũ diligentia castigata per sollertissimũ pħm Marcuꝫ Antoniũ Zimarã, pħiam Padue publice profitentẽ, deo laus ⁊ honor adsit. Venetijs mandato ⁊ expensis Heredum nobilis viri. D. Octauiani Scoti ciuis Modoetiẽsis:ac socioꝝ: Anno a partu Virginali salutifero. 1519. die vltimo Septembris.

Registrum

a AAA BBB CCC DDD EEE FFF GGG HHH III KKK LLL MMM NNN OOO PPP QQQ RRR SSS TTT UUU XXX

a Duernus. HHH Quinternꝰ. VVV XXX Terni.

Alij ceteri Quaterni.

Tex.cõ.15. — Uniuersuꝫ triplici ordine ẽ dispositum.

S. ALBERTUS

DUÆ PARTES

SUMMAE

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm